JKM LIBRARY
3 9967 00330 2721

THEOLOGICAL ✶ SEMINARY OF CHICAGO ✶

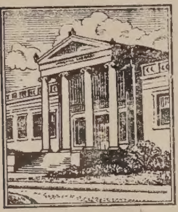

irginia Library

JKM Library
1100 East 55th Street
Chicago, IL 60615

DOES NOT CIRCULATE

FRAGILE
Do Not
Scan or Copy

IACOBI BRVCKERI
REG. ACAD. SCIENT. BEROLIN.
ALIARVMQVE SOC.

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

A MVNDI INCVNABVLIS AD NOSTRAM VSQVE AETATEM DEDVCTA.

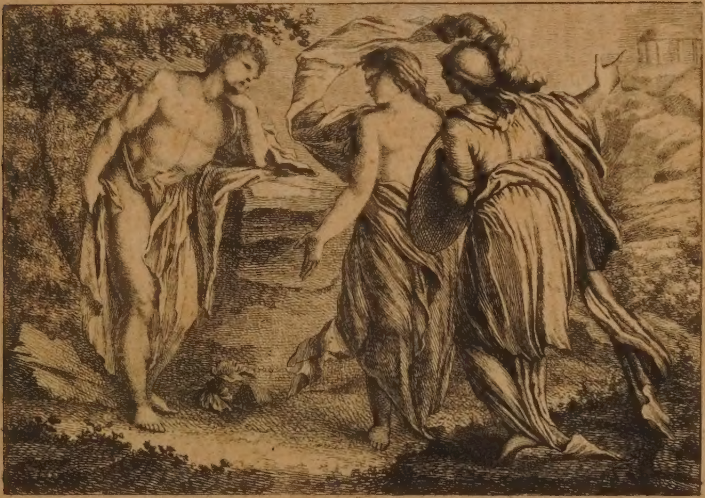

EDITIO SECVNDA
VOLVMINE VI. ACCESSIONVM ET SVPPLEMENTORVM AVCTIOR.
TOMVS PRIMVS.

LIPSIAE,
IMPENSIS HAERED. WEIDEMANNI ET REICHII.
MDCCLXVII.

McCormick LIBRARY Theological Seminary

KANTON... BIBLIOT...

JKM Library
1100 East 55th Street
Chicago, IL 60615

PRAEFATIO PRIMAE EDITIONIS.

Non detinebimus TE diu, LECTOR BENEVOLE, in limine operis ſatis prolixi de ejus rationibus paucis edocendum. Decennium excurrit ex quo hiſtoriæ philoſophicæ inſtitutiones vernaculo ſermone ſcribere exorſi, gnaviter inſtitutum urſimus, tandemque favente Numinis gratia ſeptem voluminibus ad noſtram usque ætatem deduximus. Ex illo tempore multorum virorum, magnæ in republica literaria auctoritatis * & haud vulgaris in hoc argumenti genere judicii voluntas atque vota, quæ fere legis inſtar nobis eſſe ſolent, fuere, ut Latino idiomate iteratoque labore opus ederetur, cum ut exterorum quoque, qui Germanicam plerumque linguam ignorant, ſtudiis ejusmodi labore, qui hactenus inter eruditos deſideratus fuit, conſuleretur, tum ut mutato ejus habitu, qui in juvenum ſtudiis deditorum gratiam pluſcula habet, viris eruditis ſatis jam nota, multa omiſit, quæ iſti ætati nimis prolixa & difficiliora captui videbantur, accurato juſtæ ſcientiæ ordine modoque elaborati operis ſpeciem formamque acciperet. Etſi vero iteratum faſtidium tanti tamque difficilis laboris, tempore tantum multo longoque perficiendi merito perhorreſcebamus, dedimus tamen id frequentibus virorum doctorum etiam exterorum, qui hunc laborem exoptabant, inſtigationibus, ut ad eum nos accingeremus. Quem dum moliebamur, non tam Latinam operis Germanici verſionem, quam novum prorſus opus exhibendum eſſe, pulchre pervidebamus, in quo ſupplenda plurima, & ſyſtematum imprimis veterum philoſophorum nexus & ratio accurate exponenda, abjectaque, quam juventutis cauſa elegeramus, erotematica methodo, cuncta una hiſtoriæ ſerie eſſent enarranda & naturali atque ſyſtematico ordine objici-

* Ita etiam Viri eruditiſſimi, qui Acta eruditorum Lipſiæ colligunt Act. nov. et Suppl. Sect. 9. T. II. p. 429.

enda lectoris oculis. Aggressi itaque hoc, quicquid est, laboris, novam historiam philosophiæ criticam ab ipsis nascentis mundi initiis ad nostra usque tempora condere cœpimus, nihil eorum prætermittentes sine examine, quod ad noscendas veterum imprimis & recentiorum quoque philosophorum decreta, opiniones & fata pertinere videbatur. Etsi enim multa sunt, quæ in universalis hujusmodi historiæ libro prolixe satis & ex instituto enarrari nequeunt, quod ingentis molis opus peperisset; potiora tamen, quantum judicabamus, omnia ita tetigimus, ut integram philosophiæ omnis ætatis & locorum faciem nos depinxisse sperare possimus; reliquorum fontes ubique indicavimus, ut, qui plura nosse cupit, lector, ipse haurire queat. Unde etiam veras historiæ cujuscunque sectæ scaturigines initio cujusvis capitis exposuimus, ut simul constaret, quibus potissimum testibus utendum atque standum sit. Quibus deinde & ipsorum philosophorum vitas, tempora, circumstantias atque fata, præcipue ea, quæ in ipsorum systemata influxum habent, critico examini subjecta, adjecimus, & imprimis de decretis ipsorum cum generalem tractationem instituimus, & quid ad ea constituenda & in peculiare doctrinæ ædificium compingenda influxum quasi præbuerit, accurate exposuimus, tum ipsa systemata vel ex propriis philosophorum libris, qui supersunt, vel ex monumentis, quæ haberi possunt, ætate fideque proximis delineavimus, controversias recentiorum circa ea excussimus, testes paginæ ubique subjecimus, & omisso, earum quas in Germanico opere methodus poscebat, prolixarum annotationum syrmate, brevibus notis, quæ in textu enarrari non poterant, adjecimus, nisi ubi prolixiora paulo rei postulabat necessitas, ubi uberiores annotationes §phi fini addidimus, quæ tamen numero oppido paucæ sunt. Et verba quidem testium ubique adducere ipsa instituti prohibebat prolixitas. Factum tamen id est, quoties singulare illa testimonia momentum

habere

habere videbantur, ubi Græca etiam haud raro adjecimus, verſionibus vero uſi ſumus inter eruditos receptis, & quantumpote emendatis. Immo pleraque veterum placita non tam noſtris, quam ſcriptorum vetuſtiſſimorum verbis enarravimus, ubi tamen haud raro interpretationes vulgares reliquimus, ea adoptata, quam deſideratiſſimum & in his literis vere regnans olim Lipſiæ lumen, B. GOTTFRIDVS OLEARIVS in Latina THOMAE STANLEII verſione dedit, quam inſtituta cum Græcis comparatione haud raro & elegantiorem & meliorem invenimus atque fideliorem. Ex hoc vero propoſito ipſa veterum retinendi, ubicunque licebat, verba, quod maxime fidem noſtram probaturum ſperamus, non potuit non accidere, ut ipſa dictio & ſcriptionis ratio ſibi fieret diſſimilis, licet omnem in eo induſtriam poneremus, ut caſte emendateque, ſine fuco tamen, ut in hoc argumenti genere decet, ſcriberemus. Quam ſtili aliqualem inæqualitatem ut materiae potius, & ſcopo tractationis, quam noſtræ negligentiæ imputet benevolus lector, vehementer oramus. Ceterum in laudandis veterum auctorum locis ſatis copioſi fuimus, ut fidei gradus inde eluceant, parciores in adducendis recentiorum ſcriptis. In quibus tamen laudandis ſi, quæ nonnullorum opinio erit, nimii videbimur, cogitandum, nos non tantum ita latius de rebus ſtrictim tantum, & *ὡς ἐν παρόδῳ* tactis, perveſtigandi occaſionem exhibere, ſed & noſtris hominibus, ſuo modo velificare voluiſſe; quæ ſi quis aſpernabitur, tuto iis in notis prætermiſſis textu una ſerie decurrente erit contentus. Qui vero copiam literarii adparatus majorem deſiderabunt, eos Germanicum opus adire oportet, ubi eum large cumulavimus, juventuti potiſſimum ita inſerviendi ſtudio detenti. Quos vero fontes conſuluerimus, quæ a veteribus & recentioribus auxilia acceperimus, quas nobis regulas criticas ſequendas præſcripſerimus, ſine partium ſtudio, ſummoque candore, quem ubique adhibui-

 mus,

mus, obſervatas, prolixe hic enarrandum non eſt, cum copioſa id diſſertatione in prolegomenis præſtiterimus. Id unum monere e re noſtra eſſe putamus; plerumque nos in limine cuiusvis tractationis inſuperabiles difficultates, obſcuritatem & incertitudinem occurrentem diligenter demonſtraviſſe, quod non eo fecimus fine, ut Pyrrhoniſmum introduceremus, ſed ut conſtaret, quousque notitia noſtra progredi queat, quove fidei hiſtoricæ nitatur gradu. Ut enim in geographia etiam terrarum incognitarum datur delineatio, oſtenduntque terræ noſtræ enarratores, quæ regiones ignotæ lateant, ut vel queant detegi, vel ab inutili eas quærendi labore nautæ deterreantur; ita in artium quoque hiſtoria, ea quæ vel ſciri nequeunt, vel adhuc obſcura & incerta latent, indicentur, neceſſarium eſt. Hac itaque ratione ſiſtimus B. Lectori primam hiſtoriæ criticæ philoſophiæ partem, omnia philoſophiæ fata a mundi incunabulis ad Romanorum uſque imperium ſenſim emergens complexam; ſequentur hanc, ſi Deus vitam viresque conceſſerit, reliquæ tres, quarum ordinem in prolegomenis expoſuimus. In quibus ſi quid recte præſtitum, & ſemita, hactenus non ſatis calcata, aperta, prolixior & planior, ut divinæ illud omne gratiæ adſcribat Lector humaniſſimus, errores lapſusque humanæ imbecillitati in tam difficili & copioſo argumento ignoſcat: æquo etiam ferat animo, ſi, nobis longa intercapedine ab impreſſionis loco remotis, aliena fides & diligentia in emendandis operarum erroribus hallucinata interdum fuerit: Voluntatem vero, eam eruditionis partem, quæ ſatis juſta nondum integraque tractatione illuſtrata eſt, in plena luce collocandi æqui bonique conſulat, noſtrisque porro Muſis faveat, enixe rogamus. Scrib. Kaufbyræ Id. Sept. A. R. S.

cIↃ IↃ CCXL I.

PRAEF. SEC.

PRAEFATIO
SECVNDAE EDITIONIS.

Quod ſub initiis praeſentis operis hiſtoriae criticae philoſophiae, quod ab anno CIↃIↃCCXLII. in orbe literario comparuit, non expectaueramus, vt, cum ſpiſſum atque voluminoſum, quod ratio et ſcopus poſcebat, eſſet, editionis ſecundae neceſſitatem exigeret, id nouis nunc laboribus ſuſcipere nos coëgere non amicorum tantum, et inter hos magnae auctoritatis et iudicii recti virorum doctiſſimorum conſilia, ſed et publica orbis eruditi deſideria, toties ad nos delata, quin et bibliopolarum primi ordinis flagitatio. Nempe cum annorum XXV. ſpatio, ex quo prima editio prodiit, liber hic non auide tantum in patria noſtra, Germania, legeretur, ſed etiam ab exteris, maxime in Italia, frequentius a viris

doctis et bibliopolis expeteretur, factum, vt iam ante decennium apud editorem bibliopolam, de ciuitate literata merentiſſimum exemplaria fruſtra deſiderarentur: cumque fata patriae noſtrae bellorum calamitatibus miſere quaſſatae repetendae editionis conſilium non admitterent, bibliopolae exteri, apud Venetos et Geneuenſes nos humaniſſime, eius ſuis ſumtibus ſuſcipiendae licentiam poſcerent, et ſubinde ſollicitarent. Quibus deſideriis honeſtis facile quidem annuiſſemus, niſi eius, qui primam editionem magnis ſumtibus eleganter atque nitide curauit, bibliopolae, quo meliorem vix aetas noſtra habet, rationes interceſſiſſent, et voluntas restitiſſet, qua reſtituta per Dei gratiam patriae noſtrae tranquillitate paceque publica, iure ſuo vſus ipſe opus iſtud auctum atque emendatum recudere conſtituit. Cuius deinde curam atque ſumtus in ſe recipere cum celeberrimum bibliopoleum Weidmannianum obtuliſſet, remotis ita impedimentis, in eadem, quae primam editionem feliciter vulgauit, officina Breitkopfiana noua editio a nobis reuiſa et emendata abſoluta eſt. Et hoc quidem pacto ſupra omnem ſpem noſtram euenit, vt ad auctorem operis recurrerent editores noui, et renouatam editionis curam, intercedente Breitkopfio, flagitarent. Quam licet ingraueſcens ſenectus annorumque canities nobis difficilem redderet, manum tamen retrahere noluimus, cum in quadraginta annorum ſpatio,

tio, quo hoc hiſtoriae philoſophicae ſaxum voluimus, continua lectione et vſu nobis obſeruationes multae enatae eſſent, quibus hiſtoriam hanc philoſophiae criticam perfici augerique poſſe, et in nonnullis emendari, fueramus perſuaſiſſimi. Itaque fauente Numine eius auxilio freti, quod hactenus conatibus noſtris adfuit, nouo labori nos accinximus. Id quod hac quidem ratione factum eſt, vt ſecundae huius editionis habitum non, quod prius cogitabamus, mutaremus, ſed priſtina et integra facie recuſum daremus, eorum intereſſe rati, qui primam editionem poſſident, ne noua auctaque et mutata editione eius quoque redimendae neceſſitas imponeretur, ſi et paginarum ordo et ſeries, ad quam multoties lector in ſcriptis virorum doctorum ablegatus eſt, mutaretur, et ſupplementa noua vbique inſererentur, quae neceſſitatem iniungerent nouam quoque editionem conſulendi. Separauimus ergo, quae annotationibus atque ſupplementis velut acceſſiones operis deſtinauimus, ab ipſo opere, quod ſua integritate priſtina exhibemus, et in nouum volumen omnia illa collegimus, quibus augeri et perfici poſſe iudicauimus. Quae facile deinde cum textu noſtro et nullo fere labore omnia poſſunt comparari, cum diligenter paginarum loca allegauerimus, ad quae referenda ſunt. Quae autem iſtarum acceſſionum, emendationum, illuſtrationum atque ſupplementorum ratio ſit, quidque ab ea colle-

ctione expectandum, illud in praefatione noui voluminis expoſitum lector reperiet, quo volumine operis ſexto nec illi facile carebunt, qui primam editionem habent, cum haud raro noua lumina afferat. Gratias autem infinitas numini agimus, cuius beneficio nobis in ſenectute, humanorum annorum LXX. numerum ſupergredi et ingenii viribus valere licuit, quodque in ſenili et tenerioris habitus corpuſculo vires nobis tum ad ſacros munerum, tum ad literarios labores perficiendos clementiſſime conſeruauit. Noſtrum autem bene de H. P. merendi ſtudium, quod per totam fere vitam diligentiam noſtram exercuit, beneuolentiae ciuitatis eruditae, qua frui hactenus ex voto licuit, iterum commendamus. Scrib. Auguſtae Vindel. id. Mai. A. S. R. CIƆ IƆCCLXVII.

IACOBI BRVCKERI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE.

TOMVS I.

McCormick LIBRARY Theological Seminary.

DISSERTATIO PRAELIMINARIS DE NATVRA, CONSTITVTIONE, VSV MEDIISQVE HISTORIAE PHILOSOPHICAE.

§. I.

Amplissimum historiae philosophicae campum per omnem intellectus humani aetatem se diffundentem emensuro ante omnia de limitibus eius dispiciendum est, ne in aliena excurrens, et in vniuersalis eruditionis regiones dilapsus, vbi pedem figat, non habeat. Scilicet non eruditionis, et quas illa comprehendit omnium artium et disciplinarum historiam exponere animus est, sed philosophiae; vnde quid philosophiae nomine intelligatur, probe ante omnia tenendum est, ne, dum eius historiam pandere satagimus, in alienam messem falcem immittamus, et sine meta incerti discurramus atque vagabundi; quae incuria non vnum historiae philosophicae scriptorem in deuia deduxit. Philosophiam vero, quam nominamus, dicta olim est σοφία, id est, sapientia; quosque philosophos salutamus, sapientes salutatos esse, constat, nomine postea quidem mutato, sed retenta pristina significatione. Et ipsum tamen sapientiae nomen apud veteres ambiguum est, quae vocis ambiguitas effecit, vt multi in historia philosophica sapientes effingerentur, qui accurata vocis significatione nomine hoc indigni sunt. Scilicet prima illa humani ingenii aetate, qua eius quasi infantia absoluitur, sapientiae nomen omnibus artibus tributum est, quae vllo modo ingenio excolebantur, et ad humani generis vtilitatem aliquo modo faciebant, vnde ARISTOTELI [a] sapientia, *artium virtus* siue *perfectio*, et PLATONI [b] *quaeuis artis experientia* dicta est. Quia vero eruditio quam maxime ingenium humanum excolit, et bonarum disciplinarum studio atque praxi so-

Philosophia quid sit?

Sapientes qui veteribus vocati?

A 2

a) Ethic. ad Nicom. L. VI. c. 7. T. II. p. 58. ed. Casaub.

b) v. Theaeretus et Theages et ex his LAERT. L. III. §. 63. vbi consulendus est Is. CASAVB. ad h. l.

ſocietatis humanae commoda promouentur, ſapientiae nomen iure ſuo ad eruditos tranſiit, omnemque ſui temporis encyclopaediam deſignauit, quo ſenſu Moſen, virum diuinum in omni ſapientia Aegyptiorum eruditum fuiſſe, S. LVCAS[c] innuit. Et quoniam inter diſciplinas omnes diuinior ſcientia, quae cultum Dei dirigit, de Numine praecipit, animumque ad illud ſancte ſuſpiciendum format, ob obiecti ſui praeſtantiam tantum eminet, quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi, inde ſapientiae nomen ad theologos et ſacerdotes eminentiori quodam ſenſu delatum eſt, idque imprimis apud barbaras gentes factum, apud quas ſapientum nomine ſacerdotes diuini cultus interpretes celebrari[d], barbaricae philoſophiae nobis probabit hiſtoria, ipſaeque ſacrae paginae teſtes ſunt, ſacerdotes Chaldaeorum ſapientum titulo afficientes[e]. Erant tamen inter hos homines multi ſapientum nomine indigni, quia veritatem diuiniorem non ex ſolidis principiis petebant, ſed vel ex corruptiſſimae traditionis laticibus hauriebant, vel ad fallendam plebem toti compoſiti ſapientiae loco, ingenii ſui ſomnia, honorem ipſis auctoritatem atque opes conciliatura, propinabant, vnde ſacerdotum turba mature viris grauibus, quique naſum habebant, ſuſpecta fuit et odio digna. Et hinc animi ingeniis ſublimibus additi ſunt, vt profundiori meditatione in veritatem inquirerent, et deſertis impuris traditionis patriae lacunis, rationis fontes conſulerent, omnia ad certa ſcientiae principia reuocantes, et ita ſapientiae ſyſtema condentes ſuis fundamentis ſuperſtructum. Quae veritatem omnem, eam praecipue, quae ad Deum hominesque refertur, excolendi ratio cum nobiliſſima ſit, ſapientiae nomen in propria tandem ſibi ſignificatione vindicauit, et cultores ſuos ſapientum nomine decorauit. Quod vt vetuſtiſſimis temporibus ita factum eſt, vt qui veritatem hanc accurata meditatione didiciſſet, eam ad emendandos hominum mores et formandum animum applicaret; ita ſapientiae nomen practicam tandem ſcientiam veritatis tum diuinae tum humanae ſignificauit[f], et ad eam relatum eſt, quicquid vel Deum et quae diuina ſunt intellectui humano cognoſcenda ſiſtit, vel ad humanae mentis felicitatem comparandam et augendam aliquid conferre aptum eſt[g]. Hanc vero ſapientiam, vt ſcopo ſuo potiatur, alios quoque doceri e re humani generis erat, ad quod docendi munus dum ſe applicabant ſapientes, nomen hoc ad ſcientiarum doctores translatum eſt[h]. Inde vero noua iterum vocis ſignificatio: quan-

c) Actor. VII. 21. conf. SVIDAS T. II. v. ἰδιώτης p. 97. vbi ἰδιώτης et φιλόσοφος ſibi opponuntur, ita etiam apud ISOCRATEM in Panegyr. p. 115. ed. H. Wolf.

d) Conf. STRABO L. XV. p. 501. CVRTIVS L. V. c. 1. v. 22. et qui de ſapientibus inter barbaros luculenter diſſerit DIOG. LAERT. L. I. ſ. 1. 2.

e) DANIEL. II. 2. conf. STANLEIVS Hiſt. Phil. P. XIV. c. 7. 10. p. 1119. 1121.

f) Eleganter de hac re diſſerit PLATO in Theaeteto, p. m. 111 ſeq. add. EPICTETVS, diſſ. L. II. c. 14. p. m. 194. ed. H. Wolf. L. III. c. 26. SENECA ep. 20. 108. ANTONIN. L. X. §. 16. et GATAKER ad h. l.

g) Sapientia eſt, vt a veteribus philoſophis definitum eſt, rerum diuinarum et humanarum cauſarumque, quibus haec continentur, ſcientia. CICERO de offic. L. II. c. 2.

h) Vid. ISOCRATES de permut. p. 818. qui

quandoquidem enim qui ſapientiae praecepta tradebant, diſerto et luculento diſſerendi genere vti ſatagebant, ſapientis atque ſapientiae nomen eloquentiae quoque ſtudio datum eſt, et tantopere haec ſignificatio graecis, quibus eloquentiae ſtudium, magna, quae inde in rempublicam redundabant, emolumenta commendabant, placuit, vt ſophiſtarum, id eſt, ſapientum nomine vſu quaſi proprio eloquentiae magiſtri dicerentur [i]. Etſi et poëtis quoque hic honor habitus eſt, vt ſapientes dicerentur, quoniam antiquiſſimi ſapientes, et imprimis, qui diuina docebant, ligata oratione vtebantur, et ars ipſa fingendi ad tradenda peculiari eloquentiae genere ſapientiae praecepta adhibebatur [k]. Cum vero dignitatem et auctoritatem ſapientia cultoribus atque doctoribus ſuis conciliaret maximam, iique multis honorum titulis et reuerentia commendarentur, qui ſapientum nomen adepti eſſent [l], coepit optimum inſtitutum degenerare in faſtum, et efferre ſe magis, quam patiebatur ſapientiae nomen, qui eam prae reliquis excoluiſſe videri cupiebant [m]. Vnde ſapientis nomen ad Deum ſolum, inexhauſtum omnis ſapientiae mare reſtringens PYTHAGORAS, primus hanc appellationem arrogantiorem ſibi viſam, quam quae deceret veritatis et ſapientiae ſtudioſum, refugit, et philoſophi nomen inuenit. *Is cum Phliuntem veniſſet, et cum Phliaſiorum principe Leonte docte et copioſe diſſeruiſſet quaedam, ita eius ingenium atque eloquentiam admiratus eſt Leon, vt quaereret ex eo, qua maxime arte confideret; at ille artem ſe ſcire nullam, ſed eſſe philoſophum reſpondit*, referente, et nominis originem eleganter exponente CICERONE. Etſi vero et modeſtiae cauſa, ſapientis nomen in ſtudioſum ſapientiae mutauit Pythagoras, et ſyſtematis ſui fine commotus ſapientiam tum demum adipiſcendam eſſe ſtatuit, quando quis philoſophiae fine potitus fuerit [n], mox tamen totum illud diſcrimen prudenter poſitum euanuit, et philoſophiae nomen idem dixit, quod ſapientiae [o], philoſophi appellatio non minus ambitioſa facta eſt, quam ſapientis, adeo, vt non deeſſent, qui *intolerabilem philoſophorum ambitionem eſſe dicerent, ſibi ſolis ſapientiae ſtudium vindicantium, et reliquarum diſciplinarum cultoribus tacito quaſi argumento denegantium* [p]. Neque tamen id diu va-

Philoſophiae nomen inuentum.

 luit,

qui Solonem primum nomen ſophiſtae accepiſſe refert. Imprimis vero PHILOSTRATVS praef. ad vitas ſophiſtarum Opp. p. 479. ed. Olear.

i) Ita tamen, vt antiqui ſophiſtae argumenta tractarent philoſophica, recentiores in ſolo dicendi artificio ſe exercerent, monente PHILOSTRATO l. c. p. 481. vnde mature inuiſi facti ſunt, conf. CLERICVS Art. Crit. P. II. Sect. I. c. 17. p. 337 ſeqq.

k) ANACREON od. in Roſam. PINDARVS Iſthmior. od. 5. conf. MENAGIVS ad LAERT. L. I. ſ. 12.

l) Prolixe id demonſtratum eſt, in meletem. de honoribus ſapientiae auctoribus et doctoribus apud Barbaros et Graecos exhibitis, in Otio Vindelico p. 203 ſeqq. extante.

m) Vid. ARISTOPHANES in nubibus, ARISTOT. de Sophiſt. L. I. c. 2. de qua re infra in Socrate.

n) Vid. IOANN. SCHEFFERVS de natura et conſt. Philoſ. Ital. c. VII. p. 43 ſqq.

o) DIOG. LAERTIVS L. I. ſ. 12.

p) Inde quidam contemto bene dicendi labore, ad formandos animos, ſtatuendasque vitae leges regreſſi, partem quidem potiorem (philoſophiae) ſi diuidi poſſet, retinuerunt, nomen

Philosophiae significatio varia.

luit, sed philosophiae perinde ac sophiae nomen latius sumtum, non disciplinas tantum eas, quae diuinarum humanarumque rerum scientiam exhibent, comprehendit, sed et ad legum humanarum peritiam [q], ad artem salutarem [r] aliasque eruditionis partes extensum est, ita vt grammatica, rhetorica, et critica ars, quin immo historia et poësis non excluderetur [s], quae significatio latissimo suo ambitu imprimis obtinuit, postquam totus eruditionis humanae campus in quatuor facultates diuisus est. Immo nec a sanctioribus disciplinis remotum, et philosophiae atque philosophi nomen in ecclesiam traductum est, in qua christiana religio sanctioris philosophiae nomen tulit, doctores ecclesiastici, et ascetae quoque philosophorum nomine insigniti sunt [t]. Ex quibus variis acceptionibus vocis, philosophia et philosophus, quibus aliae quoque, si opus esset, addi possent [u], facile conuincimur, quam necessarium sit, propriam philosophiae significationem definire, ne aliena tractationi in se prolixae, prolixioraque et ad rem nihil facientia misceamus, et confusis inter se disciplinarum limitibus, sine certa meta oberremus.

Saepius hac in re a philosophicae historiae scriptoribus peccatum est, qui ambiguo sapientiae nomine decepti ad philosophiam vel eruditionis vniuersalis historiam, vel religionis acta et fata inter gentes retulerunt, et innumerum philosophorum agmen effinxerunt. Inter hos Otto imprimis Hevrnivs et Georgivs Hornivs manifeste limites philosophicae historiae migrauerunt, quorum ille omnem gentilium sacerdotum stultitiam ad sapientiam siue philosophiam barbarorum retulit; hic iuuenili praecipitantia lapsus in caelo et inferno, in paradiso, et vbi non? philosophos inuenit. Recentissima vero aetate Anonymvs auctor, qui *philosophicam historiam* gallico sermone condidit, data opera sibi a definiendis philosophiae limitibus et determinando genuino sensu abstinendum ratus est, immo eum laborem impossibilem esse statuit, quod ad vniuersalem eruditionis notionem cuncta reducenda sint, et sub ea veterum theologia, iurisprudentia, omniumque scientiarum fontes, immo ipsae gentium origines comprehendantur. Qua in re eum vehementer falli ex dictis manifestum est, cum singulae eruditionis partes propriis et domesticis finibus definitae, inter se differant, adeoque et philosophia a reliquis eruditionis humanae disciplinis distinguenda sit. Quae res miro consilio neglecta auctori suo maximae fraudi fuit. Definitione enim philosophiae insuper habita, non veros tantum

nomen tamen sibi insolentissimum arrogauerunt, vt soli sapientiae studiosi vocarentur, quod neque summi imperatores, neque in consiliis rerum maximarum ac totius administratione reipublicae praeclarissime versati, sibi vnquam vindicare sunt ausi. Ita Qvintilianvs prooem. Inst. Or. p. 4. ed. Obr.

q) Cicero in Laelio et quos laudat Phil. Caroli in animadu. criticis in Gellium. L. IV. c. 1. p. 243.

r) Hinc nomen lapidis philosophorum. conf. Obs. Hal. T. VI. art. 22. §. 2. Et Diocli Medicina φιλοσοφία ἡ περὶ τῶν ὑγιεινῶν.

s) Aphthonivs p. 25. Isocrates passim, vid. p. 234. 248.

t) De quo, suo loco dicetur prolixius. vid. Ions. de Scr. H. P. L. III. c. 4. p. 226 sq.

u) Consulendus omnino celeb. Hevmannvs Act. Philos. Vol. I. p. 65 seqq. de homonymia vocum σοφία et σοφός.

tum et proprie dictos philosophos ab improprie, immo haud raro falso dictis non separat, sed et per omnem eruditionis a philosophia longe diuersae ambitum late et sine ordine vagatur, et quadrata miscet rotundis, allatis vero, quae huc non pertinebant, maxime necessaria, quaeque omne velut punctum in philosophiae historia faciunt, omittit, etsi mira verborum pompa accuratissimam in fronte tractationem promittit, coruos ita, quod aiunt, deludens hiantes.

§. II. Est vero philosophia amor siue studium potius sapientiae: sapientia vero est solida cognitio veritatis, circa eas res siue diuinae sint, siue humanae, quae ad veram hominis felicitatem faciunt, et ad vsum et praxin applicari suo modo possunt, quae applicatio si recte instituatur, et ita felicitas hominis vera promoueatur, tum demum sapientiam genuina significatione sumtam exhibet, et hoc ipso sapientiam a philosophia distinguit, quae veritatis diuinae et humanae principia et regulas exponit, et qua ratione felicitas humani generis inde vel acquiri vel conseruari et augeri queat, tradit, adeoque suis fundamentis nixa scientiam gignit, nisi tamen in vsum conuertatur, sapientiae nomine indigna est. Nam *Sapientiae et philosophiae definitio.*

Qui ipse sibi sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit,

recte monuit ENNIVS [v]. Nec aliud dicunt variae veterum definitiones philosophiae [w], imprimis ex schola Pythagorae et Platonis, nisi quod peculiarem finem exprimant, quo veram felicitatem assequi homini liceat, qui nisi omni studio intendatur, omnis scientia vana esse recte concluditur. Vnde non immerito Socratem ab Apolline omnium sapientissimum dictum esse Varro apud CICERONEM [x] monuit, *quod haec vna esset omnis sapientia, non arbitrari sese scire, quod nesciat, et inde omnis eius oratio tum in virtute laudanda et in omnibus hominibus ad virtutis studium cohortandis consumeretur* [y]. Duplex vero veritatis ad veri boni possessionem, et exoriundam inde felicitatem ducentis cognitionis fons est, vnus congenitae lucis siue rationis humanae regulae, alter diuina reuelatio. Cum enim adeo angustis limitibus humanus intellectus circumscriptus sit, vt patentissimos veritatis vniuersae campos emetiri, immo nec ea omnia cognoscere valeat, quae tamen felicitatis humanae ratio cognosci et sciri postulat, necesse erat, vt diuina reuelatio suppetias homini ferret, et de iis eum instrueret, quae felicitatem eius summo loco ponere apta sunt. Quod vt theologiam potissimum occupat, cuius munus est, hominem de iis instruere, quae per reuelationem Deus ei patefecit, ita a philosophia quoque separandum est, nec confundendae inter se scientiae cognoscendi, quod aiunt, principio *Fontes sapientiae.*

v) Apud CICERON. Epist. Famil. L. VII. ep. 6.

w) Eas suo loco notabimus. Interea consulendus est G. I. VOSSIVS de Philosophia c. II. §. 5. p. 4 seqq. SENECA ep. 89.

x) Academ. Quaest. L. I. T. IV. Opp. ed. D. Godofr. p. 7.

y) Paria passim apud veteres, videnda apud ANTONIVM et STOBAEVM in florileg. Serm. CXX. CXXI. CXXII. p. 702 seqq. edit. Wechel. Alia dabit GATAKERVS ad Antonin. L. X. §. 16. p. m. 365.

cipio inter se diuersissimae. Est itaque philosophia scientia veri atque boni, siue, vt veterum dicta exprimamus, diuinarum humanarumque rerum ad possessionem veri boni et exsurgentis inde felicitatis comparata, quatenus ex rationis humanae principiis cognosci atque demonstrari potest. Historiam itaque philosophicam consulturis, ad reuelationis arua accedendum non est, nec miscenda inter se, theologia cum philosophia, nisi quatenus illa huius pars est, et ex rationis principiis de Deo et rebus diuinis praecipit, quam philosophiae partem theologiam naturalem dicere solenne est.

Est tamen, vbi interdum oculus intendendus est in historia philosophica ad reuelationem. Ex primis enim reuelationis doctrinis et initiis patefactae hominibus veritatis diuinae variae particulae per traditionem ad gentes dilapsae sunt, quae ex rationis lumine cognitis doctrinis permistae sunt, et nisi accurate inuestigentur, ad certas doctrinarum origines nos peruenire non sinunt. Exemplo sit doctrina de immortalitate animae, eiusque post mortem *vita apud dominos valde bonos*, quae Socratis vox fuit: eam enim non argumentationibus tantum probabilibus se admittere, sed longa quoque traditione credere fatetur Graecorum philosophorum maximus: vnde ad exquirendas nobilissimi dogmatis origines, etsi ex historia philosophica petendas etiam ad reuelationem et traditionem respicitur rectissime, eleganter hanc viam ingrediente Ven. IOACHIMO OPORINO in erudita historia *doctrinae de immortalitate animae*. Sed in his et similibus illustrari tantum ex reuelatae doctrinae historia, philosophicam historiam, quilibet videt.

Partes philosophiae.

§. III. Quae vero philosophiae partes sint, quarum historia discenda est, ex fine atque obiecto philosophiae facile discitur. Si enim in eo felicitas humana, per philosophiam acquirenda consistit, vt homo verum bonum possideat, eoque perpetua possessione fruatur, necessario tum de natura boni, in quo consistat, et in quibus rebus quaerendum sit, intellectus humanus instruendus, et totus homo ita formandus et emendandus est, vt ad eius possessionem peruenire queat. Et hinc latissimus ille philosophicarum disciplinarum campus se aperit, quarum aliae intellectum humanum formant, viamque parant, qua et ipse ratiocinando felicitatem indagare, et aliis eam monstrare valeat; aliae voluntatem humanam, propriam felicitatis sedem, emendant et erudiunt, et quid verum graduque optimum bonum sit, docent, qua ratione ad illud perueniatur instruunt, quibus mediis felicitas inde deriuetur, ostendunt, et quibus vitae morumque rationibus et officiis conseruetur exponunt: aliae summum bonum, quod in solo Deo residere ipsa ratio dictitat, ita describunt, vt diuinam essentiam et attributa, quaeque alia ex Deo in humanam felicitatem influxum habent, considerent: aliae ad corporis humani conseruationem respiciunt, et in hunc finem vniuersae naturae quoque considerationem exhibent, vt discat homo, qua ratione ex sapientissimi conditoris voluntate et dispositione ea ad felicitatem suam adhibenda et in vsus conuertenda sit suos: aliae socie-

tatem

tatem humanam dirigunt, et quae legis neceſſitas, quae ſocietatis vtilitas, quae viuendi prudentia poſtulent, exponunt. Quibus omnibus accurate cognoſcendis genuina omnis ſcientiae principia, quibus, tanquam fundamentis, totum philoſophiae aedificium ſuperſtruendum eſt, praemittenda eſſe, facile ex ipſo ratiocinandi de felicitate hominis fine colligitur. Quae philoſophiae partium diſtributio, vt rem mediocri attentione conſideranti euidens admodum eſt atque luculenta, finemque philoſophiae, immo ſapientiae, ad verum vſum et felicitatem omnia referentis recte exprimit; ita ex ea, quae veteres varie de philoſophiae partibus dixerunt, diiudicari poſſunt, quae et ipſa non negligenda ſunt, ne in ipſo hiſtoriae philoſophicae limine offendamus. Illi enim antiquiſſimis temporibus et in ipſa philoſophiae pueritia eam tum ad Deum, tum ad hominem referebant, et in duplici hoc obiecto conſiderando ſapientiae munus ponebant. Vnde HOMERVS, a quo omnem ſapientiam dimanaſſe ad poſteros magna veterum caterua ſibi perſuaſit [z]:

Philoſophiae diuiſio apud veteres.

Ἀχλὴν δ᾽ αὖ τοι ἀπ᾽ ὀφθαλμῶν ἕλον, ἣ πρὶν ἐπῆεν
Ὄφρ᾽ εὖ γινώσκοις ἠμὲν Θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα.

Caliginem vero tibi ab oculis abſtuli, quae prius inerat,
Vt bene dignoſcas tum Deum tum etiam hominem.

Et huc tota quoque Pythagoreorum et Platonis ſchola collineauit, quae omnem philoſophiam in conſiderationem diuinorum, id eſt ἀληθῶς ὄντων quae ſcientiam certam gignunt, et humanorum, quae ad vitam hominis pertinent, et ſenſibus ſubiacent, quatenus ſcilicet referuntur, et praeparant ad diuina, diuidunt [a]. Paulo tamen aliter ARISTOTELES, qui dum a tota antiquitate abit, et in contemplatione atque intellectus perfectione ſummum bonum collocat, ita theoreticarum diſciplinarum potiſſimam rationem habet, vt tria theoreticarum diſciplinarum genera conſtituat, phyſicam, mathematicam et theologiam [b], et his demum actiuam et effectiuam ſubiungat [c]; quarum illa ethicam, politicam et oeconomicam, haec medicinam, poëticam, grammaticam, ſtatuariam, pictoriam comprehendit, quatenus ſcilicet rationes cauſaſque ſuae conſtitutionis, naturae et operationum exponere et ratiocinando demonſtrare poſſunt [d]: Vnde et dialectica, tanquam philoſophiae inſtrumentum, a philoſopho non omiſſa eſt. Stoici vero [e], *philoſophiae tres partes eſſe dixerunt, moralem, naturalem et rationalem; prima componit animum, ſecunda rerum naturam ſcrutatur, tertia proprietates verborum exigit, et ſtructuram, et argumentationes ne*

pro

z) Iliad. ε. v. 127. 128.
a) PSELLVS Comm. ad quinque voces conf Io. SCHEFFER de nat. et conſtit. philoſophiae Italicae c. VIII. p. 65 66 ex veteribus SENECA ep. 89.
b) L. VI. Metaphyſ. c. 1. L. II. c. 7.
c) de anima L. I. c. 3.
d) conf IONSIVS de ſcript. hiſt. philoſ. L. I. c. 1. §. 3. p. 4. 5.
e) Ita SENECA, ep. 89. qui de definitione et diuiſione philoſophiae omnino legendus eſt.

pro vero falſa ſurrepant. Epicurei vero [f] *duas partes philoſophiae conſtituerunt, naturalem atque moralem, rationalem remouerunt: deinde cum ipſis rebus cogerentur ambigua ſecernere, falſa ſub ſpecie veri latentia coarguere, ipſi quoque locum, quem de iudicio ac regula appellant* (canonicam) *alio nomine rationalem induxerunt, ſed eam acceſſionem eſſe naturalis partis exiſtimant* [g]. *Cyrenaici* [h] *naturalia cum rationalibus ſuſtulerunt, et contenti fuerunt moralibus, ita tamen vt his illa reuera inſeruiant.* Sed de his ſuis locis accuratius diſpiciendum erit; nobis haec ſummatim oſtendiſſe ſufficiat, vt pateat, quicquid ſani in partitione philoſophiae apud veteres fuit, id ad eam, quam ſupra dedimus philoſophiae definitionem, partiumque eius diſtributionem collineare. Inde vero, quid in hiſtoria philoſophiae quaerendum ſit, per ſe patet.

Hiſtoria philoſophica quid ſit?

§. IV. Quid philoſophiae, cuius hiſtoriam perluſtrare animus eſt, voce intelligendum ſit, definiuimus, hiſtoriam, qualem iam intelligamus, exponendum eſt. Scilicet vel doctrinarum ea eſt, vel perſonarum [i]. Doctrinarum hiſtoria ſcientiarum fata exhibet, et intellectus humani quaſi hiſtoriam ita pandit, vt in doctrinarum origines, variasque ſententias et mutationes atque opinionum diuortia inquirat, et quae de humanis diuiniſque rebus dogmata philoſophis placuerint, in quibus conſpirauerint, vel in diuerſa abierint, exponat: idque duplici modo fieri poteſt. Nam vel doctrinae alicuius hiſtoria per omnem aetatem et nationem panditur, et qua ratione per diuerſas ſententiarum ſemitas ad nos peruenerit, oſtenditur: vel omnium gentium, et ſectarum ſyſtemata ita oculis ſubiiciuntur, vt et adhibita fundamento principia, et concluſiones inde formatae, totumque ſyſtema pateat. Illam *hiſtoriam doctrinarum philoſophicarum*, hanc *hiſtoriam philoſophiae* diſtinctionis gratia non inepte vocaueris, quae vel per totum philoſophiae ambitum, vel per ſingulas diſciplinarum philoſophicarum e. g. logices, phyſices, ethices etc. partes deduci poteſt. Perſonarum, id eſt, hominum philoſophantium hiſtoria ad primaria quidem philoſophicae hiſtoriae capita neceſſario vinculo non pertinet, omitti tamen ab eo nequit, qui philoſophiae hiſtoriam intime pernoſcere cupit. Vt enim taceamus, plurima ad formandum et emendandum animum ex hiſtoria vitae et actionum a philoſophis ſuſceptarum deſumi poſſe, et egregie diſci, quibus mediis ad ſapientiam peruenerint, quae impedimenta ſuperauerint, quibus aduerſariis reſtiterint, vbi pro Iunone nebulam amplexi fuerint, qui ſapientiae poſſeſſionem honores, quae emolumenta, quae animi felicitas ſecuta ſint, et quae alia huiusmodi ſunt, quae recte conſiderata ad vitandos erroris labyrinthos, et ſequendas veritatis ſemitas, ad excitandam et fouendam virtutem, et deprimenda vitia plurimum conferunt: eo potiſſimum nomine hiſtoria philoſophorum, praeſertim eorum, qui ſyſtemata condiderunt, negligenda non eſt, quoniam circumſtantiae philoſophorum in conſtitutionem et naturam

f) Ibid. LAERT. L. X. ſ. 30.
g) Ibid.
h) SENECA l. c.
i) Conf. IONSIVS de ſcript. hiſtor. philoſ. c. I. §. 1. 2. p. 2. 3. 4.

turam ſyſtematum, quae formarunt, valde influunt, et ex iis ratio deſumi debet; quae ſi incautius negligitur, mirum non eſt, in interpretatione ſyſtematum interdum hallucinari viros doctiſſimos, ceteraque perſpicaciſſimos. Poteramus haec longo exemplorum ſyrmate confirmare, niſi animus eſſet, plerorumque ſyſtematum a philoſophis conditorum explicationi praemittere conſiderationes aliquas generales, vbi talia quam maxime in cenſum venient. Qui vero interim exempla cupiet, is vel ad Platonis philoſophiam reſpiciat, cuius doctrinas ſaepe male cohaerentes, certe ex diuerſiſſimis ſententiis conflatas et inter ſe coaptatas nemo recte intelliget, niſi didicerit, Platonem non a Socrate modo, ſed et a Pythagora, a Cratylo Heracliteo, a Parmenide, ab Euclide Megarenſi philoſophiam didiciſſe, et eorum placita ſuis horreis intuliſſe: vel Ariſtotelis philoſophiam expendat, eam non intellecturus, niſi prius edoctus, quibus potiſſimum ex veteribus philoſophis ſuam philoſophandi rationem vir acutiſſimus opponere voluerit: vel oculum diuerti patiatur ad Zenonis, Stoicorum parentis porticum et Epicuri hortum; vtriusque enim placita, animaduertet, ex vatiniano potiſſimum, quo vtraque ſecta alteram perſequebatur, odio non raro profecta eſſe, et mutuis diſſidiis ſibimet inuicem oppoſita, quae lucem non capient, niſi expoſito dogmate fax praeferatur. Plura addere, ſuperuacaneum eſt, nam dicta rem ſatis loquuntur, et confirmabit eam ſatis ſyſtematum philoſophicorum, quam dabimus, hiſtoria. Nobis itaque quibus hiſtoriam philoſophicam vniuerſo ſuo complexu conſiderare conſtitutum eſt, ita ad eam attendere animus eſt, vt et vitas philoſophorum, eorumque res geſtas, et fata, tum diſcipulos et aduerſarios, et quae alia de iis notatu digna annales referunt, expendamus, et in ſectarum origines, ſucceſſiones et decrementa inquiramus, tum vero accurato potiſſimum oculo ad ſyſtemata philoſophorum attendamus, et conſultis fontibus fide dignis et, quantum licet, puriſſimis, principia, quibus reliqua nituntur, excutiamus, et his demum concluſiones ſuperſtruamus, adhibitis, vbi licet, ipſis philoſophorum verbis. Qua ratione ab ipſis naſcentis mundi initiis ad haec noſtra tempora, quibus philoſophia per Dei beneficium ad ſumma culmina ſurrexit, hiſtoriam quandam philoſophiae condere licebit.

Requiſita et ſubſidia ad H. P.

§. V. Requirit vero hiſtoria philoſophica hominem iis ingenii viribus, iisque literis inſtructum, ſine quibus tantum iter nemo feliciter emetiri poterit. Quisquis enim inoffenſo pede in hac ſemita progredi optat, et intellectu rite diſpoſito et voluntate recte affecta gaudeat, neceſſe eſt. Et quod intellectum quidem concernit, non naturalis tantum tam iudicii, quam ingenii vis requiritur, ſine qua nihil in omni literarum ſtudio valemus; ſed intellectus potiſſimum ita excultus poſtulatur, vt accurate ratiocinari, veterum ſententias proprio lumine illuſtrare et interpretari, et claras pro argumenti conditione de materiis tractandis ideas ſibi acquirere queat. Et cum in hiſtoria ad fidem veterum relationibus dandam plera-

quoad intellectum,

que redeant, id imprimis diſcendum prius eſt ei, qui ad hiſtoriam philoſophicam excolendam ſe accingit, qua ratione et menſura fides hiſtorica ponderanda ſit, quibus veriſimilitudinis gradibus narrata veterum nitantur, quae a vero aliena, quae propinqua, quaeue medio ita loco poſita ſint, vt in vtramque partem de iis diſputari queat. Niſi enim hoc logices filum quis arripuerit, nunquam ex hoc labyrintho ſe expediet. Iungenda cum arte rationali, ars critica, vt iudicium fieri queat, de genuinis et ſuppoſititiis philoſophorum ſcriptis, de fontibus vnde interpretatio hauriri debet, deque cauſſis omnibus in ſyſtemata veterum philoſophorum influentibus. Nec linguae negligendae ſunt, ſed legendi philoſophorum, qui extant, libri in eo ſermonis genere, quo exarati ſunt, attendendum praeterea ad temporum rationes, quibus ſingula contigerunt, ſine qua chronologiae face nunquam hiſtoriae philoſophicae tenebrae diſpellentur. Excutiendae ſunt veterum ritus, mores et conſuetudines, quibus ſe et dogmata ſua philoſophi haud raro attemperarunt; immo ex omni antiquae et nouae eruditionis penu aduocanda ea et in promtu habenda ſunt, quae hiſtoriae philoſophorum omnis aetatis et gentis lucem aliquam foenerari poſſunt. Imprimis vero purgatum a praeiudiciis, veritatem iugulantibus, intellectum habere oportet eum, qui feliciter in hiſtoria philoſophica verſari cupit. Abiicienda nimia antiquitatis veneratio, omnia maiori extollens gradu, quae antiquitatis ſitu obducta ſqualent; extirpandum praeiudicium auctoritatis, certis viris magnis veritatem ob ſolam nominis famam vel dignitatem adſcribens. Abiicienda omnis praecipitantia, vel nouitatis quoque ſine ratione amor; et non ſubterfugiendus improbus et iteratus labor, toties philoſophorum dogmata expendendi, quoties deficiens nobis eorum lux poſtulat. Imprimis vero hypotheſeos, quod vocant praeiudicium exuendum eſt, ne philoſophos ea dixiſſe putemus, quae cum noſtro ſyſtemate et hypotheſi conueniunt: quae philoſophos peruerſa interpretandi ratio, quantopere hiſtoriae philoſophicae nocuerit, dici vix poteſt. Vnde patet voluntatem quoque eius, qui in hiſtoria philoſophica excutienda recte verſari vult, bene affectum eſſe debere. Eiicienda ſcilicet et odium et fauor, omneque partis ſtudium, nudoque et nullo affectu impedito oculo omnia philoſophorum, ſiue laudem hactenus meruerint, ſiue culpam, luſtranda ſunt. Hinc ſinceritatem animi et magnum hoc ſtudium candorem poſtulat, ne fraudibus eorum, quorum intereſt, omnia vetera et noua miſcere hiſtoria philoſophica pateat. Quae mentis integritas vix deſiderabitur, vbi illa ſincera cupiditate flagrat veritatem inquirendi, eamque a falſo ſegregandi, vnde magnus ad reiiciendas fabulas, etiam publico aſſenſu conſeruatas, non oriri non poteſt animus. Addimus non ſine cauſſa modeſtiam animi, quae ſuae ſupellectilis gnara, et prolixiſſimi laboris in hiſtoria philoſophica exantlandi conſcia, non omnia ſe ſcire, mentisque acie attingere poſſe, nouit, immo multa eſſe philoſophorum fatetur, quae ita ſe habent, vt adhibita omni induſtria clare diſtincte-

quoad voluntatem,

que

que certoque ſcientiae gradu cognoſci nequeant [k]. Vnde et in aſſenſu prudenter cohibendo, et agnoſcenda quoque ignorantia, prudentem et modeſtum hiſtoriae philoſophicae cultorem aſſiduum eſſe, quilibet intelligit. Non vero cautum tantum doctumque hiſtoricum deſiderat hiſtoria philoſophica, ſed et philoſophiae myſteriis innutritum; quisquis enim in ipſa philoſophia hoſpes eſt, nunquam vel veteres intelliget, vel recentiores mente aſſequetur, vel iudicium quoque ſuum interponet feliciter. Quae omnia ſicut recte ad hiſtoriae philoſophicae ſtudium rite excolendum requiri, ipſa res clamitat, ita quam difficilis is labor ſit, quamque arduum ad aliquam in ea perfectionem adſpirare, nemo non intelligit. Quod tamen deterrere debet neminem, in hoc vtiliſſimo eruditionis genere profectum quaerentem: nam et multa diligentia, attentione, et adhibitis mediis dictis difficultates feliciſſime ſuperari poſſunt, et in magnis voluiſſe, modeſto animo ſatis eſt. Qua de re eleganter PLINIVS [l], cum difficilem philoſophicae hiſtoriae partem, quae naturam rerum enarrat, explicare conſtituiſſet: *Magna pars ſtudiorum amoenitates quaerimus, quae vero ab aliis tractata dicuntur immenſae ſubtilitatis, obſcuris rerum tenebris premuntur. Iam omnia attingenda, quae Graeci τὰς ἐγκυκλοπαιδείας vocant, et tamen ignota aut incerta ingeniis facta: alia vero ita multis prodita, vt in faſtidium ſint adducta. Res ardua, vetuſtis nouitatem dare, nouis auctoritatem, obſoletis nitorem, obſcuris lucem, faſtiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, et naturae ſuae omnia. Itaque etiam non aſſecutis voluiſſe abunde pulchrum atque magnificum eſt.*

quoad ipſam philoſophiam:

§. VI. Hae vero difficultates vt facilius ſuperari, et quae ad hiſtoriam philoſophicam felici effectu excolendam neceſſaria eſſe demonſtrauimus, eo certius acquiri queant, dabimus monita quaedam et cautelas, ad quas praecipue attendendum eſſe hiſtoriae philoſophicae ſtudioſo, ſi et ſcyllam et charybdin euitare cupiat, longa experientia viros doctiſſimos et in his literis ſummos edocuit [m]. Scilicet:

Cautelae obſeruandae:

I. *Quaerendi ſunt fontes, vbi haberi poſſunt, proximi, et examinandi ad fontes riuuli.* Fontes vero innuimus, ipſa philoſophorum ſcripta, quae hodie ſuperſunt. Etſi enim magnam ſcriptorum philoſophorum praecipue veterum (nam recentiorum alia conditio eſt) partem temporis iniuria nobis eripuit, et imprimis fatalis ignis plurimam ſcriptorum philoſophicorum partem perdidit, conſeruata tamen ſcripta Pythagoreorum quorundam, tum Platonis, Ariſtotelis, Theophraſti, Epicuri, et poſt Chriſtum na-

Fontes quaerendi.

k) Eleganter ORIGENES contra Celſum L. I. p. 11. Nemo noſtrum dicet, noui Epicuri omnia; nec audebit profiteri, ſe noſſe Platonis omnia, cum tantopere inter ſe diſcrepent etiam ſcriptorum eius interpretes. Quis enim eſt tam audax, vt dicat, ſe noſſe Stoicorum omnia vel Peripateticorum. Niſi forte hoc verbum, noui tum omnia, ab idiotis aliquibus imperitiam ſuam non agnoſcentibus audiit.

l) In praefat. Hiſtoriae naturalis.

m) Dicta hac de re nonnulla in diſſ. de comparatione philoſophiae gentilis, cum Scr. S. et religionis chriſtianae dogmatibus caute inſtituenda, quae prima eſt in Otio vindelico.

tum principum ſectae eclecticae, Plotini, Porphyrii, Iamblichi, Hieroclis, Procli, et ſimilium; Stoicorum quoque poſt reparatam ſalutem principum, Senecae, Epicteti, Antonini, etc. Quae vt totius ſyſtematis ſui rationem plerumque exponunt, ita in normam eligenda ſunt, ad quam reliqua, quae ab aliis de horum philoſophorum doctrina referuntur, exigi debent. Ex ipſis enim philoſophorum, praecipue ſectarum conditorum, verbis certiſſima de mente dogmatum ab iis admiſſorum indicia deſumi poſſe, quilibet per ſe intelligit, et res ipſa loquitur, experientia tamen in his literis exercitatum magis confirmat. Saepiſſime enim deprehendimus, eos, qui philoſophis, praecipue veteribus poſteriores eorum dogmata retulerunt, vel inſcitia, vel detrahendi et odium conflandi ſtudio ſiniſtre ea expoſuiſſe. Qua in culpa praecipue verſatur Ariſtoteles, qui magno ſtudio coëmtis et expilatis veterum libris, ita haud raro eorum mentem expreſſit, vt nocentior quidem et a vero alienior videretur, longe tamen a vera eorum ſententia recederet; qua in re Speuſippum, Ariſtoxenum et Xenocratem comites habuiſſe olim iam conqueſtus eſt Porphyrius [n], ipſe ſaepe non melior. Idem et epicureae philoſophiae hiſtoria comprobat, quae ſi ex aduerſariorum, praecipue Stoicorum, immo et Ciceronis atque Plutarchi relatione iudicanda eſt, abſurditate vix ab alia vincitur, ex ipſis vero Epicuri epiſtolis, quas nobis conſeruauit Laertius [o] deſumta meliori habitu conſpiciendam ſe praebet. Semper enim, vt in omni ſententiarum diuortio, ita praecipue in philoſophorum ſententiis aduerſarii partes argumento ab inuidia et odio ducto preſſas eſſe, fidem nobis, quae ſequetur faciet hiſtoria philoſophica, tum veterum, tum noſtrorum temporum.

Diſpiciendum. de ſua an de aliorum ſententia loquantur philoſophi.

II. *Attendendum vero in ipſis, quae ſuperſunt ſcriptis philoſophorum, an de ſuis hypotheſibus agant, ſuamque mentem expromant, an aliorum ſententias referant.* Multum incertitudinis et erroris neglecta haec cautio in hiſtoriam philoſophicam intulit. Solent enim haud raro veteres imprimis philoſophiae doctores aliorum philoſophorum ſententias referre, idque haud raro ita, vt ſumma attentione opus ſit, ſi recte aſſequi quis cupiat, de cuius doctrina vel opinione ſermo ſit [p]. Id in Platonis potiſſimum et Ariſtotelis ſcriptis vſu venit; ille enim mox Parmenidem, mox Cratylum, mox Socratem, mox Timaeum, loquentes inducit, horumque philoſophorum ſententias ſuis dialogis ita miſcet, vt magna difficultas et obſcuritas in exquirenda vera Platonis mente inde oriatur [q]. Hic vero, dum, iudice Gassendo, compilatorem alienorum operum maximum ſe praeſtat, ſimili cum praeceptore labore aliena ſuis ſine euidenti ſaepe indicio miſcet. Et his ſimilia in reliquis quoque occurrunt.

Sectae expendendae.

III. *In conſulendis* porro *veterum philoſophorum ſcriptis et hauriendis inde eorum ſententiis ad ſectae, cui vel addicti fuerunt, vel quam ipſi exci-*

n) In vita Pythagorae p. 36. ed. Rom. conf. Fr. Patricivs diſcuſſ. Peripat. T. II. L. I.

o) L. X. de vit. philoſ.

p) Conf. Otium vindel. mel. I. p. 157.

q) Vid. Hiſtoria philoſ. doctrinae de ideis §. 2. p. 13. vbi prolixius hoc ipſum probauimus.

excitauerunt, linguam loquendique modum, quam maxime attendendum eſt. Dum enim philoſophi vocibus vtuntur pluribus ſectis communibus, propriam tamen ſuoque ſyſtemati accommodatam verbis ſignificationem ab aliis ſectis longe abeuntem ſubiiciunt; quam qui non probe notat, et eadem dicere philoſophos putat, vbi iisdem verbis et loquendi modo vtuntur, miſere fallitur. Exemplis huius rei hiſtoria philoſophica ſcatet, et vel vna fati vox ſatis comprobat, quae longe aliud apud Pythagoram et Platonem, aliud apud Stoicos, aliud apud Epicurum ſignificat, ſenſu non tantum diuerſiſſimo, verum etiam ſaepiſſime contradicente [r].

Totum ſyſtema philoſophi eruendum.

IV. *Vt* itaque *de ſententia philoſophorum ſanum rectumque iudicium ferri queat, totum ex eorum ſcriptis ſyſtema* ita *eruendum eſt*, vt ante omnia principia generalia, quae fundamenti loco toti doctrinarum aedificio ſubiiciuntur, eruantur, et his demum illae ſuperſtruantur concluſiones, quae ex iſtis fontibus ſponte ſua fluunt. Quemadmodum enim hoc praecipue philoſophi officium eſt, vt ex poſitis quibusdam principiis generalibus, ſpecialia dogmata iuſto nexu deriuet, ita eam interpretationem merito alteri praetuleris, quae cum toto ſyſtematis habitu et connexione conuenit apteque inter ſe cohaeret, etſi prima facie aliud dicere videatur. Quod vbi neglexeris, mira ſententiarum confuſione deceptus, nunquam ad veram philoſophorum mentem rite cognoſcendam peruenies. Id quod plurimis viris doctis in Stoicorum praecipue ſyſtemate explicando accidit. Cum enim Stoici poſt natum Chriſtum, chriſtianae potiſſimum doctrinae laude illecti, verbis et externa ſpecie philoſophiam ſuam, imprimis moralem ſpecioſius ornarent [s], factum inde eſt, vt viri multi magna eruditionis laude florentes, ſed incautius ad ſyſtematis ſtoici nexum habitumque non attendentes, plurima ſana et egregia ſomniarent, quae propius et ex intima principiorum ſtoicorum connexione conſiderata, non vnum errorum cumulum exhibent.

Ad circumſtantias philoſophorum attendendum.

V. Non vero ad ſyſtemata tantum ipſa, in ſcriptis philoſophorum obuia, ſed *ad circumſtantias quoque auctorum,* temperamenti et educationis rationem, praeceptores, quos ex parte imitati ſunt, aduerſarios, quibus ſua dogmata oppoſuerunt, fautores, vitae genus, quod ſectati ſunt, gentem vnde vel oriundi, vel apud quam vixerunt, et quae alia his ſimilia *attendendum eſt.* Supra enim iam monuimus, eiusmodi circumſtantias plurimum habere in ipſa ſyſtemata philoſophorum influxum, quae vbi negliguntur, ineluctabilem obſcuritatem pariunt. Id quod in plerisque tum veterum, tum recentiorum philoſophematis recte obſeruatum magnam lucem hiſtoriae philoſophicae accendit: vti praeter ea quae iam diximus, ex iis, quae de philoſophia pythagorica in veteris, et de theoſophico-paracelſica in recentioris philoſophiae hiſtoria dicentur, ſuo loco erit manifeſtiſſimum.

VI. *Quod*

r) Conf. PLVTARCH. de placit. philoſ. L. I. c. 25 ſeqq. Otium vind. mel. I. §. 7. p. 85. vbi plura hanc in rem dicta ſunt.

s) Prolixius id oſtendimus in diſſ. de ſubdola Chriſtianorum imitatione a Stoicis poſt C. N. ſuſcepta, quae inſerta eſt Tempe heluet. T. III. ſect. 2. art. 4.

Testimonia fide digna quaerenda,

VI. *Quod si ipsa philosophorum scripta nobis non suppetunt*, vel quae pro talibus venditantur, examen criticum non sustinent, *ad eorum quam maxime testimonia confugiendum est, qui philosophis aetate fuere proximi*, et vel eos ipsos docentes audiuerunt, vel eorum genuina scripta legerunt, et dogmata philosophorum intelligere potuerunt; praeiudiciis vero non occoecati impedimenta non habuerunt, in cognoscenda sententia veterum. Quorum ita examen instituendum est, vt quo maior testium nubes se nobis offerat, qui et veritatem dicere potuerunt, et causam, cur eam vitiarent, non habuerunt, eo maiorem quoque fidem mereantur. Et haec communis admodum, vt omnis historiae, ita maxime philosophicae regula est; ex qua sua sponte fluit, in testimoniis adducendis quo maior est testium auctoritas, et fides, eo maiorem habere ea quoque verisimilitudinem. Id quod imprimis apud eos obseruandum est, qui certae cuidam sectae addicti, historiam philosophicam vel totam, vel ex parte aggrediuntur. Illis enim ad sectae suae emolumenta plurimum attentis non facile habenda fides, nisi aliorum quoque testimoniorum auctoritate suffulti veri magnam prae se ferant speciem. Nam plerumque eiusmodi homines philosophorum vitam, fata et dogmata ita referunt, vt ad sua potissimum placita commodum atque commendatio redundet. Quae cautela imprimis apud Eclecticos, siue Alexandrinos philosophos, qui Platonicorum quoque recentiorum nomine inclaruerunt, tenenda est; hi enim vaferrimi homines, ad incrustandum nouum philosophiae suae satis miserae genus, veterum imprimis Pythagorae vitam, fata et philosophiam ita depinxerunt, vt ingenii sui somnia a magnis istis viris profecta viderentur; quae tamen accuratiori examine excussa, non suspecta tantum videntur, sed et falsa et frustra afferta [r].

praesertim in philosophis post C. N.

VII. *Necessariam hanc cautionem* esse, quilibet videt, qui artem criticam vel a limine salutauit: maiorem tamen eius necessitatem *deprehendimus in diiudicandis relationibus et fide philosophorum post Christum natum florentibus*, praesertim iis, qui Potamone primum, mox Ammonio Sacca auctore pessimum institutum excoluerunt, plures sectas inter se conciliandi, immo ipsa quoque sanctissimae religionis nostrae decreta cum suis systematibus coniungendi, iisque veterum philosophorum nomine et auctoritate praefixa dignitatem nomenque acquirendi. Nihil enim his philosophis solennius, quam vt ex abundantissimo historiae philosophicae gremio, cui se profunde satis insinuant, depromant infinitam sententiarum mirabilium materiem, quam mira audacia inter se coaptantes, deforme philosophiae aedificium extruunt, et dum veterum nomina crepant, incauto lectori ea pro genuinis veterum doctrinis dogmata propinant, quae a vero eorum sensu maxime abeunt. Vnde omnes omnino Syncretistae, id est, variarum sententiarum et diuersarum sectarum inter se conciliatores caute audiendi et multo cautius admittendi sunt, quippe qui mentem philoso-

r) Vid. cel. MOSHEMII differt. de corrupta per recentiores Platonicos ecclesia, volum. diss. ad H. E. pertin. p. 85 seqq.

sophorum plerumque adhaeserunt, cuius testes fere infinitos historia philosophica, tum veteris, tum mediae, tum recentioris aetatis nobis exhibebit.

VIII. Quia vero magna semper fingendi et supponendi fuit licentia, inprimis ex quo in Aegypto atque Asia minore tenebrionum hominum genus exortum, quod singulari philosophiae genere superbiens, licitum illis putarunt pia fraude, et libris veteribus sapientiae doctoribus magnisque viris suppositis, sua dogmata propagare: quam pestem in sua area quoque recepere recentiores Platonici, immo nec Christiani omnes ab ea abstinuere, ut de haereticis, magnis fraudum artificibus, nihil iam dicamus *: *[illegible]* Exhibent, qui huius rei exempla cupiunt, qui sub Zoroastris, Sibyllarum, Mercurii Trismegisti, Orphei, aliorumque priscae philosophiae auctorum nomine libri venditantur, magnamque sibi fingendi et supponendi licentiam deprehendent. Ex horum similibus historia philosophica statuet, quae qua ratione vitanda et detegenda sint, criticae artis magistri docere solent.

Suppositionis licentia fugienda.

IX. Quod si scripta, et aliorum testimonia de factis, dictis, fatis et dogmatibus philosophorum, quorum magnam saepius aetatem non viderunt, [illegible] sint, genuina suisque auctoribus digna deprehendimus, etiam tamen testimoniorum auctoritas ad fidei historicae gradus [illegible] est, nec examinandum tantum, an scriptor, qui testis est, veritatem dicere potuerit et voluerit, sed et quae testimonia fidei gradu et auctoritate reliquis praeferri mereantur. Etsi enim ad verisimilitudinis laudem in historia omni, praecipue vero in philosophica, plerumque [illegible] sunt: potest tamen interdum probabilitas tanto se usque vigere, atque veritas ita poni in aperto, ut parum a demonstratione absit, certe ab insigni errore tuti esse queamus. Cuius regulam [illegible] celebris artis rationalis doctor *, ita praecipiendo: *[illegible]* Quo magis itaque ad hunc apicem in experientia philo-

Examinanda testimonia.

*) [illegible] inter Christianos [illegible] I. et II. vol. cit. p. [illegible] seq.

*) [illegible] vol. XIV. [illegible]

*) [illegible] vol. I. p. [illegible] seq.

philosophiae historia pertingere nobis licet, eo certiorem illa nobis cognitionem impertietur. Quod si, vt plerumque fieri solet, ad tantum probabilitatis gradum peruenire nobis non licet, opera tamen danda est, vt, quantum licet, verisimilitudinis gradus augeantur; vbi imprimis cauendum est, ne solo testium numero, praesertim eorum, qui nimis remoti ab iis temporibus fuerunt, de quorum factis et dictis testimonium perhibent, moueamur, ad dandam illis fidem, cum haud raro sine examine sequiorum temporum scriptores prioris aetatis commentaria exscribant, nouorum ideo testium in numero non habendi. Verum de his prolixius consulendi sunt, qui de ratiocinandi arte praecipiunt [a].

Nihil aliter affirmandum, quam fides historica patitur.

X. Caute in historia philosophica incedendum esse, ex dictis sponte sua sequitur: inde vero fluit, *nihil affirmandum vel negandum in ea esse, aliter, quam fidei historicae leges patiuntur.* Vnde quae sola possibilitate speciem ementiuntur, qui infimus fidei historicae gradus est, cautissime considerandа et admittenda sunt, et vbi licet probabilitatis ratio atque caussa, quousque fidem narratio mereatur, adiicienda est, vt scilicet veritatis indagator vno intuitu videat, quid statuendum, admittendumue, quidque reiiciendum sit.

In dubiis suspendendus assensus.

XI. Hac via sollicite incedenti accidet saepius, vt adductis et ponderatis rationibus et testimoniis incertus sit, quid sequi debeat, quid admittere tanquam verum, quid tanquam falsum repudiare. Et hic omnino *suspendendus intellectus assensus est*, *et fatenda candide incertitudo.* Qui pyrrhonismus historicus vti maxime sobrium in historia medicamen est, ita quoque in philosophica historia non tantum adhibendus est, vbi certum probabilitatis gradum attingere non licet, dubiusque intellectus haeret: sed muniendus eo etiam est animus, vt nihil, praecipue primas verisimilitudinis rationes non prae se ferens, temere pro vero admittatur, sed eo vsque suspendatur intellectus iudicium, donec adhibitis ratiocinandi regulis et accurato examine fundamenta fidei historicae rei debitae patescant [b].

Res ipsae considerandae.

XII. *Neque res ipsae*, quae in historia philosophica occurrunt, siue facta sint, siue doctrinae, *negligendae, sed ita expendendae sunt*, *vt locum ibi, vbi de iis sermo sit, inuenire queant.* Vbi tamen et scylla et charybdis vitanda, mediaque via incedendum est, ne in extrema currendo, a veritatis tramite aberretur. Scilicet vbi philosophis talia vel dogmata, vel facta tribuuntur, quae communes rationis sensusque regulas laedunt, et ab homine sobrio atque vel mediocriter docto expectari vix possunt, non temere ea admittenda, sed accuratissimo omnia examine excutienda sunt; qua cautione adhibita multa fabularum plaustra ex historia philosophica eiici possunt, quas mendax potissimum Graecia [c] excogitauit, et imprimis sophistarum

rum

a) Eleganter multa hac de re praecipit celeb. CROVSAZIVS Logic. P. III. c. 4. p. m. 1186. qui legendus est.

b) Vid. BIERLINGII Commentatio de pyrrhonismo historico.

c) Testimoniorum religionem et fidem nunquam

rum nugacia et ad fingendum et mentiendum parata ingenia pepererunt, ab omni veritatis non ſpecie tantum, ſed et ſenſu aliena, qualia v. g. in Cynicorum hiſtoria deprehendere licet. Non tamen eo vsque id extendendum eſt, vt pro falſo et effiсto habeamus, quicquid a ratione alienum philoſophis tribuetur. Vti enim non omnes philoſophi fuere, qui pallium et baculum geſtarunt, barbamque nutriuerunt; ita ad inſana multa, et imprimis ad abſurdiſſima ſententiarum monſtra multos fuiſſe delapſos, ex certiſſimis hiſtoriae monumentis conſtat, nihilque tam abſurdum eſt, quod non dictum ſit ab aliquo philoſophorum.

Suae opiniones philoſophis non ſupponendae.

XIII. Hactenus intellectum ab iis impedimentis praemuniuimus, quae in decurrendo hiſtoriae philoſophicae campo ex re tractanda enata haud parum obſunt. Iam et ipſe hiſtoriae philoſophicae ſtudioſus muniendus eſt, ne ſibi ipſe officiat. *Caueat* itaque, *ne ſuas opiniones, ideas, ſententiam, philoſophis ſupponat, et ea ſe apud illos videre putet, quae vel ipſe ſentit, vel, vt ſentiant philoſophi, in votis habet.* Id quod ex eo tempore, quo literarum reformatio fauſtis auibus obtigit, ſaepiſſime accidit. Certis enim opinionibus innutriti vel occupati viri docti, vt ſuae hypotheſi, quam ſemel deamauerunt, auctoritatem concilient, philoſophorum veterum ſententias ad ſua dogmata ita applicant, vt cum iis conſpirare videantur. Cuius nobile exemplum hiſtoria philoſophiae Sinenſium ſuppeditat, quam viri docti, qui ex ſocietate Ieſu ad hanc gentem miſſi ſunt, ita nobis exhibent, vt praeiudicio non occaecati facile odorentur, ad philoſophiae ſcholaſticae, ab his viris Sinarum regno illatae, ideam gentis longe alia ſibi perſuadentis cogitata fuiſſe efformata [d], quae res quantas noſtra aetate lites et diſſidia pepererit, inter omnes conſtat.

Maior lux non inferenda, quam in ſe hiſtoria habet.

XIV. Non vero tantum a ſuae ſententiae et hypotheſeos veterum dogmatibus inferendae ſtudio abſtinendum eſt, ſed *nec maior lux inferenda iis, quam penes auctores ſuos habuerunt.* Quisquis enim cauta ſobriaque ratione philoſophicam hiſtoriam expendet, deprehendet, ſaepiſſime philoſophos non claras ſatis et diſtinctas doctrinarum ſuarum habuiſſe ideas, ſed vocibus vagis et indeterminatis vſos incertum lectorem dimiſiſſe, quod imprimis in Ariſtotele recentiores reprehenderunt philoſophi [e]. His qui certiora ſubſtituit, et clariore luce donat, non tam veterum philoſophorum mentem pandit, quam ſua cogitata iis affingit, quemadmodum ab iis factum eſt, qui Ariſtotelis philoſophiam recentiori reconciliabilem aſſeruerunt [f].

Veteris philoſophiae idea ad noſtram non exigenda.

XV. Tandem *nec ad noſtrorum temporum habitum et ſapientiae inter nos cultae ideam philoſophia vetus exigenda eſt.* Aliam enim aetatem alia philoſophandi ratio ſemper decuit. Cuius regulae neglectae incuria nobis

quam iſta natio Graecorum coluit. CICERO Orat. pro L. Flacco.

d) Ita Laurentium Magaloti et Carolum Dati, doctiſſimos Florentiae viros iudicaſſe, poſtquam cum Ieſuitis Grubero et Oruillio ex Sina reducibus de Sinarum philoſophia collocuti fuiſſent, refert cel. RENAVDOTIVS in diſſ. de eruditione Sinenſium.

e) Ars cogitandi, Mallebranche, aliique.

f) Vid. illuſtr. LEIBNIZIVS pec. diſſ. T. II. epiſt. Leibniz. p. 121 ſeqq.

nobis tot monſtra philoſophorum, praecipue in hiſtoria philoſophiae barbaricae progenuit, et prophetas Hebraeorum vetuſtiſſimorum immo reges Orientis mutauit in profeſſores philoſophiae, encyclopaediae hodiernae ſtudio innutritos. Quod puerile praeiudicium mature in hiſtoria philoſophica abiiciendum eſt.

Temporum rationes conſiderandae.

His cautelis ſi longinquum iter muniatur, et philoſophicae hiſtoriae ſtudium caute ſobrieque ſuſcipiatur, facile difficultates ſuperari poſſunt, quae in ampliſſimo hoc campo exſurgunt, innumerae, facileque ex hoc labyrintho euadimus ſalui atque incolumes. *Non negligenda* tamen et *reliqua eruditionis praeſidia, et* imprimis *temporum rationes probe conſiderandae ſunt*, quae accurate adhibitae fabulas produnt, a pauciſſimis ſaepe animaduerſas. Exemplum eſto Iſidorus, celebris eclecticae ſcholae philoſophus, quem Hypatiae doctiſſimae foeminae maritum faciunt, et abſtinentiam cum ea ſeruauiſſe aſſerunt recentiores, poſt Suidam, viri doctiſſimi tantum non omnes; manifeſtum tamen errorem prodente temporum ſerie, Hypatia violenta nece ſeculi poſt C. N. quinti anno decimo quinto extincta, Iſidoro ſeculi ſexti anno trigeſimo tertio cum aliis philoſophis ad Perſarum regem tranſeunte. Et talia quidem innumera in hiſtoria philoſophiae occurrunt. Sed et totius eruditionis hiſtoria in ſubſidium vocanda eſt, ſine qua philoſophorum acta ſaepiſſime intelligi nequeunt; quod et de ſacra eccleſiae hiſtoria tenendum, eo potiſſimum tempore, quo apud homines eccleſiaſticos philoſophia, vel, ſi mauis, philoſophiae vmbra ſedem fixit. Vnde et in ſequenti tractatione vbique lux ex ſacra et literaria hiſtoria philoſophicae lucranda erit.

Ignem ſupra num. I. innuimus praecipuam cauſam eſſe, cur tot veterum, praeſertim philoſophorum libris careamus, id quod nemo negauerit, qui librorum veterum fata cognouit. Vt enim ſilentio praetereamus eos philoſophorum libros, quos ipſi Vulcani flammis deleuerunt, magna incendia, quae celeberrimas bibliothecas deuorauerunt, in cauſſa fuerunt, vt tot libri veterum philoſophorum nobis eriperentur. Celeberrimam enim Ptolomaeorum bibliothecam incuria militum Caeſaris flammis abſumtam nemo ignorat. Illi vero praeſtantiſſimos omnis generis, praecipue vero philoſophorum libros illatos eſſe, conſtat. Idem fatum Romae poſtea bibliothecam in Palatio Caeſareo ad templum Apollinis a Caeſaribus extructam deleuit, igne coelitus delapſo conſumtam: quam cum cura Imperatorum ex cineribus excitaret, nouo conſilio et inconſulto feruore pontifex romanus Gregorius magnus, omnes gentilium libros Romae ſuperſtites igne extirpauit, vid. SARISBERIENSIS *Policrat. L. II. p. m. 123.* Cum vero poſt primam bibliothecae Alexandrinae conflagrationem inſignis librorum optimorum praeſertim ad philoſophiam in hac vrbe praeter alias excultam pertinentium, theſaurus collectus iterum eſſet, effecit Saracenorum principis Omari rabies, et inſanus legis ſuae amor, vt occupata Alexandria omnes veteres libri igne

multos

multos menses durante delerentur, frustra precibus intercedente Ioanne Philopono, vid. ABVLPHARAIVS *Hist. Dynast. p. 114.* Immo, quod mireris, ipse Almamon Saracenorum principum longe doctissimus et eruditionis maximus promotor ad commendandas, quas fieri curauit translationes veterum scriptorum, praecipue philosophicorum eo artificio vsus est, vt archetypa graeca igne destrui iuberet, referente LEONE AFRICANO *de viris illustribus Arab. c. I.* apud FABRIC. *Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 260.* Quare mirum non est, tot veterum philosophorum libros hodie desiderari. Alia dabit cel SCHELHORNIVS *Amoenit. T. VII. p. 75 sqq.*

§. VII. Prouide dictum in modum cauteque susceptum studium in origines, incrementa et fata philosophiae inquirendi vtilitate gaudere maxima, et per omnem disciplinarum optimarum circulum haud contemnendis se emolumentis, quae praestat, commendare, adeoque improbo labore et pertinaci, quam postulat patientia, dignum esse, perspiciet haud difficulter, quisquis tum ad dogmatum, tum ad hominum historiam in philosophia paulo plenius attenderit. Nulla enim fere disciplina est, quae ex historia philosophica recte exculta incrementa capere nequeat. Est enim haec fatorum sapientiae humanae enarratio reuera historia intellectus humani [g], quae, quid ille valeat, qua ratione tenebris ereptus, et veritatis luce collustratus per varios casus, per tot discrimina rerum ad cognoscendam veritatem et felicitatem peruenerit, per quos anfractus aberrauerit, qua ratione reuocatus in regiam viam ad metam contenderit, quibusque mediis ita felicitati animi ministrauerit, luculenter edisserit, et ita expositis ingenii humani fatis, quae via supersit, quae syrtes vitandae, quis portus anhelandus, verbo, quid ab intellectu humano adhuc expectandum sit, exponit: quod cum ad reliquas quoque scientias pertineat, eximius historiae philosophicae vsus inde patet. Sed non veritatis tantum origines et incrementa aperit historia philosophica, sed erroris quoque fontes indicat, et qua ratione sententiae non falsae tantum, et erroneae, sed perniciosae quoque et corrumpendis animis aptae ortae, quibus mediis propagatae sint, quae damna tam rei publicae literariae, quam christianae attulerint, viuis depingit coloribus. Cuius rei plurima emolumenta sunt. Quod si enim discimus, magna ingenia et ad diuinitatem relata in errorum absurdissimorum pariter atque nocentissimorum deuia delapsos a veritatis tramite longe recessisse, cadet pestilentissimum auctoritatis praeiudicium, et sana atque ad philosophandum maxime proficua alitur erga quoscunque, etiam magni nominis, homines diffidentia, vt propter nominis celebritatem opinionibus eorum non adstipulemur, nihilque ex iis pro vero admittamus, nisi accurato prius examine probatum, et verum deprehensum fuerit. Quae prudentia si ex historiae philosophicae cultu mature adhibita fuisset, citius a iugo Aristotelico, quod intolerabili seruitute per tot secula orbem philosophicum pressit, humani gene-

Vtilitas historiae philosophicae.

Est historia intellectus humani.

Errorum index.

g) Laërtii historiam ideo ingenii humani historiam appellat MENAGIVS in Comm. ad Laërt. proleg. p. 8. conf. DESLANDES Histoire critique de la philosophie T. I. pref.

generis ingenia liberaſſet, quinimmo omni ſectae ſtudio, philoſophandi libertati ſanaeque veritatem inquirendi methodo tam aduerſo, et veritati per omnem aetatem inimico obicem validiſſime poſuiſſet. Nec id tamen, quod quis obiiciat, ad deprimendos alios, magnosque viros contemnendos, ſeque ambitioſius efferendum, viam ſternit; diſcunt enim exemplis virorum ſummorum, in veritate inquirenda turpiter ſaepe lapſorum philoſophantium ingenia, quam ſobrie et modeſte agendum ſit in hoc negotio, et quam caute incedendum, ne, quod maximis ingeniis accidit, nobis, qui ad tantam mentis aciem non aſſurgimus, eo magis eueniat; immo his exemplis de ſe modeſte ſtatuere, et a ſe errare non alienum eſſe, prudens diſcit, quae infirmitatis ſuae agnitio et ad tolerandos amice diſſentientes, et ad ferendam aequo animo contradictionem aliorum, et ad libere ac ſine partis vllius ſtudio et reſpectu venandam veritatem calcar addit ſtrenue. Aperiunt vero detecti errores, eorumque fontes etiam liberum vel ideo cogitandi campum, quia luculentis exemplis oſtendunt, opiniones a plerisque interdum pro veris admiſſas, leuiſſimis praeiudiciis, et caeco auctoritatis, antiquitatis vel commodi quoque ſtudio niti, veritates vero, a plerisque reiectas, et pro paradoxis, erroneis et pernicioſis habitas, poſt multorum ſeculorum, quibus depreſſae iacuerunt, iniuriam tandem caput extuliſſe, et de errore triumphaſſe. Quae hactenus dicta vt exemplis declaremus, magnus ſemper error inualuit in ſuperſtitioſo ſpirituum corpore humano non veſtitorum cultu et inuocatione, cuius deteſtabiles fontes nobis aperit philoſophia platonica, quae ex pythagorica et orientis quoque traditione, cum de mediatore inter Deum et homines ſubobſcure quaedam percepiſſet, per quem reconciliandum ſit Numen cum hominibus, offerendae preces, commendanda ſacrificia, reuelanda vero hominibus voluntas diuina, et impertienda beneficia diuinae beneuolentiae; neſcio quem daemonem magnum, amoris nomine inſignitum, per quem iſta fierent, excogitauit [h], et de daemonum ex hac re exſurgenti officio multa obſcuriſſime, vt in eiusmodi argumenti genere fieri ſolet, diſputauit. Cum vero peſtilentiſſimus error accederet, emanaſſe ex Deo omnia entia intellectualia, per diuerſos ordines peculiarem exiſtentiam nacta, excogitauere ſequentia tempora in ſcholis Platonicorum illa ex Orientis et Aegypti diſciplina in ſua arua deriuantium, certum quoddam daemonum genus, quod mediam inter Deum et hominem naturam teneat, quique daemones catenam vnam ab hominibus ad Deum pertingentem conficiant, quae vniuerſum repleat. Hos mediatores inter Deum et homines conſtituebant, per hos preces hominum ad Deum perferri, ſacrificia referri, Deique voluntatem pateſieri, beneficia exhiberi ſomniabant, hos itaque religioſo cultu inuocandos, hos, poſito licet inter Deum atque genios coeleſtes diſcrimine, colendos contendebant [i].

Qui

h) Memorabilis hoc de argumento locus extat apud PLATONEM T. III. Opp. p. 201. ed. Serr. qui apud ipſum philoſophum legi meretur.

i) Conſulendus luculentus locus IAMBLICHI de myſt. Aegyptior. L. I. ſect. 5. p. 8. ed. Gal.

Qui putidus error, cum ad Chriſtianos philoſophiae platonicae nimis deditos perueniſſet, ſinceram de cultu ſoli Deo debito doctrinam corrupit, et erroneam de cultu angelorum bonorum doctrinam in eccleſiam introduxit; in qua non haeretici tantum neſcio quas Aeonas diuinitatis quadam ratione participes inde exſculpſerunt, ſed et doctores alii, illique cetera doctrina ſani, ad varia, quae angelis exhibebantur, cultus religioſi genera dilapſi ſunt, cautius in ea re verſaturi, ſi erroris fontes et propagationem inſpexiſſent. Quemadmodum vero ita errores receptos publice et inter ſummas veritates relatos eſſe hiſtoria philoſophica docet, ita reiectas tanquam abſurdos errores veritates eximias, tandem noſtris temporibus triumphantes et veritatibus philoſophicis reſtitutas memorabili exemplo ex ſchola Pythagorae petito confirmat. Placuit enim huic philoſopho, et qui ex ſectatoribus doctrinam hanc maxime ornauit Philolao, conſiſtere in centro ſuo ſolem, terram circum eum in orbem moueri; quod dogma ita paradoxum viſum eſt plerisque philoſophis [k], vt praeter Nicetam Syracuſium [l], et Platonem, qui tamen in ſenectute demum calculum ei adiecit [m], et alios Pythagorae diſcipulos, imprimis Ariſtarchum Samium [n], pauci reperiantur, qui illud inter ſua dogmata retulerint: immo ſacris oraculis contrarium eſſe, et fulmine ideo dignum, recentioribus adhuc temporibus viſum eſt, donec praeſtantiſſimorum aſtronomorum, quibus Nicolaus Copernicus viam muniuit, induſtria, et imprimis Galilaei, Kepleri, Roberualii, Gaſſendi, Bullialdi [o] demonſtrationibus effectum, vt pauci hodie ſint, qui ſyſtematis orbis noſtri accurate cognoſcendi ſtudio dediti elegantiſſimum et ad explicanda orbis noſtri phaenomena aptiſſimum dogma, nec ſacris paginis, ſi recte conſiderentur, aduerſum, non recipiant, illudque habeant pro ſententia magna probabilitatis ſpecie ſe commendante.

§. VIII. Non vero hoc tantum nomine vniuerſam eruditionem iuuat hiſtoria philoſophica, ſed et fidiſſimus index eſt, quae veritates inuentae ſint, quae regiones, in orbe ſcientiarum detectae, quae adhuc incognitae, et in quibus detegendis induſtria philoſophorum verſari debeat. Nam et in hac re omnis eruditionis plurimum intereſt, ne ſcilicet tempus ad excolendas ſcientias in ſe nimis breue, teratur inutiliter, et ea potiſſimum inueſtigentur, ad quae hactenus pertingere non potuit intellectus humanus, ſine qua induſtria parum promouebuntur humanae cognitionis limites. Verum non exponit tantum hiſtoria philoſophica, quae inuenta nondum ſint, ſed quae male quoque tractata, quae minus accurate expoſita, quae ex parte tantum detecta: quo indicio non parum philoſophantium adiuuatur induſtria, qui diſcunt inde, quid reſtet, quae viae a veritatis detectione ſeducentes

Inuentorum et inueniendorum ſyllabus.

k) Plvt. de Placit. philoſ. L. III. c. 13. et in Numa T. II. Opp. p. m. 120. Laert. L. VIII. ſ. 85.
l) Laert. l. c. Cicero Tuſc. Qq. L. IV.
m) Plvt. l. c. et in Qq. Platonicis.
n) Sext. Empiricvs L. X. adu. Math. ſ. 174. p. 663. ed. Fabric.
o) Qui libro, de motu terrae, Philolai nomen ideo praefixit.

tes vitandae, quid inuentis addendum, vt tandem ad perfectionem suam assurgat cognitio. Quod historiae philosophicae ministerium nostro potissimum tempore a magnis philosophiae reformatoribus vtilissime adhibitum est, vt discerent, quid restituendum, quid emendandum, quid addendum, et nouo conamine detegendum sit. Quorum vnus et alter hoc philosophicae historiae vsu adhibito, si modeste quae aliis debeat indicauisset, nec omnia suo se proprio marte inuenisse, et primum detexisse iactantius asseruisset, plagii amare ab aduersariis obiecti turpem notam feliciter euitauisset. Id quod vel vnum Cartesii exemplum luculenter probat [p].

Adminiculum omnium scientiarum.

§. IX. Tandem et vniuersam eruditionem philosophica historia ita quoque iuuat, vt scientiarum fontes indicet, vnde hauriri queant, vt optimos auctores enumeret, ex quorum scriptis veritas addisci queat, vt librorum optimorum argumenta exhibeat, et quid in iis ad eruendam et confirmandam veritatem, et ad refutandos errores aptum contineatur, edoceat. Hoc enim nomine magna et pretiosissima pars historiae literariae, id est, eruditionis vniuersae, est historia philosophica, quae hermathenes instar est, ad quaerendos et eligendos praeceptores mutos, ex quorum doctrina intellectus diuitiae augeri plurimum possint. Vnde ignorantia lapsusque graues in philosophica historia non iniuria apud eos, qui inter doctorum numerum referri cupiunt, dedecori sunt. Qui tamen in tam amplissimo campo, quem haec eruditionis pars aperit, difficulter euitari possunt, nisi diligentem quis in ea excolenda operam nauauerit. Alias risum non minus excitabit, quam haereticae ille prauitatis inquisitor, qui eo tempore, quo eruditorum sui temporis phoenix Ioannes Picus, et Germaniae literatae reformator Ioannes Reuchlinus, philosophiam cabbalisticam resuscitabant, insano contra eam zelo accensus, et de periculo, quod iactabat interrogatus, ridicule respondit: surrexisse impium hominem, Cabbalam vocatum, qui multa contra christianam religionem moliendo asseclas multos nactus sit [q]. Dum vero, viri in literaria historia summi interdum vehementer lapsi sint, quanta inde historiae philosophicae accurato studio excolendae necessitas sit illi, qui ad tantam lectionis copiam et cognitionem nondum peruenit, facile euincitur.

Magnam copiam exemplorum hic congerere liceret, qua ratione viri, qui πολυϊςορίας laude florent, in historia philosophica lapsi sint, nisi veniam potius eorum de literis merita et obliuionem, quam opprobrium postularent, et humanum omnino, immo nulli fere, quantumuis in historia literaria ad miraculum exercitato, non facile euenturum id esset. Vt vero calcar habeant, qui has literas excolendas aggrediuntur, vt a magnis viris

p) Vid. HVETIVS Cens. philos. Cartes. c. VIII. p. 115. et qui sine partium studia in ea re versatus est illustris LEIBNIZIVS apud THOMAS. Hist. sap. et stult. T. II. p. 117. BAYLE Dict. T. I. p. 681. nec excusant eum satis, quae affert BAILLETVS vie de De Cartes L. VIII. c. 10.

q) IO. PICVS MIRANDVLANVS Opp. p. 175. ed. Bas. IOAN. REVCHLIN. de arte Cabbal. p. 7.

ris ad ſuam imbecillitatem argumentati, omnique induſtria a lapſibus ſibi cauendi adhibita, ſedulo literariam quoque hiſtoriae philoſophicae partem perſequantur, duo tantum exempla quae ob oculos ſcribenti verſantur exponemus. Ex his vnum eſt magni viri, GERARDI IOANNIS VOSSII, cuius eruditioni et ampliſſimae hiſtoriae, etiam literariae, praeſertim antiquioris cognitioni quis non meritas laudis ſuſpendit tabulas? Is *de Philoſophia* * ſermone de Proclo, celeberrimo Platonico, facto, inter alia ita: *Traiani temporibus claruiſſe ait Eraſmus Oſwaldus Schreckenfuchſius, in vita Procli, proque eo eſt, quod Suidas dicat, fuiſſe diſcipulum Plutarchi Chaeronenſis, qui Traiani fuit praeceptor. Sed quomodo is meminerit, Porphyrii immo Iamblichi qui temporibus claruit Iuliani imperatoris, annis poſt Traianum multo amplius ducentis? Iam ipſe fatetur Suidas, primum fuiſſe, qui poſt Porphyrium calamum amaroris plenum ſtrinxerit aduerſus Chriſtianos? Ac Porphyrius claruit annis poſt Traianum centum quadraginta ac deinceps.* Mirum hic videri queat eruditiſſimum virum ſoloeciſmum literarium a Schreckenfuchſio admiſſum non aduertiſſe, cum tamen ipſe dubia omni exceptione maiora contra eius aſſertionem necteret, nec ingentem eius lectionem ſuffeciſſe, vt ſe eidem errori eriperet, Plutarchum eum, quem Marinus Procli praeceptorem facit, et quem Schreckenfuchſius ſine dubio ignorauit, eſſe Chaeronenſem, ita, vt potius nodum quendam gordium hic necteret, quem non ſoluit, ſoluere tamen, et errorem ex homonymia ortum euitare facile potuiſſet, ſi ex eclecticae ſcholae hiſtoria, vel eodem, quem ſe ſequi profitetur SVIDA in *Plutarcho Neſtorii*** meminiſſet, fuiſſe hunc Plutarchum, (de quo ſuo tempore et loco plura dabimus,) Neſtorii filium, et athenienſem, cuius opera alexandrinae philoſophiae ſchola Athenis ſeculo IV. erecta eſt, et quem audiuit Proclus, inter vltimos huius ſcholae doctores numerandus. Alterum exemplum hallucinationis in eiusdem ſcholae eclecticae hiſtoria exhibet eloquentiſſimus nuperus *hiſtoriae philoſophicae criticae* auctor Gallus, qui *** vbi potiſſimam hiſtoriae philoſophicae ſec. IV. V. et VI. hiſtoriam, quam eclectica ſchola abſoluit, quaſi tranſeundo attingit, plura affert oppido falſa et erronea. Nam neque Syrianus athenienſem ſcholam erexit, ſed Plutarchus athenienſis; neque vnquam edita ſunt Procli opera Hamburgi 1700. ſed vita tantum Procli a Marino ſcripta, ad quam tamen prouocat; neque Marinus Iudaeus vnquam fuit, ſed Samaritanus, Flauia Neapoli oriundus, et ad gentiliſmum digreſſus: neque eo tempore quo Simplicius in Ariſtotelem commentatus eſt, Ariſtotelis philoſophia vix nota fuit in oriente, ſed ipſorum potius Eclecticorum ſtudio maxime commendata, et inter Chriſtianos etiam admiſſa, quod vel ex vno Ioannis Philoponi exemplo, quem tamen cum Simplicio congreſſum diſputatione ipſe monet, diſcere potuiſſet. Falſum denique Eclecticos vltimos Iſidorum, Damaſcium, Priſcianum, Eulamium, Simpliciumque

*) c. 17. §. 6. p. 143. **) T. III. p. 133. ***) T. III. c. 39. §. 3.

que sola videndi regis Chosroës cupiditate inductos ad Persas commigrauisse. Fecisse enim id, quod in sua religione sub imperatore christiano sibi satis tuti non viderentur, vel ex SVIDA *v.* πρεσβὺς notum est. Sed eiusmodi supinam incuriam in hac critica philosophiae historia rerum peritus saepe animaduertet.

Vsus in V. R. C. probanda.

§. X. Vti vero vniuersae eruditioni vtilissimam operam praestat historia philosophica; ita ad speciales disciplinas respicientibus non minorem vtilitatem conferre palam fit. Ponimus vero non inepte in fronte insignem vsum, quem in asserenda et vindicanda religionis christianae veritate praestat. Multiplici enim in ea re historia philosophica labore defungitur. Ostendit enim religionis naturalis origines, et dispersam puriorem veritatem inter tot gentilium placitorum errores, et historiae sacrae fidem testimoniis exoticis egregie confirmat; aperit quoque, qua ratione veritatem in iniustitia detinuerint stulti, et quantis absurdissimorum commentorum monstris impietas se prodiderit: atheismi historiam explicat, et quam turpis ille et a ratione omni per omnem hominum aetatem deprehensus sit, luculenter demonstrat. Et hac ratione impiorum obiectionibus refutandis arma egregia subministrat, veritatisque successionem inter Hebraeos conseruatam et ad Christianos transmissam elegantissime et fortissime roborat. Quem in modum ad confirmandam veritatem religionis christianae et primi sanctioris disciplinae doctores in apologiis suis historia philosophica vsi sunt, et recentioribus temporibus certatim in id contenderunt viri doctissimi,[r] impari quidem successu: inter quos tamen, etiam quae ad hanc rem pertinent, magno GROTIO pauci praeferendi sunt[s].

Limites reuelationis et rationis detecti.

Sacris literis lux illata.

§. XI. Non vero solus hic vsus est, quem ex philosophica historia disciplinae sanctiores referunt, sed et alios praestat, istis, quos diximus non minores. Nam et limites reuelationis et rationis accurate ponere docet, quaeque vtrique humanae cognitionis fonti debeantur, longa instituta doctrinarum inductione, manifestat; et quas partes in cognoscendo salutis mysterio ratio, quas traditio, quas reuelatio habuerit, egregie exponit, vt ita diuinis literis honos suus maneat illibatus. Quin nec sacrae paginae nullam ex historia philosophica lucem capiunt, sed hinc inde plurimum luminis foenerantur. Cum enim scriptores sacri vtriusque foederis ad consuetas sui temporis opiniones Iudaeorum et gentilium respexerint, non possunt ista loca, vbi obscurius talia tanguntur, intelligi, nisi ex philosophiae veteris historia illae, ad quas alludunt, opiniones detegantur. Cuius specimina plura in sacris oraculis occurrunt[t], ipse vero contextus sacer quasi ad hos fontes prouocat, quando D. Paulus et cum Stoicis atque Epicureis congressus de resurrectione disserit[u], et vitandam sui temporis philoso-

r) Vid. cel. FABRICIVS Syll. Script. de V. R. C. et quae in diss. de comparatione philosophiae gentilis cum Scr. S. quae in Otio vindelico primo loco apparet, hac de re dicta sunt.

s) in opusculo nunquam satis laudando de V.R.C.

t) Vid. quae prolixius dicta sunt in Otio vindelico p. 16 seqq.

u) Act. XVII. 18 seqq. vid. ib. p. 33 seqq.

losophiam monet [x], vel alibi quoque in depingenda gentilium miseria ad eas phrases et sententias respicit, quae in scholis philosophorum gentilium receptae et inter illos homines, ad quos scribebat, in vsu fuerunt [y], quae vero prolixius explicata alibi quaerenda sunt.

§. XII. In nulla alia vero sanctiorum disciplinarum parte maiori euidentia hunc vsum probat historia philosophica, quam in ecclesiastica historia. *Eccl. historia illustrata,* Etsi enim supremus sapientiae magister, quique ex eius schola prodierunt, diuinae veritatis praecones, ab omni humana eruditione, quam sanctissima, quam profitebantur, doctrina refugiebat, sponte abstinuerunt, et in stulta Euangelii professione, qualis philosophis tum temporis huius seculi prudentia superbientibus videbatur, summam reuelatae sapientiae perfectionem posuerunt: mature tamen factum est, vt percutientibus oculos diuinae veritatis sua maiestate et diuina origine coruscantis radiis viri in philosophorum scholis enutriti et educati manus Euangelio darent, quin et publicis scriptis illud contra latratus gentilis impietatis defenderent: vbi sacris quidem se literis quam maxime communiebant, haud raro tamen acquisitam in scholis philosophorum eruditionem ad hunc ipsum finem adhibebant, et cum sanctiori disciplina coniungebant; recte saepe et laudabiliter, interdum tamen cum veritatis coelestis dispendio. Id quod parcius quidem primis nascentis ecclesiae temporibus factum est, frequentius vero et maiori cum veritatis christianae damno, ex quo magnus philosophiae aegyptiacae, quae platonicam mira aliarum sententiarum confusione reformauerat, amor ecclesiae doctores incessit. Ex eo enim tempore doctrinarum coelestium puritas et integritas non vna ratione vehementer corrumpi coepit. Quod vt ignotum illis esse, vel negari nequit, qui ecclesiae historiam sine sectae praeiudicio excusserunt [z], et suo loco a nobis prolixe quoque et ex instituto probabitur, ita prona consequentia inde fluit, sine philosophiae cognitione ad quam viri magni se subinde composuerunt, non scripta tantum eorum, praesertim illa, quibus superstitionem gentilium iugularunt, non posse intelligi, sed nec doctrinarum rationem recte expendi, quaeque in ecclesiam sensim irrepsere dogmata sequiora satis deprehendi et originem eorum detegi, cuius tamen rei multum in historia sacra interest. Eadem vero et de haereticorum veterum placitis *et historia haeresium.* rite cognoscendis tenenda sunt. Illorum enim insani. cum ex illa potissimum philosophia, quae inter Asiae incolas aliosque orientis populos vigebat, et splendidis antiquissimorum philosophorum nominibus falsa iactantia superbiebat, repullulauerit, postquam illa cum corrupta aegyptia philosophia, pythagorico platonicam philosophandi rationem imitante, coniuncta fuit, et ad Iudaeos quoque pedetentim transiit, vt doctissimis viris, qui accuratius ad horum hominum placita eorumque origines attenderunt, obserua-

x) ad Coloss. II, 18. cui loco lux ex H. P. allata est l. c. p 41 seqq.

y) Vid. dissert. ad Eph. II, 1. 2. Tempe Heluet. T. II. S. I. p. 58 seqq.

z) Vid. doctissimi HVETII Origeniana.

seruatum est [a]: facile hinc intelligitur, ex philosophiae historia obscurissimorum dogmatum, et somniorum malesani ingenii pessime saepe cohaerentium explicationem potissimum hauriendam esse, quod quia a multis neglectum est, mirandum minime est, in explicandis haereticorum placitis viros saepe magnos fuisse lapsos.

Vsus in Iurisprudentia.

§. XIII. Poterant haec explicari prolixius, et ostendi qua ratione lux illa, quam ecclesiasticae historiae philosophicorum fatorum enarratio infert, in refellendis quoque dogmatibus erroneis, et ostendendis impuris, vnde illa hausta sunt, lacunis vsum non contemnendum praestet; sed quia breuitati litandum est, et haec quilibet facile capit, qui prudenti meditatione de ea re cogitare potest, sicco illa pede praeteribimus. Non vero sanctioribus tantum disciplinis insignem vsum exhibet, sed et iuris tum vniuersalis siue naturalis, tum romani studiosis vtilissimam se praestat historia philosophica. Quemadmodum enim iuris naturalis leges ab ipsa philosophia erui debent, et per omnes eius periodos vestigia illa humanis mentibus cum ratione impressa, et per varias gentes propagata deprehendi possunt, ita magnum ea res iuris naturalis studio augmentum commodat, id quod recte intellexit parens iuris naturalis suae puritati et nitori restituti Hvgo Grotivs, qui in immortali *de iure belli et pacis* opere felicissime magna, quam possidebat, historiae philosophicae cognitione ad illustranda iuris naturalis cum principia tum praecepta vsus est, gnauiter vestigia antecessoris premente in *iure naturae et gentium* Samvele Pvfendorfio. Iuris vero romani culturam historia philosophica carere non posse, is non negabit, qui ex romani iuris historia tenuit, placuisse romani iuris conditoribus graecam philosophiam, maxime vero stoicam, quae cum πολιτικώτερος Romanis, qui ad reipublicae gubernacula sedebant, principibus viris videretur, et negotiorum appetentes sibi deditos faciebat, et in docendi tradendique methodo, et in ipsis adhibendis doctrinis aliis palmam praeripiebat. Vnde multa in iure esse tum dicendi genera, tum regulas atque principia iuris e Stoicorum ducta principiis, recte disertissimus iureconsultus Ianvs Vincentivs Gravina monuit, aliis non dissentientibus, sed multis ea exemplis probantibus [c]. Quod si vero ad sanam interpretationem recte requiritur, vt ad sententias illas attendatur, quibus auctor deditus fuit, et ad quas respexisse in scripto legeue apparet, neminem patet, hac philosophiae romanis iuris antistitibus acceptae cognitione carere posse, qui feliciter in interpretando genuino iuris romani sensu versari cupit. Sed de his etiam suo loco dicetur amplius. Tandem et ars

Vsus in Medicina.

a) Consulendus, qui inter omnes plurimam huic rei lucem affudit cel. Moshemivs Instit. Hist. Christ. antiq. Sec. I. P. II. c. I. §. 4 seqq. p. 71 seqq.

b) De ortu et progressu Iuris ciuilis L. I. §. 44. p. m. 97 seq. ed. Neap. qui rem luculentis exemplis confecit.

c) Conferendi praeter alios magni nominis ICti Io. Schiltervs in Manuduct. philos. mor. ad Iurisprud. c. I. §. 5 sqq. p. 6 sqq. et illustris Ever. Otto in orat. de stoica veterum Iurisconsultorum philosophia.

ars ſalutaris hac eruditionis parte quam maxime opus habet, illa enim in applicandis dextre remediis verſata, ars quidem non inepte veteribus dicitur [d], quando vero et naturam rerum, et humani potiſſimum corporis fabricam conſiderat, elegantiſſima et vtiliſſima philoſophiae pars eſt, vixque felix erit medicus, qui non prudens fuerit philoſophus. Vnde medicinam ab antiquiſſimis et celeberrimis philoſophis cultam ſatis conſtat, et exemplis Melampodis, Thaletis, Pherecydis, Epimenidis, Toxaris, Zamolxis, Pythagorae, Empedoclis, Alcmaeonis, Epicharmi, Timaei, Heracliti, Democriti et ipſius medicorum parentis Hippocratis poſſet confirmari, niſi in ipſa hiſtoria quam ſuſcipimus philoſophica, ea ſedulo ſuis locis obſeruare animus eſſet. Immo inuentores, qui celebrantur artis ſalutaris philoſophos fuiſſe, neminem fugit niſi hiſtoriae medicae imperitum. Ad Zoroaſtrum enim, Thot ſiue Hermem Horum, et inter Sinenſes ad Choamti origines artis medendi referri videas [e]. Illi vero non corporibus tantum curandis, ſed et ferocibus animis per praecepta philoſophiae religionis atque legum domandis, operam nauarunt feliciſſimam, vnde quam arcte philoſophiae et medicinae hiſtoria cohaereat, ſatis coniici poteſt.

§. XIV. Attulimus hactenus illa commoda, quae ex ea hiſtoriae philoſophicae parte, quae intellectus humani hiſtoriam pandit, et doctrinarum omnis temporis atque gentis nobis ſeriem enumerat, atque praeſtantior nobiliorque merito cenſetur eſſe, fluunt, quaeque inde ſperanda ſit vtilitas, expoſuimus. Non otioſa tamen et altera pars eſt, quae in enarrandis philoſophorum atque ſectarum ab iis conditarum fatis occupatur, ex qua ſcilicet varia quoque vtilitas oritur. Vt enim taceamus, quod ſupra iam paulisper tetigimus, magnum haec influxum habere in ſyſtemata philoſophorum, quae inde plurimum illuſtrantur: illud ex deſcriptis accurate magnorum virorum vitis factisque circa philoſophiam potiſſimum in vſum noſtrum transferre poſſumus, vt qua via ad eruditionem, praecipue philoſophicam viri immortalem nominis gloriam nacti graſſati fuerint, quae impedimenta ſe eis obiecerint, quibus mediis ea ſuperauerint, in quas errorum ſyrtes incautius inciderint, vel periculis anteceſſorum cautiores facti eas vitauerint, inde diſcamus. Ita enim ſapientiſſima nobis in omnis eruditionis, praecipue vero in philoſophiae ſtudio ſuggeruntur conſilia ad ſequenda ea quae tantis viris videmus fuiſſe proficua, et ad illa vitanda, quibus in veritate inquirenda detrimentum paſſi ſunt. Cuius vt et hic exemplum adiungamus, docet nos veterum philoſophorum hiſtoria, non domi otioſa ſediſſe, quae ad philoſophiae culmen adſpirabant ingenia, ſed itinera ſuſcepiſſe ad gentes ſapientiae laude inclytas Pythagoram, Democritum, Thaletem, Platonem [f] pluresque alios, ita tamen vt ſuperſtitione quin et impoſtura ſacerdotum, qui apud barbaras gentes cuſtodes erant ſapientiae, decepti

Vſus hiſtoriae philoſophorum.

d) Vid. Ions. de Scr. H. P. L. I. c. 1. p. 5.

e) Conf. Dan. Le Clerc Hiſtoire de Medicine L. I. ch. 5. 6. 7. p. 8 ſeqq.

f) Vid. Diog. Laertivs in vitis horum philoſophorum.

pti carbones interdum pro thesauris reportarent, quod de Pythagora et Platone verum esse historia horum philosophorum testatur. Inde vero prudentissimum philosophiae studiosis consilium exsurgit, non tantum domi quaerendos sapientiae doctores, sed et itinerum prudenter susceptorum fructum esse incrementa sapientiae, cauendum vero sibi esse ab auctoritatis praeiudicio, et vbique rationem adiungendam esse comitem, ad cuius trutinam tradita a viris doctis exigi queant. Nec prudentiam tantum in sectanda eruditionis philosophicae semita ita discimus, sed virtutis quoque et vitiorum theatrum nobis haec philosophorum historia pandit, in quo virtutis praemia, vitiorumque tragici saepe exitus viuidis coloribus exprimuntur, habentque, qui ad veram, quam sapientia promittit, felicitatem adspirant, quid sectentur, quidue fugiant. Quid enim ad formandum virtutis habitum exempla valeant, et experientia docet, et ipsa philosophorum historia. Eleganter SENECA[g]: *Longum iter est per praecepta, breue et efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expressisset, si eum tantummodo audisset, vitae eius interfuit, secreta perspexit, obseruauit illum, an ex formula sua viueret. Plato et Aristoteles et omnis in diuersum itura sapientium turba, plus ex moribus, quam ex verbis Socratis traxit. Metrodorum et Hermachum et Polyaenum magnos viros non schola Epicuri, sed contubernium fecit.* Scilicet vbi exempla monitis saluberrimis, quae nobis historia philosophorum ex ore eorum exhibet, iunguntur, laeta virtutis seges facile efflorescit. Non vero voluntatem solam perficiunt haec virtutum atque vitiorum, quae in philosophis deprehenduntur, exempla, sed et intellectum. Obseruata enim humanae conditionis fragilitate, et in quot viri cetera magni errores saepe delapsi sint, probe edoctis nobis iugulantur noxia auctoritatis praeiudicia, et ad audendum aliquid in calcanda sapientiae semita animus excitatur, et per se contendenti calcar additur, ad adhibenda propria lumina: id quod de aliis quoque praeiudiciis hunc in modum extirpandis intelligendum est.

Characteres verae et falsae philosophiae definiti.

§. XV. Sed vt omnem tandem quam de vtilitate historiae philosophicae instituimus, causam peroremus, adiiciendum hoc etiam dictis est, sobria cautaque historiae philosophicae tractatione characteres veram philosophiam a falsa discernentes feliciter posse disci. Cum enim veritas vna sit, error vero multiplex, in tot sectas discissa philosophia et tot enatis inter philosophos sententiarum diuortiis infinita falsae philosophiae exempla extare necesse est. Etsi vero de characteribus falsae philosophiae dicendi locus hic non est[h]; patebit tamen sine praeiudiciis acta philosophorum et veterum et recentiorum legenti, sectae studium, et quod secum trahit auctoritatis praeiudicium, superstitionem religioni naturali et reuelatae aduersum,

g) Epist. 6.

h) Legi vero omnino merentur, quae vir πολυμαθέστατος C. A. HEVMANNVS de criteriis falsae philosophiae doctissime et eleganter disputat act. philos. Vol. I. p. 181 seqq. Ea enim in H. P. studio multam lucem commodabunt.

ſum, occultandi veritatem ſtudium, amorem ſpeculationum inutilium, nihilque ad felicitatem hominis facientium, ſuperbiam et contemtum aliorum, ex ipſis philoſophorum principiis fluentem, erepta libere cogitandi et ſubtracta media, quaeque his ſimilia ſunt, philoſophiam plerumque prodere falſam, et in eodem ſyſtemate, cui hi characteres applicari poſſunt, magnos et perniciosos errores deprehendi. Quod vel vnius ſtoicae philoſophiae exemplo, ſi prolixis nobis eſſe liceret, luculenter poſſet oſtendi, in qua caeca conditoris veneratio, turpi auctoritatis magiſtri praeiudicio nixa, ſuperſtitio eo vsque pertingens, vt omnia in Deum mutet, et omni gentilium theologorum inſaniae philoſophicos colores inducat; impietas veram de Deo ſententiam eiusque ſanum cultum iugulans, cauillationes verborum philoſophis indignae et bonis omnibus inuiſae, ſuperbia intolerabilis omnibus ſe praeferens, hominemque non deorum tantum conſortio, ſed ipſae diuinae eſſentiae iungens, et hypocriſis inde toties Stoicis obiecta vbique regnant: quae tamen ſuo loco notare accuratius e re noſtra erit. Tot atque tantis itaque emolumentis cum auctum illum dimittat philoſophiae hiſtoria, qui ad eam rite tractandam cauteque pernoſcendam animum adplicat, induſtriamque ponit ſuam, neminem fore confidimus, qui eius ſtudium accuratius, quam plerumque fieri ſolet, ſuſcipiendum improbauerit, vel inter ſcientias inutiles illud reiecerit. Vnde excitandi ſunt diſcentium et philoſophari cum ratione cupientium animi, vt hanc non vtiliſſimam tantum, ſed et neceſſariam eruditionis partem gnauiter excolant, magnorumque virorum exemplis, qui non ſine ſumma laude in eam incubuerunt, et vtiliſſimam erudito orbi praeſtiterunt operam excitati, huic eruditionis generi, a plerisque ſatis hactenus neglecto, operam commodent ſuam, certi praeter dulcem animi iucunditatem ad maiores ſcientias progreſſuris vtilitates exorſuras inde eſſe plurimas, modo laboris improbi, quem poſtulat moleſtia patienti verique cupido animo feratur, ſupereturque.

Subſidia potiora auctoresque de hiſtoria philoſophica.

§. XVI. Ita vero praeparato animo quando ad hanc eruditionis partem acceditur, non deerunt ſubſidia, laboris difficultatem leuatura. Etſi enim ipſi vbique fontes, qui haberi poſſunt libandi ſunt, et per omnis generis atque temporis ſcriptores diſcurrendum, vt, quae aſſerta confirment, et in mediam lucem collocent, congerantur in vnum; vtiliter tamen hiſtoriae philoſophicae ſtudioſus eorum doctorum virorum labores conſulet, qui hiſtoriam philoſophicam ſcribere aggreſſi ſunt. Et ſunt quidem pauciores, qui vniuerſae philoſophiae fata ab originibus eius ad noſtra tempora deſcribere conati ſunt, quam pro rei dignitate et praeſtantia par erat: non tamen neglecta prorſus iacuit pars hiſtoriae eruditionis humanae nobiliſſima, ſed praeter innumeros ſcriptores, qui ſingularia argumenta in philoſophiae hiſtoria occurrentia excuſſerunt, et quos ſuis vbique locis adducere, et ita bibliothecam quandam ſcriptorum hiſtoriae philoſophicae condere in ſequentibus animus eſt, vniuerſam quoque philoſophiae hiſtoriam, vel magnam ſaltem partem eius enarrauerunt varii viri docti. Qua in re conſuli

Ionsius ſuli velimus doctiſſimi IOANNIS IONSII diligentiam, qui in erudito *de ſcriptoribus hiſtoriae philoſophicae* opere [i], a cl. IO. CHRISTOPHORO DORNIO ad praeſentem vſque aetatem perducto [k] omnis generis et aetatis ſcriptores, qui aliqua ratione hiſtoriam philoſophicam illuſtrarunt, adduxit. Vbi tamen merito deſideres non habitam tantum veterum ſcriptorum, qui deperditi ſunt, maiorem fere, quam qui ſuperſunt, rationem; ſed et ſignificationem vocis, philoſophia, ad omnes ita artes a diligentiſſimo auctore extenſam fuiſſe, vt hiſtoriae magis literariae veteris, quam philoſophicae ſcriptorum index videri queat. Multa quoque poſt Ionſii aetatem detecta accuratius, producta, quae antea ignorabantur, etiam in hoc argumento, plurima: vnde diligens hiſtoriae literariae, philoſophicae inſeruiturae, cultor omnino conſulet, quae in immortalibus *Bibliothecae graecae, latinae, et Latinitatis mediae* operibus infinito harum literarum emolumento copioſe attulit, nunquam ſine laude nominandus IOANNES ALBERTVS FABRICIVS, *Fabricius* quibus ſcriptis nemo carere poterit, qui in perſcrutandis monumentis veteris hiſtoriae ingeniorum humanorum feliciter verſari cupit. Nos hos duumuiros hic non exſcribemus, cum vtriusque ſcripta in omnium manibus verſentur; iuuentutis tamen gratia quae ad vtiliſſimum eruditionis genus animum adplicare vult, (nam haec viris doctis ſatis eſſe nota agnoſcimus) potiores ſcriptores, qui in hoc ſtadio cucurrerunt, enumerabimus. Et ex veteribus quidem pauci nobis reſtant, qui magnum in hoc laboris genere vſum praeſtare queant, qui tamen ſuperſunt, eo diligentius audiendi ſunt, quo facilior illis occaſio fuit conſulendi fontes hiſtoriae nobis hodie ereptos. *Diogenes Laërtius* Inter quos DIOGENI LAERTIO, palmam deberi, nemo facile negabit, qui elegantiſſimos *de vitis, dogmatibus et apophthegmatibus clarorum philoſophorum* libros ſemel inſpexit. Licet enim ſupinam in eo negligentiam et aliquam quoque in attendendo ad mentem veterum philoſophorum incuriam, iudicii item in tanto argumento proditam paupertatem, nimiamque credulitatem culpauerint, viri docti; conſeruauit tamen nobis tot monumenta veterum philoſophorum, et fatorum eorum memoriam, quae alias intercidiſſet, vt merito ad hunc librum, verum non ſine adhibita artis criticae opera, aduolent, quicunque veterum philoſophorum res et dogmata cognoſcere cupiunt. Sed de ipſo auctore eiusque conatibus alibi prolixius dicendi locus erit [l]. Poſt Diogenem Laërtium libellus breuis, ſed multa eruditione veteris philoſophiae refertus *de placitis philoſophorum* *Plutarchus* adeundus eſt, quem PLVTARCHO non ſine ratione adſcribi, et eundem, quoad ſummam rerum, eſſe cum *philoſophica hiſtoria*, quae GALENO tribuitur, ſuo quoque loco monebimus. Scripſit quoque paulo ſerius SEX- *Sextus Empiricus* TVS EMPIRICVS, philoſophus ſcepticus libros decem eruditiſſimos *contra*

i) Editum id Francofurti 1659. 4. qua editione, quia vbique fere adducitur, commodo lectoris inſeruituri, vtemur, quoties ad eam prouocandum eſt.
k) Ienae 1716. Conf. Act. phil. Vol. II, p. 320.

l) Conferendus interea, qui prolixe de hoc libro egit S. Reu. HEVMANNVS Actor philoſ. Vol. III. p. 1302. et MENAGIVS in proleg. ad Comm. in hunc librum.

tra mathematicos, *dogmaticosque philoſophos;* qui etſi eo potiſſimum reſpexit, vt omnem dogmaticam philoſophiam oppugnando, et ſcientiarum incertitudinem demonſtrando, neceſſitatem dubitandi et ſuſpendendi iudicium, ſcepticaeque philoſophiae pretium euinceret, tot tamen modis omnem dogmaticorum philoſophiam expoſuit, tot nobis de veterum dogmatibus relationes conſeruauit, vt recte adhibentibus et ſobrie legentibus plurima inde in hiſtoria omni philoſophica lux oriatur. Inter eccleſiae doctores veteres, quorum ſcripta pleraque veteri philoſophiae cognoſcendae inſeruiunt, de hoc eruditionis genere meruit S. EPIPHANIVS, qui in *epitome operis aduerſus haereſes*, breuiter quidem ſed ſuccincte de ſectis philoſophorum diſſeruit [m]. Plura tamen nobis conſeruauit auctor qui ſub ORIGENIS nomine *philoſophumena veterum* nobis exhibuit; in eleganti enim hoc veteris philoſophicae hiſtoriae compendio multa deprehenduntur, quae alibi fruſtra quaeras, vnde meritae debentur gratiae viris celeberrimis IACOBO GRONOVIO et IOANNI CHRISTOPHORO WOLFIO, qui libellum e tenebris erutum ediderunt, et doctiſſimis annotationibus illuſtrarunt [n]. Nemo vero plura nobis poſt Plutarchum et Diogenem Laërtium veterum philoſophorum monumenta ex graecis ſcriptoribus conſeruauit, meliusque ita de philoſophica hiſtoria meruit, IOANNE STOBAEO, qui vtiliſſimum nobis *florilegium* ex omnis generis ſcriptoribus veteribus concinnauit, et in quatuor libros diſtribuit, quorum primus phyſicas potiſſimum veterum doctrinas, poſteriores, morales referunt. Qui etſi manci atque mutili, praeſertim quod ad priores duos libros attinet, ad nos peruenerunt [o], dici tamen non poteſt, quot nobis veteris philoſophiae reliquias viri huius diligentia conſeruauerit [p]; vnde bonis auibus factum eſt, vt doctiſſimorum virorum et in arte critica exercitatorum opera tandem ederentur, GVILIELMO CANTERO euulgante: *Eclogarum* IO. STOBAEI *libros duos*, quorum prior *phyſicas*, poſterior *ethicas* complectitur [q] et CONRADO GESNERO poſt TRINCAVELLVM edente *locos communes Stobaei* [r], qui libros duos poſteriores, magis integros exhibent, et carcere detento GROTIO tempus vtiliter fallendi, et

Epiphanius

Pſeudo Origenes

Stobaeus

loca

m) T. II. Opp. p. 125. ed. Petau. Conf. FABRICIVS Bibl. graec. Vol. VII. p. 423.

n) T. X. Antiqq. graec. et ſeparatim Hamb. 1706. cum annot. WOLFII. Plura de eo dicentur ſuo loco.

o) Vnde merito nouam eamque ad mſc. codices paſſim in bibliothecis latentes emendatam editionem diu exoptant viri docti. Certe ex codice mſc. quem ſeruat bibliotheca publica auguſtana, admodum edita, praeſertim librum ſecundum, cuius pars magna in editis deſideratur, poſſe emendari et ſuppleri collatio nos docuit.

p) Vnde paſſim a viris eruditis fragmenta veterum philoſophorum ex hoc florilegio collecta et excerpta ſunt, conf. FABRIC. Bibl. graec. Vol. VIII. p. 690.

q) Antwerp. 1575. fol. apud C. Plantinum, qua editione vtimur, recuſa Geneu. 1609. fol.

r) Tig. 1548. et quae emendatior eſt editio 1550. 1559. quam Andr. Wechelius ita 1581. f. expreſſit, vt Antonii et Maximi ſententiae iungerentur. Haec a nobis editio conſulitur.

loca poetarum emendandi et eleganti metro exprimendi, occasionem praebuerunt [s] etc. Nec negligendum quoque SVIDAE *lexicon*, imprimis laudabili IOANNIS KVSTERI cura expolitum, nam et in illo multa veteris historiae philosophorum studiosus deprehendet sua curiositate digna, verum magna attentione et iudicio opus est, ne decipiatur, cum non iniquas tantum et corruptrices manus passus sit, sed et ipse nullo iudicio adhibito multa inter se miscuerit, homonymos scriptores confuderit, male cohaerentia retulerit, sicque multis erroribus in historia philosophica portam aperuerit, quos haud vno loco in sequenti tractatione notabimus. Seculo post C. N. decimo quarto fere medio, inter tenebras et barbariem, quae bonas literas tantum non penitus oppresserunt, GVALTERVS BVRLAEVS [t] *vitas philosophorum* collegit, sub incunabula artis typographicae typis expressas, in quibus voluntatem quidem laudes, magnam vero in historia philosophica ignorantiam mirari satis non poteris, insigni argumento, quanto squalore depressae tum temporis iacuerint elegantiores literae [u]. Postquam vero noua eruditioni atque scientiis lux affulsit, manum quoque etsi parcius, quam res merebatur, et necessitas quoque postulabat, admouerunt historiae philosophicae diligentius excolendae viri docti. Inter quos omnium calculo LVDOVICO VIVI primas merito deferimus; certe is inter primos fuit, qui abstersurus horrendum, quo disciplinae hactenus pressae fuerant, squalorem philosophica historia ad restituendum scientiis nitorem in doctissimis *de corruptis artibus et tradendis disciplinis* libris egregie vsus est, libellumque scripsit *de initiis, sectis et laudibus philosophorum* [w], vtilem etsi pro temporum illorum ratione mancum adhuc et imperfectum et iusto breuiorem. Id quod etiam de GVILIELMI MORELLII Tiliani *tabula compendiosa de origine, successione, aetate et doctrina veterum philosophorum*, cui DAVIDIS CHYTRAEI *series philosophorum et sectae eorum praecipuae a Thalete vsque ad Ciceronem* insertae et HIERONYMI WOLFII *notae* adiectae sunt, dicendum, in gratiam scilicet discentium leui opera confecta [x]. Nec IO. IAC. FRISII *bibliotheca philosophorum classicorum chronologica* [y] meliori loco ponenda est, qui philosophos cum eruditis omnis generis non tantum miscuit, sed et parcissime nec diligenter in ea re versatus est [z]. In Italia ALOYSIVS PISAVRVS, patricius venetus circa ea tempora in publico patauinae academiae conflictu *theoremata varia ac sententias de priscorum sapientum placitis ac optimo philosophandi genere* proposuit, in quibus de priscorum philosophorum apud Graecos opinionibus et doctrina sen-

Suidas *Burlaeus* *Viues* *Morellius* *Frisius* *Pisaurus*

s) Quae separatim edidit Paris. 1623. 4.

t) Et de hoc viro inter scholasticos DD. non ignobili suo loco disserendum est.

u) Descripsit libri circumstantias celeb. HEVMANNVS act. phil. Vol. III. p. 182. conf. de rarissimo libro cl. AVG. BAYERI memoriae libror. rar. p. 68.

w) T. II. Opp. p. 5. conf. IONSIVS L. III. c. XXII. §. 6.

x) Edita Basileae 1580. 8. vid. Act. philos. Vol. III. p. 439.

y) Tigur. 1592. 4.

z) STRVVIVS Intr. in not. rei lit. c. VII. §. 36. Act. phil. Vol. I. p. 721.

ſententiam ſuam breuiter, non tamen ineleganter, propoſuit [a]. Felicius tamen in excolenda hiſtoria philoſophica verſatum eſt ſeculum XVII. in quo variis ſcriptis diligentia eruditorum in explanandis factis dictisque philoſophorum veterum enituit. Eo enim medio GEORGIVS HORNIVS, *Hornius* hiſtoriae philoſophicae libros ſeptem cum adhuc in rudimentis verſaretur a viginti annorum iuuene conſcriptos edidit [b]: in quibus lectionem pro ſcriptoris aetate multam, et conatum in via non ſatis trita cum laude verſandi nemo vituperabit, deſiderant vero iuſti rei cenſores iudicium et diligentiam. Nam ſatis praecipitanter eum in difficili argumento verſatum eſſe, tot lapſus vbiuis obuii, tot omiſſa vel perperam poſita ſatis produnt, et admixta tot numero aliena, inſulſarumque etymologiarum ſtudium, quod omnibus fere paginis ſectatur, non paratum ſatis eum a maturis intellectus viribus ad ſcribendum hoc opus acceſſiſſe docent: etſi laudandus vel propterea ſit, quod primus fere auſus ſit nobiliſſimam hiſtoriae partem concinno exhibere compendio. Eodem fere tempore magni viri GERARDI IOANNIS VOSSII libri duo de philoſophia et philoſophorum ſectis *Voſſius* a filio ISAACO VOSSIO editi ſunt [c], in quibus non philoſophiae tantum notiones, quales apud veteres deprehenduntur, deſcripſit, partesque atque diſciplinas ex mente eorum expoſuit, et medicorum imprimis aliquam hiſtoriam condidit; ſed et philoſophiae barbaricae pariter atque graecae ad ſectam potamonicam ſiue eclecticam vsque hiſtoriam methodo ipſi peculiari adſperſis vbique obſeruationibus ex multa eius lectione in ſcriptis veterum petitis delineauit. Quod ſi fata ſuperſtiti permiſiſſent, argumentum hoc eatenus perpolire, vt opus non fuiſſet, ex aliena culpa exemplum petere, dubium non eſt, quin prout magna eruditione in literis erat verſatus, perfectum quid nobis reliquiſſet: iam cum, fatente filio, liber hic non ita ſit elaboratus, atque illa ſcripta, quorum ipſe praefuit editioni, facile iudicari poteſt, multa in eo occurrere, quae limam deſiderant, multa deficere, in multis virum magnum eſſe lapſum. Quibus medendis *ſupplementa* quidem *et continuationem* nouae editioni addidit IOANNES IACOBVS A RYSSEL [d], ita tamen, vt et illa nouis ſupplementis et emendationibus opus habeant [e], quae forte non deſideraremus, ſi voluiſſet IACOBVS THOMASIVS, qui parem ſuo tempore in philoſophica hiſtoria vix habuit, et ex cuius ſchedis illa ſupplementa et continuationes depromtae dicuntur [f], ipſe manum admouere operi et filum Voſſianum ſequendo ita veteris philoſophiae hiſtoriam exponere, quemadmodum ſtoicis

 placi-

a) Patau. 1665. 4. vid. Act. phil. Vol. II. p. 635 ſeq.

b) Lugd. Bat. 1655. 4. vid. Act. phil. Vol. I. p. 1039. MOLLER ad MORHOFIVM T. II. p. 4. LAVNOIVS de fort. Ariſt. p. n. 339 343. 345.

c) Hagae Comit. 1658. 4.

d) Lipſ. 1705. 4.

e) Conf. BVDDEVS Iſagog. in hiſt. lit. theol. L. II. c. 4. p. 219.

f) Illuſtr. I. P. DE LVDEWIG. diſſ. de prima academia §. 4.

placitis lucem intulit[g]. Hornium vt iuuenili impetu, ſic pari infelicitate, *Cozzandus* coecus ſcilicet coecum, ſecutus eſt LEONARDVS COZZANDVS Brixianus, in libris ſex *de magiſterio antiquorum philoſophorum* [h], ita tamen, vt nec eam, quam Hornius, lectionis copiam et varietatem afferret[i], et eum alios exſcribentem, ipſe quoque deſcriberet[k] eiusque vitulo araret, et parum afferret, quod ad maiorem argumento, quod tractat, lucem parandam aptum *Grauius* eſſet. Nec tacendus hic eſt ABRAHAMVS GRAVIVS, qui *hiſtoriam philoſophicam, continentem veterum philoſophorum, qui quidem praecipui fuerunt, ſtudia et dogmata, modernorum quaeſtionibus imprimis agitata* edidit: nam et ille multa affert hiſtoriam philoſophicam veterum admodum illuſtrantia: quia tamen ſcopus eius magis eſt apologiam veterum, contra recentiorum, praecipue Carteſianorum inſultus, ſcribere, et, quae eius verba ſunt, *antiquorum philoſophiam a modernis ſciolis laceratam reſtituere*, quam ſine partis ſtudio eorum placita expendere, quid de eo ſibi promittendum ſit, iudicari facile poteſt. Eundem fere ſcopum inter Britannos ſibi pro- *Galeus pater* poſuit THEOPHILVS GALE in *philoſophia generali*, in qua ſcilicet tum de ortu et progreſſu philoſophiae eiusque traductione e ſacris fontibus, deque philoſophia platonica; tum de minorum gentium philoſophis agitur[l]. Etſi enim auctor in veterum ſcriptis verſatiſſimus[m] magnam lectionis copiam et eruditionem attulit, auctoritatis praeiudicio tamen, quod tum temporis angli theologi de philoſophia platonica fouebant[n], impeditus, hanc omnibus praefert, omnemque ſapientiam Graecorum ab Hebraeorum patriarchis ſatis infeliciter deriuat, Moſenque in Platone nimis oculatus inuenit. Aliam, eamque ſine dubio meliorem et tutiorem viam in hac *Stanleius* gente ingreſſus eſt THOMAS STANLEIVS, qui Marshami avuncili conſilio *hiſtoriam philoſophiae orientalis et graecae* ſcribere aggreſſus, Diogenem Laërtium ita ſibi ducem elegit, vt quae apud alios auctores ſparſa inueniret, in hoc volumine digereret. Vnde et cum Laërtio in Epicuro deſiit. Et laudanda omnino eſt eius diligentia, quam latina celeberrimi quondam GODOFRIDI OLEARII verſio ornatiorem et emendatiorem nobis effecit[o], qua quicquid apud veteres de philoſophis graecis inueſtigare potuit, lectori examinandum propinauit: vnde poſt Laërtium, eruditiſſimo MENAGII commentario (quem veteris hiſtoriae philoſophicae pandectas non inepte dixeris) illuſtratum vix habebunt horum ſacrorum cultores, qui maiorem illis vſum praeſtiterit. Sed ὕλην potius

g) In doctiſſimis diſſertationibus de exuſtione mundi ſtoica.

h) Geneu. 1684. 12. rarius libellus occurrit.

i) Conf. Act. phil. Vol. II. p. 319.

k) ELSWICH. in not. ad LAVNOIVM de fort. Ariſt. p. 339.

l) Vid. Act. philoſ. Vol. III. p. 793 ſqq.

m) Conf. BASNAGE Hiſt. des Iuifs T. III. ch. 17. §. 4. p. 421. ed. vlt.

n) Conf. BVRNERT. Hiſt. ſui temp. ad a. 1661. T. I. p. 210 ſq. verſ. germ.

o) Hoc titulo: Hiſtoria philoſophiae, vitas, opiniones, resque geſtas et dicta philoſophorum ſectae cuiusuis complexa, auctore Thoma Stanleio ex anglico ſermone in latinum translata, emendata, variisque diſſertationibus atque obſeruationibus paſſim aucta. Lipſ. 1711. 4.

tius materiarum hiſtoricarum exhibet, quam hiſtoriam, nec iudicium recte adhibet vel hiſtoricum vel philoſophicum, ſed nuda veterum verba ad veritatis lapidem lydium non examinata ſiſtit: quare multo iudicio et diligenti accuratoque examine opus eſt, ſi ad ſolidam hiſtoriae philoſophicae cognitionem ſibi acquirendam hoc libro vtendum ſit [p]. Inter Gallos praeter MENAGIVM, de Diogene Laërtio et hiſtoria philoſophica immortaliter meritum, erant quidem circa haec tempora, qui, ſi voluiſſent, magnum huic eruditionis parti praeſtare operam potuiſſent, inter quos eminet illuſtris Abrincenſium epiſcopus PETRVS DANIEL HVETIVS, cuius et *Demonſtratio euangelica*, et *Quaeſtiones alnetanae*, et tractatio *de imbecillitate intellectus humani*, magnam veteris hiſtoriae philoſophicae, vt erat πολυμαθέστατος, cognitionem, multis tamen ſectae et hypotheſeos praeiudiciis deprauatam produnt [q], nemo tamen fuit, qui hiſtoriae philoſophicae filum ab origine mundi ad nos deduceret. Vnus PETRVS SILVANVS REGIS in Carteſianorum ſchola vir non incelebris [r] in diſcurſu philoſophico, ſyſtemati philoſophiae ſuo praefixo [s], in quo hiſtoriam philoſophiae antiquae et recentioris ſtrictim, ſed eleganter magnoque iudicio recenſet, quique latina veſte donatus ſeparatim prodiit [t], ſpecimen magis hiſtoriae philoſophicae accuratioris condendae, quam hiſtoriam exhibuit, dignus qui legatur. Et noſtra quidem aetate ex Gallis duo viri, muneribus inter ſuos clari, nouam hiſtoriae philoſophicae facem praeferre conati ſunt; nempe H. GAVTIER qui *Bibliothecam philoſophorum* edidit [u], et Anonymus, quem DESLANDES, aliis ſcriptis notum [x], eſſe accepimus [y], qui nuper *hiſtoriam criticam philoſophiae* tribus tomis nobis exhibuit. Verum ille non conſultis fontibus ſua tantum, literarum ordine in eorum gratiam congeſſit, qui ſolidam ſcientiarum notitiam ſubterfugientes, ſuperficiaria tantum eruditione ſuperbire cupiunt [z]: hic autem ſi iis praeſidiis, quae ad tantum opus perficiendum requiruntur, fuiſſet inſtructus, ſi ab alienis, quae numero apud eum illa ſuperant quae hiſtoriae philoſophicae propria ſunt et domeſtica, abſtinuiſſet, ſi eruditionem in genere cum philoſophia non confudiſſet, iudiciumque adhibuiſſet in detegenda veterum philoſophorum mente cum eloquentiae veneribus, quibus liber ſe commendat, certans, promiſſis feciſſe ſatis et expleuiſſe expectationem merito crederetur. Inter Germaniae tandem eruditos cum ſeculi huius initio non philoſophiae

Menagius

Huetius

Regis

Gautier

Deslandes

 tan-

p) Acta phil. l. c. BVDDEVS Iſag. in hiſt. lit. theol. L. II. c. 4. p. 219. priori loco, quid praeſtiterit B. Olearius, exponitur, cuius magnas in hac quoque eruditionis parte ingenii diuitias inſertae diſſertationes loquuntur.

q) Dicetur de illuſtri hoc ſcriptore ſuo loco, vbi de ſcepticis recentioribus agetur, ex inſtituto.

r) Et hunc virum in hiſt. phil. carteſianae propius conſiderabimus.

s) Lugd. 1691. Amſtel. 1692.

t) 1705 12. ſine mentione loci.

u) Bibliotheque des Philoſophes et des Savans, Paris 1723. 8.

x) Eſt enim auctor libelli ſatis noti: Reflexions ſur les grands hommes, qui ſont morts en plaiſantant. Hag. C. 1714. 12. vid. Hiſt. de Mr. Bayle par Mr DE LA MONNOYE.

y) Biblioth. Francoiſe. T. XXV.

z) Act. philoſ. Vol. III. p. 450.

tantum facies reformata et emendata eſt, ſed et hiſtoria philoſophica, quae apud pleroſque hactenus neglectior iacuit, vehementer commendata, magno viro et de pellenda barbarie philoſophica immortaliter merito CHRISTIANO THOMASIO, ex penu parentis his diuitiis affatim inſtructo viam monſtrante, quippe qui non inelegans hiſtoriae philoſophicae compendium, etſi ſuis naeuis non carens [a], introductioni in philoſophiam aulicam inſeruit. Hunc certatim ſecuti ſunt viri eruditi et communi ſenſum guſtumque eruditionis emendandi ſtudio inter ſe iuncti, NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS [b], IOACHIMVS LANGIVS [c], IO. GVILIELMVS ZIEROLDVS [d], et qui imprimis de hoc quoque literarum genere praeclare meruit magnus olim Ienenſis academiae theologus, IOANNES FRANCISCVS BVDDEVS [e], quibus BARTHOLDVM FEIND [f], et clariſſimum FRIDERICVM GENTZKENIVM [g] merito adiicimus, vt alios viros doctos variis ſcriptionibus hac noſtra aetate de hiſtoria philoſophica, etſi ex inſtituto non tractanda, plurimum meritos [h] taceamus. Quia vero horum diligentia, etſi ad leges artis criticae et hiſtoriae exacta, et cum iudicio philoſophico ſuſcepta intra anguſtos compendiorum cancellos ſubſtitit, rem altius aggredi, et accuratam hiſtoriam philoſophicam condere ſuſcepit vir celeberrimi nominis magnaeque eruditionis CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS. Cuius initia in *actis philoſophorum* lingua patria exaratis [i] ita fecit, vt facile ſperari poſſet et lectionis copia, et iudicii dexteritate, et acuto artis criticae ſenſu, et magno ad eiicienda praeiudicia animo palmam illum omnibus ſurrepturum. Verum et haec inuiderunt orbi erudito fata, quoniam maioribus occupatus vir eruditiſſimus, cum tertio volumine totum laborem curamque abiecit.

Thomaſius filius — *alii* — *Heumannus*

Ordo et diuiſio H. P.

§. XVII. Et hos quidem comites iis commendamus, qui ſpatioſas philoſophicae hiſtoriae regiones curioſo perluſtrare oculo cupiunt: quae cum numero plurimae ſint, et ampliſſime diffundantur, ordo quaerendus eſt, ſecundum quem per omnis temporis atque gentis hiſtoriam peragrare, et

a) Oſtendetur id ſuo loco.

b) In eleganti magnoque iudicii acumine conſcripta Hiſtoria philoſophiae moralis.

c) P. I. Medicinae mentis.

d) In introductione ad hiſtoriam eccleſiaſticam cum hiſtoria philoſophica coniunctam.

e) Qui Elementis philoſophiae rationalis ſaepius impreſſis compendium elegans hiſtoriae philoſophicae praemiſit, illudque circa extremos vitae annos obſeruationibus eruditiſſimis illuſtrauit, quas publicatas debemus curae generi S. Reu. Io. GEORGII WALCHII Hal. Sax. 1731. 8.

f) Complexus is eſt carmine germanico hiſtoriae philoſophicae ſumma capita, quae poſtea diſcurſu ſoluto explicuit; qui vero magnam partem ex Voſſio deſumtus eſt. Hamb. 1702. 8.

g) Cuius hiſtoria philoſophiae in vſum lectionum academicarum auctior prodiit Hamburg. 1724. 8.

h) Inter hos ſummo iure referimus magnum theologum ac polyhiſtorem S. Reu. Io. LAVRENTIVM MOSHEMIVM qui in praeſtantiſſimis ad CVDWORTHI Syſtema intellectuale annotationibus de philoſophia veterum in luce collocanda, vt de omni eruditione, immortaliter meritus eſt.

i) Hal. Sax. 1715 --- 1723. 8.

et quae ad hanc rem faciunt, perquirere liceat. Ita enim et confusioni medebimur, et memoriam egregie iuuabimus, et cuiusque philosophiae generis indolem propius et ex vero perspiciemus. Non vero melior ordo est, quam qui notionibus, quibus intellectus noster assuefactus est, et quae omnia suo loco et tempori assignant, nititur. Quas communi temporis et locorum distributione ita partiemur, vt ad tres omnino temporis circuitus omnem referamus philosophiae historiam. Prima itaque periodus et origines historiae philosophicae, et nascentis atque adolescentis fata, et virilem quasi aetatem complectetur, omnemque tum gentium barbararum tum Graeciae philosophiam vsque ad nascentis sensim romanae monarchiae initia exhibebit. Altera gentilis philosophiae sub imperatoribus florentis, quae ad seculum vsque VI. excurrit, Iudaicae, Saracenicae et Christianae a nascentis ecclesiae initiis vsque ad felicia restauratarum scientiarum tempora faciem exhibebit. Tertia vero et reformantium deformatam philosophiae faciem, conamina, et nouum restituti decoris vultum et varia philosophantium genera sectasque nostrorum seculorum enumerabit et sobrie tandem philosophandi, inque veritatem libere ac sine sectae seruitio inquirendi studium et progressus quos per id fecit philosophia exoptatissimos, enarrabit. Ita enim omnem philosophiae historiam in veterem, mediam et nouam commode dispescere, et cuilibet temporis gentiumque atque locorum momento magno memoriae auxilio, quae propria cuilibet sunt, tribuere licebit.

Prima periodus

Prima porro periodus aptissime in philosophiae barbaricae et graecae partes duas diuiditur; per barbaras enim gentes graeco more omnes illae intelligendae sunt, quae graeca lingua non vsae lingua asperiore, quam ferre poterant aures Graecorum delicatulae, moribusque a graecanicis valde abhorrentibus contemtum sibi apud hanc nationem pepererunt: etsi sub graecae philosophiae ad Romanos transeuntis tempora et paulo ante ad has barbaras quoque gentes, praecipue in Aegypto ea transiit, et peculiari quoque de diuinis philosophandi generi, quod isto tempore in oriente inualescebat, mixta nouam philosophandi viam exorsa est. Quod si propius ad barbaricam philosophiam respicimus, vt sunt nascentia pleraque, quae in primis tantum rudimentis versari solent, philosophia simplex admodum, et ad primas tantum sapientiae regulas adstricta, et sine artificio ad posteritatem traditione magis, quam demonstratione propagata fuit. Vnde mire decipiuntur, qui primos homines magnos philosophos et philosophiae doctores somniant. Incrementa vero vbi semel coepit, et parumper adoluit, virilior magis, et scientiae habitu conformior facta est, donec tandem ad Graecos peruenit, qui liberiori viuendi modo, et a regiminis monarchici seruitute remoti viuentes philosophiam hactenus inter mysteria numeratam peruulgarunt, et propriis ingenii viribus vsi, philosophiae propria condiderunt systemata. Ex quo demum tempore maturam virilemque aetatem iustumque habitum philosophia nacta est. Barbararum vero gentium consideratio eo vsque extendenda est, vt quae ante diluuium, quod vniuersale terrarum orbi accidisse

disse nemo rerum intelligens temere negabit, philosophandi fuerit ratio, vel vt accuratius loquamur, quae sapientiae antediluuianae conditio fuerit, expendatur. Post diluuium cum mature gentium omnium in omnes terrarum partes distributio, vel dispersio potius facta sit, ad terrarum plagas et regionum situs ordinem historiae nostrae non incommode alligabimus, et inter orientis, meriddei, occidentis atque septentrionis populos quaeremus, quae ad nostram rem pertinere videbuntur. Nec id sine calculo veterum, qui *omne hoc, quicquid est, cui mundi coelique nomen indidimus, in has quatuor partes diuiserunt* [k], et harum mundi partium incolas communi nomine insigniuerunt, orientis Indorum, meridiei Aethiopum, occidentis Celtarum, septentrionis Scytharum nomine appellatis [l]: quos sequendo notiora nobis Asiae, Africae atque Europae nomina, substituere licebit. Quia vero et hae habitabilis mundi partes, (de America enim parentum memoria demum detecta, melius in totius tractationis peroratione quaedam adiici poterunt) ampliores sunt, quam vt simul perlustrari possint, de singulis harum mundi partium nationibus ita dicendum erit, vt de Hebraeorum, Chaldaeorum, Persarum, Arabum siue Sabaeorum, Phoenicum, Indorum philosophia circa orientem, de Aegypti atque Libyae populorum philosophia circa meridiem, de Celtarum, siue, Gallorum, Germanorum, Britannorum et Romanorum veterum philosophia circa occidentem, de Scytharum, Thracum reliquarumque gentium philosophia circa septentrionem habitantium tractatio instituatur. Philosophiae graecae facies duplex est. In ipsa enim eius infantia et adolescentia, barbaricae valde similis empirica magis fuit et simplex, quam artificialis; et continebatur vel sub fabulis, vel in politicis prudentiae regulis, vnde illam mythologicam, vel poëticam quoque, hanc politicam [m] et historicam dicere licebit. Ex quo vero virilem quasi togam induit, et magnorum virorum ingenio ad iustum scientiae habitum emersit, mature in partes et sectas itum est, quod sectarum studium ita apud Graecos inualuit, vt non solum magna ingenia, multa philosophandi libertate in condendis systematibus suis vsa sectatores potius opinionum et dogmatum, quam libertatis et electionis philosophicae inuenirent; sed et illi, qui multos in dogmaticorum philosophematis errores notabant, dubitationem potius et incertitudinem, quam sobriam philosophandi rationem sequerentur, atque ipsi sectam conderent, a fine modoque philosophandi scepticam denominatam. Erit itaque haec primae historiae philosophicae periodi in tractatione nostra series, vt consideretur:

HISTO-

k) Pomponius Mela de situ orbis L. I. c. 1. p. 2. ed. Gronou.

l) Strabo L. I. Geographiae.

m) Scribebant tamen et hi sapientes sua istis temporibus plerumque ligato orationis genere, cuius exemplum habemus in historia septem sapientum Graeciae.

HISTORIA PHILOSOPHIAE

ANTEDILVVIANAE
POSTDILVVIANAE, et quidem
BARBARICAE, inter gentes
Orientis, Hebraeorum
Chaldaeorum
Perſarum
Indorum
Arabum
Phoenicum.
Meridiei, Aegyptiorum
Aethiopum.
Occidentis, Celtarum ſ. Gallorum
Britannorum
Germanorum et Septentrionalium verſus occidentem habitantium
Romanorum veterum.
Septentrionis, ſiue Hyperboreorum
Scytharum
Thracum, Getarum, etc.
GRAECAE, quae fuit vel
Mythologica
Politica
Artificialis; quae per duos quaſi ramos propagata, eſt ſectarum ortarum vel
a Thalete, Ionicorum
Socraticorum genuinorum
Cyrenaicorum
Eliacorum
Megaricorum, ſ. Eriſticorum
Academicorum, et quidem
Academiae primae
mediae
nouae ſ.
quartae
quintae
Ariſtotelicorum
Cynicorum
Stoicorum,
a Pythagora, Pythagoricorum, ſ. Italicorum
Eleaticorum
Heracliteorum
Epicureorum
Pyrrhoniorum, ſ. Scepticorum.

Vt vero integra simul totius huius periodi facies philosophica appareat, appendicis loco, de philosophiae graecae fatis in Aegypto sub Graecorum imperio et coloniis, et in Asia siue orientis regionibus magis ad occidentem vergentibus dicendum quoque est.

Altera periodus. §. XVIII. Alteram periodum a nascentis sensimque emergentis monarchiae romanae primordiis, ad felicissimam scientiarum omnium et philosophiae quoque restitutionem et reuocationem ex squalore barbariei constituimus. Is non minus prolixissimum nobis materiarum campum aperit. Consideranda vero, hic philosophia, apud Romanos, Asiaticos siue Orientales Iudaeos, Saracenos et Christianos. Quod vero ad Romanos attinet, philosophia apud eos ex Graecia non sine contradictione caput tandem efferens, non prius vestigia certa posuit, quam libertas esset sub iugum missa: tum enim inualescente potentiorum tyrannide philosophari coeperunt Romanorum ingenia. Caesaribus vero tandem terrarum orbi dominantibus, relictis Athenis sub Romanorum imperium cessit philosophia, et per omnes fere Graecorum sectas floruit, vna tandem eaque fere noua, quae Eclecticam se dici gauisa est, sensim reliquas supprimente. Inter Asiae vero incolas nouum illud philosophiae genus, quod ex Zoroastrianis et Graecis mythologiis nouam de diuinis doctrinam introducere sategit, passim, maxime tamen inter haereticos caput efferre sub initia monarchiae romanae coepit. Iudaeorum natio, etsi post babylonicae captiuitatis finem et reditum in patriam propriam eruditionis faciem et legis potius patriae, quam philosophiae alienigenae sapientiam excoluit, tandem tamen manus quoque ei dedit, in Aegypto vero apertius in gentilis philosophiae castra transiit, donec, caput tandem extollente philosophia aristotelica, iudaica quoque natio peripateticam philosophiam excoleret. Arabum vero, qui sub Saracenorum nomine seculo post C. N. VII. orientis imperium lacessiuerunt, ingenia etsi initio vehementer a philosophiae studiis abhorrebant, Muhamede ipso lege cauente, ne ingenia seruituti destinata excolerent, tandem ita tamen haec sacra adamauerunt, vt ab ingruente barbarie philosophia, licet illa tantum esset sectaria, nempe Aristotelis, ad hanc vnam gentem confugisse videretur. Inter Christianos a sanctis quidem viris, qui post sanctissimum seruatorem Iesvm Christvm, sacram doctrinam disseminabant, nihil, quod humanam sapientiam sapiebat, admissum, et cum esset philosophia illo tempore sectaria, multisque errorum tenebris obsepta, reiectum omne illud spurium philosophandi genus est; mature tamen per adductos viros eruditos, et in gentilium philosophia institutos ad gremium ecclesiae, ea quoque in illam irrepsit, et, quicquid etiam contra gentilium impietatem totamque philosophandi rationem declamabatur, tandem eius amor, praecipue, quae platonica philosophumena sequebatur, se animis insinuauit. Vbi vero eclecticum philosophandi genus inualuit, patentes magis illi apertae portae, magnusque honor et pretium statutum est. Tandem infelix illa nox ingruit, in qua omnes literae, tantum non extinctae sunt, et quicquid genui-

genuinam eruditionem ſapiebat, horrendis ignorantiae et barbariei tenebris ſepultum eſt; inter Graecos paucis ariſtotelicae philoſophiae cultoribus ſuperſtitibus, et in monaſteriis conſeruato Platonicorum recentiorum philoſophandi genere. Etſi enim nec iſtis temporibus, quae a ſec. VII. crepuſculum ſatis ſentiebant, ingenia magna deerant, ita tamen temporum infelicitate et paupertate premebantur, vt ad priſtinum philoſophiae nitorem exſurgere nequiuerint. Tandem circa ſec. XI nouum philoſophorum genus ortum eſt, quod ſcholaſticum appellari ſolet, quod in Ariſtotelis quidem verba iurauit, omnem tamen ſanam et philoſophiae et theologiae rationem corrupit, et ab omni ingeniorum cultu vacua, inſano philoſophandi modo animos detinuit. Donec tandem meliores ſenſim reuocarentur literae, et per diſperſos ex capta Conſtantinopoli Graecos ſemina eruditionis, et philoſophiae quoque in occidentem perferrentur, quae tandem ad reſtituendum philoſophiae honorem cultumque ſuum felicem occaſionem exhibuerunt. Haec itaque ſecundae periodi hiſtoriae philoſophicae facies eſt, qua exhibetur

HISTORIA PHILOSOPHIAE A NASCENTE MONARCHIA ROMANA AD LITERARVM IN OCCIDENTE RESTAVRATIONEM,

et quidem:

APVD ROMANOS,

ante conſtitutam monarchiam, vbi
difficulter initio graeca philoſophia admittebatur,
admiſſa tandem et exculta alumnos habuit
Pythagoricos
Academicos veteres
medios
Stoicos
Peripateticos
Epicureos
Pyrrhonicos

ſub inualeſcente monarchia, vbi praeter viros doctos multos philoſophi floruerunt
Pythagorici
Platonici
Eclectici ſiue Platonici recentiores
Peripatetici
Cynici
Stoici
Epicurei
Sceptici.

APVD ORIENTALES, ſiue Aſiaticos.

APVD IVDAEOS post reditum ex captiuitate, vbi peculiaris philosophiae ratio excutienda apud
Iudaeos reduces
Samaritanos
Iudaeos Aegypti incolas
Palaestinam incolentes, et in varias sectas Pharisaeorum, Sadducaeorum, Karaitarum, Essenorum, diuisos.
Iudaeos post destructa Hierosolyma dispersos deditosque studio tum Talmudico, tum Cabbalistico, ad sec. X.
a sec. X. ad nostra tempora.

APVD SARACENOS, de quorum studio philosophico inquirendum
ante legem Islamiticam latam
sub Muhamedis auspiciis
sub familia Abbasidum.

APVD CHRISTIANOS, et quidem
a nato Seruatore ad sec. VII.
ante erectam ab Ammonio Sacca scholam eclecticam,
florente secta Eclectica.
a seculo VII. ad restaurationem literarum, vbi sec. XI. exorti sunt Scholastici, in tres aetates diuisi.

Tertia periodus. §. XIX. Tandem post graues tenebras, quibus omnis eruditio et philosophia sepulta iacuit noua lux exorta, et scientiis nitor suus restitutus est. Et hic tertia eaque vltima philosophicae historiae periodus exoritur. Quae et debilia prima conamina, et restitutam cum religionis puritate philosophiam veterem per varias sectas iterum excultam, et noua philosophandi genera exhibet, tandemque meliorem et ad veritatem eruendam aptiorem philosophandi modum, qui in nullius magistri verba iurando ex omnibus eligit, quae se maxime probant, veritatemque ex ipsa rei natura ratione duce per accuratam meditationem eruit, cultum exponit, qui a magnis viris adhibitus post Baconis Verulamii conatus tanta philosophiae incrementa peperit vno seculo, quanta per tot annorum millia non habuit. Nam et Indorum philosophia aliquatenus emendata est, et meliori culta habitu: vnde et appendicis loco de exotica philosophia, praesertim Sinensium, quae tantum ab aliquo tempore strepitum excitauit, quaedam haec nostra tractatio referet. Ita vero se sistit tertia haec periodus, qua depingitur

HISTORIA PHILOSOPHIAE A RESTAVRATIONE LITERARVM AD NOSTRA TEMPORA,

et quidem

Primi conatus restituendae philosophiae
Virorum de externo philosophiae habitu restituendo, sollicitorum,
Platonicam philosophiam reuocantium
Peripateticam sectam ornantium.

Noui

Noui labores veterem philoſophiam reuocantium,
Peripateticam, tum
Scholaſtico, tum
domeſtico et genuino habitu productam
Pythagorico-Platonico-Cabbaliſticam
Parmenideam
Ionicam
Stoicam
Democritico-Epicuream.
Nouam philoſophandi viam tentantium,
Scepticorum recentiorum
Moſaicorum et Chriſtianorum
Theoſophicorum
Syncretiſtarum.
Omnem tandem philoſophiam reiicientium.
Reſtauratio philoſophiae eclecticae, quae
et magnos viros de ea immortaliter meritos exponit
et per omnes philoſophiae diſciplinas philoſophorum labores enarrat,
Appendix vero *philoſophiam exoticam*,
Aſiae et Americae incolarum recitat [n].

Et hac quidem via incedentes, quicquid ad philoſophiae origines, incrementa et mutationes pertinet diligenter exquiſitum pro virium modulo referemus, vbique tamen ad cautiones ſupra poſitas attenti: adducturi etiam ex reliquarum ſcientiarum hiſtoria, quicquid lucem tractationi foenerabitur, vnde obſeruationes paſſim adiicientur.

n) Tabulas hiſtoriam philoſophicam deumbrantes paſſim videas, et conſulendae praecipue quam cel. I. Iac Syrbivs philoſophiae primae praefixit, ven. C. A. Hevmannvs Act. phil. Vol. I. p. 262. inſeruit, et clar. I. I. fevrlinvs in tabulis philoſophicis Tab. I. II. III. IV. delineauit. His ante ſeſquiſeculum exemplum praeiuit Gvilielmvs Canterus, qui eiusmodi ſciagraphiam Philoſophorum Stobaei Eclogis a ſe editis praefixit.

HISTORIAE PHILOSOPHICAE
PERIODVS PRIMA
A mundi naſcentis origine ad initia monarchiae Romanae.

PARS PRIMA
DE PHILOSOPHIA BARBARICA.
LIBER PRIMVS
DE PHILOSOPHIA ANTEDILVVIANA.

CAPVT PRIMVM.
DE PHILOSOPHIA BARBARICA IN GENERE.

§. I.

Vocis, barbarus, origo,

Philoſophiam barbaricam enarraturi, ne in voce incerti haereamus, quid per barbaros intelligendum ſit, prius exponendum eſt. Vocem vero ipſam ex aliena lingua Graecis receptam eſſe, inter eruditos facile conuenit, etſi difficile, dicere, vnde originem habeat. Certe ſi viris magnis, quique linguarum exoticarum notitia inclaruerunt, ſtandum eſt, illa ab Arabibus deſumta eſt, apud quos bar, deſertum notat, vnde Bar Broie, vel Bnai - baro filium deſerti indicare, hocque nomen, voci, barbarus, occaſionem dediſſe, ABRAHAM ECHELLENSIS notauit [a], et iam antea magnus SCALIGER monuit [b], qui tamen et hoc addit, ſolos Numidas legitima voce Arabica El barbar, quod apud eos murmur ſignificat, nominari, quippe hoc eis obiectum eſſe ab Arabibus propterea quod inculto vtantur ſono. Nec procul ab hac ſententia eſt DRVSIVS, qui obſeruat [c], בַּר Chaldaeis eſſe locum incultum et ſylueſtrem, adeoque inconditum et agreſte dicendi genus innuere. Alii cum Scaligero ab Arabica radice ברבר, quae murmur ſignificat, inconditam orationem hominis peregrini, qui e iudicio aurium noſtrarum murmurat potius,

a) Apud cel. ISAAC. DE BEAVSOBRE Hiſt. du Manicheiſme P. II. L. I. ch. 2. p. 19. qui et ipſe in hanc ſententiam concedit.

b) Exercit. LI. contra Cardan. p. m. 185.

c) L. II. q. 17. apud PFEIFFERVM Quinq. Exot. N. T. p. 943. Dubior. vexat.

potius, quam loquitur, deriuatam cupiunt [d]: nec alii in excogitanda vocis huius origine ingeniosi, vt solet in etymologicis fieri, esse desinunt [e]. Nos, cum incerta haec omnia sint, frustra et otiose quoque ingenia istis torqueri putamus, adeoque eis non immoramur, illud notasse contenti, ad asperitatem soni et horridam quandam oris elocutionem vocem ab Aegyptiis, teste HERODOTO [f], acceptam, Graecos retulisse, et dedecoris quasi causa barbaros appellauisse, qui difficulter, aspere, et duriter loquerentur [g], cum Graecis ore rotundo musa loqui dederit. Quae tamen vocis significatio tandem omnes illos denotauit, qui ignotam auribusque insuetam linguam loquebantur: sic vt barbarus esset, quisquis Graeca lingua non vteretur [h].

A lingua ad mores tradu-cta significa-tio.

§. II. Nomen itaque vitii haec vox, barbarus, fuit, a lingua tamen ad mores tandem traducta fuit, barbarusque dictus est, qui ab eruditionis cultu alienus erat: vnde docte obseruatum est viris eruditis, barbaras gentes opponi doctis, barbarumque cum imperito idem dicere. Hoc sensu TACITVS Britannos veteres, monumentis gentis suae historicis destitutos, barbaros vocat : et CICERO [k] gentes doctas a barbaris distinguit. VELLEIVS vero studiis rudem et sermone barbarum coniungit [l], quo sensu humanitatis studiis opponitur, quibus humani ingenii decor excolitur. Vnde facile coniicere licet, dum omnes gentes, qui Graeci non essent, barbaras illi dicerent, hoc ad literarum potissimum studia, quae ab his gentibus modulo Graeco non exculta erant, relatum esse. Id quod vel ex istis apologiis patet, quas primi ecclesiae christianae doctores, fastui philosophorum Graecorum opponebant. Cum enim hi domestica sua philosophia maxime turgerent, et christianam disciplinam tanquam barbaram contemnerent, in philosophiae barbaricae defensionem ita descenderunt viri optimi, vt inter barbaras gentes initia et origines disciplinarum a Graecis cultarum deprehendi ostenderent, adeoque frustra illis ingenii barbariem et incultum bonis literis animum obiici demonstrarent. Hoc vel vna TATIANI oratio contra Graecos euincit, quae vel sola inscriptione indice, eo tendit, ὅτι οὐδὲν τῶν ἐπιτηδευμάτων, οἷς Ἕλληνες καλλωπίζονται, Ἑλληνικὸν, ἀλλὰ ἐκ βαρβάρων τὴν εὕρησιν ἐσχηκές, *quod nihil eorum, quibus Graeci glorientur, apud ipsos natum, sed omnia a barbaris inuenta sint:* et in ipso limine odium Graecorum erga barbaras gentes testatur, verborum siue sermonis elegan-

d) PFEIFFER. l. c. p. 944.

e) Confer. BECMANNI Orig. L. L. p. 287. et lexicorum etymologicorum conditores, VOSSIVM, MARTINIVM aliosque, etiam FABRVM et CELLARIVM ad eum.

f) L. II. p. 67. Barbaros vocant Aegyptii omnes, qui non ipsorum lingua vtuntur.

g) Ita STRABO L. XIV.

h) Vid. OVIDIVS Trist. L. V. el. 10. v. 37. et luculentus locus 1 Cor. XIV, 11.

i) In vita Agricolae c. IX.

k) pro Milone c. II.

l) L. VII. c. 73. plura dabit cl. LAM. BOS in animaduers. ad scriptores quosdam latinos, c. II. p. 12. et qui per omnes vocis huius significationes eleganter et copiose digreditur cel. HEVMANNVS Act. philos. Vol. II. p. 204 sqq.

elegantiam contra eas ſuperbe iactantium, nihil tamen praeclari, quo barbaros ſuperauerint, praeſtantium [m].

Eruditionis elegantia barbaris denegata,

§. III. Non denegabant quidem Graeci omnem eruditionis ſpeciem barbaris, ſed graecanicorum ſtudiorum elegantia capti, a ſimplici et ab omni artis cultu remota eruditionem excolendi ratione, quae ingeniis Graecis in libera republica viuentibus inuiſa fuit, longius recedentes elegantiam Graecae eruditionis barbaris opponebant. Vnde CLEMENS ALEXANDRINVS omnem eruditionem in barbaram atque Graecam diuidit, et ex his vnam eligendam eſſe monet [n]. Et hoc ad ipſam quoque philoſophiam, quae animum ab ignorantia et barbarie maxime liberat, traductum eſt; Graeci enim artificioſa philoſophandi methodo vſi, cum apud barbaras gentes ſimplici traditione ſapientiae praecepta propagari cernerent, hanc philoſophiam non eſſe rati, immo modum quoque proponendi, ipſumque barbararum gentium ſermonem ad philoſophandum ineptum eſſe, ſibi iactantius perſuadentes [o], qui eloquenter de rerum natura et moribus hominum diſſerebant, cum contemtu de barbarica philoſophia locuti ſunt, et

et philoſophia

ipſam quoque philoſophiam ipſis denegarunt. Id quod praeter alios fecere Epicurei, ipſo magiſtro contendente, ſolos Graecos poſſe philoſophari [p]: quod quidem magnopere non miramur. Epicuro enim ad libertatem philoſophicam reſpicienti et ſuperſtitioni populari ſuam philoſophiam opponenti, qua et Deum et prouidentiam ex ſuo ſyſtemate eiiciebat, philoſophia barbarica, a ſacerdotibus tantum exculta, et ad diuinitatis cultum potiſſimum relata placere non potuit. Aliter tamen Plato, qui cum apud Aegyptios arcanam diſciplinam didiciſſet, et inter Italicos quoque philoſophiae ſcientiis eſſet excultus, non ſemel ad barbaricam philoſophiam non modo prouocauit, ſed quoque monente CLEMENTE ALEXANDRINO [q], non negat, ea, quae ſunt praeſtantiſſima, ſe mutuum accepiſſe et mercatum quaſi a barbaris, ideoque in Aegyptum veniſſe: putatque etiam inter barbaros eſſe philoſophos, et *in conuiuio* laudat barbaros, vt qui philoſophiam inſigniter exercuerint. Cuius teſtimonia plura attente dialogos

idem tamen facientibus barbaris erga Graecos.

Platonis legenti occurrent [r]. Nec ipſi barbari huic Graecorum ſuperbiae cedebant, ſed quod in omnia alia iret, Graecae philoſophiae ratio, quam barbarica, pueros eos in philoſophia putabant. Vnde Plato in Timaeo ſapientiſſimum Solonem introducit diſcentem a barbaro, cuius nota vox: Ἕλληνες ὑμῆς ἀεὶ παιδές ἐςε· γέρων δε Ἕλλην ὀδεὶς, ὀ γὰρ ἔχετε μάθημα χρόνῳ πολιόν. *Vos Graeci ſemper eſtis pueri, ſenex autem nullus eſt Graecus, diſciplinam enim nullam habetis canam* [s]. Qua in perſuaſione maxime

xime

m) Paria apud ATHENAGORAM, THEOPHILVM, CLEMENTEM ALEXANDRINVM paſſim occurrunt.

n) Stromat. L. I. p. m. 299.

o) Hanc ſuperbiam Graecorum mox in limine caſtigat Tatianus.

p) CLEM. ALEXANDRINVS Strom. L. I. p. 302.

q) l. c. p. 303.

r) Vid. in Phaedone.

s) Repetit haec CLEMENS ALEX. l. c. erat tamen reuera tunc philoſophia inter Graecos in incunabulis.

xime confirmabantur, cum viderent, Graecorum doctissimos, et philosophorum antiquissimos vel genere barbaros, vel a barbaris eruditos. Quod vt probet CLEMENS [t], Tuscum fuisse Pythagoram, Phrygem Antisthenem, Orpheum Thraca, Homerum Aegyptium, Thaletem Phoenicem, et hunc atque Pythagoram, Platonem item atque Democritum cum Chaldaeorum, Magorum et Aegyptiorum sacerdotum praestantissimis conuersatos et ab iis eruditos fuisse, asserit. Et hinc illa vetus contentio: an philosophiae origines a barbaris gentibus deriuandae sint? id quod plerique veterum ecclesiae doctorum magno feruore asseruerunt. Cum enim ad priscam Hebraeorum gentem oculum intenderent, et ex eius et aliorum Orientis populorum traditione Christianam religionem egregie vindicari posse crederent, quin et Platonicae theologiae existimatione abrepti, hanc ex barbarica philosophia ea hausisse sibi persuaderent, quae proxime ad Christianam fidem accedunt; multa animi contentione et adhibita, quam afferre modo poterant, eruditione barbaricam philosophiam fontem esse omnis sapientiae apud Graecos cultae asserebant. Qua in quaestione, vt plerumque fieri solet, ambigua a certis et definitis distincta non sunt, multaque dicta, quae scopum non feriunt. Quod si enim philosophiae propria significatio pro norma fuisset adhibita, si distinctum fuisset, inter eruditionem et cognitionem rerum a vulgo diuersam, et inter philosophiam, si philosophandi initia ab incrementis et formali habitu fuissent separata, si modus tradendi sapientiam per auctoritatem parentis et magistri a philosophandi methodo accurata et meditatione cuncta per causas et principia sua inquirente fuisset segregatus, facile tota controuersia in λογομαχίαν abitura euanuisset. Gentes enim barbaras de nulla sapientiae cognitione fuisse sollicitas, et de nulla vel diuina vel humana re cogitauisse, quis asserere audeat? Quisquis vero barbaricae philosophiae indolem perdidicit, fatebitur, eos simplici potius cognitione, quam scientifica, quod aiunt, meditatione veritatem indagasse, et traditione potius, quam demonstratione ad posteros propagauisse, Graecis, vbi a ruditate morum primum emerserunt, in id contendentibus, vt veri atque boni principia inuestigarent, in eius causas inquirerent, et ex fontibus deductas veritates certa et ratiocinandi legibus adstricta methodo aliis proponerent. Quod vt demum verum philosophiae nomen meretur, ita, quousque Graecis illud ante omnes gentes alias debeatur, facile intelligere sinit, et quid barbaris gentibus adscribendum sit, vbi philosophiae origines quaerendae, in apricum profert. Nec, nisi nos omnia fallunt, prudentiorum inter Graecos alia mens fuit: id quod egregie colligi posse credimus ex insigni ORIGENIS loco [u], qui *contra Celsum* Epicureum disputans, et barbaricam Christianis originem obiici praeter rem contendens, ait: *Merito non vituperat originem barbaricam, quandoquidem in ipso sermonis initio laudat barbaros*

hinc quaestio: an philosophia a barbaris?

t) l. c. p. 302. conf. TATIANVS l. c. u) L. I. p. m. 5. edit. Hoeschel.

baros, vt inuentores dogmatum. Addit, his iudicandis confirmandisque ac ad virtutem exercendis barbarorum inuentis Graecos praecellere. Hoc igitur in defensionem Christianismi ex ipsius aduersarii scriptis rapimus, quando verum est, hominem exercitatum disciplinis Graecanicis, si ad eum accedat, non solum approbare veritatem, sed ad meditationem applicare animum, et si quid deesse videatur, suppleturum Graecanicis ratiocinationibus, ad astruendam Christianae religionis veritatem. Ex quo loco manifestum est, disciplinarum fere omnium et philosophiae quoque origines inter barbaras gentes non immerito quaeri, rectam tamen philosophandi rationem meditatione et ratiocinatione constantem ante Graecos vix inter gentes quaerendam esse. Quae vt ab Origene philosophiae historiam probe intelligente conceduntur, ita veritatem nobis exhibere non nisi pertinaciter negandam, sequens philosophiae barbaricae loquetur historia.

CAPVT SECVNDVM.

DE PHILOSOPHIA ANTEDILVVIANA.

§. I.

Philosophiae origines Philosophiae origines scrutaturis, non homo tantum a sapientissimo creatore ad imaginem suam conditus sed et spiritus coelestes, quos angelos, id est, legatos Dei sacrae paginae nominant, occurrunt, qui vt intellectu admodum illustri praediti sunt, ex voluntate rerum conditoris, ita inter philosophos primum locum apud eos occupant, qui ne in hac historiae parte vllum iter intentatum relinquant, ad astra surgunt, sedesque coelestium spirituum sollicitant, philosophiam aliquam extramundanam nobis commendantes. *quaesitae apud angelos,* Etsi enim de angelorum natura, conditione et sapientia pauca immo fere nihil ratio nobis dictitat, sed vetustissima tantum traditione et leui quadam coniectura nititur, quicquid sine reuelatione de angelis dici potest: nihilominus, cum cogitationibus suis nec modum nec limites eruditi ponerent, supposita magna angelorum ex scriptura S. sapientia, nescio quam inde philosophiam angelorum exsculpserunt. Accessit vero opinioni extra oleas per se iam vaganti error scholae Pythagorico-Platonicae, adhibitos in condenda rerum natura angelos ad formandas creaturas, vnde ad peritiam physicam concluditur. Qui homines, si attendissent, totam daemonologiam alienae cognitionis esse, nec habere philosophiam quae de iis dicat; si recte expendissent, per philosophiam non creaturae diuinioris perfectionem naturalem, sed acquisitum per rationis rectum vsum sapientiae habitum intelligi, eiusmodi nugis in ipso historiae philosophicae atrio curiosos non fuissent remorati. *et daemonas malos* Eadem vero non tantum ratio est, illorum, qui malos daemonas inter sapientiae humanae conditores referunt, sed et absurditate istam vincit. Hos si homines audias, δαίμων, quasi δαήμων a rerum scien-

ſcientia dictus eſt, cuius ſpecimen iam inter veteres eccleſiae doctores LACTANTIVS [x] attulit, cui aſtrologia et aruſpicina et auguratio inuentum daemonum ſunt [y]: immo non tantum huic malo ſpirituum, e coeleſti, quae horum hominum phraſis eſt [z], academia eiectorum generi magnam naturae ſcientiam vindicant, errore populari late peruagante; ſed et callidiſſimum veteratorem totum humanum genus aggredi audentem et ex priſtina ſapientiae poſſeſſione deiicientem, in neſcio quem philoſophum dialecticum mutant, artificioſa diſſerendi calliditate protoplaſtos miſere decipientem [a]. Quae omnia vt vel primo intuitu tanquam calx ſine arena mire concidunt, ſi, quid philoſophia ſit, cogitetur, quae a naturalibus ratiociniis multum differt; ita quam abſurde iſta aſſerantur, vel per tranſennam rem intuenti produnt. Nec maioris ponderis ſunt, quae PP. quidam [b], Platonicas de daemonum natura nugas edocti, ſomniarunt, angelos damnatos *ad filias hominum de coelo ruentes eas materias quasdam bene occultas, et artes pleraſque non bene reuelatas prodidiſſe, et metallorum operta nudauiſſe, et ingenia herbarum traduxiſſe, et incantationum vires promulgauiſſe, et omnem curioſitatem vsque ad ſtellarum interpretationem deſignauiſſe.* Ea enim omnia ſi ſimpliciter negantur, per ſe corruunt. Nam ſupponunt, non probant, eam philoſophiae naturalis peritiam in daemonibus, de qua tamen quaeritur. Nec dubium eſt, omnes has nugas deſumtas ex ſcholis haereticorum orientis, quos in pſeudo-philoſophia ſua mira de geniorum artibus et ſcientiis ſomniatos eſſe, ipſorum ſyſtemata facile euincunt, ſuoque tempore apertius probabitur. Illi enim vt deliramentis ſuis auctoritatem adderent, vaticinium Enocho ab antiquitate tributum affinxerunt, vnde omnia illa ſomnia prorepſerunt, indigna, quae multis refutentur [c]. Inde vero quid de philoſophia beatorum ſentiendum ſit, liquet; eam enim hoc potiſſimum fundamento exſtruxerunt aliqui, quia in cognitione philoſophica, praeſertim vniuerſae naturae ἰσαγγελίαν beatis a Seruatore promiſſam quaerunt [d]: nam eodem fundamento ſtantque caduntque, et praeter rationis et reuelationis indicia affirmantur: quae beatitatem in intuitione Dei ponentia, aliam longe beatis occupationem aſſignant. Et haec certe non ex iſtis limpidis fontibus, ſed ex turbidis Stoicorum gentilium, immo haereticorum quoque, lacunis hauſta ſunt. Illi enim [e] beatorum in eo potiſſimum ſortem felicem praedicabant, quod *noua luce gau-*

item apud beatos.

 den-

x) Praeiuit PLATO in Cratylo, ſecutus eſt more ſuo LACTANTIVS L. III. c. 15. Inſt. diu.

y) Ib. L. II. c. 17. conſentiente CLEM. ALEXANDR. in eclog. p. 808.

z) Ita HORNIVS Hiſt. phil. L. I. c. 2. p. 11.

a) In hoc argumento miro ſibi placet, et inanes more ſuo argutias nectit HORNIVS l. c.

b) TERTVLLIANVS de cultu foemin. L. I. c. 2. conf. FABRICIVS Codic. Pſeudepigraph. V. T. T. I. p. 168 ſq. vbi aliorum PP. verba afferuntur.

c) Conf. GROTIVS ad Ep. Iud. v. 14. quique mentionem fecere libri Enochi laudati FABRICIO l. c. p. 199 ſeqq.

d) Vid. laudati Act. philoſ. Vol. I. p. 758 ſqq.

e) Vid. SENECA in conſolationibus paſſim, praeſertim ad Marciam c. 23. quod et Platonicis aſſignat HORNIVS l. c. p. 23. 24. cuius tamen adducta loca id non euincunt.

dentes, vicinorum siderum meatus doceantur, nec ex coniecturis, sed ab omnium ex vero peritis in arcana naturae libenter ducantur, et fulgurantes coelestium causas a domestico interprete erudiantur: Horum vero multi ad Demiurgi, id est rerum naturalium conditoris daemonis locum animas elatum iri [f], vel sidera contemplanda inhabitaturas somniabant [g]. Nobis, vt has nugas reiiciamus, sufficit, obiectum philosophiae esse felicitatem acquirendam, quam et boni spiritus, et beatae animae iam possident, qua vero mali spiritus penitus excluduntur: vnde apud eos philosophia locum habere nequit.

Rudimenta prima philosophiae.

§. II. Inter homines itaque relictis coelestibus et inferis sedibus philosophiae origines quaerendae sunt. Quae, si prima nascentis foetus stamina et formam aliquam rudissimam consideres, cum intellectu humano eiusque vsu nata esse censeri suo modo potest, ne tamen philosophiam talem, qualem hodierna nobis ingenii cultura exhibet cogitemus, sed philosophiae prima rudimenta, et aliqualem rerum diuinarum et humanarum ex rationis meditatione et experientia cognitionem, quam philosophiam empiricam vir quidam doctus [h] non inepte dixit, intelligamus.

Adamus an perfectus philosophus?

Hic iterum in omnia alia abeunt, qui primum humani generis parentem, Adamum non tantum in integritatis statu perfectissima philosophiae cognitione imbutum fuisse, sed et post miserandum lapsum relictos pristinae sapientiae igniculos meditatione ac longa experientia ad magnam philosophiae cognitionem excitauisse contenderunt. Quorum vt longum agmen est, quod apud alios [i] nominatum consulere potest, cui ad haec otium est, ita plerique iisdem argumentis vtuntur, quae iam inter veteres SVIDAS [k] exposuit. Nos vnius verba afferimus, quia breuiora sunt, et rem luculenter exprimunt, et libellus rarus est, indeque auctor inter ceteros plerisque non nominatus: OTTO scilicet HEVRNIVS [l], qui hac de re ita: *Adamum non ante lapsum tantum [illegible], [illegible]tem, omnique doctrinae genere [illegible] fuisse: verum etiam a lapsu eandem, adumbratam, [illegible] retinuisse, [illegible] exili hoc diuinitatis lumine, quod reliquum sibi [illegible] erat, [illegible] est: omnesque eius posteri vixerunt, et [illegible], donec [illegible] numerum euoluerit. [illegible] peccato in tenebricosum [illegible] coniectus, infinitaque denique caligine [illegible], in summa [illegible] rerum ignorantia. Veruntamen [illegible], [illegible] maximarum [illegible] recordatione, [illegible] sciendique desiderio flagrabat.* [illegible] ger-

f) Ita Valentiniani, de quibus suo loco.

g) Vid. hac [illegible] de [illegible] dogmate, de loco animarum post mortem [illegible] et [illegible] p. [illegible] seqq.

h) Act. philos. Vol. I. p. 700.

i) [illegible] hist. philos. [illegible] p. [illegible] seqq. [illegible]

k) Voce [illegible]

l) In [illegible] philosophiae [illegible], libello [illegible]

[illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible] Hactenus Hermes, cui [illegible] hoc praeeuntes, [illegible] doctores adiungere possemus, nisi iis indigni essent, quorum fabulae adhibeantur. Nos vel unico argumento [illegible] totam disputationem facile conficere possemus, omnium scilicet artium et disciplinarum systemata, multis seculis Adamo posteriora esse, et cum nascentis originis rudem prae se faciem ferant, impossibile esse, ut ex relictis in animis Adami [illegible] sapientiae [illegible] via et meditatione [illegible] tota [illegible] quantum [illegible] Frustra enim per totam philosophiam barbaricam, philosophiam [illegible] naturae excultam deprehendemus, quam tamen [illegible] Adamum, [illegible] Sed ut omnia lectoris examini pateant, afferamus, quae pro philosophia Adami, [illegible] plerumque afferuntur argumenta, et quid roboris illis insit, [illegible] praemisso [illegible] exponemus.

§. III. [illegible] nomine magnus, [illegible] quod est, maximus mortalium omnium, philosophus Adamus [illegible] inventus est, tum [illegible] erat, [illegible] tum post lapsum, [illegible] longe vi et meditatione ad [illegible] cognitionis philosophicae perfectionem pervenisse [illegible]. Et in statu quidem perfectionis paradisiaco [illegible] sapientiae et sanctitatis [illegible] sacris [illegible] praesumtibus, negare potest nemo. Sapientiam vero hanc [illegible] nomine indignam putant, nisi ille, qui Deo similis erat, omnium rerum naturam atque recessus perspexerit: nec habuisse locum errorem, ignorantiam, [illegible] quas ideas, quaeque aliae cognitionem nostram [illegible] et intellectus mentis non imperfectae [illegible] tione, quae ex sancta voluntate oriri non potuerunt. Post lapsum [illegible] quidem lucem sapientiae [illegible] rum recordationem, et extinctum ex [illegible] pristinam sapientiam recuperandi. Quare [illegible] meditatione et contemplatione per tot annorum decursum, [illegible] lucem et eruditionis ingenera, et philosophiae in [illegible] His pro [illegible] Adami philosophia [illegible] bus singularum disciplinarum philosophicarum notitia non [illegible] debet. Physicam enim eius eruditionem inde probant [illegible], quod [illegible] ctis ex voluntate creatoris ad Adamum omnibus animalibus, nomen cuilibet imposuerit, quod naturam eius accuratissime exprimeret, et in eorum naturam ita inspexerit, ut socium sibi inter ea convenientem reperiri negaret m). Et huius [illegible]

m) [illegible] Eusebius Praepar. Ev. L. XI. [illegible]

tis hodienum deprehendi magni in veteribus linguis viri contendunt [n]. Eandem vero nomina imponendi notitiam magnam logicae peritiam inferre, ex veteribus iam asseruit EVSEBIVS [o]. Addunt, quibus ista placent [p], imaginem Dei cum perfecta cognitione habentem, artem quoque ratiocinandi habuisse; literas ipsumque sermonem humanum inuenisse, docuisse suos quaedam, methodique non fuisse ignarum; immo cum Eua et serpente dialectice satis disseruisse. Matheseos peritiam in Adamo probare vestes pellesque ferinas mechanices specimen, casam tentoriumque extructum architecturae opus, obseruatos siderum motus et diuisa tempora astronomiam, et quae his sunt similia [q]. Philosophiam moralem exercitia pietatis institutumque in familia diuinum cultum demonstrare, de officiis hominum apud suos prudenter pieque disseruisse. Gubernauisse porro familiam prudenter, et ad promouenda vitae commoda prudentiam oeconomicam, sine qua misere vixisset, adhibuisse. Tandem his omnibus adiiciunt, libros eum sine dubio scripsisse, quibus tanto labore diuturnoque vsu partam sapientiam, ne obliuioni traderetur, posteris reliquerit. Etsi enim aperte falsi et suppositi sint, qui protoplastae affinguntur libri, eiusque nomine circumferuntur, esse tamen hos subreptitios foetus luculentum testimonium, extitisse suo tempore veros libros, quorum titulis traditionis fide receptis, et temporis iniuria deperditis falsi isti et commentitii potuerint surrogari.

Refutantur. §. IV. Speciem aliquam haec prima fronte prae se ferunt, accuratius examen non sustinent. Quae enim de sapientia Adami ante lapsum concreata dicuntur, recte quidem se habent, ad exsculpendam vero philosophiam nihil valent. Consistebat enim sapientia protoplastorum in cognitione Dei et sui ipsius et in efficaci atque practica notitia earum rerum, quae ad suam felicitatem in concreata iustitia sitam necessaria habebant: quae hominem quidem sapientem, et ad consequendum verae felicitatis finem aptis mediis intellectus et voluntatis instructum, non vero philosophum, eo sensu, quo in historia philosophica sumitur efficiunt: vt nihil dicamus, non definitum esse, an hanc lucem Adamus ex naturali scientia an ex diuina reuelatione habuerit? quod posterius familiare, quod cum Deo in integritatis statu primi homines habuere, commercium satis innuit. Praecipue vero expendi sedulo cupimus, artes et scientias, etiam in philosophia comprehensas, ignorantiam hominum, indeque ortam admirationem, causam praecipuam philosophiae supponere, alias vero necessitatibus humani generis, quales mathematicae sunt, inseruire, omnes ad tollendam intellectus humani ignorantiam comparatas esse, et multorum annorum experientiam atque meditationem, immo si rem recte ponderemus,

remus,

n) Ita magnus BOCHARTVS Hierozoici L. I. c. 9. qui plurima congessit hebraea animalium nomina vt probaret, quod certa ratione nitantur ex natura rei petita.

o) l. c.

p) CORN. DIET. KOCH. in Polyhist. Log. c. 6.

q) Conf. Obs. Hal. T. I. obs. 19.

remus, etiam opinionum diuerſitatem ſupponere. Quae omnia, vti ipſam artium et ſcientiarum hiſtoriam teſtem habent omni exceptione maiorem, ita aſſertam Adami in ſtatu paradiſiaco panſophiam funditus euertunt. Dimetienda itaque Adami ſapientia eſt ex fine, et talis ſtatuenda eſt, qualem diuina beneuolentia et ſapientiſſimum conſilium in condendo ad felicitatem homine poſtulat, qualemque reſtaurari reſtituta per gratiam diuina imagine, reuelatio docet: ad quam philoſophiae cognitionem requiri, nemo temere affirmauerit. Concidente vero philoſophia Adami ante lapſum, concidit quoque ea, quae poſt lapſum ei tribuitur, quamque in memoria priſtinae ſapientiae, vel reſuſcitata recordatione fundari ſupra audiuimus. Quod ſi protoplaſtum accurata meditatione et longaeuitatis beneficio philoſophicas veritates inueniſſe, poſteroſque docuiſſe aſſerere quis velit, illum prius probare oportet, Adamum poſt lapſum magna rerum omnium ignorantia obrutum, multisque neceſſitatum et aerumnarum depellendarum curis preſſum, amariſſimoque poenitendi et ad Deum redeundi exercitio quotidie occupatum, aptum fuiſſe ad inueniendas omnis generis ſcientias, praeſertim philoſophicas et animum etiam eo applicuiſſe, atque ab aliis occupationibus, quibus recens, qua obruebatur humanum genus, maledictio mitigari debebat, adeo fuiſſe vacuum, vt philoſophiae ſpeculationibus indulgere poſſet [r]. Quod ſi vero generalis philoſophiae cognitio Adamo neganda eſt, quid de ſpecialibus diſciplinis ei tribui ſolitis dicendum ſit, facile exiſtimari poteſt. Quae enim pro phyſica eius ſcientia affertur ὀνοματοθεσία, nondum rem conficit, cum non tantum ex quorundam nominum ſignificatione, ſaepe contorta longiusque in gratiam ὑποθέσεως quaeſita, quae cum natura beſtiarum conuenire dicitur, phyſica cognitio non queat inferri, ſed et omnis illa, de primaeua lingua diſputatio incertiſſima ſit, fruſtraque hodie inde argumentum ſumatur: et praeterea nomina ex aſſe naturis animantium reſpondiſſe, aſſumatur potius in textum, quam ex eo eruatur; in quo diuinus hiſtoricus nihil aliud narrat, quam adducta eſſe hoc fine ad Adamum animalia, vt intellecta eorum conditione nomine ſuo inſignita repudiaret, in conſortium vitae non recipienda. Alias textus difficultates, alibi expendendas tacemus. Porro a naturali differendi facultate verumque a falſo diſcernendi aptitudine, ad artificialem logicam, ab extruendi caſulam miſeram peritia, ad architecturam, a neceſſitate familiam regendi ad oeconomiam et politicam philoſophicam concludere, idem eſt, ac quadrata miſcere rotundis, et ſic rudem plebeculam et ruſticam quoque gentem intrudere philoſophantium choris. Virtutis vero praecepta et ſapientia nec Adamo, nec patriarcharum cuidam deneganda ſunt, caue vero artificialem intelligas, vel etiam naturalem. Prophetam enim Adamum fuiſſe, et habuiſſe cum Deo conuerſationem, qua diuina voluntas ad reſtituen-

r) Conf. ven. I. Fr. Reimmanni Hiſt. liter. antidiluu. p. 53. Cl. Mich. Lilienthal. Obſeru. ſel. IX. p. 258. et al. Fevrlinvs l. citando.

restituendam felicitatem, lapsu eius amissam, ei manifestabatur, et peculiari reuelatione tradebatur, aperta sacrarum literarum vestigia produnt, et recte viris doctissimis [s] obseruatum est. Vnde in tradendis pietatis praeceptis, et paraenetica excitandae et commendandae virtutis methodo Adamum sedulum fuisse, omnino verisimillimum est. Quae tamen omnia ad istam Adami philosophiam nihil faciunt. Miramur vero merito, viros graues et non obesae naris ad libros Adami potuisse prouocare, non ignaros, scribendi artificium primaeuis humani generis originibus longe esse recentius atque posterius, nec indiguisse eo aetatem hominum primam, annorumque longaeuitatem ad conseruandam veritatum, inutilibus speculationibus nondum in infinitum numerum auctarum, sed ad solam tuendam aeternam et temporalem felicitatem prouide restrictarum traditionem oralem abunde suffecisse. Nec aliunde tota illa librorum adamiticorum caterua orta est, quam ex ingeniis Iudaeorum, ad nugas has ineptam suae genti gloriam conciliaturas procliuium [t]. Quae quo loco philosophia Adami habenda sit, luculenter docent. Plura cupienti alii viri docti [u], qui id prolixius confecerunt, adeundi sunt.

Diiudicanda ex dictis sunt, quae auctor *Historiae criticae philosophiae*, de origine eius *T. I. L. I. c. 1. p. 2.* dixit, illam cum ipsis mundi natalibus ortum suum accepisse, et virilem eius virtutem inter ipsa adolescentis pueritiae vestigia apparere. His splendida verborum pompa prolatis haec potissimum ratio additur, homines omni tempore cogitauisse, meditatosque fuisse; magnificum orbis nostratis aedificium ita perstrinxisse oculos, vt elegantia et ordine rerum naturalium excitati, Dei conditoris magnificentiam et diuinitatis vestigia vbique deprehenderent. Ita vtilitate et iucunditate operum naturae infinitorum illectos, admiratione matre, in causas inquisiuisse eorum, quae cum delectatione viderant: et hinc ortam esse philosophiam. Eleganter haec et speciose dicuntur, misere tamen cohaerent. Quod si enim admiratione matre philosophia genita est, hominibus in causas rerum, quas admirabantur, inquirentibus, non cum ipso ortu humani generis philosophia efflorescere potuit. Requirebat enim temporis sat amplum spatium, vt meditatione et experientia magistris tandem ad aliquam cognitionem peruenirent. Nec ea primorum seculorum conditio fuit, quae nostratium, vbi philosophi, otiosis et curiosis plerumque naturae speculationibus intenti, hunc omnis vitae suae scopum habent, vt excogitatis ingenii lusibus et effictis hypothesibus rationem eorum redderent, quae ignorasse videri nolunt: vnde et ad solam philosophiam naturalem auctor satis inaccurate philosophiae origines restringit. Sed ea primorum homi-

s) David Knibbe Hist. prophet. L. II. c. 1 seqq. Acta philos. Vol. I. p. 772 seqq.

t) Consulantur doctissimorum virorum I. A. Fabricii Codex Pseudepigraphus V. T. T. I. p. 2 seqq. et T. II. p. 1 sqq. Io. Chr. Wolfii Bibl. hebraea T. I. p. 110. T. III. p. 69. T. IV. p. 771.

u) Cel. Feurlinus duabus diss. de philosophia Adami. Acta phil. l. c.

hominum actio fuit, vt praesentis vitae miseriam leuarent, aeternae reparandae viam ingrederentur: quae occupatio parum temporis ad philosophandum reliquit. Confundit itaque auctor temporum nostrorum rationem cum vetustissima humani generis conditione, et aliqualem atque empiricam operum naturae cognitionem, cum scientia philosophica: id quod vix in viro demonstrationum physicarum perito ferri posset, satis docto, quam immensus plurimorum annorum labor sit, primis hominibus circa alia omnia occupatis, sine vlla probabilitate tribuendus, multorum hominum experientiam congerere, vt inde aliqualis operum naturae et causarum eius notitia emergat; nisi ipse auctor neglecta definitione philosophiae seductus, ipse sibi haec retia tetendisset, in quae in ipso historiae suae philosophicae vestibulo incautus cadit. Verum hoc viro docto, dum eloquentiae laudem auidius sectatur, in hoc opere saepius accidit.

Philosophia Caini et Abelis.

§. V. Euicta, Adamum non fuisse philosophum, omnemque de protoplastae philosophia cogitationem imaginariam tantum esse, sententia; iisdem prorsus argumentis idem de Adami filiis Caino atque Abele dici et euinci potest. Et hunc quidem, moribus placidum et ad meditationes aptiorem, inter philosophos referri vix videas, insanum tamen nugis ingenii veteratorii auctoritatem conciliandi studium librum nomini eius supposuit [x]. Illum vero non philosophum tantum, sed et omnis philosophiae sectariae conditorem facit GEORGIVS HORNIVS [y]. Ait enim: philosophiam in duas sectas scissam filiorum Dei et hominum, siue Sethi et Caini, infensissimo propagatam fuisse in alterutram animo. Hanc Cainiticam sectam rationem corruptam principii loco habuisse, cum qua quod minus consentire videbatur, audacissime exploserit. Caetera φυσικῶς cognoscentes, ad curam et voluptatem, velut bruta ventri obedientia retulisse, vt plane Epicuri philosophia iam tum in animis hominum radices egerit: inde gigantum, siue, atheorum et Epicureorum sectam ortam esse, corruptricem philosophiae sobriae, praesertim, quae in vita ciuili consistit. Quam parum vero haec, praeter nihil recte sonantia verba, dicant, quilibet intelligit, qui diuini historici narrationem considerat attente, quippe qui de Caino non alia refert, quam animi malitia Deo displicuisse, odiique in fratrem concepti fructum fuisse fratricidium. Quae si philosophum faciunt, si in Epicuri hortos relegandus est, quisquis cupiditatum habenis laxatis Dei timorem cultumque negligit, et in atheismo practico securitatis et impietatis

x) De virtutibus planetarum et omnibus rerum mundanarum virtutibus. Conf. THOM. BANGII Coelum Orient. Exerc. II. Qq. 5. p. 123. FABRICIVS Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 112. I. CHR. WOLF. Bibl. hebr. T. I. p. 346.

y) Hist. philos. L. I. c. 9. p. 50.

tatis ſolatia quaerit; non ſufficiet hortus Epicuri, ſed aperiendae ſunt ad recipiendam omnium gentium et aetatis ſceleratorum copiam portae mundi. Ita enim quo quis eſt ſceleratior, eo erit philoſophiae impiae aptior: qui ratiocinandi modus iuuenili quidem Hornii ingenio condonandus, reiiciendus vero eſt, tanquam puerilis et ne vllam quidem veriſimilitudinem generans. Nec felicius a condita a Caino vrbe, et inuentis ad colendam terram inſtrumentis ad Caini architecturae et mechanices cognitionem concluditur: nam quae neceſſitate et experientia magiſtra inueniuntur, artis praecepta et philoſophiam non poſtulant, et incertum eſt, an non Devs ipſe qui ad colendum agrum hominem ex paradiſo eiecit, inſtrumenta ad hunc laborem neceſſaria ei reuelauerit? Verum in eiusmodi abſurdas ſententias neceſſario incidunt, qui neglecta accurata philoſophiae definitione ſine hoc duce in ampliſſimis philoſophicae hiſtoriae campis oberrant.

Philoſophia Sethi.

§. VI. Poſt Abelem Caini perfidia trucidatum vera Dei cognitio cultusque a fratricida neglectus per Sethum in familia Adami propagatus eſt. Hunc inter philoſophos non ſolum referunt philoſophiae antediluuianae patroni, ſed et tanquam aethereum ſolem exortum vna cum patre opera ſapientiam excoluiſſe contendunt, maxime vero illam partem, quae relictis terris, ipſa ſidera, eorumque πάθη καὶ συμπτώματα ſcrutatur, in qua ſapientia plane inſignem et admirandum doctorem euaſiſſe volunt [z]. Quae ſententia non nudius tertius enata eſt, ſed a Iudaeorum ſuperbia et haereticorum impoſtura originem cepit, et Graeculorum mendaciis aucta et propagata eſt. Natiuitatem enim debet Iosepho, qui de filiis Sethi, parentis doctrinae innutritis refert [a]: *diſciplinam rerum coeleſtium, et ornatum earum primitus illos inueniſſe. Et ne dilaberentur ab hominibus, quae ab eis inuenta videbantur, aut, antequam venirent ad cognitionem, deperirent, cum praedixiſſet Adam exterminationem rerum omnium, vnam ignis virtute, alteram vero aquarum vi ac multitudine venturam: duas facientes columnas aliam quidem ex lateribus, aliam vero ex lapidibus, ambabus, quae inuenerant, inſcripſiſſe, vt etſi conſtructa lateribus exterminaretur ab imbribus, lapidea permanens praeberet hominibus conſcripta cognoſcere, ſimul et quia lateralem aliam poſuiſſent; quae tamen lapidea permanet hactenus in terra Siriada.* Hanc narratiunculam Iudaeorum in antiquitatibus gentis ſuae ornandis mire ſtrenuorum, non pro vera tantum et fide digna receperunt Graeci, Euſtathius, Malala, Glycas, Zonaras, Cedrenus, Nicephorus, Nicetas, et Graeculorum mendacium fere quilibet, ſed et fabulis auxerunt, Sethumque literarum et ſcripturae inuentorem, nominum aſtris impoſitorum, menſiumque et hebdomadum annique partium obſer-

z) Ita Hornius l. c. L. I. c. 11. p. 58. viam illi praeeunte Ot. Heurnio antiq. barbar. L. I. p. 8. 9.
a) Lib. I. Antiq. Iudaic. c. 2.

obseruatarum, auctorem fecerunt, et astronomiam omnemque scientiam ab angelo in coelis raptum edoctum fuisse, post infaustum Manichaeorum doctorem Faustum [b] somniauerunt [c]. Qui si suae fidei relinquerentur, prudenter factum esset, Graeca enim fide illa et narrantur et creduntur; viros vero doctos manus eiusmodi fabulis dedisse, ferri vix potest. Non enim res ipsa in contrarium tantum clamat, cum obseruationes astronomicae in illo temporis, quo Sethiani filii et nepotes vixerunt, spatio et ruditate non potuerint eo perduci, vt doctrinae rationem obtinerent: sed et sequentium temporum obseruationes coelestes sua ruditate infantiam multo iuniorem produnt. Nec obstat Iosephi fides, qui vt, Iudaeorum more, omnia rapit, quae gentis suae antiquitati inseruire posse putat, ita vel incerto nugantium rumore deceptus, vel errore inductus est, vt Aegyptias stelas, quibus antiquissimi Aegyptii suae gentis origines et opiniones hieroglyphica scriptione incidebant, cum hoc Sethiano monumento, Sethumque patriarcham cum Setho rege vel Soth siue Typhone confunderet [d]. Ad lapidem Sethia enim ESAIAE respexisse vix probabile est. Quicquid vero illud est, quo Iosephus in errorem inductus est, cadit omnis narratio vel hoc argumento, quod nullum ex antiquitate argumentum ad eam vel leuiter corroborandam adduci queat. Nec in sacris gentis Hebraeae originibus quas diuinus scriptor Moses pandit, vel leuissimum eius occurrit vestigium: quo duce, discimus, reuelatione ductore a parentibus edoctos verum Dei cultum et cognitionem propagauisse Sethianos posteros.

§. VII. Et hinc coniectura quoque vero non absimilis fieri potest, de studiis inter vtramque familiam, Sethi et Caini eorumque posteros florentibus. Hos enim Cainiticas vias impigre prementes in laxandis cupiditatum frenis, et abutendo ad malas artes ingenio fuisse strenuos, primi mundi historia apud historicum sacrum testatur. Qua ratione vero ingenium ad inseruiendum voluptati, et crudelitati adhibuerint, dici haud facile potest. Narrant quidem sacrae paginae, Iubalem patrem fuisse omnium con-

Scholae Cainitarum et Sethianorum.

Iubal et Thubalcain.

b) S. AVGVSTINVS L. IX. contra Faust. c. 3.

c) Loca veterum excitauit diligentissimus FABRICIVS Tom. I. Cod. pseudepigr. V. T. p. 148.

d) Verosimilis coniectura est Scaligeri et Dodwellii, respexisse Iosephum locum Manethonis apud SYNCELLVM p. 40. vbi testatur, se profecisse *ἐκ τῶν ἐν τῇ Σηριαδικῇ γῇ κειμένων. δηλῶν ἱερᾷ διαλέκτῳ καὶ ἱερογραφικοῖς γράμμασιν κεχαρακτηρισμένων ὑπὸ Θὼθ τοῦ πρώτου Ἑρμοῦ.* Ex columnis in Seriadica terra sitis sacraque lingua et hieroglyphicis literis inscriptis a Thot primo Mercurio. Seriadicam itaque terram in Aegypto quaerendam, et hinc Iosepho labendi occasionem enatam, quod librum *Σώθεως* ibi memoratum et ex his stelis excerptum a Manethone, pro Sethiano foetu habuerit. Conf. Obs. Hal. T. I. obs. 19. p. 294. FABRICIVS l. c. p. 150. et quos laudat. Vnde mirandum KORTHOLTVM in tr. de orig. et progressu phil. barb. §. 5. p. 9. dubium haesisse, an haec fabula reiicienda sit.

contrectantium citharam et organum, Thubalcainum vero Lamechi ex Zilla filium malleatorem fuiſſe et fabrum in cuncta opera aeris et ferri: vnde illum Muſices, hunc armorum et inſtrumentorum ad gloriam bellicam acquirendam pertinentium inuentorem fuiſſe non alienum prorſus a veritate videtur. Non tamen inde inferre licet, philoſophicae cognitionis et meditationis beneficio ad eiusmodi inuentiones fuiſſe delapſos; ſed vel caſu vel experientia ducente, vt in omni artium origine factum eſt, ad eiusmodi inuentiones vel producendas vel expoliendas perueniſſe iudicandum eſt; vnde etiam ruditas in vtroque inuentionis genere colligi, et quam longe a philoſophica inuentione remota ſit, exiſtimari poteſt. Inuentorem tamen artis chemicae hic nobis exſculpſit eruditiſſimus Borrichius [e], qui vt arti a ſe commendandae et contra aduerſarii inſultus vindicandae auctoritatem adderet, ad Thubalcainum initia hiſtoriae artis huius refert, eo argumento inductus, quod ferri aeriſque metalla, illa Thubalcaini magiſteria inueniri, fingi, formarique nequeant, ni ratio prius cognoſcatur, minerarum naturas inueſtigandi, coquendi, purgandi, ſegregandi; quae vniuerſa reperire, non niſi diuini ingenii eſt, reperta autem proſequi fabri cuiusuis proletarii: quanquam igitur hodie metallurgi etiam in chemicis parum exerciti metalla ex mineris permiſtis facile excoquant magiſtro viam praeeunte, neceſſe tamen, primum inuentorem magiſtrumque chemicum fuiſſe: Et id ipſum Vulcani fabulam velle, quem omnis in auro et argento et aere operationis, et quaecunque ignis actionem recipiunt auctorem veteres dixere, teſte Diodoro Sicvlo [f]. Sumit vero ſibi vir doctiſſimus, quod probandum prius erat, illam quidem, quam Thubalcainus inuenit, ferrum tractandi et aera poliendi artem talem fuiſſe, quae multorum experimentorum repetitione ſine meditatione philoſophica inueſtigari nequiuerit, cuius rei contrarium multa, quae hodie inter artifices quotidie fere occurrunt, exempla probant, eos caſu ſaepe ad inuentionem quandam ſine prolixa ingenii in eam prius ſollicite exque principiis phyſicis inquirentis meditatione delabi. Etſi omnia illa, quae textus ſacer de hac re ſcribit, ita in ſe comparata ſunt, vt de aliqua inuentione philoſophica vix aliquis cogitauerit, niſi praeiudicio antiquitatis occaecatus artium origines inueſtigari non poſſe ſibi perſuadeat, ſi ad magnum quendam canae vetuſtatis heroëm non referantur. Imo, cum לטש, qua voce ſcriptor ſacer vtitur, polire et ornare indicet, non male nonnulli colligunt, Thubalcainum non tam artes fabriles inueniſſe, quam polituram et elegantiam rebus fabrilibus addidiſſe. Vsque ad hunc Lamechi filium enim omnibus inſtrumentis fabrilibus caruiſſe Adamum et filios in condendis

e) In docto dialogo de origine et progreſſu artis chemicae, quo Conringivm in libro de hermetica veterum Aegyptiorum medicina ſibi refutandum ſumſit.

f) Lib. V. Biblioth. conf. Io. Henr. Heideggervs in Hiſt. Patriarch. P. I. exerc. VI. §. 10 ſeqq. p. 213 ſeqq.

dis vicis, aedificiisque et colendo agro ſedulos vix credi poteſt. Vt taceamus, quod ſupra iam meminimus, dubium eſſe, annon rerum ad vitae humanae vſum et commoda ipſis iam protoplaſtis ex deliciarum horto expulſis abſolute neceſſariarum inuentionem, alias non niſi longo temporis tractu, vſu et tentaminibus deprehendendam, Deus ipſe reuelauerit? Verum de eo viderint alii, qui in humanarum artium origines inquirunt.

§. VIII. Sethi vero poſteros [g], qui parentem habuere diuina reuelatione gaudentem, propheticam magis quam philoſophicam ſcholam habuiſſe, inque ea, quae de vero Dei cultu et ſperanda amiſſae felicitatis per ſemen mulieris reſtitutione pia parentum traditione et diuina reuelatione acceperant, docuiſſe, ex ſacris literis conſtat [h]. Ad hoc vnum neceſſarium omnia retuliſſe, huic fundamento pietatis praecepta inaedificaſſe, Noachi, ex hac ſchola diſcipuli exemplo conſtat. Habuiſſe quoque inter ſe prophetas, peculiari cum Deo conſuetudine et reuelatione gaudentes, Enochi exemplum probat, quem ex iſta reuelationis luce fuiſſe vaticinatum D. IVDAS [i] aſſerit. Qui itaque et hunc diuinum virum ſanctiſſima quidem vita, non vero ſpeculationibus philoſophicis immortalitatem conſecutum inter philoſophos antediluuianos referunt, non alio fundamento nituntur, quam apocrypho illo Henochi fragmento, quod ab otioſo Iudaeorum ingenio excogitatum et ab haereticis auctum et in rem ſuam traductum eſt, in quibus nugis recenſendis patientia lectoris non abutemur [k]. Non denegamus quidem ſanctiſſimis viris praeter reuelationis lumina, naturalis quoque cognitionis lucem, ſed reſtringenda ea eſt ad vitae rationes et circumſtantias, in quibus verſabantur. Agriculturae enim et rei paſtoritiae deditos fuiſſe, Noachi, Abrahami, Iſaaci et Iacobi exempla produnt, in quo vitae genere experientia et vſu ea didicerunt, quae ad emolliendam vitae miſeriam, et parandas commoditates requirebantur: qua praxi rerum naturalium multiplicem experientiam habuiſſe recte concluditur, philoſophiam vero ita naturalem excoluiſſe male inde infertur. Nec ratiocinandi artem aliam habebant, quam quae lux rationis congenita tradebat, vnde et de Logica quadam patriarcharum artificiali fruſtra cogitatur [l]. Multos tamen paralogiſmos euitabant, animo a praeiudiciorum inſania per diuiniorem ſapientiam praemunito, et luce maiori per reuelationem colluſtrato. Quae

Sethi poſteri.

Enoch.

g) Non tamen omnes Sethianos ſapientes et pios, Caini poſteros omnes ſtultos et impios fuiſſe recte monet Cl. HEVMANNVS act. Phil. Vol. I. p. 784. ſed hic a potiori denominationem accipimus.

h) Gen. IV. 26. et Comment. ad h. l. HEIDEGGER l. c.

i) v. 14.

k) Collegit pleraque de hoc Henochiano fragmento B. FABRICIVS Cod. Pſeudepigraph. V. T. T. I. p. 160 ſeqq.

l) Adeoque et libri et bibliothecae eorum reiiciendae, quas exſtruxiſſe ſibi viſus eſt IOACHIMVS IVSTVS MADERVS in diſſ. de ſcriptis et bibliothecis antediluuianis.

vt veritates magis ad aeternam felicitatem quam ad humanam facientes exponit, ita in quo ſapientiſſimorum virorum ſtudium ſapientiae verſatum ſit, docet [m]. Nec obiici poteſt, veriſimile non eſſe, viros prudentes, graues, longaque multorum annorum experientia tum rerum naturalium vſu gaudentes, tum ciuilem ſocietatem excolentes, de cauſis naturalibus nihil diſſeruiſſe vel de principiis iuſti et honeſti nullam ideam habuiſſe, nec de iis ad ſuos fuiſſe locutos: haec enim nemo, facile aſſeruerit. Verum cadunt ea quoque in hominem, qui philoſophiae limina nunquam ſalutauit, nec ideo mox philoſophi exſculpendi ſunt, quia aliquas veritates philoſophicas ſimplici cognitione aſſecuti ſunt. Placent verba QVINTILIANI [n]: *Haec quae velut propria philoſophiae aſſerunt, paſſim tractamus omnes. Quis enim non de iuſto, aequo ac bono, modo non vir peſſimus, loquetur? Quis non etiam ruſticorum aliqua de cauſis naturalibus quaerit? Nam verborum proprietas et differentia, omnibus, qui ſermonem curae habent, debet eſſe communis.* Plura de patribus antediluuianis nec ipſae ſacrae origines narrant, vnde et quo minus plura addamus, (verba ſunt HORNII [o] ſolito prudentioris) *facit ipſius hiſtoriae obſcuritas, quae tam longe ab omnium hiſtoricorum aeuo remota fuit, vt vel nihil, vel falſa vel incerta prodiderint.*

m) Conf. Acta philoſ. Vol. I. pag. 771 ſeqq.

n) in prooem. Inſtit. Orat.

o) l. c. c. XI. p. 59. De Henocho tamen aſtronomiae auctore infra c. VII. dicetur, vbi de Atlante.

LIBER

LIBER SECVNDVS
DE PHILOSOPHIA BARBARICA POST DILVVIVM.

CAPVT PRIMVM.
DE PHILOSOPHIA VETERVM HEBRAEORVM.

§. I.

Philoſophia Hebraeorum quomodo ſpectanda.

Inquiſiuimus praecedente libro in origines philoſophiae, eamque tenuibus admodum principiis exortam et in rudi atque empirica veritatum ad humani generis felicitatem pertinentium cognitione conſtitiſſe deprehendimus. Vnde et philoſophos noſtro dicendi modo, et accurata ſignificatione nominis antediluuianos non reperiri euictum eſt. Iam luſtranda ſunt tempora poſt diluuium, et per omnes barbaras nationes ſcrutandum, qua ratione de philoſophia meruerint, quibus ſententiis innutriti fuerint, quamque apud eos ſyſtematum dogmaticorum rationem deprehendere liceat. Inter barbaras vero gentes Hebraeis antiquitate nullam eſſe priorem origines eorum in ſacris pandectis conſeruatae produnt. Hebraeorum vero nationem vſque ad tempora Babylonicae captiuitatis iam conſideramus, vbi eorum inter barbaras gentes mentio facienda eſt: nam quae in hoc populo philoſophia poſt captiuitatem Babylonicam fata habuerit, ſuo ea loco narranda ſunt, quando de Iudaeorum philoſophia dicendum erit. Vnam enim Iudae tribum ex captiuitate reducem, reliquos, qui ex gente Hebraea remigrauerunt, iunctos ſibi habuiſſe, et vno Iudaeorum nomine complexam eſſe, ſatis notum exiſtimamus. Antequam vero de magnorum in Hebraea gente virorum philoſophia, quae iis plerumque tribui ſolet, differimus, pauca quaedam praemonenda ſunt, ne incauti offendamus atque in errores labamur. Scilicet cauendum maxime eſt a falſo, quem plurimi viri docti, de patriarcharum inter Hebraeos philoſophia loquentes, ſibi formarunt philoſophiae conceptu. Legentes enim in ſacra gentis huius hiſtoria, emicuiſſe inter eam viros ſapientiſſimos, multaque prudentiae et cognitionis laude inclytos, noſtri temporis eruditionem et philoſophiam ſibi concipiunt, hancque ideam veterum Hebraeorum ſapientibus affingunt, et Graeciae, immo, noſtri aeui, philoſophiam ad canam iſtam antiquitatem referunt. Quod quam abſurdum ſit, quilibet videt, qui ſeculorum vetuſtiſſimorum longe aliam, quam recentiorum, rationem fuiſſe, cogitat, et haec ad iſta referri non poſſe, palpat, hiſto-

hiſtoria id per omnes gentium antiquiſſimarum circumſtantias, teſtante. Porro et hoc accurate tenendum eſt, non certius meliusque iudicium de priſcorum Hebraeorum ſapientia fieri poſſe, quam ex monumentis illis, quae vel ipſi vel ipſorum poſteri reliquerunt, quaeque diuinae reuelationis theſaurorum cuſtodes nobis conſeruauit diuina prouidentia. Domeſticis enim teſtibus fides multo magis danda eſt, quam alienigenis. Illi enim et gentis ſuae fata atque conditionem ex monumentis magna cura a maioribus conſeruatis ſcire potuerunt, hi et iſtis ſubſidiis deſtituti rumores incertos plerumque ſecuti ſunt, et de gentis ſemper ſibi ſoli relictae parumque cum aliis gentibus conuerſantis circumſtantiis ideas ſibi ſaepiſſime falſas et erroneas effinxerunt. His praemiſſis et oraculis ſacris, vti decet, ducibus adhibitis, de Hebraeorum ſapientia iudicium fieri poteſt, ſatis certum. Nouimus enim teſtibus ſacris paginis, magna inter Hebraeos veteres ingenia extitiſſe, ſummosque inclaruiſſe viros, qui inſolita cognitionis veri atque boni luce non tantum gauiſi ſunt, ſed et practicam eius rationem ita tenuerunt, vt efficaci modo cuncta ad ſuam ſuorumque felicitatem referrent. Sapientes itaque inter Hebraeos priſcos fuiſſe, immo ceterarum gentium magnis viris ſapientiores, omnino affirmamus, nec diffitebitur, qui conditionem ſapientiae illam, quae in ſacris literis patriarchis et doctoribus Hebraeorum tribuitur, cum aliorum gentium barbararum ſapientia ſine perſonae reſpectu et praeiudicio contenderit: vel cum Graecanica quoque magnorum virorum philoſophia comparauerit. Quae etſi vera ſunt atque certiſſima, non confundenda tamen eſt Hebraeorum ſapientia cum philoſophia proprii nominis et ſignificationis. Quod vt planum fiat, probe obſeruandum eſt, duplici lumine ſapientiam Hebraeorum veterum fuiſſe gauiſam, reuelationis et rationis: Vtriusque conditio recte expendenda eſt. Reuelationem diuinam in hac gente fuiſſe, et peculiari cum Deo conuerſatione atque lucis extraordinariae communicatione ſapientes gauiſos eſſe, ſacra oracula manifeſtant, et de Noacho [a], Abrahamo [b], Iſaaco [c], Iacobo [d], Ioſepho [e], Iobo [f] aliisque ad Moſen vsque, Hebraeorum ſapientium principem teſtantur. Vnde et prophetarum nomen ab ipſo diuinitus inſpirato vate illis tribuitur, et recte tributum eſſe inde euincitur, quia peculiari cum Deo conſuetudine gauiſi, lumen reuelationis extraordinarium acceperunt, quo futurorum fatorum nubes ita diſpellebantur, vt ea coram viderent et praenuntiarent, quae oculis humanis atra nocte occultabantur. Inde vero magna potiſſimum illa ſapientia ortum ſuum habuit, quae illuſtriori origine coruſcans, radios ſuos ad poſteritatem transmiſit, aeternum-

a) Geneſ. VI, 12 ſeqq.

b) Gen. XII. ad XXII. conf. Witsius oeconom. foed. L. IV. c. 3. §. 2 ſeqq. p. 588 ſeqq. certe ab ipſo numine propheta dicitur Gen. XX, 7.

c) Gen. XXVI, 2 ſeqq. Ebr. XI, 20.

d) Gen. XXVIII, 12 ſeqq. XLIX, 2 ſeqq.

e) Gen. XXXVII, 1 ſeqq. L, 23. Ebr. XI, 22. quod Ivstinvs quoque agnoſcit L. XXXVI. c. 2.

f) Originem enim ab Hebraeis accepiſſe, tota hiſtoriae eius ratio ſuadet. conf. Spanhemii Hiſtoria Iobi. Reuelationem eius diuinam diſce ex cap. XXXVIII --- XL.

numque nomen fecit Hebraeorum ſapientibus. Reuelatio vero et prophetia quia fontes primarii Hebraeae ſapientiae fuerunt, eos alium in locum, quam inter philoſophos reponendos eſſe, neceſſario conſequitur. Multum tamen diuina haec lux, ad purganda, illuſtranda et euehenda rationis lumina, quibus, vt et reliqui homines, colluſtrabantur, contulit. Pietatis enim, atque timoris Dei pleni a magna praeiudiciorum caterua immunes manebant, nec ad tot errores viam inueniebant, quam poſteriorum temporum malitia, obſtinatio, fallaciae atque fraudes, et immenſa ſciendi ea, quae ſciri et cognoſci vel plane non vel difficulter poſſunt, cupido aperuerunt. Accedebat multorum annorum, quibus viuebant, experientia, optima rerum magiſtra, qua temporis et conditionis ſuae beneficio intellectum eorum, etiam, quod ad rationis lucem attinet, valde fuiſſe purgatum et emendatum, omnino concedendum eſt. Hoc itaque nomine inter prudentiſſimos antiquitatis homines referendi ſunt. Qualis vero iſta prudentia fuerit, et ad quem praecipue finem et obiectum iſtam rationis perfectionem adhibuerint viri magni ex vitae genere, quo vtebantur, non vero ex noſtris coniecturis definiendum eſt. Erant vero patriarchae veteres ad Ioſephum vsque paſtores, qui oeconomica viuendi ratione magnam inter populos, inter quos viuebant, auctoritatem acquiſiuerant: ad hunc itaque ſcopum prudentiam ſuam adhibuerunt, et de otioſis ſpeculationibus minime ſolliciti agreſte vitae genus prudentia ſua excoluerunt, et emendauerunt, familiamque ſuam prouida ratione augere et felicitatem eius tueri ſategerunt. Cuius poſtea egregium in Iacobo patriarcha exemplum deprehendimus, qui paſtorali prudentia ad augendum gregis numerum feliciſſime vſus eſt. Iacobi filius Ioſephus[g], et poſt eum Moſes, Dauid, Salomo, Daniel reipublicae moderandae, et vel legibus inſtruendae, vel ſapienter ordinandae, vel feliciter gubernandae adhibiti ſunt. Id quod magna illos prudentia effeciſſe, magnorumque inter imperantes, legislatores et conſiliarios regios nomen adeptos eſſe, ſacra refert hiſtoria. Quae tamen extraordinario imprimis et reuelato lumine eos in gerendis arduis rebus fuiſſe adiutos, narrat, vnde magna illa facinora, quae immortale eis in adminiſtranda republica nomen pepererunt, non omnia et ſola prudentiae naturali et experientiae adſcribenda ſunt. Reliqui, qui proprio magis nomine vates dicuntur, in erudiendo populo, in tradenda diuina voluntate, in ordinando cultu diuino, in inſtituendis ad hunc ipſum ſcopum diſcipulis, ſedulos fuiſſe, ſapientiamque ſuam ad hunc finem adhibuiſſe, tota ſcholarum propheticarum apud Hebraeos hiſtoria teſtatur. In his itaque ſtudiis excultis ſapientia quoque naturalis horum hominum quaerenda eſt. Ita vero patres familias quidem prudentiſſimos et experientiſſimos, legislatores, imperantes, et conſiliarios prudentiſſimos, eccleſiae doctores eruditiſſimos inter Hebraeos inuenimus, non vero philoſophos, niſi hanc vocem ad omnem omnino erudi-

g) Pſalm. CV, 17.

eruditionem, notitiam et experientiam extendere, et inter philoſophos referre velimus omnes, quotquot ad vitae, quod excolunt genus prudenter accedunt, et ingenium ſine arte excolunt: quem vocis philoſophiae abuſum, omnia miſcentem et turbantem ex hiſtoria philoſophica ſupra iam reiiciendum eſſe monuimus. Et haec accurate prius tenenda ſunt, quam ad ipſam patriarcharum inter Hebraeos philoſophiam contemplandam acceſſerimus. Quae ſi probe ponderantur et pro norma in iudicando de illa adhibentur, euitabimus facile errores, in quos plerique, minus accurato ſapientiae Hebraeae conceptu decepti, inciderunt, et de praeſtantisſimorum et illuſtrium in hac gente virorum philoſophia recte iudicabimus. Inter eos vero cum ſapientia et prudentia eminuerint vel inter philoſophos certis ex cauſis relati ſint Noachus, Chamus, Abrahamus, Iſaacus, Iacobus, Ioſephus, Moſes, Salomo, Daniel et Iobus, de his omnibus ſingulatim dicemus, ita tamen, vt ſcopi noſtri memores, ea tantum attingantur, quae ad philoſophiam eorum diiudicandam pertinent. Reliqua enim hiſtoricis familiarum ſacrarum enarranda relinquimus.

Philoſophia Noachi affirmata,

§. II. Emergente ex deluuii fluctibus humano genere, primus vitae humanae in priſtinum ordinem redigendae auctor fuit Noachus, gentilium quoque fabulis, ſi coniecturis credendum in tanta rerum canitie incertisſimis, commendatus[h]. Ille itaque inter philoſophos Hebraeos apud eos chorum ducit, qui ſapientiam veterem noſtro modulo metiuntur. Cuius aſſerti rationem ſi cupis, eos ad varia ſapientiae Noachiticae capita prouocare audies. Vitae enim morumque innocentiam in ea primum obtinuiſſe locum, fata filiorum praedixiſſe, ſimulque illuſtrem ſapientiae partem de regni diuini oeconomia prodidiſſe monent. Contendunt porro, demonſtrauiſſe, naturae receſſus ſibi patere, pura animalia ab impuris ſeparando, pabulumque, quo ſingula animantium genera in arca aleret, ſeligendo et conuectando. Ex ipſa vero arcae ſtructura intelligi, mathematicarum rerum artisque architectonicae eum non fuiſſe rudem. Ita B. IO. FRANC. BVDDEVS[i], et Hebraeae philoſophiae patroni alii[k]. Addunt[l], quibus iſta placent, Noachum cum cerneret, tot animalia per ſemeſtre ſpatium in arca nutriri conſueto pabulo, tot modis inter ſe differente non poſſe, nec locum ad illud recondendum haberet, liquore artis chemicae beneficio parato, et ad vitam viresque omnium animalium efficaciſſime conſeruandas apto potiſſimum vſum eſſe. Quod vero Noachum inter primos philoſophos numerare hos viros doctos iubet, compendium illud eſt iuris naturae, quod

h) HEVRNIVS antiq. phil. barb. L. I. p. 11 ſeqq. HVETIVS Demonſtr. Eu. Pr. IV. c. 10. §. 6. p. m. 154 ſeqq.

i) In Hiſtoria philoſophiae Hebraeorum c. I. §. 6. quibus cum quaedam oppoſuiſſet cel. HEVMANNVS Act. philoſ. vol. II. p. 7 ſeqq. mentem declarauit; ita vt propius ſaniori ſententiae accederet in annotationibus ſecundae editioni adiectis.

k) HEVRNIVS antiq. phil. barb. l. c. HORNIVS Hiſt. philoſ. L. II. c. 1. p. 60 ſeqq.

l) EDM. DICKINSON. Phyſ. vet. et ver. c. XX. §. 7 ſeqq.

quod ſeptem praeceptorum Noachiticorum titulo dudum inter Iudaeos peruulgatum eſt [m], et recentiori quoque aetate a doctiſſimo SELDENO erudito commentario illuſtratum [n]. Sunt autem praecepta illa ſeptem, ſequentia 1. עבודה זרה, de cultu extraneo, ſiue alio, praeter vnum verum Deum non colendo. 2. על ברכת השם de benedictione nominis, ſiue, extollendo et praedicando nomine diuino. 3. על שפיכות דמים de effuſione ſanguinis, ſiue humano ſanguine non effundendo, et occidendo homine. 4. על גילוי עריות de reuelatione turpitudinum, ſiue euitanda omnis generis impuritate et ſcortatione. 5. על גזל de furto. 6. על הדינים de iudiciis, ſiue regimine forenſi ac obedientia ciuili. 7. על אבר מן החי de membro animalis viuentis non comedendo. Ex his praeceptis ſex priora Adamo a Deo fuiſſe lata et reuelata, ſeptimum Noacho diuina reuelatione expoſitum, hisque alia poſtea per patriarchas acceſſiſſe, donec tandem in perfectam decalogi formam coaluerint. Quam Iudaeorum traditionem non omni deſtitui fundamento viri docti contendunt atque defendunt [o].

§. III. Nihil tamen in his omnibus eſt, quod nos Noachum philoſophorum choris intrudere cogit. Et recte quidem morum innocentia et practica ſapientiae ratio in viro maximo aſſeritur, eam vero non ex philoſophiae praeceptis ſed ex diuina virtute reuelationis ope habebat et demonſtrabat. Sentiuntque id ipſi viri docti, qui vaticinia Noachi adſtruunt, et de regno Meſſiae vaticinatum eſſe concedunt. Illa enim prophetam fuiſſe Noachum omnino euincunt, quem egiſſe et ſacrae literae teſtantur, et ipſi Iudaeorum magiſtri aſſerunt [p]. Ex reuelationis itaque lumine ſapientiam ſuam Noachus hauſit, et diuina colluſtratus luce ea effecit, ad quae peculiari diuino mandato deſtinabatur [q]. Inde vero ratio conſtat, quo modo impura animalia ab impuris ſeparare potuerit. Qui enim futurum diluuium, qui conſeruandas animalium ſpecies, qui modum euadendi vniuerſalem cataclyſmum Noachum edocuit, qui introducendorum certo numero et genere animalium purorum aeque ac impurorum illi auctor fuit, cur non et idem Noachum quae pura ſint ex iſtis animalium generibus, quae impura docuerit? Non vrgebimus in praeſentia, quae poſt Io. SPENCERVM [r], *negata.*

m) Vid. Gemar. Babylon. tract. Sanhedrin, c. VII. §. 5. f. 56. quam ſecuti ſunt magiſtrorum Iudaicorum alii, conf. quos laudat FABRICIVS Cod. pſeudepigr. V. T. T. I. p. 268 ſeqq.

n) De I. N. et G. iuxta diſciplinam Ebraeorum, vid. L. I. c. 10.

o) Egit id B. BVDDEVS, contra peculiarem ipſi hac de re oppoſitam diſſertationem, in Hiſt. Eccleſ. V. T. T. I. pag. 194 ſeqq.

p) Seder Olam Rabba c. XXII. pag. 58. ed. Io. Mayeri, qui locus manifeſtum facit, antiquiſſimos Iudaeorum iſtam iam veritatem perſpexiſſe, eſſe primos homines inter prophetas referendos.

q) Id ex Gen. VI, 13. patet. Vnde ad Iudaeorum nugas non deſcendendum eſt, qui eum ex Adami et Enochi libris profeciſſe contendunt. vid. CAPPELLVS Opp. poſthum. p. 369.

r) De legibus Hebraeorum ritualibus L. I. c. VII. ſ. I. p. 119. ed. Cantabrig.

IOANNES CLERICVS [s] contendit, Mosen per πρόληψιν huius discriminis, post octingentos fere annos in lege Iudaeorum introducti facere mentionem; sed id vnum monemus, nondum definitum esse, an natura animalium, vel voluntate sapientissimi legislatoris illud discrimen nitatur [t]. Quicquid autem horum est, certum est, quod CHRYSOSTOMVS [u] iam prudenter monuit: *Deum, quae praeceperat, eundem et scire manifeste fecisse.* Architecturae primum atque egregium specimen arcam a Noacho extructam fuisse viris doctis in eius delineatione ingeniosis non negabimus [x], etsi artem seculi nostri iusto plus ingenio in istis excogitandis et delineandis indulgere facile quis sibi persuaserit: sed inuentio et delineatio arcae ipsum Deum auctorem habet, adeoque ad ipsum Noachum suomet ipso ingenio talia effingentem referri nequit: qui etsi ideam a Deo depictam recte efformauit, ideo tamen non magis philosophus euadet, quam fabrorum lignariorum quilibet, qui magistri ideam sistere ipso opere nouit. Quae vero pro chemicae artis peritia afferuntur, coniecturae, somnia sunt atque nugae, ad quas dilabi eo minus necesse est, quo magis aliae rationes suppetunt, quae manifeste nos docent, abunde fuisse omni animantium generi in arca satis ad hoc ampla pabuli copiam [z]. Nec firmiora sunt, quae pro iuris naturalis conditore Noacho afferuntur. Nam et Iudaeorum recens nimis testimonium, in antiquitatibus traditionum suarum miris mendaciis incrustandis et ornandis ingeniosorum nihil apud prouidos rei iudices probat, et si admittamus, reuelationi diuinae, non principiis rationis excultis adscribit, nihilque ad effingendam Noachi philosophiam moralem adfert. Nec magnopere contendemus illa Noacho nota non fuisse; nam prima humanae conscientiae principia sunt, et natura nota, et ipsis protoplastis a Deo reuelata; nihil tamen hoc in praesenti quaestione probat, quae non de naturali principiorum iuris naturae notitia, per primam animi culturam facile haurienda, multo minus de parentum ex diuina reuelatione discentium traditione, et peculiari quodam (quale septimum praeceptum est,) instituto, sed de cognitione philosophica, ex principiis rationis veritates iusta consequentia deducente, instituitur: quam Noacho circumstantiae omnes denegant. Relinquendus itaque inter sapientissimorum vatum choros, et eximendus est ex philosophorum caterua Noachus. Infirmiori multo stant talo reliqua, quae de Noachi eruditione putidorum mendaciorum architecti Arabes narrant, quibus vel recitandis tempore et otio abuteremur: legant illa et rideant, qui cupiunt apud cel. FABRICIVM.

s) Comm. ad Gen. VII, 2.

t) Vid. quae obiicit SPENCERVS, loc. cit. pag. 116 seq. MARSHAM Can. Chron. Sec. IX. pag. 213. et regerit ad Clerici obiectiones cel. SCHEVCHZERVS in splendidissimo Physicae S. opere, T. II. p. 276 seqq. ed. lat. qui tamen nec ipse negat non omnium animalium esu interdictorum rationes dari posse.

u) Homil. XXIV. in Genes.

x) Vid. SCHEVCHZERVS l. c. T. I. p. 57 seqq.

z) Conf. IDEM l. c. cl. ANDR. OTT. GOELICKE Hist. med. vniu. Per. I. §. 14. p. 46 seqq.

CIVM [a]. Vnum addimus, impudentem impostorem ANNIVM [b], Pseudo-Beroso suo tribuisse mentionem magnae sapientiae philosophicae Noachi, quam et libris complexus sit, et alios docuerit. Nam post egressum ex arca suos iam antea edoctos theologiam et sacros ritus coepisse erudire humanam sapientiam. Et quidem multa naturalium rerum secreta mandauisse literis: docuisse item astrorum cursus, et distinxisse annum ad cursum solis, et duodecim menses ad cursum lunae, qua scientia praedixerit illis ab initio, quid in anno et cardinibus eius futurum contingeret: ob quae illum existimauerint diuinae naturae esse participem. Quae vtrum fabulosius sint excogitata, an impudentius asserta, haud facile quis dixerit: certe nugatoris ingenio, ad suae aetatis ideam antiquissima tempora insolenti audacia effingentis talia relinquenda sunt. Quam enim is fidem mereatur, nemini ignotum est, in orbe literato vel primas notitias haurienti [c], vnde iis refutandis, non immoramur.

Philosophia Semi.

§. IV. Parente Noacho inter philosophos relato, filios in eius schola edoctos ad eandem dignitatem euehi mirum non est. Semo enim artem temporum rationes edisserendi tribuunt, et arcanum intercalationis inuenisse asserunt Iudaei [d]. Immo si Graecos audis, omnem et coelestem et terrestrem philosophiam homines docuit. Ingressum enim orientis transmarinam regionem, illic habitauisse, et accepisse a Deo gratiam sapientiae, et inuenisse artem astronomiae METHODIVS narrat, additque, politicis non minus scientiis excelluisse: primum enim optimam reipublicae formam inuenisse, et Nimrodum ex disciplina Semi regnare didicisse [e]: immo a Semo, quem cum Melchisedeco eundem faciunt [f], leges datas humano generi. Quin immo medicus quoque Semus fuisse librumque obseruationibus medicis plenum reliquisse, si hos homines audis [g], censendus est. Verum haec prolatis auctorum suorum testimoniis mox corruunt, et mendacem Iudaeorum atque Graeculorum nationem arguunt: qui ad sui temporis ideas vetustissimorum hominum rationes ridicule composuerunt, et in excogitandis libris suppostitiis ad conciliandam genti suae, apud imperitos auctoritatem ad insaniam vsque fuere diligentissimi. Nihil enim horum, quod vel vmbram habeat leuissimam, in sacris gentis Hebraeae originibus deprehenditur. Non minorem fabularum cateruam de Chamo deprehendimus, variis scientiis philosophicis, si superis placet, exornato. Ex huius prophetia profecisse atque didicisse immortalitatem animarum Pherecydem, olim iam Isidorus haereticus iactauit [h]. Hunc notitiam rerum physica-

Chami.

I 3

a) Codic. pseudepigraph. V. T. T. I. p. 241 seqq.
b) L. III. p. m. 24.
c) Conf. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. XIV. p. 211 seqq.
d) R. ELIEZER in capitulis c. 8.
e) Vid. SCIPIO SGAMBATVS archiuor. V. T. T. I. p. 165.
f) Vid. BOCHARTVS Geogr. S. P. II. L. II. c. 1. FABRICIVS Cod. pseudepigr. V. T. T. I. p. 284.
g) SGAMBATVS l. c. WOLFIVS Bibl. Hebr. T. I. p. 1084.
h) Apud CLEM. ALEXANDR. L. VI. Strom. p. 642. de re ipsa dicetur suo loco.

ſicarum, et naturae vniuerſae ab Adamo ad Noachum traditione perlatam ad res profanas et noxias inſtinctu daemonum deriuauiſſe, curioſasque ex ea maleficiorum artes atque praeſtigias ac magicas ſuperſtitiones audacter inſtituiſſe, docuiſſeque poſteros ſuos, vt ſacra illa cultura diuini nominis derelicta vel elementa haec, vel ignem, vel aëreos daemones venerarentur et colerent, fuſe tradit IOANNES CASSIANVS[i]. Vnde et magiae auctorem fuiſſe, et ab angelis malis hanc artem edoctum, veteribus quibusdam creditum eſt: aliis hanc ſcientiam ad ſurreptum patri librum de magia naturali referentibus[k]. Quae quoque cauſſa eſt, cur Chami academiam, malis artibus efflorefcentem, in Perſide, Chaldaea, Aegypto, et Graecia quoque diſciplinam eius extendiſſe, et inter plures Zoroaſtres primum et praecipuum fuiſſe doctis quoque viris placuit[l]. Praecipuo vero nomine Chamum inter philoſophos referendum eſſe contendunt, qui recentibus antiquitatis nomen et auctoritatem conciliare cupiunt, quod artis chemicae potiſſima cultura, immo, ſi illos audis, nomen quoque ab illo deriuandum ſit[m]. Nihil tamen in his omnibus inuenimus, quod non ſomnia otiantium ſine veritatis ſpecie ingeniorum prae ſe ferat. Vt enim omnes iſti libri vetuſtiſſimis viris magnis tributi ſuppoſitionem manifeſte ſapiunt, et Iudaeorum atque haereticorum ingeniis debentur; ita et Chami libros magicos et philoſophicos nemo, vel leui veritatis ſpecie commendare ſeſe, deprehendet: vnde illa omnia ſimpliciter negando refutari poſſunt, cum ne leui quidem argumento queant probari. Artis vero chemicae origines ad Chamum referre, argumento a nomine ducto et leue nimis eſt, et linguae quoque Arabicae, vnde nomen hauſtum eſt, aduerſum[n]: totaque aſſertio nititur praeiudicio antiquitatis nimis abſurdo, tam nobilem artem primis rerum inuentoribus neceſſario notam fuiſſe. Multo vero abſurdius ad Alchemiae arcana illa omnia referuntur, Chamoque myſteria hactenus humanis ingeniis imperuia mutandorum metallorum adſcribuntur. Dudum enim viris doctis obſeruatum eſt, ante Iulium Firmicum [o], vel Aeneam Gazaeum[p] quorum ille Conſtantini M. temporibus vixit, hic ſec. V. inclaruit, nullam apud auctores veteres alchemiae extare notitiam, fierique mentionem[q]. Reliqua enim omnia, quae pro eius antiquitate afferuntur, fictitiis

i) L. VIII. Collat. c. 21. Sereni Abb. vnde ea repetiit FABRICIVS l. c. p. 294.

k) Ibid. conf. BVDDEVS Hiſtor. eccl. V. T. T. I. p. 208. BAYLE Dict. T. I. art. Cham. p. 131.

l) SGAMBATVS l. c. p. 156.

m) Conf. BORRICHIVS de orig. art. chemicae p. 16 ſeqq. et ante eum HORNIVS Hiſt. Phil. L. III. c. 5. p. 150.

n) Arabes enim, vnde nomen ad nos tranſiit, vocem non per ח, ſed per כ ſcribunt אל כמיה, deriuatam a כמא occultare, vnde ars occulta dicitur, obſeruante magno BOCHARTO Geogr. S. P. I. L. IV. c. 1. p. 234. qui de hoc argumento eleganter et docte commentatur.

o) Ita SCALIGER, BOCHARTVS loc. cit. HERM. CONRINGIVS de Hermet. Aegypt. veter. medicina c. III. p. m. 20.

p) FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VI. p. 808.

q) Refert quidem SVIDAS, Tom. III. art. χημεία Diocletianum libros a veteribus de auri ac argenti chemia conquiſitos cremauiſſe,

tiis nituntur libris, quibus speciem et colorem frustra inducunt, qui contendunt, deperditos veros libros horum fingendorum occasionem dedisse. Nam ita petunt id, de quo quaeritur, et supponunt veram librorum eiusmodi existentiam, quam in dubium vocare tot rationes, et vniuersae eruditionis vetustissimae conditio iubet. Relinquendus itaque Chamus artis huius amatoribus, qui vt fumos venantur, ita et in quaerendis thesauris, et expiscandis magnis artis suae inuentoribus carbones inueniunt.

§. V. Ex Noachi per Semum posteris magnus ille Hebraeae gentis heros Abrahamus ortus est, quem inter viros sanctissimos peculiari amicitiae et consuetudinis genere Deo iunctos nemo non numerat, qui sacrae historiae non prorsus imperitus est. Quo maior vero viri maximi tum viui fuit inter gentes, quibuscum viuebat, dignitas et auctoritas, tum mortalitati erepti fama et existimatio, eo maiori veri specie eum inter vetusti orbis philosophos referri debere contenderunt viri doctissimi [r]. Qui vt opinioni suae speciem concilient, ad testimonia potissimum veterum prouocant, Abrahamo in Chaldaeorum disciplina erudito, magnam sideralis scientiae et oneirocriticae [s] cognitionem tribuentium. Nam quod literas sacras inuenisse dicitur, id ad nostrum institutum non pertinet. [t]. Testes vero scientiae philosophicae ab Abrahamo excultae producuntur imprimis IOSEPHVS atque PHILO inter Iudaeos doctissimi. Horum ille ad BEROSVM prouocat [u], Abrahami suppresso nomine mentionem facientis, his verbis: *Circa decimam post diluuium aetatem virum quendam apud Chaldaeos vixisse, summa cum integritate morum et dignitate, rerum quoque coelestium cognitione praeditum. In Aegyptum postea descendentem cum Aegyptiis disputauisse, et quicquid de rebus ac placitis suis disputarent, id omne respuisse, ac ab omni veritate alienum demonstrasse; Quo factum, vt in quotidianis congressibus tanquam sapientissimum nec singulari tantum intelligendi vi praeditum, sed etiam ad persuadendum aliis, quicquid probandum suscepisset, potentissimum admirarentur.* Ita arithmeticam eos atque astrologiam prolixe ac liberaliter docuisse, quibus in artibus ante ipsius aduentum, Aegyptii hospites omnino

Philosophia Abrahami.

uisse, ne Aegyptii ex tali arte amplius opes sibi compararent, neue pecuniarum copia freti Romanis in posterum resisterent. conf. LECLERC Hist. med. p. 768 Sed quam exiguum iudicium et fides Suidae sit, satis notum est.

r) Hi multi sunt, inter quos videndi ISAAC PEYRERIVS System. Praeadam. L. III. c. VIII. p. 161. LVDOV. CRESOLLIVS in Mystagogo L. I. c. 14. p. 284. VOSSIVS de sectis c. I. §. 7. et filius, de LXX. Interpret. p. 365. THEOPH. GALE Philos. vniuers. L. I. p. 22. et court of the gentiles T. I. cuius summam exhibet BASNAGE Hist. des Iuifs T. III. ch. 17. p. 421 seqq. ed. recentiss. alios nominat B. BVDDEVS Hist. Eccl. V. T. T. I. p. 401 seqq.

s) SVIDAS in Ἀβραάμ.

t) Conf. FABRICIVS Cod. pseudepigr. V. T. T. I. p. 341. et quos laudat.

u) Antiqq. Iudaic. L. I. c. 8. 9. eadem fere repetit EVSEBIVS praep. Euang. L. IX. c. 16. conf. MAIMONIDES de idolol. c. 1. §. 5. et PETRVS LAMBECIVS in prodromo histor. literar. p. 48.

no ac peregrini fuerint. Alter vero PHILO[x] speciali magis ratione philoſophiam Abrahami enarraturus, refert: *Innutritum Abrahamum delirio Chaldaeorum, qui ſiderali ſcientia exercitati omnia tribuentes ſtellarum poteſtatibus et motibus, a quibus credebant diſpenſari mundi potentias, quae conſtant ex numeris eorumque proportionibus, venerati fuerint res viſibiles, non percipientes inuiſibilia et intelligibilia, ſcrutantes illarum tantum ordinem: atque ita e ſolis, lunae, ſtellarum erraticarum fixarumque circuitu conſenſuque rerum coeleſtium atque terreſtrium mundum ipſum exiſtimauerint Deum: tandem vero poſt altum ſomnum aperto mentis oculo animaduertiſſe quod prius non viderat, praeeſſe mundo gubernatorem etc. Proinde vale dicto Chaldaeis migrauiſſe e magna mundi ciuitate in minorem aliam, vt facilius videret mundi praeſidem. - Poſtquam itaque ſolum vertit, extra mundum et ſenſibilem eſſentiam aliam naturam intelligibilem percipientem, eum vix potuiſſe in ſerenitate pura cernere, qui prius latuerat: Deum itaque ſuam naturam ei oſtendiſſe: ſicque pro aſtrologico et meteorologico Chaldaeorum placitis innutrito, quod ſonat Abram, factum eſſe ſapientem.* Hos ſecuti ſunt alii, inter quos ALEXANDER POLYHISTOR[y] aſtrologiam et Chaldaicam diſciplinam non tenuiſſe tantum ſed et inueniſſe et Phoenices prius docuiſſe tradidit; vt aliorum prolixas hac de re diſputationes taceamus. His recentiores Iudaei alia adiiciunt, et cabbaliſticae doctrinae parentem atque doctorem Abrahamum conſtituunt: vt alias nugas his deteriores et magis inſipidas taceamus[z]. Etſi vero magna animi fiducia haec a viris doctis afferuntur, ita tamen comparata ſunt, vt aegre ſibi fidem apud eos concilient, qui plus requirunt, quam teſtimonia aliquot veterum ſcriptorum, nec ſatis rem inſpicere valentium, nec volentium. Cuncta enim ad Ioſephi et Philonis auctoritatem tandem redire, nemo non videt. Quae enim ex Beroſo affert Ioſephus, nec genuina eſſe ſatis certum eſt, nec de Abrahamo loqui, demonſtrari poteſt: et quae Alexander ex Eupolemo narrat, cum deperdita ſint, et fragmenta tantum male cohaerentia et ſeruata ab Euſebio exhibeant, qui ad fidem rebus ſacris ex profanis conciliandam non ſemper iudicii ſatis et diligentiae attulit, veritatis cupido non faciunt ſatis. Ioſephi vero atque Philonis auctoritas in hac re exigui eſt ponderis. Vterque enim Iudaeus cum eſſet, et notiſſimo gentis ſuae praeiudicio caecutiret, omnemque Graecorum ſapientiam ab Hebraeis ad gentes dimanaſſe, erroneo eruditionis, qualem apud Graecos ſuo tempore ſuſpicebant, conceptu deceptus crederet, ſapientiam vero maximo viro ſingularem in ſacris literis tribui cerneret, ad id delapſus eſt, vt ab eo Chaldaeae ſcientiae placita ad Aegyptios translata eſſe ſomniaret, tacentibus ſacris pagi-

x) Libr. de Abrahamo Opp. p. 360. edit. Pariſ. et Francof.

y) In libro de Iudaeis apud EVSEBIVM Praep. Eu. L. IX. c. 17. qui ad Eupolemum prouocat.

z) Collegit eas diligentiſſimus FABRICIVS Cod. pſeudepigr. V. T. T. I. p. 341 ſeqq.

paginis, ex quibus mandatum Dei [a] de numerandis ſtellis coeli ridicule ad probandam Abrahami ſcientiam ſideralem adducitur [b]. Imprimis vero eis, qui naſum habent, fictitios hos philoſophiae Abrahami natales Philo prodit, quando eam ad Pythagoricas ideas tam aperte effingit, et a ſenſibilibus ad intellectualia ita transfert, acſi in Pythagorae ſchola fuiſſet educatus vir ſummus, ab iſtis ingenii otioſi nugis merita remouendus. Quod quidem Philoni ſolenne eſt, cuncta gentis ſuae ad eiusmodi explicationes obtorto collo trahere, et condonandum etiam, methodo gentis, inter quam viuebat, id probante; non debebat vero viros cautos atque doctos eo mouere, vt temere fidem Iudaeo nugatori adiicerent. Cadente vero Ioſephi et Philonis fide, qui in affingenda vetuſtis Hebraeorum ſapientibus, Graecanica philoſophia ſtultam gentis ſuae ſuperbiam produnt, ad doctores eccleſiae, incautius in haec retia incidentes, et ea ſine examine critico admittentes, quae barbaricam philoſophiam ſuper Graecam euehunt, dignitati ſcilicet Chriſtianae religionis obſtetricatura, fruſtra prouocatur. Nec tamen alia pro Abrahami philoſophia afferuntur, cui ea quam maxime contradicunt, quae de Aegyptiorum philoſophia ſuo loco obſeruabimus, quae ad alios longe auctores refertur. Quod ſi puriſſimos ſacrae hiſtoriae fontes conſulimus, longe alia erat patris fidelium ſapientia, quam philoſophica et aſtronomica. Ille enim diuini foederis notitia donatus, inque explicandis in familia ſua eius beneficiis diligens, de ſpargenda promiſſi ſeminis cognitione maxime occupabatur [c]. Nec Aegyptii cum alienigena, a moribus ſuis abhorrente, tantopere coaluiſſe vllo modo videntur, vt is profeſſorem aſtronomiae, a primis regni initiis excoli coeptae apud illos ageret [d]. Id quod [e] quidem doctiſſime probat celeberrimus IOANNES LAMIVS in eruditiſſimo *de recta Chriſtianorum, in eo quod myſterium diuinae Trinitatis attinet, ſententia*, opere [f], mirum vero videri queat, viro iudicii et eruditionis copia florenti ea non ſuffeciſſe, quae viri doctiſſimi contra fidem auctorum pro philoſophia Abrahami adductorum pridem monuerunt. Quam cautum enim oporteat eſſe illum, qui libris veterum hodie non extantibus apud alios Iudaeos praecipue adductis decipi non vult, et quam incerta omnis ea fides ſit, de qua iudicare ſecundum regulas artis criticae non licet, virum doctiſſimum non latet. Nec probabiliter admodum a genere et patria Abrahami, in qua ſideralis ſcientia docta fuit, ad philoſophiam Abrahami con-

a) Gen. XV, 5.

b) AVG. PFEIFFER. Panſoph. Moſaic. c. X. §. 11. p. 368. Rectius cel. SCHEVCHZERVS Phyſ. S. T. I. p. 68. penetraſſe hic illuminatis a Deo oculis Abrahamum, quo naturalis oculus, tum paucas adhuc coeli ſtellas noſcens penetrare non potuit.

c) Conf. HERM. WITSIVS Oeconom. foeder. L. IV. c. III. p. 588 ſeqq.

d) Conſulendus omnino cel. BASNAGE qui Hiſt. Iud. L. III. c. 19. §. 11. p. 489. multa ſobrie et egregie hac de re monet.

e) Male tamen inde abſurdum Praeadamitarum ſyſtema incruſtat Is. PEYRERIVS Syſt. theol. L. III. c. 8. p. 161. quem vide et ride.

f) Florentiae 1733. 4. edito L. I. c. II. p. 2 ſeq.

concluditur. Nam ſupponitur falſo, communem fere omnibus, qui honeſte educarentur, aſtrorum ſcientiam in iſta regione fuiſſe: Suo enim loco probabitur, certo hominum generi iſtam ſcientiam potiſſimum curae cordique fuiſſe, et certos ad illam excolendam viros reges aluiſſe, id quod ipſe vir eruditiſſimus ex H. DODWELLO[ff] recte obſeruat. Ex horum vero hominum claſſe fuiſſe Tarachum, Nahorem vel Abrahamum, demonſtrari nequit, immo ſine vlla probabilitatis ſpecie aſſeritur[g]. Quod vero pro cabbaliſtica Abrahami eruditione Iudaei garriunt, libro Iezirah ei tributo, neminem mouebit, niſi qui recutitorum more omnem veri ſpeciem fidemque eiurauerit. Eos enim ad veritatis fundamenta atque hiſtoricae fidei gradus in mendaciis impudenter effingendis minime reſpicere, ſuo loco probabitur.

Philoſophia Iſaaci.

§. VI. Ex ſchola Abrahami philoſophica Iſaacus prodiiſſe creditur paternae eruditionis haeres atque ſucceſſor. Non enim dubium eſſe concludunt, philoſophiae inter patriarchas Hebraeos architecti[h], quin Abrahamus, quas artes peregrinis tradebat, earum filium ſuum ignarum eſſe noluerit. Cuius, vt praeter ſolam coniecturam ratio quoque aliqualis afferatur, prouocant ad ſacrum hiſtoricum, qui narrat[i], egreſſum eum in agrum circa veſperam לשוח, quae vox cum tacita mentis oratione, et murmure quodam aliquid meditari ſignificet, colligunt inde, per ſpatioſi campi vireta et fruticeta ambulauiſſe, vt initio meditationis ab oratione facto (nam orare, vox frequenter ſignificat) meditaretur in philoſophia, ſiue ex operum naturae contemplatione ſapientiam ſibi acquireret. Adduntur alia, futilia reuera vixque referri digna: quae pro cabbaliſtico Iſaaci ſtudio harum rerum patroni afferunt[k]. Quae omnia tamen miſera ſunt, et ad ornandam tantum hypotheſin efficta. Cum enim Abrahami philoſophia incertiſſimo, immo nullo fundamento nitatur, fruſtra ab ea ad ſapientiam Iſaaci philoſophicam concluditur. Cuius magnum et ad ſapientiam compoſitum animum diuinae prophetiae luce colluſtratum fuiſſe, et religionis patriarchalis praeceptis imbutum ſacrae literae teſtantur, de eiusmodi eruditione vero tacent. Hinc colligi poteſt, qualis illa meditatio fuerit, quam rure inſtituit Iſaacus: ſcilicet, vt ex textus circumſtantiis recte infertur, de inſtanti matrimonio ſollicitus, rogauit numen, vt ita eueniret, quemadmodum data poſteris Abrahami promiſſio de benedicto ſemine ex illis oriundo poſtula-

ff) Append. ad diſſert. Cyprian. §. 24.

g) Prouocat quidem vir eruditiſſimus ad PHILONEM de nobilitate, ſed quo loco eius teſtimonium habendum ſit, ſupra iam dictum eſt. Certe ſi Eupolemo et Alexandro Polyhiſtori non credendum, quod ipſe concedit, cur Philo maiorem fidem mereatur, adulteratae hiſtoriae Hebraeae toties reus, non apparet.

h) HORNIVS Hiſtor. philoſ. L. II. c. 10. p. 114. BVDDEVS Hiſtor. phil. Ebraeor. §. XI. DICKINSON. Phyſ. vet. et vera c. 19. §. 5. p. 412.

i) Gen. XXIV, 63.

k) REVCHLINVS de arte cabbaliſtica L. I. conf. SGAMBATVS Archiu. V. T. p. 197 ſeqq. cel. WOLFIVS Bibl. Hebr. Vol. I. p. 622.

ſtulabat. Plura qui addunt, ſui ingenii cogitationes textui ſacro intrudunt.

Philoſophia Iacobi.

§. VII. Quod vero philoſophiae Hebraeorum patrocinium in Iſaaco non inuenitur, in Iacobo certiſſime inueniri ſibi perſuadent viri doctiſſimi; non ad friuolas MENOCHII ratiunculas a cute molli ingenium docile et philoſophiae aptum argutantis [l], ſed ad artificium potius paſtorale, quo virgis variegatis conceptiones ouium variegatarum adiuuit prouocant [m], inque eo neſcio quam profundam phyſicorum arcanorum cognitionem inueniſſe ſibi videntur. Nobis vero etiam haec fruſtra pro phyſica Iacobi eruditione afferri non immerito videntur. Etſi enim non negamus, magnam imaginationis vim circa foetus eſſe, experientia multis exemplis eam comprobante, naturaque ipſa tot naeuis, monſtrisque productis confirmante: qua tamen ratione illa naturae miracula producantur, et efficiantur, multa quidem hactenus diſputata ſunt inter philoſophos acutiſſimos, parum tamen inde promota eſt cognitio phyſica: quae non Ariſtotelicorum tantum argutiunculis, nihil, quod aliquid recti nos doceat, dicentibus [n] non iuuatur, ſed nec magnorum noſtrae aetatis virorum coniecturis ita aucta eſt, vt ſolide declaratum ſit, qui brutorum phantaſia, parens tam mirabilium effectuum, ſit, quomodo idea rei conceptae ex cerebro ad vterum et hinc ad foetum tranſire queat per neruos, qui meri ſunt fibrarum cerebri medulloſi faſciculi? qua ratione artificioque illi colores et figurae efformentur? qua ratione deformetur corpus in ipſo oculo dudum immo forte in prima creatione formatum? et quae aliae difficultates in arduo argumento occurrunt. Quae cum magnos viros et in naturae arcanis detegendis ſumma perſpicacia praeditos cogantur fateri [o]: *Se haec cum ignorantiſſimis neſcire; eſſeque hic incultum agrum, terram incognitam, ad quam quidem penetrarunt obſeruationes, ſed nulla pene ratiocinia ſolida, naufragium paſſis in ipſo portu facultatibus formatricibus, archeis, viribus plaſticis, quae mera ſunt vocabula, praetereaque nihil:* quis quaeſo vel per ſomnium cogitabit, ea in ipſa ſcientiarum phyſicarum infantia perſpecta atque nota fuiſſe Iacobo paſtoritiam vitam excolenti? cum in tanta naturalis ſcientiae luce vnam hic experientiam allegare liceat. Quod ſi itaque naturae opus fuit, experientia aliquid horum addiſcere debuiſſe Iacobum, merito ſtatuendum eſt. Neque tamen ad naturae opus et mirabilem ſaepe efficaciam tota res reſtringi poteſt, alias a quouis paſtore quoque

effici

l) De republ. Hebraeor. L. VII. c. 1. q. 2. quae pro adſtruenda Iacobi artium liberalium ſcientia repetit LAMBECIVS Prodr. hiſtor. lit. L. I. p. 53. exploſa merito ſunt B. BVDDEO l. c. §. 9.

m) SGAMBATVS l. c. p. 199. FR. VALLESIVS de phil. S. c. II. p. m. 138 ſeqq. HORNIVS l. c. p. 114. et alii multi, videndi apud HEIDEGGERVM Hiſt. patriarch. P. II. ex. XV. §. 19. p. 434 ſeqq. FABRICIVM Cod. Pſeudep. T. I. p. 436. Acta Phil. Vol. II. p. 19.

n) Expendantur ea, quae doctiſſimus VALLESIVS l. c. attulit plena vocibus nihili, et principiorum incertiſſimorum.

o) Conf. cel. SCHEVCHZERI Phyſ. S. T. I. p. 87. conf. HVARTI ſcrutin. anim. c. XXII. p. 698. Act. philoſ. Vol. II. p. 20.

effici poſſet, quod tamen experientiam refragantem habet, tentaminibus ſaepe fruſtrantibus. Vnde nec ad experientiam ſolam, quae tamen ipſa quoque Iacobum non mutaret in philoſophum phyſicum, ſed ad ſingularem potius diuinam voluntatem et benedictionem totum miraculum referendum eſt. Pie itaque non minus, quam docte vir quidam celeberrimus, et in his literis ſummus [p]: *Digitus hic Dei eſt, in natura per vias nobis incognitas operantis, πολυδαίδαλος ars.* Acceſſiſſe ſane hic imprimis benedictionem diuinam patet ex adlocutione angeli Iacobo benedicentis [q], et confeſſione ipſius Iacobi [r], qui non ſibi, induſtriae ſuae, et artificio adhibito, ſed Deo adſcribit felicem euentum. Cetera, quae de ſtudio Iacobi cabbaliſtico a Iudaeis eorumque ſequacibus afferri ſolent [s], non moramur: quo enim loco habenda ſint, ex iis, quae de aliis huius commatis ſupra diximus ſatis liquet.

Philoſophia Ioſephi. §. VIII. Inter Iacobi filios ſapientiae laude maxime emicuit Ioſephus, prorex Aegypti: cui variis argumentis philoſophiae tum theoreticae tum practicae cognitio aſſeritur. In quo praeeuntem ſibi habuerunt viri docti IVSTINVM [t], qui ſcribit: *Ioſephi excellens ingenium veritos fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendidiſſe: ab iis deportatum in Aegyptum, cum magicas ibi artes ſolerti ingenio percepiſſet: breui ipſi regi percharum fuiſſe; nam et prodigiorum ſagaciſſimum fuiſſe, et ſomniorum primum intelligentiam condidiſſe, nihilque diuini iuris humanique ei incognitum viſum fuiſſe.* Nec argumentis quoque deſtituuntur, qui prudentiſſimo principi philoſophiae cognitionem vindicant. Prouocant enim ad ipſius diuini vatis teſtimonium [u], aſſerentis: *mandatum Ioſepho a Pharaone, vt doceret principes eius pro beneplacito et ſenes eius in ſapientia inſtitueret.* Addunt non improbabile videri, hanc ob cauſſam iuſſu Pharaonis in matrimonium duxiſſe ſacerdotis Heliopolitani filiam, vt arctior inter Ioſephum ac ſacerdotes, qui erant philoſophi Aegyptiorum, intercederet amicitia [w]. Inde factum eſſe, vt Mercurii nomine Ioſephus omnis eruditionis et philoſophiae auctor apud Aegyptios celebraretur [x], doctrinamque eius in ſcholis atque academiis traditam verae philoſophiae placita ad poſteros propagauiſſe [y]. Inde habuiſſe Aegyptios: mundum habere principium, animamque eſſe immortalem; inde factum, vt medicae artis peritus parentis demortui corpus medicis condendum tradiderit: magnam vero prudentiam practicam in adminiſtrato feliciſſime tanto regno, inque remediis contra famem internecinam allatis enituiſſe: ſicque inter ciuilis et

p) Doctiſſimus SCHEVCHZERVS l. c. qui omnino conſulendus eſt.

q) Gen. XXXI, 12. 13.

r) Ib. v. 7. 8. 9.

s) Vid. REVCHLINVS de arte cabb. L. I. FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 436.

t) Lib. XXXVI. c. 2.

u) Pſalm. CV, 21. 22. vid. HORNIVS l. c. c. X. p. 116.

w) BVDDEVS Hiſt. phil. Ebr. c. I. §. 9.

x) HORNIVS l. c.

y) Conf. FABRICIVS Cod. pſeudepigr. V. T. T. I. pag. 760. qui Lambecium, Galeum, Sgambatum huius ſententiae patronos nominat.

et domeſticae philoſophiae doctores ſummo loco eſſe reponendum. Nihil tamen cuncta haec ad rem faciunt fruſtraque, ſi rem recte aeſtimemus, aſſeruntur. Iuſtino enim, vel Pompeio Trogo potius, vnde ſua excerpſit, in hiſtoria Iudaeorum mire nuganti fidem nullam eſſe, et incerta traditione deceptum omnia miſcuiſſe, vel primo intuitu patet: nec maior eius auctoritas in hac re, quam Rabbinorum, qui proregem Aegypti in profeſſorem philoſophiae mutare non erubeſcunt *. Sancti vero vatis teſtimonium contra ipſam rei naturam et argumentum affertur. Nam negari quidem nequit, Ioſephum, diuina reuelatione artem interpretandorum ſomniorum edoctum, quae ad philoſophiam inepte traducitur, cum futuram immanem famem praedixiſſet, a Pharaone praefectum fuiſſe, totius regni adminiſtratorem, omnibus, qui terris regiis praeerant, eosque ab ipſius nutibus et imperio pependiſſe. Verum id ad praeſens, quod vrgebat Ioſephus, inſtitutum, fami leuandae potiſſimum oppoſitum referendum eſt, quod praefectos regios edocere, et qua ratione prudenter inſtituenda ſit annonae cura et adminiſtratio, illis tradere Ioſephum omnino oportebat. Inde vero nulla conſequentiarum arte euinci poteſt, artium et ſcientiarum etiam philoſophicarum praecepta, quae in parentis domo, vitae paſtorali dedita non didicit, nec ſeruitio in Aegyptio preſſus diſcere ibi potuit, eum regios praefectos principesque regni docuiſſe. Intelligi vero et adumbrari per Mercurium Triſmegiſtum Ioſephum, facilius aſſeritur, quam probatur, et falſo nititur praeiudicio, omnes canae vetuſtatis magnos viros, ad ſacram hiſtoriam et nationis Hebraeae heroës referendos eſſe, quod eruditionem virorum illuſtrium cetera magnam mire contaminauit. Initia enim et origines hiſtoriae Aegyptiae intuenti manifeſtum erit, longe ante tempora Ioſephi Mercurium, ſi quis vnquam fuit, reponendum eſſe, immo incertiſſima eſſe omnia, quae de illo traduntur. Nec certiora ſunt, quae ab vxore Ioſephi, ſacerdotum principis filia, argumenta petuntur. Nondum enim definitum eſt, fuiſſe Potipharem ſacerdotum principem, cum vox ab hiſtorico ſacro adhibita magis gubernatorem aliquem vel ex praefectis regiis vnum indicet. Quod ſi etiam concedamus, Potipharem fuiſſe ſacerdotem, non melius tamen inde concluditur philoſophia Ioſephi, quam ex connubio mercatoris cum filia medici, notitia eius artis ſalutaris. Quas vero academias inſtituiſſe Ioſephus et philoſophiam a ſe traditam doceri in illis iuſſiſſe dicitur, nullibi exiſtunt, niſi in ingeniis otioſis, quae non vident, doctrinas iſtas, quas audacter Ioſepho adſcribunt, diu iam ante Ioſephum per Aegyptum increbuiſſe. Id quod etiam de medicae artis peritia iudicandum eſſe, vel ipſe locus textus ſacri prodit, qui medicos huius artis peritos tum extitiſſe memorat. Magnam vero in adminiſtrando regno prudentiam habitauiſſe in animo Ioſephi, negari non debet, et in conſeruanda regni annona eius egregium ſpecimen dediſſe, omnino concedendum eſt. Inde vero politi-

*) Kimchi Comm. ad Pſalm. CV, 22. qui conſediſſe illos circum eum diſcipulorum inſtar augatur.

politicum theoreticum non felicius exsculpere licet, quam ex magnis regnorum administratoribus summa prudentiae laude conspicuis professorem politices. Nec ad hanc prudentiam humana institutione, sed peculiari lumine diuino peruenit, quo nomine ex sapientium humanorum numero merito excluditur. Esto itaque, Iosephum virum fuisse sapientissimum, et prudentiae ciuilis egregium specimen [a], esto, eximendum eum numero et conditioni fratrum, vitam agrestem sine magna animi per eruditionem humanam cultura colentium [b]: inde tamen Iosephus nunquam in philosophum mutabitur [c].

Philosophia Mosis asserta. §. IX. Nemo tamen inter veteres Hebraeos maiori scriptorum veterum atque recentiorum consensu inter philosophos relatus est, quam magnus populi Israëlitici dux atque legislator Moses. Qui cum magnis animi dotibus eniteret, maximaque inter suos auctoritate polleret, inter diuina ingenia, quae ad immortalem gloriam philosophia quoque euexit, numeratus est. Nulla enim philosophiae pars atque scientia est, quam non Mosi tribui, et in qua non primas partes ei deferri videas. Nec nostrae tantum aetatis viris doctis multaeque eruditionis laude inclytis haec opinio placuit [d], sed inter veteres etiam ecclesiae doctores vnanimis fere fuit haec sententia, in Mose resedisse omnis philosophiae supremum et perfectissimum apicem. Inter quos CLEMENS ALEXANDRINVS sine haesitantia narrat [e]: *Cum esset aetate grandior arithmeticam et geometriam, rhythmicam et harmonicam, et praeterea medicinam simul et musicam doctum esse ab iis, qui erant insignes inter Aegyptios, et praeterea eam, quae traditur per symbola philosophiam, quam in literis ostendunt hieroglyphicis. Aliam autem encyclopaediam docuisse, tanquam puerum regium Graecos in Aegypto: didicisse autem literas Aegyptiorum, et rerum scientiam coelestium a Chaldaeis et ab Aegyptiis. Eupolemum autem in libro de Iudaeae regibus dicere, Mosen primum fuisse sapientem, et grammaticam primum tradidisse Iudaeis.* Eandem cantilenam canunt IVSTINVS MARTYR [f], ORIGENES [g] aliique. Qui, vt fieri saepius solitum, PHILONEM Iudaeum habuere ducem. Is enim cum philosophiae in Aegypto excultae origines inter gentem suam quaereret, ait [h]: *Confestim accessisse aliunde praeceptores, quosdam vltro venientes a praefecturis Aegypti proximis, alios magnis praemiis inuitatos ex Graecia: absque eis nume-* *ros,*

a) Huc ea referenda, quae PHILO de eo habet in βίῳ πολιτικῷ. Sitarchum et aedilem Aegypti ideo quis recte vocauerit.

b) SPENCER. de LL. Ebr. ritual. L. I. c. 6. p. 61.

c) Inde diiudicanda EYBONIS HOPPE diss. de Philosophia Iosephi Helmst. 1706.

d) Magnum eorum agmen est, quorum multos excitauit B. FABRICIVS Codic. pseudepigr. V. T. T. I. pag. 826. quibus addendi D. G. MOLLERI diss. de Mose philosopho. MAII diss. de philosophia Mosis Sel. Exerc. T. I. n. 10. et quos alios nominant Acta philos. Vol. I. p. 24 seqq.

e) Stromat. L. I. p. 343.

f) Q. 25. ad orthodoxos.

g) Aduers. Cels. L. I. p. m. 14 seq.

h) De vita Mosis p. m. 604. conf. CORN. ADAMI in Exerc. exegetic. Gron. 1712. 4. Ex. II. p. 95.

ros, et geometriam, vniuerſamque muſicam, rhythmicam, harmonicam, ſiue contemplatiuam, ſiue per inſtrumenta vocesque promentem ſe variis modis accepiſſe ab Aegyptiis doctoribus: et inſuper occultam philoſophiam deſcriptam literis hieroglyphicis: reliquas liberales artes Graecos docuiſſe, ex propinquis autem regionibus euocatos Aſſyrios ſuas literas, Chaldaeos ſideralem ſcientiam. Vnde et alibi[i]: Μωσῆς φιλοσοφίας ἐπ' αὐτὴν φθάσας ἀκρότητα, καὶ χρησμοῖς τὰ πολλὰ καὶ συνεκτικώτατα τῶν τῆς φύσεως ἀναδιδαχθεὶς, ἔγνω δὴ, ὅτι ἀναγκαιότατόν ἐστιν ἐν τοῖς οὖσιν, τὸ μὲν εἶναι δραστήριον αἴτιον, τὸ δὲ παθητόν. *Moſes ſummum philoſophiae faſtigium aſſecutus et oraculo de praecipuis naturae arcanis edoctus, animaduertit duo eſſe in rebus neceſſaria, alteram cauſam agentem alteram patientem.* Et ex horum ſchola poſtea magna illa philoſophiae Moſis exiſtimatio ad ſequentia tempora incautius fidem adhibentia dimanauit. Non eſt animus ea omnia proferre, quae pro hac ſententia incruſtanda afferuntur; leuiora pleraquo ſunt, quam vt prolixum examen mereantur: dabimus tamen argumentorum ſummam, vt qui caute in hoc cognoſcendo argumento incedere cupiunt, rationes ipſi ſubducere, propriisque videre oculis queant. Ita vero rationes exponunt, qui Moſen ſibi faciunt philoſophorum maximum, vt 1. ad diſertum ſacrarum paginarum teſtimonium prouocent, quo Moſen edoctum eſſe in omni ſapientia Aegyptiorum ait Stephanus protomartyr[k]. 2. Ad diſciplinas ſpeciales philoſophiae deſcendentes, Logicae artis peritiam eo nomine extollunt[l], quod non tantum EVSEBIO[m] dicatur σοφὸς νομοθέτης καὶ διαλεκτικός, ſed etiam a vetuſtiſſima Hebraeorum traditione tredecim regulae hermeneuticae Moſi tanquam auctori adſcribantur; quae ab auctore magnum inter eos nomen adepti ſint. Quas regulas, ne lectori ſapientiam hanc Moſaicam inuidere voluiſſe videamur, hic apponemus[n]. Sunt vero:

I. *Leue et graue*, (a minori ad maius)

II. *Comma aequale.*

III. *Conſtitutio principii ex vnico ſcripturae loco, et ex duobus ſcripturae locis.*

IV. *Generale et ſpeciale.*

V. *Speciale et generale et*

VI. *Generale et ſpeciale, iterumque generale.*

VII. *Generale egens ſpeciali, et ſpeciale egens generali.*

VIII.

i) De mundi opificio p. m. 8.

k) Auctor. VII, 22. conf. WITSIVS Miſcell. S. T. l. L. I. c. 7. §. 13 ſeqq. p. 47. et quos laudat ven. WOLFIVS in Curis philolog. ad h. l. T. I. p. 1109 ſeq.

l) MOLLER. l. c. §. 9. p. 21.

m) Praepar. Euang. L. XI. c. 6.

n) Ex orali traditione primus conſignauiſſe viſus eſt Iudaeis R. Iſchmaël, de quibus videndus ven. WOLFIVS Bibl. Hebr. T. II. p. 849. T. III. p. 624. add. LEIDEKKER de Rep Hebraeor. L. XI. c. 1. IO. IVLII STRVVII rudimenta Logicae Ebraeor. Ien. 1697. 4.

VIII. *Cum aliquid ſub generali contentum excipitur a generali ad docendum aliquod ſingulare de iſto generali.*

IX. *Cum aliquid ſub generali contentum excipitur ad imponendum aliud onus, quod conuenit cum ipſius ratione.*

X. *Quando aliquid ſub generali contentum excipitur ad imponendum aliud onus, quod cum ipſius ratione non conuenit.*

XI. *Quando aliquid ſub generali contentum excipitur ad arguendum de re plane noua.*

XII. *Res quae diſcitur ex ſua ipſius ſignificatione, et res quae diſcitur ex fine ſuo.*

XIII. *Duo loca ſcripturae ſibi inuicem repugnantia.*

Has regulas Moſen a Deo accepiſſe contendunt Iudaeorum magiſtri, ne quilibet legem pro ingenii ſui lubitu explicaret, hancque interpretandae legis rationem didiciſſe in monte Sinai. 3. Mathematicarum diſciplinarum ſcientiam in Moſe reſediſſe ſummam, ex conditione philoſophiae Aegyptiae, a patriarchis ſcientiis mathematicis auctae colligi poſſe, cum geometriae, arithmeticae, aſtronomiae laude Aegyptia natio maxime inclaruerit, nec vna harum diſciplinarum ſine altera eſſe queat [o]. Inde vero 4. concludunt, Moſen propter arctiſſimam mathematicae et metaphyſicae ſcientiae connexionem, huius quoque abſtractionibus mentem habuiſſe refertiſſimam; Deum enim ex natura cognouiſſe et triplici cognitionis via eius exiſtentiam fuiſſe aſſecutum: immo ipſum Deum ad maiorem metaphyſicae perceptionem fores ei quaſi aperuiſſe, quando ſe אהיה vocauit Ex. III, 14 [p]. 5. Nullum vero maius praeſidium philoſophiae Moſaicae ab his viris doctis petitur, quam quod a peritia eius chemica deriuari ſolet. Hic enim non e triuio eruditi, ſed magni viri, et artis medicae atque chemicae longe peritiſſimi [q] non ſine pertinacia contendunt, Moſen artis huius arcanis in Aegypto innutritum magnum eius ſpecimen in vitulo aureo cremato per ignem et potabili facto edidiſſe. Ipſe enim Moſes narrat, ſe ſuſtuliſſe vitulum aureum, quem Iſraëlitae, curante Aarone fecerunt, et combuſſiſſe igne, et comminuiſſe eum in puluerem, et ſparſum in aquam potum dediſſe filiis Iſraël, quae in legis repetitione eodem fere modo exponit. Hic, contendunt non ſuffeciſſe vituli fuſionem, ſiue auri transfuſionem ex quadrupedis forma. Scopum enim Moſis fuiſſe totalem deſtructionem idoli, ne ex reſidua maſſa nouum idolum fingendi cupido eos inuaderet. Neque ſuffeciſſe

o) Addunt tabernaculi a Moſe erecti ſtructuram, ſpecimen architecturae Moſaicae.

p) Ita MOLLERVS l. c. §. 11. p. 27.

q) Praeter Theologos DICKINSONVM in Phyſ. vet. et vera c. XX. 4. PFEIFFER. Dub. vex. Cent. II. L. 2. p. 248. Medicos nominamus inclyti nominis OLAVM BORRICHIVM de orig. et progr. artis Chem. p. 47 ſq. D. SENNERTVM de Chymicorum cum Ariſtotelicis conſenſu p. 46. WOLF. WEDELIVM Exerc. Medico-philolog. Dec. IX. exc. I. ERN. STAHLIVM exper. p. 606. I. IAC. SCHEVCHZERVM Phyſ. S. T. I. p. 248. vt Commentatores ad h. l. pleroſque taceamus.

ciſſe limaturam auri, qua in ſubtiliſſimos puluiſculos vertitur, facile in vnam maſſam refundendos: hos enim puluiſculos, vtut ſubtiliſſimos, protinus cadere ad aquae fundum propter ſpecificam ſuam grauitatem, qua ſe habet vt 19 ad 1. Nec ſcopum tangere diductionem in laminas et laeuigationem, proceſſum operoſum nimis et longum pro integro vitulo grandioris molis. Reſtare itaque reſolutionem chemicam et quidem per viam ſiccam, id eſt per ignem, et non per viam humidam, id eſt, per menſtrua corroſiua ſalina, quae inſtar veneni inteſtina corrodentis fuiſſent. 6. Vniuerſae vero phyſicae ſcientiae fontes apud Moſen hodienum quaerendos eſſe, omnes illi clamant, qui coſmogoniae Moſaicae hiſtoriam pro claue vniuerſae naturalis ſcientiae habent[r]. 7. Philoſophiam moralem in Moſe locum habuiſſe ſummum, vt euincatur, prouocant ad inſignes virtutes in ſanctiſſimo viro conſpicuas, ad leges reipublicae et eccleſiae Iſraëliticae prudentiſſime conſtitutas, ad regiminis rationem per quadraginta annos magno populi emolumento feliciſſime obſeruatam, quam fontem omnis profanae prudentiae fuiſſe, indeque Moſen omnium magnorum inter gentiles hominum nominibus celebrari contendunt[s]. Adiiciunt Iudaei et qui horum ſacris enutriti in eiusmodi nugis iucunditatem quaerunt, Moſen intra quadraginta dies, quo tempore in monte reſidens cum Deo conuerſatus eſt, praeter legem ſcriptam, oralem quoque, ſiue traditionem, quae Cabbala illis dicitur, accepiſſe, hancque philoſophiam arcanam ſelectos ex omni Iſraële viros docuiſſe, et ita myſteria haec ad poſteros propagauiſſe: quo de figmento ſuo loco amplior dicendi occaſio enaſcetur[t]. Quin nec hic nugarum ſatis eſt, ſed prouocant etiam panſophiae Moſaicae aſſertores ad libros a Moſe praeter eos, qui ſacris pandectis inſerti leguntur, conſcriptos, et iniuria temporis deperditos, ex quibus Plato et Pythagoras ſua hauſerunt. Cuius teſtem laudant EVSEBIVM[u] mentionem facientem variorum Moſis theologicorum et philoſophicorum dogmatum, et inter alia de immortalitate animae, quae Iudaeis tradiderit[x]. Libros vero ſuppoſititios Moſis nomen prae ſe ferentes non moramur.

§. X. Demonſtratam ita eſſe non Moſis tantum, ſed omnium Hebraeorum philoſophiam facile his ſibi perſuadent, qui rationes omnes non accurate expendunt: nos et hic caute incedendum eſſe, rati, ad examen vocabimus rationes allatas. Vbi ante omnia probe obſeruandum eſſe monemus, Philonem, quem omnium teſtium de philoſophia Moſaica vidimus antiquiſſimum, et Philonis ſimiles Iudaeos totius fabulae architectos fuiſſe. *Moſis philoſophia negata.*

Prodit

r) Amos Comenius, Bayerus aliique ſuis infra locis recenſendi.

s) Inter hos eminere illuſtrem P. D. HVETIVM in eruditiſſimo Demonſtrationis euangelicae opere notius eſt, quam vt multis exponatur.

t) Vbi hiſtoria Cabbalae explicanda eiusque origines indicandae.

u) Demonſtr. Eu. L. III. c. 2.

x) Ita nugatur SANDIVS Nucl. hiſtor. eccleſ. L. I. p. 131. vt fidem ſomniis ſuis conciliet.

Prodit vero Philo incogitantiam ſuam, quando non ſolum ad ideam philoſophiae Pythagorico-Platonicae Moſen effingit, et encyclopaediae ſuo tempore florentis curſum viro diuino affingit, ſed et ex Graecia aduocatos eſſe viros doctos, in Graecanicis artibus excellentes nugatur eo tempore, quo maxima ruditas Graeciam oppreſſit, Orpheum enim, etſi tempora eius incertiſſima ſunt, ad Moſis aetatem non attingere certum eſt: ab eo vero Graecarum ſcientiarum incunabula vetuſtiſſima deriuari, ſuo loco dicetur. Philonem vero dum more ſuo exſcribit Clemens Alexandrinus, quo loco horum teſtium fides habenda ſit, liquet. Illum enim cum doctoribus eccleſiae reliquis, qui tanto conatu pro Moſis philoſophia ad guſtum et ideam Graeciae efficta pugnarunt, ſapientiae conceptu falſo ſeductum praeiudicioque inepto Iudaeorum ſuae genti omnis ſapientiae profanae origines vindicantium faſcinatum ea ſine examine critico pro cauſſa ſua, quam tuebatur, arripuiſſe, quae poſſeſſionem ſapientiae Iudaeis et Chriſtianis vindicarent, luculentum hoc ſpecimen eſt [y]: vnde merito omne hoc argumenti genus, quod a PP. teſtimonio pro philoſophia Moſaica afferri magno apparatu ſolet, reiiciendum omnino eſt. Nec ſuſtinent cauſſam, quae pro ſapientiae cultu Moſis apud Aegyptios ab eruditis afferuntur [z]. Supra enim obſeruatum eſt, vocem ſapientiae latiſſimae ſignificationis apud veteres eſſe, et non tantum philoſophiae ſtudium, ſed omnes omnino artes et ſcientias deſignaſſe, quae apud veteres floruerunt. Et hoc quoque ſenſu a protomartyre vox vſurpatur: illas enim artes atque ſcientias Moſes in Aegypto edoctus eſt, non quas Graecia poſt multa demum ſecula excoluit, quod his hominibus videtur, ſed quas tum temporis Aegyptii excolebant. Conſtabat vero ſcientiarum Aegyptiacarum circulus exiguis tum limitibus, vt ſuo demonſtrabitur loco: et praeter ſacrum ſermonem et literas, quae parum ſapientiae inuolucris ſuis tegebant, aſtronomiae primam tantum notitiam, arithmeticam et geometriam continebat, teſtante DIODORO SICVLO, qui notanter addit: *Muſicam eos in totum reſpuiſſe vt noxiam, et quae homines effeminaret.* Quod ſi admittimus, Philo merito mendacii arguendus eſt, qui in muſices cognitione Moſen excelluiſſe putauit, quoniam ea in ſcholis Pythagoricis, quas Philo ſequebatur, eximium locum occupabat. Nec eſt in tota eruditionis Moſaicae, qualem ſe illa exhibet in libris a diuino viro conſcriptis, facie aliquid quod Aegyptiam originem referat. Quae itaque illa ſapientia fuerit, in qua in ſpem regni educatus fuit Moſes, ex circumſtantiis educationis eius, iudicandum eſt; ſcilicet vt ſtrenuus ingenio et corpore, prudentia et fortitudine excelleret, vnde recte Ezechielus poëta tragicus eum loquentem ita inducit [a]:

Τϱο-

y) Philonis teſtimonii fidem iam eleuauit B. BVDDEVS Hiſt. Phil. Hebraeor. l. c.

z) Legendus eſt, qui multa egregia monet I. HENR. VRSINVS de Zoroaſtre, Mercurio et Sanchun. L. II. Sect. 9. p. 193.

a) Apud CLEMENT. ALEX. Stromat. L. 3. p. m. 345. conf. VRSINVS loc. cit. qui plura vrget, falſam hanc ſapientiae ideam iugulantia.

Τροφαῖσι βασιλικαῖσι καὶ παιδεύμασιν
Ἅπανθ᾽ ὑπισχνεῖθ᾽, ὡς ἀποσπλάγχνων ἐῶν·
Victum regium et disciplinam scientiarum
Accepi non aliter, quam si natus forem.

Regia enim illa disciplina ad hunc scopum collineauit vt scientiis encyclicis innutritum ingenium adolesceret, et in spem regni excoleretur. Vnde non quidem ingenii acies, et aptitudo ad magnas res ei cum IOANNE CLERICO [b] deneganda, non tamen vltra temporis sui modulum eruditio eius extollenda est. Logicam peritiam nec apta legum dispositio, quam laudat Eusebius, probat, reuelata enim est ab ipso Deo tota legis ratio Mosi in monte Sinai, quae ad eius ingenium propterea referri nequit: nec regulae illae hermeneuticae demonstrant, quae Mosis aetatem atque nomen frustra prae se ferunt, cum multo recentiores sint, a Iudaeorum magistris eo potissimum tempore exsculptae, quo infinitae inter eos de sensu atque interpretatione legis dissensiones exoriebantur, quas haud obscure respiciunt, et ita originem suam produnt: nec aliud quoque, quatenus sanae sunt, comprehendunt, quam quod quemlibet leuiter ad textum aliquem attendentem oculum ferit: vnde ipsi Iudaei: *ab illis tredecim modis non dari vllum hominem, qui dissentiat, esseque promtos et expeditos in ore omnium.* Artis itaque opus non esse, sed naturalem intellectus lucem comprehendere, recte concluditur. Mathematicarum disciplinarum principia, qualia illa apud Aegyptios docebantur, Mosi quidem deneganda non sunt, cauendum tamen, ne nostri seculi mathematicum intelligamus. In ipsa enim infantia illas disciplinas tum fuisse versatas, suo loco demonstrabitur, et ruditas atque paupertas obseruationum mathematicarum, etiam sequiorum temporum probat. Vnde non plus sciuisse Aegyptios, nec plus docuisse discipulos, et inter eos Mosen, quam quae ad vitae necessitates atque commoditates requiruntur, recte infertur. Ea vero nec mathematicum nec philosophum constituunt. Tabernaculi vero ideam cum a Deo acceperit, sine ratione inde pro eius architectonica cognitione argumentum ducitur. Ridiculum vero est, quod pro metaphysica eius scientia affertur. Vti enim Mosen Deum tum ex rationis, tum ex reuelationis lumine cognouisse nemo negat, ita omnis ea cognitio metaphysicum non facit, sed communis est omnibus vtrumque lumen recte adhibentibus: vnde etiam Moses Dei vnitatem, quam tantopere genti suae inculcauit, non argumentis metaphysicis, sed demonstratione virtutis diuinae in populo Israëlitico mirifice se manifestantis comprobauit. Quae porro pro chemica eius peritia afferuntur, talia sunt, vt, si quoque viris doctis concederemus, intellexisse Mosen arcanam methodum auri potabilis, nondum tamen inde colligi posset peritia philosophica. Experientia enim totum processum

b) In Iudicio quorundam theologorum Batauorum super Hist. crit. R. Simonii, quem hoc nomine refutauit WITSIVS Miscellan. S. T. L. I. c. 7. p. 44 seqq.

ſum diſcere potuit, quae philoſophiae titulum nondum meretur. Neque tamen eam prae ſe fert certitudinem illa demonſtratio, quam medici iſti celeberrimi de chemico Moſis artificio exhibuiſſe videri volunt. Plus enim in textu vident, plusque ex eo eruunt, quam in eo praeiudicio antiquitatis chemicae non faſcinati oculi videre poſſunt. Priori enim Exodi loco non aliud ipſe Moſes refert, niſi: *ſumſiſſe vitulum, igneque combuſtum comminuiſſe in puluerem, et ſparſiſſe in aquam, potumque dediſſe filiis Iſraël.* Altero vero Deuteronomii ait: *Peccatum veſtrum, nempe vitulum, tuli, et igne illum combuſſi, et contudi eum molendo, idque bene, donec puluis fieret tenuis, abiecique puluerem eius in torrentem, qui e monte defluit.* Plana hic et ſimplicia omnia, ſi verba Moſis ſine commentario inſpiciamus; ſumſiſſe idolum, Moſen, liquefactumque inque maſſam vnam coalitum contundendo redegiſſe in ſubtiliſſimum puluerem, eumque abieciſſe in riuum illum, ex quo bibebant Iſraëlitae. Nulla hic calcinatione philoſophica opus erat ad redigendum in puluerem aureum idolum, ſed naturali modo cuncta ſine artificio peragi poterant. Nec euincunt quicquam, quae viri doctiſſimi pro incruſtanda ſententia ſua afferunt. Vrgent ſcopum Moſis fuiſſe, totalem deſtructionem idoli; verum ea, redacto in puluerem facillime diſpergendum vitulo, effici facillime potuit. Imprimis rem eo confici putant, quod aurum in ſubtiliſſimas particulas limatura reſolutum, mox fundum petat, et ita potandum Iſraëlitis, a Moſe exhiberi nequiuerit; verum hoc πρῶτον ψεῦδος eſt, quod totam chemiae Moſaicae fabulam nobis conſtruxit: potu ſimul hauſtum eſſe ab Iſraëlitis aurum illud, quod tamen gratis ſupponitur. Nihil enim in textu dicit Moſes amplius, quam in eam aquam, quam potus cauſſa ex torrente hauſerunt Iſraëlitae ſe abieciſſe, vt ſcilicet, quoties haurirent, peccati memoria per puluerem in fundo reſidentem excitata poenitentiae neceſſitatem inculcaret. Nec magno adeo tempore opus erat; quo argumento tamen diductionem in laminas et laeuigationem, qua facillime in puluerem fundum non petentem potuiſſet comminui, improbabilem reddere contendunt viri celeberrimi: non cogitantes, proceſſum ſuum philoſophicum longius adhuc tempus requirere, quam mora Iſraëlitarum patiebatur. Nec combuſtio quoque vrgeri nimis poteſt, cum vox שרף, qua Moſes vtitur, non tantum redactionem in cineres, ſed colliquefactionem pro ratione ſubiecti, cui additur, indicet [c]. Eximendus itaque ex chemicorum quoque albo Moſes, ſuaeque genti in omnem aliam diſciplinam a maximo viro formandae et huius artis ignarae reſtituendus eſt [d]. Tandem legis quoque Moſaicae perfectionem non negamus, ciuitatis formam atque regiminis ab eo introduci praeſtantiam vltro fate-

c) Vnde de coctione metallorum adhiberi iam monuit AVENARIVS h. v. exprimitur ea voce etiam calcis aduſtio, aquae quoque calidae, vid. Lexicograph. paſſim.

d) Ita etiam CONRING. ad Hermet. medicin. L. I. c. 3. BAYLE Dict. T. I. art. Aaron not. B. GVNDLING. Hiſt. phil. mor. c. VII. p. 63. Acta philoſ. Vol. II. p. 29. Abſurdiora ſunt, quae pro chemica Moſis peritia ab vnguento ſacro argumentatur DICKINSONVS Phyſ. Vet. l. c. §. 4. p. 475 ſeqq.

fatemur, verum Mosi eam vati diuinitus edocto, omnemque legem et constitutionem a summo legislatore accipienti adscribimus, qui nec dux proprie populi, nec legislator proprie dictus dici potest, sed minister potius Dei summi regis, qui peculiari regiminis forma, theocratiam recte appellant viri docti, populum diuinum rexit, et salutaribus legibus a Deo ipsi reuelatis instruxit. Haec decebant vatem, qui typus esse debebat maximi prophetae; haec conueniebant magnificis, quas Deus gentem Israëlis ducebat, viis, haec maximum virum Mosen faciunt [e], non vero inter philosophos ei locum assignant. Quae denique pro adstruenda cabbalae auctoritate a Mose repetenda nugatores recutiti garriunt, vno argumento retunduntur, recentiorem multis seculis esse cabbalam Mose. Id quod suo loco cum accurate nobis probandum sit, hic prolixe exponere opus non est: nec multum quoque iuuat philosophiae Mosaicae assertores, cum ipsi Iudaei tradant, immediata Dei reuelatione illum cuncta ista accepisse. Ficulneum vero est, quod Sandius vrget, ex deperditis scriptis Mosis ad gentes delatas esse doctrinas quasdam: multa enim falsa supponuntur, et sine idoneo argumento asseritur, istas doctrinas naturali rationis luce non innotuisse gentilibus, nec extare in scriptis Mosis hodie extantibus, et peruenisse amissa ista scripta ad Pythagorae Platonisque notitiam. Sed his somniis refutandis prolixus labor impendi non debet, sua enim mole corruunt.

§. XI. Post Mosis tempora magnos nobis viros, iudices et prophetas Israëlis memorant sacri commentarii; nec tamen aliud de iis narrant, nisi prudentiam regnandi, artesque quibus populum durae ceruicis refrenauerunt. Vatum vero diuina luce collustratorum ratio qualis fuerit, ex ipsis sacris literis discendum quoque est, quas qui sequitur, philosophos exsculpere non potest. Instituerunt quidem scholas, et congregatis ibi discipulis praesederunt, caue tamen philosophorum collegia somnies, et ad nostri temporis ideam antiquissimam Hebraicarum scholarum faciem effingas, quod post delirantes Iudaeos facit ALTINGIVS [f], Prnphetae enim erant viri diuinarum rerum ex Dei reuelatione periti, et de iis ad populum verba facientes, haud raro tamen de futuris quoque vaticinantes: adhibitis vero hymnis et musica rerum diuinarum notitiam, sanctosque pectoris motus augebant et excitabant [g]: et ad haec dona in scholis prophetarum discipuli pie praeparabantur. Haec in sacris oraculis edocemur, quae collegia philosophica nobis non delineant. Falluntur itaque, qui Iosuam artis bellicae praecepta didicisse, coniiciunt [h]; scholasque prophetarum in vrbibus Kiriath-Iearim et Ramata in Gilead [i] in collegia academica et scholas philoso-

Scholae prophetarum non philosophicae.

e) Conferendus SAM. PVFENDORFIVS de habitu religionis Christianae ad vitam ciuilem §. 12. pag. 34 seqq. Quae vero in hanc rem SPENCERVS L. I. de legibus Hebraeorum ritualibus affert, examinanda sunt.

f) In histor. academ. Ebraear. quae in heptade orat. academicarum primo loco extat. p. 281.

g) WITSIVS de prophetis et prophetia L. I. c. I. Miscellan. S. T. I. p. 2 seqq.

h) BRAVNIVS Selectis S. L. V. ex. I. p. 7.

i) 1 Sam. X, 5. XIX, 18. 2 Reg. II, 3. 5.

losophicas conuertunt, et quae alia ſunt Iudaeorum deliria, quibus ſibi imponi paſſi ſunt viri docti, quibus nihil in antiquis magnificum eſt, niſi ad ſeculorum noſtrorum ideam effictum. Non denegamus quidem Iſraëlitarum genti eruditionem, cuius laude florentes viros inter eos vixiſſe Ethanis, Hemanis, Dardae atque Chalcolis exemplis conſtat [k]: ſed eruditionis eam conditionem tum fuiſſe, ſemper recordandum eſt, quae a poſteriorum ſeculorum, Graeciaeque genio, qui nobis quoque ideam philoſophiae formauit, multum diſtaret [l]. Verſabatur ſcilicet eruditio Hebraeae gentis tum in reuelationis diuinae explicatione, tum in doctrinae moralis cultu, quae ex liquidis diuinorum oraculorum fontibus hauſta, dicendi genere magnifico, ſublimi, emblematico, ſententiisque atque παροιμίοις pleno proponebatur: ſuisque legibus aſtricta, certum poëſeos genus a noſtro longe diuerſum produxit. Ex horum eruditorum numero Dauid fuit, cuius odas ſacras recte intuiturus egregium eruditionis Iſraëliticae ſpecimen inueniet, fruſtra tamen quaeret philoſophum. Recte accuratus harum rerum iudex THOMAS BVRNETIVS [m]: *Notum eſt in diſciplinis mathematicis aut philoſophicis nunquam praecelluiſſe hanc gentem, neque in caeterarum artium ſtudiis, aut id genus vllo humani ingenii eximio foetu. Vnde illud acerbe dictum ab Apollonio, Iudaeos* ἀφυεστάτους εἶναι τῶν βαρβάρων· καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν εἰς τὸν βίον εὕρημα συμβεβλῆσθαι μόνους. *Barbarorum eſſe ineptiſſimos, ideoque ſolos illos nullum inuentum vitae vtile peperiſſe. Quae autem apud ipſos erant ſcholae atque academiae priſtinae, non tam ad encyclopaediae ſtudia, vt ſolent hodie, formatae et compoſitae erant, quam ad religionis inſtituta et dona prophetica imbibenda. Nulla enim gens per terrarum orbem, nullus populus tantum abundabat prophetis ac viris coeleſti ſpiritu tactis, quantum Iudaei: vt ipſi ſolo et climati vis aliqua diuina inhaerere videretur.*

Philoſophia Salomonis.

§. XII. Praemittenda haec fuerunt atque praemonenda, vt de Salomonis regis ſapientia tantopere in ſacra hiſtoria depraedicata, et totius orientis ſapientiae praelata rectius iudicium fieri, queat. Hunc enim inter ſapientiſſimos orientis homines primum locum obtinuiſſe, ſacer nobis narrat hiſtoricus his verbis [n]: *Conceſſit Deus Salomoni ſapientiam, et prudentiam amplam et capaciſſimum animum, perinde ac arenam, quae eſt in litore maris. Ita vt excelleret ſapientia Salomonis omnium qui eum anteceſſerant, ſapientiam, ſimulque omnem ſapientiam Aegypti: quin cunctis hominibus ſapientior fuit, etiam ipſo Ethan Eſraita, et ipſo Heman, et Challol, atque Darda filiis Mahol: fuitque nomen eius in omnibus gentibus circumquaque celebratum. Loquutus etiam eſt ter mille parabolas, et carminum eius fuerunt quinque ſupra mille. Diſſeruit etiam ſapien-*

k) 1 Reg. IV, 31.

l) Conf. BVDDEVS Hiſt. eccl. V. T. T. II. p. 276 ſeqq. GVNDLINGIVS Hiſtor. philoſ. mor. c. VII. p. 78 ſeq.

m) Archaeolog philoſ. L. I. c. 7. p. 362.

n) 1 Reg. IV, 29 ſeqq.

pienter de lignis, a cedro, quae eſt in Libano, vsque ad hyſſopum, quae progerminat ex pariete; ſimulque diſſeruit de animantibus, de volucribus, de reptilibus atque piſcibus. Ita vt venirent, ex cunctis populis auditum ſapientiam Salomonis, ex omnibus etiam regibus orbis, ad quos fama ſapientiae eius peruenerat. Hactenus ſcriptor ſacer, qui ſapientiae orientalis magnitudine omnes ſui temporis ſapientes Salomonem ſuperaſſe tradit. Quae ſufficiunt ad tuendam populi diuini gloriam. Ea vero non contenti Iudaeorum magiſtri adeo de Salomonis ſapientia ineptiunt, vt Ariſtotelem ſua ex ſcriniis Salomonis expilaſſe, affirmare non erubuerint [o]. Et ferri potuiſſet hoc in populo, apud quem ſuperbia cum ignorantia certat; viros vero doctos recentiorum temporum pari modo in deuia defeciſſe, et ſi verum fateri velimus, inſaniuiſſe, ferri vix poteſt. Inter Britannos enim, THEOPHILVS GALEVS [p], vir doctiſſimus, et antiquae eruditionis notitia ſingulari inſtructus ſed inſano antiquitatis praeiudicio praepeditus ex Salomonis ſchola putat accepiſſe Pythagoram et Platonem philoſophiam ſymbolicam, Stoicos Ethicam, Hippocratem medicinam, Ariſtotelem hiſtoriam animalium, Theophraſtum plantarum. Omnes vero abſurditate vincit, ex Ieſuitarum ſodalitio IOANNES PINEDA [q], qui vt in deſcribenda polyhiſtoria Salomonis eſt diſertiſſimus, ita Salomonem facit *eloquentia admirabilem, in poëſi atque muſica clariſſimum, dialecticum ſubtiliſſimum, obſcuriſſimorum aenigmatum propoſitorem et expoſitorem acutiſſimum, pulcherrimarum parabolarum compoſitorem ſapientiſſimum, hiſtoriae peritiſſimum, Aſtronomum ſummum, coſmographum, geographum, hydrographum et architectum abſolutiſſimum, phyſiologum profundiſſimum, naturae ſcriptorem et ſcrutatorem diligentiſſimum, medicinae principem, magiae naturalis ſcientiſſimum, ciuilis doctrinae conſultiſſimum, oeconomiae atque ethicae praeceptorem dexterrimum, theologum naturalem et ſupernaturalem optimum maximum, profeſſorem ſapientiae publicum.* Quae et alia de academiis et ſcholis Salomonis philoſophicis, quae auctor affert, ita comparata ſunt, vt merito patientia et miſericordia lectoris exoranda ſit. Qui tamen ſodalem inuenit, qui veſtigia eius ſtrenue calcaret [r]. Quorum inſaniam etſi euitarunt, qui haec ad tuſſim et grauedinem mouendam quam ad aſſenſum impetrandum aptiora iudicarunt, ipſi tamen ex adducto ſcripturae loco magnam naturalis ſcientiae cognitionem, et abſolutam orientalis eruditionis ideam ſibi in Salomone effinxerunt [s]: et aſtronomiae, magiae naturalis, et philoſophiae practicae ſummam cognitionem ei tribuerunt: ducem nacti inter veteres Euſebium [t].

Facile

o) Dicetur de eo ſuo loco. Conferatur interim FABRICII Codex pſeudepigr. V. T. T. I. p. 1019 ſeqq.

p) Phil. gener. §. 8. p. 83. conf. Acta phil. Vol. II. p. 33.

q) De rebus Salomonis libris VIII. Mogunt. 1613. f.

r) CAR. DE GROBENDONCQ. de ortu et progreſſu ſpiritus politici vid. Act. philoſ. Vol. II. p. 36.

s) BVDDEVS Hiſt. phil. Hebr. §. 14. HORNIVS Hiſt. phil. L. II. c. 13. p. 132.

t) apud ANASTASIVM Quaeſt. XXXIX. in ſcriptur.

Facile tamen ex iis, quae in antecedentibus de Hebraeorum ſapientia et eruditione diximus, de his omnibus iudicium fieri poteſt. Seducti ſcilicet boni viri idea noſtri temporis, qua ad vniuerſalem eruditionis circulum omnium iſtarum diſciplinarum notitia requiritur, cum legerent, ſapientia Salomonem alios omnes ſuae aetatis reges ſuperauiſſe, ad id delapſi ſunt, vt crederent, polyhiſtoris conſummatiſſimi perſonam exhibuiſſe Salomonem, inque omnibus iſtis diſciplinis humana ſorte maiorem eruditionem poſſediſſe, quae ad encyclopaediam hodie requiruntur. Quod quam abſurdum ſit, et ſubuertendae omni cognitioni veteris hiſtoriae aptum, in limine iam indicauimus, et a turpi hoc praeiudicio lectorem praemuniuimus. Vt itaque rectius de Salomonis ſapientia tantis encomiis celebrata iudicium fieri queat, recte et attente ad verba ſcriptoris ſacri reſpiciendum eſt, ne aliena a mente eius concipientes nobis ipſis fraudi ſimus. Scilicet ſapientia Salomonis comparatur, cum ſapientia ſui temporis, isque virorum inter principes orientis celeberrimorum anteſignanus fuiſſe, eosque multis paraſangis ſuperaſſe recte aſſeritur. Quod ſi hoc ad eruditionis orientalis faciem, qualis ea inter viros principes exculta fuit, referendum eſt, ſponte ſua ſequitur, decipi magnopere, qui noſtrae aetatis ſcientias orientis populis ignotas Salomoni affingunt, vel encyclopaediam Graecam in Salomonea ſapientia inuenire ſibi videntur. Non itaque metaphyſicus, phyſicus, geographus et quid non? Salomo cenſendus eſt, nec inuentio earum rerum illi tribuenda, quae poſteriorum temporum felicitati reſeruatae longe alios natales acceperunt: quales ſunt pyxis nautica[u] et circulatio ſanguinis[x], reliqua etiam inuenta anatomica*. Quibus Salomoni tribuendis non ſufficit, quadam ſimilitudine verborum noſtrorum temporum inuentiones in vetuſtiſſimo rege adumbratas videre, ſed ſine hypotheſeos ſtudio et praeuentione oportet rem ipſam cernere, quod admodum verendum, vt fieri cum probabilitate queat. Longe alia quoque fuit ſapientiae conditio, quam a numine exorauit ſibi Salomo, quaque coeleſti munere beatus inter omnes aetatis ſuae reges magnosque heroas excelluit, ſi ipſa ſacra oracula conſulamus. Illis enim ſi habenda eſt, quae ipſis debetur, fides, ſapientia Salomonis in prudentia regnandi, et intellectu diuinis radiis colluſtrato ad iuſtitiam adminiſtrandam, populumque ita regendum, vt animo et facultatibus felix floreat et incrementa capiat, conſtitit, bonique a malo diſcrimina maximum regem edocuit. Hanc ſapientiam a Deo ita exorauit, vt dari ſibi peteret[y] *cor docile, vt populum iudicare poſſit et diſcernere inter bonum et malum.* Haec ſapientiae ratio vti maxime practica fuit, et ſplendidiſſimo hoc

u) Nic. Fvllervs Miſcell. S. L. IV. c. 19. p. m. 605. qui tamen non aliam rationem affert, quam Salomonem omnia naturae miracula, adeoque et vim et vſum magnetis tenuiſſe, et cum Tyriis communicaſſe. conf. Witsivs Miſc. S. T. II. ex. XIII. §. 24. ex. XIV. §. 42.

x) Corn. Bontekoe de vita hum. P. II. §. 10. conf. Paschivs de inuentis nou-antiquis c. VI. §. 3. p. 311.

y) 1 Reg. III, 9. 10. 11.

hoc nomine digna, ita quam maxime tantum regem decuit, qui, vt honos constaret populo Deo dilectissimo, sapientia reliquos reges debebat antecellere. Non itaque sapientia Salomonis omnibus omnino orientis sapientibus praeferenda est, sed regio axiomate effulgentibus, vitae scilicet, non scholae natis: id quod diserte sacrae paginae testantur [z], asserentes, Salomonem sapientia inter reges parem non habuisse. Nec obstat, Salomonem a scriptore sacro diserte dici sapientia superiorem fuisse, omnibus Aegyptiis et Orientis populis. Supra enim iam obseruatum est, eruditionem Aegyptiorum longe alia facie enituisse, quam eam, quae a Graecis exculta est et ad Romanos et ab his ad nos transiit, quamque viri docti inconsiderate Salomoni adscribunt. Illorum enim temporum, in rudimentis scientiarum et artium, quas hodie excolimus, versantium eruditione et a parente non indocto innutritum et diuino habitu ad insignem ἀκμὴν perductum fuisse Salomonem, recte ex his verbis colligitur, male vero infertur, excoluisse nostras literas, et philosophiam tenuisse. Quod si eruditionis Salomoneae conditionem propius inspicere libet, adeundi sunt libri ipsius hodienum superstites, in quibus et cogitationum ad mores animumque hominis vera sapientia emendandos facientium vberrima seges, et dicendi atque more orientalium figurata oratione fingendi egregium artificium, et eloquentiae suis legibus adstrictae exempla pulcherrima deprehenduntur. Adiicimus his ductu sacri codicis [a] felicitatem in struendis et soluendis aenigmatibus [b], quae sapientiae species cum apud veteris orientis principes magno encomio praedicaretur, et non sine ingenii quoque vanitate excoleretur, Salomoni quoque, qui profunditatem et linguae suae, et animi humani diuina luce edoctus erat, data fuit, et in illa ita excelluit, vt aemulationem vicinarum gentium atque regum excitaret. Dabimus itaque, mores hominum egregie depinxisse, deque vanitate pariter atque felicitate hominum sapienter disseruisse; non negabimus, regias disciplinas ad miraculum edoctum omnes suae aetatis reges antecelluisse: nihil tamen hoc omne ad seculorum posteriorum ideam eruditionis Salomoni affingendam facit, nec mutabitur Salomo in philosophum: praecipue cum non sola rationis luce, sed praecipue extraordinario diuino lumine collustratus ad hoc sapientiae culmen euaserit. Et tenendum id quoque de scientiis mathematicis, quae Salomoni non alia ratione adscribi possunt, quam illorum temporum conditio permittit, quibus in infantia adhuc eas fuisse, scientiarum mathematicarum historiam non ignorantibus

z) 2 Paralip. I, 11. 12. conf. GLASSIVS Philol. S. p. 1226. edit. recent.

a) 2 Paralip. IX, 1. mira hic narrant Iudaei, vid. LIGHTFOOT. Opp. T. II. p. 527. et quae refert GLYCAS Annal. p. 183. apud FABRICIVM Cod. Pseudep. T. II. p. 1031.

b) Hiramum Tyri regem ita quoque a Salomone tentatum aenigmatibus et mulctatum pecunia, cum soluere non posset, narrat IOSEPHVS Antiq. Iud. L. VIII. c. 2. p. 267. contra Appion. L. I. p. 1042. conf. HIERONYMVS ad Magnum oratorem.

rantibus conſtat. Vnde fruſtra eſſe lateremque lauare merito iudicandi ſunt, qui a templo Salomoneo omnis architecturae ciuilis perfectionem et elegantiam fluxiſſe ſibi perſuadent[c]. Qui dum ineuitabiles nodos in explicandis ſacri textus delineationibus obuios ſecant magis, quam ſoluunt, quam feliciter Auguſti aeui ars architectonica ad Salomonis ſeculum referatur, ſatis produnt. Maxime tamen ad ornandam de Salomone fabulam facere viris doctis, qui haec tuentur, videntur, diſſertationes Salomoni de omnibus rebus naturalibus adſcriptae. Nam ea, quae ſcriptor ſacer refert, diſſeruiſſe eum de omnibus arboribus, plantis herbisque, Iudaei Salomonis aeuo recentiores, et Graecorum philoſophandi methodo innutriti[d], de diſſertationibus phyſicis intellexerunt, vnde non IOSEPHVS[e] tantum Salomonem de natura rerum omnium philoſophatum fuiſſe ſcriptum reliquit, ſed et auctor libri ſapientiae[f], Graecae quae apud Aegyptios florebat, philoſophiae alumnus; multis verborum phaleris in hunc ſenſum depinxit: *Etenim veram τῶν ὄντων ſcientiam ipſe mihi dedit, qua mundi conſtitutionem et vim elementorum, initium finem et medium temporum, ſolſtitiorumque viciſſitudines, tum permutationes tempeſtatum, atque annorum circulos et ſtellarum diſpoſitiones, ac naturas animalium, beſtiarum affectus, ventorum impetus, ratiocinationes hominum, plantarum differentias, radicum virtutes intelligerem.* Quibus verbis vt philoſophiae Graecae Alexandriae excultae gnarus facile perſpiciet, Hebraeum regem ad Graecanicae philoſophiae effigiem adumbrari[g], ita, quo potiſſimum ex fonte illa perſuaſio de Salomonis ſapientia Graecae philoſophiae adeo conformi orta ſit, luculenter docet. Male tamen haec omnia ad eiusmodi diſſertationes phyſicas referri, eruditionis Salomoneae ratio facile euincit. Quae cum figurato et emblematico dicendi genere quam maxime Orientis more enituerit, quid aliud de ea ſcriptor ſacer dicere intendit, quam ab omni plantarum genere ſimilitudinem duxiſſe, et metaphoris elegantiſſimis omnem rerum naturalium pulchritudinem argumentis moralibus applicantibus diſſeruiſſe? Cuius vt nobile exemplum eſt Canticum canticorum, inſigni ſpecimine eruditionem Salomoneam adumbrans, ita recte intellexit SIRACIDES, qui eleganter et appoſite de Salomone[h]: *Quam ſapiens in*

c) VILLALPANDVS L. II. Iſagog. in Ezech. c. 13. LEONH. CHR. STVRMIVS Sciagraphia templi Hieroſolym. Lipſ. 1694. 4. cel. I. IAC. SCHEVCHZERVS Phyſic. S. T. II. p. 50 ſeqq.

d) Notabilem locum R. SCHEMTOBH BEN IOSEPH affert IO. BVXTORFIVS ad librum Coſri P. I. p. 32. qui legendus eſt. Patet enim inde faſtus Iudaicus, qui fabulae de philoſophia Hebraeorum parens fuit. Putat infulſus Iudaeus Apella, auditores Salomonis eius diſſertationes et libros in ſuas linguas conuertiſſe, indeque omnem ſapientiam ad gentes dimanauiſſe. Scripſiſſe vero libros phyſicos iniuria temporum deperditos: conf. cel. WOLF. Bibl. Hebr. T. I. p. 1050. Et ex confictis his libris phyſicis ſuppoſititii illi foetus orti ſunt, qui magiae ſecreta Salomoni tribuunt; de quibus praeter WOLFIVM et SGAMBATVM videndus FABRICIVS Cod. pſeudepigr. V. T. p. 1050 ſeqq.

e) Antiquit. Iudaic. L. VIII. c. 2.

f) c. VII, 17 ſeqq.

g) Demonſtrauimus id in diſſ. de veſtigiis philoſophiae Alexandrinae in libro ſapientiae, quae inſerta eſt Miſcell. Berolin. T. VI.

h) Cap. XLVII, 16. 17. 18. Recte et hoc obſeruatum AVCTORI Hiſt. crit. philoſophiae T. I. c. V. §. 6. p. 191 ſeq.

in iuuentute tua factus es, qui fluminis instar repletus fuisti intelligentia. Animus tuus terram omnem operuit, et allegoriis aenigmaticis impleuit. Nomen tuum procul permanauit in insulas, paceque tua fuisti gratiosus. Te miratae sunt regiones propter carmina et prouerbia simul et allegorias et interpretationes. Quae descriptio omnino eruditionem Salomoneam exhaurit, philosophiae vero Salomoneae architectis aperte contradicit: nec dogmaticum fuisse philosophum maximum regem patitur. Alia vero via eaque prorsus contraria Salomonem non inter philosophos quidem dogmaticos, scepticos tamen retulit doctissimus IACOBVS FRIDERICVS REIMMANNVS [i], aliis indignantibus [k], et nescio quam labem sapientissimo regi aspergi querentibus, quae tamen a se amoliri conatus est vir clarissimus [l]. Putat scilicet, Salomonem in depingenda grauissimo sermonis genere vanitate id potissimum voluisse, vt nihil in rebus humanis certum stabileque, et scientiae verae generandae indeque solidae felicitati parandae inueniri aptum demonstraret, vt ita mens ad vnam veram solidamque, quae in Deo residet, felicitatem euehatur. Quae ratiocinandi ratio in se quidem diuersissima est a scepticismo Graeciae, nec adeo impia, qualem viri docti extimuerunt, vehementer tamen veremur, vt menti Salomonis scopoque dissertationis ex asse respondeat. Si enim tota Ecclesiastis connexio et συνάφεια consideretur, patebit non de incertitudine cognitionis intellectus humani, sed de vanitate voluntatis humanae sermonem sapientissimo regi esse, idque demonstrare, omnia, quae in mundo sunt, etsi magnifica et decipiendis humanis desideriis apta, vana esse et inania, et ita cito peritura, vt infinitum voluntatis humanae desiderium aeterno bono sine fine fruendi explere, et animum tranquillum reddere nequeant. Semper enim tales adiici circumstantias quae mentem excruciant. Inde ad summum bonum potiundum et diligendum adiiciendum animum, et ita huius vitae rebus fruendum, ne tranquillitas animi turbetur. Quae vt totum libri Ecclesiastis argumentum exhauriunt, ita qua ratione scepticismi nomen proprie mereantur, non liquet, in verbo tamen pugnam esse facile largimur [m].

* Vix elegantius exemplum allegoricae methodi, qua per totum fere orientem eruditi vsi sunt, quaque Salomonem excelluisse demonstrauimus, occurrit, quam quod pulcherrimam senectutis descriptionem Eccles. XII, 2. exhibet, et illustre specimen est sapientiae Salomoneae qua omnes sui temporis sapientes superauit. Ait enim: *Memento creatoris tui, in diebus*

 iuuen-

i) Obs. Halens. Tom. VIII. obs. 13. §. 7. p. 339.

k) I. C. BOECKMANN. duabus dissert. Wit. 1710. R. H. ROLLIVS diss. Salomo non Scepticus. FABRICIVS Cod. pseudepigr. V. T. T. II. pag. 1059. et Syll. Scr. de V. R. C. c. XXXIII. p. 483. ARN. WESENFELD T. I. Ex. subsecif. T. I. sect. 1. 2. T. II. sect. 2. I. FR. BVDDEVS thes. de atheismo c. I. §. 5. p. 12.

l) In Historia atheismi c. II. p. 33. et in Catalogo critico Bibl. Reimmann. p. 629.

m) Vid. FABRICIVS l. c. Acta philos. Vol. II. p. 50.

iuuentutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis tuae, et appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent. Antequam tenebrescant sol et lumen, et luna et stellae, et reuertantur nubes post pluuiam. Commouebuntur custodes domus, et nutabunt viri fortissimi, et otiosae erunt molentes in minuto numero et tenebrescent videntes per foramina. Et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, et consurgent ad vocem volucris et obsurdescent omnes filiae carminis: Excelsa quoque timebunt, et formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis: quoniam ibit homo in domum aeternitatis suae, et circuibunt in platea plangentes. Antequam rumpatur funiculus argenteus et recurrat vitta aurea, et conteratur hydria super fontem, et confringatur rota super cisternam. Sunt vero in hac elegantissima senectutis humanae pictura multa, quae mediocri attentione facile possunt intelligi, sol et lumen enim rationis lucem internam, lunam et stellas sensus externos, nubes post pluuiam catarrhales affectus subinde apud senes redeuntes, custodes domus artus, brachia et crura, molentes in minuto numero dentes senibus paucissimos, fores in platea clausas oris impotentiam, obsurdescentes filias carminis aures difficiliores, amygdali florem canitiem significare, aperta fere similitudinis ratio comprobat. Sunt vero et alia in hac pictura, quae interpretum, praecipue eorum, qui ex arte anatomica lucem conciliare conantes, medicam physicamque peritiam attulerunt ingenia exercent, cum dubii haereant, quam ratione hoc aenigma feliciter soluant. In quo negotium sibi facessiuerunt praeter interpretes ad h. l. peculiaribus dissertationibus ex theologis eruditissimus WITSIVS * et SAL. HOTTINGERVS**, ex medicis vero celeberrimus WEDELIVS †, et doctissimus vir, OTTO PHILIPPVS PRAVNIVS, Poliater olim Campidonensis, ex cuius dissertatione eleganti msc. qua *physico-anatomica analysis cap. XII. Ecclesiastis sistitur, viuaque senii mortisque imago delineatur, et inuentis nouis anatomicis illustratur*, potiora excerpsit et suis additis exposuit celeberrimus I. IAC. SCHEVCHZERVS ††. Quorum cogitata et diuersas vias, quas ad accendendam obscuro aenigmati lucem, iniuerunt referre, a scopo nostro nimis alienum est. Illud vero omnino monendum e re nostra est, viros doctissimos, qui non exiguam ingenii et eruditionis praestantiam in hoc argumento demonstrant, recentiora inuenta anatomica, quae canae antiquitati ignota, nostris demum temporibus detecta esse, non negant, Salomoni solo allegoriae beneficio fretos tribuere, et ad nostrae ita aetatis ideam vetustissima illa tempora exigere, vnico hoc praeiudicio ductos: nota fuisse Salomoni omnia naturae arcana, et inuenta etiam recentiora, etsi difficultates ipsi sentiant saepe insuperabiles. Inde per vittam auream, siue aureum liquorem, mox cere-

*) Misc. SS. T. II. ex. 6. p. 164 seqq.

**) In Biographia physico-sacra Tig. 1706.

†) Diss. medico-philos. dec. 3. ex. 3.

††) In Phys. S. T. II. p. 1046.

cerebrum, mox veſiculam biliariam, in ictero colore aureo per totum corpus bilem diffundentem; mox vitalem liquorem ſanguineam maſſam, vinculis ſuis a corpore ſe ſenſim ſoluentem: per hydriam ad fontem fractam mox hepatem, mox atrophiam ex lymphae defectu oriundam, mox ventriculum ſuo tono deſtitutum, mox cor ex ciſterna chyli ſanguinem haurien; per rotam puteo impoſitam circulationem ſanguinis, vel renes quoque, ductus vrinarios et veſicam; per funiculum argenteum, ductum thoracicum chyliferum ab inuentore Pecquetianum dictum, intelligunt. Erudite quidem et ſpecioſe, ſed vt verum dicamus, ſine ratione admodum probabili. Vnde enim euincemus, Salomoni regi iſta anatomica inuenta ita fuiſſe nota, vt tam appoſite ad recentiſſimarum obſeruationum mentem alluderet? Senſit hanc difficultatem experientiſſimus PRAVNIVS, eamque tollere hunc in modum conatus eſt: Regem ſapientiſſimum coelitus omnem rerum naturam edoctum potuiſſe per ſacrificia quotidie de magno numero mactari ſolita ſibi comparare oeconomiae animalis notitiam, et Leuitas ipſos, dum celeri manu operationes ſuas, alter pontifici ſanguinem altari aſpergendum afferendo, alter exercitata manu abdomen ſecando abſoluebant, dictarum partium vſum et ſtructuram detegere, certe deglubendo toties ab inteſtinis et reticulo adipem, motum illorum periſtalticum cordis, immo et curſum chyli ad receptaculum, et per ductum ipſum thoracicum obſeruare. Quae adducta ratio, an nodum ſoluat, expendant, qui cogitare non recuſant: phyſicam Salomonis cognitionem coelitus natam, ex male intellecto loco chronici ſacri ortam, nullum habere fundamentum; ad ſacrificia a ſacerdotibus et Leuitis peragenda regem non admiſſum, tamque operoſam et feſtinam in tot pecudibus mactandis, loco incommodo et alieno, ſacerdotum manum fuiſſe, vt de curioſa partium internarum ſtructura detegenda, quae tot virorum oculatiſſimorum iterata tentamina toties fruſtrata eſt, donec eam ſucceſſiua diligentia et patientia detegerent, curioſi eſſe nequiuerint: Nec probabile eſſe, eiusmodi inuenta tot ſeculorum vſu a ſacerdotibus corroborata ita potuiſſe excidere hominum memoriae, vt nullum eorum veſtigium hodie ſuperſit. Senſit difficultates has acutiſſimus SCHEVCHZERVS, iisque victus prudentiſſime pronuntiauit: Nolle ſe contentionis ſerram reciprocare cum illis, qui praetendunt, Salomonem non adeo peritum fuiſſe anatomicum, cui cognitae fuerint partes maxime reconditae ſeculo elapſo in lucem protractae: comparaſſe in genere corpus hominis viuens et agonizans cum puteo, qui tamdiu ſit vſui, quamdiu rota integra eſt et mobilis, hydria non rimoſa, funes fortes, machinae omnes ad hanc ſtructuram pertinentes partes bene coordinatae, ſuis functionibus peragendis aptae, ſed inutilis rota confracta, cado hiulco, fune diſrupto. Quae egregie et ex vero dicta eſſe, inde confirmamur, quia in allegoriis explicandis omnes circumſtantiae nimis premendae non ſunt, ſed ad ſcopum tantum metaphorae reſpiciendum eſt: qui cum eſſet Salomoni, ſenii incommoda et morbos deſcribere, ſufficiebat ſapientiſſimo regi partium viſibi-

M 3 lium,

lium, ſaltem notiſſimarum machinae humanae defectus allegorico ſermonis genere denotare, reſpectu non habito ad internam et reconditam illam humani corporis diſpoſitionem, quae nudius tertius demum cultri anatomici beneficio detecta eſt. Id quod ſine anatomicorum myſteriorum cognitione fieri potuit. Quae vt prolixius explicare nobile exemplum philoſophiae Salomoni fruſtra aſſertae afferendum poſtulauit; ita quam cautos nos eſſe oporteat, ne noſtri temporis eruditionem vetuſtiſſimo aeuo tribuamus, luculenter docent.

Philoſophia Danielis.

§. XIII. Poſt Salomonem inter ſapientes Iſraëlis, qui philoſophis accenſeri ſolent, numeratur Daniel, quem liber eius nomine inſignitus refert [n], inter eos fuiſſe, quos rex Babylonis iuſſit magiſtrum palatii ex ſanguine regio ortos ſibi eligere pueros omni vitio carentes, et formoſos, et intelligentes in omni ſapientia, et peritos ſcientiarum et tenentes artium principia, quique facultatem haberent in palatio regio miniſtrandi, docti linguam Chaldaeorum. Cum enim quatuor electi eſſent, inter quos Daniel principatum duxit, contulit eis Deus facultatem cognoſcendi, et intelligentiam in omni literatura, et ſapientiam: Danieli praeterea vim exponendi viſum et ſomnia: ſic vt non inuenirentur inter omnes eis pares, et reperiret eos rex decuplo excellentiores omnibus magis et ſophis, qui fuerunt in toto eius regno. Ex hoc ſacrae hiſtoriae teſtimonio, magnam quatuor viris iſtis et imprimis Danieli fuiſſe eruditionem, et inſtitutos non tantum fuiſſe, ſed et profeciſſe egregie in omni diſciplinarum Chaldaicarum ſtudio recte conficitur. Quoniam vero Chaldaeorum eruditionem, ad noſtrorum temporum modulum exigunt, profeſſorem philoſophiae, omnibus naturae artisque myſteriis ad miraculum excultum ex Daniele exſculpunt viri docti [o] et vetus illud de ſapientia Hebraeorum praeiudicium etiam in magni huius viri hiſtoriam intrudunt. Vt vero et in huius ſapientis hiſtoria inoffenſo pede incedamus, ea, quae nobis ſacer codex de eo narrat, probe tenenda, et ad eius temporis rationes exigenda ſunt. Hoc vero certiſſimo duce facem praeferente, certum eſt, Danielem inter illos ſanctos viros fuiſſe, qui peculiari immediatae reuelationis beneficio magnum ſapientiae coeleſtis habitum et futurorum quoque cognitionem acceperunt: quo nomine inter prophetas omnino referendus eſt, etſi liber eius, hiſtoriae magis quam vaticinii formam referens inter hagiographa a veteribus Iudaeis relatus ſit; qui dum ideo Danielem ex numero ſacrorum vatum excludunt, more ſuo pueriliter nugantur [p]. Porro, prudentia politica

n) C. I, 4. 17. 18. 19.

o) HORNIVS Hiſt. phil. L. V. c. 20. q. 264 ſeq. qui ſcholas ab eo inſtitutas philoſophiae docendae cauſſa aſſerit.

p) Vid. WITSIVS de prophetis L. I. c. 19. §. 18 ſeq. T. I. Miſc. SS. p. 248. HVETIVS Demonſtr. Eu. Prop. IV. p. m. 278 ſeqq. H. PRIDEAVX Hiſt. V. T. et Iud. T. I. L. III. p. 164. et quos nominat GAIERVS proleg. ad Com. in Daniel. Ipſe vero Saluator prophetam nominat Matth. XXIV, 15. et IOSEPHVS Antiqu. Iud. L. X. c. 12. vnde patet, eo tempore de hac re non eſſe dubitatum.

litica in magno Babylonii regis regno non habuiſſe parem, et ob hanc cauſſam regio conſilio praefectum fuiſſe, quod ita conſiliis inſtruxit, et per longum temporis ſpatium rexit, vt maxima inde nominis eius inter Chaldaeos atque Medos eſſet exiſtimatio, magnaque ille apud reges Darium atque Cyrum gratia effloreſceret. Addendum et hoc, Danielem prudentia et intelligentia inanes Chaldaeorum magorum et aruſpicum artes ſuperaſſe: Cum enim diuina virtute interpretandi ſomnia et reuelandi futura polleret, quam nugatores Chaldaei et aſtrologi affectabant quidem et iactabant, neque tamen poſſidebant, mirum non eſt, reges ipſos de infinitis paraſangis ſuperante doctrinam Chaldaeorum eruditione Danielis fuiſſe conuictos. Nec dubium eſt, cum ad diſciplinam regni attemperaretur ingenium eius a magiſtro palatii, legiſſe et intellexiſſe libros Chaldaeorum et magorum, omnemque eruditionis Chaldaicae literaturam tenuiſſe. Nihil enim horum eſt, quod non ſacris paginis et circumſtantiis Danielis ex aſſe conueniat [q]. Nec magnopere repugnabimus, architectonices peritum fuiſſe Danielem, eo ſcilicet gradu, quo tum temporis effloruit; neque enim hoc ab eius charactere et officio quod geſſit, magnopere abhorret, etſi IOSEPHO [r], in his, quae gentis ſuae gloriam augent, nimis ſuſpecto, non facile fides adhibenda, qui narrat, egregium atque nobile palatium Danielem in arce Suſan (vel quod editi codices referunt, Ecbatanae Medorum,) extruiſſe. Referendus itaque Daniel inter diuinos vates, inter conſiliarios prudentia ad miraculum inſtructos, inter eruditos orientis principes: nihil hoc omne ad philoſophiam viri maximi exſculpendam facit, quae ex his omnibus non poteſt probari, niſi fruſtra ſupponas, eruditionem illius temporis noſtro aeuo fuiſſe ſimilem. Longe aliam enim ſapientiae Chaldaicae tum fuiſſe faciem, ſuo loco videbimus. Nec ſi eam quoque vere philoſophicam ſupponeremus, tribui ea poſſet Danieli, quoniam ad regias diſciplinas, miniſterio regis inſeruituras manifeſte eius inſtitutio reſtringitur; et ob eam cauſſam rex ipſe Danielem et ſocios examinauiſſe traditur [s]: cetera vero reſpiciunt ad ſupernaturalem vaticinandi et ſomniorum interpretandorum ſcientiam, qua longiſſime hariolos et aſtrologos Daniel ſuperauit. Quae ſi probe teneamus, facile iudicabimus, quam incerto fundamento et inani nitantur, qui ita de Danielis eruditione diſſerunt, vt noſtri aeui encyclopaediam ei tribuant: id quod LIRANVS fecit, qui ſapientiam c. I. v. 4. memoratam refert ad philoſophiam naturalem, ſcientiam ad philoſophiam rationalem, grammaticam, rhetoricam, logicam; diſciplinam ad philoſophiam moralem; quem HECTOR PINTVS et CORNELIVS A LAPIDE [t] ſecuti ſunt, Ariſtotelicum diſciplinarum philoſophicarum circulum Danieli tribuentes. Prouide magis ac probabiliter magnus GROTIVS [u], cui ſapientia eſt lex Moſis, ſcientia monita de moribus re familiari

q) Conf. BVDDEVS Hiſt. phil. Ebr. §. 15. H. E. V. T. T. II. Per. II ſect. 5. p. 825 ſeqq.
r) l. c. PRIDEAVX l. c.
s) C. I, 17.
t) ad h. l. conf. GEIER, Comm. ad h. l.
u) ad h. l.

miliari et ciuili, disciplina artes metiendi, numerandi et historiae cognitio. Hae enim vti regiae disciplinae sunt, quae ad magnum in ciuili prudentia virum requiruntur, ita inter Chaldaeos tum temporis effloruerunt; etsi hoc quoque ex istis verbis probari nequeat, quae, recte monentibus interpretibus [w], nil nisi eruditionis omnimodam copiam indicant.

Philosophia Hebraeorum exspirans.

§. XIV. Ita Hebraeae gentis sapientes ab ipsis eius originibus ad illud vsque tempus considerauimus, quo nomen cum captiuitate Babylonica extinctum est. Duro enim seruitutis iugo pressa Hebraea natio, cum a regibus Assyriae per colonias varie dispergeretur, nunquam in pristinam formam coaluit. Vna enim Iudae tribus, cum parte Ephraimitarum ex septuaginta annorum exilio redux, reliquos, qui Israëlitico sanguine creti ex terris peregrinis ad auitas sedes redierunt, ita iunctos sibi habuit, vt vno Iudaeorum nomine tota postea natio, cuius pars olim hoc tantum nomine insignis erat, comprehenderetur. Et mutata quoque cum reditu populi ingenii morumque atque literarum facies: etsi enim non deerant viri sancti diuinoque lumine collustrati, qui diuiniores literas, genti huic concreditas propagarent, mature tamen prophetiae lumen desiit, studiumque patriae legis corruptum, et alia prorsus facies auitae sapientiae plane dissimilis introducta est. Quae vt ab antiquissimis temporibus, quibus philosophia barbarica comprehendi solet, remotiora sunt, ita melius suo loco, vbi de philosophia Iudaeorum ex instituto agetur, dicentur. Est tamen vir sapiens, ad barbaros omnino referendus, qui cum plerorumque opinione sanguini Hebraeo ortum debuerit, inter Hebraeos philosophos plerumque referri solet.

Philosophia Iobi asserta.

§. XV. Est is Iobus, cuius historia peculiari scripto consignata et in diuinis pandectis nobis conseruata est. Quemadmodum vero incertissimae sunt viri sancti origines, et subobscura tota eius historia [x], ita et libri eius natales certiori historiae luce non collustrantur. Alii enim [y] Hebraeae gentis propaginem, et ex primis Abrahami nepotibus fuisse contendunt, alii inter Arabes locum ei faciunt; aliis ante diluuii aetatem vixisse placet, alii ad Babylonicae captiuitatis tempora reiiciunt: fuerunt etiam, qui Iobum vnquam extitisse negarent [z], totumque libellum parabolam esse, ad exponenda patientiae inter aduersitates exercendae, et tentationum superandarum praecepta sapienter a quodam reuelatione diuina gaudente viro pio conscriptam assererent. Quae vt definire et lites has componere nostrum non est, ita hoc vnum certum de Iobo existimamus, incerta et obscu-

w) MALDONATVS, SANCTIVS GEIERVS ad Dan. I, 4. BVDDEVS, H. E. V. T. T. II. p. 866.

x) Fatente ipso cel. FR. SPANHEMIO in idea H. E. V. T. p. 41. quo tamen nemo diligentior fuit et felicior in accendenda Iobi historiae luce, edita historia Iobi elegantissima Lugd. Bat. 1672.

y) Vid. quae affert SPANHEMIVS Hist. Iobi c. V seqq.

z) MANTVANVS de patientia L. II. c. 14. p. m. 74. Opp. ed. Antw. cel. H. VONDER HARD pec. programmate hanc opinionem asseruit.

obſcura eſſe omnia. Et haec quoque praecipue cauſa eſt, quae cautos libri ſapientiſſimi lectores inducere debuiſſet, vt, ignari rerum Iobi, in exponendis iis a coniecturis abſtinerent, et ea tantum traderent, quae literis conſignata tempus nobis non inuidit. In alia vero omnia abeunt viri docti, et praecipue Iobum inter philoſophos barbaros primi nominis reponunt. Varias vero huius aſſerti rationes afferri videas. Qui enim generali ratione virum ſanctum philoſophorum choris immiſcent, hoc potiſſimum argumento vtuntur, quod is inter Arabes principem locum fuerit tuitus, magnumque nomen adeptus ſit[a]. Supponunt enim viri docti, qui ea aſſerunt, inter vetuſtiſſimos Arabas viguiſſe eximiam philoſophiae culturam. Alii ad hiſtoriam de eo conſcriptam prouocant, in qua ſpecimina non tantum philoſophiae deprehendunt plurima, ſed et teſtimonia haud vulgaria: putant enim, ei non tantum ſapientiam philoſophicam tribui, ſed ſcholas quoque philoſophicas, quas primus aperuerit[b]. Inde encomia ei tributa, inſignis philoſophiae doctoris, cui neque antiquior, neque doctior, neque ſublimior ex tota antiquitate opponi poteſt[c]: philoſophi profundi ac acuti, et quae aliae laudes ſunt, quibus mactatus fuit. Inde dictum ſcriptumque de philoſophia Iobi; inde commentariis eius lux accenſa philoſophica[d]. Aequum itaque eſt, vt rationes quoque audiamus, quibus Iobum inter philoſophos referendum eſſe ſtatuunt viri eruditi. Hic vero dialectica primas tenet. Eius enim ita peritum Iobum fuiſſe contendunt, vt non tantum artificiali diſputandi methodo cognatos erudiuerit; ſed cum his poſtea quoque in arenam deſcendentibus feliciſſimis et doctiſſimis congreſſibus conflixerit; cumque perpetuis paralogiſmis luſerint, eos egregie conuicerit. Amicos fuiſſe opponentes, ipſum autem reſpondentem. Quod diſputandi genus Iobum reperiſſe, AMBROSIO[e] iam placuit, immo, HIERONYMO[f] iudice, omnes leges dialecticae Iobus propoſitione, aſſumtione, concluſione determinat, quin et rationem ſoluendi vitioſa argumenta oſtendit. Quae opinio tanta eſt, tamque certa apud CASSIODORVM, vt hanc potiſſimum dialecticae artis originem magna fiducia profanis contemtoribus opponat. Ait enim[g]: *Vbi ſunt, qui dicunt artem dialecticam a ſcripturis ſanctiſſimis initium non cepiſſe? ſingula in Iobo plena ſunt aenigmatibus, propoſitionibus, et quaeſtionibus ſacris.* Hos ex recentioribus plurimi ſecuti ſunt, inter quos RAPH. VOLATERRANVS[h] quatuor diſputandi genera in Iobi libro detexiſſe ſibi viſus

a) SPANHEMIVS l. c. c. IV. §. 16. p. 124. Illuſtris LVDEWIGIVS diſſ. de phil. rat. inter Arabes et Turcas §. V. p. 14.

b) HORNIVS Hiſt. philoſ. L. V. c. 9. p. 284 ſeq.

c) Ibid. TH. GALEVS Phil. gen. L. I. c. I. §. 9. p. 23.

d) B. MAIVS diſſ. de philoſ. Iobi diſp. Sel. T. I. n. 9. conf. SERPILII perſonalia Iobi P. VII. Perſ. Ser. biblic. p. 381 ſeqq.

e) de officiis L. I. c. 12.

f) ad Paulin.

g) Diuin. Lect. c. VI. p m. 458.

h) Anthropolog. L. X. p. 370.

visus est dialecticum, quod ex probabilibus procedit, sophisticum ex apparentibus; tentatiuum, multis quaestionibus et interrogationibus constans, et demonstratiuum, quod veritatem, quaestionem definiendo, demonstrat. Alios [i], ne nimii simus, tacemus. Nec dialecticum solum, verum etiam physicum consummatum fuisse, libri Iobi, si veros eruditissimos audis, testatur argumentum. Quod magni VERVLAMII verbis [k] potissimum enarrare placet, quia is non tantum omnia concinne breuiterque complexus est, sed et magna merito viri de philosophia naturali immortaliter meriti est auctoritas. Ita vero: *Si quis eximium illum Iobi librum diligenter euoluerit, plenum eum et tanquam grauidum naturalis philosophiae mysteriis deprehendet. Exempli gratia, circa cosmographiam et rotunditatem terrae, illo loco: qui extendit aquilonem superuacuum, et appendit terram super nihilum. Vbi pensilis terra, polus arcticus, et coeli conuexitas in extimis, haud obscure insinuantur. Rursus circa astronomiam et asterismos, illis verbis: Spiritus eius ornauit coelos, et obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus. Et alio loco: nunquid coniungere valebis micantes stellas pleiadas, aut gyrum arcturi poteris dissipare? vbi immota configuratio stellarum fixarum paribus interuallis semper inter se distantium, elegantissime describitur. Idem alio loco, qui facit arcturum, et oriona, et hyadas, et interiora austri. Vbi iterum innuit depressionem antarctici poli, eamque designat nomine interiorum austri, quia australes stellae nostro hemisphaerio non cernuntur. Circa generationem animalium: Annon sicut lac mulsisti me, et sicut caseum coagulasti me. Circa rem metallicam, habet argentum venarum suarum principia, et auro locus est, in quo conflatur: ferrum de terra tollitur, et lapis solutus calore in aes vertitur.* Hactenus Verulamius. Poteramus haec insigniter augere, et loca plurima libri Iobiani indicare, in quibus luculenta physicarum rerum cognitionis vestigia sibi deprehendisse videntur naturae scrutatores diligentes: sed instituti ratio obstat; dabit tamen qui haec accuratius nosse, et elegantissima rerum naturalium eruditione illustrata legere cupit, diligentissimus naturae interpres IO. IACOBVS SCHEVCHZERVS multa egregia. Ille enim peculiari libro vernacula edito, *Iobi physicam sacram* [l] ita enarrauit, et quae ad hanc philosophiae partem in isto libro respicere sibi videbantur, adductis recentissimis εὑρήμασιν copiose atque docte exposuit, vt probaret Iobi librum recte nuncupari scholam physicam, immo theologiae naturalis compendium. Quae postea omnia fere splendidissimo *physicae sacrae* operi [m] inseruit, et elegantissimis schematibus aeri incisis illustrauit. Physicae scientiae quoque aliqui chiromantiam adiiciunt, eiusque patronum Iobum fuisse contendunt [n]. Tandem scepticae phi-

i) Vid. HORNIVS l. c. p. 284. STANLEIVS Hist. phil. orient. L. III. c. 2. p. 1171. ed. Olearii.

k) de Augm. scient. L. I. p. m. 59. T. I. opp.

l) Hiobs Natur-Lehre Tigur. 1721.

m) T. II. p. 656 seqq.

n) Vid. HORNIVS l. c. p. 285.

philoſophandi rationis quoque Iobum eſſe aſſeclam omnium antiquiſſimum nonnullis viſum eſt [o], quippe qui vexatiſſimum problema: an et quare Deus viris bonis aliquid mali euenire patiatur, diſputatione publica diſcuſſerit: nec poſſe dici aliquid magis ſcepticum, quam cum ait [p]: *Sapientiam et ſcientiam non reperiri in terra viuentium, eamque occultam eſſe ab oculis viuentium etc.*

Iobi philoſophia negata.

§. XVI. Etſi vero omnia haec ſatis ſpecioſe dicuntur, et ornantur quoque haud proletaria eruditionis ſpecie, aſſenſum quoque ſcriptorum nobiliſſimorum nacta ſunt: attamen, ſi ad regulas illas criticas, quibus prouidum cautumque hiſtoriae philoſophicae cultorem ſupra muniuimus, attendatur, comparata ſunt, vt aſſenſum iis dare, Iobumque philoſophorum vetuſtiſſimorum numero addere, immo principem facere, a nobis impetrare non queamus. Quae vt veritatis hiſtoricae ſtudioſo, et antiquitatis praeiudicium eiuranti probemus, praemonendum eſt: incertum eſſe, an Iobus ipſe hunc librum conſcripſerit, nec ne? nolumus quidem hic referre argumenta, quibus viri acuti [q] demonſtrare ſatagunt, ſerius multo, quam ipſe Iobus vixit, librum hunc exaratum eſſe, et conſcriptum ab aliquo, qui commentarios aliquos a Iobi amicis editos ad manus habuit: quem tamen virum θεόπνευστον fuiſſe nemo dubitat, qui ſacrum canonem admittit; ſiue is Moſes, ſiue Salomo ſiue alius fuit, quorum prius Hvetivs [r], poſterius Hardvinvs [s] defendit, incertum et improbabile vtrumque eſt: illud tamen notari et expendi meretur, eſſe locutiones aliquas et circumſtantias quoque, quae recentius tempus ſapiunt, quam quod viri docti Iobo conſtituunt: inter quas nomina quoque iſta, quae ſtellarum configurationibus imponuntur, non inepte retuleris. Haec ſi iungantur incertitudini et obſcuritati, quae in tota hiſtoria Iobi explicanda ſe exhibet, mirandum eſt, viros nec obeſae naris, nec antiquiſſimorum temporum ignaros tam confidenter potuiſſe de philoſophia Iobi definire, et recentiorum temporum inuenta, viro diuino ſine haeſitantia adſcribere, leuiſſimis quibusdam probabilitatis veſtigiis ductos, et illis locis perſuaſos, in quibus libri ſcriptor, veteri hiſtoria, quam quidem negari non poſſe putamus, ad conſignandum diuino ductu librum optimum, vſus, ſe ad temporis ſui eruditionem attemperauit. Et hinc potiſſimam rationem deſumendam eſſe cenſemus, cur ad aſtronomica quaedam atque phyſica auctor digitum intendat, quae iſta aetate, qua Iobus vixiſſe his viris doctis, ex quorum ὑποθέσει iam diſputamus, videtur, iſta quidem ratione modoque incognita fuere [t]. Deinde quam obſcurus difficilisque liber ſit, quasque tenebras Arabicae linguae veſtigia, et dictio poëtica in hoc libro paſſim obuia interpretibus obiiciant, ſacrarum

 lin-

o) Ven. I. Fr. Reimmannvs Obſ. Hal. Lat. T. VIII. obſ. XIII. §. 3. p. 332.

p) C. XXVIII, 12. 13.

q) Witsivs Miſcell. S. L. I. c. 16. §. 28. pag. 176. Spanhemivs l. c. c. 16. Bvddevs Hiſt. phil. Ebr. §. 10.

r) Demonſtr. Euang. Prop. IV. p. m. 226.

s) In Chronolog. V. T. p. 533. conf. Serpilivs l. c. c. 1. et c. 7.

t) Conf. Acta philoſ. Vol. II. p. 54.

linguarum peritis abunde notum eſt; vnde, quando viri docti recentioris philoſophiae placita in eo inuenire contendunt, prius attendendum illis eſt, ea, quae ibi ſe videre credunt, reuera ita indicata eſſe, vt dubium nullum ſit, non aliud intendiſſe et ſignificauiſſe ſcriptorem ſacrum [w]. Immo et hoc praemonendum, ſcopum viri θεοπνεύςυ, quisquis etiam librum conſcripſit, minime fuiſſe, vt philoſophiae vel rationalis vel naturalis myſteria panderet, ſed vt nobiliſſimo argumento, difficillimum problema, cur et quomodo bonis viris mala accidant, illuſtraret, et vias diuinae ſapientiae in tentandis, purgandis et erigendis piorum animis exponeret [x]. Cui fini conſequendo cum argumenta a natura petita adhibenda eſſent, quid quaeſo opus erat ſcriptori ſacro ad arcana iſta naturae obſcuriſſima reſpicere, vel philoſophiae quoque rationalis ſpecimina dialogiſtica methodo tradere? His praemiſſis ad ea quae pro philoſophia Iobi aſſerenda viri eruditi afferunt, facile reſponderi poteſt. Quod enim a loco, vbi habitauit Iobus, deſumitur argumentum, ficulneum prorſus eſt. Nam non incertiſſimum tantum eſt, an Vz illa, qua habitauit Iobus, Arabiae regio ſit? ſed et ipſorum Arabum teſtimonio [y] conſtat, gentem hanc ante Islamiſmum, Muhamedisque tempora ſeuerioribus diſciplinis caruiſſe, vt ſuo loco ex inſtituto demonſtrabitur: committuntque circulum qui Arabicae philoſophiae antiquitatem Iobi exemplo incruſtant, et ex illa tamen Iobi philoſophiam probant. Quando vero Eliphaſi Themanitae ad Iobum allocutio: erudiuiſti multos [z], ita explicatur, vt philoſophicas ſcholas Iobus habuiſſe dicatur, meram id ſapit δυλείαν τῆς ὑποθέσεως; fruſtra enim id, de quo quaeritur, ſupponitur, edoctum fuiſſe philoſophiam Iobum, immo ipſo textu refragante, qui longe aliam erudiendi methodum fuiſſe ſanctiſſimo viro aſſerit; additur enim: *confirmaſti manus remiſſas, labentem erexerunt tui ſermones, et genua procumbentia roborauiſti:* quibus verbis ſollicita viri diuini diligentia in conſolandis erigendisque tentatis et afflictis exponitur. Nec certiora ſunt aut firmiora, quae pro dialectica Iobi afferuntur; quae enim, quaeſo conſequentiae vis et demonſtratio: dialogi afferuntur in libro Iobi, argumentantur collocutores, obiiciunt, reſpondent, refutant, demonſtrant, ergo artis dialecticae non tantum regulas didicerunt, ſed eius antiquiſſimi quoque doctores fuerunt. Quae concludendi ratio ſi admittenda eſt, omnes omnino ſcriptores inter philoſophos rationales numerandi ſunt, qui vnquam de rebus quas tractandas ſuſceperunt, in ſcriptis ſuis ratiocinati ſunt: immo eo vsque augendus logicorum philoſophorum numerus, vt quicunque rationis naturalibus principiis et ingenii ἐφυίας ſubſidiis

w) Haec laudatiſſimi SCHEVCHZERI phyſicam ſacram percurrenti multis exemplis plana fient, ille enim varias nominum interpretationes afferre non neglexit.

x) Vnde et generale contra philoſophiam Iobi argumentum necti poteſt, habuiſſe Iobum quae ſciuit ex diuina reuelatione, et ita numero philoſophorum eſſe eximendum.

y) ABVLPHARAIVS Hiſtor. Dyn. IX. p. 101.

z) Cap. IV, 3.

ſidiis inſtructus bene et conſequenti modo ratiocinari poteſt, dialecticus dicendus ſit, etſi regulas logicas nunquam didicerit. Scilicet confundunt viri docti rationis vſum et exercitium naturale cum artificiali philoſophiae rationalis cultura, et ab iſta ad hanc perperam concludunt. Id quod veteribus eccleſiae doctoribus facile condonari poteſt, quos inadaequatos immo falſos de philoſophia conceptus habuiſſe, et propter cauſſam ſuam, quam tuebantur, omnes philoſophiae origines ad viros ſanctos eccleſiae patriarchalis rapuiſſe, ſuo loco demonſtrabitur: in recentioribus vero, ab hoc praeiudicio liberis ferri vix poteſt. Et eadem quoque de naturali ſcientia Iobi dici poſſunt. Non negamus vulgarem aliquam aſtronomiae, immo etiam rerum naturae cognitionem, in iſto libro deprehendi: verum plus vident viri doctiſſimi, quam alii iſto praeiudicio, eſſe librum Iobi perfectiſſimam phyſicam ſacram, non occupati videre poſſunt. Nam quae ipſis auctoris verbis indicantur, ita comparata ſunt, vt ab iis, qui leuiter ad res coeli et terrae attendunt, ſine ſpeculatione phyſica vel aſtronomica, facile cognoſci queant; qualia illa eſſe, quae Verulamius affert, nemo non videt. Nec melius huius rei atque apertius ſignum, quam diſſenſus interpretum in explicandis iis locis, quibus recentiſſima phyſices inuenta comprehendi ſomniant. Id quod ipſe doctiſſimus SCHEVCHZERVS candide fatetur [a]; *non eſſe mirum, hic vt alibi diſſentire in interpretanda phyſica Iobi ſacra commentatores, eſſe enim ſtilum pientiſſimi viri laconicum ſimul et meteoricum*: cuius ipſe hoc loco luculentum exemplum exhibet. Vnde miramur, virum acutum eo tamen prolapſum, vt quaecunque recentiorum placita verbis Iobi accommodari quocunque modo poſſe cerneret [b], ibi magnum philoſophum inueniret: Quam incertam interpretandi rationem haud ſemel ipſe prodidit, quando ſuam interpretationem ita orditur: *intelligi per hoc poteſt; videtur Iobus oſtenſurus; haec ex communi interpretatione ſignificant*, et quae his ſunt ſimilia; et tamen in egregio hoc phyſicae Iobi ſacrae commentario ita Iobum diſſerentem de natura introduci videas, ac ſi in Galilaei, Carteſii, Newtoni, et maximorum aliorum noſtrae aetatis naturae interpretum ſcholis edoctus fuiſſet. Quae interpretandi ratio, etſi ad meditandam DEI magnificentiam illuſtratis naturae operibus ex detectis eius recentiſſima aetate myſteriis, plurimum valet, ad mentem tamen ſcriptoris aſſequendam parum efficit, et manifeſto laborat vitio illatae textui ſacro lucis, et adſcriptae ſententiae, quam interpres habuit. Cuius qui luculentum exemplum cupit, et quam incerta ſit ratio, noſtrae aetatis lumina textui Iobiano inferendi, legat modo, lector praeiudicio non praepeditus, quae pro generationis humanae modo *c. X, 8-12.* deſcripto exponendo ex recentiſſimorum anatomicorum obſeruationibus, doctiſſime quidem et eleganter, ſed, ſi quid iudicamus, praeter rem afferuntur [c]. Quae vero de chiromantia Iobi co-

 gnita

a) Phyſicae S. T. II. p. 673.

b) Fatetur ipſe l. c. p. 811. ſubſiſtendum eſſe vel in traditionibus vel eruditis eruditorum interpretum coniecturis.

c) SCHEVCHZERVS Phyſicae S. Tom. II. p. 680 ſeq.

gnita dicuntur, vti male intellectis verbis ſacri ſcriptoris nituntur, ita leuiſſima ſunt, et leuiſſimae artis, philoſophiae nomine indignae amatoribus relinquenda. Nec quae pro ſcepticiſmo Iobi afferuntur, valida ſunt, immo ex ipſa forte clariſſimi auctoris mente, non de tali ſcepticiſmo, qui in philoſophia conſiderari ſolet, intelligenda. Loquitur enim ſcriptor θεόπνευστος de ſapientiae origine a ſolo Deo oriunda et in ſolo Deo habitante, adeoque de ſcientia diuina, quam Iobus demonſtrat in terris non poſſe detegi ſatis atque perueſtigari: Vnde capitis vigeſimi octaui initio, ſapientiae humanae in detegendis terrenis induſtriam exponit, ei vero verſiculo duodecimo arcanam Dei in regenda et conſeruanda eccleſia ſua et probanda ea ſub afflictione ſapientiam ad retundendam oblocutionem amicorum ſuorum opponit [d]. Quae omnia ad ſcepticiſmum Iobi demonſtrandum nihil faciunt. His prolixius immorari neceſſe fuit, quoniam non ſpecioſum magis argumentum habent philoſophiae patriarchalis architecti, quam quod a Iobi philoſophia deſumunt, quam vero fundamento deſtitutam eſſe ſatis luculenter, niſi fallimur, demonſtratum eſt.

d) Conf. I. G. PASCH de variis modis trad. moralia p. 704.

CAPVT SECVNDVM.

DE PHILOSOPHIA CHALDAEORVM.

§. I.

Philoſophia Chaldaeorum antiquiſſima.

Poſt Hebraeos, quorum philoſophiam, ſiue ſapientiam potius, attento hactenus perluſtrauimus oculo, inter orientis nationes, Chaldaeorum gens omnium occurrit antiquiſſima, apud quam eruditionis illud genus floruit, quod philoſophiae nomen, ſi ſignificatio nimis non premitur, ſibi arrogauit. Etſi enim Aegyptii cum Chaldaeis de antiquitate certabant [a], et Chaldaeam coloniam eſſe Aegyptiacam contendebant, hincque ſe parentes quoque et magiſtros eſſe omnis eruditionis, cuius fama Chaldaei emicabant, iactabant, veterum tamen teſtimoniis [b] et originibus, quoque antiquiſſimarum gentium conſentientibus, regnum Babylonicum, cuius pars Chaldaea fuit, ante Aegypti monarchiam effloruit, et eruditionis aliquid a Chaldaeis ad Aegyptios tranſiit, certe vtraque gens in ea excolenda, propriis magi-

a) Stolida Aegyptiorum commenta et contentiones recitat POMPONIVS MELA de ſitu orbis L. I. c. 9. p. m. 21. ed. Gronou. PLINIVS Hiſt. nat. L. V. c. 9. Ex recentioribus HEVRNIVS de philoſ. barb. L. II. c. 13. p. 196. VRSINVS de Zoroaſtre, Mercurio, et Sanchuniatone Ex. II. ſect. 2. p. 80 ſeqq.

b) Contrarium, euincere conatus eſt cel. CAMP. VITRINGA ad Ieſ. XLVII, 12. T. II. p. 623. ſed rationes meram ὑπόθεσιν ſapiunt, Babylonios fuiſſe coloniam Aegyptiorum, certe Cuſchitas ſiue Arabas Aegypto vicinos, vnde ſua hauſerint. conf. PERIZON. orig. Bab. c. V. p. 5. 6.

magiſtris vſa eſt, vt ita Chaldaei Aegyptiis nihil debeant[c]. Antiquisſimam itaque ſapientiae culturam apud Chaldaeos fuiſſe, non eſt, quod dubitemus. Fabuloſa quidem ſunt, et non admittenda quae Chaldaicae ſapientiae doctores de antiquitate ſua iactarunt. Cum enim Alexander M. victo Dario, Babylone eſſet potitus, rogauit Ariſtoteles[d], expeditione Aſiatica ad promouenda philoſophiae ſtudia vſurus, Calliſthenem, qui Alexandrum ſequebatur, vt de antiquitate Chaldaicae ſapientiae certiora ipſum edoceret. Tum vero Chaldaei contendebant, ab initiis obſeruatorum ſiderum ad captam Babylona fluxiſſe annos 470000[e]. Calliſthenes vero Alexandri fauore vſus, ad Ariſtotelem obſeruationes miſit Babylone repertas, per nongentorum atque trium annorum ſupra mille decurſum factas. Quae ſi ab anno Iulianae periodi 4383. quo capta ab Alexandro vrbs Babylon eſt, retrogrediendo numerantur, in annum incidunt periodi Iulianae 2480. Neque tamen huic tempori, quod ad diluuii fere aetatem aſſurgit[f], fides ſua conſtat. Obſeruatum enim viris doctis eſt[ff], nihil eſſe in Chaldaica aſtronomia antiquius aera Nabuchodonoſoris, quae incipit demum anno 3967. periodi Iulianae; et ab hac aera Chaldaeos ſuas obſeruationes computauiſſe, qua ſi antiquiores vllas habuiſſent, vix fieri potuiſſe, vt earum non meminiſſet Ptolomaeus[g], a quo prima memorata obſeruatio incidit in annum primum Merdochai Babyloniae regis, qui eſt aerae Nabonaſſareae vigeſimus ſeptimus. Quam inuictam difficultatem non tollunt, quae ex Sothica periodo forte a Chaldaeis adhibita afferuntur: nam nec ita tempus coincidit[h]. Vnde vel obſeruationum antiquitatem a Chaldaeis praetenſam falſam vel Porphyrii, illa referentis fidem ſubleſtam eſſe oportet[i]. Nec tacendum, Epigenem[k] apud Babylonios annorum tantum 720. obſeruationes ſiderum coctilibus laterculis fuiſſe inſcriptas, docuiſſe, qui minimum vero, Beroſum et Critodemum, 480. annorum. Quare merito Chaldaei ridendi ſunt, qui tot annorum myriadas obſeruationibus ſuis tribuunt. Recteque iam olim LACTANTIVS dixit[l], *eos, aſſerentes quadraginta ſeptu-*

c) Id quod Aegyptiorum et Chaldaeorum hiſtoriam percurrenti luculenter patebit: conferendus vero DIODORVS SICVLVS L. II.

d) Refert haec PORPHYRIVS apud SIMPLICIVM Comm. in L. II. Ariſt. de coelo p. 123. ed. Par. 1544.

e) CICERO de diuinatione L. I. LACTANTIVS Inſt. diu. L. VII. c. 14.

f) Diluuio in annum P. I. 2365 poſito.

ff) MERSENNO Qq. in Gen. V, 1. p. 444. MARSHAM. Canon. chron. L. IV. ſec. XVII. p. 504. Addatur praeter chronologos STANLEIVS Hiſt. phil. or. P. I. c. I. p. 1111., Hiſt. phil.

g) L. IV. c. 6. 7.

h) Conf. CLERICVS Indic. philolog. in Hiſt. phil. orient. Stanleii voce Sothicus.

i) Poſterius placet DODWELLO Append. ad Cyprian. diſſert. §. 23. et VITRINGAE ad Ieſaiae XLVII, 12. T. II. p. 624.

k) Apud. PLINIVM L. VII. c. 56. conf. cel. LAMIVS de SS. Trinit. L. I. c. 2. p. 5. Etſi vero magnopere contendere nolimus locum PLINII eſſe corruptum in numeris, quod aſſerit cl. IAC. PERIZONIVS Orig. Babylon. c. I. p. 9. cum et DIODORVS maiorem numerum indicet; patet tamen, male cohaerere Chaldaeorum traditiones de antiquitate ſua, et quod ipſe iam vidit Diodorus, minime eſſe credibiles conf. IO. FRID. SCHROEERI Imper. Babylon. et Nini Sect. I. §. 3. p. 16 ſeqq.

l) Inſt. diu. L. VII. c. 13.

ſeptuaginta millia annorum monimentis comprehenſa ſe habere, delirare; et quia in eo ſe non poſſe argui putauerint, liberum ſibi credidiſſe, mentiri. His itaque nugis etſi fidem dare non licet[m], antiquitas tamen eruditionis Chaldaicae negari nequit. Danielis enim tempore adulta iam aetate fuiſſe, ex hiſtoria viri in Chaldaica eruditione optime inſtituti diſcitur: et ARISTOTELE antiquorum monumentorum fide edocto teſte[n], Aegyptiis antiquiores ſunt magi. Illi vero cum Moſis tempore admodum eruditionem ſuam excoluerint, Chaldaeorum eruditio ſupra Moſis aetatem euehenda eſt. Et certiora etiam de antiquitate philoſophiae Chaldaicae, qua voce vniuerſa gentis eruditio comprehendenda eſt, niſi omnem de eorum philoſophia tractationem ex hiſtoria philoſophica eiicere volumus, ſtatui forte poſſent, ſi, quae de Beſo, et Zoroaſtre traduntur, dubiis non eſſent ſubiecta plurimis, vt poſt haec videbimus: vnde ſufficit obſeruaſſe, non eſſe gentem in hac noſtra hiſtoria Chaldaeis antiquiorem, etſi certas ei origines aſſignare nequeamus. Chaldaicae vero philoſophiae hiſtoriam dum pandimus, ſpecialiori ſignificatione vocem, Chaldaea, ſumimus, qua regio eſt Babylonici regni. Referente enim STRABONE[o], *ſeparatim attributa eſt in Babylonia habitatio philoſophis indigenis, qui Chaldaei vocantur: Eſt autem et quaedam tribus Chaldaeorum, et regio Babyloniae, ab illis culta vicina et Arabibus et mari, quod Perſicum appellatur.* Et haec ratio eſt, cur philoſophia Chaldaica a Perſica et Arabica diſtinguenda ſit.

Difficultates in hiſtoria phil. Chaldaicae.

§. II. Quemadmodum vero, quo antiquior eſt hiſtoria, eo obſcurior atque incertior eſſe ſolet; ita etiam cum hiſtoria philoſophiae Chaldaeorum comparatum eſt. Gens enim antiquiſſima adeo remota eſt a temporibus iſtis, quibus res humani generis in acta relata ſunt, vt vel ſola vetuſtas, monumentis, vnde hauriri debet notitia de philoſophia Chaldaeorum, longae maior, cauſam incertitudinis excitare queat apud prouidum et cum cautione in ea re verſantem animum. Nec quae porro nobis ſuperſunt monumenta, ex ipſius gentis actis hauſta ſunt, vel ab ipſis Chaldaeis profecta, ſed alienis nationibus maxime Graecis, debentur, quorum ingenium ad orientalem iſtam eruditionem non ſatis aptum fuit, et animus peſſima conſuetudine exterorum placita cum ſuis comparandi praeoccupatus, et fides in referendis exterorum rebus ſaepiſſime vacillans. Etſi enim iſta natio a Beroſo res Chaldaicas edocta dicitur, quod in ſequentibus monebitur, nec eius tamen ſcripta ſuperſunt, nec fragmenta talia, vt ex iis veritati pro-

m) Ridendus itaque ISAACVS PEYRERIVS, qui in Syſtem. Praeadamitico inſulſo hoc commento, ad incruſtandam Praeadamitarum fabulam vſus eſt, L. III. c. X. p. 173. inſulſior in eo, quod Abrahamum perfectum aſtrologum fuiſſe putat. Nec audiendus HEVRNIVS, qui Orig. phil. barb. L. I. p. 22. putat, annos lunares intelligendos, qui retrograda computatione numerati in ipſum initii mundi punctiſtitium incidente.

n) apud LAERT. L. I. ſ. 8.

o) Lib. XV. p. 508. conf. CLERICVS l. c. v. Chaldaea.

propiora de diſciplina Chaldaica diſci queant. Accedit arcana docendi ratio, qua vſi eruditi Chaldaeorum, intra familias ſuas placitorum ſuorum myſteria ſeruabant, nec ad populum aliter, niſi ſymbolica methodo vſi, ex more totius fere orientis loquebantur. Vnde quae ad nos dimanarunt, non tam certa docentium fide et traditione, quam meris iisque ſaepe leuiſſimis multisque praeiudiciis fultis coniecturis nituntur. Inde tot contradictiones, tamque incerta de rebus et doctrina Chaldaeorum traditio, tanta obſcuritas, vt in his tenebris palpandum magis, quam recte incedendum ſit. Acceſſit vero alia eaque pernicioſior peſtis. Effloreſcente enim circa tempora nati Saluatoris certo quodam philoſophorum orientalium genere, mira ingenii prurientis et laſciuientis, vt ſunt Aſiae incolae, ſomnia protrudente, accidit, vt leuiſſimi ſimul atque audaciſſimi homines, quo auctoritatem ſibi ſuisque placitis circa res diuinas maxime verſantibus, conciliarent, ea pro vetuſtiſſimae ſapientiae reliquiis venderent, et Chaldaeorum atque Perſarum philoſophiam eſſe magna fiducia mentirentur. Cui rei a Zoroaſtris, quem auctorem orientalis philoſophiae apud Chaldaeos et Perſas excultae, vel, ſi mauis, theologiae ferri in ſequentibus audiemus, fama auctoritatem conciliaturi, libros excogitabant, ſub huius aliorumque etiam philoſophorum Chaldaicorum nomine in vulgus ſparſos, et pro genuinis foetibus extruſos, quibus nugas ſuas incautis propinabant pro Zoroaſtris, Chaldaicis, Perſicis antiquiſſimis doctrinis [p]. Id e re ſua eſſe ratum aliud philoſophorum genus, quod Aegyptum patriam habuit, et Pythagorae atque Platonis placita ſtultiſſimo conſilio cum omnis generis dogmatibus conciliare ſtuduit, dum antiquitatis canitiem, venerationem ſuis philoſophumenis conciliaturam ſectatur, iſtos quidem philoſophos orientales ſpurios oppugnauit et reiecit [q], illis tamen non melius ſuam philoſophiam Chaldaeis atque Perſis ſuppoſuit; paremque in fingendo et ſupponendo audaciam exercuit [r]. Inde factum eſt, vt, cum illorum deliria, qui philoſophiam orientalem iactabant, inter placita haereticorum caput efferrent; horumque nugæ qui ſyncretiſticam iſtam philoſophiam excolebant, ſucceſſione doctrinali in cathedris Alexandrinorum et Athenienſium propagarentur, maloque euentu etiam in eccleſiam introducerentur, plena vbique Chaldaicorum et orientalium placitorum eſſent omnia, licet pauciſſima genuina fuerint, et ab ipſis antiquorum Chaldaeorum doctoribus profecta. Id quod mire turbat hiſtoriam philoſophiae Chaldaicae, et, ſi fatendum, quod res eſt, eam ad liquidam certamque notitiam perducere non permittit. Nec recentiorum quoque diligentia plus lucis huic hiſtoriae philoſophicae parti illatum eſt. Vel enim ad difficultates non attendunt, et veteribus ſine examine critico fidem adhibent, vel ſuppoſitis libris et teſtimoniis

p) Id ſuo loco prolixius probabitur, conferatur interim PORPHYR. in vita Plotini c. 16. p. 118. ed. Fabricii.

q) Vid. PLOTINVS contra Gnoſticos.

r) Et hoc quoque latiſſime probabitur, vbi horum hominum hiſtoriam, quae maximam partem hiſtoriae philoſophiae gentilis ſub Monarchia Romana occupat, explicabimus.

moniis eorum, qui ex haereticis, patribus et eclecticis philosophis Chaldaica et Zoroastrea crepuerunt, decepti nugas recentiores pro vetustissimis doctrinis recipiunt: vel Arabum tandem recentiorum fide vsi, qui domesticos thesauros ex cana antiquitate sibi superstites esse gloriati sunt, ea proferunt[s], quae fallacissimae et nugacissimae nationis imposturam perspicienti fidem extorquere nequeunt. Facile itaque, quid de OTTONE HEVRNIO[t], CHRISTIANO KORTHOLTO[u] aliisque viris doctis, qui in hoc stadio cucurrerunt, expectandum sit, iudicari ex dictis potest. Nos itaque certam prouidamque historiam rationis philosophandi secuturi, certiora non promittemus, nec admittemus quoque, quam quae testium fides permittit: nec coniecturas pro demonstrationibus, qui malus quorundam mos est, venditabimus.

Chaldaeorum philosophia quae fuerit?

§. III. Fidem vero sacrorum oraculorum, quae de Chaldaeorum rebus nobis certissima narrant, tum veterum quoque scriptorum secuti, de Chaldaeis sequentia discimus:

Religio vel potius superstitio.

I. Philosophos Chaldaeos fuisse gentis quoque Babyloniae sacerdotes, qui populum de rebus diuinis docebant, legesque ceremoniarum, fas sacrorum, ius religionum interpretabantur[w], idemque fere praestabant, quod Magi apud Persas, vnde Chaldaei et Magi plerumque coniunguntur[x], et a multis quoque confunduntur. In quo imprimis peccarunt Graeci historici, qui ad antiquissimorum Babyloniorum tempora non satis attendentes, statum theologiae et philosophiae gentis huius secundum ea potissimum tempora nobis enarrarunt, quibus sub Persarum imperium natio concessit[y]. Tum enim Chaldaeis Magi additi, vtrique tamen hominum generi sua peculiaria munera credita sunt. Sed de Magis suo loco dicendum est: nos hic Chaldaeos sectantes in variis potissimum cultus diuini religionibus, voluntateque Deorum explicanda, eos sedulos fuisse colligimus, adeoque non tam ad philosophorum choros, quam sacerdotum cateruam referendos esse iudicamus. Inde magna eorum fama atque existimatio, adeo vt sapien-

s) Hanc potissimum viam ingrediendam sibi rati sunt, viri celeberrimi et in Arabum scriptis versatissimi, EDVARDVS POCOCKIVS et THOMAS HYDE, quos alii ex nostratibus secuti sunt.

t) Cuius libellus rarus titulo: Antiquitatum philosophiae barbaricae prodiit Lugd. Bat. 1600. 12. multaque erudite cumulat, sed sine iudicio, sine ordine, sine perspicuitate.

u) Cuius tr. de origine, progressu et antiquitate philosophiae barbaricae lucem vidit Ienae 1660. 4. Heurnianis lucubrationibus non melior. conf. GVNDLING Hist. phil. mor. c. I. §. 8. p. 15. Act. phil. Vol. II. p. 175.

w) Diserte hoc testatur DIODORVS SICVLVS L. II. p. 81. ἱερέας Βαβυλώνιοι καλοῦσι Χαλδαίους. additque, eum locum in Republica sua obtinuisse, quem in Aegypto sacerdotes.

x) SOTION apud LAERT. L. V. f. 6. APVLEIVS in Apolog. p. m. 204. ed. Scriuer. PLATO in Alcibiad. I.

y) Eleganter hoc obseruauerunt, eruditissimi viri ADAM TRIBBECHOVIVS de philosoph. morali inter barbaros c. IV. p. 33. et ISAAC DE BEAVSOBRE Hist. de manicheisme L. I. ch. 4. T. I. p. 317. Chaldaei enim imagines diuinas colebant, Magi nullas habebant. Constituta tamen sub Persarum imperio Monarchia, iuncti Chaldaei magis, vnde veteres Chaldaei a iunioribus distinguendi sunt.

pientiſſimi circa religionem cultumque Deorum inter omnes gentes haberentur. Id quod probat oraculum vetus a IVSTINO [z] et EVSEBIO [a] relatum, his verbis:

Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον ἠδ' ἄρ' ἑβραῖοι
Αὐτογένητον ἄνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἁγνῶς.
Soli Chaldaei ſapientiam ſortiti ſunt, et Hebraei,
Pure colentes Deum regem per ſe genitum.

Quod ſi vero ipſa Chaldaeorum religio conſideretur, vaniſſimis ſuperſtitionibus corrupta, et abominanda idololatria plena apparebit. Id nos ſacrae literae docent [b], quae Abrahamum ideo ex Chaldaea euocatum referunt, quem ante hanc vocationem ſuperſtitionibus patriis corruptum, et diuina demum vocatione his ſordibus ereptum nonnulli [c] contendunt. Illud certum eſt, Chaldaeorum religionem, Arabum ſuperſtitionibus maxime affinem fuiſſe [d] ſiue Arabum colonia fuerint, quod quibusdam placet [e], ſiue inde ſua petierunt, hosque opinionum de rebus diuinis auctores habuerint: Arabum vero vetuſtiſſimorum, de diuinis ſententias ſuperſtitione et idololatria omnes fere nationes ſuperaſſe, ſuo loco probabitur. Ex his vero facile colligi poteſt, quae eruditionis, vel ſi mauis, ſapientiae ratio apud hos homines fuerit. Antiquiſſima enim gentium vetuſtiſſimarum hiſtoria edocemur, ſacerdotes, pontifices, cultusque diuini miniſtros, apud Aſſyrios, Perſas, Aegyptios, Arabes, Aethiopas, immo apud Gallos quoque, Britannos, Germanos atque Scythas, nec non apud Hetruſcos fuiſſe homines calliditſſimos, qui religione ad nutum imperantis vtebantur, ad ducendam plebem, quo ille vellet; eos itaque publicae deceptionis et impoſturarum ſacrarum auctores merito nominaueris [f]. Nec putamus haec adeo ignorata eſſe lectori, vt operoſe ex omnium gentium hiſtoria res notiſſima probari opus habeat. Nos inſtituti memores de Chaldaeis haec recte dici, inde probamus, quod DIODORO SICVLO referente [g], diuinatione futura praedicere, ac auguriis ſacris, et incantationibus mala auertere ab hominibus et bona afferre, auguria inſuper ſomniaque et prodigia interpretari conſueuerint. Cuius exempla paſſim in hiſtoria ſacra et profana occurrunt. Refert enim hiſtoria DANIELIS [h],

z) In Par. ad gent. p. m. 12. ed. Pariſ.
a) Demonſtr. Euang. L. III.
b) Ioſ. XXIV, 2.
c) Ex veteribus PHILO et MAIMONIDES, ex recentioribus multi. vid. CHEMNIT. Exam. Conc. Trid. P. I. pag. 134. aliter tamen IOSEPHVS antiq. L. I. c. 7. et Iudaeorum plerique quorum, vt et Graecorum hac de re fabulas collegit FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 336 ſeqq. et quos nominat.
d) Conferendus SPENCERVS de LL. Hebr. ritual. L. II. c. I. p. 280 ſeqq. OWENVS Theologum. L. III. c. 4. §. 8. p. 184. DE BEAVSOBRE l. c.
e) Conf. PERIZONIVS in Orig. Babyl. c. IV. VITRINGA ad Ieſ. XIII. XXIII. IO. FR. SCHROEER. in Imperio Babylonis et Nili. §. 13 ſeqq. p. 44 ſeqq.
f) Conf. cl. WACHTERVS Elucidar. Cabbaliſt. p. 6.
g) loc. cit.
h) c. II, 1 ſeqq. conferendus locus IES. XLIV, 36. et quae doctiſſimus VITRINGA ad h. l. erudite monuit.

rege somnio diuinitus immisso turbatum conuocauisse hariolos, et astrologos, et praestigiatores, et Chaldaeos, ad interpretandam somnii significationem; nihil tamen eos potuisse. Eos vero incantamentis non sidera tantum, sed et ipsos Deos in obsequium trahere posse, sibi et aliis persuasisse, memorabili exemplo Marci Antonini, in angustias cum exercitu redacti, et siti fere enecati, miraculoso vero imbre liberati probatur, quam liberationem gentiles carminibus Chaldaeorum adscripsere. Inde CLAVDIANVS [i]

Chaldaea mago seu carmina ritu
Armauere Deos: seu, quod reor, omne tonantis
Obsequium Marci mores potuere mereri.

Et hinc, referente LAMPRIDIO [k], *cum Marcomanis bellum inferre vellet, quos Antoninus pulcherrime profligauerat, dictum est a quibusdam per Chaldaeos ac Magos Antoninum Marcum id egisse, vt Marcomani populo Romano semper essent deuoti atque amici, idque factum carminibus et consecratione* [l]. Plura in re satis nota non cumulamus, sufficiunt enim haec, vt discamus, magnos impostores fuisse Chaldaeorum sapientes, suamque eos ad hunc vnum scopum eruditionem traduxisse, vt populo imponerent, et religionis freno compescerent. Non mirandum itaque Chaldaeos fauore regum suorum vsos fuisse nomenque sortitos esse celeberrimum [m], quanta enim in existimatione sacerdotes et religionis antistites apud omnes gentes semper fuerint, historia vetus innumeris testatur exemplis.

Diuinatio ex sideribus.

§. IV. II. Nihil vero in hac arte Chaldaeorum, (sapientiae nomen enim non meretur) antiquum magis atque prius, quam futura praedicere, et fatorum nexum curioso hominum explicare animo [n]. Ita enim cum humano animo comparatum est, vt in futurorum fatorum seriem inspicere, et quae sibi euentura optat, praescire gaudeat: imprimis vero orientis populos hac curiositate in furias saepe dolis sacerdotum atque vatum actos constat. Vt vero imposturae inde nectendae frenisque in seruitium principis pro populo struendis auctoritas fidesque accederet, et reuerentia quoque tribueretur, animusque superstitione in obsequium regis mitesceret, siderum obseruationes, et astrologia ab initio regni Assyrii exculta, in subsidium vocata sunt. Etsi enim exigua eorum

i) In VI. Consul. Honor.

k) In Heliogabalo c. 9.

l) Etsi vero hanc superstitionem a se alienam esse ipse Marcus in libris de se ipso L. I., §. 6. asserit; certum tamen est, Arnuphim magum in exercitu imperatoris fuisse, vnde facile colligi potest, ad militum animos capiendos illum inter exercitum seruatum fuisse. Certe quas illi homines artes iactauerint, inde discere licet.

m) Existimationem Chaldaeorum et sapientiae famam praecipue propter ceremoniarum et diuini cultus scientiam percrebuisse obseruauit iam RHODIGINVS Antiq. Lect. L. XVI. c. 4. p. 590.

n) DIODORVS l. c.

eorum notitia in rebus coeleſtibus et ſidereis ſine dubio fuit, fidem ea de re facientibus obſeruationibus ſequentium temporum, quae aſtronomiae ſcientiam tum demum rudimentis ſuis eripuerunt: certum tamen eſt, et vnanimi veterum teſtimonio conſtat, Chaldaeos non proprio tantum Marte in ſiderum curſus inquiſiuiſſe [o], et inter gentes omnes, ſi non primos, certe inter primos fuiſſe, qui ad motus curſusque aſtrorum attenderunt [p]; ſed et regio ſtipendio enutritos omnibusque muneribus ſolutos [q], aſtrorum contemplationibus in patentiſſimis Babyloniae campis vacauiſſe [r]. Inde factum vt, quod primo nationis inter Aſſyrios peculiaris moxque ſectae nomen erat [s], tandem artis fieret vocabulum, et Chaldaeus, idem diceret, quod Aſtrologus [t]. Nec dubium quidem eſt, varias de ſiderum curſu, et configurationibus obſeruationes collegiſſe, quas laterculis inſcriptas Calliſthenem Babylone inueniſſe et ad Ariſtotelem miſiſſe ſupra memorauimus: adhibita tamen omnis illa ſideralis eruditio ad aſtrologiae apoteleſmaticae et iudiciariae auctoritatem ſtabiliendam. Quod qua ratione ab his hominibus factum ſit, quasque rationes inierint, vt in erigendis thematibus genethliacis, praedicendis tempeſtatibus, reſerandisque futurorum nexibus, fidem inuenirent, luculenter ediſſerit SEXTVS EMPIRICVS [u], et poſtea quoque dicetur. Hanc artem, is ait, *σεμνοτέροις κοσμοῦντες ὀνόμασιν οἱ Χαλδαῖοι, Μαθηματικοὺς καὶ Ἀστρολόγους σφᾶς αὐτοὺς ἀναγορεύουσιν· ποικίλως μὲν ἐπηρεάζοντες τῷ βίῳ, μεγάλην δὲ ἡμῖν ἐπιτειχίζοντες δεισιδαιμονίαν, μηδὲν δὲ ἐπιτρέποντες κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐνεργεῖν*, *magnificis ornantes elogiis et nominibus, ſeipſos Mathematicos appellant atque Aſtrologos, vitae humanae multis modis non paruam afferentes iniuriam et in nobis magnam ſtruentes ſuperſtitionem, neque quicquam permittentes agere ex recta ratione.* Eadem Fauorinus apud GELLIVM [x] et STRABO quoque teſtantur. Et hinc factum eſt, vt arti leuiſſimae et vaniſſimae nomen a primis eius cultoribus

o) PHILO de ſomn. Opp. p. 573. CICERO de diu. L. I. STRABO L. XV.

p) Vetus inde controuerſia, an aſtrologiam Aſſyrii et Chaldaei ab Aegyptiis didicerint vel Aegyptii ab his, edocti forte ab Abrahamo. Argumenta quae pro Aegyptiis faciunt in compendio enarrauit MATTH. RADERVS et IO. FREINSHEMIVS ad CVRTIVM IV. 10. 4. quae Aſſyriis inuentionis gloriam vindicant. G. I. VOSSIVS de ſcientiis mathemat. c. XXX. §. 5. p. 129 ſeq. quos vide.

q) ARRIAN. Exped. Alex. VII. 16.

r) Principio Aſſyrii, vt ab vltimis auctoribus repetam, propter planitiem magnitudinemque regionum, quas incolebant, cum coelum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, traiectiones motusque ſtellarum obſeruauerunt. CICERO de diuinat. L. I. conf. STRABO L. VI.

s) Contradixiſſe enim ex Babyloniis alios vaniſſimae Chaldaeorum ſectae et STRABO l. c. auctor eſt, et LVCRETIVS L. V. canens. Vt Babylonica Chaldaeam doctrina refutans aſtrologorum artem contra conuincere tendit. conf. VOSSIVS de theol. gent. L. II. c. 47. p. m. 563.

t) Conf. NIC. FVLLERVS Miſc. SS. L. I. c. 16. p. m. 110 ſeqq. edit. Londin.

u) Lib. V. ſ. 2. p. 338. ed. Fabric.

x) Lib. XIV. c. 1. qui de origine huius philoſophiae Chaldaicae eleganter: id praeſtigiarum atque offuciarum genus commentos eſſe homines aeruſcatores, et cibum quaeſtumque ex mendaciis captantes, atque eos, quoniam viderent, terrena quaedam inter homines ſita, coeleſtium rerum ſenſu atque ductu moueri, inde crediſſe, omnia rerum humanarum et parua et maxima, tanquam ſtellis atque ſideribus euincta duci et regi.

bus haereret, et Chaldaei dicerentur astrologi, qui huic genti originem minime debebant, sed in Chaldaica tantum praedicendi ex astris scientia periti videri volebant [y]. Quorum tamen impostura et deceptrices artes ita publicis speciminibus confusae et in pudorem datae euiluerunt, vt M. Popillio Laenate et Cneio Calpurnio Coss. C. Cornelius Hispallus praetor edicto *Chaldaeos intra decimum diem abire ex vrbe atque Italia iuberet, leuibus atque ineptis ingeniis, fallaci siderum interpretatione, quaestuosam, mendaciis suis caliginem iniicientes* [z]. Nec id apud Romanos [a] tantum factum, apud quos Pomponio et Rufo Coss. SC. Mathematicis, Chaldaeis et ariolis aqua et igni interdictum est [b]; sed ipse Alexander M. referente DIODORO [c], primum quidem aliqua reuerentia erga Chaldaeos ductus postquam Anaxarchum philosophum audiuisset, sic fuit immutatus animo, *ὥστε καταφρονῆσαι μὲν πάσης μαντικῆς, μάλιστα δὲ τῆς παρὰ Χαλδαίοις προτιμωμένης, vt omne diuinationis genus, maxime vero illud, quod apud Chaldaeos in pretio est, contemserit.* Et ex his dictis iudicium fieri potest, num Chaldaei nomen sapientis vel philosophi meruerint, nec ne? Sane si cum veritatis ad felicitatem consequendam comparatae studio impostura confundenda non est, Chaldaei quoque ex philosophorum veri nominis numero eiiciendi sunt, vel primis tantum philosophiam degustasse labris censendi [d].

Traditio parentum ad filios.

§. V. Possunt haec sufficere, ad demonstrandam veteris philosophiae Chaldaicae indolem iis, quibus animus antiquitatis praeiudicio fascinatus non est: vt tamen accuratius eius malesanam conditionem inspiciamus, obseruandum est III. constitisse philosophiam Chaldaeorum non in libero et cauto rerum diuinarum et humanarum examine ad principia rationis adhibito, sed in nuda traditionum a parentibus acceptarum propagatione ad posteritatem, quae maiorum placita summa cum reuerentia accipiebat. Non hic argumenta assertorum allata, non rationes expensae, non dubia allata, non difficultates sublatae sunt, et ita per trutinata et ponderata rerum momenta ad veritatis cognitionem itum est; sed alia prorsus via electa, et admissum sine examine pro vero, quicquid praecepti instar iniungebat maiorum reuerentia. Quod quidem ita asserit DIODORVS SICVLVS [e], vt Chaldaeos laudandos existimet, *qui quoniam parentibus vtuntur magistris, plenius omnia discant et iis, quae docentur, maiorem fidem habeant*: quibus postponit Graecos, *qui non parentum doctrinam imitantur, sed ipsi sua sponte in disciplinarum studia pro libitu incumbunt, et de maximis scientiis inter se altercantes, dum nouis semper opinionibus student, incertos discipulos reddunt, animumque eorum* per

y) Vid. VOSSIVS de scient. math. pag. 129. FVLLER. l. c. STANLEIVS Histor. philos. P. XIII. s. I. c. 7. p. 1119.

z) VALER. MAXIMVS L. I. c. 3.

a) Vid. DIO in hist. Aug. SVETON. in Tib. et Vitellio. LIPSIVS Excurs. ad Tacit. Annal. II. 32. p. 785.

b) Vid. PITHOEI Collatio legum Mosaic. et Rom. tit. 15.

c) Lib. XVII. p. 622.

d) RHODIGIN. l. c.

e) l. c.

per omnem vitam dubium, nulla certa ſententia, errare compellunt: nihil tamen horum prudenti rerumque intelligenti lectori perſuadebit, quippe quae ita ſe habent, vt omnem prorſus ſanae philoſophiae rationem corrumpant. Non enim ad verum philoſophum illud tantum requiritur, vt veritatis a ſe inuentae et detectae ſummam exponat, ſed oportet quoque rationes addere, quibus aſſertorum certitudo conſtet, ſine quibus philoſophi nomine nemo dignus eſt. Et quot, quaeſo, per hanc traditionis viam, reiecto examine, irrepent, errores? quanta ſubnaſcentur ſupponendarum falſarum opinionum pericula? quam caecus efformandus eſt animus? quantumque augendae et ad perfectiorem cognitionem perducendae veritati ponitur impedimentum? Vnde vel hoc ſolo nomine philoſophia Chaldaea, et omnis fere barbarica, quod traditiua fuit, nomen atque dignitatem verae philoſophiae tueri nequit. Neque tamen id mirandum eſt. Cum enim ad decipiendum ducendumque ex lubitu populum tota Chaldaeorum ſapientia, tantis encomiis celebrata collinearet, non potuit aliud eius fundamentum exponi, darique ratio alia, praeter emolumentum et voluntatem eorum, quorum intererat, ita vel aliter ſtatui, vel in patriis erroribus et praeiudiciis detineri. Verum haec myſteria erant, paucis propalanda et non initiatis ſedulo abſcondenda, quod aliter fieri non potuit, niſi, vt pulſa omni examinandi licentia illud ſacroſanctum reciperetur, et ad poſteros propagaretur, quicquid ad rerum ſacrarum et publicarum gubernacula ſedentibus ſtatuere populoque perſuadere e re ſua videbatur. Quod vt omni philoſophiae barbaricae commune eſt, ita hic ſemel indicari neceſſe fuit, vt de eius conditione accuratum iudicium fieri, et falſae ſapientiae larua detrahi poſſit.

§. VI. Accedit IV. magnum, quod a Chaldaeis adhibitum fuit, ſtudium, dogmata ſua celandi, et non niſi initiatis, vel qui ex ſua familia et domeſtici erant, reuelandi, quod tantopere verae philoſophiae contrarium eſt, et cum ſerio veritatem non tantum cognoſcendi, verum etiam propagandi ſtudio conſiſtere nequit. Refert enim DIODORVS, non omnes promiſcue docuiſſe, more Graecorum, ſed intra certas familias ſe continuiſſe, quae id nominis peculiari iure obtinebant, ita vt filius eam a patre ſcientiam acciperet, ſicque arcana ratione placita Chaldaica propagarentur. Acceſſit praeter illa methodus proponendi ſymbolica et aenigmatica, quae placita gentis miris inuolucris tegebat, et arcanum ita tradendi modum reddebat difficillimum: id quod Chaldaei quidem cum omnibus vetuſtiſſimis populis commune habuerunt, quibus nihil ſolennius fuit, quam ſacra dogmata impenetrabili allegoriarum et ſymbolorum velo obducere: parum tamen inde commendantur, cum ſupra euictum ſit, iſtam rationem philoſophandi veritati vehementer eſſe inimicam. Nemo tamen hoc mirabitur, qui cogitauerit, quod ſupra monuimus, ad arcana imperii eiusmodi philoſophantium genera pertinuiſſe, et religionis cuſtodes fuiſſe, quam

Studium celandi dogmata, et diſciplinae arcanae.

f) loc. cit.

quam ita effingerent, vt ratio ſtatus imperantis requirebat. Nam ad hunc ſcopum obtinendum omnia obſcuranda tantisque nebulis obducenda erant, vt pro lubitu, et prout gentis, imperantis, vel etiam ſacerdotum commoda efflagitarent, allegoriae beneficio poſſent mutari, neque tamen ſubodorari fraudem populus ad obſequium prorſus coecum aſſueſactus, qui ſimplici impoſtorum aſſerto, tanquam diuinis eloquiis fidem habebat. Quod eleganter perſtrinxit IVVENALIS his verbis [g].

Chaldaeis ſed maior erit fiducia: quicquid
Dixerit aſtrologus, credent a fonte relatum
Ammonis, quoniam Delphis oracula ceſſant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.

Chaldaeorum eruditio philoſophiae nomine indigna.

§. VII. Patet ex his, quae larga manu attulimus, tales fuiſſe Chaldaeorum ſapientes, quos ex philoſophorum numero merito eiiciet, quisquis philoſophiae pretium ſtatuere nouit. Quicquid enim eruditionis, quam more temporis ſui atque gentis ipſis non denegamus, apud eos floruit, ſuperſtitionem religione peſſime abuſam, vanamque et ad impoſturam adhibitam artem ſapit. Obiicient quidem, qui antiquiſſimorum temporum veneratione ducuntur nimia, laudes atque famam, quam Chaldaei per omnes fere terras obtinuere, ita vt Chaldaeis omnis eruditionis genus paſſim tribuatur, et HESYCHIO, interprete [h], Chaldaei ſint γένος Μάγων πάντα γινωσκόντων, genus Magorum omnium diſciplinarum peritorum: Obiicient PHILONEM [i] aſſerentem, *mentem Chaldaica diſciplina inſtructam diſſerentem in mundo de rebus naturalibus, et iis, quae in ſublimi fiunt, efficaces obequitare potentias, tanquam cauſas; et ſimul atque Chaldaico inſtituto, quaſi transfuga migrauit agnoſcere ſe euehi et gubernari a vectore cuius viſionem percepit.* Nihil tamen omne illud ad ſtabiliendam Chaldaeorum philoſophiam facit. Non negari quidem poteſt, inter orientis populos magnam fuiſſe eruditionis Chaldaicae laudem, verum illa ex eo potiſſimum fonte profluxit, quod viderent homines a veritatis propriis meditationibus inquirendae labore alieniores, et ad admiranda πατροπαράδοια a pueritia aſſuefacti, reges atque principes, quorum in hoc hominum genere conſeruando magnum verſabatur commodum, illos magni facere, publicorumque onerum et vectigalium immunitatem, victum praeterea et honorem concedere: obſcuro itaque allegoriae velo eorum dogmata audientes non tamen intelligentes, in coelum euehebant, quae aſſequi non poterant, magnamque dictis obſcuriſſimis ſapientiam adſcribebant:

Omnia enim ſtolidi magis admirantur amantque
Inuerſis quae ſub verbis latitantia cernunt [k].

Philo

g) Satyr. VI. v. 552 ſeqq.
h) V. Χαλδαῖος, LAERT. in prooem.
i) De nominum mutatione p. 1046.
k) LVCRETIVS L. I. conf. cel. WERENFELSIVS de Logomach. erudit. c. VI. Opp. p. 520. 595. Recte et ex vero TACITVS

Philo vero, ineptiarum Pythagorico-Platonicarum egregius magiſter, ſuae ſectae praeiudicio, Chaldaica Zoroaſtrea, Hermetica, Orphica eſſe, quaecunque ſomniabat, manifeſte ſuas nugas Chaldaeis ſine calculo adſcripſit non magis audiendus, quam cum Abrahamum eiusdem Chaldaicae, ſiue Pythagoricae potius inſaniae doctorem putat, vel Moſen Platonica loquentem et praecipientem inducit. Abiiciendum itaque hoc praeiudicium eſt, nec magnifice de hominibus ſentiendum, qui praeter antiquitatis nomen nihil habuere admiratione dignum, et in propaganda falſa religione et iuuandis imperantium artibus omnes fere conatus et labores ſuos poſuerunt. Quod cum viderit doctus hiſtoriae philoſophicae criticae auctor [l], miretur aliquis, viſos ipſi eſſe hos homines ingenii excelſi animique minime mercenarii, eruditionis diuinae, natos inter media eruditionis lumina, qui a curis huius vitae vacui, omnem ſapientiae curam impenderunt. Qua ratione enim, veritatis ſtudium ſecundum voluntatem imperantium, non ſecundum rei circumſtantias inſtitutum, philoſophiae nomen merebitur? qua ratione magnorum ingeniorum famam et celebritatem tuebuntur, apud quos poſt Deum memoria res erat omnium ſanctiſſima, et maxime venerabilis, qua ſine examine a parentibus tradita et admiſſa conſeruabantur? Tales enim hos philoſophos fuiſſe, vir doctus concedit. Adeo multum differt, egregiis verborum lenociniis facta veterum ſtudiorum deſcriptio, a critica eruditionis antiquae hiſtoria, quae non referre tantum obiter, ſed expendere quoque debet, quae a veteribus et qua ratione dicantur.

Nobis non licet eſſe tam diſertis
Qui Muſas colimus ſeueriores.

Verum haec obiter monuiſſe ſufficiat, ne auctoritas elegantis libelli apud imperitos dictis obſtet.

§. VIII. Quemadmodum vero inter Babylonios eruditi, ſiue σοφοὶ, a populo diſtincti erant, Chaldaeorumque nomine peculiari e regione petito inſigniebantur, voce πολυσήμῳ cum aliis, quas habet, ſignificationibus non confundenda: ita inter ſe ſectis quoque et opinionibus differebant. Opponit quidem et praefert Graecis Chaldaeos ideo DIODORVS [m], *quod barbari iisdem ſemper inhaerentes, quae a parentibus acceperunt, firmiter ſingula percipiant, et miſſa nouandi cupiditate in iisdem perſeuerent doctrinis; Graeci vero ex arte lucrum captantes nouas condant ſectas, et de maximis theorematibus diſceptantes, faciant, vt diſcipuli dubitent, animique eorum per totam vitam fluctuent, nec vlli rei aſſentiri queant.* Non tamen id eo rapiendum eſt, quaſi nullas habuerint inter ſe *Sectae Chaldaeorum.*

CITVS in Agricola c. XXX. Omne ignotum pro magnifico eſt. conf. Otium Vindel. Mel. I. p. 102 ſeq.

l) Hiſtoire critique de la philoſophie T. I. L. I. ch. 1. §. 2. p. 14. qui etiam, dum §. 4. p. 16. horum hominum methodum allegoricam laudat, manifeſte prodit, ſe ad verae philoſophiae characteres non attendiſſe.

m) l. c.

se sectas Chaldaei, opinionibus et dogmatibus differentes, sed de modo docendi propagandique doctrinas suas intelligendum est, qui ita instituebatur, vt quod cuiuslibet sectae conditori placuisset, a sectatoribus constanter teneretur, filiique traditionibus patrum firmiter adhaererent, nec ad alia sectae alterius placita deficerent[n]. Sectas enim inter Chaldaeos fuisse STRABO diserte testatur[o], *complures*, scribens, *eorum iisdem de rebus, vt in sectarum fieri solet diuersitate aliter atque aliter statuisse:* item, *fuisse inter eos, qui e natalibus hominum euentura iis vaticinari se profiterentur, a ceteris non probatos.* Ex quibus verbis colligere licet, genethliacorum peculiarem fuisse sectam hosque non probauisse, qui alia via vaticinandi artem suscipiendam esse statuerent. Narrant porro PLINIVS[p] et STRABO[q] in diuersis Assyrii regni regionibus et praecipuis vrbibus peculiares fuisse scholas, Hippareni, vrbe Mesopotamiae, vnde Hipparenorum secta; Babylone, vnde Babylonii; Orchoës Chaldaeorum oppido, vnde Orcheni; Borsippes, alia Babyloniae vrbe Apollini et Dianae, quod ferunt sacra, vnde Borsippeni dicti sunt. Neque has loco tantum et collegiis, in his vrbibus a regibus erectis, distinctas sectas fuisse probabile est, PLINIVS enim diserte Orchenos *tertiam Chaldaeorum doctrinam* vocat, innuens dogmatibus fuisse diuersos: an vero duae sectae Orchenorum et Borsippenorum in erroris luto de principiis ἀντιπάλοις bono et malo haeserint, inque hoc orientis dogmate a se dissenserint, quod vir quidam doctissimus[r] coniicit, non facile equidem quis dixerit. Falli enim SALMASIVM[s], qui Orchenos dictos putat, quasi אור כהניא sacerdotes lucis siue ignis, quod cultu diuino, more Persico, ignem prosequerentur, inde constat, quod ex adductis veterum locis luculenter patet, ab vrbibus, vbi sedem fixerant, has scholas Chaldaeorum philosophorum nomen accepisse, Orchenosque dictos ab Orcha siue Orchoë. Fabulae enim Iudaeorum et Muhamedanorum de Abrahamo in Vr (quam cum Orchoë eandem faciunt viri quidam docti[t]) in ignem ob denegatum igni cultum coniecto et seruato merito explodun-tur[u]; et euincendum prius est, in regno Babylonico ante Persarum imperium ignis cultum viguisse. Aliam vero eruditorum Chaldaeorum distinctionem exhibet vaticiniorum DANIELIS liber[w], vbi variae nobis sectae narrantur, חרטמים, אשפים, מכשפים et כשרים, inter quos vltimi Chaldaei sunt, quo nomine, quid significetur supra iam expositum est. Quid vero per tria priora genera intelligatur, interpretibus non aeque constat.

n) Conf. STANLEIVS Hist. philos. P. XV. p. 1120.

o) L. XVI. p. 509.

p) Hist. nat. L. VI. c. 26.

q) Lib. XVI. p. 509.

r) S. Reu. IO. CHRIST. WOLFIVS in Manichaeismo ante Manichaeos §. VII. p. 47.

s) In praef. libri de annis climactericis.

t) HYDE de relig. vet. Pers. c. II. p. 75. praeeunte VOSSIO de idololatria L. II. c. 64. p. m. 648.

u) HYDE l. c. p. 44. 71. VOSSIVS l. c. HEIDEGGER. Hist. patr. P. II. ex. I. p. 25. FABRICIVS Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 344.

w) I, 20. II, 2 27. IV, 4.

ſtat. Si enim Iudaeos conſulimus, Hhartumim ſunt magi rerum naturalium periti, vel qui theoreticam ſcientiam colebant; Aſchaphim, qui ſcientiam actiuam colebant, vel etiam ſapientes ac pii; qui allegorico dicendi genere myſticam ſapientiam docebant; licet et alii medicos hic vel aſtrologos intelligant; Mechaſchephim, reuelatores vel praeſtigiatores, qui artibus illicitis futura praedicebant. Rationes huius explicationis non addimus; leue enim eorum pondus eſt, a ſolis ſcilicet etymologiis deſumtum: legi vero poſſunt, apud STANLEIVM [x], GEIERVM [y], BVDDEVM [z] aliosque. Nos ponderatis omnibus circumſtantiis nihil hac de re certi dici poſſe putamus; et haec pleraque praeiudiciis interpretum niti exiſtimamus; qui, prout Chaldaicam ſapientiam animo conceperunt, ita voces ignotas in ſuas partes rapuerunt. Hoc ex ſupra dictis manifeſtum eſt, et ex ipſo quoque ſacro textu patet, fuiſſe omnes has ſectas circa vanas et malas artes atque praeſtigias occupatas, et aperte falſum praeiudicium prodere, qui philoſophiam theoreticam, practicam et myſticam ab iis cultam contendunt: etſi praefracte negare nolimus, eos ſcientiae ſpeciem conciliata nugis ſuis auctoritate prae ſe tuliſſe, et eruditorum principes fuiſſe habitos. Nec multum certiora ſunt, quae ex alio Scripturae S. loco apud IESAIAM vatem [a] de excidio regni Babylonici vaticinantem de his Babyloniorum ſectis dicuntur. Ait vir ſanctus, DEI nomine: *Ego is ſum, qui irrita facit ſigna vatum, et diuinos inſanos reddit, qui ſapientes retrorſum agit, et ſcientiam eorum infatuat.* Putat enim eruditiſſimus CAMPEGIVS VITRINGA [b], בדים ſignificari homines vitam agentes ſolitariam, ſeque commercio publico ſubducentes, et vacantes contemplationi rerum diuinarum: eosdemque eſſe, qui recentiore vſu vocis Chaldaei dicuntur, quod nomen cum olim eſſet gentis, et hoc ſolo ſenſu occurrat apud ſcriptores ſacros, qui ante exilium Babylonicum vixerunt, poſt modum vſurpari coepit, de ſophis illius gentis, qui rerum diuinarum et ſcientiae futurorum ſtudium profitebantur, et publicis muneribus ſoluti huic ſoli contemplationi, praecipue vero aſtrologiae iudiciariae vacabant, et ex ea fata gentium et hominum definiebant. קוסמים Diuinos, ſiue diuinatores ſpeciem feciſſe ſectae, quae ex commercio cum daemone aut ſpiritibus defunctorum eandem futurorum praenotionem iactabat, et DIODORO teſte, expiationibus, ſacrificiis, et aliis quibusdam incantamentis futura praenoſcebat, et mala auerruncabat. חכמים Sapientes eſſe vates politicos, homines in ſchola mundi dextre verſatos, ingenii ϛοχαϛικῦ acumine praeditos, longo rerum vſu et experientia exercitatos, conſiliarios regis, qui absque ſubſidio τῆς μαντικῆς de futurorum euentibus ex his ipſis principiis ſolebant praeſumere. Quae ſapientum Chaldaicorum explicatio ingenioſa quidem eſt, textuique ſatis apte reſpondet, vnde tamen probetur, praeter generalem eruditionis Chaldaicae notitiam, quae tamen apud Diodorum

x) Hiſt. phil. P. XIII. c. 10. p. 1120.
y) Com. ad l. c. Danielis p. 102 ſeqq.
z) Hiſtor. Eccl. V. T. T. II. Per. II. Sect. V. §. 13. p. 867.
a) Cap. XLIV, 26.
b) Ad h. l. T. II. p. m. 573 ſeq.

dorum in sectas non diuiditur, non habet: in eo tamen melior est, interpretamentis Iudaicis, quod omnem Chaldaeorum sapientiam in religionis cultu, astrologia et diuinatione constitisse, et ex his vanissimis artibus omnem eruditionem gentis conflatam fuisse recte statuit. Nec certiora nos dare audemus, coniecturasque nostras de his sectis orbi erudito obtrudere, quae eadem facilitate negantur et destruuntur, qua affirmantur, et exstruuntur. Illud vnum probabile iudicamus, ea, quae de physica Chaldaeorum scientia traduntur, non ad rerum naturalium cognitionem, sed ad magicam herbarum et lapidum notitiam referenda esse. Tales enim libri physici, Zoroastri apud Chaldaeos tribuebantur, quos saepius citat PLINIVS [c]: et hanc naturalis scientiae partem, quae magiae inseruit, a Chaldaeis Democritum edoctum esse illis placuit, qui tales libros philosopho in sanis naturae contemplationibus versatissimo supponere ausi sunt [d]. Etsi enim hi libri suppositi sunt atque ficti, patet tamen inde, recteque infertur, apud Chaldaeos Persasque eiusmodi praeposterum naturae studium artibus malis inseruiens viguisse: id quod tota eruditionis Chaldaicae facies confirmat. Noster hic est cl. CLERICVS [e].

Conditor philosophiae Chaldaicae Zoroaster,

§. IX. Chaldaicae philosophiae auctor atque conditor Zoroaster magno veterum consensu dicitur. Quo maior vero eius fama, eo incertior et insuperabilibus difficultatibus subiecta historia: de quo, recte monente cel. FABRICIO [f], *tam multa et pugnantia inter se traduntur, vt illa diiudicare* (addimus, vel enarrare solum) *atque reuocare ad examen, res maioris sit operae, quam pretii.* Etsi vero multam viri docti, qui recentiori aetate in res Zoroastris inquisiuerunt, et in his imprimis, qui

cuius historia incertissima et obscurissima.

peculiari tractatione hoc egerunt, FRANCISCVS PATRICIVS [g], IOANNES IESSENIVS [h], HENRICVS VRSINVS [i] et qui reliquos eruditione, et copia vicit, THOMAS HYDE [k], lucem afferre obscurissimae Zoroastris historiae conati sunt [l], fatebitur tamen, quisquis tempus in hoc argumento enodando consumere non subterfugiet, post difficillimum omnium circumstantiarum examen, nihil afferri posse, quod veritatis cupidum satiare, et aliqua certitudinis, vel saltem probabilitatis specie historiam Zoroastris explicare queat: id quod ingenue fassi sunt viri docti [m]; et quidem recte. Nam et hoc momentum in historia philosophi-

ca

c) PLINIVS L. XXXVII. c. 10.

d) Videndus prae ceteris PLINIVS Histor. nat. L. XXX. c. 1. vbi magiae historiam pandit. Plura de his Democrito suppositis libris suo loco afferentur.

e) Indic. in H. Phil. Or. STANLEII v. Physicus. conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 246. 247.

f) l. c. p. 243.

g) Qui peculiarem dissertationem de Zoroastre praemisit oraculis eius a se editis.

h) In Zoroastre, vid. Act. Erud. Lat. Suppl. T. II. p. 469. Act. Phil. Vol. II. p. 183.

i) Qui doctum sed hodie rarius obuium librum de Zoroastre, Hermete Trismegisto et Sanchuniatone edidit Norimb. 1661. 8.

k) In Historia religionis veterum Persarum Oxon. 1700. 4.

l) Alios de Zoroastre scriptores laudant Acta Philos. Vol. II. p. 183.

m) BAYLE Dict. Tom. IV. tit. Zoroastre p. 655.

ca habet, noſſe, quae ſciri nequeant, et quae incerta ſint atque dubia, a certis diſtinguere. Vnde exorandus nobis lector eſt, vt patienter ferat, ſi non niſi coniecturas et opiniones eruditorum afferimus in medium, et ipſe incertus a nobis dimittitur: melius enim eſſe putamus, incertitudinis rationes exponere, quam leues coniecturas pro veritatibus certis obtrudere. Nec mirandae quoque hae tenebrae, tanta enim canitie grauis eſt Zoroaſtris hiſtoria, quam a primis humani generis generationibus poſt diluuium multi repetunt, tantusque monumentorum, vnde hauriri notitia dē Zoroaſtre debet, defectus et penuria, vt non poſſint non omnia, quae de celeberrimo hoc philoſophiae orientalis conditore dicuntur, eſſe incertiſſima. Accedit, pleraque, quae nobis narrantur, vel a Graecis profecta eſſe, qui inſulſo praeiudicio, orientalem eruditionem ſuae fuiſſe ſimilem religionemque illorum populorum cum ſua poſſe comparari, occupati, in referendis orientalium gentium rebus, quae ad religionem et eruditionem ſpectant, miſere coecutiuerunt: vel deberi Perſarum quidem, ſiue Arabum potius teſtimoniis, qui domeſtica eaque antiquiſſima monumenta iactantius crepantes, mira de Zoroaſtre, fiducia huic populo ſolenni, referunt; longiſſime tamen ab antiquiſſimis iſtis temporibus non remoti tantum ſunt, ſed et illis placitis et religione diſſimiles, et in effingendis vetuſtiſſimis monumentis fabuliſque ad conciliandam ſuae genti auctoritatem, foecundiſſimi; vixeruntque eo tempore, quo quidlibet audendi, fingendi nugandique libera et aequa poteſtas fuit: vnde quam fidem mereantur, facile rationes iniri poſſunt. Nec aliud porro de Zoroaſtre euenit, quam quod de omnibus artium et ſcientiarum inuentoribus eueniſſe indubitata veterum monumenta teſtantur. Scilicet fabulis pleraque inuoluta ſunt, et ita obſcurata, vt verae circumſtantiae cognoſci et ad liquidum deduci nonqueant. Cuius rei multiplex ratio atque cauſſa eſt. Viuebant magni illi viri illis temporibus, quibus magna ignorantia premebantur gentium pleraeque: has ex ruditate eripere, et ad vſum rationis moresque humanos traducere ſatagebant, in hoc operam ponebant ſuam, vt introducta religione, et artibus atque ſcientiis ingenia ad humanitatem aſſuefacta miteſcerent, ſocietates felicius coirent, imperia obſequio firmarentur, gentium incrementa laetius exſurgerent. Ita vero magnis beneficiis populos ſibi deuinciebant, qui, vt erant ſuperſtitione correpti, viros hos, diuinas ad faciendam ſibi fidem et auctoritatem conciliandam prae ſe ferentes origines, ad aſtra extulerunt, resque eorum ita poſteritati tradiderunt, vt maiora humanis ingeniis feciſſe, altiorique origine fuiſſe viderentur, hincque tota eorum hiſtoria fabulis incredibilibus conſpurcata eſt. Nec deerant homines aſtuti, qui commodis, quae ex hac populorum manſuefactione in rem publicam, et in ſua emolumenta redundabant, permoti paria audebant, et vt nomen ſibi atque fidem conciliarent, vetuſtiſſimorum heroum nomina ſibi arrogabant, ſcriptis ſuis eorum nomina praefigebant, ſicque canis temporibus recentiorum temporum foetus callidiſſimo conſilio ſuppo-

Cauſſae incertae hiſtoriae conditorum et inuentorum artium et ſcientiarum.

nebant, id quod innumeros poſtea errores, et incertitudines in horum virorum hiſtoria peperit. Nec parum ad has tenebras augendas contulit populorum orientalium de magnis iſtis viris contentio, quorum quilibet ſibi illos vindicans, quicquid ad cauſſam ſuam tuendam et ornandam aptum viſum fuit, tanquam ex tripode dictum tradidit, et ad poſteros tranſmiſit. Tandem et ſacerdotum veterum populorum aſtutia incertitudines has ad ſummum apicem perduxit. Populi enim veneratione, qua erga viros ſibi cariſſimos et vtiliſſimos maioribus ſuis ducebatur, abuſi, nugas ſuas et ingenii vaferrimi commenta omnia ad iſtos heroas referebant, ſicque iis, quae vel ſtulta curioſitas excogitauit vel ſuperſtitio commendauit, vel commodi ratio ſuaſit, ſub tantorum hominum celebritate maximam auctoritatem conciliauere, ita vero effecerunt, vt quid genuinum ſit, quid ſuppoſititium et fictum, dignoſci nequeat, cum per horum impoſtorum manus ad nos, tanquam per canalem, veterum hiſtoria peruenerit. Ea his difficultatibus preſſa cum ad recentiorum virorum doctorum manus perueniſſet, illi medicinam afferre rati, ingenii potius coniecturas, quam regulas ſanae ratiocinationis ſecuti ſunt, et hypotheſibus ſine fundamento, vel leui tantum ſpecie excogitatis eas ſuperſtruentes, omnibusque eruditionis et ingenii viribus ornantes tantopere incautos a regia via ſeduxerunt, vt rectam ſemitam difficulter repeterent. Inde in tot varias et pugnantes inter ſe, de primis artium et ſcientiarum inuentoribus et doctoribus ſententias diſceſſum eſt, inde tot abſurdae opiniones enatae, quas viris doctis placere potuiſſe miraretur quis, niſi experientia doceret, nihil tam abſurdum eſſe, quod non veriſimilitudinis ſpecie ſe illis commendet, quorum hypotheſibus inſeruire aptum eſt. Quae omnia non Zoroaſtris modo, ſed et aliorum magnorum nominum in vltima antiquitate celebratiſſimorum, Mercurii imprimis illuſtrare poſſemus, niſi ſuo loco exempla afferenda eſſent, vnde hanc facem vel ideo hiſtoriae philoſophiae barbaricae praeferre neceſſarium viſum fuit, vt, qua via incedendum ſit, cauto lectori pateat. Sed ad Zoroaſtrem reuertimur, placita eruditorum veterum pariter atque recentiorum de eo breuiter enarraturi.

Zoroaſtris nomen vnde?

§. X. Zoroaſtris nomen, quod a Graecis ita expreſſum eſt, qui tamen ante Pythagoram illud ignorauerunt [n], quid ſignificet inter eruditos non conuenit; etymologiae enim plerumque incertae ſunt, praeſertim ex linguis alienis deducendae, quaeque ad primam aetatem exſurgunt. Ex veteribus Dinoni et Hermodoro apud LAERTIVM ἀστροθύτην [o], aſtrorum ſacerdotem, magno BOCHARTO ἀστροθεάτην [p], ſiderum contemplatorem;

n) CLEMENS ALEXANDR. Strom. L. I. p. 304. male itaque VRSINVS l. c. p. 12. Platoni primam inter Graecos Zoroaſtris mentionem adſcribit. Poſt Platonem vero multi, Antiſthenes apud SVIDAM Ariſtoteles, Hermippus, Hermodorus et Eudoxus, quorum teſtimonia ſeruauere PLINIVS L. XXX. c. 1. et LAERT. L. I. ſ. 2.

o) Lib. I. ſ. 8. conf. MENAGIVS ad h. l.

p) Geogr. S. P. I. L. IV. c. 1. p. m. 233.

rem; aliis[q] amicum ignis, fictorem occulti ignis, HYDEO[r] obryzum vel prauum aurum significat: nobis optimum videtur fateri ignorantiam in nomine nimis vetusto. Nec certiora sunt, quae inter eruditos disputari solent vnus Zoroaster fuerit, an plures? Quae quaestio non heri demum enata est, sed PLINII tempore iam eruditos detinuit, qui non negat[s], *non constare, vnus Zoroastres fuerit, an postea et alius.* Nec concordant inter se de numero eorum, qui hoc nomen sortiti sunt. Patet enim ex loco quodam ARNOBII[t], etsi varie ab interpretibus accepto[u], illo iam tempore plures numeratos fuisse Zoroastres; ita enim: *Age nunc veniat qui super igneam Zonam, magus interiore ab orbe Zoroastres, Hermippo vt adsentiamur auctori. Bactrianus et ille conueniat, cuius Ctesias res gestas historiarum exponit in primo; Armenius Hosthanis nepos, et familiaris, Pamphylus Cyri.* Ex his enim verbis, quatuor Zoroastres exsculpit NAVDAEVS[x], tres SALMASIVS[y], duos VRSINVS[z], sine causa forte dissentientes, cum plures Zoroastres veteres omnino enumerent. Nam narratur illis 1. Chaldaeus siue Assyrius, qui fulmine percussus periit[a]; 2. Bactrianus, quem Bactrianae regem Nino aequalem, ab eoque victum et interfectum IVSTINVS[b] memorat; 3. Persa[c], Clementi Alexandrino Medus, Magorum et Chaldaicae disciplinae inter Persas auctor. 4. Pamphylius, vulgo dictus Er, siue Erus Armenius, cuius meminit PLATO[d] et quem dictum quoque fuisse Zoroastrem contendit CLEMENS[e], quique reuixisse dicitur VALERIO MAXIMO[f] et MACROBIO[ff]. 5. Proconnesius PLINIO memoratus, qui, *ante Hosthanem paulo diligentiores ponere Zoroastrem alium Proconnesium*, monet[g]. Huius animam ex corpore, quoties vellet, discessisse, atque rediisse, SVIDAS memorat[h]. Adiiciunt his, sextum, qui Pythagoram Babylone Zoroastrem praeceptorem habuisse asserunt[i]. Quemadmodum vero in hoc Zoroastrum numero sine dubio nimia fuit antiquitas, dum alii viri magia celebres hoc magi omnium antiquissimi nomine insigniti sunt, id quod vel de Bactriano, qui alibi[k] Oxyartes fuisse

Zoroaster vnus an plures?

q) HOTTINGER. Hist. orient. p. 365. KIRKCHER. Obel. Pamph. L. I. c. 2. §. I.
r) l. c. p. 310.
s) l. c.
t) Adu. gentes L. I. n. 36. p. m. 36. ed. Guil. Canteri.
u) Variae huius loci interpunctiones varium quoque sensum viris doctis praebuere, quorum coniecturas lege apud STANLEIVM Hist. phil. P. XIII. Sect. I. c. 2. p. 1112.
x) Apologie pour les grands hommes accuser de Magie c. VIII. p. m. 91.
y) Exercit. Plinian. p. 855.
z) l. c.
a) SVIDAS in Zoroastres T. II. p. 15.
b) L. I. Hist. c. 1. 9.
c) LAERT. l. c.
d) de republica L. X.
e) Strom. L. V. p. 598.
f) L. 1. c. 8.
ff) In Somn. Scipion.
g) Lib. XXX. c. 1.
h) In Aristeas T. I. p. 323.
i) APVLEIVS in floridis. De ipsa fabula hac dicetur in Pythagorae historia: conf. BAYLE l. c.
k) Apud DIODORVM SIC. L. II. p. 66. conf. BOCHART. Phaleg. L. IV. c. 1. p. 232. et quae ad negandum Zoroastrem Bactrianum affert STANLEIVS l. c. p. 1112.

fuiſſe dicitur, de Pamphylio, quem Erum fuiſſe indicauimus; et de Proconneſio, quem Ariſteam fuiſſe conſtat[l], recte dicitur; ita facile credi poteſt, gentes has Aſiaticas, de patria celebratiſſimi inter orientales viri inter ſe aemulas, ſibi Zoroaſtrem vindicaſſe, ſicque plures ex vno fuiſſe enatos; nec a veritatis ſpecie abludit abuſos Zoroaſtris nomine alios, in his artibus valentes, vt ſibi nomen atque famam conciliarent[m]. Vnde de reducendo hoc Zoroaſtrum numero ſolliciti fuere viri docti; inter quos multi quatuor, alii duos, poſt GOROPIVM BECANVM vero THOMAS HYDE[n] vnum tantum Zoroaſtrem, Perſa-Medum fuiſſe ſtatuunt, quem ſecuti ſunt noſtra aetate viri celeberrimi IO. FRANC. BVDDEVS[o] ISAACVS DE BEAVSOBRE[p] et HVMFR. PRIDEAVX[q]. Quemadmodum vero de numero diſſentiunt eruditi ita incerti quoque feruntur, quis ſub Zoroaſtris nomine lateat? Inuenti enim ſunt multi inter Chriſtianos, qui Chamum, Noachi filium ſub Zoroaſtris larua tegi putarent[r], qui hoc potiſſimum argumento ducuntur, quod Chamus magiae princeps et inuentor veteribus habitus ſit, et peſſimam artem ad gentes poſt diſperſionem propagaſſe dicatur. Quae fabula etſi celeberrimis viris placuit[s], recte tamen reiicitur, cum non tantum totum de magia Chami commentum nugis Iudaeorum et haereticorum originem debeat, ſine teſte, ſine calculo prolatis; ſed circumſtantiae quoque, quas de Zoroaſtre Graeci et Arabes narrant, nec tempori nec perſonae Chami conueniant, ſic, vt recitaſſe abſurdam ſententiam, ſit refutaſſe. Et eodem argumento, doctorum eccleſiae veterum opinio cadit, qui vel Nimrodum, vel Miſraimum, vel Aſſurem, vel Abrahamum ex Zoroaſtre exſculpunt[t]: nihil enim habent, quo ſententiam vel leui colore inducant, praeter temporis antiquitatem et nominis celebritatem, ex qua miſere ad eandem ſubiecti vnius perſonam concluditur. Nec audiendus eſt HORNIVS[u], cui Zoroaſter Bileam, Moſi memoratus, eſſe videtur; nam et haec opinio nullam veri ſpeciem habet, praeter magiae profeſſionem, quae vtrique adſcribitur, quae fecit, vt plures celebres magi cum Zoroaſtre confunderentur. Immo nec illuſtris HVETII ſententia[w] adiiciendum calculum meretur; qui non leui eruditionis ſpecie contendit, ſuppoſititiam eſſe Zoroaſtris perſonam, cui etſi vera ſubſit Moſis perſona, falſam tamen ipſam eſſe, et tot figmentis conſutam,

Zoroaſter quis fuerit?

l) SVIDAS l. c. vixit temporibus Croeſi et Cyri.

m) VRSINVS l. c. p. 33.

n) De rel. vet. Perſ. c. XXIV. p. 308.

o) Hiſt. Eccl. V. T. T. I. p. 438.

p) Hiſt. du Manicheiſme T. I. p. 318.

q) Hiſt. S. et prof. connexae T. I. p. 212. verſ. Germ.

r) PSEVDO-CLEMENS recognit. L. IV. c. 25. conf. FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 299 in not.

s) ATH. KIRCHERO in arca Noë, SCIPIONI SGAMBATO, in archiu. V. T. CLERICO Hiſt. de la Medecine p. 9.

t) Vid. quos nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 243. conf. HVETIVS Dem. Euang. Prop. IV. c. 5. p. m. 90.

u) Hiſt. philoſ. L. II. c. 6. p. 80. cuius rationes friuolae ſunt.

w) Demonſtrat. Euang. l. c.

tam, de qua nihil certi cognitum aut literis proditum. Quam ſententiam inde ornat, quod diſcrepantes de Zoroaſtre ſententiae conciliari non queant, niſi iſta hypotheſi, famam de Moſe genuiſſe apud orientales Zoroaſtrem, quem Sinam, Perſam, Medum iactauerint, ex ignorantia geographiae, patriam Moſis, quam Aethiopiam putauerint, ſuo loco non reperientes. Nomen et fabulam de Zoroaſtre ex igne prodeunte genuiſſe hiſtoriam Moſis cum Deo ex rubo ardente colloquente conuerſati: magiae inuentionem adſcriptam Zoroaſtri, quod Moſes prodigiis ſuis totum Aegyptum implens et conturbans ſummus et omnium celeberrimus magus haberetur. Immo ipſam magiam non γοητικὴν, ſed cultus diuini ſcientiam a veteribus habitam, Moſen veras origines naturae, et rationes cultus diuini docentem prodere: Sicque et in ceteris, quae de Zoroaſtre referuntur, a Graecis et Arabibus fabulis ad Moſis hiſtoriam applicandis verſatur auctor ingenioſiſſimus, cuius eruditionem et fingendi ad ornandam hypotheſin artem atque ingenium laudes, iudicium deſideres. Quod ſi enim hac ratione, ex leui longiusque quaeſita circumſtantiarum conciliatione inferre liceat, easdem fuiſſe perſonas, quibus eadem conuenire videntur, eadem probabilitate largiendum eſt Arabibus Zoroaſtrem fuiſſe Eliam, vel alium virum celebrem, immo per omnem hiſtoriam pro lubitu mutabuntur ita res vetuſtae, vt quo quis eſt ingenio faecundior, eo incertiorem reddat hiſtoriam. Id quod de Arabibus[x] quoque notandum, qui vel Eliae ſeruum, vel Ieremiae diſcipulum, vel Eſrae miniſtrum effingunt. Vt taceamus eos, qui eundem cum Mithra, Oſiride, aliisque gentium numinibus ſine ratione faciunt[y]. Tandem ne quid fabuloſae incertitudinis deſit, de tempore quoque quo Zoroaſter vixiſſe fertur, in diuerſiſſimas ſententias apud veteres et recentiores itum eſt. *Quando vixerit?* PLINIO enim referente[z] Eudoxus, qui magiam inter ſapientiae ſectas clariſſimam vtiliſſimamque intelligi voluit, Zoroaſtrem ſex millibus annorum ante Platonis mortem fuiſſe prodidit. Sic et Ariſtoteles. Hermippus, qui de tota ea arte diligentiſſime ſcripſit, tradidit, ipſum quinque millibus annorum ante Troianum bellum fuiſſe. Quae mentiendi et fingendi impudentia ipſi Plinio ſuſpecta fuit, miranti, duraſſe memoriam artemque tam longo aeuo commentariis non intercidentibus, praeterea nec claris nec continuis ſucceſſionibus cuſtoditam; inque bello Troiano tantum de ea arte ſilentium fuiſſe, primumque commentatum de ea arte Oſthanem. Sed et reliqua legenda ſunt, quibus ſuperſedere potuiſſet, ſi veras temporum rationes ſciuiſſet, ad hanc annorum vetuſtatem mundi initiis non ſurgentibus. Sed videntur, qui talia nobis obtruſere, decepti fuiſſe com-

x) HERBELOT. Biblioth. Orient. voc. Zoroaſtre. FABRICIVS l. c. qui tamen cum HVETIO l. c. perperam dicit, POCOCKIVM ad Abulpharaium p. 147. Zoroaſtrem eundem facere cum Hyſtaſpe. Non enim Zoroaſtrem, ſed Guſtaſphum Hyſtaſpem a Cyro tertium eſſe putat.

y) KIRCHER. Aedip. Aegypt. p. 216. nugarum eiusmodi egregius architectus.

z) L. XXX. c. 1.

commentitiis Chaldaeorum obſeruationibus ſideralibus, quibus tantam aetatem adſcripſiſſe Chaldaeos ſupra obſeruatum eſt. Nam non magiae tantum ſed et aſtrologiae inuentorem Zoroaſtrem fuiſſe vnanimi ore conſenſerunt. Parcius tamen et moderatius ex veteribus alii. Xanthus enim Lydius apud LAERTIVM[a] a Zoroaſtre vsque ad Xerxis tranſitum ſexcentos annos enumerat, niſi hic in numero erratum ſit a librariis[b]; certe apud SVIDAM[c] annis tantum quingentis bello Troiano prior fuiſſe dicitur. Aliorum, qui vel Chamum, vel Nimrodum, vel Aſſurem fuiſſe contenderunt, opiniones praeterimus, colligi enim poſſunt, ex aetate illa, qua magni illi homines vixerunt. In tam vario itaque et immani de Zoroaſtre diſſenſu difficile eſt ſolida ſectanti, aliquid certi ſtatuere, contentosque nos eſſe oportet, ſi aliquali coniecturarum probabilitate in tam cimmeriis tenebris palpare nobis liceat. Et Zoroaſtrem quidem aliquem fuiſſe, cum Chamo, aliisque priſcae vetuſtatis heroibus non confundendum, qui obſeruandorum rituum, cultusque deorum atque ſpirituum arcani, quem magiam veteres dixere, auctor fuerit, vix ambigendum videtur, niſi toti veterum ſcriptorum choro, et vniuerſali eorum conſenſui contradicendum eſt: in eo enim vnanimi ore Graeci pariter atque Arabes concordant. Vtrum vero plures Zoroaſtres fuerint, an vnus, in tanta vetuſtiſſimorum monumentorum confuſione et contradictione difficulter coniecturis determinari poteſt. Quod ſi tamen in re adeo incerta aliquid dicendum eſt, hoc probabile nec reiiciendum temere, putamus, exſtitiſſe Zoroaſtrem Perſo-Medum, Darii Hyſtaſpis temporibus inclareſcentem, cui magiae apud Perſas introductio, Magorumque religionis reformatio, ſcripta quoque, quae ſub Zoroaſtris nomine ambulant, tribui ſolent. In hoc enim Graecorum pariter atque Arabum teſtimonia facile conciliari poſſe, capite ſequente, vbi de hoc Perſarum Zoroaſtre dicendum erit, de Perſis philoſophis acturis, demonſtrabimus. Praeter hunc vero Zoroaſtrem, alium fuiſſe huius nominis Perſa vetuſtiorem, et apud Babylonios introductae vel ſaltem auctae ſcientiae ſideralis et magicae auctorem, euincere nobis videntur, tot veterum teſtimonia, quae propter aliquas Arabum aſſertiones, reiicere omnesque falſi arguere temerarium eſt, adque euertendam omnem veteris hiſtoriae veriſimilitudinem aptiſſimum. Neque enim ſcriptores Arabes, etſi patria monumenta crepant, vnice audiendi ſunt, qui, iudice, literarum harum peritiſſimo POCOCKIO[d] de Zoroaſtre, ſiue Zaraduſtho *fabulas prolixas, inanes et quae recenſeantur, indignas*, enumerant. Immo ex ipſis Arabibus haec confirmari poſſunt. ELMACINVS enim[e], non inſtitutam a Zoro-

a) Lib. I. ſ. 2.

b) Id quod contendit MENAGIVS ad h. l. pro ἑξακόσια auctoritate duorum MSS. ponens ἑξακισχίλια. Paria habet PLVTARCHVS de Iſide et Oſiride.

c) In Zoroaſter. conf. BOCHARTVS l. c.

d) Specim. Hiſtor. Arab. p. 147. de qua re dicetur quoque poſtea.

e) Apud STANLEIVM l. c. P. XIII. p. 1113. P. XIV. p. 1160. idem monente POCOCKIO in ſpecimine Hiſt. Arab. p. 147.

Zoroaſtre Perſa, ſed reſtitutam Perſarum ac Magorum religionem aſſerit, in varias antea ſectas diuiſam, Evtychivs vero Alexandrinus in annalibus [f] Arabicis diſerte duos Zoroaſtres nominat, vnum Nachori tempore, regnante rege Tachmurt, florentem, auctorem religionis Sabaeorum, alterum Samardii Magi regno viuentem, qui magorum religionem condidit, aedibus igni dicatis, qui idem eſt cum illo Zoroaſtre, quem Darii temporibus floruiſſe Arabes volunt. Quae Arabum teſtimonia etſi parum auctoritatis nobis habere videntur, habebunt tamen pondus apud eos, qui huius gentis fide vnum nobis Zoroaſtrem effingunt. Nec a veri ſpecie alienum, virum quendam magni ingenii apud veteres Babylonios rituum diuinorum et ſideralis ſcientiae initia poſuiſſe, et ita conſtituiſſe, vt ſuperſtitio inter Chuſitarum progeniem late effloreſcens arcana myſteriorum maiora humanis viribus et peculiare cum diis commercium mentientium notitia fulciretur: huius vero nomine vſum philoſophum Perſo-Medum ad reformandam patriam ſuperſtitionem animum applicuiſſe. Certe obſeruationes Chaldaeorum ſiderales huius aetatem longe ſuperant, quorum ſi primus auctor vnanimi veterum conſenſu Zoroaſter, fuerit, is a Perſarum philoſopho neceſſario diſtinguendus eſt. Reliquos vero Zoroaſtres non moramur, quos vel inſtituti ſimilitudine, vel arcanae doctrinae ratione, vel comparatione cum celebratiſſimo antiquitatis viro ad augendam nationis, vnde oriundi erant, gloriam, vel obſcuriſſimae hiſtoriae confuſione enatos eſſe, profundius rem expendenti erit probabiliſſimum. Aetatem vero atque tempora vetuſtiſſimi illius Zoroaſtris certa figere, immo vel probabili ſaltem coniectura deſignare, impoſſibile putamus, adeo vbique monumenta fide digna vel deficiunt vel ſibi contradicunt. Illud vnum certum eſt, ſi aſtrologiae inter Chaldaeos cultae Zoroaſter auctor eſt, valde antiquum eum eſſe, et ad adoleſcentiam imperii Babylonici referri debere, in qua ſidera iam obſeruata fuiſſe veteres produnt.

Vita Zoroaſtris incerta.

§. XI. Non minori difficultate laborant, quae de Zoroaſtre referuntur vitae circumſtantiae. Cum enim perſonae inter ſe, quod vidimus, confunderentur, et antiquitatis res fabulis in maiorem ſpeciem augerentur, ad incredibilem adeoque humana conditione maiorem rationem exaltatae, fieri non potuit, vt non incertiſſima euaderet tota Zoroaſtreae vitae hiſtoria. Nec alia via hic tutius incedi poteſt, quam vt ea, quae ad Perſam referri debent, vel ſaltem probabilius poſſunt, a reliquis ſecernantur; verum in hoc non exiguus et tantum non fruſtraneus labor eſt. Dabimus tamen eorum, quae de Medo-Perſa a Graecis et Arabibus referuntur, poſtea hiſtoriam, vbi de eo ſermonem inſtituemus. An ad hunc vel ad Chaldaeum referendum ſit, quod Plato ait [g], fuiſſe Oromazis filium, incertum eſt; hoc vero certum, ſi Zoroaſter hac appellatione mactatus fuit, non parentem eius hoc nomine fuiſſe indicatum, ſed virum innuere quem humanis

 maio-

f) T. I. p. 63. 263. conſentit Abvlpharaivs apud Herbelotvm Bibl. Orient. p. 931.
g) In Alcibiade primo.

maiora praestitisse credebant, ad diuinitatem relatum, Deique ita filium vocatum esse. Videbimus enim in sequentibus, Oromasden boni Dei, siue principii boni apud Persas nomen esse. Ita enim genios, siue deorum filios magnos viros putabant veteres, id quod de Hermete, Pythagora, aliisque docet historia philosophica. Refert etiam PLINIVS [h], risisse Zoroastrem eodem die, quo genitus esset, atque eidem cerebrum palpitasse, vt impositam repelleret manum, futurae praesagio scientiae. Hanc hausisse a praeceptore Azonace [i], meditatumque totis viginti annis in altissimis montibus caseo solo victitasse [k], tandemque euasisse astrologiae atque magiae primum in hac gente auctorem [l]. Precatum quoque, vt igne coelesti consumtus obiret, et monuisse Assyrios, suum cinerem conseruarent, sic enim regnum illis perpetuum mansurum [m]. Addunt his, qui Zoroastrem Bactrianum cum Assyrio eundem faciunt, Zoroastrem Magiae praesidio fultum, praesidium sibi regnumque Bactrianum fascinatis barbarorum animis comparauisse, diuque tenuisse inconcussum. Denique cum Nino Nimrodi filio viribus imparem, artibus et inferorum subsidio superiorem congressum succubuisse; creditum quoque in pugna cecidisse, viuum tamen mox apparuisse, captumque atque ad triumphum reseruatum coelesti igni conflagrauisse. Hactenus Zoroastreae historiae conditores [n], de quibus ex vero atque accurate diuus CHRYSOSTOMVS [o]; *Figmenta sunt, quae de Zoroastre atque Zamolxe circumferuntur, omnia. Qui historiam de rebus eorum scripserunt, magni fuerunt artifices qua mendaciorum, qua elegantiae orationis.* Ex disputatis enim hactenus satis, quam incerta haec omnia immo ἀσύστατα et inter se pugnantia sint, constat. Nam quae de nascentis Zoroastris prodigiis referuntur, risum certe puerorum excitant, quasi, si verum esset, id diuinitatis signum esset, nec naturali vi factum. Quae vero de Bactriano regno occupato narrantur, DIODORI SICVLI bellum Nini Bactrianum cum cura exsequentis [p] auctoritate refutantur, qui Oxyartis meminit, non Zoroastris, cui melior fides habenda, quam Trogo, vel Theoni Sophistae, qui etiam eius meminit [q]. Certe ex putidis lacunis ex quibus Eudoxus et Hermippus millia illa sex annorum, quibus antiquitatem Zoroastris exstruxerunt, sua hauserunt, desumta sunt. Nec mortis genus, nisi coniectura nos fallit, aliunde excogitatum est, quam quod veteres gentiles fulmine tactos deos euadere crederent [r]. Quod satis prodit auctor *Recognitionum Cle-*

h) Lib. VII. c. 16.
i) Lib. XXX. c. 1.
k) Lib. XI. c. 42.
l) IVSTINVS L. I. c. 2.
m) SVIDAS l. c. id de Persa CEDRENVS prodidit, notante STANLEIO loc. cit. p. 1115.
n) Fuse et eleganti sermone Zoroastream historiam enarrat IOANNES BISSELIVS illustrium ruinarum Dec. I.
o) De S. Babyla Martyre.
p) Lib. II. c. 6.
q) In Progymnasm. de compar. apud VRSINVM l. c. pag. 18. adde ARNOBIVM Lib. I. p. 6.
r) Vid. VRSINVS Analect. S. Vol. I. L. II. c. 28.

Clementis [s] quando narrat, *Misraiimum a gentibus Zoroastrem nominatum, a parente Chamo magicae artis disciplinam edoctum, volentem Deum haberi, scintillas quasdam ex stellis produxisse, et hominibus ostentare coepisse, quo rudes et ignari in stuporem miraculi traherentur: cupientemque augere de se huiusmodi opinionem, saepius ista molitum fuisse, vsque quo ab ipso daemone, quem importunius frequentabat, igni succensus concremaretur. Homines vero exstructo sepulchro ad honorem eius tanquam amicum Dei ac fulminis ad coelum vehiculo eleuatum adorare ausos esse, et quasi viuens astrum colere. Hinc enim et nomen eius Zoroaster, hoc est, viuum sidus, appellatum esse, ab his qui post vnam generationem Graecae linguae loquela fuerant repleti. Hoc denique exemplo, etiam nunc multos eos, qui fulmine obierint sepulchris honoratos, tanquam amicos Dei colere.* Qui locus etsi somnia Iudaei Alexandrini, philosophiae, quae Aegyptum sec. II. et III. detinuit, placitis innutriti [t], et Christianis sacris accedentis nobis exhibeat, opinionem tamen gentilium, praesertim orientalium, in quarum eruditione non leuiter versatum fuisse recognitionum et Clementinorum opus satis produnt, eleganter enarrat, ex qua id non sine probabilitate conficitur, vel extinctum igni coelesti Zoroastrem ad diuinitates relatum fuisse, vel saltem id finxisse Assyrios Persasque, apud quos ignis cultus summus fuit. Et ex hoc figmento explicanda sunt obscura Arnobii verba supra allata, cui, super igneam zonam venire, interiore ab orbe Zoroaster, dicitur.

§. XII. Magiae praecipuum auctorem atque praeceptorem Chaldaeis Persisque fuisse Zoroastrem, ex dictis constat, satisque luculenter PLINIVS veterum testimoniis nixus, asserit [u]. Cum vero duplex veteribus magia sit, alia θεεργικὴ alia γοητικὴ, vt prolixius docebimus, vbi Alexandrinae philosophiae placita exponemus, etiam hic in diuersas sententias itum est. Alii enim, et inter hos imprimis Iudaeorum magistri, qui vel Chamum vel Misraiimum Zoroastrem esse putant, malorum daemonum artes et commercium intelligi, et eorum ope mirabilia patrasse Zoroastrem statuunt, quibus recentiori aetate nonnulli accesserunt [x]. Alii vero ab hac infamia Zoroastrem liberant [y], et cum PLATONE [z], eius magiam nihil aliud fuisse nisi θεῶν θεραπείαν, peculiarem Deos colendi modum, contendunt. Nec tamen adeo a se dissentiunt, vt non possint aliquo modo conciliari. Etsi enim illud certum est, magiam, quam Zoroaster inuenisse atque excoluisse dicitur, diuini cultus speciem singularem exhibuisse, vnde etiam Persarum reges inter reliquas regiae disciplinae partes hanc Zoroastream magiam edocti sunt, constitit tamen illa magia in inuocatione *Magia Zoroastris.*

s) Lib. IV. c. 27.

t) Conf. S. Reu. MOSHEMIVS Syntagm. dissert. ad H. E. pertinentium p. 174.

u) Loco saepius citato.

x) VRSINVS l. c. et quos laudat.

y) BAYLE l. c. not. D. prolixissime vero NAVDAEVS Apologia magiae accusatorum c. 8. p. m. 91 seqq.

z) In Alcibiade I. p. m. 25.

catione daemonum bonorum, et prouocatione operationis eorum, per peculiaria incantamenta, cultumque ſingularem, quibus rebus naturalibus ſupernaturalem vim addi daemonumque bonorum potentias illis alligari credebant ſtatuebantque, non inepte docente FICINO [a], *ſtatuis, lapidibus, herbis, certo ordine compoſitis daemonas quodammodo includi, verbis autem ad coeleſtem quandam ſimilitudinem temperatis diuinas quasdam dotes diſtribui, et id quidem prouidente Deo, vt quoties res ipſa poſtulat, rite poſſemus diuinum auxilium inuocare.* Vnde et magia pharmaceutica ad hanc ipſam θεραπείαν relata fuit. Cultus itaque diuinus, quem inſtituiſſe Zoroaſter dicitur, nihil aliud fuit, quam rituum illorum diuinorum et arcanorum, ad efficienda mirabilia, et euocanda deorum auxilia, adhibitorum myſterium. Certe magiae ope exercituum vires frangi, copias hoſtium deleri, et panicum iis terrorem immitti poſſe, veteres crediderunt, vt vel ex iis patet, quae de Bactriano Zoroaſtre contra Ninum viribus magicis dimicante ſupra obſeruauimus; et qualem magiae effectum imbrem illum miraculoſum fuiſſe, qui Antonini exercitum internecioni eripuit, Romani a Chriſtianis ſacris alieni tradiderunt. Neque hic ſacerdotium, quo fungebantur magi apud Perſas, cum magia quae peculiaris cultus diuini eaque arcanior pars fuit, confundendum eſt [b], cum inter ſe varie differant. Etſi vero bonis daemonibus has artes adſcribebant orientales populi, facile tamen, quos genios inuocauerint, et prouocauerint, inde liquet: quae cauſſa fuit, cur potiſſimum ſancti eccleſiae veteris doctores hanc theurgiam goëtiae non haberent meliorem. Nec mirum, regem Perſarum haec inſtituta Zoroaſtrea edoctum fuiſſe, cum enim pleraque, ſi non omnia, ad impoſturam populo faciendam collinearent, regia imprimis hac diſciplina, quo titulo eam mactat PLATO [c], opus erat, regem inſtrui, vt inde ei arcana dominationis paterent. Eſt enim *ad ſuperſtitionem natura proniſſima barbarorum natio*, recte iudicante PLVTARCHO [d], *qua nihil melius multitudinem regit, quae alioquin impotens, ſaeua, mutabilis, vbi vana religione capta eſt, melius iam vatibus, quam ducibus ſuis paret* [e]. Quod vt omnibus fere temporibus eueniſſe, et apud plerasque gentes veteres vſu veniſſe, facile probari poſſet [f] ſi id ageremus; ita magicam diſciplinam apud Babylonios, quique hoc imperium poſtea occupauerunt, Perſas inſtrumentum dominationis arcanae fuiſſe regique potiſſimum inſeruiuiſſe, vel ex ſacrae ſcripturae locis ſupra adductis patet, et poſtea quoque monebitur, vbi de Perſarum magis diſſerendi locus erit. Certe varias et illicitas artes hanc diſciplinam Zoroaſtream continuiſſe, licet bonis daemonibus, ſiue, quod idem eſt, diis euocatis eas adſcripſerint, ex dictis liquet. Etſi vero Zoroaſter et aſtrologiae

et

a) In argumento Cratyli p. m. 209.

b) Recte hoc notatum cl. CLERICO Indic. Philolog. ad Hiſt. philoſ. orient. Stanleii, voce Magus.

c) l. c.

d) In Sertorio.

e) CVRTIVS L. IV. c. 10.

f) Conf. VRSINVS l. c. Sect. VII. p. 56.

et magiae ſtudium ſuis commendauit et inſtituit, et vtrumque ita ſororio vinculo iunctum fuit, vt communem vaticinandi, et mirabilia vel praedicendi vel patrandi ſcopum habuerint, diſtincti tamen poſtea aſtrologi a magis, vt ſupra obſeruatum eſt, vnde ἐπαγγελίας διαφόρους οὔσας vocat ORIGENES[g]. Errant itaque[h], qui ex magia Zoroaſtrea nobis cognitionem elementorum rerumque naturalium exſculpunt, et neſcio quam phyſices cognitionem vetuſtiſſimis magis tribuunt. Ceterum cum magiae peculiaris genus fuerit pyromantia, et huic operam poſuiſſe Zoroaſtrem vir quidam doctus[i] coniicit, ſolitum ignes coeleſtes elicere, et afflatu tandem eorum interiiſſe, quod et Tullo Hoſtilio accidit: potuiſſe enim hoc cacodaemonis opera, vel diuino permiſſu fieri, vel certe fingi, vt Moſi, vt Eliae, prophetarum principibus quoquo modo faceret parem Zoroaſtrem, aut etiam ſuperiorem. Quae tamen, cum ſolam illam traditionem, Zoroaſtrem ignes coelitus euocantem fulmine periiſſe fundamentum agnoſcant, quam a teſtibus fide parum dignis profectam eſſe, euicimus, fruſtra dicuntur, nec cacodaemonis operationes temere aduocandae, cum ſola praeſtigiatorum aſtutia artesque ſufficiant, vt, qualis Zoroaſtris diſciplina in hac re fuerit, explicari queat. Plura in tantis tenebris nonniſi extrema audacia coniicere licet.

§. XIII. Solent ad Zoroaſtrem ſcripta quoque quaedam veluti auctorem referri, quae antiquiſſimis temporibus iam tributa ei eſſe, PLINIVS[k] prodit, qui refert, *Hermippum Smyrnaeum*, qui ſub Ptolomaeis claruit[l], *libro περὶ μάγων de tota arte magica diligentiſſime ſcripſiſſe, et vicies centum millia verſuum a Zoroaſtre condita, indicibus quoque voluminum eius poſitis explanauiſſe.* Intercidit vero iſtud Hermippi opus. Superſunt tamen tituli, vnde patet, aſtrologica, phyſica, magica, chemica atque politica ſiue theologica ei tribui. Verum non tantum ſuppoſitionis omnia illa ſcripta ſuſpecta ſunt, ſed ſi quid eorum vel aliquid eis ſimile vnquam extitit, ad Perſarum Zoroaſtrem antiquiſſimis Chaldaeorum temporibus multo iuniorem, eiusque aſſeclas referendum eſt. Quare de iis agere hic quidem ſuperſedemus, amplius de iis tractaturi, vbi Perſarum ſapientia enarranda eſt. Interim conſulendi ſunt LAMBECIVS[m] et FABRICIVS[n].

Scripta Zoroaſtri tributa.

§. XIV. Praeter Zoroaſtrem apud Aſſyrios Belus imprimis praedicatur inuentor cultorque ſideralis ſcientiae. De eo vero non minus obſcuriſſima fabularumque plena ſunt omnia, quae referuntur. DIODORVM[o] ſi ſequimur, Belus quidam Neptuni Libyaeque filius coloniam ex Aegypto Babylonem deduxit, poſitaque apud Euphratem ſede, ſacerdotes pro more Aegy-

Belus.

g) Aduerſus CELSVM L. I. p. 25.
h) ARNOLDVS in ſpicilegio ad Vrſinum p. 46. et quos fuſe laudat p. 50.
i) VRSINVS l. c. p. 35.
k) l. c.
l) Vid. IONSIVS de ſcript. hiſt. philoſ. L. II. c. 9. p. 161.
m) In prodromo hiſtoriae liter. p. 79.
n) Bibl. Graec. Vol. I. p. 245.
o) Lib. I. p. 24.

Aegyptiorum instituit, impensis ac oneribus publicis solutos, quos Babylonii Chaldaeos nominant; hi astra obseruauerunt, imitati sacerdotes Aegyptios, qui physici sunt atque astrologi. Huic [p] Belo, addit, filiam Semiramim templum media Babylone exstruxisse, quod summae erat altitudinis, in quo Chaldaei siderum contemplationi vacauerint, ortusque et occasus accurate notauerint: quod templum adhuc durare Belumque fuisse inuentorem sideralis scientiae PLINIVS [q] scripsit. Quae quidem, viro cuidam docto [r] si in se spectentur, atque praestruatur, Neptunum esse Chus Nimrodi patrem, Aegyptumque olim latius patuisse, atque vltra Rhinocoluram porrectam, quandam Arabiae partem, in qua iuxta Homerum Nysa Bacchi patria, comprehendisse, veritati constare videntur: aperte tamen veterem Aegyptiorum iactantiam se solos omnibus terrarum orbis regionibus colonias dedisse sapiunt [s], quam supra veritati non affinem esse iam monuimus; multaque praestruunt, nondum euicta, immo aperte confusas Graecorum mythologias cum barbararum gentium originibus produnt. Accedit admodum incertam redditam esse historiam Beli, eo, quod diuinis honoribus mactatus est, vnde cum Baalis cultus apud Orientales fuerit communissimus. Vocabulum hoc appellatiuum esse, perinde vt Iouis, vt Deum denominaret, siue solem, siue aliud numen, multis viris eruditis placuit [t]. Iouis enim nomen Beli apud Graecos et Latinos plerumque addi constat, et Sanchuniathon auctor est [u], Saturno tres in Peraea liberos natos Saturnum patri cognominem, Iouem Belum, et Apollinem [w]. Quibus et hoc addendum, plures Belos veteribus commemorari, Assyrium, Babylonium, Aegyptium Tyrium, ita vt incertum sit, quid de Belo sideralis doctrinae auctore statuendum sit. Quodsi coniecturis tamen locus dandus est, non dubitandum putamus, fuisse aliquem inter Assyrios celeberrimum virum, qui attendendi ad siderum cursus primam occasionem exhibuerit, vel hoc studium inter hos populos ad certam disciplinae rationem promouerit, quoniam eam firmando imperio, et flectendis populorum orientalium ad cultum astrorum, et enatam ex eo superstitionem procliuium animis vtilissimam videret; hunc scientia et auctoritate grauem post mortem inter numina relatum, diuinoque cultu honoratum, vel tum demum Beli nomen, soli vel aliis diis tribui solitum, accepisse, vel Beli nomen antea iam datum inter diuinos numinum titulos retulisse: alias tamen gentes vel aemulatione ductas sibi hunc Deum vindicasse, vel alios viros bene meritos eodem nomine, in oriente satis frequenti donasse. Etsi vero haec pro coniecturis tantum venditamus, sua tamen iis constat verisimilitudo. Nam ita fa-

cile

p) IDEM L. II. p. 69.

q) Lib. VI. c. 26. conf. SOLIN. in Polyhist. c. vlt.

r) IO. FRID. SCHROEERO in imperio Babylonis et Nini Sect. I. §. 23. p. 69.

s) Vnde et pro Aegyptiis haec a Diodoro referuntur.

t) Vid. quos laudat SCHROEER. l. c. p. 70. not. a.

u) Vide quae diximus in Otio Vindelico Mel. III. p. 226 seq.

w) Apud EVSEB. de praepar. Eu. L. I. c. 10.

cile conciliantur diuerſiſſimae veterum narrationes, et quae Graeci de ortu Beli ex mythologiis ſuis nugantur, lucem capiunt, ex relata ad Belum diuinitate. Nec obiici poteſt, quod eruditiſſimo VITRINGAE, Belum Babyloniorum Deum, ad Belum Nini patrem, monarchiae Babylonicae primum conditorem referri non poſſe aſſerenti, placuit [x], idololatriam orientalium longe diuerſam fuiſſe a Graecanica, quae illuſtres fato functos religioſe venerandos propoſuit. Scilicet orientalem idololatriam verſatam eſſe circa naturas coeleſtes aut infernas ſiue ſubterraneas. Nam vt negari quidem non poteſt, naturas diuinas, quas in elementis reſidere putarunt orientales, ab iis cultas eſſe, ſicque aëra, ſolemque veneratos eos eſſe [y] fruſtra tamen negatur, viros ſummos immortaliter de republica meritos ad aſtra non euectos et ad diuinitatem relatos eſſe [z]; cuius contrariam ſententiam per omnem fere veteris orientalis theologiae ambitum cernere licet, et de Perſarum quoque diis poſtea obſeruabimus. Nec locum habere poteſt illa diſtinctio inter idololatriam orientalem atque Graecanicam, cum Graeci hunc bene meritos diuino cultu venerandi viros morem a barbaris acceperint, vt vetuſtiſſimorum Graecorum hiſtoria manifeſtum facit, et ex theogoniis Graecorum rei periti facile diſcent: vnde et theogonia Beli apud Sanchuniatonem hanc ſententiam magis confirmat quam deſtruit. Significationes enim deorum et circumſtantiae hiſtoricae ſerius in phyſicas et philoſophicas rationes mutatae ſunt, vbi philoſophi popularem religionem emendarunt. Quis vero iſte Belus fuerit, an Chamus, quod nonnemo contendit, an Ninus Nimrodi pater, an alius, id incertum eſſe, nec probabili ratione definiri poſſe putamus, adeoque incertiſſimas coniecturas aliis relinquimus.

§. XV. Recentior eſt, certiori vero notitia nobis notus Beroſus, ſiue, vt Graecis dicitur Beroſſus [a]. De cuius aetate diſſentiunt quidem viri eruditi, quorum aliqui loco quodam TATIANI [b] adducti, Ptolomaei Philadelphi temporibus eum vixiſſe autumant [c]. Qui tamen ſi attendiſſent, ipſum Tatianum diſerte dicere, eum κατ' Ἀλέξανδρον γεγονότα, *Alexandri aetate fuiſſe* [d], et meminiſſent, Beroſum, apud SYNCELLVM, ipſum refer- *Beroſus.*

re,

x) Ad Ieſaiam XLVI, 1. T. II. p. 601 ſeq.

y) Videndus MAIMONIDES de idololatria. VOSSIVS in theol. gentili. CHERBVRIVS de religione gentilium, alii. Vnde recte monet HVETIVS, vni eidemque fabulari Deorum perſonae diuerſas adiunctas fuiſſe ſignificationes, vnam phyſicam, alteram hiſtoricam. Dem. Eu. P. IV. c. X. §. 5. p. 153.

z) Conf. SPENCER. de LL. Hebr. rit. L. I. c. 3. p. 237. et quos laudat.

a) Idem hoc ſonare ad בר הרשע contendit IOS. SCALIGER Obſ. ad Euſeb. p. 248.

b) Adu. Graecos c. 58. p. m. 171. ed. Pariſ. et apud EVSEB. Praep. Eu. c. XI. p. 493.

c) VOSSIVS de Hiſt. Graecis L. I. c. 13. p. 85 ſeqq. quem exſcribit STANLEIVS Hiſt. phil. P. XIII. Sect. I. c. 6. p. 117.

d) Quod tamen ita interpretantur, extremis Alexandri temporibus natum fuiſſe, et ad Antiochi Θεοῦ tempora vitam produxiſſe.

re, circa Alexandri Macedonis tempora se floruisse[e] Manethone, qui sub Ptolomaeo Philadelpho vixit priorem[f], dubio et vix sano Tatiani loco, qui sibi ipsi contradicit, excogitatis sine fundamento conciliationibus medelam frustra afferre[g] non tentassent[h]: nec creditum fuisset beato IVSTINO MARTYRI[i] Sibyllam Cumanam huius Berosi fuisse filiam, in qua nominum et traditionis vetustae confusione deceptum fuisse virum sanctum, quilibet videt[k]: Erat vero Berosus hic Babylonius, Beli sacerdos, qui progressus in Asiam tandem in insula et ciuitate Coo consedit, ibique, teste VITRVVIO*, disciplinam aperuit, Chaldaeorumque genethlialogiam atque astrologiam tanto applausu docuit, vt ob diuinas praedictiones Athenienses ei publice in Gymnasio statuam inaurata lingua posuerint. Non tantum vero disciplinas Chaldaicas Graecos primus docuit, sed et historiam Chaldaeorum edidit, et multas veteris aeui notitias conseruauit, editis *Chaldaicis* siue *Babylonicis*. Quae cum temporis iniuria deperdita essent, praeter fragmenta aliqua, quae apud veteres scriptores passim inueniuntur[l], repertus est audax impostor Monachus ANNIVS Viterbiensis, qui efficta veterum et inter hos Berosi quoque monumenta pro genuinis orbi obtruderet, fraudem tamen ita manifeste prodens[m], vt mirandum sit, fuisse viros eruditos, et in arte critica exercitatos[n], qui impostoris mendaciis decipi se passi sunt.

Chaldaei philosophi alii.

§. XVI. Praeter celeberrimos hos Chaldaeorum sapientes alii quoque passim narrantur, magis tamen magia, quam astrologia celebres. Meminit enim PLINIVS[o] praeter Azonacem, Zoroastris praeceptorem, Marmaridium Babylonium, et Zarmocenidam Assyrium, qui tamen soli nominantur, et quorum nulla existant monumenta. SVIDAS porro Zoromasdren nominat, qui mathematica et physica scripserit, et Teucrum Babylonium, qui de Decanis egerat: cuius hodie, sub Zeuchi nomine quaedam astrologica inter mssc. feruntur[p], quique in libris suis, multa admiranda congessisse PSELLO dicitur[q] sunt quoque apud STRABONEM[r] Cido-

e) In Chron. p. 14. 28.
f) Idem l. c. p. 40.
g) Ita VOSSIVS l. c. satis operose, sed ingeniose magis quam verisimiliter.
h) Recte hoc notatum I. PERIZONIO in Orig. Babylon. c. I. p. 14 seq. et in add. p. 333 seqq. et SCHROTERO l. c. §. 10. p. 39.
i) Cohortatione ad Graecos p. m. 39. ed. Paris.
k) Ex PAVSANIA enim in Phocicis c. 12. p. 828. discimus, Sabbam, Sibyllam Babyloniam, vel Chaldaeam, Berosi et Erymanthes filiam habitam fuisse. Idem refert SVIDAS in Sibylla. Forte de alio Beroso hoc traditum est Syris et Chaldaeis, quod de nostro intellexit Iustinus.
*) L. IX. cap. IV. vbi eius hypotheses astronomicas exponit.
l) Collegit ea SCALIGER ad calcem libri de emendatione temporum, plenius tamen FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. XIV. p. 175 seqq.
m) Consulendi quos nominat FABRICIVS l. c. p. 217.
n) Quos IDEM l. c. nominat, quibus addiciendus DIONYSIVS GOTHOFREDVS praef. in antiquae hist. auctores, quem hoc nomine castigat VOSSIVS de hist. Graec. L. I. c. 13. p. 87 seq.
o) Lib. XXX. c. 1.
p) LABBEVS Bibl. nou. msc. p. 278.
q) Vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 517.
r) Lib. XVI. p. 509.

Cidonas, Naburianus, Sudinus, Seleucus Seleucienses, de quibus tamen, cum ignota et incerta nomina sint, nihil dici potest. Adderemus Zabratum, a quo Pythagoram purgatum fuisse omnibus vitae pristinae sordibus, et edoctum, quarum rerum probos expertes esse oporteret, vti et physicam quidam referunt; quem Zaratum alii, Nazaratam Assyrium quidam nominant; nisi suo loco ostendendum esset, fabulam esse totam illam Pythagorae apud Babylonios institutionem. Eiusmodi enim nugarum vetus historia tota plena est.

§. XVII. Horum virorum iisque similium studio effectum est, vt non exigua commendatione Chaldaeorum philosophia efferretur, quae non tantum ab Orientalibus et Graecis [s], verum etiam a Iudaeis [t] et Christianis [u] maximopere commendata fuit. Ordo itaque et instituti ratio postulat, vt de Chaldaica philosophia pluribus agamus. Quemadmodum vero Chaldaicorum philosophorum historiam deprehendimus incertissimam, multisque tenebris obseptam, ita Chaldaicae philosophiae quoque historia non minus impedita est, caremusque iis monumentis, vnde discere liceret, quae Chaldaeis philosophis placita arriserint. Scripsit quidem Berosus teste IOSEPHO [x] *de astronomia et de philosophumenis Chaldaeorum*, qualia etiam Democrito [y] atque Iuliano [z] tribuuntur: verum ea iniuria temporis deperdita sunt, et pauca nobis Graecorum diligentia seruauit. Non exigua quidem apud Arabes passim inueniuntur; ex quibus sua decerpserunt, POCOCKIVS, HOTTINGERVS, HYDEVS, TRIBBECHOVIVS, BEAVSOBRIVS alii; verum quam exigua ipsis fides habenda sit, vel ex aetate, qua vixerunt, ab antiquissimis istis temporibus longissime remota, et suppostitiis, ad quos prouocant, veterum ingenii foetibus, facile iudicari potest. Extant quidem *Oracula* Zoroastri tribui solita, ex quibus aliquod philosophiae Chaldaicae compendium nobis exstruxerunt HEVRNIVS, PATRICIVS, STANLEIVS. Verum ea, si genuina essent, ad Zoroastrem iuniorem siue Perso-Medam rectius referri, et quicquid de iis traditur, νοθείας maxime suspectum esse, et aperta fraudis ex scholis Alexandrinae philosophiae profectae vestigia prae se ferre [a], capite sequenti, vbi commode de iis magis dicendi locus erit, demonstrabimus. Contentos itaque oportet nos esse si a recentioribus commentis decipi nolimus, iis, quae veteres aetate propiores, et fide posterioribus superiores de Chaldaeorum placitis nobis reliquerunt, etsi illa satis quidem sint pauca atque tenuia. Commode vero, pauca illa, quae veteres de Chaldaicis placitis nobis tradiderunt, in tres

Chaldaica philosophia incerta.

 clas-

s) DIODORVS L. II. p. 69.

t) PHILONIS et IOSEPHI loca supra laudauimus.

u) Praesertim a CLEM. ALEXANDRINO, TATIANO aliisque.

x) Contra Appion. L. I, c. 12.

y) Cuius λόγον Χαλδαϊκὸν memorat LAERTIVS.

z) SVIDAS v. Iulianus.

a) Idem de PSELLI Chaldaicorum dogmatum expositione, vt opus suum de daemonibus vocat, aliisque Platonicorum libris de doctrinis Chaldaicis tenendum.

classes dispescemus, quarum prima Chaldaeorum doctrinam de Deo, et cultu eius arcano siue magia; secunda, doctrinam de mundi generatione rebusque naturalibus; tertia doctrinam de astrologia et euentibus siderum exhibebit.

Chaldaeorum doctrina I. de Deo.

§. XIIX. De Deo eiusque cultu ita Chaldaeos tradidisse referunt:

I. *Esse Deum omnium regem, parentemque, cuius prouidentia vniuersorum ordo atque ornatus factus est.* Hanc doctrinam recte Chaldaeis adscribi disertum non tantum DIODORI SICVLI testimonium [b] probat, sed et vetustis monumentis edoctus tradidit EVSEBIVS [c]: et a veteri oraculo supra §. III. laudato iis tribuitur. Nec ratio dari potest, quomodo arcanus deorum cultus, qualis apud Chaldaeos viguit, immo publica quoque deos colendi ratio sine hac doctrina consistere potuerit. Etsi enim ad spiritus coelestes vtrumque cultus genus referendum est, necessario tamen supponendus est, fons omnium spirituum, Deus supremus, cuius essentiam per vniuersum mundum tanquam animam diffusam esse sicque omnes mundi partes spiritus continere magnos, et quo nobiliores illae partes sunt, spiritus quoque habere praesides nobiliores et maiores, ex ista anima mundi diuina decerptos, non Chaldaea tantum, et Aegyptus, sed vniuersus fere gentilismus vetustissimus credidit. Et hic genuinus omnis idololatriae fons est, postquam prima eius rudimenta, quae plebeia fuere, et a cultu diuino virorum de republica maxime meritorum ortum traxerunt, rationibus philosophicis a sapientibus orientalibus emendata sunt. Quem si clauem theologiae Chaldaicae adhibemus, facile nobis, quae de diuino cultu iis spiritibus tribuuntur, intelligere licet. Male itaque hanc Chaldaeorum doctrinam vel intellexit PHILO [d], vel a LIPSIO [e] et BVDDEO [f] impietatis notam ex eius testimonio Chaldaeis inurentibus intellectus est, quando inter alia: *Chaldaei prae ceteris nationibus elaborasse videntur artem astronomicam et genethliacam, telerena sublimibus, et coelestia coaptando terrestribus, tanquam ratione musica ostendentes rerum concentum pulcherrimum, per istos vniuersi partium affectus mutuos, disiunctarum quidem locis, sed cognatione non item. Hi suspicati sunt mundum, quem videmus, aut ipsum esse Deum solum, aut eam, quae insit, vniuersalem animam,* ἐν αὐτῷ θεὸν περιέχοντα τὴν τῶν ὅλων ψυχὴν, *quam vbi sub nomine fati et necessitatis consecrarunt, summa impietate repleuerunt vitam humanam, persuasam, quod praeter haec, quae videntur, nulla sit rerum caussa alia, sed solis, lunae, stellarumque cursus tam bona quam mala dispensent singulis.* In quibus verbis Philo vidit quidem aliquid, quod recte Chaldaeis tribuitur, habitum Deum pro vniuersi anima, per omnes mundi partes se diffundente, male tamen id ad ipsas mundi partes retulit, mun-

b) Loco saepius citato.
c) Praep. Eu. L. IV. c. 5.
d) De migratione Abrahami p. m. 415 seqq.
e) Physiol. Stoic. L. II. diss. 10. p. m. 182. qui tamen Stoico sensu minus recte haec Chaldaeis tribuit.
f) De Spinocismo ante Spinozam §. 20. conf. tamen thes. de Atheismo. c. I. §. 8. p. 16.

mundum et aſtra imprimis Deum habita fuiſſe putat, cum potius ſpiritus illi coeleſtes, quos his mundi partibus praeſidere putabant, et ex quorum prouidentia et influxu ſidera regi, et mirabilem illum ſuperiorum et inferiorum concentum, neceſſitatemque fatalem oriri credebant, a Deo ſummo emanatione quadam vel, ſi mauis, modificatione animae mundanae (quo ſenſu enim acceperint, incertum,) deriuandi ſint, eumque ſupponant. Vnde ab atheiſmi labe Chaldaeos liberare nulli dubitamus, licet argumentum illud, quod pro eorum cauſſa defendenda ex oraculis Chaldaicis, deſumunt viri eruditi [g], leue admodum ſit, quoniam genuina ea non eſſe in confeſſo eſt. Non negamus tamen impietatem hanc doctrinam non vltimam tegere, et veritatem vnius Dei in iniuſtitia detentam ab iis eſſe, quod D. Paulus queritur. Non tamen inde mox Spinoziſmus exſculpi poteſt, cum erroneus hic de Deo conceptus idololatriam magis, quam atheiſmum genuerit. Ceterum ad hunc ſummum Deum Baalis cultum eos retuliſſe, nec alium intelligi poſſe per Iouem Belum a Chaldaeis cultum, ex ſupra dictis conſtat. Etſi enim Belum regem prima Chaldaeorum ſuperſtitio diuino honore coluit, factum tamen eſt poſtea, vt ſapientum emendatione, quae de Belo rege tradebantur, ad Deum ſummum ab illis referrentur; qua ratione ea, quae de Baale Deo in ſacris literis referuntur, cum veterum traditionibus facile conciliari poſſunt [h] et ratio reddi, cur Deus nomen Baalis, quod ſua ſignificatione dominum notat, abhorruerit.

II. Poſt Deum, eſſe ſtatuebant Chaldaei, ſecundum genus deorum, ſequens daemonum, quartum heroum. Haec Chaldaeis veterum monumentis vſus tribuit EVSEBIVS [i]. Quod ſi oracula genuina eſſent, luculentius hos deos daemonas et heroas deſcribere poſſemus: diſtribuunt enim illa ſpiritus, in intelligibiles, intellectuales fontes, principia, deos certae zonae, alios nulli aſtrictos, angelos et daemonas. Verum ipſa haec diſtributio νοθείας ſuſpecta facit oracula. Nomina enim, immo res ipſa, qua nomina nituntur, ex Platonicorum recentiorum, ſiue Alexandrinorum ſchola deſumta ſunt, apud quos, iam ante C. N. in Aegypto haec de ſpiritibus doctrina inualuit teſte libro Sapientiae, vt alibi demonſtrauimus [k]. Nec ita ideis abſtractis aſſuefacta fuit orientalis philoſophia, ſed notionibus potiſſimum corporeis alligata, quae indoles eius hanc diſtributionem plane reſpuit. Non improbabile tamen, in varias claſſes eos Chaldaeos diſtribuiſſe, id quod ratio theurgiae quoque poſtulat. Summum enim vniuerſi regem in luce inacceſſibili habitare, nec adiri poſſe niſi mediantibus ſpiritibus mediatoribus vniuerſi fere orientis dogma fuit, non in Aegypto modo, vt *II. De daemonibus.*

g) Ven. IO. CHR. WOLFIVS de atheiſmi falſo ſuſpectis S. II. §. 5. pag. 23. conf. I. F. REIMMANNVS Hiſtor. Atheiſmi c. VI. p. 71 ſeqq. qui recte teſtimonium ex oraculis petitum reiicit.

h) Conf. doctiſſimus SELDENVS de Diis Syris Synt. II. c. 1. p. m. 194. VITRINGA ad Eſ. XLVI, 1. et alii multi.

i) Praep. euang. L. IV. c. 5.

k) In diſſ. de veſtigiis philoſophiae Alexandrinae in libro Sapientiae. Miſcell. Berolin. T. V.

IAMBLICHVS [l] expoſuit, ſed et apud Chaldaeos, Perſas, Indosque occurrens, vt ex iis patebit, quae de harum gentium theologia in ſequentibus dicentur. Difficile tamen definire, quas claſſes conſtituerint: quas licet nominent PORPHYRIVS, IAMBLICHVS, PSELLVS, quique ex hoc hominum genere alii pneumatologiam Chaldaicam ſe tenere iactauerunt: aeque ſuſpecti tamen ſunt fraudis et impoſturae, ac haeretici Chaldaica myſteria crepantes, et neſcio quas aeonas, ſiue ſpiritus ex ineffabili et inacceſſibili profunditatis diuino abyſſo emanantes, iactabundi proferentes: vtrique enim antiquiſſimis Chaldaeis theologiam ſuam ſuppoſuiſſe, ſuo loco luculenter demonſtrabitur. Cauendum itaque, ne recentiora placita vetuſtiſſimis temporibus ſupponamus, et incertae coniecturae ſuſpectaeque traditiones ſuo loco relinquendae ſunt.

III. De Daemonibus malis.

III. Praeter hos deos veros, qui bona vera conferunt, dari, aſſeruerunt Chaldaei, genus quoddam daemonum natura deceptorium, multiforme, quodque ſpecies deorum et geniorum ac animarum mentitur, quique vere ſunt ἀντίθεοι. Hanc doctrinam Chaldaicam eſſe non tantum IAMBLICHVS [m] contendit, ſed et PORPHYRIVS [n] et PROCLVS paſſim [o], et ex noſtris ARNOBIVS [p], qui iubet: *Chaldaeos cum barbaris reliquis interrogare, qui in interioribus viderunt, et cognouerunt haec artibus, vt diſcant gentes, quisnam ſit vnus Deus, vel ſub eo, qui plurimi qui deos ſe fingant, et humani generis imprudentiam ludant. Hos eſſe antitheos, qui ſaepius obrepant pro accitis, eſſe autem hos quosdam ex materiis craſſioribus ſpiritus, qui deos ſe fingant, neſciosque mendaciis et ſimulationibus ludant.* In hoc vero dogmate varia iterum in theologiam gentilem irrepſiſſe, ex quo miraculorum Chriſti, et diſcipulorum malos daemonas cateruatim eiicientium fama per vniuerſum terrarum orbem percrebuit, vel inde colligi poteſt, quod totam ſuam theurgiam miraculoſae huic diuini Seruatoris potentiae, ad ſiſtenda reipublicae Chriſtianae incrementa, et fulciendam, quae ruinam minitabatur, religionem gentilem, hi homines oppoſuerint. Nec multum huic ſententiae repugnat, Chaldaica haec eſſe, et Chaldaeis accepta ab his hominibus referri: eos enim fraudem nullam in eiusmodi argumento pertimuiſſe, ſuo loco manifeſtis exemplis probabitur. Neque tamen temere negandum eſt, praeter ſpiritus bonos, vetuſtiſſimas gentes, et in his quoque Chaldaeos, Perſas, Aegyptiosque malos ſpiritus materiae craſſioris vehiculo malos factos admiſiſſe, et in iis depellendis theurgiae quoque rituumque diuinorum efficaciam poſuiſſe. Cuius exemplum nobis conſeruauit PLVTARCHVS [q] qui refert: *Pythiadi vſu veniſſe, vt deſcenderet in opertum oraculi, velut inuita, vt aiunt, et animo minime alacri. Statim autem in primis reſponſionibus apparuiſſe ex aſperitate vocis*

l) De myſteriis Aegyptiorum Sect. VIII.

m) De myſter. Sect. III. c. 31. p. 192. et GALE ad h. l.

n) Vid. de abſtin. ſ. 45. 46.

o) In Alcibiade: addi poteſt PSELLVS de operatione Daemonum.

p) Adu. gentes L. IV. p. m. 133.

q) De defectu oraculorum.

vocis eam, instar nauis vento impulsae, non sustinere vim spiritus, et repletam fuisse alio et malo spiritu. Eiusmodi quoque malos spiritus dari, vel ex traditione lapsi humani generis, per malum genium seducti cognosci potuit, vel ex ipso illo systemate quod in his terris regnabat, lucem et tenebras sibi opponi atque inuicem pugnare, ad posteriorem enim cum materialia relata sint, necessario inde fluebat, spiritus materia crassiori indutos malos esse bonisque aduersantes. Et haec quoque in Chaldaea viguisse, ea quae sacrae literae passim de vitandis veneficis referunt, praesertim in historia Bileami, satis produnt. Qualia vero Chaldaeorum de his malis daemonibus et antitheis sententia fuerit, deficientibus monumentis fide dignis nos quidem ignoramus.

IV. Doctrina publica de diuinis.

IV. Haec ad interiorem sine dubio disciplinam apud Chaldaeos pertinebant, quos mysteria sua non nisi initiatis propalasse, arcani disciplina per omnem orientem culta probat. Quod publicam de diuinis doctrinam attinet, solem, lunamque et astra reliqua Deos venerabantur, et imprimis erratica sidera colebant Chaldaei. Id res veteres et imprimis cultum solis apud gentes has et vicinas inspicienti erit certissimum, et vel ex solo IOBI[r], Chaldaeae, vt videtur, valde vicini loco luculenter colligi potest, et hos potissimum Chaldaeorum deos esse DIODORVS[s] et HERODOTVS[t] referunt. Nec magnopere refragabimur viro docto[u], qui per Belum apud IESAIAM, solem, per Nebo, lunam, Deos Chaldaeorum celeberrimos intelligit, modo id recte explicetur. Lunam enim alio quoque nomine Nergal dictam a Babyloniis ac Mesopotamenis, et ab Assyriis sub Veneris coelestis nomine cultam esse admodum probabile est[x]: nec alia est regina Beeltis, de qua cum Belo Babyloniae gentis auctore loquentem inducit Nebucadnezarem fragmentum Abydeni apud EVSEBIVM[y]. Verum hanc quidem diuinitatis rationem sideribus his coelestibus datam esse apud plebem, dubium nullum est; aliter tamen sapientes, qui maximam DEI emanationis partem, siue animae mundanae nobilissimum primumque spiritum hisce sideribus praesidere et in iis habitare statuebant, vt ex iis, quae supra iam monuimus constat. Nec aliter in his Assyrii reliquique harum regionum populi[z], quam aliae orientis gentes, apud quas vsque ad extremos orientis ipsiusque Americae terminos[a] hic cultus solis et lunae, ab antiquissimis primisque nationibus forte traductus penetrauit. Et huc quoque referenda sunt, quae de tribus idolis apud Assyrios tradit MACROBIVS,

r) Cap. XXXI, 27. ad quem locum consulendi interpretes et IO. OWENVS theologum L. III. c. 4. p. m. 182 seqq.
s) l. c.
t) Lib. I. c. 181.
u) VITRINGAE T. II. Comm. p. m. 601. seqq.
x) Vid. IDEM ad c. X, 10. p. 272.
y) de praep. Eu. L. IX. p. 456. conf. TH. HYDE de rel. vet. Pers. c. 2. p. 67.
z) Conferre iuuabit, quae hac de re eruditissime differit IO. SELDENVS de Diis Syris Proleg. c. 3. p. 25 sqq. qui etiam p. 35. formulam iuramenti Assyrii per sidera affert.
a) Conf. KIRCHER. Oedip. Aegypt. P. I. p. 406. 421.

BIVS[b], soli dicatis, Adadi, Adonidis et Iouis Heliopolitae. Caute tamen in numinibus orientalium referendis audiendi sunt Graeci: Illi enim praepostero, peregrina numina cum suis comparandi studio seducti, veras rationes istorum numinum misere conturbauerunt, magnasque nobis excitauerunt tenebras. Vnde etiam de reliquis diis, quae apud AMOSVM[c] et LVCAM[d] occurrunt, Moloch, Chiun et Remphan, quibus sidera apud has nationes culta esse, eruditi statuunt[e], nihil afferimus, cum pleraque ex hac ipsa confusione facta sint incertissima; nosque non historiam religionis Chaldaicae, sed philosophiae scribamus. Hoc certum est, reliquas quoque stellas, imprimis Zodiaci a Chaldaeis cultas esse, cuius ratio philosophica ex semel posito principio desumi potest. Aërem tamen et terram vtrum Deos coluerint, incertum dubiumque admodum, etiamsi id asserant IVLIVS FIRMICVS[f] et MACROBIVS[g]. Vterque enim similitudine et comparatione cum diis Graecorum deceptus est[h].

V. Magia. §. XIX. Ex hac theologiae Chaldaicae conditione atque constitutione duplex illa disciplina exorta est, qua Chaldaei per vniuersum fere orbem habitatum celebres fuere magia atque astrologia; de vtraque itaque quaedam dicenda sunt. Et quod ad magiam quidem attinet, eam cum goëtia atque commercio immundorum spirituum non confundendam esse, atque in cultu arcano Deorum, siue spirituum bonorum, post summum Deum positorum, constitisse, supra iam adductis veterum testimoniis monuimus. Semper vero magia ista in arcanis habita est, donec tandem mutato omni cultus huius ratione ad alios Asiae populos, et post Christum natum ad sacerdotes pariter atque philosophos per Asiam et Aegyptum dispersos transiret, apud quos magiae disciplina famosissima fuit. Inde vero ratio patet, cur pauca de magiae natura atque constitutione dici queant, quae probabili fide possint ad Chaldaeos referri. Quicquid enim nouimus, vel Platonicorum vel Alexandrinorum potius philosophorum, vel Christianorum in eorum scholis educatorum, vel Iudaeorum quoque, et inter hos MOSIS MAIMONIDIS[i] imprimis relationibus debentur, qui cum immenso temporis spatio ab hoc Chaldaeorum aeuo distent, et praeiudicio fascinati fuerint, sui temporis magiam esse eandem cum magia vetustissimorum Chaldaeorum, facile inde perspici potest, quam incerta sint, quae de ea traduntur omnia. Vnde pauca tantum delibabimus. Et initio quidem atque

I.) Monemus, Magiae vocem, Persiae quidem proprie deberi, etsi a Medis ea ad Persas translata doctissimo CLERICO videatur, qui etiam putat, Medorum linguam Chaldaicae affinem fuisse, dictumque Magum,

ὑπὸ

b) Saturnal. I. c. 21. 23.
c) Cap. V, 26.
d) Cap. VII, 43.
e) Videndi quos laudat cel. WOLFIVS Cur. exeg. et phil. in N. T. T. I. p. 1113 seqq.
f) De errore profan. relig. p. 8.
g) l. c. c. 28.
h) Conf. CLERIC. Ind. philol. in STANLEII Hist. philos. orient. voce, aër, et terra.
i) Moreh Nebhochim L. III. c. 37.

ὑπὸ τοῦ חרם, vnde חר dissoluens, vires frangens, quod magiae ope vires exercituum frangi posse crederentur[k]: quae cum incertissimis coniecturis nituntur, nostra non facimus, sed suo loco relinquimus: res tamen siue scientia magica ante deuolutum ad Persas Babyloniorum imperium certe effloruit, nisi omnia veterum testimonia, a PLINIO[l] praesertim excitata, et supra quoque adducta simul reiicere velimus. Immo mature et ante conditam Persarum monarchiam ad alios quoque populos magica ars transmigrauit[m]. Magia vero quod supra iam tetigimus, in cultu diuino ita constitit, vt et deorum arcanus cultus, et commercium cum diis, et modus eos placandi simul comprehensus fuerit, vnde HESYCHIO auctore *Μάγον τὸν ἀπατεῶντα, φαρμακευτὴν, τὸν θεοσεβῆ, καὶ θεόλογον, καὶ ἱερέα οἱ Πέρσαι οὕτως λέγουσι*, quod ne ad solos Persas referamus, idem HESYCHIVS auctor est, qui *Χαλδαίους*, interpretatur *γένος μάγων πάντα γινωσκόντων, genus magorum omnium disciplinarum peritum.*

II.) Magia vero, si citatos auctores sequimur, duplex est, alia naturalis, alia theurgica. Naturalem magiam eam volunt, quae contemplatur virtutes omnium rerum coelestium et sublunarium, scrutaturque earum sympathias, et mutua earum applicatione inusitatos effectus edit. Quod qua ratione perficiatur, fide doctissimi Iudaei, MOSIS MAIMONIDIS[n] qui haec ex Chaldaicis libris se hausisse profitetur, referemus. Tria secundum eum, magiae genera sunt, quorum primum versatur circa plantas, animalia et metalla, alterum in designatione temporis, quo illa peragenda sunt, tertium in gestibus et actionibus humanis ad hunc finem suscipiendis. Vbi tamen quaedam genera interdum coniunguntur, interdum solitarie fieri possunt, pleraque autem coniunguntur.

III.) Quia vero apud Chaldaeos magiae studium cum astrologia arctissime connectebatur, inde nullum opus magicum sine siderum operatione perfici posse auctumabant: indeque volunt Talismanes, siue imagines illas magicas et arcanas inuentas esse, sub certis constellationibus in varios vsus siue auerruncandi siue praedicendi causa conflatas[o], quae tamen an tantam aetatem, ac vult GAFFARELLVS, qui ad Chaldaeos refert, ferant, alibi dispiciendum est, et inquirendum, an Theraphim eiusmodi imagines fuerint, quod a nostro instituto alienum praetermittimus. Theurgicae magiae officium, si IAMBLICHO[p] credimus, in auerruncandis malis spiritibus, et

k) l. c. voce Magus, vbi tamen aliam quoque etymologiam vocis huius affert.

l) Lib. XXX. c. 1.

m) Legendus luculentus locus LVCIANI in Macrobiis T. II. p. m. 818. qui magos vocat *γένος μαντικὸν καὶ Θεοῖς ἀνακείμενον*, ridendi potius, quam laudandi caussa, more suo.

n) l. c.

o) Legendi quos nominat V. C. PETRVS FRID. ARPE de Talismanibus p. 8 seqq. et FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. XII. p. 433 seqq. Talismanes auerruncandis malis, Theraphim vaticiniis adhibita sunt.

p) l. c. quocum PORPHYRIVS *περὶ ἀποχῆς*, PSELLVS etiam de daemonibus conferendi.

et commercio cum bonis eorumque prouocatione conſtitit. Vbi tamen non negamus, talia proferre Iamblichum, quae, dubia ſunt, an ad tam canam vetuſtatem referri queant? multaque recentiora ingenia ſapere, quae in oraculis eorumque interpretibus ea de re dicuntur. Verum has nugas ignorari, parum philoſophiae intereſt. Nobis ſufficit inde didiciſſe, fruſtra eſſe, qui ſub hac Chaldaeorum magia philoſophiae naturalis myſteria latitare ſibi perſuadent.

VI. Aſtrologia.

§. XX. Altera, in qua Chaldaeorum eruditio inclaruit, ſcientia eſt aſtrologia, in qua ſiderum motus, ortus atque occaſus obſeruando, primos excelluiſſe, ſupra idoneis teſtibus probauimus. Quemadmodum vero duplex ſiderum obſeruandorum ratio eſt, vna, quae motus, legesque ſiderum, quaſi notat, iuſtamque τῶν μετεώρων notitiam exhibet, inde Aſtronomia dicta; altera, quae ἀποτελέσματα ſiue effectus ſiderum, eorumque cauſas in res inferiores influentes enarrat, aſtrologia apoteleſmatica dicta; ita Chaldaei non tam primum, quam ſecundum genus excoluerunt, niſi quatenus aſtrologia aſtronomiae ſcientiam, calculos et obſeruationes ſupponit, quas ſedulo conquiſiuiſſe ſupra indicauimus, et ad Ariſtotelem a Calliſthene miſſas monuimus [q]. Enumeranda itaque et haec doctrina paucis eſt, vt pateat, quibus fundamentis ea ſcientia, quae tantum nomen Chaldaeis peperit, nitatur. Quodſi ea ſummatim comprehendamus, quae magnum olim inter mathematicos nomen PTOLOMAEVS [r] prolixe, SEXTVS EMPIRICVS [s] autem breuius, ſed, vt ſolet, neruoſe explicat, ad haec potiſſimum capita tota Chaldaeorum aſtrologia reduci poteſt:

I. Terrena conſenſionem habent cum coeleſtibus, et ex eorum influxibus ea ſemper innouantur.

II. Septem ſtellae, quas alii planetas, ipſi interpretes nominant, tenent rationem cauſarum agentium in vnumquodque eorum, quae in vita accidunt, adiuuant autem partes zodiaci.

III. Zodiaci circulus diuiditur in duodecim animalia, vnumquodque autem animal in triginta partes, pars in ſexaginta minuta [t].

IV. Animalium zodiaci alia ſunt maſculina, alia foeminina [u], et alia qui-

q) Hoc magno SCALIGERO iam notatum praef. in Manilium.

r) Vid. VOSSIVS de ſcient. math. c. XXXVII. §. 9. 16. p. 205.

s) Adu. Math. L. V. p. 339 ſeqq. edit. Fabricii.

t) Paria habet DIODORVS L. II. p. 83. CENSORINVS c. 8. et alii. Hinc dictae hae ſtellae מזרות IOB. XXXVIII, 32. quae vox 2 Reg. XXIII, 5. occurrit מזלות, id eſt ſtellae praecipuae, quare eos DIODORVS vocat Κυρίους τῶν Θεῶν. conf. CLERICVS l. c. v. Mazzaloth.

u) Vult quidem SEXTVS, haec a Chaldaeis deſumſiſſe Pythagoreos, quibus vnitas maſculini dualitas foeminini generis et ſic porro dicitur. vid. ARISTOT. Metaph. L. I. c. 5. MEVRSIVS de Denario Pythagorico c. 3. verum cum haec Chaldaeorum ſimpliciori ſtudio contraria videantur, Sextusque recentiores tantum Chaldaeos ſiue aſtrologos conſuluerit, rectius haec a Pythagoreis ad aſtrologos tranſiiſſe dicuntur. conf. FABRICIVS ad h. l. not. Q.

quidem bicorporea, alia vero non: alia tropica, alia fixa: habentque adiuuantem naturam ad generandos masculos et foemellas.

V. Signa, quae in vnaquaque genitura ad productionem apotelesmatum dominatum obtinent, sunt numero quatuor, et vocantur cardines *.

VI. Sunt vero cardines, horoscopus, medium coelum (μεσουράνημα) occidens, (δύσις) subterraneum (ὑπογαῖον) medio coelo oppositum.

VII. Horoscopus est signum, quod contingit oriri eo tempore, quo perfecta est natiuitas; medium coeli quartum ab eo signum; subterraneum, quod medio coelo est ex diametro oppositum; occidens, signum, quod orienti oppositum.

VIII. Vniuscuiusque horum cardinum signum praecedens vocatur declinatio, quod autem sequitur, successio.

IX. Quod antecedit signum, quod est in horoscopo conspicuum existens, est mali daemonis; quod est autem postea, sequens id, quod est in medio coelo, boni daemonis: quod autem praecedit id quod est in medio coelo, inferiorem partem, vocatur vnica sors et Deus. Quod antecedit occasum, est otiosum signum et principium mortis; quod autem est post occasum nec est conspicuum, poenam et malam fortunam: quod quidem e diametro oppositum est malo daemoni. Quod antecedit signum subterraneum, bonam fortunam, quae ex diametro sita est ex aduerso boni daemonis. Quod succedit signo, quod est ex aduerso medii coeli versus orientem, vocatur Dea, ex diametro Deo aduersum. Quod horoscopum sequitur, dicitur otiosum. Quod vt clarius intelligatur sequenti schematismo exponemus:

S 2 X. Stel-

*) Conf. SCALIGER ad Manilium p. 298. FABRICIVS l. c. not. Y.

X. Stellae non eandem vim habent, ad male vel fecus faciendum, fi confiderentur in cardinibus, et in fucceffionibus et in declinationibus, fed alicubi efficaciorem, alicubi vero minus efficacem.

XI. Vnicuique parti humani corporis attributum aliquod fignum eft, quocum habet confenfum et afficitur [y].

XII. Stellarum aliae funt beneficae, aliae maleficae, aliae denique communes: Beneficae ♃ et ♀, maleficae ♂ et ♄, communis ☿ quae cum beneficis benefica cum maleficis malefica.

XIII. Aliae ftellae beneficae vel maleficae funt, prout eft alia atque alia habitudo aut afpectus.

XIV. Stellarum praecipuae funt fol et luna; minorem autem vim habent ad euenturos effectus quinque reliquae.

XV. Eaedem ftellae maiorem vim habent, aut quod fint in propriis domibus, aut in altum elationibus, aut terminis, aut quod aliquae ab aliquibus ftipentur fatellitibus; aut quod inter fe afpiciant, et inter fe certas fufcipiant figuras, aut quod fint in cardinibus.

XVI. Solis domus eft leo, Lunae cancer, Saturni capricornus et aquarius, Iouis fagittarius et pifces, Martis aries et fcorpius, Veneris taurus et libra, Mercurii gemini et virgo.

XVII. Stellae delectantur in altum elationibus, exiguam autem vim habent in abiectionibus feu depreffionibus.

XVIII. Stellae inter fe afpiciunt et inter fe conueniunt, vt quae apparent in figura triangula aut quadrata.

XIX. Apotelefmata vel funt fimpliciora vel accuratiora. Simpliciora, quae fiunt ex fimplici figno vel fola vi ftellae; accuratiora, quae fiunt per concurfum et multorum contemperationem.

XX. Decani vel facies planetarum [z] referuntur ad zodiacum, primus decanus eft planeta cuius eft fignum, fecundus alter planeta et fic porro.

His potiffimum thefibus ars illa apotelefmatica Chaldaeorum, quam Teu-

y) Eleganter haec explicat MANILIVS L. II. v. 456. his verfibus:

- - Aries caput eft ante omnia princeps,
Sortitus cenfusque fui pulcherrima colla
Taurus, et in geminis aequalia brachia forte
Scribuntur connexa humeris, pectusque locatum
Sub cancro eft, laterum regnum fcapulaeque leonis
Virginis in propriam defcendunt ilia fortem,
Libra regit clunes, et fcorpius inguine gaudet,
Centauro femora accedunt, capricornus vtrisque
Imperat in genibus, crurum fundentis aquarI
Arbitrium eft, pifcesque pedum fibi iura repofcunt.

z) Multa de horofcopis et decanis Platonici recentiores garrierunt, fine dubio veteribus, vti folent, ingenii fui εὑρήματα adiicientes. Vid. IAMBLICHVS de myft. Sect. VIII. c. 4. p. 160. et quos GALEVS ad h. l. nominat. Ex recentioribus conferendus SALMASIVS de anno Climacterico, et poft eum alii.

Teucer Babylonius scriptis tradidit [a], pluresque exposuerunt [b], comprehensa est. Ex his sequitur, quod postea SEXTVS vehementer impugnat, omnia fato fieri, quod fatum ab hac ipsa Chaldaeorum doctrina Chaldaicum et sidereum vocari solet, itemque astrologicum, et cum Platonis, Stoicorum aliorumque sententia de fato non confundi debet. Vnde et HORATIO dictum Babylonii numeri. Nihil enim fieri in terrenis per se, sed omnia ab astris regi placebat; quae opinio a Chaldaeis ad alias quoque gentes digressa est, qua de re, ne nimii simus, consulendus est VOSSIVS [c].

§. XXI. Praeter hanc, per astrologiam vaticinandi rationem, alias quoque diuinandi artes Chaldaeis tribuit DIODORVS SICVLVS [d], nempe per aues, somniorum prodigiorumque interpretationes, et quae pertinent ad haruspicinam. Vnde facile credi potest MOSI MAIMONIDI [e] ea hariolorum genera, quae Deuteron. XVIII, 10. 11. memorantur, inter Chaldaeos quoque fuisse reperta. Somniorum quoque interpretandorum scientiam antiquissimam fuisse, ex sacris literis constat, etsi ridendus sit PHILO [f], qui Abrahamo inuentionem tribuit; et inter Babylonios fuisse, qui ei peculiarem operam ponerent, ex Danielis historia liquet: immo extispicia quoque apud Chaldaeos celebrata esse, ex EZECHIELIS loco [g] constat. Multum tamen obscurarunt Graeci notitiam horum vaticinandi generum, dum suis vocabulis a vaticiniorum Graecorum modis desumtis orientales vaticinandi consuetudines descripserunt. Eas vero tenebras dispellere, nec loci et instituti, nec otii nostri est.

VII. Diuinationes aliae.

§. XXII. Ceterum, licet in siderum rationibus obseruandis multum temporis et industriae Chaldaei posuerint, paucissima tamen constant, fereque nihil de obseruationibus eorum, vel etiam de opinionibus astronomicis superest. Ex Beroso nobis conseruauerunt PLVTARCHVS [h] et VITRVVIVS [i], lunae defectum accidere, obuersa nobis parte ignis experte, id quod hic latius explicat. Tradidit quoque Berosus, referente SENECA [k], igni deletum iri terrena, quando omnia sidera in cancrum conuenerint, inundationem vero passura, si sub capricorno id fiat. Tandem terram scaphae similem esse et concauam dixisse Chaldaeos, DIODORVS auctor est [l].

VIII. Opiniones astronomicae.

§. XXIII. Tandem et de mundi generatione et ortu Chaldaei audiendi sunt, cum archaeologiae philosophicae, et historia cosmogoniae nobilem historiae philosophicae partem absoluant. Et hic quidem DAMASCIVM

IX. Cosmogonia.

S 3 non

a) Vid. IDEM ad Solin. pag. 491. et praef. libri cit.
b) Astrologos veteres editos, ineditos, deperditos recenset FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 494 seqq.
c) De theologia gentili L. II. c. 47. p. m. 563 seqq.
d) loc. cit.
e) Lib. III. Moreh nebhochim c. 29.
f) Apud SVIDAM v. Abraham.
g) Cap. XXI, 12.
h) De placit. philos. L. II. c. 29. et EVSEBIVS praep. L. XV. c. 51.
i) Lib. IX. c. 4.
k) Quaest. natur. L. III. c. 29.
l) loc. cit.

non audiendum eſſe [m], mundi generationem ex mente Chaldaeorum negantem, vel ex vno DIODORO diſci poteſt, licet facile credendum ſit, quod addit, mundi naturam eos facere aeternam, nec initium generationis nec finem habere; nam haec aliter placere non poterant genti reuelatione deſtitutae: mundi tamen formam, ordinem et ornatum a diuina prouidentia conſtitutam eſſe non negabant. Quod qua ratione factum ſit, ex BEROSI Babylonicis nobis conſeruauit SYNCELLVS [n], vbi coſmogoniam Chaldaeorum more vetuſtiſſimo ἀλληγορικῶς φυσιολογεισθέντα ita exponit: Tempus fuiſſe, quo cuncta tenebrae et aqua erant: et in illis animantia portentoſa, et ſub variis naturae ſpeciebus et formis viſu mirandis vitam ac lucem accepiſſe, quorum imagines in Beli templo appenſae ſint: Iſtis omnibus mulierem, cui nomen, Omoroca, praeſidere; his conſtitutis Belum redeuntem mediam diuiſiſſe mulierem, et ex eius quidem parte terram ex alia coelum compoſuiſſe, ac inde necem animalibus illatam. Haec allegorice de natura mundi dicta eſſe addit: vniuerſa quippe mundi mole ex humida materia compacta, et animantibus ex ea formatis, Deum iſtum caput ſuum abſtuliſſe, tum corpus in terram delapſum alios deos terrae commiſcuiſſe, ac inde formatos homines, ea de cauſſa intellectu et diuina mente praeditos; Belum inſuper, quem Iouem interpretantur, mediis tenebris diſſectis terram et coelum ab inuicem diuiſiſſe, et mundum ordine compoſuiſſe, animantibus lucis vim non ferentibus extinctis. Belum vero deſertam quidem regionem at feracem conſpicatûm, deorum cuipiam proprium ſibi caput amputare praecepiſſe, et ſtillanti ex ſe ſanguini terram admiſcere ac homines et animantia, quae aërem ſuſtinerent efformare. Ipſum tandem aſtra, ſolem, lunam, et alios quinque planetas perfeciſſe. Quae coſmogonia propter allegoriam, vt ſunt omnes veterum de ortu mundi doctrinae obſcuriſſimae et denſiſſimo allegoriae velo obductae, ſubobſcura eſt, ſatis tamen veſtigia primaeuae traditionis de ortu mundi, ex chao a Deo producti, et ſemina rerum continentis prodit, et aperte animum humanum ex Deo emanaſſe innuit, et alium deum ad formandum mundum adhibitum docet; quae opinio, vſum ſummum Deum in condendo mundo alio Deo, creationis auctore ſiue Demiurgo per omnes fere gentes, orientales etiam Indos percrebuit. Et haec quidem de philoſophia Chaldaeorum.

m) In fragm. mſc. περὶ ἀρχῶν apud CVMBERLAND de Coſmog. Sanchuniath. p. 280.
n) In Chronico p. 28.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

DE PHILOSOPHIA PERSARVM.

§. I.

Post Chaldaeos apud Perſas philoſophiae hiſtoria perquirenda eſt, ad quos cum imperio diſciplina quoque Chaldaica tranſiit. De qua tamen ita dicere, vt veritatis cupido ſatis fiat animo, admodum difficile eſt. Quae enim de Perſarum philoſophis, religione et philoſophia ſcimus, vel Graecis debemus, vel Arabibus: a neutris talis narratio expectanda, quae non multa obſcuritate et incertitudine laboret. Et Graeci quidem Perſarum imperio ſubinde preſſi multam habuere occaſionem res, religionem et placita huius gentis cognoſcendi; ſaepius enim cum eruditis huius nationis conuerſati, aulaeque regis praeſentes coram in ea inquirere potuerunt, quae a curioſo rerum peregrinarum perquiri ſolent. Verum inueterato erga Perſas odio ducti ſinceritatem ſubinde in relationibus ſuis de rebus Perſicis deſiderari paſſi ſunt: et ſtolido ſua tantum et patria inſtituta adamandi ſtudio ſeducti, leuius et ſiniſtrius, quam par eſt, de barbarae gentis inſtitutis locuti ſunt. Quibus cum accederet inconſultus mos peregrinas res, mores, ſacra atque diſciplinam cum ſuis comparandi, et conciliandi, domeſticisque vocibus exprimendi, facile ex his colligitur, quantis difficultatibus obnoxium ſit, ex Graecorum relationibus de rebus Perſarum iudicare. Cuius exempla cum poſtea de doctrinis Perſarum acturis occurrant, ea iam afferre, remque peritis veterum actorum ſatis notam fuſius illuſtrare ſuperſedemus. Quod ad Arabas attinet, multam quidem iis fidem tribuunt viri in his literis magnae eruditionis Pocockivs, Prideavx, Beavsobre et qui omnium diligentiſſime in religionem veterum Perſarum inquiſiuit Thomas Hyde, eo quod hi non tantum ſectas Perſarum, quorum regiones incolebant, inter ſe habuerint, ſed et libros Perſarum ſacros atque claſſicos, quales ſunt, liber Sad-der, Zendaueſta, et his ſimiles, inſpexerint, et ita ex domeſticis fontibus narrationes ſuas hauſerint. Verum tempus, mores, conſuetudinem et praeiudicia Arabum, ad quos laudati viri prouocant, ſollicite expendenti non minores difficultates occurrunt, nec leuior contra fidem eorum hiſtoricam ſuſpicio oritur. Vt enim taceamus, homines ex nationis genio leues et ſuperficiaria eruditione gaudentes, adeoque ad tam arduum rerum obſcuriſſimarum, et temporum canitie atque ſqualore fere extinctarum examen non ſatis aptos, tanto temporis interuallo a temporibus, quibus Perſarum religio, doctrina et imperium inualuit, fuiſſe remotos, vt ad conſtituendum idoneum rerum harum teſtimonium vel hoc vno argumento videantur inepti: peſſima illa, quae poſt Muhammedis tempora ad Arabas quoque tranſiit conſuetudo, res ſuas

Obſcuritas et incertitudo H. P. Perſarum.

ſuas magnifice augendi, et fraudibus atque mendaciis, librisque ad antiquitatis ſpeciem et auctoritatem effictis et ſuppoſitis commendandi, ſicque Iudaeorum pariter atque Chriſtianorum fauorem certe apud illos auctoritatem placitis ſuis conciliandi mire omnia conturbauit, et veritatis ſtudioſo ſuſpecta reddidit. Id quod nemo negauerit, qui Arabum, ſiue Saracenorum hiſtoriam et libros ſine praeiudicio perlegit, et inſulſas fabulas canae vetuſtatis ſitu obductas ſibi pro antiquiſſimis hiſtoricis veritatibus propinari animaduertit. De qua re cum ſuo loco adhuc dicendi occaſio ſe offerat, hic prolixiores non ſumus. Ferendum itaque aegre non eſt, ſi tantis viris ſola Arabum fide nobis de antiquiſſimis Perſarum rebus luculentas hiſtorias narrantibus fides aegre detur, illique ad naturam gradusque fidei hiſtoricae non ſatis attendiſſe credantur. Id enim a doctiſſimo HYDEO potiſſimum factum eſſe, illumque lectionis exoticae amore occupatum apud Arabas certiſſimas veritates vidiſſe, quae aliis coniecturae leuiſſimae, et traditiones ſuſpectae videntur, indigeſtam quoque admirandae lectionis molem accurato iudicio non digeſſiſſe, et ipſa libri eruditiſſimi inſpectio docet, et magnis viris, rem ſine praeiudicio et admiratione eruditionis inſolitae et peregrinae aeſtimantibus recte iudicatum eſt [a]. Nobis itaque, qui cauti incedimus, hancque nobis legem tulimus, vt, qua ratione, qua fide, quo probabilitatis gradu aliquid dicatur narreturue, accurate prius expendamus, antequam ei calculum adiicimus, ignoſcendum eſt, ſi magnis viris manus non damus, niſi ea, quae Arabum fide proferunt, ſolidioribus quoque teſtimoniis probent, et vel Graecorum conſenſu, vel rei veriſimilitudine aliunde petita roborent. Certe prouidus lector in cohibendo atque ſuſpendendo aſſenſu etiam in hac hiſtoriae philoſophicae parte circa Arabas, exemplo virorum [b], quibus magna iudicii vis fuit, verſabitur, nec latius fidem extendet, quam teſtium conditio patitur. Ita enim demum critica philoſophiae hiſtoria obtinebitur.

Conditor philoſophiae Perſicae Zardusht.

§. II. Introductae, vel reſtauratae potius et emendatae inter Perſas philoſophiae pariter atque theologiae auctor communi veterum conſenſu Zerdusht ſiue Zardusht [c], quem et alii Arabes Zaraduſſt nominant [d], dicitur, vnde Graecorum Zoroaſter plerisque effictus videtur. Cuius nominis ſignificatio, non negantibus viris in veteri Perſarum lingua exercitatiſſimis, incerta quidem eſt, nec ipſi HYDEO in Perſica lingua inuenta [e], probabile tamen putant, et ex reliquarum linguarum Orientalium conſenſu

Eius nomen.

coniiciunt, amicum ignis hoc nomine indicari: certe recentiori aetate Indorum

a) Magnifice paſſim hunc librum laudari videas. Vid. act. erud. 1701. p. 405. Nouv. de la rep. des lettres 1701. art. 3. Fevr. Mars. Bibl. Thomaſ. P. III. p. 211 ſeq. Neque tamen ſine cenſura dimittitur, vid. BAYLE Dict. T. IV. art. Zoroaſtre not. F. p. 558. LEIDEKKER de vario reip. Hebr. ſtatu L. V. c. 1. Accurate vero de eo iudicat cel. MOSHEMIVS Hiſt. Chriſt. antiq. Sec. I. P. II. c. I. §. 2. p. 70.

b) BAYLE l. c. MOSHEIM ad CVDWORTH. p. 248. n. 38. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1052.

c) HYDE de relig. vet. Perſ. p. 340.

d) POCOCK. Specim. hiſtor. Arab. p. 148.

e) l. c. c. XXIV. p. 310. conf. HERBELOT. Bibl. Or. p. 16.

dorum quidam Zoroaſtreis placitis adhaerentes ita vocem interpretati ſunt[f]. Quae ſignificatio virum quendam doctiſſimum permouit[g], vt crederet, non perſonae proprie, ſed religionis nomen fuiſſe, quod ſcilicet iis datum ſit, qui peculiari ratione ignis cultum inſtituerint atque celebrauerint, ſicque cauſam putat patere, cur tot Zoroaſtres veteribus memorentur, immo ipſe Abrahamus patriarcha Zoroaſter Arabibus dicatur[h], quod ignis cultor peculiaris ipſis viſus ſit. Quam coniecturam ſuo loco relinquimus, quia praeter ſolam eamque incertiſſimam ſignificationem nominis, nulla re confirmatur, et nos ſupra alias easque magis probabiles rationes vidimus, cur plures Zoroaſtres fuiſſe, veteribus creditum ſit. Nec minori ſententiarum varietate de aetate Zoroaſtris Perſarum philoſophi certatur. Etſi enim ſatis certum atque euidens eſt, falli eos, qui ad prima Aſſyriae monarchiae tempora eum referunt, ſiue quod plane efficta ſint, quae de antiquo illo Zoroaſtre referuntur, quod viris eruditis placuit, qui vnum tantum Zoroaſtrem fuiſſe contendunt[i], ſiue quod alium longe virum vetuſtiſſimae diſciplinae orientalis auctorem tangant, ab hoc Zardushto aetate, patria, doctrina, longe diuerſum, qua ratione Graecorum narrationes omnium facillime cum Arabum, Perſarum et Indorum relationibus conciliari poſſunt: de hoc tamen Perſarum doctore et religionis potius quam philoſophiae reformatore, eiusque aetate eorum teſtimonia differunt: Auctor enim eſt AGATHIAS[k], Perſas ſui temporis eum aequalem feciſſe Hyſtaſpis. Sub Guſtasfo floruiſſe ISMAEL ABVLFEDA aſſerit[l], hunc Guſtasfum vero Cyri auum fuiſſe, Cyrum autem eſſe Hebraeis, qui Perſis Azdshir Bahan dicitur, id quod POCOCKIO non placet[m], qui Hyſtaſpen potius a Cyro tertium, et per Adzshir Ahasuerum pium denotari putat. Cambyſis atque Samardii ſiue Smerdis magi aequalem facit EVTYCHIVS[n], quocum conſentit G. ABVLPHARAIVS[o], vt aliorum ſententias taceamus. Etſi vero haec ad liquidum deduci non poſſe putamus, recte tamen inde infertur, vltra Darii Hyſtaſpidis tempora non aſſurgere eius aetatem[p], etſi in tanto ſcriptorum diſſenſu non ita demonſtrari queat, vt ſcrupulus nullus ſuperſit.

Aetas.

Nec minori diſſenſu de patria Zardushti ſcriptores loquuntur. Sinam enim recentiores Perſae apud Indos degentes faciunt; Franco vero patre natum id eſt, homine ad occaſum genito, Caramaniae incolae[q], id quod de Perſidis regione ad occaſum ſita intelligi poteſt. Ex Graecis CLEMENS ALEXAN-

Patria.

f) Referente HENRICO LORDIO mercatorum Britannorum eccleſiaſte in India, hiſt. de la religion de Beniens. conf. BEAVSOBRE Hiſt. Manich. T. I. p. 163. not. 4.

g) IDEM l. c.

h) Conf. FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 349 ſeqq.

i) HYDE l. c. c. 24. PRIDEAVX Hiſt. Iud. V. T. T. I. L. IV. p. 212. DE BEAVSOBRE Hiſt. de Manicheiſme T. I. L. II. c. I. p. 162.

k) Lib. II. conf. HVETIVS demonſtr. Euang. Prop. IV. c. 5. p. m. 90. ed. rec. BAYLE l. c.

l) In Hiſt. c. de Perſ. apud POCOCK. ſpecim. hiſt. Arab. p. 146. 147.

m) l. c. p. 147.

n) In Annal. Alexandrin. T. I. p. 263.

o) Dynaſt. V.

p) HYDE l. c. p. 293.

q) HVETIVS l. c.

XANDRINVS [r] Medo-Perſam facit, quem ſequitur SVIDAS [s]. Quod ſi Arabum Perſarum monumenta ſequentium auctoritate ſtandum eſt, tempore Cyri in prouincia Aderbiian quae Media eſt, natus eſt, et ſi celebri Perſarum libro Sad-der, credendum, gente Perſa fuit; in hoc enim libro maiores eius nominibus Perſicis memorantur, pater vero Purshaſp, mater, ex vrbe Rey, Doghdu dicitur [t]. *Vita.* His parentibus ignobilibus, ſi Arabum fidem et narrationes ſequimur, ortus miraculoſam natiuitatem et infantiam habuit, quae tamen, cum nugaciſſima Orientalium ingenia manifeſte prodant, et plerumque de impoſtoribus nouam religionis faciem introducentibus ad conciliandam auctoritatem atque fidem ſoleant praedicari, hic non referemus [u]. In iuuentute porro, non tantum orientalium doctrina eruditum, ſed et inter Iſraëlitas a propheta quodam miniſterio adhibitum, ſicque et veri Dei notitia imbutum fuiſſe Arabes magno conſenſu tradunt [x]. Quis tamen ille propheta fuerit, inter ipſos non conuenit. ABVLPHARAIO [y] enim Elias, BVNDARI diſcipulus Ieremiae [z], ABV MVHAMED MVSTAPHAE Ozeir id eſt Eſdras fuiſſe dicitur: quorum vltimum ſuo calculo adprobat HYDEVS [a], medium tanquam rationibus chronologicis magis aptum HVMPHR. PRIDEAVX eligit [b], qui Danielem intelligi poſſe putat, etſi haec ſententia ſatis longum vitae Danielis ſpatium requirat. Apud hunc prophetam didiciſſe, porro tradunt, praecepta purioris religionis, ſceleſto tamen aliquo facinore maledictionem meritum, lepram poenam accepiſſe. Quae tamen omnia non incertiſſima tantum eſſe, ex auctorum ſuorum atque teſtium conditione ſatis patet, ſed et in cauto rei examine ſe non ſatis probare nobis videntur. Eo enim tempore, quo Arabes hi ſcriptores commentarios ſuos exarauerunt, in id maxime conniſi ſunt non tantum legis Islamiticae aſſertores, ſed et veteris religionis, quam a Zoroaſtre inſtitutam crepabant, quaeque magianiſmo abſoluebatur, cultores, vt apud Iudaeos et Chriſtianos ſuis placitis, religioni, traditioni fidem facerent et auctoritatem quouis modo conciliarent. Quem in finem, non excogitati tantum et ſuppoſiti libri vetuſtiſſimis religionis ſuae antiſtitibus, quod ſupra iam monuimus [c], ſed ex Iudaeorum quoque hiſtoria multa in arua ſua ab iis deriuata ſunt. Id quod imprimis in Zoroaſtris hiſtoria factum eſſe, non obſcuris veſtigiis deprehendere eſt, produntque male cohaerentem fidem ipſi harum hiſtoriarum architecti, ſic vt mirum videri queat, viros acutos fidem ſine examine eiusmodi narratiunculis dare potuiſſe, niſi praeiudicium venerationis exoticae eruditionis, multo ſudore acquiſitae iudicium

r) Stromat. L. I. p. 304. 334.

s) Lex. T. II. art. Zoroaſter p. 15.

t) HYDE l. c.

u) Quibus volupe eſt, tempus atque otium his nugis perdere, apud HYDEVM l. c. affatim reperient harum quisquiliarum.

x) Ibid. c. 24. p. 213.

y) l. c. p. 54.

z) HYDE l. c.

a) p. 314.

b) l. c. p. 213.

c) Haec per totum orientem, imo inter Chriſtianos quoque vſitata fuiſſe, multis in hiſtoria philoſophica et Chriſtiana exemplis conſtat, ſaepiusque a nobis ſuis locis notabitur. Conferendus interim acutiſſimus MOSHEMIVS de cauſſis ſuppoſitorum libror. Vol. diſſ. H. E. p. 217 ſeqq.

dicium occoecauisset. Supra enim iam indicatum est, in libro Persarum sacro, eoque si vera nobis tradunt Arabes, publico et vetustissimo Sad-der, omnes Zardushti maiores ad atauum vsque Espintamanum recenseri Persici nominis et originis, sic vt recte inde concluserit doctissimus, et, dum haec scribimus, orbi literato nostraeque amicitiae acerbo fato ereptus BEAVSOBRIVS [d], falli eos, qui Iudaeum fuisse Zerdushtum crediderint. Et tamen omnes fere, qui ex Arabibus de eius origine et natiuitate scribunt, in eo consentiunt, ex Palaestina fuisse ortum [e], vnde necessario sequitur, natione et religione, antequam ad sectam magorum deficeret, Iudaeum fuisse. Nec, nisi haec statuamus, ratio dari potest, vnde tantam, quantam Arabes iactant, veteris testamenti, et imprimis psalmorum Dauidis cognitionem hauserit? satis enim notum est, et ex ipsa lege Israëlitarum constat, et vetitum fuisse huic genti commercium cum aliis nationibus, et suo quoque ingenio vehementer ab eo abhorruisse, sic vt nullam veri habeat similitudinem, Zardushtum prophetae alicuius Israëlitici fuisse seruum et simul discipulum, nisi eiusdem originis et religionis fuerit. Quae omnia cum luculenter euincant, male cohaerere omnia, quae ex Persarum libris Arabes referunt, et contradictione euidente inter se committi, ita suspicionem suppositionis iustam quam maxime confirmant; certe, istis Arabum relationibus veritatis cupido animo fieri minime satis, euincunt. Neque tamen negamus fieri potuisse, vt impostor quaedam ab Israëlitis dura circa ea tempora inter Babylonios captiuitate pressis et ex ea superstitibus didicerit, vel aliquam doctrinas Magorum emendandi occasionem nactus fuerit, licet, quid potissimum expiscatus sit, dici non possit. Ex dictis vero porro diiudicandum est, quod adiicitur [f], *a talis prophetae miraculis stimulatum fuisse, ad similia patrandum, et proinde multis astutiis studuisse promto ingenio, et forti imaginatione, et naturali audacia, et confidentia adiutum, nam si non fuisset audax et intrepidus, totius nationis religionem suo modo reformare non tentaturum fuisse.* Non recordantur enim viri docti, qui ita rationes instituunt, se eius seruitium et discipulatum ad Danielem vel Esram retulisse, quorum neuter miraculis inclaruit. Interim nec ingenium versipelle dolisque aptum, nec praestigias a vaferrimo homine religionis mutationem et celebrem sectam meditante editas negamus, licet pro certo affirmare non audeamus, quod ex BVNDARI refert HYDEVS [g], in arte praestigiatoria versatum, res quasdam miras populo ostendisse, quas miracula sua vocauerit: ex his fuisse quod supinus iacuerit, dum bipondium aeris liquefacti super sinum eius fusum fuerit, aes vero super sinum eius granatim concretum nullum ei damnum intulerit; item aliud, quod ignem manu tenuerit, et manus eius non fuerit combusta, et in cuiuscunque manum dederit, non fuerit combusta. Immo multa si non pleraque mera commenta atque mendacia esse, quae de stupendis eius

T 2 mira-

d) loc. cit.
e) HYDE l. c. PRIDEAVX l. c.
f) HYDE l. c. p. 312. PRIDEAVX l. c. p. 314.
g) Ib. p. 311.

miraculis ex libro: *Schâhnâma-nesr* IDEM [h] recitat, facile, qui nasum habet, subodolfaciet. Vt vero auctoritatem sibi conciliaret, primum in desertis atque montanis secessum quaesiuisse, vnde inexpectatus prodiret, et se quasi diuinitus missum Persis ostenderet, porro referunt, additque ABV MVHAMED MVSTAPHÂ [i], librum composuisse in duodecim tomos diuisum, scriptos in coriis taurinis, quales singulos totidem vituli portare possent, scriptumque hunc librum literis aureis fuisse, regi Gustasfo offerendum. Ita praeparatus, vt astute rem suam ageret, non tam nouae religionis auctor, quam veteris Magorum restaurator atque reformator videri voluit. Ea enim ante haec tempora apud Medos atque Persas inualuerat, sed cum internecione magorum, qui post Cambysis mortem imperium sibi vindicauerant, valde turbata et tandem non penitus deleta erat, astrorum cultu totam Persidem occupante, regeque Dario ei addicto. Vt itaque nationi ad auita placita pronae se attemperaret, eorumque sibi animos conciliaret, ita magorum systema incrustauit, vt sibi proprium esset, et peculiari ratione id effingeret; nouus ita reformator religionis futurus. De qua magorum sententiae mutatione et Zoroastreo systemate postea quidem prolixius dicemus, hic tamen ordinis gratia summatim tantum notamus, duobus capitibus, si relationibus Arabum, praecipue ABVLFEDAE et SHAHRISTANII [k] standum est, eius systema constitisse vno, quod duobus principiis bono et malo sibi inuicem oppositis tertium idque superius praefixerit, a quo duo illa producta et creata fuerint, lux quidem effectus summi creatoris, et tenebrae, necessaria sequela lucis, quae ex eius priuatione ortae sint: altero, quod destructa idololatria, cultuque astrorum abolito, igni sacro, hactenus in collibus passim culto, templa erigi iusserit; quem in finem coelesti doctrina erudiendum in coelum raptum se impudenter mentitus esse dicitur, et cum Deo ex flamma colloquente sermones miscentem reuelationes accepisse. Ita enim ignis cultui apud Persas dudum introducto se quam maxime attemperabat. Sic scena instructa, in Media, quae nunc Aderbiian dicitur, in vrbe Xiz, vel, quod alii volunt, Ecbatanae primum prodiit [l], in qua Smerdis magi patria magianismi affeclae plures adhuc fuisse videntur, ibique coelestes reuelationes nouamque auitae religionis faciem prodidit. Ibi vero rebus suis compositis in Bactriam commigrauit, Persidis prouinciam ad orientem maxime sitam, ibique in vrbe Balch quae est ad littora Oxi fluminis in finibus Persidis consedit. Ibi vero Hystaspes, Darii pater, rebus praeerat, qui, etsi Darius filius extinctis magis ad astrorum cultum defecerat, pristinam tamen magorum religionem retinuerat: et apud eundem ita praestigiis suis aditum sibi parauit, vt noua eius doctrina atque instituta publice reciperentur [m]. Addunt his, qui magna de hoc

h) Ib. p. 319.
i) Apud EVNDEM l. c.
k) Vid. POCOCK. specim. histor. Arab. p. 147. HYDE l. c. c. 28. p. 294 seqq.
l) Bundari, Abu Iaafar Tabarita apud HYDE l. c. c. 24. p. 313 seqq. GOLIVS not. ad Alfragan. p. 107. 227. PRIDEAVX l. c. p. 214.
m) IDEM apud HYDE l. c. p. 316.

hoc impoſtore ſomniant, in confinibus Indiae verſatum ad Brachmanas excurriſſe, et ab eis mathematicas, aſtronomicas atque phyſicas doctrinas accepiſſe, ſicque arcana diſciplina innutritum, eas ſcientias ad magos reducem non ſine ſtupore et admiratione omnium docuiſſe, ſicque maximum mathematicum atque philoſophum ſui temporis euaſiſſe, immo factum inde eſſe, quod magi ab eo eruditi arcana naturae inſpexerint, vt ſupernaturali lumine vique aliqua diuina et arcaniori multa patrare poſſe crederentur, et ii qui malis artibus mira ſe effecturos promitterent, magorum nomen vſurparent, cui poſtea infamis ſignificatio inde adhaeſit [n]. Verum et haec non ſatis firmo ſtare talo vel inde coniici poteſt, quod tota illa de Brachmanum eruditione mathematica atque phyſica traditio a Graecis ex ſuae eruditionis facie aliarum gentium doctrinam inepte metientibus excogitata videatur, vt in ſequentibus latius exponetur; vbi de philoſophia Indorum differemus, eamque longe aliam fuiſſe, audiemus, quam quae ſpeculationibus intellectus abſoluitur. Nec, cuius fide iſta narrantur, AMMIANVS MARCELLINVS [o], haec ad Zoroaſtrem, quem ex Chaldaeorum, non Indorum, arcanis ſcientiae magorum multa addidiſſe, aſſerit, refert, ſed ad Hyſtaſpem prudentiſſimum Darii patrem; qui *quum ſuperioris Indiae ſecreta fidentius penetraret, ad nemoroſam quandam venerat ſolitudinem, cuius tranquillis ſilentiis praecelſa Brachmanorum ingenia potiuntur: eorumque monitu rationes mundani motus et ſiderum, puroſque ſacrorum ritus, quantum colligere potuit, eruditus, ex his quae didicit, aliqua ſenſibus magorum infudit.* Sed vt ad Zardushtum reuertamur, is in Bactria nouo religionis ſyſtemate formato et confirmato, tandem ad regiam aulam Suſam, contendit, ibique tanta aſtutia nouam theologiam regi Dario commendauit, vt is in partes eius ſecederet, regemque miniſtri maximam partem ſequerentur, id quod trigeſimo Darii anno accidiſſe referunt [p]. Etſi vero pertinaciſſimos aduerſarios Sabaeos id eſt aſtrorum cultores experiebatur, ita tamen nouum ſyſtema impoſtoris inualuit, vt publice reciperetur, et religionem Perſarum publicam abſolueret. Vnde *magicam religionem apud Perſas et Parthos et Bactros, et Choraſmios et Sacas et Medos aliasque multas gentes barbaras vigere*, ſuo quoque tempore LVCIANVS [q] notauit: et exorto quoque Muhamede ea adhuc ſuperfuit, cuius noua religio etſi hanc pepulit, hodienum tamen inter Perſas et Indos Zoroaſtreae diſciplinae atque religionis aſſeclae, teſtibus viris doctis, qui has regiones perluſtrarunt, inueniuntur. * Poſtquam ita nouis acceſſionibus in ipſa regia inſtitutum ſuum Zarduſthus auxit, rediit in vrbem Balch, vbi ſe in Pyreo ſiue templo igni ſacro dicato archimagum conſtituit, et regia potentia in rebus ad nouam religionem et magorum ordinem pertinentibus regnauit, immo et finitimos reges in partes ſuas pertrahere anniſus

n) PRIDEAVX l. c. p. 221.
o) Lib. XXIII. c. 8.
p) HYDE l. c. c. 24.
q) In Longaeuis T. II. p. m. 818.

ſus eſt, verum magno ſuo malo. Cum enim Argaſpem, regem Scytharum orientalium aſtrorum cultui vehementer addictum in partes ſuas pertracturus regia Darii auctoritate et potentia vteretur, violentiam perhorreſcens Scytha exercitu Bactriam inuaſit, Darii exercitum fruſtra ſe ei opponentem fudit, et Zardushtum cum omnibus ſacerdotibus templi patriarchalis interfecit, reliquis quoque templis huius inſtituti deletis [r]. Quem tamen Darius nouo collecto exercitu repreſſit, acieque fregit, templa diruta reſuſcitauit, et palmarium templum igni dicatum magnifice ex cineribus iterum exſtruxit, quod inde Azur Guſtaſp, ignis templum Darii Hyſtaſpidis vocatum eſt. Immo archimagi munus ipſum poſtea geſſiſſe, ex eo colligi poteſt, quod referente PORPHYRIO [s], in ſepulchri titulo magorum magiſtrum ſe vocari iuſſit. Et haec quidem potiora ſunt, quae de Perſarum Zoroaſtre, Arabum potiſſimum fide, nouimus; quae enim Graeci de eo narrant, ita inter ſe pugnant, et cum aliis viris antiquis celeberrimis confuſa male cohaerent, vt nihil inde colligi queat, quod vel exigua veri ſpecie ſe commendet [t]. Quo loco vero Arabum teſtimonia habenda ſint, ſupra iam oſtendimus. Nec leuem facit ſuſpicionem Graecorum de his Zoroaſtris Perſae inſtitutis, fortunaque ſub Dario Hyſtaſpe ſilentium, cum tamen non eo tantum tempore Perſarum res Graecis notiſſimae fuerint, ſed et poſtea Alexandro M. Perſidem occupante monumenta Perſarum in manus Graecorum peruenerint. Difficile itaque eſt, ex hiſtoria hac Zoroaſtrea ea eligere, quae vero videntur proxima, cum multa, ad faciendam magianiſmo fidem et auctoritatem contra Islamiſmum et Chriſtianiſmum valde circa ſcriptorum horum tempora inualeſcentem, ſine dubio efficta ſint. Nobis ſi in his tenebris coniecturis locus eſt atque lux aliqua, dubium quidem non videtur, in Perſide impoſtorem quendam fuiſſe, qui adhibito Zoroaſtreo nomine, vel in Perſia iam vſitato, vel ab alio antiquiſſimo inter Babylonios philoſopho ementito, nouam religionis per aſtrolatriam mire tum mutatae faciem introduxit, ignisque cultum Perſis admodum ſacrum noua ratione inſtruxit, praeſtigiisque ad ſtuporem et admirationem populi excitandam vſus magnam ſibi in hac gente auctoritatem conciliauit, magorumque ſectam et ſyſtema validiſſime euexit: nihil enim in his eſt, quod non probabilitate ſua ſe commendet: nec magnopere refragabimur eis, qui artis medicae [u], cultusque deorum arcani, aliarumque partium eruditionis orientalis gnariſſimum fuiſſe perhibent, modo ea non ad normam encyclopaediae Graecae, ſed ad modum doctrinae orientalis exigantur: nam his potiſſimum artibus et temporis ac patriae ſuae eruditione ſe eos plerumque commendaſſe, qui nouas ſectas et religiones condiderunt, hiſtoriae veteris et recentioris monumenta loquuntur. Reli-

r) HYDE l. c.
s) De abſtinent. L. IV. p. 156.
t) Conf. omnino BAYLE Dict. T. IV. art. Zoroaſtre p. 555 ſeqq.
u) HYDE l. c. p. 300. hinc ſuppleri et emendari poteſt. DAN. LE CLERC. Hiſt. de la Medecine L. I. ch. 5. p. 9.

Reliqua vero quae tanta fiducia Arabes memorant, cur inter fabulas numeranda esse existimemus, rationes adductae satis produnt. Et inde etiam iudicium fieri potest, quid de magnificis elogiis sentiendum sit, quae eius eruditioni, praesertim in philosophia tribuuntur. Vti enim nomen Hakim, id est, sapientis per totum orientem, tam inter Muhamedanos, quam Sabios [x], recte ei tribui potest, qui in orientis eruditione magnum nomen adeptus est; ita nugantur, qui cum Graecis [y] omnem sui seculi et nationis eruditionem ei tribuunt, quam ei non conuenire, illa quae de magorum institutis postea dicentur, satis euincunt. Rectius APVLEIVS [z] *antistitem omnis diuini arcani* nominauit. Facile tamen concedi potest, Zoroastrem hunc Persam astronomiae gnarum fuisse, quo nomine eum magnopere laudat aliisque praefert doctissimus Tartarorum princeps VLVGH BEIGH [a]. Hanc enim philosophiae partem in hac gente viguisse supra vidimus; vnde patet, necessarium non fuisse Zardushto, ad Brachmanas digredi, sideralis scientiae discendae causa, cum domi habuerit, vnde ea disceret, quae instituto suo conuenire iudicabat. Multo minus ii audiendi sunt, qui reuelationes diuinas habuisse, et de Messia vaticinatum fuisse, nugiuendulis Arabibus fidem habentes, contendunt [b].

* Si recentioribus itinerariorum scriptoribus TEVENOTO, SANSONIO, TAVERNIERIO, LORDIO credendum, illi, qui hodie inter Persas antiquae magorum religioni adhaerent, Gauri vel Gafri, id est, infideles nominantur, et in suburbio Aspahami, ab ipsis Gaurabad dicti, degunt, et vilissimis seruitiis destinantur. Plerique tamen in Carmaniae prouincia habitant, omnium Persidis prouinciarum pessima, vnde hunc tantum eis locum concessit Muhammedanorum zelus et inuidia, vbi religionis suae cultum exercent. Eorum enim placitis vehementer inuisi sunt, vnde multa miserae genti perferenda. Quae iniuria quosdam permouit, vt in Indiam confugerent, vbi Suratae, Bombaiaeque refugii locum inuenere. Referuntque qui haec nobis tradunt, et in his OVINGTONVS apud H. PRIDEAVX l. c. pag. 231. integris eos moribus viuere, Deum solum adorare, ad solem vero orare, ignemque colere, detestari idololatriam, statuere resurrectionem et iudicium extremum: Zoroastrem vero prophetam Mose non minorem habere et colere, per quem Deus ipsis legem atque voluntatem suam patefecerit. Aliter tamen, qui prius in eadem opinione fuit, cel. MOSHEMIVS, qui in humanissimis ad nos literis ita: *Scio nunc, certisque Orientalium testimoniis docere possum, inter ignicolas seu Guebros et veros Zoroastris discipulos multum interesse. Discipuli germani Zoroastris Iazidiani appellantur, a voce Iazed Persica, quae Deum significat. Habitant illi, qui summo Muhammedanis odio sunt,*

x) HYDE l. c. c. 24. p. 312.

y) SOLIN. in Polyhist. c. I. SVIDAS in Magi, Astronomia, Zoroaster. conf. auct. recogn. L. IV. c. 27.

z) Florid. L. II.

a) Apud HYDE l. c.

b) IDEM in praef. conf. PRIDEAVX l. c. p. 230.

ſunt, in remotiſſimis rupibus et montibus et duo illa numina Zoroaſtris adhuc colunt: verum principium bonum non quod veteres ſolebant, Oromasden hodie vocant, ſed Iezdan i. e. abſolute Deum, malum vero Ahrimen in hunc vsque diem nominant. Nihil horum inter Guebres reperitur, qui a Muhammedanis tolerantur. Lucem mihi praetulit hiſtoria Tamerlanis infenſiſſimi tam ignicolarum, quam Zoroaſtrianorum hoſtis.

Libri Zardushto tributi

§. III. Tribuuntur huic Zardushto varii libri, quos partim in ſolitudine verſatus compoſuiſſe, et quod ſupra diximus, coriis taurinis inſcripſiſſe dicitur, partim archimagus conſcripſiſſe fertur. Inter illos non celebrior aut auctoritate praeſtantior eſt libro, ab impoſtore in ſolitudine compoſito, quo religionem nouam expoſuiſſe, eumque ita regi obtuliſſe ab orientalibus narratur. Hunc *Zendaueſta*, et breuius *Zend* nominant, hacque voce, quam ab ipſo Zardushto deriuant, ignitabulum alias indicant, quem titulum ideo feciſſe fertur, quod excitando amoris diuini igni lectio et meditatio huius libri deſtinaretur. Hunc in duas partes diuiſit, quarum prior liturgiam et ſacrorum publicam formulam in templis igni dicatis hodienum ſolennem comprehendit, altera praecepta religionis continet, vitaeque atque officiorum rationem ita praeſcribit, vt ad hanc, tanquam diuinam normam omnis actio componi, et iuxta eam diiudicari debeat [c]. Hunc librum, apud eos, qui inſtituta Zoroaſtris hodienum ſequuntur, ſacrum, et diuinum, tantaeque auctoritatis, quantae apud Chriſtianos ſacra oracula, vel apud Muhammedanos Alcoranus ſunt, e coelo ſe accepiſſe Zardushtus contendiſſe fertur, et reuelationes diuinas in eo maxime iactaſſe. Eius exemplum Perſica lingua atque literis conſcriptum hodienum in templis omnibus huic ſectae addictorum cuſtodiri fides itinerariorum refert, quae addunt, ſacerdotes ex eo particulam diebus feſtis populo praelegere [d]. Eius exemplus nactus vir in his literis apprime verſatus THOMAS HYDEVS, editionem promiſit, modo eſſet, qui ſumtus faceret; ſed mortalitatis exuuias depoſuit, deſiderio et conſilio editionis fruſtratus. Id quod magnopere dolendum eſt, ex eo enim non tantum praeſentem horum hominum ſtatum et religionem diſcendi copia enata fuiſſet, ſed facilius quoque de integritate libri iudicium potuiſſet fieri. Eius quidem compendium aliquod liber itidem ſacer, Perſis *Sad-der* dictus, exhibet, cuius ſummam exponit HYDEVS [e], in quo auctor ita in prooemio hunc Zardushti librum commendat:

Zerâtusht attulit religionem rectam
Nemo debet in hac religione eſſe remiſſus,
Quia Deus ei dedit Veſta-va-Zend,
Vnde religio eius in mundo celſa euaſit.

Verum

c) HYDE l. c. c. 25. 26. p. 331 ſeqq. HENR. LORD. l. c.

d) IDEM l. c. c. I. p. 25.

e) Is ante ducentos annos a Perſa quodam veteris linguae rituumque peritiſſimo ex ſcriptis Zoroaſtris collectus et carmine expreſſus, ab HYDEO latina proſa Hiſtoriae religionis veterum Perſarum adiectus eſt. Eum ſuppoſitionis reum agit EVSEBIVS RENAVDOTIVS apud BEAVSOBRIVM l. c. p. 162. not. 3.

Verum cum aeque incerta ſit libri huius auctoritas [f], ex eo parum ponderis pro adſtruenda huius libri ſinceritate et antiquitate accedit. Nec inde recte colligit HYDEVS [g] libri antiquitatem, quod apud EVSEBIVM [h] liber titulo: τῆς ἱερᾶς συναγωγῆς τῶν Περσικῶν memoretur; ex libro *Sadder* enim eiusque prooemio patet, in hoc libro non tam dogmata diuina, de Deo rebusque ad eum pertinentibus, quam leges et praecepta contineri. Ait enim:

Omnis rei faciendae et quoque non faciendae
Explicatio eſt in hoc centi portali, o chariſſime.

Recte itaque diuerſam fuiſſe eam collectionem, quam Euſebius citat, inde colligit eruditiſſimus FABRICIVS [i]. Difficulter itaque de huius libri auctoritate definiri poteſt, quem viri eruditiſſimi pro genuino Zardushti foetu habent [k], aliis diſſentientibus [l], vel iudicium cohibentibus [m]. Nec nos certiora dare audemus, non tamen moroſe refragabimur illuſtri HVETIO [n], qui, etſi ex falſariorum incudibus profectum eſſe, ſtatuat, vetuſtiſſimum tamen eſſe putat. Neque tamen ſupra Euſebii aetatem referendum putamus, ſed circa ea tempora, quibus Iudaei et Chriſtiani inter Perſas habitauerunt, illorumque libri ſacri his lecti ſunt, a ſacrorum Zoroaſtreorum antiſtitibus ita caute et non ſine ingenti aſtutia effictum, vt et lingua incognita veteri, et charactere quoque ignoto, quem Zundicum vocant [o], exararetur, et non temere cuiquam ex vulgo proderetur, plerisque compendio libri Sadder contentis; vt ita libro auctoritas accederet, et impoſtura atque ſuppoſitio detegi non poſſet. Quae quidem pro coniecturis tantum vendimus, ſed talibus, quae ratione non deſtituuntur. Narrant enim non Arabes tantum [p], ſed et, qui librum ipſum viderunt [q], deprehendi in eo multos pſalmos Dauidis regis, narrari hiſtoriam conditi mundi eodem modo, quemadmodum apud Moſen, et paria cum hiſtorico ſacro referri de diluuio, Abrahamo, Ioſepho, Salomone, vocarique nouam religionem, religionem Abrahami, eo quod priſtinam puritatem religionis, quae Abrahami tempore floruerit, reformatione ſua reſtituerit [r]. Et haec quidem Iudaicam originem impoſtoris probare contendit cum Hydeo HVMPHR. PRIDEAVX [s], nobis autem librum ſuppoſititium prodere videntur. Supra enim euicimus ex ipſo libro Sadder, fruſtra eſſe, qui Iudaeum fuiſſe atque ſeruitio prophetae occaſionem nactum libros ſacros expilandi contendunt: quod ſi itaque

f) Supponit enim genuinam originem Zoroaſtrei libri, auctorque nimis a temporibus noſtris remotus eſt.

g) Non diſſentiente HVETIO l. c. p. m. 90.

h) Praep. euang. L. I. p. 42. conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 65.

i) Ibid. p. 252.

k) HYDEVS, PRIDEAVX, DE BEAVSOBRE ll. cc.

l) HVETIVS l. c.

m) FABRICIVS l. c. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1057.

n) Ibid.

o) Conf. ATH. KIRCHERVS Oedip. Aegypt. T. II. P. II. p. 539.

p) Apud POCOCK. ſpecim. hiſt. Arab. p. 148.

q) HYDEVS l. c.

r) IDEM p. 338.

s) l. c. p. 255. vbi obiter notamus confundi Brahma, Deum Indorum, cum Abrahamo. Illum enim conditorem mundi denotare ſuo loco demonſtrabitur.

que hoc inter figmenta referendum eſt, ratio dari non poteſt, vnde tot furta in libros ſacros a Zardushto commiſſa ſint, cum ſatis conſtet, quanta cura ſeruauerit, et ab oculis gentilium remotum cuſtodiuerit codicem ſacrum Hebraea natio. Nec oſtendi atque probari poteſt, Darii Hyſtaſpidis tempore Perſas religionem ſuam ad Abrahamum retuliſſe, ſed id ſequioribus et recentioribus demum temporibus factum eſt, ex quo Iudaei per totum Orientem vsque ad Indos et Sinas diſperſi ſunt, et Muhamediſmus per omnes orientis populos diſſeminatus fuit, quae vtraque religio Abrahamo gloriata eſt. Nihil itaque a vero admodum abſimile ſtatuit, qui contendit, ad fraudem Iudaeis et Chriſtianis, (forte etiam Muhammedanis) faciendam a ſacerdotibus magianiſmi valide eius collabeſcentis ruinis ſe opponentibus, librum, adſcito antiquitatis fuco et externo charactere oppoſitum eſſe. Certe Zoroaſtri ipſi adſcribere, audax nimis eſt, longeque incertiſſimum, nec ex eo fide dignum teſtimonium, cum dubiae auctoritatis ſit, deſumi poteſt. Diſtinctus vero liber eſt in duodecim tomos, libroſque viginti et vnum, et in portas ſiue capita ſectioneſue centum.

Scripta Zoroaſtris alia.

§. IV. Praeter hunc librum, magnam ſcriptorum copiam Zoroaſtri Graeci tribuunt, ſiue quod collectionis a Zardushto in ſolitudine factae libri tituli que multi fuerint, ſiue quod celebri nomini multa fuerint ſuppoſita. Praecedenti enim capite iam ex Plinio narrauimus HERMIPPVM SMYRNAEVM de tota arte magica diligentiſſime ſcripſiſſe, et vicies centum millia verſuum a Zoroaſtre condita indicibus quoque voluminibus eius poſitis explanauiſſe, idque magis ad Zoroaſtrem Perſam, quam Chaldaeum pertinere monuimus. Etſi vero facile HYDEO[t] credamus, Zoroaſtrem nihil carmine ſcripſiſſe, ſed proſa mera, patet tamen inde, vetuſtiſſimis temporibus varia ſcripta Zoroaſtreo nomini fuiſſe ſuppoſita. Certe aſtrologica, phyſica, magicaque atque chemica, politica et theologica ſcripta ei tribui, collectis veterum narrationibus prolixe exponunt literatiſſimi viri PETRVS LAMBECIVS[u] et IOANNES ALBERTVS FABRICIVS[x], quorum vterque cum accurate de ſcriptis Zoroaſtreis egerit, lectorem merito ad hos fontes remittimus, ne iuſto fiamus prolixiores[y]. Quemadmodum vero amiſſa ſunt ea omnia, ita dubium non eſt, quin tam celebri nomini pleraque ſint ſuppoſita. Ita enim non Zoroaſtri tantum, ſed et Hermeti, Orpheo aliiſque magnis viris canae antiquitatis accidit, vt libris ad eorum mentem et doctrinam a ſectarum ſuarum alumnis compoſitis ipſorum nomina praefigerentur: idque etiam cum Zoroaſtre in magorum ſecta eueniſſe nulli dubitamus. Cum enim ex hac ſecta ſacerdotes fuerint, qui et diuinum cultum tum publicum tum arcanum conſeruabant, et natura maiora efficere ſe poſſe, iactabant, et aſtrologia apoteleſmatica ſibi nomen, famam, opes et auctoritatem conciliabant, facile inde rationes ſubduci poſſunt, vnde libri illi aſtrologici, phyſici,

t) l. c. p. 340.
u) Prodr. hiſt. liter. p. 79 ſq.
x) Bibl. Graec. Vol. I. p. 246.
y) Conferendus SVIDAS voce Zoroaſtres T. II. p. 9.

ſici, theologici ortum ſuum habuerint. Neque tamen omnes ad hos auctores referendi ſunt, ſed abuſi quoque varii impoſtores Zoroaſtreo nomine ad conciliandam nugis ſuis auctoritatem. Inter hos Gnoſtici ſunt, qui apocalypſes Zoroaſtris ſe habere gloriati ſunt, in quibus maxime Adelphius et Aquilinus talia iactarunt. Hos enim fraudis et ſuppoſitionis tota Platonicorum ſchola, et imprimis Plotinus [z], Amelius, et prae ceteris PORPHYRIVS conuicerunt, qui ipſe refert [a], euiciſſe ſe, quod confictae illae eſſent atque ſpuriae. Vnde miramur, eruditiſſimum BEAVSOBRIVM [b] hanc ſententiam admiſiſſe, euidens eſſe, quod iſtae reuelationes librum Zend, textum ſcilicet ſacrum placitorum Zoroaſtreorum continuerint. Si enim genuinum foetum Zoroaſtris Gnoſtici habuiſſent [c], alia longe ratione Platonici, qui Zoroaſtrea maximi faciebant, eos refutaſſent, et ſibi potius ſuaeque ſcholae illa vindicaſſent, quemadmodum in aſſerendis λογίοις ſiue oraculis Zoroaſtris fecerunt.

Oracula Zoroaſtris.

§. V. Haec λόγια ſiue oracula, quae cum reuelationibus iſtis quidam perperam confundunt [d], magnum olim hodieque nomen conſecuta ſunt, cum fragmenta ex iis quaedam ad nos peruenerint, lecta olim et eximie laudata a Platonicis recentioribus ſiue Alexandrinis philoſophis, Zoroaſtrem tamen nominetenus non laudantibus. Ea enim tanquam pretioſiſſimum vetuſtiſſimae ſapientiae theſaurum et diuinas voces receperunt, ſuisque commendauerunt, commentariis quoque illuſtrauerunt, id quod de Porphyrio, Iamblicho, Proclo conſtat, vt alios taceamus [e]. Neque tamen integra, qualia Platonici legerunt, ad nos peruenerunt, ſed ſexaginta tantum verſus, neque illi integri cum ſcholiis GEMISTI PLETHONIS primum editi [f], et a IACOBO MARTHANO latino ſermone expreſſi ſunt, quos noua verſione et notis ſuis pariter atque MICHAELIS PSELLI auctos repetita editione ornauit IO. OPSOPOEVS [g]. Longe tamen pleniorem collectionem inſtituit FRANCISCVS PATRICIVS, qui verſus trecentos viginti tres oraculorum ex Platonicorum commentariis, Procli ſcilicet, Hermiae Olympiodori, Syneſii, Simplicii Damaſcii et Nicephori collegit, verſus dimidios vel ſingulos apud hos auctores repertos pro argumenti affinitate coniunxit, latine vertit, et in vndecim ſectiones diuiſos praefixa de Zoroaſtre diſſertatione graece et latine in *noua de vniuerſis philoſophia* edidit [h], repetitos poſtea ab HENRICO RANZOVIO [i], PETRO LAMBECIO [k] atque THOMA STANLEIO [l] cui eruditas notas et vtiliſſimum *indicem philologicum* adiecit IOANNES CLERI-

V 2 CVS.

z) Enn. II. L. 9. vbi prolixe contra Gnoſticos diſputat.

a) In vita Plotini c. 16.

b) Hiſt. Manich. T. I. L. I. c. 6. p. 314.

c) Libros Zoroaſtris apocryphos ſe habere iactabant quoque Prodici Gnoſtici diſcipuli apud CLEM. ALEXANDR. Str. L. I. p. 304.

d) Conf. FABRICIVS l. c. p. 247. not. BEAVSOBRE l. c. p. 314 ſeq.

e) Conf. FABRICIVS l. c.

f) A LODOICO TOLETANO Pariſ. 1538. 4.

g) Ad calcem Sibyllinorum Paris. 1589. et cura SERVATII GALLAEI Amſtelod. 1689. 4.

h) Ferrar. 1591. fol. Ven. 1593.

i) Hamburg. 1593. 8.

k) In prodromo hiſt. liter. p. 97 ſeqq.

l) Hiſt. philoſ. fine p. 1176 ſeqq.

cvs. Etsi vero egregie de philosophica historia, vt multis aliis nominibus, ita hac quoque collectione Patricius meruit, dolendum tamen, quod scriptores, vnde istos versus depromsit, raro et negligenter citauerit, vnaque serie descripserit, quae diuersis in locis scriptisque ab eo obseruata diuellenda erant, nec iungi debebant, vt taceamus versus non satis emendatos, mutilosue, vel auctorum quoque verbis interpolatos; vnde lector acutus facile iudicabit, sensum ex argumenti indole in se subobscurum, haud raro non recte fluere, aquamque inde lectoribus saepe haerere [m]. Magna vero de auctoritate horum oraculorum Zoroastreorum siue Chaldaicorum controuersia inter eruditos multusque dissensus est. Quidam enim Platonicorum iactantia inducti ea non tantum pro Chaldaicae sapientiae reliquiis, verum etiam pro Zoroastreae philosophiae thesauris receperunt, iisque ingens pretium statuerunt, inter quos imprimis Franciscvs Picvs fuit, qui se integra atque Chaldaica habuisse gloriatus est [n], nimia credulitate fraudeque vendentis sine dubio deceptus. Eadem fere tuetur Otto Hevrnivs [o], qui meliori ea stilo expolire, et puriore latinitate induere connisus, sensum perperam intellectum saepe corrupit et inquinauit, et quae inter se non cohaerent, vna sermonis serie ex fragmentis hinc inde collectis misere et absurde interdum enarrauit [p]. Aliter prudentiores atque cautiores et in his viri celeberrimi Thomas Stanleivs [q], Io. Clericvs [r], Io. Albertvs Fabricivs [s], aliique, qui non negant quidem ex Chaldaicis vel Persicis de verbo ad verbum descripta et translata non esse, multa enim aperte stilum Graecum redolent, verbaque adhibentur philosophiae Graecae praecipue Pythagorico-Platonicae propria: putant tamen Chaldaicam vel Zoroastream doctrinam in iis hinc inde latere, ac vestigia in iis deprehendi priscae philosophiae orientalis, licet ab aliquo Graecanicae philosophiae gnaro libere translata sint graece, indeque multa Graecae philosophiae vocabula irrepsisse. In id studium enim philosophos quosdam orientalis philosophiae peritissimos incubuisse, vt orientalia monumenta Graeca redderent, vt de Beroso accepimus [t], eum scripta Chaldaeorum philosophica in Graeciam intulisse, et Iulianum, Chaldaeum philosophum theurgica oracula aliaque eiusdem scientiae arcana Graecis versibus edidisse [u]. Tandem et tertia criticorum sententia accessit, qui haec oracula non tantum Zoroastri supposita, sed a Graecanicae quoque philosophiae cultore post C. N. efficta orbique philosophico obtrusa contendunt, argumentum sententiae suae ex stilo Graeco in Platonicorum recentiorum scholis nato et adulto, rebusque in iis contentis manifeste tempora iuniora proden-

m) Conf. Stanleivs l. c. p. 1177. Clericvs praef. not. Fabricivs Bibl. Graec. Vol. I. p. 249.

n) In epistola ad Ficinum scripta, quae extat inter opera Ioannis Pici p. 249.

o) Antiq. barbar. philos. L. II. p. 124. inscripsit ea: Zoroastri Bactrianorum regis ac principis Magorum oracula magica sincera.

p) Conf. Stanleivs l. c.

q) loc. cit.

r) loc. cit.

s) loc. cit.

t) Diximus hac de re capite praecedente.

u) Svidas, in Iulianus T. II. p. 123.

dentibus, et in philoſophia orientali ignotis accerſentes. Quae ſententia magnos viros eosque κριτικωτάτους auctores atque aſſeclas habet, ex quibus praecipue PETRVM LAMBECIVM [x], THEOPH. SPIZELIVM [y], IO. HENR. VRSINVM [z], THOMAM HYDEVM [a], THOMAM BVRNETIVM [b], et noſtrae aetatis viros celeberrimi nominis, IO. FR. BVDDEVM [c], ISAACVM BEAVSOBRIVM [d], IO. LAVRENTIVM MOSHEMIVM [e] nominamus. Etſi vero foetum ſuppoſititium eſſe omnes agnoſcant, auctorem tamen detegere nequeunt, niſi quod LAMBECIVS [f] putet, Iulianum theurgum, de quo modo diximus, et cuius θεουργικὰ τελεστικὰ λόγια δι' ἐπῶν SVIDAS [g] memorat, totam fabulam inſtituiſſe, ipſumque oracula haec primum confinxiſſe: floruit vero ſub M. Antonino [h]. Nos omnino fatemur, ancipitem eſſe, et obſcuram totam, quae de his oraculis inſtituitur, diſceptationem, cum nec ii quidem fontes nobis ſatis noti ſint, vnde ea hauſit Patricius, vt iis conſultis rectum de ſingulis verſibus eorumque ſenſu et auctoritate iudicium inſtitui queat, ſic vt fere impoſſibile ſit, ſenſum eorum, ſine accommodatione allegorica, planum atque non impeditum eruere. Omnia itaque ad coniecturas redeunt, quae, ſi noſtra quoque de his oraculis opinio explicanda eſt, eo tendunt, vt 1. certum putemus, fuiſſe ſeculo poſt C. N. primo vel ſecundo iam eiusmodi oracula inter homines, quae Zoroaſtri tribuebantur, ſiue eum auctorem referre credita fuerint, ſiue ad eius diſciplinam ab orientalibus compoſita. In excerptis enim ex NICOLAI DAMASCENI vita λόγια Ζωροάστρου bis citantur [i] quo loco coniectura Lambecii ſatis refellitur. Nec 2. ad Gnoſticos, poſt Adriani imperatoris tempora Zoroaſtrea dogmata et oracula iactantes, ea referri poſſe exiſtimamus, quod VRSINO viſum fuit [k], ſupra enim iam ex Porphyrio audiuimus, Platonicos Gnoſticorum foetus ſuppoſititios fortiter repreſſiſſe, qui tamen haec oracula maximi fecerunt. 3. Obſeruandum et hoc eſt, a Platonicis non Zoroaſtris oracula dici, ſed vel λόγια ἱερὰ vel Χαλδαϊκά, immo nec PLETHONEM collectorem primum dixiſſe Zoroaſtris oracula, ſed Zoroaſtrea tantum [l], id eſt doctrinam ad mentem Zoroaſtris comprehendentia, vnde et Zoroaſtreorum et Platonicorum dogmatum compendium conſcripſit [m]: valdeque

x) In prodrom. hiſtor. liter. p. 94.
y) De re literaria Sinenſ. Sect. VI. p. 86.
z) De Zoroaſtre, Hermete et Sanchun. ex. I. ſect. 8. p. 56 ſeqq.
a) De relig. vet. perſ. c. XXXII. p. 386. qui haec quoque oracula ſe editurum promiſit.
b) Archaeol. philoſ. c. IV. p. 349.
c) Hiſt. Eccleſ. V. T. Per. I. ſect. 3. §. 22. p. 442.
d) Hiſt. de Manich. T. I. L. I. c. 6. p. 315.
e) In notis ad CVDWORTHI Syſtema intellectuale p. 340. n. 54.
f) loc. cit.
g) loc. cit.
h) Confer. quae de eo habet FABRICIVS l. c. p. 251.

i) In excerptis Peireſcianis a VALESIO editis p. 460. vbi hiſtoria Croeſi a Cyro rogo deſtinati et miraculo liberati narratur, et adiicitur, Perſas λόγια Ζωροάστρου in mentem reuocaſſe, et exinde ſanxiſſe iuxta oracula Zoroaſtris, ne cadauera cremare, neue ignem contaminare liceret. Quae cum fabulam prodant, incertum iam tum rumorem de oraculis Zoroaſtris circumlatum fuiſſe docent.
k) loc. cit.
l) In prima enim editione praefixus titulus: Μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ τοῦ Ζωροάστρου Μάγων. vid. FABR. l. c. p. 248.
m) Exhibet in FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. XIV. p. 137. hoc titulo.

nobis videtur probabile, Picum primum fuiſſe, qui vendentis impoſtoris fraude deceptus Zoroaſtri ipſi tribuerit. Imprimis vero 4. notandum eſt, non vocabula tantum in his oraculis apparere, ſed res quoque in orientalium ſcholis ignotas, et inter Graecorum praecipue Pythagoreo-Platonicorum ſubſellia enatas, qualia ſunt principia illa diuina, ſeriesque et ordines ſubſtantiarum ſpiritualium, intelligibilia, intellectualia, ideae, et quae his ſunt ſimilia: immo talia in his oraculis dogmata reperiri, quae ante C. N. in Academia vel plane non vel alio modo audiebantur atque tradebantur [n]. In his maxime notabile dogma eſt de trinitate in diuinis, quod hoc, quo in oraculis apparet, modo ornatum Platonica Alexandrinorum philoſophorum ſchola eo tempore ita comſit, effinxitque, quo omnium religionum ſyncretiſmum meditabatur, et imprimis Chriſtianorum ſacris ſe, quantum pote, accommodabat, vt ruenti gentiliſmo ſuppetias ferret. Facileque eſſet, ſi id ageremus, plerorumque dogmatum in his oraculis contentorum parallelisſmum in ſyſtemate philoſophiae Alexandrinae oſtendere. Quibus omnibus ſi 5. iungimus effrenem impudentiam horum hominum, ſuppoſititiis foetibus, piaque, quam putabant, fraude rebus ſuis ſubueniendi, et inſano ſyncretiſmo ſuo auctoritatem adſcitis vetuſtiſſimorum philoſophorum nominibus conciliandi, non parum ponderis habere nobis videtur ea ſententia, quae philoſophorum Alexandrinorum alicui, ante conditam Plotini ſcholam viuenti, ſuppoſititium foetum adſcribit, et oracula haec circa ea tempora enata eſſe coniicit, quibus Hermetica, Sibyllina et huius furfuris alia mendaciorum pater ad ſiſtendam religionis Chriſtianae fortunam et incrementa orbi obtruſit. Neque tamen improbabile videtur, circumlatas eſſe in oriente ſacras quasdam ſententias Zoroaſtri tributas et ſub eius nomine venditas, quae occaſionem forte tum Gnoſticis, tum Platonicis obtulere, eiusmodi ſcripta, et λόγια, Zoroaſtream doctrinam et myſteria prae ſe ferentia excogitandi et incautis obtrudendi, ſuasque nugas quas Chriſtianae potiſſimum religioni opponebant, ita commendandi. Totum enim theurgiae myſterium, quod Chriſtianorum miraculis hi homines opponebant, natiuo Platonicorum colore in his oraculis adumbratum eſt. Quae omnia iure tandem euincunt, Zoroaſtri Perſae ea abiudicanda eſſe.

Hyſtaſpes. §. VI. Praeter Zardushtum philoſophiae inter magos maxime cultae auctorem et promotorem conſtituit AMMIANVS MARCELLINVS [o] Hyſtaſpen; quem ſupra iam memorantem audiuimus, cum ſuperioris Indiae ſecreta penetraret, ad Brachmanum ſolitudines perueniſſe, et ab iis aſtronomiam et arcanum Deorum cultum edoctum, ſcientiam hanc magos iterum docuiſſe. Variant vero veterum de Hyſtaſpe narrationes. LACTANTIVS [p] enim Medorum regem et vatem antiquiſſimum facit, et praefatum, ait, ſublatum iri ex orbe nomen imperiumque Romanum, multo ante, quam illa Troiana gens conderetur. Quem tamen, vt haud raro ſolet,

n) Conf. omnino cel. MOSHEMIVS l. c.
o) Lib. XXIII. c. 6.
p) Lib. VII. c. 15.

ſolet, vel nominum confuſione vel falſa traditione deceptum eſſe, dubium non eſt. Rectius et Arabes, qui nobis Zoroaſtris hiſtoriam deſcripſerunt [q], et ex Graecis AGATHIAS [r], Zoroaſtris aequalem faciunt, Perſarum teſtimonio vſi, qui eum Darii patrem tradunt. Nec diſſentit HERODOTVS [s], qui refert, eum ex Achaemenia Perſidis regione oriundum, filiumque Arſacis fuiſſe, ſomniumque de Dario primogenito ſuo, quo ei regnum portendebatur, ſermonesque de ea re Cyri et Hyſtaſpis narrat. Is itaque Cyri tempore vixit, et iunctis cum Aduſio copiis, totam eam Phrygiae partem, quae Euxino ponto adiacet, ſubegit, regemque eius captiuum ad Cyrum adduxit [t]. Nec caret veriſimilitudine, Hyſtaſpem, etſi ducem, Magis tamen praefuiſſe, ſupra enim ex PORPHYRIO notauimus, Hyſtaſpis filium Darium ſepulchro inſcribi iuſſiſſe, ὅτι μαγικῶν γένοιτο διδάσκαλος, id quod non tam magorum praeceptorem, quam archimagum, ſiue ſacrum pontificem notare, ſupra quoque monuimus. Ita enim rationes horum temporum exigebant, et multa veteris hiſtoriae exempla probant, ſummae rerum praefectos, religionis quoque cuſtodiam et ſacrorum munerum praefecturam ſibi ſeruauiſſe, vt religionis capiſtro populum eo felicius refrenarent. Ceterum magi huius vaticinia, vel incertam potius de iis traditionem apud primitiuae eccleſiae doctores magnae auctoritatis fuiſſe, ex iis, quae viri docti a FABRICIO citati, de illis diſputauerunt, notum eſt. Verum ea alterius loci ſunt, vbi latius demonſtrandum eſt, inter apocrypha incautis patribus ſaepe praeter rem deamata, iſta vaticinia referenda eſſe.

§. VII. Nemo tamen inter magos poſt Zoroaſtrem nomen atque famam magis extulit, quam Hoſtanes, ſiue Oſtanes, quem et quidam Otanem dicunt. Hunc Zoroaſtris praeceptorem a nonnullis exiſtimatum fuiſſe, capite praecedente monuimus, quam recte diſpiciant alii [u]. Certe Oſtanas vel plures fuiſſe, vel nomen celeberrimi magi toti ſectae ceſſiſſe, vt Oſtanae dicerentur, quod SVIDAE [x] placuit, vel ex vno DIOGENE LAERTIO patet [y], qui *poſt Zoroaſtrem certa ſucceſſione magos fuiſſe Oſtanas et Aſtrampſychos, et Gobryas ac Pazatas, donec ab Alexandro euerſum eſt Perſarum regnum* refert. Duos enim Oſtanas PLINIVS [z] quoque memorat, quorum vnus Xerxis tempore floruit, alter Alexandri M. aetate non leuem auctoritatem addidit magicae profeſſioni. Antiquior tamen ille maximam in magica diſciplina celebritatem conſecutus eſt. Refert enim PLINIVS: *Primum, (vt equidem inueniatur) de magia commentatum Oſthanam, Xerxem regem Perſarum bello, quod is Graeciae intulit, comitatum ac velut ſemina artis portentoſae ſparſiſſe obiter infe-*

Hoſtanes.

q) Apud HYDEVM et POCOCKIVM ll. ſupra citatis: Illius c. 23. de Hyſtaſpe agit.
r) Lib. II. p. 58.
s) Lib. I. c. 209.
t) XENOPH. Inſt. Cyr. L. VII.
u) Paulo enim ante Zoroaſtrem poni refert PLINIVS L. XXX. c. 1.
x) Voce Oſtanae, T. II. p. 723. niſi Suidas Laërtium, quem excerpit, male intellexit, et ex duobus Oſtanis ſectae nomen fecit, quod ingenioſe conicit KVSTERVS ad h. l.
y) Lib. I. ſ. 2.
z) l. c.

infecto quacunque commeauerat; mundo. Hunc maxime ad rabiem, non auiditatem modo ſcientiae eius Graecorum populos egiſſe. Inde etiam multa viri huius fama magnumque nomen apud veteres, TATIANVM[a] TERTVLLIANVM[b], ARNOBIVM[c], MINVCIVM FELICEM[d], AVGVSTINVM[e] alioſque. Et ſi vera refert SVIDAS[f], poſt Zoroaſtrem ab hoc Oſtane inter Perſas Aſtronomia primum exculta eſt. Immo librum quoque chemicum ei tribui HYDEVS teſtatur, quem tamen inter ſuppoſititios foetus referendum eſſe, ea, quae de aetate artis chemicae capite primo obiter monuimus, ſatis docent. Nec melioris commatis ſunt, quae in EVSEBII Chronico Graeco[g] referuntur. Democritum Abderitam phyſicum philoſophum in Aegypto initiatum ab Oſtane Medo, eo miſſo, vt Aegypti ſacris praeſideret in templo Memphitico cum aliis ſacerdotibus et philoſophis. In his etiam fuiſſe Mariam quandam Hebraeam ſapientem, et Pammenem, qui per ambages ſcripſit de auro et argento et lapidibus et purpura, quomodo etiam Maria: eoſque proinde ab Oſtane laudatos eſſe, quod per multa eaque docta aenigmata artem celaſſent. Vt enim taceamus, nullibi legi Oſtanem in Aegyptum migrauiſſe, et ſacerdotibus Aegyptiis praefuiſſe, ſola Democriti aetas, Oſtane multum inferior fabulam detegit. Iure itaque ſuſpecta haec ſunt SCALIGERO[h], eius calculos probante doctiſſimo BOCHARTO[i], tanquam a Panodoro Monacho in Euſebii textum intruſa: et, quod facile inde coniici poteſt, ad conciliandam arti alchemiſticae auctoritatem et antiquitatem excogitata. Alia ſcripta Oſtani ſuppoſita nominat FABRICIVS[k]. Ceterum et Aſtrampſycho inter magos nomen fuiſſe, ex adducto Laërtii loco conſtat[l], eique librum veterinarium de curatione aſinorum tribuit SVIDAS[m] et librum de interpretatione ſomniorum, quem hodienum inter ſcriptores oneirocriticos legimus[n].

Magi.

§. VIII. Vt vero philoſophorum et philoſophiae apud Perſas faciem plenius noſcamus, totus Magorum ordo conſiderandus eſt, ex quo ſapientes ſiue eruditos Perſarum, quos philoſophos barbaros nominare ſolent, ortos fuiſſe vniuerſae antiquitatis conſenſu conſtat. De quorum nomine et origine, vt plerumque in rebus vetuſtiſſimis et peregrinis ſolet fieri, incertae quoque et diſſonae inter ſe ſunt eruditorum coniecturae. Nec enim, quid vox iſta antiqua Perſarum lingua ſignificet, definiri ſatis poteſt; alii enim ex Arabibus apud HERBELOTVM[o] et POCOCKIVM[p] ex voce

Eius nominis ſignificatio.

Mikghoush

a) Adu. Graec. p. m. 155. ed. Pariſ.
b) De anima c. 57.
c) Adu. gentes L. I.
d) In Octauio.
e) Contra Donatiſt. L. VI. c. 44.
f) Voce Aſtronomia T. I. p. 360. vbi ait, eum cum Zoroaſtre ex genitura et motu coeli fata hominum naſcentium obſeruare coepiſſe et ab his didiciſſe Graecos et Aegyptios.
g) Lib. I. p. 43.
h) Ad h. l.
i) Geograph. S. P. I. L. IV. c. I. p. 235.
k) Bibl. Graec. Vol. I. p. 92 ſeqq.
l) Conf. SVIDAS v. Magi T. II.
m) Voce Aſtrampſychus T. I. p. 360.
n) Vid. KVSTER. ad l. c. Suidae. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. III. p. 409. Vol. X. p. 491. RIGALTIVS ad Aſtrampſychum Artemidoro ſubiectum.
o) Bibl. Orient. p. 932.
p) Specim. hiſt. Arab. p. 146.

Mikghoush vel Miiegoush, quod hominem breuibus auribus denotat, appellationem desumtam, sicque magorum nomen a facie conditoris sectae βραχυώτου deriuatum esse contendunt, quod ita accipit HVMPHR. PRIDEAVX[q], vt credat, ex eo demum tempore, quo Smerdis Magus a Cyro auribus truncatus regno occupato extinctus et Magorum secta tantum non penitus eradicata est, infamiae causa sectae Magorum nomen haesisse. Quae tamen coniectura non ex eo tantum refellitur, quod testantibus Graecis atque orientalibus, Magorum nomen et institutum multo antiquius fuit Cyri et Darii Hystaspis temporibus, et sub Assyrio imperio iam effloruit, vt capite praecedente ostendimus: sed et monente doctissimo et veteris Persarum linguae callentissimo HYDEO[r] haec vox Mikgoush hominem grandibus potius, quam breuibus auribus indicat. Vnde aliis a murmure potius circa sacrificia adhibito Magos dictos esse supra docuimus. Quae tamen omnia merae coniecturae sunt, leuibus etymologiis nixae, idque vnum veritati consentaneum, Magum siue MOG esse vetustum nomen vel ex Media vel ex Perside oriundum, incertae originis, quo ignis cultor et sacerdos innuitur, quam sententiam recte tenuerunt orientalium linguarum peritissimi viri ED. POCOCKIVS[s] et THOMAS HYDE[t]. Etsi vero vox apud Medos atque Persas domestica fuit, Magianismi tamen institutum et arcana cultus diuini ratio, quae eum potissimum absoluebat, inter Babylonios et Assyrios aliosque orientis populos ante Persarum imperium effloruit, nisi omnia veterum testimonia insano ausu reiicere, eorumque vniuersalem fidem frangere velimus. Qua de re cum praecedenti capite actum sit, dicta otiose non repetemus. Nos autem hic de Persarum tantum Magis solliciti, dum in eorum origines inquirimus, id ex iis, quae de historia Zoroastris Persae dicta sunt, notandum existimamus, impostorem hunc Magorum sectam non condidisse, sed eam diu iam conditam, et inter publicas Persidis religiones receptam iam viguisse, astrolatria Magianismum postea obscurante. Idque etiam Graecorum, praeter Arabes, testimonia euincunt, qui Magos apud hanc gentem antiquissimis temporibus effloruisse testantur[u]: etsi non audiendi sunt IBN PATRICK siue EVTYCHIVS ALEXANDRINVS[x], et GEORGIVS EBNOL AMDI[y], qui ab ipso Nimrodo Magorum institutum deriuant. Alii Persarum et Arabum origines Magorum instituti ad quendam Keiomarathum referunt[z], neque tamen dicere possunt, quis ille fuerit, cum alii ipsum Adamum intelligant, alii Noachum, HERBELOTVS[a] vero fundatorem Persicae, vel Assyriae potius monarchiae; aeque incerta omnes fide et traditione. Id quod etiam de magno

Origo Magorum.

q) Hist. Iud. T. I. p. 128.
r) Hist. rel. vet. Persar. p. 272.
s) l. c. p. 146. qui hanc significationem ex Nomenclatore Arabico-Persico probat.
t) l. c. p. 273.
u) Apud PLINIVM L. XXX. c. 1. et LAERTIVM L. I. s. 2.
x) Annal. Alex. T. I. p. 64. qui tamen sibi ipsi contradicit, vt saepius solet, quando p. 263. ait, Zoradashtum Samardii temporibus magorum religionem condidisse.
y) Apud POCOCK. l. c. p. 148.
z) HYDE l. c. p. 161.
a) Bibl. Orient. v. Caiumarath p. 243.

gno Zeruan altero Magorum principe ſtatuendum[b], ſub cuius nomine aliqui Noachum, alii Abrahamum latere putant. Si enim ea, quae ex THEODORI MOPSVESTENI libris de Perſarum magia nobis ſeruauit PHOTIVS[c], genuinam Perſarum ſententiam referunt, Zaruam ſiue Zeruam non magis hominem indicat, quam Oromaſdes vel Arimanius, ſed principium aliquod diuinum. Verum haec ingeniis orientalium nugatoriis fidemque ex ementita antiquitate quaerentibus relinquenda ſunt, quae talibus otioſam arrogantiam paſcere ſolent, quale etiam illud eſt, quod P. BAYLE, refert[d], Perſarum ſophorum quosdam ad Eliam origines ſuas referre, quod, niſi Muhammedana fabula eſt, ad magicam religionem profitentes non trahenda, intelligi debet de Elia propheta, apud quem Zardushtum ſeruiuiſſe narrant[e].

Quod eorum munus? Illud vnum recte ex his omnibus confici poteſt, antiquiſſimam fuiſſe religionem et ſectam Magorum, quae et ſacerdotium tenuit, et eruditionis inter ſuos cuſtos fuit, vnde ratio patet, cur Graeci atque Latini[f] per Magum mox ſacerdotem, mox philoſophum intelligant, quoniam apud Magos et ſacrorum ritus et arcana de diis eorumque cultu doctrina, et reliquarum quoque ſcientiarum cultura fuit[g]. Interdum tamen a Chaldaeis, qui ſiderum eorumque vaticiniorum ſcientiam excolebant, diſtinguuntur, et illi potiſſimum intelliguntur, qui θεραπεία τῶν Θεῶν, ſacro deorum cultui et theurgiae, in qua magiam potiſſimum conſtitiſſe ſuperiori capite oſtenſum eſt, vacabant, et ſomnia quoque interpretabantur[h]. Quanquam non omnes Magi, (tales enim omnes ii vocabantur, qui Magorum ſanguine creti erant, diſciplina parentis traditione ad filios transmiſſa) ſed ii tantum qui ex Magorum familia et gente ſacerdotiis adhibiti erant, in hoc eruditorum

Societas. Perſarum ſiue philoſophorum numero cenſendi ſunt[i]. De his porro narrant[k]: auctos paulatim in amplitudinem gentis ſolidae conceſſiſſe et nomen, villasque inhabitantes nulla murorum firmitudine communitas, et legibus ſuis vti permiſſos religionis reſpectu eſſe honoratos. Quo cum conſentit CLEMENS ALEXANDRINVS[l], qui Magorum regionis, locis eminentioribus tribusque montibus in longiſſimo campo ordine ſitis ſeptae meminit. Immo vrbem Paſſagarda ad eos pertinuiſſe, SOLINVS[m] auctor eſt. Id quod tamen non de omnibus intelligi poteſt, cum per totam Perſidem ad fungendum ſacerdotio vacandumque ignis cultui diſperſi fuerint. Etſi vero non cultui tantum diuino ſed et ſapientiae conſeruandae et in populo propagandae deſtinabantur[n], peculiari tamen inſtituto ab omni naturali honeſtate abhorrente eam originem agnoſcebant, vt ex inceſto matris

b) HYDE l. c. p. 34.
c) Codic. LXXXI. p. 115. ed. Hoeſch.
d) Nouvel. de la republ. des lettres 1684. Mars p. 71. conf. FABRICIVS Codic. Pſeudepigr. V. T. T. II. p. 1077.
e) ABVLPHAR. apud POCOCK. l. c. p. 147.
f) LAERT. l. c. CICERO de diu. L. I. APVLEIVS Apolog. p. m. 204. Otium Vindel. p. 235.
g) Luculenter HESYCHIVS: Μάγον τὸν θεοσεβῆ καὶ θεόλογον καὶ ἱερέα οἱ Πέρσαι λέγουσι.
h) HERODOTVS L. I. c. 107. conf. BECMANN. Or. L. Lat. p. 650.
i) Conf. PRIDEAVX Hiſt. Iud. T. I. p. 222.
k) AMMIANVS MARCELLINVS L. XXIII. c. 6.
l) Stromat. L. VIII. p. 632.
m) Polyhiſt. c. 55.
n) LAERT. L. I. ſ. 6.

Natiuitas ex incestu.

matris cum filio connubio generarentur. Quod etsi ipsa natura abhorrere videtur, et hinc non nemini [o] dubium et incertum visum fuit, attamen non Graecorum tantum Xanthis Lydii apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [p], SEXTI EMPIRICI [q], DIOGENIS LAERTII [r] aliorumque a MENAGIO [s] adductorum testimoniis, sed et Arabum fide [t] constat, qui in sacris Zardushti libris permitti matrem, sororem, filiam, in vxorem sumere referunt. Quas incestas nuptias non apud Persas, sed et alios orientis populos licitas fuisse, dudum viris doctis obseruatum est [u].

Cultus ignis Magis commendatus.

§. IX. Erat vero potissimum Magorum munus sacris praeesse, sacrumque ignis cultum, quem religio magica quam maxime commendabat, precesque et sacrificia peragere. Cum enim duo rerum omnium principia statuerent, bonum lucis, et malum tenebrarum, de quo magicae religionis articulo fundamentali postea latius disseremus, vbi de theologia Persarum dicendum erit, proscripto idolorum cultu, quem astrolatrias asseclae vehementer vrgebant, sacrum potissimum ignem, symbolum fontis omnium bonorum, lucis aeternae et primigeniae colebant. Quam θεραπείαν ita Zardushtus emendauit, vt sacrum ignem a Magis in omnibus pyreis, siue ignis sacrariis seruari atque studiose custodiri iuberet, et hac ipsa ex caussa Keblam [x] orientem constitueret. Nam coluerant prius quidem Persae ignem, sed in collibus aris sub dio excitatis; ne itaque ignis sacer tempestatis iniuria extingueretur, super aras has templa siue pyrea excitari iussit, iisque Magos praefecit [y]. Hincque in tres classes Magi diuisi sunt [z] quarum prima inferiores sacerdotes cultus diuini primam et infimam curam gerentes continebat, altera hos regebat, eisque ephororum instar praeerat, tertia archimagum constituebat, qui toti Magorum familiae atque ordini, tanquam summus pontifex, vel rex sacrorum praesidebat. Inde et tria templorum genera nobis enarrantur apud Persas obuia: erant enim vbiuis locorum excitata oratoria, vbi liturgicae preces populo praelegebantur, festisque diebus ex libris sacris particulae quaedam exponebantur. In his ignis sacer non in ara, sed in lampade conseruabatur. Praeter ea pyrea erant, siue templa publica, in quibus sacer ignis in aris studiose conseruabatur, et a sacerdotibus minoris ordinis, ne extingueretur, custodia per vices redeunte obseruabatur: Magis maioris ordinis ad has aras preces et sacrificia peragentibus [a]. Et in his templis haud raro congregabantur, vt de vaticiniis [b], somniorumque interpretationibus, quibus credulo populo impone-

Classes Magorum.

o) Vid. Bibl. Germanique T. XXIV. p. 57. dubius quoque haeret BEAVSOBRIVS l. c. p. 320.

p) Strom. L. I. p. 3.

q) Pyrrhon. hypotyp. L. I. §. 152. L. III. §. 205. ad quae loca videndus FABRICIVS.

r) l. c. vel Clitarchi potius.

s) Ad l. c. LAERTII.

t) Apud POCOCK. l. c. p. 147.

u) Vid. FREINSHEM. ad CVRT. VIII. 2. TIRAQVEL. leg. connub. L. VII. c. 30. ALEXANDER AB ALEX. gen. dier. L. I. c. 24. immo iam EVRIPIDES Androm. v. 173.

x) POCOCK. l. c. Kebla vero est facies coeli ad quam orantes se vertunt.

y) HYDE l. c. c. 8. 29.

z) Ib. c. 28. 30.

a) Componit haec cum templis nostris cathedralibus et metropolitanis PRIDEAVX l. c. p. 225.

b) CICERO de diu. L. I. c. 41. conf. AELIANVS L. II. c. 17. VALER. MAX L. I. c. 6. STRABO L. XVI. PLINIVS L. XXIV. c. 6. COEL. RHODIGIN. antiq. lect. L. XIII. c. 39. p. m. 513.

ponebant, inter ſe colloquerentur, et de artificio hoc inter ſe conuenirent. Tandem et ſummum pyreum templumque fuit, ſedes archimagi, quod haec natio ad haec noſtra tempora ſemper ſacro-ſanctum habuit, et itinere ſacro inuiſere, haud aliter vt Muhammedani templum prophetae ſui Meccae, ſemel minimum in vita, inter neceſſaria officia retulit. Quod ſanctum templum, vti ſupra diximus, Zardushtus in vrbe Balch excitauit, et Darius ab Argaſpe igne deletum reſuſcitauit, donec ſec. VII. Muhammediſmo in Perſide inualeſcente archimagus in prouinciam Carmaniam ſecedere cogeretur, vbi eiusmodi pyreum omnibus ſuae ſectae ſacroſanctum habendum exſtruxit, quodque ſumma quoque hodienum religione inuiſi a magianiſmi aſſeclis, recentiora itineraria teſtantur. Vt vero decenter pieque hoc ſacerdotium Magi ſubirent, ſeueris legibus conditor vel reformator ſectae, ſi fides eſt recentioribus eorum relationibus [c], qui cum his hominibus congreſſi ſunt, eos in officio continuit. Poſtulauit enim a ſacerdotibus, vt cultum precesque a ſe publica liturgia inſtitutas mutare non audeant, in nullius bona et facultates inuolent, mendacia euitent, cogitationes impuras ab animo arceant, a pollutionibus ſe praemuniant, iniurias obliuiſcantur, populum preces cultumque diuinum et rationes ſacrificiorum doceant, matrimonia dirigant iisque praeſint, templa frequenter inuiſant, librum ſacrum Zendaueſta memoria teneant, nec aliam pro lege diuina, quam hanc ſuam habeant, nec eum corrumpere audeant, ſub poena aeternae poenae. Archimagis vero ſummisque ſacrorum pontificibus praeſcripſit, vt puri ſemper incedant, et polluti aliqua re ſe lauent; vt manuum ſuarum labore viuant; decimas tamen mercedem muneris a laicis accipiant; vt vanam gloriam et ambitionem fugiant, et facultates ſuas ad exercenda miſericordiae opera adhibeant; vt prope templa habitent, ingreſſuri ne videantur; vt frequenter ſe lauent, menſae munditiem ament, et ſacra facturi a coniuge abſtineant; vt alios in cognitione aſtrologiae rerumque naturalium ſuperent; vt neminem timeant, praeter Deum; vt forti et imperterrito animo peccatores reprehendant cuiuscunque ſint muneris atque dignitatis; vt accurate falſas reuelationes a veris diſtinguere norint; vt ſemper admirentur miſericordiam diuinam, et ſe manifeſtationi gloriae diuinae parent; vt ignem coeleſtem ſollicite cuſtodiant, donec terra igni erit conſumta. Hae regulae ſunt, quas Magorum ordini Zoroaſter praeſcripſiſſe dicitur; quae etſi non omnes queant videri genuinae, ſuppoſitione in his gentibus praecipue circa ſacra frequentiſſime adhibita; nihil tamen habent, quod non indoli philoſophiae moralis orientalium ſatis reſpondeat, et, ſi ſummam rei ſpectes, cum iis conſentiat, quae de Magis ex veterum relationibus tradit LAERTIVS [d]. Is enim ex Clitarcho et Sotione refert: *Chaldaeos circa aſtronomiae rationes praedictionesque occupari: Magos deorum vacare cultui, ſacrificiisque ac precibus, quaſi ſoli ab iis exaudian-*

Officia Magorum.

c) Videantur, quos laudat AD. TRIBBECHOVIVS de philoſoph. mor. apud barb. c. 20. et ex eo BEAVSOBRIVS l. c. p. 317.

d) Lib. I. ſ. 6.

diantur; praeterea de deorum ſubſtantia et ortu ſententias proferre, quos et ignem terramque et aquam eſſe arbitrentur. Signa ſtatuasque repudiare, et eorum imprimis, qui mares eſſe deos et foeminas dicunt, opinionem improbare. De iuſtitia verba facere, impiumque arbitrare igni ſepelire, fas putare matri ac filiae miſceri; diuinationem praeterea praedictionemque exercere, ſibi Deos adparere adſerentes; eosdem facierum ornamentis aurique vſu in veſtitu interdicere. His veſtem candidam, lectum humum, eſcam olus, caſeum, panemque cibarium eſſe, arundine pro baculo vti [e]. Et ſic quidem vno conditoris vel reformatoris potius inſtituto inuicem iuncti ſunt; narrant tamen orientales ſcriptores, in ſectas diuiſos fuiſſe, quarum cum omnes in aſtruenda althanawiah conuenerint, ſcilicet duo eſſe rerum principia lucem et tenebras, in partes abiiſſe videntur, quod alii principia iſta coaeua, alii alterum altero poſterius ſtatuerint [f]. Qua ratione tamen plures ſectas emerſiſſe HYDEVS docet [g], qui ſeptuaginta numerat. Forte id ad ceremonias magis et praedictionum atque incantamentorum modum [h], quibus vacabant, quam ad ipſa ſententiarum diuortia trahendum, vel de temporibus Zardushto ſuperioribus intelligendum eſt. Ab eo enim callidiſſimo conſilio Magorum ordo atque ſecta ita conſtituta eſt, vt ſententiarum vnitate reuerentiam atque auctoritatem, quam vaferrimus impoſtor eis efficaciter reparauit, tuerentur. Ea quoque ita gauiſi ſunt, vt ipſi Perſarum reges inſtitutis Magorum ſe inſtrui iuberent, nec ad regium diadema acceſſus daretur, niſi arcana magicae diſciplinae prius edocto [i]. Vnde et ſemper Magorum prudentiſſimi in aula regia ſeruati, et conſiliis arcanioribus adhibiti ſunt [k], cuius cauſſam praecedente capite expoſuimus. Certe nec Darium puduit, archimagi titulo ſuperbire, nec regium omnem ſanguinem, Magorum ordini ac ſanguini adſcribi, ratos, ita regiae dignitati ex ſuperſtitione populi maiorem auctoritatem acceſſuram. Durauit quoque per omnia ea tempora horum hominum auctoritas, quibus Perſarum imperium floruit. Eo vero per Alexandrum M. extincto multum eorum potentiae deceſſit, non tamen extinctus ipſe ordo eſt, quem nec Heraclius [l], valde ei infeſtus, ita extirpare potuit, vt non ad Muhammedis tempora ſupereſſent, a cuius tandem aſſeclis ad maris Indici ora et extremos Perſidis fines eiectos eſſe ſupra monuimus.

Sectae Magorum.

Auctoritas.

e) Addendum et hoc, inſectis, praecipue muribus infeſtos fuiſſe, eaque interfeciſſe PLVT. de ira T. V. p. m. 532. qui et inter Arabas et Aethiopas idem obſeruari tradit, noſtris quoque moribus non abhorrentibus. Forte mures in tenebris degentes ob internecinum in tenebras odium auerſati ſunt: licet ſola quoque impuritas murium naturalis ſufficiat.

f) POCOCK. l. c.

g) l. c. p. 126.

h) Conf. BEAVSOBRE l. c. p. 321. qui inter ſacras Magorum ceremonias baptiſmum ignis refert, de quo quaedam memorat BENIAM. TVDELENS. Itiner. p. 108. Recte vero vir doctiſſimus dubitat, an de Perſis et non magis de Indorum quadam natione intelligendum ſit? nam refert mortuos in ignem proiicere, immo magnates interdum viuos ſe igni comburendos deuouere. Hoc vero a moribus Perſarum vehementer abhorret, apud quos lege vetitum igni ſepeliri, apud NIC. DAMASCEN. in Excerpt. Peireſ. p. 460. moribus vero Indorum receptum eſt. In eandem claſſem quis retulerit, quod CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 45. refert, neminem ex ſuis ſepeliuiſſe, niſi abiectum prius et a feris laceratum.

i) Dictum hac de re cap. praec. CIC. de diu. L. I. c. 41.

k) Vid. quos laudat STANLEIVS Hiſt. phil. p. 1162.

l) AGATHIAS L. II. conf. quos laudat SELDENVS de Diis Syr. Synt. II. c. 8. p. m. 321.

Philosophia Persarum obscurissima.

§. X. Ex dictis constare, arbitramur, sapientiam, qualem in barbarica philosophia perquirimus, apud Persas inter sacerdotes siue Magos, quaerendam esse; qui cum religionis custodes fuerint, sacrasque doctrinas seruauerint, ipsa Persarum religio atque theologia consideranda est, quidque de Deo, de origine, naturaque mundi praesentis, eiusque fine dixerint expendendum, annexis iis, quibus mores hominum dirigebant. In his enim omnem eorum sapientiam constitisse, ex iis quae de magis attulimus, et veterum testimoniis roborauimus, manifestum est. Ita vero difficilis obscurissima, et innumeris aenigmatibus impedita est omnis de sacra Persarum veterum doctrina atque placitis tractatio, id quod plerumque in rebus vetustissimis, iisque maxime, quae ad religionem antiquissimorum populorum pertinent, euenire solet, vt facilius sit hunc labyrinthum ingredi, quam iustum consequi exitum. Cuius rationes, quae ex testium potissimum conditione et defectu oriuntur, quia initio capitis huius attulimus, prouidum lectorem, ad ea, quae ibi dicta sunt, caute attendere iubemus. Tentabimus tamen, quantum in densis his tenebris palpari potest, ea exquirere, quae veteres de Persarum circa Deum resque sacras placitis nobis referunt, neque solis Graecis mire sententias confundentibus fidem habebimus, neque solos orientales scriptores sublectae fidei, fraudisque saepius suspectos audiemus, sed vtrumque testium genus, quantum licet, comparabimus inter se, et ipsam probabilitatis rationem ita consulemus, vt aliqua saltem verisimilitudo inde enascatur. Sacram vero Persarum philosophiam expendentibus tempora ante Zoroastrem sollicite distinguenda sunt ab iis, quae hunc impostorem religionis reformatorem nacta sunt. Ab eo enim nouam Persarum religioni indutam fuisse faciem, ita vt Persicae philosophiae, vel religionis et theologiae potius auctor haberetur, vnanimi Graecorum pariter atque orientalium scriptorum consensu confirmatur. Quae neglecta distinctio potissima caussa fuit, cur tantus de Persarum dogmatibus dissensus inter veteres et recentiores scriptores offendatur: prima multis tempora eorumque doctrinam cum Zoroastreis confundentibus. Adeo vero remota sunt vetustissima illa tempora a nostris, tantumque vbique monumenta deficiunt, vt impossibile sit, vetustissimorum Persarum sententias sacras recte enarrare: omnia enim, quae passim traduntur incertissima sunt, solisque coniecturis nituntur. Quia tamen certiora non habemus, his contentos nos esse oportet. Et hoc quidem non leuibus tantum coniecturis, sed vniuersali fere veterum testimonio confici potest, Persas solem, coelestemque illum ignem Deum veneratos fuisse, quo omnia animantur. Id quod omni quidem nisu a Persis amoliri satagit, qui in theologia eorum sanius exponenda omnem industriam adhibuit, THOMAS HYDEVS [m], infeliciter tamen, si quid iudicamus, et contra omnis antiquitatis fidem, quae in testimonium contra eum produci potest. Quod cum erudite confecerit vir doctissimus PHILIPPVS A TVRRE [n], qui

Dii Persarum.

m) De relig. vet. Persar. c. 4. p. 117 seq.

n) In monum. veteris Antii p. 194.

qui argumenta quoque Hydei examinauit iisque satisfecit, lectorem breuitatis caussa eo remittimus. Nec haec ab vniuersali orientis consuetudine recedunt: in quo solem potissimum inter diuinitates relatum esse magni viri GER. IOH. VOSSIVS[o], IOH. SELDEVS[p] et EDVARD. HERBERTVS DE CHERBVRY[q] euidentibus rationibus et testimoniis demonstrauerunt. Immo inter Chaldaeos et Assyrios ignis huius coelestis, hincque omnis ignis cultum diuinum fuisse, superiori capite luculentis, nisi nos omnia fallunt, testimoniis confecimus. A quibus cum non imperium modo sed et religio atque instituta ad Persas transierint, facile inde coniici potest, cur Persis vetustissimis solis, et qui eum repraesentare credebatur, ignis cultus recte tribuatur. Hunc vero Deum Mithrae potissimum nomine insigniebant, eique Deos duos Hormasden, quem Graeci Oromasden vocant, et Arhimanium adiungunt[r], de quibus paulo post plenius dicemus, hic loci notasse contenti, hunc Mithram primum, vt recte HESYCHIVS[s], apud Persas Deum esse, conditorem atque parentem omnium rerum, quo nomine eum mactat apud PORPHYRIVM[t] Eubulus. Hinc in inscriptionibus passim: DEO SOLI INVICTO MITHRAE, et, OMNIPOTENTI DEO MITHRAE[u]. Esse vero hunc Mithram Persis solem, inde recte conficitur, quod teste HERODOTO[x] et STRABONE[y], solum e Diis solem Persae colant, atque equos sacrificent. Ad quod alludit OVIDIVS[z].

Solis cultus.

Mithras.

Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.

Plura, vbi alia nobis agenda sunt, non cumulamus, sed rei noscendae cupidum ad eos scriptores remittimus, qui arcana Mithrae sacra apud Persas solenni religione culti nobis enarrarunt[a]. Quae cum ita sint, dubitandum vix est, antiquissimos Persas solem pro Deo coluisse: huncque Mithrae nomine indigitasse, cuius caussas facile deprehendent, qui in origines idololatriae veteris curiosius inquirent. Cum enim Deus pro mundi anima ab omni fere antiquitate, quae ob traditionis primorum hominum propinquitatem Dei notitia carere non potuit, haberetur, solis vero, principis sideris splendor, forma, calor, effectus admirationem merito excitarent, facile in has cogitationes dilapsi sunt homines, vt putarent, magnam, eamque primam, omniumque praestantissimam animae mundanae, id est, Dei ipsius partem in sole residere. Quod quidem a plebis rudioris indole remotum aliquantum est, quae sidera omnia, praecipue vero solem ipsum

o) De theol. gentili L. II. c. 2. p. 309.

p) De Diis Syris, passim, vid. p. 25. 36. 325.

q) De religione gentilium c. 4. p. 26 seqq.

r) PLVTARCH. de Isid. et Osirid.

s) Voce Mithra.

t) De antro nymphar. p. 118. ed. Rom.

u) Vid. EZ. SPANHEMIVS ad Iul. Caes. p. 144. ANT. VAN DALE diss. IX. ad antiqua marmora p. 16 seqq.

x) Lib. I. c. 131.

y) Lib. XV.

z) Fastor. L. I. v. 383. Plura testimonia, Mithram solem Persis esse congessit TH. GATAKER in adu. miscell. c. 21.

a) Eos nominat FABRICIVS Bibliogr. antiq. c. VIII. §. 12. p. 250. c. X. §. 10. p. 322.

ipſum inter Deos ſimplici cultu retulit, prudentiorum tamen mentem vbiuis populorum fuiſſe, facile, ſi id ageremus, probari poſſet. Et ita apud Perſas eueniſſe omnino veriſimile eſt, quorum illi, qui rudiori ingenio vltra viſibiles creaturas animum non extollebant, ſolem ipſum Deum credebant et venerabantur, quam vulgi religionem fuiſſe, tot veterum teſtimoniis euincitur; prudentiores tamen ſolem viſibilem imaginem, immo thronum potius atque ſedem potiſſimae partis diuinitatis, ſiue ipſius Dei ſtatuebant. Et ſic conciliari poſſe putamus diſſenſum virorum eruditiſſimorum, ambigua acie, et adductis vtrinque veterum locis pugnantium, vtrum per ſolem ſupremus Deus apud Perſas intelligatur, an ei ſuperior ſit? Cuius prioris ſententiae teſtimonia ſupra audiuimus; poſterioris locum luculentum XENOPHONTIS[b] attulit vir ſummus IOH. LAVRENTIVS MOSHEMIVS[c]. Illa enim de vulgi ſententia, haec de prudentiorum placitis loquuntur, qui non ſolum diuinitatem in ſole, ſed in toto quoque mundo eiusque partibus habitantem, Iouem ſummum, Deumque maximum habuere. Et hinc quoque ratio dari poteſt, cur in laudato Xenophontis loco fulgura *σημεῖα τοῦ μεγίϛȣ Θεȣ͂ maximi Dei ſigna* vocentur: eo ſcilicet, quia teſte HERODOTO[d], quo cum STRABO[e] conſentit, *τὸν κύκλον πάντα τȣ͂ ȣ̓ρανȣ͂ Δία καλέοντες. Omnem ambitum coeli Iouem nominant;* nempe quia per totum hunc circulum Deus, ignis ille diuinus[f], ſiue anima mundana, diffuſus eſt, participantibus ex eo omnibus ſideribus, nullo tamen magis, quam ſole. Et eadem quoque ratio valet, cur apud vetuſtiſſimos Perſas ignis cultus tam ſacer fuerit atque tantis ceremoniis, ne pollueretur, cuſtoditus. Refert enim, quod ſupra iam obiter tetigimus, STRABO[g], qui in his regionibus ipſe verſatus erat, *in Cappadocia eſſe magnam Magorum multitudinem, qui Pyrethi, i. e. ignis cultores dicantur: multa item Perſicorum Deorum*[h] *fana; haut cultro ſed ſtipite quodam mactare, velut piſtillo verberantes. Eſſe etiam Pyratheia quaedam memoratu digna. Horum in medio aram eſſe, in quo cinis eſt multus: ignem autem inextinguibilem ſeruare Magos, cotidie ingreſſos, per horae ferme ſpatium accinere, faſciculum virgarum ante ignem tenentes tiaris laneis velari etc*[i]. Quae etſi videntur ad Zoroaſtrea inſtituta, de quibus ſupra diximus, pertinere, certum tamen eſt ex adductis, ſacrum ignis cultum ante Zoroaſtrem inter Perſas viguiſſe, illumque adaptato religioni patriae ſyſtemate, quod inuenerat, philoſophico, ſolenniorem tantum, excitatis Πυραθέιοις templisque et inſtitutis nouis ceremoniis, quas hic Strabo explicat, ignis cultum fuiſſe. Certe ignem

b) Lib. I. p. 65. 66.

c) Annot. ad CVDWORTHI ſyſtema intellectuale p. 328.

d) Lib. I. c. 131.

e) Lib. XVI.

f) Poteſt his ratio quoque addi alia. Nempe Perſae veteres nulla templa habebant, quod parietibus Deos includi nefas habebant, teſte CICERONE de legibus L. II. c. 10. hinc ſub patente coelo orabant ad Deos vbique praeſentes.

g) Lib. XV.

h) Hoc ex more Graecorum dictum eſt, Perſae enim Pyrea, non vera Deorum delubra habebant.

i) Erudite has ceremonias illuſtrat IO. SELDENVS de Diis Syris, Synt. II. c. 8. p. 317 ſeqq.

ignem vbique etiam in quotidiano vſu, ne polluerent, Perſae cauebant, indeque Euphrates Perſa, apud DIOSCORIDEM[k] corpus ſuum cremari vetat, ne ignem inquinaret:

- - Πῦρ δὲ μιῆναι,
Ἡμῖν τοῦ χαλεποῦ πικρότερον θανάτου.
- - *Ignem polluere*
Nobis ipſa graui morte amarius.

Mithrae nomen cur ſoli datum, vel ſummo potius Deo?

Vnde vero vel ſoli vel diuinitati ſummae, cuius ſedes atque imago ſol ſit, Mithrae nomen datum fúerit, difficulter definiri poteſt. Quae enim vocis huius origines a viris doctis SCALIGERO[l], HYDEO[m], RELANDO[n] aliisque[o] afferuntur, incertae omnes ſunt. Quod ſi primae vero popularis ſuperſtitionis et idololatriae origines attenduntur, coniectura vero admodum ſimilis fieri poteſt, vnde Mithras inter Perſarum deos nomen extulerit. Vetuſtiſſima enim monumenta ſcrutantibus ſatis notum eſſe exiſtimamus, populorum antiquiſſimorum deos non alios fuiſſe, quam magnos viros, principesque, conditores et auctores eorum, qui incultam et inhabitabilem terram colendi rationem oſtenderunt, a feris et latronibus quoque eam liberarunt, ad manſuetos et humanos mores homines deduxerunt, legibusque ac religione eos inſtruxerunt, ſicque tantis beneficiis ſuos auxerunt, vt eorum memoria ducti eis locum inter deos aſſignarent. Nec ignotum quoque iis eſt, qui antiqua placita excuſſerunt, magnis animis in ſole tanquam feliciſſimo loco Deoque proximo poſt mortem ſedem eſſe datam. Cum itaque Mithras nomen viri ſit, quo Perſae ſaepius homines denotant, ſua probabilitate conſtat, Mithram primorum in hac gente hominum virum quendam fuiſſe, vt robuſtiſſimum, ita magna inter eos auctoritate, forte regia, valentem, qui purgatam a feris et latronibus regionem habitabilem fecit, legibus et inſtitutis egregiis ſuos adiuuit, tantisque gentem beneficiis ſibi obſtrinxit, vt poſt mortem ei diuinos honores deferrent, animamque in ſolem tanquam coeleſtem paradiſum translatam collocarent. Quae ſimpliciſſima idololatriae ratio, qualem etiam in Belo rege ſupra vidimus, cum diſpliceret prudentioribus, qui philoſophari inceperunt, occaſio inde enata eſt, inſtitutum Mithrae cultum ad res naturales adplicandi, et principium ſummum Mithrae nomine inſigniendo, vel ſolem quoque inſtar Dei cultum hoc nomine indicando, manifeſtam ſuperſtitionis rationem emendandi. Quae ſententia in ſe quidem multa veriſimilitudine ſe commendat, maxime tamen iis argumentis roboratur, quae pro ea ornanda inſigni eruditione adiutus attulit vir in veterum arcanis perſpiciendis longe acutiſſimus, celeberrimus I. L. MOSHEMIVS[p], cuius rationes ſummatim

k) Anthol. III. c. 4. Hinc quoque ratio deriuanda, cur Perſae cadauera non combuſſerint.

l) De emendat. temp. L. VI. p. 588. VOSSIVS l. c. p. 133. SELDENVS l. c. p. 179.

m) De rel. vet. Perſ. c. 4. p. 67.

n) Diſſ. miſcell. P. II. p. 198.

o) Conf. quos laudat S. Reu. MOSHEMIVS ad CVDWORTHI Syſt. int. p. 326. not. 21.

p) l. c. p. 327 ſeqq. not. 23.

tim tantum exhibebimus, vt lectori profundius rem meditandi inde occasio enascatur. Prouocatis ante omnia ad imaginem Mithrae [q], qualis apud Persas pingebatur, et in antiquis marmoribus occurrit, quae nobis hominem validum, venatoremque exhibent. Pingebant enim Mithram, vt robustum virum, gladio cinctum, et tiara Persica tectum, qui tergo tauri insidet, feramque bestiam hanc comprimit, coërcet, ense conficit, additis canibus, qui taurum aggrediuntur: quae omnia etsi ad rationes physicas veteres et recentiores referant, recte tamen eiusmodi explicationes tanquam serius excogitatae, et simplicitati primae rudissimi hominum generis non conuenientes reiiciuntur. Deinde ad victimas vir sagacissimus prouocat, Mithrae oblatas; equi enim deo huic sacrati erant, vt vel ex vno OVIDII loco, supra adducto, constat, nosque alia veterum testimonia ibidem adduximus. Cum itaque vetustissimi homines crederent, earundem rerum delectatione heroas inter sidera relatos duci, quibus delectati sunt in terris, equi Mithrae in venationibus dilecti etiam post fata dicati sunt; cum alias ratio dari nequeat, cur soli equos Persae sacrificent? Tandem et ad mysteria Mithrae prouocat, cum mysteriorum omnium institutio, si, non ex quaesitis sacerdotum interpretamentis, vel philosophorum accommodationibus, sed ex ipsis circumstantiis, modoque aestimentur, typica repraesentatio inuentorum, fatorum, factorumque primorum regnorum conditorum sit, ideo introducta, vt beneficiorum memoria cultusque ideo his viris concessus diuinus sacra reuerentia conseruaretur. Qualia etiam Mithrae instituta sunt, eaque octoginta poenarum et suppliciorum generibus quasi praemunita [r], quae sufferre oportebat eum, qui sacra haec intueri cupiebat, eo fine, ne sacra haec profundius inspecta, si inter homines quosuis innotescerent, euilescerent, nec ad arcana dominatus possent adhiberi amplius, sed ii tantum admitterentur, qui per tot molestias et vexationes tandem ad ἐποπτίαν admissi fidem et prudentiam antistitibus probauissent. In his vero mysteriis pugnae, certaminis et venationis genus quoddam, exhibitum est, et belli imago, strictis ensibus repraesentata, clypeo enim, lorica, gladio et hasta armati consecrati sunt, qui supplicia pertulerunt [s]; figurae quoque ferarum antris illis, in quibus sacra Mithriaca peragebantur, adpictae [t], immo initiati quoque ferarum nomine insigniti, et eorum pellibus ac figura induti, quos ficta pugna, quam in veram mutauit Commodus [u], venabulis ensibusque alii aggrediebantur. Quae omnia ita vir doctissimus ornat et probat, vt omnino probabilissimum videatur, nihil aliud repraesentatum fuisse nisi Mithrae beneficia, eiusmodi bellis et venationibus populo Persarum praestita. Ceterum Mithram τριπλάσιον triplicem nominatum fuisse, ex veterum relatione constat [x]. Quae denominatio miras inter eruditos con-

Mithras τριπλάσιος dictus.

iecturas

q) Vid. VAN DALE in antiq. marm. diss. I. p. 18.

r) MONTFAVCON. Diar. Ital. c. 14. p. 201. SELDENVS l. c. c. 6. p. 170.

s) IVLIVS FIRMICVS de err. profan. relig. p. 414.

t) PORPHYRIVS ex Eubulo l. c. et de abstinent. L. IV. c. 16. p. 165.

u) LAMPRIDIVS in Commodo c. 9.

x) Loca veterum adduxit CVDWORTHVS, Syst. int. c. IV, §. 16. p. 333.

iecturas protulit, videndas apud VOSSIVM [y], SELDENVM [z], CVDWORTHVM [a], cui cum HVETIO [b] nescio quae trinitatis vestigia in ea latere videntur. Etsi vero haec ad triplicem solis faciem, qualem nobis, aeque vt lunae, depingunt veteres, referri possunt [c], ex dictis tamen vero non absimile videtur, triplex, quod genti suae conditor exhibuit, beneficium, triplicemque, qua se conspiciendum Mithras dedit formam, initio indicasse, nempe liberatae a feris regionis, conditarum legum, introductae religionis. Sed hae coniecturae sunt, maiora enim et certiora in tam cana vetustate expectari immo ne postulari quidem possunt.

Oromazdes et Arimanius.

§. XI. Praeter Mithram Oromazdes et Arimanius summa numina celebrantur apud Persas, sibi inuicem contraria, quorum illud omnis felicitatis bonorumque auctor, hoc malorum atque infelicitatis fons et origo dictum est. Et quod ad Oromasden attinet, quem Persae Hormizdas nominant, nomen illud diuinitati tributum (nam interdum quoque Iouem planetam indicat,) addito epitheto plerumque apud Persas exprimitur; vt eius character quasi exprimatur, e.g. Hormizda Choda, Deus supremus [d]. Quam vero vox originem habeat, inutiliter disceptari putamus; videnda autem varia vocis etyma apud ven. IO. CHR. WOLFIVM [e], IS. BEAVSOBRIVM [f], THOM. HYDEVM [g]; nos vnum adiicimus, omnium probabilissimam videri eam deriuationem, quam in his literis summus vir MAT. VEIS LA CROZE [h] protulit, qui luculenter demonstrauit, ἀγαθὸν δαίμονα, vi vocum Persicarum indicari, quae significatio cum re ipsa egregie conuenit, bonum enim Deum ista voce indicasse et Graeci et Orientales vnanimi ore fatentur: Arhimanius vero HYDEO [i] vel impurum, vel seductorem significat, talem enim sub hac voce Persae daemonem sibi finxere, qui omnis mali et impuritatis auctor fuerit; vtrumque, qua ratione philosophi siue theologi potius huius gentis intellexerint, postea videbimus, et hic modo, vbi de auita Persarum religione loquimur, notamus, cum vero videatur simillimum, Mithram fuisse virum de gente meritissimum inter deos relatum; idem quoque de Oromasde et Arimanio coniiciendum esse, quorum ille princeps bonus, et insigniter de prima Persarum gente et aetate meritus, alter tyrannus bello, ac innumeris aliis malis homines vexans, perpetuisque cum bono principe pugnis et dissidiis implicitus fuerit. Qua de re iuuat viri maximi GODOFREDI GVILIELMI LEIBNIZII [k] coniecturam audire, quae, vt est ab ingenio maximo, et profundissime penetrante profecta, ita mire rem hanc illustrat. Ait vero: *Consideranti magnos*

Oromazdes quid significet?

Arhimanius quis sit?

y) De orig. idol. L. II. c. 9. p. 131.
z) l. c. proleg. p. 31.
a) l. c. p. 333.
b) Qq. Alnet. L. II. c. 3.
c) MOSHEM. ad l. c. Cudworth.
d) HYDE l. c. p. 161.
e) De Manichaeismo ante Manichaeos p. 59.
f) l. c. p. 169.
g) l. c. alia vide apud WINDETVM de vita funct. statu p. 36. CLERICVM ad STANLEIVM Ind. philol. voce Oromazdes.
h) Cuius annotationem hac de re inseruit l. c. BEAVSOBRIVS.
i) loc. cit.
k) Theodicée P. II. §. 138. p. m. 184 seq. in cuius sententiam concessit quoque ven. MOSHEMIVS ad CVDWORTHVM p. 328. et CASP. ABELIVS in antiqq. Teut. c. I. §. 6. p. 22.

gnos Afiae principes nomen Hormifdae geffiffe, Irmin vero fiue Hermin fuiffe nomen Dei vel herois Celto-Scytharum, id eft Germanorum, vifum fuit probabile, hunc Arimanium fuiffe magnum aliquem conquaeftorem ab occidente Perfidem inuadentem, qualis fequioribus temporibus Chingis-Chan et Tamerlanes ab occidente venerunt: Sic vt Arimanius ab occidente boreali, id eft ex Germania atque Sarmatia per Alanos et Maffagethas in regiones Hormifdae cuiusdam, magnae Afiae regis irruerit, quemadmodum tefte Herodoto Scythae fecerunt, tempore Cyaxaris regis Medorum. Hic itaque rex, qui populos fuos ad mores mites traductos clementer rexit, et contra inuafiones latronis fortiter tuitus eft, potuit apud eos pro bono Deo haberi, quemadmodum latro fymbolum mali principii euafit. Certe haec probabiliffima funt, patetque ex hac ipfa mythologia, duos hos principes diu inter fe bella geffiffe, ita tamen vt neuter vinceret, fed vterque partes fuas tueretur, quemadmodum duo principia, inter fe diuifum habent imperium mundi, ex hypothefi Zoroaftri tributa. Quae coniectura, fi cum iis, quae fupra de Mithra diximus, coniungatur, lucem vetuftiffimae Perfarum religioni accendit: qui Hormifdam fiue Oromafden inter Deos quidem retulerunt, eumque cauffam fontemque felicitatis conftituerunt, ad Arimanium vero omnis generis malum retulerunt, vnde et hic a Perfis nunquam Deus, fed malus potius daemon vocatus eft [l], tantoque habitus odio, vt nomen Ahriman nunquam erecto fitu, fed femper inuerfis literis fcribant [m], id quod, quam vehementer is Perfarum res afflixerit, luculenter prodit: et hinc fons omnis mali habitus, et ad eum origo mali ab illis relata eft, qui rudem et plebeiam fuperftitionem rationibus philofophicis emendarunt et exornarunt.

Emendatio philofophica religionis popularis apud Perfas.

§. XII. Haec, quae hactenus de antiquiffimorum Perfarum religione difputauimus, ad noftrum quidem inftitutum proprie non pertinent, qui non hiftoriam religionum popularium, fed philofophiae fcribimus, praemittenda tamen fuerunt, quoniam ad hanc popularem religionem ii attenderunt, de quorum placitis in praefentia folliciti fumus, quique ineptam idololatriam rationibus philofophicis emendare funt aggreffi. Illi enim cum viderent, diuinitatis axiomata hominibus tributa fenfim euilefcere, hominibus femper acutius videntibus, cumque nihil, quod altius rem rimanti faciat fatis, in iftis deprehenderent, ad dandam religioni faciem magis rationalem et philofophicam fe accinxerunt. Id quod tamen ita faciendum erat, ne populus patriae religioni fuperftitiofe addictus offenderetur. Hinc feruata antiqua nomina, feruatus antiquus numinum colendorum mos atque ritus, feruata quoad fpeciem externam antiqua religio; mutatus vero fenfus et fignificatio, et quae ab hominibus bene meritis orta erant numina in rationes phyficas et metaphyficas mutata funt. Id quod non inter Perfas modo factum effe, fed inter omnes fere populos, in quibus philofophica ingenia enituerunt, rebusque facris admota funt, eueniffe, multis

l) Conf. BEAVSOBRE l. c. p. 169. m) HYDE l. c.

multis per historiam philosophicam exemplis in posterum constabit. Certe id a Magorum secta factum esse, religionis placita apud Persas ante Zoroastrem scrutantibus apud veteres scriptores, planum fiet. Etsi enim, astrorum et idolorum cultus, de quo suo loco ex instituto dicetur, paulo ante Zoroastris tempora inualuisse dicitur, superfuere tamen non tantum antiqui ignis cultores, id est, magicae religionis asseclae, sed is quoque ignis cultus ante Magorum imperio fraudes vbique inualuerat. De Magorum itaque systemate hic agendum est, quale id ante Zoroastrem effloruisse dicitur. Quorum mentem ita Graeci Aristoteles, Hermippus, Eudoxus, Theopompus apud LAERTIVM [a] explicant: *duo esse secundum eos principia bonum daemonem, et malum daemonem: alterum ex his Iouem et Oromasden, alterum Plutonem et Arimanium dici.* Quae cum luculentius exponat PLVTARCHVS [o], eum audiendum quoque esse putamus, qui ita: *Non vnicam esse rationem, quae contineat vniuersum et dirigat, tanquam clauum aut fraena moderans: sed cum permulta e bonis iuxta malisque sint confusa, immo nihil hic natura sincerum proferat, non esse vnum aliquem promum, qui e duobus doliis res nobis veluti aliquem liquorem cauponis in morem distribuat atque misceat; ergo a duobus principiis contrariis aduersisque duabus facultatibus, quarum altera ad dexteram et recta ducat, altera retrorsum auertatur atque reflectat, cum vitam esse mixtam, tum ipsum mundum si non vniuersum, saltem eum, qui ad terram est, et lunae subiacet, inaequaliter ferri, variisque et omnis generis motibus agitari.* Et mox: *Existimant alii duos esse Deos, quasi contrariis deditos artibus, vt bona alter, mala alter opera conficiat, alii, eum, qui est melior Deum, qui deterior daemonem dicunt.* Addit etiam, *Zoroastrem melioris nomen Oromazem, peioris Areimanium perhibuisse; illumque enunciauisse maxime similem esse luci, hunc tenebris et ignorationi, medium horum esse Mithram, quae caussa sit quod Mithram Persae mediatorem seu intermedium nuncupent.* In quibus verbis Plutarchus, vt solent Graeci et Romani in rebus peregrinis saepius, Zoroastreum systema, cum doctrina Magorum antiquorum confudit. Et ita quidem Graeci et in his quoque AGATHIAS [p]; qui cum Zoroastrea cum antiquioribus misceant, certos nos hac de re non faciunt. Audiendi itaque Arabes, qui passim quoque de ea re scripserunt. Inter eos ABVLFEDA refert [q]: *Persarum Magorum antiquiores Ciumerthios dictos, religionem superstruxisse fundamento, venerationis lucis et fugae tenebrarum: lucem Deum primum Kadiman, antiquum seu aeternum rerum omnium principium statuisse, ac Yazdan vocasse, tenebras autem Deum creatum, tenebris ortum, Ahraman: ita duos esse illis rerum autores, Deum scilicet et diabolum, hanc eorum* doctri-

Magorum systema.

a) Lib. I. f. 8.

o) De Isid. et Osir. T. II. p. m. 155. damus vero versionem Xylandri.

p) Apud MENAGIVM ad l. c. Laërt.

q) Apud POCOCK. specim. histor. Arab. p. 146.

doctrinam fuiſſe vſque ad Zardushti tempora. Similia habet alius Arabum ſcriptor IBN SAHNA [r], qui et ipſe ſtatuit, *Perſis vetuſtiſſimis duo principia placuiſſe, Deum aeternum, quem vocauerint Yezdan, et alium, quem vocauerint Ahreman, et vtrumque principium fuiſſe actiuum, et formatiuum ſui.* Alia Arabum loca praecipue Abulfedae praeterimus. Horum effata ſi cum Graecis coniungimus, in hoc potiſſimum eorum ſyſtema conſtitiſſe viris doctis [s] viſum eſt: Duo eſſe rerum omnium principia, lucem boni, tenebras mali fontem, vtrumque effectum ſuum in mundo ſublunari producere, indeque in eo eſſe mixta bona malis. Bonum enim principium cum formare vellet mundum, neceſſario tenebras, quae et ipſae eſſentia actiua et reali gaudebant, eum ingreſſas eſſe, ita vt bonum principium cauſſa malorum ſit. Ita tenebras in mundi conditi opere ſequelam quaſi lucis fuiſſe, quemadmodum corporis vmbra lucem ſequitur. Inter haec duo principia perpetua bella eſſe, donec mundus deſtruatur, vbi victo malo daemone bonus Deus mundum perfectiſſimum cum bonis omnibus in eo ſibi habiturus ſit, malo daemone mundum malum cum malo ſibi ſeruante. Et ita quidem Arabes, qui tamen non negant, circa cauſſam mixtionis lucis et tenebrarum et liberationem lucis a tenebris, ſeu quod vocant, initii et reditus, in partes vetuſtiſſimos Magos ſeceſſiſſe, quia alii malum principium aeternum, alii creatum putauerint: id quod tamen ita intelligendum eſſe monent, vt non tenebrae, quae aeternae fuerunt, ſiue materia, quae ſemper extiterit, ſed malus daemon, quem cum diabolo Chriſtianorum Abulfeda minus accurate comparat, ex tenebris ſiue materia conditus dicatur. Ad hanc doctrinae rationem adieciſſe poſtea Zoroaſtrem tertium principium, duobus iſtis ſuperius. Et haec quidem Arabes, quique ex recentioribus Arabes ſequuntur. Qui tamen cum multa ex ingenio ſuppleant [t], quemadmodum Arabes ex Muhammediſmo veteribus Magis quaedam manifeſte affricant, dubios nos de vera Magorum ſententia ante Zoroaſtrem ſinunt. Nam in hoc ſyſtemate, in quod vulgares patriae deos, Oromaſden et Arimanium receperunt, Mithrae, (quem tamen apud vetuſtiſſimos Perſas cultum et pro ſummo Deo habitum eſſe, ſupra euicimus) nulla datur ratio vel explicatio, nec tamen vllo modo videtur probabile, Magos vetuſtiſſimos principem ſummumque patriae numen neglexiſſe. Quam difficultatem non tollunt ea, quae CVDWORTHO [u] placuerunt, et prima fronte eam tollere videntur: Oromaſden veteribus Magis fuiſſe ſummum Deum, ſub binis hiſce nominibus Mithrae et Oromaſdis latentem. Nam haec aſſumit vir doctus, non probat, nec locus ille, quem ex PORPHYRIO affert; Deum ex ſententia Magorum, ἐοικέ-

r) Apud HYDE p. 163.

s) HYDE vbi ſupra p. 295. POCOCK. l. c. pag. 146 ſeq. PRIDEAVX Hiſtor. Iud. T. I. pag. 185. BEAVSOBRE Hiſt. Manich. T. I. p. 170 ſeq.

t) Quo imprimis ea pertinent, quae de materiae natura actiua et formatrice conjicit doctiſſimus BEAVSOBRIVS l. c. eam quidem ſententiam Platoni adſcripſit PLVTARCHVS de Coſmogon. ex mente Timaei, ſed Magorum eam mentem fuiſſe prius probandum erat.

u) Syſtem. intell. c. IV. §. 16. p. 332.

ἐοικέναι τὸ μὲν σῶμα φωτὶ τὴν δὲ ψυχὴν τῇ ἀληθείᾳ[x] *ſimilem eſſe quoad corpus luci, quoad animam vero veritati*, eum quicquam iuuat. Nam niſi prorſus ſenſu vacuam hanc Porphyrii orationem eſſe velimus[z], anima et corpus non ad Deum, ſed ad hominem veritatis philoſophicae ſtudioſum referenda ſunt, adeoque lux non corporea et veritas ſpiritualis DEI eſſentia intelligenda eſt: vt taceamus inde neceſſario, ſi verba ita interpretamur, ſequi, Deum Oromaſden componi anima atque corpore, quod tamen ipſe Cudworthus reiicit, et doctiſſimo quidem commentatori recte inde fluere videtur, nobis vero prius probandum aliunde eſſe cenſetur, Magis iſtam opinionem arriſiſſe. Niſi itaque futilia et incertiſſima plane ſunt omnia, quae de primorum Magorum ſententia Arabes referunt, vt ſunt leues et in fingendo audaces; non aliter nobis haec difficultas tolli poſſe videtur, quam vt ſtatuamus, Magos de ſummo Deo, more gentium barbararum non diſſeruiſſe, et, cum Oromaſden eius emanationem putauerint, ea ad Oromaſden retuliſſe, quae patria religio Mithrae adſcribebat; Zoroaſtrem vero hanc confuſionem ſuſtuliſſe, aperteque, qua ratione tum bonus, tum malus daemon, ortus ſit, ex ſummo omnium rerum parente, ſeu, quod refert LAERTIVS[a], *quomodo Dii hi geniti fuerint*, explicuiſſe, ſicque philoſophicum principiorum diuinorum ſyſtema condidiſſe. Subductis itaque omnibus rationibus, nobis tutiſſimum videtur, de veterum Magorum, Zoroaſtre vetuſtiorum, ſyſtemate modeſtam fateri ignorantiam.

Theologiae Perſicae ſyſtema Zoroaſtreum.

§. XIII. Ad Zoroaſtris itaque theologiam propius reſpiciendum atque accurate diſquirendum eſt, quas rationes ille ad explicandam rerum phyſicarum atque diuinarum naturam attulerit. Verum et hic Ariadneo iterum filo opus eſt, vt ſaluum ex hoc labyrintho pedem efferre queamus, adeo inter ſe Graecorum atque Arabum narrationes diſſident, viriſque doctis anſam praebent in contrarias de ſyſtemate Zoroaſtreo ſententias diſcedendi. Multi enim ſtatuunt, Zoroaſtrem duo ſumma omnium rerum principia poſuiſſe, Oromaſden lucis, Arimanium tenebrarum auctorem atque principem, quorum vterque per ſe et ab aeterno extiterit, nec initium vnquam habuerit: alii ab vno ſupremo Deo rerum omnium parente ortum ſuum trahere, et bonum illud et malum principium, deos ſiue potius daemones duos; quod ita alii referunt, vt putent, Perſas vnum tantum numen veneratos fuiſſe, cui tamen aduerſarius, eundem in modum, quemadmodum ſatanas in ſcriptura S. deſcribitur, obluctetur. Tertiam hanc ſententiam potiſſimum exornandam ſibi ſumſit THOMAS HYDE-

x) In vita Pythag.

z) Id quod contendit celeberrimus MOSHEMIVS ad h. l. Nobis verba Porphyrii rectum ſenſum fundere videntur, modo ad ſcopum philoſophi attendatur. Statuebat: ex mente Pythagorae veritati ſtudendum eſſe homini philoſopho, hanc ex ſectae ſuae principiis in notionibus ſimpliciſſimis et puriſſimis quaerebat. Inde monet, cum Deo ſimilis euaſurus ſit philoſophiae ſtudioſus, quoad corporea lucem, tanquam omnium rerum puriſſimam, quoad intellectualia, veritatem, ſiue τὰ ὄντως ὄντα ſectandam, ſicque finem philoſophiae, ſimilitudinem DEI, quem lucem Magi dixerint, conſequi poſſe. Haec niſi fallimur, et menti Porphyrii et ſyſtemati ſectae conformia ſunt.

a) l. c. ſ. 8.

Hydevs[b], omni nisu satagens, vt, quantum possit, orthodoxis doctrinis hanc Persarum religionem propinquam esse doceret, quem Hvmphr. Prideavx[c] secutus est, et suo modo quoque Beavsobrivs[d]. Quia vero haec Zoroastrei systematis explicatio auctores alios non habet, quam Arabes Muhammedanos, qui ex suo ingenio res antiquissimas diiudicarunt, et cacodaemonem Iudaeis atque Christianis ereptum quasi et ab eis emendicatum Zoroastreo systemati intruserunt, merito haec sententia ab aliis exploditur[e]. Cum reliquis enim veterum testimoniis conciliari non potest, et quae pro ea affert Hvmph. Prideavx, ex lucis priuatione satanam ortum esse, scholam recentiorem sapiunt, a vetustissimarum atque barbararum nationum genio atque indole plane diuersam. Primam vero sententiam quae plerisque viris doctis placuit, imprimis exornandam et contra Hydeum defendendam sibi sumsit acutissimus vir Petrvs Bayle[f]. Cuius rationes vel ea propter audiendas esse putamus, quoniam iis expensis, quae sententia eligenda sit, facilius iudicari potest. Putat vero vir profundae eruditionis et insoliti acuminis, male ex sententia Arabum independentium duorum principiorum systema a Zoroastre remoueri 1) quia in eo conueniant Graeci auctores, oppositum Graecis philosophis, Aristotelicis imprimis et Stoicis systema Zoroastri placuisse; hos vero bonorum malorumque fontem ab vno Deo deduxisse[g], adeoque ad duo necessaria principia deriuandam esse Zoroastris sententiam, quemadmodum eam Plvtarchvs[h], supra quoque nobis adductus explicuit. 2) Patere hoc quoque ex ratione inuenti systematis quod vocari ita solet, dualistici, quae ea sola fuerit, vt ratio dari queat, quomodo malum exortum sit, quod a causa bona ortum esse sine maxima laborantis iudicii difficultate dici nequeat. Hanc vero rationem euanescere, prioremque difficultatem redire, si diis duobus bono et malo aliud principium praeponatur, ex quo illa duo orta sint; quod semper ita primum illud principium fons mali statuatur. 3) Nec obiici satis posse, Graecos Persarum non magis, quam aliorum barbarorum populorum doctrinas sinistre cepisse; Arabes enim adhuc leuioris conditionis esse, qui tanto temporis interuallo a Zoroastris aetate remoti sint. 4) Et iustam quoque esse suspicionem, sectatores Zoroastris sub Muhammedanorum dominationis iugo gementes et ab iis absurditatis obiectione pressos ita systematis horrorem emolliuisse, et cum principium mali salua religione sua reiicere non possent, ad id delapsos esse, vt vtrumque principium ab vno summo Deo ortum statuerent: hinc nec ipsum Hydeum negare, dari inter Persas et Indos Dualistas, qui diaboli coaeternitatem statuant, eumque a se ipso processisse credant. Haec magna confidentia Baylivs quem sequitur, licet rationes eius non omnes probet, eruditissimus

b) c. XX. p. 161.
c) l. c. p. 215.
d) l. c. p. 173 seqq.
e) Cel. Moshem. ad Cvdworth. p. 249. not. 38.
f) Dict. crit. T. IV. art. Zoroastre not. F.
g) Hoc vero falsum esse, harum sectarum historia suo loco docebit.
h) De Iside et Osiride.

ſimus Io. Christoph. Wolfivs[i]. Neque tamen hae rationes, ſi recte expendantur, tales nobis videntur, vt in aſſenſum rapere attentum ſatis queant. Quod enim ad Graecos attinet, nec ipſe Baelius negat, in referendis barbararum gentium religionibus miſere hallucinatos fuiſſe, vnde, quid potiſſimum eorum ſolorum teſtimonio effici queat, ignoramus. Neque tamen ita obſtare ſecundae ſyſtematis Zoroaſtrei explicationi Graecorum teſtimonia putamus, vt hunc in modum nodus, qui ſolui nequit, ſecandus ſit. Vti enim Graeci apud Laertivm[k] et Plvtarchvm[l] recte aſſerunt, in Zoroaſtrea religione duo principia poni, vnum Oromaſden, lucis atque boni auctorem, alterum Arihmanium, tenebrarum atque mali fontem, ita ſatis produnt, non coaeterna et a nullo alio principio dependentia eſſe, ſed, eſſe a ſummo Deo Mithra genita. Luculenter Plvtarchvs: *Is Zoroaſtres melioris nomen Oromazam, peioris Arimanium perhibuit, addiditque hoc enunciatum, de rebus ſub ſenſum cadentibus, illum maxime ſimilem eſſe luci, hunc tenebris et ignorationi. Medium horum eſſe Mithram, quae cauſa eſt, quod Mithram Perſae meſiten, id eſt mediatorem, ſeu intermedium nuncupant.* Addit porro: *Enim vero illi quoque multa de diis fabuloſa narrant, cuius generis eſt, quod referam: Oromazem natum eſſe aiunt e luce puriſſima, Arimanium e caligine, eos bellum inter ſe gerere: ſex deos feciſſe Oromazen, primum beneuolentiae, ſecundum veritatis, tertium aequitatis, reliquos ſapientiae, diuitiarum, et voluptatis quae honeſta conſequitur, opificem. Arimanium totidem numero his aduerſa efficientes. Deinde Oromazen ſe triplicaſſe, et a ſole tanto ſe interuallo remouiſſe, quanto a terra ſol abeſt: ac coelum ſtellis decoraſſe, vnamque ante alias tanquam cuſtodem et ſpeculatorem conſtituiſſe Sirium: alios porro viginti quatuor deos condidiſſe et in ouo poſuiſſe; at totidem numero factos ab Arimanio ouum perforaſſe, hincque mala bonis eſſe permixta. Appetere porro fatale tempus, quo neceſſe ſit, peſte et fame ab his adducta Arimanium omnino perdi atque aboleri, terraque aequabili et plana facta, vnam vitam vnamque ciuitatem beatorum hominum vniuerſorum, vnaque lingua vtentium fore.* Eadem poſtea ex Theopompo probat. Ex quo loco manifeſtum eſſe putamus, et omnino notandum eſſe iubemus: Natos eſſe Oromazden et Arimanium, mediante Mithra, illum ex luce, hunc e caligine, lucem, vt vmbra corpus, ſequente foreque tempus, vbi lux tenebras vicerit, cunctaque ad beatam lucis ciuitatem reditura ſint. Haec quomodo ſyſtemati dualiſtico, quod duo independentia, coaeterna et coaequalia principia ponit, conuenire queant, nos quidem peruidere non poſſumus, cum tota illa coſmogonias Perſicae ratio emanationem potius lucis et tenebrarum ex vno principio ad condendum mundum ſupponat. Quod et Hecataeus apud Laertivm[m] con

i) De manichaeiſmo ante Manichaeos §. 10. p. 51.
k) Lib. I. ſ. 8.
l) l. c.
m) l. c.

confirmat, ſtatuere Magos, Deos eſſe genitos. Quod tantum abeſt, vt Arabibus ſcriptoribus contradicat, vt potius exacte ſatis, quoad ſumma referat ea, quae illi tradunt. Cuius vt fidem faciamus, afferamus bona lectoris venia verba SHARISTANII apud HYDEVM[n], vt cum PLVTARCHO queant comparari: *Zerdusht affirmauit lucem et tenebras eſſe duo principia ſibi inuicem contraria, et ſic eſſe Yezdan et Ahreman, qui fuerunt initium eorum, quae inueniuntur in mundo: ex eorum miſtione extitiſſe compoſitiones; et ex variis compoſitionibus productas fuiſſe formas. Et quod Deus, qui creauit lucem et tenebras, vtriusque auctor vnicus ſit, ſine ſocio, ſine pari aut ſimili: nec ad eum referenda ſit exiſtentia tenebrarum, ſicut dicunt Zeruanitae, ſed bonum et malum, integritas ac corruptio, puritas ac ſpurcities exiuerunt ex miſtione lucis et tenebrarum, et niſi haec duo commiſta fuiſſent, non extitiſſet mundus. Et haec duo contra ſe inuicem inſurgebant, et de victoria contendebant, donec lux vinceret tenebras et bonum malum: tum poſtea ſaluum euaſit bonum ad mundum ſuum, et diuertebat malum ad mundum ſuum, et ſic fuit cauſa liberationis: Cumque Deus excelſus haec duo temperauerat et miſcuerat ex ſuo arbitrio, eaque in ſua compoſitione viderat, tum inſtituit lucem vt originale quiddam, et indixit exiſtentiam eius vt exiſteret, ſed tenebrae ſecutae ſunt, ſicut vmbra perſonam. Nam cum videret eas quodammodo exiſtere, ſed non realiter exiſtere, tum plane produxit lucem, et acquiſitae ſunt tenebrae per conſequentiam: nam ex neceſſitate extitit contrarium, quippe cuius exiſtentia fuit neceſſaria, ſcilicet vt contingens in creatione, non autem ex prima intentione, ſecundum exemplum quod adduximus de perſona et vmbra.* Eadem fere alios Arabes, imprimis ABVLFEDAM tradere, confirmat POCOCKIVS[o]. Quae nobis ſatis quoad rem ipſam cum Plutarchi narratione conuenire videntur, etſi facile largiri quis queat Baelio, confuſe et obſcure ſua hic narrare Shareſtanium, vt plerumque Arabes ſolent. Erunt tamen omnia haec nec adeo obſcura nec adeo confuſa et paradoxa, ſi ea ſyſtematis Zoroaſtrei explicatio admittatur, quam in ſequentibus dabimus. Hactenus ea nobis ſufficiunt, vt oſtendamus, Graecos cum Arabibus in ſummo rei capite conſentire. Addimus his magni ponderis teſtimonium THEODORI MOPSVESTENI, qui in libro *de Perſarum Magia*[p] teſtatur, *Zaruam ſiue principem omnium Deum, Hormiſdam et Satanam genuiſſe.* Theodorum autem res Perſarum ſcire accurate potuiſſe illis notum eſt, qui Neſtoriani epiſcopi vitam norunt. Cadente itaque palmario argumento acutiſſimi Baelii, reliqua ſimul concidunt: quicquid enim erit de fide Graecorum et Arabum, quicquid hi in gratiam partis emolliuiſſe credantur, quae omnia minime negamus, ſufficit tamen ad ſtabiliendam fidem vtrorumque, conſentire illos in eo, quod Oromaſdes et Arimanius a primo ſummoque Deo geniti fuerint. Nec rationes metaphyſicae, quas vrget vir doctiſſimus, rem multum roborant. Vt enim taceamus, barbaras gentes earumque

n) l. c. p. 299. o) l. c. p. 147. p) Apud PHOTIVM Cod. 81.

que philoſophos abſtractionibus et praeciſionibus mentalibus tanta ſubtilitate non fuiſſe vſos, ac ſcholaſticos, et recentiores philoſophos; illud dubium a Baelio motum ſatis tollit, quod tenebrae adeoque malum, quatenus tenebrae ſunt, neceſſaria tantum ſequela ortae ſint, etſi materia tenebrarum ex Deo genita ſit. Id quod abſurdum quidem primo intuitu videri queat, quomodo tamen Perſae intellexerint, poſtea luculenter patebit. Ceterum nec Hydeus, nec Pocockius, nec alius qui Perſarum in ea re cauſſam agit, negat, inter eos philoſophorum ſectas fuiſſe, qui duplex illud principium varie explicuerint, immo fuiſſe, qui Dualiſtae fuerint, HYDEVS ipſe fatetur [q]; forte et alii, Muhammedanorum et Chriſtianorum opinionibus propius accedentes, Arimanium in cacodaemonem mutauerunt; ſed de his nobis ſermo non eſt, ſed de ſententia Zoroaſtrea, quam huc potiſſimum tendere ex dictis liquet: Eſſe ſummum Deum, infinite bonum, qui ex ſe Oromaſden pariter atque Arimanium condiderit, et illi quidem lucem eum ex ſe genito dediſſe, huic vero neceſſaria ſequela tenebras accidiſſe, et hac ratione in condendo mundo ſublunari tenebras ita miſtas eſſe luci, vt neceſſario bona et mala inter ſe iuncta ſint; redituram tamen ad fontem ſuum lucem, tenebris tandem conſumtis, ſicque purum tandem mundum reſtitutum iri. Haec qua ratione intellexiſſe Zardushtus videatur, mox prolixius exponemus, id vnum prius monentes, ita inſtituiſſe callidiſſimum hominem rationes ſuas, vt ſummum patriae Deum Mithram, et Deos Oromaſden et Arimanium in ſuum ſyſtema transferret, rationibus philoſophicis ornaret, et ad ignem diuino cultu honoratum potiſſimum reſpiceret. Haec enim ex iis, quae ſupra dicta ſunt, ſatis manifeſta ſunt, et quae de ſpelunca Mithrea a Zoroaſtre inſtituta Eubulus apud PORPHYRIVM [r] narrauit luculenter probant.

Zoroaſtrei ſyſtematis accuratior explicatio.

§. XIII. Sed, vt propius et plenius, quid de ſyſtemate Zoroaſtreo nobis videatur, exponamus, praemittenda quaedam ſunt, quibus noſtra potiſſimum explicatio nititur, quaeque haud inuite nobis conceſſum iri, ſperamus. Scilicet monemus: 1. Mithram, ſiue Deum ſummum, a Zoroaſtre praepoſitum fuiſſe Oromazdi et Arimanio, et vtriusque factum eſſe parentem, ex quo geniti ſint, adeoque audiendos non eſſe, qui eum dualiſtici ſyſtematis conditorem faciunt: haec enim ex diſputatis hactenus clara eſſe putamus. 2. Oromaſden pariter atque Arimanium genitum a Deo ſummo, mundi potiſſimum condendi cauſſa, id enim et Plutarchus et Shareſtanius ſupra teſtati ſunt. 3. Oromaſden eſſe fontem ſpiritualium, Arimanium materialium ſubſtantiarum, illum lucis hunc tenebrarum ſymbolis adumbratum. Hanc enim nominibus hiſce ſignificationem Perſas ante Zoroaſtrem ita dediſſe, vt ſpiritum et materiam iſtis duobus numinibus adumbrarent, ex adductis quoque teſtimoniis conficitur. 4. Lucem vero ſiue ignem potius vt a Perſis in genere, ſic a Zoroaſtre quoque ita pro diuino fuiſſe habitum, vt ad diuinam naturam accedere, ſolque imprimis

q) p. 164. r) De antro nymphar.

eam proxime referre crederetur. Hoc enim euincit cultus Mithriacus, et pyrea, de quibus omnibus ſupra dictum eſt. 5. Zoroaſtrem itaque ſe dominanti religioni accommodauiſſe proſcripta aſtrolatria et idolorum cultu, et ita quidem rationes prouide iniiſſe, vt nec dualiſticum ſyſtema prorſus repudiaret, quod et Magis hactenus placuiſſe videtur, nec tamen immani abſurditate duo principia independentia et coaeua admitteret, quibus ſaluis placita veterum Perſarum de mundi mutatione futura, et abolitione mali conſiſtere non poſſe, ſatis manifeſte perſpiciebat. 6. Zoroaſtrem principii per omnes fere gentes vniuerſalis: ex nihilo nihil fit aſſeclam fuiſſe. Etſi enim Hydeus et qui cum eo faciunt [s], ſaniora eum ab Iſraëlita vate edoctum, creationem et lucis et tenebrarum ex Esaiae [t] vaticiniis didiciſſe credant, ſupra tamen, niſi fallimur, ex ipſo libro *Sadder* euidenter demonſtratum eſt, fruſtra haec a recentioribus Arabibus, quorum fidem illi ſequuntur, iactari. Cum vero ex nihilo nihil nullo modo nullaue ratione fieri poſſe crederet, et abſurdum ſyſtema duorum independentium principiorum ſuo modo euitare vellet, ad ſyſtema emanatiuum neceſſario delabi debuit, et ſtatuere, et lucem ſiue, quae lucis ſpiritualis natura conſtant, ſpiritualia, et tenebras ſiue materiam tenebricoſam impenetrabilem, paſſiuam ex Deo emanaſſe. 7 Vt vero et materiam ex ſubſtantia luce plena per emanationem deriuare poſſet, et mali quoque originem, hactenus in Arimanio, id eſt, materia, quaeſitam a Deo remoueret, ita rationes inſtituere debuiſſe, vt illud quod materiae qualitates luci bonoque aduerſas conſtituit, quodque tenebras proprie nominauit non Dei culpa exſiſteret, ſed ſuaemet naturae conſequentia ex luce, tanquam vmbra ex corpore ortum videretur: id quod et Plutarchi locus ſuadet, et luculentum Shariſtanii teſtimonium euincit. Tandem et 8. ita ad materiam reſpexiſſe, vt illa, quoniam ex infinito lucis ſiue Dei oceano orta eſt, abſorptis quae eam ſepiebant, et penetrabant, tenebris, ſiue victo Arimanio, in priſtinum fontem reduceretur. Illud enim et Graeci et Arabes teſtantur, Oromaſden tandem victurum Arimanium, cunctaque tunc lucis et felicitatis in terra plena fore. Nihil in his omnibus eſt, quod non vel euidentibus teſtimoniis probetur, vel neceſſariis conſequentiis ex admiſſis a Zoroaſtre principiis fluat, et eandem doctrinam, quae vt omni fere antiquitati, ita imprimis orientalem philoſophiam ſectantibus, (quales Cabbaliſtae, Gnoſtici aliique huius furfuris homines fuerunt) placuit, ſupponat, Deum eſſe ignem longe puriſſimum intellectualem, cuius potiſſimum ſymbolum et imago ignis ſolis ſit, hanc infinitam lucem, cum mundum condere vellet, ex ſe cuncta emanationis lege et ordine genuiſſe, ſicque tanquam vniuerſalem mundi animam cuncta regere et animare. Haec ſi admittamus, vti admittenda eſſe omnia, quae hactenus allata ſunt, ſuadent, Zoroaſtris ſyſtema figuratae ſiue allegoricae, quam ſequebantur orientales, dictio-

s) Prideavx l. c. p. 215.

t) Eſ. XLV, 5. 6. 7.

dictionis velo remoto et philosophico loquendi modo expressum his potissimum thesibus constat:

I. Ex nihilo nihil fit.

II. Ergo principium aliquod infinitum ab omni aeternitate fuit, ex cuius sinu omnia, quae fuerunt vel sunt, emanarunt atque genita sunt.

III. Emanatio haec et purissima esse debet, et ex perfectissimo et purissimo fonte orta, et actiua maxime, omnisque motus, vitae, calorisque caussa efficiens.

IV. Ergo principium illud, ex quo omnia emanarunt, est ignis perfectissimus, intellectualis, purissimus, cuius imago atque symbolum est solis ignis.

V. Ex hoc igne naturae absoluto et infinito, seque ipsum et omnia secum mouente et animante, omnia entia necessario emanauerunt, tum immaterialia, tum materialia.

VI. Quoniam vero materia immaterialis et spiritualis entis naturae e diametro contraria est, sequitur inde, rerum ex igne illo primaeuo et diuino ortarum duo esse principia subordinata, sibi inuicem natura aduersa, spiritum et materiam, Oromazden et Arimanium.

VII. Spiritus, quo propior est fonti suo, quoque minus longe a sinu parentis effluxit, eo purior ignis est, sicque lux lucem, spiritus spiritum emanando gignit, et ita recte asseritur, Deos esse genitos. Hicque theogoniarum priscus sensus est.

VIII. Cum itaque spiritus ex infinito lucis intellectualis oceano emanauerint, merito lucidae igneaeue naturae censentur.

IX. Quia vero lucidam igneamue naturam sortiti sunt, vim habent, mouendi, fouendi, perficiendi, adeoque et boni sunt, et Oromasdes siue principium et fons illorum, caussa omnis boni et perfectionis est.

X. Quia sol huius principii lucidi proprietates quam maxime refert, ideo sedes et thronus primarius lucis illius diuinae merito habendus est.

XI. Quo magis emanatiua ista principia a primo purissimo igne distant, eo magis sua puritate, luce, mouendi virtute et calore priuantur.

XII. Cum vero in materia et lux, et mouendi facultas, et calor desiderentur, sequitur inde, eam esse vltimum emanatiuum ex Deo, quod tanto interuallo a primo lucis fonte distat, vt tenebricosum, iners, solidum et sine motu sit.

XIII. His qualitatibus non ex principii emanantis sed ex emanationis natura oriundis debetur origo mali.

XIV. Inde constat, etsi Arimanius siue materia ex Deo genita sit, cur tamen nec malum, ab ea oriundum, nec tenebrae in ea existentes ex Deo emanasse dici queant.

XV. Quoniam vero aeternus et perfectissimus motus est in igne illo diuino et intellectuali, necessario omnia, quae ex illo igne fluxerunt, tan-

 dem

dem vi motus periodici ad hunc igneum fontem et oceanum redire, et in eum, quasi abſorpta, reduci debent.

XVI. Non poteſt tamen materia, quatenus tenebricoſa, frigida, et ſine motu eſt, in hunc lucis puriſſimum fontem redire; neceſſe itaque eſt, vt in perpetuo motu et agitatione paſſiua, quae a bono et lucido atque actiuo principio oritur et inſtituitur, tenebrae malumque ipſum perpetuo oppugnentur, minuantur, ſicque materia ſpirituali naturae reddatur propior.

XVII. Poſt longiſſimum certamen tandem eueniet, vt ſublatis ex materia tenebris, victisque iſtis qualitatibus malis, materia tandem lucida et principio ſuo ſimilis reddita ad primum fontem redeat, et ea ab infinito lucis oceano abſorpta lux tandem omnia repleat, et infinitam felicitatem vndique ſpargat.

Haec potiora ſunt, quae ſyſtema Zoroaſtris obſcuriſſimum illuſtrare, et praeſuppoſitis illis, quae adduximus, ſatis facere poſſe, ſumus certiſſimi. Nec obiiciet quis voces nos adhibuiſſe ex Graecorum Pythagoreorum, Stoicorum et Platonicorum ſcholis hauſtas. Id enim ea tantum fini fecimus, vt notioribus vocibus luculentius et apertius ſenſum ſyſtematis in ſe obſcuri exponeremus. Res vero ipſa non in Pythagorae tantum, Platonicorumque recentiorum et Stoicorum ſcholis, ſed apud Aegyptios et imprimis apud Cabbaliſtas longe celeberrima et κύριον δόγμα eſt. Vnde noua ratio pro ea deſumi poteſt. Pythagoram enim ex Aegypto, Aegyptios ab Orientalibus, Cabbaliſtas ab vtrisque ſua accepiſſe, ſuis locis demonſtrabitur. Videbitur quoque ipſa haec ſyſtematis Zoroaſtrei delineatio illis longe veriſimilior, qui Plutarchi locum cum ea comparantes, et generationem Deorum ibi enarratam cum placitis veterum haereticorum, praecipue Gnoſticorum conferentes, quae ex hoc ſyſtemate lucem capiunt, non ſine delectatione videbunt, qua ratione aeones illorum hominum, demiurgus, et materiae malique origo ex hoc ſyſtemate, quod Zoroaſtreum eſſe iactabant, orta et cum placitis Chriſtianis miſta fuerint. Immo ratio quoque patebit, cur Platonici recentiores qui ſyſtema emanatiuum tantopere deperierunt, Zoroaſtream ſapientiam, dimiſſo Platonis dualiſtico ſyſtemate, crepuerint, eamque in ſyncretiſticum ſuum ſyſtema receperint. Qui cum philoſophice magis hanc doctrinam exornaſſent, et cum aliis quas paſſim collegerunt, et ſuffurati ſunt, doctrinis conciliaſſent, illa potiſſimum doctrinae ratio tandem enata eſt, quae in Oraculis, ab his hominibus profectis exponitur, in quibus ſemina Zoroaſtrei ſyſtematis inueniri et veſtigia ſe manifeſtare non negamus, licet tantopere inuentis ſyncretiſticis obſcurata, vt primam originem aegre referant. Et cum haec quoque philoſophia non tantum poſt ſec. III. inter Chriſtianos, Aegypti et Aſiae minoris incolas quam maxime inualeſceret, ſed et fuga Platonicorum ſec. VI. ad Choſroëm Perſarum regem Perſidi inferretur [x], factum inde eſſe

x) Dicendum hac de re ſuo loco. Videndus interim SVIDAS T. III. voce Πρεσβὺς pag. 171. AGATHIAS L. II. p. 65.

esse recte coniicitur, vt Zoroastrea doctrina Platonicis placitis accommodata corrumperetur, etsi antea sub Artaxare in concilio Magorum, imprimis consiliis et reuelationibus Erdauiraphi Magi, sanctitatis laude celebris, esset restituta [w], et in aula Saporis miraculis quoque confirmata crederetur [x]. Muhammedani enim et Christiani, illos homines fanaticos, qui Platonicorum somnia sequebantur, in istis regionibus fouerunt; et hinc causa deriuanda est, cur in recentioribus Persarum et orientalium de systemate Zoroastreo relationibus, tot Platonismi recentioris vestigia inueniantur, qualia quoque in ipso libro *Sadder* reperimus. Qui tamen ita Zoroastream doctrinam profert et enarrat, vt in rei summa eam explicationem, quam dedimus, haud leuiter roboret. Eo enim potiora redeunt: 1. Esse Deum dominum vnicum, sanctissimumque, cui nullus par sit, dominus potentiae et gloriae. 2. Hunc Deum mundum spirituum purorum et felicium prius condidisse: 3. post tria annorum millia Deum suam voluntatem misisse, sub specie lucis radiantis et fulgentis, quae humana in forma apparuerit: Illam comitatam angelis septuaginta primi ordinis et lucis condidisse solem, lunam, stellas humanosque animos. Tum post alia tria annorum millia Deum infra lunae orbitam condidisse inferiorem mundum, materia plenum, eique imperium in eo assignasse. Hactenus liber *Sadder*, qui recentiora quidem quaedam manifesta sapit, vestigia tamen vetustae traditionis quoque exhibet. Ceterum ex dictis hactenus conciliari quoque illi inter se possunt, qui disputant, an materia, siue tenebrae potius, siue Arimanius, per priuationem lucis ortae sint nec ne? quorum prius PRIDEAVX [y], posterius BEAVSOBRIVS [z] tutius est. Nam si illa admittamus, materia quidem, siue subiectum, vt scholasticorum more loquamur, non nuda priuatio est, sed ex sinu summae et infinitae lucis emanauit; quia vero tanto interuallo a lucis fonte distat, et lucis proprietates amisit, tenebrae necessario ex lucis priuatione secutae sunt: Sicque materia corporis, tenebrae vmbrae naturam sequuntur, quo simili Sharistanium vtentem supra audiuimus: hinc enim colligitur recte, mali naturam non in sola priuatione consistere, sed positiuum quid esse, etsi ex priuatione lucis originem traxerit.

§. XIV. Iam ad reliqua Persarum theologiae capita enarranda inoffenso magis pede progredi licet, quae paucis explicabimus. Statuebant I. omnes imagines earumque cultum, statuas et sacella Deorum reiicienda esse [a], inde Xerxes, Magis Persarum auctoribus templa Graeciae inflammasse, referente CICERONE, dicitur, *quod parietibus excluderent Deos, quibus omnia deberent esse patentia ac libera* [b]. Id quod astrolatra-

Deorum imagines et templa reiecta.

w) HYDE de relig. veter. Persar. c. XXI.

x) Conf. DE BEAVSOBRE Hist. de manichéens T. I. p. 166.

y) l. c. p. 216.

z) l. c. p. 174.

a) LAERTIVS L. I. s. 9. conferenda hic omnino sunt, quae docte monet CLERICVS Ind. Philol. ad STANLEIVM v. Statua.

b) Nititur hoc dogma alio, quod Magis apud LAERTIVM L. I. s. 7. tribuitur, Deos apparere, et plenum esse aërem simulacrorum (εἰδώλων) quae cum e corporibus effluant, cum vaporum eleuatione oculis acute cernentium inferantur, quam sententiam

trarum idololatriae potiſſimum oppoſitum eſt, quorum inſania poſt Magorum ſuppreſſionem ſub Smerdi Mago, quam maxime inualuiſſe orientalibus quoque ſcriptoribus traditur. Et hanc quoque mentem hodienum ſeruant Magorum religionis apud Indos aſſeclae, vt idola vehementer abhorreant. II. Neque tamen intermiſſus fuit Perſis cultus non ſolis tantum, ſed et lunae atque aliorum ſiderum: Refert porro HERODOTVS[c]: *Vraniae quoque ſacrificare, ſic nimirum ab Aſſyriis Arabibusque edoctos. Vocare autem Aſſyrios Venerem Mylittam, Arabes Alittam, Perſas Mithran.* In quibus verbis Herodoti Mithran cum Mithra, maris cum feminae appellationem confundere eruditi, cum Dea Mithra a Deo Mithra diſtinguenda ſit; quorum numinum hoc quidem ad ſolem illud ad lunam referendum eſſe, tanquam vxorem ſolis nuper poſt IACOBVM MARTINIVM[d] monuit celeberrimus MOSHEMIVS[e]. Vnde patet Mithran Perſarum cum Venere Graecorum male confundi. Ratio quoque cultorum ſiderum facile perſpici poteſt, ſi expendamus, diuinum illum ignem per totum coelum diffuſum, ſiue, Iouem, vt eſt apud HERODOTVM[f], totum coelorum circulum occupantem in his ſideribus a ſe animatis, quaſi reſidere, vnde non tam ſideribus, quam coeleſti potius atque diuino igni in iis habitanti cultum exhibuerunt[ff]. III. Animarum quoque immortalitas, et reditus ad vitam, Perſis, teſte Theopompo apud DIOGENEM LAERTIVM[g] placuit. Ea enim ex ſyſtemate Zoroaſtreo neceſſario ſequitur, cum diuinae lucis particula anima ſit, ſuo tempore et certa rerum periodo in Deum reditura, materia quoque, ex qua corpus componitur, a tenebris, morbis et aliis infirmitatis generibus liberata tandem et ad hunc fontem reducta. Vnde etiam, quae de Paradiſo allegorice diſſerunt, lucem capiunt. Ceterum an Magi migrationem aliquam animarum a corpore ſeparatarum ex vno planetarum ad alterum per ſeptem portas ſtatuerint, quod non nemo aſſerit[h], quia ſine auctore dicitur, incertum putamus, licet nec a principiis Perſarum nec ab aliarum orientalium gentium doctrinis magnopere abhorreat.

Summa oraculorum Zoroaſtris.

§. XV. Hae Perſarum doctrinae ſunt, quibus religio et theologia eorum potiſſimum abſoluitur. Poteramus nunc tractationi huic finem imponere, cum quae de Perſis hic inde afferantur, incerta atque dubia ſi non plane fictitia et ſuppoſita ſint. Ne tamen curioſo lectori occaſionem praecidamus, de corruptelis Zoroaſtreae doctrinae altius meditandi, breuem hic

ſiſtemus

tiam infra apud Thaletem et Democritum deprehendemus, quorum vterque apud orientales eam didicit. Fluit quoque prona conſequentia ex illo dogmate, Iouem toto coeli circulo comprehendi. Effluuia tamen materiae, quae iſta ſimulacra conſtituunt, cum Diis, qui iſtis veſtiuntur, vt apparere hominibus queant, non confundenda ſunt. Et hinc ratio petenda eſt, cur Magi angelos tanquam mediatores inuocauerint. vid. HYDE l. c. p. 346. BEAVSOBRE l. c. p. 61.

c) Lib. I. c. 131. p. 55. Huc pertinet quod THEODORETVS Hiſt. Eccl. L. V. c. 39. refert; Magos a Perſis vocari τοὺς τὰ ϛοιχεῖα θεοποιοῦντας: illa elementa enim ſidera eſſe, recte obſeruauit ad h. l. VALESIVS.

d) Religion. des Gaulois L. II. p. 421.

e) Ad CVDWORTHVM p. 327.

f) l. c.

ff) Conf. BEAVSOBRE l. c. p. 165.

g) Lib. I. ſ. 9.

h) Hiſt. critique de la philoſ. T. I. p. 106.

ſiſtemus conſpectum doctrinarum Zoroaſtrearum, quales a Platonicis finguntur, et tum a PLETHONE luculenter enarratae ſunt[i], tum in oraculis obſcure et confuſe, ob cauſſas ſupra adductas adumbrantur. Plethonem vero facem obſcuris praeferentem primum audiemus, qui haec nobis Zoroaſtrea dogmata commendat.

I. Sunt Dii, et vnus quidem eorum rex Iupiter, optimus, qui vniuerſis hiſce praeeſt, et diuinitate praeſtat, ipſe ingenitus, et exiſtens ſemper, aliorum autem pater et opifex veterrimus.

II. Huius filius antiquiſſimus ſine matre, Deus alter Neptunus, cui ſecundae partes in gubernatione vniuerſi commiſſae ſunt a patre, coeli etiam huius generatio et creatio.

III. Hic diis ceteris vt ſubpraefectis vtitur, fratribus ſupracoeleſtibus, genitis ſine matre omnibus, olympiisque et tartareis quos ex Iunone Dea eductos e materia progenerauit. Tum intra coelos aſtrorum coeleſtium genus, et naturae noſtrae vicinos terreſtres daemones. Idem ſoli, filio ſeniori, praefecturam coeli huius et mortalium ſub eo generationem commiſit, et hanc quidem vna cum Saturno, praeſide Tartareorum Titanumque.

IV. Rerum noſtrarum curam gerunt Dii, vel ipſimet per ſe manus admouentes, vel per inferiorum miniſterium vniuerſe autem ſecundum Iouis legem omnia dirigentes.

V. Hinc nullius mali neque nobis neque alii cuiquam, bonorum autem ſoli ii cauſa ſunt vnica.

VI. Praeterea fato ineuitabili et indeclinabili dependente a Ioue, ſecundum id, quod fieri poteſt optimum, omnia faciunt euenire.

VII. Vniuerſum aeternum eſt, cum ſecundis et tertiis diis ex Ioue prognatis, nec initium habuit vnquam, nec habebit finem, et ex multis omnibus in vnum quoddam coaptatum eſt.

VIII. Opifex, quae potuere fieri optima, vtpote optimus fecit, nullamque omnino intermiſit praeſtantiam addere.

IX. Praeterea immotum et eadem forma conſtans ſemper illud conſeruabitur.

X. Animus noſter cognatus diis tempus omne in coelo immortalis et aeternus manet.

XI. A Diis vero in corpus hoc mortale vario tempore demittitur, vt cum illo communicet, ad harmoniam tuendam vniuerſi, et mortalia cum diuinis communicantia in nobis et in ſpecie noſtra vniuerſum atque ita ipſum ſibimet connectant.

XII. Congruenter noſtrae cum Diis cognationi debitus vitae noſtrae ſcopus ac finis eſt, honeſtum, ſiue virtus. Ante omnia autem felicitas noſtra in immortali parte hominis ponenda, quam etiam naturae humanae nobiliſſimam Dii auctores noſtri eſſe iuſſerunt. Hacte-

i) Eius Epitomen dogmatum Zoroaſtris et Platonis edidit optimus FABRICIVS, Bibl. Graec. Vol. XIV. p. 137 ſeq.

Hactenus PLETHO; qui manifeste scholae suae placita Zoroastri supponit; quaedam tamen tangit Zoroastreo systemati non prorsus dissona, quale est, deorum generatio, mundi creatio, origo boni, animae humanae ortus. Et ita quoque in oraculis occurrit, in quibus has potissimum doctrinas notandas et expendendas esse putamus.

I. Vnitas, dualitatem genuit, dyas enim apud eam sedet et intellectuali luce fulgurat. Inde trinitas, et haec trinitas in toto mundo lucet, et gubernat omnia[k]. Manifeste in hac thesi Zoroastrea de tribus principiis doctrina, Mithra, Oromazde et Arimanio ad trinitatem Alexandrinae scholae, Christianorum caussa effictam detorquetur; id quod agnouit quidem doctissimus CVDWORTHVS[l], qui haec erudite confirmat, male tamen hanc Platonicorum recentiorum triadem cum Persarum trinitate eandem putat. Rectius acutissimus et in detegendis philosophorum sententiis felicissimus IACOBVS THOMASIVS[m], Zeruam, siue Mithram esse materiam primam, (melius dicimus ad euitandos conceptus Aristotelicos, ignem diuinum, ex quo omnia emanarunt) eam vtroque Deo bono et malo, Oromazde et Arimanio grauidam, a se ipsa videlicet, non Oromasden solum, sed et Deum malignum visceribus effudisse, adeoque superiorem vtroque Deo Mithram. Vnde et rectissime eorum sententiam reiicit, qui trinitatem Persarum cum trinitate Christiana misere confundunt[n].

II. Deus fons fontium omnium matrix continens omnia, vnde generatio varie se manifestantis materiae, vnde tractus prester insiliens cauitatibus mundorum, incipit deorsum tendere radios admirandos[o]. Et haec quoque Platonicis vocibus exprimuntur, non tamen male Zoroastrea referunt, quae Deum fontem omnium, etiam materiae, constituere, et emanatione lucis demissae in inferiora radios spargi statuere supra dictum est. Phrasin vero oraculorum suam quoque fecere Cabbalistae, qui talia primogenito suo, Adamkadmon, tribuunt: Vtrique ex vno fonte.

III. Deus intellectualem in se ignem proprium comprehendens, cuncta perfecit et menti tradidit secundae. Sic omnia sunt ab vno igne progenita, patre genita lux[p]. Zoroastream sententiam esse supra vidimus, quam vero Platonici mente seu hypostasi secunda intrusa iterum in suas partes detraxerunt et corruperunt. Et huc omnia pertinent, quae de mente intelligibilia et intellectualia vertigine impigra fontium et principiorum motorum producente dicuntur[q]. Auctor enim, quisquis ille fuit, totus ideis Platonicis captus Zoroastrea principia lucis per suos vortices motae ad intelligibilia, νοητὰ καὶ νοερὰ applicat, siue potius detorquet.

IV. Mens patris striduit, intelligens indefesso consilio, omniformes ideas,

k) V. 1 seqq. STANLEI. p. 178.

l) System. intellect. L. I. c. 4. p. 134.

m) De Persarum et Platonicorum trinitate Hist. Sap. et Stultit. T. III. p. 68 seqq.

n) MORNAEVS de V. R. C. c. 6. RHODIGIN. Lect. L. VII. c. 14. p. 346.

o) V. 20 seq.

p) V. 25 seq.

q) V. 50 seqq.

ideas [r], (Iynges vocat, quae quid ſint alibi docuimus [s]) *fonte vero ab vno euolantes exſilierunt, et diuiſae intellectualem ignem ſunt nactae.* Tota quoque theſis Platonica, ſed orientali dicendi genere allegorico valde obſcurata. Nec Zoroaſter aliquid de ideis, quae nimis artificioſum pro barbarorum genio ſyſtema ſapiunt, aliamque originem agnoſcunt [t]. Patet vero ex hac oraculorum ſectione, recentioribus Platonicis ideas fuiſſe emanationes ignis intellectualis peculiari hypoſtaſi donatas, nam intellectae a patre intelligere et ipſae dicuntur. Verum haec alieni loci ſunt. Hecaten vero, Synochen et Teletarchas, ſectione quinta deſcriptos tales ſpiritus igneos intelligi formatrices rerum ſenſibilium, adeoque iyngum ſiue idearum ſpecies eſſe, per quas res ſenſibiles ſiue materia in formam componitur, patet ex v. 142. vbi dicitur

Οἱ δὲ τὰ ἄτομα καὶ αἰσθητὰ δημιουργοῦσι
Καὶ σωματοειδῆ καὶ κατατεταγμένα εἰς ὕλην.

Hi vero indiuidua et ſenſibilia efficiunt,
Et forma corporea veſtita, et ordinata ad materiam.

Forte haec ſpiritus illos formatores rerum ſenſibilium, qui cum voluntate Dei ex mente Perſarum, ad producendum mundum ſenſibilem, deſcenderunt, referunt, iunctis ideis Platonicis.

V. Anima exſiſtens ignis ſplendens vi patris immortalis manet et vitae domina eſt, et tenet mundi multas plenitudines ſinuum. Mentem enim (νοῦν) *imitatur, ſed habet congenitum quid corporis* [u]. Vehiculum ſiue ὄχημα animae Platonicum oraculum luculenter prodit, quod an vnquam Zoroaſtri placuerit, incertum? Statuebant tamen tale quid orientales philoſophi ſeculi I. et II. vt videre eſt, ex ſyſtematibus Gnoſticorum, et Cabbaliſtarum, immo Manetis quoque: vnde coniici poteſt, tale quid orientalibus quoque Zoroaſtris aſſeclis, ſi non ipſi Zoroaſtri, placuiſſe.

VI. Opifex qui fabricatus eſt mundum, erat ignis moles, qui totum mundum ex igne, et aqua, et terra et aëre omnia alente compoſuit [w]. Non haec quidem a Zoroaſtreis plane diſſona, manifeſte vero quae ſequuntur de canalibus materialibus per quos ignis diſtributus eſt, Alexandrinae ſcholae ſomnia produnt. Eadem de formatione coeli et ſiderum, qualem oracula exponunt, iudicanda ſunt.

VII. Oportet te feſtinare ad lucem et patris radios,
Vnde miſſa eſt tibi anima multam induta lucem.
Mentem enim in anima repoſuit et in corpore depoſuit [x].

Accommodauit ſe oraculorum auctor Zoroaſtreo ſyſtemati, ita tamen, vt Plato-

r) V. 100 ſeq.
s) In Amoenit. litter. T. VIII.
t) Vid. diſſ. noſtra de numeris Pythagorae, Amoen. lit. T. VII. p. 181 ſeqq.
u) V. 145 ſeqq.
w) V. 164 ſeqq.
x) V. 215 ſeqq.

Platonicam partium hominis distributionem non obliuisceretur, quae in schola Magorum incognita fuisse videtur.

VIII. Non deorsum pronus sis in nigricantem mundum,
Cui profunditas semper infidae substrata est et hades,
Circumquaque nubilis squalidus, idolis gaudens, amens,
Praeceps, tortuosus, coecum, profundum semper conuoluens,
Semper tegens obscurum corpus iners, et spiritu carens,
Et osor lucis mundus et tortuosa fluenta.
Sub quae multi trahuntur [y].

Describit his auctor Arimanium, siue materiam, ita tamen, vt dictionem et artem Graecae scholae redoleat.

IX. Quaere animi canalem vnde aut quo ordine
Seruus factus corporis, in ordinem a quo effluxisti
Iterum resurgas [z].

Haec adeo luculenter Platonicam de descensu animarum in corporis ergastulum hypothesin produnt, vt ex qua schola oracula prodierint, vel ex hoc vno loco iudicari queat.

X. Cogitatio igne fota primum habet ordinem,
Mortalis enim ignis proximus factus a Deo lumen habebit [a].

Vt Zoroastreum videatur oraculum, ad cultum ignis Persis solitum manifeste alludit.

XI. Lunae cursum et astrorum progressum ac strepitum dimitte, semper currit opere necessitatis, astrorum progressus tui gratia non est editus [b]. Sequitur in his oraculum recentiores Platonicos, astrologiam reiicientes, quam tamen Zoroaster et Magi tanti fecisse dicuntur.

XII. Natura suadet esse daemonas puros,
Et malae materiae gemina vtilia et bona, etc. [c]

Tota haec de daemonibus tractatio, vnde somnia de apparitionibus daemonum originem habent, scholae Alexandrinae propria est, multumque a Magorum et Zoroastris placitis distat. Qualia et sunt, nomina in sacris vim arcanam habere, apparere ignem saltantem, vel daemonem quoque terrestrem. Talia quidem Proclo, Pselloque visa fuerunt Chaldaica, sed ementita ab his hominibus, vt sacris suis, concidentibus et exspirantibus auctoritatem conciliarent.

y) V. 240 seqq.
z) V. 248 seqq.
a) V. 263.
b) V. 283 seq.
c) V. 295 seq.

Haec ſpecimina oraculorum Zoroaſtream philoſophiam promittentium ſatis docent, auctorem, quisquis fuerit, doctrinas quasdam inter orientales ſeruatas ſuae ſcholae placitis ita applicuiſſe, vt Platonicorum ſcholam, prae orientali haereticorum caterua, Zoroaſtris auctoritate gloriari poſſe, Platonemque cum eo conuenire euincatur. Et hunc ſcopum horum oraculorum fuiſſe nulli dubitamus, indeque coniicimus, circa ea tempora congeſta fuiſſe, quibus philoſophia illa orientalis in Aſia et Aegypto caput extulit, et ex parte quidem a Platonicis reiecta, ex parte vero, more eorum ſyncretiſtico, intra ſuos limites recepta fuit, quod circa naſcentis ſaluatoris tempora ſenſim factum eſſe probabile eſt.

Philoſophia moralis Perſarum.

§. XVI. Philoſophiae moralis apud Perſas magianiſmi hodierni aſſeclas capita haec nobis narrantur [d]: colendam caſtitatem, honeſtatem, aequitatem, fugiendas voluptates, faſtum, vindictae cupiditatem, et latrocinia. Amandum timorem, conſulendam in omnibus actionibus prudentiam, vt mala euitentur, bona eligantur. Diem cogitatione de Deo auſpicandam, amoremque eius perpetuo fouendum. Orandum ad Deum vultu ad ſolem interdiu, ad lunam noctu conuerſo. Lucem enim eorum planetarum eſſe ſignum et teſtem lucis diuinae, malis daemonibus tenebras depereuntibus. Nihil in his eſt, quod non vel naturalibus principiis rationis nitatur, vel inſtitutum Zoroaſtris ſupponat, adeoque et antiquis placere potuit.

d) TRIBBECHOV. de philoſ. mor. apud barbaros. l. c.

CAPVT QVARTVM.

DE PHILOSOPHIA INDORVM.

§. I.

Fontes historiae philosophiae Indorum.

A Perſis ad Indos philoſophiae barbaricae hiſtoriam perluſtraturi pedem promouemus, gentem vicinam, et ad quam ex Chaldaea atque Perſide philoſophia ſi quosdam audimus [a], penetrauit, quam tamen alii, vti aliarum gentium, ita imprimis Perſarum, magiſtram fuiſſe volunt. De cuius philoſophis magna apud veteres fama atque exiſtimatio fuit, adeo, vt, qui ſapientiae, virtutis cultura ad iuſtam indolem perductae, praecepta inter Graecos diſcendi cupidi erant, neceſſarium ſibi ducerent, ad Indos excurrere, et ſapientiam gentis tanto ſtudio excultam atque cuſtoditam diſcere, id quod magnos inter Graecos philoſophos, Pythagoram [b], Democritum [c], Anaxarchum [d], Pyrrhonem [e], Apollonium [f] feciſſe, et ipſum Alexandrum M. India occupata non neglexiſſe, relationes variae feruntur. Quo magis vero tota India et innumeri, qui in ea habitant, populi ab occidentis noſtri regionibus diſſita eſt, eo rariora quoque monumenta ſunt, ex quibus de harum gentium philoſophia hiſtoria certa hauriri poteſt. Acceſſerunt quidem Europaei ab aliquot ſeculis ad hos populos, et imprimis maritimorum populorum religionem atque placita ſatis curioſe excuſſerunt: parum tamen inde in hiſtoria philoſophiae barbaricae iuuamur, tum quod regiones interioris Indiae peregrinatoribus et miſſionariis, qui omnium maxime ad placita harum gentium attenderunt, non tam facilem acceſſum praebuerint, tum quod populi Indiae magnam partem a placitis maiorum deſciuerint, et imprimis, quod vir quidam doctus eleganter monet [g], ab eo tempore, quo Mogores rerum domini apud eos facti ſunt, alii plane facti fuerint, atque fuerunt alias. Nam nec ſatis antiquum illud ſermonis genus intelligunt, quo libri ipſorum ſacri exarati ſunt, nec dogmata antiqua ſatis aſſequuntur. In diuerſiſſimas quoque ſententias ſacerdotes eorum de diuinis diſtracti, magnam ſentiendi et ſtatuendi licentiam ſequuntur, id quod eo magis impune ab illis ſit, quo magis apud eos arbitrium ſacrorum omne atque de religione decernendi auctoritas eſt. Id quod maxima facilitate fieri poteſt, quia pleraque eorum, quae antiquas traditiones, hiſtorias atque dogmata comprehendunt, poëtarum allegoriis, ex more orientis, audaciſſimis, et vere inſanis depinguntur, quae cum varios ſenſus admittant, homines inuita plerumque Minerua nati ſacrisque et religioni ex ſanguinis potius

a) POSTELLVS ad librum Iezirah. OT. HEVRNIVS antiq. phil. barb. L. II. c. 2. p. 140 ſeqq.
b) APVLEIVS florid. L. II.
c) LAERT. L. IX. ſ. 3. et quos laudat MENAG.
d) LAERT. L. IX. ſ. 61. e) Ibid.
f) PHILOSTRATVS de vit. Apoll. L. II. c. 41.
g) Cel. MOSHEMIVS diſſ. de creatione ex nihilo, quae eſt in CVDWORTHI Syſtem. intellectuali §. 25. p. 990. praeeunte THOM. BVRNETIO Archaeolog. philoſ. c. III. p. 347.

potius iure, quam ingenii delectu praeesse iussi ad suos, sensus pro lubitu detorquent, et ea saepius de maiorum placitis garriunt, quae ipsi non intelligunt: immo a supponendi libros sacros et vetustos fraude immunes non sunt. Ex quibus omnibus manifestum est, ad recentiorum fidem et testimonia de philosophia Indorum acturos prouocare non posse. Et haec quoque ratio est, cur de Indorum recentiorum placitis in fine potius totius tractationis, vbi de historia philosophiae exoticae agendum est, plura dicere constituimus, quam hic recentiora veteribus sine ordine, et cum magna confusione miscere. Veteres itaque, qui Indiam adeundi occasionem habuerunt, indeque relationes aliquas reliquerunt, audiendi sunt: id quod ab eo potissimum tempore factum est, ex quo Alexander M. euerso Persarum imperio arma victricia Indiae intulit, suosque, qui exercitum sequebantur, de moribus et religione atque placitis Indorum curiosius sollicitos esse iussit. Ex eo enim tempore varia inter Graecos potissimum de Indorum moribus et placitis scriptis consignata sunt, inter quae praecipue eminent ea, quae diligentissimus STRABO [h], PLVTARCHVS [i] atque ARRIANVS [k] nobis scripta reliquere, quos secuti sunt PHILOSTRATVS [l], APVLEIVS [m], PORPHYRIVS [n] et his similes. Neque tamen eorum testimoniis ita standum esse putamus, vt nulla dubitandi caussa relinquatur. Non enim ipsi has gentes adierunt, sed relationem eorum, qui apud Indos fuerunt, sequuntur; quorum auctoritas cum ignota nobis sit, facile quousque nobis fide laudatorum virorum eos sequentium, stare liceat, perspicitur. Patet enim ex relationibus hisce, hos homines ad interiora gentis adyta non admissos esse, vnde etiam in externis magis recensendis, quam enarrandis internis, et exponendis horum hominum scitis occupati sunt, mireque omnia insulso Graeco more, orientalia cum suis comparandi suisque ex institutis metiendi, corruperunt. Extant quidem inter veteres scriptores aliqui, qui ex instituto de Indiae gentibus et philosophis, Brachmanibus scripserunt. In his potissimum est libellus *de gentibus Indiae et Brachmanibus*, qui *historiae Lausiacae* scriptori PALLADIO tribui solet [o], cui tamen, rationibus temporum adiutus hunc libellum contra CAVEI sententiam abiudicat CASIMIRVS OVDINVS [p]. Eadem fere refert libellus facundissimo Mediolanensium episcopo S. AMBROSIO tributus *de moribus Brachmanorum*, qui vero cum eloquentissimi viri genium, linguam, iudiciumque minime referat, inter libros suppositititios recte relatus est a doctissimis familiae Benedictinae sodalibus, qui egregiam operum sancti doctoris editionem nobis dederunt, IACOBO DV FRICHE et NICOLAO NOVRY. Addendus his est tertius anonymus, *de Brachmanibus*, quem cum Palladio et Ambrosio tributis scriptis superiori seculo edidit EDOARDVS BISSAEVS [q] Eques auratus,

h) Lib. XV. i) De vit. Alexandri.
k) De expedit. Alex. L. VII. et in Indicis.
l) In vita Apollonii. m) Florid. L. II.
n) De abstinent. L. IV.
o) Vid. CAVE Hist. litt. scr. Eccl. p. 241. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IX. p. 10.
p) De Script. Eccl. T. I. p. 911.
q) Londin. 1665. 4. Addi his potest, qui de Indis quoque quaedam refert PSEVDO-ORIGENES philosophum. c. XXIV. p. 156 seq. SVIDAS vero in Brachmanes Palladium descripsit.

ratus, et titulo Clarencii Rex armorum. Neque tamen multum horum ſcriptorum, quicunque illi fuerint, fidei tribuendum eſt. Conſcripti enim a Chriſtianis libri, tam aperte ad commendandam Chriſtianae religionis praeſtantiam, ſapientiam Brachmanum, eam imprimis, quae de moribus agit, accommodarunt, vt caecum eſſe oporteat, qui piam fraudem, iſtis ſeculis, quo illa conſcripta ſunt, frequentem et in laude poſitam non viderit. Cum Alexandro M. quoque (cuius colloquium cum Brachmanibus potiſſimum referunt) Indiae ſapientes ita ſermones feciſſe, nugantur, vt et Graeciae mores, et ſectae quoque Graecorum illis notae fuiſſe dicantur, totaque diſceptatio tantum a ſimplici et natiua orientalium methodo abeat, quantum ſophiſtarum Graecorum concertationibus et diſſertationibus eſt ſimillima. Iudicium itaque et hic adhibendum eſt, et ita fides temperanda, vt teſtium conditionem, nunquam obliuiſcamur. Recentiores enim, qui Indorum philoſophiam nobis deſcripſerunt[r], cum veteres ſecuti ſint, hic non moramur, optamus vero, vt, quae nobis recentiſſime ſpes facta eſt[s], Indorum liber ſacer isque antiquiſſimus, *Vedam* dictus, qui legis diuinae inſtar ab Indorum ſacerdotibus ſeruatur, et quam maxime occultatur, tandem publice edatur, vt meliori fide de Indorum religione atque placitis inde hiſtoria confici queat.

Philoſophi Indorum, Brachmanes.

§. II. Eſt vero Indorum quidem gens natura rudis, et non adeo magna ingenii felicitate praedita, aluit tamen a vetuſtiſſimis temporibus viros ſapientes, quos Graeci ad ſuos mores et inſtituta componentes, philoſophos dixere. Eorum nomen Brachmanes eſt, et a habitu quoque corporis Graecis interdum Gymnoſophiſtae dicuntur. Etſi enim nomen hoc non de omnibus ſemper Indiae ſapientibus veteres adhibent, ſed de iis tantum, qui maximam corporis partem nudi inceſſerunt, inualuit tamen olim iam mos, vt omnes promiſcue Indiae ſapientes Gymnoſophiſtae dicerentur[t].

Nomen Brachmanum vnde?

Brachmanum vero nomen vnde ortum traxerit, vt in externis plerumque accidit, incertum eſt, neque definiri poteſt. Et ii quidem audiendi non ſunt, qui cum nugatore GVIL. POSTELLO[u] ab Abrahamo dictos eſſe, eiusque filios ex Ketura fuiſſe, in orientem dimiſſos ſomniant, indeque nomen et originem Brachmanum deriuant. Nititur enim haec opinio inſulſo, quod ſupra iam iugulauimus praeiudicio, Abrahamum omnis eruditionis, et philoſophiae quoque apud Orientales fontem fuiſſe, quod cum lepide probare contendat HEVRNIVS[x] ad cognoſcendam argumenti, quod affert, leuitatem et ridenda inania ſomnia ipſe legendus eſt. Nec meliora ſunt, quae pro etymo vocis indagando attulit GEOR-

GIVS

r) Inter eos videndi prae reliquis THOM. BVRNETIVS Archaeol. philoſ. c. III. p. 344 ſeqq. P. BAYLE Dict. T. I. art. Brachmanes et Gymnoſophiſtae, et qui omnium diligentiſſime de hac re egit B. FABRICIVS in diſſ. de Brachmanibus, quae inſerta eſt Syllog. Opuſcul. p. 333 ſeqq.

s) Vid. Lettres curieuſes et edifiantes Rec. XXI. p. 455 ſeqq.

t) PORPHYR. de abſtin. L. IV. §. 17. p. 167. LAERT. L. I. ſ. 1. PLINIVS L. VII. c. 2.

u) Ad librum Iezirah. conf. ARNOLD. ad ROGER. p. 2.

x) Antiquit. phil. barbar. L. II. c. 2. p. 140. cuius ſomnia legiſſe vel recitaſſe, eſt refutaſſe.

GIVS HORNIVS[y], absurdum enim est, vocis Indicae ex aliis linguis constituere originem. Nomen vero cum varie efferatur, nam et Brachmae, hodie vero Bahramae et Braminae dicuntur, vix spes est detegendi veram originem. Quodsi verum esset, quod SVIDAS[z] asserit, Brachmanum regem fuisse, qui ei regioni nomen dederit, et leges Brachmanum scripserit, et de eiusdem gentis republica, lingua vernacula meruerit; facile coniectura fieri posset, ab eiusmodi sectae conditore Brachmanas nomen accepisse, id quod etiam eruditissimo FABRICIO[a] placuit, fuisse Brachmanum vel Brahmum philosophum Indicae gentis, sectae conditorem. Verum cum alii veterum sileant, et Suidas, quo auctore id didicerit, non addat, vehementer veremur, ne antiquam Indorum doctrinam, vel Suidas, vel quemcunque is secutus est, corruperit et male intellexerit. Suo enim loco docebimus, Indos hodiernos primam DEI infiniti emanationem, rerum omnium conditorem vocare Biruma, vnde, docentibus meritissimis euangelii praeconibus[b] apud Malabares, Braminae nomen se accepisse iactant, ex cuius familia se esse ortos gloriantur. Cum itaque nomen, munusque a Brachmanibus veteribus acceperint Brahminae recentiores, facile inde colligi potest, quae potissimum nomini origo adscribenda sit. Etsi enim quidam hunc Birumam rerum conditorem mundique opificem inter homines numerauerint[c], mythologico tamen dicendi genere, quod cum reliquis orientis incolis Indi quoque adamant, decepti hominem ex prima Dei emanatione, numineque, a Deo summo secundo, effinxerunt. Vnde recte coniecit doctissimus ARNOLDVS[d], hunc Demiurgum intelligendum esse, Dei filium, qualem Cabbalistae, Platonici aliique philosophi statuerunt, et emanationis systema, quod Deum animam mundi facit, requirit. Quemadmodum vero Gymnosophistae communi Graecorum loquendi modo omnes Indiae sapientes denotant, ita, accurate si loquendum est, Brachmanes certum tantum genus philosophorum Indorum sunt. Varias enim classes, vel si mauis, sectas philosophorum Indorum nobis veteres recitant, Megasthenes enim apud STRABONEM[e] duo eorum genera facit, quorum vnum Brachmanes, alterum Germanes dicatur. PORPHYRIVS[f] autem Gymnosophistarum duas factiones facit, alteram Brachmanorum, alteram Samanaeorum. Quod si CLEMENS ALEXANDRINVS[g] audiendus est, peculiaris et a Gymnosophistis distincta secta est, Semnorum, id est venerandorum: quia vero nomen Graecum est, deceptus fuisse videtur, nomenque aliquod venerationis vel sanctitatis caussa (vt et hodie apud Indos accidit) datum, in proprium nomen conuertisse.

Sectae philosophorum Indorum.

y) Hist. philos. L. II. c. 9. p. 105.
z) Voc. Brachmanes T. I. p. 454.
a) l. c.
b) Relationes Missionis Danicae ad Malabaras P. I. p. 353.
c) ABR. ROGER Ianua gentilismi aperta P. II. c. 1. p. 226.
d) Ad h. l. p. 223.
e) Lib. XV. p. 822. conf. Io. SCHMIDII diss. de Gymnosophistis, KORTHOLT. de philos. barb. §. 27 seqq. p. 40. BAYLE l. c.
f) l. c.
g) L. I. Strom. p. 305. conf. POTTER. ad h. l. SPENCER. ad Orig. contra Cel. p. 19. 20.

tiſſe. Sunt etiam qui Calanos nominant[h], a Calano Gymnoſophiſta, de quo poſtea dicendum erit.

Brachmanes qui fuerint?

§. III. Brachmanes vero, ſi hos porro audimus, quorum fide haec conſtare ſupra diximus[i], per generis ſucceſſionem, non ſecus ac ſacerdotium, huiuscemodi ſapientiam admittunt, id quod hodie quoque apud Brahminos inter Indos obſeruari conſtat[k]. Sunt itaque Brachmanes omnes vnius generis ex vnius patris vniusque matris origine omnes deducti, vti Bardeſanis Babylonii fide, qui cum Indis conuerſatus eſt, et cuius tractatum *de philoſophis Indiae* deperditum eſſe dolemus[l], refert PORPHYRIVS. Hi, quod porro narrat Megaſthenes, *quam primum concepti fuerunt, viros doctos curatores habuerunt, qui et matri et concepto accedentes, in ſpeciem quidem incantando proli ac matri felicitatem conciliauerunt, ſed reuera quaedam continentiae praecepta dederunt, matres exiſtimantes, quae libenter eos audiant, eo feliciores proles futuras.* Refert porro: *vbi nati fuerint, alios atque alios curatores ſortitos eſſe, et quo magis aetas adoleuerit, tanto elegantiores magiſtros ſucceſſiſſe philoſophos iſtos ante vrbem in luce degere, inter mediocrem ambitum, quo cingantur, auditori autem non licere nec loqui, nec ſcreare, aut exſpuere, alioquin diem illam coetu excludi, vt incontinentem; et cum triginta ſex annos ſic vixerint in ſua ſecedere, et laxius licentiusque viuere, ſindonem induere, aurum in manibus et auribus moderate geſtare, et carnibus veſci animalium, quae hominum opera non adiuuant, ab acribus et condimentis abſtinere, quam plurimas ducere vxores multiplicandae prolis gratia.* Haec Megaſthenes, qui tamen de certo tantum Brachmanum genere intelligendus eſſe videtur: Referunt enim alii[m]: *Brachmanes ſub regno non degere, neque cum aliis munus vllum obire, ſed ex ipſis eos, qui philoſophi ſunt, alios in monte, alios apud fluuium Gangem habitare: ac montanos quidem pomis et lacte bubulo, herbis coagulato veſci, fluuiales ex pomis victum comparare, quae multa apud fluuium naſcuntur, pomis deficientibus oryza cibo vti, aliud vero quidpiam deguſtare aut alimentum ex animatis vel omnino tangere, immunditiei extremae atque impietati non diſſimile apud ipſos haberi.* Alii alia addunt, et diuerſum vitae genus apud eos cultum nobis referunt: quorum narrationes vti vno faſce comprehendimus, ita nobis Brachmanes ſiſtuntur, vt duriſſimo vitae genere vſi, exercitia philoſophica duriſſima ſubiiſſe, frugalitati et pietati ſtuduiſſe, Deum hymnis celebrauiſſe, contemtumque rerum fluxarum, voluptatum, aliarumque vitae commoditatum exercuiſſe nobis depraedicentur[n]. Quod ad alteram philoſophorum

rum

h) HORNIVS L. II. c. 9. p. 107. ex Clearcho apud EVSEBIVM praep. L. IX. c. 3. qui tamen ipſe fluctuat.

i) Megaſthenes apud STRABONEM l. c.

k) ROGERIVS l. c. c. I.

l) Vid. IONSIVS de Scr. H. P. L. III. c. 10. §. 5. conf. FRID. STRVNZIVS in Hiſtor. Bardeſanis §. 3.

m) PORPHYR. l. c. Hodienum vero inter Brahminas ſectas eſſe, inter quas vetuſtarum harum veſtigia deprehendantur, ex illis diſci poteſt, quae fuſe affert ROGERIVS l. c. c. II.

n) Haeç fuſe PALLADIVS et AMBROSIVS

ſuppo

rum Indorum classem attinet, quam SAMANAEOS dici supra ex PORPHYRIO notauimus: et quam cum Germanibus apud STRABONEM, qui et Sarmanes quibusdam dicuntur, eandem philosophorum speciem referre cum viris doctis [o] putamus, illi ex omni Indorum genere collecti fuerunt, et ex quibusuis, qui diuinae sapientiae se tradere voluerunt, constitere. In quorum collegium cum quispiam erat adsciscendus, ad principes ciuitatis aut vici, cuiuscunque fuerit, accessit, atque ibi bonis suis et facultatibus omnibus repudiatis atque superuacua omni corporis parte detonsa stolam accepit: atque ita nulla neque vxoris neque liberorum, si forte adessent, ratione habita, quasi ad se nihil amplius pertineant, ad Samanaeos recessit: Regi liberorum educandorum, cognatis vxoris cura relicta. Refert porro, qui haec narrat, Bardesanes: eos extra vrbem commoratos, totum diem in diuinis colloquiis traduxisse, vbi domos et fana a rege extructa habuerint, in quibus oeconomi constituti sint, qui certam quandam mercedem ad conuenientium alimentum a rege acceperint [p]: victum eorum ex oryza et pane et pomis et oleribus apparatum esse; cum ingressi in domum fuerint, ad tintinnabuli signum preces effundere; quod vbi fecerint, signo iterum dato ministros, singulis lance oblata, (duos enim ex eodem vase non comedere,) oryza ipsos pascere, si quis varietatem aliquam requirat, olus aut pomorum quippiam apponi; quibus pastos celeriter ad eadem loca reuerti. Tanta autem et ipsos et Brachmanas in veneratione apud alios esse, vt rex quoque interdum ad eos accedat, rogetque vt pro statu regionis Deum precentur, aut, quid agendum sit, consulant. Mira quoque de horum philosophorum morte refert: Saepe, vbi bene se habere conspexerint, nullo malo vrgente e vita decedere, re tamen aliis praenuntiata, nemineque prohibente; sed mandata a suis accipientes corpus in ignem comburendum coniicere, aequiori animo a suis desideratos. STRABO vero de Germanibus addit: eos honoratissimos esse, qui Hylobii [q] appellantur, ex eo, quod in syluis degunt, e frondibus et siluestribus fructibus viuentes, vestem ex arborum corticibus habentes, vini et veneris expertes. Hos cum regibus de caussis rerum interrogantibus per nuncios colloqui [r], et per illos a regibus coli et placari. Meminit etiam Pramnarum, qui Brachmanibus oppositi, disputando et altercando emineant, Brachmanum studium naturae atque siderum ridentes. Hos vel montanos, vel gymnetas, vel ciuiles fuisse [s]; modo in his omnibus vnius sectae homines diuersas vitae consuetudines locaque sectantes inter se non confusi fuerint. Vnde, quicquid de his Indorum philosophorum sectis hactenus adduximus, caute accipiendum

Samanaei.

Pramnae.

 esse

suppofititii, qui tamen sophistico colore haec omnia pingunt, fucumque inducunt simplicitati Indorum veterum aduersum.

o) RHODIGIN. lect. antiq. L. XIII. c. 25. p. 712. VOSSIVS de Hist. Graec. L. IV. c. 17. p. 483. IONSIVS de Scr. H. Phil. L. III. c. 10. p. 265.

p) Haec hodienum apud Brahminas obtinere testis est ROGERIVS l. c. c. VI. p. 63 seq. de veteribus videndus DIOD. SICVLVS L. II.

q) Tales in India vltra Gangem multi inueniuntur, qui Tallopoin dicuntur, id est monachi syluestres.

r) Huius exemplum est Dandamis, de quo postea.

s) Conf. IO. SCHMID. diss. de Gymnosophistis §. 8.

eſſe putamus. Quam facile enim peregrinae diſciplinae inter ſe confundantur, et a diuerſis diuerſo intelligantur modo, hodierni temporis in his rebus veteribus multo accuratioris exemplis conſtat, et vel vna Sinenſium hiſtoria locuples teſtis eſt.

Vitae et philoſophandi ratio apud Indos.

§. IV. Poteſt ex adductis hactenus facies horum philoſophorum facile cognoſci, indeque iudicari, ad vitam auſteram et ad ſupplantandas prauas animi cupiditates et corporeos affectus ſupprimendos, ducendamque vitam innocentem eos magis reſpexiſſe, quam ad Graecanicarum artium et ſcientiarum ſubtilitates [t]. Quod ſi enim ea, quae laudati ſupra auctores de iis referunt, ſummatim comprehendamus, haec de iis potiſſimum iactata ſunt:

I. Eos ad ſectandum virtutis exercitium et fugiendas voluptates ſocietatem et conſuetudinem hominum vitauiſſe, et vel in lucis, vel in campis, vel in ſpeluncis habitauiſſe, Samanaeis certo fano addictis, quorum hoc PORPHYRIVS illud STRABO teſtatur, PALLADIVS vero addit [u], *Brachmanum genus non propria voluntate ſocietati ciuili renuntiare, monachorum more, ſed hanc deſuper ſortem diuinitus accepiſſe. Flumina propter* φυσικῶς ἐν γύμνοτητι *natura nudos vitam agere, nec apud eos quadrupes vllum, neque ruſtici operis inſtrumentum, ferrumue aut aedificium eſſe, non ignem, panem aut vinum, neque quidquam ad opus neceſſarium, aut ad voluptatem conducens.* Eadem refert PSEVDO-AMBROSIVS [x], et APVLEIVS quoque [z], qui *eos* ait, *nec propagandae vitis, nec inoculandae arboris, nec proſcindendi ſoli peritos eſſe, non noſſe aruum colere, vel aurum colare, vel equum domare, vel taurum ſubigere, vel ouem capramue tondere vel paſcere.* Non omnes tamen ita ſolitudinem ſectatos fuiſſe, inde patet, quod conſiliis regum adhibiti eos interdum ſecuti ſint [a]. Vnde hoc, quod ſupra diximus, confirmatur, varia horum hominum inſtituta fuiſſe, varioſque mores, quemadmodum in hac gente hodienum fit.

II. Nec tamen ſoli hominum ſocietati et conuerſationi ſe ſubtraxiſſe dicuntur, ſed et voluptatibus bellum indixiſſe, vixiſſe victu tenui et valde parabili, agreſti et ſylueſtri, abſtinuiſſe a vino, et ab omnibus animalibus. Ita enim naturae ſatisfieri putabant; lectum quoque non alium niſi humum pelleſue admittebant [b]. Quae tolerantia vti maximum honorem eis, teſte, qui ad eos ab Alexandro M. miſſus erat, Oneſicrito apud STRABONEM [c] conciliauit, ita ſuperbia animum eorum ita corrupit, vt ad magnum regem vocati ire recuſarent, ſed iuberent *vt ad ſe veniret, ſi quid aſſequi vellet, quod ab eis ageretur et diceretur* [d]. Quae animi elatio ſatis prodit arrogantiam et ambitionem, magnam continentiae laudem ſtudioſe ſectantem, ſeque

t) Omnium itaque optime cum Cynicis comparantur.
u) p. 8.
x) p. 62.
z) Florid. c. 6. p. m. 348.
a) Nearchus apud STRAB. l. c.
b) STRABO l. c.
c) Ibid.
d) Haec fuſe et more Sophiſtarum perſequitur Palladius.

ſeque ita ſuper alios, immo ſuper ipſos reges efferentem ad hanc Gymnoſophiſtarum vitam multum contuliſſe. Qua in re Cynicis ſimiles ſunt.

III. Ad hanc ipſam vero animi continentiam referendum eſt, quod habitum depoſuerint, et nudi inceſſerint; vnde toti philoſophorum Indorum genti Gymnoſophiſtarum nomen haeſit. Vbi tamen ſolent diſceptare eruditi, vtrum nudi toto corpore inceſſerint, an leui tantum amictu tecti, vel etiam ſolis genitalibus velatis [e]. Oneſicritus enim refert [f], qui eos conuenit, ſe inueniſſe quindecim homines viginti ſtadiis ab vrbe, alium in alio geſtu, vel ſtantem, vel iacentem, vel ſedentem nudum et vsque ad veſperam immotum, poſtea in vrbem diſcedentem. Paria a Palladio et Ambroſio memorari ſupra diximus. Megaſthenes [g] vero veſtem ex arborum corticibus habere, PHILOSTRATVS [h] lineam togam indutos eſſe teſtantur, et diuus AVGVSTINVS genitalia velaſſe aſſerit. In hoc ergo veterum diſſenſu vix ſententiarum concordia ſponderi poteſt. Quod ſi tamen dicendum, quod probabilitate ſua ſe maxime commendat, ſtatuendum omnino eſt, quosdam inter hos philoſophos, qui ad maiorem tolerantiae et patientiae philoſophicae gradum ſe perueniſſe putabant, nudo corpore aëris iniurias toleraſſe: etſi fieri potuerit, vt verenda occultarint. Talem enim nuditatem et inſtituti ratio poſtulabat, et regio calida permittebat, et ſemota ab arbitris in lucis et ſpeluncis commoratio admittebat; nec obiici poteſt, honeſtatis eos meliorem rationem habuiſſe. Vti enim vita horum hominum auſtera magnam illis venerationem et auctoritatem conciliauit, ita contemtui vel decoris laeſioni locum non permiſit. Id quod ſaepius ita euenit, hiſtoria Cynicorum Graecorum teſtante. Veri ſimillimum tamen videtur, pleroſque philoſophorum Indorum leui et parabili amicta veſtitos fuiſſe, et imprimis toga pura et candida ſe ornaſſe, vel etiam pedibus tantum nudos inceſſiſſe [i]. Forte et ſectae in hac nuditate ſeruanda inter ſe diuerſae fuerunt. Certe ab iſto tempore philoſophos nudos hodienum inter Indos inueniri, recentiores, qui iſtas regiones inuiſerunt, referunt [k].

IV. Maxime tamen, duriſſimam, quam agebant vitam, probant ἀσκήσεις philoſophicae a Gymnoſophiſtis ſuſceptae, quas plerique de iis ſcriptores teſtantur. Referunt enim, quosdam nudos per totum diem ad aeſtum ſolis tantum, vt nemo alius nudis pedibus in meridie terram calcare ſuſtineret, perdurare; et CICERO: *nudos aetatem agere et Caucaſi niues hyemalemque vim perferre ſine dolore*, quod tamen in his calidis regionibus non tam facile credendum, quam toleratus ſolis aeſtus. Addit idem, *cum ad flammam ſe applicauerint, ſine gemitu aduri.* Id quod ſine calculo et fide dici facile quis crederet, niſi paria et vel grauiora adhuc hodie quoque Indorum Braminas ſuſcipere teſtis nos oculatus docuiſſet

e) Rationes ex vtraque parte congeſſit BAYLE Dict. T. II. art. Gymnoſophiſte not. G. p. m. 653.

f) Apud STRABONEM l. c.

g) Ibid.

h) In vit. Apollonii. L. III. c. 15. p. 106.

i) Ita Brachmanas deſcribit PHILOSTRATVS l. c. qui tamen leuis teſtis eſt, vt ſuo loco docebimus.

k) MAFFEIVS de rebus Indic. L. I. pag. 24. PET. DE LA VALLE Itiner. P. III. p. 218.

cuiſſet ROGERIVS [l]. Et ad has aſceſes duriſſimas illud quoque referendum eſt, quod PLINIVS [m] refert, *eos ab exortu ſolis ad occaſum perſtare contuentes ſolem immobilibus oculis; feruentibus arenis toto die alternis pedibus inſiſtere.* Miratur hic inſaniam horum hominum et ſtultam opinionem Deo placendi auctor doctiſſimus *hiſtoriae criticae philoſophicae* [n]; nec negamus, incredibile et impoſſibile, certe ab omni ratione alienum videri, intentis oculis ſolem per totum diem intueri; neque tamen ea praeter rem atque veritatem dici putamus, cum conſtet, hodienum inter Siamenſes, Sinenſes, aliosque Indiae populos, eos, qui ad ſapientiae gradum ſublimiorem adſpirant hoc exercitio, vnum locum, praecipue in aëre intuendi ſe cruciare, teſtibus viris erudìtiſſimis BERNIERIO [o] et KAEMPFERO [p]. Nec id adeo excors atque inſanum ex horum hominum ſcopo videri debet. Hi enim philoſophaſtri in ſenſuum ecſtaſi, et annihilatione, et qui inde ſequitur, animae enthuſiaſmo ſummam ſapientiam quaerunt. Ea vero per eiusmodi contuitionem vnius loci punctiue, praeſertim ſplendentis quam maxime promoueri, experientia teſtatur, et Heſychiaſtarum quoque exemplo conſtat [q]. Nec dubitamus, Gymnoſophiſtarum quosdam inſano ambitionis oeſtro percitos, vt non ſolum tolerantia inſuperabiles, ſed animi quoque dotibus diuini viderentur, eiusmodi exercitia inſtituiſſe. Immo nec improbabile eſt, ita ſe ad diuinationes praeparaſſe, quibus vacaſſe ARRIANVS [r] tradit.

V. Singulare quoque eſt, quod de matrimonio Gymnoſophiſtarum laudati auctores referunt: Scilicet, *cum mulieribus eos non philoſophari, ne ſi improbae ſint, aliquid quod efferri nefas ſit, in profanos efferant; ſi probae viros relinquant. Nam qui voluptatem ac dolorem, vitam ac mortem aeque contemnat, ſubditum eſſe alteri nolle: huiusmodi autem eſſe probum et probam.* Ex quo STRABONIS [s] loco ſimul patet, mulieres quoque, niſi prohibitae fuerint, interdum ſimili inſtituto accedendi cupiditate flagraſſe. Refert ſane CLEMENS ALEXANDRINVS [t], *neque Gymnoſophiſtas, nec qui dicantur Semni mulieribus vti, hoc enim praeter naturam et iniquum eſſe exiſtimare, eaque de cauſſa ſe ipſos caſtos conſeruare: Virgines autem etiam eſſe mulieres, quae Semnae dicantur:* ſed eum inſtituti ſimilitudine vel deceptum, vel mores quorundam Chriſtianorum iam tum inualeſcentes confundentem audiendum non eſſe, ſupra iam monuimus. Vero magis accedit, etſi non extra omnem dubitationem poſitum, quod PALLADIVS [u] narrat: *Vxores eſſe ex altera parte Gangis verſus Indiam; ad vxores maritos Iulio et Auguſto menſe tranſire: illis enim hos menſes frigidiores, ſole verſus partes boreales elato*

l) l. c. P. II. c. 17. p. 408 ſeqq.
m) Hiſt. nat. L. VII. c. 2.
n) T. I. p. 98. qui tamen inter ſuos habet, quos miretur ſimilis inſtituti corpus cruciantis patronos. conf. BAYLE l. c. not. A.
o) Voyages T. II. p. 127.
p) Hiſt. Iapan. T. I. p. 30.
q) Conf. MOSHEIM. Hiſt. Chriſt. p. 801 ſeq.
r) In Indicis.
s) l. c.
t) l. c.
u) l. c. p. 9. Eadem refert PSEVDO-AMBROSIVS p. 62.

elato esse, qui et salubriores habeantur, magis extimulantes. Cum vxoribus quadraginta dies commoratos reuerti: Postquam duos ex vxore vir genuerit, consortio eius non amplius vti, sed aequalem semet ipsis numerum substituentes, in posterum abstinere. Si vero contigerit mulierem ex istis aliquam, sterilem euadere, ad ipsam quinque continuos annos virum transire, cum ea rem habentem: si vero non pepererit, ad eam commeare desinere: Idcirco nec numerosam eorum gentem esse, propter durum loci viuendi morem insitamque continentiam.

VI. Tandem ad masculam illam philosophandi rationem referri quoque potest contemtus mortis. Cum enim et vitam et mortem indifferenter habendam pronuntiarent, in id enisos fuisse, aiunt, vt et ipsam mortem, et mortis genus contemnerent. Qua de re Megasthenes dicto loco [x]: *nullum decretum philosophis istis esse, de morte sibi consciscenda, sed temerarios haberi, qui hoc in se admittant; ac natura quidem duros in vulnus vel praecipitium ferri, doloris impatientes, in profundum maris, doloris patientissimos strangulari, igneos in ignem detrudi.* Qui liberi ex corpore exitus ideo ab iis quaesiti sunt, quod stabilem ac veram animabus inter se post obitum vitam esse crediderunt. Vnde et testante Bardesane apud PORPHYRIVM [z], amici quoque ac propinqui aequiori animo illos ad mortem dimiserunt, quam alii homines suos quisque ciues in admodum longinquas peregrinationes: ac seipsos qui in vita superstites remanserint deplorarunt, illos beatos praedicarunt, quippe qui immortalem sortem iam receperint. Quae incredibilia quidem videri queant, humanae vanitatis et ambitionis vires non satis expendenti: exemplis tamen, inter quae Calanus est, probantibus negari debent eo minus, quo magis constat, hodieque inter has gentes mulieres, marito orbatos spontaneo incendio obire, vnde talem insaniam inter Indos non esse infrequentem patet.

VII. Tantam cum animi fortitudinem virtutisque robur Indorum philosophi prae se tulerint, mirum non est, magna eos floruisse auctoritate non apud plebem tantum, sed et apud ipsos imperantes, a quibus in consilium admissos, de regionis regnique felicitate ex vaticinandi arte consultos, et, vt precibus pro salute patriae apud Deos intercedant, rogatos esse, supra docuimus. Hanc auctoritatem vt tueri possent, duplex illis praeter affectatam continentiam duramque vitae patientiam praesidium fuit. Vaticinandi enim facultas iis solis concessa fuit, refertque ARRIANVS [a], *eos solos esse inter Indos diuinandi peritos, neque cuiquam diuinationem permitti, nisi sapienti viro. Vaticinari autem de temporibus anni, aut si qua publica calamitas immineat; de rebus priuatis vero non vaticinari: siue quod diuinationem ad res minores pertinere non putent, siue quod indignum credant circa minutiora haec laborare.* Nobis verisimile videtur, hoc ideo factum esse, vt eo maiori auctoritate imperantium consiliis ita adesse, suisque vaticiniis superstitionem populorum ad nutus imperantium

x) l. c. STRABONIS. z) l. c. a) l. c.

tium regere possent, quae sine dubio ratio fuit, cur regibus tam chari fuerint, tantisque sumtibus nutriti. Alterum, quod auctoritatem illis conciliauit, fuit, quod cultus diuinus omnis iis relictus erat: quem religiose, ac pie exhibuisse, maioremque diei ac noctis partem hymnis ac precibus Diis dicasse PORPHYRIVS narrat. Quem cultum soli potissimum oblatum esse PHILOSTRATVS[b], ait, *quem interdiu precentur, vt anni tempestates, quas circumuolutione sua metitur, opportunas et propitias Indorum terrae mittat, vesperi autem radium orare, ne noctem moleste ferat, eodem vero modo maneat, quo deductus est:* Id quod tamen non ad solem sed ad numen in eo habitans pertinuisse, ratio theologiae Gymnosophistarum in sequentibus explicanda suadet. Et huc etiam sacrificia, quorum cura ipsis relicta erat, tendebant. His vero praesidiis et imperantibus charos se fecerunt, et populo venerabiles, adeo, vt quicquid ex rebus venalibus vellent, id gratis auferre liceret, et ad quoscunque accesserint, sesamino oleo eos perfuderint, gratisque enutriuerint; omnisque domus diuitum iis patuerit, vsque in mulierum conclauia, ingressi autem in coenae et sermonum communicationem adhibiti fuerint[c]. Forte et hoc auctoritatem auxit, quod vitae continentia, laborisque patientia, coeli quoque, sub quo versabantur, clementia, ad aetatem multorum annorum peruenerint, nisi spontanea morte morbum praeuerterint. Magna enim canitiei semper veneratio adfuit.

VIII. Non tacendum quoque est, quod APVLEIVS[d] de his Indorum philosophis memorat: *sapientiam percolere tam magistros senes, quam discipulos minores: torporem quoque animi et otium odisse: igitur vbi mensa posita, priusquam edulia apponantur, omnes adolescentes ex diuersis locis et officiis ad dapem conuenire: magistros perrogare, quod factum a lucis ortu ad illud diei bonum fecerint. Hic alium se, commemorare inter duos arbitrum delectum, sanata simultate, reconciliata gratia, purgata suspicione amicos ex infensis reddidisse; inde alium, aliquid meditatione sua reperisse, vel alterius demonstratione didicisse; denique caeteros commemorare: qui nihil habet adferre, cur prandeat, impransum ad opus foras extrudi.* Hanc consuetudinem cum et Pythagorei tenuerint, caussam sibi in ea inuenisse visus est G. HORNIVS[e], vt ab his ad Indos delatam esse crederet. Nobis vero id vel eo nomine falsum esse videtur, quoniam horum philosophorum instituta, si relationes veterum sequimur, Pythagoreorum aetatem superent. Maiori verisimilitudine diceretur, Pythagoram ab Indis didicisse, modo verum esset, quod biographiae Pythagoreae architecti iactant, iter Pythagorae ad Brachmanas. Illud vero inter figmenta Platonicorum recentiorum referendum esse, suo loco

b) l. c.

c) STRABO l. c. non negamus tamen, suspicionem hic enasci, ne quid morum Cynicorum e Graecia in hanc historiam irrepserit.

d) l. c. Conf. ALEX. AB ALEXANDRO gen. dier. L. V. c. 21. p. m. 297.

e) Hist. philos. L. VII. c. 18. p. 375.

loco demonſtrabimus: nec negamus, ex eadem cauſa nobis totum hoc examen actionum iuuentutis, Indis a Platonicis, in quorum caſtris Apuleius militabat, ſuppoſitum videri, vt auctoritate et fama Gymnoſophiſtarum, quae inter Graecos maxima fuit, ſuis inſtitutis nomen et venerationem conciliarent: quem in finem PHILOSTRATVS[f] magnas fabulas de Indorum philoſophis contexuit.

IX. Et has quidem Philoſtrateas fabulas, quibus hiſtoriam philoſophiae Indorum mira fingendi et mentiendi audacia contaminauit, tuto praeterire nobis liceret, niſi ridendus nugator lectori, integram Gymnoſophiſtarum hiſtoriam cupienti, exponendus eſſet. Refert enim: *perueniſſe Apollonium ſuum ad Caſtellum ſapientium, ampliſſimis ſaxis communitum, in eo in nube eos habitauiſſe, viſibiles ſimul et inuiſibiles prout voluerint, hancque nubem pro porta eſſe. Vidiſſe ſe ibi puteum, ex quo vapor coeruleus ad os putei fuerit ſublatus, ſole vero meridiano imminente, vaporem illum a radiis ſolaribus ſurſum attolli, iridis ſpeciem praebentem: puteum vero hunc ſacrum eſſe, iuxta hunc puteum craterem igneum eſſe, eſſeque hunc puteum atque craterem Indis ad luſtranda peccata ab inuitis commiſſa; hincque ſapientes puteum indicii, craterem veniae vocare. Vidiſſe ſe quoque gemina dolia ex lapide nigro, quae ſint imbrium atque ventorum. Atque id quidem, quod eſſe imbrium dicitur, vbi nimia ſiccitate India preſſa fuerit, apertum nubem emittere, atque terram vniuerſam humectare; ſin pluuiae fuerint nimiae, occluſum cohibere easdem. Incidiſſe ibi in Graecorum numina, quibus Indi ſacrificant, ignemque ibi ſacris proſequi ritibus. Humi hos ſapientes dormire, herbis tamen humum ſternere, eos item in aëre ſublimes, duobus e terra ſublatos cubitis ambulare: ignem porro, quem a ſolis radiis petant, quanquam corporeus ſit, nec in ara tamen accenſum eos habere, nec focis aſſeruare, ſed perinde ac radios qui a ſole et aqua refranguntur, ſublimem conſpici et in aethere fluctuantem. Vmbram quoque ſub dio viuentes ſibi obducere, ne pluuia madeſcant. Comas nutrire, mitra alba caput redimitos, et nudos incedere: veſtibusque ornari, exomidum formam habentibus*[g]. *Linea vero veſte ad ſacra vti, quod linum ita terra ferat, vt ſi quis alius euellat, terra linum iſtud non dimittat. Poſtea lauatos et vnctos, vt ſudore perfluerent ad templum acceſſiſſe coronatos, et in hymnos totos intentos; chori autem figura vndiquaque conſiſtentes, et coryphaeum Iarcham habentes, erectis baculis terram percuſſiſſe: illamque non alio modo quam maris fluctus ſeſe attollentem, duos ferme paſſus in aërem extuliſſe, ipſos interim cantilenam ceciniſſe: iuuenemque aduocatum qui Apollonii comites curaret, citius quam volucres celerrimae, profectum reuerſumque fuiſſe. Sciuiſſe hos ſapientes omnia, cenſuiſſe*

f) In vita Apollonii L. III. c. 13. p. 104 ſeqq.

g) Inde patet, vel non totum corpus veſte texiſſe, vel interdum tantum, praecipue in ſacris obeundis. γυμνὸν βάδισμα enim, non nudis pedibus tantum, ſed corpore nudum incedere ſignificat, probante doctiſſimo OLEARIO ad h. l. conf. WOLF. ad Orig. philoſ. p. 158.

fuisse se Deos. Plura huius generis affert, apud ipsum nugatorem legenda. Haec vero curatius examinare et stupendae audaciae mendacia ostendere, esset lectoris iudicio non satis confidere: tam strenue enim mentitur, fingit, refingit, mutat quadrata rotundis impostor, vt nec puerorum et anuum fidem mereatur, adeo omnia puerilibus ineptiis plena sunt, quibus vel insanus et ineptus Damis, vel, quod nobis videtur, exiguo iudicio instructus Philostratus caussam herois sui, in cuius honorem fabulam totam instruxit, et Platonicorum quoque rem tueri, labantemque superstitionem, contra Christianorum miracula confirmare, stultissimo ausu connisus est. Qua de re tamen, cum suo loco ex instituto dicendum sit, nihil amplius addimus. Nam ineptam mentiendi licentiam quaesito colore et excusatione lenire, frustraneum et inuita Minerua factum putamus [h].

Buddas. §. V. Inter hos vero Indorum philosophos viri quidem magnae famae et existimationis enituerunt. Ex quibus BVDDAS est, quem apud Indiae Gymnosophistas dogmatis eorum principem tradi, et iactari, e latere suo virginem genuisse, testatur HIERONYMVS [i]. Hunc cum Budda, Manetis praeceptore, cui Graecum nomen, Terebinthus, fuit, multi confuderunt, inter quos est TOLLIVS [k] notatus ideo doctissimo BEAVSOBRIO [l], qui de huius Terebinthi actis accurate agit, et fabulas ex personarum confusione ortas detegit. Eandem confusionem admisit IACOBVS THOMASIVS [m]. Sunt vero de hoc antiquissimo Indorum philosopho incerta omnia eaque longe paucissima, nec, quis fuerit, satis constat. Extitisse tamen aliquem inter Indos philosophum, maximae auctoritatis, qui peculiari religione populos iustituerit, et ad faciendam sibi fidem et auctoritatem conciliandam diuinam originem et miraculosam natiuitatem iactauerit, probabile nobis facit coniectura viri summi et in detegendis antiquitatis mysteriis felicissimi MATVRINI VEISS. LA CROZE. Is obseruat [n], celebratissimum apud Siamenses idolum Sommonacodom, vocari etiam, Poutisat, id est dominum Pouti: Pouti vero nomen cum Buddae conuenire, et apud Indos fere omnes diem indicare Mercurii, eum enim vocant Budda-varam, diem Buddae, lingua Braminis sacra. Cum vero iste Sommonacodom cum celeberrimo Indiae totius impostore Xaca idem sit, probabile admodum esse, Buddam non alium esse, quam Sommonacodomum vel Xacam, quorum ille inter Siamenses, hic apud Sinas et Iaponenses diuino cultu

h) Miramur itaque merito, eruditissimum PHILOSTRATORVM editorem, cuius doctrina et iudicium post praematura eius funera orbi erudito laudantur, eo se adduci passum esse, vt auctoris sui fidem saluam praestiturus, insanis mendaciis colorem quaereret. E. g. dolia illa duo, manifesto furto ex HOMERI Il. ω. vel quae in Odyss. habet de Aeoli ἀσκῷ transsumta, qualia etiam de Lapponibus relata sunt, fuisse vasa, quae temporum et tempestatum vices ostenderent, qualia thermometra et barometra sunt. Quasi vel ea tum nota fuissent, et id diceret textus Philostrati. Ignem ex solis radiis etiam noctu in aëra suspensum (quo vix crassius mendacium est sibi ipsi contradicens) fuisse phosphori genus, globo vitreo in aëre suspenso asseruati. Quis enim talia cognouisse Brachmanas somniauerit?

i) Contra Iouinian. f. 22. b.

k) Insign. itin. Ital. p. 137.

l) Hist. de Manichéens T. I. p. 57. not. 4.

m) De Manetis dogmate, Hist. Sap. et Stult. T. I. art. I. c. 5. p. 57 seqq. vbi confusa quaedam de Budda congeries inuenitur.

n) Hist. Christianismi Indor. p. 645 seqq.

tu honoratur: Quoniam vero ad recentiorem philosophiam Indorum et Sinarum delapsis, de celeberrimo hoc inter eos impostore, cuius dogmata hodienum in his gentibus maxime celebrantur et fouentur, sermo erit instituendus, interim nobis lectoris patientia exoranda est, qui interea desiderium apud laudatissimum virum explebit felicissime: id vnum notamus, a CLEMENTE ALEXANDRINO [o] hunc Buddam peculiaris sectae inter Indos conditorem fieri, diuinis honoribus affectum, id quod egregie cum ea sententia conspirat, quae eum cum Sommonacodomo et Xaca eundem esse putat. Sommonacodomi nomen enim monachum syluestrem notare, Codom cognominatum, quales Hylobii Gymnosophistae fuerunt, viris doctis harum regionum traditiones perquirentibus obseruatum est. Vnde hunc Buddam sectae inter Hylobios celeberrimae conditorem fuisse recte coniicitur. Post hunc illi potissimum Gymnosophistae Graecorum laudibus celebrati sunt, qui Alexandro M. ad Indos penetranti innotuerunt. Inter hos princeps fuisse dicitur DANDAMIS, quem Mandanin STRABO [p] nominat, quemque Gymnosophistarum fortissimum et moderatissimum fuisse, magno animo et validissima eloquentia Alexandrum, cupiditatibus frena laxantem, corripuisse referunt PALLADIVS, AMBROSIVS et Anonymus *de Brachmanibus* scriptores. Etsi vero rerum gnaris euidentissimum esse putamus, totam illam Dandamidis dissertationem cum Onesicrito et reliquis regis legatis ipsoque rege confictam esse, et ad leges eloquentiae sophisticae compositam, id quod quaesitus in descriptionibus color, membrorum orationis sibi oppositorum artificium, rationes philosophicae ex media Stoa et Cynosarge desumtae, immo ex Christianorum quoque doctrina mutuum acceptae, sectae Graecorum, et imprimis Epicurea refutatae [q], aliaque ab Indorum circumstantiis mire abhorrentia probant; fides tamen Onesicrito, a rege ad hos sapientes Indiae misso, temere deneganda non est, scribenti [r], *Mandanim sibi ad eum vocato dixisse: summopere se Alexandrum laudare, quod in tanta administrandi imperii mole sapientiam expetat, quem solum in armis philosophantem viderit: sibi veniam deberi, si per tres interpretes colloquens sapientiae suae vim demonstrare nequeat. Omnia itaque eius dicta eo pertinuisse; eam esse optimam doctrinam, quae voluptatem molestiamque animo eximeret; molestiam a labore differre, quod illa ei esset inimica, alter vero amicissimus. Ipsos corpora ad laborem exercere, vt mentes confirmentur, quibus motus sedentur, et bona omnibus consulendi publice priuatimque facultas adesset; quomodo etiam nunc Alexandrum instituturi essent, vt et meliori recte obtemperare, et deteriorem reddere meliorem possit. Post haec interrogasse, num talia etiam apud Graecos dicerentur? cumque respondisset ipse* (Onesicritus) *eadem Pythagoram docere ac iubere ab animalibus abstinere, tum Socratem et Diogenem,*

Dandamis.

o) Stromat. L. I. p. 305.

p) loc. cit.

q) Eadem iam obseruauit CASAVBONVS vid. Casauboniana p. 13.

r) l. c. STRABONIS.

genem, quem ipſe audiſſet: intuliſſe Mandanim: exiſtimare ſe, prudenter eos de caeteris rebus ſentire, in vno autem errare, quod legem anteponant naturae; alias non puduiſſe, ſuo more nudos degere, et tenui victu eſſe contentos; cum ea optima domus quae minimo apparatu indigeat. Et haec quidem anſam dediſſe diſſertationibus a Palladio vel quisquis illam fabulam incruſtauit, Dandami affictis, ipſum argumentum ſatis prodit, ex quo tamen diſcere licet, animi continentiam et fortitudinem hunc philoſophum quam maxime ſectatum fuiſſe. *Calanus.* Eodem in grege fuit CALANVS, ex eadem gente philoſophus, vero nomine Sphines vocatus, ſed quod ſermone Indico Cale, pro, ſalue, ſalutans obuios compellaret, Calanus a Graecis dictus. Is cum Alexander M. ad Indos penetraſſet, et ad Gymnoſophiſtas legatum miſiſſet, quod chlamydem et cauſiam et crepidas indutum conſpexiſſet, riſu ſublato contumelioſe obiurgatum iuſſiſſe, ſi quid vellet audire, vt eo habitu depoſito, ſuper iisdem lapidibus nudus iaceret, STRABONI dicitur, qui addit, *Mandanim Calanum obiurgaſſe, qui contumeliam culpans ipſe contumelioſe ageret.* Hunc Graeci vehementer laudarunt, PHILO enim *omnium eius ſeculi patientiſſimum* nominat [s], et eruditionem ei tribuit: quam quidem ei negat CICERO [t], eo tamen ſenſu, quo Graecorum ſapientiam eloquentia ornatam notat, quae homini barbaro defuit. Ex quo loco recte conficitur, barbarorum horum ſapientiam Graecanicae fuiſſe valde diſſimilem. Indis vero inuiſus factus eſt, et vehementer ab eis vituperatus, quod ab Alexandro per Taxilum ſibi perſuaderi paſſus ſit, vt Alexandrum ſequeretur [u]. Hunc enim incontinentem et patriae diſciplinae deſertorem, menſae Alexandri mancipium factum eſſe conquerebantur, et dolebant, quod relicta felicitate, quam ſe conſecutos eſſe cenſebant, alium dominum, quam Deum coleret. Viuicomburio tamen, cum morbum ex more ſectae ferre turpe putaret, ſe ipſum extinxit, et cum in rogum ardentem aſcenderet, *o praeclarum, inquit* [x], *diſceſſum e vita, cum, vt Herculi contigit, mortali corpore cremato, in lucem animus exceſſerit.* In cuius honorem Alexander M. poſtea certamina equeſtria, muſica et pugilatus inſtituit [z]. *Iarcha.* Tandem et IARCHAM Gymnoſophiſtarum principem nobis narrat Damis apud PHILOSTRATVM [a], quem in aereo throno, aureis ſimulachris ornato vidit et cum eo collocutus eſt Apollonius. Quem in fabulator depingit, vt alter Pythagoras fuiſſe videatur. Vnde quo loco habenda ſit eius narratio, iis, qui naſum habent, facile liquet, nec lectorem nugis moramur, migrationem animae Gangis in Iarcham, quam crepat PHILOSTRATVS, indicaturi: adeo inſulſe hypotheſi inſeruit, Pythagorica inſtituta commendaturus [b].

§. VI.

s) Quod omnis probus liber Opp. p. 879. vbi tamen epiſtolam Calani ad Alexandrum fictam eſſe, Graeca eruditio, qua deſtituebatur Calanus, prodit.

t) Tuſc. Qq. L. II. c. 22.

u) STRABO et ARRIANVS ll. cc.

x) CICERO de diuin. c. 23.

z) AELIANVS Var. Hiſt. L. II. c. 41.

a) l. c.

b) Nec ad excuſandas nugas Philoſtrati valet, quod B. OLEARIVS ad h. l. affert, ſymbolicam, vt ipſe Iarchas ait, ſtatuiſſe transmigrationem

§. VI. Sed ad ipſa quoque Indorum dogmata tranſeundum eſt, quae potiſſimum ſententiis de diuinis, naturalibus et moralibus rebus abſoluuntur. Et quod ad ſacra quidem dogmata, ac de Deo diuinisque doctrinam attinet, ſi ea conſulimus, quae nobis veteres de Indorum philoſophia et theologia tradiderunt, haec potiſſimum ſtatuerunt: *Doctrina philoſophorum Indorum.*

I. *Deum eſſe lumen, non quale quis aſpicit, aut qualis ſol vel ignis, ſed eſſe Deum λόγον, non articulatum ſermonem, ſed illum cognitionis, cuius ope occulta notitiae myſteria cernantur a ſapientibus. Hoc lumen ſolos videre Brachmanas, quippe qui ſoli opinionum vanitatem, quae eſt tunica poſtrema animae, abiecerint.* Haec PSEVDO-ORIGENES [c], quo et ea collineant, quae Dandamis apud PALLADIVM [d] habet, *Deum nunquam iniuriam genuiſſe, ſed lucem, pacem, vitam, aquam, corpus humanum et animas, hunc dominum eſſe, et Deum ſolum.* Ex quibus locis apparet, Deum lucem intellectualem ſapientibus his viſum eſſe, adeoque ad ea prope accedunt, quae Zoroaſtream ſententiam exprimere capite antecedente diximus. Id quod mire eam coniecturam confirmat, tranſiiſſe doctrinam Zoroaſtream ad Indos, et apud eos quoque, ſi non totam, certe ex parte radices egiſſe. Hanc vero ſententiam non leuiter roborat, quod porro de Indorum theologia refertur, ſtatuiſſe: *De Deo.*

II. *Deum conditorem, et adminiſtratorem vniuerſi, illud peruadere* [e]*: eſſe λόγον* [f] *Deum corporeum et veſtitum extrinſecus corpore ſuo eodem modo, quo quis geſtat indumentum ex pellibus ouinis, ſed exuto, quo indutus eſt corpore, oculis fieri corporeum* [g]. Licet enim haec a quibusdam ita accipiantur, vt putent, Indis videri Deum habere duplex corpus alterum, quod ad eſſentiam eius pertineret, alterum quod extrinſecus ab eo aſſumeretur [h]; nihil tamen horum dicit PSEVDO-ORIGENES, ſed id tantum vult, Deum illos cenſere corporeum, corpore externo amictum. Id quod principium ſupra poſitum ita explicat, vt abſurditas doctrinae, quae ſe prima fronte offert, euaneſcat. Deum enim λόγον, id eſt ignem rationalem et intellectualem eſſe, cum dicerent, eumque per totum mundum tanquam animam permeare, et animare omnia ſtatuerent, neceſſario, Deum extra mundi ſphaeram non eſſe, mundumque eius corpus, non quoad eſſentiam, ſed quoad externum ambitum et veſtitum eſſe, inde ſequitur. Vnde ab illa quidem abſurditate abſoluendi ſunt Indi, Deum

nem. ſymbola haec enim non ad figuratam orationem, ſed ad formam humanam variam, quam migrantes animae induunt, quamque ſe exploraſſe ſaepius Iarchas iactat, pertinere, ex verbis PHILOSTRATI eorumque ſerie manifeſte cognoſcitur.

c) Philoſophum. c. XXIV. p. 164.

d) l. c. p. 22.

e) STRABO l. c.

f) Hunc λόγον cum Platonico λόγῳ, vel ſubſtantiali verbo Chriſtianorum non confundendum eſſe, vel inde patet, quod eum a Deo Indi non diſtinxerint, ſed Deum eſſe λόγον dixerint, vt et a corporeis conceptibus eum ſepararent, et rationem darent, quo modo ab anima mundi rationali cuncta generentur et adminiſtrentur. Vnde errauit ANONYMVS de Brachmanibus, qui p. 94. ita: Verbum Deus eſt, hoc mundum creauit, hoc regit et alit omnia, hoc nos veneramur, hoc diligimus. Nam ita peculiarem ὑπόςασιν ſtatuit, a qua ſententia Indi procul ſunt. Hincque diiudicanda quae erudite ad l. c. affert eruditiſſimus WOLFIVS.

g) ORIGENES l. c.

h) WOLFIVS ad h. l.

essentia esse corporeum; recte tamen iis tribuitur: Deum esse animam mundi, id est, lucem intellectualem et rationalem, cuius agitatione, dispensatione motuque omnis lux, bonumque atque pax in mundo producantur. Quam sententiam iis quoque tribuit AVCTOR *recognitionum Clementis* [i], quaeque, si cum Zoroastrea comparatur, valde illis affinis est. Sequitur inde,

De creatione et prouidentia.

III. *Deum, qui omnia creauit, et immortalem et munificum esse, qui omnibus de victu prospicit, illum cernere omnia, nec latere eum quicquam.* Nam et haec Dandamis Alexandro respondisse dicitur PALLADIO [k]. Vbi quidem non negamus, accommodauisse sententias Christianas auctorem Indis, vt ex ipsis phrasibus adhibitis satis patet [l]: nihil tamen, quoad rem ipsam, dicitur, quod non ex principio: lucem intellectualem et rationalem mundi animam esse, eum totum peruadentem, sequatur. Nam et ita omnis mundi ambitus, ab ista anima viuificatur, vt victum producat, et quia rationalis est, omnibus prospicit, et quia in omnibus eius partibus praesens est, nihil eam latere potest. Id quod ipse PALLADIVS prodit [m], Dandamin ita loquentem exhibens: *Ille Deus caussam meam nouit, et illum nihil latet; nam oculi ipsius sunt omnes stellae et sol et luna;* vbi manifeste sedes diuinitatis in his praecipue mundi partibus, quae sidera dicuntur, indicatur atque ponitur.

IV. Recte quoque inde infertur, *Deum hunc mundum creatum conseruare, regere, et alere omnia* [n]. Nam haec quoque ex anima mundi necessario consequuntur. Vbi tamen libera prouidentia a necessaria agitatione, viuificatione et commotione mundi, quae ab anima mundi, secundum λόγον, id est, rationes sibi insitas et seminales producitur, probe distinguenda est: quam quia non intellexere scriptores laudati, misere cum prouidentia Christianorum confuderunt.

De anima.

V. Porro et hoc ex admisso semel animae mundanae principio fluit, quod Brachmanes statuisse dicuntur: *Originem humanae mentis esse coelestem, magnamque cum Deo habere cognationem; eam Deo esse genitam, ad eum, e corpore discedentem, iterum abire, tanquam ad Deum et creatorem suum, qui expectet animos, quos in mundum miserit* [o]. Anima enim cum rationalis Indis visa fuerit, non potuit non esse particula ignis illius rationalis, siue animae mundanae, quae omnes mundi partes animat. Quae sententia ita non inter Graecos tantum, sed per vniuersum fere orientem inualuit, vt mirum non sit, ad Indos penetrasse.

De iudicio post mortem.

VI. Addunt vero auctores laudati [p], Indis porro placuisse: *Expectare redeuntes animas Deum, vt, quae vitam pie instituerunt, honoret vt Deus, illas vero, quae non obediuerunt, eius legibus condemnet: omne enim iustum iudicium apud eum esse, et vitam aeternam apud eum paratam esse, bonitate enim aeterna omnium misereri.* Quae aperte Christianorum scholam redo-

i) Conf. Hist. critique de la philosophie. T. I. p. 100. k) p. 31. l) Vid. imprimis p. 39. m) p. 31.

n) Citati; qui ea saepius repetunt. STRABO l. c. o) PALLADIVS l. c. p. 31 seqq. p) ll. cc.

redolent, et ab iis transsumta sunt. Quoniam tamen non recentiorum tantum Indorum haec opinio est, sed et Zoroastreae doctrinae sectatoribus apud Indos placuisse dicitur, non omnem hanc thesin Indis affictam credimus, admittit enim eam quoque systema emanatiuum, ab his theologis receptum. Cum enim redeuntes ad animarum oceanum, mundanam animam, animae a corpore solutae impiae scelerumque sordibus grauatae, qualitatem amiserint ignis purissimi, non ita arcte cum illa coniungi eas posse sequitur, vt non in tenebris miseriam tamdiu patiantur, donec multis periodis exagitatae et purgatae ad canalem, ex quo descenderunt, redierint. In quo iterum Zoroastrea placita satis exprimuntur. Forte et antiquissima de iudicio diuino vniuersali traditio cum hominum primorum in omnes terras dispersione, doctrinam rationis iudicio in se satis probabilem gentibus his commendauit, et conscientia facinorum conseruauit. Et ex hac ipsa quoque ratione animarum transitum in alia corpora Indis placuisse, facile credi potest, etsi ea, quae VOSSIVS[q] affert, recentiores tantum tangat Indos.

VII. Patet hinc, cur *animam corpori superstitem*, *corpusque animae indumentum* statuerint, sicque nuditatem excusauerint, quod iis tribuit PSEVDO-ORIGENES[r]. Nam vt mundus Deo corpus et vestimentum est[s] ita animae corpus, sententia apud multos inter Graecos quoque peruulgata. Vnde qua ratione exuenda sit mortalitas, vt Dii homines fiant, quod de Dandamide dixere, facile intelligi potest. *De corpore.*

VIII. Addendum et hoc est, quod CLEMENS ALEXANDRINVS tradit[t]: *contemnere eos mortem, et sperare* παλιγγενεσίαν. Quibus verbis vitae restitutionem promitti, quilibet videt; num resurrectionem[u], valde haeremus, quam temporibus recentioribus demum post latissime propagatam Christianam fidem inter hos populos percrebuisse putamus. Regeneratio vero illa nihil aliud esse videtur, quam periodica restitutio omnium rerum; quae in systemate emanatiuo, vltima rerum et prima simul facies est, et ex eo necessaria consequentia fluit. Quamque Indos olim credidisse vel inde probabile fit, quod eiusmodi periodica restitutio omnium rerum hodiernis quoque Indis placet, antiquissimo dogmate, quod per omnem fere orientem inualuit, ad haec tempora conseruato. Qua de re dicemus suo loco. *De reditu ad vitam.*

IX. *Praeter Deum hunc summum inferiora quoque Numina coluisse*, veteres testantur[x]. Et honore quidem diuino Buddam cultum fuisse, supra notauimus. Inter reliquos vero Indiae Deos a Graecis Bacchum potissimum Indiae numen habitum fuisse constat[y], quem a Nysa Indiae vrbe, Nysium *De Diis inferioribus.*

q) De Philos. Sectis, L. I. c. 1. §. 6. p. 8.

r) l. c. p. 158.

s) Videnda quae eleganter et erudite differit venerabilis WOLFIVS ad h. l.

t) Strom. L. III. p. 451.

u) Ita quidem Dandamis apud PALLADIVM l. c. p. 31.

x) PHILOSTRATVS vid. Apoll. L. III. c. 35. p. 127.

y) CVRTIVS L. VIII. c. 10. ARRIANVS L. V. p. 314. alii, citati FREINSHEMIO ad l. c. Curtii.

Nysium vocatum Graeci tradunt [z], et nescio quas expeditiones eius in Indiam commemorant. Quae tamen leui omnia fundamento nituntur [a], cum Graecis solenne fuerit, sua numina cum peregrinis, malo consilio, peiori euentu, confundere. Quod si emanatiui systematis rationes perpendimus, facile admitti potest, Indis subalternantia quasi numina culta esse; quae emanationes ex Deo habitae fuerint. Certe hodie apud Indos πολυθεότητος non alio fundamento niti, suo loco probabitur. His numinibus *non pecudes innocuas mactatas, nec delubra metallis argenteis incrustata fundata, nec altaria auro et gemmis splendentia dedicata* ANONYMVS [b], qui de Brachmanibus scripsit, retulit: tota enim diuini cultus ratio ad animum traducta est, cum nemini ad Deum accessum concedi statuerint, nisi illis solis, qui cupiditatum vinculis soluti fuerint [c]. Hinc commendata imitatio et amor Dei sibi cognati [d]; hinc iniuncta cura animae, et corporis debellatio [e]: hinc celebratio Dei hymnis et cantilenis praescripta, quaeque alia sunt in Dandamidis colloquio occurrentia: modo ea non ex Christianorum scholis transsumta mutuo, Indis philosophis supposita sint. Quibus tamen paria, cum hodie quoque inter sapientes Indiae praecipi testes fide digni referant [f], verisimilitudine non prorsus caret, vetustioribus quoque temporibus ea Indis sapientioribus placuisse. Nihil enim horum est, quod non ex admisso emanationis systemate sequitur, et ex hoc ipso fonte plurimis nationibus sacrosanctum visum fuit. Ceterum precantes lumina versus coelum loco orientis conuertisse PALLADIVS [g] testatur. Sedem enim ignis intellectualis coelum esse, siue, Iouem totum coeli ambitum occupare, totius Indiae orientalis doctrina fuit.

De cultu Dei.

Naturalis philosophia Indorum.

§. VII. Naturalis philosophiae cognitio apud Indos exigua fuit, nec negat Megasthenes, quaedam ex iis quae de natura disserunt, stultitiam eorum arguere, potentiores enim esse operibus, quam sermone, fabulis pleraque confirmantes [h]. Ex quibus verbis suspicio nascitur, Graecos, qui Indos accesserunt, cum mythologicam mundi originem apud Indos narrari audiuissent, sensum arcanum non esse assecutos. Hodienum quoque tota cosmogonia, more quidem barbaris receptissimo, et ad Graecos ipsos delato, apud Indos est allegorica. Cum itaque sensum fabularum sacrarum non assequerentur, Graecanicas hypotheses ad earum interpretationem adhibentes Graeca dogmata physica sibi in iis inuenisse visi sunt. Inde non mirandum, quod addit Megasthenes: *de multis in naturalibus cum Graecis sentire, vt, quod mundus sit ortus et interiturus, et sphaericus; quod vniuersarum rerum primordia diuersa sint, mundi autem aqua; et praeter quatuor elementa quinta quaedam natura sit, ex qua coelum atque astra constent: terram in medio sitam vniuersi; de semine, de anima aliis-*

z) PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. II. c. 2. p. 51. c. 7. 9. et OLEARIVS h. l.
a) Vnde contraria tuetur STRABO L. XV. p. 687.
b) ANONYMVS p. 94. PALLADIVS p. 45.
c) ORIGENES l. c. p. 161.
d) ANONYMVS l. c.
e) PALLADIVS l. c. p. 17. ORIG. p. 165. s.
f) Vid. Prouerbia et sententiae BARTHROYHERRI apud ROGERIVM l. c. p. 458 seq.
g) l. c. p. 8.
h) STRABO l. c.

aliisque compluribus similia eos dicere, texere etiam fabulas quasdam, quemadmodum Plato, de immortalitate animae, et de iudiciis, quae apud inferos fiunt, et alia huiusmodi non pauca. Prodit enim ipse Megasthenes, Graecis haec arridere, quos huius interpretationis fabularum Indicarum auctores esse, adhibitae doctrinae, Graecum ingenium prodentes, qualis imprimis illa de quinto elemento est, satis loquuntur[i]. Non maioris itaque momenti habenda sunt, quae de placitis Indorum sapientum naturalibus Damis apud PHILOSTRATVM refert, quae aperte Graecam philosophiam redolent, et ad faciendam ei auctoritatem excogitata sunt. Narrat enim[k] ad interrogationes Apollonii Iarcham respondisse: *mundum compositum ex elementis quinque: aëre, terra, aqua, igne et aethere, ex quo Deos gigni fas sit: quae enim aërem trahunt mortalia esse omnia, quae vero aetherem, immortalia atque diuina. Omnia elementa simul extitisse; animal mundum esse, quod omnia animantia progignat; esse masculae simul et femineae naturae, ipsum enim sibi mistum patris matrisque vicem in producendis animantibus supplere, amoreque ferri sui ipsius ardentiore, quam quo diuersa se mutuo complectuntur: mundi partes mentis, qua reguntur, ope, sese ipsa accommodare rebus gignendis et nascituris omnibus; ipsaque etiam mala, quae ex nimiis solis sunt ardoribus, anima mundi dirigente euenire. Gubernari vero mundi partes a Diis, qui in elementis sint.* Quae omnia aliquam quidem doctrinae Indicae speciem habent, cum animam mundi fundamentum ponant, ad Pythagorea tamen placita tam euidenter composita et efformata sunt, vt, quid sibi ista dissertati one Iarchae physica voluerit Philostratus, fabulae huius architectus, manibus palpari queat, scilicet, Pythagorea dogmata esse antiquissima, et a sapientissimis Indorum recepta, Apollonium perfectissimum philosophum. Ceterum Pythagoreum systema Indico quoad principia non admodum dissimile esse, facile nobis persuaderi patimur, tota tamen artificialis eius ratio et conclusionum consecutio scholam Graecam sapit, et ab indole philosophiae barbaricae est alienissima. Id quod etiam de dialectica peritia, quam Philostratus Indis tribuit, tenendum, adeo vbique ineptit. Siderum quoque obseruatorum studium Indis philosophis tribuit SOLINVS[l], et *sanctiori inter eos sectae*, CLEMENS ALEXANDRINVS[m]. Vnde et Damis iactat, *arcana studia*[n], *quibus astrologicis rebus et diuinandi peritiae animum adiecerint, et rerum inuestigationem fuerint moliti.* Simile itaque cum Chaldaeis atque Persis institutum, siderum ortus et constellationes ad diuinandi artem et praedicendi futura scientiam adhibere, quae nugae semper in oriente magni factae

i) Illustrabunt haec quae erudite attulit doctissimus PHILOSTRATI Commentator G. OLEARIVS ad vit. Apollon. L. III. c. 34. p. 124 seqq.

k) l. c. L. III. c. 34. p. 124 seqq.

l) c. 60.

m) Stromat. L. III. p. 451.

n) l. c. c. XLI. p. 180. Patet hinc, methodum arcanam his quoque philosophis tribui, modo id non finxerit Philostratus, vt Indi euaderent Pythagorei. Suadet tamen hoc mythologica theologia.

factae ſunt, vt et hodie in diebus ex ſiderum indiciis deligendis Indi ſunt ſuperſtitioſiſſimi.

Moralis philoſophia Indorum.

§. VIII. In nulla tamen philoſophiae parte, ſi iis credendum eſt, quorum fide et narrationibus hactenus de philoſophia Indorum diſſeruimus, Indorum philoſophia magis eminuit, quam in ea, quae de moribus hominum praecipit. Ibi enim fortia, magna et ſublimia omnia; ſolam ſapientiam bonum eſſe; virtutem faciendam ſine lege; cupiditates frenandas, et auſteris exercitiis ſubiugandas; continentiam alendam, et quae his ſimilia ſunt, de quibus amplae illae diſſertationes magnificis verbis agunt, quas cum Graecis Gymnoſophiſtas habuiſſe, PALLADIO, AMBROSIOque ſuppoſita ſcripta referunt. Sed in iis multum ex Graecorum ſcholis, praeſertim ex Cynoſarge et Stoa mutuum ſumtum, multum ex Chriſtianis praeceptis illatum eſſe, ſupra monuimus, et res ipſa loquitur. Et hodie quidem liber Indicus manibus omnium teritur [o], in quo de moribus hominum, ſumta ab animalibus allegoria, per modum apologi, multa eleganter traduntur. Eius *Kalila ve Damnah* [p], titulus eſt, tantaque in oriente eius exiſtimatio, vt ferant, Nuſchiruanum Perſarum regem, quem occidentales Choſroëm nominant, medicum ſuum ad Indos ablegaſſe, vt pretioſiſſimum librum, magna cura in bibliothecis regum Indorum cuſtoditum recuperaret; quem tandem acceptum in linguam Perſicam veterem transferri curauerit, vnde cura eruditiſſimi Saracenorum principis Almanſoris in linguam Arabicam, et iuſſu Naſſer ben Achmed in Perſicam recentiorem, etiam ligato orationis genere verſa ſit: noua quoque poſtea Arabica verſione confecta [q], ex qua in Graecam quoque linguam tranſiit, et ex ea in Latinam [r], immo Europae quoque linguis Hiſpanica, Gallica, Italica, Germanica expreſſus eſt [s]. Cuius auctor Indorum quidam philoſophus PILPAY, vel quod periti malunt, BIDPAI [t], conſcripto in gratiam regis alicuius Indorum, nomine Dapſchelin libro, ante duo amplius annorum millia ſapientiam Indorum commendaſſe dicitur. Fabulis enim lepidis et ingenioſis malitia fraudesque hominum in vita communi et in aulis exercitae eleganter depinguntur. Difficile vero eſt, de libri antiquitate et auctoritate ſtatuere, et iudicare, num ille ad delineandam Indorum veterum philoſophiam moralem adhiberi queat. Quod ſi enim clariſſ. ADAMVM EBERTI audimus, qui hunc librum multo ampliorem, quam ex Graecis habemus, ex Hiſpanico Latinum promiſit, falluntur [u], qui hunc librum duo plus quam

mille

o) Hiſtoriam literariam celebratiſſimi libelli lege apud FABRICIVM Biblioth. Graec. Vol. VI. p. 460 ſeq. conf. HVETIVS de fab. Romanenſ. origine p. 21 ſeq. Ven. WOLFIVS Bibl. Hebr. Vol. I. p. 931 ſeq.

p) Vocatur etiam Humaiun nameh, id eſt, liber regius ſiue auguſtus.

q) Prolixius haec ediſſerit HERBELOTVS Bibl. Orient. p. 118. 206. 456.

r) Ex Codice Holſteniano titulo: Specimen ſapientiae Indorum veterum, graece et latine edidit SEB. GODOFR. STARCKIVS Berolin. 1697. 8. vid. Act. erud. 1697. p. 379 ſeqq.

s) Vid. FABRICIVS l. c. p. 463.

t) HERBELOT. l. c.

u) Cuius de editione multum auctiore epiſtola extat in Nouis literariis Lipſiae vernacula editis 1725. p. 365 ſeq. vbi etiam argumentum libri breuiter narratur.

mille annis ante Chriſtum natum ſcriptum eſſe aſſerunt, cum mentio in eo fiat S. Georgii, Simonis Magi, Turcarumque et Deruiſiorum, Galeni Socratisque, immo Noachi, Salomonis et Pharaonis, quae manifeſta ſuppoſitionis, et quidem non adeo vetuſtae indicia ſint. Sed his obſtat, Choſrois ſec. VI. viuentis tempore iam Perſice lectum, cura vero Almanſoris poſtea Arabica veſte indutum apparuiſſe [w], vnde recte concluditur, veſtigia illa recentiorum temporum, et forte etiam Chriſtianorum, ex manibus interpolatoris prodiiſſe, quas non ſemel librum paſſum eſſe, differentes admodum verſiones Arabicae, Graecae, et Europaeis linguis factae ſuadent. Nec abhorret a moribus Orientalium, apologis et hiſtoriolis atque fabellis ſtilo admodum ſublimi et allegorico morum praecepta tradendi, iſta ſcriptio. Quoniam tamen affectatam ingenii ſublimitatem manifeſte prae ſe fert, quae a vetuſtiſſimorum temporum ſimplicitate quam maxime differt, et Perſarum potius de moribus differendi methodum, qualis poſt C. N. inter eos floruit, refert, quam Indorum priſcam ſapientiam, ſuſpicio inde nobis et coniectura fundamento ſuo non deſtituta enaſcitur, ingenii Perſici foetum eſſe, cui ad auctoritatem conciliandam Indica origo adſcripta ſit; eumque, vt fuere Arabes atque Perſae huius generis ſcriptorum amantiſſimi, exemplo proſtante Roſario Perſico, magnam in hac gente auctoritatem atque famam nactum, a diuerſis vero manibus interpolationem paſſum eſſe et augmentum accepiſſe: vnde ab eo tanquam dubiae fidei monumento abſtinemus, in delineanda Indorum morum doctrina: et Graecos ſolos audiendos eſſe putamus. Apud quos haec potiſſimum morum praecepta Indis tribuuntur:

I. Vitam ac mortem aeque contemnendam, hincque ſapientem nemini ſubditum eſſe velle [x].

II. Hanc vitam habendam eſſe quaſi recens conceptorum hominum ſtatum, mortem vero partum in veram illam et felicem vitam, iis, qui recte philoſophati ſunt, et propterea multa exercitatione ad mortem ſe praeparare ſapientem debere.

III. Nihil eorum, quae hominibus accidere dicuntur, bonum vel malum eſſe, neque enim futurum, vt iiſdem e rebus alii moleſtiam alii gaudium caperent, ſomni ſimiles opiniones concipientes, vtque iidem ex iiſdem interdum angerentur, interdum immutati gauderent.

IV. Eam eſſe optimam doctrinam, quae voluptatem moleſtiamque animo eximat, moleſtiam a labore differre, quod illa ei eſſet inimica, alter vero amiciſſimus.

V. Corpora ad laborem eſſe exercenda, vt mentes confirmentur, quibus motus ſedentur, vt bona conſulendi publice priuatimque facultas adſit.

w) Simeon Sethi praef. apud STARCK. l. c. TENZEL. Colloq. menſtr. 1695. p. 710. 1697. p. 572. FABRICIVS l. c.

x) Hae et ſequentes theſes Indis a Megaſthene apud STRABONEM l. c. tribuuntur, et in Palladii et Ambroſii ſcriptis floſculis eloquentiae ſophiſticae ornantur. Ex his Indorum philoſophiam moralem quoque delineauit erud itiſſimus STOLLIVS Hiſt. philoſ. mor. apud gentiles §. XVI ſeq. p. 15 ſeqq.

VI. Eam optimam vitam eſſe, quae minimo apparatu egeat.

VII. Turpem eſſe corporis morbum et voluntaria fortique morte declinandum.

VIII. Contentum ſuis nulla re egere.

IX. Nullum diem dimittendum, niſi aliquod bonum facinus editum fuerit [y].

X. Vanitatem, gloriaeque vanam cupiditatem, tunicam eſſe animae poſtremam, quae abiicienda Deum viſuro ſapienti.

XI. Corpori ineſſe bellum, eoque plenum eſſe, idque ideo oppugnandum non aliter quam inſtructa in hoſtes acie.

XII. Omnes mortales a propriis conſanguineis hoſtibus, ventre, pudendis, gula, ira, laetitia, dolore, cupiditate ſimilibusque captiuos detineri.

XIII. Soli autem patere ad Deum acceſſum, qui de his tropaeum erexit [z].

Ex quo praeceptorum moralium ſpecimine patet, homines hos ad domandos affectus, imitandum DEVM, exercendam patientiam et contemnendam mortem ſuam philoſophiam reduxiſſe. Quae tamen cum emanationis indeque oriundi enthuſiaſmi fundamentum ſupponat, externe magis nitet, quam ſanis nititur principiis.

Serum Philoſophia.

§. IX. Ad Indos SERES quoque, quos Sinas vel Sinenſes hodie dicimus, pertinent, quos ab antiquiſſimo tempore philoſophatos fuiſſe, relationes de ampliſſimo orientis imperio nos edocent. Quorum praecipuus philoſophus Confucius tantam noſtris temporibus celebritatem nactus eſt, quantam vix Graecorum philoſophorum aliquis conſecutus eſt. Nihil tamen hic de iis afferemus, ſed omnia eo ſeruabimus, vbi de philoſophia Sinenſium ex inſtituto dicendum erit. Omnia enim, quae de huius gentis philoſophia nobis conſtant, recentiſſimis temporibus per eos, qui religionis Chriſtianae inter illam gentem plantandae cauſſa eo miſſi ſunt, peruenere ad nos, et ex domeſticis Sinenſium monumentis deſumta ſunt, et arcte cum recentiori hiſtoria cohaerent, vt difficile diuelli illaeſo ordine queant. Nihil enim, quod ad eruditionem et philoſophiam pertinet, antiqui ſcriptores de iſta gente referunt, ſed longaeuitatem tantum et artificium conficiendi ſerici laudant. Immo ἀθέους Σῆρες iungit Scythis, Afrisque Numidis aliisque gentibus tam religione carentibus, quam legibus CELSVS apud ORIGENEM [a]. Et DIONYSIVS [b] Ἔθνεα βάρβαρα Σηρῶν barbaram Serum gentem nominat. Quod etſi comparatis tantum Graecorum inſtitutis dici facile largimur BVRNETIO [c]: incognitam tamen vt literaturam omnem, ita etiam philoſophiam Sinarum veteribus fuiſſe, probat: quare et nos, quia veterum iam relationes ſequimur, hic de ea nihil dicimus, ſuo loco tractanda ſeruantes.

y) APVLEIVS l. c.

z) Quatuor haec poſtrema praecepta Indis tribuit PSEVDO-ORIGENES philoſophum. c. XXIV. p. 166.

a) Lib. VII. p. m. 384.

b) Περιηγ. v. 752.

c) Archaeol. philoſ. c. 3. p. 344.

CAPVT

CAPVT QVINTVM.

DE PHILOSOPHIA VETERVM ARABVM.

§. I.

Arabum philosophia asserta.

Post Chaldaeos, Persas atque Indos Arabum natio a veteris historiae scriptoribus maxime laudatur, et ingenii elegantia commendatur. Quae ratio ita apud quosdam valuit, vt magnam fuisse philosophiae in hac gente cognitionem statuerent. Ita tamen comparata sunt omnia, vt incertissima inde reddatur omnis narratio. Et Arabibus quidem post Islamismum enatum eruditionem et philosophiae cultum placuisse, adeo non negamus, vt de Arabum istorum philosophia iustam potius tractationem instituere in animo habeamus. Verum ea ad historiam philosophiae medii aeui pertinet, vbi ex instituto satisque prolixe de ea agemus. In praesentia autem de vetustissimorum Arabum, in Arabia felici et deserta (nam petreae ratio vix habenda [a]) philosophia agendum est, quam viri docti duplici potissimum argumento euincere conati sunt. Nam de Arabum philosophia varia specimina exhibent, et imprimis Zabiorum religionem philosophicis rationibus innixam in subsidium vocant. Vnde de vtroque momento aliquid dicendum ostendendumque est, nihil in se habere veritatis vel verisimilitudinis, quicquid ad incrustandam philosophiam veterum Arabum viri docti erudite quidem, sed sine accurato examine collegerunt.

Rationes eius asserti.

§. II. Quod itaque ad philosophiam Arabum vetustissimorum affirmandam affertur, non testimoniis, vti par erat, sed rationibus potissimum et coniecturis constat. Fatentur enim, qui in hac potissimum sententia sunt, Graecos nihil de philosophia Arabum habere; sed hos illis barbaros et indoctos esse, indeque inter populos eruditione non tinctos referri [b]: ipsos quoque Arabes scriptores [c] statum ante Islamismum vocare statum ignorantiae; quod etsi non literis, sed religioni oppositum videatur, adscribere tamen ABVLFARAIVM Arabibus ingenia bonis artibus minus apta, a Deo ad studia philosophica non creata idonea [d]. Etsi vero haec ita afferunt viri doctissimi, vt putent haec non obstare assertioni eruditionis et philosophiae inter veteres Arabes, eo quod Graeci eos stuporis et ignorantiae insimulent, quorum mores ipsi incogniti sunt; locorum vero atque climatis conditio talis in Arabia sit, vt ingenia Musis amica

a) Habitatores enim Arabiae petreae opponuntur veris Arabibus, vid. STANLEIVS Histor. phil. P. XV. pag. 1168. conf. tamen quae ex Pocockio monet CLERICVS ad h. l. voce Arabia.

b) VRSINVS de Zoroastre Sect. VI. p. 137. HORNIVS Hist. phil. L. V. c. 9. p. 284.

c) ABVLFARAIVS Dynast. IX. p. 101. ad quem locum videndus POCOCKIVS.

d) Ib. p. 102.

ca protulisse merito credantur: fatentur tamen cum ABVLFARAIO [e] nos certis huius gentis memoriis destitui, et carere nos scriptoribus Arabum, qui de vetustissimae gentis eruditione et philosophia nos edoceant. Vnde ad rationes et coniecturas confugiunt, quas cum nemo elegantius ornauerit, et maiori eruditione incrustauerit, quam illustris fama et meritis Io. PETRVS DE LVDEWIG [f], aequum est, vt eum potissimum audiamus. Prouocat is potissimum ad Pythagoram, quem in itinere literario philosophiae caussa in orientem suscepto ad Arabes quoque diuertisse dicit PORPHYRIVS [ff] quique diuinationes ex volatu et garritu volucrum, in quibus excelluerint Arabes, didicisse, quibusdam creditur [g]. Adducit porro Mosen, qui fugiens ex Aegypto in Arabia maluerit, quam alibi commorari. Qui vir diuinus cum eruditus fuerit in omni sapientia, non probabile esse, coniicit, eum inter barbaros et bardos, si omnes Arabiae incolae stupidi fuissent, otio languescere voluisse. Neque de literis Arabum dubitare nos sinere gentis originem. Eos enim magno consensu se Abrahami posteros esse dicere [h], quod si itaque de philosophia Abrahami clari testes sint, quem, posse dici, lumen philosophiae semel accensum apud posteros extinxisse? tum maxime, vbi literas Abrahami sibi ex eadem caussa Arabes hodienum tribuere fide SHARISTANII [i] sciamus, et ipsius Abrahami scripta in Arabia superesse dicantur [k]. Immo dicere auctorem libri Regum, sapientiam Salomonis maiorem fuisse, omnium orientalium sapientia, filios vero hos orientis non alios nisi Arabes fuisse, indubitato iterum Arabicae doctrinae argumento. Porro ex eadem Arabia reginam Sabaeam venisse, regem sapientissimum audituram, constantem neque rationibus destitutam doctorum [l] esse opinionem: sicque et Magos ab oriente venientes Arabes fuisse, argumentis non leuibus a viris doctis euinci [m]. Tandem et fateri imprimis atque referre ABVLFARAIVM [n]; eruditionem Arabum ante Islamismum, cuius gloriae potissimum studiosi fuerint, hanc fuisse: *linguae suae peritiam, sermonis proprietatem, carminum texturam, orationum compositionem, stellarum notitiam.* Inde enim Arabicae philosophiae systema quinque tum disciplinis absolutum fuisse, euidens esse, Grammatica, Dialectica, Poesi, Rhetorica, Astronomia. Hactenus vir illustris, qui haec omnia eleganti eruditione ornat.

Refutantur. §. III. Etsi vero haec specioso orationis habitu se egregie commendant, et non sine magna verisimilitudine dici videntur, propius tamen considerata, et ad lapidem Lydium critices artis atque historiae veteris examinata, fundamento destituuntur. Quod vt luculenter doceamus, praemonendum est, non stupidi ingenii et ad omnem literarum elegantiam inepti Arabes vete-

e) loc. cit. conf. POCOCK. specim. hist. Arab. pag. 2.

f) In diss. quae historiam philosophiae rationalis apud Turcas exhibet, Hal. 1691.

ff) In vita Pythagorae s. II. p. 14. ed. Kusteri.

g) SCHEFFER. de philos. Ital. c. V. p. 30. conf. PHILOSTRATVS in vita Apoll. L. I. c. 14.

h) HOTTINGER. Hist. Orient. L. I. c. 3. p. 57.

i) POCOCKIVS l. c. p. 54.

k) Vid. STANLEIVS Histor. phil. P. XV. L. III. c. 2. p. 1170.

l) BOCHARTVS Geogr. S. L. II. c. 26. p. 151.

m) GROTIVS ad Matth. II, 1.

n) loc. cit.

veteres habendos esse, quos in linguae suae cultu, in diuinandi et somnia interpretandi praetensa peritia, in sideribus obseruandis, et imprimis in aenigmatibus artificiose struendis et soluendis nomen habuisse, negari nequit[o]. Verum haec omnia ad philosophiam inter Arabes probandam plane nihil efficiunt; omnes enim illas artes, si modo nomen mereantur, ad nugas potius, superstitionis caussa excogitatas, et ad ostentandum ingenium, quam ad veritatem excolendam et emendandum animum facere, rerum peritus et partis studio non impeditus iudex facile pronunciabit. Quae vero alia illis adscribuntur, frustra finguntur. Nam quod ad Pythagoram attinet, eius iter in orientem quam maxime dubium esse, suo loco euidenter probabitur, nec, si illud admitteremus, alia didicisset Pythagoras, quam quae inter Arabes tunc florebant, superstitionis et nugarum, scientias, quas impostor, perquirebat[p]. Mosis vero sapientiam frustra huc aduocari, ex illis patet, quae capite primo de eius conditione diximus: nec Mosis, viri sancti apud Iethram occupatio ea fuit, vt philosophiae mysteriis innutriret Arabes, sed vt soceri familiam DEI veri cognitione et cultu instrueret, oues pasceret, gregemque nutriret, sicque bonum patrem familias, et prophetam, siue doctorem sacrum se praestaret: id quod ipse in commentariis innuit, de lectionibus philosophicis ne per somnium quidem cogitat. Eadem ratio est illorum, quae ab Abrahami philosophia petuntur, argumentorum, cum supra ostensum sit, philosophiam Abrahami inane Iudaici fastus et arrogantiae commentum esse, quod nulla probabilitate se commendat. Nec sequitur, si quoque philosophiam Abrahami concederemus, Arabes ab ea non defecisse, vel extinctum eius lumen fuisse, cum verae religionis notitia, quam tamen vbiuis locorum, vbi versatus est sanctissimus vir, disseminauit, apud Arabes prorsus extincta et in detestabilem idololatriam mutata sit. Vt taceamus omnem, quam Arabes recentiores iactant, originem ab Abrahamo incertissimam esse, et ab his hominibus circa tempora nascentis et adolescentis Muhammedismi excogitatam, vt more Muhammedanorum, Iudaeorum et Christianorum, Abrahamum fidei suae parentem iactantium, non minori antiquitate suas nugas et errores esse homines crederent. Et sic quoque responderi potest ad ea, quae de regina Arabiae, et de Magis orientis natum Christum adorantibus afferuntur[q].

§. IV. Scilicet REGINAM AVSTRI, ad magnum Israëlitarum regem Salomonem venientem, vt sapientiam eius audiret, non ex Meroë, quod ex Iosepho contendit GROTIVS[r], sed ex Sabaea regione Arabiae fuisse *Regina austri.*

o) Arabes excogitasse aruspicinam refert THEODORETVS serm. I. et somnia interpretatos et ex thure vaticinatos fuisse PORPHYRIVS l. c.

p) Id nec ipse Porphyrius negat, ad quem KVSTERVS videndus. Add. SCHEFFER. de philos. Ital. c. V. p. 30.

q) Addi his posset argumentum, quod pro antiquitate philosophiae Arabicae ex Iobo desumitur. Etsi enim tanquam probabilitate non carens concedi potest, Iobum fuisse ex Arabiae regionibus, supra tamen c. I. ostensum est, nihil ex eius historia pro philosophia Arabica concludi posse, nec eius consanguineos Zabios fuisse. Vnde diiudicanda, quae GVNDLINGIVS Hist. phil. mor. c. IV. p. 26. post LVDEWIGIVM habet.

r) Ad Matth. II, 1.

fuisse, facile summo viro SAMVELI BOCHARTO assentimur[s], recteque ei calculum alios viros doctissimos adiecisse concedimus. An vero filia regis Hodhai fuerit, ex gente Homeritarum, sectaeque Zabiorum addicta, quod nobis Arabes narrant, incertum esse, nec facile admittendum ex testium conditione perspicitur. Nec negari potest, inter eruditas, orientis feminas referendam esse; ita enim a sacro historico nobis illa depingitur, vt in arte struendorum aenigmatum, qua se tum temporis magnis impensis in concertationes eiusmodi factis exercuisse reges et principes orientis veteres testantur, excelluisse appareat[t]. Nihil tamen horum aliquid valet ad philosophiam Arabum demonstrandam. Nec certiora sunt, quae DE MAGIS EX ORIENTE HIEROSOLYMAM ET BETHLEHEMVM venientibus pro ornanda philosophia Arabum afferuntur, in quibus compilandis nec lectoris nec nostro otio abutendum esse putamus. Concedi enim facile potest, quod viri docti contendunt, licet de eo dubiis adhuc argumentis disceptetur, eos ex Arabia venisse, Sabataea thura cum auro et myrrha, Arabiae fructus afferentes. Neque enim eos philosophos fuisse inde probari potest, cum ex sacri historici narratione nihil aliud queat colligi, nisi eos sidera obseruauisse, et eorum notitia non prorsus caruisse: id quod Arabibus nos denegari posse supra concessimus, parum tamen ad eorum philosophiam affert. Quam nec illa eruditionis Arabicae imago, quam ABVLFARAIVS affert, probat, cum manifestum sit, et a POCOCKIO[u] aptissimo harum literarum iudice, euidenter demonstratum, omnem hanc eruditionem ad linguae suae culturam et eloquentiam pertinere; immo nec de vetustissimis Arabibus historicus Arabs loquitur, sed de iis, qui aliquot seculis Islamismum antecesserunt: illorum enim memoriam plane intercidisse, supra fatentem audiuimus.

Magi ex oriente.

Zabiorum philosophia.

§. V. Alterum, quod ad incrustandam Arabum vetustissimorum philosophiam affertur argumentum, ex Sabianismi siue ZABIORVM historia petitur. Haec enim secta sub adolescentis Muhammedismi tempora caput extollens, omnemque idololatriae speciem exhibere visa cum principiis quibusdam philosophicis niti videretur, argumentum inde petitum est, Arabibus vetustissimis philosophiam quandam tribuendam. Quod tamen, etiamsi omnia, quae de secta hac traduntur, veritati essent consentanea, hiulcum prorsus est, et ἀνακόλουθον, quoniam non philosophiam, sed turpissimam omnique rationis principio contrariam idololatriam et superstitionem illa produnt. Sed nec ipsa sectae aetas, nec testes, qui de ea afferuntur et, quorum fide potissimum standum est, examen criticum sustinent. Concedunt enim viri doctissimi, qui in huius sectae historia illustranda, quam maxime operam suam posuerunt, et quos reliqui fere omnes exscripserunt HOT-

s) Geograph. S. P. I. L. II. c. 27. p. 152. vbi argumentis multis et magna eruditione id euincit, verisimilitudinem certe ex sua parte esse demonstrat.

t) Exempla eiusmodi aenigmatum a regina austri Salomoni propositorum affert GLYCAS Annal. p. 183. quae repetiit FABRICIVS Cod. Pseudepigr. V. T. p. 1031. sed ea ingenium fidemque Graeculi sapiunt.

u) Hist. Arab. p. 150.

HOTTINGERVS[x], POCOCKIVS[y], HYDEVS[z], et qui imprimis ad ornandam de scopo atque instituto legum Mosaicarum hypothesin historiam Zabianismi adhibuit eruditissimus IOANNES SPENCERVS[a], neque a Graecis, neque a Latinis huius sectae mentionem fieri, Sabii enim in veteris ecclesiae orientalis historia commemorati, qui Semi-Iudaei et Semi-Christiani dicuntur fuisse, et Ioannis Baptistae discipulos se iactarunt, frequentesque hodienum esse dicuntur in vrbe Bassora ad Tigris ripam iuxta viciniam maris Persici[b], non confundendi sunt cum hac secta Zabiorum[c] sed id omne, quod de Zabiorum religione narratur, deberi Arabibus, ex quibus sua hausit celebris Iudaeorum doctor R. MOSES MAIMONIDES[d], qui vt omnes scripserunt post Muhammedem, qui in lege sua omnium primus Zabiorum meminit[e]; ita nec fide nec tempore, quo vixerunt, ad tam amplam, quantam quidem fingunt, sectae antiquitatem euincendam sufficiunt. Referemus tamen ea, quae laudati viri de sectae historia et doctrina ex scriptoribus narrant, et nostram modeste adiiciemus ἐπίκρισιν, ea tamen, quae de legibus Israëlitarum Zabianismo oppositis, inter viros doctissimos disputata sunt, non allaturi, cum institutum nostrum non tangant, et facile ex his, quae de sectae antiquitate disputaturi sumus, de ista hypothesi iudicium fieri queat. Et quod ad nomen quidem Zabiorum attinet, varias eius significationes nobis viri docti enarrant, variamque originem statuunt[f]. Sunt tamen duae sententiae, quae reliquas probabilitate antecedunt, et indicari merentur. *Zabiorum nomen.* Vna est praestantissimi, et in notitia rerum Arabicarum versatissimi POCOCKII[g], qui Zabios a צבא, quod exercitum coelestem, siue sidera notat, dictos putat, eo quod Zabiorum religio potissimum in colendis coeli sideribus versata sit. Alteram post magnum SCALIGERVM[h] multi viri docti, et in his SPENCERVS[i] quoque amplexi sunt, qui putant, esse nomen Chaldaeorum, ab Arabico צבין, siue vento Apeliote, sic dictorum, quasi orientales dicas[k]. Quae significatio eo potissimum argumento nititur, quod Zabii ad Chaldaeos origines suas referant, immo Sabium Sethi filium, Adami nepotem sectae suae parentem faciant, scriptoresque Arabes nomen iis et originem Chaldaicam frequenter tribuant. Nobis vtrumque incertum videtur, et meris coniecturis innixum. Quod si enim per Zabios omnes illi intelligendi sunt, qui inter vetustissimas orientales gentes sidera coelestia cultu diuino prosecuti sunt, id quod nonnullis ex Arabibus pla-

x) Hist. Orient. L. I. c. 8. p. 170.
y) l. c. p. 138.
z) Hist. relig. vet. Persar. c. 3. p. 57.
a) De LL. Hebraeor. ritualibus L. II. c. 1. p. 178. ed. rec.
b) LE MOYNE varia sacra p. 685. HVETIVS Demonstr. Eu. Pr. IV. c. 4. p. m. 74. ed. rec.
c) RICH. SIMON. Bibl. crit. T. I. c. 12. p. 171. FABRICIVS Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 28. I. C. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 113. not. K.
d) Moreh Nebhochim. P. III. c. 29.
e) Sur. II.
f) POCOCKIVS, HOTTINGERVS, SPENCERVS ll. cc.
g) l. c. p. 139.
h) Ep. ad CASAVBONVM p. 482.
i) l. c. p. 278.
k) GOLIVS not. in Alfergan. p. 251. ABVLFARAIVS Hist. Dynast. IX. p. 194. et quos laudat POCOCKIVS l. c.

placet, et ex Chriſtianis quoque aliqui viri docti[l] admiſerunt, non tam peculiaris ſectae dicendum eſſet, quam potius vniuerſae idololatriae nomen; verum huic obſtat, Zabiorum nomen, tanquam proprium ſectae nomen adhiberi, et tum Muhammediſmo, tum Iudaiſmo et Chriſtianiſmo, immo Magianiſmo quoque, ſiue ignis cultui, de quo capite tertio diximus, opponi. Quodſi in his tenebris, quibus tota Zabiorum hiſtoria premitur[m], aliquid lucis coniecturis aſſequendum eſt, illud nobis non omni probabilitate carere videtur, Zabiorum ſectam, medio, quod audiemus, aeuo ex colluuie Gentiliſmi et Iudaiſmi conflatam, cum peculiare religionis inter Arabes genus conſtitueret[n], vt et ipſa inter reliquas ſectas, nomine ſuo celebres, nomen et auctoritatem conciliaret, non tantum vetuſtiſſimam originem ſplendidiſſime mentitam ſibi arrogaſſe, ſed conditorem quoque ſectae Sabium, Sethi filium effinxiſſe[o], vt ita nomine ab eo deriuato reliquas ſectas et ipſam quoque Iudaeorum antiquitate vincere videretur[p]. Orientales enim vocatos eſſe vix perſuaderi poteſt, cum Magianiſmi ſectatores, Zabiis potiſſimum oppoſiti, tumque temporis inter Muhammedanos florentes non minus orientales fuerint, et in prouinciis Aſiae ad orientem ſitis vixerint, qui tamen nunquam Zabii dicti ſunt. Quicquid vero originis Zabiorum nomen habet, quod cum Sabaeorum nomine, (quo certam Arabum nationem indigitari vel ex illo VIRGILII[q] verſu notum eſt:

Omnis Arabs, omnes tergum vertere Sabaei.)

non confundendum eſſe, viris doctis facile largimur, origo certe eam antiquitatem non habet, quam vel Arabes, ab ipſis ſectae huius hominibus edocti, referunt, vel qui Arabibus fidem habent, credunt. *Origo Zabiorum.* Diximus enim Zabios ipſos ad Sethum eiusque filium originem ſuam referre, quam alii inter eos Noacho tribuunt, et Abrahamum in hac haereſi fuiſſe pertinaciter contendunt[r]. Aliter EVTYCHIVS Arabs[s], gentis ſuae traditionibus vſus, ad Zorodashtum Perſam, vel Chaldaeum potius, Perſa longe antiquiorem, religionis Zabiorum originem retulit, regnante in Perſia rege Tachmurt, quem Tachurith nominat ELMACINVS[t]. Addit tamen Eutychius, autumare nonnullos, primum religionis Zabiorum auctorem fuiſſe Graecum quendam nomine Iunan (Iauanum ſine dubio intelligit) Iearakliuſi filium, cuius ſedes fuit Alyas, at iuxta alios Alzaithuna, quae condita eſt in Athenarum regione. Graecos autem primos hanc ſententiam amplexos eſſe, deque aſtrorum ſcientia ac orbium coeleſtium motu libros multos conſcri-

l) POCOCK. l. c. LE MOYNE Var. Sacr. p. 685.

m) Candide hoc fatetur SPENCERVS l. c. Sect. II. p. 279.

n) Recte hoc SPENCERVS notat, non nationis ſed religionis et ſectae nomen fuiſſe. p. 278.

o) Arabum teſtimonia produxit POCOCKIVS l. c. p. 138.

p) Obiicit contra Hottingerum SPENCERVS l. c. et ante eum CASAVBONVS ep. 247. ſcribi non per ס ſed per צ. Sed hoc leue eſt, literae enim vnius origani facile inter ſe permutantur. Nec confundendus eſt Saba, Chuſi filius, Chami nepos, cum Sabio illo fictitio Sethi filio, quem ſuae ſectae auctorem faciunt. POCOCK. l. c. p. 138.

q) Aeneid. L. VIII. v. 706.

r) POCOCK. l. c. et quae de Abrahamo c. I. attulimus.

s) Annal. Alex. T. I. p. 63.

t) apud STANLEIVM l. c.

ſcripſiſſe. Famam quoque eſſe, illum, qui primus Sabiorum religionem inſtituit, ex eorum numero fuiſſe, qui turri Babelis extruendae adfuerunt. Fruſtra tamen haec omnia dicuntur, et ad faciendam tantum ſectae ex mendaci originis traditione auctoritatem excogitata ſunt. Si enim ſecta Zabiorum tanta canitie gauiſa fuiſſet, ſcriptoribus veteribus, Graecis potiſſimum non manſiſſet indicta, immo in ſacris literis digitus ad eam intenderetur: Nec iuuat multum, quod SPENCERVS [w] ad expediendum ex hoc errorum labyrintho lectorem ſufficere putat, filum, Zabiorum religionem ſimpliciter et quaſi materialiter ſpectatam, a Chaldaeis et Babyloniis antiquis originem duxiſſe, et multis annis Abrahami aetatem anteuertiſſe: id quod vir doctus tum ex teſtimoniis Arabum, Zabiorum religionem antiquiſſimam eſſe teſtantium, tum ex concordantibus Chaldaeorum et Zabiorum doctrinis probat. Quemadmodum enim Arabum teſtimonia parum in hoc argumento valere ſupra oſtendimus, ita nec conuenientia Chaldaicorum dogmatum cum Zabianis multum euincit. Non negamus, id quod ſupra nos pluribus adſtruxiſſe meminimus, Chaldaeos ſidera coluiſſe, illisque numina quaedam, tanquam partes animae mundanae praefeciſſe, nec ignoramus, late ſe hanc ſuperſtitionem per omnem terram diffudiſſe. Verum, ſi quaeſtio accurate formatur, non de eo diſceptatur, an cultus ſiderum ſpiritu aliquo praeſide animatorum ſit antiquiſſimus, ſed num eum Zabii ita a Chaldaeis et Babyloniis acceperint, vt hi ſectae Zabiorum parentes atque auctores dici queant? Quod nemo affirmauerit, qui cogitat, Zabiorum ſectam non in hoc vno conſtitiſſe, vt ſidera coeleſtia coleret, ſed peculiare ſyſtema cultus huius ſibi effinxiſſe, in ſequentibus delineandum, quo a reliquis ſectis diſtingueretur. Hoc vero, probandum eſt, Chaldaeis atque Babyloniis placuiſſe, ſi concedendum eſt, materialiter Zabios eſſe antiquiſſimos, id eſt, ſyſtema Zabianum inter iſtas gentes antiquiſſimas reperiri. Hoc vero probari non poſſe, ipſe, quo fuit acumine, SPENCERVS ſatis intellexit, faſſus, Zabiorum nationem et religionem formaliter ſpectatam vel quatenus a ſectis aliis, doctrinis et ritibus quibusdam ſibi peculiaribus diſtincta ſit, recentiorem multo eſſe. Hoc enim ſi eſt, et non niſi doctrinas quasdam vniuerſales erroresque late ſe diffundentes cum Chaldaeis et Babyloniis vetuſtiſſimis communes habet, qua ratione Zabianiſmum canis iſtis temporibus materialiter extitiſſe dici poteſt? Nam ſi conſenſus quarundam communium doctrinarum ſufficit ad probandam antiquitatem alicuius non ſyſtematis ſolum, ſed et ſectae, recentiſſimas ſectas vetuſtiſſimis ſeculis adſcribere erit facillimum. Hiſce vero demonſtratis, omnia concidunt, quae pro incruſtanda Zabianiſmi antiqui fabula, et quae illa nititur, legum Moſaicarum oppoſita ratione dicuntur: licet negari nequeat, ſiderum cultum ſyſtematis emanatiui fundamento nixum magnam religionis gentilis, (qui cum Helleniſmo [x], Patribus quibusdam memorato, non eſt confundendus,

w) l. c. Sect. II. p. 279.

x) Debetur haec diſtinctio EPIPHANIO, qui adu. haer. L. I. c. 4. p. 5. Pauli verbis vſus, prima mundi tempora in barbariſmum ab Adamo

dus [y], cum vterque peculiarem idololatriae ſpeciem exhibeat) partem fuiſſe, et reſpexiſſe quoque ſanctiſſimum Numen in condendis legibus Iſraëliticae theocratiae, praeter alia et maiora ad gratiae foedus eiusque oeconomiam pertinentia, ad vitandas idololatriae Iſraëlitis notae viſaeque occaſiones. Verum haec alibi ex inſtituto excutienda ſunt, excuſſaque a viris [z] doctiſſimis, quorum ſcrinia non expilamus.

Zabiorum aetas.

§. VI. Quae cum ita ſint, certiora ſequentibus nihil aliud probant, quam recentiorem eſſe Zabiorum ſectam, cum aſtrolatris veterum non confundendam, eiusque origines vltra naſcentis Muhammedaniſmi tempora non multum eſſe extollendas. Vidit hoc elegantiſſimae doctrinae vir Ioh. Spencervs [a] faſſus: veriſimile eſſe, gentem et religionem hanc nominaliter ſpectatam, h. e. quatenus Zabiorum nomine notam: recentem eſſe admodum, nec Muhammedis tempora ſuperare. Addit rationes, quae omnino rem conficiunt: Nullam huiuſce gentis in Graeco vel Romano aliquo auctore paulo antiquiori inueniri mentionem; nec facile in libro aliquo ante ſeculum Alcorani ſcripto gentiles aliquos eo nomine notatos inueniri: Abv Ioseph Aschaevm vocare [b] Charanaeos, noſtro tempore Zabios dictos; Recitare Mvhammed Ben Isaac peculiari *de Zabiorum ritibus* libro apud Hottingervm [c] hiſtoriam, ex qua tempus cognoſci queat, quo Zabii dicti ſunt, cum antea populus hoc nomine notus in Harran et circumiacentibus locis repertus non fuerit. Putatque vir acutus, Alcoranum [d] primam nominis occaſionem dediſſe, hanc appellationem ſectae vel ex orientis, quem incolebant, regione, vel ex ſiderum cultu orientalibus frequenti et vſitato imponentem. Quae etſi coniecturae ſunt, vt nec ipſam illam hiſtoriolam pro vera venditare audet, patet tamen ex adductis his ratiociniis atque argumentis, Zabios qua tales, recentiorem fuiſſe ſectam: cuius tamen aetatem paulo altius extollendam eſſe vel inde colligitur, quoniam tanquam hoc nomine iam notorum Alcoranus meminit. Quod ſi itaque rationes omnes ſubducimus, quae de origine et aetate Zabiorum iniri poſſunt, nobis quidem veriſimile videtur, antiquiſſimam colendorum ſiderum conſuetudinem, quae iuxta ignis cultum ſiue Magianiſmum, in Perſiae Indiaeque regionibus, ab antiquiſſimo tem-

mo ad Noachum, ſcythiſmum, a Noacho ad Serugum, helleniſmum et iudaiſmum ab Abrahamo ortum diuidit; et in barbariſmo morum feritatem, in ſcythiſmo cultum mundi partium, in helleniſmo imaginum cultum obtinuiſſe putat. Quae diſtinctio tamen meras argutias redolet, recteque Petavio ad h. l. diſplicuit. Inde tamen, qui hiſtoriam idololatriae ſcripſerunt, anſam acceperunt diſtinguendi inter ſabaiſmum, ſiue ſiderum cultum et helleniſmum, ſiue heroum demortuorum cultum, vid. Owenvs theologum. L. III. c. 4. p. 181. quae tamen diſtinctio quoque accurata non eſt: cum et Orientales magnos viros inter Deos retuliſſe exemplo Beli conſtet.

y) Id quod accidit Spencero l. c. p. 280.

z) Scriptores qui hac in arena deſudarunt, nominant venerandi viri Io. Chr. Wolfivs in Manichaeiſmo ante Manichaeos, et M. Chr. Pfaffivs in diſſ. praelim. ad Spenceri librum de LL. Hebraeorum ritualibus, vbi tamen ſcriptores, qui de Sabiis Semi-Chriſtianis agunt, non confundendi ſunt.

a) l. c. p. 280.

b) Hottinger Hiſt. Orient. p. 165.

c) Ib. p. 168.

d) Sur. II. Qui crediderint, et qui iudaizant et Chriſtiani et Zabii, quisquis crediderit in Deum, et diem extremum, et fecerit bonum, illis merces eorum apud Dominum eorum, neque erit timor.

tempore viguit, ex eo tempore variis superstitionibus et doctrinarum abortibus auctam fuisse, ex quo non Iudaei tantum in orientalibus Asiae regionibus toties dispersi inter gentiles habitauerunt, sed et Christianorum castra in tot sententiarum diuortia scissa sunt, tot haereticorum gregibus ab iis secedentibus mirumque religionum chaos protrudentibus. Quae hominum genera cum orientalis philosophiae systemati emanatiuo, dualistico tamen modificato certo modo aptato adhaererent, et in varias ipsi sectas discederent, tota Asia per abortus humani ingenii in Christianae, Iudaicae Magianae et gentilis religionis sectis se prodentes, in religiones plurimas abiit: vnde et siderum cultores ad conciliandum sectae suae nomen et auctoritatem, nouum ex his omnibus religionis genus conflarunt, adscitaque de rebus Iudaeorum et Christianorum historia sacra, nouum systema veteribus ignotum condiderunt, et ex variis lacunis haustum absurdissimis doctrinis replerunt. Qua ratione semel inita cum quodlibet ingenii somnium, etsi insanum et absurdum, salua secta admitti posset, et quicquid ad enthusiasmum et fanaticismum, temperamento Asiaticarum gentium accommodatum facere poterat, locum haberet, mirum non est, sectam hanc per totum orientem suos asseclas habuisse. Et inde rationem petendam esse iudicamus, cur, quod recte obseruat Spencerus, doctrinae Zabiorum inter se non cohaereant, vixque vllam cognationem habeant. Non enim ita vni conditoris systemati, vt aliae sectae, adhaerebant, sed quicquid a reliquis sectis siderum cultu et peculiaris religionis specie se separauerat, hac secta comprehensum fuit. Non mirandum itaque est, inuenisse viros doctos [e] in Zabianismo vestigia Chaldaismi, id est, cultus siderum, Iudaismi, Cabbalismi, Gnosticismi et Platonismi: nam et placita Chaldaica semper in oriente obtinuerunt, et Iudaeorum natio post dispersionem veterem et recentiorem in his regionibus habitauit; Cabbalistae vero, Gnostici et Platonici, cum haud pauca ex orientalis philosophiae lacunis hauserint, quae in his regionibus tum temporis viguit, facile erat, vt ex impuris his fontibus detestabilis Zabianismi sentina conflueret. Cum vero hae sectae omnes in oriente ante Muhammedis tempora viguerint, et adoleuerint, coniici inde potest, maturius quoque et aliquo tempore ante Islamismum originem Zabiorum esse quaerendam: in ea enim tempora quadrat, quod egregie et apposite ad rem monet SPENCERVS: *gentes tum prope omnes, antiquos religionum limites dimouendi et sacra omnia miscendi pruritu et libidine aestuasse*: Id quod Iudaeorum et Manetis exemplis probat et totius Asiae historia sacra ac profana loquitur. Et sic ratio dari potest omnium, quae de Zabianismo disceptantur, eaque conciliari, quae a viris doctis sibimet opposita sunt. Chaldaeorum enim sententias atque doctrinas in Zabianismo inueniri, mirum non est, cum ea dogmata oriens semper retinuerit; et Zabianismum Magianismo oppositum fuisse credibile est, cum vterque post C. N. in oriente caput altissime extulerit: Historia-

e) SPENCER. l. c. reliquique fere omnes, qui de Zabiis disputarunt.

rum vero veteris testamenti a Zabiis allegatarum nominumque sanctissimorum patriarcharum sibi vindicatorum expilata Iudaeorum castra, et veteres traditiones in oriente tum vbiuis inualescentes, quae ad sanctos hos viros non Zabianismi, sed et Magianismi et aliarum religionum origines referebant, in caussa erant. Sicque in hanc sectam quicquid religionum erat colluuiei, simul confluxit, mire ad hoc attemperatis Arabum ingeniis, leuibus et ex populis atque nationibus diuersis confluentibus, vnde et nomen Arabibus adhaesit [f], constantibus. Frustra itaque pro sectae antiquitate ex laciniis veterum religionum surreptis huicque centoni assutis dimicatur, eaque a viris cautis recte reiicitur [g].

Zabiorum libri.

§. VII. Egregie vero haec de Zabiis sententia confirmatur ex libris περιέργοις, qui olim Zabiorum doctrinam referentes in hac gente circumferebantur, quique non Hermeti tantum et Aristoteli, sed ipsi quoque Setho, atque Abrahamo tribuebantur [h]. De his libris MAIMONIDES oculatus testis refert [i], historias nugaces et Alcorani fabulis similes de patribus antiquis Adamo, Setho, Noacho, Abrahamo continuisse, dogmata de daemonibus, idolis et stellis, ceremonias in vineis et agris obseruandas, cultus insuper actus, idololatris illis orientis eorumque vicinis in vsu solenni positos. Non abutemur vel lectoris vel nostro quoque otio in recensendis nugatoriis scriptis, consulant, qui haec nosse cupiunt, vel MAIMONIDEM, vel ex nostris HOTTINGERVM [k] atque STANLEIVM [l], qui plura dabunt. Id vnum notamus, inter hos libros duos iactatos fuisse, reliquis praestantiores, vnum *de cultu Nabathaeorum*, siue is religionis cultum, siue terrae colendae rationem superstitiosam denotet, de quo disceptant viri docti [m]: quemque tempore Thomae Aquinatis ex antiqua versione Latina legit occidens titulo: *de Agricultura Aegyptiorum:* alter Isaaci Zabii *de Zabiorum gente et moribus.* Omnes vero istos libros aperta suppositionis vestigia prae se ferre, ex iis, quae de eorum argumento absurdo et superstitionibus Zabiorum pleno Maimonides refert, palpari potest. Nec de auctoribus diu anxie quaerendum [n], num Iudaei fuerint, gentilismo, vel Chaldaei Graeci vel Arabes Iudaismo leuiter tincti? ex sectae enim constitutione patet, homines ei addictos ex gentilismi siue Chaldaismi et Iudaismi, opinionibus peculiarem sectam conflasse, sic vt necesse non sit, praeter Zabios ipsos, alios excogitare harum nugarum architectos. Tempus quoque horum librorum ad origines et adolescentiam sectae recte referri, ex historia eius apparet. Eo enim animo effictos fuisse, vt sectae nascenti et caput extollere cupienti fidem et auctoritatem conciliarent, res ipsa loquitur: id quod

f) POCOCK. l. c. p. 33.

g) Paucis multa dixit CLERICVS Ind. philol. ad STANLEII Hist. phil. or. v. Sabaei.

h) POCOCKIVS, SPENCERVS, STANLEIVS ll. cc.

i) Moreh nebhoch. P. III. c. 29.

k) Hist. Orient. p. 176.

l) l. c. p. 1171.

m) Prius Spencero, posterius Clerico placet, forte vtrumque recte: nam de cultu Deorum etiam per Theraphim in colendis agris, plantandis vineis etc. praecepisse librum, ex Maimonide patet.

n) Quod facit SPENCERVS l. c. sect. III. p. 282.

quod potiſſimum ſub incunabula ſectae fieri debuit. Eo vero tempore mos in oriente fuit receptiſſimus, vt vetuſtiſſimis viris ſapientibus libri ad faciendam opinionibus fidem ſupponerentur. Cuius teſtes habemus tot libros apocryphos viris ſanctis ab haereticis affictos [o], tot libros ſpurios antiquiſſimis philoſophis Zoroaſtri, Hermeti, Orpheo, hisque ſimilibus ſuppoſitos, in quibus mira audacia protrudendis adeo ſedula fuit tota Aſia, vt vix ſectam inuenias, quae non pia hac fraude vſa eiusmodi dolis res ſuas augere atque commendare ſtuduerit. Inde enim tot ſuppoſititii libri inter Chriſtianos, Iudaeos, Perſas, Magianiſmi aſſeclas et ſectas atque haereticos tantum non omnes, quos paſſim enarrari videas [p]. Et id ipſum artificium a Zabiis quoque adhibitum eſſe, eo minus eſt dubitandum, quo magis totum eorum argumentum ad adſcribenda patriarchis deliramenta ſua, et hinc commendandas ingenii nugas reſpexit. Qua tamen lingua primo conſcripti ſint, in tantis rei tenebris dici nequit: certe in Arabica lingua primum non conſcriptos, ſed poſtea tantum in eam translatos fuiſſe, MAIMONIDES teſtatur: notum autem gentem Arabum ante Muhammedem literarum ſtudia non excoluiſſe, ipſumque pſeudo-prophetam, quique eum ſecuti ſunt, duces ex Ommiadarum familia omnibus literis internecinum bellum indixiſſe, donec Abbaſidarum familia bonis literis honorem et cultum redderet. Et his demum temporibus arcanos illos libros Zabiorum, ſiue Perſarum, ſiue illi Coptarum, ſiue Syrorum aliarumue gentium lingua ſcripti fuerint, in Arabicum ſermonem translatos fuiſſe, credibile eſt.

§. VIII. Sed, vt, quae dicenda ſunt, abſoluamus, doctrina quoque Zabiorum enarranda, et imprimis ſyſtema eorum philoſophicum, vel quaſi tale, conſiderandum, quo tanquam fundamento reliqua omnia nituntur. *Syſtema Zabiorum.* Dogmata vero, quae Zabiis tribuuntur, aliter nobis enarrari non poſſunt, niſi qualia nobis Arabes et Iudaei, qui inter Arabes vixerunt, depingunt. Eos vero ſuſpectos teſtes eſſe ſupra obſeruauimus, fide Muhammedanorum et Iudaeorum valde vacillante, cum, quod non nemo [q] recte obſeruat, diſputationis aeſtu abrepti aliquantum ſupra veritatem narrationes ſuas auxerint; vix enim credibile eſt, ſectam inter Iudaeos, Chriſtianos, Muhammedanos, Magianos viuentem, eorumque perpetuis inſultibus expoſitam, adeo inepta, turpiaque deliramenta, qualia imprimis MAIMONIDES [r] iis tribuit, in publico diuino cultu admiſiſſe. Nec inſtituti quoque noſtri eſt, prolixam delirantis ſuperſtitionis apud Zabios obſeruatae faciem depingere: haurient ea, quibus volupe eſt, gentium ritus et ceremonias ſacras noſſe, vel ex Maimonide, vel ex iis, qui ex recentioribus eius fidem ſecuti ſunt. Paucis ea memoramus, quae ſyſtemati Zabiano tanquam fundamento innituntur. Placuiſſe ſcilicet dicitur Zabiis: Stellas eſſe Deos, ſed

o) Vid. cel. MOSHEM. de cauſis librorum ſuppoſitorum in Vol. diſſ. H. E. illuſtr. p. 221 ſeq.
p) Vid. FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. et N. T. et Bibl. Graec. paſſim.
q) STANLEIVS l. c. P. III, c. 4. p. 1172.
r) l. c. L. III. c. 8.

sed solem Deorum summum, quippe qui inferiorem et superiorem orbem regat. Colendos esse Deos, imprimis planetas, duplici cultu quotidiano et menstruo. Qui tamen cultus ita a Rabbino describitur, vt nihil in eo inueniatur, quod vel modicam rationem sapiat, plura sint, quae attentis suppositionis suspecta videri possunt[s]. Addunt, nonnullos eorum malos daemonas sub hircorum forma coluisse, comedisse sanguinem, quem tamen abominabantur, tanquam cibum daemonum, quibus arctius ita coniungerentur et cum iis conuersarentur: coluisse solem orientem, et quae alia sunt, quibus leges leuiticas Deum opposuisse tot viris doctis visum est. Quae tamen omnia incerta esse, nec ipse Maimonides negat, nec a prudenti rerum censore negabitur, certe vera mixta falsis aperte videntur. Verum haec parum momenti in historia philosophica habent; altius vero expendenda sunt, quae de ipso systemate eorum, cui tota sectae religio tanquam fundamento superstructa fuit, Arabes scriptores et ex his recentiores, Angli imprimis POCOCKIVS, HYDEVS, PRIDEAVX referunt. Cuncta vero ex relatione SHARESTANII, haud ignobilis inter Arabes scriptoris, eo redeunt[t]:

I. Duas esse Zabiorum sectas, cultores sacellorum et cultores simulacrorum.

II. Commune vtrique sectae fundamentum esse, opus habere homines mediatoribus, qui inter ipsos et Deum medii intercedant.

III. Hoc fungi officio substantias spirituales puras, quae oculis subiectae non sunt.

IV. Quoniam vero isti spiritus mediatores cerni haud queant, esse deinde opus aliis inter eos et substantias istas inuisibiles mediatoribus visu perceptibilibus.

V. Tales mediatores visibiles esse ex mente illius sectae sacella, et ex huius, simulacra.

VI. Sacella esse eorum cultoribus septem planetarum corpora, haecque esse substantiarum spiritualium seu intelligentiarum habitacula, quae eodem illis loco sint, quo animabus nostris corpora.

VII. Esse itaque corpora astrorum viuentia, rationalia ab intelligentiis animata.

VIII. Haec sidera Dominos et Deos esse, Deum autem supremum Dominum Dominorum.

IX. Planetarum igitur domos et mansiones, ortus, occasus, coniunctiones, iuxta figuras conuenientes et discrepantes, secundum naturas eorum dispositas obseruandas esse.

X. His planetis dies, noctes, horas diuidendas, formas, personas, et regiones assignandas esse.

XI. Re-

s) Hoc ex Arabibus iam ostendit POCOCKIVS l. c. p. 147.

t) Apud eundem l. c. p. 139. quocum conferendus R. IOSEPH ALBO fundam. fidei L. III. c. 8. MAIMON. l. c. c. 29.

XI. Recte his obseruatis sigilla siue Talismanes [w], incantamenta et orationes confici posse illis conuenientes.

XII. His mediis ab iis accipi posse, quae ab eorum effectu et influxu pendeant, recteque ita et formulis debitis orantes voti damnatum iri, miraque ita telesmatum et incantationum ope perfici posse.

XIII. Secundum simulacrorum cultores vero, simulacra ideo necessaria esse, quod illa saepius ab oculis continua ortus ac occasus vicissitudine subducta lateant, cum mediatore semper visibili sibi opus sit.

XIV. Simulacra itaque substituenda, quibus mediantibus ad sacella accedant, vt sacellorum ope ad intelligentias, intelligentiarum ad Deum supremum.

XV. Simulacra itaque iuxta figuram vnicuique e septem illis sacellis propriam conflanda esse, e metallo cuiuis planetae peculiari, obseruatis insuper dierum, horarum, graduum, minutorum, aliarumque ad influxus benignos eliciendos necessariarum circumstantiarum momentis, adhibitis sigillis, indumentis, suffitibus, orationibus, incantamentis cuiuis sideri gratis.

XVI. Simulacra haec esse vicarios respectu Deorum istorum coelestium, inter quos et homines mediatorum officio funguntur.

Praeter hanc doctrinae rationem tribuitur quoque illis ab ABVLFEDA [x]: faciem inter orandum polum arcticum versus obuertere solitos; ter quotidie orare, ante ortum solis, iuxta meridiem, ad vesperam; ieiunium illis esse triginta dierum, aliud nouem, aliud septem; asserere ipsos: sceleratorum animas post nouies mille seculorum cruciatum in gratiam cum Deo redire; abstinere a fabis allioque; victimas totas igni comburere, nihil earum comedere. Narrat quoque SHARESTANIVS [y], sectam esse apud ipsos HARBANISTARVM, qui Deum et vnum et plures statuant, vnum scilicet essentia, plures, quatenus se pluribus indiuiduis visu perceptibilibus, velut planetis, immo hominibus quoque terrestribus indat, in quibus se manifestet, ac personam induat, citra tamen vnitatis essentiae suae corruptionem, eum corporibus coelestibus a se creatis mundum inferiorem tradidisse regendum, esse corpora ea patres, elementa matres, composita natos. Post periodum 36425. annorum absolutam omnes animantium species interituras, ac deinde renouatum iri, natura vniuersi, in singulis terrae climatibus bina vniuscuiusque speciei paria de nouo producente, atque ita seculum seculo continuo succedere, nec aliam dari resurrectionem. Et haec quidem de Zabiorum systemate Arabes, ex quibus valde corroborantur ea, quae de Zabianismi origine et constitutione supra diximus. Sunt enim in his multa apertissima astrologiae Chaldaicae, qualem supra delineauimus vestigia, quae cum a SEXTO EMPIRICO [z] nobis ex eodem fundamento atque

Harbanistae, Zabiorum secta.

w) Conf. cl. PETR. FRID. ARPE de Talisman. et amuletis p. 15.

x) Apud POCOCK. l. c. p. 144.

y) Ibid.

z) Lib. V. adu. math. p. 337 seqq.

atque ſyſtemate deſcribantur, dubium non eſt, Chaldaiſmum, eo tempore, quo ſcripſit Sextus, quodque ab huius ſectae initiis non adeo diſſitum eſſe probabile eſt, receptum primam toti Zabiorum ſyſtemati materiam ſuppeditaſſe. Nititur enim vtrumque emanatione animae mundanae, vel diſtributione potius partium eius per corpora coeleſtia, maxime planetas, earumque influxu in res inferiores. Acceſſit vero doctrina de mediatore vel Iudaeis vel Chriſtianis ſurrepta; et doctrina de angelis mediatoribus, quae in philoſophia orientali magnam auctoritatem habuit, indeque ad Cabbaliſtas et Alexandrinos philoſophos, itemque ad haereticos, aeonas inde effingentes, tranſiit. Ratio itaque aperta patet, vnde Zabianum ſyſtema conflatum ſit, et manifeſtum, non ſufficere quasdam priſcae idololatriae et ſuperſtitionis reliquias in eo reſtantes, vt ipſum ad vetuſtiſſima tempora referatur. Accurate itaque non verſantur, qui omnem veteris aeui idololatriam atque ſuperſtitionem, cui ſanctiſſimas leges ſuas Deum oppoſuiſſe contendunt, Zabianiſmi nomine inſigniunt, cum aliquam tantum eius partem, temporum malitia ad haec media ſecula conſeruatam exhibuerit. Qua in re cum Spencerus maxime peccauerit, quid in erudita eius tractatione deſiderandum ſit, vel mediocriter attento eſt in propatulo. Ceterum ex huius quoque ſyſtematis ſumma patet, cur Zabii aſtrologiae ſideralique ſcientiae ſe dederint: cum enim ſumma totius religionis in cultu ſiderum verſaretur, par erat, vt ad ea attenderent, ortus occaſusque notarent, et conſtellationum momenta ad influxum ſiderum conſequendum neceſſaria obſeruarent. Vnde ex Zabiorum ſecta Thebet Ebn Korra, Albategnius, aliique in ſiderali ſcientia magnum nomen conſecuti ſunt.

Magi Arabiae.

§. IX. Etſi vero ignorantiae et inſcitiae Arabes ante tempora legis Islamiticae accuſent Muhammedani, iisque philoſophiam denegaſſe Deum Abvlpharaivs [a] dixerit, non id tamen ita intelligendum eſt, quaſi viros eruditos inter ſe non habuerint. Fuiſſe enim etiam vetuſtioribus temporibus Arabiae ſuos ſapientes, eruditionis orientalis cognitione praeſtantes, vel inde colligi poteſt, quod Plinivs [b] in Arabia Magos memoret, atque Hippocum Arabem Magum nomine appellet. Nec dubitandum, Arabes, linguae ſuae culturae deditiſſimos, et in prouerbiis, adagiis atque παροιμίοις verſatiſſimos hanc linguae ſuae elegantiam, proprietatem et vbertatem, poëſeos quoque, quam excolebant, dulcedinem ad emendandos mores adhibuiſſe, ſicque in morali philoſophia, modo tamen orientali et exoterico, non fuiſſe plane rudes. Hoc licet deficientibus vetuſtiſſimorum Arabum ſcriptis demonſtrari nequeat, eſt tamen, quod non leuiter hanc ſententiam roborat, fabulae ſcilicet Arabicae, quae *Lokmann.* Lokmanno ſiue Lukmanno tribuuntur [c], quas cum interpretatione Latina et notis edidit de literatura Arabica meritiſſimus Thomas Erpenivs [d]. Magnae tamen hiſtoriam Lok-

a) Dynaſt. IX. p. 101. et apud Pocock. ſpec. hiſt. Arab. p. 2.

b) Lib. XXX. c. 1.

c) Titulo Al-Amthal.

d) Lugd. Bat. 1615. 1636. 1656. conf. Fabricivs Bibl. Graec. Vol. I. p. 400.

Lokmanni huius tenebrae sepiunt. Quod si enim Arabes scriptores consulas, magna huius Lokmanni celebritas est, laudaturque Lukmannus in Corano [e], cui sapientia a Deo data, et de quo mira fabulantur Arabum poëtae [f]: Huncque Hiobi sororem auiam habuisse iactat BEIDAVIVS [g]. Verum alii iique accuratiores inter Arabes, hunc Lokmannum Alcorano memoratum a Lukmanno mythologo distinguunt [h], eumque multis seculis antiquiorem faciunt, Dauidis vel Iosiae quoque regis aequalem, quorum vestigia premit HERBELOTVS [i]. Alias Arabum traditiones breuitatis caussa praeterimus, legendas apud HOTTINGERVM [k]. Non tamen inter omnes de fide Arabum in hac relatione constat, vnde in diuersa sententiarum diuortia de Lokmanno itum est. Quidam enim nominum similitudine inducti vel poëtam veterem Alcmannum [l], vel Assaphum quoque prophetam sub hoc nomine latere coniiciunt, cum Arabes Persam quidem, sed Iudaeum religione fuisse tradant, quos tamen ficulneo niti argumento demonstrauit IO. IACOBVS SCHVDTIVS [m]. Alii virum doctum et sapientem fuisse inter Arabes vetustissimos concedunt, ita tamen, vt ex eius potius sermonibus ista fabularum collectio facta, quam ab ipso auctore conscripta sit [n]. Tandem nec defuerunt, qui Lukmannum cum Aesopo eundem esse putarent, et crederent, eum hoc nomine in Arabica fabellarum quarundam versione fuisse insignitum. Quam sententiam post IAC. GOLIVM [o], STEPHANVM CLERICVM [p] et HVETIVM [q], SCHVDTIVS quoque et AVG. PFEIFFERVS [r] adoptarunt, improbante quidem celeberrimo FABRICIO [s]. Quam tamen acutissimus et de philosophiae historia meritissimus Goettingensium doctor CHRIST. AVG. HEVMANNVS [t] post Hottingerum ita ornauit, vt B. BVDDEI [u] aliorumque assensum meruerit. Obseruant enim viri docti Aesopi apud Graecos et Lokmanni apud Arabes eandem dari descriptionem; vtrumque fuisse seruum, ventre grandi, ore voraci, ingenio elegantissimo: nec nomen Lokmanni a voracitate desumtum, aliam originem habere, Aesopo κατ' ἀντονομασίαν hoc nomine insignito. Floruisse vtrumque circa medium seculum quartum millenarii post conditum mundum quarti. Nec aliud pati fabularum Aesopicarum et Lokmanniarum in quibusdam concordiam; inter triginta et septem enim Arabicas fabulas, quae Lokmanno tribuuntur, esse aliquas, quae non idem tantum argumentum, sed et eadem verba cum Aesopicis prae se ferant, quas ex Aesopicis desumtas et easdem esse necesse sit, cum Aesopicae fabulae diu ante Lokmannianas innotuerint; haeque versionem illarum Arabicam exhibeant, quales inualescente inter Arabes

e) Sur. XXXI.
f) Vid. POCOCK. l. c. p. 36.
g) Apud HOTTINGERVM Hist. Orient. L. I. c. 3. p. 68 seq. vbi prolixe de Lokmanno agitur.
h) Vid. POCOCK. l. c.
i) Bibl. Orient. v. Lokmann.
k) loc. cit.
l) RAVIVS apud HOTTINGER. l. c. IOB. LVDOLFVS ad Hist. Aethiop. p. 53.
m) Comp. Histor. Iud. p. 88.
n) Vid. HERBELOT. l. c.
o) Ad Grammat. Erpenii p. 189.
p) Qq. S. p. 325.
q) De fabulis Romanens. p. 11.
r) Crit. S. c. XVI. p. 415.
s) Bibl. Graec. l. c.
t) Act. Philos. Vol. II. p. 278 seqq.
u) Obseru. ad Hist. phil. c. III. §. 18. p. 59.

bes eruditione confectas esse ex historia Saracenica constat. Nos in tanto sententiarum diuortio certum quid promittere non audemus, non negamus tamen, hanc sententiam magna se probabilitate commendare: viderique Lokmanni nomen, Muhammedo commendatum ideo praefixum, vt fabulis fama et existimatio accresceret, quod apud Arabes fuit maxime solenne. Non tamen inficiandum est, omni exceptione non carere argumentum, quod ex conuenientia fabularum Aesopicarum et Lokmannianarum desumitur: quia facile euenire potuit, vt ex Aesopicis paucae quaedam a collectore Lokmannianarum fabularum ob argumenti similitudinem intersererentur, cuiusmodi interpolationes inter Arabes non insolitas fuisse constat [w]. Nec omni probabilitate destitutus erit, qui asseruerit, nullum vnquam Lokmannum extitisse, sed cum Lokmanni nomen inter Muhammedanos eruditione et sapientia celebraretur, auctorem anonymum, fabularum diuersarum ex orientis et occidentis mythologis collectorem nomen tantum ornandi tituli caussa praefixisse, qualia exempla historia literaria complura nobis seruat [x]. Feruntur quidem sapientissimi quidam morum canones, quos moribundus Lokmannus filiis suis tradidisse dicitur [y]. I. Non vltra rebus mundanis adhaerendum esse, quam vitae breuitas patitur. II. Seruiendum esse Deo ea contentione, quae felicitas propria requirit. III. Laborandum esse propter vitam futuram, eiusque durationem considerandam. IV. Vitandum esse ignem, ex quo, vbi semel quis inciderit, non patet reditus. V. Peccare audenti expendendum esse, an vires sufficiant, ad ignem infernalem et iram Dei ferendam. VI. Peccaturo quaerendum esse locum, vbi a Deo non videatur. Verum ea vel Muhammedanum vel plane Christianum ingenium sapiunt, nec vllo modo probari potest, inter Persas Arabesue vetustissimos tantam morum doctrinae ἀκρίβειαν viguisse. Quod si cum Arabibus [z] quis contenderit, religione Iudaeum fuisse, et ex oraculis sacris vel Iudaeorum conuersatione habuisse, ei recte opponitur, quod supra in pari casu de Zoroastre obseruauimus, adeo et legis iussu et morum discrepantia abhorruisse Iudaeos ab aliis nationibus, vt neminem ad sua sacra et religionis notitiam admitterent, qui proselytus factus non esset; qualem cum Lokmannum fuisse probari nequeat, merito eiusmodi praecepta suspectae aetatis et fidei sunt. Quicquid vero de Lokmanno est, sunt tamen fabulae hae specimen non inelegans, morum doctrinam inter Arabes non penitus iacuisse neglectam, etsi illa magis ad popularem docendi rationem, quam ad philosophicam referenda sit, quam non prius quam sub Abbasidarum imperio Arabum natio excoluit.

w) Exempla suppositionum huiusmodi in antecedentibus adduximus.

x) Exemplum dabit sapientia Salomonis, regi sapientissimo ficto libro tributa.

y) Ex GALLANDII collectione adducit eos cel. STOLLIVS Hist. phil. moralis inter gentes §. 9. p. 7.

z) GOLIVS praef. edit. Erpenii.

CAPVT

CAPVT SEXTVM.
DE PHILOSOPHIA PHOENICVM.

§. I.

Phoenices philosophiae promicondi crediti.

Restant inter Asiae gentes, quae in barbararum numero ponuntur, Phoenices, de quorum philosophia adhuc agendum est, et, quid de natura rerum statuerint, dispiciendum. Nominis enim celebritate per totum fere orbem noti, etiam hanc famam tulerunt, vt antiquam sapientiam recondidisse, et ex hac natione prodiisse crederentur, qui saniora de rebus naturalibus principia introducerent [a]. Ad oras enim maris mediterranei siti, cum Chanaan ab Israëlitis occuparetur, tantae multitudini locum non inuenientes magnam partem e terra sua mari exules se commiserunt, quaesituri sedes alio sub sole calentes: quod eo facilius fuit exequi animosae et industriae genti, quo magis et mare apertum, et nauigationis peritia, et portus securi, et alia, quae terra ad hanc rem commodabat, hoc consilium iuuabant [b]. Inde vero factum, vt non tantum per innumeras colonias dispersi, patriam eruditionem per maritima nobilissimarum mundi partium ora spargerent, sed et diuini mercatores, quo nomine eos appellat LVCIANVS [c], crederentur, quibus cum multa negotia cum omnibus fere mundi partibus intercederent, occasio iis enata fuit, non merces tantum manuum, sed et ingenii cum aliis commutandi. Imprimis vero in magna gloria literarum inuentionis et siderum, naualiumque ac bellicarum artium apud veteres fuisse, testis est PLINIVS [d], qualia scilicet studia et coloniae toties deducendae, et commercium per omnem terrarum orbem nauigationis beneficio instituendum requirebant. Et hinc quoque factum est, vt teste PORPHYRIO [e] numerorum et proportionum, siue, rationum Arithmeticarum studiosissimi dicerentur. Inde vero liquet, hanc astronomiae atque arithmeticae disciplinae gloriam non aliter intelligendam esse, quam prout institutum atque scopus Phoenicum patitur: qui cum ad sidera propter nauigationem, ad numerorum rationes vero propter mercaturam, attenderent, id non alia ratione fecerunt, quam nautae atque mercatores hodienum facere solent: quos vt nemo inter philosophos numerat, cui sanum sinciput est; ita nec propter haec Phoenices studia inter philosophos referendi sunt: nuganturque, qui numeros philosophicos, inuentum Italicum, Pythagoram apud Phoenices didicisse contendunt, quam fabulam alibi iam iugulatam [f], suo loco proscribemus. Caute itaque de eruditione

a) Scriptores de philosophia Phoenicum nominat cel. HEVMANNVS Act. philos. Vol. II. p. 188 seq.

b) Diligenter et magna cum eruditionis laude in hoc argumento versatus est, vir in his literis summus SAM. BOCHARTVS Geogr. S.. P. II. L. I. c. 2. p. 367 seqq.

c) In Toxari T. I. p. m. 594.

d) Lib. V. c. 12.

e) De vita Pythag. §. 6. p. 9. ed. Kusteri. STRABO L. XVI. p. 718.

f) Amoenit. liter. T. VII. p. 158 seqq.

ne et philoſophia, omnibusque ſtudiis Phoenicum [g] ſtatuendum eſt, ſemperque cogitandum, fuiſſe eos θειοτέρες ἐμπόρες *celebriores magnosque mercatores, qui non in Pontum, neque ad Moeotidem vsque aut Boſporum tantum nauigarunt, verum quaquauerſum Graecum ac barbarum mare emenſi ſunt, omnemque oram et omne littus, perſcrutati in annos ſingulos extremo demum autumno in ſuam patriam reuerſi ſunt; compluresque eorum caupones atque ſalſamentarios fuiſſe.* Nam ex luculento hoc LVCIANI [h] teſtimonio patet, omne eos tempus mercaturae atque nauigationi impendiſſe, domi reliquo tempore artibus ſellulariis et illiterato viuendi genere contrito, nec vitae inſtitutum permiſiſſe, vt multam philoſophiae ſpeculationibus impenderent operam. Quanquam viros excitatioris ingenii inter illos fuiſſe negari nequit, quibus cum celebratiſſima εὑρήματα tribui ſoleant, de iis iam accuratius diſpiciendum eſt.

Moſchus Phoenicum philoſophus.

§. II. Inter illos vero Phoenices, qui philoſophando aeternum nomen meruiſſe dicuntur, MOCHVS vel MOSCHVS primus eſt, tum antiquitate, tum inuentionis celebritate. Ille enim Sidone oriundus, phyſiologus fuiſſe, et nobiliſſimum ſyſtema atomiſticum inueniſſe Poſidonio dicitur, a quo STRABO [i], SEXTVS EMPIRICVS [k] et IAMBLICHVS [l] acceperunt, qui addit, cum diſcipulis eius, prophetis Phoenicum, aliisque iſtius gentis hierophantis conuerſatum fuiſſe et ſacris ab iis myſteriis initiatum Pythagoram. Quoniam vero Phoenicius quidam ſcriptor, Mochus de rebus Phoenicum ſcripſiſſe veteribus [m] traditur, eum viri docti coniecerunt, cum Moſcho, naturae interprete, eundem eſſe. Et hinc diſceptatio, num Moſchus vel Mochus verum eius nomen fuerit? vel quod eodem recidit, num Moſchus et Mochus eundem virum innuant? Cuius diſceptationis cauſſa in varia lectione locorum eorum veterum, quae de eo loquuntur, quaerenda eſt. Mochum enim Moſcho praeferunt tanquam rectius pronuntiatum nomen BOCHARTVS [n], VOSSIVS [o], et poſt hos alii [p], variam eius originem afferentes; cum e contrario Moſchum rectius dici SELDENVS [q], CASAVBONVS [r] aliique tueantur. Et hunc Moſchum laudati viri cum Mocho hiſtorico eundem eſſe nulli dubitant. Alii vero, et inter veteres quidem THEODORETVS, inter recentiores EDMVNDVS DICKINSONVS [s] SELDENVS et HVETIVS [t] ſub Moſchi perſona Moſen latere in Phoenicia nomen adeptum, et coſmologiae rationes explicantem, ſibi perſuadent, quibus tamen alii non aſſentiuntur [u]; adeo

g) De Phoenicibus eorumque ſtudiis et inuentis diſſ. dedit ven. DAVID. BAIERVS Ien. 1709.

h) l. c. conferendus STRABO l. c.

i) loc. cit.

k) Adu. Phyſ. L. I. p. 621. ed. Fabr.

l) Vit. Pyth. c. 3. ſ. 14. p. 10. ed. Kuſt.

m) ATHENAEVS L. III. c. 36. p. 126. IOSEPHVS Antiq. Iud. L. I. c. 14. TATIANVS p. 128. conf. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. III. p. 390.

n) Geogr. S. P. II. L. 2. c. 17.

o) loc. cit.

p) REINESIVS app. ad librum de lingua Punica p. 72. app. diſſ. rar. GRAEVII. MENAG. ad Laërt. L. I. ſ. 4. p. 4. FABRICIVS l. c.

q) De I. N. et G. ſecundum diſcipl. Ebr. L. I, c. 2.

r) Ad l. c. ATHENAEI.

s) Phyſic. vet. et ver. c. 2. p. 11.

t) Demonſtr. Euang. Pr. IV. §. 8. p. 53.

u) SCHEFFER. de Philoſ. Ital. c. V. pag. 20. KVSTERVS l. c. MOSHEM. ad CVDWORTH. c. I. §. 10. p. 14.

adeo incerta et obſcura ſunt, quae de Phoenicio hoc philoſopho diſputantur, omnia, nec facile certa ſententia dirimenda. Quod ſi tamen coniecturis locus eſt, facile crediderimus, Mochi Moſchique nomen idem prorſus eſſe, et diuerſam tantum Phoenicii Graecique oris pronuntiationem diuerſam quoque lectionem nomenque effeciſſe. Ita enim a Graecis saepius factum eſſe, vt orientalia nomina ſua lingua corrupte pronuntiarent, plurima exempla probant, et ſupra quoque in Zarduſtho Perſa exemplum vidimus. Vtrum vero hiſtoricus et philoſophus eadem perſona fuerint, nobis quidem non liquet. Id vnum coniecturam fouet, differre homines, quod phyſiologo tempus tribuatur ante Troianum bellum, quo cano tempore res Phoenicum commentariis deſcriptas eſſe, credibile non eſt. Nec impoſſibile duos vnius nationis et nominis viros fuiſſe, quorum vnus philoſophiam, alter hiſtoriam patriae coluerit. Moſen vero qui ex Moſcho faciunt, nominis tantum ſimilitudine nixi, ſine dubio decipiuntur; nec Moſes atomiſticae philoſophiae conditor dici poteſt, qui coſmogoniam longe aliter narrat[x] nec opus phyſicum multis libris conſtans, quod Phoenicio Moſcho ſiue Mocho phyſiologi nomen peperit, conſcripſit[y]: vnde haec opinio, quam falſus ſine dubio conceptus de philoſophia Hebraeorum Graecae ſimili peperit, quamque Huetius ideo ornauit, vt hypotheſi ſeruiret, recte a viris doctis reiecta eſt.

An inuentor ſyſtematis atomiſtici fuerit?

§. III. Nihil tamen in hiſtoria philoſophiae Phoeniciae memorabile magis, quam quod Mochus ſiue Moſchus iſte inuentor fuiſſe dicatur ſyſtematis atomiſtici, quod *ἀπὸ Μώχου τινὸς ἀνδρὸς Φοίνικος καταγομένον* dixit Poſidonius in phyſico opere[z], quem laudant STRABO et SEXTVS EMPIRICVS[a]. Inde enim argumentum pro hoc ſyſtemate ab antiquitate capiunt viri docti, putantque, ab hoc Phoenicio ad pleroſque philoſophos Graecos ſyſtema atomiſticum, quale poſtea Leucippus et Democritus abſoluerunt, dimanaſſe. Hoc vt euincat, non ſine multis cognitionis hiſtoriae philoſophicae veteris praeſidiis, omnem lapidem mouit doctiſſimus Anglus RADVLPHVS CVDWORTHVS[b]. Quae res cum in hiſtoria philoſophica momentum trahat, expendi meretur: niſi enim antiquam eſſe doctrinam probetur, facile Poſidonii teſtimonium, tot ſeculis a Mochi temporibus diſtantis reiici poteſt, cum ignoretur, vnde hanc traditionem Poſidonius hauſerit: et plerique veterum a Leucippo et Democrito atomos inter principia ſyſtematis phyſici primo recepta eſſe tradant[c]. Hoc itaque telum vt retundat Cudworthus, 1. prouocat ad allatum Strabonis et Sexti locum, Mocho ſiue Moſcho Sidonio inuentionem atomorum tribuentem. 2. Pythagoram per monadas, putat, intellexiſſe atomos illos, quos in itinere et mora apud Phoenicios a diſcipulis Mochi didicit; quoniam Ecphantus

x) Conferendus CLERICVS Bibl. Choiſie T. I. p. 75 ſeq.
y) Conf. cel. MOSHEMIVS l. c.
z) Vid. LAERT. L. VIII. ſ. 140.
a) ll. cc.
b) Syſt. intell. c. I. §. 9. p. 14 ſeqq.
c) Teſtimonia veterum ipſe recitat CVDWORTHVS l. c. §. 6. p. 9 ſeqq.

tus declarauerit[d], monadas Pythagorae esse corporeas, et ARISTOTELES dixerit, Pythagoreis monadas suas habere magnitudines. 3. A Pythagora a Phoenicibus edocto ad Empedoclem systema hoc atomisticum transiisse, contendit, apud quem natura nihil aliud sit, praeterquam compositio et secretio rerum mixtarum, id est, coagmentatio et discretio particularum: eundem vero ex minoribus corpusculis elementa composuisse, et ea minima posuisse. 4. Nec Anaxagorae homoeomerias aliud esse, nisi atomorum doctrinam, sed a mente conditoris systematis atomistici diuersam et corruptam. 5. Eandem ex hac doctrinae atomisticae successione sententiam fouisse Ecphantum, Xenocratem, Heraclitum, Diodorum, Metrodorum: ex quibus prolixe et adductis veterum testimoniis illustratis tandem infert, eos, qui ad Democritum vel Leucippum etiam systematis atomistici inuentionem referunt, ita intelligendos esse, fuisse hos primos, qui proscripta mente diuina, ex solis atomis mundi generationem atque naturam rerum deduxerint. Etsi vero haec non sine insigni eruditionis apparatu dicta sunt, valde tamen verendum, vt attento ad rem ipsam lectori fidem faciant. 1. Supponit enim Cudworthus, quod initio probandum erat, Posidonii testimonium fide dignum esse, Moschumque atomorum doctrinam introduxisse: ad quod asserendum antiquiori et fide digniori testimonio opus est, quam Posidonii Stoici, cuius fidem ipse Strabo atque Empiricus in dubium vocant, nec CICERO ei multum tribuit[f], qui de hoc praeceptore, quaedam eum comminisci, confidenter pronuntiat. Quod vero imprimis probe ponderandum putamus, et Posidonii fidem suspectam facit, illud est, quod modus philosophandi per hypotheses et principiorum systemata, quem ab introductis atomis philosophi secuti sunt, indoli philosophiae barbaricae, quae tota traditiua simplex nudisque assertis constans fuit, aduersa sit, et aperte ingenium Graecanicum sapiat. Adiicit his acutissimus harum rerum iudex THOMAS BVRNETIVS[ff], in Phoenicia Sanchuniathonis philosophia nullam occurrere mentionem aut memoriam dogmatis atomistici, licet de rerum ortu et mundi primordiis diserte agatur, vbi maxime de huiusmodi principiis tractandi locus esset: vnde coniicit hoc dictum fuisse a Posidonio aut negligenter, aut per inuidiam, vt inuenti laudem ab auctore recente in antiquiorem reiiceret. 2. Nec multum valet, quod porro fundamenti loco ponitur, Pythagoram a Moschi discipulis systema atomisticum didicisse. Suo enim loco probabimus, Platonicorum recentiorum, quorum fidei et narrationi talia debemus, scopum in condenda historia Pythagorae non alium fuisse, quam vt magistrum omnes philosophos celebritate et fama super ceteros elatos praeceptores habuisse, sicque omnium praestantissimum philosophum euasisse, orbi persuaderent, quem in finem non dubitarunt, falsa, incerta, atque dubia

d) Apud STOBAEVM Eclog. phys. L. I. c. 13. p. 27.

e) Metaphys. L. XIII. c. 6. conf. GASSENDVS ad L. X. Laërt. T. V. Opp. p. 70.

f) Lib. I. de fato: Quaedam etiam Posidonius, pace magistri dixerim, comminisci videtur.

ff) Archaeol. philos. c. VI. p. 360.

dubia pro certis admittere, et quae ſcopo inſeruiebant, fingere. Vnde quo loco Iamblichi narratio habenda ſit, liquet, quam et ſuſpectam eſſe, nec probare id, quod intendit Cudworthus, ſuo loco, vbi de itineribus Pythagorae ex inſtituto agemus, patebit. Nos hic ad retundendam Cudworthi aciem hoc vnum addimus: non dicere Iamblichum, quod Pythagoras atomiſticum ſyſtema a Mochi diſcipulis didicerit, ſed quod cunctis initiis Phoenicum ſacrorumque ceremoniis a prophetis et hierophantis Phoeniciae illius ſucceſſoribus initiatus ſit. Vnde manifeſtum eſt, orientalem magis ſuperſtitionem, etſi id neget Iamblichus, quam philoſophiam naturalem didiciſſe, ſi quoque concedamus, inter Phoenices eruditionis cauſſa verſatum Pythagoram. Concidunt itaque potiora fundamenta, quae pro atomiſtico ſyſtemate a Mocho Phoenicio repetendo a Cudwortho afferuntur; nec 3. multum habet praeſidii, quod a ſcholae Pythagoreae doctrina de monadibus ſumitur argumentum. Exponetur enim alio loco luculentius, ſcholam Italicam, quique ex ea orti ſunt, ſtatuiſſe: materiam diuiduam ſemper eſſe in fluxu, ſemperque modificari, et ex mixtione materiae oriri varias generationes; quod cum a ſyſtemate atomiſtico mixtionem particularum indiuiduarum atque minimarum, qualitatibus deſtitutarum ſupponente differat, in excolenda doctrina atomiſtica eos non verſatos fuiſſe euincit. Oſtenditurque ſuo loco prolixius: Monadas Pythagorae non fuiſſe corporeas, quam ſententiam Ecphanto, tanquam inuentori, tribuit STOBAEVS, et quae Ariſtoteles aliique de veteribus dixere, per conſequentiam potius imputata fuiſſe, quam ab iis admiſſa: quamquam et magnitudo alio ſenſu ab Ariſtotele monadibus Phythagorae tribuitur. Id quod etiam de Empedocle valet, cuius minima cum Anaxagorae particulis ſimilaribus facilius, quam cum atomis Democriti componuntur. Sicque de reliquis quoque philoſophis oſtendi poſſet, eos admittendo particulas quaſdam inter principia naturalia a ſyſtemate atomyſtico longe abiiſſe, niſi id a noſtro ſcopo longius abiret, noſque, vbi ſeries tractationis ad philoſophiam Italicam pertinget, accuratius de his diſputandi occaſionem nacturi eſſemus. Interim conſulendus eruditiſſimus Cudworthi interpres, qui haec multa doctrinae elegantia et iudicio cuncta illuſtrauit. Ex dictis itaque omnibus has rationes ſubducimus, ſuſpectum eſſe et incertiſſimum, quicquid de ſyſtemate atomiſtico a Mocho Phoenicio inuento traditur. Nec quae ad rationes has, quas poſt Burnetium ſuas quoque fecit PETRVS BAYLE[g], ab eruditiſſimo GOTTFRIDO OLEARIO[h] regeruntur, tanti ponderis nobis eſſe videntur, vt ab hac ſententia, quam hactenus defendimus diſcedamus. Nam quod regerit, Poſidonium virum grauem et integerrimorum morum fuiſſe, nihil ad rem facit, cum eo potiſſimum nomine eius teſtimonium reiiciatur, quod tanto a Moſchi tempore interuallo diſtet, vt ad teſtimonium fide dignum

g) Dict. T. III. art. Leucippe, not. A.

h) Diſſ. II. de principiis et philoſ. Heracliti §. II. quae eſt in Hiſt. philoſ. STANLEII P. IX. c. VI. S. I. p. 856.

dignum solus ineptus sit. Nec qui atomistici systematis inuentionem Leucippo et Democrito tribuunt, de nomine atomus tantum, quod vir doctissimus putat, loquuntur, quod Phoenices alia lingua vsi adhibere non potuerunt: sed de ipsa hypothesi rerum ortum ex particulis minimis indiuiduis, qualitate omni spoliatis et inani, mundi systema condente. Miramur vero improbare acutissimum virum Burnetii argumentum ab indole philosophiae barbaricae petitum, quae systematis per principia et conclusiones formati typum respuit. Non enim illo argumento eripitur veteribus rationis vsus, sed negatur modus ratiocinandi et philosophandi systematicus, quem in traditiua philosophia non obtinuisse, ipse agnouisset, qua fuit in veteri historia philosophica eruditione vir beatus, nisi contrariam sententiam sibi defendendam proposuisset: certe Burnetii argumentum quilibet admittet, qui barbaricam philosophiam intus et in cute cognouit. Nec negauit Burnetius ante Leucippum et Democritum per modum systematis philosophatos fuisse Pythagoram, Thaletem, Anaxagoram, sed Graecanicis ingeniis eam philosophandi rationem expressis verbis adscribit, barbaris vero denegat: quos philosophiam excoluisse, adeoque sine principiis inter se connexis non ratiocinatos fuisse, et traditionis auctores deductis ex principiis conclusionibus dogmata inuenisse quando obiicitur, luditur voce philosophia; eam enim pro simplici rerum naturalium cognitione sumtam barbaris adeo non denegat Burnetius, vt potius deamatae hypotheseos praesidium apud eos quaerat; sed dum quaestio est de hypothesi quadam speciosis excogitata ratiociniis, quae ad explicanda naturae phaenomena adhibetur, scopum adducta non feriunt, et probandum prius est, talem fuisse philosophiam barbaricam. Tandem Sanchuniathonis cosmogoniam systemati corpusculari fauere magis, quam aduersari, tuetur vir doctissimus, ita tamen, vt lucem potius ex Graecanicis ei inferat, quam ex ea eruat. Cuncta enim eo redeunt: omnia apprime in atomos conspirare. Quod vbi etiam concederemus, nihil aliud inde sequeretur, quam Phoeniciam cosmogoniam ex atomistico systemate posse explicari, non vero, illud in Sanchuniathonis verbis contineri: quisquis enim illa leget, (oculis vero lectoris ea hoc capite subiiciemus) et hypotheseos praeiudicio occupatus non erit, facile videbit, principia Sanchuniathonis ab atomisticis longe differre, et multo magis veterem, quam ex traditione suo modo seruabat, cosmogoniae habitum tueri. Quaecunque itaque corpuscularis philosophiae dignitas sit, frustra ei auctoritatem a Phoenicum philosophia conciliari, luce meridiana clarius patet.

Cadmus. §. IV. Praeter Moschum siue Mochum CADMVS praecipue inter Phoenices propter eruditionem celebratur, Agenoris regis, si Graecis credimus, filius; si Phoenices audimus, regiae culinae praefectus, vel quod vult BOCHARTVS [i] magister satellitum, qui cum Harmonia tibicine aufugiens, mira fata habuit, et delatus in Graeciam coloniam condidit. Mira sunt, et obscurissima, quae de eo tradunt mythologi, nec nobis enarranda, sed quaerenda

i) Geogr. S. P. II. L. I. c. 20. p. 488 seqq.

renda apud alios, qui Graecorum fabulas explicuerunt[k]. Nec quoque anxie inquirendum nobis eſt, Aegyptius, quod vult MARSHAMVS[l], an Sidonius fuerit? quod cum plerisque tuetur BOCHARTVS[m]; et recte quoque, ſi veteres audiendi ſunt; vel quid veritatis hiſtoricae in fabulis his lateat? Legant, qui haec a noſtro inſtituto aliena noſſe cupiunt, quae ex melioris notae ſcriptoribus diligenter de Cadmea hiſtoria collegit vir celeberrimus, IO. FR. BVDDEVS[n], et quae acute, vt ſolet, coniecturis aſſecutus eſt magnus BOCHARTVS. Illud vnum notandum nobis eſt, haberi Cadmum auctorem literarum Graecarum, quas in Moeotiam delatus Thebis conditis ex Phoeniciis literis effinxit, quod a magnis viris ita demonſtratum eſt[o], vt non audiendus ſit IOSEPHVS[p], contendens, literas Graecas Cadmo eſſe multo recentiores, nec Steſichoro danda fides, ad Palamedem Graecarum literarum inuentionem referenti, quem quatuor tantum adieciſſe alii teſtantur. Licet vero hoc certum eſſe videatur, inter philoſophos tamen Cadmus numerandus non eſt, qui non philoſophica ſpeculatione vel hieroglyphica arte literas inuenit, ſed delatas ab Aſſyriis ad Phoenices, Graeciae intulit, orique Pelasgorum accommodauit. Vnde mire fallitur FRANCISCVS IVNIVS[q], et qui eum ſequitur GEORGIVS HORNIVS[r], contendentes: *Thebis extructis arcem Cadmeam erexiſſe, et ſcholas inſtituiſſe, quas de ſuo nomine Cadmeas nominauerit. Earum poſtea tantam exiſtimationem fuiſſe, vt omnes ſcholae eo nomine inſignitae ſuccedentibus temporibus academiae dicerentur.* Supponuntur enim haec fruſtra atque nituntur precaria hypotheſi: literarum introductum vſum ſcholas philoſophicas requiſiuiſſe; quas a viro militari, praedonum vel ſi mauis exulum manu alienas terras poſt longos errores et varia bella, quae fabulae de dentibus ſerpentis ſeminatis, indicant, quaerente et occupante inſtitutas fuiſſe, omni prorſus veriſimilitudine et veterum quoque teſtimonio deſtituitur. Nec academiae nomen a Cadmo, ſed Hecademo originem duxiſſe, ad hiſtoriam philoſophiae academicae, Platoniſque delati demonſtrabimus. Viderint etiam viri docti, qui plerasque fabulas Graecorum pari modo a Phoenicibus per hunc forte canalem, ad Graecos perueniſſe contendunt, et ex Phoeniciae linguae ſignificatione argumentum petunt, quo fundamento id faciant[s]. Nobis haec ingenium quidem ſapere, non vero veriſimilitudinem gignere videntur, quae ſolis verborum nominumque explicationibus absque hiſtoriae praeſidio dicuntur. Vnde ab incertis coniecturis in hiſtoria Phoenicia abſtinemus.

 §. V.

k) Videndus in compendio NATAL. COMES Mytholog. L. VIII. c. 23. p. 98 ſeq. Lib. IX. c. 14. p. 1007 ſeqq.

l) In can. chron. ſect. IX. p. 122.

m) l. c. c. 19. p. 486.

n) Hiſt. eccleſ. V. T. T. I. Per. II. ſ. II. §. 18. p. 989 ſeqq.

o) Laudat eos FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 147. add. MONTFAVCON. Palaeograph. Graec. L. I. c. 23. p. 147.

p) Contra Apion. L. I. p. 1034.

q) De academia.

r) Hiſt. philoſ. L. III. c. 4. p. 149.

s) Fecerunt id S. BOCHARTVS in Geographia S. EDM. DICKINSON. in Delphis Phoeniciſſantibus, recuſis T. I. Opp. ad hiſt. et phil. ſpect. TH. CRENII, et IO. CLERICVS in notis ad Heſiodum.

Reliqui scriptores Phoenices desiderati.

§. V. Sed nec reliqua, vnde philosophiae Phoeniciae doctrinae hauriri possent, certiora sunt, deficientibus nobis monumentis, quae res Phoenicum nobis enarrauerunt. Scripserunt quidem historiam Phoeniciae praeter Sanchuniathonem Theodotus, Hypsicrates, et Mochus, quorum libros Chaetus vel Laetus potius, Graece transtulit [t]; meminit etiam Hieronymi Aegyptii, Phoenicis historici TERTVLLIANVS [u], et Hestiaeus quoque laudatur, sed dolendum, iniuria temporum hos commentarios nobis ereptos esse; cum enim gentis huius origines tradiderint, credibile est, eos, more veterum de cosmogonia traditiones tetigisse: idque suadet IOSEPHVS, qui cum de diluuio et ante diluuianorum longaeuitate sermonem instituisset [x], addit: *Μῶχός τε καὶ Ἑσιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος οἱ τὰ Φοινίκικα συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. Mochum atque Hestiaeum et Hieronymum Aegyptium, cum dictis a se conspirare; dicitque Hieronymum scripsisse ἀρχαιολογίαν Phoenicum.* Verum, licet res forte naturales ortumque saltem earum tetigerint, nihil inde lucis nobis ex deperditis promittendum est. Vnus Sanchuniathon non tam nobis relictus est, quam exigua quaedam fragmenta ab EVSEBIO atque THEODORETO seruata, quae, si modo genuina sunt, Phoenicum de rerum ortu et generatione sententiam enarrant. Quod argumentum cum in philosophia barbarica non exigui momenti sit, prolixius de eo differendum, et quid rei sit, quamque fidem mereatur expendendum est.

Sanchuniathon.

§. VI. Quis vero SANCHVNIATHON fuerit, quaeque nobis documenta reliquerit priscae de cosmogonia traditionis apud Phoenicios, docet nos EVSEBIVS [y], qui ipse audiendus est: *Res autem Phoenicias,* inquit, *Sanchuniatho quidam memoriae prodidit, vir antiquissimus, quemque ante Troiana tempora floruisse, summaque cum diligentiae tum veritatis laude Phoenicum historiam scripsisse testantur. Huius opera omnia Philo, non Hebraeus ille, sed Byblius, ex Phoenicum idiomate Graecam in linguam conuersa vulgauit. Eiusdem quoque meminit is, qui nostra memoria opus illud aduersum nos mendaciis fraudibusque textum consarcinauit, dum libro quarto ipsum huius testimonii sui praedicatione commendat. Rerum, inquit is, ad Iudaeos pertinentium historiam Sanchuniatho Berytius summa fide conscripsit, quippe quae cum eorum locis atque nominibus apprime consentiat, cum praecipua rerum illarum capita ab Hierombalo quodam Ieui Dei sacerdote accepisset. Hoc illius opus Abibalo regi Berytiorum dedicatum non modo rex, sed etiam ii, quorum apud ipsum erat, de scriptorum veritate cognoscere, omnes comprobarunt. Atque istorum quidem aetas Troianis temporibus antiquior proxime ad Mosen ipsum accedit, vt ex Phoeniciae regum serie quiuis cogno-*

t) Vid. SCALIGER ad fragmenta Berosi Abydeni in calce op. de Emendatione temporum, BOCHARTVS Geogr. S. P. II. L. II. c. 17. p. 861. VOSSIVS de Histor. Graec. Lib. III. pag. 379. IONSIVS de Script. histor. Philos. L. III. p. 336.

u) In apologet. c. 19.

x) Antiq. Iud. L. I. c. 4.

y) De praep. Euang. L. I. c. 9.

cognoscere potest. Hic igitur Sanchuniatho, qui Phoenicia lingua veterem historiam, partim ex singularum vrbium actis, partim ex templorum monumentis coagmentatam singulari veritatis studio perscripsit, Semiramide, quam Iliacis temporibus vel antiquiorem vel aequalem fuisse memorant, apud Assyrios regnante vixit. Idem Porphyrii testimonium affert THEODORETVS [z] Eusebius vero Philonis quoque Byblii testimoniis in sequentibus vtitur, quibus ait: *Sanchuniathonem virum imprimis eruditum cum operam in rerum plurimarum studia posuisset, cumque gentium omnium historiam iam vsque a prima vniuersi molitione nosse vehementer optaret, praecipuam quandam in peruestigandis Taauti rebus diligentiam adhibuisse, quod satis intelligeret, omnium, qui lucem hanc adspexerant, eum literas principem inuenisse, ac commentariorum scribendorum auctorem fuisse. Ab illo autem auspicatum esse, quem ab Aegyptiis Thoyth, ab Alexandrinis Thoth nominatum Graeci Hermetem, id est, Mercurium appellauerunt.* Addit quoque in sequentibus, eum in arcana quaedam Ammonaeorum volumina incidisse, quae ex interioribus templorum penetralibus protracta, perscrutatus sit, indeque ea hauserit, quae in commentariis suis retulit. Ex hac Porphyrii relatione magnum veteris historiae et cosmogonias praesidium sibi inuenisse visi sunt viri eruditissimi, et inter hos, qui mixima eruditione Sanchuniathonis res illustrarunt SAMVEL BOCHARTVS [a] et PETRVS DANIEL HVETIVS [b]. Supponunt vero laudatissimi viri, Porphyrii relationem esse veram, Philonemque illum Byblium libros Sanchuniathonis genuinos ex Phoenicia lingua in Graecam transtulisse; putantque Sanchuniathonem ab Hebraeis, et sacris quidem Mosis commentariis accepisse, quae in historiam suam retulit. Hunc enim Thooti siue Hermetis larua tegi sibi aliisque multo labore persuadere conatur Huetius. Praesidium sententiae quaerunt, quod Sanchuniathon a Ierumbalo sacerdote Dei Iao commentaria acceperit. Cum enim Iao Deus Graecis Iudaeorum numen indicet [c], quod ex Iehoua expressum coniicitur, concludunt inde, Ierumbalum ex Israëlitarum natione fuisse, et esse Ierumbalum eumdem cum Gideone, quem Ierubbaal cognominatum Iudicum historia testatur [d]. Qua in opinione veteres quosdam antecessores habuere [e]: nec obiici posse putant, Gideonen, non fuisse sacerdotem, cum gentilis homo eum habuerit pro sacerdote, qui ex hostium spoliis constituit Ephod in vrbe sua. De tempore quoque non dubitant, Troiano excidio fuisse priorem, cum indubitatis annalium Phoeniciorum et seriei regum Phoeniciae testimoniis nitatur; concedunt tamen, Porphyrium ἀνιςορησίας vitio Semiramidis tempora cum his confudisse. Hactenus viri docti, qui Porphyrianae vel Philonianae quoque relationi fidem habendam esse putant. Non defuerunt autem alii, qui suspectam

z) De curand. Graecor. affection. serm. II. p. m. 493.

a) Geogr. S. P. II. L. II. c. 17. p. 855 seqq.

b) Demonstr. Eu. Pr. IV. p. 50 seq. 70 seq.

c) DIODOR. SIC. L. I. p. 59. MACROBIVS Saturnal. L. I.

d) Cap. VII, 1. VIII, 35.

e) SVIDAS v. ἱεροβάαλ T. II. p. 99.

vtriusque fidem esse argumentis non contemnendis ostendisse sibi visi sunt. Illustris enim SCALIGER iam monuit, non potuisse ad antiqua ista tempora referri Sanchuniathonem, qui Tyri conditi tanquam rei iam antiquae meminit, ad quae tamen BOCHARTVS [f] respondit: Tyri nomen commune fuisse multis vrbibus in Phoenice, fierique Palaetyri mentionem in commentariis IOSVAE [g], annis fere ducentis antequam in vicina insula conderetur famosa illa Tyrus. Quae tamen non satisfecere omnibus, praesertim EDVARDO STILLINGFLETO [h], qui non negat quidem in libris Iosuae innui Tyrum, sed illam non nisi vt altum praecipitemque tum temporis scopulum sine incolis et hominibus esse considerandam, ex qua Oscus originem trahere non potuerit, qui ausu ingenti maris fluctibus, referente Sanchuniathone, se credidit: vnde infert doctissimus praesul, non aliam intelligi posse Tyrum, quam quae paulo ante excidium Iliacum exstructa sit, sicque tempora Sanchuniathonis non conspirare. Addunt his alia non minus grauia, qui in expendenda Sanchuniathonis historia et fide peculiarem operam posuerunt HENRICVS VRSINVS [i], ANTONIVS VAN DALEN [k], et HENRICVS DODWELLVS [l], qui alios quoque adstipulantes habuerunt [m]. Cum enim celeberrimorum horum virorum industria in eo versaretur, vt suppositititia esse illa Sanchuniathonis commentaria demonstrarent, prouocarunt potissimum ad silentium auctorum omnium, qui ante hunc Philonem Byblium, qui Adriani aeuo vixisse dicitur, scripserunt, et ne γρῦ quidem de Sanchuniathone meminere. Accedunt ἀσύστατα plurima, et temporum rationibus non conuenientia: Abibalum fuisse Hierami regis patrem, monent, qui Saulis atque Dauidis temporibus vixit, adeoque Ierumbaalem cum Gideone non eundem posse dici. Vixisse secundum Porphyrium, Sanchuniathonem ante tempora Troiana, regnante inter Assyrios Semiramide: Troiam vero captam A. M. 2767. Semiramim vixisse A. M. 1996 [n]. Esse alia quoque in excerptis ex Sanchuniathone, quae extra controuersiam sint recentiora, quibus tamen enarrandis, ne iusto prolixiores simus, supersedemus. In tanto sententiarum inter viros eruditione et iudicio accurato summos dissensu difficile putamus, certi quid statuere, nec extra controuersiam poni posse Sanchuniathonis historiam, praesertim, cum ἀσύστατα illa chronologica, ad obiectiones Dalenianas et Dodwellianas responsuri reiiciant in interpretem Philonem vel etiam in excerpentem haec commentaria Porphyrium. Non negamus tamen, non ita solida nobis videri, quae pro Sanchuniathone afferuntur: cum silentium tot scriptorum, qui tam nobilis et antiqui scriptoris mentionem facere poterant et [illegible] debe-

f) loco supra citato.
g) Cap. XIX, 29.
h) Orig. SS. L. I. c. 2.
i) De Zoroastre, Trismegisto et Sanchuniathone Ex. III.
k) Pcc. diss. quae adiecta est diss. super Aristea.
l) Duabus epistolis lingua Anglicana editis, quarum compendium exhibent Acta erudit. T. II. Suppl. p. 512.
m) Conf. VOSSIVS de Hist. Graec. L. I. c. I. CONRING. de Medic. Hermet. c. I. p. 5. RICHARD. SIMON Bibl. crit. T. I. c. 9. cui respondit Diarium Triuoltinum, Ian. 1714. p. 68.
n) Conf. WITSIVS Aegyptiac. L. III. c. I. §. 15. p. 200.

debebant, omnino ſcrupulum moueat atque ſuſpicionem excitet, fraudem in tota illa re ſubrepſiſſe: licet praeſtare nolimus, quod Dodwellus coniicit, Philonem illum Byblium neminem eſſe alium, quam Philonem Herennium, eumque haec Sanchuniathonis commentaria finxiſſe ad refutandos Ioſephi contra Apionem libros, nomenque confinxiſſe et detorſiſſe e Sonchide, Saite, ſacerdote Aegyptio PLVTARCHO [o] memorato. Nec multum probat nominis Ierumbaal cum Gideone conuenientia, quaeque alia de libris ſacris a Sanchuniathone inſpectis afferuntur; illam enim vel potuiſſe effingi, vt fides commento accederet; vel talem non eſſe, qualem laudati viri in hariolando iuſto oculatiores videre ſibi perſuadent, recte monetur. Quod ſi etiam ἀσύστατα in toto illo fragmento reperiri conceditur, et Philoni interpolationis fraus adſcribitur [p], corruit tota eius fides: quis enim praeſtabit, non confinxiſſe totum, qui interpolare auſus eſt? Et, ſi verum fatendum, totam Sanchuniathonis hiſtoriam commendauit atque credibilem fecit falſa perſuaſio, ſacram coſmogoniae hiſtoriam a Moſe traditam iſto Sanchuniathonis fragmento confirmari. Quae non tantum Euſebio et Theodoreto, vt fuere patres eccleſiae veteris in eiusmodi re nimis creduli, ſed et recentioribus et imprimis magno GROTIO [q] et HVETIO impoſuit. Qui ſi ad ea attendiſſent, quae in deducenda naſcentis orbis hiſtoria poſt enarrata mundi geniti principia Sanchuniathon ille attulit, facile ingentem diſſenſum obſeruauiſſent, et palpauiſſent, quo callido conſilio iuratus Chriſtianorum et ſcripturae S. hoſtis Porphyrius Sanchuniathonis coſmogonia ad euertendam oraculorum ſacrorum fidem et roborandam ſuperſtitionem vſus fuerit. Nec nos multum mouent, quae obiicit ὁ πάνυ GVNDLINGIVS [r]: non probabile eſſe, Patres ſcriptum, quod totum fictum eſſet, paſſos eſſe ſibi obtrudi a Porphyrio inimico Chriſtianaeque religionis deriſore. Nam haec ad eam tantum opinionem refutandam valent, quam Vrſinus fouit, et Sanchuniathonem et Philonem in fraudulento Porphyrii ingenio enatum eſſe; non vero ad eam, quae Philoni ſuppoſitionem tribuit. Quam parum quoque iudicii et artis criticae patres attulerint in dignoſcendis ſcriptis ὑποβολημαίοις, praeſertim vbi adſtruendae veritati religionis Chriſtianae inſeruire poſſe putabant, in eorum ſcriptis verſatum latere nequit. Quibus omnibus vna ratiocinii lance comprehenſis et ad fidei hiſtoricae trutinam examinatis non negamus, valde ſuſpectam nobis videri Philonis Byblii, quisquis ille fuerit, fidem; nec carere veriſimilitudine eam ſententiam, quae ſtatuit, effinxiſſe illum totum illud opus, vt haberent gentiles, quae ex domeſticis quaſi teſtibus Moſi opponerent, et ad roborandam ἀθεότητα adhiberent. Id quod ipſe ſubolfecit EVSEBIVS [s], qui fatetur: Τοιάυτη μὲν αὐτῶν κοσμογονία, ἀντικρὺς ἀθεότητα εἰσάγουσα. Huiusmodi a Phoenicibus mundi ortus ponitur, qui omnem plane diuinitatem exterminat: Quod vere

re

o) De Iſid. et Oſiride.
p) IVRIEV Hiſt. crit. des dogmes P. III. c. 5. p. 432.
q) De V. R. C. L. I. §. 16. p. m. 38. ed. Elzeuir.
r) Hiſt. phil. mor. c. VIII. §. 2. p. 108.
s) l. c.

re dictum esse in sequentibus demonstrabimus. Coniicimus tamen auctorem cosmogoniae Sanchuniathonis non totam effinxisse, sed materiam accepisse ab antiquis cosmogoniis Graecorum, quae paria passim tradunt, indeque supposita origine Phoenicia, totam fabulam incrustasse. Verum haec non nisi pro coniecturis venditamus, sacra enim haec non aliter constant: momentum tamen non leue habere quilibet paulo prudentior vltro largietur. Quod si vero concedendum sit, esse omnia ista a Sanchuniathone, esse versa a Philone, multa tamen omnia difficultate et incertitudine laborant. Eleganter doctissimus WITSIVS[t]: *Sed vndecunque sua habuerit Sanchuniathon, quis Sanchuniathonem habet? quicquid ille sua, i. e. Phoenicia lingua scripsit, illud omne pridem periit. In Graecum quidem sermonem Philo, non Iudaeus ille Alexandrinus, sed gentilis aliquis Byblius Adriano σύγχρονος transtulit. At, quis dicet, qua fide? qua peritia? Sed neque Philonis illius quicquam superest, nisi ἀποσπασμάτια apud Eusebium et si quem forte alium, vbi inter multas fabulas vera aliqua quasi per nebulam deprehendas.* Addi his posset, excerpta deberi Porphyrio, iurato rerum Christianarum hosti, cuius fides suspecta non esse non potest.

Systema cosmogoniae Phoeniciae.

§. VII. Supposita vero Sanchuniathonis aeque ac Philonis Byblii fide et integritate, ita cosmogoniam Phoenicum, quamuis eam ex commentariis Thooti siue Hermetis desumtam esse nobis Philo persuadere cupiat, exponit fragmentum illud nobis seruatum, vt has potissimum positiones exhibeat:

I. Principium huius vniuersi fuit aër tenebricosus, et spiritalis siue spiritus aëris tenebrosi, et chaos turbidum atque caligine inuolutum.

II. Haec infinita fuere, multoque tempore ignara termini.

III. Vbi vero spiritus propriorum principiorum amore exarsit, factaque est inde commixtio, huic nexui nomen factum, desiderii siue cupidinis: hocque principium creationis omnium rerum fuit.

IV. Spiritus hic non cognouit suam generationem.

V. Ex connexione autem eius spiritus, prodiit Mot.

VI. Mot autem limum nonnulli, alii aquosae mixtionis putredinem esse volunt.

VII. Hinc factum est seminium omnis creaturae, et omnium rerum creatio.

VIII. Inde orta certa animalia sensu carentia, ex quibus facta sunt animalia intelligentia praedita, quae vocata sunt Zophasemin, id est, coeli contemplatores, in figuram oui conformata.

IX. Post Mot autem sol, luna, stellae et reliqua sidera illuxere.

X. Aëre vehementer illuminato per igneum et vehementissimum calorem terrae marisque, enati sunt venti et nubes, vnde magnae effusae pluuiae.

XI.

t) Aegyptiac. L. III. c. I. p. 261.

XI. Aquae hae ſegregatae et calore ſolis ſuo loco depulſae, in aëre denuo concurrentes ſuo conflictu tonitrua et fulgura effecerunt.

XII. Hoc ſonitu animantia excitata et territa ex limo, quaſi ex ſomno, proſilierunt, et eruperunt tam ex terra, quam ex mari, mas et foemina.

Hactenus generalia coſmogoniae principia, quibus poſtea additur, quomodo ex vento, Colpia nominato, et muliere Baau, id eſt, nocte, primogeniti homines nati ſint, ex quorum generatione Phoenices tandem deſcenderint. Mirum vero, quam diuerſas interpretationes hoc ortus mundi ſyſtema paſſum ſit. Veteres enim, quos diximus, et cum his recentiores nonnulli, inter quos GROTIVM[u] merito nominamus, magnam cum ſyſtemate Moſaico conuenientiam ſe inueniſſe rati, non dubitarunt, Sanchuniathonem, non ex Aegyptiis, ſed Hebraeis potius annalibus ea ſurripuiſſe, et ita Moſaicam geniti mundi hiſtoriam fabulis Phoenicum, more gentis, intertextam, exhibuiſſe. Aſſerere enim in hoc ſyſtemate Sanchuniathonem, aeque ac Moſen, tenebras atque ſpiritum, duo primaeua rerum condendarum principia: amoris ſignificationem apud Moſen eſſe in מרחפת, vi ſcilicet a Deo materiae indita, μὼτ vero ימוט, vnde Graecum μῦθος, eſſe תהום abyſſum iam commotam: et quia vox מרחפת proprie incubitum columbae ſuper ouum ſignificet, ideo in iſto limo animantia, id eſt, ſidera, vt in ouo fuiſſe: hinc oui mundani traditio, et ouorum progenies Dii Syri, id eſt aſtra. Sanchuniathonis vero noctem Βάαυ, eſſe eandem cum Moſis בהו, ventum autem, qui ibi dicitur κολπία, eſſe קל־פי־יה, vox oris Domini, ſiue DEI. Ingenioſam atque eruditam eſſe hanc ſyſtematis Phoenicii explicationem magno viro, a quo profecta eſt, facile largimur, inuita tamen veritate factam eſſe, et ideo tantum excogitatam, vt Moſes et Sanchuniathon in concordiam redigerentur, ex ipſa principiorum ſerie facile pateſcet. Includit Phoenicius, ſi illius eſt, philoſophus, ſpiritum materiae, facitque eum tenebricoſum, eique infinito infinitum et ſine termino chaos adiungit: Spiritus hic nec ſui nec alterius rei generationisue conſcius eſt, partemque ſui cum animalibus intelligentibus, id eſt, ſideribus, vel, quae ſtellis praeſident, intelligentiis communicauit: Cupido, ſiue generationis principium actiuum alterum, non extra in materiam inductum vel inpreſſum, ſed interna natura in materia eſt comprehenſum. Verbo et ſpiritus ille et chaos in vno ouo comprehenſi exhibentur, quod totum ſiue vniuerſum repraeſentabat. Quis hic praeiudicio non occupatus Moſen cum Sanchuniathone conſpirare aſſerat, et non multo magis ingens intercedere diſcrimen, quod poſtea notabimus, animaduertat? Cautius itaque alii, qui ſatis perſpexerunt, Moſaica hic fruſtra in ſubſidium vocari, atomiſticum ſyſtema aduocant, idque ſatis luculenter a Sanchuniathone exprimi iudicant[x]. Poni ob oculos materiam confuſe disiectam, quae

tenebroſa

u) l. c. quem ſequitur CVDWORTHVS Syſtem. intellect. c. I. §. 22. p. 27. recte improbante venerabili interprete.

x) B. G. OLEARIVS diſſ. II. de philoſ. Heracliti §. 8. in Hiſt. phil. STANLEII P. IX. c. XV. p. 658 ſeq.

tenebrosa propterea vocetur. Eandem ob subtilitatem et mobilitatem aërem spirabilem, flatum, spiritum, et vno verbo, potiora eius attributa complexo chaos turbidum et caliginosum vocari. Chaos vero et atomos idem nonnullis esse. Reliqua omnia, quae enarrantur, apprime in atomos seu minima corpuscula, competere. Nullis terminis cohibitos et vagabundos longissimo tempore circumuolitasse, amore vero postremum, hoc est motu, quo se inuicem nitebantur, coaluisse. Materiam vero, (quae spiritus proprie dictus esse nequeat, cum συμπλοκὴ, mistio ei tribui non queat,) ita coalescentem Mot produxisse, hoc est massam illam, omnium rerum semina complexam, ex qua illa suo ordine postmodum educta fuerunt, quam limum et aquosae mixtionis corruptionem Philo interpretatur, quod mixturae terraqueae ea simillima videretur, sicut et Moses eandem ob caussam modo terram, modo aquam, molem istam appellasse videtur. Ab ingenio hæc quoque se commendant, cum Phoeniciis vero non conspirant, nec probabilia sunt, adeo contortam ad hypothesin interpretationem sapiunt. Distinguuntur a Sanchuniathone materia hoc chaos eiusque spiritus tenebrosus, non vero sunt eadem, vel spiritus affectio chaos. Multum quoque ex mente veterum inter chaos et atomos interest, nec dari potest ex concursu atomorum ratio ortorum siderum intelligentia praeditorum, nisi spiritus a chao siue materia distinguatur, quod in systemate atomistico fieri nequit. Vt taceamus, simplicitati veterum cosmogoniarum, ex quibus haec desumta est, siue vera sit, siue supposititia et ad modum earum excogitata, hanc explicationem repugnare. His itaque reiectis, superest tertia de hoc systemate opinio, quam multa eruditione exornauit RICHARDVS CVMBERLANDVS[y], suamque fecere, celeberrimus MOSHEMIVS[z], et viri doctissimi, qui ex Anglis historiam vniuersalem condiderunt[a]. Obseruant, viri magno iudicio praediti, recte iudicasse EVSEBIVM, Phoenices soli, lunae ac stellis diuinitatem attribuisse, iisque solis rerum omnium ortus interitusque caussam assignasse: ponique ab iis huiusmodi mundi ortum, qui omnem plane diuinitatem exterminet: totumque systema eo tendere, vt Aegyptiorum et Phoenicum idololatria commendetur: cum Zophasemin illi, nihil aliud sint nisi planetae stellaeque fixae, animabus praesidentibus praeditae, quibus cultum diuinum exhibuerunt. Spiritum illum caliginosum non posse esse Deum, cum hic spiritus nihil aliud dicat, nisi foecundum aërem turbido rudi et indigesto chao inclusum; haec bina principia omni initio et fine carere: hunc spiritum materiae inhabitantem et inclusum illis Deum esse; ex cuius copulatione siue desiderio iungendi se cum materia omnis creationis initium ductum sit. Postquam spiritus ille in materiam aeternam sese insinuauit, et eam peruasit, extitisse in ea coecum quendam impetum, ad ea ex sese parienda, quae creata iam existunt. Nec spiritum illum ratione et consilio egisse, ignorasse enim, quae fierent, nec cognouisse τὴν αὐτοῦ κτίσιν, ea, quae genuit, vel copulatione sua cum ma-

y) In libello Anglico: Reuiew of the Cosmogonia of Sanchuniathon.

z) Diss. de creat. ex nihilo §. 26. p. 992. syst. int. Cudwi.

a) Introduct. a l'hist. vniuerselle p. 49 seqq.

materia effecit, cuncta vt ita coeco fato facta sint. Ex coniugio spiritus et chaus natum Mot, limum quendam, hunc solem, lunam, stellas procreauisse; sidera postea calore et virtute sua homines generauisse, et animalia. Rectissime haec dicta esse, fatebitur, quisquis mediocri attentione hoc systema considerauerit: quod totum eo tendit, vt ex vno vniuerso et principio aliquo actiuo, etsi bruto, et nihil intelligente, et passiuo siue chao aquoso et limoso omnia constitisse, et aeternis fati legibus atque motu producta tandem in ordine mundi visibilia apparuisse exponat. Vnde sequitur, Deum non alium esse, quam animam mundanam, chaos informantem, et tandem motu suo necessario, fatali et interno formam hanc producentem. Quae opinio a Stoicis philosophico ornata habitu in Graecia postmodum caput erexit, in antiquis tamen cosmogoniis hinc inde reperitur, et apud Aegyptios quoque inualuit. Vnde coniectura firmatur, callidum Sanchuniathonianae fabulae architectum, mutuo accepto ex veteribus cosmogoniis Stoico systemate, seque illi cum temperamento iungentem atque accommodantem illud nominibus quibusdam Phoeniciis pinxisse, et suppositam antiquissimo viro in originibus sacris detestabilem impietatem affricuisse, domestica quasi Iudaicis oppositurus. Quod omnino Porphyrio, tantopere haec commendanti placere debuit.

Phoenices ad philosophiam non inepti.

§. VIII. Etsi vero Sanchuniathonianam hanc cosmogoniam vetustissimorum Phoeniciorum non esse, credibile est, facile tamen concedimus, hunc in modum per cosmogonias fabulis inuolutas Phoenices de origine mundi fuisse philosophatos, sed more barbaro: quas an ab Aegyptiis acceperint, incertum esse, frustraque disputari deficientibus monumentis putamus: nam quae SVIDAS [b] de Sanchuniathone habet, scripsisse eum *de Hermetis physiologia* et *Aegyptiacam theologiam*, nihil aliud esse videntur, quam quae ex Sanchuniathone nobis excerpta dedit Eusebius; ea enim a Thoote vel Thoauto Aegyptiorum theologo accepisse traditur: quae nullo loco habenda esse demonstrauimus [c]. Nec *mystici et reconditi libri* supersunt, quos apud Phoenicios inspexisse indeque physiologiam didicisse Pherecydem Syrum tradit itidem SVIDAS, suspectus negligensque in eiusmodi rebus testis. Ceterum Phoenicibus ingenium non defuisse viri magni, quos haec terra aluit, quique in philosophia celebre nomen sibi pepererunt, probant, quorum aliquos nominat STRABO [d], dubiumque non est, inter tot homines, qui mercatoriae peritiae laude excellebant, fuisse, qui ad philosophiam se componerent. Verum hoc posterioribus demum temporibus factum est, vbi Graeci philosophari, id est systemata condere coeperunt, quae tempora cum antiquissimis quae in historia philosophiae barbaricae considerantur confundi non debent, et longe alia se demonstrabant indole atque gustu.

b) In Sanchuniathon. T. III. p. 274. quod affirmat etiam CVDWORTHVS l. c. p. 375. praeter rem ideo a cel. notatore reprehensus.

c) In Pherecydes T. III. p. 592.

d) Lib. XVI. conf. BVRNETIVS l. c.

CAPVT SEPTIMVM.

DE PHILOSOPHIA AEGYPTIORVM.

§. I.

Aegyptii antiquissima natio, sapientiae laude inclyta.

Ex oriente ad meridiem in perlustranda barbararum gentium philosophia progressis, primi se Aegyptii oculis offerunt, vetustissima natio, quaeque primam originis inter omnes gentes gloriam ambitiose affectauit, et a se tanquam a fonte omnem sapientiam dimanasse iactauit, vnde gentium philosophantium primi habiti quibusdam [a] sunt, a quibus ad Chaldaeos, reliquosque Asiae incolas sapientiam et eruditionem diffusam vsque in extremam Indiam penetrasse contendunt. Quod quidem praeiudicium supra iugulauimus, falsumque esse demonstrauimus, Chaldaeos atque Persas sua ab Aegyptiis accepisse, de Indis vero suo modo, si non de antiquissimis temporibus intelligatur, recte asseritur, eos Aegyptiorum fluenta in sua arua deriuauisse, coloniis veterum Aegyptiorum per orientem dispersis [b]. Vnde recte obseruatum est viris eruditissimis originis Aegyptiacae in doctrinis atque ceremoniis Indorum hodienum multa reperiri vestigia: id quod ad hos homines tractationis ordine delato pluribus probare non obliuiscemur: Ceterum longe antiquissimam gentis non durationem modo sed et eruditionem fuisse inter omnes constat, et ex iis patescet, quae de eruditionis atque sapientiae Aegyptiacae conditore Thooto in sequentibus dicemus. Multumque facit ad commendandam gentis vetustissimae sapientiam, quod non tantum magni philosophi, qui inter Graecos celeberrimum nomen consecuti sunt, quales fuere, Orpheus, Pythagoras, Thales, Democritus, Plato, aliique Aegyptios disciplinae caussa adierunt, et a prophetis siue sacerdotibus Aegyptiorum sapientiam et philosophiae mysteria accepisse plerisque creduntur: sed et ipse Hebraeorum dux et doctor, vir maximus Moses in omni Aegyptiorum sapientia eruditus fuisse [c], haecque sapientia Salomonis regis tempore iam celebratissima fuisse, in Scriptura S. [d] dicitur. Mirum itaque non est, tum inter veteres ecclesiae doctores [e], philosophiae

a) MACROBIVS Somn. Scip. L. I. c. 19. Saturnal. L. I. c. 14. et imprimis Apollinis oraculum apud EVSEBIVM praep. Euang. L IX. c.10. his verbis:

Αἰπεινὴ γὰρ ὁδὸς μακάρων, τρηχεῖατε πολλὸν,
Χαλκοδέτοις τὰ πρῶτα διοιγομένη πυλεῶσιν
Ἀτράπτοι δὲ ἔασιν ἀθέσφατοι ἐγγεγαῦαι.
Ἃς πρῶτοι μερόπων ἐπ' ἀπείρονα, πρῆξιν ἔφηναν
Οἱ τὸ καλὸν πίνοντες ὕδωρ Νειλώτιδος αἴης.

Ardua et innumeris diuum est via consita saxis,
Ac primum e valuis rigido stridentibus aere
Panditur; hinc coeci ambiguo discrimine calles,
Quos fructu immenso primi docuere nepotes
Niliaco vndantes potant qui gurgite lymphas.

Plures laudat ven. WOLF. ad ORIGEN. philosoph. p. 46.

b) Cel. M. V. LA CROZE in luculenta Christianismi Indorum historia passim: cui add. ven. MOSHEM. ad Cudworth. syst. int. c. IV. §. 18. p. 377.

c) Act. VII, 22.

d) 1 Reg. IV, 30. de vtroque loco supra c. I. dictum est.

e) IVSTINVS Qq. et resp. 25. p. 406. CLEMENS ALEXANDRINVS Strom. L. I. p. 302. PSEVDO-ORIGENES philosophum. c. II. p. 46. aliique.

phiae barbaricae immenſum pretium ſtatuentes Aegyptiacam ſapientiam extolli; tum inter recentiores ſere pleroſque magna de ea ſentire atque dicere, ſic vt ignoremus, an ante HERMANNVM CONRINGIVM [f] quis auſus fuerit, exiſtimationi philoſophiae Aegyptiacae ex inſtituto et peculiari tractatione detrahere, cui cum tam vehementer contradictum fuerit [g], teſtimonium id eſt, philoſophiae Aegyptiacae famam atque celebritatem altiſſimas in mentibus eruditorum radices egiſſe.

Difficultates in hiſt. philoſophiae Aegyptiacae.

§. II. Fecit haec ſapientiae, vel, ſi mauis, eruditionis Aegyptiacae, et praeſertim religionis, vel theologiae, fama, vt certatim quidem viri graues atque eruditi inter veteres et recentiores in ea illuſtranda operam atque diligentiam ponerent; caue tamen ita in apricum productam Aegypti literatae hiſtoriam putes, vt non denſiſſima incertitudinis et contradictionis nocte prematur apud eos, qui lucem his tenebris accendere conati ſunt. Quae res difficillimam et fere inſuperabilem facit hiſtoriae philoſophicae apud Aegyptios inueſtigationem, cauſſasque atque fontes habet facilius detegendos quam ſobria cautaque ratione vitandos. Quos enarrare noſtra eo magis intereſt, quo magis multum refert in hiſtoria philoſophica, ſcire vnde incertitudo oriatur, quibus prematur difficultatibus, quo vsque ea ſuperari queat, quidue incertum relinquendum et vbi aſſenſus ſit ſuſpendendus? Cauſſae vero incertiſſimae hiſtoriae non tantum philoſophiae, ſed et theologiae et religionis, (quae in barbaricae philoſophiae hiſtoria ob rationes ſupra laudatas quam maxime conſideranda eſt,) hae imprimis notandae ſunt. I. Et primam quidem tantarum tenebrarum in hiſtoria philoſophiae et theologiae Aegyptiacae deprehendi ſolitarum cauſſam ab ipſius antiquitate repetendam exiſtimamus. Non enim iis demum ſeculis enata eſt, quibus homines res geſtas atque memorabiles in literas retulerunt, et quibus illi vixerunt, qui teſtes adhibendi ſunt, noſque de rebus Aegyptiorum ſacris et profanis docuerunt: ſed ad canae vetuſtatis aeuum origines ſuas refert, quibus Thoot, vel Hermes hanc ſapientiam primus inueniſſe, ſuoque aeuo tradidiſſe dicitur. Tum vero non artes tantum atque ſcientiae verſabantur in incunabulis et ſola traditione propagabantur, nec literis quicquam mandabatur: ſed vetuſtas quoque omnia fabulis repleuit, incertiſſimas traditiones effecit, monumenta illa, quae Thootus ſtatuiſſe, ſuamque eruditionem poſteris tradidiſſe dicitur, euerſa, ſicque de antiquiſſimis illis temporibus nihil nobis relictum eſt, praeter incertiſſimas coniecturas. II. Eadem vero temporum iniuria innumeris terras genteſque Aegypti mutationibus ſubiecit, inundationibus diſſipauit, vetereſque migrare colonos coëgit; bellis peregrinarum gentium iugo et cum eo moribus quoque, ritibus, conſuetudinibus et placitis ſubiecit; ad mutatam toties rationem ſtatus publici regni, potiſſimas doctrinas toties immutauit, colonias peregrinas, earumque traditiones inter inquilinos plantauit atque

f) In libro de Hermetica Aegyptiorum veterum et Paracelſica recentiorum medicina.

g) Ab OLAO BORRICHIO, cuius hac de re ſcripta infra nominabimus.

atque miſcuit, et quae aliae fuere, vti omnium regnorum, ita imprimis Aegypti, teſtante hiſtoria, viciſſitudines; quae non potuere non et religionem et placita atque doctrinas gentis Aegyptiae quam maxime adulterare; qui viciſſitudinum politicarum effectus cum plerisque, qui hiſtoriam Aegypti nobis reliquerunt, intacti manſerint, mirum non eſt, et ipſas doctrinas, non aduertentibus auctoribus, inter ſe variis temporibus diſſenſiſſe, et ſcriptores variorum ſeculorum res enarrantes diuerſa et diſſonantia tradere, vix vnquam concilianda. III. Accedit modus proponendi arcana dogmata hieroglyphicus, reconditisque imaginibus conſtans. Qui cum obſcuriſſimis aenigmatibus cuncta reconderet, nec quae requirebatur, clauem aliis, niſi qui initiati erant, traderet, ea tandem amiſſa penitus, et temporis iniuria deperdita occaſionem exhibuit ita vetuſtiſſimorum Aegyptiorum placita explicandi, prout cuilibet commodum eque re ſua erat. Ita ſcilicet, quot capita, quot collegia, quot ſectae erant, tot ſenſus obſcuriſſimarum et non intelligibilium imaginum, tot explicationes auctoribus hieroglyphicarum notarum ignotae excogitabantur. IV. Saepiſſime vero id accidiſſe, concedet vltro, qui cogitauerit, non vnam vnius populi totiusque terrae Aegyptiacae religionem, ſententiam atque doctrinam fuiſſe, ſed inuicem multum diſſonaſſe. Eleganter et admodum luculenter id notauit doctiſſimus MOSHEMIVS, cuius verba, cum rem mirifice illuſtrent; pace viri celeberrimi, noſtra facimus [h]: „Inter nos, ait, qui certis vtimur „doctrinae formulis, quibus omnes alligantur ſacrorum miniſtri, ex vnius „vrbis religione plerumque de totius prouinciae ſacris iudicium ferri poteſt. At eiusmodi ſymbolis et formulis nullus erat inter antiquos Deo„rum cultores locus, nec omnes ſacerdotes iisdem adſtricti erant de re„bus diuinis (etiam naturalibus) ſententiis. Quocirca fieri non poterat, „quin in vno populo multae eſſent de re ſacra opiniones, aliterque Theba„ni, Saitanique ſacerdotes, aliter Memphitani docerent.“ Haec acutiſſimus vir, dignus, qui et in ſequentibus, quibus multam lucem dictis accendit, legatur. Nam cuilibet ad res Aegyptiorum attendenti, diuerſiſſimasque et inter ſe diſſonas relationes atque explicationes, quas Herodotus, Diodorus Siculus, Plutarchus aliique de doctrinis Aegyptiis afferunt, expendenti, luculento teſtimonio patebit, innumeras fuiſſe ſententias a ſe inuicem abeuntes, nec caruiſſe Aegyptum minus, quam alias regiones, ſectis multum inter ſe diſſidentibus, cum alias tot diuerſiſſimarum ſibique ſaepe contradicentium ſententiarum et opinionum ratio dari nequeat. V. Multum vero mutationis paſſa eſt ſapientia ſiue eruditio Aegyptiaca, ex quo peregrini reges magnis exercitibus Aegyptum inuaſerunt, vrbes diripuerunt, colonias deduxerunt, et pleraque immutarunt, tranſeuntibus ſenſim in mores victorum victis. Imprimis vero magnam mutationem

philo-

h) In annot. ad CVDWORTHI ſyſt. intellect. c. IV. §. 19. p. 415 ſeqq. vbi magno iudicio paucis paginis plura et ſolidiora de religione et theologia Aegyptiorum afferuntur, quam in magnis voluminibus, quae nobis obtruſit ATH. KIRCHERI audacia.

philoſophiae atque theologiae Aegyptus ſenſit, poſtquam Alexander M. rerum in Aegypto potitus eſt, et coloniam, excitata Alexandria vrbe, Graecam deduxit, eamque gentibus peregrinis et ἀλλοτρίοις locupletauit. Ex eo enim tempore in populo ex Aſiaticis, Graecisque coloniis cum Aegyptiis mixto, cum literarum ſedes Alexandriae conſtitueretur, longe alia, quam antea fuit, theologiae et philoſophiae facies enituit. Cum enim plerique patriae ſuae decreta et opiniones ſequerentur, factum eſt, vt orientalis philoſophiae, paucis ante C. N. ſeculis late per Aſiae prouincias vagantis ſomnia etiam in Aegyptum irreperent: immo Iudaeorum quoque, famam atque nomen Alexandriae ſub Ptolomaeorum imperio ſibi acquirentium dogmata ipſis regibus, et eruditionis principibus viris innoteſcerent: praecipue vero Graecanicae ſectae, et inter eas praecipue Pythagorae atque Platonis ſcholae caput erigerent. Has tamen omnes ſententiarum et ſectarum cohortes religioni et placitis regni accommodare neceſſe erat, niſi ſacerdotum collegia et genus irritabile vatum tanquam crabrones in ſe incitare vellent philoſophiae atque theologiae in Aegypto noui conditores et interpretes. Inde vero mira diuerſitas, et longe alia religionis atque doctrinae in Aegypto facies, quam antea fuit, qualem tandem, quae ſumma rerum philoſophicarum potita eſt, Alexandrina Platonicorum ſchola, poſtea exhibuit, et IAMBLICHVS potiſſimum in notiſſimo, de myſteriis Aegyptiorum libro expoſuit. Qua de re cum ſuo loco ex inſtituto dicendum ſit, plura, vbi alia agenda ſunt, non cumulamus. V. Auxit vero mirum in modum hanc ſententiarum atque doctrinarum diuerſitatem, conditio ſacerdotum, de quibus poſtea ſermonem inſtituemus, quae talis fuit, vt imperio, et rationibus imperantium ſeſe accommodaret. Hinc vt requirebat regis atque imperii ratio et vtilitas, doctrina inſtituta et ad populum ſuperſtitioſum, et nullo examine traditiones ſacerdotum expendere auſum, auctoritatique verſipellium impoſtorum collum ſubdere aſſuefactum delata eſt. Quod eo facilius fieri potuit, quo magis non tantum a ſacris libris adytisque arcebantur non initiati, ſed et hieroglyphica docendi ratio quaelibet mediocri ingenio praedito exſculpendi occaſionem ſubminiſtrabat. Quod ſi quis celſiori ſpiritu vſus, et ſacra ipſa intus inſpiciendi cupidus, huic conſilio animum applicabat, et ſacerdotibus ſe adiungebat, tot ille vexationibus, ſuppliciis, aliisque exercitationibus triſtiſſimis, moleſtiaque laboris tanta obruebatur, vt non niſi exercitatiſſimus, cuiusque fidei et dexteritati tuto res concredi poſſet initiaretur. Ita vero in arcanis myſteriis latebant omnia, quique ſemel admiſſus erat ἐπόπτης, ita religione impediebatur, vt nihil de arcanis iſtis effutire auderet. Quae ſi recte cogitamus, et arcanam hanc Aegypti diſciplinam attente expendimus, ancipites nos fere faciunt, an vnquam eſotericae arcanaeque Aegyptiorum doctrinae innotuerint? certe inde concludendum, non niſi incertiſſimis coniecturis conſtare omnia, quae de doctrinis Aegyptiacis ad nos peruenerunt. VI. Multum vero auxerunt has difficultates Graeci ſcriptores, quorum relationibus tamen pleraque debemus, quae nobis de Aegyptiorum opinionibus, atque

dogmatibus innotuerunt. Illi enim insano, quod supra iam atro carbone notauimus, consilio, res Aegyptiorum sacras atque dogmata cum domesticis suis comparantes, inepte, deos Aegyptiorum et theogoniam eorum cum suis numinibus atque fabulis permiscuerunt, leuique animaduersa similitudine v. g. Osirin cum Ioue, Typhonem cum Plutone, Amenthen cum Hade idem esse putarunt, sicque ima summis quadrata miscuerunt rotundis, vt attentus cautusque rerum Aegyptiacarum scrutator in labyrintho hoc filum, quod educat, non inueniat. VII. Attulerunt quoque multum ad hanc confusionem augendam Graeci philosophi, qui in Aegypto fuere, ibique arcanam philosophiam didicisse gloriati sunt[i]. Illi enim cum peculiaria systemata conderent, sectarum, quas moliebantur, capita euasuri, doctrinis suis ex Aegyptiaco nomine auctoritatem atque fidem conciliarunt: licet et exigua didicerint in Aegypto, et proprii ingenii cogitata potius Aegyptiacis commixta, auditoribus et sectatoribus propinauerint. Hospitem esse oportet in philosophia Pythagorae et scriptis Platonis, qui id ignoret: quam male vero id factum sit, tum cognoscimus, quando Orphei, Pythagorae, Thaletis, Platonis aliorumque doctrinas tot capitibus inter se dissidentes comparamus, qui tamen omnes in Aegypto sua hausisse gloriati sunt. VIII. Nec multum promittendum sibi est a recentioribus Aegyptiacae doctrinae interpretibus. Cum enim obscurissimas veterum traditiones et praecipue symbolica illa et mythologica monumenta, quae naufragium euaserunt, et ad nos peruenerunt, sequerentur, et ad momenta hactenus explicita non, prout debebant, attenderent, miras nobis exsculpserunt Aegyptiacorum mysteriorum explicationes, ita inter se dissentientes, vt quantum a veritate absint, si alia non essent, vel ex his solis circumstantiis et quaesitis recentioribus εὑρήμασι praesidiis constet. Quae enim non inuentio recentior tributa est Aegyptiis, quae in astronomia, chemia, reque medica singularia illis non tributa sunt, et de his in mira sententiarum diuortia discessum est? Cuius vt exemplum luculentum afferamus, ea potissimum lectori in mentem reuocamus, quae intra seculi vnius spatium de mensa Isiaca scripta atque disputata sunt*. Tandem IX. has difficultates in cognoscendis veteris Aegypti doctrinis atque placitis auget mira scriptorum de illis inopia, et imprimis desiderati testes domestici.

Scriptores de philosophia Aegyptiorum.

Et Sanchuniathonem quidem physiologiam Hermeticam et Aegyptiacam theologiam scripsisse supra[k] ex SVIDA obseruauimus, quam parum vero auctoritatis ei tribui queat, supra quoque vidimus. Chaeremon quoque, sacerdos Aegyptius, *Hieroglyphica*[l] et *res Aegyptiacas* literis commisit; Manetho ** vero Aegyptius res sacras pariter atque profanas gentis suae diuersis libris exposuit. Asclepiaden porro in sacris Aegyptiorum exercitatissimum scripsisse *hymnos in Deos Aegyptiorum et de omnium religionum consensu* aliaque huc pertinentia, refert

i) Vid. IAMBLICHVS initio operis de Misteriis Aegyptiorum.

k) Cap. VI. §. 8.

l) Vid. ERASMVS Adag. festina lente p. m. 351.

laudat hunc Chaeremonem PORPHYRIVS περὶ ἀποχῆς L. IV. contemnit STRABO L. XVII. qui ignarum et ostentatorem eum vocat. Videndus de eo VOSSIVS de Hist. Graec. L. II. c. I. p. 164 seq.

fert SVIDAS[ll]. Laudantur insuper veteribus Hecataeus *de Aegyptiorum philosophia*[m], et Palaephatus de eodem argumento[n], vt Horum Apollinem taceamus infra nominandum[o]. Verum hi omnes temporis iniuria, et forte fatali bibliothecae Alexandrinae, in qua Aegyptiacae sapientiae thesauri sine dubio reconditi fuere, incendio perierunt, adeoque paucae reliquiae inter Graecos, qui hos libros adhuc viderunt, vel fragmenta habuerunt, quaerendae sunt. Recentiores etsi multi sunt, qui rebus Aegypti lucem affundere, et imprimis dogmata Aegyptiaca illustrare aggressi sunt[p], parum tamen a plerisque praesidii ex supra dictis rationibus sperandum est, quoniam varia praeiudicia ad hoc opus attulerunt: id quod imprimis de ATHANASIO KIRCHERO viri docti obseruarunt[q]: multum tamen lucis attulit IOANNES MARSHAMVS[r], cuius tamen lapsus correxit H. WITSIVS[s]. Alios de re literaria Aegyptiaca bene meritos[t] suo loco nominabimus.

* Pertinet haec mensa Isiaca inter reliquias veteris Aegypti hieroglyphicas, quas tempus miro fato nobis conseruauit. Inciderat enim in manus fabri alicuius, e quibus confringendam et conflandam eripuit Petrus Bembus, qui ab eo pretiosum Aegyptiacae sapientiae monumentum aere redemit. Ab eo Dux Mantuae Vincentius accepit, inter cuius suppellectilem, vrbe Mantua a Caesareis occupata, 1630. anno cum reliqua praeda direpta ita euanuit, vt nemini de ea aliquid amplius innotesceret. Tandem ab Archiatro Ducis Sabaudiae detecta, thesauris heri antiquis illata est. Ea vero elegantissimis figuris aeri insculptis auroque distinctis superbiens luculentum exemplum exhibet sapientiae Aegyptiacae nullis eruditorum laboribus ita explicandum, vt non foecundis ingeniis materia abunde supersit, longe alia inde exsculpendi. Kircherus enim, aenigmatum hieroglyphicorum interpretationes ad res sacras et religionis referens, nescio quae mysteria sibi detexisse visus est, religioni Christianae proficua. LAVRENTIVS vero PIGNORIVS, qui eruditum commentarium de ea scripsit, quem ANDREAS FRISIVS auctiorem edidit *Amstelod. 1669.* philosophiae moralis atque politicae praecepta in ea detexisse sibi visus est. Immo, quod mireris, OLAVS RVDBECKIVS* Calendarium Runicum exsculpsit, et IO. FRID. HERWARTVS**, magnetis pyxidisque nauticae naturam et admirandos

ll) T. II. voc. Heraiscus p. 67. de hoc Asclepiade, qui ex secta philosophorum Alexandrinorum fuit, dicetur suo loco. Ex secta de eius scopo iudicandum. conf. PHOTIVS Cod. CCXLII.

m) Vid. VOSSIVS l. c. L. IV. c. 3. p. 438 seqq.

n) SVIDAS v. Palaephatus T. II. p. 8. VOSSIVS l. c. L. III. p. 395.

o) IAMBLICHVS de mysteriis Aegyptiorum occurret suo loco, liber vero ARISTOTELI tributus de mystica Aegyptiorum philosophia, qui editioni Casaub. in fine ex versione IAC. CARPENTARII adiectus est, suppositiitius est. Conf. FABRIC. Vol. II. p. 162 seq.

p) Potiores enarrat cel. C. A. HEVMANNVS Act. philos. T. II. p. 190.

q) Vid. iudicia eruditorum ab HEVMANNO l. c. allata.

r) In Canone Chronico.

s) In Aegyptiacis.

t) In his est ven. REIMMANNVS in antiquitatibus literariis Aegyptiacis, conf. Acta phil. T. II. p. 684. ACOLVTHI vero laborem praeuertit mors, vid. HEVMANN. Poecil. T. II. L. 4. p. 546. et SICHARDI quoque. vid. Memoires de missions de la C. de I. dans le Leuant. T. V. p. 204.

*) In Atlantide P. 2. c. 11.

**) In admirandis ethnicae theologiae mysteriis, Monach. 1626. 4.

dos effectus vſumque in re nautica in illa menſa adumbrari, orbi literato perſuadere voluit. Erudite et conquiſitis ſpecioſis argumentis et Pignorium etRudbeckium viros doctiſſimos, et Kirchero eruditione atque iudicio longe ſuperiores, argumentum excuſſiſſe non negamus, ex diuerſiſſimis tamen de ſignificatione hieroglyphicarum harum imaginum opinionibus ſole meridiano clarius eſt, fruſtraneum eſſe laborem, qui in interpretandis ſoluendisque his aenigmatibus conſumitur; cum prout quis magis eſt ingenio foecundus, et a cognitione veterum rerum non imparatus, eo facilius ſibi ſtruit explicationem non incommodam, ſed ſui potius ingenii luſibus, quam veritate nixam. Quae cum ita ſe antiquiſſimis temporibus habuerint, qui potuit fieri aliter, quam vt ſacerdotes Aegyptiaci, callidiſſimi homines, naſcentis Aegypti monumenta hieroglyphica a nemine intellecta, ita interpretarentur, vt quicquid vellent, et rationibus ſuis principiisue conſonum eſſet, ex iis exſculperent, ſicque doctrina Aegyptiorum, quae in his imagunculis ſeruari credebatur, mire variaret. Cum enim in Aegyptiaco monumento Lapponum characteres, et vltimi Septentrionis monumenta in Memphiticis non ſine eruditione et quadam ſpecie inuenerit Rudbeckius, quae quaeſo monſtra opinionum non potuere in iis detegere homines vaferrimi, qui ad perſuadendas plebi ſuas nugas non eruditione, ſed auctoritate et charactere ſuo tantummodo opus habebant. Conf. quae prudenter monet Morhofius*. Ceterum ſi aſſenſum merentur, quae B. Fabricius ** non ſine veri ſpecie coniicit, imagines has hieroglyphicas referre duodecim ſigna Zodiaci, menſesque Aegyptiorum, res leuis et exigui argumenti occultatas mira myſteria promittere, ſed coruos deludere hiantes, prodit.

** Cum Manetho vnus fuerit ex Aegyptiis ſacerdotibus, quibus eruditio gentis commiſſa fuit, indictus plane in hiſtoria philoſophica dimitti nequit, praecipue cum non ſemel apud veteres ſcriptores eius fiat mentio. Virum vero huius nominis ſapientia ſumma praeditum apud Aegyptios floruiſſe teſtis eſt Aelianus *** patria an Dioſpoli vel Sebennytide oriundus fuerit, ſuo iam tempore dubitauit Suidas in *Manethon.* ****, quamquam in prooemio operis ſui apud Syncellum† ſe vocat, ſacerdotem et notarium ſacrorum penetralium per Aegyptum, genere Sebennitam, Heliopolitanum, conf. Marsham. †† vnde audiendus non eſt Menagius †††, qui duos inde viros exſculpit. Vixit ſub Ptolomaeo Philadelpho Aegypti rege, et Graecanicam eruditionem doctus fuiſſe dicitur Iosepho*. Cum vero et in Aegyptiaca eruditione fuerit verſatiſſimus, et ex hierogrammateων numero, quibus ad ſacros et arcanos libros gentis aditus patuit, facile inde colligi poteſt, Manethonem non vltimum eruditorum ſidus fuiſſe, et potuiſſe de Aegyptiorum rebus multa egregia docere. Optandum itaque eſſet, vt ſupereſſent libri, quos Graeca lingua *de rebus et religione Aegyptiorum* conſcripſit,

*) Polyhiſt. lit. T. I. L. I. c. 13. §. 5. add. Wagenseil. Comm. de rep. Norimberg. p. 85.
**) Menolog. p. 24.
***) De animal. L. X. c. 16.
****) T. II. p. 490.
†) p. 40.
††) Προκατασ. Can. chr. p. 2.
†††) Ad Laert. L. I. ſ. 10.
*) L. I. contra Apion. p. 1039.

ſcripſit, inter quos, praeter *tres libros Aegyptiacorum*, quos ex ſacris Hermetis columnis confecit, et de quibus VOSSIVS* et MARSHAMVS ** videndi, fuere quoque *Liber ſacer*, in quo de Theologia Aegyptiorum egerat, et *de antiquitate et pietate*, ſiue *de priſcis et religioſis Aegyptiorum ritibus* commentarius, *epitome* quoque *phyſica* et alia, veteribus *** memorata, vnde cuncta digeſſit et more ſuo diligentiſſime enarrauit praeſtantiſſimus FABRICIVS †. Hi enim libri ſi extarent, non tantum de hiſtoria Aegypti, ſed etiam de Diis eorum, a quibus fabuloſam gentis originem deducit, de ritibus, placitisque theologicis, melius conſtaret. Non diffitendum tamen, ita cum circumſtantiis huius viri eſſe comparatum, vt difficili cautoque hiſtoriae veteris ſcrutatori non parum ſuſpectus videatur. Dicitur enim EVSEBIO hiſtoriam ſuam atque theologiam eruiſſe *ex columnis in Seriadica terra poſitis, quibus ſacra dialecto ſacrae erant notae inſculptae a Thoot, primo Mercurio, poſt diluuium vero ex ſacra lingua in Graecam notis ibidem ſacris verſae fuerunt, interque libros in adyta Aegyptia relatae ab Agatho daemone, altero Mercurio patre Tat, vnde ipſe ait libros ſcriptos ab auo Mercurii Triſmegiſti.* Videbimus vero in ſequentibus, non intellecta a quoquam ſacra illa ſigna, a primo eruditionis Aegyptiacae auctore columnis inſculpta, et illa quoque in ſacris adytis repoſita fuiſſe commentaria, quibus illuſtrata a ſequentium temporum theologis ferebantur. Erant itaque omnia illa monumenta in poteſtate ſacerdotum, vaferrimi, quod probatum dabimus, hominum generis, et ad decipiendam plebem nati factique, qui de ſacris his et venerandis monumentis ea recitabant, quae ſectae ſuae placebant. Duplex itaque merito contra Manethonis fidem ſtruitur argumentum. Nam incertum eſt, an vetuſtiſſimos illos libros et hieroglyphica ſigna ex mente conditorum intellexerit, quod in tanta eorum vetuſtate credi vix poteſt; et ſi potuit verum ſcire, dubium admodum eſt, an dicere vel ſcribere verum voluerit, fraudibus hierophantarum Aegyptiorum malaque fide diu iam notis. Multum vero auget hanc ſuſpicionem, quod fragmenta, quae ex opere eius hiſtorico apud IOSEPHVM, EVSEBIVM, AFRICANVM, SYNCELLVM obuia cum temporum et hiſtoriarum rationibus atque dynaſtiis Aegyptiorum, quales reliqui hiſtorici enarrant, non conueniant, id quod praeſtantiſſimi viri SCALIGER, PETAVIVS, MARSHAMVS, VSSERIVS, qui in temporum rationibus enodandis verſati ſunt, obſeruarunt. Accedit, ipſum Manethonem faſſum eſſe, ſe ἐκ τῶν ἀδεσπότων μυθολογεμένων quaedam addidiſſe ††. Fidem itaque Manethonis dum eleuant viri iudicio praediti, nominati FABRICIO *l. c. p. 496.* quibus addendus VRSINVS *de Zoroaſtre ex. II. ſ. 4. pag. 99.* praeter rem ideo notatus OLAO BORRICHIO *de ortu* et *progreſſu Chemiae pag. 65 ſeq.* etſi hoc ad hiſtoriam potiſſimum pertineat, quis quaeſo apud eum in incertioribus, qualia ſunt

*) De hiſtor. Graec. L. I. c. 14. p. 89.
**) loc. cit.
***) LAERTIO L. I. ſ. 10. SVIDAE loc. cit. EVSEBIO de praep. L. II. c. 1.
†) Bibl. Graec. Vol. II. p. 494.
††) Vid. IOSEPH. l. c. p. 1052.

placita primorum Aegyptiorum de religione, magnam fidem requirat? Quod si ei fidendum haud facile est, qui inter ipsos gentis sapientes magnam celebritatem consecutus est, et ad monumenta arcana aditum habuit, quid quaeso fidei illis tribuendum, qui remotiores occasione, tempore, natione a rebus Aegyptiis de alienis narrationes contexuerunt? Vnde incertitudo historiae philosophiae Aegyptiae mire illustratur et confirmatur. Verum si quae speranda esset ex Manethonis scriptis notitia rerum et doctrinarum philosophicarum, omnia illa tamen nobis temporum iniuria eripuit, nec nobis relicta alia praeter eius *apotelesmatica*, siue *de viribus et effectis astrorum libri sex, editi* a IACOBO GRONOVIO *).

Auctor sapientiae Aegyptiacae Theut, Hermes, siue Mercurius.

§. III. Auctor sapientiae Aegyptiorum magno veterum consensu THEVT, vel THOYT, quem Alexandrini Thoot, Phoenices Taaut nominauerunt, varia oris in vno nomine pronuntiatione. Eum Graeci vnanimi fere consensu HERMETEM, Latini dixerunt MERCVRIVM. Obscurissima vero celebratissimi huius viri magnisque difficultatibus impedita est historia. Nam et ipsa antiquissima, quo vixisse dicitur tempora situ et squalore obducta omnem nobis, quae certa est, eripuerunt notitiam, et quae ab iis ad posteritatem demanarunt traditiones adeo inter se variant, tamque lubrico innituntur fundamento, vt, quo quis tuto consistat, non inueniat. Multum vero impeditiorem fecit Theuti siue Thooti historiam Graecorum ineptus mos, mythologiam suam cum peregrinarum gentium fabulis conciliandi. Cum enim ab Aegyptiis audirent, Thoytem omnis eruditionis, scripturae, artiumque reliquarum omnium inuentorem atque auctorem fuisse; eaque de Mercurio siue Hermete apud ipsos dicerentur, vnum eundemque esse virum magnum rati, totam fabularum de Mercurio congeriem ad Thoytum Aegyptiorum retulerunt. Cumque Graeci summa rerum per Alexandrum M. potirentur, et Aegyptii ad eruditionem Graecanicam se componerent, ipsum hoc praeiudicium ad Aegyptios quoque sacerdotes transiit, qui, non parum inuenisse, quod religionem suam iuuaret, si Graecorum Hermetem suae religionis et sapientiae conditori applicarent, et cum eo componerent, sibi visi, nugas Graecas suis inuentis auctas et commixtas ita amplexi sunt, vt eas totas intra sacram mythologiam receperint. Horum vero hominum, qualis Manetho fuit τῆς Ἑλληνικῆς μετεσχηκὸς παιδείας, vt vocatur IOSEPHO *), traditionibus pleraque debent scriptores, qui de Hermete nobis construxerunt narrationes, quae, quam fidem mereantur, ex dictis abunde liquet. Difficile itaque, immo, si dicendum, quod res est, impossibile est, Hermetis Aegyptii veram historiam ex fabulis eruere, et significationem narrationum mythologicarum certam explicare: quod qui spondent, tanto promissores hiatu nihil dignum praestant. Non detinebimus itaque lectorem fabularum de Mercurio Graecarum atque Latinarum recitatione, quas qui legere vult, apud LILIVM GYRALDVM x) vel NATALEM

*) Lugd. Bat. 1698. 4.

*) Contra Apion. L. I. p. 1059.

x) Hist. Deor. L. IX.

LEM COMITEM[y] aliosque mythologiae veteris interpretes abunde inueniet, vnde ſitim extinguat: ſed ea potiſſimum eligemus, quae propius ad Aegyptiacae ſapientiae hiſtoriam pertinent, et quadam probabilitate ad eam referuntur. Et initio quidem omnino notandum eſt, CICERONEM[z] quinque Mercurios enumerare, quorum tres Graeci ſunt, *quartus*, inquit, *Nilo patre natus, quem Aegypti nefas habent nominare: quintus quem colunt Pheneatae, qui Argum dicitur interemiſſe, ob eamque cauſſam Aegypto praefuiſſe, atque Aegyptiis leges et literas tradidiſſe. Hunc Aegyptii Thoyth appellant, eodemque nomine anni primus menſis apud eos vocatur.* Quibus verbis antiquiſſimum Aegyptiorum Mercurium intelligi, a Cicerone vero cum Mercurio Arcade confundi recte notauit IOANNES MARSHAMVS[a], notabili exemplo, qua ratione Graeci et Latini peregrinas hiſtorias cum ſuis male comparauerint. Hunc vero Mercurium fuiſſe ex Deorum Cabirorum numero, Iouis filiorum, qui in oriente Cabiri dicti ſunt, ſiue id potentes ſiue ſocios denotet, et quibus templum Memphi vetuſtiſſimum fuiſſe HERODOTVS[b] tradit, veteres referunt. Adeo vero incerta et inter ſe diſſonantia ſunt omnia, quae viri docti de his Diis Cabiris diſputant[c], vt inde lux hiſtoriae Mercurii accendi non queat. Diis tamen magnis miniſter tantum Mercurius fuiſſe dicitur, et Sanchuniathoni[d], ſi genuina ſunt, quae ei tribuuntur, ſcriba Saturni, vel, quod refert DIODORVS[e], Oſiridis, filii Saturni. Vnde coniicere eſt, Thoythum apud primum aliquem Aegypti regem miniſterio functum, a conſiliis fuiſſe, addit enim DIODORVS: *Oſirim cum Mercurio omnia communicaſſe, eiusque conſilio maxime vſum fuiſſe, illumque in honore ante omnes habuiſſe, cum eſſet perſpicacis ingenii in excogitandis humanae vitae commodis.* Addit porro: *Eum primum communem loquelam articulatim diſtinxiſſe, et rebus multis nomine deſtitutis nomen indidiſſe; literas inueniſſe; Deorum cultus et ſacrificia ordinauiſſe; primum aſtrorum ordinem vocumque harmonias et naturas obſeruauiſſe; palaeſtrae inuentorem fuiſſe, lyrae et oleae.* Quibus verbis Diodorus quidem Graecum Mercurium cum Aegyptio in quibusdam miſcet: ſatis tamen innuit, quod ipſi Aegyptii conſtanti traditione aſſerunt, omnia inuenta eſſe a Mercurio: leges imprimis adiicit CICERO et AELIANVS[f]. Imprimis vero literarum inuentionem ei tribuunt PLATO[ff] et Sanchuniathon quoque, quod etſi dubitanter aſſerit PLINIVS[g] facile tamen credi poteſt, ſi de hieroglyphicis notis, ex quibus poſtea literae efformatae ſunt, intelligas, iſtis enim Mercurii primi temporibus:

 Non

y) Mythol. L. V. c. 5. p. m. 439.
z) De nat. Deor. L. III.
a) Canon. Chronic. Sec. I. p. 35.
b) Lib. III. c. 37.
c) Videndi VOSSIVS de idololatr. L. II. c. 57. p. 228. TOBIAS GVTHBERLETHVS de myſt. Deorum Cabirorum. RELANDVS diſſ. de Diis Cabiris T. I. diſſ. ſelect. T. I. p. 94. quosque alios laudat FABRICIVS Bibliogr. antiquar. p. 240.
d) Apud EVSEB. praep. L. I. c. 9.
e) Lib. I.
f) Hiſt. an. L. XIV. c. 34.
ff) In Phaedro et Philebo qui tamen de literis intelligit, conf. MARSHAM. l. c. p. 37.
g) Lib. VII. c. 56.

Nondum flumineas Memphis contexere biblos
Nouerat, et saxis tantum volucresque feraeque
Sculptaque seruabant magicas animalia linguas [h].

Sicque componi atque conciliari inter se possunt, qui Assyriis literarum inuentionem tribuunt, et qui Aegyptiorum Hermetem eius auctorem faciunt. Praeter haec multa alia de eo referunt scriptores, hic vbi certa vel verisimilia saltem sectamur, non afferenda, cum inanes certe obscurissimas et non intelligibiles Graecorum fabulas exhibeant. Haec vero incertitudo, varietas et obscuritas narrationum de Thoytho siue Hermete Aegyptiorum occasionem obtulit viris non obesae naris, omnem prorsus eis fidem detrahendi dubitandique an vnquam Mercurius Aegyptiorum exstiterit? Id quod nonnullis accidit, sibi persuadentibus, Mercurium hunc non fuisse humani sanguinis, sed vel daemonem aliquem, vel occultam quandam naturae vim isto nomine denotatam [i]. Imprimis erudite et diligenter in hoc argumento versatus est IOH. HENRICVS VRSINVS [k], qui adhibita omni industria euincere conatus est, meras fabulas redolere, quicquid vt de antiquis Aegyptiorum Diis et semideis regibusque, ita de vtroque Mercurio narratur. Expunctis enim ex albo non regum tantum, sed rerum ipsarum Diis atque semideis primorum Aegyptiaci regni temporum actum esse putat de vtroque Mercurio. Quapropter illud demonstrandum sibi sumsit: non abnuendum quidem esse, reges aliquos gentesque ante diluuium eam possedisse terram, quae multis post seculis Aegyptus appellata fuerit: quinam vero illi in Aegypto aut alibi gentium reges, quoue nomine fuerint? hoc aeterna nocte absconditum latere, nec aliam nobis superesse notitiam, quam quae in sacris commentariis traditur, Caini progeniem tyrannidem exercuisse, missisque longe lateque coloniis, vrbibusque conditis orbem occupasse. Tot ergo Deos tot semideos gentium reges ab obitu consecratos fuisse, esseque abortus humani ingenii, conceptos e semine primigeniae veritatis, scilicet ex historia primorum hominum in sacris pandectis memoratorum: nec aliunde, quam ex hoc fonte Aegyptiorum reges Deos et semideos ortos esse, et primum Pana fuisse mundi spiritum omnem vniuersi molem agitantem, cum hoc coniunctos septem planetarum praesides, hisque successisse duodecim reges, propter beneficia et artes inuentas, virtutesque Deorum choris insertos; qui non alii sint, nisi duodecim Cainiticae stirpis rami, Mosi memorati. Hanc vero idololatriam mature et ex Patrum testimonio Seruchi tempore exortam, et ad Chaldaeos atque ab his ad Aegyptios per colonias disseminatam, astrolatriam fundamentum habuisse, animabus regum optime meritorum inter sidera sede posita. Post exitum vero Israëlitarum ex Aegypto in condendis fabulis certauisse Aegyptios cum Assyriis et Phoenicibus et a Psammeticho

h) LVCAN. L. III. v. 222 seqq.

i) Conf. CONRINGIVS de Hermetica Medicina c. VII. qui tamen concedit, in vtramque partem de hac re disputari posse.

k) De Zoroastre, Mercurio et Sanchuniath. Exerc. II. Sect. 2. p. 80 seqq.

metticho natas vel renatas fabulas, regnantibus postea Ptolomaeis, vt deformes pupas fingi, pingi et poliri coepisse, hincque nouas quotidie et sibi inuicem contrarias explicationes genitas fuisse. Initium igitur harum fabularum ponendum esse in tempora regis Menis, cui primus Aegypti legislator Mneuis videatur suppar; qui Menes rudes et brutos Aegyptios ad humanam cultus victusque rationem traduxisse legitur: medium collocandum esse, in tempora Psammetichi, quibus sacerdotes in poliendo fabularum opere curam posuerunt, ex occasione suscepti cum aliis gentibus, Graecis praecipue, de antiquitate certaminis; finem fuisse sub Ptolomaeo Philadelpho et successoribus, quo tempore studium fabulas has pigmentis ornandi maxime feruebat: hasque fabulas iusto irae diuinae et excoecationis iudicio fidem, ab aliis gentibus risu exagitatam, apud Aegyptios inuenisse. Hactenus vir eleganter doctus, cuius rationes, ex libro rarius obuio ideo adducendae erant, quod non leue eruditis viris pondus habere visae sunt. Nec negari potest, non docte tantum, sed et probabiliter disputari haec omnia; nec magnopere vrgebimus, paulisper sibi acutissimum virum contradicere, quod virtutis et meritorum caussa inter Deos relatos primos Aegypti reges statuit, quos ex pessima Caini progenie tyrannidem propagante deriuauit. Sed concedemus vtraque, quod aiunt manu, Deos istos et semideos genuisse superstitionem, nec alios fuisse, nisi primos reges principesque de populo bruto et rudi bene meritos. Nec ea quoque praefracte inficiabimur, quae de ornatis a sacerdotibus his fabulis earumque aetate dicuntur, etsi fundamentum praeter coniecturas aliquas non habeant: Consequitur tamen inde, historiam fabulosam Aegypti, veram historiam supponere, nec esse istos Deos et semideos mera ingenii ineptientis, quod tamen vir clarissimus contendit, somnia, sed reges et principes, ex more seculi diuinitate donatos, licet incertum prorsus sit, an duodecim Caini posteros indicent, quippe qui non in solum Aegyptum, quod hic frustra supponitur, sed in omnem fere terram habitabilem discesserunt. Quod si vero homines magni et potentes fuerunt, quae ratio eos forte inter Deos Cabiros retulit, cur non paria dici queant de Mercurio? et cur non statuere nobis liceat: fuisse Mercurium, siue Thoythum magni ingenii hominem, celsissimo cuidam et antiquissimo terrarum Aegypti regi ad consilia adhibitum, qui et artes atque inuenta ad regnum colendum, terras emendandas, societatemque tuendam excogitauit, vitamque vtilem et commodam docuit; et primas quoque ingenii notas, insculptis more vetustissimo imaginibus in saxa et columnas inuenit? Eumque ob maxima in eam gentem merita inter semideos relatum, accedente sacerdotum ingenio ad Graecam eruditionem (vt in Manethone obseruauimus) se accommodante mythologica veste, vt ita loquamur, amictum, tandem confusis Graecorum et Aegyptiorum traditionibus hanc, quam habemus, de Mercurio traditionem peperisse? Nihil enim in hac opinione est, quod non ipso Vrsini fundamento nitatur, et rationem rerum antiquissimarum non inter Aegyptios tantum, sed et omnes

veteres gentes obſeruatam ſupponat adeoque fidem mereatur[l]. Et ita neceſſe non eſt, negare, quod vnquam talis apud Aegyptios vir fuerit, quod contra totius Aegypti atque Graeciae et Latii fidem pertinacius contendere, omnem veterum rerum fidem euertere, et vniuerſalem hiſtoriae pyrrhoniſmum inducere eſt. Ex his vero altera, quae de Mercurio inter eruditos viget, opinio diiudicari poteſt, quae alium longe hominem quam Aegyptium ſub iſto nomine latere putat, et vel ad Adamum, vel, quod KIRCHERO placuit[m] ad Henochum, vel ad Ioſephum Aegypti proregem[n], vel ad Canaanum quoque quod IO. CHR. KRIGSMANNVS[o] et magnus BOCHARTVS[p] iudicarunt, Mercurium refert; qui cum praeter leues quasdam coniecturas nihil quod opinionem magnopere iuuet, adducant, quaedam vero ſint, quae ſi hos homines putes fuiſſe Mercurium, cum traditione veterum de Mercurio componi nequeant, audiendi non ſunt. Maiori vero veriſimilitudine Mercurium in Moſis hiſtoria quaeſiuerunt viri docti, et inter hos, qui hypotheſi ſuae ita quam maxime inſeruiuit, illuſtris PETRVS DANIEL HVETIVS[q], cuius rationes ita ornauit celeberrimus C. AVG. HEVMANNVS[r], vt ſumma probabilitate hanc ſententiam ſe commendare, non dubitet, licet largiatur, Huetii deductionem ſolidam non eſſe. Supponit vero vir crudititiſſimus tanquam indubitatum: miracula a Moſe Iſraëlitas ex Aegypto educente patrata, magnam ei famam conciliaſſe; ipſique opinionem apud Aegyptios comparauiſſe viri diuini. Hincque infert: ſi Moſes et Mercurius omnium celeberrimi in Aegypto viri fuerint, et de hoc narrata illi ita conueniant, vt non alteri conuenire queant; ea vero quae Mercurio tribuuntur, de Moſe Aegyptiis neceſſario innotuerint, nec latere potuerint, magno inde veriſimilitudinis gradu concludi poſſe, ſub Hermetis larua magnum prophetam Moſen latere. Narrari vero de Mercurio: literas inueniſſe, Nilum habuiſſe parentem, geſſiſſe virgam, praeſtigiatoremque fuiſſe. Moſen vero eſſe inuentorem literarum, artisque ſcriptoriae, nec eſſe librum antiquiorem Pentateucho Moſis; Moſen porro ex Nilo extractum a regis filia educatum, virga magna miracula patrauiſſe. Haec cum Aegyptiis nota fuerint, dubitari non poſſe, quod et Artapanus apud EVSEBIVM[s] aſſeruit, Mercurium quoque non alium eſſe niſi Moſen. Erudite prorſus, nec ſine ingenio haec dici, non negamus, nondum tamen, quantum nos quidem iudicamus, ad eam ſententiam ſuo veriſimilitudinis gradu ponendam ſufficiunt. Concedi enim poteſt, miracula Moſis famam apud Aegyptios meruiſſe, nec negari debet, praeſtigiatorem forte eum habitum,

l) Putabant ſcilicet, bonos daemonas in magnis viris habitare, hincque eos poſt fata Deos fieri credebant. Id quod de Oſiride et Iſide PLVTARCHVS diſerte tradit. Ait enim: ὁ μὲν γὰρ Ὄσιρις καὶ ἡ Ἶσις ἐκ δαιμόνων ἀγαθῶν εἰς Θεὺς μετήλλαξαν. Iſis et Oſiris ex bonis geniis in Deos tranſiuerunt. Hanc enim opinionem vniuerſus fere mundus vetus tenuit.

m) Oedip. Aegyptiaco p. 67. 79. 114.

n) TH. GALE in philoſ. gen. p. 15 ſeq. SCIP. SGAMBATVS Archiu. V. T. p. 205.

o) Coniectan. de Germanicae gentis origine ac conditore Hermete Triſmegiſto.

p) Georg. S. P. I. L. I. c. 2.

q) Demonſtrat. euang. Pr. IV. c. 4. p. 73 ſeq.

r) Acta philoſoph. T. II. p. 687 ſeqq.

s) De praep. euang. L. IX. c. 27.

tum, non videmus tamen, cur non ea quoque, quae pro conuenientia Mosis cum Hermete adducuntur, in alio quoque viro, apud Aegyptios celebri, euenire potuerint. Nam cur non ad Nili oras alius genitus fuerit? cur non virgam gesserit alter? cur non praestigiatorem egerit, quorum terram Aegypti plenam fuisse ex ipsa Mosis historia colligitur? Sed nec in iis, quae in applicatione argumenti afferuntur, certiora deprehendimus. Non disputabimus iam, quam verum sit: artem scribendi ante Mosis tempora non excogitatam fuisse, illumque primum omnium characteres literarum inuenisse, primumque librum scripsisse: haec enim in historia literaria excuti debent, et hic aliena sunt, et nisi fallimur, vel sola Sinensium historia teste refutantur, quae vt supra Mosis aetatem assurgit, ita characteres Fohianos multo antiquiores esse memorat. Illud vnum in praesentia monemus, frustra haec a viro longe doctissimo afferri, cum non de inuentione literarum artisque scribendi, sed de hieroglyphicarum imaginum sermo sit: hanc vero sacram pingendi rationem, quam Thoytho Aegyptii tribuunt, a Mose inuentam et introductam fuisse, qua, quaeso, verisimilitudine probabitur? Nihil huius rei in scriptis viri diuini, nihil in Aegyptiorum commentariis, qui istius scribendi modi aetatem inundationes Aegypti antecessisse, adeoque Mosaicis temporibus longe superiorem et vetustiorem fuisse tradunt. Nilo vero patre natum Mercurium pro Mose habere non licet. CICERO enim [t] hunc diserte distinguit a Thoyto, de quo sermo est, aitque Aegyptios nefas habere eum nominare; vnde ineffabile hoc nomen nesciri fatetur MARSHAMVS [u], nisi sit Siphoas, quem alterum Mercurium dici postea monebimus. Ille vero non filius Nili fuisse, sed Nilus rex Thebanorum ei successisse traditur: vnde frustra quoque inde argumentum petitur. Nec multum nos morari debet vel caduceus Mercurii, vel aliae fabulae de Mercurio circumstantiae, quas cum Mosaicis conuenire putat Huetius. Supra enim vidimus, frustra eas et inepte ex mythologia Graeca desumtas et Aegyptiis semideis applicatas fuisse, ex quo literaturae Graecae studiosi facti Aegyptii regibus ex Graecia oriundis moribus atque placitis se accommodauerunt. Tandem praestigiae siue artes magicae, quae Hermeti tribuuntur, nonnisi velo mythologico nobis obductae narrantur, quo remoto cum longe alia lateant, non tam leges naturae, quam captum vulgi superantia, male ea cum miraculis diuinis per Mosen perpetratis comparantur. Verum omne huius opinionis fundamentum euertit Stephanus protomartyr, qui diserte Mosen in omni sapientia Aegyptiorum eruditum fuisse tradit [x]. Cum itaque sapientia Aegyptiaca Mercurium vtrumque, vnum inuentorem, alterum restauratorem, habuerit, in ea vero Moses eruditus praeceptores nactus sit, necessario ea cum inuentore et restauratore suo longe antiquior Mose reputanda est. Quare nulli dubitamus, opinioni

t) Loco supra laudato.
u) Canon. chron. p. 37.

x) Recte hoe iam monuit TH. BVRNETIVS Archaeol. philosoph. L. I. c. 8. p. 382.

ni huic, quae olim nobis quoque placuit[y], paulo plenius examinatis rei circumſtantiis nuntium mittere.

Mercurius alter.

§. IV. Praeter hunc Hermetem ſiue Mercurium, quem primum nominant, ALTER quoque non minoribus beneficiis Aegyptum ſibi deuinciens celebratur. Hunc enim Manetho[z] diſerte diſtinguit a primo, ſcribens ad Ptolomaeum Philadelphum περὶ τῆς ἑρμηνείας τῶν ὑπὸ τοῦ δευτέρου Ἑρμοῦ βιβλίων. *de interpretatione librorum Mercurii ſecundi;* eumque facit filium Agathodaemonis; in laterculo tamen regum Aegypti[a] vocatur trigeſimus quintus rex Siphoas, qui et Mercurius dictus eſt, filius Vulcani: quod forte vtrumque vel adulationem, vel mutandi in Deos bene meritos homines ſtudium, cauſſam habet. Non minori vero gradu de bonis literis, artibusque omnibus meruiſſe, quam primum Mercurium, Manetho porro tradit. *Ex ſtelis* inquit, *in terra Seriadica poſitis* (Syringas ſubterraneas AMMIANO MARCELLINO[b] memoratas intellexiſſe Manethonem VALESIVS[c] et MARSHAMVS[d] non inepte putant) *ſacra dialecto et hierographicis literis a Thoth Mercurio primo exaratis ſecundus Mercurius Agathodaemonis filius, Tati pater, ex ſacra illa lingua tranſtulit literis hieroglyphicis in libros, quos in adytis templorum Aegyptiorum repoſuit.* Et ad hunc potiſſimum Mercurium artes, geometria, arithmetica, theologia, et quicquid ingenium apud Aegyptios ornauit, relata ſunt: qui cum ita priſtinam eruditionem reſtituerit, vel emendauerit potius atque adauxerit, TRISMEGISTVS[e] vocatus eſt. Hunc Mercurium Moſe paulo iuniorem EVSEBIVS[f] conſtituit, quod tamen cum iis, quae in actis apoſtolorum de ſapientia Aegyptiorum Moſis tempore adulta iam et inter regias diſciplinas relata dicuntur, conciliari non poteſt, et omnino vetuſtior fuiſſe ſtatuendus eſt, ſi vera ſunt, quae de reſtitutis literis et eruditione a Mercurio hoc ſecundo reuocata et ex antiquis monumentis eruta Aegyptii referunt. Neque enim ſecundum hunc Hermetem cum primo inter fabulas cum VRSINO[g] referendum putamus, modo tempora resque recte concilientur, facile et non ſine veriſimilitudine inter ſe cohaerentes. Vero ſcilicet ſimillimum eſt, in primis illis et antiquiſſimis temporibus hominem fuiſſe magni ingenii, qui prima artium ad vitae neceſſitatem et commoditatem neceſſariarum rudimenta excogitauit, et imprimis cogitationes imaginibus et ſymbolis, (quae vetuſtiſſima ſcribendi et ſenſa animi prodendi ratio hodienum apud Sinas a primis illis ſeculis

y) In Hiſt. philoſ. Germ. opere T. I. p. 167.

z) Apud SYNCELL. p. 40.

a) Ib. p. 124. conf. MARSHAM. Can. chron. p. 240.

b) Lib. XXII. c. vlt. Sunt Syringes ſubterranei quidam et fluxuoſi receſſus, quos, vt fertur, periti rituum vetuſtorum, aduentare diluuium praeſcii, metuentesque ne ceremoniarum obliteraretur memoria, penitus operoſis digeſtos fodinis per loca diuerſa ſtruxerunt, et exciſis parietibus volucrum ferarumque multa genera ſculpſerunt, et animalium ſpecies innumeras, quas hieroglyphicas literas appellarunt. Studio vero iſtos receſſus effoſſos eſſe, figmentum eſt ſacerdotum, ad faciendam fidem rebus ſuis, et probabile, terrae motibus atque cataclyſmis iſta monumenta deſidiſſe.

c) Ad h. l. p. 232.

d) Can. chron. p. 39. conf. WITSIVS Aegypriac. L. II. c. 5. §. 4. p. 92.

e) SYNCELLVS l. c.

f) Apud MARSHAM l. c. p. 241. Ita etiam AVGVSTINVS de Ciu. Dei L. XVII. c. 37.

g) Loco ſupra laudato.

culis viget) in parietibus, columnis ſaxisque, cum Aegyptus papyri ſiue bibli adhibendi rationem nondum teneret, deſcripſit, cuius rationes ſatis probabiles in antecedentibus attulimus. Cum vero inundationes atque eluuiones aquarum, quas accidiſſe Manetho refert, terrae motus, bella item et irruptiones vicinorum vetuſtiſſimos Aegyptios in diſſitas terras, ipſamque, vti videtur, Indiam diſſiparent, et monumenta iſta, ſignis ſymbolisque legum, morum artiumque praeceptorum ſuperbientia euerterent, ruinisque cumularent, tota priſca Aegyptiorum ſapientia fere obliuione ſepulta fuit. Eiusmodi enim calamitates veteri Aegypto obtigiſſe, Manetho atque HERODOTVS [h] teſtes ſunt, et imprimis notandum, quod prior refert, ſub Bocho rege hiatum ad Bubaſtin contigiſſe, indeque multos periiſſe: rupto quoque Nili aggere pleraque diluuio obruta fuiſſe; inde enim, qua ratione veteres illae ſtelae et lapidea monumenta terra ſubruta et recondita ſint, intelligere eſt. Succeſſit poſtea Aegypto alius populus aliique coloni, qui cum peregrinis moribus etiam peregrina placita atque religionem Aegypto intulerunt. Inter hos cum ingenio et calliditate emineret vir quidam genere et dignitate atque auctoritate conſpicuus, qui deſertas ſcientias non ſine detrimento reipublicae manere poſſe intelligebat, is animum applicuit ad introducendas inter nouos colonos artes et ſcientias, quas vel ipſe inuenerat, vel aliunde didicerat. Cum vero Aegyptiorum priſcam eruditionem Thoytho ſiue Mercurio adſcribi fama eſſet, vt auctoritatem rebus a ſe inuentis et introducendis adderet, eas ad illum retulit: et cum ex ruderibus protraherentur et e terra paſſim effoderentur monumenta ignotis tum characteribus et imaginibus neſcio quam ſapientiam promittentia, qualia Thoythum erexiſſe ab antiquiſſimo tempore fama fuerat; in rem ſuam ea ita conuertit nouus Aegyptiacae eruditionis reſtaurator, ſeque inuenta, praecepta, leges, et quaeque alia tradebat apud populum ex columnis his Mercurialibus deſumſiſſe, iactabat, ſicque veterem eruditionem ſe reſtituiſſe gloriabatur; id quod eo facilius fieri potuit, quo magis nemo erat, qui ignotas imagines intelligebat, quoque maior primi Mercurii fama apud omnes increbuerat. Et ex his columnis placitorum ſuorum ſummam hauſtam eſſe, ita populo perſuaſit, vt monumentorum iſtorum reliquias ſacroſanctas habendas in templis reponeret, et libros conficeret, ex iſtis, prout iactabat, Hermeticis ſtelis compoſitos, quos ideo Hermeticos appellatos eſſe conſtat, in quibus ea tradidit, quae ſcopo eius, rebusque, quibus iſto conſilio inſeruiebat, conueniebant, et rationibus regni expediebant. Quae cum ita inſtituiſſet, mirum non eſt, populum et antiquitatis admiratione captum et nouo beneficio delinitum atque deuinctum, hunc alterum Hermetem vocauiſſe, Triſmegiſti nomine appellauiſſe, et de reſtituta veteri Aegyptiaca eruditione ſibi gratulatum eſſe. Neque in hoc vno callidiſſimi viri conſilium atque prudentia enituiſſe putanda ſunt, ſed inſtituit quoque, ad vinciendos

h) Lib. II. c. 82. conf. quae congeſſit MARSHAM. l. c. p. 45.

ciendos religione, quae plus apud populos valet, quam vis et imperium, animos, et formanda eorum ingenia, vt ita imperio se subderent et seruituti assuescerent, prout e re imperii et imperantis futurum esset, sacerdotum collegia, quibus sacra illa monumenta commendauit, librosque in templorum adytis conseruatos et repositos interpretandos commisit, qui vt ingenio et arte atque calliditate pollebant, ita instituto hoc summis reipublicae viris ipsique regi inseruire poterant. Nihil in hac tota Hermeticorum institutorum explicatione, quam calculo suo probat, et eleganter exponit celeberrimus MOSHEMIVS [i], est, quod non partim historiae fide et veterum traditione, partim coniecturis non friuolis, sed rerum apertissimis circumstantiis munitis nitatur, adeoque magnam secum habeat verisimilitudinem. Nec dubitabunt quicquam, qui historiam religionum artiumque inuentarum, magnorumque virorum, qui earum primi auctores fuerunt, norunt; nam deprehenduntur similia non in Aegypto tantum, sed et in toto Oriente, atque Occidente; vbi eadem fabula mutatis ex re circumstantiis saepissime acta est. Et his melius est acquiescere, quam fabularum ad augendam speciem et famam atque auctoritatem excogitatarum rationes frigidas et non cohaerentes operose et sine veri specie corradere.

Libri Hermetici.

§. V. Haec de Hermete vtroque, altero Aegyptiacae sapientiae atque eruditionis conditore, altero restauratore historia, multos libros peperit, et apud veteres et apud recentiores magnam celebritatem et auctoritatem consecutos. Diximus enim in antecedentibus, columnas Hermeticas e terra in Aegypto passim erutas in sacrariis templorum consilio Hermetis secundi repositas fuisse, tanquam ἀρχέτυπα sapientiae Hermeticae. Vnde constat, hanc scribendi rationem et animi cogitata atque sapientiae praecepta tradendi morem esse antiquissimum [k], et inter Aegyptios, immo alias quoque nationes, vti Sinensium exemplo liquet, longe vetustiorem modo scribendi per literas, quas figuras illas arcanas peperisse verisimile est. Eruta vero haec monumenta et a sacerdotibus Aegyptiis tanquam oracula custodita, et pro fontibus omnis sapientiae habita fuisse [l], inde patet, quia Graeci philosophi, qui ad Aegyptios sapientiae discendae caussa profecti sunt, profecisse ex iis dicuntur, id quod de Pythagora et Platone affirmat IAMBLICHVS [m], et de Democrito, furti ideo aeque ac Plato, accusato CLEMENS ALEXANDRINVS [n]. In quo ambitionem fastumque sacerdotum Aegyptiorum, veteribus saepius notatum iure animaduertas, qui etsi satis norant, nec se istas imagines intelligere, et precariis tantummodo interpretationibus venditare, nec alienigenas ad earum intelligentiam acquirendam adspirare posse, cum tamen Graeciae philosophos magna sapientiae fama inclarescere viderent, de furtis ex stelis Hermeticis impudenter conquesti sunt. Ex his porro stelis Mercurius secundus magnum librorum numerum conscripsisse dicitur.

i) Ad CVDWORTHI syst. int. c. IV. §. 18. p. 377 seqq.

k) Conf. HVETIVS l. c. HOLSTEN. ad vitam Pythag. p. 67. quosque nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 73.

l) Consulendi ex veteribus, quos laudat TH. GALE ad IAMBLICHVM de myster. Aegypt. p. 185.

m) Conf. VRSINVS l. c. p. 80 seq.

n) Stromat. L. I. p. 303.

dicitur. Refert enim IAMBLICHVS: *Principia vniuersalia Mercurium tradidisse duabus voluminum siue librorum myriadibus*, vel vt Manetho, *librorum sex chiliadibus quingentis et viginti quinque supra tres myriadas.* Iamblichi incredibilem hunc numerum librorum trabale mendacium esse, VRSINVS [o] contendit, sed immerito, nam Seleucum et Manethonem auctores allegat, et alii quoque scriptores succinunt. Ita enim IVLIVS FIRMICVS [p]: *Mercurius Aegyptius conscripserat viginti millia voluminum de variis substantiis et principiis et potestatum ordinibus coelestium, quae aliae atque aliae traditae fuerant, in quibus astrologia et theologia Aegyptiorum explicabantur, quas artes docuerat Aesculapium et Anubium.* Quicquid tamen statuendum est de auctore tanti numeri librorum, incredibilem esse quilibet videt. Vnde medicinam testimonio veterum quaesiuerunt multi, quos laudant diligentissimi viri THOMAS GALE [q] et IO. ALB. FABRICIVS [r]: quorum vterque mauult caussam reiicere in numerorum figuram, errore corruptam, quam cum Genebrardo atque HORNIO [s] intelligere papyri folia, vel cum BOCHARTO [t] στίχους siue versus. Nec putet quis, quod Galeo placuit, breuiores tantum λόγους fuisse, quales sunt, qui hodienum de Hermete circumferuntur, eumque imitantur: cum libri illi integras tractationes de rebus philosophicis comprehendisse dicantur, quae nec στίχοις nec λόγοις comprehendi solent. Sed ex ipsa relatione Iamblichi atque Firmici petenda est ratio. Nam περὶ ὅλων, quod affirmat Iamblichus, id est de vniuersalibus principiis, quae prima caussa sit, vtrum intellectus, an aliquid supra, an cum alio vel aliis, vtrum corporea ac incorporea sit, etc. de variis substantiis, vt ait Firmicus, et principiis potestatum ordinibus coelestium non isto prisco tempore in Aegypto disputatum est, sed recentiori aeuo, postquam sub Graecorum imperio Graecanica, imprimis Pythagorae et Platonis philosophia, curiose de his disserens inualuit. Vnde ex ipso argumento horum librorum manifestum est, non potuisse intelligi libros ab ipso Mercurio conscriptos, sed illi, vt nomen et auctoritatem consequerentur, suppositos, praefixo Hermetis nomine, vt Christi quoque et Apostolorum nomen libris apocryphis praefixere haeretici. Quod qua ratione euenerit, ipse IAMBLICHVS narrat: Ita enim librum de mysteriis Aegyptiorum auspicatur: *Deus eloquentiae praeses Mercurius olim recte existimatus est sacerdotibus omnibus esse communis, quique ad veram de diis scientiam praeit, vnus idemque est in vniuersis. Quare et nostri maiores suae sapientiae inuenta illi dedicabant, omnia propria commentaria Mercurii nomine inscribentes.* Prodit hic imposturam Iamblichus, qui non negat, ambitionem fraudemque sacerdotum Hermeti libros suos adscripsisse: vnde, ex qua officina *libri mille de Diis coelestibus, centum de Diis empyriis, totidemque de Diis aethe-*

 riis,

o) l. c. p. 119.

p) Lib. II. Mathes. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 76.

q) Ad IAMBLICH. de myst. Aegypt. Sect. VIII. c. 1. p. 293.

r) l. c.

s) Hist. phil. L. I. c. 6.

t) Geogr. S. P. II. L. I. c. 15. apud FABRIC. l. c.

riis, quorum alibi meminit [u], prodierint, facile coniici potest. Nec credibile, ante iactatam Hermeticam philosophiam a Platonicis in Aegypto et Asia versantibus, tantum Hermeticorum librorum numerum proditum fuisse; plerosque enim libros, quos laudant sub Mercurii nomine veteres, vel qui hodie quoque supersunt, aperte istam scholam sapere, Alexandrinae Platonicorum sectae vel mediocriter gnarus sentiet. Nec magnopere iuuat, quod, obiectionem praeuidens respondet IAMBLICHVS [x], *scripta, quae sub Mercurii nomine circumferuntur, continere quidem Mercurii opiniones, licet lingua saepe vtantur Graecorum philosophorum, a viris enim philosophiae peritis translata esse ex lingua Aegyptiaca;* nam de solis vocibus atque phrasibus sermo non est, sed de doctrinis in scholis Graecorum philosophorum et quidem serius, enatis, quales sunt, quas Iamblichus in hac sectione prolixe refert, quae adeo a genio et indole philosophiae barbaricae differunt, vt non nisi credulis imponere queant. Nam si vera sunt, quae veteres et ipse Manetho de libris vetustissimis Mercurii tradunt, fuerunt illi γενικοὶ, qua voce eos hic appellat [y], quemadmodum stelas primi Mercurii Deorum stemmata continuisse auctor est MARTIANVS CAPELLA [z]. Vtrumque forte, si coniecturas sequi licet, recte; nam vetustissimam barbarorum theologiam in generationibus Deorum siue θεογονίαις mythologicis quam maxime occupatam fuisse, ex omnium fere populorum priscorum religionis historia manifestum est. Hanc theologiam symbolis ἀῤῥήτοις καὶ ἀδήλοις adumbratam cum sacerdotes non intelligerent, quilibet iis, prout symbola et imagines istae facillime patiebantur, talem significationem subiiciebat, qualis illi placuit; hincque tot libri Hermetici, tot explicationes diuersae, tot φιλοσοφούμενα ab indole prisci aeui admodum abhorrentia, praecipue ex eo tempore, quo Graeci in Aegypto philosophati sunt, et Aegyptii se ad ingenium Graecorum ab elegantia disciplinarum commendatum composuerunt, quod a Psammetichi temporibus demum accidisse Herodotus testatur. Vidit hoc EVSEBIVS, qui notabili sententia monet [a]: sacerdotes, qui insecuti sunt, τοὺς περὶ Θεῶν μύθους ἐπ' ἀλληγορίας καὶ φυσικὰς διηγήσεις τε καὶ θεωρίας ἀνάγεσθαι, *ea quae de Diis ficta sunt, ad allegorias et explicationes atque speculationes naturales traduxisse.* Facile itaque, quid de his libris Hermeticis, quos vel veteres memorant, vel recentiores ei tribuunt, hodieque ex impostorum officina circumferuntur, statuendum sit, iudicare licet, quos prolixius recensere eo facilius supersedere possumus, quo magis enituit in iis copiose et accurate enarrandis πολυμαθεστάτου FABRICII diligentia [b], ad quem merito lectorem remittimus. Ibi enim *de Poemandro*, siue *sermone de natura rerum et creatione mundi,* quem a Poemandro edoctum se Hermes refert, *de Asclepio*, et *Iatromathematicis*, quaeque alia hodie Hermetis nomen prae se ferunt, et edita sunt [c], multa doctissime cumulantur.

u) Sect. VIII. c. 2. x) l. c. c. 4. p. 160.
y) Apud SYNCELLVM l. c. p. 40.
z) Lib. II. conf. MARSHAM. l. c. p. 243.
a) De praepar. L. I. c. 9.
b) Bibl. Graec. L. I. c. 7. 8. 9. Vol. I. p. 46 seqq.
c) Editionem post alios debemus FRANC. PATRICIO in noua de vniuersis philosophia Ferr. et Ven. 1591. fol. Lond. 1628.

tur. His omnibus aperta ſuppoſitionis fraudisque a Platonicis et pſeudochriſtianis admiſſae veſtigia ineſſe, iam obſeruauit ISAACVS CASAVBONVS [d], quem ideo temeritatis accuſat RAD. CVDWORTHVS [e], qui putat, non idem de Aſclepio iudicium fieri poſſe, quam de Poemandro; certiſſimeque immixta eſſe his libris quaedam, veterem Aegyptiorum ſententiam referentia, quosdam ex iis veram Aegyptiorum doctrinam referre: cum alioquin omnes ſtatim ſpreti et abiecti fuiſſent, nec vllam fidem auctoritatemque nacti eſſent, niſi Hermetica ſacerdotibus Aegyptiorum ſatis cognita continuiſſent. Qua in opinione Cudworthi illud quidem admitti facile poteſt, veteratorem, qui hos libros conſarcinauit, et Hermeti ſuppoſuit, aliqua immiſcuiſſe, quae ab Aegyptiis Hermeti tribui ſolebant, vt ita famam nugis ſuis fidemque conciliaret [f]: hoc vero probandum prius eſt, antequam pro his libris inde argumentum nectitur, Aegyptios his libris aliquid fidei detuliſſe, eosque pro Hermeticis recepiſſe. Recte enim notauit MOSHEMIVS [g] vir ſummus, hoc quidem a Platonicis et haereticis, non parum praeſidii rebus ſuis in eiusmodi libris quaerentibus, factum eſſe, ab Aegyptiis vero illis tantum auctoritatis tributum eſſe, id Cudwortho et ſequacibus eſſe probandum. Addimus nos his: fieri potuiſſe, vt hi libri, vel qui huius commatis olim fuerunt obtruſi, in Aegypto eo tempore, quo Iamblichus ſcribebat, aliquam habuerint fidem: verum eo tempore Aegyptiaca philoſophia tota a priſtino habitu et conſtitutione ſua defecit, et a philoſophis, orientalia, Aegyptiaca et Platonica dogmata foedo ſyncretiſmo more ſuo miſcentibus vehementer fuit corrupta [h]. Ex quorum hominum in ſupponendis magnis aeui priſci viris libris ſtudioſiſſimorum et ingenioſiſſimorum officinis, eiusmodi foetus adulterinos prorepſiſſe, longe eſt veriſimillimum: praecipue vbi Chriſtiani incautius in haec retia incidentes ab iis decipi ſe paſſi ſunt.

§. VI. Continuiſſe haec Hermetica ſcripta ea inuenta, quibus humanum genus, et praecipue gentem Aegyptiacam locupletauit Hermes Triſmegiſtus, patroni eorum gloriantur. Quos ſi audimus, alter hic Mercurius omnes vere artes partim reparauit, partim inuenit. Tribuitur enim ei inuentio literarum, non hieroglyphicarum, quod inepte ei tribuit KIRCHERVS [i], primum Mercurium cum ſecundo confundens, ſed grammaticarum, vnde et grammaticae quoque originem ei tribuit PLATO [k]. His addunt, pleraque inuenta mathematica, arithmeticam et numeros, geometriam, pondera et menſuras, horarum et menſium et zodiaci diſtributionem, reliquamque aſtronomiam et aſtrologiam, muſicamque et medicinam: vt lyram, talos, palaeſtram taceamus, quae ad noſtram tractationem non referuntur [l]. Pleraque haec tradit PLATO ita ſine dubio in Aegypto eruditus, vbi cuncta *Inuenta Hermetis.*

d) Exerc. Anti-Baron Ex.I. diatr.X. p. m. 51 ſqq.

e) Syſt intell. c. IV. §. 18. p. 375.

f) Concedunt hoc docti viri CONRINGIVS de Hermet. Med. c. IV. MOSHEMIVS ad l. c. Cudworth. FABRICIVS l. c. p. 38.

g) l. c.

h) Conferendus omnino CONRINGIVS l. c. qui hactenus dicta mire illuſtrat, quemque fruſtra in hac cauſſa BORRICHIVS oppugnauit.

i) Oedip. Aegypt. T. III. p. 47.

k) In Philebo.

l) Loca veterum laudauit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 80 ſeqq.

cta artis initia ad Hermetem relata fuisse, supra vidimus. Nihil tamen in hac quoque re certi statui potest, cum omnia meras coniecturas redoleant: quae si audiendae sunt, non aliter characterum literarum auctor Mercurius fuisse videtur, nisi quatenus eorum vsum inter Aegyptios hactenus ignoratum introduxit[m]; vnde tamen male ad grammaticam artem concluditur. Geometriam vero non Mercurium secundum, sed eius antecessorem, Moerim, inuenisse, effossi stagni et pyramidum altissimarum excitatarum gloria celebrem, testis est DIOGENES LAERTIVS[n], vt taceamus PLATONEM[o] asserere, Aegyptios non literarum tantum inuentionem, sed et numerorum, et numeri computationum, et geometriae et astronomiae inuentionem, talorumque et alearum ludos tribuere prisco cuidam Deo, siue daemoni, id est, more loquendi Aegyptiaco, magno viro a daemone afflato vel inhabitato, cui nomen fuit Theut; hunc Aegypti regem Thamum, qui Thebis Aegyptiacis habitabat, accessisse, et inuentiones aperuisse. Theut vero cum primo Mercurio conuenire, non cum secundo, supra obseruatum est. Qui cum hieroglyphicas figuras, non grammaticas literas inuenisse dicatur, patet inde, quam dissona et contradicens sibi Aegyptiorum de inuentione artium traditio sit. Medicinam quidem ab Hermete inuentam, et discipulo Aesculapio traditam fuisse, Aegyptii iactauerunt[p], illud vero ad Mercurium primum retulerunt, cuius tamen inuenta periisse non negant. Qui vero pro hoc asserto, praeter exempla etiam libri afferuntur, Hermetem auctorem prae se ferentes, Galeni iam aetate suspecti fuere, et merito a CONRINGIO[q] et DANIELE CLERICO[r] reiecti, qui merentur, contra strepitus Borrichianos audiri. Illud sane certum est, valde traditiones de inuentione medicinae apud Aegyptios dissidere: Alii[s] enim non Hermeti, sed Api Aegyptio indigenae, priusquam veniret Io in Aegyptum, inuentionem tribuunt, et Isidem quoque apud DIODORVM[t] medicamentorum multorum inuentricem praedicant, qui honor et Horo contigit[u]. Et illud quidem facile largiri possumus, eas artes a primo Mercurio inuentas, a secundo restitutas esse, quas necessitas dictauit, regionis situs promouit, vtilitas commendauit, quales fuisse geometriam, architecturam vulgarem, numerosque, postea dicemus; sed vt gloriam a Graecis suae genti vindicatam, sibi iactantius asseruerunt Aegyptii, hominum vanissima natio; ita tum has literas Mercurio suo tribuerunt, prorsus eos ineptiisse, nec audiendos esse, ex dictis satis constat, et in sequentibus prolixius demonstrabitur.

Doctores eruditionis et sapientiae in Aegypto.

§. VII. Ab his auctoribus atque conditoribus sapientiae Aegyptiacae, omnis eruditio ad posteros propaganda tradita est hominibus, qui sacerdotes atque prophetae vocati sunt, interdum etiam hierophantae. Quorum insti-

m) Eo enim tendit narratio PLATONIS in Phaedro p. m. 315.

n) Lib. VIII. s. II. conf. MENAGIVS ad Laertium Lib. I. s. 10.

o) l. c.

p) PLINIVS L. VII. c. 56.

q) l. c. c. IV seq. p. 31 seqq.

r) Histoire des la Medecine P. I. L. I. ch. 5. p. 9 seq.

s) Apud CLEMENT. ALEXANDRIN. Strom. L. I. p. 307.

t) Lib. I.

u) Videnda quae de Iside, Horo, Aesculapio affert CLERICVS l. c. ch. 6. 7. 8.

institutio sine dubio ad ipsum Hermetem referenda est, cum ad populos iis, quibus instituebat, praesidiis regendos omnino necessarii fuerint. Hos Θεοσεβέες περισσῶς ἔοντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων *omnium mortalium longe, religiosissimos habitos* testatur HERODOTVS[x], vnde in summa apud Aegyptios existimatione fuerunt. Cuius rei caussam non ineleganter detexit CLEMENS ALEXANDRINVS[y], qui ait, *barbaros eximie semper honorasse suos legislatores et praeceptores, Deos ipsos appellantes. Bonas enim animas supercoelesti loco relicto sustinuisse venire in hunc tartarum, et corpore suscepto malorum omnium, quae et generatione contrahuntur, fuisse participes affirmant, humani generis curam gerentes, quae et leges tulerunt, et philosophiam praedicarunt, qua maius bonum ad hominum genus nunquam venit vel veniet, quin etiam,* addit, *genus Aegyptium diligentissime illos inter Deos retulit.* Haec de primis artium inuentoribus intelligenda quidem sunt, et ea confirmant, quae supra retulimus: simul tamen docent, credidisse Aegyptios, in antistitibus suis quique religionem (nam haec illa philosophia) docuerunt, residere bonos daemonas: id quod ipsi sacerdotes populo persuaserunt, gloriati, *vnum eundemque Deum sapientiae praesidem esse omnibus communem, et* τὸν αὐτὸν ἐν ὅλοις, *in vnoquoque eundem esse*[z]. Quae res effecit, vt non tantum sacerdotes hominibus aliis maiores et diuiniores crederentur, sed et alii, interiori admissione ab illis honorati, diuinitate participes facti crederentur. Id quod de Dario Persarum rege, Xerxis patre, testatur DIODORVS[a]: *eum cum sacerdotibus Aegypti familiaritatem iniisse, et theologiae ipsorum, rerumque in sacris voluminibus annotatarum participem factum, vitae eorum se attemperauisse: propterea eum tantum honoris consecutum esse, vt superstes adhuc diui appellationem promeruerit.* Hinc apud reges magna auctoritate valuerunt, immo ad thronum adspirandi occasio illis enata, et sacerdotium cum imperio interdum coniunctum fuit, vt eo melius religio dominationi inseruiret. Diuisi vero in varios ordines fuere, quos postea nominabimus, et referente Chaeremone[b] *vnicuique symbolum fuit insigne eius ordinis, quem in sacris sortitus erat. Officium vero a regibus iniunctum*[c] *Deorum cultus et sapientiae studium.* Addit Chaeremon[d] *renunciantes omni occupationi et negotiationibus humanis per totam vitam contemplationi rerum diuinarum se tradidisse: Inter simulacra Deorum semper versatos fuisse; ex habitu grauitatem, incessum aequabilem, aspectum stabilem, risum rarum, manum semper intra vestem. Multum illis sermonem de retinendis moribus patriis. Noctem destinasse ad coelestium obseruationem, aliquando ad purificationem, diem ad Deorum cultum, quotidie ter quaterue illos hymnis*

x) Lib. II. c. 37. y) Stromat. L. III. p. 303. z) Apud IAMBLICHVM initio libri citati. a) l. c. p. 83.

b) Apud PORPHYR. L. IV. de abstin. §. 6. c) IOSEPH. contra Apion. L. I. p. 1069. d) l. c. §. 7. 8.

mnis celebrantes, mane et vesperi, ipso meridie et post meridiem. Reliquum tempus in speculationibus arithmeticis geometricisque occupatos fuisse, semper aliquid elaborantes atque inuenientes, περὶ τὴν ἐμπειρίαν, in experimentis versatos. Ad grauitatem hanc atque auctoritatem conseruandam, maxime adhibuerunt munditiem. Eam enim circumcisionis ab Aegyptiis praecipue sacerdotibus adhibitae caussam fuisse, testis est HERODOTVS[e]: qua ex caussa etiam raserunt totum corpus[f] ne quid sordis haereret. Vnde et qui intimiorem admissionem quaerebant, circumcidi se patiebantur, id quod Pythagorae in Aegypto accidit[g]. Eundem in finem, teste Chaeremone, lauabant se fragida ter vnoquoque die, a lecto, ante prandium, et vbi dormitum ibant. Immo adeo in munditie scrupulosi erant, vt pocula ahenea, ex quibus bibebant, singulis diebus studiose extergerent[h]. Vestis gestata linea, et calcei byblini[i], aliam enim vestem vel calceos induere, nefas. Vinum alii omnino non biberunt, alii parcissime degustarunt; pane neutiquam vsi purificandi temporibus, aliis cum hyssopo concisum comederunt: oleo multum abstinuerunt, vel pauxillum tantum cum oleribus adhibuerunt[k]. Immo pisces quoque illis gustare illicitum HERODOTVS[l] tradit, qui addit, *Aegyptios fabam in terra sua nec omnino serere, nec sponte prouenientem comedere, aut coctam in escam distribuere: quin immo sacerdotes eam ne aspicere quidem sustinere, arbitrantes haud mundum esse legumen.* Quam victus rationem Pythagoram in scholam traduxisse suo loco demonstrabitur. Tandem sacerdoti Aegyptio vna tantum vxor licita, cum alii, quot voluerint, nupserint, teste DIODORO[m]. His, quos verbis veterum descripsimus sacerdotibus sacrae philosophiae, id est, theologiae et religionis a Mercurio institutae cura demandata fuit: refertque Chaeremon apud PORPHYRIVM[n]: *vere philosophari prophetas, et hierostolistas, et hierogrammateos, et horologos: turbam autem reliquorum sacerdotum pastophororum, neocororum, et Diis subministrantium, purificari quidem similiter, sed non tam accurate, nec cum tanta continentia.* Nemo tamen accuratius et prolixius Aegyptiorum sacerdotum munera et officiorum genera modumque omnem, quo Hermetica disciplina apud eos obseruabatur, tradidit, quam CLEMENS ALEXANDRINVS, cuius locum, etsi prolixiorem ideo ipsis celeberrimi inque antiquitatis historia versatissimi doctoris, totum damus, vt tractatio nostra plena sit atque certa. Ita vero ille[o]: *Aegyptii peculiarem quandam philosophiam exercent; illam maxime ostendit sacra eorum processio. Primum enim procedit cantor, ex musi-*

cae

e) Lib. II. c. 37.
f) Chaeremon l. c. §. 7. hinc MARTIALI L. XII. ep. 29. vocantur:
— Linigeri calui, sistrataque turba.
g) CLEMENS ALEXANDRIN. L. I. Strom. p. 302.
h) HERODOTVS l. c. i) Ibid.
k) Chaeremon l. c. paria a Therapeuticis obseruata esse suo loco monebimus.
l) Lib. II. c. 37.
m) Lib. I. p. 51.
n) l. c. §. 8.
o) Stromat. L. VI. p. 633. vnde hunc locum adduxit etiam LAMBECIVS Prodr. hist. lit. p. 135. MARSHAM l. c. p. 241. CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 18. p. 379. CONRING. de Hermetica Medicina c. VI. p. 55.

cae ſymbolis vnum aliquod geſtans. Dicunt illum ex libris Mercurii duos ſumere debere, quorum vnus hymnos, alter regiae vitae rationes continet. Poſt cantorem procedit horoſcopus, in manu habens horologium et palmam, aſtrologiae ſymbola. Hunc oportet ſemper in ore habere aſtrologicos Mercurii libros, qui ſunt quatuor, quorum vnus eſt de ordine inerrantium ſtellarum, quae apparent, alius de coitu et illuminatione ſolis et lunae, reliqui de illarum ortu. Deinde procedit ſcriba ſacrorum, pennam habens in capite et in manibus librum ac regulam, in qua eſt et atramentum ad ſcribendum, et iuncus, quo ſcribunt. Illum oportet ſcire ea, quae hieroglyphica vocantur, coſmographiam, et geographiam, et ordinem ſolis et lunae, et quinque planetarum et chorographiam Aegypti, et deſcriptionem Nili, et deſcriptionem apparatus ſacrorum, locorumque eis conſecratorum, et menſuras, et quaecunque in ſacris ſunt neceſſaria. Poſtea ſequitur ſtoliſtes, cubitum iuſtitiae tenens, et calicem ad libandum. Hic omnia noſcit, quae ad diſciplinam pertinent, et victimarum ſigillationem, ſunt autem decem libri, qui ad Deorum ſuorum honorem pertinent, et religionem Aegyptiacam continent: nempe de ſacrificiis, de primitiis, de hymnis, de precibus, de pompis, de diebus feſtis, et huiusmodi aliis. Poſt omnes procedit propheta, hydriam aperte gerens in ſinu, quem ſequuntur, qui panes emiſſarios portant. Hic vt praefectus ſacrorum libros decem ediſcit, qui ſacerdotales vocantur, nempe de legibus, de Diis, de vniuerſa ſacerdotum diſciplina. Propheta etiam apud Aegyptios vectigalium diſtributioni praeeſt. Sunt ergo XLII. libri Mercurii admodum neceſſarii, qui continent omnem Aegyptiorum philoſophiam, et diſcuntur ab iis quos diximus. Sex reliquos ediſcunt paſtophori, pertinentes ad medicinam, nempe de anatomia, de morbis, de inſtrumentis, de medicamentis, de oculis, et poſtremo de mulieribus. Qui locus, quales ſacerdotes Aegypti fuerint, quae muneris ratio, quae pompa et apparatus, luculenter deſignat. Non videntur tamen haec omnia vel ipſum Hermetis inſtitutum vel priſca eius tempora exhibere, ſed iuniora eſſe, et ſuccedentibus temporibus variis Prophetarum, qui religionis praeſides fuerunt, curis et inuentionibus locupletata tandem in hunc, quem deſcribit Clemens, apparatum coaluiſſe. Nam et veterum religio ſimplicior fuit, neque tanta pompa conſtans, et libri hi Mercuriales in quibusdam manifeſte Graecanicam ſapientiam ſapiunt, quae poſt Alexandrum M. demum in Aegypto inualuit. Ex quo tempore Aegyptiacam philoſophiam et theologiam huiusmodi habitum acquiſiuiſſe, omnino veriſimile eſt. Certe niſi loca et tempora hiſtoriae Aegyptiacae diſtinguamus, mira in tota philoſophia Aegyptiorum nos turbabit confuſio. Ceterum in variis Aegypti vrbibus eiusmodi ſacerdotes fuerunt, refertque PORPHYRIVS [p], Pythagoram ſacerdotes quaerentem, ab Heliopolitis, in quos primum inciderat, Memphin, tanquam ad ſeniores fuiſſe ablegatum,

p) De vita Pythag. ſ. 8. p. 12. ed. Kuſteri.

Memphi eodem praetextu dimiſſum ad Dioſpolitas acceſſiſſe. Narrat tamen STRABO [q], qui haec loca ipſe inuiſit, *ſe, cum in Aegypto eſſet, Heliopoli magnas quidem conſpexiſſe domos, quas olim inhabitarunt ſacerdotes, qui et philoſophi et aſtronomi fuerint: ſed tunc temporis illum ordinem ac id ſtudii genus defeciſſe, adeoque ne vnum quidem monſtrari ſibi potuiſſe priſcorum illorum ſtudiorum et exercitiorum antiſtitem. Tantum ſacrificulos quosdam ibi fuiſſe, qui peregrinis ſacrorum ſuorum ritus exponerent.* Qui Strabonis locus non leuem nobis mouet ſuſpicionem, iactantius iſta, quae ex horum hominum ineptorum narratiunculis hauſit Clemens, ſacrificulos tradidiſſe, vt Graecis non tantum pares ſed ſuperiores quoque Aegyptios eſſe demonſtrarent. Nam quae ambitio et enata inde contentio Aegyptios vexauerit, ſupra iam indicauimus, multisque exemplis conſtat, totam vero iſtam narrationem propter hunc ſolum finem allatam eſſe, vt euinceretur, barbaris Graecos ſuam eruditionem debere, ipſa ſermonis apud Clementem ſeries demonſtrat. Hoc ſane certum eſt, atque ex hoc Strabonis loco liquido conſtat, eos, qui de hac ſacerdotum Aegyptiacorum eruditione et philoſophia nobis teſtimonia retulerunt, non fuiſſe teſtes αὐτόπτας, ſed habuiſſe ex traditione leuiſſimi hominum generis, ſacrificulorum, ſolis inaniſſimis ritibus Aegyptiacam diſciplinam ſibi vindicantium. Inter hos, de quibus hactenus diximus, ſacerdotes archiprophetam Sonchidem, Pythagorae praeceptorem laudat CLEMENS ALEXANDRINVS [r], et Sechnuphidem Heliopolitam Platonis, et Conuphidem Eudoxi magiſtrum.

Methodus docendi arcana apud Aegyptios.

§. VIII. Talis conditionis atque generis cum ſacerdotum Aegyptiorum ordo fuerit, facile inde colligitur, methodum quoque, qua ſapientiam a ſe cuſtoditam cum aliis communicabant, non fuiſſe vulgarem et omnium cognitioni promiſcue patentem, ſed arcanam et reconditam. Ita enim ſollicite ſua myſteria occultabant, vt nemo ea propius inſpicere valeret, niſi qui poſt ſatis longam explorationem, an ſcopo ſuo conuenienter acturus eſſet, ab ipſis admittebatur. Quod qua ratione ab iis factum ſit, iam enarrandum eſt. Fundamentum vero omnis methodi atque diſciplinae arcanae, quae in Aegypto viguit, poſuere ſtelae Aegyptiacae. Primum enim conditorem eruditionis Aegyptiacae inuenta ſua, leges, atque praecepta columnis incidiſſe, et figuris atque emblematibus ab animalibus aliisque naturae rebus deſumtis adumbraſſe, ſupra iam obſeruatum eſt. Multum in hoc inſtituto valuiſſe rationem veritatum ſublimium ad conſeruandam earum auctoritatem atque prudenter et caſte ſeruandam traditionem, ſymbolis tanquam velo obductarum, plerique viri docti ſibi perſuadent [s]. Quibus praeiuerunt Platonici Alexandrini, qui eandem cauſſam adhibitae diſciplinae methodique arcanae afferunt. Ita enim IAMBLICHVS [t]: *Aegyptii ipſam vniuerſi naturam Deorumque operationem imitantes, myſti-*

q) Lib. XVII. r) Strom. L. I. p. 131. s) Ex plurimis videndi eruditiſſimi viri RAD. CVDWORTHVS Syſtem. intell. c. IV. §. 18. p. 368 ſeqq. et IAC. BASNAGE Hiſt. de Juifs T. III. ch. 18. §. 21. p. 464 ſeqq. t) De myſter. Aegyptior. Sect. VII. c. I. p. 150.

mystiicarum quoque et latentium absconditarum notionum imagines quasdam in symbolis conficiendis ostendunt; quemadmodum et ipsa natura rationes occultas in formis apparentibus, quasi symbolis exprimit, et ipsa Deorum operatio idearum veritatem delineat in imaginibus conspicuis. Cum igitur intelligant superiora omnia delectari inferiorum conformitate, et per imitationem, quam possunt, maximam capientes ista replere bonis; merito ipsi quoque religionis symbolicae rationem, Diis congruam adinuenerunt. Frigide vero haec dici et praeter omnem verisimilitudinem excogitatis argutiis nihil, quod rei est, dicentibus, quis non videt? et longe aliam caussam canae antiquitati conuenientiorem subesse, quis non palpat? Vt igitur veritati propiora sectemur, obseruandum, quod supra iam tetigimus, primam vetustissimorum temporum consuetudinem per plures gentes fuisse, ea quae duratura in aeuum, et memoriae dicanda erant aeternae, saxis, lapidibus, columnis incidere, ne temporis iniuria perderentur, et memoriae exciderent. Talia vero cum essent, quae Mercurius primus inuenerat, certe cum talia esse, sibi persuaderet, siue religionem, siue mores, siue statum politicum formauerint, (de eo enim nihil constat) stelis atque lapidibus ea inscribebat. Et cum rudem atque brutum, quod supra quoque monuimus, populum ad humanitatis sensum cultumque sacrum pariter atque politicum traducere vellet, elegit docendi genus facile, et rudissimis ingeniis adaptatum, per imagines atque symbola praecepta sacra atque politica populo explicandi. Nam hanc quidem methodum symbolicam, modo recte instituatur, apprime ad tarda et rudia ingenia docenda adhiberi posse, et ratio atque experientia dictitant, et magnorum virorum, immo maximi doctoris IESV exemplo constat. Vnde recte, ex nostra quidem sententia, negauit, acutissimus CVDWORTHI interpres [*] symbola Aegyptiorum hunc in finem, vt doctrinae obscurarentur, inuenta fuisse. Praeter hunc vero docendi per stelas morem alia ratione religionis potissimum in Aegypto conditores in docendis sacris versati sunt. Cum enim hoc potissimum principio in sacris constituendis vterentur, quod postea illustrabimus, vniuersalem mundi spiritum non modo in maximis et splendidissimis mundi partibus, praecipue in sideribus habitare, sed et magnos viros, summis beneficiis homines sibi deuincientes, maximeque meritos ab eiusmodi diuina particula, siue genio bono inhabitari; non passi modo sunt, vt illi viri magni inter Deos numerarentur, et diuino cultu honorarentur, sed vt arcana quoque haec religionis ratio maneret, nec vilesceret, si populus homines olim mortales coli animaduerteret, multis fabulis et praecipue theogoniis eorum historiam occultauerunt. Cuius rei testem ipsam antiquissimam Aegypti historiam aduocamus, quae tota Deorum et semideorum fabulas nobis narrat, primosque Aegypti reges mythologico habitu ornatos et inter Deos relatos nobis exhibet. Qua de re cum supra iam verba fecerimus, prolixius dicere opus non est. Et ita quidem ante Aegypti vetustissimae euersionem, cata-

*) l. c. p. 370. not. 38.

cataclyſmos, aliasque calamitates eueniſſe omnino probabile eſt. Poſt iſtas vero, quas Aegyptus paſſa fuit mutationes, cum ſtelae defoſſae eruerentur, monumenta reſidua ſitu ſqualentia tanquam ſacrae reliquiae conſeruarentur, et Mercurius ſecundus nouam religionis reſtitutae et renouatae faciem introduceret, iſtae imagines eo potiſſimum fine adhibitae ſunt, vt illis noua religio et eruditio adumbrari crederetur. Hinc tanquam ſacra monumenta ſtudioſe conſeruata, et in templorum ſacrariis repoſita fuiſſe, ſupra probauimus. Haec deinde cum ſacris fabulis coniuncta nouum religionis introductae populo commendandae praeſidium exhibuerunt. Cum enim Aegyptiaca religio in eo potiſſimum verſaretur, vt ex ſupra iam detecto principio reges atque ſummi imperantes, diuinitatis participes crederentur, et poſt mortem Dii haberentur, omnino cura agenda erat, vt ab inſpectione arcana huius principii vulgus arceretur, ne omnis religio euileſceret, ſi pateret, eam ad homines mortales reuera referri. Quapropter antiquae fabulae de Diis auctae et ſtudioſe cuſtoditae, et ſacerdotum potiſſimum ordini explicatio earum vt et ſacrarum imaginum credita eſt, qui vt ab arbitrio imperantis pependit, ita dum vita lauta commodaque ex dominantis religionis conſeruatione fruebatur, in id omnes neruos intendit, vt ſacra haec omnibus, quibus licebat, mediis, conſeruarentur, et venerationi populi commendarentur. Quem in finem inſtitutae tot ceremoniae, tamque ſplendidus cultus publicus introductus eſt, animis vulgi iis, quae oculos feriunt, capi plerumque ſolitis. Vt vero ipſi quoque ſacerdotum ordini neceſſaria ad hunc ſcopum accederet auctoritas, literarum ſtudia ab iis exculta ſunt: id quod duplici ratione conſilia iſta adiuuit. Nam et ita prudentiores et ſapientiores ſacerdotes a populo habiti ſunt, talesque, quibus ſapientiam poſſidentibus potiſſimum habenda fides; et medium ita inuentum eſt, profundius inter populum meditantes, et de rationibus his ſollicitos ab arcanis his, quorum regi et ſtatui publico tantum intererat, caute auocandi. Callidiſſimi enim homines, vt ingenia altiora diuerterent, ſacrorum horum atque myſteriorum explicationes philoſophicas excogitabant, et ad cauſſas rerum phyſicas referebant, quicquid in ſacris fabulis et imaginibus occultatum ferebatur. Quod cum variis modis ſacerdotes inſtituerent, praecipue ex quo a Graecis per ſyſtemata de rebus naturalibus diſſerere didicerunt, mirum non eſt, diuerſiſſimas ſacrarum illarum figurarum explicationes apud Plvtarchvm aliosque inueniri. Quae tamen eo magis occultabantur, ne cum religione ſacerdotium quoque, quod tantis vitae commoditatibus inſeruiebat, euileſceret. Et ex his iam ampliſſimus campus patet, in quo Aegyptiorum ſacerdotum gens fraudes et impoſturas ſuas exercuit, et ratio excultae diſciplinae arcanae veriſimilis poteſt depromi. Ex quibus omnibus iam ſua ſponte fluit, fruſtra eſſe, qui vetuſtiſſimarum imaginum hieroglyphicarum, et fabularum ſacrarum ſenſus exponere geſtiunt. Quemadmodum enim priſca ſignificatio praeter tenues quasdam coniecturas periit, ita ſacrificuli Aegyptiaci ſui ingenii

genii ſomnia, vel ea, quae ſtatus atque imperii arcana poſtulabat ratio, imprudenti populo obtruſerunt, et ſelectis tantum ingeniis, multisque vexationum et moleſtiarum exercitiis probatis, ea prodiderunt, quibus tutae et exploratae fidei homines in ſuam regnique fraudem non abuſuros eſſe, certo nouerant. Qui vero fontes diſciplinae arcanae non ad ſolos Aegyptios referendi ſunt, ſed et ad reliquos orientis populos mutatis circumſtantiis pertinent[x].

§. IX. Verum ne ſolis coniecturis ducti haec dixiſſe videamur, ipſa arcana methodus atque diſciplina Aegyptiorum ex veterum teſtimoniis adumbranda eſt. Eam vero apud hanc gentem viguiſſe, adeo tralatitium eſt, et in vulgus notum, vt prolixe probare opus non ſit. Vno ORIGENIS[y] rerum Aegypti maximopere gnari, teſtimonio conficiemus. Ita vero is aduerſus Celſum: *Hic mihi Celſus aeque videtur ſapienter agere, ac ſi aliquis in Aegyptum profectus, in qua terra viri ſapientes ex inſtitutis et praeſcriptis patriis multum ſuper rebus illis philoſophantur, quae pro diuinis inter eos habentur, quum rudes interea et illiterati fabulas tantum nonnullas accipiant, quibus, tametſi ſenſum earum haud aſſequantur, vehementer capiuntur et delectantur; Celſus inquam haud ſecus mihi videtur inſtituere, ac ſi homo eiusmodi, qui Aegyptios quidem adiit, at cum nullis verſatus eſt, niſi rudibus et indoctis hominibus, a ſacerdotibus vero de arcanis et reconditis myſteriis ſuis haud eruditus eſt, gloriaretur tamen et praedicaret, imbibiſſe ſe omnia, quae ad Aegyptiorum theologiam et religionem pertinent.* Sed et reliqua legenda ſunt, quae ſequuntur, remque mire illuſtrant. Alia veterum loca et teſtimonia qui cupit, inueniet ea apud CVDWORTHVM[z] aliosque, qui de arcana hac Aegyptiorum methodo tradiderunt. Qua ratione vero fabularum et mythologiae ſacrae curam habuerint, nemo luculentius docebit, quam PLVTARCHVS, qui in tractatu *de Iſide et Oſiride* multa Aegyptiacae theologiae et eruditionis placita cumulauit, ex qua ſola tractatione iis, quae modo diximus, lux clariſſima affundi poteſt. Acceſſere vero hieroglyphicarum imaginum picturae, quas ad imitationem veterum ſtelarum efficiebant, quarum reliquias menſa Iſiaca, Harpocratis imago et quae alia eiusmodi ſunt, nobis exhibent. Harum imaginum explicationem HORVS APOLLO[a] dediſſe dicitur, certe hoc titulo libellus hodienum exſtat, qui morales potiſſi-

Probatur veterum teſtimoniis.

Horus Apollo Hieroglyphicorum ſcriptor.

x) Conf. quae egregie monet cel. MOSHEMIVS ad CVDWORTHVM p. 369.

y) Lib. I. p. 11.

z) l. c. p. 368.

a) Hori nomen apud Aegyptios celebre cognomen fuit Apollinis, vnde pro ſole ponitur: de quo Aegyptiorum Deo videndus PLVTARCHVS de Iſid. et Oſir. Varia vero ei ſcripta tribuuntur, et inter ea potiſſimum libellus de hieroglyphicis Aegyptiorum cuius elegantem editionem nobis dedit DAVID HOESCHELIVS, de qua diximus in diſſ. de meritis viri celeberrimi in Graecas literas. Hunc ex Aegyptiaco in Graecum tranſtulit Philippus quidam, non valde antiquus, vt ex vocibus Graeco-barbaris colligere eſt, quas interdum adhibet. Quis vero ille Horus Apollo fuerit, quem libellus auctorem refert, incertum. Hoeſchelii coniecturam reiicit, qui diligenter de Horapolline commentatur, FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 88. coniicientis eſſe Horapollinem Grammaticum Phenebytidem, cuius meminit SVIDAS. Probabile vero eſt, libellum ex recentiorum Aegyptiorum libris excerptum ad priſcum illum Horapollinem relatum eſſe, vt a magno et diuino viro, more Aegyptio, auctoritas accederet. Vnde quam parum fidei mereatur patet.

tiſſimum ſignificationes harum ſacrarum imaginum recludit: easque noſtra aetate viri ingenioſi augere, et arcanos magis ſenſus eruere conati ſunt[b], irrito, niſi fallimur, et fruſtraneo labore, cum nec ipſi ſemper ſacerdotes Aegyptii eos deprehenderint, et pro cuiusuis ingenio quodlibet ex iſtis imaginibus exſculpatur. Nec hoc ſolum abſcondendi ſtudium abſoluebat, ſed ſacri quoque libri in templorum adytis ſeruabantur, praefixo, vti ſupra ex Iamblicho notauimus, Hermetis nomine. Hos nemo inſpiciebat, niſi ſacerdos, immo, nec omnibus promiſcue ſacerdotibus acceſſum ad haec ſacra patuiſſe, ſed maioris tantum ordinis, ex Chaeremone ſupra adduximus. Hac potiſſimum arte facillimum erat, quaecunque vates et ſacerdotes volebant, et ipſorum emolumentum vel regni quoque et imperantis vtilitas poſcebat, populo tanquam ex libris ſacris et diuinis deſumta, perſuadendi. Neque enim peregrinorum quisquam ad haec ſacra admittebatur, et ſi regis commendatione id fieri neceſſe erat, multis iisque moleſtiſſimis ἀσκήσεσιν ita fagitabatur, vt facile a propoſito deſiſteret. Imprimis vero in hoc caſu circumciſionem exigebant, vt Pythagorae exemplo probatum dedimus: quae cum a reliquis populis valde eſſet contemta et deſpectui habita, ita peregrinos arcuit, vt vnum tantum exemplum Pythagorae nouerimus, qui hanc diſciplinam peregrinus ſubire, quam arceri, maluit. Nec ita ſatis, ex callidiſſimorum hominum ingenio, obſepta et recondita Aegyptiorum myſteria fuere, ſed adhibitus quoque arcanus ſacerque ſcribendi modus. Refert enim CLEMENS ALEXANDRINVS[c]: *eos qui docentur ab Aegyptiis, doceri primum Aegyptiarum literarum viam ac rationem, quae vocatur epiſtolographa, id eſt, epiſtolis ſcribendis apta; ſecundo ſacerdotalem, qua vtuntur ſcribae ſacri, ideo* ἱερογραμματεῖς *dicti; vltimam autem hieroglyphicam, id eſt ſacram, quae inſculpitur, ſcripturam: cuius vna quidem eſt per prima elementa* κυριολογική, *id eſt, proprie loquens, altera vero ſymbolica, id eſt, per ſigna ſignificans. Symbolicae autem vna quidem proprie loquitur per imitationem, alia vero ſcribitur, quaſi tropice; alia vero ſumitur allegorice, per quaedam aenigmata.* Quae poſtea Clemens exemplis illuſtrat. Quis quaeſo per denſiſſimum hoc velum Aegyptiaca placita perſpecturum ſe ſperet? et quis non fraudes et impoſturam ſacerdotum latere credat? quis non ſacrum philoſophiae nomen indigne his hominibus tribui, nec veros ſenſus Aegyptiacae ſapientiae, niſi ſtultitia et impietas potius dici mereatur, certe deprehendi poſſe ſtatuat? et quis non inde magnifice de Aegyptiorum philoſophia ſentire deſinat?

Obſeruationes generales de philoſophia Aegyptiaca.

§. X. Plenius id pateſcit, vbi propius ad conſiderationem philoſophiae et theologiae Aegyptiorum accedentes, eius partes atque diſciplinas tum generali examine expendimus, tum ſpeciales doctrinas excutimus. Veterum enim narrationes ſecuti obſeruamus:

I. Totam

b) De IO. PIERII VALERIANI, KIRCHERI, PIGNORII, MACARII, CHIFLETII, MASENII ſcriptis hanc in rem vid. FABRIC. loc. cit. pag. 90. 91.

c) Strom. L. V. p. 555. PORPHYR. de vita Pythag. n. 12. p. 15. ed. Kuſt.

I. Totam philoſophiam et theologiam praecipue ad ſacerdotum commoda et auctoritatem conſeruandam et augendam, et ad rationes imperii politici tuendas quam maxime collineaſſe, hinc potiorem et arcanam eius partem fraudis et impoſturae eſſe ſuſpectam. Aut enim toti in eo, quod hactenus prolixe diſputauimus, et teſtimoniis veterum roborauimus, fallimur, aut in aperto eſt, fraudulenter egiſſe ſacerdotes Aegyptios. Si enim veram ſapientiam docere fuiſſent conati, eam tot latebris non abſcondiſſent, cum omnium interſit de diuinis et humanis rebus recte erudiri [d]. Alia tamen omnia iudicanda de Aegyptiis, qui multa quidem cum oſtentatione philoſophiam et religionem mentiti ſunt, intra velum tamen impietatem fraudesque habuere reconditas. Nec quis hic obiiciat, quod Platonici, eiusdem furfuris homines, pro diſciplina arcana defendenda afferre ſolent, vulgi ingeniis veritates philoſophicas et imprimis metaphyſicas, captum eius ſuperantes non eſſe propalandas, ne abutantur: de Deo enim et religione recte erudiri omnium intereſt. Nec recondiderunt tantum myſteria ſua plebi, ſed omnibus, qui ſacerdotes non erant, et imprimis peregrinis, qui ſapientiae tantopere celebratae diſcendae cupidi ea noſſe deſiderabant. Vnde longe alias latuiſſe cauſſas, quam quas prae ſe ferebant, facili coniectura colligitur. Vidit id *auctor quaeſtionum et reſponſionum ad orthodoxos*, quae inter S. IVSTINI opera edi ſolent [e], qui luculenter: *τῶν Αἰγυπτίων τότε ἡ σοφία τὰ τῆς πλάνης ὑπῆρχε διδάσκουσα διδάγματα. Aegyptiorum eo tempore* (quo Moſes vixit) *ſapientia impoſturae tradit diſciplinas.* Quod vt contra obiectionem: aſtronomiam, aſtrologiam et geometriam tamen diuinum vatem in Aegypto didiciſſe, tueatur, addit in reſponſione: *Aſtronomiam et aſtrologiam et geometriam apud Aegyptios habitas fuiſſe diſciplinas vulgares et humiles, in honore autem et pretio fuiſſe, quae vocantur literae hieroglyphicae, atque in adytis atque abditis locis non cuiuis ex vulgo, ſed eximiis tantum et delectis traditae ſint.* Vbi eleganter impoſtura arcanis diſciplinis, quas a vulgaribus recte diſtinguit, tribuitur, hieroglyphicis non ex mente veterum, quam forte recentiores ignorabant, ſed ex ingenii fraudisque commentis explicitis. Hinc non dubitauit EVSEBIVS [f] has explicationes vocare *recentiorum ſophiſmata*, de quibus ne per ſomnium quidem veteres cogitarint.

Relata tota philoſophia ad imperii et ſacerdotii commoda.

II. Patet inde, quid de philoſophia Aegyptiorum, quatenus mathematicas diſciplinas complectitur, ſtatuendum ſit? Geometriam enim apud eos viguiſſe, contra veterum teſtimonia negari non poſſe, concedimus: an inuenerint, quod multi contendunt, noſtrum non eſt diſpicere, et hactenus concedi quoque poteſt [g]. Verum multum illi decipiuntur, qui geometriam ſublimiorem inter Aegyptios floruiſſe ſibi perſuadent, nam hi non modo lucu-

Scientiae in Aegypto excultae. Geometria.

d) Recte itaque arcanam methodum inter characteres falſae philoſophiae retulit doctiſſimus HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. I. p. 222 ſeq.

e) p. 406.

f) De praeparat. L. III. c. 7. p. 98. 99.

g) Videnda, quae collegit VOSSIVS de ſcientiis mathem. c. XIII. p. 48 ſeq. et BVRNETIVS archaeolog. philoſ. c. VIII. p. 378. conf. LAERT. L. I. ſ. 11. et MENAG. ad h. l.

luculento *auctoris Q q. et reſponſ. ad orthodoxos* teſtimonio refelluntur, quod geometriam intra diſciplinarum vulgarium limites cogit, et ita ſatis prodit, magis occupatam fuiſſe in dimetiendis et definiendis agris, quorum terminos auctus Nilus quotannis confundebat[h], quam in theorematibus definiendis et ſoluendis: ſed et, fruſtra eſſe, conuincuntur, eo quod philoſophi Graeci, qui in Aegyptum philoſophiae diſcendae cauſſa profecti ſunt, leuia geometriae inuenta ibi non didicerunt, ſed proprio Marte et ingenio domi excogitauerunt. Pythagoras enim ex Aegypto redux, virtutem lateris oblongi in triangulo rectangulo ad caetera comparati, tandem meditatione aſſecutus, inuentionem hecatombe dignam putauit. Thales quoque, qui geometriam in Aegypto didicit, inuenta circuli et trianguli deſcriptione, gaudio emotus bouem immolaſſe dicitur[i]. Recte inde infert vir quidam acutiſſimus[k]: Cum haec ſimpliciora pulchra licet et perutilia in geometria barbarica non repererint, fruſtra quis in ea quaeſiuiſſet theoremata magis operoſa, methodosque analyticas, quae poſteris innotuere: et quas Graecorum ingeniis, in hac materia praeclaris, potiſſimum debemus. Idem de aſtronomia Aegyptiorum iudicium eſto: cuius etiam inuentionem plerique veterum Aegyptiis tribuunt[l], et ab iis ad Babylonios traductam tradit DIODORVS[m], cum alii a Babyloniis ad Aegyptios perueniſſe, hosque ab Abrahamo edoctos eſſe, contendant[n]: perperam forte vtrumque, cum veriſimillimum ſit, ſtudii per ſe, expoſito aſtrorum ſplendore, vetuſtiſſimis gentibus commendabilis prima elementa quamlibet per ſe inueniſſe, qua ratione recte vſus CICERO[o], vtrumque populum iungit: *Aegyptii et Babylonii,* inquit, *in patentium camporum aequoribus habitantes, cum ex terra nihil emineret, quod contemplationi coeli officere poſſet, omnem curam in ſiderum cognitione poſuerunt.* Concedamus vero tantiſper hanc gloriam Aegyptiis; quae inde concludetur philoſophica inquiſitio? Obſeruarunt ſtellarum ortus et occaſus, zodiaci partes et planetarum aſpectus; non negamus; verum id in vſus genethliacos, et ad rationes aſtrologicas. Attenderunt ad aequinoctia et ſolſtitia; verum ad anni rationes definiendas. Temporum conditiones ex ſideribus diiudicarunt; verum vt agriculturae inſeruirent. Quis in his omnibus philoſophiam quaerat? quam ad mathematicas ſcientias primi ex Pythagorea ſchola adplicuere, in qua Eudoxus hypotheſes motuum coeleſtium primus excogitauit. Vtemur eodem argumento, quod de geometria vſi ſumus: Thales, qui in Aegypto fuit, primus celebratur, qui eclipſin ſolis futuram praedixit[p]. Haec ſi in Aegypto non didicit, ſed proprio marte inuenit, quam miſera Aegyptiorum aſtrono-

Aſtronomia.

h) HERODOTVS L. II. SERVIVS ad Eclog. III. Virg. ad not. h. TATIAN. orat. ad Graecos p. 141. CLEM. ALEX. ſtrom. L. I, p. 306. PORPHYR. vit. Pythag. n. 8. p. 8. IAMBLICH. vit. Pyth. c. 29. p. 134.

i) Vtrumque probabitur ſuo loco.

k) BVRNETIVS l. c.

l) PLATO in Epinomide. ARIST. metaph. L. I. LAERT. l. c. MANILIVS aſtron. L. I, et SCALIGER. ad h. l.

m) l. c.

n) IOSEPH. L. I, c. 9. quem refutat et multa huc affert rem illuſtrantia cl. IO. LAMIVS de S. Trinit. L. I. c. 3. p. 8 ſeq. ALEX. POLYH. ap. EVSEB. praep. L. IX, c. 17.

o) De diuinat. L. I.

p) PLIN. L. II. c. 13. CICERO l. c. aliique ſuo loco nominandi.

aſtronomia fuerit, liquet. Neque obiiciat quis, DIODORVM paſſim obſeruationes Aegyptiorum circa res coeleſtes tanquam accuratas laudare: hoc enim comparate ad alias gentes intelligendum eſſe, recte monuit BVRNETIVS[q], qui non ſine probabilitate tamen addit, quaedam eos de ſyſtemate mundi, per traditiones magis, quam rationes philoſophicas, cognouiſſe, v. g. cum lunam appellarunt αἰθερίαν γῆν, et τοὺς ἀστέρας πῦρ εἶναι, modo id, quod teſte tantum PROCLO[r] ſcimus, non falſo Aegyptiis tribuatur. Poſt Aſtronomiam muſicam inueniſſe Hermetem DIODORVS tradit, vti ſupra indicauimus; hincque tonos is in acutum, medium grauemque diuidendi, lyramque trichordem inueniendi occaſionem habuiſſe dicitur. Quod ſi modo verum eſt, (nam gentes pleraſque, imprimis Aegyptios ſuis heroibus omnium artium et ſcientiarum inuentionem ex ambitione et gloriae affectatione tribuiſſe, notum eſt) de initiis tantum primisque fundamentis muſicae artis intelligendum eſſe, ipſa traditio innuit. Inuenit enim, (quod ſuo loco teſtimoniis probabimus) Pythagoras rationes harmoniae ex malleorum ictibus in officina ferraria. Has ergo in longa per orientem peregrinatione, vel, ſi eam tanquam incertam non admittimus, in mora tamen in Aegypto, etſi intimiorem admiſſionem nactus, non didicit, vnde popularem tantum fuiſſe patet. Quae quoque ratio eſt, cur apud DIODORVM[s] Aegyptii dicantur viros ab exercenda muſica arcuiſſe, quod animos emolliret. *Muſica.*

III. Magnum praeterea nomen Aegyptii, ſi multos audis, conſecuti ſunt in arte medica: cuius inuentio ad magnos Aegypti viros referri ſolet. Etſi enim, inuitis Aegyptiis, Graecis et Latinis artis ſalutaris inuentionem tribui Hermeti, quod multis[t] placuit, non contemnendis argumentis euicit CONRINGIVS[u], ad quem non reſpexiſſe DANIELEM CLERICVM[w] merito miramur, et a ſuppoſititiis recentioris aetatis libris fruſtra argumentum ſumi putamus; certum tamen eſt, Aegyptios ad ſemideos ſuos, artis ſalutaris initia retuliſſe. Imprimis vero ob hanc rem celebratiſſimum Iſidis nomen apud Aegyptios fuit, a qua filium Horum ſiue Apollinem medicinam didiciſſe, remediisque ſuis immortaliter de hominibus meritum fuiſſe tradit DIODORVS[x]. Vnde et de Apolline OVIDIVS[y] *Medicina.*

Inuentum Medicina meum eſt, opiferque per orbem
Dicor, et herbarum ſubiecta potentia nobis.

Imprimis vero Aeſculapium nomen apud Aegyptios propter merita in rem medicam, celeberrimum conſecutum fuiſſe, notius eſt, quam vt multis probari opus ſit. Quicquid vero de his Aegyptiacae medicinae inuentoribus per fabulas, vt ſunt origines rerum apud veteres ſemper hoc velo obductae, dicitur, ita comparatum eſt, vt plane nihil, quod veri ſitientibus faciat ſa-

 tis,

q) l. c. p. 380.
r) In Tim. Platon. L. I. p. 45.
s) l. c. p. 73.
t) Vid. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 82.
u) De Medicina Hermetica c. II. p. 2 ſeqq.
w) Hiſtoire Medicin. L. I. ch. 5. p. 11 ſeqq. vbi criticum traditionis recentioris examen merito deſideres.
x) Conf. IDEM l. c. ch. 6. p. 15 ſeqq.
y) Metamorph. L. I.

tis, exhibeat, nec dici queat, quis arti ſalutari inter veteres Aegyptios manum primus admouerit? Veriſimile tamen videtur, magnos Aegypti viros, qui formandis et curandis rudium Aegyptiorum animis et corporibus curam ſuam addixerunt, non imparatos etiam ab omni artis ſalutaris notitia et experientia fuiſſe. Celeberrimos enim priſci orbis viros hac quoque ratione ſuorum ſibi animos deuinxiſſe, et aeternum nomen meruiſſe, ex inductione exemplorum, facile probatum dare poſſemus, ſi id ageremus. Haec vero licet concedamus, parum tamen praeſidii ſunt illis, qui neſcio quos magnos medicos ex Aegyptiis nobis exſculpunt. Vti enim prima artis rudimenta, quae non tam theoria et ſyſtemate aliquo, quam experimentis conſtant, illis innotuiſſe, ex ipſa rerum ſerie et inuentionis a primis elementis incipientis conditione colligitur; ita magis προφυλακτικὴ quam θεωρηθικὴ fuit: et quidem adiuta quam maxime incantationibus remediisque magicis, vt inter omnes fere gentes veteres vſu venit [z]. Interim non negamus, ab antiquiſſimis temporibus apud Aegyptios medicinam in vſu fuiſſe, appellata ideo regione ipſa Aegypti pharmacorum ferace; apud HOMERVM [a]:

- - Τῇ πλεῖςα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα - - -

Cuius rei veritatem adſtruit ipſum ſacrorum voluminum teſtimonium, medicorum mentionem faciens, qui in Aegypto Iacobi patriarchae corpus, iuſſu proregis Ioſephi aromatibus condiuerunt; vt taceamus, quae poſteriorum ſunt temporum, Chryſippum Cnidium, Pythagoram, Democritum, Eudoxum, et imprimis Orpheum atque Onomacritum medicinae notitiam in Aegypto hauſiſſe [b]. Narratque HERODOTVS [c] ſua aetate medicinam apud Aegyptios ita fuiſſe diſtributam, vt ſingulorum morborum medici fuerint, non plurium, itaque omnia fuiſſe medicis referta; alios enim ocularios, iuuandis oculis conſtitutos, alios capiti, alios dentibus, alios alui partibus, alios morbis occultis. Perſuadet etiam locus CLEMENTIS ALEXANDRINI de ſacerdotibus Aegyptiacis, ſupra adductus, ex ſacerdotum gregibus quibusdam curam medicinae commendatam fuiſſe, refertque LAERTIVS [d] Platonem in Aegypto aegrotantem a ſacerdotibus curatum fuiſſe: eratque hoc paſtophororum munus; licet etiam ſcribae ſacri videantur medicam artem exercuiſſe. Nihil tamen haec omnia ad commendandam philoſophiam Aegyptiorum faciunt; nam legimus quidem corporibus ſecandis operam Aegyptios impendiſſe, ſed id non ad cognoſcendam humani corporis fabricam, quod tamen fundamentum eſſe debet artis ſalutaris rationali modo excolendae, ſed ad condendi cadauera curam referendum eſt. Quod quam parum apte cognitionem medicam atque phy-
ſicam

z) Conferendus H. CONRINGIVS l. c. c. VIII. p. 72 ſeqq.

a) Odyſſ. L. IV.

b) Videndi de his hiſtoriae Medicinae ſcriptores CLERICVS, GOELICKIVS, SCHVLZIVS, et quae infra ſuis locis afferentur.

c) Lib. II.

d) Lib. III. ſ. 6. vbi tamen modus, quomodo curatione marina ſanitati reſtitutus fuerit, notandus eſt.

ſicam Aegyptiorum iuuerit, ex iis videre eſt, quae habet PLINIVS[e], cauſſasque cur tam parum profecerint, eleganter exponit CONRINGIVS[f], dignus, qui hac de re legatur. Nihil vero magis ineptam et a philoſophia alienam medendi Aegyptiis adhibitam rationem prodit, quam magicae incantationes, herbaeque ſacrae, luſtrationes et quae alia ſunt, remediis naturalibus iuncta. Non licebat enim in Aegypto medicis ex artis et rationis regulis medicamenta praeſcribere; ſed, teſte DIODORO[g] *medicinam ex lege ſcripta faciebant, et per multos ab antiquo medicos illuſtres concinnatam applicabant. Si leges, quas ſacri codicis lectio tradebat, ſecuti aegroto ſanitatem reddere nequibant, culpa vacabant, et impunes abibant; ſin contra praeſcriptum egiſſent, capitis iudicium ſubibant. Nam medendi rationem longo temporis vſu obſeruatam, et ab optimis artificibus ordinatam paucos ingenio et ſolertia ſuperaturos legislator cenſuit.* Ita Diodorus: ex cuius verbis patet, non licuiſſe medicis, rationem et experientiam in medendo duces ſequi, ſed ad eam potiſſimum medendi formam et praeſcriptum fuiſſe obligatos, quod ſub Hermetis nomine ſacerdotes commendabant. Illi vero non naturalem tantum vim, ſed et ſupernaturalem magicamque efficaciam aduocabant, et imprimis herbis tales effectus adſcribebant; quos qui cognoſcere cupit, eum, ne nimii ſimus, ad PLINIVM[h] ablegamus, miraturum, quam egregie Aegyptii in his rebus ineptiuerint. Non fallemur itaque, ſi a medicina Aegypti empirica philoſophiam probari non poſſe iudicamus. Nec meliora ſunt, quae pro artis chemicae apud Aegyptios cultura patroni eius afferunt. Vt enim, quae inter doctiſſimos viros HERMANNVM CONRINGIVM et OLAVM BORRICHIVM diſputata ſunt, mittamus[i], cum inſtitutum noſtrum excedant, hoc vnum omnem aſſerti huius vim deſtruit, indubitatam certamque artis mutandi metalla, mentionem ante Conſtantini M. aetatem non reperiri[k]. Nam quae contra monet Borrichius, in incendio Alexandrino veterum hac de re libros periiſſe, frigida ſunt, et principium petunt. Moſis vero vituli idololatrici combuſtionem hanc ſententiam nihil iuuare, ſupra capite primo

 iam

e) Lib. XI. c. 13.
f) l. c. c. X. p. 89 ſeqq.
g) Lib. I. c. 28. h) Lib. XXX. c. 2.
i) Ediderat HERM. CONRINGIVS aeternum Germaniae decus, de Hermetica Aegyptiorum vetere, et Paracelſicorum noua medicina, librum vnum, Helmſt. 1648. 4. ad quem iuſſu Friderici III. Danorum regis reſpondebat vir doctiſſimus, OLAVS BORRICHIVS Medicus Regius in diſſ. de ortu et progreſſu Chemiae Hafniae 1668. 4. cui cum reſponderet CONRINGIVS in apologetico breui, iteratae libri ſui in duas partes diuiſi editioni adiuncto, 1669. 4. repoſuit multa BORRICHIVS in prolixiore opere: Hermetis Aegyptiorum et Chemicorum ſapientiam ab H. Conringii animaduerſionibus vindicatam, exhibente Hafn. 1674. 4. De qua lite horum duumuirorum, quos pauci intra Germaniam eruditione et lectione veterum ſuperauerunt, varia eruditorum fuere iudicia. Et iſto quidem tempore cauſſa Borrichii plerisque eruditorum potior Conringiana viſa fuit, vid. MORHOF. Polyhiſt. lit. T. II. L. II. P. I. c. 4. p. 167. nondum enim pati poterat orbis, antiquitatis praeiudicium ſectaeque ſtudium abiici. Vbi vero ſerenior lux hominum mentibus affulſit, et praeiudiciorum cateruae eiici coeperunt, potiores merito CONRINGIO partes delatae ſunt, vid. MOLLER. homonymoſcop. P. II. c. 2. §. 16. p. 257. BVRNETIVS archaeolog. philoſ. c. VIII. p. 381. N. H. GVNDLINGIVS Hiſt. philoſ. mor. c. I. §. 2. p. 8. Acta philoſoph. Vol. II. p. 683 ſeqq. Ceterum monemus lectorem, nos primam Conringii editionem adhibuiſſe, quae ad manus erat.
k) Ante Zoſimum enim Panoplitam, Syneſium, Olympiodorum, Aeneam Gazaeum indubitatos ſcriptores alios, qui huius artis meminerunt, non inuenias. Conf. BVDDEVS diſſ. an Alchemiſtae in republica ſint tolerandi? §. 11. p. 517 ſeq.

iam demonſtrauimus. Fruſtra itaque haec ars ad Hermetem refertur, et neſcio quae philoſophia inde exſculpitur. Claudamus hanc de Medicina Aegyptiaca et naturali quoque philoſophia tractationem verbis MORHOFII [l], qui tamen in caſtris Borrichii contra Conringium militare, quam propriam rationem audire maluit, ita ſcribentis: *De his omnibus nullum formari ſolidum iudicium poteſt, quandoquidem certis principiis illa comprehendi non poſſunt, cum omnia fabularum tenebris ſint inuoluta, et imagines illae* (vnde notitia phyſica Aegyptiorum colligitur [ll],) *nullam nobis lucem per ſe affundant. Ideoque potius ad ſuperſtitiones philoſophicas referam, quam ad veram rerum naturalium ſcientiam, quae e certis principiis deducenda eſt, non fabulis aut imaginum coloribus delineanda.*

Aſtrologia apoteleſmatica. IV. Praeter has ſcientias maxime dediti fuere Aegyptii aſtrologiae iudiciariae. Supra enim iam CLEMENTEM ALEXANDRINVM narrantem percepimus, inter quadraginta duos libros ſacros, Mercurio adſcriptos, quatuor fuiſſe, qui Aſtrologiam complexi ſint, et in quibus illi ex ſacerdotum ordine ſtudium operamque ſuam poſuerint, qui horoſcopi vocati ſunt. Hos ad genituras attendiſſe; et ex ſiderum poſitione et aſpectibus iudicaſſe, ex hoc loco palam eſt. Quam aſtrologiam Chaldaeos, primos colonos Aegyptiorum, in terras alienas tranſtuliſſe, et ab Aegyptiis ſacerdotibus edoctos ad aſtrologiae famam perueniſſe tradit DIODORVS [m], quam tamen opinionem capite ſecundo huius libri tanquam vero minus ſimilem reiecimus, pronumque eſt, credere, gentem ſuapte natura ſuperſtitioni quam maxime deditam, in hoc ſtudium incubuiſſe. Videtur tamen aſtrologia apud Aegyptios a Graecis, qui ſub Alexandro M. eam a Babyloniis didicerunt, et in Aegyptum cum eo deſcenderant, ad eum habitum compoſita fuiſſe, prout inter Graecos poſtmodum viguit: quod in aliis quoque diſciplinis accidiſſe ſupra probauimus.

Magia. V. Cum aſtrologia magia apud veteres coniuncta fuit, ex qua ſcientia cum *ſumma literarum claritas et gloria antiquitus et pene ſemper petita fuerit*, obſeruante PLINIO [n], mirum non eſt, Aegyptios ad artes vanas et religionis ſpeciem obtinentes natura pronos quam maxime ei indulgilaſſe. Vetuſtiſſimam tamen Magorum ſectam apud Aegyptios fuiſſe, ipſa ſacra Moſis refert hiſtoria [o], quae, quales impoſtores hi homines fuerint, nobis luculenter deſcribit. Inter hos vero magiae ſectatores Iannen et Iambren fuiſſe, celeberrimos Aegypti praeſtigiatores, ex veteri Iudaeorum traditione ſcribit diuus PAVLVS [p]: quos ſe Moſi obieciſſe, et arti per Moſen ſuperatae ſuppetias ferre voluiſſe, veteres miris circumſtantiis referunt: quorum de his Aegypti Magis narratiunculas, vt et Iudaeorum

l) l. c. p. 169.

ll) Haec ipſe MORHOFIVS, alia in diſſ. de metallorum mutatione ſect. X. p. 279. ſecutus, ſibi dicta habeat, et IAC. TOLLIO, MICH. MAIERO aliisque qui in hieroglyphicis Aegyptiorum figuris arcana chemica ſcrutati ſunt.

m) Lib. I. p. 51.

n) Lib. XXX. c. 1.

o) Exod. IV ſeqq. Qui per Chamum filiumque Mizraimum magiam in Aegyptum perueniſſe credunt, nituntur fabulis Rabbinorum, videndis apud FABRICIVM Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 297 ſeqq.

p) 2 Tim. III, 8.

rum traditiones enumerant viri docti passim [q], et imprimis, qui potiora collegit B. FABRICIVS [r], quos adeat, qui haec curiosius rimari cupit. Nos hoc vnum addimus: Numenio philosopho Pythagoreo apud EVSEBIVM [s] esse Iannen et Iambren Aegyptios ἱερογραμματεῖς, electos, vt Mosi resisterent, ac grauissimas calamitates ab illo in Aegyptum aduectas coram omnibus depellerent: et Artapanum apud EVNDEM [t] vocare ἱερεῖς ὑπὲρ Μέμφιν sacerdotes supra Memphin. Quod, qua traditione acceperint, dici quidem non potest, probabile tamen admodum est. Nam ad eiusmodi arcanas disciplinas sacerdotum genus neminem admisisse, qui ex suo ordine non esset, supra ostendimus; et praestigiarum plenum fuisse et ad decipiendum natum factumque docuimus. Facitque Numenii traditio, fuisse eos sacros scribas, suspicionem, eos magicam istam imposturam mediantibus characteribus et imaginibus hieroglyphicis exercuisse. Hoc enim horum hominum officium fuisse, vt sacras literas excolerent, atque arcanas imagines adhiberent, supra notauimus. Videantque, qui in vanissimae artis et nugiuendulae imposturae origines et historiam inquirunt, an non ab his hominibus imaginum, et characterum a Magis adhiberi solitarum apparatus ex hoc fonte profluxerit? Certe apud eos eiusmodi imagines magicae magno in honore habitae sunt, admisso semel principio hoc: partium animae mundanae siue daemonum plena esse omnia. Hinc influxus eorum in istas imagunculas artibus magicis prouocatus est, quam hieroglyphicis mysteriis comprehendebant,

Sculptaque seruabant magicas animalia linguas.

Talem imagunculam fuisse Harpocratis statuam exiguam, quam erudito commentario illustrauit illustris GISBERTVS CVPERVS [u], facile credi potest: publice enim cultam fuisse, vix ob exiguitatem credi potest, videturque ab aliquo amuleti instar gestata fuisse, qualem morem a se obseruatum et *Mercuriolum inter libellos conditum seruatum* refert APVLEIVS [x], et inter Aegyptios obtinuisse pluribus docet cl. PETR. FRID. ARPE [y]. Et huc pertinent, quae curiosus harum rerum apud veteres indagator GILBERTVS GAVLMINVS [z], de hieroglyphica hac Aegyptiorum magia affert, habuisse in adytis doctrinae suae Magos Aegyptiacos cuique animali ἰδιόμορφον numen concessum, cuius ope in hoc animalis genus nihil non potuerint: inde magiam murum, serpentum, leonum in Babylonicis IAMBLICHI memorari, quae per haec similis formae στοιχειώματα exercebantur. Et hinc rationem desumendam putat, cur Iannes et Iambres, ceterique Aegypti praestigiatores serpentes quidem, ranasque Mosis

q) Plerosque nominauit ven. WOLFIVS Cur. exeg. et philol. in N. T. ad h. l. T. III. p. 521.

r) l. c. p. 813 seqq.

s) De praep. L. VIII. c. 8.

t) l. c. L. IX. c. 27.

u) Multa in hac dissertatione afferuntur rem Aegyptiorum literariam et theologicam illustrantia. Primam Harpocratis significationem hominem indicare, primis regibus Aegypti sanguine iunctum, siue plane filium, quod PLVTARCHVS ait, ratio Aegyptiacae religionis dubitare non patitur.

x) In Apologia.

y) De Talismanibus et amuletis p. 7.

z) Ad vitam Mosis, L. I. c. 11. p. m. 262.

ſis imitari ſimilesque producere potuerint, pediculum vero non item: quia haec magia in perfecta animantia tantum aliquid valuerit, cum eiusmodi inſectorum nullum *ἰδιόμορφον* numen illis fuerit. Nos haec ſuo quidem loco relinquimus, et quaedam recentioribus vel Iudaeorum, quos libenter ſequitur Gaulminus, vel Platonicorum quoque in eiusmodi artibus magnam famam quaerentium traditionibus magis, quam Aegyptiorum placitis deberi, ſuſpiciamur: adducenda tamen haec fuerunt, vt conſtaret, coniecturam illam, hieroglyphicas imagines ad magiam auerruncandosque malos daemones adhibitam eſſe, non eſſe hodie natam, ſed olim iam eruditis placuiſſe. Illud certum magiam et aſtrologiam Aegyptios iunxiſſe; recte enim obſeruat PLINIVS[a]: *Magiae et medicinae natae additas eſſe e religione vires et artes mathematicas.* Quando vero in Aegypto inualuerit incertum; Moſis certe tempora ſuperat; vnde de reſtitutis in Aegypto artibus magicis intelligenda, ſi vera ſunt, quae canit AVSONIVS[b]: quod Petoſiris:

Atque Magos docuit myſteria vana Nechepſos[c].

De theologia Aegyptiorum.

§. XI. Sed vt propius ad cognoſcendas Aegypti doctrinas, quatenus per velum ab inuidis ſacerdotibus obductum licet, accedamus, theologia imprimis Aegyptiorum, et placita circa religionem, quae potiſſimam philoſophiae, ſiue eruditionis potius Aegyptiacae partem abſoluunt, conſideranda ſunt. Priusquam vero hoc fiat, praemonenda quaedam ſunt, ſine quibus feliciter in difficili hoc itinere progredi nobis non licebit. Scilicet

Monita generalia.

I. Fuiſſe duplicem theologiam.

I. ex iis, quae in ſuperioribus diſſeruimus, repetendum probeque notandum eſt, duplicem theologiam apud Aegyptios fuiſſe, vnam vulgarem, alteram arcanam et reconditam, cuius myſteria ad vulgus emanare non patiebantur, ſed ſacerdotibus ſolis, neque his omnibus, ſed CLEMENTE ALEXANDRINO teſte[d], iis tantum *τοῖς κριθεῖσιν εἶναι δοκιμωτάτους ἀπό τε τῆς τροφῆς, καὶ τῆς παιδείας καὶ τοῦ γένους, qui iudicati fuerant probatiſſimi, et educatione, et doctrina, et genere.* Praeterea notandum eſt, quod ſupra quoque *ὡς ἐν παρόδῳ* tetigimus, isque ipſe eccleſiae doctor addit, illis, qui ad regnum peruenturi erant, haec myſteria patuiſſe, refertque PLVTARCHVS[e], *eum, qui e bellicoſis rex creatus eſſet, ſtatim ſe ſacerdotibus dediſſe, ac philoſophiae participem factum fuiſſe, pleraque fabulis occultantis ac ſermonibus, obſcura veritatis indicia et argumenta habentibus*: id quod per ſphingas ante templum collocatas innui putat, quas doctrinam, quae de Deo eſt, aenigmaticam, et obſcuram eſſe, ſignificaſſe, alio loco CLEMENS[f] tradit. Ex his vero ſequitur, ad rationes theologiae Aegyptiacae reconditas et arcanas potiſſimum attendendum eſſe, easque, quantum coniecturis et collatis veterum teſtimoniis licet, ita ex-

a) Lib. XXX. c. 1.
b) Epiſt. XIX.
c) Fuiſſe hunc regem ex ſacerdotum genere veriſimiliter iudicat, multaque de eius ſcientia magica et aſtrologica affert MARSHAM Can. chron. p. 477 ſeqq.
d) Strom. L. V. p. 566.
e) De Iſid. et Oſirid.
f) l. c. p. 561.

expendendas, vt tum regi atque imperio, tum sacerdotum ordini, rationibus quoque philosophicis vulgarem religionem ornanti attemperabatur.

II. Non putandum est, totius Aegypti vnam eandemque fuisse theologiam; sed dissensisse, si non in primis sacrarum doctrinarum fundamentis, in iis tamen, quae inde consequuntur, quaeque ad constituendam religionem pertinent, sacerdotum collegia per vniuersam Aegyptum dispersa. Quod luculenter illustrat magnus CONRINGIVS[g] ex facinore Tentyritarum in Ombios, quorum his adorare crocodilum, illis interficere mos fuit, de quo IVVENALIS[h]: *II. Variam fuisse Aegypti theologiam.*

Summus vtrinque
Inde furor vulgo quod numina vicinorum.
Odit vterque locus, quem solus credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit.

Hanc vero dissensionem non ad vulgi tantum religionem pertinere, publicumque Aegyptiorum cultum tangere, quos non similiter Deos eosdem colere praeter Isin et Osirin iam monuit HERODOTVS[i], sed et valere de placitis sacerdotum vel vna PLVTARCHI *de Iside et Osiride* tractatio nos conuincit, in qua, quot veterum scriptorum Aegyptiacorum de his aliisque Aegyptiorum numinibus explicationes diuersae afferuntur, tot testimonia sunt, quam male inter se ad eandem sententiam doctrinae Aegyptiorum sacrae queant componi, quamque diuersa placuerint diuersis[k].

III. Tempora quoque theologiae Aegyptiacae probe distinguenda sunt. Prima enim regni secula alios sine dubio videre Deos, alia coluere numina, quam sequentia, si adsensum fabulis datum et explicationes earum respicias. Prima enim tempora in colendis magnis viris occupata, vbi serius accesserunt ingenia philosophica, emendata sunt, et rationes excogitatae a stupenda idololatriae insania religionem magis purgantes. Imprimis vero per incursiones et irruptiones gentium peregrinarum multum theologia Aegyptiaca mutata est. Factum id imprimis, vbi Cambyses ex Perside in Aegyptum magno cum exercitu profectus iugum populo imposuit, ex eo tempore enim Persarum de diuinis principia apud multos inualuisse, ex iis, quae de Osiride et Typhone et eorum arcana explicatione postea referemus, recte colligitur. Post Persas Graecorum sub Alexandro et successoribus imperium inualuit, et Graeca quoque eruditio ad Aegyptios perlata et philosophia introducta est. Dici non potest, quantum haec regiminis mutatio ad mutandam quoque Aegypti religionem et doctrinas sacras attulerit. Non enim victi tantum in mores et sensus victoris sensim traducebantur, sed Graeci quoque numina Aegyptiaca suis cum Diis comparantes, illisque Graecorum Deorum nomina imponentes occasionem dedere, vtramque religionem misere confundendi. Quod *III. Tempora theologiae Aegyptiacae esse distinguenda.*

g) De Hermet. Medic. c. XII. p. m. 123. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 366.

h) Satyr. XV.

i) Lib. II. c. 42. conf. MARSHAM. Can. chron. Sec. IV. p. 62.

k) Conf. PIGNORIVS in mens. Isiac. p. 8.

Quod vbi vidit ſacerdotum genus, homines verſipelles, et de rerum ſuarum antiquitate mente occupati, confirmauerunt Graecos in iſta opinione, vt ita et victorum religio ab ipſis deſcendiſſe videretur, et ad aucupandam imperantium gratiam religionem in eius vſus verterent. Et quoniam Graecis iſto tempore philoſophia ſumma ſapientia habita eſt, ideo ſacerdotes, qui ſapientiae antiſtites videri volebant, Graecanicam philoſophiam edocti more Graecorum philoſophari inſtituerunt. Hinc noua religionis facies, ad principia phyſica et metaphyſica applicata, quae cum antiquis doctrinis ad ſaluandam religionem regni publicam miro ſyncretiſmo compoſita, nouam doctrinis Aegyptiorum ſacris intulerunt confuſionem. Nec hoc ſolum fuit, ſed et inualeſcentis ſcholae Pythagorico-Platonicae ſtudium omnia vniuerſi orbis religionum ſyſtemata ope allegoricae methodi conciliandi et confundendi, ita theologiam Aegyptiam a prima facie deformauit, vt cauto et attento lectori perſuaderi non queat, eam eſſe theologiam Aegyptiorum veterum, quam hi homines v. g. IAMBLICHVS in notiſſimo de ea libro, proferunt, atque explicant. Tantis itaque atque tot diſſidiis cum theologia Aegyptiorum vallata ſit, quis quaeſo certi quid a viris doctis, qui tantopere de ea diſputarunt, expectet? et quis miretur, in tam diuerſas plerosque ſibique oppoſitas ſententias diſcedere, vt vel ex iis videre eſt, quae eleganter hac de re diſſerit IACOBVS BASNAGIVS [l], quaeque MARSHAMO et SPENCERO oppoſuit WITSIVS [m]. Nobis itaque ſola coniiciendi poteſtas relicta eſt.

Theologia Aegyptiorum exoterica.

§. XII. His ſuppoſitis et praemiſſis, ſi I. de theologia exoterica, qualis in religione Aegypti publica viguit, iudicandum eſt, foediſſimam in ea ſuperſtitionem ab omni ratione alienam regnaſſe, nemo in veterum libris adeo hoſpes eſt, vt ignoret. Et laudatur quidem Aegyptiorum in colenda atque tuenda religione ardor, quo omnes fere populos ſuperauerunt; vnde Aegyptios HERODOTVS [n] vocat *θεοσεβέας περισσῶς μάλιςα πάντων ἀνθρώπων religioſiſſimos omnium hominum.* Aliter tamen ſacrae literae [o], vbi myſtica ſcortatio, qua foediſſima idololatria et ſuperſtitio innui ſolet, Aegypto tribuitur, haecque ad abominabilem eius faciem deſignandam Sodomae iungitur. Nam non omnis tantum generis numina apud gentes barbaras recepta, immo a Graecis quoque adorata cum Diis Aegyptiorum conciliata et culta, ſed et praeter Deos, heroas, magnos viros, et his ſimiles, omnis generis beſtiae, et alia quoque creaturarum genera conſecrata ſunt. Quod adeo in vulgus notum eſt, vt otio lectoris vel noſtro abutendum non ſit, ad latius hoc probandum, et ſufficit vna IVVENALIS ſatyra [p] mordaciſſima:

Quis neſcit, Voluſi Bithynice, qualia demens
Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat

Pars

l) Hiſt. des Juifs T. III. c. 17. et 18. vbi oppoſita ſyſtemata de Aegyptiorum theologia enumerat.
m) In Aegyptiacis, luculento libro.
n) Hiſt. L. II. c. 37.
o) Apoc. XI, 8.
p) Sat. XV.

Pars haec; illa pauet saturam serpentibus Ibin.
Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci,
Dimidio magicae resonant vbi Memnone chordae,
Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.
Illic coeruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam:
Porrum et cepe nefas violare, ac frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus haec nascuntur in hortis,
Numina.

Paria passim occurrunt, vnde portenta Magorum cum Aegyptiorum in eodem genere dementia iunxit CICERO [q]. Quae superstitio in contemtum omnem Aegyptiorum religionem adduxit, et aliquando Romae adeo inuisa fuit, vt *Serapidem, Isidem et Harpocratem cum suo Cynocephalo, Capitolio prohibitos, id est, curia Deorum pulsos, Piso et Gabinius Coss. non vtique Christiani, euersis etiam aris eorum, abdicauerint, turpium et otiosarum superstitionum vitia cohibentes* [r]; Tiberius autem, referente SVETONIO [s], *externas caeremonias ritusque Aegyptios compesceret, coactis qui superstitione ea tenebantur, religiosas vestes cum instrumento omni comburere.* Vidit hanc pestem, qui tamen ad arcanos Aegyptiorum sensus, et reconditam disciplinam respiciens, nihil a ratione alienum, aut fabulosum, aut a superstitione profectum inter Aegyptiaca scita deprehendit, PLVTARCHVS [t], monens, *Aegyptiorum plerosque colentes ipsa animalia, et tractantes tanquam Deos, non sannis modo et irrisioni totam pene sacrorum obiecisse rationem, sed et vehementem animis ingenerasse opinionem, quae infirmis atque simplicibus meram inducit superstitionem, vehementiores autem atque audaciores ad negandum Deos belluinasque cogitationes propellit.* Plura non cumulamus, hauriet, qui plura sitit affatim apud HERMANNVM WITSIVM [u] et RADVLPHVM CVDWORTHVM [x]: nec enim haec a quopiam negata sunt, qui ad res Aegyptiorum sine praeiudicio attendit. De caussis vero cultarum inter numina Aegyptiaca bestiarum tantopere viri docti inter se dissentiunt, vt facilius sit, tot inter se discordes sententias enarrare et refellere, quam veram eligere. Neque instituti nostri ratio patitur, vt in hoc argumento prolixe versemur. Legant, qui haec nosse capiunt, quae elegantissimus BANIERIVS [y] et vir summus IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [z] doctissime de hac re commentati sunt; quorum hic probabiles satis rationes adducit, et a primorum religionis Aegyptiacae inuentorum consilio, bestias humano generi, colendaeque regioni necessarias vtilesque commendandi, numina illa bestiarum imaginibus per vniuersam Aegyptum culta inuenta; noxia vero animalia ex Typhonis cultu Persicis doctrinis de principio mali immutato, religiose coli, ne no-

 ceant,

q) De Officiis L. I.
r) TERTVLLIANVS apolog. c. 6.
s) c. 36. t) De Isid. et Osiride.
u) Aegyptiac. L. II. c. 4. p. 83 seqq.
x) System. intell. c. IV. §. 18. p. 361.
y) Pecul. tract. Hist. de l'Academie des inscriptions T. VI. p. 116 seqq.
z) Ad CVDWORTHVM l. c. §. 19. p. 418 seqq.

ceant, introducta, et a sequioris aetatis hominibus multa ex confusione et syncretismo religionum addita esse, verisimiliter coniicit. In eo tamen consideratius attendentes facile conspiraturos esse, credimus, non vnam tantum, sed plures caussas introducti bestiarum cultus apud Aegyptios fuisse, easque non solum a coniecturis nostrorum temporum, verum etiam ab explicationibus sacrificulorum, absurditatem philosophicis rationibus emollientium, distinguendas esse. Imprimis ad prisca tempora attendendum est, quibus cum magni viri ad colendam terram, firmandumque imperium et mitiores mores rudissimos homines religione assuefacerent, et quasi adigerent, bestiarum quoque cultus iisdem rationibus status seruire iussus est [a]; qui, cum postea in sententiarum diuortia discederet Aegyptus, varius quoque et inter se dissidens factus est, adeo vt, quod vno loco interficiebatur animal, altero coleretur, vnde non semel atrocia inter Aegyptios bella exorta sunt. Quae cum risum atque sannas exterorum excitarent, illae postea rationes philosophicae excogitatae sunt, quas veteres passim pro explicanda absurdissima superstitione afferunt.

Theologia Aegyptiorum arcana.

§. XIII. Verum haec in vulgus tradebantur, et ad externam religionem pertinent: quibus in arcana disciplina aliud significatum fuisse, dubitari nequit. Hinc II. de theologia Aegyptiorum arcana dispiciendum est, et inquirendum attentius, quid de rebus diuinis docuerint. Verum hic quoque non exigua scriptorum est discordia, quorum aliqui nefandae astrolatriae reos faciunt, omnemque Dei veri notitiam iis negant [b], alii vero de summo numine castius tradidisse contendunt. Inter illos principem locum ducit EVSEBIVS [c], qui Chaeremonis testimonio ad probandam sententiam vtitur: Aegyptios non alios Deos agnoscere, praeter hunc mundum aspectabilem, eiusque partes atque sidera. Locus extat in epistola PORPHYRII ad Anebonem prophetam Aegyptium, quam IAMBLICHI libro *de mysteriis Aegyptiorum* praemisit THEOPHILVS GALEVS, vbi ita philosophus: *Chaeremon certe atque alii multi nihil quicquam agnoscunt, ante mundum hunc aspectabilem, nec alios Aegyptiorum in ipsis suorum scriptorum exordiis ponunt Deos, praeter vulgo dictas planetas, et zodiaci signa, et stellas, simul cum his in conspectum venientes, et sectiones Decanorum et horoscopos. Quique fortes ac duces nuncupantur, quorum nomina et procurationes ortusque simul et occasus futurorumque significationes in Almenichiacis continentur. Quippe videbat enim, qui solem vniuersi architectum esse dicerent, ab illis non ea tantum, quae ad Osiridem Isidemque pertinent, sed etiam quicquid sacrarum fabularum erat, partim in stellas et earum conspectus, occultationes occursusque deuolui, partim in lunae modo crescentis modo senescentis*

tis

a) Confer quae eleganter de hac re commentatur PLVT. de Isid. T. II. p. m. 170.

b) Vid. quos nominat ven. REIMMANNVS Hist. Atheismi Sect. II. c. I. p. 51 seqq. ad. BAYLE Reponse au questions d'un prouincial T. II. c. 107. p. 415. Contin. des pensées sur les cometes T. I. p. 116 seq. T. II. p. 495.

c) De praepar. L. III. c. 4.

tis varietatem, partim in solis cursum, vel in nocturnum diurnumque hemisphaerium, vel in ipsum Nilum fluuium; cuncta denique in res naturales, nihil in corporea mole carentes viuentesque naturas ipsorum interpretationes conferri. Atque Aegyptiorum plerique id, quod in nostra voluntate est et potestate positum, ex siderum motu suspensum esse voluerunt; cuncta necessitatis, quod fatum appellant, sic tanquam inexplicabilibus quibusdam vinculis nescio quo pacto constringentes. Sed et ipsis quoque Diis fatum annectunt, quos interim vti fati solos vindices in templis, in statuis aliisque eiusmodi venerantur. Haec Porphyrius, de quibus ita Eusebius: *haec manifeste declarare, ne arcanam quidem ipsam Aegyptiorum theologiam praeter coeli stellas tum quae constantes et fixae, tum quae errantes vulgo nominantur, alios vllos Deorum collocasse, immo nec corporis expertem aliquem huius vniuersi architectum statuisse, nec rationi effectrici, sed vni tantum aspectabili soli eius molitionem attribuisse.* His addit alio loco [d], vbi Phoeniciam Sanchuniathonis cosmogoniam ex Aegypto haustam explicat, *Aegyptios in maximorum Deorum loco eos omnes habuisse, qui res ad vitam agendam necessarias inuenissent, quique beneficium aliquod in genus humanum contulissent: eos nimirum, quos sibi plurimorum auctores bonorum esse persuaderent, diuinis affecisse honoribus.* Quia vero satis norat, Aegyptios hos Deos ad caussas naturales referre, addit: *vt profecto his omnibus argumentis, egregiam istam mirabilemque physiologiam, nihil vsquam vel leuiter attigisse veritatis, nihil quod diuinitatem sapiat inuexisse, sed coactitiam et ementitam potius sibi honestioris explicationis speciem aliunde mendicatam obtendisse, manifesto teneamus.* Alio loco [e] ad Philonem Byblium prouocat, qui postquam dixisset, Aegyptios regum suorum nomina vniuersi huius elementis, ac quibusdam eorum, quibus diuinitatem ipsi tribuebant, imposuisse, addit: *naturales porro Deos solem, lunam, reliquasque stellas inerrantes, cum elementis ac ceteris cum iisdem affinitate iunctis solos ex omnibus agnouisse, vt mortales quidem alios, alios autem immortales haberent.* Parum ab his abeunt, quae ex Manethone et Hecataeo, de philosophia Aegyptiorum refert DIOGENES LAERTIVS [f], *Materiam principium fuisse rerum: solem ac lunam Deos esse alterumque Osirim alteram Isim appellatos.* His testimoniis vsi viri graues, inter gentes atheas Aegyptios referre non dubitant, statuuntque non alios Deos admisisse, praeter sidera, hominesque inter Deos relatos. His tamen alii, et inter hos, qui maxime non sine magna eruditione Aegyptiorum caussam egit, eruditissimus CVDWORTHVS [g] se opponunt, contendentes, Eusebium seduci se a zelo suo passum fuisse, vt ab Aegyptiis admissum negaret, quod alio loco iis tribuebat, summum numen. Monetque vir ille celeberrimus IAMBLICHVM [h] dudum ad istas obiectiones Chaeremonis respondisse, innuentem, *eum, et quotquot alii tangunt caussas rerum mundanarum primas,*

 princi-

d) Lib. I. c. 9.
e) lib. III. c. 4.
f) Lib. I. s. 10.
g) Syst. intell. c. IV. §. 18. p. 371 seqq.
h) De myster. Aegypt. sect. VIII. c. 4. p. 160.

principatus tantum infimos describere, et qui de planetis tractant, particulares tantum diuisiones ostendisse. Nec Aegyptios dicere, omnia naturalia esse, nam vitam animalem atque intellectualem a naturali discernere, non solum in mundo, sed etiam in nobis, et credere, mentem ac rationem per se existere. Haec postea prolixe probat, et tum ex libris quos Hermeticam disciplinam atque doctrinam comprehendere putat, tum aliis quoque testimoniis munit. Inter ea quam maxime considerandus est PLVTARCHVS, qui in libello saepius nobis laudato, *de Iside et Osiride*, hoc fundamentum struit: Aegyptios supplicasse Numini summo τῷ πρώτῳ Θεῷ, rituumque Isiacorum hunc fuisse scopum ait; *primi rerum domini, ac sola mente percipiendi cognitionem Dei;* hunc principem Deorum Aegyptiis numen obscurum et occultum vocari. Post haec ad HORI APOLLINIS [i] testimonium prouocat, IAMBLICHVMque iungit, et imprimis vrget, etiam in populari religione tot minoribus Diis vnum summum fuisse praefectum, Hammona, quem Graeci cum Ioue comparauerunt: et indicatum in inscriptione illa, qua templum Saide Aegypti oppido condecoratum fuit, *Ego sum omne, quod existit, est, et erit, meumque peplum nemo adhuc mortalium detexit.* Quae inscriptio vti materiae ex partibus congestae conuenire nequeat, ita non nimis a Mosaica remota cl. viro videtur, id quod etiam B. OLEARIO [k] placuit. Nam contendit, et Platonicis quoque effatis cumulatis probat, Deum τὸ πᾶν dici. Multam in his omnibus eruditionem profudit magis, quam adhibuit, vir πολυμαθέστατος, veremur tamen, vt in his omnibus neruum, quem requirit eius demonstratio, lector cautus rerumque gnarus inueniat. Quocunque enim loco fides Eusebii habenda est, quae tanquam testis non sufficientis considerari non debet, illud certum est, totam viri laudatissimi responsionem niti explicationibus Platonicorum recentiorum, qui philosophumena sua serius in Aegyptum transtulerunt, et ad antiqua theologumena Aegyptiaca adplicuerunt [l]. Haec principia recentiora esse suo loco ex instituto probabitur; hic vel id obseruauisse satis est, eiusmodi subordinationes, quales Aegyptiis adscribit IAMBLICHVS, ignoratas fuisse Aegyptiis priscis, et ab his hominibus ex orientis doctrina, quae circa saluatorem natum viguit, receptas systemati suo syncretistico, quod Aegypto obtrudebant, et pro Aegyptiaco haberi cupiebant, illatas esse. Id quod luculenter demonstrari potest, ex iis, quae DIODORVS de theologia Aegyptiorum veterum habet, quae cum his Platonicorum explicationibus non cohaerent. Idem de Plutarcho iudicium esto; qui vidit quidem aliquid, vel legendo quoque assecutus est principiorum Aegyptiacorum; sed dum arcanos sensus non ex illorum opinione sed ex Graeciae placitis Platonisque, quem in theologumenis adamabat, mente sectabatur, et inter diuersissimas explicationes dubius haerebat, falsus est et alios fefellit, dum Aegyptios

i) Lib. I. c. 61. male tamen locum hunc Cudworthum intellexisse demonstrat ven. MOSHEMIVS p. 390. not. 92.

k) Diss. de rebus gestis Pauli in vrbe Athen. §. XVII. p. 20 seq.

l) Monet etiam hoc MOSHEM. l. c. p. 392. not. 101.

ptios perſonatos et Graecanica eruditione atque induſtria exornatos exhibuit, id quod recte in eo notauit VOSSIVS[m] et poſt eum WITSIVS[n]. Nec Saithana inſcriptio Deae Neith id, quod vult CVDWORTHVS, probat, cum et Dea ſit, adeoque ſummum primumque numen denotare nequeat, et peculiaris prouinciae Dea fuerit, quae ad ſummum et vniuerſale numen adplicari nequit: vt alias rationes, quae hoc teſtimonium euertunt, taceamus, quas eleganter atque doctiſſime, more ſuo, enarrauit celeberrimus MOSHEMIVS[o]. Etſi vero his Cudworthi argumentis pondus ineſſe illud, quod prae ſe ferunt, non putemus, in priorem tamen ſententiam nude acceptam non deſcendendum, ſed ex vtraque aliquid tenendum, et ad tempora diuerſa theologiae Aegyptiacae attendendum eſſe exiſtimamus, vt, quae veriſimiliter Aegyptiis ſententia tribuenda ſit, perſpicere queamus. Vt vero rationes pateant, diſtincte, quae veteres fide digni referunt, explicanda, et tum demum allegoricae Aegyptiorum doctrinae applicanda ſunt.

§. XIV. III. Vetuſtiſſima itaque Aegypti tempora reſpicientes, Deos offendimus ex hominum genere natos atque mortales, qui cum magnis beneficiis, maximo ingenio excogitatis, inuentisque vtiliſſimis, Aegypti vetuſtiſſimae incolas affeciſſent, Dii habiti ſunt. Haec ex iis, quae ex Euſebio retulimus, clara ſunt, et ſupra iam probata. Recte itaque inſertur: Oſiridem fuiſſe talem magnum regem, Iſin eius vxorem, Horum filium, Typhonem fratrem, ſicque et circa alia quoque numina Aegyptiaca eſſe ſtatuendum de ratione diuinitatis illis attributae[p]. Non tamen adeo rudes et ab omni ſenſu alieni putandi ſunt priſci illi homines, vt Deos ſibi fingerent tales, qui nil niſi mortalitatem prae ſe ferrent. Sed latebat in hac deificatione, alia opinio: maximos hos viros diuinae naturae fuiſſe participes. Cum enim homines rudes et ſimplices viderent, ingenia eorum ſua immenſe ſuperare, mirarenturque, vitae moleſtias vtiliſſimis inuentis et inſtitutis eſſe leuatas, diuinum in iis genium, vel potius partem diuinitatis, quae omnibus rebus ineſt, reſidere, adeoque eos, depoſitis mortalitatis exuuiis, ad priſtinas ſedes ipſumque Deum rediiſſe, et coeleſtibus choris inſertos credebant. Id quod ſupra iam Plutarchi teſtimonio probatum dedimus, monentis, Oſirin et Iſin ex bonis daemonibus in Deos commutatos eſſe; his enim verbis clare innuitur, hos homines, bono genio inhabitante et e corpore diſcedente Duce, ad Deos tranſiiſſe. Nec ratio dari poteſt fabuloſae hiſtoriae Aegyptiorum, eorumque primorum regum ex Deorum et ſemideorum numero, niſi haec explicatio admittatur: quae tanto magis veritati ſimilis eſt, quo magis non inter Aegyptios ſolum, ſed inter omnes quoque gentes idololatras ea deprehenditur. His, prout debent, admiſſis, ſequitur prona conſequentia, admiſiſſe vetuſtiſſimos Aegyptios diuinum quid, ſiue numen aliquod per vniuerſum mundum diffuſum, cuius partes ſiue effluuia (nam qua ratione id intellexerint in tanta antiquitate rei et monumentorum

Vetuſtiſſima Aegyptiorum doctrina de Diis.

rum

m) De idololatr. gent. L. I. c. 5.
n) In Aegyptiacis L. II. c. 1. §. 22. p. 89.
o) l. c. p. 398 ſeqq. not. 123.
p) Conf. CLERIC. Bibl. vniu. T. III. p. 12.

rum defectu, definiri non poteſt,) in magnis his viris reſederint, et ad quam vel in quam depoſita mortalitate magnae animae redierint. Ex his vero patet, priſcos Aegyptios non ab omni numinis ſenſu fuiſſe remotos, ſed potius numen per vniuerſum diffuſum admiſiſſe. Magna tamen probabilitate creditur, eos hoc numen non recte cognouiſſe, incertumque eſt, an vim hanc diuinam peculiari exiſtentia gaudere crediderint, nec ne? Vnde porro concluditur

IV. De mundi partibus, quas diuina vi regi et animari videbant, idem, quod de magnis viris crediderunt, ſtatuiſſe, ineſſe in iis maximam numinis partem. Qua in opinione eo magis confirmabantur, quod viderent, a ſideribus, et praecipue ſole atque luna et planetis maximam ad terrae foecunditatem, quae in Aegypto magna ſemper fuit, redundare vtilitatem, magnaque ea ſapientia regi, pulcherrimoque ordine ferri. Inde non quidem ſolem, lunam ſtellasque ipſas vel reliquas etiam mundi partes Deos eſſe putabant, ſed diuina tamen virtute animatas, vel, vt clarius rem eloquamur, magnos genios, daemonaſue qui diuinae eſſentiae potiores partes eſſent, in illis habitare, eas animare, et eſſentialem iis effectum largiri[q]. Legat DIODORVM de veterum Aegyptiorum religione differentem, qui haec probabilitate non deſtitui, negat, et videbit, non ſolum ſolem, lunam, et ſtellas, Deos eſſe habitos, ſed creditas quoque naturas hominibus praeſtantiores et nobiliores, ſeu daemonas; hos daemonas humanis corporibus concluſos inter homines ſaepe numero commorari, his vero relictis ad ſidera et aſtra proficiſci. Cum enim ſtatuerint ſpiritus vel naturas nobiliores ad aſtra redeuntes, ſedemque diuinitatis repetentes, neceſſario inde ſequitur, in iſtis magnis mundi partibus eos Deos habitantes crediſiſſe. Cumque Oſirin, Iſinque reliquosque regionis ſuae magnos homines, magnos daemonas fuiſſe crediderint, qui ad ſidera redeuntes numini iterum iuncti fuerunt, hinc ratio quoque patet, cur Oſirin ſolem, Iſin lunam et ſic porro, eſſe putauerint, quia in magnis et ſplendentibus his ſideribus numinis per vniuerſum diffuſi potiorem partem, qua et reges ſuos participes factos credebant, commorari, vel eſſentiali forte vinculo iunctam eſſe ſtatuerunt. Et hinc cultus ille ſiderum pariter atque daemonum ortus eſt, quem apud veteres Aegyptios viguiſſe DIODORVS teſtis eſt. Hacque explicatione ſuppoſita, ratio dari poteſt, cur non alios, praeter ſidera mundique partes, hominibus quoque non exceptis, Deos agnoſcerent, quod ex Chaeremone annotauit Euſebius. Nam cum Deus per vniuerſum mundum diffuſus, his potiſſimum ſideribus ineſſe crederetur, nec ab illis ſeparata natura, diſtingueretur, plebs ſine dubio ſidera iſta, diuina natura animata Deos eſſe credidit. Ex quibus omnibus, non ſine veriſimilitudine, niſi fallimur, diſputatis, patet, errare eos non minus, qui omne prorſus numen vetuſtiſſimis Aegyptiis ignoratum eſſe contendunt, quam qui orthodoxam de Deo ſenten-

ten-

q) Paria veteres Sinas ſtatuiſſe ſuo loco dicetur. Cum vero a veteribus Aegyptiis coloniae in Indiam migraſſe veriſimile ſit, confirmatur inde non parum coniectura de veteris Aegypti theologia.

tentiam eis tribuunt, vel numen ſuper omnia in profundo et impenetrabili lucis ſuae abyſſo habitans, iis agnitum cum Iamblicho aliisque Platonicis et Cudwortho contendunt. Nam numen illis non aliud fuit, quam ſpiritus ille per omnes vniuerſi partes diffuſus, cuius diuinitas in coeli aſtris quam maxime cernitur, quemque in illis habitare, vt animam in corpore, eaque diuinis operationibus capaces efficere, crediderunt. Vnde neceſſario ſequitur, hoc numen extra vniuerſum non eſſe quaerendum, nec ab eo ſeparandum; quae ſententia etſi non facit Aegyptios atheos, ab impietate tamen proxime abeſt. Et ſic quidem vetuſtiorum temporum theologiam docuiſſe nobis veriſimile eſt.

§. XV. V. Propagatam hanc de diuinis traditionem ad poſteros in Aegypto eſſe, non eſt, quod dubitemus; quo magis enim rationis vſus cultus eſt, eo magis diuina virtus et prouidentia, quae in adminiſtratione huius vniuerſi, manifeſtis indiciis deprehenditur; ab attentis, ad hanc rem animis agnoſci debuit. Qui cum ſuperſtitionem priorum temporum abſurdam et iniuriam in Deum cernerent, quem tamen ſupponi animaduertebant, ad rationes philoſophicas, delapſi ſunt, et accuratius diuinitatis principiorumque rerum omnium ſyſtema condiderunt. Et huc ea referenda putamus, quae ex Plutarcho aliisque huius generis ſcriptoribus Cudworthus aliique viri docti referunt. Hi enim, cum negari non poſſe viderent, eſſe numen aliquod, cuius infinita potentia in toto vniuerſo eluceret, et tamen a parentibus et maioribus traditione accepiſſent, per vniuerſum numen hoc diffundi, hanc elegerunt ſententiam: eſſe hoc numen principium aliquod infinite potens, quod tanquam ſpiritus vel anima per omnes vniuerſitatis partes commearet, eas penetraret, iisque adeſſet, atque ſecundum naturam ſuam, neceſſariis legibus regeret. Ex quo ſequebatur, cuncta, quae vitam ſpiritumque trahunt, actiuaque aliqua vi gaudent, ex eo oriri, et in id reditura eſſe, id eſt, particulam illam diuini ſpiritus, qui illis ineſt, ex hac mundi anima decerptam in eam redire. Hanc opinionem vt Aegyptiis philoſophantibus fuiſſe probemus, non prouocabimus ad dialogum Aſclepianum, Iamblichum, Proclumque, qui Aegyptiacas doctrinas ſyſtemate ſuo emanatiuo corruperunt, ſed ad ipſum PLVTARCHVM, qui Aegyptiorum libros conſuluit. Is non tantum Deum ſiue ſummum numen, Oſiridis ſymbolo indicatum apud Deam, quam naturam vniuerſi paſſiuam, eſſe, poſtea demonſtrabimus, degere et verſari ait, ſed et totam de Oſiride et Iſide fabulam ita phyſicae explicationi applicat, vt primam, principem et praeſtantiſſimam naturam in materia habitare eique formas imprimere contendat. Ad eundem ſcopum tendit HORVS APOLLO[r], qui per anguem integrum depingi monet non regem tantum *παντοκράτορα*, quem monarcham vocamus, ſed et *τοῦ παντὸς κόσμου τὸ διηκὸν πνεῦμα*, *ſpiritum*

Emendata rationibus philoſophicis theologia Aegypti.

r) In Hieroglyphicis L.I.c.64. p.69.ed.Hoeſchel. Loci obſcuritatem notauit cl. MOSHEMIVS ad Cudworth. p. 390. Qui tamen, ſi ita, prout fecimus, explicitur, tenebras non habet.

tum, qui per vniuerſum orbem permeat. Quibus verbis Aegyptiorum philoſophumena ſatis apte exprimuntur. Requirebatur vero ad ſyſtema hoc efformandum, principium quoque paſſiuum, in quo habitaret ſpiritus ille, quod formaret, id eſt, formas rerum imprimeret, quod moueret, quodque naturali ſua diſpoſitione recipiendis quidem et generandis rebus aptum eſſet, non tamen ipſum eas efficeret, deſiderio tamen principii actiui teneretur, et ſic arctiſſimo et connubiali quaſi et inſolubili vinculo ei iungeretur. Et hoc quidem principium in materia, quam naturam vniuerſi paſſiuam eſſe putabant, quaeſiuerunt: quae materia cum in ſe mali ſiue imperfectionis ſemina habeat, enata inde Aegyptiis occaſio de origine mali ex materia diſputandi, ex quo Perſarum hac de re Theologumena in Aegypto nota eſſe coeperunt. Adiectum tum his duobus principiis, tertium, malum, vtrique infenſum, ſeque iis opponens, eorum opera dilanians, malique omnis cauſſa. Hoc ſyſtema philoſophicum, a ſubtilioribus ingeniis conditum, non tamen a ſolis Graecis[s], cum longe antiquius ſit, accommodandum erat religioni κρατούσῃ, patriisque traditionibus. Quae vt obſcurae et in omnes partes verti aptae erant, ita egregiam occaſionem praebuere prudentioribus haec pro Aegyptiacis venditandi. Oſiridis enim regis ſymbolo principium illud actiuum, diuina in mundo anima delineabatur, Iſidis vero ea naturae pars, quae formas recipit ſiue materia; malum contra perfectionem principii formantis obluctans Typhonis imagine expreſſum; formarum impreſſionem et productionem Orus filius indicauit. Ita vero hiſtoria antiqua commode interpretamentis philoſophantium reſpondebat. Cum enim absque dubio Oſiris rex maximus Aegypti fuerit, qui cum vxore Iſide regnauit, a fratre vero Typhone trucis et rebellis ingenii viro perpetuis bellis impetitus fuit[t]; Oro filio ei repugnante, regiamque familiam et thronum defendente et propagante; facile in his inueniebant, quae ſyſtemati ſuo applicarent. Coniecturam haec non meram ſapere, ſed veterum interpretationibus niti, PLVTARCHVM conſulenti patebit. Is enim diſerte: *Eſt ergo Iſis naturae ea pars, quae quaſi foeminea omnes in ſe recipit ortus, tanquam nutrix quaedam et omnium commune receptaculum. Huic Iſidi a natura inſitus eſt amor primae omniumque principii, et praeſtantiſſimae naturae, quae eſt bonum. Hoc ea deſiderat atque perſequitur, et portionem a malo ſibi obtingentem fugit atque repellit. Cum enim ſit receptaculum et ſubiectum vtriusque, ſua tamen ſponte ſemper vergit ad melius.* Haec in ſequentibus latius diducit, et quid Typhon, quid Oſiris, quid Iſis, quid Horus in hac explicatione phyſica ſignificent, perſequitur. Multa huc ex Platonis ſchola traduxiſſe Plutarchum non negamus, fallique etiam, ex iis, quae diximus, concludimus, quando Platonicos de ente ſummo, idea et materia conceptus Aegyptiis affingit, quales ſerius longe et caput demum extollente Platoni-

ca

s) Quod contendit WITSIVS l.c. p. 89. Sed ſyſtema de duobus principiis antiquius eſt.

t) Conf, Abbas BANIER diſſ. ſur le Typhon. T. VI. Hiſt. de l'Academie des inſcriptions p. 162 ſeq. MOSHEM. l. c. p. 247. et ipſe PLVTARCHVS l. c.

ca philoſophia Aegyptus tenuit. Attamen hoc inde recte confirmatur, Oſirim animam mundi ſiue Deum per totum mundum diffuſum, Iſin naturam receptricem formarum, Typhonem malum quod ineſſe materiae credidere orientales, tum ſignificaſſe, cum theologia Aegyptiorum philoſophicis rationibus ornaretur. Caue tamen haec Platonico ſenſu intelligas, ſed ex Oſiride et Iſide, id eſt vtroque principio actiuo et paſſiuo vna rerum vniuerſitas ſiue natura animata compoſita, ex Aegyptiorum horum ſententia, cenſenda eſt. Et hinc ratio patet, cur apud ATHENAGORAM [w] Iſis dicatur, *ex qua ſint omnia, et per quam ſint omnia*, et cur MACROBIVS dixerit [x]: *Iſin vel terram eſſe, vel naturam rerum ſubiacentem ſoli.* Nec aliud vult inſcriptio in templo vrbis Saidis reperta: *Ego ſum omne, quod exiſtit, eſt et erit, meumque peplum nemo adhuc mortalium detexit* [y]; nam quae hic Deae Neith adſcribuntur, in aliis Aegypti terris Iſidi attribuuntur, hinc celebris illa inſcriptio Capuana [z].

TE TIBI
VNA QVAE
ES OMNIA
DEA ISIS
AERRIVS BALBINVS. V. C.

Non neſcimus aliter viſum fuiſſe multis viris doctis de Iſide ſtatuere, et per eam vel ſummum rerum omnium parentem, vel vniuerſum hoc animatum intelligere, nec moroſe refragabimur contendenti, diuerſas fabulae de Oſiride et Iſide in Aegypto fuiſſe explicationes philoſophicas; et teſtimonia adduci poſſe, aliter rem explicantia. Verum vt hi omnes Platonici ſunt, adeoque ſuo ſyſtemati conuenienter incertam et obſcuram fabulam explicuerunt; ita vehementer veremur, vt qui per Iſin vniuerſum, vel totam naturam animatam intelligendam eſſe contendunt, rationem cohaerentem de Iſide et Oſiride dare queant. Interim praeter coniecturas hic non aliud maius quaerendum eſſe, quilibet videt, vnde facile patimur, vt in obſcuriſſimae rei explicatione quilibet ſenſu ſuo abundet. Patet vero ex dictis haec valde accedere ſi non plane Spinoziſtico ſyſtemati, Stoico tamen non multum melioris notae. Qui enim animam mundi Platonico ſenſu intelligunt, illi valde falluntur, et poſteriora Aegypti tempora, vbi iſta explicatio ex Platonis ſchola hauſta Alexandriae viguit, cum mediis temporibus confundunt, id quod in lectione Cudworthi more ſuo Platonicos ſequentis probe notandum eſt. De Platonicorum vero Aegyptiorum opinionibus de Deo dicendum eſt ſuo loco. Plura in re obſcura addere, et incertiſſimas coniecturas, nullo niſi ingenii fertilioris luſibus, fundamento nixas ſequi ſuperuacaneum eſt. Hoc vnum addimus, dum Typhonem mali in materia verſantis imaginem Aegyptii fecerunt, eundemque ideo ſacrificiis et victimis placarunt, colligendum inde eſſe, eos, qui has rationes philoſo-

Oo 2

w) Legat. pro Chriſtianis c. 19. p. 86.
x) Saturnal. L. I. c. 17. p. 272.
y) Conf. CVDWORTH. l. c. pag. 398. et MOSHEM. ad h. l.
z) Vid. MARQ. GVDIVS ad PHAEDRVM L. III. fab. 19.

losophicas excogitarunt, non tam materiae impotentiam, inertiam et alias proprietates, in quas Platonici caussam mali in materia reiecerunt, intellexisse, quam principum aliquod malum quod materia abutitur, siue illud sit anima quaedam bruta mali caussa, qua ratione Platonem quoque explicat PLVTARCHVS [a] siue spiritus quidam malus, quod forte a Persis, post eorum irruptiones in Aegyptum acceperunt; quorum prius Plutarchus sectatur [b], qui ex eo, quod Typhonis potentiam tandem conterendam statuant Aegyptii, concludit: mixtam esse huius mundi originem atque compagem ex contrariis facultatibus, sed quarum non sint aequales vires, meliore praeualente et deteriorem, non tamen funditus, abolituro: nobis posterius ex Persarum disciplina transsumtum probabilius videtur; ita tamen vt cum diabolo Scr. S. non confundatur [c]. Certiora in tantis tenebris, vbi palpare, videre est, ab aliis expectamus. Noster est celeberrimus MOSHEMIVS [d].

Trinitas Aegyptiorum. §. XVI. VI. Restat, vt de trinitate, quam in diuinis ab Aegyptiis cognitam, quidam statuunt, paucis dicamus. Hanc sententiam exornandam sumsere FRANCISCVS FLVSSVS CANDALLA [e], HANNIBAL ROSSELVS [f], et qui omnem fere Aegyptiorum superstitionem ad mysteria Christianorum inepto et audaci consilio transtulit ATHANASIVS KIRCHERVS [g]. Adeo vero infirma et ficulnea sunt Kircheri argumenta, vt ea recitasse, sit refutasse. Prouocat is partim ad hieroglyphica, in quibus globus alatus serpente foetus trinitatis signum esse illi videtur, partim ad Hermetica fragmenta, in quibus non Dei tantum patris, sed et mentis, immo consubstantialis verbi mentionem fieri asserit; haecque Hermetem tum ex traditione maiorum, Cananaea stirpe oriundorum, habuisse, tum ab Abrahamo συγχρόνῳ didicisse contendit. Quae quam misera sint, quis non videt? omnia enim illa scripta Hermetis, ad quae prouocat, conficta et suppositititia esse, supra demonstrauimus, et adeo in vulgus notum est, vt nemini his nostris temporibus, quibus accuratius de libris νοθείας suspectis disquiri solet, fucum facere queant, nisi Kircheriano ingenio similis fuerit [h]. Clariora tamen se inuenisse visus est CVDWORTHVS [i], in IAMBLICHO [k], quem Mercurio suo adscribere putat tres personas in Deo, siue tria rerum omnium principia, potestate atque gradu inter se diuersa, primo vnum simplicissimum numen, a quo omnis alienissima esset distinctio, cui nomen dedit, Eicton: tum perfectissimam mentem, quae, omnem, qua pollet, cogitandi vim in semet ipsam conuerteret; vocabulum eius Emeph, denique illam, quae omnia, nulla caussa alia interueniente, finxit naturam, cuius varia pro diuersis eius facultatibus nomina Phtha, Ammon,

a) De psychogonia ex mente Timaei.
b) De Isid. et Osir. T. II. p. m. 157.
c) Ita BASNAGE Hist. des Juifs T. III. ch. 19. p. 485. qui putat ex traditione de seducto a diabolo humano genere fabulam de Typhone enatam esse.
d) l. c. p. 246. not. 34.
e) Edidit is Mercurii Poemandrum 1575. Gr. et Lat.
f) In Comm. in Poemandrum. Crac. 1585. Col. 1630.
g) In Sphinge Mystag. P. II. c. 3. Obelisco Pamphilio P. III. p. 400. et Gymn. hieroglyph.
h) Explosit Kircheri somnia WITSIVS Aegyptiac. L. II. c. 5. p. 91.
i) System. intellect. c. IV. §. 18. p. 412. 413.
k) De mysteriis Sect. VIII. c. 3. p. 158 seq.

mon, Osiris, sint [l]. Addit vir doctus, secundam illam personam, quae hunc orbem fabricata est, Aegyptios Cneph quoque vocasse, et autumasse, ex hoc numine Phtha esse procreatum. Vidit vero ipse Cudworthus, haec cum scholae Pythagorico-Platonicae placitis conuenire, quoniam vero eos pro aptis de religione Aegyptiorum iudicibus habuit, necessario ab illis seductus et lapsus est. Nam hos homines insano consilio religiones totius mundi in vnum systema conflandi, et noxio syncretismo omnia miscendi, omnium gentium praecipue orientalium et Aegypti doctrinas vehementer adulterasse, iisque sua placita supposuisse, quis est, qui ignoret? Illi vero cum Christianis affines videri voluerint, trinitatem quoque aliquam affectarunt, eamque excogitatis principiis quibusdam metaphysicis exornarunt, et veteribus supposuerunt. Vnde quam inepti in hoc argumento testes sint, facile quilibet intelligit. Vidit praeterea in Iamblicho Cudworthus, quod alius non viderit, nec vnquam Iamblicho in mentem venit. Is enim non de summis diuinitatis principiis, sed de Diis aethereis, empyreis et coelestibus, quos alterum ordinem, post Deum summum noëtarcham vocat, et si recte numeres, non tres sed quinque Deos memorat, qui rerum apparentium opificio duces praesint, quosque minores alii sequantur. Ex quibus a cel. MOSHEMIO [m] luculenter demonstratis videre est, hypotheseos seruitio deceptum virum doctum, non attentis satis ad Iamblichi verba respexisse oculis, trinitatemque vidisse, quam nemo Aegyptiorum vnquam somniauit. Propiora et ad trinitatem aliquam referri apta habet PLVTARCHVS [n] qui ita Aegyptiorum mentem explicat: *Praestantior atque diuinior natura e tribus constat, eo, quod mente cernimus, et materia, et quod ex his compositum mundus dicitur. Ac Plato quidem primum illud ideam, exemplar patremque nominat: materiam matris, nutricis, sedis, et regionis ortuum capacis vocabulo notat; quod ex vtroque constat, prolem ortumque nominare solet. Aegyptios autem probabile est, triangulorum pulcherrimo in primis comparasse vniuersi naturam; qua comparatione etiam Plato videtur vsus. - - - Constat id triangulum tribus lateribus - - intelligendum autem est, linea ad rectum angulum alteri insistente, marem, basi feminam, subtendente prolem vtriusque repraesentari, et Osirin esse principium, Isin receptaculum, Orum effectum.* Non prorsus inepte [o] etsi Platonicis rationibus, tum temporis Aegyptiis ignotis nimis atque temere attemperatum. Sed quam longo haec interuallo a Christianorum trinitate distant? Succurrit tamen aliud quoque, quod ad sanctissimum mysterium propius accedere videtur, Hermeticae doctrinae placitum, quod nobis CYRILLVS ALEXANDRINVS [p] seruauit. Is ita: *Ait etiam Hermes sermone tertio ad Asclepium; fieri non potest,*

l) Videndi de his Aegyptiorum Deorum nominibus quos fuse laudat cel. WOLFIVS de manichaeismo ante manichaeos cap. 15. pag. 74. 75.

m) Ad l. c. Cudworthi.

n) De Isid. et Osir. T. II. p. m. 161. conf. WITSIVS Aegypt. L. II. c. 5. p. 95. PETAVIVS dogm. theol. T. II. L. II. c. 2.

o) Forte ex sacerdotibus Aegyptiorum quidam ita instituerunt, postquam Graecorum philosophiam didicerunt.

p) Lib. I. adu. Iulian. p. 35.

vt in rudes et non initiatos haec myſteria efferantur, ſed mente audite: Vna erat tantum lux intellectualis ante lucem intellectualem, et eſt ſemper mens mentis clara et illuſtrans, nec aliud quicquam erat, quam huius vnitas ſemper in ſe ipſa exiſtens, ſemper ſua ipſius mente, et luce et ſpiritu omnia complectitur. Videtur enim his verbis in vna luce diuina et intellectuali tria principia, mentem, lucem, et ſpiritum ſtatuere. Recte tamen vbi haec verba intuemur, patebit, tria haec principia tanquam emanationes internas diuinae et ineffabilis lucis delineari, et ita ſummo numini, tria ſubordinari principia emanatiua. Quae ſententia, Deum aliis praefigens, omnino non Platonica tantum eſt, id quod docte probauit MOSHEMIVS[q], ſed et, quod idem vir celeberrimus monet, Iamblichi, qui paria fere Aegyptiis tribuit, aetate ſuperior. Etſi enim Hermeticam doctrinam, vel quod idem eſt, Aegyptiorum genuinam theologiam haec non referre, ex iis, quae ſupra de principiis diuinis ex mente Aegyptiorum diſputauimus, abunde patet; ſapit tamen illam Aegyptiacam doctrinam, quae Platonicis in Aegypto caput extollentibus, tandem inualuit, et quae libros illos Hermeticos, patribus paſſim laudatos peperit. Cuius cum genuina propago fuerit doctrina Iudaeorum Cabbaliſtica, vt ſuo loco euidentibus argumentis demonſtrabimus; lux inde affulget obſcurioribus Pſeudo-Hermetis verbis. Cabbaliſtae enim in arbore Sephirothica, quae genealogiam emanationum diuinarum exhibet, non praeponunt tantum omnibus ſephiris, id eſt luminibus intellectualibus Orhaënſoph, lucem intellectualem infinitam, vnam, in ſe ipſa exiſtentem, ſed etiam triada ſuperiorum ſephirarum, antequam luminibus inferioribus fulguraret, ſub ea conſtituunt, coronam, ſapientiam, prudentiam, quae, vt emanarunt ex infinito lucis diuinae oceano, ita certo modo eas lux infinita ſub ſe et in ſe comprehendit. Quae vt dictis a Pſeudo-Hermete aptiſſime congruunt, ita ſatis produnt, eadem ex ſchola cum Hermetica illa, tum Cabbaliſtica prodiiſſe, nec haec genuinam Aegyptiorum mentem referre, niſi prout ſub Graecorum ſenſim imperio ad Orientalia et Platonica φιλοσοφέμενα tandem reformata fuit. Haec tamen licet ita ſe habeant, certo tamen ſenſu πολυθεότης cum principio, Deum eſſe omnia, eſſeque animam mundi informantem, ſtare poteſt, nec negamus, Aegyptios veteres non plures Deos ſiue potius daemonas magnos ſtatuiſſe. Verum illi non emanationes ſed partes omnia conſtituentis Dei ſunt, ſicque Deus ille, ſiue mens vniuerſum permeans, in omnibus materiae partibus eſſentialiter et formaliter, non emanatiue tantum eſt, id eſt, vt Graeco more loquamur, ſenſu Stoico non Platonico, quem perperam ſequitur Cudworthus. Hincque tota illa Deorum Aegyptiacorum ſeries et fabularum congeries, ex admiſſo ſemel hoc principio, facile explicanda. Ita vero non tres tantum, ſed innumeri Dii inter Aegyptios, forte hac de re inter ſe diſſidentes quaerendi ſunt.

§. XVII.

q) Ad CVDWORTH. c. IV. §. 35. p. 734. ſ.

Daemonologia Aegyptiorum.

§. XVII. VII. Reliqua, quae de Aegyptiorum theologia extant, ex dictis facili labore possunt intelligi. Daemonas enim statuisse, supra indicatum est, qui quoque locum habere possunt, vbi anima mundana admittitur, cuius partes sunt. Hos genios siue Deos hominibus apparere, aeternosque esse docebant[r]: ita enim ortus ex anima mundi diuina postulabat. Immo et apparere interdum hominibus credebant, quod sacerdotum inuentum fuisse videtur, vt eo magis somniis suis fidem apud plebem credulam inuenirent. Et hinc varia quoque instituta sacrificia, et expiandi Deos rationes atque modi excogitati, de quibus, cum ad nostrum institutum, quod in doctrinas philosophicas Aegyptiorum inquirit, non pertineant, dicere prolixius supersedemus. Addendum et hoc, quod DIOGENES LAERTIVS veteres de theologia Aegyptiorum scriptores secutus refert[s]: Statuas et fana fabricanda esse, quod ignorent effigiem Dei; id quod ad imagines animalium ab Aegyptiis cultas referendum est. Illis enim Deos praesentes esse, animasque beatas et diuinas in eas statuas migrasse, credebant. Quod occasionem praebuit vitae Apollonii architecto[t] narrandi, Apollonium leonem mitem iussisse in templo Leontopolitano collocandum, quod rex Amasis in illa bellua vagaretur; indeque congregatos sacerdotes Amasidi sacra fecisse, belluamque torque et vittis redimitam in interiorem Aegyptum misisse: Quae enim doctissima annotatori monenda visa sunt, Apollonium φιλανθρωπίας tantum symbolum Aegyptiorum oculis obiicere voluisse, quibus in more positum fuerit, Deorum et heroum naturam, indolem, virtutes sacris huiusmodi symbolis repraesentare imitandaque proponere, adeo contorta sunt, et ab euidenti verborum Philostrati significatione aliena, vt ad excusandam tantum Apollonii vel Philostrati insaniam excogitata esse, quilibet videat, vnde ea non moramur.

Doctrina Aegyptiorum de anima.

§. XVIII. Post Deum resque diuinas de anima quoque notandae sunt Aegyptiorum doctrinae, de quibus non minus, quam de illis, viri docti vehementer dissident. Et I. immortalitatem quidem animarum Aegyptios credidisse certum est, nec negatur ab vllo, adeo, vt teste HERODOTO[u], primi fuisse dicantur, qui dicerent, animam esse immortalem. Quod tamen, inuita veritate, dici vel sola nos Hebraeae gentis, in qua ista veritas semper viguit, historia docet, et ex vniuersali fere consensu veteris orbis demonstrari potest[x]. Nec aliter patitur principium semel admissum materiam, siue naturam spiritu diuino per omnia diffuso animari: inde enim sequitur, animam quoque ex aeterno hoc spiritu animaue ortam aeternam et immortalem esse. Quoniam vero quae immortalia sunt, aeternum durant, inde animam quoque nunquam interituram, sed aeternum victuram autumabant. Hinc refert DIODORVS[y]: Aegyptios bonorum virorum obitum lachry-

mis

r) DIODOR. L. I. c. 12. conf. MARSHAM. Can. chron. Sec. IV. p. 52.

s) Lib. I. §. 10.

t) PHILOSTRATVS in vita Apollonii L. V. c. 42. p. 225. Addendus DIODORVS qui L. I. refert, placuisse Aegyptiis, Deos apparere hominibus in sacrorum animalium formis.

u) Lib. II. c. 123.

x) Conf. cel. IOACH. OPORINI eruditus liber de immortalitate mortalium.

y) l. c.

mis non fuisse prosecutos contra felicitati eorum applausisse, *ὡς τὸν αἰῶνα διατρίβειν μέλλοντες καθ' ἅδε μετὰ τῶν εὐσεβῶν, eo quod in altera vita cum piis aeternum victuri essent;* dignaque sunt, quae de more sepeliendi apud Aegyptios idem DIODORVS refert, quae eo tendunt, vt probata defuncti vitae innocentia in publico iudicio, Dii rogentur, vt in piorum contubernium recipiatur. Et haec quidem Aegyptiis placuisse, satis certum est.

II. Magna vero controuersia agitatur, vnde ex mente Aegyptiorum animae immortales in corpus descendant, quemue in locum demigrent corpore solutae? Adeo enim hic discrepant veteres atque recentiores, vt difficile sit, veram ex his Aegyptiorum sententiam eruere. In locum eas deferri, quem Amenthes Aegyptii dicunt, Graeci ᾅδην, PLVTARCHVS[z] testis est, qui monet: *locum subterraneum, in quem putant animas ferri post mortem, vocari Amenthen, quod nomen significet, accipientem et dantem.* Qua explicatione Graecorum fere opinionibus de statu animae post mortem Aegyptias assimilat. Quae cum vel campos elysios et felicitatis sedes, vel infernales poenas mortuorum animis assignauerint, sequitur inde, si Aegyptiorum Amenthes idem est, in vita altera apud dominos meliores, quae Socratis vox fuit, illis animabus locum eos assignauisse; et huc ea quoque tendunt, quae de more sepeliendi Aegyptiorum ex Diodoro retulimus. His addi potest PORPHYRII[a] testimonium, qui ex Euphanto refert: *Aegyptios exanime cadauer efferentes, ita mortui hominis verbis Deos esse deprecatos: Sol omnibus imperans, vosque Dii vniuersi, qui vitam hominibus largimini, me accipite, et Diis aeternis contubernalem futurum tradite.* His enim verbis clare innuitur, animas ad solem purgandas, indeque ad Deos aeternos et immortalitatis sedem deferri. Aliter tamen de Aegyptiorum in hac re sententia HERODOTVS[b], qui narrat, docuisse illos: *exolescente corpore animam subinde in aliud animal, quod nascitur, immigrare, atque vbi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucria, rursus in hominis corpus, quod gigneretur, introire; atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia.* His consentit testimonium, Hecataei apud LAERTIVM[c] τὴν ψυχὴν καὶ ἐπιδιαμένειν καὶ μετεμβαίνειν, *animam et perdurare, et transire in alia corpora.* Paria habet AENEAS GAZAEVS, cuius verba in *Theophrasto*[d] eius ipsa consulenda sunt. Et huc facit etiam cultus animalium, qui hanc metempsychosin animarum supponit, vt ex iis videre est, quae §. praecedente ex Philostrato retulimus. Haec adeo pugnare inter se videntur viris doctis, vt de conciliatione desperent, merenturque imprimis expendi ea, quae acutissimus MOSHEMIVS dignus in hoc argumento iudex, prudenter monet: Neutram sententiam tanquam ab Aegyptiis non admissam reiiciendam esse, dissensisse inter se Aegypti sacerdotes, variasque te-

nuisse

z) De Iside et Osiride T. II. p. m. 145.
a) De abstinentia L. IV. § 10. p. 157.
b) l. c. c. 123.
c) Lib. I. f. 10.
d) siue dialogo de resurrect. mortuorum p. 14.

nuiſſe ſententias, et ita fruſtraneo labore defungi, qui omnes, quae Aegyptiis adſcribuntur doctrinas inter ſe conciliare contendunt. Eſſe itaque veriſimile in doctrina de ſtatu animarum poſt mortem ſacerdotes Aegyptiorum in varias opiniones diſceſſiſſe; et alios quidem migrationes et circuitus animarum per varia corpora ſtatuiſſe; alios bonorum virorum animas a longis his erroribus liberaſſe, et in Deorum ſtatim conſeſſus deduxiſſe. Alios rurſus, aſcendere ad ſtellas vagas defunctorum mentes, in iisque purgari, vt dignae fiant Deorum conſuetudine, decreuiſſe. Alios, locum quendam ſubterraneum decedentes excipere animos, praecepiſſe. Nihil in his omnibus eſt, quod non ſuo modo admitti queat, et indubitatum eſſe, ex ſupra diſputatis puteat, non vnam doctrinae regulam, eandemque opinionem per omnia ſacerdotum collegia in Aegypto obtinuiſſe. Vnum tamen, quod obiici poteſt, non celamus: patere ex ſolenni ſepeliendi ritu, quem ſupra adduximus, non priuatas eas opiniones fuiſſe, ſed publicas. Nos, ſi coniecturis (ad eas enim omnia redire, modeſte fatemur) locus eſt, conciliandi diuerſas veterum de Aegyptiacis de ſtatu locoque animarum poſt mortem doctrinis narrationes rationem aliquam ſupereſſe non diffitemur, modo ad ipſa principia Aegyptiaca attendatur, nec rationibus Platonicis, quae maximopere cognitionem veteris philoſophiae Aegyptiacae impediunt, tenebrae inducantur. Animas nempe Aegyptiis ex vniuerſi anima decerptas adeoque immortales viſas eſſe, ſupra monuimus. Euincit hanc Aegyptiisque vindicat ſententiam doctrina de Deo, anima mundi, ex qua omnia, in qua omnia ſunt, in quam omnia reditura ſunt. Inde neceſſe eſt animas tandem ad Deos redire. Quoniam vero anima corpori alligata variis modis inquinatur, diuerſam in Deum redeundi rationem eſſe, neceſſe eſt, ita vt, qui bene vixerint citius, qui male, ſerius ad fontem vnde decerptae ſunt, redeant. Omnibus tamen purgatione opus eſt, quam iſta metempſychoſi abſolui, omnes fere eius doctrinae patroni crediderunt. Bonorum itaque animae faciliori circuitu a leuioribus ſordibus liberatae, ad aethereas ſedes, ipſaque aſtra, ſolem imprimis, ſedem primariam Deitatis eleuatae, in Deum redeunt, et nobiliores atque feliciores habitationes cum Diis inter ſidera ſortiuntur. Malorum longiſſimis periodis excruciatae et in deteriora corpora detruſae, longas ita malitiae atque ſcelerum poenas trahunt, donec a ſordibus liberatae principio ſuo, Deo iungantur. Haec primo illi principio: Deum fontem eſſe omnium rerum, ad quem reditura ſunt omnia, conformia eſſe, quilibet videt. Atque eadem quoque effatis atque narrationibus veterum conſonant. Nam viros bonos virtutisque alumnos in Deorum conſortium recipiendos eſſe, ex hac hypotheſi ſequitur, et quidem breuiori μετεμψυχώσεως periodo, et feliciori conditione: malos vero ad longas periodos et cruciatus damnari. Vtraque et bona et mala anima migrat, ſed diuerſo loco, modo, tempore et fato. Τόπος ὑποχθόνιος vero, quem Amenthen vocari Plutarchus tradit, idem eſt, qui Graecis ᾅδης dicitur, ille ipſe in aethere locus, vbi animae ſortis nouae le-

ges ex vita prius acta expectant, et ex fati decreto nouas viciſſitudines ſubeunt. Et ita quidem non cohaerere tantum de Aegyptiorum placitis narrationes veterum putamus, ſed conſentanea ea quoque ſunt illis, quae Aegyptiis doctrina proxime accedunt, Pythagorae et Stoicorum placitis. Quorum ille metempſychoſin in Aegypto didicit, et illi quoque viros bonos et ſapientes ſubiecit, quos tamen non diis tantum iungi, ſed Deos fieri et in Deum reduci ſtatuebat, eodem, quo Aegyptii more et ſenſu: hi vero, poſt mortem animas ex diuina mundi anima decerptas inter ſidera, vel in aethere quoque collocabant, donec purgatae redirent, in vniuerſalem animam, indeque nouis corporibus infererentur. Id quod quidem ab Aegyptiorum mente aliquantum longius, quam Pythagorae ſententia, abit, et μετενσωμάτωσις magis quam μετεμψύχωσις eſt, illuſtrat tamen opinionem Aegyptiacam, dum oſtendit, qua ratione animae ex eſſentia diuina decerptae, poſt funera in loco aliquo commorari, et iterum in corpora venire queant. Ceterum Herodoti narrationem ex vulgi potius traditione quam ſacerdotum doctrina ſumtam non accuratam eſſe, adeoque non nimis premendam, ex collatis reliquis teſtimoniis fit veriſimile, certe ad impiorum magis fata, quam piorum pertinet. Cum enim teſte DIODORO [e] Aegyptii poenas et praemia vitiorum et virtutum admiſerint, in animarum quoque reuolutione neceſſario diuerſitatem fatorum admittere debuerunt. Quae cum omnibus fere, qui metempſychoſin ſtatuerunt, placuerit, et animarum migratio cum purgationibus animae praemiisque atque poenis poſt mortem coniuncta fuerit, recte inde concluditur, inter Aegyptios easdem doctrinas ſine contradictionis ſpecie iungi potuiſſe.

Doctrina Aegyptiorum de mundo. Materia aeterna.

§. XIX. Poſt Deum et diuina, animamque, quae ex Deo eſſe credita fuit, de mundo eiusque ortu quoque diſſeruere Aegyptii, quorum phyſiologia et coſmogonia iam explicanda eſt. Et I. quidem materiam eos aeternam cenſuiſſe, nec vnquam factam aut creatam, dubio apud eos carebit, qui ea, quae ſupra de Iſide diſputauimus, recte expenderit. Siue enim per Iſidem vniuerſum hoc, quod videmus, totumque complexum tum materiae, tum ſpiritus eam animantis, adeoque vniuerſam naturam rerum animatam intelligamus, ſiue materiam tantum recipientem ſemina principii actiui, Oſiridis, ſpiritus mundi per eam diffuſi, et in ea formam rerum eſſentialiter producentis, quae Plutarchi et quos ſequitur explicatio eſt, Iſin, aeternam, id eſt materiam nunquam conditam, ſed ab aeterno in coniugio Oſiridis, id eſt principii actiui connubio neceſſario et eſſentiali fuiſſe agnoſcendum eſt. Ita enim omnia, quae Aegyptii φιλοσοφȣ̃ντες de Iſide tradunt, poſtulant. Nec dubium in antiquiſſima Aegyptiorum religione idem obtinuiſſe, vbi creationis materiae ne veſtigium quidem apparet. Poſtquam vero Aegyptii philoſophari inceperunt, hanc materiam omnino ſuppoſuerunt, et pro primo rerum principio admiſerunt, id quod diſerte teſtantur, Manetho, et Hecataeus apud LAERTIVM [f]: Φάσκειν τȣ̃ς Αἰγυπτίȣς, ἀρχὴν μὲν εἶναι τὴν

e) Lib. I. p. 61. f) Lib. I. ſ. 10.

τὴν ὕλην εἶτα τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐξ αὐτῆς διακριθῆναι. *Principium rerum fuisse materiam, et ex ea deinceps quatuor elementa discreta fuisse.* Nec aliud postulat tota cosmogonia, qualis ea a Diodoro describitur, et mox adducetur. Falluntur itaque, qui Aegyptios creationem mundi ex nihilo statuisse sibi persuadent, minus recte intellecto IAMBLICHI [g] loco decepti. Quaesiuerat scilicet PORPHYRIVS ex Anebone: num Aegyptii materiam agnoscant, nec ne? an corpora prima qualitatibus praedita? tum genitamne ponant materiam, an ingenitam? Et tum ea Chaeremonis verba addit, quae supra adduximus, quaeque Aegyptiis mundi generationem ex materia sine interuentu mentis alicuius tribuunt. Ad hanc quaestionem IAMBLICHVS respondet: *Materiam quod attinet, Deus eam produxit, diuidendo materialitatem ab essentialitate, hancque materiam accepisse opificem Deum vitalem, ex ea simplices sphaeras fabricauisse, ipsius vero quod erat extremum, (siue residuum) ad corpora generabilia facienda transtulisse.* Vrget haec CVDWORTHVS [h], Platonicos, vt semper solet, secutus. Prouocat insuper, qui in eadem sententia est LIVIVS GALANTES [i], ad Hermetis libros; EDMVNDVS DICKINSONVS [k] vero, ad ipsam physiologiae Aegyptiacae conditionem, quae vniuersae materiae principium attribuit. Nihil enim in his omnibus est, quod accuratius examen sustineat. Et Iamblichi quidem locus adeo distat a creatione ex nihilo, vt satis pateat, viros doctos, qui eum pro hac doctrina allegant, verborum obscuritate seductos, ad systema Platonicorum Alexandrinorum non attendisse. Non enim quaestio erat Porphyrio: materia creata sit nec ne? sed an genita sit? quae quaestio illud, ex quo genita est, supponit. Ad eam vero ita Iamblichus suae sectae principiis innixus respondet: Deum materiam ex sua essentia produxisse, siue genuisse, et ita per emanationem a sua essentialitate separauisse. Quam doctrinam huius scholae asseclis placuisse, eosque statuisse, materiam ab aeterno ex Deo emanauisse, suo loco demonstrabimus [l]. Adeo vero hoc abhorret a creatione ex nihilo, vt pestilentiorem potius errorem foueat, quam is est, qui materiam Deo mundi architecto, adiungit. Addendum vero et hoc est, genuinam hanc opinionem Aegyptiorum veterum non esse, sed mutatam esse hanc physiologiam a Platonicis in Aegypto caput extollentibus, vt ita systemati emanatiuo, quod in orientali philosophia tum temporis florebat, se accommodarent, vnde frustra ex horum hominum suis nugis vetera decreta accommodantium testimoniis de hac re iudicatur. Hermetis vero librorum cur nullum pondus in hac re sit, ex supra dictis constat. Nec quae vult Dickinsonus, ex illo sequitur, quod materia ἀρχὴ dicatur; nam quae a Diodoro dicuntur, fuisse τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων σύστασιν, *mundum quidem initium habuisse,* dicunt, *non* vero *materiam,* apud Laërtium autem ἀρχὴ non pro initio, sed pro principio ex quo

 sunt

g) De myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 3. p. 159.
h) Syst. intell. c. IV. §. 18. p. 392.
i) Comparat. Theol. Plat. p. 237 seq.
k) Physic. vet. et verae c. XII. p. 198.

l) Legendus, qui de his eleganter commentatur ven. MOSHEMIVS in diss. de creatione ex nihilo, inserta CVDWORTHI system. intellect. p. 282 seq.

Materiae inditus spiritus aeternus.

ſunt omnia, ſumitur, qua ratione omnis neruus argumenti a Dickinſono adhibiti laxatur. II. Materiae tamen ſpiritum aeternum per omnes materiae partes eſſentialiter diffuſum adiunxiſſe, ex iis repetendum eſt, quae ſupra [m] de theologia Aegyptiorum diximus. Etſi enim negari nequit, et Chaeremonem et Diodorum Siculum in exponenda Aegyptiorum theologia, non meminiſſe mentis alicuius, cuius ope et fabricatione mundus productus ſit; notum tamen eſt iis, qui veterum coſmogonias curioſo et attento oculo perluſtrarunt, vetuſtiſſimos theologos in condendis ortus rerum ſyſtematibus cauſſam efficientem, praeſuppoſuiſſe, et ad materiae tantum formationem attendiſſe. Idque apud Aegyptios quoque factum eſſe, vel ex ſolo indiſſolubili Oſiridis et Iſidis vinculo et matrimonio conſtat, quo et materia et ſpiritus ſimul coniunguntur. Quod ſi ea certa eſſent, quae ex PORPHYRIO adducit EVSEBIVS [n] ipſa hieroglyphica Aegyptiorum theologia hoc confirmaret. Refert enim: *τὸν δημιουργὸν ſiue effectricem rationem ab Aegyptiis Cneph appellari, et configurari humana ſpecie, colore coeruleo, eoque nigricante, cingulum ac ſceptrum manu tenentem. Huic in capite regium ex penna galericulum eſſe, quod eiusmodi ratio abdita fere obſcuraque lateat, ſummoque labore inueniri vix poſſit, eademque vitae fons ac regina cum ſit, tum vero intelligente quodam ac ſpirituali motu creetur, quem maxime penna illa in capite ſita referat.* Hunc Deum porro ouum ex ore effudiſſe narrant, ouum vero illud mundum interpretantur. Quod oui ſymbolum mundum repraeſentare, ex veterum coſmogoniis conſtat. Negare tamen nequimus, ſuſpectam eſſe Porphyrii fidem, qui Aegyptiorum veterem doctrinam rationibus Platonicis adaptauit [o]. Loquitur enim de Demiurgo, quem ſummo numine inferiorem ponit theologia Platonica, ignorat Aegyptiaca vetus. Accedit, quod PLVTARCHVS [p] refert ſolos ex populis Aegypti Thebanos Deos nullos mortales colere, verum Deum illum Cneph, quem venerarentur, et ortus et interitus expertem ducere. Ex hoc enim Plutarchi teſtimonio conſtat, hunc Deum tantum ad Thebanos pertinere, nec ex eo poſſe concludi ad religionem totius Aegypti, quam in fingendis Diis inſaniuiſſe ex hoc loco pulchre demonſtratur. Hinc viris doctis qui inter Britannos *hiſtoriam vniuerſalem* condere coeperunt [q], occaſio enata fuit diſtinguendi inter religionem ſuperioris et inferioris Aegypti, quarum regionum haec idololatria merſa fuerit, illa Thebanorum ex praeceptis ſobrie magis ſtatuerit. Quod quidem ineptum non eſt, cum plus ſemel oſtenderimus, variaſſe admodum in diuerſis locis religionem Aegyptiorum, ad explicandum tamen coſmogoniae negotium nihil affert, quia non quaeſtio eſt, quis Aegypti populus abiecto πολυθεότητος praeiudicio melius de Deo ſenſerit, ſed quid religio theologorum ſiue philoſophantium de ortu rerum ſtatuerit, a quo argumen-

m) §. 14. 15.
n) De praepar. eu. L. III. c. 11.
o) Conf. IDEM L. I. c. 10. et quae de hoc Deo habet THOMAS GALEVS ad IAMBLICHVM de myſter. Aegypt. pag. 361.
p) loc. cit.
q) p. 61. Praeiuit CVMBERLAND. in Coſmogon. Sanchuniath. p. 12 ſeq.

gumento Cneph ille tutiſſime reiicitur, quia, pulchre monente MOSHEMIO [r], incertum eſt, num ſummum per illum numen Thebani intellexerint, cum plures aeternos Deos ſtatuere potuerint.

§. XX. III. Ex connubio vero Iſidis et Oſiridis mundum genitum eſſe et productum, Aegyptiorum theologis placuit. *Mundi productio.* Num is Orus filius ſit [s], nec ne? in incerta et obſcura re non diſputabimus. Mundum certe Dei filium eſſe antiquiſſima omnium fere gentium traditio fuit [t]. Nec deſunt veterum teſtimonia, ex quibus id probatur, inter quae, ne nimii ſimus, vel vnum SIMPLICII [u] locum notari velimus, in quo philoſophus pro aeternitate mundi contra Ioannem Philoponum diſputans, Moſaicam de natura rerum a Deo producta hiſtoriam fabuloſam traditionem ex Aegyptiorum commentis natam vocat. Obſeruatque CVDWORTHVS [w] eadem ex cauſſa illum, qui Ptolomaeum ſcholiis illuſtrauit, ideo Aegyptios perſtrinxiſſe, quod ſoleant perpetuo de mundi generatione et ortu verba facere. Quare etiam thema aſtrologicum natalis mundi ex opinione Aegyptiorum expoſuit IVLIVS FIRMICVS [x]. Non diſſimulabimus tamen, quod ex DIODORO [y] obiici poteſt, eum diis coeleſtibus, ſoli, lunae, ſtellis ἀΐδιον γένεσιν aeternam generationem tribuere: Quod tamen relatiue tantum, ad Deos illos mortales, de quibus poſtea differit, intelligendum eſt, quibus ea numina opponit, quae cum ipſo mundo ſunt orta et genita: quibus generationem tamen ad indicandum eorum ortum adſcribit. IV. Qua ratione vero mundum genitum crediderint, omnium optime ex DIODORO [z] diſcere eſt, qui ab Aegyptiis id accepit. *Modus generationis rerum.* Etſi enim expreſſis verbis hanc coſmogoniam Aegyptiis non tribuit, et EVSEBIVS quoque, vbi eam ex Diodoro repetit, Graecis eam aſſerit, apparet tamen ex ſerie hiſtoriae Diodori, illum hanc coſmogoniam tanquam ab Aegyptiis ad reliquas gentes et Graecos quoque translatam conſideraſſe; vnde eum recte audiendum putamus. Ita vero ille: *Cum primum res vniuerſae exiſtere coepere, vnius vultus fuiſſe coelum ac terram, permixta eorum natura. Poſteaquam diſceſſiſſent a ſe iſta corpora, mundo contigiſſe eum, quem nunc videmus, ordinem, aërem autem perpetui motus factum compotem. Huius quod maxime erat igneum ad ſublimia loca euectum, quippe cum ſurſum tendat ob leuitatem talis natura: eademque de cauſſa ſolem et caeteram ſiderum multitudinem manſiſſe in perenni vertigine: quod vero coenoſum et turbidum, cum humida concretione vno ſubſidiſſe in loco vi grauitatis. Sed hoc quoque cum volutaretur in ſe verſareturque continuo, ex humidis mare, ex ſolidioribus edidiſſe terram, ſed lutoſam mollemque valde. Hanc vero, vt primum, qui ſoli adeſt, ignis collucere coe-*

r) Ad CVDWORTH. p. 567. n. 8. 9.
s) KIRCHER. Oedip. Aegypt. et alii conf. CVDWORTH. p. 364.
t) IDEM paſſim, vid. p. 627.
u) In Ariſtot. Phyſic. L. I. f. 268.
w) Syſt. intell. c. IV. §. 18. p. 412.
x) Praef. L. III. Aſtronomic. Diuini illi viri atque omni admiratione digni Petoſiris Necepſoque, quorum prudentia ad ipſa ſecreta diuinitatis acceſſit, etiam mundi genituram diuino nobis ſcientiae magiſterio tradiderunt conf. ib. c. I.
y) Lib. I. c. 13.
z) Ibid.

perit, coaluiſſe, tum vero cum fermentaretur ſumma facies, intumuiſſe pluribus in locis humentia, inque iis putredines extitiſſe, tenuibus pelliculis circumdatas. Cumque ad eum modum ex calore foeta impleta eſſent, quae madebant, iis foetibus adueniſſe alimentum noctibus ex circumfuſa nebula, diebus vero eos ab aeſtu conſolidatos. Poſtremo cum ad ſui plenitudinem veniſſent ii foetus peruſtaque atque rupta ita eſſent membranarum inuolucra, enatas apparuiſſe omnimodas animantium formas. Horum alia plurimum ſortita caloris ad loca ſupera abiiſſe, facta volucria. At quae de humente natura traherent plurimum, ea quoque ad locum perlata cognatum ſibi dicique natantia. At tellurem, cum et ab aeſtu ſolis et a ventis magis magisque induruiſſet, ad poſtremum non ſuffeciſſe gignendis maioribus animantium, ſed ea ex mutuo coitu coepiſſe gigni. Haec Diodorus, cui ſuccinit MACROBIVS [a]. V. Non vero mundum tantum genitum affirmabant Aegyptii, ſed et corruptioni obnoxium eſſe, teſtibus Hecataeo et Ariſtagora apud LAERTIVM [b]. Quod qua ratione futurum ſit, ſacerdos Aegyptius apud PLATONEM [c] exponit, exitum rerum duplicem ſtatuens, per aquam et ignem, ex veteri, vti videtur traditione, quae per multas gentes cataclyſmos et incendia praedicens peruagata eſt [d]. Periodica tamen ea rerum omnium deſtructio Aegyptiis viſa eſt, ita *vt poſt certas temporum vices conflagratio huius vniuerſi fiat, eamque mox conſequatur inſtauratio omnia reſtituens diſcreta ſimilitudine nihil a prioribus differentia*, quam Stoicorum ſententiam, Aegyptiorum quoque doctrinam fuiſſe ORIGENES [e] inter Aegyptios ſtudiis innutritus aſſerit. Qui rerum omnium exitus, Stoicis placitis conformis mire confirmat ideam theologiae Aegyptiacae, qualem exhibuimus, cum ex iſta Dei et materiae vnione, qua vniuerſum ſiue rerum naturam conſtituunt, iſti cataclyſmi, incendia et reſtaurationes mundi periodicae conſequantur.

Mundi figura et partes.

§. XXI. Reliqua iam Aegyptiorum de natura huius vniuerſi placita enarraturi VI. obſeruamus, ſtatuiſſe eos: Mundum ad ſphaerae ſimilitudinem eſſe rotundum, ſtellas ignem eſſe, quarum temperata commiſtione cuncta in terris naſcantur. Lunam deficere, cum in terrae incidit vmbram; Eſſe eam aetheream terram. Priora veteres ſecutus Aegyptiis LAERTIVS [f], poſterius PROCLVS [g] tribuit: nec probabilitate ea carent, eaedem enim doctrinae ad eos tranſierunt, qui apud Aegyptios philoſophiam didicerunt, praecipue ad Pythagoram, quos tamen proprio marte atque ſuomet ingenio has veritates poſtea excoluiſſe, et ita rudimenta diſciplinae Aegyptiacae perfeciſſe, dubium non eſt. In inueſtigatione enim cauſſarum rerum naturalium Aegyptios adeo felices, vt Graecos, non fuiſſe, vel hoc argumento conſtat, quod ſacerdotes Aegypti tempore Hero-

a) Saturn. L. VII. c. 16. conf. GROTIVS de Ver. R. C. L. I. §. 16. p. m. 43 ſeq.
b) Lib. I. ſ. 10.
c) In Timaeo.
d) Vid. BVRNET. theor. tellur. L. III. p. 175 ſqq. HVETIVS Qq. Alner. L. II. c. 21. p. m. 228 ſeqq.
e) Contra Celſum L. V. p. m. 252.
f) loc. cit.
g) In Timaeum Plat. L. I. p. 45.

Herodoti, quo tamen eruditio Aegyptiaca valde adoleuit, de caufis incrementi Nili nihil refciuerint, id quod etiam STRABO[h] refert, id non fine ratione miratus, cum facerdotes curiofius referrent in facros libros et confirmarent, quae fubtilioris aliquid haberent cognitionis. Alia ineptientis phyficae cognitionis apud Aegyptios fpecimina praeterimus notata CONRINGIO[i]. Cauffam vero exiguorum in fcientia naturali profectuum, praeter difciplinam illam arcanam, quae quam maxime ftudiis naturalibus obeft, merito retuleris in fuperftitionem, quae Aegyptum tenuit, quaeque opinionibus magicis et aftrologicis impedimento fuit, quo minus cauffae naturales verae detegerentur. Magicas enim et aftrologicas vires fupernaturales rebus naturalibus Aegyptios adfcripfiffe, fupra iam demonftrauimus et indubitatis exemplis euicit CONRINGIVS[k]. Haec cum facerdotum emolumentis quam maxime poffent accommodari, fanctiffime feruata funt, et retentus a cauffarum naturalium infpectione populus, vt eo fortius atque efficacius fuperftitionis freno regeretur.

§. XXII. Ex terra ad coelum eiusque fidera tranfeuntes, doctiora et φιλοσοφικώτερα apud Aegyptios non inuenimus. Aftronomiam excoluiffe, fupra conceffimus, rudimentis tamen initiatos tantum fuiffe, probauimus. Demonftrant id placita aftronomica et aftrologica Aegyptiorum, hodie apud veteres paffim obuia. In his eft: feptem ftellarum praecipuas effe folem atque lunam; minorem autem his vim habere ad euenturos effectus quinque reliquas. Quam ob cauffam Aegyptii regi quidem et dextro oculo folem affimilant, reginae autem atque finiftro oculo lunam: lictoribus ac fatellitibus quinque ftellas, reliquo autem populo alias inerrantes[l]. Quae quam mifera fint, et plebis ingeniis aptiora quam philofophorum, *Aftronomia.*

Et pueris notum et qui nondum aere lauantur.

Maxime vero verfabatur aftronomia Aegyptiorum in diftributione ftellarum inerrantium et praecipue zodiaci. Quam cum enarrauerit IVLIVS FIRMICVS[m] lectorem has nugas fciendi cupidum ad eum ablegamus. Singulis fcilicet zodiaci fignis tres decanos praefecerunt; Sunt autem decani magni numinis et poteftatis, per ipfosque profpera omnia ac infortunia decernuntur. Addit idem: *Necepfo Aegypti potentiffimus imperator, optimus quoque aftronomus per ipfos decanos omnia vitia valetudinesque collegit, oftendens, quam valetudinem quis decanus efficeret, quia vna natura ab alia vincitur, vnusque Deus ab altero. Ex contrariis itaque naturis contrariisque poteftatibus, omnium aegritudinum medelas, diuinae rationis magifteriis adinuenit. XXXVI. itaque decani omnem zodiaci circulum poffident, ac per XII. fignorum numerum Deorum feu decanorum haec multitudo diuiditur.* Sed et reliqua apud eum legenda funt,

h) Lib. XVII.
i) De Hermet. Medicina c. XII. p. 132.
k) Ibid. c. XI. p. 104 feqq.
l) SEXT. EMPIRIC. adu. math. L. V. f. 31. p. 343.
m) Vid. praef. libri IV. vbi fe omnia Aegyptiorum myfteria perquifiuiffe gloriatur.

ſunt, ex quibus manifeſtum eſt, hypotheſin, ſidera a Diis numineque peculiari habitari regique, fundamentum fuiſſe totius aſtrologiae apoteleſmaticae; illam vero niti principio de anima mundi per vniuerſas eius partes diffuſo et permeante. Hincque ratio petenda eſt, cur aſtrologiae iudiciariae pretium tantum ſtatuerint Aegyptii, cuius ſummam cum ſupra de Chaldaeis verba facientes retulerimus, hic vbi eadem vere dicenda ſunt, actum non agimus, ſed lectorem ad MANETHONIS apoteleſmatica remittimus. Eadem quoque ratio fuit iatromathematicorum, vt ex iis videre eſt, quae Hermetis nomine ſub hoc titulo ſuppoſita ſunt, hodieque extant. Ex quibus conficitur nullas obſeruationes aſtronomicas, nullos calculos, nullas hypotheſes ingenioſe excogitatas apud Aegyptios quaerendas eſſe[n]. Qua de re ſupra quantum ſatis eſt diximus. An vero genethliacam, et apoteleſmaticam artem Chaldaei ab Aegyptiis acceperint, ex iis, quae in genere de hac quaeſtione diximus, diiudicandum eſt: Hoc vero notandum, Chaldaeorum rationes, PTOLOMAEO περὶ τῶν ὁρίων diſſerenti, id eſt, de finibus planetarum ad vtriusque gentis diſciplinam terminatis, ſimpliciores eſſe et magis perſuaſibiles[o].

Philoſophia moralis Aegyptiorum.

§. XXIII. Tandem ad moralem quoque Aegyptiorum philoſophiam accedendum eſt, et diſpiciendum, quid de ea docuerint? Illam duplicem fuiſſe, vnam vulgarem, alteram myſticam et arcanam, ex ſupra dictis conſtat. Cum enim inter libros Mercurio tributos, quos ſacros cuſtodiebat ſacerdotum turba, fuerint, qui de legibus, de Deorum cultu, et de vniuerſa ſacerdotum diſciplina egere, dubium non eſt, quod de moribus et diſciplina ſacerdotum ea continuerint, quae ad eorum θεοσέβειαν, quam iis tribuit Herodotus requirebantur. Verum ea nobis inuidit myſteria ſua occultans ſacerdotum ſuperbia. Idem iudicium eſto, de ἐκλογισμῷ βασιλικοῦ βίου, qui liber in ſacra proceſſione ſolebat praeferri, et qua ratione Moſen regias diſciplinas edoctum fuiſſe, capite primo notauimus. Nam et hunc nobis inuidia huius gentis librum eiusque notitiam eripuit, vt non habeamus, quae de arcana morum doctrina dicenda ſint. Quod ad vulgarem doctrinam de moribus attinet, ea apud Aegyptios ieiuna quoque fuit, et generalibus tantum notitiis, omnibus fere populis communibus conſtans. Eos enim, vt ex oratione defuncti ad Deos PORPHYRIVS[p] notat, diuino atque coeleſti conſortio dignos iudicarunt, qui Deos eos, quos ſibi parentes commonſtrarunt, pie coluerunt, quam diu in hoc ſeculo vixerunt; et illos, qui corpus eorum genuerunt, ſemper honorauerunt; aliorum hominum occiderunt neminem; neque eos depoſito defraudarunt, nec aliud quippiam inexpiabile malum admiſerunt. Addit: quae edendo vel bibendo vel alio modo ventre peccauit, in ventrem culpam coniectam, eumque corpore exemtum in fluuium ideo proiectum eſſe. His adiici poſſunt alia: exponere infantes, habitum nefas[q], mulierem violare liberam grauiter puni-

n) Conf. BVRNET. Archaeol. c. VIII. p. 380.
o) Conf. MARSHAM. Canon. chron. p. 480.
p) De abſtinent. L. VI. §. 10.
q) PHILO de legibus ſpecial. p. 794.

punitum, vt et adulterium[r]; lege cautum, vtramque manum praecidi illis, qui monetam adulterarent, aut noua pondera substituerent, aut sigilla simularent, etiam scribis, qui falsas tabulas exararent, aut ementitas syngraphas obtruderent. Vt scilicet quisque ea corporis parte lueret, qua in legem peccasset, et damno irreparabili commonefactos alios ab eiusmodi facinore deterreret[s]. Quae omnia, si quoque ita obseruata sunt, ac relatum de Aegyptiis est Graecis scriptoribus[t], communia tantum naturalis iuris officia exhibent. Nec pauca sunt, quae maculam Aegyptiorum doctrinae morali contrahunt: permissa licentia ducendi sorores, siue per alterutrum parentem, siue per vtrumque cognatas, maiores pariter et minores aequalesue; ne gemellis quidem exceptis[u]. Furta si non permissa[x], certe leui poena punita; quarta parte furi relicta ex furto[z], et quae his sunt similia. Ex quibus omnibus de tota Aegyptiorum sapientia tantopere omni tempore iactata disputatis, quam exigua ea fuerit, veroque philosophiae nomine indigna, antiquitatis praeiudicio non impeditus facillime iudicio colliget.

CAPVT OCTAVVM.

DE PHILOSOPHIA AETHIOPVM.

§. I.

Historia philosophiae Aethiopicae obscura et incerta.

Post Aegyptios circa meridiem contemplandi nobis occurrunt Aethiopes, vicini Aegypto, et si veteres quosdam audimus, sapientiae quoque studio inclyti. Exigua tamen vt in genere regionum illarum, quae Aethiopiae atque Libyae nomine comprehenduntur, historia est, deficientibus monumentis historicis fide dignis[a]; ita etiam de philosophia Aethiopum pauca constant, eaque omnia ita comparata sunt, vt non leuem dubitationis caussam excitent, an non omnia ea, quae de Aethiopum philosophis narrantur, conficta sint, et in ingenio eorum, qui Apollonii Tyanensis vitam consarcinauerunt, nata? cuius suspicionis caussas satis graues postea enarrabimus. Accedit, paucas istas narrationes, a Graecis, quibus eas debemus, more suo vehementer confundi et misceri cum Aegyptiacis, tum propter vicinitatem, tum propter institutorum similitudinem, tum propter vsum nominis. Notum enim est iis, qui veterum monumenta excusserunt, Aegyptum nominatum esse, quicquid terrarum, a Nili fontibus ad ostia eius iacet[b], qua ratione et Aethiopes hoc nomine compre-

r) DIODORVS L. I.
s) Ibid.
t) Conf. omnino WITSIVS Aegyptiac. L. II. c. 6. p. 37 seqq.
u) PHILO l. c.
x) GELLIVS L. XI. c. 18.
z) DIODOR. L. I. p. 50.
a) Deficiunt ex DIODORI SICVLI historia illi libri, quibus res Aethiopum tetigit.
b) Vid. PHILOSTRATVS vit. Apollon. L. III. c. 20. p. 110. et quae ad hunc locum notauit, doctissimus OLEARIVS.

prehensi sunt. Etsi enim vtrique populo, more veterum, magna fuit de antiquitate controuersia, cum Aegyptii se primos mortalium assererent, e contrario Aethiopes contenderent, eos, qui sub meridie habitant, primos a terra fuisse editos, quia ibi calor solis intensior efficacius operatur ad naturalium generationem, si rationes tamen et auctoritatem veterum consulas, Aegyptiorum coloniae in Aethiopiam egressae sunt. Id quod magnus BOCHARTVS[c] ex ipsius MOSIS[d] testimonio probat, referentis, Misraim, Aegypti conditorem genuisse Ludim, Aethiopas, additque: multa vtrique genti fuisse communia, circumcisionem[e], studium circa sepulchra plurimum, habitumque et ceremonias,[f] colorem natiuum et crispos capillos[g], et similia. Nec aliter veteres, qui non raro Aegyptum vocantes Aethiopiam intellexerunt vnde Aethiopes, quoque *Aegyptini* vocantur apud FESTVM, id est, Aegyptiacae originis. Certe Aethiopas qui ex Aegypto aduenere *Automolas* vocari, testis est POMPONIVS MELA[h]. Et haec ratio est, cur sapientes Aethiopum Aegyptiorum γυμνοὶ vocentur, EVSEBIO[i] et PHILOSTRATO[k] quod male notat eruditissimus SCHEFFERVS[l], non Gymnosophistas, sed philosophos alios Aegyptiorum intelligi contendens, cum de nudis Aethiopum philosophis laudatis auctoribus omnino sermo sit. Sunt tamen, quod hic non ἀτόπως obseruamus, qui Aethiopas Indorum coloniam putant, inter quos ex veteribus sunt EVSEBIVS[m] et PHILOSTRATVS[n]. Inter fabulas vero eam traditionem recte reponit vir magnus, et de rerum Aethiopicarum historia meritissimus IOBVS LVDOLFVS[o] quam inde enatam putat, quod ab Arabibus audiuissent Graeci, Aethiopas a mari Indiae, hoc est, rubri maris partibus Aethiopiae proximis in sedes istas venisse, quod verum sit, de Abyssinis. Nempe mare Indiae cum fluuio Indo, ob magnitudinem, mare vocato, confudisse. Quae obseruatio inde confirmatur, quod Indiae populi longe verisimilius credantur fuisse coloniae Aegyptiorum quam quod ex India in meridiem populi descenderint, id quod supra iam obseruauimus. Quod ideo notandum est, vt de origine philosophiae Aethiopum accuratum iudicium fieri queat.

Origines Aethiopicae eruditionis et philosophiae.

§. II. Indis enim non coloniam tantum Aethiopum, sed et sapientiam originem debere, Iarchas Gymnosophistarum apud Indos antistes Apollonio diserte tradidit[p] narrauitque, Aethiopas Gangi regi obnoxios fuisse, postea vero, quam regem istum interfecerint, nec ceteris Indis puros fuisse habitos, neque terram istis, vt subsisterent concessisse, inde coloniam exiisse. Fabulam vero esse, quam vel ipse Apollonius incrustauit, vt somniorum suorum et iactantiae patrocinium inueniret, quod AENEAS GAZAE-

c) Geogr. S. P. I. L. IV. c. 26. p. 307.
d) Genes. X, 13.
e) HERODOTVS L. II. c. 104.
f) DIODORVS L. III.
g) STRABO L. XVII.
h) De situ orbis L. III. c. 10.
i) Adu. Hieroclem. c. 31. p. 453. ed. Olear.
k) L. VI. c. 5 seqq.
l) De philos. Ital. c. IV. p. 17.
m) In chronico n. CCCCII.
n) Vit. Apoll. L. IV. c. 11. p. 246. c. 16. p. 254
o) Comment. ad histor. Aethiop. p. 63.
p) PHILOSTRATVS L. III. c. 20.

GAZAEVS [q] ei obiecit, vel PHILOSTRATVS, quique ei auctores fuere, vitae Apollonii consarcinandae inuenerunt, male cohaerens, dignisque testimoniis destituta satis prodit narratio. Rectius illi, qui Aegyptios coloniarum in Aethiopia parentes faciunt, et cum illis Aegyptiaca quoque instituta atque eruditionem ad Aethiopas transiisse tradunt. Narrat enim DIODORVS [r], *plurima vtrique genti fuisse communia: reges pro Diis habere, statuarum formas et literarum characteres, coetum sacerdotum simillimum habere ordinem apud vtramque gentem. Pure se gerere omnes, qui ad Deorum cultum accedunt, et pariter tonderi, et similes ferre tunicas, eiusdemque figurae sceptrum in aratri formam, quo etiam vtuntur reges: et pileos oblongos etc.* Addi possent communes Dii Iupiter Hammon, Hercules, Pan, Isis, Meroë referente PLINIO [s] et STRABONE [t], nisi constaret, admodum confuse et sine accuratione versatos fuisse Graecos et Romanos in describendis numinibus peregrinis, nominibus Deorum suorum. Hoc certum est, pleraque tum religionis tum eruditionis capita Aethiopas cum Aegyptiis habuisse communia, et sapientiae antistites, aeque vt in Aegypto sacerdotes fuisse eandemque docendi methodum hieroglyphicam tenuisse. Vnde sequitur, vel Aegyptios ab Aethiopibus eruditionis semina accepisse, id quod contendit LVCIANVS [u], qui magnam huic genti sapientiam tribuit, vel Aegyptiis illos sapientiam debere, quod verisimilitudini propius est, cum eruditionem Aegyptiorum antiquissimam et domesticam fuisse, praecedenti capite demonstratum sit. Quisquis igitur sapientiae Aethiopicae historiam nosse cupit, ad Aegyptiacam attendat necesse est, in quibus magnam deprehendet conuenientiam, quam ipse Apollonius, vel potius vitae et fabulae eius architecti, sui immemores ipsi alicubi prodiderunt [x].

Facies philosophiae Aethiopicae, et quidem ratione philosophorum.

§. III. Audiendi tamen hi homines sunt, et cognoscendum, quid de Aethiopum sapientibus nobis narrent. Hos enim, etsi sapientia superentur ab Indis, superare tamen eruditione Aegyptios contendunt. De his vero ita [y]: *habitare Gymnosophistas, modicum aliquem collem, non longe a Nili ripis. Vestitu vero eodem fere vti, quo apricantes Athenienses. Arbores in illa praefectura perpaucas esse, lucumque non adeo magnum, in quo de rebus communibus acturi conueniant. Sacella vero non vnum illis, vt Indis, sed aliud in alia collis parte, atque ea omnino cura adornata, qua apud Aegyptios esse feruntur. Colere autem maxime Nilum, quem fluuium terram simul et aquam esse arbitrentur. Et tugurio quidem aut domo nihil indigere sub dio degentes. Tantae auctoritatis fuisse, vt homicidae non nisi ab iis expiato in patriam reuerti licuerit [z], aduersus quos homines satis duri fuerint. Habuisse eos praefectum principemue,*

 natu

q) In Theophrasto p. 23.
r) l. c.
s) Lib. VI. c. 29.
t) Lib. XVII.
u) De Astrolog. T. III. p. m. 254 seq.
x) Lib. VI. c. 19. vbi Apollonius Gymnosophistas Aethiopum reprehendit, quod Deorum simulacra ridicula et absurda faciant. Id vero non Indicum sed Aegyptiacum est.
y) l. c. c. 6. 7. p. 235.
z) Ibid. c. 5. p. 234.

natu inter eos maximum [a]*: egiſſe arbitros, inter viros prudentes* [b]*; ſacris tempus meridianum impendiſſe* [c]. Haec PHILOSTRATVS, qui adeo contemtim de iis loquitur, vt ſatis appareat, qua fini totam iſtam diſſertationem inſtituerit, ſcilicet, vt heroi ſuo, cuius gratia fabulam inſtituit, auctoritatem conciliaret. Ita vero imprudens ſophiſtarum more, in omni illa oratione et deſcriptione veterum apud Aethiopas ſapientum verſatur, vt ſi non omnia ex nugaci ingenio fluxiſſe cenſenda ſint, certe pleraque ad inanem eloquentiam ſcholae magis quam hiſtoriae et veritati adaptatam oſtentandam, et ad incruſtandam iactantiam Platonicorum ex Apollonio heroëm ſibi fingentium, qui Ieſu Nazareno Chriſtianorum Deo poſſit opponi, ſcripta et conficta eſſe appareat; adeo nihil in tota orationis ſerie cohaeret, et ita veriſimilitudinis leges in fingendo violatae ſunt, vt fraus quoque palpetur manibus, et merito rideatur [d]. Fatemur itaque, parum nos omnibus iſtis relationibus tribuere, nec inde aliud poſſe colligi, niſi ſapientes Aethiopiae, nudo fere corpore ob intenſiſſimum caloris aeſtum vixiſſe, ſacerdotio more Aegyptiorum fuiſſe functos, peculiaria collegia aluiſſe; habuiſſe diſcipulos; magnaque auctoritate inter ſuos valuiſſe. Haec enim ceteris quae ab aliis auctoribus narrantur, conſona ſunt. Aſtrologiae quoque operam poſuiſſe inque eo ſtudio excelluiſſe LVCIANVS [e] auctor eſt. Refert etiam LAERTIVS [f]: *Gymnoſophiſtas ac Druidas obſcure ac per ſententias philoſophatos eſſe; illos mortis quoque eſſe contemtores.* Quod, etſi non additum ſit, an de Indorum vel Aethiopum Gymnoſophiſtis intelligendum ſit, videtur tamen aenigmatica atque hieroglyphica docendi methodus, quae a Laërtio tangitur, prodere, de Gymnoſophiſtis meridiei, id eſt, Aegypti ſiue potius Aethiopiae, eſſe intelligendum. Refert enim de Aethiopibus SEXTVS EMPIRICVS [ff]. Ichthyophagos inter eos defunctos in paludes abiicere, piſcibus eſcam futuros.

Ratione doctrinae. §. IV. Pluſcula, quam haec ſunt, de Aethiopum quoque philoſophia haud extant, eaque, niſi fallimur, incerta et obſcura omnia, cuius cauſſa partim in docendi ratione hieroglyphica ab Aegyptiis transſumta, partim in regionis ſitu pauciſſimis acceſſae quaerenda eſt. *De Diis.* Et I. de Diis rebusque diuinis ita ſtatuiſſe dicuntur, vt quidam, qui ad zonam torridam habitant, nonnullis exiſtimentur athei. Ita ſcilicet STRABO [g]. Non tamen haec ita intelligenda ſunt, quaſi nullius numinis ſenſu tacti fuerint: ſed opponitur id moribus ceterorum Aethiopum, quos Deorum numina Aegyptiaco more ſub variis imaginibus coluiſſe, ſupra monuimus [h]. Et magis haec nobis arridet coniectura, quae G. I. VOSSIO [i] placuit, quam ea, quam ſuam fecit IO. ALB. FABRICIVS [k], ideo atheos vocatos, quod *ſolem fuerint execrati, et dum oritur et dum occidit, vt ipſis agrisque peſtiferum,* refe-

a) Ibid. c. 10. p. 238.
b) Ibid. c. 13. p. 251.
c) Ibid. c. 14. p. 252.
d) Tale illud eſt: arborem voce virginea iuſſu Theſpeſionis Gymnoſophiſtae Apollonium ſalutaſſe. c. 10. p. 239.
e) l. c.
f) L. I. ſ. 6.
ff) Pyrrh. Hypotyp. L. III. c. 24. ſ. 227. p. 184.
g) L. XVIII. p. 779.
h) Idem de Thebanis Aegyptiorum ſupra obſeruauimus.
i) De idololatria gent. L. I. c. 1. p. 6.
k) Bibliograph. antiqu. c. 8. §. 3. p. 229.

referente STRABONE. Videturque notitia de iis adeo manca et imperfecta fuisse, vt proprie, quid de Deo senserint, peregrini cognoscere non potuerint. Alios, refert idem STRABO [l], *putare Deum esse vnum immortalem, alterum mortalem, immortalem quidem eum, qui rerum omnium caussa sit, mortalem vero apud eos incertum esse, et nomine carere, sed frequentius eos, a quibus beneficium acceperunt, et reges pro Diis habere.* Quo sensu vero haec dicta voluerint, in tanta rei obscuritate, dici quidem non potest, videtur tamen haec theologia ab Aegyptiis accepta esse, qui et immortalem et mortales Deos coluerunt. Et fortasse Deus ille mortalis ille ipse est, quem sub Typhonis nomine Aegyptii reformidauerunt, principium mali, quod cum tandem a bono et immortali principio vincendum sit, mortale omnino dici potuit. Quicquid vero illud est, hoc dubitari nequit, Aethiopas in colendis Diis fuisse religiosissimos, adeoque ab atheismo remotiores: vnde HOMERO [m] Iupiter cum vniuersis Diis eorum conuiuiis interfuisse dictus est:

Ζεῦς γὰρ ἐπ' Ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
Χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο.

Quod si Iudaeis fides danda, magna Aethiopibus se exhibuit occasio de Deo rebusque diuinis magis sobrie philosophandi: Refert enim Artapanus apud EVSEBIVM [n]: Palmenothen Aegypti regem male erga Iudaeos affectum, filiam suam superioris Aegypti regi despondisse, eam sterilem, Mosem Iudaeum adoptasse, hunc optimis institutis virili in aetate imperium fundasse; vnde ei Aegyptii sub Mercurii nomine diuinos honores designauerint: Regem vero, Chenephrem virtuti Mosis inuidentem bellatum misisse aduersus Aethiopes, tanquam in certissimum interitum; verum rem aliter cecidisse, gloriamque ex illo bello retulisse; terrae cultum per boues Nacheroti ostendisse, immissoque sicario interemto ad Arabiae toparcham aufugisse. Similia habet IOSEPHVS, ex quibus GEORGIVS HORNIVS coniicit: eos a Mose sanioris sapientiae aliquid hausisse. Verum haec aperte Iudaeorum somnia redolent, silentio ab ipso viro sancto in historia sua praetermissa, adeoque etiam a nobis silentio praetereunda.

De anima.

§. VII. Post Deum de anima quoque philosophatos esse PHILOSTRATVS [o] narrat, quod immortalis sit: qua in re, si vera sunt, quae ille tradit, ab Aegyptiorum doctrina non discesserunt. Vnde etiam transmigratio animarum eis placuisse dicitur PHILOSTRATO [p]. Qui quidem, vt hypothesi inseruiat. Indum philosophum asserentem inducit, dogma hoc accepisse Aegyptios, vel Aethiopas ab Indis. Frustra tamen et contra veteris historiae fidem, quae Aegyptios aetate Indis praeponit: nisi velis haec intelligere de temporibus illis, quibus Aethiopes Asiatici in Aegyptum irruerunt, et Sabacon Aethiops reges Aegypti pepulit [q]. Quo tamen

l) l. c. p. 822. conf. STOBAEVS Serm. 42.
m) Ἰλιαδ. ά.
n) Praep. Eu. L. IX. c. 18. 23. 27.
o) loc. cit.
p) Lib. III. c. 19. p. 109.
q) EVSEB. in Chron. n. CCCCII.

tamen tempore demum dogma iſtud in Aegypto inualuiſſe, nunquam probabitur. Vnde miramur acutiſſimum MARSHAMVM [r] nugaci et fabuloſo Philoſtrati teſtimonio vſum eſſe pro adſtruenda Aethiopum ex India origine. III. De natura quoque idem PHILOSTRATVS [s] refert, Gymnoſophiſtas Aethiopum philoſophatos eſſe, non multum a Platonicis in Timaeo ſententiis diuerſa. Verum et ea fides Philoſtrati incerta facit, licet veriſimile ſit, in delineanda rerum generatione eos veſtigia Aegyptiorum preſſiſſe. IV. Praecipue vero ob aſtrologiae atque aſtronomiae ſtudium inuentum laudantur. Refert enim LVCIANVS [t]. *Primum Aethiopes huius artis rationem mortalibus tradidiſſe: in cauſſa vero fuiſſe partim gentis eius ſapientiam, nam ceteris quoque in rebus Aethiopes reliquos homines ſapientia antecellere, partim regionis quam incolunt, opportunitatem; propterea quod apud eos perpetua ſit coeli ſerenitas, tranquillitasque; neque pattantur anni mutationes, ſed eadem temperie viuant. Itaque cum primum vidiſſent lunam non ſemper eodem vultu apparentem, ſed varia ſubinde ſpecie et in aliam atque aliam verti formam, viſam eſſe illis eam rem admiratione atque diſquiſitione dignam. Deinde cum inquiſiſſent, reperiſſe hanc eſſe earum rerum cauſſam, quod lunae non eſſet lumen proprium, ſed a ſole mutuatum. Inueniſſe autem et reliquarum ſtellarum motus, harum, quas nos errones appellamus, naturamque earum ac poteſtatem, et effectus quos vnaquaeque praeſtet, nominibus quoque inditis, non illis vtcunque viſum eſſet, confictis, ſed qua notae rerum eſſent. Haec in coelo perſpexiſſe Aethiopes; mox Aegyptiis finitimis artem imperfectam tradidiſſe. Aegyptios vero diuinandi rationem, quam ab illis dimidiatam acceperant, in maius prouexiſſe. Ac non multo poſt Libyos quoque hanc artem eſſe aggreſſos.* Parum tamen iſtis tribuit G. I. VOSSIVS [u], quia tot ante Lucianum ſeculis aliter traditum fuit. Nobis fruſtra haec diſputari videntur; cum probabile ſit, gentem non vnam, ſed plures inter veteres obſeruatorum ſuomet ingenio et induſtria ſiderum gloriam ſibi vindicare poſſe: adeoque neque Babylonios, neque Aegyptios, neque Aethiopes laude ſua eſſe priuandos. Nam quod Voſſius regerit, non omni ex parte recte ſe habet. Veteres enim ante Lucianum Africae incolis aſtronomiae inuentionem tribuiſſe, ea quae de Atlante rege fabulae narrant, luculenter euincunt [x]. V. Tandem et moralem philoſophiam ſapientes Aethiopum excoluiſſe dicuntur. Refert enim LAERTIVS [y] *eos per aenigmata atque ſymbola docuiſſe: colendos Deos nihil mali faciendum et exercendam fortitudinem; mortem quoque contemnendam eſſe.* Verum haec ἐξωτερικῶς ab iis dicta ſunt, et ad populum: quae inter ſe de rebus moralibus diſſeruerint, ignota ſunt. Habet quidem PHILOSTRATVS [z] non inelegantem Theſpeſionis Gymnoſophiſtarum prin-

De natura. *De ſideribus.* *De moribus.*

r) Canon. chron. Sec. XIII. p. 335.
s) Lib. VI. c. 22. p. 264. t) l. c.
u) De Scientiis mathem. c. XXX. §. 15. p. 134.
x) Ideo Aethiopibus Lucianum inuentionem aſtronomiae tribuiſſe iam notauit FABER. in Lexic. v. Atlas.
y) Lib. I. ſ. 6.
z) Lib. VI. c. 10. p. 239 ſeq.

principis orationem, in qua de philosophia morum aliqua multa, eaque egregia occurrunt: Miraculorum aut artium magicarum ostentatione nihil opus esse ad veritatem; frugalitatem esse magistram sapientiae et veritatis, philosophiam inculcare, quod squalidum humi iacere oporteat, nudumque; id quod ex labore non veniat, neque carum neque iucundum putandum esse, iactantiae fastuique non indulgendum, a somniorum visionibus abstinendum, quae e terra sublatos extollunt etc. Verum si fatendum, quod res est, omnis ea oratio in schola Sophistae efficta, calamistratam et affectatam Graecorum rhetorum artem adeo redolet, vt in testimonium adduci non mereatur.

§. VI. Ceterum Atlantem Libyae populos ob inuentionem culturamue scientiae, quae circa sidera contemplanda versatur, maxime celebres fecisse, iam innuimus; qui cum coelestem hanc philosophiam maxima industria excoluisse dicatur, inter Africae primarios et celeberrimos philosophos numeratus est[a]. Tanta vero Atlantis antiquitas est, vt, quando vixerit, incertissimi haereant, qui Graecae mythologiae reconditos explorare sensus satagunt. Notat enim EVSEBIVS *in Chronicis*, Atlantem Promethei fratrem Astrologum, ob eruditionem disciplinae coelum sustinere dictum circa annum CCCLXXIX Abrahae, secundum alios circa annum CCCCXXX. floruisse, quo pacto Iosepho posteriorem et Mosis temporibus supparem fuisse consequitur. Addit tamen; alios dicere, fuisse aetate Cecropis, nonnullos ante Cecropem annis LX vel XC. quae nec ipsa satis constant, cum Atlas Antaei pater fuisse dicatur, qui Herculi aequalis fuit, is vero multo posterior Cecrope. Longe antiquiorem faciunt qui Atlantem cum Enocho eundem putant, eundemque parentem et inuentorem sideralis scientiae faciunt. Id quod iam e veteribus factum est, EVSEBIVS[b] enim ex EVPOLEMONE *de Iudaeis* refert: *Abrahamum, cum astronomiam et alias scientias doceret Heliopoli, affirmasse, Babylonios earum inuentionem Ericho tribuisse, et illum Astrologiae primum inuentorem fuisse; Graecos Atlanti tribuere inuentionem astrologiae; eundem autem esse Atlantem cum Enocho.* Putatque eruditissimus BOCHARTVS[c]; factum forte inde esse, vt a Poenis Atlas dictus sit Duris vel Dyris, ab Arabibus Enoch Idris, cognata voce. Concesserunt in hanc sententiam recentiores alii, et inter hos DRVSIVS[d]. Quod quidem propter rationes chronologicas reiicit VOSSIVS[e], et LAMBECIVS[f], non tamen ita rem ipsam refellentes, cum mythologiarum apud Graecos scriptores tempora maxime confuderint, varias personas miscuerint, sicque insolubiles in explicandis fabulis nodos nexuerint, quod cum in Atlantis quoque fabula factum sit, mirum non est, chronologiam huius viri dissidere. Neque tamen Atlantem Henochum fuisse inde concludi potest. Quaecunque enim de Henocho mathematicarum disciplinarum, imprimis vero astro-

Atlas.

a) AVGVSTIN. de C. D. L. VIII. c. 9.
b) Lib. IX. Praep. euang. c. 4.
c) Geograph. S. P. I. L. II. c. 13. p. 101.
d) Diss. de Enocho §. XVII.
e) De scient. mathemat. c. 31. §. 19. p. 135 seq.
f) Prodrom. hist. literar. p. 133.

aſtrologiae, inuentore dicuntur, et recentioribus occaſionem dedere, eum cum Mercurio quoque vel Oſiride, comparandi[g], Arabum potiſſimum fabulis debentur, quae parum fidei merentur. Et ſi exploratum eſſet, Enochum primum aſtrorum contemplationem homines docuiſſe, quod tamen praeiudicium de patriarcharum eruditione profana et Graecis ſimili, quod ſupra iugulauimus, ſupponit; non tamen hoc, recte iudicante B. FABRICIO[h], impedit, quod minus apud Phryges poſtea Cannacus et apud Mauritanos Atlas idem facere, atque hic exinde merere potuerit, vt coelum humeris ferre diceretur. Non errabimus itaque, ſi Atlantem ab aliis in siderali ſcientia celebribus viris diſtinguimus. Fabulam vero de Atlante Promethei fratre ac filio Iapeti, qui vxorem Pleionem Oceani filiam habuit, ſeptemque ex ea filias ſuſcepit, a Ioue, vt contra inſidias Orionis tutae eſſent, inter ſidera receptas, Pleiades hodie quoque cognominatas, quique ob denegatum hoſpitium obuerſo Meduſae capite in montem huius nominis mutatus obriguit, prolixe hic enarrare, inſtituti noſtri non eſt, conſulendique mythologiae Graecae ſcriptores, et in his, qui diligenter res Atlantis collegit NATALIS COMES[i]. Illud modo de hac fabula monemus, videri omnino veriſimile, fuiſſe inter Libycos populos, rudes alios et adeo feros[k], vt nulla arte miteſcere potuerint, regem Atlantem ad confinia maris litora late regnantem, qui in excelſis Mauritaniae montibus, qui hodienum Atlantis nomen gerunt, et adeo excelſi ſunt, vt de iis cecinerit VIRGILIVS[l]:

Oceani finem iuxta, ſolemque cadentem
Vltimus Aethiopum locus eſt, vbi maximus Atlas
Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum:

ſideribus obſeruandis vacauerit, filiasque forte habuerit, eidem ſtudio innutritas. Atlanti enim aſtrorum ſcientiam inuentam et excultam Graeci et Latini conſtanter tribuunt, vt videre eſt ex Phrygum theologia apud EVSEBIVM[m] et VIRGILIVM[n], qui eleganter:

- - *Cithara crinitus Iopas*
Perſonat aurata, docuit, quae maximus Atlas,
Hic canit errantem lunam, ſolisque labores,
Vnde hominum genus et pecudes vnde imber et ignes.

Et probabile quoque eſt, ob inſignem, prout in tam rudi populo et naſcentis artis rudimentis facile eſſe licuit, peritiam, dictum fuiſſe baiulum coeli, quod coelum quaſi fulcro ſuſtineat, vnde et in architectonica arte telamonum nomen ortum obiicit VOSSIVS[o]: etſi haec omnia a monte Atlante potuerint deriuari. Nec adeo improbabile, Atlantem, Pleiadibus in nauigationibus maxime attendi ſolitis a ſe primum obſeruatis filiarum nomen indidiſſe, quas poſtea Graeci amplius ſapere volentes, in rationes aſtronomicas mutauerunt. Sed in re incerta coniecturarum ſatis eſt.

g) KIRCHER. Oedip. T. I. p. 67.
h) Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 217 ſeqq.
i) Mytholog. L. IV. c. 7. p. 329 ſeqq.
k) STRABO L. XVII.
l) Aeneid. L. IV.
m) De praepar. L. III. c. 2.
n) Aeneid. L. I.
o) l. c. §. 18. p. 135.

CAPVT

CAPVT NONVM.

DE PHILOSOPHIA CELTARVM, SIVE GALLORVM, BRITANNORVM, GERMANORVM ET SEPTENTRIONALIVM GENTIVM.

§. I.

Ordo tractationis.

Perlustratis Asiae atque Africae regionibus atque populis, et explorato eo philosophiae genere, quod iis tribui plerumque solet, in Europam tandem pedem promouemus, exploraturi, quae antiquissimis, qui Europam inhabitauerunt, populis placuerit, sapientia, quae eruditionis rerumque ad Deum, naturam rerum, atque homines pertinentium, notitiae facies, qui sapientiae antistites fuerint. In hac vero nobilissima mundi parte praeter Romanos alienigenas, Graecosque, de quibus postea dicendum, Celtarum gens plerasque terras occupauit, et ab extremis septentrionis angulis ad occidentem versus colonias emisit, iisdem fere vitae institutis, et religionis quoque haud dispari facie notabiles. Vnde Celtarum nomine non Scythiae tantum populi, quidam, quique ad Danubium et in Pannonia habitauerunt, sed Germani quoque, Galli, Britannique, immo et Hispaniae populi comprehendi solent [a]. Qui tamen, postquam in peculiares nationes regionibus occupatis distincti fuerunt, institutis quoque magis facti sunt dissimilis [b]. Vt igitur ordini consulamus, hoc quidem capite Britannorum, Gallorum atque Germanorum, iisque ad septentrionem vicinas nationes, similitudine eruditionis inter se magis iunctas contemplabimur, in sequentibus de populis magis sub septentrione sitis acturi.

Incertitudo historiae philos. Celtarum.

§. II. Tantis vero difficultatibus et insuperabili fere obscuritate et incertitudine laborat Celtarum historia, vt, quid inde certi et supra exiguum verisimilitudinis gradum ex nostra tractatione promittere queamus, non habeamus: quae malumus modeste fateri, quam incertas more solenni coniecturas pro certis veritatibus lectori obtrudere. Nec miranda quoque est haec obscuritas atque incertitudo, rebus vetustissimorum horum populorum adeo a nostris et Romanorum quoque temporibus remotis, vt non leuis inde difficultas exoriatur, vel a nostris moribus vel a Romanorum testimoniis notitiam certam hauriendi. Non consuli possunt, quod tamen ad certam rerum Celticarum notitiam et pernoscendam gentis historiam sacram et literariam quam maxime requiritur, monumenta gentis amplissi-

ma

a) Vid. RVDBECK. atlant. p. 62. Bibl. Germanique T. XXVII. p. 34. et quae docte ibi hac de re monentur. Graeci tamen Celtarum nomine Gallos tantum Germanos et Britannos intelligunt.

b) Celtas Germanos quoque atque Britannos veteribus Graecis significasse MENAGIVS ad LAERT. L. I. s. 3. ex veteribus recte notauit. Conf. DIO CASSIVS L. XXXIX. quique de Celtarum philosophia egerunt.

ma domeſtica, quae non tam temporis iniuria, vt apud alias gentes factum, nobis eripuit, quam populorum horum ſtudium ſua celandi inuidit. Non inuentus enim inter Gallorum Germanorumque eruditos, qui gentis ſuae hiſtoriam, inſtituta et opiniones ſcripto conſignaret, cum omnia ita celauerint, vt ſcribendi res ſuas conſilium omni, qua poterant, arte ſupprimerent. Refertque, qui Gallorum eruditos ipſe vidit IVLIVS CAESAR [c], *apud eos non fas eſſe, res et doctrinas ſuas literis mandare, cum in reliquis fere rebus publicis priuatisque rationibus Graecis literis vtantur:* id quod de temporibus ſuis Caeſar intellexit, cum in antiquioribus nullum artis ſcribendi vſum habuerint. Additque, *id ſibi duabus de cauſis inſtituiſſe videri; quod neque in vulgus diſciplinam efferre velint, neque eos, qui diſcunt, literis confiſos minus memoriae ſtudere.* Forte id omne ad gentium harum indolem referendum eſt, quae cum armis tantum ſtuderent, ſcribendi artem parum ad vitae ſuae inſtituta facientem neglexerunt. Galli enim literas pingendique artem teſte STRABONE [d] circa annum demum ab V. C. 165. a colonia Graecorum Maſſilienſi didicerunt. Multo vero ſerius hanc artem acceperunt Germani, qui TACITI [e] tempore *literarum ſecreta viri pariter atque foeminae ignorarunt;* quod licet de literis amatoriis forte intelligendum viris doctis largiamur, ignotum tamen ſimul literarum in ſcribendo vſum inuoluit. Nec enim literis atque annalibus rerum a maioribus geſtarum memoriam conſeruauerunt, ſed Bardorum carminibus, quibus geſta maiorum fortia celebrarunt [f]. Cum itaque non hiſtoriam tantum gentis, ſed et doctrinam ſapientum memoria tantum tenuerint, facile, quam parum ad exterorum aures peruenerit, inde colligi poteſt. Nec veriſimile, illos, qui memoriae mandarunt doctrinas a ſapientibus acceptas, Latinis Graecisque eas narrauiſſe, cum ſacrum ſilentium omnibus iniunxerint, maledictionibus ſine dubio et malis ominibus ſuperſtitioni, vt ſileret, imperantes. Ex his iam iudicandum eſt, quid de iſtis monumentis Graecorum et Latinorum tenendum atque iudicandum ſit, quorum teſtimoniis in deſcribendis Celtarum rebus atque philoſophia ſtandum eſt. Illi enim, qui nobis res eorum, praecipue quae religionem et eruditionem concernebant, narrarunt, incertis tantum rumoribus vſi, militum, qui cum iis bella geſſerunt, vel ad fines cum illis conuerſati ſunt, vagis traditionibus narrationes ſuas plerasque ſuperſtruxerunt, nec niſi vulgaria et communia cognouerunt. Ipſe Iulius Caeſar, etſi Gallorum victor, et curioſus rerum inter populos victos explorator, de dogmatibus Gallorum pauca et praeter exoterica quaedam, fere nihil comperit, et quod in commentaria ſua referat, habuit. Mirandum itaque non eſt, eos, qui ex Graecis et Latinis de rebus, dogmatibus, moribusque Gallorum Germanorumque ſcripſerunt, aniles fabulas et nugaciſſima commenta pro veritatibus exploratis venditaſſe. Cuius rei fidem facient, quae SOLINVS [g], PLI-

c) De bello Gallico L. VI. c. 13.
d) Lib IV. p. 181.
e) De Morib. Germ. c. 19. p. 154.
f) STRABO l. c. p. 190. ATHENAEVS L. VI.
g) Cap. XXV.

PLINIVS [h], POMPONIVS MELA [i], GELLIVS [k] ex Latinis, HERODOTVS [l], atque STRABO [m] ex Graecis de Celtis fabulas retulerunt, quas concinne et luculenter comprehendit vir doctiſſimus, qui *de Celtis* eruditam epiſtolam Ephimeridibus *Bibliothecam Germanicam* exhibentibus inſeruit [n], dignus, qui legatur. Immo ipſi Caeſari id eueniſſe, vt vagis et incredibilibus rumoribus deceptus fabulas commentariis ſuis interſereret [o], merito mirandum. Accedit his omnibus, populos Celtarum, qui praeter Gallos, Germanos atque Britannos, Thraces quoque Baſtarnas, Getas, Dacos, Illyrios, Ligures, aliasque Scythiae nationes comprehenderunt, et initio vnam linguam, eosdem mores, vnam religionem habuerunt, poſtea, inuicem diſſenſiſſe, et in varios mores atque opiniones abiiſſe, ex quo cum vicinis gentibus vel bellis vel negotiis mixti, earum conſuetudinibus ac opinionibus ex parte ſe attemperauerunt. Id quod vel vno Gallorum atque Germanorum exemplo probari poteſt, qui Caeſaris Tacitique temporibus valde inter ſe differebant, Gallis a Graecis cultiorem vitae morumque habitum accipientibus. *A Graecis enim Maſſilienſibus Gallos et vſum vitae cultioris, depoſita et manſuefacta barbarie, et agrorum cultus, et vrbes moenibus cingere didiciſſe: tunc et legibus, non armis viuere, tunc et vitem putare, tunc oliuam ſerere conſueuiſſe, adeoque magnum et hominibus et rebus impoſitum fuiſſe nitorem, vt non Graecia in Galliam emigraſſe, ſed Gallia in Graeciam translata videretur*, IVSTINVS [p] ex Trogo refert. Ita vero non parum res, doctrinae, opiniones Celtarum mutatae ſunt, et recentiora illa tantum Graecis et Latinis innotuerunt, vnde non poteſt non maxima vetuſtiorem Celtarum hiſtoriam caligo premere. In qua ſi incedere non licet, palpandum nobis eſt, et cum cura examinandi teſtes, nec aliter illis danda fides, quam prout criticae hiſtoricae fidei regulae patiuntur. Quod ſi feciſſent, qui de rebus Celtarum, Gallorum Germanorumque atque Scytharum ſcripſerunt, vel qui eruditam quoque Celtarum hiſtoriam enarrauerunt [q], tot fabulis, totque incertis narrationibus de maioribus noſtris non premeretur hiſtoria gentium harum. Verum neglecto critico examine, veritas quoque neglecta eſt ſaepiuſcule, nec ii quoque, qui antiquitates veteres, Latinas, Hetruſcas, Gallicasque ad illuſtrandam Gallorum veterum religionem attulere, inoffenſo pede et ſine lapſu inceſſerunt [r]. Optandum itaque eſt, vt, qui cautam et ad artis criticae regulas exactam Celtarum hiſtoriam nobis promiſit [s], eruditiſſimus, PELLOVTIERIVS, quem honoris et amicitiae cauſa nominamus, nobis tandem, quae diu doctiſſime collegit et digeſſit, liberaliter exhibeat.

 §. III.

h) Lib. VI. c. 17. L. VII. c. 2. L. IV. c. 12.
i) Lib. II. c. 1. 2. L. III. c. 3. k) Lib. IX. c. 4.
l) Lib. I. c. 216. L. IV. c. 26.
m) Lib. IV. p. 198. 200. L. VII. p. 298. L. XI. p. 513.
n) Tom. XXVII. p. 38 ſeqq.
o) Vid. L. VI. c. 26 ſeqq.
p) Lib. XLIII. c. 4.
q) Enarrantur in Collectaneis criticis hiſtoriae Germanicae linguae inſeruientibus Vol. I. p. 323 ſeqq. adiici vero poſſunt, quos laudauimus in ſupplementis ad hiſt. phil. Germanico idiomate editam p 95.
r) Iudicium hoc valet de erudito MARTINII opere de la religion des Gaulois.
s) Vid. Bibliotheque Germanique T. XXIX. pag. 236.

Celtae eruditos habuere. §. III. Tentabimus tamen, an vadum inuenire queamus, quo consistere, et aliquid, quod veritatis studioso aliquo modo faciat satis, detegere nobis liceat. Nam barbararum quidem gentium instituta et doctrinam quaerimus, quae scientiis et artibus neglectis, in bellandi et venandi exercitio maximam partem consenuerunt: iudicio tamen sensuque, praesertim circa res morales, vsi sunt egregio, praeferendi in multis nugantibus Graecis et Latinis. Nec adeo ab eruditione imparati fuere, vt non sui generis et modi sapientes aluerint, scholas instituerint, atque eruditionem Celticam propagauerint, licet alia ea facie enituerit, quam Graeca atque Romana. Sapientium enim virorum, qui religioni, moribusque populi praefuerunt, et eruditionis inter has gentes cultae promicondi fuerunt collegia inter Gallos, Britannos et Germanos fuisse, Graeci et Romani, qui eos viderunt, rerumque harum gentium curiosi circumstantias eorum explorauerunt, testantur[u]. Qui licet diuersam a Graecis et Romanis sapientiam excoluerint, digni tamen sunt, qui amplius considerentur, et quae ratio eruditionis, morum, atque doctrinae horum hominum fuerit, exploretur. Modo nos hic philosophiam proprie dictam non venari, accurate teneatur.

Druidae Celtarum philosophi, vel potius, eruditi. §. IV. Vocantur vero, Gallorum, Britannorum atque Germanorum eruditi Druidae, nomine quidem famoso, sed incertae dubiaeque originis. Alii enim a quercu, Graecis δρῦς nominata, deducunt[x], incommoda et improbabili etymologiae ratione, ex aliena lingua deriuatae; alii a Saxonico Dry, vel Germanico substantiuo Druhtin[y], quod Dominum notat, sic vt virum diuini cultus supremique Domini studiosum indicet, deductum nomen cupiunt. *Nomen vnde?* Quae omnia sunt incertissima, illa tamen prae reliquis se commendat opinio, quae Druidarum nomen ab antiquissimo apud Celtas et Britannos vocabulo, Deru, quod quercum denotat, deriuatum contendit[z]. Ad querceta enim Gallorum atque Germanorum Druidas conuentus sacros habuisse, roboraque tanquam sacra et diuina coluisse, veteres vno ore testantur. *Antiquitas.* Vetustissimum vero inter Celtas omnes Druidarum institutum ordinemque fuisse, veterum testimoniis, qui eorum, tanquam rei vetustissimae meminerunt, euincitur: inter quae maxime notabile est Aristotelis et Sotionis apud DIOGENEM LAERTIVM[a], quod Celtarum atque Galatarum Druidas Persarum Magis, Babyloniorum Chaldaeis, Indorumque Gymnosophistis iungit. Cum enim Celtarum gens antiquissima fuerit, dubium non est, quin semper sacerdotes atque eruditos inter se habuerint: Ex quo vero Celtarum populo originem duxerint, difficile dictu putamus, cum monumenta nobis horum populorum desint. Quod si tamen coniecturis

t) Conf. CHR. CELLARIVS diss. de initiis cultioris Germaniae §. XVIII seqq. p. 14 seqq. et quae erudite dixit ven. PELLOVTIERIVS Lettre II. sur les Celtes Bibl. Germ. T. XXIX. art 13. p. 206 sqq.

u) IVLIVS CAESAR, TACITVS, STRABO, alii.

x) PLINIVS L. XVI. c. 44. conf. quos laudat ven. WOLF. ad PSEVDO-ORIGENES philosophum. p. 169.

y) Vid. PALTENIVS in SCHILTERI Glossario Teut. p. 212.

z) DICKINSON. Delph. phoeniciss. p. 188. MARTIN. l. c. T. I. p. 176. quanquam, si audiendus est cl. KEYSLERVS Antiq. sel. Sept. et Celt. p. 37. Hiberni dicant Draoithe, magum, incantatorem; vnde vocem formatam esse V. C. contendit.

a) Lib. I. §. 2. conf. ORIGEN. adu. Celsum. L. I. p. 14.

ſturis locus eſt, Germanos a Gallis Britannisque diſtinguendos putamus. Ex ſeptentrione enim cum verſus occidentem Celtarum nationes colonias dimiſerint, Germani ante Gallos obtinuiſſe merito creduntur. Qui cum ſemper ſacerdotes ſuos eruditosque habuerint, illi cum Gallorum atque Britannorum eruditis non confundendi ſunt. Verum de his poſtea agendum erit. De Gallorum vero atque Britannorum Druidis, qui priores fuerint, et alterius gentis eruditis originem praeſtiterint, quaeſtionem a viris doctis diuerſis ſententiis agitatam dirimere non audemus. Pro Britannis enim diſertum ſtat teſtimonium CAESARIS [b] aſſerentis: *Diſciplinam in Britannia repertam atque inde in Galliam translatam eſſe exiſtimari, et nunc, qui diligentius eam rem cognoſcere velint, plerumque illo, diſcendi cauſa proficiſci.* Huic teſtimonio ſuffultae variae narratiunculae de fundatore et ſucceſſione Druidum apud Britannos, quas cum inſtitutum noſtrum excedant, recenſere ſuperſedemus [c]. Et hoc potiſſimum fundamento nixi viri doctiſſimi inter Anglos multa de Britannorum Druidibus, in inſula Mona ſedem primariam habentibus diſſeruerunt [d], quae curatius excutere huius loci non eſt. Pro Gallis vero TACITVS [e], Britannos ex Galliis deriuans et PLINIVS [f] faciunt. Quam vtramque ſententiam ita conciliare conatur IACOBVS MARTINVS [ff], vt ſtatuat, Druidarum inſtitutum cum Gallorum colonia in Britanniam quidem transmigrauiſſe, obſoletum tamen multis mutationibus inter Gallos, ex Britannorum, vbi purum ſeruatum erat, moribus inter eos fuiſſe reparatum. Quae omnia meras coniecturas, exigua probabilitate nixas ſapiunt, nec certiora quoque expectanda, immo ne poſtulanda quidem ſunt, cum Britannorum origines incompertas eſſe, candide iam faſſus ſit TACITVS [g]. Ante Caeſarem enim nihil de Britannorum rebus innotuit, nouusque is orbis quaſi viſus eſt [h]. Vidit tamen coniectura aliquid TACITVS, qui Germanicam originem ex corporis habitu concludit; nam a ſeptentrione progreſſos eſſe omnes illas gentes iis notum eſt, qui gentium origines ſcrutati ſunt. Vnde, ſi quid in re obſcuriſſima et incertiſſima coniiciendum eſt, veriſimile videtur, ex vna potiſſimum origine et Germanorum et Britannorum et Gallorum Druidas fluxiſſe, et vnamquamque harum gentium peculiares ſuos eruditos ſacerdotesque habuiſſe, inſtituto eorum a maioribus, quibus originem debebant, accepto. Certe qui Caeſaris teſtimonio militant, non expendunt, vagum rumorem incertamque famam atque traditionem apud ipſum imperatorem diſerte innui, qui diſciplinam ait Druidarum in Britannia repertam exiſtimari. Facile tamen largimur, Britannos hac in re nihil a Gallis accepiſſe, cum ad Iulii Caeſaris tempora ſibi ſolis vixerint.

b) Lib. VI. c. 14.

c) Conſulendus, qui erudite de Druidis diſſeruit cl. Io. GEORGIVS FRICKIVS pec. diſſert. Vlmae 1731. 4. edita: qui copioſe ſcriptores enumerat.

d) Io. SELDENVS in Analectis Anglo-Britann. Opp. Vol. II. T. II. p. 861 ſeqq. Io. TOLANDVS Spec. crit. de religione atque eruditione Celtarum; HENR. ROWLANDS de antiquit. nat. et hiſt. inſulae Angleſegae ſ. Monae priſcae ſedis Druidarum vid. A. E. T. IX. ſuppl. p. 412 ſeqq.

e) In Agricola c. XI.

f) Lib. XXX. c. 1.

ff) l. c. T. I. p. 12.

g) l. c.

h) FLORVS L. III. c. 10.

An ex Pythagorae disciplina.

rint. Quicquid vero illud eſt, quod de origine Druidarum ancipiti alea diſceptatur, illi certe turpiter falluntur, qui a Pythagora Druidarum inſtitutum deriuant. Quod e veteribus DIODORO SICVLO [i], AMMIANO MARCELLINO [k], VALERIO MAXIMO [l], PSEVDO-ORIGENI [m] placuit, quos magnus recentiorum numerus ſecutus eſt [n], qui ſi aetatem Pythagorae expendiſſent, et cogitauiſſent, non ſufficere leuem aliquam huius vel illius doctrinae concordiam et ſimilitudinem ad probandam vnius ab altera originem, antiquiſſimum Druidum inſtitutum non ad multum recentiora Pythagorae tempora retuliſſent: vt taceamus, dogma illud de animarum migratione, et arcanam diſciplinam, quorum vtrumque apud Druidas viguit, et aliis quoque gentibus in vſu fuiſſe, et longe abeſſe a placitis Pythagoreis. Forte addent alii, probabilius videri, quod ex Alexandro Polyhiſtore CLEMENS ALEXANDRINVS [o] refert: Pythagoram Gallos potius audiuiſſe, et Druidarum diſcipulum fuiſſe, quod et BVRNETIO [p], placuit. Nobis id probabile non eſt, cum ex Caeſare diſcamus, Druidas exteros in diſciplinam non admiſiſſe, ſed arcanam ſuis ſeruauiſſe; et ipſa opinio ex falſo intellecta Druidarum hypotheſi tantum orta ſit. Sed de hac re ſuo loco dicetur ex inſtituto.

Druidum munus et auctoritas.

§. V. Quale vero munus, quae auctoritas, quae docendi ratio et quae his ſunt ſimilia, apud Druidas viguerint, nemo luculentius explicuit, maioremque etiam ob enatam res has cognoſcendi occaſionem, ſpectatamque veritatem et dexteritatem, fidem meruit, quam IVLIVS CAESAR [q], quem ipſum loquentem lectori exhibere, quam noſtris verbis eius narrationem referre, malumus. Ita vero diſertiſſimus imperator: *Druidae rebus diuinis interſunt, ſacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur: ad hos magnus adoleſcentium numerus diſciplinae cauſa concurrit: magnoque ii ſunt apud eos honore. Nam fere de omnibus controuerſiis publicis priuatisque conſtituunt, et ſi quod eſt admiſſum facinus, ſi caedes facta, ſi de hereditate, de finibus controuerſia eſt, iidem decernunt, praemia poenasque conſtituunt* [r]; *ſi quis aut priuatus aut publicus eorum decreto non ſtetit, ſacrificiis interdicunt. Haec poena apud eos eſt grauiſſima; quibus ita eſt interdictum, ii numero impiorum atque ſceleratorum habentur; iis omnes decedunt, aditum eorum ſermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant, neque iis petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur. His autem omnibus Druidibus praeeſt vnus, qui ſummam inter eos habet auctoritatem. Hoc mortuo, ſi quis ex reliquis excellit dignitate, ſuccedit; at, ſi ſunt plures partes, ſuffragio Druidum adlegitur: nonnunquam etiam de principatu armis contendunt. Ii certo anni tempore in finibus Carnutum, quae regio to-*

tius

i) Lib. V.
k) Lib. XV. c. 9.
l) Lib. II. c. 6.
m) Philoſophum c. XXV. p. 170.
n) Nominatos lege apud WOLFIVM ad l. c. Orig. et imprimis apud doctiſſimum FRICKIVM l. c. §. 15. p. 18.
o) Stromat. L. I. p. 304.
p) Archaeol. philoſ. p. 341. MARTINVS ita quoque l. c. p. 184. et FRICKIVS l. c.
q) De B. G. L. VI. c. 13. 14.
r) Paria fere habet STRABO L. IV. p. 302. qui cum Caeſare conferendus.

tius Galliae media habetur, considunt, in loco consecrato. Huc omnes vndique, qui controuersias habent, conueniunt, eorumque iudiciis decretisque parent. Druides a bello abesse consueuerunt, neque tributa vna cum reliquis pendunt, militiae vacationem, omniumque rerum habent immunitatem. Tantis excitati praemiis et sua sponte multi in disciplinam conueniunt, et a propinquis parentibusque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur: itaque nonnulli annos vicenos in disciplina permanent; neque fas esse existimant, ea literis mandare, quum in reliquis fere rebus publicis priuatisque rationibus (Graecis) literis vtantur. Haec de Gallorum Druidibus Caesar, fide omnino dignus, qui hos homines ipse vidit et conuenit, subacta victoriis Gallia. Non addimus, quae de Germanorum Druidibus alii scriptores referunt, quoniam distinguendos eos suo modo putamus, de iis postea dicturi. Id potius lectori expendendum commendamus, eadem fere, quae apud barbaras hactenus gentes de sacerdotibus eorum arcanisque huius hominum generis obseruauimus, apud Druidas quoque reperiri. Auctoritas maxima, atque tanta, vt de eo quod ius atque fas sit, soli iudicare potuerint; controuersiis arbitri adhibiti, decreta et iudicia tanquam diuina habita, praemia poenaeque ex eorum arbitrio constitutae, adeoque totius reipublicae forma, si bellum excipis, ab iis gubernata. Ad haec sacrificia ab illis peracta, et publica et priuata, discipulorum animi disciplina arcana innutriti, eruditio omnis iis solis seruata: fas iusque interpretandi religiones penes eos solos. Quis non hic sacerdotum artificia ad imperii arcana attemperata et artificiose adhibita, manibus palpet? Finge ducem gentis vel imperatorem, ad horum hominum nutum consilia sua non formantem; an non is et sacrificiis interdictis, et religionum superstitiosa malisque ominibus mentem plebis excitante interpretatione, et irarum Deorum comminatione, et discipulorum quorum animis imperabant, rebellione ab his hominibus superabitur? Vnde non inuiti in hanc descendimus sententiam, Druides magnos potius fuisse impostores, quam philosophos, qui dum omnem reliquam gentis suae turbam sub ignorantiae iugo artibus suis continuerunt, suo honori, existimationi, commodoque vnice litauerunt [s]. Torquibus enim auratis vestitos fuisse, magnaque superbia animum corpusque extulisse veteres [t] referunt, testanturque, hac via ad summam inter Gallos dignitatem et existimationem peruenisse. Quae vt verae philosophiae characteribus e diametro sunt contraria, ita, quid de eorum philosophia in genere iudicandum sit, produnt. Verum de eo postea vberius, vbi de methodo, dogmatibus et philosophia Druidum dicendum erit. Ceterum hoc addendum quoque est, non viros tantum, sed et feminas habuisse, *Pseudo-philosophi.*

s) In alia omnia abit MARTINVS l. c. T. I. p. 182. et cl. FRICKIVS l. c. p. 29. Miramur tamen viros doctos magnifice de philosophia Druidum sentire potuisse, quae tamen, qualis fuerit ignoratur.

t) STRABO L. IV. p. 302. imagines Druidum ex operibus anaglyphis ex agris erutis depingit MARTINVS l. c. T. I. p. 212. 217. et ex eo cl. FRICKIVS l. c. p. 25.

buiſſe, diſciplinae ſuae ſocias, quae vaticinandi potiſſimum et diris deuouendi [u] arte inclaruerunt.

Druidum claſſes.

§. VI. Non vnius tamen generis Druides fuere, ſi Graecos porro et Latinos audimus, ſed in tres claſſes inter ſe diuiſi ſunt, quos ita deſcribit Ammianvs Marcellinvs [w]: *Studia laudabilium doctrinarum inchoata per Bardos et Eubages, et Druidas. Et Bardi quidem fortia virorum illuſtrium facta heroicis compoſita verſibus cum dulcibus lyrae modulis cantitarunt: Eubages vero ſcrutantes ſumma et ſublimia naturae pandere conabantur. Inter hos Druidae ingeniis celſiores, vt auctoritas Pythagorae decreuit, ſodalitiis adſtricti conſortiis, quaeſtionibus occultarum rerum altarumque erecti ſunt, et deſpectantes humana pronuntiarunt animos immortales.* Eadem fere habet Strabo [x], qui trium quoque harum claſſium meminit, quos vero Ammianus Eubages vocat, Vates nominat, ſacrificiorumque et cultus diuini curam iis commiſſam fuiſſe, et cauſas naturales curae habuiſſe narrat. Vnum enim nomen eſſe, quod Romanorum forte pronunciatione corruptum fuit, recte conicit Clvverivs [y] Druidae vero vniuerſae eruditionis Celticae promicondi habiti ſunt. Videnturque hae Gallorum eruditorum claſſes, quadam ſubordinatione ſibi inuicem ſucceſſiſſe, vt Bardi infimo eruditionis generi dediti, Vates ſacrificiis et diuinationibus ex rebus naturalibus [z] (quod Diodorvs [a] aſſerit, et verba Ammiani volunt) praefecti, Druidae vero gubernandis totius gentis conciliis, adminiſtrandae iuſtitiae, erudiendae iuuentuti, arcaniſque imperii moderandis deſtinati fuiſſe videantur. Ex quibus patet, Druidum nomen mox generale fuiſſe, omnemque eruditorum inter Gallos atque ceteros Celtas ordinem fuiſſe complexum, mox vero ſpeciali ſignificatione peculiarem claſſem indicauiſſe. Praeter hos Semnotheorum meminit Diogenes Laertivs [b], quod nomen tamen apud alios ſcriptores non inuenitur, niſi quod Indorum Brachmanes, vti ſupra innuimus, Semni quoque Clementi Alexandrino dicti ſint. Vnde coniecerunt viri docti, et in his Io. Galesivs in erudita obſeruatione ad Laërtii locum [c], vocem corruptam eſſe a librariis, textum Laërtii non intelligentibus, poſitumque Semnotheorum nomen loco Samnitarum. Memorari enim apud Strabonem [d] mulieres Samnitas, ſapientiae nomine celebres, et Baccho ſacras, quae in inſula Galliae vicina apud Deum ſacrificiis aliiſque cultus diuini ceremoniis expient homines. Audacior tamen haec videtur obſeruatio, quamuis eruditione et ingenio non deſtituta; tum quod mulieres ſacrificia curantes Druidum choris immiſcet,

u) Legenda, quae de inſula Mona a Romanis oppugnata et Druidarum diris defenſa habet Tacitvs Annal. L. XIV. c. 30. qui recte fanaticum agmen vocat. conf. Lampridivs in Alexandro p. m. 324.

w) Lib. XV. c. 9.

x) loc. cit.

y) German. antiq. p. 163.

z) Morum cenſores fuiſſe notat Martin. l. c. p. 173 ſeq.

a) Lib. V. Sunt vates magnae apud eos exiſtimationis; hi ab auſpiciis et victimarum extis de futuris praedicunt, omnemque plebem dicto audientem habent.

b) Lib. I. ſ. 2.

c) Eam Menagivs ſuo comm. inſeruit.

d) loc. cit.

miſcet, vbi de viris philoſophis Laërtio ſermo eſt, tum quod duram admodum emendationem textus ſupponit. Vnde facilius in eam deſcendimus ſententiam, Laërtium Eubagum, ſiue potius Vatum nomen, quod diuini cultus miniſtros indicauit, ſignificatione Graeca et communiori exprimere voluiſſe [e]. Illud certe a probabilitate abhorret, nomen Graecum vetuſtiſſimo Gallorum inſtituto datum eſſe. Cum Druidae inter eos viguerint, antequam Graeca lingua per Maſſilienſes inter eos nota facta eſt. Quae hic habet MARTINVS [f], ex dictis lucem capiunt. Refert quoque DIODORVS [g], Saronidas theologos et philoſophos Gallorum vocari. Non tamen hoc peculiaris claſſis nomen eſſe videtur, ſed idem dicere, quod Druides, quos a quercubus nominatos ſupra monuimus. Σαρωνὶς enim, interprete HESYCHIO quercum notat, cuius cortex hians et conuolutus eſt. Dryſidarum vero nomen apud AMMIANVM cum Druidum voce coincidit.

§. VII. Qua docendi methodo vſi ſint Druides, ex Caeſaris narratione ſupra iam ex parte audiuimus. Ita ſcilicet docendi modum inſtituerunt, vt arcanis, quas ſibi et imperantibus fouebant, rationibus attemperaretur. Duplex ſcilicet ille fuit, publicus vulgariſque, atque arcanus. In publica quidem docendi via populum duxerunt, ſacrificiorum rationes explicuerunt, religiones, cultuſque diuini modum interpretati ſunt, diuinationes ediderunt, et imprimis in conciliis populi publicis ius diſceptantibus reddiderunt. Ex doctrinis ſuis eas tantum propalantes, quae ad virtutem excitandam, metumque mortis ſuperandum facere credebant. Aliter tamen in arcana methodo, qua iuuentus et ipſa concurrens, ac in diſciplinam conueniens, et a propinquis parentibuſque miſſa erudiebatur. Ibi nefas, aliquid ex diſciplina in vulgus efferre, vel literis mandare; et iuuentus ſacro ſilentio per multos annos in diſciplina arcana detenta, ne myſteria propalarentur [h]. Attemperatae quoque arcanae diſciplinae reliquae circumſtantiae. Propoſita doctrina in verſibus, quos iuuentus magno numero ediſcere tenebatur [i]. Nihil hic apertis verbis, ſed allegoriarum velo obducto expoſitum, vnde Δρυΐδας αἰνιγματωδῶς ἀποφθεγγομένους φιλοσοφῆσαι, ſcripſit LAERTIVS [k], innuens, tantis allegoriarum inuolucris et ſententiarum obſcuriſſima breuitate doctrinam propoſitam eſſe, vt vix ſolui aenigmata haec niſi ab initiatis poſſent. Et vt ſacer quoque doctrinae horror accederet, non in triuiis ſcholae habitae, non in campis et comitiis philoſophati, ſed, quod refert POMPONIVS MELA [l], *clam et diu vicenis annis in ſpecu aut in abditis ſaltibus.* Hinc ignota aliis, qui non ad interiora admittebantur, Druidum dogmata, qua de re eleganter poëta [m]:

Solis noſſe deos, et coeli numina vobis
Aut ſolis neſcire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis.

Methodus Druidum duplex.

Mirum

e) Conf. KVHNIVS ad l. c. Laert.
f) L. c. T. I. p. 177.
g) L. V. p. 308.
h) L. VI. c. 14.
i) Ibid.
k) L. I. ſ. 6.
l) L. III. c. 2.
m) LVCANVS L. I. Pharſalic. v. 427 ſeqq.

Mirum itaque non eſt, Romanos atque Graecos candide fateri, ſibi ignorari, quae eorum doctrinae ſint. Faſſus id eſt MELA, clam nobiliſſimos gentis ab iis doceri multa in ſpecubus et abditis ſaltibus: vnum ex iis quae praecipiunt, in vulgus effluxiſſe. Idem LVCANVS loco adducto, nec CAESAR, qui propius homines cognouit, aliud, praeter immortalitatis dogma, de illis retulit, etſi fateatur, quod et reliqui referunt [n], *multa de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de deorum immortalium vi ac poteſtate diſputare et iuuentuti transdare.* Quae omnia probe ponderari, et cum iis, quae de aliarum gentium barbararum ſapientibus et ſacerdotibus, et arcanis doctrinae eorum rationibus in antecedentibus diximus, accurate comparari cupimus; ita enim ſine praeiudicio attendentibus manifeſtum erit, ad fraudes et impoſturam totam horum philoſophorum, (ſi hoc nomine appellandi, qui ἀφιλοσόφως docuerunt) diſciplinam comparatam fuiſſe, et ſapere ideo antiquitatis praeiudicium laudes, quae his hominibus tribui plerumque ſolent. Viderunt hoc Romani, qui imprimis ſacrificiis [o],

quibus immitis placatur ſanguine diro
Teutates, horrensque feris altaribus Heſus,
Et Taranis Scythiae non mitior ara Dianae

quae apud Druidas vigebant, offendebantur. Teutati enim, quem ſuum Mercurium eſſe dixere Romani, Heſo, quem cum Marte comparant, et Tarani, quem Iouem, quaſi tonantem, eſſe volebant, humanis hoſtiis litatum eſſe apud Gallos, veteres teſtantur [p]. SVETONIO [q] enim teſte, Auguſtus *religionem apud Gallos immanitatis dirae ciuibus interdixit, et Tiberii Caeſaris principatus* [r] *Druidas Gallorum, et hoc genus vatum medicorumque ſuſtulit, et Claudius* [s], *quod reliquum erat, penitus aboleuit.* Quae omnia, quantam ſapientiam apud eos tandem Romani deprehenderint, euincunt.

Druides ſublati.

Reliquorum Celtarum philoſophi.

§. VIII. Celtarum nomine non Gallos tantum, ſed Germanos quoque, aliosque populos ſeptentrionem verſus habitantes comprehenſos fuiſſe, ſupra monuimus, notauimusque, ex his demum regionibus Galatas, Gallosque et Britannos etiam progreſſos fuiſſe, qua de re antiquitatum patriarum ſtudioſi paſſim; et in his imprimis, qui ex ſeptentrione omnis fere terrae habitationem, religionem, imperiumque exiuiſſe multo labore et ingenti volumine contendit OLAVS RVDBECKIVS [t] differunt, nos vero rem notam demonſtrare ſuperſedemus. Pertinet itaque Germanorum reliquarumque per Cimbriam, Daniam, Sueciam, Norwegiam habitantium gentium communi fere, linguae, religionis et traditionis vinculo inter ſe colligatarum hiſtoria quoque ad noſtrum inſtitutum. Eos vero cum Gallis valde

n) STRABO, MELA, AMMIANVS ll. cc.
o) LVCANVS l. c.
p) Dicetur hac de re prolixius infra, vbi de theologia Gallorum ſermo inſtituetur.
q) In Claudio c. 25. SENECA in Apocolocynthoſi. VICTOR in Claudio. CASAVBONVS ad l. c. Suetonii.
r) PLINIVS L. XXX. c. 4.
s) SVETONIVS l. c. Lucius idem, Sec. II. in Anglia tentauit. Manſerunt tamen immanitatis veſtigia ad media ſecula vsque, Vid. cl. FRICKIVS l. c. p. 54. et quos laudat.
t) In ingenti Atlantidis ſiue Mannheim opere, p. 60.

de conſpirare, et eiusdem generis philoſophos atque theologos habuiſſe, nemo rerum Celticarum paulo peritus inficiabitur. Nec obſtat CAESAR [u], qui aſſerit: *Germanos multum a conſuetudine Gallorum differre, nam neque Druides habere, qui rebus diuinis praeſint, neque ſacrificiis ſtudere, deorum numero eos ſolos ducere, quos cernunt, et quorum opibus aperte iuuantur, Solem et Vulcanum et Lunam.* Quo Caeſaris teſtimonio inductus SAM. SCHVRZFLEISCHIVS [x], Druides Germanis et vicinis Germaniae populis fuiſſe negauit. Nam Caeſarem deceptum fuiſſe, relatione eorum, quorum fide iſta in commentarios ſuos referebat, dubium non eſt, cum reliqui ſcriptores, qui de rebus Germanorum retulerunt, eos paris generis, poteſtatis et dignitatis ſacerdotes habuiſſe, vnanimi fere ore teſtentur, vnusque TACITVS [y] atque STRABO ex Latinis et Graecis ad refutandam falſam opinionem ſufficiant. Nec ita defendi poteſt Caeſar [z] quod nomen Druidum Germani quidem non habuerint, rem tamen ipſam, ſacerdotes ſcilicet pari auctoritate, munere atque officiis functos inter ſe fouerint, quia non tantum Druides, ſed omne ſacerdotium Germanis denegauit. Vnde recte Caeſari hac in re fidem derogari, inſtituta inter Gallorum et Germanorum comparatione docte demonſtrarunt cl. HECHTIVS [a], et CHRIST. AVGVSTVS FABRETTVS [b]. Quorum argumenta, ne nimii ſimus, non repetimus, hoc vero adiicimus, inter has gentes Celticas, praeſertim eas, quae verſus ſeptentrionem habitauerunt, tres claſſes eruditorum fuiſſe, quemadmodum apud Gallos: Quarum prima continuit eos, qui Diar, Drottar, vel Drotnar, etiam Trulindur vocabantur, qui populo ius dicebant, religiones interpretabantur, ſacrificiis praeerant, et ita ſacram atque profanam rem publicam curabant: horum duodecim peculiare collegium conſtituerunt, quod dignitate proximum rege vel duce fuit. Altera claſſis vates comprehendit, Wiſendammen, Spaemann vel Tyrſpakur vocatos, genus hominum fatidicum, inter quos et mulieres receptae ſunt. Hi populum de futuris fatis edocebant, et euentus rerum bonos, vel malos interpretabantur: qui plus valebant apud populum, quam inter proceres, forte ob ancipitem dubiamque artem et fallendi ſtudium. Tertia claſſis comprehendit Scaldos, qui poëtae erant Celtarum, regique in conuiuiis, in militia, in pugna aderant, cantibusque magnorum heroum facinora depraedicabant, quae Carmina poſtmodum memoriae tradebantur, ſicque hiſtoria patria ſine ſcriptis conſeruabatur: vnde etiam admodum gratioſi et in magna auctoritate apud reges fuerunt. Quae omnia, vt ex teſtimoniis domeſticis probauit Vir eruditiſſimus, FABIANVS TOERNERVS [c], eloquentiae publicus apud Vpſalienſes doctor, ita mire confirmant ſenten-

 tiam

u) L. VI. c. 21.
x) De veterum inſtitutis Druidum Opp. hiſtor. polit. p. 832.
y) De moribus Germanorum, c. 6 ſeqq.
z) Cl. FRICKIVS de Druidibus p. 23.
a) German. ſacr. et liter. p. 38.
b) Disquiſ. an Germani Caeſaris Tacitique temporibus Druides habuerint, Biblioth. Lubec. T. III. p. 24 ſeqq.
c) Diſſ. de Poëſi Skalldorum Septentrionalium Vpſal. 1717. 8. Conf. Critiſche Beytraege zur Hiſtorie der deutſchen Sprache Vol. I. p. 105 ſqq.

tiam, Druidum inſtitutum atque claſſes a Celtis ſeptentrionalibus ad eos, qui verſus occidentem diſceſſerunt, demum tranſiiſſe, et falli Caeſarem, qui Germanis Druidas fuiſſe negat. Nec ignota haec TACITO [d] qui de Germanorum, ipſi ſatis notorum, ſacerdotibus refert: *Neque animaduertere, neque vincire, neque verberare quidem, niſi a ſacerdotibus permiſſum: non quaſi in poenam vel ducis iuſſu, ſed velut Deo imperante, quem adeſſe bellantibus credunt. Sortes publicas curare ſacerdotem ciuitatis, precatum Deum, coelumque ſuſpicientem; ſic ex equis ſacerdotem cum rege vel principe ciuitatis auſpicium capere; Silentium in conciliis gentis imperari per ſacerdotes, quibus et coërcendi ius ſit.* Haec et alia TACITVS, apud ipſum quaerenda, quae conſona ſunt inſtitutis Druidum apud Gallos. Ex his enim patet, apud Germanos eandem iuris exercendi auctoritatem habuiſſe ſacerdotes, quam Druidae apud Gallos habuerunt. Non vero iuris tantum dicundi populique in religione cultuue deorum erudiendi auctoritatem habuiſſe, ſed et de vaticiniis diſpoſuiſſe, religionesque interpretatos fuiſſe, tot fatidici atque fatidicae inter Germanos et ſeptentrionales populos probant. De quibus cum ſingulari diſſertatione lectu digniſſima multa, et alibi vix obuia collegerit eruditiſſimus et de antiquitatibus patriis meritiſſimus vir Io. GEORGIVS KEYSLERVS [e], merito lectorem in re ad noſtram tractationem proprie non pertinente ad eum ablegamus. Nec de Scaldis [f] atque Bardis, ſiue poëtis gentium Celticarum [g] plura dicere inſtituti ratio patitur, quaerenda apud eos, qui artis poëticae hiſtoriam critice expoſuerunt [h]. Illud vero propius ſcopum noſtrum ferit, ſacerdotes Germanorum atque reliquorum Celtarum religionem quam maxime curaſſe, cu'tui diuino praefuiſſe, et allegorico dicendi et fingendi genere theogonias Deorum explicuiſſe. Quae vt exacte cum Gallorum Druidibus, eandem officii rationem et methodum arcanam atque allegoricam tenentibus conueniunt, ita hos ab illis aetate et origine maioribus ea accepiſſe perſuadent. Referunt enim, qui de moribus Celtarum egerunt, in lucis ſacra eos feciſſe, ſiluas quaeſiuiſſe [i], et imprimis quercubus praecipuum cultum exhibuiſſe, quod eas praeſentia ſua Deos dignari crederent [k]: vnde ingentia adhuc inter nos robora priſtinae ſuperſtitionis monumenta oſtenduntur. Sed de his curioſius diſquirere alterius loci eſt. Alterum ſacerdotum apud Celtas, ſiue Druidum munus fuiſſe, fabularum diuinarum explicationem, elegantia, quae hodienum ſuperſunt, Eddarum monumenta probant. Eſt enim Edda apud Hyperboreos veteres,

d) C. 5. 6. 7. 10. 11.

e) Edidit elegantiſſimam diſſ. de mulieribus fatidicis veterum Celtarum gentiumque ſeptentrionalium, ſpeciatim de Druidibus foeminis, volis, genis, alruniș etc. inſertam ſelectis antiquitatibus ſeptentrionalibus atque Celticis p. 571 ſeqq.

f) Praeter Toernerum cl. DAV. KOELERVS peculiarem de Scaldis diſſertationem dedit.

g) Bardos paraſitas non fuiſſe, quod vult VALESIVS ad AMMIAN. L. XV. c. 10. recte docet GVNDLINGIVS Hiſt. phil. mor. c. 6. p. 49. quem vide.

h) Conf. MORHOF. Vnterricht von der deutſchen Sprache p. 256 ſeqq. 272.

i) TACITVS de mor. Germ. c. 9. CLAVDIANVS de Stilic. L. I. v. 228. Multa ex veteribus loca huc facientia adducit cl. KEYSLERVS antiq. Celt. p. 60 ſeqq.

k) IDEM l. c. p. 65.

res, mythologia, hoc eſt theologiae vetuſtiſſimae Celticae ſyſtema et complexus, quo illarum gentium de Diis, creatione, ſtatuque hominum poſt mortem opiniones variis fabulis, theogoniis et fictionibus in vſum poëtarum depinguntur *. Cuius poſtea ſpecimina lectori curioſo exhibebimus, vbi de theologia harum gentium dicendum erit. Non itaque, vt ex deductis ſatis luculenter patet, Druidum inſtitutum ad ſolos Gallos vel Britannos reſtringendum eſt, ſed Germanis gentibusque hyperboreis, qui verſus ſeptentrionem, ad Scythiam vsque extendebantur, indeque quibusdam Celto-Scythae dictae ſunt [l], vindicandum, a quibus cum coloniis Celtarum, qui verſus occidentem digreſſi ſunt, ſine dubio ad Galatas et toto diuiſos orbe Britannos dimanauit. Conradum enim Celtem fruſtra eſſe, quando aſſerit [m]: pulſos a Tiberio Druidas in Germaniam conceſſiſſe, atque ſub Carolis, Arnolphis et Ottonibus Chriſtianam religionem interpretantes totam Hercyniam occupaſſe, dicta hactenus manifeſte euincunt.

* Eddae nomen atque titulus cum antiquitatem rei iam innuat, ea vero plerisque ſcriptoribus, Celticarum atque hyperborearum rerum profundiori cognitione deſtitutis indicta et ignorata ſit, pauca de illa eo magis hic adiicienda ſunt, quo magis Eddae iſtae maxime notabile monumentum philoſophiae vel theologiae potius gentium ſeptentrionalium ſunt, vnde veterum populorum in his ſedibus commorantium opiniones et placita cognoſci poſſunt. Eſt vero Edda, definiente STEPHANO STEPHANIO * fons et fundamentum fabuloſum, vnde veteres gentis Islandicae Rythmiſtae obſcuras rerum appellationes et copioſos poëticae elegantiae modos exſtruxerunt. Differt vero a Scalda, quae elegantiam conſtructionis poëticae atque rythmum et genera carminum proſequitur, cum e contrario Edda mythologiam ſeptentrionalium populorum, ex qua veteres Rythmiſtae, quorum in gratiam Edda conſcripta fuit, fabulas, inuentiones, verba copiamque dicendi, tanquam ex theſauro Mythologico, vel cornu copiae quodam poëticae hauſerunt. Vnde recte eam cum Natalis Comitis Mythologia comparauit OLAVS WORMIVS in *Ep. ad* THOMAM BARTHOLINVM **. Poëſis enim horum populorum non minus, quam Aſiaticorum tota allegorica, fabularis, atque figurata eſt. Quod ſatis prodit, recte eos coniicere, qui has gentes ex Aſiae prouinciis ſeptentrionalibus ad has ſedes delatas eſſe, et orientalia Aſiae placita, qualia imprimis inter veteres Perſas, Scythas, Hyperboreosque deprehenduntur, his regionibus intuliſſe ſtatuunt. Id quod egregio SNORRONIS, de quo dicendum eſt, in *prologo Eddae recentioris* loco, *c. 3.* probauit cl. ARNKIEL *** vbi ait: *Odinum, cui tota fere borealis theologia debetur, ex Aſia in terram aquilonis, quae nunc Saxonia appellatur,*

 (Cher-

l) Conf. RVDBECKIVS in Atlantide p. 62 ſeqq.

m) Vid. Io. RELLICANVS not. in Caeſar. p. 40. Dicitur id ſine teſtibus.

*) In not. ad Sax. p. 17.

**) vid. epp. Medic. Barthol. Cent. I, ep. 90. p. 376.

***) in relig. gentili Cimbrorum c. 2. §. 13.

(Chersonesum Saxo-Cimbricam, intelligit) *profectum, illic per annos multos vixisse, deinde in Reidgotolandiam* (Iutiam siue Daniam) *migrasse, illique filium suum Skioldum praefecisse, ac inde tandem in Suithiold*, id est, Sueciam, *cui rex Gylfus tunc praeerat, progressum esse.* Quae recte VERELIO, RVDBECKIO aliisque ex Suecorum eruditis opponuntur, qui cum gentibus omnem quoque literaturam ac religionem gentilem, ex Suecia in ceteras regiones dimanasse operose contendunt. Sed vt ad Eddam, de qua nostra oratio digressa est, redeamus, de eius vocis etymologia, ipsis septentrionis criticis, MAGNO OLAVO, GVDMVNDO ANDREAE, PAVLO PETROQVE RESENIIS, IOH. MOLLERO, incerta nihil mouemus, hoc vnum adiicientes, vocabulum hoc matricem, atauiam, prosapiamue probabiliter significare, eo quod vel mater et atauia sit verborum rerumque copia; vel quod auiae et atauiae fabulis eiusmodi solari nepotes soleant. Vnde errarunt, qui Eddam, quae in aliquibus locis nomen mulieris est, feminae alicuius scriptis illustris, chemiaeque peritissimae, et in philosophantibus numerandae adeptis nomen esse contendunt, quem errorem in Ioh. Lud. Hanemanno notauit IOH. MOLLERVS *. Libri enim mythologici titulus est, et collectionem fabularum Septentrionis exhibet, paucarum quidem ex ingenti deperditarum numero conseruatarum, quae vero antiquitatis vetustissimae vestigia aperte prae se ferunt. Duplex vero hodie extat inter Danos, Suecosque Edda, vetus et recentior. Illa adeo obscura et coniecturis diuersissimis subiecta est, vt recentiores poëtae Islandici eam ipsi non satis intelligant. Cuius causam praeter ipsam fabularum antiquitatem, et historiae in iis comprehensae obscuritatem, in linguae veteris Runicae ignorantiam et disiecta tempore exorientis Christianae religionis monumenta ista vetera, ex quibus laciniae tantum quaedam supersunt, non inepte retuleris, certe Codices inter se varie differre, et non satis cohaerere, ex iis, quae edita sunt a RESENIO, patet, si comparentur cum illis, quae ex Codd. Msc. Sueciae excerpsit et Atlantidi suae inseruit OLAVVS RVDBECKIVS. Adscribitur vero Edda ista vetustior SAEMVNDO SIGFVSONIO, gente Islando, pastori quondam paroeciae Odde, in parte Islandiae meridionali, qui circa annum 1114. scripsisse, et anno 1133. obiisse quibusdam dicitur. Is ab eruditionis fama, frode, id est, sapiens, eruditus, polyhistor dictus est. In illustrissimis enim Germaniae et Italiae scholis et academiis a puero innutritus omnium seculorum monumenta historica, regnorum Daniae, Sueciae, Norwegiae, immo Germaniae quoque atque Angliae excussit, et inde Eddam suam congessit. Qua de re conferri possunt, vbi occasio fert, quae RESENIVS et GVDMVNDVS ANDREAE locis infra laudandis de hoc viro afferunt. Patet vero ex dictis: odas has in Edda antiquiore comprehensas non ipsum Saemundum confinxisse, quod visum fuit HVETIO ** sed ex monumentis vetustissimis collegisse, adeoque ea theologiam borealium gentium antiquissimam exhibere: et verisimile est, Saemundum traditiones

atque

*) In homonym. P. I. c. 1. §. 5. p. 11. **) de fab. Romanens. p. 98.

atque narrationes πατροπαραδότους simul consuluisse, ita enim memoriam veterum odas istas nobis apud Celtas conseruauisse supra obseruauimus, et ab ipso Snorrone, recentioris Eddae auctore notatum est. Constat vero vetustior illa Edda tribus partibus, Voluspa, quod mulieris fatidicae nomen est, et gentium borealium philosophiam complectitur antiquissimam, vt RESENIVS inscripsit: Hauamaal, id est, ethica Odini, et Runa Capitula, seu Magia Odini. De quibus tamen, cum prolixioribus nobis esse non liceat, consuli velimus, viros doctissimos, qui ex septentrione Eddae huius memoriam conseruarunt, postea laudandos. Altera Edda, recentior, congesta ex antiquiore a SNORRONE STVRLAESONIO Islandiae Nomophylace, A. C. 1215. sermone patrio et in duas partes distincta est, quarum prima fabulas theologiae borealis mythicae septuaginta et octo, altera autem onomasticon alphabetico poëticum complectitur. Vtraque inter libros manu exaratos cum diu iacuisset, PETRVS IOH. RESENIVS I. V. D. Ethices Prof. Publ. Praesesque vrbis Hafniae regius, tandem nobile antiquitatis borealis monumentum cum orbe erudito communicauit: et tum Eddam antiquam, cum versione Latina STEPHANI OLAI Parochi in Islandia orientali eiusque ac GVDMVNDI ANDREAE scholiis, tum Snorronis recentiorem, cum versione Danica, et Latina, a MAGNO OLAI confecta, additis variis lectionibus et notis exegeticis, edidit *Hafniae 1665. 4.* vbi etiam, quae hic paucis diximus, prolixius in praefatione exposuit. Quoniam vero liber inter exteros rarissimus est, consuli possunt, qui in compendio de eo egerunt, IO. MOLLERVS, et MAGNVS BERONIVS *. Ceterum notauit cel. RVDBECKIVS **, Snorronem in compluribus locis verum poëticarum fabularum sensum fugisse, id quod non miramur quidem, cum in omni fabulosa theologia veterum id eueniat, vt veros sensus interpretes non vbique assecuti sint, valde tamen veremur, vt Rudbeckius hypotheseos amore corruptus vbique veros sensus assecutus fuerit; et certe non exiguam fidem Islandici scriptores merentur, qui non solo ingenio ducti, sed traditionibus maiorum adiuti, mythologiam Septentrionis explicuerunt. Mancam tamen editionem Resenianam esse, ex Codd. msc. patet, vnde nouam editionem merito optat cl. KEYSLERVS ***, quem haud ita pridem sperare nos iusserunt annales literarii.

§. IX. Verum properandum tandem est ad ipsam philosophiam Celtarum, qualis apud Gallos, Germanos atque septentrionales populos viguit, enarrandam. *Philosophia Celtarum.* Quae res quam difficilis sit, ex iis, quae supra de monumentorum Celticorum defectu deque doctrinae methodo apud Druidas arcana diximus, abunde colligi potest. Nam refert quidem CAESAR ⁿ): *Multa*

*) vid. Io. MOLLERVS in Isagog. ad histor. Chersonesi Cimbricae P. II. c. 1. §. 4. p. 5 seq. et in Hypomnemat. ad ALB. BARTHOLINI librum de scriptis Danorum p. 405 seqq. et inprimis cl. MAGNVS BERONIVS Vpsaliensis Professor, in eruditis dissertationibus, de Eddis Islandicis seu veterum Septentrionalium Mythologiis Vpsal. 1735. 4. editis.

**) in Atlantide c. 2. §. 22. p. 540.

***) Antiq. Sept. et Celtic. p. 20.

n) L. VI. c. 14.

Multa de ſideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de Deorum immortalium vi ac poteſtate diſputare, et iuuentuti tradere, nihil tamen harum doctrinarum, quod compererit, refert, cuius cauſam explicat POMPONIVS MELA [o]: *clam eos docere mundi terraeque magnitudinem et formam, motus coeli ac ſiderum, ac quid Dii velint; unum ex iis, quae praecipiunt in vulgus effluxiſſe, aeternas eſſe animas, vitamque alteram ad manes. Vtrumque dogma ideo tantum vulgauiſſe, vt forent ad bella meliores, et ad virtutem excitarentur metu mortis neglecto.* Explorabimus itaque, quantum licebit, Celtarum myſteria, contenti futuri, ſi quaedam aliqua veriſimilitudine eruere queamus.

Doctrina de Deo. §. X. De theologia vero Celtarum, et quae iſta nitebatur, religione Gallorum, Germanorum, atque ſeptentrionalium populorum acturis I. vulgi religio ab eruditorum placitis diſtinguenda eſt. Quos, etſi populum in idololatria quam maxime confirmarunt, paulo tamen melius ſapuiſſe, et in arcana doctrina ea tradidiſſe, quae a craſſiſſimis populi erroribus diſſidebant, omnino iudicandum eſt. Quod vero popularem Gallorum religionem attinet, multum eam nobis deformarunt Graeci et Latini, inepto numina peregrina cum domeſticis ſuis Diis comparandi et conciliandi ſtudio, quod veram rationem Gallicorum numinum vehementer corrupit. Quod non ſatis cogitarunt, qui recentiori aetate ex monumentis Romanis inter Gallos inuentis nobis religionem veterum Gallorum deſcribere conati ſunt [p]. Quod ſi tamen Latinos atque Graecos ſcriptores, cum de Gallis nobis alii non ſuppetant, conſulimus, Theutates, Heſus et Taranes ab iis culti ſunt, et humano ſanguine illis litatum eſt. Id quod ſupra LVCANVM referentem audiuimus, et LACTANTIVS [q] quoque confirmat. Theutatem vero Mercurium eſſe, Heſum Martem, Taranim Iouem, Latini nobis perſuadent, quorum loca congeſſit GER. IO. VOSSIVS [r], fruſtraneo tamen conatu, cum cuilibet genti propria numina fuerint. Et perſuaſit quidem ſibi ELIAS SCHEDIVS [s], perſuaſitque etiam CVDWORTHO [t], Theutatem ſummum Celtarum numen fuiſſe, et ſupremum Deum indigitaſſe: nihil tamen affert, quod coniecturam vel mediocriter fulciat, et eadem probabilitate vel maiori etiam Romanorum opinio admitti poſſet, Mercurium ſuum vnanimi fere ore Theutatem eſſe, pronuntiantium, vel MARTINI [u] Plutonem inde exſculpentis: quae omnia incertiſſima eſſe, vel ex eo colligitur, quod propria et domeſtica conditio Deorum Gallorum nobis ignoretur. Idem fere de Heſo ſiue Aeſar Gallorum Deo tenendum eſt, quem laudatum Benedictini inter Gallos ſodalitii membrum ſummum omnium Deum ſignificaſſe [w], contendit. Cuius rationes friuolas et exiles cum merito exploſerit cel. MOSHEMIVS [x], lectorem ad eum dimittimus. Nihil enim eorum, quae affert,

o) L. III. c. 2.
p) IAC. MARTIN. religion de Gaulois. T. I.
q) L. I. c. 21.
r) De idololatr. L. I. c. 35. p. 262.
s) De Diis German. Synt. I. c. 12. p. 291.
t) Syſtem. intellect. c. IV. §. 27. p. 545.
u) l. c. L. III. c. 3. p. 15 ſeqq.
w) Ibid. L. II. c. 2. p. 257.
x) Ad CVDWORTHI Syſt. intell. p. 546 ſeq. n. 37.

affert, vel mediocrem verisimilitudinis vmbram habet. Aliter certe CAESAR [y], aliique qui Martem hoc nomine coli putarunt, qui summus DEVS esse nequit. Nec certiora nos dare audemus, candide fassi, frustraneum nobis laborem suscipere eos videri, qui veram Gallorum mentem de Diis detegere se posse iactant. Erat enim teste CAESARE, theologia haec in arcanis, nec ad vulgus efferebatur. Vnde et salse Druidas hoc nomine ridet LVCANVS [z], cuius versiculos hac de re supra adduximus. Quod si tamen coniecturae locus est, videtur opinio de Deo, tanquam anima mundi, per totum mundum omnesque eius partes diffuso, quae totum fere orbem antiquum fascinauit, Gallos quoque occupasse. Magnis enim mundi partibus, tum sideribus, tum lucis, arboribus, saxis numina praeesse cum crediderint Germani, de Gallis facile idem coniiciendum est, apud quos tot statuae, tot arae, tot luci religione verendi colebantur, vt in hac haeresi fuisse, facile persuadeant. Laterem itaque lauant, qui Gallos veteres puriorem de Deo opinionem prius tenuisse, sibi aliisque persuadere satagunt, et tum demum religionem corrupisse volunt, vbi cum aliis gentibus consuetudine vti coeperunt [a]. Nihil enim solidi argumenti a viris doctis affertur, quo sententiam roborent. Quod ad Celtas Germanos attinet, quibus boreales nationes merito iungimus, CAESAR [b] quidem de iis ita: *Germani neque Druides habent, qui rebus diuinis praesint, neque sacrificiis student, Deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt, et quorum opibus aperte iuuantur, solem et Vulcanum et lunam, reliquos ne fama quidem acceperunt.* Verum hoc comparate tantum, et ex parte forte de quibusdam Celtarum Germanorum populis intelligendum esse [c], supra iam monuimus, nisi plane incerta dubiaque relatione deceptus est. Refert enim TACITVS [d]: *Germanos nec cohibere parietibus Deos, neque in vllam humani oris speciem assimilare, ex magnitudine coelestium arbitrari: lucos ac nemora consecrare, deorumque nominibus appellare secretum illud quod sola reuerentia vident.* Et addit quidem: *Deorum maxime Mercurium colere, cui certis diebus, humanis quoque hostiis litare fas habent. Herculem ac Martem concessis animalibus placare, partem Sueuorum et Isidi sacrificare;* monet vero ipse, *peregrina sacra esse, et signa habere, aduectae religionis;* vnde recte concluditur, ad fines tantum Germaniae a vicinis populis quibusdam Germanorum peregrina haec numina adhaesisse. Neque tamen audiendos putamus, qui Celtas in doctrina de Deo adeo purae mentis sensusque fuisse existimant, vt πολυθεότης inter populi tantum errores numeranda sit [e]. Aliud enim magna Deorum caterua apud Germanos et septentrionales populos suadet, cui non plebs tantum, sed imprimis sacer-

y) Lib. VI. c. 17.
z) L. I. v. 406.
a) Vid. cl. FRICKIVS l. c. p. 35 seq.
b) Lib. VI. c. 21.
c) Ita quidem P. HACHENBERGIVS German. med. diss. VIII. p. 178. et cl. GOD. HECHTIVS German. S. P. I. c. 3. 4. p. 3 seq.
d) De mor. German. c. 9.
e) Vid. FRICKIVS l. c. et quos laudat.

ſacerdotes religionibus ſeruiuerunt [f]. Non enim ſolem tantum et lunam, ſed Odinum quoque, Thoronem, Tuiſconem, Mannum, Fream, Heſones, Deasque Ardoinam, Auentiam, Nehalenniam et magnum praeterea numerum aliorum Deorum topicorum cultum eſſe inter Germanos et Hyperboreos, ex Eddis, earumque commentariis conſtat, et a viris doctis, qui de harum gentium Diis egerunt, prolixe oſtenſum eſt [g]. Cuius cultus ratio duplex notanda eſt. Nam primos gentium harum conditores atque reges in Deorum numerum relatos eſſe, mythologiae luculenter docent, quod eo facilius fieri potuit, quod magni reges viui adhuc dii haberentur, id eſt, vulgaribus hominibus praeſtantiores et excelſiores, cuius ſpecimina paſſim RVDBECKIVS [h] produxit. Altera vero ratio inde deriuanda eſt, quod vniuerſum hoc diuino annumine imari, et animae huius diuinae partes ſiue daemonia maxima grandibus potiſſimum mundi partibus adeſſe easque inhabitare crederent. Id quod vel ex ſolo coeleſtium luminum cultu, immo ex reuerentia quoque, quam lucis atque ſaxis praegrandibus exhibuerunt, concludi poteſt. Quod latius demonſtrare procliue eſſet, niſi limites noſtrae tractationis migraret. Vno tamen eoque luculento loco rem illuſtrare, non abs re erit, adducto a cel. KEYSLERO [i], ex legibus Canuti regis Daniae et Angliae potentiſſimi. Ita enim inter alia: *Adorationem barbaram pleniſſime vetamus. Barbara eſt autem adoratio, ſiue quis idola (puta gentium diuos) ſolem, lunam, ignem, profluentem, fontes, ſaxa, cuiusque generis arbores lignaque coluerit.* Videmus enim ex his, quae potiſſimum Germanis et ſeptentrionalibus populis numina fuerint, et cur idola ſiue imagines non habuerint, quia non in ſtatuis, ſed in mundi illis partibus diuinitatem habitare putabant. Daemonia enim robora, lucos, ſaxa inhabitare, ex *mythologia LXX.* SNORRONIS patet. Nec alia ratio eſt, cur oracula a ſaxis edi poſſe ſomniarent, quam quod diuinitatis aliquam partem iis ineſſe crederent [k]. Quae ſi, vt magna veriſimilitudinis ſpecie nituntur, admittantur, facile Caeſar atque Tacitus in concordiam redigi poſſunt [l], et religio Celtarum ſeptentrionalium, Germanorum, et Gallorum, quae priſcis temporibus vna fuit, amice inter ſe conſpirat; quae enim apud Gallos numina, eorumque ſtatuae, arae, templaque detecta ſunt, peregrinis religionibus aduectis debentur. Habebant enim Celtae aras quoque; ſed diuerſiſſimas ab iis, quae ante idola ſtabant, intra muros templorum: ſed in lucis apertisque campis erectae ſaxeis tantum molibus conſtabant, quales hodienum in noſtra Germania paſſim videntur [m]. Verum de his prolixius diſpu-

f) Se miniſtros Deorum et eorum conſcios iactaſſe refert TACITVS l. c. c. 10.

g) Scriptores, qui de Diis Celtarum, Germanorum et gentium arctoarum ſcripſere, magna copia nominat Io. MOLLERVS in Iſag. in hiſt. Cherſ. Cimbr. P. II. c. 1. §. 4. p. 5 ſeqq. cl. KEYSLERVS quoque conſpectum operis de Diis veterum Celtarum gentiumque ſeptentrionalium inſeruit Antiqu. Celt. p. 297 ſeqq.

h) In Atlantide.

i) l. c. p. 18.

k) Conf. IDEM l. c. p. 21.

l) Videndus MARTINVS libro citato, qui tamen ad hanc temporum religionis Gallorum diſtinctionem non ſatis attendit.

m) Vid. KEYSLERVS l. c. p. 44.

disputare, huius loci non est. Ex his iam facili negotio iudicari potest de quaestione: an Celtae veteres atheismi rei sint? id quod ex CICERONIS oratione pro M. Fonteio IVSTINO [n], et PAVSANIAE [o] quoque testimonio adstrui tentatum est. Nam has gentes religionibus potius, quae CAESARIS [p] vox est, siue superstitionibus [q] quam atheismo deditas fuisse, ex adductis liquet, nec citati auctores Gallos, de quibus proprie loquuntur, hostes deorum aliter vocant, quam quod modum Deos in statuis colendi, a quo Celtae abhorrebant, spernerent, et religionem Romanam contemnerent, cui tamen post colonias Graecas inter Gallos habitantes, et victorias Romanas manus quoque dederunt. Absoluenda itaque ab hac macula est gentium antiquissima [r], nec tamen adeo in vindicanda eius religione insaniendum, vt solis, lunae et ignis numine atque cultu trinitatis adorandae vestigia coluisse cum PHILIPPO CLVVERIO [s] nugemur.

Doctrina de diuinatione.

§. XI. II. Ad theologiam Celtarum vaticinandi quoque studium referendum est, quod Druidibus curae fuisse, praesertim iis, qui Vates dicti sunt, supra demonstrauimus. Qua in arte imprimis inter Gallos mulieres Samnitas, siue insulae Senae in mari Britannico celebres fuisse, supra quoque, vbi de Semnotheis dictum est, obiter notauimus [t]. Inter Germanos eandem diuinandi artem quam maxime viguisse, locuples testis TACITVS [u] est, referens, auspiciorum et sortium obseruantissimos fuisse Germanos, apud quos ministros Deorum, et voluntatis eorum conscios se ideo sacerdotes iactauerint. Praecipue autem notabile est, sequiorem sexum apud Germanos vaticinandi habitu pollere, creditum fuisse; quem ideo numinis instar venerati sunt. Narrat ipse TACITVS [x]: ex mente Germanorum, *inesse aliquid sanctum et prouidum feminis Druidis, et vidisse se Velledam, diu apud plerosque numinis loco habitam, sed et olim Auriniam et complures alias veneratos esse, non adulatione, nec tanquam facerent Deas.* Magnam vero mulierum fatidicarum apud Germanos copiam et existimationem fuisse, ea probant, quae de Halirunis, (qualem Velledam modo dictam fuisse, quae inter Druidas feminas valde celebrata fuit, maximaque auctoritate inter Germanos floruit, TACITVS alio loco [y] luculenter innuit,) apud veteres occurrunt, quaeque doctissimus KEYSLERVS erudita commentatione illustrauit [z]. Hanc vaticinandi facultatem ex variis rebus, praecipue vero ex sanguine captiuorum interfectorum ex eadem doctrina de Deo, siue numinibus potius per naturam rerum diffusis deriuandam esse, non inepte coniicitur. Ita enim se magno numine ferri Deoque repleri,

 Deo-

n) Lib. XXIV. c. 6. o) Lib. X. p. 648.
p) Lib. VI. c. 16. conf. MARTIN. l. c. Tom. I. pag. 77 seqq.
q) Conf. v. c. CHR. FRID. AYRMANNI diss. de cultus idololatrici apud veteres Germanos origine et incremento.
r) Conf. ven. REIMMANN. Hist. atheismi c. XLIII. p. 304.
s) German. antiq. L. I. c. 29.
t) Conferri de iis merentur, quae disputat KEYSLERVS l. c. p. 450.
u) l. c. c. 10. conf. ORIG. philosoph. c. XXV. p. 170. qui tamen diuinationem Pythagoream ex numeris illis tribuendo fallitur.
x) l. c. c 8.
y) Lib. IV. c. 61. 64. conf. KEYSLERVS l. c. p. 473 seqq.
z) l. c. p. 456 seqq.

Deorum conſilia nouiſſe, ſicque commercium cum Diis ſiue daemonibus lucos, quercus, ſaxa inhabitantibus habere iactabant [a]. Et huc omnis magia veterum Celtarum referenda eſt, et deriuandae inde aniles fabulae, quae de ſagis faſcinantibus, de conuentu earum in monte Bructerorum, de ephialte et quae alia veterem ſuperſtitionem redolent, credulam plebeculam hactenus terruerunt. In quarum origines cum eleganti eruditione inquiſiuerit ſaepius ex merito nobis laudatus KEYSLERVS [b], eius obſeruationes eo magis lectori legendas commendamus, quod non exigua inde hiſtoriae Druidum, et religioni Celtarum lux affulgeat, quaeque veſtigia reliquerit, non ſine voluptate cognoſcatur. Ceterum ex admiſſis his diuinationibus ſequitur, Celtas credidiſſe, numina rerum humanarum cura tangi, vel quod magis cum ipſorum doctrina de Deo cohaeret, per numen illud per vniuerſum diffuſum ita omnia coordinari et diſponi, vt eius ratio et leges, quas ſequitur, amici illi Deorum, Druides, cognoſcere queant. Vnde fatum magis aliquod, quam prouidentiam, eis placuiſſe, non ſine ratione coniicimus. Sicque egregie arma impoſturae ſubminiſtrabat religio, ita enim ſuperſtitioſiſſimae genti, quae ſacerdotes et vates numinis inſtar eſſe, Deoque repleri, teſte TACITO [c] credidit, vaferrimi homines, quicquid volebant, perſuadebant facillime [d], inde vero dona et emolumenta maxima reportabant, qua ratione Velledam honoratam fuiſſe idem hiſtoricus notat. Quae coniectura, fatum aliquod neceſſarium veteribus Celtis placuiſſe, confirmatur egregie iis, quae rerum antiquarum ſeptentrionalium periti hac de re memorant. Refert enim verba Brynolfi STEPHANIVS [e]: *Fatum vniuerſus ſeptentrio et ſtoicam de neceſſitate opinionem magno affirmauit conſenſu; contra quam nec res, nec conſilium nec humana virtus vlla quicquam poſſet. Hinc adeo omnium heroum in extremis vitae periculis vnanimis vox, qua praeſentem ſtatum ſolarentur; nec qui morti deſtinatus eſt, fugere, nec non deſtinatus morti addici poteſt.* Et hanc cuilibet praeſcriptam ex conſilio Deorum vel naturae potius neceſſitate ſortem legemque cum altera de immortalitate animae et vita reditura felicique apud manes conditione praecipuum contemnendae mortis incitamentum habuiſſe pulchre demonſtrauit BARTHOLINVS [f].

De fato.

De daemonibus.

§. XII. III. Ex hac de Deo doctrina porro colligitur: Celtas daemonas admiſiſſe, eosque ſpiritualis naturae ſtatuiſſe, atque praefeciſſe mundi partibus. Nam et hoc neceſſario ſequitur, vbi Deus pro mundi anima habetur: et ſupra audiuimus, eos roboribus, ſaxis, lucis, cauernis et his ſimilibus numina praefeciſſe. Nec ex alia doctrina tot ſuperſtitiones veterum Celtarum, imprimis inter ſeptentrionales populos, deriuandae ſunt. Quas cum

a) Ita Voluſpae, ſiue Voluae apud Danos numinum commercia, et futurorum praeſcientiam iactabant, de quibus conſulendus BARTHOLIN. Antiq. Dan. p. 685 ſeqq. et OL. BERONIVS de Eddis, p. 27 ſeq.

b) l. c. p. 490 ſeqq.

c) ll. cc.

d) Conf. CICERO de diuinat. L. I.

e) In notis ad Saxon. L. I. p. 53.

f) De cauſis contemtae a Danis adhuc gentilibus mortis L. III. c. 1. conf. ARNKIEL Cimbriſch. Heidenthum. p. 249.

cum interdixerint veteres ecclesiae Christianae leges apud septentrionales, recte inde infertur, tales de daemonibus opiniones veteribus Celtis insedisse. Ita enim, referente in his rebus eruditissimo KEYSLERO [ff]: *Omni diligentia inquirat rex et episcopus, ne exerceantur errores, et superstitio ethnica, vti sunt incantationes et artes magicae, item si quis per aërem daemoniaco itinere feratur, si in genios locorum credat, quod tumulos aut flumina inhabitent, excubiae nocturnae ad exploranda fata, abiuratio Dei et sanctae ecclesiae, vt in tumulis opes inueniant, aut alio modo ditescant, vel quaesita rescifcant. Item si quis tentet lemures et tumulicolas excitare.* Haec maleficia cum inter Obotomal referantur, id est, crimina capitis supplicio luenda, non immerito credimus, satis profunde in animos veterum horum populorum penetrasse. Pertinet et huc, quod in concilio Rotomagensi [g] interdictum est, cum daemonum turba, in similitudine mulierum transformata certis noctibus equitare super quasdam bestias, et in eorum consortio esse. Quae etsi medio potius aeuo, quam vetustissimis temporibus conuenire, ex testimoniis his queat colligi, recte tamen concilium Anquirense monuit, hanc suorum temporum superstitionem, veterem paganorum errorem esse, cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum esse Deum arbitrentur [h]. Nec abludit ab his mythologia borealis, vbi in *Edda antiquiori* [i] Voluspa

Tunc denuo occuparunt Dii omnes tribunalia
Sanctuli deastri, considerantes
Quinam deberet nanos dominus creare
Ex Brimeri sanguine et blauiis cruribus.

Nanos enim hos non homines pusillae staturae, sed certum geniorum genus esse, ex his viri docti colligunt, quod Parcae, Norner dictae, quas numina de vita hominis disponentia esse credidere, partim ex Alforum, qui genii certi generis sunt, partim ex Dwergorum, id est, nanorum stirpe oriundi dicantur [k]. Recenset quoque Voluspa [l], varia geniorum genera:

Noër et Nidi, Nordri et Sudri,
Austre et Vestre, Althiofur Dualin.

Quae classes daemonum etsi subobscurae sint, ad varias tamen praefecturas mundi, quae iis creditae putabantur, referendas esse, recte statuitur [m].

Quicquid humus, pelagus, coelum mirabile gignit,
Id duxere Deos, colles, freta, flumina, flammas.

Noër et Nidi enim a nouilunio et decrescente luna, reliquos a quatuor mundi cardinibus denominatos fuisse STEPHANVS OLAI notauit, quo-

ff) l. c. p. 89.
g) Apud BVRCHARDVM L. I. c. 94. §. 44. conf. IDEM l. c. p. 93
h) Citati REGINO c. 364. p. 345.
i) Stroph. IX.
k) Conf. ARNKIEL. Cimbr. Heidenthum c. XVI. §. 2. p. 94. BERONIVS de Eddis §. IX. p. 39.
l) Stroph. XI
m) PRVDENTIVS adu. Symmach.

quocum GVDMVNDVS ANDREAE ad hunc Eddae locum conferendus eſt. Daemones vero in bonos malosque diſtinxiſſe, ex SNORRONIS *Edda* quoque colligitur, quae bonos genios Luiſalfor, id eſt, candidos, malos Daukalfor nigros vocat. Quae opinio inter Saxones quoque obtinuit, qui ante Caroli M. tempora praeter Finnum et Sibam, bonos genios, alium quoque atrum victimis placauerunt, quem Tybilenum vocatum fuiſſe, GEORGIVS FABRICIVS [n] obſeruat. Slaui quoque malum deum ſua lingua Diabol ſiue Zeerneboch, id eſt, nigrum deum appellant, vt alios Celtarum populos, malum daemonem colentes, ne noceat, praetereamus, indicatos a cel. WOLFIO [o]. Ex his qualis potiſſimum doctrina de ſpiritibus Celtis placuerit, quae fundamenta ſuperſtitionis aegre per Chriſtianam religionem deletae, poſuerint, perſpicitur.

De ortu mundi et hominum.

§. XIII. IV. Theologiae barbaricae nobile prorſus caput eſt coſmogonia, quae plerumque in theogoniam a priſcis theologis mutata eſt. Idem quoque apud Celtas factum, vnde doctrina eorum de ortu mundi non niſi ex mythologia Celtica et ſeptentrionali diſci poteſt. Et Galli quidem Druides quid de mundi origine cenſuerint, incertum eſt. Refert quidem multa PLINIVS [p] de ouorum anguinorum genere, inter Gallos Druidis propter incantamenta celebri, quae non ex cortice tantum aeſtimanda, ſed mundi potius ortum ex ouo in iis quaerendum eſſe, qualem Aegyptios aliosque populos ſignificauiſſe ſupra indicauimus, contendit IACOBVS MARTINVS [q]. Sed in gente tam vetuſta peregrinarum gentium placita fruſtra ad explicationem doctrinae eius domeſticae afferri ipſa nos conuincit ratio: nec haec vllo teſtimonio conſtant, vnde iis non inhaeremus. Accedamus itaque ad mythologias veteres Celtarum et Septentrionalium, quae multa de mundi hominumque origine fabulantur [r]. Vbi tamen non leuis difficultas atque incertitudo inde oritur, quod coſmogonia cum theogonia confundatur, id quod recte obſeruauit OLAVS RVDBECKIVS [s], vel potius, quod coſmogonia per modum theogoniae exprimatur. Verum haec communis omnium theogoniarum proprietas, vel vitium potius eſt, ideo admiſſum, vt origines rerum maiores viderentur. Afferemus tamen ea, quae ad hanc potiſſimum doctrinam pertinentia in *Edda* dicuntur, vt antiquarum inter maiores noſtros doctrinarum facies vel aliquo modo appareat. Supponebant vero Ymerum ante ſecula viuentem, et nihil cum eo praeter ingens ſpatium. Ita enim Voluſpa [t]:

Mane erat ſeculorum, cum Ymerus habitauit,
Erat nec arena, nec mare, nec refrigerantes aurulae
Terra reperta eſt nusquam, nec in alto coelum.
Hiatus ingens erat ſpatii, et gramen nullibi.

Ex

n) Origin. Saxon. L. I. p. 62. conſ. HACHENBERG. German. med. diſſ. VIII. conf. quae affert VOSSIVS de idololatr. gent. L. I. c. 35. p. 280 ſeq.

o) De manichaeiſmo ante manichaeos §. XXV. p. 100 ſeqq.

p) Lib. XXIX. c. 3.

q) La religion des Gaulois T. II. p. 107. quem ſequitur FRICKIVS l. c. p. 47 ſeq.

r) Audiuit horum aliquid TACITVS de mor. Germ. c. 2.

s) Atlantid. c. XXII. §. 2. p. 541.

t) Stroph. III.

Ex quibus verbis patet, et Deum ante ſecula condita et mundi originem credidiſſe veteres ſeptentrionales, Deoque adiunxiſſe chaos, quod Ginnunga gap vocant, id eſt profundum [w]. Tum ſolem et lunam et ſtellas conditas, et tum terram atque gramen producta *Edda* canit [x]. Ita tamen, vt in perſonas mundi partes, more theogoniarum conditoribus communi, mutentur. His hominis creatio ſubiungitur, narrando: Cum ad littus oceani ambularent filii Borei, inueniſſe ligna duo, ex quibus creauerunt Mannum; primus ei ſpiritum indidit, alter vitam, tertius auditum et viſum, et vocatus fuit Mannus iſte Aſchus, mulier autem Emla. Inde ſexus maſculinus ortum traxit. Habitatio autem iis tributa fuit ſub terra in eius meditullio. Hi autem in medio terrae Aſgardiam exaedificarunt, eam incoluit Atinus cum ſtirpe ſua, ex qua ſtirpes noſtrae ortum ſuum trahunt. Et refert quidem haec RVDBECKIVS [y] ad tertium mundi ſeculum, quo deleto humano generi ſucceſſere Noachidum filii; primo enim Ymo dormienti, ex *Eddae* fabula, quendam ex eius corpore ſudorem manaſſe, et ſub axilla ſiniſtra marem atque foeminam prodiiſſe; ſeculo ſecundo, in ſanguine occiſi gigantis genus humanum ſubmerſum fuiſſe, excepto Bergelmero, cum vxore in naui periculum euadente. Tertio itaque ſeculo iſtam creationem Manni et Emlae, a tribus Noachi filiis ſactam, id eſt, electionem regis, per Mannum indicati, vindicandam eſſe. Multum tamen veremur, vt RVDBECKIVS, qui manifeſte τῇ ὑποθέσει δουλεύει, ſenſum fabulae recte interpretatus ſit. Mannum enim apud Germanos primum hominum ſignificaſſe, TACITVS [z] auctor eſt, referens: *Celebrare Germanos carminibus antiquis,* (mythologias has tangit) *Tuiſtonem Deum terra editum, et filium Mannum originem gentis conditoresque.* Et ipſa quoque Voluſpa [a] ex Asko et Emla totum genus humanum deriuat, et qua ratione vitam animamque et rationem acceperint, enarrat:

Donec tres venerunt ex illo agmine
Praepotentes et amabiles Aſae ad domum quendam,
Offenderunt in littore miſeros,
Askum et Emlam omni conatu deſtitutos,
Animam nec poſſidebant, rationem nec habebant,
Nec ſanguinem, nec ſermonem, nec faciem venuſtam,
Animam dedit Odinus, rationem indidit Hoenerus,
Loedur ſanguinem addidit et faciem venuſtam.

De animae immortalitate.

§. XIV. Cognoſcimus ex adductis Celticae theologiae reliquiis, quae gentibus hiſce de mundi et humani quoque generis origine, ſententia animis inſederit. Eodem vero labore ſimul V. opinionem eorum de anima hominis intelligimus, quam ab Odino accepiſſe, rationem vero indidiſſe Hoenerum ex allatis Eddae verbis apparet. Sequitur inde, animam ab iis habitam fuiſſe diuinae originis, rationalem atque immortalem. Et hoc κύριον omnium

w) Conf. BERONIVS l. c. p. 37.
x) Stroph. IV. et V.
y) loc. cit. p. 542.
z) loc. cit.
a) Stroph. XVII. XVIII.

omnium Celtarum, cum Gallorum, tum Germanorum et ſeptentrionalium populorum fuiſſe, et Graeci et Latini et vetera hyperborea monumenta teſtantur. CAESAR enim diſerte [b]: *Hoc imprimis volunt perſuadere: non interire animas.* Eadem de Gallis MELA [c]: *Vnum ex iis quae praecipiunt, in vulgus effluxit, videlicet, vt forent ad bella meliores, aeternas eſſe animas.* Idem etiam VALERIVS MAXIMVS [d] et STRABO [e] aſſerunt. Et id fabulae omnes ſeptentrionales de vita futura, de quibus poſtea dicemus, euincunt. Immo de vita ſenſuque animae, ſupra ingenia barbara philoſophatos interdum eſſe, ex hiſtoria a cl. KEYSLERO adducta [f] colligitur. Et haec quidem dubio carent, nec ambigendum quoque eſt, an aeternum duraturas animas ſtatuerint. Illud enim adducti teſtes omnes vno ore loquuntur, teſtanturque ideo Celtas, Gallos, Germanos, atque ſeptentrionales hanc de immortalitate animae doctrinam in vulgus exire paſſos eſſe, vt ad virtutem metu mortis neglecto incitaret, et forent populi ad bella meliores. Id quod tanto quoque cum fructu factum eſt, vt non aliae gentes inueniantur, qui maiori animo mortem contemſerint, quam Galli, Germani, ceteraeque Celticae originis nationes. Nam non ſolum de Gallis memorat VALERIVS MAXIMVS [g], *pecunias eos mutuas, quae apud inferos redderentur, dare ſolitos, quia perſuaſum habuerint, animas hominum immortales eſſe: ſed et alacrem et fortem Cimbrorum et Celtiberorum philoſophiam* laudat, *qui in acie exultarent, tanquam glorioſe et feliciter vita exceſſuri; Thracum item nationem, quae natales hominum flebiliter, exequias cum hilaritate celebrat, eo quod feliciorem ac beatiorem finem vitae reperit.* Id quod de Hiſpanis, qui et ipſi Celtarum colonia fuere, praedicat SILIVS ITALICVS [h]

Prodiga gens animae, et properare facillima mortem;
Namque vbi tranſcendit florentes viribus annos
Impatiens aeui ſpernit nouiſſe ſenectam,
Et fati modus in dextra eſt.

Talem mortis contemtum miranda fortitudine, quae exemplum vix inter alias gentes inuenit, demonſtratum plurimae hiſtoriae veterum Germanorum, Cimbrorum, Danorum, Sueonum, loquuntur, quorum aliquas notatu digniſſimas adduxit cl. KEYSLERVS [i], ſed et plures attulit, cauſasque has, quas adduximus ſcrutatus eſt BARTHOLINVS [k], qui de ea re conſulendus eſt. Eo vero vsque mortis contemtum vrgebant, vt ſoluto in riſum ore, per ſummam doloris diſſimulationem ſpiritum redderent, qualia exempla laudatus KEYSLERVS [l] collegit. Quae vero ratio fuerit, qua de immortalitate animae perſuaſi mortem adeo laeti oppeterent, non eodem modo ſcriptores tradunt. Nam, CAESARE [m] narrante credidere

non

b) Lib. VI. c. 14.
c) Lib. III. c. 2.
d) Lib. II. c. 6.
e) Lib. IV.
f) Antiq. Sept. et Celtic. p. 129.
g) Lib. II. c. 6.
h) L. I.
i) Antiq. Celtic. et Septentr. p. 129 ſeqq.
k) De cauſis contemtae apud Danos mortis.
l) l. c. p. 131.
m) Lib. VI. c. 14. ita etiam DIODORVS L. V.

non interire animas, sed ab aliis post mortem transire ad alios. Quibus verbis aperte Gallis metempsychosis dogma tribuitur. Nec aliter LVCANVS [n], qui eleganter: *An metempsychosin crediderint?*

> *Vobis auctoribus umbrae*
> *Non tacitas Erebi sedes Ditisque profundi*
> *Pallida regna petunt; regit idem spiritus artus*
> *Orbe alio longae, canitis si cognita, vitae*
> *Mors media est. Certe populi quos despicit Arctos,*
> *Felices errore suo, quos ille timorum*
> *Maximus, haud urget leti metus: inde ruendi*
> *In ferrum mens prona viris, animaeque capaces*
> *Mortis: et ignauum rediturae parcere vitae.*

Alii tamen non in alia corpora migrationem, sed vitam potius post mortem, ad manes, quae POMPONII MELAE [o] ea de re vox est, Celtas statuisse, et inepte eam explicuisse Romanos contendunt, vel deceptos quoque volunt falsa hypothesi, Gallos accepisse metempsychosin per Zamolxin a Pythagora, quem errorem AMMIANVS [p] et *auctor philosophuménωv* [q] ORIGENIS errauerunt, in eo vehementer decepti, quod Pythagorae Druidum antiquorum aetatem tribuant, et eandem animarum migrationem iis placuisse afferant, quod tamen falsum esse; ex comparatione vtriusque doctrinae patet [r]. Vt igitur migrationis animarum absurditatem a Celtis remoueant, omnibus viribus agunt, viri doctissimi, PHILIPPVS CLVVERIVS [s] ESAIAS PVFENDORFIVS [t], et ex nostrae aetatis viris eruditis IACOBVS MARTINVS [u] IOH. GEORGIVS FRICKIVS [x], SIMON PELLOVTIERIVS [y]. Argumentorum, quae pro sua sententia afferunt, summa haec est: 1. afferere MELAM, Gallos credidisse vitam ad manes, id est, apud vita functos, non vero meminisse transmigrationis, quam DIODORVS, CAESAR, LVCANVS ex male intellecta et confusa cum Graecorum placitis immortalitate animorum demum effinxerint. 2. Referre, quod et nos supra retulimus, VALERIVM MAXIMVM [z], mutuam dedisse Gallos pecuniam, quae in altera vita redderetur, id quod in migratione animarum locum non habet. Addi 3. his possunt ceremoniae, quae apud Gallos, Germanos et arctoas gentes in sepeliendis cadaueribus obseruabantur. Refert enim de Gallis CAESAR [a]: *omnia quae viuis cordi fuisse arbitrantur in ignem inferre, etiam animalia*, id quod etiam POMPONIVS MELA [b] HERODOTVS [c], TACITVS [d] et VALERIVS MAXIMVS [e] narrant, omnia quae in viuis cara fuere, fuisse simul

n) Loc. supra cit. v. 457. o) l. c.
p) L. XV. c. 9. q) c. XXV. p. 170.
r) Conf. OBRECHT. de philos. Celt. §. 11. Es. PVFENDORF: de Druid. c. 6.
s) German. antiq. p. 219.
t) l. c. p. 61. 62.
u) La religion des Gaulois T. II. p. 220.
x) De Druidibus §. 21. p. 45.
y) Biblioth. Germanique T. XXIX. p. 221.
z) L. II. c. 6. n. 10. a) L. VI. c. 21.
b) l. c. c) L. IV. c. 93.
d) c. 27. e) l. c.

ſimul vel combuſta vel ſepulta. Id quod inter Danos quoque teſte SAXONE GRAMMATICO [f], et inter Scythas, referente HERODOTO [g] obtinuit. Cuius cauſa alia non fuit, quam quod ad manes, id eſt, inter defunctorum animas et in altera vita vſum iuxta eos illae res praeſtent. Nos in dubia controuerſia, imprimis in tanta veterum Celticarum rerum obſcuritate, arbitri iudicisque quidem partes nobis non ſumimus, dirimi tamen facile litem poſſe putamus, ſi id mente recolamus, quod in ſimili quaeſtione: an Aegyptii transmigrationem ſtatuerint, ſupra expoſuimus. Iisdem enim argumentis quaeſtio oppugnata et negata eſt, iisdem reſponderi poſſe putamus. Notum enim ex vniuerſali metempſychoſeos hiſtoria, eos, qui animarum transmigrationem ſtatuerunt, vitam tamen ad manes ſimul ſtatuiſſe, et in ᾅδῃ animas collocaſſe, vnde in animas deinde rediërint, donec per plures migrationis periodos purgati ad Deorum prorſus concilia et beatas ſedes admitterentur. Et eadem ſine dubio multorum Celtarum opinio fuit, qui defunctis et a corpore ſeparatis animabus ſedem quidem atque vitam apud manes aſſignabant, redire vero aliquando in vitam et alia corpora putabant [h]. Id quod ex *Eddae antiquioris* teſtimonio appoſite probat cel. KEYSLERVS [i], vbi Sigrunda Helgonis vxor dolore exſtincta, cum marito iterum nata fuiſſe dicitur. Ad quod argumentum retundendum fruſtra obiicit cl. FRICKIVS [k]. Eddam vtramque friuolis nugis ſcatere. De hoc enim quaeſtio non eſt, nec id quisquam negabit, nugari mythologiam in iſtis Eddis comprehenſam; ſed id tamen, de quo quaeritur, inde euincitur, inter dogmata, quae iſtae fabulae ſupponunt, et quae veteribus placuiſſe inde fluit, etiam iſtam animarum migrationem fuiſſe. Addendum vero et hoc, quod ſupra quoque de Aegyptiis monuimus, veriſimillimum eſſe, non idem omnibus Celtarum populis de ſtatu animarum poſt mortem placuiſſe, ſed alios animarum in alia corpora poſt certa tempora reditum admiſiſſe, alios illis alienas ſedes apud manes aſſignauiſſe: quam ſententiam eruditiſſimo quoque KEYSLERO [l] placuiſſe videmus. Quod ne ſola coniectura ducti aſſeruiſſe videamur, ipſe POMPONIVS MELA [m], quem altera, quae haec negat, pars potiſſimum arbitrum conſtituit, audiendus eſt, qui de Getis quidem ſcribens, ſed ob communes per tractus omnes Hyperboreos doctrinae et habitationis ſucceſſionem de Celtis quoque, Cimbris, Danis, Sueonibus aliisque arctois gentibus intelligendus ſcribit: *Getae ad mortem paratiſſimi: id varia opinio perficit; alii redituras putant animas obeuntium: alii, etſi non redeant, non extingui tamen, ſed ad beatiora tranſire: alii, emori quidem, ſed id melius eſſe quam viuere.* Quam Melae relationem optime in Celtas quadrare, ſicque facile diſſentientes opiniones conciliari poſſe, non immerito putamus, certe iis facili labore

f) L. VIII. g) Ibid. c. 71. h) In eandem ſententiam concedit doctiſſimus PELLOVTIERIVS Bibl. Germ. T. XXIX. p. 222. i) l. c. p. 117. l) l. c. p. 116 ſeqq. k) l. c. p. 45. m) L. II. c. 2.

bore perſuadebimus, qui Celtarum atque Scytharum res plerumque conuenire norunt.

§. XV. Sed vt Celtarum porro theologiam VI. de ſtatu animarum poſt mortem excutiamus, obſeruandum eſt, geminum feciſſe ſtatum defunctorum, flagitiis (inter quae periuria, aſſaſſinia et adulteria maxima reputata ſunt) deditorum, et fortiter atque cum virtute obeuntium. Illis abitum ad tartara decreuerunt, vbi venenati fluminis Naſtrandi fluctibus obruendi et Stygii draconis Nidhuggeri, viperinis morſibus dilaniandi forent. Quae in *Edda antiquiori* [n] miris fictionibus depinguntur, et exornantur, et cruciatus a dracone Nidhoggur, qua voce genium malum, damnatos lacerantem, deſignaſſe videntur, perferendi exponuntur. Beatorum ſedes duplex illis erat, pie enim, iuſte ac temperanter vitam traducentibus, curiam et palatium in Gimle paratum eſſe, ſole clarius, auro tectum, voluptatibus plenum tradebant [o]. Illi vero qui in bello fortiter occubuerunt, locum capere dicebantur in Valhalla, hoc eſt aula caeſorum: ibi ludebant, poculis indulgebant, palaeſtram exercebant, iisque voluptatibus exſatiabantur, quibus in vita delectati erant [p]: vnde tantus ruendi in mortem furor, tanta genti armis tantum vacanti, ferocia mortisque contemtus. Vt vero religio opinioni accederet, fabulabantur, in Valhalla Odinum bellatorem Deum adeſſe, et cum eo defunctos in bello viuere. Odini enim Dei ſumma veneratio apud ſeptentrionales fuit, quem ideo non plane inepte cum Marte comparauerunt, et generali quoque nomine Heſum vocauere. Ceterum in hac Valhalla voluntaria morte defunctis locum aſſignabant, ad euitandam enim turpem captiuitatem, vel ſenium torpens de ſcopulo ſe praecipitaſſe Hyperboreos, SOLINVS [q], MELA [r] aliique referunt. Et in hac Valhalla variis deliciis defunctos frui nugabantur, non diſſimili figmento, quale Muhammedani de paradiſo fouent. Quae tamen, cum inſtitutum noſtrum non tangant, prolixius exponere non licet, vbertim tamen haurire poteſt lector ex iis, quae KEYSLERVS [s] de hac re copioſe et erudite collegit.

De conditione animarum defunctorum hominum.

§. XVI. VII. Durare vero hanc beatorum vitam ſtatuebant vsque ad Ragnarockur, ſiue Deorum crepuſculum. Illud vero nihil aliud ſignificat, quam exitium deorum et exuſtionem mundi. De interitu itaque mundi, quid placuerit Celtis iam expendendum eſt. Vidit vel audiuit potius de eo aliquid STRABO [t], qui refert, Druidas animas interitus expertes ſtatuere, item et mundum, aliquando tamen ignem et aquam ſuperatura: minus recte tamen mentem Celtarum percepiſſe, vel ex ipſis eius verbis poteſt colligi, quae incendia et eluuiones abſurdo ſenſu ad mundi interitum ſimul iungunt. Mirum vero eſt, ex Graecis et Romanis neminem praeter Strabonem aliquid huius doctrinae retuliſſe, cum tamen mythologia harum gen-

De mundi interitu.

n) Stroph. XXXVI. XXXVII. conf. BERONIVS l. c. §. 13. p. 44 ſeqq.
o) Ib. Stroph. LVIII. BERONIVS l. c. p. 46.
p) Edda P. I. Myth. XXXIII. XXXVII.
q) c. 16.
r) L. II. c. 12.
s) l. c. p. 127 ſeqq. qui etiam prolixe de Odino.
t) Loco ſupra laudato.

gentium prodat, celebre ipſis hoc dogma fuiſſe: quod fuſe mythologia Eddae perſequitur, et in hiſtoria theologiae Celticae omnino expendi meretur. Statuebant ſcilicet, canente Sibylla: ſolem tunc nigreſcere, tellurem in mari ſubmerſum iri, diſparituras ſtellas, ignemque in totam orbis machinam deſaeuituram. Verba Voluſpae [u] ipſa afferemus, vt cum Graecorum placitis et traditionibus queant conferri:

Nigreſcit ſol;
Immergitur mari tellus,
Diſpareſcunt e coelo
Serenae ſtellae,
Saeuit ignis
Sub ſeculi extremitatem,
Lambit aſcendens flamma
Ipſum coelum.

Haec non ſine ingenti fragore fatiſcentis machinae eſſe euentura, eodem cantu Sibylla monet, additque ſigna praeitura: Fenrin lupum lunam deuoraturum, conuolutum iri anguem midgardicum, quo circulos coeli intelligunt; auditum iri latratus canis infernalis [x]; Tunc quidem Deos et imprimis Odinum cum his monſtris, ſed infeliciter pugnaturum [y], ingentem vero malorum peſtem, bella, parricidia, inceſtus, et immaniſſima flagitia praeceſſura, aetatemque talem, quam poëta [z] barbaram, enſeam, ventoſam, ferinam vocat. Nihil vero magis notandum in hac mundi ἐκπυρώσει, quam quod Deos ipſos haec ruina inuoluet. Ita enim Voluſpa [a]:

Tum euenit Hlinae
Dolor ſecundus,
Quando Odinus prodit
Ad dimicandum cum lupo
Occiſorque Belae
Candidus cum Surdo;
Tum Friggae
Cadet maritus.

Alia ibi occurrentia tacemus [b]. Haec vero accurate conſideranda et cum Stoicis doctrinis comparanda eſſe, rerum peritus facile intelliget. Non enim ouum ouo ſimilius eſt. Ita enim SENECA [c] Tragoedus:

Coeli regia concidit,
Certos atque obitus trahet
Atque omnes pariter Deos
Perdet mors aliqua et chaos.

Ex his enim rite expenſis manifeſtum eſſe putamus, principium illud de Deo per totum mundum diffuſo, cuius partes daemones ſint, in toto mundo

u) Stroph. LII.
x) Stroph. XXXVIII. XXXIX. XLV.
y) Stroph. XLIX.
z) Stroph. XLIII.
a) Stroph. XLIX.
b) Conf. BERONIVS l. c. p. 49.
c) In Herc. furente.

do habitantes quod supra theologiae Celticae fundamentum esse asseruimus, recte a nobis ad explicandas doctrinas Celtarum sacras esse adhibitum; adeoque eundem in modum, vt de Stoicis, debere intelligi, vt omnia, etiam Dii in Deum redeant. Hinc noua quoque prout et in Stoa, mundi renascentis post incendium facies asserta, agri sua sponte dabunt frumenta, nec satione opus erit, duo homines Leichtraser et Lif, mas et foemina, e tanta clade reliqui, nouum mundum nouis iterum coloniis ditabunt, Solis filia viam repetet matris, Dii tantis malis superstites, conuenient in Ida-Campo, beati innumeris fruentur gaudiis [d]. Afferuntur etiam de iudicio extremo quaedam [e], sed ea tempore nascentis Christianismi supposita non sine ratione suspicatur cl. KEYSLERVS [f]. Plura de hac septentrionis cosmogonia facile dici possent, sed vela contrahenda sunt, ne nimii simus, dicta enim abunde sufficiunt, vt haec cum Orientalium et Graecorum cosmogoniis comparari queant. Quae omnia dum profundiori meditatione expendimus, atque recordamur, quod supra iam notauimus, Odinum ex Asia in septentrionis partes digressum hanc religionis traditionem attulisse, confirmamur vehementer in ea sententia, totam hanc mythologiam deberi traditionibus orientalibus, quae cum primis gentium versus septentrionem migrationibus, quicquid etiam contendat RVDBECKIVS, in arctoas, et ex his in Germanicas aliasque occidentales terras delatae sunt.

§. XVII. Satis diu prolixeque de theologia Celtarum dispicientes nos detinuere fabulae septentrionales; quae de philosophiae Celticae partibus reliquis supersunt, breuiora sunt et paucis absoluentur. Nam *de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, deque rerum natura* Gallorum Druidas philosophatos esse CAESAR [g], refert, quid vero tradiderint, incertum est, atque cum ipsi condiderint, nos latet, et iam PLINII [h] aetate desiderabantur, qui inter Gallos et Hispanos de siderum exortu aliquid tradidissent. Vnum hoc CAESAR [i] notauit, *spatia eos omnis temporis non numeris dierum, sed noctium finire, et dies natales et mensium et annorum initia sic obseruare, vt noctem dies subsequatur.* Id quod etiam in antiquis Germanorum, et Anglorum monumentis passim obseruatur [k]. Referri quoque ad philosophiam Celtarum potest, quod Druidas medicos dixerit PLINIVS [l], qui tamen medicinam magicam magis, quam physicam excoluisse videntur. Certe hoc suadent ea, quae PLINIVS alio loco [m] de visco a Druidis non sine magna superstitione adhibito narrat. Illud enim remedium vniuersale illis fuisse, et ad foecunditatem adhibitum, immo contra venenum quoque datum testatur, et alibi etiam contra comitialem morbum, et vlcera exhibitum esse, ait. Id quod in superstitionem vsque ad recentiora tempora abiisse eleganti episto-

Astronomia Druidum.

Medicina Druidum.

d) KEYSLERVS l. c. p. 121.
e) Vid. BERONIVS l. c. §. XVI. p. 51.
f) Ibid. p. 126. g) L. VI. c. 14.
h) L. XVIII. c. 25. conf. HOTTOMANNVS ad l. c. Caesaris.
i) L. VI. c. 18.
k) Conf. KEYSLERVS l. c. p. 197.
l) L. XXX. c. 1.
m) L. XVI. c. 44. L. XXIV. c. 4.

la docuit KEYSLERVS [n]. Meminit quoque alius medicaminis a Druidis in vſum vocati PLINIVS [o], cuius nomen, ſelago, quamque herbam ſabinae ſimilem eſſe monet; et ab iis ſuperſtitioſis ceremoniis collectam contra omnem perniciem vſurpatam, ait. Certe ex his, quae arcanam iſtam naturalis ſcientiae Druidum cuſtodiam effugerunt, manifeſte apparet, quam miſera totaque ſuperſtitione et magicis opinionibus corrupta fuerit. Recte itaque cum Melampodis medicina eam comparauit DANIEL CLERICVS [p], et hoc quoque nomine Druides e philoſophorum albo delentur, anicularum et medicaſtrorum choris inſerendi.

Philoſophia moralis Celtarum.

§. XVIII. Tandem et philoſophiam moralem Druidas excoluiſſe STRABO [q] diſerte teſtatur, exotericas tamen atque paraeneticas tantum diſſertationes fuiſſe non eſt, quod dubitemus. Vnde ex vita eorum de morali doctrina iudicandum eſſe exiſtimamus, cuius ſummam hanc tradit LAERTIVS [r]: *Deos eſſe colendos, nihil mali faciendum, fortitudinem exercendam.* Nec fortaſſe plura requiſita ſunt a gentibus, quae totam vitam ſuam in armis conſumſerunt: Vnum notaſſe iuuat, immortalitatis animae dogma totam fere vitae durae, et voluptatibus aduerſae, qua Celtae eminuere, rationem peperiſſe. Hinc enim non fortitudo tantum et contemtus mortis, ſed armorum etiam ſtudium, huic vero inſeruiendo parata reliqua omnia: iuuentutis exercitatio, ſera venus, proſcriptae voluptates, matrimonia caſta, victus agreſtis, veſtitus incomtus, domicilia humilia, venatio in pace [s]. Tantum poteſt ſpes futurae vitae ad roborandos animos et firmanda corpora.

CAPVT DECIMVM.

DE PHILOSOPHIA ETRVSCORVM ET ROMANORVM VETERVM.

§. I.

Etruſcorum philoſophia.

Poſt Gallos Etruſci et Romani nos inuitant, homines magna nominis celebritate incluti, quos in philoſophorum albo inter gentes barbaras numerari hinc inde videas. Eorum itaque populorum dogmata, quae ad philoſophiam barbaricam referri poſſunt, expendenda ſunt. Etruſcorum vero res, quatenus Romanorum hiſtoriam aetate ſupergrediuntur, incertiſſimae ſunt, parumque quod veri ſitientem ſatiet, deprehenditur. Perluſtrandae tamen exiguae reliquiae ſunt, quae paſſim occurrunt. Et DIODORVS SICVLVS quidem teſtis eſt [a], Tuſcos naturae cognoſcendae diligenter ſtuduiſſe; nihil tamen, quod ſpecimen eius nobis exhibeat, affert, viden-

n) Pec. diſſ. de Viſco Druidum l. c. p. 304.
o) L. XXXIV. c. 11.
p) Hiſt. de la Medecine L. I. ch. 9. p. 29.
q) l. c.
r) L. I. ſ. 10.
s) Prolixe de his TACITVS de mor. German.
a) L. V. φυσιολογίαν ἐξεπόνησαν ἐπὶ πλεῖστον.

denturque ea, quae de antiqua hac gente apud hiſtoricos ſuperſunt, de ſuperſtitione magis et leuitate, quam rerum naturalium cognitione teſtari. Celebrantur enim Etruſci imprimis propter inuenta auguria, quae ſe ad Romanos tranſmiſiſſe gloriabantur [b]. Cuius diſciplinae Tagen quendam monſtratorem in Etruriae partibus emerſiſſe ſubito viſum e terra, eos fabulari, monuit AMMIANVS MARCELLINVS [c], quod et OVIDIVS [d] tangit his verſibus: *Studium rerum naturalium.*

Indigenae dixere Tagen, qui primus Etruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.

Qualis vero ars ea fuerit, ex Romanorum auguriis diſci poteſt ab Etruſcis tranſſumtis, ex quibus qui naſo non caret, facile ſubolfaciet, ad impoſturas fraudesque omnem vatum Etruſcorum artem rediiſſe. Id quod ipſis Romanorum legatis, de inuento in Tarpeio colle humano capite Etruriae celeberrimum vatem Olerium Calenum conſulentibus egregie patuiſſe narrat PLINIVS [e]. Ex quibus recte, niſi fallimur, colligitur, notitiam illam naturalium, quae Etruſcis tribuitur, in diuinandi ex rebus naturalibus peritia conſtitiſſe, meramque fuiſſe impoſturam et ſuperſtitionem, vnde iam ARNOBIO [f] *genitrix et mater ſuperſtitionis* Etruria dicta eſt.

§. II. Etſi vero hoc negari non poſſe videtur, ſapuiſſe tamen Tuſcos populos in doctrina de Deo rerum conditore mundique ab eo origine, quibusdam viſum eſt [ff]. Et de Deo quidem ſatis orthodoxe ſtatuiſſe videntur CVDWORTHO [g]. Cuius ſententiae praeſidium potiſſimum ex SENECA [h] arceſſit, qui poſtquam de coloribus fulminum, (in quorum interpretatione Etruſcos excelluiſſe DIODORVS [i] auctor eſt) quaedam dixiſſet, Etruſcos quidem a philoſophis diſtinguit, quos de natura rerum non philoſophare, ſed ſuperſtitiones nectere probe norat, illorum vero ita mentem explicat: *Fulmina, dicunt, a Ioue mitti, et tres illi manubias dant. Prima, vt aiunt, monet et placata eſt, et ipſius conſilio Iouis mittitur. Secundam mittit quidem Iupiter, ſed ex conſilii ſententia. Duodecim enim Deos aduocat. Tertiam manum idem Iupiter mittit, ſed adhibitis in conſilium diis, quos ſuperiores et inuolutos vocant, quae vaſtat et includit* etc. Quae vbi, prima ſpecie erronea videri, monuiſſet, addit: *hoc ſecutos eſſe: ad coërcendos animos imperitorum ſapientiſſimos viros iudicaſſe ineuitabilem metum, vt ſupra nos aliquid timeretur. Vtile fuiſſe in tanta audacia ſcelerum aliquid eſſe, aduerſum quod nemo ſibi ſatis potens videretur. Ad conterrendos itaque eos, quibus innocentia niſi metu non placet, poſuiſſe ſuper caput vindicem, et quidem armatum.* Poſtea et hoc addit: *Ne hoc quidem crediderunt, Iouem, qualem in Capitolio et in caeteris aedibus colimus, mittere manu fulmina, ſed eundem, quem nos, Iouem intelligunt, cuſtodem rectoremque vniuerſi, animum ac ſpiritum, mundani huius operis dominum et artificem.* Non negamus *Doctrina de Deo.*

haec

b) Conf. THOM. DEMPSTERVS ad ROSINI Antiq. Roman. L. III. c. 8. 9. 11. p. m. 276.
c) L. XXI.
d) Metamorph. L. XV. v. 558.
e) L. XXVIII. 2.
f) L. II. adu. gentes.
ff) AVTEVRS de l'hiſtoire vniuerſelle p. 139.
g) Syſtem. intellect. c. IV. §. 25. p. 538 ſeq.
h) Nat. Quaeſt. L. II. c. 41.
i) l. c.

haec pro aſſerenda recta de Deo opinione apud Etruſcos militare, prima fronte; propius tamen conſiderata non multum hanc viri docti ſententiam iuuare fatendum eſt. Nam vt taceamus, non obſcure prodere Senecam, ad incutiendum malis metum hanc de Iouis conſilio immiſſis fulminibus doctrinam aſtute excogitatam eſſe, cum naturae neceſſitate et legibus non conſilio eueniant; Dei ideam is Etruſcis attribuit ſtoicam: addit enim: *nomen ei omne conuenire; Fati, prouidentiae, naturae, mundi.* Sic vt Deus hic nihil aliud ſit, niſi *totum quod videmus, totum ſuis partibus inditum et ſe ſuſtinens vi ſua*, vt ipſe fatetur. Idem Etruſcis quoque viſum eſſe, aſſerit. Vnde peſtilentiſſimus error merito Etruſcis transſcribendus eſt. Modo SENECA hypotheſi ſcholae ſuae non inſeruiuerit, eiusque opiniones veteribus Etruſcis ſine fundamento non tribuerit. Quod hodie diſcernere impoſſibile, poſtquam Tagetis, Labeonis Antiſtii atque Terquitii libri de diſciplina Etruſcorum [k] perierunt, ſicque ex ipſis gentis fontibus ſapere et iudicare nobis non licet.

Quo ſenſu Deum crediderint?

§. III. Quod ſi tamen, vt in gentium vetuſtiſſimarum rebus aliter fieri nequit, coniecturis locus eſt, non a vero abhorrere nobis videtur: de Deo ad mentem Stoae Etruſcos ſenſiſſe, eumque pro anima mundum penetrante, ſpirituque, ex quo ſunt nata omnia, parteque vniuerſi habuiſſe; nam hic error omnem fere ſeptentrionalem et occidentalem terram peruaſit. Et perſuadent hoc quoque ea, de generatione ortuque mundi eiusque interitu docuiſſe dicuntur. Seruauit enim SVIDAS [l] nobis anonymi Tyrrheni ſiue Tuſci coſmogoniam, in qua ait: *opificem rerum omnium Deum duodecim annorum millia vniuerſi huius creationi impendiſſe, resque omnes in duodecim domos ita dictas diſtribuiſſe: ac primo millenario feciſſe coelum et terram, altero feciſſe firmamentum illud, quod appareat, idque coelum vocaſſe; tertio mare et aquas omnes, quae ſunt in terra; quarto luminaria magna ſolem et lunam, itemque ſtellas: quinto omnem animam volucrum, et reptilium et quadrupedum, in aëre, terra, et aqua degentium. Videri itaque primos ſex millenarios ante formationem hominis praeteriiſſe, et reliquos ſex millenarios duraturum eſſe genus hominum, vt ſit vniuerſum conſummationis tempus duodecim millium annorum.*

Origo mundi.

Quae ſatis quidem cum Moſaica hiſtoria creationis, ſi temporis durationem demas, congruere videntur [ll], intus tamen conſiderata, nihil aliud dicunt, quam quod Stoa praecepit, quae mundum ſucceſſiuis periodis ortum eſſe ſtatuit. Vnde acute collegit cel. MOSHEMIVS [m] materiam hic, quae Demiurgo formandam ſe praeberet, ſupponi, ſicque creationem ex nihilo, ex hac coſmogonia non poſſe exſculpi. Id quod vel ex ſupra dictis neceſſario conſequitur, vbi ex Seneca demonſtrauimus, ſtoicam de Deo ſententiam Etruſcis placuiſſe, quae omnino materiam

k) Conf. DEMPSTERVS l. c. TH. BVRNETIVS Archaeolog. philoſ. c. II. p. 342.

l) V. Τυῤῥηνία T. III. p. 519.

ll) Forte tamen inde νοθείας ſuſpicionem quis foueat.

m) Diſſ. de creat. ex nihilo §. 28. Syſt. int. CVDWORTHI p. 995.

Mundi interitus.

teriam Deo coaeuam ſupponit. Mirandum itaque non eſt, easdem mundi conuerſiones, in anno magno futuras, a Tuſcis tributas eſſe mundo, quae placuerunt quoque Stoicis. Refert enim PLVTARCHVS [n]: *cum tempore Marii mirabile in coelo prodigium eueniſſet, nempe claro et ſereno coelo vox tubae acutae et lugubris, vt obſtupeſcerent et cohorreſcerent eius magnitudine omnes: Etruſcos ſapientes mutationes in aliam aetatem et genus hominum, mundique quandam conuerſionem portendi hoc oſtento, praedicauiſſe. Eſſe enim iis octo vniuerſim genera, vita et moribus inter ſe diuerſa; vnicuique autem praefinitum eſſe a Deo certum temporum numerum, qui magni anni periodo limitatur.* Quae omnia ſi inter ſe debito iungantur nexu, mundi ſyſtema Stoico non abſimile, etſi barbarum adeoque rationibus philoſophicis non politum et exornatum, ad quae gens ſuperſtitioni dedita parum attendiſſe videtur, Etruſcis arriſiſſe, ſit veriſimillimum. His iam praeſuppoſitis lux aliqua afferri poteſt controuerſiae recentiſſime inter πολυμαθέστατον LVDOVICVM BOVRGVETVM, Profeſſorem Neocomenſem, cuius eruditioni, tot veterum rerum lumina debemus, et elegantiſſimum ANNIBALEM OLIVIERIVM multa doctrina et humanitate de ſenſu monumentorum aliquot Etruſcorum agitatae. Dederat [o] enim vir in deperditis linguis eruendis feliciſſimus explicationem duorum monumentorum, pro Etruſcis hactenus habitorum, ad illuſtriſſimum SCIPIONEM MAFFEIVM Veronenſem, inque ea interpretationem quoque tentauerat figurarum et inſcriptionis aenei monumenti, quod SPONIVS [p] et MONTFAVCONIVS [q] iam attulerunt. In eo Oſiridem et Iſidem, ſiue ſolem et lunam, Apollinem et Cybelem foecunditati granorum praeſides exprimi ex habitu figurarum, ſignisque fructuum adiectorum collegerat: et iuxta hanc interpretationem ex lingua non Etruſca, ſed Pelaſga, inſcriptionem explicuerat, quae alia eiusmodi poſtea ſecuta ſunt [r]. Haec lecta et laudata cl. OLIVIERIVS [s] ſibi dubia videri faſſus eſt, non ſolum ob monumentum aeneum, eo tempore, quo hoc ſcriptum eſſe BOVRGETVS contenderat, nondum vſitatum, ſed ex ea quoque cauſa, quod Romuli tempore numina Aegyptiorum Romae nota et culta fuiſſe, difficulter aegreque probari queat, cum Romani admodum peregrinos Deos abhorruerint, et imprimis Aegyptiaca numina vetuerint. Nos hanc quidem litem, vbi difficilius eſſe putamus, interpretationem dare, quam oppugnare, noſtram non facimus, nec negamus, dubium adhuc nobis videri, num Pelaſga ſiue veteri Latina, an Etruſca ſit inſcriptio? Quicquid tamen illud eſt, de quo viris doctiſſimis et in his literis verſatiſſimis ſcrupulum non mouebimus, certum tamen putamus eſſe Iſidem et Oſiri-

An Etruſcis Iſis et Oſiris noti.

n) In Sylla T. IV. p. m. 126. vbi et reliqua legenda ſunt.

o) Bibliotheque Italique T. III. art. 8. p. 174 ſeqq.

p) Miſcell. Er. ant. p. 87.

q) T. I. P. I. p. 105. Tab. LIII.

r) Biblioth. Italique T. XIV. art. 1.

s) Pec. ſcripto: Spiegazione di alcuni monumenti degli antichi Pelaſgi, traſportata dal Franceſe con alcune oſſervazioni ſovra i medeſimi Piſaur. 1735. 4.

Ofiridem exhiberi, hoc enim modius et fiftrum et flos loti manifefte docent. Vnde coniicimus, paulo ferius, et quidem circa ea tempora, quibus Aegyptus Magis peregrinis patuit, vel eius quoque coloniae varie diffipatae funt, Ofiridis et Ifidis notitiam atque doctrinam ad gentes Hetrufcas et Pelafgas perueniffe. Ea vero cum, vt in antecedentibus probauimus, hypothefin hanc adumbrauerit, effe Deum fpiritum mundi, materiamque ab eo penetrari, mirandum non eft, huius hypothefis fymbola in his terris inuenta effe, cum, quod in praecedentibus vidimus, ea Etrufcis placuerit fententia, quam Aegyptii fub Ifidis et Ofiridis aenigmate fouebant.

Romanorum veterum philofophia.

§. IV. Praeter Etrufcos Romani, non folum imperii magnitudine immortalem poft reipublicae incrementa feliciter promota famam confecuti funt, fed in ipfa quoque nafcentis imperii origine fapientiae laudem funt adepti. Ita enim conftituta fuit respublica, vt philofophiae ope id factum effe, quidam fibi perfuaderent. Cum enim initia tanto imperio darent homines multi quidem, fed viles et generis agreftis, non diffitente Romanae hiftoriae parente Livio [t], fundamentum tum in armis et virium robore quaefitum eft. Quod cum diu fuftineri ita non poffet, nifi legibus vinculum accederet, alter poft Romulum rex Numa Pompilius creatus eft, quem inclyta iuftitia religioneque ea tempeftate celebrem, et confultiffimum virum, vt in illa quisquam aetate effe poterat, omnes diuini atque humani iuris fuiffe, hiftoria Romana teftatur [u]. Is ex tot hominum ingenio, moribus, religione, cupiditatumque inclinatione diuerfiffimorum multitudine conflatam temere ciuitatem legibus inftruxit, religionem docuit, mores emendauit, ficque animos in vnum vinculum tanta arte fociauit, vt inde dignus habitus fuerit [x], qui inter philofophos numeraretur, et magni philofophi difcipulus crederetur, inftituta quoque eius atque difciplina philofophica fuiffe viderentur. Quae opinio cum momentum aliquod in hiftoria philofophica trahat, expendenda eft, et num philofophia fundamenta tanto imperio iecerit expendendum. De philofophiae vero apud Romanos ftudio, quod poft aliquot demum fecula radices apud Romanos fixit, fuo, vbi debemus, loco, accuratam inftituemus tractationem, hic enim origines tantum philofophiae barbaricae, quae Graecae fcilicet opponitur, inter gentes Italas quaerimus. Quae enim de Sabinorum, Aboriginum Latinorum philofophia, et translatis a Graecis ad has gentes per Aeneam philofophiae ftudiis Hornivs [y] dixit, ea ita comparata funt, vt ne leuem quidem verifimilitudinem habeant, et refutationem non requirant, adeo philofophiae nomine fcriptor minus accuratus abutitur.

§. V.

t) Lib. I. c. 8.

u) Livivs L. I. c. 18. Plvtarchvs in Numa T. IV. Opp. p. m. 111. reliquique hiftoriae Romanae fcriptores fere omnes. Ovidivs de Ponto L. III. eleg. 3.

x) Praeter Romanos veteres, quorum meminit Livivs et Plvtarchvs huic opinioni adftipulati funt Hornivs Hift. phil. L. IV. c. 3. p. 232. et Iac. Windetvs de vita funct. ftatu fect. V. p. m. 92. etfi ille dubius haereat. Clemens quoque Alexandrinvs apud Evsebivm praep. eu. L. IX. c. 3. Pythagoricum fuiffe et Mofaica doctrina nixum leges Romanis dediffe afferit.

y) l. c. p. 234 feq.

§. V. Vt vero inter philosophos numeraretur Numa, praeter disciplinam religionis atque legum, quam apud Romanos introduxit, effecit potissimum similitudo institutorum cum disciplina Pythagorae. Cum enim celeberrimus iste philosophus in inferiori Italiae parte scholam erexisset, ab eo ad Numam tantam disciplinae sapientiam dimanasse ipsis Romanis persuasum fuit, eo quod Numae sapientiam non alio fonte, nisi hoc, ad Sabinos et Latinos peruenire potuisse crederent. Quae tamen opinio non vno nomine ipsis rerum Romanarum scriptoribus absurda recte visa est. Et eleganter quidem LIVIVS [z]: *Auctorem doctrinae eius, quia non extat alius, falso Samium Pythagoram edunt: quem Seruio Tullio regnante Romae, centum amplius post annos,* (et forte post plures, incerta enim Pythagorae aetas est,) [a] *in vltima Italiae ora circa Metapontum Heracleamque et Crotona iuuenum aemulantium studia coetus habuisse constat. Ex quibus locis, etsi eiusdem aetatis fuisset, qua fama in Sabinos aut quo linguae commercio quemquam ad cupiditatem discendi exciuisset? quoue praesidio vnus per tot gentes dissonas sermone moribusque peruenisset?* Quod accuratum Liuii iudicium apud eos tanto maius pondus habet, qui Italiae veteris in tot diuersissimos populos diuisae conditionem norunt. Putat vero PLVTARCHVS, Pythagorae nomen, quod pluribus commune fuisse suo loco probabimus [b], confundendae praeceptoris Numae personae cum Samio philosopho occasionem dedisse, et videri regis institutionem aut barbaro cuidam Pythagorae praestantiori adsignandam, aut non Pythagoram philosophum quinque aetatibus Numa posteriorem, sed Pythagoram Lacedaemonium intelligendum esse, qui in Olympico certamine Olympiade decima sexta, cuius anno tertio Numa rex constitutus fuit, stadium vicerit, et in Italia oberrans atque cum Numa congressus, ei in constituendo regno socius fuerit, cuius Pythagorae doctrina effectum sit, vt Romanorum institutis multa Spartana sint admixta. Non tamen probabilitate multa se haec opinio commendat; cum prius euincendum sit, Pythagoram istum, quem pugilem fuisse veteres tradunt, humani diuinique iuris cuius scientia eminebat Numa, fuisse consultissimum, illumque in Italia oberrasse, et tandem Numae se in regno constituendo socium praebuisse. Quod vt historia tacet, ita quam exigua huius traditionis fides sit, prodit. Multo itaque propius ad veritatem accedit LIVII iudicium, a quo ipse PLVTARCHVS discedere non audet: *Numam suopte ingenio temperatum virtutibus animum habuisse, instructumque non tam peregrinis artibus quam disciplina tetrica et tristi veterum Sabinorum, quo genere nullum quondam incorruptius fuit.* Sed vt ipsam Numae philosophiam pernoscamus, in quo eam sitam fuisse traditio referat, expendendum est, et examinandum, quibus rationibus Numam philosophum fuisse, probare, qui haec contendunt, audeant?

Numa rex an Pythagorae discipulus.

 §. VI.

z) loc. cit.

a) Ante XLIII. Olympiad. et post LIV. Olympiad. Pythagoram natum non fuisse suo loco demonstrabitur.

b) Vbi de Pythagorae historia agendum erit.

Numae philosophia asserta.

§. VI. Argumentis vero, si Romanos audimus, his potissimum vtuntur, vt I. ad religionem a Numa inter Romanos introductam prouocent[c]. Prudentissimus enim rex exasperatum populum ad pacem traducere, negotium non parui laboris esse intelligens, a religione auxilium petiit, et ferocem bellique cupidam multitudinem sacrificiis, pompis et choreis, quae maiestati delectationem adderent, deliniuit; nonnunquam terrores a Diis oblatos, spectraque geniorum prodigiosa renuncians animos superstitione captos deiecit. Quae res, monente PLVTARCHO cum primis effecit, vt sapientiam disciplinamque suam Numa Pythagorae consuetudine parasse videretur. Nam et huius philosophiae magna pars in congressu cum Diis et studio religionis consumebatur. Sed II. artes quoque easdem, ad conciliandam sibi auctoritatem, adhibuisse, quas Pythagoras adhibuit, monent; Vt enim ille femur aureum ostendit, aliisque portentis vsus dicitur, ita et Numam Deae cuiusdam, seu Nymphae, amorem, congressusque secum occultos, et cum Musis consuetudinem praetendisse, et pleraque vaticinia Camoenis accepta retulisse aiunt. III. Docuisse Romanos vnam summo cultu venerari Tacitae nomine; vt Pythagoricum silentium referret, atque commendaret. IV. Praeterea leges de simulachris positas germanas esse Pythagoreis placitis: Pythagoram enim principium rerum non sensile, aut motui obnoxium, sed inuisibile, interitus expers, soloque intellectu perspici quod posset, esse statuisse: Numam Romanis vsu effigiei alicuius Diuum, quae hominis aut animalis cuiuscunque formam haberet, interdixisse: neque priscis illis temporibus fuisse apud illos vel pictam vllam Dei imaginem vel fictam; sed primis centum atque septuaginta annis, etsi templa aedificassent, atque sacras aedes exstruxissent, nullum tamen omnino simulacrum efformauisse; nempe eo, quod et nefas esset praestantiora deterioribus assimilare, neque Deum aliter quam ingenio attingi posse censerent. V. Sacrificiorum quoque ritus Pythagoricae religioni proxime accedere; facta enim esse sine sanguine, et plerumque farina, libatione, rebusque vilissimis constitisse. Adduntur his alia: VI. Sacerdotii Vestalium, totiusque de igne perpetuo, quem eae custodiebant, ritus auctorem Numam esse, eumque custodiae causa perenni igni Vestae templum circumdedisse, quod rotundum ab eo instructum sit, non vt terrae, quasi ea Vesta esset, sed vt vniuersi figuram exprimeret, in cuius medio ignem collocatum Pythagorei censent, eumque Vestam et vnitatem appellant, terramque neque immobilem neque in medio circumferentiae sitam autumant, sed in orbem circum ignem ferri[d]. VII. Adiicitur his, Numam coelestia attigisse, temporumque rationes emendasse, mensesque ad cursum solis pariter et lunae correxisse. VIII. Philosophiam quoque moralem Pythagoreorum instar sobriam commen-

c) Adducimus rationes a PLVTARCHO l. c. allatas, vtimur vero versione XYLANDRI.

d) Refutauit hanc explicationem EZECH. SPANHEMIVS de Vesta et Prytan. Graec. T. V. thes. Graeu. p. 688. contendens, Vestam significare terram, in cuius centro ignis contineatur. conf. CHERBVRI de relig. gent. c. X. p. 97. qui ignem omnia viuificantem denotare contendit.

mendaſſe: et quemadmodum Pythagorici noluerint, vt obiter quisquam in tranſitu Diis ſupplicaret: ſed vt domi prius mente ad hoc praeparatus adoratum veniret; ita Numam cenſuiſſe: debere ciues nihil rerum ſacrarum vel videre, vel audire obiter et neglectim: ſed vacantes ab omnibus aliis rebus, cultui Deorum, tanquam maximo negotio animum intendere. Et ne quid philoſophiae Numae deſit, IX. praecepta quoque Numae Pythagoricis multis fuiſſe germana atque ſymbolica affirmantur. Nam vt ille iuſſit ſupra choenicem non ſedere, ignem gladio non prorutare, peregre abeuntes non retroſpicere, Diis ſuperis impari numero ſacrificare, inferis pari; quorum omnium ſenſum clam vulgo habuit: ita et Numae quaedam inſtituta rationem habere arcanam: cuius generis ſint: Diis non libandum ex vite non putata, neque litandum ſine farina, adorantem in orbem ſe circumagere, et ſedere peractis precibus debere. Horum priorum duo enim videri docere, aliquam pietatis partem in moribus cicurandis quaſi, et ad manſuetudinem componendis poſitam eſſe. Conuerſionem autem inter precandum, motum vniuerſi exprimere, vel quod vero propius eſt, quoniam Deum templa ad ſolem orientem ſpectant, eum, qui precatur, inde ſe in orbem conuertere, dum ad Deum redeat, eoque voti ſui perfectionem indicare. Quod autem precibus peractis ſedere iuſſit, augurii vim habere, quia bonorum vota certa ſint ac firma futura, etc. Satis haec poterant videri ad efformandam ideam aliquam philoſophiae Numae; ſed ne quid demonſtrationi deſit, additur his X. quemadmodum Pythagorici nihil ſcriptis mandauerint, ſed ſuam doctrinam memoria et inſtitutione iis, quos dignos iudicarent, absque literarum officio tradiderint: ita et Numam libros ſacrorum, viuum quidem docuiſſe, et eorum intelligentiam ac vſum ſacerdotibus tradidiſſe, ſecum vero ſepeliri iuſſiſſe, exiſtimantem, non recte arcana inanimata literis committi. Et fuiſſe Valerium Antiatem auctorem, duodecim libros de ceremoniis, totidemque alios Graeco ſermone de philoſophia conſcriptos cum Numa terrae mandatos fuiſſe. Qui cum quadringentis abhinc annis elapſis vehementibus imbribus tumulo aperto vi inundationis eiicerentur, librique eiecti a Paetilio praetore legerentur, apparuiſſe, quod fuerint Pythagorici, nefasque putatum, vt ea, quae in libris continerentur, multitudini innoteſcerent, ita factum, vt libri in comitium allati ac combuſti ſint [e]. XI. Tandem vt nihil ad philoſophiam Numae requiri poſſe amplius cenſeatur, ad ingenium quoque atque mores Numae prouocatur; fuiſſe enim cum natura compoſitis ad omnem virtutem moribus, tum vero diſciplina tolerantia, ſtudioque ſapientiae adhuc manſuetiorem redditum, eiectis ex animo non iis modo, quae apud omnes pro vitiis habentur, prauis animi affectionibus, ſed vi etiam et cupiditate, quae apud barbaros laudi dantur: eam fortitudinem veram eſſe iudicantem, qua appetitus ratione coërcentur. Et ne temporis rationes obſtent, XII. contendunt tandem [f] philoſophiae Romanae patroni

e) Livivs L. XL. c. 29. Plinivs L. XIII. c. 13. Lactant. L. I. c. 22. Avgvst. de C. D. L. VIII. c. 5. Plvtarchvs l. c. f) Hiſtoire critique de la philoſophie T. III. p. 7.

troni, Numam non modo ſed et Pythagoram optimam diſciplinam a Sabinis hauſiſſe, indeque etſi diſpari tempore vixerint, parem tamen et ex vno fonte hauſtam diſciplinam ſuis commendauiſſe.

Negata. §. VII. Ingenio haec quidem non deſtitui, veritate tamen, quilibet rem recte ponderans, facile comprehendit. Quemadmodum enim in oſtendendis doctrinarum fontibus non ad ſolam aliquam earum conuenientiam reſpiciendum eſt, ſed demonſtrari debet, qua ratione ortum ſuum ex aliis dogmatibus habuerint: ita nunquam probari poteſt, Pythagoram cum Numa ex eodem fonte hauſiſſe, et Sabinae diſciplinae alumnum vtrumque fuiſſe. Et Numam quidem partem eorum, quae de religionibus conſtituit, a Sabinis, inter quos vixerat, quique hac in re celebres erant, hauſiſſe, eaque optimo ingenio vſum ad rempublicam ordinandam et emendandam feliciter applicuiſſe, non negabimus: Pythagoram vero ad Sabinos penetraſſe, ne illi quidem affirmant, qui tamen nullum fere angulum orbis habitabilis omittunt, quem Pythagoram religionis cauſa non perreptaſſe contendunt. Reliqua vero conformitas inter Numae et Pythagorae inſtituta vel aperte ſapit hypotheſin, et tanta violentia ad partes ea trahit, vt praeiudicio non impedito ſe ſtatim prodat: vel communis ea eſt et cuiuis ratiocinanti facile obuia, nec ſingulari fonte opus habet. Religione enim populum manſuefacere omnium fere legislatorum ars fuit, quemadmodum et diuina portentis iactata auctoritas non Pythagoram ſolum, ſed pleroſque veteris orbis magnos viros, qui imperia et reſpublicas fundarunt, in partes traxit. De Deo ſileri eo magis Numae imperandum erat, quo magis nouae religioni conducebat, in rationes eius politicas non inquirere. Nullis vero ſimulacris Deum colere, non Pythagorae, ſed Perſarum quoque inſtitutum fuit, idque paulo altius ratione vtenti per ſe obuium: quae ratio etiam de ſacrificiis valet. Quae vero de Veſtae templo deque ſymbolis Numae afferuntur Pythagoricis ſimilia, apertae nugae ſunt, ab iis effictae, qui fabulae veteri fidem conciliare ſatagebant, eadem enim facilitate, qua afferuntur, negantur quoque. Scripta vero ſua abſcondere non alia ratio, quam arcana diſciplina, imperio quam maxime inſeruitura, quae per omnem orbem apud veteres gentes percrebuit, Numam iuſſit, inque eo non ſolum Pythagoram, ſed plures magnos viros ſocios habuit. Interim magnum virum, et legislatorem prudentiſſimum, Numam fuiſſe [g] adeo non negamus, vt facile in PLVTARCHI ſententiam concedamus, praeferendum eſſe Lycurgo legislatorum fere principi. Verum haec virum quidem prudentem conſtituunt, qua ex cauſa quoque CICERO [h] ei ſapientiam conſtituendae patriae, et PLVTARCHVS [i] prudentiam ciuilem recte tribuunt; non vero philoſophum faciunt. Nec hic ſcopus erat Numae, qui magno ingenio, diſciplina et miris artibus multitudini apte non cohaerenti vniendae ſe accommodans,

g) Conf. CICERO de orat. L. III. p. m. 287. qui eum, de Orat. II. Pythagorae recte praefert.

h) loc. cit.

i) loc. cit.

modans, practica magis disciplina, quam theoreticis meditationibus fundamenta religionis et imperii iaciendo ita reipublicae se attemperauit, vt quod fortuito concursu coaluerat, ratione et arte compositum, et firmis coaptatum vinculis perpetuum duraret. Ex quibus, quid de Romanorum vetustissimorum philosophia censendum sit, colligere quiuis potest. Nec diu quoque Numae disciplina viguit, animis Romanorum ferocibus aptis magis ad arma atque bella, quam ad pacis et religionis artes; sed sub Tullo Hostilio ab optimis institutis recedi coeptum est. Qui Romanorum genius tantas radices egit, vt post aliquot secula cum Graeci philosophi legati Romam venirent, et de philosophia dissererent, illi corrumpendis iuuenum animis nati viderentur, matureque domum remitterentur: qua de re historiam philosophiae apud Romanos persequuturi suo loco, quantum par est, fusius dicemus.

CAPVT VNDECIMVM.

DE PHILOSOPHIA SCYTHARVM, THRACVM ET GETARVM.

§. I.

Philosophia Scytharum,

Perlustrauimus hactenus vniuersum pene mundum habitatum, gentesque omnes, quae barbarae Graecis dictae sunt, qualis philosophia, quaeque doctrina de rebus diuinis et humanis apud eos fuerit, exquirentes. Sola nobis restat Scythia, quae olim generali nomine, quicquid terrarum versus septentrionem continebatur designauit; postea vero vbi Celtia a Scythia distincta est, gentes tantum hyperboreas ad extremos Europae angulos sitas, et tum huius tum Asiae partem incolentes indicauit. Cum itaque capite nono, vbi de Celtica philosophia egimus, eos quoque populos considerauerimus, qui terras septentrionales versus occasum Celtiamque vergentes occuparunt [a], atque Celto-Scythae dicti sunt, quod eandem cum Celtis doctrinae originem et traditionem habuerunt; restant nobis Scythae hyperborei, Europae atque Asiae limites occupantes [b], de quorum philosophia dispiciendi necessitatem ordinis ratio nobis imponit.

indole naturae potius quam ingenio et arte conspicua.

§. II. Fuisse vero Scythas, quique generali hoc nomine continentur populos septentrionales ingenio quidem rudes et arte atque disciplinis vere barbaros, vitae tamen innocentia atque moribus integerrimis cum paucis comparandos, omnes vno ore scriptores testantur. Ita enim elegans quidam inter Romanos historicus [c]. *Nullum scelus apud eos furto grauius; quippe sine tecti munimento pecora et armenta habentibus quid saluum*

a) Conf. quae obseruat OL. RVDBECKIVS in Atlantide p. 62, 63. aliique passim.

b) Conf. STRABO L. VII. POMPONIVS MELA L. II. c. 1.

c) IVSTINVS L. II. c. 2.

ſaluum eſſet, ſi furari liceret? Aurum et argentum non perinde ac reliqui mortales appetunt. Lacte et melle veſcuntur; lanae iis vſus ac veſtium ignotus: et quanquam continuis frigoribus vrantur, pellibus tamen ferinis aut murinis vtuntur: Haec continentia illis morum quoque iuſtitiam edidit, nihil alienum cupientibus. Paria LVCIANVS [d], CVRTIVS [e], STRABO [f], HERODOTVS [g], ARRIANVS [h], quique alii morum apud Scythas meminerunt, teſtantur. Quod quidem facile concedi poteſt, cum defuerit nationibus his, durum atque pauper vitae genus excolentibus, occaſio vitiorum, quae luxuriam et auaritiam gignere plerumque ſolent. Nihil tamen omne illud ad faciendum Scythis locum in hiſtoria philoſophica affert. Nam non philoſophiae beneficio, ſed naturae quadam bonitate et occaſionis ad ſcelera defectu haec morum apud eos integritas inualuit. Id quod probe notauit IVSTINVS [i] qui ſupra adductis haec addit: *prorſus vt admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Graeci longa ſapientium doctrina praeceptisque philoſophorum conſequi nequeunt; cultosque mores incultae barbariae collatione ſuperari. Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.* Forte tamen in his teſtimoniis admirationi peregrinarum rerum aliquid datum, et Scytharum virtus nimis laudibus elata eſt. Feritatem enim populorum horum cum bella cruenta ab iis geſta teſtentur, et immanis mos, ſacrificia hoſtiis humanis peragendi prodat; recte inde intelligitur, nondum ibi habitauiſſe virtutem, vbi ignorata illis gentium aliarum ſcelera exulauerunt [k]. Quicquid tamen horum eſt, certe philoſophos ex Scythis exſculpere, idem eſt, ac informe ſaxum mutare in ſtatuam. Audiendus itaque non eſt ALEXANDER AB ALEXANDRO [l], qui apud Scythas Agrippeos, Abios et Caluos philoſophos enumerat, qui ſacri habiti ſint. Nationes enim cum philoſophorum ſectis vel theologorum collegiis confunduntur, Abios enim nomadicum hominum genus inter Scythas eſſe, STRABO [m] et TERTVLLIANVS [n] nos docent. A quibus diuerſi qui a Strabone πολισταὶ καὶ κλίσται dicti ſunt, quoniam vicatim et oppidatim coeperunt habitare, quos tamen ideo φιλοσοφοῦντας dici a SCALIGERO [o], merito mireris. Nihil enim, quod philoſophiam referat, praeter vitae innocentiam, quam STRABO in iis laudat, habuerunt; et a recta vocis ſignificatione recedunt, qui ob hanc morum integritatem magnos ex Scythis philoſophos exſculpunt [p]. Nam et illi Scytharum, qui apud Graecos in magna fuerunt exiſtimatione, id quod Anacharſidi, Abaridi et aliis contigit, non propter philoſophiam atque eruditionem famam atque nomen conſecuti ſunt, ſed ὅτι ἐθνικόν τινα χαρακτῆρα, ἐπέφαινον εὐκολίας, καὶ τελεό-

d) In Toxari T. 1. p. m. 590 ſeqq.
e) L. VII. c. 8. f) l. c.
g) L. IV. h) L. IV. i) l. c.
k) Conferenda cum his quae eleganter differit cl. PELLOVTIERIVS Bibl. Germ. T. XXIX. p. 224 ſeqq.
l) Genial. dier. L. IV. c. 13. p. m. 214.
m) l. c.
n) De praeſcriptionibus c. 42.
o) In Elencho Trihaereſii c. XX. p. m. 149. 150.
p) Hiſtoire critique de la philoſophie T. I. L. I. c. 2. §. 2. pag. 38 ſeqq.

λειότητος, καὶ δικαιοσύνης [q], *quod gentilitium quendam characterem facilitatis, perfectionis ac iustitiae prae se ferrent.*

§. III. Etsi vero philosophos ex Scythis effingere non licet, meretur tamen theologia harum gentium attentionem, quae quo magis canam antiquitatem sapit, eo maius quoque momentum trahit. Non enim expertes fuisse notitiae de Deo, deque creatione mundi, inde concludi potest, quod ABARIM *oracula Scythica* et *theogoniam* scripsisse, et ICESIVM *de mysteriis* librum reliquisse veteres memorent [r]. Nihil tamen eorum ad nos peruenit, coniici tamen ex iis, quae capite nono de theogoniis et mythologia septentrionalium populorum versus occidentem diuertentium diximus, potest, similia quoque apud Scythas orientem versus habitantes obtinuisse. Ex Asiatica enim Scythia istos populos occidentem versus exiisse supra probauimus. Mature tamen vitae ratio vaga et incertum viuendi genus haec extinxisse videntur, vnde et tam pauca de harum gentium religione apud scriptores reperiuntur [s]. Illud vero admodum simile, religionem cultumque Dei apud Scythas ab orientalium placitis et dogmatibus valde fuisse diuersum, quem cum tandem relinquerent, et orientalium religioni accederent Scythae, qui in Asiam irruptionem fecere, ἐς τὸ αὐτῶν ἔκλιναν σέβας τὴν πάτριον ἀθεΐαν ἀφέντες, *ad cultum eorum inclinarunt, patrio numinis contemtu relicto*, vt habet NICEPHORVS GREGORAS [t]. Quod non ita intelligendum est, vt nonnulli acceperunt [u], Scythas fuisse atheos, nullumque Deum agnouisse: sed vult id tantum historicus, eos, relicto contemtu religionis, qualis apud orientales vigebat, tandem mutatis moribus Assyriorum numina recepisse. Deos enim admisisse Scythas, graui oratione Anacharsis apud PLVTARCHVM testatus est [x]. Praeter Deum animae quoque immortalitatem credidisse Scythas, inque eo consensisse cum Celtis et reliquis versus septentrionem habitantibus populis, supra iam ex parte dictum est. Spes enim vitae post mortem, et altera vitae sedes bellicosissimas has gentes faciebat. Qua de re ex ore Traiani eleganter IVLIANVS imperator [y]: *Sunt Getae omnium, qui vsquam sunt bellicosissimi, non tantum ob corporis robur, sed propter eam, quam eorum animis defixit opinionem, qui apud ipsos colitur, Zamolxis. Non enim se mori, sed in alias sedes transferri existimantes paratius id faciunt, quam cum iter aut peregrinationem suscipiunt.* Id quod etiam confirmat HERODOTVS [z] referens, sperare moribundos, peruenturos se ad Zamolxin. Ex quibus patet, vitam alteram Scythas post mortem credidisse. An vero animarum migrationem statuerint, ex obscuris

Theologia Scytharum.

q) STRABO l. c.
r) CLEMENS ALEX. adm. ad gent. p. 42. f. an vero, quod hic traditur, Sauromatae Scytharum populus, ensi sacrificauerint? doctissime exponit PELLOVTIERIVS Bibl. Germ. T. XXIX. p. 215.
s) Conf. BVRNET. archaeol. phil. c. II. p. 341.
t) L. II. Hist. Rom. p. m. 18. ed. Wolf.
u) REIMMANN. Histor. Atheismi c. VIII. §. 5. p. 80.
x) In conuiuio T. I. p. m. 286.
y) In Caesaribus.
z) L. IV. p. 280.

ris veterum relationibus ſatis certo definiri nequit. Nobis veriſimillima videtur POMPONII MELAE relatio [a], qui luculenter: *Quidam feri ſunt, et ad mortem paratiſſimi, Getae vtique. Id varia opinio perficit: alii redituras putant animas obeuntium; alii, etſi non redeant, non extingui tamen, ſed ad beatiora tranſire; alii, emori quidem, ſed id melius eſſe quam viuere.* Ex his vero opinionibus contemptus mortis et gaudia ad ſepulchra quae et MELA et VALERIVS MAXIMVS [b] de Thracibus Getisque referunt. Ita enim apud populos bellicoſos doceri intererat.

Abaris Philoſophus. §. IV. Inter Scythas hyperboreos magnum apud Graecos nomen ſibi peperit ABARIS, inter ſapientes, ſiue philoſophos tanto conſenſu numeratus, vt inter celeberrimos Pythagorae diſcipulos referretur. Quod tamen Pythagoreorum ſtudium in Abarim mire hiſtoriam eius turbauit. Fatetur enim ipſe ex horum hominum numero IAMBLICHVS [c], *quod Pythagorei proni ſint ad fidem adhibendam talibus, qualia de Ariſtaeo Proconneſio et Abaride hyperboreo* μυθολογούμενα, *per fabulas atque commenta referuntur: et quotquot alia ſunt generis eiusdem. Omnibus enim huiusmodi adhibere aſſenſum: multa quoque et ipſos comminiſci, ſaepeque talium, quae fabuloſa videntur, mentionem facere, tanquam nihil non credentes, quod ad Deum refertur.* Ex qua candida confeſſione, quam ſubleſta fides horum hominum ſit, manifeſtum eſt, qui dum fundamentale quaſi dogma a magiſtro conſtitutum receperunt, περὶ θεῶν μηδὲν θαυμαςὸν ἀπιςεῖν, μηδὲ περὶ θείων δογμάτων, *nulli diuino vel operi mirando vel dogmati fidem denegandam eſſe* [d]; fraude, fallaciis, et mendaciis philoſophicam hiſtoriam miſere conſpurcarunt. Fuiſſe vero fertur Abaris Scytha hyperboreus, filius Scuthi [e], Apollinis hyperborei ſacerdos, θαυματουργος. Mirabilia enim multa de eo memorantur. Quod ſi enim, ſi Diis placet, fides eſt mythologis, accepit ab Apolline ſagittam [f], mirabilem, in templo Apollinis repoſitam, vt ea ad ſuperandas in longa peregrinatione itineris difficultates vteretur. Vectus itaque ea per inuia quaeque flumina, lacus, paludes, montes, et alia id genus, ac praeterea eadem ſagitta, luſtrationes peregit, peſtemque depulit, atque arcuit ventos ab vrbibus, quae opem eius implorabant, id quod Lacedaemone et Cnoſſi factum eſſe contendunt [g]. Et hac quoque ſagitta, per aëra in Graeciam delatum eſſe mentiuntur [h]. Cum enim, referente HARPOCRATIONE [i], et SVIDA [k] lues vniuerſum popularetur orbem, Apollo conſulentibus oraculum Graecis barbarisque reſpondit, Athenienſes omnium nomine vota facturos. Multis vero gentibus ad eos legatos mittentibus, etiam Abaris hyperboreus legatus

a) L. II. c. 1. b) L. II. c. 6.
c) In vita Pythag. n. 138. p. 116. ſ. edit. Kuſteri.
d) IDEM l. c. n. 148. p. 125. et in Protreptico Symb. IV. e) SVIDAS in Abaris T. I. p. 3 ſeq.
f) Hanc ſagittam, referunt mythologi, Apollinem in hyperboreo monte defodiſſe, cum Cyclopas interfeciſſet, qui fulmen Ioui fecerant, quo Aeſculapius erat interfectus. Sed poſtquam Iupiter ignouiſſet filio, ſagittam ipſam vento ad Apollinem perlatam cum frugibus, quae eo tempore naſcebantur. vid. HYGIN. Poët. Aſtron. VALESIVS ad Harpocrat. p. 83.
g) IAMBLICHVS l. c. n. 91. PORPHYR. vit. Pythag. n. 29. p. 35. ed. Kuſt.
h) SVIDAS l. c.
i) In Abaris, p. 5. k) l. c.

gatus venisse traditur: Sagitta diuina vero vecto nomen peperit, vt ἀιθροβάτης, *aërambulus* vocaretur [l]. Ad Graecos itaque delatus, mirabilibus suis, cum et sacrorum esset peritissimus, et ariolus celebris [m], magnam auri summam corrogauit, quam Deo Apollini, in hyperboreo templo consecraret. Transeunti autem, narrant, per Italiam, visum esse Pythagoram Deo, cuius erat sacerdos simillimum, et propterea sagittam Pythagorae reddidisse, quam iter ingressurus e templo sumserat, vt ea ad superandas in tam longinqua peregrinatione itineris difficultates vteretur. Pythagoram autem rei insolentia minime commotum, nec causam, cur daretur, percontatum, Abaridi seorsim ab arbitris abducto, aureum suum femur ostendisse, et ita fidem fecisse, quod non male fecisset; hortatumque esse, vt illic loci maneret, et emendandis, qui se ipsis oblaturi erant, sociam sibi praestaret operam, aurum vero, quod collegerat, communicaret cum familiaribus. Cum itaque apud ipsum maneret, physicam et theologiam in compendium redactas illi tradidisse, et loco extispicii, quod per sacrificia fieri solet, diuinationem per numeros docuisse, immo et alia studia Abaridi conuenientia cum illo communicauisse. Hactenus IAMBLICHVS [n], qui et alio loco, sui quasi immemor, tradit [o], Abarim congressum cum Pythagora, cum hic a Phalaride captiuus detineretur, plures ei quaestiones maxime sacras proposuisse, de simulacris, de religiosiore Dei cultu, de prouidentia, de rebus tum quae coelo continentur, tum quae in terris passim versantur, et similibus aliis. Phalarim vero in vtrumque ira exardescentem acerbe inuectum esse, Abarim autem Pythagorae gratias egisse, et edoctum ab eo, quod a coelo pendeant reganturque omnia, ex iis, quae Daemonum quorundam operatione immittuntur, Phalaridi persuadere conatum esse, dari diuinam prouidentiam, quae omnem hominum expectationem et vim longe superet. Reliqua quae de dissertationibus Pythagorae philosophicis coram Phalaride et Abaride narrat, cum prolixiora sint, apud ipsum IAMBLICHVM legenda sunt. Quod si porro Abarideae fabulae incrustatoribus fides danda, ad Troianos quoque discessit, et paratum ex ossibus Pelopis, Palladii simulacrum eis vendidit [p]: tandemque ad suos rediens, quod SVIDAS [q] habet, sagitta mirabili ex Graecia in Scythiam reductus est, postquam candore, sinceritateque atque bonitate animi Graecos sibi deuinxisset [r]. Et haec quidem nobis tanquam certissima historiae facta narrant, Abaridis fabulae commentatores: adeo se tamen turpiter dant, vt mentiendi et fingendi audacia manibus palpari queat. Id quod vel ex solis temporum rationibus demonstrari potest, quae adeo male in Abaridis historia cohaerent, vt vel hoc solo argumento tota narratio suspecta fiat. Accidisse enim luem illam, cuius occasione Abaris in Graeciam missus est, Olympiade tertia, non solum HIPPOSTRATVS apud HARPOCRATIONEM [s] et SVIDAS [ss] aucto-

 res

l) IAMBLICHVS et PORPHYR. ll. cc.
m) EVSEBIVS Chronic. n. MDLXVIII.
n) l. c. n. 92. et PORPHYRIVS quoque l. c.
o) n. 215 seq. p. 175 seqq.
p) FIRMICVS MATERNVS de errore profanar. relig. SCALIGER. ad EVSEB. chron. n. MCDLIV.
q) l. c.
r) STRABO L. VII.
s) l. c.
ss) l. c.

res ſunt, ſed et feſtum Proëroſiarum euincere videtur, quod ante arationem pro vniuerſis Graecis aliisque populis ab Athenienſibus propter auertendam famem et luem fieri ſuetum Olympiade V. obſeruatum iam eſt [t]. Alii tamen ſerius, et Pindarus quidem temporibus Croeſi Lydorum regis [u], alii Olympiade vigeſima tertia vixiſſe Abarim contendunt, alii IAMBLICHI et PORPHYRII narrationibus fidem habentes, qui cum Phalaride congreſſum referunt, in huius tyranni tempora Abarim reponunt [x], vbi tamen, cum Pythagoram quoque conueniſſe in aula Phalaridis narretur, difficilis inde de aetate Phalaridis et Abaridis quaeſtio atque controuerſia inter doctos Britannos enata eſt [y]; quam diſcutere huius quidem loci non eſt, illud tamen inde notandum e re praeſenti eſt, Phalarim tyrannidem non exercuiſſe vltra 28. annos, nec minus annis 16. caedemque eius non priorem fuiſſe Olymp. LVII. 4. quae BENTLEII ſententia eſt, nec poſteriorem Olymp. LXIX. 1. quod DODWELLO placuit. Quamcunque ſententiam eligas, quae potiſſimum Pythagoreorum relationibus nitatur, non conſtabit illa, cum occaſione, quam mittendi Athenas Abarim cauſam Scythis fuiſſe veteres tradunt. Ita vero corruit etiam traditio FIRMICI, qui eum Palladii fabricatorem ponit, et ita temporibus longe vetuſtioribus aſſerit: corruunt etiam temporum notationes apud EVSEBIVM, qui cum Pindaro quidem regni Croeſi initiis adſcribit, mox tamen ad Olympiadem LXXXII. 4. refert. Nec in tanto diſſenſu certi quid definiri poſſe putamus, miramur tamen viros doctiſſimos, qui de Phalaridis et Abaridis temporibus acerbe inter ſe contenderunt, tantum fidei commentis Iamblichi et Porphyrii, et his ſimilium dare potuiſſe, cum non tantum ipſi Platonici fateantur, ſcholam ſuam a commentis in hoc argumenti genere non abhorrere, ſed et manifeſtum ſit, nihil in tota narratione cohaerere, cum ipſe Iamblichus mox [z] Agrigenti, in aula Phalaridis Abarim cum Pythagora congreſſum narret, mox [a] in eo loco, vbi ſcholam inſtituit, ab eo edoctum eſſe tradat. Et cum horum hominum ſtudium, omnes antiquitatis canae viros mirabiles, hariolos, ſacerdotes, magos in diſciplinam Pythagorae trahendi, ſicque herois ſui famam et auctoritatem augendi in vulgus notum ſit, facile omnes, qui rem recte ponderant, exigui et vere nullius momenti eorum fidem eſſe, concedent. Veriſimiliter itaque ad tertiam Olympiadem Abaridis aetas nobis referri videtur, quod ſi admittamus, vera eius hiſtoria a nugis et fabulis, quibus ea referta eſt, facili negotio diſcerni poteſt. Hae enim tam inconditae et inſulſae ſunt, vt nec HERODOTVS [b] eas pro veris nar-

t) Scholiaſt. ARISTOPHAN. in equit. p. 331. SVIDAS in προηροσίαι T. III. p. 183. et in εἰρεσιώνη T. II. p. 29.

u) Apud HARPOCRAT. l. c. POTTER archaeol. Graec. p. 389.

x) Conf. BAYLE Dict. v. Abaris not. D. E. T. I. p. 4 ſeq.

y) Inter celeberrimos viros RICHARDVM BENTLEY, CAROLVM BOYLE, HENRICVM DODWELLVM, WOTTONVM aliosque quorum ſcripta enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. L. II. c. 10. Vol. I. p. 405. Eminent inter haec diſſertationes BENTLEII et DODWELLII de Phalaridis epiſtolis. Potiora momenta quoque congeſſit BAYLE l. c. qui quosdam recentiorum errores de aetate Abaridis detegit.

z) n. 216.

a) n. 92. 93.

b) L. IV. c. 36.

narrare, nec IAMBLICHVS ſine praefamine licentiae mentiendi orbi obtrudere auſus fuerit. Nec difficile eſt, fontes eiusmodi fabularum detegere, ſi modo ad ea tempora attendamus, quibus veriſimiliter Abaris vixit. Cum enim iſtis temporibus ſuperſtitio philoſophiae cultu nondum expugnaretur, inuenti ſunt impoſtores plurimi, qui diuina oracula, atque inſpirationem praetendebant, peculiaria cultus diuini genera inſtituere ſatagebant, et miracula ſe edere poſſe iactantes, regiones atque vrbes a peſte, fame aliisque malis luſtrationibus et incantationibus liberare promittebant, callidiſſimis praeterea praeſtigiis ſuperſtitioſae plebi illudentes. Quem in finem per orbem vagabundi oberrabant, homines auro emungebant, et neſcio quam diuiniorem ſapientiam cariſſime vendebant. Teſtes ex multis erunt atque exemplum dabunt, quos Abaridi iungit IAMBLICHVS [c] Empedocles Agrigentinus, Epimenides Cretenſis, et ipſe, qui tantopere extollitur Pythagoras, id quod ad horum virorum hiſtoriam delapſi ex inſtituto probabimus, et vel ſola cognomina probant; Empedocles enim ἀλεξάνεμος, ventorum depulſor, Epimenides Catarthes, ſiue expiator dictus eſt: nec ineleganter obſeruat ARTEMIDORVS [d], ſomnium vaticinandi facultatem obiiciens animo, praedicere vitam vagabundam et itinera, διὰ τὸ τὲς μάντεις περινοςεῖν, *eo quod vates vitam errabundam agant.* Talem vero Abarim fuiſſe omnes vitae eius circumſtantiae, quae vlla probabilitate verae videntur, ſuadent. Percurrit enim non Graeciam tantum, ſed Italiam quoque, et vaticinandi facultatem iactauit [e], luſtratisque regionibus et vrbibus oracula praeſcripſit [f], morbis verbis et incantationibus mederi promiſit [g], et miris praeſtigiis artibusque illuſoriis popellum ad corradendum aurum detinuit. Et huc ipſam eius ſagittam referimus, niſi potius omnis illa narratio, quod multi veterum [h] contendunt, inter fabulas referenda ſit. Non enim ſine omni veriſimilitudine credi poteſt, praeſtigiatorem hunc eiusmodi ſagittam populo oſtendiſſe, qua opinione vulgi maiora et mirabilia effecit, ſicque diuina iactauit et impudenter mentitus eſt: qualia ſaepius et apud veteres et noſtris temporibus facta eſſé, multis exemplis probari poſſet [i], et Iacobi Aymari virga diuinatoria egregie illuſtrauit PETRVS BAYLE [k]. Haec cum fabulis poſtea augerentur, tota Abaridis hiſtoria in mythologiam et inanes nugas mutata eſt, adeo vt Heraclides, teſte PLVTARCHO [l] integrum libellum de eiusmodi μυθολεγεμένοις Abaridis conſcripſerit. Haec Herodoti iam tempore ad fallendos magis pueros quam delectandos viros narrabantur. Poſtquam vero Platonici recentiores aliique huius furfuris homines inter gentiles philoſophos e re ſua et gentilis ſuperſtitionis eſſe rati ſunt, Pythagoram aliosque veteres huius generis philoſophos, theologos, hariolos, praeſtigiatores diuinis IESV CHRISTI diſcipulis, θαυματέργοις

c) n. 136. PORPHYR. l. c. n. 29.
d) Oneirocrit. L. III. c. 21.
e) CLEM. ALEXANDRIN. Strom. L. I.
f) APOLLON. mirabil. hiſtor. c. 4.
g) PLATO in Charmide.
h) Vid. imprimis HERODOTVS l. c.
i) Conf. BAYLE l. c, not. B.
k) l. c. not. H.
l) nomodo aud. poëtae.

τέργοις opponere, et miracula eorum ad deprimendam gloriam miraculorum Christianorum iactare, vt vel paria et maiora etiam gentiles theologos potuisse edere vulgus crederet, vel Christiana quoque, vt ista gentilium theologorum mendacia et fraudes esse prudentiores putarent, Abarideae quoque fabulae ornatae multumque auctae et ad excitandam imprimis Pythagoreo-Platonicis auctoritatem imprudentissimis mendaciis excultae sunt. Id quod recte Celso obiecit ORIGENES [m] hac de re legendus, qui quam insipide Abaris Iesu nostro opponatur, eleganter ostendit. Ex dictis hactenus colligi quoque potest, qualia scripta fuerint, quae Abaris conscripsisse dicitur; inter quae *oracula, Scythica* inde dicta, nominat SVIDAS, et laudat APOLLONIVS [n], item καθαρμὸς, et *nuptias fluuii Hebri, et Apollinis aduentum ad Hyperboreos*, denique *theogoniam* quoque. Quorum tamen omnium nihil nostram aetatem attigit, et sine iactura omnia desiderantur [o]. Patet enim ex iis, quae de Abaride disseruimus, indignum esse, qui, inter philosophos veri nominis referatur, cum impostor potius dicendus sit. Ex hoc vno vero de pluribus huius generis, qui adhuc in historia philosophica occurrent, iudicium fieri cupimus.

Anacharsis. §. V. Meliori ingenii animique charactere enituit, Scytharumque gentem sapientiae nomen dedisse euincit ANACHARSIS itidem Scytha, Gnuri [p] filius, Caduitae, quem alii Saulium vocant, Scytharum regis frater, matre Graeca natus, ex illorum Scytharum genere, qui Nomadici ob vitam vagam, et errabundam dicuntur [q]. Is sapientiae studium tyrannidi praeferens, ad Graecos, quod eorum linguam calleret [r], a rege missus Athenas venit Olymp. XLVII. anno primo, et in Toxarim conterraneum incidit, qui eum ad Solonem adduxit, hominem, tunc quidem, Graecorum praesertim Atheniensium sapientissimum, a quo totius Graeciae sapientiam discere posset [s]. Ad cuius aedes cum venisset, teste Hermippo vnum ex familiaribus iussit nuntiare Soloni, Anacharsin adesse prae foribus, vt illius conspectu et hospitio, si fieri posset, frueretur [t]. Puer haec intus Soloni renuncians, hoc responsum retulit: in propriis regionibus atque patria hospites fieri. Anacharsis vero introgressus, dixit: modo se esse in patria, decere itaque eum, hospites facere. Quam mentis sagacitatem et dexteritatem adeo Solon admiratus est, vt non continuo tantum illum admiserit, sed et maximae amicitiae vinculis sibi deuinxerit: sensitque Solon, qui tum legibus ciuitatem moderabatur, nec sapientiae cognitionem, nec virtutis sensum Scythae deesse. Quare optimis eum artibus instituit, nobilissimorum hominum amicitias ei conciliauit, tantamque ei comparauit auctoritatem, vt notante Theoxeno, solus ex barbaris iure ciuitatis ab Athenien-

m) Adu. Cels. L. III. p. m. 131.
n) ll. cc.
o) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 10 seqq.
p) Daucetae, apud LVCIAN. in Scytha T. I. p. m. 347.
q) LAERT. L. I. f. 102. SVIDAS in Anacharsis T. I. p. 186.
r) LAERT. l. c. aliter tamen LVCIANVS l. c. qui, barbarum ob sermonem a nemine intellectum domum remigrare constituisse, narrat.
s) IDEM l. c. p. 350.
t) LAERTIVS l. c. paulo aliter LVCIANVS l. c. qui a Toxari adductum esse refert.

nienſibus donaretur [w]. Anacharſis vero Solonis admiratione et amore captus, nunquam ab eius latere diſceſſit, et omni ſapientia practica et ciuili, qua pollebat Solon, ab eo imbutus eſt [x]. Quam cum more gentis ſuae virtute conſummata temperantia, iuſtitiaque perfeciſſet [y], mirum non eſt, barbarum hominem Graecis non diſplicuiſſe. Alebat enim et animum fortem, atque virtute ſubactum, et ingenium elegans, quod pulcherrimis apophthegmatibus et praeceptis, quae LAERTIVS [z] recitat, demonſtrauit, dignis quae legantur, cum nobis non liceat eſſe tam prolixis, vt ea exponamus omnia. Vnum attuliſſe ſufficiat atque alterum: Vitem, dixit, vuas tres ferre, primam voluptatis, ſecundam ebrietatis, tertiam moeroris. Rogatus, quomodo quis abſtemius fieret, ſi turpes, inquit, ebrioſorum motus ſibi ante oculos ponat. Mirari ſe dixit, qui fiat, vt qui mentiri vetant, in cauponum tabernis mentiantur etc. Quae cum viri huius ſobrietatem, prudentiam atque ceteras virtutes natiuo colore referant, inter fabulas Graecas merito numerandum eſt, quod Graeci narrant [a] a, Periandro ad conuiuium ſeptem ſapientum inuitatum, corona ex floribus, hedera et lauru acceſſiſſe, et more Scytharum plurimum bibiſſe, praemiumque bibendi ſibi popoſciſſe, quod primus eſſet inebriatus. Tales enim fabellas Graeci, Athenienſes imprimis, ad excuſandam vitae licentiam et voluptates affatim excogitarunt. Athenis vero relictis [b], magnam orbis partem Anacharſis peragrauit, et ſapientiae ſtudio indefeſſo animi auxit diuitias, tandemque in patriam, ſuo tamen malo remeauit. Cum enim Cyzici, Helleſpontum transfretans, feſtum matris Deorum celebrari vidiſſet, eadem ſacrificia, ſi ſaluus domum perueniſſet, ſe in patria inſtituturum, profeſſus eſt. Redux itaque Hylleam ſe ſubduxit, et ſacra haec peregrino habitu atque ceremoniis perfecit [c]. Id quod Scythis, peregrina ſacra et ceremonias abhorrentibus ita diſplicuit, vt a rege Saulio ſagitta confoderetur, quem fratrem fuiſſe, quidam ſuſpicantur [d]. Alii in venatione hanc caedem factam contendunt, quod Graecorum mores, ritus et inſtituta in patria introducere molientem Scythae ferre non potuerint. Qui cum animam efflaret, dixiſſe dicitur: ſeſe ſapientiae et diſciplinae cauſa tutum in Graecia, eius inuidia in patria iam perire [e]. Laudatur vero non tantum ob ingenii elegantiam et virtutem animi, ſed et dicendi genus forte atque maſculum, vnde prouerbio occaſionem dedit: Scythicus ſermo [f]. Nec medicinae cognitione deſtitu-

w) LVCIANVS l. c. p. 354.

x) Conf. PLVTARCH. in Solone. LVCIAN. in Anacharſ. T. I. p. 722 ſeq.

y) STRABO L. VII. p. 301. CLEM. ALEXAN. Strom. L. I. p. 308. qui barbarae philoſophiae ſummam in his eius verbis ponit: mihi indumentum eſt lana, coena autem lac et caſeus.

z) l. c. p. 103. et Commentatores ad h. l.

a) PLVTARCHVS in conuiuio ſept. ſapientum. AELIANVS V. H. L. II. c. 41. ATHENAEVS L. X. p. 437. tota enim fabula de conuiuio iſto a Graecis conficta eſt: ad quod attendendum in Hiſt. crit. philoſ. T. I. p. 341. ne aliena affigantur viro ſapienti.

b) Id poſt Solonis mortem factum eſſe LVCIANVS in Scyth. l. c. coniicit.

c) CLEMENS ALEXANDRINVS admon. ad gent. p. 14.

d) Conf. HERODOT. LAERT. LVCIANVS l. c. STANLEIVS Hiſt. philoſoph. P. I. p. 89.

e) LAERTIVS L. I. ſ. 102.

f) Ita quidem IDEM l. c. ſ. 101. aliam tamen prouerbio ſignificationem vindicant SVIDAS et ATHENAEVS, quorum, cum aliorum explicatione,

ſtitutum fuiſſe, teſtatur, quod de Scytharum diaeta ac medicina multa liberaliter fertur diſſeruiſſe [g]. Ex quibus omnibus recte tandem colligimus, non philoſophum quidem, ſapientem tamen atque eruditum virum Anacharſim fuiſſe, et practicam magis atque ciuilem quam theoreticam ſapientiam, cultumque Deorum, ad feliciter capeſſendas forte imperii, quod ſperabat habenas, a Graecis didiciſſe, et exercuiſſe. Scripſit more ſeculi ſui carmine heroico, *de legibus Scytharum*, item *de victus frugalitate*, et *de re bellica* [h], quae tamen omnia temporis iniuria interciderunt [i]. Dicitur etiam inueniſſe fomites, anchoram item et figuli rotam [k], quod tamen alii rectius negant [l], et fortaſſe ad introductum tantum inter Scythas vſum referendum eſt. Imagines eius paſſim occurrunt [m]. Epiſtolae vero, quae eidem tribuuntur, Sophiſtarum ſcholam redolent [n].

Toxaris. §. VI. Eodem, quo Anacharſis tempore floruit, vixitque Athenis TOXARIS Scytha, non claris quidem parentibus, vt ille, ortus, ſed tanto tamen ſapientiae diſcendae ſtudio inflammatus, vt deſiderio viſendae Graeciae relictis domi vxore, et filiis infantibus, Athenas conceſſerit. Vbi cum Solonem ſapientiae laude inclutum offenderet, ei adhaeſit, tantoque eius amore captus eſt, vt perpetuo illi ad latus eſſet, omnique diſciplinarum, quales ab Archonte hoc excolebantur, genere erudiretur. Tanta autem virtutis eius, et imprimis candoris atque amicitiae commendatio apud Solonem fuit, vt cariorem haberet neminem: erat enim φιλόκαλος ἀνὴρ, καὶ ἐπιτηδευμάτων φιλομαθὴς τῶν ἀρίστων, quo elogio elegantiſſimarum ſcientiarum atque optimarum artium ſtudium in eo laudat LVCIANVS [o] qui etiam eius in colenda amicitia fidem vehementer extulit [p]. Non tamen cum Anacharſi in Scythiam rediit, ſed Athenis commoratus ibi viuere deſiit, poſtquam experti medici nomen atque famam conſecutus eſſet. Quae tanta inter Athenienſes fuit, vt, referente LVCIANO [q] inter heroas Aeſculapianos poſt mortem referretur; quoniam is feminae cuidam tempore peſtis in ſomnio adſtitiſſe viſus fuit, et conſuluiſſe, vt angiportus vino conſpergerent, a contagio liberandi, et effectus ſomnio quoque reſpondit liberatis a peſtilentia Athenis [r]. In cuius rei memoriam niuei coloris equus ad eius monumentum quotannis immolatus eſt, ferebaturque nonnullos febre labo-

ne, ſententiam refert MENAGIVS ad h. l. ERASMVS Chiliad. III. p. m. 432.

g) PLVT. in conuiu. ſept. Sapientum T. I. p. m. 291. 301. fatemur tamen non exigua ſpecie coniecturam hanc ſe commendare, quae putat, omnes hos ſermones Plutarchum effinxiſſe. Quod etſi concedimus, hoc tamen certum eſt, ad perſonarum characterem attendere debuiſſe, vnde hoc ſaltem ſequitur, Anacharſin medicinae non fuiſſe imperitum. Vnde medicis veteribus a FABRICIO Bibl. Graec. Vol. XIII. enumeratis adiici poteſt.

h) LAERT. L. I. ſ. 101.

i) conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 771.

k) LAERTIVS, SVIDAS ll. cc. STRABO L. VII. p. 303.

l) Rota enim figuli HOMERO iam memoratur, et anchora iam Argonautae vſi ſunt, vid. STRABO l. c. SENECA ep. 90. et quae ex veteribus affert MENAGIVS ad l. c. Laërtii.

m) In LAERTIO Wetſtenii, et in IAC. GRONOVII theſauro Graec. antiq. T. II. tab. XXXV.

n) Edidit EILHARDVS LVBINVS Baſ. 1660. 8. conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 418.

o) In Scytha T. I. p. 343 ſeqq. cui notitiam huius viri debemus.

p) In Toxari T. I. p. 590 ſeqq.

q) l. c. in Scytha.

r) Conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 438. DAN. LE CLERC Hiſt. de la Medecine L. II. c. 4. p. 90.

laborantes ab eo ſubleuatos eſſe. Tantum valuit perſuaſio de medici huius peritia, vt ſuperſtitio poſt mortem illum mederi putaretur. Statua vero et monumento atque coronis ſepulchrum eius honoratum eſt.

§. VII. Omnes tamen celebritate atque auctoritate apud Scythas vicit ZAMOLXIS, Geta, quem philoſophiae apud Scythas atque Thraces conditorem faciunt [s], et ex huius diſciplina non Druidas tantum [t], ſed et Pythagoram multa hauſiſſe, et imprimis animorum immortalitatem et migrationem didiciſſe quidam contendunt [u]. Aliter tamen Pythagorae aſſeclae, et in his eius vitae conſarcinatores IAMBLICHVS [x] atque PORPHYRIVS [y], quibus adſtipulatur PSEVDO-ORIGENES [z], qui contendunt, Zamolxin fuiſſe Pythagorae ſeruum [a], et cum eo in Aegyptum profectum, poſtquam ſermones Pythagorae percepiſſet, manumiſſum, atque ad Getas reuerſum leges ipſis tuliſſe, et ad fortitudinem ſuos populares fuiſſe hortatum, dum iis animae immortalitatem perſuaſit. Hincque etiam Galatas omnes et Thraces et alios multos barbarorum liberos ſuos ſic inſtituere, vt credant, animam interitus expertem eſſe, mortuisque ſuperſtitem manere; adeoque mortem iis non eſſe pertimeſcendam, ſed firmato animo periculis occurrendum. Cum itaque Getas haec docuiſſet, legesque illis praeſcripſiſſet, maximum Deorum apud eos habitum eſſe. Quae narratio vel hac ſola ex cauſa ſuſpecta eſt, quod doctrina de immortalitate animae, et vita eius poſt obitum apud ſeptentrionales gentes longe vetuſtior ſit temporibus Pythagorae, vt in praecedentibus euicimus, adeoque a Pythagora per Zamolxin ad Getas peruenire non potuerit. Et obſeruauit iam HERODOTVS [b] Zamolxin Pythagora longe antiquiorem videri, id quod etiam ETYMOLOGVS [c] atque SVIDAS [d] ſequuntur: mirandumque Zamolxin tamen HERODOTO Pythagoreum vocari [e]. Nec nos multum hic mouet Graecorum aſſertio, Zamolxin Pythagorae ſeruum faciens: ea enim a Pythagorae admiratoribus orta STRABONEM, LAERTIVM et PSEVDO-ORIGENEM ſecurius fidentes in aſſenſum traxit. *Illos vero Zamolxin vindicare Pythagorae, quid mirum,* recte ait, VOSSIVS [f], *cum id ad Pythagorae laudem pertineat?* Supra enim iam obſeruauimus, hos nugiuendulos omnes magnos antiquorum ſeculorum viros diuinitate donatos Pythagorae vel doctores vel diſcipulos feciſſe, vt heroi ſuo laudem atque gloriam conciliarent. Vnde quoque ſine neceſſitate duos Zamolxas exſculpendos non eſſe putamus, quorum vnus antiquiſſimus Thracum legiſlator et

Zamolxis.

s) LAERT. L. I. ſ. 1. VOSSIVS de ſectis philoſ. c. III. §. 1. p. 19.

t) ORIGENIS philoſophum. c. XXV. p. 170.

u) Ita quidem Hermippus apud IOSEPHVM L. 1. contra Apionem, cuius tamen fidem recte ſuſpectam facit IO. SCHEFFERVS de phil. Italica c. IV. p. 15.

x) n. 173. p. 146. y) n. 14. p. 16.

z) l. c. Conſentiunt STRABO L. VII. LAERTIVS Lib. VIII, ſ. 2. SVIDAS in Zamolxis Tom. II. pag. 8.

a) Stigmate notatum ſerui indicia habuiſſe refert PORPHYRIVS l. c.

b) Lib. IV. c. 95.

c) Vid. MENAG. ad l. c. Laërt. d) loc. cit.

e) Loquitur nempe ex communi traditione, quae etiam ven. WOLFIO ad l. c. Pſeudo-Orig. placuit.

f) loc. cit.

et theologus, alter Pythagorae seruus fuerit [g], quae veterum testimonio destituuntur. HELLANICVS vero in *barbaricis institutis*, tradit [h], fuisse quendam Graecum, qui Getis in Thracia degentibus τὰς τελετὰς, arcanum Deorum cultum ostenderit, dixeritque, neque se moriturum, neque suos asseclas, sed omnia bona habiturum. Cum haec dixisset, domum subterraneam exstruxisse, et ex Thracum oculis se subduxisse, ibique vixisse; a Getis vehementer desideratum. Quarto autem anno subito iterum apparuisse, sicque summam apud Getas fidem inuenisse. In qua narratione falsum omnino est, Zamolxin Graecum fuisse, et teletas ex Graecia ad Thraces pertulisse, nam Zamolxin Getam omnes fere veteres faciunt, et ex Thracia arcanum cultum atque mysteria ad Graecos pertulit Orpheus. Qua ratione vero immortalitati et reuiuiscendi spei fidem fecerit, verisimilitudine non caret, et paria fraudis specimina passim vetus historia nobis enarrat, qualem etiam in Pythagorae historia deprehendemus. Illud dubio caret, doctrinam hanc, animas non interire, sed post vitam apud manes feliciter actam redire in corpora, auctore potissimum Zamolxi inualuisse, quem in ea cum Pythagora ὁμόψηφον laudat IVLIANVS [i]. Et haec forte causa fuit, cur Zamolxin inter summa numina Scythae retulerint. Alii [k] enim, eos Saturnum in Zamolxi coluisse, alii [l] Herculem coniiciunt, eumque per Gebeizin indicatum esse putant [m]. Mortuos vero ad Zamolxin transire Getae credebant, eosque redituros perhibebant, et ideo in funeribus propinquorum conuiuabantur, more per totum fere septentrionem communi [n]. Certis quoque festorum solennitatibus legatos per sortem electos qui ad Zamolxin irent, in aërem proiectos et hastarum cuspidibus exceptos atque ita trucidatos fuisse, HERODOTVS tradit, quod a barbaro Scytharum atque Thracum more sacrificia humana peragendi non abhorret. Ceterum Druidas ex Zamolxidis disciplina prodiisse, quod PSEVDO-ORIGENES affirmat [o], verisimile non est, nisi forte id de sacerdotibus septentrionalium intelligatur. Qualem vero philosophiam tradiderit Zamolxis Getis suis, haud facile dixeris, si negetur, fuisse ex disciplina Pythagorae. Quanquam enim IORNANDES [p] eum mirae eruditionis philosophicae fuisse dicat, et Gothos sapientiores semper extitisse Graecisque pene consimiles asserit, inepte tamen inde concluditur, Thracum et Getarum philosophiam fuisse Graecanicae similem. Ex iis enim quae de Anacharsi atque Toxari diximus, patet, moralem magis partem viuendo quam meditando eos expressisse: reliqua dogmata vero ad vitae institutum, quod arma et vitam duram atque pauperem exhibebat, fuisse attemperata.

Diceneus. §. VIII. Praeter hos alii quoque apud Scythas celebrantur viri sapientiae et philosophiae laude incluti, inter quos praeter ZERBAM a IORNANDE

g) Ita VOSSIVS l. c.
h) Apud Etymologum et SVIDAM ll. cc.
i) In Caesaribus.
k) HERODOTVS l. c. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.
l) PORPHYR. l. c.
m) Conf. MENAGIVS l. c. Biblioth. Germanique T. XXIX. p. 221.
n) SVIDAS l. c.
o) loc. cit.
p) De rebus Geticis L. II. p. 26. ed. Lindenbrog.

NANDE [q] imprimis commendatur DICENEVS, qui non tantum ingenio philoſophico valuit, ſed et populares ſuos philoſophiam rationalem, naturalem et moralem docuit, et ſideralis quoque atque ciuilis ſcientiae praecepta eis tradidit. Fuit vero ille coaeuus regi Boerebiſtae, qui Syllae atque Iulii Caeſaris temporibus vixit: vnde conilci poteſt, eum Graecam philoſophiam ſero in his regionibus introduxiſſe. Licet enim gentibus his rudis plerumque ſenſus tribuatur, recte tamen monuit CVRTIVS [r]: *quosdam eorum ſapientiam cepiſſe, quantamcunque gens capit ſemper armata.*

§. IX. Peragrauimus ita totum terrarum orbem, omnesque gentes barbaras, et, quae apud eas philoſophia viguerit, quantum in obſcuro argumento et monumentorum defectu licuit, diſpiciendi ſtudium atque diligentiam adhibuimus. Ex omnibus vero, dictis hactenus, conſtare putamus, philoſophiam barbaricam a Graeca et a vera definitione philoſophiae longe abire. Verſata eſt ea enim praecipue in doctrina de Deo et diuinis, de anima humana, de mundi generatione et ortu, de ſiderum contemplatione, reliqua ad vitam magis, quam meditationem referebantur. Nec philoſophandi ratio ea fuit, quae a Graecis adhibita eſt, et quam adhiberi res poſtulat, vt deductis ex principiis concluſionibus veritas eruatur, ſed traditio omnem paginam abſoluit, et quae maioribus, vel magnis in his gentibus viris placuerunt, ſimplici fide admiſſa, et a ſacerdotibus transmiſſa ad poſteros ſunt. Qui cum impoſturam, fraudes, artesque alias ad fulciendam ſuam et imperii auctoritatem adhibuerint; patet ex his omnibus, recte a nobis ea dicta eſſe, quae initio huius tractationis de philoſophia barbarica pronunciauimus.

Epilogus libri.

q) loc. cit. r) Lib. VII. c. 8.

HISTORIAE PHILOSOPHICAE
PERIODI PRIMAE,
A mundi nascentis origine ad initia monarchiae Romanae,

PARS SECVNDA,
DE PHILOSOPHIA GRAECORVM.
LIBER PRIMVS,
DE INFANTIA PHILOSOPHIAE GRAECAE.

CAPVT PRIMVM.
DE PHILOSOPHIA GRAECORVM FABVLARI.

§. I.

Origines philosophiae Graecae.

Nunc ad Graecos accedendum est, populum sapientiae atque artium studio ab ipsis fere] gentis incunabulis inclytum, et apud quem sedem tandem philosophia inuenit exoptatissimam, postquam cognitionis diuinarum et humanarum rerum a barbaris ad eum semina delata essent. Confluebat enim Graecorum natio antiquissimis istis temporibus ex variis coloniis, Aegypti, Phoeniciae, Thraciae, aliarumque gentium, quibus viri prudentes praeerant, qui non solum agrestem hominum vitam politicis institutis emolliebant, sed et religionis ac cultus Deorum vinculo quasi cicurabant, et quae in patria de rebus diuinis et humanis audiuerant, ita nouis populis tradebant, vt sacrarum potissimum doctrinarum freno in ordinem redigerentur. Vnde dispar initio philosophiae Graecorum antiquorum sacrae facies fuit. Cum enim Danaus et Cecrops Aegyptii essent, Cadmus ex Phoenicia coloniam deduceret, Orpheus Thraciam patriam haberet, non aliter euenire potuit, quam vt theologia istarum gentium ad Graecos perferretur; quae cum potiorem et praestantiorem barbaricae omnisque antiquae philosophiae partem constituerit, serius ad rerum humanarum et naturalium contemplationem hominibus delapsis, necessario in diuersas opiniones excreuit. Ad quod in antiquissimae philosophiae Graecae historia quae mythologica fuit, ante omnia attendendum esse censemus, nam inde de sensu fabularum et theogoniarum

varie

varie iudicandum, et ad hoc momentum quam maxime reſpiciendum eſſe, quilibet videt, et res ipſa atque Graecorum origines loquuntur. Aegyptium enim hominem, Phoroneum, apud Graecos cultum Deorum inſtituiſſe, notant CLEMENS ALEXANDRINVS [a] et ARNOBIVS [b], et religionem ab Aegyptiis ad Graecos translatam fuiſſe HERODOTVS [c] tradidit: Cecrops quoque Athenarum conditor, homo Aegyptius, teſte PAVSANIA [d], et EVSEBIO [e] primus de Ioue ſummo philoſophatus eſt. Orpheus vero religionem Graecam cultus diuini ceremoniis et praeceptis formauit, vnde eius initia ad eum ab ARISTOPHANE [f] et EVRIPIDE [g] referuntur; qui cum Thrax eſſet, idcirco religio, referente NONNO [h] θρησκεία nominata eſt. Cadmus vero Phoeniciis traditionibus vſus, Thebanos iisdem fere ſacris innutriuit. Ex quibus iam ſequitur, in eruenda philoſophiae mythologicae hiſtoria ad conditorum patriam quam maxime reſpiciendum eſſe, et laterem lauare, qui de vno doctrinarum ſacrarum apud Graecos ſyſtemate in fabulari philoſophia comprehenſo cogitant, vel theologiam gentium, vnde iſtae coloniae deductae ſunt, negligunt. Et hanc quoque cauſam fuiſſe probabile eſt, cur viri ingenii altioris et excitatioris, ad capeſſenda ſapientiae praecepta ad barbaros, praecipue ad Aegyptios excurrerint [i], quoniam hos fontes in Graecorum arua deriuatos, et mythologico ſenſu obſcuratos conſulendos eſſe iudicabant: qui tamen, cum leuem inde eruditionem reportaſſent, ſuomet ingenio et proprio marte philoſophari incipientes tandem ad veras philoſophiae rationes peruenerunt: adiuti libertate Graecae nationis et curioſitate gentis innata, ipſa regiminis forma iſtam libertatem, quam apud barbaros ſeruitus populorum et ſacerdotum auctoritas ſuppreſſerat, fouente. Et ex his iam de initiis philoſophiae apud Graecos iudicandum, et quaeſtio quoque, ſupra iam excuſſa illuſtrandā eſt, an et quo ſenſu Graeci barbaris philoſophiam debeant? id quod de initiis tantum philoſophiae, quae potiſſimum res diuinas continuit, intelligendum eſt: vnde theogoniae quoque potiorem fabularis philoſophiae partem apud Graecos conſtituunt. Acceſſere poſtea ad animos religione emollitos prudentiae politicae praecepta, magnis viris in id incumbentibus, vt legibus rempublicam ordinarent, et prudentiſſimis monitis populum ſimul inſtituerent. Et ſic philoſophia politica inter Graecos exorta eſt, quae cum fabulari infantiam Graecae philoſophiae conſtituit.

§. II. Ex his vero, quae de initiis philoſophiae Graecae diximus, prima fronte apparet, non nuda facie expoſita dogmata populo rudi et ad meditationes atque capiendas doctrinas, praecipue ſacras minus apto, ſed fabu-

Initio Graeca philoſophia fabularis fuit.

a) Admonit. ad gentes p. m. 28.
b) Lib. VI. adu. gentes p. m. 187. ed. Canteri.
c) Lib. II.
d) In Arcadicis.
e) In Chronico.
f) In ranis.
g) In Rhoeſo.
h) In Collect. et exegeſ. hiſtor. St. I. ad calc. Nazianzeni.
i) Conferendus, qui luculenter per omnes fere artes et diſciplinas haec oſtendit DIODORVS SICVLVS Hiſt. L. I. cuius locum exhibet EVSEBIVS Praep. Eu. L. X. p. 480 ſeqq.

lis obuelata et ita obſcuriſſime propoſita fuiſſe. Cuius conſilii rationes ex circumſtantiis Graecorum, originem capiente tunc populo, deriuandae ſunt. Ex diuerſis enim coloniis Graecos coaluiſſe monuimus: omnes vero illae ex eiusmodi regionibus ortae erant, vbi arcana docendi methodus, imprimis circa ſacras doctrinas obtinuit. In Aegypto enim prae reliquis regionibus hanc conſuetudinem viguiſſe, nec Thraces vel Phoenices ab ea alienos fuiſſe, immo per omnes fere gentes barbaras fuiſſe admiſſam, ex hiſtoria philoſophiae barbaricae fuſe a nobis enarrata palam eſt. Tranſiit itaque ad Graecos eadem tegendi doctrinas ſacras conſuetudo, praecipue cum rationes validiſſimas gentis conditores haberent, arcanam hanc per fabulas docendi methodum conſeruandi, et quae domi ἀλληγορικῶς didicerant, eodem modo tradendi et propagandi. Scilicet res eis erat cum populo rudi, agreſti, fero, rationum philoſophicarum ad mitigandum animum, et emolliendos mores incapaci et impatienti. Vt itaque respublica ſuis vinculis cohaereret, animique miteſcerent; id quod domi maiores feliciter adhibuiſſe nouerant, in conſilium verterunt, et doctrinas ſacras atque religionem fabulis complexi ſunt. Qua de re eleganter STRABO [k]: *fieri non poteſt, vt mulierum et promiſcuae turbae multitudo philoſophica oratione excitetur ducaturque ad religionem, pietatem et fidem: ſed ſuperſtitione ad hoc praeterea opus eſt; quae incuti ſine fabularum portentis nequit. Etenim fulmen, aegis, tridens, faces, angues, haſtaeque Deorum thyrſis praefixae fabulae ſunt atque tota theologia priſca. Haec autem recepta fuerunt a ciuitatum auctoribus, quibus veluti laruis inſipientium animos terrerent.* Id et alio loco, quem breuitatis cauſa non exſcribimus, monet, legislatorum et moderatorum ciuitatum hunc fuiſſe morem vtilitatis cauſa, vt voluptatem fabula excitaret, voluptas diſcendi cupiditatem. Alia tum veterum [l] tum recentiorum [m] imprimis magni VERVLAMII [n] teſtimonia tacemus. Ratio itaque ex his manifeſta eſt, cur in mythologica Graecorum theologia infantiam philoſophiae in hoc populo ponamus. In his enim fabulis ſapientiam a primis fabularum conditoribus, (a quibus inania poëtarum figmenta ſeparanda ſunt) propoſitam fuiſſe dubitabit, qui rem recte expendit, nemo. Quos vero ſenſus et ſignificationes habuerint, id profecto dicere opus arduum et difficile, et in quo exitum non ſperaueris; adeo obſcura ſunt, vt tota mythologia eſt, omnia, nec nos poſt tot virorum doctorum coniecturas hic, vbi alia agimus, non repetendas [o], certiora promittere atque dare audemus. Afferemus tamen coniecturas noſtras, vt altius hac de re cogitandi inde lectori ſubnaſcatur occaſio. Et I. quidem certa

k) Lib. I.

l) PLVTARCHI de audiendis poëtis, ARISTOT. Met. L. I. c. 2.

m) BVRNET. Archaeol. philoſ. c. IX. p. 408. et quos laudant BVDDEVS Anal. philoſ. diſſ. II. p. 46 ſeqq. et CHR. ESCHENBACH, diſſ. Academ. I. §. 3. p. 3 ſeqq.

n) Praef. libri de ſapientia veterum.

o) Conferenda ſunt, quae de fabularum ſenſu diſſerunt B. BVDDEVS l. c. et in praefat. et P. TOVRNEMINE memoires de Trevoux Tom. VI. p. 83 ſeqq.

Obſeruationes generales circa interpretationem fabularis philoſophiae.

certa atque indubitata dare impoſſibile eſt, cum veterum hiſtoriarum, doctrinarum, morum, aliarumque circumſtantiarum, quibus tota Graecorum mythologia nititur, ignorantia nos teneat, ſicque clauis ad reſeranda haec adyta perierit. II. Fabulas Graecas non vnam omnes originem habere, vnamque doctrinam reſpicere, ſed ex variis populis ad Graecos delatas variam quoque e diuerſa origine ſignificationem accepiſſe ex dictis clarum eſt. Campus hic ſe nobis aperiret ampliſſimus, oſtendendi, qua ratione fabularum Graecarum aliae Phoeniciam, aliae Aegyptiacam, aliae orientalem originem referant, ſi id ageremus, et liceret nobis eſſe prolixis: Satiabunt vero deſiderium, qui haec noſſe cupiunt iis, quae viri docti paſſim, et imprimis vir ſummus SAMVEL BOCHARTVS [p] et IOANNES CLERICVS [q] ſpeciminis loco protulerunt. III. Probabile eſt, fabularum Graecarum primam originem et ſignificationes ad gentium vnde Graecae coloniae exortae ſunt, hiſtoriam pertinere, id enim collatio eius cum mythologia Graeca attentum facile poteſt conuincere. IV. Vti vero ab antiquiſſimo tempore mos fuit, recte monente PLINIO [r], *referendi bene monentibus gratiam, vt tales numinibus adſcribamus;* ita dubium quoque non eſt, id quod in barbarica mythologia accidiſſe ſupra ſaepius vidimus, etiam in Graecorum mythologia eueniſſe, vt magni heroës, ſummorum beneficiorum meritis incluti, daemonio peculiari vique numinis obſeſſos ſe eſſe hominum agreſtium atque rudium turbae perſuadentes, inter Deos referrentur, eorumque hiſtoriae fabularum inuolucris tegerentur, auguſtiori habitu ita incruſtatae, vt veneratio populi eo facilius ſequeretur. Quod vt accurate attendenti miram lucem accendit, ita tamen ad natales fabularum reſpiciendum quoque eſt, nec ad vnam hypotheſin, vniusque forte gentis hiſtoriam trahenda ſunt omnia. Qua in re a magnis viris peccatum eſt, qui omnem fabularum ſenſum obtorto plerumque collo ad hiſtoriam ſacram referunt [s], non feliciores RVDBECKIO [t] qui non minore ingenii foecunditate vſus omnem mythologiae Graecae ſignificationem in Sueciae theologia atque hiſtoria inuenit. V. Non diu tamen hanc fabularum inter Graecos ſignificationem durare potuiſſe, populi ingenium curioſum et indagandis arcanis ſignificationibus inhians, perſuadet: cui cum arcana cultus diuini ratio et τελεταὶ ab Orpheo potiſſimum inſtitutae, ac reliqua myſteria introducta, quae diu inter Graecos viguerunt, reſiſtere ſatis non poſſent, vt non ſuperſtitio tandem detegeretur, et euileſceret, ingeniis libere philoſophari incipientibus: aliam rei medelam attulere philoſophi, et ad res naturales fabulas applicuerunt; vnde iam DIONYSIVS HALICARNASSENSIS [u] monuit, Graecorum fabulas quasdam vtiles hominibus eſſe, *ὅτι οἱ μὲν ἐπιδεικνύμενοι τὰ τῶν φύσεων ἔργα δι' ἀλληγορίας, quod aliquae opera naturae ſub allegoriis contineant.* Et in eo non tantum Stoicorum induſtria valuit, vt ex eorum ſcri-

p) In immortali Geographiae. S. opere.
q) in notis ad Heſiodum.
r) Lib. II. c. 17.
s) Cuius memorabile exemplum eſt illuſtris HVETIVS in demonſtratione Euangelica.
t) In Atlantide.
u) Lib. I. antiq.

ſcriptis ad nos delatis videre eſt [x], ſed antiquiſſimorum quoque theologorum labor praecipuus fuit, vt mundi ortum atque generationem allegorico ſenſu obuelarent, quae docendi ratio nobis theogonias Graecorum peperit, ab Aegyptiis, Phoenicibus, Thracibus, aliisque orientis quoque populis ad Graecos delatas et imitatione expreſſas [y]. VI. Quoniam vero more omnibus fere antiquis populis communi; doctrinae mythologicae omnisque eruditio carminibus comprehendebatur, et ita poëſis cuſtos erat totius fabularis ſapientiae [z]: accidit inde, vt poëtae audendi fingendique licentia vſi, fabulas pro ingenii foecundioris et ſaepe luxuriantis modulo expolirent, mutarentque, ſicque poſtea non modo fabulae in infinitum augerentur, ſed et antiquae mutatae, tantis atque tot circumſtantiis deformarentur, vt prima veſtigia aegre appareant. Et tunc variae ſignificationes acceſſerunt, et vel morum habita ratio, vel calamitatum ſolatia quaeſita, vel etiam delectationi et ingenio oſtentando multa ſcripta atque ficta ſunt. Id quod vidit, quem ſupra laudauimus DIONYSIVS HALICARNASSEVS, qui de fabulis Graecorum ait, *quasdam humanarum calamitatum habere rationes, alias terrores animarumque perturbationes a nobis depellere, opinionesque parum honeſtas deſtruere; alias alterius cuiuspiam vtilitatis cauſa fuiſſe inſtitutas.* Et has potiores cauſas mythologiae Graecae eſſe, nemo in his rebus verſatus temere negabit. Dedit earum plures eruditiſſimus TOVRNEMINIVS [a], nec reiicimus eas, ad conſtituenda tamen doctrinarum ſyſtemata parum eae faciunt, et ſerius quoque mythologiae veterum acceſſerunt: vnde eas non moramur, ſed lectorem ad elegantiſſimae eruditionis virum dimittimus. Haec enim ſufficiunt, vt demonſtrari queat, obſcuriſſimam eſſe et inſuperabili difficultate laborare philoſophiam Graecorum fabularem. Quare ad certiora et planiora properantibus longa in iis et inutilis mora trahenda non eſt, et ingeniorum felicitati atque imaginationis fertilitati haec aenigmata, quae tot viros doctos noſtra aetate in diuerſiſſimas ire ſententias coëgerunt, relinquenda ſunt.

Prometheus. §. III. Primus inter Graecos, qui philoſophiam, reliquasque artes et ſcientias tradidiſſe fertur, et in fabulari hiſtoria commendatur PROMETHEVS eſt, Iapeti filius, de cuius rebus magna inter mythologiae Graecae ſcriptores diſſenſio, maior inter viros eruditos de ſenſu fabulae contentio et opinionum diuerſitas eſt. Et fabulam quidem de Prometheo omnem enarrare, noſtri inſtituti non eſt; legi illa poteſt, apud veteres HESIODVM [b], OVIDIVM [c] aliosque, ex quibus pleraque recentiores mythologiae Graecae interpretes collegerunt, et in his quoque illuſtris HVETIVS [d], et ante eum NATALIS COMES [e]. Nos, quae ſcopum noſtrum

x) SALLVSTIVS de Diis, PHVRNVTVS de natura Deorum, in TH. GALEI opuſculis mythologicis, quos ex recentioribus magno ingenio ſecutus eſt BACO DE VERVLAMIO.

y) Legendus hic prae reliquis BVRNETIVS l. c.

z) Hinc poëſis philoſophica, cuius fragmenta collegit HENRICVS STEPHANVS.

a) loc. cit.

b) Op. et Mer. v. 46 ſeqq.

c) Metamorphoſ. L. I.

d) Demonſtr. Eu Prop. IV. c. 8. §. 7. p. 114 ſeqq.

e) Mytholog. L. IV. c. 6. p. m. 313 ſeqq.

ſtrum propius tangunt, tantum conſideramus, et ea expendenda ſumimus, quibus inter primos ſapientiae conditores Prometheus refertur. Narrat vero fabula, Promethea hominem finxiſſe, et portiones ex elementis ſingulis captas ſuo operi admiſcuiſſe: atque pro ipſorum elementorum temperamentis non ſolum vires ſingulis corporibus addidiſſe, ſed etiam motus animorum et mores. In quo tamen opere effingendo, Iouis, quem ſacrificio decepiſſe dicitur, ira, igne priuatus eſt, quem mortalibus eripuit; Prometheus vero Mineruae auxilio aſcendit in coelum, ibique ferula ad currum ſolis accenſa, ignem in terras reduxit. Quod furtum cum Iupiter punire vellet, Pandoram e luto compoſitam cum vaſculo omnibus malis incluſis graui munus Prometheo miſit, qui cum reiiceret, a Mercurio Iouis iuſſu ad Caucaſum montem adductus, et in ſpelunca vinctus, addita quoque aquila, quae iecur illius aſſidue renaſcens laniaret ac deglutiret: tandem ab Hercule ex vinculis liberatus eſt. Hactenus fabula; in cuius vero ſenſu atque ſignificatione eruenda multum ſe torſerunt interpretes, incerti, quis ille Prometheus fuerit. Quidam [f] enim nullum vnquam huius nominis hominem extitiſſe contendunt, ſed, vi nominis, ingenii humani vim et ſolertiam a Deo hominibus conceſſam ad inueniendas artes et leuandam vitae primorum hominum agreſtis miſerae et inopis moleſtiam intelligi contendunt. Alii certum quidem hominem denotari non negant, ſed quem magnum antiquitatis virum ſignificet, incerti ſunt, Adamum enim, quidam hic deprehendiſſe ſibi viſi ſunt, alii Noachum [g], et Magogum πολυμαθέστατος Bochartvs [h]. Moſis vero hiſtoriam etſi ſatis corruptam, in Promethei fabula latere, more ſuo contendit Hvetivs [i]. Qui tamen omnes non alias rationes afferunt, quam quae pluribus ſcientiarum conditoribus communes ſunt, et tanta arte fabulae circumſtantias trahunt, fingunt, reducuntque ad hypotheſin, vt eodem negotio atque labore Fohium Sinenſium literarum parentem, vel alium magnum antiquitatis virum quam Noachum vel Moſen exſculpas. Nec nos fabulae ſenſum recludere poſſe contendimus, dicemus tamen, quae non ſine veri aliqua ſpecie afferri poſſe nobis videntur. Supponimus nempe ſenſum atque ſignificationem fabularum primum pertinuiſſe ad hiſtoriam, et tum demum a philoſophis ad philoſophica argumenta eas fuiſſe applicatas: idque etiam in Promethei fabula eueniſſe, coniicimus: cuius hiſtoria ad rationes philoſophicas attemperata, multum ita obſcurata fuit. Quidam enim ex veteribus tradunt, Prometheum Deucalionis patrem ex Aegypto fuiſſe oriundum, et Oſiridis regis conſiliarium [k]: eum

f) Ex veteribus Ivlianvs Orat. VI. p. 182. Plotinvs Enn. IV. L. 3. c. 14. p. 383. Nicephorvs ad Syneſ. de inſomniis p. 403. Ex recentioribus Rhodigin. antiq. lect. L. VII. c. 19. p. 253. Avg. Stevchvs Evgvbinvs de perenni phil. L. IX. c. 4. Natalis Comes l. c. p. 321. qui Tzezem laudat.

g) Prius Madero de Biblioth. antediluu. poſterius Erasmo Francisci ad L. V. Carniolae Valvassoris placuit. Conf. Fabricivs Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 8. 261. idem coniecerunt Keckermannvs et Chytraevs.

h) Geograph. S. P. I. L. I. c. 2. p. 13.

i) loc. cit.

k) Conf. Bvddevs H. E. V. T. T. I. p. 476.

eum vero eruditionis, istis quidem temporibus rarissimae, fama celebrem fuisse, recte monet CICERO [l], qui scribit: *Nec vero Atlas sustinere coelum, nec Prometheus affixus Caucaso, nec stellatus Cepheus cum vxore, genere, filio traderetur, nisi diuina cognitio nomen eorum ad errorem fabulae traduxisset.* Mittimus ea, quae de Prometheo Scytharum rege, in vincula coniecto a Scythis, quod Aquilae fluuii inundationibus, quibus populi victus inopia obruebantur, mederi non potuerit, Hercule postea detorquente fluuium in mare, et Prometheum liberante, scripsit HERODOTVS, id quod alii ad Aegyptum referunt [m]. Non itaque absque verisimilitudine hinc colligimus, virum quendam mentis excelsae ingeniique supra vulgus elati, ex Aegypto, vel quod alii volunt, ex Scythia ad Graecos delapsum, artium et disciplinarum rudimenta iis tradidisse, bellorum vero fato in captiuitatem ductum aegre fuisse liberatum, et curis cor exedentibus ereptum. Falluntur enim sine dubio viri eruditi, qui Prometheum pro inuentore primo omnium scientiarum habent, cum id ad Graecos tantum referendum sit. Ad hos enim sine dubio pertinent, quae de inuentis Promethei habet elegantissimus tragoedus AESCHYLVS [n]:

Commistiones pharmacorum protuli,
Omnes quibus leuantur aegritudines,
Modosque multos vaticinandi reperi:
Quae sint putanda vera dixi somnia,
Quae sint viarum signa, quae sint omina:
Tum diligenter, qui volatus dexteri
Sint, quae sinistrae nominentur alites,
Quis singulorum victus et benignitas
Inter se, odiumue primus ipse reperi.
Tum qualia exta sint, colores qui Deis
Grati magis videntur immortalibus.
Bili decora forma, quae fibrisue sit.
Ostendi ego quo sacra ritu conuenit
Imponere aris, vrere atque victimas
Artemque feci ex his ego mortalibus.
Haec nota feci, quae fuere incognita,
Haec sic habent: quid proferam quod commoda
Educta per me sunt humi latentia
Ferrum vel argentum, vel aurum vel quis aes,
Ni mentiatur, repperit? quis me prior?
Nemo profecto ni velit mentirier.
Vt cuncta dicam, pluribus ne te morer,
Artes repertae quaeque sunt Promethei.

Et, paulo post literarum quoque elementa componere homines docuisse domos-

l) Tusc. Qq. L. V. m) Conf. NAT. COMES l. c. p. 328. n) In Prometheo vincto.

domosque aedificare misellam turbam astrorumque ortus et occasus, et numerum sophismatum tradidisse canit:

> ἐς τε δη σφὶν ἀντολὰς ἐγὼ
> Ἄςρων ἔδειξα τὰς τε δυσκρίτȣς δύσεις.
> Καὶ μὲν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων
> Ἐξεῦρον αὐτοῖς, γραμμάτων τὲ συνθέσεις,
> Μνήμην θ' ἁπάντων μȣσομήτορ' ἐργάτιν.

Alias inuentiones, quas porro refert, tacemus. Ex his vero satis patere putamus, Prometheum varias artes ad vitae humanae societatem colendam perquam necessarias Graecis tradidisse, literas a Cadmo inuentas introduxisse, et forte metallorum conflandorum modum ignisque in hunc finem vsum manifestauisse [o]; praeterea vero rationem obseruandorum siderum ad vaticinia inde haurienda edocuisse, et religionem primum ordinasse: et ita animos rudissimorum hominum formauisse, vt alter hominum conditor dici meruerit. Nihil enim horum est, quod non fabulae satis respondeat: Reliquae vero eius circumstantiae, quid significent, difficulter coniecturis exponi potest. Dicemus tamen, quod nobis hac de re in mentem venerit. Supra audiuimus, veterum quosdam referre, Prometheum ex Aegypto in occidentem delatum Osiridis regis consiliarium fuisse. Osiridem vero non modo per Hermetem artes et disciplinas reperisse, sed et ob magna beneficia inter coelites relatum Deum habitum esse, Iouemque saepe veteribus designare, suo quoque loco, vbi de Aegyptiorum philosophia actum est, demonstratum dedimus. Cum itaque fabula dicat, Iouem ob ignis furtum et dolosa munera Mercurium iussisse vinculis ligare Prometheum; coniicimus inde, Prometheum ab Osiride inuentionum, quas mire occultasse supra docuimus, factum participem, cum praeter rationem atque vtilitatem Aegyptiorum regis peregrinum populum nouis artibus et scientiis erudiret, per Mercurium, (quem Osiridis quoque summum consiliarium fuisse supra quoque ostendimus) captum, cum dolosis et contemtis muneribus frustra regem placere tentasset, in carcerem durum coniectum, mirisque aerumnis atque cruciatibus dies noctesque vexatum fuisse, custoditum forte a potenti quodam ministro vel praefecto regis Aegyptii, quo interfecto ab Hercule ex vinculis tandem liberatus est. Nihil horum est, quod non fabulae circumstantiis exacte respondeat [p], et priscorum temporum conditioni congruat: pro coniectura tamen hanc explicationem fabulae Promethei tantum venditamus, et lubenter quemuis suo sensu abundare patimur: id vnum certum existimamus, explicationes philosophicas

 fabulae

o) Ignem primum ex silice prouocandi modum homines Prometheum docuisse, vel ostendisse, qua ratione ex solis radiis accendi queat, vix credibile. Prius enim ante Prometheum in vsu fuisse, necessitas hominum igne non carentium suadet, alterum istis temporibus nondum notum fuisse, credibile est. Vnde probabilior sententia BOCHARTI et HVETII ignis vsum in metallurgia denotari: eum enim in Aegypto notum fuisse constat.

p) Quasdam fabulae circumstantias dissonare, quamcunque de significatione eius opinionem elegeris, eo minus mirandum, quoniam Titanum, Vulcani, Prometheique res inter se confusae et commixtae sunt.

fabulae huius ferius fuiſſe excogitatas, ita enim cum omnibus fere fabulis eueniſſe, prudentes mythologiae veteris exploratores facile coniicient, cum tanta acumina phyſica et metaphyſica in priſco orbe, in quo hae fabulae primum enatae ſunt, quaeri non debeant. Vnde quae Platonici de Promethei atque Epimethei fabulis garriunt, ineptae nugae miſere fabulae accommodatae eſſe recte cenſentur.

Linus. §. IV. Poſt Prometheum Theologiae inter Graecos introductae praecipuus auctor celebratur LINVS. Tres vero huius nominis apud veteres celebres ſunt, vnus Chalcidenſis, Pſamates et Mercurii vel Apollinis et Terpſichores, ſiue Vranies et Amphimari filius[q]; alter Iſmenii Thebanus, quem philoſophum nominat SVIDAS[r], et tertius Linus Narciſſus[s]. Primus vero hic conſiderandus eſt, qui inuentionibus non tantum muſicis, ſed et meditationibus philoſophicis, ſi veterum dictis fides eſt, inclaruit. Is enim primus chordae vſum vice filorum e lino in cithara inuenit, ideoque ab Apolline interemtus ac Thebis ſepultus dicitur, vnde threnodia illa, qua mors eius deflebatur, λίνος dicta eſt, ſolennis Aegyptiis, Phoenicibus, Cypriis, aliisque[t]. Inter theologos vero Graecos eum referendum eſſe, non ex eo tantum conſtat, quod cultum, qui Saturno deferebatur, ex quorundam opinione[u] introduxit, ſed potiſſimum ideo, quia, referente LAERTIO[w], ſcripſit κοσμογονίαν, ἡλίȣ καὶ σελήνης πορείαν, καὶ ζώων καὶ καρπῶν γενέσεις, *de mundi generatione, ſolis item et lunae curſibus, animalium quoque et fructuum generationibus,* qui et initium operis Lini affert hoc verſu:

Ἦν ποτέ τοι χρόνος οὗτος, ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἐπεφύκει,
Tempus erat, quo cuncta ſimul ſunt condita quondam.

Id quod tamen PAVSANIAS[x] negat, qui contendit, neque hunc Linum, neque alterum Iſmenii filium aliquid ſcripſiſſe, ſaltem nihil aetatem tuliſſe: in quo vero alii veterum et in his SEXTVS EMPIRICVS[y] diſſentiunt, qui Linum inter eos referunt, qui ante Homerum verſibus ſcripſerunt. Laudatur vero hic Linus tum propter inuentos ῥυθμȣ̀ς καὶ μέλει[z], tum propter adplicatas literas a Cadmo ex Phoenicia allatas, dialecto et impoſitis nominibus; tum propter inuentum carmen lyricum[a]. Tanta certe eius in poëſi atque cantu peritia enituit, vt plurimos haberet diſcipulos, et inter eos celeberrimos totius antiquitatis homines Herculem, Thamyrin et Orpheum; quorum Hercules, cum cythara canere diſceret, et ingenii tarditate diſciplinam non aſſequeretur, Linum plagis caſtigantem, cithara magiſtrum interfecit, referente DIODORO et PAV-

SA-

q) SVIDAS T. I. v. Linus. p. 449. PAVSANIAS in Boeoticis. conf. MENAG. ad LAERT. L. I. f. 4. NAT. COMES Mytholog. L. IV. c. 10. p. 351.

r) loc. cit. v. Linon.

s) EVSTATHIVS ad Iliad. 6. p. 1223.

t) Conf. quos ex veteribus laudat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 96. diſtinguit vero hunc, quem carminis elegiaci auctorem facit, a noſtro NAT. COMES l. c.

u) THEOPHILVS ad Autolyc. L. III. p. 397. vbi tamen de eo dubitat ven. WOLFIVS h. l.

w) Lib. I. f. 4.

x) loc. cit. pag. 767.

y) Adu. mathem. L. I. f. 204.

z) DIODORVS SICVLVS L. III. p. 140.

a) SVIDAS loc. cit.

SANIA [b], quod vero, quoniam iis non conſentit, quae de Lino ab Apolline interfecto veteres tradunt, alii de Lino Iſmenii intelligunt. Quia vero Linus non carmine tantum more ſeculi res Deorum ſcripſit, ſed et coſmogoniam, quae praecipuam philoſophiae vel theologiae potius partem tum abſoluebat, tradidit, ideo, teſte LAERTIO [c] inter ſeptem Graeciae ſapientes numeratus eſt ab Hippoboto. Quam vero theologiae rationem tenuerit Linus, hodie, deficientibus eius ſcriptis definiri nequit, quae enim DAMASCIVS [d] et Platonici forte alii [e] illi tribuerunt, ob hominum audaciam, ſua dogmata veteribus ſupponendi, ſuſpecta ſunt. Ceterum neque VOSSIVM [f] audiendum eſſe, qui nullum vnquam Linum fuiſſe putat, nec CLVVERIVM [ff], qui Adamum, Zoroaſtrem et Linum eundem eſſe coniicit, veterum de Lino conſentiens traditio docet.

§. V. Lini diſcipulus fuiſſe fertur ORPHEVS, ſapientum inter Graecos antiquos virorum celeberrimus, et praecipuus eruditionis atque religionis Graecorum auctor. Qui eo magis enarrandus nobis eſt, quo magis eundem fere apud Graecos locum obtinet, quem apud Chaldaeos Perſasque Zoroaſter, apud Indos Buddas, apud Aegyptios Thootus ſiue Hermes obtinuit. Quicquid enim ſacrae atque profanae eruditionis apud Graecos veteres effloruit, id vel ab Orpheo inuentum, vel ab eo introductum inter Graecos eſſe, veteres communi voce tradunt. Cum quoque theologiam non ritibus tantum et ceremoniis condidiſſe, ſed et philoſophico ſyſtemate delineauiſſe feratur, omnino tanquam praecipuus mythologicae philoſophiae inter Graecos doctor reputandus eſt. Etſi vero veteres ſatis diligentes fuerunt, in enarrandis Orphei rebus atque dogmatibus, dolendum tamen eſt, ea omnia hodie deſiderari, nec ſupereſſe, quae Herodotus, Epigenes, Sando Hellanici filius, Apollonius Aphrodiſienſis, Pherecydes Athenienſis, et ex Platonicis recentioribus Serapion Alexandrinus, Syrianus et Proclus in Orphei dogmata commentati ſunt [g]. Nec quae temporis iniuriae erepta ad nos peruenerunt, talia ſunt, vt fides ſecure iis dari queat. Accidiſſe enim Orpheo, quod omnibus ſapientiae atque eruditionis gentilis conditoribus accidit, vt multa eius nomini ſupponerentur, et doctrinae a variis hominibus ex diuerſis ſectis atque opinionibus oriundis excogitatae ad eum auctoritatis et fidei conciliandae gratia referrentur, in ſequentibus demonſtrabimus. Quam itaque in rebus doctrinisque Zoroaſtris, Mercurii et ſimilium virorum celebratiſſimorum enarrandis adhibuimus prouidentiam atque cautionem, ea nec in excutiendis Orphicis negligenda eſt, niſi turpiter falli vel fallere velimus. *Orpheus.*

b) ll. cc.
c) L. I. ſ. 42.
d) DAMASCIVS περὶ ἀρχῶν, cuius excerpta debemus ven. WOLFIO T. III. Anecdot. Graecor. Is vero: οὐ γὰρ ἐστιν ἕν τι, ἀλλὰ πάντα ἕν, ὡς Λῖνος τε ἔλεγε καὶ Πυθαγόρας.
e) Vid. IAMBLICHVS de vit. Pyth. c. 28. n. 139. p. 118.
f) De arte poëtica p. 78.
ff) German. antiq. L. I. c 24. p. 206.
g) Conferendus de his omnibus diligentiſſimus FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 110 ſeq.

An Orpheus extiterit?

§. VI. Antequam vero ipſam Orphei hiſtoriam atque dogmata exponimus, excutienda quaeſtio eſt, an vnquam Orpheus quidam fuerit nec ne? Primus, qui quaeſtionem negauit, CICERO [h] eſt, qui tamen Ariſtotelis auctoritate vtitur: hunc ſecuti ſunt ex recentioribus GERARDVS IOANNES VOSSIVS [i], PETRVS DANIEL HVETIVS [k], et NATALIS ALEXANDER [l], a quibus non multum alienus eſt IO. CLERICVS [m] et IO. HENR. VRSINVS [n], qui Dauidem regem ſub Orpheo latere putat. Quos tamen viros doctos audiendos non eſſe recte iudicarunt alii [o]: ita enim rationes ſubductae nobis perſuadent, omnino fuiſſe Orpheum Graecanicae theologiae atque religionis parentem. Et quod quidem Ciceronis teſtimonium ab Ariſtotele petitum concernit, id quidem ita viri docti eneruant, vt contendant, Ariſtotelem non negaſſe, fuiſſe Orpheum, ſed tantummodo, fuiſſe poëtam: nobis vero, id inuitis Ciceronis verbis fieri, manifeſtiſſimum videtur. Ait enim Romanae eloquentiae parens: *Orpheum poëtam docet Ariſtoteles nunquam fuiſſe, et hoc Orphicum carmen Pythagorici ferunt cuiusdam fuiſſe Cecropis. At Orpheus, id eſt, imago eius, vt vos vultis ſaepe in animum meum incurrit.* Quibus verbis Epicureos refutat, facta ab exemplo inductione, qui ab anticipata DEI notione, et imagine menti obuerſante, argumentum pro eius exiſtentia accerſebant, iisque opponit exemplum Orphei, qui nunquam fuit, et cuius tamen imago in mentem ſaepe incurrit [p]. Quamuis vero, Ariſtotelem (in cuius ſcriptis tamen hodie fruſtra quaeritur) et Ciceronem in ea fuiſſe ſententia negandum non ſit, parum tamen id facit ad deſtruendum totius pene antiquitatis conſenſum, quae in eo concordat, fuiſſe Orpheum Thracem, et vixiſſe in Graecia. Hoc Graeci et Latini, poëtae, hiſtorici, philoſophi teſtantur, PLATO [q], DIODORVS SICVLVS [r], et poſt hos magna, etiam ex doctoribus Chriſtianis, et ex ſchola Pythagorae et Platonis caterua. Immo Aegyptii, ſi DIODORO [s] fides eſt, in ſacris commentariis Orphei nomen retinuerunt, eum ducem conſtituentes illorum, qui doctrinae addiſcendae cauſa ex Graecia in Aegyptum profecti ſunt. Nec ORIGENES [t], cui Celſus Orpheum, tanquam virum ſine controuerſia ſancto afflatum ſpiritu, obiecit, et Saluatori praetulit, Orpheum extitiſſe negat, ſed criminatur, quod Deos fecerit ἀνθρωποπαθεῖς. Immo ipſa doctrina Orphica, myſteria in Graecia introducta, et ipſi libri Orpheo ſuppoſiti locum non habuiſſent, ſi nunquam vixiſſet Orpheus, cui ſupponi potuiſſent. Alia in re manifeſta non cumulamus: ſed id modo monemus, ficulneum eſſe, quod VOSSIVS addit; nomen Orphei eſſe ab Arabico Arifa, quod ſcire notat,

h) De nat. Deor. L. I.
i) De poëtica arte c. 13.
k) Dem. Euang. Prop. IV. c. 7. §. 19. p. 129.
l) H. E. V. T. c. 8. p. 357.
m) Bibl. ſelect. T. XXVII. P. II. art. 4. p. 434.
n) Analect. SS. L. IV. p. 219 ſeqq.
o) BVRNET. Archaeol. philoſ. L. I. c. 9. p. 414 ſqq. CVDWORTH. Syſt. intell. c. IV. §. 14. p. 341 ſeqq. et cel. MOSHEMIVS ad h. l. BVDDEVS Obſ. Hal. T. VI. obſ. 29. §. 4. p. 307 ſeq. OLAVS BORRICHIVS de poëtis diſſ. I. §. 17. FABRICIVS l. c. alii.
p) IDEM obſeruat MOSHEMIVS l. c. n. 7.
q) De Rep. L. X. p. 521.
r) Lib. IV. c. 25. p. 221.
s) Lib. I.
t) Adu. Celſum paſſim. vid. L. VII. p. m. 370. 378. edit. Hoeſch.

tât, vnde Arif, siue Orpheus, sciens, eruditus. Haec enim concludendi ratio si valet, omnes celebres antiquitatis viros facile e rerum natura tollere quiuis mediocri ingenio et linguarum peritia praeditus poterit.

§. VII. Dubio itaque carere existimamus, vixisse Orpheum: quis vero fuerit, quam originem agnouerit, quaeque perpetrauerit, adeo fabulis more veterum inuolutum est, vt quid certi afferamus, vix habeamus. Recitabimus vero mythologiae narrationem [u], vt, quid veritatis subsit, coniecturis assequi tentare possimus, monentes ante omnia, Orpheum hunc Thracem, cum aliis huius nominis non confundendum esse [x]. Ex Thracia oriundum fuisse, plerique veterum referunt, de parentibus dissentiunt, aliis enim Apollinis et Calliopes filius, plerisque Oeagro patre natus dicitur, et ad tempora ante-Troiana refertur, quae in Iosuae atque Iudicum aetatem incidunt [y]. Is patriis ceremoniis cultui et theologiae innutritus, tradente DIODORO SICVLO [z] in Aegyptum profectus est, et multa ibi didicit, ita, vt tum initiationum et theologiae peritia, tum poëmatum et melodiarum artificio praestantissimus haberetur. Ita scientiis et religionis notitia auctus ad Graecos peruenit, rudemque et incompositam multitudinem triplici artis et ingenii subsidio in ordinem, et ad rationem redire coëgit. Tanta enim canendi peritia excelluisse, dicunt, vt fluuii ad eius cantum firmarentur, aues aduolarent, saxa, syluae et venti auscultarent, mare sedaretur, omneque rerum anima destitutarum genus in admirationem et amorem raperetur. Id quod eleganter expressit HORATIVS [a]:

Orpheus quis fuerit?

Aut in vmbrosis Heliconis oris
Aut super Pindo gelidoue in Haemo
Vnde vocalem temere insecutae
Orphea syluae.
Arte materna rapidos morantem
Fluminum cursus celeresque ventos
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere syluas.

Et in hunc finem lyram septem chordarum quoque inuenit et adhibuit. Quae fabulae tegumenta nihil aliud volunt, quam feros et indomitos Graecorum animos ab Orpheo, vt audirent et attenderent, emollitos fuisse, et in obsequium tractos. Quem in finem fabularum quoque dulcedinem more antiquo adhibuit, sicque musica harmonia conuocatos et audiendi auidos iucundis narrationibus pauit, vt in admirationem cultumque versa attentio prudentissimo viro occasionem dederit, fabularum delinimentis legum atque religionis cultum introducendi. Deos enim tum colere, eorum iram fabulis enarra-

u) Conferendi mythologi passim, et ex iis NAT. COMES mythol. L. VII. c. 14. p. 764 seqq. pleraque de eo quoque collegit et instituto suo aptauit HVETIVS l. c. add. LAMBECIVS prodr. hist. lit. p. 168 sqq.

x) Fuit alius Crotoniates, vid. SVIDAS T. II. v. Orpheus Crot. p. 719. qui auctor carminis de argonautis dicitur: vnde Orpheus Argonautis adnumeratur; sed male.

y) Conf. HVETIVS l. c. qui tamen, vt hypothesi inseruiat, mire omnia torquet et confundit.

z) Lib. IV. c. 25.

a) Carmin. L. I. Od. XII.

enarrare, et felicitatem eorum, qui Deorum amicitia fruerentur, depraedicare coepit, ſicque muſica, fabulis et religionis arcano cultu feros homines ratione vti docuit, et ad id quod ius faſque eſt, tenendum atque obſeruandum adegit. Id quod HORATIVS iam vidit, qui de hac theologorum veterum prudentia luculenter [b]:

Syluestres homines ſacer interpresque Deorum
Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres rapidoſque leones.
Dictus et Amphion Thebanae conditor vrbis
Saxa mouere ſono teſtudinis et prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit haec ſapientia quondam
Publica priuatis ſecernere, ſacra profanis
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis
Oppida moliri, leges incidere ligno.

Praeter hanc animos ſibi conciliandi moresque ita fingendi artem ſcientiae medicae peritia80 effloruiſſe [c] non ex eo tantum veriſimile eſt, quod plerique magni viri canae vetuſtatis artis ſalutaris beneficio, docente artis medicae hiſtoria, ſibi homines deuinxerint, ſed Orpheus quoque diſciplinas in Aegypto didicerit, vbi iſta ars inter arcanas ſcientias relata fuit, vt ſupra vidimus. Ex hac vero artis medicae peritia omnium optime ea explicanda ſunt, quae de mirabili muſicae Orphicae peritia fabula narrat [d]: eum mortua, quam impenſe deperibat, Eurydice, ad inferos cum cithara deſcendiſſe, et mirificam lamentationem ceciniſſe, ita vt excitaret

Et Diti lacrymas, et morti denique finem [e]

faceret. Plutone enim placato ac Proſerpina, obtinuiſſe, vt Eurydice cum ipſo in lucem rediret, ea tamen lege, ne prius reſpiceret, quam ad ſuperos perueniſſet. Quod cum non obſeruaret, vxorem amiſiſſe. Si quis enim fabulae ſenſus eſt, nimium non torquendus [f], illud innuere videtur, Orpheum tanta medendi peritia inſtructum fuiſſe, vt deploratae ſanitatis homines ipſamque cariſſimam vxorem iam cum morte luctantem reuocaret in vitam. Mortis vero, qua viuis ereptus eſt genus, varie veteres narrant [g]: quidam enim fulmine tactum periiſſe perhibent, quod ideo excogitatum videtur, quia fulmine tacti credebantur diuinitatis participes facti [h]. Alii poſt mortem Eurydices caeterarum mulierum coniugium ſpreuiſſe, narrant, multisque hominibus diſſuaſiſſe mulierum connubium, quod cum aegre illae ferrent, ab illis per ſimulata Liberi patris ſacrificia fuiſſe diſcerptum. PAVSANIAS [i] ob abductos ex Thracia ſecum viros multos indignatas Thracum feminas eum diſcerpſiſſe refert; alii a Baccho, cuius laudes canere neglexe-

b) De arte poët.
c) Pluribus id probat DAN. CLERICVS Hiſt. medic. L. I. c. 10. p. 33 ſeqq. qui tamen non ſatis accurate homines et tempora diſtinguit.
d) Mythologi paſſim. vid. OVIDIVS Metamorph. L. X.
e) MANILIVS Aſtronom. L. V.
f) Quod faciunt, qui per Euridicen iuſtitiam, per inferos placatos, perturbationes animae ſedatas intelligi cum NATALI COMITE l. c. p. 771. contendunt.
g) Collegit ea NAT. COMES l. c.
h) Hac de re ſupra, vbi de Zoroaſtre.
i) in Boeoticis.

neglexerit, furorem immiſſum mulieribus; alii, a Venere amore feminis immiſſo, dum de Orpheo certarent, eum laniatum tradunt; alii vero ex doloris de amiſſa vxore impatientia violentas ſibi intuliſſe manus perhibent. Quae incertae narrationes illud certum habere videntur, Orpheum violenta morte ſublatum fuiſſe; quod ſi coniecturae locus eſt, poſitos effrenae licentiae limites, et imprimis cohibitos vagos concubitus irarum tantarum cauſam fuiſſe, non abſurde colligi poteſt. Poſt mortem caput in fluuium Hebrum deiectum cum lyra in Lesbum delatum eſſe, ibique oracula fudiſſe [k], atque ſtatua et vrna poſita honoratum [l], lyram inter ſidera relatam mythologi narrant, quae id docent, magnam auctoritatem atque famam Orphei tantopere de humano genere meriti, etiam poſt funera extitiſſe. Quae tamen non obſtitit, vt non tantum παιδεραστίας [ll], ſed et magiae, immo atheiſmi accuſaretur: quibus tamen ſceleribus non polluiſſe ſe Orpheum, admodum veriſimile eſt. Nam concubitu vago aliisque feris moribus abrogandis et emendandis eum inuigilaſſe, ſupra iam oſtendimus. Eum vero fuiſſe μαγεῦσαι δεινὸν, quod Aegyptius aliquis apud PAVSANIAM [m] de eo et Amphione praedicat, et de magiae crimine ſiue goëtia intelligendum eſſe recentiores quidam [n] contendunt, vel ad theologiae Orphicae rationem et cultum Deorum arcanum referendum eſt, qui magiae nomine apud veteres, vt ſupra demonſtratum eſt, inſigniebatur: vel ad ſanandi modum iunctis incantamentis, carminibusque pertinet, quem veteres Medici ad augendam admirationem et ſuperſtitionem plebis adhibuere, et Orpheum quoque in vſum vertiſſe, vel ſola fabula de vxore carminibus in vitam reuocata perſuadet: vt alias rationes praetereamus, fuſe a NAVDAEO [o] allatas. Caput enim eius poſt mortem diuinaſſe, inter ſplendida antiquitatis de viris magnis mendacia referendum eſt [p]. Vtrum vero ſpinoziſmo vel atheiſmo fauerit Orpheus, poſtea, vbi de theologia Orphei dicemus, commodus magis diſpiciendi locus erit.

§. VIII. Non vero ſuo tantum nomine per omnium ora volitauit Orpheus, ſed imprimis propter inſignia in Graecos merita, introductis religione, artibus et diſciplinis, quibus mores feros ad humanitatem reduxit, immortalem famam honoremque conſecutus eſt. Quod ſi enim Graecos audimus, nulla fere ſcientia eſt, quam Graeci Orpheo non debeant, adeo vt γράμματα καὶ σοφίην inuenta ei tribuat epigramma vetus [q]: quod tamen non ita intelligendum eſt, quaſi literarum apud Graecos conditor fuerit; *Inuenta ab Orpheo.*

k) PHILOSTRAT. Heroic. c. V. §. 3. p. 703. et vit. Apollon. L. IV. c. 14.

l) PAVSAN. in Boeot. p. 586 ſq. conf. quae diximus in Otio Vindelico Melet. III. p. 241.

ll) OVIDIVS Metamorph. L. X. v. 83.

m) In Eliacis poſter. p. 505.

n) MART. SCHOOCKIVS apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 131.

o) Apologie pour les grands hommes ſupçonner de magie c. IX. p. m. 110 ſeqq.

p) Pertinet hoc ad oraculorum fraudes, quas in hoc oraculo Lesbico adhibitas fuiſſe oſtendit ANT. VAN DALE diſſ. II. de Orac. gent. p. m. 293. ad quae, quod reſpondit BALTVS in hiſtoria de ſilent. Oraculorum paganiſmi P. II. c. 7. p. m. 78. verſ. Lat. leue eſt, et teſtimoniis veterum contrarium. Non enim ſacerdotes oraculi, ſed caput Orphei vaticinatum eſſe PHILOSTRATVS teſtatur.

q) Apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. I. p. 130.

erit; illas enim Graecos Cadmo debere, ſupra oſtendimus; ſed vult poëta, omnis generis eruditionem Orpheum apud Graecos introduxiſſe: licet haec quoque ad ſapientiam carminibus expreſſam extendi queant. Certe poëſeos praeſtantia Orpheum celeberrimum inter Graecos nomen conſecutum eſſe DIODORVS SICVLVS [r] notauit. Muſicae praeſtantia non habuiſſe parem, iam dictum eſt; addendum hoc, lyram ſiue citharam ſeptem chordis inſtruxiſſe, qui enim quatuor chordarum lyram ei tribuunt, veterum teſtimoniis refutantur [s]. Cum muſica carminis pangendi peritiam non poſſedit tantum, ſed et carmen hexametron, teſte ANTIPATRO SIDONIO [t] inuenit, et in epopoeia omnes ante eum, referente PAVSANIA [u] ſuperauit. Sideralem porro artem ad Graecos tranſtulit et doctrinam vetuſtiſſimis veriſimiliter theologis non inauditam ex Aegypto in Graeciam attulit, ſtellas perinde vt noſtram terram inhabitari, de quo dogmate Orphico infra dicemus. Medicinam non tantum exercuiſſe, ſed ita quoque perdidiciſſe, vt deſperatos morbos curaret, in antecedentibus monuimus: his adiiciendum eſt, veriſimillimum eſſe, adiunxiſſe medicinam Orpheum ſacris ceremoniis, et herbis, more Orientalium, vim quandam magicam inſcribendo, et muſicae quoque vim ſalutari arti coniungendo, illud medicinae genus inter Graecos introduxiſſe, quod diu ante ipſum in Oriente viguiſſe ſuperiori libro demonſtrauimus, quodque magicum fuit. Eius nos ſatis conuincit PAVSANIAS [x], qui refert, in ſumma auctoritate Orpheum fuiſſe *οἷον πιςευόμενος εὑρηκέναι ἔργων ἀνοσίων καθαρμοὺς, νόσων τε ἰάματα, καὶ τροπὰς μηνιμάτων θείων, quod crederetur malarum actionum expiationes, morborum curationes, et irae diuinae placationes inueniſſe:* vbi curationes morborum, et *καθαρμοὶ* ideo iunguntur, quod illae ſine his fieri nequibant. Et huc referendum quoque eſt, quod PLINIVS [y] habet, *primum eum de herbis aliquid curioſius prodidiſſe.* Eadem de aſtrologia inter Graecos per Orpheum introducta iudicanda eſſe exiſtimamus. Quemadmodum enim diuinationes ex ſideribus cum theologia et arcanis ritibus atque cultu Deorum coniunxere orientales gentes, et Aegyptii quoque, vt ſupra dictum eſt; ita Orpheus quoque ex Aegyptiorum diſciplina ſacris ſuis arcanis hanc partem addidit, et Graecos aſtrologiam docuit, ſiderum cognitione, quod modo monuimus, inſtructus. Qua de re notabilis apud LVCIANVM [z] locus occurrit, qui ita: *Graeci nec ab Aethiopibus, nec ab Aegyptiis, de aſtrologia quicquam inaudiuerunt, verum illis Orpheus Aeagro Calliopeque prognatus primus iſta monſtrauit: non ille quidem admodum dilucide neque rem clare docuit, ſed εἰς γοητίην καὶ ἱερολογίην* [a]*, ad artem goëticam ſiue magicam et ſacros ritus cultumque, qui eius ſcopus erat (διανοίη). Nam conſtituta lyra orgia inſtituit, ſacras-*

r) L. IV. c. 25. p. 221.
s) Vid. HVMFRED. PRIDEAVX ad Epoch. marmor. p. 198 ſeq.
t) Anthol. L. III. p. 388.
u) l. c. p. 768.
x) l. c.
y) L. XXV. c. 2. conf. DAN. CLERICVS loco ſupra laudato.
z) De Aſtrologia T. III. p. m. 257 ſeq.
a) Graeca ipſa inſpicienda ſunt, incommode enim haec verba tranſtulit ERASMVS.

crasque cantiones decantauit. Sed et reliqua legenda ſunt, etſi ſophiſticam ſcholam argumento colorem quaerentem ſapiant. Nec videmus, quo argumento hoc neget VOSSIVS [b], LAERTII auctoritate motus, qui narrat, plerisque videri primum Thaletem aſtrologiae vacaſſe, et ſolis defectus conuerſionesque praedixiſſe [c]. Nam quod putat, quia orgia obſcura ſunt, et incertum, qualia fuerint, ideo hoc falſum eſſe, nihil ad rem facit; cum hoc ſufficiat, diuinationes ex aſtris, partem orgiorum ab Orpheo inſtitutorum fuiſſe: Laërtii vero teſtimonium non obſtat, qui de rationibus aſtronomicis et obſeruationibus ſideralibus a Thalete in Graecia introductis, non de diuinatione ex aſtris, qualis in Orphicis ſacris viguit, intelligendus eſt, quam Orpheus ex Oriente vel Aegypto in Graeciam tranſtulit [d]. Omnium tamen maxime celebritatem inter Graecos conſecutus eſt Orpheus introductis myſteriis et theologia: quam cum ita ordinaret, vt populo ſuperſtitionis freno ſubacto miranda videretur, et arcanis ceremoniis magna et diuina ſponderet, vehementer Graecos in admirationem rapuit, quae tantopere animos occupauit, vt ſacra illa arcana atque myſteria diu apud Graecos vigerent, magnisque ſolemnitatibus, ſacra Bacchi, Hecates, Eleuſinia, Panathaenea, Theſmophoria eiusque generis alia celebrarentur, de quibus, quia extra oleas vagari non licet, conſulendi ſunt, qui Graecorum ſacrorum hiſtoriam enarrarunt [e]. Quorum tamen non arcanas tantum circumſtantias, ſed et ſignificationes enarrare, opus arduum et difficile eſt, nec ad magnam veriſimilitudinem coniecturae perduci poſſunt, quoniam et initiatos tantum ſacroque ſilentio impeditos ad ἐποπτίαν admiſerunt, et arcana quoque dogmata, non niſi ſacerdotibus patuerunt, qui, vt erant homines aſtutiſſimi, ita ſacris iſtis explicationem tribuerunt, vt ratio circumſtantiarum poſtulabat variam. Vnde laterem lauare nobis videntur, qui Platonicorum recentiorum explicationibus [f] fidem tribuentes, eorum interpretationes pro veris horum ſacrificiorum ſignificationibus nobis obtrudunt. Quam mala enim horum hominum omnia ad ſua dogmata roboranda et ſyncretiſmum ſtabiliendum rapientium fides ſit, nemo eſt, qui ignorat.

§. IX. Vſus vero eſt, vt ex dictis colligere eſt, Orpheus modo docendi arcano, fabulisque et allegoriarum velo obſcurato. Cuius rei ratio ex eius circumſtantiis hactenus enarratis facile peti poteſt. Erat enim ex Thracia oriundus; Hyperboreorum vero ſacra allegoricis traditionibus conſtitiſſe, et arcana methodo fuiſſe propagata, ſuo loco audiuimus [ff]. In *Diſciplina arcana Orphei.*

 Aegy-

b) De ſcient. mathem. c. XXXII. §. 8. p. 145.

c) Dicetur hac de re ſuo loco, vbi de Thalete.

d) Chemiae peritiam Orpheo tribuit OL. BORRICHIVS de orig. et progreſſu Chemiae p. 84. qui vero Argonauticam expeditionem eam artem indicare, illique Orpheum interfuiſſe putat, quod vtrumque falſum eſt, meritoque exploditur.

e) Inter eos imprimis conſulendus eſt MEVRSIVS in Graecia feriata et IOH. POTTERVS Archaeolog. Graec. L. II. p. 246 ſeqq. alios nominat IOH. ALB. FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. X. §. 9. p. 320 ſeqq.

f) Inter Pythagorae aſſeclas tales explicationes iam tentauit Arignote, vid. SVIDAS T. I. v. Arignote p. 320. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 509.

ff) Conferendus, qui haec probat CLEMENS ALEXANDRINVS Stromatum L. V. p. 567 ſeq. nec

Aegyptum poſtea delatus τὰ μυθολογούμενα, quod Diodorus [g] teſtatur, didicit, arcanaeque ſapientiae atque imprimis dogmatum ſacrorum factus particeps, modum occultandi dogmata fabulis, et hieroglyphicis literis, et obſcurando myſteriorum recondito ſenſu populum ab interiori ἐποπτίᾳ arcendi aſſecutus eſt: et diſciplinam ſacerdotum arcanam inſpexit. Hanc vt ad Graecos delatus religionis cultu introducto adhiberet, non vno argumento commotus eſt. Res ei erat cum hominibus feris, religionis morumque ſeueriorum diſciplina nondum ſubactis, cum populo ad eas doctrinarum veritates, quibus imbuere eos cupiebat, capiendas nec diſpoſito ſatis, nec diſciplinae quoque patiente. Eum itaque ad commodandas aures allicere, et fabularum dulcedine illaqueare atque quaſi capere oportuit. Ne vero religio conculcaretur et quod omnibus patuiſſet, euileſceret, arcana ſacra inſtituit, teletasque ſuas commendauit, et ſeuerioris diſciplinae atque praeparationis ſaepe ita muniuit, vt non niſi erectiora et idonea admitterentur ingenia. Et hinc tota diſciplina Orphei arcana deriuanda eſt, quae totius theologiae ſyſtema allegorico habitu more theogoniarum ſcriptoribus communi propoſuit, et ſacra dogmata de Deo et mundi origine hieroglyphico ſermone recondidit. Cuius exempla pluſcula protulit Clemens Alexandrinus [h] vt probaret, *ſapienter Orpheum ſymbolicae interpretationis genus inſtituiſſe, vt conferat, ad rectam theologiam, et pietatem, et iudicandam ingenii ſolertiam, et veritatis exercitationem, et ad oſtendendam ſapientiam: docuitque ſacra lingua vocatam fuiſſe aquam bedy, mare zaps, terram chthon, ſolem plectrum, animam omnia continentem ſphinx, morbum cnaxzbi*, et alia, quae ibi affert multa, qualia Epigenes in *libro de poëſi Orphica*, τὰ ἰδιάζοντα παρ' Ὀρφεῖ, *ea quae propria fuerunt Orpheo*, exponens collegit et expoſuit. Haec vt rite adhiberentur, myſteria inſtituit, initia tradidit, orgia atque τελέτας inter Graecos introduxit, iisque per multos gradus ſapientiae ſacrae candidatum praeparauit, donec perficeretur, ſacro ſilentio vehementer iniuncto. Sacra ſcilicet iſta dicta ſunt myſteria, ſacrorum operatio μύησις, cuius finis, (vnde τελέται dicta ſunt), perductio animae ad inſpectionem primarum veritatum [i]. Horum, ſi Platonicos audimus, quinque gradus erant, quos ita Olympiodorus enumerat: ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡγοῦντο μὲν αἱ πάνδημοι καθάρσεις; εἶτα ἐπὶ ταύταις αἱ ἀποῤῥότεραι· μετὰ ταύτας, συστάσεις, καὶ ἐπὶ ταύταις μυήσεις· ἐν τέλει δὲ ἐποπτεῖαι. *In ſacris praecedebant publicae purgationes; deinde has excipiebant aliae reconditiones; poſt has aggregationes; tum ſequebantur initiationes; ad extremum inſpectiones.* In quibus gradibus explicandis diligens fuit Plotini ſchola, ita tamen, vt non omnia ad Orphei aetatem referri debere conſtet. Hoc indubium eſt, ad eluendam a peccati ſordibus et purgandam ani-

nec ad Orpheum referri debent myſteria Thracum, quae Zamolxidi deberi ſupra demonſtrauimus. Quem cum pro ſeruo Pythagorae habeat ſine ratione Cudworthus Syſt. int. c. IV. §. 18. p. 341. fruſtra nodus quaerit in ſcirpo.

g) l. c. h) l. c. p. 569 ſeqq.

i) Aliter Platonici, qui τὸ τέλος ſtatuunt, perductionem animae ad illum ſtatum, in quo fuit, antequam corpus ingrederetur. Sed haec ſcholam Alexandrinam ſapiunt, non Orphei adyta.

animam, antequam ad myſteria inſpicienda admitteretur, varias purgationes fuiſſe adhibitas, hinc requiſita prius peccatorum confeſſio, et excluſi profani atque ἀλιτρει publica praeconis voce [k]: caſtimonia ad certum tempus indicta, humicubitiones exercitae, abſtinentia a cibo imperata, et alia σκληραγωγίας, atque ſeueriſſimae diſciplinae inſtituta rigidiſſime exacta, et imprimis diligentiſſime caueri ſolitum, ne arcana haec τοῖς ἀμυήτοις ſiue profanis innoteſcerent: vnde, qui hoc ſilentium violaret, vel curioſos in haec ſacra oculos contorqueret, impune non tulit [l]. Per hos vero gradus purgatus et praeparatus ab hierophantis, myſtisque epoptes factus, et interiori doctrina initiatus eſt. Cuius diſciplinae arcanae, quae originem inter Graecos ad Orpheum refert, veſtigia apud veteres ſcriptores plurima occurrunt, et imprimis Platonici recentiores diligenter de ea commentati ſunt, quorum loca, ne prolixe afferamus, otium nobis fecit eruditiſſimus ISAACVS CASAVBONVS [m], qui praeter alios hac de re conſulendus eſt. Nec vna myſteriorum ratio, ſed varia, ſine dubio ab Orpheo et diſcipulis inſtituta eſt, probantibus id tot ſacris arcanis inter Graecos et finitimos populos introductis, inter quae Cereris atque Bacchi ſolennitate reliquis nobiliora fuerunt. Qualia vero illa omnia fuerint, quas ſignificationes et doctrinas obuelauerint, incertiſſimum eſſe putamus. Quae enim ad detegendos Orphicorum ſacrorum ſenſus arcanos erudite et copioſe congeſſit ANDREAS CHRISTIANVS ESCHENBACHIVS [n], omnia fere Platonicis recentioribus accepta debet, qui tamen, cum non tam veteres philoſophos interpretati ſint, quam iis ſua cogitata et philoſophemata ſuppoſuerint, indigni et inepti in hac re arbitri ſunt [o]. Verbo, idem de Orphei arcana doctrina tenendum eſt, quod de Aegyptiorum diſciplina hieroglyphica ſupra monuimus; haec enim illius parens fuit. Vtrum vero arcana haec docendi methodus non per fabulas modo et allegorias rudem plebem ad formandos mores ducens, ſed totius religionis ſummam oculis hominum non initiatorum ſubducens, philoſopho digna ſit, nec ne? prolixius diſputare loci huius non eſt, et ex iis, quae de Orientalium arcana diſciplina ſupra diximus, iudicium hac de quaeſtione ſanum facile fieri poteſt. Et laudant quidem non veteres modo, et inter hos Patres quoque plerique, in hac diſciplina arcana etiam in eccleſia innutriti, praecipue CLEMENS ALEXANDRINVS [p], hanc docendi rationem, ſed et recentiores ideo magnopere Orpheum extollunt, inter quos vehementer eum commendat THOMAS BVRNETIVS [q]. Nos Orpheo prudentiae et eruditionis laudem non denegamus, nec inter feros et inconditi ſenſus homines allegoricam methodum vſu caruiſſe putamus, ſacrorum tamen arcanorum rationes, non

 tam

k) Neronem ideo poſt caedem matris ad ſacra Eleuſinia accedere non auſum refert SVETONIVS in Ner. c. 34.

l) Exemplum habes apud LIVIVM L. XXXI. Ideo etiam noctu peragebantur haec myſteria pleraque.

m) Exercit. Antibaron. XVI. n. 43. p.m. 391 ſeqq.

n) In Epigene de Poëſi Orphica, ſiue in priſcas Orphicorum carminum memorias libro commentario Norimbergae 1702. 4.

o) Conſentit cum his vir ſummus IOH. LAVR. MOSHEMIVS ad CVDWORTHI Syſt. intell. c. IV. §. 17. p. 349. n. 40.

p) l. c.

q) Archaeol. philoſ. c. IX. p. 407 ſeqq.

tam ad excitanda altiora ingenia, quod contendit CICERO, quam ad ducendos populi animos, firmandam ſuperſtitionem, et fouendam impietatem reſpexiſſe, conſideratis omnibus eorum circumſtantiis probabile iudicamus: et multiplices quoque fraudes in iis adhiberi ſolitae ſuſpicari id iubent. Nec nos multum iuuant ea, quae de veritatibus metaphyſicis, theologicis et naturalibus in iis reconditis philoſophi imprimis Platonici afferunt: quo loco enim ea habenda ſint, in ſimili argumento aliquoties iam diximus, et has accommodationes fuiſſe, vt tolerabilior fieret ſuperſtitio, euicimus, ſic vt otioſe ea repetere opus haud ſit. Immo ea talia eſſe, vt magnifice de Orphei religione ſentiri nemo aequus debeat, poſtea, vbi de dogmatibus Orphei agemus, demonſtrabimus.

Scripta Orphei.

§. X. Effecit magna haec, quam conſecutus eſt Orpheus, fama, vt carmina complura Orphicorum nomine ad eum referrentur, eique tanquam auctori tribuerentur: quorum pleraque quidem, praeter exigua fragmenta paſſim apud veteres ſcriptores, qui ea excerpſere, ſuisque ſcriptis inſeruere, occurrentia [r], intercidere [s], quaedam ad nos peruenerunt, inter quae ſunt *Argonautica, carmen epicum, hymni LXXXVI.* et *de lapidibus eorumque virtutibus praecepta*, quae iunctim edidit vir doctiſſimus ANDREAS CHRISTIANVS ESCHENBACHIVS [t]; quorum hiſtoriam cum more ſuo diligenter enarrauerit nunquam ſine acerbo luctu nobis memorandus praeſtantiſſimus FABRICIVS [u], hauriet lector ex libro in hiſtoria philoſophiae literaria maxime neceſſario, quantum ſatis erit. De his omnibus vero magna inter eruditos controuerſia eſt, an ad Orpheum, tanquam auctorem, referri queant? Quidam enim Orpheum plane nihil ſcripſiſſe affirmant, contenduntque, auctoritatis gratia et ad faciendam ſuis ſcriptis fidem Orphicorum nomen praefixiſſe veteres, eodem ſtratagemate vſos, quod in Zoroaſtris et praecipue in Hermetis ſcriptis ſupponendis adhibitum fuiſſe ſupra obſeruauimus. Nec argumentis quoque deſtituuntur, qui ita rationes ſubducunt: prouocant ad HERODOTVM [x], Homerum atque Heſiodum omnium antiquiſſimos poëtas ſtatuentem, et ad ARISTOTELEM [y], Orphica carmina in dubium vocantem: imprimis vero veteres teſtantur, fatentes, Pythagorae eiusque diſcipulis omnia illa carmina deberi, quae ſub Orphei nomine inter veteres celebratiſſima fuerunt. Cecropi enim Pythagoreo homini tributa fuiſſe CICERO [z] auctor eſt, aliique Onomacrito eiusdem familiae philoſopho tribuunt [a], SVIDAS quaedam ad Theognetum, Theſſalum, alia ad Timoclem, Syracuſanum, quae-

r) Multa ex Orphicis occurrunt apud PROCLVM, TZEZEM, aliosque, quorum quaedam collegit HENRICVS STEPHANVS in Poëſi philoſoph. p. 78 ſq. pauciora Orphicorum editioni inſeruit ESCHENBACHIVS.

s) Eorum titulos enarrat FABRICIVS l. c. Vol. I. p. 120. et peculiari ſcripto ESCHENBACHIVS, titulo: Epigenes de poëſi Orphica, de quo ſupra. Qui tamen meras ſaepe coniecturas ſequitur.

t) Traiect. 1689. 12. adiecit editor H. STEPHANI notas et ſuum commentarium.

u) l. c. p. 112 ſeqq.

x) c. LIII. p. 109.

y) De anima.

z) Loco ſupra laudato.

a) Vid. FABRICIVS l. c. p. 129.

quaedam ad Zopyrum Heracleota refert [b]. Alios ex Pythagoreorum ſchola, in qua Arignote quoque Pythagorica, duoque Orphei iuniores memorantur, Camarinaeus et Crotoniates, enarrat ὁ πάνυ FABRICIVS [c]. Diſſentiunt tamen ab his, qui veterum auctoritate, et in his CLEMENTIS ALEXANDRINI, ATHENAGORAE, IVSTINI et doctorum eccleſiae aliorum, item DIODORI SICVLI, ipſiusque CICERONIS, Orpheum quaedam ſcripſiſſe contendunt [d], et ad conſtantem Pythagoreorum traditionem prouocant, quae aſſerit, Pythagoram ex Orphei libris, libellum celebrem, cui titulus: ἱερὸς λόγος fuit, concinnauiſſe: certe, ſi quoque ſtatuatur, Pythagoram nihil ſcripſiſſe, referendum eſſe librum hunc ſacrum vel ad Cecropem vel ad Thelaugen Pythagorae filium, antiquiſſimos homines, qui ex Orphicis ſua transſumſerint. Perquam vero difficile eſt, in hac controuerſia arbitri partes ſumere; et tamen ab ea quaeſtione et lite rite diremta, totum, quod de Orphei dogmatibus ferendum eſt, iudicium dependet. Nec hic certitudine infallibili pugnari poteſt, vt ſunt vetuſtiſſima omnia, ſed ad coniecturas cuncta quidem redeunt, non tamen fallaces et nudas, ſed magno veriſimilitudinis gradu nixas. Scilicet conſideratis non iis tantum, quae integra habemus, ſed imprimis reliquiis ac fragmentis illis Orphicis, quae paſſim apud veteres, tanquam reſiduae ex naufragio tabulae reperiuntur, non vnius omnia atque eiusdem generis eſſe, fatebitur, quisquis ſobrie atque caute attendit et rem probe ponderat. Quaedam enim, quae pro Orphicis ab antiquis eccleſiae doctoribus adducuntur, ita comparata ſunt, vt fraudem atque ſuppoſitionem, ſaltem interpolationem, manifeſte prodant, et recte monente CVDWORTHO [e], qui exemplum quoque attulit, hebetis ingenii et obtuſi homo vocandus ſit, qui ea Orphei eſſe cogitauerit. Nec improbanda coniectura VV. cll. C. A. ESCHENBACHII [f] et Io. LAVR. MOSHEMII [g], qui a Iudaeo quodam, forte ab ipſo Ariſtobulo quaedam profecta eſſe coniiciunt. Is enim Iudaeorum, eorum imprimis, qui in Aegypto gentilem philoſophiam didicerunt, mos fuit, vt eiusmodi fraude rebus gentis ſuae apud gentiles auctoritatem conciliarent, et credibile eſt, Ariſtobulum, qui huiusmodi oraculum aliquod Orphei in opere ad Ptolomaeum Aegypti regem exarato, affert [h], ita apud regem rebus populi ſui conſulere voluiſſe. Nec minus ſuſpecta ſunt, quae ex Orphicis referunt Platonici recentiores. Illorum enim inſtitutum, ſuo loco accurate probandum, fuit, non tantum totius fere terrarum orbis religiones et dogmata corradere, et maleſano conſilio in vnam religionem confundere, ſed et nugis ſuis, fraude ac ſuppoſitione fidem conciliare, et hunc in finem omnes magnos antiquitatis viros ſuis ſubſelliis vindicare. Quod conſilium tot nobis ex hac officina libros ſpurios peperit, vt non poſſit non cauto lectori ſuſpectum eſſe, quicquid veteribus hi homines tribuunt. Vnde

b) Conf. ib. CVDWORTH. Syſtem. intell. c. IV. §. 7. pag. 342.

c) l. c.

d) Loca indicat CVDWORTHVS l. c.

e) l. c. p. 348.

f) In Epigene de poëſi Orphica p. 148.

g) Ad l. c. Cudworthi, n. 37.

h) Apud EVSEBIVM praepar. euang. L. XIII c. 12.

Vnde parum auctoritatis deferendum esse, patet, Orphicis a Platonicis passim iactatis, quibus ea in deliciis fuisse, MARINVS [i] refert. Etsi vero ex Iudaeorum, Platonicorum, Christianorum et haereticorum officinis talia multa prodiisse nemo temere negauerit; inficiandum tamen haud est, Platonis, Diodori aliorumque veterum temporibus lecta esse quaedam, quae iam tum temporis ad Orpheum relata sint, et ex quibus illi sua, quae ex istis referunt, hauserint. An vero ad ipsum Orpheum referri queant, difficulter definiri quidem potest, maiori tamen verisimilitudine negari, quam affirmari posse censemus. Non enim antiquissimis tantum istis temporibus scribendi sapientiae praecepta mos nondum inualuit, sed et, quod probe notandum esse existimamus, methodus ἀπόῤῥητος Orphei obstitit, quo minus scriptis sacra sua traderet [k]. Quantam enim industriam in occultandis sacris dogmatibus posuerit, supra satis luculenter demonstratum est. Probabile tamen est, quaedam, quae pro Orphicis inter veteres venditabantur, Orphica dogmata continuisse, et ab hierophantis atque epoptis, ad quos orali traditione peruenerant, fuisse scriptis consignata, eaque Orphicorum nomine insignita, quod Orphei doctrinam referrent. Haec postea propter doctrinae Orphicae celebritatem, quam inter Graecos consecuta est, variis scriptis ab eius disciplinae hominibus fuisse aucta, non est, quod dubitemus, cum semper magistri praecepta illi iactauerint. Cuius luculentum testimonium est, quod ea dogmata, quae in poësi hac Orphica, etiam, vbi indubitata aetate supra Saluatoris tempora ascendit continentur, adeo inter se discrepant, vt impossibile sit, ea ex vno praecipientis ore calamoue, vel ab vnius systematis asseclis fuisse profecta, et haec dogmatum discordia necessario plures auctores atque conditores Orphicorum fuisse, euincat. Noster hic est acutissimus MOSHEMIVS [l].

Incertitudo doctrinae Orphicae.

§. XI. Colligi ex dictis potest, quam difficile sit, de dogmatibus Orphei, et imprimis de totius doctrinae eius systemate aliquid tradere, quod verum sitienti faciat satis. Cum enim non doctrinam δημώδη, sed ἀπόῤῥητον Orphei cognoscere, tractatio nostra postulet, tam densum illa velum obducta habet, vt non facile quis penetrare queat. Et cum, quod satis diximus, Orphei scriptum genuinum nullum supersit, quaeque feruntur, Orphica ob dictas causas adeo incerta sint, et dubia, vt ad quem potissimum referri debeant, anceps haereat iudicium, sperari quoque et promitti certa non possunt, nec aliud dari, quam quod sub Orphei nomine olim circumferebatur. Vt tamen verisimilitudinem et fidei historicae leges, quantum licet, sectemur, ea potissimum consulemus, quae scriptores veteres Orpheo propiores illi tribuerunt, quemadmodum Thaletis, Anaxagorae, Pythagorae aliorumque virorum in philosophiae theatro maxime conspicuorum dogmata ea esse, probabili ratione nixi credimus, quae a veteribus iis tribuuntur, etsi scripta eorum interciderint, vel plane nihil de suis dogmatibus in literas

i) In vita Procli c. XXVI. p. 61.

k) Eandem causam fuisse, cur Pythagoras nihil scripserit, suo loco probabimus.

l) l. c. p. 344. not. 20.

ras retulerint. Platonici tamen recentiores, philoſophique illi, qui ex Aegypti ſcholis prodierunt, ſuſpecti quam maxime ſunt, quod vel ſua Orpheo ſuppoſuerint, vel ſaltem ſomniis ſuis Orphica ab antiquis accepta adulterauerint et interpolauerint: vnde non niſi ſobrie atque caute audiendi ſunt. Id quod etiam de cl. ESCHENBACHIO, qui in interpretandis Orphicis hos homines nimia fiducia ſecutus eſt, aliisque huius generis, qui eadem via inceſſerunt, tenendum eſt [m]. Immo, cum probatum dederimus, a variis hominibus Orphica carmina compilata eſſe, ſequitur inde, impoſſibile eſſe, eiusmodi ſyſtema doctrinae Orphicae exhibere, quod vbique cohaereat.

Theologia Orphica.

§. XII. Duo vero primaria doctrinae Orphicae fuiſſe capita, veteres tradunt, quorum vnum theologiam ſiue doctrinam de Deo et diuinis tradidit, alterum phyſiologiam et coſmogoniam exhibuit. Multa vero Orpheum de Diis docuiſſe, tota Graecorum religio, quae ex huius viri fontibus omnis fere dimanauit, teſtatur: quicquid enim fabularum de Diis Graecia mentitur, quicquid rituum ſacrorum et myſteriorum inſtituit, illud omne ad Orpheum olim referebatur. Nec negarunt hoc veteres philoſophi, ſed indignati ſunt potius, doctrinam de Deo fabulis Orphicis corruptam fuiſſe, quam ob rem a Nemeſi diuina punitum, diſcerptum obiiſſe putat ISOCRATES [n]. LAERTIVS [o] vero memorabili ſententia, poſtquam Orpheum Thracem inter philoſophos antiquiſſimos relatum a quibusdam eſſe dixerat, addit: *Equidem is, qui de Diis talia commentus eſt, an philoſophus appellandus ſit, neſcio. Quo enim nomine appellandus is eſt, qui Diis omnem humanam perturbationem et affectus adfricando, non pepercerit; eaque, quae raro a quibusdam hominibus turpiter perpetrantur.* Patres, qui πολυθεότητος auctorem Orpheum faciunt, praeterimus [p], ne iuſto ſimus prolixiores. Negari itaque nequit, in theologia exoterica polytheiſmum Orpheum introduxiſſe, et idololatriae inter Graecos turpiſſimae occaſionem dediſſe. Neque tamen Orpheus tam exiguae doctrinae atque iudicii fuiſſe cenſendus eſt, vt adeo deſipuerit in tradenda doctrina diuiniore; ſed πολυθεότης illa ad fabularem iſtam, qua rudem populum deliniebat, methodum referenda eſt. Cum enim, omnia ex Deo emanaſſe, pro primo rerum ortarum principio adhibuerit, vt in ſequentibus probabimus, et ita rebus omnibus diuinam originem adſcripſerit, mutauit ſpiritus, partesque mundi naturales mythologica methodo vſus, in Deos, eosque colendos populo commendauit, cum ſummum DEVM ab illis attingi poſſe deſperaret. Qua ratione non meruiſſe, vt *diuino afflatus ſpiri-*

an idololatrica?

m) Inter hos etiam CVDWORTHVS l. c. eſt: et hac fere via etiam B. BVDDEVS obſ. de phil. Orphica, Obſ. Hal. Lat. T. VI. Obſ. 29. et ex parte quoque BVRNETIVS l. c. inceſſerunt. Num ad hunc lapidem quoque offenderint EBELINGIVS in Archaeologiis Orphicis et SYMPHORIANVS CAMPEGIVS, in Theologia Orphica, iudicent, qui legerunt.

n) In laudat. Buſirid. p. m. 543. edit. H. Wolfii.

o) Lib. I. ſ. 5. Eandem abſurditatem et impietatem eodem argumento Orpheo obiicit ORIGENES contra Celſ. L. I. p. m. 14.

p) Loca quaedam eorum adduxit CVDWORTHVS l. c. p. 345.

spiritu Celso dicatur, nemo quidem negauerit, an vero excusandus sit, dubius haeret, et in mitiorem partem inclinat BVRNETIVS [q]. Monet is, aliter fieri non potuisse illo, quo vixit aeuo, eoque cum populo: a rudimentis incipiendum fuisse in omni disciplina; a superstitione ad castam religionem progrediendum fuisse. Neque tamen Deorum aras humanis sacrificiis, neque animalium sanguine consperfisse; non finxisse Deos forma humana; referre IVSTINVM [r], poenituisse erroris Orpheum ante vitae finem, omnisque in Deum aut homines contumeliae; mores impuros ei tributos esse, ex opprobriis Christianorum leui fama accepta gentilibus in vituperiis suis obiicientium. Quas tamen rationes leues admodum esse, vel mediocriter ad rem ipsam, de qua quaeritur, attentus, intelligit. Cur non enim castam populo facile sequaci et in admirationem laudemque viri atque obsequium inde praestandum rapto de Deo religionem proposuit? cur diuinitatem in tot partes dispescuit? cur non mente sola, quod simplicissimum et naturae humanae conuenientissimum esse, ipsa ratio dictitat, numen colendum esse docuit, et tot mysteriorum superstitiones tradidit? cur remouit arcana methodo populum a veritate, cuius tamen intererat, rectius doceri? et, si profani essent, philosophicis rationibus, non vero inanibus ceremoniis purgari? Verum non attendit BVRNETIVS, aliam fuisse superstitionis ab Orpheo introductae rationem, quod ita systema emanatiuum ad fingendum Deorum cultum talem sufficere pulchre videbat, qualem quaesita et obtenta auctoritas conditoris, et conseruatio politica sacrorum ab eo institutorum postulabat. Quare e re sanctissimae religionis nostrae esse putamus, vt arcana gentilis religionis, eiusque βδελύγματα recte cognoscantur, quae excusare, tenebras est comparare cum luce. Orpheum erroris poenituisse, fide caret, nec incerta et suspecta Iustini traditio sufficit [s]. Mores tam malos non fuisse, quales ei obiiciuntur, credibile quidem est, nec tamen hoc vituperium Christianis imputandum est, cum paederastiae culpam ipsi, quod supra retulimus, gentiles scriptores ei exprobrent.

Capita potiora theologiae Orphicae. §. XIII. Propius vero atque intus respicienda est theologia Orphei, vt quid celeberrimo primoque fere inter Graecos theologo placuerit, discamus. Vtemur vero, vbi alia non suppetunt, Orphicis carminibus, quae passim apud veteres supersunt. His, reliquisque veterum testimoniis consultis, is, qui Orphicorum auctor fuisse dicitur, I. Deum summum esse, *De natura Dei.* qui omnium rerum auctor est, omnia in se continet, omnibus prouidet, et quoad naturam vniuerso similis figura est, quam ei mentem de Deo tribuit IAMBLICHVS [t]. Qui cum Pythagorae et sequacium de Deo doctrinam Orphicae simillimam fuisse tradit, totam scholae suae cateruam sibi consentien-

q) l. c. p. 411.

r) De Monarchia Dei p. 103 seq. Vbi tamen suppositionem facile odorari quis potest, pars enim est libri sacri a Pythagoreis suppositi, et quidem a Iudaeo quodam interpolati, quod docte obseruat ESCHENBACHIVS de Poësi Orphica pag. 143 seqq.

s) EVSEBIVS de praep. L. XIII. conf. HVETIVS Demonstr. Eu. Pr. IV. c. 8. §. 19. p. 130. ESCHENBACH l. c.

t) De vita Pythag. c. 28. n. 151. p. 127.

tientem habet. Ita enim Syrianvs [u], Proclvs huiusque furfuris alii [x]. Nec negandum, Platonem [y] ipſum in ea fuiſſe ſententia, alludere Pythagoreas opiniones ad placita Orphica. Parum tamen, ſi fatendum, quod res eſt, pro Orpheo ita lucrabimur, cum ſcholae Pythagoreae mos ſua veteribus philoſophis ſupponendi, et veneranda antiquorum nomina ſibi praeter rem vindicandi, in vulgus notus ſit. Ad aliud itaque teſtimonium prouocat, qui Orphei cauſam magna induſtria tuetur, doctiſſimus, Cvdworthvs [z], nempe Timothei chronographi, qui breuem Orphicae diſciplinae ſummam, in *Coſmopoeia ſua* olim exhibuit, quam Cedrenvs [a] et Evsebivs [b] integram, et ex his alii [c], expoſuerunt, in qua apertam Dei conditoris mentionem facit, eiusque nomen, conſilium, lucem, vitae largitorem eſſe, ens eum ſummum inuiſibile eſſe ſtatuit, ex cuius potentia, quam nemo concipere poteſt, omnia incorporea et corporea facta ſint. Addit: Ὁ δὲ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἐν τῇ αὐτῷ βίβλῳ συνέταξεν, ὅτι, διὰ τῶν αὐτῶν τριῶν ὀνομάτων μιᾶς θεότητος τὰ πάντα ἐγένετο καὶ αὐτὸς ἐστι τὰ πάντα. *Idem Orpheus in eodem libro ſcripſit, a tribus iſtis nominibus, una vero natura diuina omnia facta eſſe, Deumque ipſum eſſe omnia.* Bene vero nobiſcum egiſſet Timotheus, ſi totum carmen Orphicum, vel fragmentum ſaltem illud, ad quod prouocat, integrum deſcripſiſſet, vt quis verborum ſenſus ſit, quis auctoris ſcopus, quae verborum integritas, facilius iudicari poſſet. Verum obſeruauit accurate Eschenbachivs, Timotheum ordinem, quem auctor huius theogoniae tenuerat, non fideliter ſeruauiſſe, et non alium in finem haec conſignauiſſe, quam vt perſuaderet lectoribus ſuis, Orpheum iam docuiſſe, trinitatem in vna eſſentia creaſſe omnia, quod Cedrenvs ſub finem indicat; tum etiam, vt oſtenderet, Orpheum, dum mundi creationem doceret, a Moſaicis traditionibus parum, aut nihil diſcrepare; ideoque ea tantum ex Orphica theogonia hic inde decerpſiſſe, quae aliquo modo huic fini ſeruire poterant, ceteris, et rem ipſam concernentibus, neglectis. Parum itaque fidei, immo plane nihil, tribuendum eſt homini veterum dicta ad firmanda ſua detorquenti, qui inter Graecos recentiores, leuiſſimi ingenii homines mos receptus, ſemper tamen hiſtoriae philoſophicae exitialis fuit. Conſulenda itaque ſunt ipſa, quae reſtant, Orphicorum carminum λείψανα, inter quae quod Proclvs [d] ſeruauit, quia inſigne eſt, et de ortu rerum ex mente Orphei diſſerturis lucem accendet, ex Stevchi Evgvbini verſione hic apponemus, Graeca vero apud Proclvm et ex eo apud recentiores quosdam [e] legenda lectori commendamus. Ita vero:

Fuerunt intra Iouem cum vniuerſo
Aetherea vaſtitas, et coeli praeclara ſublimitas,

 Immen-

u) Svidas in Syrianus T. III. p. 410.
x) Affert eorum teſtimonia Cvdworth. Syſtem. intell. l. c. p. 346.
y) In Cratylo p. 264.
z) loc. cit.
a) In Chronographia p. 46.
b) In Chronicis.
c) Eschenbach. l. c. p. 87 ſeqq. Cvdworthvs l. c. p. 346 ſeq.
d) Comm. in Timaeum p. 95. conf. Eschenbach. l. c. p. 71.
e) Evnden l. c. Cvdworth. l. c. p. 348.

Immensique maris et telluris inclytae latitudo
Oceanusque ingens, depressaque tartara terrae,
Fluminaque et pontus sine fine, et cetera cuncta.
Immortales omnes beati diique de aeque,
Quae fuerint exorta, et quae ventura sequuntur,
Haec in ventre Iouis rerum compage manebant.

Aliud non minus memorabile fragmentum nobis seruauit auctor libri *de mundo*, et eius interpres APVLEIVS, dignum, quod hic quoque apponatur:

Primus cunctorum est, et Iupiter vltimus idem.
Iupiter et caput, et medium est, sunt ex Ioue cuncta,
Iupiter est terrae basis et stellantis Olympi.
Iupiter et mas est, estque idem nympha perennis.
Spiritus est cunctis: validusque est Iupiter ignis.
Iupiter est pelagi radix; est lunaque solque.
Cunctorum rex est; princepsque et originis auctor.
Namque sinu occultans, dulces in luminis auras
Cuncta tulit, sacro versans sub pectore curas.

Paria fere leguntur apud EVSEBIVM [f] et CLEMENTEM ALEXANDRINVM [g], ex quibus patet, varie istas reliquias et fragmenta a veteribus congesta fuisse; res tamen omnis eo redit: Continuisse Iouem siue summum Deum in se omnia, omnibus ortum ex se dedisse; et tanquam hermaphroditum omnia ex se genuisse, et ex sua produxisse essentia; Spiritum esse vniuersi, qui omnia regit, viuificat, estque

Vnica vis, daemonque vnus, qui cuncta gubernat.
Omniaque haec vnus regali in corpore claudit.

Ex quibus necessario sequitur omnia in eum reditura. Haec Orphica fragmenta vbique loquuntur, nec aliud voluerunt Orphicorum dogmatum ostentatores, quando magna confidentia Deum τὸ πᾶν [h], vocarunt. Et ex his de theologia Orphica iudicium formandum est. De qua vt mentem quoque nostram modeste exponamus, primo, non negamus, valde nobis haec quoque carmina suspecta esse propter illos, qui eorum fragmenta nobis conseruauerunt. Hos Platonicos recentiores, siue Alexandrinos fuisse, loca eorum adducta testantur. Demonstrabimus autem suo loco luculenter, inter alia, quae veteribus, imprimis Pythagorae et Platoni frustra et inuita Minerua affinxerunt, fuisse quoque dogma, de producta materia ex ipso DEI gremio, quod ideo assumserunt, vt propius ad Christianos accederent, et absurditatem duplicis principii euitarent. Quis itaque nobis testis erit, non ab huius systematis fautoribus pleraque carminum horum fragmen-

f) De praepar. L. III. c. 9.
g) Stromat. L. V.
h) Conf. CVDWORTH. l. c. p. 355 seqq. cuius vestigia secuti sunt auctores Historiae vniuersalis. p. 73 seqq.

fragmenta fuisse conficta et supposita? quis interpolatoris manus passa non esse, cum multa in iis tam egregie cum Platonicis sequioribus conspirent, nos faciet indubios? Fatemur itaque non inuiti, valde nobis in definienda Orphici de Deo dogmatis summa aquam ex hac causa haerere. Non tamen, secundo, inficiamur, verisimile non esse, omnia ista carmina plane nihil quod ad Orphica tempora et doctrinam referri queat, continere, sed omnino probabile est, si non ipsum Orpheum, certe Orphicam doctrinam eo collineasse, vt Deum esse omnia, inque eo omnia contineri, exque eius essentia omnia orta esse, et naturam atque vitam accepisse, eius quoque spiritu moueri, formari et gubernari omnia traderet. In hoc enim κυρίῳ δόγματι conspirant omnia, quaecunque de Orpheo apud veteres traduntur. Nec putamus temere hoc quenquam inficiari posse, nisi luculentioribus in contrarium argumentis instructum, quae forte frustra conquiruntur. Nondum tamen ita de mente Orphicorum de Deo satis certi sumus, cum variam celebre istud dogma significationem admittat, quae quoque in causa fuit, cur Platonicorum sequiorum in modum illud explicuerit, et saniorem ei adstruere sensum magna industria laborauerit CVDWORTHVS [i], alii vero, et inter hos Io. FR. BVDDEVS [k] Orpheum inter Spinozistas ante Spinozam retulerint, putantes, eum Deum atque mundum confudisse, et per Deum non intellexisse aliud, nisi mundum hunc totum, Deumque quasi modificatum; alii tandem, inter quos eminet celeberrimus MOSHEMIVS [l] media via incedentes, a Spinozae quidem impietate Orphicam theologiam liberent, emanatiuum vero fuisse, et res omnes ex sinu DEI ita deduxisse, vt essentiam, naturam, ortum ex eo acceperint, sicque membra DEI sint, contendant. Etsi vero difficile est in tam incertis rei monumentis et testimoniis certum aliquid statuere, vltimam tamen systematis Orphici explicationem reliquis praeferendam esse, non vna ratione adducti fatemur. Quemadmodum enim saniori interpretationi, quam coëgit in ordinem ingeniosissimus CVDWORTHVS, repugnant ipsa fragmenta, si sine commentariis Platonicorum, mire ea detorquentium, considerentur; ita a Spinozae systemate mundi origo et productio atque formatio talis, qualis in theogonia Orphica describitur, quaeque cum Spinozae hypothesi, vnicam tantum esse substantiam, eiusque duas modificationes aeternas, consistere non potest, Orphicam theologiam satis manifeste, nisi fallimur, distinguit: sicque systema emanatiuum remanet, quod eo tutius atque probabilius Orpheo tribui potest; quo magis id per omnem fere Orientem veterem peruagatum fuisse, superiori libro vidimus [m]. Ex Oriente vero ad septentrionales peruenisse suo quoque loco docuimus. Vnde fons quoque patet, ex quo Orpheus hanc de Deo doctrinam hauserit? domi enim sacris iam innutritum fuisse, supra ostendimus. Quia vero

i) l. c. p. 353.

k) Hist. eccl. V. T. T. I. p. 1077. thes. de atheismo c. I. §. 9. add. LOESCHER praenot. contra atheismum §. 5. p. 4.

l) Ad l. c. CVDWORTHI n. 58. p. 357.

m) Conf. ABR. HINCKELMANNVS in detectione fundamenti Boehm. p. 84 seqq.

ro in Aegyptum descendit Orpheus, vbi ista doctrina, Deum et chaos in principio vnum fuisse, Deumque ex se mundum produxisse, eumque tanquam animam informare, regere, et viuificare, recepta fuit, (id quod supra quoque demonstrasse meminimus) patet ex eo, qua ratione ad iustam formam habitumque Orpheus theologiam suam isto modo perduxerit. Verisimillimum itaque putamus, tradidisse Orpheum, vel Orphicam theologiam potius, cum ab ipso Orpheo nihil, quod indubitatum sit, nobis restet, de Deo sequentia:

Systema Orphicum de Deo et mundi origine.

I. Deum ante mundum conditum cum chao infinite copulatum fuisse et ita coniunctum, vt omnia continuerit, quaeque fuerunt, sunt, et futura sunt, in eo fuerint recondita, sicque omnes naturas ab aeterno in eo latuisse.

II. Expulisse vero Deum hunc ex sinu suo materiam, resque omnes, certo tempore, et sic Deos Deasque solem, lunam, stellas, omniaque quae sunt, ex eo effluxisse.

III. Participare itaque omnia, per emanationis leges ex Dei essentia, esseque Dei partes et membra, et nihil esse, quod diuinitatis expers sit.

IV. Inesse itaque partibus mundi diuinitatis quoque partem, easque pro Diis merito haberi.

V. Esse Dei essentiam, quae ex eo effluxit, in omnibus rebus praesentem, eamque vim vnicam et praesidem esse mundi, quae omnia gubernat.

VI. Cum itaque omnia non tantum ex Deo sint, sed et in Deo, infinitos dari Deos.

VII. Hos Deos colendos esse, quia ad summum Deum latentem, inuisibilem et cognitu impossibilem humana natura pertingere non potest.

VIII. Non tamen fingendam esse Dei formam aut imaginem, cum per vniuersum diffusus, imaginem eius vniuersum tantum referat.

IX. Quia ex Deo omnia sunt, ideo cuncta, quae ex eo emanauerunt, in eum reditura esse, hancque fore beatitudinis summam, quam post mortem Dei cultores consecuturi sint.

X. Dari vero multas purgationes, lustrationesque, vt purior reddita anima ad fontem suum, vnde emanauit, redire queat. Hisque inseruire mysteria, et Ὀρφεωτελέτας.

Hanc systematis Orphici de Deo rationem si admittimus, fragmenta illa, si Platonicas παρερμηνείας tollimus, mire inter se concordant, et de tota theologia et systemate sacro Orphei verisimilis reddi potest ratio, sicque differentes veterum relationes conciliari. Reliqua, quae dissentiunt, ex iis esse, cogitandum est, quae a diuersi temporis, opinionis et sectae hominibus Orphicis doctrinis assuta fuisse supra monuimus. Sed tempus est, vt reliqua quoque theologiae Orphicae capita excutiamus.

Trinitas Orphica.

§. XIV. II. Non vnum vero tantum numen agnouisse Orpheum, contendunt theologiae Orphicae interpretes, sed et hanc Dei vnitatem non obstitisse, quo minus trinam esse simul iudicaret diuinitatem, tresque in

vno

vno numine naturas reuereretur. Id quidem afferunt, et religioni Chriftianae non leue praefidium inueniffe fibi videntur, recentiorum multi [n] et inter hos imprimis ATHANASIVS KIRCHERVS [o] et PETRVS DANIEL HVETIVS [p], quibus haud obfcure pollicem premit CVDWORTHVS [q]. Praeiuiffe his TIMOTHEVM chronographum et CEDRENVM fupra iam diximus. Non aliis tamen argumentis pugnant viri docti, quam quae ex Platonicorum recentiorum fcholis defumta funt. Prouocant ad Amelium, qui tefte PROCLO [r] tres opifices rerum omnium, mentesque in diuinitate per Orphei Phanen, Vranum et Cronum intelligi contendit: et ad DAMASCIVM, qui retulit [s], Orpheum feciffe Deum τρίμορφον, triplicis formae. Id vidiffe putant Timotheum, qui trinitatis myfterium in Orphica theologia deprehendit. Haec vero quam leuia fint, et ab omni verifimilitudine aliena, ignotum ei effe non poteft, qui paulo attentius adducta teftimonia confiderat. Quae ex Platonicorum fchola profecta cum fint, et Platonicam trinitatem poft C. N. demum hunc in modum habitumque, qualis illis placuit, excogitatam, innuant, aperte recentiorum temporum inuenta antiquiffimo Orphei feculo fupponunt: immo potius Orphicis contraria funt, cum iuxta Orphica carmina Deus δημιεργος rerumque conditor a Deo fummo non differat, id quod ipfe agnouit Amelius: in trinitate vero Platonica creatio vniuerfi menti δημιεργω fummo Deo minori tribuatur: ex quo, quam parum Platonica teftimonia et interpretationes hanc opinionem iuuent, manifeftum eft. Patebit vero ex iis, quae de cofmogonia Orphica dicturi fumus, Phanen, Vranum et Cronum ad fummum DEVM referri non poffe. Quae vero nugatur Timotheus, confilium, lucem, vitam, quae Orphica in Deo ponunt, trinitatem perfonarum fiue naturarum diuinarum innuere, ineptienti Graeculo condonanda funt, a viris vero prudentibus et doctis fequenda non item [t].

§. XV. III. Praeter Deum alios quoque fpiritus, daemonas et heroas *De fpiritibus.* Orpheum ftatuiffe, illisque mundum repleuiffe, Platonici afferunt. Inter quos imprimis PROCLVS [u] certos numeros angelorum, heroum et daemonum ftipatores Dei enumerat. Nec fexum in fpiritibus his difplicuiffe Orpheo, ex eo probare fatagunt, quod ἱεροὶ γάμοι non vltimum theologiae Orphicae caput conftituerint. Et defcribenda effet tota horum philofophorum daemonologia, fi ea omnia enarranda effent, quae ab iis Orpheo tribuuntur [w]. Parum vero in his omnibus verifimilitudinis inuenitur. Quam mali enim teftes in tali caufa fint, faepius iam monuimus, nec moneri fatis poteft, adeo fub antiquitatis praetextu incautis imponunt. Et fpiritibus quidem mundum repleuiffe Orpheum, ab eius theologia et admif-

n) Conf. quos laudat NAVDAEVS Apol. pro magiae accufatis c. 9. p. m. 115.
o) Oedip. Aegypt. p. 150. 194.
p) Qq. Alnetan. L. II. c. 3.
q) l. c. p. 353.
r) in Tim. p. 95.
s) Vid. WOLF. Anecd. Graec. T. III. p. 252. 253.
t) Conf. MOSHEM. l. c. p. 360. n. 51.
u) Lib. V. in Tim. Plat.
w) Conferri poteft, qui [potiora] collegit ESCHENBACHIVS l. c. p. 57 feqq. qui tamen incautus ab his hominibus decipitur.

admiſſo ſemel principio: Deum eſſe omnia, et ex Deo omnia, Deum ineſſe omnibus, non abhorret, et ſupra iam obſeruauimus, hanc cauſam πολυθεότητος ab Orpheo introductae fuiſſe. Verum haec vetuſtiſſima doctrina, quae daemonum omnia plena eſſe ſtatuit, quamque inter barbaros didicerunt Graeci Thales, et Democritus; cum Platonicorum doctrina de daemonibus confundenda non eſt, quae tot gradus, miniſteria et ordines otioſo effinxit ingenio, vt haberet, quod Chriſtianis opponeret. Replere vero hos ſpiritus mundum, et adeſſe potioribus mundi partibus tanquam praeſides, vti Hyperboreis, ex quibus oriundus fuit Orpheus, placuit, ita Orpheo quoque non diſplicuiſſe, tota eius theogonia innuit, quae non magis commodam interpretationem admittit, quam ſi naturae partibus ſpiritus praeſides adiunxiſſe ſtatuatur [x]. Quicquid vero illud eſt, quod, deficientibus monumentis et indubitatis teſtimoniis, nudis coniecturis definiri ſatis non poteſt, ſacrae illae nuptiae fruſtra, niſi fallimur, ad Platonicorum ſequiorum placita adplicantur, et per mares intelliguntur ſpiritus ἑνικῶς, per feminas, δευτέρως καὶ ὑφημένως agentes. Hae enim nugae ideo tantum inuentae ſunt, vt popularis religio, quae ſexum in diuinis admittebat, quaeque a prudentioribus, praeſertim poſt exortam Euangelii lucem ridebatur, in tolerabiliorem et magis philoſophicum ſenſum detorqueretur, et ſic abſurdiſſimo dogmati color induceretur philoſophicus: qua in re non Stoici tantum mire arguti fuerunt, ſed inter barbaros iam inuenti ſunt, qui ita religioni populari apud prudentiores ſubuenirent [y]. Quae tamen argutiae Orphico ſyſtemati non conueniunt, in quo nuptiae illae potius ad principia naturalia, eorumque coniunctiones a Deo Demiurgo factas; forte etiam ad emanatarum rerum copulationem et conſpirationem in producendis aliis ex ſe emanatiuis trahenda ſunt. Hanc enim ſexus ſignificationem in ſyſtemate emanatiuo eſſe ea probant, quae ſuo loco de ſyſtemate Cabbaliſtico, quod emanationis doctrinam omnium optime et clariſſime exhibet, dicentur. Et ex his etiam iudicari poteſt, num veriſimile ſit, quod in carminibus quibusdam Orphicis Deo tribuitur, eſſe eum ἀῤῥενοθύλην marem atque feminam. Etſi enim ſyſtemati Orphico conſentaneum eſt, Deum non tantum cauſae efficientis locum atque parentis perſonam in condendo mundo ſuſtinuiſſe, ſed et ex ſe ipſo et ex ſuo quaſi ventre, (quo ſimili carmina vtuntur) res omnes tanquam matrem genuiſſe; ipſa tamen denominatio atque philoſophandi modus tam aperte Alexandrinas cathedras Platonicorum, ſapit, vt veriſimile non ſit, haec ab ipſo Orpheo fuiſſe profecta, ſed Platonica magis eſſe: id quod eleganter quoque confirmat cl. Moshemivs [z].

§. XVI.

x) Hanc philoſophandi rationem pleraſque barbaras theogonias tenere, ex iis, quae de barbarica philoſophia diſſeruimus, manifeſtum eſt.

y) Dictum hac de re ſupra, vbi de Aegyptiorum theologia actum, conf. Amoenit. lit. Tom. VIII. p. 326 ſeqq.

z) l. c. p. 350. n. 43. Ex dictis vero manifeſtum quoque eſt, falli Clementem Alexandrinvm Strom. L. V. p. 724. qui ex hac Dei appellatione concludit, Orpheo placuiſſe creationem ex nihilo.

Theogonia Orphica, rerum ortum tradens.

§. XVI. Alterum, quod philoſophiam Orphicam abſoluit caput, in explicanda origine et natura rerum conditarum, verſatur et phyſiologiam Orphicam continet. Eam Orpheus, vel quisquis auctor fuit philoſophiae Orphicae, allegorico theogoniae velo obduxit, vt impoſſibile ſit, totam allegoriam denudare, et claram doctrinae Orphicae exhibere notitiam. Accedit, quod ſub manibus Platonicorum et Chriſtianorum quoque theogonia Orphica, accommodationes ad doctrinas eorum proprias paſſa, ita adulterata fuerit, vt ſincerum a falſo, genuinum atque natiuum ab adſcititio diſtingui vix queat. Id quod imprimis de illa theogoniae Orphicae interpretatione intelligendum eſt, quam TIMOTHEVS chronographus ex Orpheo dedit, et ſeruauit CEDRENVS [a], quippe quae adeo Moſaicae coſmogoniae accommodata eſt, vt auctoris ſcopum manibus palpes. Conferendus itaque eſt ATHENAGORAS [b], qui non contemnendum nobis fragmentum theogoniae Orphicae reliquit, ex quibus veterum relationibus ita ſe habuiſſe theogonia Orphica videtur:

I. Incomprehenſibilis quidam et ſummus omnium rerum priorque et creator omnium, ipſius etiam aetheris et omnium quae in aethere ſunt, conditor fuit. Haec Timotheus Orphica eſſe, ex illis quae ſuo tempore circumferebantur carminibus collegit: manifeſte tamen Orphicam ſententiam Moſaicae doctrinae ita attemperauit, vt, Deus ante materiam fuiſſe, haecque ab eo ex nihilo producta eſſe, videretur. Id quod Orphicae doctrinae de Deo aduerſum eſſe, ex iis, quae ſupra de theologia Orphica diximus, manifeſtum eſt. Secundum eam enim Deus quidem ab omni aeternitate fuit, verum, vt ita dicamus, materia grauidus, quam in ſe continebat. Ex quo patet, Deum et materiam, iuxta Orpheum ita vnum conſtituiſſe, vt haec in illo tamdiu lateret, donec ex ſinu eius expelleretur: quo poſteriori effluxu a Stoico quidem ſyſtemate Orphicum diſtinguitur, quod emanationem materiae ex eſſentia Dei ſupponit, illo tamen multo non eſt melius, Deumque et materiam certo modo confundit, etſi diſtinguere videatur.

II. In rerum initio primum exhibitus eſt aether, a Deo factus et diſpoſitus (δημιουργηθείς). Huic adiacebat hinc et illinc chaos, et nox dira tenuit omnia, et occultauit, quae ſub aethere erant. Ita SVIDAS [c] prima rerum oriundarum principia ex Orphicis refert, quocum et alii conſentiunt, aethera et chaos, pro principiis ab Orpheo habita fuiſſe. Adiungit tamen, vel praemittit his, ex mente Orphei, tempus SIMPLICIVS [d], poſt quod aethera et ingens chaos productum eſſe aſſerit; quo videtur intelligi, aethera et chaos fuiſſe ſimul: Id quod BVRNETIO quidem non placet, qui ſublunaris tantum mundi fabricam in iſta theogonia referri, et cum rerum vniuer-

a) loco ſupra citato.
b) In legat. pro Chriſtianis p. m. 18. ed. Pariſ.
c) In Orpheus T. II. p. 719. qui ex libro περὶ Θεογωνίας ſe deſumſiſſe refert. Theogoniam vero intelligendam eſſe ex CEDRENO l. c. et MALALA Hiſt. Chron. p. 88. vbi eadem excerpunt, patet. conf. KVSTER. ad h. l.
d) In L. IV. phyſic. auſcult.

uerſitate confundi putat: nobis tamen aliter videtur, quia mundi huius viſibilis, et imprimis terrae productionem ex aqua vel limo in ſequentibus demum theogonia Orphica refert. Vnde per tempus hoc, ſaluo Orphico ſyſtemate, nihil aliud intelligi poteſt, quam in Deo et aethera et chaos tanquam duo rerum conditarum principia abdita latuiſſe, et ex eo demum producta fuiſſe: qua ratione tempus atque DEVS in rationis tantum ſigno differunt, modo philoſophandi veteribus non ignoto.

III. Ex duplici hoc principio, aethere et chao, eorumque complexu ingens quoddam ouum productum eſt, quod nocti, tertio principio Demiurgus excludendum tradidit. Et in hoc theogoniae Orphicae narratores, etiam Platonici, PROCLVS aliique, conſentiunt[e], nec abludit a vero, Orpheo placuiſſe, ortum omnium rerum eſſe ex ouo. Vetuſtiſſima enim doctrina fuit, mundum ouo aſſimilari, eundemque generationis atque ortus modum eſſe. Qua de opinione imprimis audiendus eſt PLVTARCHVS, qui ait[f], *doctrinam ſacram et Orphicam non tantum ouum gallina facere antiquius, ſed velle etiam, vt omnium rerum ortum et antiquitatem complectatur;* addit quoque paulo infra, *in Orgiis, Bacchicis, ideo conſecratum ouum fuiſſe,* ὡς μίμημα τȣ͂ τὰ πάντα γεινῶντος καὶ περιέχοντος ἐν ἑαυτῷ, *quod ſymbolum et imitatio eſſet eius, quod omnia genuiſſet, et in ſe contineret*[ff]. Num vero ouum hoc tantum terram noſtram deſignet, cuius teſta coeli a veteribus habiti ſint, quod operoſe contendit, hypotheſi ſuae inſeruiens THOMAS BVRNETIVS[g], diſquirere praeſentis loci non eſt; ſufficit enim nobis, in theogonia Orphica ouum altius relatum fuiſſe, ad ipſa naſcentis mundi vniuerſi initia, niſi concordis antiquitatis teſtimonium leuibus coniecturis detorquere velimus.

IV. Excluſo ouo, cum in duas partes diſcerperetur, leuior atque aetherea pars ſurſum lata eſt, craſſiore ſubſidente; quae cum diuerſae naturae eſſent, Demiurgus vim diuinam addidit vinculumque, quibus iſta iungerentur. Miris haec theſis obſcuritatibus inuoluta eſt, cum quia Orphicae diſciplinae conditor, allegoria ſatis obſcura et abſurda haec prodidit, tum quia Platonici recentiores mundum ſuum intelligibilem et ſenſibilem infarſerunt, et allegoricam Orphei theogoniam ita ſuis philoſophumenis adplicarunt, vt videretur idem dicere voluiſſe, quod ſcholae Alexandrinae inter Platonicos placuit. Scilicet, ex diſrupto ouo ortum fuiſſe animal monſtroſum, Orphica theogonia refert, draconis imaginem referens, quod adnatum ſibi habebat caput alterum leonis, et inter haec duo, medium Dei vultum. Hocque Herculem et Chronum dictum fuiſſe, humanum vero vultum, Phanetem. Mirifice hic tum in ipſa doctrina Orphica referenda, tum in ea explicanda veteres atque recentiores ſe torquent. Proclus enim, reliquique Platonici ex ouo demum prodiiſſe animal hoc monſtroſum, diuina

e) Conf. omnino, quae affert ESCHENBACHIVS l. c. p. 93 ſeqq.

f) Qq. Conuiu. L. II.

ff) conf. MACROBIVS Saturn. L. VII. c. 16. ATHENAGORAS l. c.

g) Theor. tellur. L. II. c. 10. p. 156.

uina virtute praeditum tradunt, eiusque parentes aethera et chaos agnoſcunt. ATHENAGORAS vero aliter refert, ſtatuiſſe Orpheum: aquam eſſe principium omnium rerum, ex aqua ortum accepiſſe Ilyn, ſiue lutum, his parentibus ortum eſſe animal draconem, cui adnatum erat caput leonis, corpus vero medium continebat faciem Dei, Herculis aut Chroni dicti; ab Hercule natum eſſe ouum immenſae magnitudinis, quod dum foueretur, vim paſſum a genitore ſuo ex attritione in duas partes diſſiluiſſe, et ſuperiorem quidem in coeli formam perfectam eſſe, inferiorem delapſam terram conſtituiſſe. Hactenus Athenagoras. Quem veterum diſſenſum vt tollat cl. ESCHENBACHIVS[k], vtramque relationem admittit, et ita locum habere putat, vt adhibita Platonicorum diſtinctione inter mundum intelligibilem et ſenſibilem, vtrumque ab Orpheo, ex ouo deductum fuiſſe ſtatuat. Scilicet γοητὸν κόσμον, qui complexus eſt idearum omnium demiurgicarum, a mente illa diuina ſumma profectarum Phaneta Orphei eſſe; hunc vt produceret, ouum finxiſſe Orpheum, ex abſtractis cauſis et principiis ortum et excluſum; aethere, chao et nocte; et ita ortum habuiſſe Phaneta, ſiue mundum intelligibilem: αἰτθητὸν κόσμον, ad exemplum verae εἰκόνος etiam ex ouo producendum fuiſſe, ſed alio parente, nempe ipſo Phanete, ſiue mundo intelligibili, ideis demiurgicis a ſumma mente inſtructo; ad id adumbrandum hunc Deum variis animalium capitibus inſignitum finxiſſe Orpheum, ſecundum Athenagoram draconis, leonis et ipſius Dei, ſecundum Proclum:

Κριῦ καὶ ταύρου ὄφιος χαροποῦτε λέοντος.

Ei duplex nomen dediſſe, Herculis et Chroni, vt virtutem viuificam, et principium operans, ex quo omnia, indicaret, ſicque mundus ſenſibilis intelligibili, duobus quoque principiis ortum ſuum debenti, reſponderet, et ita patrem atque matrem illa principia in vtroque mundo referrent. Sicque Proclum de νοητῷ, et Athenagoram de αἰσθητῷ κόσμῳ differentes amice inter ſe conſpirare, et eandem Orphei doctrinam genuinam referre. Adeo vero a coſmogonia veterum haec differt explicatio, adeo contorta et ad Platonicorum recentiorum εὑρήματα inuito Orpheo accommodata eſt, vt aſſenſum plane non mereatur. Quicquid enim tradit, nugas olet ſcholae Eclecticae, ſupra veterum ingenium ſapientis, et eiusmodi mundum intelligibilem, in otioſo cerebro enatum Orpheo ſupponentis. Nec conſiſtere poteſt haec explicatio cum doctrinae ſyſtemate, quod tradunt Orphica carmina, quia illud, Deum non omnibus tantum ex ſe ortum dediſſe, ſed ea quoque vi ſua atque diuina virtute continere, ſtatuit, et ſummo Deo diſpoſitionem omnium rerum demiurgicam tribuit: vt cuncta ex Ioue et in Ioue ſint. Ad quod cum Platonici interuentum alterius ex diuinis principii, κόσμου νοητοῦ, ſiue mentis ideis diuinis plenae requirant, ſicque a ſummo Deo hoc principium quo mundus ſenſibilis animatur, remoueant, interpretationem Platonicam Orphica coſmogonia recipere nequit. Abſurdum quoque eſt, aethera et chaos ad mundum intelligibilem referre: tantumque ab-

 eſt,

k) l. c. p. 95 ſeqq.

est, vt ouum ex abstractis causis ortum et exclusum, mira ingenii luxuriantis intemperie sibi effinxerint, et in metaphysicis notionibus praesidium quaesiuerint veteres, vt potius de mundo illo intelligibili nihil dixisse censendi sint. Certe vt theogonias omnes, ita Orphicam quoque ad rerum conditarum ortum pertinere, vniuersalis earum harmonia satis prodit. Mittamus itaque nugas Platonicorum, cum tota theogoniae Orphicae ratio iubeat, illam de ortu rerum, quae ex Deo emanarunt, omnium intelligere. Etsi vero difficile est, ex dissentientibus veterum relationibus certum quid haurire et eruere, aliqua tamen ita comparata sunt, vt non omnis verisimilitudo desit, mentem Orphicorum ita explicari posse. Qua de re vt coniecturas quoque nostras explicemus, 1. praesupponimus, de rerum vniuersi origine in hac theogonia sermonem quidem esse, ita tamen, vt ad ortum rerum visibilium, terraeque, oceani atque coelorum quam maxime respiciatur. 2. Monemus theologum hunc non tam de tempore, quam de modo ortus rerum omnium in vniuerso mundo sollicitum fuisse, vnde non nimis premenda existimamus, quae de animalis τριμόρφου ex ouo, vel oui ex animali origine diuerso traduntur, cum haec diuersis auctorum interpretationibus nitantur. 3. Ex allatis certum esse putamus, ex mente Orphei duo rerum omnium, in vniuersitate comprehensarum ex sinu Dei prodiisse principia, actiuum vnum, alterum passiuum, aethera et chaos. Illi lucis, huic tenebrarum naturam tribuisse Orphica, ex Timotheo colligi potest, qui ex Orphica theogonia refert: terram sub tenebris inuisibilem iacuisse, lucemque, quae aethera perruperit, illustrasse vniuersum mundum. Lux itaque illa, qua aether turgebat, principium illud actiuum atque formatiuum fuit, quod Demiurgus ex se materiae crassiori indidit, vt mundus formaretur. 4. Grauidam itaque tanto Dei molimine rerum vniuersitatem, quam propter generationis modum, et agitationem animae mundanae cum veteribus fere omnibus ouo assimilauit, tandem per leges motus agitatam, duplicem vim sustinuisse, agitantis diuinae virtutis, quam Herculem nominauit, et temporis, iuxta motus leges materiam formare iuuantis, quod Chronon dixit; sicque separatas esse partes aethereas et leuiores, vnde coeli formarentur, a crassioribus, ex quibus terra subsedit. 5. Materiam vero ex qua ab istis principiis cuncta formata fuerint, dictum in modum, fuisse aquam, et enatantem ex ea limum. 6. Deum vero his intime praesentem, quae ex eo effluxerunt, ita continuisse vi atque essentia sua, vt inde aspectabilis mundus eniteret, vnde et Phanes dictus est, non quod, quum adhuc nihil esset, primum ex infinito apparuerit [i]; sed quod ita mundum in aspectum produxerit, et ei formam visibilem dederit. 7. Esse itaque, quia et coeli et terra, et omnes vniuersi partes ex Deo isto modo effluxerunt, et partes Dei sunt, diuinae essentiae particulam in illis, adeoque Deos illas esse. Nihil in hac cosmogoniae interpretatione est, quod non principio, quod Orpheo tribuitur, ex Deo emanasse omnia, exacte conueniat, et theo-

i) Ideo Deum Phanes dictum esse Lactantius iudicat diu. instit. L. I. c. 5.

theogoniam Orphicam exhauriat, eamque in luce clara ponat: vnde illam tamdiu amplectendam esse putamus, quousque certiora nobis ex fontibus non suspectis exhibeant, qui ab his dissentiunt.

V. Vt vero generationem rerum porro explicet theogonia Orphica, addit [k]: Terrae, quae iam Dea prodierit, mistum coelum, et genuisse ex ea foeminas, Clothon, Lachesin, Atropon, mares vero centimanos, Cottum, Gygen, Briareonta, et Cyclopes Brontem, Steropem, Argum, quos etiam vinctos in tartarum praecipitauerit, quum se regno pellendum a filiis intellexisset. Intelligi per hos coeli terraeque liberos partes mundi, elementa, reliquaque, quae hunc mundum constituunt, dubio caret, ordine cosmogoniae ita requirente; vnde audiendi Platonici non sunt, qui nescio quos daemonas ex iis fingunt, ex mundo intelligibili productos; licet verisimile sit, vim illam animamue diuinam, quae partibus mundi ex Orphei sententia inest, quaeque Iupiter ipse est, iunxisse illis theogoniae auctorem, vnde Phanetem atque Herculem ad indicandam lucis, virtutisque diuinae efficaciam et operationem vocauit. Quid vero tota illa Deorum progenies significauerit, admodum difficulter, et non nisi leuibus ex coniecturis dici potest, et a theogoniarum scriptoribus varie intellectum fuisse, ex earum consideratione manifestum est, vnde lectoris potius ingenio eorum interpretationem relinquimus, hoc vnum clauis instar addentes, miscuisse veterum theogoniarum scriptores historias veteres cum confusa admodum, vt res erant ingenii isto tempore in incunabulis quasi versantis, rerum naturalium genitarum notitia, quod nomina ex vetustissimis historiis transsumta luculenter produnt. Id quod ab Orpheo quoque, vel quisquis est, Orphicae theogoniae conditor, factum est; etsi praestare nolimus, quod PAVLVS PEZRONIVS [l] contendit, et ad labefactandam quoque Cudworthi hypothesin admisit eruditissimus BASNAGIVS [m], tres illos Deos Orphei, tres Celtarum siue Gallorum reges fuisse, quorum Vranius a coelestium obseruationum studio ita vocatus sit, qui nupserit sorori Titaeae, quae terram apud Celtas significat; et per Bosphorum in Thraciam delatus, terram istam sibi subiecerit, indeque in Graeciam et insulam Cretam excurrerit, relictoque imperio fratri vsque ad Hispanos et Afros pertigerit, diuino post mortem a Graecis quoque honore mactatus. Saturnum vero filium eius Chronum dictum, primum ex Titanibus regem fuisse, qui vxore Rhea in matrimonium accepta parenti bellum intulerit, imperiumque sublato patre obtinuerit, superato quoque Titane, Vranii filio natu maiore. Credant haec, qui velint, et fidem, quam possunt, adiiciant, vel respuant; nobis perinde est; cum satis sit, annotasse, antiquissimas historias theogoniis, etiam Orphei, immistas insuperabiles obscuritates peperisse.

§. XVII. Reliqua, quae de naturalibus rebus Orpheo tribuuntur *De fine mundi.* dogmata, clariora sunt, et explicatione prolixa non egent. Placuit scilicet,

k) ATHENAGORAS l. c.
l) Antiquité de la nation et de la langue des Celtes pag. 50.
m) Hist. des Iuifs T. IV. c. 4. p. 50 seqq.

cet, teste PLVTARCHO [n], CLEMENTE ALEXANDRINO [o] et PROCLO [p], conflagraturum mundum et nouum ex hoc incendio exorturum. Quod dogma vti toti fere antiquitati praesertim orientalibus et septentrionalibus populis arrisit, ita ab Orpheo quoque a Thracibus suis et Aegyptiis transsumtum est, et necessaria consequentia ex emanatiuo systemate fluit, quod per eiusmodi ἐκπύρωσιν materiam ita exurit et purgat, vt redire ad suum fontem queat; ex quo postea alius iterum mundus oritur. Ita enim carmen Orphicum [q]:

Πάντα τά δε κρύψας, καῦθις ἐς πολυγηθὲς
Μέλλεν ἀπὸ κραδίης, πολυθέσκελα ῥέζων.
Quae prius occuluit dulces in luminis oras,
Diuino depromta sinu sermone reducet.

Qui versus magnam cum Stoico dogmate similitudinem habent, siue enim mundum Dei partem cum Stoicis facias, siue emanationem ex Deo cum Orphicis, periodica semper occurret ista conflagratio et restauratio, reconditis rebus omnibus in sinum DEI, et noua generatione ex eo iterum expulsis.

De sideribus. §. XVIII. Astronomiae non tantum gnarum fuisse Orpheum, sed tradidisse quoque Graecis, supra ex LVCIANO notauimus, refertque SVIDAS [r], fuisse carmen inter Orphica, quod de astronomia cecinerit. Nihil tamen eius superest. Seruauerunt tamen veteres nobis memoriam duorum dogmatum Orphicorum maxime memorabilium, quae, Orpheum non ex triuio philosophum fuisse, testibus recentiorum astronomorum, virorum magnorum, obseruationibus, docent. Narrat scilicet PLVTARCHVS [s], ex mente Pythagoreorum *quamlibet stellam esse mundum, et esse hoc inter dogmata Orphica, quae quodlibet sidus mundum faciunt.* Quod vtrum ad omnes stellas ex mente Orphei referendum sit, an ad solas errantes, dubium est: et BVRNETIO [t] quidem posterius placet, nec, si quid iudicamus, immerito. Πύρινα τὰ ἄστρα enim cum Pythagorei statuerint, qui doctrinas has astronomicas ex Orphicis acceperunt, fieri non potuit, vt totum ex qualibet stella fixa mundum facerent, quem solis instar igneum dixere. Animatas tamen stellas omnes esse, ex systemate Orphico necessario sequitur, et commune eo tempore dogma fuit. Placuisse vero Orphicae astronomiae conditori: istum errantium stellarum mundum terram in se continere, cum aëre in infinito aethere suspensam, quod Heraclides et Pythagorei alii quoque tenuerunt, tum PLVTARCHVS [u] atque STOBAEVS [x] testantur, tum dogma inter Orphica receptum de luna habitabili et instructa supellectile tam naturali quam artificiali euincit. Ita enim carmen Orphicum, quod nobis seruauit PROCLVS [y]:

Μήσα

n) De defectu Oraculorum.
o) Stromat. L. V. p. 549.
p) In Timaeum L. II. p. 99. q) l. c.
r) l. c. s) De placitis philosoph. L. II. c. 13.
t) l. c. p. 412.
u) l. c.
x) Eclog. physic. L. I. p. 54. ed. Cant.
y) In Tim. L. IV. p. 283.

Μήσατο δ' ἄλλην γαῖαν ἀπείρατον, ἥν τε σελήνην
Ἀθάνατοι κλήζουσιν ἐπιχθόνιοι δέτε μήνην
Ἣ πολλ' ὄρε' ἔχει, πολλ' ἄστεα, πολλὰ μέλαθρα.

Altera terra vaga eſt. quam ſtruxit, quamque Selenem
Dii vocitant, nobis nota eſt ſub nomine lunae;
Haec montes habet, ac vrbes, aedeſque ſuperbas.

Et ex hac Orphei ſchola celeberrima doctrina ad Pythagoreos et Ionicos, Eleaticos, Platonicos aliosque magnos philoſophos dimanauit, donec haereſeos ſtigmate notaretur, quod tamen non obſtitit, quo minus noſtra aetate a magnis in ſcientia ſiderali viris reuocaretur, qua de re dicendum eſt alibi [z].

§. XIX. Quae de anima docuerit philoſophia Orphica, ex dictis colligi poteſt. *De anima.* Animam enim cum Thraces pariter atque Aegyptii immortalem, et poſt mortem corpori ſuperſtitem fecerint, idem Orpheo arriſiſſe, qui ex Thracia et Aegypto philoſophiam ſuam in Graeciam attulit, recte infertur. Probat vero id quoque, quod DIODORVS SICVLVS refert [a], fuiſſe Orpheum primum, qui impiorum in inferno poenas, et piorum in pratis Elyſiis felicitatem introduxerit. Etſi enim haec ad fabulas Graecas de ſtatu animarum poſt mortem ἐν ᾅδῃ reſpiciunt, quas in Graecia Orpheum introduxiſſe Diodorus vult, ſupponunt tamen illae animae immortalitatem. Vnde riſit olim [b] Philippus Orphei ſacerdotem, admodum pauperem, iactantem, beatos fore poſt mortem omnes, qui ipſius ſacris initiati eſſent, obiiciendo: *Cur igitur, fatue non ſtatim moreris? vt paupertatem tuam et miſeriam tandem deſinas plorare?* Nihil tamen noui in eo inuenit Orpheus, ſed quod domi et in Aegypto didicerat, Graecis ita tradidit, vt cum admiſſo ſemel ſyſtemate conſpiraret. Quodſi enim omnia, et animae quoque, ex Deo emanarunt, neceſſario inde ſequitur, eas non interire, donec in Deum fontem ſuum reſorbeantur. Et hanc quoque animae immortalitatem atque beatam poſt mortem conditionem poſuiſſe Orpheum fundamentum philoſophiae moralis, non eſt quod dubitemus. Qualis tamen ea fuerit, *De moribus.* deficientibus philoſophiae Orphicae monumentis non ſuſpectis, explicari non poteſt. Tranſtulerunt quidem plurima ſua ad Orpheum Platonici, quam ſuſpectos vero ſe reddiderint, aliquoties vidimus. Animam corpore tanquam ergaſtulo clauſam eſſe, per mortem demum liberandam, Orphicum dogma eſſe PLATO refert [c], quod ſi admittendum eſt, qua ratione mores formauerit, et a corporis commercio animam abduxerit, ex Platonicis philoſophumenis [d] colligi poteſt. Verum haec quoque coniecturis tantum definiuntur: earum vero de Orphica philoſophia ſatis ſuperque eſt.

§. XX.

z) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 132 ſeqq.

a) L. I. p. 86.

b) In Laconicis apophthegm. T. I. p. m. 394.

c) In Phaedro.

d) Conf. FICINVS in argum. ad L. IX. PLOTINI, ESCHENBACHIVS l. c. p. 185.

Musaeus. §. XX. Inter discipulos Orphei celebritate nominis alios superauit MVSAEVS Philosophus et ἐποποιὸς Atheniensis, Eumolpi secundi atque Selenes filius [e]. Filius quidem Orphei veteribus quibusdam dicitur [f], verum id de intima admissione discipuli supra modum dilecti intelligendum esse, IVSTINVS MARTYR [g] prodit, qui *scripsisse* ait, *ad filium suum Musaeum, et reliquos genuinos auditores*. Vnde audiendus non est SVIDAS, qui Orpheo antiquiorem fuisse contendit [h]: ad eum enim carmen Orpheum scripsisse veteres tradunt [i]. Disciplinae Orphicae innutritum fuisse, inde constat, quod arcanum deorum cultum ab Orpheo inuentum ad perfectionem, quam postulabant illa mysteria, perduxerit, teletasque ita commendauerit, vt inter Graecos maxime colerentur, vrbesque et regiones totae expiari sic posse crederetur [k]. Certe Eleusinia sacra Cereris eum auctorem agnouisse, veterum traditio fuit [l]. Praeceptoris enim vestigiis insistendo non tantum vaticinatum fuisse, sed et theogoniam scripsisse, χρησμοὶ ei tributi, et theogonia LAERTIO [m] laudata innuunt: quanquam minus accurate ab eo primus dicatur fuisse, qui theogoniam scripserit; nisi hoc de carmine forte intelligas, quo Orphei theogoniam primus complexus est. Astronomiae vero peritum idem facit LAERTIVS, qui eum ποιῆσαι σφαῖραν πρῶτον ait; id quod vel ita intelligi potest, quod primus sphaeram coelestem composuerit, vel quod primus carmine sphaeram exposuerit; quod tamen vtrumque incertum est; Atlantem enim sphaeram primum reperisse tradit DIODORVS SICVLVS [n], alii vero Anaximandro tribuunt [o]. Forte Laërtius carminis titulo deceptus est, quod *de Sphaera* sub Musaei nomine olim circumferebatur, eique suppositum fuit. Idem forte dicendum est, *de praeceptis curandorum morborum*, quae Musaeo adscribuntur, quanquam ARISTOPHANES [p] iam eorum meminerit: illud vero recte inde colligitur, Musaeum more theologorum et philosophorum veterum medicinam quoque exercuisse [q]: quae qualis fuerit, supra, quantum satis, declaratum est [r]. Scripta vero quae Musaeo a veteribus tribuuntur, praeter vnum *hymnum in Cererem* in Lycomidarum gratiam concinnatum spuria esse, et tanto afficta viro, obseruauit PAVSANIAS [s], cuius fraudis Onomacritus reus agitur, quem effingentem oracula Musaei ἐν ἐπαυτοφώρῳ a Laso Hermioneo, primo musices scriptore [t], deprehensum eiecit Athenis Pisistratus. Idem de epico carmine *de amoribus Heri et Leandri* dicendum

e) SVIDAS in Musaeus T. II. p. 578. qui tamen filium Euphemi facit, dissentientibus de parentibus Musaei veteribus, vid. MENAG. ad LAERT. L. I. s. 3.

f) Vid. quos laudat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. pag. 102.

g) Cohort. ad Graecos p. 15. conf. SERVIVS ad L. VI. Aeneid. v. 667.

h) Idem de CLEMENTE ALEXANDRINO iudicandum, qui Orpheum Musaei discipulum fuisse ait. Strom. L. I. p. 332.

i) IVSTINVS l. c. EVSEB. praep. L. XIII. εὐχὴ quoque Orphei πρὸς Μουσαῖον.

k) Vid. Scholiastes ARISTOPHAN. in ran. p. 171.

l) Conf. MEVRSIVS de sacris Eleusin. c. 2.

m) L. I. s. 3.

n) L. III. p. 193. L. IV. p. 283.

o) PLINIVS L. VII. c. 56.

p) l. c. Act. IV. Sc. 2.

q) Alias supponi in fraudem non potuisset.

r) Conf. LE CLERC. Histoire de la Medecine L. I. ch. 10. p. 34.

s) In Atticis, p. 47. et in Messeniacis p. 287.

t) Videndi de eo quos laudat FABRICIVS l. c. p. 102. in nota.

dum est, nisi alius Musaeus, multo recentior auctor sit [u]. Certe antiqui illius Musaei non esse, nemo criticorum hodie dubitat [x]. Nihil vero magis Musaeum Orphicae disciplinae alumnum prodit, quam, quod LAERTIVS de eo refert, docuisse: ἐξ ἑνὸς τὰ πάντα γενέσθαι, καὶ εἰς ταυτὸν ἀναλύεσθαι; *ex vno omnia facta esse, et in idem resolui.* Panditur enim isto dogmate verum systematis emanatiui principium, et fundamentum quoque omnium theogoniarum; quod Orpheo placuisse in antecedentibus demonstrauimus, et ex hac discipuli eius doctrina recte quoque probatur. Ceterum quatuor ex vno Musaeos nobis confingit Io. MEVRSIVS [y] sine necessitate, cum omnia, quae de eo traduntur, commode ad vnum queant referri. Musaeum vero plane non extitisse, sed nomen esse mythologicum dum contendit GERARDVS IOANNIS VOSSIVS [z] mera coniectura, vt in Lino et Orpheo, ductus, antiquitatis testimonio contradicit; quemadmodum et illustris HVETIVS adeo nulla probabilitate sub Musaei persona Mosis historiam latere contendit [a], vt sententiam eius recitasse, sit refutasse. Facile enim ita tota historia antiqua peruertetur, miscebunturque ima summis et quadrata rotundis. Obiit Phaleris honoratus ab Atheniensibus inscripto in tumulo epigrammate, quod refert LAERTIVS. Filium habuisse dicitur, EVMOLPVM, quem et iam ante Homerum ἐποποιὸν fuisse, et patris vestigia secutum *teletas Cereris et explicationem mysteriorum* scripsisse SVIDAS testatur [b]: quae tamen alii Eumolpo alicui seniori adscribunt [c]: Ea ab *Eumolpicis* Musaei, siue *praeceptis ad Eumolpum tertium filium suum*, SVIDAE quoque memoratis distinguenda esse recte monuit ὁ πάνυ FABRICIVS [d]. ***Eumolpus.***

§. XXI. Post triumuiros hos, de quibus hactenus dictum est, celebratur quoque inter Graeciae theologos THAMYRIS, Odrysis Thraciae ab Arsia vel Arsinoa, vel potius Agriopa nympha natus, postquam ex Philammone grauida, vbi frustra eius connubium appetiuisset, ex Graecia in Thraciam confugerat [e]. Is vbi adoleuisset, non corporis tantum forma praestantissimus, sed ingenii quoque dotibus mirum in modum ita exornatus fuit, vt omnium admirationem consequeretur. Praecipue vero musices atque carminum peritia ita excelluit, vt eum, licet peregrinum, Scythae regem facerent, si modo Cononi apud PHOTIVM [f] haec narranti fides est. Ingenii itaque praestantia elatus, cum in ludis quoque Pythicis victoriam reportasset, ausus est ipsas Musas prouocare in certamen, et conuitiis proscindere, proposita conditione, si vicisset, se velle cum omnibus congredi, sin victus fuisset, se illorum arbitratu poenas subiturum [ff]. Congressae ***Thamyris.***

u) Praeter hunc enim Atheniensium vatem, Musaeum quoque Thebanum, et alium Ephesium memorat SVIDAS l. c. et Grammaticum iuniorem alii.

x) Vid. CASAVB. ad Laërt. l. c. et quos excitat FABRICIVS l. c. p. 105.

y) In Bibl. Attic. et Attic. Lect. L. II. c. 19.

z) De Poët. c. XIII.

a) Dem. Eu. Pr. IV. c. 8. §. 18. p. 128.

b) In Eumolpus T. I. p. 897.

c) Vid. FABRICIVS l. c. p. 38.

d) Ib. p. 103.

e) APOLLODORVS L. I. p. 10. DIODORVS L. III. p. 201. EVSTATHIVS in Homer. iliad. β'. Conon apud PHOTIVM Cod. CLXXXVI. p. 221. ed. Hoesch. NATALIS COMES Mythol. L. VI. c. 14. p. m. 619 seqq.

f) l. c. reliqui enim veteres hoc tacent.

ff) PAVSANIAS in Messenicis p. 322.

greſſae itaque cum illo Muſae cum facile cantu atque carmine viciſſent, viſum eripuerunt, [illegible]

Et cantum, citharamque viro rapuere ſuperbo [g].

Addunt alii, eum temeritatis poenas apud inferos dediſſe [h]. Fabulae verum ſenſum hominis in canendi lyra et pangendi carminis peritia alios ſuperantis ſuperbiam et contemtum aliorum male poſtea punitum indicare, facile largimur. An vero cum aliis certauerit, et viſum ideo amiſerit, quod ſuperatus hanc temeritatis poenam ſubierit, merito ambigitur, oculis enim morbi vitio captum fuiſſe veriſimiliter narrat PAVSANIAS [i]. Nec tamen fabulae ſenſum exhaurit, quod TZETZES tradit [k], poëmata eius periiſſe, ideoque a Muſis excoecatum tradi: certauiſſe enim cum Muſis et inferiorem diſceſſiſſe, omnes veteres, quotquot fabulae meminerunt, aſſerunt, notumque eſt apud veteres poëtas et muſicos eiusmodi certamina publica fuiſſe vſitatiſſima [l]; forte, ſi coniiciendum aliquid eſt, Thamyri in eiusmodi certamine victo publico arbitrorum iudicio facultas canendi ſublata, isque obſcurae vitae generi addictus fuit, cum prius in omnium oculis verſaretur. Sunt quoque, qui veneris maſculae impietatem Thamyrin inueniſſe tradunt [ll]. Scripſit vero teſte TZETZA coſmogoniam, quam a theogonia, ſiue theologia, quam SVIDAS [m] narrat, non diuerſam fuiſſe, recte BAYLIVS [n] coniecit, cum mundi generationem ficta Deorum genealogia tradere veteres poëtae ſoliti fuerint. Tradit quoque PLVTARCHVS [o], Thamyrin bellum a Titanibus aduerſus Deos geſtum tanta orationis concinnitate, tantaque modulationis ſuauitate compoſuiſſe, vt nullum poëma videri potuiſſet praeſtantius [p]. Sed et hoc poëma quod a theogonia diuerſum omnes [q] faciunt, ab ea non diſtinguendum eſſe, ipſum argumentum ſuadet. Bellum enim Titanum nobilem partem theogoniarum conſtituiſſe, ex fragmentis illarum paſſim extantibus et ab HENRICO STEPHANO [r] collectis, et ex ipſo quoque HESIODO notum eſt; vnde hoc de bello Titanum carmen pars theogoniae fuiſſe merito creditur. Quod certius et facilius iudicaremus, niſi omnia celeberrimi poëtae et theologi tempus nobis eripuiſſet.

Amphion. §. XXII. Eundem in cenſum referendus eſſe videtur AMPHION in mythologia [s] Graecorum propter canendi artem celebratiſſimus, Iouis et Antiopes filius, qui ob affinitatem cum Tantalo modulos a Lydio edoctus fuit, primusque tres chordas addidit tetrachordo a ſuperioribus muſicis inuento.

g) HOMERVS l. c. v. 565.
h) PAVSANIAS l. c. p. 362.
i) Lib. IV. p. 363.
k) Chiliad. VII. hiſt. 108. cuius verſus quoque exhibuit FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 240. et vehementer reprehendit NATALIS COMES l. c. p. 620.
l) Exemplo eſſe poſſunt certamina Homeri et Heſiodi, Cercopis et Heſiodi, Aeſchyli et Sophoclis.
ll) APOLLODORVS l. c. BAYLE Dict. T. IV. art. Thamyris, not. B. p. 342. Ad Orpheum hanc infamiam quosdam retuliſſe ſupra diximus. Alios; qui auctores nefandi criminis habiti ſunt, nominat SVIDAS in Thamyris, T. II. p. 164.
m) l. c. n) l. c.
o) De muſica T. II. p. m. 551.
p) Ita NATALIS COMES l. c. quem male Plutarchi teſtimonium adducere, praeter rem reprehendit PETR. BAYLE l. c. modo antecedentia Plutarchi verba expendantur.
q) Vid. FABRICIVS l. c.
r) In Poëſi philoſophica.
s) Vid. NAT. COMES Mythol. L. VIII. c. 15. p. 889 ſeqq.

uento [t]. Vnde lyram a Mercurio accepiſſe ſeptem neruis inſtructam mythologi tradiderunt, alii quoque muſices antiquae inuentorem faciunt, tantaque artis peritia excelluiſſe narrant, vt non tantum homines, ſed et ſaxa ac feras cantu mouerit [u], immo muſices efficacia murum excitauiſſe, quo Thebae munirentur [x]: tandem vero ob contumelias in Deos immiſſa peſte vna cum tota domo extinctum fuiſſe. Cui fabulae vix alius ſenſus ſubeſt, quam Amphionem non canendi tantum arte et muſices praeſtantia, ſed ingenii quoque amoenitate et ſapientia ita excelluiſſe, vt rudes Thebanorum animos, artis ſuauitate et eloquentiae atque prudentiae praeſtantia coëgerit in vnum coire, moenibus vrbem cingere, et in officio perſiſtere. Eadem enim via, qua Orpheus, inter Graecos verſatum in Aegyptum deſcendiſſe, magiamque edoctum ad Graecos rediiſſe narrat PAVSANIAS [y]: vnde in eandem philoſophorum vetuſtiſſimorum claſſem referendus eſt, qui introducta religione, (quae ad magiam referri ſolita fuit vetuſtiſſimis temporibus [z]) et in vſum quoque vocata arte muſica, feroces animos ad ciuiles mores reuocarunt. Id quod pulchre vidit IVLIANVS imperator, qui in epiſtola quadam, cuius partem nobis ſeruauit SVIDAS [a], *tria laudat, quae eum muſicae inuentorem effecerunt: tempus ſiue otium, Dei ſpiritum ſiue diuinas ingenii dotes, et amorem ὑμνῳδίας, id eſt*, vt ipſe explicat, *philoſophandi per hymnos*. Addit enim: *Veterum pleroſque haec tria conſequi ſtudentes, nec quicquam aliud requirentes non ſimulate philoſophatos fuiſſe*. Dubium itaque non eſt, Amphionem ſeueritatis antiquae et philoſophiae, quam inter Thebanos cultam veteres [b] extollunt, auctorem fuiſſe. Moſen vero ſub Amphionis fabula latere, mirabili perſpicacitate vidit HVETIVS [c], ſibi in tanta veterum res detorquendi audacia et licentia relinquendus.

§. XXIII. Tandem et MELAMPVS inter veteres Graeciae theologos et philoſophos nobis enarrandus eſt, non minori inter veteres magnos viros, Troiani belli tempora ſuperantes [d] fama illuſtris [e]. Is Amythaonis et Aglaiae filius Argiuus, tanta ingenii ſolertia et acumine polluit, vt prouerbio locum dederit. Hae animi excellentiſſimi dotes mature a Melampode ſtudio et induſtria auctae ſunt. Cum Phoenicibus enim, qui in Graeciam delati nouas ſedes quaerebant, conuerſatus, theologiam illam *Melampus.*

 ſiue

t) ARISTOCLES de muſica L. I. Ita vero in concordiam redigi poſſunt veteres, qui lyram Mercurii quatuor chordas habuiſſe tradunt, cum Amphioni donaretur. Adiecit enim reliquas, et ſeptem chordis cecinit, vid. HORATIVS L. III. Od. 11. conf. cel. GOD. OLEARIVS ad PHILOSTRATI icones L. I. c. XI. p. 779.

u) HORATIVS in arte v. 394. PHILOSTRATVS l. c.

x) Ib. CLEMENS ALEXANDR. Protrept. p. 1.

y) In Eliacis poſterioribus.

z) Inter theologos quoque referendum Amphionem eſſe, praeter mitram, qua ornatum veteres pingebant, vt Orpheum tiara, prodit etiam quod PHILOSTRATVS addit: ᾄδει τὴν γῆν, ὅτι πάντων γενέτειρα καὶ μήτηρ. Hoc vero argumentum erat coſmogoniarum.

a) In Amphion. T. I. p. 153.

b) IVSTINVS L. VII. c. 5. qui ideo Epaminondam ſummum philoſophum vocat.

c) Dem. Eu. Prop. IV. c. 8. §. 21. p. 134.

d) Vid. BAYLE Dict. T. III. art. Melampus p. 367 ſeq. not. H.

e) Melampode et Pollete indiget; de re perceptu difficili, vid. MARINVS vit. Procli c. 10. SVIDAS in Melampus T. II. p. 520. SYNESIVS de inſomniis pag. 154.

siue theogoniam didicit, arcanaque dogmata edoctus, et mysteriis tum instituti solitis initiatus est [f], quae postea Graecos iterum docuit, quae causa est, cur mysteria Cereris ad eum auctorem a quibusdam referantur. Alii tamen ab Aegyptiis in Graeciam transtulisse sancita Baccho sacra, fabulosas de Saturno et praeliis gigantum narrationes, et vniuersam fabularem historiam de amoribus Deorum, tradunt [g], ex quibus manifestum fit, Melampodem allegoricum theologiae et cosmogoniae tradendi ritum a barbaris siue Phoenicibus, siue Aegyptiis, forte ab vtrisque acceptum ad Graecos transtulisse, idque praestitisse, quod in alio Graeciae populo et loco Orpheum fecisse supra tradidimus [h]. Ex iis enim de Melampode quoque iudicium fieri debet. Accessit ad hanc theologiam vaticinandi donum, quo ita polluisse dicitur, vt auium cantus intelligeret, et inde futura praediceret [i]; augurem enim atque vatem, quae duo iungi olim solebant [k], exhibuit, et inter primos veterum relatus est, qui vaticinandi facultate excelluerunt [l]. Denique et artis medicae cognitionem mirabilem, more istis temporibus solenni theologiae et vaticinandi arti iunxit [m], et ex consuetudine theologorum atque medicorum veterum remediis non tantum naturalibus, sed et magicis, incantationibus, atque expiationibus sacris [n], vsus est, vt ita ex remediorum naturalium effectibus religioni atque mysteriis introductis auctoritas atque veneratio accederet [o]. Quam medendi artem in curandis Proeti Argiuorum regis filiabus, furore vterino [p] correptis, (quod tamen alii de foeminis Argiuorum narrant) ita feliciter exercuit, vt eis purgatis tum sacra mysteriorum expiatione tum naturali ellebori vsu, (quod inde melampodium dictum est) [q] rationis et sanitatis atque pudoris quoque et castitatis vsum redderet, pactus ideo sibi et fratri partem regni, quam quoque accepisse dicitur. Tanta vero ob hanc eius eruditionem et beneficia, quibus Argiuos suos sibi deuinxit, eius fama fuit, vt post mortem templo, sacrificiis et festo anniuersario eius memoria celebraretur [r]. Extat hodie scriptum Melampodis de *diuinatione ex palpitationibus membrorum*, sed id recentioris hominis est [s].

Theogoniarum scriptores.

§. XXIV. Praeter enumeratos cosmogoniarum scriptores, qui figurato dicendi genere rerum ortum et theologiam quoque gentis suae enarrarunt,

f) HERODOTVS L. II. c. 49. quem tamen ideo carpit PLVT. de mal. Her. T. III. p. m. 512.

g) DIODOR. SIC. L. I. c. 96. p. 61. CLEMENS ALEXANDRIN. protrept. p. 10.

h) Recte TERTVLLIANVS in Apologetico: Orpheus Pieriae, Musaeus Athenis, Melampus Argis, Trophonius Boeotiae, initiationibus homines obligauerunt. Ita enim omnia constant, quae de mysteriorum auctoribus dicuntur.

i) Qua ratione linctus a serpentibus quos viuos seruauerat, hanc facultatem acquisiuerit, narrat APOLLODORVS L. I. p. 47. cuius verba leguntur quoque apud BAYLE l. c. not. E.

k) EVSTATHIVS ad Iliad. α. p. 36.

l) Vid. CICERO de legibus L. II.

m) Conf. LE CLERC. Hist. de la medecine P. I. L. I. c. 9. p. 27 seq. cl. SCHVLZIVS Histor. medic. Per. I. sect. I. c. 1. §. 22. p. 88.

n) Sacrificiis, versuum incantamentis, herbarum magicarum vsu, balneis sacris et his similibus purgationes istae fiebant, conf. CLERIC. et ita quoque Melampodem instituisse refert PAVSANIAS L. VIII. p. 253.

o) Varie res refertur ab APOLLODORO L. II. p. 85. SERVIO in Eclog. VI. 48. PAVSANIA l. c. aliis.

p) Huic enim morbo narrationes veterum optime conueniunt, vid. VIRGIL. l. c.

q) DIOSCORID. parabil. L. IV. c. 181. CLERIC. l. c.

r) PAVSANIAS L. I. in fine.

s) FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 98. CLERIC. loc. cit.

rarunt, plures inter veteres poëtas fuere, qui in hunc censum referendi sunt. Scripserunt enim theogonias Pherecydes, et Epimenides, de quibus postea dicendum, item Antiphon [t], Dromocrides [u] aliique [x], quorum tamen scripta cum interciderint, dici non potest, qua ratione seriem ortarum rerum, quam istis carminibus describebant, ordinauerint. Seruauit tamen nobis ARISTOPHANES [y] eiusmodi cosmogoniae descriptionem, quam ab antiquis theologis mutuum accepisse dubium non est. Eam, quia cum reliquis conferri meretur, lucemque dicendis affert, hic Romano sermone, breuitatis causa, tantum apponemus. Ita vero: *Aristophanes.*

Chaos erat primum, et nox, Erebusque niger et Tartarus ingens:
Neque terra, neque aër erat, neque coelum, in immensis sinubus Erebi
Nox alis nigris primum parit ouum subuentaneum;
Ex quo reuoluto aliquo tempore, emersit gratus amor,
Radians tergo aureis alis, similis aëris turbine.
Hic autem mistus atro chao, qua erat Tartarus,
Edidit genus nostrum, et primum adduxit in lucem.
Neque enim Deorum genus ante fuit, quam commiscuit omnia amor;
Commissique vnis aliis prodiit coelum et oceanus
Et terra, omniumque Deorum beatorum genus immortale.

Perplacet haec theogonia THOMAE BVRNETIO [z], quae omnium ei videtur ordinatissima et consummatissima; ex chao enim noctem et tartara, ex his coelum et aether, terram Deos hominesque deriuari, quae suae de rerum ortu hypothesi ita applicat, vt haec vetustissimorum philosophorum mentem exprimere videatur. Chaos nempe primum diuisum fuisse in duo corpora, aut duos orbes; corpus superius fuisse noctem, scilicet aërem caliginosum et turbidum radiis solis impenetrabilem; inferius fuisse tartarum et abyssum; noctem grauidam itidem peperisse geminos, ex vna parte terram, ex altera coelum siue aethera; nempe aërem illum turbidum et caliginosum; cum actione subtilioris alicuius spiritus, qui totum permeabat, purgatus fuisset, sedimentum deposuisse infra in superficie tartari, vbi terram constituerit; et tenuiores ipsius partes sursum enitentes aethera constituisse, siue coelum sublunare: hoc est purioris aëris regionem illam, quam vapores et atmosphaera terrae non attingunt: et denique in hac terra genus hominumque deumque ethnicorum promicuisse. Verum, vt nihil dicamus, de ipso, quem sibi vir acutissimus finxit, rerum genitarum ordine, et ortu, nec exhaurit ille hanc antiquam cosmogoniam, in qua aui illi, cuius gratia Aristophanes serium hoc argumentum comoediae immiscuit, quamque ex ouo exclusam atro chao mistam omnia formasse dicit, potiores cosmogoniae partes adscribuntur [a]: nec in hac cosmogonia,

 ignis,

t) IRENAEVS L. II. c. 19.
u) FVLGENTIVS Mythol. L. II. c. 17.
x) Conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 378.
y) In auibus v. 694. p. m. 384.
z) Theor. tellur. L. II. c. 7. p. 130 seq.

a) Aristophanem ideo vetustissimorum atheorum systema recitasse, qui chaos sine lege et ordine commotum principium rerum fuisse statuunt, contendit CVDWORTH. System. int. c. III. §. 17. p. 117. 118.

ignis, hominum, beſtiarum ortus indicatur, et aues diuinae originis eſſe dicuntur, et ante omnia conditae: quae omnia ſatis produnt, Ariſtophanem[b] veterem coſmogoniam, vndecunque eam acceperit, ſcenae adaptaſſe, et ioci ludique cauſa, vt aues de ortus ſui atque natalium origine iactantes lepide loquentes introduceret, ea confinxiſſe, quae ad coſmogoniam hanc proprie non pertinent, certe mancam atque mutilam eſſe, hanc coſmogoniam, ex aliis theogoniis, quae integrae ad nos peruenerunt, manifeſtum eſt. Inter has nobiliſſima ſine dubio eſt, quam elegantiſſimo Graecorum poëtae Heſiodo debemus, quippe quae integra ad nos delata eſt: quare ei inter veteres theologos et phyſiologos locum denegari non poſſe exiſtimamus.

Heſiodus. §. XXV. Hesiodi vitam atque fata prolixe deſcribere, inſtituti noſtri non eſt, faciunt id, qui poëtarum veterum hiſtoriam excutiunt, et nobiliſſimi poëtae vitam deſcribunt, quorum narrationes[c] non ineleganter collegit et vitam Heſiodi expoſuit Lilius Gyraldus[d], qui videndus. Aetatem eius curioſe excutere huius loci non eſt, aliis eum Homero anteponentibus, aliis ſtatuentibus, Homero fuiſſe ſupparem, annis tamen aliquanto iuniorem. Certe vno tempore floruiſſe, inde euincitur, quod ex vnanimi fere veterum traditione cum Homero de principatu in arte poëtica contendiſſe[e], et obtenta victoria tripodem in monte Helicone poſuiſſe dicitur[f], quanquam certamen illud, quod hodie fertur, totum forte confictum eſſe viris doctis negandum non eſſe putemus[ff]. Inter huius vero poëtae poëmata; quorum nitidam editionem cl. Io. Clerico[g] debemus, celebratiſſimum Θεογονίας carmen eſt, in quo originem Deorum γεννητῶν, ſiue potius partium mundi magnorumque virorum ortus et natales allegorico generationis Deorum habitu exponit, laudatus ideo multis veterum, a quibusdam vero ideo vituperatus. Narrat enim Laertius[h] finxiſſe Pythagoram: vidiſſe ſe animam Heſiodi apud inferos vinculis adſtrictam columnae aereae, ſtridentemque propter ea, quae de Diis finxerit; itemque[i], Xenophanem Colophonium in elegiis ſuis et Iambis perſtrinxiſſe ea, quae Heſiodus de Diis ſcripſerat: cum e contrario Stoici, et in his principes ſectae Zeno atque Chryſippus hanc theogoniam interpretati fuerint, eamque, vt et Orphei, Muſaei aliorumque fabulas ad rerum naturam, teſte Cicerone[k] accommodauerint. Alios theogoniae interpretes recenſet Fabricius[l], qui hiſtoriam literariam poëtae celeberrimi diligenter enarrat, qui etiam de aſtrologia, quam Heſiodo quidam veterum tribuunt[m], videndus eſt. Quae vero de medica Heſiodi eruditione apud

b) Conf. cel. Mosheim ad h. l. Cudworthi not. 5.

c) Conf. Svidas in Heſiodus T. II. p. 18. Tan. Faber abregé de la vie de Heſiode.

d) De poëtar. hiſt. dialog. II.

e) Vid. Henric. Dodwellvs de cyclis Graecorum diſſ. III. qui certamen ad Olymp. XXIX. refert.

f) Gellivs L. III. c. 11.

ff) Conf. Fabricivs Bibl. Graec. Vol. I. p. 371.

g) Amſtelod. 1701. 8.

h) Lib. VIII. ſ. 21.

i) Lib. IX. ſ. 18. Sext. Empiricvs adu. Mathemat. L. I. ſ. 289.

k) De nat. L. I. c. 36. et L. II.

l) l. c. p. 378.

m) Plinivs L. XVIII. c. 25. Scholiaſtes Arati ad. v. 255. Suppoſita eſſe Athenaevs quoque L. XIII. v. 491. monet. Recte veteres ἀστρονομοῦντας καθ' Ἡσίοδον mathematicis opponunt.

apud PLVTARCHVM [n] dicuntur, nihil aliud euincunt, quam Heſiodum ab ea cognitionis phyſicae parte non imparatum fuiſſe, quae victus et diaetae rationes exponit: cuius veſtigia paſſim in eius carminibus deprehenduntur. Qui etiam ex poëmate, quod *opera et dies* inſcribitur, perfectum ethicae atque oeconomicae opus exſculpunt [o], antiquitatis praeiudicio impediti, quid ad philoſophiam moralem et oeconomicam pertineat, non expendiſſe videntur.

§. XXVI. Theogoniae itaque Heſiodeae potiſſimum ratio habenda eiusque argumentum excutiendum eſt. In quo tamen difficillimus labor ponitur. Nam et ipſa genealogiarum iſtarum conditio admodum obſcura eſt atque impedita, et dum ab aliis abit Heſiodus, vix intelligi poteſt, quid iſta Deorum generatione ſibi velit. Deinde recte quoque reprehendit in Heſiodo BVRNETIVS [p], eius theogoniam admodum confuſam eſſe, quoniam bis orditur a chao, proſequiturque rerum familiam ordine poëtico magis, quam philoſophico: nempe recenſet primo res inferiores, chaos, terram, tartara; deinde res ſuperiores chaos, noctem, aethera, et amorem vtrisque communem. Multa quoque fictionis cauſa addidit, ex ſolo poëtae ingenio, res poëtica elegantia exornante profecta, quae ad ipſum theogonias ſyſtema, vel mundi ortum atque hiſtoriam non pertinent; et videtur quoque Heſiodus diuerſos theogoniarum auctores ſecutus talia conflauiſſe in vnum, quae ex mente auctorum ſuorum diuerſa ſunt, nec ſatis inter ſe cohaerent. Deſinemus itaque mirari, ſi in explicanda theogonia Heſiodea aqua nobis haereat, nec talis obſcuro argumento lux queat affundi, quae omnes tenebras diſpellat. Ita vero theogoniam ſuam ordinat Heſiodus, abiectis iis, quae ornatus cauſa adieciſſe recte putatur, et inter figmenta poëtica recenſenda ſunt [q]: *Theogonia Heſiodea.*

I. Initio et ante omnia chaos fuit [r].

II. Poſtea tellus extitit, et tartara tenebricoſa in receſſu terrae ſpatioſae.

III. His adfuit amor, pulcherrimus inter immortales Deos.

IV. Ex chao erebus, nigraque nox editae ſunt.

V. Ex nocte porro aether et dies prognati ſunt, quos peperit, vbi concepiſſet, crebro amore mixta.

VI. Tellus primum genuit parem ſibi, coelum ſtelliferum, montes altos, atque pelagus.

VII. Poſtea cum coelo concumbens, peperit oceanum.

VIII.

n) In conuiuio ſeptem ſapientum.

o) HEINSIVS in Introd. in Heſiodi opera et dies, quem ſecutus eſt BORRICHIVS, recte vtrumque notante et ad αὐτοψίαν prouocante celeberrimo STOLLIO Intr. in Hiſt. lit. P. II. c. 5. §. 66. P. III. c. 6.

p) Theor. tellur. L. II. c. 7. p. 129. conf. Hiſtoire vniuerſelle p. 79. MOSHEIM ad CVDWORTHVM p. 281. n. 57.

q) Haud obſcure prodit id ipſe HESIODVS, v. 26 ſeq. canens:

Ποιμένες ἄγραυλοι, κακ᾽ ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον
Ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα
Ἴδμεν δ᾽ εὖτ᾽ ἐθέλωμεν ἀληθέα μυθήσασθαι.

Paſtores in agris pernoctantes, mala probra, ventres ſolum
Scimus mendacia multa dicere veris ſimilia
Scimus etiam, quando voluerimus, vera loqui.

r) v. 115. ſeqq.

VIII. Filios porro et filias; et poſt hos natu minimum Saturnum.

IX. Porro genuit et Cyclopes ſuperbum cor habentes Bronten, Steropen et Argen, fulminum fabricatores.

X. Alii rurſus e tellure et coelo prognati ſunt tres filii magni, Cottus, Briareus, Gygesque.

XI. Filii vero ex tellure et coelo prognati ſuo parenti ab initio infenſi erant, et occultabantur in terrae latebris.

XII. Terra filios contra patrem animans Saturnum ad vlciſcendam parentis contumeliam commouit.

XIII. Saturnus inſidiatus patri falce demeſſuit genitalia, et abiecit pone.

XIV. Guttas cruentas ſuſcepit terra, et circumuolutis annis produxit Errinnyas et gigantes et nymphas.

XV. Ex reliquis proiectis in pontum, ſpuma alba orta in qua puella innutrita, quae in Cypro tandem prodiit, hanc homines Aphroditen, i. e. Venerem nominant.

XVI. Venerem comitatus eſt amor, et Cupido.

XVII. Coelus obiurgans filios Titanas vocauit, et proteruiae vltionem praedixit.

XVIII. Nox peperit fatum, Parcam, et mortem, et ſomnum et agmen ſomniorum, poſtea quoque Momum et aerumnam, Heſperidesque et Parcas tres, et Nemeſin.

XIX. Poſtea fraudem enixa eſt, et amicitiam et inimicitiam, ſenium et contentionem.

XX. Contentio peperit laborem moleſtum, obliuionem, praelia, ſtrages, mendacia, periuria.

XXI. Pontus genuit Nereum veracem et iuſtum, aliosque filios et filias, ex quibus tota tandem Deorum fabularium generatio orta eſt.

XXII. Ter mille vero ſunt Oceani et Tethydos filiae totidemque filii.

XXIII. Thea ſolem magnum, lunam, auroramque peperit.

XXIV. Styx peperit, Oceani filia, Zelum et Nicen, et robur, atque vim, qui ſemper apud Iouem ſedem habent.

XXV. Phoebe ex Coei lecto peperit Latonam, Aſteriamque et haec Hecaten, quam Iupiter Saturnius ſuper omnes honorauit, quae et honores diſtribuit.

XXVI. Rhea compreſſa a Saturno peperit Veſtam, Cererem, et Plutonem, Neptunum et Iouem Deorum patrem atque hominum.

XXVII. Saturnus vero iſtos deglutiebat, quod audierat ſibi fatale eſſe, a filio proprio domari.

XXVIII. Rhea vero Iouem filium natu minimum enixa, ex conſilio parentum terrae coelique eum recondit in Creta inſula, in antro.

His veſtigiis tota Heſiodi incedit theogonia, cui plerasque Mythologiae

Graecae

Graecae fabulas immiſcuit, totumque Deorum et Dearum atque heroum chorum in theatrum quaſi produxit.

Obſeruationes generales de Theogoniis.

§. XXVII. Secutum fuiſſe in hac theogonia condenda Heſiodum veteres theogoniarum ſcriptores dubium non eſt, et facile ex collatis Phoenicum et Aegyptiorum itemque Orphei, Muſaei aliorumque vetuſtiſſimorum theologorum inter Graecos theogoniis euincitur [s]; Ordinem tamen eum inſtituiſſe, manifeſtum eſt, quem carminis decor requirebat, ſcopusque in eo totam fabularem Deorum hiſtoriam enarrandi patiebatur: quae cauſa ſine dubio eſt, cur admodum confuſa atque obſcura ſit iſta theogonia, et ab aliis diſſentiat, vt peruertiſſe magis veterum de ortu rerum narrationes, quam exornaſſe merito cenſeatur. Itaque ipſi Heſiodeae theogoniae lucem accendere tentaturi, neceſſarium putamus de theogoniarum interpretationibus obſeruationes quasdam generales hic afferre, eaque quae paſſim viri docti, et in his, qui theogoniis intelligendis maximam lucem accenderunt, Viri ſummi THOMAS BVRNETIVS [t] et IOH. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [u] attulerunt ita vocare in ſubſidium, vt nobiliſſima vetuſtiſſimae philoſophiae pars ex tenebris, ſi non omnibus, denſiſſimis tamen, extrahatur, et veterum de rerum ortu philoſophemata clara fiant. Obſeruanda itaque eſſe non praeter rem cenſemus ſequentia:

Obſcurae ſunt.

I. Theogoniarum ſcopus et ratio, quam veteres theogoniarum conditores ſecuti ſunt, ante omnia attendenda eſt. Illi enim cum inter barbaras gentes vetuſtiſſima traditione de rerum generatione atque ortu quaedam inaudiuiſſent, et metaphorico dicendi genere traditiones patrum ſubobſcuras accepiſſent, coſmogoniam mundi clarius, quam acceperant, enarrare non potuerunt, et accedentibus ingenii proprii fictionibus, cum ad commendandas traditiones πατροπαραδότους plura addidiſſent, rem in ſe obſcuram et ſupra captum ingenii humani in ſcientiarum pueritia verſantis, ita reddiderunt implicitam et difficilem, vt dubium non ſit, theogoniarum ſcriptores ipſos non omnia intellexiſſe, quae de hac re tradiderunt. Hoc qui negat, eum theogoniarum veterum reliquias nunquam inſpexiſſe oportet, adeo enim intricata, confuſa et obſcura ſunt omnia, vt Oedipo opus habeant.

Coſmogoniam deſcribunt.

II. Ex collatis tamen veterum theogoniis illud dubio omni caret, prima earum principia eo tendere, vt rerum naturalium generationem et ortum deſcribant. Habuerunt ſcilicet vetuſtiſſimi philoſophi et theologi mundum hunc pro Deo, eiusque partes inter Deos retulerunt. Quod enim PLATO [x] olim dixit, *ſidera* θεοὺς ὁρατοὺς καὶ γεννητοὺς *Deos natos* et

s) Primos quidem Heſiodum et Homerum fuiſſe, qui Graecis theogoniam fecerunt, et Diis cognomina dederunt, affirmat HERODOTVS L. II. c. 53. cui recte Orpheum et Muſaeum opponit EVERARD. FEITHIVS in Antiqq. Homer. L. I, c. 1, p. 3. et CLERICVS ad Heſiod. p. 3. 37 ſeq. non diſſentiente MOSHEMIO ad Cudw. p. 281.

t) Theor. tellur. L. II. c. 7.

u) l. c. p. 226. 281. 599. et paſſim.

x) In Timaeo c. 18.

et aspectabiles esse, terramque, interprete CHALCIDIO [y] *antiquissimam et eximiae dignitatis Deam, ex eorum numero, qui intra mundi ambitum continentur, Deorum;* id inter barbaros quoque obtinuisse supra ostendimus. Ab Aegyptiis vero atque Phoenicibus id ad Graecos delatum, occasionem dedit cosmogoniam in theogoniam mutandi, et initia nascentis mundi, ficta deorum generatione adumbrandi. Id quod recte obseruatum est, viris doctis [z], cosmogoniae historiam inter theogoniarum fabulas quaerentibus; modus tamen hic adhibendus, nec omne illud, quod in theogoniis occurrit, ad hunc vnum scopum rapiendum est. Hoc enim vbi fit, contortis vbique veterum opinionibus et assutis ingenii interpretamentis veram theogoniarum rationem corrumpi necesse est.

Ortum rerum omnium, et huius mundi confundunt.

III. Intelligi hoc melius potest, animusque ea de re certius conuinci, si probe obseruetur, antiquos theogoniarum scriptores, vniuersitatis rerum historiam cum ortu mundi huius haud semel confudisse, et admissis primis rerum omnium principiis, earumque posito ortu ad nascentis terrae et quae adiacent mundi partium historiam digressos fuisse; qua ratione non potuit non hiatus in describenda vniuersitatis origine oriri; vnde sequitur, non omnia nimis premenda, et ad leges mechanismi, quas hodie ad magnam accurationem perduxit naturae interpretum solertia, tanta subtilitate expendenda esse, quanta solent, qui inter veteres ingenii sui inuentis gloriam quaerunt, vel hypothesi semel deamatae et admissae inseruire cupiunt. Qua in re varie a viris doctissimis peccatum est, suas inuentiones vetustissimis philosophis nimis confidenter obtrudentibus, cuius exemplum esse potest, qui tamen magna cum eruditione in hoc argumento versatus est, THOMAS BVRNETIVS.

Religionem vulgi cum placitis philosophicis conciliant.

IV. Magis adhuc attendendum est sedulo, theogoniarum scriptores vetustissima quidem philosophorum placita physica de rerum initiis atque generatione in sua arua deriuauisse, et pro suis adsciuisse, sed religionem quoque vulgi cum hac theologia naturali siue physiologia in vnum quasi corpus redegisse, et ita conciliasse, vt fabulas de antiquis heroibus siue Diis gentium veterum imprimis Graecorum, cum physicis temporum illorum scitis componerent, et ita religionem vulgi, cum religione philosophica in concordiam redigerent. Non attendisse ad ea censendus est, quae supra de antiquissimorum inter Graecos philosophorum et theologorum, Orphei, Musaei, Lini et similium docendi et religionem propagandi ratione diximus, qui haec negat. Ea enim dicta mirifice illustrant et comprobant.

Dissentiunt inter se.

V. Factum vero ex hac ipsa causa est, vt theogoniarum conditores inter se dissentirent. Cum enim de rerum naturalium placitis praesertim ista aetate, vbi philosophia adhuc in cunis quasi vagiebat, variae essent sententiae, et vetustissimae traditiones variis interpretationibus explicarentur, non

y) In Comm. in Timaeum p. 248. Plura huc pertinentia attulit CVDWORTHVS Syst. intell. c. IV. §. 14. p. 263 seqq. et MOSHEMIVS ad h. l. not. 7.

z) BVRNET. l. c. p. 128. CVDWORTH. Systēm. intell. c. IV. §. 14. p. 260 seqq. §. 32. p. 599. Hist. vniuerselle p. 75. MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.

non potuere non, quae illis inaedificabantur theogoniae inter ſe diuerſae eſſe, et varie rerum ortum referre. Idem de vetuſtiſſimis carminibus, quae antiquiſſimorum heroum res canebant, credendum eſt; quae varia fuiſſe, et deorum iſtorum acta varie retuliſſe, fragmenta hodie obuia ſatis docent. Cum itaque et haec cum naturae interpretatione coniungerent theogoniarum auctores, neceſſario accidit, vt illi inter ſe varie diſſentirent. Qua de re qui conuinci cupit, fragmenta veterum theogoniarum inter ſe componat, et luculenta obſeruationis huius exempla inueniet. Quae cum ita ſe habeant, palam eſt, fruſtra agere, qui theogonias veteres ad vnum tantum ſyſtema phyſiologicum adplicant, et iisdem vbique fundamentis inniti putant, ſed excutiendum eſt prius, quibus dogmatibus phyſicis illi adhaeſerint, vel ſaltem quae in ea gente phyſiologia fuerit recepta. Aliter enim doctrinam de natura rerum Perſas, aliter Aegyptios, aliter Phoenices, aliter Graecos inſtituiſſe, neminem latere poteſt, qui mediocri attentione ea, quae hucusque diſcuſſimus, legerit.

VI. Nec vero illud quoque ſine attentione praetereundum eſt, ſcripſiſſe theogoniarum auctores omnes oratione ligata, et carminibus argumentum nobile expoſuiſſe. Cuius potiſſima ratio fuit, quod antiquiſſimi theologi ad commendandam vulgo religionem et ſapientiam diuinae poëſeos elegantia vterentur, quo ſcilicet verborum dulcedine, et fabularum iucunditate animi, a triſtioribus et ſeuerioribus ſapientiae praeceptis abhorrentes caperentur, et imprimis allegoriarum beneficio, reconditae doctrinae ita propagarentur, vti res illorum temporum atque circumſtantiae poſtulabant. Cuius rei vel vnus Orpheus, et quae de eo dicta ſunt, ſatis nobis teſtimonio eſſe poteſt. Effecit vero hic ſcribendi modus, vt multa ab auctoribus theogoniarum immiſcerentur, quae ad fictionem tantum carminis pertinebant, et magnificum quendam decorem fabulae acquirebant. Quo imprimis referendae ſunt proſopopoeiae frequentes in theogoniarum carminibus occurrentes, affectus, qualitates animi et his ſimilia in perſonas mutata, et actiones inanimatis rebus adſcriptae [a]. Quae omnia niſi ab ipſo theogoniae vel coſmogoniae potius argumento ſeparentur, miram obſcuritatem et confuſionem pariunt, nec facile ſenſus theogoniarum, et nati mundi ſyſtema erui poteſt.

Multa finguunt licentia poëtica.

VII. Manifeſtum ex his omnibus eſt, certitudinem in explicandis theogoniarum veterum ſignificationibus et quae inde confici ſolent ſyſtematibus promitti non poſſe, et maiores eſſe difficultates, quam quae, adhibita licet non mediocri attentione et induſtria, tolli omnino queant. Id quod probe expendendum eſt, vt non tantum modeſtiam adhibeamus, et diſſentientium in tam obſcuro argumento opiniones et interpretationes, nimis noſtris confiſi, non contemnamus, ſed maiorem quoque veriſimilitudinis gradum

Difficiles et incertae ſunt earum interpretationes.

a) Exemplum exhibent, v. 223 ſeqq. theogoniae Heſiodeae, vbi nox fraudem, amicitiam ſenium, litem, laborem, obliuionem etc. peperiſſe dicitur. Quos animi affectus in naſcentis mundi initiis inter perſonas refert Heſiodus, cum non niſi mali originem inter homines primigenios ſe efferentis et ex materiae qualitate oriundi indicent. Talia inter Orphica etiam occurrunt.

gradum non quaeramus, quam res ipſa patitur. In qua ad quandam rei notitiam ſuis veriſimilitudinis gradibus nixam vt perueniamus, ea in Graecorum theogoniis probe excutienda eſſe putamus, quae 1. ad vniuerſitatis rerum ortum et prima rerum omnium exordia, 2. ad naſcentis mundi ſiue globi potius terraquei, coelique ortum, 3. ad origines magnorum heroum, inter Deos relatorum, quorum acta theogoniis illata religionem popularem cum placitis philoſophorum conciliandi occaſionem dederunt, referenda ſunt, et quae 4. a poëtis addita ſunt ingenii fabulaeue cauſa. Ex his enim theogonias conſtare, vel vna, quae nobis integra ſupereſt, Heſiodi fabula de Deorum ortu docet. Reſpiciemus itaque ad ſyſtema phyſiologicum inter Graecos veteres receptum, et quae hiſtoria vetus ſuggerit, vocabimus in ſubſidium, tentaturi, an afferre aliquid queamus, quod obſcuriſſimo theogoniarum argumento lucem aliquam foeneretur, ſaltem doctioribus anſam exhibeat, luculentiora et meliora afferendi.

Principia earum generalia. Chaos et nox.

VIII. Faciunt rerum omnium ortum chaos et noctem omnes fere theogoniarum ſcriptores: id quod longa inductione probari poſſet, niſi ex ſupra dictis eſſet euidentiſſimum. Cum enim omnium per vniuerſum orbem philoſophorum ſententia, ex nihilo nihil fieri poſſe ratione ipſa dictante, pro certo ſtatueret, nec principium in ſe luculentum et veriſſimum, recte applicaret, ad materiam ſcilicet rerum magis, quam ad cauſam efficientem reſpiciens, chaos aeternam et materialem quaſi cauſam omnium rerum fecerunt. *Quid chaos?* Chaos vero quid illis ſit, nemo elegantius expreſſit OVIDIO, qui luculenter [b]:

Ante mare et terras et quod tegit omnia, coelum,
Vnus erat toto naturae vultus in orbe,
Quem dixere chaos, rudis indigeſtaque moles,
Nec quicquam niſi pondus iners, congeſtaque eodem
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.

Sunt [c], qui per chaos aquam intellexiſſe, eique rerum omnium ortum adſcripſiſſe theogoniarum ſcriptores contendunt; ſed hoc accurate intelligendum, nec de oceano, ſiue aqua, quam elementum quartum conſtituerunt, accipiendum eſt, ſed de aquoſa et limoſa, ſiue turbida materiae, omnes ſeminales rationes in ſe continentis, congerie, qualem Phoenices deſcripſiſſe ſupra oſtendimus. Ab iis enim Graecos vetuſtiſſimos theogoniam atque coſmogoniam accepiſſe, ſuo loco probauimus. *An ex nihilo creatum?* Ex his vero recte infertur, licet rerum omnium ortum theogoniae deſcribant ad vnam omnes, creationem tamen ex nihilo ignorauiſſe, chaosque aeternum ſibi finxiſſe. Id quod negat quidem EDMVNDVS DICKINSONVS [d], qui Heſiodum inter creationis ex nihilo aſſertores numerat, contendens: Ab Aegyptiis eruditum antiquiſſimum illum coſmologum Heſiodum, itidem chaos, quo nomine

b) Metam. L. I. v. 5. conf. GROTIVS l. citando, qui potiores veterum de chao ſententias congeſſit.

c) GROTIVS de verit. relig. Chriſt. L. 1, §. 16. CVDWORTH. Syſt. intell. c. I. §. 22. p. 27. quibus praeiuit Zeno, theogoniae Heſiodeae interpres, teſte Scholiaſte APOLLONII Argon. L. IV. v. 676.

d) Phyſic. vet. et ver. c. XII. p. 199.

mine mundi materiam primam nuncupabat, non aeternam, ſed genitam eſſe tradidiſſe his verbis:

> Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ᾽
> *Principio quidem factum eſt chaos.*

In conſenſum vocare potuiſſet, omnes theogoniarum conditores, qui idem dicunt. Verum inepte ex his verbis infertur creatio ex nihilo; nam nec dicunt, ex nihilo chaos extitiſſe, nec a cauſa quadam efficiente fuiſſe productum affirmant, ſed id ſolum innuunt, ante mundi ortum fuiſſe chaos, quod contrariam potius opinionem commendat [e]. Noctem vero, quam adiiciunt theogoniarum ſcriptores, materiae primariam qualitatem indicare dubium non eſt, quod lumine omni eam priuatam putarent, et vita quoque atque motu ordinato caruiſſe cenſerent. Tenebras enim luce antiquiores eſſe, non in theogoniis tantum receptiſſimum eſt, ſed Aegyptios quoque tradidiſſe, PLVTARCHVS auctor eſt, referens *murem araneum diuinos reperiſſe honores apud Aegyptios, propter coecitatem, quod tenebras luce antiquiores iis arbitrentur* [f]. Praeter principia haec paſſiua, actiuum quoque, quod chaos mouet, ordinat, diſponit, et quae coniungenda ſunt coordinat, ſeparatis iis, quae non cohaerent, requiri ad formationem rerum omnium, quilibet, qui primas motus leges intelligit, facile comprehendit. Quale an theogoniarum ſcriptores admiſerint, et formandae ex chao ſiue materia prima rerum vniuerſitati principium actiuum infinitum, intelligens, id eſt Deum praefecerint, magna inter viros celeberrimos, noſtrae aetatis, qui opiniones veterum rimati ſunt, et hiſtoriam atheiſmi condiderunt, controuerſia eſt. Quidam enim, venerando dogmati, de exiſtentia DEI fauentes, non fuiſſe, contendunt, inter veteres ante condita rerum phyſicarum inter Graecos ſyſtemata, qui Deum, ſiue mentem ſummam atque infinitam a formatione mundi excluderent, et ſcriptores theogoniarum putant, non tam Deum ſummum negaſſe, quam ſuppoſuiſſe et de eo, tanquam ente ineffabili, ſacrum ſilentium tenuiſſe, tradidiſſe vero, rerum ortum, ſemel a ſummo rerum omnium arbitro commota materia, ſecundum leges motus initium accepiſſe [g]. His quia opponitur [h], Iouem patrem hominumque Deumque ex chao et nocte progenitum, immo totam Deorum generationem ex chao et nocte natam, in theogoniis aſſeri; regerunt, hoc, non de ſummo Deo, ſed vel de partibus mundi potioribus et elementis in Deos fabula mutatis, vel de Diis factitiis et mortalibus, licet immortales ſenſu certo vocentur, intelligendum eſſe. Alii vero [i] in contra-

Quid nox?

An Deum admittant?

e) Conf. MOSHEMIVS Diſſ. de creatione ex nihilo §. 11. inſerta CVDWORTHI Syſt. int. p. 970.

f) Quaeſt. conuiu. L. IV. q. 5. Non vero haec ſola Aegyptiorum ſententia fuit, ſed vulgaris quoque complurium gentium traditio, noctem fuiſſe die priorem, vid. S. R. WOLFIVS ad Origenis philoſoph. p. 180. GROTIVS de verit. relig. Chriſt. L. I.

g) CVDWORTH. Syſtem. intell. c. IV. §. 14. p. 276 ſeqq. Cel. I. IAC. SYRBIVS diſſ. de origine atheiſmi. Nec alius ſenſus videtur eſſe verborum LACTANTII L. I. c. 5. Heſiodum notantis, quod in explananda rerum generatione non a conditore ſumſerit exordium, et incognitam veritatem horruerit.

h) BAYLE Dict. T. II. art. Iupiter not. G.

i) Conf. quos nominat Ven. REIMMANNVS Hiſtor. atheiſmi. c. XVI. p. 115 ſeqq.

trariam ſententiam concedentes, theogoniarum ſcriptores inter atheos et impietatis patronos referunt, nec alia rerum ortarum principia ab iis agnita contendunt, quam materiam, et certam quandam eius vim genitricem, motumque neſcio quem, materiae inſitum, qui homogenea coniunxerit, heterogenea ſeparauerit, ſicque vel fortuito materiae motu, vel neceſſaria agitatione viſibilium rerum ortum effecerit, quem amoris et litis ſiue amicitiae et inimicitiae nomine indigitari contendunt. Admodum vero difficile eſt, in quaeſtione magni momenti arbitri partes ſumere, et de impietate vel vera vel ficta theogoniae ſcriptorum ſententiam dicere, non ſolum propter theogoniarum obſcuritatem, fere inſuperabilem, et diſſentientes earum opiniones, quas vno modulo metiri, vnique pedi adaptare et abſurdum et impoſſibile eſt: ſed et propter verba theogoniarum variam interpretationem admittentia. Sine praeiudicio enim theogoniarum Graecarum, immo barbararum quoque, ſyſtemata euoluentes, primo quidem intuitu videbunt, ſummum rerum omnium creatorem, Deum non exprimi; vtrum vero negetur atque remoueatur, et ex legibus motae materiae cuncta deriuentur? an ſupponatur, et materiae vim addidiſſe credatur, nihil certi ſtatui, et diuerſas interpretationes admitti poſſe. Vnde varios quoque quaeſtionem, de qua diſceptatur, ſenſus admittere poſſe nemo non videt, quos niſi ſedulo et accurate diſtinguamus, palpabimus magis in tenebris, quam lucem ſectabimur. Scilicet de eo accurate diſpiciendum eſt, num 1. vel Deum poſuerint ante chaos, eumque auctorem huius fecerint, vel 2. Deum ſtatuerint ex chao ortum, hocque illo prius et antiquius; vel 3. an Deum et chaos ſimul admittentes duo incruſtauerint principia coaequalia, et independentia, Deum et materiam? 4. vel an Deum fecerint animam materiam et chaos informantem, 5. vel an Deus ex ſe chaos tanquam ex gremio effuderit, et vel ab aeterno vel in tempore chaos ex Deo emanauerit, neceſſario fato vel libero voluntatis actu? 6. Expendendum porro eſt, vtrum formationi mundi ex materia illa prima rudique et indigeſta mole interceſſerit, ex theogoniarum ſententia, mens diuina, an remota ea legibus motus, homogeneorum et heterogeneorum, litique atque amicitiae totum opus adſcripſerint? vel, ſi hoc quoque factum, an Deus ideo ab iis negatus fuerit nec ne? et annon abſtractione ſola, phyſica mundi formatio ſecundum leges motus a conditore materiae ſemel impreſſas iſtis coſmogoniis explicata ſit? Ad haec enim momenta attendendum eo magis eſt, in iudicanda theogoniarum doctrina de Deo, quo magis ex ſingulis diuerſiſſima vnius eiusdemque theſis ſequuntur dogmata. Vt vero iſtis circumſtantiis prolixe theogonias iam adplicemus, inſtituti noſtri ratio non permittit, ſed ad peculiarem atheiſmi hiſtoriam referendum eſt. Vt tamen paucis, quid nobis videatur veriſimillimum, explicemus, et quid ſequendum putemus, modeſte indicemus, ſequentia non abs re erit annotaſſe. I. Adeo Deum materiae ſiue chao non praetuliſſe, et ante illud poſuiſſe

Explicatio quaeſtionis.

ſuiſſe theogoniarum auctores, vt plane de eo ſileant, et chaos tanquam aeternam rerum omnium materiam conſiderent. Cuius quidem contrariam opinionem tuentur Iudaeus ἑλληνίζων PHILO [k], et qui eandem tibiam inflat, auctor Clementinorum [l], SIMPLICIVS [m] item, et noſtra aetate PETRVS PETITVS [n], atque illuſtris GVNDLINGIVS [o]; contendentes veteres theologos Deum chao praefeciſſe auctorem atque conditorem, nihil tamen horum perſuadebunt cauto lectori, hypotheſin virorum laudatorum intrudi veterum placitis, et contorta ingenii acie accommodari obſeruanti. Quae enim pro ea ſententia afferunt, ſi admitti debent, emanationem magis vel Stoicam informationem mundi ex Deo et in Deo, quam productionem liberam innuunt, id quod de Heſiodo ipſe conceſſit GVNDLINGIVS. II. Neque tamen in contrarium ruendum atque ſtatuendum eſt, veteres Graeciae theologos et phyſiologos Deum ſummum ex ipſo chao deriuauiſſe. Non negamus, Heſiodum aliosque theogoniarum ſcriptores Deos ex chao formauiſſe, eandemque cum hominibus originem iis adſcripſiſſe, nec pollicem premendum putamus CVDWORTHO [p] qui Iouem apud Heſiodum ex horum numero eximendum putat, eo quod omnium rerum et immortalium dominus vocatur; ſatis enim diſerte innuitur, Rheam compreſſam a Saturno, Iouem Deorum patrem hominumque peperiſſe. Verum ad ſummum iſta Deum referri non debent, nec is Iouis nomine inſignitur, ſed inferiores illi Dii vel partes mundi ſunt diuina anima informatae, et inhabitatae, vel magni viri et heroës quos αὐτοχθόνας crediderunt, et animam diuinam in iis habitaſſe cenſuerunt veteres Achiui: qualem fuiſſe quoque Iouem illum, quem Heſiodus deſcribit, dubium non eſt, magnum ſcilicet lateque dominantem regem, quod quia eleganter demonſtrauit [q] cel. MOSHEMIVS, ad acutiſſimum hunc virum lectorem breuitatis cauſa ablegamus. Ex quibus iudicandum eſt, quid ſubtiliſſimi iudicii viro PETRO BAYLE [r] reſpondendum ſit, theogoniarum ſcriptores exagitanti, quod Diis ortum ex chao et oceano tribuerint, id quod etiam cl. CLERICVM induxit, vt theogoniarum ſcriptores materialiſtis, ſit venia verbo, accenſeat, non procul diſcedente ven. WOLFIO. A cuius tamen ſententia [s] III. diſcedendum quoque eſſe putamus, coniicientis, latere in theogoniis, maxime Orphei et Heſiodi, veſtigia duplicis principii. Ex chao quidem mali originem, bella, lites, morbos, et his ſimilia deriuare Heſiodum, ex adducto theogoniae eius ſpecimine negari nequit: non tamen inde inferri poteſt, independens et abſolutum principium, Deo contra diſtinctum theogonias ponere, materiam enim ex Deo originem accepiſſe, et tamen malo originem dediſſe philoſophis quibusdam non abſurdum viſum fuit: qua in re exemplo eſſe poſſunt Platonici iuniores, qui non obſtante

k) De mundo incorruptibili p. 941.
l) Homil. VI. §. 3. T. I. PP. Apoſt. p. 671.
m) In Phyſic. Ariſt. L. IV.
n) Obſeruat. miſcellan. c. XII. p. 52.
o) Gundlingian. P. XXXII. Obſ. 5. p. 193.
p) ll. cc.
q) Ad CVDWORTHI Syſt. int. c. IV. §. 19. p. 430. n. 19.
r) l. c.
s) De Manichaeiſmo ante Manichaeos §. XXVII. p. 108.

ſtante materiae imperfectione, materialitatem ex DEI gremio deriuauerunt, itemque Cabbaliſtae, quibus mali daemones, ſpiritusque materiales, cortices Dei, ex quo eos effluxiſſe putant, vocantur. IV. Nec eorum quoque ſententiam veriſimilitudinem gignere putamus, qui amorem, quem chaos formaſſe veteres theologi dicunt, Deum ſummum, ſiue mentem diuinam indicare contendunt. Multum ingenii et eruditionis in ornanda hac opinione adhibuit doctiſſimus CVDWORTHVS [t], ita tamen, vt attento lectori eam non facile commendet. Quod ſi enim recordamur, poëtas fuiſſe, qui iſtas theogonias ſcripſerunt, eosque, (quod ſupra iam monuimus) rerum naturalium principia, ex quibus omnia orta ſunt, in Deos transmutaſſe, cadent omnia, quae vir eruditus affert, argumenta, quibus ſapientiam, conſilium, rationem, vim diuinam aliaque diuinitatis attributa amori huic tributa eſſe monens, ex iis euinci poſſe putat, ad mentem diuinam eum eſſe referendum. Accedit, quod vnum ad euertendam hanc opinionem ſufficere putamus, amorem non magis, quam reliqua rerum naturalium principia, Orpheum, vel quisquis eſt theogoniae Orphicae conditor, Heſiodum, Ariſtophanem aliosque theogoniarum auctores, ex chao deriuare, licet generationem horum principiorum alii aliter ordinent. Ex quibus omnibus non inuita veritate neceſſario inferendum eſt, amorem illum inter principia naturalia relatum nihil aliud eſſe, quam motum illum materiae impreſſum, quo partes homogeneae inter ſe iungebantur, expulſis atque ſeparatis iis, quae aliam naturam erant conſecuta, id quod litem quoque atque amicitiam veterum philoſophorum ſignificare, ſuo loco probabimus. Et hunc motum ad generationem rerum ſumme neceſſarium ideo exornabant tantis ſapientiae, conſilii, rationis elogiis, vt cuncta ſua lege atque harmonia in gignendis et formandis rebus conſtitiſſe, indicarent. Pone vero, amorem principium aliquod intelligens ipſis eſſe, et vim iſtam genetricem non ſine ratione fuiſſe, aſſeruiſſe; vnde probabimus, quod per eam vim ſubſtantiam quandam rationalem ſummam et a qua reliqua omnia dependeant, indicauerint? Vnde et hanc opinionem relinquendam eſſe, recte toties nobis laudatus MOSHEMIVS [u] monuit. V. Vbi vero propius de mente theogoniarum circa doctrinam de Deo nobis ſententia noſtra enarranda eſt, id prae reliquis monemus, non eſſe vero multum diſſimile, non omnium eorum, qui theogonias ſcripſerunt, ſententiam fuiſſe eandem, et facile potuiſſe euenire, vt quidam rerum omnium ortum, vi alicui genetrici materiae inhaerenti, et ab ipſa materia eſſentia non diuerſae, ſiue ſpiritui alicui bruto, et chaotico adſcripſerint, nec alium Deum admiſerint. Qualem ſententiam hodienum arridere Iapanenſium philoſophis narrat ENGELBERTVS KAEMPFERVS [x]. Neque tamen ad multos, vel potiorem partem eorum, qui coſmogoniam delinearunt, hoc trahendum exiſtimamus, ſe diuxta monitum ſupra inculcatum phyſiologia gentium, inter quas theogoniae receptae

t) l. c. p. 281 ſeqq.
u) l. c. p. 283.
x) Hiſt. Iapan. L. III. c. 1. cuius verba excerpſit MOSHEMIVS l. c. p. 116. n. 3.

ptae fuerunt, in consilium vocanda est, eaque repetenda, quae de Aegyptiorum, Phoenicum et Graecorum quoque systemate physiologico supra copiose disputauimus. Ibi vero, nisi fallimur, luculenter demonstrauimus, systema emanatiuum, quod, ex Deo materiam siue chaos ab aeterno emanasse, certoque tum tempore a vi illa diuina, Ioueque ipso, qui in eo fuit, in mundi ornatum formatum fuisse statuit, his gentibus arrisisse. Cum vero ex Aegypto et Phoenicia theogoniae ad Graecos delatae sint, et Orphica theogonia, eundem habitum prae se ferat, rationem non videmus, cur non reliquis theogoniarum scriptoribus eadem sententia placuerit? Admisso vero hoc principio, totum theogoniarum systema apte cohaeret, et ratio dari potest praecipuorum, quae in illis theogoniis latent, dogmatum, ita vt obscura omnia lucem sortiantur, modo ad eas obseruationes attendamus, quas modo inculcauimus.

Systema physiologicum Theogoniarum.

§. XXVIII. Quod si itaque, eodem fere modo, quo apud Orpheum, veterum theogoniarum mentem explicamus, I. Chaos statuendum est vel ab aeterno cum Deo et in Deo fuisse, vel Deo tanquam pars eius, adiecisse, sicque praeter istud chaos Deo quasi grauidum, fuisse nihil. II. Antequam vis illa diuina, vel Deus potius ipse se expanderet, materiamque ex se emanantem, sibique proximam nouo motu propelleret, cuncta in eo latuisse, aeternamque rerum omnium noctem chaos pressisse. III. Vbi vero noua agitatione chaos a Deo commotum fuit, impressum fuisse amorem, siue motum rerum omnium, et rationum seminalium in chao comprehensarum, quo res homogeneae inter se coniunctionem appeterent dissociarent se, quae hactenus confusae latuerant partes heterogeneae. IV. Hunc motum a Deo materiae ex sinu Dei perpetuo prodeunti impressum ideo necessario rationalem, atque sapientia et consilio fuisse plenum. V. Ita agitatis et commotis infiniti chaos particulis leuiores ascendisse, desedisse in infimum fundum, tartaraque grauiores. VI. Dispulsa ita nocte, quae aeterna caligine chaos presserat, ex partibus leuioribus emicuisse aetherem, lucemque, et VII. ex his demum genitum fuisse coelum: VIII. Ex particulis vero grauioribus mediante motu vique genitrice impressa prodiisse tellurem, quique in terra conspiciuntur montes. IX. Terram vero iunctam coelo, genuisse pelagus, tum exhalationibus sursum elatis et imbribus inde demissis, tum defluente, quae terram tegebat aqua, quae in cauitates et conuallia montium congregata fuit. Quoniam vero X. hae partes mundi ex Deo effluxerunt, ideo in se comprehensam aluerunt vim illam diuinam, quae originis testis esset atque specimen. Hinc XI. enata ex coeli terraeque connubio, et aetheris coelestis cum terra coniunctione animalia rationalia, hominesque. XII. Horum primos atque maximos ex his coeli terraeque filiis magnam insidentis numinis vim possedisse, eiusque diuino instinctu ad magna facinora se accinxisse, beneficiis reliquos homines affecisse plurimis, et specimina diuinae originis edidisse egregia. XIII. Eos itaque non tantum inter suos magnum nomen et auctoritatem adeptos regna

diuerſa erexiſſe, ſed tandem quoque depoſitis mortalitatis exuuiis ad ſedes deitatis, vnde effluxerunt, quoad partem iſtam, quae inſedit, diuinam et rationalem, fuiſſe euectos, et immortalitate donatos. XIV. Hosque eſſe Deos illos, quos populus reueretur. XV. Inita ita ſocietate et excitatis imperiis, affectuum ſimul cum hominibus ex terra natis prodeuntium tumultu exortum fuiſſe malum, bella, lites, contentiones, et quaecunque vetuſtiſſima hiſtoria nobis enarrat. Nihil, quantum coniectura nobis aſſequi licet, in hac tota theogoniarum explicatione eſt, quod non admiſſis ſemel principiis, ſi non ſatis apte, (id enim a conditorum theogoniarum ingeniis ruditati nondum penitus ereptis poſtulandum non eſt,) veriſimiliter tamen cohaereat: niſi hoc vnum veteris phyſiologiae non ſatis gnaros offendat, Deos ex terra et aqua, coeli vi foecundante fuiſſe ortos, heroasque ita, vt fungos natos fuiſſe. Abſurditas quidem opinionis negari nequit, ita vero ſtatuiſſe veteres, etiam Graecos, dubio caret. Non enim DIODORVS SICVLVS modo refert [y], ex mente Graecorum, qui id ab Aegyptiis didicerunt, terram calore ſolis ita intumuiſſe, in extremitate, vt foetus conciperet varios, quorum pelliculis diſruptis animantia prodiiſſe: ſed et variarum gentium iactantia αὐτοχθόνας ſe et ex ſuae terrae gremio prognatos oſtentans ſatis confirmat, crediδiſſe vetuſtiſſimas gentes, homines primum ex terra natos fuiſſe. Vnde et Graecis γηγενὴς ἄνθρωπος, et Latinis terrae filius dictus eſt, obſcuro genere natus, quique originem ad natiuitatem e terra referre debet [z]. Gigantes vero ex terra prognatos fabula ſatis indicat. Non vero obſcuri tantum homines terrae filii dicti ſunt, ſed magni quoque viri, ſubito et cum virtute apparentes coeli filii vocati, et e coelo delapſi; eo quod vim diuinam in hos homines ex coelo demiſſam crederent. Et ſic Tagen apud Etruſcos auguriorum conditorem ex terra ſubito prodiiſſe ſupra docuimus [a]. Alia in re nota non cumulamus. Patet itaque ex hactenus dictis ratio, quomodo heroum vetuſtiſſimorum res inter theogonias receptae fuerint, et qua via principia phyſica naſcentis mundi cum religione populari veteres theologi in concordiam redegerint. Quae cum fictionibus ſuis ornarent poëtae, et ſuperſtitio in Deos verteret, quos theologorum, philoſophorum et poëtarum ingenia effinxerant, tota ita theogoniarum ſcena inſtructa eſt, quae niſi toti fallimur, ita, quantum in re obſcuriſſima lucis expectari poteſt, accipit. Caetera quae Heſiodus aliique poëtae habent, veteres hiſtorias ſine dubio attingunt, quae alibi enarrantur. Noſter hac ex parte eſt πολυμαθέστατος MOSHEMIVS [b], qui cum ad hunc modum theogoniam Heſiodeam in luce poſuerit, adeundus ab iis eſt, qui magis ſpecialia cupiunt: nobis enim non licet eſſe tam prolixis.

§. XXIX.

y) Lib. I. c. 10. p. 18.

z) Conf. ERASMVS Adag. chil. VIII. p. m. 288. Prou. terrae filius.

a) Germanos quoque ita Deos ſuos id eſt heroas ex terra acceſiuiſſe, ſupra dictum eſt.

b) Ad CVDWORTHI Syſt. intell. p. 281 ſeqq. et alibi paſſim.

§. XXIX. Nondum abſoluimus poëtas Graecorum omnes, qui inter theologos et philoſophos huius aetatis referri ſolent, ſed dicendum adhuc eſt de EPIMENIDE atque Homero magna nominis fama inter Graecos celebribus. Is Cretenſis fuit genere [c], quamuis promiſſa coma, vultum a patrio more alienum mutaret; patriam alii Cnoſſum [d], STRABO [e] Phaeſtum faciunt. De parente aeque incerta traditio eſt, aliis patrem Phaeſtium, aliis Doſiadem, aliis Ageſarcum, aliis Bolum, matrem vero Blaſtam vel Baltam vocantibus [f]. Mira de eius iuuentute referunt veteres [g]. Ouem rure domum afferre iuſſum, inueſtigando defatigatum ex itinere in ſpeluncam quietis cauſa diuertiſſe, et obrepente graui ſomno, LVII. annos, (alii [h] L. vel XL. [i] ponunt) obdormiuiſſe, quo temporis ſpatio plerique cognatorum morte deceſſerint. Dehinc expergefactum ad quaerendam ouem denuo profectum, cum eam non inueniret, reuerſum eſſe in agrum, et mutatam rerum faciem attonitum mirantem in oppidum domum parentis rediiſſe, ibique vix a fratre natu minore iamque vetulo agnitum fuiſſe atque admiſſum. Neque hoc vnum mirabile de eo narratur, ſed et alia plurima, tanquam de viro Diis proximo et familiari, et ſupra conditionem hominum poſito [k]: nihil plane comediſſe [l], vel, quod alii tradunt, a nymphis cibum accipere ſolitum intra bouis vngulam conditum ſeruauiſſe, paulumque inde ſumſiſſe [m]: exiiſſe animam e corpore quoties vellet, et rediiſſe, ſimulaſſe ideo eum, quaſi ſaepius reuixerit [n]. Imprimis vero vaticiniis, non de praeteritis tantum, ſed et de futuris fuiſſe clariſſimum, veteres narrant, et varia vaticiniorum exempla referunt [o]. Addunt purgaſſe totas regiones et vrbes, expiatis ſceleribus, ſicque Athenienſes eum magno cum honore Creta aduocantes, peſte liberauiſſe [p], qua occaſione aras ignotis Diis poſitas apud Athenienſes originem cepiſſe, tradit LAERTIVS [q]. Inde vero καθαρτὴς id eſt, purgator, dictus eſt [r]. Ideo magni ei honores ab Athenienſibus delati ſunt, variaque dona exhibita, decretum talentum et nauis, qua in patriam reueheretur: ille vero pecuniam non accepit [s], et paulo poſt reditum e viuis exceſſit, vitae annis ad CLVII, vel vt alii CL [t], Cretenſes vero mendaces ſi ſequamur CCXCIX, productis. Corpus eius Lacedaemone ſepultum volunt; Spartanos enim bello contra Cnoſſios viuum Epimenidem cepiſſe, et occidiſſe quoque captum, quod minime laeta

 prae-

c) LAERT. L. I. ſ. 109. et MENAG. ad h. l. quosque laudat, et veteres fere omnes, interque eos D. PAVLVS ad Tit. I, 12.

d) LAERT. l. c. VAL. MAX. L. VIII. c. 13. SVIDAS in Epimenides T. I. p. 821. PLINIVS L. VII. c. 52. PAVSANIAS in Atticis p. 35.

e) Lib. X. p. 479.

f) Vid. LAERT. l. c. STANLEIVS Hiſt. phil. pag. 91. Io. MEVRSIVS in Creta c. IX. p. 236 ſeqq.

g) Citati PLVTARCHVS an ſeni ger. reſp. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

h) VARRO de L. L. L. VI. p. 65. ed. Steph. TERTVLLIANVS de anima c. 44.

i) PAVSANIAS l. c.

k) PLATO de legib. L. II. p. 642. LAERT. l. c. PLVTARCH. in Solone.

l) Ibid.

m) Ibid. PLVT. in Conuiuio ſept. Sap. inde et naturam nihil reddidiſſe LAERTIVS auctor eſt.

n) SVIDAS l. c. idem de Ariſtea Proconneſio narratur.

o) LAERTIVS, PLVTARCHVS ll. cc. APVLEIVS florid. L. I.

p) LAERTIVS l. c. ſ. 110. STRABO L. X. p. 479. PLVTACH. l. c.

q) Conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

r) IAMBLICH. vit. Pythag. n. 136. p. 114. PORPHYR. vit. Pyth. n. 29. p. 35.

s) LAERT. l. c. ſ. 111. PLVT. l. c.

t) Ita varias veterum ſententias de annis Epimenidis recenſet LAERTIVS. l. c.

praediceret, refert PAVSANIAS [u], adiiciuntque alii [x], poſt mortem pellem literatam, compunctamue literis inuentam eſſe, ideoque ſepoſitam a Lacedaemoniis, vnde prouerbio locus: *Epimenidea pellis* [y]. Multum in hac Epimenidis hiſtoria mendaciſſimis Cretenſibus deberi, ſorte non pauciora aſtuto et fraudi aptiſſimo Epimenidis ingenio, et ipſae circumſtantiae loquuntur, et ex veteribus viri critico acumine vſi perſpexerunt, quemadmodum totam eius hiſtoriam incertam eſſe, ex diſſentientibus veterum teſtimoniis colligitur. Cretenſes enim mendaciorum plauſtra credulis ingeſſiſſe, et portenta finxiſſe, in vulgus notum eſt [z], et veteres fere omnes obiiciunt: vnde quid de eorum fabellis cenſendum ſit, facile iudicari poteſt. Neque tamen Epimenides ab iſto populi ſui vitio immunis fuiſſe recte iudicatur, vitae genere, quod ſequebatur, iſtas impoſturas poſtulante. Fuit enim ex illo hominum numero, qui luſtrationibus, incantationibus, carminibus ſacris, diuinique cultus peculiari inſtituto famam atque honores ſibi quaerebant [a], quod ſine iſtis artibus, quae vulgo commercium et familiaritatem cum Diis illis intercedere, perſuadebant, et maiora hominibus reliquis eos poſſe indicabant, fieri non potuit. Hinc ſomnus plane inſolitus et ſupra omnem fidem excogitatus, nec a vero abludit, quod quibusdam iam ſuboluiſſe narrat LAERTIVS [b], abſcondiſſe ſe Epimenidem, et in ſolitudine vixiſſe, radicibus vitam ſuſtentantem. Eiusmodi enim impoſturas non infrequentes fuiſſe apud veteres, vt inde ſibi auctoritatem conciliarent, Zamolxis exemplum ſupra indicatum probat, et ex iis patet, quae de Pythagora ſuo loco narrabuntur. Vixiſſe Epimenidem maxime ſobrie, non ab omni veriſimilitudinis ſpecie abludit, ſolebant enim, qui cum Diis familiaritatem iactabant, ieiuniis ſe ad ſpeciem pietati conciliandam praeparare; fortaſſe etiam ad ecſtaſes et enthuſiaſmum promouendum ieiuniis ſe praeparauit: vix enim aliud, (niſi fabula ſit tota relatio) ſignificat, quod tradunt animam ex eius corpore exiiſſe; idque non obſcure PLVTARCHVS [c] prodit, qui de eo: ἐδόκει δέ τις εἶναι θεοφιλὴς καὶ σοφὸς περὶ τὰ θεῖα, καὶ ἐνθουσιαστικὴν καὶ τελεστικὴν σοφίαν, *Habebatur vir religioſus, ac rerum diuinarum peritus, item ſcientia fanatica ac myſtica;* nec negat CICERO [d] *vaticinatum eum eſſe per furorem;* vnde, quale illud ieiunium fuerit, facile coniici poteſt; et probabile eſt, ad excitandum furorem diuinum fuiſſe adhibitum: aſphodelo vero et malua edulii genus confeciſſe, et id ori adhibentem totam diem exegiſſe, idem PLVTARCHVS [e] tradit,

u) In Corinthiacis.

x) Citati. HESYCHIVS MILESIVS, et SVIDAS in Epimenides l. c.

y) Oraculi enim monitu ſepoſita fuit, vnde Epimenidea pellis, de rebus ſepoſitis et latentibus conf. MEVRSIVS in Creta L. III. c. II. p. 238. ERASMVS Chiliad. IV. Cent. II. p. m. 892.

z) Hinc prouerbium: Cretiſſa cum Cretenſi; vnde PSELLVS de oper. daem. eis τὸ τερατεύεσθαι obiicit. conf. MEVRSIVS l. c. p. 233. notum illud, quod ad Epimenidem quoque refertur: Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται. Tit. I, 12.

a) Conferenda quae ſupra de Abari diximus, et LAERT. l. c. ſ. 112.

b) l. c. qui non tot annos, ſed tempus aliquod eum abfuiſſe ait. SVIDAS verba Laërtii peruertit.

c) l. c.

d) De diuinat. L. I. Hinc Curetem nouum vocatum fuiſſe refert. PLVT. l. c. De Curetibus vero vid. MEVRS. l. c. p. 12. 13.

e) PLVTARCHVS in conuiu. ſept. ſap. qui monet Solonem obſeruaſſe, didiciſſe aſphodeli et maluae vſum ab HESIODO, vid. Op. v. 40. et PROCLVS ad h. l. apud MEVRS. l. c. p. 238. 239.

dit, quam viuendi rationem in montana ſolitudine degens didiciſſe videtur. Nec vaticinandi rationem magnopere in eo mirandam fuiſſe, ſi a mentis ſagacitate diſcedas, vidit ARISTOTELES, qui *non futura eum, ſed praeterita tantum, quae obſcura eſſent, pateficiſſe* affirmat [f]. Purgationes vero Epimenidis inter ſuperſtitiones Graeciae, quibus vulgus decipi ſueuit, referendas eſſe, nemo dubitauerit, qui legerit, procurationibus, expiationibus ac ſignis dedicandis vrbes luſtrare conſueuiſſe vel ouibus candidis et nigris loco fortuito cum irent, quo vellent, mactatis peſtem compeſcuiſſe [g]; quamquam alii [h] Cylonio ſcelere, ſublatis facinoris auctoribus, luſtraſſe Athenas referant. Certe cum Solon, vir prudentiſſimus et acerrimi iudicii, etſi cum Epimenide familiaritatem contraxerit, et ab eo legum condendarum rationem edoctus fuiſſe feratur [i], hanc vrbis luſtrationem reprehendiſſe dicatur [k], iuſtam mouet ſuſpicionem, non feciſſe iſta ſuperſtitione viris prudentibus, nec tam facile decipiendis ſatis. Praeſtigiatoribus itaque adſcribendus magis eſſe videtur Epimenides, quam philoſophis, qui non ratiocinationis virtute, ſed fanatica ingenii aſtutia nomen ſibi maximum comparauit, ita, vt a quibusdam inter ſeptem ſapientes Graeciae referretur [l]: vnde inter prophetas magis, quam philoſophos, praeeunte D. PAVLO [m] numerandus eſt [n]. Scripſit tamen Curetum et Corybantum generationem atque theogoniam [o], vnde colligi poteſt, phyſiologiae veteris, in quo argumento theogonias occupatas fuiſſe, ſupra meminimus, non fuiſſe ignarum. Illud ſane fruſtra ad tuendam philoſophiae Epimenideae famam affertur, fuiſſe Pythagorae vel praeceptorem, vel diſcipulum [p]; neutrum enim, praecipue poſterius temporibus quibus vixit atque floruit Epimenides ſatis congruit [q]. Viri tamen docti perſonam ſuſtinuiſſe, et eam quidem, quae tum a theologis maxime excolebatur, eruditionem tenuiſſe ſcripta eius, quae ei apud veteres tribuuntur, teſtimonium perhibent; carmine epico enim ea conſignauit, et *myſteria* atque *luſtrationes* [r] et alia *aenigmatica*,

 et

f) Rhetor. L. III. c. 17. Nec, quae afferuntur futurorum vaticinia; praeter aliquam coniiciendi ſagacitatem aliquid peculiare habent, et ingeniis hominum in hiſtoria ſequentium temporum complementum quaerentium debentur.

g) LAERT. l. c.

h) Ib. conf. ALDOBRANDINVS ad h. l. et quos laudat.

i) PLVTARCHVS in Solone.

k) SVIDAS l. c.

l) Citati. Alios ex recentioribus laudat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 36.

m) Tit. I, 12. conf GROT. ad h. l. et Intrepretes alii, quos fuſe nominat cel. WOLFIVS Cur. exeg. ad h. l. T. III. p. 555.

n) Medicum quidam faciunt, conf. cl. SCHVLZE Hiſt. med. Per. I. ſect. 2. c. 7. §. 17. p. 167. ſed perperam, luſtrationibus enim et incantationibus herbiſque ſacris medelam adhibuit, vnde eum ex medicorum albo recte eiicit CLERICVS Hiſt. med. P. I. L. II. c. 4. p. 90. hinc ſcilla Epimenidea, qua vſus in luſtrationibus apud THEOPHRASTVM hiſt. plant. L. VII. c. 11.

o) LAERT. l. c.

p) Prius placuit APVLEIO florid. L. II. p. 358. alterum IAMBLICHO vit. Pyth. l. c. et PORPHYRIO vit. Pythag. n. 29. p. 35.

q) Aetas Epimenidis ex luſtratis Athenis colligi poteſt, quod eueniſſe Olymp. XLIV. SVIDAS XLV. conf. MEVRSIVS in Solone c. 9. EVSEBIVS XLVI. vel XLVII. quidam Laërtii Codices tradunt: Poſtea enim ad ſuos redux non diu ſuperfuit viuus, teſte LAERTIO l. c. ſ. 111. Pythagoram vero ante Olymp. XLIII. vel potius XLVIII. natum non fuiſſe, ſuo loco demonſtrabitur; quo vno argumento Platonicorum iactantia, Pythagorae omnes viros celebres vindicantium, confunditur, vnde mirandum cel. FABRICIVM l. c. eis fidem habuiſſe.

r) Eas in pluribus vrbibus adhibuiſſe teſtis eſt PAVSANIAS in Atticis p. 35. conf. Io. LOMEIERVS de luſtrationibus veterum.

et *theogoniam*, *Argus fabricam* et *Iasonis in Colchos expeditionem* [s], quae argumenta ex arcana veterum Graecorum theologorum disciplina ab eo explicata fuisse, omnino verisimile est. Ait etiam LAERTIVS, scripsisse prosa *de sacrificiis*, *de republica Cretensium*, *et Minoë et Rhadamanto*, vnde coniiciendum est, a ciuili atque legislatoria prudentia non fuisse imparatum. Post mortem diuinis honoribus et sacrificiis a Cretensibus cultus est [t], quod in Cretensibus, superstitione alias gentes superantibus [u] mirandum non est.

Homerus.

§. XXX. Tandem et HOMERVS in censum vocandus est, qui licet non inter theologos vel philosophos numerandus sit, sed carmine potius epico immortalem famam acquisiuerit, tanta tamen olim eruditionis gloria enituit, vt omnis sapientiae auctor haberetur, omnesque philosophorum sectae ad eum prouocarent, et in partes eum traherent. Ne itaque tantum, quantum iactabatur olim, sapientiae horreum sicco praeteriisse nos pede insalutatum obiici nobis queat, de philosophia quoque Homeri dispiciendum est. Et vitam quidem poëtae prolixe describere nec instituti nostri est, nec labor adeo facilis. Ipse enim nihil, quod ad se pertineret, carminibus suis intertexuit [v]; nec, quae hodie extant, vitae Homeri descriptiones, quarum vna ad HERODOTVM altera ad PLVTARCHVM, tanquam auctorem, refertur, νοθείας suspicionem effugere potuerunt [w]. Tantum quoque ea, quae de Homero referunt veteres, quaeque post plurimos alios, qui celeberrimi nominis poëtam intactum non praetermiserunt, eleganti doctrina vsi collegere illustris GISBERTVS CVPERVS [x] et diligentissimus LVDOLPHVS KVSTERVS [y], inter se dissentiunt, vt, quid certi de eo statui debeat, vix inueniatur. Temporis enim, quo vixit epocha incerta et vehementer disputata est viris doctis, nec veteres certi quid ea de re afferunt [z]: probabile tamen, annis circiter nongentis ante restitutam per Christum orbis salutem floruisse, certe omnibus, qui hodie extant poëtis antiquiorem esse, in dubium vocari nequit. Eadem incertitudine de patria Homeri inter veteres disputatum est, non enim inter Graecos tantum variae vrbes et regiones Homerum sibi vindicarunt, quas VARRO apud GELLIVM hoc versiculo comprehendit:

Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamin, Ius (Chius) Argus, Athenae.

inter quas Chius et Smyrna quam maxime de ea re decertarunt, vnde et poëta Melesigenes dictus est: sed et exteri hanc sibi gloriam vindicarunt, nec,

s) Multa de his Epimenidis scriptis egregia attulit FABRICIVS l. c. qui videndus.

t) LAERT. l. c.

u) Vid. MEVRSIVS in Creta L. IV. c. 2. p. 197.

v) Conf. quae notat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 253 seqq. qui multa ad historiam Homeri literariam pertinentia affert, et eos quoque nominat, qui celebratissimi poëtae vitam descripserunt.

w) Ibid. DIONYSIO HALICARNASSEO alteram vindicat TH. GALEVS praef. opusc. mythol.

x) In eruditissimo comm. quo consecrationem Homeri lapidi insculptam illustrauit Amst. 1683. 8.

y) In Historia critica Homeri Franc. ad Viadr. 1696. 8.

z) Vid. TATIANVS or. ad Graec. §. 49. CLEM. ALEX. Strom. L. I. §. 327. GELLIVS L. III. c. 11. L. XVII. c. 21. SVIDAS voce Homerus T. II. p. 692. aliique laudati KVSTERO et FABRICIO ll. cc. Ex recentioribus prae aliis videndi VOSSIVS de poët. Graec. c. II. p. 8. PETAVIVS Doctr. temp. L. IX. c. 32. MARSHAM. Can. chron. p. 437. DODWELLVS de Cyclis Graec. diss. III.

nec, ſi verum fatendum, certi quid de patria Homeri ſtatui poteſt [a]. Parentes incertos eſſe, vel ipſa poëtae antiquitas, quae ſubobſcuram dubiamque totam eius hiſtoriam reddidit, ſatis innuit [b]: Maeonium ſenem qui vocant, patrem Maeonem fuiſſe contendunt [c]. Homeri vero nomen a coecitate datum fuiſſe, vetus traditio eſt [d], etſi alii aliam nominis originem quaerant, coecitatemque eius negent [e]. Vitam eius vagam et in decantandis inter Graeciae celebritates et conuiuia carminibus occupatam [f], quam tandem apud Ium morbo finiit, enarrare loci et inſtituti noſtri non eſt; ea enim ad poëtarum hiſtoriam pertinet [ff].

Eius gloria et admiratio.

§. XXXI. Effecit vero ingens, quam per omne fere tempus conſecutus eſt, Homerus, admiratio, vt inuidiae temporum carmina eius eriperentur, et ad nos integra transmitterentur, quod paucis ex Homeri aeuo, et ante eum nulli datum fuit. Leguntur enim hodie eius *batrachomyomachia*, ſiue pugna ranarum et murium, licet olim iam de auctore lepidiſſimi carminis dubitatum ſit [g]. *Hymni triginta et duo*, in honorem Deorum, *epigrammata et poëmata varia ſedecim*, quorum tamen vtraque, an genuina ſint, et Homero tribuenda, olim iam in dubium vocatum eſt [h]: *Ilias* etiam ſiue poëma celeberrimum de bello Graecorum ad Troiam et rebus geſtis heroum Graecorum, Hectoris, Aiacis, Achillis aliorumque, denique *Odyſſea*, ſiue poëma de erroribus et peregrinationibus Vlyſſis ex bello Troiano Ithacam repetentis. In his poëmatibus ordinandis, emendandis, diſtinguendis plurima fuit veterum diligentia, qua de re, cum ab argumento noſtro longius abeat, dicere, ſuperuacaneum exiſtimamus, conſulenda vero commendamus, quae plenis cyathis attulerunt Cvpervs [i], Kvstervs [k], Fabricivs [l], qui hiſtoriam ſcriptorum Homeri literariam eleganter et diligentiſſime enarrarunt. Vnum notaſſe non abs re erit: fuiſſe inter Graecos, qui veterum poëtarum, praecipue vero Homeri, carmina vel in conuiuiis, vel theatris, cantabant, qui quoniam variis modis carmina Homeri conſarcinarent, rhapſodi atque Homeriſtae dicti ſunt, virgamque lauream manu tenuerunt [ll]. Hi poſtea carminibus iſtis

a) Integro de patria Homeri libro egit Leo Allativs, patriae ſuae Chio inſulae eum vindicaturus: conf. Gellivs l. c. Seneca ep. 88. Kvstervs l. c. p. 2. qua ratione nummis in Homeri honorem cuſis ciuitates certarint, exponit Cvpervs l. c. p. 7.

b) Meles fluuius Smyrnam praeterfluens pater eius dictus, quia natalem locum dediſſe putabatur. vid. Svidas. l. c. Cvper. l. c. Fabricivs l. c. p. 258. et quos laudat.

c) Svidas l. c.

d) Vid. Mevrsivs ad Heſych. illuſtr. p. 178.

e) Negarunt coecitatem Homeri ex veteribus Cicero Tuſc. Qq L. V. et ex recentioribus Andr. Wilckivs in curatione coeci Homeri, Cvpervs l. c. p. 129.

f) Vid. Vita Homeri Herodoto tributa c. 9. 12. Dio Chrysost. de Ilio non capto p. 143. et ex eo Io. Georg. Paschivs de var. modis tradendi moralia c. II. §. 9. p. 109. et quos laudat cel. Stolle Hiſt. lit. P. I. c. 5. §. 25.

ff) Conſulendus Lil. Gyraldvs dial. de poëtis, qui vitam Homeri enarrauerunt Gvarinvs, Politianvs, Camerarivs multique alii.

g) Fabricivs l. c. p. 263 ſeq. et quos laudat.

h) Vita Homeri Plvtarcho tributa conf. Idem l. c. p. 265.

i) loc. cit.

k) l. c. P. II. ſect. I. p. 62 ſeqq.

l) loc. cit.

ll) Conf. omnino Kvstervs l. c. ſect. 4. p. 86 ſeq. a virgis, quas manu tenuerunt ſic vocatos ait Svidas in Rhapſodus T. III. p. 254. ſed a ῥαψῳδίᾳ, et conſutis poëmatiis dictos fuiſſe veteres plerique teſtantur, et ipſa vocis etymologia innuit.

iſtis cantatis de praemio certarunt [m]; ſicque Homeri poëmata vsque ad Indos delata ſunt, vbi in lingua vernacula cantata eſſe refert AELIANVS [n]. Non vero delectationis cauſa et ob animi tantum iucunditatem tantam celebritatem conſecuta ſunt, ſed et ad formandos mores, et diſcendam ſapientiam publice commendata maximam auctoritatem ſunt nacta. Celeberrimi enim legislatores Lycurgus et Solon publicam eorum lectionem commendarunt [o], bibliothecis vero publicis et priuatis ſcripta et imagines Homeri, pretioſiſſimo ſaepe habitu illatae [p], gentibus extra Graeciam barbaris illa facta acceptiſſima [q], regibus et principibus in deliciis habita [r], iuuentuti ſcholaſticae tanquam fons omnis eruditionis tradita [s], ipſe vero Homerus ſtatuis, numis, ſacrificiis, et diuino quoque cultu honoratus eſt [ſſ], omnibus fere in deferendis poëtae honoribus inſanientibus; quae dementia nec noſtra quidem aetate tota ceſſauit, quid enim de Homeri ſuper omnes ſcriptores praeſtantia inter Gallos acriter noſtris temporibus diſputatum ſit, neminem latet, qui recentiorem callet hiſtoriam literariam [t]. Nos de eruditione [u], elegantiaque carminum Homericorum non diſputamus, ea enim alieni fori ſunt, nec an praeferendus ſit omnibus poëtis, diſquirimus [x]; ſed qua ratione Homerus omnis philoſophiae parens dictus ſit, expendemus.

Eius philoſophia.

§. XXXII. Conſentit ſcilicet totus fere veterum chorus, paucis, qui ſaniora viderunt, exceptis, Homerum non σοφὸν tantum, ſed et ἀρχηγὸν πάσης βαρβάρου σοφίας, *ducem atque principem eſſe omnis barbarae philoſophiae*, fatente, TATIANO [y]; immo omnem, iudice DIONYSIO HALICARNASSENSI [z], eruditionem introductam eſſe in vitam, καὶ τελευτῶσαν φιλοσοφίαν, *et perfectiſſimam philoſophiam* exhibitam eſſe ab Homero. Eodem modo PHILOSTRATO [a] *pater et vox ſophiſtarum*; STRABONI [b] eius ποίησις φιλοσόφημα, *ſcriptum philoſophicum*, audit, et MAXIMVS TYRIVS [c] ſine haeſitatione affirmat, errare eos, qui aut Homerum aut Heſio-

m) Ibid. p. 93.

n) AELIANVS L. XII. c. 48. DIO CHRYSOST. Orat. LIII. KVSTER. l.c. p.93. CVPER. l.c. p. 135.199.

o) KVSTER. l. c. ſect. II. §. 1. p. 13 ſeqq.

p) Ibid. §. 5. p. 21. et ex veteribus PLINIVS L. XXXV. c. 2.

q) Vid. laudatos not. (n) et de Romanis KVSTER. l. c. ſect. IV. p. 32.

r) Exemplo eſt Alexander M. qui ſcripta Homeri ſub puluillo ſemper repoſita habebat, et in pretioſiſſimo ſcrinio ſeruabat, vid. STRABO L. XIII. PLINIVS Hiſt. nat. L. VII. c. 29. de Ptolomaeo Philopatore vid. AELIAN. L. XIII. c. 22. de Auguſto SVETONIVS in Aug. c. 84.

s) ISOCRATES in panegyr. PLVTARCH. in Alcibiad. FABRICIVS l. c. p. 277.

ſſ) Omnino hic conſulenda CVPERI et KVSTERI diligentia, et quae nos diximus in Otio Vindel. Mel. III. §. 6. p. 251. ibique laudati.

t) Videndi quos laudauimus in Otio Vindelico Mel. III. p. 244 ſeqq. et plerique hiſtoriae literariae recentiores enarratores.

u) Inſana elogia veterum data Homero collegit Io. DVPORTIVS in app. ad gnomologiam Homeri, quocum KVSTERVS l. c. ſect. II. III. IV. CVPERVS l. c. p. 1 ſeqq. BVDDEVS Hiſt. eccl. V. T. T. II. p. 673. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 347 ſeqq. et quos laudant, conferendi.

x) Conſulendi RAPINVS Comparaiſon de Virgile et d'Homere. PERRAVLT parallele des anciens et des modernes T. III. p. 329. LA MOTHE diſcours ſur Homere, praefixo verſioni Iliadis aliique, qui in hac controuerſia ſcripſere.

y) Orat. contra Graec. p. m. 166. vbi eum Moſi quoque iungit.

z) Ep. ad Pom.

a) Vit. Soph. L. II. n. 27. §. 6. p. 620. Ita vero Maximus Tyrius quoque, Hermogenes et Euſtathius, quorum loca vide apud CRESOLLIVM theatr. Rhetor. L. III. c. 2. Sophiſtas vero non nudos oratores, ſed et philoſophos hic intelligi recte monuit CVPERVS l. c. p. 119.

b) Geogr. L. I.

c) Diſſert. XIX.

Hesiodum minus, quam Aristotelem Stagiritam, vel Cilicem Chrysippum vel Libycum Clitomachum aliosque σοφὸν esse existiment, aut minus in rerum contemplatione excelluisse. Hinc certatim veteres de philosophia Homerica commentati sunt, inter quos Oenomaus Gadarensis, Porphyrius et Phauorinus, Maximus Tyrius, Aristocles Messenius, Cassius Longinus aliique eminuerunt [d]; et ex ea quoque causa THEMISTIO dictus προπάτωρ καὶ ἀρχήγονος τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους λόγων, *primus parens auctorque sermonum Platonis et Aristotelis*, et MAPIMO TYRIO [e], Plato dictus *alumnus Musae Homericae*, licet hunc xraeceptorem recuset. Eadem ratione *Socrates Homeri discipulus, non Archelai*, dicitur DIONI CHRYSOSTOMO [f], vt alia taceamus. Rem omnem in luce ponit SENECA [g], qui, vt erat acuto ingenio, rem ita eleganter expressit: *Vis scire, quam non ad docendam virtutem consederint? adspice quam dissimilia inter se omnium studia sint; atque similitudo esset idem docentium. Nisi forte tibi Homerum philosophum fuisse persuadent, cum his ipsis, quibus colligunt, negent. Nam modo Stoicum eum faciunt, virtutem solam probantem; modo Epicureum, laudantem statum quietae ciuitatis, et inter conuiuia cantusque vitam exigentis: modo Peripateticum, bonorum tria genera inducentem: modo Academicum, incerta omnia dicentem. Apparet nihil horum esse in illo, quia omnia sunt, ista enim inter se diffident. Demus illis, Homerum philosophum fuisse; nempe sapiens factus est, antequam carmina vlla cognosceret, ergo illa discamus, quae Homerum fecere sapientem.* Quae etsi insanos philosophiae Homericae admiratores potuissent ad maturum aliquod iudicium ducere, tantum tamen abest, vt Platonica Alexandrinorum philosophorum schola philosophiam Homericam reliquerit, vt potius ex eadem disciplina MAXIMVS TYRIVS [h] doluerit, *philosophiam olim mysteriis et occultis sacris, fabulis item, musica et diuinatione traditam, amictu magnifico postea spoliatam, et cuiuis tanquam scortum prostitutam fuisse, et solum nomen relictum; eoque deuentum fuisse, vt Homeri Hesiodique carmina, totaque antiqua illa Musa pro fabulis habeatur, quae admiratione in ea digna, negligantur, et Homerus e philosophorum numero eiiciatur* ὁ ἡγεμὼν τοῦ γένους, *philosophorum princeps*. Adderemus hic multa, quae illustris munere et eruditione CVPERVS pro ornanda Homeri philosophia ex veteribus refert [i], fabularem eruditionem peculiarem philosophiae speciem facientibus, nisi ea, quae hoc capite

d) Videndus de iis Io. IONSIVS de Script. Histor. philosoph. L. III. c. 7. p. 244.

e) differt. XVI.

f) Orat. LV. conf. CVPERVS l. c. p. 121. qui absurditatem sententiae collectis veterum auctoritatibus emollit, eos, qui aliorum ante se mentem egregie percepissent, discipulos et familiares vocantium.

g) Epist. 88. quas vero doctrinas sectae Graecanicae in Homero quaesiuerint, enumerat CVPERVS l. c. p. 126. quem vide.

h) Prooem. Diss. XVI. Ceterum notabilis hic locus vel ideo est, quoniam maxime ea illustrat et confirmat, quae hoc capite de fabulari Graecorum vetustissimorum theologia et philosophia diximus.

i) l. c. p. 123 seqq. quae cum superioribus a nobis dictis contulisse neminem poenitebit.

capite fuſe hac de re attulimus, ſatis lectorem conuincere apta eſſent, qui tamen doctiſſimam tractationem lecturus, multa egregia, etſi non ſatis ad rem facientia, offendet, vnde ad iucundiſſimum librum merito eum remittimus. Nec hoc ſufficiebat Homericae philoſophiae patronis, in genere tantum ei philoſophiam tribuiſſe; heros quoque in potioribus philoſophiae partibus conſtituendus erat. Itaque naturae interpres feliciſſimus et MACROBII voce [k], *ſolus naturae conſcius* vocatus eſt, licet pulchre viderint, omnia quae de phyſica Homeri eruditione dicuntur, allegoriarum explicationi, ſaepe frigidiſſimae, deberi [l]. Qua arte vſi philoſophi, cum Homerum omnis ſapientiae auctorem atque conditorem fieri cernerent, allegoriae beneficio doctrinarum ſuarum praeſidia in Homero quaeſiuerunt; id quod primum feciſſe Metrodorum Lampſacenum, et *in his, quae ad naturalem philoſophiam pertinent, poëtae ſtudioſum fuiſſe*, tradit LAERTIVS [m]. Afferunt hac de re, vt phyſicae cognitionis ſpecimina edant, varia epitheta, quibus naturam rerum expreſſiſſe ipſis viſus eſt; adeo vero infirma et emendicata ſunt omnia, vt iſtis taedium lectori afferre merito nefas ducamus [n]. Scilicet facile fabularum explicatione quiduis ex quouis exſculpi poteſt, qua in re Eclectica Alexandrinorum philoſophorum ſchola alios anteuertit, et abſurditate vicit, vnde quae pro phyſica et aſtronomica eius eruditione afferuntur, lubentes praeterimus, alibi legenda [o]. Nec virtutis docendae et morum formandorum praeceptorem fuiſſe negant, qui Homerum admirantur [p], ſed praecepta virtutis tanta felicitate inculcaſſe volunt [q], vt δαιμόνιον καὶ θεῖον τῷ ὄντι κήρυκα τῆς ἀρετῆς *diuinum et a daemone profectum praeconem virtutis* vocare non erubuerint: vnde et non priuatae tantum ſortis hominibus Homerus magiſter morum commendatus eſt [r], ſed et regibus magiſter datus, vnde PORPHYRIO enata tractatio, *de vtilitate, quam reges ex Homero capere poſſunt* [s]; inde nullum morum praeceptum, quod non omnium ſectarum philoſophi in Homero ſe vidiſſe putauerint [t]. Et vt nihil ad perfectionem philoſophiae Homericae deſideretur, theologia eius vehementer laudata eſt. *Nulla in eius poëmatibus pars*

k) Saturnal. L. I. c. 12.

l) Videndus PLATO de Republ. L. X. quod negare non potuit CVPERVS l. c. p. 87.

m) L. II. ſ. 11. Ridet hanc inſaniam TATIANVS l. c. p. 160. cuius locus dignus eſt, qui hic legatur. Ita vero: Certe Lampſacenus ille Metrodorus in libro de Homero prorſus ſtolide diſſeruit, nihil non ad allegoriam referens. Nam neque Iunonem neque Mineruam, neque Iouem id eſſe fatetur, quod exiſtimant, qui aedes et lucos illis conſtituerunt, ſed res quasdam in natura et elementorum digeſtiones.

n) Vt exempla habeas ſapientiae phyſicae in Homero, ecce: columbas vocat timidas, aquilam acerrimam auium, draconem herbas mortiferas edere, cygnos longo collo ornatos, ceruas imbelles, perdicem velocem, mulos fortibus vngulis praeditos, tauros latae frontis, ſed piget plura adſcribere, adeo puerilia ſunt, et indigna viris doctis. Scilicet ex epithetis aptis, quae Homero non deneganda, phyſicam ſcientiam colligere inſulſum eſt.

o) CVPERVS l. c. p. 90. qui haec magis pro exonerandis eruditionis et lectionis infinitae theſauris, quam adſtruenda rei veritate attuliſſe videtur.

p) Ita iam Anaxagoras apud LAERT. L. II. ſ. 11. conf. MENAG. ad h. l.

q) DIO CHRYSOSTOM. Orat. II. de regn.

r) CVPERVS l. c. p. 94. 99. conf. SVIDAS in Homerus T. II. p. 683. et quae ibi ex DIOSCORIDE de Homericis legibus affert.

s) SVIDAS in Porphyr. T. III. p. 158.

t) Imprimis id fecere Platonici recentiores, MAXIMVS TYRIVS, THEMISTIVS, PORPHYRIVS, MACROBIVS. Rationem eius rei ex conditione philoſophiae eorum ſuo loco explicabimus.

pars absque Diis, sine praefecto, sine imperio, sed omnia diuinis nominibus, omnia diuinis sermonibus, omnia diuinis abundant artibus, si MAXIMO TYRIO.[u] fides est: immo talia Deo Ioui tribuisse visum illustri CVPERO[x], quae a Christiano aliena esse nequeunt: esse potentiorem omnibus aliis, distribuere diuitias pro sua voluntate; dare sceptra et iura, impios punire, et ταρταρῶσαι, frustra esse, sine eo, hominum labores; immo, quod visum quoque IVSTINO MARTYRI[y], multa ex Mose in opera sua transtulisse; expressisse creationem ex nihilo, paradisum[z], turrim Babylonicam[a], deturbatum e coelo diabolum[b]; post inspectos in Aegypto libros sacros vnum solum Deum cecinisse, illumque vocare θεὸν ἀυτὸν. Habitum denique a veteribus Homerum fuisse theologum antiquissimum, nemine contradicente, eo quod mythice de diis disseruerit[c]. Tandem ne quid artium et scientiarum, etiam philosophicarum ei desit, Medicum quoque faciunt, naturamque vulnerum, morborum curationes, herbarumque virtutes intellexisse, eiusque vestigia in carminibus suis reliquisse acriter contendunt[d]. Tantam itaque cum in eo sapientiam et philosophiae scientiam non veteres modo sed et recentiores admirati sint, ignoscendum forte IOSVAE BARNESIO Salomonis sapientiam in Homero deprehendisse sibi viso[e]. Alia exorbitantis in hoc argumento ingenii humani specimina, ne nimii simus, tacemus.

§. XXXIII. Quamuis vero maxima fuerit Homeri gloria, tantaque, quantam inter homines pauci sperari queant, inuenti tamen sunt, qui auctoritatis praeiudicio fascinari se non passi, longe aliter de Homero iudicarunt, et eius laudibus valde detraxerunt[f]. Inter hos Zoilus Ephesius[g] primas partes tenet, quem inter Homeromastigas acerrimum fuisse veteres tradunt. Nec hoc rhetores soli fecerunt, sed et philosophi; Xenophanem enim contra Homerum scripsisse narrat LAERTIVS[h], qui et de Heraclito[i] refert, iudicasse dignum, qui ex theatris eiiceretur, et colaphis caederetur. Maxime vero gloriae Homeri obstat, quod PLATO[k] eum cum reliquis poëtis e republica sua eiecerit, fabulasque eorum legi vetuerit. Id quod Platonici sequiores mire, ne Homero noceat, torquent, misere vero et praeter rem; quemadmodum et ea non faciunt satis, quae recentiores in hanc rem frigide afferunt[l]. Respexit enim Plato ad fabulas de Diis, quas tanquam impias reiiciebat, etsi carminis elegantiam et antiquam quoque, ad quam pas- *Reprehensio.*

 sim

u) Diss. XVI. x) l. c. p. 106.
y) In cohort. ad Graecos p. 27.
z) Introductis Alcinoi hortis.
a) Per gigantum pugnam.
b) Per deiectionem noxae vel ἄτης.
c) Pertinent huc, qui orthodoxe de Deo locutum fuisse Platonem censent, de quibus postea.
d) Vid. cel. D. CLERICI Hist. Medic. P. I. L. II. c. 4 p. 88. qui recte dubitat: et quos nominat FABRICIVS l. c. p. 349. 350.
e) Vid. CLERIC. Bibl. chois. T. XXII. p. 244.
f) De Homeromastigibus consulendus KVSTERVS l. c. sect. 6. p. 45 sqq. et FABRICIVS l. c. p. 364 sqq.
g) Alii Amphibolitem Macedonium dicunt. Diligenter de hoc Zoilo, more suo differit FABRIC. l. c.
h) L. II. s. 18. SEXT. EMPIR. adu. Math. L. I. s. 289.
i) L. IX. s. 1. k) De rep. L. II. p. 378.
l) KVSTERVS l. c. conf. ad DION. CHRYSOSTOMI diss. LIII. et MAX. TYRII diss. VIII. CASAVBONVS et HEINSIVS.

ſim reſpexit Homerus theologiam in iſtis fabulis latentem non prorſus reiecerit. Nec hoc ſolius Platonis iudicium fuit, ſed et LONGINVS [m], PHILOSTRATVS [n], et Hieronymus philoſophus apud LAERTIVM [o] aperte indecoram de Diis fictionem, e medio quippe vulgo deſumtam, improbauerunt. De philoſophia vero Homeri recte et acute iudicantem SENECAM [p] ſupra audiuimus, nullam in eo eſſe, vbi omnes ſectae patrocinium partium ſuarum quaerunt. Notumque eſt, non Athenienſes tantum quodam tempore multatum Homerum tanquam inſanientem, quinquaginta drachmis contemſiſſe, referente Heraclide apud LAERTIVM [q], ſed et Adrianum atque Caium Romanorum imperatores contemtim de Homero iudicaſſe et de abolendo eo cogitaſſe [r]. Recentiori vero, et noſtro potiſſimum tempore, quid viri docti C. PERRALTIVS [s] et ante eum IVLIVS CAESAR SCALIGER [t], DAVID et IOANNES CLERICVS [u], CHRISTIANVS THOMASIVS [x] aliique [y] in Homero reprehenderint, hiſtoriae literariae veteris gnaros non latet.

Iudicium de philoſophia ei tributa.

§. XXXIV. In hac veterum et recentiorum diſcordia, vt, quid de eruditione Homeri philoſophica ſtatuendum ſit, quaeque ſententia amplectenda, pateat, ſequentia probe ponderanda et expendenda ſunt, et abiiciendum auctoritatis atque antiquitatis praeiudicium, quod pleroſque, viros eruditos, qui in laudando et inter numina referendo Homero tantopere inſaniuerunt, in tranſuerſum egit.

I. Aetas Homeri probe conſideranda eſt, quae quamuis incerta et dubia ſit, multumque controuerſa inter eruditos, certum tamen eſt, ante Olympiadem vigeſimam tertiam, quo tempore eam ponit cl. DODWELLVS [z], vixiſſe, nec veriſimilitudine ea ſententia deſtituitur, quae Olympia ipſa aetate anteuertiſſe contendit. Eo vero tempore in incunabulis quaſi vagiebant, non eruditio tantum fere omnis, ſed maxime quoque philoſophia arteſque mathematicae; quaeque tunc tradebantur, ad coſmogoniam a parentibus et maioribus acceptam, vti hactenus vidimus, et ad theologiam referebantur. Alia itaque et comtior multo philoſophiae facies ſequentibus demum temporibus introducta eſt, arteſque et ſcientiae, imprimis philoſophicæ, improbo labore, induſtria, experientia et meditatione plurimorum annorum ad iuuenilem quendam vigorem et maturitatem perductæ ſunt. Quod etſi de diuino Homeri ingenio, quod ei denegandum non eſſe, nec tam contemtim de eo iudicandum, quemadmodum Homeromaſtiges ſolent, exiſtimamus, ſatis teſtatur, qui in rudi illo ſeculo elegantiam ſermonis artiſque poëticae, duris licet vitae neceſſitatibus et circumforaneo vitae genere preſſus, in carminibus ſuis luculenter expreſſit; conuincit nos tamen,

m) περὶ ὕψους c. 7.
n) In Heroicis c. II. §. 20.
o) L. VIII. ſ. 21. Plura hac de re doctiſſima tractatione collegit b. OLEARIVS in praef. ad PHILOSTRATI Heroica.
p) ep. 88.
q) L. II. ſ. 43.
r) PLVTARCHVS et XIPHILINVS in Hadr. SVETON. in Caio.
s) loco ſupra laudato. t) Poët. L. V. c. 2.
u) Ille Orat. IV, hic Art. Crit. T. I. p. 100.
x) diſſ. de contentione morum cum iure ſcripto §. 15. y) FONTANELLE dial. des morts dial. V.
z) l. c.

men, praepostere agere, qui earum scientiarum perfectam cognitionem Homero tribuunt, quae tum infantiam vix egressae erant, et per multos demum annos excultae inter Graecos postea enituerunt.

II. Attendendum porro est ad vitae genus, quod Homerus sectatus est. Illud enim vagum fuisse, atque poëtam regiones varias obiisse, et in conuiuiis regum atque opulentiorum, et solennitatibus Graecorum quaestus causa carmina sua decantasse, veteres non negant, qui eius vitam descripserunt. Quis in hoc vitae genere, et musae Homericae scopo quaerat philosophum? quis tantum in eo temporis et otii deprehendat, quantum ad eum scientiae philosophicae gradum acquirendum requiritur, quem Maeonium senem attigisse, Homeri cultores contendunt? Praecipue cum hae scientiae, non natiua tantum elegantissimi ingenii felicitate enascantur, quod arti poëticae accidit, cuius praestantiam ingenio temporique hanc artem diligenter iam propter vsum sacrum excolenti Homerum debuisse fatendum est; sed otium ad meditandum et experientiam quoque consulendam, et multorum annorum studium parentes habeant, quae Homero defuisse, sicque philosophiae discendae occasione fuisse destitutum, quilibet, vel Homero ipso coecior, manibus palpat.

III. Attento quoque oculo ad eos respiciendum est, qui vniuersae eruditionis Graecanicae vestigia in Homero se deprehendisse luculenta sibi visi sunt. Illi enim ad allegoriam confugientes, omnia inuenerunt in Homericis poëmatibus, quaecunque inuenire cupiebant. Prout enim quis hypothesi instructus et ingenio ornatus fuit, ita Homerica quoque carmina arcanum et allegoricum sensum fundere non credidit solum, sed et aliis persuadere conatus fuit. Cuius Ὁμηρομανείας non luculentius specimen dare possumus, quam diuersissimas celeberrimorum Homeri carminum expositiones. Si enim FRANCISCVM BLANCHINVM virum eruditissimum et ingeniosissimum audimus [a], tota Homeri poësis historicum sensum habet, fictaque fabula, sub Iouis nomine describit regem Aethiopum vel Arabiae, quae tunc Aethiopia orientalis habebatur, atque Aegypti, sub nomine Iunonis regnum Syriae, Neptuni Cariae, Apollinis Assyriae. Qua ratione quoque GERARDVS CROESIVS [b] in *Homeri poësi* sacram oraculorum diuinorum historiam deprehendisse sibi visus est. Alii vero, praecipue philosophi veteres, vt in omnium calculo probato poëta systematum suorum patrocinia inuenirent, opiniones suas in eo deprehendunt, et omnium sectarum parens Homerus, ne per somnium quidem de iis cogitans factus est [c]. Id vero omne non aliis machinis, quam allegoriarum contortis explicationibus factum est; cuius, vt exemplum non desit, seruauit nobis tempus HERACLIDIS PONTICI allegorias in Homericas de Deo sententias [d], quae

 lu-

a) In historia vniuersali ex antiquis monumentis illustrata, quam Italico sermone edidit, c. 30.

b) In Homero, Hebraeo, siue historia Hebraeorum ab Homero, Dordraci 1704. 8.

c) SENECA l. c. et quae supra monuimus. conf. FABRICIVS l. c. p. 348.

d) Ita quidem inscribitur, sed Heraclidis Pontici Platonici philosophi non esse, et ipsa tractatio a Pla-

luculentum ſpecimen exhibent, qua ratione obtorto collo ad omnia, quaecunque modo placuerunt philoſophis, Homerus raptus fuerit. Illius enim ſcriptoris ſcopus fuit, ea, quae in Homero de Diis improbe conficta videntur, allegoriae excuſatione mitigare. Hoc vt obtineat, v. g. ſolem facit Apollinem, eiusque ſagittas in Graecos emiſſas peſtilentes morbos ex ſole et a ſolis calore ortos putat, et futili diſſertatione, vt aeſtate haec contigiſſe euincat, omnia corradit, tanta cum violentia, vt ad Ilium non totum decennium deſediſſe Graecos, contra Homeri narrationem, contendat, et armorum, quem ille tribuit, ſonum, coeleſtem ſtellarum harmoniam, et harmonicos radiorum ſolis ſonos interpretetur. Et hac via in aliis quoque Homeri locis exponendis incedit, et Platoni Homerum ex ciuitate philoſophica vnguentis delibutum dimittenti ſuccenſens alia philoſophumena in Homero acute videt. Quae an non quadrata miſceant rotundis, Homerumque nobis eripiant, dum in philoſophum eum conuertunt, prudentis lectoris iudicium eſto. Et hac quoque ratione inceſſiſſe Metrodorum Lampſacenum ſupra obſeruauimus, notatque EVSTATHIVS [e], fuiſſe, qui non fabuloſa tantum, ſed ea quoque, quae omnium confeſſione hiſtorica ſunt, in allegorias mutarent, quo modo et Platonici recentiores [f], et Io. BAPT. PERSONA [g] deſipuerunt. Certe, ſi vnquam, in his verum eſt, quod dici ſolet, nihil videre, qui nimium videt, vel, quod SENECAM dicentem ſupra audiuimus: nihil horum eſſe in illo, quia omnia ſunt; iſta enim inter ſe diſſident.

IV. His, vt debent praemiſſis, iudicium de eruditione Homeri, praecipue philoſophica, facile fieri poteſt. Nam quia incertum eſt, an hiſtoriam narrauerit Homerus, vel totam fabulam poëtica licentia excogitauerit, qua de re Heſtiaea Alexandrina olim diſputauit [h], et qui cetera magnifice de Homero ſentit, DIO CHRYSOSTOMVS [i] Ilium captum eſſe negauit, et idcirco Homerus haud ſemel mendacii reus actus fuit, quique hiſtoriam ceciniſſe credunt, tempus eius μυθικὸν nominare coguntur, ob fabulas plurimas [k]; ſequitur inde, de toto poëmatum Homericorum ſcopo incertam eſſe ratiocinationem; et aeque dubium eſſe, num allegoriae Metrodori, Procli, Diadochi, Numenii, Heracliti et ſimilium mentem Homeri exprimant, quam, an hiſtoriae veteris parens ſit. Si quoque ipſa totius carminis oeconomia ſpectetur, videtur Homerus potiſſimum argumentum aliquod nobile elegiſſe, in quo virtutem poëticam, ingeniumque demonſtraret, ſicque ſibi victum et applauſum conciliaret, non cogitans, vt vel pietatis, vel philoſophiae

a Platonica philoſophia abludens prodit, et Mſc. probant Heraclito alicui tribuentes, vt monuit, qui eruditum libellum Opuſc. mytholog. inſeruit TH. GALE in praef. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 143. Facit quoque mentionem auctorum multo, quam Heraclides, iuniorum.

e) In prolegom. in Iliada.

f) Conf. HOLSTENIVS in vita Porphyr. p. 44. exemplo ſint eius Qq. Homericae, et liber de antro nympharum.

g) In noctibus ſolitariis, ſ. de iis, quae ſcientifice in Odyſſea ſcripta ſunt Ven. 1613. 4.

h) STRABO L. XIII.

i) Orat. XI. cui Ilium captum oppoſuit G. HENR. VRSINVS.

k) Conf. CVPERVS l. c. p. 167. EVSTATHIVS prooem. FABRICIVS l. c. p. 343.

phiae, vel artium praecepta, nisi id ὡς ἐν παρόδῳ fiat, inspergat. Vnde magnopere a scopo eius abludunt, qui poëtam, longe aliam gloriam quaerentem, et de ea laurea cum Hesiodo certantem, philosophorum principibus anteponunt.

V. Sit itaque poëtarum omnium coryphaeus Homerus, quod tamen emunctae naris viri negant [l], excludendus sane est ex philosophorum grege, eorumque albo eximendus. Quicquid enim pro demonstranda eius philosophica eruditione affertur, pondus plane nullum habet, cum allegoriarum machina illatum potius sit carminibus Homeri, quam innatum. Mirum itaque non est, sectas Graecorum sibi e diametro contrarias in iis patrocinium inuenisse, et non minus Epicureos quam Stoicos, dogmaticosque quam scepticos Homerum sibi vindicasse: vbi enim semel eiusmodi interpretandi ratio admittitur, facile quiduis ex quouis exsculpitur, et Homerus non minori verisimilitudine cum BORRICHIO et TOLLIO [m] in chemicum, quam cum Platonicis in metaphysicum, physicum, ethicum et theologum mutatur. Adeo quoque contorta ea sunt, quae pro incrustando hoc argumento afferri solent, vt apud eos, qui insano antiquitatis et auctoritatis praeiudicio occupati non sunt, eiusmodi difficiles, licet eruditas, nugas recitasse, sit refutasse. Quod ne sine teste atque argumento exemploue dictum sit, speciminis loco vnum alterumue philosophiae Homericae exemplum adducemus, quod vetus auctor vitae Homeri [n], qui ad demonstrandam omniuariam Homeri eruditionem omnes neruos ingenii atque eruditionis adhibuit, attulit, eoque rem egregie demonstrauisse sibi visus est [o]. Is vt probet physicam scientiam exacte tenuisse Homerum, contendit: didicisse non Xenophanem tantum Colophonium, sed Thaletem quoque ab Homero: aquam esse rerum omnium principium, quia cecinit:

Oceanus qui cuncta creat, gignitque creata,

addit tamen, terram et aquam principium ponentem Xenophanem magistrum habuisse Homerum dicentem:

Sed vos in terram lymphamque resoluier omnes.

Quasi vtraque opinio eadem sit, et significet, in genitalia elementa vniuersitatis cuncta resolui. Quatuor vulgaria elementa statuisse Homerum, inde demonstrat, quod in multis vniuscuiusque eorum mentionem faciat: Qua serie elementa constituta sint, sciuisse, quia terram in inferiore, aethera in superiore loco atque Olympum supra ponat. Iunonis cum Ioue consuetudinem indicare coniunctionem humidae substantiae siue aëris, cum ignea siue aethere; diuisione regni inter fratres Neptunum, Iouem, Plutum, aquae, ignis, aëris elementa distributa significare. Terram vero ideo relictam, quamuis quarta pars sit, quod trium elementorum essentia assidue

l) Virgilium Homero anteponendum esse demonstrauit instituta comparatione RAPINVS conf. PERRAVLT parall. T. III. p. 329.

m) In fortuitis.

n) In opusc. mythol. GALEI p. 283 seqq.

o) Alia ex aliis philosophis exempla interpretationum physicarum Homero tributarum legi possunt apud CVPERVM de apotheosi Homeri p. 89 seqq.

due moueatur, terra maneat immobilis: Olympi vero lucidiſſimam partem quintam eſſentiam innuere. Empedoclis amicitiam et diſcordiam iam ſtatuiſſe Homerum, canendo de Iunone:

Vado videre feracis latibula terrae
Oceanumque patrem diuorum Thetidaque ipſam,
Magnas inter eos valeam an componere lites.

Sic et Venerem amicitiam, Martem inimicitiam elementorum naturalium docere; Mundum ſtatuiſſe vnum, quia dixit, fines terrae eſſe; Solis naturam intellexiſſe, quia quaerit; *quis norit aurorae ortum domumque, et radii Hyperionis vnde?* Fuiſſe gnarum ſcientiae aſtrorum, inde probat, quia nominat vergilias, ſuculas, nec non magnum Oriona, deſcribit vrſam horizontem non attingentem, Bootem tarde occidentem; neque tamen, fatetur, eius inſtitutum fuiſſe exponere ea, quae ad ſiderum contemplationem pertinent [p]. Neptunum porro terrae motorem dicendo, ſciuiſſe cauſas terrae motuum, quae ex mari deriuandae ſint; Ventorum cauſam intellexiſſe vocantem vim humectantem ſpirantium; ſciuiſſe eorum diſpoſitionem, canendo:

Vna eurusque, notusque ruunt, zephyrusque procellas
Excitat, et boreas fluctus ad ſidera tollit.

Et ſic in ceteris quoque inſtituit, et quaecunque Graecorum ſchola dogmata phyſica inuexit, in Homero deprehendit. Quae phyſicae Homericae demonſtratio, an riſu vel miſericordia digna magis ſit, lectori expendendum relinquimus.

VI. Iudicium ex dictis de philoſophia morali, quae ex Homeri poëmatibus exſculpitur, facile fieri poteſt. Inſeruiſſe paſſim Homerum carminibus ſuis ſententias ad formandos mores ſpectantes [q], virtutumque et vitiorum characteres et exempla non inelegantia expreſſiſſe, negari quidem nequit, verum haec philoſophum non faciunt, et aliis quoque ſcriptoribus atque poëtis communia ſunt, ſenſuque honeſtatis naturali enaſcuntur. Nec adeo ſanam eſſe morum doctrinam, quam ſequitur Homerus [r] ex theologia eius Deorumque deſcriptione, bellis, iurgiis, inuidia, aliisque, quae illis more hominum tribuit vitiis, manifeſtum eſt, vnde eum philoſophos ſeuerius philoſophantes e coetu ſuo eieciſſe, ſupra monuimus. Allegoriae vero machinis et contortis verborum captationibus, Ariſtotelicas et Platonicas, de philoſophia morali doctrinas in Homero videre, quod Platonici ſequiores, et laudatus quoque vitae Homericae auctor faciunt, ad eum lapidem impingit, ad quem toties lapſa ſunt magna ceteroquin veterum et recentiorum ingenia.

VII.

p) Magis adhuc ineptit PORPHYRIVS qui de antro Nympharum apud Homerum, duo oſtia ait eſſe tropicum vtrumque aſcenſui et deſcenſui animarum dicatum. Alia huius furfuris vide apud MACROB. L. II. c. 10. et CVPERVM l. c. p. 91.

q) Collegit eas DVPORTVS in Gnomologia Homerica.

r) Conf. cel. STOLLIVS diſſ. an Homerus fuerit philoſophus moralis?

VII. Homeri theologiam valde in ſuſpicionem adductam fuiſſe, et vapulaſſe acute cernentibus philoſophis, quod impie de Diis locutus ſit, ſupra monuimus. In omnia tamen alia abeunt Homeri admiratores, tum veteres et in his memoratus vitae eius auctor, tum recentiores [s], inter quos eruditione alios facile vincit CVDWORTHVS [t], et in id omnes neruos intendunt, vt probent, recte pieque de Deo ſenſiſſe Homerum. Non adducemus contorta veterum et imbecillia argumenta, fortius inſtat Cudworthus, et non tantum teſtimoniis PLVTARCHI [u] et PROCLI [x] ſed exemplis quoque ex ipſo Homero collectis probare conatur, admiſiſſe eum, omnium gubernatorum principem et patrem Deumque hominumque, omnesque ei tribuere notiones demiurgicas: vnde ſequi putat, omnium omnino rerum primum creatorem fuiſſe. Non negabimus viro docto, multa tribuiſſe Homerum Ioui ſuo, quae potentiam, auctoritatem, ſapientiam indicant, praefeciſſe eum reliquorum Deorum agmini, locutum fuiſſe de eo magnifice; vrſerunt haec veteres quoque, qui pro pietate Homeri cauſſam perorarunt: attendendum vero eſſe monemus, ad totam Iouis fabulam, qualem inducit Homerus. Hanc ſi, prout par eſt, ſequimur, Iupiter patre Saturno ex Oceano genitus eſt, connubioque Iunoni iunctus [y]. Quae ſi ad ea exigantur, quae ſupra de theogoniis vetuſtiſſimorum Graecorum diximus, palam eſt, Homerum ſe religioni populari accommodauiſſe, et cum alia omnia, quam Deorum doctrinam, canere inſtituiſſet, ea ex vulgi religione et poëtarum veterum theogoniis in carmina ſua tranſtuliſſe, quae poëmatis rationem poſtulare credebat. Cum vero magnos viros regesque primos Deos fecerit popularis religio, qualem Iouem quoque in Theſſalia monteque Olympo late regnantem fuiſſe veriſimile eſt, et hiſtoria vetus omnem illam Deorum familiam, quam inducit Homerus, genuerit, id quod ſupra euictum eſt, concidit omnis de theologia Homeri diſputatio, nec religio eius ex poëmate illius poteſt erui, cum ſenſus veros de Deo in eo tradere non inſtituerit, ſed ſe populo, cui canebat, et cuius applauſum gratiamque quaerebat, accommodauerit: et quae natura de Deo animo inſeuit, vel apud veteres quoque theologos Graeciae dicta erant, cum populari religione tam foede commiſcuerit, vt ſyſtema doctrinae de Deo cohaerens erui non queat. Quod qui negat, eum talem de Deo cohaerentem doctrinam ex Homero oſtendere debere, recte poſtulat, idque impoſſibile iudicat cel. MOSHEMIVS [z]. Subductis itaque rationibus, quae allatae ſunt, omnibus, non dubitamus Homerum e philoſophorum numero excludere, non obſtante veterum auctoritate et conſtanti traditione, quae luculentum exemplum exhibet, ad quae ſententiarum et opinionum monſtra ſeducat auctoritatis et antiquitatis praeiudicium.

s) Theologiam Homeri ſingulari quoque libello perſecutus eſt PETR. LESCALOPIERIVS ad calcem Comm. in Cic. de N. D. et b. RECHENBERGIVS pec. diſſ. Lipſ. 1679.

t) Syſtem. intell. c. IV. §. 19. p. 428 ſeqq. add. cl. IOH. LAMIVS de S. Trinit. L. I. c. 14. p. 56.

u) Qq. Platon.

x) L. III. in Timaeum Platonis p. 96.

y) Vid. Iliad. ξ'. v. 243 ſeqq. Mirum vero non recordari Homeri admiratores interpretationum ſuarum per Iouem aetherem explicantium, qua ratione enim, ſaluis his interpretamentis Homerus orthodoxus eſſe queat, non videmus.

z) Ad l. c. CVDWORTHI p. 430.

CAPVT SECVNDVM.

DE PHILOSOPHIA GRAECORVM POLITICA.

§. I.

Philosophia Graecorum politica.

Quem in modum rudem et inconditi sensus populum Graecorum optimis institutis, et imprimis religione introducta ad rationis vsum, et humanam societatem traduxerint magni viri, quos theologorum nomine honorauit antiquitas, in praecedenti capite ostensum est. Non sufficiebat vero musices et artis poëticae dulcedine populum allicere, sicque feros et ad disciplinam ferendam ineptos animos emollire; nec religionis quoque reconditos sensus omnibus patere consultum videbatur; sicque non satis societati, quam instituebant, ciuili prospectum erat, sed legibus quoque, et prudenter constituta republica salus ciuitatis erat promouenda. Huic rei initio ipsi quoque rituum sacrorum auctores se adplicabant, legesque simul et morum moderationem curabant, vnde eleganter HORATIVS[a] vtrumque iungit:

Syluestres homines sacer interpresque Deorum
Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus;
Dictus ob haec lenire tigres rabidosque leones;
Dictus et Amphyon Thebanae conditor arcis
Saxa mouere sono testudinis, et prece blanda
Ducere, quo vellet. Fuit haec sapientia quondam,
Publica priuatis secernere, sacra profanis
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis
Oppida moliri, leges incidere ligno.

Postea constituta melius societate et ordinata republica, sacra a profanis, et mysteria recondita a publicis ciuitatis regulis atque legibus separata sunt, sicque religionis custodia tradita sacerdotibus, quique arcanis ritibus praefecti erant epoptis, atque hierophantis, leges vero ordinatae a viris prudentibus, et publicae salutis intelligentissimis; qui vbi moderandis rerum publicarum gubernaculis manum admouerunt, non saluberrimis tantum constitutionibus felicitatis publicae viam aperuerunt, sed et prudentissimo moderamine, exemplo recto, vitaeque atque morum innocentia, dictis item factisque prudentiam politicam singularem mónstrantibus sapientiae laudem ante alios commeriti sunt. Et haec sapientia Graecorum politica est, quam legibus conditis, et politica prudentia exhibuerunt: inter quos cum viri quidam ingenio acutissimo et imprimis practico pollentes essent, illi sapien-

a) In arte poët.

pientum Graecorum nomen κατ' ἐξοχὴν consecuti sunt [b]. De philosophia itaque Graecorum politica dissertaturi, nondum ad philosophiam iusto nomine exornatam et insignitam respicere possumus, sed sapientia Graecorum politica et legislatoria expendenda, et de septem sapientibus Graeciae ea dicenda sunt, quae magnos viros e communi sorte hominum eximerunt, et honorificentissimum nomen acquisiuerunt.

Legislatores.

§. II. Inter legislatores Graeciae, (quae etiam propter colonias Graecas ad Italiae inferiorem partem extendi, eoque magna Graecia vocari solet) quorum haud exiguus est numerus [c], sapientia, auctoritate, legumque austera seueritate ante omnes alios eminuerunt ZALEVCVS et CHARONDAS. Zaleucus Locrenses Epizephyrios primus omnium legibus instituit [d], et seuerissima disciplina rempublicam ordinauit, inter vetustissimos Graeciae legislatores atque sapientes numerandus. Is origine obscura natus, et vitam pastoritiam agens seruus quidem fuit, sed ob ingenii acerrimi praestantiam et insignia merita libertatem consecutus [e], Locrensium rempublicam ita legibus ornauit [f], vt licet tristiori et seueriori habitu essent introductae, respublica tamen Locrensium gloriam εὐνομωτάτης adipisceretur [g]. Hanc legislatoriam prudentiam a Pythagora in his terris scholam aperiente didicisse veterum quidam, imprimis Platonici [h] asserunt, sed contra omnem veri speciem, cum non tantum ab aliis aetas Zaleuci supra Pythagoram longius extollatur [i], sed et ante Pythagoram Locrenses legum gloria celebres fuerint [k]. Fecitque sine dubio fabulae auctoritatem, quod moderatores rerumpublicarum in magna Graecia, qui ex disciplina Pythagorae prodierant, legibus ita constitutis ex Pythagorae fama atque celebritate auctoritatem quaererent, et similitudinem institutorum iactarent, qua ratione etiam Numam Romanorum regem inter Pythagorae discipulos foedo ἀναχρονισμῷ numeratum fuisse, supra dictum est. Non itaque disciplinae Pythagoricae, quam aetate, ipso PORPHYRIO [l] prodente, anteuertit, sed proprii ingenii acumini et industriae suae debuit, quas ex consuetudinibus legibusque non scriptis, Cretensium, Atheniensium et Spartanorum, optimas leges praescripsit, et poenas arbitrio iudicum antea permissas, lege definiuit [m]. Adeo vero seuera disciplina fuit Zaleuci, vt non tantum vinum extra medici praescriptum bibere vetaret [n], sed et adulteros oculorum effossione puniendos consti-

Zaleucus.

Iii 2

b) Repetenda hic sunt, quae in prolegomenis de significatione vocis σοφὸς, apud veteres, diximus.

c) Catalogum praecipuorum legislatorum in scriptis veterum memoratorum exhibet diligentissimus FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 528 seqq.

d) CLEM. ALEXANDR. Strom. L. I. p. 309.

e) SVIDAS in Ζάλευκος T. II. p. 1.

f) A Minerua se per insomnium accepisse more veterum legislatorum iactabat CLEM. ALEXANDRIN. l. c. p. 352. VAL. MAX. L. 2.

g) Vid. laudati FABRICIO l. c. p. 515.

h) DIODOR. L. XII. p. 84. SENECA ep. 90. LAERT. L. VIII. f. 16. PORPHYR. vit. Pythag. n. 21. p. 30. IAMBLICH. vit. Pythag. c. VII. n. 32. pag. 25.

i) DEMOSTHEN. Orat. adu. Timocrat. p. 469. EVSEB. in Chron. qui ad Olymp. XXIX. refert. vid. BENTLEIVS ap. diss. de epist. Phalarid. p. 339 seq.

k) Conf. STRABO L. VI. p. 259.

l) Vid. l. c. n. 56. vbi refert, Locrenses Pythagoram reiecisse, quia nihil haberent in legibus suis quod reprehendi posset. Vnde non demum a Pythagora datas esse constat.

m) STRABO l. c. p. 260.

n) ATHENAEVS L. X. p. 429. AELIANVS L. II. c. 37.

constitueret, cui legi cum ipse filius obnoxius fieret, is sibi, vt filio aliquo modo sine legis fraude parceret, oculum vnum, et illi alterum erui passus esse dicitur [o]. Tanta quoque seueritate auctoritatem legibus suis conciliauit, vt sanciret [p], qui de legis alicuius sententia disserere vellent, hoc facerent in consessu mille virorum, laqueis de collo pendentibus, sicque laqueo gula frangeretur illi, qui male legem explicasse iudicaretur. Ipsum se ferro interfecisse, cum forte belli tempore armatus in concionem prodiisset, quod legibus ipsius capitali supplicio interdictum erat, narrat EVSTATHIVS [q], alii tamen Charondae, alii Diocli Syracusanorum legislatori tribuunt, vixque veri speciem tuetur, videnturque eiusmodi fabellae ad conciliandam tantum legibus auctoritatem apud posteros excogitatae fuisse. Leges eius passim allegari videas, quas tamen suppositítias esse non sine acumine contendit RICHARDVS BENTLEIVS [r], vir celeberrimus.

Charondas. CHARONDAS Catanaeus [s], etiam Pythagorae discipulus fuisse, veteribus traditur [t], etsi aetate superiorem facile alia euincant [u]: isque non solum Catanensibus suis, sed et aliis Italiae ciuitatibus per Italiam atque Siciliam leges scripsit, tanto cum applausu, vt numis honoratam fuisse eius effigiem contendat RAPHAEL TRICHETVS DV FRESNE [x], qui diligenter de hoc legislatore egit: contrarium tamen sentiente et aliam numo Catanensi interpretationem adplicante illustri SPAMHEMIO [y]. Inter Athenienses primus legibus ciuitatem instituit, post leges a Cerere datas vel a conditore

Triptolemus. ad Cererem potius relatas, TRIPTOLEMVS, quarum tres Eleusine asseruatas easque antiquissimas refert PORPHYRIVS [z]; parentes honorandos, Deos fructibus colendos, animalia non laedenda esse. Eas postea seu nimia vetustate obsoletas, seu reipublicae gubernandae moribusque ciuium

Draco. formandis non sufficientes DRACO instaurauit et auxit circa Olymp. XXXIX. ciuitate iam constituta [a], quas tanta asperitate atque seueritate tulit, vt Herodicus apud ARISTOTELEM [b] dixerit, leges esse non hominis, sed draconis, itemque Demas apud PLVTARCHVM [c], quod sanguine, non atramento leges scripserit. Vnde tristem postea disciplinam magna

Solon. ex parte abrogauit SOLON et mitiores leges posuit, Epimenidis, quod supra vidimus, consilio vsus, consultis quoque Aegyptiorum atque Cretensium legibus [d], vnde tota Atheniensium Themis a viris doctis passim illustrata [e] originem cepit, quam auxerunt postea Clisthenes, Demetrius Pha-

o) IDEM L. XIII. c. 24. VALER. MAXIMVS L. VI. c. 5.

p) POLYB. in Eclog. L. XII. p. 920. STOBAEVS Serm. XXXIX.

q) Ad Iliad. α. p. 62.

r) l. c. p. 343. seq. Eius leges Latino sermone collegit Io. WILH. ENGELBRECHT. Lipf. 1699. 4.

s) Vid. laudati FABRICIO l. c. p. 519. not.

t) IAMBLICHVS l. c. SENECA l. c. PORPHYR. l. c.

u) Pertinent huc dicta de Zaleuci aetate.

x) In epistola de Charondae effigie in numo Catanensi expressa. Paris. 1658. 8. et in T. X. thes. Gronou. p. 574. cuius compendium dedit V. cl. PETR. ZORNIVS Biblioth. antiquar. exeg. T. I. p. 105.

y) De vsu et praestant. numismat. T. I. diss. VII. p. 401. qui imaginem de Sileno explicat.

z) De abstinentia L. IV. p. 431.

a) ARISTOT. Politic. L. II. c. 10.

b) Rhetor. L. II. c. 23.

c) In Solone.

d) Olymp. XLVI. AELIAN. L. VIII. c. 10. PLVTARCHVS et LAERTIVS in Solone.

e) MEVRSIVS in Themide Attica, recusa T. V. The-

Phalereus, Hipparchus, Pericles, Pisistratus, Sophocles, Theseus, aliique. Lacedaemonios vero salutaribus legibus instruxit LYCVRGVS, nobilissimum inter nomothetas nomen, atque antiquum, quod circa initium Olympiadum effloruit [f]. Is Thaletem Cretensem [g], celebrem theologum poëtam atque legumlatorem audiuit [h], et Aegyptiorum, atque Cretensium constitutiones imitatus nouis legibus Spartanorum ciuitatem muniuit, et vt auctoritatem iis conciliaret, eas ad Apollinem retulit [i], ita tamen vt nihil vlla lege in alios sanciret, cuius non ipse primus in se documenta daret [k], vnde non tantum Lycurgi nomen in prouerbium abiit pro viro honestatis et virtutis tenacissimo, sed et ipsa Spartanorum disciplina tanquam parens masculae virtutis commendaretur. Negandum tamen non est, varia in Lycurgi legibus reprehendisse viros doctos, in quibus plus fortitudinis quam modestiae et iustitiae tributum fuit [l]. Peculiare est, quod veteres notant, leges suas scripto non edidisse, sed tanquam ῥήτρας Apollinis et sacra oracula Delphis allata memoriae tradendas regumque sub custodia seruandas constituisse [m], id quod non ad augendam tantum opinionem de origine diuina et auctoritatem stabiliendam, sed et ad rationem status reipublicae iuuandam comparatum fuit, vt ita integrum reipublicae moderatoribus esset, addere, quaecunque e re publica esse, cognouissent [n], sicque notabile hoc exemplum est methodi arcanae, etiam circa philosophiam politicam adhibitae. Solebant autem leges illae decantari, modulos musicos iis adaptantibus Thalete Cretensi, Tyrtaeo, Terpandro aliisque [o]. Tandem magna fama celebratae quoque sunt leges Cretensium, quas Solonem et Lycurgum consuluisse diximus. Eas a RHADAMANTO acceperunt, qui a Ioue se tulisse professus est [p], moreque vetustissimorum theologorum deos ita reuerenter haberi, et sacro silentio de iis cogitari iussit, vt lege constituerit, ne in iureiurando Deos nominare fas esset [q]. Hunc inter Cretenses imitatus est MINOS, nomotheta itidem inclytus, qui et ipse legum suarum auctorem Iouem esse dixit: et memorabile, quod antrum Idaeum Ioui sacrum extra vrbem habuit, quod frequentaret; istis enim antris peculiaria numina praeesse, inque iis Deos peculiari reuelatione voluntatem patefacere multis veterum legislatorum et theologorum iactatum

Lycurgus.

Rhadamantus.

Minos.

 fuit:

Thesauri Gronouiani, quem tamen fictas Rhetorum leges interdum pro veris accepisse obseruat S. PETITVS Comm. ad leges Atticas. Alios nominat FABRICIVS l. c. p. 527.

f) Conf. IDEM l. c. p. 523. et p. 236 seqq.

g) Distinguendus hic Thales a Milesio de quo suo loco; videndus de eo FABRICIVS l. c.

h) PLVTARCHVS in Lycurgo. STRABO L. X. p. 480.

i) DIOD. SIC. L. I. p. 48. LIBANIVS T. II. p. 497. quem in finem oraculum Delphicum a Lycurgo corruptum fuisse refert POLYAENVS Stratag. L. I. pag. 16. cuius oraculum exhibet THEODORIT. L. X. de cur. Graec. affect. p. 140.

k) IVSTINVS L. III. c. 2.

l) PLATO de legibus L. I. ARISTOT. Polit. L. II. c. 7. PLVTARCH. in Lycurgo, ex recentioribus BAYLE Dict. T. III. art. Lycurgus p. 109. seqq. Hinc effrenis iudicanda licentia ALB. comitis PASSERANI, qui Lycurgum cum Iesu Nazareno comparare non erubuit, quam luculenter detexit, et accurate atque prolixe de Lycurgi legibus disputauit S. Reu. MOSHEM. Theol. mor. P. II. p. 313 seqq.

m) PLVT. l. c. HERODOT. L. VI. c. 57.

n) Conf. ANT. VAN DALE de orig. idololatr. pag. 314.

o) Conf. FABRIC. l. c. p. 524. et quos laudat.

p) STRABO L. X. p. 467.

q) SVIDAS in Λάμπων. T. II.

fuit: quae caussa quoque fuit, cur Pythagoras in eo Minoëm imitaretur. Qui cum ex hoc profecisse IAMBLICHO[r] dicatur, nouum nobis exemplum est, quam impudenter Platonici hi omnes magnos antiquitatis viros ad heroëm suum rapuerint. Fuisse enim Cretensium leges ante Lycurgum Pythagora longe antiquiorem, modo audiuimus.

Septem sapientes Graeciae.

§. III. Post legislatores Graecorum ciuilis sapientiae et moralis quoque eruditionis laudem SEPTEM VIRI graues et magistratus muneribus inclyti retulerunt, qui solenniori et eminentiori quadam significatione SAPIENTES dicti sunt. Eorum historiam ex veteribus multi tradiderunt, quorum narrationes collegit DIOGENES LAERTIVS[s], et commentatores eius, inter quos est MENAGIVS, cui STANLEIVS[t] suo modo adiiciendus est. PLVTARCHVS quoque conuiuium septem sapientum[u] nobis reliquit, in quo tamen fabulas veteres de septem sapientibus Graeciae nouis, vt placerent auxit: sic vt libellus, longe alio scopo scriptus[x], quam vt historiam enarraret, non nisi cautissime sequendus sit. Hos secuti sunt recentiores scriptores plurimi, de quibus quia non sine eleganti eruditione et iudicio exposuit cel. CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS, qui et ipse ἀκριβῶς καὶ πολυμαθεστάτως de his sapientibus egit[y], lectorem breuitatis caussa ad eum remittimus, idque tantum obseruamus, accidisse historiae septem sapientum Graeciae, quod plerisque veterum traditionibus accidere videmus, quae initio simplices atque nudae, vbi ad posteros propagantur, nouis semper circumstantiis ornantur, comuntur, emendanturque, sicque per aliquot secula propagatae mutantur, vt primam et natiuam faciem aegre agnoscas. Ita enim veterum narrationibus assuta sunt plurima, vt difficile sit, id, quod verisimillimum est, ex iis omnibus eruere.

Occasio enati tituli.

Occasionem vero enati sapientum Graeciae tituli, quae Damasia Atheniensium archonte Olymp. XLIX. 3.[z] accidisse dicitur, ita veteres, interprete LAERTIO[a] atque VALERIO MAXIMO[b] plerumque referunt. Ionici adolescentes quidam a piscatoribus Milesiis iactum retis emerunt, reti educto, tripus aureus magni pretii extractus est: orta inde contentione, illis piscium se capturam vendidisse affirmantibus, his, fortunam tractus se emisse, dicentibus, controuersia demum propter nouitatem rei et magnitudinem pecuniae ad vniuersum eius ciuitatis populum delata est atque placuit Apollinem Delphicum consuli, cuinam adiudicari deberet. Deus respondit:

De

r) De vit. Pyth. c. V. n. 27. p. 21. conf. MEVRSIVS in Creta L. II. c. 3. p. 21. L. III. c. 8. p. 161 seqq.

s) Integro L. I.

t) Hist. philos. P. I. qui plerosque veterum locos congessit, vt Laërtium, quem potissimum sequitur, illustraret.

u) T. I. Opp. p. m. 284 seqq.

x) Totum enim conuiuium hoc ad inuentiones Rhetorum pertinere, suo loco probabimus. Symposiorum enim forma sermones morales eleganter tradidisse Graecos, PLATO, ARISTOTELES, EPICVRVS, ATHENAEVS exemplo sunt.

y) Act. Phil. Vol. II. p. 494 seqq.

z) Sub eo enim Thaletem hunc titulum accepisse nomenque sortitum refert LAERT. L. I. s. 22. Is vero Damasias alter fuit, qui eo tempore floruit.

a) Lib. I. s. 27.

b) Lib. VIII. c. 1.

De tripode ex Phoebo quaeris Milesia proles;
Huic tripodem addico, cui sit sapientia prima.

Tum Milesii communi consensu Thaleti tripodem dederunt, ille cessit Bianti, Bias Pittaco, is protinus alii, deincepsque per omnem septem sapientum circulum ad vltimum ad Solonem peruenit. Qui et titulum amplissimae sapientiae et praemium ad ipsum Apollinem transtulit. Sapere narrationem hanc fabulam, ideo excogitatam, vt iucunditate circumstantiarum auribus placeret, quilibet haud obesae naris facile subolfacit. Ita enim rebus vetustissimis saepissime accidit, vt mirabilior atque augustior eis facies affingeretur, quo magis veterum ruditas curiosis oculis probaretur. Mirum itaque non est, in referendis historiae circumstantiis vehementer inter se dissentire veteres. Non enim inter eos certa ratione constat, de qua potissimum re disceptatum fuerit? Aureum tripodem fuisse plerique tradunt, VALERIVS MAXIMVS auream mensam vocat, ideo notatus ab OLEARIO et HEVMANNO[d], qui tamen non vulgarem mensam, sed Delphicam, quae tripus dicta fuit, intellexit. Alii apud LAERTIVM[e] φιάλην vocant, et poculum aureum[f]. Conciliari tamen possunt ita, vt dicatur, tripodem fuisse craterem, siue poculum tribus pedibus instructum, crateres enim eiusmodi tripodas in certaminibus Bacchi praemium plerumque fuisse, refert ATHENAEVS[g] et Hesiodum, in certamine cum Homero eiusmodi tripodem ὠτώεντα auribus vel ansis potius cinctum accepisse, historia certaminis eius narrat. Aureus vero vel aereus fuerit, inter dissentientes veteres[h] definiri non potest: certe, si aereus fuit, auratum fuisse, dubium non est, nisi veterum narrationes plerasque reiicere velimus. Occasio porro traditi sapientissimo praemii longe aliter ab aliis, maiorique cum verisimilitudine narratur. Eudoxus enim Cnidius apud LAERTIVM[i] Euandesque Milesius tradunt, Croesi amicum quendam poculum aureum a rege accepisse, vt illud sapientissimo Graecorum daret, eumque obtulisse Thaleti: alii Anacharsin missum vt cui tradendus sit rogaret; alii a rege ad Pittacum missum tradunt. Sunt, qui dicant, a Periandro ad Thrasibulum Milesiorum tyrannum onustam nauim missam fuisse, eaque cum naufragium fecisset inuentum tripodem a piscatoribus. Alii, vt miscendo humana diuinis augustiorem fabulam redderent, a Vulcano fabrefactum ac pro munere Pelopi datum, cum ille vxorem duceret, demum ad Menelaum peruenisse, raptumque cum Helena ab Alexandro in Coum mare fuisse coniectum, sicque a piscatoribus extractum fabulantur. Inter dissentientes has veteres traditiones ea vero accedit proxime, quam Androni debemus, scriptori graui[k], qui librum de tripode scripsit,

c) Ad STANLEIVM p. 6.
d) l. c. p. 508.
e) f. 28.
f) Ib. f. 29.
g) Lib. II. p. 37 seqq. conf. Hist. crit. de la republ. des lettres T. XII. art. II. p. 273 seqq. HEVMANN. l. c.
h) Conf. MENAGIVS ad Laërt. L. I. f. 82.
i) l. c. f. 28 seq.
k) Videndus de eo IONSIVS de script. hist. philos. L. I. c. 8. p. 40.

ſcripſit[l], in quo refert: Argiuos ἀρετῆς, virtutis praemium tripoda conſtituiſſe ſapientiſſimo Graecorum, eumque Ariſtodemum Spartanum fuiſſe iudicatum, qui eum conceſſerit Chiloni. Haec enim mori Graecorum de eruditione propoſitis praemiis diſceptandi ſunt conſentanea, et ſimplicem rei hiſtoriam, miris poſtea fabulis auctam et adulteratam nobis exponunt. Cui vero praemium tantum deſtinatum fuit? plerique adfirmant quidem, σοφοτάτῳ deberi, obſcurum tamen eſt, quid per ſapientem tum temporis intellexerint, qui praemium certantibus propoſuerunt? Sapientiae enim nomen non philoſophis tantum datum eſſe, ſed et omnem eruditionem indicauiſſe, in prolegomenis pluribus demonſtrauimus; vnde hic per ſapientem intelligi virum ſententiis ad mores pertinentibus et vitae innocentia excellentem contendit AVGVSTINVS[m]. Alii vero et in his Dicaearchus[n], neque ſapientes, neque philoſophos fuiſſe contenderunt, ſed viros συνετὸς δὲ τινὰς καὶ νομοθετικὸς, *prudentes atque legislatoria eruditione excellentes.* Anaximenes autem poëtica facultate eximios fuiſſe putauit[o]. Quod veterum ſententiae diuortium ſatis prodit, ambiguam eſſe ſapientiae nominis hac in re ſignificationem. Vt vero certi quid definiamus in re incerta, illud ex Andronis narratione tenendum eſt, ἄθλον ἀρετῆς σοφοτάτῳ deſtinatum fuiſſe. Ἀρετὴν vero Graeci non virtutem tantum moralem dicunt, ſed omnem omnino perfectionem, qua quis excellit[p]. Qualis vero ea virtus fuerit, nemo, niſi fallimur, melius vidit Dicaearcho, qui ad eam eruditionem atque ſapientiam, qualis eo tempore apud Graecos ſumma in laude poſita erat, et in Ariſtocratica reipublicae forma eminebat, retulit, et prudentiam legislatoriam intellexit. Eiusmodi enim viri prudentiſſimi, qui cum laude reipublicae praeerant, omnes, praeter vnum Thaletem philoſophiae laude inclytum, fuerunt, ne Periandro quidem excepto, etſi Graecis monarchicum imperium vehementer abhorrentibus, valde vapulet et peſſime audiat. Qua in re confirmamur PLVTARCHI[q] auctoritate, qui πολιτικὴν ἀρετὴν eis tribuit, quemadmodum et Chilon[r], qui ex numero illorum fuit, hanc viri prudentis et rebus publicis admoti virtutem eſſe dixit, vt ratiocinatione ea praeuideat et comprehendat, quae futura ſunt, quae πρόνοια ſiue prudentia virtutem politicam conſtituit. Neque vero regulae morum excludendae ſunt, in quibus eos Laconica ſapientia excelluiſſe, dicta, quae ipſis tribuuntur, et praecepta morum ſuadent. Quia vero tripodem certaminis praemium propoſitum fuiſſe veteres tradunt, ad certaminum gloriam eo tempore quaeſitam omnino reſpiciendum eſt. Ea vero in poëticae facultatis praeſtantia poſita fuit, id quod

l) Apud LAERTIVM l. c.
m) De Ciu. Dei L. XVIII. c. 25.
n) LAERT. l. c. ſ. 40.
o) Ibid.
p) Exemplum ſignificationis huius vide apud PLVTARCH. de educ. Lib. c. IV. et Lexicographos paſſim.
q) In Solone T. IV. p. m. 147. vbi de iis: Omnino veriſimile eſt, ſolam tunc Thaletis philoſophiam vltra vſum ſe ad contemplandum extuliſſe, reliquos ſapientis nomen a ciuili virtute inueniſſe. conf. CICERO de Orat. L. III. c. 34.
r) LAERT. L. I. ſ. 68.

quod de certamine Homeri et Hesiodi, Menandris et Euripidis aliorumque poëtarum veteribus memorata testantur[s]. Excelluisse verò viros hos sapientes non politica tantum, sed et poëtica eruditione, carmina eorum, siue ᾀδόμενα, decantari solita, quae eis tribuit LAERTIVS[t], luculenter euincunt, vnde inter poëtas Graecos recte illos retulit VOSSIVS[u]. Nec hoc a more rectorum ciuitatum alienum, quos leges suas carminibus scripsisse et decantando proposuisse, praecedente paragrapho Lycurgi exemplo probauimus. Ex dictis iam, quid de septem sapientibus Graeciae statuendum sit, verisimili inductione facile colligi potest. Nempe, fuisse viros celebres, prudentia ciuili et potissimum legislatoria inter suos nomen atque famam ingentem consecutos, qui vt in omni eruditione ad mores ciuium pertinente excelluerunt, ita arte quoque poëtica inclarescentes, de eruditionis gloria dictis atque praeceptis prudentiam moralem atque ciuilem respicientibus proposito tripodis inaurati praemio carminibus decertarunt. Ita enim non temporis tantum illius consuetudo, sed et veterum diuersae narrationes in concordiam facile atque sine violentia redigi possunt. Imprimis vero et hoc ex illius temporis consuetudine repetendum est, morem Graecorum dictis moralibus atque praeceptis ad vitam potissimum ciuilem spectantibus, breui acumine ingenii aciem demonstrandi, non inter Spartanos tantum [w] sed in omni fere Graecia, maximam admirationem meruisse [x]. Qualia cum ea fuerint, quae viris his apud veteres dicta tribuuntur, patet non errasse PLATONEM [y], qui eam ob caussam sapientum nomine illos dignos habitos fuisse tradit, refertque eos interdum conuenisse, et Apollini praecepta sua dedicauisse, quae postea in templo eius Delphis inscripta fuerint. Quod si verum est, facile, nos conuincit, fieri potuisse, vt tantam sapientiae celebritatem consequerentur, licet ex triuio petita haec sapientia oculatioribus videri queat [z]. Concurrebant enim ad hanc famam sapientiae tuendam, ingenii praestantia, politica prudentia, dicta atque praecepta ciuilia, et Laconica eloquentia, atque poëticae facultatis praestantia: quibus partibus, si vnam theologiam excipias, philosophiam, siue eruditionem potius Graecorum politicam tum temporis constitisse, tanquam verisimillimum nulli dubitamus asserere [a]. Mirum itaque non est, cum hoc viderint, recteque obseruauerint veterum quidam [b], deletos ab iis ex Sapientum albo fuisse hos sapientes

s) Plura hac de re memoratu digna congessit diligentissimus IONSIVS de script. Hist. phil. L. I. c. 16. p. 85. alibique adhuc erit dicendi locus. Conf. GELLIVS L. XVII. c. 4. Obs. Hal. T. III. obs. I. §. 15.

t) l. c. s. 35. 61. 89. conf. ATHENAEVS L. XV. p. 678. et CASAVBONVS ad ll. cc. vtriusque scriptoris.

u) De poët. Graec. c. 3.

w) Vid. PLATO de leg. L. I. p. 519. PLVTARCH. in Apophthegm. Lacon. T. I. p. m. 371 seqq. pluresque alii, qui Laconismum sermonis exposuerunt.

x) Conf. NIC. CAVSIN. pal. eloq. Rom. L. II. c. 14. p. 102 seq.

y) In Protagora p. 343. conf. PLVTARCH. in Sol. l. c.

z) Singularibus tamen dissertationibus id quod φιλοσοφικῶς dictum videri potest, explicauit B. BVDDEVS in Sapientia Veterum, s. dictis illustrioribus septem sapientum Graeciae.

a) Aliter visum cel. HEVMANNO l. c. p. 512 seq. cuius rationes cum nostris lector ipse expendat, atque conferat. Cogitanda temporum ruditas, quibus licebat mediocri eruditione excellere.

b) Vid. laudati LAERTIO L. I. s. 40. CICERO de amic. c. 3. PLVTARCH. l. c. et quae supra hac de re dicta sunt.

tes Graeciae, quippe qui philoſophari eo modo non inſtituerunt, quemadmodum Thales inter eos coepit, qui quod practicae ſcientiae ſpeculatiuam iunxiſſet, maximus et celeberrimus inter eos a multis habitus eſt [c]. Septem vero, numero viros hos fuiſſe, conſtantiſſima veterum traditio eſt, varie tamen nomina iſtorum virorum afferuntur. Et plerumque quidem enumerantur, Thales, Solon, Chilon, Pittacus, Bias, Cleobulus, Periander, vltimus vero a multis Graecis monarchico, quod affectabat, imperio inuiſis hoc numero excluditur, eiusque in locum MYSON Chenaeus, vel Anacharſis quoque Scytha inſeritur. De hoc ſupra iam actum, ille vero non ex vrbe, ſed ex vico, eoque obſcuro natus [d], aratro potius curando, quam ſapientiae tradendae intentus, Timonis et Apemanti mores ſolitarios imitatus eſt, et a vanitate Graecorum mentem conſeruauit puram, longe alio ſenſu ſapiens vocandus. Vnde a plerisque, quae ei tribuuntur, dicta Piſiſtrato adſcribuntur, primusque forte PLATO eſt, qui eiecta ex ſeptem ſapientum Graeciae numero Periandro ſubſtituit Myſonem [e]. Ordine itaque hiſtoriam virorum diuerſo animi et eruditionis charactere memorabilium expendemus, Thalete ad conſiderationem ſectae Ionicae, cuius auctor et philoſophiae Graecae quaſi parens fuit, ſeruato.

Nomina ſapientum Graeciae.

Myſon.

§. IV. Primus atque prudentia ciuili clariſſimus poſt Thaletem fuit SOLON [f] Athenienſis, patre Execeſtide natus, homine tenuis quidem fortunae, nec magnae inter ciues auctoritatis, nobiliſſimi tamen generis, quippe qui eius origines a Codro ducebat. Salamine, teſte LAERTIO natus eſt, vbi et ſepeliri voluit, a parentibus tamen et domicilii loco Athenienſis dictus fuit [g]. Patre, quod PLVTARCHVS refert, nimia liberalitate opibus ita exhauſto, vt neceſſariis etiam deſtitueretur, mercaturam Solon ad quaerendas vitae neceſſitates exercuit, ita tamen, vt itineribus negotiorum cauſa ſuſceptis, ad augendas quoque animi diuitias et experientiam firmandam vteretur. Erat enim in eo inſatiabilis diſcendi et ſciendi ardor, ſic vt moribundus quoque amicos colloquentes audire et ſermones eorum morti proximus intelligere deſiderauerit [h]. Neque diuitiarum tanta cura, quam diſcendi, in qua conſeneſcere ſe dixit [i]. Prudentiae vero ciuili artique poëticae animum applicuit, verſibus condendis adeo iucundus, vt magis, quam philoſophum deceat, luxuriatum fuiſſe obiectum ſit [k]; in quo tamen ad vitae inſtitutum, quod Solon ſequebatur, non reſpexerunt, qui Solonem ideo reprehenderunt, qui non ſcholae, ſed vitae philoſophatus eſt, et ad ciuitatis, in qua eminebat, mores, et decori rationem ſe attemperabat, vnde et vitam profuſam et mollem ei obiectam fuiſſe, mirum non eſt, etſi hoc cum fa-

Solon.

c) Inde prouerbium Thalete ſapientior, vid. PLAVTVS Bacch. I. 2. 13. Capt. II. 2. 24. ARISTOPH. Nub. act. I. ſc. 2. CICERO de leg. L. II.

d) LAERT. L. I. ſ. 106 ſeqq. MAX. TYR. diſſ. XV.

e) In Protagora conf. Excerpt. Peireſc. p. 235.

f) Res Solonis ex veteribus imprimis illuſtrauerunt PLVTARCHVS in Solone T. IV. p. m. 144 ſeqq. et LAERT. L. I. ſ. 45 ſeqq. quae cum aliis veterum locis contulit STANLEIVS Hiſt. Phil. P. I. p. 28 ſeqq. qui conſulendus eſt.

g) Conf. IOH. MEVRSIVS in Solone c. 3. p. 7. qui diligenter res archontis huius collegit.

h) VALERIVS MAXIMVS L. VIII. c. 1.

i) PLVTARCH. l. c.

k) Ibid.

facultatibus, quae ei tribuuntur, modicis vix cohaereat [l]. Hac pangendi carminis felicitate viam ſibi ad ſummam, quam inter Athenienſes conſecutus eſt, gloriam muniuit. Cum enim Athenienſes, pro recuperanda, quae ad Megarenſes defecerat, Salamina complurium annorum bellum moleſtiſſimum geſſiſſent, adeo eius poſtremo pertaeſum eſt, vt legem ſcripſerint, capitis poena, ne quis rogationem ferret ad populum de Salamine recuperanda. Haec quia Solon videbat et patriae ignominioſa, et iuuentuti arma mouere cupienti exitioſa, dementiam ſimulauit; cuius fama cum per vrbem emanaſſet, compoſitos a ſe, quos edidicerat, elegos in forum ſe rapiens, pileatus et coronatus in ſuggeſtu praeconis recitauit: tanto cum applauſu, vt, incitante populum Piſiſtrato, vt conſilium eius de renouando bello ſequerentur, lex abrogaretur, bellumque recrudeſceret [m], quod ducibus Piſiſtrato atque Solone non ſine ſtratagemate [n] ita confectum fuit, vt Athenienſes Megarenſes delerent, Salamina recuperarent, iusque eorum a Solone apud reliquas Graeciae ciuitates, praecipue Lacedaemonios euidenter demonſtraretur [o]. Hac via ingentem ſibi gloriam comparauit, quam inſigniter auxit, poſtquam bellum ab Athenienſibus contra Cirrhaeos Delphici templi religionem profanantes arte et marte feliciter confeciſſet [p]. Cyloniumque tumultum extirpatis eius ſceleris miniſtris compoſuiſſet [q]. Cum vero [r] ciues in veterem quoque de republica conſtituenda diſſenſionem relaberentur, quibusdam democratiae fauentibus, aliis paucorum dominatum praeferentibus, quibusdam mixtam reipublicae formam probantibus; et imprimis pauperes a foeneratoribus libertate, facultatibus et liberis quoque exuerentur [s] atque opprimerentur, Solonem rei afflictae medicinam afferre poſſe rati, eum rogauerunt, vt rempublicam capeſſeret, et ciuium controuerſias componeret: qua in re etſi anceps haerebat Solon, patriae tamen neceſſitati ſe non ſubtraxit, creatusque fuit archon Ol. XLVI.3. Hic magno imprimis negotio ſe applicans, non concordiam tantum inter opulentiores et pauperes reſtituit, ſed ciuitatem quoque a vetere diſciplina totam ſolutam, Epimenide, qui tum vrbem ſcelere Cylonio pollutam expiabat [t], inſtigante et conſiliis adiuuante, nouis conſtitutionibus ordinauit, et vbi res tolerabilis erat, nihil mouit, ne reſpublica miſceretur, viresque amitteret omnes, lege publica contractum aes remiſit, ſicque corpora ſeruientium per inopiam redemit [u], populum in claſſes diui-

 ſit,

l) Vid. STANLEIVS l. c. p. 29. verſus tamen, quos ex PLVTARCHO l. c. adducit, contemtum magis diuitiarum, quam inopiam innuunt.

m) Narrant hiſtoriam DEMOSTHENES de falſa leg. p. 233. PAVSANIAS in Atticis, PLVTARCHVS l. c.

n) Vid. POLYAEN. Stratagem. L. 20. PLVTARCHVS l. c. AELIANVS L. VII. c. 9.

o) LAERTIVS L. I. ſ. 49.

p) Omnibus tamen Graecorum copiis praefectus Cliſthenes, Sicyoniae tyrannus, cui vt conſiliis adeſſet, iunctus eſt Solon. PAVSANIAS in Phocicis c. 37.

q) PLVTARCH. l. c. r) IDEM l. c.

s) Vel ruſticas enim praeſtabant operas, ſextantem fructuum penſitantes, vnde Hectemorii et Thetes appellabantur, vel corporibus oppignoratis duci, vt vellent, a creditoribus poterant.

t) Haec melius cohaerent, quam EVSEBII, qui in Chron. expiationem vrbis Ol. XLVII. 2. et SVIDAE qui XLIV. Ol. accidiſſe, tradit. Factam eſſe Olymp. XLVI. refert. LAERT. l. c. De ipſa expiatione vrbis ſupra in Epimenide dictum.

u) Eius rei memoria peculiari feſto celebrata Athenis, quod Σεισαχθεία, id eſt, oneris excuſſio

ſit, et iudicia inſtituit [x], et optimis legibus rempublicam firmauit, quarum tanta apud ceteros quoque fama percrebuit, vt Romani, teſte LIVIO [z] mitterent Athenas, qui inclytas Solonis leges deſcriberent. Plurima quoque in iis egregia, laudeque digniſſima, etſi ſunt quoque aliqua, quae viris legiſlatoriae prudentiae peritis diſplicuerunt [a], inter quae immerito refertur [b], quod de Diis nihil ſanxerit, eorum enim cultui a Triptolemo iam proſpectum fuiſſe ſupra vidimus. Acceſſere et alia inſtituta, ad dandum legibus robur introducta [c], quae omnia non vi et tyrannide, ſed rationibus, obteſtationibus, precibus, blanditiisque populo perſuaſit. Tantumque hac ſapientia ciuili nomen et famam conſecutus eſt, vt ab vltima Scythia Anacharſis atque Toxaris, vt ſuo loco dictum eſt, ad eum accederent, amicitiam iungerent, diſciplinam eius diſcerent. Perlatis legibus cum indies adirent, qui de legum ſenſu et vſu moleſte eum percunctarentur, vt carpendi licentiam et ciuium importunitatem euitaret, impetrata venia, vt abeſſe ſibi decennio liceret, conſcenſa naui primum in Aegyptum delapſus eſt, ibique cum Pſenophe Heliopolita, inter ſacerdotes, literatiſſimo iuncta amicitia Aegyptiacam eruditionem didicit [d], cui Aegyptii Graecam magnopere poſtponebant [e]. Inde in Cyprum nauigauit, regi Philocypro conſiliis vtilis indeque honoratus, Thaletem quoque inuiſit, et reliquos quoque ſapientes Delphis et apud Periandrum conueniſſe dicitur, niſi tota illa Sapientum congregatio fabulis adnumerari mereatur: inter quas et colloquium cum Croeſo referendum eſt [f]. Obiit in inſula Cypro anno aetatis octogeſimo, et, vt iuſſerat, in patria Salamine ſepultus, eiusque memoria tum Salamine tum Athenis ſtatua ei poſita honorata eſt [g]. Inter apophthegmata eius ſunt, quae ingenii acumen atque modeſtam philoſophiam omnino ſapiunt; carminibus enim ſententias inſeruiſſe philoſophicas, et intexuiſſe praecepta ciuilis ſapientiae, non vt eam memoriae traderet, ſed vt rationes actionum ita traderet, PLVTARCHVS refert. Inter iſtas enim ſententias eminent: rationem ducem ſequendam, cum malis non congrediendum, praeclara ſtudioſe meditanda, mendacium fugiendum, amicitiam ſeruandam, et quae alia iuris naturalis praecepta ſunt, quae tamen philoſophum proprie dictum non faciunt. Celeberrimum eius dictum eſt: Reſpice finem.

§. V.

cuſſio vocata, vid. PLVT. l. c. Reuerendiſſimus POTTERVS arch. Graec. L. II. c. 20. p. 399.

x) Citati. POTTER. L. I. c. 4. p. 11. MEVRSIVS in Sol. c. 13. p. 44. STANLEIVS l. c. p. 36.

z) L. III. c. 31.

a) THOMASIVS de Iurispr. iudic. p. 40 ſeq. conf. Scriptores de legibus Solonis laudati FABRICIO Bibl. Graec. Vol. I. p. 544 ſeqq.

b) MAXIMVS TYRIVS diſſ. XXXIX.

c) PLVT. l. c. GELLIVS L. II. c. 12.

d) PLVTARCH. l. c.

e) Notum illud: O Solon Solon, vos Graeci ſemper eſtis pueri, Senex vero Graecorum nullus. l. c. Ibi vero legiſlatoriam prudentiam ex Moſis lege didiciſſe ſomnium eſt HVETII Dem. Eu. Prop. IV. c. II. §. 6. p. 52 ſeqq. iam enim leges condiderat, cum in Aegyptum proficiſceretur.

f) Nota hiſtoriola, quae Solonem Croeſum diuitiis ſe iactantem felicem reprehendiſſe narrat, monentem: ante mortem neminem beatum dicendum. Quam ſententiam in rogo conſtitutum recordatum exclamauiſſe: o Solon Solon, et ita ignem euaſiſſe. HERODOT. L. I. c. 86. NIC. DAMASCENVS in exc. Peireſc. p. 456. et DIODORVS ib. p. 240. Temporis vero rationes non conſpirare iam notauit PLVT. in Solone. nec IVSTINVS illa refert L. I. c. 7. Chronologiae tamen difficultatibus mederi ſtuduit MARSHAMVS Can. Chron. Sec. XVIII. p. 625.

g) LAERT. L. I. ſ. 62. PAVSANIAS in Att. c. 16. AELIAN. L. XIII. c. 16.

§. V. Post Solonem CHILON Lacedaemonius, filius Damageti, famam inter sapientes Graeciae nactus est [h]. Temporis, quo floruit, ratio incerta quidem est; LII. Olymp. enim senem iam fuisse, ait LAERTIVS, ephorumque fuisse Olymp. LV. Pamphila vero apud eundem, circa sextam, ait, ephorum fuisse, primumque instituisse, vt ephori regibus iungerentur, asserit; quae cum duorum seculorum spatium anteuertant, admodum dubiam faciunt Chilonis aetatem. Quam temporum confusionem vt tollant chronologi, subtilem magis quam verisimilem rationem ineunt [i]. Nos cum negari non queat, Olymp. VI. ephoros primum creatos fuisse sub Theopompo et Polydoro regibus, CXXX. post Lycurgum annis, et certum quoque sit, Eythydemo apud Athenienses archonte, qui hunc magistratum Olymp. LVI. gessit, Chilonem apud Lacedaemones ephorum fuisse [k], maiorem numerum in Pamphilae verbis excidisse suspicamur, et sequentia; καὶ πρῶτον ἔφορον γενέσθαι ἐπὶ Εὐθυδήμου non ad ordinem ephoriae trahenda esse putamus, sed ita vertenda: fuisse vero prius ephorum constitutum sub Eythydemo, primum vero instituisse vt regibus ephori iungerentur Lycurgum [l]. Duplici vero nomine sapientiae titulum famamque meruit. In magistratu enim eo adeo in omnibus coluit iustitiam, vt cum iam senex esset, dixerit aliquando [m]: sibi esse haud conscium, quod in tota vita praeter rationem fecerit quicquam; praeter vnum, quo amico, quem iuxta legis rigorem condemnauit, auctor fuit vt a se prouocaret, amicum ita seruaturus. Tolerandis quoque iniuriis animum adplicabat patientissimum; vnde fratri, quod ipse ephorus factus haud esset indignanti, respondit: Ego pati iniurias scio, non tu [n]. Alterum, quod nominis gloriam Chiloni comparauit fuit, quod duae praedictiones ab eo euentum, quem praeuiderat, sortitae fuerint. Quarum vna Hippocrati Pisistrati parenti ob portentum, filium si suscepisset, fatalem fore praedixit: altera insulam Cythera Laconiae Graeciae exitialem fore indicauit [o]. Quae tamen non tam fuisse vaticinia, quam acutissimae mentis insolentem εὐστοχίαν, vel inde patet, quod vtrumque ex circumstantiis tam Hippocratis, quam situs insulae colligere potuit [p]. In eo enim vir prudentissimus summam viri sapientis virtutem ponebat, vt futurorum prouidentiam iustis rationibus colligeret [q]. Lacedaemonius [r] vero cum fuerit, dicta eius acumen breue et Laconicum spirare, mirum non est [s]: inter quae maxime nota illa: De mortuis non nisi bene; Comitem

Chilon.

h) LAERT. L. I. s. 68 seqq. STANLEIVS l. c. p. 62. BVDDEVS de Ethica Chilonis.

i) Vid. SCALIGER ad EVSEB. p. 67. ALDOBRAND. et MENAGIVS ad l. c. Laërt. MEVRSIVS in Laconicis L. II. c. 4. p. 110.

k) Vid. AVCTOR Olympiad. ad Ol. LVI. 1. Marmor Arundellian. MENAG. ad h. l.

l) Ait scilicet Laërtius: fuisse Ephorum Chilonem Olymp. LV. vt recte emendauit Is. CASAVBONVS. Pamphilam vero LVI. nominare: Sosicratem dicere, prius constitutum ephorum, archonte Eythydemo. Primum vero ephoros iunxisse regibus Lycurgum, teste Satyro. Sic omnia plana esse putamus. Cum enim inter sapientes Graeciae Chilo numeratus fuerit, palam est, ad origines ephororum referri non posse. Omnes enim hos sapientes vno tempore vixisse recte monet CICERO de Orat. L. III.

m) LAERT. L. I. s. 71. GELLIVS N. Att. L. I. c. 3.

n) LAERT. l. c.

o) IDEM l. c. HERODOT. L. I. p. 44.

p) Citati.

q) Vid. HERODOT. L. VII. p. 292.

r) LAERT. L. I. s. 68.

s) Ideo vocatus βραχύλογος ib. s. 72. De qua

aeris alieni miſeriam, itemque, Noſce te ipſum; et: Ne quid nimis [t]. Quod vero Chiloni maximam apud rerum intelligentes laudem tribuit, eximium eſt, quod DIODORVS de eo habet teſtimonium [u]. Ita enim de eo: *Chilo conſentientem cum ſermonibus ſuis vitam agebat, quod raro admodum reperias. Pleroſque enim aetatis noſtrae philoſophos videre eſt, pulcherrimis quidem vtentes ſententiis, moribus vero turpiſſimis, qui grauitatem ac prudentiam, quam aſpectu verbisque promittunt, factis ſuis refutant. At Chilo praeter conſtantem in omni vita virtutem multa et cogitauit, et dixit praeclare, quae memoria imprimis digna ſunt.* Scripſit et ipſe ᾀδόμενα more illius temporis, cuius praeſtantiſſimum fuiſſe hoc refert LAERTIVS [x]:

Aurum probare Lydius ſolet lapis,
Mentis viciſſim aurum probat praeſtantiam.

Mortuus eſt iuxta Hermippum, Piſae, amplexus filium, qui ludis Olympiacis in caeſtuum certamine vicerat, ſenii imbecillitatem immodica laetitia opprimente [y]. Omnes autem, qui ad iſtam panegyrin confluxerant, viro integerrimo iuſta perſoluerunt. Epiſtolam eius, quam habet LAERTIVS [z] ſuſpectam facit ſophiſtarum Graecorum in iis fingendis induſtria [a], et correpta, quam ſupponit, Periandri tyrannis, quam iniuſte Periandro exprobrari, poſtea demonſtrabimus.

Pittacus. §. VI. Quartum in Sapientum Graeciae numero laudant veteres PITTACVM Mitylenaeum, in metropoli inſulae Lesbi natum, patre Cyrrhadio Thrace, matre Lesbia [b]. Natus Olymp. XXXII. [c] virili aetate Olymp. XLII. magno animo patriae amore incitatus et a fratribus poëtae Alcaei adiutus, Melanchrum Lesbi et Mitylenes tyrannum interemit; eoque facinore illuſtrior a Mitylenaeis factus imperator, cum claſſe aduerſus Athenienſes miſſus eſt [d]. Variam in hoc bello fortunam expertus, Athenienſium ducem Phrynonem, corporis mole roboreque conſpicuum ad ſingulare certamen prouocauit, eique piſcatoriis armis inſtructus occurrit, rete clypeo tegens, quo Phrynonem nihil tale expectantem inuoluit ac tridente haſtaque peremit, ſicque victoriam reportauit [e]. Ab eo tempore magno in honore fuit Pittacus apud Mitylenaeos, adeo vt tyrannidem ei inter ingentes plauſus et laeta populi ſuffragia deferrent, dona ei offerrent ampliſſima, tantumque adiicerent agri recuperati, quantum vellet [f]; ille vero tantum accepit, quantum haſta eiecta eſſet emenſa, quod Apollini dicatum

re ſupra diximus. Conf. ERASMVS Chil. p. 771. RHODIGIN. antiq. lect. L. X. c. 4.

t) Aureis literis Delphis dedicanda haec dicta Graecos ſanxiſſe refert PLINIVS Hiſtor. nat. L. VII. c. 32.

u) In excerptis Peireſc. p. 235.

x) l. c. ſ. 71. poëticam artem calluiſſe teſtis eſt LAERTIVS l. c. ſ. 68. qui ait: elegiam ſcripſiſſe.

y) IDEM l. c. ſ. 72. PLINIVS l. c.

z) ſ. 74.

a) Id in genere de epiſtolis philoſophorum obſeruandum eſt.

b) LAERT. L. I. ſ. 74. SVIDAS in Pittacus T. III. p. 120.

c) Croeſi Lydiae regis temporibus iungit HERODOTVS L. I. c. 3.

d) STRABO L. XIII. p. 599. HERODOT. L. V. p. 204.

e) FESTVS v. retiarius POLYAEN. Strategem. L. 25. qui obſeruant, Romanorum gladiatores, qui retiarii appellabantur, ab hac Pittaci pugna exemplum accepiſſe. conf. LIPSIVS Saturnal. L. II. c. 8.

f) VALER. MAXIMVS L. VI. c. 5. PLVT. amat. LAERT. L. I. ſ. 78.

catum Pittacium postea nomen seruauit, partem sibi seruauit, dimidium plus toto esse dicens[g]. Et meruit sane honorem atque famam, et sapientis politici titulum; etsi enim magna tum auctoritate erat instructus, ea tamen tanta animi moderatione vsus est, vt Alcaeum poëtam[h], ipsi vehementer aduersantem et proscindentem, tantummodo, quid in opprimendo posset, admoneret. Legibus quoque rempublicam instruxit saluberrimis, inter quas duplicem potissimum poenam ebrio peccanti constituit, quod hoc vitio maxime Lesbi incolae laborarent[i], Croesum quoque salutari monito astuque ab expeditione nauali contra insulanos Graecos deterruisse dicitur, corpus vero tritico molendo exercuit, vnde postea cantilena conficta est, ἐπιμύλιον dicta[k]? Decem vero annos principatum tenuit, pace vero parta et republica ordinata reclamantibus ciuibus eum deposuit, decemque annos priuatam vitam egit. Vixit LXX. amplius annis, Olymp. LII. 3. vita functus[l]. Moderationem animi non in recusata tantum Croesi regis pecunia, sed in ferendis quoque vxoris superbae et imperiosae iniuriis[m] et aeque accepta filii morte casu interfecti monstrauit: Vnde facile ei fuit, eleganter de moribus et ciuili virtute disserere, quo sententiae atque apophthegmata referenda sunt, quae passim apud veteres[n] ei tribuuntur, quaeque animum bonum, temperantem, prouidum futuri, proximi amantem, iniurias tolerantem, honestatis studiosum, disciplinae patientem, veritatem, fidem, experientiam, dexteritatem, societatem, diligentiam, oeconomiam, artem, pietatem sectantem commendant. Scripsit more seculi ᾀδόμενα et elegiam[o]. Necessitati ne Deos quidem reluctari ex recepta sine dubio tum inter plerasque gentes de fato sententia dixit[p]. Symbolum vero ei tribuitur: Nosce tempus opportunum. Fuit vero et alius Pittacus legislator[q].

§. VII. BIANTEM Prienaeum, quod Ioniae oppidum fuit, Teutami filium[r], non inter septem tantum Graeciae sapientes retulerunt veteres, *Bias.*

g) Deforme nempe iudicans virtutis gloriam magnitudine praedae minuere LAERT. l. c. Hesiodi vero haec sententia est, qui ἔργ. v. 40.

Πλέον ἥμισυ παντός.

Varias vero prouerbii huius significationes enucleare huius loci non est. Conferendi vero ALDOBRANDIN ad. l. c. Laërt. ERASMVS in Adag. Chil. I. c. 9. Acta Philos. Vol. II. p. 535.

h) Vtebatur celebris hic poëta lyricus arte sua ad excitandos exules contra patriam, v. HERODOT. L. V. STRABO L. XIII. VAL. MAXIM. L. IV. c. 1. De odis eius deperditis earumque fragmentis vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 541 seqq.

i) LAERT. L. I. §. 76. Vapulat haec lex celeberrimo HEVMANNO Act. Phil. Vol. II. p. 533 seqq. cuius rationes excutere, instituti nostri non est. Hoc vnum monemus, respiciendum esse ad circumstantias Lesbiorum, qui cum vinum generosissimum insula produceret, ebrietati se dedentes malis plurimis rempublicam affecerunt, ebriique discordiarum sparserunt semina. Cuius rei testis est ipse Alcaeus poëta rebellium ciuium princeps, ebrietatis vitio famosus. Quoniam itaque ebrietas reipublicae Lesbiorum exitialis erat, recte fecisse censendus est Pittacus, qui graui poena eam, ne noceret, coërcuit.

k) AELIANVS L. VII. c. 4. PLVT. Sympos. sept. Sapient.

l) VAL. MAX. l. c. LAERT. l. c.

m) PLVTARCH. de animi tranq. LAERT. l. c. §. 81.

n) LAERTIVM L. I. §. 77. PLVTARCHVM in conuiuio VII. Sap. STOBAEVM Serm. III. ed. Grot. XXVIII. p. 86. ed. Wechel. quam in seqq. sequemur. AVSON. Sent. VII. Sap. p. 110.

o) LAERT. L. I. §. 78.

p) Occurrit enim eadem sententia apud EVRIPIDEM in Helena, et PHILEMONEM, immo in theogoniis quoque veterum, et ex earum quoque systemate, quale supra adumbrauimus, necessario fluit.

q) LAERT. L. I. §. 79. Addi is potest legislatoribus veterum a FABRICIO memoratis B. Gr. Vol. I. p. 529.

r) LAERT. L. I. §. 82 seqq. STANLEIVS p. 69 seqq.

res[s], eiusque ſapientiam extollunt, ſed et reliquis ſapientibus omnibus praetulit Satyrus[t]. Ipſe quoque Bias viaticum ab adoleſcentia ad ſenectutem ſapientiam comparandam eſſe ſuaſit, quippe quae ſola ſit certa veraque poſſeſſio. Nomen tamen atque honores ſapientis viri non tam eruditionis elegantia, quam animi generoſitate amoreque ciuium et virtutis praeſtantia ſibi comparauit, ſi vera ſunt, quae veteres, Satyrus, Phanodicus, aliique narrant[u]: Captiuas redemiſſe puellas Meſſenias, ſibique filiarum loco enutritas tandemque dotatas Meſſanam parentibus remiſiſſe. Breui poſt, cum de tradendo ſapientiſſimo inter Graecos viro tripode aureo controuerſia eſſet, vel puellae, quod Satyrus ait, vel, quod alii volunt, illarum pater in concionem venit, et expoſitis quae ſibi feciſſet, Biantem ſapientem nominauit, ſequente concionis conſenſu, quae tripodem ad eum miſit, ipſe Deo Apollini, vel Herculi Thebano, vt alii referunt, tradendum iudicauit. Quae Biantis gloria virtutem moralem et ciuilem eius laudat, ſatisque probat ea, quae de ſignificatione nominis ſapientis his viris tributi ſupra diximus. Fuit vero in Biante non priuata tantum virtus, ſed publica quoque in patriam pietas, quam miro et ingenioſo ſtratagemate ab obſidione liberauiſſe narrat LAERTIVS[x]. Scilicet in id maxime connitebatur vir optimus, vt animi diuitias virtute colligeret, et intemeratas ſeruaret, quae nec Deorum nec mortalium manibus labefactari queunt. Vnde cum patriam Prienen hoſtes inuaſiſſent, omnibus pretioſa, quae habebant, corradentibus, vt aufugerent, ipſe ſolus nihil collegit; et rei inſolentiam mirantibus reliquis, rogatus cauſſam reſpondit: Omnia mea mecum porto[y]. Produnt hanc animi virtutem ſapientiae praecepta ab eo prolata, quae nobis ſeruauere, PLVTARCHVS, LAERTIVS, STOBAEVS, AVSONIVS[z], quae conſcientiae bonitatem, et rectitudinem, animum nihil cupientem; auaritiae fugam, pudicitiam, innocentiam, animique moderationem, etiam in legum obſeruantia proditam commendant. Non vero animi tantum virtute enituit, ſed ingenii quoque praeſtantia, et ciuili, quae apud viros principes et reipublicae gubernaculis admotos, floruit, eruditione; cuius ſpecimen non ſolum feliciter ſolutum regis Amaſis aenigma eſt[a], incertum enim an non totam hiſtoriam iucunditatis cauſſa effingendam ſibi ſtatuerint, qui conuiuium ſeptem ſapientum nobis narrant[b], ſed et illud, quod veteres de eo teſtantur[c], neminem cauſſas melius peroraſſe Biante. Virtute quoque poëtica excelluiſſe ᾀδόμενα teſtantur, quae nobis ſeruauit LAERTIVS[d].

Quam

s) VAL. MAX. L. III. c. 3. CICERO de amic. c. 60. AVGVSTIN. de C. D. L. XVIII. c. 25. GELLIVS N. A. L. V. c. 11.

t) Apud LAERT. l. c.

u) l. c. ſ. 82. Satyri vero, peripatetici philoſophi fidem veteres laudarunt, vid. IONSIVS de S. H. P. L. II. c. 11. p. 169 ſeqq.

x) ſ. 84.

y) VALER. MAXIM. VII. c. 2.

z) Locis praec. §. not. (n.) nominatis.

a) PLVTARCH. l. c. Poſtulauerat ſcilicet rex Aethiopum ab Amaſi, Aegypti rege, vt mare ebibat. Is conſulto de ſenſu aenigmatis Biante, reſponſum tulit: Iubendum Aethiopem fluuios in mare decurrentes detinere, quousque mare ebiberit.

b) Talia enim multa in hoc conuiuio narraſſe PLVTARCHVM quilibet palpat. Non abludit tamen hiſtoriola a more regum veterum, aenigmatibus inter ſe certandi.

c) LAERT. L. I. ſ. 84.

d) ſ. 86. qui et refert, ſcripſiſſe de Ionia ad duo millia verſuum.

Quam eruditionis praestantiam cum iungeret cum sapientia, nunquam ad malam caussam ea abusus est, virtutemque sapientiae comitem adsciscens, sapientis nomine dignum se reddidit. Erat enim in ea sententia, quam auream merito dixeris[e]: Qui sapientiae vacant inani, eos noctuae similes oculis esse. Huius enim oculos nocte quidem valere, sole autem splendente coecutire; sic etiam talium quidem mentem acutissimam esse in vanis contemplandis, ad veri autem luminis obiectum motum caligare. Obiit vir optimus admodum senex, cum bonam caussam perorasset et vicisset, reclinato in gremium nepotis capite animam efflans, et ob insignia in patriam merita magnifice sepultus, et sacello, quod Teutamium appellatum est, honoratus[f]. Symbolum fuisse dicitur: Plurimi mali sunt, vnde ita amare iussit, tanquam osurum[ff].

§. VIII. Cleobvlvs Lindo ortus, quod oppidum est Rhodi, quanquam alii ex Caria fuisse dicunt[g], Euagorae filius et genere, quod ab Hercule duxit, corporis viribus atque forma, immo et robore omnes sui temporis antecelluit. Sapientiae vero discendae auidissimus in Aegyptum profectus est, vt sacerdotum eruditionem[h] et theologiam disceret. Et ex hac quoque Aegyptiorum disciplina arcessendum est, quod non ἄσματα tantum sed et γρίφους, id est aenigmata et obscuras quaestiones scripserit[i], quod eruditionis genus in Aegypto, Aethiopia, Arabia, aliisque orientis regionibus obtinuit. Tanta vero in his griphis struendis facilitate vtebatur, vt ad Aegyptum vsque quaestiones nonnullae ab eo et filia propositae dimanarent. Habebat enim filiam, cui nomen Eumetidis erat, quae vero vulgo de patris nomine Cleobulina vocabatur, quae parentis disciplina enutrita, et carmina feliciter canebat, et aenigmata componebat, ob sapientiae acumen celeberrima[k]. Parentem vero atque filiam non eleganti tantum, sed et ciuili eruditione eminuisse, animumque habuisse ciuili prudentia aeque ac humanitate conspicuum[l]: Cleobulum quoque, qui Lindiorum tyrannus fuit, ciuibus humaniter et populariter imperasse, veteres tradunt. Sententiae eius, quas refert Demetrius Phalereus apud Stobaevm, eo *Cleobulus.*

e) Apud Demetrium Phalereum de dictis VII. sapientum, quem seruauit nobis Stobaevs serm. XXVIII. p. 87.

f) Laert. L. I. s. 88.

ff) Recte ita sententiam explicari secus, quam Aristoteles fecit, Rhetor. L. II. c. 13. ratio addita euincit, vnde paret et Ciceronem de amicitia c. 16. male eam interpretari. conf. Act. philos. Vol. II. p. 530.

g) Laertivs L. I. s. 89. Stanleivs P. I. p. 73.

h) Theologiam potissimum et religionem fuisse supra docuimus: vnde mirum non est, templum Mineruae. a Danao olim fundatum eum restaurauisse.

i) Laert. l. c. sunt autem griphi quaestiones aenigmaticae, quae in conuiuiis proponuntur. vid. Athenaevs Deipnos. L. X. Aldobrandinvs ad l. c. Laërt.

k) Plura de ea Plvt. in Conuiu. qui tamen, vbi σοφίην vocat, non ad philosophiam, sed ad eruditionem eius temporis, quae aenigmatibus et poëtica virtute eminebat, respexit, vt sequentia clare docent. Delenda est itaque ex numero mulierum philosophantium, cui eam inseruit Menagivs Hist. mul. phil. ad calc. Comm. in Laërt. p. 487. Laudanda vero, quod, etsi magna fama celebraretur, tamen animum non extulerit, cuius specimen est, quod refert Clem. Alex. Strom. L. IV. p. 523. eam hospitibus patris pedes lauisse. Exemplum griphi ab ea conditi est, de patre duodecim liberorum, nepotum triginta, quod imagine explicat Meibomivs ad Laert. p. 56. in quo tamen acumen desideratur.

l) Plvt. l. c.

eo tendunt, vt parentum reuerentiam, animae cum corpore ſanitatem, diſcendi induſtriam, linguae moderationem, pietatem et iuſtitiam, amorem etiam erga inimicos, prudentiam in coniugio, moderationem in diuitiis et paupertate commendent, et in malos bonum ciuem ſapientiae praeceptis arment[m]. Symbolum vero ei tribuitur: Modus optimus[n]. Obiit ſenex annorum LXX.

Periander.

§. IX. Tandem et PERIANDER nobis dicendus eſt, cuius hiſtoriam tanto odio fabulisque ex inuidia conflatis onerarunt Graeci, vt inſaniuiſſe dicendi eſſent, qui monſtrum hominis et foediſſimum tyrannum inter ſapientes Graeciae numerauerunt, ſi iſta vera eſſent[o]. Supra enim obſeruauimus, non artis tantum poëticae praeſtantiam, ſed et ἀρετὴν πολιτικὴν ſapientis titulum viris his conciliaſſe. Quae cauſſa fuit, vt quidam veterum duos Periandros comminiſcerentur, vnum Corinthi tyrannum ſceleribus et tyrannide abominabilem, alterum Ambraciotem, virum bonum et ſapientem, qui inter ſapientes Graeciae numeratus ſit[p]; cui opinioni veterum relationes et innumerae, quae de Periandri conuiuio ſeptem ſapientum narrantur hiſtoriolae contradicunt[q]. Non detinebimus lectorem prolixa narratione, qua ratione Periander Cypſeli filius illuſtri ſtemmate natus ad imperium peruenerit, illudque mille ſaeuitiarum modis exercuerit. Legenda haec ſunt, quia longiora ſunt, vt hic locum capiant, apud HERODOTVM[r] LAERTIVM[s], PLVTARCHVM[t], SVIDAM[u] aliosque his ſimiles, qui veterum fabulas haud raro exiguo iudicio fideque conſarcinauerunt. Sufficit indicaſſe, obiici Periandro[x], introduxiſſe apud Corinthios ſaeuiſſimam tyrannidem, conſilio Thraſybuli Mileti tyranni, optimates e medio ſuſtuliſſe, ſatellitibus ſtipatum inceſſiſſe, vxorem grauidam calce petiiſſe, vt moreretur, et cum ea defuncta concubuiſſe, pellices caedis huius auctores viuicomburio deleuiſſe, et flagitiorum eiusmodi ſexcenta alia exercuiſſe. Admodum vero ſuſpecti Graeci ſunt, qui eiusmodi hiſtorias nobis narrant, tum quod ſatis prodant, cur tanta Periandro conflata ſit inuidia, tum quod non tam malum fuiſſe virum circumſtantiae luculenter loquantur. Lachrymarum vero et indignationis cauſſa non alia fuit, quam quod ſuppreſſa optimatium potentia monarchicum imperium introduxit. Nihil enim Graecis intolerabile magis fuiſſe, quam vnius imperium, tot pro libertate geſta cruenta bella, toties effuſus contra reges finitimos libertatis Graeciae oppreſſores ſanguis, tot ob Piſiſtrati aliorumque, qui cetera clementer imperauerunt, potentiam congeſtae querelae, lachrymaeque oſtenſae, tot diſertiſſimo-

m) Sui ipſius explorationem quotidianam commendauit LAERT. l. c. et MENAG. ad h. l.

n) Male hoc dictum explicat GRACIANVS vid. Act. phil. Vol. II. p. 528.

o) Ita etiam BAYLE Dict. T. III. art. Periandre p. 662. qui tamen criticum acumen, quo pollebat, non ſatis adhibuit.

p) LAERT. L. I. ſ. 98. AELIAN. L. XII. c. 35.

q) Conf. PLATO in Protag. T. I. p. 343. et poſt eum plures, imprimis PLVT. l. c.

r) Lib. I. p. 3. L. V. p. 202. Qualis vero Herodoti fides ſit, qui fabularum parens audit, notum eſt.

s) l. c. Et hic quoque bona, mala, omnia corradit.

t) l. c. De eo infra dicendum.

u) In Periander.

x) Differit de his BAYLE l. c.

tiſſimorum virorum inuectiuae, et in his imprimis DEMOSTHENIS [y], manifeſte loquuntur, Graecosque in monarchomachorum albo loco eximio ponunt. Nec potuit abſolutum Periandri imperium gratum eſſe Corinthiis, qui licentiam Graecae nationis ſequentes, ariſtocratiam vehementer deperibant, id quod fabulae de conuiuio ſeptem ſapientum apud Periandrum architecti ipſi produnt, qui tales dictis viris ſermones tribuunt, qui ad exſecrandam monarchiam et commendandam ariſtocratiam vnice collineant [z]. His accedit, Periandrum imperium ciuili potentia muniuiſſe, bella geſſiſſe ſtudioſe, remigiisque et triremibus aedificatis late vtrumque tenuiſſe mare [a], quae non poterant non Graecis otio et pace alte ſopitis accidere moleſtiſſima. Maxime tamen omnium inuidiam ei conflauit ſeueriſſima diſciplina. Ciues enim mancipiis nolebat abundare, nec otio vacare patiebatur, ingenioſus ad ea inuenienda, quibus eos occupatos redderet, negotia. Si in foro deſidens quiſpiam fuiſſet, mulcta ei erat ſubeunda, recte enim et prudenter conſpirationem, rebus ſic ſtantibus, timebat [b]. Admiſit quidem ciuium concilium, ſed poteſtatem ademit. Mulieribus in panegyri mundum detraxit, vt modeſtiam diſcerent. Seruos haberi vetuit, luxuriam ſuſtulit, ebrietati et gulae mulctam dixit, homines nequam et facinoroſorum fecem mari merſit, ſicque luxuriam Graecorum modeſtia, labore, continentia, frugalitate emendare conatus fuit. Haec non poterant non eſſe Corinthiis intolerabilia, qui more Graecorum conuiuiis, commeſſationibus, otio, luxuriae, vitaeque ſolutae et diſciplinae ſeuerioris impatienti adeo litabant, vt pro hac licentia verius, quam libertate, tanquam pro aris et focis pugnarent. Annon haec omnia ſuffecerint, ad ipſam quoque virtutem inuidioſis fabulis traducendam, et tyrannidis ſcelera illi affingenda? Detrahunt his, quae Periandro obiiciuntur, magis adhuc fidem, quae HERACLIDES [c] de eo refert; tributis ciues non oneraſſe, contentumque fuiſſe vectigali mercium et certis prouentibus; vehementer odio habuiſſe malos, dilexiſſe ſudorem atque diligentiam [d]. An hae vero tyranni adeo mali artes ſunt? Quid quod ipſi fabularum Periandrearum architecti ſuas narrationes ſuſpectas reddunt, propria vineta laedentes. Narrant enim, Periandrum, tyrannide tanquam paterno morbo correptum, conatum fuiſſe, eo emergere, quantum potuerit fieri, ſalutaribus vtendo hominum ſapientum colloquiis, eosque ad ſe inuitando [e]. Etſi vero multis argumentis tota de iſto ſeptem ſapientum apud Periandrum conuiuio

 tradi-

y) In Philippicis.

z) Dixiſſe enim fertur Solon: Ita gloriam conſecuturum tyrannum, ſi vnius imperium in popularem reipublicae ſtatum conuertat. PLVT. l. c. p. 293. Paria et ceteri proferunt. Bene vero eſt, quod ipſe PLVTARCHVS ſub Niloxeni perſona fateatur, multa falſo credi, multosque eſſe, qui ſiniſtris rumoribus de ſapientibus viris delectentur, quos vel ipſi ſibi confingunt, vel ab aliis promte accipiunt. Quibus habes clauem totius rei.

a) LAERT. et SVID. ll. cc.

b) NICOL. DAMASCENVS in Excerpt. Peireſc. p. 450. et ex eo SVIDAS l. c. Praedixit haec Pythia, quae de eius natiuitate:

Conceptum pariet ſaxum graue, Labda, monarcha
Qui cadet in ciues, emendabitque Corinthum.

c) De Politiis p. 17.

d) Mitem initio, benignumque fuiſſe fatentur apud LAERT. L. I. ſ. 96. et tamen de crudeliter occupata Corintho queruntur, parenti quoque ſucceſſiſſe tradunt. Ita male omnia cohaerent.

e) Ita PLVT. l. c.

traditio ſuſpecta admodum eſt [f], concedunt tamen Graeci mendaces, ſed mendacii non ſatis memores, amorem ſapientiae pectus Periandri inſediſſe. Nec vbique inter ſe fabularum harum artifices conſentiunt, mendaciumque ſaepe non cohaeret, tamque aperte veriſimilitudinem laedunt; vt inſaniendum ſit, ſi iis fides danda: cuius exemplum lepida de morte Periandri traditio eſſe poteſt, quam ad puerorum magis fabulas, quam virorum hiſtorias relegandam eſſe, quilibet, qui vel mediocri ſenſu veri gaudet, ſentiet [g]. Addimus his merito, non tantum fidem ſubleſtam fabularum Periandrearum narratores prodere, vbi ad incertas traditiones, et vulgi rumores prouocant, ſed et cenotaphium, quod ei Corinthii poſuerunt contrarium euincere, totum in eius laudes excurrens. Ita enim ſe habuit inſcriptio [h]:

Et ſophia et numis Periandrum terra Corinthus
Clarum littoreo continet alma ſinu.

Quis execrabilem tyrannum poſt mortem, vbi metui deſiit, tantopere laudari crediderit? Longe quoque alia ſunt, quae ſententiae ei a Demetrio tributae poſtulant [i]: Rem omnem conſiderandam; temeritatem periculoſam eſſe, voluptates eſſe mortales, virtutes immortales, in ſecundis moderationem, in aduerſis prudentiam adhibendam. Amicis in ſecundis et aduerſis eundem praebendum; et quae refert LAERTIVS [k]: nihil pecuniarium cauſſa agendum; his qui tuto regnare volunt nitendum, vt beneuolentia non armis ſtipentur, ſecreta non prodenda, promiſſa ſeruanda, et alia, egregiam moralis atque ciuilis ſapientiae eruditionem ſpirantia [l]. Quae cum ita ſint, ex ſapientum Graeciae numero, non excludendus eſt Periander, licet certamini de tripode dando ſapientiſſimo non intereſſe potuerit. Quod ſi vero concedamus, tyrannidem exercuiſſe, certum tamen eſt, politica prudentia et artis poëticae facultate excelluiſſe [m]; quod ſapientis tum titulum

f) Ad euertendam narrationis de iſto conuiuio fidem ſufficeret prudentis lectoris attentio, quae frigida ſaepe acumina, fabellas manibus palpandas, narrationem ἤϑος Periandri non ſequentem, et alia eiusmodi facile ſentiet, et coniiciet incertis vulgi rumoribus, et ſtudiis ſophiſtarum in eiusmodi argumentis eloquentiam quaerentium totam fabulam deberi. Quin et ipſa PLVTARCHI praefatio ſatis prodit, quam difficile ſit his narratiunculis fidem dare; ſolebantque ex inſtituto, vti ſupra obſeruauimus, fictis eiusmodi conuiuiis ludere veteres. Sed vt manifeſta fiat fabula, ex rationibus temporum oſtendi meretur, quam male haec cohaereant. Ante miſſum ſcilicet ad Graeciae ſapientes viros tripoda, illud ſeptem ſapientum collegium Graecorum ore non celebratum fuiſſe, nec extitiſſe, in confeſſo eſt. Accidiſſe vero illud certamen Olymp. XLIX. 3. ex LAERT. L. I. ſ. 22. ſupra probauimus. Obiit vero Periander Olymp. XLVIII. 4. et quidem octogenarius, adeoque annos tres prius quam iſta contigerant. Quomodo itaque ſapientes Graeciae conuocare potuit, qui tum nondum celebrarentur, et, quia tales, nondum eſſent. Annon hic mendaces Graecos oportebat eſſe memores. Alia fabulae argumenta tacemus.

g) Narrat LAERT. l. c. ſ. 96. moerore confectum exceſſiſſe e vita, cum autem ſepulchrum ignorari vellet, duos iuuenes iuſſiſſe noctu certa via, primum, qui occurriſſet interficere, ac ſepelire. His alios ita immiſiſſe quatuor, et his ita plures, qui priores occiderent. Primis vero ſe occurriſſe, ſicque interfectum et ſepultum eſſe. Aſt ſi haec vera ſunt, vnde nota? ſi omnes interfecti, quis hiſtoriam rei geſtae enarrauit? Si enarrata fuit, cur non notum ſepulchrum? Verum de fide hiſtorica non cogitabant, qui ingenii cauſſa talia excogitabant, ſophiſtae et eloquentiae magiſtri. Talis etiam Arionis hiſtoria eſt.

h) LAERT. L. I. ſ. 96.

i) Apud STOBAEVM Serm. XXVIII. p. 87. 88.

k) ſ. 97. 98.

l) Conf. AVSON. l. c. p. 100.

m) Scripſit enim duo millia verſuum, admonitiones exhibentium LAERT. L. I. ſ. 97.

lum meruiſſe, ſupra demonſtrauimus. Obiit admodum ſenex aetatis LXXX. anno, Olymp. XLVIII. 4.

§. X. Etſi vero ſeptem hi viri ſingulari prorſus titulo ſapientes dicti fuerint, putandum tamen non eſt, omnibus illius aetatis hominibus inter Graecos naturam nouercam fuiſſe, ingeniumque atque ſapientiam denegaſſe: quoniam vero Thales ſapientiam meditatione et ratiocinatione iuſta tum demum coepit in artis formam redigere, et potiſſima eruditionis laus poëtis et nomothetis, ſiue principibus ciuitatum concedebat, alii, quibus ad hunc honoris gradum pertingere non licebat, ſapientiae famam licet eam meruiſſent, non conſecuti ſunt. Extulit tamen circa haec tempora inter Graecos ingenium ad veritates morales elegantiſſimo habitu tradendas aptiſſimum, AESOPVS *Aeſopus.*

et pueris notus et qui nondum aere lauantur.

Eius enim fabulae et apologi nunquam non non puerorum tantum iucundae oblectationi, ſed et virorum amori et animorum emendationi inſeruiuerunt, vnde indictum eum abire inſtitutum noſtrum, atque capitis huius argumentum non ſinit.

§. XI. Aeſopi vitam ſatis prolixam debemus Maximo Planudi, monacho Conſtantinopolitano, ex cuius ſcriniis circa Sec. XIV. primum prodiit [n]. Tantis vero fabularum non cohaerentium, ſibique contradicentium plauſtris, tot abſurdis hiſtoriolis, tot ἀναχρονισμοῖς et apertis mendaciis iſta vita ſcatet, vt mendacem Graecum auctorem facile ſentire liceat [o]; eaque magis ad ſopiendos infantes, et anus occupandas, quam ad iuuandam hiſtoriam veterum literariam conſcripta videatur. Vnde bene de hiſtoria veteri poſt alios meruit GASPAR BACHETVS MEZIRIACVS, quod paulo accuratiorem vitae Aeſopi deſcriptionem ex veteribus collegerit [p]. Immo vbi hos quoque ſequimur, fatendum eſt, tam incertas eſſe atque confuſas de Aeſopo veterum ſcriptorum traditiones, vt, quid certi ſtatuendum ſit, vix liqueat, indeque occaſio viris doctis enata ſit ſtatuendi, Aeſopum non alium fuiſſe, quam Aſſaphum poëtam Iſraëlitam [q], vel plane negandi, quod vnquam Aeſopus in rerum natura extiterit [r]. Primus enim, qui Aeſopi meminit eſt HERODOTVS [s], qui et ſeſquiſeculo iunior eſt Aeſopo, et fidem apud rerum intelligentes tantum non omnem amiſit, qui tamen, cum et ipſe fabulas iam ſuo tempore in hiſtoria Aeſopi detexerit, facile inde colligi poteſt, quam incerto fundamento ea nitatur. *Vita eius.*

n) Vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 389. Vol. X. p. 533. De auctore vero CASIM. OVDINVS de S. E. T. III. p. 720 ſeqq.

o) Conf. BAYLE Dict. T. II. art. Eſope. FABRICIVS l. c. et quos laudat. Acta philoſ. Vol. I. p. 969. et qui in compendio eius mendacia exponit FR. VAVASSOR. in doctiſſima exerc. de dictione ludicra Opp. p. 4.

p) Prodiit Burgis 1632. 8. quia vero rarius occurrebat, repetita editio in Mem. de literat. Tom. I. p. 90 ſeqq. et in Opuſculis eius Hag. 1716. conf. Acta Erud. 1716. p. 449. Latine verſa praemiſſa eſt Aeſopi fabulis Oxon. 1716. et germanice inſerta Actis phil. Vol. II. p. 253 ſeqq.

q) Vide laudatos Act. phil. Vol. I. p. 948.

r) Ibid. p. 951 ſeqq. qui hanc ſententiam de Aeſopo probabiliſſimam eſſe multa eruditione contendit, dignus qui expendatur.

s) Lib. II. c. 134.

tur. Verum haec plerumque rerum vetustissimarum conditio est, vt tot difficultatibus earum historia prematur, quae prudentioribus pyrrhonismum suadent historicum. Ob magnum tamen veterum consensum, qui de Aesopi existentia nunquam dubitarunt, verisimili ratione credi posse existimamus, fuisse Aesopum, et inter Graecos apologis atque fabulis prolatis nomen esse consecutum, licet non inuiti fateamur, nec scripsisse fabulas Aesopum, nec eas, quae hodie sub eius nomine feruntur, esse genuinos eius foetus. Non vero certiora sunt, quae de rebus atque historia eius passim narrantur. Patriam detegere, impossibile fere est, adeo veteres de ea dissentiunt [t]. Quibusdam enim Lydia eum genuisse, Sardesque metropolis patria fuisse dicitur, alii insulam Samum ponunt [u], Mesembriam Thraciae alii [x]. Plerique tamen Phrygem vocant, Armorii vel Cotyaei oppidi ciuem [y]. Quibus tantisper accedere licebit, donec certiora edoceat alius [z]. Seruum fuisse dubio caret, deformem vero, lingua balbum, gibbosum voracissimumque, qualem depingit PLANVDES, inter fabulas Graeculi numerandum est, recte a viris doctis reiectas [a]; nihil enim tale Aesopo scriptores veteres tribuunt, tradit vero anonymus vetus [b], ingenio fuisse natura eleganti et naturali inclinatione arti musicae adhaesisse. Primam seruitutem, si eidem credendum, Athenis apud Demarchum, cognomine Carasiam, seruiuit, vbi ingenium, quantum seruilis conditio sinebat, excoluisse, probabile est; licet naturali magis ingenii bonitati, quam arti sapientiam moralem debuisse certum sit. Post Atheniensem dominum, Xanthum Samium et post hunc Samium philosophum Idmonem vel Iadmonem nactus est [c], et apud hunc vna cum Rhodope celeberrimi nominis et pulchritudinis scorto seruiuisse dicitur: tantopere illi quoque carus, vt eum deperierit, quod tamen cum aliis, quae in Rhodopes historia occurrunt fabulis, inter Graecorum mendacia referendum est [d]. Quoniam vero ingenii elegantiam, animique probitatem domino haud vno specimine probauerat, liber ab eo dimissus est. Ex Samo in Graeciam postea delatum ingenii acumine et fabularum lepore adeo innotuisse contendunt, vt non solum ad conuiuium septem sapientum a Periandro adhiberetur, missus a Croeso, sed et regi huic esset charissimus, cuius gratiam aucupatum fuisse prudenti sermone, cum Solon eius diuitias et felicitatem contemneret, ferunt, qui Croesum Aesopi rogatu septem sapientes ad se vocauisse cum PLVTARCHO [e] afferunt. Verum in tota hac historia tot temporum rationes sibi inuicem contradicunt, vt quod supra iam euicimus, nouo argumento hinc pateat, Plutarchum posthabita fide historica et verisimilitudinis legibus, ex rumusculis

t) MAXIMVS TYRIVS diss. XX. qui tamen diss. XXXIII. Phrygem vocat.

u) Scholiastes ARISTOPHANIS.

x) Apud SVIDAM in Aesopus T. I. p. 660.

y) AELIANVS L. X. c. 5. PHAEDRVS L. III. prol. v. 52. SVID. l. c.

z) Samum quidem praefert Meziriacus, quia in hac insula seruiuit. Non vero inde sequitur, patriam fuisse, seruiuerat enim antea Athenis: vnde in insulam demum translatum fuisse, sequitur.

a) Vid. laudati FABR. Bibl. Graec. Vol. I. p. 389.

b) Is extat inter APHTHONII opera.

c) SVIDAS l. c.

d) Peculiari articulo: Rhodope, de hoc scorto egit P. BAYLE Dict. T. III.

e) PLVT. in conu. sept. sap. et ex hoc alii.

ſculis tantum vulgi et communi traditione, ſuoque ingenio conuiuium ſuum more veterum conſcripſiſſe, vt lectorem delectaret[f]. Vnde et omnes eiusmodi de Aeſopo fabulae merito reiiciuntur, nec certius eſt, quod de Athenienſibus, ab Aeſopo, vt Piſiſtrati dominatum patienter ferant, fabula de ranarum rege edoctis PHAEDRVS[g] tradit, nam et hic tempus repugnat[h]. Inde vero ſequitur, nec verum eſſe, quod refert LAERTIVS[i], reſpondiſſe Chiloni, quaerenti: quid Iupiter faciat? excelſa humiliat, humilia exaltat[k]. Poſt haec in Aegyptum et Babyloniam excurriſſe, et mira praeſtitiſſe nugatur Planudes. Regem enim Babyloniae Lycerum, quem Aeſopum conueniſſe fingit, ignorant monumenta vetera: Nectanebus vero Ol. CIV. Aegypto imperauit, ducentis poſt Aeſopum annis[l]. Mortem non magis veriſimiliter narrant veteres[m] et in his PLVTARCHVS[n]: Aeſopum Delphos aduenisſe allato a Croeſo auro, vt et magnifico ſacrificio Apollinem veneraretur, et Delphis viritim quaternas minas diſtribueret. Cum vero ei contentio et diſcordia quaedam cum Delphicis eſſet oborta, ſacris quidem fuiſſe operatum, ſed pecuniam Sardes remiſiſſe, vt qui homines iſtos beneficio indignos iudicaret. Delphos e compoſito ſacrilegii inſimulatum[o] eum interfeciſſe praecipitatum e ſaxo. Ex eo Deum iras in eos exercuiſſe, et cum ſolo ſterilitatem, tum hominibus omnis generis tetros morbos immiſiſſe, ita vt Delphi ſingulis Graecorum conuentibus edixerint, ſe paratos eſſe, ſi quis Aeſopi gratia poenas ab ipſis exigere vellet. Tertia demum aetate veniſſe Iadmonem, prognatum ab eis, qui Aeſopum Sami emiſſent, huicque pro delicto ſatisfeciſſe Delphos atque ita malis eos liberatos fuiſſe. Mira hic ſe iterum exſerit contradictio. Miſſum enim tradunt ad Periandrum ſimul et ad oraculum: id vero qui fieri potuit, Aeſopo Ol. LIV. Periandro XLVIII. fatis concedente? Eo quoque tempore, quo Aeſopus obiit, Croeſus nondum regnauit, qui igitur ad Delphos eum mittere potuit? Incerta itaque non minus Herodoti et Plutarchi fides eſt, quam eorum, qui Aeſopo librum de iis, quae ipſi Delphis acciderunt, auſi ſupponere[p], vel eum reuixiſſe mentiti ſunt, et apud

f) Aeſopum a Croeſo ad Periandrum Corinthum miſſum fuiſſe, narrat quidem PLVTARCHVS, Periander autem, quod ſupra ex Soſicrate apud LAERT. L. I. ſ. 95. vidimus, octogenarius obiit Olymp. XLVIII. 4. Croeſus vero Olymp. LVIII. victus a Cyro, poſtquam XIV. annos regnauerat, regnum auſpicatus eſt Olymp. LV. 2. qui potuit itaque Aeſopus mitti ad Periandrum, diu iam fato functum. Inde vero ſequitur quoque Aeſopum Croeſo prorſus non innotuiſſe: obiiſſe enim Olymp. LIV. apud Delphos tradunt EVSEBIVS in Chron. et SVIDAS. Tum vero temporis nondum regnabat Croeſus. Nec hic Plutarchi fides magnopere, quod vult BAELIVS l. c. iuuat, eum enim ad temporum rationes non attendiſſe ſupra quoque euictum eſt. Tacemus, aſſerere SVIDAM, vixiſſe Aeſopum Olymp. XL. Ex qua annorum ſerie patet, fabulas eſſe, quaecunque de Croeſo, Periandro, Aeſopo aliisque narrantur.

g) L. I. fab. 2.

h) Piſiſtratus enim Athenis arcem occupauit Olymp. LV. 1. quo tempore iam fatis conceſſerat Aeſopus. Ait quidem PHAEDRVS ſtatuam Aeſopo ab Athenienſibus poſitam fuiſſe, verum ex eo non ſequitur, Aeſopum fuiſſe Athenis. Statuae enim abſentibus quoque ob nominis celebritatem ponebantur, quemadmodum Pythagorae Romae factum eſt, qui tamen nunquam Romae fuit.

i) Lib. I. ſ. 69.

k) Chilonem enim Olymp. LVI. fuiſſe, ſupra oſtendimus, Aeſopus Ol. LIV. ad plures abiit.

l) Conf. MEZIRIAC. l. c.

m) HERODOTVS L. II. c. 134. conf. ARIST. Scholiaſt. in veſp. p. 534.

n) De ſera numinis vindicta.

o) Phialam auream eius ſupellectili immiſcuerant. HERACLIDES in Polit. quem dolum ſaepius commiſiſſe Delphos notat AELIANVS L. XI. c. 5.

p) SVIDAS l. c. conf. FABRICIVS l. c. p. 390.

apud Thermopylas pugnauisse contenderunt[q]. Sapientiae hunc Aesopum moralis, quae per apologos traditur, auctorem fuisse atque inuentorem, veteres plerique et recentiorum quoque multi contendunt[r], licet ex Iudicum Israëlitarum historia[s] pateat, longe antiquiorem esse hanc docendi methodum: nec inter poëtas Aesopo vetustiores exempla desint[t]. Facile tamen credi potest, primum fuisse, qui ex instituto, recitatis apologis, ad emendandum populi animum industriam animumque adhibuit; vnde veteres quoque λογοποιὸν dixere, non λογόγραφον, ex quo recte coniicitur, fabulas eum non scripsisse[u], sed diu recitantium ore frequentatas collectas tandem[x], variisque augmentis assutis editas fuisse: certe quas a Planude habemus, tales esse constat. De fabularum vero, siue, quo nomine veteres insigniebant, λόγων Aesopicorum ingenti apud veteres pretio plura in veteri historia extant documenta: quarum venustatem adeo admirabantur, vt a Mercurio votis eas obtinuisse[y] crederetur.

Gnomographi. §. XII. Praeter enumeratos sapientiae moralis doctores non defuere quoque, qui doctrinam moralem ex more seculi carminibus suis interserebant, et non quidem systematico ordine, paraenetico tamen sententias morales edebant. Hucque omnes fere poëtae Graeci et imprimis Tragoediarum scriptores referri possunt, meliori vero iure Gnomographi, quorum notitiam debemus cel. FABRICIO[z]. *Theognis.* Inter hos THEOGNIS Megarensis et PHOCYLIDES Milesius imprimis notari merentur[a]. Ille familia nobili natus[b] ciuium inuidia in exilium actus est, gnomasque siue sententias morales reliquit: quas hodie quidem legimus, ita tamen, vt multa accessisse, multa deprauata et mutilata, atque insignem mutationem passa esse *Phocylides.* appareat[c]. Alteri[d] egregium carmen admonitorium debemus, cuius saepe veteres mentionem faciunt. Quale vero hodie manibus terimus, ea loca non habet, quae veteres laudant: alia vero sunt, quae cum dictis atque sententiis V. et N. Testamenti plane quoad verba quoque conueniunt[e]. Vnde suspicio enata viris doctis, Phocylidis carmen, quale hodie habemus, vel Iudaeum vel Christianum auctorem agnoscere[f]. Certe insignem interpolationem passum fuisse, nemo non videt.

q) SVIDAS l. c. et in ἀναβιῶναι p. 158. Ptolem. Hephaestio apud PHOTIVM p. 252. ed. Hoesch.

r) Vid. PHAEDR. prooem. L. I. et L. III. SVIDAS in λογοποιὸς T. II. aliique.

s) Indic. IX, 7.

t) QVINTILIAN. Instit. Orat. L. V. c. 11. exemplum vide in HESIODI ἔργ. v. 200 seqq.

u) Prolixe id, praecipue ex silentio veterum scriptorum probat cel. HEVMANNVS Act. philos. Vol. I. p. 960. quem vide.

x) Diagoram Melium Ol. XCI. clarum collectionem eiusmodi instituisse coniicit FABRICIVS l. c. p. 303. scripto tamen fabulas consignasse affirmat APHTHONIVS, sed praeter verisimilitudinem. Socratem eas tenuisse ait PLATO in Phoedone.

y) PHILOSTR. vit. Apoll. L. V. c. 5.

z) Bibl. Graec. Vol. I. p. 439 seqq. potiora eclogis suis ethicis inseruit STOBAEVS, alias gnomologiarum Graecorum collect. enarrat FABRIC. l. c.

a) De vtroque IDEM l. c. p. 432.

b) Floruisse Ol. LVIII. EVSEBIVS in chron. SVIDAS in Θεόγνης T. II. p. 172. notant.

c) Quod ex iis patet, quae SVIDAS habet, si cum eis, quae hodie legimus, comparentur.

d) Aequalem Theognidi fuisse veteres omnes docent. vid. SVID. l. c. et in Phocylides.

e) Nec tamen ea loca scriptores Christiani veteres laudant, quod argumento est, illos ea non vidisse.

f) Conf. quos laudat FABRICIVS l. c. p. 430.

LIBER

LIBER SECVNDVS,

DE PHILOSOPHIA GRAECORVM SECTARIA.

CAPVT PRIMVM.

DE SECTA IONICA.

§. I.

Ordo historiae philosophiae Graecae.

Vagientem hactenus in cunis, vel puerascentem etiam Graecorum considerauimus philosophiam, ad illud tandem tempus delapsi, quo ingenium humanum iusto habitu philosophari et meditationibus atque ratiocinationibus de veritate rerum diuinarum et humanarum sollicitum esse coepit; quem honorem Graecorum industriae deberi, in limine historiae nostrae, vbi de originibus philosophiae disquisiuimus, demonstratum est. Duo vero quasi fontes sunt, ex quibus non per Graeciam tantum, verum etiam per alios terrae tractus Graece loquentes philosophia omnis dimanauit, et peculiares philosophandi modi orti sunt, quos, quia methodum vnius philosophi, reiectis aliis sequebantur, sectas dicere solenne est. Vnus Thales, quem inter sapientes Graeciae numeratum esse, supra diximus, qui in Ionia Mileti philosophari coepit, et ex cuius schola non Ionici tantum, sed et Socrates eiusque discipuli prodiere, quibus sectam academicam, Cyrenaicam, Eristicam aliasque minores, Peripateticam, Cynicam et Stoicam debemus. Alter Pythagoras, Samius, qui non scholam tantum Pythagoricam, philosophiae cultura olim celeberrimam in magna Graecia [a] condidit, sed et occasionem dedit condendi reliquas sectas, Eleaticam, Heracliteam, Epicuream, Pyrrhonicam. Sunt quidem inter veteres, qui primarias philosophorum sectas in tres classes diuidunt, Ionicam, Italicam, Eleaticam, nomen iis ex locis, vbi floruerunt, tribuentes [b]; verum id cum praeter morem veterum [c], atque necessitatem factum sit, veterem sectarum diuisionem merito retinemus [d].

§. II.

a) Ea vero pars est Italiae inferior, a coloniis Graecis ita cognominata, quam subcissiuam Graeciam vocat APVLEIVS Apol. I. Inde vero caussa enata quibusdam, et inter hos cel. BVDDEO Histor. philos. c. III. §. 36. p. 90. Italicam philosophiam ad barbaricam referendi.

b) CLEMENS ALEXANDR. Strom. L. I. p. 300. et THEMISTIVS Orat. XV. qui locus tamen in mendo cubat, conf. MENAG. ad Laërt. L. I. f. 13.

c) Vid. LAERT. l. c. AVGVSTIN. de C. D. L. VIII. c. 2.

d) Commode enim Eleatica, etsi philosophando, ab Italica secta recesserit, ab ea deriuari potest. Habuit enim Zeno Eleates praeceptores Italicos.

Primus philosophiae Graecae parens Thales.

§. II. Debetur itaque gloria introductae methodo ſcientifica et exornatae iuſta facie habituque philoſophiae inter Graecos Thaleti Mileſio, Ionicae ſectae conditori, qui laboris et induſtriae ſuae cum hanc ſibi mercedem popoſcerit, vt philoſophiae inuentor praedicaretur [e], gloria iſta fraudandus non eſt, quam veteres ei vnanimi fere conſenſu [f] tribuerunt, vt primus diceretur, qui philoſophiam, imprimis de rebus naturalibus tractauerit, et de cauſis rerum quaeſiuerit. Audiendus itaque non eſt DIOGENES LAERTIVS [g], qui, vbi duas ponit philoſophiae ſucceſſiones, vnam quidem a Pythagora deriuat, alteram vero ab Anaximandro Thaletis auditore. Niſi hoc ita intellexiſſe cenſendus ſit, vt Anaximander primus dicatur, qui literis atque ſcripto philoſophatus eſt, cum Thales nihil de philoſophia ſcripſerit [h]. Thaletem enim ante Anaximandrum philoſophatum fuiſſe, non veteres tantum vnanimi ore fatentur, ſed et ipſe LAERTIVS vltro concedit, qui non tantum Anaximandrum audiuiſſe Thaletem narrat, huncque inter ſapientes Graeciae refert, ſed et monet, ſectam hanc vocatam fuiſſe Ionicam, eo quod Thales, qui eam inſtituit, ex Ionia fuerit. Ea vero ex cauſſa, quod nihil ſcripſit, honore hoc conditae philoſophandi verae methodi non magis priuandus eſt, quam Pythagoras, quem nihil ſcripſiſſe ſuo loco probabimus. Forte LAERTIVS Thaletem inter ſapientes magis viros, quam philoſophiae doctores numerauit, quanquam et hoc inepte ſatis, cum ipſe narret, eum Anaximandrum inſtituiſſe [k]: non enim de praeceptoribus ſiue doctoribus philoſophiae quaeſtio eſt, ſed de ſucceſſione philoſophorum, per quos peculiaris philoſophandi ratio manibus quaſi tradita et propagata fuit, quod a Thalete initium coepiſſe, tractatio ſecutura euincet. Succeſſit vero ſectae Ionicae conditori Thaleti Anaximander, et hunc ſecutus eſt Anaximenes, Anaximenem Anaxagoras, et poſt eum Diogenes Apolloniates atque Archelaus. Qui omnes naturalem tantum philoſophiam excoluerunt, donec Socrates, Archelai auditor, philoſophiam e coelo in terram deduceret, et de moribus philoſophando nouam ſectam conderet, quae Socratica dicta fuit [l].

Thaletis vita.

§. III. Quamuis vero Thaleti introductae inter Graecos philoſophiae atque naturalis imprimis et mathematicarum ſcientiarum gloria debeatur, parciores tamen in recenſendis viri magni circumſtantiis fuerunt, quam me-

e) Recens a ſe inuentum Thales memoratur edocuiſſe Mandraytum Prienenſem, qui noua et inopinata cognitione impendio delectatus, optare iuſſit, quantam vellet, mercedem ſibi pro tanto documento rependi. Satis inquit, mihi fuerit mercedis, Thales ſapiens, ſi id, quod a me didiciſti, cum proferri ad quoſpiam coeperis, tibi non adſciueris, ſed eius inuenti me potius repertorem praedicaueris. Ita APVLEIVS Florid. L. IV. p. m. 368. ed. Scriu.

f) APVLEIVS l. c. ORIG. philoſophum. c. I. CICERO de N. D. L. I. c. 10. PLVT. de placit. phil. L. I. c. 3. STRABO L. XIV. p. 635. alii nominantur in Act. phil. Vol. III. p. 161 ſeqq.

g) Lib. I. ſ. 13.

h) Addendum, quod ex inſtituto ſectatores quaeſiuerit, ſi audiendus SCHEFFERVS de phil. Ital. c. VI. p. 33. quem ſequitur cel. HEVMANNVS l. c. p. 180 ſeq.

i) Hoc videntur ſuadere antecedentia, vbi Thales inter ſapientes Graeciae refertur.

k) Vnde ratio, quam ex Ep. Thaletis ad Pherecydem apud LAERT. L. I. ſ. 43. affert SCHEFFERVS l. c. concidit; nam nec epiſtola id dicit, nec eius tanquam ſuſpectae fides aliqua eſt.

l) A conditore. Variis enim ex cauſſis nomina data fuiſſe ſectis monet LAERT. L. I. ſ. 11. qua de re prolixius diximus in diſſ. de ſecta Elpiſtica, quae inſerta eſt Miſcell. Berolinenſ. T. V. obſ. vlt.

meritis eius debebant veteres. Immo tota ſectae Ionicae hiſtoria obſcura eſt atque manca, nec ea apud veteres deprehendimus, quae noſſe tamen intereat. Colligendum itaque, ex veterum ſcriptis, quantum vel eorum negligentia permittit, vel temporis iniuria nobis reliquit. Thales patre Examio, matre Cleobulina natus eſt, ex Thelidarum familia, quae inter Phoenices clariſſima fuit [m]. Quae maiorum patria ſeduxit veterum et recentiorum aliquos [n], vt ipſum Thaletem Phoenicem fuiſſe dicerent: Mileti enim ex familia Phoenicia, quae ius ciuitatis indepta erat, genitum, patriam Ioniam habuiſſe, indubitatis veterum teſtimoniis conſtat, ſuntque, qui familia quoque indigenam fuiſſe, id eſt Graeco ſanguine natum aſſerunt [o]. Ortum primo anno triceſimae quintae Olympiadis tradit Apollodorus in chronicis [p], quod natiuitatis tempus praeter rem viri, quidam docti ſollicitarunt [q]. Parentum vero opibus et cura atque ingenii magni et ad optima quaeque nati praeſtantia ita emicuit, vt reipublicae gubernaculis admoueretur. Et initio quidem priuatam vitam inſtituiſſe, et Thraſybuli magni ingenii et conſummatae prudentiae viri conuictu vſum fuiſſe, contendunt [r]. Certe rectius illi ſentiunt, qui coelibem egiſſe vitam tradunt, ſuumque ex ſorore nepotem haeredem ſcripſiſſe aſſerunt [s], quam qui vxorem duxiſſe, et filium genuiſſe aiunt [t]. Etſi enim infantium amore vehementer tangebatur, noluit tamen vltro curis, quas liberorum ſaepe fata concitare ſolent, vitam obnoxiam reddere, eiusque tranquillitatem turbare [u]; vnde rogatus; cur liberis operam non daret, διὰ φιλοτεκνίαν reſpondit [x]: eiusque ſpecimen Soloni coelibatum eius miranti mira iucunditate fecit [y]: Alii tamen prima eius ſtudia ad rempublicam gerendam ſpectauiſſe, inque magna fuiſſe auctoritate, contendunt [z]: infenſiſſimum tamen tyrannidi, ſiue vnius principatui fuiſſe tradunt [a], cum reliqui e VII. ſapientibus Graeciae

m) LAERT. L. I. ſ. 22. qui ad Herodotum, Thurin et Democritum prouocat, conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

n) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 300. HYGIN. aſtron. L. II. c. 2. quos ſequuntur CVDWORTHVS Syſt. int. c. I. §. 22. p. 27. et ven. WOLF. ad philoſophum. PSEVDO-ORIG. c. I. p. 21. ita tamen, vt Phoenicem quidem dicant, ſed genere non patria, de hac vero quaeritur, non de illo.

o) Hermippus apud LAERT. L. I. ſ. 38. PLVT. de Herodoti malignitate.

p) LAERT. L. I. ſ. 37.

q) Annum enim ſerius natum fuiſſe Thaletem vult VOSSIVS de ſcient. math. c. XXXII. §. 6. p. 146. qui etiam, ſeductus a LAERTIO, dum cum Neleo Miletum perueniſſe ait, Thaletem CCCC annis facit maiorem, inſigni anachroniſmo. Olymp. XXXV. 1. quidem ponit SCALIG. ad Euſeb. p. 83. MEVRS. de archont. L. I. c. 11. PETAV. rat. temp. L. II. c. 12. p. m. 122. ſequuntur tamen eos, qui Damaſia archonte natum aſſerunt, quod in Olymp. XXXV. 2. incidit, adeoque eius tempus ad a. 1. retrahunt. Perperam vtrumque, Damaſiam enim non Olymp. XXXV. 2. tantum ſed et XLVIII. 4. archontem fuiſſe, quo anno ſapientis nomen nactus eſt Thales, ſupra ex Marm. Arundellianis obſeruauimus; Hi enim duo archontes non ſunt confundendi. conf. STANLEII Hiſt. phil. P. I. p. 4.

r) LAERT. L. I. ſ. 27. confuſe publica et priuata Thaletis vita a veteribus refertur, quam tamen hac ratione in ordinem redigi poſſe putamus.

s) LAERT. L. I. ſ. 26. SVID. in Θάλης Tom. II. p. 163. PLVT. in Solone.

t) Apud LAERT. L. I. ſ. 25.

u) STOBAEVS ſerm. CLXXXV. p. 641.

x) LAERT. l. c. δι' ἀφιλοτεκνίαν legit CASAVBON. ad h. l. ſed vt ex citato Stobaei loco patet, contra mentem Thaletis: qui eam Soloni egregie prodidit.

y) PLVT. in Solone. Subornauit enim nuntium, qui Soloni indicaret, mortuum filium. Solone moerore oppreſſo et dolente, hanc ipſam rationem, ait, eſſe, cur liberos non gigneret; ſcilicet ne cura et dolor propter eos animum frangeret.

z) LAERT. l. c.

a) PLVT. in conu. VII. ſap. Repetendum vero quod ſupra demonſtrauimus, totum hoc conuiuium confictum eſſe: vnde quae Thaleti tribuuntur, fidem exiguam habent.

ciae omnes in ciuitatibus suis principatum obtinuerint [b]. In eo vero eius fidem et dexteritatem excelluisse, vt optimis consiliis patriam iuuaret, cuius exemplum vnum atque alterum nobis seruauit LAERTIVS et HERODOTVS [c]. Quicquid tamen illud est, hoc indubium videtur, mature se publicis muneribus subtraxisse, et eruditionis, imprimis vero philosophiae naturalis atque scientiarum mathematicarum studio se totum addixisse. Quem ingenii ad magna quaeque tendentis scopum vt attingeret, iter literarium ingressus est, et florentibus annis in Cretam primum abiit [d], religionis atque mysteriorum, quae in ista insula tum temporis maxime celebrabantur [e], discendorum cupidus, quod mirum videri queat, ingenio Thaletis a superstitione admodum abhorrente. Verum cum rerum naturalium studio vehementer flagraret, rerumque ortum et cosmogoniam istis mysteriis et theogoniis tradi sciret, ad explorandas veterum de mundi ortu atque natalibus opiniones illud iter suscepisse, est verisimillimum. In Asiam quoque abiisse, epistola quaedam ei tributa ait, vnde nonnulli putant, familiae origine, et astronomiae in hac gente cultae fama permotum ad Phoenices excurrisse, ibique sideralem scientiam, qua Phoenices excellebant, didicisse: vrsae quoque minoris sidus primum obseruasse [f]. Verum haec incerta sunt, nec probari testimoniis satis possunt. Certius vero et indubitatum, iam senem in Aegyptum profectum fuisse, eo animo, vt cum sacerdotibus astronomisque ibi versari sibi liceret. Institutum ibi fuisse a sacerdotibus Memphiticis, totamque philosophiam artesque mathematicas didicisse, imprimis geometriam, LAERTIVS, PLVTARCHVS et IAMBLICHVS tradunt [g]: quos tamen praeiudicio de philosophia Aegyptiaca impeditos plura affinxisse illi, quae Aegyptiis debuerit, quam verum est, denudata suo loco Aegyptiorum eruditio satis probat; certumque est, plus ingenio vere philosophico, quam Aegyptiorum institutioni in inueniendis veritatibus naturalibus debuisse Thaletem: cuius testimonium omni exceptione maius est, quod Aegyptios non sine eorum admiratione docuerat pyramidem metiri [h]. Scipione enim ad vmbrae, quam iaciebat pyramis, finem erecto, ac tactu radiorum solis duo triangula constituente, demonstrabat, altitudinem pyramidis ad scipionis altitudinem ea esse proportione, quam vmbra illius ad huius vmbram haberet [i]. Haec vero cum ignorauerint magni illi Aegypti geometrae, quis in istis scientiis egregia multa ab iis didicisse Thaletem cre-

b) CICERO de Oratore L. III. c. 34.

c) Ille L. I. s. 25. hic L. I. p. 43.

d) LAERT. L. I. s. 43.

e) De iis videndus MEVRSIVS in Creta L. IV. c. 2. p. 197 seqq.

f) Ibid. conf. VOSSIVS l. c. vix vero alio fundamento nititur, quam hoc: Astronomiam a Phoenicibus ad Graecos peruenisse, Thaletemque genere fuisse Phoenicium, id quod vehementer impingit in leges consequentiae Logicae. Thaletem Pythagorae suasisse, vt Phoeniciam inuiseret, ait quidem IAMBLICHVS de vit. Pyth. c. III. n. 14. p. 11. verum is parum fidei meretur, homo in historia Pythagorae nugiuendulus.

g) LAERT. L. I. s. 24. PLVT. de plac. phil. L. I. c. 3. IAMBL. l. c. c. I. n. 2. Quae vero PLVT. in Symposio de sermonibus ad Amasin regem habitis refert, fabulas Graecorum monarchico regimini inuisorum sapiunt.

h) Hieronym. apud LAERT. L. I. s. 27. PLIN. L. XXXVIII. c. 17.

i) Ita PLVT. l. c.

crediderit? Ex itineribus redux [k] ob ingenii diuitias et philoſophiam, cuius exorientis iubar vehementer omnium oculos, qui hactenus in diluculo tantum quaſi viderant, perſtringebat, omnium admirationem meritus, eiusque familiaritas a multis praeſtantiſſimis viris expetita eſt, quam tamen otii philoſophici, ad fouendas meditationes, amantiſſimus ſtudioſe declinauit [l], et inueniendis veritatibus phyſicis, geometricis atque aſtronomicis [m] vitam omnem impendit: quae etſi exigua videri queant, ſi cum noſtrorum temporum eruditione naturali et mathematica comparentur, et incertum ſit, an omnia illi debeantur [n], quae ſolent ei adſcribi; cogitandum tamen eſt, in veritatibus primis inueniendis occupato, mediocria quoque magna et eximia fuiſſe. Tanto vero animi feruore atque contentione in philoſophiae ſtudia incubuit, vt ex ſorore nepoti facultatum ſuarum curam relinqueret [o], totumque ſe ſtudiis traderet; a qua vehementi animi contentione narratiunculae forte ortae ſunt, quae de illo non incerta tantum, ſed et exploſa fide feruntur, aſtris contemplandis intentum, cum in foueam decidiſſet, ab ancilla, quae eum viderat, deriſum fuiſſe, qui coeleſtibus ſcrutandis occupatus, ea non vidiſſet, quae ante pedes eſſent [p], vel quod Anaximenis epiſtola apud LAERTIVM [q] narrat, vna cum ancillula ſidera inſpecturum atrio domus matutinum egreſſum, immemorem, vt ſeſe ſitus loci haberet, dum aethera ſecurius exploraret, in praeruptum locum ingreſſum decidiſſe, ſicque vitae finem feciſſe. Palpatur enim fabula manibus, ideo excogitata, vt haberent ſophiſtarum diſcipuli, quo acumen dictionis venarentur: teſtaturque PAVSANIAS [r] et LAERTIVS [s] ad ſummam aetatem (quam nonaginta annorum numerum ſuperaſſe certum eſt) cum peruixiſſet, Olymp. LVIII. 1. [t] dum Olympicos ludos ſpectaret, aeſtu, ſiti, grauisque ſenectae oppreſſum onere obiiſſe. Nec fortaſſe maiorem fidem meretur, quod veteres referunt [u] praeſenſiſſe eum aſtrologiae beneficio vberrimam fore olearum meſſem, antequam florere coepiſſent: datoque adeo pignore cum exiguae eſſent eius facultates, omnia Mileti et Chii paruo pretio redemiſſe oliueta, nemine alio licitante. Tempore vero, quo matureſcunt, aduentante, cum multi oleas quaererent auide et feſtinanter, quo vellet pretio diuendiſſe, et magnam pecuniae vim collegiſſe, oſtendentem, quam opes parare philoſophis, ſi velint, ſit facile. Nam non ſolum

 tam

k) CYRILL. contr. Iul. L. I. p. 15.
l) PLVT. l. c.
m) Dicendum de iis in ſeqq.
n) Quae enim illi tribuuntur, apud alios ex parte adſcribuntur aliis.
o) LAERT. L. I. ſ. 25.
p) PLATO in Thaeet. T. I. p. 174.
q) Lib. II. ſ. 4.
r) In Phocicis c. V. p. 811.
s) LAERT. L. I. ſ. 38.
t) LAERT. l. c. LXXXVII. ei tantum tribuit annos, quem tamen Olymp. XXXV. 1. natum et Ol. LVIII. 1. denatum dixerat: inde enim XXIII. Olympiadum numerus, quo vixit, exſurgit, qui XCII. annos comprehendit. Quos tamen PETAVIVS ration. temp. L. II. c. 12. p. 122. minus recte XCVI. numerat, non enim Olymp. LVIII. 4. ſed primo anno, quo ludi inſtituebantur obiit. LVCIANVS vero de longaeuis T. II. p. m. 892. dum illum inter eos, centenarii qui obierunt refert, numero rotundo locutus fuiſſe videtur. Sepultus vero fuit in obſcuro Mileti agello, vti praeſcripſerat; honori vero et memoriae eius ſtatua poſita LAERT. L. I. ſ. 34. 39.
u) ARISTOT. Polit. L. I. c. 11. PLIN. L. XVIII. c. 20. LAERT. L. I. ſ. 25.

tam aperte denudata hodie est astrologicae artis vanitas et incertitudo, vt haec fieri non potuisse, sanus quilibet fateri necesse habeat [x], sed et veteres incerto rumori deberi non negant, aliique longe aliis adscribunt: vnde recte et hanc fabulam ex historia Thaletis viri eruditi proscripserunt [y]. Fuit vero Thales non philosophiae tantum naturalis et artium mathematicarum scientia clarissimus, sed ex consuetudine quoque temporis illius atque seculi cum poëtica facultate, tum dictorum moralium, acumen et sapientiam moralem, atque politicam spirantium, felicitate praestantissimus, qua eruditione sapientis locum titulumque meruisse, supra indicauimus. Incertum tamen est, num apophthegmata, dicta et sententiae, quae ei tribuuntur [z], omnes eum auctorem agnoscant? cum multa viris his sapientibus a sequioris temporis sophistis, eloquentiae et acuminis laudem in eiusmodi fictionibus quaerentibus, sint supposita. Quae ratio quoque prohibet, ea pro Thaletis agnoscere sententiis, quas PLVTARCHVS ei tribuit. Vtrum scripserit aliquid, veteres dissentiunt, et alii quidem, atque inter hos AVGVSTINVS [a], disputationes *de rerum natura* literis mandauisse aiunt, librosque *de astrologia nautica*, et *de punctis tropicis et aequinoctialibus*, itemque metricum opus *de meteoris*, tribuunt: alii vero scripsisse quicquam, praeter ᾀδόμενα, negant [b]: a quorum partibus verisimilitudo omnino stat maior. Epistolae enim, quas nobis seruauit LAERTIVS suspectae sunt [c], et scholam rhetoris olent, id quod de plerisque philosophorum veterum epistolis asserere nulli dubitamus [d]. Tandem monemus, Thaletem Milesium cum Cretensi poëta ac legislatore confundendum non esse [e]. Discipulum habuit Anaximandrum [f], incertum vero, an Anaximenem vel Pythagoram [g]?

§. IV.

x) Conf. FRANC. VALLESIVS philos. S. c. XXXI. p. 232. Vnde mirum CAROL. OWENVM in theatro impostur. p. 66. vers. Germ. hanc praedictionem reuelationi diabolicae adscripsisse.

y) Vid. Act. philos. Vol. I. p. 16. Vol. III. p. 174. Videtur tota fabula ad conciliandam nugacissimae arti fidem aliquam excogitata fuisse. Hinc aliis quoque philosophis imprimis Democrito adscribitur apud PLIN. l. c. quod satis prodit, vulgi incertum rumorem fuisse.

z) Vid. Demetr. Phaler. apud STOBAEVM Serm. XXVIII. p. 86. AVSON. p. 112. LAERT. L. I. f. 34. STANLEIVS P. I. c. 9. p. 22 seqq. Quae vero PLVTARCHVS in Conuiuio habet, suspecta et tantum non omnia conficta esse, ex supra dictis est manifestum.

a) De C. D. L. VIII. c. 11. SIMPLIC. ad Arist. Phys. L. I. p. 6. LAERT. L. I. f. 23. SVIDAS l. c.

b) LAERT. L. I. f. 23. THEMIST. Orat. XXVI. p. 317. conf. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. I. pag. 258 seq. PLVTARCHVS vero in libro: quare Pythia oracula fundere desierit, iungit eum Orpheo, Hesiodo Parmenidi, qui carminibus philosophiam tradiderunt, quod et SVIDAS innuit. Cum vero nihil scripsisse, et Anaximandrum primum fuisse, qui philosophiam scripto comprehenderit, tradant veteres, fide digni, eos, nimis aetate a Thalete remotos, non sequendos putamus, licet id faciat doctissimus OLEARIVS ad STANLEIVM. p. 26. ᾀδόμενα quoque non omnia philosophia metro comprehensa sunt, sed dicta moralia laxiori metro expressa et liberiori carmine.

c) Ita etiam HVET. Dem. Eu. Pr. IV. c. 2. §. 5. p. 52. BENTLEIVS de Phalarid. HEVMANN. Act. phil. Vol. III. p. 173. FABRICIVS Bibl. Graec. l. c. p. 239.

d) Consentiunt magni iudicii viri, IOSEPH. SCALIGER. ep. 306. quosque nominat FABRIC. l. c. p. 406 seqq.

e) Dictum de eo supra: Alios huius nominis enumerat LAERT. f. 38.

f) LAERT. L. II. f. 1. EVSEB. Praep. L. X. c. vlt. SVIDAS in Anaxim.

g) Asserit id STANLEIVS P. I. c. 12. p. 26. vsus auctoritate epistolae Anaximenis ad Pythagoram. Verum neque eius fides magna est, nec ea id dicit, recte monente OLEARIO ad h. l. quod vero IAMBL. in vit. Pyth. c. I. n. 11. p. 7. asserit, ad eius nugas referendum esse, suo loco demonstrabimus.

§. IV. Philoſophicarum vero doctrinarum, a Thalete expoſitarum ſyſtema omnium maxime attentionem meretur, quia primus quaſi accuratius philoſophantis humani ingenii conatus atque tentamen fuit. Illud vero ita exponere, quemadmodum res poſcit, et requiritur, vt ſolidum atque accuratum iudicium de eo fieri queat, impoſſibile eſt, multisque difficultatibus obſeptum, quas ſuperare non licet. Cuius cauſſas ſequentes probe ponderandas eſſe, quilibet, qui praecipianter agere in iudicandis veterum opinionibus non vult, concedet facile.

Philoſophia Ionicorum.

I. Non habemus ſcripta philoſophorum Ionicorum, quibus de ſyſtemate ſuo mentem explicuere; ſed mature, quicquid ea de re tradiderunt, periit; ſiue quod pauciſſimis tantum diſcipulorum id crederent, rati, indignum eſſe noua ſcientia, quae tum ſingulari habitu iuſtaque facie, primum quaſi apparebat, eam cum vulgo communicare, et quaſi proſtituere[b]; ſiue quod ſpeculationes ſupra Graecorum tum temporis captum ſurgentes contemnerentur, longe aliter inclinantibus plerorumque ingeniis, quae philoſophiam hactenus in poëtarum atque theologorum fabulis latere, nec eſſe rem cuiuslibet, crediderant; ſiue quod arcana docendi methodus, quam illi, qui ſupra vulgus ſapere, et de rebus vniuerſi aliquid ſcire ſe iactabant, ſeruauerant, viris iſtis ex Ionica ſecta perſuaſerit, ſua ad excitandum philoſophiae atque conſeruandum honorem occultare; ſiue denique, quod introducta per Socratem philoſophia morali, phyſica Ionicorum doctrina contemta euiluerit, ſicque ſcripta eorum neglecta fuerint, vel omnes quoque hae cauſſae concurrerint. Deficientibus vero in tam cana antiquitate fontibus primariis, cum ex impuris tantum riuulis hauriendum ſit, quis certam iuſtamque philoſophiae Ionicae ſibi promittet hiſtoriam atque notitiam[i].

Eius hiſtoria inſuperabili difficultate laborans.

II. Deficientibus itaque monumentis Ionicorum, ad eos recurrendum eſt, qui tempore et aetate illis proximi fuerunt, et de dogmatibus eorum retulerunt aliquid: Verum et hic difficultates haud leues atque impedimenta magna ſe offerunt, quo minus ad certam aliquam philoſophiae Ionicae notitiam peruenire nobis liceat. Ex ſchola enim Ionicorum vnus, qui philoſophiam ad poſteros propagauit egreſſus eſt Socrates, qui cum exiguum in emendando animo et firmanda hominis felicitate vſum habere ſpeculationes phyſicorum Ionicorum philoſophicas cerneret, non ipſe tantum eas miſſas fecit, ſed et diſcipulos ab iis auocauit: vnde tam pauci ſunt ex iſto tempore, qui Ionica dogmata nobis tradidere. Vnus Plato inuentus eſt, qui naturalem philoſophiae partem, a Socrate neglectam, morali iungeret, ex cuius poſtea diſciplina exiit Ariſtoteles, nouamque philoſophiam condidit. Vterque de veterum, imprimis Ionicorum doctrinis paſſim egit,

b) Egregie id animaduerſum de Thalete aliisque a THEMISTIO Or. XXVI. p. 317. ait inter alia πρὶν (ante Anaximandrum) εἰς ὄνειδος καθεστήκει τὸ λόγους συγγράφειν ἀλλ' οὐκ ἐνομίζετο τοῖς πρόσθεν Ἕλλησι ſed totus locus legendus eſt.

i) Conf. Act. philoſoph. Vol. III. p. 165 ſeqq.

egit[k], et posterior imprimis, qui id sibi constituendum putauit, vt veterum physicorum sententias enarraret et refelleret. Vtrique tamen in hac re fidendum non esse, ex iis, quae suo loco de ambobus philosophis dicentur, erit manifestissimum. Plato enim syncretistica philosophandi ratione abreptus, veterum plerumque sententias ita detorsit, vt in harmoniam abirent doctrinae inter se toto coelo diuersae, sicque veterum placita foede saepe numero inter sese permiscuit[l]. Aristoteles vero fideliter in recensendis veterum systematibus non versatus est, sed doctrinas earum valde corrupit, parte nonnunquam necessaria truncauit, et ita exposuit, vt non possint non a lectoribus suis reiici, suisque postponi: surreptis tamen iis, quae sibi inseruire posse putauerat. Quem in finem etiam breuitatem, quam alias quoque sectabatur, et obscuritatem ita adhibuit, vt laterem lauent, qui notitiam claram atque certam de placitis physicorum veterum ex Aristotele haurire se posse putant. Quam malam Aristotelis fidem et veteres et recentiores philosophi agnouerunt[m], deque ea questi sunt. Post hos Platonici, quos vocant recentiores, de hac historiae philosophicae parte sibi visi sunt meruisse, quibus adiiciendus est PLVTARCHVS. Illi vero quam incerti atque infidi hac in re testes sint, vel solum, quod tam anxie sequebantur studium omnium philosophorum systemata conciliandi, suoque iungendi, in aprico ponit. Accedit, quod imprimis apud Plutarchum notandum est[n], adeo remotos ab Ionicorum temporibus esse hos philosophos, vt sine propiore, quem secuti sunt, teste nominato fides omnino vacillet; quem tamen indicare nobis, plerumque obliti sunt. Id quod magnam incertitudinem gignere, quilibet, qui accuratiora sequi nouit, videt.

III. Non defuerunt quidem inter recentiores, qui vt physicorum, fere omnium, qui ante Aristotelem vixerunt, ita et Ionicorum praecepta de natura rerum explicauerunt, inter quos imprimis nominandi sunt SCIPIO AQVILIANVS[o] et THOMAS BVRNETIVS[p], aliique. Verum non habemus certius atque accuratius aliquid, quod lectori inde promittamus. Cum enim incertis et deficientibus veterum relationibus, imprimis Aristotelis, quem diligenter et cum cura secutus est AQVILIANVS, vti necesse haberent, ad coniecturas confugiendum fuit viris doctissimis, et consequentiarum tantum adminiculo ea eruenda, quae verisimili aliqua ratione aliquod physicae Ionicae systema exhiberent. In quo quidem ingenium, eruditionem et industriam virorum doctissimorum

k) Loca eorum in sequentibus allegabimus. Apud Platonem id interdum non nominatis fit Ionicis.

l) Hoc imprimis factum in mixtis et confusis inter se principiis Heracliti et Ionicorum et Eleaticorum.

m) Videndus ex veteribus PORPHYRIVS de vita Pythag. n. 51. et quae hac de re dicemus suo loco. Ex recentioribus cel. MOSHEMIVS ad CVDWORTH. pag. 111. not. 2.

n) Idem de CICERONE quoque valet, qui passim de doctrinis Ionicorum disseruit: itemque de CLEM. ALEX. aliisque.

o) In libello rarissimo de placitis physicis veterum philosophorum ante Aristotelem Venet. 1604. 4. edito.

p) Archaeol. philos. L. I. c. 10. add. MORHOF. Polyhist. T. II. L. II. c. 20. BAYLE Dict. v. Thales, Anaxagoras.

rum vehementer laudamus, dolemus vero, certi ſitienti lectori ita non fieri ſatis, et ſaepe numero ea tribui Ionicis philoſophis, de quibus ne per ſomnium quidem cogitarunt, et interpretum magis ingenio, quam illorum philoſophiae debentur. Inde factum quoque eſt, quod nouam nobis difficultatem parit, vt in diuerſas atque oppoſitas ſaepe partes diſcederent Ionicae philoſophiae explanatores, ſibique contradicerent, et vehementer pugnarent: quod imprimis proditum eſt, vbi de atheiſmo ſectae Ionicae diſputatum, et in diuerſas partes itum eſt, aliis eos accuſantibus, aliis cauſſam eorum agentibus [q], tanta rei incertitudine, vt viciſſe, vbi aduerſarium aggrediuntur, victi vbi cauſſam ſuam defendunt ſaepe numero videantur.

IV. Non parum vero in eo ab his peccatum eſſe αὐτοψία docet, quod maiora, plura et clariora in Ionicae philoſophiae ſyſtemate quaeſiuerint, quam reuera in eo inueniuntur. Verſabatur tum in ipſis philoſophandi συστηματικῶς initiis humanum ingenium, videratque veritates aliquas, easque ex principiis ſuis deduxerat, ſed nec plene nec accurate ſatis, vt in initiis ſcientiarum plerumque fieri ſolet, quae non niſi multorum ſeculorum labore et meditatione ad iuſtam perfectionem perducuntur. Hoc qui non attendunt, eos neceſſe eſt, veterum laciniis multa aſſuere, et de ſuo complere, de quibus illi nunquam cogitarunt [r]. Haec itaque cum ita ſe habeant, modeſtiam in excutienda philoſophia Ionica ſequendam et aliis commendamus, et nobis legem ponimus, ſperantes, lectorem iſtis, quas adduximus, rationibus adductum iri, vt aeque ferat, ſi non integra atque plena eorum ſyſtemata adducamus [s], coniecturasque noſtras vltra veriſimilitudinis aliquem gradum non euehamus, vel modeſtum quoque ſeruemus ſilentium.

§. V. His praemiſſis iam philoſophiam Thaletis conſiderabimus. Ea vero potiſſimum circa rerum naturalium contemplationem verſata eſt, licet de incorporeis quoque rebus et ſcientiis mathematicis ſollicitus fuerit: moralem vero philoſophiam non niſi ἐξωτερικῶς attigit, et ex more ſeculi ſui ſententiis atque apophthegmatibus illuſtrauit. Et haec quoque cauſſa eſt, cur Ionici vocari ſoleant phyſici, eo quod de natura mundi philoſophati fuerint, curque Thales dicatur princeps phyſicorum apud TERTVLLIANVM [t], *primusque* audiat CICERONI [u] *qui de rebus naturalibus quaeſiuerit.* Phyſicarum vero doctrinarum eius ſummam his potiſſimum poſitionibus conſtitiſſe veteres tradunt: *Thaletis philoſophia.*

I. Aquam primum corporum naturalium principium eſſe, ex quo exiſtant primo, et in quod poſtremo reſoluantur. Magno hoc principium *De ortu rerum.*

q) Dicetur hac de re in ſequentibus.

r) Obſeruatum hoc docto viro qui Obſ. Hal. Germ. P. V. obſ. I. ea de re egit. Add. CONRING. de Herm. medic. c. XIV. MORHOF. l. c. Acta phil. Vol. III. p. 166. 167.

s) Conf. cel. MOSHEMIVS ad CVDWORTHVM Syſt. intell. c. III. §. 21. n. 8. p. 123. qui et ipſe monet in tanta veterum auctorum inconſtantia et teſtimoniorum paucitate nihil certi de placitis Ionicorum dici poſſe.

t) Apologet. c. 26.

u) De diuinat. L. I. c. 10. quibus addendi LACTANT. de falſa rel. L. I. p. 18. STRABO L. XIV. p. 635. LAERTIVS L. I. ſ. 24. et MENAG. ad h. l. PLVTARCH. de plac. phil. L. 3.

pium totius naturalis philosophiae Thaletis, consensu veterum Thaleti tribuitur, quemadmodum ex ARISTOTELE[x], LAERTIO[y], PLVTARCHO[z], CICERONE[a] multisque aliis ex veterum numero videre est, nec negatum quoque esse a quopiam meminimus. Vt vero recte intelligatur, monenda quaedam sunt, sine quibus frustra generale hoc principium considerabitur. Scilicet notandum 1. mundi hoc initium posuisse Thaletem, non rerum omnium siue vniuersitatis. Supra enim obseruauimus, veterum theogoniarum conditores ortum vniuersitatis rerum haud raro cum natalibus mundi nostratis commiscuisse, et primo quidem generalia principia posuisse, mox vero ad mundi huius fabricam fuisse delapsos. Haec vt euitaret Thales, meliori ordine philosophaturus, aquam primum principium omnium, quae in mundo sunt, rerum constituit, de reliquis non sollicitus[b]. Qua in re cum Indis sensisse videtur, de quibus Megasthenem, referentem supra[c] audiuimus, statuisse eos: vniuersarum rerum primordia diuersa esse, mundi autem aquam. 2. Aquam vero dum Thales omnium, quae in mundo sunt, rerum principium dixit, non tam caussam effectricem a qua orta sunt omnia, quam materiam potius, ex qua formata sunt, intellexisse, verisimile est. Cum enim vox ἀρχὴ vtrumque notet, et principium a quo, et initium siue materiam ex qua res sunt, dubius ita sensus oritur, num praeter aquam caussam quoque effectricem aliam rerum omnium Thales admiserit, qua de re postea ex instituto tractabimus. In praesentia, hoc monuisse sufficiat, videri Thaletem veterum cosmogoniarum, quas cum ex traditionibus Phoenicum, quibus genus et maiores debebat, tum in insula Creta, et in Aegypto didicerat, auctores in eo secutum fuisse, qui posthabita caussa effectrice prima ad materialem potissimum respexerunt, et de ortu rerum naturalium ex chao philosophati sunt. Certe ARISTOTELEM atque PLVTARCHVM[d] ita Thaletem interpretatos fuisse, aperta vtriusque verba, et quae inde formauere, ratiocinia probant. Prior enim principium hoc, ex quo res fiant, explicat, putatque ideo Thaletem in hunc modum de initiis rerum omnium fuisse philosophatum, quoniam cunctorum semina humidam naturam sortita sint: aqua vero naturae principium humidis sit: alter vero Thaletem reprehendit, quod principium cum elemento confundat, aquam enim esse elementum, esseque materiam aqua et terra priorem, forma carentem, ex qua omnia. Recte itaque et clarius CICERO[e], aquam esse dixit ex mente Thaletis non principium sed initium rerum omnium. 3. Nihil tamen noui videtur Thales hoc principio statuisse, sed explicuisse tantum clariori voce, quid veteres physiologi ante sua tempora per chaos intellexerint[f]. Probauisse enim Tha-

x) Metaphys. L. I. c. 3.
y) L. I. s. 27.
z) loc. cit.
a) De nat. Deor. L. I. c. 10.
b) Ordo hoc totius systematis. Thaletis postulat, et imprimis quae ARISTOTELES et PLVTARCHVS l. c. de eo referunt. conf. PSEVDO-ORIGEN. Philosoph. c. I. p. 22.
c) STRABO L. XV. p. 713. conf. BVRNETIVS Archaeolog. philos. L. I. c. 10. p. 417.
d) ll. cc.
e) l. c.
f) Veterum hac de re mentem discere licet ex IVST.

Thaletem ſuam de aqua rerum omnium initio opinionem ex Homero IVSTINVS MARTYR [g] atque PLVTARCHVS [h] referunt; et ex iis, quae de theologia et phyſiologia veterum Graecorum ſupra dicta ſunt, notum eſt, fuiſſe inter veteres, qui chaos aquam turbidam atque limoſam dixerint. Differt tamen Thaletis dogma a Phoenicio, quod ἀέρα ζοφώδη καὶ πνευματώδη aërem ſpiritu foetum et tenebricoſum requirebat [i]. Videturque Thales, cum clarius de rerum initiis philoſophari vellet, incertas vagasque veterum de chao notiones clariori voce expoſuiſſe, et quid intelligi poſſet, per chaos ſignificaſſe. 4. Quo vero fundamento, quibusue rationibus Thales permotus aquam inter primordia rerum poſuerit, cum ipſius et genuinorum diſcipulorum ſcripta nulla extent, definiri non poſſe putamus. Afferunt quidem diligentes doctrinarum veterum collectores PLVTARCHVS [k] atque STOBAEVS [l] rationes varias, quas Thaleti tribuunt: ſemen omnium animalium humidum eſſe, omnes ſtirpes humido ali, ſolis ſtellarumque ignes et totum mundum aquae exhalationibus nutriri, quibus ARISTOTELES [m] adiicit, infimum eum aquae locum aſſignauiſſe, et SENECA [n], terram toto ſubiectam humore portari et innatare. Verum has rationes ab ingenio Thaletis non fuiſſe profectas, veriſimile eſt, et excogitatae videntur, vt ratio philoſophica daretur admiſſi a Thalete principii. Vnde in iis explicandis vel refutandis tempus conſumere nolumus, nec anxie quaeremus, an poſſibile Thales putauerit, quod ex rarefactione et condenſatione exhalantis aquae reliquorum elementorum ortus extiterit, nec ne? Legant, qui in his otium ſuum conſumere cupiunt, quae veteris philoſophiae gnariſſimus IACOBVS THOMASIVS aliquot de principiis philoſophiae Ionicae obſeruationibus [o] et PETRVS BAYLE [p] acute diſputarunt. Nos enim fruſtra haec fieri putamus, cum vera, quae impulerit Thaletem, ratio, vt hoc principium admitteret, nobis ignota ſit, nec a veriſimilitudine abludat, Thaletem ex traditione magis, quam ratiocinationibus ad principium hoc fuiſſe delapſum.

De Deo eiusque opere, mundo.

II. Mundum eſſe vnicum, eumque eſſe opus Dei, atque ideo pulcherrimum eſſe. Prius Thaleti tribuit PLVTARCHVS [q], poſterius LAERTIVS [r]. Valde tamen hic in diuerſas easque ſibimet contrarias ſententias de mente Thaletis circa principia rerum genitarum abeunt viri docti, contendentibus aliis, Thaletem adiunxiſſe cauſſae materiali, quam aquam conſtituiſſe probauimus, cauſſam effectricem rationalem, Deum, aliis negantibus,

IVST. LIPSII Phyſiolog. Stoic. L. II. diſſ. VIII. p. m. 169 ſeqq. et STANLEII Hiſt. philoſ. P. I. c. 6. ſ. 1. p. 9. qui tamen non ſatis accurate in hoc argumento verſati ſunt.

g) Cohort. ad Graec. p. m. 7. ed. Paris.

h) PLVT. l. c. T. II. p. 4. qui in tr. ignis an aqua vtilior, etiam ad Heſiodum prouocat.

i) Conf. ven. MOSHEMIVS ad CVDW. c. I. §. 22. p. 27. not. 7.

k) loc. cit.

l) Eclog. phyſ. L. I. c. 13. p. 25. ed. Cant.

m) loc. cit.

n) Natur. Qq. L. VI. c. 6.

o) Obſ. Hal. T. II. obſ. 18 ſeqq. p. 417 ſeqq.

p) Dict. T. IV. art. Thales not. D. add. SCIPIO AQVILIAN. l. c. c. XIX. p. 84 ſeqq. B. RECHENBERGIVS de eo, an aqua ſit omnium corporum materia et principium. IO. HENR. MVLLERVS de aqua principio rerum ex mente Thaletis, Altdorf. 1718. conf. Biblioth. Academ. p. 390 ſeq.

q) De placit. philoſoph. L. II. c. 1.

r) L. I. ſ. 35.

bus, et Thaletem in eorum album referentibus, qui Deum ex mundo relegarunt, et atheismum professi sunt. Prior sententia non adducto tantum LAERTII loco confirmatur, sed iis quoque, quae de Deo alibi [s] dixit; esse antiquissimum omnium, non habere principium neque finem, nec cogitationes latere [t]: plena esse Deorum omnia [u]. Imprimis vero luculentum est testimonium CICERONIS [x] qui diserte: *Thales Milesius, qui primus de talibus rebus quaesiuit, aquam dixit esse initium rerum: Deum autem eam mentem, quae ex aqua cuncta fingeret. Si Dii possunt esse sine sensu et mente, cur aquae adiunxit, si ipsa mens constare potest, vacans corpore?* Ex quibus verbis patet, non tantum Deum Thaletem asseruisse, sed neque otiosum spectatorem fecisse, sed rebus formandis praeposuisse [y]. Habet tamen, quod his opponat altera quoque sententia, quae Thaletem vult Deum ex rerum oriundarum proscripsisse negotio. Ea imprimis vrget, quod veteres vnanimi fere ore fatentur, Anaxagoram primum fuisse, qui mentem materiae adiunxerit, id est Deum caussam fecerit efficientem mundi [z]. Inde enim sequitur, eos, qui ante Anaxagoram fuerunt, aliter sensisse, Deique nullam fecisse mentionem inter principia naturalia: id imprimis confirmatur inde quoque, quod Thales aquam non ἀρχὴν tantum, sed μίαν quoque ἀρχὴν vnicum principium faciat [a], nec in toto eius systemate physiologico vlla Dei mentio, immo nec vestigium caussae rationalis appareat [b]. Nec ea, quae pro Thaletis pietate afferuntur testimonia fide digna putant, vtpote quae incerto rumori debeantur, hisque auctoritatem AVGVSTINI [c], cui et CLEMENS ALEXANDRINVS [d] et EVSEBIVS [e] adiici possunt, opponunt. Ad quae tamen ita respondent, qui Thaleti bene cupiunt [f]: Thaletem de mundi γενέσει philosophantem non sustulisse ex rerum vniuersitate Deum, sed supposuisse, et abstrahendo a summo rerum opifice, tanquam caussa ab omni fere antiquitate concessa, tantum de principiis materialibus atque physicis, non metaphysicis, agere instituisse: id cum non satis procedere videret Anaxagoras, mentem eum, quam Thales tacitus quasi supponebat, adiecisse, et sic φανερῶς, quod diserte ARISTOTELES addit [ff] de caussa efficiente fuisse philosophatum, mentemque diuinam ad demonstrandam mundi generationem adhibuisse. Nec Patrum quoque auctori-

s) IDEM l. c.
t) CLEMENS ALEX. Strom. L. V. p. 594.
u) Qua de re in seqq. dicetur.
x) De nat. Deor. L. I. c. 10.
y) Ita Thaletis caussam agunt CVDWORTH. l. c. p. 27. 122. et MOSHEM. ad h. l. AQVILIANVS l. c. SAM. PARCKER. disp. de Deo et prouid. Diu. disp. I. sect. 5. 6. p. 13 seqq. IO. CHR. WOLF. de atheismi falso suspectis §. 9. BVDDEVS thes. de atheismo, c. I. §. 10. aliique laudati REIMMANNO Hist. ath. c. XIX. §. 2. p. 129. STANLEI. Hist. Phil. P. I. c. 9. 10. POTTER. ad CLEM. ALEX. Protr. p. 56.
z) ARIST. Metaph. L. I. c. 3.
a) Conf. OLEAR. ad l. c. STANLEII.
b) Ita IAC. THOMAS. Obs. Hal. Lat. T. II. obs. XXI. et BAYLE Dict. art. Anaxagoras T. I. not. D. art. Thales not. C. Auctor Hist. crit. Phil. T. II. L. III. c. 11. §. 5. 6. p. 11 seqq. qui tamen satis confuse in hoc argumento versatur, sibique contradicit.
c) De C. D. L. VIII. c. 2.
d) Strom. L. II. p. 364.
e) Praep. euang. L. I. c. 7. p. 21. 22.
f) PARCKERVS, OLEARIVS, MOSHEMIVS ll. cc.
ff) l. c. T. II. Opp. p. 646. ed. Casaub. quod totum caput diligenter inspectum, recte haec ita dici, luculenter confirmat. Non enim Thaletem et alios illo antiquiores ait solam caussam materialem agnouisse, negasse efficientem, sed ad hanc non respexisse, illa contentos, Anaxagoram vero aperte aduocasse.

ctoritatem tantam esse putant, vt ideo Thaletis caussa deserenda sit: eos enim ex praeiudicio temporis sui hac de re locutos, quaesiuisse quamcunque occasionem philosophis gentilibus aegre faciendi, iisque impietatem obiiciendi. Nobis, si in re obscura, et difficili aliquid dicendum est, distincte respondendum et de hac quaestione statuendum videtur. Nempe 1. repetenda ea sunt, quae in antecedentibus de incertitudine historiae huius sectae eiusque dogmatibus diximus et ad Thaletem applicanda. Qui cum doctrinarum suarum interpretem ipse non egerit, nobisque deficiant monumenta genuina, vnde de vera eius mente, quam in contrarias partes trahi videmus, iudicari queat, impossibile existimamus, in tanta rei incertitudine, certi quid de atheismo Thaletis dicere, eo quod ad coniecturas omnia redeunt. Quae etsi in vtramque partem controuersiam admittunt, verisimilitudine tamen inter se differunt, et vna altera est potior. Has itaque sequentes 2. monemus, nihil esse in systemate Thaletis, quod necessario impietatem inuoluat. Etsi enim caussae rationalis non meminit, mentemque effectricem non adiecit, non tamen ideo exclusisse eam inde sequitur, sed more veterum, quos secutus est, supposuisse, et in enucleandis principiis physicis et materialibus ad ea tantum respexisse, quae materiae motu semel concepto propria sunt, et generationem rerum φυσικῶς non vero μεταφυσικῶς explicare apta. Admodum enim verisimile est, Thaletem veterem cosmogoniam, quam inter barbaros didicerat, retinuisse [g], et in id tantum incubuisse, vt, quod illi simplici traditione exponebant, de eo ipse, redditis et expositis rerum caussis, quaereret, vt luculenter ait CICERO. Theologos vero siue physiologos veteres in explicanda mundi generatione, Deum quidem non negasse, sed obscurissime supposuisse, principia vero theogónica chaos, noctem, litem et amicitiam, siue amorem pro principiis adhibuisse, sicque rerum γένεσιν explicuisse in superioribus luculenter, nisi fallimur, demonstrauimus. Ex quibus sequitur, nec Thaletem, Deum prorsus proscripsisse e mundo, nec tamen ad describendos mundi natales adhibuisse, sed materiae tantum motum et modificationem explicuisse, vt eorum rationem philosophicam redderet, quae nuda assertione theologi vetustissimi tradebant. 3. Quoniam vero solis coniecturis de systematis Thaletis principiis eorumque constitutione dispiciendum est, non ad vnam tantum alteramue veterum de Thaletis doctrina relationem attendendum est, sed cuncta, quae propiorem fidem merentur, coniungenda sunt, vt inde quantum fieri potest, cohaerens aliquod doctrinae aedificium exstruatur. Hoc etsi ob deficientia genuina Ionicorum monumenta exacta ratione fieri posse sperandum non est, licebit tamen non inconcinnum et improbabilem doctrinae naturalis Thaletis ordinem instituere, et ex eo iudicare, qua ratione de Deo respectu ad mundum habito senserit. Hoc vt pro virium

 mo-

g) Certe ita visum ARISTOTELI l. c. qui vbi Thaletis principium exposuit, addit: εἰσὶ δὲ τινὲς οἱ καὶ τοὺς παμπαλαιοὺς καὶ πολὺ πρὸ τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρώτους θεολογήσαντας οὕτως οἴονται περὶ τῆς φύσεως διαλαβεῖν. Sunt quidam, qui putant; vetustissimos a praesenti seculo remotos admodum, primosque theologos eundem in modum de natura sensisse.

modulo facere tentemus, supponimus, Thaletem asseruisse, mundi mentem esse Deum. Non hoc nuda coniectura Thaleti affingimus, sed veterum consensu affirmamus. Tribuunt enim id Thaleti ARISTOTELES [h], PLVTARCHVS [i], EVSEBIVS [k], LAERTIVS [l], STOBAEVS [m]. Nec ignorare potest, qui ea legit, quae supra de theologia Aegyptiorum atque theogonia scriptorum Graecorum, fuse diximus, in ea sententia omnes hos fuisse, esse Deum animam mundi, huncque peculiari ratione ex Deo emanasse, sicque ex Deo producta materia illo animante motumque largiente cuncta generata esse. Haec vero apud Aegyptios, Cretenses et in Asia forte didicerat Thales; quis non verisimili ratione concludat, eodem sensu hoc principium eum in systema suum recepisse, vel potius in eo supposuisse? Hoc vnum certe non improbabilem hanc esse opinionem satis commonstrat, simulque eos in excusando Thalete nimios esse ostendit, qui hoc ita explicant, docuisse Thaletem, Deum esse spiritum, qui mundum fecerit [n]. Verum non verisimilis tantum coniectura haec suadet, sed et tota Thaletis de Deo et diuinis doctrina postulat. Quod vt manifestum faciamus 4. porro obseruamus statuisse Thaletem, omnia, quae cernuntur Deorum esse plena [o]. Quod dogma ex systemate emanatiuo sequi, et Deum esse animam mundi, inferre, veterum consensus, et variarum gentium theologia, in quam receptum fuit, probat: quod quoniam alibi [p] fuse, et nisi fallimur, luculenter demonstrauimus, non hic repetemus, actumque iterum agemus, sed lectoris patientiam exoramus ad expendenda ea, quae ibi dicta sunt. Immo sola, quam supra instituimus tractatio de systemate emanatiuo theogoniarum lucem claram huic rei accendit. Haec cum ita sint, patet 5. cur Thales mundum dixerit ἔμψυχον, siue animatum, quod ait LAERTIVS [q], qui mox adiicit καὶ δαιμόνων πλήρη εἶναι, vt ostenderet, animum istum nihil aliud esse, quam mentem diuinam omnes daemonas in se comprehendentem, qua ratione et Platonici suo modo, propius vero Stoici de Deo disseruerunt. Haec si, vt sua probabilitate nituntur, admittimus, ratio dari potest omnium eorum, quae de Deo et diuinis Thales tradidit atque disputauit. Deum hominem male agentem ne cogitando quidem latere posse, ex hac hypothesi semel admissa necessario sequitur, cum et ipsius animus ex anima hac mundana siue Deo emanauerit, eaque ipsi intime praesens sit. Deum antiquissimum esse recte asseritur, quia fons riuulis, et principium emanationis, emanatiuis prius et antiquius est. Mundus apte dicitur Dei opus, ex cuius sinu effluxit. Immo Ciceronis quoque relatio locum habet, Deum esse mentem, sed inhabitantem, quae ex aqua cuncta fingeret. Porro ex hac hypothesi prono quoque alueo fluit, quod Thales interrogatus, *quid fortissi-*

Thaletis doctrina de Deo.

h) De anima L. I. c. 5.
i) De plac. phil. L. I. c. 7.
k) Praep. euang. L. XIV. c. 6.
l) L. I. s. 27.
m) Eclog. phys. c. I. p. 2.
n) Ita auctor Historiae philos. gentilis T. I. p. 49. conf. BVDDEVS de phil. mor. Thaletis §. 10. H. E. V. T. T. I. p. 691. 692. Quod de spiritu a materia seiuncto intelligi volunt, sed inuito Thalete, vt ex dictis patet.
o) LAERT. l. c. ARIST. l. c. CICERO de leg. L. II. c. 11.
p) In Otio Vindelico Exerc. II. §. 2. p. 129 seqq.
q) loc. cit.

tiſſimum ſit? reſpondit: *eſſe neceſſitatem, ſiue fatum, omnem enim mundum gubernare. Eſſe vero neceſſitatem prouidentiae conſtans iudicium et immutabilem poteſtatem*[r]. Haec enim neceſſaria ſeries rerum ex anima mundi, Deo, emanantium eſt, quae vti in ipſa DEI natura fundatur, ita immutabilis eſt, et diuina, resque omnes conſeruat, et quia ex ſuo fonte diuinitatem, quaſi communicat, omnia gubernat. Tandem his admiſſis 6. facile ad obiectiones reſponderi poteſt, quae contra Thaletem formantur. Nam quod ab Anaxagora, mentem prius adiiciente materiae, deſumitur argumentum, dicta non refellit, longe aliter enim Anaxagoras mentem materiae adiecit, quam Thales, nec ei immerſit, ſed adiunxit, ſicque φανερῶς de Deo, quem Thales abſcondebat, philoſophatus eſt. Patet quoque ex dictis vnde aqua vim, motumque ad generationem rerum acceperit, etſi μίαν ἀρχὴν, ſed in ordine tantum rerum materialium eam dixerit. Conſtat vero ex iis quoque 7. quousque ab impietate abſoluendus ſit Thales, qui in atheorum quidem claſſem referendus non eſt, indignam tamen de Deo fouit ſententiam[s], cum plerisque barbarorum et Graecorum theologorum, quibus ſyſtema emanatiuum placuit, in vnam claſſem referendus. Non negamus, hanc theologiae Thaletis explicationem omnibus dubiis non carere, quod virum ſummum I. L. MOSHEMIVM de hac noſtra ſententia pronunciaſſe probe meminimus[t]. Sed quis in tam obſcuro atque incerto argumento certas omnique dubio carentes demonſtrationes vel promittet, vel etiam poſtulabit? Dabimus itaque, qua decet eſſe modeſtia, cuilibet veniam, haec refutanti, modo certiora in argumento incertiſſimo nos edoceat.

§. VI. Sed pergendum eſt in explicatione naturalis philoſophiae Thaletis, atque oſtendendum, qua ratione expoſitis ſemel principiis: materialem cauſſam mundi eſſe aquam, Deumque eſſe mundi animum, huncque ideo animatum, rerum naturalium ortum atque generationem deriuauerit. Concludebat vero, quod prona conſequentia inde fluit, porro *De generatione rerum naturalium.*

III. Locum continere mundum. Rogatus enim Thales, quid maximum? reſpondit, locus; reliqua enim mundus continet, ab hoc continetur. Ita PLVTARCHVS[u], quem ſequitur LAERTIVS[w]. Etſi vero in *conuiuio VII. ſapientum* ille hoc Thaletis eſſe dicit, in quo acumina his viris tributa pleraque figmentum ſcholae vel traditionem quoque incertam ſapere, ſupra oſtendimus, ipſa tamen haec doctrina ex admiſſis ſemel principiis Thaletis neceſſario fluit. Cum enim mundus ſit ἔμψυχος, Deusque mundi animus, neceſſario quoque Deus locus eſt, qui mundum continet: quem peruadit et vi ſua comprehendit. Nec haec ſola Thaletis doctrina eſt, ſed veteribus quoque pluribus placuit, immo placere debuit omnibus,

qui

r) STOBAEVS Eclog. phyſ. c. VIII. p. 10. conf. LAERT. L. I. ſ. 36.

s) Ducit enim ad enthuſiaſmum et pantheiſmum, vnde a multis pro ſpecie, quadam atheiſmi habitum eſt ſyſtema emanatiuum; ſed minus accurate.

t) Ad CVDWORTH. c. III. §. 21. n. 8. p. 123.

u) In conu. ſept. ſap. T. I. p. m. 293.

w) L. I. ſ. 35.

qui Deum ita per omnem mundum diffuſum ſtatuerunt[x]. Subtilius tamen hac de re cogitaſſe Thaletem veriſimile non eſt, tota enim diſputatio de loco, ſpatio atque vacuo tum demum percrebuit, vbi ingenia philoſophorum notiones metaphyſicas phyſicis conſiderationibus immiſcuerunt, quod ab antiquiſſimis phyſiologis, quos ſecutus eſt Thales, factum non eſt, qui magis ſimpliciter philoſophabantur. Eodem ex fonte ſequitur

IV. Non dari vacuum: quod dogma philoſophis a Thalete ad Platonem vsque naturam ſcrutantibus placuiſſe tradit PLVTARCHVS[y]. Nec aliter patiuntur principia Thaletis ſemel admiſſa, mundum loco contineri, Deumque eſſe mundi animum: quicquid enim in mundo eſt, ita a diuina iſta anima peruaditur, vt vacuum exiſtere nequeat. Sequitur porro ex Thaletis principio:

V. Materiam, quae eſt primum ortus interitusque ſubiectum, aliarumque mutationum, mutabilem fluxamque totam ſuapte natura per vniuerſum eſſe[z]? Cum enim aquam rerum omnium principium eſſe aſſereret, et ex ea omnia formari, inque eam reſolui putaret, neceſſario ſemper fluxam et in motu verſantem aſſerere debuit. Nec hoc nouum dogma fuit, ſed theologis ante Thaletem iam probatum et per diuerſas poſtea inter Graecos ſcholas philoſophorum, Ionicorum, Heracliti, Pythagorae, Platonis, Stoicorum aliorumque propagatum eſt, vt alibi[a] docuimus.

VI. Materiae vero fluxae atque diuiſibilis in infinitum non progredi ſectionem, ſed ſubſiſtere in iis quae indiuidua ſunt, et atomi dicuntur; non ſine ratione quoque ſyſtemati Thaletis tribuit PLVTARCHVS[b]. Qui tamen recte dicit, viſum hoc fuiſſe Thaletis atque Pythagorae ſectatoribus, non enim curioſe de atomis, vel particulis indiuiduis materiae primae diſputauit ipſe Thales, ſed ſimpliciter aquam materiam rerum ſtatuit: diſcipuli vero, eius principiis vſi, hanc ſyſtemati eius doctrinam adiecerunt. Quod eam non potuit non admittere, alias, ſi materia in infinitum poſſet diuidi, Deus nec locus nec anima mundi eſſe poſſet.

Doctrinae Thaletis phyſicae ſpeciales.

§. VII. Conſtitutis ita principiis doctrinae naturalis generalibus, ad ſpeciales concluſiones ita digreſſum fuiſſe, veteres referunt:

VII. Noctem extitiſſe prius vna die. Accepit hoc dogma Thales ſine dubio ex barbarica et Graeca theologia, quae noctem inter principia rerum retulit, et luci antepoſuit, vti ſuo loco expoſuimus: vbi etiam obſeruauimus, multis inde populis conſuetudinem enatam fuiſſe, per noctes temporum rationes computandi[c], quam etiam apud Athenienſes obtinuiſſe, auctor

x) Videndus, qui erudito in hoc argumento verſatus eſt PAVLVS SLEVOGTIVS differt. philoſoph. p. 386 ſeqq. Sed in ſequenti quoque tractatione paſſim ad hoc dogma attendetur.

y) l. c. L. I. c. 18. p. 16.

z) l. c. c. 9. p. 14.

a) Amoenit. liter. T. VIII. p. 312 ſeqq. Hiſt. de ideis Sect. I. §. 8. p. 128 ſeqq.

b) l. c. c. 16. p. 16. conf. S. Reu. MOSHEMIVS ad CVDWORTH. ſyſt. intell. c. I. §. 22. p. 28. not. 9. In STANLEII Hiſt. philoſ. P. I. c. 6. p. 14. contraria ſententia Thaleti tribuitur, inuito Plutarcho.

c) Conf. GROTIVS de V. R. C. L. I. p. 59. WOLF. ad ORIGEN. philoſophum. p. 180. Vide de Germanis TACIT. de mor. Germ. c. 11. de Gallis CAES. B. G. L. VIII.

auctor eſt CENSORINVS[d]. Vnde hanc theſin recte Thaleti tribui, omnino veriſimile eſt.

VIII. Miſtionem fieri elementorum compoſitione.

IX. Terreſtris ſubſtantiae eſſe ſtellas; ſed tamen ignitas[e].

X. Lunam terreſtris eſſe naturae[f], et a ſole lucem accipere[g]. Ita etiam Orpheus, vt ſuo loco probauimus, vnde patet, Thaletem non primum hoc dogma inueniſſe. Anaximandri opinionem cum Thaletis hic confundit STANLEIVS[h].

XI. Solem deficere, quando luna ad lineam infra eum fertur, quae natura eſt terreſtri. Primum hoc docuiſſe Thaletem, aſſerit PLVTARCHVS[i]. Didicit tamen illud in Aegypto, vbi paria ſtatuiſſe ſacerdotes, ſuo loco docuimus.

XII. Vnicam eſſe terram, figurae rotundae, quae globi inſtar ſe habeat, in medio poſitam mundi[k]. Cleodemus apud PLVTARCHVM[l] ei tribuit: confuſionem id parituram vniuerſalem, ſi terra ex mundo tollatur. Sed id a ſectatoribus tantum, vel per conſequentiam Thaleti adiectum eſſe, ipſa ratio ſuadet, locusque Plutarchi, vbi hoc refert.

XIII. Ventis etheſiis deberi Nili exundationem, qui aduerſa fronte irruentes, vt intumeſcant aquae efficiunt, ita vt mare ventis excitatum oſtia fluuii ſubire neceſſe habeat, qui ita retrocedere cogatur[ll]. In Aegypto de cauſſa intumeſcentis Nili valde, ſed inutiliter, et ſine veri ſpecie, diſputatum fuiſſe, ſupra diximus, vnde ſine dubio Thaleti occaſio enata eſt, de hoc problemate diſquirendi. Quem tamen rem acu non tetigiſſe, pulchre DIODORVS SICVLVS[m] monet; vera ſi ea eſſent, omnes fluuios in mare deſinentes etheſiis oppoſitis ventis ſimili modo exundare oportere, quod tamen ſecus habet: vnde ipſe Nili exundationem mauult a pluuiis ex Aethiopiae montibus delabentibus arceſſere.

§. VIII. Praeter materialem mundum de intelligibili quoque cogitaſſe Thaletem, quatenus ſcilicet Deus atque ſpiritus cum mundo coniuncti ſunt, ex eo manifeſtum eſt, quod §. V. de theologia Thaletis et aſſerta DEI exiſtentia atque concurſu in formando mundo diſſeruimus. Ibi enim, vt rei lux neceſſaria accreſceret, potiores Thaletis de Deo ſententias attulimus, quas, quia ibi lucis, quantum licebat, attulimus, hic breui tantum explicatione repetemus, vt vno faſce comprehenſa appareat Thaletis doctrina de ſpiritibus. Dixit ſcilicet *De rebus ſpiritualibus.*

I. Eſſe Deum, omnium antiquiſſimum: illudque quod neque principium

d) de die nat. c. 23.

e) PLVTARCH. l. c. L. II. c. 13. p. 22.

f) ib. c. 24. g) ib. c. 28

h) l. c. p. 14. vbi ita Thaletis mentem exprimit, lunam eiusdem cum ſole eſſe naturae, quod tamen non Thaleti ſed Anaximandro placuit, PLVT. l. c. p. 25. mirumque non eſt, hoc in loco Plutarchi et Stobaei allegato non inueniſſe doctiſſimum interpretem. Habuit hanc quoque ſententiam Thales ſine dubio ex Aegypto.

i) ib. c. 24.

k) ib. L. III. c. 9.

l) In conuiu. VII. Sap. l. c. rationes vero in eo conuiuio allatas a poſteriorum temporum philoſophis, illis ſapientibus tributas eſſe ex dictis ſupra liquet.

ll) LAERT. L. I. ſ. 37.

m) L. I. p. 35.

pium habet neque finem [n]. Ambiguam hanc definitionem Dei esse nemo non videt, aeque enim aeternae et infinitae materiae, quam Deo conuenit, vnde ex aliis Thaletis dogmatibus, quomodo hoc intellexerit, iudicandum est. Illud vero supra exposuimus. Nempe, Deum dixisse mentem, CICERO [o] diserte testatur, eamque materiae opponit. Etsi vero in referendo hoc Thaletis dogmate verbis variant veteres, eorum tamen de re ipsa testimonium reiici non potest, quod tamen contendit P. BAYLE [p].

II. Deum hunc effari, impossibile esse. Croeso enim sciscitanti, quid de Diis arbitraretur, post aliquot deliberandi commeatus, referente TERTVLLIANO [q], nihil renuntiauit Thales. Paria vel eadem quoque Simonidi tribuunt veteres, quocum facile confundi potuit Thales. Nihil tamen hoc a more theologiae barbaricae alienum, quae de Deo summo sacrum silentium tenuit, eumque ἄῤῥητον esse docuit, sequente hanc silentii rationem Orpheo aliisque theologis Graecis, et ex philosophis quoque PLATONE et Pythagoreis passim, vt suo loco demonstrabitur.

III. Deum latere posse nihil, ne cogitationes quidem. Fundamentum atque sensum huius dogmatis supra quoque explicuimus.

IV. Mundum esse plenum daemonum: vel, quod CICERO ait, *homines existimare oportere, omnia quae cernuntur, Deorum esse plena* [r]. Quam doctrinam ex Aegypto Thales in Graeciam attulit, et animae mundanae iuxta systematis emanatiui tenorem atque sensum inaedificauit, vt supra monuimus.

V. Genios siue daemonas esse substantias anima praeditas, heroas quoque esse animas a corporibus separatas, bonos si bonae, malos si malae. Ita quidem PLVTARCHVS [s]: quod et LAERTIVS [ss] confirmat, mundum ex mente Thaletis plenum daemonum, sicque animatum esse, referens. Dubium tamen an Thales, qui de naturalibus tantum et materialibus rebus philosophatus est, istos spirituum ordines ipse agnouerit, et annon sequentium temporum philosophi, cum vidissent, a Pythagoricis et Platonicis affirmari, accepisse suum istud dogma praeceptorem ex Aegypto, inde concluserint, Thaleti quoque Aegyptiacam philosophiam edocto, ibi innotuisse? Etsi enim in Aegypto inter daemonas et animas heroum distinctio facta fuerit, eamque Graeci quoque theologi et imprimis theogoniarum scriptores admiserint, longe alio tamen, quam Thaletis, ea nititur fundamento, quod supra exposuimus. Vnde, an Thales, qui de hominibus inter Deos post fata relatis non cogitauisse videtur, systematis ratione id non poscente, eiusmodi heroas statuerit, incertum admodum est atque dubium.

VI. Animam semper, et per se mouere sese; esse scilicet non tantum

κινη-

n) Vide supra §. V. laudatos.
o) loc. cit. p) l. c. not. A. p. 340.
q) Ad nation. L. II. c. 2.
r) De legib. L. II. c. 11.
s) De plac. phil. L. I. c. 8.
ss) l. c. Addendus, ATHENAGORAS qui in leg. pro Christ. p. m. 25. ed. Par. ita: Thales triplici diuisione, Deum, daemonas, et heroës, nuncupat, Deum autem definit mentem mundi, daemonas essentias ψυχικὰς animales, heroës separatas hominum animas: bonos nimirum bonas, malos vero improbas.

κινητικόν τι quod ait ARISTOTELES [t], ſed et ἀεικινητὸν quod tradit PLVTARCHVS [u] et αὐτοκίνητον, quod refert STOBAEVS [w]. Ariſtoteles tamen, motum magis aliquem brutum, quam rationalem, Thaletem animae adſcripſiſſe, innuere videtur; addit enim: dixiſſe Thaletem, lapidem magnetem, habere animam, quia mouet trahitque ferrum. Verum ſolet Ariſtoteles ſtudio veterum dogmata obſcure enarrare. Quod ſi ad ſyſtema Thaletis reſpicitur, iuxta quod anima ex mundi anima emanault, neceſſario iſtud motus principium, quod omnia emanatiua habent, animae quoque tribuendum eſt. Nec hoc ſolus habuit Thales, ſed et Anaxagoras, Pythagoras, Socrates atque Plato in eadem fuere ſententia, quam poſtea ARISTOTELES [x] conuellere omni ſtudio conatus eſt, vt veteribus contradiceret. Inter motus vero animae genera cogitationes quoque Thales retulit, ſi vera ſunt, quae tradunt PLVTARCHVS et LAERTIVS [y]; interrogatum, quid eſſet velociſſimum? reſpondiſſe, mentem, quia per vniuerſa diſcurrit. Non vero animae tantum facultatem mouendi ſeſe tribuit Thales, ſed et alia, vnde κινητικὸν vocauit ARISTOTELES. Is vero vt et HIPPIAS apud LAERTIVM [z] narrant, putauiſſe Thaletem

VII. Inanimatis quoque animas ineſſe, quod ex magnete atque ſuccino corpora attrahentibus conieciſſe contendunt. Neque id abſurdum eſt, admiſſo ſemel ſyſtemate Thaletis, anima enim mundi in omnibus eius partibus ſe exerit, easque permeat.

VIII. Animum eſſe immortalem, primum dixiſſe Thaletem aſſeruit Choerilus poëta [a]. Nec dubium eſt, Thaletem dogma per omnem antiquitatem celeberrimum et inter Aegyptios ſacrum ex Aegypto retuliſſe, Graeciaeque non tam intuliſſe primum, quam adieciſſe ſyſtemati philoſophico, quod immortalitatem animae poſtulabat. Vnde fruſtra diſceptari putamus, an Thales vel Pherecydes primus fuerit, qui inter Graecos immortalitatem animae docuerit? Ante vtrumque enim inter Graecos dogma hoc a barbaris, Thrace Orpheo, et ex Aegypto allatum viguiſſe, theogoniae fidem faciunt, qui illud inuoluunt. Ab his edoctus philoſophorum vterque nobiliſſimam doctrinam ſeruauerunt, et de ea philoſophati ſunt Pherecydes in Syro inſula, Thales Mileti in Ionia.

IX. Mundum gubernari neceſſitate; eſſe vero eam neceſſitatem prouidentiae conſtans iudicium et immutabilem poteſtatem. Dogma hoc de fato, quod tribuunt Thaleti PLVTARCHVS [b], LAERTIVS [c] et STOBAEVS [d], ex principio: Deum eſſe mentem mundi, neceſſario fluere ſupra monuimus. Nec hoc ab Aegyptiorum et theogoniarum ſententia abludit, vnde Thales in ſua arua deriuauit. Forte et huc referendum, quod

Ooo 2 STO-

t) De anima L. I. c. 2. T. I. p. 478.
u) l. c. L. IV. c. 2. p. 36.
w) Eclog. phyſic. c. XL. p. 93.
x) l. c. c. 3. p. 480. Conf. ven. IOACH. OPORINVS in doctiſſima tractatione de immortalitate mortalium.
y) In conuiu. et L. I. ſ. 35.
z) Lib. I. ſ. 24.
a) LAERT. l. c.
b) De placit. phil. L. I. c. 25.
c) Lib. I. ſ. 36.
d) Eclog. phyſ. c. VIII. p. 10.

STOBAEVS Thaleti tribuit, primum motorem immobilem esse, quod postea Aristoteles asseruit: desideramus tamen propiorem testem [e].

Mathesis Thaletis.

§. IX. Pertinent ad naturalem philosophiam etiam suo modo disciplinae mathematicae, quae inter Graecos Thaletem primum fere parentem agnoscunt. In Aegypto quidem eas didicisse, magno vero ingenio adiutum Aegyptios philosophos mature superasse, supra luculento exemplo demonstrauimus. Nec videtur vero absimile, Thaletem primum fuisse, qui geometriam Graecos docuerit, quod de eo celebrat APVLEIVS [f]: licet alii vel Moeridi vel Pythagorae hanc gloriam vindicent. Vtrumque enim admitti potest, Thalete in Ionia, Pythagora in Italia philosophante. Quanquam, si verum esset, Pythagoram habuisse in iuuentute Thaletem in his disciplinis praeceptorem, non haberent eius asseclae, quo magnopere gloriarentur. Verum hoc incertum esse, supra iam monuimus. Ait vero PROCLVS [g]: *Thaletem in Aegyptum delatum, primum inde hanc scientiam in Graeciam deriuauisse, multa ipsum inuenisse et discipulos docuisse, generalius alia, alia specialius explicantem.* Quod confirmat LAERTIVS [h], qui et hoc refert: *eum maxime promouisse, quae Callimachus in Iambis Euphorbum Phrygem inuenisse ait.* Huius problemata a sequentium temporum mathematicis aucta et collecta tandem EVCLIDES elementis suis inseruit. Sunt vero, prout a PROCLO [i] indicantur, sequentia quae Thaleti debentur:

I. Quemuis diametrum circulum bifariam secare.

II. Triangulorum isoscelium angulos ad basin esse inter se aequales.

III. Si duae rectae mutuo se secent, angulos ad verticem facere inter se aequales.

IV. Primus, teste Pamphila [k] apud LAERTIVM [l] descripsit in dimidio circulo triangulum recto angulo, cuius tamen fidem lacessit STANLEIVS [ll], vel textum potius Laërtii; et Pythagoricum potius trigonum orthogonium respici putat; quae enim hic tribuuntur Thaleti, alii, teste eodem LAERTIO [m] Pythagorae dant, propter inuentionem huius theorematis hecatomben immolasse asserentes.

Sideralis scientia Thaletis.

§. X. Tandem et iustum atque clarum lumen siderali scientiae inter Graecos accendit Thales. Exigua enim fuere, et non vltra ortus et occasus maiorum stellarum procedentia, quae ante Thaletem Graeci obseruauerant, vt ex HESIODI carmine patet, vnde in prouerbium abiisse Hesiodi astronomiam supra iam indicauimus. Nec Orphei inuenta maiora fuisse, et initia scientiae nondum excultae comprehendisse, suo quoque

e) Aristoteles enim nihil de eo.

f) Florid. L. IV.

g) In Euclid. L. I. d. 1. p. 19. locum integrum exhibet STANLEIVS Hist. philos. P. I. c. 7; p. 15; conf. VOSSIVS de scientiis mathemat. c. 13, §. 3, 4. p. 49.

h) Lib. I. f. 25.

i) loc. cit.

k) Videndus de erudita hac foemina MENAG. ad l. c. Laërt.

l) Lib. I. f. 24.

ll) l. c. p. 16.

m) Lib. VIII. f. 12.

que loco vidimus [n]. Non deneganda itaque Thaleti gloria introductae inter Graecos astronomiae [o], quam ab Aegyptiis didicerat. Egregiae quoque sunt, si istorum temporum conditionem respexeris, quibus astronomiam auxit, inuentiones: Diuisit [p] enim coelum in circulos siue zonas quinque, arcticum, antarcticum, tropicum aestiuum et brumalem, et aequinoctialem, conuersionesque solis eiusque punctum primus annotauit [q], sicque aequinoctia et tempora diuisit [r]. Primus quoque, vti supra quoque notatum est, vrsae minoris sidus designasse dicitur Callimacho [s]. Primum non eclipses solis tantum obseruasse, veteres testantur [t], sed praedixisse quoque memorabili euentu narrant HERODOTVS [u] atque LAERTIVS [x]. Sed vt vtilem quoque redderet astronomiam, et obseruationes ad emolumentum ciuium referret, anni quoque tempestates emendauit, meliusque diuisit, et Aegyptii anni in CCCLXV. dies diuisionem introduxit inter Graecos [y].

Ethica Thaletis.

§. XI. Sufficit breuis haec naturalis scientiae delineatio, ad conuincendos nos, multum debere physicas atque mathematicas disciplinas Thaleti, qui cum primus de istis quaereret, id est, philosophica methodo exquireret, magnam merito gloriam meruisse censendus est, etsi illa, si cum nostris comparentur, exigua fuerint. Versabatur enim tum naturalis scientia in pueritia, et non nisi multorum seculorum maturitate ad virilem vigorem perducta est. Neque tamen hebes fuit Thaletis in morum quoque disciplina animus, sed moralem quoque sapientiam haud proletarie inspexit, philosophica vero ratione non exposuit, sed ἐξωτερικῶς quasi et ad vulgus, eodem, quo ceteri viri prudentes, modo, qui cum eo septem Graeciae sapientum numerum constituunt. Frustraneus itaque esset labor, si systema aliquod morale corradere ex dictis et sententiis Thaletis institueremus [z]. Sed nec omnia Thaletis esse videntur, quae illi tribuuntur, apophthegmata, cuius caussam supra, vbi de septem sapientum historia tractauimus, luculenter, nisi nos omnia fallunt, exposuimus: vnde PLVTARCHO complura de Thalete referenti fides non semper habenda est. Ex iis, quae Demetrius Phalereus de eo congessit [a], notari potissimum merentur sequentia: Amicorum recordandum etiam absentium; emendandam mentem non faciem; parentibus blandum esse deberi, talia enim a liberis expectanda, qualia in parentes conferuntur. Intemperantiam noxiam esse; imperitiam intolerabilem; meliora docenda et

 discen-

n) Conf. VOSSIVS de scient. mathem. c. XXXII. §. 7. 8. p. 145.
o) Eudemus apud LAERT. L. I. f. 23.
p) PLVT. de plac. phil. L. II. c. 12. p. m. 22.
q) LAERT. L. I. f. 24.
r) Ibid. f. 23.
s) Ibid.
t) PLIN. L. II. c. 9. PLVT. l. c. L. II. c. 24. 28. conf. VOSSIVS l. c.
u) Lib. I. p. 19.
x) l. c. tempus eius eclipseos, quam praedixit Thales, varie definiunt chronologi. Vid. SCALIG. ad Euseb. p. 89. STANLEI. l. c. p. 19.
y) LAERT. L. I. f. 27. Graeci enim tertio anno mensem intercalabant, Aegyptii singulis annis V. dies adiiciebant. Non tamen apud omnes id Graecos obtinuisse, ex loco aliquo Varronis infra c. VII. vbi de Demetrio Phalereo dicetur, constat.
z) Tentauit aliquem ordinem philosophicum illis tribuere B. BVDDEVS diss. de philosophia morali Thaletis.
a) Apud STOBAEVM loco supra laudato.

discenda; modum adhibendum esse; non omnibus credendum: Pleraque habet quoque LAERTIVS [b], qui addit: interrogatum: quomodo optime atque iustissime vitam acturi simus? respondisse: Si quae in aliis reprehendimus, ipsi non faciamus: itemque, eum felicem praedicauisse, qui corpore sanus, fortuna locuples, animo non ignauus sit. Imprimis vero notabilis est sententia, quae Thaleti tribuitur apud ANTON. et MAXIMVM [c]: difficile esse, sed bonum, sese noscere ipsum, hoc enim esse naturae consentaneam vitam agere. Plura desideranti exhibebunt LAERTIVS atque STOBAEVS [d], quos ex recentioribus secuti sunt celeberrimi viri IO. FR. BVDDEVS [e] et THEOPHILVS STOLLIVS [f].

Anaximander.

§. XII. Initia philosophiae naturalis inter Graecos felici auspicio facta continuauit et auxit Anaximander; qui priuatam Thaletis doctrinam disciplina publica exposuit, sicque sectam in cathedra quasi formauit et constituit [g]. Thaletis popularem et sodalem vocat CICERO [h], vnde sequitur Mileti natum fuisse; id quod factum Olymp. XLII. 3. patre Praxiada [i]. Pauca vero de eius historia consignauerunt veteres, nec videtur vltra scholam habendam iuuentutemque erudiendam publice occupatus fuisse. Instituisse vero pueros, non sine ingenio ex eo coniicit cel. HEVMANNVS [k], quod refert LAERTIVS [l]: Anaximandrum canentem a pueris irrisum esse, eoque comperto dixisse, canendum ergo puerorum caussa modulate magis. Cum enim haec de cantu aliquo musico apte vix queant intelligi, recurrendum putat ad morem illius seculi, quo eruditi libros non prosa sed ligata oratione scribebant, eosque adstricto ita versibus numero recitabant, quod Graecis ᾄδειν Latinis canere dicitur, vnde et ᾀδόμενα et ᾄσματα versiculi liberiori numero compositi, qui sapientiam virorum doctorum eius temporis continebant, dicti sunt, quorum supra in historia VII. sapientum Graeciae mentio facta est. Anaximandrum itaque obscurius discipulis librum forte, quem de philosophia naturali scripsisset, explicantem, vel alia recitantem derisum, accuratius iuuenum caussa posthac in eo se versaturum, promisisse vir doctissimus putat. Illud certum est, quod et supra ex THEMISTIO [m] annotauimus, Anaximandrum primum fuisse, qui contra morem seculi philosophiae naturalis, quam tradebat, praecepta scripto consignauit, sicque methodum arcanam, ab omnibus hactenus sapientibus sancte custoditam abiecit. Scripsisse enim *compendiariam expositionem placitorum suorum de rebus naturalibus*, siue, qui idem liber esse videtur, *de natura*; *de stellis fixis*; *de sphaera* et alia, testan-

b) Lib. I. f. 35.
c) Serm. CCIII. p. 346. ed. Wech. Stob.
d) ll. cc. e) loc. cit.
f) Hist. phil. mor. gentil. §. 30. p. 33.
g) Quae sine dubio caussa est, cur ab Anaximandro Ionicae sectae philosophiam deriuet LAERT. L II. f. 1.
h) Acad. Qq. L. IV. c. 37. Thaletis consanguineum vocat SVIDAS in Anaximander T. I. p. 173.
i) LAERT. l. c. SIMPLIC. in phys. Arist.
k) Act. philos. Vol. III. p. 183 seqq.
l) l. c. f. 2.
m) Orat. XX.

ſtantur veteres[n]. Non vero in matheſi tantum inuentionibus, ſed in naturali quoque ſcientia obſeruationibus excelluiſſe, inde colligi poteſt, quod periculoſum terrae motum Lacedaemoniis praedixit, et vt in agros ſecederent, monuit, eo quoque ſequente, ita vt urbs et pars montis Taygeti corrueret[o]. Tempus mortis ſilent veteres; Olymp. LVIII. 2. vero annum aetatis LXIV. egiſſe, Apollodorus ait[p]. Non confundendus vero eſt cum alio Anaximandro Mileſio, cui *expoſitionem ſymbolorum Pythagoreorum* debemus[q].

Eius inuentiones mathematicae.

§. XIII. Egregie vero de mathematicis diſciplinis meruiſſe Anaximandrum, inuentiones teſtantur, quae a plerisque ei tribuuntur. Nam

I. *Geometriae hypotypoſin* oſtendiſſe, vel expoſuiſſe refert SVIDAS, id quod non de orali aliqua explicatione intelligendum eſt, qualem Thaletem quoque dediſſe, ex antecedentibus eſt manifeſtum, ſed vel totius geometriae cohaerentem delineationem diſcipulis expreſſam indicat, vel ſcriptum de geometria compendium[r].

II. Primum terrae marisque circuitum deſcripſiſſe refert LAERTIVS[s], quod et alii teſtantur[t]. Laërtii verba male intellexit SVIDAS[u], quem ſecutus eſt STANLEIVS[x], dum librum ei tribuit, periodum terrae; non enim libro terrae deſcriptionem geographicam comprehendit, quod Hecataeus, teſte STRABONE primus fecit, ſed tabula geographica terrae marisque circuitum primus delineauit.

III. Primum gnomonem inueniſſe, ipſumque Lacedaemone in ſolariis ſtatuiſſe, tradit LAERTIVS, SVIDAS[z] et EVSEBIVS[a]. Alii tamen aliter. PLINIVS[b] enim Anaximandri ſucceſſori, Anaximeni tribuit, atque HERODOTVS Babyloniis[c]. Recentiores vero quidam[d], et in his SALMASIVS[e] gnomonis in ſolariis vſum longe recentiorem putant, argumentumque inde petunt, quod Anaximandri aeuo diei in horas duodecim diſtributio nondum vſitata fuerit. Vnde veterum relationem tantum de vſu gnomonis in inueniendo meridiano et definiendis ſolſtitiis explicant. Verum probandum prius erat, horarum diſtributionem ante Alexandri M. tempora non in vſu fuiſſe, etiamſi concederetur, vocem hanc ante huius tempora non inueniri; veriſimile enim non eſt, tanta vitae commoditate tamdiu caruiſſe homines, in ſiderum curſu obſeruando et dimetiendo non indiligentes[f]. Horae vero vocem Anacreon iam et Xenophon

n) LAERT. l. c. cuius verba: τῶν ἀρεσκόντων αὐτῷ πεποίηται κεφαλαιώδη τὴν ἔκθεσιν, eiusmodi compendium vel ſummam indicant. De natura rerum ſcripſiſſe teſtatur etiam SVIDAS l. c.

o) PLIN. L. II. c. 79. conf. VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XXXIII. §. 1. p. 147. modo hoc non fictum ſit: vix enim infantia naturalis ſcientiae hoc permittit conf. Act. philoſ. Vol. III. p. 190.

p) LAERT. l. c.

q) Fuit is hiſtoricus Ionicus, vid. LAERT. et SVIDAS l. c. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. I. c. 6. p. 25. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 7. p. 35.

r) Hoc veriſimile fit ex not. (n).

s) loc. cit.

t) STRABO L. I. AGATHEM. L. I. c. I. PLIN. L. VII. c. 56.

u) loc. cit.

x) Hiſt. Phil. P. I. c. 1. p. 96.

z) ll. cc. et T. II. p. 55.

a) Praep. Euang. L. X. c. vlt.

b) Lib. II. c. 76.

c) Lib. II. c. 32.

d) Nominat eos MENAGIVS ad l. c. Laërt.

e) In exerc. Plin. p. 632.

f) Babyloniis iam in vſu fuiſſe, ex HERODOTO iam notauimus.

phon adhibuit[g]. Recte itaque Salmasii sententiam reiecit PETAVIVS[h].

IV. Aequinoctiorum atque solstitiorum puncta primum definiuisse, iidem referunt: id quod tamen Thaleti tribui supra iam annotauimus: forte hic publicum eorum vsum demonstrauit. Ait etiam PLINIVS[i], obliquitatem zodiaci primum designauisse; id quod tamen eo refutatur, quod Thales solis eclipses praedixerit[k]. Id enim sine zodiaci cognitione fieri non posse, notum est.

V. Tandem et sphaeram construxisse refert LAERTIVS[l], quod tamen Atlanti regi a PLINIO[m] tribui supra indicauimus. Scripsisse *de sphaera* librum, ait SVIDAS, forte tamen quae de sphaerae machina ab Anaximandro confecta refert LAERTIVS, male Suidas intellexit, vnde hoc dubium est. Concedi tamen potest, nec improbabile est, plerarumque inuentionum summam designauisse Anaximandrum scripto: nam in eo diligentem fuisse, ex supra dictis liquet.

Physiologia Anaximandri.

§. XIV. Non vero de mathematicis tantum scientiis, sed et de naturali augenda sollicitus fuit Anaximander: de cuius tamen placitis physicis tam obscurae et incertae sunt veterum memoriae, vt, quid senserit, accurate definiri vix queat. Quod vel a monumentorum in historia philosophiae Ionicae defectu, vel a more Anaximandri, breuiter et summatim tantum sua conscribendi placita, vel a studio quaesita obscuritate, philosophis veteribus deamata originem habuit: vnde de sensu dogmatum Anaximandri varia disputatio, eorumque diuersa interpretatio est. Nos quod verisimili ratione assequi nos posse speramus, inquirendo sciscitabimur. Placuit vero in naturali scientia Anaximandro:

Generale eius principium.

I. Ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον ἄπειρον. Principium et elementum omnium rerum esse infinitum[n], seu, vt CICERO[o] refert: infinitatem naturae, a qua omnia gignerentur.

II. Infinitum hoc vnum esse, non numero sed magnitudine[p] et partes quidem eius mutari, totum vero immutabile[q] esse, ex eo omnia gigni et in id desinere omnia[r]. Satis luculenter animum expressisset Anaximander, si definiuisset, quid per illud infinitum, siue natura infinitatem intellexerit? verum non indicauit, an vel aërem, vel aquam, vel aliud quidpiam intelligendum sit[s]. Inde vero veteris philosophiae interpretibus occasio enata est, de mente Anaximandri disputandi, et quaerendi, quomodo illud naturae infinitum explicandum sit. Quam cum meris iisque incer-

g) Conf. MENAG. l. c.

h) App. doctrin. temp. conf. LEO ALLATIVS de mensura temp. antiquor. c. IV. p. 31 seqq.

i) Lib. II. c. 8.

k) Alii hanc inuentionem Pythagorae, alii Oenopidae Chio tribuunt. vid. DIOD. L. I. PLVT. de plac. phil. L. II. c. 12. CENSORINVS de die nat. c. 19. conf. VOSSIVS l. c.

l) loc. cit.

m) Lib. II. c. 8. Facit tamen fabulosa Atlantis historia iis fidem, qui inuentionem, certe inter Graecos, Anaximandro tribuunt.

n) LAERT. L. II. s. I. PLVT. de placit. philos. L. I. c. 3. IVSTIN. MARTYR. cohort. ad Graec. p. m. 4.

o) Academ. Quaest. L. IV. c. 37.

p) SIMPLICIVS in Phys. Arist. L. I. c. 2.

q) LAERT. l. c.

r) PLVT. l. c.

s) LAERT. l. c.

incertissimis coniecturis disceptando perquisiuerint viri docti[t], mirum non est, alios mediam naturam inter ignem et aquam, alios atomos cum DICKINSONO[u], alios materiam generatim spectatam, denique alios mentem diuinam in hac infinitate inuenisse sibi visos esse. Nec certiora nos promittere audemus, omnemque de significatione huius principii disputationem incertam et dubiam esse existimamus, cum plane hic mentem suam Anaximander non explicuerit. Illud ex sequentibus patebit, Anaximenem Anaximandri discipulum hoc infinitum aërem dixisse, siue id a praeceptore acceperit, siue vagam et indefinitam vocem certo subiecto accommodauerit. Hoc infinitum primum esse principium dixit, vocemque ἀρχὴν primus in hoc sensu accepisse, vt caussam rerum indicaret, refert PSEVDO-ORIGENES[x]. Elementum tamen ipsum vocauisse dum laudati scriptores referunt, id de confuso elementi conceptu intelligendum est[y], propriam enim τῶν στοιχείων significationem a Platone esse LAERTIVS[z] notat: ille enim, vt et Stoici et Aristotelici ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα inter se distinxerunt[a]. Quia vero Anaximander non explicuit, quid per τὸ ἄπειρον intelligat? an caussam tantum materialem, vel etiam effectricem, et an infinito naturae iunxerit infinitam mentem? nata est inde controuersia, an Anaximander in atheorum classem referendus sit, nec ne? Quorum prius *An atheus?* post eruditum obseruatorem Halensem[b], cui ex veteribus exemplum praeiuit AVGVSTINVS[c], contenderunt IENKINVS, THOMASIVS[d], IO. CLERICVS[e], RADVLPHVS CVDWORTHVS[f], Anglique historiae vniuersalis auctores[g]; posterius asseruerunt eruditissimus SAM. PARCKERVS[h], et venerandi viri IO. FR. BVDDEVS[i] atque IAC. FRID. REIMMANNVS[k]. Qua in re vt appareat, quid affirmandum sit, quid negandum, quid in medio relinquendum, excutiendae sunt rationes, quibus impie sensisse de Deo Anaximandrum viri docti contendunt. Quas ita omnium acutissime ordinauit CVDWORTHVS, vt moneat, finxisse sibi hominem animo materiam, certis formis et qualitatibus praeditam, eamque infinitam, non ignem, non aquam, non aërem, verum ad haec et reliqua aptam, aut ex omnibus temperatam et mixtam, ex eaque nata ac facta dixisse omnia. Nec, quae patroni Anaximandri pro eius caussa ex ARISTOTELE[l] afferunt; vocasse hoc infinitum numen, esse enim immortale, et perire non posse; eum iuuare, haec enim de materia infinita, ab omni mente fingendique

t) Vid. Obs. Hal. T. II. obs. 19. GASSENDVS T. I. Opp. p. 236.

u) Physic. vet. et vera c. IV. §. 10.

x) Philosophum. c. VI. p. 57.

y) Ob quam rem veteres physicos vituperat PLVT. de pl. phil. L. I. c. 2.

z) Lib. III. f. 24.

a) IDEM L. VII. f. 134. PLVT. l. c.

b) Qui IACOBVS THOMASIVS est, Obs. 21. l. c.

c) De C. D. L. VII. c. 2.

d) Hist. atheismi c. IV. §. 3. p. 18.

e) Bibl. choisie T. II. art. 1. p. 50 seqq.

f) Syst. intell. c. III. §. 21. p. 122 seqq.

g) p. 82 seqq.

h) De Deo et prouid. diu. disp. I. f. VI. p. 15.

i) Thes. de atheismo c. I. §. 10. p. 22.

k) Hist. atheismi c. XIX. §. 3. p. 143 seqq. add. I. CHR. WOLF de atheismi falso suspectis §. IX. p. 33. IAC. HASAEVS de vet. philosoph. atheismo c. V. §. I. p. 19.

l) Physic. auscult. L. III. c. 4.

dique facultate relicta intelligenda esse, quod vnicum infinitumque Anaximandri principium atque numen sit: immortale quoque non alio sensu vocauisse, quam quod corruptionis expers sit. Nec moderamen et gubernationem illam aliud significare, quam res omnes ab ea infinita materia proficisci, ex eaque tanquam primo principio pendere. Prouocat vero, vt haec roboret, vir acutissimus porro ad PLVTARCHVM [m], qui Anaximandrum ideo vituperat, quod materiam vnice laudando, caussam effectricem deleat, et illi nihil infinitum sit, nisi materia. Deriuauisse itaque omnes rerum generationes atque mutationes, ex mixtionibus earumque secretionibus, contrarietatum in materia existentium [n], etc. Grauia satis ἐγκλήματα, et acute excogitata, quae caussam Anaximandri satis aggrauant. Expendendum tamen esse putamus: Aristotelem, vti supra de Thalete monuimus, non hoc dicere, de Ionicis, quod omnem plane mentem reiecerint, sed quod de ea non manifeste cogitauerint, rerum naturalium systema explanantes; sicque tandem necessitate coacti fuerint, eam postliminio quasi reuocare, et ad explicandas rerum naturalium rationes adhibere. Notandum porro, quod cel. MOSHEMIVS [o] attulit, dicere TATIANVM [p], Anaximandrum posuisse principium aliquod humido vetustius, nempe aeternam motionem, eaque alia oriri, alia interire: ea enim innuere videntur, motum ab aeterno accessisse materiae ex alia caussa. Nec sine attentione dimittendum, quod laudatissimus vir porro considerare iubet [q], Anaximandrum fuisse Thaletis discipulum, et, quod non sine ratione addimus, principium quidem Thaletis correxisse, non vero sustulisse. Quod vero omnium maxime expendendum esse putamus, illud quidem est, quod omnes hae accusationes ex interpretamentis eorum desumtae sunt, qui, cum deficientibus scriptis Anaximandri, nescirent, quid per infinitum, ex quo omnia sunt, intellexerit, materiam nescio quam omni elemento priorem abstrahendo finxerunt, eamque Anaximandri infinito adaptarunt. Qua ratione quidem scimus, quomodo Eusebius, Plutarchus, Simplicius, Philoponus [r], et his similes Anaximandri principium intellexerint, non vero, qua ratione ipse intelligi voluerit, cum nec monumentis fide dignis ad discendam eius sententiam vsi fuerint, nec tempore eo vixerint, quo puriore aliqua traditione de vero eius systemate aliquid certi inaudire potuerunt. Nec negamus, non videri nobis doctissimos hos veterum dogmatum narratores acu tetigisse mentem Anaximandri; ad abstractionem enim metaphysicam confugiunt, vt, quod non intelligebant, τὸ ἄπειρον Anaximandri explicarent. Eiusmodi vero principia metaphysica non sapiunt indolem veteris scholae physicae, et Aristotelis aetate vel etiam Platonis, non sunt antiquiora. Aristoteles certe hanc rebus physicis confusionem maxime attulit, vt metaphysicas notiones pro physicis principiis, inter quae et materia

teria

m) L. I. c. 3. de plac. phil.
n) ARISTOT. l. c. L. I. c. 5.
o) Ad l. c. CVDWORTHI p. 128. n. 5.
p) In irris. gentil. §. 10. p. 221. ed. Worthii.
q) Putat tamen vir celeberrimus, virtutis et vis genitricis aliquid dedisse Anaximandrum infinitae naturae suae.
r) Ad hos enim prouocat CVDWORTHVS.

teria prima est, obtruderet. Quod si cogitamus, Anaximandrum Thaletis fuisse discipulum, eiusque systema non tam mutauisse, quam emendauisse et explicuisse, suppetit alia via, a vero non plane abhorrens, τὸ ἄπειρον Anaximandreum explicandi. Scilicet cum videret Deum aquae mixtum quasi et tanquam animam perfusum, peruadentemque omnia, a praeceptore in systema suum recipi, absurdum credebat, aquam ponere pro rerum omnium principio, quippe quae conditionem illius materiae Deo quasi grauidae, et cui Deus tanquam anima inhabitaret, quam chaos veteres theologi dixere, non exhauriret. Totum itaque illud, ex quo omnia facta sunt, siue materiam humidam, cui anima diuina inhabitat, eamque peruadit, dixit τὸ ἄπειρον esse, siue principium aliquod infinitum, immortale, quod omnibus caussa existentiae, vitae ac generationis sit, quodque omnia gubernet. Vt hanc infiniti Anaximandrei explicationem a vero non abludere demonstremus, plures rationes suppetunt; Et 1. quidem nuspiam Anaximander dicitur, praeceptoris systema reiecisse, aliudque introduxisse, quemadmodum Anaxagoram fecisse, ab omnibus conceditur: formauit enim homines et animantia ex humido; sed tantum dixisse esse principium, quod Thales aquam dixit, infinitatem rerum. Ex quibus, nisi fallimur, sequitur, eum Thaletis principium vnum ex mente diuina et materia constans, siue chaos Deo grauidum non reiecisse, sed populari notione abiecta, magis philosophice explicauisse, et infinitam esse naturam dixisse, quam postea eius discipulus Anaximenes de aëre interpretatus est, id est aethereae naturae esse dixit, Anaxagoras vero, mentem, quam triumuiri hi materiae incluserant, separauit, et formationi materiae adiecit. 2. Nec silentium Anaximandri de mente obiici posse putamus, cum nobis non suppetant eius scripta, et is vestigiis magistri institisse censendus sit, vbi dissensum non aperte fatetur. Quod si vero concedamus, tacuisse eum de mente materiam peruadente et mouente; illud tamen nondum euincit, reiecisse eum mentem et proscripsisse ex sinu materiae; sed tantummodo id innuit, Anaximandrum, caussarum tantum materialium rationem redditurum, naturae φαινόμενα ex materia a mente semel mota primum deriuasse. 3. Magnum huic sententiae robur tribuere videtur Tatianus, aeternum motorem siue caussam motus ante τὸ ὑγρὸν ab Anaximandro constitui asserens [s]. Quemadmodum enim materia motus caussam vel extra vel intra se necessario habuit, sine qua nunquam mota fuisset; extra eam vero nulla caussa fuit, quae eam moueret, quod vltro viris doctis, qui Anaximandrum culpant, largimur; ita intra se habuisse eiusmodi mouentem animam necesse est, quae ex se materiam expelleret, et ab aeterno emanare pateretur; istaque emanatione eiusque perpetua continuatione, qua infinite materiam peruadit, cuncta dirigeret, et formaret, sicque motus caussa esset. Certe si vera sunt, quae Tatianus, diligens veteris philosophiae cultor hoc loco tradit, nihil aliud dixit Anaximander, infinitum esse humido antiquius asserens, quam quod praeceptor eius Thales asseruit:

s) Conferenda PSEVDO-ORIGENIS philosophum. c. VI. p. 58.

Deum esse omnium rerum antiquissimum. 4. Nihil vero magis hanc infinitatis Anaximandreae explicationem confirmat, quam quod teste ARISTOTELE [t] dixit, περιέχειν ἅπαντα, καὶ πάντα κυβερνᾶν, *omnia continere, et gubernare omnia.* Etsi enim lubenter largimur, de directione libera haec intelligi non debere, cum ipsum illud principium omnia gubernans ita cum materia coniungatur, vt vnum infinitum constituat, plus tamen dicit, quam quod volunt Simplicius et Philoponus Aristotelicis notionibus in peruidenda Anaximandri mente impediti: nec id principium omnia gubernare dici potest, quod tantum ex se materiam rebus et dependentiam largitur. Quod si vero infinitum est vnum illud quod Deum et materiam ex sinu DEI perpetuo emanantem ipsique intime iunctam constituit, recte non omnibus tantum existentiam et dependentiam quasi communicare dicitur, sed perpetuo aeterni emanationis motus legibus conuenienter omnia gubernare: id quod non absimili quoque ratione Pythagoras et Stoici, licet differenti systematis modificatione asseruerunt. 5. Nec haec explicatio partem tantum disciplinae Anaximandri considerat, et totam suisque membris cohaerentem negligit, quod in defensoribus Anaximandri culpat eruditissimus MOSHEMIVS [u], sed omnibus eius Φαινομένοις soluendis facit satis: licet ad ea cum hoc principio concilianda non teneremur, quae veteres tradunt, quia verisimile est, non ex Anaximandri ingenio, sed eorum profluxisse, qui systema eius physicum explicare conati sunt. Esto tamen, omnia dicta esse ei conuenienter; cohaerent illa recte cum hac infiniti explicatione. Partes infiniti mutari posse, totum immutabile esse, ait LAERTIVS, recte, quoniam ex emanationis continuatione, et materiae varia modificatione per inhabitantem diuinam animam partes semper mutantur, totum, siue vnum illud infinitum semper idem manet. Infinitos generari mundos qui corrupti in infinitum redeant, dicit PLVTARCHVS et IVSTINVS MARTYR [x]: Non incommode, quia et caussa effectrix et materialis vnum infinitum sunt, et infinitus vtrique modus inest, illi actiuus, huic passiuus. Natiuos esse Deos, longis interuallis orientes occidentesque eosque innumerabiles esse mundos Anaximandro tribuit CICERO [y]. Non sine veri specie; cum enim ex ista anima diuina quaedam partes in materiae illas particulas, ex quibus infiniti mundi conflantur, deriuentur, et emanent, et sic diuina ista mens omnibus istis mundis intime praesens sit, nascuntur certe per emanationem, nascente nouo mundo, Dii illi, eo destructo ad fontem redeunt, quemadmodum ex eodem fundamento et eodem quoque sensu Stoici Deos nasci et mori, id est ex Deo, anima mundi, oriri et in eum reduci asseruerunt, vti suo loco demonstrabimus. Quod si etiam haec ad coelum et stellas referenda esse PLVTARCHO [z] largimur: non tamen hoc contradicit infinito, prout explicuimus. Sunt enim coelum et stellae Dii, non ex parte materiae, cuius respectu calido et frigido mistum

t) loco supra laudato.
u) l. c.
x) ll. cc.
y) De nat. Deor. L. I. c. 10.
z) l. c. L. I. c. 7.

ſtum coelum, ſtellasque centones aëris globoſos ignis plenos Anaximander dixit [a], ſed ex parte inhabitantis animae diuinae, cuius pars eas animat, regitque. Poteramus pluribus hanc noſtram infiniti Anaximandri explicationem rationibus fulcire, niſi nos pudor prohiberet patientia lectoris abuti, vel eius quoque iudicio et acumini diffidere; ea enim, quae diximus, ita comparata ſunt, vt auctoritatis vel ſententiae ſemel electae praeiudicio non impeditus facile concedere debeat, a veriſimilitudine non eſſe aliena. Quae tamen licet ita ſe habeant, ſtultum tamen eſſet et inſipidum, pro certo et indubitato aſſerere, hanc fuiſſe Anaximandri, opinionem. Coniecturas afferimus, vero ſectamur ſimilia, habitum et conſtitutionem ſyſtematis expendimus, praeceptorem cum diſcipulo comparamus, effata veterum inter ſe rationali ſenſu iungimus; quae omnia probabilitatis quidem gradum aliquem conſtituunt: alium tamen ſenſum cuncta pati, ire in contraria veteres et recentiores noſtro ingenio multum acutiores, deſiderari ſcripta Anaximandri, fontesque atque teſtes omni exceptione maiores, ineluctabilem in plerisque obuerſari animo obſcuritatem vltro fatemur, et hinc rationibus ex vtraque parte expenſis hoc vnum de mente et ſenſu, principii Anaximandri dici poſſe certum putamus, incerta, obſcura et dubia pleraque eſſe, illosque tutiſſima via incedere, qui de atheiſmo Anaximandri rogati ſententiam dicunt: Non liquet.

§. XV. Sed progrediendum eſt in enarratione placitorum phyſicorum Anaximandri, quem de rebus coeleſtibus porro ſtatuiſſe veteres referunt, *Specialia eius de rebus naturalibus dogmata.*

III. Coelum de calido et frigido miſtum eſſe [b].

IV. Eſſe infinitos mundos, qui generentur, et corrupti in infinitum redeant [c]. Senſum, quem ex coniectura habere poteſt hoc dogma, in antecedentibus, tetigimus.

V. Stellas centones eſſe aëris globoſos, et flammas, quadam parte exſpirantes, agitari autem eas a circulis et ſphaeris, quibus inhaerent; vt refert STOBAEVS [d], vel quod habet PSEVDO-ORIGENES [e], aſtra eſſe circulum ignis diſcretum ex igne mundi circumdatum ab aëre; quod dogma non nouum fuit, ſed veteribus iam admiſſum, qui ex igne coeleſti ſideralem ignem deriuauerunt.

VI. Stellas eſſe Deos. Quo ſenſu hoc admitti queat, ſupra diximus. Male itaque id acceperunt CICERO [f], AVGVSTINVS aliique, qui indigne tulerunt, aliquid, quod corruptibile et mortale eſt, in Deorum numerum referre, non enim de aeternis Diis ſermo eſt, ſed de ſedibus animae diuinae. Id quod rectius reſponderi poſſe putamus ad Ciceronis obiectiones, quam, nodum ſecando potius quam ſoluendo, cum SAM. PARCKERO [g], Velleium Ciceronis, qui haec obiicit, mendacii arguere.

 VII.

a) STOBAEVS Eclog. phyſ. c. XXV. p. 53. PLVTARCH. l. c.
b) STOBAEVS eclog. phyſ. L. I. c. XXV. p. 53.
c) THEODORET. de cur. Graec. aff. L. I. p. 17.
d) loc. cit.
e) c. VI. p. 59.
f) De nat. deor. L. I. c. 10.
g) De Deo et prou. diſp. I. ſect. 6. p. 15. 16.

VII. Supremo loco ſitum eſſe ſolem, deinde lunam, tum denique fixas et inerrantes ſtellas [h].

VIII. Circulum ſolis vicies et octies [i] terra eſſe maiorem; orbita praeditum, qualis fere ſit rota curruum, ignis plena: qui quadam ex parte eius per orificium effulgeat, tanquam per fiſtulae foramen, eumque ignem eſſe ſolem terram mole exaequantem [k].

IX. Lunae circulum eſſe nouendecuplum proportione terrae, ſimilem rotae currus, quae habeat concauam orbitam igne impletam, perinde ac ſol, et obliquam, vna parte ignem, velut per guttur exſpirantem [l]. Probat vtraque haec theſis, quam puerascens illo adhuc tempore fuerit ſcientia naturalis: quamuis incertum ſit, an tam craſſo conceptu de ſole et luna philoſophatus fuerit Anaximander, et annon poſteriora tempora ei talia affinxerint?

X. Eclipſes oriri ex obturationibus orificiorum, ex quibus exhalat ignis ſolis lunaeque [m].

XI. Lunae lucem vel plenam vel deficientem videri, prout orificium per quod tranſit, vel obturatur, vel dilatatur [n].

XII. Ventum eſſe aëris fluxionem, motis in eo aut colliquatis partibus tenuiſſimis et fluidiſſimis [o].

XIII. Tonitrua et fulmina gigni a vento in denſa comprehenſo nube, e qua ob partium tenuitatem et leuitatem erumpat vi maxima [p].

XIV. Durare medio loco terram, centri inſtar conſtitutam, globoſamque eſſe et rotundam, eamque a nulla re ſuffultam pendere, loco ſubſiſtentem ſuo propter aequalem omnium diſtantiam. Prius Anaximandro tribuit LAERTIVS [q] poſterius PSEVDO-ORIGENES [r], PLVTARCHVS [s] vero Thaletis opinioni, terram eſſe rotundam opponit ſententiam Anaximandri, habere terram formam planae columnae lapideae; quo fere collineant, quae EVSEBIVS [t] habet, qui formam cylindri ei placuiſſe tradit. Addunt *philoſophumena* ORIGENI tributa, docuiſſe: alteram ſuperficiem calcari, alteram oppoſitam eſſe; ex quibus verbis ſuſpicatur cel. WOLFIVS [u], antipodas credidiſſe, licet Platoni nomen hoc debeatur [x]: quod tamen mera, et incerta quidem coniectura nititur. Eadem philoſophumena hanc quoque de terra opinionem Anaximandro tribuunt: pendentem manere ſuo loco ſubſiſtentem; *μένουσαν διὰ τὴν ὁμοίαν πάντων ἀπόστασιν*; aliter tamen LAERTIVS, qui mundum quidem in medio poſuiſſe, ait,

h) STOBAEVS l. c. ORIG. phil. l. c. p. 60.

i) PLVT. L. II. c. 20. THEODORETVS l. c. ponit XXVI. et Philoſophum. ORIGENIS l. c. non ad terram, ſed ad lunam referunt.

k) LAERT. l. c. male cohaerentia et inepta in his quaedam ſunt, ex quibus coniectura naſcitur, non ſemper intellectum fuiſſe Anaximandrum, vel ſententias eius et dogmata indiligenter et negligenter conſarcinata.

l) PLVTARCH. L. II. c. 25. STOBAEVS l. c. p. 59.

m) Philoſophumena p. 59.

n) Ibid. vocant vero orificium hoc *ἐκπνοήν*, quam recte ita explicari ex PLVT. et STOBAEO patet.

o) PLVT. l. c. L. III. c. 7. Philoſophum. p. 60.

p) IIDEM ll. cc. et clarius SENECA Qq. nat. L. II. c. 18.

q) l. c. ſ. 1.

r) l. c.

s) De plac. phil. L. III. c. 10.

t) De praep. L. I. c. 8.

u) Ad h. l. not. 9.

x) LAERTIVS L. III. ſ. 24.

ait, ſed ita, vt moueri apta; ſiquidem certa eſt THEONIS explicatio, terram ex mente Anaximandri in ſublimi pendere, et moueri circa mundi medium[y]: quae opinio non illo demum tempore nata eſt, ſed veteribus debetur, vnde Pythagorici etiam acceperunt: nonnulla inde vrgente veriſimilitudine, Anaximandrum hoc quoque dogma recepiſſe, id quod etiam contendit TH. BVRNETIVS[z]. Quia tamen vterque teſtis nimis a philoſophi huius aetate remotus eſt, contradicente teſtimoniorum fide certi nihil definiri poteſt.

XV. Formationem mundi, et partium eius ita delineauiſſe tradit EVSEBIVS[a]: Ex infinito coeleſtes orbes et infinitos mundos eductos et ſecretos eſſe: corruptionem autem multoque ante generationem ipſam ex eo fieri, quod mundi ipſi omnes ab immenſo quodam aeuo perpetua diſcretione voluerentur; terram vero figuram cylindri imitari, eiusque altitudinis eſſe, quae, ſi cum latitudine conferatur, tertiam illius partem conſtituat. Ceterum foecundas calidi frigidique partes genitales circa mundi huius procreationem ab omni aeternitate ſepoſitas fuiſſe, ex quibus conflata ſphaera quadam ignea circumfuſum terrae aërem, veluti cortex arborem, inuolueret, ea diſrupta cum eſſet, ac circulis quibusdam intercluſa, ſolem inde, lucem ac ſtellas extitiſſe. Deſcripſit haec Euſebius ex PLVTARCHI *ſtromatibus* deperditis, vixque credi poteſt, ipſum Anaximandrum ita rationes ſubduxiſſe, ſed videntur ſequentium temporum philoſophi ita conſentanea principiis Anaximandri ex iis elicuiſſe. Nihil tamen in hac coſmogoniae deſcriptione eſt, quod explicationi ſyſtematis phyſiologici Anaximandri, quam ſupra dedimus, refragetur, ſunt, quae eam mirifice confirmant. Ait enim: ex infinito coelos et vniuerſos mundos ἀποκεκρίσθαι, eductos et ſecretos eſſe, palpabili indicio, emanationem ex infinito, id eſt materia ex ſinu DEI egreſſa et cum eo arctiſſime iuncta, cauſſam eſſe exiſtentium mundorum: quae emanatio neceſſario id, quod porro dicit, poſtulat, eos mundos ex infinito tempore circulo atque periodo, et conuerſione volui, ἀνακυκλωμένων πάντων, quae Euſebii verba ſunt. Immo γόνιμον θερμοῦ καὶ ψυχροῦ κατὰ τὴν γένεσιν τούτου τοῦ κόσμου ἀποκριθῆναι dicitur, vt non tantum vis genitalis, actiua, penetrans, vna cum calido et frigido, a quo diſerte diſtinguitur, in iſto infinito fuiſſe, appareat, ſed et educta et ſecreta, id quod per emanationem talem fit, dicatur. Quae omnia haud leuiter coniecturas noſtras de ſignificatione infiniti Anaximandrei confirmant: dolendumque eſt, haec non ab ipſo Anaximandro profecta, ſed a viris longo temporis interuallo ab eo remotis, vnde haec quoque in tam incerta re in medio relinquimus. Eductum ex ſinu infiniti mundum motus legibus ſemel a cauſa actiua ex genitali interna impreſſis reliquit, hinc de animantium origine porro praecepiſſe dicitur.

Coſmogonia Anaximandri.

XVI. Animalia prima in humore nata, corticibus ſpinoſis munita fuiſſe, adultiora vero facta, ad ſiccitatem magis deſciuiſſe, ruptoque cortice

y) Conf. MENAG. ad l. c. Laërt. z) Archaeol. philoſ. L. I, c. 10. p. 421. a) l. c.

tice non multum temporis ſuperuixiſſe [b]. Homines prius in piſcium ventribus genitos ibique nutritos fuiſſe, donec vires acquirerent maiores, idoneique fierent, qui ſuis proſpicere neceſſitatibus poſſent, excluſos fuiſſe atque terra potitos [c]. Quae hominum generatio heterogenea exiguam quidem prodit Anaximandri eruditionem in naturalibus, condonanda tamen illi eo magis eſt, quoniam plerique gentiles philoſophi tam inepte de humani generis ortu philoſophati ſunt, vt ex iis videre eſt, quae PLVTARCHVS [d] hac de re collegit. Cum enim ſemel hypotheſin iſtam; generationem aequiuocorum eſſe poſſibilem, admitterent, facile inde erat, humano generi eiusmodi adſcribere ortum, cum veram hominis originem, cuius notitia reuelationem ſupponit [e], ignorauerint. Verum hoc ὡς ἐν παρέδῳ, et de Anaximandro ſatis.

Anaximenes. §. XVI. Anaximandri auditor [f] et ſodalis [g] fuit ANAXIMENES, Euriſtrati filius, Mileſius. Vitae tempus varie definitur, alii enim Olymp. LV. alii LVI iterumque alii LVIII. ponunt [h], et Apollodorus Olymp. LXIII. quod tamen falſum eſſe inde probari poteſt, quod Anaximander eius praeceptor, non diu poſt Ol. LVIII. fatis conceſſerit, vnde Anaximenes Ol. LXIII. demum natus eſſe non potuit. Repugnat et ipſe Apollodorus, tradens, obiiſſe eo anno, quo Sardes expugnatae ſunt a Cyro. Illud vero Ol. LVIII. ſi SIGONIVM ſequeris [i], ſin accuratiores PETAVII [k] calculi probentur Ol. LIX. 1. accidit, ſic vt mortuum eſſe oporteat antequam natus fuerit. Vnde ſuſpicamur, apud Apollodorum numerum corruptum et tempus quoque mortis falſum eſſe, et Ol. LIII. ponendum [l], pro LXIII. tam turpiter enim ſibi contradixiſſe non veriſimile eſt, neque tamen ita tempus cohaeret, vti infra, vbi de Anaxagora dicendum, demonſtrabimus. Volunt aliqui, audiuiſſe Anaximenem etiam Parmenidem, cui et auctor epiſtolarum illi tributarum Pythagoram iungit, quem tamen omni fide carere ſupra in Thalete oſtendimus. Docuit vero et ipſe naturalem ſcientiam, et in ea Anaxagoram atque Diogenem Apolloniatem diſcipulos habuit [m].

Phyſiologia Anaximenis. §. XVII. Inſtitit vero veſtigiis praeceptoris in ſcrutanda rerum natura Anaximenes, ita tamen vt eius ſyſtema clariore luce perfunderet, in quibusdam vero proprium iudicium ſequeretur. Docuiſſe vero veteres referunt:

I. Prin-

b) PLVTARCH. L. V. c. 19.

c) Sympoſiac. c. VIII. q. 8.

d) l. c.

e) Propius tamen ad rem PLATO, etſi ille quoque errore de praeexiſtentia et lapſu animarum corruptus. De quo ſuo loco.

f) LAERT. L. II. ſ. 3. CICERO Acad. Q q. L. IV. c. 37. PLIN. hiſt. nat. L. II. c. 76.

g) SIMPLICIVS ad Phyſic. L. I. c. 8. quod quidem cum eo non conſtare putat ALDOBRANDINVS ad l. c. Laërt. quod Anaximandri diſcipulus dicatur: nihil tamen obſtat, quo minus contubernio et conſortio familiari iuncti fuerint.

h) Olymp. LV. ponit SVIDAS in Anaxim. T. I. p. 173. LVI. EVSEB. praep. euang. L. X. c. vlt. LVIII. vero PSEVDO-ORIGENES philoſ. c. VII. p. 66. qui admitti poteſt, ſi intelligatur de tempore ſucceſſionis in cathedra.

i) De temporibus Athenienſium.

k) Doctrin. temp. L. XIII. ration. temp. P. I. L. II. c. 12. p. 124.

l) LV. Emendat S. PETITVS Obſ. L. II. c. 1.

m) Alios Anaximenes, cum hoc non confundendos recenſent LAERT. l. c. MENAG. ad. h. IONSIVS de S. H. P. L. I. c. 10. p. 50. MEVRS.

I. Principium rerum vniuerſarum eſſe aërem, ex quo omnia naſcantur, ſuoque in eum redeant interitu [n].

II. Hoc principium, aërem ſcilicet, id ipſum infinitum eſſe, id eſt immenſum, et ſemper in motu [o]. Duo haec principia ſunt, vel ſi accurate dicendum primum rerum naturalium principium vnum, quod admiſit Anaximenes. Nam quae apud LAERTIVM [p] dicuntur, poſuiſſe ἀρχὴν ἀέρα καὶ τὸ ἄπειρον, non tam, duo principia adhibuiſſe Anaximenem, volunt, quam potius, rerum omnium cauſſam exiſtimaſſe aërem, eumque infinitum. Scilicet ab Anaximandri praeceptoris [q] ſyſtemate non receſſit Anaximenes, ſed, quae ille incerta determinatione obſcurius dixit, hic clarius explicuit. Nihil aliud itaque dicit, niſi infinitum illud, ex quo iuxta Anaximandrum res omnes conditae ſunt, eſſe aërem, adeoque vniuerſum hoc iſto principio contineri: nec multum ponderis habent difficultates, quas hic mouit ISAACVS CASAVBONVS, qui non attendit, recte dixiſſe ARISTOTELIS phyſicarum lectionum interpretes, Anaximenem inter eos eſſe, qui vnicum principium rerum ponunt, ſaluo textu LAERTII, qui idem fere ait, quod SIMPLICIVS: Ille enim ſatis luculenter: *Anaximenes Euryſtrati filius, ſodalis factus Anaximandri, materiam ſiue ſubiectum ait vnum eſſe, ideque infinitum, vt ille etiam, ſed non indefinite ſicut Anaximander, ſed vt definiat eſſe aërem*: quo loco obſcura et dubia Laërtii verba illuſtrantur.

III. Aëra Deum eſſe eumque gigni, eſſeque infinitum, et ſemper in motu, ea vero quae ex eo oriantur definita eſſe: accipiendum vero hoc eſſe de facultatibus, quae corpora ſiue elementa penetrant, tradit STOBAEVS [r]. Huius ſi explicationem ſequimur, aëra Deum dixit, quia virtute diuina animatur, et per omnia funditur: nec videtur haec Stobaei explicatio relinquenda eſſe, ſi ſtatuamus, quod veriſimilitudine non caret, non deſeruiſſe Anaximenem praeceptoris placita, ſed clarius expoſuiſſe et illuſtraſſe, vt ita τὸ ἄπειρον Anaximandri ex eius interpretatione ſit aether ſubtiliſſimus diuina vi foecundus, ſiue a ſpiritu diuino inhabitatus et animatus, cuius agitatione vbique diffunditur, vt omnia ex eo generentur. Sicque intellexiſſe quoque videtur LACTANTIVS [s], qui, vbi dixerat, Cleanthem et Anaximenem aethera dixiſſe ſummum Deum, addit, poëtam aſſentiri . . anentem:

Tum pater omnipotens, foecundis imbribus aether
Coniugis in gremium laetae deſcendit, et omnes
Magnus alit magno permiſtus corpore foetus.

Cleanthes vero cum Stoicus philoſophus fuerit, apertum eſt Lactantium

Anaxi-

n) PLVTARCH. de plac. L. I. c. 3.
o) CICERO de natura Deor. L. I. c. 10.
p) L. II. ſ. 3. STOBAEVS ecl. phyſ. c. I. ORIGEN. philoſoph. c. VII. p. 61. Scripſiſſe quidem Theophraſtum de decretis Anaximenis librum refert LAERT. L. V. ſ. 42. ſed is periit. E recentioribus videndus SCIPIO AQVILIANVS de placit. philoſ. ante Ariſt. c. XXI. p. 99 ſeqq.
q) CICERO l. c. et Acad. Qq. L. IV. c. 37.
r) Eclog. phyſ. L. I. c. 1. p. 21.
s) Lib. I. c. 5. conf. MINVC. FELIX in Octau. c. 19. p. 61.

Anaximenis opinionem ſenſu accepiſſe Stoico, cui eam iungit, qua in ſchola aether ſiue ignis ſubtiliſſimus, vel Deus potius materiam inhabitat, peruadit, animat. Quod melius quoque mentem Stobaei exprimit, quam quod STANLEIO[t] placuit, aëra diuinum eſſe facultates diuinas elementa penetrantes, adeoque improprie accipi, quod contra mentem Anaximenis dici, recte ad hunc locum notauit G. OLEARIVS[u]. Quod vero omnium maxime hanc principii Anaximenis explicationem firmat, illud eſt, quod aëra Deum quidem eſſe, ſed gigni, teſte CICERONE[x] aſſerit, cum diuina gigni nequeant: vnde ſine ſenſu et abſurde locutus eſſet Anaximenes, ſi aliud nihil, niſi aëra infinitum pro Deo accepiſſet; non incommode vero et inconuenienter ſuo principio et magiſtri menti, ſi aërem, mutabilem et mobilem intellexit, ab inhabitante virtute diuina animaque commotum, cuius motu gignuntur omnia: qua ratione et Diogenem Apolloniatem explicuiſſe hoc principium in ſequentibus docebimus[y]. Ex dictis vero de

Atheiſmus Anaximenis.

atheiſmo Anaximenis iudicandum eſt, cuius grauem illi dicam ſcribunt IACOBVS THOMASIVS[z], NICOL. HIERONYMVS GVNDLINGIVS[a], IENKINVS THOMASIVS[b], RAD. CVDWORTHVS[c], PETRVS BAYLE[d], et qui parum cauſſae Anaximenis tribuunt, IO. FR. BVDDEVS[e] et GODOFR. OLEARIVS[f], contrariam partem tuentibus IO. ANDR. SCHMIDIO[g], IAC. FRID. REIMMANNO[h], SAM. PARCKERO[i], qui ab hac infamia Anaximenem liberarunt. Scilicet adeo inter ſe de ſenſu principii Anaximenei diſſentiunt veteres, tamque obſcurae ſunt eorum relationes, vt vtraque pars non contemnenda opinionis ſuae inueniat argumenta, quae prolixe enarrare, non noſtri inſtituti eſt, ſed ad hiſtoriam ſingularem atheiſmi pertinet. Nos computatis vtriusque partis rationibus in ea confirmamur modeſtia, quam apud Anaximandrum commendauimus: in tanto genuinorum teſtimoniorum defectu, et incerta veterum relatione tutiſſimum eſſe, ad pyrrhoniſmum hiſtoricum confugere, et modeſte retinere iudicium. Quod ſi vero coniecturis aliquid dandum eſt, idem putamus de Anaximene dicendum eſſe, quod de Anaximandro, vtriusque enim cauſſam eodem loco ſtare recte iudicauit OLEARIVS[k]: hoc vno diſcrimine, quod infiniti a praeceptore pro principio admiſſi naturam enarrauerit, quam in aethere, diuina anima foecundo, poſuit, ſicque Deum nominauit: tacens tamen more ſcholae ſuae de natura mentis diuinae, cum ad ſolam cauſſam materialem reſpiceret. Feciſſe vero cum Anaximandro in

t) Hiſt. phil. P. II. c. 2. ſ. 1. p. 99.
u) In not. ad h. l.
x) loc. cit.
y) Vtrumque ideo recte iungit MINVC. FELIX l. c.
z) Obſ. Hal. Lat. T. II. obſ. 21. p. 450.
a) In Otiis P. II. c. III. §. 8. p. 108
b) Hiſtor. atheiſmi c. IV. §. 4. p. 29.
c) Syſt. intellect. c. III. §. 20. p. 123.
d) Dict. T. I. art. Diog. Apoll. not. C. p. 296.
e) Theſ. de ath. c. I. §. 10. licet excuſari eum poſſe putet.
f) Ad l. c. Stanleii. Addi his poſſunt hiſtoriae vniuerſalis auctores Angli p. 84.
g) Diſſ. De Anaximenis vita et phyſiologia ſect. II. §. 5. p. 24.
h) Hiſt. atheiſmi c. XIX. §. 4. p. 144 ſeqq.
i) De Deo diſp. I. ſect. 6. p. 15 ſeqq.
k) loc. cit.

in doctrina de Deo inde quoque patet, quod dixerit, teste AVGVSTINO [l].

IV. Esse quidem Deos, non tamen ab iis aërem factum, sed ipsos ex aëre ortos esse. Eadem enim praeceptoris quoque doctrina fuit, cui in antecedentibus lucem foenerati sumus, quae et huc afferenda est. Et eodem modo intelligendum est, quod PSEVDO-ORIGENES refert [m]: Deos et diuina existere ex progenie aëris infiniti.

V. Vt vero ex aëre hoc infinito et diuino rerum ortum delinearet, tradidit porro Anaximenes [n]: hanc aëris maxime aequabilis speciem effugere oculorum sensum; manifestari autem frigido et calido, tum humiditate et motu; sed moueri perpetuo, nec enim, quas recipit, admissurum mutationes, nisi moueretur. Densatum namque atque extenuatum aliam atque aliam induere faciem.

VI. Cum dissolutus ad altiorem peruenerit gradum producere ignem, ad mediocrem vero, cum ad aërem densiorem ex aëre effici nubem; cum adhuc magis aquam, aucta vero hac constipatione, terram; et, quam fieri potest densissima compage constituta, lapides: adeo vt primaria generationis instrumenta reperiantur opposita, calidum videlicet et frigidum. Eundum fere in modum mutationem elementorum instituit Heraclitus, cuius ignis ab aëre Anaximenis, parum differt [o].

VII. Exteriorem coeli superficiem esse terrestrem [p].

VIII. Terram esse tabellam planam incumbentem aëri [q].

IX. Ad eandem rationem et solem, et lunam, et reliqua sidera. Haec enim omnia cum sint ignea superfundi aëri per latitudinem [r].

X. Siderum ortum ex terra venisse, ex qua attollitur halitus, quo extenuato, ignis emicet [s].

XI. Porro ex eleuato sursum igne componi stellas, terrestres etiam esse naturas in stellarum sede, quae cum iisdem deferuntur [t]. Istas terrestres naturas non conspici, stellasque velut clauos crystallo inhaerere [u].

XII. Sidera non commoueri subter terram, sed circa terram verti, perinde ac circa caput nostrum vertitur pileus [x].

XIII. Itaque solem etiam non ideo abscondi, quod versetur sub terra [y], sed quod altioribus terrae partibus tegatur, et quod longioribus a nobis interuallis distet.

XIV. Astra moueri et impelli a condensato et renitente aëre.

XV. Laminae instar latum esse solem igneaeque substantiae.

l) De C. D. L. VIII. c. 2.

m) l. c. c. VII. p. 61. Sermo itaque non est de Deo summo, sed de corporibus coelestibus, quibus anima diuina praeest, vel daemon quidam inhabitat. Quapropter censura BAELII l. c. fundamento caret.

n) ORIGEN. l. c.

o) Ex hac physiologia sequitur etiam, animam esse ex aethere, siue aëre illo subtiliore vid. PLVT. de plac. phil. L. I. c. 7.

p) PLVT. l. c. L. II. c. 11.

q) EVSEB. praep. L. I. c. 5. ORIG. l. c. p. 63. PLVT. l. c. L. III. c. 10.

r) ORIGEN. l. c.

s) Ibid. t) Ibid.

u) STOBAEVS eclog. phys. c. XXV. p. 53.

x) ORIG. et STOB. ll. cc. LAERT. L. II. f. 3. PLVT. l. c. L. II. c. 16. qui paulisper variat.

y) ORIGEN. l. c.

XVI. Eclipſin pati ſolem et lunam obturato foramine per quod ignem ſpirant.

XVII. Lunam itidem eſſe igneam [z].

XVIII. De meteoris eundem fere in modum, vt Anaximander, docuit, vt ex iis videre eſt, quae PLVTARCHVS, PSEVDO-ORIGENES et STOBAEVS [a] hac de re habent; quos, ne nimii ſimus, a lectore conſuli velimus, nihil enim difficultatis habent, quae afferunt, et ex dictis facile intelliguntur.

Philoſophia moralis Anaximenis.

§. XVIII. De philoſophia morali Anaximenis, non habemus, quod dicamus. Refert quidem de eo STOBAEVS varias ſententias et dicta moralia, quae vero paraenetice magis quam philoſophice propoſita ab eo fuere. Sunt inter ea duo, quae attentionem mereri viſa ſunt cel. STOLLIO [b]. Vnum monet [c]: Senibus vrbanitate elegantiore ornatis quantum corporeae voluptates marceſcunt, tantum rurſus eruditionis deſiderium augeri, et tanto firmius docere poſſe alios, quid factu ſit vtile, ac ipſi viciſſim ab aliis audiri. Siquidem voluptates, quas cibi, potus et venerea pariunt, non tam in praeſentia exhilarare, quam poſtea moleſtare videri. Voluptatem autem et diſciplinam circa literas tum in praeſenti tempore oblectare, tum ad reliquam vitam ſui ſtudioſos ſuauiter degendam praeparare. Alterum praecipit [d]: Diuites non ſimiliter miſereri ſolere infelicium vt pauperes, nam ſuis rebus metuentes interim aliorum calamitatis miſereri. Paupertatem namque homines et in artibus praeſtantiores, et in rebus ad vitam pertinentibus prudentiores reddere, et grauem eſſe ſapientiae magiſtram. In quibus παροιμίοις Anaximenes, propria experientia duce viſus eſt viro clariſſimo ſcripſiſſe, atque coniicit, voluptatis cauſſa ducta vxore, et liberis genitis curarum et paupertatis mare ingreſſum fuiſſe, ſicque voluptatis ſtultitia expertum ex diſciplinarum ſtudio voluptatem poſtea in ſenio atque ſuſtentationem vitae quaeſiuiſſe et inueniſſe. Quae, quia circumſtantias vitae Anaximenis nobis tacuerunt veteres, in medio relinquimus.

Anaxagoras.

§. XIX. Anaximenis non auditor tantum fuit, ſed diſciplinam quoque ab eo accepit [e] ANAXAGORAS Clazomenius, ex Ionia, natus Ol. LXX. 1. [f] Parentem nactus genere, opibusque clarum, Hegeſibulum ſiue Eubulum, diuitias ac nobilitatem ab eo quidem accepit, magnis tamen animi opibus, quas inſatiabili deſiderio augere ſtudebat, multo magis enituit. Agros vero et patrimonium reliquit [g], teſte CICERONE [h], *diſcendi quaerendique diuinae delectationi toto ſe animo vt dederet:* vel vt narrat VALERIVS MAXI-

z) STOBAEVS l. c. p. 59.

a) ll. cc. et ex primo et tertio STANLEIVS l. c. p. 100. qui vero ORIGENIS philoſophumena non conſuluit.

b) Hiſt. phil. mor. gentil. §. 38. p. 40. 41.

c) STOBAEVS Serm. CCLXIX. p. 870.

d) Ibid. Serm. CCXXXVII. p. 778.

e) CICERO de nat. Deor. L. I. c. 11.

f) Apollodor. apud LAERT. Lib. II. ſ. 7. quibus tamen premátur difficultatibus infra docebitur.

g) PLVT. de vitando aere alieno.

h) Tuſcul. Qq. L. V. c. 39. PLATO in Hippia mai. T. III. p. 382. PHILOSTRAT. vit. Apollon. L. I. c. 13. p. 15. PLVT. in Pericle, SVIDAS in Anaxagoras T. I. p. 172.

MAXIMVS [i], e diutina peregrinatione patriam repetens, cum possessiones desertas vidisset, *non essem*, inquit, *ego saluus, nisi istae periissent.* Eodem animo a regendis ciuitatibus, cuius muneris spem opes animi atque facultates et generis nobilitas facere poterant, totum se, quod ait CICERO [k], ad cogitationem rerum transtulit. Quod cum aegre nonnemo ferret, ei, ita compellanti, *nullane tibi patriae cura est?* pulchre respondit: *mihi vero patriae cura, et quidem summa est*, digitum in coelum intendens [l]. Vt itaque insatiabili discendi desiderio faceret satis, vicesimo aetatis anno Athenas concessit [m], vt ibi philosopharetur, id est totum eruditionis, qualis tunc in hoc ingeniorum et Musarum emporio florebat, circulum emetiretur. Eo enim tempore Athenis philosophiam stricto sensu sumtam nondum floruisse, ex dicendis patebit, constabatque tunc temporis Atheniensium eruditio praeter elegantiam et prudentiam ciuilem, in dicendi copia et artis poëticae praestantia [n]. Vnde Anaxagoras non tantum Homerum diligenter legendo excoluit, quem virtutis et iustitiae praeceptorem fuisse putabat [o], sed et suaui ac magnifica oratione vsus est [p]. Non tamen eloquentia verborum et fingendi ars exsatiauit Anaxagorae animum, sed rerum naturalium et coelestium studio occupatus, cum Athenis philosophi non essent, ad Anaximenem concessit, eumque rerum physicarum principia atque caussas enarrantem audiuit [q], tanto quidem feruore et contentione animi, vt inspiciendi coeli, et solis, et lunae caussa se natum fuisse, magno animo diceret. Nec defuit successus diligentiae Anaxagorae, qui in rerum naturalium studio tantum profecit, vt Anaximenes dignum iudicaret, cui cathedram traderet, et disciplinam relinqueret. Non tamen solo Anaximene contentus fuit, sed vt magis in rerum naturalium studio proficeret, ex Hermotimi quoque, ciuis sui, philosophia notitiam naturalem auxit, et ex ea praeceptoris systema emendauit [r]. Quoniam tamen tantam viri acu-

 tissimi

i) L. VIII. c. 7. qui tamen a reliquorum scriptorum narratione deseritur. conf. MERIC. CASAVBON. ad l. c. Laërt. Platonem l. c. risisse Anaxagoram ait STANLEIVS Hist. phil. P. I. p. 100. sed is locum Platonis perperam intellexit; non enim ridet Anaxagoram sed sophistas, conf. BAYLE Dict. T. I. art. Anaxagoras not. A. p. 205.

k) De oratore L. III. c. 15.

l) LAERT. L. II. f. 6.

m) Ibid. archonte Calliada: qui erat Olymp. LXXV. 1. si Apollodorum sequimur.

n) Dignus qui hic legatur cel. HEVMANNVS Act. philos Vol. III. p. 195.

o) LAERT. L. II. f. 11. Inde sine dubio enata suspicio, desumsisse duplex principium Anaxagoram ex fabula Homeri de Prodeo et Eidothea, quod asserit SEXTVS EMPIR. adu. math. L. IX. f. 8. p. 546. quae vero ex h. l. facile refutatur non enim physica sed moralia praecepta in Homero quaesiuit Anaxagoras.

p) LAERT. l. c. f. 6.

q) Fuisse discipulum Anaximenis ex adductis testibus patet; cum vero hoc ante annum 20 fieri non facile potuerit, patet inde dictorum ratio; sine qua obscuritatem inextricabilem in historia Anaxagorae non euitabimus. Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Archelaus not. A.

r) Prouocat SEXTVS l. c. non ad Hesiodum et Parmenidem tantum, qui ante Anaxagoram mentem siue principium actiuum materiam adiecerint, sed et ad Hermotimum Clazomenium, a quo Anaxagoras acceperit. Et in duobus prioribus quidem eum falli, ex eo patet, quia amor Hesiodi et Parmenidis longe differt a mente Anaxagorae, et certam materiae semel motae affectionem denotat. Verisimilius itaque est, accepisse ab Hermotimo Clazomenio, quem prius mentem caussam dixisse tradit ARISTOT. Metaph. L. I. c. 3. T. II. p. m. 646. id quod etiam affirmant, et Anaxagoram Hermotimum secutum esse tradunt PHILOPON. ad l. c. Arist. et Alex. Aphrodisaeus apud SIMPLIC. in L. VIII. physic. p. 321. de hoc Hermotimo videndi veteres, quos laudat MEVRSIVS ad Apollon. Dyscol. hist. comment. c. 3. animam eius, quoties voluisset,

tissimi eruditionem non satis capiebat Miletus, rediit Athenas, vt ibi philosophiam, quae nondum illic docebatur, profiteretur. Certe bis Athenis commoratum primo discendi, posteaque docendi caussa, necessaria rationum chronologicarum vitae Anaxagorae series euincit, licet et hic difficultates haud leues oriantur, quas ad finem huius paragraphi enarrabimus, quemadmodum tota temporum ratio in Anaxagorae historia impedita est. Ibi magno, etsi tantum priuatim doceret, applausu auditus, et celebrem famam nactus discipulos habuit praestantissimos, et nominis postea nobilitate atque gloria immortales, Periclem istius aetatis fere eloquentissimum [s], Euripidem tragoedum [t], quibus aliqui iungunt Socratem [u] atque Themistoclem [x]. Inuidiam vero gloriae comitem esse tandem sensit, persecutione graui virum de Atheniensibus et optimis literis immortaliter meritum premente. In carcerem enim detrusum fuisse, sibique de vita metuisse, veteres scriptores vnanimi fere consensu testantur, caussam vero et accusationem varie referunt. Sotion enim apud LAERTIVM [y] a Cleone impietatis accusatum tradit, quod solem candentem dixisset laminam, defensum autem esse a Pericle, discipulo, et quinque talentis mulctatum exilioque damnatum fuisse. Satyrus, a Thucydide in ius vocatum, qui contraria Periclis factioni sentiebat, neque vt impium modo, verum et vt vrbis apud Persas proditorem accusatum absentemque damnatum, testatur. Hermippus carcere inclusum mortique addictum ait, Periclem vero apud iudices comparuisse, et testatum de vitae eius innocentia, effecisse, vt liber dimitteretur, eum tamen dimissum iniuriam aegre tulisse, et sponte e vita excessisse. Hieronymus, macie et aegritudine confectum in iudicium adductum misericordia magis, quam iustitia dimissum narrat; nihil tamen horum, quae refert LAERTIVS magna nititur verisimilitudine, cui magis accedit, quod tradit SVIDAS [z] et IOSEPHVS [a] quoque, in carcerem coniectum, quod nouam de Diis sententiam inuexisset, solemque sensus et rationis expertem dixisset, ideoque ad mortem condemnatum, et tandem exilio mulctatum esse, quanquam et hoc negat PLVTARCHVS [b], qui nec accusatum nec damnatum fuisse tradit, sed a Pericle ex vrbe eductum, quod Diophitae rogationem metueret, vt deferrentur nomina eorum, qui sermones de rebus coelestibus, vel alios profanos

voluisset, egressam esse, pro fabula habet et ridet LVCIANVS T. I. in muscae encom. p. m. 829. Clazomenios ei templum excitauisse veteres passim testantur, conf. FABRIC. ad l. c. Sexti. Testatur vero Phauorinus apud LAERT. L. IX. s. 34. Democritum ab Anaxagora non admissum, eique inimicum factum dixisse: non illius esse, quas scriptis mandauerit de sole ac luna sententias, verum antiquas, ipsumque eas suffuratum esse, pariter ac quae de mundi compositione et mente dixisset.

s) CICERO in Bruto c. 11. de Orat. c. 3. PLVT. in Pericle, BAYLE Dict. T. III. art. Pericles not. A. qui etiam loco supra citato inde colligit, Anaxagoram, qui discipulum hunc in ciuili prudentia summam laudem adeptum, formauit, etiam in ciuili disciplina eruditum fuisse.

t) Conf. IOS. BARNESIVS in vita Euripid. sect. 13.

u) Qui tamen postea ad Archelaum secessit LAERT. L. II. s. 19. qui his addit Democritum, quem tamen is ferre non potuit.

x) PLVT. in Themist. T. III. p. m. 104. qui obseruat contradicere tempora.

y) Lib. II. s. 14. et ex eo STANLEIVS l. c. P. II. c. V. p. 107.

z) loc. cit.

a) Contra Apion. L. II. p. 1079.

b) In Pericle.

ſanos ſererent. Hoc enim omnino credi debet, Anaxagoram in rerum naturalium cauſſis ſcrutandis indefeſſum, contradixiſſe vulgi et ſacerdotum ſuperſtitioni, quale exemplum PLVTARCHVS[c] refert: oſtendiſſe aliquando caput arietis, vnico tantum cornu inſigne, quod futurorum malorum praeſagium vates iactauerint, diſſectum nihil habere, quod naturale non eſſet. Hanc vero philoſophiae libertatem aegerrime genus irritabile vatum tuliſſe, et philoſophos ideo impietatis accuſauiſſe, tot exempla, quae hiſtoria philoſophica ſuppetit, et in his maxime notabile Socratis, teſtantur: dubium itaque non eſt, aegre Anaxagoram vitam atque caput periculo eripuiſſe. An vero exilio et pecunia mulctatus ſit, vel ipſe ſponte ſua Athenas reliquerit, in tanto veterum diſſenſu et incertitudine definiri nequit. Illud vero non praetermittendum eſt, adeo non animo excidiſſe, quod vult Hieronymus apud LAERTIVM[d], vt potius veteres referant[e], cum eodem tempore ipſi renuntiata eſſet et damnatio ſua, et filiorum mors, quos duos habuit ſolos, de iniuria ſibi illata dixiſſe: *Iampridem aduerſus illos atque ſe ex aequo naturam tuliſſe ſententiam*: de filiorum autem morte placido ſimul et magno animo[f]: *nihil mihi inexpectatum aut nouum nuncias: ego enim illos ex me natos ſciebam mortales*[g]. Abiit itaque Athenis, vbi XXX. annos commoratum fuiſſe, quidam tradunt. Non tamen patriam Clazomenen petiit, quam nec ſepulturae locum voluit[h], ſed Lampſacum diſceſſit, illicque, quod vitae ſupererat, exegit[i], et, quod facile coniici poteſt[k], diſcipulis in naturae myſteriis erudiendis vacauit, magnam apud magiſtratum loci atque ciues auctoritatem nactus. Cum enim diuitiis corradendis, non inhiaret, ſed paucis contentus, naturae ſtupendis operibus contemplandis totus inhaereret, ſicque coeleſtia, vnde ſe oriundum eſſe tenebat, adſpiraret[l], verum egit philoſophum, et tranquillitatem animi etiam in aduerſis

c) loc. cit.

d) Lib. II. ſ. 14.

e) Ibid. CICERO Tuſc. Qq. L. III. cap. 24. PLVT. de animi tranq.

f) PLVT. conſol. ad Apoll. DIO CHRYSOST. Orat. XXXVII. SIMPLIC. ad Epictet. c. 22. VAL. MAXIMVS L. V. c. 10.

g) Non tacendum tamen: haec quoque aliis tribui, et prius quidem Socrati, poſterius Xenophonti, vt auctor eſt LAERTIVS.

h) Rogatus enim ab amicis, cum Lampſaci moreretur, velletne Clazomenas in patriam, ſi quid ei humani accidiſſet, deportari? Nihil neceſſe eſt, inquit, vndique enim ad inferos tantundem eſt viae.

i) XXII. annos computat STANLEIVS l. c. p. 107. quia XX. aetatis anno ibi philoſophiam docere coepiſſe credit, XXX. ibi vixit, LXXII. anno obiit. Monuimus vero ſupra, euincere ſeriem hiſtoriae Anaxagorae, quod Athenis in patriam ad Anaximenem reuerſus ſit, et poſtea demum Athenas docendi cauſſa conceſſerit, vnde tam longam moram Lampſaci trahere non potuit. Nec id conſpirat cum relationibus veterum, quorum plerique breui poſt exilium tempore, obiiſſe volunt. Refertque PLVT. in Pericle, paulo poſt diſceſſum aetate decrepitum atque neglectum, aegerrime eam rem ferentem, obuoluto capite vitae finem incdia facere voluiſſe, Periclem vero id audientem aduolaſſe, eumque impediuiſſe. Ex quo loco manifeſtum eſt, ſenem iam fuiſſe Anaxagoram cum Athenis diſceſſiſſet. Verum eiusmodi nodorum plena eſt Athenagorae hiſtoria, quos negligentiae veterum ſcriptorum debemus, incertos rumores ſaepe ſequentium.

k) Facit coniecturae fidem, quod antequam moreretur rogatus a ſenatu vrbis, ſi quid in ſui gratiam fieri cuperet, poſtulauit, vt ea, qua deceſſiſſet die, pueris vacatio ſcholarum concederetur; quam conſuetudinem ſuo tempore adhuc ſeruatam eſſe, teſtatur LAERT. l. c.

l) Cuius cauſſa ſe natum eſſe dixiſſe ſupra notauimus. Quod vehementer vituperauit LACTANTIVS L. III. c. 9. quod creatorem neglexerit: non

tamen

ſis conſtantis atque ſereni, et a vana ingeniorum ambitione remoti[m] prodidit, dignus, qui in ſummo honore haberetur. Quem etiam ei contigiſſe veteres ſcriptiores tradunt, poſtquam fatis vel naturae debito, vel quod alii aſſerunt, fame voluntaria enecatus[n] conceſſerat. Defuncto enim Lampſaceni iuſta perſoluerunt, epitaphio poſito, quod inſignia eius in ſcientiam naturalem merita panderet, hoc verſu[o]:

Hic ſitus ille, cui rerum patuere receſſus,
Atque arcana poli magnus Anaxagoras.

AELIANVS[p] vero duas illi aras poſitas fuiſſe memorat, alteram menti, alteram veritati inſcriptam. Tantam vero rerum naturalium ſcientiam de eo iactant veteres, vt multa eum praedixiſſe contendant: quorum tamen duo tantum exempla ad memoriam noſtram peruenerunt. Vnum PLINIVS commemorat his verbis[q]: Celebrant Graeci Anaxagoram Clazomenium, Olymp. LXXVIII. 2. praedixiſſe coeleſtium literarum ſcientia, quibus diebus ſaxum caſurum eſſet a ſole. Idque factum interdiu in Thraciae parte ad Aegos flumen, qui lapis etiam nunc oſtendatur, magnitudine vehis, colore aduſto, comete quoque illis noctibus flagrante. Eiusdem prodigii meminere etiam EVSEBIVS, qui in Olymp. LXXVIII. 4. quemadmodum marmor Arundellianum Olymp. LXXVII. 4. ponit, et Silenus apud LAERTIVM Olymp. LXXXIV. 1. quae auctorum varietas, ſi cum re ipſa confertur, ſatis prodit, incerto rumori caſuique fortuito adſcribendum fuiſſe, ad Anaxagoram vero relatum ab iis, qui cladem Athenienſium quam a Lyſandro paſſi erant, Olymp. XCIII. 4. iſto portento ſignificari abſurde contendebant. Cum enim Anaxagoras ſtellas lapides candentes dixerit, facile inde colorem rei philoſophicum inducebant[r]; ita vero, quam friuola et inepta tota narratio ſit, luculenter manifeſtatur[s], et ARISTOTELES iam ſubolfecit[ſſ], nec PLVTARCHVS ſatis excuſare potuit. Veriſimilius eſt alterum praedictionis exemplum, qua tempeſtatem praedixit, ad Olympicos ludos accedens ſereno coelo cum pellicea veſte[t]. Pluuia itaque ingruente, Graeci vniuerſi, auctore AELIANO[u], percipiebant, et vnanimi voce celebrabant, diuinam magis eius ſcientiam eſſe,

tamen intellexiſſe Lactantium ſenſum dicti pulchre oſtendit IAC. THOMASIVS Obſ. Hal. Lat. T. II. obſ. XIV. p. 306. conf. quae probe monentur Act. philoſ. Vol. III. p. 206.

m) Ambitioſius dictum videtur, quod dicenti cuipiam: Athenienſibus priuatus es; reſpondit: non ego illis, ſe illi me, apud LAERT. L. II. ſ. 10. Sed vt hoc animi ad vtrumque parati luculentum teſtimonium eſt, ita videtur reſpexiſſe ad amicitiam Periclis, qui totus ab eius conſiliis pendebat, quemque praeſens ad emolumentum reipublicae formabat, et rationes eius dirigebat. Conf. Act. philoſ. Vol. II. p. 208 ſeq. conf. VAL. MAX. L. VII. c. 2. qui illius egregiam de vita eius in ſeceſſu beatiore quam in fronte ſententiam recitat, et doctrinam non ambitioſam laudat.

n) Vid. not. (h).

o) LAERT. l. c. ARIST. Rhetor. L. II. c. 23. T. II. p. 245.

p) Lib. VII. c. 19. conf. KVHNIVS ad h. l. tacent hos honores alii, qui tamen aliis quoque philoſophis obtigere. Conf. Otium Vindel. Ex. III. p. 268 ſeqq.

q) Hiſt. nat. L. II. c. 58. Conf. LAERT. L. II. ſ. 11. PHILOSTRAT. in vita Apollon. L. I. c. 2. p. 4. PLVT. in Lyſandro T. V. p. m. 96. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

r) Probant hoc miſellae ratiunculae a PLVT. l. c. relatae.

s) Conf. BAYLE. Dict. l. c. not. (I.)

ſſ) De meteor. L. I. c. 7.

t) SVIDAS, PHILOSTRATVS, LAERT. ll. cc.

u) De animal. L. VII. c. 8.

esse, quam vt humanae solertiae tribui posset. Non diuinam enim hoc reuelationem requirere, sed mediocrem solertiam hodie nemo non nouit, in tanta vero illorum temporum inscitia circa res naturales facile potuit esse miraculo. Non vero viua tantum voce, sed et scriptis de philosophia meruisse tradunt veteres, contenduntque LAERTIVS [w] atque CLEMENS ALEXANDRINVS [x] eum primum fuisse, qui librum (nempe de philosophia naturali) conscripserit, quod tamen Anaximandro ab aliis tribui supra dictum est [y]. Scripsit vero *de naturali philosophia* librum lectum PLATONI [z] et ARISTOTELI [zz], et *de circuli quadratura* [a]. Obiit aetatis anno LXXII. quem ad Ol. LXXVIII. refert LAERTIVS [aa], apud quem tamen numerum corruptum esse, et Ol. LXXXVIII. poni debere recte commentatores monuerunt. Fuerunt Anaxagorae quoque alii [b], quos cum nostro confundi non patitur, nominis celebritas, quae ei inter praestantissimos Graeciae philosophos locum fecit, quem ei quoque deberi, tota vitae historia loquitur.

Chronologia Anaxagorae.

Tantae in supputatione temporis, quo floruit Anaxagoras, tenebrae, tam difficiles labyrinthi et insolubiles nodi occurrunt, vt Oedipo opus habeat et Ariadneo filo, qui his difficultatibus, si non totis, quod impossibile putamus, ex parte tamen se expedire voluerit. Quod veterum scriptorum negligentiae et confusioni, quam deperdita eorum scripta pepererunt, adscribendum est. Nam et ipsi, in annotandis temporum rationibus, tam turpiter lapsi interdum sunt, vt miris anachronismis sibi ipsis haud semel contradixerint: Vbi vero ab aliis haud magnae diligentiae hominibus eorum scripta excerpta sunt, multo magis temporum notationes corruptae, numeri mutati, et ad loca inepta relati, sicque nobis tot errores geniti sunt, vt nihil incertius sit in historia philosophica, quam temporum indicia. Cuius rei locuples testis est historia Anaxagorae, in qua, qui plana et luculenta via contradictiones veterum in notandis eius temporibus sustulerit, magnus erit merito omnibus Apollo. Non tangemus in praesentia omnes hos errores et labyrinthos, quos nobis veteres struxerunt, adeant, qui spinosum argumentum non perhorrescunt P. BAYLE [c], qui vt erat in excogitandis difficultatibus summa ingenii vi praeditus, ita mirum temporum chaos et insolubiles chronologiae Anaxagoreae nodos exponit: nobis enim in tam amplissimo, quod emetiendum habemus, campo tam prolixis esse non licet; sed exponemus tantummodo, quae aliqualem chronologiae sectae Ionicae lucem foenerari apta sunt. Et primum quidem non exiguam difficultatem habent anni Anaximenis, quam supra ex parte tetigimus, et huc retu-

w) L. II. f. 11.
x) Strom. L. I. p. 308.
y) Ipse LAERTIVS L. VIII. f. 83. Alcmaeoni tribuit.
z) Phaedon. T. I. p. 72. conf. LAERTIVS f. 6.
zz) Physic. L. I. c. 4.
a) PLVTARCH. de exilio conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 772 seq.
aa) L. II. f. 7. conf. PETAV. rat. temp. L. III. c. 8. p. 147.
b) LAERTIVS et FABRICIVS ll. cc.
c) Dict. T. I. art. Archelaus not. A. p. 289.

retulimus, quoniam arcte cum temporibus Anaxagorae cohaerent. Hunc illius non fuisse tantum discipulum, sed et in disciplina tradenda successorem, supra luculentis veterum testimoniis euicimus, nec est forte veterum quispiam qui hoc neget. Anaxagoram vero natum fuisse Olymp. LXX. 1. adducto Apollodori testimonio probauimus. Supra vero §. XVI. eundem Apollodorum, annotauimus, vitae finem, quem fecit Anaximenes, ponere Ol. LIX. 1. fuerit itaque, necesse est, discipulus Anaximenis Anaxagoras antequam natus fuit, XLIV. annis, quod est ridiculum. Hunc nodum vt soluamus, relicto Apollodoro, Anaximenes vitam vltra Olymp. LXXV. produxisse censendus est. Cum enim vita Anaxagorae testetur, eum XX. aetatis anno Athenas concessisse, credibile non est, iuuenem viginti annis minorem, quique multos iuuentutis annos peregrinatione consumsit, aetate ista tantos in scientia naturali fecisse profectus, vt celebri praeceptori in cathedra succederet. Vidit hoc pulchre Baelius, qui ideo verisimile iudicat, Anaximenem post discessum Anaxagorae scholam Ionicam continuasse, id quod tamen incertum esse, facile largientur, qui seriem rerum ab Anaxagora gestarum, prout eam enarrauimus, expendent. Vnde coniiciendum est, Anaximenem circa Olymp. LXXVI. 1. Anaxagorae disciplina tradita, eadem Olympiade decedentem Anaxagoram successorem nactum esse, cui Athenas Ol. LXXVII. concedenti in Ionia successit Diogenes Appolloniates, ipse quoque discipulus Anaximenis: Sicque Anaximenem Ol. LVI. natum LXXX. annos fere expleuisse. Haec de Anaximenis chronologia. Altera Anaxagorae, adhuc impeditior est, cum incerti haereant scriptores, quem in annum referendum sit exilium Anaxagorae. DIODORVS SICVLVS equidem diserte indicat Olymp. LXXXVII. 2. cum vero XXX. annos, Athenis egerit Anaxagoras, sequeretur inde, Olymp. LXXX. initio demum Athenas venisse. Tradit vero Laërtius veteres secutus: anno aetatis XX. qui erat Ol. LXXV. Athenas delatum esse; quod repugnat tempori a Diodoro indicato. Alias difficultates non minores affert BAYLE[d] quae apud ipsum videndae sunt: nos vno argumento ab eo praetermisso euinci posse putamus, Diodorum erroneos calculos secutum fuisse. Accidit enim exilium Anaxagorae eo tempore, quo Pericles, quam maxime Athenis florebat, et cum Anaxagora conuersabatur; tantum quoque otii nactus, vt qui prius eloquentiam et prudentiam ciuilem hoc magistro didicerat, philosophiam quoque postea naturalem ab eo disceret. Id quod luculenter asserit MARCELLVS[e], addens, *audiuisse in philosophia quidem Anaxagoram, et atheum paulisper haberi coepisse, quod illius philosophiae disciplinam paulo auidius hausisset*: quae confirmat quoque DIODOR. SICVL[f]. Pericles autem Peloponnesiaco bello materiam et occasionem suppeditauit, quod Olymp. LXXXVII. 1. incepit, et post biennium et sex menses pestilentia moritur. Impossibile itaque est, Periclem tunc Athenis praesentem Anaxagoram iuuisse,

d) l. c.
e) In vita Thucydidis.
f) L. XII. c. 39. p. 433. conf. BAYLE in Pericles T. III. p. 665. not. C.

uiſſe, morti eripuiſſe, et poſtea Lampſaci, cum inedia vitam finire vellet, inuiſiſſe. Cadentibus itaque rationibus Diodori Siculi, vt tandem aliquando in computandis Anaxagorae annis pedem figamus, ſupponendum putamus, verum eſſe, quod tradit Apollodorus, natum Olymp. LXX. 1. et denatum annos habentem LXXII. Sic vt vitae eius finis incidat in Olymp. LXXXVIII. 1. Cum his terminis vitae Anaxagorae conciliandae ſunt reliquae veterum narrationes. Et quidem primum eius aduentum Athenis factum eſſe tempore expeditionis Xerxis, quo annum XX. agebat Anaxagoras, teſtatur LAERTIVS [g] archonte Calliada, qui annus fuit Olymp. LXXV. 1. ſic vt ex hoc calculo appareat, recte natiuitatis annum poni Olymp. LXX. 1. Vnde et hunc temporis terminum pro vero admiſerunt magni viri IOS. SCALIGER [h], PETAVIVS [i] et VOSSIVS [k]. Ab hoc vero aduentu computant laudati viri triginta annos, quos teſte Laërtio Athenis exegit, ſicque exilium Anaxagorae in Olymp. LXXX. 2. ponunt. Verum ſi haec admittimus, ratio dari non poteſt, quando Anaximeni in cathedra ſucceſſerit? quod ante aetatis annum XX. fieri non potuit. Vt itaque et hunc nodum ſecet magis quam ſoluat, et reliquis difficultatibus faciat ſatis, Baelius duplicem accuſationem, et duplex exilium Anaxagorae comminiſcitur; qua in re veteres habet contradicentes, parumque pro coniectura ſua praeſidii et veriſimilitudinis. Quare et haec via derelinquenda eſt, et hoc modo occurrendum difficultatibus, vt ſtatuamus, bis Athenas conceſſiſſe Athenagoram, primum anno aetatis XX. ad diſcendam eruditionis encyclopaediam, quam philoſophiae nomine indicatam fuiſſe in prolegomenis probauimus, tumque eloquentiam et poëſin didiciſſe; mature vero, et poſt exiguum tempus in Ioniam rediiſſe, vt praeceptori in cathedra ſuccederet; ibique decedente magiſtro, rurſus Athenas commigrauiſſe, circa Olymp. LXXVI. finem, ibique philoſophiam non tam publica, quam priuata diſciplina profeſſum fuiſſe, circa Olymp. LXXXI. habuiſſe diſcipulum Socratem, qui Olymp. LXXXI. 2. ad Archelaum conceſſit; Olymp. LXXXIII. exeunte vel ineunte ſequente proſcriptum Lampſacum exulauiſſe, ibique ad Olymp. LXXXVIII. 1. vixiſſe. Nihil eſt in his rationibus, quantum nos videmus, et diligenti rationum chronologicarum collatione perſpicimus, quod non veriſimilitudini et circumſtantiarum ſeriei reſpondeat. Vnde quae his rationibus temporis contradicunt apud veteres tuto relinquenda eſſe putamus, ſi velimus ex hoc labyrintho tandem egredi. Nondum tamen omnes ſentes ſuperauimus, ſed et alia tollenda difficultas, quam nectit LAERTIVS [l], qui teſtatur, Archelaum primum fuiſſe, qui phyſicam philoſophiam ex Ionia Athenas inuexerit. Hoc etiam SVIDAS repetit [m]. Contrarium vero hoc hiſtoriae Anaxagorae, quae teſtibus ſupra adductis et CLEMENTE quoque ALEXANDRINO [n], Anaxagoram philoſophiam Athenis docuiſſe,

 et

g) L. II. ſ. 7.
h) Ad EVSEBIVM n. MDLIV. p. 103.
i) Ration. temp. L. III. c. 8. p. m. 147.
k) De Scient. mathem. c. XXXIII. §. 4. p. 148.
l) L. II. ſ. 16.
m) v. Archelaus T. I. p. 342.
n) Strom. L. I. p. 301.

et Periclem diſcipulum in ea habuiſſe teſtatur. Qua ratione nodum hunc ſoluant, cum non videant, Is. CASAVBONVS et MENAGIVS [o], ſecant, et Laërtium vel memoria deceptum, vel locum ex ſ. 3. in ſ. 16. et ex margine in textum translatum fuiſſe praepoſtere, colligunt. Nec leuiter hanc Laërtii relationem turbat, quod teſte CICERONE [p]. Archelaus Anaxagorae diſcipulus fuerit, quem itaque Athenis audiuiſſe oportuit: Alias difficultates tacemus. Quod ſi itaque Laërtius non deſerendus videtur, ſaluari eius narratio poteſt, ſi dicamus: Anaxagoram non publicas quidem lectiones philoſophicas inſtituiſſe, ſed priuatis tantum et ſelectis diſcipulis, qualis erat Pericles, Socrates, Archelaus philoſophiam tradidiſſe; id quod ex ea quoque ratione redditur veriſimile, quia naturalis philoſophia Anaxagorae admodum ſuſpecta fuit, et vates atque populus eius diſcipulos tanquam atheos criminati fuerunt, vti ſupra vidimus, quae ratio omnino Anaxagoram compuliſſe videtur, vt publice ea ſapientiae naturalis praecepta reticeret, quae Athenienſium ferre non poſſe ſuperſtitionem nouerat. Ita Archelaus vero primus fuit, qui Ionicam philoſophiam, aperta publica ſchola tradidit, quae tamen mature deſiit, Socrate moralem philoſophiam introducente. Et ita quidem tantiſper in obſcuriſſimo argumento palpare nobis liceat, donec certiora et meliora detegant, qui acutioribus, quam nos, utuntur oculis.

Philoſophia Anaxagorae.

§. XX. Philoſophiae vero naturalis aedificium ita conſtruxit Anaxagoras, ſi veterum narrata ſequimur:

De principiis naturalibus.

I. Ex nihilo nihil fit.

II. Omnia itaque erant initio ſimul, inter ſe confuſa et ſine motu. Primum hoc fundamentum totius ſyſtematis, quod omnem antiquorum philoſophorum chorum agnouiſſe, alio loco oſtendimus, Anaxagorae recte tribuit ARISTOTELES [q]: alterum ipſa eius verba exhibet, quibus magnificum opus ſuum de natura, teſte LAERTIO [r] exorſus eſt, quodque ita ad mentem eius referunt ARISTOTELES [s], qui addit, quieuiſſe ab infinito tempore, omnia, quemadmodum CICERO quoque teſtatur [t], particulas ſtatuiſſe initio confuſas. Hoc vniuerſum, veteres ante Anaxagoram chaos dixere, ὕλην ſiue materiam Graeci, de cuius natura ita porro philoſophatus eſt:

III. Eſt vero principium materiale omnium rerum vnum et multiplex, nempe ὁμοιομερείαι, partes infinitae, ſimilares, contrariae, tactu continuae ſe mutuo ſuſtinentes, neque alio contentae. Ita ſententiam Anaxagorae ARISTOTELES [u] et PLVTARCHVS [x] delineant, magno aliorum quoque ex veterum cohorte auctorum conſenſu [y], inter quos eleganter has ὁμοιομερείας, (Latino enim vocabulo difficulter exprimuntur, partes ſimilares

o) Ad l. c. Laërtii.
p) Tuſc. Qq. L. V.
q) Metaphyſ. L. I. c. 4. T. II. p. 645.
r) L. II. ſ. 6.
s) Phyſic. L. III. c. 4. et L. IIX. c. 1.
t) Academ. Qq. L. IV. conf. PLVTARCH. plac. phil. L. I. c. 3.
u) ll. cc.
x) l. c.
y) Conf. Comm. ad LAERT. l. c. STANLEI. Hiſt. Phil. P. I. c. 2. ſect. 1. p. 101 ſeqq.

res tamen dixit CICERO) deſcripſit LVCRETIVS [z]. Vt ad hanc ſyſtematis Ionici modificationem deueniret Anaxagoras, accuratior materiae conſideratio effecit. Scilicet a praeceptoribus didicerat, quod ſupra Ionicae ſcholae placuiſſe probauimus: materiam non eſſe in infinitum diuiduam; ſubſiſtendum itaque erat in particulis indiuiduis et minutiſſimis, quas ab infinito tempore ſemper confuſas et ſine motu iacuiſſe ſupponebat. Obſeruabat [a] vero profundi ingenii philoſophus, ineſſe rebus ipſis ex iſtis particulis compoſitis et formatis formas atque qualitates diuerſiſſimas, atque ſaepe ſibi contrarias, quas cum naturas peculiares et per ſe ſubſiſtentes non eſſe perſpiceret, nec ex nihilo eas oriri poſſe ex admiſſo ſemel principio concluderet, eo tandem deueniebat, vt colligeret, ἐκ προϋπαρχόντων καὶ ἐνυπαρχόντων, ex rebus antea exiſtentibus, et inexiſtentibus produci; atque antea in materia eſſe, quamuis ob exiguitatem ſuam percipi a nobis haud poſſint, resque viſibiles, in quibus quodlibet cuilibet admiſtum eſt, illud tantum nobis videantur eſſe, et ab aliis diſtingui, quod in miſtione infinitorum abundet. Ita totum nec album nec nigrum, nec os nec carnem eſſe, ſed cuius plurimum habet illius quoque naturae eſſe videri. Separabat itaque particulas, ex quibus res mixtae et compoſitae conſiſtunt, et iungebat partes homogeneas ſibique ſimiles, quarum quaelibet peculiarem naturam, alteri cui iungitur ſimilem, haberet. Oſſa igitur ex particulis oſſeis, carnem ex carneis, aurum ex aureis, res calidas ex calidis, frigidas ex frigidis, et ſic porro, nihil autem ex nihilo, ſed omnia ex particulis ſimilaribus iam antea exiſtentibus generari, tuebatur, et ita demonſtrari poſſe putabat, qua ratione rerum eſſentiae et qualitates inter ſe differrent. Vehementer hoc ſyſtema particularum materiae, quod cum atomiſtico confundendum non eſt, veteribus et recentioribus diſplicuit, vt videre eſt ex illis, quae contra illud diſputant ARISTOTELES et LVCRETIVS [b] quorum rationes ex recentioribus illuſtrant SCIPIO AQVILIANVS [c] et PETRVS BAYLE [d]. Nec diffitendum eſt, magnis premi difficultatibus, et ſibi contradicere; cum enim res compoſitas non tantum ſolui et perire cernamus, ſed et illud non amplius eſſe, quod fuerunt, neceſſario ſequitur, etiam particulas illas, ex quibus earum natura componitur, perire, cum eandem naturam referant, et ita auri maſſa ſoluta, perire etiam particulas aureas, oſſe contrito, conteri oſſicula minima ex quibus componitur, et ſic porro, quia

Rrr 3 deſinet

z) L. I. v. 830 ſeqq. his verſibus:
Nunc et Anaxagorae ſcrutemur homoeomeriam.
Quam Graeci memorant, nec noſtra dicere lingua
Concedit nobis patrii ſermonis egeſtas:
Sed tamen ipſam rem facile eſt exponere verbis,
Principium rerum, quam dicit homoeomeriam.
Oſſa videlicet e pauxillis atque minutis
Oſſibu', ſic et de pauxillis atque minutis
Viſceribus viſcus gigni: ſanguenque creari
Sanguinis inter ſe multis coëuntibu' guttis:
Ex aurique putat micis conſiſtere poſſe
Aurum, et de terris terram concreſcere paruis:
Ignibus ex ignem: humorem ex humoribus eſſe,
Cetera conſimili fingit ratione putatque.
Nec tamen eſſe vllā parte idem in rebus inane.
Concedit, neque corporibus finem eſſe ſecundis.

a) Legendus ARISTOTELES Phyſ. auſcult. L. I. c. V. et LVCRETIVS l. c. qui porro:
Id quod Anaxagoras ſibi ſumit, vt omnibus omnes
Res putet immiſtas rebus latitare: ſed illud
Apparere vnum, quo ius ſunt pluria miſta
Et magis in promta primaque in fronte locata.

b) ll. cc

c) De placit. philoſ. ante Ariſt. L. I. c. 3. p. 8 ſeq.

d) Dict. T. I. art. Anaxagoras not. C. p. 208 ſeqq. et not. G. p. 212.

desinet res illud esse, quod sunt particulae, ex quibus constat. Ita vero non illud tantum, quod principii naturam habere debet, eam amittit, et fit corruptibile, sed contradicit quoque principio primo ab Anaxagora admisso, ex nihilo non solum nihil fieri, sed in nihil quoque non resolui. Hoc tamen non obstante ingenii acumen et magna in re naturali eruditio Anaxagorae deneganda non est, quemadmodum facit CVDWORTHVS [e], qui iudicii paupertate seductum putat Anaxagoram, vt systema atomisticum in ὁμοιομερείας mutaret, quia comprehendere nequiuerit, qua ratione ex sola modificatione, magnitudine, situ, et figura particularum rerum diuersarum et contrariarum quoque origo queat explicari. Non enim leges motus adeo ignotas fuisse Anaxagorae verisimile est, qui ob ingenii praestantiam mentisque aciem tantopere laudatur veteribus: sed caussa sine dubio ea fuit, quod in systemate atomistico difficultates haud leues viderat, quae superari vix possunt, quas vt euitaret, ad homoeomeriarum inuentionem confugit. Interim et rationi et experientiae illam contrariam esse, quilibet facile deprehendit, qui mediocri attentione ad rerum omnium naturam attendit.

IV. Quia vero particulae materiae similares sunt sine motu atque vita, ideo necesse est, fuisse ab omni aeternitate principium aliud infinitum, intelligens [f], siue mentem infinitam, corpori non inclusam, adeoque incorpoream, et ab omni compositione separatam [g], quae per se ipsa moueatur [h], motumque particulis illis homogeneis in hyle latentibus et confuse mixtis primum indiderit [i], sicque et infinita materia, quae constaret dissimilibus inter se particulis, rerum omnium genera, homogeneis inter se iunctis, pro modulis et speciebus suis, condiderit [k]. Multa hic cumulantur, quae ne copia diuersarum materiarum obruamur, singulatim expendere necesse est. Et 1. quidem Anaxagoram mentem infinitam motus et vitae auctorem asseruisse, eiusque dispositioni, ordinationi et operationi totius mundi ornatum, rerumque visibilium omnium generationem tribuisse, totus testatur, veterum scriptorum chorus, videndique quos magno numero laudant MENAGIVS [l] et BAYLIVS [m]. Vnum ARISTOTELIS, qui aetate proprior fuit, testimonium sufficiat, qui eum posuisse, tradit [n]: *ἀρχήν γε τὸν νοῦν μάλιστα πάντων, μόνον γοῦν φησιν αὐτὸν τῶν ὄντων ἁπλοῦν εἶναι, καὶ ἀμιγῆ τε καὶ καθαρόν· ἀποδίδωσι δ' ἄμφω τῇ αὐτῇ ἀρχῇ τό τε γινώσκειν καὶ τὸ κινεῖν, λέγων νοῦν κινῆσαι τὸ πᾶν, mentem principium esse omnium, solam namque rerum omnium ipsam simplicem et non permistam, et puram esse atque sinceram. Atque eidem principio haec vtraque tribuisse, cognitionem*

e) System. intell. c. I. §. 15. p. 21. §. 28. p. 44. conf. MOSHEM. ad h. l.

f) ARISTOT. Metaph. L. I. c. 3.

g) CICERO de nat. Deor. L. I. c. 11. conf. AVGVSTIN. de C. D. L. IIX. c. 2.

h) LACTANTIVS L. I. c. 5.

i) ARISTOTEL. L. IIX. Phys. ausc. c. 1. T. I. p. 219.

k) CICERO Acad. Qq. L. II. Anaxagoras materiam infinitam, sed eas particulas similes inter se minutas, eas primas confusas, postea in ordinem adductas mente diuina.

l) Ad l. c. Laërt.

m) l. c. not. D. p. 211. Addi merentur, quae adducit CVDWORTHVS Syst. intell. c. IV. §. 20. p. 459. vbi imprimis luculentus SIMPLICII locus legi meretur in ARIST. Physic. L. I. p. 33.

n) De anima L. I. c. 2. T. I. p 479.

nem et motum, dicentem, vniuersum mentem mouisse. 2. Hanc mentem ad mundi ortum et rerum generationem necessariam fuisse, inde conclusit Anaxagoras, quod motum proprium inesse particulis materiae negaret, vnde mentem κινήσεως ἀρχὴν *motus principium* dixit, eamque formandae et ornandae materiae praefecit. Qua de re PLVTARCHVS[o], vt qua ratione ab antecessoribus discesserit Anaxagoras, ostenderet, ait: *Reliqui philosophi Ionici ante Anaxagoram fortunam caecamque necessitatem, id est motus materiae vel fortuitos vel necessarios, vnum rerum principium esse professi sunt: primus autem Anaxagoras affirmauit, mentem puram et omnis concretionis nesciam rebus omnibus praesidere.* Ex quibus Plutarchi verbis
3. clarum est, fuisse in Ionica schola Anaxagoram primum, qui aeternae materiae mentem adiungeret. Id quod etiam testantur CICERO, TERTVLLIANVS, THEMISTIVS, et ex PP. numero alii, laudati MENAGIO et BAYLIO[p]. Inter quos primus notabiliter: *Inde Anaxagoras, qui accepit ab Anaximene disciplinam, primus omnium rerum descriptionem et modum mentis infinitae vi ac ratione designari ac confici voluit. In quo non vidit neque motum sensui iunctum et continentem in infinito vllum esse posse, neque sensum omnino, quo non ipsa natura pulsa sentiret. Deinde si mentem istam, quasi animal aliquod esse voluit, erit aliquod interius ex quo illud animal nominetur. Quid autem interius mente? Cingitur itaque corpore externo. Quod quoniam non placet, aperta simplexque mens, nulla re adiuncta quae sentire possit, fugere intelligentiae nostrae vim et notionem videtur.* Mirantur hic cum Baelio alii quoque viri docti, qui haec consentire cum veterum narratis vident, Ciceronem primum Anaxagoram constituere, qui mentem materiae adiecerit, oblitum, quae paulo ante dixerat[q]: *Thales Milesius, qui primus de talibus rebus quaesiuit, aquam dixit esse initium rerum: Deum autem mentem eam, quae ex aqua cuncta fingeret.* Quae adeo sibi contradicere videntur magno et in veterum doctrinis perspiciendis acutissimo viro, vt malit textum esse corruptum, quam Ciceronem aliis scriptoribus, qui diserte omnes fere Anaxagoram primum mentis materiae adiunctae auctorem faciunt praeferre[r]. Cui tamen critici perspicacissimi sententiae merito opponimus, non solum Ciceronem dixisse: Thaletem mentem materiae formandae praefixisse, sed aliorum quoque testimoniis supra a nobis allatis id confirmari[s]. Neque tamen veteres deserendos, neque Ciceronem secum committendum, neque eam, quam hactenus dedimus, systematis Ionici explicationem derelinquendam putamus, cum omnia sibi recte constent, et eleganter cohaereant, modo falsa, quae plerosque

o) PLVTARCHVS in Pericle T. IV. p. m. 278.

p) ll. cc. vid. m. IV.

q) De nat. Deor. L. I. c. 10. 11.

r) Aliam conciliandi haec inter se viam ingressus est LESCALOPERIVS in CICERON. de nat. Deor. p. 40. qui putat Anaxagoram primum fuisse, qui in lectionibus suis non solum haec docuerit, sed scripto quoque publicauerit, cum eius antecessores solis hoc dogma discipulis tradiderint. Sed hoc apertae narrationi veterum contradicit.

s) STOBAEVM non solum, sed et PLVTARCHVM concordare cum CICERONE, initio capitis iam docuimus.

rosque occupauit ſyſtematis Ionici, quale illud Thales, Anaximander, et Anaximenes, docuerunt interpretatio, ex ſola materia ſine omni mentis diuinae concurſu extitiſſe omnia, dimittatur, rationibus a nobis ſupra iam allatis confutata. Hoc vt luculenter 4. demonſtremus, repetendum ex ſuperioribus eſt, ſtatuiſſe triumuiros illos Anaxagorae anteceſſores, materiam vnicum eſſe principium, nec extra eam dari aliud: eſſe vero in materia mentem, eam intime penetrantem et mouentem, et cum ea ita arcte vnitam, vt vnum principium conſtituant: et eſſe vero admodum ſimile, intellexiſſe eos hoc ita, vt materiam ab aeterno ex Deo emanaſſe, et quotidie nouo motu ex ſinu eius intime illi praeſentis moueri et emanare dicerent. Vidit hoc Anaxagoras, et palpauit, in iſto emanatiuo ſyſtemate tum includi infinitum infinito, et mentem infinitam corpori quaſi, certe materiae; tum confundi re ipſa cum materia, cum qua vnum conſtituere dicitur; manifeſta principiorum commixtione et abſurditate non parua: aliter itaque rem inſtituit, et cum materiam infinitam ab omni aeternitate conſtitiſſe [t], cum anteceſſoribus ſtatueret, eam non tantum ab elementorum naturalium ſorte et conditione ſemouit [u], et homoeomerias introducendo, talem ei naturam adſcripſit, qualem ad producendas rerum diuerſiſſimas naturas atque eſſentias ſufficere putabat: ſed et Deum ſiue mentem infinitam, quam anteceſſores ita materiae immerſerunt, vt ex eo atque materia vnum exiſteret principium, quemadmodum fere corpus et anima vnum hominem conſtituunt, a materia ſeparauit, nec ei ineſſe, ſed adſiſtere tantum extra docuit, ſicque primus fuit, qui Deum materiae, tanquam mentem corpori, oppoſitam introduceret, et ab ea diſtingueret. Vnde etiam aliam et diſtinctam prorſus, immo materiae contrariam Deo naturam tribuit; eſſe eum mentem puriſſimam, conſtare intellectu omnia mouente, et dirigente, nihil eſſe in eo mixti, cum e contrario materia, nec ipſa intelligere atque ſe mouere queat, et innumeris ex particulis diuerſiſſimae naturae mixta ſit. Sic itaque primus Anaxagoras fuit, qui duo diſtincta et ſibimet oppoſita principia introduxit, eaque inuicem ſeparauit: primus, qui Dei ideam inter Graecos (nam et theologos Graecorum Ionicis vetuſtiores in eadem fuiſſe ſententia, qua Thales fuit, ſupra demonſtratum eſt,) a materialitate quaſi purificauit; primus, qui motus materiae cauſſam apertam conſtituit, et ad naturae ſyſtema explicandum mentionem mentis puriſſimae et immaterialis neceſſario requiſiuit; cum praeceptores antea motum quidem a Deo materiae interna agitatione dari ſtatuerent, verum quia de externis tantum rerum naturalium cauſis quaeſiuerunt, eum in ſyſtemate ſuo phyſiologico manifeſta concluſionum neceſſitate non ponerent, ſed tacite quaſi praeſupponerent. Nihil, ſperamus, in hac explicatione eſſe, quod non rem clare ſatis explicet, et qua ratione ſyſtemata Ionicorum vel diſcor-

t) Ita enim opus ſuum de natura exorſus eſt Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ. Laert. L. II. ſ. 6. conf. Moshem. ad Cudworth. c. IV. §. 6. p. 210.

u) Adeoque materiam non aquam dixit, ſicut Thales, neque aërem infinitum vt Anaximenes.

discordent, vel concordent, demonstret, vnde in se probabilem esse, et veterum contradictionibus tollendis aptam, nemo pertinaciter negauerit. Vt vero haec non ex coniectura tantum dicta videantur, indubitatis quoque veterum testimoniis, et ipsa Anaxagorei systematis constitutione et natura probabimus. Adducimus itaque 5. testem imprimis ARISTOTELEM[x], et eo quidem loco, qui quam maxime Anaxagorae principatum in adducenda ad rerum naturalium systema menti tribuere plerisque visus est: Ibi Stagirites, postquam ostenderat, eos, qui principia materialia vel vnum vel plura constituerunt, tandem necessitate coactos fuisse, de caussa alia, actiua, motus auctore, disquirere, addit: *Quare qui, vt animalibus, ita in natura mentem inesse caussam mundi, totiusque ordinis dixerat, quasi sobrius, comparatus ad antiquiores vana dicentes, apparuit. Istas autem rationes, qui* φανερῶς, *palam attigit. Anaxagoram fuisse scimus.* Ex quo Aristotelis loco manifestum est, fuisse tum, vbi Graecia accuratius, de Deo et rerum natura, quam theologi et poëtae, philosophari coepit, qui ad assignandam motus caussam in formando mundo mentem aduocauerint: Anaxagoram vero primum fuisse, qui PALAM, ex expresso hoc intellectuali principio, de eo philosophatus fuerit; vnde sequitur, antecessores eam mentem non clare in suis φιλοσοφȣμένοις expressisse[y]. Quid hoc, quaeso, aliud est, quam quod supra de discrimine inter Thaletis et Anaxagorae systemata diximus? Alterum testem itidem talem volumus, qui a contrariis partibus stare plerisque visus est CICERONEM, qui in adducto loco a contradictionis absurditate liberari non potest, nisi Thaletis et Anaxagorae principia physiologica eo modo, quo diximus, inter se discernantur. Peruidisse vero id ipsum Ciceronem, nec aliter intelexisse, ex obiectionibus, quas contra philosophemata Anaxagorae format, est euidentissimum. Premit enim Ionicum philosophum iis potissimum difficultatibus, quae, illius systema ad eundem sensum relabi, euincere videntur, cui tamen illud opposuit. Nempe monet Romanae eloquentiae parens: si sensus isti menti ex Anaxagorae opinione tribuendus sit, sequi, naturam et mentem vnum constituere, cum alias sensus naturae inesse nequeat: sequi, mentem istam corpore, id est materia vestiri et circumdari; nec posse intelligi, qua ratione ista mens sensum habeat, nisi materia tanquam corpori arctissime et ita iuncta sit, vt vnum animal sentiens constituat. Hoc vero non placere Anaxagorae, qui hanc Thaletis sententiam reiecit; comprehendi itaque non posse, qua ratione, si haec neget, et contraria tueatur, eius systema consistere queat. Luculenter scilicet Ionicorum primorum systema ab Anaxagora reiectum, quod Deum naturae siue materiae inditum, vt anima in corpore, vnum cum ea constituere dixit, adhibet Cicero, vt ex eo ab absurdo argumentum ducendo ostenderet, ex Anaxagorae hypothesi, sensum et

x) Metaph. L. I. c. 3. p. 644.
y) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. Syst. int. c. III. §. 20. not. 8. p. 122.

et motum menti tribuenti idem ſequi, quod tamen in anteceſſoribus reiecerat. Tertium hac in re teſtem excitamus PLVTARCHVM, qui loco eo, quo maxime Anaxagoram primum fuiſſe ait, qui mentem materiae praefecit, haud obſcure innuit, eum illo ſenſu atque ratione, prout diximus, id feciſſe. Ait enim [z]: *Quem Anaxagoram illius temporis aequales mentem appellauere, vel quod perſpicaciam eius ſingularem in natura perſcrutanda, excellentemque admirarentur, vel quod vniuerſitati non fortunam neque fatum ordinatae diſcretionis principium, ſed mentem princeps puram ac ſinceram praefecerit, cum omnibus confuſas aliis ſecernentem particulas ſimilares.* Quibus verbis primo quidem Thaletis et diſcipulorum hypotheſin tangit, quae neceſſariis emanationis legibus rerum ortum tribuit, et ita Deum materiae immergit, vel materiam quoque ex Deo educit, vt inde impurus, et materialis quaſi videatur, ſicque omnis ille materiae motus ex Deo ſumme neceſſarius ſit; deinde vero Anaxagoram laudat, qui mentem diuinam ab hac materialitatis impuritate quaſi liberauit, eamque puram ac ſinceram materiae particulis praefecit, ſicque et fortunae, id eſt caſui fortuito, et fato, ſiue neceſſitati motum cauſſae rationalis, eiusque conſilium oppoſuit. Sufficere haec teſtimonia eo magis merito videntur, quo magis cauſſam perorare plerisque videri debent, quoque magis luculenter inter Thaletis et Anaxagorae ſyſtema diſcrimen explicant, noſtramque explicationem tuentur, et contradictiones veterum tollunt. Faciunt vero ad roborandam hanc ſyſtematis Anaxagorae explicationem egregie ea quoque, quae de fato dixit: qui illud tanquam inane nomen reiecit, vti infra docebimus. Nam non ſenſu hoc Epicureo fecit, vt omnem conſilii rationem in ordinandis particulis homogeneis reiiceret, cum potius mentem intellectu et conſilio praeditam ſtatueret, ſed oppoſuit ſe neceſſitati mentis diuinae mundum neceſſaria naturae ſuae lege eiusque ſequela formantis, et continentis, quam neceſſitatem a Thalete agnitam ad ſyſtema emanatiuum pertinere, ſupra notauimus. Vt itaque dicta contrahamus, non eo nomine Anaxagoras primus mentem materiae praefeciſſe dicitur, quaſi mentem ex materia prorſus eiecerint anteceſſores; ſed quod reiecto ſyſtemate emanatiuo, ſyſtema dualiſticum receperit, mentemque diuinam non informantem, ſed adſiſtentem mundi cauſſam (liceat hic barbare loqui) introduxerit, ſicque mentem ab omni materiae miſtione et impuritate ſeparauerit: quo philoſophandi modo Anaxagoram recte meruiſſe, vt mens diceretur, nemo inficiabitur, licet non exiguis eius quoque ſyſtema prematur difficultatibus [a]. 6. Non tacendum tamen eſt, quod hactenus non ſine veriſimilitudine dictis potiſſimum queat obuerti: tradit nempe PLATO [b], Anaxagoram dixiſſe: τὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων φύσιν νοῦν καὶ ψυχὴν εἶναι τὴν διοικοῦσαν καὶ ἔχουσαν, *animam rerum omnium naturam per-*

z) In Pericle l. c.

a) Acute et erudite hac de re, et imprimis de Anaxagorae reliquorumque Ionicorum ſyſtematis commodis et incommodis differit CLAVDIVS BERIGARDVS in Circulis Piſanis P. I. pag. 10 ſeqq. qui, vbi libri rariſſimi copia datur, meretur legi.

b) In Cratylo T. I. p. 53.

peruadere et continere. Hoc enim cum placuisse dixerimus, Thaleti, Anaximandro, Anaximeni, non potest perspici, verum esse, quod Anaxagoras, idem cum iis sentiens, dicto tamen modo systema mutauerit, Deumque animam mundi informantem esse negauerit. Recte tamen, nisi fallimur, respondit CVDWORTHVS[c]: asseruisse Anaxagoram pariter et Platonem, Deum πάντα κοσμεῖν τὰ πράγματα, διὰ πάντων ἰόντα, *Deum exornare omnia per omnia peruadentem:* non tamen vt Deum mixtum esse naturae censeret, sed vt mundum prorsus a Deo secerneret. Qua sententia proxime ad Christianorum dogma accesserit, quo Deum docent per res omnes commeare, vt cum nulla tamen vllo modo permisceatur[d]: Id quod recte dici ex dictis est manifestissimum; Deum enim rebus omnibus adsistentem, praesentem et operantem adiecit, sed mixtum materiae negauit, secus ac fecerunt Ionicae scholae ante eum doctores. 7. Etsi vero haec Anaxagorae gloria tribuitur, quod primus fuerit, qui magis sobria ratione mentem in naturam introduxerit, fuerunt tamen, qui hanc gloriam ei denegarent. Nam et Hermotimum Clazomenium Anaxagorae de hac re cogitandi dedisse occasionem refert ARISTOTELES[e], quod et supra monuimus, et accepisse haec a Lino contendit LAERTIVS[f]. In quo tamen hic falsus esse videtur, cum non statum quidem chaoticum, vbi omnia simul, et ipsa quoque mens diuina erat, nesciuerit Linus, mentem tamen a materia non discreuerit, quemadmodum veteres Graeci theologi plerique omnes. 8. Concedenda itaque gloria haec Anaxagorae, quam tamen non leuiter maculant ea, quae ex libro Anaxagorae ὡς νοῦς ἐστιν ὁ διακοσμῶντε καὶ πάντων αἴτιος, *quomodo mens omnia exornet, eorumque caussa sit,* PLATO[g] obiicit, ponere quidem hominem, mentem omnia exornantem et formantem, postea vero caussam nullam ad ipsum rerum ornatum referre, sed aëreas naturas, et aethereas aqueasque et talia multa incredibilia pro rerum caussis assignare[h]. Qua in re tamen excusari potest Anaxagoras: qui cum Deum ex machina prouocare ad explicanda naturae φαινόμενα non vellet, posita semel Dei mouentis et ornantis commotione et actione in materiam, vltra non ad eam prouocauit, sed ex legibus homoeomerias cuiusque rei essentiam ortam esse ostendit. Eandem cantilenam repetiit ARISTOTELES[i], eadem responsione dimittendus, conquestus, Anaxagoram mentem quidem, tanquam machinam, adhibuisse ad mundi generationem, et tum etiam, vbi de alia caussa dubitabat. In caeteris vero omnia alia magis, quam mentem caussam posuisse. Nec esse aliud videntur, *amentes illae reuolutiones, cum mentis ab agendo cessatione et amentia,* quas obiicit Anaxagorae, CLEMENS ALEXANDRINVS[k], et *in quibus ei dignitatem caussae effi-*

 cien-

c) System. intellect. c. IV. §. 32. p. 593.

d) Sensum ita expressit LACTANTIVS L. VII. c. 3. Non perspexerunt Stoici, diuinum spiritum quidem vbique esse diffusum, eoque omnia contineri, non tamen ita, vt Deus ipse qui est incorruptus grauibus et corruptibilibus elementis permisceatur. Conf. MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.

e) Metaph. L. I. c. 4. dictum hac de re §. praeced.

f) Lib. I. f. 4.

g) In Phaedone T. II. p. 97.

h) Conf. CVDWORTH. l. c. c. IV. §. 20. p. 461.

i) l. c. p. 646.

k) Stromat. L. II. p. 364. δίνας τινὰς ἀνοήτους ἀναζωγράφων σὺν τῇ τοῦ νοῦ ἀπραξίᾳ τε καὶ ἀνοίᾳ.

cientis non ſeruauiſſe videtur, quam motus mechanicus, a cauſſa rationali ſumma et infinita, ſiue mente, particulis homogeneis impreſſus, quo ſemper per omnem rerum generationem iunguntur ſimilibus ſimilia, partesque homogeneae homogeneis. Immo et ſic intelligendum eſſe patet, quod EVSEBIVS obiicit[l]: *ὀυκέτι κατὰ νοῦν καὶ λογισμὸν τὴν περὶ τῶν ὄντων ἀποδοῦναι τὴν Φυσιολογίαν, eum ex mentis rationisque hypotheſi de rerum natura non diſputauiſſe.* Scilicet, ſemel inducto in materiam a mente motu, ſufficere putauit Anaxagoras, iuxta leges naturae motusque rerum ortum deſcribere: ſecus vero faciebant Pythagorici, ad quos reſpicere videtur Euſebius, qui rebus omnibus certa entia quaſi praefigebant, numeros ſcilicet, ex mente ſiue ratione diuina oriundos, eosque pro cauſſis rerum eſſentialibus venditabant, a quo philoſophandi more omnino abfuit Anaxagoras.

Atheiſmus Anaxagorae. 9. Ex his vero de theologia atque pietate Anaxagorae iudicium fieri debet, quam veteres nonnulli in ſuſpicionem adduxerunt[m], multi vero ex recentioribus viri longe doctiſſimi magnaeque eruditionis laude inclyti vindicarunt, quos nominauit cel. REIMMANNVS[n]. Scilicet diſtinguendum eſt, inter ſyſtema atheum, atque inter tale, quod de Deo quidem luculenter teſtatur, eiusmodi tamen principia admittit, quibus Dei quaſi natura tollitur. Prius quidem Anaxagorae tribui nequit, poſterius tamen, quia aeternam et infinitam materiam menti infinitae adiungit, hancque ab illa quidem ſeparat, ſed nihil tamen ab aeterno in illud operatam fuiſſe ponit. Duo enim ſic manent infinita et aeterna rerum principia, quae ſe neceſſario inuicem tollunt, vnde non poſſunt non aeternae illae materiae particulae in ipſam Dei naturam eſſe iniuriae[o]. Verum ad haec non curioſe attendiſſe videtur Anaxagoras, vt et veteres multi, quibus ſufficiebat, Deum dicere principium rationale, ſe ipſum mouens, motusque auctorem, quique putabant, ſatis proſpectum eſſe diuinae naturae, ſi materiam, etſi infinitam, ratione, motu, vita et conſilio priuarent, ſine quibus Deum eſſe non poſſe crediderunt. Id quod ad ſoluendam quaeſtionem, an Anaxagoras duos Deos ſupremos ſtatuerit, et ob hanc cauſſam inter eos referendus ſit, qui manichaeiſmum ante Manichaeos incruſtauerunt[p], probe obſeruandum eſt.

De ortu et natura rerum naturalium. §. XXI. Expoſitis ita principiis Anaxagorae phyſiologicis, pergendum eſt minus impedito pede in delineanda doctrinae naturalis ſecundum Anaxagoram, hiſtoria. Ita vero porro ratiocinari inſtituit Clazomenius philoſophus:

V. Res omnes a mente ſemel commotas fieri participes motus, et coire ſimilia. Et coeleſtia quidem fuiſſe exornata a circulari motu: ideo medio

l) Praep. euang. L. XIV. c. 14.

m) IRENAEVS adu. haereſ. Lib. II. c. 19. IVSTIN. MARTYR cohort. ad Graec. p. 4. conf. VOSSIVS de orig. idololatr. L. I. c. I. p. 5. et ex recentioribus IACOB. THOMASIVS Obſ. Hal. T. II. obſ. 21.

n) Hiſtor. atheiſmi c. XIX. §. 5. p. 146.

o) Vnde duos Deos vnum boni alterum mali auctorem eum ſtatuiſſe putat PLVT. de Iſid. et Oſir. quem ſequitur CVDWORTH. l. c. c. IV. §. 13. p. 246.

p) Conf. ven. WOLFIVS de Manich. ante Manich. p. 114. qui explicationem noſtram ſyſtematis Anaxagorei paucis verbis, ſed luculentis affirmat.

medio loco, quodcunque craſſum et humidum et obſcurum et frigidum atque omnia grauia conſociata fuiſſe; et ſic grauia locum inferiorem petiiſſe, vt terram, leuia ſuperiorem, vt ignem, quae media ſint, medium quoque obtinuiſſe locum, vt aërem et aquam. Prius Anaxagorae tribuunt philoſophumena PSEVDO-ORIGENIS [q], poſterius LAERTIVS [r]. Mixta tamen haec corpora ſunt ex variis partibus, quae ſuis ſimilaribus particulis conſtant, et denominationem habent a potiori parte, vt ex iis notum eſt, quae in praecedentibus diſputauimus.

VI. Superas mundi partes igne plenas eſſe, et vim quae ibi eſſet, aethera vocari, id eſt, aërem longe puriſſimum, qui celerrime moueatur, et diuinus natura concipiatur [s].

VII. Aetherem circumfuſum igneae eſſe naturae, et circumuolutionis vehementia lapides e terra abripuiſſe, qui ignis eius vehementia candentes in ſtellas conuerſi fuerint: omnesque ab ortu verſus occaſum ferri [t].

VIII. Impelli aſtra aëris, qui ad polos eſt, impulſione ad diuerſam partem, cui aëri ipſe ſol, comprimendo vires addat [u].

IX. Maſſam aut lapidem eſſe ſolem, igni candentem Peloponneſo maiorem [x], cuius conuerſionum cauſſa ſit polaris aëris impulſus, cui ipſe ſol compreſſione ſua vires addat. Eſſe ſidera corpora terreſtria, ſed candentia dubium non eſt, quin ſtatuerit Anaxagoras, veteribus in eo ſatis concordibus: qua ratione tamen naturam ſolis explicuerit, vt inde meruerit, tanquam atheus proſcribi, varie a veteribus traditur: LAERTIVS [y] μύδρον διάπυρον dixiſſe refert, quid vero per μύδρον intelligendum ſit, de eo inter interpretes et commentatores LAERTII non conſtat. AMBROSIO ferrum eſt candens, CASAVBONO [z] globus ignis, neque lapis neque ferrum; Illi omnium proxime mentem Anaxagorae aſſecuti videntur, qui lapideam maſſam igne candentem non modo, ſed ſplendentem quoque intelligunt. Habet enim haec explicatio conſenſum totius fere antiquitatis a ſuis partibus; cuius teſtimonia omni exceptione maiora collegit P. BAYLE [a]. Nos hoc vnum addimus: praedictionem, quae Anaxagorae tribuitur, de caſuro ex ſole lapide, manifeſto argumento euincere, habuiſſe Anaxagoram ſolem inſtar maſſae alicuius lapideae, ex qua pars deciderit.

X. Sideribus inferiorem eſſe ſolem et lunam, duo ſimul circumlabentia oculisque noſtris impenetrabilia corpora. Siderum vero calorem non ſentiri, tum quod illa longinqua ſint, tum propter receſſum (ἀπόςασιν) terrae [b].

q) Cap. VIII. p. 68 ſeq.
r) Lib. II. ſ. 8.
s) ARISTOT. Meteor. L. I. c. 3.
t) PSEVDO-ORIG. l. c. PLVT. pl. phil. L. II. c. 13. 16. et in Lyſandro.
u) Ibid. c. 23.
x) Ib. c. 20. LAERT. l. c.
y) Lib. II. ſ. 8. et MENAGIVS ad h. l.
z) Ad h. l. Idem placuit BVRNETIO theor. tellur. c. IX. p. 418.
a) loc. cit. not. B. vbi imprimis teſtimonia PLATONIS et XENOPHONTIS expendi merentur.
b) PSEVDO-ORIGENES l. c.

XI. Lunam esse corpus opacum ignitum, a sole illustratum, adeoque terrae simile, habitabile, collibus, vallibus, atque aquis distinctum[c]. Quod si verum est, quod PLATO refert, propter ea Anaxagoras plagii accusatus est, quod iactauerit, se alienam lunae lucem primum detexisse. Tota enim haec thesis antiqua valde est.

XII. Lacteam viam esse reflexum solaris luminis, non intermicantibus astris. Ita LAERTIVS[d], melius ARISTOTELES[e]: esse lumen siderum, quod conspici potest, sole sub terra, sidera quaedam non adspiciente: ita enim PSEVDO-ORIGENES quoque: vnde non audiendus est PLVTARCHVS[f], qui Anaxagoram statuisse ait: esse vmbram terrae in parte coeli, cum sol infra terram delatus totum haut illuminat.

XIII. Cometas esse stellas errantes plures vna apparentes, vel errantium stellarum concursum, flammas ex se emittentium[g].

XIV. Solem, lunam et reliqua sidera non esse mentes diuinas siue Deos, sed terram et lapides adeoque nullam hominum curam habere posse, et hinc neque pro Diis habendos neque colendos esse. Dogma hoc non solum Anaxagorae tribuunt, et, quod tantum non mireris, improbant SOCRATES atque PLATO[h], sed et ex toto systemate physiologico Anaxagorae sequitur. Ille enim proscripserat animam mundi inhabitantem et suam naturam materiae quasi participantem, ex qua stellas Deos esse concluserant Thales et Anaximander; vnamque mentem praesidere materiae, non tamen illi misceri, dixerat. Cum itaque stellas et sidera omnia corpora terrestria esse statueret, nec haberet, quibus eas habitatas non tantum, sed animatas et diuino numine indutas diceret, mentes siue spiritus diuinos, omnino hos Deos esse negare debuit. Et haec illa ἀθεότης est, quae non tantum ei et discipulis odium sacerdotum et infamiam, verum denique exilium, quoque peperit. Vtrum vero alios praeter Deum spiritus admiserit[i], tacentibus veteribus incertum est, et videtur de iis plane non cogitasse, rebus naturalibus intentus.

XV. Niuem esse nigram non albam, sibique, quia sciret, aquam nigram esse, vnde illa concreta esset, albam ipsam esse, ne videri quidem. Paradoxum dogma his verbis Anaxagorae tribuit CICERO[k], LACTANTIVS[l], GALENVS[m], SEXTVS EMPIRICVS[n]: qua ratione vero intellexerit, cum primus eius sensus nimium absurdus videatur, deficientibus Anaxagorae scriptis difficulter intelligi potest[o]. Nec omni probabilitate destituitur sententia illa, quae hoc dogma non tam ipsi Anaxa-

c) Ibid. PLVT. de plac. phil. L. II. c. 25.
d) Lib. II. s. 9.
e) Meteor. L. I. c. 8.
f) l. c. L. III. c. 1.
g) ARIST. l. c. c. 6. LAERT. l. c.
h) Ille in Apolog. hic de legibus L. X. p. 886.
i) Disputat de eo, sed non definit CVDWORTH. l. c. p. 460. conf. MOSHEM. ad h. l.
k) Academ. Qq. Lib. IV. c. 23. 31. Lucul. c. 31.
l) Lib. V. c. 31. L. III. c. 23.
m) De simplic. medicam. L. II. c. 1.
n) Pyrrhon. hypotypos. L. I. c. 13. s. 33.
o) Ex instituto de hoc dogmate eiusque variis explicationibus actum Obs. Hal. Lat. T. II. obs. 15. p. 328 seqq.

Anaxagorae tribuit, quam eius potius aduerſariis, qui ex homoeomerias hypotheſi abſurdam hanc doctrinam per concluſiones aliquas deriuauerint, vt ridiculam illam facerent, et ſenſuum teſtimonio repugnare oſtenderent [p]. Nam ſi verum eſt, quod homoeomerias ſyſtema poſtulat et ſupponit, rerum omnium qualitates in particulis homogeneis latitare, et congregari partes ſimilares, neceſſario inde ſequitur, niuem talem eſſe, quales ſunt particulae homogeneae, ex quibus componitur. Quia vero nix ex aqua concreſcit, intulerunt, niuem quoque albam non eſſe debere, ſed aquae inſtar nigram. Aliam tamen viam ingreditur SEXTVS [q] vt hanc non ſolum Anaxagorae, ſed et totius ſcholae Ionicae doctrinam fuiſſe, demonſtret. Aſſerit enim eruditiſſimus Scepticus: *Phyſicos, qui a Thalete prodiere, ſenſuum iudicio reiecto, vt qui in multis non eſſent fide digni, veritatis in rebus iudicem conſtituere rationem, ex quo progreſſi ſtatuerint de principiis et elementis, et aliis. Id in phyſicis diligentiſſimum Anaxagoram tenuiſſe, dicendo: propter ſenſuum imbecillitatem non poſſe nos verum iudicare. Eius rei fidem feciſſe, ex eo quod paulatim colores mutentur. Nam ſi duos acceperimus colores, nigrum et album, et deinde ex altero in alterum guttatim effuderimus, non poſſe viſum diſcernere, quae paulatim fiant mutationes, etiamſi ſint re ipſa ſubiectae. Et ideo Anaxagoram dixiſſe communiter eſſe rationem veritatis criterium.* Haec ſi vera ſunt, ſequitur Anaxagoram ideo niuem dixiſſe atram, quia ratiocinando concluſit, ex homoeomerias conditione niuis particulas eiusdem coloris eſſe debere, quo ſunt aquae, ex quibus concreſcit, nec infido ſenſus teſtimonio credendum eſſe. Quae ratio ita iam HORNIO [r] placuit, vt Anaxagoram Scepticis annumeraret; nec aliam rationem paradoxae theſis dari poſſe putauit P. BAYLE [s], quam quod Anaxagoras ſenſuum teſtimonium reiecerit. Vt tamen SEXTO plane aſſentiamur, ipſe nobis obſtat, tradens [t], *ſtatuiſſe Anaxagoram, propterea a Democrito laudatum:* τῆς τῶν ἀδήλων καταλήψεως τὰ φαινόμενα εἶναι κριτήριον; *eorum quae non ſunt euidentia criterium ſiue comprehenſionem eſſe, ea quae videntur.* Ex hoc enim manifeſtum eſt, Anaxagoram ſenſuum teſtimonium non reieciſſe, licet forte ad rem ipſam cognoſcendam, ſuisque e fundamentis eruendam, et naturam rerum detegendam ratiocinationem requiſiuerit [u]. Niſi itaque totus eſt deſerendus Sextus, et Anaxagorae dogma in tenebris relinquendum, ſtatuendum eſt, Anaxagoram non de φαινομένῳ, ſed de natura niuis locutum eſſe, quibus potiſſimum particulis conſtet. Cum enim aquam et niuem iisdem conſiſtere partibus negare non poſſet, et eandem vbique eſſe naturam easdemque qualitates concedere cogeretur, ſyſtemate homoeomerias ita poſtulante; neceſſario ad ratiocinationem confugere et ex rationis iudicio ſtatuere debuit, niuem, ſi natura, non vero ea, quae ſenſibus apparent, conſideretur, nigram eſſe, vt aquam.

p) Ibid.
q) Adu. Mathem. L. VII. ſ. 89 ſeqq.
r) Hiſt. philoſ. L. III. c. 18. p. 210.
s) loc. cit.
t) Lib. VII. ſ. 140.
u) Id quod SEXTVS l. c. Democrito tribuit, Anaxagoram in doctrina de criteriis ſequenti.

aquam. Siue, quod minus habet abſurditatis, etiamſi idem dicat: niuem atque aquam iisdem particulis eisdemque qualitatibus et affectionibus praeditam eſſe, nec natura differre. Quo ſenſu tolerabilior quidem iſta theſis euadit, ſimul vero prodit, quam ineptum homoeomerias inuentum ſit.

XVI. Terram planam eſſe, et ſuper eius latitudinem mare ſubſiſtere, humoribus a ſole rarefactis. Ita quidem LAERTIVS[x]. Cuius tamen verba corrupta eſſe coniicit THOMAS BVRNETIVS[y], eo quod ad ſubſidentiam maris latitudo terrae nihil conferat; melius, ſi profunditas vel cauitas allegetur. Putat itaque loco πλατείας, ſcribendum eſſe βαθείας, ita vt ſenſus eo recidat, quemadmodum diſcipulus Anaxagorae Archelaus dixit: τήν τε θάλασσαν ἐν τοῖς κοίλοις διὰ τῆς γῆς ἠθεμένην συνέςαναι. ARISTOTELES[z] enim et SENECA[a] teſtes ſunt, tribuiſſe Anaxagoram terrae τὰ κοῖλα, cauernas. Nec a ſcopo et veritate abludere BVRNETIVM ex diſerto PSEVDO-ORIGENIS[b] teſtimonio patet, ſtatuiſſe Anaxagoram τὴν γῆν εἶναι κοίλην, καὶ ἔχειν ὕδωρ ἐν τοῖς κοιλώμασιν, *terram cauam eſſe et continere in cauernis aquas*. Neque tamen in Laërtii textu aliquid mutandum eſt; nam et PSEVDO-ORIGENES hanc Anaxagorae opinionem tribuit: τὴν τε γῆν τῷ σχήματι πλατεῖαν εἶναι καὶ μένειν μετέωρον *terram forma planam eſſe, et commorari ſublimem partim ob molem, partim ob ſuſtinentem aërem.* Vt vero maris originem exponeret, ita, ſi philoſophumenorum relationem ſequimur, ratiocinatus eſt Anaxagoras: *Aquas in mari contentas primordium quidem accepiſſe e humoribus terreſtribus, et cum ex exhalationibus illic ſe congregantibus, tum ex amnium defluxibus conſtitiſſe. Ipſorum amnium ſcaturiginem vero deberi partim imbribus, partim ipſis comprehenſis in terrae gremio, quod cauum ſit, et aquas in cauernis contineat.* Facit itaque latitudo terrae, ex mente Anaxagorae illud ad congregationem aquarum, vt ſtagnantibus ſuper plana terra humoribus ii potuerint exhalationibus in ſublime efferri, et imbribus iterum demitti: quod cum non ſufficere videret, aquas ſubterraneas aduocauit. Qua tamen ratione non leues reliquiſſe difficultates pulchre oſtendit BVRNETIVS[c], qui conſulendus eſt.

XVII. Sidera principio quidem ad tholi formam conſtituto coelo, ferri ſolita, ita vt in terrae vertice is, qui ſemper apparet, polus videretur, poſtea vero inclinationem accepiſſe[d]. Notabilem doctrinam hanc de mutato ſphaerae mundanae ſitu e recto in obliquum fecit BVRNETIVS, non ſine eruditione contendens[e], eiusmodi mutationem diluuii tempore accidiſſe. Qui et Anaxagoram explicat[f], et alios quoque Graecorum philoſophos in partes vocat.

XVIII.

x) Lib. II. ſ. 8.
y) Archaeol. philoſ. L. I. c. 10. p. 418.
z) Meteor. L. II. c. 7. T. I. p. 438.
a) Qq. nat. L. VI. c. 9.
b) Philoſophum. c. VIII. p. 69.
c) loc. cit.
d) LAERT. L. II. ſ. 8. quid vero θολοειδὲς ſit, explicant CASAVBONVS ad h. l. et BVRNET. l. citando.
e) Theor. tellur. L. II. c. 10. p. 151 ſeqq.
f) Ibid. p. 161.

XVIII. Non dari vacuum. Tribuit hanc thesin philosophis omnibus naturam scrutantibus a Thalete ad Platonem vsque PLVTARCHVS[ff]. Nec in antecessoribus Anaxagorae id difficultatem habet, quos animam mundanam pro loco materiae habuisse, sicque vacuum proscripsisse supra obseruauimus. Aliter tamen Anaxagoras, qui Deum nullo modo cum materia miscuit, vnde omnia potius particulis infinitis repleri, sicque non dari vacuum statuisse censendus est. Τὰς γὰρ ὑλικὰς ἀρχὰς ἀπείρους ὑπάρχειν, *principia materialia enim infinita esse*, ei tribuit PSEVDO-ORIGENES[g].

XIX. Animantes primo ex humore et calore terraque manasse, postea ex inuicem natas esse, mares a dextris feminas a sinistris[h]. Scilicet aërem omnium semina in se habere, statuebat Anaxagoras, teste THEOPHRASTO[i], quae cum aqua siue humore et calore delata excludantur, sicque et arbores gigni[k]. Opinionem vero de maribus a dextris, feminis a sinistris conceptis, nec primus, nec solus habuit Anaxagoras, placuit enim Empedocli quoque, atque Parmenidi, nec Hippocrates reiecit[l], et post eum medici alii, recentiores quoque inter quos est CARDANVS.

XX. Mentem esse initium motus, aëreamque esse, et corpus habere aëreae naturae. Prius Anaxagorae tribuit LAERTIVS[ll], vbi tamen dubius textus videtur; loquitur enim de prima generationis origine, quam ex similaribus particulis fuisse docet, motum vero esse ex mente monet: vnde, nisi fallimur, haec non ad animum humanum, prout fecit STANLEIVS[m], sed ad mentem infinitam siue Deum omnia mouentem referenda esse videntur. Probabile tamen est, Anaxagoram mentem humanam ex mente diuina deriuauisse, et ideo quoque motum tribuisse, ab anima vero eam distinxisse, et hanc aëreae naturae fecisse: Quanquam fatetur ARISTOTELES[mm], Anaxagoram non perspicue suam explicuisse sententiam de mentis atque animae discrimine, quibusdam enim in locis mentem et animam idem facere, multis vero aliis dicere, mentem caussam omnis boni rectique. Nam quicquid sit de vocum mentis, et animae vsu, apud Anaxagoram, hoc non negat Aristoteles, dixisse: animam esse, id quod mouet, quemadmodum mens omnia mouit: vnde, quam illi originem menti humanae tribuerit, facile colligi potest. Quia vero Anaxagorei, teste PLVTARCHO[n], animam corpus esse voluerunt, idque aëreae naturae, inferri inde recte potest, animam aëream a mente distinxisse. Et sic intelligi quoque potest, quod alio loco Anaxagorae tribuit PLVTARCHVS[o], omnia animalia habere animam siue mentem agentem, non item patientem, qui est mentis quasi interpres: Aëreae enim naturae cum animam faceret, animalibus eam tribuere

ff) De plac. philos. L. I. c. 18.
g) l. c. p. 68.
h) LAERT. et ORIGEN. ll. cc.
i) Histor. plant. L. III. c. 2.
k) Qua ratione vero alterationem et motum particularum in generatione exposuerit, videsis explicantem SCIP. AQVILIANVM de plac. physicis philos. ante Arist. c. IV. p. 17 seqq.
l) Vid. MENAG. ad l. c. Laërtii.
ll) loc. cit.
m) l. c. p. 104.
mm) l. c.
n) l. c. L. IV. c. 3.
o) l. c. L. V. c. 25.

buere facile potuit, mentem siue rationem negauit, quoniam ex summa mente esse statuebat.

XXI. Somnum accidere functionibus corporis, non enim animae esse affectionem, sed corporis, mortem vero animae quoque diuulsionem esse. Intelligit haec verba PLVTARCHI[p] STANLEIVS[q] ita, vt mortem dixerit separationem corporis ab anima: si vero recte ponderantur verba Plutarchi, solutionem magis animae ex aethereis particulis constantis indicare videntur, quam opponit somno, qui ad corpus tantum pertineat, secus ac fecit Aristoteles.

XXII. Ventos fieri, cum aër a sole tenuatur[r]

XXIII. Terrae motuum caussam esse aërem in terrae cauernis conditum, qui cum difficilem inueniat exitum, agitationem illam causetur[s]. Qua ratione vero spiritum hunc in terrae recessus penetrari statuerit Anaxagoras, explicat SENECA[t], qui videndus.

XXIV. Iridem nasci ex refractione lucis solaris in nube densa, e regione astri speculi ad instar posita[u].

XXV. Lunam intercludente eam terra, nonnunquam et aliis terra inferioribus, idem facientibus, deficere. Hoc quoque per nouilunia, luna obsepiente, contingere soli. Ceterum, quod addit PSEVDO-ORIGENES[x], Anaxagoram ἀφωρίσαϑαι πρῶτον τὰ περὶ τὰς ἐκλείψεις καὶ φωτισμοὺς, vel falsum est, vel ad accuratas definitiones et temporum determinationes referendum. Primum enim Thaletem praedixisse eclipsin supra obseruauimus[y]. Didicit hanc praedictionis astronomicae artem ab Anaxagora Pericles magno Atheniensium commodo[z].

XXVI. Sole et luna per aërem abactis, prouenire tum solstitia, lunam vero quia nequit superare frigus, frequentius conuertere[a].

XXVII. A calidi in nubes illapsu tonitrua et fulgura oriri; calido scilicet in frigidum cadente et fragorem edente: fulmen esse ab igne spissiore[b].

Diogenes Apolloniates. §. XXII. Anaxagorae successisse in cathedra Ionica, DIOGENEM supra probabilibus rationibus euicimus. Certe fuisse Anaxagorae collegam, tradit SIDONIVS APOLLINARIS[c], et Anaximenis fuisse discipulum, refert LAERTIVS[d], qui quoque Apollothemidis filium, Cretensem, Apolloniae[e] ortum fuisse narrat. Praeceptoris vero vestigiis insistens,

p) Loc. cit. q) l. c. p. 104.
r) LAERT. L. II. s. 9. ORIG. philos. l. c. p. 76.
s) IDEM l. c. ARIST. Met. L. II. c. 7. PLVT. l. c. L. III. c. 15. t) N. Q. L. VI. c. 9.
u) PLVTARCH. l. c. L. III. c. 5. x) l. c.
y) Conf. GASSEND. phil. Epic. T. I. Opp. p. 461 seq.
z) PLVT. in Pericle VALER. MAX. L. VII. c. 11. QVINTIL. L. I. Inst. Or. c. 10. BAYLE dict. art. Pericles not. C.
a) ORIGEN. l. c.
b) LAERT. l. c. PLVT. Pl. phil. L. III. c. 2. ORIG. l. c.
c) Carm. XV. v. 89.
Iunior huic, (Anaxagorae) iunctus residet collega -- Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Archelaus, not. A. p. 289. qui non inepte coniicit, Anaxagorae Athenas concedenti successisse, licet in successione scholae Ionicae hic Diogenes non numeretur, quia Archelai, Anaxagorae discipuli, maior fama esset. Recte vero de Diogene Apolloniate intelligendum esse, non de Archelao, luculenter euicit IVST. LIPSIVS Manud. ad philos. Stoic. L. I. diss. VIII. p. m. 44 seqq. d) L. IX. s. 57.
e) Apolloniatem vocat LAERTIVS, l. c. cum vero XXV. vrbes fuerint, hoc nomine insignitae, incerti essemus, cuias fuisset Diogenes, nisi

ſtens, rerum naturalium contemplationi ſe dedit, ſed ſeueriori diſciplinae eloquentiae ſtudium iunxit, in quo magnam nominis celebritatem conſecutus eſt [f]. Ex quo coniici poteſt, doctoris munus ipſum non fideliter tantum, verum etiam feliciter expleuiſſe. Rectam enim non meditandi tantum, ſed docendi quoque viam iniiſſe, et philoſophiae leges eloquentiae adaptaſſe, initium operis alicuius, quod nobis ſeruauit LAERTIVS, probat, quod eleganter ita exorſus eſt: *Qui docere aliquid inſtituit, ei, mea quidem ſententia, operae pretium eſt certum et indubitatum praeſtare principium, et oratione vti ſimplici ac graui.* Ex Ionia Athenas delatus gloriam quidem atque famam philoſophiae atque eloquentiae ſtudio conſecutus eſt haud exiguam, inuidiam vero comitem ita ſenſit, vt Athenis, teſte Demetrio Phalereo, prae inuidia de vita fere periclitaretur. Quibus tamen poſtea fatis vſus fuerit, veteres tacent, nec qua ratione, quoue tempore deceſſerit, exponunt.

§. XXIII. Spirat quoque totum, quod de rebus naturalibus conſtruxit Diogenes Apolloniates, aedificium Anaximenis diſciplinam. Nam et ipſe cum praeceptore aërem primum rerum omnium elementum ſiue principium poſuit, ſed virtutem diuinam ad eum requiſiuit, ſine qua nihil ex eo fieri poſſet. Tradunt id CICERO [g], CLEMENS ALEXANDRINVS [h], SIDONIVS APOLLINARIS [i] et AVGVSTINVS [k], qui prae caeteris luculentus. Ait enim: *Diogenes quoque Anaximenis alter auditor, aërem quidem dixit, rerum eſſe materiam, de qua omnia fierent; ſed eum eſſe compotem diuinae rationis, ſine qua nihil ex eo fieri poſſet.* Duplicem vero ſenſum iſta patiuntur, ſiue, vt Diogenes ſtatuiſſe dicatur, praeter aërem, quae cauſſa rerum omnium materialis ſit, requiri cauſſam quoque efficientem rationalem et diuinam, quae materiali intime iuncta ſit: ſiue, vt docuiſſe credatur: aërem non nudam tantum materiam eſſe, ſed habere virtutem et attributum diuinum, rationale, ſeſe mouere aptum: quo ſenſu vnicum tantum principium admiſit Diogenes, verum id diuina virtute, tanquam attributo quodam veſtitum. Ita CICERONEM intellexiſſe ex verbis eius patet, dicentis: *Quid? aër, quo Diogenes Apolloniates vtitur Deo, quem ſenſum habere poteſt aut quam formam Dei?* quem ideo frigidis licet rationibus repre-

Eius philoſophia naturalis.

STEPHANVS nobis narraſſet ex Creta inſula oriundum fuiſſe. Quem tamen inter illuſtres Cretenſes nominare omiſit MEVRSIVS in Cretae deſcriptione. Aliter tamen MENAGIVS ad LAERT. L. IX. ſ. 58. qui iſto loco non modo pro: Diomene Smyrnaeo, Diogenem Smyrnaeum legendum eſſe contendit, nixus auctoritate EVSEBII de praep. L. XIV. c. 17. CLEM. ALEX. Strom. L. I. EPIPH. haereſ. III. ſed hunc quoque Diogenem Smyrnaeum, Anaxarchi praeceptorem, Metrodori Chii diſcipulum, cum Apolloniate eundem cenſet. Verum vt taceamus illum Diogenem ex Eleaticorum ſecta fuiſſe, cui doctrinae Apolloniatis tribui nequeunt: tempora adeo male cohaerent, vt facile intelligere potuiſſet Menagius, differre eos, inter ſe, ſi mediocriter ad temporum rationes attendiſſet. Diogenes enim Smyrnaeus, Metrodori et Protagorae quoque diſcipulus fuit, hisque ſucceſſit; illi Democritum praeceptorem habuerunt: qui Ol. LXXX. natus vix audire potuit Anaxagoram, cuius tam σύγχρονος teſte Laërtio fuit Diogenes Apolloniates. Qui adeo multo antiquior fuit iſto Smyrnaeo, cuius diſcipulus Anaxarchus vixit cum Alexandro M. Alias rationes legas apud BAYLE Dict. T. II. art. Diog. Apoll. not. H. p. 295. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 776. Idem notandum apud MEVRSIVM ad Heſych. p. 146. quem ſecutus eſt Menagius.

f) LAERT. l. c.
g) De nat. Deor. L. I. c. 14.
h) In protrept. p. 42.
i) l. c. k) De C. D. L. VIII. c. 2.

reprehendit LESCALOPIERIVS[l]. Et hunc quoque sensum praeferendum esse iudicat P. BAYLE[m], eo quod ARISTOTELES[n] refert: *Diogenem cum aliis Ionicis aërem primum rerum omnium principium posuisse, et subtilissimae substantiae putauisse. Dixisse ideo cognoscere atque mouere animam, hoc quidem cognoscere, quo primum est, et ex hoc ipso caetera constant, hoc autem esse motiuum, quod subtilissimum est.* Putat enim vir acutissimus, ex his Stagiritae verbis sequi: iuxta Diogenem esse aërem non principium tantum rerum materiale, sed cognitionis quoque atque motus, adeoque diuinam istam rationem pro attributo tantum vel modo quodam aëris habendam esse. Et hanc quoque Diogenianae opinionis interpretationem sequuntur, qui Diogenem inter Dei hostes numerant [o]. Priorem vero dogmatis Diogenis explicationem sequitur Augustinus, qui, recte obseruante Baelio, duas statuisse Diogenem dicit, res, materiam, nempe aërem, et virtutem diuinam, quae ex materia cuncta efficeret, illi vero, quemadmodum anima corpori, iuncta sit, et formam eius exhibeat. Nec haec repugnare Ciceronis verbis, idem probe obseruat. Eundem in modum SIDONIVS intellexit, ait enim:

sed idem
Materiam cunctis creaturis aëra credens
Iudicat, inde Deum, faceret, quo cuncta, tulisse.

Etsi vero deficiente opere physiologico, quod Diogenes conscripsisse dicitur, certa de eius mente sententia definiri nequit, ad verisimilitudinis tamen gradus attendentibus posteriori praeferenda omnino videtur prior sententia. In antecedentibus enim, luculenter, nisi fallimur, exposuimus: Ionicos priores Thaletem et Anaximandrum, praeter materiam infinitam, mentem quidem admisisse diuinam, eam vero ita materiae immersisse, vt vnum inde principium emergeret, mensque forma atque anima vniuersi esset: Anaximenem nihil in hoc systemate mutauisse, nisi quod aërem distincte materiam constitueret. Quia vero Diogenes Apolloniates vestigiis praeceptoris presse institit [p], omnino verisimilius est, eum clarius loquendo, Ionicorum ita expressisse sententiam, vt aërem infinitum inhabitantis et informantis mentis diuinae virtute animatum et Deum diceret, et ex hoc vno, licet composito principio, aëre diuino cuncta formata esse assereret. Sicque, quam supra dedimus, systematis Ionici explicatio nouo confirmatur argumento. His praesuppositis, si veteres consulimus, ita de natura rerum ratiocinatus est Diogenes:

I. Nihil ex eo, quod non sit, fieri, neque in id, quod non sit, corrumpi [q].

II. Esse itaque elementum aërem, ex quo omnia, eumque virtute mentis diuinae animari, et ab ea cuncta formari.

III.

l) In CICERON. de nat. Deor. Lib. I. pag. 46. cuius rationibus respondit BAYLE loc. cit.

m) l. c. not. B.

n) De anima L. I. c. 2. T. I. p. 479.

o) Conf. Obs. Hal. Lat. T. II. obs. XXI. §. 16. p. 453. BVDDEVS thes. de atheismo c. I. §. 10. REIMMANN. Hist. Atheismi c. XIX. §. 7. p. 148. Hist. universelle p. 86.

p) CLEMENS ALEX. l. c.

q) LAERT. l. c. Id primum physicorum Ionicorum fundamentum fuisse, supra demonstrauimus. Non itaque habuit a Democrito, quod vult MENAGIVS h. l.

III. Esse vero aërem semper in motu et infinitos mundos [r]. Iungit his LAERTIVS [s], dixisse: dari inane infinitum; verum hoc neque cum systemate Ionico cohaeret [t], et PLVTARCHVS de tota secta Ionica negat [u].

IV. Densum aërem ac rarescentem, mundos gignere [x]. Id quod EVSEBIVS [y] ita explicat: Cum vniuersum ita moueretur, vt rarius hic, alibi densius fieret, vbicunque maior densitas contingeret, ibi conuolutionem quandam effecisse, tum similem in modum cetera: quae autem omnium leuissimae partes essent, eas regione superiori occupata solem produxisse.

V. Terram oblonge esse rotundam, atque in medio stabilitam, eamque cepisse consistentiam, secundum illam quae ex calido est, circumferentiam, ex frigido concretionem ac soliditatem accepisse [z].

VI. Praeter ista Diogeni quoque tribuit PLVTARCHVS [a]; mundum constitutum, vbi produxerit animalia, quodammodo inclinatum fortuito in austrinas partes: fortassis prouidentia sic satagente, vt mundi partes quaedam habitari, aliae non possent, ratione gelu ardoris, commodae temperiei: quod etiam Anaxagorae placuisse supra diximus.

VII. Pumicum instar esse stellas exspirationes mundi exhalantis: vel lapides quosdam, qui nusquam appareant, et saepe in terram delapsi exstinguantur [b]. Eodem vero modo idem ratiocinatus est Anaxagoras.

VIII. Animam habitare in arteriosa cordis cauea, quae est spiritualis [c]. Cuius fundamentum videtur esse, quod animam cum reliquis Ionicis aëreae naturae esse dixerit, vti supra ex Aristotele obseruatum est.

IX. Auditum esse ab aëre, qui in capite continetur icto et moto a sono [d].

X. Inanimata nasci animalia, sed cum calore: atque insitum calorem simul, atque natum est animal, animam in pulmones attrahere [e].

XI. Bruta animalia rationis et aëris partem percipere, sed vel ob crassitiem, vel ob abundantiam humorum neque intelligere, neque sentire: ac fere affecta esse eo modo, quo sunt insanientes [f].

XII. Si vniuersus sanguis in venas diffusus contentum in eis aërem in pectus subiectumque ei ventrem detrudat, somnum fieri, ac thoracem incalescere; quod si vniuersus aër venas deserat, mortem consequi.

Non dubitamus vero, haec esse Diogenis Apolloniatae dogmata, licet patriam viri non addiderit Plutarchus, et incertos ita nos reliquerit, cui, inter plures Diogenes philosophos, tribuenda sint? Nam et physici argumenti sunt, quod Cynicus non curauit, et a Stoicorum atque Eleaticorum physiologia dissident, ideo nec Smyrnaeo nec Stoico tribuenda: et cum

 Ionicis

r) EVSEBIVS Praep. Eu. L. I. c. 8.
s) loc. cit.
t) In eo enim anima mundi tenet locum vacui, in quo res sunt, vt supra obseruauimus.
u) De placit. phil L. I. c. 8. Accipit haec coniectura inde quoque robur, quod aliter nec antecessores Diogenis statuerint, quos tamen presse sequitur.
x) LAERT. l. c. y) l. c.
z) LAERT. l. c.
a) De placit. philos. L. II. c. 8.
b) l. c. c. 13.
c) Ibid. L. IV. c. 5.
d) Ibid. c. 16.
e) L. V. c. 15. Dicetur de hac re infra c. IIX. §. 6.
f) Ibid. c. 20.

Ionicis doctrinis, et principiis Apolloniatis egregie concordant. Idem iudicat P. BAYLE[g].

Archelaus.

§. XXIV. Anaxagorae ſucceſſit Archelaus, Mileſius, qui tamen aliis Athenienſis audit[h]. Patrem habuit Apollodorum, quem alii Mydonem vocant. Anaxagorae diſcipulum fuiſſe, ſupra diximus[i]; et ab eo quoque placita phyſica didicit, qui cum decederet, rerum circumſtantiis, quae phyſicos, Anaxagoram, Diogenem, Periclem graui inuidia preſſerant, mutatis, tandem Ionicam philoſophiam, priuato hactenus habitu Athenis cultam, ex Ionia Athenas inuexit, et publice docuit. Qua ratione conciliari haec poſſunt, cum iis, qui dicunt, Anaxagorae hanc gloriam deberi; qua neuter ex noſtra quidem ſententia priuandus eſt[k]. Inde vero phyſicus eminenti ſignificatione vocatus eſt[l]. Etſi vero diſcipulos acquirebat ſumma iudicii laude conſpicuos, inter quos maximum nomen tulit Socrates[m], cui etiam aliqui[n] Euripidem adiiciunt: deſiit tamen ſchola phyſica in hoc viro[o], Socrate moralem ſapientiam potiſſimum excolente et in ſcholis philoſophorum introducente, quam tamen neque Archelaus totam neglexit, et de legibus atque aequo et honeſto philoſophatus eſt[p]. Scripſiſſe dicitur phyſiologiam et alia, quorum tamen obſcura eſt hiſtoria[q]. Pauca enim de eo referunt veteres: fueruntque multi Archelai apud veteres celebres[r], qui vbi inter ſe confunduntur, valde hiſtoriam reddunt difficilem et implicitam.

Eius philoſophia naturalis.

§. XXV. Anaxagorae vero diſcipulus cum Archelaus fuerit, mirum non eſt, principia rerum naturalium eadem fere illi placuiſſe, quae magiſtro[s]: licet negari nequeat, veterum narrationes de placitis Archelai incertas eſſe, et non ſemper conſpirare. Traditur vero de rerum natura ita praecepiſſe:

I. Prin-

g) Ibid. qui etiam obſeruat, phyſiologiam Diogenis, licet craſſiorem aliquando non procul abludere a Carteſiana. Idem obſeruarunt anonymi auctores Hiſtoriae vniuerſalis p. 86. Verum hoc forte de tota ſchola Ionica dici poſſet, praecipue Archelao, eiusque praeceptore Anaxagora, qui omnium accuratiſſime inter mentem et materiam diſtinxit, prout fecit Carteſius.

h) LAERT. L. II. ſ. 17. CICERO Tuſc. Qq. L. V. c. 4. SVIDAS in Archelaus T. I. p. 342. ORIG. Philoſophum. c. IX. p. 78.

i) LAERT. l. c.

k) Dictum hac de re ſupra in Anaxagoras. Quod ſi hoc non placet, deſerendus eſt Laërtius; Athenis enim Ionicam philoſophiam docuiſſe Anaxagoram apud omnes conſtat. Baelii ſoluendi hunc nodum ratio obtorta eſt, et caret veriſimilitudine.

l) LAERT. l. c.

m) Ibid. CICERO l. c.

n) SVIDAS l. c. id quod melius aetati Euripidis conuenit, quam qui Socratem annis minorem eius praeceptorem faciunt, quod reprehendit poſt BARNESIVM in vita Eurip. n. 13. BAYLE Dict. T. II. art. Euripide not. D. p. 427. qui tamen hunc locum Suidae praetermiſit, nec de Archelao Euripidis praeceptore aliquid notauit. Modo SVIDAS regem Macedoniae Archelaum, qui Euripidem ſummo loco in aula habuit non confuderit cum Archelao philoſopho.

o) Deſinere ait quidem LAERT. L. I. ſ. 14. Ionicum philoſophiae genus in Clitomacho, Chryſippo et Theophraſto; verum hoc non de ſchola Ionica, ſed de ſucceſſione Sectarum ex Ionica prodeuntium intelligendum: illam enim Thaletem, Anaximandrum, Anaximenem, Anaxagoram, Archelaum ſucceſſores habuiſſe diſerte teſtatur LAERTIVS l. c. quem recte ſequitur STANLEIVS Hiſt. phil. P. II. c. 5. p. 109. quem ideo praeter rem reprehendit OLEARIVS.

p) LAERT. l. c.

q) SVIDAS l. c. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 774. BAYLE l. c.

r) Enumerant Archelaos MENAG. ad Laërt. l. c. VOSSIVS de H. G. MEVRSIVS in B. G. FABRICIVS l. c. BAYLE Dict. l. c.

s) Ita quidem PSEVDO-ORIG. l. c. et SIMPLICIVS in L. I. Phyſ. p. 7.

I. Principia rerum gemina esse, aërem, et infinitum. Ita quidem PLVTARCHVS [t], qui aëri, tanquam principio corporeo et dissimilari addidisse raritatem et condensationem tradit. Quid vero per infinitum intellexerit, admodum obscurum est. Si enim SIMPLICIO [u] fides est, eandem cum Anaxagora praeceptore tenuit sententiam, mentemque infinitam intellexit: verum cum et nimis remotus ab his temporibus testis sit, et raro soleant esse fideles in referendis veterum dogmatibus, Platonici recentiores, ex quorum numero fuit, eius testimonio tuto credi non potest [x]. STOBAEVS [y] veterum memoriis vsus: aërem ac mentem posuisse tradit, οὐ μέν τοι κοσμοποιὸν τὸν νοῦν, *sed mentem mundi effectricem non fecit.* Quod si verum est, non dereliquisset tantum praeceptoris systema, sed et ex principiorum rerum naturalium numero mentem exclusisset, solamque posuisset materialem caussam infinitum aërem, eiusque densitatem atque raritatem, siue aquam et ignem, quod alio loco [z] STOBAEVS habet. Auctor vero philosophumenorum ORIGENI tributorum, qui de mixtura materiae Archelaum idem tenuisse, quod Anaxagoras, dixerat, addit [a]: Οὗτος δὲ τῷ νῷ ἐνυπάρχειν εὐθέως μῖγμα, *inhaerere menti statim aliquam mixturam.* Quod vt manifeste recedit ab Anaxagorae sententia, cui mens ab omni mistione separata visa est; ita propius ad reliquos Ionicos accedit, qui mentem et materiam ita miscuerunt, vt vnum vniuersum idque infinitum constitueretur. Quod non leui argumento probat LAERTIVS [b], referens, placuisse Archelao τὸ πᾶν ἄπειρον, *vniuersum esse infinitum.* Sed in tam obscuris et incertis veterum traditionibus omnium tutissimum putamus τὸ ἐπέχειν, et de sententia Archelai plane nihil definire. Illud certum esse ex veterum consensu concludimus, quod in generatione rerum explicanda ad mentis opus non recurrerit, sed legibus tantum mechanicis eam reliquerit. Ita enim de ea statuisse, ait PSEVDO-ORIGENES [c].

II. Esse motus principia, secedere calidum et frigidum ab se inuicem, et calidum quidem moueri, frigidum vero quiescere. Colliquefactam aquam in medium fluere, vbi etiam exustam fieri aquam et terram. Illum sursum attolli, hanc deorsum subsidere: quiescere proinde terram et trahere ex his origenem, et quia nulla pars vniuersi (sine dubio ob paruitatem) censenda sit, proditam ab inflammatione esse sitam in medio.

III. Ex illo primum deusto existere naturam stellarum, quas terreas laminas candentes dixisse STOBAEVS [d] refert.

IV.

t) De plac. Phil. L. I. c. 3.

u) l. c. Dabimus eius verba integra: Ἀρχέλαος ἐν τῇ μὲν γενέσει τοῦ κόσμου καὶ τοῖς ἄλλοις πειρᾶταί τι φέρειν ἴδιον, τὰς ἀρχὰς δὲ τὰς αὐτὰς δίδωσιν ὥσπερ Ἀναξαγόρας. οὗτοι μὲν οὖν ἀπείρους τῷ πλήθει καὶ ἀνομοιογενεῖς τὰς ἀρχὰς λέγουσι.

x) Ita etiam Ven. MOSHEMIVS ad CVDW. p. 216.

y) Eclog. Phys. L. I. c. 1. p. 2.

z) l. c. c. 12. p. 26.

a) l. c. p. 79.

b) l. c. s. 17.

c) l. c. p. 80. Conferendi vero PLVTARCHVS, LAERTIVS et STOBAEVS ll. cc. qui tamen paulisper a Pseudo-Origene dissentiunt. Nam Laërtius terram tantum, dixisse refert, ex aqua, vi ignis constipata, constitisse.

d) l. c. c. XXV. p. 53.

IV. Solem vero ſtellarum maximum, proximam magnitudine lunam, minora de ceteris eſſe alia, alia maiora [e].

V. Deſuper incumbere coelum et hac ratione illuminatam a ſole terram, pellucidum quoque aërem factum, et terram aridam euaſiſſe [f].

VI. Terram initio paludem fuiſſe, et in ambitu eleuatam in medio vero concauam [g]. Putat hic cel. WOLFIVS [h], Archelaum ſemper terram pro palude habuiſſe, intellexiſſe vero voce λυμνὸς, idem, quod alias νῆσος dicitur, eo quod totam terram aqua circumſeptam crederet, tanquam inſulam, ſicque τὸ, πρῶτον apud PSEVDO-ORIGENEM non de tempore ſed de ordine ſententiarum Archelai accipiendum eſſe. Quemadmodum vero λυμνὲν pro νῆσος vſurpari, exemplis roborandum erat, ita geneſis rerum ab Archelao tradita hanc explicationem reſpuit. Secundum eam enim, docente LAERTIO [i] *liquens calore aqua, qua in igneam naturam conſiſtit, terram conſtituit, qua vero circumfluit, aërem gignit.* Immo ipſe Pſeudo-Origenes reclamat, qui paulo ante Archelaum docuiſſe ait, ἀέρα ποιῆσαι διαφανῆ, καὶ τὴν γῆν ξηρὰν, *aërem euaſiſſe pellucidum et terram aridam,* quod cum palude conſiſtere nequit. Nec aliud dixit, ſi rem ipſam ſpectes, quam quod praeceptor Anaxagoras docuit: terram ita apparuiſſe, vt ſtagnantes initio humores et in concauis terrae congregarentur, et a ſole rarefacti aſcenderent, et per imbres demiſſi mare efficerent [k]. Initio enim chaos produxiſſe terram humidam, et ſtagnantem non Archelai tantum temporibus traditum fuit, ſed antiquiſſimis coſmogoniae auctoribus placuit, et forte ex primaeua traditione aliquid hac de re inter gentes diſſeminatum eſt.

VII. Terram eſſe oui vel pili figura rotundam, non aequalem et planam, quod inde probabat, quia ſol non omnibus oriatur et occidat ſimul [l]. Qua in re contradixit Anaxagorae.

VIII. Gigni animalia ex terrae calore, quae limum lacti ſimillimum velut eſcam eliquauerit: ſic et homines natos. Ita breuiter LAERTIVS [m], quod paulo prolixius exponit PSEVDO-ORIGENES [n]: calefacta primum terra; in particulari ſede, vbi calidum et frigidum commiſcebantur, copioſa inter ſe diſſimilium ſed omnium eodem vtentium victu coenoque nutritorum ſimul apparuiſſe turbam aliorum quoque animalium. Eam breuis temporis fuiſſe turbam: mox ex ſe inuicem ipſis quoque progeniem excitatam eſſe; diſcretos a ceteris homines. Nec vero in hoc quoque dogmate a ſcholae ſuae placitis receſſit Archelaus. Quemadmodum et hoc inde hauſit:

IX. Ingenitam vniuerſis animalibus pari modo mentem, nam vnumquodque etiam ex corporibus eo vti, quod vel tradius vel expeditius vſum rationis

e) citati.
f) ORIG. l. c. LAERT. l. c.
g) Ibid. Et hoc quoque habuit ab anteceſſoribus: vti ſupra dictum.
h) Ad. l. c. Orig.
i) l. c. ſ. 17.
k) Mare in concauis per humum veluti colatum conſiſtere, tradebat Archelaus, LAERT. l. c. hinc ratio, quomodo ex palude arida facta ſit.
l) PSEVDO-ORIG. l. c.
m) l. c.
n) l. c. p. 82.

rationis admittat. Quem ſenſum eſſe verborum PSEVDO-ORIGENIS[o] ab interprete corruptorum, et non intellectorum, vel ſola de hac re Diogenis Apolloniatis doctrina probat, cui eadem placuiſſe, in antecedentibus ex Ariſtotele notauimus; quemadmodum et Anaxagoras idem docuit.

X. Ventos in concaua terrarum deferri; deinde vbi iam omnia ſpatia plena ſunt, aërque, in quantum potuit, denſatus eſt, eum, qui ſuperuenit, ſpiritum priorem premere atque elidere, ac frequentibus plagis primo cogere, deinde perturbare. Tunc illum quaerentem locum omnes anguſtias dimouere, et clauſtra ſua conari effringere. Sic euenire, vt terrae, ſpiritu luctante, et fugam quaerente, moueantur[p].

XI. Vocem eſſe aëris percuſſum. Hanc vocis definitionem Archelao tribuit LAERTIVS[q], Anaxagorae PLVTARCHVS[r], forte vtrique communis fuit, vt et alia multa.

XII. Iuſtum et turpe non natura, ſed lege fieri[s]. Peſſime ob hoc dogma audit Archelaus, et impietatis patronum egiſſe accuſatur. Neque tamen ſolius Archelai fuit, ſed et toti ſcepticorum cohorti placuit: cumque ſanum quoque ſenſum poſſit ferre, vt ſcilicet id tantum neget, iuſti et turpis naturam non in eſſentiis rerum antecedenter ad legem (quemadmodum hac de re locuti ſunt ſcholaſtici doctores) ſitam eſſe, ſed recurrendum ad legislatoris voluntatem, qui rebus naturalibus moralitatem addidit; qua ratione recentiſſimo tempore PVFENDORFII ſequaces hac de re diſſeruerunt; difficile eſt, de mente Archelai certum definire, eumque vel damnare, vel abſoluere[t]. Quantum tamen coniecturis aſſequi licet, ad Deum boni et honeſti auctorem non reſpexiſſe videtur Archelaus, qui numen vel plane neglexiſſe, vel e rerum tamen humanarum ſphaera proſcripſiſſe videtur. Certe legum, artium et ciuitatum inſtituta ab hominibus e terra cum reliquis animantibus natis et ab iis poſtea diſcretis introducta ſtatuiſſe, diſerte ei tribuunt philoſophumena[u]. Quod, quantum ad atheiſmi impietatem conſtituendam vel augendam momentum habeat, et ad affricandam ſententiae huius auctoribus et patronis atheiſmi maculam ſufficiat, huius loci non eſt expendere, ſed ad ſpecialem atheiſmi hiſtoriam pertinet. Et haec quidem de ſchola et philoſophia Ionica.

o) Νῦν λέγει πᾶσιν ἐμφύεσθαι ζώοις ὁμοίως. Χρῆσθαι γὰρ ἕκαστον καὶ τῶν σωμάτων, ὅσῳ τὸ μὲν βραδυτέρως, τὸ δὲ ταχυτέρως. Quae ita obſcure reddit interpres: Ingenitam vniuerſis animalibus ſtatuit pari modo mentem; nam vnumquodque etiam ex corporibus ea vti prout alterum quidem tardius, alterum vero expeditius. Vult docere Archelaus, cauſſam, cur animalia ratione magis minuſue vtantur, ſitam eſſe in corporum diſpoſitione. Doctrinam late vagantem hanc amplexos nominat WOLF. h. l.

p) SENECA Qq. nat. L. VI. c. 12.

q) loc. cit.

r) De placit. philoſ. L. IV. c. 19.

s) LAERT. l. c.

t) Prius faciunt Obſ. Hal. Lat. T. II. Obſ. 21. §. 17. p. 453. cel. I. IAC. SYEBIVS diſſ. de origine atheiſmi §. 25. p. 48. poſterius ven. I. C. WOLF. diſſ. de atheiſmi falſo ſuſpectis S. II. §. 10. p. 36. conf. cel. REIMMANNVS Hiſt. atheiſmi c. XIX. §. 8. p. 149 ſeq.

u) l. c. p. 83.

CAPVT SECVNDVM.

DE SCHOLA SOCRATICA.

§. I.

Schola Socratica.

Hactenus de natura rerum ſollicite quaerentes vidimus philoſophos, qui, quod tenui theologorum veterum traditione acceperant, non tantum exquiſitis curioſe cauſis rerum expenderunt, ſed ſyſtema quoque rerum naturalium condentes, iuſtam philoſophiae faciem induxerunt. De morali vero doctrina exigua eis cura fuit; etſi enim virtutem animi vehementer commendabant, laudare tamen, quod omnibus ingenitum putabant, contenti, de tradendis philoſophiae moralis praeceptis eum in modum, vt in naturali philoſophia inceperant, non cogitarunt, et, ferente tantum occaſione, paraenetica methodo dicta moralia atque ſententias, more in Graecia tum recepto, pronunciarunt. Vnus Archelaus de moribus in ſcholis philoſophicis praecipere incepit, infeliciter tamen, ſi veteribus credimus, quod principiis phyſicis a vero doctrinae moralis fundamento arceretur. Eius cum diſcipulus eſſet Socrates, isque, quo erat ingenti animo magnoque iudicii acumine praeditus, videret, de coeleſtibus curioſe quaerere philoſophos, iis, quae domi ſunt et ante pedes, neglectis; ſicque nec voluntatem emendari, nec felicitatem animi inter inutiles ſpeculationes conſeneſcentis promoueri; philoſophiam a coelo in terram deduxit, et de rebus ad mentem humanam, ſocietatem ciuilem, moresque hominum pertinentibus, quibus felicitas mortalium reapſe promouetur, philoſophari coepit. Quod cum inſolito iudicio, excelſo animo, ſumma libertate, et quod omnium maxime laude dignum, experientia animi propria faceret, tantam inde laudem meruit, vt non veteribus tantum ſapientiſſimus haberetur, ſed et noſtro tempore vnus eſſe iudicaretur, qui ex tota philoſophorum Graecorum cohorte veri philoſophi nomine dignus haberetur, et exemplum viri vere ſapientis commendaretur: facile vitae innocentia, philoſophiae laude, et morum integritate omnibus ſuperior, qui idem nomen geſtarunt, ita vt confundi eius hiſtoria atque miſceri cum aliis non facile queat[a]. Operae itaque pretium ſe facturos non praeter rem ex veteribus crediderunt multi, ſi hiſtoriam vitae et doctrinae tanti viri, cui totus fere orbis aſſurrexit, deſcriberent, et poſteritati maximum philoſophi genuini et viri vere ſapientis exemplum enarrarent. In qua palaeſtra ex Socratis diſcipulis deſudarunt XENOPHON atque PLATO: qui cum arcte illi adhaererent, et quotidiana conuerſatione eius fruerentur, prae reliquis in hiſtoria vitae et phi-

a) Multi apud veteres laudantur Socrates, probe inter ſe diſtinguendi; quorum catalogum exhibuit IO. IONSIVS de Script. hiſt. philoſ. L. I. c. 2. p. 12. I. A. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 784. et MENAG. ad LAERT. L. II. ſ. 47. Inter hos vnum Peripateticum philoſophum nominat LAERTIVS l. c. de quo tamen apud veteres alios altum eſt ſilentium.

philosophiae Socratis attendendi sunt, tanquam testes αὐτόπτοι. De quorum tamen fide diuerse statuendum est. XENOPHON enim, qui a praeceptore non eruditionem tantum moralem, sed et vitae integritatem nactus erat, cum vni praeceptori adhaereret, non solum res Socratis scire potuit, sed et alienis placitis et fictis rerum circumstantiis historiam Socratis, quam nobis enarrauit [b], non contaminauit. PLATO vero, qui magistrum Socratem toties in dialogis suis loquentem introduxit, et imprimis Socraticam philosophiam integram et incorruptam nobis tradidisse videri voluit, cum variarum doctrinarum syncretismo occupatus esset, captata fingendi licentia, toties Socrati cogitationes tribuit suas, vt hic, cum eius Lysidem audiret recitari, dixerit: proh dii immortales, quam multa de me mentitur adolescens [c]. Cuius rei caussam Xenophontem detexisse narrat GELLIVS [d], qui videndus. Post hos Aristoxenus [e], Demetrius Phalereus [f], Panaetius [g], Callisthenes, Satyrus atque alii, Socratis vitam descripserunt [h], quorum tamen scripta nobis inuidit temporis iniuria: quemadmodum etiam, quae de Socrate scripsit Porphyrius desiderantur; quem tamen non semper veritati litasse, et Socratem multis conuitiis onerasse refert NICEPHORVS [i]: et ex paucis quoque, quae supersunt fragmentis [k] patet. Ex recentioribus Socraticae historiae, qua erat in rebus et historia veterum peritia, IO. IONSIVS, multam lucem accendisset, si, quam promisit [l], historiam Socraticam, edidisset; verum et hoc quoque labore destituimur: sicque accurata Socratis historia adhuc desideratur [m]. Ea enim quae diligenter collegit STANLEIVS [n], syluam potius exhibent, conscribendae Socratis historiae valde inseruientem, quam iusti corporis historiam. Nos instituti memores, ea colligemus, et ad criticae lapidem Lydium exigemus, quae in historia philosophica vniuersali ignorari non debent.

Socratis natales et educatio.

§. II. Fuit vero Socrates Atheniensis patria, pago Alopecensis [o] natus Olymp. LXXVII. 4. Thargelionis mensis die 6. [p] qui Atheniensi-

 bus

b) Habemus enim ab eo: memorabilia Socratis, siue de dictis et factis eius libros quatuor: quibus ὑποσημειωσάμενος τὰ λεγόμενα εἰς ἀνθρώπους, vt ait LAERTIVS L. II. f. 48. quae ex colloquiis Socratis notauerat, congessit. Dicemus vero de Xenophonte infra, vbi de discipulis Socratis agetur. Horum memorabilium elegantem versionem Gallicam debemus FRANC. CARPENTIERIO, quam Germanica veste induit CHR. THOMASIVS Hal. 1693. 8. conf. cel. STOLLE Histor. lit. P. II. c. 1. §. 31. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. II. p. 74 seq. Vtimur vero editione LEVNCLAVII.

c) LAERT. L. III. f. 35.

d) Noct. att. L. XIV. c. 3.

e) Vid. IONSIVS de S. Hist. philos. Lib. I. c. XIV. pag. 75.

f) Ibid. c. XVIII. p. 102.

g) Ibid. L. II. c. XIII. p. 179.

h) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 785.

i) Hist. Eccles. L. X. c. 36.

k) Collegit ea L. HOLSTENIVS in vita Porphyrii c. VIII. p. 253 seqq. vnde iniqua eius in Socratem mens satis colligi potest. Aliam enim instituebat philosophiam, quam quae placebat Porphyrio, homini fanatico.

l) l. c. L. I. c. 7. p. 37.

m) Quae enim habent D. HEINSIVS Orat. p. m. 233 seqq. IO. CLERICVS sylu. phil. c. 3. S. Reu. BOERNERVS Or. de Socrate ceu perfectissimo boni ethici exemplo. FRID. MENZIVS diss. de Socrate nec officioso marito, nec bono patre familias, aliique historiam Socratis non exhauriunt.

n) Hist. philos. P. III. p. 116 seqq.

o) LAERT. L. II. f. 18. et ALDOBRAND. ad h. l. MEVRSIVS de pagis Atticis, reuerendiss. POTTERVS arch. Gr. L. I. c. 9. p. 44. 45.

p) LAERTIVS l. c. SVIDAS in Socrates. Marmor. Arundellianum apud STANLEI. l. c. qui hoc tempus 30. Maii A. C. N. 467. esse, computat. Conf. PETAV. ration. temp. P. I. L. III. c. 8. p. m. 147.

bus plus vna vice fauſtus fuit [q]: maxime vero ob Socratis natales celebris [r]: Parentibus ortus eſt tenuis fortunae, patre Sophroniſco Athenienſi lapidario, matre Phaenareta obſtetrice [s], quam tamen generoſam admodum et acrem nominat PLATO [ſſ], quod ad imperterritam potius et non hebetis ingenii indolem, quam ſanguinis conditionem referendum eſt. Hunc cum magnis ingenii dotibus a natura inſtructum videret parens, illum oraculum de eo conſuluiſſe, refert PLVTARCHVS [t], reſponſumque tuliſſe: vt fineret eum agere, quicquid in mentem veniſſet, et neque vim faceret, neque alio abduceret, quam quo ille tenderet, ac pro eo vota faceret Ioui forenſi et Muſis, neque anxie Socratis curam gereret, qui ducem in ſe habeat vitae, ſexcentis magiſtris praeſtantiorem. Quae tamen narratiuncula valde redolet ingenium Graecum, fingendi licentia ſemper famoſum; nam haud obſcure prodit, ideo eſſe excogitatam, vt fides traditioni de genio Socratis haberetur: nec veriſimile, Sophroniſcum adeo immemorem fuiſſe diuini moniti, vt contra ingenii ſponte in alia ſe ferentis naturam filium arti ſtatuariae adplicaret, cum non defuerint illi facultates, vt Ioui forenſi atque Muſis eum dicare potuerit. Quomodocunque vero ſe iſta habeant, illud extra dubitationis aleam ponunt veteres, parentem Socratis eum ad artem ſuam compuliſſe; quam, etſi repugnantem et ad maiora tendentem atque in diuerſa propenſum animum ſaepius oſtenderet, non tamen infeliciter exercuiſſe, veteres quidam tradunt, et ſtatuarum opus aliquod ab eo effictum paſſim oſtenſum eſt [u]. Parente tamen viuis erepto XXC. minarum haeres relictus, cum cognati cuiusdam fidei commiſiſſet, vt iis foenus faceret, iacturam earum paſſus eſt [x], quare neceſſitate compulſus non Athenis tantum, ſed et Duris ſtatuariam exercuit; ita tamen, vt non niſi ad corradendos aliquos nummos, quantum ad victum parandum requirebatur, ea vteretur [y], reliquum vero tempus, quod ab eiusmodi opere vacabat, philoſophiae conſecraret, ad quam toto animo propendebat; quaque mentem emendare ſe poſſe ſperabat. Quod cum Critoni obſeruatum eſſet, philoſopho opibus affluenti, eum ille ingenii praeſtantia, et candore eius atque ingenua indole delectatus, ad philoſophiam traduxit, in diſciplinam [z] tradidit [a], et optimis praeceptoribus inſtituendum commiſit: ſuppeditatis vitae neceſſariis, et liberos ſuos ei inſtituendos dedit [b]. Quod cùm animum

Socra-

q) AELIAN. Var. hiſt. L. II. c. 25.

r) Hunc Socratis natalem, vna cum Platonis, qui dies inſequens fuit, conuiuiis a philoſophis celebratum refert PLVT. Sympoſiac. L. VIII. c. 1. qui mos ad Plotinum vsque ſeruatus fuit, vid. PLOT. vita p. 9. Conf. quia de hoc more erudite commentatur CHR. ESCHENBACH. diſſ. de Sympoſiis ſapientum diſſ. acad. V. §. 10. p. 316 ſeqq.

s) PLATO in Alcib. I. p. 131. et Theaetet. p. 149. LAERT. l. c. VAL. MAX. L. III. c. 4. aliique.

ſſ) Μάλα γενναῖαν καὶ βλοσυρᾶν l. c. conf. tamen ATHENAEVS Deipnoſ. L. V. p. 219.

t) De genio Socratis T. III. p. m. 496.

u) LAERT. L. II. ſ. 19. PAVSAN. L. I. c. 22. L. IX. c. 35. Scholiaſtes ARISTOPH. ad nubes p. 170. riſit eum ideo Timon LAERT. l. c.

x) LIBANIVS Apol. T. I. p. 640.

y) LAERT. L. II. ſ. 20. Poſita ſcilicet arcula collegit pecuniam, quae daretur, conſumta ea, iterum poſuit.

z) LAERT. l. c. τῆς κατὰ ψυχὴν χάριτος ait amauiſſe. Conf. SVIDAS T. II. v. Crito p. 377.

a) Ita τὸ παιδεύσαι apud LAERT. l. c. accipiendum eſt, nihil enim veteres de Critone, quod praeceptor Socratis fuerit, habent. vid. l. c. ſ. 121. MAX. TYRIVS Diſſ. XXII.

b) LAERT. L. II. ſ. 121.

Socratis, fordidis artibus opes acquirere dedignatum, vehementer ad fequendam indolem impelleret, et in emendando animo ftudium omne vt poneret, excitaret [c], effecit, vt voluptates et emolumenta quaeuis negligeret, et paupertatem, cum qua initio conflixerat [d], patienter ferret. Omnium itaque fere artium et fcientiarum magiftros, quos nouerat, optimos, adiit, et imprimis philofophiae difcendae cauffa audiuit Anaxagoram, eoque Athenis excedente, Archelaum, quo tempore annum aetatis agebat feptimum atque decimum [e]; nec potuit non infatiabile Socratis difcendi defiderium Archelao effe acceptiffimum; quare eum in deliciis habuit, et in itinere Samum, Pythonem atque ad Ifthmum comitem [f]. In arte mufica Damonem, eius peritia clarum, praeceptorem nactus eft [g], lyra tamen canere paulo ante obitum demum a Lampone fenex didicit [h], qua ratione veterum hac in re diffenfus, omnium facillime tolli poteft, et dicta conciliari. In eloquentiae vero praeceptis addifcendis Prodici Sophiftae inftitutione vfus eft [i], cuius tum in dicendo praeftantia in admiratione fuit [k]. In arte poëtica Eueni [l] poëtae induftriam expertus eft, in geometria Theodori [m]: Ariftagoram Melium quoque quidam inter Socratis praeceptores numerat [n]; et fatetur ipfe, didiciffe fe a Diotima, fingularis eruditionis femina

 doctri-

c) Libanivs l. c.

d) Aelian. Var. hift. L. II, c. 43. Domum tamen comparaffe, et XXC. minas a Critone foenori datas, ait Demetrius Phalereus.

e) Dictum hac de re fupra. Eleuat huius rei fidem Bayle Dict. T. I. art. Archelaus not. A. p. 289. verum argumentum hoc a filentio Platonis et Xenophontis, et accufatorum Socratis, parum probare, quilibet videt. Videturque cauffa filentii, quia Socrates exiguo tempore Anaxagoram audiuit, concedens mox ad Archelaum, vt ex rationibus temporum fupra conftitutis videri poteft. Ideo quoque impietatem ab Anaxagora didiciffe, obiici non potuit, praecipue cum non ob fpeculationes phyficas ei atheifmus obiiceretur.

f) Laert. L. II. f. 22. cuius tamen textus ambiguus eft, et indicare etiam videtur, Samum tantum cum Archelao profectum, alio tempore Pythonem et in Ifthmum iter fufcepiffe. vid. Olear. ad l. c. Stanleii p. 113.

g) Laert. L. II. f. 19. Svidas in Socrate T. III. p. 351. faltationem quoque didiciffe ait Lvcianvs de falt. T. IV. p. m. 111.

h) Sext. Empir. L. VI. f. 14. Alii veterum Lamprum dixere, quorum loca indicat Fabric. ad h. l. Alii Connum in fenectute magiftrum Socratis canendis fidibus fuiffe tradunt, vid. Plato in Menox. T. III. p. 235. cumque ideo γεροντοδιδάσκαλον vocatum ait Cicero L. IX. ep. fam. 22. conf. Allativs ad Epp. Socraticas p. 186. conf. Val. Max. L. VIII. c. 7. Ammian. Marc. L. XXVII. c. 4. diftinguendum itaque inter adolefcentiam, qua canendi, et fenectutem qua lyra cantandi peritiam Socrates acquifiuit. Hanc vero in fenectute didiciffe, tradunt Laert. L. II. f. 31. Qvintil. Inft. Orat. L. I. c. 17. Sextus quoque κιθαριστὴν vocat. De Damonis vero peritia in mufica vid. Plato de rep. L. IV. p. 400.

i) Plato in Menone T. II. p. 90.

k) Prodicus ex infula Ceio, et philofophiae nomine celebris fuit, vid. Scholiaftes Aristoph. ad nub. p. 147. et eloquentiae laude tanta, vt primus L. drachmis declamauerit, vid. Svidas in Prodicus T. III. p. 178. Illud vero fapientiae culmen attigiffe credebatur, vt inde prouerbium enatum fit; Prodico fapientior. In tanta tamen eloquentia grauis fuit auribus et iniucunda pronunciatio. Iuuenum nobiliffimos venatum effe adeo, vt et pararios eius rei aleret, tradit Philostrat. de vit. Sophift. L. I. c. 12. p. 496. qui addit, tantum eius eruditionis fuiffe nomen, vt Xenophon quoque in Boeotio carcere detentus, differenti aufcultarit corporis vade conftituto. Pecuniis vero obnoxium et voluptati deditum fuiffe Idem notat. Nota eius orationis Horae titulo argumentum de Herculis optione, quod enarrat Xenophon Memorab. Socr. L. II. p. 737. σοφίαν καὶ γνώμην huic foli inter meteorofophiftas tribuit acerrimus philofophorum irrifor Aristophanes, in Nub. conf. Bayle Dict. T. III. art. Prodicus p. 320. Fabric. Bibl. Gr. Vol. I. p. 793.

l) Videndus de hoc poëta Elegiaco Vossivs de Poëtis c. VI. p. 39. qui eum in Ol. XCI. ponit, eo quod Philiftus difcipulus eius floruerit Ol. XCIII. id quod cum teftimonio Platonis in Menox. T. III. p. 235. Arist. Nicomach. L. VII. c. 11. Max. Tyrii diff. XVII. qui Socratem Eueni difcipulum fuiffe, perhibent, ftare non poteft. Incidit enim hoc in Ol. LXXXII. conf. Svidas in Philift. T. III. p. 604. Fabric. l. c. p. 422.

m) Plato in Theaeteto T. I. p. 143.

n) Scholiaftes Arist. l. c. p. 173.

doctrinam de amore [o]. Quemadmodum et Aſpaſiam, eruditione illuſtrem feminam, Mileto oriundam, quae non eloquentiae tantum laude excellebat, ſed et diſcipulos haud paucos eosque clariſſimos formauerat, magiſtram habuit [p]. Sicque domi praeceptores nactus egregios, ſapientiam atque eruditionem, quam hactenus Graeci apud barbaros quaeſiuerant, didicit, nulla peregrinatione literaria ſuſcepta; ſine dubio experientia edoctus, magnos viros, qui ad barbaras gentes ſapientiae diſcendae cauſſa profecti ſunt, plus ingenio et induſtriae ſuae, quam Orientalium vel Aegyptiorum ſacerdotum inſtitutioni debuiſſe. Ita vero doctiſſimus euaſit, adeo, vt non tantum XENOPHONTE teſte [q], omni genere literarum animum cultum haberet, ſed et CICERONE obſeruante [r]: *omnium eruditorum teſtimonio, totiusque iudicio Graeciae eum prudentia et acumine et venuſtate et ſubtilitate; tum vero eloquentia, varietate, copia, quam ſe cunque in partem dediſſet, omnium eſſet facile princeps:* quam laudem ex recentioribus cordatus quilibet ei tribuit. Quare audiendus non eſt PORPHYRIVS [s], qui eum, affirmauit, nulla re ingenio valuiſſe, indoctum rerum omnium, qui elementa literarum aegre pingere poſſet, quod vbi faceret, riſu merito ſpectantibus fuerit: immo vix eum legendo babutientem abcdarium fuiſſe. Huic enim viro quantum fidei tribuendum ſit, iam notauimus.

Militia Socratis.

§. III. Ita artium, et imprimis philoſophiae opera formatus, et egregium philoſophum, et bonum ciuem ſe praebuit. Etſi enim multitudinis ſtrepitum fugiebat, ſibique et amicis viuere geſtiebat, patriae tamen haud vno nomine vtiliſſimum ſe praeſtitit: Militiam enim ex lege patriae ſecutus, cum bellum inter Athenienſes et Lacedaemonios exortum fuiſſet atrociſſimum, tribus in eo bello vicibus militis munia obiuit. Prima vice poſt annum ſecundum Olymp. LXXXVI. [ſſ] in obſidione Potidaeae, vbi Alcibiadem commilitonem habuit: qui de eo teſtatus eſt [t], omnes alios laboris patientia ſuperauiſſe, famem ſitimque ſuper omnes toleraſſe, et quamuis in conuiuiis eſſet hilariſſimus, nunquam tamen ebrium viſum fuiſſe: gelu pertuliſſe diriſſimum, ita vt nudis etiam pedibus per glaciem incederet. Amicum quoque Alcibiadem inter conferta hoſtium agmina grauiter vulneratum videns, nunquam deſerere voluit, ſed praecedens eum, ipſum et arma eius fortiter conſeruauit [u]: tanta inſuper modeſtia vſus, vt cum praemia a ducibus illi tribuerentur, qui primas in praelio tuliſſet, eique iudices addicerent, ille deprecatus, vt Alcibiadi darentur, precibus ſuis obtineret. Et eodem quoque bello cogitationibus

o) Vid. PLATO in conuiu. T. III. p. 201. MENAGIVS Hiſt. mul. phil. n. 11. p. 489. Comm. Laërt. Artem amandi ab ea didiciſſe ait PLATO in Phaedro T. III. p. 201. de qua eleganter dixit HEINSIVS Orat. de Socr. p. m. 243. ſed philoſophicam hanc doctrinam fuiſſe, ex iis diſcere licet, quae in Otio Vindelico Ex. I. p. 42 ſeqq. diximus.

p) PLATO in Menexeno T. III. p. 235. De Aſpaſia Periclis magiſtra, ſcorto dein, infauſtis patriae auibus, vxore, videndi quos laudat MENAG. l. c. §. 6. et in his praecipue PLVT. in Pericle.

q) Memorab. Socrat. L. IV. p. 814. conf. PLATO in Apolog. LAERT. L. II. ſ. 19. 45.

r) De Orat. L. III. c. 16.

s) Apud THEODORET. Therap. L. I. p. 8.

ſſ) LAERT. L. II. ſ. 22. THVCYDID. L. I p. 39 ſeqq.

t) PLATO in conu. p. 220.

u) Citati PLVT. in Alcibiade.

bus demersus in eodem vestigio a matutino tempore immotus constitit, donec altera die sol illucesceret, cuiusmodi raptus ei frequentes fuisse, testatur GELLIVS[x]. Secunda vice fortiter bello rem gessit ad Delium Boeotiae oppidum Olymp. XXCIX. 1[y]. Cum enim in praelio infeliciter rem egissent Athenienses, Socrates Xenophontem in fuga, equo amisso, humi stratum videns, ipse pedibus pugnans, humeris susceptum per aliquot stadia deportauit, eumque defendit, donec insequi hostes desiissent[z]. In ipsa vero fuga non aliter incedens, quam si in vrbe ambularet, animi robur, oculis omnia circumlustrans, prae se tulit, ita vt nemo aggredi auderet. Daemonis quoque voce in biuio constitutos de periculo monuisse, et obsequentes Alcibiadem et Lachetem periculo vitae eripuisse, quod reliqui incurrerunt, narrat PLVTARCHVS[a]. Postremo militiam secutus fuit eodem anno ad Amphibolin[b]. Quamuis vero nullo in republica munere fungi vellet, quam tyrannis et innumera vitia inuaserant; siue quod tyrannidis odio duceretur, siue quod genii monitu a publicis negotiis arceretur, vt ipse est fassus; et sic incolumem atque saluum se praestaret, vt qui consentire in ea, quae contra ius fasque fiebant, non posset, nec se tamen sine maximo periculo opponere valeret: prouecta tamen iam aetate in senatum lectus est, nomine Antiochidis tribus, ad quam Alopece pagus, qui ei natales praebuit, spectabat[c]. In hoc munere tantam animi moderationem et inuictam fortitudinem exhibuit; vt cum decretum contra ius fasque conscribere iuberetur, imperitiam scribendi caussaretur[d]; triginta vero tyrannorum iniurias reprehendere non cessabat, et odio atque indignationi eorum fortem et imperterritum obiiciebat animum, et tanta cum libertate loquebatur, vt nec mortem, nec insidias timeret, qua de re, digna lectu sunt, quae praeter alios XENOPHON[e] commemorauit. Nec aliter in vita priuata se gessit, quam tantum sapientiae doctorem decebat. Erat enim teste XENOPHONTE rerum primo venerearum ac gulae supra omnes homines continentissimus: deinde hyemis, aestatis, laborum omnium tolerantissimus: atque etiam sic ad frugalitatem institutus, vt quum valde modicum possideret, facillime contentus iis esset, quae habebat. Id quod alibi latius confirmat Socraticae historiae auctor, memorabili sententia ita locutus[f]: *Mihi quidem, cum talis esset, qualem commemoraui, nimirum adeo religiosus, vt sine Deûm consilio nihil ageret, adeo iustus, vt nemini, ne quidem exigua in re noceret, prodesset autem iis maxime, qui eo vterentur: adeo temperans, vt nunquam id, quod iucundius esset, meliori anteponeret, adeo prudens, vt in melioribus ac peioribus diiudicandis non erraret, neque alterius ad hoc opera egeret, sed*

Senatorium munus.

Vitae priuatae ratio.

x) Noct. Att. L. II. c. 1. Similem ecstasin supra in Gymnosophistis notauimus, et hodie quoque dari inter Indos et Sinas monuimus.

y) THVCID. L. IV. p. 316.

z) LAERT. L. II. §. 23. STRABO l. IX. p. 402.

a) De genio Socratis.

b) Hanc quidem Socratis militiam mendacii arguere satagit ATHENAEVS L. V. p. 215. eius vero argutiis allata testimonia recte opponuntur, quibus satisfecit CARPENTARIVS in Gallica vitae Socratis enarratione.

c) PLATO in apologia p. 31. 32.

d) Rem narrat XENOPHON. L. I. Hist. Graec. p. 446. mem. L. I. p. 711. LAERT. L. II. §. 24.

e) Iidem, AELIAN. Var. Hist. L. II. c. 11.

f) Lib. IV. Memor. fin.

sed ipse sibi ad cognitionem horum sufficeret, et oratione proferre atque definire huiusmodi posset, atque etiam alios explorare, delinquentes arguere, ad virtutem et honestatem hortari: eiusmodi vir esse visus est, qualis posset esse optimus et felicissimus. Talis cum fuerit Socrates, patrem familias non malum fuisse, facile colligi potest. Certe, quae de constituenda re oeconomica deque officiis patris et matris familias disseruisse XENOPHON[g] tradit, ita comparata sunt, vt facile in iis quoque summum philosophum deprehendas: Socratem vero, qui dicendo non magis quam agendo philosophatus est, ea expressisse iudices. Dignum huius testimonium exhibent, si vera sunt, quae de Socratis coniugio veteres perhibent. Cum enim occasione pestis, quae ciuitatem tempore Socratis grauiter afflixerat, Athenienses, apud quos antea monogamia obseruabatur, bigamiam permitterent[h], duas quoque vxores duxit Socrates; vnam Myrtum, filiam Aristidis, non Iusti, quod ait LAERTIVS et SVIDAS[i], sed alterius cuiusdam, tertii ab illo[k], quam misericordia ductum sibi connubio iunxisse quod vidua esset, et summa inopia laboraret, tradit PLVTARCHVS[l]. Alteram Xantippen, ciuis Atheniensis filiam, de cuius malis moribus, morositate atque iurgiis, et irarum atque molestiarum muliebrium importunitate pleni sunt veterum scriptorum commentarii, quorum loca diligenter digesserunt post LAERTIVM[m], MENAGIVS[n] et STANLEIVS[o]. Non sine multo tamen ingenio de narratiuncularum harum veritate atque fide dubitauit C. V. CHRIST. AVGVSTVS HEVMANNVS, qui mulieris per tot secula famosae apologiam meditatus est[p]. Is primo quidem loco ad Platonem et Aristotelem prouocat, qui cum Socrati aetate proximi fuerint, et de mulierum virtutibus et vitiis haud vno loco disseruerint, Xantippen tamen tacent; id non facturi, si malos mulieris mores nouissent: Addit, Aristophanem, iuratum Socratis hostem, qui in Nubibus tanta amarulentia Socratem traduxit, Xantippen non obiicere. Tum melioris famae testimonia de Xantippe enarrat, eamque monet, PLATONE[q], LAERTIO[r] et VALERIO MAXIMO[s] testibus pietatem coniugalem et amorem mariti in vltimis eius fatis, plorantem et ad extremum halitum perseuerantem apud eum demonstrauisse; et teste AELIANO[t] de marito optime sensisse: Quae vero refert ANTONINVS[u]: eam vestem sumsisse, cum praecingeretur ille pelli, indicare, Xantippen mariti vestes induisse, cum vnam tantum in paupere domo haberent, et vtrique sexui eadem vestiendi ratio esset; sicque spectaculum aditurae dixisse Socratem, vide, ne non spectandi caussa, sed vt ipsa specteris, abeas, vt refert AELIA-

Res domestica eius et coniugium.

NVS,

g) l. c. L. V. qui Oeconomicus ideo inscribitur.

h) LAERT. L. II. f. 26. GELLIVS L. XV. c. 20. conf. IONS. de script. hist. phil. L. I. c. 14. p. 75. c. 18. p. 202. PRIDEAVX Hist. V. T. T. I. p. 511.

i) ll. cc.

k) ATHENAEVS L. XIII. p. 555.

l) In vita Aristidis, cuius neptem dicit, temporum rationibus ita magis satisfaciens.

m) Lib. II. f. 36 seqq.

n) ad l. c. Laërt.

o) l. c. c. XVI. p. 186.

p) Act. philos. T. I. p. 103 seqq.

q) In Phaedone p. 60.

r) loc. cit.

s) Lib. VII. c. 2.

t) Lib. IX. c. 7.

u) De se ipso L. XI. §. 28.

NVS[x], communi igitur ſexus ſequioris vitio φιλοκοσμίαν fouiſſe, quae in tantum eius dedecus verti non queat. Et, ne contraria aſſerentes teſtes obſtent, eorum fidem eleuat, monetque PLVTARCHVM[y] ea, quae de Xantippe menſam Socratis euertente narrat, alio loco[z] Pittaci coniugi tribuiſſe, ſicque traditionis fontem aperuiſſe: impudicam vitam, quam THEODORITVS[a] et ATHENAEVS[b] affirmant, eſſe calumniam a STANLEIO[c] deterſam: nec ſecum AELIANVM[d] concordare, qui prius bene de ea locutus, fabulam de conculcata placenta ab Alcibiade protulerit. GELLIVM[e] moroſitatem et iurgia eius culpantem, SYNESIVMque[f] contemtus mariti inſimulantem incertam famam ipſos prodidiſſe. Nec meliora eſſe quae LAERTIVS narrat, qui ſolitus ſit incertas narratiunculas ſine teſte hiſtoriae ſuae infarcire. Nos haec lectoris iudicio relinquimus, nec vel confirmandis vel refutandis iis inhaeremus, id modo, quod legibus fidei hiſtoricae conuenit, tanquam vero ſimillimum afferentes. In qua XENOPHONTI[g] primum locum deberi, nemo, credo, temere negauerit. Tradit is, *Socrati in conuiuio monenti, vt uxorem quis doceat, quicquid tandem ſit, in quo illam peritam habere cupiat, obieciſſe Antiſthenem: Cur igitur, qui in ea ſis ſententia, non tu quoque Xantippen iuſtituis; quam vxorem habes omnium, quae ſunt, et fuerunt, vt arbitror et deinceps erunt, acerbiſſimam?* (χαλεπωτάτη) *Ei vero reſpondiſſe Socratem: Quod eos quoque video, qui equeſtris rei peritiſſimi fieri volunt, non illos ſibi equos comparare, qui lubentiſſime pareant, ſed valde animoſos, exiſtimant enim ſe, ſi tales cohibere poſſint, facile alios etiam equos tractaturos: Itaque et ipſe, quum vti hominum conſuetudine cuperem, hanc mihi quaeſiui, quod futurum ſcirem, vt ſi eam tolerare poſſem, facile cum vniuerſis hominibus ceteris verſarer.* Ex quo luculento Xenophontis loco patet, difficilimam fuiſſe, et vix tractabilem Xantippen, quaeque moribus intolerabilibus alias anteuerterit: hanc ſibi elegiſſe Socratem, ſpe emendandae vel regendae ſaltem et tolerandae ope philoſophiae. Quouſque profecerit tanto magiſtro Xantippe, tacent quidem teſtes Socratis domeſtici; ex fide et amore tamen, quam marito vltima fata ſubeunti praeſtitit, facile coniicias, ſi non moderatum et tranquillum mariti animum didicit, eius tamen bonitatem animi et fidem agnouiſſe. Et videtur GELLIVS, qui eam *moroſam admodum et iurgioſam* dixerat, ad eundem Socratis animum reſpicere; narrat enim[h]: *Alcibiadem demiratum interrogaſſe Socratem, quaenam ratio eſſet, cur mulierem tam acerbam domo non exigeret? dixiſſe vero illum: Quoniam cum illam domi*

x) Lib. VII. c. 10.
y) De ira cohibenda.
z) De tranquill. animi.
a) Therap. XII. p. 174.
b) Lib. V. p. 219.
c) loc. cit.
d) Lib. XI. c. 12.
e) Lib. I. c. 17.
f) In Dione p. 58.
g) In Sympoſ. p. 876.
h) l. c. Socratem vero a petulantibus quibusque impetitum fuiſſe, narrant LAERT. L. II. ſ. 26. 36. PLVTARCH. de liberor. educatione; SENECA de ira L. III. c. 11. BASILIVS quomodo legendi Graecorum libri p. 94.

domi talem perpetior, insuesco et exerceor, vt caeterorum quoque foris petulantiam et iniuriam facilius feram. Nihil enim hic dicit Gellius, quod non testis oculatus et auritus Xenophon dixerat; vnde eius testimonium reiici, et Xantippe e mulierum moribus intolerabilibus et morosis molestissimarum numero eximi nequit. Verisimile vero est, plerasque historiolas, quae de ea narrantur, otiosa Graecorum ingenia confinxisse, vt de malis mulieribus plerumque centum fabellae solent narrari, quae ad posteros propagatae nouisque plerumque additamentis auctae, traditionis serie fidem tandem emendicarunt. Factum id esse, vel ex eo non obesae naris lector subolere potest, quod apud THEODORITVM[i] narrat Porphyrius: *Xantippes et Myrtus altercationes plerumque desiisse in verbera, quae coniunctis manibus Socrati intulerint, quod ille praesens earum pugnam intueretur, neque ei vnquam intercederet, sed rideret effuse, quod et fecerit, vbi ipsum pugnis impeterent suis.* Quemadmodum enim haec ab indole Socratis scopoque, quem sibi in ducenda coniuge fixerat, sunt alienissima, et calumniam prima fronte produnt: ita alio eoque luculento XENOPHONTIS[k] loco refutari possunt; ex quo, quam molestiam excitauerit Xantippes morositas, luculenter pateat, recteque colligitur, mulierem, etsi intemperantissimae et vehementis linguae, nec animo bono destitutam fuisse, nec verberibus suos petiisse, nec officiis matrisfamilias defuisse[l]: quem, quia praetermisit doctissimus Heumannus, integrum apponemus. Exposuerat scilicet Socrates filio Lamprocli, quem ex Xantippe susceperat, innumera beneficia, quae a parentibus proficiscuntur in liberos, et imprimis graui et diserta oratione, pericula, curam, labores, fidem matris eum gestantis, parientis, nutrientis, educantis enarrauerat, vt, quantum ei amorem deberet, conuinceret. Ad ea subiicit adolescens: *tametsi haec omnia fecerit, aliaque his multo plura, nemo tamen eius asperitatem perferre possit:* et Socrates, *Vtrum existimas,* inquit, *toleratu esse difficilius feraene saeuitiam an matris? equidem,* inquit, *matris arbitror, quae sane talis sit. Ergone vnquam vel mordendo, vel calcitrando te laesit? cuiusmodi a belluis multi perpessi sunt. At enim,* inquit, *ea loquitur, quae quis audire vel ob omnem hanc vitam nolit. Tu vero quam multa,* subiecit Socrates, *intoleranda te huic negotia tum facto, tum interdiu, tum noctu a prima vsque aetate molestando putas exhibuisse? quantum doloris attulisse, quoties aegrotares?* Et paulo post: *Tu vero cum plane scias matrem, quae dicit, non modo nihil mali cogitantem dicere, sed etiam optantem tibi tantum boni, quantum alii nulli, nihilominus iniquo*

i) Therapeut. L. XII. p. 174. qui cum id a Porphyrio relatum referat, quo loco tota narratio habenda sit, facile ex supra dictis colligi potest.

k) Memorabil. L. II. p. 741.

l) Pro fabula itaque habendum etiam est, quod SALVIANVS de gub. Dei L. VII. p. 299. ed. Rittersh. tradit: vxores iussisse esse communes, omnibusque viris misceri: nec suffecisse ei docere hoc, nisi ipse fecisset. Vxorem enim alteri viro tradidisse. Tacent hoc omnes scriptores vitae Socratis, proditque fabulam Saluianus qui addit: Vicit Socrates, qui de hac re et libros condidit, et memoriae haec pudenda mandauit. Nihil enim tale scripsisse Socratem, in confesso est. Idem vero cum tradat TERTVLLIANVS in Apolog. idem quoque ei dictum esto.

iniquo, in eam es animo? an existimas, male tibi matrem velle? non equidem, inquit, *hoc arbitror.* Et Socrates: *Ergone tu hanc*, ait, *quae tui studiosa est, ac aegrotantis curam gerit, quantum maximam potest, vt valetudinem recuperes, ac re necessaria nulla egeas, praeterque haec multa Diis bona pro te vouet, ac vota reddit, saeuam esse dicis? Equidem ita statuo, si matrem eiusmodi ferre non possis, non posse te, quae bona sunt, ferre.* Quo loco nihil elegantius est, ad faciendam Xantippes apologiam; etsi enim linguae intemperiem illi manifeste tribuat, moresque morosos et acerbos, bonam tamen fuisse matrem, suorum amantissimam, et officii obseruantissimam, ipse testatur Socrates, testis omni exceptione maior, qui satis prodit, quo loco eam habuerit, et quantum in schola sua profecerit. Quod si itaque inter animi et linguae malitiam distinguamus, facile responderi poterit quaerenti: an Xantippe mala fuerit mulier? Praeter hunc Lamprodem vero, quem oppido iuuenem obiisse ex PLVTARCHO [m] colligi potest, alios genuisse liberos Socratem, PLATO [n] innuit, tres commemorans, quorum natu minimum, eo die quo extinctus est Socrates, in sinu gestatum mater in carcerem asportauit. Ex Myrtone, is quoque testatur, filios suscepisse duos, Sophroniscum et Menexenum, quem tamen alii Xantippe prognatum volunt [o].

Modus docendi philosophiam Socraticus.

§. IV. Quemadmodum vero de familia bene mereri cupiebat Socrates, et bonum se praestabat patremfamilias, ita nec sibi soli nec suis tantum natum se existimauit, sed et hominibus aliis et imprimis iuuentuti se vtilissimum praestitit. Eum scilicet sibi philosophandi finem praefixerat, non vt argutis disputationibus, vel curiosa rerum coelestium explicatione eruditionem ostentaret, quorum prius sophistae faciebant, posterius physici [p], sed vt animos ab errore liberaret, veritatem commendaret, virtutis amorem excitaret, sicque corruptas vitiis mentes emendaret, et ad veram, quae hominem satiare apta est, felicitatem viam sterneret. Id quod eleganter multis in locis indicauit XENOPHON [q], dignus, qui totus legatur, cum meliorem semper dimittat lectorem. Huic vero scopo vt faciat satis, non tam scholam aperuit [r], etsi Socratis phrontisterium acerbe traducat ARISTOPHANES [s], quam, totam potius ciuitatem sibi docendi locum esse, constituit. *Erat enim*, teste XENOPHONTE [t] *semper in hominum oculis: nam mane ad loca deambulationibus et exercitiis destinata* (qualia erant Academia, Lyceum, pratum item amoenissimum extra vrbem, in Ilissi fluuii ripa [u]) *pergebat, et cum frequens erat forum, id quod circa meridiem,*

 fiebat,

m) De genio Socratis. Conf. STANLEI. l.c. p. 187.
n) In apologia p. 34.
o) LAERT. L. II. s. 26.
p) XENOPHON, ἀπόμνημον. L. I. p. 710.
q) Vid. imprimis l. c. p. 711.
r) PLVT. vtrum seni gerenda respubl.
s) Act. I. Sc. I. v. 94. qui tamen locus magis inimicum Aristophanis in Socratem animum probat, quo domum eius, ad quam iuuenes et amici interdum conuolabant, vt ex XENOPHONTE colligere est, L. I. p. 719. inuidioso nomine traduxit. Peculiarem enim scholam Socratem aperuisse, nec Plato nec Xenophon tradunt, nec ratio viuendi et conuersandi Socratis patiebatur.
t) l. c. p. 709.
u) Haec loca conuersationi Socratis inseruiuisse ait AVCTOR Epist. Socratis, ep. XXV.

fiebat, conſpiciebatur in publico, reliquumque diei degebat iſtic, vbi verſaturus inter plurimos eſſet. Diſſerebat autem plerumque ſic tamen, vt ipſum audiendi facultas eſſet iis, qui vellent. Nec, quod porro monet PLVTARCHVS [x], *tum demum docebat, vbi poſita ſubſellia eſſent, aut cathedra conſcenſa, aut diſcipulis deambulationis aut ſcholae conſtituta hora: ſed cum aliis ludens, cum aliis, vt occaſio ferebat, bibens, militans, in foro verſans ad extremum etiam in carcere agens et venenum bibens philoſophabatur.* Nec magnos tantum viros nobiliſſimosque iuuenes, qualis Critias et Alcibiades, ſectabatur, ſed et per officinas [y] ſapientiae diſcipulos quaerebat, cuius exemplum in Simone poſtea dabimus. Methodo vero vtebatur admirabili, ita vt non ſolum in dicendo eſſet acerrimus, ſed et ſumma arte homines caperet et circumueniret. Conſtitit vero Socratica methodus ironia et inductione, quarum illa, definiente QVINTILIANO [z], *totius voluntatis fictio eſt apparens magis, quam confeſſa; vt illinc verba ſint verbis diuerſa, hic ſenſus ſermonis, et ioci, et tota interim cauſſae confirmatio, tum etiam vita vniuerſa ironiam habere videatur.* Hoc artificio vſus, *de ſe ipſo detrahens in diſputatione, plus tribuebat illis, quos nolebat refellere,* vt ait CICERO [a], *donec eos propriis verbis conuiciſſet.* Inductione vero, eodem CICERONE definiente [b], *rebus non dubiis captabat aſſenſionem eius, quicum diſputare inſtituerat: illisque aſſenſionibus faciebat, vt illi dubia etiam res, propter ſimilitudinem earum rerum, quibus aſſenſit probaretur, ſicque nihil ipſe afferebat ad perſuadendum, ſed ex eo, quod ſibi ille dederat, quicum diſputabat, aliquid conficere malebat, quod ille ex eo, quod iam conceſſiſſet, neceſſario approbare deberet.* Hacque methodo, quemcunque aggreſſus erat, vndecunque etiam diſputationis feciſſet initium, poſtremo ſeſe circumagi ſentiebat, ſemelque adactus non prius dimittebatur, quam omnia eſſent diſcuſſa, ſicque coacti propriis argumentis ad ſe ipſos redire compellerentur. Nec grauem et moroſum ea in re ſe Socrates exhibuit, ſed, vt erat omnium iucundiſſimus, lepore et humanitate omnibus praeſtitit [c]. Cuius diſputandi methodi exempla nobis diſcipuli ipſius Xenophon atque Plato plurima reliquerunt, tanto artificio contexta [d], vt non defuerint, qui hanc diſputandi rationem omnibus aliis praeferrent [e]: id quod tamen in morali potius, quam naturali argumento [f], quemadmodum Socrates inſtituebat, valet. Sic itaque modeſtiſſimus Socrates nullius ſe magiſtrum iactabat, nec minerual accipiebat [g], ſed matri obſtetrici ſe ſimilem praedicabat, quae parum

x) loc. cit.
y) LAERT. L. II. ſ. 21.
z) Inſtitut. Orat. L. IX. c. 2.
a) Academ. Qq. L. IV. c. 5.
b) De Inuent. L. I. c. 31.
c) IDEM de Oratore L. II. c. 67.
d) Conf. CLERICVS ad Aeſchin. Dial. II. p. 54. Bibl. Choiſie T. XXII. p. 426 ſeqq.
e) CLERICVS Log. P. IV. c. 9. p. 217 ſeq. DE CROVSAZ Log. P. IV. ch. 7. p. 1437 ſeqq. et recentiores Logici alii: Reprehendit tamen eum Cel. ZIMMERMANNVS am. liter. T. XI. p. 111 ſeqq.
f) Exemplum tamen ex naturali philoſophia exhibuit CROVSAZIVS: verum ex quo cognoſci queat, non tam perſpicuam gignere notitiam, quam in argumento morali, cui ſoli Socrates adhibuit.
g) Improbaſſe hunc morem, quem Sophiſtae ſequebantur, refert XENOPHON L. I. p. 712. Schol. ARIST. p. 129.

rum foecunda, ipsa tamen singulari aliis opitulandi dexteritate praedita, earum foetus in lucem educere laboret [h]. Et hac quidem via tum ad formandos et emendandos humanos animos, tum ad confundendam stultitiam impigre grassatus est. Iuuenum enim ita sibi deuinxit artibus istis mentes, vt hunc sibi potissimum sapientiae doctorem non audiendum tantum, sed sequendum etiam proponerent: sophistarum vero inanem loquacitatem et falsas artes, quibus Athenae tum temporis fascinabantur, in ruborem dedit, et denudatas omnium contemtui exposuit. Quae res ei multas calumnias concitauit, vitaeque tandem conflauit periculum. Cum enim loquaces sophistas quam maxime pungeret, et simulatione humanissima circumuentos non dimitteret, donec conuicti in pudorem darentur, adeo crabrones irritauit istos, vt eum tanquam hominem bilinguem, derisorem, mendacem traducerent, vnde occasionem arripuit Timon, acerba satyra [i] illum vocandi *loquacem, imposturae magistrum, derisorem, rhetorem subatticum et simulatorem*: ARISTOPHANES vero hoc eum nomine in theatro publice traduxit [k]. Immo fuit, quod mireris, inter recentiores vir non indoctus [l], sed placitorum suorum nimis amans, qui hanc Socratis ironiam superbiam subtiliorem et elatioris animi laruam affabre effictam continuisse putaret. Qui si miseris ratiunculis, quibus veram animi modestiam, quam humilitatem vocant, exulauisse ex Socratis ironia probare voluit, veram huius methodi naturam opposuisset, et expendisset, Socratem non animi malignitate et ad deridendos alios vera animi sententia simulata, alia prorsus finxisse, sed vt captis et illaqueatis animis eos inuitos ad virtutem adduceret et emendaret, nec hanc fuisse apud Socratem, testibus iis, qui illum audiuerunt, animi stultitiam, vt qui se nescire omnia diceret, omnia se nosse crederet, abstinuisset ab optimi viri vituperatione, verba magis, quam rationum pondus prae se ferente, certe eam humilitatem, quam ex diuinioris spiritus schola profectam Christi discipuli exercent, cum naturali animi sobrii et modesti, et elatos sensus fugientis virtute [m] non confudisset.

§. V. Non vero aliis tantum, sed sibi quoque philosophatus est Socrates, inque id omnibus contendit neruis, vt quod alios doceret, ipse faceret, et, quam apud alios quaerebat animi emendationem, ipse possideret. Quo factum est, vt, cum is egregie practicam philosophandi rationem excoluisset, reliquos non sui tantum, sed omnis fere temporis vetustioris philosophos, sanctiori lumine non collustratos antecelleret. Erant enim in eo et dotes animi praestantissimae, et disciplina philosophiae, quae mores format, exactissima [n], et experientia longo vsu perfectissima, quibus recte meruit

Dotes et virtutes ingenii.

h) PLATO in Theaet. p. 149.
i) In Sillis apud LAERT. L. II. f. 18.
k) In nubibus, ex quibus quaedam affert LAERTIVS l. c.
l) FRANC. BALTVS in Apologia PP. Platonismi accusatorum L. III. c. 14. p. 367.
m) Eam vero Socratem coluisse, ex §. seq. erit manifestum. Idem reponendum PERRALTIO Parall. Des anc. et des modernes T. IV. p. 139.
n) Omnium vero disciplinarum callentem fuisse, supra obseruatum est et innuit XENOPHON saepius, vid. L. IV. p. 814.

ruit omnibus anteponi, talisque videri, qui ad virtutem diuino instinctu, vt ait PLVTARCHVS [o], incitaretur. Tanta vtebatur iudicii acie, et quam experientia genuerat, prudentia, vt in melioribus ac peioribus diiudicandis non erraret, neque alterius ad hoc opera indigeret, sed ipse sibi ad cognitionem horum sufficeret, et oratione definire posset atque etiam explorare alios [p]. Ingenium ei erat elegans, et foecunditatis mirae, quod ita callidam eius eloquentiam fecerat, vt quamcunque vellet, quaestionis partem, affirmantem negantemue, posset defendere. Quod etsi in eo carpebant inimici, et imprimis poëtae [q], qui pessime eum traducebant, tanquam bilinguem, nunquam tamen in veritatis et virtutis detrimentum vsus est. Memoria vtebatur fideli, et experientiam habebat multorum annorum, qua, quid honestum, quid turpe, quid laude vel vituperio dignum, certissimis argumentis cognosceret. Mirum itaque non est, omnium fere totius antiquitatis auctorum, qui odio Socratis iniquo ducti non sunt, consensu maximum virum iudicatum esse [r]. Et haec quoque praestantiae sapientiae Socraticae admiratio traditionem peperit, quam veteres vnanimi tantum non ore sequuntur, Apollinem de sapientissimo sui temporis viro interrogatum respondisse:

Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης
Ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Sapit, Sophocles, et magis Euripides
Sapit: sed omnes antecellit Socrates [s].

Quod oraculum tam certum habuere veteres, vt de eo nulli dubitarent, et Christianorum doctores illud daemonis vocem fuisse contenderent [t], deridentes eius imprudentiam, qui sapientissimum diceret eum, qui Deos tolleret, sicque propriae familiae ruinam commendaret. Aliter tamen, nam et hoc negandum non est, Epicurei; qui, vt omnia oracula tanquam hominum fraudes et imposturas ridebant, ita et hanc narrationem *sophisticam, et prae fastu odiosam*, quemadmodum ait Colotes Epicureus [u], iudicauerunt, a qua sententia nec ATHENAEVS quoque discessit, quorum vestigiis institit doctissimus VAN DALEN [x], ita vt veritatem narrationis eo potissimum argumento in dubium vocaret, quod diuerse eam narrent Xenophon et Plutarchus, nec Pythia Iambico carmine, sed hexametro respondere semper solita sit. Quamuis vero haec tanti roboris non sint, vt tantum in hac re veterum consensum euertere posse, videri queant [y], negandum tamen non est, esse in tota narratione iustam fraudis suspicionem: non enim vrgebimus, referre hanc traditionem Socratis amicos, in longo post discessum Socratis tempore conscriptis apologiis, quibus facile erat ad augendam con-

o) Adu. Coloten T. III. p. m. 421.
p) XENOPHON L. I. p. 718.
q) Vid. not. (i) ARISTOPHANES in nub. Act. I. v. 52.
r) Conf. collecta Act. Philos. Vol. I. p. 55. 101. 473 seqq.
s) Ita totum exponit SVIDAS v. σοφὸς T. III.
t) SALVIANVS de gubern. p. 260. TERTVL. in apologet.
u) Apud PLVTARCH. l. c.
x) De oraculis gentil. diss. II. p. m. 194.
y) Conf. Ios. BARNESIVS in vita Euripidis p. 20.

contra persecutores Socratis inuidiam talia comminisci, nec Platonis in praeceptoris historia narranda fidem tantam esse, vt is nihil finxisse, vel fictum admisisse credi queat; nec monebimus prolixe, praetermissum esse hoc de Socrate testimonium a Xenophonte in memorabilibus, quod non facturus fuisset, si iam tum inter homines percrebuisset: illud potissimum, praetermissa iam de fide oraculorum disputatione, qua facile tota historia conuelli potest, notandum, totam narrationem niti Chaerephontis, qui Delphicum oraculum interrogauit, testimonio, ad cuius fratris conscientiam PLATO[z], vbi Socratis personam mentitus haec refert, prouocat. Etsi enim reuera a Chaerephonte eiusmodi traditionem profectam verisimile sit, ita vt non necessarium sit, fidem non solum Platonis, sed et Xenophontis, probatam alias, in dubium vocare; manifestum tamen est, ab vnico homine editam, et tali quidem, quem vehementem fuisse, quamcunque ad rem se conuertisset, ipse PLATO tradit, quique adeo affectu in Socratem nimio occupatus fuit, fidem non mereri. Quam vehementer quoque minuunt, et exempla eiusmodi oraculorum de philosophis edita[a], quae manifestam fraudem sapiunt, et silentium ea de re, quamdiu Socrates vixit: eo demum tempore re prolata, vbi et Socrates et Chaerephon viuere desierunt. Probabile itaque est, amicum Socratis more istis temporibus recepto, cum humana sorte maiorem praeceptorem crederet, et imprimis opinione de genio diuino ei praesidente occupatus esset, eiusmodi fabulam confinxisse, quae cum publicam lucem initio subterfugeret, tandem animis Socraticorum discipulorum post grauem magistri persecutionem redeuntibus et crescentibus, cum in misericordiam versa esset populi Atheniensis erga Socratem inuidia, in publicam notitiam ideo traducta est, vt odium in auctores necis Socratis, quam omnes boni indignam credebant, et aegerrime ferebant, augeretur, et fama praeceptoris, quem pro prudentissimo et optimo viro plerique, qui iudicio et virtute eminebant, habuere, diuino quoque testimonio fulciretur. Alia argumenta, quae haec roborant, ne nimii simus, praetermittimus, legenda apud eruditissimum HEVMANNVM[b], qui ingenium et doctrinam in hoc argumento comprobauit. Etiamsi vero hoc oraculi testimonium falsum et mentitum merito iudicatur, recte tamen inde publicum de doctrina et virtute Socratis colligitur testimonium, cum bonus atque prudens quilibet illud, tanquam veritati consentaneum receperit, nec vel veteres, vel recentiores de hac existimatione Socratis, si paucos excipias, in tanta testium nube non audiendos, quicquam detraxerint[c]. Quantacunque tamen doctrina et sapientia atque prudentia Socratis fuerit, maior tamen fuit animi eius modestia, qua nec sibi arrogauit quicquam, nec se aliis praetulit, nec de se ambitiose locutus est,

nec

z) In Apologia p. 21.

a) Varia huius rei exempla suo loco occurrent, de Platone, Apollonio, Plotino.

b) Act. Philos. Vol. I. p. 473.

c) Recentiorum elogia innumera sunt. Ex plurimis vide MVRETVM. Orat. p. 38. LIPSIVM Manud. phil. Stoic. diss. XVII. ERASM. in Colloq. p. 651. PARCKER. de Deo disp. IV. s. 25. 26. et passim. CASAVBON. de enthus. c. I. p. 4. c. II. p. 18. et imprimis qui luculenter Socratis virtutes laudat DAN. HEINSIVM l. c.

nec honores publicos ambiit, sed studiose potius euitauit: quam animi moderationem tot exemplis probauit Xenophon, vt plane audiendus non sit BALTVS[d], qui latentem animi superbiam tacito animi iudicio se aliis omnibus prudentia et eruditione anteponentem in eo latuisse, confidentius, et inuitis veterum testimoniis, pronuntiat. Inde notissima Socratis vox: *nihil se scire, nisi hoc, quod nihil sciat,* quam maximam et potissimam Apollini caussam fuisse, cur eum sapientissimum iudicaret, existimauit CICERO[e] duplici vero nomine hoc de se pronunciasse videtur Socrates. Nam poscebat hoc methodus, qua vtebatur, quaeque simulationem ideo commendabat, vt eo certius inanes sophistas scientiae vniuersalis opinione turgentes, nec vlli tamen, quod solidum esset fundamento sua superstruentes, confoderet; qui cum nihil is se scire profiteretur, de caussis et rationibus assertionum suarum interrogatis, cum solidis argumentis destituerentur, facile confusi sunt. Deinde et tanta erat Socratis prudentia, vt non tantum multa esse, sciret, quae humanae scientiae terminos fugerent, et quorum vel tenuis, vel nulla prorsus esset scientia; sed et σοφὸν hoc esse φάρμακον cognosceret, ad eiicienda animi praeiudicia et errores. Ignorantiam itaque hanc doctam et philosophicam merito vocaueris, quae non omnium sibi rerum incertitudinem, finem philosophandi proposuit, sed prudentem et modestam terminorum, quibus circumscriptus est humanus intellectus, agnitionem adhibuit ad inquirendam veritatem, et consequendam scientiam. Quem sibi philosophiae finem proposuisse Socratem, vel ex eo patet, quod sapientiam et scientiam summum bonum dixerit, eamque philosophiae suae finem posuerit, teste LAERTIO[f]. Qui itaque cum HVETIO[g], Socratem inter scepticismi patronos et doctores numerant, ad haec non attendunt, nec sensum scopumque verborum Socratis recte assequuntur.

Virtutes animi, pietas et religio.

§. VI. Qualis vero ingenio fuerat Socrates, talis etiam animo et voluntatis virtutibus fuit. Diuini numinis cultor adeo religiosus fuit, vt sine Deorum consilio nihil ageret[h], eumque impii quicquam aut nefandi nec patrare quisquam viderit, nec dicere audiuerit: potiusque de Diis ita locutus sit, et in eos se gesserit, vt si quis ea tum dicat, tum faciat, sit atque putari debeat religiosissimus[i]. Nec obstat pietati et religioni Socratis, quod impietatis nomine damnatus fuerit: profectam enim fuisse hanc accusationem ex odio et inuidia sophistarum postea dicemus, et demonstrauerunt luculenter, qui magistri apologias scripserunt XENOPHON atque PLATO[k]. Nam quod nubicolam fuisse, obiecere ARISTOPHANES,

d) l. c.

e) Acad. Quaest. L. I. c. 4.

f) L. II. s. 31. conf. ABR. GRAVIVS Specim. philos. veteris c. III. p. 8 seqq.

g) De la foiblesse de l' esprit humain. L. I. ch. 4. p. 105 seq.

h) XENOPHON. L. IV. p. 818.

i) IDEM L. IV. p. 711.

k) Veteres et recentiores, qui Socratem ab atheismi crimine liberarunt, recenset diligentissimus REIMMANNVS, Hist. ath. c. XXI. §. 4. p. 158. quibus adiici potest CVDWORTHVS Syst. intell. c. IV. §. 23. p. 482. et doctissimus Interpres ad h. l. CLERICVS in siluis philolog. ad Aeschin. c. III. quod de Socrate inscripsit, p. 177 seqq.

NES[l] et inimicorum alii, non alio ſenſu dici poteſt, quam quia ſupremum numen, quod templis non continetur, quodque ſupra nubes omnia dirigere credebat, intentis forte oculis et manibus adorabat, cum eum, qui mundum vniuerſum compoſuit, et continet, quo pulchra et bona omnia comprehenduntur[m]; quique maxima quaeque facere conſpicitur, atque haec gubernare; nihilo minus cerni non poſſe, ſtatueret. Neque tamen Deos inferiores reiiciebat, ſiue mentes naturasue ſpirituales humana mente maiores, ſed eas a ſummo omnium rerum conditore et rectore rebus huius mundi praefectas colebat[n], fabulas vero de Diis, quibus tota nitebatur religio Athenienſium, reiiciebat, aliamque prorſus opinionem, quam eam, quae populo tradebatur a ſacerdotibus, de Diis tenendam eſſe, contenderat[o]. Quod cum emolumento eorum, quorum intererat, religionis publicae ſuperſtitionem integram ſeruari et illibatam, quam maxime repugnaret, mirum non eſt, accuſatum fuiſſe, quod Athenienſium Deos pro talibus non haberet, et peregrina numina introduceret, cum tamen Diis patriis et publicis in ſolennitatibus et priuato cultu ſacrificauerit, et Deos ex cuiusue loci conſuetudine colendos eſſe, docuerit[p]. Quanquam vt hoc dicamus ὡς ἐν παρέδῳ, praeter diuini creatoris et rectoris, et numinum minorum exiſtentiam, parum de ſpiritualium ſiue intelligibilium naturarum conditione ſollicitum fuiſſe Socratem, fit veriſimillimum, nec id negat XENOPHON[q]. Plato enim, quia cogitationes ſuas Socrati tribuit, audiendus non eſt, quippe qui raro, quod genuinum Socraticum ſpiret dogma, proponit. Vnde et ratio petenda eſt, cur reiectis licet ſuperſtitionis patriae nugis et traditionibus, tamen communi Deorum cultui addictus fuerit: ſuperiora enim nos latere, et qui plurimum de his diſſerere norint, easdem inter ſe opiniones fouere, ſed furioſorum inſtar inter ſe comparatos eſſe, contendebat, et mirabatur eos non clariſſime perſpicere, homines haec inuenire non poſſe[r]. Et ad haec quoque reſpexiſſe videtur LACTANTIVS[s], qui ex eo, quod Socrates dixerat, quae ſupra nos, nihil ad nos, inepte infert: *locutum eſſe, quod ſenſit: religioni minime ſeruiendum: et ſi publicas religiones voluerit euertere, non ſe improbare, quin laudare ait, ſi ipſe, quod eſt melius, inuenit. Verum eundem per canem et anſerem deieraſſe*[t], *adeoque fuiſſe hominem ſcurram, ineptum, perditum, deſperatum, ſi cauillari voluerit religionem, dementem, ſi hoc ſerio fecerit, vt animal turpiſſimum* pro

l) Cuius tota inde comoedia: nubes, dicta eſt, eum vero ab Anyto mercedem ideo conductum fuiſſe, vt Socrati hac ratione aegre faceret, refert LAERTIVS L. II. ſ. 38.

m) XENOPHON. L. IV. p. 802.

n) Hoc totam illam cum Euthydemo diſputationem apud XENOPHONTEM l. c. p. 800 ſeq. legenti erit apertiſſimum, et vel ſolus eius genius, quem ſibi praeſidere, et adeſſe gloriabatur, conuincit. Conf. CLERIC. l. c. CVDWORTHVS l. c. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1064 ſeq.

o) Videndus PLATO in Eutyphrone.

p) Prolixe hoc demonſtrauit eruditiſſimus I. I. ZIMMERMANNVS Amoen. lit. T. XI. p. 122 ſeqq.

q) Tota eius de Deorum cultu diſputatio apud XENOPHON. l. c. eo tendit, vt, quoniam cerni et intelligi nequeunt, inſpicienti eorum opera tum venerari tum honore proſequi ſufficiat. p. 802.

r) IDEM L. I. p. 710.

s) L. III. c. 20.

t) Conf. Hiſt. crit. de la republ. des Lettres T. VI. p. 186.

pro Deo haberet. Quare et in ſequentibus et ſalſe eum ridet, quod moribundus, licet ſanus, Aeſculapio gallum, quem vouerat, ſacrandum familiares ſuos rogauerit. Quae ratiocinatio, quam parum ad ſcopum Lactantii collineat, quo atheiſmi et dementiae reum Socratem peragere voluit, quilibet, qui vel mediocriter attendit, perſpicere poteſt. Nam inanes Graecorum non fabulas tantum de Diis reiiciebat, et ideo, delirare eos, qui dicunt, Iouem eſſe, quod ſalſe ei obiecit ARISTOPHANES [u], dictabat; ſed et vanas eſſe et impias eorum ſententias perhibebat, qui vel neque aram, neque rerum diuinarum quicquam in honore habent, vel lapides et ligna quaelibet et belluas colunt, vel de rerum omnium natura ſollicite inquirunt, cum aliis videatur, vnum quiddam eſſe, quod exiſtat, aliis eſſe infinita ea numero: his omnia moueri ſemper, illis nihil vnquam etc. nec inde tamen vllo modo felicitatem ſuam promouent. Ipſe vero parce et pie de Diis locutus, numinis exiſtentiam et prouidentiam ſuſpiciebat, mentesque diuinas credebat, iisque, ſpretis et neglectis Graecorum theologorum fabulis mente ſacrificabat. Qua ratione ab omni quidem ſuperſtitione et errore liberari eiusque theologia, tamque recta dici non poteſt, ac quidam contendunt: licet extrema mandata hominem veneni ſumti vehementia ſenſibus vel rationis potius vſu priuatum prodant [x]; atheiſmi vero notam procul ab eo abeſſe iubent: quam recentiores quosdam ei inuſiſſe, merito mireris [y]. Verum hac ratione in excutienda Socratis religione ſaepius lapſos eſſe viros eruditos conſtat.

Conſtantia animi. §. VII. Poſt pietatem in Deum conſtantia animi in Socrate potiſſimum admirationem cunctorum meretur. Poſtquam enim ſemel virtuti animum addixerat, et mercedem in eius poſſeſſione quaeſiuerat, ſibi iucundiſſimam; ad omnia alia immotus, ſcopuli inſtar nec coeli fulmina, nec ventorum atque fluctuum inſultus expauit, ſed intrepidum, ac ad vtrumque paratum aequumque obiecit animum. Quam inuicta ſententia fuerit, ex eo maxime conſtat, quod ſolus decem duces abſoluere auſus fuerit, quod triginta tyrannis ſolus ſe oppoſuerit, quod ſententiam mortis ſubridens acceperit, quod ex carcere aufugere recuſauerit, et quae alia ſunt, his ſimilia. Mirum itaque non eſt, eum omni metu ſuperiorem ab omni dolore remotum, vultum in peſſimo, qui tunc erat, reipublicae ſtatu ſemper ſeruauiſſe, eundem, et Xantippen, ſiue domo exierit, ſiue redierit, neque aut hilarem magis vidiſſe, aut magis turbatum [z]. Et haec animi conſtantia effecit, vt iniurias non tantum non vlciſceretur, ſed et contemneret, contemtumque ſe ab aliis deſpiceret, ſua ſe virtute inuoluens [a]: quod vt, contra naturalem vindicandi exiſtimationem impetum, obtineret, quoties ſe vehementius commotum aduerſus amicorum aliquem ſentiret, antequam fluctus in-

ſur-

u) Act. I. Sc. 2. μὴ ληρήσεις, ὐκ ἐςὶ ζεὺς, ne nugeris, non eſt Iupiter.

x) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. l. c. p. 482.

y) ANT. REISERVS diſſ. de atheiſmo p. 218. Memoires de Trevoux T. VII. p. 99. quas ideo caſtigat cel. LA CROZE Entretiens p. 373.

z) AELIAN. L. IX. c. 7.

a) Varia huius rei exempla vide apud AELIAN. l. c. c. 29. LAERT. L. II. ſ. 26. PLVT. de liberor. educatione, SENEC. de ira L. III. c. 11.

ſurgerent, maritimum quaſi aliquod promontorium ſubiens, vocem ſubmittere ſolebat, vultu renidere, et manſuetius obtueri, vergendo in diuerſam partem, et contrarios illi affectui motus ciendo inuictum erectumque ſe ſeruans [b]. *Temperantia.* Temperantiam adeo excolebat, vt ad ſanitatem, non ad iucunditatem ſolum reſpiceret, nec plus ederet vel biberet, quam fames ſitisue poſcebat [c]. Ad conuiuium inuitatus, facile, ne plus ederet, cauebat, quam conducere noſſet ſanitati corporis [d], cuius ſollicitam curam gerebat, quamque temperantia ſaluam inter peſtilentes morbos conſeruabat [e]. *Frugalitas.* Frugalitas ei tanta fuit, vt has ſibi diuitias putaret, proximumque ſe Diis eſſe crederet, quod pauciſſimis egeret [f]. Quare, quantulumcunque etiam poſſideret, contentus tamen vixit ſemper [g], et ambitioſa Alcibiadis munera, fruſtra vt acciperet, impellente vxore, renuit [h], et principum fauorem et diuitias generoſe contempſit [i]. Nec auarus ideo, qui ne pecuniam quidem a diſcipulis, more ſui temporis, accipiebat, et in eis quos docebat, auaritiam vehementer increpabat [k]. *Iuſtitia.* Iuſtitiae et iurisiurandi quam tenax fuerit, ſupra, vbi de munere eius publico diximus, oſtenſum eſt: inque illud connitebatur, vt, quantum poſſet, benefaceret omnibus [l]. Aſſentationis inimicus, ne eſuriens quidem diuitum menſas quaerebat, venuſtus tamen erat et facetus inter familiares [ll]. Et pulchram quidem formam vehementer amabat, ita tamen, vt inuictam ſeruaret continentiam [m]. *Caſtitas.* Sunt quidem inter veteres, qui ei obiecerunt, pulchritudini Alcibiadis inferiorem, et iuuenum corruptorem fuiſſe [n], qua de cauſſa Aſpaſia quoque eum verſibus ſuis traduxit. Sed impudentiſſimam hanc eſſe calumniam, non ſolum tota vitae Socratis ratio loquitur, quem vel pueri norant, rerum venerearum gulaeque eſſe omnium continentiſſimum, ſed et Ariſtophanis ſilentium probat, qui, licet mercede conductus, omne impietatis genus Socrati obiecerat, παιδεραστίας crimen tamen ei non exprobrauit [o]. Occaſionem vero atrox ei crimen imputandi obtulit inimicis Socratis, quod non tantum Alcibiades, qui formoſiſſimus eius temporis iuuenis erat, cum eo eſſet frequentiſſimus [p], ſed et homines corporis pulchritudine notabiles amaret, quod ſcilicet crederet, formoſum domicilium inhabitari a formoſa mente: vnde et ſuis, quos paſſim docebat, diſcipulis pulchritudinem commendabat, deque amore multa diſſerebat, quo non tam corporis, quam animorum coniunctionem extulit [q]: qua de re prolixe dixerunt

b) PLVT. de cohibenda ira.
c) XENOPH. l. c. L. IV. p. 818.
d) IDEM l. c. p. 723.
e) LAERT. L. II. ſ. 25. f) loc. cit.
g) XENOPH. L. I. p. 711.
h) AELIAN. Var. hiſt. L. IX. c. 29.
i) XENOPH. l. c. p. 712.
k) LAERT. L. II. ſ. 15. SENEC. de benef. L. V. c. 6. imprimis Archelaus Macedo eum ad ſe vocabat, qui doctiſſimos eius aetatis viros accerſiuerat ad ſe. Conf. BAYLE Dict. Tom. I, art. Archelaus roi de Maced.
l) XENOPH. l. c. p. 818.
ll) LAERT. L. II. ſ. 28.
m) QVINT. L. VIII. c. 4. XENOPH. L. III. p. 783. AELIAN. L. XIII. c. 32.
n) ATHENAEVS L. V. p. 209. et L. XIII. p. 566. conf. MENAG. ad LAERT. L. II. ſ. 23. CICERO Tuſc. L. III. c. 32.
o) Conf. FR. VAVASSOR de ludicra dictione Opp. p. 8. qui quoque de iocandi et ridendi conſuetudine Socratis multa docte et eleganter affert.
p) XENOPH. L. I. p. 713.
q) MAX. TYRIVS diſſ. VII ſeqq.

XENOPHON atque PLATO in apologiis. Hoc cum viderent inimici, commodam accusandi Socratem occasionem nactos se rati, in hoc quasi consensere opprobrium, tam exigua tamen verisimilitudine, vt non Bion tantum Socratem reprehenderet, et stultum eum diceret, quod Alcibiade abstinuisset, si opus habuisset [r], sed et LVCIANVS [s], philosophorum acer derisor, Socratem animorum amorem sectantem excusaret. Audiendus itaque non est Porphyrius, vel qui iisdem vestigiis insistunt, doctores ecclesiae veteris THEODORITVS [t], CYRILLVS ALEXANDRINVS [u], GREGORIVS NAZIANZENVS aliique, qui veterum calumniam, cui tota obloquitur Socratis historia, refricant [x]. Quam a doctis viris nostro tempore, vbi integerrimi philosophi historia a fabulis toties purgata est, recoctam fuisse [y], miretur quis, qui ignorat, interesse certi hominum generis omnia miscere, vt, quo tendunt, id obtineant. Alia, quae Socrati obiecere LVCIANVS [z] et alii, ə. g. saltauisse, totum diem per compita et tabernas obambulauisse, caruisse fortitudine, vix digna sunt, quae refutentur. Hoc vnum notasse sufficiat, non confundendam esse virtutem philosophicam cum christiana, naturalem cum diuina, qua caruit Socrates, et ad quam respiciunt, qui Socratem verae virtutis alumnum fuisse negant [a]: neque tamen in contraria currendum esse, et Socratem iis aequiparandum, si non praeferendum, qui coelesti lumine collustrati Spiritu diuino duce in verae aeternaeque virtutis stadio ad metam impigre cucurrerunt. Eo vsque enim, non inter veteres tantum ecclesiae Doctores quidam progressi sunt, vt Socratem ex cognitione τȢ λόγȢ, saluatum fuisse assererent [b], cuius opinionis caussam et sensum, vbi de philosophia primorum Christianorum dicendi campus se aperiet, prolixius exponemus: sed et inter recentiores, constat, placuisse Marsilio Ficino et Symphoriano Champerio, fuisse Socratem typum et praecursorem Christi [c]. Immo, quod tantum non mireris, P. POIRETVS, vir acutus, sed miris hypothesibus rationis et reuelationis vestigia relinquens, daemonium Socratis pro Spiritu S. inhabitante habuit [d]. Imprimis vero Iudaeorum commentum fuit, Socratem ex Hebraeis pro-

Salus eius aeterna.

An ex Hebraeis profecerit?

r) LAERT. L. IV. f. 49.

s) In vitar. auct. T. III. p. m. 115 seqq. conf. amores T. IV. p. 233 seqq.

t) Therap. L. XII. p. 673.

u) Contra Iulian. L. VI. p. 185.

x) Porphyrium ideo notauit SOCRATES Hist. Eccl. L. III. c. 24. p. 194. qui recte addit, ea obiecisse Socrati, quae nec Melitus vnquam nec Anytus ei exprobrauerint.

y) BALTVS defense de SS. Peres accuser de Platonisme L. III. ch. 2. p. 257.

z) Menipp. et Cerb. T. II. p. 77. vbi fractum in morte animum ei exprobrat. Parasit. T. III. p. 516. vbi fugam in bello ridet: et in vit. auctiore p. 116. vbi communionem vxorum docuisse, nugatur falseque ridet Platonis dogmata, quae Socrati supposuerat. De saltatione p. 111. eum exsibilat, quod saltationem didicerit. Vbique enim irrisorem se praestat, vt solebant Epicurei. Respondet his auctor Hist. cr. phil. T. II. p. 117 seqq.

a) Cel. G. STOLLE Hist. phil. mor. gent. §. 42. p. 47. Hist. lit. P. III. c. 1. §. 26. p. 590. qui etiam in Socrate reprehendit, quod nudis pedibus incesserit. Verum Socratem decori in vestitu non negligentem fuisse, neque vero ostentandi cupidum, siue vestitu siue ὑποδέσει, testatur ipse XENOPHON, ex quo loco patet, subligacula ad superbiam vestitus pertinuisse, quam Socrates vitabat.

b) Loca eorum expressit IS. CASAVBON. Ex. Antibarbarar. I. §. 1. p. 12. Secuti sunt hos PP. Dominicus a Soto, et Huldricus Zwinglius, conf. IAC. CAPELLVS Vind. adu. H. Rosweyd. c. I. p. 22 seqq.

c) Conf. CHR. THOMAS. praef. ad CARPENTARII vitam Socratis.

d) Oecon. diu. L. III. c. 3. p. 750.

profeciſſe, et ſapientiam hanc didiciſſe ab Achitophele et filiis Core: dixiſſe quoque ad ſapientes Iſraëlis: ſapientiam veſtram diuinam non reiicio, ſed fateor, me eam neſcire: humanam enim tantum ſapientiam calleo. Quae quoque traditio in cauſſa fuit, vt Socratis apophthegmata et ſententiae morales a R. CHANANIA BEN ISAAC ex Graeco Arabice conuerſae et hinc in Hebraeam linguam translatae ederentur [e]. Id quod ineptientibus Iudaeorum magiſtris, omnem gentilium ſapientiam ex ſcholis ſuis deriuatam eſſe inepte ſomniantibus condonandum forte eſt, ferri autem vix poteſt, SCIPIONEM SGAMBATVM [f] eadem chorda oberrare, ſtatuentem, Socratem inter eos referendum eſſe, qui ex Hebraeis profecerint. Nec meliora ſunt, quae ad extollendam Socratis notitiam ſupernaturalem vir doctus, ſed praeiudicio, deriuandi ab Hebraeis gentilem philoſophiam tantum non omnem, impeditus THEOPHILVS GALEVS vrget [g]: nouiſſe eum veritates maximas, et momenti ingentis; eſſe Deum vnum, perfectiſſimum, rectorem vniuerſi, eumque ſolum hac gloria coruſcare, hanc veritatem morte ſua obſignauiſſe. Intellexiſſe corruptionem hominum, agnoſcendo κακὸν ἔμφυτον connatum malum. Admiſiſſe neceſſitatem inſpirationis diuinae ad cognoſcendum Deum et facienda ea, quae bona ſunt. Accepiſſe a Iudaeis modum diſputandi, quaerendo et ſubuertendo potius opiniones diſcipulorum, quam proprias explicando, quae tempore verſantis inter Iudaeos Saluatoris vſu adhuc recepta fuerit: neque methodum allegoricam reieciſſe, modo facilis intellectu ſit. Confunduntur enim, quae naturalis luminis ductu et experientia docente cognoſci poſſunt, cum ſupernaturalibus et reuelatis veritatibus; nec, quae de connato malo dixiſſe dicitur, ea ſunt, quae ſacrae paginae docent, ſed quae triſtiſſima ſuggerit omnium mortalium experientia [h]. Quae vero a genio Socratis petuntur, eo magis inepta ſunt ad probanda ea, quae afferuntur, vt potius ea deſtruant: nam nec Socrates genium ad ſcientiam veritatis neceſſarium aduocauit, nec ordinarium hoc cognoſcendi veri medium commendauit, vt taceamus, incertum eſſe, quicquid de eo traditur. Nec oſtendi poteſt, qua ratione Iudaei Socrati innotuerint, cum praeter aliquot intra Graeciam itinera, nunquam peregrinas terras inuiſerit. Quare abiiciendum abſurdum praeiudicium et rationis lumini relinquendus Socrates, qui laudem eo ſolo nomine meruit, quod illo rectius, quam ante et poſt eum fecere plurimi, vſus eſt.

§. VIII. Corpore Socrates vtebatur perpeſſitio, vt vocat, SENECA [i], et moleſtiarum, famis, ſitis, frigoris impetui non facile cedenti [k], quod etiam *Corporis qualitas facies et ſtatura.*

e) Conf. S. Reu. WOLFIVS Bibl. Hebr. T. I. p. 929. 930. qui haec ex R. GEDALIAE Schalſcheleth Hakkabbala obſeruat.

f) Archiu V. T. p. 455.

g) Court. of the gentiles L. III. c. 1. p. 216. cuius ſummam exhibet IAC. BASNAGE Hiſt. des Juifs T. III. ch. 20. p. 544 ſeqq.

h) Hinc et ARISTOT. τὸ συγγενὲς τῶ κακῶ agnouit, et multi alii confuſi ſunt. vid. PFANNER. Syſt. theol. gent. pur. c. IX. §. 7. p. 259. HVETIVS Qq. Alnet. L. II. c. 9. p. m. 131 ſeqq.

i) Epiſt. 104.

k) XENOPHON. l. c. p. 730. vinum etiam, vbi occaſio ferebat largius hauſtum, ſine moleſtia tuliſſe refert PLATO Sympoſ. not. A.

etiam diligenter curabat, et valetudinem conferuabat [l], quod eam ad bonum animum multa conferre crederet. Temperantia tamen, continentia, frugalitate, etiam in veftibus [m], illam maxime tuebatur, et Atticam luxuriam atque voluptates, animum pariter atque corpus eneruantes, fugiebat. Formam faciei, paffim, vt tetricam et deformem, defcribunt veteres, et ex his STANLEIVS [n] quoque; nec iucundam vifuque gratam delineant vetuftae, quae paffim extant, imagines. Narrantque CICERO [o], et ALEXANDER APHRODISAEVS [p] Zopyrum phyfiognomonem, qui fe profitebatur, hominum mores naturasque ex corpore, oculis, cultu, fronte pernofcere, ftupidum effe dixiffe Socratem et bardum, quod iugula concaua non haberet; obftructas eas partes, et obturatas effe, dixiffe; addidiffe etiam, mulierofum; in quo dicatur Alcibiades cachinnum fuftuliffe. Aliter tamen ex veteribus EPICTETVS [q], qui Socrati σῶμα ἐπιχαρὶ καὶ ἡδὺ, *corpus gratia et dulcedine plenum tribuit*, adeo vt eum pulcherrimi et nobiliffimi quique adamarent, et cum illo potius, quam cum formofiffimis cubare vellent. Reiecto autem ARISTOPHANIS vituperio, qui eum τὸν ὠχριῶντα, pallentem vocauerat, omnes, ait, qui de Socrate Scripferunt, contraria omnia afferuiffe, fuiffe illum non modo auditu iucundum, fed etiam fuauem afpectu. Epicteti veftigiis infiftunt celeberrimi viri I. A. FABRICIVS [r] et C. A. HEVMANNVS [s], qui de forma Socratis non deformi et foeda, quemadmodum vulgo traditur, docte commentatus eft, putatque ex male intellecto Zopyri, infulfi hominis et ab Alcibiade derifi, iudicio, et ex confufo Cratete, deformi fpecie noto, cum Socrate, fabulam fuiffe natam. Nos coniecturis hic non indulgendum effe putamus, fed exquirendos teftes de Socratis facie, qui hominem viderunt, et alieni ab odio non turpiorem, quam erat, delinearunt. Hos vero PLATONEM et XENOPHONTEM ante omnes effe poffe, nemo negauerit, qui fontes hiftoriae Socraticae fupra enarratos nouit: illi itaque audiendi funt. Et quod ad PLATONEM quidem attinet, ad quem iam prouocauit STANLEIVS [t], duobus in locis de forma Socratis teftatur; femel in Theaeteto [u], vbi ait; Theaetetum iuuenem Socrati fimilem effe, non pulchrum, fimo nafo et prominentibus oculis, quamuis minus ille, quam Socrates, in his modum excedat; et deinde, in conuiuio [x], vbi Alcibiades Socratem collaudans, eum, afferit, fimilem effe Silenis iftis, qui fedentes inter alias imagines a fculptoribus figurantur, ita vt fiftulas tibiafue teneant, qui fi bifariam diuidantur, reperiantur intus habere imaginem Deorum. Satyro quoque

Marfyae

l) LAERT. L. II. f. 32. XENOPH. p. 815.

m) Vnica enim per annum vefte contentus erat XENOPHON. p. 730.

n) Hift. philof. P. III. c. 13. p. 182. ita et FICIN. in argum. Conuiu. Plat. p. m. 279.

o) De fato c. 5.

p) De fato p. 30. ed. Londin. qui addit: Socratem faffum, fe natura talem fuiffe, fed philofophiae ftudio naturam in melius mutaffe.

q) Apud ARRIAN. Diff. Epict. L. IV. c. 11.

r) Bibl. Graec. Vol. I. p. 785.

s) Act. philof. Vol. I. p. 126 feqq.

t) l. c. p. 183.

u) T. II. p. 432. conf. Scholiaft. Ariftophanis pag. 136.

x) T. III. p. 216.

Marſyae ſimilem ſe eſſe, nec ipſum negaturum Socratem. Alter teſtis XENOPHON[y] eſt, quem in hoc argumento praetermiſſum eſſe a viris doctis merito miramur. Is narrato amicorum Socratis colloquio, in conuiuio habito, Critobulum, refert, cum Socrate in certamen commiſſum fuiſſe de pulchritudine, huncque ſuſcepiſſe probandum, eſſe ſe illo pulchriorem: hoc methodo ſibi conſueta per inductionem ita probaſſe, vt oſtenderet, pulchritudinem in eo conſiſtere, vt partes ad ea, quorum cauſſa nos eas comparauimus, bene fuerint elaboratae, vel aptae ſatis a natura illis vſibus, quibus ſeruiunt; hocque a Critobulo conceſſo, ita porro fuiſſe argumentatum: oculos ſuos pulchriores eſſe, illius; cuius tantum directe adſpiciant, ſui etiam tranſuerſim, propterea, quod exterius promineant; pulchriorem naſum ſuum eſſe, quam illius, ſuum enim naſum ſimum eſſe, nihilque, quod obſepiat, habere, ſed permittere, vt oculi mox, quo velint, videant. Et obiicienti Critobulo, ore illi cedendum eſſe, quod longe maius acceperit, labra vero craſſiora accepiſſe, reſpondet iocaturus Socrates: videor, vt tu quidem praedicas, etiam os aſinis habere turpius. Sed enim non exiſtimas argumentum illud eſſe ſatis magnum, me pulchritudine te ſuperare, quod et Naides, quae diuae ſunt, Silenos pariant, mihi quam tibi ſimiliores. Quibus dictis et admota lucerna eiectis calculis iudices omnes pro Critobulo feciſſe, addit. Adiici his poteſt, caluitiem contraxiſſe Socratem ſenem. Ex vtraque teſtium relatione iam facies atque forma Socratis, recte deſcribitur, quod fuerit oculis vehementer prominentibus, naſo ſimo, ore magno, labris craſſioribus, Silenosque et Marſyam ſimilitudine expreſſiſſe, quam faciem pulchram non eſſe, et ipſe fatetur dicto loco Plato, et aſſirmabunt cum eo, quicunque ex vero magis, quam ex coniectura de hac re iudicare cupiunt. Silenorum enim faciem, quam et Plato et Xenophon ei tribuunt, parum decori habere et elegantiae nemo facile negauerit. Non tamen reiiciendum putamus totum, quod Epictetus exhibet, teſtimonium, ſed inhabitaſſe tamen faciem vultumque Socratis gratiam et leporem, quibus iis, qui ei aſſueuerant, et cum eo conuerſabantur, fuit longe iucundiſſimus, animi hilaritate et tranquillitate vultus quoque gratiam comparante, ex iis coniicimus, quae Xenophon de eo retulit in literas.

§. IX. Non vero naturalibus tantum animi excellentiſſimi dotibus longoque philoſophiae vſu et experientia alios longe ſuperauit Socrates, ſed et extraordinario et diuino praeſidio munitus, a veri et boni ſemita a daemone quodam diſcedere ſemper prohibitus, et, quid faciendum ſit fugiendumue monitus eſt, ſi vera ſunt quae de eo amici in literas retulerunt, et ex eorum ore omnes fere veteres ſcriptores acceperunt. Etſi enim, teſte PLVTARCHO[a], *cum laruis et fabulis, et ſuperſtitioſis daemonio-* *Genius Socratis.*

y) In conuiuio p. 891.
z) Ex hac deſcriptione diiudicandae imagines Socratis, quae paſſim occurrunt, apud CHIFLETIVM libello de gemmis Socratem referentibus, ANT. AVGVSTINVM, vnde imaginem LAERTIO inſeruit M. MEIBOMIVS, GRONOVIVM T. II Theſ. Graec. tab. LXVI. aliosque.
a) De genio Socratis T. III. p. m. 482.

niorum cultibus plenam a Pythagora atque Empedocle (rectius forte a Thalete et ſequacibus, aërem plenum daemoniorum ſtatuentibus, nam Pythagorae et Empedoclis philoſophiam Socratem didiciſſe, vt Platonem, non conſtat) *philoſophiam accepiſſet, eam adeo lymphaticam, ipſe, vti ad rerum rectam intelligentiam, ita orationis quoque in veritate proponenda ſobrietatem reduxit*: Dicebat tamen, numen ſibi omnia ſignificare, et quod refert XENOPHON[b], *multis familiaribus denuntiabat, vt haec facerent, omitterent illa, tanquam numine ſibi ea praedicente. Quod ſi, qui parerent ei, ſentiebant id ſibi ex vſu eſſe; alios, qui non paruiſſent, facti poenitebat.* Addit laudatus ſcriptor: *Quis vero non fateatur, noluiſſe Socratem vel ſtolidum vel arrogantem apud eos videri, qui conſuetudine eius vtebantur? vtrumque videbatur certe in eum cadere, ſi denuntiabat, ea ſibi diuinitus indicari, et palam mentiebatur.* Paria tradunt PLATO[c], et poſt eum alii, quorum narrationes contexuit erudito libello PLVTARCHVS[d], et qui noſtra aetate omnium prolixiſſime et doctiſſime in hoc argumento verſatus eſt, B. GOTTFRIDVS OLEARIVS[e]: quos adire oportet eum, qui ex inſtituto de genio Socratis veterum et recentiorum opiniones noſſe cupit: nobis enim in immenſae fere latitudinis campo angulos hos omnes hiſtoriae philoſophicae tam curioſe exquirere non licet: ſed ſufficit paucis et veterum et recentiorum opiniones collegiſſe, et noſtram quoque, ſaluo meliora ſentientium iudicio apponere. Eo vero, ſi in ſummam colligantur, quae veteres de Socratis genio referunt, redeunt: a pueris illum ei adfuiſſe, idque praedixiſſe, oraculum: accidiſſe ei hanc praerogatiuam θεία μοίρα, vt ait PLATO; exſeruiſſe autem ſe hoc daemonium in iis tantum rebus, vbi praeſagio, non autem, vbi conſilio opus erat, *lumenque tantum rebus obſcuris, et quae humana prudentia attingi nequeunt, accendiſſe*, vt ait PLVTARCHVS[f]. Vnde in diuinatione potius futurorum, quam in ratiocinationum determinationibus valuiſſe, colligendum eſt. Indicauiſſe vero daemonium Socratis, non tantum vbi ipſi, ſed etiam, vbi amicis aliquid cauendum eſſet: nam impuliſſe vnquam Socratem, non legitur. Et haec quidem amici Socratis, et poſt eum innumera veterum caterua, et imprimis Platonici in hoc argumento admodum ingenioſi. Tanta tamen obſcuritate obſepta ſunt omnia, vt non vna inde enaſceretur eruditis diſceptatio, quid per illum Socratis genium intelligendum ſit? Non defuere quidem inter Socraticos, qui de ea re certiores fieri cupientes, ipſum magiſtrum de hoc ſuo daemonio interrogarent: verum non accepiſſe ab eo reſponſum, et incertitudo opinionis eorum, quid per illum genium intelligendum ſit, prodit, et aperte teſtatur Simmias apud PLVTARCHVM, qui addit, nunquam ſe iſtam interrogationem repetere auſum. Illud tamen Socraticorum ſcripta legenti non

b) Lib. I. p. 702.
c) In Eutyphrone T. I. p. 3. et paſſim.
d) loc. cit.
e) Pec. diſſ. de genio Socratis, inſerta STANLEII Hiſt. phil. P. III. c. 6. p. 130 ſeqq.
f) loc. cit.

non erit dubium, habuiſſe eos hunc genium pro media inter deos hominesque natura, ſiue ſpiritu aliquo, qui regendo [g] Socrati praefectus fuerit, et diuinam virtutem diuinationibus oſtenderit, vnde et Socratis Deum nonnunquam vocauerunt [h]. Notum enim eſt, tum ex iis, quae de Graecorum vetuſtiſſimorum placitis ſupra dicta ſunt, tum ex Thaletis et ſequacium doctrina, hanc de ſpiritibus intermediis rebus hominum dirigendis praefectis opinionem ex Aegypto in Graeciam deſcendiſſe, nec improbabile eſſe, Socratem eiusmodi medias naturas ſiue intelligentias ſtatuiſſe. Accedit, in magna Graecia eandem philoſophiam in ſcholis Pythagorae et Empedoclis regnauiſſe, et inde tempore Socratis Graeciae quoque partibus iis, quas Attici incolebant, illatam eſſe. Quam cum ſequerentur plerique Socratis diſcipuli, facile cogitari poteſt, quid de genio Socratis ſtatuerint. De Platone certe in Aegyptiorum, et Italicorum ſcholis hanc philoſophiam edocto ex iis dubitare non licet, ita ſenſiſſe, quae de hoc daemonio magiſtri paſſim ſcriptis ſuis inſeruit. Et hunc quoque praeceptorem ex recentioribus Platonicis tota fere ſequitur philoſophorum caterua, qui cum in deſcribendis variis daemonum generibus et claſſibus multum ſibi ſapere viderentur, vt ex iis videre eſt, quae ingenioſe de iis nugatur IAMBLICHVS [i], in hoc Socratis genio inueniſſe ſe putant, non, quod pueri in faba, vt eſt in prouerbio, ad ſtabiliendam ſententiam ſuam; mediatores eſſe hos ſpiritus inter Deum hominesque, et catenam efficere: quam, mature inter Platonicos poſt C. N. opinionem fuſe expoſuit APVLEIVS [k], et qui huc fere inclinat, PLVTARCHVS [l], licet varias de genio hoc opiniones malit σκεπτικῶς exponere, quam fixam ſententiam ſequi. Inter recentiores vero eadem veſtigia preſſit MARSILIVS FICINVS, diligens Alexandrinorum philoſophorum ſectator, qui copioſe ex huius ſcholae mente de hoc genio diſſeruit [m]. Nec alienus ab ea opinione ANDREAS DACIERIVS [n], qui hoc genii Socratici exemplum veritatis diuinae in ſcripturis ſacris manifeſtatae radium eſſe putat, eamque dogmatis ſacri partem exhibere cenſet, quae, hominibus angelos praeſides et cuſtodes dari, aſſerit. Non dubitat itaque angelum, eumque bonum fuiſſe, eo quod Socrates in tota vita ſua pietatem, temperantiam atque iuſtitiam fuerit ſectatus, quod meliorem ſemper partem fuerit ſecutus, quod vitiis bellum indixerit, et emendandis hominum animis totam vitam ſuam impenderit. Fuerunt tamen inter veteris eccleſiae doctores nonnulli, qui, cum ipſi quoque angelum fuiſſe, ſpiritumue medium hunc daemonem ſtatuerent, ex malorum claſſe fuiſſe, crede-

g) Spiritus eiusmodi paredros vocat TERTVLLIANVS de anima c. 28. et IVSTINVS MARTYR. Apol. II. p. 65. MINVCIVS FELIX in Octauio. c. XXVI. 8. Socratem ad nutum et arbitrium adſidentis ſibi daemonis vel declinaſſe negotia vel petiiſſe. Poſterius tacent Socratici.

h) Conf. FICINVS ad PLOTIN. Enn. IV. L. II. p. 278. OLEARIVS l. c. p. 132.

i) De myſteriis Aegyptior. L. I.

k) De genio Socratis.

l) loc. cit.

m) Comm. ad PLATONIS Apologiam Socratis p. m. 317.

n) In argumento praefixo verſ. Gall. Apologiae Socratis a PLATONE ſcriptae.

crederent, qui Socrati πάρεδρος fuerit. Ita enim TERTVLLIANVS, *pessimum paedagogum* vocat, et MINVTIVS FELIX[p], *spiritum insincerum, vagum a coelesti vigore, terrenis cupiditatibus degrauatum;* cuius sententiam et verba retinuit CYPRIANVS[q]. Idem placuit LACTANTIO[r] et AVGVSTINO[s]. Id quod tamen improbat vitae Socratis enarrator Gallus CARPENTARIVS, qui in hanc sententiam non facile quempiam peruenire posse putat, si morum probitatem, et diuinam philosophiam, quam Graeciae intulit, considerauerit. Nec hoc admittere potuerunt, ex patrum ecclesiae numero illi, qui Socratem μετὰ λόγȣ vixisse, sicque aeternam perniciem euitauisse statuerunt; vnde a bono angelo eiusmodi doctrinas proficisci debuisse, necessario fluit, quas aeternae rationis per filium DEI patefactae scintillas fuisse illi crediderunt. In alia omnia tamen iuit virorum quorundam maxime recentiorum sententia, qui ipsam animam Socratis eiusque ἡγεμονικὸν siue partem nobiliorem, rationem, maximo virtutis suae gradu excitatam intelligendam esse statuit; quo tendunt VAYERIVS[t], RICH. SIMONIVS[u], SOVERAINIVS[x], CARPENTARIVS[y], PETR. CHAVVINVS[z] aliique[a]. Nec hodie demum enata est haec sententia, sed a PLVTARCHO iam proposita[b], quemadmodum etiam fuerunt, qui mentis diuinae particulam in anima Socratis residentem per istum genium intelligi censuerunt[c]. Neutri sententiae suae rationes desunt, quas tamen enarrare, augustia loci et limitum, quibus circumscribimur, prohibet, eleganter vero eas enarrauit praestantissimus OLEARIVS, qui plura sitienti affatim dabit, quae hauriat. Nos instituti memores, quae omnes has opiniones, premant difficultates, paucis enarrabimus. Et quod ad eam quidem sententiam attinet, quae peculiarem aliquem spiritum mediae inter Deum et homines naturae Socrati adsedisse statuit, obiici illi non sine ratione potest, Socratem, tametsi eiusmodi naturas dari non negauerit, ad eorum tamen operationes non respexisse, sed liberasse potius, prout ex PLVTARCHO supra diximus, philosophiam a superstitione et lymphatis his opinionibus. Cum itaque philosophiam e coelo in terram, vt ait CICERO, deduxisset, id est, missis principiis supernaturalibus, ad humana et animo insita principia cuncta redegisset, credi non potest, virum tantae sapientiae, in actionibus suis aliud principium sibi arrogasse. Accedit, quod illi monent, quibus alia opinio placet, ortam videri totam fabulam ex male intellecto sermone veterum philosophorum, quibus daemon et ratio, in summa ἀκμῇ posita, idem sunt, non negantibus id ipsis Platonicis[d]. Socratem itaque, de vi quadam diuina animi siue rationis metaphorice loquentem, disci-

o) De anima c. I.
p) loc. cit.
q) De idolor. vanit. p. 13 seq. ed. Oxon.
r) Lib. II. c. 15.
s) De C. D. L. VIII. c. 14.
t) T. III. Opp.
u) Hist. cr. V. T. L. I. c. 14. p. 85.
x) Platonisme devoile P. II. c. 6. p. 56.
y) In vita Socratis.
z) De religione naturali c. XIV. p. 160 seqq.
a) Reflexions historiques et morales p. 666. Hist. crit. de la philosophie T. II. p. 122 seqq. NAVDAEVS Apolog. mag. accusatorum c. XIII. p. 219.
b) loc. cit.
c) Conf. OLEARIVS p. 157.
d) Vid. FICINVS l. c. conf. NAVDAEVS Apolog. mag. accusat. c. XIII. p. m. 217 seqq.

discipulos Pythagoricis et huius generis aliis opinionibus de spiritibus occupatos, de media quadam natura spirituali intellexisse. Nec tuto satis, quod tamen quam maxime vrget OLEARIVS, ad Socraticorum fidem et relationem recurrendum esse, admodum verisimile est; eorum enim circumstantiae tales fuere, vt nec satis potuerint, nec satis voluerint, veritatem hac in re prodere. De Platone opus non est, vt id probemus, cuius fidem in Socratica historia supra iam haud leuibus rationibus inducti reiecimus; Xenophontem, etsi alias probatae fidei scriptorem, eum reliquis Socraticis discipulis eximere, suo modo non licet. Vnius enim Socratis asserto tota eorum nititur relatio, reliqua quae narrant, effectus potius sunt, quam indicia dirigentis genii, de quorum caussa quaeritur, quique inter argumenta probantia vitioso circulo misceri non debent. Ipsum vero Socratem nunquam explicuisse discipulis, quis ille daemon suus esset, nec ausum quoque quemquam, eum hac de re interrogare, supra ex Plutarcho audiuimus. Qui quaeso potuerunt itaque Socratici de daemone Socratis testimonium rectum et sufficiens dicere, quem ignorauerunt, quis sit, ater, an albus? Suspectos vero esse, quod noluerint etiam, vbi potuissent, rectam ea de re sententiam dicere, inde verisimiliter coniicitur, quod in apologiis maxime, hanc traditionem vrserint, postquam, quod refert PLATO [e], Melitus in accusationis libello hoc daemonium ἐπικωμωδῶν instituisset. Cum enim ex eo Socratis impietas probaretur, quod aliena numina introducere et obtrudere Atheniensibus vellet, incumbebat omnino defensoribus eius, vt probarent, numen illud verum fuisse, et ex eodem genere, ac sunt illi spiritus, quorum auxilio diuinationes fiunt, id quod XENOPHON [f] in limine ὑπομνημονευμάτων vehementer vrget, ostensurus, eadem de Diis praeceptorem docuisse, quae religio publica iniungit. Quibus omnibus addendum est, adeo inter se dissensisse ipsos Socraticos de hoc praeceptoris daemone, quod ex diuersis opinionibus eorum, quas narrat PLVTARCHVS videre est [g], vt palpari inde queat, eos ipsos nesciuisse, quid de isto genio statuendum sit. Cadente ita Socraticorum fide, apud quos admiratio tanti magistri facile rem in se mirabilem, insignem in modum augere, et augustiorem ita facere potuit, id quod in eiusmodi rebus saepissime factum esse, tota loquitur philosophica historia; reliqua quae superstruuntur, testimonia, facile nutant. Quod si vero supponamus, quod Socratici et Platonici contendunt, fuisse mediae naturae spiritum aliquem; difficile et ambiguum prorsus dictu, bonus, an malus fuerit? Quod si enim bonum genium ei adstitisse credamus, non tantum indignum puro et sancto genio videtur, de rebus ludicris, leuibusque etiam amicorum monere; quale fuit illud, quod Theocritus apud PLVTARCHVM [h] se praesente factum esse, dicit, vt Socratem cum comitibus, per alium, quam instituerat, vicum ire iuberet, ne a porcorum grege commacula-

e) In apologia.

f) p. 708.

g) Conf. NAVDAEVS in Apolog. magiae accusatorum c. XIII. p. 218.

h) loc. cit.

cularentur, quod negligentibus hoc monitum accidit; ſed et concipi non poteſt, bonum genium tantum virum, cui ad excitandam ex idololatriae et vitiorum ſomno Graeciam datum eſſe, eius patroni ſtatuunt, paſſum fuiſſe, vt palam ſacrificaret, ſaepe quidem domi ſuae; ſaepe communibus in aris totius ciuitatis, vt teſtatur XENOPHON [i]. Ita enim nefandam ſuperſtitionem et idololatriam iuuiſſet, bonus ille genius. Nec veriſimile vllo modo eſt, angelum tutelarem, ſiue, vt philoſophorum ſermone vtamur, daemonem πάρεδρον, qui toties ſalutem Socratis curaſſe dicitur, eum in vltimo vitae periculo deſeruiſſe, commiſſaeque tutelae immemorem, eum de inſtanti fato ne verbo quidem vel ſigno monuiſſe: id quod tamen non factum eſſe Socratici non negant. Malum vero genium fuiſſe, quis dixerit, qui nouit non rectam tantum virtutis viam calcaſſe Socratem, ſed et ad emendandos a vitiorum ſqualore animos eum vehementer incitatum genium confirmaſſe, et impedimenta remouiſſe. Ita enim malus ille genius propria vineta caecidiſſet. Alias rationes, quae hanc opinionem veriſimilitudine ſpoliant, quia prolixis nobis eſſe non licet, praeterimus. Nec tamen alteram quoque ſententiam, quae per genium illum τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς, ſummumque acumen rationis intelligit, minoribus difficultatibus, quam priorem premi, diffitemur. Ea enim ſi admittenda eſt, tota corruit fides vniuerſae ſcholae Socraticae, quae non de rationis vſu excellenti, ſed de ſingulari numine ſemper intellexit, et eiusmodi hiſtorias narrauit, quae cum omni naturalis rationis acumine et ἀγχινοίᾳ, tamen accidiſſe non potuerunt. Quale illud fuit, cum Socrates in fuga ad biuium veniſſet, et comites dextrorſum inſtituerent, ille ſiniſtram viam, monitus a daemone eligeret, ſicque hoſtium manus euaderet, in quas inciderunt, qui eum, moniti ab illo, ſequi noluerunt. Alia ſunt, quae veteres narrant praeſagae virtutis in hoc daemone ſpecimina, quae nulla ratione praedici ex coniectura etiam acutiſſimi hominis poſſunt. Ipſe quoque Socrates inter ea diſtinguebat, quae homines ratione et doctrina poſſent conſequi, et ex ſuo arbitratu eligere, et inter illa, quae euentum reſpiciunt, quaeque Deos ſibi, aiebat, reſeruare, quorum nihil non hominibus obſcurum ſit: id quod XENOPHON [k] luculenter et prolixe proſequitur, tandemque adiicit: *Dixiſſe Socratem, furere illos, qui per diuinationem explorarent ea, quae hominibus diſcendo diiudicandi poteſtas diuinitus eſſet conceſſa.* Vnde, ſi haec vera ſunt et ab ipſo profecta, vt teſtatur XENOPHON, grauis ſcriptor, cogitari non poteſt, Socratem genii ſui diuinationem ad animi iudicium vel naturale aliquod praeſagium retuliſſe: Alia quae contra Carpentarium urget OLEARIVS, praetermittimus, apud ipſum legenda. In tanta itaque rei obſcuritate et difficultatum ex vtraque parte ancipiti et graui numero, certi quid definire tantum non impoſſibile eſt: nec ferendum aegre eſt, ſi cauti et ad regulas fidei hiſtoricae attenti lectores hiſtoriae Socraticae, iudicium prorſus ſuſpendant, et hoc vnum pronuntient: non liquere. Certe, ſi

i) loc. cit. k) loc. cit. p. 710.

ſi vlla hiſtoriae veteris particula eſt, quae, quam incerta veterum facta et fata ſint, quamque dubiam vetus hiſtoria legentibus ſe offerat, demonſtrat, hoc de genio Socratis argumentum eſt, vnde quam neceſſarius ſit Pyrrhoniſmus hiſtoricus, ſobria ratione inſtitutus, quilibet, nemine monente, intelligit. Vnum hoc certum ſatis putamus eſſe, Socratem, praeter naturalem mentis perſpicacitatem, vſu et experientia multorum annorum auctam, gauiſum fuiſſe facultate aliqua praeſentiente et diuinante, quam genium ſuum vocauit, quamque pro ſpiritu mediae naturae habuere eius diſcipuli. Nam licet libenter concedamus, caute audiendos eſſe, qui de eiusmodi extraordinariis animi facultatibus, ſibi conceſſis multa garriunt, nec facile fidem adhibendam iis, qui peculiares ſibi genios adſiſtere iactarunt, id quod de Cardano ſuo loco monebimus: obſtat tamen Socratis ſinceritas et in conſuetudine cum amicis obſeruata ſemper ſimplicitas, quo minus eum τερατολογῆσαι, eaque extraordinaria et ſupra naturam ſurgentia ſibi arrogaſſe credamus, quae natura et vſu ipſi contigerunt. Totam vero de hoc Socratis genio narrationem inter figmenta ſeculi illius referre, ex noſtro iudicio nimis temerarium eſt, omnemque prorſus fidem hiſtoriae veteris conuellere aptum. Vnde malumus ἐπέχειν, quam vel ex vna vel altera parte audacius coniiciendo veritatis et veriſimilitudinis transmigrare limites: rati et hoc in veteri hiſtoria prodeſſe, vt noſcamus, quae ſciri nequeant.

§. X. Pergendum vero ad reliqua fata Socratis enarranda, quae violentam tandem ei mortem concitarunt. Cuius rei hiſtoria haec eſt. Erant tum temporis Athenis Sophiſtae, magiſtri dicendi, quales Leontinus Gorgias, Thraſymachus, Protagoras Abderites, Prodicus Ceius, Hippias Eleus aliique [l], qui in eo potiſſimum artem conſiſtere arrogantibus verbis iactabant, quemadmodum cauſſa inferior, dicendo ſuperior euadere poſſet; id quod, docente CICERONE [m] ſententiarum magis concinnitate argutoque et circumſcripto verborum ambitu, quam eorum pondere efficere tentabant. Hinc homines vani, ambitioſi, auari, quique ſoli ſibi ſapere videbantur, et omnium diſciplinarum cognitionem ſibi arrogabant, non tantum hanc in vtramque partem de quauis re propoſita inuictis argumentis diſputandi artem publice exercebant, ſed et magnificis eam promiſſis nobilem iuuentutem breui tempore ſe docturos pollicebantur [n]. Quae eo ardentius ad hos nugatores deproperabat, quod ita ſe vtiliſſimam rationem diſcere poſſe ſperaret, populum in ſuas partes trahendi, et ex ciuium, ad quos loquendum erat, iudicio, et calculo ſummam rerum ad ſe trahendi, vel etiam in poteſtate ſemel acquiſita, flexo populi per iſtam eloquentiam, obſequio ſe confirmandi. Hinc tantus diſcipulorum nobiliſſimorum numerus, quos magno mineruali ſtatuto docebant: Ideo conſtituta magna ſala-

Mors Socratis.

l) Eorum vitas deſcripſit PHILOSTRATVS de vitis Sophiſt. L. I. ſect. II. p. 492 ſeqq.
m) De oratore. c. 12.
n) Conf. G. NIC. KRIEGK. V. C. Iuculenta et erudita diſſ. de eloquentia Sophiſtarum Ien. 1702.

ria, honorum titulis ornati summis, coronis atque statuis ornati, legationibus et magistratibus adhibiti, victu publico sustentati, et tantum non omne honoris genus in eos collatum [o]. Grauia haec fuisse, vti viris, qui sincerum patriaeque amans pectus seruabant, omnibus, ita imprimis Socrati inanes vocum strepitus et litigiosam eruditionem perhorrescenti, et a solida scientia, veraque salutis patriae ratione sic auocari nobilem iuuentutem, quae valedicendo omni alii commercio, eos solos sequebatur, dolenti [p]; animus magni viri rectus et patriae studiosus innuit, et PLATO atque XENOPHON testatur [q]. Vt igitur magno et pernicioso errore iuuentutem liberaret, quaestionibus eos more suo vexabat, et quam parum solidae eruditionis iis subesset, demonstrabat, vanos esse verborum ostentatores, ignorantes eorum, quae profiterentur, publicis speciminibus comprobabat, sicque, probata eius ab Atheniensibus sententia, iuuentutem a noxio Sophistarum studio ad sobriam eruditionis et sapientiae faciem reuocabat. Quae contentio Atheniensibus saluti cessit, Socrati exitio. Cum enim fama, existimatione et lucro deteriores fierent, magna horum hominum inuidia et odium in Socratem exarsit; quae eo grauius ei cecidere, quo magis vir optimus, iustique ac recti studiosissimus in perditissimo reipublicae statu inimicos nactus erat potentes et summos, quos maximo semper animo contemserat. Inde factum, vt omnes in eius perniciem quasi coniurarent, nec occasionem vllam praetermitterent, qua Socratem vel iniuria afficere, vel in suspicionem facinorum et impietatis adducere possent. Ita flagrantibus odio animis accessit aliud, quod fatum Socratis tandem maturabat. Anytus nempe professione rhetor, sed qui priuatim coriariam mercaturam exercebat, indeque ditescebat, filios duos Socrati in disciplinam tradiderat [r], putans fore, vt diuitias et honores exiguo tempore ex caussis dicendis sibi possent comparare. Quae spes cum eum falleret, offensus pueros a Socrate abductos operae coriariae addixit. Id quod aegre ferens Socrates, salutis iuuenum cupidus, Anytum ideo subinde reprehendebat, quod indignae operae filios adhibuisset, eosque ex coriis sic sibi victum quaerere docuisset, non ex sapientia. Vehementer hac re commotus Anytus, nihil intermittebat, quo illud vlcisceretur opprobrium. Quia vero Athenienses metuebat, apud quos magna tunc erat existimatio atque nomen Socratis, quod Sophistas probe depexos dabat, tentaturus, quo animo accusationem essent laturi, quoque simul contra amicos Socratis eiusque innocentiam et gloriam tutum se et immunem redderet, cum Melito, iuuene rhetore, qui ad quamcunque rem drachma posset impelli, iungebat consilia [s]: Hi Aristophanem poëtam comicum, qui risum apte mouere norat,

o) Legenda quae copiose et doctissime more suo de hac re affert S. Reu. IO. GE. WALCHIVS, in diatribe, de praemiis veterum sophistarum, rhetorum atque philosophorum, quae extat, secundo loco, differt. siue Parergor. Academ. p. 104 seqq. conf. MENAG. ad LAERT. L. I. f. 12. Otium Vindel. Mel. III. p. 212.

p) CICERO Brut. c. 8. LIBANIVS in Apol. Soc. T. I. p. 642.

q) ll. cc.

r) XENOPHON. Apolog. p. 707. vbi etiam mala Anyti educatio filiorum notatur.

s) Prolixe haec narrat AELIANVS Var. hist. L. II.

rat, excitant, vt in comoedia Socratem iis, quae plerique de eo ficta norant, malis incesseret: esse nugatorem, et dicendo efficere, vt malae caussae bonae videantur; introducere nouos et insitatos daemonas, quum neque nosset interim, neque reuerenter haberet, Deos: atque haec etiam ipse in eos, qui eius opera vterentur, transfundere, eosque in falsam opinionem deducere. Aristophanes, arrepto argumento, strenue risum interposuit, et in comoedia, cui: NVBES, titulus, quaeque hodie inter eius dramata legitur, Socratem salse perstrinxit. Quam insolentiam primum Athenienses stupentes, deinde, vt erant ad inuidiam procliues et ad obtrectandum proni, illas nubes libentissime audiuerunt, et actorem, qui Socratis personam gerebat, maximo plausu sunt persecuti. Socrates vero, etsi comicos non magni pendebat, sed contemnebat, tanquam homines mordaces, iniuriosos et sani nihil dicentes (quod ipsos male habuit) et idcirco etiam raro in theatrum veniebat [t], tunc tamen, sciens ipsum derisum iri, in comoediam venerat, sedebatque in opportuno loco theatri: et quoniam tum Bacchanaliorum festum celebrabatur, magna peregrinorum copia spectandi caussa confluxerat. Quum ergo in scena iactaretur Socrates, et crebro nominaretur, peregrini de eo, qui traduceretur, percontantes, susurrum excitarunt. Quod cum animaduertisset Socrates, ad tollendam dubitationem ex animis peregrinorum surrexit, vt stans per totum drama cerneretur. Quam animi constantiam cum nonnemo praesentium obstupesceret, roganti: annon moleste ferret? respondit: nequaquam; nam in hoc theatro velut in conuiuio magno oblectandis pluribus inseruio [u]. Eadem ratione Amipsiam quoque alium comicum, eum traduxisse, LAERTIVS [x] auctor est. Sparsis ita obtrectationum seminibus, clandestinis insidiis Socratem impetebat Anytus, donec postremum opportunitatem nactus, efficeret, vt apud Senatum accusationem institueret, et Socratem deferret Melitus, quod praeter ius et aequum Deos, quos ciuitas esse censuit, ipse non censeret, nouaque Deorum numina introduceret atque iuuentutem corrumperet, morte ita plectendus [y]. Hoc libello, intercedente iureiurando oblato, Critias vas eius sistendi factus est. Anytus vero clanculum ad eum misit, precatus, ne in posterum coriariae abs se exercitae mentionem facere vellet, quo pacto se quoque actioni vicissim renunciaturum. Id quod tamen Socrates renuit, fassus, se veritatem, quoad viueret, non dissimulaturum, nec aliter locuturum, quam officii ratio postulet [z]. Tempus vero omne ab accusatione vsque ad iudicium philosophando consumsit, et de quauis alia re potius, quam de sua disseruit, et mirante id Hermogene, familiari eius, quod defensionem non meditetur? respondit: quod nihil vnquam in vita

L. II. c. 13. quem sequimur. Conferendi vero PLATO in Euryphrone T. I. p. 2. LIBAN. l. c. p. 644. Latius omnia persequitur STANLEIVS l. c. c. 9. p. 166 seqq.

t) Euripidem tamen cum nouis tragicis certantem propter eruditionem et elegantiam semper audiuit AELIAN. l. c.

u) PLVT. de puer. ed. AELIAN. l. c. et L. V. c. 8.

x) Lib. II. f. 28.

y) Hanc libelli summam habes apud LAERT. L. II. f. 40.

z) PLATO in Apologia p. 19. LIBAN. l. c. pag. 644.

vita fecerit iniqui; numen etiam in eo ſibi aduerſari dixit[a]. Quin nec amicorum, et inter eos Lyſiae oraroris diſertiſſimi orationes pro ſe conſcriptas adhibere voluit, faſſus, ſibi non viriles et fortes, licet diſertae ſint, videri[b]. Cum iudicii dies adeſſet, orationes aduerſus eum habuerunt Melitus puerilem atque ieiunam, Anytus prolixam et inuidioſam, Lyco arte oratoria comtam: in quibus accuſauerunt Socratem, contemſiſſe ſuffragia per fabas; eſſe ex Critiae et Alcibiadis neceſſariis, quorum ille oligarchiam, hic tyrannidem affectaret; impuliſſe diſcipulos, vt parentum detrectarent obſequium; effeciſſe, vt reliquis cognatis omnibus parum honoris exhiberent: corrupiſſe poëtarum loca, et quae his erant ſimilia[c]. Ad quae Socrates nihil praemeditatus acerrime et riſu ſubamaro reſpondit, pietatem erga Deos probauit, daemonium ſuum nihil impii habere demonſtrauit, et neminem a ſe ex religioſo impium, vel ex modeſto petulantem, vel ex frugali prodigum, vel ex laborum tolerante mollem vel alias deteriorem factum eſſe, ad publicum teſtimonium prouocauit[d]. Quam apologiam tanta iudicum inuidia ſecuta eſt, vt non tantum Platonem apologiam pro Socrate exordientem interpellarent, et deſcendere e ſuggeſtu iuberent[e], ſed etiam CCXXCI. ſententiis damnarent; cumque more Athenienſium poenae aeſtimatio fieret[f], Socrates vero et amicos quidquam pro ſe conferre non pateretur, et ſe potius ampliſſimis honoribus et praemiis dignum pronunciaret, eo reſponſo ita iudices exarſerunt, vt adiectis XXC. ſuffragiis aliis, capitis eum damnarent[g]. Sententia lata a riſu ſe haud continuit, et quam parum ea re commoueretur, licet iniuſtiſſime eſſet damnatus, nec conuictus eorum, ob quae illi ipſum accuſauerant, publice demonſtrauit. Tum magno animo et vultu[h] carcerem intrauit et ab XI. viris vinctus, XXX. diebus poſt latam ſententiam ibi fuit, quoniam ridiens nauis prius expectanda erat, quam quotannis Delum cum muneribus mittere ſolebant Athenienſes, ex voto Theſei[i], intra quod tempus neminem publico decreto capite mulctari fas erat. Tempus hoc amici, eum frequentiſſime conuenientes et cum eo more ſuo diſputantes conſumſerunt, ſollicitantibus nonnullis vt vel elabi conaretur, vel vi abduci ſe pateretur: quod vtrumque tamen renuit, ridendo interrogans; an locum extra Atticam noſſent, quo mors non penetraret[k]? immo aduentum nauis nuntiatum cum gaudio excepit, fruſtra alia ſuadente Critone[l]: quoniam perſuaſum

a) XENOPH. Apol. p. 701. Mem. L. IV. p. 816.

b) CICERO de Orat. L. I. c. 54. LAERT. L. I. ſ. 41.

c) Conf. de obiectis Socrati criminibus NAVDAEVS l. c. CLERICVS Sylu. phil. l. c. MORNAEVS de ver. R. C. c. XXXIII.

d) Exhibet hanc Socratis orationem XENOPHON p. 713. verum eum argumentum tantum, non verba eius retuliſſe, ex eo patet, quia diu poſt mortem hanc apologiam edidit. Nec veriſimile, Socratem, tantae modeſtiae virum, tanta iactantia et inſolentia animi ſe extuliſſe. Alias apologias Socratis ab oratoribus concinnatas enarrat FABRIC. Biblioth. Graec. Vol. II. pag. 7. 8. n. 11.

e) LAERT. L. II. ſ. 41.

f) CICERO de orat. L. I. c. 54. illuſtr. POTTERVS Archaeol. Graec. L. I. c. 21. p. 104.

g) XENOPH. l. c. LAERT. L. II. ſ. 42.

h) SENECA Conſol. ad Helu. c. XIV.

i) De hoc Athenienſium feſto Ambarualia ſingulis annis in Delo inſula celebrantium eiusque occaſione et modo vid. POTTERVS l. c. L. II. c. 9. p. 284 ſeqq.

k) PLATO, XENOPHON. ll. cc.

l) PLATO in Critone p. 43.

ſuaſum habebat, Deum hoc modo praeire et iter commonſtrare. Appropinquante itaque fatali luce, et Xantippe cum infante, et amici ei adfuerunt, quos vt non minus quam ſemet, ad inſignem hanc mutationem et quam ſperabat immortalitatem feliciſſimam praepararet, elegantiſſimum cum iis colloquium habuit, cuius ſummam nobis PLATO in *Phaedone* exhibuit, quoque potiſſimum de immortalitate animae et futurae vitae ſpe egregie diſſeruit, vnde magna ſemper eius fuit exiſtimatio [m]: licet negandum non ſit, non tam firmam certamque Socratis ſpem fuiſſe, vt omnem oppoſiti formidinem eiecerit [n]. Tum commendata ſui et virtutis cura, valedicens vxoribus et liberis, exhibitum venenum, Deos precatus, vt iſta transmigratio felix fauſtaque eſſet, pacato animo, nihil tremens, nec vultu nec colore mutato, bibit, et lachrymantes amicos bono animo eſſe iuſſit, et obrigentibus tandem praecordiis magnam animam efflauit, anno aetatis LXX. quem abſoluerat, Ol. XCIV. 1 [o].

Honores extincto Socrati exhibiti.

§. XI. Aegerrime tulerunt hanc magiſtri optimi mortem amici, ita vt iuſta ipſi cum lacrymis perſoluerent, quamuis id ſibi diſplicere fuerit teſtatus. In quo funebri apparatu Iſocrates immodico dolore victus pullatus inceſſit [p]. Defuncti hoc officio cum tyrannorum metuerent ſaeuitiam, clanculum ex vrbe dilapſi in diuerſas partes abierunt, plerique Megaram ad Euclidem diſceſſerunt, a quo benigne ſuſcepti ſunt [q]. Peruulgatam vero de Socratis violenta morte ſamam per Graeciam, dici vix poteſt, quanta indignatio bonorum omnium ſecuta ſit, deplorantibus cunctis, eum ab Athenienſibus e viuis ſublatum, cuius videndi et audiendi cauſſa ipſi filios ſuos Athenas ablegaſſent [r]. Et Athenienſes quoque ipſos mature grauis actionis praepoſterae poenitentia ſubiit, qui indignationem et pudorem non ferentes, iram in Socratis inimicos conuerterunt, quos tanquam extreme malos ita Athenienſibus in odio fuiſſe, tradit PLVTARCHVS [s], vt neque ignem eis accenderent, neque interrogantibus reſponderent, neque in balneo aqua vterentur eadem, ſed qua illi lauiſſent, eam tanquam pollutam a miniſtris iuberent effundi donec impatientia odii ſuffocarentur. Melitus vero damnatus capitisque affectus ſupplicio fuit, Anytus, lepido Antiſthenis inuento [ſſ] ciuitate eiectus, Heracleam abiit, ibique ſimili ratione expulſus, vel, vt alii volunt, lapidibus necatus eſt [t]. Et vt poenitentiam vberius declararent Athenienſes, amicos Socratis exules in patriam reuocarunt, et con-

m) CICERO de nat. Deor. L. III. c. 33. nunquam ſe ſine lachrymis hunc dialogum legere fatetur, eo vero lecto Cleombrotus de muro ſe praecipitauit, celebrato apud veteres facinore. Cato vero antequam mortem ſibi conſciſceret, lecto noctu prius Phaedone animum communiuit. Vid. FLORVS L. IV. c. 2. et viri docti ad h. l. Qui vero errores in hac animi immortalitate notentur a viris eruditis indicat FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 10. nutaſſe in ſpe immortalitatis, ipſe prodit.

n) Vid. diſſ. noſtram de ſecta Elpiſt. Miſc. Ber. T. V. art. vlt.

o) Roborat hoc tempus contra L. ALLATIVM de Script. Socr. p. 113 ſeq. STANLEIVS c. XI. p. 174. 175.

p) PLVTARCH. vita Iſocratis p. 1033. ed. Wolf.

q) LIBANIVS l. c. p. 686.

r) Ibid. SVIDAS in Socrate l. c.

s) De inuidia et odio.

ſſ) LAERT. L. II. ſ. 43. DIODOR. L. XIV. p. 266.

t) IDEM L. VI. ſ. 10.

conuentus agendi libertatem eis permiserunt, gymnasia et palaestras clauserunt, statuam Socrati ex aere in Pompeo posuerunt[u]: et ne inuidia sequeretur maior, decretum publicarunt, ne quis Socratis publice vel in theatro mentionem faceret, vt ita facti indignissimi obliuio induceretur. Et non pestem tantum, quae paulo post secuta est, omnes poenam esse Socratis iniusta nece sublati fatebantur, sed et res Atheniensium, quod opportune obseruat EVNAPIVS[v], ab eo tempore semper deteriores factae, multis magnisque rempublicam calamitatibus inuoluerunt, vrbis flore indies magis marcescente.

Scripta Socratis an exstiterint?

§. XII. Extiteritne vnquam aliquid Socraticorum scriptorum, veteres dissentiunt. Et nihil quidem vnquam literis exarasse, multi veterum testantur, inter quos legi merentur CICERO[w], PLVTARCHVS[x], ARISTIDES, DIO CHRYSOSTOMVS[y], LAERTIVS[z], PSEVDO-ORIGENES[a], AVGVSTINVS[b]: praecipue Plutarchi locus notabilis est, eos enim philosophos enumerat, qui scriptis non inclaruerunt. Ita vero: *neque etiam Pythagoras scripsit quicquam, neque Socrates, neque Arcesilaus, neque Carneades, qui spectatissimi inter philosophos fuerunt.* Alii vero varia ei scripta tribuunt. *Paeanis* enim in *Apollinem* meminit PLATO in *Phaedone* et THEMISTIVS[c] atque SVIDAS[d]; quorum primus eodem loco testatur, Socratem *Aesopi fabulas*, quoque a daemone ad scribendum carmen excitatum *versibus* complexum fuisse, quas memoria repetere potuerit[e]. Sunt et alia, quae passim Socrati tribuuntur, recensita immensae lectionis viro Io. ALB. FABRICIO[f], in quibus tamen nomen corruptum esse facili negotio perspici potest[ff]. Adiiciunt his, qui pro Socratis scriptis pugnant, Aeschinem Socraticum in suspicione fuisse, quod dialogos, qui reuera Socratis essent, a Xantippe acceperit, et pro suis ediderit[g]: quemadmodum et Euripidem in scribendis comoediis a Socrate adiutum iactabant eius temporis Comici[h]. Denique, Platonem scripta sua pro Socraticis venditasse, notius est, quam vt prolixe probari opus habeat. Quibus potissimum argumentis vsus LEO ALLATIVS septem epistolas Socratis, cum XXVIII. Socraticorum, genuinas esse, euincere voluit, cum illas superiori seculo ederet[i]. Quod si vero circumstantias omnes rite ponderamus, suspecta sunt omnia, quae pro Socraticis scriptis afferuntur. Et Paeana quidem in Apollinem olim iam Socrati abiudicasse Dionysodorum, testatur LAERTIVS[k], nec Platonis in historia Socratis fides tanta est, vt ea sola Socrati vindicari queat, qui

u) LAERT. L. II. f. 43. 44. Otium Vindel. Mel. III. p. 260 seqq. vbi etiam de Pompeo.
v) In Aedesio p. 37.
w) De Orat. L. III.
x) De fortuna Alexandri.
y) Diss. LIV.
z) L. I. f. 16.
a) p. 279.
b) De Conf. Euangelist. L. I. c. 7.
c) Or. XIV.
d) In ὕμνον.
e) Conf. LAERT. L. II. f. 42.
f) Bibl. Graec. Vol. I. p. 783.
ff) Encomium Grylli apud LAERT. L. II. f. 55. vbi pro, Socrates legendum Naucrates; ἐπιτάφιος apud ARISTOT. Rhet. L. III. c. 14. vbi Isocrates legendum, pro, Socrates.
g) Vid. Comm. ad LAERT. L. II. f. 60. ALLATIVS de scriptis Socratis p. 103. 108.
h) LAERT. L. II. f. 28. 42.
i) Paris. 1637. 4. Gr. Lat. cum notis suis.
k) l. c. f. 42.

qui haec commentus esse videtur, vt impietatis opprobrium magistro obiectum eo melius dilueret; Socratem vero ad poëticen ineptum fere fuisse haud vno loco innuit ipse PLATO. Idem de Aesopiis fabulis iudicium esto. Quamuis concedi facile possit, Socratem tale quippiam tentasse, inuita forte Minerua [l]; nam haec parua auctorem nondum constituunt. Aeschini vero sua relinquenda esse, leue admodum et inane suspicionis fundamentum prodit. Nec quae Euripidi obiecta sunt aliter habenda, quam inuidorum obtrectationes, cum ipse sibi Euripides suffecerit, quem tamen, prout familiari erat consuetudine Socrati iunctus, huius interdum consilio fuisse vsum vero non est prorsus absimile [ll]. Platonis vero dialogos Socratis opus esse, mirum est, placere potuisse ALLATIO viro acuto, nisi eum duo PLATONIS [m] loca seduxissent, quae innuere videntur, dialogos Platonis, non eius esse, sed Socratis. Verum et ista Platonis loca non aliud dicunt, nisi summam et doctrinam dialogorum suorum non suae esse inuentionis, sed Socratis; notumque, Platonem in supponendis magistro scriptis suis fuisse admodum sedulum, et ideo a praeceptore reprehensum. Cum etiam Plato doctrinam et tradendi methodum Socrati vsurpatam sequutus fuisse videri voluerit, ratio luculenter patet, cur veteres quidam Platonis dialogos Σωκρατικὸς λόγος vocitauerint: totque sunt in his dialogis aliena a Socratis mente et sermone vestigia, vt mirum videri queat, ineptam opinionem docto viro arrisisse [n]. Quod vero ad epistolas attinet, earum auctoritas vel ex solo veterum silentio, si vnicum LIBANIVM [o] excipias, conuelli potest: ignorauerunt enim eas et Plato et Xenophon, et Socratici alii, nec Plutarchus, nec Maximus Tyrius, vel alius quispiam earum meminit, qui, occasione incitante, saepius id facere debuissent, si eas vidissent, vel e spuriarum numero non esse iudicassent. Et mediocriter exercitatum in dicendi genere veterum sophistico lectorem requirit, vt ex affectata elegantia et tumore, simplicitati, Socratis in dicendo e diametro contrario earum νοθεία demonstretur, et declamatoria scribendi ratio scholam prodat, ex qua prodierunt. Nec historica epistolarum illarum fides satis tuta est, quam palpabiles anachronismi eleuant [p], et alia, quae historiae Socraticae repugnant [q], euertunt. Ex quibus omnibus, nihil, quod ad Socratem referri queat, hodie superesse, recte et satis certo indicio colligimus.

§. XIII. Non potuisse non a tanto philosopho, sapientiam tradi optimam, quilibet fatebitur, qui attento oculo, quam hucusque enarrauimus, Socratis historiam perlustrauerit. Quid vero magno viro in philosophia placuerit, porro iam exponendum est. Quod priusquam fecerimus, pauca *Philosophia Socratica,*

 quae-

l) Conf. STANLEIVS c. XVIII. p. 191.

ll) Conf. BAYLE Dict. T. II. art. Euripides not. D.

m) Epist. II. et VII. ad Dionysium.

n) Ipse Phaedo, qui tamen vltimum, colloquium Socratis exhibet, argumentum quidem et materiam a Socrate accepisse videtur, formam vero et ascititia plurima a Platone. Conf. B. OLEARIVS diss. de Scriptis Socratis, inserta STANLEIO l. c. p. 198. qui rem totam docte confecit.

o) l. c. T. I. p. 682.

p) Conf. IO. PEARSON. Vindic. Ignat. P. II. p. 12. et quos laudat MENAGIVS ad l. c. Laërt. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 425. WOLF. ad philosoph. l. c.

q) OLEARIVS l. c.

quaedam de Socratis philosophia et philosophandi ratione praemonenda sunt, sine quibus in excutiendis Xenophontis et Platonis forulis, inoffenso pede progredi non licet. Et

Considerata in genere. Primo quidem cum Socrates scripta non reliquerit, ex quibus, tanquam puris fontibus, doctrina Socratica hauriri queat, ad discipulos recurrendum est, qui nobis sermones atque monita praeceptoris scriptis consignarunt. Inter hos vtramque fere paginam faciunt PLATO atque XENOPHON. Et Plato quidem, quanquam Socratis mentem non tantum optime assecutus, sed et fideliter in literas retulisse videri voluit, ita vt sermones siue dialogos suos, vt modo diximus, pro Socraticis venditauerit, sua tamen non solum Socraticis vbique intertexuit, sed ex scholis quoque Pythagoreorum, Eleaticorum et Heracliti, vti suo loco demonstrabimus, tot aliena interspersit, vt neque Socratica genuina a suppositititiis distingui satis queant, neque purum fere quicquam et non adulteratum appareat. Vnde incaute egerunt, qui in describenda philosophia Socratis [r], Platonis auctoritatem ante alios secuti sunt, dogmata ita nobis Socratica construentes, de quibus Socrates nunquam cogitauit. Nos ad Xenophontem potissimum recurremus, quem sinceras nobis ex fontibus Socraticis aquas propinauisse, praeter vnum Platonem, inuidia commilitonis ductum, concedunt veteres tantum non omnes [s]: cui si concordat Plato, vel recentioris temporis alius, eo certius aliquid Socrati adscribi potest.

II. Supra porro testimoniis non reiiciendis probauimus, putidam fuisse calumniam Porphyrii, negantis Socratem nulla in re ingenio valuisse: quemcunque enim ex eius discipulis consulimus, talem eum nobis omnes depingunt, qui in arithmetica, geometria, astrologia, rhetorica, et physica quoque scientia non leuiter eruditus fuerit. Nam Ionicos philosophos audiuit praestantissimos, Anaxagoram et Archelaum, et in reliquis disciplinis magistros habuit optimos, quippe qui semper disceret: et teste PLATONE [ss] in omnes artes atque scientias penitus inquisiuit. Cui cum accederet, iudicii summus vigor, et multorum annorum experientia, prae aliis Socrates iis viribus instructus fuit, vt de omnium disciplinarum pretio atque dignitate ex vero iudicare valeret. Animus vero recti atque virtutis amans, et ad veram hominis felicitatem vnice respiciens effecit, vt hunc sibi philosophiae et eruditionis omnis finem proponeret, qui reuera hominem redderet felicissimum, animumque tranquillum pariter atque beatum: non neglecto tamen penitus corpore, cuius curam ad mentis tranquillitatem conseruandam necessariam esse pulchre peruidebat, eique certas quoque destinabat scientias.

III. Cum itaque non scholae, sed vitae philosophandum esse censeret, ad eam philosophiae rationem respiciens, quam ante se Ionica schola, immo totus

r) Hanc viam sibi elegit STANLEIVS Hist. Philos. P. III. c. V seqq. p. 115. vnde et passim Platonica Socraticis immiscuit. Id quod etiam de dissertatione notandum, quam de philosophia morali Socratis, systematico nexu exhibita edidit GODOFR. WILH. PAVLI Halae 1714. 4.

s) Conf. VOSSIVS de Hist. Graec. L. I. c. V. p. 19 seqq.

ss) In Apolog. p. 21.

totus theologorum Graecorum chorus tenuerat, vehementer improbabat phyſicorum laborem, qui rerum naturalium contemplationi omne tempus impendentes, exiguam fereque nullam humano generi praeſtabant vtilitatem. *Primus* itaque, teſte CICERONE[t] *a rebus occultis et ab ipſa natura inuolutis, in quibus omnes ante eum philoſophi occupati fuerunt, auocauit philoſophiam, et ad vitam communem adduxit, vt de virtutibus et vitiis, omninoque de bonis rebus et malis quaereret.* Ex quibus manifeſtum eſt, recte eum primum philoſophiae moralis auctorem inter Graecos dici: etſi enim ad mores pertinentia philoſophi ante eum dixere non pauca; de iis tamen non quaeſiuerunt, ſed ſententias tantum vtiles protulerunt, ex quibus philoſophia nondum conficitur: id quod etiam de ſeptem ſapientibus Graeciae tenendum eſſe, ſuo loco demonſtrauimus. Archelaus vero, qui de moribus dicere inſtituerat, pauca eaque non feliciter, docuiſſe videtur, certe Socrati deductae a coelo in terram philoſophiae gloria ab omnibus tribuitur.

IV. Ex dictis hactenus nullo negotio colligitur, longe alium eruditionis partium circulum Socratem conſtituiſſe, et de ipſis quoque, quae inualuerant, ſcientiis philoſophicis aliter inſtituiſſe, quam tum inter Graecos erat receptum, multasque ſubtilitates ingeniorum otioſorum, vanam inde gloriam ſine mentis emendatione quaerentium, reieciſſe, admiſſis tantum iis, vnde mores emendari et humani animi felicitas confirmari poſſent. Hincque iudicanda ſunt, quae de pretio ſcientiis philoſophicis, quales Graecia Socratis tempore exhibuit, ſtatuendo magiſtrum dixiſſe diſcipuli referunt, qui vt erant animo et diſciplina diuerſi, ita variam quoque et diſſentientem inter ipſos ſententiam praeceptori tribuerunt: qua de re erudite commentatus eſt SEXTVS EMPIRICVS[u]. Refert is, teſtimonium perhibentibus Xenophontis et Platonis ſcriptis, *Socratem, quae in moribus verſatur, philoſophiae ſolius curam geſſiſſe; ſi familiares eius quidam audiendi ſint, Xenophontem enim in ſuis memorabilibus diſertis verbis dicere, abnegaſſe eum* τὸ φυσικὸν, *naturae contemplationem, vt quae ſit ſupra nos: ſoli autem vacaſſe morum inquiſitioni,* τῷ ἠθικῷ, *vt quae ad nos pertineat. Ideo dixiſſe Timonem: lapicidam legiferum a phyſicis receſſiſſe: et legiferi nomen impoſuiſſe, quod ad mores pertineret, de legibus diſſerere. At Platonem quidem Socrati tribuiſſe omnem partem philoſophiae:* Logicae *quidem, quoniam ab eo introductus eſt, quaerens de definitionibus et diuiſionibus et etymologia, quae quidem ſunt Logica: eius autem partis, quae verſatur in moribus, quoniam diſceptat de virtute et reipublicae adminiſtratione et legibus. Naturae autem contemplationis, quoniam et de mundo, et de ortu animalium et de anima eſt philoſophatus.* In qua controuerſia Xenophontis partes ſuperiores eſſe, veteres iam iudicarunt. Inter quos Timon, vt erat ingenio ſatyrico, ideo acerbe Platonem reprehendit, quod Socra-

t) Tuſc. Qq. L. I. c. 5.

u) Aduerſus mathematicos L. VII. ſ. 8.

tem ita multis ornet disciplinis, et non manere voluerit morum effictorem: addit etiam; finxisse mira plurima [v]. Idem ATHENAEVS [w] Platoni obiicit. Nec id praeter rem. Cum enim Plato nouam philosophiam ex variis sectis conflasset, vti suo loco ex instituto docebimus, eiusque auctoritatem atque sapientiam Socraticorum sermonum titulo commendare voluisset, quicquid ex ingenio ipsi nascebatur, plerumque ad Socratem retulit: id quod Socratem ipsum reprehendisse, et in historia Socratica probe obseruandum esse, supra iam monuimus. Neque tamen id ἁπλῶς et absolute intelligendum est, reiecisse Socratem praeter moralem philosophiam omnem reliquam eruditionem, sed ad illas tantum disciplinarum partes referendum est, quas vsu in humana vita carere, et nec certo fundamento niti, nec ad emendandum animum et felicitatem hominis quicquam conferre iudicabat. Ita, docente XENOPHONTE [x], *geometriam eo vsque discendam, aiebat, donec quis posset, si vsus ferret, terram vel recta metiendi ratione accipere, vel tradere, vel distribuere, vel opus designare. Atque hoc tam posse disci facile, vt qui animum ad dimensionem aduertat, is et scire possit, quanta sit ipsa terra, et cognita metiendi ratione discedat. Verum in geometria discenda progressum ad descriptiones vsque intellectu difficiles, improbabat. Nec enim, quid eae res vsus haberent, videre se aiebat, licet illarum minime rudis esset: posse vero, dicebat, eas omnem hominis vitam absumere, ac ab aliis multis vtilibusque disciplinis auocare. Hortabatur etiam, vt in astrorum doctrina se exercerent eo vsque, donec et noctis, et mensis et anni tempora cognoscere possent, tum itineris ac nauigationis caussa, tum excubiarum aliarumque rerum quaecunque vel per noctem, vel in mense, vel in anno geruntur: vt ad ea certis indiciis vti possent, quibus illorum tempora dignoscerent. Atque haec aiebat, facile disci posse ab iis, qui noctu feras venantur, et a nauium gubernatoribus, aliisque multis, quibus est curae, vt haec sciant. At vero in astronomia discenda eo progredi, donec et illa cognoscantur, quae in eodem non sunt ambitu, et errantia vagaque sidera, et eorum a terra interualla, et circuitus, eorumque caussas inquirendo diu se macerare, id vero ne facerent, vehementer dehortabatur. Quippe ne in his quidem vllam se vtilitatem videre dicebat, quamquam eorum rudis non esset: atque etiam addebat, haec quoque absumere posse vitam hominis et a multis et vtilibus eum arcere. Denique in vniuersum dehortabatur, ne quis studium et operam in res coelestes impenderet [y], quo scilicet artificio Deus omnia moliatur. Nec enim illa posse ab hominibus inueniri putabat, nec Diis eum rem facere gratam arbitrabatur, qui, quae illa manifesta esse noluissent, inquireret. Hortabatur etiam vt numerorum rationes discerent, et in hac perinde ac in aliis monebat, vt ab inani occupatione sibi cauerent: atque adeo tum ipse hanc eatenus peruestigabat, quatenus esset vtilis, tum vna cum familiaribus perquirebat*

v) LAERT. L. III. f. 25. ὡς ἀνέπλασσε Πλάτων πεπλασμένα θαύματα εἰδώς, conf. HESYCH.

w) L. XI. p. 505.

x) L. IV. p. 814 seq:

y) Conf. L. I. p. 710 seq.

bat. Vehementer etiam familiares ſuos hortabatur, vt valetudinis curam haberent, ac partim a peritis, quae poſſent, diſcerent, partim ſinguli, per omnem vitam ſe ipſos obſeruarent, quinam cibus, qui potus, qui labor eis conduceret, et quo pacto his vtendo quam optima valetudine frui poſſent. Nam ſi quis ſui rationem ita haberet, difficile, aiebat, eſſe, vt medicum aliquis inueniret, qui ad valetudinem conducentia, facilius ipſo, iudicaret. Si quis maiora, quam pro ſapientia humana, vellet adſequi, ei dabat hoc conſilii, vt diuinationi operam daret. Quem luculentum Xenophontis locum, etſi longiuſculum, ideo adduximus, quod non tantum ea in compendio exhibet, quae paſſim in his memorabilibus de Socratis iudicio de philoſophiae partibus et vſu traduntur, ſed quod etiam manifeſtum facit, quam ſobrie de hoc argumento Socrates philoſophatus fuerit. Et ex his explicanda ſunt, quae tradit Gellius[z], vbi de aemulatione Platonis et Xenophontis agit: *Xenophontem in libris, quos dictorum atque factorum Socratis commentarios compoſuit, negare Socratem de coeli atque naturae cauſſis rationibusque vnquam diſputauiſſe, ac ne diſciplinas quidem caeteras, quas μαθήματα Graeci appellant, quae ad bene beateque viuendum non pertinerent, aut attigiſſe, aut comprobaſſe, et eos mentiri, qui diſſertationes eiusmodi Socrati tribuerent.* Ex quibus etiam ſenſus illius dicti manifeſtus eſt: *quae ſupra nos, nihil ad nos*[a], de quo iam diximus. Quaemadmodum itaque Phyſici, rerum ſublimium conſideratione occupati μετεωρολέσχαι cognominati ſunt, quo nomine malitioſe tamen Socratem traduxit Ariſtophanes, ita Socrates vocatus eſt a Timone ἐνισμολέσχης, teſte Clemente Alexandrino[b]. Ex his vero, quid de Logicae pretio ſtatuendo cenſuerit Socrates, facile iudicari poteſt. Sanum enim eius vſum non reieciſſe[c], ipſa quam adhibuit, diſputandi methodus nos conuincit: ſubtilitates vero, quas circa ea tempora Zeno et ſequaces in Eleatica ſchola excolebant, et Euclides poſtea inſanum in modum auxit, reieciſſe, dubitari propter ea, quae dicta ſunt, nequit. Idem de dialectica, quam ei Plato tribuit, iudicium eſto.

V. Repetendum quoque hic, vbi de Socratis philoſophia agimus, quod ſupra §. V. iam expoſuimus: ſcientiae ſibi modum poſuiſſe Socratem, et anguſtorum humani ingenii limitum memorem dixiſſe: *nihil ſe ſcire, niſi hoc, quod nihil ſciat.* Cuius effati ſenſum non ad ſcepticam incertitudinem trahendum eſſe, dicto loco iam probauimus, quemadmodum nec Sextvs Empiricvs[d], eum in diſcipulo Platone totum ſcepticum eſſe aſſirmare auſus eſt. Vnam nos dictis adiicimus obſeruationem. Veriſimile videri, Socratem iſto potiſſimum effato, ſe phyſicis atque ſophiſtis etiam appoſuiſſe: quorum vtrorumque decreta incertiſſima eſſe nouerat, et ad

eos

z) Noct. attic. L. XIV. c. 3.

a) Hinc et illud Homeri ſemper in ore habuit:
- - - . *Quaerendum*
Aedibus in noſtris, quae praua aut recta geruntur.
conf. Iac. Dvportvs Gnomol. Hom. p. 169. Sext. Emp. adu. Math. L. XI. f. 2.

b) Strom. L. II. p. 301. conf. Fr. Menz. de Ariſtippo Socratico p. 91.

c) Ita Rapin. reflex. ſur la Log. p. 373.

d) Pyrrh. hypotypoſ. L. II. c. XXXII. ſ. 222.

eos confundendos hanc incomprehensibilitatem eis opponebat. Physici enim, praecipue qui veterem scholam sequebantur, statuebant, totam materiam instar fluminis semper moueri, mutarique, nec esse in ea stabile quicquam: Sophistae, de quauis re in vtramque partem disputari posse contendebant, et nihil magis, hoc, quam aliud esse, docebant, vt ex doctrina Protagorae potest disci. Vtrumque dogma cum scepticismo viam sternere videret Socrates, vt homines incertissimis nugis tempus melioribus et vtilioribus disciplinis praeripientes, in ruborem daret, et propriis telis confoderet, arrepto axiomate, quod ad amicos dictabat modestia aduersus inimicos, suggerebat prudentia, hanc ignorantiam, quam propria principia confirmabant, non opposuit, et, adhibita ita feliciter ironia, eos in ruborem dedit. De rebus enim moralibus non dubitasse, nec dubie quoque locutum XENOPHONTIS commentarii docent.

VI. Tandem et hoc praemonendum, Socratem philosophiae moralis systema non condidisse, nec hac de re scripsisse quicquam, sed sermones eius retulisse in commentarios discipulos, ex quorum fide de philosophia Socratis vnice iudicandum est. Detrahunt vero sibi inuicem Plato et Xenophon, sicque incertam nobis faciunt historiam Socratis. Quia vero maiorem fidem mereri posteriorem priori demonstrauimus, reiecto, nisi concordet, Platone, ad hunc potissimum quidem in delineanda philosophia respiciemus, ita tamen, vt memorem velimus esse lectorem, Xenophontis potissimum ea fide narrari[e]. Praemittemus vero, quae de Deo et anima statuit Socrates, et morum tum praecepta, et prudentiae ciuilis et oeconomicae regulas ex mente Socratis delineabimus.

Theologia Socratis.

§. XIV. Theologiae haec dogmata agnouit Socrates:

I. Deus, inspicienti opera eius, licet cerni nequeat, tamen deprehendi potest. Prolixa et elegantissima disputatione cum Eythydemo apud XENOPHONTEM[f] hoc demonstrauit Socrates, et pulcherrima diuinae sapientiae, prouidentiae, et benignitatis vestigia ita eruit, vt conuincat, qua ratione sui notitiam diuinus rerum conditor animis hominum impresserit.

II. Deus mundum vniuersum composuit, et continet, quo bona et pulchra omnia comprehenduntur, quique vtentibus eo semper expertem detrimenti, et morbi et senectutis exhibet, atque etiam cogitatione celerius obsequentem sine vllo errore[ff].

III. Deus vero, non casus, huius mundi caussa est: idque demonstrari potest ex arte, quae in sapientissima partium omnium coniunctione apparet, vtilitati pariter atque tutulae inseruiente, ex omnium item in conseruationem suam et generis propagationem studio. Eleganter haec contra Aristodemum, cognomento, paruum, omnem Dei cultum ridentem, demonstrauit Socrates[g], et prouidentiae diuinae assertionem dedit pulcherrimam: ad quam respexit quoque CICERO[h]. IV.

e) Conf. VOSSIVS de Hist. Graec. L. I. c. 5. p. 22. et quae XENOPHONTI tributuir epistola ad Aeschinem p. 1000.

f) Memorab. L. IV. p. 800 seqq. ff) ib. p. 802.

g) ib. L. I. p. 725 seqq.

h) L. II. de nat. Deor.

IV. Deus hominis imprimis curam gerit, siue corpus spectes, siue animum, siue vtrumque, quod diuinationes et periculorum imminentium praesagia suadent. Immo rerum particularium cura ei est, vt ex cuiusuis generis rerum conseruatione patet[i].

V. Deus temporis momento mentis acie cognoscit omnia, id quod colligitur ex humani oculi celeritate, mentisque ipsius, quae locis maxime dissitis gesta nulla interposita mora considerat[k].

VI. Talis Deus est tantus, vt vno actu omnia videat, audiat omnia, vbique existat, omnia gubernet[l].

VII. Quia leges non scriptae dantur, quae vbiuis locorum eodem modo seruantur, nec eae ab hominibus latae esse dici queunt, quia homines vniuersi conuenire non potuerunt, sequitur, Deum istas leges hominibus tulisse, qui poenas ipsas delinquentium legibus addidit: id quod homo facere non potest[m].

VIII. Praemia manent apud Deum illos, qui placuerunt ipsi, displicentibus poenae decernuntur, idque probat eius faciendi potentia, humanique animi conscientia ei diuinitus indita, quae id facturum esse Deum, persuadet, et quam nulla non aetas, nulla non ciuitas paulo cultior prodit[n].

Theologica Socrati minus recte tributa.

Haec de Deo Socrates; quae si probe considerentur, et cum iis comparentur, quae vetusti Graeci theologi, vel etiam schola Ionica de Deo tradidere, iucundo exemplo ostendunt, quantum magis sapuerit Socrates in doctrina de Deo, quam omnis Graecia ante eum. Plura de Deo tradit PLATO[o], quae, Socratem dixisse, vult, esse Deum τὸ ὄν, αὐτὸ ἕκαστον, αὐτὸ τὸ καλὸν, αὐτὸ τὸ ζῶν εἶδος, *omnibus creaturis et vt sint, et vt bene sit iis, largitur: illum quis sit, se quidem nescire, hoc tamen, quid non sit, scire.* Sed cur Platoni non fidendum sit, supra iam attigimus, suntque haec manifeste Pythagorica; Socrates enim sermonem istum metaphysicum, quem adhibebat schola Italica respuebat[p]. Itaque Platonis theologia cum Socratis non confundenda est. Audiendus itaque non est PLVTARCHVS[q], qui contendit, Socratem et Platonem idem de vniuerso sensisse, et tria statuisse principia, Deum, materiam, ideam. Mentem esse, quod Deum nominant; materiam primum rebus orientibus et intereuntibus subiectum; ideam naturam corporis expertem, in conceptibus mentis et imaginationibus Dei; Deum autem mentem esse mundi. Nam licet haec Platonica sint, a Socrate tamen eum illa non accepisse inde liquido demonstrari potest, quod non tantum ideae vocem et vsum in rerum naturalium huius vniuersi contemplationem primus Plato introduxit, vt alio loco a nobis demonstratum est[r], sed et totam de istis causis exemplaribus doctrinam a Pytha-

i) ibid. k) ibid. et L. I. p. 711.
l) ib. p. 726.
m) ib. p. 807. 808.
n) ibid. p. 726.
o) In Phaedone p. 76. 78. 106.
p) Hinc ex Socratis iudicio philosophia Pythagorica vocatur τερατώδης in XENOPH. Ep. ad Aeschinem l. c.
q) De placit. philos. L. I. c. 3.
r) Hist. de ideis Sect. I. §. 2. §. 10.

Pythagorae numeris transſumſit, quod quia non contemnendis rationibus alibi [s] euictum dedimus, ſuoque loco prolixius docebitur, hic longius deducendo non corroborabimus. Quod vero porro addit Plutarchus, Socratem docuiſſe: Deum eſſe mentem mundi, hoc ita placuit acutiſſimo CVDWORTHO [t], vt hanc de Deo mundi anima ſententiam ex Socratis ſchola ad Platonem et Ariſtotelem deriuatam fuiſſe contendat. Qui tamen dum Ariſtotelis auctoritate vtitur, mire omnia confundit et miſcet, adeo, vt alienum plane ſenſum Socraticis diſcipulis ipſique Socrati affingat. Recte itaque eruditiſſimus interpres: Socratem quidem in Timaeo eius rationibus de anima mundi applaudere, immo paſſim apud Platonem ita diſſerere, ac ſi hanc ſententiam ſecutus eſſet: notum vero eſſe toto animo ab huiusmodi quaeſtionibus abhorruiſſe Socratem, atque ideo riſiſſe Anaxagoram atque reliquos phyſicos: Platonem vero ſua, quae a Pythagora acceperat, vt auctoritatem conſequerentur, Socrati tribuiſſe. Nec tanti, ad quam tamen non prouocauit Cudworthus, eſt Plutarchi auctoritas in hac re, vt Socrati tuto hoc dogma adſcribi queat, cum ex antecedentibus pateat, eum Platonem cum Socrate confudiſſe. Dixit quidem apud XENOPHONTEM [u] de Deo, quod ſit ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων καὶ συνέχων, qua phraſi Ionicos vſos eſſe ex dictis praecedenti capite conſtat, cum animam diuinam aſſererent. Verum tota ſermonis ſeries ſatis innuit, hoc non ita intelligere Socratem, ac ſi interna forma Deus mundum contineat, ſed quod potentia et ſapientia ſua eum dirigat, et naturam eius conſeruet: id quod ab Anaxagora, a quo prima philoſophiae rudimenta acceperat, didicit, quem paria dixiſſe ſupra notauimus.

Doctrina Socratis de ſpiritibus.

Ceterum praeter vnum illum ſummum Deum, qui res omnes in vniuerſo ordinauit et continet, plures Deos, ſiue ſpiritus inter naturam Dei et hominis medios admiſiſſe, et ſupra iam tetigimus, et attenta eorum locorum conſideratio apud XENOPHONTEM probat, vbi de Diis agit. Ita enim ſatis luculenter [x]: *Verum me dicere, etiam tu intelliges, ſi non expectaueris, donec Deorum formas intuearis, ſed ſuffecerit inſpicienti eorum opera, tum venerari tum honore proſequi Deos. Velim etiam cogites, Deos ipſos ita ſe nobis oſtendere: nam et Dii ceteri, quum bona nobis largiantur, nihil tamen horum largiuntur, vt in apertum prodant: et is qui mundum vniuerſum compoſuit et continet cerni non poteſt.* Quibus verbis manifeſte, Deos reliquos a Deo ſummo mundi auctore et rectore diſtinguit, et quid de his numinibus ſperandum ſit, docet. Hominum enim ſaluti inuigilare, et rerum vniuerſi naturalium directioni praepoſitos eſſe, haud obſcure innuit, quando fulmen, ventosque et his ſimilia Deorum miniſtros vocat. Et ideo Socrates quoque cuiusuis loci numen venerabatur, quod cuilibet loco eiusmodi nobiliſſimam mentem ſiue ſpiritum a Deo praepoſitum crederet, qui ei regendo deſtinatus eſſet: Ait enim [y]:

s) Diſſ. de conuenientia numerorum Pythagorae cum ideis Platonis, Amoen. lit. T. VII. p. 177 ſeq.
t) Syſtem. intellect. p. 184.
u) l. c. p. 802.
x) l. c.

enim [y]: *Penes Deos nihil minus potestatem rusticis in operibus esse, quam in bellicis etc.* Et ex hac quoque ratione diuinationem commendabat, quod Deos hominibus rerum euentus interdum praedicant [z]. Ita, quae Graecorum theologia miris superstitionibus foedauerat, ad sensum philosophicum reuocauit et emendauit [a]. Ex quibus iam conciliari possunt ea inter se, quae de Socratis religione diuerse disputantur, et intelligi, qua ratione Diis supplicare potuerit Socrates, licet vnum summum numen agnouerit.

§. XV. Ad theologiam Socratis naturalem merito referimus quoque doctrinam de anima: de qua multa quidem pro Socraticis nobis vendidit PLATO [b]: existere ante corpus, aeternarum idearum cognitione imbutam, quam tamen, dum huic coniungitur corpori, stupefacta quasi amittat, donec ex stupore suo excitetur per ratiocinationem, a rebus sensibilibus initium ducentem. Atque adeo, quicquid discit, reminiscentiam tantum esse, atque olim amissae scientiae recuperationem. Animam esse immortalem, quia semper mouetur; animam in aliam vitam commigrare, nulli obnoxiam corruptioni; bonorum post mortem animos beatitudine frui, cum Deo in loco iucundo, et ad quem accessus mortalium nemini pateat, coniunctos, malos in locis conuenientibus poenis promeritis affici. Verum et hic quoque Pythagorica cum Socraticis mire commiscuit, et conturbauit omnia Plato. Nam quae de praeexistentia animarum, ideis, et amissa ante coniunctionem cum corpore scientia in Phaedone disputat, Italicae scholae decreta sunt, non Socraticae, quae in his nugis non consenuit. XENOPHON itaque, Socraticas doctrinas referens audiendus est iterum. Hunc si sequimur, de anima ita statuit Socrates: *De anima.*

IX. Si quid rerum humanarum aliud, animus hominis certe τῦ θείȣ μετέχει [c], quod recte LEVNCLAVIVS vertit, quiddam cum natura diuina commune habet: nam non de essentiae naturaeue communione, sed de proprietatum similitudine sermonem esse, addita euincit ratio: eum in nobis imperare, quamquam non cernatur. Ex quibus sequitur, non esse animam Dei particulam, vel quemadmodum Plato Socrati affinxit, esse decerptam ex anima mundi.

X. Deus praestantissimum animum hominis naturae dedit, qui et Deum rerum conditorem agnoscere, et eum colere potest, et malis praecauere, morbis mederi, amplioremque doctrinam comparare intelligit, et in memoria, quae didicit, retinet [d]. Etiam ex hoc afferto intelligere est, animos ideo diuinitatis participes dixisse Socratem, quod excellentissima a Deo dona acceperint: quod in sequentibus luculenter innuit, dicens, homines inter animalia cetera quasi Deos quosdam viuere, longe ab ipsa natura tum corpore tum animo ceteris praestantes. Et ex his explicanda

 sunt,

y) Ibid. p. 833.
z) Ibid. L. I. p. 710.
a) Conf. cel. MOSHEM. ad Cudw. p. 481.
b) In Phaedone p. 72. 80. 106.
c) Ibid. p. 803.
d) Ibid. p. 727.

ſunt, quae Socrati tribuit CICERO [e]: *animos hominum diuinos eſſe, iisque, cum e corpore exceſſiſſent, reditum in coelum patere, optimoque et iuſtiſſimo cuique expeditiſſimum.*

XI. Sequitur ex his nobile Socraticae ſcholae dogma: animum eſſe immortalem, et habere poſt mortem praemia virtutis: quod morte ſua obſignauit et confirmauit Socrates. Incertum tamen inter fabulas theologorum Graecorum de ſtatu animarum poſt hanc vitam, et praecepta philoſophiae fluctuaſſe, ea, quae Plato in *Phaedone* affert, ſubinnuunt: etſi propenderit in affirmatiuam ſententiam [f]. Quo et argumenta dirigebat, quibus virtutis actionem ſaepiſſime commendabat. Videtur itaque non tam de animorum poſt hanc vitam felicitate dubitaſſe, quam de eius conditione et loco. Quo referenda ſunt, ſi vere ſunt Socratis, quae apud ANTONIVM et MAXIMVM [g] ei tribuuntur: interrogatum, quaenam in altero mundo ſint obuia? reſpondiſſe: ſe neque ipſum ibi vnquam fuiſſe, neque cum vllo eorum, qui inde rediiſſent, colloquutum eſſe.

Philoſophia moralis Socratis.

§. XVI. His diuinae prouidentiae et immortalitatis animorum doctrinis tanquam fundamento inaedificauit prudentiſſimus morum magiſter, totam philoſophiam moralem, eiusque praemia futuram felicitatem, conſtituit: quo nomine non potuit non largiſſima elegantiſſimarum doctrinarum moralium ſeges efflореſcere. Quarum potiores iam lectoris ſubiiciemus oculis. Docuit enim:

I. Verum bonum non quaerendum eſſe in vitae huius felicitate bonisque, quae ad eam referuntur caducis, vnde magna ſaepe homini enaſcitur infelicitas.

II. Vnicum bonum ſcientiam, malum contra vnicum inſcitiam eſſe; opes vero ac nobilitatem non ſolum nihil in ſe habere honeſtatis, verum et omne malum ex iis oboriri [h]: Vapulat paſſim [i] propter hoc dogma Socrates, quod in theoretica hominis perfectione felicitatis rationem, quae ad voluntatem pertinet, quaeſiuerit. Verum ex toto philoſophiae Socraticae habitu ſole meridiano clarius eſt, Socratem, neglecta et reiecta inani ſcientia, ſapientiam ex veri cognitione ortam, et ad animi emendationem applicatam, per iſtam ſcientiam intellexiſſe, ſicque virtutem a ſapientia non diſtinxiſſe [k], reſpectu tantum habito ad id, quo virtus niti, atque formari debet, quod ſine practica cognitione fieri non poteſt. Vnde ad logomachiam totum, qui circa hoc dogma obſeruatur, inter philoſophos de bono vnico et ſummo, diſſenſum redire recte notauit cel. HEVMANNVS [l]. Quae ſi recte teneantur, facile PLATO, hic, vt alibi, ſua placita magiſtro ſup-

e) In Laelio c. 4.
f) Conf. diſſ. de ſecta Elpiſtica, Miſc. Berolinenſ. T. V. art. vlt.
g) Serm. CCLXXI. p. 879. ed. Wechel. Et hinc quoque diiudicanda loca PP. quae affert FR. BALT. iugem. des SS. Peres ſur la morale de la philoſophie payenne L. I. ch. 10. p. 189 ſeqq. et ex quibus euincere cupit, Socratem ignoraſſe immortalitatem animae.
h) LAERT. L. II. ſ. 31.
i) Vid. cel. STOLLE Hiſt. phil. mor. gentil. §. XLII. p. 47.
k) XENOPH. L. III. p. 812.
l) Act. phil. Vol. II. p. 148.

ſupponens, cum reliquis Socraticis in doctrina de bono, quam in Philebo [m] proponit, in concordiam redigi poteſt: quamuis tam prolixa diſputatione de ſummo bono differat, ancipitemque ſententiam more ſuo, obſcuret potius, quam explicet, vt non accurate attento facile ſuſpicio oriri poſſit, neſciuiſſe Socratem, cuius nomine iſta proponit, quid ſummum bonum ſit. Id quod AVGVSTINO [n] euenit, qui ideo diſcipulos eum non aſſecutos autumat. *In Socratis*, inquit, *diſputationibus, dum mouet, aſſerit, deſtruit, quoniam non euidenter apparuit, quod cuique placuit, inde ſumſerunt, et vbicunque viſum eſt, conſtituerunt finem boni. Ita vt quidam ex dicipulis dicerent, voluptatem eſſe ſummum bonum, quidam virtutem, ſicut Antiſthenes, alii aliud quodque opinarentur.*

III. Sapientiam et ſanitatem mentis non differre, ſed ſapientis ac ſani eſſe, vti aliquem eis, quae bona honeſtaque eſſe cognoſceret, ac vitare, quae ſciret eſſe turpia: eos vero qui ſcirent, quid agere oporteat, et his contraria facerent, inſipientes ac ſtupidos eſſe [o].

IV. Et iuſtitiam et omnem aliam virtutem eſſe ſapientiam. Nam omnia quae iuſta ſunt, et ex praeſcripto virtutis aguntur, honeſta et bona eſſe; neque eos, qui haec ſciant, aliud quidpiam his praeferre, ſed ſapientes, quae honeſta bonaque ſint, facere; quae quia cum virtute efficiantur, manifeſtum eſſe, omnem virtutem eſſe ſapientiam [p].

V. Ex diſciplina rerum honeſtarum et egregiarum, id eſt, virtutis, maximas non vtilitates tantum, ſed etiam voluptates exiſtere, easque eſſe maxime neceſſarias ac continuas [q]. Non vero hoc intelligendum eſſe, de voluptatibus corporis, quae virtutem potius diſtrahunt, quam ſibi iungunt.

VI. Pertinere vero et hoc ad ſapientiam, vt homo ea, quae neſciat, neque ſcire ſe putet [r].

VII. Eundem eſſe virum iuſtum et beatum [s], eumque execrandum eſſe, qui primus iuſtum ab vtili diuiſit, res ſua natura coniunctiſſimas [t].

VIII. Virtutem vero et ſapientiam eſſe animi pulchritudinem, turpitudinem eius vitium eſſe [u].

IX. Pulchritudinem corporis pulchrae animae eſſe indicium [x]: inque vita, vt in ſimulachro, omnes partes pulchras eſſe oportere [y].

X. Qui ita virtutem ſequuntur, nec vllius criminis ſibi conſcii ſunt, eos tranquille viuere [z]: hincque eſſe ex virtute voluptatem et vtilitatem.

XI. Vt vero haec homo conſequatur, animum exploret, et ſe noſcat,

 neceſſe

m) Solet Plato metaphyſicos plerumque conceptus ſequi, et anfractuoſa diſputatione eos obſcurare, id quod etiam in hoc dialogo facit, vnde mirum non eſt, dubiam eius videri mentem. Hoc vero a Socratis, methodo alienum, qui metaphyſicas notiones fugerat.

n) De C. D. L. VIII. c. 33.

o) XENOPHON. Mem. L. III. p. 780.

p) Ibid. p. 781.

q) XENOPH. l. c. p. 810.

r) PLATO Apol. init. Prolixe huius rei conuincit Euthydemum apud XENOPHONTEM L. IV. p. 798 ſeq.

s) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 417.

t) CICERO offic. L. I. c. 3.

u) CLEM. ALEX. l. c. L. V. p. 594.

x) MAX. TYRIVS diſſ. XI. p. 142.

y) STOBAEVS Serm. I. p. 4.

z) STOB. Serm. CVI. p. 350.

necesse esse, quoniam, qui se norint, maxima bona consequantur, qui se ignorent, in mala incidant et bonis priuentur [a].

XII. Hanc animi sui cognitionem facile coniecturum hominem, quod nihil sciat, vt tandem discat sapientiam.

XIII. Bene vero incipere, paruum non esse, sed paruo proximum [b].

XIV. Vnam tantum esse sapientiam, vnamque virtutem.

XV. Prudentiam esse animi concinnitatem; prudentesque qui non faclie aberrent [c].

XVI. Deos religiosius et rectius coli non posse, quam ea, quae iubent, faciendo [d].

XVII. Precari nos id solum oportere, vt bona Dii largiantur: quae enim bona nobis sint, optime nosse ipsos Deos [e].

XVIII. Deos colendos esse, iuxta ciuitatis, in qua quis degat, instituta, secus agentes superstitionis et vanitatis reos esse [f].

XIX. Sacrificia facultates nostras non debere excedere, quandoquidem Dii animi magis integritatem, quam munera, respiciant [g].

XX. Res iustissimas Deos lege mandare, idemque apud eos iustum esse et legitimum.

XXI. Esse leges non scriptas, ab hominibus non conditas, quae a Deo latae sint. Tales esse: Deos esse colendos, parentes honore prosequendos, parentibus non cum liberis consuescendum, de bene facientibus bene merendum.

XXII. Leges has diuinas esse, quia ipsas delinquentium poenas contineant, id quod cuiusdam praestantioris legislatoris videatur, quam vt in hominem cadat [h].

XXIII. Patri, quamuis aspero, sicuti legi duriori, morem tamen esse gerendum [i].

XXIV. Maximum esse vitium, ingratum se beneficiis praebere, beneficiorum maximum a parentibus nos habere. Filio vero immorigero et ingrato, nec Dei bonam voluntatem nec hominum fauorem esse expectandum, quibus verendum sit, ne male gratiam referat, quam non referre sciat illis, quibus cum maxime debeatur [k].

XXV. Sapientiam eos, qui pecuniam accipiant, eius communicandae caussa, prostituere non minus, quam qui formam prostituant [l].

XXVI. Neque equo sine freno, neque diuitiis sine ratione tuto vti quempiam posse [m].

XXVII.

a) XENOPH. l. c. p. 779. 776. ORIG. philos. c. XVIII. p. 106.

b) LAERT. L. II. s. 32. et ALDOBRAND. et MER. CASAVB. ad h. l. sensus est: a paruo et leui erroris initio, cum magna pendeant, facile principium suscipiendum, quod leue quidem et partium re tamen ipsa magnum quid sit.

c) STOBAEVS Serm. III p. 39.

d) XENOPH. L. IV. p. 803.

e) Ibid. L. I. p. 722.

f) Ibid. p. 803. id ipsum fecisse Socratem supra monuimus.

g) Ibid. p. 722.

h) Ita de lege naturali l. c. p. 808. 809.

i) STOBAEVS Serm. CXCVIII. p. 676.

k) XENOPH. L. II. p. 7[illegible].

l) Plagiarios suimet dixisse, ait XENOPH. L. I. p. 712. Ideo doctrinae mercedem non accepit.

m) STOBAEVS Serm. XXVIII. p. 90.

XXVII. Auarorum diuitias, vt sol, post occasum, neminem mortalium oblectare[n].

XXVIII. Auaros et pecuniae studiosos esse, qui turpia lucra venentur, et necessarios amicos contemnant[o].

XXIX. Prodigorum bona non nisi scortis et adulatoribus prodesse[p].

XXX. Omnium bonorum fertilissimum esse amicum moderatum, et virtutis amantem[q].

XXXI. Improbos amicos esse non posse, siue inuicem sibi, siue bonis[r].

XXXII. Comparandi amicos viam hanc esse, vt primo quis studeat esse bonus in iis, in quibus talis cupiat videri: omnes vero virtutes studio et doctrina incrementa posse capere[s].

XXXIII. Virum bonum et amicum beneuolum iudicandum, non qui genere clarus, sed qui moribus egregiis fuerit[t].

XXXIV. Ignem quidem vento, amorem autem conuersatione accendi[u].

XXXV. Arrogantiae esse, omnia dicere, nihil autem audire velle.

XXXVI. Oportere virum obfirmare se ipsum, ad labores et aerumnas libenter sustinendas, ita vt, quod necessitas imposuerit, non inuito, sed lubenti, euenire videatur[x].

XXXVII. Mortem non esse extimescendam; siue enim profundissimo somno similis sit, vel peregrinationi longinquae, vel extinctioni animi iuxta ac corporis, malam non esse, sed exoptandam[y].

XXXVIII. Melius esse, honeste mori, quam turpiter viuere[z].

XXXIX. Omnem occasionem incontinentiae vitandam esse, eum enim non facile illam tueri posse, qui multum cum formosis conuersaretur[a].

XL. Non consistere in luxu et superbia felicitatem, sed, nulla re indigere, diuinum, quam paucissimis, diuinae naturae proximum esse[b].

XLI. Diligenter tuendam esse corporis sanitatem, ab ea enim animae quoque salutem pendere[c].

XLII. Quietem et otium possessionum omnium pulcherrimam esse[d].

XLIII. Iuuenis virtutem esse: ne quid nimis[e].

XLIV. Continentiam esse: coërcere et vincere corporis voluptates[f].

XLV. Homines viuere, vt edant, bonos edere vt viuant[g].

XLVI. Idem esse in secunda fortuna altum sapere et, in lubrica via cursu contendere[h].

XLVII. Viam ad gloriam meliorem nullam esse, quam vt quis bonus sit, videri nolit[i].

XLVIII.

n) IDEM Serm. CXLVI.
o) ANT. et MAX. Serm. CXL.
p) Ibid.
q) XENOPH. L. II. p. 746.
r) Ib p. 784.
s) Ibid.
t) STOBAEVS Serm. CCXVIII. p. 728.
u) IDEM Serm. XXXVIII. p. 129.
x) XENOPH. L. II. p. 733.
y) PLVT. Consol. ad Apoll.
z) MAXIM. Serm. CV.
a) XENOPH. L. I. p. 723.
b) Ibid. p. 731. STOBAEVS Serm. XXXVII. p. 114.
c) XENOPH. L. III. p. 786.
d) LAERT. L. II. f. 31.
e) Ibid. f. 32.
f) ANT. et MAX. Serm. LXIV.
g) LAERT. l. c.
h) MAXIM. Serm. CXLVII.
i) XENOPH. L. I. p. 732.

XLVIII. Bonos viros iis oportere moribus esse, vt maior sit iis, quam iuriiurando fides [k].

XLIX. Loquacem et calumniatorem non attendendum, eos enim non beneuolentia ductos agere, quod agant; similiterque, quae quis dixerit aliis expositturos [l].

Doctrina Socratis de prudentia domestica.

§. XVII. Quemadmodum vero Socrates ad vitam quoque ciuilem philosophiam retulit, et eo respicere iussit, vt bonos redderet ciues patresque familias: ita et hanc practicae philosophiae partem saluberrimis praeceptis ornauit. Et quod ad oeconomicam quidem pertinet, prolixe illud XENOPHON integro libro prosecutus est, digno, qui totus legatur. Nos instituti memores pauca, speciminis gratia, ex multis deligimus.

I. Est boni administratoris rei domesticae, omnibus rebus et hostibus etiam, vti scire, quo fructum ex iis capiat.

II. Sunt quaedam fraudulentae dominae, quae se pro voluptatibus venditant, et valde rei domesticae nocent, ignauia, mollities animi, et negligentia; aleae lusus, et inutiles hominum inter se conuersationes, quae ab operibus vtilibus auocant: Suntque molesti domini, luxus, libidines, temulentia, stultae et sumtuosae ambitiones, quae adeo grauiter in hos homines, quos occuparunt, imperium exercent, vt quamdiu cernunt, vegetos esse, et quaestum facere posse, quicquid lucri fecerint, ad se deferri cogant, ac suas in cupiditates impendere: vbi vident propter senectutem nihil amplius eos comparare posse, relinquunt eos, misere senium exacturos.

III. Contra hos dominos et tyrannos oportet de libertate dimicare, tanquam aduersus hostes.

IV. Qui occupationes suas agunt temere, suo cum damno faciunt; at qui contento animo curam adhibent, ii tum celerius faciliusque, tum maiori cum lucro sua faciunt.

V. In cura rei domesticae agriculturae magna habenda est ratio.

VI. Administratio domestica nomen est scientiae, qua domos amplificare homines possint, id est facultates augere. Facultates vero sunt, id quod cuique est vtile. Vtilia vero sunt, quibuscunque vti quis scit.

VII. Artes sordidae homini ingenuo improbandae sunt, quia et corpora laedunt, et animos frangunt.

VIII. Vxor docenda est, quae vtrique coniugum sint optima, id vero non nisi sacrificiis et precibus prius peractis.

IX. In coniugio cuncta in medium exhibenda sunt, et in commune deponenda.

X. Frugi viri mulierisque munus est, ita se gerere, vt et facultates, quae adsunt, optimo sint loco, et aliae quam plurimae honestis iustisque rationibus accedant.

XI. Enitendum itaque vt illa quam optime efficiantur, quae a natura dii tribuerunt, et lex comprobat.

XII.

k) ANT. et MAX. Serm. LXXXV. l) IDEM Serm. LIII.

XII. Deus naturam foeminae praeparauit ad curas domus interiores, maris ad exteriores.

XIII. Maiorem ideo erga liberos amorem Deus indidit foeminae, vt ea recens natos liberos educaret.

XIV. Enixe opera danda est, vt vterque coniugum ea, quae sui officii ratio postulat, quam rectissime praestet.

XV. Est foeminae pulchrius, intra aedes se continere, quam foris agere; viro contra turpius intra manere, quam res exteras curare.

XVI. Qui aliud agit, quam ipsius naturae Deus indidit, occultum id Deo esse nequit, ordinem ab ipso perturbari, atque poenas dat.

Ex breui hoc specimine, qua ratione oeconomiae prospici velit Socrates satis intelligitur, quod in elegantissimo, quod Critobulo narrat, colloquio cum Ischomacho prolixius exequitur: in quo tamen multa sunt, quae ad Atheniensium mores, leges, institutaque respiciunt, non vbiuis locorum applicanda. Legisse vero et probe expendisse poenitebit neminem.

§. XVIII. Sed ne regularum quoque politicarum exemplum desideretur, en Socratem ita praecipientem: *Politica doctrina Socratis.*

I. Reges et principes non eos esse, qui sceptra teneant, nec illos, qui vel a promiscua multitudine sint delecti, vel sorte, vi, fraudibus, eo peruenerint, sed quotquot imperandi artibus sint instructi[m].

II. Regem esse, qui volentibus imperet; qui inuitis praesit, non ex lege, sed ex arbitrio, tyrannum[n].

III. Boni ciuis officium esse, opulentiorem reddere rempublicam tempore pacis, victricem tempore belli, hostes ei conciliare in legationibus, in seditionibus plebem concionibus coërcere[o].

IV. Legem non fuisse factam propter bonos[p].

V. Munitissimam ciuitatem esse, quae viros bonos habet; rectissime constitutam, in qua magistratus coniunctis sint animis; optimam, in qua plurima virtuti proposita sunt praemia: in ea optimum esse habitare, vbi secundum leges viuatur, et iniusti puniantur[q].

Ceterum Plato quoque politica sua Socrati tribuit, verum ita imaginariis notionibus corrupit, vt difficulter Socratica a Platonicis distinguas.

§. XIX. Tantus atque talis cum vir fuerit Socrates, mirum non est, nactum eum fuisse discipulos plurimos, vitae tamen atque doctrinae ratione inter se longe diuersos[r]: vnde multae philosophorum sectae atque familiae ortae sunt, quarum nulla non haberi voluit Socratica. *Cum enim,* egregie monente CICERONE[s], *plures fere essent orti a Socrate, quod ex illius variis et diuersis in omnem partem diffusis disputationibus alius aliud appre-* *Discipuli Socratis.*

m) XENOPH. Mem. L. III. p. 779.
n) IDEM L. IV. p. 813.
o) Ibid.
p) CLEM. ALEX. Strom. L. III. p. 478.
q) STOBAEVS Serm. CXLI.

r) Phaniae de Socraticis liber periit, vid. IONSIVS de Script. hist. phil. L. I. c. 16. p. 84. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 308. nec IONSII de Socraticis liber editus est.
s) De oratore L. III. c. 16.

apprehenderat, proſeminatae ſunt quaſi familiae diſſentientes inter ſe, et multum disiunctae et diſpares, cum tamen omnes ſe philoſophos Socraticos et dici vellent, et eſſe arbitrarentur. In tres vero claſſes diſcipuli Socratis diſpeſci poſſunt. Quidam nec philoſophi fuerunt, nec philoſophiae ſtudio ſe manciparunt, cum Socratis diſciplinae ſe traderent; ſed vel emendandi et erudiendi animi, vel formandi ad maiora et excelſa, quae anhelabant, cauſſa tantum ſibi praeceptorem elegerunt. Inter hos illi potiſſimum numerandi ſunt, quos in Socraticis dialogis loquentes introducunt XENOPHON et ex parte quoque PLATO. Habuit enim Crito philoſophus filios quatuor [ſſ] diſciplinae Socratis commiſſos, inter quos Critobuli famoſae pulchritudinis opumque ampliſſimarum hominis colloquium cum Socrate refert XENOPHON [t], et Hermogenis quoque mentionem facit [u], atque Epigenis [x], cui valetudinis curam commendauit Socrates. Ex oratoribus Lyſias, ex poëtis Euenus atque Euripides nobiliſſimi in hac arte viri Socratem magiſtrum habuerunt, et hunc quidem a Socrate adiutum fuiſſe, immo in ſuſpicione verſatum, quod Socratis vitulo arauerit, ſupra tetigimus [y]. Quin et illi ſuo modo huc pertinent, aduerſus quos diſputauit Socrates, quosque ad meliorem mentem adduxit, quales fuere Diodorus [z], Euthydemus [a], Eutherus [b], Ariſtarchus , aliique. Audiuerunt quoque Socratem eiusque conſuetudine vſi ſunt Critias et Alcibiades, iuuenes nobilitate et potentia illuſtres, quorum ille [d] in paucorum dominatu longe omnium auariſſimus et violentiſſimus fuit; hic autem longe omnium in ſtatu populari intemperantiſſimus, et petulantiſſimus, et violentia intolerabilis. Quorum cum vterque omnium eſſet ambitioſiſſimus, quippe qui vellent omnia per ipſos geri, viderentque validiſſimum eſſe in dicendo Socratem, quique, quibuſcumque diſſereret, in colloquiis eos ita flecteret, prout ipſe vellet, exiſtimarunt ſe, ſi cum ipſo verſarentur, futuros et ad dicendum et ad gerendas res promtiſſimos. Socrates vero, in iis emendandis nihil omiſit, et moderationem, modeſtiamque atque virtutem vehementer eis commendauit [e]: nec illi, quamdiu Socrates vixit, intermiſerunt ad Socratis ingenium ſe ſimulate componere, vbi vero magna moliri coeperunt, a Socratis moribus et amicitia defecerunt. Altera philoſophorum Socraticorum, qui eius diſcipuli fuerunt, claſſis eos comprehendit, qui poſtquam a magiſtro diſciplinam hauſerant, poſt eius ex vita diſceſſum peculiares ſectas condiderunt [f]. Qui licet vehementer doctrina a ſe inuicem abirent, omnes tamen Socratici philoſophi dici ad-

amaue-

ſſ) LAERT. L. II. ſ. 121.
t) L. V. p. 822.
u) L. II. p. 760.
x) L. IV. p. 786.
y) Conf. BAYLE Dict. Tom. II. art. Euripides.
z) XENOPH. mem. L. II. p. 760.
a) Lib. IV. p. 791.
b) Ibid. p. 757.
c) Lib. II. p. 755.
d) Ita characterem eorum depingit XENOPH. l. c. p. 713.
e) Vid. praeter XENOPHON. ll. cc. AELIANVS L. III. c. 28. L. II. c. 1.
f) Vid. LAERT. L. II. ſ. 41. Hiſtor. philoſ. GALENO tributa c. 2. APVLEIVS in flor. circa fin. Hinc et omnes ab illis enatae ſectae hanc gloriam iactarunt.

amauerunt. Et hi quidem fuere Ariſtippus Cyrenaicae, Phaedo Eliacae, Euclides Megaricae, Plato Academicae, Antiſthenes Cynicae ſectae conditores, quarum hiſtoriam in ſequentibus enarrabimus. Tertia poſt hos claſſis diſcipulos nobis eos Socratis exhibet, qui in philoſophorum quidem albo apparent, ſectas tamen non condiderunt, inter quos cum Xenophon, Aeſchines, Crito, Simon atque Cebes celebre in hiſtoria ſcholae Socraticae nomen retulerint [g], de iis notitia prius exhibenda eſt, quam ad ſectas a Socraticis diſcipulis conditas enarrandas pergimus.

Xenophon.

§. XX. Socraticorum diſcipulorum ſi non optimus inter meliores tamen et maxime genuinos fuit XENOPHON, quippe qui non ad eruditionis oſtentationem, ſed ad animi emendationem et virtutis culturam Socrate praeceptore vſus eſt, et, quo encomio recte eum mactauit EVNAPIVS [h], *ex omnibus philoſophis ſolus non doctrina tantum et verbis, ſed et factis philoſophiam ornauit.* Natum fuiſſe Olymp. LXXXII. ex vitae, quos exegit, annis, ſupra nonaginta ſurgentibus [i], et mortis tempore, quam Olymp. CV. 1. eueniſſe tradit Steſiclides apud LAERTIVM [k], recte concluditur; ſicque rationes temporum [l], quibus inter Socraticos vixit, et poſt praeceptoris mortem quoque fortiſſimis facinoribus egregie meruit, concordant. Athenis editus, patre Gryllo, ex pago Erchieo oriundo [m], a natura pulchrum corpus et verecundam faciem apertamque frontem accepit [n]: qui externus vultus ita Socrati placuit, vt erat formoſorum adoleſcentum amator, in quibus venuſtam quoque habitare mentem coniiciebat, vt eum diſcipulum ſibi conciliaret. Cum enim eum Socrates in angiportu quodam obuium habuiſſet, porrecto baculo tranſire prohibuit, eumque interrogauit, vbi vaenirent, quae humanis vſibus ſint neceſſaria: datoque a Xenophonte reſponſo ſerio, interrogando perrexit: vbinam probi ac boni homines fierent? Quo audito cum haereret Xenophon, dixit Socrates: ſequere ergo et diſce, ex quo tempore Socratis diſcipulus factus eſt [o]. Sub hoc moderatore non in eruditionis tantum et philoſophiae, ſed virtutis quoque ſtadio impiger cucurrit, et, eo duce, ad exercenda atque adaptanda vitae praecepta morum, quae a praeceptore fideliſſime magna copia hauriebat, diligentiam adhibuit. Illo enim comite in bello Peloponneſiaco [p], cum ſuo ingenio eſſet promtus, eius exemplo inſuper accenſus pro patria fortiter pugnauit, et in Deliaca pugna Athenienſibus inferioribus, in fuga equo amiſſo, et humi proiectus a Socrate ſeruatus fuit [q]. A Proxeno vero, vt Cyri partes ſequeretur, maiori apud eum, quam in patria, honore futurus, inuitatus, literas eius cum Socrate communicauit, qui anceps conſilii, quia

 Athe-

g) De aliis videndus STANLEIVS Hiſt. phil. P. III. c. XVII. p. 190.

h) De viris philoſophorum ex Sophiſt. p. m. 2.

i) LVCIANVS in Macrobiis T. II. p. m. 830.

k) L. II. ſ. 26.

l) Olymp. XCIV. 4. floruiſſe ait LAERT. L. II. ſ. 59. SVIDAS XCIIX. Ol. XXCIIX, alii, qui Socraticae ſcholae tempora ſequuntur.

m) LAERT. L. II. ſ. 48.

n) Ibid.

o) Ib. Vbi tamen narratio confunditur, et Xenophonti tribuuntur, quae Socrati tribuenda erant, conf. HENR. STEPH. et MENAG. h. l.

p) STRABO L. X. p. 402. LAERT. L. II. ſ. 23.

q) Dictum hac de re ſupra.

Athenienſes Cyri partibus aduerſabantur, auctor ei fuit, vt oraculum conſuleret [r]: incertusque obſcuri reſponſi non inuito Socrate nauem conſcendit, Sardesque delatus Proxenum iuxta cum Cyro ad expeditionem in Aſiam paratos inuenit, et ab illo huic commendatus in voluntariorum cenſu manſit, nullo ſuſcepto militari magiſtratu. Cyro poſtea Ol. XCIV. cum fratre Artaxerxe infeſtis ſignis concurrente, et ipſe cecidit, et exercitus fugatus eſt, quamuis Graeci, Tiſſapherne fuiſſent ſuperiores. Ad quos cum inſequenti die Artaxerxes Phalinum miſiſſet, vt arma redderent, Xenophon id negauit, nec iis artibus, quibus Clearchus aliique duces a Tiſſapherne capti erant, circumueniri potuit [s]. Immo cum Graeci de deditione cogitarent, memorata ducum, qui arma poſuerant, nece, auctor eis fuit, vt virtuti ſe ſuae crederent; duxque in locum Proxeni electus, cum Cheriſopho primam aciem ducente, reditum tentauit [t], et poſt mille labores et difficultates non itineris tantum, ſed et belli, poſt exantlata innumera pericula, et complures pugnas, magna prudentia et fortitudine Graecorum copias in patriam reduxit, iter ſtationum CXXII. paraſangarum DCXX. quae ſtadia XVIIIM. et XX. conficiunt, octo menſium tempore emenſus, ſic vt totum Graecorum iter, quum aſcendendo, tum deſcendendo caſtris confectum CCXV. paraſangas haberet cIↃcL. ſtadia XXXIII cIↃ et CCLV. temporisque interuallo conſtaret menſibus tredecim [y]. Poſtea ad Ageſilaum Lacedaemoniorum regem in Aſiam ſe contulit, Cyrique milites illi, mercede accepta conceſſit [z], et arctiſſimam cum eo amicitiam iunxit [a], id quod factum Ol. XCVI. 1. anno altero vero, Ageſilaum, cum in patriam contra Thebanos pugnaturus reuocatus eſſet, ſecutus in pugna ad Coroneam, vbi vehementer Thebanos afflixit Ageſilaus, fortiter pugnauit. Quam rem cum aegre ferrent Athenienſes, cauſati, quod Cyri partes eſſet ſecutus, Eubulo auctore, Xenophontem ex decreto exilio multarunt [b], reuera, commoti, quod Ageſilaum ſequens Laconum partibus ſtudere videretur. Lacedaemonii vero, vt tantum virum ob iniuriam acceptam recrearent, cum ipſorum cauſſa in patria inuiſus eſſet, et publicis ſumtibus eum aluerunt, et ad Scillunta domum agrumque dedere Xenophonti [c]. Eo igitur cum vxore et filiis duobus concedens, cum aurum, quod apud amicum depoſuerat, recepiſſet, agrum redemit, quem Dianae ſacrum eſſe voluit, loco peramoeno, templum etiam cum ara de pecunia ſua extruxit [d], ac poſt id temporis ſemper conſecratis agri fructuum decimis ſacra Dianae peregit, et venationes cum finitimis inſtituit, amicorumque congreſſibus, et ſcribendis hiſtoriis tempus triuit [e]. Orto paulo poſt inter Eleos et Lacedaemones bello, Elienſes

r) XENOPHON ἀναβ. κύρ. L. III. p. 294 ſeq. LAERT. L. II. ſ. 49.

s) IDEM L. II. p. 273.

t) Ibid. L. III. p. 295.

y) Prolixe haec ipſe narrat l. c. L. VI. vnde ea in compendium miſit STANLEIVS Hiſt. phil. P. III. p. 211.

z) LAERT. L. II. ſ. 52.

a) CORN. NEPOS in Ageſilao c. I. PLVT. in Ageſilao. CICERO de orat. L. III. c. 53. XENOPHON in Ageſilao.

b) LAERT. l. c. ſ. 59.

c) Ibid. ſ. 52.

d) Ibid. STRABO L. VIII. p. 387.

e) LAERT. l. c.

ſes agrum Xenophontis occupauerunt [f], ipſe Elida primum, inde Lepreum, quo filii migrauerant, poſtremo Corinthum ſe contulit, vbi domum conduxit, et reliquam vitae partem exegit, vita defunctus Olymp. CV. 1. Verecundus erat, barba promiſſa, et ſupra modum formoſus [g], animo vero praeſtantiſſimus ac bonus, qua laude eum mactat LAERTIVS [h], et equorum venationisque, atque inſtruendi exercitus imprimis ſtudioſus ac peritus: religioſus inſuper et ſacrificiis intentus, quique hoſtias probe dignoſceret, et Socratem ad vnguem imitatus eſſet. Addit paulo poſt: tanta fuiſſe modeſtia, vt Thucydidis libros latentes cum ſubducere poſſet, ipſe primus in eius viri gloriam illos in lucem dederit. Rebus vero non tantum gerendis incomparabilis, ſed virtuti quoque docendae aptiſſimus, quod in hiſtoriis ſuis multis exemplis prodidit. Qui cum Socrati eſſet acceptiſſimus, dignum ſe eius amore fecit pietate, fide, modeſtia, fortitudine, ceterisque virtutibus: quibus maculam quidem inuſſit Ariſtippus, incuſans [i] eum παιδεραςίας criminis, ſed inuidia, quae paſſim Socraticos diſcipulos vrebat, ductum ea obieciſſe, dubium non eſt: improbauit enim Ariſtippeam voluptatem Xenophon, et ſingulari dialogo oppugnauit [k]. Nec, quae ei obiicitur [l] ambitio reprehendi poteſt aliter, quam in omnibus culpari poteſt, qui diuina virtute animum non emendarunt. Non vero militaribus tantum facinoribus, ſed et elegantiſſimis ſcriptis immortale ſibi nomen peperit, oratione vſus CICERONIS [m] iudicio, leniore et melle dulciore, et a forenſi ſtrepitu remotiſſima, vnde eius ore Muſas locutas ferri ait; ipſeque Muſa Attica dici meruit [n]. Vitam vero philoſophicam et Socrate praeceptore dignam laudant veteres ad vnum fere omnes [o], ſi paucos ex condiſcipulis aemulos excipias, inter quos imprimis Platoni cum Xenophonte minus bene conuenit [p]. Vxorem habuit Phiteſiam, filios Gryllum et Diodorum, quorum alterum apud Mantineam fortiter pugnantem occidiſſe cum ipſi coronato inter ſacrificia referretur, fortiſſimo et philoſopho digno animo tuliſſe dicitur [q]. Scripſit libros vt quidam diuidunt, quadraginta [r], quorum editiones nobis integras [s] dedere LEVNCLAVIVS [ſſ] et EDVARDVS WELLS [t], in quibus hiſtoricos hic referre, alibi enarratos, nihil attinet. Philoſophici vero argumenti ſunt: 1. *Paedia Cyri*, id eſt, de inſtitutione et diſciplina Cyri, vt CICERO vocat [u], *ſcripta non ad hiſtoriae fidem, ſed ad effigiem iuſti*

 imperii:

f) IDEM ſ. 53.
g) Ἐυειδέςατος εἰς ὑπερβολήν, LAERT. L. II. ſ. 48.
h) ſ. 58. i) L. II. ſ. 57.
k) Ib. ſ. 65.
l) Conf. STOLLIVS Hiſt. philoſ. moral. gentil. §. XLVIII. p. 48.
m) De Orat. c. 19.
n) LAERT. L. II. ſ. 57.
o) LAERT. L. II. ſ. 56. EVSEB. Praep. L. XV. c. 61. EVNAPIVS l. c.
p) GELLIVS L. XIV. c. 3. ATHENAEVS L. XI. p. 504. et Epiſt. ad Aeſchinem, qua de re ſupra dictum.
q) LAERT. l. c. AELIAN. V. H. L. III. c. 7. videntur tamen Anaxagoras et Xenophon confundi.
r) Ib. id vero de ſingulis libris, quorum aliquot vnus titulus continet, intelligendum eſt. conf. SVID. l. c. XENOPHON T. II. p. 645. et ex hoc emendandus eſt MENAGIVS ad l. c. Laërt.
s) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 72. qui notatu digna complura de iis more ſuo doctiſſime enarrat.
ſſ) Franc. 1594. fol. qua editione nos vtimur. conf. Hiſt. Biblioth. Fabric. P. III. p. 58 ſeqq.
t) Oxon. 1703. 8. addita DODWELLI Chronologia Xenophontea.
u) In Bruto c. 29.

imperii: quamuis quidam eam pro vera historia habeant [x], qui tamen veterum narrationibus facile refutantur. 2. *De dictis et factis Socratis memorabilium libri IV.* 3. *Apologia Socratis ad iudices*, quae tamen multis post necem praeceptoris annis conscripta fuit, vti supra memoratum. Eo enim tempore, quo Socrates e viuis sublatus est, extra patriam Xenophon versabatur: scripsitque hanc apologiam, more aliorum Socraticorum, vt iniuriam ingratis ciuibus exprobraret. 4. *Conuiuium philosophicum*, more Graecorum elegantissimis philosophorum sermonibus intertextum [y]. 5. *Liber oeconomicus*, de quo supra in Socrate diximus [z]. 6. *Dialogus de tyrannide.* Nec immerito quis huc retulerit, librum *de republica Atheniensium et Lacedaemoniorum, et Agesilai imaginem atque encomium;* vbique enim ingenium philosophicum prodidit. Ait etiam LAERTIVS [a], primum eum philosophorum historiam scripsisse, vnde SVIDAS primum philosophicae historiae auctorem vocat: cuius auctoritate motus STANLEIVS, ad memorabilia Socratis a Laërtio respici statuit. Quod tamen nec eius verbis satisfacit, nec veritati. Nihil enim aliud vult Laërtius, quam fuisse Xenophontem philosophorum primum, qui historiam scripserit [b]. Extant et epistolae Xenophontis, quid vero de iis statuendum sit, ex iis, quae supra de epistolis philosophorum diximus liquet; nec alio loco habendae, quam quae Socrati tribuuntur [c]. Inter Xenophontes multos hic vita, factis scriptisque fuit celeberrimus, nec facile confundendus [d].

Aeschines. §. XXI. AESCHINES, Charini, fartoris lucanicarum, siue Lysaniae, vt volunt, filius [e], Atheniensis [f], post Xenophontem inter Socraticos discipulos memorari meretur. Is praeter ingenium satis felix et cupiditatem discendi ardentissimam, a pueris insolitam laboris patientiam accepit [g], qua durissimam, qua premebatur, paupertatem aequo tulit animo. Socratis vero praestantia excitatus, cum eum sequi constituisset, videretque, multa multos pro suis quemque facultatibus ei offerre, pauper ille auditor, nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi possim, inuenio, et hoc modo pauperem me esse sentio. Itaque dono tibi, quod vnum habeo: Me ipsum. Hoc munus, rogo, qualecunque est, boni consulas, cogitesque, alios, cum multum tibi darent, plus sibi reliquisse. Cui Socrates: Quidni tu, inquit, mihi magnum munus dederis, nisi forte paruo te aestimas? habebo itaque curae, vt te tibi melio-

x) Conf. VOSSIVS de Hist. Gr. c. I. p. 23. IO. FABRICIVS l. c.

y) Conficto tamen conuiuio, vnde quaedam contra temporum rationes finxisse arguitur. conf. ATHEN. L. V. p. 187. CASAVB. ad eum L. V. p. 216.

z) A se iuuene translatum ait CICERO Offic. L. II. c. 24.

a) L. II. §. 48. SVIDAS l. c.

b) Conf. IONSIVS de S. H. P. L. I. c. 7. p. 37.

c) Quaedam earum fragmenta Xenophontis operibus adiecit LEVNCLAVIVS, plures attulit ALLATIVS de Script. Socratis p. 37 seqq. et inde OLEARIVS inseruit STANLEII Hist. phil. p. 221 seqq.

d) Septem nominat LAERTIVS L. II. §. 59. septem alios addit MENAGIVS ad h. l. vnum FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 70.

e) LAERTIVS L. II. §. 60. cuius vitae Aeschinis descriptionem cum notis virorum doctorum praemisit eius dialogis IO. CLERICVS.

f) Spettius ex tribu Acamandite SVID. in Aesch. T. I. p. 601. HESYCHIVS in Aeschines, alii. Acamantis, vna ex decem tribubus Atheniensium, vid. HARPOCRAT. v. Acamantis p. 18. illustrissimus POTTERVS arch. Gr. L. I. c. IX. p. 44.

g) LAERT. L. II. §. 32.

meliorem reddam quam accepi [h]. Aſſidebat autem Socrati omnium diſcipulorum diligentiſſimus, nec vnquam ab eius latere diſceſſit, quo amorem Socratis ita meruit, vt dicere ſolitus ſit: Solus nos colere nouit fartoris filius [i]. Propter hunc vero, quo eum Socrates proſequebatur amorem, inuidia commilitonum premebatur, et imprimis a Platone contemtus dicitur, cum vna eſſent in Sicilia [k]. Quod, niſi oppido falſum eſt, ita intelligendum videtur, Platonem regis Dionyſii fauore et beneficiis vſum initio quidem parum Aeſchinem curaſſe; poſtea enim Dionyſio Aeſchinem tanquam moribus probum, aptumque ad caſtigandum verbis eos, quibuscum agit, commendaſſe, refert PLVTARCHVS [l]. Pauperrimus cum eſſet, ſuaſit Socrates, vt a ſe ipſo vſuras acciperet, ſibi ſubducendo cibaria [m]. Eadem vero inopia virum bonum atque frugi, ſed nimis pauperem adegit [n], vt in Siciliam ad Dionyſium tyrannum abiret, ad quem, virorum doctorum et imprimis philoſophorum conſuetudinem ad emolliendam inuidiam magnis praemiis affectantem, alii quoque Socratici conceſſerant. Et initio quidem cum dialogos Socratico more conſcriptos attuliſſet, ſine dubio ob pauperiem contemtus fuit [o]; a Platone denique, vel, quod alii contendunt, Ariſtippo [p] commendatus, honeſte exceptus a Dionyſio ac magnifice eius ratio habita eſt [q]; qui et dialogos quosdam cum eo communicatos liberaliter remuneratus eſt, Aeſchinemque apud ſe retinuit, donec tyranno depulſo ſuccederet Dion. Poſtea Athenas reuerſus, cum publice philoſophiam docere non auderet, eo quod magna fama et diſcipulorum concurſu ibi ſcholam aperuiſſent Plato et Ariſtippus, priuatim mercede accepta docuit [r]. Poſtremo, vt de neceſſariis ſibi certius proſpiceret, foro ſe applicuit, cauſſisque dicendis vacauit, in quo orationis genere eius ſummam facultatem fuiſſe Timon prodidit [s]. Nec aliunde forte deriuanda cauſſa eſt, quod Lyſias orator male de Aeſchine locutus, varia eum peculiari oratione labe aſperſerit, nempe cauſſas iniuſtas defendiſſe, mutuum, quod acceperat, reſtituere noluiſſe, et quae alia ſunt, quae narrat ATHENAEVS [t]: quae fidem non mereri, aemulatio et inuidia, quibus iſta obiecta ſunt, probant. Scripſit [u] praeter orationes et epiſtolas quoque dialogos Socraticos, ſeptem, in quibus iucunditatem ſermonisque nitorem laudauit LVCIANVS [x], quo-

h) Ita quidem narrat SENECA de beneficiis L. I. c. 8. nec res ipſa probabilitate caret, circumſtantiis tamen, vt ingenium magis ſaperet hiſtoria, ornaſſe Senecam, inde conici poteſt, quod Socrates a nemine, ne ab Alcibiade quidem munera accepit, quod tamen innuit Seneca.

i) l. c.

k) ibid. Ariſtippum quoque frigidum illi ſe praebuiſſe, reſtituiſſe tamen amicitiam teſtatur PLVTARCHVS de cohib. ira.

l) De diſcrim. adul. et amici.

m) LAERT. l. c. id de dialogis vendendis male accepit STANLEIVS l. c.

n) LAERT. l. c. LVCIANVS in Paraſit. T. III. p. m. 507 ſeq. PHILOSTRATVS in vit. Apoll. L. I. c. 35. p. 43. quem exſcripſit SVIDAS l. c.

o) PLVTARCHVS l. c. p) LAERT. l. c.

q) Aſſentationem tamen, et ſeruilem propter pecuniam animum in aula tyranni fouiſſe obiiciunt PHILOSTRATVS et LVCIANVS ll. cc.

r) LAERTIVS l. c. ſ. 62. et ex eo HESYCHIVS.

s) ibid. ſ. 63. imitatus vero eſt Gorgiam Leontinum. conf. PHOT. Cod. XXXVI. p. 173.

t) L. XIII. p. 611.

u) LAERT. l. c. STANLEIVS l. c. p. 226. ſ. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 785. conf. SVIDAS in Aeſch. T. I. p. 601. et MENAGIVS atque KVSTERVS ad l. c. Laërt. et Suidae. x) l. c.

quorumque argumento, vt ATHENAEVS[y] auctor est, magnam temperantiae, humanitatis et integritatis laudem est consecutus. Ex his tres tantum supersunt, quos nitide excusos cl. CLERICI curae debemus[z]. Fecit tamen optimi viri paupertas, et aemulorum inuidia, vt ingenium eius contemneretur, nec dialogi isti ab eo profecti crederentur. Menedemus enim eum accusauit, quod multos sibi arrogauerit Socratis dialogos[a], acceptos a Xantippe, id quod ex eo falsum esse conuincitur, quod supra probatum dedimus, nihil scripsisse, Socratem. Alii Antistheni surreptos, alii Pasiphontis, philosophi Eretriaci esse iudicarunt, qui Aeschini eos supposuerit[b]. Nihil tamen horum fidem meretur, satisque prodidit LAERTIVS[c], hanc plagii suspicionem profectam esse ex inuidia Aristippi, a qua argumentum male petitur. Fuerunt et alii Aeschines[d], et inter eos orator Atheniensis celeberrimus, qui cum nostro confundi non debent, vt accidit M. MEIBOMIO[e].

Philosophia moralis Aeschinis.

§. XXII. Philosophiae moralis, quam secutus est Aeschines, faciem ex Socratica facile diiudices: nam quae a praeceptore audiuit, vel eis proxima et similia[f] in dialogis comprehendit; cuius vel ex eo argumentum sumi potest, quod Socrati ipsi aduersarii Aeschinis dialogos tribuerint. Eundemque vultum is quoque seruat in dialogis, quos superstites habemus. In iis enim, Socratis doctrinam tuetur, metiendas esse diuitias non ex rerum pretio, sed ex vsu; sic vt aegrotum omnium rerum abundantia superfluentem diuitiis superet sanus, cui adest, quantum requiritur. Nec esse maiorem thesaurum, sapientia. Virtutem doceri non posse, neque tamen a natura homines habere, sed a Deo donari. Eum esse felicissimum et ditissimum, qui paucissimis eget, et contentus est paruo: diuitiis abundantes plerumque esse infelicissimos, qui pluribus indigeant, quam alii: Non corpus sed animam hominis esse, quae, postquam in hac vita bene vixit, e corpore discedens in ea loca deferatur, vbi a molestia vacua, veritatis plena imbuitur cognitione. Nihil enim horum est, quod non inter Socratica colloquia a discipulis notata inueniatur[g]. Feruntur et alia eius dicta[h], quorum tamen aliqua ad eum non pertinent[i].

Crito.

§. XXIII. CRITONIS in Socratis vita mentio facta est. Is enim cum opibus polleret, hunc ad philosophiam traduxit, tantoque eum affectu prosecutus est, vt nunquam eum necessariis carere pateretur[k]. Eius filios quoque quatuor disciplinae Socratis addictos fuisse, supra narrauimus. Dignum

y) L. XIII. p. 611.
z) Amstelod. 1711. 8.
a) LAERT. L. II. §. 60.
b) Conf. FABRICIVS l. c. Aliter tamen PHOTIVS Cod. CCXLVII. p. 700. ed. Hoesch. qui eum laudat, quod ea tradat, quae a praeceptore audiuerit, secus ac Plato fecit.
c) l. c. §. 62.
d) Vid. LAERT. l. c. §. 64. MENAG. ad h. l. FABRICIVS l. c. p. 872. inter hos est etiam Aeschines philosophus Academicus.
e) Is Laërtio a se edito Oratoris Aeschinis imaginem pro philosophi vultu inseruit, acerbe ideo notatus GRONOVIO T. II. thes. antiq. Gr. ad tab. XCIV.
f) PHOTIVS l. c.
g) Vid. XENOPH. opp. p. 1002.
h) Apud PLVT. de aud. et de Stoicorum repugnantiis.
i) Apud STOBAEVM Serm. XXIIX. CXLV. pertinent enim ad Oratorem Aeschinem.
k) LAERT. L. II. §. 121.

gnum memoria est, quod XENOPHON [l] refert: ei cum multum negotii facesserent, et multi obruerent, quos minime omnium offendisset, eius quippe ingenio ab altercandi studio alienissimo abusi, quod sequens iure suo potius cedebat, quam vt foro illud committeret: a Socrate consilium accepisse, vt similis cum aduersariis ingenii hominem turbulentum atque irrequietum sibi adiungeret, cuius ope aliorum iniurias depelleret. Dicto itaque audientem Critonem Archidamum elegisse, iuris consultissimum, sed pauperem, qui donis eius atque liberalitate deuinctus acerrime omnes insectatus sit, qui vel ipsi, vel familiaribus ipsius vlla re aegre facerent. Scripsit etiam hic dialogos XVII. more Socratico [m], quos enumerant LAERTIVS [n] et SVIDAS [o], qui tamen temporis iniuria interciderunt. PLATONIS Crito autem, et EVCLIDIS, titulum tantum atque nomen ad eum retulerunt. Fuerunt et alii huius nominis, historicis monumentis non incelebres [p], a philosopho Socratico probe distinguendi [q].

§. XXIV. SIMON, Atheniensis fuit, coriarius, cuius in officinam cum saepius veniret Socrates, et de moribus dissereret, omnia, quae poterat, notabat, et ita Socraticam discebat philosophiam, quam et postea literis iterum exarabat, Socraticosque dialogos concinnabat [r]. Primusque dicitur inter Socraticos fuisse, qui sermones Socratis in dialogis retulit [s]. Edidit vero dialogos triginta tres, de argumentis moralibus, quos tamen omnes tempus nobis inuidit, nec eorum quicquam superest, quae in literas retulit [t]. Epistola enim, ad Aristippum quae inter Socraticas ei tribuitur, sine dubio conficta est [u]. Tanti vero dicendi et philosophandi libertatem fecit, vt cum eum Pericles inuitasset, vt ad se veniret, omnium rerum copiam pollicitus, ille negaret, fassus, libertatem se in dicendo vendere nolle. Simones plures cum hoc non commiscendos notauerunt ALLATIVS [x] et FABRICIVS [y]. *Simon.*

§. XXV. Tandem et praeter Glauconem [z] et Simmiam [a] dialogis Socraticis celebres, CEBES memorandus est, Thebanus, diligens Socratis discipulus [b], qui quaerendo ex tanto magistro, moralem doctrinam egregie *Cebes.*

l) Memorab. L. II. p. 759.

m) Patet hoc ex argumento morali, quod erat: non ex disciplinis constare probitatem? quid sit abundare? quid idoneum? de honesto; de maleficio; de felicitate; de lege; de diuino; de artibus; de re venerea; de sapientia; de ciuili re; de literis; de poëtica; de pulchro; de disciplina; quid sit scire.

n) loc. cit.

o) In Crito T. II. p. 377. qui etiam refert: scripsisse Apologiam Socratis.

p) Fuit vnus etiam Pythagoricus philosophus, et medici duo.

q) Vid. SVIDAS l. c. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. I. p. 791.

r) LAERT. L. II. f. 122.

s) Ibid. cuius verba tamen hunc quoque sensum patiuntur, fuisse primum, qui more Socratis, methodoque eius dialogos conscripserit.

t) Ib. Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 794. §. 48. coriacios a quibusdam vocatos tradit LAERT. l. c.

u) Vid. OLEAR. de Scriptis Socratis. FABRIC. l. c. p. 425. ex hac epistola finem repetit. STOBAEVS Serm. XXXIX. p. 136.

x) De Simonibus.

y) Bibl. Gr. Vol. X. p. 298.

z) Is Platonis frater fuit, conf. LAERT. L. II. f. 174. FABRIC. l. c. p. 792.

a) Citati, meminit eius etiam AELIAN. Var. Hist. L. I. c. 16.

b) LAERTIVS L. II. f. 125. SVIDAS in Cebes T. II. p. 388.

gie didicit [c]: eiusque ſpecimina tribus dialogis tradidit [d]: ex his, deperditis duobus tertius ad nos peruenit, exhibens elegantiſſimam picturam vitae humanae [e]. Enarrantur enim in hac tabula; ita enim nomen ei Cebes indidit, quae animis contingant, antequam in corpora immittantur, vnde SVIDAE τῶν ἐν ᾅδῃ διήγησις vocatur; deinde varii hominum in hac vita mores, praeiudicia, ſtudia, et ſcopus, quique maneat exitus, cum per anguſtam virtutis ſemitam penetrantibus, tum in lata voluptatis ac vitiorum via graſſantibus. Non vero ſui ingenii opus eſſe Cebes innuit, ſed expreſſam fuiſſe iſtam imaginem in tabula quadam, quam Athenis in templo Saturni dedicauerat aliquis Πυθαγόρειόν τινα καὶ Παρμενίδειον ἐζηλωκὼς βίον, *Pythagoreum et Parmenideum vitae genus quoddam imitatus.* Etſi vero dialogum hunc Cebeti Socratico tribuunt veterum plurimi, LAERTIVS [f], LVCIANVS [ff], IVLIVS POLLVX [g], TERTVLLIANVS [h], CHALCIDIVS [i], SVIDAS [k], quorum loca adduxit, cui elegantem tabulae huius editionem debemus, V. C. IACOB. GRONOVIVS: viſus tamen fuit HIERONYMO WOLFIO [l] aliisque [m], ad alium potius, et iuniorem quidem, Cebes referendus eſſe. Cuius ſuſpicionis argumenta potiſſimum tria afferuntur, 1. quod Plato in hac tabula allegetur, qui iunior ſit Cebete; 2. quod inter diuerſa falſae eruditionis genera nominentur, poëtae, rhetores, dialectici, muſici, arithmetici, geometrae, aſtrologi, Hedonici, Peripatici, Critici; Dialectici vero Socratis tempore nondum male audierint, Hedonici et Peripatetici nondum fuerint; 3. quod occurrant veſtigia Platoniſmi et Stoiciſmi. Neque tamen, quae reponant, deſunt, viris doctis, inter quos imprimis celeberrimus IAC. GVILIELM. FEVRLINVS elegantiſſimum dialogum, ex inſtituto Cebeti Socratico vindicauit [n]. Obſeruat is non ſine ingenio et doctrina: falſo ſupponi, Platonis dialogos non potuiſſe videre et ad eos prouocare Cebetem, cum mature is poſt praeceptoris mortem eos ſcripſerit; potuiſſe quoque, ſi non ſcriptos legere Cebetem, audire tamen ex ore Platonis ea, ad quae reſpicit, cum mature magna celebritate innotuerit Plato, etſi iunior aliis Socraticis diſcipulis fuerit. Nec locum illum eripere Cebeti Thebano tabulam: manifeſtum enim eſſe ex memorabili CHALCIDII loco (quod et FABRICIVS [o] notauit) aliter eum hunc locum legiſſe, et mentionem ibi tantum fieri, geometriae, muſicae, arithmeticae et aſtrologiae, vnde recte coniiciatur, locum interpolatum fuiſſe. Neque argumentum etiam validum ex hoc loco, vbi etiam pro genuino admittatur, necti poſſe, non referendam eſſe hanc tabulam ad Socratis diſcipulum. Etſi enim dialectica in magno habita fuerit

c) PLATO in Phaed. T. I. p. 60 ſeqq.
d) Citati. FABRIC. l. c. p. 787 ſeqq.
e) Verſiones et editiones enumerat FABR. l. c. inter hos elegantiſſimae ſunt IAC. GRONOVII et HADRIANI RELANDI.
f) loc. cit. ff) De mercede conductis.
g) Lib. III. c. 16.
h) De praeſcript. c. 29.
i) In fine Comm. in Timaeum.
k) loc. cit.
l) In annot. ad Epict. et Cebet. p. m. 109.
m) BERKELIVS in not. ad Ceber. CLERICVS Sylu. phil. c. VIII. AVG. MASCARDVS diſſ. mor. in Ceb. P. III. diſſ. I.
n) Miſcell. Lipſienſ. T. III, obſ. LV. p. 14 ſeqq.
o) loc. cit.

rit honore a Platone, aliter tamen ſenſiſſe Socratem et diſcipulos, qui omnem dialectices artem, qualem Sophiſtae exercebant [p], reiecerunt, nec aliter admiſerunt, quam equum intra terminos freno coërcendum, qua ratione et Cebes philoſophari inſtituat. Hedonicos non Epicureos, ſed Ariſtippi ſequaces intelligi; ex XENOPHONTE [q] enim conſtare, quam vehementer Socrates Ariſtippum ceu voluptuarium perſtrinxerit. Criticorum nomen occurrere etiam apud AESCHINEM [r], falſumque eſſe, quod non ſit antiquius Ariſtotele [s]. Nec tantopere vrgeri poſſe rationes chronologicas de tempore conditae ſectae Peripateticae, vt Cebeti dialogus abiudicari queat, cum pleraque chronologica in hiſtoria philoſophica ſint incertiſſima, et ſcriptores vera tempora plerumque ignorarint: vel ſi etiam hoc non placeat, illud obſeruandum eſſe, fuiſſe ante Ariſtotelicos, alios philoſophos, quibus Peripateticorum nomen fuerit impoſitum, vel potius, qui Peripatici dicti fuerint, id eſt, doctores in loco publico, id eſt περιπάτῳ docentes [t], ex quibus incuria ſcriptorum exſculpti poſtea ſint Peripatetici. Neque Pythagoreiſmi et Platoniſmi veſtigia certa in hac tabula deprehendi. Auctorem enim tabulae non Pythagoream ſectam ſecutum fuiſſe, ſed ſimile quid inſtituti Pythagorici: nec Socratem omnem Pythagoricam diſciplinam reieciſſe, ſed inutiles ſpeculationes et arcanas doctrinas: earumque ſententiarum, quas Pythagoricas iudicent viri docti, complures inueniri apud Xenophontem, nec Socrati diſplicuiſſe doctrinam de purgandis animis: extare praeterea non obſcura in hac tabula loca Socraticae diſciplinae, quae Platonicis et Stoicis contraria ſunt. Nos haec lectori examinanda relinquimus, fatemur tamen, ea quae de Peripateticis, ſiue Peripaticis dicuntur, nobis non ſatisfacere, et videri obtorto huc collo trahi: nec negari quoque poſſe putamus, veſtigia Pythagoricae diſciplinae, quam ſe ſequi et auctor fatetur in initio, et dogmata diuerſa euincunt: id quod recte iam notauit SVIDAS, memorari ea quae animae ἐν ᾅδου contigerint [u], quales diſputationes Socratem tanquam inutiles et in deos iniurias proſcripſiſſe, ſupra ex Xenophonte probauimus. Neque tamen iucundiſſimam et optima doctrina refertam fabulam, Socratica ſchola omnino dignam Cebeti abiudicandam putamus, cum vnanimi fere veterum conſenſu Cebeti πίναξ tribuatur, eundemque dialogum, quem hodie habemus, obſeruante GRONOVIO [x] legerint non Chalcidius tantum, ſed et DIO CHRYSOSTOMVS [y] et ARISTAENETVS [z]; quorum omnium auctoritatem ob aliquas difficultates reiicere temerarium eſt, et omni fidei hiſtoriae veteris euertendae aptum. Nec quae obiiciuntur, tanti eſſe nobis videntur, vt magnum nobis

p) Dictum hac de re ſupra.
q) Memorab. L. II. init.
r) Dial. III. c. 7. et CLERIC. ad h. l.
s) Ita HORNIVS Hiſt. phil. L. III. c. 19.
t) Vid. Io. FRID. GRONOVIVS de muſeo Alexandrino T. VIII. Antiq. Graec.
u) Id in tabula non inueniri iam notauit WOLF. l. c. et poſt eum P. PETITVS Miſc. L. IV. c. 4. vnde aliam legiſſe tabulam quam nos habemus, coniicit KVSTERVS ad h. l. ſed haec conuenienter inſtituto tabulae dici §. ſeq. oſtendemus. Quare nec cum WOLFIO et STANLEIO ll. cc. diuerſus liber inde exſculpi debet.
x) In not. p. 108. 110.
y) Orat. II. de regno.
z) Lib. I. ep. 2.

bis moueant ſcrupulum. Platonem enim allegari, tantopere inter Athenienſes poſt Socratis fata eminentem, quid quaeſo habet abſurdi? praeſertim cum non ſine ratione Cebes ad Platonis conſenſum eo loco prouocet, quia is a Socraticis vituperabatur, quod eas ſcientias in philoſophiae circulum iterum intruſerit, quas eiecit communis praeceptor Socrates: vnde eo rectius ab eo argumentum peti poterat. Hedonicos vero, Criticos et Dialecticos et Peripateticos intruſos fuiſſe in textum Cebetis nulli dubitamus, cum negari nequeat, haec nomina, tanquam ſectarum, ignota fuiſſe tempore Socratis, quaeque in contrarium afferuntur, nimis eſſe longe petita et frigida. Certe Chalcidii lectio ſatis id ſuadet: videturque nobis eiusmodi interpolatio ex margine in textum irrepſiſſe, qua ratione ſcripta veterum innumeris modis corrupta fuiſſe, artis criticae gnaris ignotum eſſe nequit [a]: id quod eo magis veriſimile eſt, quo pauciores tabulae Cebetis codices manuſcripti extant, et ita decerni non queat, qui lectionis codd. mſc. ſit conſenſus vel diſſenſus. Aliter certe legiſſe Chalcidium, negari nequit [b]. Nec veſtigia Pythagoricae diſciplinae quaedam apparere negamus [c], ſed non inde ſequi putamus, ea non eſſe a Cebete Socratico: etſi enim Socrates dogmata Pythagorae τερατώδη reiiciebat, potuerunt tamen ea placuiſſe diſcipulis: quorum plerique magiſtrum deſeruerunt, et ad alia dilapſi ſunt. Plato ſane in multis ſecutus eſt Pythagoram, cur non itaque Cebes, praeſertim in argumento morali, quo non minor videbatur ſchola Italica Socratica? quod ſi etiam concedi nolimus, Cebetem, tanquam γνήσιον Socratis diſcipulum alias opiniones et placita elegiſſe, ſufficere tamen putamus, quod Pythagoricam picturam Socraticis ſententiis illuſtrandam elegerit, quod propoſitum atque ſcopus eum neceſſario coëgit, illud philoſophiae moralis initium eumque finem ponere, quem figere ſibi Pythagoras iuſſit. Quibus omnibus vno faſce comprehenſis nullum ſupereſſe dubium exiſtimamus, quod veriſimili ratione Cebeti πίνακα deneget.

Philoſophia moralis Cebetis.

§. XXVI. Etſi vero in omnium manibus verſatur elegantiſſimus dialogus, inſtituti tamen memores, potiora quaedam ex eo deguſtabimus, vt ſpecimen exhibeant philoſophiae Cebetis. Eo vero pictura elegantiſſima tendit:

I. Exiſtere animas antequam in hanc vitam et corpus immittantur, iisque futura fata decerni.

II. Adſiſtere animis vitam hanc ingreſſuris genium, qui iis exponit, quid vitam ingreſſuris faciendum, quaeque via eligenda ſit. Vtraque theſis Pythagoream ſcholam manifeſte ſapit, vt ex iis videre eſt, quae de doctrina Pythagoricorum aliorumque philoſophorum de daemonibus erudite diſſeruit

a) Conf. Io. Cleric. Art. Crit. P. III. ſ. 1. c. 7. p. 79. qui plura exempla affert. Idem placuit Petito et Fabricio ll. cc.

b) Conf. Salmas. ad paraph. arab. tab. Cebet. pag. 79.

c) Quia Cebes Thebanus fuit, haec Thebis geſta fingi putat Wolfius, et per Pythagoricum iſtum intelligi Lyſidem, Epaminondae praeceptorem: exigua veriſimilitudine.

ruit GODOFR. OLEARIVS [d]. Et haud obſcure tota fabula περίπαρξιν Pythagoricam ſupponit, fatique de futuris hominum euentibus diſpoſitionem, quam Adraſteae legem Plato vocauit. Hanc inter Socraticos inualuiſſe, Plato luculento exemplo eſt, vnde et Cebeti placere potuit: certe Pythagoricam imaginem explicituro ab hac animarum praeexiſtentia incipiendum erat. Vnde Suidam recte vocaſſe explicationem eorum, quae in loco animarum deſignata quaſi et deſtinata ſunt, ſupra iam innuimus.

III. Animabus vitam ingredientibus impoſturam, errorem et ignorantiam propinare, hacque pota omnes vitam ingredi, ſed aliae plus, aliae minus. Prodit et haec theſis luculenter Pythagoricae ſcholae lapſum animae, ignorantiam et errores antequam in mundum veniunt, quod Plato quoque ex Italia Academiae intulit.

IV. Hinc oriri opiniones, cupiditates et voluptates, quae turbam hominum partim ad ſalutem, partim ad interitum ducunt, licet omnes vitam beatam polliceantur.

V. Inconſideratos inter homines volubilis et incertae fortunae muneribus inhiantes, diuitias, gloriam, nobilitatem, liberos, regna appetere, et miſere decipi.

VI. Fortunae muneribus ornatis inſidiari incontinentiam, luxuriam, auaritiam, aſſentationem, iisque adulari vitamque polliceri beatam et ſine moleſtia.

VII. His qui morem gerit, ei iucundam ad tempus videri vitam; conſumtis vero, quae a fortuna acceperat, iſtis ſeruire cogi et omnia perpeti et pernicioſa quaeque admittere fraudes, ſpolia, latrocinia, periuria exſequi.

VIII. Haec ſequi poenam, moeſtitiam, aerumnam, luctum et deſperationem.

IX. Ita infelicitate conſumi malos, niſi poenitentia ſubeat, quae opinionem aliam, et cupiditatem ad veram eruditionem perducturam excitet.

X. Duplicem vero eſſe eruditionem veram et falſam; ad veram pertingentem purgari, et ab omni calamitate immunem ſeruari: ad falſam diuertentem denuo ſeduci.

XI. Diuertere vero pleroſque homines primo ad falſam eruditionem, quam exhibent poëtae, oratores, muſici, dialectici, arithmetici, geometrae, aſtrologi.

XII. Nec recedere a falſa eruditione amentiam, opiniones et vitia: donec relecta falſa eruditione, purgatrice vi (καθαρκτικὴ δύναμις, celeberrimum Italicae ſcholae dogma) opiniones, ignorantiam et vitia eiecerint.

XIII. Viam vero ad veram eruditionem et minime tritam et aſperam et praeruptam, ianuamque ad eius domicilium paruam eſſe.

XIV. Ingreſſos hanc viam, continentiam et tolerantiam excitare et hortari homines, ne per ignauiam deſperent.

d) Diſſ. de genio Socratis inſerta STANLEII Hiſt. phil. P. III.

XV. Has virtutes connitentibus in excelſas ſedes dare robur et fiduciam, et amoenas ſapientiae et eruditionis verae ſedes oſtendere.

XVI. Huc graſſantibus contingere adire domicilium beatorum, ducentibus veritate, ſuadela, et vera eruditione.

XVII. Accipere eos munera fructumque ſecurum; fiduciam, ſecuritatem, et purgatrice potentia potari.

XVIII. Purgatos ad virtutes adduci, et ad ſcientiam immitti, et fortitudini, iuſtitiae, vitae integritati, temperantiae, modeſtiae, liberalitati, continentiae, clementiae iungi.

XIX. Ita certaminibus maximis defunctos a beatitudine tandem coronari, et ſui iuris factos belluis, ignorantiae, errori, cupiditatibus, vitiis imperare: et malorum omnium expertes fieri, ſpemque felicitatis repoſitam habere in ſemet ipſis.

XX. Beatos hos homines tum demum miſeriam hominum intueri et recte perſpicere, et vbique honeſte et tuto et ſine moleſtia viuere, nec vllo malo vexari, ſed omnibus dominari.

XXI. Eos vero, qui a tolerantia receſſerunt, nullo certo itinere oberrantes tandem in aerumnas, moleſtias et deſperationem incidere, et priſtinum luxum et incontinentiam repetere, et pecudum more gulae ſeruire.

XXII. Fortunae itaque non fidendum, nec firmum putandum, quicquid contulerit.

XXIII. Accipiendas tamen eſſe a falſa eruditione literas et ceteras diſciplinas, ne aliis rebus animi diſtrahantur: neque tamen eas ad incrementa virtutis quicquam accipere, quippe ſine quibus liceat fieri meliorem.

XXIV. Eos, qui putant ſe ſcire, quae neſciunt, impediri quo minus meliores fiant, et ad veram eruditionem pertingant.

XXV. Viros bonos non fieri diuitiis, ſed eruditione vera, qua diuitiis recte vti diſcunt.

Timon miſanthropus.

§. XXVII. Et haec quidem breuis Socraticae ſcholae hiſtoria eſt, cui ex adductis veterum memoriis facile plura addere poterit, qui prolixioribus delectatur. Fuerunt quidem circa iſta tempora alii quoque inter Graecos philoſophi, nulli ſectae addicti, ſed tam exiguae famae atque nominis, vt eorum memoria tantum non penitus interciderit. Vnus TIMON Echecratidis filius, Athenienſis, ex pago Colytto [e]; qui Socrati aequalis circa belli Peloponneſiaci tempora vixit, non tam philoſophica eruditione, quam morum ſingularitate et ſolitariae vitae amore nomen obliuioni eripuit, licet philoſophum fuiſſe, veteres teſtentur [f]. Si tamen SVIDAE [g] fides habenda, ab omni ſecta abhorruit, quod tamen ad Timonem Phliaſium Scepticis adhaerentem pertinere, non ſine veri ſpecie coniicit MENAGIVS [h]. Nec de eius placitis quicquam annotarunt veteres, obſcuriſſimae vitae homine

mine

e) LVCIANVS in Timone T. I. p. m. 93.

f) LVC. l. c. SVIDAS in Timon Tom. III. p. 476. LAERT. L. IX. ſ. 112.

g) loc. cit.

h) Ad l. c. Laërt.

mine in id connitente, ne aliis innotefceret. Vna morum difficultas et morofitas, et, quo erga omnes fere homines ducebatur, odium, famam ei immortalem peperit, quo nomine eum ab Ariftophane et Platone traductum fuiffe refert PLVTARCHVS [i]. Cuius rei exemplum affert [k]: Timonem hunc, cum omnium hominum congreffum vitaret atque afpernaretur, folum Alcibiadem, iuuenem tum ferocientem benigne falutaffe, et Apemanti miranti, cauffamque percontanti, ideo, refpondiffe, eum amore complecti, quod fciret, Athenienfibus multorum malorum cauffam fore. Proditque is alio loco [l], excitatum ad hoc odium, eo quod ab amicis malam gratiam referentibus, iniuriis affectus fuiffet. Vnum vero Apemantem fimilem fui et eiusdem vitae fectatorem aliquando ad fe admifit, et femel cum eo coenauit. Plura huius generis idem PLVTARCHVS memorat, vnde paradoxum et malignum animum difcere licet, et recte eum μισάνθρωπον vocatum effe, perfpicitur. Mortui corpus Halis fepultum eft iuxta mare, fluctibus tamen littus fubfidens inacceffum hominis fepulchrum fecit, vt qui viuus hominum confortium vitauerat, nec mortuus cum iis effet. Plura de eo LVCIANVS [m], quem tamen multa ridendi cauffa finxiffe probauit eruditiffimus STOLLIVS [n], qui recte quoque TANAQVILLVM FABRVM [o] notat, ideo Timonem excufantem, quod non homines ille, fed feras oderit, quibus aetas illa fcatebat. Fuiffe enim non homines tantum, fed viros quoque bonos tum Athenis, fchola Socratica cum magiftro fuo fatis probat. Magis itaque feueritati morum in infaniam quandam toruitatemque naturae duram et inflexilem, humanitatem omnem eiurantem degeneranti cauffa adfcribenda eft [p]: quae ingenii triftitia cum auaritia quoque et mala amicorum fide augeretur, in humani generis odium tranfiit: quod, fi SVIDAE [q] fides eft, ipfi Timoni exitio fuit, de pyraftro enim lapfus claudus redditus, cum medicum non admitteret, putrefcens obiiffe dicitur.

i) In Anton. T. III. p. m. 158. conf. CICER. Tufc. Qq. L. IV. c. 2.

k) In Alcibiade. l) In Anton. l. c.

m) Refert enim, eum ab initio diuitem fuiffe, fed ob liberalitatem, et quod abfque iudicio in quosuis fuiffet benignus, ad paupertatem redactum.

n) Peculiari obferuatione de Timone mifanthropo, Mifcell. Lipf. T. III. obf. LVII. §. 21 feqq. p. 81 feqq.

o) In animaduerf. ad LVCIANVM.

p) Ita recte PLIN. Hift. nat. L. VII. c. 19.

q) loc. cit.

CAPVT TERTIVM.

DE SECTA CYRENAICA, ALIISQVE, QVAE HVIC DEBENT ORIGINEM.

§. I.

Sectae Cyrenaicae origo.

Ex schola Socratis, tanquam ex equo Troiano, magna prodiit philosophorum multitudo, qua Graecia tantum non omnis repleta est. Cum enim multiplices Socratis sermones per omnia fere scientiarum argumenta discurrerent, et discipulos ingenio, moribus et animi affectionibus diuersissimos, de variis rebus docerent, factum inde est, vt diuersae quoque ab iis conderentur sectae, quarum quaelibet Socratem magistrum iactabat [a]: quae cum magna celebritate et ingenti sequacium numero efflorescerent, virosque gignerent, qui praeceptorum philosophia non contenti noua condebant systemata, nouasque sectas, innumera inde philosophorum seges per plurimas sectas enata est, inter quas tamen Cyrenaica, Academica, atque Cynica reliquis praecelluerunt, et Peripateticam atque Stoicam sectam produxerunt. Quae genealogiae, vt ita loqui liceat, ratio in caussa fuit, vt Ionicam, non tam sectam, quam successionem per Socratem ad sequentes sectas deriuatam, in Clitomacho Academico, Chrysippo Stoico, et Theophrasto Peripatetico finiri diceret LAERTIVS [b]. Absoluta itaque Socraticae scholae historia, iam ad eos pergendum est, qui ex illa prodeuntes nouarum sectarum auctores atque conditores facti sunt; inter quos cum Aristippus Cyrenaicam, Euclides Megaricam, Phaedo Eliacam, Plato Academicam, Antisthenes, Cynicam sectam condiderint, prolixius de iis in sequentibus erit tradendum [c].

Auctor sectae Aristippus Cyrenaicus.

§. II. Cyrenaicae sectae non ab auctore sed loco, vt pluribus aliis [d], nomen haesit, ex quo ille oriundus fuit. ARISTIPPVS enim, ad quem eius origines referuntur, Cyrene Africae vrbe erat editus, patre Aritada Cyrenaeo [e]. Cuius viri notitiam memorabilem fecit condiscipulorum inuidia, quibus vehementer vapulauit, eiusque philosophandi ratio in suspicionem voluptatis foedae adducta est. Neque tamen historia eius adeo certa est, vt non magnis passim laboret difficultatibus et incertitudine. Cum enim

a) CICERO de Orat. L. III. c. 16.

b) Lib. I. §. 14. Opponitur itaque Ionica philosophia non Socraticae, Academicae, Cynicae, Stoicae, sed Italicae, ex qua Eleatici, Heraclitici, Epicurei, Sceptici.

c) Non omissis tamen iis, quibus breuissimi temporis aetas concessa fuit, vel quod reliquarum sectarum vi et disputationibus fractae et exstinctae sint, vt putat CICERO de Or. l. c. c. 17. vel quod in obscurioribus orbis partibus plantatae eam aetatem attingere non potuerint, quam illae, quae Athenis radices egerunt, quod non inepte iudicat STANLEIVS Hist. phil. P. III. p. 241.

d) E. g. Eliacae, Eleaticae, Eretriacae, Megaricae, Italicae, vid. LAERT. L. I. §. 17. et AMMONIVM, cuius locum affert MENAGIVS l. c. Vide sis diss. nostram de secta Elpistica Misc. Berol. T. V. art. vlt. Aristippicos tamen interdum quoque vocatos esse, innuere videtur auctor Hist. phil. GALENO tributae c. 3. sed id rarissime factum esse oportet, quia inusitatum veteribus hoc nomen est.

e) SVIDAS in Aristippus T. I. p. 324.

enim Ariſtippus nec Socraticam frugalitatem et paupertatem coleret, nec condiſcipulos gloria et fama anteire intermitteret, nec vellicare ſubinde aemulos deſineret, tanta illi conflata eſt inuidia, vt peſſime paſſim et vita eius et philoſophandi inſtitutum deſcriberetur [g]. Deficientibus vero ipſius Ariſtippi ſcriptis, cum ex ſolis iſtis veterum memoriis iudicandum ſit, quas LAERTIVS [h], et ex recentioribus PAVLVS LEOPARDVS [i], atque STANLEIVS [k], ſine magno iudicio collegerunt, omnino critico examine opus eſt, vt quae vero ſint ſimilia, quae conficta ſint vel ſuſpecta malae fidei, inter ſe diſcernantur. Quam criticam rationem excutiendi Ariſtippi hiſtoriam cum ſecutus ſit vir doctus FRIDERICVS MENZIVS [l], eius hiſtoriam Ariſtippi omnino conſulendam commendamus, ita tamen, vt illae nunquam ex oculis dimittantur regulae, quas ſub initium operis conſtituimus.

§. III. Barbarus vero cum Ariſtippus fuerit, mirum non eſt, de eius educatione nihil nobis apud veteres tradi: cum enim Graeci barbaros, tanquam ineptos rudesque contemnerent, credi omnino poteſt, inuidiam gentis etiam Ariſtippum preſſiſſe, vt eum in iuuentute illiteratum fuiſſe, et eruditionem atque philoſophiam a Graecis tantum accepiſſe putarent, ſicque nihil de eius inſtitutione literis conſignarent. Parentem nec honoribus, nec diuitiis caruiſſe, ex eo coniici poteſt, quod non tantum magno ſatis itinere ad Olympicos ludos filium miſit, iisque ſumtibus inſtruxit, quibus Athenas quoque ad audiendum Socratem concedere poſſet; ſed quod Ariſtippus etiam, canente HORATIO [m], *Educatio, ſtudia, vitaque reliqua Ariſtippi.*

- - - - - ſeruos proiicere aurum
In media iuſſit Libya: quia tardius irent
Propter onus ſegnes.

Etſi enim hoc ſcomma aemulorum Ariſtippi videri queat [n], ſupponit tamen cenſum parentis, ipſiusque Ariſtippi locupletem: certe a puero elegantiae non morum tantum, ſed et veſtium totiusque habitus ſtuduiſſe, reprehenſiones Socratis, et diſcipulorum [o] produnt. Ingenio fuiſſe non tantum docili, ſed et egregio, ea, quam Socrati probauit, induſtria, magiſtri praecepta, non feliciter tantum, ſed et promte aſſequens, ſatis innuit, et a naturali diſcendae

fg) Cauſſis his inuidiae in Ariſtippum excitatae, de quibus poſtea, addi poſſunt; contemtus barbarorum apud Graecos in gloriam ſuam effuſiſſimos, vti vocat PLINIVS H. N. L. III. c. 5. et inuidia in laudes eruditionis iisdem tributas, vid. IDEM L. XXIX. c. 1. morum diuerſitas; Athenienſium amor erga hominem, omnis generis moribus ſe prudenter attemperantem: quod ipſe Socrates aegre tulit. conf. MENZ. l. citando praef.

h) L. II. ſ. 65 ſeqq. quem lingua Gallica expreſſit T. FABER.

i) In vita Ariſtippi. conf. STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 1. §. 41.

k) loc. cit.

l) In vita Ariſtippi Hal. 1719. 4. conf. Hiſt. Bibl. Fabr. T. V. p. 472.

m) L. II. Sat. III. v. 99. eadem refert LAERTIVS L. II. ſ. 77. pertinere vero haec ad primum eius iter ex patria, inde coniici poteſt, quod reliquo vitae tempore non tam bonis abundauerit, ſic vt mercedem a diſcipulis exegerit.

n) Abieciſſe enim aurum, quod ſeruo moleſtum eſſet in itinere, quis ab homine, aurum ad vitae ſplendorem adhibente crediderit? Verum in eo diligentes fuere eius aemuli, vt eum luxuriae ſuſpectum redderent, tanquam inſanae voluptatis ſeruum, hinc illae fabellae.

o) Vid. XENOPHON memor. L. II. init. et quae poſtea dicentur.

ſcendae veritatis deſiderio non deſtitutum fuiſſe, et ex paruis veſtigiis maiora colligendi facultate inſtructum [p], teſtis eſt occaſio, qua ad Socratem delatus eſt, quam ita narrat PLVTARCHVS [q]: Inciderat in Iſchomachum Ariſtippus ludis Olympicis, et quaeſiuerat, quibusnam diſputationibus Socrates ita adoleſcentum animos deuinciret? atque cum exigua ſermonum eius ſemina et documenta accepiſſet, ita vehementem ſenſit animi ardorem, vt et corpus marceſceret, et plane pallidus gracilisque fieret, donec ſitibundus flagransque deſiderio Athenas nauigaret, et ex ipſo fonte hauriret, Socratis et facie viſa, et diſputationibus auditis, quae ad conſiderationem malorum hominis, et liberationem ab iisdem pertinebant. Vt itaque tanti praeceptoris doctrina et inſtitutione frueretur, pecuniam ei, quam ex itinere ſecum habebat, obtulit [r], reiiciente eam tamen, more ſuo Socrate: cuius in diſciplinam admiſſus tantam diligentiam et acumen ingenii probauit, vt non tantum in philoſophia morali egregie proficeret, ſed et magnis profectibus aemuli condiſcipuli in inuidiam accenderentur. Ita certe in philoſophia morali eminuit, vt inter praecipua Socraticae ſcholae ornamenta, et praeſtantiſſimos tanti praeceptoris diſcipulos numeraretur [s]. Non tamen ita arriſere vel Socrati vel eius familiaribus vita moresque Ariſtippi, vt eum ferre in omnibus poſſent. Cum enim Socrates munditiem Athenienſium ſperneret, et ab omni luxus, qui tum Athenis regnabat, ſpecie eſſet alieniſſimus, vti ſuo loco demonſtrauimus, Ariſtippus contra cultui corporis et elegantiae atque decori quam maxime ſtuderet, ita vt non tantum, vbi res ferebat, elegantiſſimis amiciretur veſtimentis, et ad ſplendidos iret ſplendidus [t], ſed et vili pallio et Mileſia lana tectus, ingenium decoris obſeruantiſſimum oſtenderet [u], vti poſtea probatum dabimus; de voluptate autem, quam praeſentem vbique, etſi philoſophico ſenſu, requirebat, diſſereret vehementius, quam diſſentiens Socratis ſchola ferre poterat, et in reliqua quoque vita ſuſpicionem voluptatis feciſſet, Socratis et potiſſimum commilitonum reprehenſiones incurrit [x]. Didactro quoque poſtulato philoſophiam docens indignationem eorum commouit [y]. Quam cum negligeret, ſicque

p) Coniicit ex his etiam cl. MENZIVS l. c. p. 10. domi iam deguſtaſſe philoſophiam, cum talia, quae narrat PLVTARCHVS in puerum ignarum non cadant in literarum Graecarum inſtitutione non fuiſſe rudem, Cyrenes ſtudia ad Graeciae morem conformata ſuadent.

q) De curioſitate.

r) LAERT. l. c. qui tamen tempora confundit; Ait enim: *ὗτος σοφιστεύσας πρῶτος τῶν Σωκρατικῶν μισθὸς εἰσεπράξατο καὶ ἀπέστειλε χρήματα τῷ διδασκάλῳ.* Eo enim tempore, quo ipſe mercede philoſophiam docebat, didactrum praeceptori tanquam diſcipulus mittere non opus erat. Niſi velis *τὸ σοφισοφιστεύειν* idem eſſe, ac philoſophiae operam dare, vbi tamen, introductae mercedis ratio non tam facile locum inuenit. Recte vero cl. MENZIVS l. c. p. 11. pecuniam hanc Socrati initio oblatam coniicit, cum ex auro patrio Ariſtippo ſatis ſupereſſet. Reiecit id Socrates cauſatus, daemonem prohibere, vt acciperet, diſplicuiſſe vero ei et monet LAERTIVS l. c. et ex XENOPHONTE ſupra notauimus.

s) Vid. LAERT. L. II. ſ. 47. MENZ. l. c. not. B. p. 2 ſeqq.

t) Interdum quidem ſe comtius ornabat Socrates, ſed vt a luxu Athenienſium tamen maxime differret, vid. LAERT. L. II. ſ. 28. ornatus eius erat, vt calceos indueret, et lautus incederet: quae an cum moribus Ariſtippi queant comparari, vt facit MENZIVS l. c. p. 69. excuſando philoſopho, nimis, quam par eſt intentus, vehementer dubitamus.

u) PLVTARCHVS de fortitud. Alexandri.

x) Vid. XENOPHON mem. L. II. quem tamen ſuſpectum facit LAERT. L. II. ſ. 54. quod aemulatione ductus hoc colloquium Socratis finxerit.

y) Vid. not. (r).

ſicque cum Socratis ſchola ei non bene conueniret, locum, vt inuidiae cederet [z], mutandum ratus, varias peregrinationes ſuſcepit, quarum duae potiſſimum veteribus memorantur. Primam in Aeginam inſulam ſuſcepit, vbi plurimum verſatum fuiſſe Ariſtippum luxu diſſolutum, vt liberiorem, quam antea, vitam agere poſſet, a Socrate vero hortando ad meliorem frugem fruſtra reuocatum tradit ATHENAEVS [a], qui ad XENOPHONTEM [b] prouocat, Socratis cum Ariſtippo de voluptate colloquium deſcribentem. Quamuis vero nec in omnibus Xenophontis fidem laudet ATHENAEVS [c], et infeſto in Ariſtippum animo hunc de voluptate ſermonem Socrati impoſuiſſe fateatur LAERTIVS [d], veri tamen ſimile omnino eſt, Ariſtippum plerumque in Aegina inſula commoratum philoſophiae operam impendiſſe, ſubinde tamen Athenas excurrentem. Certe ibi tum fuiſſe, cum cicutam biberet Socrates, PLATO [e] teſtatur. Male vero de hac eius Aeginae mora loquitur ATHENAEVS, qui narrat, ibi in Laidis, famoſiſſimi ſcorti, apud Corinthios familiaritatem perueniſſe, quae Aeginam quotannis venerit, feſto Neptuni, aſſidentemque tum ſibi diligentiſſime Ariſtippum habuiſſe [f]; addit LAERTIVS [g]: ſugillatum ob Laidis amores dixiſſe: habere ſe Laidem, non haberi; et ATHENAEVS [h]; reprehenſum a ſeruo ob nimiam liberalitatem in eam, quae gratis Diogeni Cynico ſe ſubſterneret, pecuniam, dixiſſe, ei ſe dare, vt ipſe fruatur, non vt alii non fruantur; vt alia huius generis mittamus. Sed caute audiendas eſſe eiusmodi narratiunculas de viro, qui inuidia ſodalium vehementer premebatur, et ob male intellectam de voluptate doctrinam peſſime audiebat, et triſtitiae philoſophorum ſui temporis nuntium mittebat, laetiori vultu et vitae decus ſectans et animi tranquillitatem quaerens, ſupra iam monuimus. Luxu enim diffluiſſe Aeginae, loco et paupere et multarum inopia rerum preſſo [i], qui cultum elegantiorem vix admittebat, cum venerum et gratiarum ſedem, Athenas, ſponte reliquiſſet, non videtur veriſimile, licet decoris et commoditatis rationem Ariſtippum habuiſſe, ſubductum iniuriae commilitonum, negari nequeat. Nec quae de impura cum Laide conuerſatione dicuntur, extra omnem dubitationis aleam poſita ſunt, quemadmodum tota Laidis hiſtoria

z) Alias cauſſas ſuſceptae peregrinationis affert doctiſſimus MENZIVS, nempe; noluiſſe, praeſente et docente tanto magiſtro ſcholam aperire Ariſtippum, verecundia praeceptoris: nuſpiam enim legi, Ariſtippum, viuo Socrate docendo vel diſputando nomen indeptum eſſe. Solennem quoque philoſophorum morem, vt peregrinaretur, ſecutum fuiſſe. Neutrum extra dubium poſitum videtur. Nam philoſophiam viuo praeceptore docuiſſe LAERTIVS auctor eſt, nec, id Aeginae factum, vt vult v. c. dicit: ſed improbaſſe praeſentem. Peregrinationes vero philoſophiae cauſſa ſuſceptas reiiciebant cum magiſtro Socratici, nec exemplum Platonis rem iuuat, quem ideo reprehenſionem ſodalium incurriſſe ſupra indicauimus.

a) L. XII. p. 544.

b) Memorab. L. II. p. 733. Eam vero diſputationem Athenis inſtitutam fuiſſe, Xenophon innuit, quod niſi totum fictum eſt, vt vult cl. MENZIVS p. 15. ſupponendum eſt, Ariſtippum ſaepius Athenas remigraſſe.

c) L. V. pag. 216. vbi tamen Xenophontem καλὸν nominat.

d) L. II. ſ. 65.

e) In Phaedone p. 54. quod vero ex Ep. Socr. XVI. affert teſtimonium, fidem ob ſupra dicta non meretur.

f) Quam in rem L. XIII. p. 599. ad Hermeſianactem prouocat, et epigramma in Ariſtippum Laidis voluptatibus ſuccumbentem affert.

g) L. II. ſ. 75.

h) L. XII. p. 544.

i) Conf. STRABO L. VIII. p. 259.

multis obſepta eſt difficultatibus [k], nec cohaerent, quae de ea referuntur, temporum quoque rationes non concordant. Nam ſi Athenaeo credendum eſt, qui plerasque iſtas narratiunculas congeſſit, cum Cynico Diogene vno eodemque tempore congreſſus eſt cum Laide Ariſtippus: Diogenes vero, vt ſuo loco probabimus, Ol. XCI. demum natus CXIV. denatus eſt, adeoque ante Ol. XCVI. cum Laide conſueſcere, ſi modo verus eſt rumor, vix potuit. Ariſtippus vero ante et circa tempus mortis Socratis Aeginae et Corinthi verſatus eſt, id eſt, ante et circa Ol. XCIV. et poſt praeceptoris mortem in Aſiam et Siciliam abiit. Impoſſibile itaque eſt, Diogenem et Ariſtippum vna cum Laide ſimul fuiſſe conuerſatos; et ſuſpectae ſunt hiſtoriolae, quae de vtroque narrantur. Nec dubium eſt, eas vel ab inuidis Ariſtippi, vel ab irriſoribus philoſophorum excogitatas, et ab eiusdem farinae hominibus, qualis Athenaeus et Lucianus fuere [l], collectas fuiſſe, vt fabellarum iucunditate otioſae Graecorum aures demulcerentur. Nec quae hac de re narrantur ſimul recte conſiſtunt. Aeginae enim Laidi adhaeſiſſe Ariſtippus dicitur; Diogenes Corinthi, quo ſemel tantum ille nauigauit, et tamen fertur Diogenes aemulatione ductus frequentiſſimum cum ſcorto conſortium ei exprobrauiſſe: qui id fieri potuit, cum ſemel tantum in anno Aeginam Lais diuerteret, et mature Aegina diſcederet Ariſtippus? Neque tamen haec omnia ficta putanda ſunt, quae de Ariſtippi cum Laide familiaritate dicuntur; fontem enim calumniae attendentibus aperit LAERTIVS [m], qui in recenſione ſcriptorum Ariſtippi vnius meminit ad Laidem. Scortum vero hoc ex earum meretricularum numero fuiſſe, quae humanioribus diſciplinis et mathematicis ſcientiis operam ſe dediſſe gloriatae ſint, refert ATHENAEVS [n]. Probabiliſſimum itaque eſt, Laidem, quae iſto tempore, quo Aeginae viuebat Ariſtippus, non corporis tantum ſed et ingenii vigore et elegantia valebat [o], Ariſtippum philoſophiae et literarum cauſſa conueniſſe, et, quam gloriam tunc huius generis puellae quaerebant, eruditionem a tam ſtudioſo decori magiſtro et voluptatis doctore, vel didiciſſe, vel ſaltem de eiusmodi rebus ſermones miſcuiſſe, eiusque encomia affectaſſe [p]. Nam niſi haec ſtatuamus, ratio dari nequit, cur librum philoſophicum [q] ad eam ſcripſerit. Nec haec Ariſtippi cum nobili ſcorto conuerſatio fraudi philoſopho eſſe debet, qui a moribus reliquorum philoſophorum, meretrices inter diſcipulos admittentium [r], non diſceſſit, nec fecit aliud, quam

k) Conſulendus omnino P. BAYLE Dict. T. III. art. Lais T. III. not. K.

l) Dignus qui legatur MENZIVS in praef. Ariſtippi.

m) L. II. ſ. 84. 85.

n) L. XIII. p. 583. vnde MENAGII quoque hiſtoriae mulierum philoſophantium addi debet.

o) A Nicia enim, Athenienſium imperatore, capta in Sicilia Ol. XCI. 2. annum aetatis agebat ſeptimum, vid. BAYLE Dict. l. c. vnde ſupra decem atque ſeptem vel octo annos aetas eius tum ſurgere non potuit.

p) Auget hancconiecturam, quod et alii virorum doctorum luſus et epigrammata in Laidem ſuperſint, vide, quae affert MENAGIVS ad LAERT. L. II. ſ. 84.

q) Etiam de ſpeculo Laidis ſcripſiſſe, refert LAERT. l. c. ſed et libri ſiue dialogi ad Laidem meminit ab eo diſtincti.

r) Quod ſi admitti tanquam certum deberet Ariſtippum cum Laide congreſſus impuros fouiſſe, excuſarent eum, non quidem totum, ſed tamen ex parte mores Athenienſium et aliorum Graecorum haec inter turpia non referentium, praeſertim cum naturae quaſi exonerandae cauſſa cum ea conſueuiſſe ipſi fateantur accuſatores. Vide, quae affert

quam quod vidit in Socrate Aſpaſiae domum eloquentiae cauſſa frequentante, licet ea ſcortum eſſet peſſimi nominis. Quae vero amicitia cum Laide etſi honeſta, eo magis occaſionem inimicis Ariſtippi exhibuit, eum in ſuſpicionem conſuetudinis deterioris adducendi, quo magis et vita lautior et nitida, et doctrina de voluptate, fine philoſophiae, apud rei imperitos ſpeciem veritatis exhibebat. Quae cum ita ſint, ſi neganda non eſt tota traditio, certe cohibenda ſententia, ne fabulas amplectamur pro vero. Vnde merito miramur, eruditiſſimum MENZIVM [s], qui nihil non, quod Ariſtippo non fauere intelligebat, vel negauit, vel aliter ſe habere oſtendere conatus eſt, maluiſſe haec frigide excuſare, quam, quo ficulneo nitantur fundamento, oſtendere. Aegina Corinthum nauigans naufragium tantum non vehementi tempeſtate paſſus eſt, et obiicientem, quod trepidaſſet, philoſophus qui eſſet, argute repreſſit [t]. In Aſiam porro perrecturus forte ad Rhodum naufragium fecit, et ab Artapherne captus fuit [u], quo in naufragio ad littus eiectus, cum geometrica ſchemata deſcripta offendiſſet, bono animo comites eſſe iuſſiſſe VITRVVIO [x] dicitur, veſtigia enim hominum ſe videre, et profectum Rhodum ad gymnaſium ita de philoſophia diſputauiſſe, vt muneribus ornaretur, quibus et ſibi et comitibus neceſſaria parauerit. Tandem in aulam regis Dionyſii Syracuſas delatus eſt, quae res non exiguas ei criminationes excitauit. Regis enim adulatorem ſe praebuiſſe [y], luxuque atque ſuperbia aulae captum diuitiis et voluptatibus ſe ita immerſiſſe, vt auelli non potuerit [z], vitam quoque Socratico diſcipulo indignam vixiſſe, potando viciſſe [a], purpureaque veſte indutum ſaltauiſſe, et quae alia fuere opprobria, veteres vnanimi fere ore clamitarunt: rei vero circumſtantias ita confuderunt, vt, niſi recte et diligenter attendatur, quid pro vero admittendum ſit, perſpici nequeat. Vocandi vero philoſophos in aulam Dionyſii occaſio nulla alia videtur fuiſſe, quam quod turpiter ſe dederit Tyrannus, Platonem Dionis precibus in Siciliam vocatum, cum iniuria et offenſione dimittens, vt ſuo loco plenius enarrabitur. Inuidiam itaque vt leniret, magna ambitione eruditos, et imprimis philoſophos, in aulam aduocauit, et cum iis de variis argumentis contentioſe diſputauit, vt PLVTARCHVS [b] auctor eſt. Et in horum quoque numero fuiſſe Ariſtippum vel vocatum vel ſponte venientem,

 omnino

fert MENZIVS l. c. p. 64 ſeq. Aliter tamen accipiendum eſſe, ipſe Ariſtippus haud obſcure prodidit, aſſerens, habere ſe Laidem, non haberi, id quod rectum et philoſophicum vſum feminae indicare, CICERO Epiſt. fam. L. IX. ep. 26. innuit, qui ſe eodem modo ac Ariſtippum excuſari ait, quod Cytheris iuxta ſe accubuerit, etſi nihil innocentia ſua et grauitate indignum paſſa fuerit.

s) l. c.

t) LAERT. L. II. ſ. 71. AELIANVS L. IX. c. 20. GELLIVS L. XIX. c. I. varie enim res narratur, vt ſolent incerti rumuſculi, et acute dicta virorum celebrium.

u) LAERTIVS L. II. ſ. 79. Quis ille Artaphernes fuerit, curioſe diſquirit MENZIVS l. c. p. 17. not. P. putatque eum fuiſſe, qui ſub Artaxerxe II. Perſiae rege, ſimul cum Pharnabazo exercitui praefuit, Spartanosque ex Rhodo inſula eiecit, quod teſte DIODORO L. XIV. p. 298. Ol. XCVI. 1. factum eſt. Hoc ſi recte ſtatuitur, iter hoc poſt Socratis mortem accidiſſe neceſſe eſt.

x) Archit. L. VI. GALEN. in protrept. c. 5. T. II. opp. p. 5. ed. Charterii.

y) Hinc Diogeni dictus canis regius LAERT. L. II. ſ. 66.

z) PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. I. c. 35. p. 43.

a) SVIDAS in Ariſtippo l. c. LVCIANVS in Paraſito.

b) In Dione.

omnino verisimile est [c]; certe ante tertium Platonis in Siciliam aduentum adfuisse PLVTARCHVS haud obscure innuit. Vtebatur vero Aristippus ingenio, ad vitam aulicam aptissimo; tantaque, quam in eo notat LAERTIVS [d], facilitate, vt se accommodaret et loco et tempori, et personae καὶ πᾶσαν περίστασιν ἁρμονίως ὑποκρίνεσθαι, quae ita expressit HORATIVS [e]:

Omnis Aristippum decuit color, et status, et res.

Addit Laërtius: ideo Dionysio fuisse gratum, quod ea, quae acciderent, probe disponere nouisset, atque diiudicare. Aristippus itaque aulae magis, quam scholae natus, iis se circumstantiis adaptauit, quas e re esse iudicauit, et procul abesse iusso aliorum philosophorum cathedrario fastu et singulari vultu atque vitae modo, et festis diebus purpuram induit atque stolam, et saltauit, fictamque grauitatem Platonis [f] et Diogenis risit, tyrannique impetus vel sustinendo fortiter vel declinando prudenter, eius mores non tantum praeceptis philosophicis leniuit, sed amicis quoque non parum profuit, gratiamque Dionysii sibi et amicis conseruauit, cuius in Aeschine supra exemplum habuimus. Qua in re et prudentiam et ingenium et libertatem quoque haud semel philosophicam probauit. Quae cum indignantes viderent reliqui philosophi, qui ad scholae suae praecepta formare contenderant asperum tyranni animum, scopoque atque fine plerumque exciderant, inuidiam pressere, quem eiicere ex regis animo non potuerunt, et aulicam prudentiam a moribus scholae maximopere abhorrentem exagitantes, istas narratiunculas posteritati tradiderunt, quas lubenter exceperunt ii, quibus nihil dulcius fuit, quam philosophos traducere. Quae si absque partis praeiudicio expendimus, mirari desinemus, tantis opprobriis Aristippum onerari: quid enim non potest inuidia? praecipue vbi se contemtam videt, vel alterius felicitati indolet, vel, quod Aristippus solebat, aculeo sermonis pungitur? Ante Dionysii vero expulsionem cum aliis philosophis Syracusis abiisse non est, quod dubitemus. Aeschines certe, qui vsque ad tyranni exilium in Sicilia manserat, Athenas redux factus, Aristippum in hac Musarum sede docentem inuenit [g]; refertque PLVTARCHVS [h], Aristippi sagacitatem extrema, quae populus tyranno eiusque amicis minabatur, opperiri non voluisse. Quamdiu vero in Graecia manserit, et an vnquam in patriam redierit, ibique philosophiam docuerit, a nemine veterum fide digno traditur, etsi id asserat STANLEIVS [i]. Nec quae ille ex epistola ad Aretem filiam hac de re affert [k], vocatum [l] ab illa in patriam, vt oppressae succurreret, cum itineri se accinxisset, in morbum incidisse in Lipara insula, ibique mortuum esse, fidem merentur; cum supra iam non infici-

c) Res et sua luce radiat, et pluribus a MENZIO l. c. p. 32. not. CC. probatur.

d) L. II. f. 66.

e) L. I. ep. XVII.

f) Ipse Plato laudauit Aristippum, dicens: σοὶ μόνῳ δέδοται καὶ χλαμύδα φορεῖν, καὶ ῥάκος, sibi soli datum et chlamydem et pannum ferre. LAERT. L. II. f. 67. conf. CASAVB. et MENAG. ad h. l.

g) LAERT. L. II. f. 62.

h) l. c.

i) Hist. Phil. P. III. p. 243. nam quae ad probandam hanc assertionem affert: Cyrenaicam sectam dictam a loco vbi fundata est; fundamento carent: ita enim secta dicta est, quod auctor sectae erat Cyrenaicus.

k) l. c. c. IX. p. 254.

l) Ep. Socrat. XXVII.

ficiandis argumentis has epiſtolas reiecerimus. Mortis itaque nec genus, nec tempus, nec locus a Graecis notatus eſt, vt fuere in rebus barbarorum negligendis ſatis ſupini. Duorum liberorum pater factus eſt, filii vnius degeneris, quem ideo contemſit et reiecit [m]; et filiae paternae eruditionis haeredis, de qua in ſequentibus dicemus. Satis, niſi fallimur, ex dictis de ingenio moribusque Ariſtippi iudicium fieri poteſt, in quo, ſi non laudanda ſunt omnia, ſi naturali animi ad voluptates procliuis inclinationi aliquid dedit [n], ſi ſeueros Socratis mores non expreſſit [o]; magnas tamen ei dotes fuiſſe, et eruditionem atque prudentiam in ſcholis philoſophorum Graecorum raro occurrentem, ea quae adducta ſunt, ſatis loquuntur. Vehementi enim animi ardore diſcendi vſus ad Socratem delapſus eſt, cui ingenii alacritatem et promtitudinem egregie probauit. Quae etſi aemulos ei concitarent plurimos [p], animum tamen iis exhibuit non ingenuum tantum, ſed et reconciliabilem: duros et cauillatores argutis reſponſionibus [q], qua arte mire pollebat, excepit. Nec pauca praeſentis et ad omnes circumſtantias attenti animi ſpecimina exhibent itinera, quibus et prudentiam, et facilitatem morum omnibus probauit. Etſi vero voluptates corporis non reiiciebat, eas tamen nec anxie quaeſiuit, nec iis vnquam ad foeditatem abuſus fuiſſe legitur [r]. Et ita quoque in veſtitu, reliquoque cultu corporis verſatus eſt, vt ſorditiem vitaret, decoris rationem haberet, et circumſtantiis flagitantibus elegantiam quoque et ſplendorem quaereret; cui rei fortunae ſatis affluentes ſumtus abunde ſuppeditabant [s]. Certe elegantiſſimi inter Graecos philoſophi titulum nomenque meruiſſe, dicta hactenus abunde demonſtrant, et aſſertae virtutis doctrinae probant: philoſophum id eximii habere, vt, ſi omnes leges tollerentur, aequabiliter viuant; philoſophiae hunc fructum eſſe, cum omnibus fidenter conuerſari; differre doctos ab indoctis, vt domiti equi ab indomitis; melius eſſe mendicum euadere, quam indoctum, illic enim pecuniis, hic humanitate indigeri: diuitum fores obſidendas a philoſophis, tanquam aegrotorum a medicis; non qui plurima, ſed qui vtilia legerunt, ſtudioſos habendos eſſe, et eruditos; pecuniam ſe ab amicis accipere, non vt ipſe vteretur, ſed vt ſcirent illi, quas ad res pecuniis vti conueniat; honeſtos pueros ea oportere diſcere, quae viris vſui futura ſint; amicum iratum primum conueniendum et delirandum inimicitia non eſſe. Ex his enim et ſimilibus, quae collegit LAER-

Ingenium et mores.

m) Recte id ex LAERT. L. II. ſ. 81. colligitur.

n) Voluptatibus non miſiſſe nuntium, etſi eas, vbi habere non poſſet, anxie non quaereret, ipſe faſſus eſt, et ſplendidae vitae cura, ſatis loquitur.

o) Erat enim Socrates paucis contentus, et ab omni corporis nitida atque ſollicita cura alienus; luxuique Graecorum infenſiſſimus, quae non aduerſabatur Ariſtippus.

p) Praeter Xenophontem, male ei cupiiſſe Platonem patet ex LAERT. L. II. ſ. 69. et Phaedonem ib. ſ. 76. SENEC. de benef. L. VII. c. 125. Aeſchinem ib. ſ. 82. Diogenem, quem qua ratione repreſſerit eleganter narrat HORATIVS Ep. L. I. ep. XVII. Antiſthenem adiicit Ep. Socrat. IX.

q) Plura eiusmodi narrat LAERTIVS L. II. ſ. 71 ſeqq. et ex eo STANLEIVS c. VI. p. 230 ſeqq.

r) Hoc intelligendum de iis, quae certa vel veriſimilia ſunt: nam criminationes hoſtium attendendae non ſunt; qualis et illa Theodori in libro de ſectis apud LAERT. L. II. ſ. 65. eſt.

s) LAERT. L. II. ſ. 80. ex quo loco patet, eum viuo Socrate iam pecunia abundauiſſe. Cum itaque diues eſſet, mirum non eſt, et in veſtitu et in victu ſplendidum et delicatum fuiſſe, et aurum negligere potuiſſe.

LAERTIVS [t] Socraticae ſcholae alumnus, vt ex vngue leo, cognoſcitur. *Scripta.* Scripſit [u] et hiſtorica quaedam, et dialogos, de quibus tamen incerti ſunt veteres, an ſint genuini: librum item de phyſiologis [x] et alia memorata LAERTIO [y] ex quibus patet, non philoſophiae tantum ſtudiis, ſed et elegantioribus diſciplinis fuiſſe haud leuiter imbutum: Quaedam ei ſuppoſuiſſe audaces manus, vt tanti viri nomine impudentes mores tegerent, liber *de veterum luxu*, illi tributus [z], oſtendit. Fuerunt et alii Ariſtippi [a], cum hoc non confundendi, interque eos memorabilis Ariſtippus hoſtis mathematicae diſciplinae, ARISTOTELI [b] nominatus, et alius Pythagoricus philoſophus [c].

Doctrina Ariſtippi, Sectaeque Cyrenaicae, valde eius hiſtoria incerta.

§. IV. Iam vt in enarranda Ariſtrippi hiſtoria ad doctrinam et philoſophiam eius digrediamur, praemonendum exiſtimamus, non adeo certam eſſe notitiam, quam de eius placitis reliquerunt nobis veteres. Scripta enim Ariſtippi temporis iniuria nobis erepta eſſe, modo meminimus, et ita ex verbis conditoris ſectae de eius mente certa ratione iudicari non poteſt: Nec coaeuorum hac in re teſtimoniis multum fidendum eſſe, ex iis quae ſupra de inuidia condiſcipulorum diſſeruimus, recte concluditur. Ad ſequacium itaque philoſophemata recurrendum eſt, et quid Cyrenaicae ſcholae placuerit, diſquirendum, vt inde coniecturis aſſequamur, quae Ariſtippo tribuenda ſint, nec ne. Vbi tamen non leuiores occurrunt difficultates: patebit enim ex Cyrenaicae ſectae hiſtoria, ſucceſſores Ariſtippi ita conditoris placitis non inhaeſiſſe, vt non multa mutarent, et eiusmodi doctrinas admitterent, quae vel Ariſtippo plane ſunt contrariae, vel ſaltem fuere ignotae [d]. Cuius rei ratio non ex innouandi tantum, quod pleroſque occupauit ſtudio, et cupiditate peculiares ſectas inſtituendi deriuanda eſt, ſed et ex diuerſis, quos audiuerunt praeceptoribus. Ariſtippi enim philoſophematis non contenti ad alios quoque dilapſi ſunt, ſicque e. g. Theodorus ad Zenonem Cittiaeum et Pyrrhonem, longe alia tradentes diuertit; quo factum eſt, vt diuerſa dogmata ſyſtemati Cyrenaico, quale illud condidit Ariſtippus, adderentur, quae ab illo profecta non ſunt. Contulit quoque multum ad incertitudinem hiſtoriae philoſophiae Cyrenaicae, quod Epicureum ſyſtema cum illa confuſum ſaepiuſcule fuerit; cum vtraque ſchola voluptatem, diuerſa tamen ſignificatione, fine et modo commendauerit [e]. Vt

itaque

t) L. II. ſ. 76 ſeq.

u) Soſicrates tamen apud LAERT. L. II. ſ. 84. auctor eſt, Ariſtippum nihil ſcripſiſſe.

x) Allegat LAERTIVS L. IIX. ſ. 21.

y) Lib. II. ſ. 84. Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. pag. 787. LEOPARDVS loc. cit.

z) Paſſim citatur LAERTIO, qui tamen, cum et Xenocratis et Ariſtotelis amores ibi adductos dicat L. IV. ſ. 19. L. V. ſ. 3. fraus facile ſe ipſam prodit, vt ſorex. De epiſtolis Ariſtippo tributis idem iudicium eſto.

a) Quatuor Ariſtippos nominat LAERTIVS L. II. ſ. 83. quibus quinque addit MENAGIVS. Apud PLINIVM tamen L. XXXV. c. 10. pro Ariſtippo HARDVINVS legit Ariſto. Inter hos Ariſtippos vnus etiam Cyrenis oriundus fuit, Lacydae diſcipulus, cum noſtro non miſcendus, apud EVSEB. praep. L. XVI. p. 736.

b) Metaphyſ. L. II. c. 2. T. II. p. m. 658.

c) IAMBLICH. de vit. Pyth. n. 267.

d) Hoc ex dicendis patebit; interim legi poteſt MENZIVS l. c. p. 80. not. TTT.

e) Etſi voluptatem finem philoſophiae conſtituit et Cyrenaica et Epicurea ſecta, diuerſo tamen id factum eſt reſpectu, Ariſtippus enim voluptatem in motu, Epicurus in ſtatu finem philoſophiae moralis poſuit. Vnde et hic aliquot inter ratas ſententias Cyrenaicis oppoſuit, quae ex horum ſchola lucem accipiunt, qua de re prolixius ſuo loco.

itaque leges historiae sequamur, ea primum expendenda sunt, quae Cyrenaicae scholae tanquam κυρίαι δόξαι, et domestica dogmata tribuuntur; et enarranda deinde ea, quae adiecisse sectatores constat.

Partes philosophiae quas coluerit?

§. V. Secutus vero est Aristippus et sequaces Socratis philosophandi rationem, et de morali potissimum philosophia sollicitus fuit, de reliquis, eruditionis tam encyclicae [f], quam philosophicae partibus, idem sensisse videtur, quod Socrates sensit, cuius hac de re mentem supra declarauimus. Quemadmodum enim prudentissimus ille morum magister omnia ad vitam referebat, nec plus in iis admittendum esse suadebat, quam ad felicitatem animi vitamque rectam conferre aliquid posset; ita nec in superfluis animos detineri voluit Aristippus, neque tamen ab iis artibus imparatos philosophiae studiosos esse debere, quae ad feliciter et iucunde viuendum pertinerent, statuit [g]. Vehementer itaque improbabat illos, qui encyclicam quidem eruditionem tenerent, philosophiam vero negligerent, eosque similes esse Penelopes procis, aiebat, qui ancillas domina priores habuerint [h]. Ex quo eius iudicio manifestum est, liberalium artium cultum ita admisisse, vt essent ancillae philosophiae, quemadmodum ipsum Aristippum e legantioribus humanitatis literis non destitutum fuisse, supra innuimus, et a viro in vrbe quidem barbara, sed ad Graecorum elegantiam et instituta composita educato, omnino coniici potest, et ex argumento librorum qui ei tribuuntur, manifeste colligitur, cum in iis non tantum sint philosophici argumenti scripta, sed et alia, quae ad humanitatem pertinent [i]. Et ex his diiudicanda sunt, quae habet ARISTOTELES [k], parum tribuisse disciplinis mathematicis. Cum enim earum non ignarum fuisse, illa persuadeant, quae in naufragio ad littus eiectus de figuris geometricis, quas de-

scri-

f) Ἐγκυκλία παιδεύματα, quid sint, dubius haeret ALDOBRANDINVS ad h. l. inductus loco SENECAE ep. LXXXVIII. vbi praeeunte Posidonio quatuor artium genera statuit: nempe esse vulgares, ludicras, pueriles et liberales, quas Graeci ἐγκυκλίους nominant; solas autem liberales esse, quibus curae animae virtus est. Si enim ipsa philosophia moralis ad liberales artes pertineat, eas non posse philosophiae opponi. Nodum vir doctus quaerit in scirpo; Posidonius enim non de recepta τῶν ἐγκυκλίων significatione loquitur, sed quibus proprie nomen liberalium artium dandum sit, quia liberum hominem faciunt. Encyclicas Graecorum, Latinos liberales vocare non negat, ipse, pueriles nominat. Si itaque ex vsu vocis statuendum est, qui in hoc Laërtii loco ab Aristippo respiciebatur, encyclicae disciplinae siue liberales artes sunt, quas liberum scire aequum est, vt ait TERENT. Eunuch. Act. III. Sc. 2. quaeque προπαιδεύματα sunt et praeparatio ad philosophiam, non quia virtutem dare possint, sed quia animos ad accipiendam eam praeparent, vt ipse ait, SENECA l. c. itaque τὰ ἐγκύκλια μαθήματα συμβάλλεσθαι πρὸς φιλοσοφίαν dixit CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 284. conf. VOSSIVS de Philologia c. I. §. 4. p. 7. qui et libro de philosophia c. I. §. 1. p. 1. loca veterum affert, quibus in his non senescendum esse monent.

g) Ideo rogatus, quid honestos pueros discere oporteat? respondit, quae viris vsui futura sunt, LAERT. L. II. s. 80.

h) Ib. s. 79. Dictum hoc Bioni tribuit PLVT. de educandis liberis. Sententiam tamen nobilissimam plures, si non iisdem verbis, eodem tamen sensu dicere potuerunt estque vere Socratica.

i) Certius de hoc iudicaremus, si Aristippi dialogus de paedia, quem ei tribuit Laërtius, non periisset.

k) Lib. II. Metaph. c. 21. T. II. p. 658. contumelia affecisse mathematicas disciplinas; cuius ratio est; quia coriariam et fabrilem iis praetulit, vbi de meliori vel deteriori agatur, cum e contrario artes mathematicae nullam boni vel mali rationem habeant. Ex quibus sensu Socratico eum has artes popularibus postposuisse, patet, id est, quatenus ad bene viuendum nihil conferunt: namque ita Socratem praecipientem audiuerat.

ſcriptas forte viderat, dixit, neç coniectura cl. MENZII [l] omni veriſimilitudine careat: audiuiſſe in iuuentute Theodorum maxima nominis ſama artes mathematicas in Ariſtippi patria tum docentem; intelligenda illa ſunt, quae refert Ariſtoteles in ſenſu Socratico, qui ſubtilitates ad vitae vſum et commoditatem nihil facientes reiiciebat. De naturalis philoſophiae ſtudio idem cum Socrate ſtatuiſſe, eo minus mirandum eſt, quo magis ad hunc finem omnem philoſophiae laborem referebat, vt feliciter homines viuerent [m]. De rationalis vero philoſophiae pretio ab Ariſtippo et ſequacibus ſtatuto veteres diſſentiunt: quidam enim [n] naturalium quidem rerum inquiſitionem Cyrenaicos omiſiſſe, referunt, quod comprehendi non poſſe manifeſte colligerent, logicen vero propter ſummum eius vſum attigiſſe. Meleager vero atque Clitomachus apud LAERTIVM [o], eos et phyſicam et dialecticam aeque aſpernatos fuiſſe tradunt. Quae ita tamen conciliari poſſunt, vt dicatur, Ariſtippum et ſequaces reieciſſe dialecticas contentiones, quales et Eleatici et Megarici circa iſta tempora introducebant, non tamen contemſiſſe omnem ratiocinandi artem, ſed eam potiſſimum excoluiſſe partem, quae de ſenſationum natura, animique ex his affectionibus, iudicio, et criterio doloris et voluptatis, bonique et mali diſcrimine agit, quippe quam ſolam ad moralem philoſophiam aliquid conferre iudicabant. Quam rationem poſtea alia et peregrina auxit Theodorus, Ariſtippi iunioris diſcipulus, qui Pyrrhonem audiuit, et ἀκαταληψίας doctrinam ab eo didicit; ex quo tempore dogma illud in Cyrenaicorum ſchola inualuiſſe videtur, μόνα τὰ πάθη καταληπτά, ſola ea, quibus afficimur comprehenſibilia eſſe [p]. Quod qua ratione intellexerint, ſi non ipſe Ariſtippus, de cuius hac in re mente non conſtat, certe Cyrenaici Ariſtippi ſequaces, luculenter ediſſerit SEXTVS EMPIRICVS [q], qui ipſe audiendus, et cum aliis veterum conferendus eſt, vt de rationali philoſophia Cyrenaicorum conſtet.

Canones logici Cyrenaicorum.

§. VI. Ita vero Cyrenaicorum canones logicos eruditiſſimus Scepticus enumerat:

I. Criteria ſiue iudices veri falſique eſſe affectiones, ſolasque comprehendi, et non eſſe fallaces: eorum autem, quae mouent et efficiunt affectiones, nihil eſſe, quod poſſit comprehendi, neque quod poſſit non fallere. Eadem tradit CICERO [r]; in tactu doloris aut voluptatis Cyrenaicos ſolo putare veri eſſe iudicium, quia ſentiatur. Idem viſum quoque Epicureis [s], quod itaque Cyrenaici teſte LAERTIO [t], ſuſtulerunt τὰς αἰσθήσεις οὐκ ἀκριβοῦσας τὴν ἐπίγνωσιν, *ſenſus, quod certam non inferant cognitionem*, non de ſenſibus ipſis accipiendum eſt, quatenus afficiuntur, ſed de opinione

l) l. c. not. BBBB. p. 90.
m) Scripſiſſe tamen librum περὶ φυσιολογιῶν refert LAERT.
n) LAERT. L. II. ſ. 92.
o) Ibid.
p) Ariſtocles apud EVSEBIVM L. XIV. c. 7. LAERT. L. II. ſ. 92. PLVT. adu. Coloten SEXT. EMPIR. Pyrrh. hypot. L I. c. 31. ſ. 55.
q) Aduerſ. mathemat. L. VII. ſ. 191 ſeqq.
r) In Lucullo c. 7. Acad. Qq. L. IV. c. 7.
s) Vid. LVCRET. L. IV. v. 480 ſeqq.
t) L. II. ſ. 95.

ne et iudicio ex eorum perceptione ferendo, quod erroribus obnoxium eſt "[u].

II. Si itaque apparentia dicantur affectiones, fatendum eſſe omnia, quae apparent, eſſe vera, et eiusmodi, vt poſſint comprehendi: ſin autem ea, quae cauſſae ſunt commotarum affectionum appellentur, apparentium nomine; omnia apparentia eſſe fallacia, nec comprehendi poſſe. Solam enim affectionem eſſe, quae nobis apparet, non rem, quae eam efficit.

III. Quod eſt extrinſecus mouetque ac efficit noſtram affectionem, fortaſſe quidem rem eſſe, nobis autem non apparere.

IV. Ea ratione nos in propriis quidem affectionibus minime errare, illasque poſſe comprehendi.

V. In ſubiecto externo autem errare omnes, nec poſſe comprehendi, cum ad id diſcernendum anima prorſus ſit imbecilla propter loca, propter interualla, propter motus, propter mutationes, propter alias plurimas cauſſas.

VI. Inde nec criterium dari omnibus hominibus commune, poni autem nomina communia iudiciis: nam affectiones quidem communi nomine vocari, an autem eodem modo proximus afficiatur, neminem poſſe dicere, vt qui eius affectionem non percipiat.

VII. Cum itaque nulla ſit in nobis communis affectio, temerarium eſſe, dicere, id, quod mihi videtur, videri etiam vicino.

VIII. Quod autem reuera propter diuerſas ſenſuum conſtitutiones, non eodem modo et ſimiliter afficiamur, et moueamur, perſpicuum eſſe in iis, qui regio morbo vel ophthalmia laborant, et in iis, qui affecti ſunt ſecundum naturam, illis enim lurida et rubra apparere, quae aliis ſunt alba.

IX. Affectiones etiam ad fines peruadere [x].

X. Ex affectionibus alias quidem eſſe iucundas, alias vero moleſtas, alias vero intermedias.

XI. Moleſtas eſſe malas, quarum finis eſt dolor, iucundas autem bonas, quarum finis, qui falli non poteſt, eſt voluptas. Quae autem ſunt intermediae, nec bonas eſſe nec malas, affectione inter dolorem et voluptatem media.

XII. Affectiones ergo eſſe omnium iudices et fines; has in vita nos ſequi, attendentes euidentiam et iucunditatem: euidentiam quidem in aliis affectionibus, iucunditatem autem in voluptate [y].

Patet ex hac logicae Cyrenaicae delineatione, medios eos inceſſiſſe inter Scepticos et Academicos primos, et ad ſenſationes potiſſimum noſtras, et earum afficiendi modum reſpexiſſe, qua de re recentiores quoque philoſo-

u) Conf. FABRIC. ad l. c. Sexti p. 409. not. R.

x) Haec ex morali philoſophia Cyrenaicorum, de qua in ſequentibus, explicanda ſunt. Illi enim duas paſſiones poſuerunt, dolorem et voluptatem, ad quas referuntur ſenſationes omnes, in quibus vel dolor vel voluptas afficit, et de fugiendis atque appetendis monet.

y) LOCKE de l'entendement L. II. ch. 8. §. 12 ſeqq. p. m. 137 ſeqq. DE CROVSAZ Logiques P. I. Sect. I, ch. 2. §. 2 ſeq. p. 15 ſeqq.

losophiae rationalis doctores praeceperunt, inter quos Cyrenaicam hanc logicam examinauit vir summus CHRISTIANVS THOMASIVS [z].

Philosophia moralis Cyrenaicorum.

§. VII. His naturalis sensationis regulis inaedificauit schola Cyrenaica systema morale, quod voluptatem finem philosophiae constituit, vnde nomen quoque Hedonicorum acceperunt, qui illud secuti sunt. Ceterum et hic praemonendum est, nec omnia imputanda Aristippo, quae sequacibus placuerunt, nec cuncta ad turpes rationes reuocanda esse, sed ad naturam potius voluntatis humanae, animae et corporis felicitatem quaerentis esse examinanda, id quod ipsa Cyrenaicae scholae dogmata euincunt. Pleraque vero, amissis Cyrenaicorum scriptis LAERTIO [a] debemus, quocum conferenda sunt veterum testimonia passim dispersa, ex quibus haec statuisse Cyrenaicos, colligitur.

I. Duas esse perturbationes siue passiones dolorem et voluptatem, voluptatem lenem motum esse, dolorem motum asperum.

II. Nihil differre a voluptate voluptatem, neque aliud alio magis volupe esse, atque illam quidem cuncta animantia appetere, dolorem vero reformidare. Maxime notanda haec propositio est in diiudicando systemate Cyrenaico; patet enim ex ea, de naturali voluntatis humanae ex sensationibus oriundae sensu atque inde percepta voluptate et dolore sermonem esse, qualem sensum etiam reliqua animantia suo modo et gradu possident [b]: et in hac sola significatione vna voluptas ab altera non differt, licet natura modoque, etsi gradu, obiecto, fineque differat.

III. Voluptatem vero hic intelligi non stantem, id est, quae in tranquillitate et indolentia consistit, qualem Epicurei pro fine habent, sed mouentem, quae animum atque corpus leniter et dulci ratione commoueat.

IV. Voluptatem corporis vltimum finem hominis esse. Hoc quidem non LAERTIVS tantum, sed et plerique veterum Cyrenaicis tribuunt, vtrum vero tam crassum et philosopho indignum dogma nude admiserint, recte quis dubitet. Aristippus certe, etsi corporis voluptatibus locum reliquit, ratione tamen eas moderandas esse, nec iis cedendum imperium monuit. Quod cum animae in voluptatem imperium concedat, sequitur inde, potiorem animae, quam corporis, rationem in voluptatibus Aristippum habuisse. Notatque EVSEBIVS [c] Aristippum non dixisse ipsum quidem, voluptatem esse finem, sed ex eo id collegisse sectatores, quod semper de voluptate disseruerit.

V. Finem a vita beata differre, finem quippe esse particularem voluptatem, beatam autem vitam ex collectione huiusmodi particularium voluptatum existere, quibus et praeteritae connumerentur et futurae. Particularem quoque voluptatem propter se eligendam, beatitudinem non propter se, sed propter particulares voluptates.

VI.

z) Introd. in phil. ration. c. VI. §. 60 seqq p. 78 seqq.

a) Lib. II. s. 92 seqq.

b) Conf. CICERO de fin. L. V. c. 128. L. II. c. 71. et ALDOBRAND. ad l. c. Laërt.

c) De praep. loco supra laudato.

VI. Voluptatem bonam esse, etsi a turpissimis rebus proueniat: licet enim actio in se sit inhonesta, voluptatem tamen in se spectatam et bonam esse et expetendam. Magnam haec thesis Cyrenaicis conflauit inuidiam, quae tamen luculenter explicat, eos non de eo, quod morale, sed quod naturale est in voluptatibus, locutos esse: hinc ex eo quoque voluptatem finem esse probabant, quod natura hanc nobis a pueris sine institutione conciliauerit, et, cum illa fruimur, nihil amplius quaeramus. Naturale vero in homine malum non esse, concludebant.

VII. Indolentiam non esse voluptatem, sed hominis dormientis conditionem, carereque motu, quo tamen voluptas et dolor absoluatur.

VIII. Neque tamen omnes animi voluptates atque dolores ex corporis voluptatibus atque doloribus existere, solam enim patriae et nostrummet ipsorum prosperitatem voluptatem animis nostris posse afferre. Luculenter haec quoque demonstrant, non ad solam corporis voluptatem omnia retulisse Cyrenaicos; licet omnino verisimile sit, nullam eos voluptatem admisisse, quae non in corpore propter arctissimum animae et corporis connubium sentiatur: vnde et ad corporis potissimum sensum in voluptatibus respexisse videntur, quando voluptatem corporis commendarunt. Sed deficientibus sectae monumentis, aegre certi quid definiri potest, et incertum, an non Epicurei plus Cyrenaicis tribuerint, vt illis eo fortius aduersarentur, quam ipsi admiserunt.

IX. Nec tamen ex memoria praeteritorum aut expectatione futurorum bonorum perfectam voluptatem existere posse; motum animi enim solui tempore atque dilabi. Consistere itaque voluptatem tempore praesenti, et esse μονόχρονον, vt est apud ATHENAEVM [d]. Itaque praecipiebant, quod refert AELIANVS [e], sollicitos mortales neque de praesenti neque de futuro esse debere, constantisque et serenae mentis argumentum esse, si quis talibus se minus perturbari patiatur. Praesentia enim tantum nostra esse, non vero praeterita, quae iam elapsa, neque futura, quae incerta sint.

X. Longe praestantiores esse corporis, quam animi voluptates, deterioresque corporis quam animi dolores, quo circa et hi peccantes crudelissime exerceantur. Ita quidem, vt et reliqua LAERTIVS [f], qui tamen, nisi totus falsus est, ea, quae de sensu voluptatum dixere, ad ipsam voluptatum naturam traxit. Videntur enim nihil aliud voluisse dicere, quam: exquisitiorem sensum habere corporis voluptates, quam animi, magisque afficere corporis dolores, quam animi, propter naturalem animi propensionem in corpus. Proditque Laërtius, ex malo in Cyrenaicos animo haec profecta esse; addit enim: inde corporis magis quam animae curam habuisse [g], quod Aristippi et sequacium historia multis exemplis refutat.

d) Lib. XII. p. 544.
e) V. H. L. XIV. 6.
f) Lib. II. §. 90.
g) Aliter tamen verba Laërtii interpretatur OLEARIVS ad STANLEIVM p. 246. Patiuntur tamen eius verba hunc quoque sensum, maius regimen in gubernandis voluptatibus quam doloribus requisiuisse. Ipsa verba aliquantum obscura sunt.

XI. Dolorem naturae noſtrae grauem eſſe, et abhorrere, cui quam maxime conueniat voluptas.

XII. Quandoque repudiandas res voluptati inſeruientes, tanquam quae moleſtiam afferant, vt res difficillima ſit coniunctio voluptatum, qua beata vita abſoluatur.

XIII. Sapientem minime ſemper viuere in voluptate, nec ſemper dolere inſipientem, ita tamen plerumque ſe rem habere. Satis autem eſſe, ſi quis vel per vnicam incidentem voluptatem ſuauiter afficiatur [h].

XIV. Dolorem ſummum malum eſſe, nec omni tamen malo eum excitari, ſed inſperato nec opinato: maioremque penes hos, quam penes alios dolorem eſſe [i].

XV. Animam ſimul cum corpore pati et vna turbari [k].

XVI. Vitam aeque ac mortem eligendam, et vtrumque ſapienti indifferens eſſe [l].

XVII. Natura ſuaue vel inſuaue nihil eſſe: caeterum propter rerum vel raritatem vel nouitatem, vel ſatietatem laetari alios, alios angi.

XIIX. Paupertatem vel diuitias nihil ad voluptatis rationem afferre, neque enim exquiſitiore voluptate diuites quam pauperes affici. Contradicere ſibi hic videtur LAERTIVS, paulo ſupra Cyrenaicis tribuens: diuitias effectrices tantum eſſe voluptatum, non propter ſe expetendas. Sed vt in iſtis, de ipſa voluptatis ratione vel potius ſenſu locutus eſt, ita in his cauſſam tantum efficientem notat: et vtraque propoſitione diuitias a formali voluptatum conceptu remouet.

XIX. Omne bonum in voluptate poſitum eſſe, virtutemque ob eam rem eſſe laudandam, quod voluptatem efficiat [m].

XX. Sapientem ſui ipſius gratia omnia facturum; alium quippe neminem, aeque ac ſe, dignum arbitrari: etſi enim magna ab eo videatur conſecutus, non tamen ſua merita aequare [n].

XXI. Peccata veniam promereri, neque enim peccare ſponte quenquam, ſed aliqua paſſione coactum, neque odio peccantem proſequendum, ſed emendandum eſſe.

XXII. Sapientem non adeo in bonorum electione inhaeſurum, vt in malorum fuga; finem conſtituendo, vt neque in moleſtia neque in dolore viuatur.

XXIII. Prudentiam quidem bonum eſſe, non autem propter ſe ipſam appetendam, ſed eorum gratia, quae nobis ex ea proueniunt.

XXIV. Virtutes quasdam et imprudentibus communes eſſe.

XXV.

h) LAERT. L. II. ſ. 91.
i) CICERO Tuſc. Qq. L. II. c. 6. L. III. c. 13. LAERT. ſ. 93.
k) LAERT. L. II. ſ. 94. Patet ex his, Cyrenaicos ad animae cum corpore vnionem mutuumque conſortium in deſcribenda voluptatis natura reſpexiſſe.
l) Ibid. ſ. 95.
m) CICERO Off. L. III. c. 33.
n) LAERT. L. II. ſ. 95.

XXV. Sapientem nunquam inuidia laboraturum, neque cupiditati neque superstitioni vnquam cessurum, ista enim ex inani opinione existere. Dolori et metui obnoxium esse, hoc enim naturae legem postulare.

XXVI. Amicum necessitatis caussa amplectendum.

XXVII. Corporis exercitationem virtuti acquirendae conducere [o].

XXVIII. Nihil natura iustum esse, aut honestum ac turpe, sed consuetudine ac lege: virum tamen bonum nihil agere perperam ob imminentia damna, opinionesque sinistras euitandas [p]. Pessime ob hoc dogma plerumque audit [q] secta Cyrenaica, quae crasso isto scepticismo morali ad impietatem viam muniuisse visa est. Nihil tamen hic secure definiendum, cum incertum sit, quam legem intellexerint, an naturae vel hominum? certe a naturae instinctu cuncta ad voluptatem referente eoque rationali sapientis actiones regi statuebant, quae ipsis φυσικῶς γίνεσθαι [r] ex naturae lege fieri credebantur. Praeter πάθη vero et voluptatis atque doloris sensum regulam nullam admisisse ex logicis canonibus supra adductis est manifestum.

§. VIII. Praeter eruditionis vitaeque elegantiam famae quoque celebritatem Aristippo conciliauit ARETE filia, femina eruditissima, et inter mulieres philosophantes [s] notatu digna. Eam enim parentem, philosophiam tradentem audiuisse testis est LAERTIVS [t] atque CLEMENS ALEXANDRINVS [u], qui eam albo celeberrimarum doctrina, imprimis philosophica, feminarum adscripsit. Aristippi quidem sororem fuisse tradit AELIANVS [x], sed vel errore deceptum fuisse, vel locum in mendo cubare, vnanimis veterum consensus euincit, qui omnes filiam Aristippi faciunt. Optime vero a parente institutam fuisse, LAERTIVS [y] refert, testatus, ita ab eo exercitio iugi eruditam fuisse, vt contemneret, quod esset nimium: quae sine dubio respexit auctor epistolae ad Areten [z], quae Aristippo falso adscribitur, vbi rerum superuacanearum contemtus ei vehementer commendatur, et philosophiae seruandae amor accenditur. Quem muliere philosophante dignum vitae cursum recte tenuisse, inde colligi potest, quod filium, aui nomine, Aristippum cognominatum in philosophia ita instituit sola, vt non solum inde μητροδίδακτος [a] vocaretur, maternique amoris ac studii vestigia exprimeret [b], sed et Theodorum, non ignobile, in schola Cyrenaica nomen, discipulum haberet [c]. Praeter filiam Synallum quendam [d] et Antipatrum Cyrenaicum discipulos habuit Aristip-

Arete.

o) Ib. §. 91. 94. vbi haec afferuntur.

p) Ibid. §. 93.

q) Vid. PARCKER. diss. I. de Deo sect. 8. p. 20. BVDDEVS de Scepticismo morali §. 9. Anal. H:P. p. 218. thes. de ath. c. 1. §. 6.

r) LAERT. L. II. §. 91.

s) MENAG. Hist. mul. philos. §. 61. qui tamen de ea est parcissimus.

t) Lib. II. §. 86.

u) Lib. IV. p. 523.

x) Hist. anim. L. III. c. 40.

y) Τὰ ἄριστα ὑπετίθετο τῇ θυγατρὶ Ἀρήτῃ συνασκῶν αὐτὴν ὑπεροπτικὴν τοῦ πλείονος εἶναι. ib. §. 72.

z) Epist. Socrat. XXVII.

a) Citati. conf. MENAG. l. c. vbi plures a matre instituti nominantur.

b) THEMISTIVS Orat. XXI.

c) LAERT. L. II. §. 86.

d) EVSEB. praep. L. XIV. c. 18. Aethiopem ex Ptolomaide discipulum eius nominat LAERT. l. c. Antipatrum caecum fuisse CICERO Tusc. Qq. L. I. innuit.

Ariſtippus: Antipater Epitimidi, Epitimides Paraebatae, Paraebates Hegeſiae et Anniceridi diſciplinam Cyrenaicam tradidit, qui ſectam Hegeſiacam et Anniceriam condiderunt, de quibus iam porro tradendum eſt.

Hegeſias. §. IX. HEGESIAS, quis fuerit, veteres tacent, Paraebatae in Cyrenaica ſecta diſcipulum fuiſſe, tradit LAERTIVS [e]. Is πεισιθάνατος cognominatus eſt, cuius cauſſam nobis ita enarrat CICERO [f]: ſcripſiſſe librum, qui ἀποκαρτερῶν dicebatur, quod in eo a vita quidam per inediam diſcedens, reuocatur ab amicis, quibus reſpondens, vitae humanae enumerat incommoda, docetque multis mortem nos ſubducere malis, non bonis. Refertque non TVLLIVS tantum, ſed et VALERIVS MAXIMVS [g]: tanta eloquentia valuiſſe, et mala vitae repraeſentaſſe, vt eorum miſeranda imagine audientium pectoribus inſerta, multis voluntariae mortis oppotendae cupiditatem ingeneraret: ideoque a rege Ptolomaeo vlterius hac de re diſſerere fuerit prohibitus. Et in hoc quoque vno ab Ariſtippo et aliis Cyrenaicis diſceſſiſſe videtur, quod mortem vitae praeferre docuerit: vnde et maluimus Diogenem Laërtium, quam STANLEIVM [h] ſequi, reliqua dogmata Hegeſiacae ſectae adſcribentem, cum Cyrenaicis communia fuerint. In eo vero alia mens fuit Hegeſiae. Cum enim Ariſtippus voluptatis quam doloris maiorem rationem haberi vellet, et particularem quoque voluptatem ſectandam praeciperet, quia difficillimum eſſet, totam, quae ad vitam beatam pertineret, voluptatum congeriem conſequi: Hegeſias ad dolorem magis remouendum, quam voluptatem conſequendam reſpiciens, mortem vitae praeferre non dubitauit, ſecus ac reliqui Cyrenaici faciebant, qui ſapienti eam indifferentem eſſe [i], aiebant. Cuius rei argumentum ille ex ipſis Ariſtippi rationibus petebat: namque is quoque cum ſequacibus non negabat, eſſe impoſſibile cumulate contingere beatam vitam, corpus quippe multis morbis et paſſionibus affligi, animam ſimul cum corpore pati et turbari: Hegeſias vero inde contrarium illi, quod reliqui concludebant, particularem voluptatem ſectandam eſſe inferebat: cum propter ea vita beata non poſſit obtineri, mortem eſſe eligendam. Mire hic omnia turbata ſunt apud LAERTIVM [k], qui non ſolum Cyrenaicorum omnium placita cum Hegeſiacis miſcuit [l], et vno faſce comprehenſas exhibuit, ſed apud quem quoque textus manifeſte corruptus eſt, τὴν τε ζωὴν τε, καὶ τὸν θάνατον αἱρετόν, *vitam aeque ac mortem exoptabilem et eligendam eſſe.* Haec enim cum antecedentibus non cohaerent, quibus vitae miſeria deſcribitur et felicitas atque beatitudo obtineri poſſe negatur. Vnde recte et acute MERICVS CABAVBONVS [m] monuit, priora verba τὴν τε ζωὴν, ad ſuperiora pertinere: ὥστε ἀνύπαρκτον εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν τὴν δε ζωήν· τὸν δε θάνατον αἱρετόν. *Cum vitae felicitas nulla reuera ſit, eligendam eſſe mortem, nec indifferenter habendam.* Quae expli-

e) loc. cit.
f) Tuſc. Qq. L. I. c. 34.
g) Lib. VIII. c. 9.
h) Hiſt. phil. P. III. p. 256.
i) LAERT. ſ. 95.
k) Segm. 94.
l) Paſſim ideo doctrinae Cyrenaicis adſcriptae ſibi contradicunt.
m) Ad h. l.

explicatio non ingenio ſoli debetur, ſed ipſam Hegeſiae doctrinam pro fundamento habet, quem ideo mortem vitae praeferendam efficaciſſima eloquentia ſuaſiſſe, modo diximus, quod innumeris miſeriis et aerumnis eam vndique obſeptam quilibet experiretur. Quare diſcedendum a viris doctis eſt [n], qui communem verborum Laërtii interpretationem ſequuntur.

Anniceris.

§. X. Paraebatae porro diſcipulus fuit ANNICERIS Cyrenaeus, cuius tamen notitia apud veteres, imprimis LAERTIVM et SVIDAM, non ſatis diligentes et accuratos ſcriptores, valde obſcurata eſt. Anniceridem enim Cyrenaicum Platonem Dionyſii iuſſu Aeginae inter mancipia vendi iuſſum, redemiſſe et amicis reſtituiſſe refert LAERTIVS [o], eumque in regendo curru fuiſſe exercitatiſſimum, ideo tamen correptum a Platone tradit AELIANVS [p], quem cum ſectatore Paraebatae eundem eſſe diſerte tradit LAERTIVS [q], et hunc exſcribens SVIDAS [r]. Temporum vero rationes aperte repugnant. Platoni enim Ariſtippus coaeuus fuit, adeoque et Anniceridi huic; Ariſtippum, filia, hanc nepos Ariſtippus, eumque Antipater, Antipatrum Epitimedes, et hunc Paraebates, Paraebatam demum Anniceris audiuit; ex qua ſcholae Cyrenaicae ſucceſſione luce meridiana clarius eſt, multis annis iuniorem hunc illo eſſe, recteque duos Anniceridas ſtatui: ſiue corruptus textus fuerit, et a ſciolo ex margine in textum additum illud gloſſema apud Laërtium et Suidam, vt vult MENAGIVS [s], ſiue ipſum Laërtium memoria deceperit, id quod ſaepius ei contigit: quem ſecutum eſſe Suidam nemo mirabitur, cui negligentia eius nota eſt. De hoc iuniore vero Anniceride ita SVIDAS [t]: fuiſſe Epicureum philoſophum, quamuis eſſet diſcipulus Paraebatae, qui Ariſtippum audiuit. Habuiſſe fratrem Nicotelem philoſophum: ipſius vero diſcipulum fuiſſe illuſtrem Poſidonium. Ab eo ſectam Anniceriam nomen tuliſſe, et vixiſſe ſub Alexandro. Nec valde diſſimilia ſunt Epicureis ea, quae ſectae Anniceriae tribuit LAERTIVS [u]: amicitiam relinquendam in vita et gratiam, honoremque aduerſus parentes, praeclaraque pro patria facinora: Sapientem, quamuis moleſtias ſubeat, atque labores, beate victurum nihilo minus, etſi minimum ei fuerit voluptatis: Amici felicitatem non per ſe expetendam, ſed aſſuefaciendum animum propter congenitam ei prauam diſpoſitionem, vt ne propter emolumenta tantum noſtra amicum ſuſcipiamus, iisque deficientibus ab ipſo diſcedamus, ſed ex beneuolentia quadam, ob quam labores quoque non vereamur, eius cauſſa ſuſcipiendos. Quamuis enim vltimus finis in voluptate conſtituendus ſit [x], eaque priuati doleamus, amicorum tamen gratia labores, quibus carere alias poſſemus, ſubeundos eſſe. Ex quibus patet, ad animi potius voluptatem, quam corporis reſpexiſſe, et tranquilli-

tatem

n) STANLEI l. c. STOLL. Hiſt. phil. mor. gent. §. LIII. p. 64. o) L. III. ſ. 20.
p) V. H. L. II. c. 27. q) L. II. ſ. 87.
r) In Ariſtippus T. I. p. 324. Hos ſequitur STANLEIVS P. III. p. 256. 257.
s) Ad l. c. Laërtii, quem ſequitur KVSTERVS ad l. c. Suidae.
t) In Anniceris T. I. p. 209.
u) L. II. ſ. 96.
x) Conf. CICERO de Offic. L. III. c. 33.

tatem eius potius, quam iucundum voluptatis ſenſum, more Epicureo eum reſpexiſſe. Ceterum Suidae ἀνιστορησίαν merito mireris; qui ſub Alexandro vixiſſe et tamen Poſidonium habuiſſe diſcipulum, Epicureum quoque fuiſſe Annicerin ait. Nam neque Epicurus ante Alexandri M. mortem ſcholam erexit, et Poſidonius, vltimus ex Stoica ſchola plurimis annis his inferior Ciceronis praeceptor fuit, vti ſuo loco dicetur. Vnde coniiciendum eſt, Suidam indiligentiſſimum ſcriptorem, deceptum ſimilitudine dogmatum Anniceridis et Epicuri et more ſuo de temporum rationibus non cogitantem haec inter ſe confudiſſe [y].

Theodorus atheus.

§. XI. Magnam vero ignominiam ſcholae Cyrenaicae contraxit THEODORVS, dictus ATHEVS, qui peculiarem ſectam condidit, quae Theodoria ab illo appellata eſt [z]. Audiuit is Anniceridem, et Dionyſium dialecticum, Zenonem Cittieum, et Pyrrhonem ephecticum; immo Ariſtippum quoque iuniorem, et Bryſonem inter eius praeceptores refert SVIDAS [a], e quorum tamen numero Socratem, quem alio loco addit [b], eximendum eſſe, temporum rationes euincunt. Calluiſſe itaque philoſophorum doctrinas Theodorum dubium non eſt, qui cum Pyrrhonem quoque magiſtrum adhibuiſſet, de theologia Graecorum et philoſophorum quoque dubitare coepit; librumque ſcripſit, in aliquot volumina diuiſum [c], quibus omnia, quae contra vrgeri ſolent, refutauit. Et haec ei ratio ignominioſum athei nomen peperit, quod poſtea, arguto quodam Stilponis ſophiſmate occaſionem praebente, in Θεὸς mutatum eſt [d]. Peſſimam vero iſta libertate dicendi et philoſophandi ſcenam ſibi inſtruxit. Cyrenaei enim eum relegarunt, quos amare riſit, ex Libyae deſertis in Graeciam cultiſſimam expellentem [e]. Inde Athenas delatus Areopagi iudicio obnoxius ad mortem damnatus fuiſſet, niſi Demetrii Phalerei, tum inter Athenienſes potentiſſimi, auxilio euaſiſſet. Inde quoque eiectus ad Ptolomaeum Lagi ſe contulit, apud quem moratus, legatique munus ad Lyſimachum defunctus eſt, quem oris libertate iratum ſecure et cum riſu contemſit [f]. Tandem lege eum damnatum ob atheiſmum hauſto veneno periiſſe Amphicrates apud LAERTIVM [g] auctor eſt. Fecere haec viri fata, vt recentiori aetate de atheiſmo Theodori diſputaretur. Etſi enim certum eſt, atheiſmi eum non accuſatum tantum, ſed et damnatum eſſe, quod contra Deos diſputauerit, et argumenta pro eorum exiſtentia refutauerit; nondum tamen inde ſequitur, eum reipſa fuiſſe atheum. Socratis enim exemplo conſtat, habitos fuiſſe pro atheis inter Graecos omnes illos, qui a dominante, quod aiunt, religione diſſentirent, et nugiuendulam Graecorum ſacerdotum theologiam improbarent. Et talem quoque Theodorum fuiſſe, viris quibusdam doctiſſimis

y) Quod ſi ſub Alexandro vixit, Ariſtoteli coaeuus fuit, quod tamen temporis ſeries et ſucceſſio ſcholae Cyrenaicae vix patitur. Vnde quam exigua fides Suidae ſit, patet.

z) LAERT. L. II. ſ. 98. SVIDAS v. Theodorus T. II. p. 175.

a) loc. cit.

b) In Socrates T. III. p. 353.

c) Librum nominat Laërtius, libros Suidas, qui ita facile conciliari poſſunt.

d) LAERT. L. II. ſ. 102.

e) Ibid. ſ. 101.

f) Ibid. ſ. 102.

g) Ibid. ſ. 101.

mis placuit, qui Deos eum tantum Graecorum oppugnasse contendunt [h]; quibus tamen aduersantur alii, qui Theodorum apertae impietatis reum agere non dubitant [i]. Et difficile quoque est in hac quaestione sententiam dicere; cum non tantum humani ingenii inter luxuriantes Graecos proteruia et audacia etiam aduersus Deos pluribus exemplis constet; sed et zelus sacerdotum contra philosophos, superstitionem et idololatriam absurdissimam publice et incaute reiicientes plurima nobis specimina persecutionum exhibuerit: ipsa vero Theodori scripta hodie non extent; vnde tutissimum putamus, in hac quaestione vel affirmanda vel neganda cohibere iudicium. Neque tamen tacendum est, si coniecturis rem agere liceat, militare quaedam pro Theodoro, quae verisimiliter persuadent, non tam ipsam numinis existentiam illum negasse, quam gentilium Deos risisse atque oppugnasse: forte etiam prouidentiam Dei sustulisse, eumque ex mundi huius sphaera quasi remouisse. Cuius coniecturae fundamentum exhibet LAERTIVS [k], qui omnes quidem generis de Diis opiniones reiecisse fatetur, ait vero, librum eius de Diis offendisse non contemnendum, ex quo Epicurus pleraque desumserit. Epicurus vero Graecanicam quidem theologiam susque deque habuit, et prouidentiam quoque negauit, relegatis quasi Diis in extramundana spatia: Dei tamen existentiam adeo non negauit, vt eam ex anticipata potius omnium hominum notione demonstraret, longeque felicissimam et tranquillissimam Deorum vitam esse assereret, iisque pura mente seruiendum esse praeciperet. Talia cum ex Theodori libro sumserit, atheus is dici non potest, qui omnem numinis existentiam negauerit. Frigidumque prorsus est, quod excipiunt viri magni ISAACVS CASAVBONVS [l], et IO. FRANCISCVS BVDDEVS [m], Epicureum hominem, qualem Laërtium putant, ex affectu in magistrum beneuolo ita iudicasse; non contemnendum Theodorum librum de Diis scripsisse, quoniam ille liber fons fuerit, vnde scaturierit, quicquid Epicurus de Diis blaterauit. Non enim hic de Laërtii iudicio agitur [n], sed, an Theodorus omnem numinis existentiam negauerit, cum tamen theologiae Epicureae fons eius liber fuerit, quod aegre quemquam affirmaturum esse putamus, nisi voce atheismi ludat. Auget hanc coniecturam et mirifice confirmat non SEXTVS tantum EMPIRICVS [o], qui Theodorum iungit Euemero, aliisque, qui asseruerunt, *τοὺς νομιζομένους Θεοὺς δυνατούς τινας γεγονέναι ἀνθρώπους*, *eos, qui pro Diis habeantur, potentes fuisse homines*, ex quo loco recte id conficitur, Deos eum inter Graecos receptos, quique pro Diis haberentur, verissima sententia pro magnis et potentissimis antiquissimi temporis viris habuisse, et de Graecorum tantum numinibus disputauisse [p];

h) VOSSIVS de idolol. gent. L. I. c. 1. p. 2. MICH. MOVRGES Plan de Pythagor. T. I. ep. 3. p. 96. REIMMANN. Hist. Atheismi c. XXIV. §. 3. p. 174 seq.

i) PARCKER. de Deo disp. I. §. 7. p. 19. GASSENDVS Synt. phil. Epic. P. II. §. 1. c. 3. p. 173. BAYLE Dict. T. I. art. Bion. BVDDEVS thes. de atheismo c. I. §. 17. STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. LV. p. 65.

k) L. II. §. 97.

l) Ad l. c. Laërt.

m) l. c.

n) Neque certum est Laërtium fuisse Epicureum, vti suo loco demonstrabitur, neque beneuolo satis animo is in Theodorum fuit, vti videre est L. IV. §. 52.

o) L. IX. adu. mathemat. §. 51.

se [p]; sed et CLEMENS ALEXANDRINVS [q], qui *se valde mirari*, ait, *quonam modo Euemerum Agrigentinum et Nicanorem Cyprium et Diagoram, et Hipponem Melium et illum post hos Cyrenaeum, cui nomen erat Theodorus et multos alios, qui moderate ac continenter vixerunt, et reliquis hominibus acrius hunc de Diis istis* (gentilium), *errorem perspexerunt, impios et ἀθέες cognominarint, etiamsi veritatem ipsam non considerauerint, sed errorem tamen certe suspicati fuerint.* Ex vtroque enim loco satis apparet, Theodorum gentili theologiae bellum indixisse, licet, quae de Diis sentienda sint, ipse non definiuerit, id quod et STRABO testatur, *sectam Theodoriam res grauiores tractare, quam vt vellet ipse de Diis vllam in partem pronuntiare* [r]. Quae si rite teneantur, parum ponderis habent, quae pro accusando Theodoro afferuntur EPIPHANII [s], LACTANTII [ss], et MINVCII FELICIS [t], testimonia, quos viros laudatissimos in eiusmodi argumenti genere non semper versatos fuisse accurate, satis notum esse putamus. Quod si haec ad excusandum Theodorum non sufficiunt, quia de genuina eius de Diis sententia non constat, confirmant tamen eam sententiam, quae τὸ ἐπέχειν commendat. Scripsit varia tum de suis dogmatibus, tum de aliis. Theodoros vero alios et in his Cyrenaicum geometram, Platonis praeceptorem, vel Byzantinum, oratorem celebrem, caue, cum nostro confundas [u].

Euemerus. EVEMERVS ille, veteribus passim memoratus patria quis fuerit, incertum, alii enim ex Sicilia Messenium, alii Agrigentinum, alii Tegeaten faciunt. Floruisse temporibus Cassandri F. Macedoniae regis, ex eo patet, quod gratissimus ei fuit, eiusque auspiciis et voluntate itinera longinqua in Oceanum meridianum suscepit, insulam praecipue Panchaiam perlustrauit, ibique Iouis Triphylii columnam vidit, et inscriptas ei res illius DEI gestas legit [x], et quae afferunt VOSSIVS [y], HIER. COLVMNA [z], BENTLEIVS [a], et FABRICIVS [b]. Scripsit is libros ἱερᾶς ἀναγραφῆς siue *sacrae historiae,* veteribus, imprimis priscae ecclesiae doctoribus valde memoratos, sed iniuria temporis deperditos, praeter fragmenta quaedam ab Ennio versa, quae collegit illustrissimus COLVMNA [c]. Argumentum libri ita enarrat TVLLIVS [d]: *Quid? qui aut fortes et claros aut potentes viros tradunt post mortem ad Deos peruenisse, eosque esse ipsos, quos nos colere, precari, venerarique soleamus, nonne expertes sunt religionum omnium? quae ratio maxime tractata ab Euemero est, quem noster et interpretatus et secutus est, praeter ceteros, Ennius.* *Ab Euemero autem et mortes et sepulturae demon-*

p) Diserte id §. 55. ait SEXTVS eum τὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησι θεολογούμενα ποικίλως ἀνασκευάσαι.
q) Protrept. p. 24.
r) Conf. CASAVBON. l. c.
s) Expos. fid. Op. T. I. p. 1089.
ss) L. I. c. 12.
t) In Octauio c. VIII. addendi CICERO de nat. Deor. L. I. c. 14. PLVTARCH. de plac. philosoph. L. I. c. 7.
u) LAERT. L. II. §. 104. viginti nominat de oratore vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 484.
x) Vid. EVSEB. praep. L. II.
y) De Hist. Graec. L. I. c. 11. p. 70.
z) In fragmentis Ennii p. 312 seq.
a) Ad Callimachum p. 340.
b) Ad Sext. Emp. p. 552.
c) loc. cit.
d) De nat. Deor. L. I. c. 42.

monstrantur Deorum. Idem fere repetit PLVTARCHVS [e] *eum illos, qui Dii existimantur uniuersos aequaliter expunxisse, et ad nomina priscorum imperatorum, et regum detorsisse descripta aureis literis in Panchaea.* Offendisse hunc Euemeri librum gentiles, nemo mirabitur, iugulum enim petebat totius theologiae gentilis, quae ita ad abominabilem superstitionem excreuit, vt supra in historia theologiae barbaricae atque Graecae demonstrauimus. Inde variis modis in Euemerum insurrexerunt scriptores veteres. Quidam enim et in his PLVTARCHVS [f] fidem eius in dubium vocant, et Panchaeam insulam non esse contendunt; vel cum CALLIMACHO [ff] negant Iouis sepulchrum, ad quod prouocat, Cretae eum vidisse. Plerique vero omnis religionis et pietatis hostem audacissimum esse, clamitant, et inter atheos primi nominis referunt, qua de re ne longi simus, praeter loca a COLVMNA [g] praefixa, videndi SEXTVS EMPIRICVS et CLEMENS ALEXANDRINVS [h]. Ad quorum tamen argumenta facile responderi potest, si hoc vnum obseruetur, non ideo omnis religionis et pietatis hostem eum dici posse, qui origines idololatriae detegit, praecipue cum historiae veritas Euemeri partes iuuet. Gentiles vero scriptores ita de Euemero iudicasse nec mirum est, et quam misere et sine fundamento id factum, facile intelligi potest [i]. Nos, qui historiam atheismi non scribimus, in adducendis veterum de Euemero testimoniis et excutienda eorum fide non commoramur; illud modo addimus, quod a cl. Zimmermanno praetermissum est, AELIANVM [k]. Euemerum inter eos numerare, qui in dubium vocauerint: sintne dii nec ne? et curentne res humanas, an non? Et confirmare id THEOPHILVM ANTIOCHENVM [l]. *Impurissimum Euemerum cum plurima de Diis ausus fuisset proponere, postremo Deos prorsus e rerum natura sustulisse, et omnia αὐτοματισμῷ per motum sibi insitum administrari.* Haec si vera sint, conclamatum omnino esset, de Euemero ab atheismi crimine purgando. Sed non sine caussa suspecta sunt haec testimonia. Patet enim ex CLEMENTE ALEXANDRINO [ll]. Euemerum inter eos fuisse, qui ob reiectam superstitionem et idololatriam sine ratione inter atheos relati sunt. Quod non scripsisset eruditissimus doctor, si ad tam apertam impietatem Euemerus processisset. Idem de LACTANTIO [m] MINVCIO FELICE [n] aliisque Ecclesiae veteris doctoribus iudicium esto. Vnde non iniusta nascitur suspicio, gentiles sacerdotes, quorum vineta caedebat Euemerus, irritatos, cum religionem publicam ab eo traduci et ad figmenta humani ingenii referri viderent, hoc quasi consequens ex eius libro deriuauisse, et accusauisse eum, quod omnem nu-

 minis

e) De Iside et Osir.
f) loc. cit.
ff) loc. cit.
g) loc. cit.
h) ll. supra citatis.
i) Qua de re consuli velimus, eruditissimi Io. IAC. ZIMMERMANNI amici nostri elegantissimam epistolam ad Nic. Nonnium, qua Euemerum Messenium et Diagoram Melium ab atheismo contra Plutarchum aliosque defendit, quae inserta est Museo Hist. Phil. Brem. Vol. I. P. IV. art. 3. p. 71. seqq. quaeque specimen est apologiae virorum doctorum atheismi accusatorum, quam diu iam molitur.
k) V. H. L. II. c. 31.
l) Ad Autolyc. L. III. p. 292 seq. ed. Wolf.
ll) loc. saepius citato.
m) L. I. c. 11. 13.
n) c. XI.

minis existentiam et prouidentiam negauisset. Reiectis enim numinibus suis reiici religionem ipsam et negari diuinam prouidentiam credebant, et credi ab aliis illorum intererat. In eiusmodi accusationes incidens Theophilus, vt fuere PP. in examinanda Graecorum fide satis negligentes, magnam impietatem detexisse ratus, Euemerum inter apertos numinis hostes collocare non erubuit. Quod certius liceret definire, si vtilissimus in philosophiae historia liber extaret. Quo dum caremus, coniecturis agendum est: quas qui reiicit, hoc sane concedat, oportet, in decernenda de Euemeri atheismo sententia, iudicium esse cohibendum.

Philosophia Theodori.

§. XII. Philosophiae moralis, qualem tradidit Theodorus, haec nobis praecepta seruauerunt veteres [o]:

I. Finem esse gaudium et moerorem, alterum ob prudentiam, alterum vero ob imprudentiam.

II. Bonam esse prudentiam atque iustitiam, malos vero contrarios habitus, media voluptatem atque dolorem.

III. Amicitiam neque in sapientes neque in insipientes cadere; in his enim amicitiam perire, cum ea vti nesciant; illos vero, cum sibi ipsis sufficiant, amicitia non indigere.

IV. Rationi consentaneum esse, prudens vir vt ne sibi mortem pro patria arcessat; neque enim fas esse, perire sapientiam, vt stultis bene sit.

V. Patriam esse mundum.

VI. Nihil natura turpe esse, si auferatur vulgaris opinio, quae ad continendos stultos conflata est, hincque furto quoque et adulterio et sacrilegio, cum tempestiuum sit, daturum operam sapientem, publice quoque absque vllo pudore scortis congressurum. Ita quidem LAERTIVS [p], qui etiam addit, absurdis quibusdam argutiis, in quibus multum valuisse dicitur, propudiosam hanc licentiam defendisse. Putatque MENAGIVS [q], ipso facto hanc doctrinam exposuisse Theodorum, cum apud Lysimachum ab Hipparchia Cratetis vxore sophismate impetitus pallium ei detraheret, vt, qua parte mulier erat, conspiceretur, vt est apud LAERTIVM [r]. Neque tamen haec quoque extra dubitationem ita posita sunt, vt non iusta enascatur suspicio, Theodoro atheismi impietate infami ex doctrinis moralibus, quas profitebatur, haec quasi consectaria affricuisse genus irritabile vatum, et vt speciem accusationi conciliaret, quod inuidiae argumentum erat philosopho tribuisse. Quod ne sola coniectura ducti dicere videamur, etsi illa cauto cuilibet ex solis omnis fere aetatis exemplis in eiusmodi re enascitur; cogitari volumus, diuersissima veterum narrata, de mente Theodori circa rerum, quam dicunt moralitatem. SVIDAS [s] enim ei tribuit, indifferenter eum res omnes habuisse, LAERTIVS [t] vero ad δόξαν, siue opinionem (ens morale, Scholasticorum more, diceres, τῇ φύσει enim opponitur) cuncta

o) LAERT. L. II. f. 98.
p) Ibid. f. 99.
q) Ad l. c. Laërt.
r) L. VI. f. 97.
s) In Socrat. l. c.
t) loc. cit.

cuncta reduxisse, quae opinio ab Archelai et Aristippi mente, omnem moralitatem ad legem et instituta referente, prope abest; nec prudentia atque iustitia sine his constare possunt, quas tamen solas bonas esse Theodorus affirmauit; Phauorinus autem apud STOBAEVM[u] honestum habuisse, ait, Theodorum, pro solo bono, turpe pro solo malo, reliqua sapienti indifferentia esse. Ex quibus si non certa consequentia deduci potest, rerum moralium honestatem atque turpitudinem, quacunque ex norma ea proueniat, Theodorum agnouisse, illud tamen non sine verisimilitudine infertur, non omne honesti atque turpis discrimen sustulisse, et inter criminationes inimicorum referenda esse, quae illi tribuuntur, extremae impudentiae dogmata. Nec quae apud Lysimachum inter Theodorum et Cratetis vxorem facta sunt, pudoris oblitum impudicumque animum prodidisse innuunt. Nihil enim aliud narrat Laërtius, nisi hoc, virilem habitum, quem philosophorum more gestabat Hipparchia, ei detraxisse, et ad telas eam remisisse, atque ostendisse ita, esse mulierem. Nihil hic de nuditate reuelata, quam si ostendisset, Theodorus, addidisset Laërtius, vt alibi[x] solet, ἀνεσυράμενος δ' αὐτῆς θοἰμάτιον, ἔδειξεν πότερον γυνή ἐστιν ἢ ἀνήρ. Sed ponamus, sublato pallio nudam ostendisse mulierem philosopham, non hoc fecit ad fouendos impudici animi ignes, sed vt mulierem Cynicam, moribus eius non repugnante ratione confunderet, et in ruborem daret. Pleraeque vero eiusmodi narratiunculae caute audiendae et legendae sunt, cum solennis olim mos fuerit, philosophos eiusmodi fabulis traducendi et vulgus risui exponendi: cuius rei exempla pluscula in historia Cynicorum deprehendemus, et specimina eius rei haud pauca nobis exhibent Athenaeus et Lucianus, acerbi philosophorum irrisores.

Bion Borysthenites.

§. XIII. Inter sectatores Theodori BION, patria BORYSTHENITA ingenii optimi, religionis atque pietatis pessimae famam consecutus est[y]. Parentibus ortus ignobilibus, patre liberto, matre ex lupanari, familia ob facinus venundata; ab oratore quodam emtus post fata haeres institutus est, cuius ille libris crematis atque discerptis Athenas concessit, ibique ad philosophiam animum applicuit, quae de se ipso narrat apud LAERTIVM[z]. Cratetem initio audiuit Academicum, hac vero repudiata secta, pallium et peram arripuit et Cynismo se addixit; postea, cum Theodorum videret omnis generis eruditionem discipulos docentem, eum secutus est, sectaeque Theodoriae nomen dedit. Postremo Theophrastum quoque Peripateticum audiuit[a]. Et ex diuersis his sectarum studiis variae quoque animae qualitates exortae sunt. Ingenium enim versatile, et callidum, quo philosophiam exagitantibus[b] plurimum adiumenti attulisse LAERTIVS ait, Academicis

u) Conf. cel. STOLLIVS Hist. phil. mor. §. LV. p. 66.

x) L. II. f. 116. qui locus ad Theodorum quoque nostrum pertinet L. VI. f. 46. et MENAGIVS ad haec loca.

y) Vid. LAERT. L. IV. f. 46 fqq. ex recentioribus STANLEIVS Hist. phil. P. III. p. 260 feqq. BAYLE Dict. T. I. art. Bion p. 566. qui prolixus fatis est.

z) loc. cit.

a) Ibid. f. 51.

b) Male apud STANLEIVM l. c. est excolentibus, Laërtius καθιππάζεσθαι τῆς φιλοσοφίας habet.

cis disputationibus acuisse: constantiam vero mentis omnis passionis expertem Cynismo deberi; morum et habitus quoque magnificentiam, quam abiecta Cynicorum sorditie sequebatur, Theodoriis acceptam referendam esse dubium non est. Et ex Academia quoque secta sophisticum disputandi artificium, acuta vero et multo sale satyrico condita dicta [c], ex Cynosarge deducenda sunt. Apud Antigonum Macedoniae regem in gratia fuit, cui genus et patriam, atque parentes magna cum libertate et sine pudore enarrauit: vnde colligitur, circa Olymp. CXX. vixisse. Eleganter non tantum et acute, sed et prudenter multa dixit, vnde de eius philosophia morali iudicium aliquo modo fieri potest. Inter multa enim, quae notauit LAERTIVS [d], haec quoque sunt: pulchritudinem esse alienum bonum; magnum malum esse, ferre non posse malum; animi elationem profectus in virtute esse impedimentum; auarum nummos non habere, sed ab iis haberi; fortitudinem iuuenes, prudentiam senes exercere, tantum vero a ceteris virtutibus prudentiam differre, quantum visum a reliquis sensibus. Impietatem [e] fiduciae esse sociam. Amentiam esse proficiendi impedimentum; seruos bonos liberos esse, at ingenuos, mali qui sint, seruos esse cupiditatum maximos; auaritiam omnis mali esse metropolin: ridiculos esse qui diuitiis studeant, eas enim porrigere fortunam, auaritiam seruare, benignitatem dissipare [f]. Maculam tamen haud leuem adspersit famae, non tantum reprehendendo Socratem, quod Alcibiade abstinuerit, quo opus tamen haberet [g], sed etiam impietate et atheismo praeceptorem Theodorum superando, in quo tamen inconstantiam miram in morbo, quem mors eius Chalcide secuta est, prodidisse dicitur. Cum enim summa inopia eorum, quibus opus esset aegroto, premeretur, donec ex familia sua duos seruulos mitteret Antigonus, ipseque in lectica sequeretur; in anilem superstitionem aiunt delapsum ligaturas sibi passum esse applicari, et impietatis in Deos poenitentiam egisse, quam in rem eleganti epigrammate in eum lusit LAERTIVS [h], quo inter alia ita:

Tellus Scytharum quem dedit Bion Borysthenita
Dixisse fertur quod Dei sint vmbra sintque fumus.

Neque tamen et haec suspicione carent inuidiae, qua Theodoria secta pressa est; non enim ea tantum, quae de virtute praecepit, talia sunt, vt cum laudato puerorum amore non consistant, et fortasse ex Cynismo ei macula illa haesit, quem isto potissimum opprobrio, quod masculam venerem permitteret, exagitatum fuisse, suo loco docebitur: sed et atheismus ille aliis argumentis, quam vulgi rumoribus, quibus tribuit LAERTIVS, probandus est:

faci-

c) *Hic delectatur Iambis*
Ille Bioneis sermonibus et sale nigro
HORAT. L. I. ep. II. v. 59.

d) l. c. s. 47 seqq.

e) MENAGIVS ex PLVT. de instit. puer. reponit δυσγένειαν quod placet quoque OLEARIO ad STANLEIVM l. c. p. 261. Lectionem tamen receptam ferri quoque posse, ostendit MER. CASAVBON. ad h. l. qui videndus.

f) STOBAEVS Serm. CCXXXIII. p. 769.

g) LAERT. l. c.

h) Ibid.

facileque ex eo, quod coram imperitis de Diis loqui noluit [i], exsculpi potuit, quam ei prudentiam Theodori praeceptoris exemplum commendauit; Vnde et hic quoque de atheismo Bionis malumus ἐπέχειν, quam fidentius pronuntiare, licet exemplis non careat, atheos impudentissimos morti proximos ad similem superstitionem fuisse delapsos [k]. Plures inter veteres memorantur huius nominis [l], inter se non confundendi, inter quos vnus fuit ex Democriti familia, Abderita mathematicis artibus deditus, qui Attica pariter dialecto scripsit et Ionica, primusque dixit esse partes orbis habitabilis, in quibus sex mensibus dies, totidemque nox perpetua obtineat. Sic et Bias cum Bione miscendus non est; illius enim, non huius dilemma istud est, de non ducenda vxore siue pulchra sit, siue deformi, licet Bioni tribuat PLVTARCHVS [m].

§. XIV. Et hi quidem celebriores philosophi sunt, quos schola Cyrenaica ab Aristippo excitata tulit; dubium vero non est, alios quoque ei nomen dedisse, ignobilioris famae, et hinc veteribus praetermissos. Mature tamen Cyrenaica schola desiisse videtur; cuius caussam coniicimus, partim quod extra Graeciam, quae sola Musarum sedes fuit, fuerit condita; partim quod abusu doctrinae de voluptate [n] et atheismi imputatione infamis fieret et periculosa; partim quod Epicurea secta voluptatis doctrinam ad habitum magis philosophicum et honestiorem reuocaret, vnde et Cyrenaicorum post Epicuri tempora mentio non fit. Refert quidem LAERTIVS [o], Dionysium Heracleoten, a mutatione sectae, Metathemenon dictum, a Stoica secta ad Cyrenaicam defecisse, quod ἀπάθειαν Stoicorum falsam esse, excruciatus oculorum doloribus sensisset, ideoque voluptatem pro fine et bono summo habuisse: recte vero ex Luciano monuit MENAGIVS [p], quocum conferendus est IONSIVS [q], potiori iure adscribendum esse Epicureis. *Cyrenaicae scholae exitus.*

i) Interrogatus, Diine essent? respondit:

Tu ne senex turbam a nobis propellere curas.

Id est, coram turba de his quaestionibus agi non posse. LAERT. L. II. §. 117.

k) Conf. BAYLE l. c. not. F. forte et hoc accusationi huic occasionem dedit, quod de imperio Dei in sacrilegos sophismate luderet, vid. quae ex SENECA de benef. affert BAYLE l. c. not. I.

l) LAERT. l. c. MENAG. ad h. l.

m) Tribuitur etiam Aristippo, et Antistheni conf. BAYLE l. c. not. G.

n) Inde Hedonicorum nomen, quod in falsae eruditionis significationem tractum esse supra ex interpolato Cebetis tabulae loco probauimus. Idem tamen nomen Epicureis quoque datum esse ex SIMPLICII et AMMONII locis a MENAGIO ad Laërt. L. I. §. 17. allatis constat.

o) L. VII. §. 167.

p) Ad l. c. et L. X. §. 25. Laërt.

q) De Script. hist. philos. L. I. c. 20. pag. 112. L. III. c. 8. p. 250. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 403.

CAPVT QVARTVM.

DE SECTA MEGARICA, SIVE ERISTICA.

§. I.

Secta Megarica vel Eristica.

Megaricae sectae initium dedit EVCLIDES Megaris, vrbe ad Isthmum posita, oriundus, cuius tamen origines alii ex Gela, vrbe Siciliae, repetunt [a]: inde enim a conditoris patria Megarica appellata est. Eristicae vero nomen a contentiosa disputandi et philosophandi ratione accepit, licet cum hac secta litigiosum hoc altercandi studium non demum ceperit, quod iam antea in secta Eleatica, auctoribus Xenophane, Parmenide et Zenone Eleate viguit, vti suo loco demonstrabimus [b]: quodque intra Graeciam demum, in qua sophistae altercandi artem iam exercebant, peculiarem scholae formam accepit: cum ex dicendis certum sit, ex Eleaticorum palaestra in hanc sectam contentiosam hanc philosophiam fuisse deriuatam [c], id quod ad designandas origines logicae contentiosae omnino notandum est. Dialectica quoque dicta est, non quod dialecticae originem dederit, sed quod interrogando ac respondendo sermones librosque componeret, quam docendi et philosophandi rationem a Socrate quidem didicit, ad contentiones vero et litigia philosophica primum applicuit, inde Dialecticorum nomen; quod primum appellauisse Dionysium Carthaginensem auctor est LAERTIVS [d], quemadmodum Eristici ab Alexino [e] dicti sunt. Et foecunda quoque philosophis haec secta fuit, inter quos post Euclidem, Eubulides, Alexinus, Euphantus, Apollonius Cronus, Diodorus Cronus, Ichthias, Clinomachus atque Stilpo eminuerunt.

Euclides Megarensis.

§. II. EVCLIDES a natura ingenio subtili et acri praeditus mature se ad philosophiam contulit, priusquam enim ad Socratem peruenisset, Parmenideorum librorum studiosissimum fuisse, tradit Alexander apud LAERTIVM [f]: ex cuius quoque scriptis artem contendendi didicisse, veteres volunt [g]. Socratis vero fama ad Megarenses perlata, eius audiendi gratia Athenas non sine periculo commigrauit. Decreto enim, vti narrat GELLIVS [h], paulo post eius aduentum cauerant Athenienses, qui Megaris

a) LAERT. L. II. f. 106.

b) Conferendus interim cel. WALCHIVS Hist. Logic. §. III. Parerg. Acad. p. 498 seqq.

c) Qui cum Zenonis auditor esset, vides, quantum ab eo dissenserit, et quam non multum a Platone Megarici, quorum fuit nobilis disciplina: cuius, vt scriptum video, princeps Xenophanes, quem modo nominaui, deinde eum secuti Parmenides et Zeno, post Euclides, Socratis discipulus, Megareus a quo iidem illi Megarici dicti sunt. Ita CICERO Tusc. Qq. L. II.

d) l. c. De variis vero philosophis, qui Dialectici dicti sunt, consulendus est IONSIVS de Scr. hist. phil. L. II. c. 1. p. 120.

e) IDEM l. c. c. 2. p. 121.

f) l. c. Cuius ratio forte inde deducenda est, quod origines et familiam ad Gelam Siciliae referret; ita enim conciliandi videntur veteres, de Euclidis patria dissentientes. In his vero oris celeberrimum erat Parmenidis nomen et fama, quae tanta fuit, vt Athenas quoque eius libri deferrentur, ibique legerentur, vt ex PLATONIS Parmenide videre est.

g) CICERO l. c. Qq. Acad, L. IV. c. 42.

h) N. A. L. VI. c. 10.

ris ciuis esset, si intulisse Athenas pedem deprehensus esset, vt ea res ei homini capitalis esset; tanto Athenienses Megarensium odio flagrabant [i]. Tum Euclides, qui Megaris erat, quique ante id decretum, et esse Athenis et audire Socratem consueuerat, postquam id decretum sanxerunt, sub noctem cum aduesperasceret, tunica longa muliebri indutus et pallio versicolore amictus et caput rica (velamen id muliebre est) velatus, e domo sua Megaris Athenas ad Socratem commeabat, vt vel noctis aliquo tempore sermonum consiliorumque eius fieret particeps. Rursusque sub lucem millia passuum paulo amplius viginti eadem veste illa tectus redibat. Non placebat tam feruido Euclidis ingenio placida quaerendi et philosophandi ratio, quam Socrates sequebatur; sed vt impetum animi Eleaticis contentionibus addictum expleret, forensibus caussis diligenter se applicuit; quod quia inutile ac turpe putabat Socrates, reprehendisse eo nomine Euclidem dicitur: *O Euclide sophistis quidem vti scis, hominibus nescis* [k]. Ingenio itaque suo indulgens in patriam concessit, scholamque instituit [l], in qua variis argumentationum generibus disceptandi artem tradidit, quam tantis bellis atque contentionum vehementia exarsisse veteres testantur, vt Diogenes, non σχολὴν sed χολὴν, *merum fel* esse dicendam, affirmaret [m], et Timon Euclidem λύσσαν ἐριςμȣ̃, *contentionis rabiem* Megaras inuexisse diceret [n]; adeo a moribus Socratis discrepabat. Celeberrimum tamen in scholis fuisse PLVTARCHVS [o] ait, neque id mirandum; ex Socratis enim historia notum est, quam immensum pretium disceptandi arti Graeci tum temporis statuerint. Etsi vero acerrime disputabat Euclides, animo tamen placidissimo fuisse, et Socrate praeceptore digno ex eo manifestum est, quod narrat PLVTARCHVS [p]: cum audiuisset sibi excandescentem dicere, *peream, nisi vindictam exposcam*, respondisse: *et ego peream, nisi hanc tibi iram verborum lenitate extorsero, vtque me perinde, ac antea, ames effecero.* Eandem animi beneuolentiam Socraticis quoque discipulis exhibuit. Cum enim mortuo Socrate Plato cum ceteris philosophis se tyrannorum metu Megaram, ad ipsum, contulissent, hospitio eos humanissime excepit, donec secure Athenas redeundi occasio esset [q]. Scripsit tum alia, tum dialogos sex, de quorum tamen fide dubitauit Panaetius [r]. Alius et iunior multo est Euclides, geometrarum facile princeps [s], quem cum no-

 stro

i) Vid. THVCYDID. L. I. p. 98.

k) LAERT. L. II. s. 30.

l) Factum id esse viuo adhuc Socrate inde colligi potest, quod, eo fatis concedente, ad eum non tantum Socratici aufugerint, Megaris degentem, sed et Plato viginti octo annos tum natus eum audiuerit LAERT. L. III. s. 6. vnde sequitur, scholam tum temporis aliquandiu iam habuisse. Praeterea itaque in eo reprehendit RAPINVM BAYLE Dict. T. II. art. Euclides not. F. p. 416.

m) LAERT. L. VI. s. 24.

n) Ibid. s. 107. o) De amic. fratr.

p) l. c. apud STOBAEVM Serm. CCIX. p. 654.

Socrati tribuitur, errore facillimo, Socratici cognomine in Socratis nomen mutato. vid. STANLEI. p. 264.

q) LAERT. L. II. s. 106.

r) LAERT. L. II. s. 107. SVIDAS in Euclides T. I. p. 893. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 79.

s) Patria celeberrimi geometrae incerta est, plerique Alexandrinum faciunt. Claruit temporibus Ptolomaei Lagi, qui Ol. CXXIII. obiit. Alexandriae mathematicas disciplinas summa cum laude docuit, et eruditissimis scriptis illustrauit, de quibus videsis cel. FABRICIVM Bibl. Gr. Vol. II. p. 369 seqq. Mitissimum et benignum erga omnes,

prae-

ſtro quidam confuderunt: quemadmodum noſter quoque ab aliis [t] diſtinguendus eſt.

Doctrina Euclidis.

§. III. De dogmatibus philoſophicis Euclidis pauca nobis veteres memorant:

I. Diſputationes ex ſimilibus inſtitutas illum penitus ſuſtuliſſe. Eas nempe vel ex ſimilibus ad ſimilia, vel ex diſſimilibus ad diſſimilia procedere: ſi prius fiat, praeſtare, vt res ipſae examinentur, quibus ſimiles quaeruntur; ſi poſterius nullius vſus eſſe comparationem [u].

II. In argumentationibus non aſſumtionibus fuiſſe vſum, ſed concluſionibus. Ita quidem LAERTIVS [x], quae cel. WALCHIVS [y] id ſignificare vult: fuiſſe moris apud Euclidem aliorum concluſiones et ſententias confutare non per contraria principia, ſed per concluſiones, quae continebant varia incommoda. Haec vero nec modum ratiocinandi Euclideum, nec vim verborum Laërtii exhauriunt. Non enim id vult Laërtius, argumentatione ad abſurdum deducta, vt in logicorum ſcholis loqui amant, Euclidem vſum fuiſſe, ſed, praetermiſſis lemmatibus, ſiue propoſitionibus aſſumentibus, ſolis illationibus aduerſariis inſtitiſſe. Nempe, vt GASSENDI verbis [z] vtamur, *quaſi conſecutiones forent ſatis perſpicuae, illationes eum congeſſiſſe, Ergo, Ergo, Ergo; quae arguendi ratio, quaſi reſpirare non ſinens eſt omnium vrgentiſſima; quare cum hoc modo foret inſtans, premens ac vehemens, notatum fuiſſe a Timone, quaſi quandam litigii vel contentionis rabiem Megaricis inſpirauiſſet.*

III. Vnicum eſſe bonum, cuius diuerſa tantum ſint nomina, prudentiae ſcilicet, Dei, mentis et cetera. Nec eſſe aduerſum bono quicquam in rerum natura [a]. Difficilis et obſcura ſententia, quae ipſum acutiſſimum BAELIVM incertum et ſuſpenſum tenuit [b]. Ait quidem CICERO [c]: dixiſſe, *id ſolum bonum eſſe, quod eſſet vnum et ſimile et ſemper, et idem;* ſed obſcurum eſt, qua ratione res omnes, quae bonae dicuntur, hoc nomine, hisque affectionibus gaudeant, ſicque et Deus, et mens et prudentia, et reliqua bonum ſint, et tale quidem, quod malum excludat. Si tamen coniecturis locus eſt, videtur Euclides metaphyſicis notionibus largius indulgens, et Parmenideis doctrinis de vno in vniuerſo imbutus, ad generalem et abſtractam boni notionem reſpexiſſe, et cum vnum tantum reale, et eſſentiale bonum ſtatueret, quod in Deo ſitum eſt, illius participatione omnes res, quae ſunt et exiſtunt, bonas dixiſſe [d]. Hoc poſito, neceſſario ſequitur, ea quae bona non ſunt, quatenus mala ſunt, non eſſe in rerum natura, id eſt phyſicam exiſtentiam non habere, quia ex vno bono non participant, et

praeſertim eos, qui mathematicas diſciplinas augere poſſent, et nullo modo infenſum, ſed accuratum, non arrogantem fuiſſe ait PAPPVS L. VI. p. 251.

t) Vid. STANLEI. p. 265. FABRIC. l. c. Inter hos et Archon Athenienſis, ex quo natum prouerbium: *ante Euclidem geſtorum meminiſſe,* ob ſancitam ſub eo ἀμνησικακίαν.

u) LAERT. l. c.

x) loc. cit.

y) l. c. p. 509.

z) T. I. Opp. p. 40. Eadem monet BAYLE l. c. not. C.

a) LAERT. l. c.

b) l. c. not. B.

c) Acad. Qq. L. IV. c. 42.

d) Eo quoque tendunt, quae affert cel. STOLL. Hiſt. phil. mor. §. LVII. p. 70.

et per illud ſunt, ſed quicquid in illis malum eſt, priuationem potius boni eſſe, quicquid exiſtentiae in iis eſt, pertinere ad vnum bonum. Haec Parmenideis doctrinis conformia ex libris eius veriſimile eſt Euclidem hauſiſſe; certe ex Socratis ſchola hauſta non ſunt, quae eiusmodi argutiis et abſtractis notionibus non gaudebat. Quae ſi admittimus, cohaeret totum ſyſtema Megaricum, quod inextricabilis confuſionis et obſcuritatis accuſauit Baelius.

IV. Praeter haec, in ſermonibus ab ANTONIO et MAXIMO congeſtis[e] hoc quoque Euclidi tribuitur: interrogatum a nonnemine, qualesnam ſint Dii, et quibus rebus maxime delectentur? reſpondiſſe: cetera ſe quidem ignorare, illud vero certo ſcire, curioſos illis odio eſſe. Quod ſi recte ei adſcribitur, videtur Euclides a praeceptore Socrate magis ſobrie de Diis ſentire edoctus, eius exemplo cautior redditus eſſe, ne mentem minus prouide explicando ſuperſtitioſorum in odia et perſecutiones incurreret.

Eubulides.

§. IV. Succeſſorem Euclides habuit EVBVLIDEM Mileſium, quem inimico aduerſus Ariſtotelem animo fuiſſe eumque data quauis occaſione laceſſiuiſſe perhibent[f]. Huius quidam diſcipulum Demoſthenem faciunt, eumque volunt ab illo literae R pronuntiationem aſſiduo exercitio didiciſſe[g]. Immortale ſibi in litigioſa hac ſchola nomen fecit inuentione diuerſorum ſophiſmatum, apud veteres valde celebrium, quae ita enumerat LAERTIVS ψευδόμενος mentiens, διαλανθάνων occultus, ἠλέκτρα Electra, ἐγκεκαλυμμένος velatus, σωρίτης acerualis, κερατίνη cornutus, φαλακρὸς caluus. Quae argumentationum captioſarum nomina quia non a forma, ſed a materia nomen acceperunt, obſcura ſunt. Vt itaque miſera Eriſticae philoſophiae facies nugis iſtis difficilibus non immorantis tantum, verum etiam immorientis plenius cognoſcatur, breuiter, qualia fuerint, ad veterum mentem explicabimus, plura quaerentes ad MENAGIVM[h], GASSENDVM[i], WALCHIVM[k] ablegantes. Eſt itaque:

I. *Mentiens*, ſophiſma huius argumenti: Si vera dicens, te ais mentiri, mentiris; ſed dicis te mentiri dum vera dicis; ergo vera dicens mentiris[l]. Quicquid ſtatuatur verum eſſe, hoc argumento falſum reperietur.

II. *Occultus*, ſiue fallens; hoc argumento decipit: Noſti patrem tuum? noui: noſti hominem illum, qui latet? non noui; ergo patrem tuum non noſti, nam ille pater tuus latet.

III. *Electra*, nomen habuit a praecipuo exemplo Electrae Oreſtis ſorore, Agamemnonis filia, quae fratrem nouerat et non nouerat; ſcilicet nouerat Oreſtem eſſe fratrem, ſed non nouerat, eſſe fratrem eum, qui cum ea differebat[m].

e) Serm. XXXVII.

f) LAERT. L. II. ſ. 108. Inde aetas tempusque Eubulidis cognoſcitur. Ideo calumniator dictus eſſe traditur. vid. IONS. Scr. Hiſt. phil. p. 350.

g) ATHENAEVS L. VIII. LAERT. loc. cit. ſ. 109. APVLEI. et CASAVB. ad l. c. Laërt. Incertum tamen eſſe ſatis prodit Laërtius.

h) Ad LAERT. L. II. ſ. 108.

i) In Logic. T. I. Opp. p. 40 ſeq.

k) l. c. p. 510 ſeq.

l) CICERO de diuin. L. II. c. 4. Acad. Qq. L. IV. c. 30.

m) LVCIAN. in vitar. auct.

IV. *Velatus*, itidem a materia nomen accepit, quam ita recitat LVCIANVS [n]: responde mihi, nostine patrem tuum? maxime. Quid igitur, si prope te statuerem velatum quempiam atque interrogarem, nostine hunc? quid diceres? scilicet me non nosse. Atqui hic tuus erat pater, itaque si istum non nosti, palam est, te patrem tuum non nosse.

V. *Sorites*, acerualis CICERONI [o] dictus, inde nomen habet, cum aliquid minutatim et gradatim additur vel demitur, vt aceruus efficitur vno addito grano. Scilicet quaeritur num vnum granum vel duo sint aceruus, si hoc negatur, additur vnum, et sic porro, donec alter concedat esse aceruum, quo infertur: Ergo aceruus efficitur vno grano [p].

VI. *Cornutus*, nomen etiam ab exemplo accepit: habes quod non amisisti; cornua non amisisti, ergo habes. Dicitur etiam cornutum argumentum dilemma ex vtroque latere feriens, quale illud Biantis de vxore non ducenda; quod intellexisse videtur RAPINVS [q], quem ideo praeter rem notat P. BAYLE [r].

VII. *Caluus*: Huius exemplum apud veteres non occurrit, exhibet aliquod MENAGIVS [s] ita: Qui non habet pilos in capite caluus est; Rasus non habet pilos in capite, Ergo, rasus caluus est.

Quam misera haec omnia sint, et sibilo potius atque naso suspenso digna, quam admiratione, quilibet vel mediocriter artis ratiocinandi peritus intelligit. Et tamen sex diuersos libros de vno mentiente conscripsisse Chrysippum, testis est LAERTIVS [t]; ATHENAEVS [u] autem et SVIDAS [x] tradunt, Philetam Coum phthisi periisse, contracta studii excessu, in eo soluendo positi. Eleganter SENECA [y]: *quid me detines in eo, quem tu ipse pseudomenon appellas, de quo tantum librorum compositum est? ecce tota mihi vita mentitur, hanc coargue, hanc ad verum, si acutus es, redige.*

Alexinus. §. V. Post Eubulidem praeter Clinomachum Thurium, Euclidis discipulum, qui primus de axiomatibus et categorematibus et his similibus scripsisse dicitur LAERTIO [z], ALEXINVS, Eliensis, rixarum et litigiorum studiosissimus, innotuit, adeo vt a contradicendi studio elenxinus, contradictorius appellaretur [a], quod non auditores tantum experti sunt, sed et magni eius aetatis viri et celeberrimi philosophi, Zeno Cittieus [b], Aristoteles [c], Menedemus [d], Stilpo et ex historicis, Ephorus [e], aduersus quos litigiosa sapientia bella incruenta gessit. Superbiae animi indicium fecit non postre-

n) loc. cit.
o) De diu. l. c. Acad. Qq. L. VI. c. 6.
p) GELLIVS L. XVI. c. 8. SENECA ep. 45.
q) Reflexions sur la philosophie §. 28. p. 358 seq.
r) l. c. not. F. conf. FABRIC. ad Sext. L. II. sect. 241.
s) l. c. GASSENDVS vero et BAYLE l. c. speciem esse putant Soritis, desumtam a quaestione: quot pili detrahendi sint, vt reddatur caluus? vbi vno, duobus, tribus detractis, cum quaeritur, num efficiatur ita caluities, cum tandem certus numerus definitur, concedendum est, vnius pili detractione caluitiem induci, quod prius negabatur.
t) Lib. VII. §. 196.
u) Lib. IX. n. 403.
x) In Philetas T. III. p. 600.
y) loc. cit.
z) Lib. II, §. 112.
a) Ibid. §. 109.
b) Ibidem.
c) ATHENAEVS L. XV. c. 16. conf. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. II. c. 2. p. 121.
d) LAERT. L. II. §. 125. 135.
e) IDEM l. c. §. 110.

postremum, quod Olympiam abiit, philosophiam ibi professurus: discipulisque interrogantibus: cur eo degeret loco? sectae se meditari institutionem dixit, eique Olympicae nomen imponere. Verum cum et rerum penuria, et loci insalubris molestia atque aëris intemperie affligerentur, discessere omnes, Alexino solo cum seruo relicto. Postea natans in Alphaeo flumine, arundinis laesus acumine, diem obiit. Scripsit non tantum aduersus Zenonem et Ephorum [f], sed et alios libros, quos periisse nemo magnopere indignabitur: quales enim fuerint, ex auctore fieri potest iudicium.

Euphantus.

§. VI. Alexini discipulus, vel Eubulidis potius ex disciplina EVPHANTVS fuit, Olynthius, Antigoni regis praeceptor [g], qui non litigiosae tantum disciplinae curam habuisse videtur, sed et sapientiae, quae ad vitam pertinet [h]: scripsit enim ad Antigonum librum *de regno*, quem laudatissimum vocat LAERTIVS [i]. Grandaeuus is obiit, relictis quoque historia sui temporis [k] et tragoediis, quae in certaminibus tragoedorum plurimum placuerunt. Praeter hunc APOLLONIVS quoque CRONVS ex Eubulidis disciplina prodiit [l], quem Cyrenaeum fuisse STRABO [m] auctor est, qui eum Cronum Apollonium nominat, posteriore nomine ab vrbe Apollonia deriuato: prius a cunctando accepisse, vel a morosis et difficilibus moribus et obscuritate videtur [n].

Apollonius Cronus.

Diodorus Cronus.

§. VII. Apollonii discipulus post praeceptorem inclaruit DIODORVS, et ipse CRONVS, appellatus, qui Iaso ortus est, Cariae ciuitate; patre Amenia [o]. Non Eubulidem tantum audiuisse LAERTIVS auctor est, sed et STRABO [p], Apollonium habuisse praeceptorem, et ab eo Croni nomen haereditario quasi titulo accepisse, quod obscuritatis potissimum ratione habita praeceptorem imitaretur [q]. Ad cunctationem tamen isto nomine respexit Ptolomaei Soteris conuicium, quod exitium Diodoro attulit. Cum enim in praesentia regis a Stilpone dialecticis argutiis more scholae tentaretur, et extemplo eas nequiuisset soluere, a rege non aliis tantum obiurgationibus increpatus, sed et Cronus conuicii nomine vocatus est [r]. Quam contumeliam altissima mente reponens, cum a regis conuiuio excederet, librum de isto problemate, quo eum Stilpo vexauerat, composuit, et vitam ex moerore confectam finiit, quem recte ideo asinum appellat LAERTIVS [s]. Quamquam vero ἀδοξίαν ei tribuit STRABO, in dialecticis tamen valentissimum fuisse, et CICERO testatur et SEXTVS EMPIRICVS.

f) Male interpres Laërtii expressit ad Zenonem et Ephorum.

g) Ibid. §. 110.

h) Tragici quatuor dramatibus, quae tetralogiae dicebantur, certarunt, quorum certamina plurima veteres memorant. Hinc tetralogias Platonis nomen habere suo loco docebitur. Conf. IONS. de Scr. Hist. phil. L. I. c. 16. p. 86 seq. Minus itaque recte et ad mentem Laërtii haec de applausu in scena reportato refert STANLEIVS Hist. Phil. P. III. pag. 268.

i) loc. cit.

k) Conf. VOSSIVS de Hist. Gr. L. I. c. 8.

l) LAERT. l. c.

m) Lib. XVII. p. 838.

n) Vid. quae mox §. seq. dicentur.

o) LAERT. L. II. §. 111.

p) loc. cit.

q) Διὰ τὴν ἀδοξίαν κατ' ἀλήθειαν Κρόνον vocat.

r) LAERT. l. c.

s) Vocat enim in adiecto epigrammate Diodorum Κρόνον, abiecto, K, et ρ, id est ὄνον.

CVS [t]. Filias habuit quinque et pudicitiae laude et dialecticae peritia celebres [u], quas dignas censuit Philo dialecticus, Carneadis magister, vt plenissimam de iis scriberet historiam, id quod testatur HIERONYMVS [x]. Diodori vero nomen cum plurimis commune fuerit [y], noster a reliquis caute distinguendus est.

Philosophia Diodori.

§. VIII. Consumsit vero tempus Diodorus, vt reliqui quoque Eristici in dialecticis, in quibus subtilitatem nimiam laudando, nisi fallimur, traduxit Callimachus [z]. Cuius I. specimen nobis seruauit SEXTVS EMPIRICVS [a], qui de Diodori, Philonis et Chrysippi dissensu circa propositiones connexas prolixe disserit. Id quod paucis ita comprehendit CICERO [b]: *In hoc ipso, quod in elementis dialectici docent, quomodo iudicare oporteat, verum falsumne sit, si quid ita connexum est, vt hoc: si dies est, lucet, quanta contentio est, aliter Diodoro, aliter Philoni, Chrysippo aliter placet.* Quae vt clarius intelligantur, obseruandum est, Dialecticos in propositionum conditionatarum, quas connexas vocabant, explicatione in eo conuenisse, verum esse consequens, si id vera consequentia deducatur ex antecedente; falsum, si non sequatur; in criterio vero, ex quo diiudicanda est consequentiae veritas, definiendo inter se dissensisse. Et Philo quidem veram esse propositionem connexam putabat, si et antecedens et consequens verum esset, et si antecedens atque consequens falsum esset, et si a falso incipiens in verum desineret, cuius primi exemplum est: Si dies est, lux est, secundi: si terra volat, habet alas, tertii: Si terra volat, est terra; solum vero falsum, quando incipiens a vero desineret in falsum. Diodorus autem hoc falsum interdum esse, quod contingere posset, asserens, omne quod contigit, ex consequentiae complexu remouit, sicque, quod iuxta Philonem verum est, si dies est, ego dissero, falsum esse pronunciauit, quoniam contingere possit, vt quis, si dies sit, non disserat, sed sileat. Ex qua Dialecticorum disceptatione Sextus infert, incertum esse criterium propositionum hypotheticarum. Ex quibus parca, vt debet, manu prolatis, iudicium fieri potest, quam miseranda facies fuerit dialecticae eristicae, quae ad materiam magis argumentorum, quam ad formam et ad verba magis, quam ideas, quae ratiocinia constituunt respiciens, non potuit non innumeras sine modo et ratione technas et difficultates struere, facile fumi instar dissipandas, si ad ipsam ratiocinandi et ideas inter se conferendi et ex tertia iudicandi formam attendatur. Quod si enim inter veritatem consequentiae et consequentis, (liceat paulisper cum scholasticis barbare loqui) distinxissent, inanis disputatio in puluerem abiisset, et euanuisset; nam de prima Diodorus, de altera Philo, et hic quidem inepte et minus accurate loquebatur. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ. Ceterum II. in sophisma-

t) Contra Gramm. f. 309. Log. L. II. f. 115 seqq.

u) Nominat eas CLEM. ALEX. Strom. L. IV. pag. 522.

x) Contra Iouinian. L. I. conf. MENAG. ad l. c. Laërt. et Hist. phil. mul. §. 60. vbi tamen quatuor nominat, cum quinque fuerint.

y) Catalogum Diodororum satis longum exhibet FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 775.

z) Cuius versus vide apud LAERT. et SEXT. ll. cc.

a) Adu. Logic. l. c.

b) Acad. Qq. L. IV. c. 47.

phismatibus struendis Diodorum excelluisse, non id solum argumentum est, quod is quibusdam auctor argumenti, quod velatum dicitur, fuisse asseratur [c], sed et quod argumentum dominans inuexerit, de quo, ne his nugis lectori molesti simus, Epictetum apud ARRIANVM [d] consuli velimus. Et ad haec quoque Dialecticae peritiae acumina referendum est argumentum, quo nihil moueri probabat. Quod ita SEXTVS enarrat [e]: Si quid mouetur, aut in eo, in quo est, loco mouetur, aut in eo, in quo non est. At neque in quo est mouetur, manet enim in eo, si in eo est; nec vero, in quo non est, mouetur; vbi enim aliquid non est, ibi neque agere quidquam neque pati potest. Non ergo mouetur quicquam. Quo argumento non ideo vsus est Diodorus, quod putat Sextus, vt more Eleaticorum probaret: non dari motum in rerum natura, et nec interire quicquam nec oriri; sed vt subtilitatem ingenii dialecticam ostenderet, verbisque circumueniret. Qua ratione Diodorum mire depexum dedit Herophilus medicus. Cum enim luxato humero ad eum venisset Diodorus, vt ipsum curaret, facete eum irrisit, eodem argumento probando humerum non excidisse: adeo vt precaretur sophista, omissis iis cauillationibus adhiberet ei congruens ex arte medica remedium [f].

Tandem et III. inter atomisticae philosophiae sectatores numerari solet Diodorus, eo quod ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ σώματα minima et indiuisibilia corpora statuerit, numero infinita, magnitudine finita, vt ex veteribus asserunt praeter SEXTVM [g], EVSEBIVS [h], CHALCIDIVS [i], STOBAEVS [k] alii, quibus ex recentioribus concinunt CVDWORTHVS [l] et FABRICIVS [m]. Quia vero veteres non addunt, an indiuisibilia et minima ista corpuscula, omnibus qualitatibus praeter figuram et situm spoliata posuerit, sine formidine oppositi inter systematis atomistici sectatores numerari non potest. Nam alii quoque philosophi eiusmodi insecabilia corpuscula admiserunt, nec tamen atomos Democriticos statuerunt. Id quod acute monuit cel. MOSHEMIVS [n].

§. IX. Praeter hos philosophos inter Dialecticos celebres alii quoque fuerunt, minoris famae et nominis [o], et in his Ichthyas quoque; nemo tamen magis inclaruit quam STILPO Megarensis. Is cum praestantissimos praeceptores ad ingenium natura optimum excolendum adhibuisset, celeberrimus philosophus euasit. Refert enim LAERTIVS [p], audiuisse ipsum scholae auctorem Euclidem, quod tamen temporibus repugnat [q], et ex eius sequa- *Stilpo.*

c) LAERT. L. II. §. 111.
d) Differt. Epict. L. II. c. 19.
e) Pyrrh hyp. L II. c. 22. §. 142. et ll. cc.
f) Ibid. §. 145.
g) Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. §. 32. adu. Phys. L. I.
h) Praep. L. XIV. p. 773.
i) p. 291.
k) Eclog. phys. c. 13. p. 28.
l) System. intell. c. I. p. 22.
m) Ad l. c. Sexti, not. X.
n) Ad l. c. CVDWORTHI.
o) Catalogum eorum nectit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 823.
p) l. c. §. 113.
q) Euclides enim circa Socratis mortem et sequentia tempora scholam aperuit, Stilpo circa Ptolomaei Euergetae et Demetrii Antigoni filii tempora floruit, vbi minimum 150. anni intercesserunt.

ſequacibus Thraſymachum Corinthium Ichthyae familiarem; itemque Diogenem Cynicum, Paſiclem Thebanum, cui Dioclem Megarenſem addit SVIDAS [r], niſi ibi pro Diocles, Euclides, legendum eſt. Hac inſtitutione tantos in philoſophia profectus fecit, vt non tantum admirabili eruditione inclareſceret, ſed et vitia mentis naturalia feliciſſime emendarentur, isque et acutus eſſet et probatus illis temporibus homo, quo elogio eum mactat CICERO [s]. Erat enim in iuuentute et vinoſus et mulieroſus, ita vero doctrina et vſu vitioſam naturam edomuerat, vt nemo illum vel violentum vel libidini litantem obſeruauerit [t]. Vnde animi in eo robur, manſuetudinem et continentiam admiratur PLVTARCHVS [u], SENECA [x] vero virum fortem et ſtrenuum ſalutat. Fabulae itaque ſimile eſt, quod Onetor apud LAERTIVM [y] tradit, praeter vxorem, quam duxerat, Nicarete etiam pellice vſum fuiſſe: id quod et vita Stilponis continentia et temperantia laudatiſſima refutat, et ſilentium potiſſimum ATHENAEI [z], philoſophorum vitia non reticentis, reiiciendum monet, qui Nicareten Megarenſem non ignobilem, ait [a], et obſcuram meretricem fuiſſe, ſed et natalium ſplendore, et doctrina perquam amabilem; philoſopho enim Stilponi operam dediſſe; quibus vetitam conſuetudina ſine dubio adieciſſet, ſi vllo modo Stilpo eius fuiſſet ſuſpectus. Nobilia vero ſcorta eruditionis et philoſophiae laudem affectaſſe, ideoque contubernia philoſophorum quaeſiuiſſe, ſupra Ariſtippi et Laidis, immo ipſius Socratis et Aſpaſiae exemplis probauimus. Sed et filiae degeneris exemplum id probat, quae cum inquinatiſſimam vitam duceret, eamque parenti dedecori eſſe nonnemo diceret, Stilpo non eam, reſpondit, maiori ſibi dedecori quam ipſe ſit decori ei, eſſe valere [b]: id quod dicere non potuiſſet, ſi ipſe filiae incontinentiae exemplum exhibuiſſet [c]. Eandem animi quoque continentiam circa opes et diuitias probauit, magnumque et philoſopho dignum oſtendit animum. Cum enim [d] magna apud Ptolomaeum Soterem gratia eſſet, is captis vi Megaris pecuniam ei obtulit, et vt in Aegyptum ſe ſequeretur, inuitauit; Stilpo vero parte tantum aliqua pecuniae accepta, in Aegyptum proficiſci noluit, ſed Aeginam ſe contulit, ibique, donec Ptolomaeus Megaris diſcederet vitam egit. Demetrius quoque Antigoni filius, Megaris expugnatis domui eius parcere iuſſerat, reſtituique ſi quid ei ablatum fuerat [e]. Cum itaque rerum ab eo amiſſarum conſignatio peteretur, nihil, quod ſuum eſſe, perdidiſſe ſe reſpondit, doctrinam enim et eruditionem neminem ei eripuiſſe, eloquentiam quoque ſibi eſſe relictam et diſciplinam; ſimulque tanta vi humanitatem illi ſuaſit, vt aſſidue eum Demetrius audire cuperet. Erat enim ei ingenium ſimplex, neque vlla ſimulatione fucatum [f], eruditio vero longe maxima,

r) In Stilpo T. III. p. 376.

s) De fato c. 5.

t) Ibid.

u) Adu. Colot. T. V. p. m. 424.

x) Ep. 9.

y) L. II. ſ. 114.

z) Is de temperantia Stilponis teſtatur L. X. p. 422.

a) L. XIII. p. 496. conf. MENAG. hiſt. mul. phil. §. 62. BAYLE dict. T. IV. art. Stilpo not. B. p. 283.

b) LAERT. l. c.

c) Conf. quae hac de re habet PLVT. de tranq. an.

d) LAERT. l. c. ſ. 115.

e) PLVTARCH. in Demetrio, et de tranq. animi. SENECA ep. 9. et de conſtant. c. 5.

f) LAERT. L. II. ſ. 117.

xima, quae ei tantam nominis famam conciliauit, vt cum aliquando Megaris Athenas ſe contuliſſet, homines ex officinis ad eum videndum confluerent [g]. Inuentione etiam et eloquentia longiſſime alios anteceſſit [h], vt omnem fere Graeciam ad Megaricam ſcholam adduceret, cuius cum princeps exiſteret, et, quod teſtatur PLVTARCHVS [i], in litigioſo dicendi genere potentiſſimus eſſet, doctrinae et diſputationum ſubtilitate ſibi ipſi, patriae et amicis ſummum decus conciliauit. Et haec quoque cauſa eſt, cur multos diſcipulos nactus ſit, quos ab aliis philoſophis ad ſe abſtraxit, interque eos Metrodorum theoreticum [k] a Theophraſto, Clitarchum et Simmiam ab Ariſtotele Cyrenaeo, Paeonium ab Ariſtide, aliosque. Addit his LAERTIVS [l]: Phraſidemum Peripateticum, cuius in phyſicis maxima fuerit auctoritas, ſibi adiunxiſſe, Alcimum item, oratorem ſui aeui in Graecia maximum, Zenonem porro Phoenicium Epicureum philoſophum, Cratetem et reliquos; immo Zenonem quoque Cittieum eius diſcipulum facit Heraclides [m]. Senem fatis functum hauſto prius mero vt citius moreretur Hermippus refert [n]. Viginti dialogos ei tribuit SVIDAS, nouem LAERTIVS [o], neque eos multum adeo gratiae habentes, quod, vbi cum laudatiſſima Stilponis eloquentia comparatur, ſuſpicionem ſuggerit, fuiſſe foetus ſuppoſititios. Filium habuit Dryſonem, quem Bryſonem quoque quidam vocant, parentis veſtigia in excolenda philoſophia prementem [p], quem inter Pyrrhonis praeceptores enumerat LAERTIVS [q]. Quod ſi verum eſt, recte inde conficitur, ambiguum Eriſticae ſectae diſputandi genus, multum ad Pyrrhonis incertitudinem contuliſſe. Alius tamen Bryſo eſt, cuius Ariſtoteles meminit [r].

§. X. Etſi vero totus erat in dialecticis Stilpo, et fama quoque propter ingenii artisque ſubtilitatem ſuper aethera notus inclareſcebat, pauca tamen, quod mireris, de doctrina eius reſtant, eaque obſcura et non ſatis expedita. Illa huc redeunt: *Stilponis philoſophemata.*

I. Vniuerſalia eum plane ſuſtuliſſe. Dicebat enim: qui hominem dicat, eum neminem dicere, quod non hunc vel illum ea vox ſignificet, nec huic magis, quam alteri conueniat. Rurſus id, quod olus videmus, haut eſſe, olus enim ante multos annos iam fuiſſe atque ita hoc olus eſſe non poſſe. Ita quidem LAERTIVS [s], quem obſcuritatis accuſat IS. CASAVBONVS [t], qui tamen ſatis clarus eſt, modo obſeruemus, eſſe et hoc vnum ex ſophiſmatibus ſcholae Eriſticae, quibus philoſophorum ingenia acuebant et vexabant. Scilicet ſupponebat Stilpo, non dari hominem in abſtracto, adeoque has ſpecies et genera rerum non natura exiſtere; cum neque in hoc neque in alio homine ille homo vniuerſalis queat oſtendi. Inductione itaque facta

g) Ibid. ſ. 119. vbi etiam narratur, qua ratione illudentem repreſſerit, conf. BAYLE l. c. not. A.
h) Ib. ſ. 113.
i) Adu. Colot.
k) conf. MENAG. ad h. l.
l) loc. cit.
m) Ib. ſ. 120. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 821 ſeq.
n) Ib. ſ. 120.
o) ll. cc.
p) Ibid.
q) L. IX. ſ. 69.
r) Conf. FABRIC. ad Sext. Emp. adu. Math. L. VII. ſ. 13. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. p. 118.
s) LAERT. L. II. ſ. 119.
t) Ad h. l.

cta cum neque hunc neque illum, neque alium hominem esse colligeret, inferebat nullum esse hominem, sicque ludendo ambigua hominis in genere siue abstracto, vti Logici dicunt, et in indiuiduo siue singulari considerati notione, incautos exagitabat. Altiora tamen hic latere putat P. BAYLE [u], et non in solo verborum lusu et cauillationibus substitisse Stilponem, sed vniuersalia siue praedicabilia, qua voce designantur in Peripatetica logica, negauisse: sicque negatis vniuersalibus etiam rerum discrimina sustulisse, quam viam esse ad Spinozismum magno acumine ipsius Stilponis argutiis non cedente vir subtilissimus demonstrare satagit. Nos hunc labyrinthum, ne ab itinere semel constituto seducamur, non ingredimur, hoc vnum notasse contenti, ex mente PLVTARCHI contra Coloten disputantis, qui ob haec sophismata vehementer in Stilponem insurrexerat, haec fuisse ex sententiolis, quas per lusum et iocos inter Sophistas sparsit Stilpo, scholae Megaricae indole ita requirente. Neque tamen vero prorsus esse dissimile, fuisse Stilponem inter eos, qui vniuersalia praeter nuda nomina nihil esse dicerent, quod et Cynicos fecisse et alios, alibi docuimus [x]: quorum partes postea susceperunt Abaelardi sequaces et tota Nominalium secta suo loco prolixius describenda Eiusmodi enim cauillationes reliquis sectis opponebantur, quae τὰ εἴδη vel extra res, vel in rebus existere iactabant, quorum prius Platonicis, posterius Peripateticis placuit, quosque ita ludicro sophismate derisisse et vexasse videtur Stilpo, amoenissimi et ad ridendum facti ingenii philosophus. Plura enim et profundiora cogitasse, nulla probabilitate euinci potest. Ex hac vero vniuersalium negatione fluxit aliud dogma Stilponis, acumine Eristicae scholae dignum:

II. Vnum de alio praedicari non posse. Non enim idem esse subiectum cum praedicato, aliamque illius, aliam huius esse definitionem. Ita aliud esse hominem, aliud bonum, nec ea posse de se praedicari, cum et hominis alia essentia sit, et boni. Si enim vnum esset homo et bonum, non dici posse praedicariue, medicinam esse bonam, cibumque esse bonum. Eorum itaque quae sunt in subiecto vel de subiecto nullam dari complexionem, sed ea, nisi idem cum subiecto sint, de eo, etiam per accidens praedicari non posse. Nititur haec sententiola, vt PLVTARCHI [y] voce vtamur, negatione vniuersalium, si enim ea non sint, nihil de altero recte praedicari potest. Vnde, quam misera et cauillatoria tota haec disputatio fuerit, manifestum est. Quia vero Stilponem virum grauem et eruditum fuisse constat, ideo omnino Plutarchi opinionem amplectendam esse putamus, *eum tantummodo vocibus quibusdam offensum modum loquendi impugnasse, non, quod in vsu haberetur abrogatum vel res ipsas sublatas serio voluisse* [z]. Addimus subtilitatibus eiusmodi communem loquendi modum impetentibus iuuentutem ad se traxisse, quae magnam istis cauillationibus se consecutam esse sapientiam credebat: vnde Glycera, nobile scortum, cum in conuiuio a Stilpone reprehenderetur, quod

u) loc. cit.

x) In Historia philos. de ideis Sect. I. §. 8.

y) Adu. Coloten, qui haec quidem proposuerat, non vero dissoluerat.

z) Aliter quidem Baelius, cuius vero suspiciones, antequam probentur, demonstrandae sunt.

quod iuuentutem corrumperet, respondit: eum non minus corruptae iuuentutis accusari, cuius animos inutilibus subtilitatibus et sophisticis cauillationibus repleat. Nihilque referre iis, qui sic in miserias incidunt, atque pereunt, an apud philosophum degant, an apud scortum [a].

III. Praeter haec Stilponem statuisse, refert SENECA [b]: Summum bonum mentem esse nullis passionibus obnoxiam, et ita mentem Stilponis scholaeque Megaricae exponit, vt non tantum voluerint sapientem insuperabilem esse ab omni incommodo, sed ei etiam omnem sensum ademerint. In quo discrimen inter Stoicos et Dialecticos intercedere monet. Verbo: lapidem hi volunt sapientem nullius mali sensu affectum, immobilem Stoici, ratione malum vincentem: illi *rigorem quendam naturae*, vt ait PLINIVS [c], *inuehebant, hi robur inuictum vrgebant.* Plura dabit LIPSIVS [d]: qui recte monet, nullibi alias Stilponi haec tribui, sed Pyrrhoni.

IV. Restat vna eaque haud leuis momenti quaestio de Stilponis philosophia: quid de Diis statuerit? Impietatis enim aduersus Deos suspectum inter Athenienses fuisse, LAERTIVS [e] refert, narrans: Cum solito sophismate vsus, aliquem de Minerua Phidiae interrogasset: num Minerua, Iouis filia, Deus est? illi annuenti dixisse: At ipsa non Iouis, sed Phidiae est: et hoc illo concedente, intulisse: Non ergo ipsa Deus. Qua de re ad Areopagum tractum nihil inficiatum esse, sed asseruisse: recte se locutum, non enim Deum, sed Deam esse. Areopagiticos vero hoc responso non placatos, eum vrbe excedere iussisse. Crateti quoque interroganti: an dii precationibus et diuinis honoribus gaudeant, respondisse: Noli me, fatue, in via de his rogare, sed solum ac seorsum. Inde MENAGIVS parcum Dei cultorem ac omnino ἄθεον fuisse colligit, et violatae in templo matris Deum religionis, in quo comesto allio obdormiuerat, quod ATHENAEVS [g] narrat, reum agit. Addere potuisset, quod refert PLVTARCHVS [h]: somniauisse Stilponem, videre se Neptunum expostulantem secum, quod non bouem ipsi immolasset, qui mos erat sacerdotum; se vero nihil territum, quid ais, Neptune, dixisse? pueri instar venis conquesturus mecum, quod non sumta in foenus pecunia, vrbe mnidore compleui, sed rem tibi sacram e re mea familiari feci? visumque sibi fuisse, Neptunum dextra porrecta subridentem polliceri, ipsius gratia magnum se aquarum prouentum Megarensibus largiturum. Omnia haec satis quidem euincunt, Stilponem a crassa Atheniensium superstitione, statuam pro Dea colentium, fuisse remotissimum, nec impium ei visum fuisse, de Diis istis cauillari; risisse quoque sacerdotum auaritiam, ét sacra fecisse pro facultatum suarum modulo. Quae philosophum omnino arguunt, turpem δεισιδαιμονίαν, Graecorum exagitantem; atheum vero fuisse, quo colore inde exsculpetur? Tam diu itaque ex impiorum catalogo delendus est, donec probetur, ipsam numinis existentiam negauisse.

Atheismus Stilponi imputatus.

a) ATHENAEVS loc. supra cit.
b) Ep. IX. c) L. VII. c. 19.
d) Manud. ad phil. Stoic. L. III. c. 7. p. m. 292.
e) l. c. f. 117.
f) Ad l. c. Laërt. conf. BAYLE l. c. not. D. BVDDEVS thes. de ath. c. I. §. 17. REIMMANN. Hist. ath. c. XXV. p. 179. g) L. X. p. 422.
h) De prof. virt. sentiendo T. I. p. m. 194.

CAPVT QVINTVM.

DE SCHOLA ELIACA ET ERETRIACA.

§. I.

Eliacae scholae auctor. *Phaedo.*

Eliaca schola a Socratis doctrina, quantum quidem de ea constat, non recessit, adeoque pro noua prout reliquae, quae ex Socratis disciplina prodierunt, secta non est habenda. Constituit tamen propriam scholam PHAEDO, Eliensis, a cuius patria nomen accepit. Fuit is nobili familia oriundus, quem vero fatorum series in tristem seruitutem redegerat. Apiratis enim occupata patria, captus et quaestui turpi ac lenocinio certo pretio se addici coactus est, et in fornice prostare [a]. Forte fortuna tamen a Socrate praetereunte conspectus, cum faciem ingenuam, qua plane erat singularis, obseruauisset, Alcibiadi vel Critoni, quod tradit LAERTIVS [b], vel Cebeti, vt vult GELLIVS [c] persuasit, vt eum redimerent [d]. Ab eo tempore magno studio et liberali animo in philosophiam incubuit, et Socrati constanter adhaesit: a quo morum quoque disciplinam ita didicit, vt nouam scholam aperire posset. In qua tamen Socratica vestigia reliquisse non legitur. Scripsisse dialogos aliquot dicitur, quos tamen aliis vindicant veteres: certe perierunt omnes [e]. Phaedoni in schola Eliaca successit Plistanus, de quo praeter nomen LAERTIO [f] memoratum nihil tradunt veteres; et hunc Menedemus secutus est, qui Eliacam scholam in patriam Eretriam transtulit, vnde Eretriaca vocata est. *Eretriaca schola.* Sunt [g], qui inter Plistanum et Menedemum Stilponem reponant, quem audiuit Menedemus, sed praeter rem: non enim Stilponis sectae adhaesit, sed ab eo ad Eliacos discessit, quorum in schola tertius philosophus numeratur.

Menedemus.

§. II. Scripsit de MENEDEMO olim Antigonus Carystius [h], quemadmodum et SPHAERVS [i], philosophus Stoicus, librum exarauisse *de Eretriacis philosophis* dicitur, vtriusque vero scripta temporis iniuria nobis eri-

a) LAERTIVS L. II. §. 105. GELLIVS L. II. c. 18. SVIDAS in Phaedo T. III. p. 587. ORIG. contra Cels. L. I. p. 51. L. III. p. 154.

b) l. c. male est apud STANLEIVM p. 273. pro Critoni, Platoni.

c) l. c. ita et MACROBIVS L. I. c. 11. Forte omnes huc sua contulerunt. Crito tamen et Alcibiades facultatibus potentes id facere prae Cebete poterant.

d) Fuit itaque ex numero eorum, qui ex seruis facti sunt philosophi, notante Hieronymo apud LAERT. l. c. quales fuere quoque Diogenes, Epictetus, Ister, de quo vid. SVIDAS v. Ister, T. II. p. 155. aliique, quos nominat GELLIVS l. c. Scripsit de seruis eruditione claris HERMIPPVS Peripateticus philosophus, de historia philosophica meritissimus, de cuius scriptis magna nostra iactura deperditis videndus IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. II. c. 9. pag. 162. Hunc cum Istro confundit MENAGIVS ad l. c. Laërt.

e) Conf. LAERT. loc. cit. MENAG. ad h. l. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 792.

f) loc. cit.

g) Conf. FABRICIVS l. c.

h) Vid. IONSIVS de Script. hist. phil. L. II. c. 4. p. 130.

i) LAERT. L. VII. §. 178. conf. IONSIVS l. c. c. 6. p. 143.

eripuit, ſolusque fere LAERTIVS [k] memorias veterum de Menedemo nobis conſeruauit. Is Eretrienſis fuit, filius Cliſthenis, nobilis quidem viri ex Theopropidarum proſapia, qui tamen paupertate preſſus architectonicam exercuit; alii tabernaculorum ſartorem faciunt, et vtrumque didiciſſe Menedemum volunt, quod ei Alexinus obiecit [l]. Miſſus autem ab Eretrienſibus, vt Megaris in praeſidio eſſet, inde Athenas properauit, vbi tum magno applauſu in Academia docebat Plato, vt hunc audiret [m]. Neque tamen eam, quam ſperauerat, doctrinam in Platonis, et eius ſucceſſoris, Xenocratis, ſchola deprehendens, ad Cyrenaeum Paraebatam diſceſſit, quem et ipſum contemſit. A neceſſario autem ſuo, Aſclepiade, ad Stilponem traductus eſt, quem magni fecit. Interrogatus enim, quid de eo ſentiret? ἐλευθέριον eſſe dixit [n]; qua voce liberalis docendi et viuendi ratio, qua Stilpo inter elegantiſſimos philoſophos numerari meruit, ſine dubio commendatur. Inde cum Aſclepiade Elidem nauigans in Anchipyllum et Moſchum incidit, Phaedonicae doctrinae alumnos, a quibus Eliacae ſcholae additus eſt. In patriam poſtea reuerſus ſcholam aperuit, et philoſophiam docuit, quae ab vrbe Eretriacae nomen accepit. A Stilpone vero ſcholaſtici apparatus nauſeam accepiſſe videtur; in ſchola eius enim, nullus, vt tum fieri amabat, circa eum ordo, nulla ſubſellia per gyrum diſpoſita, ſed vt ſingulis aut ambulare aut ſedere contingebat, ita illum audiebant [o]. Contemtui vero initio haberi coepit a ciuibus, caniſque et inſipiens vocari; poſtea vero in ſumma admiratione fuit, adeo vt ſumma reipublicae ei crederetur, ducentorum talentorum in annum ſtipendio [p], ex qua tamen ſumma quartam ille partem accipere noluit: quod munus publicum quoque non intenſiſſima tantum cura [q], ſed et ſalutari effectu geſſit. Legationes enim pro patria

k) L. II. ſ. 125 ſeqq.

l) Alexineum quendam nominat LAERTIVS l. c. quod pro patrio habet cognomine STANLEIVS p. 274. Laërtius vero Alexini ſectatorem intellexiſſe videtur. Non infeliciter vero nobis conieciſſe videtur eruditiſſimus OLEARIVS ad h. l. Stanleii, ipſum Alexinum intelligendum eſſe. Huius enim argutias dialecticas Menedemum acute retudiſſe narrat LAERTIVS L. II. ſ. 137. quam amarus autem Alexinus erga aduerſarios fuerit, ſupra diximus. Ceterum ex obiectione Alexini ὡς οὔτε σκηνὴν οὔτε ψήφισμα προσήκει τῷ σόφῳ γράφειν, patet, Menedemum tum, cum philoſophiae nauaret operam, architectonicae tamen operam dediſſe: id quod ei exprobrauit Alexinus, quem quidem acriter obiurgauiſſe, beneficiis tamen mactaſſe plurimis narrat LAERT. ſ. 136.

m) LAERT. L. II. ſ. 125. qui militiam ideo deſeruiſſe dicit. Platonis quoque diſcipulum faciunt PLVTARCHVS adu. Colot. et CYRILLVS contra Iul. L. VI. Repugnare tamen hoc ait IONSIVS l. c. p. 351. temporum rationibus; quia Olymp. CXXX. adhuc vixerit et LXXIV. annos tantum exegerit; Plato vero Ol. CVIII. mortuus ſit. conf. ib. L. II. c. 11. p. 171. Fruſtra vero ſupponit Ionſius Ol. CXXX. adhuc vixiſſe; qui LAERTIVS L. VII. ſ. 6. ait Perſaeum hoc tempore vixiſſe: eo enim loco Laërtius non tempus, quo cum Antigono verſatus eſt Perſaeus notat, ſed illud, quo poſtea clarus fuit. Patet quoque ex hiſtoria mortis Menedemi, factam eam eſſe ſtatim poſt deuictos ab Antigono Gallos, adeoque Ol. CXXV. 3. anno ab obitu Platonis LXX. vt ex Decreto eius, in gratiam Antigoni ſcripto, apud LAERTIVM ſ. 140. recte collegi. HVMFRED. HODY de LXX. Interpret. diſſert. VIII. calculos eius probante MENAGIO ad l. c. Laërt. Legunt etiam Codd. Laërtii non LXXIV. ſed LXXXIV. annos natum Menedemum obiiſſe. Hoc tamen non obſtante non LXXXIV. ſed XCIV. annos attigiſſe debuit; quia cum ad Platonem ſecederet, militiae nomen dederat, et ita XXIV. aetatis annum compleuerat.

n) LAERT. L. II. ſ. 134.

o) Ibid. ſ. 130.

p) Ib. ſ. 40. Ita quidem locum Laërtii vertit OLEARIVS apud STANLEIVM p. 276. non negamus tamen, verba hiſtorici nobis viſa eſſe melius expreſſa ab interprete: quin etiam ad Demetrium legatus, cum illi ciuitas CC. talenta quotannis ſolueret, vt L. remitterentur effeciſſe, CC. enim ſtipendio talenta ſoluere, inuſitatum.

q) Eius curae exemplum vid. ib. ſ. 131.

patria ad Ptolomaeum, Lyſimachum et Demetrium, reges Macedoniae, cum honore ſuſcepit, tributi diminutionem obtinuit, ſeque principibus viris fecit commendatiſſimum, patriamque ſaepe a tyrannis liberauit, qui Demetrio eam ſubiicere tentabant [r]. Imprimis vero Antigonus Macedoniae rex eius erat ſtudioſus, qui ſe eius diſcipulum profiteri non erebuit, quae res ei magnam inuidiam conflauit. Cum enim in ſuſpicionem prodendae Antigono vrbis adduceretur, calumniante Ariſtodemo, tantis ciuium premebatur odiis, vt clam vrbe diſcederet et Oropi degeret: ibi cum aurei calices periiſſent, communi Boeotiorum decreto loco migrare iuſſus eſt. Moerens itaque inde egreſſus, in patriam clam rediit, aſſumtaque vxore et filiabus ſe ad Antigonum contulit. Aliter rem narrat Heraclides: cum ſuſpicione proditae patriae premeretur, ad Antigonum ſe contuliſſe, et pro reſtituenda patriae libertate precibus eum aſſiduis flagitaſſe; obſtitiſſe vero Perſaeum [s], quo minus Eretrienſes ſeruituti eriperentur. Menedemum itaque non tantum inexorabile in Perſaeum fouiſſe odium, ſed, et cum precibus nihil ab Antigono impetrare putuiſſet, ſeptem dies totos a cibo abſtinuiſſe, atque ex animi dolore vitam finiiſſe: id quod LXXXIV. aetatis anno factum eſſe Heraclides quidem ait, qui vero numerus corruptus eſſe videtur, ſi verum eſt, quod veteres tradunt, Platonem ipſum Menedemum audiuiſſe [t]. Ex Antigoni et Perſaei Stoici enim temporibus patet, illum Olymp. CXXIV. adhuc vixiſſe [u]. Dotes animi corporisque a natura acceperat, longe praeſtantiſſimas, quae illum vehementer commendabant. Corporis in eo iam ſene habitus et ſtatus idem perdurabat, quem habuerat iuuenis, athletae inſtar firmus et validus, atque aduſta facie, obeſus item et attritus, et mediocris proceritatis; ingenio vtebatur acuto, et in dialecticis quoque argutiis verſatiſſimo, quamuis illas mire contemneret, et riſui exponeret: verſatile enim cum id eſſet, et adeſſet ei orationis vis tanta, vt difficile eſſet, ipſi occurrere, in omnes partes ſe verſare ſolebat, et vbique, quod diceret, inueniebat [x]: quare contentioſam fuiſſe eius eloquentiam dixit Antiſthenes in *ſucceſſionibus*, qui dialecticas quoque eius quaeſtiunculas refert: quas tamen ad confundendos tantum Eriſticos adhibuiſſe, ex perpetuis, quas cum Alexino fouebat, litibus non inepte colligitur [z]. Vehementem quoque in diſputationibus fuiſſe, veteres notant [a], adeo vt liuida ſaepe facie diſcederet. Quae tamen diſputationis vehementia ad animi non penetrauit mores, quos placidiſſimos fuiſſe, taleſque, vt aduerſariis, quo poſſet modo benefaceret, LAERTIVS [b] tradit. Morum vero ſanctitate venerabilis erat, adeo vt admodum

r) Prolixius haec omnia narrat LAERT. L. II. ſ. 140.

ſ) De hoc Zenonis diſcipulo vid. LAERT. L. VII. ſ. 6. et viri docti ad hunc locum.

t) Vid. not. (m).

u) LAERT. l. c. ſ. 132. x) Ib. ſ. 134.

z) Pertinere huc videtur quod IDEM ſ. 134. habet, fuiſſe *δυσκατανοήτου* perceptu difficilem, oratione enim copioſiſſimum fuiſſe ipſe tradit. Intelligit itaque argumentorum ſubtilitatem, quibus ita aciem inſtruebat, vt non tantum aduerſarii difficulter eam aſſequerentur, ſed et non minus difficulter contra pugnarent, addit, enim, fuiſſe τῷ συνθέσθαι δυσανταγώνιστον, καὶ εὑρησιλογῆσαι, quo ingenium nouis ſemper argumentis et obiectionibus inueniendis paratum et aptum indicat.

a) l. c. ſ. 136.

b) Ibid. Ideo faſtum et cachinnos ei obiecere Crates et Timon. Exempla apophthegmatum habes apud LAERTIVM ſ. 128 ſeqq.

modum timeretur; in obiurgando autem ſumma vtebatur grauitate et auctoritate, adeo, vt vel geſtibus et ſignis vehementer corriperet, et acutis dictis aculeo quaſi animos confoderet. Eius vero libertatis vſu, qua et principibus viris veritatem profiteri non extimuit, pene cum amico Aſclepiade periiſſet [c]. Fuit etiam amicis iucundiſſimus, et liberalitatis atque hoſpitalitatis amantiſſimus. Et quia parum ſalubris erat Eretriae aër, frequentia obibat conuiuia, quorum ordinem modumque deſcripſit Antigonus Caryſtius [d], dignus qui legatur. Eximius enim locus eſt, ex quo ratio conuiuiorum philoſophicorum apud Graecos diſci poteſt. Nihil ibi luxui datum, frugalitate temperata omnia: poculum cotula non maius: bellaria fabae ac lupini, interdum de fructibus, quales annus praeberet: dum biberent, variae quaeſtiones a Menedemo propoſitae; menſa ſecunda ſermonibus expleta, quibus continentiae et temperantiae argumentum erat: tantaque id hoſpitum iucunditate, vt, licet ad gallicinium haud raro protraherentur, ingratiis tamen eorum ſoluerentur. Frugalitatis enim adeo obſeruantiſſimus fuit, vt licet ipſi et Aſclepiadi amico, qui vna cum eo viuebat, opes affluerent, amicis quoque largientibus, iis tamen prudenter et ſine ſumtuum diſpendio vteretur [e]. Reprehenditur tamen in eo grauitas in faſtum degenerans, quem dura licet paupertate in iuuentute preſſus non potuit totum celare [f], vnde et gloriae appetentior, quam philoſophum decebat, fuiſſe dicitur. Aliquanto etiam ad ſuperſtitionem procliuiorem prodidit animum, quem tamen poſtea repreſſit [g]. Poëtas amabat vehementer, ſummum vero ſtudium eius ferebatur in Homerum, et poſt hunc in Sophoclem, quemadmodum elegantioris eruditionis laudem captaſſe, omnino eſt veriſimile. Adfuiſſe autem in Aegypto, cum Graeca verſio τῶν ό conficeretur [h] ex temporum ſerie falſum eſſe demonſtratur. Etſi vero inuidia ciuium mortis eius cauſa extitit, honoratus tamen poſtea eſt ab Eretrienſibus ſtatua [i]. Nihil eum ſcripſiſſe ait Antigonus Caryſtius [k]. Fuit et alius Menedemus, Cynicus philoſophus, de quo ſuo loco; item Medicus. Succeſſorem, quod vult LAERTIVS [l], vel ſocium potius non vitae tantum et fortunae, ſed et philoſophici ſtudii habuit ASCLEPIADEM Phliaſium, cui tanta amicitiae fide iunctus erat, vt nulla re Pyladis et Oreſtis amori cederet. Non enim in prima iuuentute tantum vilibus vterque operis victum ſimul quaerebant, et fabrum in aedificando iuuantes lutum et lapides ferebant [m], ſed et philoſophiae ſtudiis ſe mancipantes noctu ſemper ad piſtrinum deſcendebant, ibique duas drachmas merebant, *Aſclepiades.*

vt

c) Narrat hiſtoriam IDEM ſ. 129.

d) Apud ATHENAEVM L. X. p. 419. quem exſcripſit LAERTIVS ſ. 139. de hoc conuiuandi modo conf. IONSIVS L. II. c. 2. p. 124. et qui docte eum enarrauit, ESCHENBACH. diſſ. Acad. V. quae eſt, de Sympoſiis Sap. p. 257 ſeqq.

e) Εὐτελῶς LAERT. ſ. 138.

f) Exemplum narrat IDEM ſ. 130.

g) Ex carnibus enim morticinis comeſtis nauſeam et pallorem contrahens, ideo ab Aſclepiade correptus eſt ib. ſ. 131.

h) Id Ariſteas aſſerit, notatus ab HODY. l. c.

i) LAERT. L. II. ſ. 132.

k) Ibid. ſ. 136.

l) Ibid. ſ. 105.

m) Ibid. ſ. 130.

vt interdiu philosophos audire possent. Quod cum ignoraretur, ad Areopagi pertracti sunt iudicium, vt iuxta Solonis legem rationem redderent, qui fiat, vt omne tempus in philosophorum terentes disputationibus, neque labore, neque patria haereditate eis, de quo viuerent, suppeditante, subsistere tamen valeant, neque vlla re indigeant? Ex pistrino praefecto vero re cognita attoniti Areopapitae CC. drachmarum praemium eis soluere iusserunt [n]: alii quoque patroni liberalitate eos subleuarunt [o]. Vxorem quoque vterque duxit filiam Asclepiades, matrem Menedemus; quam ille defuncta vxore secundis sibi iunxit nuptiis: ita tamen, vt Menedemus, qui in republica honoratiori loco positus nobiliorem vxorem duxerat, ei curam rei domesticae permitteret [p]. Asclepiades autem aetate prouectior, cum in magnis opibus frugaliter cum Menedemo vixisset, eo prior obiit, nec tamen eius memoriam abiecit Menedemus.

Menedemi doctrina.

§. III. Nullum Menedemum doctrinae philosophicae systema composuisse, asserit in eius vita Antigonus Carystius, vnde et de philosophia eius disquiri non potest [q]. Refert tamen LAERTIVS [r]:

I. Sustulisse propositiones negantes, solisque affirmantibus locum fecisse: et ex his simplices solum admisisse, reiectis, quae tales haud essent, coniunctis et complexis [s]. Videtur vero id sophistarum causa, et imprimis ad vexandos Eristicos asseruisse: cum enim eorum sophismata propositionibus complexis atque compositis consisterent, in quibus fallacia dictionis plerumque latebat, negatis iis tanquam ineptis, ad propositiones simplices reducebat, quo non poterat non mox tota fallacia detegi. Cuius exemplum refert LAERTIVS: sciscitanti aliquando Alexino, an patrem caedere desiisset? respondisse, neque cecidi, neque desii. Vrgente vero altero, vt simpliciter vel affirmando vel negando responderet, regessisse: ridiculum est suscipere vestras leges, cum in ipso limine queant repelli.

II. Statuisse: vnum esse bonum, vnam virtutem, grauiterque in eos, qui plura assererent, animaduertisse [t].

III. Sapienti ducendam esse vxorem [u].

IV. Omni die philosophos audiendos esse [x].

V. Maximum bonum enim, ea solum, quae deceat, desiderare [y].

n) ATHENAEVS L. IV. p. 168.
o) LAERT. §. 137. 138.
p) Ibid.
q) Id vox τηρῆξαι hic vult apud LAERT. L. I. §. 136. quod STANLEIVS p. 275. minus accurate expressit: nihil pro certo definiuisse.
r) Lib. II. §. 134.
s) Hic iterum sensum obscurauit STANLEIVS. Recte enim pro λέγων, λέγω scribendum esse monuit CASAVBONVS.
t) Ib. §. 129.
u) Ib. §. 128.
x) Ib. §. 129.
y) Ib. §. 136.

CAPVT

CAPVT SEXTVM.

DE SECTA ACADEMICA.

SECT. I.

DE PLATONE EIVSQVE PHILOSOPHIA.

§. I.

Secta Academica.

Et haec quidem sectae fuere vt minoris famae, ita et breuioris aetatis, quae ex Socratis schola prodierunt. Multo maiorem celebritatem consecutae sunt quae restant Academica atque Cynica, quarum illa ad Platonem, haec ad Antisthenem origines suas refert, quippe quae non diutissime tantum durarunt, sed et nouas sectas genuerunt, fama et auctoritate illis non concedentes Peripateticam et Stoicam. Et Plato quidem Socraticorum discipulorum minimus [a] omnes, qui ex eadem schola prodierant, nominis fama et philosophiae laude longissime antecelluit, et caput tantum non ad aethera extulit. De cuius vita et philosophia eo diligentius dispiciendum est, quo magis ratio philosophandi Platonica non vetustis tantum ante C. N. temporibus maxime inclaruit, sed et post C. N. intercidentibus reliquis sectis Graecanicis sola cum Peripatetica inter philosophantes perstitit, et ad nostra fere tempora sectatores inuenit, vt historiae philosophicae filum pertexturis suo loco et tempore prolixe demonstrabitur. Quia vero Platonis sequaces mature eius philosophiam mutauerunt, ideo ipse prius et philosophica eius doctrina accurate consideranda est.

Scriptores de Platone.

§. II. Vt vero tanti philosophi historia partium studio haud semel vehementer corrupta, quantum potest, exacta ad fidei historicae leges cognoscatur, cum attentione et prouida mente legendi sunt, qui Platonis vitam descripserunt, quo in stadio et veterum et recentiorum virorum eruditissimorum diligentia versata est. Et veterum quidem plerosque aetas nobis inuidit, et desiderantur non sine magna historiae philosophicae iactura scripta Speusippi, Xenocratis, Hermodori, Aristoxeni, Clearchi, Zosimi Alexandrini, Fauorini, Porphyrii aliorumque, quorum passim mentio inter veteres hodie superstites fit, de quibus, cum ea nobis erepta doleamus, hic agere nihil attinet, consulendi vero sunt, qui historiam literariam veterum condiderunt, magni in his literis viri IOANNES IONSIVS et IOANNES ALBERTVS FABRICIVS. Ex paucis, qui commune veterum librorum naufragium euaserunt, nominandus est, qui hactenus non exiguum nobis vsum praestitit DIOGENES LAERTIVS. Etsi enim, vt meliori iudicii acumine hanc quoque Platonis historiam conscripsisset, merito sit optandum; debemus ei tamen tot deperditarum de Platone memoriarum noti-

a) Ita ipse in Apologia Socratis.

tiam, vt merito de ſeruata nobis ea gaudeamus. Praeter Laërtium APVLEIVS quoque in libro de Platonis dogmate celeberrimi philoſophi res atque fata ſaepiſſime tetigit, et quidem toties cum Laërtio concordat, vnusque ita exprimit alterum, vt recte iudicaſſe cenſendus ſit ISAACVS CASAVBONVS [b], aut illum ab iſto pleraque tranſtuliſſe, aut vtrumque ex eodem hauſiſſe fonte. Ex Platonis ſequacibus OLYMPIODORVS etiam de Platonis vita diſſeruit, quam *Diogeni Laërtio* a ſe edito adiecit MERICVS CASAVBONVS, et MARCVS MEIBOMIVS quoque cum annotationibus IACOBI WENDETI poſt Laërtii librum editioni ſuae in fine inſeruit [c]. THOMAE MAGISTRI vitam Platonis nominat quidem cl. STOLLIVS [d], quam tamen nec vidimus, nec in catalogo ſcriptorum eius a viris doctis enarrato offendimus [e]. Ex recentioribus imprimis memorandus et MARSILIVS FICINVS de Platone eiusque philoſophia meritiſſimus, qui luculentam vitae philoſophi deſcriptionem *verſioni dialogorum Platonis* praemiſit. Qui tamen, vt more temporis ſui fontes, ex quibus ſua hauſit, non indicauit, ita vel propterea caute legendus eſt, quod ipſe non neget, amorem in Platonem ingentem et neſcientem tenere modum eum raptauiſſe, ad declamandum pro Platone [f]. Ex Italis GVARINVS quoque philoſophi hiſtoriam *vitis illuſtrium Graecorum et Romanorum* inſeruit. Inter Gallos vero RENATVS RAPINVS *comparatione Platonis et Ariſtotelis*, atque ANDREAS DACIERIVS noua *vitae Platonis delineatione* [g] de hac hiſtoriae philoſophicae parte egregie meriti ſunt, ita tamen, vt et hic critico examine opus ſit. Ex Anglis potiora ex veteribus collegit more ſuo THOMAS STANLEIVS [h]. In Germania vero praeter minora aliquot lumina communis temporis ſui praeceptor PHILIPPVS MELANCHTHON elegantem *de Platonis vita* orationem [i] conſcripſit. Nec errabimus, ſi diligentiſſimos Laërtii commentatores ISAACVM et MERICVM CASAVBONOS, THOMAM ALDOBRANDINVM et AEGIDIVM MENAGIVM in hunc cenſum referamus: licet enim hiſtoriam Platonis non condiderint, magna tamen induſtria ad illuſtrandum Laërtii textum de Platone ea collegerunt, quae ſparſim veteres de magno hoc philoſopho dixerunt, quaeque in deſcribendis vita et fatis Platonis omnino conſulenda et inter ſe comparanda ſunt.

Platonis origines et natales.

§. III. Plato Athenienſis fuit; qui enim Thebanum faciunt, Cynocephali ortum [k], fundamento deſtituti fidem non merentur: parentes Collytei pagi fuerunt, ipſe vero in Aegina inſula natus eſt, patre eo miſſo, vt agros ſortiretur, quo cum Athenas rediit expulſis Lacedaemoniorum colonis [l]. Pater Ariſto, Ariſtoclis filius ex Codri poſteris fuit, qui ad Neptunum genus referebant: mater Perictione, quam alii Potonam vocant, quae [illegible] a So-

b) Ad Laërt. L. III. ſ. 1.
c) pag. 582.
d) Hiſt. lit. P. II. c. 1. §. 32.
e) Et IONSIVS de eo ſilet, et FABRICIVS, qui eius ſcripta paſſim diligenter enarrauit.
f) In dedic. ad Laur. Medices.
g) Praemiſit eam Verſioni Gallicae dial. Platonis.
h) Hiſt. phil. P. IV. p. 279.
i) Oration. T. II. p. 353 ſeqq.
k) LAERT. L. III. ſ. 1. TZEZ. Chil. II. 390.
l) LAERT. l. c. SVIDAS in Plato.

a Solone genus deriuauit, quae praeter Platonem Adiamantum quoque et Glauconem atque filiam Potonam, Speusippi matrem, peperit [m]. His parentibus natus quidem esse dicitur; sunt tamen, qui, vt ait APVLEIVS [n], *augustiore prosatum conceptu*, contendant. Vulgata enim apud Athenienses fama fuit, plurimis veterum memorata [o], fuisse eum Apollinis filium, qui in visione Perictionae, pulcherrimae formae feminae oblatus, ei se miscuerit, quae ex eo concubitu grauida facta sit, Aristone marito interim cum ea congredi diuinitus prohibito, iussoque voce diuina decem mensibus ab vxore abstinere, donec partum edidisset. Volunt alii id a spectro apparente factum, Platonemque ex virgine natum [p]. Quae etsi multorum veterum scriptorum traditionibus nituntur, et publicum vulgi rumorem sapiunt [q], luculenter tamen produnt, aut conciliandae Platoni auctoritatis causa a discipulis conficta esse [r], aut Platoni illegitimo concubitu sato, dedecoris amouendae causa eiusmodi parentem a matre affictum esse: quo stratagemate mulieres impudicas inexpectatos amoris furtiui fructus celasse, et quos magnos futuros sperauerant, maiorem quam humana conditio patitur, ortum tribuisse, tot veterum exempla loquuntur [s]. De anno natiuitatis Platonis variant veterum relationes; plerique Olymp. LXXXIIX. 1. quidam 4. alii Olymp. LXXXVII. 3. vel 2. editum volunt, qua de re viri docti ad LAERTIVM videndi [t]. Fuerunt, qui Ieremiae prophetae temporibus vixisse dicerent, quem in Aegypto Platonem vidisse contendunt. Dudum vero ostendit AVGVSTINVS [u], qui olim non alienus ab hac opinione fuerat, tempora non concordare, cum plus sesquiseculo Plato iunior sit vate Hebraeo, quem ad Olymp. XXXVI. refert EVSEBIVS. Dies natalis philosopho illuxit Thargelionis septima, quam postea sacram atque festam philosophis fuisse [x], supra in Socrate diximus. Parentes aui Aristoclis nomen ei indidisse Alexandro relatum [z]; Platonis vero nomen accepisse a Socrate vult TZETZES [a], alii, ab Aristone Argiuo Palaestrita nactum esse contendunt; causam tamen varie referunt: alii enim ad lati-

m) De genere Platonis et maioribus vid. LAERT. l. c. PROCLVS ad Timaeum Plat. p. 25. quaeque fuse affert STANLEIVS P. IV. p. 279. quocum conferendus IO. MEVRSIVS, qui plura de Melantho et Codro, de regno Atheniens. L. III. c. 10 seq. p. 204 seqq.

n) De dogm. Plat. p. m. 283.

o) Vid. LAERT. l. c. et viri docti ad h. l. PLVT. in Symp. L. VIII. c. 1. OLYMPIOD. p. 582.

p) Vid. HIERONYM. adu. Iouin. L. I. T. IV. p. 186. ed. Par.

q) Hinc et sepulchro eius inscriptos OLYMP. l. c. p. 588. hos versus refert:

Phoebo patre Plato, atque heros Epidaurius orti
Hic nempe vt corpus seruet, et ille animam.

Hos sibi tribuit LAERT. L. III. s. 46.

r) Ita egregie ORIG. adu. Cels. L. I. p. m. 30. Haec merae sunt fabulae fictae in eius viri gratiam, qui multorum existimatione sapientia praecelluit ceteros, eoque a diuiniori quodam semine creditus est traxisse originem, quasi hoc natura humana superiorem deceat.

s) Romuli, Alexandri M. aliorumque historia hoc docet. vid. HVETIVS Dem. Eu. Pr. IX. c. 9. §. 4. p. m. 456. conf. STANLEI. praef. act. phil. Vol. III. p. 674.

t) Conf. STANLEIVS l. c. p. 281. PETAVIVS miscell. exerc. c. 7. et ration. temp. L. III. c. 13. p. m. 162. MARQ. GVDIVS apud MENAG. ad Laërt. L. III. s. 3.

u) De Ciu. Dei L. VIII. c. 11.

x) LAERT. L. III. s. 2. PLVT. Sympos. VIII. 1. Hanc cum temporum nostrorum rationibus comparat STANLEIVS l. c. p. 282. De Πλατωνείων festo hoc die a philosophis celebrari solito vid. PORPHYR. in vita Plotini. EVSEB. Praep. X. 3.

z) LAERT. L. III. s. 4.

a) Chil. VI. hist. 51. Ch. XI. hist. 390.

tudinem humerorum vel pectoris quoque, vel frontis respexisse auctorem nominis coniiciunt; alii εὐεξίαν corporis, alii latitudinem sermonis, siue copiosum atque apertum dicendi genus isto nomine expressum esse asserunt [b]. Quorum omnium coniecturas incertissimo niti fundamento, haec sola ratio euincit, quod Platonis nomen non tum demum fictum et formatum est, cum nasceretur philosophus, sed vsu iam receptum fuit inter Athenienses et reliquos Graecos. Vt enim recentiores nostro Platones taceamus, quos enumerat diligentissimus FABRICIVS [c], priscae comoediae poëta ante nostrum Plato quidam inclaruit [d], passimque nomen vsu receptum fuit. Certe Platonis imagines, quae passim occurrunt, nihil habent, quod cum hac delineatione conueniat [e].

Elucatio. §. IV. Hunc, quem Apollinis filium esse volebant, infantem adhuc, praesagiis ostensum esse talem, porro iactant Platonis admiratores, qui eruditionis et eloquii suauitate cunctos antecelleret. Narrant enim AELIANVS [f], VALERIVS MAXIMVS [g], PLINIVS [h], CICERO [i] aliique [k], infans cum esset Plato, matris sinu gestatus, patrem eius in Hymetto Atticae monte Musis ibi Nymphisque sacra fecisse, matremque, dum sacris essent intensi, in proximis myrtis opacis filium reposuisse: ei vero dormienti applicuisse sese examen apum, eumque circumuolitantes suauique circumstrepentes susurru mel paruuli labellis inseruisse: id quod futurae eloquentiae, et diuini quasi eloquii suauitatem praesagire, interpretes prodigiorum fuerint fassi. Sed id Academicorum, praeceptorem miris laudibus extollentium, commentum fuisse, desumtum a figurato et emblematico dicendi genere [l], quo laudatissima Platonis eloquentia [m] cum melle comparabatur, non est, quod dubitemus: mire enim in id contenderunt Platonis admiratores, vt essent in eiusmodi nugis excogitandis ingeniosi. A veri tamen specie non abit, quod ex Speusippo *domesticis instructo documentis* refert APVLEIVS et *pueri eius acre in percipiendo ingenium, et admirandae verecundiae indolem fuisse, et pubescentis primitias labore atque amore studendi imbutas habuisse.* Refert idem, et LAERTIVS quoque, in prima literatura habuisse doctorem Dionysium, palaestricis exercitatum apud Aristonem Argis oriundum, tantosque progressus exercitationem eam illi contulisse, vt Pythia et Isthmia deluctata certauerit [n]: quae tamen solius rumoris inter vulgus sparsi traditio esse videtur. Picturae quoque studiosus

b) Loca auctorum enarrandi otium nobis fecit FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 2. not. a.

c) l. c. qui ex Gudii et Menagii obseruationibus plerosque collegit.

d) Vid. IDEM Vol. I. p. 745.

e) Apud SPANHEM. in Callimach. p. 7. PATINVM pec. diff. conf. Act. phil. Vol. III. p. 674.

f) V. H. L. X. c. 21. g) Lib. I. c. 6.

h) Hist. nat. L. XI. c. 9. i) De diuinat. L. I.

k) Omittit fabulam LAERTIVS, ad quem L. III. f. 5. id miratur MENAGIVS, sed suspicio est, Laërtium fabulam agnouisse.

l) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 3. Act. phil. Vol. I. p. 18.

m) PLVT. de plac. phil. L. I. c. 7. aliique laudati MENAG. ad l. c. Laërtii. Sed is ἰσχνόφωνον fuisse, quod vel balbutiem vel vocis gracilitatem innuit, refert. Quod quia cum μεγαλοφωνίᾳ Platoni tributa non consistere potest, euincit, non de oris suauitate, sed elocutionis dulcedine intelligendum esse, vt recte notat OLEAR. ad STANLEI. p. 284.

n) LAERT. OLYMPIODOR. APVLEIVS ll. cc. CYRILLVS contra Iul. L. VI.

diosus fuit, et imprimis multam poëticae arti industriam atque laborem impendit, plurimaque poëmata composuit, dithyrambica primum, post epica, quae tamen postea cremauit, postquam cum Homericis comparata illis multum inferiora esse cerneret; inde, ad tragoedias scribendas se contulit, in quibus tantum se profecisse credebat, vt composita tetralogia, qua tragici Graeci in solennioribus festis certare solebant, eam mimis traderet, de praemio certaturus [o]. Verum die, antequam exhibenda esset in theatro Socratem audiens, eiusque facundia captus, non tantum certamen declinauit, sed et nuntio poësi misso, quaecunque in hoc quoque genere elaborauerat, Vulcano tradidit, et ab isto tempore, XX. vero agebat aetatis annum, philosophiae studio se totum tradidit [p]. Musicen quoque a Dracone Atheniensi et Metello Agrigentino didicisse, testatur PLVTARCHVS [q]. Sunt, qui dicant, paupertate adactum militiam secutum fuisse, in Socratem vero incidentem diuenditis armis se ad philosophiam contulisse: quod tamen omni veterum testimonio repugnat [r]: quemadmodum et illi, qui ter eum pro patria pugnasse contendunt [s], primum ad Tanagram, inde ad Corinthum, postremo ad Delium, ibique primas tulisse, temporum serie facile refutantur. Primum enim praelium Olymp. XXC. 4. secundum Olymp. XXCIX. 1. tertiumque eodem anno contigit, quo quadrimus erat Plato, recteque coniicit STANLEIVS [t] Socratem cum Platone fuisse confusum, qui ter militauerat, et ad Delium primas retulerat, quas tamen Alcibiadi cessisse, suo loco monuimus.

§. V. Philosophiae vero amore captus, cum toto in Socratem ferretur animo, illi a patre Aristone commendatus est. Singulare est, quod ea de re referunt PAVSANIAS [u], LAERTIVS [x], APVLEIVS [y], OLYMPIODORVS [z]. Socrate in somnio visum esse, cygni pullum ex altari, quod in Academia Cupidini consecratum est, volasse, et in suo gremio resedisse: et postea olorem illum pennis coelum petiisse, canore musico auditus hominum Deorumque mulcentem. Cum haec Socrates in conuentu hominum referret, Aristonem Platonem puerum [a] oblaturum Socrati magistro commodum prosequutum fuisse, quem vbi aspexerit ille, ingeniumque intimum de exteriore conspicatus sit facie, dixisse: hic ille erat cygnus de Academia Cupidinis. Esse vero et hanc ex earum fabularum numero, quae ad augendam praeceptoris famam in vulgus sparsere Platonis discipuli, ipsi qui eam referunt, non obscure produnt; illi *Disciplina Socratica.*

enim

o) AELIAN. V. H. L. II. c. 30.

p) LAERT. L. III. s. 6. APVLEIVS l. c. et MENAGIVS ad l. c. STANLEIVS l. c. p. 284. et OLEARIVS ad h. l.

q) De Musica T. V. p. m. 558.

r) Ipse, qui haec refert, in dubium vocat AELIANVS L. III. c. 27.

s) Aristoxenus apud LAERT. L. III. s. 8. AELIANVS L. VII. c. 14.

t) l. c. p. 285.

u) In Atticis.

x) Lib. III. s. 5. et ex eo SVIDAS l. c.

y) l. c. init. z) l. c.

a) Ita quidem APVLEIVS, cuius verba referimus. Erat vero tunc iam XX. annos natus, teste LAERT. l. c. s. 6. et iuuenis, qui luctari posset et in palaestricis se, more Graecorum, exercere. Apuleii itaque verba nimis premenda non sunt, qui fabellam enarraturus, de accurato temporum ordine non cogitaui

enim ad ſolam vulgus traditionem prouocant, et vel ſola vulgaris et inepta opinio, canoras cygnos aues eſſe, quam inepte adſtruit Pauſanias, demonſtrant, vulgi haec deberi rumoribus. Veriſimilius eſt; Socratem explorata ex facie atque vultu Platonis indole, iuuenem ingenio altiora petente et exercitationibus literariis iam ſubacto praeditum libenter in diſciplinam admiſiſſe: ea enim methodo Socratem ſaepius vſum fuiſſe, in eius hiſtoria exemplis confirmauimus. Non tamen prorſus a philoſophicis ſtudiis erat imparatus, cum ad Socratem accederet; ſed prius, Heracliti et Parmenidis diſciplinis a Cratylo et Hermogene erat imbutus. Cuius quidem contrariam ſententiam aſſerit LAERTIVS [b], contendens, decedente demum Socrate, Heracliteae atque Parmenideae philoſophiae adhaeſiſſe: aliter tamen APVLEIVS [c], qui clare: *Et antea quidem Heracliti ſecta fuerat imbutus; verum cum ſe Socrati dediſſet, non ſolum ingenio atque doctrina caeteros Socraticos vicit, ſed etiam elegantia illuſtrauit.* Nec probabile eſt, nobilem iuuenem Athenienſem, toto encyclopaedias curſu abſoluto ad viceſimum aetatis annum vsque philoſophiam ne a limine quidem ſalutaſſe; Apuleii vero fidem maximopere adſtruit ARISTOTELES [d], dignus teſtis, qui diſerte teſtatur, Platonem ἐκ νέȣ τε συγγενόμενον πρῶτον Κρατύλῳ καὶ ταῖς Ἡρακλειτείοις δόξαις, *in iuuentute prima adhaeſiſſe Cratylo et Heracliteis opinionibus.* Et haec cauſa quoque eſt, cur aliena dogmata ſibi ſupponi a Platone viuus adhuc Socrates conqueſtus ſit, cum peregrina philoſophia imbutus Plato, vt erat ingenio admodum ſyncretiſtico, et ad confundenda ſyſtemata apto, iam tum praeceptoris doctrinam cum iſta commiſcuiſſet. Quo quoque ſtudio componendi peregrina cum Socraticis diſcipulis Socratis vehementer diſplicuit, vti ſupra obſeruauimus [e]. Fuit vero in Socratis diſciplina octo annos, eoque tempore, ea, quae de magiſtro audiuit, in literas retulit, magnamque condiſcipulorum inuidiam ſibi conflauit [f]. Tanto tamen praeceptoris amore flagrabat, vt cum magno odio premeretur Socrates ipſe, in ſenatum iam aſcitus, quod Ol. XCV. 1. accidit, eius ille cauſam fortiter tueretur, et cum iniquo in praeceptorem animo iudices eſſe videret, oratoris cathedra conſcenſa, eum defendere conaretur, apologiam exorſus, quam tamen mox abrumpere iudicum importunitas coëgit [g]. Socrate damnato Plato pecuniam obtulit, qua libertatem poſſet redimere, quam tamen

b) Lib. III. ſ. 6. et OLYMPIODORVS p. 585.

c) l. c. p. 284. d) Metaphyſ. L. I. c. 6.

e) In vita Socratis. His rationibus expenſis contrariam, quam in Germanico Hiſt. phil. opere T. I. p. 588. tenuimus, ſententiam, deſeruimus. Idem de STANLEIO l. c. c. IV. p. 286. notandum.

f) De Xenophonte ſupra dictum. Antiſthenes vero odio eius ductus librum contra eum exarauit, cui parum honeſtum Sathonis titulum fecit LAERTIVS L. III. ſ. 35.

g) Ibid. ſ. 42. Magnis hic ſe temporum difficultatibus implicant, qui Platonem Ol. LXXXVIII. 1. natum, vigeſimo anno ad Socratem perueniſſe, et octo annos in eius contubernio fuiſſe, XXVIII. vero Megaris conceſſiſſe cum Hermodoro aſſerunt. Ante XXX. aetatis annum enim iuxta leges Solonis in ſenatum cooptari non poterat. Si itaque Ol. XCV. 1. ſenator iam fuit, ſequitur, eum Olymp. LXXVII. 3. natum fuiſſe, et vel XXII. aetatis anno ad Socratem acceſſiſſe, vel ſi XX. annorum iuuenis ei ſe tradidit, decem annos apud eum fuiſſe commoratum. Haec M. GVDII coniecturas de anno Platonis natali magnopere confirmant. conf. cel. LAMIVS de SS. Trin. L. II. c. 1. p. 82.

men accipere recuſabat. Traditque ATHENAEVS [h], quod ceteri ſilent, circa id tempus congregatis Socratis amicis, vt mortem eius vna lamentarentur, Platonem eos cohortatum eſſe, animos reſumerent, vel ſe enim regendae ſcholae idoneum eſſe. Id quod inuidiae quidem tantum rumuſculus videri poterat, niſi animus Platonis ſectae condendae ſtudio occupatus, ex dialogis viuo adhuc praeceptore compoſitis eluceret, isque nouam iam tum philoſophandi rationem Socraticae ſupponendam fuiſſet molitus. Vnde mirum non eſt, quod ille addit, Apollodorum, cui his dictis propinauiſſet, dixiſſe, malle ſe cicutam a Socrate propinatam bibere, quam ea conditione propinanti accedere: ex quo, ea quae modo de adulterata, viuo magiſtro, philoſophia Socratica diximus, mire confirmantur. Adſuit autem praeceptoris vltimis fatis, et de animorum quoque immortalitate diſputantem audiuit, eiusque ſermones in Phaedone in literas elegantiſſimo dialogo retulit [i], ita tamen, vt more ſuo, Pythagoricis eos placitis adulteraret. Defuncto praeceptore, cum acerbiſſime eum luxiſſet [k], timens Athenienſium ſaeuitiam, cum reliquis Socraticis Megaras ad Euclidem ſe contulit, a quo, donec ſerenior rerum facies rediret, hoſpitio humaniſſime exceptus fuit. Nec apud eum ignauus reſedit, ſed dialecticam, qua magnopere eminebat Euclides, eo magiſtro didicit [l]. Nec tamen iſtis animi diuitiis contentus, quaeſiuit porro, vnde proficeret; et imprimis ad Pythagorae diſciplinam animum adiecit, in qua *non rationem tantum, diligentem et magnificam, qua inſtructa erat*, vt ait APVLEIVS [m], *ſed et rerum continentiam et caſtitatem admirabatur.* Cumque, magnos ante ſe viros peregrinatione ad barbaros ſuſcepta, philoſophiae myſteriis initiatos eſſe animo recoleret, ad fines quaſi orbis terrarum itinera ſuſcepit. Atque Italiam primo petiit, vbi tum magna admiratione atque laude Pythagorica philoſophandi ratio florebat, vt arcanam illam diſciplinam addiſceret, in quam etiam fuit admiſſus. Et didiciſſe quoque ibi Pythagorea omnia aſſerit CICERO [n], et primum de animarum aeternitate non ſolum ſenſiſſe idem, quod Pythagoras, ſed rationem etiam attuliſſe, ait; alioque loco monet: *adiunxiſſe Socraticis, Pythagoreorum diſciplinam, eaque quae Socrates repudiabat, didiciſſe.* Quam philoſophiae partem theoreticam et phyſicam fuiſſe, aſſerit auctor vitae Pythagorae apud PHOTIVM [o], patebit vero infra, vbi de philoſophia Platonis agetur, eum etiam philoſophiam moralem Socratis Pythagoricis doctrinis adulteraſſe. Et haec quidem a nemine in dubium vocantur; de ordine vero itinerum veteres diſſentiunt. Alii enim ante iter Aegyptia-

Studia philoſophiae poſt Socratis mortem.

Itinera literaria.

h) Lib. XI. p. 507.
i) Conf. CICERO de nat. Deor. L. III. c. 33.
k) PLVT. de virt. morali T. II. p. m. 403.
l) LAERT. L. II. ſ. 6. m) loc. cit.
n) Tuſc. Qq. L. V. c. 29. Alia veterum loca excitauimus diſſ. de conuenientia numerorum Pythagorae cum ideis Platonis §. I. Amoen. literar. T. VII. p. 182 ſeqq. quibus addi poſſunt QVINTIL. L. I. c. 12. AEN. GAZAEVS de immort. p. 12. et BARTH. ad h. l. LACTANT. L. IV. c. 2. IAMBLICH. de vit. Pyth. n. 167. p. 142. conf. FABRICIO Bibl. Gr. Vol. II. p. 4. not. k laudatos, et biographos Platonis.
o) Cod. CCLIX. p. 712. eum adiecit vitae Pythagorae a Porphyrio ſcriptae L. HOLSTENIVS p. 43. ed. Rom.

Aegyptiacum ad Italicos philoſophos acceſſiſſe, alii reducem eos inuiſiſſe contendunt: et LAERTIVS [p] quoque antequam Italiam inuiſeret, Cyrenas ad Theodorum celeberrimum tum temporis geometram, praeparandi animi cauſa diſceſſiſſe, ait, quod poſt auditos Pythagoreos factum eſſe innuit APVLEIVS [q]. Qui, noſtro quidem iudicio, omnium aptiſſime itinera Platonis diſponit, contendens, *primum ſe ad Pythagorae diſciplinam contuliſſe; tum ad Theodorum Cyrenas, vt geometriam diſceret, eſſe profectum; deinde aſtrologiam adusque Aegyptum iuiſſe petitum, vt inde prophetarum etiam ritus addiſceret; et ad Italiam iterum veniſſe, et Pythagoreos fuiſſe ſectatum:* nam haec et tempori et locorum ſitui omnium commodiſſime reſpondent, et diuerſas ſcriptorum relationes in concordiam redigunt [r]. Cyrenis itaque in geometriae ſcientia ſatis eruditus, in Aegyptum ſoluit, parum Socratis et Socraticorum ſententiam curans, quae domi ſapientiam quaerebat, et eiusmodi peregrinationes reiiciebat, exempla potius magnorum ante ſe virorum ſecutus: Vt vero tutius lateret, olei vendendi praetextu totam eam regionem, quae tum Artaxerxi Memnoni parebat, peragrauit, *et a ſacerdotibus eius gentis multiplices geometriae numeros atque coeleſtium obſeruationum percepit*; *quoque tempore a ſtudioſis iuuenibus*, verba damus VALERII MAXIMI [s], *certatim Athenae Platonem doctorem quaerentibus petebantur, ipſe Nili fluminis inexplicabiles ripas, vaſtiſſimosque campos, effuſam barbariem, et flexuoſos foſſarum ambitus Aegyptiorum ſenum diſcipulus luſtrauit.* Sunt, qui Euripidem eius itineris comitem fuiſſe, putant [t], quos tamen tempus obitus ſatis refellit, quod ante Socratis mortem in Olymp. XCIII. incidit [u]. Eudoxum adiungit ei STRABO [x] et CICERO [y] quod tamen non magis cum rationibus chronologicis concordare pulchre demonſtrauit eruditiſſimus LAMIVS [z]. Tandem in Saitico nomo conſediſſe, aiunt epiſtolae Socraticae [a], valde in his etiam ſuſpectae: Heliopoli vero a Sechnuphide Aegyptiacam ſapientiam edoctum fuiſſe affirmat CLEMENS ALEXANDRINVS [b]. Qualis vero illa fuerit, ex iis manifeſtum eſt, quae ſuo loco de philoſophia Aegyptiaca prolixe diſſeruimus [c]; falluntur que oppido atque fallunt, epiſtolae Socraticae, aſſerentes, *cupiiſſe eum a ſapientibus Aegypti inſtitui: quid de vniuerſo ſtatuant, initiumne habeat an minus? an item de praeſenti ſiue ex toto moueri, ſiue ex parte rationi conſentaneum putent?* Ex iis enim quae de philoſophia Aegyptiaca alio loco diſputauimus, manifeſtum eſt, huiuſcemodi quaeſtiones per Graecos demum philoſophos in Aegyptum introductas fuiſſe. Nec melioris commatis ſunt, quae habet PAVSANIAS [d], immortalitatem animorum et transmigrationem ibi didiciſſe; prius enim dogma

iam

p) Lib. I. ſ. 6.
q) loc. cit.
r) PLVT. in Solone.
s) L. VIII. c. 7. qui tamen hic oratorem agit: nondum enim Athenis inſtituerat ſcholam Plato, vt ad eum conuolare poſſent iuuenes.
t) LAERT. L. III. c. 6.
u) Conf. LAMIVS l. c. BAYLE Dict. T. II. art. Euripides.
x) Lib. XVII.
y) Tuſc. Qq. L. II.
z) l. c. L. II. c. 2. p. 81 ſeqq.
a) Epiſt. 26.
b) Strom. L. I. p. 303.
c) loc. cit.
d) In Meſſeniac. p. 360.

iam didicerat in Socratis ſchola, poſterius in Pythagorae. Ferri magis poſſet, quod ait PLINIVS [e], magiae diſcendae cauſa Platonem ad Aegyptios acceſſiſſe, cum aliunde conſtet, magiam partem philoſophiae Aegyptiacae fuiſſe; niſi veriſimile eſſet, Platonem ad eiusmodi arcana dogmata inſpicienda non fuiſſe admiſſum. Quam duros enim ſe praebuerint aduenis ſacerdotes Aegyptii, quamque inexorabiles fuerint, et vix regum mandatis compeſcendi, eoque adigendi, vt myſteriorum ſuorum adyta peregrinis recluderent, Pythagorae exemplum teſtatur. Quare nec audiendum eſſe putamus IAMBLICHVM [f] iactantem, Platonem philoſophiam ſuam hauſiſſe ex ſtelis Hermeticis, quod ſine examine tanquam verum admiſere, STEVCHVS EVGVBINVS [g], P. D. HVETIVS [h] et poſt hos cel. G. MICH. HANSCHIVS [i]. Veriſimile vero eſt, vaferrimos Aegypti ſacerdotes Platonem, nec ſyſtaticis commendatum, nec diuitiis arcana recludentem, et peregrino mercatoris habitu Aegyptum obeuntem, praeter dogmata et diſciplinas exotericas, miſeras et tanto philoſopho indignas, vti ſupra euicimus; nihil arcanarum et Hermeticarum doctrinarum tradidiſſe. Nec hic morari nos debent Platonicorum iuniorum et quorundam eccleſiae doctorum effata. Illorum enim intererat, quod ſuo loco probabimus, vt crederetur Plato ſua ex Hermeticis accepiſſe: quia Platonicam philoſophandi rationem, qualem degenerans a maiorum inſtituto Aegyptus tandem genuit, pro genuina Hermetica diſciplina haberi cupiebant, et fanaticae philoſophiae patrocinium ex antiquitate quaerebant. Hi vero falſo et inepto de Aegyptiaca ſapientia, Hebraicae filia praeiudicio occupati, et Platonem ſua Hebraeis debere contendentes, rationem ſe commodam inueniſſe, rebantur, vt gentilibus oſtenderent, ſua eſſe, quae Plato in Aegypto didicerat: qua de re, vbi de PP. eccleſiae philoſophia acturi ſumus, prolixius diſſeremus.

An Hebraeos doctores Plato habuerit?

§. VI. Hac vero Platonis gloria admiratores eius non contenti maiora quoque de eius in Aegypto profectibus praedicant; et purioribus Hebraeorum doctrinis ibi tinctum haud pauca ex ſacris oraculis gentisque illius myſteriis in ſuam philoſophiam tranſtuliſſe contendunt, ſicque ſpoliis arcanorum diuinorum ſuperbientem ſe ad tantam rerum diuinarum notitiam extuliſſe volunt, ad quam reliqui philoſophi adſpirare non poterant. Dici non poteſt, quanta conſenſione hanc opinionem amplexi fuerint veteris eccleſiae doctores, quorum loca hic adducere et nimis operoſum, et a noſtro inſtituto alienum eſt, legi vero poſſunt apud eos, qui hanc ipſam ſententiam ex recentioribus ornare, et ita dogmatum quorundam Platonicorum cum diuinis conſenſum extruere, et imprimis doctrinae de SS. Trinitate veſtigia in Platone oſtendere ſategerunt, e quorum magno numero potiſſimum videri merentur P. DAN. HVETIVS [k], ANDR. DACIERIVS [l],

e) Lib. XXX. c. 1.
f) De myſter. Aegypt. L. I. c. 2. p. 3.
g) De perenni philoſ. L. I. c. 27. L. V. c. 2.
h) Demonſtrat. Eu. Pr. IV. c. 2. §. 15. p. m. 56.
i) De enthuſ. Plat. ſect. III. §. 8. p. 37.
k) loc. cit.
l) Vit. Plat. p. 68.

IO. VAN DER WAYEN [m], REN. MASSVETVS [n], THEOPHILVS GALE [o], FRANCISCVS BALTVS [p], et quem honoris causa nominamus IO. LAMIVS [q] vir celeberrimus, qui omnium eruditissime in hoc asserto coloribus inducendo laborauit, cuius insignis viri, armis domesticis contra IO. CLERICVM pugnantis, modestia imprimis laudanda est, qui totum, quem in hac causa attulit apparatum eruditionis ea tantum fini adhibuit, vt possibilitatem tantum, vt ita loqui liceat, quaestionis demonstraret. Non tamen ita se commendauit decantatissima opinio, vt non viri praeclari, abiecto antiquitatis praeiudicio, perspicerent clarissime, ficulneis prorsus et infirmis eam totam niti argumentis, id quod varia quoque ratione demonstrauerunt, videndique praeter alios, qui docte rem confecerunt, IO. CLERICVS [r], AEG. MENAGIVS [s], IO. FR. BVDDEVS [t], et qui eleganti dissertatione cuncta complexus est mira breuitate et acumine IAC. LENFANTIVS [u]. Nobis in prolixissimo argumento pro dignitate excutiendo versari propter instituti rationem non licet, nec fas est, ad eiusmodi argumenta specialia ex instituto in historia philosophica vniuersali condenda prolixe digredi: quoniam tamen non leue momentum in historia dogmatum sacrorum haec quaestio habet, paucis ea tangemus, quae scire, lectoris interesse non abs re iudicamus. Et nititur quidem contraria et affirmans sententia, quae Platonem in Aegypto ab Hebraeis pluscula didicisse asserit I. Auctoritate Iudaeorum IOSEPHI et Aristobuli et ecclesiae doctorum Iustini Martyris, Clementis Alexandrini, Eusebii, Cyrilli Alexandrini, Theodoreti, Ambrosii et aliorum [x]. II. Opinione, quae statuit extitisse versionem legis diuinae Graecam in Aegypto, confectam ante τῶν ὁ versionem; quam viderit legeritque Plato: quam Aristobuli auctoritate iam asseruerunt CLEMENS ALEXANDRINVS [y], et EVSEBIVS [z]. III. Praesumtione, Aegyptios de Israëlitarum rebus satis curiosos haut pauca de eorum placitis didicisse, quae postea ab iis acceperit Plato, cuius rei argumentum a secessu Ieremiae et Baruchi reliquorumque Iudaeorum, qui in Aegyptum concesserunt, arcessitur. IV. Conuenientia dogmatum Platonicorum cum Hebraeis. Etsi vero haec omnia non proletaria eruditione ornent causae huius patroni, fatendum tamen est, parum apud aequos et antiquitatis praeiudicio non occupatos lectores eos promouere. Nam quod I. PP. ecclesiae auctoritatem attinet, tanta ea non est, praecipue in historico argumento, vt vel leuiter mouere debeat quemquam. Non enim monumentis vsi sunt fide dignis

iisque

m) Diss. de λόγῳ adu. Cleric. p. 65.
n) Diss. I. in Irenaeum.
o) Court of the gentiles.
p) Defense des SS. Peres accuser de Platonisme L. IV. ch. 22. p. 607 seq.
q) De recta Christianorum in eo quod mysterium diuinae Trinitatis attinet sententia Florent. 1733-4.
r) Epist. crit. VII. p. 177 sqq.
s) Ad LAERT. L. III. s. 6.
t) Hist. Vet. Test. T. II. p. 1006 seqq.
u) Bibl. Germ. T. II. art. V. p. 124 seqq. addi possunt IAC. THOMAS. de plagio §. 523. p. 233. ipse, quod mireris HORNIVS Hist. phil. l. c. HEVMANNVS Act. phil. Vol. I. p. 1056. IAC. BASNAGE Hist des Iuifs L. III. ch. 20. p. 550 seqq. L. IV. ch. 4. §. 2. p. 45 seqq. G. G. LEIBNIZIVS praef. ep. ad HANSCH. de enthus. Platonico, GVNDLING. Hist. phil. mor. c. I. §. 1. not. l. m. vt alios minoris nominis et famae taceamus.
x) Loca prolixe affert LAMIVS l. c. in compendio enarrat LENFANTIVS l. c.
y) Strom. L. I. p. 342.
z) Praep. L. IX. c. 6.

iisque teſtibus, qui et ſcire potuerunt, et cauſam cur mentiantur non habuerunt; ſed a Platonis aetate aliquot ſeculis remoti, cum multum intereſſe ſua et religionis Chriſtianae putarent, vt Plato in Chriſtianorum caſtris militare crederetur, pio quidem zelo, ſed praepoſtera ratione Iudaeorum quorundam faſtui aures praebuerunt [a]. Qui cum innata gentis ſuperbia omnem gentilium eruditionem, et imprimis, quae eo tempore plurimi fiebat, philoſophiam Graecanicam a Moſe ad gentiles dilapſam eſſe contenderent, praetextu morae Platonis in Aegypto vſi, leui aliquo conſenſu Platonicorum aliquot dogmatum cum Hebraeis ementito, Platonem Hebraicae ſapientiae alumnum iactauerunt. Quod ambabus, quod aiunt manibus amplexi doctores quidam ex Platonis ſchola ſec. II. ad Chriſtianam fidem accedentes, cum plurimi admiſſam ſemel Platonis diſciplinam facerent, imprimis gentilibus oppoſuerunt, magnoque feruore contenderunt, ea quae Plato ſacris ſimilia dixit, Hebraeis et Chriſtianis ſurrepta deberi; maiori hac in re pietate quam iudicio vſi. Hos qui ſec. III. et IV. ſecuti ſunt, eruditionis Graecanicae laudem affectantes, eique magnum pretium ponentes, auide ea arripuerunt, et magnos hos viros exſcripſerunt: indigni quorum rationibus adiiciamus calculum. Nec meliori ſtant talo quae II. de verſione legis Graeca Alexandri M. aetatem anteuertente dicuntur. Eam enim in Ariſtobuli [b] tantum cerebro extitiſſe, infra, vbi de Indaeorum philoſophia agetur, ex inſtituto demonſtrabitur, quo lectorem, ne nimii ſimus, remittimus. Nec enim auctor, nec occaſio, nec ratio vlla huius verſionis oſtendi poteſt, ſed ignorata ea fuit omnibus, qui et noſſe eam poterant, et quorum, eam legere, omnino intererat. Tanta quoque obſcuritate ſemota ab aliarum gentium commercio ante Alexandri M. tempora viuebat Iudaeorum natio, tantisque myſteria ſua libroſque ſacros premebat tenebris, et a manibus gentilium remouebat [c], vt ratio nulla pateat, qua eiusmodi Graeca verſio confecta ſit. Vt taceamus Graecam literaturam per Alexandrum M. demum in Aegypto inualuiſſe. III. Aeque vero ficulnea ſunt, quae de Aegyptiorum ipſiusque Platonis cum Iudaeis conuerſatione afferuntur. Confundunt enim viri docti tempora Graecorum, Aegyptum tenentium, cum temporibus antecedentibus, quibus talem Iudaeorum cum Aegyptiis conſuetudinem fuiſſe probari aegre poteſt. Quae enim in contrarium afferuntur, vel mercaturae vel belli rationes tangunt, quibus interdum res erat vni nationi cum altera. In religionis vero negotio maximopere abhorrebant Aegyptii a Iudaeis, vt Iudaei Aegyptiorum idololatriam

 vehe-

a) Nec tamen IOSEPHVS contra Appion. L. II. c. 8. ait, deſumſiſſe Platonem ſua ex Moſe, ſed tantum id vult, imitatum eum fuiſſe Moſen in condenda republica.

b) De ſcriptore hoc videndi celeberrimi viri IO. ALB. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 280. et IO. CHR. WOLF. Bibl. Hebr. T. I. p. 215. ſuſpicatur vero HVMFR. HODY de text. bibl. orig. L. I. c. 9. p. 49. confudiſſe Clementem duos Ariſtobulos, Peripateticum alterum, alterum Iudaeum, et huius ſcripta ſec. II. eſſe ſuppoſita, quod reiiciunt laudati viri, admittit LENFANT. l. c. p. 134. De re ipſa ex inſtituto dicetur infra, in hiſtoria phil. Iud.

c) Faſſus id eſt ipſe IOSEPHVS l. c. L. I. c. 4. conf. LENFANT. l. c. p. 136.

vehementer abominabantur. Nec verisimile vllo modo est, manipulum quasi Iudaeorum, qui cum Ieremia excisis Hierosolymis in Aegyptum descenderunt, tanti fuisse habitum, vt de iis tota Aegyptus esset sollicita, vel eius religionis noscendae causa in res eorum sacras inquisiuerit. Accedit his, Iudaeos adeo non fuisse philosophiae vel eruditionis laude celebres, talesque, quorum conuersationem curiosi Graeci appetiuerint, vt potius superstitionis et credulitatis ridendae plus vice simplici fuerint accusati. Nec quae IV. pro consensu Platonicorum et Mosaicorum dogmatum loca afferuntur, aliquid probant; nam vel ita comparata sunt, vt ex connato rationis lumine potuerint innotescere, qualia multa sunt, quae de Deo Plato praecepit; vel a Pythagoreis transsumta antiquiorem lege Mosaica traditionem per patriarchas ad barbaras gentes disseminatam, mireque corruptam respiciunt [d]; qualia exigua et pauca, et, si res dicenda est, qualis est, fere nulla sunt: vel falsus iactatur consensus, et Platonis dogmata intus et in cute expensa longe alia referunt, quam sacra mysteria volunt, id quod vel solum adorandae Trinitatis mysterium luculenter illustrat, quod tamen de hac quaestione acerbe disputandi occasionem nostra aetate praebuit [e]: illud enim vti postea videbimus, tantopere a trinitate Platonica abhorret, vt merito miremur, viros doctos, et non obesae naris tantum hypothesi semel deamatae dare potuisse, vt intercedere concordiam vllam putauerint. Accedit his, quod a plerisque neglectum et non obseruatum est, tantopere a philosophis Platonicis syncretistis circa nascentis Saluatoris tempora iam corruptam fuisse Platonicam philosophiam, vt faciem eam, quam a parente suo accepit, aegre referret, tuncque in Aegypto, vt aliis totius orbis religionibus, ita etiam Iudaicae et Christianae fuisse attemperatam. Hoc ex fonte ea Platonicorum dogmata emanasse, quae sacris concordare visum fuit, suo loco demonstrabimus, et historia Iudaicae et Christianae circa ea tempora philosophiae luculenter docebit. Haec Platonica dum in Aegypto didicisse Platonem, venerabiles ecclesiae doctores, et horum auctoritate inducti viri docti nostrae aetatis ei tribuunt, mire falluntur, et genuina Platonica a spuriis non distinguunt. Qui si hoc vnum expendissent, Platonem systematis dualistici patronum esse, mature errorem agnouissent, et quam male ex hoc venenato fonte corrupta reliqua omnia cum doctrinis sacris cohaereant, inspexissent [f]. Et his quidem generalioribus obseruationibus probe consideratis facile ad obiectiones eorum responderi potest, qui contraria tuentur, inter quos cum quadrata rotundis miscuerit Baltus, iis pro Mosaicis commendatis, quae in tota systematis Platonici harmonia et connexione considerata toto coelo differunt, exemplum inde capi potest, quam tenuia sint, et leuia, quae pro incrustanda hac sententia solent afferri. Quare iis excutiendis et refutandis non immoramur, cum et ipse historiae philosophicae gnarus lector facile arenam ea sine calce esse deprehendere

d) Dicetur et hac de re in sequentibus.

e) Et hoc vult παλαιὸς λόγος, ad quem prouocat alicubi Plato.

f) Luculenter hoc demonstrauit BASNAGE, Hist. des Iuifs L. III. ch. 20. §. 21. p. 551.

hendere queat, et plura afferant viri doctiſſimi, ſupra laudati, qui praeiudicium hoc feliciſſime iugularunt. Vnum hoc obſeruatis adiicimus, fruſtra viros doctiſſimos de damno religionis ſibi metuere, niſi haec afferant. Melioribus enim fundamentis nititur ſanctiſſima fides noſtra, quam vt a Platone ei auctoritas vlla vel firmamentum debeat accedere. Et, ſi verum dicendum eſt, quaerit haud raro diuinae doctrinae hoſtis infelici iſta comparatione, puriſſimos latices turbare, cuius exemplis plena eſt ſacra hiſtoria.

Diſciplina Platonis Pythagorica.

§. VII. Sed vt poſt longam ſatis digreſſionem iterum in viam redeamus, poſt moram in Aegypto aliquam rediit in Italiam Plato Tarentum, vt ait CICERO [g], cuius tamen hic notationes temporum ſubobſcurae ſunt [h]. Et habuit quidem in animo, ad Indos et magos excurrere, ſine dubio Pythagorae fama; quae haec itinera ei tribuebat, excitatus; ſed obſtitere bella Aſiatica [i]. Ὁμακοεῖοις itaque Pythagoreis reſtitutus Eurytum Tarentinum et Archytam fuit ſectatus [k], reliquosque, qui tum ſupererant Pythagoreos, Echecratem Timaeum, Acrionem Coetumque Locris conuenit [l], et ex horum fluentis arua ſua irrigauit. Quod ſtudium ex Pythagoreorum doctrina philoſophiam ſuam augendi nec poſt haec depoſuit. Nam in Siciliam poſtea, vt in ſequentibus dicemus, delatus, Pythagoricorum libros magna pecunia redemit. Etſi enim tenuibus erat facultatibus a Dionyſio tamen magno nummorum aceruo donatus, eos magno pretio ſuos fecit. Variant tamen admodum ſcriptores, de hac re; ſunt enim, qui eos a Dionyſii familiaribus Platonem accepiſſe, minarum quatuor Alexandrinarum pretio, dicant; ſunt, qui Dionyſium a iuuene quodam, Philolai diſcipulo, acceptos Platoni donaſſe, referunt; alii denique ad Dionem eos miſiſſe aiunt, qui Syracuſis eos emeret, a quo etiam C. minis, vel, vt GELLIVS [m] ait, mille denariis fuerint comparati. Veriſimilius quoque eſt, Pythagoreos iureiurando, ne quid ſectae myſteriorum propalarent, et ἀμυήτοις proderent [n], Platoni vendidiſſe, quem in ſectae conſortium admiſſum ſupra diximus, quam profanis hominibus, qualis Dionyſius et Dio erant, eos tradidiſſe, quod, ne facerent, religione impediebantur: cuius fuiſſe tenaciſſimos, ſuo loco demonſtrabitur. Deinde et in eo differunt ſcriptores, quales libri fuerint? GELLIVS enim Philolai Pythagorici tres libros redemtos eſſe, ait: LAERTIVS [o] autem hos libros non Philolai fuiſſe, ſed Philolaum vendidiſſe refert, additque IAMBLICHVS [p], paupertate adactum Philolaum his theſauris ſe priuaſſe. Quibus adiiciendum

g) Cat. mai. c. 16.

h) Ait enim factum eſſe L. Camillo, Appio Claudio Coſſ. hi vero Coſſ. in faſtis hodie extantibus, eo tempore, quo vixit Plato, non comparent: ſed tribuni tum vrbi praefuerunt.

i) APVLEIVS l. c.

k) Ibid. qui tamen ſine neceſſitate duos Archytas effingens, ſeniorem conueniſſe Platonem vult. Qua de re infra in hiſtoria ſcholae Pythagoricae.

l) CICERO de fin. L. V. c. 29.

m) Lib. III. c. 17.

n) Dicetur hac de re in hiſtoria philoſophiae Italicae. Interim conferenda quae diximus in diſſ. de conuen. numeror. Pyth. cum ideis Platonis, Amoen. lit. T. VII. p. 200 ſeqq.

o) Lib. III. ſ. 9. L. VIII. ſ. 84.

p) De vita Pythagorae c. XXXI. n. 199. qui luculenter: ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ἀποσυγγενείας, τῶν Πυθαγορείων, μετέλαβε τῶν βιβλίων, quod ad Dionem refert Arcerius, ad Philolaum Kuſterus, male vterque, de Platone enim ſermo eſt, qui acceperat.

dum quod refert idem LAERTIVS [q], Platonem librum vnum Philolai redemisse a necessariis Philolai XL. minis, exque eo Timaeum suum confecisse. Quod si verum est, neque hunc librum Philolai ipsius opus fuisse oportet, sed Timaei Locri, vt ex Platonis Timaeo patet [r]. Vnde verba Gellii, nisi eum falsum fuisse placeat, non de auctore sed possessore intelligenda esse videntur, qua ratione cum aliis veterum narrationibus concordat, statuendumque, fuisse libros ipsi quidem Pythagorae tributos, vt sua Pythagorici magistro inscribere solebant [s], sed ab eius sequacibus conscriptos, quos possessos a se insigni paupertate pressus Philolaus, salua sectae religione, Platoni, Pythagoricis sacris initiato, vendiderit. Fecit vero haec res, vt Platoni plagium obiiceretur, cuius etiam reum fecere veteres plures, aliis quoque philosophis surreptas esse pennas, quibus superbiuerit Plato, contendentes: quod qua ratione verum sit, syncretisticum Platonis systema, ex aliorum philosophorum meditationibus conflatum, abunde loquitur. Nam et Aristippo, Antistheni et Brysoni Heracleotae plurima eum surripuisse conqueritur THEOPOMPVS CHIVS libro *de institutis et exercitationibus Platonis* [t], et pluscula quoque ex Epicharmi Comici, scriptis decerpsisse prolixe exposuit ALCYMVS *ad Amyntam* [u]; et amare propterea traduxit Platonem Timon [x]. PORPHYRIVS vero [y] immutatae et corruptae Pythagoricae disciplinae, cum eam in suamet arua deriuasset, accusat. Qui et alibi [z] ex Protagorae libro *de ente*, quaedam Platonem suffuratum esse, conqueritur. Vnde a plagii crimine eum totum absoluere, tot testibus accusatum non ausus est IAC. THOMASIVS [a], licet excusandum putet, quia dialogo suo Timaei nomen praefixerit. Ex dictis constare iam arbitramur, ex quibus potissimum fontibus sua hauserit Plato, quosque potissimum auctores philosophiae suae habuerit. Cum enim Euclidem audiuisset, dialecticam ab eo scientiam accepit, indeque sua consarcinauit; Parmenideum vero Hermogenem et Cratylum Heracliteum praeceptores nactus, naturalis inde philosophiae praecepta ex Eleatica schola didicit [b], iisque miro ausu ea iunxit, quae tradidit de rerum naturalium principiis Pythagoras, cuius metaphysicam suam fecit [c]. Moralis vero et ci-

Fontes philosophiae Pythagoricae.

q) Lib. VIII. §. 85. conf. cel. FR. MENZ. in Aristippo, not yyy, p. 83. MENAG. ad ll. cc. Laërt.

r) Timaei enim librum ante oculos habuisse, eumque saepius verbotenus expressisse collatio docet: corrupit tamen Timaei quoque doctrinam more suo.

s) IAMBLICH. l. c.

t) ATHENAEVS L. XI. p. 508.

u) Apud LAERTIVM L. III. §. 9. quae repetit STANLEIVS l. c. p. 281.

x) In Sillis apud GELL. l. c.

y) De vita Pyth. n. 59. p. 49. ed. Kust.

z) Apud EVSEB. praep. L. X. c. 3.

a) De plagio §. DXXII. p. 232.

b) PLATO in Cratylo T. I. p. 401. et quae diximus in Hist. de ideis sect. I. §. VIII. p. 121.

c) Id in laude Platonis ponit APVLEIVS l. c. p. 284. quod inuenta Parmenidis et Zenonis studiosius executus ita omnibus, quae admirationi sunt, suos libros expleuerit, vt primus tripartitam philosophiam copularit, sibique inuicem necessarias partes neque pugnare inter se tantummodo, sed etiam mutuis adiuuare auxiliis ostenderit. Nam quamuis de diuersis officinis haec ei essent philosophiae membra suscepta; naturalis ab Heracliteis, intellectualis a Pythagoreis, rationalis atque moralis ex ipso Socratis fonte, vnum tamen ex omnibus et quasi proprii partus corpus effecit. Quibus verbis nihil potuit elegantius dici ad turpem Platonis syncretismum demonstrandum, quem laudauit quidem Apuleius, sed ipse eiusdem furfuris et ingenii philosophus. conf. LAERT. L. III. §. 8. 56. AVGVSTIN. de C. D. L. VIII. c. 4.

et ciuilis doctrinae semina a Socrate quidem hausit, cuius tamen simplicitatem speculationibus Pythagoricis corrupit. Sunt quoque [d], qui dicant, formam reipublicae Platonem ex Protagorae *Anthologicis* delineasse; et moralis doctrinae haut exiguam partem ex Sophronis mimographi libris habuisse [e], quos, cum diu neglecti iacuissent, sub eius demortui capite repertos Athenis primum inuexerit. Quae originum Platonicae philosophiae historia quantum in consideranda eius ratione momentum habeat, postea, vbi ordo ad eam nos deuexerit, curatius explicabimus.

Schola a Platone condita, eiusque ratio et constitutio.

§. VIII. Ex peregrinatione redux Plato, vt collectas animi diuitias explicaret, studio condendae scholae a iuuene ardens, ad docendum animum applicuit, et in academia scholam aperuit [f], quod erat gymnasium suburbanum arboribus consitum [g]. Habebat enim ibi exiguum hortum, patrimonii haud ampli partem, in quo consedit. Cum vero eum locum tanquam sanitati corporis noxium, mutare iuberent Platonem medici, et in Lyceum scholam transferre [h], noluit tamen iis morem gerere, ne in Atho quidem (vbi summa aëris salubritas erat, et ob id longaeui homines) [i] summitatem vitae producendae causa se commigraturum afferens. Quae loci quoque insalubritas causa fuisse dicitur, vt febri quartana laborare inciperet, quae octodecim menses perdurauit; tandem tamen animi sobrietate et prudenti sanitatis cura eam ita vicit, vt pristinis viribus recuperatis integra postea valetudine vteretur. Inscripserat vero scholae, quam in academia habebat, limine: οὐδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω, *nemini Geometriae ignaro ingredi fas esto* [k], quod a Pythagoreis mutuum transsumsit, multum in eo a Socratis consuetudine recedens, qui geometricis speculationibus vitam moralem et ciuilem, praeter exigua quaedam, opus non habere docebat. Postea si fides est Alexandro, in hortum, qui iuxta Colonum erat, se contulit [l]. Insistebat autem in docendi methodo Socraticis dialogis, quam rationem philosophandi, antea quidem praeter Socratem Zenoni quoque Eleati, Alexemeno Teio aliisque vsurpatam mire perfecit [m], et non infimas inde laudes consecutus est, quamuis non desint, qui passim aliquid in eius dialogis desiderent [n]. Praeter philosophiam autem tripartitam, de qua postea, mathematicas quoque disciplinas, quas inter barbaros didicerat, docuit, et vt erat ingenio methodico et geometrico, non analyticum tantum cogitandi ordinem discipulis exposuit, sed et quaedam pulchre inuenit: hanc vero methodum,

d) Aristoxenes apud LAERT. L. III. f. 37.

e) Ibid. f. 18. De Sophrone Syracusano Comico, vid. VOSSIVS Instit. poët. L. II. p. 161. VALESIVS ad AMMIAN. XXIII. 5. MEVRS. ad HESYCH. illustr. p. 199. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 749.

f) LAERT. L. III. f. 7.

g) Conf. quos laudat MENAG. ad l. c. Laërt.

h) AELIAN. V. H. L. IX. c. 10.

i) LVCIAN. in longaeuis. MELA L. II. c. 2. PLINIVS L. VI. c. 2.

k) Tribuunt tamen alii id Pythagorae; forte Plato eum in hac quoque re imitatus est.

l) LAERT. L. III. f. 5.

m) Conf. LAERT. L. III. f. 24. 48. et ATHENAEVS L. XI. c. 15. qui Alexemenum Teium priorem Platone dialogos Socraticos scripsisse ex ARISTOTELE de poëtis probat.

n) Veterum de dialogis Platonis iudicia exponit I. GEORG. PASCHIVS de var. modis trad. moralia c. I. §. 9. p. 15 seqq. quem vide.

dum, qui inuenisse eum volunt [o], non cogitant, audiuisse Platonem Theodorum Cyrenaeum, celeberrimum geometram, quem hanc rationem reducendi quaestiones ad sua principia, ignorauisse, minime est verisimile: id vero facilius credi potest, Platonem seueriorem hanc ratiocinandi legem in Graecia, vbi in cunis adhuc vagiebat geometria, nondum cognitam vsuque receptam introduxisse, eamque Leodamanti Thasio primum tradidisse, multa quoque eius ope inuenisse: inter quae duplicatio quoque cubi est, cuius historia, quia ad hunc locum non spectat, apud PLVTARCHVM [p] quaerenda est. Grammaticae quoque vim primum expendisse vult LAERTIVS [q]. Cum vero nouum philosophiae genus condere, sectaeque auctor fieri cuperet, non solum omnes, qui ante eum fuere, impugnauit, sed et nouas voces excogitauit, inter quas imprimis, voces idea [s], elementum [t], prouidentia DEI [u], et his similes notandae sunt. Ceterum inter deambulandum eum ante Aristotelem docuisse, veteres consentiunt [x].

Academia. Academiae descriptionem satis luculentam PAVSANIAE [y] debemus, quem fuse atque more suo docte illustrauit Io. MEVRSIVS [z], quibus addi possunt, quae praeter alios laudatos FABRICIO [a], Reuerendissimus POTTERVS [b], b. Io. ANDR. SCHMIDIVS [c] et illustris I. P. DE LVDEWIG [d] dixerunt, vt alios, qui antiquitates Graecas descripserunt, taceamus. Vocatur vero Academia etiam Ceramicus, ideo quod nobilem Ceramici partem constituebat. Id vero de Ceramico extra vrbem intelligendum, qui ab illo huius nominis, qui intra moenia erat, diuersus est, LAERTIVS [e] enim, et SVIDAS [f] suburbium vocant. Nomen vero sortita est, non a Cadmo, quae falsa est sententia FRANC. IVNII [g], qui putat, ab hoc literarum Graecarum inuentore Cadmiam primum dictam fuisse, et postea demum Academiam; sed ab Academo, vel Hecademo, potius, vt monet LAERTIVS [h] vnde loca veterum, qui Academum vocant, corrigenda esse monet MENAGIVS [i]. Is Hecademus, de quo PLVTARCHVS [k] videndus, locum hunc priuatis facultatibus partum publico commodo reliquit, vt inde gymnasium erigeretur. Distabat autem locus ab vrbe sex tantum stadiis, siue DCCL. passibus, et gymnasio destinatus erat. Septum ibi et simulacra Dianae, templumque, in quod Bacchi Eleutherensis imago singulis annis deportabatur, porro sepulchra

o) Phauorinus apud LAERT. L. III. s. 24. PROCLVS in Euclidem L. III. p. 58.

p) De Socratis genio. Ex eo tempore multa huius problematis mentio apud geometras.

q) LAERT. L. III. s. 25.

r) Ibid. qui tamen miratur, quod Democriti mentionem non fecerit. Hoc impugnandi veteres studium didicit a Platone Aristoteles.

s) Vid. Hist. phil. de ideis sect. I. §. 2.

t) LAERT. l. c. στοιχεῖα dixit, cum antea ambigua voce ἀρχὴ pro principio et elemento philosophi vterentur.

u) Antea enim fati nomine comprehendebatur.

x) Vid. IONSIVS diss. I. de Hist. peripat. §. 3. quam subiunxit ELSWICH. LAVNOIO de fortuna Aristotelis in Academia Parisiensi p. 419 seqq. FR. PATRICIVS. discuss. Peripat. T. I. L. 10. p. 128.

y) In Atticis.

z) In Ceramico gemino c. XIX. seqq. p. 69 seqq.

a) Bibliograph. antiq. c. XXI. §. 3. p. 619.

b) Archaeol. Graec. L. 1. c. 8. p. 33.

c) Diss. de Gymnasiis literariis Atheniensium.

d) In prima Academia, villa Platonis, cum noua Halensium collata, Hal. Sax. 1693. 4.

e) Lib. III. s. 7.

f) In Academia T. I. p. 75. corrigendum itaque apud POTTERVM l. c. quod dicitur, Ceramici intra vrbem partem fuisse.

g) de Academiis.

h) loc. cit.

i) ad h. l.

k) in Theseo.

chra heroum Thrasybuli, Periclis, Chabriae et Phormionis, et eorum, qui pro patria ad Marathonem pugnantes occubuerant: in quorum honorem certamen quoque ibi actum instituente Polemarcho. Sed et aliorum virorum magnorum de republica et bonis literis meritorum monumenta ibi cernebantur. Sic et ara ibi amoris a Charmo posita, et Mineruae fanum, araeque Musarum, Mercurii, Mineruae, Herculis, Iouisque καταιβάτε. Plato vero Musis aedem dedicauit, in qua signa Gratiarum a Speusippo dedicata fuisse testis est LAERTIVS [l]. Magnam vero loco iucunditatem faciebant platani excelsae cubitorum triginta sex, quas laudat PLINIVS [ll]. Locum vero initio palustrem et insalubrem ideoque desertum fuisse, hincque sanitati Platonis inimicum testatur AELIANVS [m] et post eum PORPHYRIVS [n], HIERON. [o] BASILIVS [p], AENEAS GAZAEVS [q], aliique, quos plerique recentiorum secuti sunt. Aliter tamen PLVTARCHVS [r], qui de Academia ita: Exornauit vrbem, forum quidem platanis illic plantatis, et Academiam ex sicca squallidaque nemus efficiens, quod interlueretur aquis, ac curricula pura haberet, et vmbrosa vmbracula, vnde Syluae Hecademi laudantur HORATIO [s]:

Atque inter syluas Hecademi quaerere verum.

Ex quibus, quid de illa traditione, Platonem febri ex loci insalubritate correptum fuisse, statuendum sit, liquet. Tanta vero loci reuerentia erat apud Athenienses, vt non tantum, si quis cuiquam inde furto sustulisset, dum exercerentur, quod excederet drachmas decem, ex lege Solonis capite lueret, sed et, referente AELIANO [t], ne liceret quidem in eo ridere, vt scilicet locus a socordia et iniuria liber seruaretur. In hac Academia villulam et hortulum habebat Plato, emtum tribus drachmarum millibus, vt habet PLVTARCHVS [u]. Huius vero reditus initio aureos tantum tres fuisse, ait SVIDAS [w], auctos vero temporibus posterioribus cum homines ἱεροὶ καὶ φιλόλογοι (philosophos sine dubio posteriorum temporum ex secta Platonis, restituta inter Athenienses per Nestorium intelligit) morientes testamento relinquerent philosophiae studiosis facultates ad vitae philosophicae otium et tranquillitatem. Et in hoc Ceramico licet extra Academiam sepultum fuisse Platonem LAERTIVS testatur, cui et statuam in ea dedicauit Mithridates. Peramoenum locum excidit Sylla confectis ex arboribus machinis ad expugnandam vrbem adhibitis. Ex dictis patet, Platonem quidem in loco publico habitasse, docuisse tamen in villa propria ibi sita. Ab hoc loco non sectae tantum Platonicae ante C. N. Academiae primae, secundae et tertiae nomen adhaesit, sed et Cicero villam suam ita vocauit, quod imitata societas platonizantium Florentina, duce Ficino, vt suo loco dicetur. Scholas vero publicas disciplinis grauioribus destinatas inde Academiarum nomen acce-

 pisse,

l) L. IV. f. 1.
ll) L. XII. c. 1.
m) l. c.
n) Περὶ ἀποχῆς L. I.
o) Adu. Iouin. L. II. T. II. p. 35.
p) De leg. libris gentil. p. 150.
q) In Theophrasto p. 25.
r) In Cimone.
s) L. II. ep. 2.
t) L. III. c. 38.
u) De exil.
w) In Plato T. III. p. 123.

piſſe, et ſocietatibus quoque literariis hanc inde appellationem datam eſſe, notius eſt, quam vt moneri opus habeat [x].

Diſcipuli et ſectatores Platonis.

§. IX. Tanta vero nouae ſcholae mox fuit celebritas, vt multi ad eum diſcipuli confluerent, Platoque inter ſummos philoſophos haberetur. Cuius cauſa varia fuiſſe videtur. Nam et peregrinatione ad Pythagoreos et Aegyptios, ringentibus ceteris Socraticis, magnam ſibi exiſtimationem pepererat, et nemo ex Socratis diſcipulis erat, qui in ipſa Athenarum vrbe, mox poſt ſedatam, quae in Socratem ſurrexerat tempeſtatem, publice doceret praeter Ariſtippum et Platonem [y]; reliqui enim vel extra Athenas ſcholas erexerant, vel ſerius acceſſerant, vel ſcholas habere plane neglexerant. Ariſtippus autem ſoli morali doctrinae intentus reliquas diſciplinas non curabat, matureque voluptatis foedae opprobrio euileſcebat. Solus itaque Plato ſupererat, qui multifariae doctrinae ornatu conſpicuus, inſignem, quem Socrates deferueſcente inuidia reliquerat, fauorem haereditate quaſi acciperet, et philoſophiae ſtudium a Socrate anguſtis ſatis cancellis incluſum, amplificaret. Ad eum itaque non iuuenes tantum confluebant vndiquaque, ſed et viri erant doctrinae Platonicae ſummi admiratores. Et de Speuſippo quidem Platonis ex ſorore nepote, Xenocrate et Ariſtotele, in ſequentibus latiſſime dicendi dabitur copia: Dionem vero Syracuſanum inter eos fuiſſe, qui ſummo amore Platonem complecterentur, quem et Plato ſummo affectu proſecutus eſt, PLVTARCHVS [z] narrat, et patebit ex iis, quae in ſequentibus dicentur. Nec paruam Platoni gloriam conciliat, quod inſignes oratores Hyperidem, Lycurgum, Demoſthenem et Iſocratem [a] diſcipulos habuerit, magnis non ad loquendum tantum ſed ad faciendum quoque animi viribus ex diſciplina Platonis inſtructos [b]. Ex his cum Iſocrate vixit coniunctiſſimus, cuius amicitiae ſpecimen exhibuit olim dialogus in agro Platonis ab iis habitus, cum hoſpitem apud eum ageret Iſocrates [c]. Imprimis vero iuuenes morum et formae elegantia immo et nobilitate illuſtres plurimi ad eum conuolabant, quorum multos nominat LAERTIVS [d], id quod occaſionem exhibuit Platonis caſtitatem ducendi in ſuſpicionem. Nec ex ſequiori quoque ſexu defuerunt, quae Platonem auditurae in Academiam ſecederent; inter quas imprimis notabiles ſe fecere Laſthenia Mantineae Arcadiae nata, nobile ſcortum, quae more ſeculi eruditionis et philoſophiae laudem formae elegantiae iungere cupiebat, et Axiothea Phliaſia, quae virili veſte incedebat [e]. Qui mos poſtea in hac ſecta [f] diu obtinuit, vt feminae quoque Academicae philoſophiae operam darent. Et ab his Platonis

x) Videndus, qui prolixius de hoc nomine eiusque vſu vario docte diſputauit, HERMANNVS CONRINGIVS Antiqq. Academ. p. 197. 222 ſeqq.

y) Dictum hac de re ſupra in Ariſtippo.

z) In Dione.

a) LAERT. L. III. ſ. 8. et Comm. ad h. l.

b) Vid. quae de Demoſthene habet LVCIANVS in eius elog. circa fin.

c) LAERT. l. c.

d) L. III. ſ. 37. 46.

e) Illam amabat Speuſippus, vid. ATHEN. L. VII. p. 279. L. XI. p. 546. De Axiothea vid. LAERT. L. III. ſ. 46. L. IV. ſ. 2. THEMIST. Orat. XXIII. OLYMP. p. 588. MENAGIVS Hiſt. mul. phil. §. 46.

f) Feminas Platonicas enumerat MENAGIVS l. c. et FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 69.

nis diſcipulis ſecta, per varios caſus et diſcrimina multasque viciſſitudines ad recentiora vsque tempora durauit, et innumeros fere ſectatores nacta eſt [g]. Tanta cum gloria emineret Plato, mirum non eſt, aemulationem atque inuidiam, certam ſemper eius comitem, aduerſarios ei multos atque obtrectatores excitauiſſe. Quam alieno enim ab eo fuerint animo reliqui Socratis diſcipuli Xenophon, Antiſthenes, Ariſtippus, Aeſchines, Phaedo, ſupra iam ex parte meminimus, tangitque hanc inimicitiam LAERTIVS [h]. Neque tamen par pari referre deſiſtebat Plato, quem non minori aemulatione preſſiſſe Xenophontem, vel ex eo ſatis manifeſtum eſt, quod inter tot collocutores Dialogorum ne ſemel quidem Xenophontis nomen expreſſerit, ſcripſeritque ſicut Xenophon, ſympoſium, Socratis apologiam et commentarios morales. Quod ſi ATHENAEO [i] fides habenda eſſet, malignum prorſus erga Phaedonem probauiſſet animum; ait enim, coram iudicibus egiſſe Platonem, vt eum in ſeruilem conditionem detruderet iterum, ex qua Socratis beneficio liberatus fuerat: fraude tamen patefacta conſilium mutauiſſe. Verum quam ſuſpectus in eiusmodi obtrectationibus philoſophorum referendis Athenaeus ſit, ſaepius iam monuimus, nec haec cum laudata aliis probitate Platonis conueniunt. Ex Antiſthenis vero diſcipulis, grauem obtrectatorem nactus eſt Diogenem Cynicum; qui vt erat oris audaciſſimi, et allatrandi virtute nemini ſecundus, Platonem ſpeculatiuis diſciplinis operam nauantem acerbe irriſit, et de ideis diſſerenti amare illuſit [k]. Mirum itaque non eſt, graues inde Platoni enatas fuiſſe calumnias, et imputationes odioſas, de quibus ſequenti paragrapho dicemus: nam nec Comici ei parcebant, quorum ſatyrarum in Platonem ſpecimina conſeruauit LAERTIVS [l], vt ab ATHENAEO [m] notata taceamus. Quosdam ex aduerſariis Platonis indicauit etiam IONSIVS [n].

Inimici et aemuli.

§. X. Ex dictis ſponte pateſcit, magnam fuiſſe Platonis gloriam, multamque eum laudem fuiſſe conſecutum, cuius argumentum eſſe poteſt, quod SPEVSIPPVS librum ſcripſerit de laudibus Platonis [o]. Et nec inſtituti noſtri limites nec ſcriptionis modus patiuntur, ea afferre elogia, quae apud veteres et recentiores innumeris in locis ei tribuuntur, et in quibus ſupra modum eum euexit ad ſuperſtitionem vsque excreſcens veneratio [p]. Nec negandum, fuiſſe Platoni cum ingenii tum animi dotes praeſtantiſſimas, quas vero tantopere euehi, quantum encomiaſtae Platonis ſolent, abſurdum eſt, et veritati contrarium. Et continentiam quidem atque caſtitatem maximopere laudant, quod coelibatum ad vitae finem ſobrie caſteque coluerit:

Virtutes et vitia obiecta.

g) Catalogum Platonicorum et Academicorum contexuit FABRICIVS l. c. p. 92. LEON. COZZANDVS de magiſt. antiq. philoſ. L. I. c. 9. quibus aliquos addidit cel. HEVMANNVS Act. Phil. Vol. III. p. 903 ſeqq. ex quorum tamen numero delendus eſt Euclides geometra, quem Platonicum facit VALERIVS MAXIMVS.

h) L. III. ſ. 33 ſeqq.

i) L. XI. p. 507.

k) L. VI. ſ. 53. conf. Hiſt. de ideis ſect. I. §. 9.

l) L. III. ſ. 26.

m) L. X. XI. XII.

n) Hiſt. philoſ. L. I. c. 10. p. 43. 46. c. 13. p. 68.

o) IDEM l. c. p. 48.

p) Vid. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT, Cenſ. celebr. vir. p. 26. TOB. MAGIR. Eponymol. crit. p. 670. Vna FICINI dedicatio operum Platonis ad Laur. Mediceum luculentum exemplum eſt Platomaniae.

luerit [q]; cibum, aiunt, in die ſemel cepiſſe, et ſi bis caperet, parciſſime id feciſſe: dormiuiſſe ſolum, plurimumque contrariam iſti viuendi rationem improbauiſſe. Grauitatis adeo ſibi ſemper aequalis fuiſſe dicitur, vt, narrante SENECA [r], iuuenis ex eius diſciplina, vbi patriae redditus parentem concitatiori voce loquentem audiuiſſet, nunquam ſe hoc apud Platonem vidiſſe affirmaret. Iram ita cohibuit, vt cum ſeruo iratus tunicam ponere et ſcapulas praebere iuſſiſſet, et iraſci ſe ſenſiſſet, manum ſuſpenſam detinuerit, percuſſuro ſimilis, vt poenas a ſe exigeret [s]; qua propter paulo ira commotior, a poena ſeruis irroganda abſtinuit, ne modum excederet [t]. Humanitatis iucundum exemplum narrat AELIANVS [u], in Olympico certamine in ignotos incidentem mira affabilitate eos cepiſſe, eosque etiam Athenas venientes humaniſſime excepiſſe: qui cum ab eo peterent, vt ad Platonem in Academiam ipſos duceret, tantum virum vt cognoſcerent, tum demum, ſe eum eſſe, affirmauiſſe, et ita inſolitae humanitatis exemplo maximam illis admirationem excitauiſſe. Sed et alia, quae in laudem cedunt Platonis, veterum nixi teſtimoniis PLVTARCHVS [x] et LAERTIVS [y] memorat: Monuiſſe diſcipulos e ſchola diſcedentes, vt otio ad res honeſtas vterentur, improbauiſſe ludentes teſſeris, ebrios et iracundos et monuiſſe, ne quis vnquam vsque ad ebrietatem potaret; ſomnum immodicum ei diſpliсuiſſe, veritatem iucundiorem omnibus fabulis habuiſſe, laborem otio praetuliſſe, philoſophiam verum animi firmamentum habuiſſe, cetera ornatus cauſa tantum addita; conuiuia inſtituiſſe frugalia, et philoſophica, et a luxu iuuenum nobiliorum animos reuocauiſſe. Et vt verbo dicamus, effeciſſe, vt ſaniori iudicio praeditis ſolus omnium inſtar Athenienſium eſſet. His animi praeſtantiſſimi moribus ingenii diuini et humanam conditionem ſuperantis magnitudinem admiratores Platonis adiiciunt, eumque reliquis omnibus philoſophis poſt ſe relictis, propius ad diuinitatem cognoſcendam euolaſſe contendunt, quod ei glorioſum nomen peperit, vt diuinus diceretur [z]. Neque defuerunt autem, qui multis quoque nominibus eum reprehenderent. Refert enim SENECA [a]: obiectum Platoni eſſe, quod aliter loqueretur, aliter viueret; quod licet, per maligniſſima capita et optimo cuique inimiciſſima factum eſſe, dicat, non audet tamen totum negare, ſed eo tantum excuſat, dixiſſe, non quemadmodum ipſe viueret, ſed quemadmodum viuendum eſſet. Triſtitiam vultus et affectatam grauitatem obiecere ei Comici, inter quos Amphis [b]:

Aliud nil potes quam moerere, mi Plato,
Et fronte ſemper corrugata vt cochlea.

Nec

q) SVIDAS in Plato T. III. p. 124. qui ne ſemel quidem corporis coniunctionem veneream tentaſſe ſcribit. Ceterum quae hic habet STANLEIVS p. 309. nec ſe inuenire potuiſſe citatis ab eo locis monet OLEARIVS ex FICINI vita Platonis deſumta ſunt.

r) De ira L. II. c. 22.

s) Ibid. L. III. c. 12.

t) Ib. LAERT. L. III. ſ. 38. 39. VAL. MAXIM. L. IV. c. 1.

u) L. IV. c. 9.

x) De fort. et in Sympoſ.

y) L. III. ſ. 38. 39. 40.

z) AVGVSTIN. de Ciu. Dei L. VIII. c. 12.

a) De vita beata c. 18.

b) LAERT. L. III. ſ. 26.

Nec id negant ſectatores, ſed in laude ponunt, eum in vita nunquam riſiſſe [c]. Calumniarum et perfidiae eum inſimulaſſe Athenaeum, ex iis quae de Phaedone ex illo retulimus, patet. Iungit is faſtum atque ſuperbiam, quam illi quoque exprobrauit Diogenes. Imprimis vero caſtitas Platonis in ſuſpicionem adducta eſt. Culpabant enim eum inimici, et obiiciebant, quod amore praepoſtero Aſtera, Dionem, Phaedrum Alexidem, Agathonem et Archaeanaſſam Colophoniam meretricem amplexus fuerit [d]; quae cauſa quoque fuit, cur Antiſthenes, contemtu Platonis irritatus, dialogum in eum componeret, quem turpi Sathonis nomine, alluſione ad Platonis nomen facta, inſigniuit [e]. Cuius criminationis cauſa arceſſenda eſt, partim a conuerſatione Platonis cum iuuenibus animi elegantia et corporis venuſtate conſpicuis, quam, more Socratico, quaerebat; partim, ab epigrammatis variis, quae ei tribuuntur, et quibus in pueros et puellas parum caſte luſiſſe dicitur, quorum aliqua nobis ſeruauit LAERTIVS [f]. Quae ſi genuina ſunt [g], id ſaltem probant, multum a philoſophi grauitate receſſiſſe Platonem, cum haec ſcriberet [h]. Vnde et a Dicaearcho grauiter ideo reprehenſus dicitur TVLLIO [i]. Idem conuicium ob Sympoſium eius, vbi de amore agit, recte in Platonem coniici, vrget PHILO [k], qui totum illud conuiuium impendi monet *amori, non illi, quo viri in mulieres inſaniunt, aut hae in viros, ſed quo viri in maſculos aetate tantum minores.* Addit his: *Si quid ibi de amore venereque coeleſti dictum videtur elegantius, pro condimento modo eſt additum, caeterum maiorem partem vulgaris et promiſcuus amor occupat, fortitudinem, virtutem bello paceque vtiliſſimam tollens e medio, et pro hac morbum muliebrem inducens in animum, et homines reddens androgynos, quos oportebat potius exerceri omni contentione ad confirmandum robur tam corporis quam animi.* Quae poſtea latiſſime exequitur, et damna amoris maſculi prolixe enarrat. Haec Philo alter Plato habitus, totusque eius in aliis capitibus amore captus. Quod iis Platonicis poteſt opponi, qui, quaecunque de amore Plato dixit, cum FICINO [l] de amore puro et coeleſti explicant [m]. Certe ita haec viſa ſunt comparata magno VOSSIO [n] in laudes licet Platonis alias ſatis effuſo, vt ſpecimen ſint gentilium iuſto Dei iudicio caecorum, cupiditatibusque ſuis relictorum, vt in omne libidinis genus irruerent. Quod itaque pro excuſando Platone dici poteſt, eo redit: epigrammata non fuiſſe ab eo ſcripta, ſed a petulanti Ariſtippi, vel quisquis auctor fuit, libelli, *de luxu veterum,* calamo profecta [o]. Accommodaſſe ſe more Socratico Platonem indoli Athe-

c) OLYMPIOD. l. c.

d) ATHENAEVS L. XI. p. 507. LAERT. L. III. ſ. 26. TZEZES Chil. X. hiſt. 356 ſeqq.

e) LAERT. L. III. ſ. 35. ad quem locum videndus MENAGIVS.

f) Lib. III. ſ. 29.

g) De eo vero non dubitabat APVLEIVS, qui Latina quaedam fecit l. c.

h) Certe hoc inde ſequitur, peius ſcripſiſſe quam vixiſſe.

i) Tuſc. Qq. L. IV.

k) De vita contemplatiua Opp. p. 898.

l) In argumento Sympoſii.

m) Ita BESSARIO contra Trapezuntium, calumniatorem Platonis.

n) De idololatria gentili L. I. c. 4. p. 25.

o) Ita quidem FICINVS in vita Platonis, qui Ariſtippum incuſat; ſed non poſſe hunc librum Ariſtippum auctorem habuiſſe, ſupra probauimus.

Athenienſium amore puerorum inſanientium, et ita licentioſius ſcribendo traduxiſſe ad meditationes philoſophicas, eandemque eius cum iuuenibus conuerſationem mereri apologiam, quae pro Socratis innocentia fieri ſolet. Nec temperamentum quoque tetricum atque auſterum Platonis pati, vt veriſimile credatur, eum in hac re peccaſſe. Non negamus, nobis hac in re Platonis innocentiam non valde eſſe ſuſpectam, fatemur tamen, ita argumenta eorum, qui Platonem inſimulant, inſtructa eſſe, vt non omni veri ſpecie careant. Quia vero incerta pro certis ſequi in infamia magni viri aſſerenda et impium et inconſultum eſt, praeſtat ſaltem iudicium cohibere, quam calumnia onerare philoſophum. Ceterum quod ad ingenii vires atque facultates attinet, valde veremur, vt acuti iudices inueniant, quod in eo laudant, qui caeca eius admiratione ducuntur. Iudicii enim defectum paſſim regnare, et imaginationis vim, ſine iuſtis limitibus ſe paſſim efferre, animum vero ad ſuperſtitionem inclinaſſe, totus philoſophiae Platonicae habitus, et regnans in ea fanaticiſmus luculenter confirmat; et vel hoc ſolum argumento rei eſt, quod deſerta ſobria Socratis philoſophandi ratione ad τερατολογίας Pythagoricas, et nugas ingenii, abſtractionibus et diſtinctionibus ſoliditatem quaerentes et oſtentantes defecerit, et ſyſtematum toto coelo inter ſe diuerſorum harmoniam inſtituerit. Qui characteres [p] vt mediocre iudicium produnt, ita diuinitati ingenii, quam tanta confidentia ei tribuere aſſeclae, contradicunt, et ex albo maximorum philoſophorum Platonem delent [q].

Auctoritas in republica et apud Principes.

§. XI. In illud vero omnes eruditionis vires conferebat Plato, vt iuuenes formaret philoſophiae beneficio eximios atque doctos, et reipublicae olim adminiſtrandae futuros idoneos: quem in finem dialogos quoque ſuos conſcripſit. Ab ipſa vero gerenda republica prudens abſtinuit, maxime quod Draconis et Solonis leges, quibus viuebant Athenienſes, improbaret: id quod ab vtroque ſancita [r] cum Platonis republica conferenti mirum non videbitur. Plato enim ad naturalem potius ſtatum, quam ciuilem, qualem leges Solonis temperauerant, reſpexit, animumque notionibus Pythagoricis, et idea reipublicae philoſophica imbutum habuit. Vnde etiam aequalitatem in ea quam maxime requirebat: quod Arcadibus et Thebanis luculenter probauit [s]. Cum enim fama eius indies incrementa caperet, et ad eorum quoque aures pertigiſſet, legatos ad eum miſerunt, qui orarent, vt ad inſtituendos philoſophiae praeceptis iuuenes, et ordinandam legibus rempublicam, quam nuper condiderant, ad ipſos accederet. Valde vero delectatus

mus, etſi certum ſit, in eo non Platonem tantum, ſed et Socratem, Xenocratem aliosque philoſophos amoris puerorum inſimulatos eſſe. Sed verſiculos, qui ſub Platonis nomine occurrunt, inde deſumtos eſſe prius probandum eſt.

p) Conf. Act. philoſ. Vol. I. p. 196. Amoenit. lit. T. VII. p. 513.

q) Praeter adducta culpat etiam auctor. hiſt. crit. philoſ. P. II. c. 20. p. 197. ingratitudinem erga praeceptores, laudum cupiditatem, voluptatis et commoditatis inter Siculos ſtudium, et diligentiam in obſcurandis ſuis. Valde vero timemus, vt haec omnia probari queant, ſi laudis ſtudium et obſcuritatem quaeſitam excipias: quam tamen a Socrate et Pythagora accepit, et ad ſecuritatem ſyſtematis quaſi ſui, adhibuit.

r) Conf. Mevrsii Themis Attica.

s) Laert. L. III. ſ. 23. Aelian. L. II. c. 42.

lectatus fuit Plato ista inuitatione, sic vt obsequi vellet; cum vero legatos interrogasset, quemadmodum ad aequabilem partitionem omnium rerum essent affecti, et comperisset eos ab ea vehementer abhorrere, neque, vt hanc susciperent, persuaderi posse, noluit eo proficisci, sed familiarem suum Aristonymum, misit. Idem fere cum Cyrenaeis factum esse (hoc enim a priori distinguendum esse, secus ac putat MENAGIVS [t], diuersae circumstantiae iubent) narrat PLVTARCHVS [u]: leges a Platone ciuitati suae praescribendas postulantes, repulsam tulisse; dicente, difficile esse leges praescribere hominibus rebus laetis ac prosperis vtentibus, ac nihil esse tam petulans atque ferox et imperio reluctans, quam hominem rebus secundis fruentem. Probe enim videbat Plato, imaginariae reipublicae intentus, istam rerum omnium communionem, quam omnibus ciuitatum malis mederi posse credebat, inter homines rerum affluentia potentes, et maxime inaequales introduci non posse. Aliam itaque ordinandi ciuitatem rationem Platonem iniisse oportet, si vera sunt, quae alibi PLVTARCHVS [x] refert, Syracusiis, eiecto tyranno, leges condidisse, vt et Cretensibus leges, Magnesia condita, libris duodecim digestas misisse; Eleis vero Phormionem, Pyrrhaeis Menedemum familiares suos misisse, ordinandae reipublicae causa. Forte et hoc politicae Platonicae adscribendum est, quod discipuli eius Dio Siciliam, Pytho et Heraclides Coty interfecto Thraciam a tyrannide liberauerint, nam id diserte Platonis doctrinae de republica atque de legibus adscribit PLVTARCHVS [y]. Gratiosus tamen apud principes quoque viros, ipsosque reges fuit, imprimis apud Archelaum regem Macedoniae et Perdiccam, cui Philippum Macedonem commendauit, eumque consiliis ita instruxit, vt firmando postea imperio par esse posset [z]. Imprimis autem Dionysio Siciliae tyranno se commendauit, maximaque apud eum auctoritate viguit, ter in Siciliam profectus. Quae itinera et mora Sicula cum non leuis historiae philosophi pars sint, ex qua animi eius character potest disci, paucis eam, prout ipse in epistolis [a], et post eum PLVTARCHVS [b] et LAERTIVS narrauerunt, exponemus. Ter vero in Siciliam Plato nauigauit, primo vt insulam et Aetnae craterem videret, quod iter in quadragesimum aetatis eius annum incidit; ad quod suscipiendum nullo humano consilio, sed diuina fortuna, Deo tyrannidis euersionem moliente, excitatum fuisse, scribit PLVTARCHVS [c], quia Dioni Plato eiiciendi tyranni et liberandae patriae occasionem subministrauit. Regnabat autem tum Syracusis Dionysius maior, Hermocratis filius, qui Dionem iuuenem ingenii ad discendum aptissimi et ad virtutis praecepta accipienda celerrimi assuefactum ad vitam incertam et obnoxiam metui, abiectis moribus, luxuque et voluptatibus, educari curauerat. In hunc incidens Plato, cum vrbis Syracu-

t) Ad l. c. LAERTII.
u) Ad princip. inerud. init.
x) Aduersus Coloten L. III. p. m. 415. AELIAN. L. II. c. 42. LAERT. L. III. s. 23.
y) l. c. conf. MENAG. ad LAERT. L. III. s. 16.
z) ATHENAEVS L. XI.
a) Ep. VII. Tom. II. p. 323.
b) In Dione T. V. p. m. 648.
c) l. c.

racusanae luxum, voluptates, commessationes et peruigilia vehementer ei displicerent [d], nactus eum est discipulum a prauis Siculorum moribus reuocandum. Neque Dio praeceptoris spem fefellit, quamprimum enim philosophiam ad virtutem ducentem degustauit, celeriter animo flammas concepit; cumque eodem modo affici Dionysium posse, speraret, magno studio effecit, vt is cum Platone colloqueretur. Quo in colloquio cum Plato de virtute et tyrannide disseruisset, et quam misera iniustorum vita esset, ostendisset, tyrannus sua vitia perstringi intelligens [e], vehementer ira in eum exarsit, adeo vt inconsulta Platonis loquendi libertate offensus, de eo necando cogitaret. Dio itaque, qui male ita consultum Platoni esse obseruabat, maturauit eius in Graeciam reditum, eumque in triremi, qua Pollis Lacedaemonius dux, legatus ad Dionysium in patriam remeabat, dimisit. Dionysius autem occulte cum Pollide egit, vt inter nauigandum Platonem vel interficeret, vel venderet: id quod etiam ab illo in Aegina insula, cuius incolis bellum tum erat cum Atheniensibus, factum est [f]: idque peculiari Aeginetarum decreto euenisse, quidam volunt, quod nemini Atheniensium insulam adire permitteret. Alii aliter narrant, et iocos quoque referunt, vt solent huius generis historiae eiusmodi confictis circumstantiis ornari, vt iucundiores euadant [g]. Plato itaque ab Anniceride Cyrenaico [h] philosopho XX. vel, vt alii tradunt, XXX. minis redemtus, liberque domum dimissus est ad necessarios, nec ab his pecuniam statim reddere paratis, accepit, non eos solos esse, inquiens, ad quos Platonis salus pertineat. Narrant Pollidem a Chabria victum et paulo post prope Helicem submersum, a daemonio irato fuisse euersum, ob illatam philosopho iniuriam [i]. Dionysius autem, re cognita literis Platonem orauit, vt famae suae parceret, cui respondit Plato, sibi quidem id otii philosophiam non indulgere, vt Dionysii possit meminisse. Dio vero Platonicis stimulis et praeceptis ad virtutem vehementer instigatus, luxu et voluptatibus reiectis, cum secundum virtutem viuere instituisset, alios quoque, qui in perditissima Dionysii familia viuebant, ad idem virtutis studium excitauit. Spe itaque nixus, fore, vt et iunioris Dionysii animum caperet, virtutem ei assidue commendauit, et Platonicas subinde sententias admiscuit. Qua re factum, vt magno is incenderetur desiderio, noscendi Platonem. Quare sollicitatus vehementer Plato literis tum a Dionysio, tum a Pythagoreis in Sicilia degentibus perscriptis, vt Syracusas veniret, et principem ad luxuriam opibus suis inclinatum regeret, tandem expugnatus, metuens, si recusaret, ne ignaua opera, verbis tantum philosophari videretur, speransque praecipua parte perpurgata afflictis Siciliae rebus medelam allaturum se esse, tandem cessit. Inductum, ait LAERTIVS [k], Platonem pollicitationibus Dio-

d) Ep. III. VII. l. c.
e) LAERT. L. III. f. 18. PLVT. l. c.
f) LAERT. l. c. f. 19.
g) Ibid.
h) Distinguendum hunc a iuniore Anniceride, supra euicimus.
i) Ita sine dubio Platonis discipuli, vt inuidiam Dionysio et Pollidi conflarent.
k) Lib. III. f. 21.

Dionyſii, quibus locum et populum ei obtulerat, vt nouam, quam meditabatur, politiam, inſtituere poſſet, ob quam quoque ei cauſam ambitionis crimen obiecit ATHENAEVS [l]. Nec id veri ſpecie carere, ea, quae ſupra de conſilio eius in condendis legibus diximus, ſuadent. Interea vero Dionis aduerſarii Philiſtum exulem, tyrannicis ſententiis imbutum reuocare in patriam Dionyſio ſuadebant, vt haberent, quem Platonis philoſophiae apud principem opponerent. Delatus in Siciliam Plato magno honore, regioque curru exceptus eſt, rege ipſo ſacrificia pro aduentu eius obeunte. Et mutata repente in aula omnia; modeſtia in conuiuiis regnans; regis benignitas, philoſophia ab aulicis coli coepta, magnam emendationis ſpem promittebant. Philiſtus vero, et qui ei adhaerebant, ne Platonis nimia apud regem fieret auctoritas, metuentes, ad accuſandum Platonem et Dionem conſpirauere, et ita in Dionem Dionyſii animum accenderunt, vt eum lembo iniectum ad triremem deduci et in Italia exponi iuberet: qua ſententia Plato cum reliquis Dionis amicis vehementer perturbatus eſt, veritus, quod fama quoque ferebat, ne et ipſe de capite periclitaretur. Dionyſius vero, humaniſſime eos tractabat, Platonem confirmabat, et, vt apud ſe maneret, rogabat, amicitiae vero ſpecie in ipſo palatio adeo arcte eum cuſtodiebat, vt nemo ad illum, ipſo neſciente, accedere poſſet: multum vero interim ſermonibus Platonis capiebatur. Tandem exorto bello Platonem in patriam dimiſit, reuocandum, vti promiſerat, cum Dione, quam primum pax ſubſecuta fuiſſet. Plato interim Dionem Athenis philoſophiae praeceptis imbuit, effecitque, vt nihil aduerſus Dionyſium moliretur. Qui Athenis comparata domo et Platonem diligenter audiebat, et amoeno Speuſippi ingenio, quod ei Plato commendauerat, oblectabatur, ludisque publicis ſuis ſumtibus inſtitutis ſibi gloriam Platonique fauorem populi parabat. Dionyſius vero pulſi Platonis ignominia motus vndiquaque philoſophos ad ſe vocauerat; et cum iis diſceptando ſapientiam iactauerat; iſtis vero non exſatiatus ſubito deſiderio correptus eſt, reddi ſibi Platonem, pace interim facta. Tum vero recuſare Plato, et ſenectam excuſare, obiicere etiam promiſſum de Dione reſtituendo falſum. Archytas vero Tarentinus et Pythagorici alii, inſtigante tyranno, eo tandem animum compelli paſſi ſunt, vt Platoni ſcriberent, venire tuto eum poſſe; ſeque fidem interponere. Ipſe Dionyſius ſcriptis literis eum inuitauit, et triremem vittatam cum Archidemo Platoni amiciſſimo, qui eum arceſſeret, miſit: vxore et ſorore Dionis idem cum ipſo Dione vrgente. Victus itaque tot amicorum precibus, tertia vice Syracuſas petiit, quem aduenientem albis quadrigis Dionyſius excepit, aurigamque ipſe egit [m]. Et laetus quoque Siculis aduentus Platonis fuit, qui Philiſti odio Dioni et Platoni magnopere fauebant, magnamque ſpem conceperant fore, vt de tyranno philoſophia Platonis triumpharet. Ipſe Dionyſius, omne, quod contra quoſuis conceperat, odium metumque exuit, Platonique magnam vim auri obtulit, ex quo XXC. talenta accepiſſe, ſupra

l) Lib. XI. p. 507. m) Citati.

narrauimus [n]. Magna ibi in auctoritate vixit Plato, et cum aulae moribus se attemperaret Aristippus, libertatem dicendi sequeretur Diogenes, pecunias appeteret Aeschines, ipse philosophi vultum grauitatemque retinuit, et a moribus aulae abhorruit; quod magnae ei laudi esse iactabant amici et discipuli, Aristippus cathedrarium fastum interpretatus est. Neque tamen a Dionysio Plato, vt vel ciuitatem legibus Platonicis conderet, vel Dionem reuocaret, obtinere potuit, sed diffidere sibi mutuo coepere, clandestinis tamen motibus, omnique ab vtroque prudentia adhibita, ne quid suspicionis alteri cieretur, vnde et honoribus Dionysius Platonem, et fiduciae specie Plato Dionysium decipere conatus est: Aristippo tamen, vt erat ingenio versatili, instantem σύῤῥαξιν praedicente, quae etiam euenit. Cum enim reditus Dionis a Dionysio retinerentur, male id habens Plato, mitti petebat, Dionysio, vt maneret, rogante. Quod cum obtinere ab eo non posset, itineris necessarii apparatum ei promisit, Dioni reditus reddere pollicitus, modo maneret. Vix vero portu egressae naues erant, cum promissorum immemor, Dionis bona venderet, Platoni euadendi occasione subtracta. Mox ob intercessionem pro Heraclide ex familiaribus Platonis, qui seditionis militaris auctor ferebatur [o], et libertatem in reprehendendo adhibitam infensissimus ei factus Dionysius, ab aula eum remouit, et extra arcem versantem militibus ei inimicis exposuit, qui falsis rumoribus in eum accendebantur. Coepit itaque de fuga cogitare Plato, et amicis Pythagoreis periculum, in quo versabatur, indicare: qui legatum Lamiscum cum triremi miserunt, vt Platonem reposceret, quod, Archyta sponsore, Plato ad suscipiendam in Siciliam profectionem inductus esset. Dionysius itaque, vt se ipsum excusaret, conuiuio magnifice Platonem excepit, multisque auctum testimoniis beneuolentiae domum remisit. In Peloponnesum itaque Olympicorum ludorum tempore delatus, totius Graeciae in se oculos conuertit: Athenasque redux Dioni, quae gesta erant, narrauit, et ad Dionysium scripsit rationem omnium luculentam reddens. Dio vero vindictam tot iniuriarum, erepta tandem a tyranno vxore animo concipiens, bello experiri in eum statuit, siue Platonis, quod quidam volunt, instigatione [p], quod tamen alii negant [q], siue Speusippi exhortatione compulsus, quod tyranno tandem exitium peperit. Ex dictis iam liquet, Platonem, etsi virum magnum et eruditissimum, ingenio tempori aulaeque inseruiente et commodas occasiones captante non fuisse vsum, et iuuenibus magis quam viris philosophatum, academiae magis quam Syracusis, scholaeque, quam aulae, seruire potuisse: vnamque, qua pollebat, famam et Dionysii ambitionem, qua philosophiae vindex videri et tyrannidis ignominiam delere cupiebat effecisse, vt tantis honoribus afficeretur.

Obitus. §. XII. Restitutus itaque et patriae et scholae Plato, sibi Musisque vixit, et in erudienda iuuentute ad senectutem vsque occupatus fuit, quae sera

n) Magno aere redemisse tum libros Pythagoricos supra monuimus.

o) PLATO ep. VII. p. 348.

p) AELIANVS L. III. c. 17.

q) PLVT. l. c.

sera ipsi obtigit. Cum enim temperantissime viueret, et natura quoque vires accepisset satis valentes, facile sine morbo ad extremam senectam peruenit, canosque frugalitatis praemium habuit. Senio enim solo extinctum, veteres vnanimi consensu testantur [r]. Hermippus apud LAERTIVM [s] in nuptiali conuiuio diem obiisse refert, scribentem mortem oppressisse vult CICERO [ss]. Audiendi itaque non sunt, qui morbo pediculari eum obiisse dicunt [t]. Mortuus vero est tertio decimo Philippi regis Macedonum anno, Olymp. CVIII. 1. aetatis vt plerique veterum numerant [u] LXXXI. quem tamen numerum illi mutant, qui triennio prius natum Platonem contendunt [w]. Et memorabile etiam est, in ipso natali vitae tempus expleuisse, vnde qui LXXXI. annos vixisse tradunt, diuini quid in eo quaesiuerunt, quod anni climacterici magni mensuram exaequasset. Narratque SENECA [x]: *Platoni diligentiae suae beneficio contigisse, quod natali suo decesserit, et annum vnum atque octogesimum impleuerit sine vlla deductione: ideo magos, qui forte Athenis erant, immolauisse defuncto, amplioris fuisse sortis, quam humanae, ratos, quia consummasset perfectissimum numerum, quem nouem nouies multiplicata componunt* [y]. Coelibatum quia ad vitae finem accurate tenuit, haeredes quoque non reliquit, sed Adiamantum haeredem testamento scripsit. Produxit illud LAERTIVS [z]: quod tamen an genuinum sit, merito dubitauit Is. CASAVBONVS [a]; quam ingeniosa enim fuerit in eiusmodi rebus comminiscendis veterum rhetorum diligentia, satis notum esse existimamus. Neque tamen verum videtur, quod APVLEIVS [b] vult: *patrimonium in hortulo, qui Academiae iunctus fuit, et in duobus ministris, et in patera, qua diis supplicabat, reliquisse. Auri tantum, quantum puer nobilitatis insigne in auricula gestauit.* Supra enim veterum testimonio accepimus XXC. talenta a Dionysio eum accepisse, magnamque auri summam in quatuor libros Pythagoricos impendere potuisse. Nec probabile est, Dionem, qui in exilio apud eum vixerat, et ex reditibus Siciliae magnos in Athenienses sumtus fecerat [c], Speusippumque bonis auxerat, Platonem reliquisse vacuum, vel ab eo hunc nihil accepisse. Sepultus autem est, non procul ab Academia, vt ait PAVSANIAS [d], vnde LAERTIVS sensu latiori totum Ceramicum Academiam dixisse censendus est,

 quan-

r) SENECA ep. 58.
s) Lib. III. f. 2.
ss) CICERO de seneft. c. 5. HIERON. ad Nepot. de vita Cler.
t) Apud LAERT. L. III. f. 40. conf. MENAG. h. l.
u) Citati.
w) Dictum hac de re §. II.
x) l. c. Esse vero fabulam ex iis conuincitur, quae de incertis rationibus natalis anni Platonis supra dicta sunt; videturque ideo conficta, vt non minus mors, quam natiuitas humanam conditionem superare videretur. Ceterum audiendi non sunt, qui cum EVSEBIO Ol. CVIII. 4. obiisse, vel cum EVTYCHIO ALEX. T. I. ann. p. 288. Alexandro M. superuixisse dicunt. Id ipse EVTYCHIVS p. 267. refutat, vbi eum vixisse dicit tempore Philippi Macedonis.
y) Produnt ipsae hae rationes, fabellam excudisse Pythagoreos et Platonicos, quorum somnia de anno climacterico vid. apud SALMASIVM pec. libro. TENNVL. ad IAMBLICH. in Nicom. p. 129. VOSS. de idolol. gent. L. III. c. 20. p. 816. ex veteribus CENSORIN. de die natali c. XV.
z) Lib. III. f. 41.
a) Ad h. l.
b) loc. cit.
c) PLVT. in Dione.
d) In Atticis, conf. MEVRSIVS in Ceramico l. c.

quando tradit: Platonem in Academia ſepultum eſſe, vbi plurimum temporis philoſophando exegerat, videturque hortus ipſe, quem poſſederat in Ceramico ei ſepulchrum praebuiſſe. Quemadmodum vero viuus magnus Plato habitus eſt, ita poſt fata adeo non imminuta eſt eius exiſtimatio, vt potius inſolitis honoribus cumularetur. Statuam ei in Academia poſuit Mithridates Perſa [e], aram Ariſtoteles; dies natalis, quod ſupra tetigimus, a ſectatoribus conuiuio celebrabatur [f]. Effigies impreſſa numis, atque ita immortalitati commendata [ff]. Tanta vero non inter gentes tantum a purioris fidei reuelatione deſtitutis, ſed inter Chriſticolas quoque Platomania fuit, vt non deeſſent, qui locum ei inter beatos aſſignarent, id quod praeter alios NICOLAVM SECVRVM [g] et DOMINICVM A SOTO [h] feciſſe conſtat, vel primum fuiſſe, nugarentur, qui apud inferos Chriſto praedicanti fidem habuerit, atque ab eo ex inferis fuerit liberatus [i]. Cuius generis nugae quoque ſunt Graeca fide omnino dignae, quae audaciſſimi in ſtruendis mendaciis Graeci confinxerunt, repertum tempore Cōnſtantini M. et Irenes cadauer Platonis cum tabula aurea in pectore, cum inſcriptione: *Chriſtus ex virgine naſcetur, in quem ego credo; at ſol tu me iterum aſpicies ſub Conſtantini imperio et Irenes* [k]. Fuere vero Platones, vti ſupra dictum [l] plures; a quibus tamen noſter nominis et eruditionis celebritate facile diſtinguitur.

Honores poſt fata exhibiti.

§. XIII. Scripſiſſe in iuuentute Platonem dithyrambica, melica, heroica et tragoedias, et epigrammata quoque nonnulla, ſupra memorauimus, hoc vero loco ideo notandum eſt, quoniam ex eo ratio ſtili Platonis et natura dictionis, quam adhibuit, intelligi poteſt. Eam vbique apud veteres et recentiores laudari videas, et imprimis apud CICERONEM [ll], qui tantopere non eruditionem modo, ſed et orationem eius extollit, vt omnibus anteponendum et non ſatis laudandum contendat. Notumque illud veterum de Platonis dictione iudicium, Iouem, ſi Attice loqui vellet, non alio, niſi Platonis ſermone vſurum [m]. Ideam vero dictionis eius inter proſam et poëticam mediam eſſe, iam Ariſtoteles, accuratus iudex notauit [n]. Etſi enim abeſt a verſu, incitatius tamen fertur, et magnis ſermonis vtitur luminibus, ideo non procul abeſſe a verſus ratione et ſtructura veteribus viſus [o]. Et haec ratio eſt, cur grauitatem Platonis, ad magnificentiam quandam, et plus quam poëtarum progredientem, comite praeterea vbertate et copia, et, qua reliquis omnibus antecellit, ſuauitate atque gratia, maximopere dicendi

Scripta et ſcribendi ratio.

e) Phauorinus apud LAERT. l. c. MEVRS. l. c. dedicata autem erat Muſis, vt ſolebant.

f) Auctor vitae Ariſtot. conf. Otium Vindel. Mel. III. §. 8. p. 268.

ff) Talem numum ex vna parte Platonis, altera Auguſti effigie inſignem pec. diſſ. explicuit CAR. PATINVS.

g) Plato beatus, ſiue de ſalute Platonis pia contemplatio, Ven. 1666. 12. conf. Act. philoſoph. Vol. III. p. 243 ſeqq.

h) De iuſtitia et iure Lib. II. q. 3. art. 5.

i) Conf. LEO ALLATIVS de libris eccleſ. Gr. p. 259. 274. BARTHIVS ad AENEAE GAZ. Theophraſt. p. 153.

k) Vid. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 40.

l) §. III.

ll) Paſſim, vid. Orat. c. 3. de officiis L. I. de legibus Lib. II. III.

m) Conf. VALESIVS ad AMMIANVM Lib. XXII. c. vlt.

n) Apud LAERT. Lib. III. ſ. 37.

o) CICERO Orat. c. 20. THEMIST. p. 319. Orat.

cendi artis iudices extollant [p]. Et negari quoque nequit, Platonem, vbi dialogi veſtigiis inſiſtit, plane incomparabilem eſſe, et iucundiſſimum; cuncta ibi ad characteres perſonarum exacta, prooemia apta et iucunda, ſeries et corpus totum diſputationum belle attemperatum, ſuus cuique locus et decor, et mores tributi, deſcriptiones locorum elegantiſſimae, viuisque quaſi coloribus depictae, quae omnia dialogorum iucunditas, cuncta minutis et elegantibus particulis atque membris, partiens, et interrogationibus atque reſponſionibus efferens, admirabili artificio ornat. Dictio inſuper ſatis clara, quantum argumentum, ſaepe metaphyſicum et mathematicum patitur, et inſtar aquae profluentis pellucens. Flos ideae ſermonis et dicendi generi accommodatus, tempeſtiuusque, et imprimis, vbi violarum in morem humi quaſi repit, et tenue atque ſimplex orationis genus ſectatur, fragrantiſſimus: compoſitio locutionis ſimplex et dulcedo, neque loquacitatem neque pompam redolens. Quam dicendi temperiem et artem partim a Lyſia, partim a Socrate habuiſſe, non inepte critici [q] coniiciunt. Alius tamen Plato a ſemetipſo, ſibique prorſus diſſimilis, vbi ſublime dicendi genus ſectatur, et ornatius atque vberius loqui magno impetu conatur, vbi ingenium poëtica licentia turgidum, dithyrambicum [r] et tragoediam ſpirans adeo redolet, vt hoc ipſi vitium a iuuentutis inſtitutione et ſtudiis adhaeſiſſe manifeſte appareat. Quapropter erudite quidem, aſt acerbe eum notauit nobilis et eruditus veterum criticus DIONYSIVS HALICARNASSEVS [s], et ante eum Demetrius Phalereus, qui ſumtuoſiorem iſtam et inſolentiorem magnificentiam ferre non potuerunt, et in eo reprehenderunt, quod in vertenda et mutanda dictione, quaſi tempeſtate quadam iactetur, in fingendis vocabulis ineptus, durus in translationibus, nec ſatis retinens ſimilitudinis appareat, nec in allegoriis modum ſeruet vel rationem temporis et loci. Addit iudicii laude inſignis rhetor: *nunquam ſibi probatam eſſe eius adiectorum nominum inconcinnitatem, minimeque eum placere, cum ſe politicis rebus interpoſuit, laudationesque et inuectiuas, accuſationes et defenſiones conſcripſit. Tunc enim fieri alium a ſe ipſo, et dedecori eſſe philoſophiae, valereque de his Platonis ſcriptis illud, quod apud Homerum Veneri Iupiter dixit:*

Οὔ τοι, τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήϊα ἔργα
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
Non tibi, nata datum tractare negotia belli,
Sed dulces thalami res, et connubia capta.

Haec Dionyſius, qui ea poſtea Phaedri exemplo probat, ibique alia neque accura-

p) Ex multis videndi FR. VAVASSOR in eleganti tract. de dictione ludicra c. III. p. 9. Opp. et NIC. CAVSSINVS de eloq. S. et hum. L. I. c. 69. p. m. 67. qui etiam Platonem cum Cicerone comparat.

q) Citati.

r) Hoc nec ipſe negauit Plato, ſed veniam exorauit, et honeſto nomine praetexuit culpam, cum ſe afflatum diuinitus dithyrambos fundere diceret.

s) In Epiſt. ad Pompeium T. II. Opp. p. 229 ſeq. ed. Wechel.

accurate neque presse et subtiliter dicta, alia puerilia et frigida, alia inania, nulla re subiecta vtili et suaui, alia dithyrambica et audaciora et licentiora dicta esse demonstrat [ſſ]. Quae ideo paulo prolixius adducenda fuerunt, vt de Platonis ingenio, cuius plerumque sermo index est, rectius queant iudicare, qui non ex vnius Ciceronis auctoritate, Platonis amore et admiratione nimis saepe ducti, sed ex ipsa Platonicae dictionis ratione illud nosse cupiunt. Vti enim in sermone se exhibuit, ita quoque in doctrina; multo melior futurus, si cum Socrate intra officinas, et in conuiuiis, et rure de rebus moralibus disseruisset, quam vbi cum Pythagora de rebus naturam et intellectum hominis transcendentibus sublimis fertur, seque ipsum fere amittit. Methodo vero dialogistica scripta sua Plato concepit, quam a Socrate, vel etiam ab Eleaticis, vti supra memoratum est, mutuam accepit. Est vero dialogus, definiente ALBINO in *introductione in dialogos Platonis* [t]: *sermo constans ex quaestione et responsione de rebus ciuilibus vel philosophicis, ita vt mores decentes tribuantur personis assumtis et congruens adhibeatur orationis compositio.* Quemadmodum vero argumenta istorum colloquiorum diuersa sunt, ita variis quoque generibus et characteribus inter se dialogos distinxerunt veteres, et alios physicos, alios logicos, alios ethicos, alios politicos, alios elenchticos, alios pirasticos, alios maeeuticos [u], alios anatrepticos esse notarunt, prout vel naturalem, vel moralem, vel rationalem, vel ciuilem disciplinam tangunt, et vel conuincunt, vel tentant, vel instituunt, vel confutant, qua de re praeter Albinum audiendus est LAERTIVS. Sunt vero Platonis dialogi, qui extant et genuini sunt, (deperditos enim et dubiae fidei, de quibus consulendus est FABRICIVS [w] non moramur,) XXXV. quibus XIII. epistolae Platonis addi solent, quos variis modis disposuerunt veteres. Et Thrasillus quidem apud LAERTIVM [x], Platonem tetralogias dialogorum, vt Tragici dramatum suorum, edidisse auctor est, qui et ipse in IX. Tetralogias scripta Platonis distribuit, ita vt libri de legibus, itemque de republica, singuli vnum dialogum exhibeant. Aristophanes vero Grammaticus ad trialogias reduxit [y]. In his eam Plato methodum adhibuit [z], vt primo declararet, quid sit eorum quiduis, de quo dicitur: deinde cuius rei causa dicatur, an tanquam ad rem primario spectans, an quod simile sit, an ad sententiam defendendam, an aduersam impugnandam? tertio, vt, quod recte dictum sit, demonstraret. Qua in

ſſ) Obseruauit etiam Dicaearchus apud LAERTIVM L. III. ſ. 38. scribendi characterem in hoc Dialogo nimis esse φορτικὸν, id quod OLYMPIODORVS l. c. eo excusat, quod hunc in iuuentute primum Plato scripserit, vnde character dithyrambicus in eo obseruetur, conf. MENAG. ad l. c. Laërt. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. II. p. 13.

t) Eam primus edidit FABRICIVS Bibl. Gr. L. III. c. 2. Vol. II. p. 42 seqq. cum Albini definitione conuenit LAERT. L. III. ſ. 48.

u) Vox ab obstetricibus et nutricibus desumta, quae infantem curant, partum promouent, editum curant: hinc dialogi maeeutici, quibus ingenia formantur, nutricanturque et fouentur. conf. ALDOB. et MENAG. ad LAERT. L. III. ſ. 49.

w) l. c. p. 28.

x) Lib. III. ſ. 56.

y) Conf. STANLEI. P. IV. c. 15. p. 319 ſ.

z) LAERT. L. III. ſ. 65.

in methodo tamen magnam attentionem poſtulat, non tantum ob inductionis, quam plerumque adhibet, difficultatem, ſed etiam ob voces atque nomina plurima, quibus longe aliam, quam apud alios ſcriptores Graecos ſolet, ſignificationem impoſuit, quae qui ignorat, vel negligit, in tenebris magis apud Platonem palpat, quam luce colluſtratur. Quae cauſa fuit, vt ex veteribus Boëthus, Harpocration Argiuus et Timaeus iunior, Platonicus Lexica Platonica conſcriberent [a], ſingulares nominum ſignificationes vel etiam diuerſa adhibita nomina ad ſignificandam rem eandem, explicantes. Ceterum et ordinem in legendis his dialogis philoſophiae Platonicae ſtudioſo obſeruandum eſſe contenderunt huius philoſophiae doctores, quem tamen, prout vel ipſi, vel diſcipuli erant affecti varie diſpoſuerunt [b]: ille vero, quem Thraſyllus ſecundum tetralogias inſtituit, ab Eutyphrone orditur. Nec ordinis magnopere Plato videtur fuiſſe ſtudioſus in iis diſponendis, paſſim enim ita eos effinxit, vt temporum rationem nullam haberet, multosque anachroniſmos committeret. Ita in *apologia Socratis* mentionem facit murorum a Conone inſtauratorum, poſt Socratis mortem [c]. In *Parmenide*, hunc philoſophum inducit loquentem cum Socrate, quod temporum rationi aduerſari iam notauerunt ATHENAEVS [d] et MACROBIVS [e]. In *conuiuio* quoque anachroniſmos multos obſeruauere ARISTIDES [f] et ATHENAEVS [ff]. *Phaedrus* autem, qui in dialogo huius nominis cum Socrate confabulatur, huius aetate viuus eſſe non potuit, nedum ab illo amari, vt ATHENAEO [g] quoque notatum eſt. Idem de *Timaeo* notandum, vt alia taceamus. Quin non ſolum ad veritatem temporis non attendit Plato, ſed nec perſonarum, quas loquentes inducit; quibus ea affingit, de quibus nunquam cogitarunt. Id de Socrate ſupra obſeruatum eſt, dixiſſe illum, cum Lyſidem recitari audiſſet; *proh Dii immortales, quam multa de me mentitur adoleſcens* [h]! Idem de Phaedone, Protagora et de Gorgia narrat ATHENAEVS [i], illum dixiſſe lecto hoc dialogo: *Platonem optime nouiſſe ἰαμβίζειν, id eſt, criminari*, hunc, recitato Gorgia *ſe nihil eiusmodi vel audiuiſſe a Socrate, vel ad Socratem locutum eſſe, eumque vocaſſe νέον ἀρχίλοχον.* Idem de Parmenide ſtatuendum eſſe, ſuo loco docebimus. Magnorum enim iſtorum virorum nominibus ſuae philoſophiae auctoritatem conciliare voluiſſe, non eſt, quod dubitemus: certe victos fuiſſe omnes, et vel erroris conuictos, vel melius inſtructos a Socrate, id eſt, Platone Socratico, vbique videri voluit; vnde ſi non expreſſis ſemper nominibus tacite tamen philoſophos refutat, id quod Anaxagorae, Gorgiae,

a) Conf. FABRIC. l. c. p. 41. MENAG. ad LAERT. L. III. ſ. 63.

b) Vid. ALBINVS et LAERTIVS ll. c.

c) Ol. XCVI. 1. Socrates autem obiit Ol. XCV. 1. Conf. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. I. c. 6. p. 36. 37. L. II. c. 13. p. 281.

d) L. XI. p. 505.

e) Saturnal. L. I. c 1.

f) Orat. Plat. II. T. III. p. 475 ſeq. conf. MENAG. ad Laërt. L. III. ſ. 35.

ff) L. V. p. 187. 192. 216.

g) L. XI. p. 505.

h) LAERT. L. III. ſ. 35.

i) l. c. Inde I. C. SCALIGER poëm. p. 13.
Vix vnum verbum multis e millibus aiunt
Quae poſuit, de Socraticis exiſſe fauillis.

giae, Protagorae multisque aliis factum esse, veteres notant, et alios quoque a Platone traductos esse, e. g. Aristophanem in Symposio, Cimonem, Miltiadem, Themistoclem et Periclem in Gorgia, obseruant: quod occasionem dedit Aristidi rhetori in orationibus Platonicis rhetorices, et quatuor horum virorum apologiam scribendi. De ipsa argumenti vero, quod in quolibet dialogo absoluitur, tractatione prolixe agere, institutum nostrum non patitur, paucis multa complexus est FABRICIVS [k], qui Commentatores quoque nominat, eosque indicat, qui Platoni contradixerunt. Ne tamen prorsus sine symbola abeamus, de *Phaedone*, quem reliquis fere praestantiorem veteres habuerunt, quoque de immortalitate animorum Plato differit, obseruamus, tanti quidem visum fuisse veteribus, vt non tantum Cleombrotus, decantatissimo apud priscos scriptores [l] facinore, de muro se, lecto hoc dialogo, in mare praecipitauerit, sed et Cato Vticensis, antequam mortem sibi consciseeret, ad roborandum animum Platonis prius Phaedonem ad lucernam legerit [ll]: si tamen recte examinetur, inter pulchre et recte dicta complura, ea quae potissimum argumenti neruum constituunt, satis infeliciter et improbabiliter disputari. Nam Pythagoricas hypotheses de animarum praeexistentia, migratione, et αὐτοκινησίᾳ supponit, quas qui negat, totam simul disputationem euertit. Vnde nec Aristoteli persuasisse notauit THEODORITVS [m], nec ipse Phaedo eum probauit. Primus vero, qui haec Platonis scripta diuulgauit, fuit Hermodorus, Platonis auditor, qui ea in Siciliam delata vendidit, vnde prouerbium enatum: *λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται* [n], ad quod alludit CICERO [o], ex cuius verbis tamen concluditur, vel id non inuito Platone, vel post mortem demum factum esse. Siculi vero isto prouerbio Platonicis ingenii diuitiis, diu apud ipsos iactatis illudebant: vnde coniicimus, Hermodorum, fama et fortuna, quibus Plato apud Dionysium et Dionem vsus fuerat, permotum, eo fine scripta eius in Siciliam attulisse, vt iis numos sibi corraderet, sperantem fore, vt non minoris aestimarentur, quam Pythagorici libri a Platone in Sicilia redemti. Post restitutum vero literis nitorem, Graece Platonis scripta collegit et edidit ALDVS MANVTIVS *Ven. 1513. fol.* obstetricante, prout videtur Marco Musuro [p], qui et in vertendis Platonis dialogis MARSILIO FICINO, Mediceorum hortatu ad hunc laborem excitato [q] iudicium suum interposuit [r]. De cuius versione cum suo loco, ad Platonicos nostri aeui delatis dicendum sit, hic nihil addimus: videndi interim clarissimi viri IO. ALB. FABRICIVS [s] et IO. GEORGIVS SCHELHORNIVS [ss]. Alteram versionem debe-

Exemplum dialogorum Phaedo, et de eo iudicium.

Editiones scriptorum Platonis.

k) l. c. p. 7 seqq.

l) Conf. quos fuse nominat FABRICIVS ad SEXT. EMP. adu. math. L. I. f. 48. et Bibl. Graec. Vol. II. p. 9.

ll) FLORVS L. IV. c. 2.

m) Therapeut. L. V.

n) SVIDAS h. v. T. II. p. 458. conf. ERASMVS Adag. Chil. II. 600. p. m. 539.

o) Ad Attic. L. XIII. ep. 21.

p) Is enim elegans carmen in laudem Platonis praemisit, quod ita Leoni X. placuisse dicitur, vt ab eo non aliam ob causam Archiepiscopus Epidaurensis crearetur. vid. VOSSIVS de poëtis p. 84.

q) Vid. Dedicatio FICINI ad Laurentium Medices.

r) Primum enim specimen versionis a Ficino sibi exhibitum digitis atramento immersis, vna litura totum deleuit, indicans, alia opus esse, vid. MENAG. Anti-Baill. p. 157.

s) l. c. p. 33.

ss) Amoenit. liter. T. I. p. 95.

debemus IANO CORNARIO, tertiam IOANNI SERRANO, qui Platonis ſcripta ex H. STEPHANI officina nobis exhibuit *Pariſiis 1518. fol.* III. Vol. quartam plerorumque dialogorum Gallicam ANDREAE DACIERIO [t]. Aut multum vero fallimur, aut deſideratur adhuc idoneus, tantoque ſcriptore par interpres. Ficinus enim, qui omnem vitam in Platonica philoſophia diſcenda conſumſerat, iisque ad hoc opus praeſidiis erat inſtructus, quibus plerique carent, falſis interpretamentis Alexandrinae ſectae, quae Platoniſmum genuinum mentiebatur deceptus, cum a Graecis in Italiam confugientibus non tam Platonicam, quam Plotinianam didiciſſet philoſophiam, et eam quidem Chriſtianae religioni adaptatam non in argumentis tantum dialogorum Platonis mentem deprauauit, ſed et in ipſa verſione saepiuſcule infeliciter expreſſit [u], et allegoriis recentiorum Platonicorum more, mire omnia detorſit: vnde, qui Ficini verſionem meliorem vocant [v], aut falluntur, aut tantum, reſpectu ad alias minus doctas et fideles habito, intelligendi ſunt. Serranus autem, cum Platonem non ſatis intelligeret, ſententiam magis ſuam, quam Platonis expreſſit, eiusque verba contemſit, et analyſi ſcholaſtica peregrinam Platoni faciem induxit [w]. Dacierius autem et ipſe falſo pro Platonis philoſophia praeiudicio occupatus, expreſſit, non quod apud Platonem vidit, ſed videre cupiit. Sed et dialogos Platonis Perſice Choſroës Perſarum regis iuſſu [x], et libros de republica Hebraice translatos eſſe [y] conſtat. *Verſiones.*

§. XIV. Magnum habent enarratae hactenus hiſtoriae vitae Platonis circumſtantiae influxum in ipſam naturam et conſtitutionem philoſophiae Platonicae, ad quam, quantum inſtituti ratio permittit, delineandam iam nos ordo deducit. Quod vt accurate fiat, et cauſas arcanas atque rationes proprias huius philoſophiae cognoſcamus, ſimulque conuincamur, quam difficile ſit, veros Platonis ſenſus aſſequi, generales quasdam obſeruationes, ex praemiſſa potiſſimum vitae eius hiſtoria fluentes lectori probe perpendendas exhibemus, eumque ad ſequentia accurato examine attentum eſſe iubemus. *Obſeruationes generales de philoſophia Platonis, et cauſis obſcuritatis eius.*

I. Faſtidiens Plato ſobriam philoſophandi rationem, quam Socrates introduxerat, ſublato magiſtro ad alios praeceptores diuertit, et imprimis tum naturali ingenii propenſione tractus, tum magna ſcholae Italicae, eiusque conditoris Pythagorae fama excitatus, ad Pythagoreos, nec ſic quidem contentus, tandem ad hierophantas Aegyptios acceſſit, et eorum philoſophandi rationem didicit, inque rem ſuam vertit, et Academiae intulit. Quod, quo potiſſimum modo alio longe tramite, quam Socrates ſolebat, incedere coëgerit, poſtea dicemus. Hic id potiſſimum in limine monemus, Platonem, cum reliquis, quae, nemine veterum contradicente, *I. Arcana methodus admiſſa.*

Oooo 2 ex

t) De vtraque editione vid. FABRIC. l. c.

u) Vnde lepor ille atque gratia ſumma, qua Graeca nitent, fruſtra in hac verſione quaeruntur.

v) LEO ALLATIVS de ſcript. Socratis p. 119. HVET. de claris interpret. p. 280.

w) CL. FLEVRY diſſ. de Platon. adiecta libello de ſtudiis inſtituendis p. 289.

x) AGATHIAS L. II.

y) Conf. cel. WOLF. Bibl. Hebraeae Vol. I. pag. 984.

ex peregrina hac philosophia in suam inuexit [z], arcanam quoque methodum studiumque veram mentis sententiam occultandi transtulisse. Hospes sit, in historia Platonis, necesse est, qui haec ignorat, vel negat pertinacius: nam esse in sua philosophia λόγους ἀποῤῥήτους, quo nomine doctrinam de Deo Platonicam PROCLVS nominat, ipse fatetur. Ait enim in Timaeo [a] *difficile esse inuenire conditorem huius vniuersi, et inuentum euulgare impossibile nefasque esse.* Clarius in Epistolis [b]: *studium in suis philosophematis edendis vtile non esse hominibus, nisi paucis admodum, qui videlicet exiguis ante vestigiis demonstratis, ad inueniendum ipsi sagaces sint.* Nec id ignotum discipulis et sectatoribus, quos ideo mutauisse callido consilio rationem philosophandi Academicam, et incertitudinem introduxisse de omnibus in vtramque partem disputantem, vt eo magis magistri dogmata celarentur, in sequentibus exponemus. Nec alia mens Platonicis post C. N. qui hanc arcanam docendi rationem, vti suo loco demonstrabitur, sacro sanctam custodientes, se Pythagorae atque Platonis moribus et praeceptis prudenter accommodare credebant: vnde NVMENIO Platonico, librum euulgandi occasio enata fuit, *de arcanis et non vulgandis Platonis dogmatibus* [c]. Nec obstant his, quae OLYMPIODORVS monet [d], et, ex parte vera esse, negari nequit: *Detrectasse Platonem solenne Pythagoreorum iusiurandum, et clausas fores, et: Ipse dixit, volentem se vrbanius erga homines praebere.* Nam haec ad strictam tantum Pythagoreorum regulam et sacri silentii peculiares circumstantias pertinent, quibus publico quasi sigillo arcana sua muniuit Pythagoras. Ea vero imitari non consultum erat Platoni, qui si absconditis istis mysteriis haec addidisset claustra, maximam in suspicionem adulteratae religionis publicae apud Athenienses, ad Socratis praecipue discipulos curiose attentos, venisset. Non itaque iuramentum exigebat, non arcebat ab Academia quemquam, non fores claudebat; sed arcana potius ratione dogmata sua celabat, et quaecunque docere et plenius tradere volebat, ita manifestabat, vt non nisi interiori admissione digni habiti possent intelligere. Neque difficile est, causas detegere, quae Platonem ad hanc arcanam philosophandi rationem impulerint. Non enim noua ea erat, sed a multis iam seculis inter philosophantes obseruata, quod prolixe probare eo minus opus habemus, quo magis in iis, quae supra de philosophia et theologia barbararum gentium et Graecorum vetustissimorum fuse disseruimus, hanc arcanam disciplinam vbique accurate annotauimus. Immo nec Ionicos, de causis et effectibus quaerere incipientes, ab hoc occultandi sententias suas studio plane alienos

Causae eius rei.

fuisse,

z) Vid. PORPHYR. vit. Pythag. n. 59. p. 49. APVLEIVS Florid. c. 15. p. m. 359. CICERO Tusc. Qq. L. I. de fin. L. V. aliique, quorum testimonia adduximus in diss. de conuenientia numerorum Pythagorae cum ideis Platonis §. I. Amoenit. liter. T. VII. p. 181 seqq.

a) T. III. p. 28.

b) Ep. VII. T. III. p. 341. conf. Ep. II. ad Dionysium, vbi iubet epistolam comburere, quia quae scribuntur, contineri nequeant.

c) Vid. IONSIVS de Script. hist. phil. L. III. c. 10. p. 164.

d) In vita Platonis p. 589. vbi tamen ratio addita notanda est, qua haud obscure innuitur, Platonem se quodammodo ad mores Athenienses seueram istam rationem exosos composuisse.

fuiſſe, ſupra demonſtrauimus. Et habuit quoque Socrates, in omnia alia quidem cetera in philoſophando abiens, quo ſua non omnibus propalam enarraret, modum: vtebatur enim ironia [e], vti ſupra diximus, et ad amicos tantum liberius loquebatur: et dialogiſtica vſus methodo diſputabat magis contra falſas aliorum opiniones, quam ſuas confirmabat; nec alio forte fine, ſe quicquam ſcire niſi hoc, quod ſciret nihil, profitebatur, quam vt ſecurius ſua placita laterent. His exemplis vſus Plato, Heraclitique philoſophandi quoque mori innutritus, quo et ipſe adeo cuncta abſcondit, vt inde obſcurus et tenebroſus diceretur, ad Pythagoreos et Aegyptios acceſſit, vbi ſummo in loco arcani diſciplina habebatur. Quos cum admiraretur vehementer Plato, vt ſolent peregrina plerumque videri domeſticis meliora et praeſtantiora, redux domum eandem philoſophandi rationem, ſuis tantum locique et hominum, inter quos vixit, circumſtantiis attemperatam, tenuit. Ad quam non exemplo tantum magnorum virorum excitabatur, ſed et naturali quoque animi propenſione, et imprimis neceſſitate atque vtilitate compellebatur. Triſti enim Anaxagorae, et imprimis cariſſimi praeceptoris, Socratis, exemplo didicerat, quam periculoſum eſſet, arcana dogmata propalari, et quam caro vitae libertatisque pretio illis conſtiterit, quod in occultandis placitis ſuis non cauti ſatis atque attenti fuerint: cumque nouam de Deo et diuinis philoſophiam ex Italia atque Oriente aduexiſſet, timebat iure meritoque, ne, ſi ea in vulgus propalam emanaret, aeque triſtia experiretur fata. Tandem et ſuo exemplo non Pythagorei tantum, ſed imprimis etiam Aegyptii ſacerdotes Platonem docuerant [f], hac potiſſimum arte, ſua occultandi ad maximam apud non initiatos opinionem eos perueniſſe ſummamque laudem atque exiſtimationem conſecutos eſſe apud vulgum, ea plerumque, quae non intelligit, quaeque latentia magnum quiddam promittunt, humanis maiora putantem. Quibus artibus vt et ipſe ad gloriam, quam vehementer appetebat, graſſaretur, facile iſtis exemplis excitari ſe paſſus eſt. Quae cum ita ſe habeant, mirandum non eſt, ſtudio magno et ſingulari induſtria Platonem ſuam philoſophandi rationem inſtituiſſe, vt verae eius opiniones atque placita non cuiuis paterent, et obſcurus eſſet iis, a quibus intelligi non vellet. Quod cum more Pythagoreo clauſis foribus ſacrique ſilentii ſigillo facere non poſſet, alia et quidem magis philoſophica ratione exſecutus eſt, ad quam ipſae temporum quibus viuebat, hominumque, quibuscum conuerſabatur, circumſtantiae eum inuitabant.

II. Modus occultandi ſuas opiniones.

II. Multum nempe tum temporis philoſophis ex Socratis ſchola negotii cum ſophiſtis fuiſſe, ipſumque hunc praeſtantiſſimum virum inſtitutis collo-

e) Diſſimulandi hanc artem a praeceptore Socrate Platonem accepiſſe, indeque obſcuram et incertam doctrinam ſuam fuiſſe, iam obſeruauit AVGVSTINVS de C. D. L. VIII. c. 4.

f) Methodum arcanam a ſacerdotibus barbararum gentium callidiſſimis conſiliis adhibitam fuiſſe, vt magni apud vulgus fierent, et ſapientiae laudem ſoli tuerentur, Babyloniorum, Perſarum, Aegyptiorumque exemplis ſupra roborauimus, et ad Machiauelliſmum literarium recte retulit cl. MICH. LILIENTHAL, de Mach. liter. §. XVII. p. 102. conf. Otium Vindel. Mel. I. §. 9. pag. 101.

Per dialogi sticam methodum.

colloquiis eos adortum in ruborem dedisse, in eius historia dictum, hisque in sequentibus additum est, mox post eius mortem scholam dialecticam caput in Graecia extulisse, et magnam sibi famam conciliasse: reliquos etiam Socratis discipulos dialogis philosophiam a praeceptore acceptam proposuisse. Haec cum eo minus deferenda essent Platoni, quo magis iam, viuo Socrate, eiusmodi dialogos conscripserat, quoue gratiora erant apud Athenienses, et philosophis Socraticis summam laudem comparauerant; in rem suam vertens Plato, ita methodum philosophandi dialogis accommodauit, vt egregie omnia laterent, quae in vulgus emanare nolebat. Id quod periculum rei facere cupienti vel vnius dialogi Platonici instituta lectio abunde probabit. Nunquam enim aperte sententiam, quam tenet, declarat, sed in refutandis potius aliis, quam adstruendis propriis versatur; idque non solum in dialogis, qui gymnastici, et agonistici dici solent, sed in theoreticis quoque et practicis [ff]. Committit inuicem colloquentes, nec affirmat quicquam, sed verisimilitudinem mox huic, mox illi parti adiudicat, in inductionibus tantopere euagatur, vt tot colloquentium interpellationibus turbatus lector, ignoret fere, quid inferatur. Definitiones vero ex aduersario magis capit, refutandas, quam proprias adstruit, et diuisionibus saepe minutis oculis quasi se subducit [g]. Subinde Aegyptiacorum dogmatum memor, fabulas condit, et arcanos sensus sub iis occultat [h], idque agit, quod in epistola ad Dionysium profitetur, vt maxima philosophiae suae custodia sit, nihil scribere sed addiscere; id est docendo potius, quam scribendo suis tradere. Quam incertitudinem late in scriptis Platonis regnantem, pulchre obseruauit CICERO [i], qui luculenter: *in Platonis scriptis nihil affirmatur, et in vtramque partem multa disseruntur, de omnibus quaeritur, nihil certi dicitur.* Id quod nemo mirabitur, qui anfractuosas disputationum ambages artificio singulari sibi inuicem implicatas et innexas, in immensum protracta dissertationis serie cogitat, quae ratio fuit, cur in Scepticorum numero Platonem viri docti referrent [k], et non nudius tertius, sed iam olim de quaestione hac disputaretur: an Plato dogmaticus sit nec ne? qua de re magnum dissensum suo iam tempore fuisse, fassus est LAERTIVS [l]. Qui, etsi non inepte monet [ll], tum affirmantem videri Platonem, quando ex his quatuor vnum loquentem inducit, Socratem, Timaeum, hospitem Atheniensem, et peregrinum Eleatem, errorem vero refutantem vti Thrasymacho, Callicle, Polo, Gorgia, Protagora, Hippia, Euthydemo et similibus; manifestum tamen est ex ipsis dialogis Socratis personam mentientibus, studiose sua celare Platonem, nec facile eius sententiam deprehendi posse.

III.

ff) Vid. de hac distinctione LAERT. L. III. f. 49.

g) Potiores Platonis distinctiones enumerat LAERT. L. III. f. 81. et ex eo STANLEIVS P. IV. c. 8. p. 295 seqq.

h) Hinc diiudicanda, quae Platoni obiicit auctor Historiae criticae philosophiae T. II. p. 202. qui ad hos arcanos sensus non attendit.

i) Acad. Qq. L. I. conf. Huetiana p. 218. BASNAGE Hist. des Iuifs, T. IV. p. 54.

k) Ita ex veteribus SEXTVS EMPIR. Pyrrh. hyp. L. I. c. 23. ex recentioribus maxime HVETIVS de la foiblesse de l'esprit humain L. I. c. 14. §. 16. p. 107. conf. ALDOBRAND. ad LAERT. L. III. f. 56.

l) L. III. f. 51. *ll*) Conf. Hist. de ideis Sect. I. p. 30.

III. Vt vero eo occultius lateret Plato, cum solis dialogorum latebris non confideret, alias quoque occultandi sese artes adhibuit. Vt enim taceamus dictionem ad poëticam declinantem, audaciorem et sublimiorem, adeoque non tam perspicuam, vt non difficulter mens queat assequi, quid impropria dicendi ratione in argumento saepe subtilissimo et abstractionibus metaphysicis plerumque constante, Plato sibi velit: ambigue quoque, ex industria saepe numero loquitur, et, quod pulchre obseruat LAERTIVS [m]: *nominibus vtitur variis, vt ne illius opera imperitis et rudibus conspicua sint:* et rursus: *diuersis vtitur saepe significationibus, iisdem nominibus: immo contrarias saepe voces adhibet, ad idem significandum.* Id quod in antecedentibus iam tetigimus, et alio loco exemplo memorabili in doctrina de ideis illustrauimus [n].

III. Dictio poëtica ambigua et aliena.

IV. Accedit his omnibus geometriae studium, quod, modo a Socratis disciplina plane alieno, Plato in Academiam introduxit. Cum enim apud Pythagoreos discipulos mathematicis disciplinis ad philosophiam praeparari obseruauisset, et ipse quoque non sine molestia et labore Cyrenas abiisset ad Theodorum, vt geometriam addisceret, rediens ad Athenienses non aliam scholae formam esse passus est, quam eam, qualem in Italia, et in Aegypto quoque, vbi simile institutum viguisse, supra libro primo probauimus, viderat. Hinc mathematicas scientias, ad philosophiae studium necessarias dixit, vt in sequentibus probabimus, et eos, qui se disciplinae suae tradiderant, istis praeparari voluit. Quod si intra προπαιδευμάτων terminos reliquisset, egregie forte fecisset, laudem reportaturus. Ast ille vitio Pythagorico infectus res physicas et rationes philosophicas in mathematicas, proportiones et figuras, vt Pythagoras in numeros, resoluit, sicque nimia subtilitate effecit, vt abstractiones quaerendo et altius, quam naturae ferebantur, limites, assurgendo et euolando, conspectui tandem se subduceret, et difficillime intelligeretur: qua de re non iniuste conquestus est BVRNETIVS [o], et exemplum nobis exhibebit naturalis philosophia Platonis infra delineanda, quae tota proportionibus et figuris geometricis absoluitur. Qua ratione non solum mire philosophiam naturalem corrupit, sed nouam obscuritatis causam philosophiae suae addidit.

IV. Mathematica et imprimis geometrica philosophiae adaptata.

V. Talis cum fuerit Plato, hancque philosophandi rationem cum sequeretur, mirum non est, eum nimiam subtilitatem sectantem, sibi ipsi tandem obscurum factum esse. Ita enim saepe rationes inducit, vt nimium abstractionibus et notionibus generalissimis insistendo, non intellexisse satis, quid dicere velit, videatur. Cuius rei quidem vitium in legentium iudicium hebes, tantisque acuminibus impar reiicient admiratores Platonis; aliter tamen statuent [p], quicunque origines philosophiae Platonicae inspexerunt,

V. Subtilitas nimia sibi ipsi obscura et non satis constans.

m) f. 63. 64. SVIDAS in Φαῦλος.

n) Hist. de ideis l. c. p. 27.

o) Archaeolog. philos. L. I. c. 11. p. 429. c. 13. p. 438. Idem ipsi Platoni obiecerat Dionysius: conf. luculentum locum PROCLI ex L. II. ad Euclid. quem alibi praetermissum exhibet FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 385.

p) Ita etiam PERRAVLT paralleles T. III. p. 29. 30. et egregie imprimis BVRNETIVS l. c. p. 439. dignus qui legatur.

xerunt, quae ex Pythagoricis magnam partem hauſtae ſunt. Illa enim vagas ideas, et incertas, et ſubtilitates nullius vel fundamenti vel vſus fouere, ad Pythagoream philoſophiam delati demonſtrabimus, oſtendemusque, Pythagoram naturae modulo non contentum, mera diuina et miraculoſa quaſi ſectatum fuiſſe: quem imitatus Plato, dum ad diuinum intellectum adſcendit, et principia mere diuina ſomniat, eodem morbo correptus, ſibi aliisque ſubtilitate non neceſſaria defuit: dignus qui a XENOPHONTE [q], vel quisquis alius auctor eſt *epiſtolae ad Aeſchinem* culpatus ſit, *quod curioſius, neglecta ſobria Socratis philoſophia, de Diis quaerendo, gloriam de multis intempeſtiuis ac vanis rebus affectauerit, et Aegypti ac Pythagorae τερατολογίαις ac prodigioſae ſapientiae amore captus, ad ridicula ſuperciliosus ſapientiae profeſſor delapſus fuerit.* Quae ei non ex inuidia, ſed ipſa veritate comprobante obiici, totus philoſophiae Platonicae habitus atque conſtitutio euincunt. Tota enim philoſophia Platonis, Pythagoreae in eo ſimilis tandem ad enthuſiaſmum degenerat [r], hominemque ſibi et naturae ſuae ereptum, principiis diuinis nullibi niſi in cerebro moroſi Platonis, ſomnia in Italia concepta philoſophicis fabulis exornantis exſtantibus iungit, et per varia emanatiuorum genera et ordines, fontesque atque formas ſenſibilium et intellectualium deducit ad ſummum ens, eaque τερετίσματα, qua voce ARISTOTELES [s] eius doctrinam de ideis pungit, pro ſummis ſapientiae principiis venditat, quae nec intelligi ſatis poſſunt, nec ſatis intellexit ipſe. Qualia inania pariter et obſcura ſomnia cur nobis tanta ingenii ſubtilitate propinauerit Plato, eleganter nonnemo enarrauit [ſſ], monendo: *ideo ſuam ſententiam Platonem miris implicuiſſe ambagibus, quas nec diſcipuli, nec acutiſſimus Ariſtoteles aſſecuti ſint, vt illum propterea miremur, ſuſpiciamusque et reuereamur, tanquam inſigne myſterium, opinemurque, niſi eam perfecte noſcamus, cauſam eſſe, quod non in mentem diuini viri penetremus; nobisque imputemus, quod homunciones cum ſimus, tantum aſſequi heroëm non poſſimus: et cum nobis oculi noctuae, illi aquilae, fuerint, ad illud iubar caligemus, quod ipſe clare perſpexerit.* Quae vt longe ſunt veriſſima, ita ad cognoſcendas inanes obſcuritatis Platonicae cauſas, et exuendum abſurdum auctoritatis praeiudicium omnino expendi merentur.

VI. Incerta ratio aliorum opiniones adducendi, et inuicem conciliandi.

VI. Satis, niſi fallimur, dicta hactenus probant, quam difficilem ſe nobis Plato praebeat, vbi eius philoſophia diſcenda, et ad mentem eius philoſophandum eſt. Addemus his alia, quae ex accidenti obſcuritatem philoſophi inextricabilem auxerunt. Scilicet ſummo ſtudio contradicendi magni ante ſe ingenii philoſophis, paſſim eorum placita affert et enarrat, ita tamen, vt haud raro ea adulteret [t], et ineluctabili dialogi anfractuoſi labyrintho

q) Opp. p. 1001.

r) Conf. CASAVBON. de enthuſ. c. I. p. 6. c. III. p. 38. Act. philoſ. Vol. I. p. 599. cel. HANSCHIVS de enthuſiaſmo Platonico, et quae nos de enthuſiaſmo Platonicae philoſophiae diximus Amoen. liter. T. VII. p. 213.

s) Anal. poſter. L. I. c. 19. Alio loco Met. L. I. c. 7. hoc vitium grauiter ſuggillat in Platone: conf. Hiſt. de ideis ſect I. §. 8. p. 130.

ſſ) Apud BVRNETIVM l. c.

t) PORPHYRIVM hac de re in vita Pyth. querentem ſupra iam adduximus.

rintho lectorem ita diducit, vt quid suum, quid aliorum sit, deprehendere vix queat. Id quod summam quidem obscuritatem in se parare aptum satis est, alio tamen, et longe maiori Platonis vitio rem in se malam longe deteriorem reddidit. Erat scilicet Plato magna quidem cupiditate accensus condendi nouam sectam, quae Socraticam gloria si non antecelleret, certe aequaret. Ad magna vero haec molimina et ingens opus iis destituebatur mentis, et imprimis iudicii viribus, sine quibus frustra quis nouum philosophiae systema condet. Cum itaque domi non haberet, vnde nouam disciplinam exsculperet, a praeceptoribus, quos audiuit transsumta, quae sibi videbantur, vt erat ingenio syncretistico, et conflandis in vnum diuersissimis opinionibus apto, adhibuit, nouumque inde coaptauit philosophiae systema; quod a Socrate, Eristicis, Pythagoricis, Heracliticis et Parmenideis mutuasse, supra indubitatis veterum scriptorum testimoniis probauimus. Inde vero non potuit non chaos oriri non minus tenebricosum ac prima rerum omnium confusarum fuit facies. Toto enim coelo inter se differebant istorum philosophorum placita, seque mutuo quasi euertebant, nullaque ratione, sanoque sensu, iungi inter se apte poterant: et tamen, cum ad haec non attenderet Plato, in eius systemate inter lucem et tenebras, concordia non tantum tentata, sed et inita est. Quae res postea effecit, vt non tantum veram philosophorum, quos sequebatur, sententiam corrumperet et adulteraret, sed et male consarcinata, male quoque cohaererent, et quae vno loco tradidit, altero conuellerentur. Id quod plus semel obiecerunt Platoni viri docti [u], inconstantiam magnam apud eum inueniri, et contradictiones eiusmodi, vt quid demum statuendum sit, ignores. Id quod frigide satis excusat AENEAS GAZAEVS [x] quod *Plato non sua tantum Graeciam docere, sed et iunctim omnem Chaldaeorum, Aegyptiorumque sapientiam ei inferre, et reserare atque declarare voluerit, quae Pythagoras, Heraclitus, et Empedocles docenda putauerint: Quo factum sit, vt cum omnium sectis instruere Academicos suos contenderit, contrariantia loqui ineruditis videatur.* Nam haec plane ad rhombum, vt putat vir quidam doctus [y], non sunt. Non enim historiam philosophicam suos docere voluisse et tradere, quid viri magni ante se de natura rerum humanarum et diuinarum dixerint, sed systema suum ex diuersissimis hypothesibus conflauisse, sicque pro noua philosophia vendidisse, ipsa Platonicae philosophiae ratio demonstrat, et principia, quae adhibuit inter se diuersa loquuntur. Quod vt recte intelligatur, et de Platonis philosophia iusta feratur sententia, eiecto turpi, quod per tot secula animos occupauit, auctoritatis praeiudicio; illud expendi a cauto sobrioque lectore volumus, constare ex supra dictis, philosophiam naturalem et diuinam Platonem consarci-

u) Vid. BAYLE contin. des pensées sur les com. §. 106. p. 508. CLERIC. in not. ad PETAV. dogm. theol. T. I. p. 190. Obs. Hal. T. IX. p. 195. et imprimis qui ex instituto hoc demonstrare aggressus est IO. BAPT. CRISPVS Gallipolitanus, in rariori libro, de Platone caute legendo.

x) In Theophrasto p. 16.

y) REIMMANN. hist. atheism. c. XXXII. §. 5. p. 165.

Systema Platonis ex variis aliorum systematibus conflatum, saepe contrariis.

sarcinasse ex Pythagorae et Heracliti systematibus. Ea vero non tantum diuersa inter se fuisse, sed plane quoque contraria, ex iis patescet, quae in sequentibus de vtroque dicentur. Etsi enim Heraclitus partem physiologiae suae Pythagoreis debuit, vt erant hi homines in rerum naturalium caussis inter se dissentientes, ita tamen Pythagoream philosophandi viam reliquit, vt nouam plane ingrederetur. E. g. Cum Plato Deum quidem ignem esse diceret, sed intellectualem, ex quo principia alia intellectualia et spiritualia orta sunt, quae numeros vocauit, quaeque rebus omnibus immutabilem essentiam largiri, statuit: Heraclitus, Deum quidem ignem esse professus, totus ad materiam declinauit, et hunc ignem ex subtilissimis particulis, quae semper in celerrimo essent motu, constare arbitratus est, cunctaque, ne anima quidem excepta fluxa, mutabilia, aliaque ex aliis esse, nec eandem tenere rationem et essentiam, professus est, sicque ignem suum semper mutabilem, et in fluxu versantem, igni aeterno, immutabili, et numeris Pythagorae per se subsistentibus opposuit. Quid ad ea Plato? Is a Cratylo Heracliteo iuuenis edoctus, materiam semper esse in motu, semper mutari, nec esse idem, sed aliud semper, hanc doctrinam quidem retinuit, sed adiunxit simul numeros Pythagorae, id est, ideas suas, et aeterna illa atque immutabilia principia, sicque quod Heraclito natura sua semper in motu est, fixum et stabile, quodque illi semper est aliud, idem esse ac manere dixit. Hinc de diuiduo et indiuiduo, eodem et diuerso, et natura animae mundanae, quae ex eodem et diuerso conflata est, obscurissima et vere Heraclitea disputatio. Quam nec Platonem ipsum in concinnum ordinem et harmoniam potuisse redigere, ex Timaeo eius, ineptissimo syncretismo consarcinata dogmata exhibente, est in propatulo, nec sectatores eius intelligere et apte inter se conciliare potuisse, inania somnia et emendicatae hypotheses, ad quas confugiunt, demonstrant, et vel sola Plutarchi de *generatione mundi ex mente Timaei* disputatio loquitur. Fassi id sunt inter veteres viri magni, qui Platonis philosophiam ideo inextricabilis obscuritatis accusauerunt; inter quos CICERO [z] rem obscurissimam Platonis numeris comparat, SEXTVS EMPIRICVS autem, luculenter, et prorsus ad rem nostram [a]: *Vbi est ex superciliosis grammaticis, qui Heraclitum possit intelligere, vel Platonem assequi, qui dicit: Ex indiuidua et quae semper, similiter et eodem modo se habet essentia, et ex ea quae est in corporibus diuidua, tertiam ex vtrisque speciem constitui essentiae, nempe et naturae eius, quod est idem, et naturae eius, quod est alterum, et seq. quae quidem omnes Platonis interpretes silentio praeterierunt.* Licet enim in eo nimius sit Sextus, quod putat, neminem interpretum hunc Platonis locum, qui in Timaeo extat, tetigisse [b], patet tamen ex interpretamentis Platonicorum, qualis ipsis in eo crux fixa fuerit, quam felicius refixissent, si Platonem in veram concordiam redigere et ea sano sensu inter se conciliare non tentassent, quae inter se misere cohaerent, et coniuncta in vnum ineluctabiles tenebras pariunt.

VII.

z) Ad Attic. L. VII. ep. 13. a) Adu. Mathem. L. I. c. 13. f. 301. b) Contrarium euicit FABR. ad h. l.

VII. Talis cum fuerit Plato, mirum non eſt, ſemper illum obſcurum manſiſſe, nec ſectatores eius veram ſemper eius mentem detexiſſe. Cui rei multum addidit virium noua Academiae mutatio, quam ei accidiſſe in ſequentibus huius capitis ſectionibus dicemus. Ita enim, dum noua pleraque in Academiam introducebantur, magis ſemper magisque vera Platonis mens obliterata eſt; factumque inde, vt de vera Platonis ſententia vehementer inter ſe digladiarentur interpretes. Id quod ſcripta eorum, quae ſuperſunt, conſulenti erit manifeſtiſſimum, et conqueſti ſunt ex ipſis Platonicis CHALCIDIVS [c] atque AENEAS GAZAEVS [d], quorum ille, *ſententiis Platonis plene et diligenter elaboratis, iuniores philoſophos, vt non optimos haeredes paternum cenſum in fruſta diſſipantes perfectam atque vberem ſententiam in mutilas opiniunculas incidiſſe*, dolet: alter in eo poſteros et ſucceſſores Platonis carpit, quod, *cum politiem et varietatem doctrinarum, quibus ad Platonicam doctrinam abſoluendam opus erat, non caperent, eoque laborarent, vt acumine nouarum inuentionum alter alterum antecelleret, mira inter ſe diſſidia machinati ſint, vt iam neque Platoni conſentiant, neque ſuarum ipſi opinionum certi ſint.* Quod poſterius veriſſimum eſt, prius vero nimiam Platonis venerationem in hominibus Platonicam philoſophiam ſectantibus prodit, cum ex dictis manifeſtum ſit, ipſum Platonem huius interpretum diſſenſus cauſam fuiſſe.

VII. Academiae mutatio doctrinae.

VIII. Sufficere haec poterant, ad difficultates philoſophiae Platonicae in immenſum augendas. Verum nondum malorum ſatis; et alia ex aliis incommoda. Deteſtanda enim ſyncretiſmi peſtis, quae nunquam non philoſophiam perdidit, grauis imprimis et noxia fuit ſincerae rationi philoſophandi ſecundum Platonem. Non enarrabimus longam mali huius hiſtoriam, quia de philoſophiae fatis in Aegypto ſub Ptolomaeis acturi, latius oſtendemus, qua ratione Platonica philoſophia, quae caput in Aegypto extulit, nefando ſyncretiſmo cum aliis non Aegypti tantum ſed et Orientis, et ipſorum Iudaeorum quoque religionibus et placitis in vnum quaſi corpus confuſa fuerit, et miſere a priſtina facie deformata: nec prolixe diſſeremus, de vehementer corruptis doctrinis Platonicis, ex quo ſecta eclectica hunc ſyncretiſmum ad iuſtum quaſi et virilem habitum atque robur euexit; ſed id hic modo paucis monemus, quod in altera huius hiſtoriae periodo accurate et prolixe ſatis demonſtrabitur, religionem Chriſtianam occaſionem dediſſe, vehementer Platonicam philoſophiam adulterandi. Cum enim diuinae lucis radii longe lateque diſpergerentur, et tenebras gentilium errorum atque ſuperſtitionis diſpellerent, quo non potuit non philoſophorum, imprimis Platonicorum auctoritas minui, qui hactenus diuinam philoſophiam excoluiſſe, et de Deo omnium optime diſſeruiſſe viſi erant; in id coniurauere peſſimi homines, vt quam veritate vincere non poſſent, religionem Chriſtianam, fraude impedirent. Quem finem atque ſcopum vt attin-

VIII. Syncretiſmus phil. Platonicae noxius.

c) p. 340. conf. qui idem conqueritur Numenius apud EVSEBIVM praep. L. XV. c. 5. p. 729. d) loc. cit.

attingerent, multa, quae in ſyſtemate Platonico placitis Chriſtianorum aduerſa erant, et ab edoctis meliora culpabantur, mutauerunt, et Chriſtianis dogmatibus attemperantes, idem ſe dicere, et in ſuis cathedris non minus ſancta et egregia perſonare iactauerunt. Quae incautius admittentes ex Chriſtianorum coetu viri praeſtantes, et doctores eximii, cum nefarium ſyncretiſmum non obſeruarent, in laqueos inciderunt et Platonicas hypotheſes pro Chriſtianis admiſerunt. Qua deteſtanda confuſione factum eſt, vt Platoniſmus iunior, qui Alexandriae in Aegypto et natus eſt, et adoleuit, et poſtea per totam fere Europam et Aſiam diſſeminatus eſt, nec veteri Academiae, nec ſibi ipſi, inter tot portenta ſententiarum, quibus replebatur ab otioſis et fanaticis hominibus, ſimilis eſſet, nec aliud niſi purioris doctrinae iacturam ſanaeque philoſophiae perniciem generaret. Quae vt hiſtoriae teſtimoniis conſtare certiſſimis ſuo tempore demonſtrabimus, et luculenter etiam docuit cel. MOSHEMIVS [e] ita malos eſſe Platonicae diſciplinae interpretes hos homines, nos abunde conuincunt. Miramur itaque merito, doctiſſimo BASNAGIO [f] aliam hac in re fuiſſe ſententiam, qui, vt Cudworthum melius refelleret, negauit, Platonicos iuniores mutauiſſe doctrinam magiſtri, eosque contendit, optimos eſſe interpretes, illo adeo obſcuro, vt intelligi nequeat, nec obſtitiſſe Chriſtianam religionem, vt ſequerentur praeceptorem. Quae non excidiſſe viro praeſtantiſſimo et in hiſtoria veteri exercitatiſſimo vellemus. Tota enim reclamat ſacra et philoſophica hiſtoria, et leuis quoque collatio Platonis ſcriptorum cum Platonicis ſequioribus euidentiſſime loquitur. Et conuincere hac de re potuiſſet virum celeberrimum, ea, quam ipſe adſtruit conuenientia inter ſacra dogmata et Platonicos ab his aſſerta, talia non eſſe quae hi homines aſſeruerunt, quae pro genuinis haberi debeant Platonis doctrinis. Meliusque et magis hiſtoriae philoſophicae conſultum eſt, Platonem plane non intelligere, vel coniecturis potius ex ipſius ſcriptis eius doctrinam colligere, quam hos homines ſequi, qui infinitam cladem magiſtri ſui philoſophiae intulere. Tacemus iam Chriſtianos, Platonis, amore ineptientes, qui, vt Chriſtianae religioni non obſtaret, eum totum mutauerunt, et neſcio quam ſpuriam Platonis philoſophiam nobis exhibuerunt, quales fuere Picus, Ficinus et his ſimiles. Eos enim, in Platonis philoſophia conſulendos non eſſe, vel mediocri attentione vſus palpabit [ff].

Accuratior philoſophiam Platonis conſiderandi modus.

§. XV. Ex diſputatis hactenus conſtare arbitramur, quam difficile ſit, veram Platonicae philoſophiae effigiem ita delineare, vt omnia recto atque firmo ſtent talo, et indubitata nitantur fide: clarumque eſſe, non exigua attentione et accurata ratiocinatione opus eſſe, vt probabilibus coniecturis vera Platonis mens detegatur. Id quod, optandum eſſet, obſeruauiſſent accuratius, qui diſſertationes Platonicas nobis dederunt, et huius viri philo-

e) Diſſ. de turbata per Platonicos recentiores eccleſia, quae et CVDWORTHI Syſt. intell. adiecta, et ſyllogae diſſertationum ad H. E. pertinentium inſerta eſt.

f) Hiſt. des Iuifs T. IV. ch. 4. p. 54 ſeqq.

ff) Dicetur de iis quoque ad recentiorum temporum hiſtoriam delatis.

philoſophiam enarrarunt; tum enim ſuas coniecturas non pro certis demonſtrationibus nobis obtruſiſſent, vel ſyſtema quoque Platonicorum recentiorum pro veteri Platoniſque genuina doctrina nobis vendidiſſent. Nos dictorum memores, ad ipſum Platonem eiusque dialogos reſpiciemus, et quantum licet, eius verba et ratiocinia ita expendemus [g], vt nexum potiſſimum ſyſtematis ſecundum fidei hiſtoriae et artis rationalis leges eruamus, cogitemus tamen, et hominem fuiſſe Platonem, et in ratiocinando non nimis felicem, adeoque etiam ob cauſas ſupra dictas, praecipue ob conſarcinata diuerſiſſima philoſophumena, interdum eius ſyſtema male cohaerere. Inſtituti tamen memoribus omnia paucis comprehendenda ſunt, nam meretur quidem Platonica philoſophia, per tot ſecula tanti habita peculiarem hiſtoriam criticam, eam vero et limites nobis conſtituti, et ratio operis, quod molimur, non concedit. Reſpiciemus tamen ad eos quoque ex veteribus, qui deteſtabili ſyncretiſmi peſte non tantopere, vt Plotini ſchola, infecti, aliquanto purius Platonis dogmata enarrauiſſe cenſendi ſunt. Inter quos ſine controuerſia CICERONI primus locus debetur, qui in Academicis quaeſtionibus [h] eleganti compendio Platonis decreta, qualia in Academia docebantur, puriſſimo ſermonis genere enarrauit. Huic merito addimus APVLEIVM [i] atque ALCINOVM [k], qui, vt omnium optime ad ordinem nexumque philoſophiae Platonicae attendit, ita dux erit nobis in itinere, quo ipſius Platonis, nullum philoſophiae ſuae ordinem, ſyſtema nullum in ſcriptis ſuis ſequentis, ſed cuncta in dialogis diſperſa ratione enarrantis, doctrinas ex eius colloquiis eruemus. Reliquos commentatores, quorum, ſi Eclecticos in hunc quoque cenſum referas, infinitus eſt numerus [l], iis caute et ſine praeiudicio examinandos relinquimus, qui hiſtoriam criticam philoſophiae Platonicae ſcribere ſuſcipiunt, quali opere, licet ob tot rationes in hiſtoria non tantum philoſophica ſed eccleſiaſtica quoque ſumme notabiles, neceſſario, hactenus caremus [ll]. Qui enim hucusque in hoc ſtadio cucurrerunt, tentaſſe magis aliquid quam perfeciſſe, merito iudicantur. Tripartitam vero eſſe philoſophiam et ipſe Plato haud obſcure prodidit [m], et vnanimi ore interpretes fatentur [n]; prima eius pars verſatur circa ratiocinationem, ſecunda circa theoretica obiecta, tertia circa practica; vel vt Platonico ſermone vtamur, eſt, vel dialectica, vel phyſica, vel ethica. Quas philoſophiae partes vt rite noſcamus, pauca de philoſophia in genere praelibanda ſunt.

 §. XVI.

g) Sequemur interpretationem FICINI, editionem vero SERRANI.

h) Lib. I. c. 5 ſeqq.

i) Libris tribus, de dogmate Platonis, quorum primis de philoſophia naturali, ſecundus de morali, tertius de rationali agit.

k) In delineatione doctrinae Platonis, quam quoque hiſtoriae philoſophicae ſuae inſeruit STANLEI. P. IV. p. 326.

l) Vetuſtiores Platonis interpretes ante Ammonium Saccam LXV. ſe reperire ait PATRICIVS apud FABRICIVM Bibl. Gr. Vol. II. p. 31. qui pleroſque enarrauit c. III.

ll) Potiores aliquos ex recentioribus enarrauit diligentiſſimus HEVMANNVS in Actis philoſ. Hiſtoriam philoſophiae Platonicae ſpecialem promiſit cel. HANSCHIVS praef. diſſ. de enthuſiaſmo Platonico.

m) In Amatoribus T. I. p. 137 ſeqq.

n) CICERO, APVLEIVS, ALCINOVS ll. cc. PSEVDO-ORIGENES c. XVIII. p. 108. c. XIX. p. 135.

Doctrina Platonis de philosophia in genere.

§. XVI. De philosophia itaque in genere considerata ita Plato praecepisse censendus est:

I. Sapientis nomen magnum esse, solique Deo conuenire, philosophi vero, aut similis alicuius cognomen magis aptum commodumque esse [o]. Accepit hoc a Pythagora Plato, quem primum sapientiam a philosophia distinxisse in eius historia pluribus declarabimus [p].

II. Sensu itaque maxime proprio sapientiam esse earum rerum, quae intelligentia comprehenduntur, quaeque vere sunt, scientiam, quae versatur circa Deum et animam a corpore separatam: minus vero proprie, appetitionem, et desiderium diuinae sapientiae. Ita LAERTIVS [q] satis luculenter Platonis mentem, quam in *Theaeteto* et *de republica* prolixius declarat, expressit. Quid vero res illae intelligentiae comprehendendae, et per se vereque existentes sint postea dicemus. Clarius, ad mentem tamen Platonis ALCINOVS [r] philosophiam definiuit: *solutionem animae a corpore et conuersionem quandam ad ea, quae reuera sunt, et intellectu videntur.* Nam ipse Plato hunc in modum passim philosophatus est [s].

III. Esse philosophum, qui ad hunc finem et comparatus est, a natura, et ad eum artes quoque reliquas dirigit, et proprietates habet necessarias. Esse vero illas, praeter naturalem dispositionem, discendae veritatis summum a pueritia studium, et memoriam atque acumen ingenii, et animi temperantiam, et fortitudinem. Prolixe hanc philosophi definitionem prosequitur Plato in libris *de republica* [t], quam tamen totam Pythagorica de numeris, quas ideas dixit, doctrina corruptus, ad hunc potissimum finem aptat, vt aeterna illa atque immutabilia principia, diuinaeque ideae cognoscantur, vel, vt eius verbis vtamur, semper notior fiat illa natura, quae semper est, neque generatione et corruptione mutatur. Et ex his quoque vetus philosophiae definitio intelligi potest, quod sit rerum diuinarum et humanarum cognitio, quae tantopere in Platonica schola celebrata fuit. Res enim diuinae nihil aliud sunt, quam diuinae istae ideae, et substantiae per se existentes, quae in Academia primarium philosophiae obiectum constituunt,[t] qua de re nos alibi [u]; et imprimis IACOBVS THOMASIVS [w], videndus, qui multam huic philosophiae definitioni lucem affudit.

IV. Philosophiam vero versari vel circa res intelligibiles, vel circa actiuas; hincque vel theoreticam esse vel practicam, id est contemplatiuam, et actiuam.

V. Versari porro philosophiam contemplatiuam circa vitam quae in contemplatione consistit, et, ea, quae intelligibilia sunt, intelligit, quae primaria sapientia dici mereatur, esse enim similitudinem aliquam cum ipsa diuinitate, adeoque maxime expetendam esse, vtpote cui nulla obsistant im-

pedi-

o) In Phaedro T. III. p. 278.

p) Conf. Historia de ideis sect. I. §. 6. p. 91.

q) Lib. III. §. 63. conf. ALDOBRAND. ad h. l.

r) c. I. Alias Platonicorum definitiones laudauimus Hist. de ideis p. 9.

s) Vid. Protagor. T. I. p. 313. Phaedr. T. III. p. 247.

t) Potissimum L. VI. T. II. p. 484. 495.

u) Hist. de ideis l. c. et diss. de numer. Pyth. et idearum Platonis conuenientia Amoen. lit. T. VII.

w) Schediasm. de definitione sapientiae.

pedimenta, quo minus in noſtra poteſtate conſiſtat, et quae finis nobis propoſiti ſit cauſa efficiens.

VI. Quae in contemplatiua vita ad emendandos hominum mores meditari philoſophus ſolet, ea ad actionem, quoties poſtulet neceſſitas, transferre; et nonnunquam ad actiuam vitam ſe dimittere [x].

VII. Inter primarias actiuae vitae functiones eſſe, leges condere, rempublicam ordinare, ſeditiones componere, inſtituendae iuuentutis diſciplinam tradere [y].

VIII. Non vero vitam philoſophi in cognitione tantum eorum, quae ſunt, et in actione virtutum, ſed in conſideratione quoque ſermonis et ratiocinationis verſari [z], vt ſcilicet diſcat ordine certo, circa vnumquodque, quid ipſum ſit, inuenire, id quod dialecticae, munus eſt [a].

IX. Inde ſequi, tripartitam eſſe philoſophiam, dialecticam, theoreticam atque practicam.

X. Dialecticam ſolam ſublatis omnibus ſuppoſitionibus ad ipſum principium, vt compertum habeat, pergere, ac reuera animi oculum coeno barbarico obrutum, paulatim ſurſum trahere ac ducere, vtentem miniſtris ac adiutricibus geometria eiusque comitibus [b]. Probe haec Platonis tenenda ſunt; ex iis enim patet, dialecticam eum non ſolis ſermonis et ratiocinandi limitibus incluſiſſe, ſed cum vniuerſalium ſiue intelligibilium cognitione ſummum philoſophiae apicem abſolui ſtatueret, arte dialectica animum ad iſta vniuerſalia et intelligibilia, quorum vltimum Deus ipſe eſt, comprehendenda duxiſſe, vt ita ratiocinando tandem ad contemplationem entium per ſe ſubſiſtentium perueniat. Et hoc quidem ſenſu dialectica Platonis philoſophiam quoque contemplatiuam comprehendit, quo ſenſu potiſſimum *ſeptimo libro de republica* de ea diſſerit; ſpecialiori vero ſignificatione, contemplatiuae philoſophiae oppoſita, ſermonem ratiocinantem, complectitur.

XI. Dialecticam in diuidendi, definiendi, inducendi ac ratiocinandi modum diuidi [c]; ratiocinationem autem eſſe vel neceſſariam, vnde apodictica, vel probabilem, vnde epichirematica, vel imperfectam enthymemate conſtantem, vnde rhetorica oritur; ſophiſmata vero eſſe ratiocinia falſa.

XII. In philoſophia contemplatiua, partem vnam, ea quae fixa et immobilia ſunt, atque diuina et per ſe exiſtentia, et cauſae ſint primae rerum, inueſtigare [d], quam theologiam vocant; alteram aſtrorum circuitusque coeleſtium ac reuerſiones corporum ad vnum idemque principium, mundique conſtitutionem, excutere, quae naturalem philoſophiam abſoluat; tertiam proprietates eorum conſiderare, eſſe mathematicam. Multis in eo

eſt

x) Ita Platonis mentem paucis complectitur Alcinovs c. II. fuſe vero explicat de Rep. L. VI. T. II. p. 485. vbi philoſophum, futurum reipublicae moderatorem inſtruit.

y) Multa de his in libris de rep. Magna enim cum affectaret Plato, et ſummos viros atque philoſophos, imprimis vero, quem maxime imitabatur, Pythagoram eiusque diſcipulos leges condidiſſe, et respublicas ordinaſſe noſſet, ex diſciplina Pythagorica, ad hunc potiſſimum finem philoſophiam actiuam reſpicere iuſſit.

z) In Philebo T. II. p. 57.

a) De republica L. VII. T. II. p. 531.

b) Ibid. p. 534.

c) In Sophiſta T. I. p. 253 ſeq.

d) In Philebo T. II. p. 65.

eſt Plato [e], vt hanc mathematicarum diſciplinarum curam atque ſtudium philoſophiae ſtudioſo commendet, ratione iſta potiſſimum vſus, quod ex huiusmodi diſciplinis inſtrumentum quoddam exiſtat, quo animi expurgentur, reuiuiſcantque, qui ante ex aliis ſtudiis infecti et occaecati fuerant. Id quod in ſequentibus latius demonſtrat, et imprimis contra obiectiones Socraticorum, a magiſtro talia non curata eſſe, clamantium, iſto quidem praetextu defendit, nec honorari ea in ciuitate, et, cum difficulter inueniantur, haut ardenter perquiri, etc. Quae an ſufficiant, huius loci non eſt diſquirere.

XIII. Philoſophiam actiuam verſari [f] vel in formatione morum, vel in familiae adminiſtratione, vel in reipublicae conſeruatione, adeoque eſſe vel moralem, vel domeſticam, vel ciuilem.

Dialectica. §. XVII. Dialectica Platonis, quantum ex eius dialogis colligitur, huc potiſſimum redit:

I. Iudicium veritatis non eſſe a ſenſibus, quanquam oriretur a ſenſibus, ſed mentem eſſe rerum iudicem.

II. Verſari vero intellectum hominis vel circa res, quas per ſe comprehendat, quaeque ſimplices ſint, et vniusmodi et tales, quales ſint; vel circa res, quae ſenſibus ſubiectae videantur, quaeue ſint aut ita paruae, vt ſub ſenſum cadere non poſſent, aut ita mobiles et concitatae, vt nihil vnquam vnum ſit conſtans, ne idem quidem, quia continenter laberentur et fluerent omnia. Ex illis ſcientiam, ex his gigni opinionem. Ita quidem CICERO [ff] breuibus, quae latius perſequuntur ALCINOVS et APVLEIVS [g] et ipſe Plato, maxime in *Theaeteto* [h], vbi ſenſualis cognitionis rationes late exponit. Repetenda vero hic ſunt, quae praecedente paragrapho de conciliatis inter ſe Heracliti et Pythagorae principiis diximus; haec enim totum concordiae huius fundamentum comprehendunt.

III. Senſum eſſe affectionem animae per corpus primario facultatis patientis internuntiam [i].

IV. Quando autem animo per inſtrumenta ſenſuum rerum forma ſentiendo fuerit impreſſa, et ita quidem, vt temporis non deleatur ſpatio, ſed diuturna conſeruetur ac fixa, huius conſeruationem memoriam vocari.

V. Memoriae ſenſusque coniunctionem, eſſe opinionem; quoties nempe praecedentem memoriam cum recente ſenſu componamus. Vbi inter ſe conueniant, veram opinionem eſſe, falſam, vbi diſſonent.

VI. Eſſe itaque animum humanum, tabulam quaſi ceream [k].

VII. Cogitationem eſſe animae quaſi ſecum agentis colloquium, ſermonem autem, quod a cogitatione per os effluat vna cum voce [l].

VIII.

e) De rep. L. VII. T. II. p. 523.

f) Ib. L. VIII. Mirificum vero eſt, in his actiuis diſciplinis illum optimum eſſe, adeoque e. g. in rep. adminiſtranda eum potiſſimum eligendum eſſe, qui ſine oculorum et aliorum ſenſuum miniſterio ad ipſum quod vere exiſtit poteſt tranſcendere. Ita enim enthuſiaſticis ingeniis cerebrum nugis replentibus et viſionibus reſpublica regitur.

ff) Acad. Qq. L. I. c. 5.

g) ll. cc.

h) T. I. p. 185. 201. Phaed. T. I. p. 74. 75.

i) Theaet. p. 186. Phileb. T. II. p. 34.

k) Theaet. T. I. p. 191. conf. quae prolixe ſatis diximus in hiſt. de ideis l. c. p. 109.

l) Ibid. p. 202.

VIII. Intellectionem esse operationem intellectus prima intelligibilia contemplantis.

IX. Esse vero intellectionem duplicem, vnam animae, quae priusquam descendat in corpus, sua tum intelligibilia contueatur; alteram eiusdem postquam demersa esset in hoc corpus, quae tum vocetur notitia naturalis [ll].

X. Esse itaque notitiam hanc proprie reminiscentiam eorum, quae ante descensum in corpus nouerat, hancque distinguendam esse a memoria: hanc scilicet versari circa res sensiles, illam circa intelligibilia. Prolixe in his demonstrandis est in *Phaedone* [m], vbi fundamenti loco substernit: necesse esse, nos in superiori quodam tempore ea, quorum nunc reminiscimur, didicisse, id vero fieri non potuisse, nisi prius anima nostra fuisset alicubi quam in hanc humanam speciem deueniret. Esse vero in nobis notiones generales animo impressas, quas habuisse nos necesse sit, antequam aliquid sensu perceperimus, secundum quas iudicamus. Quas cum, ante natiuitatem nos habuisse, inde sequatur, nec tamen eae nobiscum nascantur, fluere inde, quod obliuiscamur earum, et scientia nostra, vbi eas recuperamus, sit reminiscentia. Qua in ratiocinatione Pythagoram, praeexistentiam animarum afferentem secutus est Plato, qua veri specie, huius loci non est dispicere. Praeferendas tamen Platonis notitias innatas, quas reminiscentiae nomine velauit, tabulae rasae Aristotelis et Lockii aliorumque recentiorum iudicat vir summus G. G. LEIBNIZIVS [n], quod, quo fundamento dicat, non ignorant, qui maximi philosophi cogitata tenent.

XI. Intelligibilium quaedam esse prima, vt ideae, quaedam secunda, vt, quae in materia sunt, species, et ab illa separari nequeunt. Quid vero ideae sint, et quomodo tum extra materiam, tum in materia impressae species [o] cognoscantur, in sequentibus dicendi locus erit. Interim videndus noster potissimum in *Parmenide* [p].

XII. Sic in sensibilibus quoque quaedam prima esse, ceu qualitates, vt, albedo, alia secundum accidens, vt album, et concretum, vt paries albus [q].

XIII. Prima intelligibilia iudicare intellectionem non sine ea ratione, quae scientiam gignat, per comprehensionem quandam sine discursu, secunda eandem rationem, non sine intellectione [r].

XIV. Sensibilia autem prima et secunda sensus iudicare, non sine ea ratione tamen, quae cum opinione sit coniuncta: id quod vero concretum sit, rationem eandem, non tamen sine sensu.

XV. In contemplatione quid verum et falsum, et in iis quae ad actionem pertinent, quid proprium, quid alienum rationem considerare.

XVI.

ll) In Timaeo. T. III. p. 30. m) T. I. p. 75.
n) In epist. ad HANSCHIVM praem. eius diss. de enthusiasmo Platonico. conf. hist. de ideis sect. 3. §. 3. p. 272.
o) Tim. T. III. p. 28. De republ. L. VI. T. II. p. 509. Conf. hist. de ideis Sect. I. §. IV. p. 37.
p) T. III. p. 135. De hac vero doctrina, quatenus Parmenidi tribuit Plato dicetur, in historia scholae Eleaticae.
q) Men. T. II. p. 74 seq.
r) De Rep. L. IX. T. II. p. 586. vbi notabili exemplo illustrat.

XVI. Fieri vero hoc iudicium practicum ex eo, quod insitam pulchri nobis bonique rationem habemus, et ratione vtendo, eamque ad naturales illas notiones, velut ad definitas quasdam normas referendo bona an mala sint singula diiudicemus [s].

XVII. In Dialectica primum essentiam rei cuiusque, deinde, quae accidunt illi, aduerti debere.

XVIII. Prius fieri definiendo, diuidendo, resoluendo, posterius inductione et ratiocinatione [ss].

XIX. Diuisionem esse distributionem vel generis in species, vel totius in partes, vel accidentium in subiecta, vel subiectorum in accidentia. Prima opus esse, quotiescunque rei alicuius, quae sit essentia, velimus cognoscere [t].

XX. Definitionem ita confici, vt sumatur rei definiendae genus, idque deinceps distribuatur per proximas differentias, vsque ad species descendendo [u].

XXI. Resolutionis tres esse species; vnam qua a sensibilibus ad intelligibilia ascendamus; aliam, qua per demonstrata, et quae medio carent, propositiones ascendamus; postrenam, quae ex suppositione, ad ea, quae sine suppositione sumuntur, pergat principia. Sparsim hanc dialecticae partem tetigit Plato, et praecipue in dialogis suis vbique fere hanc methodum adhibuit, vnde Platonici, vt aliquod Platonicae dialecticae compendium conficerent, plura de propositionibus affirmantibus et negantibus, categoricis et hypotheticis, itemque de syllogismo redarguente et demonstrante collegerunt. Quae quoniam nec nobis licet esse in tam speciali argumento prolixis, nec aliter nisi ex methodo Platoni vsitata cognosci possunt, praetermittimus. Nimis subtilis vero est APVLEIVS [v], qui minutias Aristotelicas et Stoicas inter Platonica philosophumena miscet, quae Platoni non aliter, nisi quatenus exempla in dialogis occurrunt, possunt tribui.

XXII. Eum perfectum oratorem esse, cum quis diligenter facultates animi, variasque hominum differentias, nec non diuersas orationis perspectas habeat formas, obseruaritque, quibus ad persuadendum vti possit rationibus, et occasionem nactus ad vsum accommodet suum. Ex his bene dicendi scientiam constare, prolixe probat in *Phaedro* [w]. Et in *Gorgia* quidem acriter in rhetoricam inuehitur, et sapientiae studiosos ab oratoribus abducere satagit: ad quod prouocat SEXTVS EMPIRICVS [x], cum negasset, rhetoricam esse artem, causatus, non Critolaum tantum, sed et diu ante eum Platonem, eam vituperasse, vt quae magis artificium esset improbum quam ars. Nec alia ratio persuasit ARISTIDI [y], vt hanc sententiam operose

s) Prolixe de eo disputat in Phaedro T. III. p. 266.

ss) Theaet. T. I. p. 146. Polit. T. II. p. 262. Phaedr. T. III. p. 266.

t) Theaet. p. 147. 210.

u) Hunc in finem Aristoteles diuisiones ex Platone diligenter collegit, quas fuse enarrat LAERTIVS L. III. f. 80 seqq.

v) De dogm. Plat. L. III. p. 313 seqq.

w) T. I. p. 257 seqq.

x) Adu. Mathem. L. II. f. 12.

y) In orationibus Platonicis.

rose refelleret. Sed obseruauit de istis erudite QVINTILIANVS [z], *Platonem quidem in Gorgia videri in hac esse opinione, vt rhetoricen non artem, sed peritiam quandam gratiae ac voluptatis et quartam partem adulationis existimet, sed esse hunc sermonem ex iis, qui ἐλεγκτικοὶ vocantur, et coarguunt, non ex δογματικοῖς, qui praecipiunt, Platonemque sub Socratis persona, eam quidem, quae tum exercebatur,* (sophistarum intelligit) *rhetoricen talem putasse: ad veram autem requisiuisse, vt et a iusto et bono susciperetur; in Phaedro autem adhuc manifestius facere, hanc artem consummari citra iustitiae quoque scientiam non posse: ipsumque Platonem defensionem Socratis et laudationem eorum, qui pro patria occubuerant, scripsisse: Inuectum itaque esse in illud hominum genus, quod facultate dicendi male vteretur.* Sed et reliqua legenda sunt, lucem rei allatura.

XXIII. Fallaciarum quoque, et falsorum ratiociniorum verorum specie decipientium rationem habendam esse, non in *Euthydemo* tantum ostendit, sed in *Sophista* [a] etiam sophistarum sui temporis mores, artem, fraudes eleganter delineauit, qui dialogus vel eo nomine lectu dignus est, quoniam Socraticae historiae magnam lucem foeneratur, apertumque facit, qua ratione miseris sophismatibus et nugacissima arte iuuenes deceperint, magnamque sibi auctoritatem et diuitias immensas comparauerint sophistae.

XXIV. Verborum quoque explicationem in dialectica locum habere, id est, qua de causa quaeque essent nominata; quam etymologiam appellant [b]. Et versatur imprimis, ex mente Platonis, dialecticus circa nominum origines, quoniam non linguam tantum et voces, sed et naturam rerum intelligit, et is solus vocibus vti nouit, quae rebus conueniunt [c]. Quae quoque causa fuit, cur in *Cratylo* [d] de recta nominum ratione prolixe more suo disputauerit, et etymologias quaesiuerit. Qua tamen in re eum infeliciter versatum fuisse, et ipsa huius dialogi docet inspectio, et recte notauit acutissimus MENAGIVS [e].

Haec potiora sunt, quae ex Platonis sermonibus colligi possunt, eius de dialectica arte, quatenus theologiae et physicae opponitur, placita. Quae inter se saepius confudit FRANC. PATRICIVS [f], cum dialecticam Platonicam cum Aristotelica compararet.

§. XVIII. Contemplatiuae philosophiae tres partes esse cum voluerit Plato, eam, quae circa diuina versatur, et eam, quae naturales res considerat, quibus tertiam mathematicam addidit, singulae partes seorsim excutiendae sunt, et dispiciendum, quid in quauis illarum Platoni placuerit. Illud vero more suo iterum in dialogis mire occultauit philosophus, omni *Contemplatiua philosophia et quidem I. Theologia.*

 atten-

z) Instit. Orat. L. II. c. 15.
a) T. I. p. 216 seqq.
b) CICERO Acad. Q q. L. I. c. 8.
c) In Soph. l. c. p. 253.
d) T. I. p. 383 seqq.
e) Ad LAERT. L. III. f. 23.
f) Discuss. Perip. T. III. L. IV. p. 314 seqq. LVDOVICI MORENVILLERII examen philosophiae Platonicae, Dialecticam Platonicam exhibere refert MORHOFIVS Polyhist. T. II. L. I. c. 7. p. 479. quod non vidimus.

attentione, et, collatis eorum locis, ex latebris extrahendus. Et veteres quidem atque recentiores multum in eo argumento, quod theologiam Platonis pandit, verſati ſunt, veremur tamen, vt multum inde Platonis theologiam ſinceram nullisque additamentis et alienis coloribus corruptam diſcere volentibus, commodi lucisque oriatur. Nam quae Zenodotus, Grammaticus Alexandrinus *de diis contra Platonem* [ff] ſcripſit, perierunt; PROCLI vero *theologia Platonis* tantopere a genuina Platonis doctrina diſtat, vt aegre ſuam theologiam, ſi reuiſeret, Plato eſſet agniturus; cuius culpa tum in ipſam eclecticae philoſophiae naturam cuncta miſcendi, et aſſutis peregrinis adulterandi, tum in ſingulare Procli hac in re ſtudium [g] coniicienda eſt. Idem de FICINI *theologia Platonica*, ex Proclo et ſimilibus ſapientibus iudicandum eſſe, ex iis, quae ſupra diximus, conſtat. His ex recentioribus adiici poſſunt alii multi [h], qui tamen vel breuitatis ſtudio, vel cupiditate conciliandi Platonem cum Chriſtiana religione, vel confuſione cum doctrinis Ariſtotelicis peccauerunt. Ad ipſa itaque Platonis principia attendendum, et quae inde deduxerit, diſpiciendum, nec negligendi fontes ſunt, vnde ſua hauſit Plato de diuinis praecipiens, et naturae ſecreta pandens. Quem nos filum ſecuti, quantum in Platonicis tenebris palpare nobis licuit, hunc Platonicae theologiae conſpectum exhibemus:

I. Ex nihilo nihil fit. Vniuerſale hoc axioma haud obſcure in *Timaeo* [i] Plato totius diſſertationis de mundi generatione fundamentum poſuit, quod omnes omnino phyſicae atque theologiae ſcriptores admiſiſſe, diſerte affirmant ARISTOTELES [k] et CICERO [l], et inductione quoque atque exemplis probari poteſt [ll], id non tantum de cauſa efficiente infinita, verum etiam de materiali intellexiſſe, a qua ſententia nec Plato alienus fuit.

An Plato creationem ex nihilo crediderit?

Non negamus quidem, eſſe in Platone loca [m], quae ſuadere videntur, Academicum philoſophum rerum omnium productionem ex nihilo a cauſa infinite bona factam ſtatuiſſe, nec ignoramus eos, qui Platonem coſmogoniam ſuam ex Moſis libris in Aegypto ſurripuiſſe credunt, magnamque inter vtramque concordiam ſomniant, id inter praecipua argumenta, quibus ſuam opinionem confirmant, referre, quod creationem ex nihilo ſtatuerit. Vſusque hoc iam ratiocinio, loco celebri *Timaei* inductus, ante ſcholae eclecticae

ff) SVIDAS in Zenodotus T. II. p. 8.

g) Id de Eclecticae ſectae hiſtoria tradituri demonſtrabimus.

h) Inter hos ſunt ESAIAE PVFENDORFII diſſ. de theologia Platonis, quae inter opuſcula eius extat: PAVLI BENII theologia Platonis et Ariſtotelis, conf. quos nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 39. et de Scr. Ver. Rel. Chriſt. c. VIII. p. 304. Addi his poſſunt MICH. MOVRGES plan. theologique de Pythagoriſme, PH. TREVNERI diſſ. de theologia Platonis et Ariſtotelis comparata, et quae fuſe affert FR. PATRICIVS diſcuſſ. Peripat. T. III. L. VI. itemque viri doctiſſimi CVDWORTHVS Syſt. intell. paſſim et BASNAGE Hiſt. des Iuifs T. IV. c. 3. 4. p. 14. Pertinentque huc omnes, qui de trinitate Platonica egerunt, quorum aliquos infra nominabimus. Conf. quos laudat BVDDEVS Introd. in hiſtor. theol. liter. L. I. c. 4. p. 224 ſeqq. Inſtitut. theol. dogm. p. 445. PFAFFIVS Introd. in hiſt. theol. lit. P. I. p. 305 ſeqq.

i) T. III. p. 28.

k) Phyſic. L. I. c. 4. et 8. quod de cauſa materiali intelligendum eſſe ex Metaph. L. I. c. 3. conſtat.

l) De diuinat. L. II.

ll) Conf. quae poſt GATAKERVM ad Anton. L. IV. §. 4. p. m. 130. diximus Amoenit. lit. T. VIII. p. 304 ſeqq.

m) Exhibuit ea CVDWORTHVS Syſt. int. c. V. ſ. 2. §. 14. p. 927 ſeqq.

cticae, quae passim in errorem hunc Christianos doctores induxit, originem CLEMENS ALEXANDRINVS [n]: quem ex recentioribus secuti sunt FICINVS [o], LIVIVS GALANTES [p], PETRVS DANIEL HVETIVS [q], RADVLPHVS CVDWORTHVS [r], ANDREAS DACIERIVS [s]: quorum primus loco ex *Sophista*, alter ex *Philebo* tertius ex *Hierocle*, quartus ex *Timaeo* et *de legibus*, quintus ex conquisitis ratiunculis disputat. Quibus omnibus vel vnus *Timaeus*, in quo tota physiologia Platonis comprehenditur, refutandis sufficit, in quo Deo materia tam manifeste iungitur, vt non inepte quis miretur, qui fieri potuerit, vt viri alias oculati in his videndis tantopere coecutiuerint, nisi praeiudicium, quo seducebantur, satis esset notum, concordare Platonem cum Mose. Certe Platonici ipsi eclecticae scholae priores nunquam aliter magistrum intellexerunt, nec CICERO [ſſ], APVLEIVS [t], ALCINOVS [u], et ipse quoque, his iunior CHALCIDIVS [w] tradiderunt, quam, admisisse Platonem principia prima duo, Deum et materiam, hanc vero esse, vt APVLEII verbis vtamur, improcreabilem incorruptamque: hisque demum adiici ideam. Nec quae loca a viris doctis afferuntur, id, quod volunt, dicunt; esto enim, parentem vniuersi Deum Plato in *Timaeo*, dixerit, an ergo filium hunc suum ex nihilo produxit, et non ex praeexistente materia? concedamus, in *Sophista* dicere Platonem: a Deo creata animata et inanimata cum prius non fuissent, an hoc ad materiam traxit philosophus? Nec quae Liuius Galantes et post eum alii ex *Philebo* afferunt, Deum τὸ ἄπειρον produxisse, et τὸ πέρας addidisse, id est, vt volunt iuniores Platonici infinitae materiae a se productae formas adiecisse et impressisse, quicquam ad rem adducunt, cum Plato non dicat, Deum ex nihilo produxisse, sed δεῖξαι, visibile fecisse infinitum finito, quasi determinatum et configuratum, de cuius vexatissimi loci sensu in sequentibus, prolixius dicemus. Huetio vero, recentiores Platonicos secuto, qui tamen nec ipsi materiam ex nihilo creatam dicebant, ipse opponendus est, qui alio loco [x] obseruat: *mundi materiam* προϋπάρχουσαν *et aeternam statuisse Platonem, et* ἀγένητον *appellare, et* οὖσαν πρὶν τὸ πᾶν γενέσθαι, *quae fuisset, priusquam omnia fierent, nec audiendos esse iuniores Platonicos, Christianis dogmatis accommodantes materiam, dicentes, itidem, vt ideam, in Dei decreto aeternam spectasse Platonem: eos enim satis et ex theogonia Hesiodi, et ex Pythagoreorum, ex Anaxagorae et Stoicorum, ac deinde Valentinianorum et Marcionistarum consentiente cum Platonicis decretis doctrina refelli.* Quae pleraque vt rectissime dicuntur, ita miramur, illustrissimum Praesulem, hoc tamen non obstante, eodem loco veterem cantilenam de conuenientia Mosis cum Platone potuisse repetere. Dacierii autem ratiunculae nihil probant;

 qui,

n) Strom. L. V.

o) In Argumento in Timaeum c. 12. 13. p. m. 459 seq. vbi quidem dubitanter loquitur. Clarius in indice: v. Deus creauit omnia ex nihilo p. 136. l. m. qui locus est in Sophista.

p) Compar. Theol. Plat. et Christ. L. XI. p. 237.

q) Qq. Alnet. L. II. c. 5.

r) l. c. et p. 485.

s) Vit. Plat. p. 178.

ſſ) Qq. Academ. L. I. c. 6.

t) De dog. Plat. L. I. p. m. 284.

u) c. 12. STANLEI. p. 338.

w) Opp. p. 3. Comm. in Tim. c. 15. §. 305.

x) Demonstrat. Euang. Prop. IV. c. 2. §. XIV. p. m. 55. ed. rec.

qui, ſi materia aeterna et independens dicatur, vnitatem Dei Platoni tantopere probatam tolli putat [y]. Oſtendemus enim in ſequentibus, materiae aeternitatem non obſtitiſſe Platoni, vt vnum Deum ſtatueret. Quod vel inde colligi poteſt, quod tot philoſophi duo aeterna principia, Deum et materiam ſtatuerint, qui tamen vnum tantum Deum profeſſi ſunt. Nec facit ad rem, quod Plato τȢ μὴ ὄντος ſaepius mentionem faciat, cum de materia loquitur. Planum enim poſtea faciemus, quod in praeſentia Ciceronis [z] verbis eloquimur; *Nihil Platonem putare eſſe, quod oriatur et intereat, idque ſolum eſſe, quod ſemper tale ſit, qualem ideam appellet ille, nos ſpeciem.* Quam ſignificationem nonentis, auxerunt, et ad materiam quoque formatam traduxerunt recentiores Platonici, vt deinceps dicemus. Quos in hac quaeſtione ideo non audiendos eſſe monemus, quoniam mentem conditoris ſectae turpiſſime adulterarunt, et vt Chriſtianis propiores viderentur, et aſſertae creationi ex nihilo propinquiores, materiam ex ſinu Dei emanaſſe, ſicque ab aeterno ex ſe productam fuiſſe contenderunt, vt ad horum hominum placita delati latius demonſtrabimus. Hac doctrina ſuppoſita, a qua in eccleſia praeter haereticos quosdam nec Origenes cum ſequacibus alienus fuit, ſequebatur, mundum eſſe aeternum, quem tamen abſtractione mentali, et in ſigno rationis, vt loqui ſolent, conſiderauerunt, tamquam a Deo productum ex nullo alio praeexiſtente ſubiecto. Quae cum ita ſe habeant, omnino ex creationis e nihilo aſſertorum albo delendus eſt Plato, quemadmodum nullam inter gentiles ſectam gentemque eam agnouiſſe doctiſſime et luculenter probauit acutiſſimus Moshemius [a], qui de hac re omnino eſt conſulendus.

II. Sunt itaque duae cauſae rerum omnium, vna, a qua ſunt omnia, altera ex qua ſunt omnia. Illa Deus eſt, haec materia, quae vt ſibi opponuntur, ita aeternae ſunt, et a ſe inuicem non dependentes. Primum hoc totius phyſiologiae Platonicae fundamentum eſt, quod in *Timaeo* poſuit, et cui totam theologicam ac phyſicam conſiderationem inaedificauit. Quoniam vero pluſcula ſunt, quae circa hoc generale Platonicae philoſophiae principium obſeruari merentur, ordine omnia expendemus. Notamus itaque. I. Platonem Deum et materiam, resque ex illa factas aperte, et ſollicite diſtinguere. Loquitur id totus Timaeus [b], cuius diſſertationis mox initia eo tendunt, Deum non ex ſe, ſed ex materia praeexiſtente et ſine ordine iactata et commota omnia feciſſe, vnde et materia ſemper a Platone, tanquam ſubiectum, ex quo architectus mundi omnia fecit, conſiderari ſolet. Id quod a Timaeo Locrenſi [c] didicit, cui etiam materia eſt aeterna, non tamen immobilis; vnde et Plutarchus [d] rectiſſime ex mente Pla-

y) Addit alia longe infirmiora, animam fuiſſe ante corpus etc. Aliud enim materia aliud corpus apud Platonem.

z) Tuſc. Qq L. I. c. 24.

a) In elegantiſſima diſſ. de creatione ex nihilo, adiecta Cvdworthi ſyſt. intell. p. 957 ſeqq. qui et de his omnibus §. 15 ſeqq. p. 973 ſeqq. latiſſime et doctiſſime diſputat.

b) T. III. p. 28 ſeqq.

c) Vid. Opuſc. Mythol. Galei.

d) De generatione animae ſecundum Tim. T. III. p. m. 78 ſeqq.

Platonis, materiam et ſubſtantiam dixit, ὀ γειομένην ἀλλ᾽ ὑποκειμένην ἀεὶ τῷ δημιέργῳ ἐς διάθεσιν καὶ τάξιν αὐτῆς παρασχεῖν, *non factam vel natam, ſed ſemper ſubiectam opifici et diſponendam praebuiſſe.* Alia non addimus, videndi vero viri veterum doctrinarum peritiſſimi IACOBVS WINDETVS [e], et IOH. CHRIST. WOLFIVS [f]. II. Poſuiſſe Platonem talia duo principia, quae natura ſua a ſe inuicem differant et ſeparata ſint planeque ſint alia [g]. Ita enim de vtroque principio tradidit, vt materiam motui inordinato ſubiectam ſtatueret, et ad eam Deum tum acceſſiſſe diceret, vt eam formaret. Quae ita exponit LAERTIVS [h]: *Duo omnino expoſuit Plato rerum principia, Deum atque materiam, illum mentem et cauſam vocat; eſſe autem materiam informem et infinitam, ex qua concretiones fiant; ea cum aliquando temere et inordinate moueretur, a Deo* ait *in locum vnum coactam, quod ordinem temeritati praeſtare cenſuerit.* Quae iisdem fere verbis ipſe PLATO [i] proponit: *cum vellet Deus bona omnia facere, nihil vero, quoad natura pateretur malum, quicquid erat, quod in cernendi ſenſum cadere poſſet, aſſumſiſſe; non tranquillum et quietum, ſed temere agitatum et fluitans, idque ex inordinata iactatione redegiſſe in ordinem.* III. Non vero diuerſam, ſed contrariam quoque vtrique, quod poſuerat, principio, naturam Platonem adſcripſiſſe, ex iis, quae in ſequentibus dicentur, erit manifeſtiſſimum. Materiam enim non omnis tantum formae expertem, ſed et ſine ordine iactatam, vique aliqua inhabitante bruta, et ordine atque bono omni vacua moueri, Deum vero ſumme perfectum bonumque ad hanc materiam acceſſiſſe, eamque quantum poſſet, in ordinem redegiſſe, materia obſtrepente, et non in omnibus obſequente, ſatis luculenter in *Timaeo* tradidit. IV. Ex quibus iam ſponte fluit, cum vtrumque principium ſit aeternum, nec vnum prius alio et materia Deo coaeua, vt recte PSEVDO-ORIGENES [k], natura vero materiae a Dei natura contraria affectione et qualitate differat, Platonem duo principia coaeterna et tempore coaequalia, licet natura inter ſe diuerſiſſima poſuiſſe: materiamque iuxta eum ab omni aeternitate vna cum Deo extitiſſe [l]. Nihil in eo ſtatuit Plato, quod non toti fere antiquitati placuerit, quae materiam ſemper aeternam Deoque aequaeuam credidit, vti ex hactenus diſputatis eſt manifeſtum. Hoc tantum diſcrimine, vt, cum initimo nexu Aegyptii aliique, quos poëtae Graeci, et Ionici ante Anaxagoram ſchola item Italica ſecuti ſunt, Deum cum materia iunxerint; alii vero aeterna emanatione materiam ex Deo propullulaſſe ſomniarint, vt ſupra in ſyſtemate Zoroaſtreo vidimus, Plato totum Deum a materia ſeparauerit, eumque libere ad eam acceſſiſſe tradiderit, qua fere ratione Ionicam theologiam Anaxagoram emendaſſe,

et in

e) De vita functorum ſtatu ſ. III. p. m. 36.

f) De Manich. ante Manichaeos ſ. II. §. 32. p. 25,

g) Prolixe ex nexu totius theologiae Platonicae id demonſtrauit doctiſſimus ZIMMERMANNVS de Ath. Platonis, Amoen. lit. T. IX. eiusque apologia T. XII. XIII.

h) L. III. ſ. 69.

i) In Timaeo l. c.

k) philoſophum. c. XIX. p. 111.

l) Add. PLVTARCHVS de Iſid. et Oſir. vbi ait, neceſſe, in natura boni et mali ortum peculiarem ſuumque principium extitiſſe. Confer. ſi lubet, quae prolixe diſſeruimus in Hiſt. de ideis Sect. I. §. 4. p. 41 ſeqq.

et in Perside quoque emanationis systema corruptum et dualisticum introductum fuisse suis locis demonstrauimus. Non ignoramus, esse viros doctos [m], qui suspicentur, non ab omni prorsus copula cum materia Platonem Deum liberasse, nec tantam eam esse libertatem, qua ad ornandam materiam accessisse Deum Plato statuit, quanta creditur; neque diffitemur, totius fere antiquitatis consensum, in iungendo aliquo modo Deo cum materia, non obscure persuadere, non plane ab hoc vniuersali dogmate abiisse Platonem. Quoniam tamen subobscure de his locutus est Plato, ita vt de mente eius distincte statuere plane impossibile sit, sufficere putamus, vt in eo certi simus; Platonem nec materiam cum Deo fecisse vnum; nec ineuitabilis necessitatis vinculo cum eo coniunxisse; et tantum inter vtrumque principium discrimen posuisse, quantum inter rationale et brutum, bonumque atque malum, ordinem item atque inordinatum intercedit. V. Ex his iam constare arbitramur, longissime recessisse a genuina atque sincera Platonis mente Platonicos recentiores, ex Aegypto prodeuntes, qui ipsam quoque materiam ex Deo eductam fuisse contenderunt, et ita loco systematis dualistici, emanatiuum Platoni tribuerunt, id quod post Plotinum totam eius scholam fecisse, infra, vbi de his hominibus erit agendum, demonstrabimus, et doctissime quoque confecit MOSHEMIVS [n]. Magnum tamen sententiae suae praesidium inuenisse sibi visi sunt recentiores Platonici, et in his imprimis PROCLVS [o], in loco Platonis in *Philebo*, cuius supra mentionem fecimus, quoque haud obscure innui putant, Deum infinitam quoque materiam ex sinu quasi suo expulisse et formasse. Qua de re nostra aetate, satis acriter decertatum fuit, inter viros eruditissimos, et veteris philosophiae apprime gnaros NICOLAVM HIERONYMVM GVNDLINGIVM [p], et IOH. IAC. ZIMMERMANNVM [q], quorum ille Platonicorum Aegyptiacorum explicationem in *Philebo* manifeste fundari non sine feruore contendens, Spinozismi culpam Platoni imputauit, hic ad ipsum Platonem prouocans, doctrinam eius de Deo, et materia, a Deo distincta prorsus et separata illi opposuit. Qua in controuersia ardentius, quam par erat, agitata, arbitri quidem partes nobis non sumimus, certi tamen sumus, eos, qui vel semel *Timaeum* Platonis attente legerunt, et qua ratione Plato Deum a materia distinguat, perspexerunt, manibus palpaturos, recessisse in hac re a Platone Alexandrinae scholae philosophos. Semper enim materiam Plato tanquam ἀρχὴν συναΐδιον καὶ κεχωρισμένην exponit, nec eas nugas tangit, quas Platonici, vt propius ad Christianos accederent, magistrumque ab absurditate systematis dualistici liberarent [r], commenti sunt. Nec id vult locus Philebi, quod vel Proclus, vel qui Proclum sequuntur, Liuius Galantes, Cudworthus et imprimis celeber-

m) cel. MOSHEM. ad Cudw. p. 209. n. 2.

n) Diss. de creatione ex nihilo l. c. p. 994.

o) In Timaeum Plat. L. II. p. 17. vbi acriter in eos insurgit, qui duo rerum principia Platoni tribuunt. Idem facit HIEROCLES de prou. et fato apud PHOTIVM Cod. CCLI. p. 794 seq. ed. Hoesch.

p) Gundlingian. P. XLIII. XLIV.

q) Amoenit. liter. T. IX. XII. XIII.

r) Id PROCLVS et HIEROCLES ll. cc. satis prodiderunt.

leberrimus Gundlingius velle putant [s]. Quod vt manifeſtum fiat, ecce ipſa Platonis verba [t], vt lector iudicare ipſe valeat. Statuit Plato, ſiue Socrates, ſub dialogi huius initio, Deum in rebus omnibus genitis *ἀπειρίαν* ſiue infinitum, et *τὸ πέρας* terminum, vel finitum, coniunxiſſe atque inter ſe ſociaſſe, vbi inter alia Socrates: *τὸν Θεὸν ἐλέγομεν πȣ͂, τὸ μὲν ἄπειρον δεῖξαι τῶν ὄντων καὶ τὸ πέρας*; *Deum dicebamus, ex iis, quae ſunt, alterum quidem infinitum, alterum vero terminum oſtendiſſe.* Vbi cum obſcurior ſit, verbi: *δεῖξαι* ſignificatio, varios in ſenſus illud tractum eſt. Liuius enim Galantes, idem dicere vult, ac produxiſſe [u], illuſtris Gundlingius effundendi ſignificatum amplectitur, alii alium, manifeſto indicio, incertos haeſiſſe viros doctos, quid Plato ſibi velit, vel ſignificationem potius Platoni intuliſſe, quam ex eo eruiſſe. Imprimis tanta confidentia tum loco hoc tum Alexandrinorum philoſophorum, praecipue IAMBLICHI [x] et Procli explicationibus nititur Gundlingius, vt nullus dubitet, Platoni hanc de Deo doctrinam tribuere: eſſe igneam ſubſtantiam, vnum totum complectentem, ſeſe denique euoluentem, fluentemque ac ſe ipſam diuidentem et gignentem ſimilia, quae in materiam ab vno et toto ſeparatam ſeſe iterum infundat, adeoque res omnes diuinitatis participes reddat, in qua ſenſibilia ſubſiſtant etc. Mutauiſſe hac ratione Academiam in Stoam virum celeberrimum, lector rei peritus ſatis ſentiet. Aut omnia vero nos fallunt, aut id non dicit Platonis locus, quod viri eruditiſſimi ex eo exſculpunt. Non mouebimus iis controuerſiam, an *τὸ ἄπειρον* ipſa ſit materia, quanquam MOSHEMIVS [y] contendat, ne id quidem concedendum eſſe, cum ſit *τὸ ἄπειρον* notio abſtracta genusque affectionum, rerum, qualitatum, quae in ſe et abſtracte conſideratae, certum modum et finem haud habent, ſed vel augeri et minui, intendi et remitti poſſint; verbo, notionem abſtractam proprietatum non determinatarum: ſed concedamus, quod pleriſque Platonis interpretibus [z] placuit, illud infinitum eſſe materiam, eo quod in infinitum moueri, mutari, et infinitas formas recipere valeat; illud non inuiti concedent, *τὸ πέρας* ſiue terminum finitum eſſe, menſuras, modificationes, relationes, proportiones, quibus determinatur materia, vt finitum quid, id eſt, mundus aſpectabilis, eniteret. His ſuppoſitis, luculentus, et ſyſtemati Platonico conformis ſenſus loci huius hic eſt, Deum in mundi viſibilis formatione oſtendiſſe, id eſt, viſibilem feciſſe [a], infinitis modificationibus aptam et inuiſibilem materiam, dum certas et determinatas proportiones, (ſecundum quas Plato generationem rerum factam eſſe putat) ei impreſſit, vt inde mundus viſibilis appareret. Quae ſi admittantur, vt

s) Acceſſit etiam TH. GALEVS ad IAMBLICH. de myſt. Aegypt. p. 276. etſi ipſe obſeruet, Platonem in Timaeo materiam Demiurgo opponere, et contradiſtinguere ab eo.

t) Phileb. T. II. p. 23.

u) conf. MOSHEM. l. c.

x) Vtitur is voce *προάγειν*.

y) l. c. p. 985.

z) Vid. PROCLVS l. c. qui *τὸ ἄπειρον*, ſiue infinitum extremum eſſe materiam contendit.

a) Ita a ſolita ſignificatione verbi *δείκνυμι* non receditur.

vt ſunt Platonis ſermoni conuenientia, plane docent, Platonem materiam non tanquam opus DEI ex ſe productum vel effuſum, ſed tanquam ſubiectum in quo operaretur reſpexiſſe, et ordinationem, formationem, aliaque, quae materia ſuſcipere apta eſt, ei tribuiſſe. Sed vt in viam, a qua digreſſi ſumus reuertamur, VI. ex dictis iam de atheiſmo Platonis quaeſtionem quoque ſoluendam eſſe monemus. Spinoziſmi eum reum agere GVNDLINGIVM [b] τὸν πάνυ, ex ſupra dictis, notum eſt, cui ſe magno labore oppoſuit cl. ZIMMERMANNVS, cuius tamen argumenta, ne nimii ſimus, non adducimus, ſed lectorem ad eum remittimus. Id nos potius obſeruamus, et eam, quam Platoni ille tribuit mentem, proprie Spinoziſmum non eſſe, cum concedat vir celeberrimus, materiam ex Platonis mente ſe ab iſto igne ſubtiliſſimo, qui Deus eſt, ſeparauiſſe, Deumque nouo actu ſe in illam infudiſſe, qua ratione ex vna ſubſtantia duae, licet arctiſſimo inter ſe vinculo nexae, ortae ſint, quod ab vnica Spinozae ſubſtantia differt, etſi et hoc ſatis ſit impium: et patere potius ex demonſtratis putamus, duas ſubſtantias, Deum et materiam Platonem ſtatuiſſe, ſibi inuicem contrarias [c]. Quae ſententia, quatenus impietatem [d] complectatur, et ad atheiſmum referri queat, hic diſpicere, ab inſtituto noſtro alienum eſt. Id vero monere ex re noſtra eſt, Platonem ipſum in *Politico* innuere: non exiſtimandum eſſe, duos Deos, contraria ſentientes coelum vertere. Cuius ratio in natura materiae quaerenda eſt, de qua in ſequenti theſi diſpiciemus, quae nihil eorum habet, quae ad Dei naturam requiruntur, ſed et ratione, et bonitate, et ordine caret, ſine quibus Deus eſſe iuxta Platonem non poteſt. Et haec ipſa cauſa eſt, cur tot philoſophi dualiſticum ſyſtema admiſerint, non putantes iniurium id in ſummum numen eſſe, ad cuius naturam non ſolam exiſtentiam a ſe ipſo, et infinitatem, ſed et internam perfectionem, actionem, bonitatem et lucem requirebant. Sed de hac quaeſtione in ſpeciali atheiſmi hiſtoria diſpiciendum eſt, videndus autem CVDWORTHVS [e], licet is non accurate eo loco contra Plutarchum pugnet.

Atheiſmus Platonis.

§. XIX. Vt vero, quae dictae ſunt de primis atque vniuerſalibus Platonicae phyſiologiae et theologiae principiis, clarius intelligantur, explicandum porro eſt, qualem eſſe materiae, qualemque Dei naturam Plato ſtatuerit. Et de materia porro quidem ita praecepit:

Natura materiae.

III. Materia eſt aeterna atque infinita; id eſt, explirante CICERONE [f], *ſubiectum omnibus ſine vlla ſpecie, atque carens omni illa qualitate, materia quaedam, ex qua omnia expreſſa atque effecta ſunt: quae tota omnia accipere poteſt, omnibusque modis mutare, atque ex omni parte, eoque etiam*

b) ll. cc. conf. quos laudat Sum. Reu. REIMMANNVS Hiſtor. atheiſmi cap. XXII. pag. 159 ſeqq.

c) Noſtri ſunt celeberrimi viri VOSSIVS de idololatr. gent. L. I. p. 36. IO. CHR. WOLF. de Manichaeiſmo ante Manich. §. XXXII. p. 124. BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 13. H. E. V. T. T. II. p. 1076. MOSHEM. ll. cc. et qui inter Britannos hiſtoriam vniuerſalem condunt p. 125.

d) Conf. quae de impietate huius opinionis in Platone diſſerit BAYLE cont. des penſées ſur les com. p. 351. coll. Dict. crit. v. Zoroaſtre not. E.

e) l. c. p. 236 ſeq. et MOSHEM. ad h. l.

f) Acad. Qq. L. I. c. 6.

etiam interire, non in nihilum, ſed in ſuas partes, quae infinite ſecari ac diuidi poſſunt, cum ſit nihil omnino in rerum natura minimum, quod diuidi nequeat, quae autem mouentur, omnia interualiis mouentur, quae interualla item infinite diuidi poſſunt. Et cum ita moueatur illa vis, quam qualitatem eſſe diximus, et cum ſic vltro citroque verſetur, materia ipſa tota penitus commutatur, et ita efficiuntur, quae qualia appellantur, e quibus in omni natura cohaerente et continuata cum omnibus ſuis partibus effectus eſt mundus. Ita eloquentiſſimus philoſophus luculenter materiam Platonicam depingit, quam prolixe in *Timaeo* ipſe Plato deſcribit, et imprimis vrget, vt ſuſcipere quidem queat omnia, nec vllam ſibi formam contrahat, ſed ſuae natura fictioni ſubiecta ſit; et aliter ſe habeat ab ingredientibus formis. Hinc vniuerſi quod et genitum eſt, et ſenſibus omnibus manifeſtum, matrem ipſam receptaculumque, inuiſibilem ſpeciem quandam, et informem ſinum omnium capacem nominat, eaque in ſequentibus latius deducit, et imprimis id vrget, nullam eſſe in materia formam eorum, quae ambigua et vix explicabili diuinae et intelligibilis naturae vi immittuntur, poſſe vero omnes iſtas formas admittere, et ita iactari atque moueri, vt ſimilia coëant, diſſimilia inter ſe diſſipata ad eum locum diſcedant, quibus ſimilia euadere poſſint. Qua de re ipſe Plato, prolixus in ea, omnino legendus eſt. Ex his vero diiudicanda eſt quaeſtio, num inter atomiſticos philoſophos ita numerari Plato queat, vt materiam minimis particulis conſtare cenſendus ſit dixiſſe? Id materiae quidem definitioni, quam ex illo attulimus contrarium eſſe, quilibet videt, quae quoque cauſa fuit, cur CVDWORTHVS [g], ex omni antiquitate ſyſtematis atomiſtici patronos conquirens, Platonem inter eos referre auſus non ſit. Locutus tamen eſt interdum ita prorſus, vt ex minimis particulis cuncta conflata aſſeruiſſe videatur. Ait enim porro in *Timaeo*, πάντα οὖν δεῖ ταῦτα διανοεῖσθαι σμικρὰ οὕτως, ὡς καθ᾽ ἓν ἕκαστον οὐδὲν ὁρώμενον ὑφ᾽ ὑμῶν συναθροισθέντων δὲ πολλῶν τοὺς ὄγκους αὐτῶν ὁρᾶσθαι, *haec omnia ita parua et exilia, cogitandum eſt, vt ſi ſingula duntaxat ſingulorum generum capiantur, nullum eorum propter exiguitatem cerni a nobis poſſit, ſin multa inter ſe congregentur, eorum moles multitudinesque cernantur.* Ex quo loco GASSENDVS [h] atque CVDWORTHVS [i], collegerunt, Platonem atomis vſum eſſe, ad deſcribendam corporearum rerum originem. Et CHALCIDIVS quoque γόμφους Platonis, quibus Dii minores corpora humana conglutinauerint, minutas ſolidasque particulas ſiue corpuſcula eſſe, defendit. Quemadmodum vero hi γόμφοι, ſiue *cuneoli*, vti Cicero vocat, non ſunt particulae ex quibus corpora hominum conſtant, ſed commiſſurae potius ſiue vincula, quibus illae quaſi conglutinantur: Ita in priori loco Plato tantum de particulis loquitur, qualitate iam veſtitis, ex quibus elementa corporum conflantur, e. g. particulis pyramidalis formae, ex quibus ignis conſtat, quae a

Plato an atomos admiſerit?

g) Syſtem. intell. c. I. §. 44. p. 63. h) Phyſic. ſect. I. L. III. c. 5. T. I. Opp. p. 257. i) l. c. conf. MOSHEM. l. c.

primis illis materiae particulis, qualitate omni deſtitutis, et in atomiſtico ſyſtemate receptis longe differunt. Nec Plato tantopere materiae iam formatae diſpoſitionem, quam potius formantis atque formarum impreſſionem conſiderauit, relictaque phyſica parte metaphyſicam, vt erat ingenio ad has ſpeculationes natura ſe ferente, et in ſcholis Pythagoreis ita inſtituto, proſecutus eſt, totus ſcilicet ideis ſuis atque cauſis exemplaribus captus, et in iis naturam atque eſſentiam rerum quaerens, quae a ſyſtemate atomiſtico longiſſime recedunt.

IV. Materia, quod ex his ſequitur, corpus non eſt, ſed corpora ex materia demum formantur. Id quod dicto loco ita expreſſit CICERO [k]: *Nihil eſſe, quod non alicubi eſſe cogatur, ſed quod ex vtroque* (cauſa efficiente et materia) *fiat, id iam corpus et qualitatem nominauiſſe.* Probe id non in Platonis tantum, ſed in omni fere veterum phyſicorum doctrina naturali tenendum eſt, materiam ex qua fiunt corpora, ab ipſis corporibus diſtinguendam eſſe, nec idem eſſe τὴν ὕλην et τὸ σῶμα. Id quod ex mente Platonis luculenter STOBAEVS [l] explicuit, monens, *materiam quidem corpoream eſſe, ſed non corpus; negari autem, corpus eſſe materiam, non tam, quod interuallis corporeis careat,* (id eſt, longa, lata, profunda ſit,) *quam quod aliis quoque multis ad corpus pertinentibus per ſe deſtituatur, vt figura, colore, grauitate, leuitate, et omni denique qualitate et quantitate; nam ſi haec haberet, inter quanta et qualia referretur. Nunc his cum per ſe careat, vt corpus non eſt, ita corpoream dici, quod omnibus qualitatibus, tanquam ſpeculum ſubiiciatur.* Ex his vero ſequitur: incorporeum cum immateriali in horum hominum ſcholis confundendum non eſſe.

Vnde malum Platoni?

V. Ineſt vero materiae neceſſaria et innata cupiditas, ſiue bruta et coeca vis quaedam, quae inordinate eam mouet, quaeque in cauſa eſt, vt nec optimam in omnibus formare Deus potuerit, et mala inde omnia oriantur. Grauis haec qnaeſtio, et in Platonicorum ſcholis vehementer ventilata, vnde refractaria illa materiae vis, qua ſe cauſae efficienti ita oppoſuit, vt, cum optimam facere vellet, non in omnibus ea optima fieret. Quam vt diſtincte conſideremus, et in ea ſoluenda, quantum licet, Platonem, mire in his quoque, vt ſemper ſolet, obſcurum, aſſequamur, notamus: 1. Certum eſſe ex mente Platonis, materiam, natura et conditione ſua, ita ſe habere, vt opifici, ſemper optima quaeuis volenti, reſiſtat ſaepius, et ab eo non in omnibus cogi queat, ſed ſemper aliquid in ea illi contrarium ſit. Id praeter morem perſpicue haud vno loco profeſſus eſt Plato, imprimis in *Theaeteto* [m] et *Timaeo* [n]. Priori enim loco diſerte ἀλλ᾽ ὄτ᾽ ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατὸν, ὑπεναντίον γὰρ τὶ τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκην, *fieri non poteſt, vt mala tollantur, contrarium enim bono aliquid ſemper eſſe, neceſſe eſt.* Qui locus non id tantum indicat, inueniri in rerum natura, aliquid bono contrarium, ſed et id neceſſitate fieri, id eſt, ex naturali eius conditione oriri.

k) loc. cit. l) Eclog. phyſ. c. XIV. p. 29. m) T. I. p. 176. n) T. III. p. 30.

ri. Altero vero loco non minus luculenter: *βουληθεὶς ὁ Θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα, φλαῦρον δὲ μηδὲν εἶναι κατὰ δυνατὸν, voluisse Deum bona omnia, malum vero nullum, quantum possibile,* quam restrictionem recte SERRANVS de naturae siue materiae conditione explicat; in *eodem* enim *dialogo*, ita in hanc rem: *Quum haec ordine carerent, singulis Deus, et ad sese et ad alia inuicem eatenus modum rationemque proportionis indidit, quatenus singula suscipere poterant.* Ex quibus locis luculenter apparet, esse in materia aliquid quod non tantum eam, quam Deus volebat, perfectionem recipere natura sua non poterat, sed quod etiam mala inclinatione motuque contrario se optimae causae opponat. 2. Quid vero illud sit, ita obscure indicauit Plato, vt mirum non sit, sequaces de eo vehementer inter se disputauisse. Ipse loco notabili[o] de magnis naturae rerum conuersionibus, quae statis temporibus euenire solent differens, causasque malorum naturalium, quae inde oriuntur, explanans, ait: *τὸν δὲ, τὸν κόσμον πάλιν ἀναστρέφων εἱμαρμένη καὶ ξύμφυτος ἐπιθυμία, mundum vero fatum reuoluit, iterum et innata cupiditas;* quae postea ita explicat, vt defectuum istorum causam in naturam corpoream, antiquae naturae fomitem coniiciat; additque: quondam valde inordinatam et deformem naturam fuisse, antequam praesenti ornatu decoraretur, et ab hoc priori habitu incommoda et iniusta omnia, quae intra coelum nascuntur, et mundus ipse sustinet, et animantibus inserit, deriuat. Ex his quidem planum esse existimamus, in natura materiae esse illam vim, cupiditatemque deformitatis et inordinati motus, vnde mala oriri necesse est; adeoque Platonem non ad solam materiae inertiam respexisse, sed ad latens quoque aliquod in materia principium atque vim quandam, quae ordini refragaretur, bonoque esset contraria, et omnis illius inordinati et confusi in materia motus causa esset, fontem et originem imperfectionum naturae, quae mala physica solent appellari retulisse. 3. Quae vero illa naturalis et necessaria vis sit, (vnde eam fatum vocat, quod ex lege naturae materiae ineuitabilis esset) ea de re interpretes non conueniunt. Inter quos maxime notabilis est sententia PLVTARCHI[p], qui collatis inter se Platonicorum opinionibus eo tantum descendit, esse in materia animam quandam brutam, irrationalem, contrariam bono, quae et aeterni illius in materia motus auctor sit, et causa malorum, cum legibus et ordinationi causae efficientis refragetur. Quam Plutarchi explicationem, cum ea rem mirifice illustret, tanquam Platonis menti omnium maxime conformem admiserunt IVSTVS LIPSIVS[q], et PETRVS GASSENDVS[r] viri magni, et in iudicandis veterum doctrinis accuratissimi, itemque his non inferiores PETRVS BAYLE[s] et IO. LAVR. MOSHEMIVS[t]. Quibus suo modo praeiuit CLEMENS ALEXANDRINVS, licet is ex hac

o) In Philebo.

p) De animae procreatione ex mente Timaei T. II. p. m. 155.

q) Physiol. Stoic. L. I. diss. XIV. p. 32.

r) Physic. S. I. L. I. c. V. T. I. opp. p. 156.

s) Dict. T. IV. art. Zoroastre not. E.

t) Ad CVDWORTHVM p. 242.

anima mala diabolum ſcripturae memoratum exſculpſerit. Quam tamen ſententiam reiecerunt tanquam alienam a Platonis mente eruditiſſimi viri RAD. CVDWORTHVS [u] et IO. CHRISTOPHORVS WOLFIVS [x], ad cuius rationes reſpondit MOSHEMIVS. Nos vtriusque partis argumenta atque rationes non afferemus, cum id inſtituti ratio non patiatur, facileque legi queant apud viros celeberrimos, qui magna eruditione de hac re egerunt, paucis tamen, quid nobis videatur, ſaluo aliorum iudicio, in quos arbitri partes nobis non ſumimus, exponemus. Et ita quidem obſcurum incertisque et vagis verbis vſum eſſe Platonem, ex allatis ſupra eius locis conſtat, vt ſatis appareat, aut timore quodam nouae religionis et principiorum inter Graecos nondum auditorum noluiſſe ſententiam aperte dicere, aut neſciuiſſe ipſum, quid in ancipiti argumento et difficili quaeſtione potiſſimum ſtatuendum eſſet, et qua ratione, cum Deus cauſam optimam eſſe diceret, et tamen malorum originem demonſtrare auderet, ex natura materiae malum eſſet deriuandum, ideoque, more tot philoſophis recepto, ad ideas obſcuras vagasque et principia non facile intelligenda confugiſſe. Quod ſi tamen, conſulto Platonici ſyſtematis vniuerſali nexu, aliquid pronuntiandum, vel coniiciendum nobis eſt, nondum illa Plutarchi, quod viri laudatiſſimi ſtatuunt, probabiliſſima, mentique Academiae maxime conformis interpretatio nobis videtur. Et in eo quidem conſentientes habemus viros praeſtantiſſimos, quaerendam eſſe hanc vim inſitam mali in materia, ſiue illa in anima quadam ſita ſit, ſiue in diſpoſitione aliqua naturali; cum vtrumque ad ipſam naturam materiae referendum ſit. Nec magnopere repugnabunt viri docti nobis, totum hunc diſputationis diſſenſum ad abſtractas magis aliquas notiones, quam ad rem ipſam redire, in qua inter eos, qui brutam ac malignam aliquam in materia animam ſtatuunt, et inter illos, qui prauam et boni contrariam materiae vim ac diſpoſitionem naturalem aſſerunt, ſatis conuenit, materiam eiusque naturam bono ex parte contrariam et inobſequentem eſſe. Tandem nec hoc quoque Platonis φιλοσοφȣμένων gnaros negaturos eſſe confidimus, Platonem ipſum, et a magiſtro edoctos ſequaces affectiones, diſpoſitioneſue naturales, immo dico abſtractionum ex geometricis in philoſophiam traductarum ſtudio tanquam entia peculiaria et ſingulari ratione exiſtentia ſibi ingenio efformaſſe. His ſuppoſitis ſi ad adducta Platonis loca, et ſimul ad ipſam eius phyſiologiam et metaphyſicam reſpicimus, cauſam non videmus, cur, quae ἀταξία καὶ ἐναντιότης τῷ καλῷ materiae tribuitur, daemoni ſiue animae cuidam peculiari in materia reſidenti adſcribenda ſit? Nam concedendum quidem omnino eſt, Platonem praeter naturalem inertiam, quae materiae propria eſt, conatum quoque naturalem operationibus et motui cauſae rationalis atque bonae contrarium, motumque aliquem malum, brutum et inordinatum, ei tribuiſſe, verum eum a materiae natura diſtinxiſſe, nullis verborum Platonis teſtimoniis hactenus euictum deprehendimus: et toti quoque

u) l. c. x) De Manichaeiſmo ante Manich. §. XXXII. p. 124 ſeq.

que ſyſtematis Platonici nexui contrarium videtur. Nam ſi Plutarchi ſententiam ſequimur, tria omnino principia ſtatuiſſe oportebat Platonem non duo, Deum et materiam, praeter Deum enim fuiſſet non materia ſolum iners ſine affectione, qualitate et motu, ſed et anima illa bruta, quae materiam confuſe agitat atque iactat, et Deus, qui et materiam format, et animam hanc materiae quantumpote emendat [y]. Id quod et Timaeo Platonis, duo tantum, ſi exemplarem cauſam, tanquam ſecundi generis eximas, principia ponenti contrarium eſt, et toti ſcholae Academicae. Nec attendiſſe videtur, qui hanc potiſſimum Platoni tribuit ſententiam, Plutarchus, Platonem ex Heraclitea ſchola totam de materia tractationem, certe iſtam doctrinam, materiam ſemper eſſe in motu, et naturali neceſſitatis lege ferri ac iactari, tranſſumſiſſe, quod clare teſtatur ARISTOTELES; apud Heraclitum autem iſte materiae motus non ab anima proficiſcitur, ſed vis ac affectio quaedam materiae eſt. Et vidit hoc, quod mireris, ipſe Plutarchus, qui tamen eius poſtea oblitus eſt, monens, id quod Plato aliique neceſſitatem fati vocarunt (illa vero animae huius neceſſaria et aeterna commotio eſt) vocaſſe Empedoclem amicitiam et litem, Heraclitum verſatilem mundi harmoniam, velut contentionem in lyra. Empedoclis vero amor et diſſidium pariter non peculiaris anima, ſed naturalis materiae eſt affectio. Nec, quantum nos intelligimus, pro anima ſaluis hypotheſibus ſuis, Plato hanc ξύμφυτον ἐπιθυμίαν τῆς ὕλης habere potuit. Sunt enim omnes animae mouere aptae apud Platonem αὐτοκίνητοι, adeoque etiam eiusdem per ſe ſubſiſtentis et immutabilis naturae; vnde quod in anima humana mobile et diuerſum obſeruauit, aliunde, et ex admixtione aliqua materiae deriuauit. Tales autem animae hanc αὐτουσίαν καὶ ταυτότητα (liceat cum philoſopho loqui) a prima rerum omnium cauſa enteque ſupremo habent. Anima vera illa materiae non poteſt eſſe eiusdem naturae, cum alterationi et mutationi, quicquid eſt in materia, ſubiectum ſit, nec materia iuxta ſinceram Platonis doctrinam ex Deo ſit, vel in eo ſubſiſtat, vt iuniores Platonici finxerunt. Cum itaque vis illa materiae, de qua quaeſtio eſt, nihil habeat, quod ad naturam et definitionem animae requiritur, anima quoque ex mente Platonis eſſe non poteſt. Vrgent vero laudatiſſimi viri, et qui imprimis magna eruditione, in hoc argumento verſatus eſt, cel. MOSHEMIVS [z], hanc ipſam animae naturam, quae in eo conſiſtit, vt motus cauſa ſit. Duo enim is affert loca Platonis

y) Obiecit etiam hoc Plutarcho CVDWORTHVS Syſt. int. c. IV. §. 13. p. 232. cui reſpondit acutiſſimus interpres, non intelligi animam, quae naturae per ſe ſubſiſtentis, aut principii nomen mereatur, ſed eſſe vim quandam motricem, in materia recunditam ac ratione vacuam, quam Deus, mundum condens ſubigit, emendat, corrigit, et ad ſuam voluntatem flectit, noua denique parte auget, ne incerto diutius impetu feratur. Rectiſſime, ſi ex Platonis mente iudicandum eſt, quanquam ita illa non nimis firmo talo ſtant, quae p. 242. diſputantur. Sed veremur valde, vt haec mens Plutarchi fuerit, qui ideo animam hanc introducit, quia motum habere, et contrariari bono non putat conuenire materiae, omni qualitate experti. Si enim pro eiusmodi vi habuiſſet, ita de materia non ſtatuiſſet. Interim tamen errare putamus Cudworthum, qui Plutarchum duos Deos ſtatuere arguit; nam haec ex mente ſcholae Platonicae nondum efficere Deum, ſupra iam monuimus. Deus idem eſt, materia, et quicquid in materia eſt, diuerſum, adeoque Deus eſſe non poteſt: quin nec anima, quae ab eodem participat.

z) l. c. p. 242.

tonis, quibus diſerte tradit, omnem motum oriri ab anima; alterum ex libris *de legibus*, vbi Plato [a] ait, ψυχὴν ταυτὸν ὂν καὶ τὴν πρῶτον γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε ὄντων, *animam idem eſſe, ac primam generationem, et motum rerum quae ſunt.* etc. Alterum ex *Phaedro*, vbi anima, τοῖς ἄλλοις, ὅσα κινεῖται, πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινήσεως, *omnium, quae mouentur fons et principium motus* dicitur. Quibus concinit Cicero [b], qui *hunc*, ait, *motum Plato in ſolis animis eſſe ponit' ab hisque principium motus eſſe dictum putat.* Et certiſſima haec quoque ſunt, ſed ad rem, noſtro quidem iudicio, non faciunt. Priori eum in loco loquitur Plato non de confuſione et inordinato materiae motu, vel agitatione et iactatione potius (ſi vox motus Platonica ſignificatione tantum de motu a cauſa rationali, id eſt anima proueniente accipi debet) materiae, ſed de motu ordinato, quem Deus animae mundanae, et per hanc materiae indidit, quo motu omnia quae generantur, fiunt, et decentiſſime componuntur. Nam expreſſis verbis eum vocat motum, quo prima generatio effecta eſt. Quod ſi de illo motu intelligendum, quo conditor res omnes apte diſpoſuit, vt generarentur, intelligi non poteſt motus, qui ante generationem materiae praeſens fuit, quique in confuſa et incerta fluctuatione magis, quam motu ordinato, conſiſtit, et hoc nomine velut indignus eſt, vnde et rectiſſime Plutarchus agitationem fluctibus ſimillem nominat. Et eodem quoque ſenſu alter ex Phaedro et Ciceronis quoque locus intelligendus eſt, qui vterque de motu, qui eſt cauſa exiſtentiae rerum loquitur. Potuit itaque Plato materiae agitationem et iactationem tribuere, licet animam ei non tribuat, cum non niſi motus ordinatus, et conſtans animis conueniat, qui intellectum cauſam habet et rationem. Talis non eſt motus ille materiae, ex quo nunquam mundi generatio orta eſſet, niſi Deus aſſignauiſſet inordinatis, vt ait Plutarchus, intellectum, id eſt, niſi ex confuſa iactatione ordinatam conformationem motumque materiae rationalem feciſſet. Nec fortaſſis aliud vult ratio a Plutarcho allata; materiae quia ſine qualitate eſt, non conuenire, vt motus ſui auctor ſit. Nam haec non rite conſequuntur, quia inordinata et confuſa iactatio ſenſu Platonico qualitas non eſt, quae in materia demum a cauſa rationali ſiue intellectu diuino mota et in ordinem redacta inuenitur [c]. Quibus rationibus inducti eatenus deferendam putamus Plutarchi ſententiam, quatenus peculiarem quaſi naturam ex vi hac materiae inſita exſculpit, etſi recte is ſentiat, cum, praeter materiae inertiam, Platoni quoque vim naturalem bono, ordini, rationi contrariam materiae adfuiſſe, hincque malorum origines quaerendas eſſe diſputat. Sed ſuſpicamur nos, Platonem ſeduxiſſe Plutarchum, vt quae ille more ſuo in abſtractionis et rationis ſigno dixerat, hic phyſice intelligeret, et ſubſcribimus merito ſententiae doctiſſimi Moshemii [d]: *Si de rebus ipſis conſenſio ſit, de numeris et rerum diſtinctionibus cum nemine certandum eſſe.* Ceterum qua ratio-

a) Lib. X.
b) De nat. Deor. L. II. c. 12.
c) Idem Q q. Acad. L. I. c. 5.
d) l. c. p. 233.

ratione de origine mali moralis in anima philoſophatus ſit Plato, infra dicemus.

§. XX. Alterum ex mente Platonis principium, materiae oppoſitum Deus eſt, de quo porro Plato ita: *Natura Dei.*

I. Praeter materiam cauſa quoque eſt, quae ex ea effecit omnia [e], quaeque fons eſt omnium rerum per ſe exiſtentium, ſpiritualium, et naturam perfectam habentium, quae quoque cauſa eſt opifex et conditor omnium rerum [f].

II. Opificem vero et patrem inuenire difficile, et cum iam inueneris, eloqui vulgo impoſſibile [g]. Rationes huius aſſerti ſupra, vbi de obſcuritate Platonis diſſeruimus, iam dedimus: illis hanc adiicimus, reſpexiſſe ſimul Platonem ad plerorumque hominum ingenia, ad metaphyſicas abſtractiones minus apta, et hinc varios eiusmodi conceptibus errores affingentia, qui in periculum philoſophos plus ſemel induxerunt.

III. Demonſtrari tamen euidenter poteſt, eſſe ſummam cauſam rationalem, ſiue Deum; quod et vniuerſum rerum genus et ordo, ac humana ſpecies probat. Prolixus in vtroque argumento eſt PLATO libro decimo *de legibus* [h], et imprimis, ex elegantiſſimo vniuerſi ordine et progreſſione, quae ſemper eadem eſt, et optima, concludit, neceſſarium eſſe, mundum ab optima potentiſſimaque ratione diſponi; cum vero vnum ſit vniuerſum, conſequens eſſe, vnam quoque tantum eſſe ſummam eiusmodi rationem. Reliqua argumenta veritatis huius primariae apud ipſum Platonem quaerenda ſunt.

IV. Eſt is Deus materiae oppoſitus, incorporalis ratio, ſola mente et intelligentia aſſequenda. Ita quidem multis locis [i] Plato de Deo, qui *intelligibile et incorporeum genus*, vt loquitur CHALCIDIVS [k], *quod ſemper idem eſt, principaliterque ſubſiſtit, ſine ortu, ſine occaſu, minime mutabile, nullam habens cum ſenſibus ſocietatem, pura mente perceptibile, Deum ſcilicet, et cogitationes eius intelligibiles atque incorporeas ſpecies, rebus omnibus corporeis, qualitatem et formam recipientibus, et ex materia conflatis* opponit. Etſi vero ſic ſatis pie atque ſobrie de Deo diſſeruiſſe Plato videtur, fuerunt tamen viri docti, quibus Plato ſuſpectus fuit, quod non omnem plane de Deo extenſionem remouerit, etſi in eum nihil cadere crediderit, quod corporale in eius philoſophia vocatur. Supra enim iam monuimus, cel. GVNDLINGIVM [l] id ſibi demonſtrandum ſumſiſſe, Platonis Deum reapſe materialem eſſe et igneum, etſi a craſſiori materia maxime ſeparatum. Cui tamen prolixe et erudite contradixit cl. ZIMMERMANNVS, fuſe probans [m], Platonem Deum cum materia prorſus non

e) Ibid.
f) Tim. T. III. p. 29. Phaed. T. I. p. 78. et paſſim.
g) Tim. l. c. Ep. VII. T. III. p. 341.
h) T. II. p. 886.
i) Timaeus T. III. p. 30 ſeq. Polit. T. II. p. 174. Tim. Locr. T. III. p. 93. 94.
k) In Timaeum Plat. c. XIII. §. 347. p. 404. add. omnino PLVTARCHVS de plac. philoſ. L. I. c. 7.
l) Gundling. P. XLIII.
m) Amoenit. liter. T. XII. p. 417 ſeqq.

non confudiſſe, et maximum inter τὰ νοητὰ eorumque ſummum quaſi apicem, Deum, et τὰ αἰσθητὰ diſcrimen poſuiſſe. Idem laborioſe euincere conatur CVDWORTHVS [n], cuius tamen argumenta id non probare, quod vult, demonſtrat praeſtantiſſimus interpres; qui obſeruat, probari id quidem poſſe, quod Plato DEVM a rebus omnibus ſeparauerit corporeis, et ſpatio quoque rerum corporearum exemerit; quia vero veteres et ipſe Plato, longe aliam, quam nos, incorporei, materiae, ſimplicis, et ſimilium notiones ſibi effinxerint, noſtros conceptus illi non tribui poſſe, et eundem diuinae immaterialitatis conceptum illi adſcribi: certumque quidem eſſe, ſe Platonem ab hac craſſa, et mutabili quibus omnia corpora conſtant, natura Deum ſeparaſſe; aſt tamen ſe vix dubitare, quin eum ſubtiliſſimae, ſimpliciſſimae, ac indiuiduae cuiusdam materiae participem fecerit. Eiusmodi enim materiam diuinam, indiuiduam, immutabilem, veteres poſſibilem ſibi finxiſſe, ex Stoicorum Deo, qui eiusmodi ignis ſit, poſſe diſci, et ex anima ipſius Platonis. Nos hic certa ab incertis ſeparanda eſſe putamus, et inter illa referimus, quod Deum Plato non tantum corporibus, et quicquid corpoream qualitatem habet, et mutationi eſt obnoxium contradiſtinxerit, ſed et ipſi materiae, ex qua omnia fiunt, vt ex Timaeo eſt maniſeſtiſſimum; quod porro omnia ei attributa adſcripſerit, quae nos immaterialibus ſubſtantiis, ſenſu hodie recepto, tribuimus, quod nempe et ſimplex ſit, et loco atque ſpatio noſtro non comprehendatur, et omnis motus auctor ſit, et ſumme rationalis, ſapiens atque bonus exiſtat. Haec enim a nemine Platonicae theologiae gnaro negari poſſe, putamus. Vnde conficimus, Deum non tantum ſenſu Platonico immaterialem dicendum eſſe, ſed longe abiiſſe quoque Platonem ab iis, qui eum materialem hodie quoque non ſine impietate faciunt. Incertum vero et obſcurum eſſe fatemur, an ita Dei notionem ab omni materialitatis ſubtiliſſimae et indiuiduae natura ſeparauerit, vt hodie puriorem philoſophiam ſequentes ſolent. Nullibi enim paulo apertius mentem elocutus eſt ſuam Plato, ſed id impoſſibile eſſe, in Timaeo candide profeſſus eſt. Suſpicione vero premitur, non tantum, quod Heracliteam philoſophandi rationem ſecutus eſt, quae Deum ignem eſſe dixit [o], nam hunc in materia tantum conſideranda tenuiſſe videtur, ſed potiſſimum, quod Pythagoream theologiam profeſſus eſt, in qua Deum ab omni materialitate non ſeparatum fuiſſe, etſi hi homines eadem, quae Plato, de Deo, intelligibilibus et incorporeis, garriant, ſuo loco probabimus. Nec recentiores Platonici multum nos iuuant, qui, vt redderent Platonem magis ſanum, et rectiora docentem, magnopere eius decreta mutauerunt. Tutiſſimum itaque hac in re putamus, Platonem intra velum; quo ſe abſcondit, latentem relinquere, quam incerta certis ſubſtituere.

V. Eſt

n) Syſt. intell. c. V. ſ. 3. §. 7. p. 1009 ſeq.

o) IVSTINO MARTYRI cohort. ad Graec. p. 6. docuiſſe dicitur Plato τὸν ἀνωτάτω Θεὸν ἐν τῇ πυρώδει οὐσίᾳ εἶναι, ſupremum Deum in ignea eſſentia eſſe. Quae tamen et hoc ſignificare poſſunt, ſummum Deum habitare in ſede ignea, quam ſine colore, ſine tactu, ſine figura, ſine eſſentia exiſtere in Phaedro ait.

V. Eſt vero in Deo et liberrima voluntas et prouida rerum omnium cura, et potentia ſumma, qua in materiam agere eatenus poteſt, quatenus illius natura patitur [p]. Multus in his Dei attributis deſcribendis paſſim eſt Plato, vnde et vnanimi iſta ore veteres quoque et in his ALCINOVS, APVLEIVS, LAERTIVS, PSEVDO-ORIGENES, MAXIMVS TYRIVS, et tota Platonicorum recentiorum caterua [q]. Negandum vero non eſt, etſi ſplendide de Deo diſſerat Plato, magnam tamen ex ſemel admiſſa de duplici principio hypotheſi feciſſe diuinae perfectioni iniuriam. Nam ſupra iam vidimus, non eousque penetraſſe diuinam potentiam, vt refractariam naturae vim geniumque quaſi rebellem reprimeret totam, ſed feciſſe κατὰ δύναμιν, quantum viribus ſuis in materiam liceret. Vnde non iniuſta premit Platonem ſuſpicio, talem eius de Dei natura inſediſſe notionem, quae ab omni erroris labe purgari non queat, cum ea talis iuxta Platonem ſit, quae non omnia in materiam poteſt, vt ex quouis ligno artifici non fit Mercurius [r].

VI. Deus ille bonus erat, bonus autem nulla vnquam aliqua inuidia tangitur. Ergo cum liuor ab eo alieniſſimus eſſet, omnia ſibi, quantum fieri poterat, ſimillima fieri voluit, cum itaque vellet bona omnia fore, nihil autem, quoad natura pateretur, malum, quicquid erat, quod in cernendi ſenſum cadere poſſet, aſſumſit, non tranquillum et quietum, ſed temere agitatum et fluitans, idque ex inordinata iactatione redegit in ordinem. Hoc enim iudicabat eſſe praeſtantius [s].

§. XXI. VII. Vt vero rationali modo pulcherrimum Deus mundum conderet, aeternum exemplar ſecutus eſt, quod ratione ſola et ſapientia ſola comprehendi poteſt, et immutabile permanet. Ita quidem expreſſis verbis PLATO [t], qui hoc primarium theologiae et phyſiologiae dogma vbique fere inculcauit: more tamen ſuo ita obſcure de hoc tertio condendi mundi principio diſſeruit, vt in varias iterum opiniones eius ſequaces atque interpretes deſcenderint. Praecipue vero multum haec Platonis doctrina, de aeterna ratione, qua DEVS mundum condidit alterata eſt, ex quo iuniores, qui Alexandriae ſedem primariam habebant, Platonici multa de mente, altero in diuinis principio, philoſophati ſunt, et ſermonis ac φιλοσοφȣμένων rationem ita inſtituerunt, vt Chriſtianis, de aeterno DEI verbo magnifica multa diſſerentibus eſſent, vel viderentur propiores. Qui cum nunquam magis, vt ex diſputandis apparebit, quam in doctrina de tribus in eſſentia diuina hypoſtaſibus, a Platone receſſerint, in hoc quidem argumento conſulendi non ſunt, quod cum neglexerint, et aurem iis praebuerint patulam viri doctiſſimi, CVDWORTHVS [u], BASNAGIVS [x], et innumeri fere alii, mirum

Cauſa exemplaris.

p) Polit. T. II. p. 174. de legibus L. X. T. II. p. 899. vbi prouidentiam Dei etiam circa minima aſſerit, conf. Amoen. liter. T. IX. p. 852 ſeqq.

q) Conferendus, qui pleraque loca huc pertinentia coaceruauit, eruditiſſimus ZIMMERMANNVS ll. c.

r) Conf. quae diximus in Otio Vindel. Mel. II. §. 11. p. 171 ſeqq.

s) Timaeus l. c. p. 29.

t) l. c.

u) Syſtem. intell. c. IV. §. 36. p. 638 ſeqq.

x) Hiſt. des Iuifs T. IV. c. 4. p. 67 ſeqq.

rum non eſt, multum Platonis genuinam hac de re ſententiam obſcuratam eſſe. Ne itaque ad hunc lapidem incautius nos quoque offendamus, ad eos plane non attendemus, ſuo loco audiendos, ſed quantum licet, Platonem ipſum et Platonis interpretes ipſi propiores, audiemus. Vt vero accuratius de eius mente ſtatui queat, diſtincte, quae illi circa hoc rerum omnium principium viſa ſint, enumerabimus. Et 1. quidem certum eſt, et vniuerſali tum Platonicorum, tum aliorum quoque ex veteribus teſtimonio conſtat, ideam, ſiue λογισμὸν Dei ideas rerumque omnium exemplaria complectentem, inter principia theologiae ſiue metaphyſicae ſuae, quin et inter cauſas phyſiologicas ſummas retuliſſe. Et PLATO quidem ipſe in Timaeo ſatis clarus eſt. PLVTARCHVS [y] autem Platonem τρεῖς ἀρχὰς, τὸν Θεὸν, τὴν ὕλην, τὴν ἰδέαν *tria principia, Deum, materiam et ideam* poſuiſſe, diſerte teſtatur. Idem afferunt IVSTINVS MARTYR [z], PSEVDO-ORIGENES [a], et alii, vt Platonicos ALCINOVM, APVLEIVM et his ſimiles taceamus, laudatos MENAGIO [b]. Quod nonnullis ſcrupulum mouit, cum a Laërtio aliisque audirent, duo tantum poſuiſſe Platonem principia, vnde diuerſa quoque vel emendandi vel conciliandi haec inter ſe via inita eſt, de quo cum alio loco, ſatis quantum eſt, diſſeruerimus [c], hic, ne nimii ſimus, nihil, praeter iſtud, addimus; duo ſtatuiſſe principia Platonem reſpectu ad primam rerum omnium originem habito, vbi non aliud erat praeter Deum et materiam: tria vero aſſeruiſſe, vti cauſam ſimul exemplarem et inſtrumentalem conſiderabat; nam duo illa abſoluta ſunt, vt vidimus, tertium a cauſa efficienti dependet. Quo ſenſu iam SENECA [d] dixit: *exemplar non eſſe cauſam, ſed inſtrumentum cauſae neceſſarium.* 2. Hanc rationem vel ideam, vtroque enim nomine vocauit, cuius cauſam poſtea enarrabimus, ad Deum Plato retulit, et ita ex Deo deriuauit; Vocat [e] enim hunc intellectum diuinum, λογισμὸν τοῦ Θεοῦ ἀεὶ ὄντως, *reuera ſemper exiſtentem rationem Dei*; et in Epinomide [f], λόγον τῶν πάντων θειότατον, ὃς ἔταξε τὸν κόσμον, *rationem omnium diuiniſſimam, mundum perficientem.* Hanc rationem recentiores Platonici mentem nominant, quam appellationem tamen eo ſenſu, quo ipſi adhibent, vt alterum principium in diuinis, quod ex Deo emanauit, deſcriberent, fruſtra in Platone requiras. Etſi enim teſtatur LAERTIVS [g]; θεὸν νοῦν προσαγορεύει καὶ αἴτιον, *deum mentem vocat atque cauſam*, et ipſe PLATO in *Philebo* [h] aliquoties mentem diuinam nominet, apparet tamen ex hoc dialogo ſatis euidenter, illum iſto quidem loco non de peculiari principio, ſed de ipſo Deo ſapienter et cum ratione mundum diſponente locutum eſſe. Ait enim: *Eſt cauſa minime mala coordinans annos et horas, et menſes, ſapientia et mens iuſtiſſimo nomine appellata*; et paulo poſt: *Ergo in Iouis ipſius natura regiam animam,*

y) De placit. philoſ. L. I. c. 10.
z) Cohort. ad Graec. p. 7.
a) Philoſophum. c. XIX. p. 108.
b) Ad LAERT. L. III. ſ. 69.
c) Hiſt. de ideis Sect. I. §. 5. p. 55 ſeqq.
d) Ep. 65.
e) In Timaeo l. c.
f) T. II. p. 986.
g) L. III. ſ. 69.
h) T. II. p. 30 ſeqq.

animam, regiamque mentem inesse propter vim causae, confiteberis. Hinc 3. non leuis controuersia oritur, an hanc rationem Dei, in qua rerum omnium exemplaria esse Plato statuit, vt habet in *Timaeo*, a Deo ita separauerit, vt peculiare principium, quod propriam ὑπόςασιν habeat, constituat, quemadmodum Deus et materia per se subsistunt: an in signo tantum rationis, et per abstractionem seorsim hunc Dei intellectum atque rationem considerauerit, re ipsa eam in Deo collocans? Prius omnes sequuntur, qui Platonicos recentiores non abiisse a sincera Platonis sententia contendunt. Illi enim *hanc Dei mentem, per se subsistentem, in qua vere sunt, quae sunt, substantiam esse, quae prima pulchra sit et per se pulchra; eamque ante secula ab auctore Deo emicantem, per se genitam et sibi ipsi parentem fuisse, et procedentem ex Deo natam*, asserebant, vt haec docet Porphyrius apud Cyrillum [i], et Plotinus [k], magna subtilitate demonstrare conatus est. Immo et ipse celeberrimus Clericus [l], qui Platonicis recentioribus exiguum alias in Platone interpretando pretium statuit, his se partibus, licet aliis rationibus ductus, iungit. Aliter tamen Souverainius [m], notissimus famosi libri, qui *Platonismus detectus* inscribitur, architectus, qui trinitatem illam Platonicam in Platone extare negans, quicquid de tribus principiis in natura Dei dicatur, ad sola Dei attributa pertinere, quae in Deo, causa mundi, qui eius filius sit, resideant, sapientiam, potentiam et bonitatem, contendit, quaeque Plato aliter dixisse visus est, ideo ab eo ita pronuntiata existimat, vt noninitiatis πολυθεότητα fouere, et a recepta de diuinis doctrina non abire videretur. Quae quo potissimum fine disputet, satis notum est, nec ad nostrum argumentum pertinet. Alios, qui in signo tantum rationis, hanc rationem a Deo separauisse Platonem contendunt, licet aliis argumentis vsos, hic non citamus [n]. Et difficile quoque est, de veritate inter vtramque partem statuere; etsi facile esse putemus, ad Souueraenii rationes respondere, quae rem non conficiunt. Nam ita obscurus est Plato, et tam ambigue loquitur, vt facile in eam descendamus sententiam, ipsum sibi hic, vt saepius, non constitisse. In *Philebo* enim tam aperte mentem attributum Dei facit, vt laterem lauare videantur, qui τὸν βασιλέα ἐρανῦ καὶ γῆς, *regem coeli et terrae*, quod ibi dicit, peculiarem personam siue hypostasin induci a Platone contendunt. Aliis vero in locis ita de idea, siue λόγῳ loquitur, vt personam non intellexisse, vix concipi queat. Praeter multa loca ab aliis producta vnum afferimus, satis luculentum, qui circa initia *libri VII. de republica* occurrit. Ibi enim cum elegantissimam similitudinem de specu, vbi vmbratiles ideae videntur, exposuisset, addit: *Arbitror in ordine ipso intelligibili, boni ipsius ideam supremam existere, vixque videri: si autem visa fuerit, afferendum, eam omnibus omnium rectorum atque bonorum causam esse, cum ipsa in loco visibili lumen creauerit, et luminis auctorem in ipso vero intelligibili regnet ipsa, veritatemque et mentem protulerit.*

 Vides

i) Contra Iulian. L. I. p. 32.
k) Ennead. V. L. I. c. 6. p. 487.
l) Epist. critic. VII. p. 197 sqq.
m) P. I. c. 7. p. 63.
n) Conf. Moshem. ad Cudworth. loc. cit.

Vides hic mundum ſenſibilem et intelligibilem ſibi opponi, et vtrumque a ſumma cauſa deriuari, quam omnium bonorum auctorem exiſtimat, quod in mundo viſibili non lumen tantum, ſed et eius auctorem ſolem, condidit, in mundo vero intelligibili non tantum veritatis ex ſe auctor eſt, ſed et cauſam eius mentem, tanquam ſolem intelligibilem protulit. Vbi aperte, ratio ſiue veritas, et mens eius auctor inter ſe diſtinguuntur, et ei, vt ſoli, in mundo ſenſibili peculiaris exiſtentia adſcribitur. Alia loca non minus clara iam praeterimus. Quae ſi accurate perpendantur, prona via in hanc nos deducunt ſententiam, nihil de Platonis hac in re mente dici poſſe, quia vel ipſe ſe non ſatis intellexerit, ſibique conſtiterit, vel intelligi ab aliis noluerit.

4. Vt vero coniecturas quoque noſtras afferamus, quidque nobis veriſimile fiat, modeſte indicemus, non negamus, eam nobis arridere ſententiam, quae ſtatuit, mentem Platonis peculiarem aliquam ſubſtantiam ex eſſentia Dei promanantem et generatam apud eum eſſe. Cuius rei argumenta quibus ad eam amplectendam ducimur, haec potiſſimum ſunt. α) Plato ideam, mentem, rationem inter ſumma principia retulit, et non tantum a materia formaliter diſtinxit, ſed et a cauſa efficiente, ita vt eam peculiariter in exiſtentiam et formam rerum omnium influere credat, etſi exiſtentiam a Deo habeat, in quo eſt. Principiorum vero naturam eſſe, vt non ſint tantum, ſed et per ſe exiſtant, modo licet, naturae ſuae conuenienti, multoties declarauit. β) Ipſa quoque λογισμȣ̃ θειοτάτȣ, quem Plato aſſerit, natura, id euincere videtur; in ea enim omnes rerum omnium eſſentiae et intelligibiles formae, vti poſtea videbimus, continentur, quae in ipſa hac ratione ſiue idea Dei, eſſentiam propriam et exiſtentiam quoque per ſe habent, et idem ſunt ac immutabiliter permanent, vti poſtea dicemus, oſtenſuri, eas Platonem a ſummo Deo ſeparauiſſe. Harum idearum, quod proprium ipſorum nomen eſt, regionem quaſi conſtituit Plato mentem ſiue rationem Dei, non tantum, quatenus obiectum intellectus diuini ſunt, vt Platonicis recentioribus, Platonem comtius ornantibus, placuit, ſed quatenus per ſe exiſtunt, et exiſtentiae cauſam formamque eſſentiae rebus ſenſibilibus conferunt. Tales cum ſint in iſta idea, qui poteſt ea diuerſae et deterioris naturae eſſe? γ) Attendendum quoque in hac quaeſtione conſideranda putamus ad fontes, vnde Plato phyſiologiam et metaphyſicam ſuam hauſit. Supra enim euicimus, materiam tranſſumſiſſe ab Heraclito, idearum, rerumque omnium diuinarum rationes a Pythagoricis, hasque ita illi oppoſuiſſe, vt cum materiam in perpetuo fluxu eſſe ſtatueret, principium ei praeficeret, non rationale tantum et efficiens, quod inordinate iactatam materiam in ordinem redigeret, ſed et exemplare, quod ex ſua natura immutabili et per ſe exiſtente, rebus fluxis et mutabilibus conſtantem formam, naturam et eſſentiam largiretur, vt in *Timaeo* aperte docuit. Ex quibus naturali nexu ſequitur, ipſum hoc principium exemplare, eſſentiam per ſe ſubſiſtentem et peculiarem, habere debuiſſe. Ita enim Pythagoreos docuiſſe, luculentus teſtis TIMAEVS LOCRVS [o] eſt, qui ſtatuit;

o) Opuſc. Mythol. GALEI p. 544.

tuit, ἰδέαν ἀγένατόν τε καὶ ἀκίνατον, καὶ μένον τε, καὶ ταῖς ταυτῶ φύσιος, νοατόν τε καὶ παράδειγμα τᾶν γεινομένων, ὁ κόσα ἐν μεταβολᾶ ἐντί, τοιοῦτον γάρ τι τὰν ἰδέαν λέγεσθαί τε καὶ νοεῖσθαι, *esse quiddam ingenitum, et immobile, et manens, et eiusdem naturae, ac intelligibile exemplar, genitorum omnium, quae in mutatione sunt, tale enim quidpiam ideam dici et intellectu concipi* [p]. δ) Nec quae in reliquis tum metaphysicae tum physiologicae capitibus docuit Plato, aliam videntur explicationem pati. Nam non solum Deum ipsum, sibi quasi relictum et in infinito diuinitatis profundo demersum Plato statuit, qui vt materiam ordinaret, ministro et instrumento opus haberet, sed et tertium principium, quod ad rerum generationem requirit, animam mundanam, non in abstractione sola, sed re ipsa exstantem asseruit, vnde nec, alterum principium ab hac αὐτουσίᾳ καὶ ὑποστάσει, vt cum sequioribus Platonicis loquamur, excludi posse videtur. Quae quoque in ascensu redituque animae ad ipsam substantialem veritatem initio *libri septimi de rep.* commentatur, eo tendunt omnia, non vt ad ipsum Deitatis fontem, sed vt ad ideam primam, omnes ideas et essentiales formas in se continentem animus assurgat, id quod de re, in sola animi notione exstante intelligi nequit. Neque ε) haec a Platonici systematis natura et indole aliena sunt, quod emanationem rerum siue entium spiritualium ex summo Deo mediante idea siue mente, tanquam canali, asserit, et ideas, Deos, daemonas, quae peculiaria et immutabiliter per se existentia entia Platoni sunt, in hac mente tanquam regione idearum comprehensa affirmat: quae vero emanatio, non nudas notiones et abstractiones, sed entia realiter existentia, siue vt Platonice loquamur, ὄντως ὄντα supponit. Nec haec ζ) a Platonis quoque ingenio aliena sunt, quod vt erat enthusiasticum, ita ad largiendam principiis metaphysicis existentiam physicam erat pronissimum, id quod totum eius systema loquitur. Hae rationes, si non sufficiunt ad hanc, quam affirmant, opinionem, firmandam, euincunt tamen, meliora et certiora non habere contra sentientes, nec certi quid de Platonis hac in re mente statui posse.

§. XXII. IIX. Hoc vero exemplar rerum aeternum, haecque ratio et mens diuina, omnia rerum exemplaria in se continet, quae aeterna sunt, et per se, ac vere talia, et naturam in se habent persistentem, quibus rebus fluxis et mutabilibus essentiae imprimuntur. Decantatissima haec Platonis de ideis doctrina est, quae recte, monente Attico apud Eusebium [q] caput et cardinem philosophiae Platonicae constituit: sine quibus non metaphysica tantum et theologia Platonis, sed et naturalis et moralis philosophia consistere non potest. Adeo vero prolixum hoc Platonis dogma est, vt summa tantum philosophiae veteris capita delibantibus totum enarrare sit impossibile. Praestitimus quoque singulari tractatione hanc operam, et *historiam de ideis* [r] prolixe enarrauimus, quam adire oportet eos, qui haec accurate *Natura idearum.*

nosse

p) Conf. Clericus l. c. qui eodem quoque argumento vtitur.

q) L. XV. c. 13. p. 815.

r) Editam Augustae Vindel. 1723. 8. cuius compendium enarrarunt Act. Erud. Lat. 1723. Sept. p. 392 seqq. Act. Erud. Germ. P. XCVI. p. 870 seqq. Bibl. Germanique T. VIII. p. 218 seqq. T. IX. p. 69 sqq. Supplementa vero dedimus T. VIII. Amoen. lit.

noſſe cupiunt. Nos inſtituti memores potiora tantum ſummatim carpemus, ea adiecturi, quae illo loco nondum dicta ſunt.

I. Occaſionem vero introducendi ideas Platoni exhibuit Heracliteum de materia dogma, quo iuuenis imbutus erat: teſte enim ARISTOTELE [s], *a iuuene cum Cratylo Heracliteo conuerſatus Plato, et eiusmodi doctrinis innutritus, omnia ſenſibilia ſemper fluere, neque dari ſcientiam de iis, neceſſe eſſe concludebat, ſi ſcientia alicuius rei ſit, vt aliae quoque exiſterent naturae permanentes, praeter ſenſibiles; non enim dari fluentium ſcientiam.* Hinc, vt rerum ipſarum eſſentias, quas in fluxa et ſemper mutabili materia, quae quouis momento alteratur, non deprehendi putabat, declararet, ad entia eiusmodi diuina, ſpiritualia, immutabilia et per ſe ſubſiſtentia, quae ſola mente cerni poſſent, ac intelligibilia ſint, delapſus eſt, easque primus, vt ait ARISTOTELES [t], ideas vocauit. Neque tamen rem ipſam ſuo ingenio debuit, vti nomen, ſed a Pythagoreis, quorum metaphyſicam et theologiam didicerat, accepit, in quorum ſchola nihil celebrius fuit illis entibus vere et per ſe talibus. Ea entia numeros vocauiſſe Pythagoram, ſuo tempore demonſtrabimus [u]: et ab his numeris ideas ſuas mutuum accepit Plato: id quod recte viri in veterum doctrinis pernoſcendis acutiſſimi monuerunt, et nos alio loco *peculiari diſſertatione* demonſtratum dedimus [x]. Conferenti enim numeros Pythagoricos cum ideis Platonicis, planum erit, vtrumque dogma inter ſe amice conſpirare. Eodem enim fundamento inaedificatum, nempe emanationi rerum ſpiritualium ex Deo; eadem numerorum, quae idearum, definitio, numeri diſtincti et ordines eorum numerati, vt idearum; ideae ex mente diuina deriuatae vt numeri; eadem numeris, quae ideis afferta dignitas, numeris circa animam hominis idem locus, eadem dignitas, idem officium aſſignatum; obiectum vtrumque philoſophiae, et numeri et ideae; finis idem, per numeros, vt per ideas Deo fieri ſimilem, et ad intuitiuam eius cognitionem aſcendere. Quae omnia non rationibus tantum ex Pythagorica et Platonica diſciplina petitis, ſed et luculentis veterum teſtimoniis confecimus, quae hic, cum prolixiora ſint, repetere et exponere non licet. Quae tamen opinio non arriſit acutiſſimo MOSHEMIO [y] qui modeſte, vt ſolet, ſibi videri multum intereſſe inter rerum notiones ſeu ideas, et inter numeros profeſſus eſt, neque enim ſatis perſpicue ſe intelligere conuenientiam vtrorumque. Id quod noſtrae potius obſcuritati et tractationi imperfectae, vt in recondito eiusmodi argumento fieri ſolet, et a noſtri ingenii paupertate alienum non eſt, quam ſummo, quo is pollet ingenii acumini, vel rei ipſi adſcribendum eſſe putamus. Et fortaſſe, vt ex alio loco, vbi de numeris Pythagorae doctiſſime

vir

s) Metaphyſ. L. I. c. 6. L. XIII. c. 4. Hiſt. de ideis Sect. I. §. 2. p. 15 ſeqq.

t) l. c. AVGVSTIN. Oct. tr. Qq. XLVI. T. III. p. 388.

u) Nominauimus ὁμοφύφυς l. citando p. 184 ſqq. Cudworthum, Morhofium, Wolfium, Claubergium, Burnetium, Calannam.

x) Diſſ. de conuenientia numerorum Pythagorae cum ideis Platonis Amoen. lit. T. VII. art. 7. p. 173 ſeqq.

y) Ad CVDWORTHVM p. 466. n. 7.

vir incomparabilis diſputat, colligere licet, aliud per numeros et ideas intellexit, quam nos intelligimus, et Pythagoram atque Platonem intellexiſſe credimus. Ideae enim nobis non ſunt animi notiones, vel εἴδη, ſed aeterna rerum omnium exemplaria, et ſubſtantiae per ſe ſubſiſtentes, quae ideae vocantur, non ideo, quod tantum in noſtra mente exiſtunt, ſed illam potius ob cauſam, quod ſola mente cerni atque intelligi poſſunt. Quam ideae definitionem ipſum Platonem ſecutum fuiſſe, vel ſolus eius *Parmenides*, vbi prolixe de ideis diſputat, demonſtrat. Numeros vero Pythagorae non rationes arithmeticas eſſe, ſed aeterna et eſſentialia rerum omnium principia cauſasque exemplares, IAMBLICHVS ſingulari libro [z] probauit: quae cum amice conſpirent cum ideis Platonis, cauſam non videmus, cur Plato, qui metaphyſicam Pythagorae ſuam fecit, hanc doctrinam ex ſchola Pythagorica accepiſſe dici nequeat. Nec aliud ARISTOTELES [a] velle videtur, quando Platonem coluiſſe ait, φιλοσοφίαν τὰ πολλὰ τοῖς Πυθαγορείοις ἀκολουθοῦσαν, *philoſophiam in multis Pythagoreos ſequentem.* II. Sunt vero ideae iuxta Platonem aeterna rerum ſenſibilium exemplaria et formae, quae propria ſubſtantia gaudent, et ratione atque intelligentia continentur. Ita et PLATO ipſe, qui in *Timaeo* [b] aeternas vocat, et κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχούσας, *eodem ſe ſemper modo et ſimiliter ſe habentes; ſpeciesque, quae ſemper eaedem ſunt, ſine ortu atque interitu, quae nec accipiunt quidpiam aliunde, nec ipſae procedunt ad aliud quidpiam, ſenſuque corporis nullo percipiuntur, et ad ſolam intelligentiam pertinent,* et alibi [c], hanc earum definitionem affert: ἐστὶ γένος τὶ ἑκάστου, καὶ οὐσία αὐτὴ καθ' αὑτὴν, *eſt genus rei vniuscuiusque, et eſſentia ipſa ex ſe ipſa.* Ciceronis, Alcinoi et Laërtii loca alibi [d] adduximus, quibus ex Platonicis multa addi poſſunt, vbique enim haec doctrina in eorum ſcholis perſonat: quam tamen Alexandrini Platonici, vt alia multa, deprauarunt, vt ex iis videre eſt, quae de iyngibus, ſiue ideis in oraculis Zoroaſtri ſuppoſitis dicuntur. III. Hae ideae et exemplaria rerum a Deo ex ſe producta ſunt, cum rationem Deus ex ſe educeret, inque hac mente ſua ideae illae, ſiue entia intelligibilia exiſterent. Hic iterum obſcurus eſt Plato, interdum enim ita de ideis locutus eſt, ac ſi diuini eſſent intellectus notiones et conceptus de rerum eſſentiis, quos Deus reſpexit, cum mundum condere vellet; plerumque vero eas deſcribit tanquam entia ſua quidem peculiari ſubſtantia gaudentia, in regione tamen idearum, ſiue λόγῳ Dei comprehenſa. Quam tamen inconſtantiam non in hac ſola re [e], ſed et alibi ſaepius prodidit. Quod ſi vero nexus totius ſyſtematis metaphyſici Platonis et definitiones idearum a Platone allatae conſiderentur, recte eas a Deo ſeparatas crediſiſſe ſtatuendum eſt, nec audiendi ſunt Platonici iuniores, qui etiam in hoc Platonem emendauerunt, vt ideas a ſummo Deo, vel mente potius realiter non differre, ſed in

z) Introd. in Nicomachi Arithmeticam, quam edidit SAMVEL TENNVLIVS.
a) Metaphyſ. L. I. c. 6.
b) T. III. p. 28.
c) In Parmenide T. III. p. 135.
d) Hiſtor. de ideis ſect. I. §. IV. p. 39.
e) Notauit ideo Platonem CYRILLVS ALEX. contr. Iul. L. II. p. 66. conf. Hiſt. de id. l. c. p. 32.

in eo non radicaliter tantum (nam hoc neque Plato negauit) ſed formaliter quoque comprehendi aſſererent: id quod poſtea interpretes Platonis in diuerſam ſententiam traxit, qua de re cum alio loco [f] prolixe ſatis egerimus, hic copioſius diſſerere non vacat. Id nos hoc loco paucis monemus, eos, qui ideas ſubſtantia ſua ab intellectu diuino ſeparatas conſtituiſſe Platonem aſſerunt, et ARISTOTELEM [ff] teſtem habere, et eius ſequaces pleroſque; et definitionem idearum a ſua parte. Eas enim Plato non aeterna tantum rerum exempla et notiones in intellectu diuino eſſe voluit, ſed et ſubſtantias ὀσίας αὐτὰς καθ' αὑτὰς, *ex ſe et per ſe ipſas*, quae eſſentiam rebus fluxis largirentur, poſtquam ſemel ab intellectu diuino, in quo radices quaſi ſuas agnoſcunt, et fundamentum, ab aeterno emanarunt. Niſi enim hoc ſtatuamus, comprehendi non poteſt, qui Plato ſibi animo conceperit, non imaginem tantum vel notionem vniuerſalem equi, ſed et eſſentiam atque formam equi, in Deo eſſe [g]. Intercedit vero et hic eruditiſſimus MOSHEMIVS [h], et ingenioſe contra hanc ſententiam diſputat. Contendit is, non auctoritatibus plerumque fallentibus, ſed rationibus ex ſyſtemate petitis pugnandum et iudicandum eſſe; non eſſe ſententiam tam abſurdam viro a iudicio et ingenio non deſtituto facile imputandam; non intelligi poſſe ideam v. g. equi, vniuerſalem exiſtentem, notionem vero equi claram eſſe; nec poſtulare nexum ſyſtematis Platonici eiusmodi ideas a Dei intellectu ſeparatas, in quo ideo tantum ideae intellectus diuini obiectum, vt exemplar fabri, conſtituantur a Platone, vt eos profligaret, qui aut mundum ipſum Deum eſſe, aut caſu et temere naturam rerum concreuiſſe doceret, quae vero contrario ſenſu ab eo dicta videantur, poëtico et figurato dicendi generi adſcribenda eſſe. Quae etſi magnam pro ſe ſpeciem habent, liceat tamen pace Viri ſummi, cuius ingenio et eruditioni merito aſſurgimus, paucis ea exponere, quae nos impediunt, quo minus Ariſtotelicam de ideis Platonicis opinionem deſeramus. Dabimus, non tam auctoritatibus hic ſtandum eſſe, quam rationibus, licet et hoc in obſcuro argumento philoſophi, qui data opera intelligi noluit, periculoſum ſit, cum pluribus exemplis conſtet, ratiocinando in varias interpretationes et ſignificationes tandem totum Platonis ſyſtema phyſiologicum abiiſſe: Ariſtoteles vero, qui praeceptorem oppugnandum ſumſit, plenius ac nos eius mentem intelligere potuerit. Sed rationibus Platonicis nixi de hac re diſpiciemus. Eas vero poſtulare credimus, vt ab intellectu diuino Plato ideas ſepararet. Non enim ille ſolus philoſophi ſcopus fuit, quem affert vir longe praeſtantiſſimus; vt impietati eorum ſe opponeret, qui Deum e mundi fabrica excludebant, ſed potiſſimum, docente ARISTOTELE [i], vt ſcientiae locum faceret, cum ex ſchola Heracliti retinuiſſet, materialia omnia incerta, fluxa et in momenta mutabilia eſſe. Vt itaque ſcientiae locus eſſet, addu-

f) l. c. p. 60 ſeqq.

ff) Vide loca adducta l. c. p. 66.

g) Accedit quod appoſite ad rem monet IAC. THOMAS. Orat. XIII. p. 299. quae eſt de ideis Platonis, timuiſſe Platonem in Deo ideas multiformes ponere, quia Deus ſimplex eſt, nec multitudo in eo locum habet vel aliquid coagmentatum.

h) l. c. p. 662.

i) Metaphyſ. L. XIII. c. 4.

adducenda erant subiecta aeterna, immutabilia, vniuersalia, quorum quodlibet sui generis vniuersalem quandam naturam in se contineret, eamque materiae imprimeret, vt ita ex illa fieret, quod demiurgus intenderat. Ponamus iam, per ideas tantum aeterni intellectus diuini notiones intellexisse Platonem, qua ratione constabit physiologiae Platonicae sua veritas, essentiam et formam habere res creatas ab istis ideis? Nam si hoc ita esset, Deus ipse, eiusque essentia esset essentia equi, arboris, hominis, verbo, rerum omnium, a qua impietate tamen Platonem tota systematis eius constitutio liberat, quicquid contra dicant, qui testimoniis fide dignis destituti in Spinozae castris militasse Platonem asserunt. Hoc vt euidens nobis et Platonicae physiologiae consentaneum videtur, ita, non quidem verum, non tamen tam absurdum est, quam eruditissimo viro videtur: quae enim in equo, arbore, homine etc. singularia sunt ex materiae modificatione orta, Plato ideis non adscripsit, sed tantum intelligibile aliquid, existens per se, et quoad nostrum concipiendi modum abstractum a rerum sensibilium circumstantiis per ideas intellexit, quod illi, tanquam τερετίσματα et nugas, cum Aristotele et Diogene riserunt, qui qualitates corporeas vel materiales in abstracto v. g. equeitatem, arboreitatem, eum intellexisse putarunt [k], qua in re Platoni iniuriam fieri nulli dubitamus. Non negamus, esse in hac quoque opinione ἀσύστατον aliquod, sed id tam absurdum et ridiculum esse, vt eius generis philosopho, qualis Plato fuit, imaginationis foecunditate, quam iudicio valentior, tribui nequeat, non videmus. Quod vero obiicitur, ideam animi notionem, non rem per se existentem, significare, id aut scopum plane non ferit, aut falsum est. Supra enim ipsa Platonis verba attulimus, quibus ideam rem per se existentem definiuit, nec confundendae sunt τὰ εἴδη siue notiones animae logicae, cum ideis physicis. Nec negamus, fuisse has ideas obiectum demiurgi, siue rationis diuinae mundum condentis, vti ipse PLATO *libro sexto de republica*, et in *Timaeo* fuse docuit, et exemplum fabri ideam aedificii sibi formantis illustrationis causa addidit: sed hoc nihil impedit, quo minus ideae possint separata ab intellectu diuino existentia existere. Nam quia dependent, quoad emanationis principium, ab intellectu diuino, ideo tamen cum eo arctissime connectuntur, et vnum cum eo sunt, id quod magna diligentia in *Parmenide* demonstrare philosophus sategit; adeoque etiam eius obiectum esse possunt. Simile vero a fabro desumtum hanc potius opinionem confirmat, quam destruit. Exempla enim et archetypi, quos architecti sibi formant, non in solis animi notionibus et imaginibus subsistunt, sed in charta delineantur, v. g. aedium exemplum, vel aedicula construitur, iuxta quam aedes formentur. Haec si sua constant veritate, reliqua, quae generali tantum argumento disputantur, nostrae opinioni non officiunt. Quam pluribus roborare locus quidem non patitur; addendum tamen vnum est, quod ipsa celeberrimi Cudworthiani interpretis eruditio subministrat. Obseruat is [l] acutissime et elegan-

k) Hist. de ideis l. c. p. 69. 130. LAERT. L. III. f. 53.

l) l. c. p. 671. 672.

eleganter: „Platonem ſtatuere in Timaeo: ſimulacrum Deorum aeternorum viuere et moueri; hocque ſimulacrum mundum eſſe, rectiſſime contra Chalcidium, animam mundi intelligentem, tuetur. Addit poſtea contra Cudworthum, per aeternos hos Deos tres in diuinis hypoſtaſes indicari contendentem, aeternos illos Deos nihil aliud eſſe, quam aeterna rerum omnium exempla et ſpecies, quarum ad normam mundum hunc a ſupremo numine comparatum eſſe Plato cenſuerit. Id ex eo probat, (liceat et hoc addere, cum doctrinam de ideis mirifice illuſtret) quod Plato et mundum totum, et illuſtriores eius partes Deos vocauerit, cui mundo cum mundus intelligibilis reſpondeat, neceſſe ſit, vt et hic et eius partes ex quibus conſtent Dii ſint. Feciſſe itaque Platonem aeternas neſcio quas ſpecies Deorum, ad quorum imaginem mundus conditus ſit, et hos eſſe aeternos et intelligibiles Deos, in Timaeo et ſchola Platonicorum celeberrimos.“ Rectiſſime haec omnia dici et menti Platonis conformiter, nemo negabit, qui Platonem legit. Si vero ideae Dii ſunt aeterni, neceſſario a ſummo Deo eiusque intellectu differunt, et quod Dii ſunt, per ſe exiſtunt, licet in eo, tanquam in emanationis ſpiritualis fonte exiſtant. Nec hi Dii alii ſunt, quam quibus rerum ſenſibilium formationem Deum reliquiſſe Plato ſtatuit, de quo poſtea dicemus [m]. Ceterum et hoc abſurdum ſatis eſt, v. g. equorum ideam, ſiue ſpeciem vniuerſalem, vel eſſentiam ex qua omnes equi participant eſſe Deum quendam, manifeſto exemplo, ridiculam aliquam opinionem Platoni placere et tribui quoque poſſe; quanquam adeo ἀσύςατον, ſi ſemel emanationem omnium entium realium et ſpiritualium ex Deo admittas, non ſit, eſſentiale omnium equorum a ſubſtantia ſpirituali aliqua ortum ac naturam habere. Sed fortaſſe maiorem obſcuriſſimae et ineptae idearum hypotheſi lucem accendimus, quam in ipſa Platonis mente, ad abſurda omnia, quae inde emergebant, vti videtur, non attendenti habuit, vnde nihil amplius addimus [n], ſed porro notamus: IV. Ideas Platoni conſtituta eſſe obiecta ſcientiae, circa quae verſatur, id quod ſupra iam indicauimus, et ipſe multoties in dialogis ſuis inculcauit. Rationem in antecedentibus iam expoſuimus, quia eas ſolas veram rerum naturam pandere, et genuina veritatis luce colluſtrare homines putat, id quod elegantiſſima imagine hominis in ſpecu deuincti, et vmbratiles tantum imagines videntis, ſoluti vero poſtea et per varios gradus ad intuendas res ipſas, tandemque ad aſpiciendos ſolaris luminis radios gradientis atque aſcendentis illuſtrat [o], qui locus ab iis maxime legendus eſt, qui idearum doctrinam in ſe obſcuram et difficilem clarius cognoſcere cupiunt. V. Patet vero ex eadem imagine, totam Platonis non phyſiologiam tantum,

m) Noſter hic eſt BASNAG. Hiſt. Iud. T. IV. c. 4. §. 7. p. 56.

n) Ait etiam celeberrimus vir l. c. p. 695. Si ex Timaeo pateat, Platonem has aeternas ſpecies ſeu ideas aperte ſeiunxiſſe ab opifice mundi, conſtare tum etiam, opificem hunc non eſſe totam diuinitatem tribus perſonis conſiſtentem, quod CUDWORTHUS h. l. aſſerit. Iſtud autem tam perſpicuum eſſe ex Timaeo, vt nihil magis. Id quod ex ipſo Timaeo, cuius verba CICERO quoque expreſſit, probat. Nec negat magnam Platonicorum partem ab ea opinione differre, quae nihil ſeparatum hic ſtatuit.

o) Initio L. VII. de repub. T. II. p. 515.

tum, sed et ethicam ad idearum notitiam redire. Comparat enim animum cum homine captiuo, corpus cum carcere, ex quo ille liberandus, et ab imaginibus vmbratilibus gradibus variis ad reminiscentiam eorum, quae ante descensum in corpus nouerat, et intuitionem entium vere talium, perducendus est, quod cum alibi [p] prolixe explicuerimus, sicco iam praeterimus pede, id vnum ex ALCINOO [q] adiicientes, ideam, prout varias relationes habet, variis quoque nominibus apud Platonem insigniri: est enim, quoad Deum νόησις siue intellectio, quoad nos, primum intelligibile, quoad materiam, μέτρον, (formam recte dixeris, siue modum essentialem, quo fluxa materia terminatur, vt certum aliquod subiectum exhibeat) quoad mundum hunc sensibilem, exemplar, quoad se ipsam vero essentia. Quae vbi in Platonis scriptis non diligenter obseruantur, magnam caliginem et errores quoque non paucos in doctrina de ideis pariunt. VI. Ex dictis hactenus sequitur, quicquid ideis opponitur, id est, materiam omnem, quodque ex materia componitur sensile, non stabile, non essentiale, non immutabile esse, sed, cum perpetuo fluxui et mutationi obnoxium sit, scientiae obiectum esse non posse [r], nec mereri nomen entis [s]; id quod ex Pythagoreorum schola accepit, quibus haec ontologia vehementer placuit [t]. Sequitur etiam ex eadem doctrina: quaecunque sunt super terram, veritatem non esse, sed veritatis vmbras et imitationes, et ne haec quidem omnia, sed pauca tantum; caetera plane mendacium et errores, et imaginationis vanas opiniones et velut simulacra quaedam esse; vt recte refert STOBAEVS [u]. Ex qua breui doctrinae Platonicae de ideis delineatione hominis ingenium ad enthusiasmum valde pronum clare patefit, qui eo vsque processit, vt in deligendo magistratu reipublicae eos solos eligendos esse moneret [x], qui ad hanc intuitionis philosophicae, et abstractionis mentalis perfectionem peruenerunt, vnde de republica eius iudicari potest.

§. XXIII. IX. Vt vero formandae materiae opus rite procederet, mundusque ex ea formatus fieret optimus, animam quoque Deus ei indidit. Haec vt alibi, ita potissimum in *Timaeo* asserit, animamque hanc mundanam inter principia secundaria mundi geniti refert. Qualis vero anima illa sit, subobscure expressit Plato. Ait enim dicto loco [y]: *Ille tam generatione, quam virtute priorem antiquioremque animam corpore constituit, vtpote quae obedienti corpori esset imperatura, ex his videlicet, atque hoc pacto: Ex ea substantia, quae indiuidua et semper eadem similisque est, et ex ea rursus, quae circa corpora diuidua est, tertiam substantiae speciem commiscuit mediam, quae rursus esset naturae ipsius eiusdem et naturae ipsius alterius* *Anima mundi.*

 particeps,

p) Hist. de ideis sect. I. §. 6. p. 87 seqq.
q) Cap. 9.
r) In Sophist. T. I. p. 250. LAERT. L. III. f. 9. 10. qui luculentus est.
s) In Theaetet. T. I. p. 252 seqq.
t) Conf. Io. SCHEFFER. de natura et constit. phil. Ital. c. VIII. p. 56 seqq.
u) Serm. LIX. p. 232. ex Pseudo Mercurio homine Platonico.
x) Lib. VII. de republica T. II. p. 518.
y) T. III. p. 34.

particeps, eamque per haec mediam constituit inter indiuiduam substantiam, et eam quae circa corpus diuiditur. Ea cum tria sumsisset, in vnam speciem omnia temperauit: vbi naturam eius, quod alterum diuersumque vocamus, commixtioni repugnantem, cum eo, quod idem dicitur, vi quadam conciliauit. Ita quidem Plato, qui aperte satis innuit, animam hanc mundi ex natura cum ideae, tum materiae conflatam fuisse. Qua ratione vero id factum sit, longa et obscura inter Academiae discipulos disputatio est, cum more suo Plato mentem hac de re suam clare non explicuerit. Nobis, qui peculiarem Platonicae philosophiae historiam non scribimus, de hisce Platonicorum litigiis multa afferre non licet, sed explicandum nobis potius est, quid Plato ista anima mundi intellexisse videatur. Et I. quidem ex allato loco constare arbitramur, animam hanc mundi non aeternam esse, sed tum demum, a mundi architecto productam, cum mundum formaret. Id quod ARISTOTELES [z] quoque tradidit, Platonem interdum asserere, animam vna cum coelo factam esse. II. Haud obscurum vero est, animam hanc mundanam praestantiore sui parte ex Deo effluxisse: Ait enim Plato, Deum ex substantia indiuidua, quaeque semper eadem est, sumsisse, vt hanc animam, quam mundo inderet, exinde formaret. Illa natura vel substantia eadem vero, mens siue ratio diuina est, et mundus idealis, vti in antecedente paragrapho demonstrauimus, isque ex Deo: vnde iam colligi luculenter potest, qua ratione diuina queat dici haec anima, et ex Deo orta, quoniam emanationis spiritualis operatione ex diuina mente particulam accepit. Etsi itaque tertio gradu a fonte omnium entium spiritualium differt, et dignitate longe minor est, eousque tamen diuina visa fuit Platoni, vt numen, quod tamen οὐδενὶ μεμιγμένον *esse docebat,* πάντα κοσμεῖν τὰ πράγματα διὰ πάντων ἰόντα, *omnia exornare, omnia peruadens statuerit* [a]. Quo simul intelligimus, abesse haec a sensu Stoico, quando Plato Deum animam mundi permeantem vocat; Stoici enim formalem Dei naturam per vniuersum diffusam statuebant, Plato animam mundi ex mundi intelligibilis et diuini natura decerptam omnia penetrare docebat, hancque demum se in materiae sinum, cum mundus conderetur, infudisse asserebat, eique ex diuiduo siue materia aliquid tribuebat, quo et dignitate, et natura, et ordine reliquis facta est inferior. Hinc vero III. apertissimum est, plurimum peruertisse Platonis doctrinam, Alexandrinos Platonicos ex schola Plotini, qui duplicem animam mundi excogitarunt, vnam ὑπερκόσμιον, alteram ἐγκόσμιον, quarum illa supra mundum posita, tertiam in diuina essentia hypostasin constituat, haec ex illa deprompta mundo, vt eum animaret, indita sit. Qua de re multus est PLOTINVS [b], et qui eum sectatores secuti sunt, quorum vestigia premunt, quotquot venerandae Trinitatis dogma in Platone deprehendisse sibi visi sunt [c].

Quam

z) Metaph. L. XIV. c. 6.

a) Cratyl. T. III. p. 53.

b) Ennead. III. L. V. c. 2. p. 293. Quam tamen ψευδερμηνείαν Platonis videtur generasse dogma de mundo aeterno, quod Platoni erat ignotum.

c) Inter hos est CVDWORTHVS Syst. int. c. IV. §. 36. p. 679 seqq.

Quam tamen opinionem recte reiecerunt viri docti [d], non, quid iuniores Platonici magistrum dicere iusserint, sed quid ipse dixerit, expendentes. Nam ea de re Plato in scriptis suis silet, quanquam mira perspicacia aliquid, quod speciem habeat, ex illis exsculpere conetur CVDWORTHVS, cuius ratiunculis satisfecit MOSHEMIVS [e]: sed anima mundi, cuius passim meminit, semper ea est, quae mundo indita est, quaeque et motus in eo causa est ordinati, et acceptam virtutem in gubernatione mundi exercet, hincque in omnibus mundi partibus, praecipue in sole, luna, sideribusque latet. Nec haec potest esse illa supramundana anima, cum non tantum indiuidui et eiusdem, sed et diuidui et diuersi particeps sit, id quod in animam supramundanam Plotini cadere non potest. Nec generauit alia ratio tertium illud diuinum, aeternum, et immutabile principium Alexandrinorum philosophorum, quam studium se assimilandi Christianae religioni, quam pro noua de diuinis philosophia habentes in systema suum syncretisticum ex parte receperant. Cum enim in SS. Trinitate tres hypostases siue personas Christianos memorantes audirent, haec non commodius suae sectae placitis accommodari posse credebant, quam si patrem, vno bono Platonis, filium vero, quem λόγον dici mundique creatorem obseruabant, rationi, quam Plato in Deo, vel ex Deo potius genitam asserebat, assimilarent. Vt vero Spiritui S. suo modo locus esset, ad tertium principium, animam mundi confugerunt; quae sensu Platonico, quatenus mundum formatum inhabitat, eum non posset cum diuino spiritu componi, eo quod diuidui in ea natura, et generatio in tempore facta obstaret, animam mundanam ὑπερκόσμιον excogitarunt, quae in vna diuina essentia, tanquam aeterna ὑπόστασις subsisteret, et ad quam atque ex qua anima mundo immersa esset decerpta. Qua tamen ratione, vt solent systemata male combinata et ex variis dogmatibus consuta, et Christianam doctrinam corruperunt et Platonicam, id non facturi, si Platoni pressius adhaesissent, qui ex eodem et diuerso animam mundi coaluisse statuit. IV. Qua vero ratione Plato animam mundi ex diuina essentia et simul ex materia participare dixerit, id subobscurum est, et vix vera eius mens detegi potest. Quod si PLVTARCHVS [f] audiendus est, hoc ita factum est, vt Deus brutam illam et immorigeram animam inordinatae atque confusae iactationis in materia auctorem, emendauerit, et adiiciendo aliquam de essentia diuina partem, eam in ordinem concinnum redegerit, motusque eius varios per diuinam illam partem ita direxerit, vt, quantum materiae anima pateretur admirabilis rerum ordo et harmonia exoriretur. Hinc nullam animae huius mundanae partem sinceram putat, sed cum ex mala illa anima aliquid trahat, inde omnium malorum causam profluere. Nec aliter CHALCIDIVS, qui, *Deum, ait quae sine ordine et modo erant, ordinasse, et inordinatos animi*

errores

d) MOSHEM. ad h. l. CLERICVS Ep. Crit. VII. p. 203. BASNAGE Hist. des Iuifs l. c. §. 19. p. 77. GVNDLING. Ot. Fasc. II. p. 18.

e) loc. cit. p. 681.

f) De ψυχογονίᾳ Timaei, quam sententiam suam quoque fecit cel. MOSHEMIVS ad CVDWORTH. p. 234.

errores et agitationem fluctibus similem compescuisse, intellectu assignato, ex inordinata iactatione ad ordinem redegisse: hincque ortum animae mundi, ex indiuidua vna, quae intellectus sit, et alia, quae per vniuersa corpora diuiditur, et scinditur, prouenire. Indicauimus tamen supra iam, quid nobis obstare videatur, quo minus hanc de peculiari materiae anima, animae mundanae contradistincta, nostram faciamus. Nos, si in tam obscuro argumento coniecturis vtendi venia est, hanc, vti supra diximus, animam materiae, in vi rebelli, immorigera, et inordinata iactatione materiae consistere supponentes, ita Platonis idem et diuersum, siue diuiduum et indiuiduum in anima mundana intelligimus: Deus cum inordinate ab omni aeternitate iactatam et fluctuantem materiam in ordinem redigere vellet, non tantum de naturis diuinis et essentiis aeternis, quae menti eius obuersabantur, cogitabat, easque emanatione spirituali ex se producendo, mundum idealem generabat, sed etiam ad materiae ordinationem et emendationem se accingens, tantum ex hoc altero diuinitatis principio materiae indebat, quantum ad formandas res et determinandam materiam, et ordinandos eius motus requirebatur, sicque ex isto mundo ideali tertium principium emanationis lege, nempe animam diuinam produxit, et materiae infudit: quae anima, vi sapientiae ex fonte suae in eam dimanantis, materiam quidem emendauit, in ordinem compescuit, et ad recipiendas formas diuinas disposuit, toti tamen illi malignae et refractariae materiae dispositioni impar, omnes eius motus inordinatos et anomalos, et contrariam bono cupiditatem vincere et emendare non potuit; vnde factum est, vt ex natura materiae anima mundi aliquid participaret, multumque illa reliquis principiis diuinis fieret deterior. Acutius qui vident, et in his tenebris clariora dare possunt, iis has nostras coniecturas non obtrudimus, quas, licet pro indubitata Platonis opinione venditare nolumus, nihil tamen, nisi fallimur, habent, quod vel verbis Platonis vel systemati eius physiologico maximopere repugnet, et non aptum sit, vt et mundi ortus, et natura materiae, et origo mali inde Platonicis rationibus queant explicari.

Trinitas Platonica.

V. Ex his vero, quae fuse hactenus, postulante argumenti dignitate, disseruimus, iudicari potest, quid de trinitate Platonica sentiendum sit, quam non iuniores tantum Platonici magnopere iactarunt [g], sed et post eos tot viri docti ex Christianis, a trinitate Christianorum non multum abhorrere contenderunt [h]. Alii vero plane reiecerunt, quicquid in Platone huic dogmati velificare videtur, ad poëticum dicendi genus, notiones animi, vel attributa etiam DEI gentili more in personas mutans, vel personarum habitu potius inducens, retulerunt [i]. Quo in argumento recentiores Platonicos ante

g) Quorum tamen hominum, vt in aliis, sic in hoc quoque dogmate sententia variat: e. g. demiurgum siue conditorem mundi alii faciunt primum Deum, Iulianus imperator secundum, Plotinus tertium, et sic in aliis quoque; conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 686.

h) Eos enumerandi otium nobis fecit diligentia laudatissimorum virorum IO. A. FABRICII Bibl. Graec. Vol. II. p. 39 seqq. I. F. BVDDEI Institit. theol. dogm. T. I. p. 445. CHR. MATH. PFAFFII Introd. in histor. theol. liter. P. I. p. 305 seqq. qui consulendi.

i) In his SOVVERAINIVM esse, supra diximus.

ante omnia non audiendos esse monemus, quos ex inepto sacra Christianorum dogmata cum nugis suis conciliandi studio Platonis genuinas doctrinas de Deo et principiis diuinis misere corrupisse, plus vna vice ostendimus. Illi enim abstractione mentali vsi, tres eiusmodi ὑποστάσεις, in vna essentia diuina comminiscebantur, easque a mundo hoc visibili separabant. Plato vero, etsi is quoque trium principiorum mentionem faciebat, longe tamen alia ratione ea adhibuit, nec de trinitate in diuina essentia, sed de principiis rerum genitarum sollicitus, rationem Dei et animam mundi, ad hunc ipsum mundum suo modo retulit, et ideas diuinas materiae impressas et animam ei inditam statuit. Num vero attributa tantum Dei intellexerit, nec ne? in tanta obscuritate eius definiri certa ratione non potest, ex iis tamen, quae hactenus de ideis et anima mundi disseruimus, patet, verisimile esse, non nudas haec principia notiones et praeuisiones animi, abstractionibus tantum existentes, esse, sed reuera Platonem sibi concepisse emanationem duorum principiorum, ex infinita DEI natura, realiter a Deo distinctorum, propter originem tamen et fontem, ex quo orta sunt, vnum certo sensu, quae cum eo sint: quae tamen principia et maxime inaequalia esse, et dignitate, immo etiam naturae diuinitate inter se diuersa et inferiora summo DEO, patet, praecipue cum non in se considerari debeant, sed quatenus circa materiam agunt, quo modo anima mundi, ex contagio materiae aliquid trahens, eo nomine vix digna est. Quae si cogitassent, et a Platonicorum Aegyptiacorum falsis et syncretisticis interpretationibus sibi cauissent viri illi eruditi, qui nescio quae adorandi SS. Trinitatis Christianae mysterii vestigia in Platone se obseruauisse, sibi visi sunt; parcius de Platone tantopere laudando cogitassent, nec ad ineptam opinionem delapsi essent, Platonem ex sacris oraculis et consuetudine cum Iudaeis haec mysteria surripuisse. Nihil enim in tota hac trinitate Platonica est, si modo nomen haec tria merentur, quae immenso gradu, natura et dignitate inter se distant, quod non ex admissis semel principiis generalibus de Deo, materia et idea, causis rerum omnium Plato sine vllo reuelationis diuinae adminiculo poterat deducere. VI. Sequitur vero ex hac quoque de anima mundi doctrina, et mundum esse Dei filium, et omnes partes mundi, praecipue illustriores, et in his solem, lunam atque reliqua sidera Deos esse. Recte hoc notandum est, ne confundamus in theologia Platonis, quae inter se distincta sunt. Et mundum quidem simulacrum immortalis diuinitatis ipse Plato nominat [k], et filium Dei TIMAEVS LOCRVS [l], quem imitati sunt alii [m], eo quod per ista principia a Deo esset genitus. Immo ipse PLATO [n] Deum ὄντως existentem de futuro Deo, id est mundo condendo cogitasse asserit. Terram vero, coelum, et sidera Deos dixisse, multis testimoniis constat. Vnde

k) In Timaeo l. c.
l) T. III. p. 95. Opp. Plat.
m) Eorum loca collegit SOVVERAIN Platonisme devoilé P. I. ch. 9. p. 93. qui tamen male haec applicat et confundit.
n) In Timaeo.

Vnde LAERTIVS [o] hoc Platoni tribuit: terram esse antiquissimum omnium, qui in coelo essent, Deorum, et loquuntur id etiam non dialogus tantum, qui *Epinomis* inscribitur, sed et libri *de legibus*, quos tamen maturiore aetate, grauisque annis conscripsisse dicitur, vbi Anaxagorae scita de sideribus reprehendit, et haec serio inculcat Atticae iuuentuti. Quae quidem ad declinandam inuidiam, quam praeceptorem Socratem e viuis sustulisse nouerat, dixisse tantum videri poterat, nisi doctrina de anima mundi, eum serio haec statuisse persuaderet. Non tamen aeterni hi Dii sunt, sed in tempore orti atque conditi, quemadmodum anima mundi, a qua animantur, et propter quam in Deorum numerum referuntur, aeterna non est, vt supra vidimus [p].

Dii et daemones.

§. XXIV. X. Vt vero reliqua, quae ad hanc theologiam siue metaphysicam Platonis pertinent, tandem adiiciamus, monendum est, Deos quoque tum aeternos tum ortos ex his principiis deriuauisse Platonem. Et de Diis quidem aeternis §. antecedente, quantum satis est, ad noscendam Platonis doctrinam diximus, et eos species siue ideas aeternas esse, in mundo intelligibili, vti recentiores Platonis discipuli loquuntur, comprehensas; ortos vero Deos cum anima mundi originem cepisse, ex modo dictis patet. Et de daemonum quidem natura et munere occulte sententiam Plato tegit, fassus [q] ceterorum Deorum, qui cerni non possunt, et daemones vocantur, cognoscere et enuntiare ortum maius esse opus, quam ferre nostrum valeat ingenium, priscisque in hac re credendum esse viris, qui Diis geniti, vt ipsi dicebant, parentes suos optime nouerint. Verum hoc ad declinandam inuidiam dixisse, ne ignota cum Socrate numina introducere videretur, palam est. In sequentibus vero sumta fabulae persona, ita Deum rerum conditorem loquentem ad hos Deos inducit: *esse quidem eos, quoniam generati sint, minime natura sua immortales, et indissolubiles, neque tamen vnquam dissolutum iri, nec mortis fatum subituros, voluntate diuina praestantiore vinculo existente ad vitae custodiam, quam nexum illum, quibus essent tunc, cum gignerentur, colligati.* Posthaec recitat, quae eis munera ab opifice iniuncta essent; *vt* nempe, *quoniam conditorem non deceret reliqua animantia condere, ne et ipsa Dii euaderent, ipsi secundum naturam suam ad animalium generationem se accingerent, vimque Dei in illis condendis imitarentur. Et animalis se quidem, quod immortale et diuinum vocandum sit, et principatum teneat, ipsum se semen et initia traditurum, cetera eos exsecuturos, vt immortali naturae mortalem attexentes, faciant generentque animalia, et subministratis alimentis augeant, et consumta rursus recipiant.* Hactenus Plato, qui in sequentibus animarum in his animalibus ortum describit, de quo postea. Videturque in his partim Aegyptios et Pythagoram, partim Socratem secutus fuisse. Obscurus tamen in his omnibus est, nec satis declarat, quae de daemonibus statuat.

o) L. III. f. 75. Vnde emendandus locus in Timaeo T. III. p. 75.

p) Conf. CVDWORTH. System intell. c. IV. §. 23. p. 484.

q) In Timaeo T. III. p. 40.

ſtatuat. Quod occaſionem praebuit Platonicis Aegyptiacis infinita de daemonum natura, gradu, officiis, expiatione hisque ſimilibus diſputandi, et maximam ſuae theologiae partem iſtis diſſertationibus replendi: quas tamen, cum pleraeque in eorum demum ingenio enatae ſint, tum demum tangemus, vbi temporum et hiſtoriae ſeries ad ſectam Eclecticam nos deduxerit. Nunc Platonis verbis inſiſtentes, de iis eum loqui diis monemus, qui in anima mundi comprehenſi, cum ea geniti ſunt, quos formationi tum hominis, animae ſuperioris ſiue rationalis parte ſummo rerum conditori relicta, tum reliquorum animantium praefectos fuiſſe ſatis clare innuit. Non tamen ortus tantum animalium curam habere iuſſos eſſe, ſed et incrementorum reditusque in eam materiam, ex qua producta ſunt, monet, vnde recte colligitur, mundi huius ſenſibilis directioni et prouidentiae Platonem daemones praefeciſſe. Id quod TIMAEO LOCRENSI [r] quoque placuit, quem in ineundis mundi huius rationibus phyſicis ſecutum fuiſſe Platonem aliquoties monuimus, qui diſerte: *numinibus humanarum rerum inſpectionem ſummum illum Deum, omnium imperatorem atque praeſidem, attribuiſſe, iisque etiam gubernationem mundi permiſiſſe.* Quem ſecutus eſt Plato, qui de hoc daemonum munere ita [s]: *Tunc ſane totius circuitus princeps curatorque primus Deus extitit, vt nunc per varias mundi plagas ſingulae ipſius partes a principibus diis diſtributae ſunt. Animalium quoque genera gregatim diſtincta, daemones quidam tanquam diuini paſtores ſortiti ſunt, quorum quisque ad munus ſuum obeundum ſufficiens cum eſſet, ſinguli ſingulis, ſic vt ille voluit praeficiebantur, quibus praeerat ipſe.* Ita enim fabulam de regno Saturni primaque naſcentis humani generis aetate rationibus ornat philoſophicis. Non vero regendo tantum mundo huic, ſed et vaticiniis et patefaciendae deorum voluntati, et expiando quoque ſummo numini certos daemones praefecit. Notabili enim loco [ſſ] ait: *Omnis natura daemonum inter mortales deosue eſt media* (cuius ratio petenda eſt ab origine eorum ex anima mundi, quae medium quaſi inter diuina et materialia tenet, ex vtrisque participans) *interpretatur et traiicit humana ad Deos, diuina ad homines: horum quidem preces et ſacrificia, illorum praecepta ſacrasque ſolennes inſtitutiones et ordinem. In vtroque medio conſtituta eorum natura totum complet, vt vniuerſum ſecum ipſo tali vinculo connectatur. Per hanc vaticinium omne procedit, ſacerdotumque diligentia circa ſacrificia expiationesque, et incantationes, et diuinationem omnem atque magicam. Deus quidem homini non miſcetur, ſed per id medium commercium omne atque colloquium inter Deos hominesque conficitur, et vigilantibus nobis et dormientibus.* Poſſemus hic innumera fere cumulare, quae Platonici recentiores de catena daemonum, quibus vniuerſum repletur, diſſeruere, verum id iam non agimus, et potiora, quae hunc locum illuſtrare poſſunt alibi [t] diximus. Hic vero

r) Opuſc. mythol. GALEI p. 566.
s) In Politica.
ſſ) In conuiuio T. III. p. 201 ſeqq.
t) In Otio Vindelico Mel. I. §. 5. p. 43.

vero id monemus, videri hic Platonem Aegyptiacam potiſſimum theologiam ſecutum eſſe, quam eiusmodi dogmatibus religionem publicam commendaſſe ſupra oſtendimus. Erat enim Plato, Socratis exemplo cautior factus, in eo diligens, vt philoſophiam ſuam religioni dominanti accommodaret. Et fauebat huic opinioni non doctrina tantum de anima mundi omnia peruadente, ex qua daemonas excerptos eſſe ſtatuebat, ſed recepta quoque ſuo tempore, etiam inter Graecos, ſententia: omnia Deorum eſſe plena, id eſt daemonibus cuncta repleri, vnde facile hanc, quam ipſius verbis attulimus, opinionem inire illi licuit. Qua de re, vbi de daemonio Socratis agit, pluribus mentem explicat, quae ipſa videnda ſunt, cum inſtituti noſtri cauſa exſcribere loca illa nobis non liceat. Ex his vero ſequebatur, cultum publicum non reiiciendum eſſe, ſed proſequendos daemonas orationibus, muneribus, alioque cultu diuino, idque animo puro. In quo tamen daemonum cultu pro diuerſis eorum generibus atque claſſibus, quibus mundo praeeſſe Plato praecipiebat [u], diuerſam quoque rationem adhiberi voluit. Nam alios ſtatuebat coeleſtes ciuitatique praeſidentes daemonas; alios terreſtres, poſt hos illis impares, et tandem heroës, quibus qua ratione cultus exhibendus ſit, in *quarto de legibus libro* conſtituit. Sed et in materiam poteſtatis aliquid eſſe daemonibus non negat. Ait enim [v], *homines et animalia cetera, eaque ex quibus iſta gignuntur, ignem et aquam et horum germana, DEI eſſe opera, poſt haec horum ſimulacra ſequi, daemonum quadam machinatione producta*; quae poſtea de phantaſmatis dormientibus et viuentibus quoque occurrentibus explicat. Quae poſtea materiam praebuere Aegyptiacis Platonicis miras de daemonum apparitionibus et phantaſmatibus opiniones excogitandi, quas ſuo loco tangemus. Interim de iis conſulendus eſt PSELLVS [w], vt appareat, qua ratione Platonica daemonologia ex his fundamentis ad ſpecioſum quidem, ſed paradoxum exſurrexerit aedificium. Reliqua, quae huc referri poſſunt, in ſequentibus exponemus, vbi etiam de animae origine et natura, quae ad metaphyſicam Platonis referri poteſt, diſſeremus.

II. Phyſica. §. XXV. His, quae explicuimus, fundamentis, vſus eſt Plato ad explicandam rerum naturalium generationem et ordinem, quam ſecundum mentem eius porro deſcribemus. Ita vero Plato ſtatuit in phyſica:

I. Sine cauſa oriri quicquam impoſſibile eſt. Hoc idem principium eſt, quod ſupra metaphyſicae Platonicae fundamentum poſuimus: Ex nihilo nihil fit.

II. Quod fieri debet pulchrum, opus eſt vt opifex in eius conſtructione ad id, quod eodem modo ſe habet, ſemper aſpiciat, et huiusmodi quodam vſus exemplo ideam vimque in opus educat. Ratio huius axiomatis quaerenda eſt in hypotheſi de ideis. Sine mundo ideali enim mundum ſenſibilem gigni non potuiſſe, ideo Plato ſtatuebat, quod materiam fluxam, infor-

u) In Apologia Socratis.
v) In Sophiſta circa fin.
w) De operatione daemonum.

informemque ſine acceſſione entium vere talium ad veram et viſibilem mundi productionem adhiberi non poſſe credebat.

III. Genitus autem mundus ab aliquo principio ſumſit exordium. Hoc ita probat Plato in *Timaeo*, vt dubium non ſit, credidiſſe eum, mundum in tempore genitum atque factum eſſe [x]. Ita enim rationes init: Mundus cernitur, tangiturque et corpus habet: omnia vero huiusmodi ſenſus mouent; quae ſenſus mouent, opinione per ſenſum percipiuntur: haec vero talia eſſe conſtat, vt gignantur et genita ſint; quicquid autem gignitur, ab aliqua cauſa gigni neceſſe eſt. Quo ratiocinio Plato manifeſte ad ſenſibilem mundum reſpicit, qui in hanc formam, vt conſpici tangique poſſet, non enituiſſet, niſi informis materia formam et ordinem a conditore accepiſſet. Paria alibi quoque habet, nec dubitabit, qui *Timaeum* legit, mundum non aeternum eſſe, ſed genitum in tempore. Aliter tamen iuniores Platonici, qui contrariam Platoni opinionem tribuunt, et mundum quidem ab aeterno genitum concedunt, ſed in ſigno tantum rationis, quia Deum mundum ex ſinu ſuo expuliſſe credebant, vnde pro mundi aeternitate, tanquam genuino Platonis dogmate ſtrenue pugnabant. Quod vt contra manifeſtam Timaei ſententiam facerent, plures quidem cauſas habuerunt, hic, vbi horum hominum decreta non delineamus, non enarrandas [y], potiſſima vero fuit inſtituta inter Platonem et Ariſtotelem concordia, quam aeternitatem mundi poſtulaſſe, ex placitis Lycei notum eſt: quo tamen ſyncretiſmo, cum ab aeterno mundum ex Deo genitum factumue dicerent, et Platonis et Ariſtotelis doctrinam corruperunt, quorum ille mundum in tempore conditum, hic a nulla cauſa efficiente factum, ſed per ſe aeternum aſſeruit. Horum itaque teſtimonia non moramur. Obſtat vero alius, et quidem ARISTOTELIS [z] locus, quo minus Platonem haec ſerio aſſeruiſſe credi poſſit. Ait enim: *Subſidium, quod quidam eorum, qui dicunt mundum incorruptibilem quidem eſſe, attamen factum eſſe, ſibimet ipſis enituntur ferre, verum non eſſe videtur. Inquiunt enim, et ſe, perinde vt geometrae, qui deſignationes deſcribunt, de generatione mundi dixiſſe, non quaſi aliquando mundus eſſet ortus, ſed inſtitutionis gratia, quia dicentes magis recognoſcunt, ſi vt deſignationem viderint factam.* Quemadmodum enim haec in Platonicos dicta eſſe conſtat, ita manifeſte innuunt, ordinis tantum methodique cauſa ita eos cenſuiſſe. Certe dubiam inde reddi veram Platonis ſententiam, nemo facile inficiabitur, cum nemo melius magiſtri mentem inſpicere potuerit, quam Ariſtoteles, multorum annorum diſcipulus. Verum hoc teſtimonio non obſtante, non negamus, non diſcedendum eſſe ab illa opinione, quae Platoni mundum in tempore conditum tribuit. Nam et Ariſtotelem, aeternitatis mundi patronum vt prae-

 cepto-

x) Tria haec aſſerta extant in Timaeo T. III. p. 40. conf. Protagoras T. I. p. 320.

y) Conf. MOSHEMIVS ad CVDWORTHVM p. 268. Platonicorum iuniorum philoſophemata vero cognoſce ex PROCLI Commentario in Platonis Timaeum.

z) De coelo L. I. c. 10. Eadem tradit PSEVDO-ORIGENES philoſophum. c. XIX. p. 112. ad quem locum vid. cel. WOLFIVS.

ceptoris auctoritatem, quae ei obiiciebatur, eluderet, ita ſcripſiſſe veriſimile eſt; et quae Epicurei contra Platonem diſputarunt, certiſſimo teſtimonio ſunt, eum mundum conditum aſſeruiſſe. Ait enim Velleius apud CICERONEM [a]: *ab vtroque ſciſcitor, cur mundi aedificatores tam repente extiterint, innumerabilia ante ſecula dormierint? iſto igitur tam immenſo ſpatio, quaero cur Pronaea veſtra ceſſauerit? Laboremne fugiebat? at iſte nec attigit Deum, nec erat vllus. - - Quid autem erat, quod concupiſceret Deus mundum ſignis et luminibus, tanquam aedilis ornare? Si, vt Deus ipſe melius habitaret, antea videlicet tempore infinito in tenebris tanquam in gurguſtio habitauerat.* Haec enim fruſtra diſputaſſent Epicurei contra Platonicos, ſi his licuiſſet obiicere, ſe methodi et ordinis cauſa ita tantum rationes inire.

IV. Volens Deus, omnium quae intelligi poſſunt, pulcherrimo et vndique abſoluto (mundum idealem intelligit) mundum hunc ſimillimum reddere, animal vnum id effecit, aſpectui ſubiectum, animalia cuncta naturae ſuae conuenientia intra ſuum limitem continens; qui vnus eſt, quia ad vnius ſimilitudinem eſt formatus: quod enim viuentia omnia, quaecunque intelliguntur, continet, ſocium alterum habere non poteſt. Quod aſſertum aliis poſtea Plato ratiociniis munit [b].

V. Quoniam vero corporeus, ſpectabilisque et tractabilis mundus erat futurus, ac ſine igni videri nihil poteſt, ſine ſolido nihil tangi, et ſolidum absque terra nihil, ideo in operis huius exordio Deus ignem primo terramque creauit. Quia vero duo ſola absque tertio quodam commode cohaerere non poſſunt, mundique corpus non latitudinem tantum, ſed et profunditatem requireret et ſoliditatem, ſolida vero non vno, ſed duobus ſemper mediis copulentur, inter ignem et terram aërem aquamque locauit, eaque inter ſe inuicem, quoad fieri poterat, comparauit, vt quemadmodum ignis ad aërem, ita aër ad aquam; vt aër ad aquam, ſic aqua ad terram congrue conferatur. Qua ex coniunctione ita conſtitutus eſt mundus, vt aſpici tangique poſſit [c].

VI. Mundum ita Deus ex perfectis partibus perfectiſſimum, vnum, quemque morbus et ſenecta non attingeret, fecit, et figuram maxime congruam, et decoram dedit, in qua reliquae figurae omnes continerentur, id eſt, ſphaericam, lenemque hunc globum externe poliuit, et aequalem tornauit [d]. Animam autem in eius medio collocauit, perque totum tetendit, mundumque hunc vnum, et ſolum et circularem, volui in circulum ſtatuit, qui ſe ipſum ſuſtinere poſſet, anima obedienti corpori imperatura.

VII. Corpus quidem mundi ſpectabile factum eſt, anima vero oculorum effugit obtutum, rationis et modulaminis compos.

VIII. Vniuerſum Deus pro virili ſempiternum facere voluit, vt mundi anima ſempiterna eſt; quod quia genito operi congruere non potuit, idcirco

a) De nat. Deor. L. I. c. 9. conf. Hiſtoire univerſelle p. 16. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 269. b) In Timaeo p. 32. c) loc. cit. d) Ibid.

circo imaginem aeui mobilem effingere decreuit, ac dum coelum exornaret, fecit aeternitatis in vnitate manentis aeternam quandam in numero fluentem imaginem, quam nos tempus vocamus: quod aeternae et immutabili ſubſtantiae tribui non poteſt.

IX. Quia corpora profunditatem habent, profunda planis conſtant, et rectitudo planae baſis ex triangulis conſtituitur, ideo elementa figuras acceperunt geometricas triangulis conſtantes. Terra cubicam ſpeciem habet, quia maxime ſolida et omnium elementorum minime mobilis eſt: ignis pyramidis ſpeciem nactus eſt, quia baſes pauciſſimas habet, adeoque velociſſimum et leuiſſimum elementum eſt: aër figura octaëdra, aqua icoſaëdra conſtat.

X. Haec a Deo tanta vbique quoad multitudines, motus atque potentias proportione exacte abſoluta connexaque ſunt, quantum neceſſitatis (materiae) naturae libens et perſuaſa capere poterat. Multus in his demonſtrandis et ex rationibus geometricis deducendis eſt Timaeus Platonis, ad quod geometriae ſtudium, et modus philoſophandi Pythagoricus Platonem impulerunt, vt perſpicuitatem naturae, eiusmodi ſpeculationibus mathematicis, veram rerum naturam non declarantibus corrumperet. Qua de re recte conqueſtus eſt BVRNETIVS [e].

XI. Mundo ita conſtituto motum congruum tribuit, qui ex ſeptem motibus vnus ad mentem maximam et intelligentiam pertinet. Ideoque cum illum per eadem et in eodem et in ſe ipſo circumduxiſſet, effecit, vt circulari conuerſione moueretur. Ita philoſophus de motu; ex quo patet, mentem vel animam potius ex mente, hac virtute accepta, motus cauſam eſſe; quam poſtea aſſertionem Ariſtoteles aliquantum immutauit, motum a prima cauſa per intelligentiarum orbes deducens [f]. Nam Platoni quoque motus prima cauſa Deus, proxima anima mundi. Qua de re neruoſe BOETHIVS [ff]:

Quae quem ſecta duos motum glomerauit in orbes,
In ſemet reditura meat, mentemque profundam
Circuit et ſimili conuertit imagine coelum.

Hinc CHALCIDIO *motus rationabilis* dicitur, *cui animarum proprius eſt circuitus* [g].

XII. Durat vero aeternum mundus, quia conſentaneum eſt, Deum ſumme bonum, perfectiſſima voluiſſe facere, vnde et morbi et ſenectae expertem eum fecit. Fecit vero certas periodos, intra quas ad priſtinum locum totus mundus interno animae motu redeat. Et hic annus ille magnus [h], de cuius tempore et annorum numero valde diſcrepant Platonici, quorum ſomnia cum eleganter enarrauerit IAC. THOMASIVS [i], plura ſcire cupientibus is adeundus eſt.

XIII.

e) Archaeol. philoſ. L. I. c. 13. p. 439.
f) Conf. CVDWORTH. l. c. §. 24. p. 494.
ff) De conſol. phil. L. III. metr. IX.
g) Ex his ſequitur, non dari vacuum. Cuius locum, vt moueri mundus queat, animam mundi occupare, ex adductis locis colligi debet.
h) Conf. FICIN. ad L. X. de Rep. p. m. 446. Ipſe PLATO l. c. T. II. p. 446.
i) De exuſt. mundi Stoica diſſ. V. p. 62. conf. VOSSIVS de idol. gentil. L. II. c. 35. p. 596.

XIII. Deus tempus creare volens, ſolem et lunam et alias quinque ſtellas, quae erraticae vocantur, fecit, quo temporis numerus diſtinguatur, easque ſeptem orbibus qui alterius ipſius diuerſaeque naturae voluuntur, adhibuit. Lunam in primo ſupra terram circuitu poſuit; in ſecundo ſolem; luciferi deinde globum, et Mercurii ſacrum, vt dicitur, orbem circulis affixit, ſoli velocitate aequalibus, potentia vero illi contrariis, et ſic porro; omnes vero hos circulos ſuperna illa vertigo varia circuitione reuoluit, propterea quod iſti duobus ſimul contrariis motibus agitantur [k].

XIV. Terram autem, altricem noſtram circa polum per vniuerſum extenſum alligatam, diei noctisque effectricem et cuſtodem eſſe voluit, nec non primam antiquiſſimamque deorum omnium, qui intra coelum geniti ſunt.

XV. Animalium vero condendorum curam inferioribus Diis, vti ſupra dictum, permiſit, ita vt vim imitarentur ſuam, qua in ortu eorum eſſet vſus, et mortalia corpora formantes faciant animalia.

Haec potiora et primaria phyſicae Platonicae capita ſunt, in Timaeo omnia comprehenſa, in quo ad ſpecialia quoque poſtea deſcendit, et corporis etiam humani fabricam explicat; quae tamen latius hic exſequi non licet, vnde lectorem ad ipſum Platonem, et qui dignus eſt, vt cum eo conferatur, ad eius interpretem, CICERONEM, ex cuius verſione Timaei fragmenta ampla ſuperſunt, merito remittimus.

Pſychologia. §. XXVI. Retulit vero Plato ad philoſophiam naturalem doctrinam etiam de anima hominis, de qua, cum in ſe difficile et obſcurum argumentum, quod omni tempore maxima philoſophorum ingenia exercuit, tractaret, aſſumtis ſemel hypotheſibus de entibus ſpiritualibus ex Deo emanantibus, obſcure locutus eſt. Cum enim haud raro placitis ſemel cum cura receptis magis inſiſteret, quam experientiae, ipſiusque animae conſcientiae, et quae apud Aegyptios et Italicos audiuerat, cum eis iungeret, multoties in incertiſſimarum opinionum voraginem abreptus eſt, vbi, cum clara et diſtincta non haberet, notionibus incertis, vagis et obſcuris, de quibus ipſi non ſatis conſtabat, hanc philoſophiae naturalis partem abſoluit: vt euincunt luculenter ea, quae de ortu, natura, lapſuque et ſtatu animi tradidit. Certiora itaque et clariora a nobis non poſtulanda ſunt, in delineatione ψυχολογίας Platonicae, quam ipſe auctor prodidit, ita vero philoſophari pergebat:

XVI. Cum homines a diis inferioribus condi vellet Deus, illi quod in eo animali immortale diuinumque futurum eſſet, principatumque teneret, et iuſtitiam ſimul ac Deos coleret, ſemen ille et initia tradidit, et in cratere eodem, in quo mundi totius animam permiſcens temperauerat, ſuperirois temperationis reliquias miſcendo perfudit, modo quodam eodem, non tam per-

k) Qua ratione vero aſtris deos praefecerit, totiusque mundi adminiſtrationem iis commiſerit, ſupra expoſuimus, vbi daemonologiam Platonicam conſiderauimus. Hinc daemones vel aetherei vel aërii, in Epinom. T. II. p. 985. conf. Hiſt. crit. Phil. T. II. p. 254 ſeq.

perfectas similiter, sed et secundo et tertio gradu a primis deficientes [l]. Mire obscurus hic est Plato, tentabimus tamen an ex tenebris protrahere haec aenigmata et clariorem iis lucem accendere queamus. Quem in finem I. obseruamus, haud obscure ex hoc loco patere, Platoni mentem hominis nobiliori sui parte non tantum a Deo ipso conditam, sed ex Deo esse. Diserte enim non initia tantum, sed et semen se traditurum Deus in istis ad Deos minores verbis promittit. Nec aliter quoque Plato statuere vi principiorum semel admissorum poterat. Cum enim animam natura sua immortalem esse, teneret firmissime, et eandem ad aeterni boni communionem et assimilationem philosophiae suae opera adducere vellet, non vero, nisi duo rerum principia, quorum vnum materiale, alterum spirituale esset, agnosceret, necessarium erat, vt materiali parte reiecta spiritualem ei naturam adscriberet, quae cum e nullo fonte, nisi ex Deo oriri posset, necessario Deus quoque fons animorum ipsi erat constituendus. Hinc animam non tantum et *γενεστὴν τοῦ παντὸς αἰτίου* [ll] *λεχθέντος* vocat, sed et *συγγένειαν τινα θείαν πρὸς τὸ ξύμφυτον τιμᾶν καὶ νομίζειν εἶναι. diuinam quandam cognationem naturae, quae ad insitam diuinam naturam in Diis honorandam et agnoscendam impellit*, ei tribuit [m]. II. Etsi vero hoc negari non possit, et satis clare ex Platone ipso appareat, caue tamen intelligas sensu eo, quo Alexandrini Platonici acceperunt [n]. Hi enim cum hypothesi de tribus hypostasibus in diuina essentia essent occupati, et in eius gratiam animam quandam mundi supramundanam excogitassent, mentis humanae originem ad ipsam diuinam essentiam, mediante ista anima, retulerunt. Aliter vero Plato, qui adducto Timaei loco diserte magnae inter Deum et animam differentiae, et gradus meminit, et ex superiori temperatura animam decerptam statuit. Quod vt intelligatur luculentius, obseruandum est, per craterem illum, cuius nomine Plato, more suo *ἀλληγορικῶς* vsus est, intelligi ipsam animam mundi, in quo et idem et diuersum miscuit [o]. Repete supra de anima mundi dicta, videbisque, quo modo Deus praeter decerptam ex altero principio, ratione, ipsi gradu iam inferiore, diuinam naturam, quam animae mundi indidit, aliquid quoque ex materia non tam ipse admiscuerit, quam potius ab immorigera ex parte materia admisceri passus sit, vnde multis gradibus ei inferiorem esse dicto loco monuimus. Hoc in receptaculo omnium, quae in mundo sunt, rerum spiritualium cum materia connexarum, animas hominibus inserendas decerpsit, et ex eodem, id est substantia simplici, quae in anima mundi erat, hominis generauit animam: quae, licet ita ex diuino emanationis omnis fonte originem cepis-

l) In Timaeo T. III. p. 41.

ll) In Philebo T. II. p. 30.

m) Lib. X. de legibus. T. II. p. 899. conf. Hist. de ideis sect I. §. VI. p. 95 seq.

n) Ad quod non satis attendit, accuratus alias veteris philosophiae interpres IAC. THOMASIVS diss. XXI. de exust. mundi Stoica p. 250. Supra vero ostendimus, supramundanam hanc animam, ab ea quae mundo indita est, magnopere differre.

o) Consentiunt THOMASIVS l. c. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 51.

cepiſſet, non tamen prout reliqua entia emanatiua, ſed ſecundo et tertio loco, vt ipſe loquitur, diuina eſt, quia non immediate ex Deo ſummo, ſed ex anima mundi deſumta eſt, adeoque non tam perfecta, et excellens eſt in natura eiusdem, vt ideae, ſiue Dii, ſed infimum gradum inter entia ſpiritualia, quae ex Deo emanarunt, occupat. Et haec quoque cauſa eſt, cur inſtituta inter corpora et animas comparatione [p], has ex mundi anima decerptas eſſe aſſerat, quemadmodum corpora, ex mundi vniuerſi corpore deſumta ſunt. Ex quibus diiudicanda ſunt ea, quae PSEVDO-ORIGENES [q] de variis interpretum circa ſententiam Platonis de anima eiusque natura et origine opinionibus diſſerit. III. Quia vero anima ex mundi anima decerpta eſt, ſequitur eam non minus, quam fons ille, ex quo hauſta eſt habere etiam aliquid ex diuerſo, id eſt, ex materia. Quod qua ratione intelligendum ſit, perſpicue explicuit CHALCIDIVS [r], qui, *Plato,* ait, *animam ex omnibus initiis conſlat, vt et ipſorum initiorum, et quae initia ſequuntur, et prorſus omnium rerum exiſtentium ſcia eſſet, ac de omnibus iudicaret.* Idem vrſit SIMPLICIVS [s], hoc imprimis veterum phyſicorum axiomate vſus: ſimilia cognoſci ſimilibus, quam rationem Platoni quoque arriſiſſe, ait, SEXTVS EMPIRICVS [ſ]. Ex quibus perſpicuum eſſe exiſtimamus, Platonem reminiſcentiae opinione occupatum aliter ſtatuere non potuiſſe, cum alias rationem afferre non potuiſſet, vnde animae rerum ſenſibilium cognitio, per ſenſus reparanda innotuiſſet, antequam in corpus immitteretur. IV. Et hinc ſine dubio opinio quoque Platonis de pluribus, vna, animis in homine deriuanda eſt, quam in ſequentibus enarrabimus. Vtrum vero per illud, quod in anima ex diuerſo eſt, ὄχημα illud, ſiue materiale animae vehiculum intelligendum ſit, quod Platoni placuiſſe, et σῶμα αὐγοειδὲς, *corpus ſplendidum* eſſe, quibusdam eius interpretibus viſum eſt [ſſ], dici vix poteſt, cum nullibi mentem hac de re clare expreſſerit. Hoc vero magna doctrina et ingenio demonſtrauit cel. MOSHEMIVS [t] hanc de vehiculo animae opinionem non demum in iuniorum Platonicorum cerebro enatam eſſe, ſed fuiſſe dogma canae antiquitatis, vnde coniici poteſt, nec Platoni ipſi ignotum intactumque manſiſſe, cum non inepte cum reliqua eius pſychologia cohaereat. V. Ex dictis vero origo quoque mali in anima ex Platonis mente deriuari poteſt. Quemadmodum enim in anima mundi accidit, vt ex diuerſo, id eſt, ex materia participans, mali in ſe ſemina habeat, etſi meliore ſui parte diuinae originis, vti ſupra latius dictum eſt; ita etiam cum anima humana comparatum eſt, quae, cum animae mundanae naturam acceperit, propter illud, quod ex materia accepit, mali in ſe gerit initia, antequam in corpus demergitur. Patebitque ex iis, quae de partibus animae dicturi ſumus, reuera inde originem mali deriuauiſſe Platonem, quod praeter

Origo mali moralis.

p) In Philebo l. c.
q) Philoſophum. c. XIX. p. r19.
r) In Tim. Plat. §. LI. p. 298.
s) Vid. MOSHEM. ad CVDW. c. I. §. 24. p. 32.
ſ) Lib. I. adu. Mathem. f. 203.
ſſ) Apud PSEVDO-ORIGENEM l. c.
t) Ad CVDWORTH. p. 1031 ſeqq.

praeter rationalem partem, etiam ſenſualem anima acceperit [u]. VI. Tandem ex dictis lucem quodammodo capiunt, quae de animae facultate mouendi Platoni placuerunt. Et Plato quidem animam ſubſtantiam dixit, quae ſe et alia moueat [v]. Qua ratione vero id fiat, corporea an incorporea? diſtincte non expreſſit, forte quod in ancipiti argumento, quod hodie philoſophorum maximorum et iudicandi facultate Platoni longe ſuperiorum acies nondum totum perſpexit, quo modo anima in corpus agat? aqua ipſi haeſerit. Iuniores vero Platonici, quibus ſe iungit CVDWORTHVS [w], modo id tantum incorporeo fieri, id eſt, cogitatione, ratiocinatione, deliberatione contendunt. Verum hoc ex parte tantum verum eſt; quatenus enim anima a materia aliquid participat, motusque etiam ſenſualis auctor eſſe creditur, id quoque corporeo modo, pulſuque materiali fieri neceſſe eſt. Nam et ita de mundi anima ſtatuit, quanquam fatendum ſit, Platonem ſibi hic quoque non vbique conſtare, ſatisque prodere, ſe non ſatis quaeſtionis huius nodo, quem plerique ſecuerunt magis, quam ſoluerunt, fuiſſe parem.

XVII. Cum vniuerſum Deus conſtituiſſet, aſtris parem numerum diſtribuit animarum, ſingulis ſingulas adhibens, eisque tanquam vehiculo impoſitis monſtrauit vniuerſi naturam, ac leges fatales edixit: oſtendens quidem primam omnibus generationem ordine quodam vnam fore, ne quis ab eo minus ſortiatur. Satis autem et quaſi ſparſis animis per ſingula ſingulis conuenientia temporum inſtrumenta, fore vt animal naſceretur, quod omnium animalium maxime cultui diuino eſſet deditum. Eſſe autem naturam hominis geminam, cuius id genus fore praeſtantius, quod viri nomine ſit appellandum. Cum vero animae corporibus neceſſitate quadam fuerint inſertae, et corporibus earum acceſſerit aliquid viciſſimque abſceſſerit; primum vtique neceſſario ſenſum vnum omnibus intimum et naturae coniunctum illic a violentis paſſionibus excitari, deinde voluptate et dolore mixtum amorem, poſthaec metum et iram, et quaecunque vel haec ipſae ſequuntur, vel ab iſtis vt contraria diſſident. Haec qui ſuperauerint, eos iuſte victuros, iniuſte vero, qui ab his fuerint ſuperati. Atque illum, qui recte curriculum viuendi a natura datum confecerit, ad illud aſtrum, cui accommodatus fuerat, reuerſum beatam vitam acturum; contra vero agentem cogi in ortu ſecundo ſexu mutato fieri mulierem; et qui ne tum quidem finem peccandi faciet, quatenus deprauatur, eatenus in brutorum naturam ſuis moribus ſimilem permutari, nec prius a laboribus mutationibusque ceſſare, quam illam ſibi inſitam eiusdem ipſius ſimilisque naturae conuerſionem ſecurus ipſe, eique ſubiiciens, turbulentos multiplicesque affectus, poſtea ex igni, aqua, aëre et terra contractos, ratione ſedauerit, et ad primum optimumque ſui habitum iam redierit. Quae cum Diis inferio-

 ribus

u) Eleganter de his commentatur MOSHEM. loc. cit. p. 242. hoc vno a noſtra opinione diuerſus, quod animae meliorem partem ex ipſa Dei conditoris natura immediate natam eſſe putat, quod nos ad animae mundanae fontem retulimus.

v) In Phaedro, L. X. de legibus, et alibi.

w) loc. cit. p. 1015.

ribus ita consignauisset, neque penes se futurae prauitatis causa esset, alios in terram, alios in lunam, alios in alia temporis instrumenta spargens quasi serebat. Post huiusmodi sementem, diis iunioribus, quod reliquum erat agendum mandauit, vt corpora mortalia fingerent, quantumque esset, quod humanae naturae reliquum huic deberet accedere, id omne, et quae consequentia essent, adiungerent, regerentque, et quam optime ac pulcherrime fieri posset, mortalis animalis naturam gubernarent, nisi ipsum sibimet malorum causa esset. Describendus erat totus locus Platonis [x], etsi longiusculus, quia pleraque, quae de animae humanae naturae et fatis tradidit, ex eo cognoscuntur: quamuis et hic obscurus sit Plato, et quae aliis locis tradidit, non queant omnia apte cum his conciliari. Sed nos huic loco, qui in huius argumenti genere primaria sedes est, insistentes, notamus I. Praeexistentiam animarum numero sideribus parium manifeste induci, quae postea recentioribus Platonicis occasionem dedit, multa de statu et conditione animarum, antequam in corpus ingrederentur, comminiscendi. Nec mirum, ad hanc opinionem dilapsum esse Platonem, cum aliam animarum originem detegere non posset. II. Leges naturae vniuersalis tanquam vincula animis fuisse iniunctas, vt scilicet motui a Deo materiae inordinatae impresso, vt ordine ferretur, et formaretur, obtemperarent. Id quod ex superioribus explicandum est, quo malignitati materiae Deus ordinem, sapientiam et bonitatem adiecit, et vt totus ita mundus, animante anima indita, optime ferretur, quantum materia patiebatur, constituit; cui conformiter anima hominis, si felix esse vellet, viuere debebat. III. Esse tamen in anima eiusque coniunctione cum corpore necessariam originem mali et infelicitatis. Et maxime quidem laborat eo loco Plato, vt Deum, quem optimum rerum conditorem parentemque esse nouerat, ab hac infamia liberaret; incidit vero in scyllam, charybdin euasurus, dum talem animae naturam datam esse asserit, quae ob id, quod ex immorigera et maligna materiae vi et nisu innato in se habebat, cupiditatum fluctibus esset obnoxia. Vnde IV. necessario fluit, omnem felicitatem animae in eo consistere, vt pars rationalis irrationali parti, ex elementis, vti supra diximus, et hoc loco perspicue asserit Plato, conflatae imperet, et ita ad principium suum eluctetur. Quod cum V. in plerisque hominibus non fieri obseruaret, excogitauit remedium assumta animarum migratione, quae ex corporibus discedentes, si bene vixerint, ad sidera delatae nouum descensum priori non deteriorem expectarent, si male egissent, in deteriora corpora migrarent, sicque multis istis periodis tamdiu excruciarentur, donec consumta quasi, et subacta materiali animae parte, cui post mortem apud inferos varias purgationes assumtis theologiae vulgaris fabulis assignabat [y], id quod diuinae immutabili et per se existenti substantiae simile est, vicerit, quo demum ad primam beatitatis

sedem

x) In Timaeo loc. cit. Vsi quidem sumus vt in reliquis FICINI versione, sed meretur CICERO quoque conferri, qui vt magis Latine vertit, ita, quaedam clarius expressit.

y) De legibus L. X. T. II. p. 886.

ſedem migrat [z], quem locum eſſe ſupra mundum nulliś ſenſibus comprehendendum, ſed mente intelligibilem dicebat. Ita Plato, quae in Aegypto et Italia de ſtatu animae poſt funera audiuerat, in rem ſuam vertit, et eadem fere de animarum migratione tradidit; quare, quae ſuo loco hac de re diximus, cum his comparari debent, multam lucem foeneratura. VI. Diſcimus vero ex his quoque, quicquid in homine praeter diuinam partem eſt, ex elementis, vti ſupra iam obſeruatum eſt, Deos minores congeſſiſſe, indeque factum eſſe, vt animae in corpora demerſae non ſuo proprio motu vterentur, ſed ab illis varie iactarentur. Et haec quoque cauſa eſt, cur corporis tam exigua nobilitas ſit, in Platonis philoſophia, quod carceri et ſepulchro pluribus locis aſſimilat, eo quod rationalis animae pars et diuina illo quaſi impeditur, et quae irrationalis eſt, et in corporis membris, ſanguine, ſpiritibus habitat, eam impedit, et vincit, quo minus ad felicitatis ſuae originem aſcendat et emergat [a]. Cui fundamento, vti poſtea dicemus, tota philoſophia moralis Platonis nititur. Reliquas ſubtilitates Timaei vt enarremus, locus et inſtitutum non patitur; ſperamus vero eum, qui ad haec probe attenderit, reliqua ſine interprete eſſe intellecturum.

XVIII. Sunt itaque tres in homine animae partes, quarum diuina, ne vlla mortalium contagione, niſi quantum ſumma neceſſitas cogeret, pollueretur, ſeorſum ab illo in alia corporis ſede mortale poſuerunt genus animae, atque a pectore caput ceruice et collo interiecto ſeparauerunt: in pectore vero et thorace mortale genus animae poſuerunt: partemque animae fortitudinis iracundiaeque participem contentioſamque capiti propinquiorem fecere, inter diaphragma ceruicemque mediam, vt haec obediens rationi vna cum ipſa cupiditatum genus vi illata coërceat, ſi quando rationis in arce capitis habitantis iuſſa cupiditas reſpuat. Poſtremo eam animae partem quae eſculenta et poculenta cupit, et reliqua omnia, quibus corpus indiget, concupiſcit, mediae regioni inter diaphragma et vmbilicum applicauerunt [b]. Multus et ingenioſus quoque eſt Plato, in deſcribenda hac partium animae per membra corporis diſtributione, oſtendendo, quem in finem cuilibet ex tribus his animae partibus illa membra, et imprimis interna viſcera inſeruiant. Quam bene vel male id fecerit, et annon commenta ingenii in naturalibus non ſatis exercitati, quam naturam humani corporis et experientiam conſuluerit, aliis diſpiciendum relinquimus, qui examen philoſophiae Platonicae inſtituent: hoc vero obſeruandum eſſe monemus, ita loqui interdum Platonem de tribus his animae partibus, ac ſi tres tantum eſſent eiusdem animae facultates, interdum ita eas deſcribere, ac ſi tres in vno homine eſſent animae, rationalis, cupiditati, et irae ſubiecta. Id quod Platonis interpretibus occaſionem exhibuit, prolixe de hac

 re

z) Ita vero praemia et poenas poſt mortem ſibi non ſatis conſtare iam notauit PSEVDO-ORIGEN. c. XIX. p. 121. et prolixe oſtendit IO. BAPT. CRISPVS de Platone caute legendo L. II. ſ. 3. conf. BALTVS defenſe de SS. Peres accuſer de Platoniſme L. III. c. 5 ſeq. p. 285 ſeqq.

a) In Phaed. T. I. p. 66.

b) In Timaeo T. III. p. 59.

re disceptandi [c]. Nos certa ab incertis distinguenda esse putamus. Qui enim ea, quae de animae origine supra secundum Platonem disseruimus, probe considerat, deprehendet, rationalem ab irrationali parte essentia et natura sua differre, cum illa eiusdem et sibi similis naturae sit, haec a diuerso, diuiduo, et mutabili, adeoque ex materia quadam, etsi subtiliore, et ad similitudinem animae temperata ortum naturamque acceperit: vnde supra suspicati sumus, in hac irrationali anima Platonem id constituisse, quod ὄχημα τῆς ψυχῆς sequioribus discipulis vocatum est. An vero concupiscibilem et irascibilem animam essentiali ratione et differentia inter se separauerit, nec ne? nobis quidem ex Timaeo tam clarum non est, vt tuto et sine oppositi formidine asserere vel negare audeamus [d]. Quicquid vero placuerit Platoni, hoc certum est, ipsas tamen irrationalis animae partes diuersas esse, ab ipso sanguine, neruisque, in quibus habitat et mouet, videturque illud intellexisse, quod post eum celeberrimi multi naturae interpretes spirituum animalium nomine intellexerunt, quamuis hi ad caput etiam pertineant, ad quod sensibili animae aditum ille negauit, arcemque rationalis partis constituit. Verum quis accurate inter se consonantia expectabit a viro, qui in condenda naturali philosophia animi potius abstractas notiones, et ingenii commenta, quam veritatem naturae duces habuit?

XIX. Anima est immortalis et causa motus, quia et se et alia mouet. Nam et vitae causa est, et circa res versatur, quae eadem semper sunt, sibique similes, et immortales; et earum rerum reminiscitur, quae ante ingressum in corpus nouerat. Summa haec est, disputationis elegantis, quam in *Phaedone* [e] Socrati morienti tribuit, cuius dialogi scopus est, animae immortalitatem demonstrare. Ita vero in hac re versatur Plato, vt partim hypothesibus ex Italica schola receptis, et a Socrate non facile admittendis, nitatur, partim inter argumentorum non satis firmorum incertitudinem vehementer fluctuet, et ad probabilitatem tantum ea reducat [f]. Ipsam vero hanc veritatem in Aegyptiorum et Italicorum scholis post Socratem acceptam non potuit non admissis semel principiis de origine animae asserere, vnde etiam discimus, hoc de rationali tantum anima, quae diuinae est originis, valere. Reliquas enim animae partes a diis iunioribus conditas mortales esse, in *Timaeo* luculenter docet.

XX. Subiecit Deus animas necessitatis fatiue legibus, quas antequam eas in corpora demitteret, edixit, vt si iis obtemperarent, felicitatem consequerentur [ff]. Quae alibi [g] ita enarrat: *Quaecunque anima, Dei comes factus, id quod reuera est, perspexerit, ea vsque ad alteram circuitionem a supplicio erit immunis, et si possit perpetuo id facere, perpetuo erit*

c) Prolixe hac de re actum obseru. Hal. Lat. T. IX. p. 180 seqq. conf. MOSHEM. ad CVDW. p. 35. not. 24. p. 242. n. V.

d) Interim tamen anima eatenus vna est, quatenus vna est anima mundi ex eodem et diuerso composita.

e) T. I. p. 69 seqq.

f) Conf. quae diximus in diss. de secta Elpistica quae T. V. Misc. Berolin. locum occupat vltimum.

ff) In Timaeo. conf. L. X. de rep. T. II. p. 617.

g) In Phaedro.

erit illaesa. Id quod concinne CHALCIDIVS [h] exponit: *Legi qui pareat, sequaturque principis Dei veneranda vestigia, beatam semper vitam agit, iuxta legis perpetuae sanctionem, quod est iuxta fatum.* Quid vero fatum sit, ex supra dictis intelligi potest, quibus animae ortum delineauimus. Tum enim fati leges, id est totius naturae ordinem et combinationem motumque optimum a Deo impressum iis edixisse ostendimus. Quare non inepte FICINVS [i] fatum definiuit: *immobilem quandam in anima mundi rerum mobilium dispositionem.* Ita tamen Plato animam subiecit fato, vt eius diuinam proprietatem, libertatem non tolleret. Vnde non omnia fato decreta esse PLVTARCHVS [k] quoque monuit, et CHALCIDIVS; *quaedam fato fieri, alia porro ex hominum arbitrio, et voluntate proficisci.* Id quod inde perspici quoque potest, quod Plato animabus facultatem adscripserit, recedendi a legibus fati, quibus tamen sequelam fati, nempe longiores periodos et labores imminere asserit. Id quod apte iterum CHALCIDIVS: *Quod praecedit, in nobis est, quod sequitur, secundum fatum.* Est itaque fatum nihil aliud, quam aeterna constitutio ordoque diuinae prouidentiae, quem ad pulcherrime et sapienter constituendum mundum Deus animae mundanae, et per eam mundo impressit; qua ratione fatum Platonicum cum Stoico confundi non debet: hoc enim deterioris conditionis est [l]. Accipiendum itaque tantum de rerum naturalium ordine et sequela, quod CICERO [ll] habet: *Prudentiam diuinam in terris necessitatem ab Academicis vocari, quia nihil aliter possit, atque ab ea constitutum sit, inter quasi fatalem et immutabilem continuationem ordinis sempiterni: nonnunquam quidem eandem fortunam, quod efficiat multa improuisa haec, nec opinata nobis propter obscuritatem ignorationemque causarum.*

§. XXVII. Non vero de anima solum verum etiam de corpore hominis noster disseruit philosophus, quae hic expendenda essent, in describenda eius philosophia naturali nisi limites operis, quod molimur, ea excederent. Adeundus itaque eius *Timaeus* est, vbi multa, quae huc pertinent, differuntur, quaeque in historia medicinae melius, quam in hac nostra philosophicae historiae enarratione leguntur. Obscuritatis vero Platonis taedio ab hac lectione absterritos iubemus ea consulere, quae elegantissimae eruditionis medici DANIEL CLERICVS [m] et IO. HENR. SCHVLZIVS [n] hac de re enarrarunt. Sunt in his multa, quae falsa et commentitia esse, nostra aetas detexit, quaeque monstrant, valuisse magis Platonem in metaphysicis, quam physicis. Sunt tamen etiam quaedam, quae contemni non debent, in quibus cum Hippocrate haud raro concordat. Vnde, licet debili fundamento, suspicatur CLERICVS [o]: Platonem, qui iisdem fere *Corpus.*

h) In Tim. Plat. p. 278.
i) Ad L. XII. de leg. p. m. 607.
k) De plac. phil. L. I. c. 27. conf. ALCINOVS c. 26.
l) Conf. VOSSIVS de Idol. gent. orig. L. II. c. 46. p. 559 seqq. Otium Vindel. Mel. I. p. 86.
ll) Acad. Qq. L. I. c. 6.
m) Hist. de la medicine P. I. L. IV. c. 3. p. 261 seqq.
n) Hist. medic. Per. I. sect. III. c. 6. §. 26 seqq.
o) l. c. p. 266.

fere temporibus cum Hippocrate vixit, etſi ei pauliſper aetate ſuppar, quique plerumque principia Hippocratica ſequitur, multa ex eius ſcriptis in Timaeum ſuum tranſtuliſſe.

III. Mathematica.

§. XXVIII. Tandem et mathematicarum diſciplinarum chorum philoſophiae theoreticae adiecit Plato, quas ad animi praeparationem, et emendationem intellectus circa ideas verſaturi requirebat. Nihil vero de iis, quanquam in illis valebat, ex inſtituto tradidit, ſed earum tantum neceſſitatem vſumque in philoſophica republica [p] commendauit, vt homines abſtractis et generaliſſimis notionibus aſſueti per diſciplinas iſtas diſcerent a ſenſibilibus ad intellectualia ſe attollere, rerumque eſſentias ipſas contemplari, in quo ſummam ſapientiam conſtituit. Laudat itaque arithmeticam, ſi quis eam cognoſcendi, non cauponandi gratia, diſcat, quod ea animum ad hoc inducat, vt ipſa intelligentia vtatur ad veritatem ipſam percipiendam. Ita et Geometriam, ait, eſſe cognitionem eius, quod ſemper eſt, et attollere animum ad veritatem, atque ita ad philoſophandum praeparaturam animum, vt ad ſupera conuertamus, quae nunc contra, quam decet, ad inferiora deiicimus. Aſtronomiam, contendit, animos ad ſuperiora dirigere, et coeleſtium varietate vtendum eſſe, velut exemplo quodam ad ſupernarum rerum contemplationem. Idem de muſica diſputat. Quae omnia ita roborat, vt vehementer in eos inſurgat, qui humanae vtilitatis cauſa has diſciplinas tantum excolunt: id quod in Socraticos dictum eſſe, ita a magiſtro inſtitutos, ex eorum hiſtoria palam eſt. Et tamen haec differentem introducit Socratem, qui et hic, ſi audiuiſſet, recitata dixiſſet: quam multa de me mentitur adoleſcens.

Philoſophia actiua.

I. Ethica.

§. XXIX. Tandem et philoſophiae actiuae rationem habendam eſſe cenſuit Plato, cuius duas partes fecit, moralem et ciuilem, vtramque theoreticae philoſophiae ita adaptauit, vt doctrina eius de principiis diuinis, de materiae conditione, animaeque natura fundamentum totius ethicae conſtituerent. Etſi vero genuinus Socraticus Plato videri voluit, nec moralem tamen philoſophiae partem, vt Socrates et ſinceri eius diſcipuli, ſolam tantum excoluit, nec integram, vt nec reliqua, vna tractatione edidit, ſed diſperſa moralia dogmata paſſim in dialogis diſſeminauit: quae in vnum recte ordinem colligere, magnam attentionem ad principia ſupra explicita, poſtulant. Non itaque operam perdent, qui vel ALCINOVM [q], vel APVLEIVM [r], quorum vterque poſt breuem CICERONIS [s] enarrationem moralem philoſophiam Platonis expoſuerunt, ducem ſequentur, ita tamen, vt ipſum Platonem ſemper reſpiciant, et ipſum eius ſyſtematis nexum ex oculis nunquam dimittant. Quod an ſemper fecerint, qui ex recentioribus hanc operam praeſtiterunt [ſſ], valde dubitamus. Sed abiicienda

eſt

p) Lib. VII. T. II. p. 522 ſeqq.
q) Intr. in Plat. c. 27 ſeqq.
r) De dogm. Plat. L. II. p. m. 295 ſeqq.
s) Acad. Qq. L. I. c. 5.
ſſ) Inter hos ſunt CHR. IAVELLI Moralis philoſophiae Platonicae diſpoſitio Ven. 1536. 8. de qua vid. act. phil. Vol. III. p. 210. MAGNI DAN. OMEISII Ethica Platonica Altdorf. 1698. 8. IO. IOACH. ZENTGRAVII Specimen doctrinae iuris naturalis ſecundum diſciplinam Platonicam, aliique.

est nimia Platonis veneratio, qui morali hac philosophiae suae parte, si non omnibus, quibus praecipue Io. BAPTIST. CRISPVM [t], eximendum laudamus, plerisque tamen vehementer placuit. Recte enim aestimantibus, et ad vera dogmatum principia attendentibus patebit, non mancam tantum sed et absurdam esse et ineptiis otiosi ingenii magis, quam naturae humani animi, et sensus interni atque conscientiae experientia, vel iustis rationis principiis eam niti, et ex absurdo emanationis principio, quod in spiritualibus posuit, materiaeque falso et inani conceptu pleraque fluere, quibus effectum est, vt tota ethica Platonis ad enthusiasmum philosophicum ducat [u], animumque vera emendatione non purget, quicquid etiam hac de re iactet [v]: ad quod virum hunc metaphysicis notionibus indulgentem Pythagorica schola, quam in plerisque expressit, seduxisse videtur. Cauendum etiam est, Platonis ethicam in ipsis eius dialogis scrutaturo, ne aliena dogmata, quae plerumque ea fini affert, vt refellat, pro Platonicis habeat, cuius exemplum esse possunt ea, quae de summo bono in Philebo [w] disserit. Verum de hac reliquisque cautionibus lectorem supra iam monuimus. Iam audiemus ipsum Platonem.

§. XXX. I. Illud quod honore maxime dignum putatur, et supremum est bonum, nec facile inuenitur, nec postquam inueneris, in omnes vulgandum est. Passim [x] ita Plato loquitur, cuius causam partim in praesentis vitae conditionem et imbecillitatem reiicit, partim in homines vmbras prae solis radiis eligentes et sequentes: qua ratione ad eos alludit, qui ideas, quae in philosophia quoque morali eius summum apicem constituunt, riserunt. Ceterum cum summum bonum ipse Deus sit, mirum non est, eandem assertionem etiam supra de conditore mundi occurrere. *Specialiter considerata.*

II. Nostrum summum bonum consistit in ipsa primi boni scientia. Primum vero bonum Deus siue mens est [y].

III. Omnia, quae ab hominibus bona dicuntur, hactenus dici bona possunt, quatenus aliquid ab illo primo et praestantissimo bono trahunt. Prolixe de vtroque tum in *Philebo* [z], tum de legibus, vbi comparatione cum sole illustrat, summumque bonum describit, quod non tantum bonum, iis, quae cognoscuntur, dat, sed et esse et essentiam largitur, cum ipsum essentia non sit, sed supra essentiam, dignitate ipsam et potentia exsuperans [a].

IV. Bonum hominis pulchrum, venerandum, diuinum, amandum, apte constitutum, ac postremo beatitudo nostra est [b].

V. Ex iis quae in nobis sunt, mens sola atque ratio ipsius boni quandam consequitur similitudinem. Causa quaerenda est in diuina origine animae.

VI.

t) De Platone caute legendo.
u) Conf. cel. HANSCHIVS de enthusiasmo Platonico Sect. V. seqq. p. 71 seqq.
v) Conf. THOMASIVS Hist. Iur. nat. c. II. §. 11.
w) T. II. p. 20.
x) In Parmenide T. III. p. 134. De republica L. VI. T. II. p. 505. 506.
y) loc. cit.
z) T. II. p. 20.
a) L. VI. T. II. p. 505.
b) In Euthyd. T. I. p. 279 seq.

VI. Eorum, quae vulgo dicuntur bona, cuiusmodi ſanitas eſt, formaque et robur, nec non diuitiae et dignitates, nullum prorſus bonum eſt, niſi cum virtutis vſu fuerit coniunctum. Separata enim ab ipſa virtute materiae tantum inſtar ſunt, atque iis, qui male vtuntur, mala [c].

VII. Philoſophorum animi ingentibus quibusdam bonis referti ſunt, et poſt corporis mortalis interitum, diuinis adhibentur epulis, veritatisque campum vna cum Diis circumluſtrant, ridentque ſtultitiam eorum, qui vmbris terrae exſatiantur. Totus hac in re demonſtranda Plato eſt in *ſexto et ſeptimo libro de republica*, vbi ſummum bonum in intuitione idearum, id eſt, rerum per ſe, et ſemper eodem modo perſiſtentium collocat. Cuius fundamentum in phyſiologia Platonis iam deteximus. Eleganti vero hoc ſimilitudine illuſtrauit [d], quam, quia mirifice argumento difficili et obſcuro lucem accendit, in lectoris gratiam, quantum poteſt, breuiſſimis verbis explicabimus. Iubet in animo repraeſentare ſubterraneum quoddam in antro domicilium, cuius ingreſſus logiſſime pateat in vniuerſum antrum ad ipſam lucem; in eo homines adeſſe a pueritia ita conſtrictos ceruices ac crura, vt ea tantum ſpectare poſſint, quae ſunt ante oculos, capita vero vinculis aſtricta minime circumuertere queant. Sit porro, inquit, a tergo ignis ſplendor ſuperne et eminus emicans, ac inter ignem et vinctos illos homines via ſuperior adſit, et murus ſeorſim conſtructus, vt hominum viſus arceatur. Poſt hunc murum homines iubet fingere, qui non conſpiciantur, varia tamen vaſa, hominumque et animantium ſtatuas et imagines lapideas circumferant, ita vt parieti ſuperemineant, illi vero partim loquantur, partim ſileant. Iam vincti, pergit, illi homines nihil ſui vel aliorum videbunt, praeter vmbras, quae in ſpeluncam ab igne in aduerſam partem cadunt, quia, ita conſtricti ſunt, caput mouere vt non valeant. Par ratio quoque erit eorum, quae circumferuntur. Quod ſi illi inter ſe poſſint colloqui, iisdem nominibus rerum vmbras vocabunt, quibus res ipſas. Et ſi echo ex aduerſa carceris parte reſonaret, quoties praetereuntium aliquis loqueretur, nihil aliud loqui exiſtimabunt, quam ipſam illam tranſeuntium vmbram veritatemque rerum in iſtis vmbris quaerent. Horum aliquis ſi ſolueretur, et cogeretur continuo exurgere, collum circumuerſare et lucem aſpicere, is certe dolebit, et propter ſplendorem res, quarum vmbras viderat, contueri non poterit, et vbi nugas prius vmbrasque vidiſſe, nunc autem rebus ipſis propinquior eſſe moneretur, et quis quilibet praetereuntium ſit, monſtrando reſpondere cogeretur, dubius haerebit, arbitratus, veriora illa eſſe, quae antea cernebat, quam ea, quae tunc ſibi primum oſtenduntur, immo lucis ſplendore vehementer affectus doloreque compulſus, illam fugiet, ad ea ſe conuerſurus, quae poteſt aſpicere. Hinc, infert Plato, conſuetudine opus erit, et primo quidem vmbras facillime conſpiciet, poſtea in aquis hominum animaliumque imagines, tum quae in coelo ſunt, coelum-

que

c) In Protag. T. I. pag. 351. In Gorg. T. I. pag. 467.

d) T. II. p. 515 ſeqq. conf. ALCINOVS c. VI. Hiſt. de ideis Sect. I. §. 6. p. 116.

que ipſum noctu facilius contemplabitur, aſtrorumque et lunae lucem, quam ſolem eiusque lucem interdiu. Tandem ipſum ſolem aſpiciet, non eius in aqua vel alibi imaginem, ſed ipſum per ſe in ſua propria ſede, ſicuti eſt, intueri poterit: quem deinde auctorem temporum, moderatoremque omnium rerum, quae in mundo fiunt, eſſe, ratiocinando colliget, hisque gradibus illum in modum aſcendet, reliquorum vero in antro relictorum miſeriam ſtatumque deplorabit, et extrema potius patietur, quam vt reuertatur in priorem locum. Illis vero, vbi forte reuerſus fuerit, ſtatum ipſorum deteſtatus, riſum mouebit, corruptorumque oculorum inſimulabitur [e]. Ita mirum in modum eleganter Plato non idearum tantum doctrinam ſed potiorem quoque totius moralis philoſophiae partem explanauit, vt pleraque, quae momentum trahunt, in ea ſimilitudine comprehendantur. Poteramus haec enarrare luculentius, ſi ſpecum Platonis, in celebre optices artis phaenomenon, quod cameram obſcuram vocant, mutaremus; nam eius imagines ideas vmbratiles et ſenſuales Platonis melius referunt; ſicque totum fere philoſophiae moralis Platonicae ambitum enarrando complecti. Sed limitibus tractationis noſtrae a longiore excurſione arcemur, vnde ad ea lectorem dimittimus, quae alibi a nobis dicta ſunt, ipſumque Platonem legendum commendamus, qui dictione quoque in hac parte ſumme eſt elegans.

VIII. Bonum et pulchrum in cognitione primi boni et pulchri conſiſtit.

IX. Bonorum duo ſunt genera, humanum et diuinum.

X. Si quid ſeparatum primique illius expers ſit eſſentiae, hoc ab incipienti quidem appellatur bonum, maius vero poſſidenti malum eſt [f].

XI. Solum, quod honeſtum eſt, bonum eſt. Scilicet vtilitatem veram in aſcenſu ad ſuperiorem cauſam et aſſimilatione diuinorum quaerebat Plato, quae maxime honeſta putabat. Vnde vtile et honeſtum reuera apud eum iuncta ſunt, vt late diſputat in *Alcibiade* [ff]. Hinc ſequentes aſſertiones fluunt:

XII. Ergo virtus per ſe eligenda eſt, et quia diuina res eſt, doceri non poteſt, ſed a Deo confertur [g].

XIII. Qui hanc ſcientiam conſecutus eſt, feliciſſimus eſt, et nihilominus beatus, licet illi ea, quae vulgo mala putantur, infamiae, exilia, mors, eueniant.

XIV. Contra, homo ſine hac ſcientia, licet cuncta, quae vulgus bona praedicat, poſſideat, diuitias, ſanitatem, honores, beatus non eſt [h].

XV. Scientiae huius finis eſt, Dei ipſius, quoad humanum genus id aſſequi poteſt, ſimilem fieri [i]. Tranſtulit hunc philoſophiae moralis finem Plato ex Italica philoſophia in ſuam ethicam, ſed cum aliqua mutatione. Pythagoras enim hominis animum rite purgatum tandem in Deum ipſum

 redu-

e) Hiſt. de ideis l. c.

f) De rep. L. VI. T. II. p. 491. 505. Euthyd. T. I. p. 281.

ff) T. II. p. 116 ſeq.

g) In Menone T. II. p. 98. 99.

h) In Euth. l. c.

i) Paſſim haec iactat: in Philebo, Theaeteto, Phaedone, de leg. L. IV. T. II. p. 716.

reducebat, Plato vero, animae partem rationalem ex diuina mundi anima; quae a Deo quidem emanauit, eo tamen eſt deterior, deriuauit, vnde vltimum finem non alium potuit ſtatuere, quam illum, quem humani generis conditio et animae natura pateretur [k].

XVI. Conſiſtit vero illa ſimilitudo in prudentia, iuſtitia, ſanctitate, temperantia [l]: quas voces interdum pro ſynonymis accepiſſe videtur. Interdum enim in iuſtitia, alibi in temperantia, etc. hanc ſimilitudinem ponit. Vocat id etiam, Deum ſequi.

XVII. Ad haec conſequenda gradibus opus eſt, vt primo ad boni daemonis habitum emergamus, vnde εὐδαιμονία dicta eſt, tandemque ad ipſam DEI ſimilitudinem accedamus [ll].

XVIII. Cognoſcenda itaque homini miſeria, et agnoſcendum corpus carcer eſſe, ex cuius vinculis mens liberanda et ad cognoſcendam veram et eſſentialem naturam adducenda eſt [m].

XIX. Ad haec conſequenda opus eſt, vt et naturam quis nactus ſit aptam, et mores ac educatio et ſenſus cum lege congruentes accedant, et diſciplina a ſapientibus tradita adhibeatur.

XX. Hac ratione homo ab humanis rebus ſemper magis recedit, verſaturque in contemplatione earum rerum, quae intelliguntur tantum.

XXI. Ad hanc praeparationem, per mathematicas diſciplinas recte initiamur [n].

XXII. Sed et exercendus animus in ſubiugandis prauis cupiditatibus, et aſſuefaciendus ad laborem philoſophicum [o].

XXIII. Virtus animae affectio eſt perfecta, et optima, quae exornat hominem, eundemque firmum ac conſtantem reddit, tum vero conſonum, qua in agendo, qua in dicendo, ſiue ſolus id agat, ſiue cum aliis [p].

XXIV. Ex virtutibus diuerſae, diuerſis animae partibus praeſunt, ac rationalis quidem perfectio, prudentia, iraſcendi potentiae fortitudo, concupiſcendi temperantia eſt [q].

XXV. Prudentia bonorum malorumque, et quae media ſunt, eſt ſcientia; temperantia eſt apta cupiditatum atque appetituum moderatio, vt rationali parti obediat; fortitudo eſt legitima decreti difficilis ac non difficilis obſeruatio.

XXVI. Iuſtitia vero eſt conſenſio quaedam horum inter ſe omnium, facultaſue, quae efficit, vt tres animae partes inter ſe conueniant, vtque ſin-

gulae

k) Conf. SCHEFFER. de Phil. Ital. c. VII. p. 42. Amoen. Lit. T. VII. p. 573. ORIG. philoſ. c. XIX.

l) In Theaet. T. I. p. 176.

ll) de leg. L. IV. T. II. conf. Cratyl. T. I. p. 402.

m) In Phaed. T. I. p. 66 ſeqq. de rep. L. VII. T. II. p. 517. Cratyl. l. c. p. 400. conf. Hiſt. de ideis S. I. p. 105 ſeq.

n) Prolixe haec de rep. L. VII. T. II. p. 515 ſeqq. Adeo vero hoc enthuſiaſmo philoſophico ſibi placuit Plato, vt regni regisque felicitatem in hac animi ad intelligibilia conuerſione verſari putaret. vid. Ep. VII. T. III. p. 341.

o) De legibus L. VII. p. 804. Id, vt reliqua etiam a Pythagoreis deſumtum. conf. BVDDEVS Anal. hiſt. phil. p. 409.

p) In Gorgia T. I. p. 506. vbi generali tractatione de virtute differit.

q) In Protagora T. I. p. 329. de rep. L. IV. conf. Obſ. Hal. Lat. T. IX. p. 195 ſeqq.

gulae in eo, quod iis proprium eſt, cum dignitate verſentur, ſicque ratio imperet, reliquae obediant.

XXVII. Ita vero inter ſe cohaerent hae virtutes, vt ſeparari nequeant: vnde, qui peccat, id praeter rationem rectam ab eo fit, atque per imperitiam et imprudentiam; vt nemo poſſit prudens eſſe, qui ſit aut intemperans, aut timidus [r]. Multa talia et in hunc ſenſum paſſim de virtute diſputat, ita tamen vt alibi [s] quoque aliorum definitiones virtutis examinet et reiiciat: ad quod probe attendendum eſt, ne aliena Platoni aſſingamus. Ipſe tamen ſibi non ſemper conſtat, quia metaphyſicae notiones, quas ſequebatur, morali parti non vbique poſſunt apte ſatis et feliciter applicari. Ludit quoque, more ſuo, vocibus, et idem interdum virtutis nomen variis ſignificationibus exprimit, vnaque interdum appellatione diuerſas virtutes indicat, quod occaſionem exhibuit viris quibusdam doctis [ſſ] de contradictionibus Platonis in doctrina de virtute conquerendi: quae tamen ſi non omnes, pleraeque tamen tolli poſſunt, ſi ad hanc obſeruationem, a Laërtio iam adhibitam, et olim lexicis Platonicis confirmatam attendatur. Ita, temperantiae nomine interdum [t] vniuerſalem virtutis rationem exprimit, totamque animarum moderationem et imperium eo innuit, ſicque iuſtitiae iungit; interdum parti animae infimae, quae cupiditati obnoxia eſt, praeficit regendae: quanquam putet, nimis longe, a parte rationali hanc concupiſcibilem animam (veniam verbo exoramus) diſtare, quam vt tota compeſci queat.

XXVIII. Virtutes perfectae ſunt, nec creſcunt, et decreſcunt, vt vitia [u].

XXIX. Affectus eſt ratione carens animae motus, ex bono aliquo excitatus aut malo: Nam a parte rationali non oriuntur, ſed ab iis partibus, quae ratione carent: hinc ſaepe inuitis nobis naſcuntur et reluctantibus [v].

XXX. Simplices, praecipuique affectus et quaſi reliquorum elementa ſunt duo, voluptas et dolor, caeteri ex iis conſtant et formantur [w].

XXXI. Affectus alii agreſtes, alii manſueti ſunt: hi natura hominibus inſunt, et ſi modum teneant, neceſſarii ac proprii ſunt hominibus, ſin excedant vitioſi ſunt, e. c. voluptas, dolor, ira, miſericordia. Agreſtes ſunt, qui praeter naturam ſunt, et ex deprauatione aliqua vel praua conſuetudine oriuntur, e. g. humani generis odium [x].

XXXII. Voluptas et dolor a natura in nobis concitantur.

XXXIII. Plures voluptatum ſpecies ſunt, quarum aliae corporis, aliae animae: aliae intemperantes et iniuſtae, aliae moderatae et cum bono coniunctae [y]. Hic occaſio Platoni enata de voluptate intemperanti corpo-

 ris

r) In Protag. l. c. p. 345. quae tamen limitat de legibus L. IX. p. 861.

s) In Men. T. II. p. 70 ſeqq.

ſſ) Conf. Obſ. Hal. T. IX. obſ. VII. p. 252 ſeqq.

t) In Charmide T. II. p. 161.

u) In Phaed. T. III. p. 102. conf. Pseudo-Orig. l. c. p. 123. hinc diſci poteſt, qua ratione a Platone diſcedat Ariſtoteles.

v) In Phaedro T. III. p. 238.

w) In Philebo T. II. p. 47. 48.

x) De rep. L. IV. T. II. p. 431.

y) In Philebo T. II. p. 50 ſeq.

ris plura conquerendi; quod occasionem viris doctis praebuit statuendi, relegasse omnem corporis voluptatem ex philosophiae moralis cancellis Platonem: cuius tamen contrarium melius placuit aliis [z]. Non enim Plato reiecit motus animae infimae, cuius maxima pars in voluptate corporis consistit, sed ratione regendos esse et a fortitudine cogendos in ordinem praecepit, id vero et rarius et difficulter fieri statuit.

XXXIV. Amicitia proprie dicta non aliter, quam per mutuam fit et reciprocam beneuolentiam, cum vterque non minus de alterius, quam de sua est sollicitus felicitate, quae aequalitas conseruatur per morum similitudinem [a].

XXXV. Amatoria est species amicitiae, et iuxta tres animae partes, tres habet species, turpis enim a sola corporis voluptate abripitur, et est brutalis: honesta animi virtutes respicit; media vtramque et corporis et animae appetit pulchritudinem [b]. Multa de amore hoc garrit Plato, quae ipse non satis intellexisse videtur, plura post eum nugantur, et nescio quae obscura mysteria venantur Platonici recentiores. Platonem vero veterem traditionem de daemone aliquo magno, demisso in naturam humanam non recte cepisse, et amori suo, id quod non intelligebat, applicuisse, alio loco [c] manifestum fecimus.

3. Politica. §. XXXI. Ciuilem philosophiam Plato tum libris de republica, tum de legibus instruxit, prolixeque, qua ratione ciuitatem beatam fieri posse credat, exposuit. Tantumque hac reipublicae idea sibi placuit, vt speraret, posse se talem ciuitatem condere, quae legibus suis pareret, modo locus et auctoritas accederent; quod eum impulit, vt huius demum promissi rationem apud Dionysium haberet, cum Siciliam adiret, vti supra narrauimus. Recte vero viris acutis, et ad societatis humanae naturam attendentibus obseruatum est [d], fictam et in cerebro tantum Platonis enthusiasmo philosophico repleto hanc, quam condidit, rempublicam consistere posse. Nam ad haec omnia tandem collineant, vt ita et ciues et magistratus instituantur, vt ad idearum rerumque per se existentium contemplationem, corporis subiugatione, notionum abstractione, intellectus ad diuina ascensu atque eleuatione perueniant. Qua ratione tota tandem respublica, omnesque quas praescripsit leges, ad fanaticismum quendam hominumque metaphysicis ingenii lusibus et nugis salutem publicam quaerentium imperium relabitur. Nihil itaque de hac politica Platonis philosophia hic afferemus, quod

z) Conf. quae ex vna parte BVDDEVS Anal. Hist. phil. diss de καθάρσει §. 20. de ἀσκήσει §. 19. ex altera DODWELLVS diss. Cyprian. III. differunt. Conf. MORHOF. Pol. T. II. L. I. c. 7. §. 20. OMEIS. Eth. Plat. p. 137 seqq. EVSEB. Praep. L. XIII. c. 20. aliique. Obs. Hal. T. VI. p. 235.

a) In Lysid. T. II. p. 214.

b) In Conuiuio T. III. p. 201.

c) In Otio Vindel. Mel. I. p. 42. Hinc diiudicanda PICI diss. de amore Platonico, quam STANLEIVS Hist. Phil. p. 557 seqq. inseruit. Nec haec ex Platone sunt, sed ex Platonicis sequioribus, Porphyrio, Proclo et similibus, quorum cogitationes nugas esse, haec ipsa tractatio memorabili exemplo confirmat.

d) MENAG. ad LAERT. L. III. f. 21. IOH. GEORG. PASCH. de fictis rebuspublicis, BOSIVS de compar. phil. ciu §. 14. CONRING. de ciuili prud. c. XIV. p. 349. BOECLERI bibliograph. crit. c. XLIV. p. 643. Neque tamen pulchra quoque multa in his libris occurrere negari potest; sermo vero est de rep. Platonica.

quod ad ſpecialem eius conſiderationem pertinet, ſomniis eiusdem tempus atque locum recte inuidentes. Pauca haec, quae ſummam quaſi conficiunt, adiicimus, vt ex vngue cognoſcatur leo:

I. Reſpublica iuxta diuiſionem animae in tria membra diuiſa eſt, in cuſtodes, adiutores et artifices: primi conſulunt et imperant; ſecundi armis rempublicam propugnant; poſtremi artes et miniſteria tractant.

II. Ea eſt feliciſſima reſpublica, vbi principes philoſophi ſunt, et primum contemplantur bonum.

III. Nunquam a malis liberabitur humanum genus, niſi aut philoſophi regnent, aut qui regnant, diuina quadam ſorte philoſophentur [e].

IV. Formae reipublicae quinque dantur; prima ariſtocratia, cum optimates imperant; ſecunda, timocratia, cum ambitioſi regunt; tertia, democratia, cum populus; quarta oligarchia, cum pauci; poſtrema tyrannis, quae omnium eſt peſſima [f].

V. Quaeuis vero reſpublica, imprimis aegrotans, (id eſt Platonicae ideae non reſpondens) emendanda, requirit ex omni aetate electos homines, qui pro diuerſitate vel naturae ſuae vel loci diuerſa quoque egent inſtitutione et educatione.

VI. In his imperfectis rebuspublicis communio mulierum locum habere non poteſt, ſed demum in perfecta, vt plena ratio cupiditati imperat [ff]. Turpem Platoni maculam affricuit haec mulierum communio [g], quam tamen alii excuſarunt [h]. Obſcurum vero cum ſit, quam potiſſimum de ea re opinionem ſecutus ſit Plato, nos ſententiam cohibemus.

VII. Eſt itaque politice virtus, quae in actione ſimul et contemplatione verſatur, cui propoſitum, bonam, beatamque ſibique conuenientem efficere ciuitatem [i].

§. XXXII. Ita celebratiſſimae Platonis hiſtoriae potiores partes quanta potuimus diligentia excuſſimus; ſuperſunt ſucceſſores in Academia, qui ad initia Romanae monarchiae locum obtinuerunt. Magnam vero ſemper exiſtimationem haec ſchola non inter Graecos tantum, verum etiam inter Romanos nacta eſt, licet a Platone mature deflecteret. Quae variatio Academiae occaſionem dedit eam in veterem, mediam et nouam diſtinguendi. Et vetus quidem Academia ea eſt, qua genuini Platonis diſcipuli praeceptoris placitis inſtiterunt, et dogmatica quadam ratione Platonicam philoſophiam profeſſi ſunt [k]. Qua in Academiae prima periodo, Speuſippus, Xenocrates, Polemon, Crates et Crantor in cathedrae ſucceſſione Platonicam philoſophiam nobilitarunt. Aliter, quae hos ſecuta eſt, Academia media, quae non relictis quidem, inter myſteria tamen retentis Platonis doctri- *Succeſſores Platonis.*

e) De republ. L. V. p. 471.
f) In Politico T. II. p. 291.
ff) De rep. L. V. T. II. p. 457. 461. in Tim. T. III. p. 18.
g) Vid. I. BAPT. CRISPVS l. c.
h) Conf. IOH. GEORG. PASCHIVS de variis modis trad. moralia c. I. §. 18. p. 561.
i) ALCINOVS c. 33.
k) Non negat hoc HVETIVS de la foibleſſe de l'eſprit humain L. I. c. XIV. §. 16. p. 108. ſummus Academiae mediae cultor. conf. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. p. 122. AVGVSTIN. de C. D. L. XIX. c. I.

doctrinis de imbecillitate humani intellectus, et cognitionis incertitudine acriter disputauit, nouamque prorsus faciem Academiae induxit [l], in qua eo tempore Arcesilaus, Lacydes, Euander, et Egesinus docuerunt. Nec hoc satis; sed variauit etiam noua Academia, auctoribus Carneade et Clitomacho; quos qui secuti sunt, non ita presse insistere eius vestigiis, vt non quartam et quintam Academiam ideo memorent quidam veterum, docente in illa Philone et Charmide, in hac Antiocho. Horum itaque omnium historia et doctrina eo magis enarranda est, quo magis non exiguam philosophiae Graecanicae partem Academia constituit, et Academica philosophandi ratio sub Romanis summam famam consecuta est, qua de re suo loco ex instituto dicemus.

l) Scripsit olim teste EVSEBIO de praep. L. XIV. c. 9. NVMENIVS librum, de Platonis et Academicorum discrepantia, multum lucis ad historiam huius sectae afferentem, sed is, magna historiae philosophicae iactura periit. Conf. IONSIVS de Script. Hist. phil. L. III. c. 10. p. 264.

SECTIO II.

DE ACADEMIA PRIMA, SIVE VETERI.

§. I.

Speusippus post Platonem Academiam regit.

Platonis excussa historia, discipuli restant et sectatores, quorum vita, fata atque placita iam porro enarranda sunt. Quorum primi cum genuinam magistri mentem doctrinis suis expresserint, a reliquis secerni solent, vocarique Academia vetus atque prima, quae ex sincerae philosophiae Platonicae asseclis constitit. Horum primus fuit, cathedramque Platonis post praeceptoris mortem occupauit SPEVSIPPVS, Atheniensis, pago Myrrhinusius, Potones, Platonis sororis ex Eurymedonte filius [a]: qua sanguinis coniunctione commotus Plato Speusippum in familiam recepit suam, domesticisque instructum documentis, vt ait APVLEIVS [b], propriae vitae exemplo reformauit, et ex neptium suarum filiabus vnam ei in matrimonium tradidit, triginta tantum minarum oblata dote, quam tamen Chio talento auxit [c], Speusippus vero accipere diu recusauit, donec tandem humanitate magis viri optime ei cupientis, quam dotis magnitudine, vt acciperet, commoueretur: tantum poterat Platonis auctoritas, vt etiam consanguineis et familiaribus prodesset. Eadem quoque causa Speusippo accidit, vt Dioni post relictas Syracusas Athenis apud Platonem commoranti intima familiaritate iungeretur. Cum enim Dio natura esset seueriori indole, et tum maxime a Dionysio patria pulsus ira et indignatione haud semel excruciaretur, Plato placidis Speusippi atque iucundis moribus eius seueritatem

a) LAERT. L. IV. f. 1. SVIDAS in Speusip. T. III. p. 362.
b) De dogm. Platon. L. I. p. m. 283.
c) CHION Ep. III. ed. Cuiac. conf. STANLEI Histor. phil. P. IV. c. I. p. 581. PLVT. ad adul. et amic.

tem mitigari cupiens, amicitiam inter eos iunxit arctiſſimam, quod modum eum laetitiae tenere, temporisque atque loci momenta rite noſſe intelligebat. Fuerat vero et Platonis in vltimo eius in Siciliam itinere comes [d], familiariusque cum ciuibus Syracuſanis, quam Plato, conuerſabatur, eorumque ſibi apte animos iungebat, adeo, vt fiducia tandem haud exigua concepta, per eum Dionem exorarent, vt omiſſa parandi exercitus atque claſſis cura, ad euertendam tyrannidem ſolus ad ipſos rediret, ipſisque caput ad concutiendum tyranni regnum ſe iungeret. Speuſippus itaque Athenis redditus, multis verbis Dionem ad bellum contra Dionyſium ſuſcipiendum excitauit, Siciliaeque auxilia promiſit, nec fruſtra. Ita enim eius exhortationibus commotus eſt Dion, vt copias ſibi clanculum compararet, et expeditionem in Siciliam ſuſciperet, qua de re, qui haec pluribus narrat, audiendus eſt PLVTARCHVS [e] Dio vero in Siciliam rediens, cum cariſſimum ſibi haberet Speuſippum, ſuburbanum, quod ſibi comparauerat, Athenas delatus, ei dono dedit. Poſt auunculi mortem, quam Olymp. CVIII. I. accidiſſe ſupra diximus, ſcholae Academicae praeeſſe coepit, octoque annos praeceptoris philoſophiam docuit [f], didactrum vero, ſecus ac Plato fecerat, a diſcipulis exegit [g], habuitque inter auditores Laſtheniam quoque Mantineam, et Axiotheam Phliaſiam [h], quas Platonem quoque audiuiſſe ſupra memorauimus. Non tenuiſſe tamen ſe intra philoſophiae cancellos familiaritatem eius cum his feminis, acriter ei exprobrauit Dionyſius [i]. Infirmiſſima vero valetudine corporis cum eſſet, vehiculo in Academiam ferebatur [k]; quo modo vectus cum ei Diogenes obuius fieret, isque ſalutatus reſpondiſſet: tu vero minime ſalue, quem, talis cum ſis, viuere haut pudet; reſpondit, ſe animo viuere [l]. Paralyſi vero ſolutus tandem ad Xenocratem miſit, et vt ſcholam ſuſciperet, eum exorauit [m]. De morte eius veteres variant. TERTVLLIANVS [n] in adulterio periiſſe ait, quod tamen fractum atque impotens Speuſippi corpus refutat; alii apud LAERTIVM [o] voluntariam ſibi mortem moerore conſciuiſſe tradunt; alii pediculari morbo extinctum volunt. Ingenio vtebatur amoeno et ad eruditionem ornandam aptiſſimo, animo vero et moribus diſcipulum Platonis non decentibus. Voluptatis enim et auaritiae amorem amaris ei obiecit verbis Dionyſius [p]; lucroque adeo intentus fuiſſe dicitur, vt non tantum mercedem a diſcipulis volentibus, nolentibus exigeret, ſed et poëmata quaedam ſua parum probae notae mercede publice caneret [q], nullamque turpis lucri occaſionem omitteret,

d) Commendauit eum Dionyſio Plato, vid. Ep. I. Opp. T. III. p. 314.
e) In Dione T. IV. p. m. 648 ſeqq.
f) LAERT. L. IV. ſ. I. SVIDAS l. c.
g) Ib. ſ. 2. h) Ibid.
i) Ib. ſ. 3. ATHEN. L. VII. p. 279. L. XII. p. 546.
k) Timotheus apud LAERT. l. c.
l) Ib. ſ. I. STOBAEVS Serm. CCLXXIII. p. 583. ita narrat: Diogenem Speuſippum cruribus ſolutum hortatum eſſe, vt ſe vita priuaret, cui ille reſponderit: non cruribus nos viuere, ſed animo.
m) LAERT. l. c. ſ. 3.
n) In Apologetico c. 46. conf. PETAV. rat. temp. L. III. c. 13. p. 162.
o) Ib. ſ. 3. et viri docti ad h. l.
p) loc. cit.
q) Conf. STANLEI. l. c. p. 382. qui tamen teſtem non adducit.

teret, modo vera ſint, quae vel Dionyſius, ira in Speuſippum incenſus, ob Dionis amicitiam ei exprobrat, vel ex eo adducit Athenaevs, in congerendis ſine magna veritatis cura philoſophorum opprobriis iuſto liberior. Iracundus quoque fuit, adeo, vt catulum prae animi impotentia in puteum abiecisse dicant, hincque eum αὐστηρὸν τὴν γνώμην καὶ ὀξύθυμον εἰς ἄκρον vocat Svidas [r], et Hesychivs quoque συβώταν, vocet, quod ſubulcum nominat, agreſtemque hominem [s] prodit. Quod quia cum moribus iucundis et placidis, quos in eo diligebat Plato, et Dioni propterea commendabat, non conuenit, vel ita intelligendum eſt, Speuſippum, etſi placidiſſimi ingenii hominem morumque iucundorum, vbi ira commotus eſſet, omni humanitate excidiſſe, et ad auſteram et vehementiſſimam animi commotionem declinaſſe; vel ad illud vitae eius tempus referendum eſt, quo doloribus et morbis non corpore tantum, ſed et animo fractus et moerore conſumtus, moribus quoque moleſtis et ab humanitate alienis corruptus fuiſſe videtur. Eruditionem vero poſſediſſe haud vulgarem, indices librorum ab eo conſcriptorum, qui apud Laertivm [t] aliosque [u] extant, produnt, ex quibus patet, non philoſophiae tantum, ſed hiſtoriae quoque philoſophicae fuiſſe peritum: ad quam opus eius de philoſophis [x] pertinuiſſe videtur: nihil vero eorum hodie ſupereſt, praeter definitiones philoſophicas [y], quae inter Platonis opera extant [z], quanquam eas ipſius Platonis eſſe cenſeat Casavbonvs [a]. Dignum vero memoratu eſt, quod veteres referunt [b], Ariſtotelem Speuſippi libros magno aere trium talentorum redemiſſe: quod argumento eſt, vel ſingularem eorum eruditionem Ariſtotelem incitaſſe, vt tanto pretio ſuos faceret, vel inuidia fuiſſe ductum, vt abolitis genuinae Platonicae ſapientiae monumentis, ipſius philoſophia caput melius extolleret, quod ab Ariſtotelis moribus non fuiſſe alienum hiſtoria vitae eius ſuo loco abunde docebit. Primus etiam Speuſippus Iſocratis arcana [c] edidit, quae tamen cuius generis fuerint, inter arcana eſt, nec ſciri ſatis poteſt. Suſpicio tamen eſt, eſſe haec ipſa, quae μυροθήκιον Ciceroni [d] ſunt appellata, artemque innuere rythmorum ſiue numerorum oratoriorum, quorum cognitionem artis intimae eſſe, ſed diſſimulandae, ait Idem [e]. Quam artem vel inuenit, vel ad magnam accurationem perduxit Iſocrates, quo neminem in eo genere ſcientius verſatum Tvllivs aſſerit. Fuit et alius Speuſippus, Medicus ex Herophili ſecta, veteribus paſſim memoratus, et cum philoſopho non confundendus [f].

§. II.

r) loc. cit.
s) Conf. Menag. ad l. c. Laert.
t) loc. cit. ſ. 5.
u) Menag. ad l. c. Fabric. Bibl. Gr. Vol. II. p. 230. Mevrs. Bibl. Att. p. 1610. Ions. de Script. Hiſt. phil. L. I. c. 10. p. 47.
x) Meminit eius Laert. L. IX. ſ. 23. conf. Ionsivs l. c. quem exſcribit Menag. l. c.
y) Citati Fabric. p. 19.
z) T. III. p. 411.
a) Conf. Menag. l. c.
b) Laert. l. c. Gellivs N. A. L. III. ſ. 17.
c) τὰ ἀπόῤῥητα, Laert. l. c. qualia apud alios quoque oratores memorantur, vid. quae collegit Menag. ad h. l.
d) Ad Attic. L. II. ep. 1.
e) De oratore conf. M. Casavb. ad l. c. Laërtii.
f) Conf. Menag. l. c. Fabric. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 427.

§. II. Philoſophicorum dogmatum rationem qualem Speuſippus tenuerit, ex praeceptoris philoſophia iudicandum eſt: ab ea enim illum diſceſſiſſe, nuſquam legitur[g]. Quod ſi definitiones, inter Platonis opera extantes ad eum, vt plerique volunt, referendae ſunt, facile inde connexio philoſophematum Speuſippi erui poteſt, ex quibus tamen luculenter patet, deſumtas eſſe ex Platone, ſiue Speuſippum auctorem habeant, ſiue alium, preſſis veſtigiis Platonem ſequentem. Vnum alterumque eſt, quod de eo narrant veteres hic non praetermittendum: *Doctrina Speuſippi.*

I. Primus in diſciplinis, quid eſſet commune inueſtigauit, easque, quantum fieri poterat, inter ſe iunxit atque foederauit. Ita LAERTIVS[h] ex Diodori *commentariis.* Qui cum μαθήματα nominet, vel de diſciplinis in genere, vt recte monuit cl. OLEARIVS[i] intelligi poteſt, vel de iis, quae mathematicae, ſignificatione vocis ſpecialiori, vocantur, quo ſenſu et STANLEIVS accepit, et accipiendum eſſe Is. CASAVBONVS[k] contendit, eo quod APVLEIO[l] teſte, *Plato primus tripartitam philoſophiam copularit, ſibique inuicem neceſſarias partes, neque pugnare inter ſe tantummodo, ſed etiam mutuis adiuuare auxiliis oſtenderit.* Forte Diodorus, cuius verba refert LAERTIVS, de generali encyclopaediae in Platonica ſchola receptae ſyſtemate atque ordine intelligendus eſt, vt ita oſtenderit Speuſippus, qua ratione vna veri et boni ratione omnes omnino diſciplinae ſororio quaſi inter ſe copulentur vinculo.

II. Pythagoreorum veſtigia in philoſophando ſtudioſe preſſit. Nam ad Siculos cum Platone profectus, praeſtantiſſimos Pythagoreorum philoſophos audiendi et conueniendi occaſionem nactus, et quem imitandi hos homines modum in auunculo vidit, ſtudioſe ſecutus eſt. Refertque AVCTOR *theologumenorum arithmeticorum*[m], eum tum ex aliis Pythagoricis meletematis, tum praecipue ex Philolai libris iucundum libellum *de numeris Pythagoricis* conſcripſiſſe; ex quo coniici non ſine veriſimilitudine poteſt, libros Philolai a Platone magni redemtos, ſucceſſionis et haereditatis iure ad Speuſippum perueniſſe. Quod ſi ARISTOTELI[n] fidendum, Speuſippus in hoc a Platone abiit, Pythagorae propior, quod bonum ad vnum, nempe Deum tantum, non ad ideas tranſtulit, vnde eum θεόλογον vocat EVSTRATHIVS[o]; quanquam in eo quoque a Platone non tantum diſceſſit, quantum vult Ariſtoteles, cum et ipſe Plato bonum ſupremum ad vnum, Deumque, et ipſas quoque ex hac cauſa ideas ad hunc fontem reuocauit. Aliter tamen STOBAEVS[p], qui *ſtatuiſſe* Speuſippum, refert, *mentem neque vni, neque bono ſimilem, ſed naturae ſingularis eſſe;* qua de re, cum Speuſippi libri non extent, iudicari non poteſt. Forte certa tantum ſignificatione, quoad naturae ſcilicet diuinae excellentiam, id in-

 tellexit,

g) Manſiſſe in Platonis dogmate diſerte ait LAERT. L. IV. ſ. 1.
h) loc. cit. ſ. 2.
i) Ad STANLEI. l. c. p. 381.
k) Ad l. c. LAERT.
l) loc. ſupra cit.
m) pag. 61.
n) Ad Nicom. Eth. L. I. c. 4. T. II. p. 6.
o) Ad h. l. Ariſtot.
p) Eclog. phyſ. L. I. c. 1. p. 2. τὸν νοῦν οὔτε τῷ ἑνὶ οὔτε τῷ ἀγαθῷ τὸν αὐτὸν, ἰδιόφυ ἢ δὲ ἐιναι.

tellexit, ratione causae vero Deum cum Pythagora et Platone vnum atque bonum dixit.

III. De criterio ita statuisse, refert SEXTVS EMPIRICVS [q]. Quoniam ex rebus aliae sunt sensiles, aliae, quae cadunt sub intelligentiam, earum quidem, quae sub intelligentiam cadunt, esse iudicem rationem, quae est ex scientia: sensilium autem, sensum, qui est ex scientia; quo scilicet modo tibicinis aut psaltae digiti artificiosam quidem habent operationem, sed quae non in ipsis primo perficiatur, sed absoluatur ex exercitatione profecta ex ratiocinatione; sic sensum, qui est ex scientia, esse eum, qui est particeps veritatis ex ratione.

IV. Ex morali philosophia Speusippi hoc nobis dogma seruauit CLEMENS ALEXANDRINVS [r]: Beatitudinem esse perfectum habitum in iis, quae sunt secundum naturam, aut habitum bonorum, quam constitutionem omnes quidem homines appetant, coniectent autem boni ἀοχλησίαν, molestiae et conturbationis vacuitatem, virtutes autem felicitatem effecerint.

V. Ex ciuili doctrina hoc idem CLEMENS ALEXANDRINVS [s] ex Speusippi libro *aduersus Cleophontem* adducit: Si regnum res bona est, et sapiens solus est rex et princeps: lex, cum sit recta ratio, bona fuerit. Patet ex hac doctrinarum philosophicarum ternione, Speusippum non tam re ipsa a Platonis sententia discessisse, quam verbis aliter rem expressisse: Facile enim ad Platonis φιλοσοφέμενα exigi, iisque aptari cuncta possunt.

Xenocrates. §. III. Speusippo successit XENOCRATES, quem ille morbo fractus vt Academiae cathedram capesseret, rogauerat, Chalcedonius patre Agathenore [t] natus; qui enim Carthaginensem faciunt, corrupta sine dubio lectione nituntur [u]. Tempus natiuitatis eius varie veteres definiunt; AVCTOR enim Olympiadum natalem eius refert ad Olymp. XCI. 1. vnde sequitur, eum duos supra centum annos exegisse, id quod placuit quoque MEVRSIO [w]. Nam Olymp. CX. 2. Speusippo, vt supra dictum, successit, scholam vero XXV. annos continuos rexit, vnde sequitur eum Ol. CXVI. fatis concessisse, id quod LAERTIVS [x] quoque confirmat, qui post bellum Lamiacum quod Olymp. CXIV. 2. finitum est, adhuc vixisse asserit [y]. Annos vero aetatis ei assignant pauciores, alii veterum; et LAERTIVS quidem LXXXII. LVCIANVS LXXXIV. quae si vera sunt, ad Olymp. XCV. demum natalis referri potest, id quod P. BAYLE [z] quoque et Io. IONSIVS [a] receperunt, qui Anonymum Olymp. scriptorem hic deserendum, et plurium testimonium vnius asserto praeferendum hic esse recte iudicant: tota enim Xenocratis historia cum his temporum rationibus eleganter cohaeret.

q) Adu. mathem. L. VII. §. 145.
r) Strom. L. II. p. 418.
s) Ibid. p. 367.
t) Agathonem vocat SVIDAS in Xenocr. T. II, p. 644. Agathenorem LAERT. L. IV. §. 6.
u) Legitur enim in quibusdam Laërtii Codd. Καρχηδονιος, sed corruptum id esse ex χαλκηδονιος Strabonis, Athenaei, Aeliani, Suidae testimoniis recte probatur, conf. viri docti ad h. l. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. I. c. 10. p. 50.
w) De archont. Atheniens. L. III. c. 9. p. 113. 114. L. IV. c. 12.
x) Lib. IV. §. 14.
y) Ibid. §. 9.
z) Dict. T. IV. art. Xenocrates not. K. p. 514.
a) loc. cit. p. 51.

ret. Initio Aeſchini adhaeſit, ei vero ſubtraxit, teſte ATHENAEO [b], Plato, qui multam in formando eius ingenio poſuit induſtriam. Erat enim ingenio hebes ac tardus, quae cauſa fuit, vt eum cum aſino, Ariſtotelem vero, ignei et excitati ingenii adoleſcentem, cum equo Plato compararet, dicens, alterum freno, alterum egere calcaribus; itemque: quem ego aſinum cui equo iungo [c]! Erat praeterea ſeuera fronte atque ſubtriſti facie, vnde Gratiis litandum illi eſſe praeceptor dicere ſolebat [d]; qui cum eſſet humaniſſimis moribus, mores hos inurbanos ſeuerius correxit, vehementer eum increpando. Aequiſſimo id tulit animo Xenocrates, et hortantibus, vt acrius Platoni reſponderet, hoc, dixit, conducit mihi magnoque mihi futurum eſt emolumento [e]. Credibile itaque non eſt, durius eum de Platone locutum fuiſſe, quod nonnemo iurisiurandi fide Platoni affirmabat, qui hoc de homine ſibi tantopere amato minime perſuaderi ſibi poſſe recte dixit [f]. Aliam enim fidem amoremque praeceptoris ipſa vita ſuperiorem in Sicilia, vbi Platonem in aulam Dionyſii comitatus erat, prodidit: tyranno enim Platoni grauius ſuccenſente, atque mox affuturum dicente, qui caput ei auferret, id fieri non poſſe, Xenocrates praeſens dixit, niſi ſuum prius auferatur [g]. Animi itaque patientia naturae tarditatem ſuperauit, *nec profugit*, vt ait PLVTARCHVS [h], *a diſcendo, ſed vltro in ſe ipſum dicteria coniecit, vaſis anguſti orificii, et aereis tabulis ſe ſimilem dicens, vt qui aegre doctrinam perciperet, perceptam firmiter conſtanterque retineret.* Ita vero ex cariſſimis Platonis diſcipulis vnus euadens, magiſtrum viuum ſemper coluit, mortuum doctrina moribusque ſecutus eſt, magnum Academiae veteris ornamentum. A Speuſippo morbo, vti ſupra memorauimus, impedito cathedram Platonis ſuſcepit Olymp. CX. 2. indignante Ariſtotele, cui cum Xenocrate nunquam bene conuenit [i], et ab hoc tempore per viginti atque quinquaginta annos ſcholam rexit, Platonicamque philoſophiam voce atque ſcriptis propagauit. Neque vero ſapientia tantum, ſed virtutum quoque ſanctitate clariſſimus habitus fuit apud Athenienſes, cuius luculentum exemplum narrant veteres [k]; cum teſtimonium dicere coactus, more ciuitatis, vt iuraret, ſe vera omnia retuliſſe, adigeretur, vniuerſos iudices conſurrexiſſe, proclamatumque, ne iusiurandum diceret, quodque ſibimet ipſis poſtea dicendae ſententiae loco remiſſuri non fuiſſent, ſinceritati eius concedendum exiſtimauiſſe. Quam morum atque fidei integritatem cum non vno ſpecimine comprobauerit,

 mirum

b) Lib. XI. p. 507.

c) LAERT. L. IV. ſ. 6. Inde aſino inſidens pingebatur, apud CHIFLETIVM de gemmis Socratis, T. II. theſ. Gronou. tab. 41.

d) LAERT. l. c.

e) AELIAN. V. H. L. XIV. c. 9.

f) VAL. MAX. L. IV. c. 1.

g) LAERT. L. IV. ſ. 11.

h) De auditione T. IV. p. m. 144.

i) Qua ratione Ariſtotelem, Platonis cathedram hoc adhuc viuo occupantem repreſſerit, narrat AELIAN. L. III. c. 19. quod tamen vero non eſſe ſimile infra in Ariſtotele probabimus, recteque notauit STANLEIVS p. 383. fruſtra defendente, vt Ariſtoteli aegre faciat PATRICIO diſcuſſ. Perip. T. I. L. I. p. 4. Illud veri ſpecie ſe magis commendat, quod LAERT. L. IV. ſ. 3. tradit, Ariſtotelem ex Aſia reducem cum Xenocratem in Academia docentem offendiſſet, aemulatione ductum in Lyceo ſcholam aperuiſſe.

k) VAL. MAX. L. II. c. 10. CICERO ad Attic. II. 16. LAERT. L. IV. ſ. 7.

mirum non eſt, eum talem apud Athenienſes fuiſſe. Ad Philippum Macedoniae regem vna cum aliis legatus miſſus, nec muneribus ſe corrumpi paſſus eſt, nec in priuatum cum eo, vt ceteri, colloquium venire voluit. Quod cum apud Athenienſes indignationem primo moueret, quod nulla in re ceteris vſui fuiſſet, edoctis ab eo, quod reliqui muneribus a rege corrupti fuerint, tantam admirationem mouit, vt eo maiore ipſe honore afficeretur. Et Philippus quoque dixit poſtea, ex omnibus qui ad ipſum veniſſent, ſolum fuiſſe, qui muneribus corrumpi atque vinci nequiuerit [l]. Ad Antipatrum quoque tempore Lamiaci belli miſſus legatus, vt capti ex Athenienſibus redderentur, ad coenam inuitatus Homericorum verſuum eleganti et accommodata reſponſione petita ſtatim obtinuit [m]. Alia continentiae quoque exempla paſſim narrantur [n]; Alexandrum M. inuidia Ariſtotelis ductum, vt aegre huic faceret, regium Xenocrati munus L. talentorum obtuliſſe, ex qua pecunia XXX. minas Atticas tantum acceperit, reliquam Alexandro remiſerit, quod opus per totam vitam tanta nummorum ſumma non haberet. Hanc cum rationem vitae teneret, mirum non eſt, adeo pauperem fuiſſe, vt peregrinitatis tributum Athenienſibus ſoluere non poſſet; qui ideo tantum virum de ſe tantopere meritum vendiderunt. Eum vero Demetrius Phalereus emit et tributo ita reddito Xenocratem in libertatem aſſeruit [o], tanta erat viri optimi et integerrimae vitae apud eum exiſtimatio. Eam vero apud omnes meruiſſe, plurimarum virtutum exempla demonſtrant. Caſtitatem ſeruauit illibatam et incorruptibilem. Phryne enim [p], nobile Athenis ſcortum (alii Laidem ponunt [q]) iuxta eum in peruigilio accubuit, pignore cum quibuſdam iuuenibus poſito, an temperantiam eius corrumpere poſſet; interrogantibus eam et deridentibus proximo mane adoleſcentibus, de homine ſe cum iis, non de ſtatua pignus poſuiſſe, reſpondit. Sunt quoque qui eum continentiae ſtudio ſecare et vrere verenda paſſum, contendant [r], qui tamen continentiae fortitudinem graui iugo venereos ſtimulos ſupprimentem iſtis forte

l) LAERT. L. IV. ſ. 8.

m) Ibid. ſ. 9. PLVT. in Phoc. T. II. p. m. 579. BAYLE l. c. not. L.

n) CICERO Tuſc. Qq. L. V. c. 22. LAERT. L. V. ſ. 10. PLVT. in Alex. T. V. p. m. 551. SVIDAS l. c. VALER. MAX. L. IV. c. 3. STOBAEVS Serm. XXXVII. p. 183. qui pauliſper a reliquis abit.

o) Quae inquilinorum, ſiue μετοίκων apud Athenienſes ratio fuerit, quae conditio, exponunt, qui antiquitates Graecas enarrant, et inter hos illuſtriſſimus POTTERVS archaeol. Graec. L. I. c. 10. p. 46. Inter onera ab iis ferri ſolita tributum quoque fuit duodecim drachmarum, quod viri ſoluebant, ſex mulierum: qui μετόικοι id tributum non ſoluerant, abducebantur ad τὺς πωλητὰς et conuicti vaenibant. Vid. HARPOCRATION. v. μετόικιον p. 243. et quos ex veteribus laudat MENAG. ad L. IV. Laërtii ſ. 14. Aliter PLVTARCH. in Flaminio T. IV. p. m. 680. qui Xenocratem a Lycurgo rhetore, publicanis eum ad carcerem penſionis ducentibus, ereptum eſſe refert, vnde diuerſa facta inde exſculpit BAYLE l. c. not. H. Obtulerat autem Phocion Xenocrati ius ciuitatis; ille vero accipere noluit, vt magis Athenienſibus prodeſſet, vid. PLVT. in Phoc. l. c.

p) LAERT. L. IV. ſ. 7. VALER. MAX. L. IV. c. 3.

q) Conf. quos ex veteribus laudat BAYLE Dict. T. III. art. Lais, not. R. p. 36. Solent eiusmodi hiſtoriolae plerumque variis circumſtantiis ornari et augeri, quo recte quoque refertur, quod VAL. MAX. l. c. ait, vino grauem, cum obdormiuiſſet, ita tentatum eſſe: hoc enim ſobrietati philoſophi dignis fide teſtimoniis probatae aduerſum eſt, et a reliquis aliter narratur, ſcilicet ſcortum ſimulans ac ſi quidam eam inſectaretur, ab eo in aediculam et lectulum admiſſam fruſtra eum tentaſſe.

r) Apud LAERTIVM l. c. qui tamen obſcurus eſt.

forte verbis depictam cum naturali corporis cruciatu confudiſſe videntur. Eximia etiam vultus animique grauitate tantam venerationem meruit, vt quod ſemel tantum in anno fiebat [s], ex Academia in vrbem iret, petulantium iuuenum turba eius conſpectum fugeret [t], et Polemonem luxuriantem mira orationis efficacia ad frugem reuocaret, quod in ſequentibus narrabimus. Sic et gloriae atque faſtus contemtor extitit acerrimus, et quae diei quauis agenda erant parte, ita animo ſingula diſpoſuit, vt longe maiorem tribueret partem meditationi, partem etiam ſilentio [u]: quod etiam inter maledica aliorum colloquia ſeruauit, faſſus, dixiſſe ſe, aliquando poenituiſſe, tacuiſſe nunquam [x]. Clementiae et bonitatis animi exemplum AELIANVS [y] affert, ad bruta eam etiam extendiſſe, et paſſerem quem accipiter perſequebatur, in ſinum ſuum ſe recipientem magna voluptate occultauiſſe, praetermiſſo vero hoſte tum demum ſinu diducto dimiſiſſe, dicentem, ſupplicem ſeſe haud prodidiſſe. Et gulae quoque continentiam ſeruauit, parceque victu vſus eſt, adeo, vt ſi quando vini cadum accepiſſet, in vappam illud conuerteretur, antequam totum exhauriret: ſaepe et obſonia iam corrupta altero die proiiceret, id quod in prouerbium abiit [z] vnde quae de praemio, in certamine potatorio a Xenocrate reportato veteribus memorantur, in contrarium adduci eique obiici vix poſſunt, moribus populi et conſuetudine philoſophorum Xenocratem excuſantibus [a]. Certe integrum vitae ſcelerisque purum vixiſſe, et philoſophum, non dicto tantum ſed et facto expreſſiſſe, concors veterum teſtimonium loquitur, et ipſe a philoſopho requiri profeſſus eſt [b]. Scripſit multa, exhortationes et orationes magna copia, quibus et philoſophiam naturalem et moralem, et hiſtoriam eius illuſtrauit, et tum encyclopaediam vniuerſam tum mathematicas ſcientias explicuit [c], quae omnia tamen hodie deſiderantur [d]. Vixit vſque ad annum Olymp. CXVI. primum, quo anno aetatis

s) In feſto Bacchanaliorum, vbi nouas tragoedias ſpectabat PLVT. de exilio.

t) LAERT. L. IV. ſ. 6.

u) Ib. ſ. 11. qui tamen locus ſubobſcurus eſt; BAYLE l. c. not. G. per ſilentium, tempus intelligit, quo a publico docendi munere quieuit. Verum ex STOBAEO Serm. CXXVI. p. 385. videre eſt, eum cum ſingulas horas certis negotiis deſtinaſſet, vnam quoque exercendo ſilentio tribuiſſe, vnde ad diſciplinam magis philoſophicam referendum eſt.

x) VALER. MAX. L. VII. c. 2.

y) Lib. XIII. c. 31.

z) Xenocratis caſeus STOB. Serm. XXXIX. p. 137. de rebus diu durantibus.

a) In certamine potatorio in feſto Bacchi auream coronam a Dionyſio propoſitam, qui plus bibiſſet, reportaſſe, eam vero Mercurio ante fores impoſuiſſe referunt ATHEN. L. X. AELIAN. L. II. c. 41. LAERT. L. IV. ſ. 8. Id quod haud leuem ſobrietati Xenocratis maculam inurere videtur. Verum et ipſa gentis conſuetudo, nihil in eo contra bonos mores peccari ſibi perſuadentis et eiusmodi compotationes inſtituentis haec mitius explicanda eſſe monet, conf. Reu. POTTERVS Archaeol. Graec. L. IV. c. 20. p. 770. et exemplum Socratis a compotationibus non plane abhorrentis pro Xenocrate pugnat, et lex bibendi in Academia obſeruanda, quae noſtro debebatur, confirmat, ſi etiam concedamus, quod KVHNIVS ad h. l. Laërt. contendit, non Syracuſis, ſed Athenis id factum eſſe. Recte vero BAYLE l. c. not. C. obſeruat, ſi id Syracuſis factum ſit, admodum iuuenem fuiſſe Xenocratem, nec dicere hiſtoricum, quod inebriatus fuerit.

b) PLVT. de virt. mor. T. II. p. m. 399.

c) Catalogum exhibet LAERT. L. IV. ſ. 11. ad quem quaedam notauit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 68. conf. IONS. l. c. p. 51.

d) Axiochum inter Platonis dialogos occurrentem Xenocratis eſſe, quem de morte conſcripſiſſe dicitur, FICINO viſum eſt, ſed rationibus deſtituto, conf. MENAG. ad Laërt. l. c. FABRICIVS l. c.

aetatis, vt supra indicauimus LXXXII. vel LXXXIV. [e] cum in peluim forte noctu incidisset, fronte laesa obiit, et Polemonem successorem reliquit. Fuerunt inter veteres et alii Xenocrates, quorum quinque nominat LAERTIVS octo FABRICIVS [f]. Inter hos vnus Chalcedonius quoque fuit, nostro iunior.

Dogmata Xenocratis.

§. IV. In philosophiae vero placitis eandem, quam Plato, viam tenuit Xenocrates, nec magnopere ab ea philosophandi ratione, quae in Academia prima obtinebat, recessit, id quod ex reliquiis philosophematum eius, quae passim apud veteres memorantur, patet. Quia vero cum Platone in Italia et Sicilia fuit, et scholas Pythagoreorum frequentauit, mirum non est, eum etiam in eo Platonis vestigia pressisse, vt Pythagoreum philosophandi modum sequeretur, vt ex iis constat, quae illi tribuuntur, quae huc redeunt:

I. Ad philosophiae disciplinam neminem admittendum esse, qui mathematicis disciplinis non praeparatus sit. Hinc ad eum, qui neque musica, neque geometria, neque astronomia instructus ad eius disciplinam admitti cupiebat, abi, inquit, ansis enim, id est, adminiculis philosophiae cares. Alii dixisse ferunt: apud me vellus non mollitur [g], quo sine dubio innuit, primam animi praeparationem et e ruditate emollitionem non in scholis philosophorum quaerendam esse.

II. Rhetoricam esse scientiam, id est, artem bene dicendi. Hoc QVINTILIANVS [h] et SEXTVS EMPIRICVS [i] Xenocrati tribuunt, quorum hic et illud ei adscribit [k], dixisse rhetoricam opificem persuadendi. Idem dixit PLATO, et vterque ad sophistarum sine dubio artem respexit. Eundem in modum Stoici, sed diuerso sensu [l].

III. Philosophiam esse tripartitam, logicam, physicam et ethicam. Eandem diuisionem, etsi eam expressis verbis non tradiderit, secutum fuisse Platonem supra dictum est. Xenocrates vero distincto sermone, vt ait SEXTVS [ll], haec exposuit. Nec inelegans est FABRICII [m] coniectura, egisse de hac philosophiae diuisione Xenocratem in libro *de philosophia*, quem ei tribuit LAERTIVS.

IV. In dialectica tractatione initium faciendum esse a vocis consideratione. Xenocratem hoc nomine reprehensum fuisse narrat PORPHYRIVS [n].

V. Tria esse rerum genera, aliud sensile, aliud, quod cadit sub intelligentiam, aliud vero compositum et opinabile. Et sensile quidem esse, quod sit infra coelum, sub intelligentiam autem cadens eorum, quae vltra coelum sunt, opinabile autem et compositum ipsum coelum: sensui enim esse aspectabilem, sub intelligentiam autem cadere per astrologiam.

VI.

e) Prius LAERT. l. c. posterius LVCIAN. de macrob. T. II. p. m. 829. tradit.
f) ll. cc.
g) LAERT. L. IV. s. 10.
h) Instit. orat. L. II. c. 15.
i) Adu. Math. L. II. s. 6.
k) Ib. s. 61.
l) Vid. SEXTVS l. c.
ll) IDEM L. VII. s. 16.
m) Ad h. l. Sexti.
n) Ad Mus. Ptolom. p. 195.

VI. Cum haec ita se habeant, essentiae quidem, quae est vltra coelum, et quae cadit sub intelligentiam iudicem, siue criterium esse, scientiam; eius autem, quae est infra coelum et sensilis, sensum; mixtae autem opinionem.

VII. Ex his communiter, id quidem, quod iudicat per rationem ex scientia, esse firmum, stabile ac verum, quod autem per sensum, verum quidem, sed non ita vt quod per rationem ex scientia: compositum autem esse commune veri et falsi.

VIII. Ex opinionibus aliam esse veram, aliam falsam, vnde etiam traditas tres esse Parcas, Atropon quidem esse eorum, quae cadunt sub intelligentiam, vt quae non possit transmutari: Clotho autem sensilium, Lachesin autem opinabilium. Nihil est in hac Canonica dialecticae Xenocrateae parte, quam nobis seruauit SEXTVS EMPIRICVS [o], quod non genuinum Platonis discipulum deceat, licet clarius expresserit, quae Plato more suo subobscure et per anfractus quasi tradidit. Vterque enim res in intelligibiles et sensibiles distribuit, et illis notitiam rerum per se existentium et essentias constituentium adscripsit, quae gignunt certam rei scientiam. Deinde nec veritatem quoque omnem rebus sub sensus cadentibus Plato denegauit, sed tantum per participationem rerum coelestium, id est intelligibilium et per se existentium, siue idearum, vnde et rebus mixtis opinionem tribuit. Ipsa Parcarum comparatio cum tribus obiectorum intellectus humani generibus a Platone est. Ei enim, teste CHALCIDIO [p], Clotho planetarum perplexus motus, Atropos sphaera ἀπλανῆς fixarum, Lachesis denique natura, quam res sublunares sortitae sunt, significat.

IX. Monadem ac binarium Deos esse, illam quidem vt marem et patrem, ac coeli dominam, quae etiam Iupiter, impar, et mens appellatur; hunc autem ut feminam et matrem, ac sub coelo imperantem, qui vniuersi anima nuncupatur.

X. Diuinum quoque esse coelum et ignea sidera deos olympios.

XI. Subter lunam daemones esse alios inaspectabiles eosque etiam per elementa materiae penetrare; quorum qui per aërem transit, Iuno, qui per aquam Neptunus, qui per terram Ceres est. Vidit, qui haec refert STOBAEVS [q], non solum Stoicos haec accepisse a Xenocrate, sed ipsum a Platone id transsumsisse; priora enim de monade atque dyade ex Pythagoricis scholis desumta sunt, quae non improbasse, etsi non secundum numerorum doctrinam disseruerit, sed ideas eorum loco introduxerit, Platonem ex dictis superiori sectione notum esse putamus. Quae vero de diis partes mundi inhabitantibus dixit, Platonis menti conformia esse, ex anima mundi ab eo introducta, manifestum est, et iam obseruauit PLVTARCHVS [r]. Cum enim dii olympici nihil aliud sint, nisi ideae, ut supra probauimus, et Timaeus loquitur, dii inferiores in anima mundi comprehenduntur et elementis, quae ista

o) SEXT. l. c. f. 147 seq.
p) pag. 237.
q) Eclog. phys. L. I. c. 3. p. 5.
r) De Isid. et Osir. T. II. p. m. 157.

iſta anima penetrat, immittuntur. Quod magno conſenſu poſtea receperunt Stoici, qui tamen omnia ad primum DEVM referebant, in eo Platonicis, ipſoque Xenocrate deteriores. Sexus vero in diuinis non Xenocratis inuentum eſt, ſed antiquiſſimis, vti libro primo demonſtratum eſt, populis, et Orpheo quoque inter Graecos placuit, et ab his ad Pythagoreos venit, in quorum ſcholis id didicit Xenocrates, et quod de eodem et diuerſo, in eundem fere ſenſum Plato diſſeruit, Pythagoricis formulis expreſſit. Quid vero illi mares et feminae in diuinis ſint, quia alibi [s], et ſupra quoque diuerſis locis [ss], explicuimus, hic explicandum otioſeque repetendum non eſt. Minus accurate itaque retulit ſententiam Xenocratis CICERO [t], qui ita eius doctrinam exhibet: *Nec vero eius*, (Ariſtotelis) *condiſcipulus Xenocrates in hoc genere prudentior eſt, cuius in libris, qui ſunt de natura Deorum, nulla ſpecies diuina deſcribitur. Deos enim octo eſſe dicit; quinque eos, qui in ſtellis vagis nominantur, vnum, qui ex omnibus ſideribus, quae infixa coelo ſunt, ex diſperſis quaſi membris ſimplex ſit putandus Deus: ſeptimum ſolem adiungit, octauumque lunam, qui, quo ſenſu beati eſſe poſſint, intelligi non poteſt.* Vt enim demus, Xenocratem aeque vt Platonem ſe religioni κρατοῦσῃ, et ſuperſtitioni populi accommodaſſe; patet tamen tum ex iis, quae nobis ſeruauit STOBAEVS [u], tum ex ipſa comparatione phyſiologiae Platonicae, quam ſecutus eſt Xenocrates, eum ſtellas deos ideo dixiſſe, non quod ipſa haec corpora coeleſtia dii ſint, ſed quod a Diis inhabitentur, et quaſi ab anima regantur. Vnde regio quoque ſuprema Deorum coeleſtium ſiue idearum ſedes eſt, qua ſimul comprehenduntur [v], quod male intellexit Velleius, qui ex diſperſis quaſi membris vnum ſimplicem Deum ſtatuiſſe Xenocrati affingit. Recte itaque cl. REIMMANNVS [w] monuit, tanti non eſſe Velleii apud Ciceronem teſtimonium, vt ei ſine formidine oppoſiti fides haberi poſſit: potuiſſet fidem eius plane reiicere, et ad rationes a nobis adductas prouocare, quae ab hac impietate Xenocratem liberant. Id quod pulchre vidit CVDWORTHVS [x], qui Stobaeano loco adductus Xenocratem inter numinis aſſertores ponit, licet putet, eum ita a Platone receſſiſſe, vt non tria principia, Deum, ideam et animam mundi poneret, ſed duo, Deum et animam. Id quod aliter nobis videtur: monada enim et dyada nominando, nihil aliud dicere voluit, quam quod Plato dixit animam mundi conſtare ex diuiduo et indiuiduo, ex eodem et diuerſo: et diuerſa eſſe iſta emanationis principia [y]. Quicquid vero ſit de numero principiorum a Xenocrate in diuinis admiſſorum, illud in-

s) Amoen. liter. T. VII. p. 232 ſeqq. T. VIII. pag. 326 ſeqq.

ss) Omnes fere populi ſexum in diuinis in Theologia exoterica agnoſcunt: quam abſurditatem philoſophos rationibus metaphyſicis emolliuiſſe ſupra dictum eſt.

t) De natura deor. L. I. c. 13.

u) l. c.

v) Idearum regionem vocari, ſupra obſeruauimus.

w) Hiſtor. Atheiſmi c. XXII. §. 6. p. 166. Potuiſſet illis, quae docte dicta ſunt, addere, non receſſiſſe a Platonis placitis Speuſippum, Xenocratem, Heraclidem Ponticum; vt ex comparatione placitorum pateſcit.

x) Syſtem. intell. c. IV. §. 24. p. 512.

y) Scilicet et monas et dyas ad ordinem rerum ſpiritualium in ſchola Pythagorae, vnde ſua deſumſit Xenocrates, hoc quidem ſenſu pertinent.

indubitatum eſt, abfuiſſe eum ab illa opinione, quae non alios, niſi ſidera coeleſtia Deos putat, quam ideo fruſtra magno molimine refutat P. BAYLE [z], qui nimis ſecure Velleio Ciceronis fidit: quem ideo tam abſurdam Xenocrati ſententiam tribuiſſe, vt partem, aduerſus quam diſputabat, eo vehementius vrgeret, vero non abſimile eſt. Et facile potuiſſet veram Xenocratis mentem perſpicere Baelius, ſi ad ea attendiſſet, quae poſtea ex PLVTARCHO [a] adducit, tanquam ſyſtemati Xenocratis theologico non ſatis conſonantia. Ait enim PLVTARCHVS: *Platonem, Pythagoram et Xenocratem et Chryſippum priſcorum theologorum imitatione genios hominibus robuſtiores exſtitiſſe, affirmauiſſe, et potentia noſtram naturam longe ſuperare, diuina autem natura non ſincera aut pura praeditos, ſed quae animae natura corporisque ſenſu comprehenſa, voluptatis eſſet dolorisque capax, aliisque id genus obnoxia affectionibus, ac mutationibus, quibus alii magis, alii minus turbentur: nam vt in hominibus ita etiam inter daemones eſſe virtutum et vitiorum diſcrimina.* Ex hoc enim loco non ſolum manifeſtum eſt, Xenocratem in doctrina de daemonibus a Platone non receſſiſſe, ſed et ratio patet, quomodo ex eodem et diuerſo compoſiti ſint, vt ipſa mundi anima, in qua exiſtunt, quidque velit dyas illa, quam Xenocratem ſtatuiſſe Stobaeus dicit. Certe hi daemones a materia, ſiue mundi potius partibus, quas inhabitant, quasque cum illis confudit Velleius, ex Xenocratis mente diſtinguendi ſunt.

XII. Animam eſſe numerum, qui a ſe ipſo moueatur. Definitionem hanc, e Pythagoreorum quoque ſcholis translatam in Academiam multis praeſtantiſſimis viris perſuaſit, teſte PLVTARCHO [b], recte vero monuit P. BAYLE [c], longe aliam, quam nos de numeris habemus, notionem ſibi in hoc afferto effinxiſſe, quam nobis eſſe incertiſſimam, cur non fateamur? Receſſiſſe vero paulisper a Platone in eo Xenocratem, idem [d] obſeruat, Plato enim animam non numerum ponit, ſed ordinatam ratione numeri [e].

XIII. Stellas et ſolem ex igne et primo denſo compoſitas eſſe, lunam autem ex ſecundo denſo, et peculiari aëre, terram ex aëre, aqua et tertio denſo, omnino autem neque denſum ipſum per ſe, neque rarum eſſe capax animae. Sequitur in hac quoque parte, vt recte obſeruat PLVTARCHVS [f], Xenocrates Platonem, qui ſtellarum quoque vnamquamlibet ex terra et igni concinnatam pronuntiauit per intermedias naturas proportione datas: nihil enim ſentiri cui nihil terrae et luminis ſit admixtum.

XIV. Quicquid eſt, aut eſſe bonum, aut malum, aut neque bonum neque malum. Affert hoc Xenocratis dogma SEXTVS EMPIRICVS [g], qui et inductionem exponit, qua id demonſtrare aggreſſus eſt. In libris *de felicitate,*

z) l. c. not. I. p. 513. a) l. c.
b) De animae gener. ex mente Timaei T. III. p.m. 75. Scholia inedita ad Dionyſ. Thracem, apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 68.
c) loc. cit. p. 514.
d) loc. cit. p. 93.
e) De Pythagorico hoc dogmate conf. dicta Am. lit. T. VII. p. 344.
f) De facie in orbe lunae T. III. p. 384.
g) Adu. Mathem. L. II. ſ. 6.

licitate, quos laudat LAERTIVS [h], haec tradidisse verisimile est. Ceterum nec illud ab Academicis dogmatibus alienum est.

XV. Virtutem rebus omnibus esse praeferendam.

XVI. Muniendas pueris aures esse, ne corrumpantur, antequam philosophiae praeceptis animus emendetur [i].

XVII. Ciuilem quoque philosophiae partem Xenocratem attigisse, PLVTARCHVS [k] refert, qui praecepta de regno ab eo petiisse Alexandrum M. ait, et LAERTIVS [l], qui inter libros Xenocratis etiam *elementa de regno* ad Alexandrum memorat. Quae vero principia secutus sit, libro deperdito, ignoratur, suspicarique licet, saniora ad tantum regem retulisse, quam Plato Dionysio suggessit, imaginaria republica sua fascinatus.

Polemo. §. V. Post Xenocratem Academiam rexit POLEMO, Atheniensis patre Philostrato, quem Philocratem nominat SVIDAS [ll], natus, qui, Antigono Carystio apud LAERTIVM [m] teste, ex primariis ciuibus fuit, et equos iugales aluit. Cum is esset adolescens, adeo impudicus et lubricus fuit, vt pecunias passim deponeret, et in viis ac angiportis occultaret, vt vbique praesto esset, quo cupiditatum frena solueret, et voluptates exsequeretur [n]. Qua viuendi licentia et pessimam sibi famam conflauit, et in coniugis offensionem incurrit, quae ei dicam masculae veneris scripsit. Tam corruptis itaque et inquinatissimis moribus cum esset, mira animi mutatione ad frugem per Xenocratem reuocatus est: quam rem a multis veterum memoratam [o], eleganti VALERII MAXIMI [p] narratione hic exhibemus, qui ita rem exponit: „Perditae luxuriae Athenis adolescens Polemo, neque „illecebris tantummodo, sed etiam ipsa infamia gaudens, cum e conuiuio, „non post occasum solis, sed post ortum, surrexisset, domumque repetens, „Xenocratis philosophi patentem ianuam vidisset; vino grauis, vnguentis „delibutus, sertis capite redimito, pellucida veste amictus, refertam turba „doctorum hominum scholam eius intrauit: nec contentus tam deformi „introitu, consedit etiam, vt clarissimum eloquium et prudentissima prae„cepta temulentiae lasciuiis eluderet. Orta deinde, vt par erat, omnium „indignatione, Xenocrates vultum in eodem habitu continuit, omissisque, „de quibus disserebat, de modestia ac temperantia loqui coepit. Cuius gra„uitate sermonis resipiscere coactus Polemo, primo coronam capite detra„ctam proiecit, paulo post brachium intra pallium reduxit, procedente tem„pore, oris conuiuialis hilaritatem deposuit, ad vltimum totam luxuriam „exuit, vniusque orationis saluberrima medicina sanatus, ex infami ganeone „maxi-

h) L. IV. f. 12. Qualem vero rerum ad beatitudinem pertinentium ordinem posuerit, ex CLEM. ALEX. Strom. L. II. p. 419. discere licet, vbi ait: Xenocrates definit beatitudinem propriae virtutis possessionem, et eius, quae inseruit facultatis: deinde, vt in quo quidem sit, videtur dicere animam; vt autem a quibus, virtutes: vt ex quibus, tanquam partibus, bonas actiones et honestos habitus, et affectiones et motus et habitudines, vtpote quod non sine his sint ea, quae sint corporis et externa.

i) PLVT. de audit. T. I. p. m. 130. BAYLE l. c. not. M. STOLLE Hist. phil. mor. gent. p. 78.

k) Contra Colot. T. III. p. 634.

l) l. c.

ll) T. II. v. Polemo p. 139.

m) L. IV. f. 16.

n) Ibid.

o) Laudatos habes apud MENAG ad l. c. Laërt. et FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 64.

p) L. VI. c. 9. Graece non minus eleganter et copiose rem exposuit LVCIANVS in bis accusato T. II. p. m. 677.

„maximus philoſophus euaſit. Peregrinatus eſt huius animus in nequitia, „non habitauit.“ Hactenus Valerius, quibus addit LAERTIVS [q]: *Ita ſe ipſum collegiſſe, vt induſtria et ſtudio ceteros vinceret, tantamque inter ipſa philoſophandi initia oris atque habitus aſſumſiſſe conſtantiam, vt idem ſemper maneret, neque vocem vnquam mutaret.* Tantopere etiam ſobrietati ſtuduit [r], vt a triginta annis ad mortem vſque aquam biberet, animique miram fortitudinem prae ſe ferret, ſic vt canis aliquando rabioſi morſu in ſura vulneratus, tumultu hac de re exorto ſolus praeſentium, quaſi nihil ad ſe ea res pertineret, non expalluerit, et aliis quoque occaſionibus animo non commoueretur, vnde Melanthius pictor in libris *de pictura*, quandam ei in moribus contumaciam atque duritiem tribuit. Neque tamen auſteritatem expreſſit, ſed vrbanitatem ingenio egregie temperatam excoluit, et morum elegantiam cum ſeueritate atque generoſitate coniunxit [s]. Adeo quoque immutauit mores, vt qui ſemper ante ſodalitia quaereret, poſtea ſolitudine delectaretur, maximamque vitae partem in hortulo tranſigeret, ſecundum quem diſcipuli, caſis exſtructis, ſcholae ipſius proximi habitabant [ſſ]. Cuius ſeueritatis potiſſima cauſa Xenocrates fuit, qui cum ſemel animum iuuenis deperditi immutauiſſet, ab eo tempore exemplum animo eius praeerat, quod ſtudioſe imitabatur, eiusque innocentiam morumque ſeueritatem ita exprimebat, vt grauitate eius tanquam Doricis modulis greſſuum ſuorum menſuram attemperaret [t]. Quae res non Xenocratis tantum amorem ei conciliauit, ſed et ciuium venerationem meruit, qui ob integritatem eum plurimi faciebant. Dignus itaque habitus eſt, qui decedente morte Xenocrate Ol. CXVI. 2. Academiae praeficeretur, in qua ſumma cum laude docuit, et plurimos diſcipulos habuit, ex quibus Crantor, Crates Stoicus, Zeno et Arceſilaus maxime inclaruere. Obiit ſenex ex phthiſi. Multa ſcripſiſſe ait LAERTIVS [u], et, qui hunc ſequi ſolet SVIDAS [v], qui nullum ſuo iam tempore, eius ſcriptum extitiſſe teſtatur, nec Laërtius vllius titulum affert. Librum eius *de vita ſecundum naturam* laudat CLEMENS ALEXANDRINVS [w]. Fuere et alii Polemones, quos praetermiſere Laërtius et Menagius, in homonymis adducendis alias diligentes, quos in fine paginae adiicimus [x].

§. VI. De placitis Polemonis philoſophicis pauca nobis ſeruauerunt veteres, ſine dubio ideo, quod a magiſtro, et toto diſciplinae Platonicae habitu non diſcedebat, ſed Platonis philoſophiam ſincere exprimebat. Ferunt tamen, ſtatuiſſe: *Placita philoſophica Polemonis.*

q) loc. cit.
r) ATHENAEVS L. II. p. 44. LVCIAN. l. c.
s) LAERT. l. c. ſſ) Ib. ſ. 18.
t) Ex animi hac temperie quoque deriuandum, quod Sophoclis maxime ſtudioſus eſſet, eaque elegantiſſimi tragici loca prae reliquis diligeret, vbi mitis incedit ac placidus.
u) loc. cit. v) loc. cit.
w) Strom. L. VII. p. 717.
x) Polemonem Stoicum, hiſtoricum et geographum nominat SVIDAS T. III. p. 139. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. I. c. 18. p. 119. CASAVB ad Athen. L. IV. IONS. de Scr. hiſt. phil. L. II. c. 13. p. 178. Polemo item Auguſto et Antonio commendatus narratur STRABONI L. XII. et XIV. Polemonem vero Sophiſtam Laodicenum, eloquentia non minus quam ſuperbia celebratiſſimum, prolixe deſcribit PHILOSTRATVS vit. Soph. L. I. c. 25. p. 530 ſeqq. Iunioris, Commodi tempore viuentis, Polemonis meminit SVIDAS l. c. p. 140.

I. In rebus nos exerceri oportere, non in dialecticis speculationibus, ne exiguam quandam artem sorbentes, atque meditantes differendi subtilitate clari, moribus nobis contradicamus [y].

II. Mundum esse Deum [z]. Quo sensu hoc intellexerit Polemo, ex Platonis philosophia disci debet, qui eandem doctrinam a Timaeo Locro accepit. Hinc patet, ab atheismi culpa absoluendum esse Polemonem. Eandem sententiam a magistro acceptam suo systemati, licet mutato sensu inseruit Zeno.

III. Summum bonum esse viuere secundum naturam [a]. Summa haec fuit libri supra de hoc argumento memorati. Notari vero meretur hoc dogma, eo quod a Zenone in nouum, quod condebat, physiologiae et ethicae systema translatum celeberrimum in Stoicorum scholis fuit. Obscurum vero est, quid per naturam Polemo intellexerit? quod vt coniecturis, illustrare tentemus, obseruandum est, Polemonem, Platonis sequacem de officiis animae differentem non aliud fundamentum disciplinae moralis posuisse, quam quod Plato posuerat. Ille vero animam ex anima mundi, vti supra demonstratum est, decerptam statuens, in eo virtutis officia posuit, vt anima et motibus animae mundanae conformem se reddat, et corpore soluta ad diuinitatis hoc principium suum redeat, vnde sequitur, motibus finique animae mundanae conformiter viuere, sicque Deo assimilari, omnium officiorum sapientis argumentum et summam esse. Polemo vero naturam vocabat, istum animae mundanae motum, quo omnia reguntur et animantur, et sic praeceptoris ex mente, animam sapientis isto moralis philosophiae principio ad suam originem reduxit. Id quod Zeno a praeceptore quoque accepit, idemque omnium officiorum fundamentum posuit, vt sapiens secundum naturam, id est, animae mundanae motus et harmoniam viuat, hoc tantum discrimine adhibito, vt animam mundi nec inferiorem Deo, vt Plato, statueret, nec a Deo distingueret, sicque animas ex ipsa Dei essentia immediate deriuaret, et in eam reduceret.

IV. Beatitudinem esse sufficientiam (αὐτάρκειαν) omnium bonorum, vel plurimorum vel maximorum. Sine virtute autem non futuram vllam beatitudinem, absque bonis autem corporis et externis virtutem esse sufficientem ad beatitudinem [b].

V. Esse inutile, quod fit per carnes, nutrimentum, iam confectum assimilatumque animis bestiarum [c].

Crates. §. VII. Polemoni defuncto in schola successit Crates, Atheniensis, patre natus Antigene, auditor Polemonis, in dilectissimis habitus [d]. Quocum tam arcta intercessit ei amicitia, vt non modo viuentes eadem secuti fuerint studia atque exercitationem eandem, verum et vsque ad vltimum vitae halitum eosdem expresserint mores, similesque sibi inuicem esse studuerint, et mor-

y) LAERT. L. IV. f. 18.
z) STOBAEVS Eclog. phys. L. I. c. 3. p. 5.
a) CICERO de fin. L. IV. c. 6.
b) CLEM. ALEXANDRIN. Strom. L. II. p. 419.
c) IDEM L. VII. p. 717 seq.
d) Haec et sequentia debemus LAERTIO L. IV. f. 21 seqq. quem sequitur HESYCHIVS Milesius.

et mortui quoque eodem conderentur ſepulchro. Quae fidei et amicitiae dexteritas Arceſilaum commouit, vt relicto Theophraſto, eorum diſciplinam amplecteretur, deos eſſe, dicens, vel aureae ſaltem aetatis reliquias. Nam et concordes inter ſe viuebant, et ingenio vſi vulgarem auram non captante, nihil vulgi laudibus dabant, ſed morum integritatem ſeruabant et philoſophiam re ipſa exprimebant. Moriens vero Crates libros a ſe exaratos complures reliquit, partim philoſophici, partim comici argumenti, orationes item populares alias, et alias *de legationibus*. Diſcipulos formauit celeberrimi poſtea nominis, Arceſilaum, Bionem Boryſthenitam Theodoriis poſtea adſcriptum [e], de quo ſupra diximus. Ceterum plures Cratetes ſunt, inter philoſophos celeberrimi, et inter hos Cynicus, Stoicus, et Peripateticus, in ſequentibus nominandi, alius quoque Academicus ſiue Platonicus Tarſenſis, qui probe inter ſe diſtinguendi ſunt [f].

§. VIII. Iuxta Cratetem celebre nomen adeptus eſt in Academia CRANTOR, Solis ortus, vbi in magna ſuorum admiratione vixit [ff]: conceſſit tamen Athenas, Xenocratis fama permotus, eique in diſciplinam ſe tradidit. Ibi Polemonem quoque offendit, ſtrenuum Xenocratis, vti ſupra dictum eſt, imitatorem, in cuius admirationem raptus amicitiam cum eo iunxit, multumque eius conſtantiam animi ſuſpexit. Tanta quoque erga illum veneratione ducebatur, vt, occupante poſt Xenocratis mortem cathedram Polemone, Crantor eum praeceptorem ſibi deligeret. Cum enim in morbum incidiſſet, in Aeſculapianum ſe contulit [g], ibique deambulauit. Huc cum multi confluxiſſent diſcipuli rati, non morbi cauſa eum illuc conceſſiſſe, ſed vt ſcholam aperiret, et inter hos Arceſilaus quoque adeſſet, cupiens, vt Polemoni ſe commendaret, non tantum huic non ſuccenſuit, ſed ipſe quoque ſanus factus ſe ad audiendum Polemonem contulit, id quod magnam ei admirationem peperit. Tanta autem ex hac inſtitutione enata ei eſt eruditio, vt inter Academicos ſummo loco haberetur; in primis enim in Academia nobilem vocat CICERO [h] et HORATIVS [i]: *Crantor.*

Qui quid ſit pulchrum, quid turpe, quid vtile, quid non
Plenius et melius Chryſippo et Crantore dicit.

Ex quo Venuſini vatis teſtimonio patet, eum de morali potiſſimum doctrina ſummopere fuiſſe meritum, magnamque laudem in ea philoſophiae parte conſecutum. Id quod imprimis ex libello eius *de luctu* colligendum eſt, quem hodie deſideratum multis nominibus laudant, veteres [k], et in his CICERO [l], qui in conſolatione filiae ſe Crantorem ſecutum eſſe ingenue fatetur, alioque loco [ll] *non magnum, verum aureolum*, et vt Tuberoni

Panaetius

e) Male hic Interpres Laërtii Theodorum quoque Cratetis diſcipulum facit; non enim id vult Laërtius, ſed id dicit, Bionem, Theodorium poſtea, a ſecta, nominatum, eum audiuiſſe.

f) Decem enumerat LAERT. l. c. ſ. 21.

ff) Ibid. ſ. 24.

g) Aegrotantes ſe in Aeſculapii templum contuliſſe, ex ARISTOPHAN. Pluto aliisque notum eſt.

h) Tuſc. Qq. L. III. c. 6.

i) Ep. L. I. ep. 2. v. 3.

k) CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 48. PLVT. de conſol. T. I. p. m. 222. LAERT. L. IV. ſ. 27.

l) Conf. PLINIVS in praef. BAYLE Dict. T. I. art. Crantor, not. D. p. 221.

ll) Academ. Qq. L. IV. c. 44.

Panaetius praecipit, *ad verbum ediscendum libellum* vocat. Non enim Stoica indolentia animo immanitatem, corpori stuporem induxit, sed argumentis et rationibus philosophiae animi vulnera sanauit [m]. Primus quoque fuit, qui Platonem, teste PROCLO [n], commentariis illustrauit. Sed et locum inter poëtas sui temporis obtinuit, poëmata enim conscripsit, eaque obsignata in patria in templo Mineruae deposuit: Homerum vero et Euripidem praecipue ob oculos habuit [o], ex quo colligi potest, non exigua virtute fuisse in arte poëtica; certe a poëtis aliis vehementer laudatus est [p]. Aqua intercute cum laboraret, Arcesilaum testamento haeredem XII. talentorum scripsit, diemque suum ante Polemonem et Cratetem obiit [q], quorum ex hac causa successor fuisse non potuit. Sosicrates enim quidam Crateti, et huic Arcesilaus successit.

Praecepta moralia Crantoris.

§. IX. Paucissima de dogmatibus ethicis, quae Crantori arriserunt, nobis seruauit tempus, quae et ipsa a placitis veteris Academiae non differunt. Exemplum sunto sequentia:

I. Vitam nostram multis modis laboriosam esse ac difficilem, quod si non ita sit natura comparatum, certe a nobis ipsis inuectam hanc corruptelam: et incertam istam fortunam eminus nos ac iam inde ab initio comitatam nihil sanum aut salutare nobis inferre: ipsa semina mortalia cum sint, partem huius causae sustinere, vnde prauitas ingenii, morbi, curae, aliaque fatalia incommoda mortales insequantur. Haec ex libro eius *de luctu* siue ex *consolatione ad Hippoclem* excerpsit PLVTARCHVS [r], in quibus id imprimis notandum est, causam malorum physicorum Crantorem in ipsa materiae dispositione, et seminum natura quaesiuisse, qua in re Platonis mentem accurate secutus est, idque magnum solatium in calamitate esse putauit [s], vacare culpa, causa scilicet ad naturae necessitatem redundante.

II. Maxime proprium animae officium esse, iudicare sensilia et sub intellectum cadentia, eorumque et inter se in suo, et inuicem in diuerso genere discrimina atque similitudines [ss].

III. Animam vt omnia possit cognoscere, ex omnibus esse concretam: esse autem haec quatuor: naturam, quae mente duntaxat cernitur, semperque eodem habet modo: tum eam, quae corporibus adest mutabilem atque perpessionibus obnoxiam: ad haec eiusdem et diuersi, quod etiam istarum vtraque particeps eiusdem et diuersi proprietatem [t]. Et hoc ex φιλοσοφȣμένοις Platonis esse, illa demonstrant, quae supra de psychologia Platonica diximus; non enim potuit non Platonica schola vi fundamentorum semel admissorum in anima eiusmodi compositionem diuersarum na-

m) PLVTARCH. l. c. CICERO Tusc. Qq. L. III. c. 6.

n) L. I. in Tim. Plat. conf. MENAG. ad LAERT. L. IV. §. 27. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 56.

o) LAERT. l. c.

p) Eorum epigrammata in Crantorem l. c. extant.

q) Perperam id asserit FOVCHER diss. Acad. L. I. c. 5. p. 28.

r) De consol. T. I. p. m. 224.

s) Ibid. p. 239.

ss) IDEM de gen. animae T. III. p. m. 75.

t) Ibid.

turarum ſtatuere. Licet vero plures facultates vel naturas in animo numeret Crantor, quam Plato, quod etiam PLVTARCHO obſeruatum eſt [u], verbis tamen magis, vel conceptibus metaphyſicis quam re ipſa, ab eo abit. Idem enim a natura intelligibili, diuerſum a materia mutabili re ipſa iuxta Platonem non differt; ſed coniunctum ſuo modo vtrumque in anima mundi, vnde animae hominum decerptae ſunt. Crantor autem ei, quod ex Dei intellectu, ſiue natura intelligibili et ex materia ſiue corporis conditione in animam deriuatur, ab eo quod ex anima mundi participat, diſtinxiſſe videtur, quod ad meram verborum differentiam redit. Pluribus hanc Crantoris de anima opinionem illuſtrat, niſi obſcurare verius dixeris, ex proportionum mathematicarum rationibus PLVTARCHVS [x], qui videndus.

IV. Vnicuique bono ſuum ordinem tribuendum eſſe et dignitatem, et virtuti quidem deberi primas partes, ſanitati ſecundas, tertias voluptati, vltimas diuitiis. Ita SEXTVS EMPIRICVS [y] Crantoris mentem exponit, qui et ipſa eius verba, eleganti ſimili expreſſa affert. Non noua vel inaudita ea in Academia veteri fuiſſe, ex iis, quae hactenus diſſeruimus, conſtat.

V. Indolentiam nec poſſe vllam eſſe, nec debere, nec aegroto etiam, niſi is, qui fuerat ſenſus, abſit, ſiue ſecetur aliquid, ſiue auellatur a corpore. Nam iſtud, nihil dolere, non ſine magna mercede contingere, immanitatis in animo, ſtuporis in corpore [z]. Videtur haec ſenſim enaſcenti ex Cynica philoſophia Stoiciſmo oppoſuiſſe, licet et ad Pyrrhonis placita retundenda dictum eſſe videri queat, quae circa Crantoris tempora floruerunt. Qua vero ratione id Academia media receperit, ſicque inter Pyrrhonis placita et Crantoris concordiam quandam inierit, in ſequenti ſectione dicemus.

u) Ib. p. 76.
x) Ib. p. 90.
y) Adu. mathem. L. IX. ſ. 51 ſeqq.
z) PLVT. de conſol. l. c. CICERO Tuſc. Qq. L. III. c. 6. conf. BAYLE l. c. not. D.

SECT. III.

DE ACADEMIA MEDIA.

§. I.

Mutatio Academiae ab Arcesilao facta.

Hactenus, quod vidimus, in Platonis doctrina perstitit Academia; iam noua se facies monstrat, et classis siue tribus quasi noua, quae non plane quidem Platonem deseruit, aliam tamen philosophandi rationem iniit, quae Academia media vocari solet. Cuius auctor fuit Arcesilaus, vel, vt a CICERONE [a] vocatur, Arcesilas nobilissimae famae philosophus. Is Pitanaeus ex Aeolide [b], patrem Scuthum siue Scythum habuit, natus Olymp. CXVI. 1. fratrum quatuor, quorum duos vterinos habebat, minimus. Mature et in adolescentia literis elegantioribus imbutus est. Antequam enim Athenas veniret, Autolycum mathematicum audiuit, cum quo Sardes est profectus; inde Xanthum Atheniensem musicum, et Hipponicum geometram, hominem cum magna scientiae eius peritia summam oscitantiam iungentem [c]. A fratre natu maiore, qui curam eius gerebat, oratoriae arti destinatus, rhetoricam et poësin didicit, et haud vulgariter in hac profecit, quod epigrammata testantur, quae nobis seruauit LAERTIVS, qui et in dicendo grauissimum et in scribendo exercitatissimum fuisse, tradit. Ipse vero animo ad philosophiae studium inclinans totum se ei tradidit, primumque ad Theophrastum discessit, post Aristotelem Peripateticam philosophiam magno applausu in Lyceo docentem. Postea Crantori innotescens, postquam singulari affectu eum esset complexus [d], ab eo, vti supra dictum est, ad Polemonem in Academiam traductus est, inuito et indignante Theophrasto, qui iuuenem egregiae indolis atque alacritatis singularis e schola discedere aegre tulit. Ibi cum Crantore, quocum coniunctissime vixit, Zenonem quoque Stoicorum parentem condiscipulum habuit. Sunt, qui tradunt [e], ad dialecticos quoque diuertisse, et a Diodoro Eretriacam philosophiam didicisse, indeque disputandi aduersus quoscunque artem in Academiam traduxisse. Alii non Pyrrhonis tantum imitatorem, sed et discipulum faciunt [f], quod si verum est, et non de philosophia magis Pyrrhonis, quam de ipso hoc philosopho, eius praeceptore, intelligendum est, in vltimos Pyrrhonis annos cadit, vt ex rationibus temporum, quibus vixit Pyrrho, quasque suo loco explicabimus, patet. Nobis nec Eretriacos, nec Pyrrhonem audiuisse, verisimile videtur. Erat enim maximus Platonis admi-

a) Passim, praesertim in Qq. Academicis.

b) Duae Pitanae apud veteres, vna Aeolidis, altera Laconiae. Ex illa natum Arcesilaum praeter LAERT. L. IV. §. 28. tradunt EVSEB. de praep. L. XIV POMPON. MELA L. I. c. 18. STRABO L. XIII. p. 422. Non audiendus itaque est SOLINVS, qui Polyhist. c. 7. p. 22. eum Pitanae Laconicae ortum dixit.

c) Inde iocatus Arcesilaus, geometriam ei hianti in os inuolasse LAERT. l. c.

d) Ibid. §. 28.

e) Timonis Sillographi versus adducit hanc in rem LAERT. L. IV. §. 33.

f) NVMENIVS apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 9. p. 729.

admirator, cuius et libros ad manum habebat [g], a quo ad ſectas obſcuras nulliusque tum nominis eum defeciſſe probabile non eſt. Solebat etiam ſuos hortari [h], vt dialecticam fugerent, quia ſusque deque confundat omnia, ſimilesque ſint dialectici ludentibus alea, qui decipiantur quidem, ſed non ſine delectatione. Nec forte volunt aliud teſtimonia veterum, quam ex Dialecticorum ſcholis et Pyrrhonis philoſophandi more nouam philoſophiae Academicae faciem, in contrariam partem de omnibus decertantem et incertitudinem rerum omnium ſtatuentem deſumſiſſe [i]. Poſt Cratetis mortem, cum Soſicrates quidam in Academica cathedra ſucceſſiſſet, ille Arceſilao ingenii et eruditionis laude incluto locum ceſſit [k], isque docendi munus in Academia ſuſcepit, nouamque philoſophandi rationem introduxit, magnumque non iuuentutis tantum, ſed et magnorum virorum applauſum meruit. Erat enim elegantioribus eruditionis partibus inſtructiſſimus, et lectione quoque veterum poëtarum, inter quos Homerum et Pindarum maxime amabat, munitus, quorum verſus ex improuiſo ſermoni miſcens, et argumento opportune applicans, admodum gratioſus fuit [l]. Praeterea ſermone quoque viuo, et oratione ſententiis referta atque ſuccincta vtebatur, qua valde animos commouit [m]. Hinc et maxima eius in perſuadendo vis fuit, quibus virtutibus plurimos ſibi diſcipulos conciliauit, quamuis illius in reprehendendo acerbitate haut raro acrius exciperentur, quam iuuenum ferre ſolent animi [n]. Liberrimus enim in reprehendendo erat, et pungere acriter ſolebat eos, quos corrigere volebat, cuius aliquot exempla nobis ſeruauit LAERTIVS [o]. Sic et obiectis acute occurrebat, atque orationem ad id, quod erat propoſitum, apte flectebat, omni ſe tempori, perſonae et loco accommodare peritiſſimus. Cetera optimus erat, multaque ſpe auditores ſuos implebat, quod magnum ei diſcipulorum numerum conflauit; quem tamen adeo non ambitioſe quaeſiuit, vt potius haud raro diſcipulos moneret, vt alios audirent; et cum adoleſcens quidam Chius ex ludo ſuo, alium ſibi plus placere dixiſſet, ipſe manu apprehenſum ad illum [p] duxit, philoſophoque commendauit, admonens, vt ordinis et diſciplinae ſeruaret grauitatem. Non vero eruditionis laude tantum inſignis erat, ſed virtutum quoque, philoſopho dignarum encomio commendatiſſimus. Ingenii enim amoenitatem et formae quoque elegantiam [q] cum iis virtutibus coniunxit, quibus non potuit non omnibus eſſe acceptiſſimus. Erat enim in communicandis vitae neceſſariis liberaliſſimus, ad exhibenda beneficia promtiſſimus, quae tamen clanculum, et vt laterent,

 con-

g) LAERT. ſ. 38.

h) STOBAEVS Serm. CXII. p. 713.

i) Hinc verſus Ariſtonis de eo apud LAERT. l. c. Ita etiam SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. intelligendus.

k) Ibid. ſ. 32.

l) Ibid. ſ. 31 ſeqq. vbi paſſim exempla afferuntur, et monetur, aegerrime tuliſſe, ſi quis liberales artes in tempore non didiciſſet.

m) Ibid.

n) Ibid. vbi exempla quoque reprehenſionis acerbae offenduntur.

o) Faciebat hoc plerumque accommodatis poëtarum verſibus et parodia, de quo more vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 354.

p) Erat is autem Hieronymus Peripateticus, grauis Arceſilai obtrectator. LAERT. l. c.

q) Numenius apud EVSEB. l. c.

conferebat, ab hoc iactantiae genere alienissimus, cuius exempla aliquot narrat LAERTIVS [r], summae laudi Arcesilao cedentia. Ad mensas quoque argentariorum saepe accedebat, non disserendi tantum causa, vt solebant eo tempore philosophi, sed vt etiam egenos pecunia collatitia iuuaret, sumtusque exhiberet necessarios [s]. Vasaque saepe aurea amicis pauperibus commodauit, nunquam restituenda, vel donanda. Id quod eo facilius fieri ab eo poterat, quod non tantum praedia in Pitane habebat, ex quibus quantum opus habebat, frater ipsi suppeditabat, sed et Eumenes rex amplissimis eundem donis prosequebatur, cui quoque soli regum animum addixit [t]. A fastu quoque alienus extitit, quare nec eruditionem, quam tamen egregiam possidebat, iactauit, et hoc praecipue, in disserendo, loquendi genere vsus est: arbitror equidem, et, non assentietur istis ille, cuius nomen appellabat [u]. Audacius, quam par erat, loquentes non ferebat, et benignum ac beneuolum vbique seruabat animum, sic vt virtutis et honestatis, quam noua philosophandi ratione conuellere videbatur, stator atque vindex exemplo suo esset [x]. Quam tamen virtutis laudem voluptatis vitiis contaminauit: victu enim non minus, quam Aristippus, erat magnificus et conuiuiis haud raro indulgebat, Theodoriam vero et Philetam, Elienses meretrices, publice adamabat, quod cum ei obiicerent aduersarii, sententiis se Aristippeis defendebat [y]. Masculo quoque amori deditissimus improbus et nullius pudoris, iuuenumque corruptor audiebat [z]. Vinolentiam quoque ei obiicit ATHENAEVS [a]. Vnde merito mirandum est, in vehementi podagrae ardore indolentiam probauisse [b], a Stoicis eius aduersariis, qui eam crepabant, haud facile expectandam. Maximam vitae partem in Academia vixit a publicis remotus negotiis [c]; ad Hieroclem tamen, qui Munychiam praesidio tenebat, et Piraeeum, quoque familiarissime vtebatur, festis diebus assidue ventitabat, quod vitio ei haut pauci verterunt [d]. Antigoni vero partes sequi, inque illius familiaritatem peruenire pertinaciter recusauit [e]. Mortuus autem est in delirio, postquam largius vino se onerasset [f], anno aetatis LXXV. Olymp. CXXXIV. 4. quo anno ei Lacydes in schola successit [g], testamentoque fratrem Pyladem haeredem scripsit, vxorem enim nunquam duxerat. Aduersarios ex philosophis imprimis

r) l. c. §. 37. SENECA de benef. L. II. c. 10. PLVT. de disc. ad. et am. BAYLE l. c. not. I.

s) LAERT. l. c. §. 34. conf. OLEAR. ad STANLEIVM p. 396. qui recte in versione obscuri textus Laërtiani SALMASIVM de foenore Trapezit. p. 547. secutus est.

t) LAERT. l. c.

u) Ibid. §. 38.

x) Ita Cleanthes de eo apud LAERT. L. VII. §. 131. BAYLE l. c. not. K. p. 289. qui tamen, dum Pyrrhoniis sibi deamatis apologiam scribit, ratiocinatione decipitur.

y) Ib. §. 40.

z) Id ei obiecere Aristo Chius et Hieronymus Peripateticus ib. Quorum tamen calumnias tantum fuisse vult FOVCHER. diss. Acad. L. I. c. 5. p. 36. inuitis veterum testimoniis.

a) Ex testimonio Phanocriti Φιλόβοτρυν vocantis L. VII. p. 276.

b) CICERO de finibus L. V. c. 31.

c) LAERT. L. IV. §. 40.

d) Ibid. §. 39.

e) Ibid.

f) Ibid. §. 45.

g) Lacydes enim XXVI. annis scholae praefuit, et munere se abdicauit Ol. CXLI. 2. vnde sequitur, Arcesilaum obiisse Ol. CXXXIV. 4. inde et annus eius natalis supra positus patet. Ol. CXX. floruisse ait Apollodorus.

primis expertus eſt Zenonem Stoicae familiae parentem, et Hieronymum Peripateticum [h]; quin et Epicurum eius famae inuidiſſe ait PLVTARCHVS [i]. Vtrum ſcripſerit aliquid, in diuerſam veteres abeunt ſententiam, LAERTIVS [k] et PLVTARCHVS [l] negant. Quibus opponit P. BAYLE [m], quod Eumeni regi libros inſcripſiſſe LAERTIO [n] dicatur. Sed decepit virum acutiſſimum interpres Latinus: nihil enim aliud vult Laërtius, quam ex regibus ſoli Eumeni ſe addixiſſe, et cum eo familiarius collocutum fuiſſe, quod Antigono aliisque negabat. Praeter hunc vero philoſophum duo apud veteres memorantur Arceſilai, poëtae, et vnus ſtatuarius [o].

Origo methodi philoſophandi Academiae mediae receptae.

§. II. Huic itaque, cuius vitae hiſtoriam paucis deſcripſimus, philoſopho noua debetur philoſophiae Academicae facies; quam vt rite cognoſcamus, praeter eos, qui ex veteribus et recentioribus hanc potiſſimum philoſophandi viam, eiusque hiſtoriam expoſuerunt, CICERONEM [p], SEXTVM EMPIRICVM [q], FOVCHERIVM [r], HVETIVM [s], BAYLIVM [t] hiſtoria quoque Socraticae et Platonicae ſcholae, quam hucusque excuſſimus, conſulenda eſt, vt verae origines philoſophiae Academicae, quatenus a Platonica abit, cognoſcantur. Nos ex multis pauca ſed potiora, et quae rem conficiunt, ſeligemus, et his potiſſimum obſeruationibus comprehendemus:

I. Ex enarrata hactenus doctrinarum philoſophicarum hiſtoria palam eſt, philoſophos non Graecos tantum, ſed et barbaros rebus in ſenſum cadentibus, et materia conſtantibus certam fixamque cognitionem denegaſſe, materiamque tanquam incertam, fluxam, ſemperque et in momenta mutabilem conſideraſſe. Longum hic adducere liceret agmen eorum, qui in hac haereſi fuerunt philoſophorum antiquorum, ſi hiſtoriam philoſophiae Academicae vel Scepticae peculiarem ſcriberemus: lector tamen attentus et diligens ex iis quae hactenus dicta ſunt, et dicentur [u] in ſequentibus, facili labore huius rei veritatem colliget. Quod non ita quidem intelligendum eſt, ac ſi omnem humano intellectui cognitionem atque certitudinem denegauerint veteres, et ἀκαταληψίας dogma ab incunabulis philoſophiae triumphauerit, quod nullis veteris hiſtoriae documentis ſuffultus aſſerit, longumque huiusmodi philoſophorum indicem nectit, magnus ſcepticiſmi noſtra aetate reuocati patronus, PETRVS DANIEL HVETIVS [v]: eo vero omnino valet, vt inferri inde debeat, modeſtiam in philoſophando, praeiudicio-

h) LAERT. l. c. ſ. 40.
i) Adu. Coloten.
k) ſ. 29.
l) De fort. Alex.
m) l. c. p. 286.
n) Ib. ſ. 38. conf. FABR. Bibl. Gr. Vol. II. p. 53.
o) LAERT. ſ. 45.
p) Academ. Qq. L. I.
q) Pyrrhon. hypotyp. L. I. c. 33. et adu. mathem. paſſim.
r) In diſſertationibus de philoſophia Academica Par. 1692. 12.
s) In tr. de imbecillitate intellectus humani, Amſt. 1723 12. Foucherii et Huetii ſcriptorum hiſtoriam ſuo tempore, ad Scepticos noſtri aeui delati, enarrabimus.
t) D. & T. I. art. Arceſilaus et Carneades. Magnum hunc virum ipſum in plerisque hoc philoſophandi genere vſum fuiſſe ſuo loco exponetur.
u) Pertinere huc etiam Pythagoram, Heraclitum, Xenophanem, totamque Pythagoreorum, Heracliteorum et Eleaticorum ſcholam, ex dicendis conſtabit.
v) l. c. c. 14. p. 98 ſeqq.

diciorum electionem, materiae ex eorum numero, circa quae ſcientia verſatur, excluſionem, et ſobriam ἐποχὴν nunquam non magnis viris et illuſtribus in philoſophiae coelo ſideribus placuiſſe.

II. Conſulentibus porro hiſtoriam philoſophantium id manifeſtiſſimum eſt, habuiſſe barbaros primo, et ab his edoctos Graecos duplicem methodum, vulgarem et arcanam; quarum illa ἐξωτερικῶς certa quidem dogmata, tanquam cortices vulgo exponebat, veram vero haec doctrinam anxie occultabat, et non niſi eſotericis et interioris admiſſionis diſcipulis explicabat. Quam apud omnes fere omnium gentium theologos et philoſophos obtinuiſſe indubitatis hactenus teſtimoniis, niſi nos omnia fallunt, euicimus [w]. Ita vero indignos, quod putabant, ab his ſacris arcebant, et incertos atque hiantes relinquebant, ſibi vero doctrinisque ſuis ſecuritatem atque auctoritatem conciliabant. Quod in rem ſuam vertentes, qui philoſophiae initia inter barbaros didicere, Graeci, eandem occultandi ſua dogmata rationem imitati ſunt, vt luculento Pythagorae atque Platonis exemplo [x] conſtat. Quod vt ſecurius facerent, hocque praeſidio fruerentur felicius, ad exotericos incerta ratione diſputarunt [y], hucque imprimis opera eorum collineauit, ut aliorum philoſophorum placita conuellerent, et refutarent, de ſuis vel plane non, vel obſcure tantum et ad initiatos ſuaeque familiae homines diſſerentes. Quo factum eſt, vt et dogmatibus ſuis opinionem magnam excitarent, vt ſunt humani ingenii mores, ut obſcura atque latentia maiora videantur notis et apertis; et ab aduerſariorum inſultibus ea praeſtarent tutiora. Hoſpes ſit in Platonis, vt Socraticos alios taceamus, dialogis, qui non vbiuis manifeſta eius rei exempla deprehendat [z].

III. His in circumſtantiis verſabatur philoſophia, cum nouum ei ſidus in Socrate oriretur. Is et temporum ſuorum apud Athenienſes conditione, et ingenii atque animi modeſtia multum ad retinendam animi ſententiam in philoſophando contulit. Supra enim, vbi ſatis copioſe eius hiſtoriam enarrauimus, demonſtratum eſt, ſophiſtas inanis eruditionis homines, in vtramque de rebus omnibus diſputantes partem, et iuuenum ita animos corrumpentes, magni huius viri diligentiam et philoſophiam exercuiſſe, quae in eo potiſſimum verſata eſt, vt ironiae beneficio, quo ſe eorum ſimulabat ignorantem, quorum falſitatem erat demonſtraturus, aduerſarium circumueniret, et illaquearet, vt vani homines, ab omni ſolido ſcientiae fundamento vacui propriis reſponſionibus caperentur, et ita neceſſe haberent fateri, neſcire ſe, quae ſe optime ſcire antea iactauerant. Huic ſcenae vt inſeruiret, de ſe modeſtiſſime faſſus eſt, neſcire ſe quicquam, niſi hoc, quod

w) Repetendum hic etiam ex ſupra dictis eſt, pertinere huc omnia myſteria, cultumque arcanum, qui inter barbaros Graecosque obtinuit. Eum enim, cum plerisque veros eius ſenſus pernoſcere datum non fuerit, multum ad incertitudinem et dubitationem contuliſſe, dubitari nequit.

x) Similia etiam in Ionicorum ſchola obſeruauimus, et infra de Eleaticis et Heraclito quoque obſeruabuntur.

y) Luculentum huius rei exemplum ſunt Eleatici, ſenſibus fidem et certitudinem denegantes.

z) Fatetur hoc CICERO Acad. Qq. L. I. c. vlt.

quod nihil ſciat. Quod qui ſceptico vel Academico quoque ſenſu capiunt [a], ac ſi rerum prorſus omnium incertitudinem aſſeruerit, illi falluntur et fallunt, totamque Socratis hiſtoriam habent repugnantem, quae de rebus moralibus optima eum praecepiſſe et certiſſima teſtatur. Sed id alio longe ſenſu profeſſus eſt Socrates, et tum ironiae fulciendae cauſa adhibuit, et ad modeſtiam animi, infinitam rerum humano intellectui ignotarum ſeriem cogitantis retulit, et in eo ad iſtas potiſſimum diſciplinas reſpexit, quae vana magis ſpeculatione quam vel ſenſuum vel conſcientiae et experientiae teſtimonio, nituntur: quam in claſſem rerum coeleſtium atque naturalium conſiderationem retuliſſe, ſuo loco euidentibus argumentis euicimus. Hac in ſententia et ipſe ad mortem perſtitit, et diſcipulos quoque ſecundum eam formauit.

IV. Ex Socratis ſchola cetera ſectarum philoſophicarum apud Graecos turba, vti dictum ſupra, prodiit, vario ornata habitu. Quarum tamen quidam philoſophi ad hanc diſputandi in vtramque partem conſuetudinem, quam in Sophiſtis oppugnabat Socrates, curioſius declinantes, Socratica methodo ad incertiſſima litigia abutebantur. Id quod in Dialecticorum, Megaricorum, Eretriacorumque ſcholis factum eſſe, hosque homines omnes iuxta ſe philoſophos cauillationibus et litibus inanibus vexaſſe, ſupra quoque luculenter expoſuimus. Aliter ex his Plato, et naturae atque ingenii indole atque inſtitutione et diſciplina ad ſeueriora inclinans. Is, vt modo monitum, Socratico quidem more diſputabat, et philoſophorum magis opiniones refutabat, quam ſuas explicabat incertiſſimo docendi et diſputandi genere, et anfractuoſis colloquiis incertum de ſua mente auditorem lectoremque dimittens: domi tamen, vt erat a Pythagoreis et Aegyptiis innutritus, ſodalibus, quos ſua amicitia et inſtitutione dignabatur, philoſophiam ſuam expoſuit [b]. Eam vero ex Pythagoreo et Heraclitico ſyſtemate potiſſimum conflatam fuiſſe, ſupra, quantum ſatis, demonſtratum dedimus, oſtendimusque, ex Heraclitea phyſiologia accepiſſe materiam ſemper in motu atque fluxu exiſtentem, circa quam ſcientia verſari nunquam queat: et ob eam cauſam ex Pythagoreo ſyſtemate numeros transſumſiſſe, mutatisque iis in ideas, entia aeterna, per ſe ſubſiſtentia, immutabilia rebus fluxis adieciſſe, vt circa aeternas illas et eſſentiales rerum imagines ſcientia omnis verſaretur: quam opinionem tota quoque Academia vetus tenuit. Quae, vt praeclare obſeruat CICERO [c] *duo eſſe rerum genera ſtatuebat, quorum ſenſibus vnum, alterum intellectu percipiatur. Poſterius genus ſcientiam fundare, prius opinionem. Solamque mentem cernere id, quod ſemper eſſet ſimplex, et vniusmodi, et tale, quale eſſet, qua ratione ideam definiebant.* Ex his prona conſequentia fluebant, quae porro recte illis TVLLIVS tribuit: *Senſus omnes hebetes eſſe*

a) HVETIVS l. c. §. 15. p. 104.

b) Diligenter hanc quaeſtionem excutit, et non ſemper Scepticum fuiſſe Platonem ſolidis rationibus demonſtrat SEXTVS EMPIRICVS Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. ſ. 221 ſeqq. qui hic legendus eſt.

c) Acad. Qq. L. I. c. 8.

eſſe ac tardos, nec percipere vllo modo res eas, quae ſubiectae ſenſibus viderentur, quae eſſent aut ita paruae, vt ſub ſenſum cadere non poſſent, aut ita mobiles et concitatae, vt nihil vnquam vnum eſſet conſtans, ne idem quidem, quia continenter laberentur et fluerent omnia. Itaque hanc partem rerum opinabilem appellauiſſe. Neque tamen ſenſuum ita vel vſum vel cognitionem negabant [d], iisque indignabantur, qui omnes Academiam ſenſus eripere clamabant, cum certam tantum propriamque veri notitiam eis denegarent. Et haec quidem doctrina fuit Academiae veteris vſque ad Polemonem, quem audiuit Arceſilaus.

V. Non omittendum quoque eſt, ex philoſophiae eius temporis hiſtoria, quod occaſionem quoque dediſſe Arceſilao immutandae philoſophiae Academicae veterum teſtimonia, praecedente paragrapho adducta docent, Pyrrhonem circa ea tempora, quibus floruere Xenocrates, Ariſtoteles aliique diſcipuli Platonis, caput extuliſſe, nouumque philoſophandi genus introduxiſſe, quo aſſerta rerum omnium incertitudine omnia philoſophorum ſyſtemata euertebat. Placuiſſe hanc philoſophandi rationem Graecis, et ipſa animi indoles ſuadet et teſtimonia veterum loquuntur [e], in Pyrrhonis hiſtoria ſuo loco citanda: quae res effecit, vt ea ſe magnis ingeniis commendaret.

VI. Praeter Arceſilaum Polemonis inſtitutione vtebatur Zeno Cittieus, magni ingenii et ſeuerae indolis homo, qui Arceſilaum aetate anteibat, et valde ſubtiliter diſſerebat. Is cum diſciplinam eam, quam Polemo tradebat, corrigere vellet, nouum philoſophiae ſyſtema condidit, et in multis a Platone abiit, atque tum in morali, tum in naturali parte, multa innouauit. Quod qua ratione inſtituerit, dicendi nobis locus hic non eſt; infra enim de huius viri philoſophia, quae magnam famam atque celebritatem nacta eſt, ſingulari capite diſſeremus. Interim meretur legi, qui ſummam philoſophiae a Zenone introductae more ſuo eleganter exponit, et in quibus a Platone diſceſſerit, oſtendit CICERO [f]. Nam haec ad mutandum Academiae philoſophandi morem plurimum contuliſſe [g], mox dicemus: fruſtraque intimas Arceſilai rationes in hac re explorabimus, niſi curioſus ad ea ſimul attendat oculus.

VII. Has philoſophiae circa Arceſilai tempora circumſtantias omnes ad eam philoſophandi immutationem quam ille ſuſcepit, contuliſſe, aliquid, et ipſa attenta earum inter ſe collatio ſuadet, et veteres luculenter teſtantur. Quod vt manifeſtum faciamus, obſeruamus 1. Arceſilaum nonſolum Polemonem audiuiſſe, quem a genuino Platonis ſyſtemate non receſſiſſe, in antecedentibus oſtendimus, ſed Platonicae quoque doctrinae adhae-

d) Ibid. L. IV. c. 32.

e) Omnium teſtimoniorum inſtar, quam accepta haec philoſophandi ratio Graecis fuerit, eſt applauſus, quem Academica ſecta ſemper habuit. Ciceronis ſcripta philoſophica qui legit, nihil dubitabit.

f) Acad. Qq. L. I. c. 10.

g) IDEM L. IV. c. 6. Vbi ait: Arceſilaum Zenoni, vt putant, obtrectantem, nihil noui reperienti, ſed emendanti ſuperiores immutatione verborum, dum huius definitiones labefactare velit, conatum eſſe clariſſimis rebus tenebras obducere.

adhaeſiſſe, nec tamen ideo a mutanda externa philoſophicae doctrinae facie, quam Academia hactenus tenuerat, abſtinuiſſe [h], quia ſinceram Platonis philoſophiam intimis diſcipulis ſeruabat, eamque iis, adhibita arcana methodo, tradebat. Qua in re neque a more veterum, neque ab ipſius Platonis methodo diſceſſit. Cauſam eiusmodi occultatae philoſophiae Platonicae non inepte detexiſſe videtur AVGVSTINVS [i], qui obſeruat, *Arceſilaum, cum Zenonis doctrinam Platonicae oppoſitam latius ſpargi ſentiret, prudenter Academiae placita diſſimulaſſe, ne Platonis myſteria publicata, et vulgi notitiae proſtituta vileſcerent. Indeque inſtituiſſe dedocere potius male doctos, quam docere quos dociles non arbitraretur.* Ita vero et aliud emolumentum ſcholae ſuae quaerebat Arceſilaus, quod recte notat SEXTVS EMPIRICVS [k]. Nam is veterum monumentis, ad quae prouocat, vſus refert: *Arceſilaum prima quidem fronte Pyrrhonium viſum, vere autem dogmaticum fuiſſe, et cum in ſibi familiaribus periculum faceret ſuis dubitationibus, an naturam aptam ad percipienda Platonis dogmata haberent, exiſtimatum fuiſſe aporeticum, ſiue dubitatorem; at familiaribus ſuis, qui acri ingenio praediti eſſent, Platonis doctrinam tradidiſſe: atque ideo Ariſtonem iactaſſe hoc in ipſum:*

Ante Plato, Pyrrho retro, medius Diodorus,

quod dialectica Diodori vteretur, plane tamen eſſet Platonicus. 2. Confirmari in hoc inſtituto poterat eo magis Arceſilaus, quo magis ipſa Platonis phyſiologia ad hanc viam ineundam inuitabat. Res enim aeternas, per ſe exiſtentes cognoſcere, id eſt idearum notitia paſci, et ita eſſentias rerum peruidere, pauciſſimis vindicabat Plato, reliquos circa ſenſuum obnoxia imperio fluctari, et varia opinione decipi ſtatuit. Quid quaeſo aptius ad hanc Arceſilai rationem philoſophandi excogitari potuit? quae myſteria iſta, captum plerorumque ſuperantia, et a philoſophis deriſa, vti ſupra Diogenis et Ariſtotelis exemplo probauimus, interioris tantum diſciplinae alumnis ſeruauit, et de rebus ſenſus ferientibus ita diſputauit, vt ea omnia incerta eſſe, et ſine idearum cognitione, quam illi reiiciebant, prorſus nullam dari notitiam contenderet. Ita enim non aduerſarii tantum Platonicae diſciplinae, et in his Zeno atque Peripatetici retundebantur [l], ſed animi quoque diſcipulorum praeparabantur, vt agnita incertitudine cognitionis, quae eſt ex ſenſibus, ideas cardinem atque ſummam omnis ſcientiae eſſe agnoſcerent. 3. Multum vero in hoc philoſophandi modo atque ordine Arceſilaus adiutus eſt exemplo Socratis, qui cum ipſe obſcuritatem et ignorantiam humani intellectus profeſſus eſſet, et in hac modeſtia veteres ſocios habe-

h) Fatetur LAERT. L. IV. ſ. 28. Arceſilaum Platonis orationis genus mouiſſe, et reddidiſſe per quaeſtiones et interrogationes contentioſius. L. IV. ſ. 28. nec BAYLE l. c. not. H. quicquam contra mouet.

i) Contra Acad. L. III. c. 17. T. I. p. 219.

k) Iisdem rationibus aurem praebuit FOVCHER. l. c. L. I. c. 6. p. 32. ALDOBRAND. ad Laërt.

l) Ideo Socratico more, non ipſum dixiſſe, quid ſentiret, ſed aliorum cogitationes refellere conatum contra eos diſputaſſe paſſim notat CICERO. Vid. Qq. L. III. c. 18. de finibus L. II. c. I.

haberet, ad confeſſionem eandem Arceſilaum adducere potuit: *Nihil ſciri poſſe*, vt ait CICERO [m], *anguſtos ſenſus, imbecillos animos, breuia curricula vitae, et in profundo veritatem eſſe demerſam, opinionibus et inſtitutis omnia teneri, nihil veritati relinqui, deinceps omnia tenebris circumfuſa eſſe.* 4. Etſi vero non pertinacia, vt addit CICERO, aut ſtudio vincendi ſolo haec Arceſilaum ſtatuiſſe facile credi poſſit, cum animus eius ingenuus et a faſtu alienus, ſectaeque non valde appetens ſupra probatus ſit: dubitari tamen nequit, cum ipſe ſibi omne cum Zenone certamen inſtitueret, quod Tullius non negat, hanc potiſſimum philoſophandi rationem Stoicae philoſophiae parenti oppoſuiſſe; cum enim is non modo plurima decerneret, ſed ſenſibus quoque eorumque notionibus veritatis regulam aſſereret, non potuit magis Arceſilaus eius philoſophiae obicem ponere, quam iſta principia negando, quibus aedificium totum Zeno ſuperſtruxerat. Quod priuata aemulatione inter hunc et Arceſilaum oborta factum eſſe contendit Numenius apud EVSEBIVM [n], CICERO vero negat [o], magisque probabile eſt, ſtudium defendendi Platonem eiusque ſcholam in Zenonem nouatorem armaſſe Arceſilaum. Quicquid vero illud erit, hoc nec ipſe Numenius negat, hac ratione Arceſilaum vehementer Stoicos proſtrauiſſe. Dignus locus, qui in fine paginae legatur [p], quoniam vis ingenii et eruditionis Arceſilai ex eo luculenter diſci poteſt. 5. Nec obiici hic poteſt, Arceſilaum aemulatione magnorum virorum, qui tum nouas ſectas condebant, Pyrrhonis, Zenonis, Epicuri innouandi gratia et ſectam condendi ſtudio ea tradidiſſe. Ad haec enim reſpondet PLVTARCHVS [q]: *Arceſilaum tantum abfuiſſe ab omni nouandi aut vetera ſibi arrogandi ſtudio, vt etiam vitio ei Sophiſtae eius aetatis dederint, quod ſententias de cohibenda attentione, et comprehenſionis negatione Socrati, Platoni, Parmenidi, Heraclito acceptas ferret: nulla quidem neceſſitate, ſed tantum eas viris nobilibus inſcribendo confirmans ac commendans.* 6. Sed et alia cauſa fuit, quae ſi non excitare ad hanc rem, certe in ea confirmare, poterat Arceſilaum. Res enim tum temporis erat omnibus fere philoſophis cum Dialecticis, qui cauillationibus et ſophiſmatibus ſuis eos vehementer vexabant, et imprimis Academiae doctores laceſſebant. Hos egregie iſta noua methodo retundere, Arceſilaus poterat, dum enim ipſorum arma adhibebat, et in vtramque contra eos partem diſputabat, incerta quoque omnia eſſe aſſerebat, cunctas eorum ratiunculas, leuibus nominum vocumque cauillationibus nixas vno halitu difflauit. Id quod dudum vidit Diocles Gnidius, qui

m) Acad. Qq. L. I. c. 12. vbi etiam Democritum, Anaxagoram Empedoclem omnesque pene veteres in hac claſſe collocat.

n) De praep. L. XIV. c. 6. p. 731.

o) Ac. Qq. L. IV. c. 24. L. I. c. 12.

p) Atqui hoc Stoici cum ſtupore audiebant. Erat enim adhuc infans eorum Muſa, nec illarum facetiarum artifex, quibus Arceſilas Zenonis argumenta partim explodens, partim ſuccidens, partim ſupplantans, ſic eos linguae vi obruebat, vt fidem etiam aliis faceret. Ita cum et ii, quibuscum oratione pugnabat, victi atque proſtrati, et ii, quorum in concione dicebat, perculſi attonitique manerent; quaſi pro comperto erat eiusdem aetatis hominibus, nec vocem, nec malum, nec opus vllum vel minimum, quicquam eſſe, nec inane friuolumque contra viſum iri quicquam, niſi quod Arceſilae Pitaneo tale videretur.

q) Adu. Coloten.

qui apud Numenium [r] ait: *Arcesilaum Theodoreorum ac imprimis Bionis sophistae metu, qui philosophis infesti nullam non eos coarguendi occasionem acciperent, ita sibi, ne quid ab eis molestiae pateretur, cauisse, vt ne certi quid statueret; nam vt sepias effuso atramento, ita illum sese obiecta hac assensione retenta legere ac tueri.* Non id credit Numenius; qui vero ea, quae de Dialecticorum strophis in superioribus diximus, expendet, ei a vero non absimile videbitur, praeter alios eosque primarios fines, ad haec quoque in assensione retinenda Arcesilaum respexisse. Ita enim non solum eorum retia euitabat, sed eos quoque fortiter retundebat, acumine in his ingenii et admirabili quodam lepore dicendi, vt ait CICERO [s] vsus.

§. III. His itaque rationibus inductus Arcesilaus, ita philosophatus est: *Ratio philosophiae Academica.*

I. Nihil esse quicquam, quod sciri posset, ne illud quidem ipsum, quod Socrates sibi reliquisset, nihil se scire [t].

II. Sic omnia latere in occulto, vt nihil sit, quod cerni aut intelligi possit [u]. Primum hoc totius ἀκαταληψίας fundamentum est, quod Arcesilaus posuit, quod, si verum dicendum est, non tam in ipsarum rerum incertitudine, quam potius in humanae cognitionis impossibilitate collocabat. Qua in re etsi Pyrrhoni ita affinis visus est multis veterum [x] Arcesilaus, vt praeter nomen, nihil Academici habere crederent, magis tamen ad Carneadis, quam Pyrrhonis ea in re accessit sententiam [y]. Ille enim vt verbis magis sobrie philosopharetur, rebus certitudinem non denegauit inesse, ita vero latere censuit, vt nihil de iis intellectus hominis cognoscere posset, quod latius paulo post ad eum delati demonstrabimus. Nec vero hoc negare poterat Arcesilaus, nisi totam Academiae ipsiusque Platonis doctrinam conuellere voluisset, qui in ideis rerum certitudinem latere asserebat. Vt itaque eius rationibus consuleret, et acatalepsian semel receptam tamen tueretur, rerum essentias atque ideas occultas latere, vt cognosci nequeant, statuit: paucis, vti supra diximus, et selectis ingeniis enarraturus, qua ratione communem hominum sortem superare, et occultas rerum ideas ascensione ad mundum idealem, vel rationem potius Dei, perspicere possent, quod omnibus aliis philosophis, contra quos ex ista hypothesi admissa disputabat, denegandum esse statuebat.

III. His de causis nihil oportere neque profiteri neque affirmare quemquam, cohibereque semper et ab omni lapsu continere temeritatem, quae tum esset insignis, cum aut falsa, aut incognita res approbaretur [z].

IV. Neque hoc quicquam esse turpius, quam cognitioni et perceptioni assertionem approbationemque praecurrere [a].

 V. Posse

r) EVSEB. loc. cit.
s) Acad. Qq. L. IV. c. 6.
t) Ibid. L. I. c. 12.
u) Ibid.
x) Numenius apud EVSEB. l. c. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33.
y) Agnoscit hoc etiam BAYLE Dict. T. II. art. Carneades not. B. p. 58. et HVETIVS l. c. p. 133. quorum tamen neuter ad intimas Arcesilai rationes attendit.
z) Ibid.
a) Ibid.

V. Poſſe itaque philoſophum contra omnes omnino philoſophos, certas ſententias affirmantes ſe armare, cum in eadem re paria contrariis momenta rationum inueniantur, faciliusque ab vtraque parte aſſertio ſuſtineatur. Id quod ſuo quoque exemplo confirmauit Arceſilaus, qui contra omnium ſui temporis philoſophorum ſententias diſputando totos dies deducebat, et, vt ſcribit LACTANTIVS [b], *reprehenſiones omnium inter ſe colligebat, confeſſionemque ignorantiae clarorum philoſophorum* [c]; *armabatque ſe aduerſus omnes, et ita nouam non philoſophandi philoſophiam conſtituebat.*

VI. Neque ſenſus fidem mereri, neque rationem [d]. Hoc ad ſcientiam tantum referendum eſſe, ex dictis patet, cuius neque in ſenſu, neque in ratione fundamentum agnoſcebat: qua in re vltra progreſſus eſt, ac Plato.

VII. Valere tamen hoc non ad vitam, ſed ad dogmata, ſequendamque in illa ea, quae videntur, atque opinionem. Ita incertitudinis prima ſpecie non abſurdae tantum, ſed et in vita atque ſocietate hominis noxiae inuidiam et Academia et Scepticorum ſchola declinabat. Aiebant, vt hoc ipſorum vocibus declaremus, non deſtitui quidem nos ſigno commonitorio, quod in rebus, quae ſunt ad tempus obſcurae, videtur valde vtile eſſe: ſed indicatorio, quod refertur ad res natura nobis obſcuras [e]. Hinc quam regulam vitae Academia obſeruauerit, liquet, et iudicari poteſt, quam bene vel male agant, qui inter atheiſmi patronos eos referunt [f]: qua ab impietate abſoluit eos AVGVSTINVS, eo quod contra Stoicos tantum hanc ἀκαταληψίαν aſſeruerint. Nec Arceſilaus vitae honeſtatem tollere, ſed philoſophorum tantum aſſertiones conuellere ſtuduit, et optime, vti ſupra vidimus, magnam partem vixit. Qua in re cauſam ipſius egit Cleanthes, etſi Stoicae familiae alumnus; condemnanti enim Arceſilaum, quod omne honeſtatis vitiique diſcrimen tolleret; quieſce, inquit, neque vituperes, ille enim, etſi verbis officium tollit, operibus tamen id ponit. Verum hanc rem ſupra iam tetigimus.

Patet ex hac Arceſilai philoſophandi ratione, quam paucis deſcripſimus, eum longius, quam ante ſe omnes, in extollenda humani intellectus imbecillitate et cognitionis incertitudine progreſſum fuiſſe, recteque ab eo nouam Academicae philoſophiae periodum deriuari. Docebant eadem fere Sceptici, iisdem temporibus caput extollentes, vnde etiam reliqua, quae de hoc philoſophandi modo dici poterant, ad illum ſeruamus locum, qui conſiderationi Pyrrhoniorum debetur: ipſi tamen ab Academicis ſe diſtinguebant, vt ex SEXTO EMPIRICO [g] videre eſt, et ab aliis quoque certis criteriis diſtinguebantur; quae cum ſuo loco enarraturi ſimus, hic in praeſentia nihil dictis addimus.

§. IV.

b) Lib. III. c. 4.

c) Conf. locus PLVTARCH. not. (q) adductus.

d) EVSEBIVS l. c.

e) SEXT. EMPIR. adu. Math. L. VIII. ſ. 156.

f) Conf. BVDDEVS theſ. de ath. c. I. §. 14. REIMMANN. Hiſt. Ath. c. XXXII. p. 168.

g) l. c. ſ. 352 ſeqq.

§. IV. Arcesilao fatis functo successit LACYDES, Cyrenaeus, Alexandri filius, quem paupertas, qua premebatur adolescens, non deterruit, vt non plurimum bonarum artium studiis se dederet [h]. Studiis itaque optimis cum animi iucunditatem atque vrbanitatem iungeret, gratiosus omnibus fuit. Et initio quidem aliam philosophandi viam ingressus est, lepido vero casu commotus ad Academicos transiisse dicitur. Rem ita narrant LAERTIVS [i], atque Numenius apud EVSEBIVM [k]: Rei familiaris curam gessisse tam sollicite, vt si quid ex cella depromendum fuisset, fores obsignaret, sigillum autem per foramen in cellam penuariam proiiciendo absconderet, ne quis ipsi inuito inscioue clam auferret. Seruos vero id obseruantes, protracto et ablato clanculum sigillo, foribusque apertis, quaecunque volebant, abstulisse, sigillum vero pristinum in locum abiecisse, ita vt nunquam ab eo deprehenderentur. Hoc casu permotum incepisse de sensuum fide dubitare, ita argumentando: Quomodo certo sensus quippiam comprehendere posse existimem, qui toties his meis sensibus deceptum me norim? Domo enim si quando egredior, oculis meis videre me puto ea in cella mea relinqui, quorum rediens inuenio nihil, quod fieri haut posset, nisi fallerent sensus, atque incertitudine laborarent. Vetustam satis hanc narratiunculam esse, ex testium aetate colligitur; valde tamen ea suspecta est. Nam et testes, qui eam adducunt, non habent ex aetate propioribus, cuius fidem in ea re laudent; et LAERTIVS [l] haud obscure prodit, inter incertos rumusculos hanc fabulam narratam fuisse: et omni quoque caret probabilitate, virum nec indoctum nec ingenii perspicacia destitutum tam pueriliter lapsum fuisse, vt nec fraudem seruorum intelligeret, vel saltem suspicaretur, et de sensuum testimonio ita dubitare inciperet. Nec recte quoque tota narratio inter se cohaeret, vt non suspicionem vehementer augeat. Mature enim Lacydem ad Academiam peruenisse, inde recte colligitur, quia XXV. annos docendo in ea exegit, iuuenem itaque oportet in disciplinam Arcesilai peruenisse: vnde et hoc sequitur, accidisse ista Lacydi iuueni. Ast pauperi, vt erat iuuenis, vnde penuaria cella, vnde seruulus non vnus, sed plures? Praeterea qui potuit, si vera quoque illa esse ponamus, Lacydes ad Academicam philosophandi rationem ista seruorum fraude deduci, cum Academici non sensuum in externa rerum apparentia, et circumstantiis testimonium reiecerint, sed in rerum definitionibus et assertionibus propositionum, vt ait LAERTIVS [m], nihil valere contenderint? Certe Arcesilaus Lacydem tanquam insanientem reiecisset ex schola, si ita sensuum fidem negasset, vt in vita quoque communi eos prorsus reiiciendos esse assereret. Dicamus paucis quid nobis hac de re videatur, vero non prorsus absimile. Referendam hanc fabellam putamus inter ea scommata, quibus more Graecorum, Stoici Academicis vehementer infensi, et Arcesilaae cla-

Lacydes.

 dis

h) LAERT. L. IV. f. 59. SVIDAS in Lacydes T. II. p. 111.
i) loc. cit.
k) L. XIV. praep. c. 7.
l) l. c. Ferunt lepidissime circa rem oeconomicam se habuisse.
m) L. IV. f. 28.

dis memoria ad vindictam excitati excogitarunt, vt Academicam philosophiam in risum et contemtum deducerent: occasione forte captata ex furto, quod seruulus, surrepto sigillo in domini cella penuaria commisit: cui deinde, cum id Lacydi, ad res oeconomicas (vt solent esse, qui ex paupertate ad facultates aliquas eluctantur) attento graue esset, ad ignominiam philosophiae partibus, quas sequebatur, conflandam, cento ille assutus est. Graeciae enim mendaci non nimis fidendum esse, multis exemplis docemur, et in vulgus notum est. Arcesilai γνώριμον, id est, non discipulum tantum, sed et familiarem fuisse veteres [n] tradunt, quae res effecit, vt illo decedente ipse in Academia ipsi succederet. Ornauitque grauissimum munus non eruditionis tantum laude, etsi dicendi facundia et vi Arcesilao par non esset [o], sed et morum integritate et sanctitate, quod instituti sui haud paucos aemulos ipsi excitauit. Suscepit vero docendi munus [p] Olymp. CXXXIV. 4. docens in Attalicis hortis [q], qui in Academia siti erant, vnde ab eo Lacydei nomen adepti sunt. Aitque LAERTIVS [r] nouam Academiam instituisse [s], quod vel falsum prorsus est [t], cum indubium sit, nouae Academiae auctorem fuisse Carneadem, vel ita intelligendum, vt coniicit eruditissimus FOVCHERIVS [u], eum, quia non in Platonis horto atque villa, vnde schola eius Academiae nomine, a loco vocata est, doceret, sed in alio loco, hortis nempe Attali regis docebat, ideo nouae Academiae auctorem habitum fuisse, quo sensu Academiae nomen non sectae, sed loci esset. Ibi XXVI. annos docuit [x], non magno tamen Academiae augmento. Nam et institutum Arcesilai non fortiter satis, et vt ille solebat, defendere potuit [y], et quod viuo iam Arcesilao factum est [z], multi discipulorum ex Academia ad Epicurum transibant, quod gratior erat voluptatis doctrina, quam incertitudo intellectus atque sensuum. Ille tamen studiis, et philosophiae, quam deperibat, inuigilare nec destitit, nec ab ardore discendi remisit, adeo, vt senex geometriam disceret [a], quod ab homine Academico incertitudinem in omnibus sectante factum esse merito mireris. Regem vero Attalum ei fauisse cum ex loco, vbi docebat, colligitur, tum ex eo patet, quod illum ad se accerseret, vbi tamen dixisse fertur: regum imagines procul intuendas esse [b]. Tandem Ol. CXLI. 2. muneri se abdicauit, viuusque discipulis suis Telecli et Euandro, Phocensibus eo cessit. Circa quae tempora a morum seueritate et grauitate remisisse dicitur, et strenue potationibus cum Timone inuigilasse, qua de re parodias aliquas eius memorat ATHENAEVS [c], et AELIANVS [d] quoque potentissimis vtrumque potatoribus adnumerat. Vini vero excessu in paralysin incidit, ex quo morbo

n) ll. cc.
o) Colligas id ex CICERON. Ac. Q q. L. IV. c. 6.
p) LAERT. l. c. s. 61.
q) De Attali hortis conf. PLVTARCH.
r) In Demetrio.
s) Ibid. s. 59. quem more suo exscripsit SVIDAS loc. cit.
t) Ita BAYLE Dict. T. II. art. Carneade not. A.
u) Diss. de phil. Acad. L. I. c. 7. p. 41.
x) LAERT. l. c. s. 60. male apud FOVCHER. l. c. sunt anni 24.
y) Eo enim solo absolutum fuisse ait CICERO l. c.
z) LAERT. L. IV. s. 43.
a) Ibid. s. 60.
b) Ibid.
c) Lib. X. p. 438.
d) Lib. II. c. 41.

morbo deceſſit Olymp. CXLI. 2 [e]. Scripſit libros philoſophicos et de natura, dudum deperditos. Non tacendum quoque de eo, quod narrat PLINIVS [f]: anſerem ita comitem perpetuum adhaeſiſſe Lacydi, vt nuſquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digrederetur. In ſchola ſucceſſorem, vti dictum, habuit Euandrum, Euander diſcipulum ſuum Egeſinum Pergamenum, quem Hegeſilaum vocat CLEMENS ALEXANDRINVS [g], Egeſinus Carneadem, qui rationem philoſophandi Academicam ab Arceſilao introductam, leuiter inflexit, nouamque Academiam condidit.

e) LAERT. l. c. apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 62. dicitur obiiſſe Olymp. CXXXIV. 4. quod corrigendum eſt. Eo enim anno ſcholam regere coepit.
f) Hiſt. nat. L. X. c. 22.
g) Strom. L. I. p. 301.

SECTIO IV.

DE ACADEMIA NOVA, SIVE TERTIA, QVARTA ET QVINTA.

§. I.

Academiae nouae origo.

Quanta ingenii vi animique alacritate, quantoque eloquentiae acerrimae robore incertitudinem propugnauerit Arceſilaus, quantaque felicitate dogmaticos philoſophos proſtrauerit, et imprimis de dialecticis et Stoicis innumeras reportauerit victorias, praecedente ſectione dictum eſt. Armauiſſe ſe contra communem philoſophiae hoſtem, noua non philoſophandi methodo omnem omnino ſcientiam euertentem, quicquid Athenis viuebat, philoſophorum, et ſponte credi poteſt, et veteres teſtantur. Imprimis obiecta eſt inſaniae ignominia, quaſi omnes ſenſus et vitae in iis ducem, communem omnibus hominibus rationem, eiuraret Academia, et pueriliter in his nugaretur, cuius luculentum exemplum Lacydis hiſtoria nobis exhibuit. Ita vero praeter philoſophicam obtrectationem ciuilis quoque acceſſit inuidia, et in ſuſpicionem adducta Academia, quod omnem honeſtatem, pietatem, cultumque etiam diuinum inſano auſu proſcriberet, nullam omnino certitudinem vel cognitionem admittens, quam non contrariis rationibus euerteret. Quae res effecit, vt cum magno ad Arceſilaum numero iuuentus, conflueret, facundia atque vi dicendi, qua aduerſarios mire proſternebat, commota, poſt eius ex vita diſceſſum Academiam Lacydes vix tueretur. Vt itaque inuidiam principiis Academicis conflatam amoliretur, medicinam non tam re ipſa, quam cautiori loquendi modo afferendam ratus Carneades, Arceſilai doctrinam pauliſper inflexit [a]. Cuius veſtigia

a) Obſeruauit hoc iam AVGVSTINVS l. ſupra cit. et ex eo ALDOBRAND. ad LAERT. L. IV. ſ. 28. atque BAYLE Dict. T. II. art. Carneade not. B. p. 57.

ſtigia non reliquit quidem Philo, propius tamen iis inſiſtendo ad veteris Academiae ſemitam inceſſit, vnde quibusdam occaſio enata, quartam Academiam numerandi. Philonis vero diſcipulus Antiochus Aſcalonita, relicto non praeceptoris tantum, ſed et totius Academiae nouae ſyſtemate, non veteris tantum placita reuocauit, ſed et cum Stoicis conciliare, ſicque incruenta bella inter Academiam et Stoam geſta tollere, miroque ſyncretiſmo confundere in vnum doctrinas toto coelo differentes conatus eſt, paucis, qui eius veſtigia premerent inuentis. Graecorum enim euerſo imperio cum ad Romanos philoſophia migraret, non iſtius, ſed vel veteris vel mediae, ſiue nouae potius Academiae placita magno applauſu excepta ſunt. Quem hiſtoriae Academicae conſpectum in ſequentibus prolixius enarrabimus: Iam Carneadis, viri grauis et eloquentia imprimis Academica magnum nomen conſecuti hiſtoria et vita explicanda eſt.

Carneadis aetas.

§. II. Egeſini itaque non diſcipulum tantum, ſed et in Academiae cathedra ſucceſſorem fuiſſe CARNEADEM, ſupra diximus. Is gente Afer, patria Cyrenaeus fuit, parente natus Epicomo, quem et Philocomum nominant [b]. Qui enim Athenienſem vocant, ſine dubio ad longam in hac vrbe moram eius reſpiciunt [c]. Tempus eius, licet illuſtrem ſui aeui perſonam egerit, veterum incuria, quae in rationibus chronologicis ſaepe numero magna fuit, admodum incertum et obſcurum eſt, vnde in tres potiſſimum partes diſceſſerunt viri docti. LAERTIVS enim ad Apollodorum in *Chronicis* prouocat, qui eum abiiſſe ex hac vita tradit Olymp. CLXII. 4. cum vixiſſet annos LXXXV. Quod teſtimonium Apollodori eo magis ſequendum eſſe videtur, quod Laërtius, qui in rebus dubiis aliorum quoque diſcrepantes ſententias aduocare ſolet, hic ſolo Apollodori teſtimonio contentus ſit, ſicque eas rationes temporum Carneadis comprobet. Accedit, Anonymum Olympiadographum etiam ad Olymp. CLXII. 4. eius mortem referre, et defectionem lunae in eius mortis tempore notare, quod etiam tradit LAERTIVS [d]: his poſitis natalis eius in Ol. CXLI. 3. incidit. Hanc ſententiam ſecuti ſunt magni in arte critica viri IOH. IONSIVS [e], PETRVS BAYLE [f] et IOH. ALBERT. FABRICIVS [g]. Aliter tamen DIONYSIVS PETAVIVS [h], et THOMAS STANLEIVS [i], qui contendunt, ſerius vixiſſe, inque textu Laërtiano mendum ſuſpicantur, et Apollodorum non de die emortuali, ſed de natali intelligendum eſſe, ſtatuunt. Cuius cauſae praeſidium praecipue in vno alteroue CICERONIS [k] loco quaerunt, a quo M. Craſſus loquens inducitur, *veniſſe ſe Quaeſtorem Athenas florente Academia, vt temporibus illis ferebatur, quod eam Carneades et Clitomachus et Aeſchines obtinebant, quibus alios poſtea iungit*

b) CICERO Tuſc. Qq. L. IV. c. 6. LAERT. L. IV. ſ. 62. SVIDAS II. v. Καρνεαδ. p. 246.

c) Conf. IONSIVS de Script. Hiſt. phil. L. II. c. 14. p. 154. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol II. p. 55. Effigies eius occurrit in LAERTIO Meibomii et GRONOV. Theſ. Gr. ant. T. IV.

d) Ib. ſ. 65.

e) l. c. c. XIV. p. 387.

f) Dict. T. II. art. Carneade not. N. p. 63.

g) l. c. p. 55.

h) Exerc. miſc. in Opp. Iuliani Apoſt. c. 8.

i) Hiſt. Philoſ. P. IV. p. 399. 405.

k) De orat. L. I. c. 18.

git philoſophos, Athenis tum docentes; itemque M. Antonius, *qui Proconſul in Ciliciam proficiſcens, Athenasque delatus homines ſe doctiſſimos, interque eos Carneadem quoque ſecum habuiſſe*, ait. Factum id autem anno V. C. DCL. et DCLII. Olymp. CLXII. annus quartus autem annus V. C. eſt DCXXIV. Vt vero Petauius infra Apollodori numeros Carneadis aetatem ponit, ita doctiſſimus Diuionenſium Canonicus FOVCHERIVS, ſupra eos aſſurgit, Epicurique coaetaneum fuiſſe ratus, ad eius tempora Carneadem refert: Qua de re lis ei oborta eſt cum LANTINO curiae in eadem vrbe regiae conſiliario [l], quam, quia longior eſt, enarrare hic non vacat. Vnum hoc afferendum, niti totam Foucherii opinionem vno CICERONIS [m] loco, qui *Carneadem Epicuri perfamiliarem ad Arceſilaum veniſſe*, ait, *cum is arderet podagrae doloribus, et triſtem abiiſſe, reuocatum autem ab Arceſilao pectus oſtendente, et dicente, nihil huc perueniſſe.* Vidit iam hanc difficultatem magnus GASSENDVS [n], qui fieri potuerit, vt Carneades Epicuri perfamiliaris ad Arceſilaum peruenerit, cuius natiuitas Olymp. CXXXVII. non potuerit praecedere, ſicque Epicuri obitum decem Olympiadibus non ſequi, qui et hunc ſcrupulum iam mouerat, quod LAERTIVS dicat, Metrodorum Stratoniceum ab Epicuro defeciſſe et ad Carneadem ſe contuliſſe, ex quo ſequitur, Epicurum et Carneadem vno tempore vixiſſe. Nos profunde in hunc chronologiae labyrinthum lectorem introducere nefas ducimus, noſtraeque ſcriptionis fini aduerſum, ipſosque laudatiſſimos viros conſulere iubemus eum, qui haec curatius noſſe cupit: Sed paucis quid excuſſis trium partium nobiliſſimarum argumentis vero nobis videatur ſimillimum enarrabimus, lectoris diligentiae et acumini iudicium relinquentes. Nempe quod ad Foucherii ſententiam attinet, eam vel vnico argumento totam a Lantino ſolidiſſime difflatam eſſe, omnibus fatendum eſt, qui ſine hypotheſeos praeiudicio de re iudicant. Prouocat is ad legationem Athenienſium, quam cum Critolao et Diogene ad Romanos ſuſcepit Carneades propter mulctam a Sicyoniis Romanorum auctoritate dictam Athenienſibus, quod Oropum vaſtaſſent [o]. Etſi enim non adeo certas fixasque temporum iſtorum rationes, quibus ea ſuſcepta eſt, definiri poſſe, in altera hiſtoriae philoſophicae parte pluribus demonſtraturi ſumus, certum tamen eſt, omnique dubio caret, conſulto PAVSANIA [p], direptionem Oropi factam eſſe poſt illud demum tempus, quo Macedonia in prouinciae formam a Romanis redacta eſt. Perſeus autem vltimus Macedoniorum rex A. V. C. DLXXXV. Romam demum abductus eſt. Quod tempus cum longe ab Epicuri aetate diſtet, funditus euertit Foucherii hypotheſin, qui Carneadem Epicuro coaeuum fuiſſe contendens, iſtam legationem ad A. V. C. DXXXII. refert. Vnde ſequitur, quod

l) Scripta FOVCHERII et LANTINI mutua de hoc argumento extant in Ephem. erud. Pariſ. 1691. p. 509. 1692. p. 197. 704.
m) De finib. L. V. in fin.

n) De vita Epicuri L. IV. c. 8. p. 124 ſeq.
o) Qua de re poſtea.
p) Lib. VII. p. 216.

quod a GASSENDO [q] iam obſeruatum eſt, Carneadem illum, quem ſuum vocat Arceſilaus, quique Epicuro perfamiliaris fuit, non ſuum dici ſecta, ſed amore, multisque annis a Carneade Cyrenaeo differre [r]. Recteque ille Laërtium de Metrodoro quoque ita interpretatur: neminem ab Epicuro, non ipſo viuo, ſed in ſecta tantum viuente, defeciſſe, praeter iſtum. Difficiliora vero ſunt, fatemur, quae vel Apollodori fidei vel Codicum Laërtii integritati a Petauio et Stanleio obiiciuntur: neque tamen ita comparata eſſe putamus, vt Apollodorus et lectio Laërtii optimis ſuffulta codicibus deſerenda videatur. Nam non Laërtii tantum textum talem, qualis hodie eſt, legit et excerpſit SVIDAS [s], ſed et Olympiadographus eundem mortis annum refert, et eodem anno et die lunam defeciſſe ait, quod et Laërtius narrat: quae omnem corrupti textus numerorumque apud LAERTIVM ſuſpicionem nobis quidem eximunt. Deſerendum itaque Ciceronem cum viris doctis quos ſupra nominauimus, putamus, his potiſſimum rationibus nixi, quod legatio Athenienſis Romam ſuſcepta teſte CICERONE P. Scipione et M. Marcello Coſſ. acciderit, qui Conſulatus etſi dubium tempus habeat, ante annum tamen V. C. DCVIII. neceſſario euenit, id eſt ante Olymp. CLIX. quo tamen tempore, ſi Stanleium ſequaris, Carneades nondum natus fuit; legationem vero ſubire potuit, ſi rationes chronologicae Apollodori admittantur. Quas ſi ſequimur, non omnia tantum cohaerent, ſed optime quoque reſpondent aetati Critolai et Diogenis, quae Foucherii quoque ſubtilitates explodit. Cicero vero an memoria errauerit, quod vult Baelius, vel corruptus eius textus ſit, vt et alibi in Carneadis nomine exprimendo factum eſſe luculenter Ionſius demonſtrauit, definiri accurate nec poteſt, nec neceſſe eſt, cum a vero non abludat, Ciceronem iſtam diſſertationem non re ipſa a viris illis illuſtribus audiuiſſe, ſed more colloquiorum, non habita aetatis diſputantium temporisque ratione eos inter ſe differentes ita introduxiſſe, vt nouerat eorum characteri conuenire. Quam colloquiorum rationem neglectam mille tenebras chronologiae veteri obduxiſſe, plurimis exemplis probari poſſemus [ſſ], ſi id ageremus. Certe haec id euincunt, magis fidem habendam eſſe Apollodoro, eiusdem cum Carneade aetatis chronologo, cuius fides tantopere veteribus probata fuit, quam CICERONI, qui alio loco [t], haud obſcure fatetur, ſe in hiſtoria legationis illius nec certum ſatis eſſe, et lucem ab vno Apollodoro ſe expectare. Alias rationes adductas a laudatis viris, vt breuitati conſulamus, praeterimus.

Eius vita. §. III. Sed vt ab incertis ad certiora reuertamur, Athenas delatus Carneades, a Stoico Diogene dialecticam didicit [u]; vnde inter diſputandum, teſte CICERONE [x], dicebat haud raro: *ſi recte concluſi, teneo, ſin minus,*

q) loc. cit.

r) Conf. BAYLE l. c. fin. et art. Epicure in fine, vbi etiam not. D. de Metrodoro.

s) loc. cit.

ſſ) PLVT. conuiuium ſeptem ſapientum nobile exemplum ſupra nobis in hiſtoria ſeptem ſapientum Graeciae exhibuit.

t) Ad Attic. XII. 24.

u) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 6.

x) Ibid. c. 30.

minus, minam Diogenes reddet: haec enim merces erat Dialecticorum. Poſtea in Academiam delatus Egeſinum audiuit, rationemque diſputandi aduerſus quosuis, quam Arceſilaus introduxerat, didicit, et cum eſſet laboris patientiſſimus, magnam ſibi ſtudio et exercitatione eruditionem comparauit. Tanto vero applauſu ea excepta eſt, vt dignus haberetur, qui Egeſino in cathedra ſuccederet. Quo docendi munere permotus, vt rebus Academiae a dogmaticis philoſophis, praecipue Stoicis, multa paſſis, et detrimentum timentibus ſubueniret, nouam doctrinae Academicae faciem pauliſper a priſtina innouatam, quam poſtea delineabimus, introduxit, eamque ſumma eloquentiae gloria ita commendauit, vt nouo flore ſurgeret. Quia vero dicendi vis in eo ſupra modum vigebat, delectus eſt ab Athenienſibus, vt legatus Romam mitteretur. Cuius legationis cauſa fuit [y], quod Athenienſes Oropum Boeotiae ciuitatem vaſtaſſent; dicta itaque iis a Sicyoniis, auctoritate Romanorum, mulcta D. talentorum, cum grauiorem eam putarent, quam deceret, ad Romanos prouocarunt, legatosque miſerunt, vt ex mulcta aliquid remitteretur, quae inauditis dicta fuerat. Electi vero ad legationem hanc ſuſcipiendam philoſophi tres ſumma eloquentiae et eruditionis laude florentes, Diogenes Babylonius Stoicae, Critolaus Phaſelites Peripateticae, Carneades Cyrenaeus Academicae ſectae anteſignani. Romam itaque profecti, cum moram ibi facere cogerentur, quisque ſeorſim oſtentandae eruditionis et eloquentiae gratia per celeberrima vrbis loca, magno hominum confluxu orationes habuerunt, oſtenderuntque Romanis auribus, Graecae eloquentiae non aſſuetis facundiam ſupra modum admirabilem, et Carneades quidem violentam et rapidam, ſcitam et teretem Critolaus, modeſtam et ſobriam Diogenes. Omnium tamen maxime Carneades diſputandi ſubtilitate et differendi copia ac vehementia omnium in ſe ora conuertit atque oculos. Diſputauit [z] enim de iuſtitia copioſe audiente Galba et Catone Cenſorio, maximis tunc oratoribus. Idem tamen poſtridie, quae dixerat, contraria ratione ſubuertit, et iuſtitiam, quam pridie laudauerat, ſuſtulit, Academiae in eo artem oſtendens, vt alios, quidlibet aſſerentes poſſet ſubuertere. Cuius rationes tam validas fuiſſe prodit alicubi CICERO [a], *propter ruinas, quas in legum et reipublicae illis adminiſtrandae argumento edere poſſunt, vt placari eas cupiat, ſubmouere non audeat.* Oppoſuit ſe tamen Graecanicae philoſophiae et peregrinae eloquentiae Cato, non Carneadis odio ductus, vt quibusdam tum viſum, ſed quod iuuentutem relictis armis et patriis inſtitutis ambitioſe Graecos philoſophos ſectantem corrumpi crederet, ſenatuique perſuaſit, vt de re, quam petierant, decerneretur, remitterenturque ad ſuas ſcholas, et Graecorum filios inſtituendos; Romana vero iuuentus ad patrias leges et inſtituta maiorum ob-

 ſer-

y) Videndi de hiſtoria huius legationis PLVT. in vita Cat. T. I. p. m. 632. MACROB. Saturnal. L. I. c. 5. GELLIVS N. A. L. VII. c. 14. AELIAN. Var. hiſt. L. III. c. 17. conf. BAYLE l. c, not. F.

z) LACTANT. Inſt. L. V. c. 14. QVINTIL. Inſt. Orat. L. XII. c. 1.

a) De legibus L. I.

ſeruanda reduceretur. Qua de re, quia philoſophiae apud Romanos origines et initia enarraturis adhuc dicendum eſt, reliqua, quae commode magis ibi exponentur, ad alteram hiſtoriae philoſophicae partem ſeruamus. Ex dictis vero conſtare arbitramur, quantus vir Carneades fuerit. Erat enim in eo et iudicii vis ſumma, et ingenium ſupra modum foecundum, atque excogitandis argumentis aptiſſimum, voxque plane ſtentoria [b], adeo vt gymnaſii princeps ad eum mitteret, moniturus, ne clamaret tantopere. Acris praeterea in reprehenſionibus, atque in quaeſtionibus inſuperabilis cum eſſet [c], mirum non eſt, omnes eum in hoc philoſophandi genere antecelluiſſe, tantumque, teſte LAERTIO [d], in philoſophia valuiſſe, vt oratores quoque ſcholis dimiſſis, ad eum audiendum venirent. Iungebat his inſolitam φιλοπονίαν, tantamque ſtudii aſſiduitatem, vt conuiuia non tantum ob eam cauſam vitaret [e], ſed et, narrante VALERIO MAXIMO [f] ita ſe mirificum doctrinae operibus addiceret, vt, cum cibi capiendi cauſa recubuiſſet, cogitationibus inhaerens, manum ad menſam porrigere obliuiſceretur; et Meliſſa, quam vxoris loco habebat, temperato inter ſtudia non interpellandi et inediae ſuccurrendi officio, dexteram ſuam neceſſariis vſibus adaptaret; ipſe vero cogitationibus ad ſtudia raptis ita inhaereret, vt comae vnguiumque cura neglecta, ſqualorem vtraque parte contraheret [g]. Ceterum infenſiſſimos hoſtes expertus eſt Stoicos, contra quos tanta animi vehementia inſurgebat, vt contra Chryſippum imprimis, magnum Stoae tunc temporis ornamentum diſputaturus, elleboro animum detergeret [h], vt ad inuentionem valeret, neque corrupti ſtomachi humores animi vim atque conſtantiam extinguerent. Qua contentione tamen non ita animum aduerſario infenſum reddidit, vt non magni Chryſippum faceret, faſſus: *niſi Chryſippus fuiſſet, non eſſem ego;* ſiue ita eruditionem aduerſarii extulerit, ex qua multum profecerit; ſiue tanto eius ſubtilitates, quibus mirifice valebat, acumine eſſe ita indicauerit, vt in excogitandis obiectionibus mire eius ingenium acueretur [i]. Aetate prouectior oculorum ſuffuſione laborauit, exitumque ex hac vita admodum moleſte tuliſſe dicitur, ſaepeque indignabundus quaeſiuiſſe; an, quae natura compoſuit, ipſa diſſoluet [k]. Tandem naturae debitum ſoluit annos LXXXV. natus [l] quos CICERO [m] et VALERIVS MAXIMVS [n] ad XC. extendunt, notabilemque fecit mortem eius lunae deliquium, quaſi nobiliſſimum ſidus ereptum Academiae lumen compateretur [o], ſucceſſorem ſcholae relinquens Clito-

b) LAERT. L. IV. ſ. 62.
c) Ibid. ſ. 63.
d) ſ. 62.
e) Ibid. ſ. 63.
f) Lib. VIII. c. 7.
g) LAERT. ſ. 62.
h) VAL. MAX l. c. et poſt eum alii, HVETIVS et BAYLE ll. cc. alii contra Zenonem diſputaſſe, aiunt, quem Tarſenſem, Chryſippi ſucceſſorem eſſe putant, vid. IONS. l. c. L. II. c. I. p. 117. Alii Chryſippo vſum ellebori tribuunt, nominati MENAGIO anti-Baill. T. I. p. 420. cuius tamen lapſum notat BAYLE l. c. not. E. qui de hac re pluribus differit.
i) Forte ita intelligendi ſunt ex recentioribus, qui Carneadem Chryſippi ſtudioſum fuiſſe aſſerunt, quos notat BAYLE l. c.
k) LAERT. l. c.
l) Ibid. ſ. 65. LVCIAN. in Longaeu. T. II. p. m. 829.
m) Acad. Qq. L. IV. c. 6.
n) loc. cit.
o) Citati ſupra §. 2.

Clitomachum, Mentorem forte constituturus, nisi is pellice eius vsus, eius indignationem ita meruisset, vt eum ex schola abire iuberet, illeque discederet [p]; qua in re ἀκαταληψίαν Carneadem non seruasse, sed oculis fidem habuisse, iocatur Numenius [q]. Nihil scriptum de philosophia reliquit [r], quicquid enim eius nomen prae se tulit, a discipulis, quos varios habebat, conditum fuisse LAERTIVS [s] testatur. Nec liber *de sustinendis assensionibus*, quem ei tribuit STANLEIVS [t], loco CICERONIS [u] male intellecto deceptus, eius est, sed Clitomachi. Neque id mirandum magnopere est: adeo enim sententiam suam celauit, vt neque Clitomachus, qui tamen eo familiarissime vsus est, intelligere vnquam posset, quae ei probarentur [x]. Non confundendus autem est Carneades Academicus cum alio Carneade Anaxagorae discipulo, neque cum Epicuri familiari, vt supra monitum [y]. Alios praeterea Carneades nominat FABRICIVS [z].

§. IV. Philosophandi rationem Academicam, quam tenuit Carneades, eandem fere fuisse, quam secutus est Arcesilaus, assensus introducta suspensione, rerum nixa incertitudine, supra diximus. Eandem enim suspensionem amplexus eadem defendit acrimonia, fundamentis licet mitioribus suffultam [a]. Eam paucis CICERO [b], prolixius SEXTVS EMPIRICVS [c] nobis descriptam reliquerunt, quorum in historia suae sectae testium fidelissimorum fidem recte sequimur. Ita vero Carneades, non solum Stoicis, sed etiam omnibus, qui eum praecesserunt, de veri falsique regula contrariam sententiam oppositurus: *Doctrina Carneadis.*

I. Absolute nihil est, a quo iudicetur veritas, non ratio, non sensus, non phantasia, nec vlla res alia quaecunque, haec enim omnia pariter nos fallunt.

II. Etiamsi sit aliquod eiuscemodi criterium, non potest tamen id consistere absque affectione animae, quae nascitur ab obiecti euidentia. (πάθος ἐνεργείας) Quoniam enim vi sentiendi differt animal ab inanimatis, omnino et se et externa per eum apprehendet. Sensus autem, qui manet immobilis et impatibilis, et immutabilis, nec est sensus, nec aliquid apprehendit: mutatus autem et affectus quodammodo ab incursione euidentium, tunc demum res indicat. In affectione ergo animae, quae oritur ex obiecti euidentia, quaerendum est veri criterium.

III. Haec autem affectio debet indicare et se ipsam, et obiectum apparens, quod fecit, vt ipsa animae inesset, quae quidem affectio non est alia, quam phantasia.

 IV.

p) LAERT. l. c. §. 64.
q) Apud EVSEB. L. XIV. c. 7. p. 738.
r) LAERT. l. c. §. 63. PLVT. de fortit. Alex. Tom. II. p. m. 347. conf. BAYLE l. c. not. I. FABRICIVS l. c.
s) loc. cit.
t) loc. cit. p. 407.
u) Acad. Qq. L. IV. c. 31.
x) IDEM l. c. c. 45.
y) IONSIVS, BAYLE, FABRIC. ll. cc. multum turbauit haec homonymorum confusio historiam Carneadis.
z) Ibid. p. 55.
a) CICERO l. c. c. 6. NVMENIVS l. c.
b) Ibid. L. IV. c. 31.
c) Adu. Mathem. L. VII. §. 153.

IV. Quamobrem dicendum eſt, etiam phantaſiam eſſe quandam in animali affectionem, quae et ſe et aliud oſtendat, vt, cum aliquid aſpeximus, viſu quodammodo afficimur; nec eum ſic habemus affectum, vt habebamus, priusquam afficeremur, quae alteratio duo oſtendit, vnum ipſam alterationem, hoc eſt phantaſiam; ſecundum autem, id quod indidit alterationem, nempe aſpectabile.

V. Quoniam vero phantaſia non ita, vt vere eſt, rem ſemper indicat; ſaepe autem fallit, et inſtar infidelium nuntiorum, diſcrepat a rebus, quae eum immiſerunt; neceſſario ſequitur, quod non quaelibet phantaſia poteſt facere, vt admittatur iudicium veritatis, ſed ſola illa, quae vera eſt.

VI. Rurſus, quoniam nulla eſt adeo vera, vt non poſſit eſſe falſa, et cuilibet, quae videtur eſſe vera, inuenitur aliqua falſa ſimilis, itaque criterium erit in phantaſia communi veri et falſi.

VII. Communis autem horum phantaſia non diſtincte comprehendit: ſi autem non diſtincte comprehendit, non erit criterium.

VIII. Si nulla autem phantaſia vim habet iudicandi, nec ratio erit id, quod iudicat, ea enim deducitur a veritate et merito: nam primum quidem ei debet apparere id, quod iudicatur, nihil autem poteſt apparere absque ſenſu experte rationis.

IX. Neque ergo ſenſus expers rationis, neque ratio eſt id, quod iudicat.

X. Quoniam tamen ad vitam traducendam et ad acquirendam beatitudinem criterio aliquo opus eſt, ideo aſſumenda eſt prababilis phantaſia, et illa, quae probabilis ſimul eſt, et dubio nullo diſtrahitur, quaeque euidens eſt, et explicata.

XI. Phantaſia ergo eſt alicuius imaginatio, nempe eius ex quo fit, et eius in quo fit: ex quo, vt externi ſubiecti ſenſilis: in quo, vt hominis.

XII. Duplici vero reſpectu poteſt conſiderari: vno quidem, ad id, quod phantaſia apprehenditur: altero autem, ad eum, qui vtitur phantaſia. Prioris reſpectu eſt vel vera, vel falſa; vera quando conſonat, cum obiecto, falſa quando diſſonat: poſteriori alia eſt, quae apparet eſſe vera, alia, quae non apparet.

XIII. Ex quibus, quae apparet vera eſſe, appellatur emphaſis et probabilitas et probabilis phantaſia: quae autem non apparet eſſe vera, appellatur apemphaſis [d], et improbabilitas et non probabilis phantaſia.

XIV. Quod apparet ex ſe falſum, vel quod eſt quidem verum, non autem apparet, aptum natum eſt, ad nobis perſuadendum.

XV. Phantaſia, quae eſt aperte falſa, et quae non apparet vera eſſe, non poteſt eſſe criterium.

XVI. Eius autem phantaſiae, quae apparet vera eſſe, alia quidem eſt minus euidens, alia vero hoc etiam habet, vt valde euidenter appareat vera.

XVII. Phantaſia, remiſſa minusque euidens, non poteſt eſſe criterium illud, quia non aperte poteſt perſuadere, ſed ea, quae euidenter apparet vera eſſe.

XVIII.

d) Ita et Stoici, quorum praecepta ad Academiam ſuo modo accommodat.

XVIII. Prout vero ſpeciatim alia alii applicatur, probabiliorem etiam vehementiusque mouentem habet phantaſiam.

XIX. Probabile autem eſt, vel id quod verum eſt, et videtur verum, vel quod, falſum cum ſit, verum eſſe videtur, tertio autem verum commune vtriusque.

XX. Vnde criterium erit phantaſia, quae vera eſſe videtur, quaeque probabilis vocatur.

XXI. Fides vero non eſt deneganda ei, quae vt plurimum eſt vera, licet interdum falſa ſit, quia rarius occurrit, et iudicia et actiones diriguntur, ſecundum id, quod plurimum fit.

XXII. Quoniam autem nunquam ſola vnius generis conſiſtit phantaſia, ſed catenae inſtar altera pendet ex altera, ſecundum accedit criterium, ſi probabilis ſimul ſit phantaſia, et nullo dubio in diuerſa trahatur.

XXIII. Fit itaque iudicium veritatis, ex phantaſiarum ſiue viſorum concurſu, quum per nullam ex concurſu phantaſiarum homo diſtrahitur, vt falſum ſe putet imaginari.

XXIV. Eſt tamen eiusmodi phantaſia non diſtracta in diuerſum, alia magis, alia minus talis: quarum illa magis, fide digna eſt, quae per ſingulas quoque partes eſt examinata.

XXV. Examini vero ſubiiciendum eſt, id quod iudicat, et id, de quo iudicatur, et id, per quod fit iudicium, diſtantiaque et interuallum, figura, tempus, modus, affectio, operatio; vnumquodque eorum, quale ſit, curioſe diſcernendum eſt.

XXVI. Si haec in vno ſint omnia, criterium habemus phantaſiam probabilem, et probabilem ſimul atque indiſtractam, ac per partes examinatam.

XXVII. In rebus leuibus et non magni momenti ſola probabili phantaſia vtimur ad iudicandum, at in rebus, quae ſunt alicuius momenti, indiſtracta: in iis autem, quae pertinent ad bene beateque viuendum, examinata per partes.

XXVIII. Probabilis phantaſia attendenda eſt in iis, in quibus non dat nobis circumſtantia ſatis temporis ad rem accurate conſiderandam: examinata in iis, in quibus datur tempus attente ſingula perſequendi, ac tractandi res, quae nobis ſe examinandae offerunt.

Obſeruationes de nouae Academiae philoſophia.

§. V. Hactenus SEXTVS EMPIRICVS, qui luculenter et docte, vt ſolet, Carneadis ſententiam explicuit: quam ſi cum dictis ſupra de Arceſilai opinione conferimus, et ea quoque conſulimus, quae veterum alii de Carneadis hac in re mente differunt, patebit inde,

I. Arceſilaum et Carneadem non reipſa tantopere inter ſe diſſenſiſſe; ſupra enim oſtendimus, Arceſilaum, etſi incertitudinis cauſam in rerum natura latere diceret, eas tamen non in ſe, ſed in relatione ad hominis intellectum intellexiſſe. Carneades autem luculentius Academiae mentem expreſſit, et quae Arceſilaus intimae admiſſionis diſcipulis explicabat,

cabat, apertius prodidit, rerum ipſarum naturam quidem non indifferentem prorſus et incertam eſſe, ſed latere humanum intellectum, nec eſſentias rerum poſſe intelligi, vnde ſequebatur, nec ſcientiam dari, ſed tantum opinionem. Ita ſtatuiſſe, teſtis eſt Numenius [e], qui, prout in ſe res exiſtit, et aliqua de ea re affirmantur et negantur, vel verum eſſe vel falſum quousque ad rem ipſam refertur, aſſeruiſſe tradit.

II. Incertitudinem itaque Academia noua in eo quaerebat, quod omnibus veris falſa aliqua adiuncta ſint, tanta ſimilitudine, vt in iis nulla inſit certa iudicandi et aſſentiendi nota [f]: vnde et aſſenſum cohibendum eſſe praecepit. Id quod ad ipſam naturam rerum animo humano obuerſantem, quatenus illa ex certis et indubitatis criteriis cognoſci poteſt, pertinere, ex dictis hactenus liquet. Non itaque de probabili ratione ſtatuendi de re aliqua nec de opinione, ſed de certo iudicio et affirmatione, qualem imprimis commendabant Stoici, ſermo eſt, vt ex iis, quae de eo tradunt CICERO et SEXTVS [g] videre eſt.

III. Relinquebat itaque Academica ſecta ſapienti opinionem. Id quidem aſſerebant de Carneade Philo et Metrodorus, Clitomachus autem magis ab eo diſputatum, quam probatum putabat [h]; ſed latere in opinionis nomine aequiuocum quid, recte monuit FOVCHERIVS [i]. Opiniones enim, ſi praeiudicia mentis, perſuaſionemque de rerum natura cognoſcenda inanem, incertamque atque praecipitanter conceptam, ſignificant, verum eſt, quod in Carneade laudat CICERO, *feram et immanem vt belluam Hercules, ſic illum ex animis noſtris aſſenſionem et opinationem extraxiſſe;* id enim Academia quoque vetus, et ipſe eius conditor Plato vehementer commendauerunt. Quod ſi opinari idem eſt, quam de hoc vel illo facto ſententiam ſequi, quae non vsquequaque abſurda et contradictoria eſt, recte idem TVLLIVS Carneadi tribuit: *licere percipere nihil, et tamen opinari.* Quamquam AVGVSTINVS [k], malit hoc vocare credere, quam opinari; ait enim: *quod concipimus, rationi debemus, quod credimus, auctoritati, quod opinamur errori.* In verbis vero eiusmodi diſſenſum ferre, facile; indicare vero, e re noſtra et hiſtoriae Academicae eſt.

IV. Ex dictis vero intelligi quoque poteſt, quo ſenſu voluerit Carneades intelligi, quando teſte GALENO [l] ipſam ratiocinandi formam, regulamque; quae ſunt idem vni tertio, ſunt idem inter ſe, argumentationibus oppugnauit, et concedere noluit, magnitudines vnicuipiam aequales, etiam inter ſe aequales eſſe. Non enim haec ad ipſam eum ratiocinii formam retuliſſe, inde colligitur, quod eodem argumentationis genere ipſe omnem aſſenſum atque certitudinem oppugnauerit, propria vineta caeſurus, ſi ipſam hanc ratioci-

e) EVSEB. praep. L. XIV. c. 8.
f) CICERO de N. D. L. I. c. 5.
g) ll. cc.
h) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 24.
i) Hiſt. Acad. L. I. c. 8. p. 44 ſeqq.
k) Adu. Acad. L. III.
l) De optimo dicendi genere locum adducit BAYLE l. c. not. C. p. 59.

tiocinii formam euertisset: sed pertinet hoc ad ipsam eius applicationem ad res cognoscendas, vbi nihil putabat esse, quod ita cognosceretur, vt etsi videatur in tertio vno conuenire, certo tamen inde concludi queat, vel recte conuenire cum eo, vel inter se; vnde non negauit, quod inde elicit BAYLIVS; quae conueniunt vni tertio, conuenire inter se, sed quod Galenus ei tribuit: magnitudines vnicuipiam aequales, esse quoque inter sese aequales, applicatione scilicet regulae facta ad magnitudines, quas ita certo cognosci non posse putabat, vt inde ab vna magnitudine ad reliquas concludi posset. Vnde ab absurdissima totamque disputandi rationem Academicam euertente sententia Carneadem absoluendum putamus.

V. Imprimis vero ex dictis patet, quo potissimum modo ab Arcesilao discesserit Carneades, quem re ipsa cum illo consentire rationibus verisimilibus et testimoniis quoque veterum conuicti supra tradidimus. Nempe Arcesilaus, non minus atque Carneades contra dogmaticos sectariosque philosophos disputabant, arcanamque Academiae doctrinam paucis et intimae tantum familiaritatis discipulis seruabant: id quod de Carneade quoque diserte tradit Numenius [m]: *Externe eundem attulisse, abstulisse, pugnamque suam contrariis sententiis et versutis quibusdam ac subtilibus argutiis cum multiplici varietate miscuisse, affirmando simul et negando, et oppositis vtrinque rationibus disputando; et tamen illum ipsum, qui Stoicos vellicandi studio cuncta miscebat, clam sodales inter suos eadem omnia fassum esse, vereque ac certe pronunciauisse, quae alius quiuis e populo.* Quamquam enim his potissimum opponit Baylius, quod supra iam ex Cicerone attulimus, Clitomachum, ei licet familiarem, fassum, nunquam se intelligere potuisse, quae Carneadi probarentur: nihil tamen hoc obstare videtur, cum Clitomachus, non de interiori Academiae disciplina, quam ad Platonem et sequaces Carneades, Arcesilaum secutus retulit, sed de propriis Carneadis opinionibus loquatur, quas ille sine dubio discipulis non aperuit, quod nouam sectam condere non vellet. In eo itaque Carneadi cum Arcesilao conuenisse dubium non est. Ast in eo potissimum ab illo discessit, quod mitioribus fundamentis nixam ἐποχὴν Academicam protulerit. Nempe Arcesilaus, omnes omnium sectarum philosophos oppugnasse et ignorantiae atque incertitudinis conuicisse contentus, de rebus in vita humana vel sequendis vel fugiendis non dispexit, vita tamen, qua ratione sapiens agere debeat, ostendit, ita vero magnam Stoicorum, quorum phalanges prostrauerat, calumniam concitauit, quasi omne honestatis vitaeque beatae fundamentum euerteret. Carneades itaque, vt recte monet AVGVSTINVS [n], *primo illam velut calumniandi impudentiam, qua videbat Arcesilaum non mediocriter infamatum, deposuit, ne contra omnia velle dicere, quasi ostentationis causa, videretur.* Hinc, quod Arcesilaus non explicuerat, disertius tradidit, qua ratio-

m) loc. cit.

n) loc. cit.

ratione visum probabile ad assequendam vitam beatam sapiens quaerere debeat. Arcesilaus enim logica et physica placita philosophorum oppugnabat, de moralibus parum curiosus: Carneades vero ad moralem philosophiam curatius attendens, regulas praescribebat, quibus salua incertitudine et assensu retento, hominum vita moresque queant regi. Quam bene vel male, et annon ita omnem morum regulam genuinam et ad veritatem facientem euerterit, huius loci non est dispicere, sufficit, multa eum probabili actionum humanarum fundamento admisso, ostendisse, non esse humanae societatis hostes Academicos. Quam rationem postea quoque Sceptici secuti sunt, vt suo loco trademus, et imprimis CICERO potissimum philosophiae suae fundamentum esse voluit, in incertis rerum omnium, circa quas intellectus noster versatur circumstantiis probabiles rationes esse sequendas. Distinguendum itaque illud est, quod Academici de rebus vitam humanam respicientibus dixerunt, ab iis, quae contra dogmaticos, et imprimis Stoicos disputauerunt. Id quod ex iis porro patebit, quae Carneadi placuisse veteres narrant.

Theologia Carneadis.

§. VI. VI. Insistens itaque Carneades vestigiis antecessorum, adhibitaque disputandi methodo Academica, Stoicos, vt in aliis, ita in doctrina quoque de Diis vehementer oppugnauit. Prolixe id narrat CICERO [o], cuius locus, quia longior est, quam vt adscribi queat, apud ipsum legendus est, argumentaque enarrat, fortiter satis Stoicam de Diis doctrinam euertentia. Qui tamen addit: *Haec Carneadem egisse, non vt Deos tolleret, sed vt Stoicos, nihil de Diis explicare, conuinceret.* Aitque is alio loco [p]: *Contra eos ita multa disseruisse Carneadem, vt excitaret homines non socordes, ad veri inuestigandi cupiditatem.* Ex quo loco patet, Carneadem nec doctrinae de Deo se opposuisse, nec eo contendisse, vt eorum notitiam cultumque ex animis hominum euelleret, sed Stoicos imprimis aggressum fuisse, et ostendisse, absurdam ex doctrina eorum sequi de Diis sententiam. Id quod luculenter ostendit praeter CICERONEM, SEXTVS EMPIRICVS [q], qui Clitomachi memoriis vsus, exquisitissimas et efficacissimas, vti vocat, argumentationes eius contra theologiam Stoicam recitat. Non negamus, totam theologiam gentilium argumentis Carneadis conuulsam simul labascere; Stoicorum enim diligentia in eo sita erat, vt vulgarem religionem rationibus philosophicis exornarent. Verum eum ex hac causa cum Clitomacho, qui scriptas eius obiectiones reliquit, inter Dei religionisque hostes transscribere [r], sine sufficienti ratione et praecipitanter fieri credimus. Assentimur tamen Balbo apud CICERONEM [s], fatenti: *Malam et impiam consuetudinem esse, contra Deos disputandi, siue animo id fiat, siue simulate.*

VII.

o) De nat. Deor. L. III. c. 18.
p) Lib I. c. 2.
q) Adu. Math. L. IX. §. 140 seqq. p. 292. ed. Wolf. REINES. Var. lect. L. III. c. 6.
r) Ita THEOPH. ANT. ad Autolyc. L. III. p. 445. BVDDEVS thes. de ath. c. I. §. 14. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 775.
s) De N. D. L. II. c. vlt.

VII. Eandem disputandi rationem contra Stoicos Carneades tenuit, fatum Stoicum oppugnans: Is enim assumens, aliqua esse in nostra potestate, experientia comprobante, ita conclusit [t]: Si omnia antecedentibus caussis fiunt, omnia naturali colligatione conserta contextaque fiunt, quod si ita est, necessitas omnia efficit; id si verum est, nihil est in nostra potestate: est autem aliquid in nostra potestate; at si omnia fato fiunt, omnia caussis antecedentibus fiunt; non igitur fato fiunt, quaecunque fiunt. Et hoc argumento quoque ductus, dicebat, ne Apollinem quidem futura posse dicere, nisi ea, quorum causas ita natura contineret, vt ea fieri necesse esset. Cuius totius disputationis fundamentum, teste eodem, qui haec omnia tradit, CICERONE [u], in eo versabatur, quod cum Epicureis negabat, omnia, quae fierent, fieri a caussis antecedentibus, voluntatis enim nostrae non esse causas externas et antecedentes. Qua de re, hodie tantopere disputata veteres iam in diuersa abiisse, doctrina de fato per omnes gentes diuersum sentiens, luculenter testatur. *De fato.*

VIII. Sed vt principium quoque aliquod morale Carneadis, in ethicis magis, quam physicis eminentis, afferamus, statuit, teste CICERONE [x]: Vltimum finem siue extremum hominis esse frui principiis naturalibus. Obscura cum haec prima facie sint, sensum eorum ita interpretatur FOVCHERIVS [y], exercendam esse tum intellectus tum voluntatis perfectionem, ita vt nullo vel interno animus, vel externo impediatur obstaculo. Quae explicatio tangit quidem aliquid, non vero totum exhaurit. Recte enim CICERO [z] monuit, vt ex iis, quae superiori sectione disseruimus, liquet: honeste viuere fruentem rebus his, quas primas homini natura conciliet, et veterem Academiam censuisse, vt indicant scripta Polemonis, et Aristotelem eiusque amicos nunc maxime probare. Introduxisse vero Carneadem, non vt probaret, sed vt Stoicis opponeret, summum bonum esse frui his rebus, quas primas natura conciliauisset [a]. Quod dogma latius exsequi opus non est, cum supra id factum sit: nec negamus, haec contra Stoicos vrsisse Carneadem, vtrum vero admiserit intra parietes ad γνωρίμους, vti suadet seruata Academiae arcana methodus, dici non potest. Ciceronis enim testimonium nondum rem conficit, qui coniectura ductus ita ratiocinatus est, ipseque fatetur, non exploratum esse, quae Carneadi probarentur. Vnde satis haec quoque de Carneadis philosophia dicta sunto. *De fine morali.*

§. VII. Carneadem excepit in Academiae cathedra CLITOMACHVS, Carthaginiensis, patria lingua Asdrubal dictus [b], patre Diogneto, quem Poeni Maharbalem dixere, prognatus. Coepit vero iam domi φιλοσοφεῖν, vt ait LAERTIVS, quod non ita intelligendum est, vt transtulit Latinus inter- *Clitomachus.*

t) IDEM de fato c. 14.

u) loc. cit.

x) IDEM de finib. L. II. c. 11.

y) loc. cit. p. 156.

z) Acad. Qq. L. II. c. 42.

a) De fin. L. II. c. 11. L. V. c. 7. conf. BAYLE l. c. not. K. FOVCHER. l. c. Elegans vero morum praeceptum a Carneade profectum apud CICER. de fin. L. II. c. 18. conf. FOVCHER. l. c. BAYLE l. c.

b) LAERT. L. IV. §. 67. PLVT. de fort. Alex. T. II. p. m 347. MENAG. ad l. c. Laërt. et, qui docte de hoc nomine commentatur SAM. BOCHARTVS Geogr. Sacr. L. II. c. 12. p. m. 824. Asrubaal, dominus ad pugnam cinctus, hinc mutatum nomen in Graecum Clitomachus.

pres, et accepit quoque STANLEIVS [c], quod etiam apud ſuos in lingua patria philoſophiam docuerit; eam enim Athenas delatus demum didicit, ſed φιλοσοφεῖν apud barbaros omnem literaturam, quibus ad philoſophiam praeparabantur animi ſignificauit[d]; licet et hoc potuit dixiſſe Laërtius, in patria, antequam in Graeciam veniret, philoſophiae principiis fuiſſe imbutum. Certe tum non imparatum plane a literis fuiſſe, quod STEPHANVS [e] tradit, ratio illorum temporum facile euincit, quibus Graecanica eruditio in Africa paſſim florebat. Fuit vero, notante CICERONE [f], homo et acutus, vt Poenus et valde ſtudioſus ac diligens, quibus ingenii et induſtriae opibus diues Athenas ſe contulit, vt philoſophiam diſceret. Factum id eſſe, quum annum aetatis ageret XL. LAERTIVS [g] tradit; EVSTATHIVS [h] vero XXVIII. ponit, quem Laërtio praefert IONSIVS [i], eo potiſſimum argumento ductus, quod defuncto Olymp. CLXII. 2. Carneadi, apud quem vsque ad ſenectutem fuiſſe dicit CICERO [k], ſucceſſerit, coeperitque eo tempore σχολαρχεῖν, Academiamque per triginta circiter annos tenuerit, eique defuncto circa Olymp. CLXX. Philo ſucceſſerit, quem Cicero XII. annos poſt Romae audiuit. Quibus rationibus inductus ſuſpectam Ciceronis in adducto loco fidem putat, quam tamen ſaluari poſſe putamus, ſi verba: *vsque ad ſenectutem*, non ad Clitomachum, ſed ad Carneadem, valde ſenem defunctum, referantur. Illud certum eſt, ad Carneadem ſe, quamprimum Athenas venit, contuliſſe, et ſtudioſe ab eo imbutum fuiſſe. Neque tamen ceterarum quoque ſectarum doctrinam neglexit, ſed in Peripateticorum quoque et Stoicorum dogmatibus verſatus eſt [l], ita tamen, vt Academicam ſequeretur, quam non tantum ore, ſumma ingenii, vt Carneades eloquentiae, vi quam in eo laudat CICERO [m], vſus, illuſtrauit, ſed potiſſimum plurimis ſcriptis expoſuit, quibus praeceptoris, nihil in commentarios referentis, doctrinam maxime expoſuit [n]: ad ea ſaepe numero prouocat Cicero, LAERTIVS vero vltra quadringenta volumina ſcripſiſſe, teſtatur. Interea quatuor de *aſſenſionibus ſuſtinendis* libros laudat CICERO [o], quos male adſcribere Carneadi STANLEIVM §. *praecedente* iam notauimus. Librum quoque *de ſectis* laudat LAERTIVS. Singulare eſt, quod STOBAEVS [p] de eius morte refert: morbo correptum cum in veternum incidiſſet, vbi euigilauit, dixiſſe: nihil me fallet amor vitae, ſicque violentas ſibi intuliſſe manus. Condiſcipulum habuit Aeſchinem Neapolitanum philoſophum Academicum, Melanthii Rhodii quoque diſcipulum; itemque Charmidem, qui et eius inſtitutione vſus eſt, de quo in ſequentibus dicemus.

Placita Clitomachi.

§. VIII. In philoſophiae vero Academicae placitis a magiſtri ore non receſſit, vt ex iis videre eſt, quae ex libris *de aſſenſu retinendo* nobis ſeruauit CICERO [q], qui refert, ſtatuiſſe:

I. Eſſe

c) Hiſt. phil. P. IV. p. 407.
d) Dictum hac de re in prolegomenis.
e) v. Καρχηδών.
f) Lib. IV. c. 31. Qq. Acad. g) loc. cit.
h) Ad Dionyſ. περιηγ. v. 196.
i) De Script. Hiſt. phil. L. II. c. 14.
k) loc. cit. l) LAERT. l. c. m) loc. cit.
n) LAERT. l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 56. IONS. l. c.
o) Ib. L. IV. c. 32. p) Serm. XLVIII. p. 120.
q) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 32. cf. HVET. de la foibleſſe de l'Eſprit humain L. I. ch. 14. §. 21. p. 116 ſq.

I. Eſſe rerum eiusmodi diſſimilitudines, vt aliae probabiles videantur, aliae contra: id autem non eſſe ſatis, cur alia percipi poſſe dicas, alia non poſſe: propterea quod multa falſa probabilia ſint, nihil autem falſi perceptum et cognitum poſſit eſſe.

II. Vehementer errare eos, qui dicant, ab Academia ſenſus eripi, a quibus nunquam dictum ſit, aut colorem, aut ſaporem, aut ſonum nullum eſſe: illud modo diſputari, non ineſſe in his propriam, quae nusquam alibi eſſet, veri et certi notam.

III. Dupliciter dici aſſenſum ſuſtinere ſapientem: vno modo cum hoc intelligatur, omnino eum rei nulli aſſentiri: altero, cum ſe a reſpondendo, vt aut adprobet aliquid, aut improbet, ſuſtineat, vt neque neget aliquid, neque aiat.

IV. Id cum ita ſit, alterum placere, vt nunquam aſſentiatur, alterum tenere, vt ſequens probabilitatem vbicunque haec aut occurrat, aut deficiat, aut etiam aut non reſpondere poſſit; nec vt placeat, eum, qui de omnibus rebus contineat ſe ab aſſentiendo, moueri tamen, non agere aliquid, quibus relinquitur, eiusmodi viſa adprobari, quibus ad actionem excitemur: item ea, ad quae interrogati in vtramque partem reſpondere poſſumus, ſequentes tantummodo, quod ita viſum ſit, tum ſine aſſenſu: neque tamen omnia eiusmodi viſa approbari, ſed ea quae nulla re impedirentur.

V. Sequendam eam probabilitatem, in quam cum vehementi inclinatione ac delectu animus propendet, quaque mouetur ad conſenſum, vt non tantum non reſiſtat, ſed cum vehementi propenſione obſequatur [r].

VI. In doctrina de bono voluptatem cum honeſtate, quod et Calliphon fecit, coniunxiſſe, teſtatur CICERO [s].

VII. Ceterum in doctrina de Deo Clitomachum magiſtri obiectiones contra theologiam Stoicorum ſtudioſe collegiſſe, male propterea notatum, ſupra in Carneade diximus, monuimusque, perperam ideo inter atheos referri Clitomachum [t].

VIII. Rhetoricae porro inſenſiſſimum hoſtem fuiſſe, ait SEXTVS EMPIRICVS [u], et ex hominum ſocietate eiiciendam ſtatuiſſe.

IX. Dialecticam lunae comparabat, quae aſſidue ſiue creſcat ſiue decreſcat [x]. Qua comparatione fortunam Academiae deſignare voluiſſe videtur, quae poſt maxima incrementa diſcipulorumque ingentem ſub Arceſila numerum, decreuit, a Carneade vero reſuſcitata noua augmenta cepit. Prout itaque dialectica ingenio et eloquentia ornatur, ita quoque vel incrementa vel decrementa capit.

§. IX. Quartae quam nonnulli ponunt [y], Academiae auctor eſt PHILO Lariſſaeus, Clitomachi per complures annos diſcipulus [z], cui in cathedra *Philo quartae Academiae conditor.*

 Olymp.

r) SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. ſ. 230. FABRIC. ad h. l.

s) Tuſc. Qq. L. V. c. 30. vbi tamen Codd. quidam Dinomachus legunt.

t) Conf. REIMMANN. Hiſt. ath. c. XXXIII. §. 5. p. 172.

u) Adu. Rhetor. ſ. 20.

x) STOBAEVS Serm. CCXII. p. 715.

y) SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. ſ. 220. EVSEB. Praep. Eu. L. XIV. c. 9. p. 726.

z) CICERO de Orat. L. III. c. 16. Acad. Qq. L. IV. c. 6. Numenius apud EVSEBIVM l. c.

Olymp. CLXX. ſucceſſit, ſi temporum rationes ſupra in Carneadis vita initas ſequamur. A. V. C. DCLXII. iam celebrem fuiſſe ex CICERONIS *de Oratore* diſputatione liquet, et A. V. C. DCLXV. bello Mithridatico profugum Cicero Romae audiuit: quae circumſtantiae non parum eam ſententiam iuuant, quae A. V. C. DCLIII. Philonem Academiae cathedrae admotum ſtatuit [a]. Is tanta eruditione, eloquentia morumque elegantia fuit, vt eum Romani ſuper omnes Clitomachi diſcipulos admirarentur [b], quae cauſa quoque fuit, vt poſitis doctrinae rudimentis Cicero illum philoſophantem audiret [c]. Mirum itaque non eſt, quod tradit CICERO [d], *viuo eo patrocinium Academiae non defuiſſe*; nam alio tempore rhetorum praecepta, alio philoſophorum tradere illi inſtitutum erat [e]. Etſi vero negauit ipſe, duas Academias eſſe, erroremque eorum, qui ita putarent, coargueret [f]; viſus tamen eſt nonnullis aliter de incertitudine et cohibendo aſſenſu docuiſſe, quam, qui ante eum ſcholam in Academia tenebant, et, quod AVGVSTINVS [g], ait, ad primam Academiam propius acceſſiſſe. Quod vt curatius cognoſcatur, ex SEXTO EMPIRICO [h] tenendum, dixiſſe Philonem: quantum ad Stoicum criterium, id eſt, phantaſiam comprehenſiuam, res eſſe incomprehenſibiles, quantum autem ad naturam rerum, comprehenſibiles. Statuebant enim Stoici: criterium, ſiue, vt Ciceronis ore loquamur, iudicium cogniti et incogniti eſſe τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν [i], vnde alio loco CICERO [k]; eum ita negaſſe, quod quicquam comprehendi poſſet, ſi illud eſſet, quod Zeno definiret. Plures vero Philones, philoſophi quoque, cum fuerint [l], noſter cum aliis, quod viris doctis accidit [m], confundendus non eſt. Contubernalem habuit CHARMIDAM, quem cum Philone eo tempore exornaſſe Academiam, veteres tradunt, quemque in vno alteroue Ciceronis loco pro Carneade ponendum eſſe, acute vidit IONSIVS [n]. Laudatur is, propter memoriae fidelitatem, artificio plurima, quae legerat, comprehendentem [o]. Fuiſſe vero, Academicos hos diligentes quoque et acutos in philoſophia morali, egregius Philonis locus, quem ſeruauit nobis STOBAEVS [p] ſuadet, qui cum longior ſit, quam vt hic locum capiat, omnino ipſe legendus eſt. Eo vero tendunt omnia: philoſophum medico ſimilem eſſe, vt ſcilicet primum curationem aegroto perſuadeat;

Charmidas.

a) IONSIVS de Script. hiſt. philoſ. Lib. II. c. 14. p. 185 ſeq.
b) PLVT. in vita Ciceron. T. VI. p. m. 18.
c) PLVT. l. c. CICERO ad famil. L. XIII. ep. I. L. IX. ep. 8. eius itaque a partibus ſtetit in Quaeſtionibus Academicis. conf. de N. D. L. I. c. 3.
d) IDEM Qq. Acad. L. IV. c. 6.
e) IDEM Tuſc. Qq. L. II. c. 3.
f) IDEM Acad. Qq. L. I. c. 4.
g) Adu. Academ. L. III. c. 18. vbi eum vocat hominem circumſpectiſſimum, qui ad Platonis auctoritatem Academiam, legesque reuocare aduerſarios cedentes iam coeperit.
h) loc. cit. ſ. 235. i) LAERT. L. VII. ſ. 54.
k) loc. cit. L. IV. c. 4.
l) Catalogum eorum habes apud IONSIVM de Script. philoſ. L. III. c. 4. p. 221 ſeq. et FABRICIVM Bibl. Gr. Vol. III. p. 118 ſeqq.
m) Confundit noſtrum cum Philone dialectico ALDOBRAND. ad LAERT. L. VII. ſ. 16. et STANLEIVS quoque Hiſt. phil. P. IV. p. 409. Quae enim SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. II. ſ. 220. Adu. Math. L. VIII. ſ. 113. de Philonis opinione circa propoſitiones complexas ſ. conditionatas habet, ad hunc Dialecticum Stoicumque, non ad Academicum referenda ſunt. Conf. FABRIC. ad h. l.
n) loc. cit. p. 185.
o) Tuſc. Qq. L. I. collato PLINIO Hiſt. nat. L. X. c. 16.
p) Serm. CCXII. p. 715. Reuocauit hanc philoſophandi methodum noſtra aetate VINCENTIVS PLACCIVS, et inprimis Io. FRANC. BVDDEVS.

deat, tum vero adhibeat partim ſublatis morborum cauſis, partim ſanitatis efficientibus ſubſtitutis: Ita eum hominem ad virtutem incitare, et calumniantes refellere; tum vero falſas opiniones tollere, quibus animae iudicium inficitur, veraſque ſubſtituere: tertio, vt medicus ad ſanitatem, ſic omnia referre ad beatitudinem; quarto, vt medicus praecepta tuendae ſanitatis tradit, ita philoſophum vitae praecepta exponere, quibus opus eſt ad finem conſeruandum; quae vel ad vitam communem vel ad ciuilem referenda ſunt.

Antiochus quintae Academiae conditor.

§. X. Philonis diſcipulus fuit ANTIOCHVS ASCALONITA, ab Academiae placitis ita recedens, vt quinta inde Academiae facies SEXTO EMPIRICO [q] memoretur. Alia is enim incedendum via ratus, non ad oppugnandas, ſed conciliandas inter ſe et cum Academia ſectas reliquas animum applicuit [r], et a Carneadis ſententia deficiens vel ſenſuum euidentia, vel vt viſum quibusdam ambitione ductus atque aemulatione Clitomachi et Philonis diſcipulorum, vel etiam praeceptis magiſtri Stoici Mneſarchi, quem diligenter audiuit [s], Stoicam ſectam in Academiam tranſtulit; vnde dictum: *ipſum in Academia philoſophari Stoico more* [t]; et a CICERONE [u]: *quamuis Academicus appellaretur, tamen, ſi perpauca mutauiſſet, germaniſſimum Stoicum fuiſſe.* Quod ita intelligendum eſt: eum, relicta Arceſilai et Carneadis via, ad veterem, quod teſtatur CICERO [x], Academiam rediiſſe, et antiquorum ſententiam diligentiſſime proſecutum fuiſſe [y]: Ariſtotelem vero et Xenocratem ſecutum [z], Stoicos cum Peripateticis, hos cum Academia vetere concinere, verbis diſcrepare [a], qua de re librum eum ad Balbum miſiſſe ait CICERO. Et haec cauſa quoque fuit, cur praeceptorem Philonem libro refelleret [b]. Etſi vero ab Academicis, quibus fauebat quoque CICERO, doctrinae, quam is inuehebat, nouitas improbaretur, audiuit tamen eum CICERO [c], captus eloquentia eius et linguae volubilitate, et Lucullus quoque ſecum habuit, cum is in Aſia Quaeſtorem, et poſt aliquot annos Imperatorem ageret. Fuiſſe enim acutiſſimum et politiſſimum ſuae memoriae philoſophum, CICERO [d] teſtatur: id quod Atticum quoque ei conciliauit.

Academiae finis.

§. XI. Eſt haec ſeries et ſucceſſio ſcholae Academicae [e], a Platonis aetate ad Olymp. CLXXV. qua Antiochus Academiae praefuit: tum enim Academiae longo tempore florentis doctores tumultibus belli diſſipati et in varias terras disiecti ſunt: Academica vero philoſophandi ratio, quam Romani Graeciae facti domini ibi didicerunt, Romam potiſſimum translata eſt, noua ibi fortuna vſa. Quam quia vna ſerie in altera hiſtoriae philoſophicae periodo enarrare hiſtoriamque ſectae Platonicae, per ſeptem fere ſecula inter gentiles philoſophos caput extollentis, condere ordo tractationis poſcit, nihil in praeſentia habemus, quod capiti huic addamus [f].

q) loc. cit. r) PLVT. loc. cit.
s) Numen. apud EVSEB. l. c. conf. AVGVST. l. c.
t) SEXTVS l. c. ſ. 235. u) Acad. Qq. L. IV. c. 43.
x) Ib. L. IV. c. 22. y) IDEM de fin. L. V. c. 3. 5.
z) ID. Ac. Qq. L. IV. c. 45. a) ID. de N. D. L. I. c. 7.
b) IDEM Ac. Qq. L. IV. c. 4. c) PLVT. l. c.
d) CICERO l. c. L. IV. c. 35.
e) Aliter paulo ordinat ſucceſſionem Academiae SVIDAS T. III. v. Platon p. 124. qui ita philoſophos ſecutos eſſe ait: Plato, Speuſippus, Xenocrates, Polemo, Crantor, Crates, Arceſilaus, Lacydes, Euander, Hegeſinus, Carneades, Harmadas (pro quo legendum Charmides) quae tamen non omnia accurata eſſe, ex dictis conſtat.
f) Conferendus interim HVETIVS de la foibleſſe de l'Eſprit humain L. I ch. 14 ſeq.

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM.

DE ARISTOTELE ET SECTA PERIPATETICA.

SECTIO I.

DE ARISTOTELE EIVSQVE PHILOSOPHIA.

§. I.

Ordo tractationis.

Enarrauimus hactenus, quanta potuimus, diligentia historiam sectarum, quae ex Socratis institutione prodierunt; et imprimis Platonis scholam luculenta historiae face illustrauimus: restat, qui ex Academia prodiens considerandus nobis est, vnus Platonis discipulus, et ingenii acumine, et systematis philosophici noua excogitata facie, et famae per omnia fere ad nostra vsque tempora, secula immortalis celebritate reliquis notior, ARISTOTELES. Qui cum nouam sectam condendo, non a praeceptore tantum, sed et ab omnibus, qui ante eum floruerunt philosophis doctrina per totum philosophiae ambitum secessum facere constituisset, faciem quoque dogmatum philosophicorum mire innouauit, et asseclas reliquit atque philosophorum genus, Peripateticos dictos, miris fatis doctrinae successionem ad patrum vsque nostrorum memoriam atque nostram etiam aetatem decurrentem, omniumque scientiarum circulis mire se implicantem. Quo cum factum sit, vt magnum in aliis quoque disciplinis momentum ea haberet, digna est cuius cum auctore historiam attento et praeiudiciis non occupato perlustremus oculo.

Scriptores de Aristotele.

§. II. Tanta vero fuit Aristotelis Stagiritae, inter multos alios, hoc nomine inter veteres non ignobiles passimque nominatos [a], existimatio, vt nulla fere aetate deessent, qui nobilissimi philosophi vitam atque historiam describerent. Ex veteribus quidem complures in hoc stadio cucurrerunt, quorum tamen ex parte scripta deperdita sunt, e. g. Apelliconis Teii, Hermippi etc. [b] quae non moramur. Ex iis, quae ad nostra tempora durarunt, primus locus dandus est DIONYSIO HALICARNASSEO, nobili scriptori, qui in *epistola prima ad Ammaeum* sibi amicissimum, *de aetate scriptorum Demosthenis et Aristotelis* differens, et demonstraturus, Demosthenem artem rhetoricam non didicisse ex Aristotele, neque orationibus suis ad eius praecepta conformatis omnium oratorum praestantissimum euasisse, breue simul vitae Aristotelis compendium exhibuit, quod in Demosthenis

a) Octo Aristoteles nominat LAERTIVS L. V. §. 35. viginti et vnum IONSIVS in diss. de histor. Peripatetica §. 1. p. 402 seqq. quibus vndecim addit de Script. histor. philos. L. I. c. 12. p. 60 seqq. quos repetit MENAGIVS ad loc. cit. Laërt.

b) Prouocat ad eos LAERTIVS l. c. enumerat vero IONSIVS l. c. passim.

mosthenis et Aristotelis operibus hodie legitur [c]. Post Dionysium proximus debetur locus DIOGENI LAERTIO, qui more suo ex plurimis veterum commentariis Aristotelis vitam consarcinauit [d]. Post hunc ex secta eclecticorum aliquis, quem alii AMMONIVM HERMEAE esse volunt, alii IOANNEM PHILOPONVM in *prolegomenis commentarii in categorias* vitam Aristotelis enarrauit [e], quae eius operibus plerumque praefigi solet. Ab hoc pleraque desumsit, suisque auxit ANONYMVS scriptor vitae Aristotelis, quam *Latinae Operum Aristotelis versioni* [f] praefixam iterum edidit, et eruditas notas adiecit PETRVS IOANNES NVNNESIVS, suffixam *Institutionibus philosophiae Peripateticae*, auctamque oratione *de caussis obscuritatis Aristotelis eiusque remediis* [g]. Praeter hos ANONYMVS quoque Graecus vitam Aristotelis exposuit, quem diu in bibliothecarum forulis latentem, passimque viris doctis laudatum in lucem protraxit, et *Commentariis in Diogenem Laërtium* inseruit AEGIDIVS MENAGIVS [h]. Tacemus SVIDAM [i] et HESYCHIVM illustrem qui vitam huius philosophi non praetermiserunt; illi enim veteres ante se et Suidas quidem Anonymum Graecum exscripserunt. Ex recentioribus multi enarrandi essent, si id ageremus, qui biographiam celeberrimi viri nobis dederunt, qua in re IO. BAPT. GVARINI Veronensis [k], PETRI ARETINI [l], HIERONYMI GEMVSAEI [m], PHILIPPI MELANCHTHONIS [n], IO. IAC. BEVRERI [o], aliorumque minorum gentium hominum [p] diligentia laudari solet. Memorari tamen prae reliquis merentur ANDREAS SCHOTTVS, ex societatis Iesu theologis vir celeberrimus, et FRANCISCVS PATRICIVS. SCHOTTVS enim *Aristotelis ac Demosthenis vitas comparatas Olympiadibus ac praeturis Atheniensium digestas* [q] diligenter enarrauit, temporisque eiusdem rebus gestis Philippi et Alexandri regum illustrauit, et ad temporum quoque rationes accurate respexit, sicque et Demosthenis et Aristotelis historiae amplissimam lucem accendit, dignus, qui frequentius occurrente editione diligentius legi posset. PATRICIVS vero, dum Platonis causam contra Aristotelem integro eoque eruditissimo commentario, quem *discussionum Peripateticarum* titulo ornauit, agit, tomo primo prolixe libris

c) Post Graecam H. STEPHANI editionem, Latinam versionem dedit H. WOLFIVS inter Opera Demosthenis repetitam in Opp, Aristotelis cura Is. CASAVBONI in fronte Tomi primi ANDREAE vero SCHOTTI versio, extat in editione operum Dionysii Sylburgiana et Hudsoniana.

d) L. V. praefixit eam Opp. Aristotelis Is. CASAVBONVS, cuius commentatores simul consulendi sunt.

e) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 163.

f) Venet. 1496. fol. conf. FABRIC. loc. cit. Vol. II. p. 174.

g) Recudi fecit hanc Syllogen L. HOLSTENIVS Lugd. Bat. 1621. quae editio repetita est Helmestadii 1667. 4.

h) p. 201. ed. Wetsten.

i) T. I. Aristotelis p. 327.

k) Vita Aristotelis.

l) Vita Aristotelis.

m) De vita Aristotelis, eiusque operum censura.

n) Orat. de Aristotele T. III. Declam. p. 339 seqq.

o) De vita Aristotelis Bas. 1581. 8.

p) Pertinent huc carmen antiquum et insulsum de vita et morte Aristotelis, quod exhibetur Act. Philos. Vol. III. p. 345 seqq. et MELCH. WEINRICHII Oratio apologetica pro Aristotele, aduersus calumnias et criminationes, Francisci Patricii Lips. 1611. 4. de quo schediasmate curatius diximus in Germanico Hist. Phil. opere T. II. p. 977 seqq. quae, si tanti videbuntur, consulenda sunt.

q) Aug. Vind. 1603. 4. ad insigne pinus, literis Magni Welseri, cui inscriptus est liber.

libris tredecim de Aristotelis vita, moribus, libris, auditoribus, sectatoribus, expositoribus, interpretibus, sectis, philosophandi ratione egit [r], sicque iudice CONRINGIO [s] de historia philosophiae Peripateticae egregie meruit, licet eam, qua posset, ratione proscinderet [t]. Quod si licuisset IOANNI IONSIO diligentissimo in historia literaria veterum scrutanda viro, quam susceperat, *historiae Peripateticae* telam pertexere, dubium non est, quin reliquorum diligentiam superauisset. Eripuerunt vero praematura virum doctissimum fata humanis rebus, cum vnam tantum ex iis, quas meditabatur, dissertationem conscripsisset [u]: Addi ex nostrae aetatis viris celeberrimis iure suo debent RAPINVS [x] et BAYLIVS [y]. Nos horum virorum celeberrimorum industriam non contemnemus, vbique tamen ad veros historiae Peripateticae fontes respiciemus, fidemque testium sine praeiudicio examinabimus.

Aristotelis natiuitas, educatio, studia.

§. III. Natus est Aristoteles Stagirae [z], Thraciae vrbe [a], in litore sinus Strymonici, quod flumen Thraciam et Macedoniam inter se distinguit. A Philippo vero Macedone limitibus patrii regni extensis, Macedoniae adiecta, coloniisque Graecorum occupata [b], Graecam Aristoteli patriam praebuit. Audiendi itaque non sunt, qui Thracem faciunt, cum ante Aristotelis tempora Graecorum vrbibus adnumerata fuerit [c]. Parente genitus est Nicomacho, qui genus a Nicomacho, Machaonis filio, Aesculapii nepote deriuauit [d]: qui cum artem salutarem more Graecorum a maioribus accepisset [e], eam quoque haud infeliciter exercuit, eaque se Philippi patri, Amyntae regi ita commendauit, vt non tantum tuendam sanitatem ei crederet, sed inter familiares quoque numeraret: Quemadmodum et inter medicos scriptis nomen meruisse veteres testantur [f]. Matrem Aristotelis Phaestiada, alii Phaestida appellant, quam et ipsam genus ab Aesculapio duxisse tradit AMMONIVS: DIONYSIVS tamen HALICARNASSENSIS Chaiciden-

r) Vtimur editione Basileensi 1571. fol.

s) In epist. ad Rachelium.

t) Nihil itaque a Patricio accipiendum, nisi quod testimonio fide digno munitum sit, secus ac factum in Obs. Hal. T. III. obs. 10. vbi Patricium auctor sine examine sequitur.

u) Eam, cum disparuisset, laudabili consilio iunxit LAVNOIO de varia fortuna Aristotelis in Acad. Paris. B. HERM. AB ELSWICH.

x) Comparaison de Platon et d'Aristote, vnde sua desumsit MORERIVS.

y) Dict. T. I. art. Aristote. Laudantur etiam GROTIO ep. 358. H. CONRINGII Orationes de Aristotele eiusque philosophia, aliaque eiusdem argumenti IOH. BARTH. NIEMEIERI, quas non vidimus. Quae STANLEIVS habet Hist. phil. P. V. p. 410 seqq. pleraque ex SCHOTTO excerpta sunt. Iudaeorum insulsas de Aristotele narrationes lege et explode apud cel. I. C. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 217. 385. et BASNAGE Hist. des Iuifs Tom. III. ch. 7. §. 14. et quos infra nominabimus.

z) LAERT. L. V. f. 1.

a) HERODOT. Polymn. p. 265. THVCYD. L. IV. V. PAVSAN. Eliac. p. 462. conf. SCHOTTVS l. c. p. 4. NVNNESIVS l. c. p. 24. SVIDAS l. c.

b) IVSTINVS L. IIX. c. 3.

c) Inclinat hanc in partem STANLEIVS l. c. sed male, vt ex adductis patet rationibus, quas pluribus exponit VOSSIVS de sectis c. XVII. §. I. p. 81. Colonia enim Graeca fuit.

d) LAERTIVS, AMMONIVS, et ex his recentiores, NVNNESIVS, SCHOTTVS ll. cc.

e) Hinc ἰατρῶν παῖδες, videndus vero de Nicomacho Aristotelis patre, Medico SVIDAS T. II. art. Nicomachus p. 624. aliique veterum laudati SCHOTTO l. c. add. doctissimi historiae medicae scriptores DAN. CLERICVS Hist. Med. P. I. L. IV. c. 3. p. 267. IO. HENR. SCHVLZ. Hist. med. Per. I. Sect. 3. c. 6. §. 19. p. 313.

f) SVIDAS l. c. Distinguit tamen hunc Nicomachum stagiritem, PAVSANIAE quoque in Messeniacis memoratum, ab Aristotelis patre et filio Nicomachis FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 348. eundem putat SCHOTTVS et qui eum semper fere sequitur STANLEIVS ll. cc.

cidenſis feminae filium facit, ex colonia Chalcide Stagiram deducta[g]. Natus vero eſt Ariſtoteles iuxta Apollodorum aliosque veteres Ol. XCIX. 1.[h] XLIV. poſt natum Platonem anno[i], vbi tamen AMMONIVS et SVIDAS XLII. ponunt[k]. Parentibus Nicomacho et Phaeſtiade vita functis a Proxeno quodam Atarnenſi eſt educatus, et mature liberalibus artibus innutritus[l], qua in re AMMONIVS ad ſcripta eius, quae ad rem poëticam et poëtas ſpectant, itemque ad quaeſtiones Homericas et libros rhetoricos prouocat, quae ſcripta tamen anno aetatis XIV. confeciſſe, quod inde elicit SCHOTTVS[m], nec Ammonius dicit[n], nec probabile eſt, tam maturi iudicii foetus adoleſcentem Ariſtotelem produxiſſe. Grato ſemper agnouit hanc gratiam a Proxeno exhibitam animo Ariſtoteles, et memoriam eius poſtea ſtatuis honorauit, filiumque eius Nicanorem liberalibus artibus inſtruxit, adoptauit et haeredem ſcripſit[o]. Qua ratione vero adoleſcentiae annos ab eo tempore, donec ad Platonem concederet, exegerit, varie tradunt veteres. Refert enim ATHENAEVS[p], ad Epicuri quandam epiſtolam prouocans, et AELIANVS[q] Ariſtotelem iuuenem patriis facultatibus, quas largas accepiſſet, abliguritis, militiam fuiſſe ſecutum, eaque parum illi feliciter cedente pharmacopolam egiſſe; forte fortuna vero in Peripatum venientem auditis docentium ſermonibus philoſophiae ſe tradidiſſe; quod pro certo admittit PATRICIVS[r], vt habeat, quibus Ariſtoteli obtrectetur. Negant vero id, qui Ariſtoteli bene cupiunt, auctoritatem Epicuri et Athenaei, philoſophorum famae more ſuo detrahentium eleuantes et ad AMMONIVM prouocant, teſtantem oraculo Pythico monitum, vt philoſophiae ſe dederet, ad Platonem veniſſe[s]. Nec hic certi quid definiri poteſt, rationibus valde ambiguis[t]; neque tamen, ſi etiam pro veriſimili admittatur, Ariſtoteli obiici magis poteſt, quam Polemoni, cui ſummae laudi ducitur, quod ex luxu ad modeſtiam et philoſophiam tranſiuerit. Illud dubio caret, eum anno aetatis XVII. Olymp. CIII. 1.[u] Athenas veniſſe, et dediſſe ſe in diſciplinam Platoni. Qui enim cum AMMONIO et OLYMPIODORO[x] eum Socratis diſcipulum vocant[y], huncque tribus annis audiuiſſe perhibent, magna ſe ἀνιςορησίας et ſoloeciſmi chronologici labe commaculant; Socratis enim mors, quae Ol. XCV. 1. accidit, quindecim annis anteuertit nata-

g) ll. cc.
h) LAERT. L. V. ſ. 9. DION. HAL. l. c.
i) ATHENAEVS L. V. p. 217.
k) Cauſa diſcriminis in anno natiuitatis Platonis quaerenda. Annos Vrbis captae, quos notat GELLIVS XVII. 24. exigunt ad rationes chron. NVNNES. et SCHOTTVS l. c. p. 28.
l) AMMONIVS l. c.
m) l. c. p. 20. 21.
n) Ammonius enim ideo tantum ad hos libros prouocat, quod in iis exercitatum ſtudiis Ariſtotelem fuiſſe demonſtrent. Solebant vero diſciplinae encyclicae ante philoſophiam diſci: vnde recte infert Ammonius, quod iſto tempore his ſe dederit artibus.
o) LAERT. L. V. ſ. 12 ſeq.
p) L. IIX. p. 354.
q) L. V. c. 9. add. Ariſtocles apud EVSEB. praep. L. XV.
r) loc. cit. p. 3.
s) SCHOTTVS l. c. p. 25.
t) Epicurum enim Ariſtotelis aemulum etſi veritatis amantem fidem non plane mereri comparatio temporum, quibus duae hae ſectae emerſere probat. Tutiſſimum igitur nihil definire, quod facit etiam BAYLE l. c. not. A.
u) LAERT. Lib. V. ſ. 6. DION. HAL. l. c. AMM. loc. cit.
x) Prax. XLII. in Gorgiam Platonis.
y) BESSARIO contra calumn. Platonis et recentiſſima aetate AVCTOR hiſt. crit. phil. T. I. p. 366.

lem Aristotelis [z]. Adeo vero iudicii, quo pollebat acumine, et ingenii elegantia se Platoni commendauit, vt charissimus ei fieret, multumque ei diligentia et eruditio eius probaretur: estque auctor IO. PHILOPONVS [a], Platonem illum vocauisse *mentem scholae*, ipsoque abeunte clamauisse [b]: *intellectus abest*, *surdum est auditorium:* ingenii etiam eius feruorem atque alacritatem cum equo frenis cohibendo comparauisse, supra in Xenocrate diximus. His donis naturalibus accessit insatiabilis discendi ardor, et vastissima lectio, qua per omnes veterum libros curiosissime pererrabat [c]; vnde domum eius, domum anagnostae Plato vocare solebat [d]. Tantusque is librorum heluo fuit, vt Speusippi aliquando libros tribus talentis emeret [e], et si STRABONI [f] fides, primus bibliothecam construeret. Lectionis autem pene infinitae exempla plurima in scriptis eius exstant, quibus tot veterum opiniones obliuioni ereptas debemus, summa cum breuitate et iudicio, vtinam etiam tanta fide, quanta eruditione, expositas. Viginti vero annos, vsque ad mortem Platonis in eius institutione permansisse, ait AMMONIVS et Latinus vitae eius enarrator [g], id est, ad annum aetatis XXXVII. tamque sancte tum quoque eius memoriam coluisse, vt amoris et honoris monumentum aram ei erexerit cum ista inscriptione:

Gratus Aristoteles struit hoc altare Platoni,
Quem turbae iniustae vel celebrare nefas [h].

Addunt et alia amoris erga praeceptorem signa; conscriptam in eius laudem orationem [i], atque epigramma, et quae huius generis sunt alia. Non reticendum tamen est, quod in contrarium quidam veteres tradunt [k]: Ortam fuisse maximam animorum dissensionem inter Platonem et Aristotelem, eo quod vitam huius atque corporis habitum et ornatum ille non probaret. Aristotelem enim et vestibus et calceamentis pretiosioribus, et tonsura, quam Plato improbabat, annulisque se exornasse, vultuque cauillationem et irrisionem prae se tulisse, intempestiua vero loquacitate Platonem offendisse. Displicuisse itaque Platoni hominem, eique praeposuisse Xenocratem, Speusippum, Amiclam, et alios, quos tum honoribus prosequeretur, tum disputationum suarum participes esse pateretur. Quum vero quodam tempore Xenocrates in patriam iter suscepisset, Aristotelem cum discipulorum suorum caterua ad Patonem adiisse, apud quem Speusippus morbo laborans non aderat: Platonem LXXX. annum agentem memoriae fere destitutum fuisse, Aristotelem itaque eum sophisticis quaestionibus

z) Reiecerunt itaque fabulam praeter LEON. ARETINVM, et OCT. FERRARIVM laudatos SCHOTTO l. c. p. 24. NVNNESIVS et VOSSIVS ll. cc. add. BAYLE l. c. not. D. praeter rationem itaque haeret PATRICIVS l. c.

a) Ὁ νοῦς διατριβῆς, PHILOP. de mundi aeternit.

b) Vetus interpres apud NVNNES. l. c. p. 12.

c) LAERT. L. X. f. 27. d) AMMONIVS l. c.

e) GELLIVS N. A. L. III. c. 17.

f) L. XIII. p. 609.

g) Prouocat is ad Aristotelis epistolam ad Philippum. Consentiunt DION. HALIC. Apollodorus apud LAERTIVM L. V. f. 9.

h) AMMONIVS l. c.

i) OLYMPIODORVS l. c. NVNNESIVS l. c. p. 64. Ceterum refert ATHENAEVS L. VIII. p. 354. et AELIANVS L. IX. c. 22. eum, donec in conuictu Platonis esset, medicinam exercuisse, atque in taberna medicamenta vendidisse, id vero nec cum contentione studiorum Aristotelis conuenit, et reiicit atque refutat Aristocles apud EVSEB. praep. L. XV. c. 2.

k) AELIAN. L. III. c. 19.

bus ex inſidiis adorientem, magnaque cum ambitione quaeſtiones nectentem, ingratum ſe praebuiſſe. Platonem itaque deceſſiſſe ex Peripato, et domi priuatim cum familiaribus diſcurriſſe. Exactis tribus menſibus Xenocratem ex peregrinatione reducem inueniſſe Ariſtotelem in loco Platonis, cauſamque abſentiae rogantem reſponſum tuliſſe, Ariſtotelem eum ex Peripato expuliſſe. Xenocratem itaque Platonem accedentem eum cum viris ſummae exiſtimationis differentem inueniſſe, et humaniter ſalutaſſe, nullum tamen hac de re verbum cum illo collocutum, ſed collectis commilitonibus ſuis vehementer obiurgauiſſe Speuſippum, quod Ariſtoteli ceſſiſſet ex Peripato; maximisque contra Ariſtotelem viribus pugnauiſſe, eoque contentionis progreſſum eſſe, vt eum eiiceret, et Platonem in conſuetum locum reſtitueret. Adiiciunt alii [l], Platonem, eo quod ſe ſuperſtite ſcholam ei aduerſam in Lyceo erexerit, aegerrime id ferentem dixiſſe: Ariſtoteles in nos haut ſecus, ac in matres equorum pulli, recalcitrauit, eamque ob cauſam pullum plerumque Ariſtotelem appellaſſe. Multum haec narratio placet PATRICIO [m] aliisque [n], qui eius in premendo dicteriis Ariſtotele, veſtigiis inſiſtunt, ſi tamen verum fatendum eſt, ſine magna veri ſpecie. Refert enim Ariſtocles apud EVSEBIVM [o], totius auctorem narrationis fuiſſe Ariſtoxenum: de eo vero SVIDAS [p] tradit, eum ſtatim, poſtquam viuis exceſſiſſet Ariſtoteles, varias ei calumnias aſperſiſſe, vindictae actum ſtudio, quod ei Theophraſtum praetuliſſet Ariſtoteles, quem ſcholae praeficeret, quamuis magna iam inter diſcipulos auctoritate et fama is vti coepiſſet. Fide itaque teſtis labante, quid de iſta narratione ſtatuendum ſit, facile colligi poteſt. Nec male monet AMMONIVS [q], veriſimile haut eſſe, potuiſſe Ariſtotelem magiſtrum ſchola eiicere, vel nouam, eo viuo, condere, cum magna ea aetate Chabriae atque Timothei extiterit auctoritas, qui imperatores Athenienſium ſanguine Platoni iuncti, tantam iniuriam a viro iuuene non paſſi fuiſſent. Adiiciunt his alii [r], non parcere tantum Ariſtotelem Platonis nomini refutando, ſed ter quoque perhonorificam eius facere mentionem. Nec diſſenſus ſcholae eius a Platone vrgeri poteſt. Vt enim taceamus, quod regerit AMMONIVS, Ariſtotelem pari iure gauiſum, potiorem veritatis curam habuiſſe omni amicitia; demonſtrari non poteſt, Ariſtotelem viuo praeceptore nouum ſyſtema condidiſſe. Quod ſi coniecturis locus eſt, probabile eſt, aemulationem, quam inter Iſocratem vel Xenocratem et Ariſtotelem interceſſiſſe LAERTIVS [s] et CICERO [t] referunt, occaſionem fabulae ſtruendae ſubminiſtraſſe. Quod ſi concedamus, quod a iuuene feruidi ingenii ſummaeque alacritatis, freno quaſi coërcendae facile expectari poteſt, licentius interdum contra praeceptorem diſputaſſe, quam Plato, cui Pythagoreorum αὐτὸς ἔφα tantopere placuit, ferre potuit,

 et

l) IDEM L. V. c. 9. LAERT. L. V. ſ. 2.
m) loc. cit. p. 3.
n) Obſeru. Halenſ. T. VIII. obſ. 10. p. 230.
o) Praep. L. XV. c. 2.
p) T. I. v. Ariſtoxenus p. 327.
q) loc. cit.
r) FORT. LICET. de piet. Ariſt. conſ. SCHOTTVS l. c. p. 74 ſeq.
s) L. V. ſ. 3.
t) De Orat. L. III.

et ita indignationem praeceptoris meruisse: nihil tamen hoc lucrabitur fabulae omni verisimilitudine destitutae, vnde recte ea reiicitur. Noster est hac in re P. BAYLE [u].

Conuictus Hermiae.

§. IV. Platoni Ol. CVIII. 1. vita functo cum successisset Speusippus, vt supra demonstratum est, grauiter id ferens Aristoteles Athenas relinquendi consilio capto ad Hermiam eunuchum, Atarnensium in Mysia tyrannum, qui eius antea apud Platonem condiscipulus fuit, se contulit [x], quocum amicitiam prius cum Athenis simul essent, inierat. Excepit eum Hermias non sine magna honoris et beneuolentiae testificatione, et hospitium aliaque amicitiae beneficia lubens ei exhibuit; Aristoteles autem, qui magno eum amore erat complexus, triennii spatio quod apud eum exegit, philosophiae praeceptis eum imbuit. Aegerrime itaque ferebat, quod tertio anno ad finem vergente accidisse STRABO [y] auctor est, cum victus a Memnone Rhodio Hermias ad Artaxerxem Persarum regem mitteretur, a quo capitis supplicio affectus est [z]. Nam et hymnum in virtutem scripsit, vt illius amici sui memoriam celebraret, quo integritatem, virtutem, hospitalitatem eius laudibus extollit; eique in Delphico templo statuam posuit [a], et Pythiada, (quam filiam eius fuisse LAERTIVS et post eum ANONYMVS apud MENAGIVM atque SVIDAS [b] aiunt, rectius autem vel adoptiua habetur, vt AVCTOR Etymologici, et alio loco ipse SVIDAS [c] habet, vel ἀδελφιδῆ, siue ex fratre filia intelligitur) commendatissimae virtutis feminam, quam liberis destitutus Hermias haeredem scripserat [d], his illius fatis in summis angustiis constitutam pia amici optimi memoria, vt ipse scribit in *epistola ad Antipatrum* [e], in vxorem duxit, et eam integerrime amauit. Magnum vero hic quoque campum inueniunt [f] Aristotelis obtrectatores, vitam moresque eius accusandi. Amicitiam enim arctissimam inter eum et Hermiam inhonesta causa nixam pudorem violasse contendunt, impietatisque eum coarguunt, quod non paeane tantum, tanquam deum, Hermiam celebrauerit, sed et tam insano in Pythiada amore fuerit, vt eodem ritu, quo Eleusiniae Cereri Athenienses, sacra ei fecerit, quod viua ea fecisse, quidam tradunt, alii, et in his Lyco, primus calumniae auctor, mortuae ei honorem hunc habitum fuisse asserunt. Facile tamen calumniam palpant, qui sine odio et praeiudicio rem examinant. Qui enim castitatem Aristotelis impuro Hermiae amore pollutam criminantur, non cogitant, illum eunuchum fuisse, scelusque hoc fidem in eo aegre inuenire. Nec ex carmine in amici obitum impietatis conuinci potest, non enim paeana fuisse, quales in laudes Deorum tan-

u) l. c. not. E.

x) LAERT. l. c. §. 4.

y) L. XIII. p. 610. Insidiis circumuentum fuisse a Memnone Hermiam, ex inscriptione statuae, quam ei posuit Aristoteles, apud EVSEBIVM Praep. L. XV. c. 2. colligere est.

z) Ibid. male de hoc Hermia loquuntur ea, quae habet LAERTIVS L. V. §. 3.

a) Aristocles apud EVSEBIVM l. c.

b) ll. cc.

c) T. I. v. Hermias p. 859. quam Suidae inconstantiam nemo miretur, solet enim veteres sine iudicio et memoria exscribere.

d) Demetrius Magnes apud LAERT. l. c. Prima opinio eo refutatur, quod eunuchus Hermias fuerit; vnde et illi refutantur, qui pellicem eius fuisse dicunt, conf. SCHOTTVS.

e) l. c. p. 80. apud EVSEBIVM l. c.

f) Citati, vid. LAERT. l. c.

tantummodo canebantur, ſed ſcholion, id eſt, conuiuale canticum contra Demophili calumnias ipſe, qui alias philoſophis minime parcit, ATHENAEVS [g] demonſtrauit. Nec, quae de culta Pythiade diuinis honoribus dicuntur, fidem merentur: qua ratione enim tam effrenis impietas, qua intolerabiliorem apud Athenienſes non fuiſſe, ratio myſteriorum Cereris tam ſancte cultorum teſtatur, Graecorum oculos et vindictam effugiſſet, et non Ariſtoteles tanquam laeſae diuinae maieſtatis reus fuiſſet damnatus [h]? Nec improbi erga hanc feminam amoris accuſari philoſophus poteſt, qui non pellicem eam habuit, ſed vxorem duxit, commiſeratione miſeriae eius commotus. Quae circumſtantiae cum ſatis innocentiam Ariſtotelis vindicent, occaſionem dedere Apelliconi Teio apologiam eius ſcribendi [i], ab Ariſtocle apud EVSEBIVM probatam. Hiſtorici itaque fidem violauit PATRICIVS [k], qui has calumnias recoxit, et lectori pro veris obtruſit: Indignum ſcilicet philoſopho cauſam ſuam calumniis et obtrectationibus agere, cum nihil ad ſyſtematis alicuius veritatem vel falſitatem faciat auctoris vita, bene vel male acta, niſi in ſcelerum patrocinium rationibus pugnet; improbandusque mos illorum eſt, qui philoſophiam Ariſtotelis refutari reiiciue non poſſe putant, niſi conuitiorum plauſtra in virum de bonis artibus et ſcientiis egregie meritum coniecerint. Abiiciendae itaque ex Ariſtotelis hiſtoria iſtae fabulae, a Lycone et Ariſtippo, Ariſtotelis aduerſariis ortae et excogitatae [l], vt, quem oderant, aegre ei facerent, memoriamque eius commacularent.

Mora in aula Philippi et Alexandri M.

§. V. Hermia capto et ſuſpendio necato Mitylenas profugit Ariſtoteles, quocum Xenocratem quoque quendam confugiſſe, STRABO [m] auctor eſt. Factum hoc praetore Eubulo, Olymp. CVIII. 4. [n] Errat itaque STANLEIVS [o], qui hanc fugam omittit, quod facit etiam PATRICIVS, et hoc anno in aulam Macedoniae regis veniſſe contendit. Hoc enim et teſtimoniis DIONYSII HALICARNASSEI atque LAERTII [p] contrarium eſt, et rationibus temporum chronologicis Apollodori, qui praetore Pythodoto Ol. CIX. 2. ad Philippum ſe contuliſſe, Alexandro XV. aetatis annum agente, ſcripſit. Cum enim Philippus filio alta iam tunc ſpiranti magnumque animum et conſilia prodenti de praeceptore diſpiceret, qui animum eius regno futuro aptum fingeret, Ariſtotelem delegit, et humaniſſima epiſtola [q] in aulam vocauit, ſperans, vti ipſe ſcripſit, ita filium ab eo educatum iri, vt et parente et regno futuro dignus euaderet. Egregie ibi rationibus ad quas vocatus erat, proſpexit Ariſtoteles; cum enim non Platonis more ſcholae tantum mores ſuos finxiſſet, ſed vitae quoque et aulae,

g) L. XV. p. 694.

h) conf. BAYLE l. c.

i) De Ariſtotelis et Hermiae familiaritate, teſte Ariſtocle apud EVSEBIVM l. c. conf. IONSIVS de Scr. H. P. L. II. c. 15. p. 195.

k) l. c. p. 4. quem ideo amare ſatis caſtigat IS. CASAVBONVS ad LAERT. l. c. Non itaque ſine examine ſequi debuiſſet Patricium auctor Obſ. X. T. III. Obſ. Hal. p. 230. qui ideo Ariſtotelem atheiſmi practici inſimulauit.

l) Ariſtocles l. c.

m) l. c. Xenocratem vero Platonicum fuiſſe credibile non eſt, cui cum Ariſtotele grauis intercesſit aemulatio.

n) LAERT. DION. HALIC. ll. cc.

o) l. c. p. 410. qui tamen ad Apollodorum prouocat, quem feſtinanter forte inſpexit.

p) l. c. ſ. 10. conf. SCHOTTVS p. 86.

q) Seruauit eam GELLIVS L. IX. c. 3. conf. PLVTARCH. de fort. Alexandri Orat. I. T. II. p. 346 ſeq.

aulae, ita gratiam et beneuolentiam Philippi, et Olympiae meruit, vt summo apud eos loco esset, multisque atque magnis gratiae speciminibus eum complecterentur. Statuam ipsi poni iusserunt [r], immo ea Philippus in illum erat voluntate, vt non infimam ei partem in administrando consiliis eius regno concederet. Ceditque in laudem Aristotelis, quod vitae eius enarratores [s] adiiciunt, vsum fuisse ea auctoritate Aristotelem tam ad priuatorum, quam ad publica emolumenta, qua in re ad Philippi epistolas prouocat Latinus AMMONII interpres. Affertque exemplum PLVTARCHVS [t]: Philippum precibus Aristotelis inductum Stagiram, patriam eius collapsam restaurasse, id quod alii [u] tamen Alexandro tribuunt, conseruaruntque eius beneficii memoriam Stagiritae festo die in memoriam ciuis tam egregie de patria meriti, quem Aristoteleum dixere [x]. Philippus quoque Stagiritanis scholam et gymnasium Nymphaeum prope Miezam attribuisse [y], et Aristoteli permisisse dicitur, vt ciuibus suis leges poneret [z]. Tantaque non beneuolentia tantum, sed et familiaritas inter Philippum Olympiamque et Aristotelem fuit, vt turpitudinis suspicionem vix effugeret, quo nomine Theodoritum Chium pupugisse Alexandrum refert PLVTARCHVS [a]. Neque defuit officio suo Aristoteles, a quo maiora se beneficia, vel, quod ait PLVTARCHVS [b], maiorem ad rem gerendam commeatum, quam a Philippo patre se consecutum fuisse, fassus est Alexander. Huic enim debebat, quod pulcherrimis instructus rei gerendae consiliis in bellum profectus est, huic philosophiam debebat, qua animum sibi comparabat intrepidum, fortem, magnum, ad res omnes paratum; eumque, si vitam et res gestas magni regis intuearis, ita formauit, vt quod de moribus Aristoteles praecepit, ipse in vita factisque re ipsa maxime probaret, sicque Aristotelicis praeceptis formatus ad vniuersi orbis imperium grassaretur [c]. Quanquam enim nimius in eo sit PLVTARCHVS, qui Alexandro M. Aristotelis opera philosophia imbuto inter philosophos purpuratos locum deberi contendit [d], fatendum tamen est, naturam et ingenium Alexandri, accedente

r) Lat. Interp. AMMONII p. 13.

s) AMMONIVS l. c. t) loc. cit.

u) PLINIVS L. VII. c. 19. AMMONIVS l. c. AELIAN. V. H. L. III. c. 17.

x) AMMON. loc. cit.

y) PLVT. loc. cit.

z) LAERT. loc. cit.

a) De exil. T. II. p. m. 524. quod ad Hermiae familiaritatem perperam retulit STANLEIVS l. c.

b) De Alex. T. II. p. m. 346. Solebat vero dicere, a patre se habere, vt viueret, ab Aristotele vero, vt bene viueret.

c) Prolixe in hanc virtutis Alexandri M. ab Aristotele formatae indolem inquisiuimus in meditatione philosophica de falsa virtute exemplo Alexandri M. illustrata, Ienae 1719. 4.

d) Vrget imprimis PLVTARCHVS l. c. vt euincat, Alexandro M. philosophi nomen deberi: 1. Habuisse semper secum, et in deliciis Homerum, vt philosophiae sibi auctor esset. 2. Nihil quidem de syllogismis et pronuntiatis scripsisse, neque ambulationem in Lyceo instituisse, sed scribendi munere sophistis relicto iis, quae dixit, quae egit, quae exsecutus est, philosophum ostendisse, feras gentes domuisse, virtutemque, et vt scelera exuerent, docuisse, Asiaticos ad literarum culturam traduxisse. 3. Legibus totam fere Asiam instruxisse, victosque coëgisse feliciter viuere. 4. Zenonis rempublicam maxime laudatam, quam is tanquam somnium vel imaginem sibi formauit, re ipsa expressisse, et quos verbis non poterat, armis ad communitatem adigentem, omnes vndique gentes in vnum corpus conduxisse, patriam mundum fecisse, communibus amicitiae et necessitatis vinculis iunxisse. Addit his alia leuiora apud ipsum legenda: quae omnia ad rhetoricae artis regulas efficta orationem non inelegantem conficiunt, rem non probant, a qua variata philosophi defi-

cedente eius fortuna, ita inter ſe iunctas fuiſſe Ariſtotelicae diſciplinae inſtitutione, vt eo peruenerit, quo pauciſſimis inter reges adſpirare licuit; Vtrum autem vero conſentaneum ſit, quod PLVTARCHVS porro refert, Ariſtotelem non morum tantum, et reipublicae gerendae praecepta, ſed et arcanam et epopticam, ſiue acroamaticam doctrinam, quam cum vulgo non communicabat, Alexandro tradidiſſe, dubitare licet, vixque credi poteſt, Ariſtotelem in moribus et prudentiae regulis quas aulae conditio praeſcribit, exercitatiſſimum, ad ſubtilitates metaphyſicas, quibus arcana iſta doctrina conſtitit, iuuenem ad longe alia et maiora, non ſcholae ſed vitae ſceptroque, formandum manu quaſi duxiſſe: nec admittendum quoque aliter eſt, quod is adiicit, medicam artem eum ab Ariſtotele fuiſſe edoctum. Quod ſi enim concedendum eſt, non ignarum fuiſſe Alexandrum earum rerum, quae ad ſuam amicorumque ſuorum ſanitatem reparandam et tuendam requirebantur, id tamen non ad quandam medicae artis ſcientiam, ſed ad notitiam vulgarem et empiricam referendum, credendumque eſt, Ariſtotelem tantum de his rebus Alexandro tradidiſſe, quantum noſſe iuuenis magnas res molientis intererat. Nec alio fine Homeri amorem [e] ei inſpiraſſe probabile eſt, quam vt magnis exemplis ad paria audenda incitaretur [f]: quo et librum collineaſſe veriſimile eſt, quem *de regno* ad Alexandrum ſcripſit Ariſtoteles [g]. Mortuo Olymp. CXI. 1. Pythodoto archonte, Philippo, filius eius ſucceſſit Alexander, cuius animus maxima et inſolita ſpirans, cum patrii regni limites tantae ferociae iuuenem non caperent, Aſiaticam expeditionem molitus eſt. Quod conſilium etſi non improbabile ſit, Ariſtotelem probauiſſe, noluit tamen ſtrepitum belli vir philoſophicis meditationibus deditus, otiique literarii amans ſequi, ſed aulam, in qua per octo integros annos [h] verſatus erat, reliquit, Athenasque commigrauit, Calliſthene Olynthio, agnato ſuo, apud eum relicto. Quod cum veteres vnanimi ore tradant, audiendus non eſt Latinus AMMONII interpres [i], qui philoſophum in Aſiana expeditione cum Alexandro ad Indos profectum, Brachmanas conueniſſe contendit. Neque tamen totus ab Alexandro diſceſſit, ſed quod ore nequibat, literis inſtituit, Alexandroque perſuaſit; vt ad naturam animalium pernoſcendam, cui operi ſe accinxerat Ariſtoteles, ſumtus vere regios faceret, quanquam nimia videantur eſſe, quae Ariſtotelicae vitae inter-

definitione multum receſſit Plutarchus. Non enim hoc negabit quisquam Alexandri hiſtoriae gnarus, magnum non fortuna tantum ſed ingenio quoque et prudentia ciuili fuiſſe hunc regem; ſed hoc nondum philoſophi ideam atque definitionem abſoluit, et innumeros nobis fingeret philoſophos. Pone M. Aurelium Antoninum purpuratum philoſophum et cum Alexandro M. compara, et videbis, quam diſſimilis philoſopho hic fuerit.

e) Quanti Homerum fecerit Alexander hiſtorici paſſim narrant, quorum loca dat GISB. CVPERVS de Apotheoſi Homeri. Ariſtotelem exemplar eius a ſe emendatum tradidiſſe Alexandro PLVT. l. c. refert.

f) Ait ipſe PLVT. l. c. Homerum ab eo vocatum optimum ad virtutem militarem exemplum.

g) LAERT. L. V. ſ. 22. AMMON. l. c.

h) Quinque tantum ponit IVSTINVS L. XII. c. 16. ſed vt ex dictis apertum eſt perperam, Olymp. CIX. 2. enim a Philippo vocatus eſt. Olymp. CXI. 2. Athenas commigrat, conf. SCHOTTVS l. c. p. 111.

i) pag. 13.

interpretes tradunt. Qua de re ita PLINIVS[k]: *Alexandro M. rege in flammato, cupidine animalium naturas cognoſcendi, delegataque commentatione, Ariſtoteli ſummo in omni ſcientia viro, aliquot millia hominum, in totius Aſiae Graeciaeque tractu parere iuſſa, omnium quos venatus, aucupia, piſcatusque alebant, quibusque viuaria, armenta, aluearia, piſcinae, auiaria, in cura erant, ne quid vsquam gentium ignoraretur ab eo, quos percontando, quinquaginta ferme voluminibus illa praeclara de animalibus condidit*[l]. Ex quibus manifeſtum quoque eſt, fruſtra eos eſſe, qui haec vel ad Philippum regem[ll], vel cum SCHOTTO[m] ad initia expeditionis Aſiaticae referunt; iam enim plerasque Aſiae gentes ab Alexandro ſubactas oportuit, cum iſta praeciperentur. Certum tamen et hoc eſt, factum id eſſe, antequam Calliſthenis imprudentia offenſus Alexander Ariſtoteli quoque fauere deſineret[n]. Durante enim Aſiatica expeditione adhuc ei fauiſſe, beneficia Stagiritis exhibita, commendationes Ariſtotelis magni factae[o], Ereſſus Theophraſti patria direptioni et vaſtationi erepta, quod diſcipulus is Ariſtotelis eſſet, ab eo commendatus, et alia loquuntur. Calliſthene vero imprudentius regi obloquente, etſi linguae periculum ei praedixiſſet Ariſtoteles[p], et in ſuſpicionem inſidiarum contra regis vitam adducto, miſereque atque foede diu in ferrea cauea per varias gentes iactato, tandemque enecato[q], gratiam quoque regis decreſcentem ſenſit Ariſtoteles. Cui vt aegre rex faceret, Xenocrati magnam pecuniae ſummam obtulit, quam tamen hunc non accepiſſe ſupra diximus, alioſque philoſophos honorauit, vt eum deprimeret[r]. Quod cum animum philoſophi non ſauciare non poſſet, occaſionem quibusdam dedit ſuſpicandi, quod Alexandri mortem Ariſtoteles curauerit[s], qui venenum, (aquam ſtygiam fuiſſe veterum quidam tradunt) in aſini vngula repoſitum per Antipatrum Caſſandro miſiſſet, quo Alexander extinctus eſt. Qua traditione valde onerat Ariſtotelis memoriam PATRICIVS[t], qui haec extra dubitationis aleam poſita eſſe putat. Nobis inimitius, immo contra fidei hiſtoricae regulas cum Ariſtotele hic agi, certum eſt. Qui enim Ariſtotelem in partes mortis Alexandri M. trahunt, ex eo potiſſimum argumentum ſumunt, quod male conuenerit Ariſtoteli cum rege, venenique ratio, talis fuerit, quae a philoſopho naturam rerum callente, potuerit excogitari. Ex eo vero, quam inepte concludatur, Ariſtotelem et mortem regis acceleraſſe, et veneni genus commendauiſſe atque miſiſ-ſe,

k) Lib. VIII. c. 16.

l) Octingenta talenta, id eſt, computante BVDAEO de aſſe L. II. c. 29. 480000. aureorum impendiſſe regem veteres tradunt.

ll) AELIANVS var. Hiſt. L. IV. c. 19.

m) l. c. p. 110. ad Ol. CXI. 2. tum enim nondum tam ampla erat gaza regis, quae in immenſum ex praeda Perſica creuerat, neque tum Aſiaticis quod ait Plinius, hanc rem imperare potuit.

n) Ita concidunt obiectiones, quibus totam narrationem fabulis adſcribit cl. SCHVLZ. Hiſt. medic. l. c. p. 358.

o) LAERT. L. V. ſ. 4. AMMON. l. c. AELIAN. L. III. c. 17. VAL. MAX. L. V. c. 6. nec a vero abludit et Philippum et Alexandrum Stagiritis propter Ariſtotelem fauiſſe.

p) LAERT. L. V. ſ. 5.

q) CVRTIVS L. VIII. c. 6. et Comment. ad h. l. LAERT. l. c.

r) Ibid.

s) PLVT. l. c.

t) loc. cit. p. 7.

se, vident, qui vel per transennam ratiocinandi regulas inspexerunt. Euictum quoque atque certum statuunt, quod incertissimum adhuc est, Alexandrum veneno extinctum esse, cum alii non minoris fidei testes afferant, intemperantia sibi fata sua Alexandrum maturasse, et insolitis vini haustibus, quibus corporis vires pares haud erant, morbum praesentissimum concitauisse. Certe, cum dubia adhuc sit causa praematurae mortis magni regis, veteresque de ea tantopere dissideant [u], non iniustum tantum, sed et historiae legibus aduersum est, infamiae culpam in Aristotelem deuoluere, et cum Caracalla [x] insanire.

§. VI. Ex aula itaque Macedoniae regum Olymp. CXI. 2. vti dictum est, Athenas ad docendam philosophiam concessit Aristoteles, errantque et plerisque veterum testimoniis refutantur, qui cum Hermippo [y] tradunt, Aristoteles cum Atheniensium ad Philippum legatus esset, Xenocratem Academiae praefuisse; reuersum vero cum scholam sub alio vidisset, elegisse in Lyceo deambulationis locum ibique deambulando docuisse, et Peripateticum inde dictum esse [z]. Ex dictis enim constat, post mortem Philippi demum Athenas rediisse, vbi Olymp. CX. 2. iam a Speusippo cathedram Xenocrates acceperat. Falsitatis etiam ex eadem temporum serie conuincitur, quod AMMONIVS [a] tradit, cum supremum diem Speusippus obiisset, Athenienses missis legatis Aristotelem ad se accersiuisse, atque ita Aristotelem et Xenocratem, illum in Lyceo, hunc in Academia Platonis successores factos esse: nam et ante fata sua scholam Speusippus Xenocrati cessit, et cum mereretur, Aristoteles adhuc apud Alexandrum fuit. Athenis itaque sede doctrinae atque scholae suae electis, in Lyceo [b] consedit, cum Academiam iam teneret Xenocrates, isque turpe sibi putaret inter hos silere [c], qui regium iuuenem iam instituisset. Vt itaque nouam sectam conderet, et Academicae se opponeret, diuersam a Platone philosophiam docere instituit. Ibi cum deambulando vsque ad horam, qua Graeci inungi solebant, quod ordinarie ante coenam fiebat, doceret, et de philosophicis rebus dissereret apud omnes, qui ad ipsum accederent, Peripateticus dictus est [d], quanquam et Plato iam illam deambulationem instituit [e], et Aristoteles in frequenti auditorio sedens quoque docuit [f]. Alii Peripate-

Vita Athenis acta et schola aperta.

Peripateticus cur dictus.

 ticum

u) Videndi, qui veterum narrationes de morte Alexandri collegerunt SCHOTTVS l. c. p. 128. et PAVLVS RABE diss. de morte regis Alexandri, Regiom. 1692.

x) Eum ideo, quod Aristotelem necis huius suspectum credebat, libros eius iussisse cremari refert XIPHILIN. in Caracalla p. 329 seq.

y) Apud LAERT. L. V. s. 3.

z) CICERO de orat. L. III. c. 35. et QVINTIL. Instit. orat. L. III. c. 1. de Isocrate tradunt hanc aemulationem Aristotelis ortam esse.

a) l. c. qui sibi ipsi contradicit. Ait enim mortuo rege Alexandro ex Perside Athenas concessisse, ast prius dixerat, Speusippo successisse: is vero Ol. CX. 2. schola decedit, Alexander Ol. CXIV. 1. moritur. conf. PATRICIVS l. c. p. 6.

b) Fuit Lyceum locus in suburbio Athenarum, a Pericle conditus, vbi noui milites a Polemarchis bellicis artibus instruebantur et exercebantur. Templum ibi erat Apollini Lycio dicatum, vnde nomen locus accepit. Ambulacris, fontibus, arboribusque consitus iucundam faciem praebuit. Plura dabit SVIDAS Tom. II. v. Lyceum p. 467. Reuerendissimus POTTERVS Arch. Graec. L. I. c. 8. p. 33. B. IO. ANDR. SCHMIDIVS diss. de Gymnasiis literar. Athen. p. 36 seqq.

c) LAERT. l. c. s. 3.

d) LAERT. L. V. s. 2.

e) AELIAN. L. I. c. 19. LAERT. L. III. s. 11. IONSIVS diss. de hist. Peripat. p. 419.

f) LAERT. l. c.

ticum dictum ex eo ferunt, quod cum Alexandro ex morbo nuper conualescente ita deambulando de rebus philosophicis differuerit. Alii alias nominis huius rationes afferunt, quas ita conciliare licet, vt sumta prius a deambulando appellationis occasione Peripatetici eius discipuli dicti fuerint, quasi disputantes vel differentes, licet non semper deambulauerint.

Peripateticum nomen. Hinc, vnde Aristotelis schola Peripateticorum nomen acceperit, magnus inter veteres et recentiores dissensus est. LAERTIVS quae tradit nec clara satis sunt, nec similia vero; plerique Hermippi sententiam sequuntur, tradentis, elegisse Aristotelem in Lyceo deambulationis locum, illicque vsque ad certum temporis spatium deambulando cum discipulis philosophari solitum, atque inde Peripateticum dictum fuisse. Quibus tamen opponunt alii, Platonem quoque deambulando docuisse, qui tamen Peripateticus dictus haut est, quod enim AMMONIVS [g] ait, Academicos quoque Peripateticos dictos fuisse, fundamento caret. Affinis huic est CICERONIS [h] sententia, ideo Peripateticos dictos esse afferentis, quia disputabant inambulantes in Lycio, cui tamen idem mos a sectis aliis obseruatus obstat, qui tamen ideo Peripatetici dicti non sunt. IONSIVS, vt erat in antiquitatis historia versatissimus [i], acute collegit, nomen a loco sectae adhaesisse, nempe a Peripato siue ambulacro in Lyceo, in quo Aristoteles docebat, quemadmodum Academici ab Academia, Stoici a Stoa siue porticu variegata, Cynici a Cynosarge denominati sunt: quam opinionem praeter alios suam fecit MENAGIVS [k]. Etsi vero ingeniosa est, haec nominis illius explicatio, recte tamen opponitur ei, quod vir summus IO. FRID. GRONOVIVS [l] obseruat, *nomen hoc quidem vindicatum et addictum περιπάτῳ siue ambulacro Lycei Gymnasii ab Aristotele Athenis et in Aristoteleorum familia κατ' ἐξοχὴν haesisse, sed tamen multis quoque aliis, et quidem ante hunc Nicomachi filium placuisse hunc morem, non tam discipulos, quam sectatores habendi et inter ambulandum differendi: hincque factum esse, vt vox περίπατος diceretur Graecis pro eo ipso, quod est ἀκρόασις ὁμιλία disputatio, lectio, schola, pro eo quod in περιπάτοις faciebant:* quod exemplis quoque probat, περίπατον idem dicere ac disputationem, vel diatribam, qua voce vtitur GELLIVS [m]. Vnde nomen quoque Peripateticorum in Cebete esse celeberrimo FEVRLINO [n] placuit. Accedit quod non Peripatetici sed Peripatici ita dicendi fuissent. Omnium itaque probabilissima est sententia eruditissimi HEVMANNI [o], qui varias περιπάτου significationes in vno Peripateticorum nomine confluxisse statuit, et testimoniis quoque veterum probat, Peripatum Lycei κατ' ἐξοχὴν ita dictum fuisse, quique ibi docebant, οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου, vti pluribus demonstratum IONSIO [p]. Aristotelem vero lectiones suas deambulationes vocauisse, vti supra ex

GEL-

g) Comm. in prooem. Porphyrii sub fin.
h) Acad. Quaest. L. I. c. 4.
i) Diff. I. de hist. Peripatetica.
k) Ad LAERT. L. V. s. 2.
l) In exerc. Acad. de museo Alexandrino, T. VIII. Antiqq. Graec. a filio collectarum.
m) Lib. I. c. 26. L. XVII. c. 20.
n) Misc. Lips. T. III. obs. LV. §. 7. p. 39 seq.
o) Act. Phil. Vol. II. p. 876 seqq.
p) loc. cit.

GELLIO demonstratum, quo sensu et Athenodorus teste LAERTIO [q] libros *περιπάτων*, id est *lectionum philosophicarum* scripsit. Recteque IONSIVS [r] discursuum nomen huc aduocat, vt itaque *περιπατεῖν* et *philosophiam docere*, idem sit. Quo et referendum est, disputasse discipulos inter ambulandum, Aristotele licet sedente vt ait LAERTIVS [s], quod quia prae reliquis sectis diligenter faciebant discipuli Aristotelis, ideo prae aliis sectis Peripateticorum, id est, vt nostro loquendi more dicamus, discurrentium, siue differentium nomen iis adhaesisse.

Cum autem ingens discipulorum numerus conflueret, methodum veterem, quam Academia quoque receperat, imitandam ratus Aristoteles, *commentationum suarum duas classes constituebat; alia enim erat*, explicante GELLIO [t], *quae nominabat ἐξωτερικά, alia quae appellabat ἀκροαματικά, illa dicebantur, quae ad rhetoricas meditationes, facultatem argutiarum, ciuiliumque rerum notitiam conducebant: haec autem vocabantur, in quibus philosophia remotior, subtiliorque agitabatur, quaeque ad naturae contemplationes disceptationesue dialecticas pertineret. Huic disciplinae acroamaticae tempus exercendae dabat in Liceo matutinum. Nec ad eam temere quenquam admittebat, nisi quorum ante ingenium et eruditionis elementa, atque in discendo studium laboremque explorasset. Illas vero exotericas eodem in loco vesperi faciebat, easque vulgo iuuenibus absque delectu dabat, atque eam δειλινὸν περίπατον appellabat, illam alteram supra, ἑωθινόν. Vtroque enim tempore ambulans disserebat, librosque suos earum rerum omnium commentarios seorsim diuisit, vt alii ἐξωτερικοὶ dicerentur, partim ἀκροαματικοί.* Hactenus GELLIVS, qui et Alexandri regis epistolam narrat, indignantis, quod libros acroamaticos vulgasset, et responsionem Aristotelis subiicit, dicentis, ita editos esse, vt ab iis solis, qui ipsum audiant, cognosci possint. Sed de hac librorum Aristotelis conditione infra dicendum est pluribus. Multa hac de duplici Aristotelis methodo, et disciplinarum quoque in eam rem diuisione apud veteres [u] et recentiores [v] dicta sunt, qui consulendi sunt, cum prolixioribus nobis ea de re hoc loco esse non liceat. Cum vero non exotericas tantum disciplinas egregie traderet, sed et acroamaticas noua arte doceret, magno numero discipuli confluebant, quorum multi apud veteres memorantur. Hacque ratione ad decimum tertium annum vsque Athenis docuit, nemine illi obicem ponente, Alexandri potentia, cui erat commendatissimus, praesidium ei praebente.

Methodi ratio.

 §. VII.

q) Lib. V. s. 36.
r) loc. cit. p. 423.
s) Lib. V. s. 2.
t) Lib. XX. c. 4.
u) Vid. CLEM. ALEXANDRIN. Strom. L. V. AMMON. in Categorias. THEMIST. Orat. p. 319. CICERO de fin. L. V. PLVT. l. c. LVCIAN. in vit. Auct. T. III. p. 103.
v) Vid. laudati FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 176. quibus adiici possunt MENAG. ad LAERT. L. V. s. 27. VOSSIVS de sectis c. XVII. §. 9. 10. HORNIVS Hist. phil. L. VII. c. 9. PICCART. intr. in phil. Arist. cap. 10. PASCHIVS de variis modis trad. mor. c. V. 9. 10. p. 488. MORHOF. Pol. Tom. II. Lib. I. cap. 8. et 11.

Secessus Chalcidem.

§. VII. Etsi vero nec odia, nec aemulatio Aristoteli Athenis docenti deerant, cum circa ea tempora maxima ingenia in id conniterentur, vt nouas sectas conderent, et familiam sibi ex discipulis colligerent, quantum possent, maximam, nemo tamen infensum in eum animum dictam ob caussam declarare ausus est. Alexandro autem Olymp. CXIV. 1. extincto, inuidia, quae sub cinere quasi hactenus latuerat, in flammam erupit, grauemque Aristoteli persecutionem excitauit. Varie rem narranr veteres [w]; alii enim percepta contra vitam eius conspiratione Athenis clam discessisse, aiunt; alii ad sycophantas atque delatores causam coniiciunt; fide vero digniores referunt, inimicos in salutem Aristotelis conspirantes eo perduxisse Eurymedonta, Demophilumque, illum, sacrorum antistitem, hunc virum non ignobilem, vt Aristotelem impietatis accusarent, sententias eiusmodi eum inuehere causantes, Atheniensium sacris aduersas, hymnum item in Hermiam, tanquam Deum, statuamque in templo Delphico cum honorifica inscriptione positam. Qua in re parum verisimilitudinis fuisse, cum supra ostensum sit, verisimile est, quod etiam ORIGENES [x] tradit, paratum ipsi iudicium fuisse, vt impio, propter quaedam dogmata ipsius suspecta impietatis Atheniensibus. Qui licet non addat, quae potissimum dogmata intelligat, alio tamen loco [y] Peripateticis tribuit, *negare eos, quicquam prodesse preces ad Deum fusas et sacrificia.* Nec a vero abludit ita Aristotelem statuisse, qui summum primumque motorem a prouidentia sublunarium remouit, et immutabilem eius motuum ordinem statuit, vt in sequentibus demonstrabitur. Nam quid preces, quid sacrificia valent, si nec ordo et series euentuum a Deo mutari potest, nec hominum curam agit numen? Euersis autem sacrificiis cultuque Deorum, euerti totum sacerdotum munus, res, prouentus, facile intelligebant, quorum intererat, vnde mirum non est, et sacerdotes Aristotelem tanquam virum impium accusauisse, et Areopagi iudices, eum pro noxio habuisse homine, qui vincula pietatis, religionisque, atque ipsius etiam reipublicae doctrina sua solueret, ideoque Socraticum ei vitae finem destinasse. Id quod ipse innuit, quando amicis fugae causam exquirentibus respondit: *noluisse se committere, vt Athenienses bis peccarent in philosophiam*, quo ad Socratica fata respexisse, recte monet AELIANVS [z]. Fuga itaque sibi consuluit, clamque Chalcidem, oppidum ad Euripum situm, secessit, vt tutius ibi lateret; ex quo patet, falsos esse, qui apologiam pro se ad Areopagitas dixisse tradunt [a]. Caditque haec Aristotelis fuga non in annum tertium Ol. CXIV. vt vult Apollodorus [b], sed in annum secundum, vt notat DIONYSIVS HALICARNASSEVS, alias rationes temporis vitae Aristotelis sibi non constant, eae enim ita se habent:

Aristo-

w) LAERT. L. V. f. 5. ATHEN. L. XV. p. 697 seq.
x) Contra Cels. L. I. p. m. 52.
y) Ibid. L. II. p. m. 68. Conf. BAYLE l. c. not. G. p. 325.
z) AELIAN. L. III. c. 36.
a) Recte id in dubium vocat ATHEN. l. c.
b) Apud LAERT. l. c.

Ariſtoteles naſcitur	*Olymp. XCIX.* 1.	
Platonis in diſciplinam ſe tradit	*Olymp. CIII.* 1.	
annum agens decimum ſeptimum		
cum exegiſſet annos	- -	16
Plato moritur, ille diſcedit ad Hermiam	*Olymp. CVIII.* 1.	
cum annos apud Platonem triuiſſet	- -	20
manet apud Hermiam ad	*Olymp. CVIII.* 4.	
	annos, ſc.	3
Mitylenen fugit ibique moram nectit ad	*Olymp. CIX.* 2.	2
In aula Philippi et Alexandri moratur ad	*Olymp. CXI.* 2.	8
Athenis annis duodecim exactis	- -	12
decimo tertio Chalcidem aufugit	*Olymp. CXIV.* 2.	
Chalcide ad finem vitae moratur	*Olymp. CXIV.* 3.	
annum fere	- -	2
annos natus obit		63

Qua in ſerie annorum Ariſtotelis ſupponitur, annum XIII. morae apud Athenienſes non totum ibi exegiſſe, ſesquiannum Chalcide triuiſſe; quod ſi integri tredecim anni computentur, eodem anno, quo ſeceſſit, obiiſſe neceſſe eſt [c]. Vnde nec Eumelus [d] audiendus eſt, qui LXX. annos ei tribuit, nec STANLEIVS [e], qui vt LXIII. annos conficiat, annos natum octodecim, cum XIX. ageret Athenas veniſſe ait, ſeceſſum vero Mityleneum omittit, quod hiſtoriae Ariſtotelis aduerſum eſſe, ex hactenus diſputatis liquet.

Mors Ariſtotelis.

§. VIII. Non diu vero Chalcide ſuperuixit Ariſtoteles, et praeſenſiſſe obitum, teſtamentum eius indicat, ſumma cura ſcriptum [f], et GELLIVS [ff] teſtatur, qui *annos*, ait, *natum iam fere duos et ſexaginta, corpore aegro affectoque ac ſpe vitaque tenui fuiſſe.* Addit is, *omnem eius ſectatorum cohortem ad eum acceſſiſſe, orantes obſecrantesque, vt ipſe deligeret loci ſui et magiſterii ſucceſſorem, quo poſt ſummum eius diem, perinde vt ipſo, vterentur ad ſtudia doctrinarum complenda excolendaque, quibus ab eo imbuti fuiſſent. Cum vero et Theophraſtus Lesbius, et Menedemus Rhodius reliquis ingenio et doctrina praeſtarent, Ariſtotelem vinum petiiſſe et Rhodium et Lesbium, et vtroque guſtato et laudato, dulcius tamen Lesbium praedicauiſſe, ſicque tacita ratione Theophraſtum Lesbium ſe ſucceſſorem velle, hominem ſuauitate inſigni linguae pariter atque vitae, indicauiſſe.* Quae tamen fabulam ſatis aperte redolent [g]. De morte vero

c) Placuit hoc SCHOTTO l. c.
d) Apud LAERTIVM L. V. ſ. 5.
e) loc. cit. p. 427.
f) Integrum extat apud LAERT. L. V. ſ. 11.
ff) Lib. XIII. c. 5.
g) Demonſtrauit id cl. HEVMANN. Act. phil. Vol. II. p. 676.

vero eius veterum narrationes variant. Quod ſi Antipatri, qui ex diſcipulis eius fuit, *epiſtola de morte Ariſtotelis* ſupereſſet, certiora forte dari poſſent; ea vero hodie deſideratur [h]: audiendi itaque alii ſunt; inter quos tradunt quidam [i], propoſitam ei fuiſſe quaeſtionem, de mirifica Euripi indole, quam cum ſoluere non poſſet, prae pudore et anxietate mortuum eſſe, vel, vt alii rem enarrant, in litore conſidentem vbi aliquandiu attente eum conſideraſſet, poſtremo praecipitem ſeſe dediſſe in illum, dicentem, *quoniam Euripum Ariſtoteles capere non potuit, Ariſtotelem Euripus iam capiat.* Sed quam parum veriſimilitudinis in hac narratione ſit, ex prima eius fronte conſpicitur, eaque fide digniſſimorum abunde refutatur teſtium, alia de morte eius tradentium [k]. Alii aconitum bibiſſe, aiunt [l], ſiue ab Athenienſibus, vt id faceret, perinde ac Socrates, damnatum, ſiue eorum vt effugeret iudicium; verum et haec ſine teſtibus, et inuita fide hiſtoriae dicuntur. Quam ſine dubio Apollodorus, Dionyſius Halicarnaſſeus, Cenſorinus, Laërtius, aliique merentur, qui affirmant [ll], ſtomachi infirmitate eum periiſſe, nimiis vigiliis et ſtudiorum contracta exceſſu. Indefeſſum enim adeo fuiſſe LAERTIVS ait, vt, cum ad quieſcendum ſe componeret, aeneam ſphaeram teneret in manu, pelui ſubiecta, eo conſilio, vt dilapſa illa e dormientis manu in peluim ſubiectam ſono illius expergiſceretur. Clamauiſſe autem in mortis agone conſtitutum: *cauſa cauſarum miſerere mei*, itemque ad diſcipulos dixiſſe: *non ſine ratione dixiſſe Homerum, in terram Deos ſubleuandorum hominum cauſa deſcendiſſe*, et quae alia eiusmodi narrantur, fabulae ſunt ineptientis Graeculi Chriſtiani, qui librum *de pomo* conſarcinauit [m], indignae, quibus viri docti calculum adiiciant [n]. Magnis vero honoris teſtimoniis memoriam eius coluerunt Stagiritani, qui corpus eius in patriam traduxere, et delubrum atque aram ſuper eius ſepulchrum excitauere, quod Ariſtoteleum appellauerunt [o]: menſemque, quo id factum ab vrbe nominauerunt, vt documentum eſſet reſtitutae per Ariſtotelem libertatis. Alios honores et laudes poſteriorum temporum poſtea tangemus.

Matrimonium et liberi.

§. IX. Matrimonium duplex Ariſtoteles iniit, primum cum Pythaide Hermiae ſorore, de qua ſupra egimus: alterum cum Herpylide ciue ſua, quacum nouo poſt Pythaidis mortem, quam acerbe luxerat, foedere iunctus fuiſſe videtur. Sunt, qui concubinam tantum fuiſſe aſſerant [p], quod

tamen

h) Vid. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 13. p. 71.

i) IVSTIN. MARTYR cohort. ad Graec. p. 34. GREGOR. NAZIAN. Orat. III. p. 79. aliique.

k) Vid. TANAQ. FABER Ep. Crit. L. I. ep. 14. BAYLE l. c. not. Z. PATRICIVS l. c. p. 11. miramur itaque AVCTOREM obſ. X. T. VIII. Obſ. Hal. p. 250. eam repetiiſſe.

l) HESYCHIVS in Ariſtot. SVIDAS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 109.

ll) Vid. LAERT. l. c. ſ. 9. 16. DION. HALIC. CENSORIN. de die nat. c. 14. conf. BAYLE loc. cit. not. E. LILIENTHAL. Sel. lit. obſ. 5. pag. 144.

m) Videndus omnino FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 166.

n) Fecerunt id COEL. RHODIGINVS Ant. lect. L. XVIII. c. 31. p. 868. et nuperrime AVCTOR Hiſt. crit. phil. T. II. p. 270.

o) Indicare hanc appellationem delubrum copioſis exemplis docuit FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 257. conf. Otium Vindelicum Mel. III. p. 270.

p) ATHENAEVS L. XIII. p. 599. PROCLVS ad Heſ. op. v. 406. qui haec refutat.

tamen, cum Timaeum, inimicum erga Ariſtotelem animum gerentem auctorem habeat, ſuſpectum eſt; certum vero cum ea vsque ad vitae exitum concorditer vixiſſe [q]. Ex Pythaide filiam ſuſcepit, eiusdem nominis, quae SEXTO EMPIRICO [r] auctore, tertio nuptias iterauit. Primum enim Nicanori, Ariſtotelis familiari nupſit, Procli deinde, a quo Proclem et Demaratum Theophraſti auditores filios ſuſcepit; poſtremo Metrodoro [s], Chryſippi Gnidii diſcipulo, Eraſiſtrati magiſtro, cui filium peperit, quem parentis nomine Ariſtotelem inſigniuit. Ex Herpylide filium ſuſcepit, cui a patre Nicomachi nomen impoſuit [ſſ]. Eſt is Nicomachus, a quo magna moralia Ariſtotelis nomen gerunt; ſiue quod ad eum ſcripta ſint, quod plerique volunt, ſiue quod ipſum auctorem habeant, quod poſt CICERONEM [t] quibusdam viſum eſt. Erat enim Theophraſto cariſſimus, et ſub eius ductu plurimum in philoſophia profecerat [u], tribuitque ei SVIDAS [v] octo phyſicorum libros, et ſex libros ethicorum. Vix itaque meretur fidem Ariſtocles apud EVSEBIVM [w], qui eum, ait a Theophraſto educatum, iuuenem poſtea bello cecidiſſe, quod inde refutari poteſt, quod libros ſcripſerit.

§. X. Haec vita fuit philoſophi, ad tantam famam elati, quantam conſecutus eſt fere nemo. Quem ſi corporis conditione exiſtimes, talem vix credas. Paruis enim erat oculis, voce gracili, cruribus exiguis [x], et iuuenis cum eſſet, lingua haeſitabat [y], naſoque erat elato, qualem marmor VRSINI [z] exhibet. Quod vero natura negabat, arte effecit, ornatum corporis et veſtimentorum adhibuit, quod diſplicuiſſe Platoni, ſupra ex Aeliano notauimus. Comam enim totondiſſe, barbam raſiſſe, veſtem inſignem geſtauiſſe, veteres affirmant [a]. Valetudine quoque erat infirma, ſtomachique laborabat imbecillitate, quam tamen temperantia et animi moderatione, oleoque calente in olla applicato ſuſtentauit [b], ſicque ad LXIII. aeta-

Corporis et animi virtutes et vitia.

q) Laudat eius in ſe amorem in teſtamento, vnde ſatis de futuris ei proſpexit.

r) Pyrrh. hyp. L. I. c. 12. ſ. 258.

s) LAERT. L. V. ſ. 53. Anonym. MENAG. ad LAERT. L. IV. ſ. 35. et ex eo SVIDAS. Erat is celebris medicus Eraſiſtrati praeceptor. Conf. LE CLERC Hiſt. de la Medecine P. II. L. I. c. 2. p. 295.

ſſ) LAERT. L. V. ſ. 53.

t) De fin. L. V. c. 5.

u) EVSEBIVS praep. L. XV. c. 2.

v) T. II. v. Nicomachus p. 625. conf. VOSSIVS de ſectis l. c. PATRICIVS l. c. p. 47. et quae ei regerit SAM. RACHELIVS Intr. in phil. mor. Ariſt. c. 9.

w) loc. cit.

x) LAERT. L. V. ſ. 1.

y) PLVT. quomodo pueris leg. poëtae T. I. p. m. 37. AMMONIVS eiusque interpres.

z) Inter FVLVII VRSINI imagines ex marmoribus extat etiam Ariſtotelis effigies ad radices collis Quirinalis Romae effoſſa, vnde coniecit Vrſinus, eſſe eam, cuius meminit CICERO ad Attic. L. IV. ep. 9. quod in eius muſeo fuerit, vnde occaſio ei enata, Ariſtotelis formam in notis deſcribendi, quae repetiit SCHOTTVS l. c. p. 152 ſeqq. qui eam etiam in fronte libri expreſſit, id quod in Wetſteniana quoque editione LAERTII factum eſt. Alias Ariſtotelis imagines exhibet GRONOV. theſ. Antiq. Graec. T. II. tab. XC. LAMBEC. Biblioth. Vind. T. VII. p. 77. alibique vid. PASCH. de var. modis tradendi moralia p. 571. Intr. in rem lit. mor. vet. c. II. quarum tamen pauciſſimae veram effigiem exhibent. Egregie in eiusmodi imaginem Ariſtotelis a vero abludentem luſit olim CONRINGIVS, apud MAGIR. Eponymol. crit. p. 75. vbi inter alia appoſite de vultu Ariſtotelis:

Nulla tamen morum aſperitas non foeda lucerna
Non caput intonſum aut barba caprina fuit,
Annulus ornauit ſapientem, et ſplendida veſtis
Congreſſusque frequens horriditate procul,
Cecropis arx talem eſt venerata atque aula Philippi
Palla decens Phoebo et pulcra Minerua nitet.

Alia de imaginibus Ariſtotelis l. c. vide.

a) LAERT. L. V. ſ. 16. CENSORIN. l. c.

b) v. ſupra citati.

aetatis annum tamen vixit. De animi vero virtutibus atque vitiis adeo dissentiunt non recentiores tantum, sed et veteres, vt facilius sit, eorum sententias enumerare, quam certam statuere. Ex vtraque certe parte, tam in laudando, quam culpando eo nimium excessisse et praeiudiciis plus, quam par erat, dedisse scriptores, in confesso est. Et laudata quidem insignis, eius pietas FORTVNIO LICETO singulari libro [c], celebrataque religio et agnitio summi numinis [d]. Imprimis vero Iudaei in asserendo sibi suisque partibus Aristotele insaniuerunt, quorum de Aristotele fabulae, si colorem absurdae sententiae quaeras, Clearchum quendam appellant, quem pro Clearcho Peripatetico habent veteres [e], qui Aristotelem in Iudaei Asiatici notitiam venisse tradidit. Etsi enim haec ex serie historiae Aristotelis falsitatis facile conuincuntur [f], certumque est, nunquam in Asiam venisse Aristotelem, vti supra quoque contra Ammonium demonstrauimus, et hinc sequitur, nihil sapientiae Iudaicae Iudaeum illum Graecum cum Aristotele communicasse; occasionem tamen inde arripuerunt Iudaei, eo potissimum tempore, quo Peripatetica philosophia inter ipsos inualescebat, et insanum in modum extollebatur, tantam philosophiae et sapientiae laudem Graecis inuidentes, mentiendi, Aristotelem fuisse Iudaeum de semine Israelis, Hierosolymitanum de filiis Kolia, de tribu Beniamin, vt habet R. GEDALIAS [ff]. Alii, qui tam impudentem mentiendi licentiam exhorruerunt, finxere, morti proximum ad Iudaeorum sacra, instar proselyti accessisse, et sub vitae finem librum scripsisse, in quo ea, quae antea scripserit, reuocauerit [g], eaque de re ad Alexandrum scripsisse [h]. Fuerunt etiam, qui Aristotelem plagii insimularent, accusarentque, illum cum Alexandro M. Hierosolymam ingressum libros Salomonis euoluisse, et cogitata Salomonis suis immiscuisse [i]. Alia a viris doctissimis BASNAGIO [k], FABRICIO [l], BVDDEO [ll], WOLFIO [m], allata tacemus [n]: quorum hic recte pronuntiat, Iudaeos haec omnia propterea confinxisse, vt Aristoteles ceu gentilis ex proprio ingenio sapere non videretur, ipsi vero excusatius Aristotelicam philosophiam, tanquam ex suis copiis deriuatam, postliminio in suos vsus conuerterent: cuius rei specimina suo loco complura dabit Iudaicae philosophiae historia. Nec melius Graeculi, qui agnita et implorata diuina misericordia, immo praegustu Dei inter homines victuri, exspirasse nugati sunt [o]. Mirandum itaque, cum haec supponantur, non est, de salute Aristotelis aeterna aliquos non desperasse,

c) De pietate Aristotelis erga Deum et homines et de animarum rationalium immortalitate secundum opinionem Aristotelis Patau. 1629. fol. Plures de pietate et religione eius scriptores laudat FABRICIVS l. c. p. 176 seqq.

d) IONS. de Script. hist. phil. L. I. c. 2. p. 7. 8.

e) IOSEPH. contra Apion. L. I. CLEM. ALEX. L. I. EVSEB. praep. L. IX. c. 5.

f) Conf. IONS. l. c. L. I. c. 18. p. 98. BAYLE l. c. not. B.

ff) In Schalscheleth p. 102. ed. Ven.

g) BARTOLOCCIVS Bibl. Rabbin. T. I. p. 476.

h) Exhibet epistolam praeter alios IOH. A LENT in theol. Iudaica hodierna p. b.

i) HACKSPAN. de vsu libr. Rabb. p. 284. ad calc. Nizzachon LIBMANNI, IAC. THOMAS. de plagio §. 364.

k) Hist. des Iuifs T. III. c. 7. §. 14.

l) Bibl. Graec. T. II. p. 162.

ll) Hist. Phil. Ebraeor. §. 32. p. 165.

m) Bibl. Hebr. P. I. p. 217.

n) Add. IOH. FRIDERICVS de religione Aristotelis contra Iudaeos, Regiom. 1705.

o) Dictum hac de re supra.

raſſe, et neſcio quem ei locum inter illos tribuiſſe, qui ad lucem ſupernaturalem viam inter gentes praepararunt [p]. Certe inter Patres eccleſiae veteris non defuerunt, qui aſſererent, multos excellentiſſimos et ſanctitate imprimis conſpicuos viros, maxime ex iis, qui ſcholaſticam eruditionem ſecuti fuiſſent, Ariſtotelicae philoſophiae ſubſidio ad ſublimiſſimarum verae fidei doctrinarum cognitionem penitiorem perueniſſe [q]. Gratitudinem porro praedicant, qua non amicos tantum, ſed et patriam atque praeceptorem Platonem proſecutus eſt; moderatum item animum, modeſte de rebus magnis ſentientem et multum prius conſiderationem et dubitationem commendantem [r]: veritatis ſtudium tale, quod omnem humanam auctoritatem ei poſtponeret, dicente illo: Amicus Plato, amicus Socrates, magis tamen amica veritas: diligentiam vero improbumque laborem, quantum in paucis eius aetatis reperias [s]: immo virtus nulla eſt, qua non Ariſtoteles enituiſſe praedicetur [ſſ]. Ex altera vero parte non defuerunt quoque, qui Ariſtotelem, tanquam peſſimum bipedum omnium deſcriberent, nullumque non vitiorum atque ſcelerum genus ei obiicerent. Quarum calumniarum fontes ab aduerſariis Ariſtotelis profectas fuiſſe, veteres non negant. Nec id Athenis tum florentibus mirandum, vbi cum ſectae magna inuidia inuicem flagrarent, nemo fere philoſophorum alteri parcebat. Accedebat, quod apte monet Ariſtocles apud EVSEBIVM [t] Ariſtotelem magna apud principes gratia florentem, et inſigni diſcipulorum numero auctum, hac imprimis ex cauſa odium et inimicitiam aliorum ex aemulatione profectam meruiſſe. Suntque inter veteres plures Ariſtotelis obtrectatores noti, qui nihil praetermiſerunt, vt memoriam Ariſtotelis obtrectationibus denigrarent. Inter hos agmen fere ducebat Timaeus Tauromenites, grauiter ideo caſtigatus a Polybio [u], qui audacem illum et leuem ac temerarium fuiſſe aſſerit, ac de ciuitate Locrenſium grauiter mentitum, odioſum et ſero eruditum ſophiſtam, qui celebrem pharmacopolae officinam paulo ante clauſiſſet, praeterea paraſitum, qui in aulas atque aedes omnium vltro inſilire ſolitus ſit, et helluonem et cupedinarium ac gulae vbique ſeruientem. Eandem

 fere

p) Pertinet huc edita a LAMBERTO DE MONTE Colonienſi 1487. Quaeſtio magiſtralis, oſtendens per auctoritates ſcripturae diuinae, quid iuxta ſaniorum Doctorum ſententiam probabilius dici poſſit de ſaluatione Ariſtotelis Stagiritae, de quo libello vid. BAYLE l. c. not. R. HEVMANN. de anon. p. 103. BVDDEVS Hiſt. Eccl. V. T. T. II. p. 1973.

q) EVSEB. praep. L. XV. c. 8.

r) AMMONIVS, et Latinus eius interpres.

s) Exemplum eius ſupra de aenea ſphaera manu detenta attulimus, niſi hoc confictum forte ſit.

ſſ) Inſana prorſus ſunt elogia, quae recentiores non ſolum, ſed et veteres Ariſtoteli tribuerunt. Omnium inſtar eſſe poteſt inſania Auerrois ex merito caſtigata IVSTO LIPSIO Man. ad philoſ. Stoic. L. I. diſſ. IV. p. m. 17. et MALEBRANCHIO de inquir. ver. L. II. c. 7. p. m. 215. Plura qui cupit, adeat HORNIVM Hiſt. phil. p. 194. TH. POPE-BLOVNT Cenſ. cel. aut. p. 32. TOB. MAGIRVM Eponymolog. crit. p. 82. G. PASCHIVM de inuentis nou-antiquis c. II. §. 17. p. 60. LAVNOIVM de fort. Ariſt. paſſim. TRIBBECHOVIVM de DD. Schol. p. 218. VOSSIVM de ſectis c. XVII. et MELANCHTHONEM in Apol. A. C. pag. 62. vt innumera exempla taceamus, ſuo loco in hiſtoria huius philoſophiae vſque ad noſtra tempora diligenter annotanda.

t) Praep. L. XV. c. 2.

u) In CONSTANTINI PORPHYROGEN. Collectaneis, quas obſtetricante PEIRESCIO, edidit HENR. VALESIVS pag. 46. et ex eo SVIDAS loc. cit.

fere dicam illi ſcripſiſſe Epicurum [v], ATHENAEVS teſtatur [w]. Nec pepercisse ait Ariſtocles [x] Ariſtoteli Alexinum et Eubulidem, neſcio quam Philippi offenſam comminiſcentes, Hermiaeque familiaritatem calumniantes; id quod in hominibus Dialecticis, qui omnes ſui temporis philoſophos perſequebantur, mirandum non eſt. Addit is: Democharem, philoſophum malae fidei et proditionis in Athenas et patriam Stagiram, itemque in Olynthios eum accuſauiſſe; et Cephiſodorum Iſocratis auditorem eum, vt effeminatum et guloſum traduxiſſe, Lyconem vero, Pythagoream philoſophiam profeſſum, impietatem ei, vxore diuinis honoribus culta, et ſupellectilem cupediis paratam et his ſimilia obieciſſe. Quae quidem omnia non valde conſideranda eſſe monet, eo quod Demochares omnium fere calumniator fuerit philoſophorum, Cephiſidorus praeceptoris contra Ariſtotelem inuidia fuerit accenſus [y], Lyco aperte mentitus ſit. Et his tamen auctoribus nixus eſt PATRICIVS [z] cum imaginem Ariſtotelis vitiorum maculis contaminatam delinearet [a], qui ſi eruditioni et infinitae lectioni animum ab offenſa et iniuria, odioque in Ariſtotelem liberum iunxiſſet, perfectam nobis, quod valebat, dediſſet hiſtoriam Peripateticam. Tandem, vt malam famam ex ſcriptis enatam quoque memoremus, non plagii tantum [b], ſed et corruptorum ſcriptorum veterum inſimulatur, et atheiſmi atque impietatis religionem omnem euertentis accuſatur [c]. Tacemus, premi Ariſtotelem ſuſpicione, quod ad tam foeda facinora, quibus memoriam gloriamque ſuam commaculauit Alexander Macedo, eum principiis praeceptisque inſtruxerit. Nos, vt decet hiſtoricum, et auctoritatis atque venerationis, et inuidiae odiique praeiudicium abiiciendo, nec tantopere laudandum Ariſtotelem putamus, nec deprimendum, ſed diſtincte verſandum, et nec laudibus meritisque eius detrahendum, nec vitia tacenda exiſtimamus. Et quod ad vitae rationes attinet, in plerisque calumniam inuidiae filiam, eum contaminaſſe, ea, quae attulimus, luculenter loquuntur. Nec enim iuuentutis luxum, nec Hermiae conſuetudinem, nec moram in aula Philippi aliis teſtibus infamari, quam apertis iuratisque Ariſtotelis hoſtibus, ſupra demonſtratum eſt. Illis autem fidem adhibere et veritatis legibus et aequitatis praeceptis aduerſum eſt. Eodem fundamento lubrico niti obiectam erga praeceptorem ingratitudinem, ſupra demonſtratum eſt, niſi Ariſtoteli vitio vertatur, quod laudi

ducen-

v) Epicurum magnis ſuae et ſuperioris aetatis viris philoſophis male dixiſſe, LAERTIVS L. X. ſ. 8. teſtatur, nec plane negat GASSENDVS de vita et mor. Epicuri c. V. p. m. 144. conf. IONSIVS de Script. Hiſt. phil. L. I. c. 20. p. 108.

w) L. VIII. p. 354.

x) Apud EVSEB. l. c.

y) Conf. IONSIVS l. c. L. I. c. 13. p. 68. Iſocratem vero et Ariſtotelem aemulos fuiſſe ex LAERTIO L. V. ſ. 3. conſtat.

z) Sentinam vitiorum dixeris, ſi vera ſunt, quae de Ariſtotele collegit PATRICIVS. Obiicit ei phyſiognomiam malam, luxuriem, ſcortorum et puerorum amores, auaritiam, gloriae cupiditatem, loquacitatem, cauilla et ingratitudinem, aemulationem, inuidiam, et huiusmodi alia l. c. p. 11. 12. et paſſim. Neque tamen alios auctores laudat, quam quos adduximus.

a) PORPHYR. vit. Pythag. n. 59. p. 49. ed Kuſteri.

b) Conf. IAC. THOMASIVS de plag. l. c.

c) De atheiſmo Ariſtotelis integram LICETI libro oppoſuit tractationem VALERIANVS MAGNVS; in atheorum quoque claſſe Ariſtotelem collocant PARCKER. de Deo diſp. I. p. 65. Obſ. Hal. T. VIII. obſ. 10. p. 229 ſeqq. THOM. FREIGIVS Orat. p. 489 ſq. B. BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 15. et de Spinoziſmo ante Spinozam §. 15. Reu. WOLFIVS de Manich. § XXXV. p. 148. Plures nominant FABRICIVS l. c. p. 177. REIMMAN. Hiſt. Ath. c. XXVII. p. 182. BAYLE l. c.

ducendum ei eſſe putamus, quod auſus fuerit, Platonis ſyſtema, enthuſiaſmo magis et fanaticiſmo quam philoſophia prognatum relinquere, et ideas cardinem Platonicae philoſophiae ridendo, vno halitu cerebrinam philoſophiam difflare. Accuratius enim et philoſophice magis Ariſtotelem ratiocinatum, quam Platonem, nemo, qui vtrumque ſine praeiudicio comparat, facile inficias iuerit. Gulae, temulentiae et his ſimilium vitia facile ab Ariſtotele remouent, tum ſtomachi imbecillitas, quae in victu moderatiſſimum eſſe coëgit, ſine qua temperantia ad LXIII. aetatis annum vitam non prorogaſſet, tum laboris patientia et pertinacia, quam negare non audet PATRICIVS [d], quaque dies noctesque, vti ſupra obſeruauimus, veterum ſcriptorum volumina verſauit. Vitae vero morumque atque veſtimentorum elegantiam, ſupra philoſophorum eius aetatis conſuetudinem, nemo in Ariſtotele magnopere mirabitur, qui cogitat, a iuuentute in aula parentisque domo aulicis moribus temperata vixiſſe, et non ſcholae tantum, ſed et vitae philoſophiae ſtudia adaptaſſe [e]. Alia, quae ei vitio vertuntur, vel ſolis inimicorum accuſationibus conſtant, fidemque non merentur, vel recte conſiderata facile ferri et excuſari poſſunt. In his recte, niſi fallimur, numeramus, quod Alexandrum ita formauerit, vt orbis vniuerſi imperium animo complexus, mirabili vitiorum virtutumque mixtura finem obtinuerit. Etſi enim nec negandum eſt, philoſophiae moralis Ariſtotelicae principia multum ad id contuliſſe, nec laudandum, temperamentum vitiorum pro virtute in ea admitti, adſcribendum tamen id eſt ſyſtemati, quod ſemel conſtituit Ariſtoteles, quodque aulae ratio atque mores poſtulabant, immo, ſi rem recte aeſtimes, quod hodienum in plerisque aulis exprimitur, et maximopere laudatur. Religionis vero Ariſtotelis conditionem non adeo egregiam fuiſſe, conſideratis principiorum, quae admiſit, ſequelis, facile largimur [f], de atheiſmo eius poſtea, ad philoſophiam eius deducti, curatius tractaturi. Probabile tamen non eſt, omnem eum religionem publicam contemſiſſe atque irriſiſſe: Socratis enim exemplo monitum et cautiorem redditum publicis perſecutionibus ſe expoſuiſſe, et ad decimum tertium tamen annum illaeſum duraſſe, veriſimilitudine caret. Veteres diligenter ſecutum, et infinitam in iis lectionis copiam prae ſe ferre nemo negabit, qui ſemel eius ſcripta inſpexit, quae vel hoc quoque nomine hiſtoriae philoſophicae ſtudioſis commendanda ſunt. Peruertiſſe tamen haut raro et obſcurius quoque expoſuiſſe eorum dogmata, vt facilius ea refutaret, lectoremque ab examine auerteret, negari nequit. Culpandusque in eo praecipue eſt, quod inique cum veteribus egerit, et nec candide ſatis eorum ſcita protulerit, et ea tantum fini tantae lectionis voragini ſe immerſerit, vt omnes

d) loc. cit. p. 12.

e) Addi his poteſt, nec magnopere ei vitio verti potuiſſe, ſi verum eſſet, quod tamen ſatis probari nequit, pharmacopoleo extructo eum quaeſtum feciſſe. Iis enim artibus, a patre erat inſtitutus. Nec reſpuit philoſophia, ſeplaſiarium, cerdonem, ſeruum, vt exemplis hactenus allatis conſtat.

f) Conferenda, quae ſupra §. 7. de accuſato impietatis Ariſtotele diximus.

omnis aetatis philoſophos deprimeret [ff], qua de re poſtea quoque dicemus, et quae eius philoſophiae vitia ſint, etiam ex temperamento et vitae ratione, quam ſequebatur, deducenda exponemus. Vt igitur de magno philoſopho ſententiam noſtram aperiamus, inter maxima eum ingenia numerandum eſſe, cum viris doctis [g] inter Ἀριστοτελομαίνοντας minime referendis fatemur, et magnis naturae, ingenii, et eruditionis atque diligentiae dotibus inſtructum fuiſſe, aſſerimus; in quo vero ambitio et ſtudium cunctis contradicendi, et aulae mores, atque conditio Graeciae elegantioris multum contulere, vt illas laudes non meruiſſe cenſendus ſit, quas ei inſani eius cultores tribuunt.

Scripta Ariſtotelis.

§. XI. Extant magni ingenii et incredibilis diligentiae Ariſtotelis ſpecimina, ſcripta eius, quae ex multis naufragium paſſis euaſerunt. Non enim infinita fere veterum monumenta tantum legit et excerpſit, ſed et magnum librorum numerum ipſe confecit, videndum apud LAERTIVM [h], cuius diligentiam auxit PATRICIVS [i], qui librorum titulos in ordinem claſſeſque redegit. Hiſtoriam vero eorum literariam multo, quam Patricius, diligentius enarrauit vir in his literis ſummus, IOANNES ALBERTVS FABRICIVS [k], cuius labori cum non habeamus, quod magnopere addamus, lectorem philoſophicae hiſtoriae amantem ad librum, quo carere is non poteſt, merito remittimus. Pauciſſimos horum librorum viuus exire in vulgus Ariſtoteles paſſus eſt [l], ſuntque plures, qui interciderunt [m], quam ii, qui ad nos peruenerunt, hisque admixti ſpurii et falſum Ariſtotelis nomen mentientes, vnde incertitudo haud leuis criticis non noſtrae tantum aetatis, ſed et veteribus exorta eſt, qui pro genuinis Ariſtotelis foetibus habendi ſint? Sunt vero, qui hodie ſub Ariſtotelis nomine manibus teruntur, vel logici argumenti, et in his, categoriae, Pythagoreo cuidam a nonnullis tributae, de interpretatione nominum et verborum, id eſt, de enuntiationum vi ac ſignificatione, quem librum Grammaticam philoſophicam non inepte vocauit RAPINVS [n]; analyticorum priorum libri duo, et analyticorum poſteriorum libri totidem, doctrinam de ſyllogiſmo et de demonſtratione complectentes; topicorum libri octo: locos vnde probabilia deſumuntur explicantes; de ſophiſticis elenchis libri II. falſarum argumentationum genera enarrantes. Iunctim haec ſcripta logica edi ſolent ſub *organi* titulo, eo quod dialecticam ὄργανον ὀργάνων vocet Ariſtoteles, cuius optimam editio-

ff) Obſeruant id docti viri paſſim, conf. HORNIVS Hiſt. phil. p. 197. PAGANIN. GAVDENTIVS diſſ. exoterica de Ariſtotelis veterum contemtu Piſ. 1640. 4. VOSSIVS de ſect. l. c. et quos adducit TH. POPE-BLOVNT. cenſ. cel. auct. p. 32.

g) Ita de Ariſtotele quoque ipſi eius inimici et in his PATRICIVS ſtatuunt, qui εὑρετικώτατον, inuentionis maximae, atque αἰτιολογικώτατον in reddendis rerum cauſis maximum vocat l. c. p. 12. 252 Conf. qui eadem fatentur magni viri P. BAYLE l. c. HEVMANNVS act. Philoſ. Vol. I. p. 496. H. GROTIVS praef. ad I. N. et G. aliique a BLOVNTIO et MAGIRO ll. cc. adducti.

h) L. V. ſ. 22.

i) l. c. T. I. L. II. p. 13 ſeq. qui obſeruat tres viros celeberrimi nominis Ariſtotelicos libros in ordinem antiquitus digeſſiſſe, Hermippum Callimachium Smyrnaeum, Andronicum Rhodium, et Adraſtum Aphrodiſeum.

k) Bibl. Graec. Vol. II. p. 109 ſeqq.

l) Conf. PATRICIVS l. c. p. 71.

m) Enumerat eos FABRICIVS l. c. p. 185 ſeqq.

n) Reflexions ſur la Logique p. 735.

editionem curauit IVLIVS PACIVS ABERICA [o]. Phyſici argumenti ſunt: phyſicae auſcultationis, ſiue doctrinae naturalis libri VIII. principia et affectiones rerum naturalium explicantes; de coelo libri IV. de generatione et corruptione libri II. de meteoris libri IV. de anima libri III. parua naturalia, ſiue libellorum phyſicorum XI. ſylloge; hiſtoriae de animalibus libri X. de partibus animalium earumque cauſa ac ratione libri IV. de plantis libri II. de coloribus liber, de audibilibus libellus, et de admirandis narrationibus collectio, aduerſus dogmata Xenophanis, Zenonis Eleatae et Gorgiae libelli tres [p] ventorum loca et appellationes; quibus praeter librum de mundo, incertum an ad eum referri debeat [q] adiiciuntur, liber de phyſiognomia; et problematum ſectiones XXVIII. Metaphyſici generis ſunt, metaphyſicorum libri XIV. Mathematici, quaeſtiones mechanicae, de lineis inſecabilibus liber. Ethicam doctrinam exponunt; Ethicorum ad Nicomachum libri X. magnorum moralium libri II. moralium ad Eudemum libri VII. a quibusdam Theophraſto vel Eudemo tributi; de virtutibus et vitiis libellus; de republica libri VIII. de cura rei familiaris liber vnus. Rhetoricam exhibent, artis rhetoricae libri III. rhetoricae ad Alexandrum liber; Poëticam tradit liber de arte poëtica [r]. Quorum ſcriptorum Ariſtotelis editionem Graecolatinam poſt ISAACVM CASAVBONVM [s] curauit GVILIELMVS DVVALLIVS Pariſiis MDCXXXIX. IV. Vol. f. Multa de horum librorum, auctore, argumento, editionibus, interpretationibus, νοθείᾳ, et quae his ſunt ſimilia, diſputantur, quae tamen nec huius loci ſunt, et occupata iam a FABRICIO, qui adeundus eſt. Hoc vnum notari e re noſtra eſt, feciſſe mira fata, quae omnia Ariſtotelis ſcripta cum tota eius bibliotheca paſſa ſunt, vt non leuis ſcrupulus viris cautis ſubnatus ſit, vtrum genuini ſint, qui ad nos peruenerunt, libri Ariſtotelis, nec ne? Rem a STRABONE [t], PLVTARCHO [u], ATHENAEO, AMMONIO, et ex his a recentioribus multis [x] paſſim enarratam paucis ſic habe: Cum primus Ariſtoteles bibliothecam conſtruxiſſet, eam cum ſcriptis ſuis Theophraſto, quem ſucceſſorem deſignauerat, tradidit: Theophraſtus omnes libros ſuos Neleo Scepſio teſtamento legauit; is deportatos Scepſin moriens haeredibus reliquit, viris ἰδιώταις, quique nulla eruditione tincti erant, eosque ſine ordine aſſeruabant. ATHENAEVS [y] vero refert: a Neleo Ptolomaeo Philadelpho venditos Ariſtotelis libros fuiſſe, et Alexandrinae bibliothecae illatos, in qua ſine dubio in magno illo incen-

o) Francof. apud haeredes Wechel. 1598. 8. quae editio praeſtat prioribus.

p) Hos libellos ſolos et mechanica, quod ſine dubio Ariſtotelis ſint, controuerſia vacare, contendit PATRICIVS l. c. p. 26. 34. et tamen merito dubitari ait IONSIVS L. I. c. 11. p. 56. de S. H. P.

q) Vindicat Ariſtoteli FABRICIVS l. c. p. 127 ſeq. Adeo vero dogmata aperte Platonem et Zenonem redolentia Ariſtotelis doctrinae repugnant, vt in eam GASSENDVS ingreſſus ſit ſententiam, Ariſtotelem ſub vitae finem animum mutaſſe: id quod abſque teſte et veriſimilitudine dicitur. Rectius itaque eum, quem nunc habemus, librum abiudicari Ariſtoteli luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus, et rationibus FABRICII ſatisfecimus in Otio Vindel. Mel. II. pag. 120. 174 ſeqq.

r) His accedunt philologica quaedam.

s) Vtimur nos editione Lugdunenſi 1591. fol. Vol. II.

t) Lib. XIII. p. 609.

u) In Sylla T. V. p. 143.

x) Excitauimus potiores in Otio Vindelico Mel. I. §. 6. p. 80. inter quos maxime videndus eſt P. BAYLE Dict. T. IV. art. Tyrannio not. D.

y) Lib. I. p. 3.

cendio, a Iulio Caesare excitato, conflagrauerunt; id quod vel de quibusdam tantum Aristotelis scriptis vel de ἀπογράφοις inde desumtis intelligendum esse videtur. Intelligentes vero Nelei haeredes, magna cura colligere Attalicos reges Pergami bibliothecam, quibus tunc parebant Scepsii, thesaurum istum librarium in subterranea specu temere condiderunt, in qua libri vltra CXXX. annos delituerunt, quo tempore quam labem quamque iniuriam ab aëre vermibusque passi sint, facile intelligi potest. Postremo ex Aristotelis et Theophrasti progenie quidam protractos corruptosque vendidere Apelliconi Teio, homini peripateticae philosophiae amatori, qui cum opibus maxime valeret, aliasque bibliothecas coëmisset, hanc quoque Aristotelis magno aere redemit. Et curam quidem librorum, situ et vermium corruptione squalentium habuit Apellico, doctrina tamen ad eos emendandos impar: is itaque libros illos Aristotelis describendos curauit, eorumque qui detrimentum aliquod passi erant, lacunas male sedula diligentia expleuit, vnde non potuere non codices fieri corruptissimi. His cum accederent manus aliorum, doctrina quidem Peripatetica non destitutorum, sed qui ex ingenio locis corruptis medelam afferre tentabant, et vbi codices defecerant, coniectura in innumeris locis vtebantur, Aristotelis scripta alia fere reddidere, quam ex manu auctoris sui prodierant. Auxere hanc incertitudinem Romani: statim enim post Apelliconis mortem Sylla occupatis Olymp. CLXXIII. 4. Athenis, bibliothecam illam inuolauit, Romamque deportari curauit. Ibi nactus veniam vtendi codicibus Aristoteleis a bibliothecariis Tyrannio Grammaticus, Aristotelis studiosissimus, frequentiorem eorum editionem fecit, tum librarii quidam, amanuensibus minus doctis vsi, neque cum exemplari descripta comparantes infinitam corruptarum lectionum farraginem produxerunt. Fecit vero mira haec librorum Aristotelis vicissitudo admodum incertam doctrinam Peripateticam. Antiquiores enim post Theophrastum Peripatetici, genuinis Aristotelis libris destituti, cum non alios, nisi exotericos, eosque paucissimos haberent, nullam partem philosophiae ad mentem Aristotelis accurate poterant explicare: et qui post vulgatas editiones ex Tyrannionis ἀπογράφοις, manus interpretandae Aristotelis philosophiae admouerunt, ascititia a natiuis, aliena et spuria a genuinis discernere non poterant. Ex qua librorum Aristotelicorum historia, quantum innumeris, quos postea passi sunt, interpretum commentariis [z] tribuendum sit, liquet.

Philosophiae Peripateticae consideratio generalis.

§. XII. Comprehenditur his in libris ea Peripateticae philosophiae summa, qualem post restitutam inter Romanos scholae huic faciem natiuam exhibuere Aristotelis interpretes. Qui enim eos antecesserunt Peripateticae sectae doctores, nullam philosophiae partem accurate potuisse explicare, in antecedentibus monuimus. Philosophia itaque Aristotelis, quoad ea

z) Adiiciuntur catalogi interpretum Operibus Aristotelis editionis Casaubonianae et Duuallianae, sed non satis digesti, potiores indicant PATRICIVS et FABRICIVS ll. cc. itemque SCHOTTVS l. c. Add. PHIL. LABBEI breuis conspectus Aristotelis et Platonis Graecorum interpretum typis editorum Paris 1657.

ea in libris eius, hodie ſub eius nomine extantibus, comprehenditur, ſummatim iam exhibenda eſt. Antequam vero ὡς ἐν συνόψει celeberrimi philoſophi ſyſtema lectori exhibemus, praemonenda quaedam ſunt, ſine quibus fruſtraneum prorſus ſuſcipiemus laborem; ad ea itaque attentum eſſe iubemus lectorem intimas rationes ſyſtematis Ariſtotelici noſſe cupientem. Scilicet

I. Ineluctabilis obſcuritas ſcriptorum Ariſtotelis.

I. Tanta eſt obſcuritas ſcriptorum Ariſtotelis, quam partim ipſe deſtinato iis induxit conſilio, partim e variis circumſtantiis fatisque, quae acciderunt, renata eſt, vt non diffiteantur, qui intime rimati fuiſſe mentem Ariſtotelis videntur, tantum non impoſſibile eſſe, in veram philoſophi mentem atque ſententiam penetrare, haſque tenebras penitus diſcutere. Magnus hic ſe nobis offerret campus, in conſiderationem ſcriptorum Ariſtotelis, eorumque partium tum externam tum internam exſpatiandi, ſi id noſtrum pateretur inſtitutum, fineſque hiſtoriae philoſophicae vniuerſali poſiti, vel repeti et augeri atque illuſtrari poſſent ea, quae de hoc argumento PATRICIVS et imprimis vir doctiſſimus PETRVS IOANNES NVNNESIVS [a] dixerunt. Sed in compendium breue contrahenda ſunt omnia, eaque dicenda tantum, quae lectorem cautum atque prouidum in examinanda Ariſtotelis philoſophia facere poſſunt. Praemonendum vero eſt, Ariſtotelem non in figuris atque dictione poëtica, neque in dialogorum anfractibus, vt praeceptor eius Plato fecit, latere voluiſſe, nec fabularum integumentis ſe texiſſe, euitauiſſe etiam Pythagoreorum numeros atque ſymbola, et affectatam Heracliti obſcuritatem, ſed dictionem maxime propriam adhibuiſſe, et tamen adeo mentem ſuam atque ſententiam veram abſcondiſſe, vt ipſe ad Alexandrum M. de vulgatis ab eo editiſque philoſophiae ſuae myſteriis ſcripſerit [b]: *acroamaticos libros, quos editos quereris, et non perinde, vt arcana abſconditos, neque editos ſcito eſſe, neque non editos; quoniam ſcilicet iis ſolis, qui nos audiunt, cognobiles erunt.* Effecit vero id partim philoſophandi genere, partim ſcribendi modo: cum enim arcanam philoſophorum methodum, ob innumeras, quas philoſophorum ſecuritati et auctoritati praeſtabat, vtilitates ſeruare voluiſſet, neque tamen eadem, vt reliqui, qui ante eum iſta docendi ratione vſi erant, via incedere conſtituiſſet, aliter rem aggreſſus eſt. Scilicet Socraticae apud Platonem methodo diſputandi innutritus ſaepe numero philoſophorum ante ſe opiniones affert, exponit, roborat, examinat, diſcutit, refutat, idque tam ſubtiliter, et nunquam fere addito mutatae orationis ſeriei indice, vt incertus haereat lector, num de ſua vel de aliorum opinione loquatur, quod multos decepit interpretes, vt Ariſtotelis eſſe putauerint, quae aliorum philoſophorum ſunt, quaeque a domeſticis eius opinionibus, non niſi ſumma adhibita attentione, diſtin-

a) In oratione de cauſis obſcuritatis Ariſtotelis earumque medela Inſtitutionibus Peripateticis adiecta, de qua ſupra. Eam ſeparatam quoque cum BART. IOS. PASCHALII Or. de optimo genere explanandi Ariſtotelem, et Io. BAPT. MONLORII Or. de vtilitate analyſeos Ariſtoteleae recudit WECHELIVS Francof. 1591. 8.

b) GELLIVS L. XX. c. 5.

diſtingui poſſunt. Hunc in finem ſaepe aliorum ſcripta conſulit, quae deuorauiſſe legendo ſupra docuimus, exque iis multa in rem praeſentem affert, raro tamen eos indicat fontes, vnde ſua deſumſit, quod non poteſt non ingentem parere difficultatem. Ipſa vero philoſophiae ratio apud Ariſtotelem has obſcuritatis cauſas magnopere auget. Vtitur enim plerumque notionibus abſtractis, vniuerſalibus, et nouas ac inſolitas ideas rerum excitantibus, et dum metaphyſica veſte philoſophiam naturalem et moralem induit, non deformem tantum, ſed et praeter naturalem et alienam reddit eius faciem, quam vix agnoſcunt, qui non ipſam quaſi cogitandi naturam in eiusmodi terminorum et notionum perſonas transmutant. Saepe numero quoque ideis notionibusque indeterminatis vagisque adhibitis, cum ipſe claram certamque cogitationum ideam non haberet, lectorem mire deluſit, coruosque vacuos dimiſit hiantes. Accedit his ſumma, quam affectabat, breuitas; ſuppoſita multa tanquam nota, quae lectorem tamen fugiunt, quaeſitae enunciationes rotundae, et dictio ſtrictiſſima; probationes vel plane non, vel alieno loco ob nimiam breuitatem poſitae; et quae alia ſunt, quibus vere illud Horatii euenit:

- - breuis eſſe laboro,
obſcurus fio. - - -

Cumque mathematicarum diſciplinarum eſſet peritiſſimus, multa ex iis quoque translata in philoſophiam, praecipue naturalem, quae non niſi ab illarum peritiſſimo intelligi poſſunt, et alienis rebus applicata miram obſcuritatem pariunt. Laborat etiam exemplorum, quibus dicta illuſtrat paucitate, quaeque affert obſcuriora ſunt, quam res patitur, quam illuſtrare aggreditur. Sunt quoque in Ariſtotelis ſcriptis pluſcula ſibi contradicentia, quae nullis interpretationis ſanae artibus et regulis in concordiam redigi poſſunt, ſiue is reuera diuerſis temporibus ſcribens aliter ſenſerit, mentemque mutauerit, ſiue dormiente attentione negligentior factus ad ſyſtematis rationem et nexum non ſemper reſpexerit, ſiue aliter prorſus intelligi voluerit; quaecunque enim eius rei cauſa eſt, neceſſariam ea parit obſcuritatem. Vt vero magis lateret, ſcribendi rationem in ſubſidium vocauit, multisque nominibus in eadem re vtitur, ſaepe res diuerſas vna eademque voce deſignat, qua nominum ambiguitate, cum nullibi fere nominum vocumque definitiones addat, totum incertum reddit lectorem, qua potiſſimum ſignificatione ſit intelligendus. Addit his Nunneſius, ipſam ſermonis proprietatem, minus vſitatam, quam preſſe ſaepius ſecutus eſt Ariſtoteles, obſcuritatem gignere, idque vocis ἐντελέχεια exemplo luculenter illuſtrat. Taceamus particularum ſingularem in Ariſtotelis ſcriptis vſum, abruptumque haud raro ſermonem, magnis quaſi paſſibus ad id quod demonſtrare inſtituit, graſſantem, qui lectorem reſpirare, et colligere cogitationes non ſinit, vt euaneſcant, quae antea legentis impreſſa ſunt memoriae. Conſtructiones rariores et a communi dicendi inter Graecos genere diſſonantes, quas argumento philoſophico miro artificio, ſed non ſine obſcuritatis

effectu, applicabat, praetermittimus. His causis obscuritatis Aristotelis internis accedunt externae plurimae. Quis enim certum ac indubium aliquid speret ex libris situ, squalore vermibusque corruptis, et ab imperitis manibus emendatis? quis non aliena ex coniectura supplentium plurima accessisse coniiciat? et quis genuina ab adulterinis, assuta a natiuis discernat satis, et veram Aristotelis mentem definiat? Dedit vero fatum hoc scriptorum Aristotelis aliam quoque obscuritatis causam; euersus enim ordo librorum Aristotelis, immo totius systematis, et confusa plurima, ita vt naturalis ratiocinandi via, qua incessit philosophus, non pateat, et per ambages et errores lectores deducantur, incerti, quo tendant, quoue ducantur. Cumque paucissimi inter editos libri sint, de quibus non dubitatum sit, an Aristotelem parentem agnoscant, mirum non est, cautum prouidumque veteris philosophiae interpretem prorsus incertum reddi, quid pro Aristotelico habendum sit, quid reiiciendum pro spurio? Addi his possent plura, et, qua ratione infinita interpretum cohors suas opiniones et cogitationes obscuro Aristotelis textui adplicans, et in diuersissimas explicationes trahens, multum has obscuritatis causas auxerit, ostendi, quantasque tenebras Aristoteli induxerint Arabum commentarii, in scholas quoque Occidentis introducti, exponi; nisi in secunda historiae huius periodo latius de his differendi occasio se offerret. Cum itaque nec ipse semper Aristoteles clare intellexerit, quid dicat, statuatue, nec alios, nisi quos admisit, intelligere id voluerit, totque modis ea, quae restant, corrupta sint, quis non cum Themistio [c] fateatur, dementiae simile esse, si quis legendis libris illius speret, se sententiam illius consecuturum [d].

II. Ipse praeterea scopus, quem in condendo philosophiae systemate Aristoteles respexit, considerandus est, qui homini supra modum ambitioso et elati animi is potissimum fuit, vt super omnes se philosophos efferret, et nouum ac diuersum ab eorum dogmatibus systema condendo, nouae sectae auctor fieret, quae reliquorum lumina extingueret, et acuminis gloriam ipsi conciliaret. Hospitem plane atque peregrinum esse oportet in scriptis Aristotelis, qui hoc non palpat. *Ille enim*, verbis vtimur acutissimi LVD. VIVIS [e] eleganter hac de re commentantis, *vt indefesso illo suo studio omnes, quotquot ante se quicquam scripserant, euoluerat, legerat, excusserat: ita neminem praeteriuit, quem non carperet, ratus, tantum in se deriuaturum gloriae, quantum aliis omnibus ademisset, tanquam sublimior esset ceteris acutiusque ac longius prospiceret.* Acuteque in hanc rem dixit magnus VERVLAMIVS [f]. *Aristotelem more Ottomanorum, putauisse, regnare se tuto haud posse, nisi fratres suos omnes contrucidasset.* Multum vero labis inde in ipsam philosophiae Aristotelicae constitutionem irrepsit. Cum enim non tam rebus saepe, quam verbis, sententias innouaret, iisque, quae non sine veritate atque experientia

II. Scopus philosophiae Aristotelis.

c) Apud NVNNES. l. c. p. m. 5.

d) Conf. PATRICIVS l. c. p. 37. Otium Vindel. Mel. d. §. 9. p. 105 seqq. L. VIVES de corrupt. art. lib. I. pag. m. 56. qui dicta mire illustrat.

e) De caus. corrupt. art. L. I. p. m. 26 seqq.

f) De augm. scient. L. III. c. 4. T. I. Opp. p. m. 212 s.

tia dicta sunt a veteribus, nouam tamen opponere philosophiam vellet, necesse fuit, veterum sententias partim corrumpere, partim eas reiiciendo inanes et a vero alienas eligere, partim incertis vagisque vocibus vacuis sensu vero principiis philosophiam replere, partim ad λεπτολογίας confugere, et his omnibus obscuritatis affectatae beneficio inter se connexis gloriam apud rerum imperitos in argumento saepe difficiliori comparare. Quod quam vehementer acumini eius ingenii naturali et veritatis inuentioni, cui aptissimus natura erat, obstiterit, tota eius philosophia et imprimis naturalis probat.

III. Philosophia aulae moribus aptata.

III. Fuit vero alia quoque vitae Aristotelis circumstantia, quae haud exiguum in philosophiam eius influxum habuit. A pueritia enim in aula Amyntae cum parente Nicomacho versatus, vitae aulicae mores et elegantiam assumsit, et in alteram quasi naturam transire passus est. Postquam vero a Philippo rege Alexandri M. praeceptor electus est, occasionem habuit philosophiam regulis aulae, et ambitioni eius, quem educabat, attemperandi. Relicta itaque imaginaria republica Platonis, cum Socratica quoque ethica videretur nimis humi serpere, totam philosophiam moralem ita formauit, vt et Alexander M. et qui eius amici erant, vel sub Aristotele duce ad gloriam et dignitates grassabantur, animum inde ita formare discerent, vt fine optato fruerentur. Diligenti tantum ethicae Aristotelicae inspectione opus est, vt hac de re conuincamur, et vel sola virtutis definitio et connexio satis de isto Aristotelis scopo loquitur. Ex quo patet, quam misere se decipi passus sit orbis philosophicus, qui per tot secula veram felicitatis moralis viam in ethica Aristotelis inueniri posse sibi persuaderi passus est.

IV. Philosophia naturalis incerta et vaga.

IV. Neque circa physica dogmata sine consideratione generali dimittendus est Aristoteles. Diximus scilicet, constituisse philosophum ab omnibus physicis ante se abire, nouumque systema effingere. Satis hoc in libris physicis, praesertim in libro de anima, et quem contra Zenonis Xenophanis et Gorgiae dogmata scripsit, prodidit. Ita vero a clara et naturalem scientiam iuuandi apta methodo, materiam per particulas considerandi minimas discedens, alia principia excogitare coactus est, quae iis opponantur; nam Platonis quoque materiam, semper fluxam et per partes minimas mutabilem respuebat. Cum vero ideas quidem per se existentes τερετίσματα esse atque difficiles nugas intelligeret, naturam tamen rerum in speciebus formisque eiusmodi rerum quaereret, ad principia physica, Platonis non meliora, delapsus totam rerum naturalium scientiam corrupit, et principia nobis obtrusit, isto nomine minime digna, quippe quae nec clara, nec aliter nisi in mentis abstractione extantia, ideisque vagis vocibusque nihili expressa, naturam rerum magis abscondunt, quam exponunt [g].

V. Ne-

g) Elegantem de his naeuis satyram in physica praecepta Aristotelis exhibent Menagiana T. II. p. 9. repetitam, et annotationibus doctissimis illustratam in Actis philos. Vol. III. p. 1 seqq.

V. Mathematica intempestiue immixta.

V. Neque praetermittendum hic eſt, adhibuiſſe Ariſtotelem, exemplo Platonis edoctum, cui in nulla re eruditione et ingenii acumine cedere volebat, ſaepiſſime mathematicarum diſciplinarum ſubſidia, negarique nequit, non vbique male id illi ceſſiſſe. Verum, cum nimiam breuitatem et obſcuritatem ſectatus ſit, et rationibus mathematicis expreſſerit, quod natura ſua ab iis valde abhorret, non difficilis tantum intellectu, ſed et alienus haud raro ab argumenti natiua facie factus eſt. Cui num medelam adhibuerit IOSEPHVS BLANCANVS [b], dicent, qui eius librum viderunt.

VI. Ariſtotelis philoſophiae non omne denegandum pretium.

VI. Etſi vero multa in Ariſtotelis philoſophia, immo plura, quam inſanis eius admiratoribus videtur, deſiderari omnino poſſunt debentque; improbandus tamen eorum mos eſt, qui nihil dignum laude in ea deprehendunt, nec ſe philoſophari recte poſſe credunt, niſi in totum Ariſtotelem et quaecunque eius nomen gerunt, debacchantes, cuncta proculcent, nullaque in re pretium ei ſtatuant, cum tamen nec vbique dormiuerit Ariſtoteles, et haud pauca dixerit tanto ingenio digna, licet fateamur, ipſum ſyſtematis habitum atque naturam, magis naeuis non carere [i], improbemusque morem eorum, qui melioribus et ſanioribus ſpretis, exſangue Ariſtotelicae philoſophiae cadauer coeco ſequuntur applauſu atque obſequio. Imprimis vero laude digna eſt Ariſtotelis in exotericis diſciplinis, poëtica imprimis et rhetorica eruditio, quae magnum ſatis ingenium prodit, a pleriſque tamen neglecta eſt.

Logica Ariſtotelis.

§. XIII. Vt vero ſpeciali magis delineatione Ariſtotelis philoſophiam depingamus, paucis eam, qualem libri, qui ſub eius nomine ambulant, exhibent, conſiderare iuuat, prolixiora vero apud eos quaerere iubemus, qui poſt renatas literas in genuinum librorum Ariſtotelis ſenſum et philoſophiam haud infeliciter inquiſiuerunt. Quos quia ad recentiora tempora, vltimamque hiſtoriae philoſophicae periodum delapſi, ex inſtituto nominabimus, breuitati conſulentes eos hoc in loco praeterimus. Diuiſit vero, exponente LAERTIO [k], Ariſtoteles philoſophiam bifariam, aliam enim in agendo, aliam in contemplando conſiſtere ait, eamque practicam, hanc theoreticam dixit. Huic inſtrumentalem ſubiecit, logicam. Quam philoſophiae diſtinctionem non ab eo excogitatam fuiſſe, ſed ex Platonis philoſophia transſumtam, ex Platonicae philoſophiae delineatione ſupra allata, manifeſtum eſt. Logicae autem hanc potiſſimum rationem habuit:

I Scopus logices duplex eſt, veriſimile ac verum, ſiue veritas probabilis et certa. Ad illam tendit dialectica, quae probabilibus rationibus de veritate diſſerit; ad hanc analytica, quae certis demonſtrationibus nititur [l].

II. Ve-

b) De locis in Ariſtotele mathematicis Bonon. 1615. 4. conf. ERASMVS apud TH. POPE-BLOVNT. Cenſ. cel. aut. p. 34.

i) De cenſoribus et reprehenſoribus Ariſtotelis infinita dici poſſent, quae tamen alieni ab hoc loci ſunt. Omnibus fere praeferendus eſt GASSENDVS in Exercitationibus paradoxicis aduerſus Ariſtoteleos. Plura hac de re ad recentiora tempora deducti dicemus.

k) Lib. V. ſ. 28.

l) ibid. Dialecticam recte diſſerendi facultatem vertit ALDOBRANDINVS, eo quod tota ad diſſerendum tendit. Hinc CICERO de fato, totam logicam diſſerendi rationem vocat, eo quod huic ſcopo totam logicam ſubordinabat, et ad hunc finem omnia

II. Veritas vero demonſtratur, deque ea diſſeritur per ſyllogiſmum, vel demonſtratiuum et analyticum, vel topicum et dialecticum; ſyllogiſmus enunciationibus conſtat, enunciationes terminis ſimplicibus.

III. Terminus trifariam diſtinguitur, in homonymum, ſynonymum et paronymum. Homonymus eſt, qui commune nomen de rebus diuerſis adhibet; ſynonymus, vbi nomen et rei definitio conueniunt; paronymus, quo denominata, eadem de re, caſu et terminatione differunt [m]. Solent Peripatetici doctores his, quae antepraedicamenta vocant, addere terminum analogum, quo idem nomen vni rei primario, alteri ſecundario et improprie conuenit, et praemittere doctrinam de praedicabilibus, ſiue modis praedicandi generalibus, ad quae, quoniam peculiari tractatione de iis nihil dixit Ariſtoteles, PORPHYRIVS introductionem ſcripſit; quorum praedicabilium quinque numerant, genus, ſpeciem, differentiam, proprium et accidens, qua de re Peripateticae logicae, quae vbique haec myſteria crepant, conſulendae ſunt.

IV. Termini vniuoci ad decem claſſes generales reuocantur, quae categoriae, ſiue praedicamenta vocantur. Doctrina illa ex Pythagorica ſchola deſumta, quae cum numerum denarium omnium perfectiſſimum haberet, intra eum omnes praedicamentorum claſſes concluſit, primusque Archytas Tarentinus fuiſſe dicitur, qui hanc entium ſcalam conſtituerit: a quo cum didiciſſet hanc ſapientiam Plato, cum eo in Italia conuerſatus, Ariſtoteles myſteria praeceptoris vulgando, arcanam doctrinam propalaſſe fertur. Ita quidem FR. PATRICIVS [n], qui Simplicii et Iamblichi auctoritate vtitur, libellum περὶ τȣ̃ παντὸς, Archytae tribuentium, vt plagii hac in re Ariſtotelem inſimulet. Et Archytae quidem libellum hodienum ſupereſſe, infra, ad Pythagoreos deducti, docebimus, Ariſtotelem tamen ſua huic ſurripuiſſe, ſine teſtibus dicitur. Nec alia forte ratio eſt, quae ante Patricium LVDOVICVM VIVEM [o], et poſt eum IONSIVM [p] mouit, vt libelli de categoriis, qui Ariſtotelis nomen gerit, auctorem hominem Pythagoreum vel Platonicum eſſe ſuſpicarentur; ſine cauſa forte graui, cum veteres, teſte AMMONIO [q], librum de categoriis inter genuinos numerare non dubitauerint.

V. Referuntur vero decem iſtae entium claſſes vel ad ſubſtantiam, quae per ſe exiſtit, vel ad accidens, quod eſt in alio, tanquam in ſubiecto.

VI. Subſtantia eſt vel prima, quae maxime proprio ſenſu ita dicitur, et de

omnia referebat Ariſtoteles. Id quod probe notandum, quia ſine eo intelligi nequit, cur praedicamentorum, et enunciationum doctrinam ad logicam retulerit, et Grammaticam magis philoſophicam, quam artem ratiocinandi nobis dederit. Graeci enim ex communi loquacis patriae more pulchre ſibi philoſophati fuiſſe viſi ſunt, ſi pulchre de rebus diſſeruiſſent. Et ex his illuſtranda ea ſunt, quae habet LAERTIVS l. c. qui totam logicam Ariſtotelis ad diſſerendi artificium tranſtulit.

m) De categor. c. I. T. I. opp. p. 8.

n) Diſcuſſ. Peripatet. T. II. L. I. p. 182.

o) De cauſis corrupt. art. L. III. p. m. 97. qui obſeruat quoque, haec ad primam philoſophiam, non ad logicam pertinere. Quorum prius verum eſt, poſterius falſum, ſi Ariſtotelis ſcopum conſideres, qui genera rerum ad conſtituendas definitiones ex iis depromſit.

p) De Script. Hiſt. philoſ. L. I. c. 2. p. 4.

q) l. c.

de altero neque praedicari poteſt, neque ei inhaerere; vel ſecunda, quae in prima ſubſiſtunt, vt genera et ſpecies.

VII. Accidentis nouem genera atque claſſes ſunt: quantitas, relatio, qualitas, actio, paſſio, quando, vbi, ſitus, habitus [r].

VIII. Quantitas eſt vel continua vel diſcreta; quaeque nec contraria habet, nec admittit magis et minus et denominat res, vt dicantur quantae, aequales vel inaequales.

IX. Relatio eſt, cuius tota natura ad alium refertur: et admittit magis et minus, et natura ſua relata facit ſe conſequentia, et natura coniuncta.

X. Qualitas eſt, a qua res dicuntur quales, habetque quatuor ſpecies: naturalem diſpoſitionem et habitum, naturalem potentiam et impotentiam, paſſionem et paſſibilem qualitatem; formam et figuram. Ea vero et intendi atque remitti poteſt, et admittit contrarietatem; et denominat res, vt dicantur ſimiles et diſſimiles.

XI. Actio et paſſio, illa agentis, haec patientis motum ſignificat, et admittunt contraria poſſuntque intendi et remitti.

XII. Quando tempus, vbi locum, ſitus et habitus externas huius nominis circumſtantias rei ſitae vel habitu veſtitae innuunt.

XIII. Poſt praedicamenta haec conſiderandi ſunt termini, qui ad hoc claſſium rerum ſyſtema reduci nequeunt, ſuntque 1. oppoſita, quae vel relatiue, vel contrarie, vel priuatiue, vel contradictorie ſibi opponuntur, 2. prius, 3. ſimul, 4. motus, 5. habere [s].

XIV. Ex terminis componitur enunciatio vel propoſitio, quae ad doctrinam de interpretatione proprie pertinet [t].

XV. Vox mentis conceptuum ſignum eſt, qui cum vel ſimplici perceptione, quae nec vera nec falſa eſt, vel perceptione, quae ex vero et falſo participat, percipiantur, vocem faciunt vel ſimplicem et incomplexam vel complexam.

XVI. Nomen eſt vox ex inſtitutione ſignificans, ſine connotatione temporis, cuius nulla pars per ſe ſignificat et ſeparatim.

XVII. Verbum eſt vox connotans tempus, cuius nulla pars per ſe aliquid poteſt ſignificare, et eſt ſemper nota eorum, quae de alio dicuntur.

XVIII. Oratio eſt vox ex inſtituto ſignificans, cuius pars ſignificat ſeparatim.

XIX. Inter orationes ea ſola enunciatiua eſt, et ad hermeneuticam ſpectat,

r) Multum vapulat Ariſtoteles recentioribus VIVI, GASSENDO aliisque ll. cc. quod rerum omnium claſſes intra decenarium numerum concluſerit, cum plures admittant. Culpa vero non tam in Ariſtotelem, quam Pythagoreos, primos doctrinae huius inuentores, conicienda eſt, qui decenario numero perfectiſſima abſoluebant.

s) ib. c. 10. T. I. p. 17. ſeqq.

t) Ipſe ARISTOTELES librum de interpretatione inſcripſit T. I. p. 11. Tanti hanc doctrinam fecit ISIDORVS Orig. L. II. c. 27. vt non atramento ſed mente calamum tinxiſſe diceret. SANCTIVS vero Mineru. L. I. c. 5. p. m. 37. indignum librum et tractationem Ariſtotelis nomine iudicat: conf. PATRIC. T. I. L. III. p. 21. Medium nos tenendum cenſemus, et cogitandum, Ariſtotelem, vt ipſe c. 6. fatetur, haec ſcripſiſſe πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις, contra ſophiſtarum moleſtias, quo fine ceſſante, pleraque Ariſtotelicae dialecticae, quae ſuo tempore non contemnendum in his vſum praeſtitit, inutilia ſunt et difficiles nugae.

ctat, quae verum vel falſum ſignificat, reliquae ad rhetoricam et poëticam pertinent, conſtatque ea ſubiecto et praedicato, et copula.

XX. Propoſitiones quinquefariam diuiduntur, in ſimplices et complexas, affirmantes et negantes, vniuerſales, particulares, indefinitas et ſingulares, impuras et modales. Modales ſunt vel neceſſariae vel poſſibiles, vel contingentes vel impoſſibiles.

XXI. Propoſitionibus porro accidunt tria, oppoſitio, aequipollentia, et conuerſio.

XXII. Oppoſitio vel contradictoria eſt, vel contraria, vel ſubcontraria.

XXIII. Aequipollentia eſt, per quam duae propoſitiones eandem rem ſignificant, atque vna ſimul verae eſſe vel falſae poſſunt.

XXIV. Conuerſio eſt terminorum tranſpoſitio, ita vt affirmatio et negatio cum veritate tamen eadem maneat. Attendit in hac enuntiationum conſideratione Ariſtoteles non ad conceptuum, qui verbis exprimuntur, naturam, ſed ſermonis proprietatem, vt ita logicam ſophiſtis in verborum cauillationibus artem quaerentibus praeſidium opponeret: vnde multa hac in re dicta ſunt, quae attentione ad idearum intellectus naturam habita, falſa ſunt, vel otioſe dicta, in quo demonſtrando ſubtiles fuere *artis cogitandi* auctores Galli [u] et Germanus G. GERHARDVS TITIVS [x], vt alios taceamus.

XXV. Syllogiſmus eſt oratio, qua poſitis quibusdam aliud neceſſario conſequitur [z].

XXVI. Materia ſyllogiſmi tres termini ſunt; forma eſt legitima materiae diſpoſitio ſecundum figuras et modos.

XXVII. Figura eſt medii termini et extremorum recta ordinatio, vt recte concluſio deducatur. Modus eſt diſpoſitio propoſitionum pro quantitatis et qualitatis ratione.

XXVIII. Figurae ſyllogiſmorum ſunt tres: prima, vbi medius terminus eſt ſubiectum maioris propoſitionis et praedicatum minoris; habetque modos, quibus dextre concluditur, quatuor; ſecunda figura medium terminum praedicat de duobus extremis; et quatuor modis recte concludit; in tertia figura medium vtrique extremo ſubiicitur, et ſex modos habet legitime concludendi [a].

XXIX. Omnis ſyllogiſmus conſtruitur in aliqua ex tribus iſtis figuris, et perficitur per primam figuram et reducitur ad modum vniuerſalem primae figurae.

XXX. Sunt et aliae ratiociniorum formae ſex: conuerſio terminorum, inductio, exemplum, abductio, inſtantia, enthymema, quae tamen omnes, cum ſyllogiſmi virtute conſtent, ad eum reduci poſſunt et debent [b].

XXXI. Ad inueniendos ſyllogiſmos opus eſt 1. vt termini problematis

u) Art de penſer L. II. ch. 2 ſeqq. p. m. 160, ſeqq.
x) Art. cogit. c. 6. p. 96 ſeqq.
z) Prolixe doctrinam de ſyllogiſmo exponit, analyt. prior. L. I. Tom. I. p. 40 ſeqq.
a) Quartam addidit Galenus, nullius fere vſus.
b) Anal. prior. L. II. c. 23 ſeqq. p. 73 ſeqq.

matis sumantur, et res, de qua agitur, supponatur, nec non definitiones, proprietates, consequentia, antecedentia, repugnantia; 2. Vt essentialia, propria et accidentia, certa et probabilia inter se discernantur; 3. Vt eligantur consequentia vniuersaliter; 4. Vt eligantur antecedentia, quibus res vniuersaliter consequens est; 5. Vt nota vniuersalis iungatur non consequenti, sed antecedenti; 6. Vt consequentia accipiantur proxima, non remota; 7. Itemque antecedentia proxima non remota; 8. Vt eligantur, quae vniuersi rei sunt consequentia, itemque ea, quibus vniuersis res ipsa consequitur[c]. Mire in his dilucidandis et ad singulorum problematum propria applicandis industrius et ad obscuritatem vsque subtilis est Aristoteles, breuior et clarior futurus, si sermonis naturam ab idearum atque notionum proprietate distinxisset, et ad hanc, non ad illam, respexisset.

XXXII. Omnis discursus, scientiam gignens, nititur praeuia aliqua cognitione rerum de quibus discurrendum[d].

XXXIII. Scire est intelligere quod res sit, quod talis eius causa sit, et quod aliter se habere non possit[e].

XXXIV. Demonstratio est syllogismus scientiam pariens.

XXXV. Deriuatur vero scientia apodictica a causis veris, primis, immediatis, notioribus, quaeque, vt aliunde demonstrentur, opus non habent.

XXXVI. Scientia demonstratiua non datur nisi rei necessariae, vnde et demonstratio ex necessariis rebus consistit[f]. Verissimum in se axioma, vehementer corrupit Aristotelis schola, praeceptorem, vt videtur, non satis assecuta: ille enim de necessitate id consequentiae potissimum intellexit, vnde et regulas vniuersalis consequentiae hoc loco explicat, illa de subiecti necessitate intelligens, cum entium moralium nullam physicam necessitatem videret, illis certitudinem apodicticam denegauit, physicis asseruit, cum e contrario necessitas consequentiae clarissima sit in rebus moralibus, quarum naturam et definitionem intelligimus, quae in physicis ob ignoratas rerum essentias non datur. Id quod ad illustranda ea tenendum, quae postea dicentur.

XXXVII. Dictum de omni est quod competit omni et per se, et semper[g].

XXXVIII. Vniuersale primum est, quod in vnaquaque re est per se ipsum, quatenus ea res est.

XXXIX. Demonstratio fit ex conclusionibus aeternae veritatis[h]: ex quo sequitur, rerum fluxarum nec demonstrationem dari, neque scientiam, neque definitiones quoque. Πρῶτον καὶ κύριον δόγμα hoc Platonicae philosophiae fuisse, quo fundamento tanquam lapide angulari, totus cardo doctrinae de ideis vertebatur, suo loco probauimus. Nec recedere ab hac sententia ausus est Aristoteles, etsi pulchre videret, ideas, siue substantias a rebus

c) ib. L. I. c. 27. p. 65 seqq.
d) Analyt. post. L. I. c. 1. p. 103.
e) ib. c. 2. p. 104.
f) ibid.
g) ib. c. 4. p. 78 seqq.
h) ib. c. 8. p. 109 seqq.

rebus abſtractas inane figmentum cerebri Platonici eſſe: cum vero errorem iſtum, eſſentias rerum in eiusmodi naturis communibus verſari, non dimitteret, ad opinionem, Platonica non meliorem, delapſus, eiusmodi naturas communes, in rebus ſingularibus ſubſiſtentes aſſeruit [i], quas cum ſubiectum demonſtrationis neceſſarium et aeternum eſſe contenderet, de iis demonſtrationem dari poſſe, affirmauit, rebus vero moralibus, ſemper mutationi, vt credebat obnoxiis demonſtrationem denegabat. Quae omnia quam erronea ſint, facile intelligent, qui ad rerum naturam accuratius attendunt. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ monuiſſe ſufficiat, qui hiſtoriam, non examen Peripateticae philoſophiae ſcribimus.

XL. Aliud vero eſt, rem noſſe, quod ſit, et rem noſſe, quare ſit; hinc duplex demonſtrationis genus eſt, vnum τοῦ ὅτι, quod a poſteriori demonſtrat, alterum τοῦ διότι, quod a priori demonſtrat, quodque genuinum maxime eſt et perfectiſſimum [k].

XLI. Scientiae opponitur ignorantia, quae duplex eſt, vel purae negationis, vel prauae diſpoſitionis, haec illa multo deterior eſt, oriturque a falſo ſyllogiſmo, cuius medium falſum eſt, quemadmodum illa a ſenſuum vitio [l].

XLII. Nulla ſcientia a ſenſibus immediate oritur, qui in ſingularibus verſantur, cum ea ſit vniuerſalium, conducunt tamen illi ad eam, quatenus vniuerſale ex ſingularibus ſenſui obuiis intelligitur [m].

XLIII. Inductio itaque fit, vbi a ſingularibus ſenſu perceptis demonſtratio ad vniuerſalia deducitur.

XLIV. Syllogiſmus dialecticus eſt, qui concluſionem ex probabilibus deducit. Probabile autem eſt, quod videtur omnibus, vel plerisque, vel ſapientibus atque praeſtantiſſimis quibusuis [n].

XLV. Dialectica autem ars eſt coniecturandi, vnde nec finem ſemper aſſequitur.

XLVI. In quauis propoſitione, et problemate quoque declaratur vel genus, et differentia, vel definitio, vel proprium, vel accidens [o].

XLVII. Eſt vero definitio oratio, explicans naturam rei; proprium, non quid res ſit, ſed quid in ea ſit, et cum ea reciprocetur, exponit: genus eſt, quod de pluribus ſpecie differentibus in quid praedicatur: accidens eſt, quod poteſt abeſſe vel adeſſe [p].

XLVIII. Dialectica argumenta nituntur, vel inductione vel ſyllogiſmo: ſuosque vnde deſumuntur, loculos habent [q]: inductio aduerſus indoctos, ſyllogiſmus aduerſus doctiores adhibendus eſt.

XLIX.

i) Plura hac de re diximus in Hiſt phil. de ideis S. I. §. 8. p. 130 ſeqq.

k) ib d. c. 10. p. 110.

l) ib. c. 18. p. 117 ſeqq. Accuratius diſtinxiſſet in ignorantiam, quae etiam verſatur circa res ſenſibus non obiectas, et inter errorem.

m) Habuiſſe Ariſtotelem hanc theſin ex Platonis ſchola, dubium non eſt, vnde totus vniuerſalium amore captus eſt, non ſine diſpendio veritatis: cum et ſingularium certa detur notitia ex euidentia ſenſuum citra ratiocinationem intellectus.

n) Topic. L. I. c. 1. p. 110 ſeqq.

o) ib. c. 3. p. 112.

p) ib. c. 4.

q) ib. c. 10. p. 113 ſeqq. locos vero topicos L. II. p. 119. decem ponit, quibus differendi artem inſtruit, et ſui temporis motibus ſatisfacere conatur.

XLIX. Elenchus eſt ſyllogiſmus concluſioni a reſpondente defenſae contradicens: qui ſi falſi ſint, ſophiſtici dicuntur[r].

L. Sunt vero elenchi ſophiſtici vel in dictione, vel extra dictionem.

LI. Sophiſmatum in dictione ſpecies dantur ſex: homonymiae, amphiboliae, compoſitionis, diuiſionis, accentus, figurae dictionis.

LII. Sophiſmatum extra dictionem ſpecies ſunt ſeptem: fallacia accidentis; fallacia a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter; fallacia ignorationis elenchi; fallacia conſequentis; fallacia petitionis principii; fallaciae non cauſae, vt cauſae; fallacia plurium interrogationum.

LIII. Decipit autem ſophiſta vel falſitate, vel paradoxo, vel ſoloeciſmo, vel tautologia, quas ſibi metas conſtituit.

§. XIV. Haec in Logica Ariſtoteles conſtituit: tanquam inſtrumento quibus veritates, imprimis theoreticae erui debent[s], vnde ad eas quoque refert LAERTIVS[t]. Sequitur pars theoretica, quae vel phyſicam, vel metaphyſicam, vel mathematicam comprehendit. Etſi vero non plerique tantum libri phyſici, qui ſub Ariſtotelis nomine ambulant, in dubium vocentur a PATRICIO[u] quique eum ſequuntur, LAERTII quoque catalogus librorum Ariſtotelis alium eorum ordinem inſtituat, optime tamen eam ſequemur librorum phyſicorum ſeriem, quam ab eius exegetis accepimus. Ita vero in illis ſtatuitur: *Philoſophia naturalis Ariſtotelis.*

I. Principium rerum naturalium non vnum eſt, vt Eleaticis viſum, nec homoeomeriae, vt Anaxagorae, nec atomi, vt Leucippo et Democrito, nec ſenſibilia elementa, vt Thaleti eiusque ſcholae, et Empedocli, nec numeri, vt Pythagoreis, nec ideae, vt Platoni placuit[x]. Eruditum et diligentem in his rerum naturalium principiis veterum exponendis ſe praeſtitit Ariſtoteles, ſed nimis breuem, et non ſatis candidum. Vnde intelligi ſatis nequit, niſi illorum doctrinae aliunde diſcantur: lucem itaque foenerari Ariſtoteli conatus eſt SCIPIO AQVILIANVS[y], qui cum et ipſe breuis atque obſcurus ſit, et praecipue Ariſtotelem ſequatur, noua illuſtratione opus habet.

II. Contraria ſibi inuicem rerum principia eſſe oportet, atque oppoſita per habitus et priuationes. Prouocat in his Ariſtoteles ad philoſophorum antiquorum conſenſum, qui et ipſi ita rationes phyſicas expediunt, e. g. Parmenides ponendo frigidum et calidum, Democritus atomos et vacuum, et ſic reliqui.

III. Principia vero ſunt, quae neque ex ſe mutuo, neque ex aliis ſunt, ſed ex quibus ſunt omnia. Atque talia ſunt prima contraria, quae cum prima ſint, ex aliis eſſe nequeunt, et contraria cum ſint, non ex ſe inuicem exiſtunt.

r) De elench. ſophiſt. T. I. p. 173 ſeqq.

s) Conferenda de hac Ariſtotelis logica quae collegit Ven. WALCHIVS in Hiſtor. Logic. L. II. c. 1. ſ. 1. §. 8. Pareg. Acad. p. 529 ſeqq.

t) L. V. ſ. 23.

u) l. c. T. I. p. 39 ſeqq.

x) Phyſ. L. I. c. 3. 4.

y) De placitis philoſophorum ante Ariſtotelem Mediolani 1615. 4. libellus eſt rariſſimus, cuius nouam editionem additionibus et illuſtrationibus auctam dudum meditamur.

IV. Sunt vero principia illa nec infinita, alias enim ad naturam rerum via nulla pateret, nec tamen duo tantum; ex solis enim contrariis gigni posset nihil, quia se mutuo potius destruerent.

V. Principia itaque rerum naturalium tria sunt: contraria duo; forma et priuatio, et res, quae vtrique pariter subiicitur, materia. Quorum duo illa, forma et materia, rem constituunt; priuatio rerum constitutionem, nisi per accidens, non ingreditur, quatenus nempe materiae competit [z].

VI. Res omnes educuntur ex eo, quod potentia est, nempe materia prima, non vero ex eo, quod est actu, neque ex eo, quod non est, quod purum sit nihilum.

VII. Materia autem [a] neque generatur, neque corrumpitur, sed est prima, et infinitum rerum omnium subiectum, ex quo illae formantur primario non per se, sed per accidens educuntur, et in quod postremo omnia resoluuntur. Probe haec definitio materiae tenenda est, vt, quo sensu Aristoteles contra veteres physicos, nec formam nec materiam in causis naturalibus negantes disputauerit, intelligatur. Omnes scilicet, qui de rerum naturalium causis disseruerunt, philosophi, in eo consenserunt, esse aliquod subiectum, ex quo formata sint omnia, quaecunque in sensus nostros incurrunt, cuique formae rerum imprimantur, id quod materiam plerique vocant. Hanc materiam vt negare non poterant, ita quid esset, et qua ratione formas rerum reciperet, dicere vix poterant, et ad varias hypotheses recurrebant. Plerique in minimas particulas diuisam, aeterno motu ferri, et a causa rationali coniungi non negabant, quidam casu ita coalescere statuebant; formas tamen rerum non deprehendebant. Hinc materiae particulis inesse eiusmodi qualitates essentiales, et vel prima elementa in iis haerere, variis modis postea modificatas asserebant, vt Empedocles, Thales et qui hos sequebantur, vel vniuersarum rerum naturas, certo particularum generi inesse et similares particulas iungi contendebant, vt Anaxagoras. Quod cum displiceret Platoni, nec is materiae fluxum negare auderet, adeoque formas et essentias rerum aliunde deriuare haberet necesse, ad ideas recurrit, siue essentias ex Deo emanantes et rerum materiae impressas. Facile vidit Aristoteles, homo acutissimus, esse haec somnia ingenii, nec ita rerum naturalium cognitioni consuli. Vt itaque aciem aptius instrueret, materiam quidem accepit, qualitatibus omnibus penitus orbatam, quae nec qualitatem nec quantitatem vllam haberet, adeoque corpus quoque non esset, sed tamen subiectum se aeternum obiecisset, cui vero formae speciesque imprimerentur, et inhaererent, vnde et sequitur materiam in se incorpoream esse, cum corporis natura sit, qualitatibus vestiri. Quod vt ipse Aristoteles, eo loco vbi pluribus de hac re agit [b], luculenter innuit, ita peruerterunt Aristotelis sententiam, qui, cum corpus non esse materiam viderent, Deum ipsum esse materiam primam contenderunt, qui solus sine corpore,

ab

z) ibid. c. 8.

a) ib. c. 9. p. 261. vbi nouam se hypothesin edere iactat.

b) Metaphys. L. I. c. 6. T. II. p. 450.

ab aeterno, infinitus, etc. ſit, qua in haereſi Almaricum fuiſſe, in hiſtoria philoſophiae medii aeui dicemus. Ariſtoteles itaque hac materiae definitione Empedocli aliisque elementa materiae ineſſe ſtatuentibus, itemque iis, qui qualitates ineſſe materiae credebant, ſe oppoſuit, nouam ita philoſophandi de naturalibus hypotheſin excogitaturus. Quam tamen ante eum iam tenuerunt Pythagorei, inter quos TIMAEVS LOCRVS [c] materiam definiuit eſſe ab omni forma et figura per ſe immunem ac liberam, quaslibet tamen formas recipientem. Quem ſecutus eſt PLATO in *Timaeo* [d] paria tradens. Ariſtoteles vero, qui, vt nouae gloriam inuentionis ſibi vindicaret, veterum lumina peruertere ſolebat, negans [e], quae Plato habet de materia, certi ac definiti quid ſignificare, primum ſe gloriatus eſt, qui hanc materiae incorporeae notionem, tanquam verum corporum principium inueniret, et notione abſtracta et metaphyſica vſus materiam definiuerit [f], quae per ſe ipſam neque quid, neque quantum, nec aliud quidpiam eorum, quibus ens denominatur, dicatur. Quae ſi recte obſeruaſſent Ariſtotelis ſectatores, et iactantiam magiſtri, qua in hac materiae definitione ab omnibus veterum ſe abire oſtentabat, ſeducere ſe non paſſi eſſent, vt crederent, aliud illum dicere, quam quod Plato, Pythagoras aliique dixerunt, qui materiam omnibus corporis qualitatibus et affectionibus ſpoliatam dixerunt, non in tot abſurdas et contrarias de materia prima Ariſtotelis ſententias fuiſſent delapſi [ff]. Immo recentiores quoque parcius inſaniae accuſaturos fuiſſe hanc doctrinam, ſi veram veterum et Ariſtotelis mentem recte perſpexiſſent, egregie monet, qui incomparabili iudicio lucem argumento huic accendit, ven. MOSHEMIVS [g], quem, ne nimii ſimus, legi conſulique velimus. Ceterum notionem materiae abſtractam in metaphyſica conſiderandam eſſe contendit Ariſtoteles, eo itaque reliqua ſeruanda ſunt, quae de ea dici poterant.

VIII. Eorum quae ſunt, quaedam natura ſunt, quaedam ob alias cauſas: illa principium in ſe vniuerſa motus habent, hæc vero minus. Eſt vero natura principium et cauſa motus atque quietis in eo, in quo primo per ſe et non per accidens ineſt. Ineſt autem natura ſubſtantiis materialibus; proprietates autem naturales conueniunt cum ipſa natura, quae duobus conſiſtit, materia et forma: forma tamen magis natura eſt, quam materia, quia in actu conſiſtit [h]. Obſcuriſſimus eſt in definienda naturae notione Ariſtoteles, vt incertum ſit, quid per eam intellexerit? Non enim eſſe certam ſubſtantiam conſilio res omnes diſtribuentem et a rebus materialibus diuerſam, in quam ſententiam praeter alios diſceſſit RADVLPHVS CVDWORTHVS [i], naturam genitricem cui magnopere fauebat, hoc loco ſe vidiſſe ſomnians, ex eo intelligi poteſt, quod cum materia haec natura arctiſſime connexa eſt, eiusque neceſſitati alligata [k]. Quaerenda itaque eſt haec natura in rebus materia-

 libus,

c) De anima mundi, Opuſc. Phyſ. GALEI p. 544.
d) Conf. CICERO Acad. Qq. L. I c. 7.
e) De gener. et corrupt. L. I c. 2. T. I. p. 385.
f) Metaphyſ. L. VII. c. 3. T. II p. 768.
ff) Conf. MORHOF. Polyhiſt. T. II. L. II. P. I. c. 12. p. 226.
g) Ad CVDWORTHI Syſtem. intellect. c. V. Sect. II. §. 27. n. 2 p. 944 ſeqq.
h) Ita Phyſic. L. II c. 1 p. 262.
i) Syſtem. intellect. p. 157.
k) Phyſ. L. II. c. 11.

libus, in quibus, ait, esse principium et causam vt moveantur, et quiescant, in quibus primo per se et non per accidens subsistunt. Suspicatur hic doctissimus MOSHEMIVS [l], formam illam, quae materiae coniuncta naturam constituit, Aristoteli esse calorem illum animalem, ex sole et astris natum, quem vniuersis rebus inesse, et generationis vniuersae causam esse alibi pronuntiat. Nos omnino in eo pollicem premimus viro acutissimo, Aristotelem ipsum accuratam notionem naturae animo haud informauisse: quisquis enim attente initia libri secundi auscultationum physicarum legerit, palpabit, Aristotelem de principio naturali, quo forma et materia coniunguntur, motuque in actum deducuntur, sollicitum, cum vi hypotheseos semel adamatae Deum, vt Plato, vel substantias diuinas, quales ideae, in partes vocare non posset, et tamen nouum quid dicere vellet, animo sibi notionem vagam concepisse, adhibitoque nomine nihili, se nodum, quem soluere nequibat, dissecuisse: reuera enim nihil dixit, cum non tantum materia, cui tamen secundario ad naturam faciebat accessum, non sit causa efficiens, sed subiectum patiens motus; sed et forma vt materiae iungatur, causa efficiente ad id opus habeat: vnde recte, nisi fallimur, Philoponus, naturam virtutem internam motus effectricem dixit esse [ll]. Cum vero Aristoteles claram et distinctam ideam naturae non habuerit, frustra agunt, qui clariora ei affingunt, lucemque obscurissimo principio inferunt. Mirarique desinimus, quoslibet fere interpretes Aristotelis invenisse in natura Aristotelis, cui dicere poterant, tu mihi sola places. Id quod luculento exemplo eorum, quae patrum nostrorum memoria de natura inter viros acutissimos disputata sunt, illustrari posset, nisi breuitati consulendum esset. Quod si coniecturis locus aliquis in re obscurissima est, ab Aristotelis systemate non alienum putamus esse, si per naturam intelligatur influxus necessarius atque naturalis intelligentiae vltimae sphaerae praesidentis, quo formae ita inducuntur in materiam, et motus naturalis in iis ita producitur, vt res omnes inde oriantur. Quem influxum Auerroës et sequaces in intellectum aliquem vniuersalem transformauerunt. Non ignoramus, longe aliam plerisque videri intelligentiae huius operationem; verum qui Aristotelis physicam attentius considerat, facile sentiet, ad eiusmodi quid naturam Aristotelis redire. Verum coniecturae nudae non inhaeremus.

IX. Causarum quatuor genera sunt: materialis ex qua res omnes fiunt; formalis per quam fiunt, quaeque ratio essentiae est in re qualibet; efficiens, a qua fiunt; finalis propter quam fiunt. Causae autem vel proximae sunt, vel remotae, vel principales vel accessoriae, vel actuales vel potentiales, vel particulares vel vniuersales [m].

X. Fortuna et casus variorum effectuum causa sunt. Fortuna est causa accidentalis, quae interuenit rebus consilio et deliberatione susceptis

l) Ad l. c. CVDWORTHI.

ll) Conf. CLAVD. BERIGARDVS Circul. Pisan. P. I. p. 37.

m) Phys. L. II. c. 3. p. 165.

ſceptis: caſus latius adhuc patet, eſt enim cauſa accidentalis interueniens rebus ad finem quendam, ſaltem a natura deſtinatis [n]. Mire et hic notionibus vagis, vocibusque nihil certi ſignificantibus philoſophantes deludit Ariſtoteles, quem admiſſa ſemel hypotheſis, de motu rerum omnium ex prima cauſa per intelligentias ſphaeris coeleſtibus praeſidentes, quae rationalis cauſae directionem in ſublunaribus ſuſtulit, ad eiusmodi aſyla ignorantiae confugere coëgit. Caſum enim et fortunam in cauſis ponit efficientibus, et tamen, certam eis, vnde oriantur, cauſam aſſignare nequit [o].

XI. Natura ſemper agit propter finem, non temere atque prout caſus tulerit. Quae enim natura efficiuntur, ſemper vel maximam partem, eodem modo procedunt, ſine tamen quandoque excidit ſuo, vt in monſtris [p].

XII. Neceſſitas duplex eſt, vel abſoluta vel conditionata: illa a materia eſt, haec a forma vel fine [q].

XIII. Motus eſt actus eius, quod eſt potentia, cum actu eſt. Ita ſatis obſcure philoſophus generalem et abſtractam motus ideam ſibi concipiens, definiuit actum, qui conuenit potentiae, vt potentia eſt, ſeu ad quem potentia, vt potentia, proxime inſtituta eſt [r].

XIV. Infinitum eſt, quod habet ſine fine tranſitionem [s]; eiusmodi actus infinitus in natura non datur: dantur tamen entia potentia infinita.

XV. Locus eſt immediata atque immobilis corporis continentis ſuperficies, ſuntque in loco ea, quae ab alio corpore continentur: quae vero aliud ſupra vel extra ſe corpus non habent, in loco non ſunt: quieſcunt vero corpora in loco ſuo naturali, nam eo tendunt, tanquam pars diuulſa a toto [ſſ]. Diſtinguit hunc locum externum ab interno Peripatetica philoſophia, hic enim praedicamentum vbi eſt, inuito forte Ariſtotele, quem ſibi hac in re contradixiſſe, pulchre demonſtrat BERIGARDVS [t], dignus qui hac de re legatur.

XVI. Vacuum locus eſt, corpore deſtitutus, atque tale in natura vacuum non datur: eo enim dato omnis tolleretur motus; quia in vacuo neque eſt ſuperius vel inferius, neque pars vlla, ad quam motus tendat [u].

XVII. Tempus eſt numerus motus ſecundum prius et poſterius, quae temporis partes momento praeſenti coniunguntur, ſicuti puncto lineae partes [v]. Oppoſuit hanc definitionem temporis Ariſtoteles Pythagorae et Platonis ſcholae [w], quorum ille per tempus ſphaeram quam motus mundi deſcribit intelligit, hic motum coeli [x]: Sunt tamen, tradente SEXTO EMPIRICO [y], qui hanc temporis definitionem Platoni adſcribunt. Ariſtotelis tamen

n) ib. c. 4. 5. p. 166 ſeqq.

o) Accidentaliter enim operari ait l. c. & indefinitam atque obſcuram cauſam vocat, ſatis prodens, neſciiſſe ſe meliora, quae veteribus a ſe reprehenſis opponeret.

p) ib. c. 8.

q) ib. c. 9.

r) Phyſ. auſc. L. III. c. 1. p. 272.

s) ibid. c. 4. 5. p. 274.

ſſ) L. IV. c. 3. p. 282.

t) l. c. p. 53.

u) L. IV. c. 6. p. 285 ſeqq.

v) ib. c. 10. 11. p. 287 ſeqq.

w) ib. c. 12. p. 290. neutrum tamen nominat, videndus autem PLVT. de plac. phil. L. I. c. 21. 22. SIMPLIC. ad l. c. Phyſ. p. 165. SEXTVS Pyrrh. hyp. L. III. ſ. 136. aduerſ. Phyſ. L. II. ſ. 176. et FABRIC. ad h. l.

x) ib. ſ. 228. et loc. cit. Pyrrh. hyp.

y) l. c. c. 14. p. 292.

tamen ſyſtemati conuenit, in quo motus ab aeterno motore oriundus numerari poteſt, et relatione ad prius et poſterius habita tempus dicitur. Numerus itaque hic non intelligitur mathematicus, ſed numerabilitas, hoc eſt, motus ipſe, quatenus poteſt numerari.

XVIII. Omnis motus et mutatio in tempore fit, eſt enim in quouis motu celeritas tarditasue, quae tempore definiuntur. Hinc coelum, terra, mare, in tempore ſunt, quia moueri poſſunt.

XIX. Tempus, cum ſit numerus numeratus, ſine numerante dari non poteſt; cuius partes anima ſuſtinet[z].

XX. Quies priuatio motus in corpore eſt, quando, vbi et quatenus motui eſt aptum[a].

XXI. Neque motus datur, qui fiat in inſtanti, fit enim in tempore[b].

XXII. Quicquid mouetur in toto aliquo tempore, neceſſario etiam mouetur in qualibet eius parte.

XXIII. Omnis motus finitus eſt, fit enim in tempore[c].

XXIV. Quicquid mouetur, id moueri ab alio oportet, ſiue exterius, ſiue interius mouetur[d].

XXV. Quia vero in infinitum eiusmodi progreſſus motus non datur, ſequitur inde, neceſſario deueniendum eſſe ad primum quendam motorem, qui ab alio moueatur nullo, omnisque motus fons et origo ſit[e].

XXVI. Eſt vero, qui fons motus eſt, primus ille motor immobilis, alias enim alius eſſet motor, qui ipſum moueret, quia nihil mouere poteſt ſe ipſum: aeternus, quia mouentur omnia ab aeterno; et alias, ſi motus incepiſſet, non potuiſſet primus motor mouere, tempusque aeternum non eſſet: indiuiſibilis et quantitatis expers; infinitus enim motor primus eſſe debet, quia in tempore infinito mouet, infinita potentia vero, in quantitate finita, qualis corporis eſt, eſſe nequit[f]. Mire non ſibi tantum placuit hac primi motoris, ſiue, Dei demonſtratione Ariſtoteles, ſed et ſectatoribus is viſus eſt, qui doctrinae de Deo puritate omnibus praeferretur[ff]. Quam abſurda vero, et nec intelligibilia ſatis, nec ſana et cum vera Dei notione conſonantia dixerit Ariſtoteles, primi motoris non naturam tantum, ſed imprimis motum actiuum explicans, poſtea, vbi ſyſtema metaphyſicum Ariſtotelis excutiendum erit, dicemus. Praeſenti loco hoc vnum adiicimus, non poſſe demonſtrari ſecundum Ariſtotelis ratiocinia primum motorem, niſi ſupponatur motus aeternus, quod cum ipſis Ariſtotelis principiis contradicat, faſſi ſunt Peripateticae ſcholae inter recentiores celeberrima nomina, FRANCISCVS PICCOLOMINAEVS[g], IACOBVS ZABARELLA[h], et qui Ariſtotelem cum Ionicis acute commiſit CLAVDIVS BERIGARDVS, inanem

z) Phyſ. L. V. c. 2. p. 295.
a) ib. c. 3. p 297.
b) ib. c. 6. p. 300.
c) ib. c. 7.
d) ib. c. 6. L. VIII. c. 1 ſeqq. p 319 ſeqq.
e) ibid.
f) ibid. c. 7.
ff) Dicetur hac de re paulo infra, vbi de religione et impietate Ariſtotelis agendum.
g) De coelorum motoribus.
h) De inuentione aeterni motoris, conf. BAYLE Dict. T. IV. art. Zabarella not. G. H.

anem eſſe totam Ariſtotelis de primo motore demonſtrationem: qua de re ad horum virorum hiſtoriam delatis plura dicenda ſunt.

XXVII. Coelum perfectum eſt, quoniam ex perfectis corporibus componitur, omnemque complectitur perfectionem, ipſumque ab alio comprehenditur nullo [i].

XXVIII. Tot ſunt ſimplicium corporum ſpecies, quot ſunt ſimplicis motus variationes; ſimplex autem motio localis gemina eſt; vel circularis vel rectilinea. Haec vel a centro recedit, vel centrum petit, quorum vtrumque fit vel ſimpliciter, vel ſecundum quid et ſuo modo. Hinc ſequitur, cum quadruplex motus ſimplex rectilineus ſit, quatuor dari elementa, id eſt corpora ſimplicia. Quoniam vero et circularis motus eſt, qui cum eorum eſſentia non conuenit, ſequitur inde dari quintam aliquam eſſentiam, a reliquis elementis diuerſam, diuinae magis et perfectioris naturae; id vero eſt coelum [k]. Nouum hac quoque in parte εὕρημα ſe habere gloriatus eſt Ariſtoteles, quod ſi tamen veteres conſulimus, fatendum eſt, motum illum coeli circularem, et diſtinctam coeli diuinioremque naturam non Platoni tantum, ſed et Pythagoreis quibusdam placuiſſe, quibus more ſuo, eam ſurripuit Ariſtoteles. Prius Xenocratis teſtimonio probat SIMPLICIVS [l], poſterius ex loco OCELLI LVCANI [m] conſtat, qui diſerte coeli naturam diuinam, et ingenitam, a parte mundi genita et mutationi ſemper obnoxia diſtinguit. Ob hanc enim reliquamque de elementorum mutatione doctrinam Peripateticae ſimillimam libellum Ocello cum SAM. PARCKERO [n] abiudicare, temerarium putamus. Eiusmodi enim plagia ſaepe commiſiſſe Ariſtotelem in confeſſo eſt.

XXIX. Coelum eſt neque graue, neque leue, quia neque a centro recedit, neque ad id tendit, vt ſolent leuia et grauia; ſed circulari motu mouetur.

XXX. Et quia coelum contrarium non habet, generationis et corruptionis, accretionis et deminutionis atque alterationis expers eſt [o].

XXXI. Mundus nec ipſe infinitus eſt, neque extra eum datur corpus infinitum; nullum enim corpus infinitum eſſe poteſt [p].

XXXII. Vnicus eſt mundus, ſi enim plures eſſent, motu in alterum delati ex loco proprio eſſent delapſuri [q].

XXXIII. Aeternus quoque mundus eſt, adeoque nec generari, nec corrumpi poteſt [r]. Decantatiſſimum hoc Ariſtotelis dogma eſt, qui et hanc ſibi gloriam vindicat, quod primus mundum aeternum et origine et fine docuerit, omnes enim ante eum γεννᾶν τὸν κόσμον καὶ κοσμοποεῖν, mundo cer-

i) De Coelo L. I. c. 3. p. 337.
k) ib. c. 2. p. 338.
l) Vid. NVNNESIVS ad Vit. Ariſt. p. 127.
m) De mundo, Op. Phyſ. GALEI p. 527.
n) De Deo diſp. IV. ſ. III. p. 367. conf. BVRNET. Archaeol. philoſ. L. I. c. 11. p. 425. qua de re infra quoque agetur.
o) Cap. 3. p. 339.
p) Cap. 7. p. 343.
q) Cap. 8. p. 345.
r) Cap. 12. p. 351. quod pluribus locis probat, nec veteres negant. Conf. IAC. THOMAS. de exuſt. mundi Stoica. diſſ. IV. p. 58. BAYLE Dict. T. III. art. Pomponace. Hiſt. vniuerſelle p. 12. CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 14. p. 285.

certam generationem et efformationem adſcripſiſſe, aſſerit[s]. PHILONIS[ſ] vero iam tempore fuerunt, qui Ariſtotelem huius dogmatis auctorem negarent, et Pythagoreis quibusdam id tribuerent, quemadmodum CENSORINVS[ſſ] non Pythagoreis tantum omnibus, ſed Platoni quoque illud tribuit, obſeruante GASSENDO[t]. Et de Platonis quidem opinione ſuo loco actum eſt, monitumque, non audiendos eſſe Platonicos recentiores, qui vt Platonem cum Ariſtotele in concordiam redigerent, docuerunt, mundum quidem genitum eſſe, ſed ab aeterno. Quod vero ad Pythagoreos attinet, non Epicharmum tantum, ſed Empedoclem quoque aliosque huc referri videas[u]. Imprimis vero OCELLVS LVCANVS notiſſimo libello, hanc de mundo aeterno ſententiam propugnauit. Fatendum tamen praeter vnum Lucanum, reliquos fere omnes, quibus etiam Eleatici iungi poſſunt, non eandem de aeternitate mundi, quam Ariſtoteles tenebat, ſecutos fuiſſe ſententiam, ſed ab omni aeternitate vel effluxus mundorum ex ſinu DEI, vel ſucceſſiones et mutationes innumerabiles ſomniaſſe. Ocelli tamen ſententiam Ariſtotelis dogmati maxime affinem eſſe, ipſa libelli inſpectio docet; quem ſi excipias, reliquos non plane cum Ariſtotele conſenſiſſe, etſi mundum aeternum dicerent, recte notat MOSHEMIVS[v], Lucani vero foetum Peripatetici hominis eſſe, facilius dicitur, quam probatur; vnde non absque veriſimilitudine coniicimus, Ariſtotelem in exſcribendis veterum ſcriptis exercitatiſſimum et callidiſſimum, Ocelli potiſſimum ſcrinia in phyſiologia ſua condenda expilaſſe. Neque tamen poterat aliter Ariſtoteles, qui mundum neceſſarium primi motoris vel effectum vel ſubiectum ponebat, quae ipſa quoque ratio aeternam ei durationem adſcribere Ariſtotelem coëgit; vt ita fruſtra agant, qui eum finem mundo per diluuionem hiemis et conflagrationem aeſtatis poſuiſſe cum CENSORINO[w] aſſerunt. Etſi enim partibus mundi mutationes et vaſtationes accidere non negabat, ridiculum tamen putabat, ob paruas breuesque mutationes vniuerſum moueri aſſerere[x]. Suſpecta itaque corruptionis loca ſunt veterum, quae aliud dicunt, recte obſeruante IACOBO THOMASIO[y]. Id quod propter eos potiſſimum monendum eſt, qui omnem mouent lapidem, ne Ariſtoteles reuelationis veritati officiat, quique adeo omnem in eo operam collocant, vt euincant, Ariſtotelem non ex ſua ſententia mundum vel a parte ante, vel a parte poſt, vt loqui amant, aeternum decreuiſſe[z]. Contradixiſſe vero Ariſtotelem hoc dogmate ſibi, nec ipſi eius aſſeclae paulo candidiores negant, dum genitum eſſe, et ab aeterno tamen exiſtere, impoſſibile alio loco putat[a]. Verum hominem a veteribus recedere volentem, cum meliora non haberet, ita fuiſſe lapſum, mirandum non eſt.

XXXIV.

s) l. c. c. 10.
ſ) An mundus ſit incorruptibilis p. 940.
ſſ) De die nat. c. 18.
t) Phyſic. ſ. I. L. I. c. 6. p. 162.
u) CVDWORTH, l. c.
v) ad h. l.
w) loc. cit.
x) Meteorolog. L. I. c. 14. T. I. p. 424.
y) l. c. p. 60 ſeqq.
z) Vid. quos nominat BERIGARD. Circ. Piſan. L. III. circ. 2. p. 5. 6. THOMAS. l. c.
a) Conf. IDEM l. c.

XXXIV. Natura suo motu coelum fertur circulari, non tamen vnius ille generis est per vniuersum coelum. Sunt enim orbes alii, qui motu incedunt primo mobili aduerso, vt vicissitudini locus esset in rebus sublunaribus, et generationibus atque corruptionibus [b].

XXXV. Sphaericae porro figurae coelum est [c].

XXXVI. Primi mobilis motus aequabilis est, et plane vniformis, non enim habet initium, neque medium, neque finem. Sunt enim aeterna, et primum mobile et primus motor, et varietatem nullam admittunt [d].

XXXVII. Stellae eiusdem naturae sunt cum corpore, quo sustinentur, spissae tamen magis sunt, et compactae: illae caloris et lucis in inferioribus causa sunt, dum motu suo aërem affricant et accendunt; id quod fit maxime in sphaera solis [e].

XXXVIII. Stellae in coelis defixae non a se ipsis, neque proprio sibi motu, verum secundum orbium suorum impulsus mouentur.

XXXIX. Primum mobile celerrimo circumfertur motu; septem, qui ei subiecti sunt planetarum orbes, quo propiores sunt ei, hoc celeriori motu eius agitatione voluuntur: proprio vero motu hoc tardius procedunt, quo propiores sunt primo mobili [f].

XL. Stellae rotundae sunt, et luna quoque [ff].

XLI. Coeli centrum terra est, rotunda, in medio consistens immota, quae iuxta cum aqua, vnum conficit orbem [g].

XLII. Elementum corpus est simplex, in quod alia corpora diuiduntur, in quibus illud siue actu existit, siue potentia [h].

XLIII. Qualitates, quibus elementa mouentur, sunt grauitas et leuitas; graue est, quod deorsum versus centrum deprimit, leue, quod ascendit ad coeli extrema [i].

XLIV. Duo sunt elementa, sibi inuicem contraria, vnum simpliciter graue, terra; alterum simpliciter leue, ignis, quae in partes tendunt contrarias. Inter haec media interiacent, et ex vtriusque extremi natura participant, aër et aqua.

XLV. Generationis et corruptionis perpetua est successio, siue simplex ea sit, siue accidentalis, cuius causa est, et primus motor, et materia prima, ex qua res omnes fiunt [k].

XLVI. Aliud est alterari, aliud generari; in alteratione subiectum manet integrum, affectiones mutantur; in generatione totum mutatur; augmentatio et diminutio vero quantitatis, motus localis spatii est mutatio [l].

XLVII. Augmentatio nutritionem supponit, quae fit, quando alimentum,

Lll ll 2

b) De coelo L. II. c. 3. p. 355.
c) ib. c. 4. p. 356.
d) ib. c. 6. p. 358.
e) Cap. 7. p. 359.
f) Cap. 8. p. 359.
ff) Cap. 11. p. 361.
g) Cap. 13. 14. Priori loco diligenter veterum de systemate mundano sententias exponit, posteriori rationibus satis leuibus meliorem sententiam deserit.
h) De coelo L. III. c. 3. p. 372.
i) ib. L. IV. c. 1. p. 378.
k) De gener. et corrupt. L. I. c. 3. p. 386.
l) Cap. 5. p. 390.

tum, vt ſubſtantia eſt, tranſit in corporis animati ſubſtantiam; augmentatio vero fit, ſi accedit ad corporis animati quantitatem.

XLVIII. Mutua phyſici contactus actio et paſſio eſt, inter res partim forma diſſimiles, partim materia ſimiles; vtroque nitente, vt ſimile ſibi reddat patiens [l].

XLIX. Principia et differentiae elementorum, ſenſibus et tactui obnoxiorum, tactiles ſunt qualitates, quae diſcrimen inter corpora ſenſibilia conſtituunt: et ſunt paria eorum ſeptem: calidum et frigidum, humidum et ſiccum, graue et leue, durum et molle, viſcoſum et aridum, aſperum et laeue, craſſum et tenue.

L. Primarum vero qualitatum agentes duae ſunt, calor et frigus; paſſiuae duae, humiditas et ſiccitas; calor homogenea congregat, frigus heterogenea diſſipat, humidum aegre continetur, ſiccum facile.

LI. Ex coniunctione caloris et ariditatis naſcitur ignis; ex caloris et humiditatis, aër; ex humiditatis et frigoris aqua; ex frigoris et ſiccitatis terra [m].

LII. Omnia elementa poſſunt inuicem in ſe transmutari, non generatione, ſed alteratione.

LIII Omnia corpora miſta ex omnibus miſcentur elementis [n].

LIV. Cauſae miſtorum corporum tria ſunt, materia, qua aliquid poteſt eſſe et non eſſe, forma, quae eſt ratio eſſentiae, et cauſa effectrix vniuerſalis, motus coeli ſingularis [o].

LV. Corporum miſtorum alia ſunt imperfecte miſta, alia perfecta; illa ſunt meteora, v. g. cometae, galaxia, pluuia, nix, grando, venti etc. [p]

LVI. Generationi corporum perfecte mixtorum opponitur putrefactio, cui obnoxia ſunt omnia, excepto igne.

LVII. Ex putridis animantia producuntur, calore naturali adiuuante.

Pſychologia Ariſtotelica.

§. XV. Prolixiſſimus in his omnibus non enarrandis tantum ſed et rationibus muniendis, et contrariis veterum phyſicorum opinionibus refutandis eſt Ariſtoteles, qui ad ſpecialiora quoque deſcendit, quae tamen in breui hac rudique ſummorum capitum doctrinae naturalis Ariſtotelicae expoſitione enarrari nequeunt, vbique tamen apud viros doctos, qui in genuinam Ariſtotelis mentem inquiſiuerunt, queunt inueniri. Adiicienda tamen doctrinae eius de anima ſumma capita, vt qua ratione nobiliſſimum argumentum excuſſerit Ariſtoteles, pateat. Ita vero de animae origine et natura diſputat, vt obſcuriſſime mentem explicet, vnde non potuit non maximus interpretum eius de mente illius circa doctrinam de anima oriri diſſenſus. Cuius rationem potiſſimum in ipſis philoſophiae Ariſtotelicae circumſtantiis quaerendam putamus. Cum enim ſua φιλοσοφέμενα veterum placitis opponeret Ariſtoteles, et imprimis id ageret, vt a Platone diſcedens,

l) Cap. 6. p. 393.
m) Lib. II. c. 2. 3. p. 400 ſeqq.
n) Cap. 8. p. 406.
o) Cap. 9. p. 406.
p) Prolixe horum corporum naturam explicat Meteorologicorum libris tribus prioribus, quarto corporum perfecte miſtorum proprietates conſiderat.

ſcedens, nouam et oppoſitam philoſophandi rationem introduceret, id agi ab eo oportuit, vt vel re ipſa, vel vbi hoc non poſſet, nominibus atque vocibus noua afferret. Prius vero cum facere non poſſet, et cum Platone diuerſas animae facultates in homine, diuerſamque earum originem aſſereret, nouis vocibus, nouoque ſyſtematis ordine rem mutare, et obſcura tradere, cum clara non haberet, coactus eſt. Quapropter inanis nobis labor videtur, velle Ariſtotelis ψυχολογίαν ad certas clarasque notiones reducere, nimiique illi recte eſſe cenſentur, qui, non, quid de anima ſtatuerit, ſed quid conſtituere debuerit, exponentes, cuncta ad ſaniores opiniones trahunt. Verum de his in particulari ψυχολογίας hiſtoria amplius dicendum eſt. Nos inſtituti memores, ſummam doctrinae eius exponemus, quae hæc eſt:

LVIII. Anima a ſe ipſa non mouetur, quicquid enim mouetur, mouetur ab alio. Oppoſuit hoc Platoni, et ſcholae Pythagoreae, nec aliter patiebatur doctrina de motus origine [q].

LIX. Anima eſt prima entelechia corporis naturalis organici, vitam potentia habens: eſt vero entelechia prima operationis principium, ſecunda ipſe actus [r]. Dici non poteſt, quantum operae conſumſerint Ariſtotelis interpretes, vt obſcuriſſimae definitioni lucem accenderent. Quid enim ἐντελέχεια ſit, nec ipſe clare definiuit, nec, qui eum ſecuti ſunt, concordant, et clare intelligunt. Plerique actum primum definiunt, et Themiſtius τελείωσιν complementum et perfectionem alterius, qualis eſt forma rei materiatae: vt ita anima ſit actus primus non reſpectu materiae, ſed ſuarum functionum, quibus natura prior eſt, quasque in corpore organico exercet. Aliter tamen Auerroës, et qui eum ſequuntur, qui formam non operantem per actum primum intelligit; aliter alii. Lepide, ſed ex vero Ariſtaeus, collocutor BERIGARDI [s], viri in doctrinis Ariſtotelicis earumque imbecillitatibus perſpicaciſſimi: *Difficultas tantum eſſe poteſt in voce actus, graece ἐντελέχεια, quam forte dicetis vſurpari tantum ab Ariſtotele pro forma, quae materiam afficit, eo modo, prout vobis placet:* ita enim res ſe habet; obſcuriſſimam vocem quilibet interpretum ad id traxit, quod placebat, quodque ſaluis Ariſtotelis principiis fieri poterat. Nec nos meliora dare audemus, dicemus tamen, quae nobis ea de re in mentem venerunt. Agnoſcebat Ariſtoteles, obſcuriſſimam eſſe quaeſtionem de anima, quam etſi ſubſtantiam eſſe probe videbat, naturam tamen eius non nouerat; hinc ex operationibus eius, quae in ſenſus incurrunt, eam indagandam eſſe, recte exiſtimans, obſeruabat homines non tantum per eam viuere, et ſentire, ſed et intelligere, et hoc intellectus ac rationis vſu a reliquis animantibus viuentibus et ſentientibus differre, id quod mox in ipſo limine tractationis [ſ] demonſtrat. Cum vero ideam ſiue notionem abſtractam principii illius, quod ita corpore tanquam inſtrumento ad viuendum, ſentiendum

 et

q) Operoſe L. I. de anima T. I. p. 476 ſeqq. veterum opiniones de anima examinat et refellit, more ſuo, vt aptius ſua inſtrueret, felicius in refutandis aliorum opinionibus, quam confirmandis ſuis.

r) Lib. II, c. 1. p. 487.

s) Circul. Piſan. P. IV. circ. 2. p. 11.

ſ) Cap. 2. p. 487 ſeq.

et intelligendum vtitur, efformare vellet, et facile peruideret, eiusmodi ſubſtantiam eſſe debere, quae tali perfectione gauderet, vt iſtas functiones in corpore organico edere poſſet: neſciret vero, cuiusmodi illa ſubſtantia naturae eſſet, vocem aliquam a confuſa, quam ſibi formabat notione deſumtam in definitione inſtituit [ſſ], et ἐντελέχειαν dixit, id eſt, ſi dicendum quod res eſt, ſubſtantiam neſcio quam, quae vitam rationalem et ſenſitiuam in corpore organico producere apta eſt [t]. Quae vt attento Ariſtotelis lectori ſua ſponte in mentem veniunt, ita morem Ariſtotelis, vocibus nihili notionibusque vagis et incertis rerum naturalium principia declarandi mire illuſtrant.

LX. Animae tres facultates ſunt, nutriens, ſentiens et rationalis, quarum ſuperior inferiores potentia complectitur.

LXI. Facultas nutriens ea eſt, per quam vita rebus omnibus ineſt; eius operationes ſunt generatio et nutritio [u].

LXII. Facultas ſentiens ea eſt, qua animantia ſentiunt primum: Senſus vero mutatio eſt in organo a re ſenſibus oblata, procurata: Senſus enim ſe ipſum mouere non poteſt [v].

LXIII. Senſus externi ſunt viſus, auditus, olfactus, tactus et guſtus [w].

LXIV. Omnes hi ſenſus ſpecies ſenſibiles a materia abſtractas accipiunt, vt cera figuram annulo inſculptam accipit, non ſimul accepta gemma.

LXV. Omnis ſenſus externus differentiam percipit rei, circa quam verſatur, diuerſarum rerum vero differentias diſcernere nequit: communis itaque aliquis ſenſus datur, qui eas diiudicat: idque vno eodemque actu, dum in eo externi ſenſus coniunguntur omnes, quos diiudicat [x].

LXVI. Senſus ab intellectu differt, illo gaudent omnia animantia, hoc pauciſſima [y].

LXVII. Phantaſia a ſenſu et ab intellectu differt, quamuis ſine praeuia ſenſus perceptione non detur, quemadmodum neque cogitatio absque ea exiſtit.

LXVIII. Eſt vero cogitatio actio intellectus, ſcientiam, opinionem et prudentiam comprehendens.

LXIX. Phantaſia eſt motus animalis, a ſenſu agente deriuatus, quo motu varie animal afficitur, res concipiens modo veras modo falſas.

LXX. A phantaſia deriuatur memoria, quae res praeteritas complectitur, et pertinet per ſe ad phantaſiam, per accidens ad intellectum, et in eadem animae facultate ſedem habet [z].

LXXI. Memoria eſt ex impreſſione imaginis cuiusdam in anima a ſenſu facta, vbi haec imago retineri non poteſt, humiditatis vel ſiccitatis exceſſu, ibi ceſſat memoria: cerebri itaque ad eam temperie opus eſt.

LXXII.

ſſ) Conf. CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 10. et qui potiora de hac voce erudite collegit ven. WALCHIVS Parerg. Acad. p. 300.

t) Conf. LEIBNIZ. Theodicée P. I, §. 87, p. m. 130.

u) ib. c. 4. p. 489.

v) Cap. 5. p. 491.

w) Cap. 6. p. 492.

x) Lib. III. c. 2. p. 500.

y) Cap. 3. p. 501.

z) De memor. et reminiſc. L. I, c. 1. p. 523.

LXXII. Reminiſcentia non reſumendo memoriam exercetur, ſed per diſcurſum et perquiſitionem diligentem ſeriei rerum [a].

LXXIII. Somnus oritur ex ſtupore et ligatione quaſi ſenſuum: et occupat imprimis ſenſum communem.

LXXIV. Inſomnium eſt phantaſmatis apparitio per ſomnum oblati, orti ex remanentibus in organis ſenſoriis imaginibus rerum, circa quas ſenſus verſantur [b].

LXXV. Tertia animae facultas intellectus eſt, quae homini propria eſt, eſtque ea animae pars, quae cognoſcit atque intelligit [c].

LXXVI. Intellectus duplex eſt, patiens et agens.

LXXVII. Intellectus patiens eſt, per quem omnium rerum formas intellectus induit; agens, eſt potentia cognoſcens, quae phantaſmata pariter et intellectum patientem illuſtrat [d].

LXXIIX. Intellectus actiuus ſeparari a corpore poteſt, immortalis eſt, et aeternus; et paſſionis eſt expers, nec commiſcetur corpori: intellectus paſſiuus mortalis eſt.

LXXIX. Actio intellectus eſt duplex, vel indiuiſibilium, id eſt, apprehenſionum ſimplicium, in quibus nec veritas, nec falſitas eſt; vel complexorum, ſiue affirmationis et negationis; in hac ſola veritas et falſitas eſt [e].

LXXX. Eſt porro intellectus agens vel theoreticus vel practicus; ille rem intelligibilem in actu conſtituit; hic rem bonam vel malam cognoſcit, diiudicat et voluntatem mouet, ad eam appetendam et fugiendam [f].

LXXXI. Localis motus in animali principia ſunt intellectus practicus et appetitus, ille quid ſectandum, fugiendumue ſit docet, hic appetit, vel auerſatur [ff].

LXXXII. In homine duplex eſt appetitus, voluntas nempe, quae ſequitur iudicium rationis, et appetitus ſenſitiuus, qui vel iraſcibilis vel concupiſcibilis eſt, qui ſenſum ſequitur et phantaſiam.

LXXXIII. Soli homines phantaſia deliberante vtuntur, quae optimum eligit, hicque appetitus rationalis ſenſitiuo, qui brutis communis eſt, imperare debet [g].

LXXXIV. Vita eſt animae cum calore naturali conſtans permanentia [h].

LXXXV. Caloris principium in corde eſt, quod ſi extinguitur, mors ſequitur [i].

§. XVI. Haec eorum, quae de anima diſſeruit Ariſtoteles, ſumma eſt, in qua haud pauca iure deſiderantur. Nihil enim clarum dixit de animae origine, et ex quo fonte in corpus immittatur, licet de eo problemate fuſe diſſerentem

Anima an immortalis Ariſtoteli?

a) ib. c. 2. p. 525.
b) De ſomno et vigil. c. I. 2. p. 528.
c) De anima L. III. c. 4. p. 502.
d) Cap. 5. 6. p. 504.
e) ibid.
f) ib. c. 7. p. 506.
ff) ib. c. 10. p. 473.
g) ib. c. 11. p. 508.
h) De vita et morte c. 17.
i) ib. c. 18.

rentem audiuerit Platonem: nihil porro de animae immortalitate, quod clarum ſit, protulit. Et intellectum quidem agentem immortalem eſſe ait, paſſiuum cum reliquis animae facultatibus immortalitate priuat, quae tamen omnes, ſi eum audias, vna in anima ſunt. Hinc grauis inter ſectae Peripateticae alumnos, ab ipſa protractorum in lucem librorum Ariſtotelicorum aetate ad recentiora vsque tempora controuerſia fuit, an anima iuxta Ariſtotelem mortalis vel immortalis ſit? Et prius quidem non Chriſtiani tantum doctores Ariſtoteli tribuerunt[k], ſed et Dicaearchus, quo familiariter vſus eſt Ariſtoteles, ſecutus eſt[l], libris vero Ariſtotelis detectis ſchola Peripatetica Alexandro Aphrodiſienſi auctore conſtanter ita praeceptoris mentem explicuit, qua de re in hiſtoria huius ſectae poſt C. N. tempora prolixius dicemus. Eidem parti ſe poſtea iunxit Auerroës, intellectum agentem ab anima hominis longo diſcrimine ſeparans, vt ſuo quoque dicetur loco; Alexandri opinionem poſtea Petrus Pomponatius, eiusque diſcipuli, Caeſar item Cremoninus, Andreas Caeſalpinus, et Ariſtotelicae philoſophiae inter Italos aſſeclae plures receperunt. Aliter tamen, non medio tantum aeuo aliqui[ll], ſed potiſſimum poſt renatas literas illi, qui Ariſtotelem intra ſacra Chriſtianorum adyta receptum impie non philoſophatum fuiſſe contenderunt, qua de re lites inter Pomponatium et Auguſtinum Niphum, recentiorum temporum hiſtoriam philoſophicam enarraturi, plenius exponemus. Et exercuit quoque ſemper doctiſſimorum virorum induſtriam vexatiſſima quaeſtio[m], eo quod ſupra modum ſe occultet, ſententiamque mentis veram premat Ariſtoteles, ſine dubio Socraticam ſcholam, quae pro immortalitate animae pugnabat, immo religionem quoque gentis ſuae publicam reformidans. Vnde nec diligentiſſimus Ariſtotelicae doctrinae, et errorum in ea ſcrutator FRANC. PATRICIVS certi quid hac de re conſtituere auſus eſt[n]. Nos clariora quidem et omnino certa dare non promittimus, ſi tamen criticas leges ſequimur, et Ariſtotelis ſcita attentius rimamur, non deſperandum eſſe putamus, vt veriſimili ratione doceatur, animam hominis fine apud Ariſtotelem non carere. Scilicet 1. praeſupponendum eſt, quod ſupra ex philoſopho attulimus, certum eſſe, ex mente Ariſtotelis, quod non anima tantum ſenſitiua, ſed et intellectus paſſiuus interitu non careant. De intellectu itaque actiuo tantum, qui iudicat, quique ratiocinatur, ſermonem eſſe neceſſe eſt. 2. Certum vero porro eſt, hunc intellectum actiuum ex Ariſtotelis mente extrinſecus ei aduenire et immitti.

k) Patrum loca, quibus Ariſtoteli hunc errorem obiecerunt, affert FR. BALTVS iugement des SS. Peres ſur la morale de la Phil. pay. ch. 17. p. 124 ſeqq. omnium maxime luculentus eſt EVSEBIVS praep. Eu. L. XV. c. 9. p. 808 ſeq. qui Platonicorum contra eum in hoc argumento agmina producit, quocum conferendus IO. LAVNOIVS de varia fort. Ariſt. c. I. p. 127 ſeqq. et WALCHIVS Parerg. Ac. p. 315.

l) CICERO Tuſc. Qq L. I. c. 31.

ll) In his Anonymus de vita Pythag. apud PHOTIVM Cod. CCLIX.

m) Non audet negare AVGVSTINVS OREGIVS in rariſſimo libro: Ariſtotelis vera de rationalis animae immortalitate ſententia Rom. 1633. conf. BAYLE dict. T. III art. Oregius. Aliorum et imprimis Bernardini Donati loca prolixe affert LAVNOIVS l. c. p. 261 ſeqq.

n) Libro cit. L. XII. p. 152. Rationes vero quae pro Ariſtotele militant affert BENED. PERERIVS de comm. rerum natur. principiis L. VI. c. 19. pag. 388.

immitti[o]. Quem fontem animae rationalis ſtudioſe quidem occultat, prodidit tamen loco quodam non obſcure, quid de eo ſentiat. Ait enim, poſtquam animam vegetatiuam et ſenſitiuam extrinſecus non accedere demonſtrauerat, quia cum actionis corporalis ſint, ſine corpore ineſſe nequeant: λείπεται δὲ, τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον: *Reſtat itaque mentem ſolam foras ingredi, et ſolam diuinam eſſe.* 3. Vnde vero immittatur mens ab anima diſtincta in corpus, id nuſquam diſerte tradidit, etſi eodem loco dicat, in ſemine contineri non ignem vel talem aliquam facultatem, ſed ſpiritum, et naturam, quae in eo ſpiritu eſt proportione reſpondentem elemento ſtellarum. Ex quo loco eruditiſſimus MOSHEMIVS[p] colligit, calorem aliquem naturalem, vt alio loco vocat, ex ſideribus forte ſuccenſum et per vniuerſam rerum naturam fuſum eſſe, huiusque naturae partem ſemen excipere ſicque mentem immitti. Vt enim hoc de mente ſiue intellectu actiuo intelligatur, antecedentia obſtant, vbi diſerte tradit philoſophus: animam vegetatiuam in prima conceptione tantum eſſe, ſenſualem etiam, qua animal eſt procedente tempore recipi, et tum rationalem. Si vero tempore procedente demum foetui iam concepto immittitur mens, vt hic luculenter docet, in ſemine maris immitti ea nequit[q]. Nec dubitamus nos, ipſum Ariſtotelem, hoc in loco vehementer confuſum, neſciuiſſe, quid de animae origine ſtatuendum ſit, et quod ipſe fatetur, dubitatione plenum eſſe, quonam tempore et quomodo et vnde mentem recipiant, qui ea gaudent. Vnde quae poſtea de ſeminis natura et calore, ſiue de ſpiritu vitali tradit, non ad mentis ortum, ſed potius ad id, in quod mens diuinae originis et incorporalis naturae immititur et ſedem ei praebet, referendum eſt[r]. 4. Reliquit itaque coniecturis definiendum[s] Ariſtoteles, quinam ille fons animarum ſit, vel mentium potius, ab omni materiali concretione ſeparatarum, et vtrum illa mens vna tantum eſſet in tota ſpecie humana, an ſua ſingulis tribueretur, an vt actus informans, an vt aſſiſtens. Quod ſi Ariſtotelis totam, quam nobis dedit, phyſiologiam conſideramus, omnino veriſimile putamus, intellexiſſe eum per fontem mentium intelligentiam aeternam, in tota ſpecie humana vnam, quae omnibus hominibus adſit, non vt forma, ſed vt motor ſuo mobili[ſ]. Nec ab hac opinione, quae conſtitutionem totius ſyſtematis phyſici apud Ariſtotelem fundamentum habet, diſſentiunt magnopere Alexander[ſſ], Auerroës et Zabarella, niſi in eo, quod primam intelligentiam eum fontem eſſe putent; cum potius intelligentia vltima intelligenda eſſe videatur, quae intellectum vniuerſalem agen-

o) De gener. animant. L. II. c. 3. p. 819. conf. GREG. NAZIANZ. or. de Sp. S. p. 220. ARISTID. QVINT. de muſic. L. III. p. 134. conf. WALCH. Parerg. Acad. p. 305.

p) Ad CVDWORTHVM p. 67. et p. 1172 ſeqq.

q) De gener. animal. L. III. c. 11. conf. CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 10.

r) Recte id quoque obſeruatum cel. WALCHIO p. 313. et ante eum IAC. THOMASIO l. c. §. 168. ſeqq p 216 ſeqq.

s) Recte id obſeruatum BERIGARDO l. c. p. 126.

ſ) Omnes enim intelligentiae Ariſtotelis aſſiſtentes tantum ſunt ſphaerarum, non informantes.

ſſ) De anima L. II. c. 15. quocum facit etiam CHR. SONERVS Metaph. L. V. c. 6.

agentem omnibus hominibus communem constituit, quae hominum phantasiae coniuncta, plures efficit quodammodo animas rationales [t]. Qua de re, quid contra Auerroistas, Achillinum, Pomponatium, Portium aliosque scriptum, et ab iis responsum est, consuli, vbi occasio se exhibet, velimus. Quam de anima sententiam Aristoteles a Platone mutuo accepit, et more suo obscurauit, cui mens pariter ex anima mundi decerpta est. 5. His suppositis anima hominis, qua talis, mortalis necessario dicenda est. Etsi enim ipsa mens immortalis est, cum vniuersalis illa anima non moriatur, ab homine tamen moriente, cui loco formae impressa et immissa est, separatur, et cum antea phantasiae iuncta animam rationalem constituerit, nunc discedens cui assistentem se praebuerat, animam hominis mortalem deserit: sicque anima hominis, qua eius anima est, mortalis est. Verum in re obscurissima coniecturarum satis est; vnde reliqua, quae dici poterant, non moramur, hoc vnum obseruauisse contenti, non confundendum esse hunc animorum fontem Aristoteleum, non tantum cum vniuersali spiritu siue calore, qui vitae sensitiuae fons est, et vna cum semine immittitur, verum nec cum anima mundi Stoica et Platonica, animarum scaturigine. Stoica enim familia Deum ipsum per omnes mundi partes diffusum, vt informantem eius partem, fontem mentibus praebere statuebat, Plato animam diuidui et indiuidui participem Deoque inferiorem, sed diuinae tamen originis mentibus fontem assignabat; Aristoteles intelligentiam Deo inferiorem, ceu formam assistentem animis originem dare contendebat. Id quod ad distinguenda sectarum placita omnino notandum est [u].

Metaphysica Aristotelis.

§. XVII. A rebus naturalibus, et mobilibus, ad considerationem earum rerum, quae naturam rerum visibilem et mobilem transcendunt, et immobiles sunt, adeoque generaliorem cognitionem requirunt [v], transit, quae quoniam priores natura esse debent, quam res mobiles, ideo metaphysicam primamque philosophiam vocauit. Non enim solas mentis notiones et abstractiones vniuersales ista philosophiae parte comprehendit, vt postea fecere, sequius secundum Aristotelem philosophantes Scholastici, sed naturarum spiritualium ipsiusque DEI considerationem ea comprehendit; sicque theologiam quandam naturalem atque philosophicam exhibuit. Nuspiam vero

t) Nisi velis esse intelligentiam ista adhuc inferiorem, vt volunt Arabum quidam, conf. IAC. THOMASIVS de exust. mundi Stoica, diss. XIV. §. 153. p 213 seqq. et quos laudat SYRBIVS phil. prim. p. 435. qui tamen vix cum Aristotelis systemate conciliari possunt.

u) Conf. THOMAS. l. c. Sunt ex veteribus et in his ATHENAGORAS leg. pro Christ. p. m. 7. ed. Paris. et CLEM. ALEXANDRINVS in Protrept. qui referunt, Aristotelem Deum habuisse pro anima, cuius corpus stellae et siderum fixorum sphaerae sint. Vnde eum inter animae mundi patronos retulit CVDWORTHVS Syst. intell. p. 181. seqq. Eos vero non audiendos esse, nec trahendos in patrocinium animae mundanae, recte monuere IAC. THOMASIVS l. c. p. 212. & cl. MOSHEMIVS ad l. c. Cudw. nam qui mundi animam statuunt, de informante, non assistente anima loquuntur: PP. vero dicti hanc non illam intelligunt, ait enim Athenagoras : animam Deum esse sphaerae stellarum fixarum, ratione motionis istius, cum ipsa non moueatur, sed corporis motum efficiat eique praesit. Nec hi accurate Aristotelis mentem exprimunt, non enim omnibus sphaeris, sed supremae tantum Deus praeest, vt ille vult. Etsi vero animam quandam spiritualem vniuerso inesse credidit, nempe θερμότητα ψυχικὴν, quae omnia permeat, illa tamen ad intelligentias non pertinet, sed ad coeli naturam, et elementi quinti est, a Deo diuersi.

v) Metaphys. L. VI. c. 1. T. II. pag. 692. V. a pag. 9.

vero obſcurior fere eſt Ariſtoteles, quam in hac doctrinae parte, tum quod veterum doctrinas fuſe refert, argumenta eorum affert et refutat, nec tamen ſatis a ſuis diſtinguit: tum quod notionibus maxime abſtractis immerſus, cum claras et diſtinctas ideas non haberet, incertis vagisque ſaepiuſcule vteretur nominibus: quam difficultatem eius ſenſa genuina eruendi auxerunt, qui in purioris doctrinae partes eum rapere omnibus viribus ſategerunt. Diligenter itaque totus nexus dogmatum tenendus et expendendus eſt, et inde de mente philoſophi iudicandum. Nos ordinem ab eo inſtitutum, quem in metaphyſicorum libris tradidit, iterum ſequemur, vbi hunc in modum ſtatuit:

I. Metaphyſica ens conſiderat, quatenus ens eſt, eiusque principia. Eſt autem terminus entis analogus, atque primo de ſubſtantia dicitur, cuius vna eſt eſſentia, de accidentibus autem non ſimpliciter, ſed quatenus ſubſtantiarum communia ſunt attributa. Hinc primario haec ſcientia agit de ſubſtantia [w].

II. Primum atque vniuerſale principium et axioma hoc eſt: Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe et non eſſe, in eodem nempe ſubiecto, eodem tempore et modo atque reſpectu. Ad hanc vniuerſaliſſimam omnis veritatis regulam omnis demonſtratio redit, ipſa, quia prima veritas, eſt indemonſtrabilis [x].

III. Ens eſt vel per ſe, vel per accidens, vel potentia, vel actu, vel in intentione, vel reapſe [y].

IV. Entis per accidens nulla datur ſcientia, eſt enim ſpecies non entis, neque cauſam per ſe habet.

V. Ens per ſe diſtribuitur, ſecundum decem praedicamenta.

VI. Eſt vero ſubſtantia id ipſum, quod ſubiicitur, in quo conſiderantur, materia, forma atque ratio, et compoſitum, ex his proprio magis ſenſu poſteriora ens dicuntur, quam materia, quae tamen vere quoque ſubſtantia eſt et primum ſubiectum [z].

VII. Materia prima primum eſt ſubiectum, et vltimo ſupereſt ſublatis omnibus corporis affectionibus, hinc neque ſubſtantia completa eſt, neque quantitas, neque in alio praedicamento. Materia vero a forma ſeparari nequit, nec ſingularis eſt aut determinata. Probe haec materiae primae definitio obſeruanda eſt, qua ab omnibus corporis affectionibus abſtractam, quatenus ſolum ſubiectum primum et vniuerſale rerum omnium eſt, ſibi concepit, et quam metaphyſica notione ſibi efformauit, in rerum et principiorum naturalium circulum intruſit. Ex quo inanes Peripateticorum de natura materiae primae diſputationes facili negotio poſſunt dirimi.

VIII. Forma id eſt, quod re ipſa dicitur eſſe, ſiue tota rei natura et eſſentia, quae definitione comprehenditur: habent vero ſubſtantiae ſenſibiles propriam definitionem, ens per accidens non item [a].

 IX.

w) L. I. c. 1. L. V. c. 1. L. VI. c. 1.
x) L. IV. c. 4. p. 668 ſeq.
y) ib. c. 7. p. 679.
z) L. VI. c. 3. p. 693.
a) L. VI. c. 6. p. 696.

IX. Potentia eſt vel agens vel patiens. Potentia actiua, eſt principium motus aut transmutationis in altero, vel quod inſtar habetur alterius [b].

X. Potentia paſſiua eſt in patiente, nec poteſt motus huius a motu agentis potentiae diuelli, etſi in diuerſis ſubiectis ſint.

XI. Potentiarum aliae ſunt rationales, aliae rationis expertes [c].

XII. Potentia manet in rebus, licet actu ſe non exſerat [d].

XIII. Non dantur potentiae, quorum actus ſunt impoſſibiles. Poſſibile enim eſt, quod ex aliqua potentia conſequitur, vel conſecuturum eſt [e].

XIV. Potentiae vel ſunt naturales, vel conſuetudine acquiruntur, vel diſciplina diſcuntur.

XV. Actus eſt, quando aliter res eſt, quam erat in potentia [f].

XVI. Omnis actus prior eſt potentia, omnique eo quod potentia continetur, ratione, eſſentia et tempore [ff].

XVII. Ens intentionale eſt vel verum vel falſum. Vere intellectus affirmat, ſi iudicium rei conforme ſit; falſo, ſi conforme ſit minus.

XVIII. Sunt autem etiam verum et falſum in ſimplici rerum apprehenſione, non tamen per enunciationis modum, verum ſimpliciter et per modum perceptionis.

XIX. In rerum immutabilium ſcientia intellectus decipi non poteſt, ſed in ſolis rebus contingentibus et mutabilibus.

XX. Vnum entis affectio eſt, non ſubſtantia, ſed categorema, et praedicatum cuiusque rei, in quantum ea eſt ens. Vni autem opponuntur multa. Ad vnum refertur idem, aequale, ſimile [g].

XXI. Diuerſa ſiue genere ſiue ſpecie talia ſunt; genere diuerſa ſunt, quae eandem non habent materiam, vel genus; ſpecie diuerſa ſunt, quorum idem eſt genus [h].

XXII. Subſtantiarum tria ſunt genera, duo naturalium ſubſtantiarum, quorum vnum corruptibile, vt animalia, alterum ſempiternum, vt coelum. Tertium genus immobile eſt [i].

XXIII. Dari perpetuam aliquam et immobilem ſubſtantiam, neceſſarium eſt, quia datur motus localis aeternus, circularis coelo proprius, qui initium habere non potuit. Si autem aeternum tempus et motus eſt, neceſſario ſequitur, non tantum eſſe ſubſtantiam, in quo motus ſit, aeternam, ſed ſubſtantiam etiam, quae cum ipſa non moueatur, ſiue immobilis ſit, non potentiam tantum mouendi contineat, ſed et actu ipſa moueat, actu puriſſimo [k].

XXIV. Subſtantias motus aeterni effectrices materia oportet eſſe expertes, mouent enim actu aeterno, omnis expertes potentiae.

XXV.

b) L. IX. c. 1. p. 711.

c) c. 2. p. 712.

d) ib. c. 3. Hoc oppoſitum Megaricis.

e) ib. c. 4. p. 713.

f) ib. c. 6 p. 715. Hoc vero non de tempore ſemper intelligendum eſſe, monet, ſed ratione et eſſentia ſemper.

ff) ib. c. 10. p. 717.

g) L. II. c. 4. L. IV. c. 6. p. 678.

h) ib. c. 9. p. 680.

i) L. XI c. 1. p. 738.

k) ib. c. 6. p. 740. ſequimur vero verſionem doctiſſimi interpretis STANLEII, reliquis emendatiorem.

XXV. Talis ſubſtantia, circulari motu commota, coelum eſt; generationum vero et corruptionum vices non primo debentur coelo, quod eodem modo ſemper mouet, verum inferioribus ſphaeris maxime ſolis.

XXVI. In aeternum eſt igitur primum coelum, aeterno enim agitur motu, praeter quod aliquid eſſe oportet, quod aeternum mouet, et ſubſtantia et actus eſt, et nunquam mouetur.

XXVII. Primus ille motor mouet appetendo et intelligendo, etſi ipſe non moueatur. Motio autem primi mouentis, quatenus eſt prima cauſa effectrix, conſiſtit in eius influxu, qua efficienter concurrit cum intelligentiis inferioribus ad mouendas earum ſphaeras.

XXVIII. Vis igitur effectrix primi motoris in applicatione conſiſtit virium motorum inferiorum, ad proprium ipſis opus, ad quod cum eis agendo concurrit ita, vt aliunde eius actio non dependeat. Ita intelligentiae coelum mouent, non generationis rerum inferiorum cauſa, ſed propter bonum iſtud pulcherrimum maximeque expetendum, cui conformari ſe cupiunt [t]. Difficillima haec pars ſyſtematis metaphyſici Ariſtotelis, quae vero totam rationem et fundamentum eius complectitur. Poſtquam enim per ſcalas ſubſtantiarum ad primam ſubſtantiam aſcenderat, fontem omnis motus, quem e coeli motu circulari et perfectiſſimo atque aeterno deriuauerat, detecturus, tandem ad primum motorem peruenit, quia motus in infinito quaerere cauſam ipſe videbat eſſe abſurdum, et tamen motum eſſe aeternum ſtatuebat; quo iure, quaue iniuria, iam dicendi locus non eſt; ſufficit, Ariſtotelem ita fuiſſe ratiocinatum. Hunc motorem itaque immobilem eſſe et tamen aeternum mouere, ex hac cauſa erat neceſſarium; aſt modum, quo illum motum prima illa cauſa, et omnis motus principium efficeret, indicare, hic haerebat aqua philoſopho. Non enim ineſſe animam orbibus coeleſtibus, quae inſita vi eos moueret, dicere licebat, licet id contendat CVDWORTHVS [u]; hoc enim toti ſyſtemati Ariſtotelico contrarium eſt, et primis eius notionibus de materia, motuque locali; aſſiſtentes itaque ſphaerarum coeleſtium, vnde reliquarum infra lunam rerum motus penderet, motores excogitabat, et vt his motus cauſam aſſignaret, ſupremae ſphaerae primum motorem alligabat. Quem cum omnis quantitatis et materiae adeoque omnis quoque motus vacuum eſſe, dicere cogeretur, quia pro certo ſumebat, quodcunque mouetur, mouetur ab alio, proceſſum vero in infinitum recte repudiabat, tanquam contradictorium, alia mouendi ratio, quam quae in materia eſſet, excogitanda erat, qua ſphaerarum ſuprema, et ſimul intelligentiae reliquis ſphaeris praeſidentes mouerentur. Difficillimae vero quaeſtioni ſoluendae impar, cum de ſubſtantiae ſimplicis immaterialis, immobilis natura parum haberet, quod diceret, a mentis humanae ſimilitudine rationem deſumſit, ratus, mouendi actum aeternum in primo motore, eodem modo, quo in mente hominis, licet in perfectione metaphyſica, fieri.

 Ad

t) ib. c. 7. p. 742.

u) l. c. p. 183. ſeqq. quam ſententiam iam euertit THOMASIVS, et poſt eum MOSHEMIVS ll. cc.

Ad animum vero humanum attendens, cum videret, ad mentis ideam et voluntatis decretum, ſequi motum non animae tantum, ſed et corporis; localis motus, vti ſupra demonſtrauimus, principia poſuit intellectum practicum et appetitum [m]: vtrumque non tam efficienter quam finaliter operantes, hocque pro primario localis motus principio admiſſo, ſic egregie explicatam putabat quaeſtionem, quae tot magna ingenia, Ariſtotele longe ſuperiora exercuit, qua ratione anima agat in corpus? Haec ad primum motorem applicans, cum aliud non haberet, quod cauſam motus, ita, vt tamen ipſe non moueretur, explicaret, dixit mouere eum ὡς ἐπιθυμητὸν, ὡς τὸ ὀρεκτὸν, ὡς νοητὸν, ὡς τὸ ἐρώμενον, *ſicut appetibile, ſicut deſiderabile, ſicut intelligibile, ſicut amabile*. Fatemur, nihil iam nos clarius ſcire, qua ratione Deus moveat; adeo obſcura ſunt omnia, quae dicit, nec miramur, ex hoc ligno finxiſſe ſibi Mercurium, qualem vellent, interpretes, certiſſimum enim eſt, Ariſtotelem ipſum ea non intellexiſſe, et quae ipſi de mente hominis myſteria erant, cum ad Deum transferret, prorſus incognita et obſcura manſiſſe; ſed haec in homine ita philoſophari per notiones vagas obſcurasque et ideas nihili ſueto, vt ignorantiam tegeret, eo magis ferenda ſunt, quo magis etiam hodie maximis viris nondum ſatis exploratum eſt, qua ratione ſpiritus puri moueant? motusque in materia cauſa queant eſſe efficiens? Non vero Deum in ſe tantum tanquam primum motorem conſiderabat Ariſtoteles, ſed tanquam eum, a quo reliquae intelligentiae dependerent, et forte etiam (licet mentem hac de re ſuam non expoſuerit) emanauerint. Quae cum aeternum motorem tanquam optimum et perfectiſſimum exemplar intueantur, et deſiderio ferantur, motum primi principii ſui admittendi, ipſi quoque modo intelligibili mouentur [n], ſphaerasque ſuas mouent, ſicque reliquis motus cauſa ſunt, et aeterni quidem in circulari coeli motu, mutabilis vero in motu rectilineo. Verbo vt, quantum licet, clare mentem Ariſtotelis, prout nobis videtur, explicemus, id fere dixit, quod alii ita efferrent: Deus neceſſario eſſentiae ſuae, potentiae et bonitatis actu et poteſt mouere omnia et vult ea mouere, ideoque reapſe mouentur. Quod num ſoluendo difficillimo problemati aptum ſatis et ſufficiens ſit, noſtrum hoc loco non eſt diſpicere. Certe ſi qua in lucem protrahi poteſt, obſcuriſſimum dogma ita explicandum videtur, et detegenda hoc quoque loco magni viri aſyla ignorantiae. Quae enim interpretes attulerunt, coacta omnia ſunt, quaeque imprimis Platonici recentiores, et in his Simplicius adducunt, aperte ſcopum conciliandi Platonem cum Ariſtotele produnt. Vnde abiicienda quoque ſententia, de Deo, ceu anima mundi, ſphaeras mouente, quae miſero ſyncretiſmo et pudenda confuſione Platonicas hypotheſes miſcet cum Ariſtotelicis, vel potius vtrasque turpiter peruertit.

XXIX. Primus hic motor perfectiſſima fruitur vita et iucundiſſima atque aeterna, quae in eo conſiſtit, vt ſe ipſum intelligat, et cum infinita delectatione contempletur. XXX.

m) De anima L. III, c. 10.

n) Hinc Alexandro Aphrodiſienſi et poſt eum accuratioribus Peripateticis obſeruatum, Deum mouere, non vt cauſam efficientem, ſed vt cauſam finalem, quod ex allatis lucem capit, Conf. Conringiana p. 125.

XXX. Hic primus motor Deus eſt, aeternum ac viuum ens entium nobiliſſimum, ſubſtantia immobilis, a rebus ſenſibilibus diuerſa, quantitatis corporeae atque partium expers, quaeque diuidi nulla ratione poſſit. Sine his enim aeternus et primus motor eſſe non poſſet [o].

XXXI. Poſt primam illam ſubſtantiam, coeli primi motorem alias eſſe oportet ſubſtantias materiae expertes, aeternasque, inferiorum ſphaerarum motibus praefectas, et iuxta numerum et ſeriem ſphaerarum praeſidentes [p].

XXXII. Deos eſſe primas illas ſubſtantias coelum mouentes, antiqua traditio eſt, atque ea vere diuina doctrina eſt: quod addunt vero, forma hominum eſſe eas, vel aliorum animantium, id ad rudem tantum plebem inſtituendam inuentum eſt, legum et vitae commoditatis cauſa [q]. His daemonologia Ariſtotelica comprehenditur, quae occaſionem eius interpretibus dedit diſquirendi, num daemones crediderit, id quod illi affirmarunt non ſine contentione, quorum intererat Ariſtotelem in ſcholas et cathedras theologicas admiſſum ab omni maleſana doctrina liberari penitus, et chriſtianis dogmatibus conciliari; negarunt viri quidam docti paulo acutiores et praeiudicio iſto non impediti [r]; dubius haeret CVDWORTHVS [s]. Quae vero pro hac re afferuntur loca [ſſ], partim obſcura ſunt, quia incertum, quo ſenſu nomen daemoniorum intellexerit, quamue ei poteſtatem ſubiecerit Ariſtoteles, partim ex aliorum loquuntur opinione. Nobis in hac re allato Metaphyſicorum librorum loco ſtandum eſſe, aequiſſimum videtur, quo aperte dicitur, dari eiusmodi intelligentias, et ſubſtantias ſimplices atque immateriales, easque Deos illos eſſe, quas maiores, et viri priſci in mythologiis expoſuerunt: reliqua fabulis annumeranda eſſe: quibus verbis reliqui daemones plane excluduntur, et ad praeſides ſphaerarum coeleſtium numerus eorum alligatur. Quibus an preces et ſacrificia offerenda ſint, cultusque et veneratio diuina, cautus non explicuit; veriſimile tamen, Ariſtotelem ea inter iſtas fabulas, ad popellum deliniendum et compeſcendam plebeculam, excogitatas, retuliſſe. Cum enim omnia ex naturae neceſſitate motusque aeterni lege agant, iis quae ſub luna ſunt, vel naturae calidiue vniuerſalis motui, vel intellectus vniuerſalis agentis conſilio, vel caſui et fortunae permiſſis, vt ex phyſiologia Ariſtotelis ſequitur, cur quaeſo preces et ſacrificia maximopere commendet, et inanibus cruciet laboribus hominum animos philoſophus? Vtrum vero hae intelligentiae a Deo genitae ſint, de eo Ariſtoteles mentem non explicuit, qui enim a CVDWORTHO [t] affertur locus, huc non pertinet; nec monet inepte doctiſſi-

o) Loca Ariſtotelis congeſſit IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. I, c. 1, p. 9. et ven. WALCH. Parerg. Ac. p. 248.

p) ibid. c. 8. p. 743.

q) ibid. p. 744.

r) COQVAEVS ad AVGVSTIN. de C. D. L. II. c. 4. n. O. TOB. MAIOR. diſſ. de nat. et cultu angelor §. 2. MOSHEM. ad l. citandum CVDW. CONRINGIVS Contingian. p. 127. qui eum Met. L. IV. c. 8. vel ex communi opinione loqui, vel quartum illud animalium genus intelligi putat, quod L. III. de gen. an. c. 11. ſub luna habitare putat.

s) Syſt. intellect. c. IV. §. 24. p. 491.

ſſ) l. c. et Rhetor. L. II. c. 33.

t) l. c. c. IV. §. 24. p. 497. Valde occupatus erat animus magni viri, cum praeſtantiſſimum librum ſcriberet, hypotheſibus & rationibus Platonicorum recentiorum, iuxta quorum cogitata ſaepe perperam aliorum philoſophorum placita explicat.

ctissimus eius interpres, vix posse intelligi, qui potuerint a Deo gigni, qui ab aeterno sphaeris suis alligati sunt. Nam aeternam rerum omnium, qualis nunc est, faciem admittebat Aristoteles, nec admittere non poterat, falsa motus idea et definitione delusus: vnde frustra sunt, qui vel materiam vel mundum Deum ex se produxisse Aristoteli tribuunt [u]; vel plane creationem ex nihilo insana interpretatione illi affingunt [v]. Vtrum vero non conceperit animo, intelligentias non generationis quidem, necessariae tamen emanationis et essentialis dependentiae nexu in origine sua primae intelligentiae iungi, de eo disputari forte posset, firmatque coniecturam, quod Deum finem motus illorum necessarii fecerit: qui cum externus esse nequeat, quia omnia in hoc systemate diuino necessaria sunt, internus est, et ita ex essentia atque natura eius, et intelligentiarum ab eo dependentia oriri debet. Verum in incertissima re nihil definimus.

Atheismus Aristotelis.

§. XVIII. Haec est metaphysicae Aristotelicae facies, quae plura quidem, quam quae allata sunt, comprehendit, his tamen praecipuis fundamentis atque capitibus nititur; quae enarrasse pro instituti nostri ratione, satis erit. Liceret iam nobis ad moralem philosophiam Aristotelis progredi, nisi promissi supra facti memores occasio moneret, de religione et pietate Aristotelis paucis disserere; de qua non nisi exposita systematis eius metaphysici siue theologici facie iudicari posse, diximus. Vt vero fidem liberemus, et an iure vel iniuria in atheorum classem Aristoteles referatur, definiamus, prolixe non congeremus ea, quae magnus veterum et recentiorum numerus vel pro Aristotele, vel contra eum dixit. Loca vtriusque partis pleraque adduxere viri de sacris et elegantioribus literis praeclare meriti, IOH. GEORGIVS WALCHIVS [w], IOH. ALBERT. FABRICIVS [x], IACOBVS FRIDERICVS REIMMANNVS [y], quibus facile plures addi possunt [z], qui ab iis, qui peculiarem atheismi historiam quaerunt, consuli debent. Nos instituti memores, paucis mentem hac de re nostram ita explicamus, vt veterum dogmatum studioso occasio detur, accuratius et ordine debito in rem ipsam inquirendi. Et primo quidem in ipsa athei definitione et ex eo transsumendo nomine accurate hic versandum esse monemus. Solet enim bifariam vox haec accipi: Vel enim philosophum indicat, qui directa systematis ratione Deum ex vniuerso tollit, et nihil nisi vniuersum hoc varie modificatum pro numine habet; vel talem innuit, qui Deum quidem asserit, talem vero de Deo sibi effingit ideam, quae veram de Deo notionem euertit, Deumque facit quasi non Deum. Referuntur etiam a non-

u) Ita Alexandrini Platonici, vt suo Platoni reformato Aristotelem conciliarent, sed perperam, vt enim motus, ita tempus quoque illi aeternum est. Hoc vero posito ortus mundi a Deo locum non habet, quia tempus, et mundus, qui in Deo est, prius et posterius in praesenti iungit.

v) Vide quos nominat MOSHEM. ad Cudw. p. 211. n. 4. et in diss. de creat. ex nihilo l. c. §. 21. p. 980 seqq. Quorum hominum insaniam post PERERIVM l. c. et PATRICIVM l. c. T. V. L. IV. p. 400. IAC. THOMASIVS l. c. diss. IV. p. 58. castigauit.

w) In luculenta tractatione de atheismo Aristotelis Parerg. Acad. p. 298 seqq.

x) Del. argum. de V. R. C. c. VIII. §. 3. p. 307.

y) Hist. Atheismi S. II. c. 27. p. 182 seqq.

z) Recentissime pulchre de hac re disseruit MOSHEM. ad Cudw. p. 500. Integram vero tractationem exspectamus a cl. ZIMMERMANNO, qui per multos iam annos historiam atheismi molitur.

a nonnullis in hanc claſſem ii, qui dogmata venditant, facilem ad atheiſmum viam ducentia, qualia ſunt, negata Dei prouidentia, ſcepticiſmus moralis, mortalitas animae, et quae his ſunt ſimilia; vt taceamus ea, quae a nonnullis de atheiſmo practico ſolent inculcari, quae cum grano ſalis accipienda ſunt, et huc non aduocanda, niſi turpis vita ex dogmatum natura oriatur. Multum in diſputatione de Ariſtotelis atheiſmo in neglecto hoc vocis diſcrimine peccatum et de verbo litigatum eſſe conſtat. Deinde et ad hoc attendendum eſſe iubemus, vnde et ex quibus locis de celeberrimi philoſophi atheiſmo iudicandum ſit? Solent enim nonnulli ex decerptis alieno loco verbis Stagiritae de eius religione iudicium ferre, multi librum de mundo in ſubſidium vocant; quod tamen vtrumque perperam fieri ex eo facile intelligi poteſt, quod liber de mundo incertae fidei ſit, et ipſa potiſſimum totius ſyſtematis phyſiologici conſtitutio et ſumma ſit conſulenda. Ad quam attentum ſeruantes oculum non negamus, ſi prima, quam poſuimus, ſignificatione de atheiſmo Ariſtotelis quaeratur, eum ab hac macula abſoluendum eſſe. Motorem enim primum non deſcribit tantum, tanquam primam rerum omnium cauſam, ſed eum quoque mundo contradiſtinguit, et a materia totum natura ſeparat, ſubſtantiam ei per ſe, motum, intellectum et appetitionem tribuit, et ſupra omnia ponit, et ab eo totam rerum vniuerſitatem, non vt a cauſa informante, vt loqui ſolent, ſed vt ab aſſiſtente et extra mouente dependentem facit; eumque Deum vocare nullus dubitat, eique ſubordinat intelligentias reliquas. Quod ſi vero altera ſignificatione de atheiſmo Ariſtotelis quaeramus, valde timemus, vt quod homini a partium ſtudio alieno faciat ſatis, patroni Ariſtotelis pro eo afferre queant. Eiusmodi enim admiſit placita, quae veram Dei naturam plane euertunt. Deum ille quidem facit motus omnis cauſam, verum non adiungit tantum ei vinculo neceſſario materiam; nec vllam ei in formanda illa poteſtatem tribuit, et formatam iam ad latus ponit, ſed et mundum cum omni ornatu ſuo aeternum; motumque illum non a libera voluntate, ſed a naturae neceſſitate deriuat; impotentiſſimus itaque Deus eſt, qui non poteſt aliter, niſi quatenus vinculum illud, quo neceſſario cum mundo colligatur, permittit. Quemadmodum itaque Deus immutabilis eſt, ita et mundus in ſe ſpectatus, et imprimis pars eius primaria coelum, non deterioris in eo quam Deus, conditionis. Nec poteſt quoque Deus ille aliquid, nec vult, quam quod neceſſario facit, nec id propter alios, ſed propter ſe. Aeternae enim ſuimet ipſius contemplationi deditus, nihil in tota vniuerſitate curat, de nulla re proſpicit, immo nec reliquarum intelligentiarum cura tangitur, ſed non aliter, quam primum mobile in machina, neceſſaria naturae ſuae lege mouet, ſicque machinae inſtar motum cum reliquis participat. Quae aeterna motorum cum ſphaeris mundanis combinatio omnem prorſus libertatem Dei eiicit, et Deum ſua perfectione ſpoliat. Nec aeternitas Deo adſcripta multum iuuat, cum motui ab eo producto et aeterno adiungat Ariſtoteles tempus aeternum, quod prius habet et poſterius, quod non poteſt non eſſe in

aeternitatem Dei iniurium. Nec poteſt Deus Ariſtotelis eſſe immenſus vel omnipraeſens, qui extremae ſphaerae alligatus, a mundi partibus ſemotus agit, otioſus plane ſui contemplator; vnde nec precibus honorari, nec ſacrificiis placari, nec mala punire, nec bonos iuuare vel poteſt vel vult, longe deterior Deo Epicureo, qui praeſtantiae tamen cauſa colendus eſt. Nec intelligentiae ei miniſtrant, quae non aliter niſi partes machinae, ad motum totius neceſſario cooperantur, de rebus ſublunaribus nihil ſollicitae. Quae itaque Dei partes ſunt? qui nec mundum condidit, nec eius curam agit, nec liberior eſt machina quacunque, nec cultu Deo debito poteſt coli, nec a quo beneficia in homines vlla proficiſcuntur? Nec multum valent, quae in contrarium afferuntur; magnificis enim verbis pauca et exilia dicendo vehementer lectores decipit Ariſtoteles. Vocat Deum operationem [a], verum neceſſariam, ſuaeque machinae intentam; ſeſe tantum curantem, ſe contemplantem. Immortalis eſt et vita, ſed talis, quae nulla actione conſtet, niſi mouendi virtute neſcio qua inexplicabili, quae in contemplatione ſui, indeque orto deſiderio et appetitu intelligentiarum conſiſtit. Curam vero aliquam hominum gerere etſi dicere videtur aliquo loco [b] Ariſtoteles, certum tamen eſt, eum ἐξωτερικῶς et ad populum eo in loco philoſophari [c]. Nec pro Ariſtotele militat, quod excipitur, opponere eum neceſſarium in conceptu Dei, non libero, ſed accidenti; non enim locum habere poteſt haec diſtinctio, quia accidentis hic nulla datur conſideratio, ad quod libertas quoque referri debet. Non vrgebimus dogmata, quae atheïſmum quidem directe non inuoluunt, impia tamen ſunt, et ad eum facile ducunt, quale illud eſt, de intellectu agente vno vniuerſali, omnibus hominibus communi, quod Spinoziſmi accuſare in Abaelardo, homine Ariſtotelis ſtudioſiſſimo non dubitauit P. BAYLIVS: mortalitas animae, ſcepticiſmus moralis et his ſimilia. Alia, notata a viris doctis paſſim praeterimus, et in his etiam, quod non facile ſyſtema ſit, quod reuelationi tantopere contra eat, quam Ariſtotelis, cuius ſpecimina egregia paucis dedit magnus CONRINGIVS [d], in philoſophi placitis accurate verſatus. Obiicere praeter haec poteramus Ariſtoteli inconſtantiam in tradenda vera de Deo ſententia, graui ἐγκλήματι ei exprobratam a CICERONE [e] et LACTANTIO [f], niſi patientia lectoris non eſſet abutendum. Paucis vt dicta in vnum contrahamus, CLAVDII BERIGARDI [ff] potius verbis, quam noſtris, vtemur, eo quod in eodem cum Ariſtotele luto haeſiſſe viris magnis, praeter rem viſus ſit. Ita vero acutiſſimus philoſophus: *Hoc in Ariſtotele occurrit reprehendendum, quod poſuit mundum, eiusque materiam primam*

a) De coelo L. II. c. 3. b) Ethic. L. X. c. 7. 9.

c) Hinc dubitanter loquitur, et quidem non de Deo ſummo, ſed de diis, ſiue intelligentiis, quarum vltima hominum res dirigit, dum mentem cum iis communicat. Hoc nihil ad prouidentiam Dei.

d) l. ſupra cit.

e) De nat. Deor. L. I. c. 13.

f) Inſt. diu. L. I. c. 5.

ff) Praef. Circul. Piſan. P. I. Addi his poteſt, quod SEXTVS EMPIRICVS adu. Math. L. X. ſ. 33. Ariſtoteli obiecit, Deum extremo coeli circulo inhabitare, vid. de coelo L. I. c. 3. cum itaque is coelum extremum occupet, quod locum tamen, ſi audias philoſophum, non habet; Deus neceſſario ſpatioſus locus extramundanus eſt. conf. cel. FABR ad l. c. Sexti.

mam aeternam, primum motorem primae duntaxat ſphaerae medio circulo inſiſtentem, libertatis expertem, nihil aliud aptum intelligere niſi ſe-ipſum, nec aliud efficere, quam motum aeternum, proinde nec mundum, nec aliud quidquam ex nihilo creare poſſe, item de reliquis intelligentiis, quarum infimam videtur facere intellectum agentem et animam vnam communem toti ſpeciei humanae, vnde ſurgit innumerabilium errorum ſeges.

§. XIX. Alteram philoſophiae partem principalem, practicam atque moralem conſtituit Ariſtoteles, eamque in ethicam, politicam et oeconomicam diſtribuit. Primae ſcientiae praecepta in libris *ad Nicomachum*, et in libris *magnorum moralium* atque libello *de virtutibus*; ſecundae in *politicorum* libris octo; tertiae in *oeconomicorum* libris duobus tradidit. Etſi vero ſatis copioſus eſt in exponendis philoſophiae moralis atque ciuilis placitis, exilis tamen et ieiunus ob dictas ſupra cauſas plerumque eſt, neque argumentum exhaurit. Cuius potiſſimum inde ratio deducenda eſt, quod vera moralis philoſophiae principia et honeſtatis fontes ignorauit, et abſurdis falſisque metaphyſicae et phyſicae notionibus corruptus nec facultatum animi humani indolem intellexit, nec naturam moralitatis perſpexit, falſaque inſuper perſuaſione ductus, in morali argumento non dari certum aeternumque demonſtrationis ſubiectum, adeoque nullam quoque dari poſſe demonſtrationem, perniciosum Scepticiſmum moralem inuexit [g]. Alienum itaque non eſt, ieiunam videri philoſophiam moralem Ariſtotelis iis, qui eam de naturae moralis principiis naturalibus praecipere debere recte ſtatuunt [h]. Aliter tamen Ariſtoteles, qui cum phyſicam magis, quam ethicam, voluntatis humanae notitiam poſſideret [i], ea quae mores hominum fingunt, ex ciuili potius felicitate, qualem ipſe in aula principum ſectabatur, deriuauit, quam ex natura hominis morali hauſit [k]. Mirum itaque eſt, potuiſſe per tot ſecula ethicae Ariſtotelicae viros non obeſae naris pollicem premere, cum in nulla philoſophiae parte magis pauper ſit, quam in hac, in qua aulicum quidem hominem, in aula Philippi vel Alexandri ad magnam fortunam adſpirantem, non infeliciter finxit, veram vero voluntatis humanae felicitatem non promouit, nec eas homini regulas praeſcripſit, quae internam actionum humanarum honeſtatem reſpiciunt. Id quod nec ſaluis principiis ſyſtematis ſui facere poterat, nec magnopere ſcopus eius poſtulabat, qui fuit, vt ex opinione hominum, in vita politica felicitatem ſectantium;

Philoſophia practica Ariſtotelis.

g) Hinc moral. L. II. c. 3. T. II. p. 16. ait: Scientiam parum aut nihil ad virtutem valere, ſed exercitationem, vſum et habitum. Quod quale fundamentum habeat, ex iis intelligi poteſt, quae ſupra de ſubiecto demonſtrationis ex eius mente diximus. Hinc diiudicandi ſunt, qui, vt ſcepticiſmum moralem ab Ariſtotele remoueant, oſtendere conati ſunt, demonſtrationi in moralibus locum eum feciſſe, quod ANDR. LVDOVICVS KOENIGMANNVS pec. diſſ. ad l. c. Kil. 1707. et IO BVRC. MAIVS diſſ. quod Ariſtoteles demonſtrationem doctrinae moralis non incertam ſtatuerit Kil. 1706. egerunt.

h) Conf. cl. STOLLE Hiſt. phil. moral. gent. §. LXVIII. p. 89 ſeqq. Obſ. Hal. T. II. obſ. 2. et recentiores paſſim.

i) Coniicit inde SOREL de perf. hom. p. 329. Ethicam Ariſtotelis magis eſſe appendicem phyſicae, quam nouam philoſophiae partem, eo quod magis in affectuum natura et origine, quam obiecto et modo explicando verſetur.

k) Monuit hoc iam BOECLERVS Inſtit. pol. L. I. c. 6. p. 82. et BOSIVS de compar. prud. ciu. §. 15. p. 5. add. BVDDEVS Iſag. Hiſt. theol. L. I. c. 4. §. 31. p. 296.

tium, diſcipulum inſtrueret. Et hinc ratio quoque patet, cur pulchritudinem, nobilitatemque inter felicitatis partes numerauerit [l]; affectuumque phyſicam indolem cum morali natura confuderit, mediocritatem vbique poſtulans [ll]; cur nec pietatem [m], nec internam honeſtatem inter virtutis ſepta receperit: talemque virtutis faciem depinxerit, quae aulicis potiſſimum hominibus, ad regis exemplum ſe componentibus, placere poterat [n], neglecta ea, quae virum magis probum, quam ſplendidum magnumque inter homines facit [o]. Summa vero praeceptorum eius moralium haec eſt [p]:

I. Felicitas moralis, non conſiſtit in voluptate corporis, nec in diuitiis, neque in gloria ciuili, potentia et nobilitate, neque in contemplatione rerum intelligibilium, ſiue idearum [q].

II. Sed conſiſtit morale hominis bonum ſiue beatitudo in functione animi et operatione ſecundum virtutem; ac, ſi plures virtutes ſint, ſecundum optimam et perfectiſſimam [r].

III. Vita haec ſecundum virtutem perfectam voluptatem habet in ſe incluſam, et delectationem [s].

IV. Sunt tamen bona externa inſtrumenta quaedam ad res praeclaras ſecundum virtutes agendas, v. g. amici, diuitiae, potentia ciuilis, nobilitas generis, pulchritudo.

V. Summum itaque bonum acquiritur actione virtutis [ſ].

VI. Sunt vero virtutes vel theoreticae vel practicae [ſſ].

VII. Virtus moralis conſuetudine et vſu acquiritur, et quidem actiua, non contemplatiua [ſt].

IIX. Eſt vero virtus habitus proaereticus in mediocritate conſiſtens, quatenus ad nos refertur, quaeque ratione eſt definita, et iudicio prudentum [t].

IX. Mediocritas autem, ſeu medium eſt inter duorum vitiorum extrema, quorum vnum in exceſſu peccat, alterum in defectu.

X. Intelligitur vero eo mediocritas, quae in perturbationibus atque actionibus eſt [u].

XI.

l) l. c. L. I. c. 9. p. 9. quod in eo carpit I. LIPSIVS manud. ad phil. Stoic. L. II. diſſ. XXI. p m. 214. ad virtutis Peripateticae ſcopum non attendens.

ll) Patet hoc ex iis quae L. II. c. 5. p. 17. de natura virtutis moralis diſputat, quam in mediocritate omnium affectuum ponit, hucque etiam odium, atque iram aduocat.

m) Quae enim de cultu Deorum dixiſſe refert SENECA nat. Qq. L. VIII. c. 30. ἐξωτερικῶς dicta ſunt.

n) Hinc fortitudinem actiuam aliis praeponit L. III. c. 6. paſſiuam, ſiue patientiam contemnit L. IV. c. 5.

o) Patet hoc ex deſcriptione magnitudinis, ambitionis filiae, L. IV. c. 3. 4. conf. SPIRIT. fauſſeté des vert. hum. P. II. c. 15. p. 149. ſq. conf. C. THOMAS. Hiſt. Iur. nat. c. IV. §. 10. p. 46.

p) Elegans philoſophiae moralis Peripateticae compendium exhibet. STOBAEVS Eclog. phyſ. et eth. L. II. p. 184 ſeqq. ed. Canteri; quod Latinum exhibet interpres STANLEII p. 475 ſeqq. Nos ipſa Ariſtotelis verba exhibemus, coeptum tramitem percurrentes.

q) Mor. L. I. c. 3. 4. 5.

r) ib. c. 6. L. X. c. 6. p. 101.

s) ib. c. 9. p. 9.

ſ) ib. c. 10.

ſſ) ib. c. 13. p. 13.

ſt) Lib. II. c. 5.

t) ib. c. 6.

u) Cap. 8. 9.

XI. Virtus vero confilio et voluntate fit; vnde fpontanea actio eft, cuius principium in nobis eft [v].

XII. Virtus tribus rebus perficitur, natura, confuetudine ac ratione [w].

XIII. Virtutum primaria eft fortitudo, quae eft habitus mediocritatis inter formidinem et confidentiam, vel audaciam [x].

XIV. Temperantia eft mediocritas inter voluptatum exceffum et defectum fiue ἀναισθησίαν [y].

XV. Liberalitas verfatur circa pecuniam, eftque mediocritas inter profufionem et forditiem [z].

XVI. Magnificentia eft mediocritas circa fumtus magnos decorum feruans, et medium inter infolentiam et indecoram parfimoniam feruans [a].

XVII. Magnanimitas eft mediocritas in tribuendo et appetendo magno honore et iudicio de fuis meritis, medium tenens inter humilem et fuperbum animum [b].

XVIII. Modeftia eft mediocritas circa appetendos honores paruos, medium tenens inter honoris contemtum et ambitionem [c].

XIX. Lenitas eft mediocritas, verfans circa iram, medium obferuans inter iracundiam et lentitudinem fiue torporem [d].

XX. Popularitas fiue facilitas eft mediocritas circa ftudium placendi in congreffu hominum et vitae humanae confuetudine, euitatque morofitatem atque abiectum placendi ftudium [e].

XXI. Integritas fiue candor eft mediocritas in colenda veritate, media inter arrogantiam et diffimulationem [f].

XXII. Vrbanitas eft mediocritas circa ludos et iocos, quae fcurrilitatem vitat et agreftes mores [ff].

XXIII. Verecundia perturbationi f. paffioni fimilior eft, quam habitui, eftque metus quidam infamiae, mediaque eft inter impudentiam et nimium pudorem [g].

XXIV. Iuftitia eft mediocritas circa actiones iuftas et iniuftas, eftque duplex, vel vniuerfalis vel particularis [h].

XXV. Iuftitia vniuerfalis eft obferuantia legum ad conferuationem focietatis humanae [i].

XXVI. Iuftitia particularis eft mediocritas inter aequales fuum cuique tribuens, eftque duplex, diftributiua et commutatiua [k].

XXVII. Iuftitia diftributiua eft, quae cuiuis ciuium pro merito praemia et onera diftribuit, nititurque progreffione geometrica [l].

v) Lib. III. c. 5. Non poterat aliter ftatuere Ariftoteles, qui Deum a rerum humanarum cura excludebat, et cuncta ad cafum, fortunam et confilium referebat. Quantum vero hoc principium ethicum in ecclefiam admiftum detrimentum attulerit, alio loco dicendum eft.

w) STOB. eclog. eth. p. 184.

x) L. c. c. 9.

y) Cap. 13.

z) Lib. IV. c. 1.

a) ib. c. 4.

b) ibid. c. 7.

c) ib. c. 10.

d) ibid. c. 11.

e) ib. c. 12.

f) ibid. c. 13.

ff) ib. c. 14.

g) ibid. c. 15.

h) Lib. V c. 2. p. 44.

i) ib. c. 3.

k) ibid. c. 7.

l) ib. c. 8. 9.

XXVIII. Iustitia commutatiua est, quae in commutatione rerum cuivis, quod ei debetur, tribuit, seruatque proportionem arithmeticam.

XXIX. A iusto aequum differt, quod est correctio legis, qua aliquid ei deest, propterea quia generaliter loquitur: virque aequus est, qui non est iuris interpres in sua causa durior, vel in deteriorem partem propensus [ll].

XXX. Hactenus virtutes, quae eam animae partem, quae ratione caret, concernunt; sequuntur virtutes quae inesse debent ei parti, quae rationi praedita est; id est, intellectui [m].

XXXI. Sunt vero virtutum intellectualium siue theoreticarum species quinque: scientia, ars, prudentia, intelligentia, sapientia [n].

XXXII. In moribus tria fugienda sunt, vitiosa dispositio, incontinentia, feritas; primae virtus, alteri continentia, tertiae virtus heroica opponitur, qua viri diuini efficiuntur [o].

XXXIII. Cum virtute amicitia coniuncta est. Est autem amicitia beneuolentia perfecta inter eos, qui par pari referunt; suscipitur autem vel propter voluptatem, vel propter vtilitatem, vel propter virtutem, haec perfecta, illa imperfecta est [p].

XXXIV. Ea quae amici in amicos conferunt, et quibus amicitia circumscribitur, ex iis, quae sibi quisque exoptat ac tribuit, profluunt [q].

XXXV. Beneuolentia non est proprie amicitia, sed eius initium, concordia eius adiunctum [r].

XXXVI. Scopus vero amicitiae est dulcis vitae societas [s].

XXXVII. Voluptates inter se specie differunt.

XXXVIII. Vt vero inhonestae voluptates hoc nomine indignae sunt, ita honestissima voluptas est, quam vir beatus et perfectus ex actionibus secundum virtutem, atque functionibus, quae eius munus perficiunt, capit [ff].

XXXIX. Beatitudo, quae in actionibus virtuti consentaneis consistit, vel contemplatiua, vel actiua, est [t].

XL. Contemplatiua, quae in contemplatione rerum posita est, praestantior est actiua, quia et mens est pars hominis optima, et res, quas mens contemplatur, optimae sunt; vnde etiam voluptas ex sapientia optima.

XLI. Externa beatitudo externorum bonorum minor est, quam quae est ex actione virtutum; quae tamen illam [u] etiam requirit.

Potiora haec sunt et summa quaedam moralis philosophiae capita, quae in *moralium* libris *ad Nicomachum* scriptis Aristoteles tradidit. Eadem in libris *magnorum moralium* et *eudemiorum* persequitur, vt instituta docebit comparatio, a nobis breuitatis causa praetermittenda [x]. Etsi vero multa

ll) ibid. c. 14.
m) Lib. VI. c. 2. p. 55 seqq.
n) Cap. 3. 4. 5. 6. 7.
o) Lib. VII. c. 1. p. 63.
p) Lib. VIII. c. 1. 6. p. 75. 78.
q) Lib. IX. c. 4. p. 88.
r) ibid. c. 5. 6.
s) ibid. c. 12.
ff) Lib. X. c. 5. p. 99 seq. LAERT. L. V. f. 30 seqq. ORIG. philos. p. 139 seq.
t) ibid. c. 7.
u) ibid. c. 8.
x) Loca magnorum moralium et eudemiorum parallela ad marginem ethicorum notata exhibet CASAVBONI editio, quae consulenda.

ta in his ſunt, quae ad morum honeſtatem veram et internam nihil affe-runt, quaedam quae eam deſtruunt, non priuandus tamen laude ſua eſt Ariſtoteles, qui multa quoque egregia et vitae humanae accommodata in his libris dixit[y], plura huius generis allaturus niſi conſtitutum illi fuiſſet, philoſophorum ante ſe veſtigia vbique relinquere, quod ieiunam de vndecim virtutibus tractationem peperit[z]. Cogitandum etiam, quod in fine ethicorum egregie monet, ea quae dixerat, protheoriam eſſe ad vitam ciuilem in republica et ſocietate humana feliciter et beate tranſigendam; vnde recte ſtatuunt[a], qui hanc de moribus tractationem non pro ethica, ſed politicae parte generali habent; illi enim ſcopum ipſius Ariſtotelis ſequuntur. Patebit hoc clarius illis, qui politicae ſpecialis praecepta ab Ariſtotele tradita euoluent, in quibus non tantum ea, quae ad integrum imperii corpus faciunt, enarrauit, ſed etiam illa docuit, quae ad ſingulas eius partes pertinent. In quibus etſi ſui temporis, hominum magnorum[b] in quorum conſortio viuebat, circumſtantias plerumque reſpexit, fatendum tamen eſt, vidiſſe virum acutum, et inter imperantes et conſiliarios eorum educatum, atque cum iis diu conuerſatum, multa, quae vtiliſſima et egregia ſunt, nec ignorauiſſe imperantium ſophiſmata et arcana, quibus reſpublicas plerumque moderantur[c]. Haec vero porro enarrare, nec inſtitutum noſtrum patitur, ab hac prolixitate alienum; nec libri Ariſtotelis politici minime integri, quos interpretes ſolent ſupplere. Videndi vero, qui introductiones, analyſes et commentarios in libros politicos dederunt[d]. Eadem ratio *Oeconomicorum* Ariſtotelis eſt, qui ad nos mutili peruenerunt, et partem tantum aliquam exhibent. In quibus non contemnenda quidem tradit Ariſtoteles, ſed regionibus, moribus, inſtitutis Graecorum conſonantia, et ad ſuorum temporum rationes exacta: quae cum noſtram aetatem, moresque, ac familiae rationes parum iuuent, merito a nobis praetermittuntur. Addunt in his omnibus Ariſtotelis ſequaces plura, quae tamen magiſtri veſtigia non vbique premunt, quae ex iis diſci debent, quae Ariſtotelici genuini enarratores expoſuerunt, inter quos Alexander Aphrodiſienſis maxime commendari ſolet. Caute vero legendi Eclectici, qui propter ſtudium conciliandi Ariſtotelem cum Platone vtriusque philoſophiae faciem commaculauerunt. De quibus omnibus erudite diſputat FRANCISCVS PATRICIVS[e], et nos neceſſaria trademus ſuo loco.

y) Non negant hoc acres Ariſtotelis cenſores, et in his CHR. THOMASIVS l. c.

z) Erudite hoc demonſtratum Obſ. Hal. T. IX. obſ. 7. p. 200 ſeqq.

a) BOSIVS l. c.

b) Philippi, Alexandri, Antipatris et Antiochi.

c) Expendenda ſunt, quae Polit. L. IV. V. VI. hac de re tradit, conf. CONRING. ep. praelim. ad MACHIAVELLI principem.

d) Ex his H. CONRINGII introductionem, HEINSII paraphraſin, FELDENI analyſin, PICCARTI Commentarium recte laudat BOSIVS l. c.

e) Libro ſaepius laudato.

SECTIO

* *

SECTIO II.

DE SVCCESSORIBVS ARISTOTELIS.

§. I.

Successores Aristotelis.

Hactenus, quantum limites tractationis permisere, Aristotelis, et philosophiae ab eo traditae historiam accurate sumus persecuti; restant fata scholae eius ad Romanorum vsque imperium paucis enarranda. Supra vero iam innuimus, Aristotelem scholae successionem tradidisse Theophrasto Eresio, homini elegantis ingenii et doctrinae. Eum secutus est Strato Lampsacenus, Stratonem Lyco, hunc Aristo Ceius, Aristonem Critolaus, Critolaum Diodorus. Ita enim Peripateticae scholae integram ad tempora vsque Augusti, successionem enumerant PLVTARCHVS[a] et CLEMENS ALEXANDRINVS[b]. Aliter quidem eorum ordinem instituit pluresque nominat *Anonymus vitae Aristotelis enarrator*[c]; is enim ita eos ordinat, vt Theophrastum, Stratonem, Praxitelem, Lyconem, Aristonem, Lyciscum, Praxiphanem, Hieronymum, Pritanen, Phormionem, Critolaum Lyceum exornasse doctrina sua dicat. Id vero de doctorum in Lycei cathedra successione intelligendum non esse, temporum rationes et ipsa virorum horum historia demonstrant, nihil itaque aliud voluit, quam celebriores post Aristotelem Peripateticos enumerare; inter quos fuere viri multa eruditionis et philosophicae quoque cognitionis laude inclyti, quorum celeberrimos quoque infra indicabimus. Repetendum vero est, quod in praecedenti sectione pluribus demonstrauimus, subductos fuisse Lycei doctoribus post Theophrasti mortem libros Aristotelis acroamaticos et philosophicos plerosque, et ignorauisse eos veram conditoris sectae mentem; mirandum itaque non est, dissidere placita Peripateticorum Graecorum, ante C. N. ab Aristotele, eosque suam philosophiam ex coniectura magis, quam inspectione fontium genuinorum ad Aristotelis mentem conformauisse[d].

Theophrastus.

§. II. Dignum itaque Aristotele successorem schola Peripatetica nacta est THEOPHRASTVM, cuius historia admodum manca est apud veteres, et fabulis insuper passim impedita[e]. Natus est Eressi maritima Lesbi vrbe in colle posita, et frumenti copia celebri[f]: hinc Eresius nuncupatus est. Patrem habuit Melantam[g], SVIDAE[h] Leonem dictum, vitae genere fullonem;

a) De exilio T. II p. m. 527.

b) Strom. L. I. p. 301. qui tamen Aristonem omittit. conf. PATRICIVS Discuss. Perip. T. I. L. X. p. 133. IONSIVS de script. Hist. phil. L. I. c. 2. p. 59.

c) Apud MENAG. Comm. in LAERT. p. 201.

d) Legenda, quae hac de re docte disserit PATRICIVS l. c. p. 157.

e) Potiora de Theophrasto collegit LAERTIVS L. V. f 36 seqq. et MENAGIVS ad h. l. ex recentioribus post PATRICIVM l. c. p. 132. vitam Theophrasti critica manu exarauit cel. HEVMANNVS Act. philos. Vol. III. p. 661. add. STANLEIVM Hist. phil. P. V. p. 491 seqq.

f) Vid. STRABO L. XIII. p. 618. BAYLE Dict. T. II. a-t. Erese. Non confundenda vero est cum Eresso B eotiae, quod ab ALDOBRANDINO ad l. c. Laërtii factum.

g) Apollodorus apud LAERT. l. c.

h) In Theophrastus T. II. p. 179. Non infrequens vero vnius viri apud veteres duo fuisse nomina.

nem; qui, cum opibus forte non destitueretur, filium Musis dicauit, et Alcippo philosopho, Eressi habitanti [i], erudiendum tradidit, a quo rudimenta philosophiae hausit. Postea valde iuuenis [k] Athenas delatus Platonem audiendi occasionem nactus est, hocque fatis functo Aristoteli in disciplinam se tradidit. Cui tantopere ingenii acumen, quo alios anteibat, placuit, vt, quod de Xenocrate et Aristotele dixerat Plato, ad Theophrastum et Callisthenem hic retulerit. Cum enim ingenio perspicaci, Musaque facili et expedita vteretur Theophrastus, obtusus, tardusque vero ingenio esset Callisthenes, illum freno, hunc calcare opus habere professus est [l]. Formauit itaque ingenium natura excellens et ad optimarum artium studia accensum optimus magister, et eloquentiae atque philosophiae praecepta discipulo tanto praeceptore digno tam feliciter tradidit, vt in vtroque disciplinae genere praeceptori vehementer probaretur. Tradunt veteres [m], Aristotelem, offensum asperitate nominis, quod gerebat prius Tyrtami, primum illud in Euphrasti, postea in Theophrasti nomen mutauisse, vt diuinam, qua pollebat, eloquentiam significaret. Verisimile vero vix est, Aristotelem in magistri disciplina adhuc versantis iuuenis nomen ambitiosa significatione auxisse, qualia cognomina ab eloquentia desumta post fata magnorum virorum iis demum adiecta sunt [n]: videturque admiratio eloquentiae, qua praeter alios excellebat Theophrastus, occasionem primo quidem allusioni postea rumusculo et traditioni [o] praebuisse, vt in aliis quoque philosophorum nominibus euenisse constat [p]. Ad mortem vero Aristotelis vsque cum eo conuersatus est, Chalcidemque eo secedente, et rogantibus Aristotelem discipulis successorem, a praeceptore delectus est, qui Lycei gloriam tueretur, et Peripateticae scholae praeesset [q]. Aristotele itaque defuncto scholae curam suscepit Theophrastus, vitamque in horto egit, Demetrii Phalerei contubernio vsus [r], tantoque applausu Peripateticam philosophiam professus est, vt teste LAERTIO [s], bis mille discipuli ad eum audiendum confluxerint, inter quos praeter Demetrium Phalereum, Nicomachus quoque Aristotelis filius fuit [t], testamento a parente Theophrasti curae commen-

i) LAERT. l. c. apud quem editi Codd. habent Leucippus, msc. vero, teste MENAGIO Alcippus. Is cum Eleatico philosopho, qui Eresius non fuit, confundendus non est.

k) LAERT. L. V. §. 36. Natus enim est Ol. CII. 2. vt ex anno emortuali patet; Plato obiit Ol. CVIII. 1. quo XXIII. aetatis annum Theophrastus vix exegerat.

l) STRABO l. c. LAERT. l. c. §. 39.

m) CICERO Orat. c. 19. 24. PLINIVS praef. L. I. LAERT. L. V. §. 32.

n) E. g. Ioanni et Dioni Chrysostomo.

o) Traditioni incertae recte adscribit QVINTIL. Inst. orat. L. X. c. 1.

p) Addit his cl. HEVMANNVS l. c. p. 671. Theophrasti nomen non significationis actiuae sed passiuae esse.

q) Dictum hac de re sect. praeced. vbi etiam fabella de ea recitata et explosa est. Factum hoc esse Olymp. CXIV. ait LAERT. l. c. Vix vero probabile, Aristotele superstite eum Athenis docuisse, concesserant enim discipuli Aristotelis cum eo Chalcidem.

r) LAERT. L. V. §. 39.

s) ib. §. 37. SVIDAS 4470. habet, numerum vero in mendo cubare, recte monet KVSTERVS ad h. l.

t) Theophrastum eum habuisse in deliciis, scripsit Aristippus, qui tamen cum plerosque philosophos praeter rem accusauerit, fidem non meretur.

mendatus, et Erasistratus medicus [w], ex quorum discipulorum fama de praeceptoris praestantia facile iudicari potest. Commendauit se quoque eruditionis elegantia, morumque suauitate Cassandro et Ptolomaeo regibus, qui eum ad se arcessiuerunt [x]. Adeo autem Atheniensibus acceptus fuisse traditur, vt cum Agnonides impietatis eum accusare ausus esset, parum abesset, quin in ipsum crimen retorqueretur [y]. Etsi vero Athenis quoque cedere cum aliis philosophis cogebatur, Sophocle Amphiclidae filio Olymp. CXVIII. 2. legem ferente, qua omnes philosophos publicas habere scholas vetabat, nisi, si quibus eius rei senatus populusque licentiam dedisset; si quis secus facere deprehensus fuisset, ei mortis poena dicta esset: rediit tamen, sequenti anno, cum Athenienses legis latae puderet, vt eam abrogarent, et Sophocli quinque talentorum mulctam irrogarent [z]; magnamque docendo atque disputando famam Lyceo comparauit. Erat enim teste Pamphila apud LAERTIVM [a], doctrina et eruditione summa, et laboris patientissimus maximeque industrius, summaque cum perspicuitate et eloquentia docebat. Aitque Hermippus apud ATHENAEVM [b], statis eum horis in scholam venisse, veste splendida ornatum (ita enim exemplum Aristotelis sequebatur) ibique considentem ita disseruisse, vt ne gestum quidem praetermiserit vnquam, qui argumento, de quo ageret, non conueniret. Erat enim non philosophus tantum, sed et philologus [c], variaeque eruditionis strenuus cultor, vnde et more Graecorum pecuniam ad philosophorum legauit conuentus, non vt luxuriæ, sed temperantiae, et eruditorum colloquiorum occasionem praeberent [d]. Laudatur etiam eius beneficentia, et amor in patriam, quam a tyrannis oppressam bis liberauit [e]. Grandaeuus tandem Olymp. CXXIII. 3. obiit, testamento prius edito [f], annos natus LXXXV. Qui enim plures ei annos tribuunt, codicum veterum vitiis falluntur [g]. Mirum itaque non est, tam decrepitum fuisse, vt lectica circumferretur [h]; id quod aegre tulisse, et morti proximus *accusasse naturam* dicitur CICERONI [i], *quod ceruis et cornicibus vitam diuturnam, quo-*

w) De celeberrimo hoc medico videndus CLERICVS Hist. Med. P. II. L. I. c. 2. p. 293 seqq. aliique, qui veteres artis salutaris doctores enumerant.

x) LAERT. l. c. s. 37. y) ibid.

z) LAERT. L. V. s. 38. ATHENAEVS L. XIII. p. 610. conf. SAM. PETIT. ad leges Atticas, MEVRSIVS de fortun. Atheniens. c. 3.

a) L. V. s. 36. b) L. I. p. 21.

c) Philologia quid sit, enarrat VOSSIVS de Philologia c. IV. p. 22.

d) ATHENAEVS L. V. p. 186. De hoc Graecorum more aliquoties iam diximus.

e) PLVTARCHVS adu. Colot.

f) LAERTIVS L. V. s. 57. quod an genuinum sit, haeremus.

g) In praef. Characterum enim legitur, scripsisse se libellum annos natum XCI. et HIERONYMVS Ep. II. ad Nepotian. ait CVII. aetatis anno expleto mortuum: Id quod pro vero admittit et in Laërtio mendum subesse suspicator FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 235. qui tamen non cogitabat, ita notationes temporum a Laërtio et PLINIO L. XV. c. 1. allatas non constare, et locum in praef. charact. glossema, quod in textum irrepsit, aperte prodere: vnde male fecit CASAVBONVS, qui in prima editione mendum agnouerat, quod in altera Laërtium corrigendum putaret, conf. Act. Phil. Vol. III. p. 678. locus Hieronymi parum probat, apud quem vel nominis corruptio est, vel memoriae lapsus. Certe Lucianus Theophrastum tam grandaeuum non omisisset.

h) LAERT. s. 41. qui s. 40. ait: paulum ante mortem a laboribus cessauisse; viribus nempe deficientibus, quod tamen SVIDAS l. c. ita interpretatur, eum nuptiis discipuli praesentem a morte praeuentum, quod merito reiicit HEVMANNVS l. c. p. 678.

i) Tusc. Qq. L. III. c. 28. id vero Aristoteli tribuit SENECA de breu. vit. c. 1. qui eleganter de hoc

quorum id nihil intereſſet; hominibus quorum maxime interfuiſſet, tam exiguam vitam dediſſet: quorum ſi aetas potuiſſet eſſe longinquior, futurum fuiſſe, vt omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur: conquerebatur itaque, ſe tum, cum illa videre coepiſſet, extingui. Addit et alia ad diſcipulos morientis monita LAERTIVS [k], ſatis in iis exponendis obſcurus, quae eo tendunt, „gloriae ſtudio in vita humana„ multa iucunda amitti; nos vero, cum viuere incipimus, mori, adeoque„ gloriam, tanto impendio quaeſitam vix attingi, eiusque ſtudium inane eſſe.„ Eſſe itaque vanitatem vitae maiorem, eius gloria. Ideo hortabatur diſci-„ pulos, vt vel ſapientiae ſtudium omitterent, cum grandis labor ſit, qui a„ paucis ad gloriam poſſit exantlari, vel omnes in eam vires intenderent, „ matureque ſectarentur, vt magna inde proueniat gloria.„ Inter quae animum reddidiſſe dicitur; funusque eius tot Athenienſium populus pedibus proſecutus eſt. Scripſit librorum ingentem numerum, quos cum magna eruditione fuerint referti, omnes enumerauit LAERTIVS [l]. Eos quidem recenſuerunt olim et digeſſerunt Andronicus et Hermippus, quorum tamen diligentia prohibere non potuit, vt potior pars periret. Superſunt *hiſtoriae plantarum* libri X. *de cauſis plantarum* libri VIII. *de lapidibus, de ventis; de ſignis pluuiarum, ventorum, tempeſtatis et ſerenitatis, de igne* libri II. *de odoribus, de ſudoribus, de vertigine* fragmenta, *de laſſitudinibus, de piſcibus in ſicco degentibus;* et praeclarus libellus, qui *characteres morum vitioſorum* exhibet [m]: extat etiam fragmentum *metaphyſicorum*, et liber *de ſenſu*, de quorum librorum hiſtoria et deperditorum argumento poſt LAERTIVM et MENAGIVM, PATRICIVM et MEVRSIVM [n] omnium diligentiſſime diſſeruit IO. ALBERTVS FABRICIVS [o], qui videndus. Obtrectatores et aduerſarios paſſus eſt imprimis Epicurum, et celebre ſcortum Leontium, quae ſcripto quoque Theophraſtum refellere aggreſſa eſt [p].

§. III. Etſi vero inter chariſſimos diſcipulos primum apud Ariſtotelem locum Theophraſtus obtinuit, dignum tamen philoſopho, Ariſtotele, vt ait CICERO, non deteriore, quemque multi meliorem nominant, fecit, quod ſeruili ſtudio in verba magiſtri non iurauit, et non tantum multa praeceptori intacta tractauit, et philoſophiae Peripateticae corpori adiecit, ſed et in

Dogmata Theophraſti propria.

Ooo oo 2

hoc effato iudicat. Recte vero ad h. l. monet I. LIPSIVS, alienum hoc eſſe ab Ariſtotelis ſententia de gen. anim. L. V. c. 10. tradentis, hominem plus temporis viuere, quam quoduis animal, excepto vno elephante.

k) l. c. ſ. 41. conf. Act. Phil. l. c. p. 667.

l) ſ. 42 ſeqq.

m) Collectionem debemus cel. HEINSIO Lugd. Bat. 1613. fol. Characteres libellum non philoſophicum ſed rhetoricum eſſe nemo eſt, qui ignorat. Optimam editionem debemus PETRO NEEDHAM Cantabr. 1712. conf. Act. phil. l. c. 681. FABRIC. Bib. Gr. Vol. II. p. 241. PASCHIVS de variis modis tradendi moralia c. IV. §. 2. p. 363 ſeqq.

n) In Theophraſto L. B. 1638. 12. edito et T. X. theſ. antiq. Graec. p. 640. recuſo: itemque in notis ad Apollonium Dyſcolum p. 140.

o) l. c.

p) Scito ſermone et Attico contra Theophraſtum ſcripſiſſe ait CICERO L. I. de nat. Deor. parum tamen. PLINIVS vero in praef. ait, natum inde prouerbium, ſuſpendio arborem eligendi. conf. GASSEND. vit. Epic. L. VII. c. 5. p. m. 179. MENAG. Hiſt. mul. philoſ. §. 70. BAYLE Dict. T. III. art. Leontium.

in multis ab Ariſtotele abiit, id quod diligenter notauit PATRICIVS [q]. Quod vt ſpecimine conſtet, pauca Theophraſti dogmata, quibus proprium iudicium ſecutus eſt, ſubiicimus.

I. Totidem eſſe motus ſpecies, quot ſunt praedicamenta. Motus vero et mutatio Theophraſto idem eſt, alteratio, auctio, generatio et contraria his, teſte SIMPLICIO, qui eius rationem addit, quia motus actus eius eſt in potentia, qua tale.

II. Locum eſſe immobilem; nec eſſe ſubſtantiam quandam, ſed ordine et poſitione dici ſecundum naturas et virtutes.

III. Locum eſſe etiam in animalibus et plantis et generatim ipſis diſſimilaribus, ſiue illa ſint animata, ſiue inanimata, modo habeant naturam formatam: quia horum aliquis ordo et poſitio partium eſt ad totam ſubſtantiam, vnde quaelibet pars dicitur, habere ſuum locum.

IV. Inter motus numerandos eſſe appetitus, cupiditates, iudicia, ſpeculationes animae. In hac aſſertione quam maxime ab Ariſtotele receſſit Theophraſtus; ſi enim haec ad motum referuntur, primus motor, ſe contemplans, non eſt immobilis.

V. Non fieri omnia a contrario, vt vult Stagirites, ſed alia a contrario, alia a ſimili, alia ab eo, quod eſt actu.

VI. Motum ab actione non ſeparari; id quod prima quoque Ariſtotelis principia impetit.

VII. Contraria ſub eodem genere non contineri: contrariaque contrariorum, ſecus ac viſum Ariſtoteli, eſſe principia.

VIII. Salſedinem a ſubiecta terra oriri, non a ſolis radiis, vt vult Ariſtoteles.

IX. Ventos oblique ferri, quia materia, ſiue exhalatio illa partim terrea et grauis ſit, partim leuis, ideoque partim ſurſum, partim deorſum niti, et ex illo diuerſo niſu obliquitatem ventorum oriri, non vero ex circulari coeli motu, vt vult Ariſtoteles.

X. Vitam regi fortuna, non ſapientia.

XI. Mulas in Cappadocia parere.

XII. Non multam penſionem dare corpori animam habitationis in eo, ſed totam ſe ipſam apponere.

XIII. Nullam eſſe falſam voluptatem, ſed omnes eſſe veras, quod ſecus viſum Ariſtoteli et Platoni.

XIV. Vnum eſſe rerum omnium principium diuinum, per quod omnia ſubſiſtunt et permanent. Dogma hoc Theophraſti attulit CVDWORTHVS [r], neque tamen, quo ſenſu illud dixerit, adiecit. Poteſt enim ſenſu quoque Ariſtotelico locum habere, niſi enim primus motor eſſet, reliqua non mouerentur, atque ita non ſubſiſterent, quod tamen longe alium ſen-

q) T. I. L. XII. p. 154 ſeqq. qui loca quoque SIMPLICII, ALEX. APHRODIS. OLYMPIODORI, CICERONIS, PLINII, vbi iſta afferuntur, excitat.

r) Syſtem. intell. c. IV. §. 24. p. 502. Neque libellum metaphyſicorum fragmentorum ad manus habuit Ven. interpres, vt, quo ſenſu dixerit, diſpicere poſſet; contentus monuiſſe, multis viris doctiſſimis libellum non videri eſſe Theophraſti.

ſenſum fundit, quam eum, quem Cudworthus exſculpit, cui ſolenne eſt, Peripatetica philoſophemata in rationes Platonicas commutare. Verum haec ὡς ἐν παρόδῳ.

Poterant his addi ethica nonnulla ex illuſtrioribus eius dictis, quae LAERTIVS aliique referunt [s], quaeque in characteribus paſſim occurrunt; ſed quia ἐξωτερικὰ ſunt, nec ex eius ſyſtemate petita, conſulto ea praetermittimus.

Strato Lampſacenus.

§. IV. Theophraſto in Lyceo ſucceſſit STRATO LAMPSACENVS patre genitus Arceſilao, vel Arceſio [t]. Eum inter diſcipulos Theophraſti omittit quidem LAERTIVS, alii tamen veterum inter eos recte numerant [u], et ipſe quoque LAERTIVS [x] tertium poſt Ariſtotelem et Theophraſtum in Peripateticorum ſchola doctorem numerat. Maximam vero dignitatem atque famam eloquentiae et eruditionis praeſtantia conſecutus eſt, ex quo ſcholae Olymp. CXXXIII. 3. praeeſſe coepit [y], quam octodecim annos magna diligentia et doctrina ornauit. Tantaque eius fuit exiſtimatio, vt rex Aegypti Ptolomaeus Philadelphus eum ſibi praeceptorem deligeret, tantique eius eruditionem et inſtitutionem aeſtimaret, vt regio munere LXXX. talentorum eum auxiſſe dicatur [z]: vnde veteribus Peripateticorum optimus, ſummusque et coryphaeus vocatur [a], et πολλῆς τῆς ἀποδοχῆς ἄξιος, quo ſingulari elogio eum ornat LAERTIVS [b], qui addit, in omni quidem eruditionis genere fuiſſe verſatiſſimum, maxime tamen in phyſicis. Qua in philoſophiae parte, quia excellebat, κατ' ἐξοχὴν *phyſicus* dictus eſt [c]; moralem enim partem non prorſus quidem neglexit, paucis tamen attigit [d], omnemque fere in explicandis rebus naturalibus induſtriam poſuit. Attigiſſe tamen partem quoque rationalem ex indice librorum, quem exhibet LAERTIVS [e], quique eruditionis et diligentiae ſummae haud contemnendum ſpecimen eſt [f], patet: dolendum vero, nihil eorum aetatem vsque ad nos tuliſſe. Qui enim *de coloribus* extat liber, cur Stratonis ſit, quod contendit PATRICIVS [g], non videmus [h]. Adeo vero tenuis fuit, vt ſine ſenſu moreretur, poſtquam rerum ſuarum curam teſtamento amicis commendaverat. Fuerunt inter veteres Stratones plures [i], quorum ſine dubio hic fuit celeberrimus.

Syſtema phyſicum Strato-

§. V. Digna vero, quae expendantur, dogmata ſunt Stratonis, eo quod in Lycei doctrina multa innouauit, et ab Ariſtotele et Platone quoque

s) Potiora ex LAERT. L. V. ſ. 37. 40. PLVTARCHO, STOBAEO, ANTONIO et MAXIMO affert STANLEIVS l. c. p. 493. qui conſuli debet.

t) CICERO Acad. Qq. L. II. c. 38. LAERT. L. V. ſ. 58. SVIDAS in Strato T. III. p. 382.

u) CICERO l. c. L. I. c. 9. SVIDAS l. c. SIMPLICIVS in Phyſ. L. IV. c. 53. L. VI. c. 23. CLEMENS ALEX. L. I. Strom. p. 301. Anonymus MENAGII p. 201.

x) l. c.

y) Apollodorus apud LAERT. l. c.

z) ibid.

a) PLVT. adu. Coloten T. III. p. m. 418. SIMPLIC. l. c.

b) l. c. ſ. 64.

c) citati.

d) CICERO de finibus L. V. c. 5.

e) ſ. 58.

f) Inter Ariſtotelis opera.

g) l. c. p. 44. quocum facit H. CONRING. epiſt. ad Rachelium.

h) Aeque facile enim Theophraſto adſcribi poſſe, recte monent H. MERCVRIALIS var. lect. L. III. c. 13. et IOH. ALB. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 136.

i) Octo nominat LAERTIVS l. c. ſ. 61. plures cl. FR. PHIL. SCHLOSSER Spicileg. de Stratone Lampſaceno §. I. p. 3 ſeqq.

nis de Deo et mundi formatione. que diſſentit; optandum itaque, vt ad manus eſſent ſcripta eius, in quibus nouum, quod formauit, philoſophiae naturalis ſyſtema expoſuit. Illis vero deperditis difficile eſt, de veris eius doctrinis recte ſtatuere; pauca enim ſunt, quae de iis tradunt veteres, eaque extra ſyſtematis nexum relata, vnde de vero ſenſu iudicari non poteſt [k]. Mirandum itaque non eſt, in tam diuerſas de ſenſu philoſophiae Stratonis ſententias diſceſſiſſe magnos inter recentiores viros, quorum prout quilibet eius hypotheſes partim inter ſe coniunxit, partim ſuppleuit, ita varium quoque de iis formauit iudicium. Diuerſum enim eas ſenſum poſſe recipere, ex iis patebit, quae mox amplius diſſeremus. Nondum itaque nos poenitet, in definiendis Stratonis doctrinis, olim ad Pyrrhoniſmi ancoram confugiſſe, et incertum pronuntiauiſſe, quae genuina fuerit Stratonis opinio [l]. Id quod tamen ita accipi volumus, vt aliqua tamen veriſimilitudine coniici queat, quae forte Stratonis mens fuerit. Afferemus itaque et aliorum virorum, in cognoſcendis veterum doctrinis ſummorum opiniones, et aſſuemus huic purpurae panniculos noſtros, quid nobis de ſenſu Stratonicae phyſicae videatur, modeſte explicaturi. Ita vero, ſi pauca, quae veteres, et in his praecipue CICERO et PLVTARCHVS, nobis tradidere, colligamus, ſtatuiſſe dicitur:

I. Omnem vim diuinam in natura ſitam eſſe, quae cauſas gignendi, augendi, minuendiue habeat, ſed careat omni ſenſu [m].

II. Non opera Deorum opus ad fabricandum mundum, quaecunque ſint, effecta eſſe omnia natura, nec vt ille, qui aſperis et laeuibus et hamatis vncinatisque corporibus, concreta haec eſſe dicat, interiecto inani; ſomnia haec eſſe Democriti non docentis, ſed optantis [n].

III. Quicquid fiat, naturalibus fieri aut factum eſſe ponderibus et motibus [o].

IV. Mundum non eſſe animal, id vero quod naturale eſt, ſequi illa, quae ſunt ſecundum fortunam, vel fortuita, initium enim indere motum ſpontaneum; continuare vero poſtea affectiones naturalium rerum [p].

Tria priora aſſerta CICERONEM auctorem habent, quartum PLVTARCHVM, quorum ipſa verba retulimus, quae occaſionem praebuere viris ſummis et in veterum dogmatibus diiucandis acutiſſimis, de religione

Atheiſmus Stratonis. Stratonis in diuerſa abeundi. Plerique enim inter atheos primae claſſis, Deum ex vniuerſo proſcribentium, referre Stratonem nulli dubitant. Neque tamen vna eademque de atheiſmo Stratonis mens viris doctiſſimis eſt, ſed prout obſcuram nimisque breuem veterum narrationem intelligunt, et primum aliquod principium, ex quo aſſertiones illae fluxiſſe credunt, ponunt,

k) CICERO l. c. PLVTARCH. l. c.

l) diſſ. ep. de atheiſmo Stratonis Amoen. liter. Tom. XIII. p. 311.

m) De nat. Deor. L. I. c. 13.

n) Q q. Academ. L. IV. c. 38. quae fere repetit LACTANTIVS de ira Dei c. 10. o) vbi ſupra.

p) PLVT. adu. Colot. T. III. p. m. 418. Verba obſcuriſſima Graeca damus ipſa: τὸν κόσμον αὐτὸν οὐ ζῶον, εἶναί φησι, τὸ δὲ κατὰ φύσιν ἕπεσθαι τῶν κατὰ τύχην, ἀρχὴν γὰρ ἐνδιδόναι τὸ αὐτόματον, εἶτα οὕτω περαίνεσθαι τῶν φυσικῶν παθῶν ἕκαςον, quae verba quam diuerſe verterint eruditi, ex verſionibus XYLANDRI, LESCALOPIERII ad CIC. de nat. Deor. p. 58. et CVDWORTHI Syſt. intell. c. III. §. 6. p. 102. inter ſe collatis intelligi poteſt.

nunt, ita diuersam atheismi Stratonis faciem depingunt. Et illustris quidem LEIBNIZIVS[q] eo potissimum nomine Spinozae et Hobbesio iungit Stratonem, quod necessitati ex eius mente omnia adscribenda sint, quia docuerit, res omnes existere sine intelligentia et eligendi libertate, adeoque sine Deo, quia necessitate rerum ita cogente, omnia ex propria existant natura et essentia, vt necessario duo et tria faciunt quinque. PETRVS BAYLE[r] vero ideo Spinozae praelusisse contendit, quod non alium Deum, quam ipsam naturam, siue hoc vniuersum agnouerit; cui calculum addit I. FR. BVDDEVS[s], ita tamen, vt moneat, in eo Stratonem ab Epicuro dissentire, quod ille materiam in plures particulas discerpat, mundoque det initium ex fortuito et temerario fortunae impetu, cum mundum aeternum statuere necesse sit Spinozae. RADVLPHVS CVDWORTHVS[t] autem hylozoismi conditorem esse contendit, eo quod vitam inesse materiae sine sensu, sine ratione, sublato numine crediderit. Est etiam inter recentiores[u], qui eum inter patronos et defensores animae mundanae refert. Tacemus alios[x], in eo consentientes, referendum iure suo esse Stratonem inter atheos, quocunque demum sensu intelligantur rationes eius physicae. Non tamen ita desperata Stratonis causa visa est, vt non vel mitius censendum, vel nihil certi statuendum esse contenderent alii viri docti, quorum prius FRIDERICO PHILIPPO SCHLOSSERO[y], posterius IAC. FRID. REIMMANNO[z] placuit. Longum vero esset et ab instituto nostro alienum, rationes virorum doctissimorum ex vtraque parte adductas afferre in medium[a], nec arbitri nos in hac re partes, modulo nos nostro metientes, sumimus, sed nostram tantum hac de re sententiam paucis enarramus, et modeste aliis diiudicandam relinquimus. Et 1. quidem, quod iam monuimus, iterum inculcamus, vix posse de vero sensu assertionum Stratonis iudicari, cum ipsius libri nobis desint, vnde de nexu totius systematis iudicium fieri posset; quod facile fieret, si quos *de Diis, de spiritu, de coelo* libros scripsit, nobis suppeterent. Adeo quoque obscura sunt, et inter se non cohaerentia, quae Cicero et Plutarchus tradunt, vt melius sit, fatente MOSHEMIO[b], ignorantiam fateri, quam incertis suspicionibus indulgere, praesertim, cum ea, quae a veteribus allata sunt, varia ratione queant explicari. 2. Quod si tamen coniecturis aliquid indulgendum, et istis veterum locis insistendum est, distinguenda sunt certa ab incertis; et ea, quae veteres Stratoni aperte tribuunt, ab iis, quae tanquam consectaria viri eruditi ex

con-

q) Theodicée p. m. 428. ed. rec.

r) Dict. T. IV. art. Spinoza not. A. add. Rep. aux Qq. d'un Prouinc. T. III. p. 1237. Cont. des pens. sur les cometes T. II. p. 520.

s) De Spinozismo ante Spinozam, Anal. hist. phil. p. 316 seqq. Thes. de ath. c. I. §. 16.

t) System. intell. c. III. §. 4. p. 100.

u) Marq. D'ARGENS philosophie du bons sens Refl. III. §. 3. p. 329.

x) IENK. THOMAS. Hist. atheismi c. VI. p. 140. CLERIC. Bibl. chois. T. II. art. I. §. 7. p. 27. PARCKER de Deo disp. VI. s. 11. p. 525. MOSHEM. ad CVDWORTH. l. c. not. 2. Auctores historiae vniuersalis, p. 29.

y) Diss. de hylozoismo Stratonis Lampsaceni Witteb. 1728.

z) Hist. atheismi sect. II. c. 27. §. 3. p. 186.

a) Allatae eae summatim Amoen. lit. l. c.

b) Ad l. c. CVDWORTHI, qui cum prudenter multa de atheismo Stratonis dixerit, nobisque facem praetulerit, cum his conferendus est.

coniectura adiecere, eaque in ſubſidium vocanda, quae alibi de eo referuntur. His praemiſſis, 3. certum eſt, Stratonem a negotio fabricandi mundi Deum prorſus remouiſſe, nec locum ei vllum feciſſe. Hoc adeo vno veteres teſtantur, vt non niſi absque omni pudore negari queat. 4. Certum porro eſt, ſyſtema particularum minimarum, qualitate deſtitutarum, et in infinito vacuo fortuito et temerario motu coaleſcentium, quod Leucippo et Democrito arriſit, Stratonem exploſiſſe, adeoque inter atomiſticos philoſophos, Deum a mundi fabrica excludentes non poſſe referri. 5. Quin et hoc Plutarchi teſtimonio verum eſt, non admiſiſſe eum mundi animam ratione et conſilio materiam formantem. 6. Tandem et hoc indubitatum eſt, non aliud ad materiae formationem principium requiſiuiſſe, quam quod naturaliter materiae ineſt; quodue naturam obſcuriſſimo vocabulo nominauit, eique vim diuinam, quae cauſas gignendi, augendi minuendiue habeat, ſed careat omni ſenſu, adſcripſit. Quae natura 7. non poteſt eſſe vniuerſalis quaedam anima ſiue vis materiae formatrix, et per vniuerſam materiam fuſa, alias enim mundum tanquam animal concepiſſet, quod negat Plutarchus. 8. Etſi vero obſcurus eſt locus Plutarchi, euidens tamen eſt, poſuiſſe eum in formando mundo principia quaſi tria, τύχην, φύσιν, αὐτόματον, et ſtatuiſſe, fortunam, ſiue fortuitos motus ciere naturam in materia latentem, eam vero proprio inſtinctu et motu certis ponderibus et motibus formationem peragere. 9. Adiicimus his, quod praetermiſere viri docti, et nos poſtea veterum teſtimoniis probabimus, Stratonem reduxiſſe eſſentias rerum ad qualitates, et imprimis ad elementa frigidi et calidi, ideoque ens, ſiue ſubſtantiam definiuiſſe, permanentiam entium. Haec veterum dictis conſentanea eſſe, et ſi illis ſtandum eſt, omnino Stratoni tribuenda, negare poterit, qui rem recte conſiderat, nemo. 10. Ex his vero coniectura fieri debet, qua forte ratione ſyſtema phyſicum ordinaſſe Strato cenſendus ſit, quae, ſi quid iudicamus, eo redeunt: rerum naturalium principium non eſſe Deum, ex machina quaſi aduocandum, nec latentem in materia peculiarem diuinam animam, quæ omnia finxerit, nec fortuitum atomorum concurſum ex ſola particularum diſpoſitione qualitates, menſuras et pondera rerum producere nunquam aptum; ſed ineſſe cuilibet materiae particulae vim ſuam propriam, quae pro conditione qualitatum, eam propria virtute mouere, formareque, atque moderari, ſicque ſubſtantias producere valeat, certosque producere effectus potens ſit. Hanc vero vim non ſe excitare ipſam, ſed antecedere fortunam, id eſt, fortuito caſu accedere aliquid, quod latentem brutamque hanc vim excitet, qua excitata cuncta proprio et interno naturae latentis motu et vi ſecundum certas proportiones, qualitatibus rerum proprias, formari et perfici [c]. Ita ſi Stratonem explicemus, cuncta non cohaerent tantum, ſed et relationibus veterum conſonant, et manifeſtum eſt, qua ratione a Democriti,

c) Eundem fere in modum Stratonis ſyſtema ſe habuiſſe coniiciunt viri celeberrimi IOH. ALB. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 311. et IOH. LAVR. MOSHEMIVS ad l. c. CVDWORTHI,

criti, Platonis, Aristotelis aliorumque systematibus recedens Strato, proprium sibi rerum naturalium principium finxerit. II. Ex his vero altera de atheismo Stratonis quaestio excutienda est, ad quam, vt distincte respondeamus, obseruandum esse monemus, nusquam veteres tradere Stratonem Deos plane negasse, et prorsus nihil tale, quod diuinam naturam habet, praeter vim illam latentem in materia agnouisse. Neque enim hoc ex systemate sequitur, quod mundum ex materia iuxta motus principia sine Deo fingit, vt exemplo Aristotelis et Democriti atque Epicuri patet, qui ab omni hoc formandae materiae negotio Deum excluserunt, et tamen, esse illum asseruerunt. Quin si coniecturis locus est, ex verbis CICERONIS Strato negat, opera se Deorum vti ad fabricandum mundum, recte concludi posse videtur, non negasse Stratonem Deos, de quibus etiam librum scripsit, sed tantum improbauisse eorum philosophorum morem, qui ad Deum confugiunt, cum causas rerum naturalium, in ipsa natura latentes explicare debeant: videturque medium voluisse tenere inter Platonem et Aristotelem, quorum ille diuinam animam Deosque ad formandum mundum aduocat, hic plane non formatum, sed ab omni aeternitate fuisse asseruit, quod neutrum philosophice satis fieri putauisse videtur Strato. Eximendus itaque atheorum primae classis numero eatenus esset Strato, quatenus de Diis nec negauit, nec asseruit quicquam, quod ad nos peruenerit, et quatenus incertum est, num praeter vim illam naturae, diuinum aliquid esse concesserit. Quae enim AVGVSTINVS [d] et LACTANTIVS [e] dicunt, fecisse Deum corporeum, sineque mente sibi finxisse, consectaria magis sunt, quae ex assertis Stratonis deriuauere hi ecclesiae doctores, in eiusmodi nectendis consequentiis summe faciles, quam ipsa Stratonis dogmata. Interim nec hoc negandum esse videtur, remouisse eum omnem Dei concursum ad materiam, eamque, cum Deo coaeternam crederet, cum toto Lyceo, naturam istam per se inesse materiae credidisse: quod verisimilius nobis videtur, magisque cohaerere cum placitis Stratonis, quam quod olim st tuimus [f], vim illam a Deo ab aeterno materiae inditam, eamque sibi relictam deinde esse. Videtur enim Strato in eo non recessisse a Lycei doctrina, Deum non esse conditorem mundi, sed tantum nouam rationem formati mundi genesin sine Deo explicandi excogitauisse. Ex quibus omnibus tandem inferimus, etsi inter apertissimos primaeque classis hostes Dei nondum referri queat, proxime tamen ab iis abesse, cui materia aeterna, Deus ab ea exclusus, resque omnes insita vi formatae dicuntur, quae omnia Dei notionem indirecte euertunt. Sicque non militauit quidem in Spinozae castris Strato, qui Deum plane ex materia relegauit, non melius tamen ratiocinatus est, cum modificationibus materiae omnes res secundum eum constent.

§. VI. Reliqua, quae temporis iniuriam euaserunt fragmenta philosophiae Stratonis haec sunt: *Reliqua doctrina Stratonis.*

V. Ens

d) De C. D. L. V. c. 10. e) l. c. f) Amoenit. lit. l. c. p. 319 seqq.

V. Ens esse permanentiam entium. Refert hanc entis, vel substantiae potius definitionem, et reprehendit PROCLVS[g], cui διαμονὴ τῶν ὄντων audit. Etsi vero satis obscura est haec definitio, videtur tamen, si quae supra dicta sunt, conferantur, id potissimum velle, substantias qua tales, ex subsistentia, quae inter se entia variis qualitatibus mixta habet, ortas, sibi inuicem quasi fundamento niti, ita vt vna ex alia oriatur. Quaesiuisse enim non in formis substantialibus, sed in qualitatibus varie inter se mixtis naturam et essentiam rerum, testantur AVCTOR *recognitionum Clementis*[h] et SEXTVS EMPIRICVS[i]. Qualitates vero illas in frigido et calido quaesiuisse ex STOBAEI[k] loco, etsi corrupto, ingeniose coniicit FABRICIVS[l].

VI. Animae sedem esse in superciliorum meditullio[m].

VII. Animam per sensuum instrumenta, tanquam per quaedam foramina prospicere et se exercere, et ita arcte iunctam esse cum sensibus, vt a sensibus ratione operationis differre non videatur. Ita Stratonis et Aenesidemi opinionem exponit SEXTVS EMPIRICVS[n], sicque eum intelligendum esse, vt inter animam et sensus tamen discrimen sit, licet aliud prima verborum facies innuere videatur, ex antecedenti thesi recte concluditur. Opposuitque TERTVLLIANVS[o] Stratonem iis, qui cum Dicaearcho, et medicis Andrea atque Asclepiade, ita abstulerunt principale, dum in animo ipso voluerunt esse sensus[p]. Non itaque animi operationem sustulit Strato, eam vero ita cum corporis sensibus coniunxit, vt sine his illa cognoscere et iudicare non possit.

VIII. Tempus esse mensuram motus et quietis.

IX. Tempora desinere in indiuiduum, corpora autem et loca secari in infinitum, et moueri, quod mouetur, in tempore indiuiduo totum simul et confertum diuiduum spatium, et non prius in priori[q].

X. Omne corpus grauitatem habere et ad medium ferri[r].

XI. Illud, quod extra coelum est, tanti ambitus esse, vt vniuersum capiat; ideo suapte natura vacuum esse, verum semper corporibus impleri, et sola cogitatione considerari, tanquam per se subsistens[s].

XII. Non solum animam irrationalem (appetitum) moueri, sed et rationalem, actiones enim animae motus esse[ʃ].

XIII. Primum frigidum aquae adscribendum esse[ʃʃ].

XIV. Cometas esse lumen sideris nube comprehensum densa, sicut fit in lucernis[t].

XV.

g) In Timaeum L. IV. p. 242. 243.

h) Lib. VIII. c. 15. ibi enim pro Callistratus, Strato legendum esse recte suspicatur FABRICIVS ad SEXTI l. citand.

i) Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. s. 32. eadem repetit auctor historiae philosophicae GALENO tributae.

k) Eclog. phys. c. 13. p. 27.

l) Ad l. c. Sexti.

m) PLVT. de plac. phil. L. IV. c. 5. TERTVLL. de anima c. 15.

n) Adu. Math. L. VII. s. 350.

o) loc. cit.

p) Librum Stratonis, quo probauit sensum non esse sine intelligentia, memorat PLVT. de solert. animalium.

q) Vtrumque Stratoni tribuit SEXTVS Pyrrh. hyp. L. III. c. 17. s. 137. adu. Mathem. L. X. s. 155. 177. conf. SIMPLIC. phys. L. IV. p. 168. STOBAEVS Eclog. phys. p. 19.

r) In L. I. de coelo c. 86.

s) IDEM L. IV. Phys. c. 53.

ʃ) ib. L. VI. c. 23.

ʃʃ) PLVT. de primo frigido T. II. p. 499.

t) IDEM de plac. phil. L. III. c. 2.

XV. Animi affectus et ſenſus in principe parte eſſe et non in affectis locis. In hac enim parte ſitam tolerantiam, vt in terribilibus et dolorem afferentibus, vtque in fortibus et timidis [u].

XVI. Potentiam ſeminis ſpirituoſam eſſe, adeoque corpus [v].

XVII. Duo tantum eſſe, vocem et rem, et in voce verum et falſum eſſe [w].

§. VII. Stratonem circa finem Olymp. CXXVII. defunctum in cathedra ſecutus eſt LYCON, Troadenſis, Aſtyanactis filius [x], vir eloquens, et in educandis inſtituendisque pueris exercitatiſſimus, qui pudore et laudis ſtimulo, quaſi calcaribus vtebatur, et frenis ad regendos eorum animos; maximeque improbabat, ſi quis animum mature doctrina non imbueret, et ſero ſapiens annos ſibi reddi optaret. Elocutionis vero copia in eo erat vberrima, adeo, vt praepoſita nomini Γ littera, *Glyconem* quidam appellarent, dicendi dulcedinem in eo admirati [y]. Scribendo tamen multum ſibi fuit inferior [z]. Non vero pueris tantum vtiliſſimum ſe praeſtitit, ſed Athenienſes quoque multoties conſilio in rebus dubiis adiuuit [a]. Et hanc quoque prudentiam rerum gerendarum cauſam fuiſſe veriſimile eſt, quod maxima apud Attalum et Eumenem reges gratia floreret, qui regia eum munificentia alebant. Antiochus quoque eius conuictum expetiit, obtinere tamen non potuit [b]. Erat autem, more doctorum in Lyceo, cultu mundiſſimus adeo, vt toga vteretur ad exceſſum delicata et pretioſa [c]; et cum corporis habitu eſſet robuſtior, exercitia corporis omnia ſolertiſſime obibat, athleticis rebus agilitate maxime idoneus [d]. Scholam vero rexit per XLIV. annos [e] integros, denatus anno aetatis LXXIV. podagrae conſumtus doloribus. Vtrum libros ſcripſerit, vel a Stratonis placitis receſſerit, veteres tacent; vnum hoc notat CLEMENS ALEXANDRINVS [f], finem conſtituiſſe veram animi laetitiam: quo referendum etiam videtur, quod PLVTARCHVS [g] ait, Ariſtonem eius diſcipulum, librum ſcripſiſſe, cuius titulus, *Lycon* fuerit, in quo animarum dogmata mixta fabulis, id eſt, mythologico dicendi genere propoſita ſint, apta ex voluptate concitare diuinum furorem. Ex hoc enim loco coniici recte poteſt, Lyconem de animae gaudio philoſophatum fuiſſe, Ariſtonem vero dulci fabularum lepore doctrinam in ſe iucundam temperauiſſe. Sunt et alii huius nominis veteribus memorati, a Peripatetico hoc diſtinguendi, ex quibus vnus huic quoque ſectae, alter Pythagoreae, adhaeſit [h]. *Lycon.*

Ppp pp 2 §. VIII.

u) ib. L. IV. c. vlt. v) ib. L. V. c. 4.

w) SEXT. EMPIR. adu. Math. L. VIII. ſ. 13. id Stoicis, reliqua Ariſtoteli oppoſita.

x) LAERT. L. V. ſ. 68. qui Panthoedi dialectici auditorem vocat.

y) PLVT. de exilio.

z) LAERT. ſ. 66. CIC. de fin. L. V. c. 5. cui oratione locuples, rebus ipſis ieiunior, audit.

a) LAERT. ſ. 67. b) ibid.

c) ib. et ATHEN. L. XII. p. 546. qui plura de eius luxu habet.

d) ib. Ad hunc corporis robuſti habitum alludit HORAT. Epiſt. L. I. ep. 1. v. 30. vt recte obſeruatum HEINSIO ad h. l.

Nec quia deſperes inuicti membra Glyconis
Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra.

e) LAERT. l. c. apud STANLEIVM p. 501. male expreſſi ſunt XL. anni.

f) Stromat. L. II. p. 416.

g) Quomodo iuueni audiendi poëtae.

h) LAERT. ſ. 69.

Aristo Ceius.

§. VIII. Lycone decedente cathedram in Lyceo occupauit ARISTO in insula Ceo, Iulide natus, vnde CEIVS et Iulietes dicitur [i], qui praeceptorem in cathedra Peripatetica Olymp. CXXXIIX. secutus est. Critolai γνώριμον, id est, familiarem discipulum vocat SEXTVS EMPIRICVS [k], quod tamen, cum successio scholae Peripateticae supra veterum testimoniis probata non admittat, quae Aristonem Iulietem ante Critolaum ponit, vel falsum plane est, et error veterum, vel de iuniore aliquo Aristone intelligendum est [l]. Bionis vero Borysthenitae aemulum fuisse STRABO testis est [ll]. Scripsit, CICERONE [m] auctore, *multa et polita, sed oratio auctoritatem non habuit; grauitasque in concinno et eleganti viro, quae philosophum decet, desiderata est.* Quo iudicio Cicero ad grauem doctrinam de anima, fabulis ab Aristone, vti supra dictum, inuolutam et temeratam respicere videtur PATRICIO [n], quod tamen vero parum videtur simile, philosophicas enim doctrinas μυθολογικῶς enarrare, praestantissimi philosophi solebant. Propius vero est, Aristonem materiam scribendi elegisse saepius philosopho non dignam, et luxuriatum etiam fuisse in dictione; quam coniecturam liber *amatoriarum similitudinum*, quem teste ATHENAEO [o] scripsit, confirmat. De placitis vero eius et scriptis difficile est statuere, eo quod veteres Aristonem Ceium Peripateticum, et Aristonem Chium frequenter inter se confuderunt, suntque, qui pleraque huic adscripta Peripatetici esse contendunt [p]; alii [q] contrarium tenent. Habuit etiam discipulum cognominem ex Coo insula oriundum, quem testamento haeredem instituit [r], qui a praeceptore distinguendus est. Alium Aristonem seniorem memorat LAERTIVS [s].

Critolaus.

§. IX. CRITOLAVS, qui Aristonem excepit, Phaselide, celeberrima Lydiae vrbe, ortus fuit [ss], Aristonis discipulus, vt supra dictum est. Delegatum fuisse, ob eloquentiam, qua praestabat, ab Atheniensibus, vt cum Carneade et Diogene Romam mitteretur, ibique dicendi facultatem Romanis probauisse, supra in Carneadis vita retulimus, et quae circa eius aetatem atque tempus difficultates moueri soleant, memorauimus. Quamuis autem esset disertissimus, rhetoricam tamen teste SEXTO EMPIRICO [t] et QVINTILIANO [u] damnauit, vt quae artificium potius sit malum, quam ars, qualem esse pertinaciter negabat. Id quod mirum nemini debet esse, cogitanti, semper, et potissimum circa Critolai tempora, internecinum inter philosophos et oratores fuisse odium, vtraque parte alteri detrahente: cuius exemplum nobis Academia quoque supra exhibuit. Aetatem vltra LXXX. annum

i) LAERT. L. VII. §. 164. STRABO L. X. p. 658.
k) Adu. Rhetor. L. II. §. 61. quod confirmat QVINTILIAN. L. II. c. 15.
l) Praefert hoc iure cel. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 280. 294. et ad locum SEXTI.
ll) l. c. ζηλώτης vero imitatorem quoque innuit.
m) De finib. L. V. c. 5.
n) l. c. p. 155.
o) Lib. X. p. 419. L. XV. p. 674.
p) LAERTIVS L. VII §. 163. Panaetii auctoritate vsus.
q) Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Aristo not. G.
r) STRABO L. XIV. p. 658.
s) Lib. V. §. 27.
ss) PLVT. de exil. T. II. p. m. 527. CICERO l. c.
t) Adu. Grammat. L. II. §. 15. 20. et FABRIC. ad h. l.
u) Lib. II. c. 17. Instit. Orat.

annum protraxiſſe volunt [v], licet impeditae ſint temporis eius rationes. Diſtinguendus vero Critolaus Peripateticus ab aliis huius nominis [w]. Inſtitiſſe veſtigiis diſciplinae Peripateticae, pauca, quae de eius placitis veteres conſeruarunt, docent. Inter quae praeter doctrinam de Deo, quem cum Diodoro diſcipulo aetheris puri mentem dixiſſe refert STOBAEVS [x], maxime dogma de mundi aeternitate notandum eſt, de quo memorabilia quaedam refert PHILO [y], habuiſſe eum doctrinam de mundi et humani generis ortu, totamque coſmogoniam pro inuento fabularis theologiae, excogitato ad illiciendos fatuos, et decipiendos credulos, quod naturae operi contraria afferat, multisque argumentis in primos homines ex terra natos inſurrexiſſe, et contendiſſe, humanum genus eſſe aeternum, ergo et mundum, qui, cum ſuamet cauſa ſit eſſentiae, vt ceteris rebus omnibus, ſempiternus eſſe debeat, cum nihil praeterea ſit, vnde deſtructionem quoque metuat. Addit plura, apud ipſum legenda, Ariſtotelicum hoc de argumento dogma mire illuſtrantia. Summum porro bonum ſtatuebat [z] eſſe, perfectionem vitae recte fluentis, ſecundum naturam, quae compleatur ex tribus generibus, quo in dogmate ab Ariſtotele parum diſceſſit; quare et προγονικὴν τελειότητα, *perfectionem a maioribus in Lyceo traditam* eum intellexiſſe, recte monuit CLEMENS ALEXANDRINVS. Refert etiam CICERO [a], *animi bona corporisque atque externa, velut in lance eum appendiſſe, tantumque, dixiſſe, propendere iſtam lancem, cui impoſita ſint animi bona, vt terram et maria deprimat.*

§. X. Critolai diſcipulus DIODORVS fuit, quem in ſchola ei ſucceſſiſſe, ex ſupra demonſtratis euincitur. Quis vero fuerit, quem docendi modum tenuerit, quamdiu cathedram occupauerit, quem ſibi ſucceſſorem delegerit, altum apud veteres eſt ſilentium. Vnum hoc notauit CLEMENS ALEXANDRINVS [b], hunc finem hominis ſtatuiſſe, vt ſine omni moleſtia et honeſte viuat. Sunt, qui putant [c], Erymneum, quem Athenionis praeceptorem fuiſſe ATHENAEVS [d] ait, ſucceſſorem eius fuiſſe, nititur vero hoc mera ſuſpicione, deſinitque in Diodoro Peripatetica ſucceſſio; ab eo enim vſque ad Andronicum Rhodium, qui vndecimus ab Ariſtotele Lycei doctor numeratur, tres deſiderantur, veteribus indicti. Cum Diodoro itaque Peripateticae ſcholae hiſtoria in prima deſinit periodo: aliquot tamen viri celebres non praetermittendi nobis ſunt, qui ex hac ſecta magnam ſibi famam acquiſiuerunt. *Diodorus.*

§. XI. Non enarrabimus vero ſectatores Ariſtotelis omnes, eiusmodi enim catalogos ſcriptionis noſtrae ſcopus et modus non admittit, ſed aliquos, qui inter Graecos ex Lyceo prodeuntes nomen ſibi parauerunt celebre, *Aſſeclae alii Ariſtotelis.*

v) LVCIAN. in longaeu. T. II. p. m. 829.
w) Vid. VOSSIVS de hiſtor. Graec. L. III. p. 348.
x) Eclog phyſ. L. I. c. 1. p. 2.
y) Quod mundus ſit incorruptibilis p. m. 943 ſeqq.
z) CLEM. ALEX. Strom. L. II. p. 416.
a) Tuſc. Qq. L. V. c. 17.
b) Strom. L. I. p. 301. conf. CICERO de finibus L. V c. 5. Ac. Qq. L. IV. c. 42. CLEM. L. II. p. 415.
c) PATRICIVS l. c. p. 114. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 300. OLEARIVS ad STANLEIVM p. 504.
d) Lib. V. p. 211.

lebre, adducere ſatis erit; reliquos dabunt, qui Peripateticorum indices confecerunt PATRICIVS[e] atque FABRICIVS[f], vt alios taceamus: Plerique tamen eorum, quos doctiſſimorum virorum collegit induſtria, poſt renouatam Peripateticae ſcholae faciem et productos in lucem Ariſtotelis libros vixerunt, quod argumento eſt, non adeo magnam Lycei fortunam inter Graecos fuiſſe, ex quo cum Theophraſto Peripateticae literae quaſi ſepultae ſunt. Qui enim eum ſequebantur, nomen magis, quam doctrinam Peripateticam tuebantur. Ii itaque maxime notandi ſunt, qui vel Ariſtotelem ipſum audiuerunt, vel ex Theophraſti diſciplina prodierunt, et genuinam Peripateticae philoſophiae faciem pernouerunt. Inter quos Dicaearchus, Eudemus, Heraclides Ponticus, Phanias, Demetrius Phalereus, et Hieronymus Peripateticae philoſophiae gloriam eruditione ſua maxime auxerunt.

Dicaearchus. §. XII. DICAEARCHVS, Phidiae filius Meſſenius fuit ex Sicilia, Ariſtotelis diſcipulus[ff], et nobile Lycei ornamentum, qui et hiſtoricis ſcriptis et philoſophicis diſputationibus celebre nomen conſecutus eſt. CICERONI enim non ἱϛοϱικώτατος tantum audit[g], ſed et Peripateticus magnus et copioſus[h]; qui et alibi[i], quanti hunc virum fecerit, luculenter prodit. Nos nec hiſtoricam nec geographicam eius eruditionem hic conſideramus, de vtraque ad DODWELLI diſſertationem de Dicaearcho[k] lectorem remittentes; ſed, quae philoſophica adamauit placita, a nobis praetermitti non poſſunt. Statuit enim

I. Nihil eſſe omnino animum, et hoc eſſe nomen totum inane, fruſtraque et animalia et animantes appellari, neque in homine ineſſe animum vel animam, nec in beſtia. Vimque omnem eam, qua vel agamus quid, vel ſentiamus, in omnibus corporibus viuis aequaliter eſſe fuſam, nec ſeparabilem a corpore eſſe, quippe quae nulla ſit, nec ſit quicquam niſi corpus vnum et ſimplex, ita figuratum, vt temperatione naturae vigeat atque ſentiat. Ita CICERO[l] deliciarum ſuarum, Dicaearchi, ſententiam exponit, quem acerrime contra immortalitatem animorum diſputaſſe, innuit. Confirmant id alii quoque veterum[ll], patetque ex CICERONIS alio loco[m], eum in Corinthiaco, et in Lesbiacis libris, vehementer in hanc doctrinam in-

e) Diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 127 ſeq. vbi de auditoribus, ſectatoribus et expoſitoribus Ariſtotelis agit, eorumque varias philoſophandi rationes L. XII. p. 152 ſeqq. exponit.

f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 272. conſuli quoque cum fructu poſſunt IONS. de Scr. Hiſt. phil. paſſim. VOSSIVS de hiſt. Gr. L. I. c. 9. p. 40. Catalogum quoque Peripateticorum, licet negligenter ſatis confectum exhibet LEONARD. COZZANDVS de magiſterio antiq. philoſ. L. II. c. 2. p. 157 ſeqq.

ff) CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 20. 21. SVIDAS T. I. v. Dicaearchus p. 585.

g) Ad Attic. VI. 2.

h) De officiis L. II. c. 5.

i) Ad Attic. II. 12. qui et ep. 2. eum magnum hominem vocat.

k) Eam cum Dicaearchi fragmentis geographicis inſeruit T. II. Geographorum Graecorum Oxon. 1703. 8. editorum IO. HVDSONVS vir clariſſimus. BAYLIVS etiam Dict. T. II. art. Dicearque. p. 285. quaedam ad eum pertinentia collegit. add. IONS. de Script. hiſt. phil. L. I. c. 16. p. 85. FABR. Bibl. Gr. Vol. II. p. 295. VOSS. de Hiſt. Graec. L. I. c. 9. p. 46.

l) Tuſc. Qq. II. cc.

ll) PLVT. contra Colot. EVSEB. praep. L. XV. c. 9. p. 810. CIC. ad Attic. L. XIII. ep. 31. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. II. c. 3. ſ. 31. adu. Mathem. L. VII. ſ. 349.

m) Tuſc. Qq. L. I. c. 31.

inſurrexiſſe, et imprimis, vt notat PLVTARCHVS[n], Platonem oppugnauiſſe. Obſeruauimus vero ſupra quoque, augere ita veriſimilitudinem eius ſententiae, quae animae mortalitatem aſſertam tribuit Ariſtoteli hanc Dicaearchi diſputationem: tota enim ea cum ſyſtemate Ariſtotelis phyſico et pſychologico conuenit. Quid vero veteres[o] et recentiores ea de re contra Dicaearchum et qui eius opinionem ſequuntur diſputauerint[p], huius loci, enarrare non eſt.

II Humanum genus ſemper fuiſſe. Sententiam γνησίως Ariſtotelicam Dicaearcho tribuit CENSORINVS[q], videnturque ad hoc argumentum pertinuiſſe quae CICERO[r] habet: *eum collectis ceteris cauſis eluuionis, peſtilentiae, vaſtitatis, beluarum etiam repentinae multitudinis, quorum impetu quae lam hominum genera ſint conſumta, docuiſſe plures eſſe deletos homines hominum impetu, id eſt bellis et ſeditionibus.* Iſta enim reſponſione obiectionem eludebat, quae impoſſibilitatem aeternitatis mundi ab initiis regnorum et hominum multitudine deriuabat.

III. Diuinationes quoque pleraſque reieciſſe, niſi quae fiunt, cum animus hominis ita ſolutus eſt et vacuus, vt ei plane nihil ſit cum corpore, aſſerit CICERO[s]. Quam tamen doctrinam cum primariae hypotheſi, animam nihil eſſe, niſi vitam vimque corporis, conſiſtere non poſſe, recte monuit P. BAYLE. Quae vero ita explicari poſſunt, vt vis illa, quae ineſt corpori, quamque animam alii philoſophi vocant, vigilanti vel in ſtatu ordinario verſanti homini certis externorum ſenſuum legibus et vinculis conſtricta dicatur, quibus vel ſomno vel furore ſolutis diuino, vis illa libere moueatur, vt alibi ait CICERO, et virtutem in diuinatione naturalem explicet. Non negamus tamen Peripateticum philoſophum ita contradictionem nondum euitare; verum iſta tamen Peripateticis principiis conuenienter dicta ſunt.

IV. Neſcire quae euentura ſunt, melius eſſe, quam ſcire. Magnum Dicaearchi librum fuiſſe, in quo haec defenderat, teſtatur CICERO[ſſ].

V. In ciuilis quoque philoſophiae cognitione mirabilem fuiſſe, teſtatur quoque CICERO[t], qui libros *de Pellenaeorum, Corinthiorum, et Athenienſium rebuspublicis vehementer commendat.* Refertque SVIDAS[u] librum Dicaearchi de Spartanorum republica, quotannis in ephororum praetorio lectum eſſe, puberibus auſcultantibus, idque lege apud Lacedaemonios ſancitum diuque obſeruatum fuiſſe. Male eum librum tribuit Dicaearcho Lacedaemonio, Grammatico, Ariſtarchi diſcipulo, MEVRSIVS[v].

VI.

n) l. c. inſurrexiſſe quoque contra Platonis Phaedrum ex CIC. ad Atttic. XIII. 39. colligitur, conf. FABRIC. l. c. p. 298. ſ. add. CICERO Tuſc. Qq. L. VI. c. 34. LAERT. L. III. ſ. 38. putabat enim, iuueniliter eum ac moleſte de amore praecepiſſe.

o) TERTVLL. de anima c. 15. LACTANT. ep. 10.

p) Conf. BAYLE l. c. not. L. M.

q) De die nat. c. 4.

r) De offic. l. c. conf. FABRIC. l. c. p. 297.

s) De diuinat. L. I. c. 3. L. II. c. 48.

ſſ) De diuinat. L. II. c. 51.

t) Ad Attic. II. 2.

u) l. c.

v) In Indice Miſc. Laconic. v. Dicaearchus, notatus ideo BAYLE l. c. ſed in ipſo libro L. IV. c. 19. p. 334. nihil de Lacedaemonio habet Meurſius, vnde coniicimus, indicem a Pufendorfio editore vel alio confectum fuiſſe non inſpecto ſatis ipſo libro.

VI. Praetereundum quoque non eſt, diligentem poſuiſſe in eo operam Dicaearchum, vt altitudines montium regum cura et impenſis emetiretur, et rationes inde geographicas deduceret. Scripſiſſe vero *de montium dimenſione in Peloponneſo* obſeruant DODWELLVS et FABRICIVS [w].

Eudemus.

§. XIII. EVDEMVS Rhodum patriam habuit, Ariſtotelem praeceptorem, ad quem is ethica ſcripſit, licet ſint, qui ea ad Eudemum auctorem referant [x]. Scripſiſſe enim ad imitationem magiſtri philoſophica, teſtatur AMMONIVS [y], notatque Boëthius, auxiſſe eum logicam Ariſtotelis ſyllogiſmo hypothetico, et quinque aliis modis primae figurae, et ſeptimo tertiae [z]. Deſideratur etiam non ſine iactura hiſtoriae philoſophicae, eius hiſtoria geometrica et aſtrologica veteribus paſſim memorata. Plura de eo vide apud PATRICIVM, FABRICIVM [a], et MEVRSIVM [b].

Heraclides Ponticus.

§. XIV. HERACLIDIS, Eutyphronis filii, Heracleotis e Ponto vitam ex veteribus enarrauit Timagenes [c], et collegit ex aliorum memoriis LAERTIVS [d]. Is cum diues eſſet, Athenas conceſſit, et Platonem audiuit, Pythagoricam quoque philoſophandi rationem ſectatus, refertque SVIDAS [e], Platonem in Sicilia abiturum, praeſidem ſcholae reliquiſſe Heraclidem. Poſtea Speuſippo in diſciplinam ſe tradidit, nouiſſime vero Ariſtotelem ſecutus. Adeo tumenti fuit corpore, vt illum Athenienſes non Ponticum, ſed pompicum appellarent; moribus vero et inceſſu quoque grauem, humanum et verendum fuiſſe LAERTIVS teſtatur, qui et hoc addit, veſte vſum fuiſſe mollicula, qua in re morem Lycei, praeceptorem ſequentem, imitatum fuiſſe, ex exemplis ſupra allatis conſtat. Non vero doctrina tantum philoſophica et mathematica, ſed et dictionis et orationis genere vario et diſtincto, quodque maximam capiendi animos atque oblectandi vim habebat, eminuit, multisque libris doctiſſimis eruditionem probauit, quorum indicem confecit LAERTIVS [f]. Fabulam vero Graecam ſapiunt, quae de dracunculo ab eo nutrito, et cum moreretur, lecto impoſito, vt ad Deos relatus crederetur, narrant LAERTIVS et SVIDAS, adeo puerilia ſunt, et vero non ſimilia. Plura de eo dabunt VOSSIVS [ff], FABRICIVS [g], et MENAGIVS [h]. Non confundendum vero eſſe cum ſcriptore allegoriarum Homericarum alibi monuimus [i]. Triginta enim ex veteribus Heraclidas diuerſos collegit IONSIVS [k].

Phanias.

§. XV. PHANIAS, ſiue Phaenias Ereſius, Theophraſti ciuis e Lesbo inſula fuit, quem Epheſium fuiſſe perperam quidam SVIDAE codices vocant,

w) ll. cc. PLINIVS L. II. c. 65. GEMINVS Elem. Aſtron. c. 14.
x) Vid. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 156.
y) Ad Categorias p. 13.
z) Conf. PATRIC. l. c. p. 49. 75. 153. FABR. l. c. p. 300. IONS. l. c. c. 15. p. 79.
a) ll. cc.
b) In deſcriptione Rhodi L. II. c. 9.
c) Is enim, teſte SVIDA, de claris Heracleenſibus ſcripſerat.
d) Lib. V. ſ. 86 ſeqq.
e) In Ἡρακλείδης T. II. p. 70.
f) l. c. ſ. 87. 88.
ff) De hiſtoricis Graec. L. I. c. 10. p. 45.
g) loc. cit.
h) Ad LAERT. l. c.
i) Supra in Homero.
k) Lib. II. c. 11. conf. L. I. c. 17.

cant [l], qui eum Aristotelem audiuisse tradit. Diligentem non naturae tantum, sed et historiae philosophicae interpretem fuisse, ex libro de *Socraticis* veteribus laudato [ll], aliisque ingenii eius monumentis, quae enarrat VOSSIVS [m], colligitur. Qua in re, dubium non est, Aristotelis historiae philosophicae plurimum tribuentis exemplo fuisse excitatum. Scripsit vero etiam logica, vt ex loco quodam AMMONII [n] colligere est. Alius vero Phanias, Posidonii Stoici discipulus est, quem cum Peripatetico confudit VOSSIVS [o].

§. XVI. Omnes vero, enumeratos hactenus nominis celebritate, vitaeque fatis per prospera et aduersa iactatus facile superat DEMETRIVS PHALEREVS, nobilissimus Peripateticus, dignusque Theophrasto praeceptore discipulus, cuius plurimi veterum meminerunt, ex quibus vitam eius collegit LAERTIVS [p]. Is cum raro, quod notat CICERO [q], exemplo et doctrinae studiis et regenda ciuitate princeps esset, a Cassandro, Macedonum rege, Olymp. CXV. 4. Atheniensibus praefectus est. Quem principatum non tyrannide occupauit, sed prudentia gessit, popularemque statum restaurauit: namque et reditibus et aedificiis ciuitatem auxit, tantamque inde populi gratiam meruit, vt CCCLX. statuis, intra totidem dies confectis [r], honoraretur, quod nulli ante eum contigerat. Decem autem annos cum optime rempublicam administrasset, inuidia ciuium pressus, qui oligarchiam odio habebant, absens capitis damnatus est, id quod Demetrii, Antigoni, filii iussu factum esse tradidit Phauorinus [s]. Tantusque fuit populi furor, vt cum absens damnaretur, eiusque potestas corporis data non esset, in aes debaccharetur, statuasque omnes subuerteret, et turpissime haberet. Ipse vero Antigoni metu ad Ptolemaeum Lagida, cognomento Soterem, confugit, et apud eum in tanto honore fuit, vt, quod AELIANVS [ss] testatur, primas in ferendis rogandisque legibus partes teneret [t]. In hac vero in Aegypto commoratione accidisse tradunt [u], vt Alexandriae oculorum vsum amitteret, a Serapide autem reciperet, quem pro hoc beneficio paeanibus honorauit, apud Athenienses postea decantare solitis. Cum autem regi auctor fuisset, vt liberos, quos ex Eurydice haberet, regni successores designaret, non filium Beronices, postea Philadelphum dictum, rex ei non obtemperauit, sed viuus adhuc Philadelphum in regni societatem asciuit, quae res Demetrio exitio fuit. Alta enim mente iniuriam reponens Philadelphus, parente fatis functo, honoribus eum priuauit,

Demetrius Phalereus.

l) Vid. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 308. in KVSTERI vero editione recte expressum est Eresius, ρ enim pro ε ex mendo irrepsisse, palam est.

ll) Vid. IONS. l. c. p. 84.

m) l. c. p. 49. n) De Categor. p. 13.

o) loc. cit.

p) Lib. V. §. 70 seqq. conf. MENAG. ad h. l.

q) De legibus L. III.

r) Quot nempe dies annus tum haberet, inde VARRO:

Hic Demetrius aeneas tot aptu'st,
Quot luces annus habet absolutus.

conf. STRABO L. X. PLIN. L. XXXIV. c. 6.

s) LAERT. l. c. §. 77. ss) Lib. III. c. 17.

t) Dicitur suasisse Ptolemaeo, vt philosophorum de regno et politia libros legeret, quippe in eis reperiri, quae amici reges monere non auderent, quod refert PLVT. in Apophthegm. Fuga vero Demetrii in Aegyptum incidit in Ol. CXVIII. 2.

u) LAERT. §. 76.

uauit, et certae prouinciae exilio destinauit, vbi cum tristissimam vitam paullum exegisset, aspidis morsu interiit: id quod destinato consilio, vt e viuis tolleretur, factum esse CICERO[v] asserit. Et haec quidem certis veterum testimoniis constant. Quod vero post Aristeam Aristobulus, Philo, Iosephus, et plerique veterum ecclesiae doctorum tradiderunt, Demetrio Phalereo museo et bibliothecae regiae, Alexandriae a Ptolomaeo Philadelpho praefecto consilium deberi, curandae versionis Graecae bibliorum Hebraeorum, magnis dubiis expositum est, valdeque in diuersa traxit viros in arte critica summos [w]. Seriem enim rerum et Hermippi apud LAERTIVM[x] testimonium obstare monent, quo minus vera ista sint, cum quam primum regno solus admotus esset Philadelphus, Demetrium rure custodiendum curasset, vbi aspidis morsu interierit. Addunt [y] et Demetrium, et post eum Zenodotum Ephesium isto tempore bibliothecarium Ptolemaei Lagidis, non Philadelphi fuisse. Cui tamen nodo soluendo hanc responsionem adhibent VOSSIVS[z] vterque, pater et filius, versionem sacrorum librorum curante Demetrio Phalereo factam esse illo tempore, quo simul regnarunt Ptolemaeus Lagi et filius eius Philadelphus. Posterius vero telum vt declinet eruditissimus HVMPHREDVS PRIDEAVX[a], statuit, Demetrium supremum bibliothecae praefectum, Zenodotum vero eius custodem, quem subbibliothecarium barbare vocant, fuisse. Nos hic prolixe argumenta vtriusque partis discutiendo moram non nectimus, dicturi ea de re ex instituto in historia philosophiae Iudaicae; sed id vnum monemus, quod totam rem subruit, Aristeae, Aristobuli et Iosephi Iudaeorum testimonia destitui fundamento solido, quod versio illa publica auctoritate regum Aegypti confecta fuerit, et manifestam Iudaeorum arrogantiam prae se ferre, qua Patres veteris ecclesiae seducti traditionem hanc rei sacrae, vt putabant, honorificam, sine vlteriori examine admiserunt; probabilissimumque esse, susceptum fuisse laborem hunc priuato Iudaeorum in Aegypto commorantium studio. Ita nec disertum Hermippi testimonium reiici, nec bibliothecae Alexandrinae conditae epocha mutari, nec Zenodoti bibliothecarii munus leui et non probata exceptione infringi opus est. Sed vt ad Demetrium Phalereum redeamus, Theophrasti auditor in philosophia et eloquentia dignum tanto praeceptore discipulum se praestitit, et, quod testatur LAERTIVS[b], et librorum numero et versuum multitudine omnes sui temporis Peripateticos superauit, doctissimus et peritissimus omnium. Probat etiam librorum eius index, ab eo consignatus, in omni doctrinae genere, partim historico, partim politico, partim poëtico, partim rhetorico, partim philosophico fuisse versatissimum. Quae scripta stilo philoso-

v) Orat. pro Rabirio.

w) Vid. post SCALIG. ad Euseb. aliosque HVMPHR. HODY de LXX. Interp. c. 9. quique historiam huius versionis exposuere.

x) loc. cit.

y) IONS. de Scr. hist. phil. L. I. c. 18. p. 101.

z) G. I. VOSSIVS de Hist. Gr. L. I. c. 12. p. 37. Is. VOSSIVS l. c.

a) Hist. Iud. Vet. Test. P. II. L. I. p. 19.

b) l. 80.

losophico, oratorio tamen robore et virili eloquentia permisto consignavit [c], vt adeo dolendum sit, ea nobis temporis iniuria erepta esse: qui enim ad eum refertur libellus elegans *de interpretatione*, νοθείας suspectus est [d]. Fuisse vero virum non eleganter tantum doctum, sed et probum rectique et honesti amantem, dicta, quae de eo refert LAERTIVS [e] atque sententiae pulcherrimae comprobant. A multis vero Demetriis [f], veteribus memoratis, addito Phalerei nomine facile distinguitur. Est inter eos Alexandrinus quoque philosophus quidam, et ipse Lyceo addictus, cuius meminit ATHENAEVS [ff], cum Phalereo non confundendus.

§. XVII. Tandem et HIERONYMVS RHODIVS non tacendus nobis est, quem cum Arcesilao et Lycone contentiones aluisse, LAERTIVS [g] testatur. Aristotelis itaque discipulum dum vocat ATHENAEVS [h], nihil aliud dicit, quam secutum fuisse disciplinam Aristotelis, vt recte notat IONSIVS [i], qui et VOSSIVM [k] reprehendit, qui Hieronymum ad Ptolemaei Lagi tempora refert. Lycon enim Olymp. CXXVII. scholae praeesse coepit, cuius ille temporibus vixit. Peripateticum imprimis nobilem, suauem item et doctum vocat CICERO [l], et frequenter eius scripta laudant veteres [ll]. Summum bonum dixit, non dolere [m]. *Hieronymus Rhodius.*

c) ib. f. 82. Luculentius CICERO in Orat. sed Phalereus Demetrius meo iudicio praestitit, cuius oratio cum sedate et placide loquitur, tum illustrant eam quasi stellae quaedam tralata verba et immutata. Et paulo post sententias et locos communes sine contentione disputatos ab eo laudat. Et off. L. I. init. eum vocat disputatorem subtilem, oratorem parum vehementem.

d) Vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 423. et quos laudat.

e) f. 82.

f) Viginti nominat LAERT. f. 83. quibus plures addit MENAGIVS.

ff) Lib. X. XII.

g) Lib. IV. f. 41. L. V. f. 68.

h) Lib. X.

i) De Scr. Hist. phil. L. II. c. 3. p. 129.

k) De Hist. Gr. L. I. c. 9. p. 48.

l) De Orat. c. 56. de fin. L. V.

ll) Vid. MEVRS. in Rhodi descript. L. II. c. 10. p. 9[illegible] [F]ABR. Bibl. Gr. Vol. II. p. 303.

m) Adeoque, voluptatem non esse expetendam CICERO de fin. L. II. c. 3. hinc L. V. dubitat, an Peripateticus vocandus sit. Inde coniicit, PATRIC. disc. T. I. L. XII. p. 157. hunc primum fuisse, qui Peripateticam doctrinam cum aliis aliarum sectarum doctrinis miscuit. Hic enim Aristotelis libros non vidit.

CAPVT OCTAVVM.

DE SECTA CYNICA.

§. I.

Cynicorum nomen et origo.

Nondum Socraticos discipulos, qui post praeceptoris fata sectam condidere, dimittere historiam philosophiae Graecanicae enarrantibus licet; restat enim Antisthenes, Socratis discipulus, qui Cynicam sectam instituit, ex qua enata est Stoica, quarum historiam iam pandemus. Cum enim reliqui, qui ex disciplina magni viri prodierant, variarum doctrinarum hypothesibus, quarum semina a Socrate se accepisse gloriabantur, inhaererent, Antisthenes e contrario virtutis magis cultum, ad quem pleraque Socrates retulerat, quam subtiles speculationes discipulorum eius imitandum ratus, nouum et insolitum disciplinae genus excogitauit, quod Cynicum dictum est. Cuius appellationis originem varie repetunt veteres atque recentiores. Quidam enim veterum a publico Atheniensium gymnasio Cynosarge dicto, quod elegit Antisthenes, vt in eo doceret, Cynicam sectam dictam putant [a]; quod admittunt etiam recentioris aetatis viri quidam doctissimi [b], qui a loco sectae nomen haesisse, vt Academicae ab Academia, Stoicae a Stoa, contendunt. Multi vero veterum [c], obseruantes, non omnes Cynicos in isto gymnasio docuisse, vt Academici in Academia, sed solum Antisthenem, ad mores potius sectae Cynicae, istam appellationem respicere, tradunt. Cum enim caninos in omnes fere homines dentes haec secta exerceret, et dicacitate insolita omnes, quos ex instituto suo corripere fas erat, allatraret, et, quod plerique veterum asserunt, canino quoque more decori rationem insuper haberet omnem, nec quae naturalia sunt, turpia putaret, licet talia aliis viderentur; canum appellationem sortitam fuisse, nec ipsis Cynicis valde ingratam, asserunt. Nos vtramque sententiam non incommode copulari posse putamus, et vtrumque occasionem nominis dedisse credibile putamus. Docebat enim Antisthenes in Cynosarge, nouamque ibi sectam condendi studio intentus seuerissimam auspicabatur disciplinam: cui cum nomen imponendum esset, repudiato Antistheniorum [d] titulo, a loco nomen haesisse eo magis verisimile est, quo magis eadem appellandi ratio in ceteris, quae ex Socratis schola ortae erant, sectis obtinuerat. Cum vero ipse sectae auctor canino more homines allatrando, totius ciuitatis re-

pre-

a) Horum aliquos nominat LAERT. L. VI. f. 13. HESYCH. ILL. etiam et SVIDAS in Antisthen. T. I. p. 230. id recipiunt.

b) MEVRS ad HESYCH. p. 115 et Athen. Att. L. II. c. 12. FABR. Bibl. Graec. Vol. II. p. 360. IONS. de Scr. hist. phil. L. I. c. 8. p. 39. et differt. Pe.ip. I. p. 422. VOSSIVS de sectis c. XVII. §. 3. aliique.

c) LAERT. L. III. c. 15. AVGVSTIN. de C. D. L. XIV. c. 20. PLAVTVS in Perf. Act. I. sc. I. v. 43. APVLEIVS florid. XIV. p. m. 355. Consentiunt recentiorum multi, et in his LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XIII. p. m 78. cl. STOLLIVS Hist. phil. moral. p. 97. conf. VOSSIVS l. c. MENAG. ad LAERT. L. VI. f. 13. et STOLLIVS a se diuersus diss. de Antisthene Cynico §. XI. p. 16.

d) ARISTOT. L. VIII. c. 3. Metaphys.

prehensorem ageret, appellatio inter Graecos non inusitata, qua dicaces homines, imprimis philosophi, canes vocabantur [e], tanquam e re ipsa nata sectae haesit, et qui in Cynosarge docebat, vere canis esse dictus est, id quod LAERTIVS [f] diserte testatur. Etsi vero sectae, a magistro vel loco, appellationem reiiciebant Cynici [g], qui Herculis imitatores se esse prae se ferebant, cui Cynosarge dicata erat, quia a cupiditatum noxiarum et vitiorum monstris Herculis instar ciuitatem purgarent [h]; non displicuit tamen postea nomen philosophis ex hac secta, vt Diogenis exemplo patet, scommatis [i] iniuriam in libertatis philosophicae laudem vertentes, cum non amplius in Cynosarge docerent, sed per omnia vrbium compita et imprimis loca sacra et publica discurrerent, reprehensuri, quoscunque emendatione opus habere nouerant. Id quod eo facilius euenire potuit, quo magis perditissimis tunc moribus tota fere viuebat Graecia.

Fuit autem Cynosarge ex locis Athenarum publicis, extra vrbis moenia versus meridiem, in editiore paulo loco haud procul a Lyceo sita, cum luco adiacente. Nomen nacta est a cane albo, quasi ὁ κυνὸς ἀργῦ ναὸς, canis albi templum, cuius occasio, docente SVIDA [k], haec fuit. Ciuis quidam Atheniensis, Didymum, Suidas vocat, rectius Diomum alii, vid. MEVRSIVS [l] et MENAGIVS [ll], sacra in larario domestico fecerat; cui cum canis quidam albus (celerem alii, vocem ἀργὸς interpretantur, vt est apud HESYCHIVM [m]) carnem abstulisset, et hunc in locum deportasset, vehementer perturbatus Diomus oraculum de ea re interrogauit, quod eum in illo loco, vbi canis carnem deposuisset, fanum Herculi extruere iussit. Quod cum fecisset, non solum fanum illud, sed et locus Cynosarges dictus est. Non vero Herculis tantum delubrum, sed et Hebes, quae Iouis filia Herculi nupta fuit, Alcmenes etiam ara et Iolai, laborum Herculis socii, fuit, testante PAVSANIA [n]. Praeter templum gymnasium quoque ibi excitatum celeberrimum, in quo peregrini nothique excercebantur. Erant vero nothi, qui vel alterutra ex parte ad Athenienses pertingerent, siue qui patre aut matre Atheniensi procreati essent. Lege enim cautum erat, vt qui patribus quidem, non vero matribus Atheniensibus nati essent, pro nothis haberentur, liberique legitimi non putarentur, certis quoque signis et consuetudinibus distinguerentur, quo et illud pertinebat, vt non nisi in Cynosarges gymnasio exerceri, vngique liceret. Id quod ad hunc locum ideo potissimum relatum est, quod ipse Hercules in hunc censum quodammodo referretur, Deorum et mortalium connubio genitus. Eundem in locum etiam liberti remittebantur:

 erat-

e) Ita Aristippum canem vocatum esse supra diximus, conf. Acta phil. Vol. II. p. 902. 918. et quae ibi afferuntur.

f) ἁπλοκύων, LAERT. L. VI. s. 13.

g) Oenomaus apud IVLIAN. Imp. Orat. VI. p. 187. ὁ Κυνισμὸς οὔτε Ἀντισθένειος ἐστιν οὔτε Διογένειος.

h) Dio L. IV. de regno p. 64. IVLIANVS l. c. Inde Antisthenes apud EVSEB. praep. L. XV. c. 13. p. 816. Herculeo vir animo AVSON. epigr. 27. 28. LVCIAN. Vitar. auct. T. III. p. m. 107. APVLEI. l. c. add. MENAG. ad LAERT. L. VI. s. 2. FABR. Bibl. Gr. Vol. II. p. 361.

i) Ita vocat LAERT. in prooem.

k) T. II. v. κυνόσαργες p. 398.

l) Athen. Attic. L. I. c. 2.

ll) Ad LAERT. L. VI. s. 13.

m) p. 572.

n) In Atticis.

eratque ibi curia quaedam, coram qua illi, quos illegitimos eſſe ſuſpicio erat, examinabantur, quique libertate falſo vſi conuincebantur, pro ſeruis vendebantur. Quam tamen ignominiam loco, teſte PLVTARCHO [o], Themiſtocles ſuſtulit, qui cum vna tantum parte ſanguine Athenienſi natus eſſet, iuuenes quosdam nobili familia ortos induxit, vt eum comitati in Cynoſarge cum ipſo vngerentur. Conf. illuſtriſſimus POTTERVS [p], et qui loca veterum omnia diligentiſſime collegit, venerandus nobis ſocer PHILIPPVS IACOBVS CROPHIVS [q], quem honoris cauſa nominamus. Cum itaque Themiſtoclis auctoritate locus etiam ingenuis pateret, philoſophi etiam in eo diſcere coepere, et imprimis Antiſthenes, more Platonis, Cynoſargen in hunc finem elegit. Licet coniiciendum quoque ſit, Antiſthenem matre Phrygia natum, naſcendi conditione ad eum locum compulſum fuiſſe.

Antiſthenis vita. §. II. Fuit vero Antiſthenes, Antiſthenis Athenienſis filius, matre natus vel Threſſa, vt vult LAERTIVS [r], vel Phrygia, vt habet PLVTARCHVS [s]. Inde vero conſtat, ex legitimis Athenarum ciuibus non fuiſſe, quia non niſi ingenuis ciuibus ex vtraque parte natis ciuitatis ius patebat [ſ]. Id quod tamen exprobrantibus quibusdam miro acumine eluſit Antiſthenes [ſſ]. In praelio etiam cum admodum iuuenis fortiter rem geſſiſſet, indigenam virtute aequare admiratus et confeſſus eſt Socrates [ß]. Gorgiam ſophiſtam is initio audiuit, et oratoriam dicendi vim ab eo edoctus, feliciter expreſſit [t]. Solidiora vero appetens ad Socratem diſceſſit, atque ita Socratica diſciplina et moribus captus eſt, vt profectus haud contemnendos ſub tanto praeceptore faciens, ſuis apud Gorgiam condiſcipulis perſuaderet, vt ſecum Socratem praeceptorem ſequerentur. Notumque eſt ex PLATONE [u], Socratis diſcipulos, vti ſophiſtarum omnium, ita Gorgiae imprimis odio exarſiſſe, reductos atque reuocatos ex dialectica palaeſtra ad morum et philoſophiae ſeueritatem duce Socrate, id quod Antiſthenis potiſſimum cohortationibus factum eſſe, ex his non ſine veriſimilitudine colligitur. Tanto vero ardore audiendi Socratis flagrabat, vt in Piraeeo habitans, quotidie XL. ſtadia emetiretur, vt ad Socratem accederet [v]. Qui cum miſſis inanibus philoſophorum diſputationibus virtutis culturam diſcipulis et voce et exemplo commendaret, et contemto vanitatis gloriaeque ſeruitio mercedem virtutis in ipſa virtute quaereret, multa quo-

o) In Themiſtocle.
p) Archaeol. Graec. L. I. c. 9. p. 36. 39.
q) De Gymnaſiis Athenienſium literariis p. 25 ſqq.
r) Lib. VI. ſ. 1, SVIDAS in Antiſthenes Tom. I.
s) De exilio T. II. p. m. 530.
ſ) PLVT. in Pericle.
ſſ) Reſpondit enim matrem Deorum quoque fuiſſe Phrygiam: itemque, Athenienſes dominatos cochleis et locuſtis non eſſe nobiliores, quae domi quoque naſcantur.
ß) LAERT. l. c.
t) ib. ſ. 2. Inde aetas et tempus Antiſthenis colligi poteſt, Gorgias enim Ol. LXXX. iam inclaruit, et valde ſenex Ol. C. ſuperuixit. Hunc ante Socratem audiuit Antiſthenes. Socrates vero Olymp. XCV. e uiuis ſublatus eſt: oportet itaque eum ante haec tempora audiuiſſe. Quia vero ante philoſophiae ſtudium militiam ſecutus eſt, recte inde coniicitur, ante Ol. XC. natum fuiſſe. conf. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. I. c. 8. p. 40. cl. STOLLE diſſ. de Antiſthene Cynico §. 4. p. 6.
u) In Gorgia, paſſimque alibi.
v) LAERT. l. c. ſ. 3.

quoque propter eam fortiter faceret ac patienter ferret, haec potiſſimum Socratica virtutis conſtantia adeo commouit Antiſthenem, vt hoc maxime philoſophiae genus imitari, et facto exprimere conſtitueret. Non itaque ex diuitiis veſtium cultum, non ex laude hominum famam, ſed patientiam potius et ſtudium emendandi corruptos hominum mores, ſequi conſtituens, adhuc in diſciplina verſatus Socratis, viliori amictu, peneque attrito vſus eſt [w]: cuius partem magis attritam cum aliquando in conſpectum daret, Socrates, in pernoſcendis animorum moribus et charactere feliciſſimus, latentem in ea re ambitionem deprehendens, *quin deſinis*, inquit, *apud nos te ipſum oſtentare.* Veneno ſublato Socrate, cum boni omnes tanto facinori indignarentur, lepido commento occaſionem dedit, Melitum morte afficiendi, Anytum in exilium mittendi [x]. Nempe in Ponticos iuuenes, qui Socratis fama illecti Athenas venerant, vt eum audirent, cum incidiſſet, ad Anytum eos adduxit, illum, dicens, ſapientia Socratem multum ſuperare, quae res adeo indigna viſa fuit audientibus, et, quid amiſiſſent in Socrate, cogitantibus, vt ex vrbe Anytum eiiciendi conſilium caperent, idque exſequerentur. Sublato itaque praeceptore, cum diſcipuli Socratis ſcholas aperirent, ipſe quoque Cynoſargen locum elegit, in quo gymnaſio virtutis et tolerantiae vacuique a paſſionibus animi praecepta et voce et exemplo inculcaret. Vt itaque ſe moribus ſeueriſſimae, quam meditabatur, philoſophiae attemperaret, barbam promiſit [y], tunicam abiecit, ſolo pallio vſus, idque praeter conſuetudinem philoſophorum ſordidum et detritum duplicauit [z], peraque atque baculo mendici inſtar inceſſit. Sicque habitum abiicientis omnes vitae commoditates philoſophi aſſumſit. Paupertatem vero libero conſilio ſequens, vt diuitias, gloriam, nobilitatem et quae alia exiſtimationem homini pariunt, fusque deque habere appareret, ſimplici et parabili victu contentus viuebat [a], et, quod non ſine veriſimilitudine ex vitae genere concluditur, caelebs; Crates enim primus fuit, qui vxorem ad ſequendum Cyniciſmum perduxit, vt infra dicetur. Non vero ſibi tantum, ſed et aliis philoſophandum ratus, eloquentiam, quam poſſidebat, viuam atque efficacem ad emendandos hominum animos, corripiendos malos, exagitanda vitia, et commendandam virtutem adhibuit. Idque fecit miro reprehenſionum dictorumque acumine, quo mordaci quaſi ſtilo pungebat, et calcare animum excitabat, cuius exempla pluſcula ingenio Antiſthenis digna legi poſſunt apud LAERTIVM [b] et STO-

w) AELIAN. Var. Hiſt. L. IX. c. 36.

x) LAERT. L. VI. ſ. 10.

y) Diodorus Aſpendius apud LAERT. L. VI. ſ. 13. SVIDAS in καθεῖναι T. II. p. 222. vnde patet, falſam eſſe imaginem Antiſthenis ex gemma, quae imberbis occurrit in LAERTIO MEIBOMII.

z) Pallium gerebant philoſophi omnes, Antiſthenes vero, tunicam abiecit, et pallium in ſiniſtro humero duplicatum, dextero ita ſubiecit, vt ipſe humerus nudus et exertus exſtaret, id quod tamen Diogenem primum feciſſe alii tradunt: cuius imaginem exomide indutam exhibet Fuluius Vrſinus, et ex eo ALBERT. RVBENIVS de re veſtiar. L. I. c. 7. atque FABRIC. ad SEXT. Pyrrh. hyp. L. I. c. 14. ſ. 153. conf. SALMAS. ad Tert. de pallio p. 213. 372. 395. OCT. FERRARIVS de re veſtiaria Vet. P. II. L. IV. c. 19.

a) Exemplum iucundum habes apud LAERT. L. VI. ſ. 9.

b) Lib. VI. ſ. 3 ſeqq.

STOBAEVM, et ex his apud STANLEIVM [c]. Summa vero in carpendis hominum moribus vtebatur libertate, cuius exemplum dedit in traducto amare Platone, quem peculiari dialogo, cui cynicum Sathonis nomen praefixit, exagitasse supra in Platone narrauimus [d]. Ita vero placuit quidem dicacitas Antisthenis argutis sententiolis, parodiis et huius generis aliis dictis [e], aures demulcens, et liberrime vitia perstringens; magnam vero auctori conciliauit, vt in his fere fieri solet, inuidiam; quae nomen ei simplicis canis contraxit [f], quod omnes sine pudore atque respectu allatraret. Discipulos vero, vt eidem vitae generi adsuefceret, acerbe eos excepit, dureque habuit, medicorum ita se exemplum sequi professus, qui ita aegrotos quoque exciperent [ff]. Didactrum vero non poposcit, quod contemtum ei et neglectum parauisse ipse subinnuit. Pauci enim ex dictis causis discipuli confluebant, cum plerique et vitae asperitatem et decori neglectum, et publicam inuidiam, quae huic disciplinae adhaerebat, subterfugerent; etsi is multos inuitasset; tandem indignatus virtutis contemtum, nemini potestatem audiendi se permisit [g], et Diogenem quoque a sua conuersatione repulit; qui qua ratione tandem eius consilium expugnauerit, postea dicemus. Libris itaque scribendis praecipuum tempus impendisse probabile est; decem enim tomis eius scripta constitisse, testatur LAERTIVS [h], qui titulos quoque eorum enumerat. Quorum multitudinem reprehendens Timon, ingeniosum eum nugatorem vocauit [i]. Nihil tamen eorum ad nos peruenit, praeter duas μελέτας siue *declamationes* sub Aiacis et Vlyssis nomine compositas [k]. Temperamento vtebatur cholerico-melancholico, ex quo prima animi dispositio et inclinatio ad Cynismum repetenda est. Fastum enim et ambitionem animi in vita dura et singulari gloriam quaerenti Socrates iam obiecit. Inde voluptatis osor, adeo, vt eam summum malum appellaret; et amicos moneret, ne digitum quidem deliciarum causa extenderent [l]. Et haec quoque ratio est, cur mulierum sexum odio prosequeretur, et vbi posset, conuiciis proscinderet [ll]; curque insanire se malle diceret, quam voluptate frui [m]. De diis et religione gentis parum decore sensisse, de vno Deo vero praeclare, testatur Velleius apud CICERONEM [n], narrans, *in eo libro, qui physicus inscribatur, populares Deos multos, naturalem vnum esse, dixisse, et hac ratione sustulisse vim ac naturam Deorum:* id quod in Socratico philosopho mirandum non est. Indignius vero est, Herculis imitatore et discipu-

c) Hist. philos. P. VI. p. 508 seqq.

d) Derisisse quoque eius fastum, quem equo superbe ornato comparabat, aliquot exemplis probat LAERT. l. c.

e) Imprimis argute ludebat verborum ἀμφιβολία, cuius elegans exemplum est apud LAERT. L. V. f. 3.

f) LAERT. L. VI. f. 13.

ff) ib. f. 4.

g) AELIAN. L. X. c. 116.

h) f. 15. Acumen et concinnitatem eius laudasse Theopompum IDEM f. 14. ait, et ad libros hos prouocat.

i) ib. f. 18.

k) Conf. IONS. l. c. c. VIII. p. 39 seq. FABR. Bibl. Gr. Vol. I. p. 786. STOLL. l. c. p. 9 seqq.

l) THEODORET. Serm. XII.

ll) LAERT. f. 3.

m) ib. f. 13. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. III. c. 23. f. 181. GELLIVS L. IX. c. 5.

n) De nat. Deor. L. I. c. 13.

ſcipulo, qualis videri voluit Antiſthenes, quod narrat LAERTIVS[o]: ad laborantem morbo ingreſſum Diogenem, quaeſiuiſſe, num amico opus haberet? et cum diceret ille: quis me doloribus abſoluet? ſicam oſtendiſſe, dicentem; haec abſoluet; illum vero reſpondiſſe: doloribus non vita ſe abſolui cupere. Mortem enim ita ferre Herculeum plane non eſt. Sunt etiam plures Antiſthenes veteribus memorati[p], qui cum noſtro confundendi non ſunt: inter quos Peripateticus quidam eſt, auctor libri *de ſucceſſionibus philoſophorum*, quem cum noſtro eundem eſſe putauit IOANNES MEVRSIVS[q].

§. III. Vt vero faciem quoque philoſophandi generis, quod nouum excogitauit Antiſthenes, accurate teneamus, ipſe ſcopus, quem ſecutus eſt ille et ſequaces, expendendus et cum moribus illorum componendus eſt. Qua ratione Cynicae ſectae inſtitutum conſiderantibus, talia potiſſimum de ea occurrunt, quae multis veterum narrationibus repugnant. Quam malis enim magnus eorum numerus Cynicorum ſectam deſcripſerit coloribus, narratiunculae paſſim apud Graecos de Cynicis peruulgatae loquuntur, quarum falſitatem in ſequentibus detegemus; non itaque in Cyniſmi ratione exquirenda ad fabellas vulgi dicteriis et increpationibus Cynicorum exacerbati, ſed ad eos recurrendum eſt, qui ſine amaritudine de ſecta et inſtituto Cynicorum diſſeruerunt. Id imprimis Oenomaus fecerat, quem *hiſtoriam ſectae Cynicae* ſcripſiſſe veteres[r] teſtantur. Eam vero deperditam eſſe in parte ſecunda huius tractationis pluribus docebimus. Suppetunt tamen IVLIANI Imperatoris *orationes duae de Cynicis* tractantes[s], MAXIMI TYRII peculiaris de iis diſſertatio[t], et elegans locus Epicteti apud ARRIANVM[u], quibus LVCIANVM[x] merito adiicimus. Qui viri diſertiſſimi eo magis audiendi ſunt, quo magis tres priores doctrinae moralis integritatem quam maxime commendauerunt, quartus philoſophos verbo tales, facto vitaque alios, acerbe exagitauit. Quorum obſeruationes ſi cum vita Cynicorum antiquorum (de reliquis enim ſub imperatoribus Romanis alio dicemus loco) comparemus, haec potiſſimum de Cyniſmo notanda veniunt:

Philoſophiae Cynicae facies in genere deſcripta.

I. Cynicos auctore Antiſthene, externa quidem familiae facie, vitaeque et habitus ratione peculiarem conſtituiſſe philoſophorum ſectam, et habuiſſe quoque viros philoſophos inter ſe haud poſtremae notae; fouiſſe quoque dogmata quaedam moralia, huic ſectae propria, et eatenus errare eos, qui ſectam eam negarunt, et ſingulare tantum vitae inſtitutum eſſe con-

I. Quo ſenſu dicatur ſecta? vitae, non ſcholae deſtinata.

o) ib. ſ. 18. 19. qui mollius eum perferre morbum prae amore vitae dixit.

p) Vide enumeratos LAERT. l. c. et MENAG. ad h. l. IONS. l. c. STANLEIO l. c. FABR. l. c.

q) In Bibl. Att. conf. FABR. l. c.

r) SVIDAS T. II. v. Oenomaus p. 667. IONS. de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 246. Acta philoſ. Vol. II. pag. 901.

s) Orat. VI. et VII.

t) Diſſ. XXI. de vita Cynica.

u) Diſſ. Epictet. L. III. diſſ. 22.

x) In vit. auct. et in Cynico, in Demonacte: Alios qui de Cynicis egere enumerant Acta philoſ. Vol. II. pag. 899.

contenderunt, notatos ideo LAERTIO [y], certum tamen esse, ipsos, qui hanc sectam nobilitarunt, philosophos, non tam systematis alicuius theoretici, quam vitae philosophicae certis regulis, principiisue nixae genus fuisse sequutos, et ita practicam aliquam philosophiam, luxurianti et voluptatibus plane demersae Graeciae in medicinam offerre, praeiudicia vulgaria iugulare, affectuum tumultus compescere, ambitionis, voluptatis et auaritiae radices animo euellere, sicque σοφὸν φάρμακον liberrima mente et ore perditissimae genti propinare, salutisque certam et rationalem ostendere viam voluisse. Ad quod probandum non alia inductione exemplisue opus est, quam vitis primorum Cynicorum, virorum vere magnorum, qui, tantum abest, vt sectam instituere peculiarem contenderint, vt negauerint potius, notante Oenomao apud IVLIANVM [z], Cynicos vel in Antisthenis verba, vel in Diogenis iurare, sed sapientissimos quosque ac fortissimos sibi imitandos proponere, vt recte verba eius explicuit doctissimus FABRICIVS [a]. Hinc in verba sua ire discipulos nemo Cynicorum coëgit, sed vitae institutum et bella atque pugnas contra scelerum et passionum monstra commendauit. Quem finem vt consequerentur, non paupertatis tantum et continentiae atque tolerantiae excoluerunt studium, sed in id quoque connisi sunt quam maxime, vt a passionum et cupiditatum tumultu liberi euaderent. Integerrimos itaque mores castamque et ab omni scelere puram vitam Cynismum postulauisse, ex his palam est. Id quod probe prospexerunt, qui Cynicum vitae genus in se spectatum tanquam diuinum, sanctum, venerabile, maximis praedicauerunt laudibus, inter quos imprimis EPICTETI [b] verba adduci merentur, quoniam finis Cynismi ex iis luculenter cognoscitur, licet non negemus, eum studio assimilandi gentilium philosophorum instituta, sanctissimae ecclesiae Christianae doctorum vitae, plus dixisse et postulauisse, quam primo Cynismi conditori Antistheni in mentem venit. Ita vero, postquam grauiter monuerat, non in eo Cynicam versari vitam, vt quis lacernam gestet, foris cubet, duriterque dormiat, peram adiungat et baculum, et passim petere atque obuios conuiciis lacessere incipiat: *Primum tuis in rebus non amplius te tui similem esse oportet, nec quicquam eorum facere, quae nunc facis. Non incusandus Deus, non homo, appetitus tibi plane auferendus est, auersatio ad ea sola, quae arbitrii nostri sunt, transferenda, non te iracundum esse decet, non indignabundum, non inuidum, non misericordem - - illud tenendum Cynico rerum omnium loco, quibus celant homines sua, esse verecundiam; neque enim debere vitae suae quicquam occultare:* Et porro: *Vbi ita se parauerit verus Cynicus, his contentum esse non posse, sed scire debere, se a Ioue legatum esse, vt hominibus, quae bona, quae mala sint, nuntiet, vt, quantis in erroribus versentur, demonstret, vtque in alio loco bonorum malorumque naturam, quam vbi sunt, quaerant, vbi vero sunt non*

y) Lib. VI. f. 103.
z) Orat. VI. p. 187.
a) Bibl. Gr. Vol. II. p. 361.
b) l. c. p. m. 301. edit. Hier. Wolfii.

non cogitent. Haec vera renuntianda esse, nec metu percelli. Sed tota elegantissima dissertatio legenda est, et conferenda cum Iuliano, Luciano et Maximo Tyrio, vnde abundantissima lux dictis affulgebit. Fecit haec morum non simplicitas tantum et integritas, sed austeritas quoque, vt Zeno inde ansam arriperet, pauculis mutatis, et adscitis disciplinis philosophicis, quas Cynici reiiciebant, nouam sectam condendi, quae Stoica dicta est, quae non Cynicos tantum summo loco habuit, sed et ipsa a discipulo Cynosarges orta parum in morali philosophia a Cynica dissentit. Vtrique enim sectae, notante LAERTIO [c], placuit, finem esse, secundum virtutem viuere, Zenoque Cynismum dixit breuem ad virtutem viam, et vtrique sectae quaedam societas est. Inde IVVENALIS [d]:

Et qui nec Cynicos nec Stoica dogmata legit,
A Cynicis tunica distantia.

II. Hanc ἔνστασιν [e], siue vitae rationem secutos fuisse, hancque vitae passionibus et sceleribus intaminatae normam ob oculos habuisse Cynicos veteres, historia Cynismi veteris et primi testis est, breuibusque complexus est omnia LAERTIVS [f], *Cynismum habitum fuisse breuem ad virtutem viam; placere Cynicis simplicem et parabilem victum, quippe qui sobriis cibariis vtantur, et solis palliis: diuitias, gloriam, nobilitatem contemnere; plerosque etiam aqua tantum frigida et herbis vti, operimentisque forte oblatis tegi et doliis habitare.* Ita vixisse Antisthenem, Diogenem, Cratetem, LAERTIVS locuples testis est. Quae doctrinae et vitae Cynicae societas

II. Vitae Cynicae austeritas.

III. Eo potissimo fundamento inaedificata est ab Antisthene, qui a Socrate id acceperat [g]: finem hominis esse, viuere secundum virtutem, virtutem hanc doctrina acquiri posse, non vero amitti; amore dignum sapientem esse, nec peccatis obnoxium, similique amicum esse et fortunae nihil permittere. Quae vero inter virtutem et vitia media sint, indifferentia esse. Quae omnia Stoici quoque in ethicam suam receperunt. Hoc vt re ipsa praestarent, vita dura paupereque, et non tantum commoditatibus, sed et cultu Graeciae vsitato se priuante vsi sunt, barbam promittentes, et mendicorum instar durissimam agentes vitam, vt non tantum ita cupiditatibus frenum iniicerent, sed et aliorum in se conuerterent oculos, et attentionem atque venerationem excitarent, rati, melius ita propiusque ad hominum animos, quos emendare cupiebant, viam apertum iri.

III. Fundamentum Cynismi.

IV. Ita rem suam instituisse Cynicos, quorum vitam enarraturi sumus, ex historia eorum patebit. Illa vero non sine magna verisimilitudine coniiciendi occasionem exhibet, magnos hos viros, et ingenii acie et animi robore insignes, plus instituisse, atque affectasse, quam scopus requirebat,

IV. Cur tanta acerbitas vitae quaesita?

c) Lib. VI. s. 103. conf. LIPS. Manud. Phil. Stoic. L. I. diss. XIII. p. m. 75.
d) Satir. XIII. v. 121.
e) Hac voce vtitur LAERT. l. c.
f) l. c. s. 105. Viderunt hoc recentiorum quidam, magis sobrie de Cynicis primis sentientes, vid. VOSSIVS de sectis c. XVII. §. 9. HORN. Hist. philos. p. 209.
g) ibid.

vt plus, quam decebat, postulando, virtutis studiosos ad id praestandum, quod satis esset, allicerent, cum semper aliquid a rigore remittere solere homines in virtutis palaestra, experientia doceat. Non negauit hoc Diogenes, vir vere magnus, testatus, imitari se chori magistros, illos enim tonum excedere, vt reliqui congruum tonum arriperent [b]. Et hanc causam esse patet, cur interdum hi viri, nec iudicii acumine nec bona mente destituti, naturam *non tantum vincere, sed excedere etiam*, quae SENECAE [i] vox est, tentauerint, sicque virtutis tramitem suo modo reliquisse videantur.

V. Ambitio Cynicae virtutis mater.

V. Etsi vero haec omnia, veteri historia testante, negari nequeunt, non magnopere tamen iis refragabimur, qui ambitionem quandam animi elatioris virtutem hanc Cynicorum heroicam peperisse contendunt [k]. Quis enim ab hominibus vera et coelesti ad emendandum animum luce non collustratis alia expectet, quisue vltimam hanc animae tunicam ab iis non exutam valde mirabitur? Vidit hoc probe Socrates, quem Antisthenem ideo acute pupugisse, supra indicauimus. Est tamen, quod monendum in hac reputamus; nempe non solum virtutem naturalem cum Christiana et diuina non confundendam esse, sed adscribendum etiam illum austeritatis excessum temperamento, quo viri illi gaudebant, ad eiusmodi vitae genus et rationem maxime propenso.

VI. Artes liberales repudiatae.

VI. Vt vero Cynici extraordinarium hunc virtutis cultum eo formosius fingerent, et inani verbosae philosophiae strepitu a tanto virtutis exercitio non auocarentur, artes liberales repudiabant [l], contendentes, illis, qui naturae bonitate moderato essent animo, literas discendas non esse, ne rebus ad se nihil pertinentibus distrahantur. Quare et rationalem et naturalem philosophiae partem reiiciebant, sola morali contenti, disciplinas quoque mathematicas penitus tollebant. Quod etsi vitio iis dari queat, duplici tamen ratione excusari potest. Nam nec ipse Antisthenes hoc ex suo finxit ingenio, sed a Socrate accepit; nec id absolute ad disciplinarum harum contemtum et ignominiam trahendum est, sed respectu potius ad ea, in quibus viuebant, tempora statumque Graeciae intelligendum. Tum vero in encyclicarum scientiarum vanitate et inanibus scientiarum theoreticarum disputationibus insaniuisse Graeciam tantum non omnem, in confesso est: quae cum ab animi emendatione non tantum philosophos auocarent, sed et in luxu voluptateque, quibus se inebriabant Graeci, plerosque confirmarent, mirum non est, homines acres, vehementes, et emendationem morum violentis remediis quaerentes, ita in bonas literas insurrexisse.

VII. Decori ratio mutata.

VII. Tandem et hoc circa constitutionem Cynismi considerandum est, rationem decori, inter Graecos tum obtinentem multum ad mores singulares et communi hominum iudicio aduersos contulisse. Tanta enim vanitate

b) LAERT. L. VI. §. 35.
i) De breuit. vitae c. 14.
k) ESPRIT de la fausseté des V. H. P. II. ch. 21. p. 192 seqq. STOLLE Hist. phil. mor. gentil. §. 83. p. 120.
l) LAERT. L. VI. §. 103 seq.

tate externam actionum elegantiam, et splendorem vitae ciuilis sectabantur Graeci, imprimis Athenienses, vt non tantum ciues plerique voluptatibus ea de causa et superbiae taciti immergerentur, sed et ipsi philosophi immunes se ab hac vanitate praestare non possent, cuius rei exempla in Aristippo, Aristotele, Theophrasto, Arcesilao, Stilpone, Lacyde aliisque iam in praecedenti tractatione obseruauimus. Modeste haec et moderate reprehendebat Socrates, ipse ab externa ista iactantia alienior; Antisthenes vero nec iudicio illo, quo Socrates, nec animi moderatione vsus, in alterum extremum currens, externam decori rationem, tanquam virtuti inimicam neglexit et abiecit, et quaecunque non ex virtutis lege fierent, indifferentia [m], adeoque omne decorum externum insuper habendum esse iudicauit. Quod cum magnam sapientiae et fortitudinis se ipsum quasi vincentis, laudem homini temperamento et indole sua tristiori compararet, sectatores ad finem suum melius assequendum itidem adhibuerunt, nihil in eo iudicio reliquorum hominum tribuentes. Et ex hoc fonte singularis et abiecta quoque nec decori satis obseruans vita Cynicorum orta est.

VIII. Odium et inuidia Cynismum secuta.

VIII. Hae ex considerata Cynismi indole sponte se hactenus obtulere obseruationes. Adiiciendum quoque est, quod finis semel electi exsecutio post se trahebat. Cum enim homines emendare vellent, libertatem arripuerunt solito maiorem alios corripiendi et reprehendendi: quod cum facerent non sine ingenio et acumine, et limites quoque initio non transilirent, cetera neque beneuolentiam neque inuidiam magnopere timentes, quippe qui nec amittere quid metuerent, nec acquirere concupiscerent; magnam illis gratiam ac fauorem peperit, et admirationem quoque apud reges et principes conciliauit [n]. Vbi vero libertas postea in dicacitatem versa est, et scurrae populi fiebant Cynici mordaces, vt canit HORATIVS [o], accidit quidem, vt vulgus in eos oculos coniiceret, et fortes eos existimaret; prudentiores autem impudentiam horrerent, sicque odium et indignatio libertatem sequeretur Cynicam, cuius elegans et facundus testis est LVCIANVS [p], omnino de ea re legendus.

IX. Cynismus degenerans.

IX. Aliud quoque ex eadem, quae initio ex admiratione Cynismo enata erat, beneuolentia damnum emersit. Cum enim ex virtutis atque fortitudinis opinione magna Cynicorum esset apud omnes existimatio, accessere ad sectam homines ignaui, turpes, caninaque impudentia turgidi, qui Cynismum ex ventris mendicantis expletione, morum impudentia, et externa specie iudicantes pestiferam labem optimo instituto adspergebant, et scurras magis ac gnathones, quam philosophos se praestabant. Id quod magnam Cynicae sectae contraxit infamiam; et valde imperatorum Romanorum aetate obtinuit, sectaeque tandem interitum attulit. Qua de

m) ibid. § 105.
n) Exemplo esse possunt Diogenes et Crates.
o) Epist. I. 17.
Mordacem Cynicum sic eludebat, vt aiunt,
Scurror ego ipse mihi, populo tu.
Ita Aristippus Diogenem ridebat.
p) In vit. auct. T. III. p. 108 seqq.

re cum suo loco prolixe dicendum sit, hic nonnisi illud addimus, primos Cynicos cum posterioribus non esse confundendos.

X. Fabulae de Cynicis vnde ortae?

X. Facile constare ex his arbitramur, quae fuse hactenus disseruimus, vnde tot fabellae, totque obtrectationes, quibus Cynicorum memoria apud veteres et recentiores polluta est, ortum habuerint? Cum enim viam a trita prorsus discedentem Cynici ingressi essent, decorique rationem exiguam haberent, odium vero et inuidiam oris libertate in se concitarent, multam quoque pseudocynicorum mala vita ipsis ignominiam affricaret, non potuit non institutum totum virtuti dedicatum, tanquam insaniae et malitiae opus, traduci. Accedebat, vt fieri solet, vulgi petulantia Cynicos habitu, forma vultuque totos a reliquis hominibus alienos scommatibus excipientis, barbam vellentis, lapidibus impetentis, quae magna patientia excipiebant, ita vero mille narratiunculis et fabellis occasionem praebebant. Quas auxit postea Sophistarum diligentia, quae fictis orationibus, epistolis, narrationibus, et his similibus, Cynicis, in quorum vita singulari occasionem inueniebant, acumina sua frigida adhibendi, plurima affinxit [q], cuius locuples testis vita Diogenis est. Quibus omnibus rite expensis, neminem fore confidimus, qui studium improbauerit attentum, vera a falsis et verisimilia a dissimilibus distinguendi, et de receptis apud multos veterum narratiunculis dubitandi, vel suspendendi etiam iudicium. Quod si in tota historia philosophica vllo loco necesse est, in Cynicorum historia maxime requiritur.

Philosophia moralis Antisthenis.

§. IV. His praemissis, paucis enarranda sunt placita Antisthenis moralia, quae ipsi tribuit LAERTIVS [r]. Haec vero sunt:

I. Sufficere virtutem ad beatam vitam, nullo indigentem nisi Socratis viribus.

II. Virtutem vero doctrina acquiri posse.

III. Virtutem operum esse, et in actione consistere, nec verborum ambitione, nec disciplinarum apparatu opus habere.

IV. Virtutem totam sapientiam absoluere, omnibus in eam desinentibus.

V. Sapientem sibi contentum esse, ipsius enim esse omnia, quae aliorum sunt.

VI. Gloriae damnum bonum esse, praestare enim eundem vsum, quem labor.

VII. Sapientem in republica viuere non secundum leges, sed secundum virtutis praecepta.

VIII. Sapientem pulcherrimis feminis nubere generandae sobolis gratia.

IX. Sapienti nihil peregrinum et insolubilis difficultatis videri.

X. Virum probum amabilem esse.

XI.

q) Luculentum exemplum habes inter QVINTIL. Declamationes CCLXXXIII. p. m. 493 seqq. ed. Obrechti. r) Lib. VI. f. 11. 12.

XI. Amicos esse, inter quos virtus coniungat amorem.

XII. Virtutem arma esse, quae auferri nequeant.

XIII. Virtutem esse bonum non virorum tantum sed et feminarum.

XIV. Inimicos obseruandos esse, eis enim primis vitia nostra innotescere.

XV. Bona sola esse, quae honesta sunt, mala, quae inhonesta.

XVI. Mala omnia peregrina existimanda esse et ad nos nihil pertinentia.

XVII. Murum tutissimum esse sapientiam, eam enim expugnari non posse.

Plura passim veteres conseruarunt; haec vero sufficiunt, vt nos doceant, in tradenda morali sapientia Antisthenem neque in verbis methodoque, neque in re ipsa discessisse a Socrate. Nihil itaque his addimus.

§. V. Discipulum Antisthenes habuit Diogenem, Sinope, Ponti ciuitate, patre Icesio, vel Iceta trapezita natum [s]; qui non tantum eruditionis fama, sed praecipue Cynicae vitae singularitate celeberrimum sibi nomen peperit. Cleonis nomen initio habuisse, ait SVIDAS [ß], pro quo Cyon legit MENAGIVS [t], exigua verisimilitudine [u]. Natum esse Olymp. XCI 3. ex mortis tempore, quod Olymp. CXIV. archonte Hegesia nonaginta annos nato accidit, recte colligitur [x]. Adolescentiam male exegisse, veteres non negant, varie tamen rem narrant [y]. Diogenem enim, Eubilides tradit, cum patre adulteratae pecuniae reum aufugisse; alii narrant pecuniae publicae a patre acceptae corruptionis reum, et in crimine deprehensum, solum prae metu vertisse, patre in vincula coniecto et in iis mortuo, Delphos vero delatum, Apollinem interrogauisse, num quod animo proposuisset, vt famam sibi in posterum conciliaret, esset prosequendum? quod erat παραχαράξαι τὸ νόμισμα, Deum annuisse; illum vero ambiguo sensu agnito [z], tandem ad mutandum animum, quod iubebat Apollo, se conuertisse; id quod alii, ante fugam factum esse, et male intellectum adulterandae pecuniae occasionem dedisse, contendunt. Quae fabulam quidem sapiunt, eo fine excogitatam, vt tota vita Diogenis mira et extraordinaria videretur, id tamen euincunt, malae notae eius fuisse iuuentutem. Fuga tamen, quam arripuit, occasionem ei dedit Athenas videndi, quo cum seruulo Manete, qui ab eo postea aufugit [a], delatus est. Ibi cum Antisthenem vidisset, vel rerum suarum desperatione, vel speranda ex nouo instituto, nominis gloria commotus, illi in disciplinam se dare constituit. Is, vt supra tetigimus [b], eo quod discipulos paucos inuenerat, indignatus discipulum porro admittere recusabat; et Diogeni, vt cessaret et abi-

Diogenes Sinopensis.

s) LAERTIVS L. VI. §. 20.

ß) T. I. v. Diogenes p. 529.

t) Ad LAERT. l. c. non Clyon, vt ait KVSTERVS ad l. c. SVIDAE.

u) Canis enim nomen post ea demum tempora propter Cynicam vitam accepit.

x) Si nempe mortis tempus in eum diem reiicias, quo mortuus est Alexander M. Quibus vero difficultatibus laboret haec sententia, infra dicemus.

y) LAERT. l. c.

z) Νόμισμα enim morem atque consuetudinem receptam etiam significat.

a) Noluit eum quaerere, a canibus Delphis postea discerptum LAERT. L. VI. §. 55. et quos ad h. l. laudat MENAG.

b) AELIAN. V. H. L. X. c. 16.

abiret, praecipiebat. Cum vero Diogenes eum frequentare non desineret, minis eum abegit, et his nihil proficiens, postremum baculo caput eius comminuit. Neque tamen ita deterritus Diogenes voluntatem atque consilium eum audiendi mutauit, sed capite ostenso, *caede*, inquit, *difficulter enim baculum inuenies, cui satis ad me abigendum erit duritiei, nisi me tuis prius praeceptis imbueris.* Qua animi constantia commotus Antisthenes eum in disciplinam recepit, et ingenium acerrimum ac sponte currens mox freno repressit, mox ei calcar addidit. Erat enim animo multo magis, quam Antisthenes, feruido, cuius in dicendo remissionem improbabat [c]: qui cum nouae disciplinae magna patientia et fortitudine se accommodaret, eam non tantum egregie effinxit, quam requirebat, personam, sed Cynismum quoque ad perfectionem perduxit. Platonis quoque disputationibus interfuisse, ait AELIANVS [d], illi vero non placuit, qui iuuenem feroci animo se efferentem Herculis furentis nomine notauit: quemadmodum Platonis quoque philosophiam exagitauit Diogenes [e]. Vt itaque duram, quam excogitauerat Antisthenes philosophiam exprimeret, abiecto diuitiarum et honoris, quo antea torquebatur, desiderio, spontaneam paupertatem elegit, tunicam abiecit, pallium duplicauit, in locis publicis, in viis, et apud amicos, vel vbicunque poterat, habitauit, peram et baculum sumsit, et tenuissimo vesci cibo coepit [f]; quam frugalitatem didicisse a mure, cum egestate pressus ob acrimoniam in reprehendendo a nemine hospitio exciperetur, adeo vt summitatibus foliorum vesci cogeretur, narrat ATHENAEVS [g]. Illum enim cum micis panis se saturare videret, laetus ac tranquillus, se Atheniensium lautitiis carere posse, intellexit. Tandem, vt vulgi habet traditio, postquam diu nullum locorum discrimen habuerat, siue coena capienda esset, siue somnus, siue sermones serendi, sed publica sibi loca ad hos fines extructa esse affirmauerat [h], cellam iussit amicum sibi parare; quod cum ea, qua vellet, festinatione factum ab illo non fuisset, in dolio habitare coepit, quod in Metroo repositum erat; de qua vulgi narratiuncula [i], nostra aetate inter celeberrimos viros CHRIST. AVGVSTVM HEVMANNVM et IACOBVM HASAEVM multis disputatum est, quae vero historicae fidei leges respicienti se non satis probat.

Dolium Diogenis. Accurate enim multaeque eruditionis praesidio fultus fabulam hanc de dolio Diogenis ex historia philosophica eiecit cl. HEVMANNVS [k], non minori tamen doctrinae et ingenii apparatu eam restituere atque pro vera narratione defendere fategit cel. IACOBVS HASAEVS [l]. Enarrabimus paucis

c) DIO Orat. VII. init.
d) Lib. XIV. c. 33.
e) LAERT. L. VI. s. 40. 53. qui et alia infensi in Platonem animi exempla affert. Omnes enim philosophos allatrabat.
f) ibid. s. 23. g) Lib. XIII. c. 26.
h) LAERT. L. VI. s. 23.
i) Ad epistolam Diogenis prouocat LAERT. l. c. quam exhibet IS. CASAVB. ad h. l. illa vero cautum lectorem facile patitur subolfacere ex quo fonte haec narratio hausta sit, modo officinam cogitet, vbi istae epistolae prodierunt.
k) Act. phil. Vol. II. p. 58.
l) Cuius diss. de doliari habitatione Diogenis Cynici HEVMANNVS exhibuit Poecil. T. I. L. IV. n. 6. p. 586.

paucis virorum doctiſſimorum ſententiam et vtriusque partis argumenta, noſtramque modeſte adiiciemus opinionem, lectori iudicium de tota re permittentes. Vrget vero HEVMANNVS I. antiquiſſimos habitationis Diogenis doliaris teſtes eſſe IVVENALEM [m], qui ita:

Dolia nudi
Non ardent Cynici. Si fregeris altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commiſſa manebit
Senſit Alexander, teſta cum vidit in illa
Magnum habitatorem.

Poſt hunc LVCIANVM [n], tertium LAERTIVM [o]. Iuuenali vero fidem derogare, quod alii hiſtorici eandem rem narrantes, PLVTARCHVS, ARRIANVS, CICERO, VALERIVS MAXIMVS, quos laudat MENAGIVS [p], nihil plane de dolio Diogenis habeant, ſed apricatum fuiſſe dicant: Lucianum, narrantem: Diogenem, obſidionis, quam metuebant a Philippo Corinthii, tempore otioſum in Craneo voluiſſe dolium narrantem, nec alium habere teſtem; et ſuſpectum eſſe, quod multa philoſophis affinxerit, Laërtium vero, tradentem habitaſſe in dolio Metroi, et fractum a petulante iuuene dolium Diogenis reſtituiſſe Athenienſes, non tantum ſibi ipſi contradicere, qui priori loco publici alicuius dolii, in poſteriori priuati mentionem faciat, ſed et fidem amittere, prouocando ad epiſtolas Diogenis ſuppoſititias, quas Soſicrates et Satyrus pro talibus, ipſo Laërtio teſte, agnouerunt. 2. Tacere domum Cynici portatilem omnes reliquos ex veteribus, qui Diogenis mentionem fecerint, et quidem iis in locis, vbi neceſſario hanc eius domum memorare debuiſſent. 3. Domum non habuiſſe, affirmare ipſum LAERTIVM [q], recte id notante BAYLIO [r], ſed in publicis aedificiis commoratum, et in ſenectute in domo Xeniadis, quae conuenire cum habitatione doliari nequeant. 4. Non itaque euerſa antiquiorum huius rei teſtium fide prouocari poſſe ad ORIGENEM, SVIDAM, GREGORIVM NAZIANZENVM, AVSONIVM et Anthologum a MENAGIO [s] adductos, qui ex ſuſpectis his fontibus ſua hauſerint. 5. Negari tamen non poſſe, eſſe hanc narratiunculam antiquiorum Iuuenalis tempore, et eſſe ex eo genere, quas *fabuloſas vulgi voces* recte nominat CONRINGIVS. Oppoſuit his doctiſſimus HASAEVS I. SENECAE teſtimonium, qui ante Iuuenalem dolii Cynici meminit [ſ], et in dolio ſe complicuiſſe ait. 2. A ſilentio veterum non eſſe ducendum argumentum, cum multae queant eſſe cauſae, cur mentionem dolii Diogenis praetermiſerint. 3. Nihil fuiſſe inſolitum, et conſtare loco ARISTOPHANIS [ſſ], pauperculos et nauci homines, qualem affectauit Diogenes, habitare in cellis, doliis et aediculis portatilibus: et fuiſſe dolia tantae capacitatis, vt habitare quis in eo queat. 4. Iuuenalem et Senecam haec non excogitauiſſe, adeoque eorum

m) Sat. XIV. v. 308 ſeqq.
n) Quomodo conſcribenda hiſtoria T. II. p. m. 364.
o) Lib. VI. ſ. 23. 43.
p) Ad Laërt. L. VI. ſ. 32. 38.
q) ſ. 52.
r) l. c not. B.
s) Ad Laërt. ſ. 23. 78.
ſ) Ep. 90.
ſſ) In equitibus.

rum tempore antiquiores rei testes superfuisse, nec deesse Iuuenali fidem homini docto et probo. 5. Nec Luciani fidem temere reiici vel probari posse, mendaciis et fabulis excogitatis philosophis illusisse: nec habere eius narrationem de homine singularia affectante aliquid, quod vero non sit simile. 6. Etsi concedi debeat, epistolas philosophorum a Sophistis esse confictas, supponere tamen eorum fictiones veram aliquam circumstantiam, vt verisimilitudinem orationis consequantur. 7. Non tollere habitationem. Diogenis in dolio Metroi, priuatum dolium, quod postea elegit, et aedium, in quibus habitasse dicitur Laërtio, mentionem innuere idem dolium, quod certum habitationis pauperrimae genus fuerit. 8. Potuisse Diogenem, relicta vel Athenis vel Corinthi domo, tandem in domo Xeniadis consenuisse, vel interdum ad priorem habitationem recurrisse. Verisimile vero esse, fuisse dolium non ligneum, sed testaceum, siue vas aliquod capax et magnum, quod facile volui potuerit et tamen non frangi, cum viae in vrbibus Graecis lapidibus stratae non fuerint. Multa haec et eleganti eruditione illustrauit Hasaeus, cuius praematura mors, cum HEVMANNO occasionem eripuisset, ipsi respondendi, dedit ad fratrem THEODORVM HASAEVM, virum celeberrimum, responsoriam epistolam [t]. In qua vrget silentium scriptorum, qui non nosse tantum, sed meminisse etiam dolii, si fuisset, debuerant; monet vero, patere ex loco Senecae, Diogenem interdum in dolio quodam se abscondisse, cum fortuita habitatione, vbicunque locorum esset, vteretur; hincque fabulam ortam videri; locum Aristophanis non de doliis proprie dictis, sed poëticae dictionis genere de pauperculis mansionibus plebeculae agere: nec esse probabile, habitare potuisse homines in eiusmodi vasis. Niti vero totam rem traditione vulgi, nec a possibili ad verum posse concludi. Diogenem vero vix spiritum trahentem tantae capacitatis dolium non potuisse voluere. Non sumimus nobis inter tantos viros arbitri partes, sed lectoris iudicio totam rem relinquimus, instituti tamen nostri memores rationes adiicimus, cur ex historia philosophica eiiciendam fabulam putemus. Nec vrgemus silentium veterum, eo in loco casuque omnino magni ponderis, vbi rei mentionem facere potuerant et debuerant, sed id expendendum putamus, quod respectu habito ad totam vitae consuetudinem Diogeni obseruatam, cuilibet verisimillimum videbitur, Diogenem vitam pauperem, et ab omni commoditate destitutam quaerentem praecipue, cum hospitiis, vt habet AELIANVS [u], non amplius exciperetur, commoratum non in aedificiis tantum publicis, sed et in dolio siue vase, quod in Metroo erat; hanc vero vitae circumstantiam, cum miram dederit occasionem, ridiculam faciendi totam eius historiam, sicque lectores oblectandi, istis narratiunculis exornatam fuisse, et sic ad posteros traductam, tandem Senecae, Iuuenali reliquisque materiam scribendi praebuisse. Hoc qui verisimile esse negat, ille Diogenis historiam nunquam critico expendit oculo. Nec negamus, superesse antiquiores testes

t) Poecil. I. c. p. 614. u) Lib. III. c. 28.

teſtes Seneca, Iuuenali et Luciano, qui epiſtolas philoſophorum antiquiores putamus iſtis ſcriptoribus: verum ita fontem quoque totius fabulae deteget prudens criticus. Cum enim Sophiſtae, eloquentiae in acumine dictionis lumen et elegantiam quaerentes laudem venarentur, eiusmodi philoſophis dicta, factaque affinxerunt, quae occaſionem quidem eleganter dicendi offerrent, miſere vero hiſtoriarum fidem corrumperent, id quod innumeris exemplis probari poſſet, ſi id ageremus, et non paſſim iam ad haec digitum intendiſſemus. Habet porro Eubuli vel Eubulidis potius narratio de mora Diogenis in domo Xeniadis fidem reliquis praeſtantiorem et cohaeret cum tota eius hiſtoria, ea vero omnes has fabulas euertit: iuxta eas enim non Corinthi tantum, ſed Athenis quoque in dolio vixit; et aetate decrepitus cum Alexandrum M. alloqueretur in Craneo doliarem habitationem habuit: vtrumque vero Eubulidi contradicit. Tacemus, quod in ſequentibus probabimus, fabellarum plena eſſe omnia, quae de Diogenis cum Alexandro M. colloquio traduntur; et fuiſſe mendaces earum architectos ſui non memores, tradentes Athenis in dolio habitaſſe, et tamen Corinthi ita vixiſſe, vnde, quod eſt apud DIONEM [v], confictum eſt, aeſtate Corinthi, hieme vero Athenis commoratum eſſe, quod ſine teſte dicitur, vt aliqua tantum ratione contradictiones tollerentur. Adiicimus his, EPICTETVM apud ARRIANVM [w] prolixe de Diogene diſſeruiſſe, totiusque quaſi vitae eius dediſſe σύνοψιν, attuliſſe ſpecimina tolerantiae et fortitudinis, ex eius loco, habitatione, victu, captiuitate et his ſimilibus, nihil tamen de dolio habere, quo tamen mirificum diſſertationi ſuae lumen inferre potuiſſet, narrare vero talia, quae rationes noſtri et vitae ſeriem, qualem expoſuimus, mire probant, fabulasque has euertunt. Ait enim: *Quamuis terram illi fuiſſe patriam, nulla vero eximia: captum non deſideraui ſſe Athenas, nec illius loci familiares, atque amicos; deinde Corinthi venditum, ita ibi ſe geſſiſſe, vt Athenis, et libere diſſeruiſſe, libertatem ſibi non eripiendam aſſeruiſſe; regibus non ſuccubuiſſe, a voluptate, a gloria, a pecuniae cupiditate victum non fuiſſe, externasque res tanquam alienas contemſiſſe, etc.* Omiſiſſetne Epictetus dolium, ſi illud nouiſſet? Et an non ea, quae de Corinthiaca vita affert, produnt inſuperabilem traditionis difficultatem, Athenis et Corinthi dolium voluiſſe, cum afferat, captum, deſiderio videndi Athenas non amplius fuiſſe detentum? Nulli itaque dubitamus, ab hac quoque fabella hiſtoriam liberare philoſophicam.

Vt vero tolerantiam, quam prae ſe ferebat, et duritiem diſceret, aeſtate feruente arena voluere ſe, niue obtectas ſtatuas amplecti in hieme ſolitus eſt; ſtipe etiam collecta viuere, et mendicantem obambulare primum coepiſſe, refert LAERTIVS, qui multa, quae hac occaſione acute dixit, collegit [x]: qui et addit, non nudis tantum pedibus per niues incedere ſolitum, ſed crudas quoque carnes comedere conatum fuiſſe, ventriculi tamen im-

v) Orat. VI. p. 86. w) Lib. III. diſſ. XXIV. x) l. c. Repetiit ea STANLEIVS l. c. p. 513.

becillitate inductum consilium mutauisse. Vt vero finem Cynismi, quem cum praeceptore sibi constituerat, attingeret, moresque perditissimos Graeciae emendaret, magna libertate et acerbitate ciues Athenienses, et quicunque occurrebant, reprehendere coepit, parumque curae habuit siue dignitate et opibus conspicui essent, siue ex infima plebis fece, qui ad eum audiendum confluebant; maximeque in reprehendendis potentioribus acerbissimum se praestitit, cuius plurima exempla atque dicta, acumen quidem ingenii, sed pungens et amarum prodentia veteres, et imprimis DIO CHRYSOSTOMVS [y] collegere; erat enim eloquentissimus, et mirabilis in dicendo, adeo vt oratione facile quemlibet caperet [z]: argutis vero sententiolis ita reprehensiones condiebat, vt, qui valde ab eo istis laederentur, ingenii tamen admirarentur elegantiam. Commendabat enim laboris tolerantiam, temperantiam, frugalitatem, pugnamque contra vitia iniungebat acerrimam; liberrime vero carpebat hominum stuporem, fastum, voluptates, stultitiam et alios ineptientium hominum mores, quos Cynicae vitae habitu se superauisse gloriabatur. Vnde cum in Isthmiis aliquando coronam sibi pineam imposuisset, Corinthii vero, vt eam poneret, qui non vicisset, monerent, maximos, dixit, vicisse se athletas et fortissimos antagonistas, pauperiem atque exilium et ignominiam, iram praeterea, tristitiam, concupiscentiam, metum, omniumque ferocissimam belluam dolosam illam et blandientem voluptatem [a]. His itaque artibus ita seuerissimam disciplinam temperauit, vt, quem omnes reuererentur, plerisque tamen summus videretur, multisque, vt qui omnes sapientia antecelleret, censeretur [b]; aliis furenti similis haberetur, ex vulgo vero multis in contemtu esset, vt mendicus et nauci homo, quidam etiam eum lacesserent, ossa, vt cani, obiicientes, manum immittentes pallio, et inuitum etiam detinentes. Quos tamen siue fauores siue odia hominum aequissimo pertulit animo, sibi vbique similis, et regium in mendici habitu animum prae se ferens: id quod viris dignitate conspicuis eum valde commendauit, et auctoritatem conciliauit atque reuerentiam. Vixit itaque non sine existimatione Athenis, nec, vt videtur, deseruisset hanc Musarum sedem literarumque emporium, nisi casu quodam in alias sedes fuisset delatus. Iam senex enim iter suscepit Aeginam, in quo a piratis captus, Scirpalo duce, in Cretam deductus est, vt venderetur [c]. Vbi cum praeco ex eo quaereret, quam sciret artem? hominibus imperare, respondit, et se vendi praecepit ei, qui domino egeat. Tandem Corinthium quendam, nomine Xeniadem, praetereuntem digito monstrans, hunc domino egere, huicque vendi se oportere, monuit. Cui, cum illum emisset, mox praecepit, ut sibi, licet seruo, non aliter, quam soleat medico, pareret. Is

y) DIO Orat. IX. p. 139.

z) LAERT. L. VI. s. 75.

a) DIO l. c. qui plures in hanc rem affert sententias. Or. VIII. p. 132 seqq.

b) ibid.

c) LAERT. L. VI. s. 29. suspectae autem etiam de hac vitae Diogenis parte narrationes veterum sunt, non puram mansisse historiam, sed ex ingenio sequentium temporum multa afficta Diogeni. Amicis vero eum redimere volentibus non paruisse ait LAERT. s. 75.

Is itaque Corinthum abductum cum ingenii excellentiam animique libertatem demiraretur, manumisit, liberosque ei commisit suos, quibus imperaret, rei quoque familiaris curam ei demandauit, quam ita administrauit, vt, faustis sideribus eum in domum suam ingressum esse, Xeniades diceret. Obseruatu vero dignum est, qua ratione educauerit curae suae traditos iuvenes. Refert enim LAERTIVS[d]: non permisisse, vt in palaestra, athletarum more, a paedotriba exercerentur, sed quantum corporis viribus et sanitati sufficeret: poëtarum, aliorumque scriptorum sententias, inque eis suas etiam, ipsis praebuisse ediscendas: vtque memoria omnis facilius retineretur doctrina, breui conspectu totam eam oculis subiecisse. Docuisse etiam domi ministrare, cibo vti tenui, et aquae potu, vesteque vili, ad cutem vsque tonsos, sine tunica, discalceatos, silentes ac sibi tantum inter ambulandum intentos, ita vt facile Cynici discipuli agnoscerentur, venationibus vero assuefecisse. Quod cum suo emolumento fieri iuuenes intelligerent, magna cum beneuolentia prosecuti sunt, et diligentissime parentibus commendauerunt. Neque vero domini tantum et traditae iuuentutis felicitatem promouere contentus, frequentissimum, cum propter mercaturam, tum propter Isthmiorum solennia emporium eo adhibuit, vt Graeciam quoque emendaret, vnde et ad portum, et in Craneo, quod gymnasium erat, ante vrbem, saepius degens, turbae, quae ibi confluebat, promiscuae virtutis praecepta more methodoque sua explicuit, eorumque insaniam castigare et sanare conatus est[e]. In Isthmiis quoque, vbi maxima confluebat hominum multitudo, hominum affectus, studia, mores obseruabat, et in quibus sibi maxime displicerent, indicabat. Vbi cum propter vitae et oris singularem habitum multi ad eum confluerent, omnibus facilem se praebuit, illisque qui acerbitatem eius non metuebant, saluberrima emendandi animi virtutisque praecepta commendauit, quorum multa congessit DIO[f]. Inter quae tamen multa sunt, quae oratorum magis diligentiae, eloquentiam in acute et sapienter dictis, quae viris magnis tribuebant, affectantium, quam ipsi Diogeni debentur. Et hoc quoque in loco celebre illud cum Alexandro M. colloquium habuisse dicitur, cuius tamen historia tam male cohaeret, vt non dubitemus, eam, tanquam magna ex parte confictam, explodere.

Colloquium cum Alex. M.

Pertinet enim hoc quoque colloquium inter incertos istos rumusculos, qui de Diogene dubia fide traduntur, totque contradictionibus laborant, vt omnem fere fidem amittant. Rem a PLVTARCHO[g] et post hunc ab aliis quoque enarratam paucis sic habe. Graeci in Isthmi conuentu instituto bellum cum Alexandro aduersus Persas gerere decreuerant, eiusque ducem post patris Philippi mortem eum constituerant. Hic cum

 multi

d) §. 30 74. GELLIVS L. II. c. 19.
e) DIO ll. cc.
f) Potiora ex his reperiit STANLEI. p. 516 seqq.
g) In vita Alexandri T. IV. p. m. 455. et de fortit. Alex. T. II. p. 352 seqq. DIONE Orat. VIII. p. 131. LAERT. L. VI. §. 38. 60. 69. SENECA de benef. L. V. c. 4. ARRIANO exped. Al. L. VII. c. 1. et differt. Epictet. L. III. c. 22.

multi primarii in ciuitatibus viri multique ad ipsum philosophi gratulandi causa accessissent, sperabat Diogenem quoque Sinopensem idem facturum, qui tum apud Corinthum in Craneo degebat. Sed cum is nihil admodum curans Alexandrum otiosus in Craneo desideret, ipse ad eum profectus est. Iacebat tum Diogenes soli obuersus, et tot hominum aduentu excitatus, paululum leuato corpore aduersus Alexandrum prospexit. Cumque is diceret, *Alexander sum ille Magnus;* respondit: *ego vero Diogenes canis.* Ab eo salutatus, vt aliquid peteret, monitus, hoc se petere dixit, vt a sole recedat, cuius radiis haberet opus. Stupefactus Alexander admiratusque magnitudinem animi, amicis philosophum ridentibus dixit: *vellem Diogenes esse, nisi essem Alexander.* Addunt alia acute ad Alexandrum dicta Diogenis MAXIMVS et ANTONIVS, quae vero falsitatem prima fronte produnt. Nec meliora multo sunt, quae ita narrantur, quaeque eleganti paraphrasi delineauit DAN. HEINSIVS[b], nam plurimae vitae Diogenis circumstantiae repugnant. 1. In Xeniadis domo habitauisse ad mortem vsque Diogenem supra Eubulidis testimonio confirmauimus, haec vero narratio Craneum ei locum assignat. 2. Supponit haec narratio traditionem de Diogene in dolio habitante, id vero non Corinthi, sed Athenis factum esse, in antecedentibus probauimus, quo loco tum non fuit Alexander. 3. Quod si cum DIONE[i] aliisque asseratur, Athenis in hieme, Corinthi in aestate fuisse, licet id testibus idoneis destituatur, nihil tamen rem iuuat. Series enim rerum Macedonicarum euincit, hunc Graeciae conuentum, in quo Alexander dux electus est aduersus Persas, actum esse in hieme, Philippus enim sub auspiciis Ol. CXI. 1. adeoque paulo post huius anni solstitium, quo agebantur ludi Olympici, a Pausania necatus est, Alexandro non praesente. Is accersitus patris interfectores late persecutus est, et correptos tandem e viuis cruce sustulit, tum exercitu collecto in Thessaliam profectus est, et suppressis rebellibus, conuentum demum Graeciae edixit, quae omnia ante hiemis tempora perfici non potuere. Tum vero Athenis, non Corinthi fuisse dicitur Diogenes. Inficetum porro est, quod tradit LAERTIVS[k], dixisse regem: *Ego sum Alexander M.* tum enim vix viginti annos emensus erat Alexander, et regium demum axioma acceperat, Magnus post expeditiones Persicam et Indicam demum dictus. Post eas vero non rediit in Graeciam, sed Babylone extinctus est. Et tamen Alexander fortunae magnitudine insolens factus, quod post deuictam Asiam demum accidit, in his narrationibus supponitur. Laborant itaque magnis difficultatibus, quae hac de re traduntur, et si non omnia, pleraque tamen commentitia esse produnt. Difficile quoque est, verisimile a falso discernere. Coniectura tamen non prorsus improbabili ducti credimus, Diogenem, qui antea circa Olympica certamina Isthmum et Corinthum per paucos dies inuisisse, et in Craneo forte disseruisse videtur, senem iam, adeoque circa Olymp. CX. circiter, qua vltra septuaginta vitae annos nume-

b) Orat. XVII. p. m. 284 seqq. i) Orat. VI. p. 86. k) §. 60.

numerabat, captum et Corinthum a Xeniade deductum, ad Alexandrum, Graeciae conuentum habentem, noluisse discedere, eum salutatum: regem vero hominis in Graeciae panegyri ista omnibus Graecis innotescentis et ob vitæ singularitatem famosi videndi desiderio correptum ad eum forte in Craneo obambulantem vel desidentem accessisse, et ab eo Cynico more, id est, sine reuerentia regibus debita fuisse exceptum: haec enim historiae Diogenis satis respondent. Reliqua additamenta sunt, ab iis adiecta, qui Romanensem fabulam ex vita Diogenis exsculpserunt, vnde necessarium non putamus de responsis Diogenis regi datis prolixe iudicare. Fecit id P. BAYLE [l] qui laudat, et STOLLIVS [m] qui culpat. Incertissimum enim est, vtrum Diogenis, an aliorum, debeantur ingenio.

Sunt, qui dicant, mox post Antisthenis mortem, Athenarum pertaesum Corinthum migrauisse, in Craneo habitantem, hiemem vero Athenis transegisse, vbi esset tolerabilior; non cohaerent vero ea cum reliqua vitae eius historia; nec meliori fundamento nituntur, quam magnus lepidarum narratiuncularum numerus, quae Diogeni hac sola ex causa tribuuntur, quod pro publico Graeci populi scurra haberetur, qui festiui ingenii solertia ad acerbos iocos et ludicras reprehensiones abusus fuerit, cuius generis plurima narrat LAERTIVS [n], et ex eo STANLEIVS [o]. Ea enim et scopo philosophiae Diogenis, et auctoritati atque reuerentiae, qua fruebatur, apud prudentes omnes, contraria sunt, neque etiam historiae eius conueniunt apteque respondent, et ex incertis hominum traditionibus orta sunt, qui Cynicae libertatis, quam non sine vehementia et acerbitate adhibebat Diogenes, praetextu vsi, omnis aetatis fabellas, Milesiis non meliores, ei tribuerunt, more nostra etiam aetate recepto, qui multas nobis in historia literaria et ciuili fabulas peperit [p], viris magnis indignas, qualem Diogenem fuisse ea loquuntur, quae hactenus veterum testimoniis nixi attulimus. Erat enim ingenio sublimi, acuto, et veterum quoque lectione subacto, iudicio vero animi adeo subtili, vt hominum inclinationes et studia, quibus sibi maxime placerent, accurate pernosceret. Animum vero alebat excelsum omnique fortunae iniuria superiorem, laboris patientissimum, aërisque et corporis incommoda spernentem [q], et, quae mutare nequibat, fortiter, et sine metu ferentem. Paucissimis contentus [r], mensas diuitum et regias quoque opes contemnebat, diuitiis vsus omnibus thesauris superioribus, serena mente ac in omni vitae casu tranquillo animo. Magna vero animi propensione ferebatur ad corripiendos hominum mores, emendandam Graeciam, redarguenda vitia, et proferendam in apricum

l) l. c. not. D.

m) Hist. phil. mor. §. LXXVII. p. 106.

n) Lib. VI. f. 24 seqq.

o) p. 520 seqq. Qui reliqua passim occurrentia apud Aelianum, Plutarchum, Dionem, Stobaeum, Antonium, et Maximum adiecit.

p) Collectionem istam dictorum Diogenis non maiore iure dixeris Diogeniana, quam Taubmanniana dicuntur, sales et ioci, illepidi et indigni erudito viro, qui tribui solent Frid. Taubmanno, vel Frischlino et similibus. Exempla enim huius rei plurima in historia literaria supersunt.

q) Hinc nudipes in niue incessit, cuius rationes affert DIO Orat. VI. p. 80 seq. L. VI. f. 34.

r) ibid.

cum plerorumque hominum inſaniam, id quod magno, et diuinitus quaſi inſtigato regioque animo ſuſcepiſſe ait EPICTETVS[s], qui et alibi[t] libertatem mentis et linguae neque reges reformidantem magnopere laudat. Nec duro nodo alium, niſi durum cuneum quaerendum eſſe, facile Diogeni perſuadere potuere mores ſui temporis perditiſſimi, quos tot eius aetatis philoſophi improbabant, et in his maxime Socrates, nemo vero iſta libertate corripuit, qua Diogenes. Qui nec potentibus, nec principibus viris pepercit[u], nec Deorum gentilium praeſentiam ridere extimuit[x]: quod cum plurimos valde offenderet, et a mendico philoſopho, maiorem reuerentiam ſpectatiſſimae dignitatis ſummique axiomatis viris debente ferendum non eſſe exiſtimaretur, multorum ei obtrectationes et inuidiam concitauit, quae infamia philoſophum cetera magnum contaminauit, multisque praeter rem eum onerauit calumniis. Viuus enim canis dictus[y], offaeque et oſſa tanquam cani obiecta ſunt, id quod tamen patienter excepit, et ad dicendi et redarguendi licentiam arripuit[z]; quanquam ſine dubio fabulae ſint, quae de eo cum canibus ſepeliri iubente, feruntur. Hinc impudentiſſimi ſcurrae vita et dicta illi tributa, moresque adeo canini adſcripti ſunt, vt omni non decori tantum, ſed et honeſtatis ratione proſcripta, turpiſſimam vitam egiſſe, publiceque corporis mollitie vſus fuiſſe, eamque ratiunculis etiam defendiſſe dicatur[a]. Quo et illud pertinet, quod in Ariſtippi vita tetigimus, conſueuiſſe eum cum Laide, quae olentem et lacerum Diogenem gratis admiſerit[b]. Has enim narratiunculas inter fabulas referendas eſſe, excogitatas vel ab iis, qui eius reprehenſiones oderant, vel ab illis, qui philoſophos traducebant, vel ab his, qui popelli aures eiusmodi affaniis demulcere ſolebant, ſola elogia magnorum virorum, quibus virtutis cultu nihil fuit ſuperius demonſtrant, qui virum eum diuinum vocare non erubeſcunt, ideo a Deo miſſum, vt et verbis et exemplo homines emendaret, et a vitiorum iugo liberaret[c]: id quod in propudioſae libidinis et caninae impudentiae hominem non cadit. Repugnant quoque iſti rumuſculi partim naturae et indoli Diogenis ab eiusmodi exceſ-
ſu

s) Apud ARRIAN. diſſ. XXI. L. III.

t) ib. c. 26. p. m. 380.

u) LAERT. L. VI. ſ. 43. qui captum et ad Philippum ductum magno animo eius auiditatem reprehendiſſe, ex Dionyſio Stoico refert. Reprehendit hanc dicendi inuitis et non audituris veritatem licentiam SENECA ep. 29. Recte addit: Diluitur magni viri auctoritas, nec habet apud eos ſatis ponderis, quos poſſet minus obſolefacta corrigere. Id enim Diogeni accidit. Pertinet huc, quod accenſa in meridie lucerna homines quaeſiuerit, quid enim hoc eſt aliud, niſi omnes promiſcue homines praeter ſe habere pro inſanientibus.

x) Exempla affert LAERT. ſ. 37. 39. qui tamen ideo in atheorum numerum referendus non eſt. conf. BAYLE Dict. T. II. art. Diogene, not. N. p. 294. qui accuſationes diluit. add. REIMMAN. Hiſt. Ath. c. XXVI. §. 2. p. 181. BVDDEVS theſ. de Atheiſmo c. I. §. 18. CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 22. p 478.

y) LAERT. ſ. 45. LVCIAN. in vit. auct. T. III. p. 108.

z) ib. ſ. 33. 61. 47. 60. 55. modo vera ſint haec omnia, et non luſus eorum, qui ſcurram eum Atticum fuiſſe credunt.

a) DIO Orat. VI. p. 90. LAERT. ſ. 69. 46. 49. PLVT. de rep. Stoic. T. III. p. m. 23. ATHEN. L. IV. p. 158. et ex PP. multi laudati BAYLIO l. c. not. L.

b) ATHEN. L. XIII. p. 588.

c) Inter haec teſtimonia EPICTETI l. c. quo grauior vix fuit philoſophus, maxime notari merentur. conf. LE VAYER de virt. gentil. T. V. opp. p. 134. Act. phil. Vol. II. p. 151. 152.

su animi valde abhorrenti, partim etiam seriei historiae, et rationibus temporum, et inanem traditionem semet ipsam euertentem produnt.

Dubitauit iam de harum obtrectationum Cynicis factarum veritate AVGVSTINVS [d], sed ita, vt arbitraretur, Diogenem et illos, qui hoc fecisse referuntur, *potius concumbentium motus dedisse oculis hominum, nescientium, quid sub pallio gereretur, quam humano premente conspectu potuisse illam peragi voluptatem. Ibi enim philosophos non erubuisse videri, se velle concumbere, vbi libido ipsa erubesceret, surgere.* Hoc vero parum habet verisimilitudinis. Maiori veri specie his opponimus non temperamentum tantum, sed et totam vitam sectaeque institutum Diogenis voluptatibus corporis maxime aduersum. Non enim philosophiae tantum exercitationem ad id potissimum, testante LAERTIO [e], referebat, vt facillime voluptates contemnerentur, sed et vitam agebat voluptatibus plane contrariam, fame, inedia, duritie ita corpus excedentem, vt credibile non sit, sine Baccho et Cerere non friguisse Diogenis Venerem. Accedit extremum, quo ducebatur erga mulieres odium, quas suspendio dignas censuisse, cum ab oliuarum arboribus quasdam pendere vidisset, tradit LAERTIVS [f], quod sequioris sexus odium in tantum se mutauisse amorem, vt cum Laide scorto congrederetur, verisimile non est. Tota vero de consuetudine cum Laida narratio fabulae suspecta est vehementer: nam tempora male cohaerent. Lais enim septennis in Sicilia a Nicia capta Olymp. XCI. Corinthum abducta est, eo itaque tempore, quo Diogenes Corinthi vitam degit, quod ab Olymp. CX. fuisse supra demonstrauimus, LXXX. aetatis annum supergressa est, Diogenes LXX. quis, quaeso, credat, anum adeo vetulam tunc communibus totius Graeciae amoribus, et elegantis non minus Aristippi, quam olentis Diogenis amplexibus desideratam fuisse. Quod si obiiciatur, non decrepitam Laidem, sed adhuc aetate et forma florentem Diogeni sui copiam fecisse, quando is ad Olympica descenderet Corinthum, neque hoc constare potest, cum testimoniis veterum certum sit, Laidem adeo superbam et quaestui ex corpore faciendo inhiantem fuisse, vt non nisi magnis sumtibus amatores admitteret, et inde Axine diceretur, teste AELIANO [g]. Decrepitam enim pauperibus tantum sui potestatem fecisse ait ATHENAEVS [h]. Tacemus alias insuperabiles difficultates in Laidis historia occurrentes, quas in Aristippi vita tetigimus, et pluribus enumerat P. BAYLE [i], qui et recte monet, plerasque has fabellas Athenaeum auctorem habere, qui veterum scrinia ideo compilauit, vt philosophis aegre faceret. Quae vero de proprii corporis abusu a Diogene adhibito traduntur, componi non possunt cum vniuersali, qua vsus est auctoritate apud Athenienses, cum strenua, quam tantopere exercuit, contra volupta-

Obscoenitas Cynicorum.

d) De C. D. L. XIV. c. 20.
e) Lib. VI. s. 71.
f) Lib. VI. s. 52.
g) Lib. XIV. c. 35. Conf. GELLIVS L. I. c. 8.
h) Lib. XIII. p. 588.
i) Dict. T. III. art. Lais, not. N.

luptates pugna, cum laudibus viri diuini et legati Dei, quas ei veteres vnanimi ore tribuunt. Et vero videtur admodum ſimile, excogitatam fuiſſe iſtam calumniam ab iis, quos nimia mordacitate et voluptatum reprehenſione laeſerat et in ſe armauerat Diogenes. Quod eo facilius fieri potuit, quo magis naturalia, id eſt, quae ad naturae neceſſitatem pertinebant, qualia ſunt, edere, bibere, ſomnum capere, ventrem vel veſicam exonerare, non eſſe turpia, crederet, quia honeſtatem intrinſecam non haberent, in quibus eum valde indifferentem fuiſſe, facile Laërtio aſſerenti largimur. Haec ad imputandas actiones turpes et ab omni honeſtatis ſpecie remotas adhibentes eius calumniatores, non reueriti ſunt dicere, eum αἰσχρουργεῖν in conſpectu hominum non erubuiſſe; quod in tantae integritatis viro, qualis fuit Diogenes, credi minime poteſt.

Facile itaque a canina impudentia morum abſoluimus Diogenem, difficilius tamen a faſtu animi elatioris, qui ſibi in ſingulari et duro vitae genere, quod admiratores habebat plurimos, imitatores perpaucos, vehementer placuit, tantumque ſapientiae gradum ſe attigiſſe ſibi perſuaſit, vt dignus eſſet, qui toti emendandae Graeciae ſufficeret [k]. Quam animi ſuperbiam, dicacitatem et acerbitatem reprehenſionum, contemtumque philoſophorum ſui temporis omnium [l], immo magiſtratuum [ll] quoque peperiſſe, eſt in confeſſo [m]. Quemadmodum neglecta quoque omnis decori ratio probari non poteſt, cum ſapientia mendici nec peram nec vultum poſtulet. Scripſiſſe etiam dicitur dialogos, epiſtolas et tragoedias, quas tamen multi veterum non Sinopenſis Diogenis eſſe contendunt [n], videturque cum Diogene Oenomao, circa Olymp. XCIV. inter Tragicos Athenienſium claro fuiſſe confuſus, vt accidit quoque MENAGIO [o]. Certe epiſtolas, quae hodie ſub eius nomine feruntur, ſubleſtae fidei eſſe, ex illis recte coniicitur, quae ſupra de epiſtolis philoſophorum diximus [p]. De mortis tempore et genere valde inter ſe diſſentiunt relationes veterum [q]. Obiiſſe Corinthi annos natum circiter XC. eodem die, quo ad plures abiit Babylone Alexander Magnus, Demetrius apud LAERTIVM auctor eſt, eadem tradentibus PLVTARCHO [r] et SVIDA [s]. Fuit vero is, notante AELIANO [t] VI. Thargelionis Olymp. CXIV. 1. His vero repugnat, quod narrat LAERTIVS [u]. Cratero precante, vt ad ſe veniret, reſpondiſſe, malle ſe Athenis ſalem lingere, quam apud Craterum frui menſa magnifice inſtructa: haec enim innuunt, Diogenem poſt Alexandri M. mortem viuum ſuperfuiſſe, cum Craterus

k) AELIAN. L. III. c. 29.

l) Euclidis ſcholam vocabat χολήν, bilem, Platonis διατριβήν, κατατριβήν, Dionyſiaca certamina miracula ſtultorum, oratores turbæ miniſtros LAERT. L. VI. ſ. 24. qua ratione Ariſtippum et Platonem exagitauerit, ſupra dictum eſt. vid. ſ. 25.

ll) Videns magiſtratus, hieromemnonas dictos, furem, qui ex aerario phialam ſurripuerat, ducere, dixit: magni fures paruum ducunt. ib. ſ. 45.

m) Exprobrauit hunc faſtum ei Plato ib. ſ. 26. 41. conf. FONTENELLE dial. des morts p. 175. FRID. MENZIVS diſſ. de faſtu philoſophorum virtutis colore infucato in imagine Diogenis Cynici Lipſ. 1712. cl. STOLL. Hiſt. phil. moral. §. LXXVI. p. 103.

n) LAERT. ſ. 80.

o) Ad l. c. Laërt. conf. FABR. Bibl. Gr. Vol. I. pag. 418.

p) Conf. MENAG. l. c.

q) Eas collegit LAERT. ſ. 79. ſeq.

r) In Sympoſiac. L. VIII. 1. T. III. p. m. 272.

s) In Diogene T. I. p. 529.

t) Lib. II. c. 25.

u) ſ. 57.

terus cum rege vsque ad eius mortem vixerit. Cui tamen difficultati medicina facilis adhiberi poteſt, hanc quoque traditionem inter eas numerando, quae praeter rem Diogeni tributae ſunt, ab aliis forte philoſophis profectae, quas ſine iudicii diſcrimine more ſuo conſarcinauit Laërtius [x], vnde tempus mortis dictum veritati congruere non dubitamus. Maius vero diſſidium eſt de genere mortis, quod varie referunt veteres. Eubilides [y] apud Xeniadem conſenuiſſe ait, atque functum vita a filiis eius fuiſſe ſepultum, et notabile eſt, quod Xeniadi roganti, quomodo ſe mortuum componi vellet? reſpondiſſe dicitur, apud LAERTIVM [z]. Alii praecepiſſe volunt, vt in ſtercoretum ad fratres canes proiiceretur, quod ſcomma a calumniatoribus eius ſine dubio profectum eſt. AELIANVS [a] morbo lethali afflictum de ponte ſe deieciſſe ait, qui prope gymnaſium erat, cuſtodi vero mandaſſe, vt vbi exſpiraſſet, in Iliſſum eum abiiceret; verum morbo lethali correpto tantum virium fuiſſe intelligi vix poteſt. Sunt qui eum, cum bouis crudum pedem comediſſet, colica obiiſſe dicant; illi vero non recordati ſunt, Diogenem a carnibus crudis mature abſtinuiſſe, quas ſtomachi imbecillitas non ferebat [b]. Alii in itinere ad certamen Olympiae febri correptum, accubuiſſe in crepidine viae, et eliſo gutture eluſiſſe febrem perhibent. Familiares autem eius, referente Antiſthene apud LAERTIVM [c], eam maxime probabant narrationem, qua animam reprimendo ſpiritum reddidiſſe dicitur; in Craneo enim pallio obuolutum inuenientes, deprehendiſſe mortuum. De ſepultura magna inter amicos coorta diſſenſione, magiſtratus iuſſu, iuxta portam, qua in Iſthmum itur, ſepultus eſt, tumulo columna impoſita ex Pario marmore cum cane. Statuis quoque poſthaec aeneis ciues eum honorarunt [d]. Plurimos apud veteres memorari Diogenes ſupra iam obſeruauimus [e], noſtrum patria et vitae ac ſectae ratio a reliquis facile diſtinguit.

§. VI. Philoſophiae aliquod ſyſtema Diogenes non reliquit; ſed praeceptoris more magis de virtutis actione quam contemplatione ſollicitus fuit. Quas vero ad illam promouendam regulas commendauerit, ex his intelligendum eſt [f]: *Praecepta moralia Diogenis.*

I. Duplicem eſſe exercitationem, alteram animi, corporis alteram. Priori genere diligenter defunctis exoriri frequentia phantaſmata ad virtutis opera perficienda. Alteram vero ſine altera imperfectam eſſe, cum in corpore pariter atque animo bonus habitus (εὐέξια) et robur virium confirmata requirantur. Exemplo id mechanicarum aliarumque conſtare artium, athletarum et muſicorum.

Ttt tt 2 II.

x) Plurimos anachroniſmos et contradictiones hiſtoricas in Diogenis hiſtoria eſſe, monuit etiam BAYLE l. c.

y) Eubulum vocat LAERT. ſ. 30.

z) ib. ſa ie ſc. ſolum premente, fore enim breui, vt inferiora ſurſum vertantur, quod ad Macedonum regnum trahit LAERTIVS: nos ex Diogeni affectis fuiſſe ſuſpicamur.

a) Lib. VIII. c. 14.

b) LAERT. ſ. 76. 77.

c) ibid. HIERON. ad Iouin. L. II. conf. BAYLE qui plura ſibi contradicentia notat.

d) ibid. ſ. 77.

e) In Diogene Apolloniate. Conf. LAERT. ſ. 81. et MENAG. ad h. l. Alium Diogenem Cynicum Veſpaſiani nobis aetas ſuggeret.

f) LAERT. L. VI. ſ. 71 ſeq.

II. Facile vero virtutem parari poſſe exercitio.

III. Nihil in vita absque exercitatione perfici poſſe, eam vero nihil non vincere poſſe. Homines vero, qui labores ſuſcipere debebant naturae conuenientes, et felicitatem promouentes, ſtulta ratione inutilibus vacantes ſua culpa et dementia infelices eſſe.

IV. Ipſum itaque voluptatis contemtum conſuetudine et exercitatione iucundiſſimum fieri.

V. Plus naturae, quam legi tribuendum eſſe.

VI. Omnia ſapientum eſſe, tanquam amicorum Dei, quibus cum diis communia ſunt omnia.

VII. Sine lege ciuitatis conſtitutionem non dari; ſine republica bene conſtituta vero nullum vſum eſſe ciuitatis. Sine lege vero nullum vſum eſſe conſtitutionis reipublicae. Ciuitatem et rempublicam, idem eſſe, adeoque eius conſtitutionem ſine lege non eſſe [g].

VIII. Nobilitatem et gloriam contemnendam eſſe, eſſe enim ornamenta malitiae atque integumenta.

IX. Solam rectam ciuitatem mundi eſſe. Aliter hoc accepit STANLEIVS[h], qui tranſtulit: ſolum popularem ſtatum reipublicae honore dignum eſſe, ſed praeter mentem Diogenis, qui omnem nobilitatis et titulorum praerogatiuam cum malis artibus acquiri cerneret, ſtatum mundi ſiue ſocietatis potius humanae naturalem laudauit, vbi pares omnes ſunt, excellit, qui virtute alios antecellit.

X. Muſicam, aſtronomiam, geometriam nihil ad virtutis vſum valere [i].

XI. Philoſophiae finem eſſe paſſiones animi et cupiditates vincere [k].

XII. Ex philoſophia hoc lucrum oriri, vt ad omnem fortunam parati ſimus [l].

XIII. Stultos eſſe, qui virtutem docerent, et laudarent, eam vero non ſequerentur.

XIV. Mulieres communes eſſe oportere, et nuptiarum vanum nomen eſſe, liberos etiam communes eſſe oportere. Valde ſuſpecta haec ſunt, et tributam ei praeter rem indifferentiam actionum moralium ſupponunt, quam tamen ei non placuiſſe, ſupra oſtendimus.

XV. Non inhoneſtum eſſe, ex templo aliquid ſumere, multo minus impium carnibus humanis vel ferinis veſci. Nempe omnia in omnibus eſſe, ſeque inuicem permeare, e. g. panem eſſe in carne, hanc in aliis, pane et carne per poros tranſpirantibus. Haec ex tragoedia Diogeni adſcripta, dubiae fidei eſſe [m], ipſe monet Laërtius, nosque ſupra diximus, eum a talibus abhorruiſſe [n].

XVI.

g) Verba LAERTII obſcura ſunt, in quibus mendum ſuſpicantur STEPHANVS et OLEAR. ad STANLEIVM p. 520. Nos textum Graecum ſecuti ſumus ita, vt ratiocinium ſenſum clarum funderet. Paulo aliter Stanleius, et obſcurius interpres Laërtii.

h) l. c. p. 520.

i) LAERT. L. VI. ſ. 73.

k) Multa in hanc rem apud DIONEM Orat. VI. VII. VIII.

l) LAERT. l. c.

m) Philiſci potius vel Paſiphontis eſſe monet.

n) Inutiles enim ſtatuebat ſpeculationes phyſicas, vid. LAERT. ſ. 28.

XVI. Animalia irrationalia, rationis et aëris partem percipere, ſed vel ob craſſitiem, vel ob abundantiam humorum neque intelligere, neque ſentire, ac fere affecta eſſe eo modo, quo ſunt inſanientes, qui de mentis exiuerunt poteſtate. Ita quidem de Diogene PLVTARCHVS [o], quem de Diogene Cynico intelligit IACOBVS RONDELLVS in erudita obſeruatione, quam debemus P. BAYLIO [p]. Is eadem in ſententia haeſiſſe Diogenem Cynicum, qua poſt Antonium Pereiram, medicum Hiſpanum, Renatus Carteſius fuit, bruta eſſe machinas rationis et ſenſus expertes contendens, conuenire haec ſyſtemati Cynico putat, non morali tantum, ſed et naturali. Eſſe enim iuxta hoc ſubſtantias vel completas vel incompletas; illas ex natura ſua, has ex participatione vel imitatione tales. Has duplicis generis eſſe, quarum illud imitetur ſpiritus, mouentes ſe linea circulari, hoc animam, mouentem ſe linea recta; motum vero circularem eſſe corporum coeleſtium, et imprimis circuli lactei, vnde paſſiones oriri veteribus placuerit: motum rectilinearem eſſe verſus terram; hanc cum ſequantur beſtiae, animae paſſiones in iis non eſſe iuxta Diogenem, nec habere vllam diuinorum corporum ſimilitudinem, ſed hebeſcere animae vſum denſitate corporis. In morali vero philoſophia cum animum a perturbatione omni paſſionum vacuum, et ſenſus fere omnis expertem pro fine conſtituerit non philoſophiae tantum, ſed ipſius naturae, veriſimile eſſe, beſtiarum paſſionibus et ſenſu vacuarum exemplum illum ſibi propoſuiſſe. Bene vero nobiſcum egiſſet doctiſſimus Rondellus, in veterum quidem philoſophorum hiſtoria verſatiſſimus, ſed coniecturis audentior, ſi alium nobis explicationis ab ingenio et doctrina non deſtitutae teſtem dediſſet, quam MACROBIVM [q], hominem ſyncretiſmo Platonico Ariſtotelico corruptum, qui explicationem hanc Platonicam de origine animae ſententiam cum Ariſtotelica miſere coniungentem, vel confundentem potius peperit, quaeque adeo nec Platonica, nec Ariſtotelica, multo minus Cynica eſt. Diogeni enim Cynico Platonicam philoſophiam placuiſſe, nec illud, quod adducit Rondellus, Tiberiani probat: *Diogenem haereditatem omnem Platonis inuadentem, nihil ibi plus aurea lingua, inueniſſe*, nec cum Laërtio conſpirat, qui, riſiſſe phyſiologiam Platonis Diogenem, teſtatur. Nec quae veteres vnanimiter referunt, poſthabuiſſe Cynicos ſpeculationes phyſicas, cum his conueniunt, quae miram ſubtilitatem ingenii, tantopere Diogeni inuiſam, redolent. Non itaque de Diogene Cynico, ſed de Apolloniate Plutarchi verba intelligenda eſſe, nemo dubitauerit [r], qui Ionicae ſectae, cui ille adhaeſit, placita de anima ſupra capite primo huius libri enarrata, expenderit. Is enim cum animam, vti omnia alia quae ſunt, ex aëre formatam eſſe ſtatueret, vt Ariſtotelis teſtimonio ſupra probauimus, non aliam rationem differentiae inter animas brutorum irrationales et rationales hominum

[o]) De placit. philoſ. L. V. c. 20.
[p]) Dict. T. III, art. Pereira not. C. p. 650 ſeqq.
[q]) Somn. Scipion. L. I. c. 12.
[r]) Melius haec quoque reſpondent ordini a Plutarcho obſeruato.

minum afferre potuit, quam, impedire corporis dispositionem et crassitiem atque abundantiam humorum, quo minus aërium principium, quod animam constituit, vsum habere, et exserere se queat. Quae quia principiis Ionicis consentanea sunt, supra [s] ad Diogenem Apolloniatem, physicum retulimus. Differtque haec sententia a Cartesii hypothesi, qui animam sensitiuam inesse brutis negauit, cui tantum operationem denegauit Diogenes. Verum haec alieni loci sunt.

Onesicritus aliique discipuli Diogenis.

§. VII. Dura vero licet et aduersa sensui atque opinioni, quae homines plerumque tenere solet, fuerit Diogenis philosophandi ratio, nec is more praeceptoris discipulos requireret, tanta tamen, teste LAERTIO [t], vis ei dicendi et persuadendi fuit, vt, cum ONESICRITVS quidam Aeginensis Athenas alterum ex filiis suis mitteret, Diogenem is audiens, apud eum remaneret: et cum misisset fratrem eius, maiorem natu, Philiscum, et ipse detineretur, tandem vero et pater adueniret, et sermonum Diogenis illecebris captus cum eo philosopharetur [u]. Audiuit eum etiam Phocion, cognomento bonus, et Stilpo Megarensis, et alii viri politici. Et Onesicritum quidem, quem Aeginensem diximus, Demetrius vero Astypalensem facit [x], etiamsi Cynica philosophia, et masculo dicendi genere Diogenis caperetur, nomen tamen sectae Cynicae, quae vitae magis institutum, quam systema aliquod philosophiae, tradebat non dedisse, ex eo patet, quod castra Alexandri secutus, ad Indiam vsque cum eo penetrauerit, nauis regiae gubernator [y]: qualia munera fugiebat vita Cynica. Disputauisse hunc Onesicritum cum Indorum gymnosophistis, et adduxisse Calanum ad Alexandrum Magnum, superiori libro iam tradidimus; nugasque agit LVCIANVS [z], qui cum eo in ignem se coniecisse et viuicomburio vitam finiuisse ait, Peregrino similem. Inter historicos vero Alexandri locum obtinuisse, aliunde notum est [a]. Pressius vero Onesicrito Diogenis institutum Monimus et Crates secuti sunt.

Monimus.

§. VIII. MONIMVS Syracusanus fuit, famulus initio Corinthii trapezitae, qui hac occasione Diogenis discipulus factus est. Multoties scilicet ad hunc Monimi dominum veniebat Xeniades, quem Diogenem emisse, manuque missum filiis erudiendis et rei domesticae administrandae praefecisse, supra diximus: qui cum serui ingenium, doctrinam, mores valde commendaret, cupido incessit Monimum, Diogenem audiendi. Cuius eloquentiae vi captus, cum consilium cepisset, se Diogeni in disciplinam tradendi, et seruilis conditio obstaret, furere se simulauit, omnemque de mensa heri pecuniam deturbauit; qua ratione cum manumissionem obtinuisset, ad Diogenem se contulit, eiusque suasu Cratetem quoque audiuit

s) Cap. I. §. 21.

t) Lib. VI. §. 76 seqq.

u) SVIDAS in Philiscus T. III. p. 603. qui vero textum Laërtii corrupit, et quae ad Diogenem referenda erant, ad Philiscum retulit, quod praetermisit KVSTERVS.

x) LAERT. L. VI. §. 84. AELIAN. de animal. L. XVI. 39. PALLADIVS de Brachm. p. 39. PLVT. in Alexandro T. V. p. m. 495.

y) Citati, ARRIANVS de exped. Alex. L. VII. p. 149.

z) In Peregrino T. IV. p. m. 289.

a) Conf. VOSS. de histor. Gr. L. I. c. 10. p. 60. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 223 seqq.

diuit et sectae Cynicae alios, qui domino eius, furere ipsum, nec esse satis mentis compotem persuadere non desinebant, vt ita liberius philosopharetur. Laudauit eum Menander, tanquam virum sapientem, doctum et disertum, licet contemtiorem atque humilem, qui gloriae studium fortiter neglexit, magnoque animo Cynismi duritiem pertulit, a Cynicis vero moribus diuersus nec scurra nec sordidus fuit [b]. Scripsit nonnulla, quae ludicra prima fronte visa, sensus continebant reconditos, ex quibus memorantur *de appetitionibus* libri duo et *protrepticus;* quem morem seruasse Cynicos omnes, auctor libri *de interpretatione* ait, vt ridicula praecepti vicem subirent, admonitionis et sententiae, quoniam vt ait HORATIVS:

- - - ridiculum acri
Fortius et melius magnas plerumque secat res.

§. IX. Memorabilis vero sententia est, quam de Monimo referunt veteres, dixisse, vt id Menandri verbis exprimamus: *Monimi decretum philosophicum de cognitione intellectus.*

Τὸ ὑποληφθὲν τῦφον εἶναι πᾶν.

Cuius sententiae meminerunt ANTONINVS [c] atque SEXTVS EMPIRICVS, quorum ille: *Ea quae a Monimo dicta sunt docere, in opinione sita esse omnia, horum autem vtilitatem comparere, si quis, quae festiue ab illo scripta sunt* (modum scribendi ludicrum de seriis intelligit) *quatenus veritatem habent patrocinantem admiserit.* Clarius SEXTVS, postquam Monimum inter eos retulisset, qui criterium veritatis sustulerunt, ait [d]: *Anaxarchum ac Monimum, assimilasse res scenae imagini, et existimasse, eas esse similes iis, quae incurrunt in somno et furore.* Et paulo infra [e]: *Monimus Cynicus dixit, omnia esse typhum, siue opinionem inflatam, de iis, quae non sunt, ac si sint.* Qua sententia recte ex veteribus laudati et ex recentioribus GATAKERVS [f], MENAGIVS [g] et FABRICIVS [h] obseruant, praelusisse Monimum Scepticis, idem tenentibus, et inanem hominum opinionem, vera se videre credentium, quae talia non sint, castigauisse. Cum vero hoc dogma a Diogene didicisse non legatur, non inepte quaeritur, quomodo ad id delatus fuerit Monimus? Et refert quidem SEXTVS [i]: *dixisse Xeniadem Corinthium, omnia esse falsa, et omnem phantasiam, et omnem opinionem esse fallacem, et ex non ente fieri, quicquid nascitur, et quicquid corrumpitur in nonens interire.* Qui Xeniades Corinthius, si idem qui Diogenis herus, fuisset, facile inde intelligeretur, ex quo fonte hanc assertionem Monimus hauserit. Verum Xeniadem hunc a Diogenis hero diuersum

b) Sequimur emendationem H. GROT. in notis ad Excerpta ex Tragicis p. 727. qui Menandri versus ita expressit:

Fuit olim Monimus sane philosophus,
Sed ignobilior. Pera huic vna non erat,
At enim vero tres. Is caninum habitum ferens
Nihil dicebat simile istis sententiis,
Puta, te ipsum nosce, quaeque coacta eiusmodi
Sed nec mendicans quicquam, nec sorde obsitus
Non constat, inquit, ea de re, quae sumitur.

c) De se ipso L. II. § 15.
d) Adu. mathem. L. VII. §. 87.
e) L. VIII. §. 7.
f) Ad l. c. ANTONINI p. m. 73.
g) Ad LAERT. l. VI. §. 83.
h) Ad SEXTI l. c.
i) l. c. L. VII. §. 53.

uerſum eoque multum antiquiorem eſſe, ex eo recte demonſtratur, quod teſte SEXTO[k] eius Democritus, meminerit. Cum tamen hoc ἀκαταληψίας dogma Corinthiis iam ante Monimi tempora notum fuerit, a vero non prorſus abludit, Monimum in Xeniadis vel Democriti libros incidiſſe, cum haec Corinthi audiuiſſet, et inde in philoſophiam ſuam, cui ad contemnendam et eiiciendam hominum ſuperbiam egregie inſeruiebat, tranſtuliſſe. Xeniades vero ex Zenonis Eleatae vel Xenophanis philoſophia didiciſſe videtur, nec aliud dicit, quam quod veterum plerique, et inter hos Eleatica imprimis ſchola aſſeruerunt, res omnes ex materia conſtantes fluere, nec materiam ſemper mutabilem entis nomine dignam eſſe; non eſſe enim re ipſa quicquam, ſed in momento mutari, et fieri ſemper aliud ex alio, ex quibus per ſe ſequitur, vanam eſſe hominum de certis rerum eſſentiis opinionem: id quod Pythagoram et Platonem abduxit, vt materiae aeterna principia, numeros et ideas adiungerent. Cauendum tamen, ne Eleaticos, Xeniadem, Monimum, ex nonente fieri omnia inter creationis ex nihilo aſſertores numeremus; nonens enim hic non enti ſenſu generaliori ſumto, ſed ſubſtantiae per ſe ſubſiſtenti opponitur[l].

Crates.

§. X. Nobiliſſimus vero poſt Diogenem Cynicorum fuit CRATES Thebanus[m], Aſcondi filius Thebanus, nobili genere ortus, cui parens praeter ſanguinis nobilitatem magnas opes reliquerat[n], quos tamen fortunae fauores, qui plerumque ſeruitutem animis contrahunt, libero reiecit animo, et tranquillae inter paucas et pauperes fortunae circumſtantias vitae deſiderio captus ad Cynicam ſectam ſe contulit. Occaſionem varie narrant veteres[o]. Antiſthenes in *ſucceſſionibus* tradit, cum in quadam tragoedia cerneret Telephum ſportulam tenentem reliquoque habitu vilem; ad Cynicam ſectam ſe contuliſſe, venditoque patrimonio, cum ducenta fere talenta ex eo collegiſſet, diuiſiſſe ciuibus. Diocle vero auctore, agros ſuos pecoribus paſcendis permiſiſſe, et quicquid pecuniae haberet, in mare proieciſſe[p]; quosdam vero ex propinquis ab eo vitae inſtituto illum reuocantes verberibus abegiſſe. Aliter Demetrius Magneſius ait; pecuniam eum apud trapezitam depoſuiſſe, ea conditione, vt ſi quos filios relinqueret, nulla eruditione conſpicuos, vulgique vitam agentes, iis pecuniam redderet: ſin philoſophiam amplecterentur, populo diuideret, philoſophos enim pecunia opus non habere. Relicta itaque patria, in qua Bryſonem

k) l. c.

l) Haeret de eo GASSENDVS Phyſ. ſect. I. L. III. c. 1. T. I. Opp. p. 232. Recte vero ex numero eorum, qui creationem ex nihilo ſtatuunt, Xeniadem eiiciunt FABR. ad l. c. SEXTI, et MOSHEMIVS diſſ. de creatione ex nihilo §. XII. inſerta CVDW. Syſtemati intell. p. 970 ſeqq.

m) Vitam eius, teſte LAMPRIA de ſcriptis patris, PLVT. ſcripſit, quae tamen hodie deſideratur. Quaedam ſatis confuſe collegit LAERTIVS L. VI. ſ. 85 ſeqq. SVIDAS in Crates T. II. p. 370.

n) ibid. ſ. 87. qui CC. talenta narrat. PLVTARCHVS de vit. aer. al. T. II. p. m. 437. octo tantum numerat.

o) LAERT. l. c. APVLEIVS apolog. p. m. 202. florid. p. 355. PLVT. l. c. ORIG. contra Celſ. L. II. SIMPLIC. ad Epict. enchir. c. 10.

p) Culpabat ideo Cratetem Apollonius, quod nec hominibus nec pecoribus profuiſſet. PHILOSTRATVS vit. Apoll. L. I. c. 13. STANLEIVS Hiſt. phil. P. VI. p. 537. vel interpres potius ad Cratetem retulit, quod de Anaxagora dixit Apollonius.

ſonem [q] antea audiuit ad Diogenem ſeceſſit, et conſtantiſſime illi adhaeſit, magnoque animo Cynicae vitae inſtitutum ſecutus eſt. Externo enim vultui natura inuenuſto, decori negligens, Cynicae vitae pauperiem et ſorditiem adiecit. Erat enim facie turpis, auctus gibbere, et ſenex incuruus incedebat [r], baculum ſumebat et peram, tantumque externi ornatus mundique erat incurius, vt idem ſibi videretur, ſiue ſindone ornaretur, quo aliquando incedens ab aedilibus Athenienſium reprehenſus eſt [s], ſiue pellem ouis pallio aſſutam haberet, ſiue rideretur [t]. Didicerat enim a Diogene, ad haec omnia aequalem et immotum ſeruare animum. Tanta vero patientia fuit, vt cum Thebis, alii Corinthi factum eſſe dicunt, a principe gymnaſii flagris caeſus eſſet, pedibusque praeterea traheretur, rideret, et iocaretur: quod et a citharoedo quodam verberibus male habitus fecit [u]. Animo vero non moleſto et ſubtriſti, vt ſolebat Diogenes, ſed iucundo ſemper vſus vitam tanquam feſtiuitatem quandam, vt ait PLVTARCHVS [x] per riſum et iocum, exigebat, qua ratione etiam, licet quoscunque carperet, gratus tamen et acceptus omnibus extitit, vbique locorum libenter et cum gratia admiſſus: quapropter, cum vbique honorifice exciperetur, *oſtiorum apertor* dictus eſt [y], quod nomen ideo accepiſſe PLVTARCHVS [z] refert, quod iocoſe et iucunde et honeſtis vtendo nominibus reprehenderet. Ex quo tanta ei enata eſt auctoritas, vt, teſte APVLEIO [a], *lar familiaris apud homines aetatis ſuae Athenis coleretur, nulla domus ei vnquam clauſa eſſet, nec eſſet patrisfamilias tam abſconditum ſecretum, quin eo tempeſtiue Crates interueniret, litium omnium et iurgiorum inter propinquos diſceptator et arbiter.* Qua ille auctoritate ita vſus eſt, vt Herculis inſtar, quem Cynici ſequebantur, aduerſum iracundiam et inuidiam, auaritiam atque libidinem, caeteraque animi humani monſtra et flagitia, pugnaret, eas omnes peſtes mentibus exigeret, familias purgaret, malitiam perdomaret, ipſe quoque vt Hercules ſeminudus, et claua inſignis et Thebis oriundus [b]. Qua in re ad magiſtri imitationem maxima libertate vſus eſt, qua nec Alexandro M. peperciſſe dicitur [c]. Feminarum etiam, quae pudicitiam proſtituerant, acerbiſſimus erat inſectator [d], quas, vt omnes vitiorum ſectatores, acutis dictis, et ſententiis argutis reprehendebat; merenturque legi, quae

q) Fuit is Achaeus philoſophus, LAERT. et SVID. l. c. quem ideo inter Cynicos retulit FABRICIVS Bibl Graec. Vol. II. p. 361. incertum vero, annon Crates eum audiuerit, antequam Cyniſmo nomen dediſſet. conf. IONSIVS L. II. p. 118.

r) LAERT. L. VI. ſ. 90. 91. 93. APVLEIVS l. c. p. m. 355.

s) IDEM ſ. 90. videtur vero hoc ioci magis et reprehenſionis quam ornatus cauſa feciſſe, vt philoſophos, imprimis Peripateticos ambitioſe ſe veſtientes pungeret.

t) ibid.

u) LAERT. L. VI. ſ. 89. alii aliis tribuunt, vid. MENAG. ad h. l. Ita enim accidit Cynicis, vt omnium philoſophorum ludicra dicta, ioci atque ſales illis, tanquam ſcurris Graeciae publicis tribuerentur.

x) PLVT. de tranq. animi T. II. p. m. 252.

y) LAERT. L. VI. ſ. 86. 98.

z) Sympoſiac. II. T. III. p. m. 150.

a) l. c.

b) ibid.

c) LAERT. L. 6. ſ. 93. Quod ſi verum eſt, Cynicum eius faſtum prodit: parum tamen vrbanitati Cratetis laudatae conuenit.

d) ib. ſ. 90.

quae collegit LAERTIVS [e] eius apophthegmata, quae ingenii amoenitatem et egregiam disciplinam moralem spirant. Vxorem habuit Hipparchiam, de qua in sequentibus dicemus, non vitae tantum, sed et Cynismi sociam, filias vero discipulis locauit. Scripsit *epistolas*, quibus egregiam, teste LAERTIO [f], stilo plane Platonico philosophiam complexus est: quae tamen perierunt [g], Tragoedias quoque grauitate sententiarum commendatissimas elaborasse dicitur LAERTIO, qui fragmenta exhibet, quaedam, licet dubium sit, annon alterius Cratetis tragoedi fuerint [h]. Floruit Olymp. CXIII. et distingui debet ab aliis huius nominis, et Cratete Academico, de quo supra actum.

Hipparchia. §. XI. Vxorem, vti diximus, Crates duxit Hipparchiam, inter mulieres philosophantes celeberrimam, Marona Thraciae vrbe, ortam. Quam qua ratione duxerit, dignum narratu est [i]. Erat illa genere et diuitiis potens, et a multis et magnis procis petebatur: illa vero Cratetis amore ita capiebatur, vt parentibus minaretur, mori se velle, nisi huic in matrimonium tradatur. Cratetem itaque adibant, rogantes, vt ipse ei amorem hunc sui ex animo euelleret. Quod cum is verbis diu frustra tentauisset, paupertate et deformitate sua eam deterreri posse, ratus, interscapulium retexit: quod erat aucto gibbere, peramque cum baculo et pallium humi posuit, eam sibi supellectilem esse puellae professus, eamque formam, quam viderat: proinde sedulo consuleret, ne post querela eam caperet. Enim vero Hipparchia conditionem accepit: et iam dudum sibi prouisum satis, et satis consultum respondit, neque ditiorem maritum, neque formosiorem vspiam gentium posse inuenire. Cynicam itaque vitam elegit, tunicaque abiecta pallium duplicatum sumsit [k], et vitam cum eo in coniugio egit, liberis quoque foecundam, vti in antecedentibus diximus. Addunt, praeter LAERTIVM [l], SEXTVS EMPIRICVS [ll], APVLEIVS [m], et ex Doctoribus ecclesiae THEODORITVS [n], CLEMENS ALEXANDRINVS [o] atque LACTANTIVS [p], quam primum se Crateti dedisset, duxisse eam Cynicum in porticum, ibique in loco celebri coram luce clarissima accubuisse, coramque virginem imminuturum fuisse, paratam pari constantia, ni Zeno procinctu palliastri a circumstantis coronae obtutu magistrum in secreto defendisset. Quae si vera essent, validum iis argumentum exhiberent, qui Cynicos omnem decori honestatisque rationem exuisse clamant. Verum dubi-

e) l. c. et STANLEIVS p. 537 seqq. qui alia quoque collegit.

f) ib. §. 98.

g) Quae enim hodie supersunt, editae cum Heracliti et Diogenis epistolis Basil. 1601. 8. sine dubio suppositiitiae sunt, vt reliquae philosophis tributae. Quod quia agnoscit cel. STOLLIVS Hist. liter. P. II. c. 1. §. 41. merito miramur, eum in Hist. phil. moral. gent. §. LXXXI. p. 115. ex istis epistolis syllogen dogmatum Cratetis moralium exhibuisse.

h) vid. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 642. conf. p. 419. MENAG. ad l. c. LAERTII.

i) LAERT. L. VI. §. 96. APVLEIVS l. c.

k) Recte itaque monuit LAVR. CRASSVS Hipparchiam sumta veste virili secutam fuisse Cratetem, quod ei exprobrabat Theodorus Atheus. Quem perperam ideo notat BAYLE Dict. T. II. art. Hipparchie not. F.

l) LAERT. loc. cit.

ll) Pyrrh. hyp. L. I. c. 14. L. III. c. 24.

m) l. c.

n) De cur. Graec. affect. serm. XII.

o) Stromat. L. IV.

p) L. III. c. 15.

dubitari ea de re non tantum poteſt, ſed et debet. Iisdem enim argumentis, quibus fabulas de Diogene ſupra deteximus, ſuſpecta fit narratiuncula. Non teſtes coaeui, ſed longo a Cratetis tempore interuallo remoti; ſilentes propiores, etiam vbi ſingulare et inuſitatum exemplum fas erat adduci; res ipſa tota contraria ſpectatiſſimae tantaque veneratione cultae virtuti Cratetis, quae non omne tantum quod inhoneſtum eſſet, reprehendebat, ſed et libidinem et impuritatem vatiniano proſequebatur odio. Nec perſuaderi poteſt attentis ad Cratetis hiſtoriam lectoribus, virum conſtantiae laude inter diuinos homines relatum, contraria ſuis dogmatibus coniugi ſuaſiſſe; ita vero docebat [q]: ornare mulierem id, quod honeſtiorem eam faciat; talem autem praeſtare non aurum, non ſmaragdum, non coccum, ſed quaecunque grauitatis, moderationis et pudoris eam induant facie. Haec cum feminis commendaret Crates, in quem tanquam virtutis doctorem intuebatur Hipparchia, qui potuit pudorem, quem ſupra omnia mulieres difficillime ponunt [r], ita abiicere omnem, vt publice cum ſponſo congrederetur? Confirmat haec admodum ſilentium Epicteti, Athenaei atque Luciani itemque Stoicorum. Epictetus, qui coelibem vitam Cynico commendauerat, obiectum ſibi Cratetis coniugium repellens, ſingularem quidem eam rem eſſe ait, et ſingularem mulierem, quae alter Crates eſſet; nihil vero de nuptiis his dicit, dicturus, vt incommoda earum oſtenderet, ſi res ita ſe habuiſſet [s], Athenaeus vero et Lucianus, qui tanta diligentia philoſophorum opprobria congeſſerunt, num tacuiſſent infandam proteruiam, ſi id veriſimili argumento obiicere Cynicis fuiſſent auſi? quorum tamen vterque Cratetis ſaepius meminit. Nec ratio dari poteſt, cur Stoici, eorumque conditor, Zeno tanta admiratione proſecuti ſint Cratetem, ſi proſcripto omni pudore ita vixiſſet. Non dubitamus itaque hanc quoque hiſtoriolam inter fabellas referre, quibus vulgus aures ſolent paſci, quaeque ideo excogitatae fuere, vt vel Sophiſtae occaſionem haberent, ſplendide de Cratete fingendi, vel philoſophomaſtiges, mentiendi. Omitti itaque potuiſſent, quae vel PETITVS et BARLAEVS in has nuptias luſere, vel dixit P. BAYLIVS [t]. Etſi vero impudentiae litauiſſe probabile non eſt, veriſimile tamen eſt, contra morem Graecorum Hipparchiam conuiuiis interfuiſſe [u]. Qua occaſione Theodorum Atheum, quocum diſputauerat, eam riſui ceterorum expoſuiſſe, ſupra diximus. Vtrum ſcripſerit aliquid, incertum eſt, licet id tradat SVIDAS, malus veterum, imprimis LAERTII conſarcinator [x].

§. XII. Hipparchiae frater fuit METROCLES, et ipſe diſcipulus Cratetis [y]. Is initio Theophraſtum audiuit, et Xenocratem quoque [z], poſtea ad *Metrocles.*

q) STOBAEVS ſerm. CXLIII. p. 662.
r) Notat hoc MENAGIVS Hiſt. philoſ. mul. §. 63. qui vel hoc argumento motus de narrationis veritate dubitare debuiſſet.
s) ARRIAN. diſſ. Epictet. L. III. diſſ. 22.
t) Dict. T. II. art. Hipparchia not. C. D.
u) LAERT. ſ. 79.
x) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 363.
y) LAERT. L. VI. ſ. 94.
z) STOBAEVS ſerm. CCXXXVII. p. 778. ex Teletis epitome de comparat. diuit. et paupertatis.

ad Cratetem delatus eſt. Puſillo vero timidoque fuit animo, adeo, vt in Academia philoſophiae operam nauans, timeret, ne fame ipſi ſit pereundum, licet affatim ei res familiaris ſuppeditaret, vnde commode viueret [a]. Fame quoque ſe enecaſſet, cum aliquando inter recitandum crepitus ventris eum interpellaſſet, pudore atque dolore animi ſuppreſſus, niſi eum Crates primo verbis, poſtea verberibus fruſtra conſumtis, exemplo reuocaſſet [b]. Eius vero inſtitutione ita mutatus eſt, vt cum antea ne ſe quidem alere poſſe confideret, licet neceſſaria ei ſuppeterent, alium tamen poſtea alere auderet, quamuis nihil amplius ei domo ſuppeditaretur [c]. Vitam vero Cynicam ducens, hieme inter oues, aeſtate in veſtibulis templorum dormiens, prouocauit ad certamen de felicitate Perſarum regem Babylone hiemantem, et aeſtiuo tempore in Media degentem [d]. Libros vero ſuos ipſe combuſſit, ſomnia et nugas ſua eſſe exiſtimans, quod et dictatis Theophraſti feciſſe dicitur [e]: quod argumento eſt, parum eum ſcientiis tribuiſſe, vitamque magis Cynicam, quam diſciplinam philoſophicam adamaſſe. Moderatum tamen ſapit animum, quod tradidiſſe, auctor eſt LAERTIVS [f]. Res alias pecunia comparari, vt domum; alias tempore et diligentia, vt diſciplinas liberales; diuitias vero nocere, niſi quis recte vtatur. Obiit ſenex, ſe ipſum ſuffocando. Diſcipulos Theombrotum habuit et Cleomenem. Theombroti auditor fuit Demetrius Alexandrinus, Cleomenis Timarchus Alexandrinus et Echecles Epheſius, qui etiam Theombrotum fuit ſecutus: Echecles diſcipulum habuit Menedemum.

Menedemus. §. XIII. In MENEDEMO, Coloti Lampſaceni [ff] diſcipulo, vita Cynica degenerauit in furorem. Is enim, teſte Hippoboto [g], eo vsque ſuperſtitionis peruenerat, vt ſumto habitu furiae, circumcurſitaret, dicens, ſpeculatorem ſe ab inferis aduenïſſe iis, qui peccant, vt ad inferos redux, ea quae vidiſſet, inferorum diis renuntiaret. Veſte itaque pulla, tunica talari, aſtricta puniceo balteo, pileo Arcadico capiti impoſito, cui intexta erant elementa duodecim: cothurnis tragicis, barba prolixa, virga in manu fraxinea incedebat. Narrat haec quoque SVIDAS [h], et totidem quidem verbis, quibus Laërtius, ſed Menippo tribuit, ſine dubio vel propria feſtinatione vel ex ſcriptorum, quos adhibebat, vt ſaepius ei accidit, deceptus incuria. Diſcipulum et familiarem habuit Cteſibium, Chalcidenſem, ſanguine ſibi iunctum; hominem ingenii feſtiui et ad iocos atque ſales argutos nati, qui ea elegantia et iucunditate differendi liberum ſibi ad coenas diuitum aditum para-

a) ibid.

b) LAERT. l. c. quod exemplum eſt, Cynici qua ratione naturalia non eſſe turpia putarent. conf. MENAG. ad h. l.

c) STOBAEVS l. c. qui Cratetis de pecuniae vſu apud philoſophantem ſententiam quoque affert.

d) PLVTARCH. an vitioſ. ad infelic. ſufficiat T. II. p. m. 121. Eadem ſententia tribuitur Diogeni Athenis hieme, Corinthi aeſtate degenti, vnde, quam incerti hi rumuſculi ſint, liquet. Rationem vero viuendi duram, quam ſecutus eſt Metrocles, idem Teles prolixe proſequitur, qui locus vitae Cynicae circumſtantias valde illuſtrat.

e) LAERT. ſ. 95.

f) l. c. qui etiam ſequentia habet.

ff) Non confundi debet cum Colote Epicureo.

g) LAERTIVS L. VI ſ. 102.

h) In φαιὸς T. III. p. 589.

parauit: cuius meminit ATHENAEVS [i], ex quo discimus, eum vixisse sub rege Macedoniae Antigono.

§. XIV. MENIPPVS Sinopensis patria, ortu Phoenicius Gadarensis fuit, conditione seruus Batonis, Pontici hominis [k]. Qui cum opibus inhiaret, Thebas se contulit, libertatemque ab ea ciuitate fuit adeptus. Ibi mercatoribus pro foenore pecuniam locauit, pignore quoque accepto. Postremo mercatoria fraude omnibus bonis suis emunctus, laqueo vitam finiuit. Libros eius, nisi ab aliis acceperit [l], multo risu refertos fuisse veteres testantur, imitatusque est scribendi genus σπουδογέλοιον satyris suis Varro, quas ideo Menippeas vocauit, teste GELLIO [ll]. Quem morem postea secuti sunt PETRVS CVNAEVS et IVSTVS LIPSIVS [m]. LVCIANVS autem aliquot dialogis [n] ad irridendos philosophos Menippi persona vsus est. Non confundendus vero est cum Menippo Lycio, itidem Cynico, sed Apollonii Tyanensis aetate vigente [o], de quo suo loco dicetur. Alios Menippos enumerant LAERTIVS et MENAGIVS.

Menippus.

* *

CAPVT NONVM.

DE SECTA STOICA.

SECTIO I.

DE ZENONE EIVSQVE PHILOSOPHIA.

§. I.

Cynicae sectae propago fuit Stoica, cuius conditor Zeno Cratetis disciplina in morali philosophia formatus est. Hinc dicti Stoici tunica tantum a Cynicis distantes, vt supra dictum. Elegantius vero rem ornauit suam Zeno, et non tantum de morali philosophia sollicitus morum praecepta tradidit, sed et vniuersae philosophiae systema ex praeceptorum, quas audiuerat, doctrinis conflatum excogitauit, nouamque ita philosophandi viam aperuit, cuius historiam hoc capite exponemus. Dolemus

Scriptores de Stoicis.

 vero

i) L. I. p. 15. L. IV. p. m. 162. Debet is addi catalogo Cynicorum, quem dedit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 360. qui tamen alio loco Ctesibii Cynici meminit p. 592. not. Emendationes quasdam huius catalogi, COZZANDI indice longe plenioris habes Act. Phil. Vol. II. p. 912 seqq.

k) LAERT. L. VI. §. 99.

l) Quidam enim Zopyri et Dionysii Colophoniorum esse, quos recenset Laërtius libros, contendunt, alii Meleagro Gadarensi, risus Cynici captatori tribuunt, vid. LAERT. L. VI. §. 100. MENAG. ad h. l. IONSIVS L. IV. p. 338. FABRICIVS l. c. p. 364.

ll) L. II. c. 18.

m) In satyris Menippeis.

n) In Icaromenippo T. I. p. m. 674. in Charonte et Menippo T. III. p. 81. in Menippo et Philonida T. III. p. 97. conf. T. IV. p. 140. qui etiam, in Diog. et Polluc. T. I. p. m. 240. prodit, vel in Craneo Corinthi, vel in Lyceo Athenis degisse. Nisi haec ipse Lucianus ei decori, quod postulabat dialogus, caussa attemperauerit.

o) Ita quidem Menippum apud EVNAPIVM prooem. eundem cum nostro esse, non cum Lycio, de quo PHILOSTR. vit. Apoll. L. IV. c. 25. putat FABRICIVS l. c. qui tamen expresse l. c. ad tempora Apollonii refertur ab Eunapio.

vero non extare Apollonii Tyrii *indicem philosophorum Zenoniorum eorundemque librorum*, quem laudat STRABO [a], et saepius citat LAERTIVS [b]; vixit enim is Ptolomaei Auletae temporibus, quibus admodum inclarescebat Stoica familia. Licet vero sibi persuaserit doctissimus IONSIVS[c], extare huius Apollonii Tyrii πίνακα τῶν ἀπὸ Ζηνῶνος φιλοσόφων, in bibliothecis Galliae et Angliae, certum tamen est, longe aliud scriptum esse, fabulamque aliquam eroticam de Apollonio quodam Tyrio rege [d]. Consulenda itaque post LAERTII diligentiam, quam insignem in modum auxit MENAGIVS, et ea, quae post multos veterum CICERO atque SEXTVS EMPIRICVS retulere, ipsa Stoicorum, quae supersunt scripta, et imprimis tria illa porticus ornamenta SENECA, EPICTETVS et ANTONINVS imperator, iungendaque, quae ex recentioribus viri eruditissimi collegerunt de Stoica philosophia. Quorum quia labores recensuit doctissimus HEVMANNVS [e], eo lectorem dimittimus, laudata potissimum IVSTI LIPSII industria, qui in *manuductione ad philosophiam Stoicam* et in *dissertationibus de physiologia Stoica* [f], vtilissimum et eruditum nobis exhibuit philosophiae Stoicae compendium, quod postea GASPAR SCIOPPIVS iterum expressit [g]. Merito his iungimus THOMAE GATAKERI in *Antonini de se ipso libros commentaria*, in quibus multa ex veteribus pleno quasi horreo collegit, quae lucem Stoicae philosophiae accendunt clarissimam. Cogitauit IONSIVS [h] quoque de *Stoicorum historia*, nunquam tamen edita; et laudat etiam MORHOFIVS[i] librum *de philosophia Stoica*, magni viri DANIELIS HEINSII, quod tamen non aliud scriptum videtur esse, quam *oratio eius de philosophia Stoica* [k], in qua breuiter et eleganter manuductionis Lipsianae summam more suo enarrauit. Addi ex recentioribus catalogo Scriptorum de Stoicis eorumque philosophia cl. HEVMANNI possent plures, si nobis constitutum esset, bibliothecam scriptorum historiae philosophicae consarcinare: nos vero ad alia vocamur, ideoque haec lectoris potius diligentiae, passim eiusmodi indices deprehensuri [l] relinquimus, et ipsorum Stoicorum praecipuorum historiam et philosophiam enarramus. Fuit vero successio Stoicae familiae haec: Zeno Citticus, Cleanthes, Chrysippus, Zeno Tarsensis, Diogenes Babylonius, Antipater Panaetius, Posidonius. Praeter eos multi quoque Stoici ante C. N. celebres fuerunt [m], ex quibus quosdam insigniores infra nominabimus [n].

§. II.

a) L. XVI. p. 757.
b) L. VII. qui de Stoicis agit.
c) De Script. hist. philos. L. II. c. 18. p. 208. cuius iudicium secutus est THOMAS BVRNETIVS archaeol. phil. L. I. c. 13. p. 438.
d) Latine edita est a M. WELSERO, conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 389. VOSSIVS de histor. Latin. L. III. p. 729. quem tamen ipse laudat Ionsius.
e) Act. philos. Vol. I. p. 741 seqq. Vol. II. p. 163 seqq.
f) Vtimur editione Lugduno Bataua 1646. 12.
g) In manuduct. ad philos. mor. Stoicorum conf. Acta philos. l. c.
h) l. c.
i) Polyhist. lit. T. II. L. II. P. I. c. 8. p. 191.
k) Orat. XXIV.
l) Videndus MORHOFIVS, STRVVIVS, aliique, SEV. LINTRVPII additiones ab HEVMANNO allatas augebit ALB. THVRAE Idea historiae liter. Danorum.
m) Indicem Stoicorum, post COZZANDVM de magist. philosoph. L. II. c. 3. p. 298. dedit cl. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 386 seqq.
n) Successionem Stoicam, qualem dedimus, probat LAERTIVS L. VII. conf. IONSIVS L. II. c. 1. p. 115. LIPSIVS Manud. L. I. diss. 2. p. 52.

Zeno Cittieus sectae auctor.

§. II. Sectam condidit ZENO [o], Cittii, vrbe maritima in insula Cypro [p], natus, vnde, vt ab aliis Zenonibus apud veteres illustribus distinguatur, Cittieus dici solet, qualem se dici ipse viuus voluit [q]. Aedificarunt vero hanc vrbem Phoenicum coloniae [r], quae causa fuit, ut Zeno quibusdam Phoenicius dictus sit [s] cuique exprobratum ipsi, quod aduena esset ignobilis [ss]. Pater enim Mnaseus, quem Demeum alii vocant, mercatorem egit, filium tamen et naturali inclinatione, et oraculi monitu [t], totum literis se dedentem, mature philosophiae assuefecit. Mercaturam enim exercens Athenas saepe inuisebat, compluresque libros imprimis Socraticos, Zenoni iuueni asportabat. Annos natus XXX. vel quod alii volunt, XXXII [u]. Athenas venit, tum mercaturae caussa, vt purpuram ex Phoenicia aduectam venderet, tum philosophiae gratia, vt quos scribentes legerat, differentes audiret, factumque tum est, vt reiecta mercatura totus philosophiae se manciparet studiis. Varie tamen rem narrant veteres. Quidam magnam pecuniae summam [v] secum attulisse dicunt, mercibusque diuenditis philosophiae se totum dedisse, nautis interea locata foenore pecunia, vt patrimonium augeret. Alii nauem ad Piraeum naufragium fecisse afferunt, eum vero nihil ista iactura commotum, fortunae beneficium praedicauisse, quo ad philosophiam compelleretur, et expeditius philosophari posset. Alii nauis iacturam, referunt, passum, Athenas ascendisse, et librario assedisse, atque Xenophontis commentariorum secundum legisse; quo delectatus interrogauerit librarium, vbinam tales morarentur viri? Qui, opportune tum praetereunte Cratete, digito illum monstrauerit, huncque sequi iusserit: hocque fecisse, et sic Cratetis discipulum factum esse [x]. Quarum narrationum posterior verisimilior est prioribus; licet secunda cum tertia facile conciliari queat. Tantam enim pecuniae summam hominem, philosophiae genus pauper et inops sequentem conseruauisse probabile non est. Videturque ipsa Cratetis vita, contemto omni rerum huius vitae vsu, paucissimis contenta, occasionem dedisse Zenoni facultatibus suis spoliato, philosophiam eandem sequendi. Crateti itaque adhaesit eiusque magnum in agendo et dicendo animum vehementer admiratus, cuius tamen decori omnis neglectum et impudentiam deuorare non potuit, licet animo ei hoc praeiudicium euellere, ridiculo facto Crates laborauerit [y].

Phi-

o) Vitam scripsit Apollonius Tyrius, de quo supra. Incertum vero, vtrum peculiare scriptum fuerit, an pars indicis Stoicorum. conf. FABRIC. l. c. p. 389. HEMMINGI vero FORELLI diss. de Zenone non vidimus.

p) Male Macedoniae vrbem facit CVIACIVS Obseru. L. III. c. 38. vt recte obseruatum IONSIO l. c. p. 214. Potiora de hac Cypri vrbe collegit MEVRSIVS in Cypri descript. L. I. c. 10. p. 30.

q) LAERT. L. VII. f. 12. Erat enim clara mercatoribus et viris doctis. vid. MEVRSIVS l. c. L. II. c. 29. p. 161.

r) CIC. de fin. L. IV. LAERT. L. VII. f. 1. conf. BOCHART. Geogr. S. P. II. L. I. c. 3. p. 370.

s) CICERO l. c. LAERT. f. 3. SVIDAS v. Zeno T. II. p. 8.

ss) CICERO Tusc. Qq. L. V. c. 12.

t) Interrogatus Apollo, quo pacto optime vitam duceret, respondit, si mortuis concolor fieret, quod ille ad improbum legendi et studendi laborem retulit.

u) LAERT. L. VII. f. 2. 28.

v) Mille talenta habet LAERTIVS f. 13. STANLEIVS P. VII. p. 542. centum ait, forte quod illa summa incredibilis est pro priuato homine.

x) LAERT. f. 2. SENECA de tranq. anim. c. 14. PLVT. de cap. ex host. vtilit. T. II. p. m. 200.

y) Narrat rem LAERTIVS f. 3. quem vide.

Philoſophicis vero tum meditationibus ſe totum addixiſſe, liber, *de republica*, tum ab eo ſcriptus, argumento eſt, quem ſub canis cauda confectum eſſe, inde quidam liberius iocati ſunt [z]. Non tamen ſolis praeceptis morum addiſcendis contentum erat igneum Zenonis ingenium; nec probabat ille Cynicos, omnes reliquas diſciplinas reiicientes. Ad alios itaque philoſophos diuertit, et imprimis Stilponem audiuit decennio perpetuo [a], indignante eumque, licet fruſtra, retrahente Cratete [b]. Praeter hunc Xenocratem quoque audiuit, vtriusque vero inſtitutione vehementer delectatus eſt [c]. Hippoboto porro auctore, inde ad Diodorum Cronum venit, apud quem dialecticae ſtudio tanto feruore ſe dedit, vt eius argutias magni redimeret [d]. Tandem collectis vndiquaque ingenii diuitiis Polemonem audiendum adhuc eſſe ratus eſt [e]; videturque tum iam ſcopus Zenonis, ſectam ex confuſis inter ſe et corraſis variorum ſyſtematibus condendi patuiſſe. Ferunt enim Polemonem dixiſſe: *Non latet nos, Zeno, te Phoenicio more* [f] *per horti ianuas irrepere, atque dogmata furari* [ff]. Nec deceptus eſt opinione ſua Polemo. Conflato enim nouo ex aliorum doctrina, philoſophiae ſyſtemate, communicandam cum aliis excogitatam ſapientiam putans, nouam ſectam erexit, et philoſophiam ſuam docere coepit. Cumque publica Athenienſium loca philoſophorum cathedrae iam occupaſſent, ipſe porticum elegit, a Polygnoti aliorumque figuris *Poecilen* appellatam [g], in qua qui antea ex eruditorum numero conuenerant, Stoici dicebantur [h], ex qua conſuetudine tandem Stoicorum nomen Zenonis aſſeclis adhaeſit, cum prius Zenonii dicerentur [i]. Huc maximus diſcipulorum factus eſt concurſus fama Zenonis illectorum, qui ſubtiliſſimus erat in diſputando, qua arte tunc ſumma eruditionis laus quaerebatur; diu enim cum Philone dialectico ſe exercuerat, atque vna ſtudio vacauerat [k]: cui cum elegantem virtutis in vita expreſſae, imaginem adderet, et ſeueram moralis diſciplinae faciem exprimeret, mirum non eſt, non tantum diſcipulorum amorem et applauſum conſecutum fuiſſe Zenonem, ſed et regum principumque fauorem atque beneuolentiam meruiſſe. Imprimis

z) Ibid. Dicemus hoc de libro paulo infra.

a) LAERT. L. VII. ſ. 2.

b) Iucunde repreſſit Cratetem, pallio eum a Stilpone retrahentem, dicens: Rectius feceris o Crates, ſi auribus philoſophiae ſtudioſos teneas. Suada itaque eos trahe. Si vim feceris vero, corpus habebis quidem, animum Stipo LAERT. ſ. 24.

c) ibid. ſ. 2.

d) ibid. ſ. 25.

e) ib. ſ. 35. SVIDAS l. c.

f) i. e. fraudulenter.

ff) Inde iudicandum eſt, quousque ad Socraticos referri queant Stoici, quod aliqui faciunt, vid. VOSSIVS de ſect. c. XIX. §. 4. MORHOF. Polyhiſt. T. II. p. 2. Scilicet hoc intuitu tantum moralis philoſophiae valet, reliquas enim partes neglexit Socrates. Oſtendemus tamen, Zenonem multa quoque debuiſſe Platonicis.

g) Fuit haec porticus, ex multis, quibus Athenae ſuperbiebant, celeberrima, dicta etiam Piſianactia, et poſtea Poecile, ſiue varia, propter ingentem pulcherrimarum tabularum numerum, quas excellentiſſimi pictores Polygnotus, Mycon et Pandaemus Phidiae frater pinxerant, vid. PLINIVS H. N. L. XXXV. c. 9. LAERT. L. VII. ſ. 5. et MENAG. ad h. l. SVIDAS v. Polygnotus T. III. p. 143. T. II. p. 228. Earum picturarum argumentum exponit PAVSANIAS L. I. p. 27. qui et ſtatuarum ibi poſitarum meminit p. 13. 78. Suſtulere eas poſtea Romani, vid. SYNES. ep. 54. p. 159. Haec porticus, quae reliquas antecellebat, ſenſu eminenti dicta eſt Stoa. Conf. cl. GROPHIVS diſſ. de gymn. liter. Ath. p. 49 ſeqq.

h) LAERTIVS L. VII. ſ. 6. Poëtis, HESYCHIVS Grammaticis locum ibi diſſerendi datum fuiſſe, nomenque Stoicorum aſſerit.

i) LAERT. l. c.

k) ib. ſ. 15. 16.

mis vero maximi Zenonem fecit Antigonus Gonates Macedoniae rex, qui eum, quoties Athenis commorandum ei erat, audiuit, eumque iteratis, ad ſe veniret, precibus inuitauit. Affert Antigoni ea de re literas, et Zenonis quoque reſponſoriam epiſtolam LAERTIVS [l], quas genuinas eſſe non dubitant magni viri IVSTVS LIPSIVS [k], PETRVS GASSENDVS [m], THOMAS STANLEIVS [n], rectius dubitantibus ALDOBRANDINO [o] et FABRICIO [p]. Perſaeus enim Zenonis diſcipulus, quem ad Antigonum miſiſſe ſuo loco dicit LAERTIVS, LXXII. tantum vitae annos Zenonem attigiſſe refert, in Zenonis vero ad Antigonum epiſtola, ſenectutis veniam ſibi dari poſcit, eſſe enim octogenarium. Ipſa quoque dictio, et totus epiſtolarum harum habitus reliquis, quae ex Sophiſtarum ſcholis prodierunt, adeo ſimilis eſt, vt veriſimillimum ſit, ex eadem officina illas prodiiſſe, ſi etiam, quod nonnulli contendunt, concedamus nonageſimum aetatis annum Zenonem ſuperauiſſe. Dubitari tamen nequit, non audiuiſſe tantum Antigonum Zenonem, ſed magna etiam veneratione eum ſuſpexiſſe: narrantque veteres [q], dixiſſe Antigonum: nunquam ſe angi et aeſtuare ſolitum, quod ſciret, niſi quando cum Zenone congrederetur: quod ideo factum fuiſſe coniicit EPICTETVS, quod vellet ei placere, quod tamen extra illum poſitum fuerit. Nec aliter Athenienſes, apud quos tanta auctoritate Zeno pollebat, vt caſtellorum apud eum claues deponerent, vt cui ſoli publica libertas tutiſſime concederetur, qui et aurea corona et aerea imagine eum honorarunt [r]. Sed et magnus eius honor fuit apud Cypri incolas, tam indigenas, quam ex coloniis ortos, ſiue Sidonios, vnde ortum ipſe trahebat [s]. Erat, teſte Apollonio, corpore gracili, ſtatura ſatis procera, et corneolus, facie graui et ſeuera, ſupercilio adducto, valetudine minus firma, quam tamen magna temperantia fulciebat, vnde etiam a conuiuiis abſtinuit, ciboque plerumque vſus eſt ficubus recentibus, pane et melle [ſſ]. Id quod miro conuicio obiectum illi eſt a comicis, eſurientis philoſophiae genus illi exprobrantibus, et in prouerbium abiit, vt Zenone continentiores dicerentur, qui ſummum in his gradum attigiſſent [t]. Non obſtante autem frontis et oris ſeueritate, facilem tamen ſe omnibus praebebat, nec coenam etiam, ſed frugalem et parcam, apud amicos recuſabat [u], popularemque oſtentationem deuitans, extremum, ne cui moleſtus eſſet accumbentium, occupabat locum. Neque cum pluribus, quam duobus vel tribus obambulabat, turbamque deuitabat hominum, adeo vt interdum con-

l) l. c. ſ. 7.
k) Manud. ad Phil. Stoic. L. I. diſſ. 10. p. m. 55.
m) Vit. Epic. L. III. c. 1. p. m. 80.
n) l. c. p. 545.
o) Ad LAERT. L. VII. ſ. 28.
p) Bibl. Graec. Vol. II. p. 414.
q) ARRIAN. diſſ. Epict. L. III. c. 13. SIMPLIC. ad Enchir. c. 51. p. m 187. AELIAN. L. IX. c. 26.
r) LAERT. ſ. 6. MENAG. h. l.
s) LAERT. ſ. 6. qui ita intelligendus eſt.
ſſ) ib. ſ. 1.
t) ib. ſ. 27. vbi Philemonis verſus recitantur.
u) Antigonum ſaepe apud eum coenaſſe refert LAERT. l. c. quas regias dapes frugalitate conditas fuiſſe, Zenonis apparatus prodit, qui fuit,

εἷς ἄρτος, ὄψον ἰσχὰς, ἐπιπιεῖν ὕδωρ.

Panis vnus; caricaque et aquam bibere.

CLEM. ALEX. Strom. L. II. p. 413. conf. LAERT. ſ. 25. qui paulo aliter hos Philemonis verſus legit.

confluenti populo numos distribueret, ne sibi molestias crearet. A fastu vero adeo alienus fuisse dicitur, vt nudos quoque surdosque in familia haberet, quod salse ei obiecit Timon in fillis. Rem vero familiarem summa frugalitate et exiguis expensis curabat, ita vt peregrinam tenuitatem ea redoleret; seruulo vsus est vnico, vt habet LAERTIVS [v], vt SENECA [w] vero, nullo. Neque id tamen auaritiae vitio, sed naturae paucis contentae seueritate; auarum enim minime fuisse mire probauit, Demochare illum salutante, atque dicente, si quid opus haberet, scripturum se Antigono, praebituro omnia: adeo enim illi indignatus est, vt nunquam postea cum illo congrederetur. Mirabilis quoque erat in redarguendo, Cynicamque argute dicendi et carpendi artem magna iucunditate et suauitate temperabat; circumcise et quasi ex longinquo redarguens, cuius exempla multa nobis seruauit LAERTIVS [x], qui saluberrima quoque monita, quibus virtutis exercitium commendauit, recitat. Sic vestitu quoque Cynicum praeceptorem in eo imitatus est, quod vile et tenue pallium, quod et ipse duplicabat, adhiberet; tunica tamen seruata, quam vestitus rationem Stoici postea constanter tenuerunt, eandemque vultus grauitatem et austeram faciem, quam magister temperamenti et disciplinae, in qua educatus fuerat, ductu expresserat, affectarunt [y]. Etsi vero magnus vbique erat Zeno, obtrectatoribus tamen et inimicis non caruit, fueruntque inter philosophos ei coaeuos, qui, cum magno ingenii acumine, et viuida eloquentia pollerent, non sine vehementia in Zenonem surrexerunt. Inter eos excelluisse, et non sine animi vehementia se nascenti Stoicismo opposuisse Arcesilaum et Carneadem, Academiae mediae et nouae conditores, in antecedentibus dictum est, vbi, etiam pluribus demonstrauimus, qua ratione ἀκαταλήψεως dogma Stoicis ὑπολήψεσιν opposuerint. Iungendus his Epicurus est, circa eadem, quo florebat Zeno tempora, nempe Olymp. CXX. ut SVIDAS [z] ait, vel A. V. C. CDLXX. vt definit GELLIVS [a], nouam sectam condens, licet paulo fuerit iunior, ante Zenonem tamen senem denatus. Is enim cum reliquarum sectarum ducibus, tum praecipue Zenoni, qui magna gloria tum efflorescere coeperat, et vitae, et disciplinae, et doctrinae ratione se opposuit. Zeno enim austerum seruabat vultum, naturaque subtristis et contracta fronte incedens, summam prae se ferebat grauitatem, quam sectatores ad superstitionem vsque imitabantur: hinc sapiens Stoicus magni apud plerosque habitus. Epicurus vero natura humanior, et qui vltra vitae humanae sortem philosophiam non vrgebat, hypocrisin apud plerosque Stoicos, certe inania et naturam humanam excedentia vota, quae nunquam implerentur, ea esse perspiciens,

v) l. 14. 16. qui haec omnia narrat.

w) Consol. ad Heluiam c. 12.

x) l. 17 seqq.

y) Hinc sola tunica a Cynicis distare dicti sunt IVVENALI Sat. XIII. corpus radebant, et vilissimo victu viuebant. PERSIVS Sat. III. v. 54. seqq.

Quaeque docet sapiens braccatis illita Medis
Porticus, insomnis quibus et detonsa iuuentus
Inuigilat siliquis et grandi pasta polenta.

z) l. c.

a) Lib. XVII. c. 21. Plura de hac aemulatione Zenonem inter et Epicurum dicemus infra c. XIII. vbi de Epicuro et eius philosophia.

videns, quae de ſapiente ſuo magnifice dictabant, philoſophiam non ſolum moralem humano animo magis attemperauit, et quam Zeno in exilium egerat, voluptatem, in hortos ſuos reuocauit; ſed et derelictis phaleris, quibus populo placere ſtudebat Zeno et aſſeclae, vitam egit cum diſcipulis ad animi tranquillitatem valde comparatam. Inde magnae inter Zenonem et Epicurum atque vtriusque ſectatores obtrectationes et calumniae, et oppoſita quoque inter ſe dogmata; vt poſtea quoque dicemus: quod quia latius expoſuit eruditiſſimus GASSENDVS [b], eum adiri a lectore cupimus, breuitati conſulentes. Non vnius vero generis ſunt, quae Zenoni obiecta ſunt. Inter quae primarium eſt, eum inuidia odioque tantum ductum ex aliorum inuentis gloriam ſibi quaeſiuiſſe, et ſurreptis praeceptoribus melioribus non tam nouam philoſophiam, quam noua verba diſcipulis vendidiſſe, et *exiguam*, vt ait CICERO [c], *cauſam habuiſſe, cur a praeceptoribus, praeſertim Platonicis diſcederet.* Supraque iam obſeruatum eſt, Polemonem mature hanc Zenonis fraudem detexiſſe. Nec quae LIPSIVS [d] pro Zenone affert, talia ſunt, vt multum rem eius iuuent; ſi enim Pythagoreorum, Platonicorum, Heraclitique, cuius libros Zeno legerat [e], atque Cynicorum et Dialecticorum philoſophia cum Stoico ſyſtemate comparetur, apparebit luculenter, verum eſſe, quod ait CICERO [f], *Zenonem non tam rerum inuentorem fuiſſe, quam nouorum verborum, et qui decori magis atque verecundiae rationem haberet.* Adiiciunt his, qui Zenonem culpant, non erubuiſſe virum, qui tantam morum ſeueritatem, tamque auſteram virtutem prae ſe ferret, calumniis aduerſariorum doctrinam vitamque commaculare, et imprimis Epicurum, eiusque philoſophiam, tanquam ad morum corruptionem tendentem, apud populum denigrare; qua in re grauiter peccaſſe contra Epicurum, ſuo loco demonſtrabimus [ff]. Sunt et alia, apud LAERTIVM [g] legenda, quae aemuli eius in eius potiſſimum ſcriptis reprehendebant, quae maximam partem ex opere eius *de republica* excerpta ſunt, et paradoxa Stoica ſapiunt, ab aliis non ſatis intellecta, quaedam etiam ad diſciplinam Cynicam referri debent, in qua tum verſabatur, cum celeberrimum librum conſcriberet: qualia ſunt, quod pecuniam, rerum permutationis et commerciorum cauſa tollebat, quod eundem virorum et mulierum veſtitum eſſe iubebat, et his ſimilia [h]. Addi poſſunt his longe grauiora, et imprimis, quod SEXTVS EMPIRICVS [i] ipſis Zenonis verbis profert: non eſſe turpe, naturam matris fricare, vt turpe non ſit, alia corporis parte dolentem fricando iuuare,

 immo

b) In vita Epicuri L. III. c. 1. p. 79 ſeqq.

c) De finibus L. IV.

d) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ. XV. p. m. 85 ſqq. Is enim eclecticam philoſophandi rationem Zenoni vindicat, quem tamen praeceptorum plagiarium fuiſſe collatio ſyſtematis Stoici cum praeceptorum Zenonis decretis probat.

e) Conf. FABR. Bibl. Gr. Vol. II. p. 413.

f) De finibus L. III. Hinc et Tuſc. Qq. L. V. vocat eum ignobilem verborum opificem. Ideo obiectum Stoicis ſpinoſum de verbis differendi genus, ſalſeque deriſi a comico apud ATHEN. L. XIII.

Audite Porticenſes, mercatores nugarum,
Verborum arbitri et cenſores.

ff) Conf. GASSENDVS l. c.

g) Lib. VII. ſ. 32. MENAG. ad h. l.

h) Hinc ſupra iam ex LAERT. relatum, dixiſſe quosdam, librum ſub cauda canis exaratum fuiſſe.

i) Adu. mathem. L. XI. ſ. 191. conf. Pyrrh. hypotyp. L. III. ſ. 205. 245. CHRYSOST. adu. gentiles T. I. p. 662.

immo et paedicare licere. Vt tamen verum fateamur, impetrare a nobis non possumus, vt credamus, Zenonem a morum et vitae integritate tantam laudem consecutum, vt in prouerbium abiret eius continentia, ita, posthabito omni pudoris, honestatis et verecundiae discrimine, fuisse tam impudenter philosophatum, eumque, quem ob verecundiae et decori meliorem rationem habitam laudat CICERO [k], impudentia Cynicorum sordes adaequasse. Nec hoc a secta Stoica simpliciter dictum fuisse credi potest, quae sanctissima secta habita fuit, et in voluptates vehementer declamauit; ac iurato atque vatiniano odio in voluptatem Epicuri insurrexit, quem paria obiiciendo et retorquendo respondisse, nuspiam legitur. Recte itaque ex his concluditur, esse haec ex eorum numero, quibus fama et existimatio Zenonis sectaeque ab eo institutae lacerata est, πρόφασιν vero atque colorem quaesitum esse, vel ex Cynicae sectae opprobriis, a qua parum distare Zeno et sequaces credebantur, vel ex iis Zenonis et Chrysippi scriptorum locis, quibus naturale a morali, indifferens ab honesto, et decorum ab vtroque noua hactenus et inaudita ratione differre praecipiebant. Quibus cum naturalia non habere turpitudinem contenderent, sed id ex virtutis tantum, quae sola honestatem parit, actione oriri disputarent, aduersarii id, quod κατά τι dixerunt, ἁπλῶς sumentes grauemque iis calumniam impingentes, memoriam eorum iniuste denigrarunt. Qui tamen, cum iisdem Epicurum armis essent aggressi, passi sunt et puniti in eo, in quo peccauerunt. Multa scripsit Zeno laudata ex veteribus a LAERTIO [l] et ex recentioribus praeter MENAGIVM [ll], MEVRSIO [m], et FABRICIO [n], inter quae maxime celebratur opus eius *de republica*, in quo eruditionem veteres non negant, culpant vero, quod Platonis rempublicam refutaturus [o] id fecerit iniquius, quaedam etiam parum verecunde in ea dixerit; id quod ex Cynismo habuisse, supra ex Laërtio obseruauimus [p]. Fuit etiam inter ea Zenonis scripta *interpretatio Hesiodi*, ideo notanda, quod teste CICERONE [q], in ea *sustulerit omnino vsitatas praeceptasque cognitiones Deorum, neque enim Iouem, neque Iunonem, neque Vestam, neque quenquam, qui ita appelletur, in Deorum habere numero, sed rebus inanimis atque mutis per quandam significationem haec docere tributa nomina.* Quem morem theogonias veterum ad rationes philosophicas applicandi, et Deos in rerum naturae partibus quaerendi in schola Stoicorum celeberrimum fuisse, priore iam libro monuimus, et ad CORNVTI et SALLVSTII prouocauimus libros [r]. Diu vero vixit Zeno, et quod Apollonius ait LVIII annos scholae praefuit [s], quod tamen falsum esse oportet, si Persaeum, eius γνώριμον sequimur, qui LXXII tantum annos viuendo attigisse ait. XXII anno enim ad philosophiam animum applicuit, decemque annos in Academiae et

k) loc. cit.
l) Lib. VII. f. 4.
ll) Ad l. c. Laërt.
m) In Cypro L. II. p. 168 seqq.
n) Bibl. Gr. Vol. II. p. 414.
o) PLVT. de fort. Alex. Or. I. T. II. p. m. 348.
p) Vid. not. mox praeced. (b)
q) De nat. Deor. L. I.
r) Qui extant in collectione mythologicorum TH. GALEI.
s) LAERT. f. 28.

et Stilponis disciplina haesit, tum Polemonem audiuit, nouamque demum sectam condidit. Vel itaque deserendus est Apollonius, vel Persaeus, et sequendi, qui LAERTIO [ſ] et LVCIANO [ſſ] referentibus XCVIII annum attigisse asserunt [t]. Exegisse totam vitam sine morbo ait LAERTIVS [u], et qui hunc exscripsit SVIDAS [v]. Quorum tamen ille alio loco [w], Diocle auctore laudato, refert, Zenonem aliquando longum incurrisse morbum: quod confirmant ea, quae habet PLINIVS [x] pro miraculo, referens, haberi et solitarium exemplum reperiri, Xenophilum musicum centum et quinque annos vixisse, sine vllo corporis incommodo. Zenonis enim exemplum, si verum fuisset, Plinium non omissurum fuisse, probabile est. Tandem voluntaria morte ex vita excessit, cuius occasionem hanc fuisse referunt [y]. Cum e schola abiret, lapsus digitum fregit. Manu igitur terram feriens repetiit istud:

En adsum, quid me vrges, precor?

Atque sic domum se conferens, vel, vt alii, eo ipso loco, vitam laqueo finiuit, id quod fame factum esse alii referunt. Consentaneum hoc spontaneac mortis genus eius placitis fuisse, in sequentibus pluribus dicetur. Post mortem rogatu Antigoni, qui magnae fortitudinis et immutabilis virtutis virum amissum acerbe dolebat [z], Athenienses in Ceramico sepulchrum extruxerunt, et statuis atque decreto eum honorarunt; quod si genuinum est, admodum honori cedit Zenoni: laudatur enim [a], quod complures annos in ciuitate velut philosophus versatus sit, atque in reliquis vitae muniis vir bonus esse perstiterit, ac iuuenes, qui disciplinae causa ad illum conuenerint, ad virtutem et frugalitatem exhortando ad ea, quae sunt optima, intenderit, vitam suam verbis ac doctrinae suae consentaneam exemplar omnibus proponens. Valde vero timemus, vt non rhetoris potius alicuius, quam Atheniensium illud decretum opus sit. Illi enim in huiusmodi thematibus se diligenter exercuerunt, quod qui non attendit, facile suppositia pro genuinis habet, vt ipsi Io. MEVRSIO viro antiquitatum Graecarum peritissimo accidit [b]. Ceterum cum multi ex veteribus Zenones memorentur [c], noster ab iis accurate distinguendus est. Inter hos Zenonem Musaei F. Sidonium nominat eumque ex Stoa philosophum, nostrique praeceptorem vocat SVIDAS [d]. Id quod constare simul nequit, cum auctor Stoicorum sectae fuerit Zeno Cittieus. Vnde non inepte coniecere

 viri

ſ) loc. cit.

ſſ) In longaeuis T. II. p. m. 821.

t) Ponunt vero annum emortualem Zenonis HIERON. et EVSEB. in Chronicis Ol. CXXIX. 1. SVIDAS in ἄνευ T. I. p 378 nonaginta ei annos tribuit, et ad quosdam prouocat, qui LVIII. tantum annos vixisse ferunt. Verum annos, quibus scholae praefuit, cum annis vitae eum, more suo festinantem confudisse, manifestum est.

u) ſ. 28.

v) In Zenon l. c.

w) Lib. VII. ſ. 162.

x) Lib. VII. c. 49.

y) ib. ſ. 28. SVIDAS ll. cc.

z) ib. ſ. 15. conf. Otium Vindel. Mel. III. p. 266.

a) ib. ſ 6.

b) In Themide Attica eum saepius rhetorum exercitationes pro legibus veris habuisse obseruat FABR. Bibl. Graec. Vol. I. p. 526.

c) Zenones varios enumerat LAERT. L. VII. ſ. 14. MENAG. ad h. l. IONS. de Scr. Hist. phil. L. II. c. 1. p. 116 seqq. inter eos Stoici fuere, Sidonius Tarsensis, Zeno Chrysippi discipulus, et Zeno Diphili, conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 415. 416.

d) in Zeno Mus. F. Sidonius T. II. p. 8.

viri acuti [e], esse eum vel Zenonem iuniorem, nostri non praeceptorem, sed discipulum, cuius meminit LAERTIVS [f]: vel, quia Suidas dicit, fuisse eum Diodori Croni discipulum, pro: *Stoicus*, ponendum esse, apud Suidam, *Eristicus*, cui sectae initio addictus erat Zeno Cittieus. Qui enim Zenonem Sidonium Epicureum huc aduocant, propter sectae nomen audiendi non sunt.

Obseruationes generales de philosophia Stoica.

§. III. Nouam vero, quam excogitasse Zeno dicitur philosophiam recte porro intuituri, generalia quaedam prius monenda sunt, ad naturam Stoicae philosophiae pernoscendam, iudiciumque de ea formandum certum et iustum magnopere necessaria, quae ex historia nascentis et adolescentis Stoicismi lucem capiunt, eamque reliquae Stoicae philosophiae foenerantur. Respiciendum vero est ad conditorem sectae, eiusque circumstantiae, fuse hactenus explicatae, eo modo considerandae, quo influxum in systema eius philosophicum habuere. His consultis obseruamus:

I. Multa ex praeceptorum scholis assumsit Zeno.

I. Doctrinam praeceptorum, quam Zeno in schola Academicorum, siue Platonicorum genuinorum, Eretriacorum siue Eristicorum, et Cynicorum, qui Socraticam philosophiam quodammodo conseruauerant, didicerat, plurimum ad nouum systema philosophiae Stoicae contulisse. Tetigimus hoc iam in antecedente §. et quantum opus erat, fontes annotauimus, vnde Zeno sua hauserit, monentes simul, ideo plagii a Polemone aliisque fuisse insimulatum, et accusatum, quod vetera mutatis nominibus retineret, et pro suis venderet. Factum id imprimis circa Pythagorae et Platonis philosophiam, quam duce Xenocrate, et post hunc Polemone per decennium fere didicit. Hanc cum deserere opus haberet, nouam sectam conditurus, aut noua inuenienda erant, aut veteribus noua danda nomina. Prius fieri non tam facile erat, homini intra subsellia discipulorum tot annos latenti, et ad nouum systema suis forte oculis raro respicienti. Noua itaque facies, nouae definitiones, nouumque quasi philosophicarum doctrinarum theatrum aperiendum erat, vt reapse a Platone recessisse videretur. Qua de re supra [g] iam, cum contentionis inter Arcesilaum et Zenonem causa exponenda esset, quaedam monuimus. Conquesti id sunt Academici [h], Zenonem nihil noui reperisse, sed emendasse tantum superiora immutatione verborum: ostendique id latius posset, et ex comparatione philosophiae Platonicae cum Stoica prolixe ostendi, qua ratione nouam dicendi et philosophandi de rebus naturalibus et moralibus viam ingressus fuerit Zeno, nisi nostrae tractationis limites excederet. Quod tamen quia eleganter fecit CICERO [i] qui summam eorum, in quibus ab Academia prima recessisse sibi Zeno visus est, docte et perspicue exposuit, laboris non poenitebit lectorem, accuratas veterum systematum rationes pernoscendi cupidum, si is attente breuem illum doctrinae Stoicae conspectum cum Platonis doctrina contulerit. Apparebit enim ex ista comparatione, quae occasionem dede-

e) IONS. MENAG. FABRIC. ll. cc.
f) §. 16.
g) Cap. VI. sect. II. §. 6.
h) Apud CICER. Acad. Qu. L. IV. c. 6.
i) Lib. I. c. 10.

dederint Zenoni, ex aliorum philosophorum systematibus quaedam quasi infarciendi et cum istis conciliandi, et quousque Stoica cum Platonicis consentiant. Id quod ex eodem fundamento Antiochum Ascalonitam publice professum, sicque odia Academicorum et Stoicorum tollere conatum fuisse, supra memorauimus. Praeter Platonis successores audiuit etiam Zeno Diodorum Cronum Dialecticum per multos annos: cuius studia et artes etsi iustis mensuris comparabat, quae neque triticum neque aliud quidpiam, quod cuiuspiam sit pretii, sed paleas et stercora metiantur [k]; damnabat is tamen non tam dialecticae studium, quam ratiociniorum sterile et ieiunum argumentum, ipsam vero disserendi artem tanti faciebat, vt pro vna dialectici argumenti expositione, cum centum drachmas Diodorus postularet, ducentas ille vltro porrigeret [l]. Factum inde est, vt dialectica horum hominum ad Zenonem, et ab hoc ad totam sectam transiret, vt ex iis patebit, quae postea de logica Stoica dicemus. Nec aliter cum Cynica secta euenit, cui Zeno postremo adhaesit, quam totam fere in Stoam translatam fuisse, in praecedentibus indubitatis veterum testimoniis euicimus. Nec aliunde Stoica virtus hausta, quam ex Cynosarge, inde virtutis color, et praecepta, eo tantum discrimine, vt naturam vincere Stoici, excedere conarentur Cynici, vt recte SENECA [m]: reliqua omnia communia; virtutem sufficere ad beatam vitam, eam in rebus factisque esse, non in verbis; sapientem sibi satis esse, eius enim omnia; nihil ei nouum videri; regem esse, non ad legem, sed virtutem viuere; sola bona pulchra, mala turpia; denique finem hominis, secundum naturam viuere [n]: et quae alia fuerunt praecepta virtutis a Cynicis pariter atque Stoicis adoptata. Recte itaque LAERTIVS [o], communionem et societatem quandam esse, dixit, his duabus sectis, et Cynismum esse breuem ad virtutem viam, ad quam rationem ipse Zeno sapientem conformari voluit. Restat nobilis Stoicae philosophiae pars, eaque a ceteris magis dissentiens physiologia. Neque tamen hanc quoque suis aruis debuit Zeno, sed aliunde et imprimis a Pythagoreis et Heracliteis accepit, ita, vt Pythagoreorum quidam et Platonici hanc admiserant. Platonem enim magnam Pythagorei et Heraclitei systematis partem in suam philosophiam recepisse, supra demonstratum est, et ostensum etiam Pythagorea et Heraclitea eius in Academia successoribus passim arrisisse. Ea audiuerat in hac schola Zeno, indeque, quod supra tetigimus, occasionem nactus esse videtur, ipsa Heracliti scripta consulendi. Cum vero Plato dualistici systematis patronus, materiae tantum fluxum ex Heracliti physiologia in suas partes recepisset, Zeno, qui duorum principiorum nullo nexu sibi necessario iunctorum absurditatem euitare cupiebat, praeeunte Italica schola, vtrumque principium in vnum totum coire coëgit, et vt harmoniam inde vniuersi eliceret, more Pytha-

k) STOBAEVS.
l) LAERT. L. VII. §. 25.
m) De breuit. vitae c. 14.
n) Conf. LIPSIVS Manud. ad philos. Stoic. L. I. diss. XIII. p. m. 77, VOSSIVS de sect. c. XIX, §. 3.
o) Lib. VI. §. 104. conf. ARRIAN. dissert. Epict. L. III, diss. XXII.

Pythagorae et Heracliti ignem, recte monente CICERONE [p], elegit, quem fluxae materiae inderet, sicque Platonis physiologiam cum Pythagorea et Heraclitea commutauit, et ex parte quoque in concordiam ire iussit. Quod etsi pauci viderint [q], qui Stoicam philosophiam descripserunt, facile tamen verum esse deprehendetur ab iis, qui vtriusque philosophi doctrinam de natura rerum conferent. Patebit enim luce meridiana clarius: Heraclito et Zenoni, Deum esse ignem; materiam rerum omnium esse in perpetuo fluxu; orta esse ex illo igne omnia, et in eum reuerti; durare eum sine initio et fine; et necessario naturae suae motu ac aeternis legibus omnia mouere, omnibus prouidere, eumque motum esse fatum, quo omnia conseruentur; esse eum rationalem, fontemque animorum; stellas exhalationibus nutriri; animum hominis ex diuina mente decerptum esse, et quae alia sunt dogmata Pythagorae, Heraclito et Zenoni communia, quae satis probant, hunc illorum vitulo arasse. Ex quibus omnibus, nisi nos omnia fallunt, aperta luce constat, quos fontes deriuauerit in arua sua Zeno Stoicorum auctor.

II. Vitia veterum recepta in systema Zenonis.

II. Ex hac philosophiae Stoicae origine, secutum est incommodum, quod plerumque in eiusmodi syncretismo philosophico accidisse, multis exemplis testatur historia philosophica; vt scilicet vitia illorum systematum, simul in nouam philosophiam transmigrarent. Id quod inductione luculenter potest demonstrari. Nam quod ad partem philosophiae rationalem attinet, notum est, ex historia Dialecticorum supra data, quam exosa ea secta propter cauillationes, ieiunas argumentationes et sophismata fuerit, et quod odium conceperint in eam viri graues, quod omissis magnis in exilibus et inutilibus versaretur. Eandem prorsus faciem et natiuam indolem suscepit dialectica Stoicorum, quorum diligentia in subtilitatibus logicis ad nauseam vsque conquisitis ad insaniam se exercuit. Inde obiectum illis a CICERONE [r] *spinosum disserendi genus, et quod vellant de spinis, atque ossa nudent, quodque pungant, quasi aculeis, interrogatiunculis angustis, quibus etiam, qui assentiuntur, nihil commouentur animo, et iidem abeant, qui venerant.* Id quod non aduersarii criminationem esse, vt frigide respondet LIPSIVS [s], sed re ipsa niti, ea quae apud veteres et imprimis apud SEXTVM EMPIRICVM de logica Stoicorum restant, satis euincunt. Id candide agnouit SENECA [t], qui eleganter: *Scilicet, nisi interrogationes vaferrimas struxero, et conclusione falsa a vero nascens mendacium adstruxero, non potero a fugiendis petenda secernere! Pudet me, in re tam seria senes ludimus, mus syllaba est, mus autem caseum rodit, syllaba ergo caseum rodit. Puta nunc me istud non posse soluere: quod mihi ex ista sententia periculum imminet? quod incommodum? sine dubio verendum est, ne quando in*

p) De nat. Deor. L. III. c. 14.

q) Obseruauit id OLEAR. diss. I. de Heraclito STANLEIO p. 853. inserta, sed demonstrare alibi promisit, id quod morte praeuentus non impleuit.

r) De finibus L. III. IV.

s) l. c. diss. XV. p. 86.

t) Ep. 48.

in muſcipula ſyllabas capiam, aut ne quando, ſi negligentior fuero, caſeum liber comedat. O pueriles ineptias! in hoc ſupercilia ſubduximus? in hoc barbam demiſimus? hoc eſt, quod triſtes docemus et pallidi? Paria et alibi [u] habet apud ipſum legenda. Et haec prima controverſiarum inter Zenonem et Epicurum exortarum et incruentorum bellorum acies fuit, Epicuro has inanes et inutiles logicae Stoicae ſtrophas irridente, eique canonicam ſuam opponente, quae paucis regulis omnem veri cognitionem dirigeret [x]. Neque mirum videri debet lectori attento, philoſophos tantam grauitatem morum affectantes, ſuamque virtutem non regibus tantum aequiparantes, ſed et praeponentes, in his quisquiliis et paleis ſapientiam quaeſiuiſſe. Magna enim ambitione cum tenerentur, non poterant non hanc dialecticae contentioſae et ſubtiliter differentis gloriam, quam inſano deſiderio tum temporis deperibat Graecia, omnibus ſectari viribus. Vt itaque inuincibilis artis famam conſequerentur, eandem viam, quam Dialectici, Eriſtici, et huius furfuris alii, ingreſſi ſunt, et de nulla re diſtincte et praeciſe cogitantes et definientes, voces adhibuerunt, nihil praeciſum, nihil definitum ſignificantes, vaga vocabula, quae cum certi nihil determinent, inſolubilem faciunt ratiocinationem [y]. Quo modo cauillationes quidem Stoicorum prudentioribus inuiſae fuere admodum [z], ipſi tamen, vt iudicium et ſenſum veri corruperat Graecia, laudem dialecticorum ſummorum reportarunt [a], et aeternitati iſtis nugis ſua inſcripſere nomina: cuius luculentum nobis in ſequentibus exemplum erit Chryſippus, poſt Zenonem, maximum Stoae ornamentum, aſt et maximus nugator. Haec de dialectica Stoicorum. Cum morali philoſophiae parte idem euenit, vt iisdem incommodis vitiisque laboraret, qua Cynicorum ethica defecit. Cum enim recte ei obiectum ſit, ſupra naturam ſe efferre, eamque penitus exuere, et ſublimia praeter modum hominis petere, eandem dicam merito Stoicis ſcripſere veteres. Nam et illi in meteoris orationis magniloquentiam quaerentes ampullatis verbis, et ſententiarum pondere naturae menſuram excedentibus ſapientiam moralem oſtentabant. Vnde Stoicorum arrogantia in contumeliam et conuicium abiit [b], et ſuperbia obiecta in dogmatibus, quae faſtum vbique et ventum habeat. Quae ita quidem a deamata ſibi ſecta auertere conatur LIPSIVS [c], vt FABII [d] iudicium probet dicentis: *minus indulſiſſe eloquentiae Stoicos veteres, ſed cum honeſta ſuaſiſſe, tum in colligendo probandoque plurimum valuiſſe, rebus tamen magis, quam id quod ſane non quaeſiuerunt, oratione magnificos;* parum tamen Stoicis praeſidium affert, quorum non verba tantum

u) Ep. 82. 113. conf. CICERO Tuſc. Qq. L. IV.

x) Conf. GASSENDVS vit. Epicuri L. III. c. 4. p. m 90.

y) Conferendus, qui eleganter hac de re differit SAMVEL PARCKERVS diſp. VI. de Deo ſ. 9. p. 519.

z) Conferenda erudita diſquiſitio B. FABRICII de cauillationibus Stoicorum, eius Syllogae diſſertationum inſerta.

a) Vid. ven. WOLF. ad ORIG. philoſophum. p. 142. et quos porro laudat.

b) Hoc Rubellio Plauto obiectum apud TACITVM Annal. L. XIV.

c) l. c. p. 88.

d) Inſtit. Orat. L. X.

tum ſed et dogmata, ad inanes ventos, et impoſſibilem naturae humanae perfectionem ſolis cogitationibus otioſorum ingeniorum redeuntia inter iſta meteora numeranda ſunt, quae aures capiunt, animumque pungunt, verum non emendant [e]. Tandem et phyſiologiae a Pythagora, Platone, et Heraclito mutuum acceptae vitium idem cum ſuo fonte eſt, vt ad enthuſiaſmum ducat. Quod enim de Platonis ſyſtemate phyſiologico et metaphyſico dictum eſt, eo magis in Stoicos quadrat, quo magis animam hominis non ex anima mundi a primo Deo gradu et natura ſatis diuerſa, ſed ex ipſo DEI gremio vniuerſam materiam peruadentis deriuauerunt, et in eum reduxerunt; immo res tandem omnes in Iouem redituras eſſe, et conflatum iri in vnam maſſam aſſeruerunt, quo deteſtabilior enthuſiaſmus, quique proxime ab atheiſmi peſte abeſt, excogitari vix poteſt [f].

III. Innouata praeter rem multa.

III. Non in eo tamen ſubſtitit Zenonis induſtria, vt praeceptorum cogitationes exprimeret, et in vnum quaſi corpus redigeret; ſed nouam quoque iis dare faciem conſtituit, multaque mutare aggreſſus eſt, vt noua viderentur. Qua in re ſi rectum ſemper iudicium conſuluiſſet, et emendatis veterum ſyſtematum naeuis meliora ſubſtituiſſet, non haberemus forte, quod magnopere ſyſtemati Stoico obiiceremus. Verum aliter inceſſit Zeno, qui cum innouare ſaepe ſine magna cauſa multa cuperet, nec tamen domi haberet, vnde meliora ſurrogaret, contradicendi, vel media potius inter veteres via incedendi ſtudio [ff] ad deteriora prioribus delapſus eſt. Cuius memorabile exemplum eſſe poteſt phyſiologia Stoica. Placebat Zenoni anima mundi a Platone admiſſa; placebat materia fluxa rerum omnium formis et rationibus ſeminalibus recipiendis apta; diſplicebat principium duplex ab Academia conſtitutum; diſplicebat Deus, qui non poſſet, quicquid vellet in materiam, quam tamen originem malorum eſſe, aeque ac Plato credebat. Syſtema itaque immutaturus, dum duplex principium reiiciebat, vnumque totum, Deo et materia conſtans ponebat, quorum ille cauſa efficiens, haec materialis eſſet, Deum non vt Plato externe materiae praefecit, ſed interne immiſcuit, et infudit, et ita cum materia copulauit, vt neceſſario naturae vniuerſi vinculo cum ea et in ea ageret, ſicque anima mundi non a Deo tantum dependeret, ſed ipſe Deus eſſet. Qua ratione difficultates non minuit, ſed auxit, impietatem vero longe maiorem expreſſit, Deum enim, cum Heraclitum ſequi conſtituiſſet, ignem dicens, omnia mouentem et peruadentem, natura, libertateque ſua prorſus priuauit, et mundum cum Deo confudit, vt poſtea dicemus. Quod non feciſſet, ſi maluiſſet ipſam DEI naturam conſiderare, quam Heracliteis principiis, Platonica emendare, id quod ſecus accidit, valdeque phyſiologiam Stoicam corrupit.

IV. Di-

e) Conf. SAM. WERENFELS de meteor. Orat. Opp. p. 613.

f) Conf. Otium Vindel. Mel. II. §. 4. 5. p. 138.

ff) Inde Stoici herciſcundi, id eſt, medium ſecuti, ſunt dicti; vid. SERVIVS ad VIRG. Aen. L. III. v. 68. et STEPH. MORINVS pec. diſſ. de Stoicis herciſcundis.

IV. Dictum porro in antecedentibus est, opposuisse philosophiam suam Zenonem tum Academicis, sensuum certitudinem et veritatis iudicium atque comprehensionem negantibus, tum Epicuro, voluptatem in statu animi quieto et tranquillo quaerenti et commendanti. Vtrumque in constituenda philosophia Stoica influxum habuit solito maiorem. Non enim enatae tantum inde doctrinae plurimae, quae Academicis Stoicisque opponebantur, sed et contradictionis studio ad extrema itum et asserta multa sunt, quae limites egrediuntur, quaeque parce magis et modeste dixisset Zeno, nisi ea aduersariis obiecisset. Et hanc veram causam esse putamus, cur in morali potissimum philosophiae parte exorbitantia multa et humanae voluntatis naturam excedentia Zeno asseruerit, vt eo fortius Epicuro aduersaretur. Qui cum voluptatem commendaret, animumque in doloris carentia tranquillum, Zeno sapientem finxit, non ab omni tantum voluptatis sensu vacuum, sed et omnis affectus atque commotionis animi expertem, et inter equuleos atque tormenta beatum. Qua ratione, quod in Cynicis improbabat, quod naturam excederent, ipse postea admisit, et dum torporem et ignauiam moralis disciplinae fugit, ad speciosa quidem sed impossibilia et naturam hominis superantia praecepta se vertit, quae nimiam prae se ferebant sapientiam, verborum potius iactantia, quam re ipsa praestandam. Recte vero EVRIPIDES:

IV. Opposita philosophia Stoica aliis sectis.

Non vel hoc noxa vacat
Si mens inest sapientibus sapiens nimis.

V. Sed et temperamentum Zenonis moresque hominis considerandi sunt, quos plerumque ad formandum systema conferre aliquid in prolegomenis monuimus, et luculento exemplo probat philosophia Stoica. Fuisse vero natura acerbum et morosum, et temperamento ad melancholicum inclinasse, supra diximus, quamuis et cholerici non exiguam possedisse partem vel inde elucet, quod a Cynicorum circa decorum ἀδιαφορία valde abhorruerit, nec regibus quoque submissum humilemque testatus fuerit animum. Hanc naturalem temperamenti, quod et corporis ratio et victus conditio fouebat, conditionem augebat disciplina Cynica, austeris quidem sed superbis etiam praeceptis, ad magna et excelsa, sed tristia et acerba, animum Zenonis formans. Quae cum admirationem ei conciliarent haud exiguam, opinionemque excitarent consummatae virtutis, externo quoque vestitu, victu, oratione effictam, mirum non est, Zenonem sapientem suum talem formasse, qualem se ipsum fingebat. Quae cum supra humani animi naturam moresque essent, ea quae in Zenone propter temperamenti, educationis et consuetudinis vim suo modo erant naturalia, in discipulis, praeceptorum magistri seueritatem eiusque exemplum imitari satagentibus, virtutem fictam et pictam, quae nulla re ipsa esset, sed in externo habitu, barba, vultu vocibusque magnificis constaret, genuerunt. Vili enim habitu incedebant, barbam promittebant, ad cutem deradebantur, pallidique et subtristes apparebant, virtutis verae plerumque expertes. Factum inde est, vt et

V. Systema Zenonis eius circumstantiis conforme.

 ipsi

ipſi inter Stoicos viri graues [g] mores horum hominum μέχρι τȣ̃ λέγειν, ἄνευ τȣ̃ πράττειν philoſophantium [h] improbarent, et Stoica hypocriſis pleriſque veterum eſſet deteſtabilis, qui paſſim acerbe in hos homines, Curios et Catones ſimulantes, et bacchanalia viuentes, inuecti ſunt [i], et Stoicis exprobrarunt, magnifica quidem eos promittere, ſed nihil eorum apud illos reperiri, qui felicitatem in Stoica philoſophia quaerant. Qua de re cum nemo lepide magis dixerit, quam LVCIANVS [k], is imprimis conſulendus eſt, longior enim ſermo eius eſt, quibus viuis coloribus Stoicos depingit, quam vt hic deſcribi poſſit, iucunde vero et clariſſima luce rem hanc illuſtrat. Nec iuuat rem Stoicorum, quod pro cauſa eorum magno conatu affert THOMAS GATAKERVS [l], *in vnaquaque ſecta repertos, citharis, lyris, tubis, lituis compares, quae eorum vtique, quae aliis modulantur, canunt, crepant, perſonant, nihil quicquam audiunt, percipiuntque ipſae; et vbique, etiam inter Chriſtianos eſſe homines ignaua opera et philoſopha ſententia* [m]. Non attendit enim vir diligentiſſimus, ſectae, quam deperibat, amore captus, non eſſe ſermonem de hominibus, ex doctrinae, quam ſequuntur, praeceptis vitam non inſtituentibus, ſed de ipſa philoſophiae, quam ſequebantur, conſtitutione et natura, quae talis fuit, vt neceſſario homines vel miſeros, et felicitatem ex ea conſequi deſperantes, vel hypocritas gigneret cum impoſſibile ſit, Stoicam felicitatem aſſequi, virtutemque ſapientis Stoici facto exprimere, quod de Chriſtianorum diſciplina dici nequit, quae non virtutis modo perfectam et humano animo conformem depingit faciem, ſed media quoque exhibet, quae ad eam exprimendam ſufficiant, quod praeſtare nequit philoſophia Stoica, quae ſi ſequenda eſt, homines naturam exuere humanam oportet. Nec obiici et pro Stoicae philoſophiae cauſa adduci in exemplum poſſunt viri graues virtutisque, quantum inter gentiles licebat, perfectae, qui ex Stoica familia profecti ſunt. Nam, licet etiam, de quo tamen dubitari queat, hanc iis inſediſſe virtutis elegantiam concedamus, duo tamen ſunt, quae maximopere obſtant, quo minus inde de Stoicorum philoſophia magnifice ſentiamus. Vnum eſt, quod alia principia habuere viuendi, alia diſſerendi [n], et naturae, educationis, temperamenti et eiusmodi cauſarum moralium beneficio ad eam virtutis praeſtantiam enixi fuerint, quam Stoicae philoſophiae beneficio nunquam fuiſſent aſſecuti. Alterum concedendum quidem eſſe, quod PLVTARCHVS [o] ait: *habere Stoicam doctrinam, ſi in magnam et acrem naturam incidit, aliquid lubricum et anceps, ſin autem cum graui et miti ingenio temperetur, magnos impetus dare ad verum bonum et virtutem*: fluere vero hos impetus ex peſſimis principiis, eſſe animum Dei particulam, vniuerſo, ſiue natu-

g) EPICTETVS paſſim, vid. ARRIAN. diſſ. L. IV. c. 9 L. III. c. 23.

h) Idem apud GELLIVM L. VII. c. 19.

i) Videndus IVVENALIS Satyr. II. PLVTARCHVS de Stoicorum repugnantiis, HORATIVS Serm. L. II. Sat. 2. et RAPPOLDVS Comm. ad L. II. Serm. c. 9. p. 310. vt alios praetereamus.

k) In Hermotim. T. II. p. m. 287 ſeqq. et in Mycillo ib. p. 622 ſeqq. add. quae collegit GATAKERVS ad Antonin. in praeloquio p. m. 34.

l) l. c.

m) GELLIVS L. XIII. c. 8.

n) Conf. G. I. VOSSIVS de theol. gent. L. II. c. 49. p. m. 580.

o) In Cleomene.

naturae, Deo per omnia fuso, conuenienter viuendum, et aeternis vniuersi legibus, necessario obtemperandum esse, quae impietatem gignunt Spinozae ethica nulla parte meliorem, quae externe quidem splendet, interna vero natura sua omnia sanae philosophiae principia misere corrumpit. Vnde merito miramur, non de grege eruditorum, sed ex ducibus et primae dignitatis viris, quosdam, et imprimis LIPSIVM et GATAKERVM [p], quos fundamenta morbida et pestilentia ethicae Stoicae non latebant, tantum Stoicae philosophiae tribuisse, vt cum SENECA [q], sanctissimam et fortissimam sectam nominare, vel illos solos philosophos esse, fateri non erubuerint.

VI. Verbis Stoicorum non fidendum.

VI. Possunt haec sufficere, vt attento cautoque historiae philosophicae lectori oculi aperiantur, ad dignoscendam veram et natiuam Stoicae philosophiae faciem. Quia vero nulla inter Graecos secta fuit, quae tantopere conquisito sua illeuit fuco, quam Stoica, monendus est Stoicae philosophiae noscendae cupidus de duobus momentis, quae neglecta magnos viros praecipites egerunt, vt Stoicam philosophiam summopere depraedicarent, eamque sanae philosophiae praeceptis, quin sanctissimis Seruatoris regulis et religionis Christianae dogmatibus in plerisque consonare crederent [r]. Primum id speciatim inculcat, quod generali obseruatione, in tota historia philosophica tenendum esse, in limine huius tractationis commendauimus, quodque in Stoicae philosophiae consideratione neglectum magnos errores peperit: expendenda esse verba et sententias Stoicorum non extra systematis nexum, sed iuncto toto consequentiarum syrmate, quo ex principiis semel admissis conclusiones deriuantur. Accidit enim viris magnis, vt speciosis Stoicorum dictis de Deo, de animo, de officiis seducti, nescio quos thesauros se inuenisse putauerint, qui intra systematis nexum et ex vero eius sensu considerati carbones exhibebant. Longo exemplorum agmine probari hoc posset, nisi instituti obstaret ratio, sed nos alio loco [s] luculenta eius rei specimina copiose adduximus, quae adeunda sunt, quibus ea de re scrupulus aliquis, post illa, quae in sequentibus dicenda sunt, remanserit. Alterum, quod probe attendere lectorem iubemus momentum ad Stoicos quidem post Christi nati tempora viuentes, scriptisque atque dissertationibus suis philosophiam porticus illustrantes pertinet, hoc vero loco ideo tenendum est, quod horum tantum ex ista secta hominum nobis scripta supersunt, vetustiorum Stoicorum, Zenonis, Cleanthis, Chrysippi et reliquorum libris dudum temporum iniuria deperditis. Sedulo vero ad horum, qui Christi nati et publice praedicatae euangelii doctrinae tempora secuti sunt, philosophorum scripta et philosophandi rationes attendentibus manifestum fiet, hos homines, qui sanctissimam se sectam esse gloria-

 ti

p) ll. cc.

q) ep. 83.

r) Dicetur hac de re in sequentibus passim, et quidem de ecclesiae Doctoribus, Stoicismum in ecclesiam introducentibus T. III. de viris vero eruditis Stoicam philosophiam recentiori aetate resuscitantibus T. IV. Consulenda quoque sunt, quae in Otio Vindelico Mel. I et II. diximus, et exempla attulimus.

s) l. c. p. 98. 135. 146. 164. 166. add. h. BVDDEVS diss. de erroribus Stoicorum, IAC. THOMASIVS de exustione mundi Stoica, alii.

ti sunt, cum viderent, religionis Christianae praestantiam vbique et per omnes imperii Romani partes recipi, et tanquam sanctissimam disciplinam coli, inuidia doctrinae Stoica praecepta multis parasangis superantis, et aemulatione gloriae ductos haud pauca, non verba tantum et sententias, sed dogmata quoque concernentia in suos vsus vertisse, et accommodasse Stoico systemati: vt ita Christiani non haberent, quod magnopere gentilium philosophis obiicerent; vel etiam gentiles in peregrina religione admirarentur, quod non domi natum inuenire possent. Látissimus hic campus esset, exemplis id luculentis docendi, quae tamen nec locus capit, prolixis dissertationibus nimis angustus, nec institutum postulat. Diximus tamen, nisi omnia nos fallunt, copiose et luculenter satis ea de re alio loco [t], quae consulat, si tanti videbuntur, qui ea de re conuinci se exemplis desiderauerit. Nos vnum ex multis eligimus, eo illustrius, quo magis multam de sensu Stoici systematis disputandi occasionem viris doctis exhibuit, quoque magis in apricum ponit, quam subdole rem suam egerint Stoici, vt saluis parentis sui placitis sectaeque decretis, propiores reuelatae veritati viderentur. Doctrinam innuimus, de prouidentia DEI, et fato, in Stoicorum scholis celeberrimam. Quam cum ita post Zenonem proposuisset Chrysippus, vt fortuito Epicureorum concursui atomorum potissimum esset opposita, et aeternam atque indeclinabilem seriem rerum et catenam voluentem semet ipsam seseque implicantem per aeternos consequentiae ordines, ex quibus connexa est, significaret, cui ordini necessario Deus ipse a Stoicis duris vocibus subiiciebatur: impiam et absurdam doctrinam aggressi Christiani doctores facile euerterunt. Quibus vt se opponerent Stoici post C. N. efflorescentes parce magis et sobrie ea de re philosophandum et Christianis, quod voces magnificas de Deo accedendum rati, fatum in prouidentiam mutarunt, et eleganter de ea commentati sunt, nihil tamen quoad rem ipsam in Stoico systemate mutantes, sed prouidentiae voce et libertatis assertione, eandem, quam Chrysippus necessitatem vniuersi inculcantes. Magna itaque in dignoscenda doctrina Stoicorum cautio adhibenda est, et cuncta ad principia, quae Stoae pater, Zeno, primum admisit et sectatores rata habuere examinanda, nec Senecae, Antonini, Epicteti verbis fidendum, sed larua sub dolo philosophorum generi detrahenda est. Quod vbi prouida ratione fit, disparebit, ceu nebula solis radiis dispulsa iactata concordia inter Porticum Zenonis et Salomonis, et quid iudicandum sit, de genuino Stoicae philosophiae systemate, mediocri attentione poterit dignosci [u].

VII. Stoici dissentientes. VII. Tandem neque hoc obseruauisse abs re erit, Stoicos praestantiores plerosque non semper consensisse, sed in diuersa abeuntes Zenonis systema saepiuscule reliquisse. Id quod non Epictetus tantum, Seneca et his similes

t) In dissertatione: de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, quae extat Temp. Heluet. T. III. p. 260.

u) Agnouit hoc ipse tandem LIPSIVS Cent. I. Epist. select. ep. 97. conf. BALTVS defense des SS. Peres accuses de Platonisme. pref. c. 2.

ſimiles fecere, vt ſuo loco demonſtrabitur, ſed a Chryſippo quoque, Diogene, Panaetio, Poſidonio factum eſt. Annotabimus itaque in ſequenti horum virorum hiſtoria diligenter, in quo a communi et recepto porticus ſyſtemate receſſerunt.

Decreta Stoicorum de philoſophia in genere.

§. IV. His, quae neceſſario monenda fuerant, de philoſophia Stoica praeſuppoſitis, facilior iam nobis via patet ad ipſam eius conſiderationem. Quam vt apte et accurate delineare poſſemus, optandum propter rationes ſupra dictas, eſſet, vt Zenonis, Chryſippi et Stoicorum ante Chriſtum natum ſcripta nobis ſuppeterent: quibus quoniam caremus, ad eos confugiendum eſt, qui reliquias ex iis nobis ſeruauerunt, CICERONEM, PLVTARCHVM, LAERTIVM, SEXTVM EMPIRICVM, SIMPLICIVM, STOBAEVM[v], et ex Patribus eccleſiae aliquos, quorum loca pleraque congeſſit diligentia eruditiſſimorum virorum IVSTI LIPSII, THOMAE GATAKERI, THOMAE STANLEII[x]. Cum his vero Stoicorum ſequiorum ſcripta conferenda ſunt, et quae SENECA, ANTONINVS, EPICTETVS, PHVRNVTVS, qui ſoli fere ex innumero Stoicorum grege ad nos ſcriptis peruenerunt, de Stoica philoſophia commentati ſunt, coniungenda: nec negligenda ea, quae extra ſectam conſtituti de ea retulerunt. Immo, Epicurea et Platonica quoque philoſophia, quibus Stoicam in pleriſque vel oppoſitam fuiſſe, vel ex hac deriuatam ſupra demonſtrauimus, non negligenda, ſed diligenter conferenda eſt, vt ita natiuam Stoae mentem dignoſcamus. Priusquam vero ſingularum philoſophiae partium decreta exponimus, paucis enarrandum eſt, quid de philoſophia in genere ſenſerint Stoici. Ita vero:

I. Sapientia eſt rerum humanarum diuinarumque ſcientia; philoſophia, ſiue ſapientiae ſtudium, exercitatio eſt artis ad ſapientiam accommodatae. Definitionem hanc Stoicis tribuit PLVTARCHVS[y], quam ex Platonis vel Pythagorae, vnde Plato eam deſumſit, ſchola accepiſſe Zenonem, ex iis liquet, quae capitis ſexti ſectione prima[z] de definitione philoſophiae Platonica diſſeruimus. Receſſit tamen aliquantum a Platone Zeno, et paulo aliter haec eius definitio intelligenda eſt, quam in Academia veteri intelligebatur. Cum enim Zeno ideas Platonis et numeros Pythagorae miſſos faceret, quibus res diuinae in illorum philoſophia conſtabant, ad alia neceſſario reſpicere debuit. Cum vero mundus non Dei tantum opus, ſed et ipſe Deus ſit, vt poſtea indubitatis Stoicorum teſtimoniis probabimus, facile inde intelligitur, quae res diuinae ſint, circa quas ſapientia et philoſophia verſatur, et qua ratione phyſiologia magna et nobiliſſima pars ſit philoſophiae Stoicae? Diſcrimen vero inter ſapientiam et philoſophiam ponere in Platonica quoque Schola[a] Zeno didicit, qui id a Pythagoreis acceperunt. Quod diſcrimen non ineleganter expoſuit SENECA[b] de philoſophiae

v) Libris ſupra laudatis.

x) Paſſim is egregia Stoicorum ſcriptorum fragmenta exhibet, dignus qui conſulatur.

y) De placit. phil. L. I. c. 1. T. II. p. m. 3. SENECA ep. 89.

z) §. 16.

a) Demonſtratum id quoque ſupra l. c.

b) l. c.

phiae definitione et diuiſione docte commentatus, quando ita: *Primum tibi dicam, inter ſapientiam et philoſophiam quid interſit. Sapientia perfectum bonum eſt mentis humanae; philoſophia ſapientiae amor eſt et affectatio. Haec oſtendit, quo illa peruenit.* Et paulo poſt: *Illud quaſi conſtet, aliquid inter ſapientiam et philoſophiam intereſſe, neque enim fieri poteſt, vt idem ſit, quod affectatur, et quod affectat.* Plura dabit LIPSIVS [c]. Adiecere quidam vt eſt apud SENECAM [d], definitioni: *noſſe quoque cauſas rerum*, id quod tamen Seneca putat ſuperuacuum, quia cauſae diuinorum humanorumque partes ſunt. Alias definitiones exhibent SENECA et LIPSIVS [e], quae tamen pleraeque ſunt exotericae, remque non exhauriunt, quas apud eos ipſos beneuolus lector leget. Sapientiam vero duplicem ſibi fingebant Stoici, τέλειον ſiue conſummatiſſimam, et προκόπτοντα ſiue proficientem; illa perfectiſſimus virtutis habitus eſt, quem nulli mortalium attingere licet, ad quem tamen omnes collineant, haec profectus ſapientiae, et habitum graſſantis ad eam viri denotat. Inde frequens apud SENECAM [f] diſtinctio inter conſummatae ſapientiae virum et procedentis: hunc ſtudioſum eſſe ſapientiae, illum adeptum ſapientiam ait. Proficientes vero in tres claſſes diuidi alibi [g] monet. Primi ſunt, qui ſapientiam nondum habent, ſed iam in vicinia eius conſtiterunt; ſecundum genus eſt, qui et maxima animi mala et affectus depoſuerunt, ſed ita vt poſſint in ea relabi; tertium illud genus, extra multa et magna vitia eſt, ſed non extra omnia. Ex his primum genus, qui omnes affectus ac vitia poſuerunt, quae erant complectenda didicerunt; quibus vero adhuc inexperta fiducia eſt [h], ſummus quaſi philoſophorum gradus eſt, ad ipſam enim ſapientis perfecti naturam accedere, impoſſibile putabant humanae imbecillitatis memores, et ſufficere ſtatuebant, ſi in vicinia conſtitiſſet philoſophus. Ea vero de re ſalſe Stoicos ridet LVCIANVS [i], qui acute, poſtquam neminem Stoicorum perfecte felicem et ſapientem factum, ex ipſius porticus decretis monuerat, ait: *Non ſufficere, ſi quis ſaltem felicitati proximus ſit, poſteaquam nihil inde fructus et vtilitatis capere poſſit: nihilo ſecus enim extra viam ſub dio diuerſari eum, qui iuxta oſtium ſtet excluſus, quam qui eminus adhuc labore itineris conficiatur: niſi quod veriſimile ſit, illum non mediocri perturbatione diſcruciari, videntem in propinquo ea, quibus priuatus eſt.* Sed et reliqua legenda ſunt, quibus luculenter Stoicos in ea re nugari docet. Ceterum nec hoc ſapientiae diſcrimen excogitauit Zeno, ſed ex Academia prima mutuum accepit [k].

II. Eſt autem ſapientiae accommodata vnica ars ac ſuprema, virtus. Virtutis vero nomen latiſſime ſumtum, tria eius genera comprehendit, naturalem, moralem et logicam. Naturalis eſt, qua in mundum et res mundanas

c) Manud. L. II. diſſ. VII. p. 145.
d) l. c.
e) ll. cc.
f) ep. 72. de conſtant. c. 18.
g) ep. 75.
h) conf. ep. 71. conf. LIPSIVS l. c. diſſ. IX. p. 185.
i) loco ſupra laudato.
k) PLVTARCHVS l. c.

danas inquiritur; moralis quae circa vitam occupatur humanam, logica quae rationem concernit. Probe in hac aſſertione obſeruandum eſt, ſapientiam et virtutem eſſe Stoicis idem, id quod, ſine dubio a Cynicis, hi a Socrate acceperunt, ſed alia ſignificatione. Socrates enim praeter moralem philoſophiae partem, reliquas non curabat, ad felicitatem animi parum aut nihil tribuentes; nec aliter Cynici, qui morali parte retenta, naturalem et rationalem, vti ſupra dictum, reiiciebant. Zeno vero, qui infauſto ſidere ex Cynoſarge et Academia nouam porticus philoſophiam conflabat, Cynicorum quidem verba retinuit, ſed notionibus Academiae adplicuit, quae, cum non naturalem tantum ſed et rationalem philoſophiam excoleret, Zeno, ne ſua Venus minus eſſet formoſior, eodem eam comſit ornatu, et virtutem ita non in ſola actione, ſed in contemplatione quoque rerum naturalium, et in ſermone poſuit, vnde triplex ei philoſophia enata eſt, Platonicae in hac quoque parte aemula.

III. Virtus itaque cum triplex ſit, triplicem etiam philoſophiam eſſe oportet, naturalem, moralem et rationalem [l]. Quarum philoſophiae partium vſum diſtinctum quidem, ſed ad commune fiduciae et fortitudinis emolumentum facientem luculenter deſcripſit ANTONINVS [m], dignus qui ea de re audiatur: *Oportet*, inquit, *vnumquodque ita conſiderare, et agere, vt et actiua facultas conſummetur, et contemplatiua ſimul perficiatur et fiducia ex certa rei cuiusque ſcientia orta ſeruetur, latens quidem, nec abſcondita tamen: tunc enim ſimplicitate, tunc grauitate frueris, tunc rei cuiusque notitia diſtincta, quid ex natura ſua exiſtat, quem locum in mundo habeat, quam diu duratura ſit, ex quibus conſtata ſit, quibus poſſit obuenire, qui dare eam et auferre poſſint.* Ceterum nullam partem alteram antecedere, ſed miſtas eſſe inuicem omnes, multi contendebant [n], quidam rationalem primum, tum naturalem, tertium moralem partem ponebant, SENECA [o] vero inuertit; Chryſippus de naturali vltimo loco egit [p]. Nos itaque eam, qua ipſi Stoici vſi ſunt libertatem ſecuti, illum potiſſimum adhibebimus ordinem, quem natura et conſtitutio philoſophiae Stoicae poſtulat. Supponit nempe, vti modo ex Antonino obſeruatum, actiua facultas contemplatiuam, quae naturam rei ſcrutatur, haec rationalem, vt indicem [q]; Logicam itaque Stoicorum primo quidem conſiderabimus, Phyſicam vero et Ethicam ordine ſubiiciemus.

§. V. Logicam itaque Stoicorum conſideraturis [r], haec potiora gentis in his ſubtilitatibus aeuum plerumque non ſine opprobrio ſuae et aliarum *Logica Stoica.*

l) ibid. SENECA l. c. LAERT. L. VII. ſ. 40. qui ſimilia, quibus diuiſionem hanc illuſtrarunt Stoici, affert, quocum conferendus SEXTVS adu. Mathemat. L. VII. ſ. 17.

m) L. X. §. 9.

n) LAERT. l. c. et imprimis SEXTVS l. c. ſ. 20 ſeq. et FABRICIVS ad h. l.

o) l. c.

p) PLVT. de Stoic. repugnantiis qui addit, in phyſicis de Deo poſtremo Chryſippum egiſſe.

q) Conf. Hiſt. philoſ. GALENO tributa c. 3.

r) Scriptores huc facientes laudant Acta phil. Vol. I p. 746. inter quos eminet ADAMVS BVKSIVS in Dialectica Ciceronis ex Stoicorum maxime ſententia, qua vſus eſt STANLEIVS p. 556. in deſcribenda Dialectica Stoicorum, qui poteſt ſufficere.

rum sectarum virorum, meliora videntium et probantium [s], traducentis asserta occurrunt:

I. Logica duabus partibus absoluitur, rhetorica et dialectica. Rhetorica est ars bene dicendi de iis, quae copiosam orationem requirunt; Dialectica vero est disserendi scientia, oratione, quae interrogando et respondendo absoluitur [t]. Hoc inter dialecticam et rhetoricam discrimen indicare solebat Zeno manu adstricta, et expansa. Dialecticam enim esse rotundam et compressam expositionem rei, rhetoricam autem expansionem et dicendi facultatis amplitudinem [u]. Ceterum scientiam disserendi quoque dicebant Stoici esse rhetoricam, mutuum accepta definitione a Xenocrate, vt aliis quoque, sed paulum differenti vocis significatione. Xenocrati enim ars et scientia idem, Stoicis vero pro eo, quod est habere firmas ac stabiles comprehensiones [x].

II. Rhetorica tripartita est, deliberatiua, iudicalis, demonstratiua. Partes eius: inuentio, elocutio, dispositio, pronuntiatio. Orationis rhetoricae partes sunt: exordium, narratio, confutatio, epilogus [y]. Opposuisse se in hoc Stoicis Academicos nouos, vt rhetoricam ex philosophiae cancellis eliminarent [z], supra diximus.

III. Dialectica est scientia, id est, certa et stabilis comprehensio aut habitus, in visorum perceptione non deuians: habetque virtutes alias sub se, nempe lapsus siue erroris deuitationem, circumspectionem, ne fallaciis abripiamur, firmitatem contra redarguentes, et grauitatem siue constantiam, visa ad rectam rationem reuocare aptam [a].

IV. Cum Dialectica consideret et voces et res vocibus significatas, primo loco est doctrina de visis et sensu, quae fundamentum sunt eorum, quae ex iis subsistunt, oratione expositorum [b].

V. Sensus iunguntur a quadam quasi impulsione oblata extrinsecus, quae Graecis φαντασία, Latinis visum, dicitur. Ita CICERO [c], cuius verba mire illustrat locus BOETHII [d] ad finem paginae adducendus. Phantasiam impressionem esse in animo, non inepte dixit LAERTIVS [e], sumta nominis translatione a signis cerae per annulum expressis. Ita enim ab externis obiectis imagines rerum sensibus et hinc phantasiae imprimi statuebant Stoici; recentiores intellectum impurum dixere.

VI.

s) SENECA ep. 48. LVCIAN. in Hermotim. T. II. p. m. 390. 391.

t) LAERT. L. VII. f. 42. SEXT. EMP. adu. Mathem. L. II. f. 6.

u) SEXT. EMP. adu. Math. L. II. f. 7. CIC. de finib. L. II. c. 6. de Orat. c. 32. QVINTIL. L. II. c. 20.

x) SEXT. l. c.

y) LAERT. l. c. SEXT. l. c.

z) Cap. VI. f. 3. Obiectiones ab Academicis hac in parte Stoicis factas enarrat SEXT. l. c. f. 20 seqq.

a) SEXT. l. c. LAERT. L. VI. f. 46. SVIDAS in Dialectica T. I. p. 559. et in διεξοδω. T. I. p. 577.

b) LAERT. ib. f. 41.

c) Acad. Qq. L. I. c. 11.

d) De consol. philos. L. V. metr. 3. p. m. 233.

Quondam porticus attulit
Obscuros nimium senes,
Qui sensus et imagines
E corporibus extimis
Credant mentibus imprimi,
Vt quondam celeri stilo
Mos est aequore paginae
Quae nullas habeat notas
Pressas figere literas.

Ex quo carmine intelligi potest, quousque a Platone recesserit Zeno, quem rationibus Platonicis oppugnat Boethius, innatas ideas propugnans.

e) f. 45.

VI. Ad haec quae viſa ſunt, et quaſi accepta ſenſibus aſſenſio accedit animorum, quae in nobis poſita et voluntaria eſt.

VII. Viſum cum ipſum per ſe cernitur, comprehenſibile dicitur, cum acceptum iam et approbatum eſt, comprehenſio, ſi ita comprehenſum, vt conuelli ratione non poſſet, ſcientia [f].

VIII. Iudicium eſt perfectio, qua diſcernitur res.

IX. Criterium bifariam dicitur; vno modo, id quod attendentes alia quidem facimus, alia neutiquam: altero; id quod vbi attendimus, alia dicimus eſſe vera, alia falſa. Alter modus criterii, quo iudicamus, quid ſit, vel non ſit, dicitur tribus modis: ſenſu communi, proprio, et maxime proprio. Senſu communi dicitur pro quauis comprehenſionis menſura etiam naturalis, v. g. viſus, guſtus; ſenſu proprio vero pro omni menſura comprehenſionis artificialis; vt circinus eſt criterium artificiale, etc. maxime vero proprio ſenſu dicitur omnis menſura comprehenſionis rei obſcurae. Quo ſenſu, quae ad vitam pertinent, criteria amplius non vocantur, ſed ſola logica ad veritatem inueniendam a philoſophis adhibita.

X. Logicum criterium eſt vel quod iudicat, id eſt, homo, vel per quod iudicatur, id eſt, ſenſus, vel relatio qua intercedente iudicatur, id eſt, applicatio phantaſiae [g].

XI. Criterium autem eſt phantaſia comprehendens, id eſt, ea, quae ab illo, quod reuera exiſtit, proficiſcitur. Alii Stoicorum aliter, qui tamen tria illa, de quibus criterium dicitur, inter ſe confundunt. Chryſippo eſt criterium ſenſus et anticipata perceptio (πρόληψις), quae eſt naturalis rerum et propoſitionum vniuerſalium cognitio [h]. Eundem fere in modum Epicurei quoque ſtatuebant.

XII. Senſus eſt ſpiritus a parte principali animae, quae dirigit, (τοῦ ἡγεμονικοῦ) ad organa ſenſuum pertingens [i].

XIII. Viſum eſt lumen ſe ipſum, et a quo deriuatur exhibens, vnde a lumine phantaſia dicitur [k].

XIV. Eſt autem viſum impreſſio in animae parte principali, quam cum depreſſione et eminentia, vt in cera fit, coniunctam putauit Cleanthes, Chryſippus vero alterationem tantum animae eſſe putauit [l]. Valde ſubtiles hac in parte ſunt Stoici, quorum hac de re philoſophemata exponit SEXTVS EMPIRICVS [m]: quae omnia tamen eo redeunt, vt viſum dicatur impreſſio facta in intellectu a ſenſibus, cum euidentia coniuncta. Quae an in cerebri fiat partibus, an in ipſa iudicandi facultate, quae eſt in animo, diſputabant Cleanthes et Chryſippus, quae tamen pleraque ad vocum et verborum contentiones redeunt.

 XV.

f) CIC. l. c. qui omnino legendus.

g) SEXTVS L. VII. adu. Math. ſ. 29 ſeqq. diligenter ad hoc attendendum eſt, ſine quo controuerſiae Stoicorum cum Academicis intelligi nequeunt.

h) LAERT. l. c. ſ. 49.

i) ib. ſ. 52.

k) PLVT. de placit. phil. L. IV. c. 12. SEXT. EMP. L. VII. ſ. 163.

l) LAERT. ſ. 50.

m) Lib. VII. ſ. 228 ſeqq.

XV. Comprehensio facta sensibus vera est et fidelis, normam enim scientiae eam dedit natura, nihilque illa perspicuitate et euidentia clarius [n].

XVI. Quicquid vero apprehenditur, per sensus apprehenditur, cum nihil sit in intellectu, quod non fuerit prius in sensu [o]. Id quod Porticus Academiae opposuit.

XVII. Visorum alia sensibilia sunt, alia minus sensibilia sunt, quae per sensus, tanquam per instrumentum percipiuntur. Non sensilia sunt, quae percipiuntur animo solo, vt incorporea omnia. Sensilia formata ex rebus existentibus concedendo et approbando producuntur, sunt autem visorum quoque apparentiae quaedam, quae ita existunt, ac si ex reuera existentibus formarentur.

XVIII. Visa alia rationalia sunt, alia irrationalia, illa hominum sunt et vocantur, notiones, (ἔννοιαι) suntque vel artificialia vel non artificialia.

XIX. Sunt porro alia probabilia, quae tranquillum et aequabilem motum in anima cient, i. e. quibus sine dubitatione assentimur, et acquiescimus; alia improbabilia, quibus ab assensu reuocamur; quaedam et probabilia et improbabilia sunt ex diuersa ad hoc vel illud relatione. Porro alia vera sunt, quae vere praedicari possunt, alia falsa, quae vere praedicari non possunt, vera pariter et falsa, quae certa relatione vera, alia falsa sunt: generalia visa neque vera neque falsa sunt, e. g. arbor in genere, homo barbarus in genere.

XX. Verorum visorum alia sunt non comprehensibilia, quae morbo vel mentis perturbatione obueniunt, alia comprehensibilia, ad quae requiruntur tria: 1. vt existat ab eo, quod est, 2. vt conueniat cum eo, quod est, 3. vt nihil habeat, quod impediat.

XXI. Phantasia siue visum distinguendum est a phantasmate, et phantastico, quod nihil habet, ex quo, tanquam reuera, existat [p].

XXII. Verum est id, quod est, et quod ex aduerso alicuius ponitur: siue, vt Zeno, quod ita animo est impressum, ex eo, vnde est, vt esse non possit ex eo, vnde non est.

XXIII. Verum et veritas inter se differunt: illud est, quod verbo profertur, adeoque incorporeum est. Veritas corpus est, quo proferuntur omnia vera [q].

XXIV. Comprehensio (κατάληψις) est scientia firma et vera, vt manu compressa aliquid firmiter tenetur [r]. Est hoc quam maxime Academiae nouae oppositum, quae hanc comprehensionem negabat, vti supra expositum.

XXV.

n) CICERO Acad. Qq. L. I. c. 11. L. II. c. 6.

o) ORIG. contra Cels. L. VII. p. m. 367. edit. Hoesch.

p) Latissime hactenus allata persequitur SEXT. L. VII. §. 242 seqq. quocum conferendus PLVT. l. c. et NEMESIVS de natura hominis c. 6.

q) Prolixe id exsequitur SEXTVS Pyrrh. hyp. L. II. §. 81 seq. adu. Math. L. VII. §. 38 seqq. λεκτὸν vero corpus non esse dicebant Stoici, vid. SENECA ep. 117. φωνὴν vero corpus dicebant, vid. LAERT. L. VII. §. 54. et MENAG. ad h. l. FABRIC. ad l. c. Sexti.

r) Hinc Zeno digitis extensis, visum, paulum contrictis, assensum, manu compressa et pugno comprehensionem adumbrabat, vid. CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 47.

XXV. Quicquid autem a mente comprehenditur, comprehenditur vel incurſione euidentium, et per ſenſus, vel per tranſitum et incidentem ratiocinationem (κατ' ἐνάργειαν περιπτωτικῶς) ſiue per collectionem demonſtrationis; idque vel aſſimilatione, vel compoſitione, vel analogia et proportione, idque vel augmentatione vel diminutione [s]. Addit his LAERTIVS [ſſ], fieri etiam per transpoſitionem, contrarietatem, priuationem, tranſitionem, et naturam.

XXVI. Animo viſis, quae a ſenſibus imprimuntur, commoto, oritur aſſenſio, ſiue approbatio (συγκατάθεσις) qua viſa noſcuntur et diiudicantur, eſtque in hominis poteſtate, vt viſa arbitraria non ſunt, ſed vi quadam ſua ſeſe hominibus ingerunt. Hocque inter inſipientem et ſapientem intereſt, vt is viſa omnia, qualia animi ſui pulſu viſa ſunt, talia putat et approbat; hic non ſtatim commotus aſſenſum commodat. Id quod exemplo ſoni alicuius formidabilis luculenter explicat GELLIVS [t].

XXVII. Notiones homo innatas non habet, ſed in lucem editus quoad ἡγεμονικόν, chartae purae ſimilis eſt, cui inſcribendae literae: fit id a ſenſibus, quorum impreſſionis memoriam retinemus, quarum notionum complurium vbi facta eſt collectio, oritur inde experientia. Ita quidem PLVTARCHVS [u], ex quo ſimul patet notiones, ideasque omnes innatas proſcripſiſſe Stoicos. Aliter tamen LIPSIVS [x], qui anticipatas notiones vult eſſe ex ratione, id eſt parte in nobis diuini ſpiritus merſi; quae ſi in ſuo loco et luce luceat, tota pura, ſincera, recta, diuina ſit; nunc corpore velut carcere clauſa coërceatur, et opinionibus agitetur aut abducatur, et tamen retineat originis ſuae flammulas, quae ſe in ſenſibus et iudiciis omnibus, hominibus innatis et inſitis exſerant, has eſſe ἐννοίας et προλήψεις. Auctoritate vtitur CICERONIS [y], qui notionem definit *inſitam et ante perceptam cuiusque formae cognitionem, enodatione indigentem.* Verum mire peruertit vir praeclarus mentem Stoicorum, eamque in ſenſus Platonicos transmutat. Si enim, quod ſupra diximus, nihil eſt in intellectu, quod non prius fuerit in ſenſu, vniuerſales quoque iſtae notiones, quas anticipationes dixere Stoici, neceſſario per ſenſus demum τῷ ἡγεμονικῷ id eſt, rationali et principali animae parti illabuntur. Nec hoc vult Cicero, quod ex eo probat Lipſius, ſed id tantummodo innuit, ineſſe menti naturalem intelligendi, et aſſentiendi viſis facultatem, ei vero inſeri per ſenſus prima vice obiecta offerentes, formarum ſiue idearum imagines et cognitiones, quibus deinde in mente aſſeruatis, cum viſa alia offeruntur, et ad hanc communem normam applicantur, illa quaſi enodantur, et explicantur, applicatione ſcilicet notionis generalis ad ſingularem facta. Quae niſi ita explicemus, tota corruit Stoicorum doctrina de viſis et notionibus.

s) Adu. mathem. L. IX. ſ. 343 ſeqq.
ſſ) ſ. 52. 53
t) Lib. XIX. c. 1. et ex eo AVGVSTIN. de C. D. L. IX. c. 4.
u) PLVT. de placit. philoſ. L. IV. c. 11. conf. Hiſt. de ideis Sect. I. §. 10. p. 154.
x) Manud. ad P. S. L. II. diſſ. 11. p. 161.
y) In Topic.

XXVIII. Sunt autem notionum aliae naturales, quae ſine vlla artis induſtria gignuntur; aliae induſtria et doctrina comparantur. Hae proprie notiones vocantur, illae anticipationes [z].

XXIX. Viſum, ſi rationali animo obtingat, conceptio mentis vocatur, (ἐννόημα) [a].

XXX. Notiones communes omnibus hominibus ſunt, et notioni notio non repugnat. Pugna itaque hominum oritur in accommodatione ad res ſingulas. Prolixe de hoc axiomate diſſerit Epictetus [b], demonſtraturus, erudiri nihil aliud eſſe, quam diſcere notiones naturales rebus ſingulis accommodare illis et naturae congruenter, ac poſtea diſtinguere, alia eſſe in noſtra poteſtate, alia non.

XXXI. Si, quod ſenſu comprehenditur, ita comprehenſum eſt, ut conuelli ratione non poſſit, ſcientia nominatur, ſin aliter, inſcientia: ex qua exiſtit etiam opinio, quæ eſt imbecilla et cum falſo incognitoque communis [c].

XXXII. Tria inter ſe coniugata ſunt, id quod ſignificat, quae eſt vox; id quod ſignificatur, res voce declarata, quae mente apprehenditur, id quod eſt, res, extra nos ſubſiſtens. Multi hic ſunt Stoici, in loco, quem vocant, vocis, vbi de eius origine, orationis partibus, ſoloecorum et barbarorum natura, de amphiboliis, voceque canora et muſica agitur [d], quae cum totam fere grammaticam occupent, et ad noſtrum inſtitutum proprie non pertineant, apud alios, imprimis apud Avgvstinvm [e], Stoicorum placitis inſiſtentem, quaeri poſſunt. Paucis praecipua complexus eſt Stanleivs [f].

XXXIII. Definitio eſt oratio, quae reſoluendo reſpondet ad quaeſtionem, quid ſit res: nihilque debet complecti eorum, quae non inſunt definitis, et indicare debet proprium, quod nullam aliam in rem transferri poſſit [g].

XXXIV. Definitionum autem duo ſunt genera prima. Vnum earum rerum, quae ſunt, alterum earum quae intelliguntur: illa ſunt, quae cerni tangiue poſſunt; haec ſunt, quae animo tantum poſſunt intelligi, v. g. ſi ciuitatem, gentem, tutelam definias [h].

XXXV. Definitiones aliae ſunt partitionum, cum res ea, quae proponitur, quaſi in membra diſcerpitur; aliae diuiſionum, quae formas omnes complectuntur, quae ſub eo genere ſunt, quod definitur.

XXXVI. Diuiſio eſt generis in ſpecies ſuas proximas ſectio.

XXXVII. Genus plurium notionum, quae ad vnum referuntur, eſt comprehenſio: Species eſt, quod ſub genere continetur, ſummum genus, quod ſub alio nullo eſt, ſpecies infima, quae aliam ſpeciem continet nullam [i].

XXXVIII.

z) Plvt. l. c.
a) ibid.
b) Apud. Arrian. L. I. diſſ. 22.
c) Cic. Qq. Acad. L. I. c. 11.
d) Sext. l. c. Laert. L. VII. ſ. 43. hinc Stoici architecti verborum audiunt Cic. de Offic. L. I. c. 7. conferenda quoque quae affert Sext. Emp. adu. Gramm. et Fabr. ad eum.
e) In Dialectica T. I. Opp. p. 266. ed. Frob.
f) p. 566 ſeqq.
g) Laert. L. VII. ſ. 60. Sext. Pyrrh. hyp. L. II. c. 16. Cic. Topic. c. 6.
h) Cicero l. c. c. 5.
i) Laert. L. VII. ſ. 60.

XXXVIII. Ex notionibus et vocibus res cognoſcuntur, Stoicis dictae τυγχάνοντα: quae ſunt res obtingentes, et perceptioni ſubiiciuntur, extra nos exiſtentes.

XXXIX. Res in quatuor genera ſubdiuiduntur: in ſubſtantias, qualitates, quodammodo ſe habentia abſoluta, et quodammodo ſe habentia relatiua. Hac ratione Stoici praedicamentorum numerum contrahebant [k].

XL. Ea quae dici poſſunt, (λεκτὰ) quaeque ad facultatem animi enunciatiuam pertinent, conſiderata quatenus de alio dicuntur, categoremata audiunt, quatenus in voces erumpunt, verba, quando in mente retinentur, dici parata, λεκτά [l].

XLI. Quae dici poſſunt, alia ſunt ex ſe perfecta, alia deficientia. Illa ſunt, quae plenam habent enunciationem, quaeque vel plenum quidem ſignificant, ſed neque verum, neque falſum, vel affirmant et negant verum aut falſum, quae axiomata vocantur.

XLII. Categorema eſt, quod de alio enunciatur, aut res ex aliquo aliquibusue compoſita: ſuntque quatuor eius ſpecies, recta, ſupina, neutra, actiua et paſſiua reciproce [m].

XLIII. Axioma eſt, in ſe perfecta res, quae enunciari poſſit quantum in ſe ipſa [n].

XLIV. Axiomata ſunt vel ſimplicia, quae non conſtant ex axiomate vno bis ſumto, vel pluribus differentibus; vel non ſimplicia, quae quodammodo ſunt duplicata, et ſtant vel propoſitione vna in diuerſas partes diſcerpta, vel propoſitionibus diuerſis: in quibus, quod collocatur poſt coniunctionem ſi, vel, ſiquidem, vocatur antecedens, et primum, vel initium, reliqua finis, vel conſequens, vel ſecundum. v. g. Lux eſt, ſi dies eſt. Araneae Stoicorum ſubtilitates etiam hoc in loco valde conſpiciuntur, qui more dialecticis proprio, non ad notionum intellectus naturam, ſed verborum latitudinem et ſignificationem attendentes, dum ipſam ratiocinandi et concludendi regulam negligebant, multa ſine fructu ſubtiliter, ſed inutiliter diſputabant, quas ideo ῥυμάτια δύϛινα μελετᾶν dixit LVCIANVS [o]. Regulas connexorum, adnexorum, coniunctorum, caſualium, declarantium, oppoſitorum, poſſibilium, neceſſariorum etc. axiomatum exponit LAERTIVS [p], nobilia tricarum Stoicarum ſpecimina. Recte SENECA [q]: *o pueriles ineptias! in hoc ſupercilia ſubduximus? in hoc barbam demiſimus? hoc eſt, quod triſtes docemus et pallidi?*

XLV. Axiomatum alia ſunt probabilia, quae ſpeciem ad aſſentiendum habent, alia rationalia, quae plura veri momenta habent, alia paradoxa, quae ſapientibus tantum probantur [r].

XLVI. Argumentatio (λόγος) conſiſtit ex ſumtione (λῆμμα), aſſumtione,

k) SIMPLICIVS in Categor.
l) LAERT. L. VII. ſ. 63.
m) ib. ſ. 64. et MENAG. h. l. SVIDAS in κατηγορ. T. II. p. 278.
n) ib. ſ. 65. et MENAG. h. l.
o) In Hermot. T. II. p. 290.
p) Lib. VII. ſ. 71 ſeqq. conf. SEXT. adu. Mathem. L. VIII. ſ. 411 ſeqq.
q) Epiſt. 48.
r) LAERT. ſ. 75. CIC. parad. c. I.

tione, (πρόσλημμα) et illatione (ἐπιφορά). Vtebantur vero Stoici ſyllogiſmis tantum hypotheticis, qui qua ratione a ſyllogiſmo Ariſtotelis differant, exponit ALEXANDER APHRODISAEVS [s].

XLVII. Argumenta ſunt vel concludentia vel minus; illa vel ſyllogiſtice concludunt, vel non [ſ].

XLVIII. Syllogiſmi (hypotheticos intelligi modo monuimus) ſunt vel connexi, vel coniuncti, vel disiuncti.

XLIX. Argumenta concludentia ſyllogiſtica diſponuntur iuxta modos. Modorum autem duo ſunt genera, ſimplicium et compoſitorum [ſſ].

L. Argumenta, quae ſyllogiſtice non concludunt, ſunt illa, quae via ſyllogiſmorum concluſionem non eliciunt, et tamen categorice concludunt [t].

LI. Argumenta non concludentia ſunt, in quibus oppoſitum concluſionis repugnat nexui ſumtionum [u].

LII. Fallaciarum varia ſunt genera [v], argumentum quieſcens ſiue ſorites, mentiens, inexplicabile, ignauum, dominans, velatum, electra, cornutum, crocodilites, reciprocum deficiens, meſſor, caluus, occultus, inficians. Haec ſophiſticorum argumentorum genera, ex dialecticorum ſcholis ad Stoicos tranſierunt, vnde, quae ſuo loco de eorum cauillationibus diximus, hic repetenda ſunt: quae cum mire quoque ad exagitandos aduerſarios adhiberent Stoici, cauillationes inde Stoicae viris grauibus deteſtabiles in vulgus notae factae. Quae quam miſerae fuerint, dignus eſt, qui legatur, SAMVEL PARCKERVS [w].

LIII. Methodus duplex eſt, vel vulgaris et popularis, vel ſubtilis et philoſophica, quae apud Stoicos fuit ſubtilis, ſpinoſa, breuis: quam logicae nomine honorabant.

LIV. Vulgaris diſputandi ratio vel continua oratione abſoluitur, vel interrogando et reſpondendo. Prior analytica dicitur, poſterior rhetorica, topica, dialectica [x].

Phyſiologiae Stoicae ſcriptores.

§. VI. A dialectica ad phyſiologiam Stoicorum progredimur, eo magis attenta conſideratione dignam, quo magis magnificorum atque ſplendidorum verborum ornatu ſummam iactauit ſapientiam, et fundamenta praebuit morali philoſophiae parti, quibus ad nubes vsque ſurgeret. In ea vero recte et intime pernoſcenda omnino illa attentio prae reliquis adhibenda eſt, quam ſupra in tota philoſophia Stoica excutienda commendauimus. Itaque ea ratione ordinanda ſunt phyſica Stoicorum dogmata, vt natura principiorum ſemel admiſſorum, et conſectariorum inde deriuatorum poſtulat, relictis obſcuris et confuſis locis [y], in quae Stoici veteres naturalem

s) In Analyt. prior. apud STANLEI. p. 583.

ſ) LAERT. L. VII. ſ. 77. 78. SIMPLIC. ad Epict. c. 58. p. m. 193. ed. Wolf.

ſſ) LAERT. L. VI. ſ. 76.

t) ib. ſ. 68.

u) ib. ſ. 77.

v) ib. ſ. 82. Pleraque deſcribit STANLEIVS p. 588 ſeq.

w) De Deo diſp. VI. ſ. 9. p. 519. 520.

x) CIC. de off. L. II. c. 10. de fin. L. I. c. 7. L. II. c. 6. L. III. c. 1. SENECA ep. 14. 90.

y) Diuidebant Stoici naturalem philoſophiam in locum de corporibus, de principiis, de elementis, de Diis, de loco, de vacuo, vel generalius, de mundo, de elementis, de cauſis, LAERT. L. VII. ſ. 123.

lem philosophiam solebant dispescere, et ad naturalem hunc ordinem reuocanda, quae veteres de decretis Stoicorum circa res naturales referunt. Quam viam instituerunt recentiori aetate duumuiri de Stoica philosophia egregie meriti IVSTVS LIPSIVS et IACOB THOMASIVS, ab omnibus legendi, verum etiam inter se conferendi, qui accuratum de physiologia Stoica iudicium cupiunt. LIPSIVS enim, cui *physiologiae Stoicae libros tres* [z] debemus, magna eruditionis et lectionis copia, veterum pleraque de physica Stoicorum narrata, artificiali quidem ordine disposuit, et elegantissimum philosophiae naturalis Stoicorum compendium nobis reliquit, sed praepostero Stoicae philosophiae amore et praeiudicio ductus, sana pleraque et externis vocibus consona praecipere Stoam, multa sequius, quam decebat, et postulabat Stoici systematis ratio, interpretatus est, et errores maximos vel celauit, vel frigide excusauit. IACOBVS vero THOMASIVS, vt in veterum decretis philosophicis discernendis acutissime videbat, et accurato iudicio in nexum systematum penetrabat, ita non integram quidem Stoicam physiologiam exposuit, potiora tamen eius dogmata in *exercitationibus de exustione mundi Stoica*, et *dissertationibus XXI. ad historiam philosophiae Stoicae facientibus* [a], tanta collustrauit luce, vt ab eo potissimum tempore mysteria Stoae penitus patuerint. Qui ei labor eo felicius successit, quo magis a praepostero conciliandi Christianam religionem cum gentili philosophia studio animo toto abhorruit, eos detestatus, qui inter tenebras et lucem pacisci pergunt. Cuius obseruationes si prudenter adhibeantur, nec LIPSIVS, nec qui Stoicorum quoque philosophiam moralem excussit THOMAS BURNETIVS [b], nec, qui Lipsium potiorem partem secutus est STANLEIVS [c] impedient, quo minus natiuam et germanam Stoicismi mentem quis deprehendat, erroresque animaduertat summe detestabiles. Quam viam, luminibus Thomasianis vsus, vir summus IO. FRANC. BVDDEVS [d] feliciter secutus est, quamque et nos alibi [e] ingressos esse, nunquam nos hactenus poenituit, nec poenitebit vnquam.

Physiologiae Stoicae summa.

§. VII. Est vero haec physiologiae Stoicae summa:

I. Antequam aliquid erat, erat chaos, siue status rerum confusus et tenebricosus. Status ille rerum exhibebat materiam, quae est rerum omnium qualitatibus indutarum, seminaliumque rationum receptaculum, et essentia siue natura [f], suo principio quasi grauida. Status hic chaoticus est, quem Stoicos praesupposuisse, SENECA [ff] luculenter prodit, et status post

z) Vtimur editione Lugd. Bat. 1643. 12.

a) Lips. 1674. 4.

b) Archaeol. philosoph. L. I. c. 12. p. 433 seqq.

c) l. c. p. 622 seqq. idem fecit MORHOFIVS Polyhist. lit. T. II. L. II. P. I. c. 8.

d) In dissertationibus de erroribus Stoicorum, quae extant inter Analecta historiae philosophicae.

e) In Otio Vindelico passim, in diss. de fato Stoico Am. liter. T. IIX. et in diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus Temp. Helu. T. III. p. 208.

f) LAERT. L. VII. s. 150. STOBAEVS eclog. phys. c. 14.

ff) Consolat. ad Polyb. c. 20.

post conflagrationem mundi delineat, vbi hoc vniuersum, quod omnia diuina humanaque, vt ille ait, complectitur, dissipabitur, et in confusionem veterem tenebrasque demergetur [g]. Qui status chaoticus, vt domi eum iam didicisse Zenonem a Phoenicibus et ex parentum traditione probabile est, ita inter Graecos fuit receptissimus, vt ex hactenus enarratis veterum physiologorum systematibus notum esse existimamus.

II. Chaos illud ordinatum inque aspectabilem formam emergens mundus est, et natura. Communissimae hae vniuersi appellationes sunt, apud Stoicos; exempla apud SENECAM aliosque facile deprehenduntur [h].

III. Est vero natura siue mundus totum illud, ex quo constant, quodque comprehendit omnia [i]. Distinguebant vero Stoici totum ab vniuerso; vniuersum enim esse infinitum, adiuncto inani, totum mundum seorsim ab inani subsistere, auctore PLVTARCHO [k] asserebant. Quod et alii passim obseruarunt.

IV. Totum hoc in quo omnia continentur, et vnum est, et partes sunt omnia illius atque membra [l].

V. Sunt vero in hoc vno et toto principia, quae ab elementis distinguenda sunt [ll], duo efficiens et patiens. Et patiens quidem, vt recte LAERTIVS [m], qualitatis exsors materia, efficiens autem, ratio, quae in ipsa est, siue Deus. Probe ad hoc primum vniuersae physiologiae Stoicae axioma et palmarium fundamentum attendendum est, quod et Stoici vbique asserunt, et alii illis tribuunt [n]. Notum enim ex tota veterum theologia, quam curiosis hactenus et attentis perlustrauimus oculis, est, eundem principiorum duorum, efficientis et subiectae illi materiae numerum, omnes fere philosophos admisisse. Sed diuersa id ratione factum est. Quidam, Persarum imprimis systema secuti, duo sibi aeternum opposita, et essentiali discrimine non tantum adversa, sed nullo quoque essentiali nexu inter se iuncta principia Deum et materiam admisere. Hos secutum esse Anaxagoram, et post eum Platonem, totamque Academiam veterem supra, nisi fallimur, luculenter demonstratum est. Hoc systema, perspicuitatis gratia dualisticum vocamus. Alii res quidem omnes duobus istis principiis constare satis intelligebant, sed cum dualistici systematis se ipsum duorum principiorum absolutorum et ἀντικειμένων absurditate euertentis, difficultate premerentur, vtrumque vni toti inclusere, et necessario atque essentiali inter se nexu copula-

g) Conf. IAC. THOMASIVS de exust. mundi Stoica diss. VIII. p. 77. Otium Vindel. diss. II. p. 148.

h) CICERO de nat. Deor. L. II. LACTANT. Instit. diu. L. VII. c. 3. SENECA consolat. ad Helu. c. 8. Otium Vind. p. 146. LIPSIVS L. I. diss. IV. p. 23.

i) SEXT. adu. Math. L. IX. f. 332. SVIDAS in πᾶν T. III. p. 15 CYRILL. contra Iulian. L. II. p. 46. Hist. phil. GALENI c. 38. STOBAEVS eclog. phys. c. 25.

k) De plac. phil. L. II. c. 1. LAERT. L. VII. f. 143.

l) SENECA ep. 97. ANTON. L. IV. §. 40. et quae fuse ad hunc affert GATAKERVS p. m. 164. edit. Lond.

ll) Qua ratione distinguantur principia ab elementis, explicant PLVTARCH. de plac. phil. L. I. c. 2. STOBAEVS eclog. phys. c. 13. LAERT. l. c. Vtitur tamen SENECA ep. 89. elemento pro principio.

m) L. VII. f. 134. 156.

n) SENECA ep. 65. ANTONIN. L. II. §. 2. L. IV. §. 21. CICERO Ac. Qq. L. IV. c. 16. LACTANT. L. VII. c. 3. conf. LIPSIVS l. c. diss. IV. p. 19. GATAKER ad ll. cc. Ant. WOLFIVS de Manichaeismo ante Manich. §. 36. p. 151. BVRNET. Archaeol. p. 436. Otium Vindel. l. c. p. 140. BVDDEVS l. c. aliique passim.

pulauerunt: idque duplici ratione factum esse, tradita hactenus luculenter docent. Quibusdam enim rectum visum est, Deum ita materiae in vno toto, quod chaos dixere, copulari, vt haec perpetua emanatione ex eius sinu progrederetur, et certo tandem tempore ab inhabitante diuina anima formaretur, quod supra systema emanatiuum vocauimus, et non barbaris tantum plerisque, sed et Graecis philosophis, qui poëtica ratione, docebant, quosque theologos Graecorum supra diximus, placuisse, clarissime ostendimus. Quidam φιλοσοφικωτέρως rem explicare satagentes, non emanasse quidem materiam ex Deo, quod absurdum et contradictorium non minus esse videbant, asserere audebant, Deum tamen siue causam efficientem et rationalem ita arcte et intimo naturae vniuersi vinculo connectebant, vt anima corpori, ouoque vitellus inclusus est, hancque vim esse plasticam et formatricem materiae intrinsecam et necessariam docebant, vt ita necessaria et naturalis pars chaos Deus esset. Quae systematis physiologici facies praeter Ionicos Thaletem et Anaximandrum, Pythagoreis, Eleaticis et Heraclito, aliisque placuit [o]. Cum itaque Zenoni ab Academia recedere constitutum esset, isque nec in dualistico, nec in emanatiuo systemate veritatem, manifesta contradictione euersam cerneret, ad tertium dilapsus est, quod, vt a reliquis distinguamus, Stoicum supra aliquoties vocauimus, quanquam longe vetustius sit Zenone. Ita quidem absurda euitabat Zeno duo maxima, vt nec duo principia, quorum quodlibet ab altero nulla ratione dependeret, sed absolutum et infinitum vtrumque esset, admitteret, nec materiam, natura sua e diametro Deo, causae actiuae aduersam ex eius sinu educeret, quorum vtrumque principiorum horum naturam euertit; reuera autem, cum non aliud haberet, vnde vtriusque originem arcesseret, vtrumque inter se confudit, ea ita inter se connectendo, vt vna natura essent. Id quod ex sequentibus erit manifestissimum.

VI. Vtrumque principium corporeae naturae est; quicquid enim facit vel patitur aliquid, corpus est, vnde omnia, quae sunt, corpora sunt [p].

VII. Causa efficiens, siue Deus est purissimus ac liquidissimus aether, ignisque artificialis, habitans in coeli extrema circumferentia, in qua diuinum omne fixum locatumque est. Adeoque Deus etiam ad corporalia pertinet. Nihil hic damus, quod non ipsis Stoicorum verbis expressum sit. Ita enim Cleanthes et Chrysippus apud LAERTIVM [q] et ipse SENECA [r]. Accepisse hanc Dei definitionem Zenonem a Pythagoreis et Heraclito, §. III. demonstrauimus. Clauis vero haec assertio est, totius phy-

o) Videnda, quae de systematibus Graecorum philosophorum physiologicis erudite disputat IACOBVS THOMASIVS l. c. diss. II. p. 29 seqq. vbi discrimen horum systematum adiecto quoque Peripatetico et Democritico figuris satis feliciter expressit.

p) LAERT. L. VII. §. 55. PLVT. de Stoic. repugnantiis, add. MENAG. ad l. c. Laërt. LIPS. L. II. diss. IV. p. 144. qui prolixe haec probat. Adeo vero insaniuere hic Stoici, vt etiam affectus in corporum numero posuerint, vid. SENECA ep. 106. et virtutes ib. ep. 113. quae qua ratione satis excuset ignorat LIPSIVS. Ridet haec ipse SENECA ep. 102.

q) L. VII. §. 138.

r) ep. 89. conf. PLVTARCH. de plac. phil. L. I. c. 7. ORIG. philosophum. c. XXI. p 143. WOLF. ad h. l. LIPSIVS diss. VI. p. 26. GATAKER. ad Anton. L. IV. §. 23. Otium Vind. l. c. p. 138 seqq. et ibi adductos.

physiologiae Stoicae, quae veros eius sensus recludit. Complectitur enim hic ignis omnes rationes seminales, iuxta quas fato singula deinde fiunt, vt ait PLVTARCHVS. Forma itaque rerum omnium in igne hoc diuino constat, quae cum extremo coelo resideat, se in omnes materiae partes fundit, vt Heraclito quoque, et Hippaso, et ex parte quoque Parmenidi placuit: quin et Hippocratis calidum parum ac igne Stoicorum distat. Quam indignus itaque Deus Stoicorum diuina natura sit, quamque crassos Stoici de diuinis fouerint conceptus, quaeque inde absurda et impia quoque sequantur, facile intelligit [s], qui non, prope haec a religione nostra abesse incaute cum LIPSIO [ss] statuit. Et vocat quidem SENECA Deum incorporalem rationem, sed id corpori tantum crassiori opponitur, quicquid enim est, Stoicis corpus est: nihilque incorporale praeter infinitum, quod extra mundum est vacuum, animus corporeus, vox corporea [t], et ita Deus quoque.

VIII. Materia principium patiens est, natura qualitatibus destituta, quae iners iacet, res ad omnia parata, cessatura si nemo moueat [u]. Distinguendum esse, ex his patet, materiae notionem, a corporis notione, quae latius patet. Vnde materia corpus est crassius, ineptum ad mouendum aliquid, sed moueri aptum.

IX. Opponitur itaque materiae natura agens, ignisque ille artificialis, summa arte res omnes, iuxta rationes, quas continet, seminales producere ex materia aptus; qui cum crassiori isto modo corpus non sit, incorporale quoque et immateriale principium recte dicitur [v].

X. Eiusdem quoque vi oppositionis, etsi corpus est, est tamen spiritus. Probe haec notanda sunt, ne a Stoicis, totam dicendi rationem philosophis receptam mutantibus, nouasque vocibus significationes inducentibus decipiamur, id quod illis accidit, qui spiritus immaterialis appellatione seducti, Stoicos Deum rerum corporearum numero exemisse censuerunt. Quemadmodum enim animus hominis, ex Deo decerptus, Stoicis tum dicitur σῶμα ἀραιότερον καὶ λεπτομερέστερον *corpus tenuius et subtilius*, tum πνεῦμα ἔνθερμον, *spiritus calidus*, siue *igneus* [w], ita etiam Deus corpus quidem illis est, quia vacuo tanquam rei incorporeae opponitur, sed spiritus ex igne subtilissimo constans [x].

XI. Est porro rationalis causa sempiterna, incorruptibilis, et ingenita, quae omni substantiae proprias qualitates formauit. Magnifice de Deo loqui Stoicos omnes fere eorum paginae docent, et allatus LAERTII [y] locus pro-

s) Conf. BVRNETIVS l. c. CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 25. p. 502.

ss) Consol. ad Helu. c. 8.

t) PLVTARCH. de Stoic. repugn. qui has nugas false r der.

u) SENECA ep. 65. LAERT. L. VII. s. 150. MENAG. ad h. l. STOBAEVS eclog. phys. c. 14. PLVTARCH. de plac. philos. L. I. c. 3.

v) LAERT. L. VII. s. 147. PLVT. l. c. L. I. c. 6. Inde principia ἀσώματα dicuntur apud LAERTIVM. s. 134. vt legunt viri docti, licet et communis lectio ex dictis queat ferri. Est enim et Deus et materia corpus; incorporea vero, si elementis opponantur.

w) PLVTARCH. de repugn. Stoic. T. III. p. 3.

x) conf. illustr. SPANHEMIVS ad Iuliani Caesares p. 110. 111.

y) L. VII. s. 140.

probat: caute vero intelligendi ſunt, et ad principia ſua reuocandi: iuxta quae Deus non magis aeternus eſt, et ingenitus, quam materia, et ideo tantum opifex et conditor vniuerſi, quia ex neceſſitate naturae ſuae mundum, mota et qualitatibus ornata materia, produxit. Nihil vero indignam hanc Dei notionem magis probat, quam quod Deus ille finitus eſt. Sequitur id ex natura corporis, quod infinitum eſſe nequit, tum ex natura mundi, qui finitus eſt, et cuius Deus pars eſt: tum ex figura mundi, quae globoſa eſt, et intra quam Deus, tanquam anima latet [z]. Vnde vnum infinitum Stoicis eſt, quo mundus circumfunditur, vacuum immenſum, et, quod partem vacui conſtituiſſe videtur, tempus etiam inter incorporea relatum, cuius praeteritum et futurum infinita ſunt, praeſens finitum [a]. Quicquid igitur de Deo magnifice blaterant, ſemper cum hac reſtrictione intelligendum eſt, vt mundi ambitu et connexione definiatur atque circumſcribatur, qua ratione non poteſt non vera Dei notio prorſus euerti.

XII. Praeterea cauſa iſta efficiens, bona eſt, et perfecta, quae omnes in ſe perfectiones continet [b]. Magnifice, de eo Cleanthes, dignus qui audiatur [c].

Si, quale ſit bonum rogas, ita accipe:
Eſt ordinatum, iuſtum, et eſt ſanctum, pium,
Sui potens, commodum aliis, pulchrum, decors,
Rectum atque conſtans, ſemper autem conferens,
Expers metus, dolore, curis omnibus,
Iuuans, benignum, ſtabile, amicum, amabile,
Honore dignum confitendum.
Et glorioſum, non ſuperbum, quod gerit
Curam omnium, placens et viribus valens,
Aeui vetus, culpae inſcium, ſemper manens.
Ab vilis ille, opinionem qui aſpicit
Tanquam duce hac venturus ad veri ſcopum.

Sublimia et auguſta verba nos legere, non negamus LIPSIO, toti fere extra ſe rapto [d], latere vero anguem in herba doceri pluribus poſſet, niſi in ſequentibus dicenda rem ipſa manifeſtarent. Vnum hoc monemus, nec Spinozam deterius locutum eſſe, totique huic diuinorum attributorum deſcriptioni calculum adieciſſe, licet non minus, ac Stoici Dei naturam vnica ſua ſubſtantia, non plane eundem quidem in modum, ac Stoici, toto ſuo, ſed ſimilem tamen euerterit.

XIII. Eſt vero cauſa haec efficiens et rationalis, prouida, curamque gerit totius eiusque partium, vt illud in natura ſe conſeruet ſua. Cele-

 ber-

z) ibid.

a) quia modus eſt et menſura motus mundani, ib. ſ. 141.

b) Potiora Stoicorum loca, quibus magnifice de Deo loquuntur, attulimus in diſſ. de Stoicis ſubdolis Chriſtianorum imitatoribus, loco ſupra laudato.

c) Seruauit hos nobis verſus CLEMENS ALEXANDRINVS admonit. ad gent. p. 47. Hymnum etiam Cleanthis non minus magnificum et auguſtum nobis ſeruauit STOBAEVS et ex eo HENR. STEPHANVS poëſ. philoſ. p. 49. quem repetit CVDWORTHVS Syſt. int. c. IV, §. 25. p. 515.

d) l. c. L. I, diſſ. X. p. 47.

berrimum et κύριον δόγμα scholae Stoicae, quod imprimis impietati Epicureae sectae oppositum est [e], quoque supra illam sapuisse, causamque defendisse meliorem ipsi etiam Epicuri aduocato, PETRO GASSENDO [f], visi sunt. Cum enim Epicurus totus atomistico Leucippi et Democriti systemate occupatus, et, quod putabat, augusta de immortalibus diis opinione omnem negotii curaeque laborem ab iis remouente impeditus, Deum omni mundi vel fabricandi vel gubernandi cura soluisset, Stoici Deum, ex intermundiis Epicuri, quasi ex exilio, ad ipsum mundum gubernandum reuocarunt, mundoque ita immerserunt, vt non tantum ex eius agitatione et formarum communicatione aspectabilis mundus eniteret, sed et totus eius inhabitantis et agitantis virtute et impulsu, quoad minimas eius partes conseruaretur. Hinc asserta prouidentia, etiam in minima, et magnifice de ea passim praeceptum. Quae loca quia post GATAKERVM [g] et LIPSIVM [h], strenuos prouidentiae Stoicae assertores, diligenter et erudite collegit, et instructa aptissime acie quid pro prouidentia Stoicorum dici queat, exposuerit, eruditissimus IOANNES IACOBVS ZIMMERMANNVS [i], quem amicitiae causa nominamus, iis citandis supersedemus, ad vnum SENECAE libellum *de prouidentia*, siue, *cur viris bonis mala accidant*, *cum sit prouidentia*, prouocantes. Nec patitur instituti ratio, vt prolixa dissertatione totum de prouidentia Stoica argumentum excutiamus, prolixius, quam limites nostri patiuntur, futurum. Quare exorandus nobis lector est, vt viros eruditissimos et magni nominis, VOSSIVM [k], THOMASIVM [l], BVDDEVM [m] adeat, qui, nisi toti fallimur, rem plane confecerunt, demonstraruntque non iniuriam fecisse Stoicis Velleium, prouidentiam Stoicorum fatidicae anus nomine exagitantem [n], recteque impietatem in hoc dogmate, Epicuri non meliorem vel leuiorem reprehendisse priscae ecclesiae doctores [o]. Diximus nos quoque, et luculento ex ANTONINI [p] loco, rem in luce meridiana posuimus in epistola ad amicum veteranum, celeberrimum SCHELHORNIVM [q], et alibi [r]; quae si tanti videbuntur, possunt adiri. Breuibus, nos, quantum licet hic, monemus 1. verba Stoicorum, quod negari nequit, splendida et augusta de prouidentia DEI non ex locis exotericis, et vbi ad vulgus disseruerunt, sed ex iis scriptorum suorum testimoniis diiudicanda esse, vbi rem ipsam ex suis principiis deducunt, et in toto consequentium inter se doctrinarum syrmate de prouidentia disputant. 2. Recordandum etiam, quod supra iam monuimus,

et recte

e) Stoicos adeo hanc ob causam in Epicurum inuectos, vt impensius non valerent, ait PLVTARCHVS adu. Stoic. et proh! proh! vah! vah! inclamasse, quod tollens prouidentiam anticipationem de Diis labefactet.

f) De vita Epicuri L. III. c. 4. p. 91.

g) In praeloquio ad Antonin. p. 11.

h) l. c. diss. XI. p. 51 seqq. conf. quae diss. citata diximus.

i) In Museo hist. theol. phil. Brem. Vol. I. P. I. p. 1 seqq.

k) Theol. gentil. L. II. p. m. 158.

l) l. c. p. 166 seqq.

m) l. c. Anal. hist. phil. p. 147. et Supplem. Hist. theol. litter. p. 37 seqq.

n) CICER. de N. D. L. I.

o) Loca eorum affert BALTVS Iugement de SS. Peres sur la morale des payens c. 10. p. 71.

p) L. VII. §. 9.

q) Amoenit. liter. T. VIII. p. 443.

r) In Otio Vindelico Mel. II. §. 10. p. 165 seqq.

et recte vidit doctiſſimus ex ſocietate Ieſu theologus, FRANCISCVS BALTVS [r], Stoicos poſt C. N. in doctrina de prouidentia DEI verbis ſuis ſe attemperauiſſe propius diſciplinae Chriſtianorum, quae, ſine dubio, ratio eſt, cur elegantiſſime de prouidentia diſſerat Epictetus [s]. 3. Quin et hoc praeſupponendum eſt, quod in tota Stoica philoſophia excutienda ſupra poſtulauimus, totius ſyſtematis phyſiologici apud Stoicos connexionem in partes vocandam, et ſecundum principia ſemel admiſſa explicandam eſſe iſtam prouidentiam. Haec vbi accurate obſeruentur, patebit. 4. Stoicos prouidentiam quidem non totius tantum, ſed et partium eius, ſingularum, etiam minimarum, Deo adſcripſiſſe, ſed illi, qui ipſe neceſſaria, eſſentialis et interna pars illius totius ſit, quique, cum, tanquam cauſa efficiens, et principium agens, internam materiam, et quicquid ipſe ex materia formauit, viuificet, agitet et peruadat, intrinſeca neceſſitate ei implicitus et connexus, non aliter agat, materiam penetret, formet atque diſponat, quam totius natura, et imprimis latentes in ipſo cauſae formales, ſiue rationes ſeminales patiantur et requirant. Nec eſſe hanc Dei voluntatem, quaeque in ea ponitur curam, aliud, quam motum illum actiuum ignis coeleſtis et artificialis, ſiue ſubtiliſſimi corporis, qui materiae craſſioris compagem primum in mundi faciem effinxit, et in eo interne latens eodem modo et ratione ſuſtentat. Ex quo per ſe ſequitur, non eſſe hanc voluntatem liberam ſubſtantiae diuinae et ab omni materiae contagio liberae determinationem bonitate et ſapientia nixam, cuncta ad optimos fines liberrime electos dirigendi et gubernandi, quo ſenſu prouidentiae vocem capiunt, qui porticum Zenonis hac in re cum Salomonis porticu conciliant, ſed eſſe neceſſariam, et ex interna combinatione nexuque ortam ſequelam effectuum et cauſarum, ex natura animae mundanae, vel totius potius naturae ſiue mundi ortam, quae certis et ineuitabilibus cauſarum et euentuum nodis et nexibus ea facit, ordinat, dirigit, quae non poſſunt non ex natura totius, cuius Deus pars eſt, euenire. Hanc neceſſariam cauſarum et euentuum catenam, qua omnia in vnum quoddam, machinamque mutuis ſe pulſibus vrgentem combinantur, ineſſe quidem naturae diuinae, quae ſola agens cauſa ſit, nec habere extra ſe cauſam aliam, et eatenus etiam liberam eſſe Dei voluntatem, ſed oriri tamen ex intrinſeca ſeminalium rationum et totius natura et neceſſitate, adeoque Deum ipſum huic aeternae ſeriei cauſarum et immuntabili legi ſubiectum eſſe, cuius cum animi noſtri pars ſint, neceſſario quoque et ineluctabiliter ille voluntati et curae huic diuinae parere ἑκὼν ἄκων cogatur. Hinc quod prouidentia illis dicitur, alio nomine fatum eſſe, adeo abſolutum et ineuitabile, vt nec Deus, nec materia, nec, qui ex vtroque conſtat, mundus ei ſubtrahi queat. Quicquid hic carptim et in ſumma tantum diximus, id luculentiſſimis Stoicorum effatis comprobari poteſt, et locis ſupra adductis probauerunt viri laudati. Quae cum ita ſe habeant, relinquenda eſt prouidentia genti ſubdolae, et ad fucum faciendum

r) l. c. p. 70.

s) ARRIAN. L. I. diſſ. 12.

dum et palliandam impietatem natae, et detergendus pietatis color, quem incautius ex Chriſtianorum ſacrariis ei illeuere viri docti, magis pie, quam caute hac in re incedentes. Clarius vero deteſtabilis prouidentiae facies diſpaleſcet, vbi ſequentia quoque conſiderabuntur dogmata, quidque fatum Stoicum ſit, in lucem claram ponetur: illud enim omnes, quae pro Stoicis dicuntur, apologias, vno ictu euertit. Ita enim porro decreuerunt:

XIV. Variis vero ratio iſta ſiue principium efficiens agensque nominibus inſignitur. Nam et mundus dicitur, cuius praeſtantior pars eſt, et natura, et fatum, et Iupiter, atque Deus. Recte ex mente ſectae ſuae SENECA [u]: *Quid aliud eſt natura, quam DEVS? et diuina ratio toti mundo et partibus eius inſerta? quoties voles, tibi licet, aliter hunc auctorem rerum noſtrarum compellare.* Et paulo poſt: *Quaecunque voles, illi nomina proprie aptabis, vim aliquam effectumque coeleſtem continentia. Tot appellationes eius poſſunt eſſe, quot munera.* Quibus verbis potiſſimum ad hanc Stoicorum conſuetudinem reſpicit, qua munera, vel operationes potius per omnes mundi partes ſe diffundentis et eas agitantis animae diuinae, ſiue rationis, in totidem Deos mutarunt, ſicque πολυθεότητι et vulgari religioni philoſophicam laruam induerunt. Ita enim Iupiter aër, Vulcanus ignis, Veſta terra ſunt, id eſt, partes Dei, vel ipſe Deus in his partibus habitans, vt ex iis videre eſt, quæ SALLVSTIVS et PHVRNVTVS de hoc argumento ſcripſere. Qua de re poſtea quoque quaedam monebimus, vbi de Diis Stoicorum dicetur. Hoc vnum adiicimus, non diſtinguendam eſſe naturam Stoicam ab ipſo Deo, vbi enim diſtinguere videntur [x], nihil aliud intelligunt, quam ordinem et rationalem motum, quo Deus omnia in mundo peruadit. Male itaque naturam genitricem ex ea exſculpit CVDWORTHVS [y].

XV. Quoniam principium hoc agens non eſt extra mundum, ſed in eo comprehenditur, et cum materia vnum totum conſtituit, ita vt ſit totum quod videmus, et totum quod non videmus, ideo neceſſario inhabitat materiam, quaeque ex ea formata ſunt, eaque peruadit, penetrat, et ita agitat, vt totius ratio poſtulat. Sicque Deus mens eſt vniuerſi. Hoc conſtanter Stoici [z], nec aliter quoque ex admiſſo ſemel principio ſtatui poterat, cum Deus non extrinſecus materiae accedat, ſed intrinſecus in materia quaſi lateat. Luculenter MANILIVS:

- - viuere mundum
Et rationis agi motu, cum ſpiritus vnus
Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem,
Omnia peruolitans corpusque animale figuret.

Quae

u) De benefic. L. IV. c. 7. Quaeſt. nat. L. I. c. 45. LACTANT. L. II. c. 9. conf. LIPSIVS diſſ. V. p. 82.

x) Zeno apud LAERT. L. VII. ſ. 148.

y) Syſt. intell. c. III. §. XXIIX. p. 132, recte ideo notatus Ven. MOSHEMIO ad h. l.

z) SENECA Qq. nat. praef. PLIN. Hiſt. nat. L. II. c. 6. ORIGEN. philoſophum. c. 21. p. 143. ANTONIN. IV. 40. V. 14. V. 30. VII. 75. et GATAKER. ad IV. 21. 29. LIPS. diſſ. IIX. p. 36. et plerique, qui Stoicorum philoſophiam delinearunt: inter κυρίας enim δόξας eorum eſt.

Quae non poterant dici στοικοτέρως; non enim diuinus tantum ſpiritus per omnes materiae partes etiam minimas penetrat, easque peruadit, ſed et vi rationum, et formarum ſiue qualitatum, quas in ſe habet, materiae figuram dat, ſicque mundus corpus animale fit. Vnde κόσμος ȣσία ἔμψυχος καὶ αἰσθητικὴ, *natura animata et ſentiens*, *ſiue animal*, immo Deus dictus eſt [a]. Non hoc nouum Zenonis ευρημα, ſed totius antiquitatis dogma fuit, quae tamen prout ſyſtema, naturae ſibi formauit, ita animam mundi quoque mundo adhibuit. Plato enim et quicunque duplex admiſere principium, animam quidem mundi inditam eſſe diuinam non negabant, verum non ſolum ex Deo eam fingebant, minoris gradus, dignitatis et naturae, vt emanationis leges poſtulant, ſed et libere materiae, ad formandum mundum inditam ſtatuebant, ſic vt materia aliquando ſine illa anima eſſet. Qui vero emanatiuum ſyſtema ſecuti ſunt, Deum quidem tanquam animam materiae aeternum ineſſe contendebant, ſed ita, vt materia eſſet aliquis eius effectus, et productus quaſi foetus, qui ab iſta diuina anima vi emanationis ſuae dependet et viuificatur atque agitatur, non formaliter, ſed emanatiue, ſi pauliſper barbare loqui fas eſt. Aliter poſt Pythagoreos Heraclitus, et qui eum ſecutus eſt Zeno, qui cum praeter corpora nihil eſſe, quod reuera exiſteret, cenſerent, materiam in ſubtiliſſimam eius partem, ignem aethereum et craſſiorem diuidentes, cum natura ſua vnum totum, vna natura, vna eſſentia eſſet, agentem quidem partem a patiente diſtinxerunt, ita tamen coniunxerunt vtramque, vt formaliter et informando, pars agens in patiente habitaret, eam penetraret, et formaret. Non itaque anima mundi Stoica habitat in mundo, vt homo in veſte, quam exuere poteſt, nullo naturali et neceſſario vinculo ei iunctus; ſed vt anima in corpore, formam hominis conſtituens, omnesque corporis partes ita penetrans, vt ſine ea homo non ſit. Recte itaque dixit acutiſſimus THOMASIVS [b], animam mundi Stoicam non eſſe formam aſſiſtentem, vt Platoni placuit, ſed informantem: quam diſtinctionem praeter rem reiicit doctiſſimus REIMMANNVS [c], nam, licet ſcholam ſapiat, rem tamen accurate explicat.

XVI. Quia vero omnes mundi partes penetrat diuina haec vniuerſi mens, ideo etiam omnibus eius partibus intime praeſens eſt, omnia nouit, et tanquam cauſa agens in quauis materiae parte, omnia efficit. Valde in his quoque attributis Dei extollendis et depraedicandis magnifici ſunt Stoici [d], hypotheſi vero primoque fundamento ſemel admiſſo, vna manu quod extruxere, altera deiiciunt. Etſi enim Deus hic, quicquid in mundo fit, eius cauſa eſt efficiens, cum materia nihil agere queat, ſed tantum ad omnia recipienda parata et apta eſt: non tamen poteſt agere, vt Deus Platonis vel Anaxagorae libera in materiam voluntate, ſed neceſſitatis vinculo, quo tan-

a) Poſidonius et alii apud LAERT. L. VII. ſ. 139.
b) l. c. diſſ. XIV. p. 177.
c) Hiſtor. atheiſmi c. XXVII. p. 185.
d) ARRIAN. L. I. diſſ. 14. ANTONIN. L. III. §. 16. SENECA ep. 41. conf. GATAKER ad Ant. l. c.

tanquam pars totius materiae colligatur, ea agit, quae natura totius requirit, nec agere aliter potest. Necessitas itaque, vt ait SENECA ipse sua est, qua ipse constringitur. Ex quo luculenter patet, quam iniurii in veram omnipotentiae diuinae notionem Stoici fuerint. Nec hoc solum; sed non potest omnia in hanc materiam Deus, et quicquid vult efficit, sed in multis rebus, verbis SENECAE vtimur, illum tractanda destituunt. Idem de omniscientia dixeris, et omnipraesentia; ea enim ignis subtilissimi, in suprema aetheris parte residentis, et per omnes mundi partes se diffundentis praesentia est, quae quantum distet a diuinae naturae immensitate et omnipraesentia, primo intuitu cognoscitur [e].

XVII. Spiritus porro huius agitatione et operatione cum is in materiam ageret, ita formatus est mundus, vt qualitates, quae in ipso erant, illi imprimeret, sicque mundum fingeret; hinc conditor parensque rerum omnium est; et quoniam eam perpetua agitatione penetrat et peruadit, vt natura conseruetur, ideo conseruator quoque et administrator eius est [f].

XVIII. Non tamen libera voluntatis determinatione ad condendum mundum accessit Deus, sed cum pars totius esset, natura in ea comprehensus, tandem disrupto quasi materiae cortice, in qua latebat, agitatum a se mundum intrinseca natura produxit; vnde etiam aliter non operatus est, quam natura totius, et interna tum agentis, tum patientis partis necessitas permisit.

XIX. Est itaque in natura totius aeterna et immutabilis lex atque ordo causarum atque effectuum, ita arcte inter se implicitarum, tamque necessario inter se nexu iunctarum, vt in mundo aliter, nihil agi, fieri et euenire queat, quam hic ordo, haecque naturae lex postulat. Et hoc quidem fatum est.

XX. Fato itaque huic subiecta sunt omnia, et nihil in vniuerso est, cui non imperet. Adeoque ipse Deus fato regitur, nec potest is aliter agere, quam aeternus et sacer ille atque inexplicabilis nodus et catena rerum omnium permittit. Detrahit haec assertionum Stoicarum quaternio laruam toti physiologiae Stoicae, et quam inermis eorum Deus sit, quam impia et in Dei et humani animi libertatem iniuria haec secta, manifestum facit. Nihil hic hominibus his affingimus, sed propria eorum decreta damus. Ex quibus Chrysippi imprimis definitio notanda, quam seruauit GELLIVS [g]: *Fatum est sempiterna quaedam et indeclinabilis series rerum et catena, voluens semet ipsa et implicans, per aeternos consequentiae ordines, ex quibus apta connexaque est.* Nec aliter SENECA [h]: *Fata nos ducunt, et quantum cuique restet, prima nascentium hora disposuit. Causa pendet ex causa, priuata ac publica longus ordo rerum trahit: non incidunt cuncta, sed veniunt.* Et ita quoque passim Epictetus et ANTONINVS.

e) Conf. Otium Vindel. Mel. II. §. 10. p. 165 seqq. SENECA praef. Qq. nat. GELLIVS l. VI. c. II.

f) Conf. LIPSIVS diss. XI. p. 51 seqq.

g) Lib. VI. c. 2.

h) De prouidentia c. 5.

NINVS [i]. Nec regeri poteſt, quod ex SENECA obiecit LIPSIVS [k], in omnes ſe partes vertens, vt impietatem a Stoicis auertat: *Non externa Deos cogere, ſed ſuam illis in legem voluntatem eſſe.* Ludit enim Seneca ambiguitate vocis, Deus, qua non tantum pars agens, ſed et totum hoc, quod ex agente et patiente parte conſtat, intelligitur. Huius vniuerſi voluntas, natura, diſpoſitio, fatum, neceſſitas, cum, non diffitente Seneca, vnum idemque ſint, voluntas Dei hanc neceſſitatem gignere, recte quidem dicitur, aſt non libere. ſed neceſſitante natura ſua, id eſt mundi: quod ſi vero Deus pars intelligatur totius, efficiens, et illi ordini et neceſſitati totius non minus, quam materia ſubiicitur, et *eadem neceſſitas*, monente SENECA [l], *et Deos alligat, ac irreuocabilis diuina pariter atque humana curſus vehit. Ille ipſe omnium conditor ac rector ſcripſit quidem fata, ſed ſequitur, ſemper paret, ſemel iuſſit.* Ad quas voces ipſe exhorreſcit LIPSIVS, quas fruſtra mitigare iubet, cum ita ſyſtema naturae ſemel electum poſtulet [m].

XXI. Nihil tamen habet extra ſe cauſa illa rationalis, quo cogatur, cum non ſit aliud praeter totum, niſi vacuum infinitum: vnde nihil aliud ipſam quaſi neceſſitat, niſi ſua natura, quam et ipſa ſequitur, et quaecunque partes eius ſunt, ſequi debent. Hinc libertas Dei et hominis conſtat. Ita quidem Stoici, qui inuenuſtum fati pullum mire ſe comſiſſe et exornaſſe putant, Deumque a fati neceſſitate liberaſſe, ſi neceſſitatis cauſam ad voluntatem et naturam DEI referant, et homini quoque libertatem aſſeruiſſe putant: vtrumque doloſe, et verbotenus tantum; quid enim eſt, quod ait SENECA [n]: *Nec Deus ob hoc minus liber eſt, aut potens: ipſe enim eſt neceſſitas ſua.* Annon voce libertatis, ludit philoſophus, quae ea facit, quae natura ſua ita ferente, non facere non poteſt? Ita et homo liber eſt, cuius libertatem eleganter deſcripſit Cleanthes [o]:

Duc me parens, celſique dominator poli
Quocunque placuit, nulla parendi mora eſt.
Adſum impiger: fac nolle, comitabor gemens;
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt,
Malusque patiar, quod pati licuit, bono.

Quod hoc exemplo illuſtraſſe Stoicos refert PSEVDO-ORIGENES [p]: *Alligetur vehiculo canis; ſi quidem voluerit ſequi, tum ſimul et ſequitur et trahitur, per neceſſitatem quaſi fatum exſequens etiam id, quod liberum eſt; ſi vero noluerit, prorſus a neceſſitate cogetur; eadem prorſus hominum conditio; cogentur enim neceſſario vel inuiti in illud deſcendere, quod fatali conſtitutum lege.* Ita ſcilicet miro connubio iungebant

 Stoici

i) Lib. IV. §. 10. 24. 34.
k) Diſſ. XII. p. 57 ſeqq.
l) l. c.
m) Conf. THOMAS. l. c. VOSS. theol. gent. L. II. p. 578. BVDDEVS Anal p. 417. CVDWORTH. ſyſt. c. 1. §. 3. MOSHEM. ad h. l. Otium Vindel. p. 166.
n) Praef. Q. q. natur.
o) Graecos verſus exhibet EPICT. in Enchirid. c. 52. Latinos SENECA ep. 107.
p) Cap. XXI. p. 144. notandum hoc, ad diiudicandas LIPSII interpretationes, qui frigidam Stoicis ſuffundit.

Stoici libertatem et neceſſitatem, et vocibus ludentes, veram libertatis notionem prorſus euertebant.

XXII. Partes et effluuia ſpiritus huius mundani ſiue vniuerſi, cum per totum vniuerſum diſtribuantur, et quicquid eſt materiae, ſit animatum; oriuntur inde daemones, quorum plena ſunt omnia. Paſſim hac de re Stoici, quorum tamen mentem omnium maxime perſpicue explicuit Varro apud AVGVSTINVM [q]. Multa etiam affert LIPSIVS [r], qui tamen vt Stoicam diſciplinam cum Chriſtianorum placitis in concordiam redigeret. Platonicorum recentiorum, qui Stoica quoque receperunt, ſuisque attemperauerunt, placita cum Stoicis genuinis ſaepiuſcule confundit. Diſtincte hac in re incedendum putamus; et quidem 1. certum eſt, Stoicos non tantum ex Deo ſiue anima mundi omnia Diis repleuiſſe, ſed originem quoque et ortum eorum inde deriuauiſſe, PLVTARCHI [s] teſtimonio conſtat, qui, *Chryſippum*, ſcribit, *et Cleanthem ſuis dictis coelum, terras, aërem, mare Diis repleuiſſe, nullumque horum ab interitu liberum aut ſempiternum ſtatuiſſe, ſolo Ioue excepto, in quem reliquos omnes conſumi putant.* 2. Diſtinguebant tamen Stoici inter Deos hos, et primarios eſſe diuinitatis partes in ſole atque ſideribus reſidentes ſtatuebant, quibus ſcilicet rationem et mentem ineſſe ex conſtanti curſu, cum aliis quoque ſectis concludebant: et in his ſoli principatum aſſignabant. Hinc coeleſtia omnia, quae mouentur, in Deorum numero habenda eſſe cenſebant [ſ]. Non quod ipſa corpora haec Deos eſſe putarent, ſed quod animas diuinas in iis eſſe, ſtatuerent, eſſe enim daemonas οὐσίας ψυχικὰς, *ſubſtantias animatas*, docebant [ſſ]. 3. Praeter hos, minores etiam daemonas, ſiue heroas ſtatuiſſe, animas nempe a corpore ſeparatas, bonos ſi bonae, malos ſi malae, idem PLVTARCHVS [t] aſſerit, in quo tamen non conueniſſe inter ſe Stoicos, quae de varia ipſorum, circa animarum poſt mortem ſententia dicentur, docebunt. Illud CICERONIS [u] teſtimonio conſtat, placuiſſe plurimis, *homines illuſtres, quorum animi remanerent, atque aeternitate fruerentur, Deos rite habitos eſſe, quum et optimi eſſent, et aeterni*, modo hoc a Stoicis dictum non ſit, ad conciliandam, quod ſolebant, religionem vulgi cum decretis porticus. 4. Praeter coeleſtes vero iſtos Deos, ineſſe quoque reliquis mundi partibus diuinitatis radios parteſque, et ex ipſa mundi anima ſequitur, et multis Stoicorum effatis conſtat, et peculiari libello expoſuit PHVRNVTVS. Nec haec vero a quopiam negantur; ſed de eo quaeritur, an has diuinitatis partes, quas mundi partibus inſidere credebant Stoici, Deos peculiares fecerint, vel, an poëtarum tantum Deos φυσικῶς explicantes, philoſophicam iis virtutis diuinae in iis latentis ſignificationem dederint, ſubſtantias vero anima conſilii virtutiſque capace conſtantes eſſe negauerint? Ita quidem

q) De C. D. L. VII. c. 6.
r) Lib. I. diſſ. XVIII. XIX. XX. p. m. 93 ſeqq.
s) De Stoicorum repugnant. T. III. p. m. 29 ſeq. conf. CVDWORTH. c. 4. §. 25. p. 506.
ſ) Prolixe CICERO L. II. de nat. Deor. conf. LACTANT. L. II. c. 5.
ſſ) PLVT. de plac. philoſ. L. I. c. 8.
t) l. c.
u) De nat. deor. L. II. c. 24. conf. LAERT. L. VII. ſ. 151.

dem celeberrimus MOSHEMIVS [v], qui praeter naturas in ſtellis latentes et magnorum virorum animos nullis aliis numinibus Stoicorum familiam ſeruiuiſſe putant. Nobis altera ſententia vero videtur ſimilior, et Stoicorum placitis conformior. Non prouocabimus ad SALLVSTIVM, qui praeter ſupermundanos Deos, mundanos, mundum conſtituentes inducit, eum enim Stoica Platonicis adulteraſſe facile largimur, ſed Cleanthem et Chryſippum teſtamur, quos non coelum tantum, ſed et terras, aërem et mare Diis repleuiſſe ex PLVTARCHO [w] monuimus, et SENECAM [x] teſtem laudamus, licet de veritate placitorum ſectae ſuae, vt ſolet, fluctuantem, qui diſerte *maiores*, ait, *Stoicos homines, vnicuique noſtrum, paedagogum dediſſe Deum, non quidem ordinarium, ſed hunc inferioris notae, ex eorum numero, quos Ouidius ait de plebe Deos: Singulis enim et genium et Iunonem dediſſe.* Probabimusque ſequenti theſi hos Deos minores, Stoicos rerum omnium in terra exiſtentium gubernationi praefeciſſe, hisque ſacrificiorum reliquique cultus diuini rationem ſuperſtruxiſſe. Quae, niſi caecutimus, neceſſario euincunt, Stoicos praeter Deos in ſideribus habitantes alios quoque Deos ſiue daemonas in elementis, praeter coelum reliquis, reſidentes ſtatuiſſe, non virtutis tantum per omnia fuſae particulas, ſed ſubſtantias diuinae naturae, ἀνθρώπων συμπάθειαν ἔχοντας, *hominum quae affectibus tangantur*, vt ait LAERTIVS [y], adeoque ſacrificiis placari queant. Nec aliud patitur reſolutio totius mundi, qua omnes Dii in Iouem redibunt et conflabuntur: fit vero illud non quoad coelum tantum, ſed et reliquas partes mundi, quibus ita Deos hos ineſſe oportet, ſi in Iouem reducendi ſint.

XXIII. Datus vero ſingulis non tantum hominibus genius atque Iuno [z], factorumque dictorumque obſeruator et cuſtos, qui praeſidet, dirigit, ſancteque reuerendus eſt: ſed et omnibus mundi partibus daemones gubernatores et praeſides praefecti ſunt [a]. Nec aliud ſunt magna numina, Iupiter, Iuno, Vulcanus, Neptunus, Ceres, quam diuinitatis partes in aëre, aqua, igne, terra etc. reſidentes [b]. Multa hac de re differunt Stoici, et imprimis cuſtodem, geniumque praeſidem, partem DEI, cuilibet datum valde commendant; varie tamen de eo loquuntur, et interdum quidem, vt peculiarem ſubſtantiam intelligentem ab homine diuerſam innuere videantur, ſaepe tamen, vt mentem hominis ipſam, quae et ipſa pars Dei eſt, intellexiſſe videantur. Nec hoc in Stoicis mirum eſt, qui dum cum vulgo interdum loquuntur, ſectae principia tantum non deſerunt. Accedit, quod nec ipſi ſatis nouerint, quid de geniis naturisque Deo cognatis ſtatuendum ſit. Clare hoc confeſſus eſt SENECA [c]: *Multa cognata numini ſummo et vicinam ſortita potentiam, obſcura ſunt. Aut fortaſſe, quod magis mireris, oculos noſtros et implent et effugiunt. Siue illis*

v) Ad CVDWORTH. ſyſt. intell. c. IV. §. 25. p. 508.
w) De Stoicor. repugnantiis l. c.
x) Epiſt. 110.
y) ſ. 151.
z) SENEC. ep. 110. PLIN. L. II. c. 7. ARRIAN. L. I. diſſ. 14.
a) Conf. LIPSIVS l. c. diſſ. XIX. 20.
b) LAERT. L. VII. ſ. 147. MENAG. h. l. PHVRNVTVS l. c.
c) Qq. nat. L. VII. c. 31.

tanta subtilitas est, quantum consequi humana acies non possit, siue in sanctiore secessu maiestas tanta delituit, et regnum suum, id est, se, regit, nec vlli aditum dat, nisi animo. Inde modestiam et verecundiam commendat, cum de sideribus, de stellis, de natura deorum disputatur.

XXIV. Quoniam Dii hi ex Dei anima effluxerunt, inque mundi partibus habitant, necessario sequitur, mundo per conflagrationem vniuersalem resoluto, Deos quoque in vnum Iouem confusum, et in antiqua elementa versum iri [d]. Et hoc quoque plerique Stoicorum, Antipatro Tarsensi dissentiente, qui hanc aliis quoque ex Stoicorum grege adscribit, quorum tamen plerique cum Chrysippo, principiis suis conuenienter: excepto igni nullum Deum interitu vacare, sed caeteros omnes aeque natos et obituros dixere. Non tamen ignis diuini partes pereunt, sed tantum Dii ex iis existentes et facti, radiis Iouis in ipsum, tanquam in solem, retractis.

XXV. Etsi vero Deus prouida vniuersi cura tangitur, et pro conditione atque natura totius, tanquam anima eius illud agitat, *non potest tamen, licet bonus sit, et bona velit, quicquid sit in mundo, bonum omne euenire, quia Deum multis in rebus tractanda destituunt; et a magno artifice formantur praua multa, non quia cessat ars, sed quia id, in quo exercetur, materia inobsequens arti est.* Nobilis haec est quaestio, quae toties maxima ingenia in angustias redegit, vnde mala oriantur? Malum vero cum vel naturale vel morale sit, hac quidem thesi SENECA [e], cuius verba dedimus, physici mali causam aperuit. Nec aliter alio loco [f]: *non potest artifex mutare materiam, haec passa est.* Hinc quaecunque mali naturalis veniunt nomine, Stoicis consequentia fati, ita ex materiae conditione disponentis, sunt. Multis tamen magnisque angustiis et difficultatibus hic se implicatos senserunt Stoici, valde ea de caussa pressi a CICERONE et PLVTARCHO [ff]. Ille recte opponit: *dicere ipsos* Stoicos, *nihil esse, quod Deus efficere non possit, et quidem sine labore vllo; Deorum enim numine moueri omnia posse: materiam vero rerum totam esse flexilem et commutabilem, vt nihil sit, quod non ex ea, quamuis subito fingi conuertique possit. Eius autem vniuersae rectricem et moderatricem esse diuinam prouidentiam, hanc igitur, quocunque se moueat, efficere posse, quicquid velit. Itaque aut nescire, quid possit, aut negligere res humanas, aut quid sit optimum, non posse iudicare.* Hic Stoicos reprehendit, quod mala a Deo necessaria consequentia deriuent: non enim materiam ex se malum subministrare, cum expers sit qualitatum, et quascunque recipiat differentias, eas vero ab illo habeat, qui eam mouet et format. Si vero illam ratio insita format, quae alioquin se nec mouere, nec formare posset, necesse esse, malum, si nullam causam habeat, ex nihilo, si vero a principio mouente

d) PLVT. de rep. Stoic. T. III. p. m. 29. SENECA ep. 9. Cons. ad Marc. c. vlt. add. LIPS. L. II, diss. XXII. p. 255. THOMAS. diss. VII. p. 75.

e) Praef. Qq. natural.

f) De prouidentia c. 5. conf. LIPSIVS L. II, diss. II. p. 133. L. I. diss. XIV. p. 75.

ff) Vtriusque locum docte illustrat cel. WOLF. de Manichaeismo ante Manichaeos §. XXXVII. p. 153 seqq. Plutarchi etiam THOMASIVS diss. XII. p. 162 seqq. conf. CVDWORTHVS c. IV. §. 13. p. 231.

uente exiſtat, a Deo profectum eſſe. Vterque Stoicos abſurdi conuincit; ſequi enim, recte concludunt, aut Deum mali cauſam eſſe, aut eſſe id ex nihilo, quorum vtrumque Stoicis principiis regugnat, cum non negent, materiam obſequentem eſſe et parare promtam. Nec habent Stoici, quo ex hoc labyrintho euadant, niſi vt ad fatum prouocent, et cohaerentias quasdam vniuerſi, in quas nec Deus aliquid poteſt. Ita Chryſippus de cauſis morborum, an ex prouidentia? apud GELLIVM [g] reſpondet: *Non fuiſſe hoc naturae conſilium, nec conueniſſe auctori naturae parentique rerum omnium bonarum. Sed cum multa atque magna gigneret, pareretque aptiſſima et vtiliſſima, alia quoque ſimul agnata eſſe incommoda, iis ipſis, quae faciebat, cohaerentia, non per naturam, ſed per ſequelas quasdam neceſſarias facta.* Ita vero iterum vineta ſua caedunt Stoici. Fati enim illius, quod accuſant, neceſſitas, nonniſi in toto, quod Deo et materia conſtat, quaerenda eſt, adeoque, cum nihil aliud ſit quam neceſſaria conſequentia eorum, quae ex natura vniuerſi eueniunt, vel in Deo, vel in materia, vel in vtroque quaerenda eſt mali naturalis origo. Ex quibus luculenter patet, non potuiſſe non Stoicos mali originem in materia quaerere, licet id, praeter rationem neget P. BAYLE, recte ideo notatus a ven. WOLFIO [h], licet hoc ipſo ſyſtemati ſuo contradixerint. Quod nos minime miramur, memores Zenonem ſyſtema ſuum ex diuerſis aliorum principiis conflaſſe, et Platonica ex Heracliticis emendare voluiſſe, vel potius gryphes iungere equis conatum fuiſſe, qui plerumque contradictionum fons eſſe ſolet. Ceterum quo nomine malum inſigniuerint Stoici, erudite ediſſerit WOLFIVS [i], qui videndus.

XXVI. Quanquam vero ita ſit, vt ratione quadam principali neceſſario coacta atque connexa fato ſint omnia, ingenia tamen ipſa mentium noſtrarum perinde fato ſunt obnoxia, vt proprietas eorum eſt et qualitas. Nam ſi ſint per naturam primitus ſalubriter vtiliterque facta, omnem illam vim, quae extrinſecus ingruit, inoffenſius tractabiliusque tramittunt. Sin vero ſunt aſpera, et inſcita, et rudia, nulliſque artium bonarum adminiculis ſuffulta, etamſi paruo, ſiue nullo fatalis incommodi conflictu vrgeantur; ſua tamen ſcaeuitate, et voluntario impetu in aſſidua delicta et errores ruunt. Ita omnium luculentiſſime Chryſippus apud GELLIVM [k] moralis mali cauſam exponit, qui etiam homines illos non audiendos eſſe monet, qui aut ignaui, aut nocentes et audaces, cum in culpa et maleficio reuicti ſunt, ad fati neceſſitatem perfugiunt. Verum recte Chryſippo obiecit PLVTARCHVS [l], nullam eſſe intemperantiam, nullam fraudem, cuius non ſit Iupiter architectus. Cum enim ingenia iſta ſcaeua, naturam ſuam et qualitatem aſperam et inſcitam non a ſe habeant, ſed a cauſa prima et mouente, quae qualitates induxit materiae, impetus quoque ille voluntarius, vt vocat Chryſippus, quem a natura ſua habent, ab ea quoque ortum

g) N. Att. L. VI. c. 1. conf. THOMAS. l. c. diſſ. XIII. §. 18 ſeqq. p. 170 ſeqq.
h) loc. cit.
i) l. c. §. XXXVIII. p. 158 ſeqq.
k) Lib. IV. c. 2.
l) loc. cit.

ortum habere debet. Vidit hoc LIPSIVS [l] per naturam ſiue Deum, quae prima cauſa eſt, homines alios aliter factos, ideoque ad bona aut mala inclinare; putat tamen iuuare diſtinctionem Chryſippi inter cauſas perfectas et principales, atque adiuuantes et proximas, quam CICERO [m] affert: ſcilicet cauſas illas primas et inſitas temperari aut flecti leuiter a voluntate poſſe, quae inter proximas iuuantesque cenſeatur. Verum non vidit vir acutiſſimus, voluntatem quoque nihil habere, quod non a mouente prima cauſa acceperit, adeoque eius libertatem proprie nullam eſſe, licet eam magnifice depraedicent Stoici [n]. Etſi enim animus a cauſa externa, nempe quae extra mundum eſt, non cogatur, vel impediatur, ipſe tamen ſibi natura ſua, neceſſitas eſt, quae cum naturae vniuerſae catena indiſſolubili nexu cohaeret, nec aliter agere poteſt, quam fatum, legesque vniuerſi et complicatus cauſarum et euentuum nexus et ordo permittunt. Quae omnia, ſi cum reliquis phyſiologiae Stoicae aſſertionibus comparentur, luculenter Stoicos conuincunt, mali eos moralis cauſam in Deo aſſertis ſuis poſuiſſe, licet verbis alia longe docuerint.

Atheiſmus Stoicorum.

§. VIII. Prima haec et potior phyſiologiae Stoicae pars eſt, quae principium potiſſimum agens et efficiens, ſiue Deum, rerum omnium auctorem et conditorem nobis exhibuit, quaeque theologia Stoica dici recte poteſt. Ex dictis iam de atheiſmo ſectae Stoicae iudicari debet, ad quam quaeſtionem diuerſimode reſponderunt, qui de atheiſmo veterum philoſophorum diſputarunt. Magnum eorum numerum, cum qui impietatis eos accuſarunt, tum qui pie et ſobrie de Deo eos ſtatuiſſe contenderunt, recitat ven. IAC. FRID. REIMMANNVS [o], quibus, ſi id ageremus, plures poſſent ſine magno labore adiici. Nec rationes vtriusque partis examinabimus, id quod in peculiari tractatione de atheiſmo veterum debet fieri; ſed id tantum monemus, dari tertiam de atheiſmo Stoicorum ſententiam, quae inter apertos quidem Numinis hoſtes eos non refert, talia vero eos aſſeruiſſe ſtatuit, quae veram Dei notionem euertunt, et facilem ad negandam omnem diuinitatem viam aperiunt. Quam ſententiam poſt CVDWORTHVM [p], ſecutus eſt praeſtantiſſimus MOSHEMIVS [q]. Nec, ab ea nos alienos non eſſe diffitemur, rationibus ſupra de theologia Stoica adductis id euincentibus, ſtatuiſſe quidem Stoicos, eſſe Deum, et de eo quoque magnifice paſſim et elegantiſſime fuiſſe locutos; praeſertim ſi extra ſyſtematis nexum verba eorum audiantur et intelligantur: ita vero totam de diuinis doctrinam phyſiologiae ſuae intertexuiſſe, vt non peius forte de Deo potuerint diſſerere. Talis enim Stoicorum Deus eſt, qui deterior hocque nomine indignior eſſe nequit. Nam 1. pars mundi eſt, totumque tanquam pars informans cum materia conſtituit; 2. materiam aeternam ſibi habet eſſentialiter adiunctam; 3. neceſſi-

tatis

l) Diſſ. XIV. p. 71.
m) De fato.
n) Epict. apud ARRIAN. L. I. diſſ. I. conf. GATAKER. ad Anton. II. 9. HVET. Qq. Alnet. L. II. c. 10.
o) Hiſt. atheiſmi c. XXVIII. p. 190 ſeqq.
p) Syſt. intellect. c. 4. §. 25. p. 502 ſeqq.
q) Ad h. l. p. 507.

tatis fatalis et ineluctabilis ex totius natura oriundae legibus ſubiectus ita eſt, vt agere aliter nequeat, quam fata diſpoſuere; 4. naturae eſt corporeae, ignisque non quidem elementaris, corporeus tamen et aethereus, adeoque 5. ſpatioſa extenſione per totum mundum diſperſus eſt; 6. res omnes neceſſaria eſſentiae ſuae agitatione non mouet tantum et format, ſed et ceu forma rerum ita eſſentiali vinculo illis connexus eſt, vt ſeparari nunquam ab iis queat. 7. Ante mundi creationem ſiue productionem, quae per aeternas periodos repetitur, incluſus materiae, tandem interna agitatione materiam tantum neceſſaria expandit fati lege, eandemque in ſinum ſuum reducit; adeoque 8. non emanatiue tantum, ſed et formaliter eſt τὸ πᾶν, ſiue rerum vniuerſitas, natura, totum, mundus. 9. Formas, qualitates, rationes ſeminales, et eſſentias rerum omnes formaliter in ſe habet, et ita formas et qualitates materiae imprimendo, ſe ipſum rebus imprimit omnibus. 10. Prouidere mundo non aliter poteſt, quam aeternae fati leges poſtulant; 11. nec agere poteſt, quicquid vult, ſed materiae inobſequentis renitentia impeditur. 12. Non daemones tantum omnes, ſed animum quoque humanum tanquam partes et membra comprehendit. 13. Malum vel ipſe in materiam, agendi vi deſtitutam induxit, vel certe illud impedire non potuit. 14. Nec alia quoque boni malique praemia et poenas diſpertiri poteſt, quam quae bonum et malum neceſſaria cauſarum et euentuum conſecutione per ſe ſequuntur. Iudicem iam conſtituimus lectorem, a partium ſtudio alienum reique intelligentem, annon, qui Deum talem ponit, eumque vi ſyſtematis ſui ita eneruat, parum melior iudicandus ſit eo, qui aperte Deum negat? et annon Stoici indirecti eius numinis hoſtes cenſendi ſint, quem tantis laudibus efferunt? etſi apertam impietatem non fuerint profeſſi. Cuncta enim eo redeunt, Deum eſſe ignem ſubtiliſſimum naturae ſiue mundi, omnia penetrantem et viuificantem, qualis Deus ab orthodoxa notione numinis immenſum diſtat. Aliud tamen perſuadere nobis voluit V. cl. IO. CHRISTOPHORVS BVRGMANNVS [r], qui id ſibi negotii datum eſſe credidit, vt Stoam a Spinoziſmo et atheiſmo exculparet. Rationes quibus ſe ad iuuandam Stoicorum theologiam accinxit, hae ſunt: 1. Conſtantiſſime docere Stoicos, eſſe Deum, et inſanos habere eos, qui negare hanc veritatem audeant, maximam quoque partem religionis ponere in cultu Dei. 2. Docere eos, Deum eſſe aeternam, rationalem a materia mundoque diſtinctam ſubſtantiam, intellectu, prudentia et potentia inſtructam, qui ignis artificialis dicatur ſenſu improprio et metaphorico, more Chaldaeorum et Democriti. 3. Opponi Deum natura ſua materiae quae ſine qualitatibus fuerit, donec Deus eam ornaret. 4. Diſtingui etiam a mundo, hunc enim perire, Deum eſſe aeternum. 5. Eſſe quidem mundi animam, qui ideo Deus ſenſu dicatur improprio, non tamen vnam cum mundo

r) Diſſert. de Stoa a Spinoziſmo et atheiſmo exculpanda. Mireris b. Speneruin ab eo Spinoziſmi accuſari, qui Stoicos exculpare aggreditur.

do ſubſtantiam eſſe, vt vult Spinoza, ſed differre natura ſua a materia, quam inhabitat. Poteramus totam hanc diſputationem, quam erudite auctor vrget, ita concedere, vt nec athei proprie dicti, nec Spinozae anteceſſores Stoici dicantur. Intereſſe enim haud vno nomine diſcrimen inter Stoicorum et Spinozae ſyſtema vtriusque comparatio facile euincit, et Deum ſibi formaſſe Stoicos atque a materia diſtinxiſſe, ex ſupra dictis eſt manifeſtum. Quia vero haec non ſufficiunt, ad orthodoxiam Stoicorum aſſerendam, paucis, et quantum inſtitutum noſtrum patitur, monemus; non extra ſyſtematis connexionem de Deo Stoicorum iudicandum eſſe, ſed totam ſeriem decretorum Stoicorum eſſe coniungendam. Quod vbi fit, impoſſibile putamus, Stoicos hac in parte exculpare. Ea enim, quae ſupra attulimus, ita comparata ſunt, vt naturam DEI prorſus euertant, nec poteſt is Deus dici, qui ita vniuerſo ſacro quodam nodo implicatur, vt nihil poſſit, niſi quod neceſſitas, eius, cuius pars eſt, poſtulat. Non negant, fatemur, Stoici Deum, ſed tanquam partem vniuerſi formalem et eſſentialem, vel, quod idem eſt, mundi animam informantem: nec negat Spinoza Deum, nec attributa eius, ſed vnam ſibi ſubſtantiam, vti Stoici, vnum totum, comminiſcitur. Agnoſcunt Stoici in Deo rationem aeternam, ſed nec liberam, nec intellectualem, verum neceſſariam ſequelam cauſarum et effectuum, ignis ſubtiliſſimi, ex natura totius oriundam, quae a libera ratione DEI longiſſime diſtat, nec melioris commatis eſt, quam cogitatio, quam Spinoza Deo ſuo tribuit. Idem de aeternitate iudicium eſto, cum nec Spinoza Deum ſuum aeternum eſſe neget. Qui et ipſe dum oppoſitas modificationes cogitationem et extenſionem in vna ſubſtantia ponit, non minus diuerſiſſima coire coëgit, quam Stoici, Deum et materiam coire in vnum totum cogentes. Ignem vero proprie dictum Deum Stoicis viſum eſſe, teſtimonia veterum ſupra adducta euincunt. Ex his vero patet, Deum ceu animam mundi, non aſſiſtentem, ſed informantem mundi cauſam, et non partem tantum eſſentiae, ſed formam eſſe, quae ſententia ab impietate proxime abeſt. Nam et SPINOZA [e] dixit: Deum rerum omnium cauſam immanentem, vt aiunt, non vero tranſeuntem eſſe, et moueri omnia in eo: quae Στωϊκώτατα ſunt, ſed impia plane. Etſi vero non negamus, Stoicos non vnam quidem ſubſtantiam, vt Spinozam conſtituiſſe, Deumque et materiam in ſolis modificationibus poſuiſſe; certum tamen eſt, exque ſupra adductis liquidum, totum vnum, naturam vnam, ex cauſa rationali et agente atque ex patiente compoſitam Deum et materiam eos feciſſe, quae eſſentialiter inter ſe iuncta ſint, et ſine deſtructione ſua ſeparari nequeant. Cuncta enim ex Ioue, in Ioue et ad Iouem eſſe, ex germano Stoicorum decreto dixit ANTONINVS [f].

Materia eiusque affectiones. §. IX. Vt vero porro, quid de altero principio, materia Stoici dixerint, quaque ratione ex ea a cauſa agente et rationali omnia producta fuiſſe docuerint, manifeſtum faciamus, ad phyſiologiam Stoicam, a qua

e) Epiſt. 21. f) Lib. IV. §. 23.

a qua paulisper digressi sumus, redeundum est. Ita vero porro decreuerunt:

XXVII. Prima rerum omnium, qualitatibus indutarum essentia siue natura, est materia prima. Est vero materia, ex qua vnumquodque fit, et vocatur essentia atque materia; essentia, quatenus in vniuersis est, et generaliter spectatur; materia, quatenus in singulis considerari potest.

XXVIII. Materia in vniuersum, et generaliter spectata aeterna est tota, ac neque crescit, neque decrescit. Trigam hanc positionum Stoicarum ex Chrysippo affert LAERTIVS [ſſ]: nec aliter rationes inire poterant Stoici, qui cum aliis philosophis sine restrictione fatebantur: ex nihilo nihil fieri, indeque aeternum subiectum, in quod causa efficiens ageret, postulauerunt [t]. Videtur quidem quodam loco dubitare SENECA, an materia aeterna sit, vel Deus ipsam formet: verum non ex sectae suae sententia loquitur, sed quaestiones philosophicas in naturalibus enodandas proponit [u]; inter quas non exigui momenti ea fuit: an Deus materiam ex sinu suo educat, vel an ea tantum data et subiecta vtatur, sicque an formas, quibus materiam ornauit, tantum in adiacens subiectum inducat, vel ex se ipso quasi effundat. Frustra itaque sunt, qui ex hoc Senecae loco constare arbitrantur, creationem ex nihilo, inter problemata Stoicorum a Seneca relatam esse. Certe, quaecunque etiam Senecae mens fuit, de qua docte disputat MOSHEMIVS [v], Stoicorum principia, aeternam Deo adiungentia materiam, et necessarium causae efficienti, subiectum postulantia, creationem ex nihilo reiiciunt.

XXIX. Materia tamen singulorum incrementi et decrementi est capax, neque enim semper manet eadem, verum separatur et miscetur, ita vt partes eius diffluant separatione, mistae vero coniunctione augeantur [w]. Exemplum esse potest conflagratio mundi, vbi quidem singulorum materia conflatur, vniuersalis tamen in Ioue manet eadem.

XXX. Est vero materia non stabilis, sed semper in mutatione versatur: omnia enim rapiuntur, fluminum more, quicquid videmus, currit cum tempore; nihil ex his, quae videmus, manet [x]. Ipsa tamen materiae essentia non mutatur, vel perit, nihilque eorum, quae ab oculis abeunt, et in rerum naturam, ex qua prodierunt, ac mox processura sunt, reconduntur, consumitur: desinunt enim ista non pereunt [y]. Ab Heraclito hanc doctrinam Stoicos accepisse non diffitetur SENECA [z].

XXXI. Materia vero non infinita est, sed finita, mundi enim terminis circumscribitur: patique quoque et cogi potest ad omnia, si enim immutabilis esset, nihil ex ea fieri posset. Hinc diuidi in infinitum posse con-

sequi-

ſſ) Lib. VII. ſ. 150.
t) ANTONIN. L.IV. §. 4. SENECA ep. 36. conf. LIPSIVS L. II. diff. II. p 132 seqq. et quae diximus Amoenit. literar. T. VIII. p. 306.
u) Praef. Qq. nat.
v) Differt. de creatione ex nihilo, inserta CVDWORTHO Syst. intell.

w) LAERT. l. c. STOBAEVS ecl. physic. c. 14.
x) SENECA ep. 58. ANTONIN. L.II. §. 17 L.V. §. 35. conf. GATAKER ad Ant. II. 17. p. m. 76. Hist. de ideis sect. I §. 8. p. 127. Amoen. liter. T. VIII. p. 314
y) SENECA ep. 38.
z) IDEM ep. 58.

ſequitur, ipſa tamen, docente Chryſippo, infinita non eſt; nihil enim, quod diuiſionem admittit, infinitum eſſe poteſt, materia vero continua eſt [a]. Oppoſitam eſſe hanc aſſertionem Epicureis, qui indiuidua corpuſcula poſuere, cum Stoicis placeat, nihil in natura rerum minimum eſſe, quod diuidi non queat, vt ait CICERO [b], ex oppoſitione clarum eſt.

XXXII. Ex materia, rebusque, quae ex ea fiunt, atque ex ratione mundi, quae tanquam ſemen, vt viſum Zenoni [c], per eam diſcurrit, conſiſtit mundus. Qua tamen voce, Deus quoque, interdum etiam coelum intelligitur [d].

XXXIII. Diſcrimen tamen eſt inter vniuerſum et mundum, vniuerſum enim eſt infinitum, adiuncto vacuo: totus vero mundus ſeorſim a vacuo exiſtit, et ab eo circumdatur, forma globi, vel turbinis, vel oui, cuius centrum terra eſt [e]. Vacuum itaque Stoici admittebant, verum non in mundo, vt diſerte PLVTARCHVS, ſed extra mundum [f]. Nec locum habere poſſe conflagrationem mundi putaret, niſi vacuum iſtud infinitum ſtatuatur, tunc enim mundus in Iouem contrahitur, et reſoluitur, quod ſine vacuo fieri nequit [ff]. Hoc vacuo tanquam limitibus cum mundus adeoque Deus etiam definiatur, ratio inde deſumenda eſt, cur prima principia Deum et materiam fecerint finita.

XXXIV. Mundum vero ex materia ita condidit iuxta Zenonem: Ab initio cum nihil eſſet, praeter Deum et materiam, Deus omnem eſſentiam, quae igneae fuit naturae, in aërem primo, inde in aquam conuertit, vtque planta ſemen continetur, ita Deus, qui mundi ratio eſt prolifica, huiusmodi ſemen in humore depoſuit, quod facilem rerum producendarum praeberet materiam. Pars vero eius naturae ſubſidens in terram coaluit, pars, aqueam retinuit naturam; pars exhalans in aërem abiit, ex cuius exhalatione ignis emicuit. Ita quatuor elementorum generationem a Zenone explicatam deſcribit LAERTIVS [g]. Paulo aliter Cleanthes apud STOBAEVM [h], ita tamen, vt in fundamento cum Zenone conueniat: Ex vno fieri omnia, et redire in vnum, reuolutione aequali et perpetua. Vniuerſa natura igne accenſa, partem eius mediam primum ſubſediſſe, tum proximas illi partes ſenſim ſenſimque extinctas fuiſſe. Madefacto autem vniuerſo, ignem extremum, renitente medio, rurſum in contraria ferri, et vniuerſi conſtitutionem ordiri, atque hunc vniuerſi conſtitutionis circulum nunquam deſinere. Mundi haec eſt creatio Stoica, quam ſummo Deo tribue-

a) LAERT. L. VII. ſ. 150. poſtulat hoc vacuum mundum determinans, conf. LIPS. p. 137. Ceterum apud LAERT. l. c. materia ἀπαθητή dicitur, quod vel ſcriptum perperam, et cum Stephano et Caſaubono mutandum eſt in ἀπαθητὴ vel ἐμπαθητή, vel intelligendum tantum de mutatione eſſentiae, quatenus materia vniuerſaliter conſiderata principium eſt.

b) Acad. Qq. L. I. conf. PLVT. de Stoic. repugnantiis.

c) STOBAEVS eclog. phyſ. c. 14.

d) LAERT. ſ. 138 et laudati LIPSIO L. I. diſſ. V. p. 25. L. II. diſſ. VI. p. 154. Otio Vindel. Mel. II. § 5. p. 145.

e) PLVT. de plac. L. II. c. 1. 2.

f) ib. L. I. c. 18.

ff) Inde Poſidonius apud PLVT. l. c. L. II c. 9. vacuo non maius ſpatium tribuit, quam quod ſufficere mundo poſſit in illud reſoluendo.

g) ſ. 141. 142.

h) l. c. c. 20.

tribuebant, nempe igni artificiali, ita tamen, vt etiam Diis minoribus, qui in Ioue comprehenduntur, et in mundi creatione explicantur, aliquod opus sit. Cum enim ignis ille diuinus non omnia simul fecisset, sed, tradente ex Stoicis LAERTIO [i], in summo loco, quem aethera appellant, constitisset, ibi primum immobilium astrorum orbis natus est, deinde errantium, et post hunc demum aër, aqua, et extremum subsidens terra. Dii itaque in astris residentes, siue ignis diuinus qui in eos defluxit, ad elementorum formationem se accinxerunt, tendente igne diuino, cuius partes sunt, ad medium siue centrum vnde eruperat, vt ita per totam materiam se diffundat. Ex his intelligi possunt loca CICERONIS et SENECAE [k], quae Deos in partem conditi mundi vocant, quibus lucem erudite affudit MOSHEMIVS [l].

XXXV. Animal est mundus, sensus, mentis, rationis compos, atque naturam animatam sensu praeditam habet. Vt enim anima nostra inde auulsa in corpore habitat, ita mens et prouidentia per omnes eius partes pertingit, et pars eius princeps aether est, vel coelum, vel, vt Cleanthi visum, sol. In eo enim dissentiebant Stoici, quae illa principalis pars esset, quorum varias ea de re opiniones refert, LAERTIVS [ll].

XXXVI. Quatuor sunt elemente praeter materiam qualitate non vestitam, ignis, aqua, aër, terra; ignis calidus est, aqua humida, aër frigidus, terra arida. Quin etiam in aëre eadem pars est: summo in loco ignis existit, qui aether appellatur, in quo generatur prima inerrantium stellarum sphaera. Proximo loco aër est, tum aqua subsistit. Basis omnium terra est, in medio eorum constituta [m].

XXXVII. Elementorum duo sunt leuia, aër et ignis, grauia duo, terra et aqua, quae ad centrum, proprie loquendo tendunt, ipsum tamen centrum, graue haut est [n].

XXXVIII. Omnium elementorum alterni recursus sunt: quicquid alteri perit, in alterum transit, aër in ignem, sed non sine igne est; transit aër in humorem, sed nihilominus non sine humore est: et aëra et aquam facit terra, sed non magis vnquam sine aqua est, quam sine aëre: omnia enim sunt in omnibus. Ita SENECA [o], et qui hanc Stoicorum doctrinam versibus exponunt, OVIDIVS [p] et LVCRETIVS [q]. Est tamen hoc discrimen iuxta Porticum, vt aër et ignis mouendi vim habeant, atque efficiendi, reliquae partes aqua et terra, accipiendi et quasi patiendi [r].

XXXIX. Primum elementum ignis est, qui in coelo siue aethere locum habet. Est vero coelum extrema circumferentia, in quo sedem habet, quicquid est diuinum [s].

Ccc ccc 3 XL.

i) §. 137.

k) CIC. de leg. L. I. c. 8. SENECA de benef. L. VI. c. 23.

l) Ad CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 25 p. 512.

ll) §. 142 CIC. de nat. Deor. L. II. LIPS. L. II. diff. VIII. p. 164. cum cautione tamen legendus. Habuit hoc quoque Zeno a Platone.

m) ib. §. 136. LIPS. diff. XI. p. 186. BVRNET. Archaeol. phil. L. I p. 437 seqq.

n) STOB. ecl. phys. c. 17 p. 32.

o) Nat. Qq. L. III. c. 20.

p) Metamorph. L. XV.

q) Lib. I. v. 781.

r) CIC. Acad. Qq. L. I.

s) LAERT. L. VII. §. 138.

XL. Sunt autem duae ignis species; alia inartificialis est ignis, vitae vsibus reperti; artificialis alia, res omnes augentis et conseruantis, qualis in stirpibus et animalibus; nempe calor, siue ardor quo omnes mundi partes fultae sustinentur [s].

XLI. Vltimus ille et altissimus, atque vndique circumfusus et extremus omnia cingens atque complexus ardor, qui aether nominatur, Deus summus est. Qui in extrema quidem coeli circumferentia habitat, ad medium vero totius fertur, et circa eius ambitum consistit. Probe hoc tenendum est, vt de physiologia et theologia Stoicorum recte iudicari queat. Nam hinc clarissime patet, Stoicorum Deum non esse alium, quam ignem illum arte et perfectione cuncta perficientem, quae in natura sunt, siue subtilissimam partem materiae, crassiori opponendam. Haec quia leuissima et agillima totius pars est, sursum tendit, et ambitum mundi continet, quia vero ad medium mundi, vnde exiit, fertur, cuncta quoque permeare, et cuncta mouere necesse est. Et haec physica ratio eorum est, quae supra theologice de Deo dicta sunt. Quae ita explicata, vt par est, vtrum tam splendida et sacris Christianorum placitis confinia sint, ac putant, qui concordiam inter Senecam et Paulum, Zenonem et Petrum meditantur, lector vel mediocriter attentus facillime iudicabit.

XLII. Sol purissimus ignis est, et maior terra: sed et orbiculari figura, iuxta cum mundo: Ignis quidem est, quoniam omnia, quae ignis praestat. Maior vero terra, quia omnem eam illustrat, et ipsum etiam coelum [ss]. Ignem vero artificialem, id est ratione et intellectu praeditum intelligi, ex adducto STOBAEI loco [t] patet, vbi cum ignem, quem τεχνικὸν, φύσιν καὶ ψυχὴν dixerat, naturam astrorum constituere docet Zeno.

XLIII. Itaque sol Deorum merito princeps et dux est. Naturali hoc sequitur consequentiae necessitate ex adductis. Ita tamen, vt fallatur LIPSIVS [u], qui PLINIVM Stoice dixisse ait: *Solem esse totius animam, ac planius mentem, hunc principale naturae regimen ac numen credere decere:* quamuis non neget quosdam Stoicos supremum aetherem: ἡγεμονικὸν, siue mentem naturae rectorem dixisse. Stoici enim germani solem non primam omnium rerum causam, quae omnia fecit, sed principem inter Deos factos constituebant, adeoque inter opera summi Dei reponebant. Testamur ANTONINVM [v] et EPICTETVM [w], quorum ille: *Quis solem condidit? quis terrae fructus?* hic autem: *Qui solem ipsum et fecit et circumagit, paruam suorum operum partem, si cum vniuerso conferatur, is vero non potest animaduertere omnia.* Rectissime, si Stoica principia sequaris. Nam supremus DEVS in extremitate mundi coeliue est, quem locum soli Stoici non assignabant.

XLIV.

s) STOBAEVS c. 24. p. 57. Qui φύσιν καὶ ψυχὴν dixisse ait. Recte itaque ignem naturae rationalem dixeris, quod τεχνικὸν πῦρ Zeno vocauit.

ss) LAERT. l. 144. LIPS. diss. XII. p. 195.

t) vid. not. praeced. (s)

u) Diss. XIII. p. 197. qui Platonica et Stoica miscet.

v) Lib. III. §. 26.

w) ARRIAN. L. I. c. 14.

XLIV. Nobilissima purissimaque aetheris parte sidera gignuntur, neque vlla praeterea admista sunt natura, totaque sunt calida atque pellucida, vt ea quoque rectissime et animantia esse, et sentire atque intelligere dicantur. Vere et ex mente Stoicorum ita CICERO [x]: nam Posidonius quoque [y] stellas corpora diuina esse ex igne aethereo composita dixit. Ceterum sensum atque intelligentiam astrorum maxime ex ordine eorum demonstrabant, atque constantia; itemque ex motu, prout concludebant, voluntario; qua de re ratiocinia eorum legi possunt apud CICERONEM [z]. Et haec genuina ratio est, cur sidera inter numina retulerint, de qua re conferenda, quae §. VI. diximus.

XLV. Cum nullus non pastu indigeat ignis, stellae quidem terrae, marisque ac fluminum vaporibus pascuntur [a]. Etiam ad hanc positionem Stoicorum attendendum est, non tantum ad detrahendam diis eorum laruam, qui vaporibus terrae marisque nutriri opus habent, sed et ad perspiciendam causam conflagrationis mundi; nam putabant, vbi alimenta haec plane deficere contingeret, ignis violentia totum hoc vniuersum correptum iri. Plura dabit IAC. THOMASIVS [b].

XLVI. Quia sidera partes sunt ignis diuini et naturalis sensuque et intelligentia gaudent, ideo futura quoque portendunt, nec vnius tantum aut alterius rei signa dant, sed saepe totum fatorum sequentium ordinem nuntiant, et quidem decretis euidentibus, longeque clarioribus, quam si scriberentur. Verissime ex mente scholae suae haec tradit SENECA [c], cum enim summi et diuini aetheris nobilissima pars sint sidera, ille vero fati legibus agit, et disponit, magnae quoque hae partes eius iisdem non tantum, quas scripserunt legibus, vt ait Seneca, parent, sed et toti fatorum catenae ita innexa sunt, vt ex maxima causae principalis secundum fati leges agentis parte, decreta haec queant intelligi. Non itaque praeter mentem sectae suae dixit MANILIVS:

conscia fati
Sidera diuersos hominum variantia casus.

perperam castigatus a LIPSIO [d]. Nam dependent fati casus a diuino igne, Deo, cuius nobilissima pars sunt sidera.

XLVII. Proprie sol et luna, stellae (ἀστέρες) dicuntur, ab his autem differunt sidera, (ἄστρα) quod haec etiam stellae vocari possint, illae vero non item sidera [e].

XLVIII. Stellarum inerrantium circuli ita sequuntur: Saturnus, Iupiter, Mars, Mercurius, Venus, Sol, Luna. Inter quinque priores principatum ducit Venus, quia proximus sol ei est [f].

XLIX.

x) Acad. Qq. L. II. c. 15.
y) Apud STOB. l. c. p. 54 seq.
z) De nat. Deor. L. II. c. 15. LIPS. diss. XIV. p. 201.
a) Et sol quidem exhalatione maris; luna fluminum fontiumque, astra, terrae, vid. PORPHYR. de antr. Nymph. p. m. 112. ed. Rom. LAERT. L. VII. s. 142.
b) l. c. diss. VI. p. 73.
c) Qq. nat. L. II. c. 32. conf. ep. 80.
d) Diss. XIV. p. 210.
e) STOB. l. c. p. 55.
f) CIC. N. D. L. II. c. 20.

XLIX. Infimam aetheris partem occupat luna, quae eſt ſtella intelligens, ſapiens, igneae naturae, cui tamen terrena admixta eſt. Poſidonio cum magna Stoicorum parte ex igne et aëre miſta eſt, cui etiam miſtioni maculas lunae in acceptis ferunt. Terra mole ab ea ſuperatur, perinde ac ab ſole, et communem quoque cum eo ſphaericam figuram habet, motuque ſpirali procedit, qui geminus ei eſt, communis cum mundo ab oriente ad occidentem, et contrarius per ſigna zodiaci [ff].

L. Poſt lunam aëris orbis ſequitur, inter mare medius atque coelum, figura rotunda. Haec Iuno eſt.

LI. Aër diuiditur in tres regiones, ſummam, mediam et infimam. Summa pars calidiſſima eſt, et ſicciſſima, et ob hoc etiam tenuiſſima, ob viciniam aeternorum ignium. Pars ima et vicina terris denſa et caliginoſa eſt, quippe quae terrenas exhalationes recipit; media pars temperatior quam vtraque, parte altera, frigidior tamen ſiccitate et humiditate.

LII. Ventus aëris eſt fluxio [g].

LIII. Pluuia nubis eſt in aquam conuerſio, vbi ex terra mariue vi ſolis ſurſum elatus humor penitus non potuit diſſipari [h].

LIV. Terra mundi pars denſiſſima et fulcrum, vt oſſa ſunt in animalibus, diffuſam circa ſe ex aequo habet aquam [i]. In medio autem terra conſiſtit, eſtque, vt centri poſtulat natura, et vna et finita, figura rotunda, quam et aqua habet, eiusdem cum terra centri [k].

LV. Occulto itinere mare ſubit terras, et palam venit, ſecreto reuertitur, colaturque in tranſitu mare, quod per multiplices anfractus terrarum verberatum amaritudinem ponit, et in ſinceras aquas exit [l].

LVI. Terra immobilis conſiſtit [ll].

LVII. Vnus mundus eſt; ita Epicureis infinitos mundos ſtatuentibus contradicentes Stoici; hac potiſſimum ratione vſi, quae ex ſemel admiſſis principiis neceſſario ſequebatur: totum corporeum eo abſolui, id eſt, vniuerſam materiam, et quicquid realiter et corporaliter exiſtit, nempe Deum et materiam eo comprehendi [m].

LVIII. Aeternus mundus eſt, ſi pro toto ſumatur, Deum et materiam complectente, qui ab aeterno fuit, aeternumque durabit. Si vero per mundum intelligatur, quod ornatum et conſtitutionem iam talem habet, peribit mundus, vti ortum accepit [n]. Poſteriori ſignificatione LAERTIVS [o] intelligendus eſt, tradens: Stoicis pleriſque placere, corruptibilem mundum eſſe, et eodem modo, quo ſenſibilia omnia, gigni et reſolui. Partes enim cum corrumpi queant, totum quoque corrumpi poſſe. Poſſe quoque in

ff) LAERT. ſ. 145. STOB. p. 59. PLVT. de pl. phil. L. II. c 25. et de facie in orbe lunae T. III. p. m. 353. conf. BVRNET. l. c.

g) PLVT. de plac. phil. L. III. c. 7.

h) LAERT. L. VII. ſ. 153.

i) STOB. l. c p. 48

k) LAERT L. VII. ſ. 155. PLVT. l. c. c. 9. 10. LIPS. diſſ. XVI. p. 219 ſeq.

l) SENECA Qq. natur. L. III. c. 4.

ll) ib. L. VII. c. 2. LIPS. diſſ. XIX. p. 223 ſeqq.

m) LAERT. L. VII. ſ. 140.

n) PHILONIS de mundo incorrupt. p. m. 940. et DIDYMI apud EVSEB. praep. L. IV. p. 816. loca lege apud LIPS. L. II. diſſ. XX. p. 241.

o) Lib. VII. ſ. 141. THOMAS. p. 62.

in deterius mutari mundum, quia ſiccitati et inundationi obnoxius eſt, ſicque tandem deleri. Aliter tamen Boëthus et Poſidonius, quibus et Panaetius adiicitur, et Diogenes Babylonius, qui mundi conflagrationem impugnant, eum aeternum eſſe defendentes [p].

LIX. Lege vero mundi inundatio et conflagratio non ſecus, quam hiems et aeſtas, veniet. Illa quicquid habitatur, obducet, necabitque omne animal, orbe ſubmerſo. Prolixe de hoc mundi diluuio SENECA [q], qui nouam ex hac inundatione terram, extinctis pariter feris, in quarum homines ingenia tranſierant, promittit, vbi nouus dabitur homo inſcius ſcelerum et melioribus auſpiciis natus. Qui adeo placet LIPSIO [r], vt e ſacris literis et euentum et cauſam hauſiſſe putet. Nec ab omni veriſimilitudine abludit, veterem de diluuio traditionem, quae per omnes fere gentes peruagata eſt, et cuius notitiam imprimis Phoenices habuiſſe videntur, ad Zenonem ex hac gente oriundum, parentum forte traditione, perueniſſe. Caue tamen diluuium Stoicum cum ſacro confundas. Illud enim neceſſaria fati, id eſt cauſarum et euentuum in mundo lege euenit, adeoque per aeternas periodos repeti debet: vt hiems neceſſaria tempeſtatis diſpoſitione quotannis reuertitur, quae a diluuio ſacris oraculis memorato longiſſime diſtant.

LX. Altera praeter cataclyſmum iſtum mundi deletio fiet ignis combuſtione, vbi totus conflagrabit. Accendetur enim mundus potentia illius ignis, qui in omnibus rebus latitat, quae longis temporum interuallis humorem conſumens omnem, omnia in ſuam naturam conuertet, cuncta conflabuntur in vnum, et in Iouem, vel chaos potius priſtinum reducentur. Fiet haec conflagratio certis et mundi fato ac legibus deſtinatis periodis annorum. Decantatiſſimum hoc de mundi conflagratione Stoicorum dogma eſt, cuius forte excogitandi anſam a veteri traditione, quae inter barbaros viguit, igne mundum aliquando deletum iri, accepit Zeno, ſed ita ſyſtemati ſuo adaptauit, vt prorſus ab ea diuerſa ſit. Quam vt recte intelligamus, 1. obſeruandum eſt, neceſſitatis ſiue fati lege hanc conflagrationem ex mente Stoicorum euenire. Cum enim natura totius ita connectatur, et catenae inſtar inter ſe omnia ſequantur, vt a principio ad finem cuncta decurrant, et ab eo in circulo ad initia ſua recurrant, atque in orbem vertantur, neceſſario eiusmodi mundi finis ſtatuendus eſt, quo ignis ille artifex mundi, ſiue naturalis, qui ex chao quaſi erumpens rebus omnibus et formam dedit, et illas permeando et viuificando ſuſtentauit, conſumto tandem nutrimento, ſiccitatem inducet et conflagrationem, qua cuncta in vnam conflabuntur maſſam, et in priſtinum reducentur chaos, ex quo poſt aliquam quietem ignis ille diuinus nouum iterum mundum producet, idque aeternis viciſſitudinibus repetet. Longum liceret huius dogmatis teſtium agmen producere,

p) PHILO de mundo incorr. CICERO de N.D. L. III. c. 46. STOBAEVS Ecl. phyſ. c. XXIV. p. 44.

q) Qq. nat. L. III. c. 29.

r) diſſ XXI. p. 247.

cere, nisi otium nobis fecisset LIPSIIS [s] et THOMASII [ss] industria. Videri tamen possunt praeter alios ex Stoicorum numero SENECA [t] atque ANTONINVS [u]. Eleganter ex Stoicorum mente OVIDIVS [v]:

Ecce quoque in fatis reminiscitur, affore tempus
Quo mare, quo tellus, correptaque regio coeli
Ardeat, et mundi moles operosa laboret.

Oppositam vero esse hanc fatalem et necessariam mundi destructionem, vt alia quoque physiologiae Stoicae capita Epicureis, non est quod dubitemus. Illis enim non minus, quam Stoicis, placebat, mundos tandem dissolutum iri, vt infra capite XIV. demonstrabimus; id vero nulla fati necessitate, sed atomorum, quae coaluerant temeraria et fortuita resolutione et dissipatione fieri docebant [w]. 2. Quia vero certa periodo haec conflagratio ex fati lege euenire debet, hinc certis tantum temporibus durare mundum, hisque exactis renouari mundi faciem vniuersali conflagratione et restitutione in prima principia statuebant Stoici. Quam fatalem temporis periodum vt designent Stoici, annum magnum varia veterum opinione commendatum et traditum, in partes vocant, et NEMESIO [x] teste, stellas aiunt errantes, cum ad idem et in longitudine et in latitudine signum referantur, in quo initio erant, cum primum mundus est conditus, certo temporum ambitu conflagrationem et interitum rerum efficere, et de integro mundum eodem restitui. Quot vero annis iste magnus annus et fatalis rerum omnium periodus definiatur, de eo inter Stoicos non conuenit, quorum hac de re placita et coniecturas attulit THOMASIVS [y], qui multa eruditione hunc annum magnum illustrauit, ipse pluribus videndus. 3. Causam vero ἐκπυρώσεως illius supra iam attigimus, consumtum alimentum, quo ignis per omnia latitans alebatur, vnde siccitas primo, mox conflagratio exoriri debet [z]. 4. Modum vero, quo illa eueniet, eleganter, more suo depinxit SENECA, qui ita ad Marciam [a]: *Cum tempus aduenerit, quo se renouaturus mundus extinguat, viribus ista suis se caedent, et sidera sideribus incurrent, et omni flagrante materia, vno igne, quicquid nunc ex disposito lucet, ardebit.* Id momento futurum alio loco [b] non minus pulchre. 5. Dum vero ita omnia ardent, soluuntur, conflantur, necessario quoque Deos omnes, et in his principes stellas et sidera, occupabit incendium, Diique confundentur in vnum vt ait SENECA [c]. Commode alter, tragoedus [d]:

Coeli regio concidet,
Certos atque obitus trahet
Atque omnes pariter Deos
Perdet mors aliqua et chaos.

Alia

s) Diss. XXII. p. 248 seqq.

ss) Diss. XI. p. 160 seq. add. GATAKER. ad Antonin. V. 21 IAC. WINDETVS de vita functorum statu Sect. III. p. m. 64. alios nominat WOLFIVS ad PSEVDO-ORIG phil. p. 146.

t) Consol. ad Marc. c. vlt. Qq. nat. L. III. c. 27. ep. 9 et 71.

u) loc. cit.

v) Metamorph. L. I. v. 256.

w) Conf. LACTANTIVS L. VII. c. 1. MINVC. FELIX, in Octauio c. 34. §. 2. p. 127. qui tamen minus accurate Stoicos et Epicureos iungit.

x) De natura hom. c. 38.

y) Diss. V. p. 62 seqq.

z) PHILO de incorrupt. mundi p. m. 940.

a) c. vlt.

b) Qq. nat. L. III. c. 27.

c) Epist. 9.

d) Herc. Oet. v. 1112.

Alia Stoicorum teſtimonia adducta a LIPSIO [e] et THOMASIO [f] praeterimus; ſatis euidenter enim haec ex toto phyſiologiae Stoicae ſyſtemate fluunt. 6. Vt vero iſta ignis depaſtio omnium quae ſunt, fieri queat, habeatque ignis, vbi ſe extendat, ideo vacuum infinitum a Stoicis aſſertum eſſe, ſupra iam demonſtrauimus. Addimus locum PLVTARCHI [ff], quia luculentus eſt: *Ignem, Stoici aiunt, ſemen eſſe mundi, et poſt exuſtionem mutare mundum e corpore minore, habentem iam tumoris et amplitudinis multum, et vacui regionem immenſam occupantem, quae ipſa immenſa facta ſit illo augmento. Rurſumque, cum gignitur mundus, ſenſim abire et collabi magnitudinem; ſubeunte ſcilicet, cum generatio exiſtit, et contrahente ſe in ſe ipſam materie.* 7. In vnam ita maſſam conflato toto mundo reſtituitur ſtatus chaoticus, quem Iouis nomine ſignificant Stoici, qui *ita paulisper acquieſcet ſibi, reſoluto mundo*, vt ait SENECA [g], *ſuisque cogitationibus intentus quaſi deliteſcet;* quo 8. nouus iterum, poſcente ita fati ordine et orbe, *orietur mundus, integer, omne animal*, vt habet SENECA [h], *ex integro generabitur, dabiturque terris homo inſcius ſcelerum, et melioribus auſpiciis natus.* Verbo cuncta primaeuam integri mundi naſcentis recuperabunt faciem, *idemque mundi ornatus*, vt ait CICERO [i], *orietur.* 9. Neque tamen diu durabit illa felicitas, ſed quod ex natura materiae, quam totam corrigere Deus, ſiue ille ignis diuinus, non poteſt, neceſſario ſequitur, prior redibit corruptio. *Innocentia*, vt porro SENECA [k], *non diu durabit, niſi dum noui ſunt homines, cito nequitia ſurrepet.* 10. Cum itaque et tum emendatione opus habebit natura degenerans, redibit conflagratio, ſicque aeternis periodorum orbibus orientur et conflagrabunt mundi [l]. 11. Ex qua breui conflagrationis Stoicae hiſtoria clarum eſſe putamus, quantum a Chriſtiana diſtet, cum et fatalis ſit ac neceſſaria, et naturalibus atque mechanicis quibusdam legibus conſtet, et aeternis periodis repetatur, et, quo minus prior corruptio iterum irrepat, impedire nequeat [ll], quae omnia indigna ſunt Deo, qualem, quem hoc in dogmate Stoici fingunt, ridet PHILO [m], talem monens a Stoicis induci Deum, qui ſimilis ſit pueris, qui ſaepe iuxta litora per luſum ex arena tumulos excitant, et poſtea manibus ſuis iterum deſtruunt. Quae ſine dubio mouere Boëthum, Poſidonium, Diogenemque Babylonium et Panaetium, quos ſupra memorauimus, quibus ex Numenio Zenonem Sidonium addit LIPSIVS [n], vt inſulſam doctrinam abiicerent. Craſſum enim dogma eſſe, recte iudicauit BVRNETIVS [o], magnus cetera conflagrationis mundi patronus. Sed meliora non dabant principia ſemel admiſſa, et liquidiorem

 tra-

e) l. c. p. 255.
f) Diſſ. VII. p. 75 ſeqq.
ff) de repugnant. Stoic. T. III. p. m. 462.
g) Epiſt. 9. conf. PLVTARCH. l. c.
h) Qq. nat. L. III. c. vlt. PLVT. l. c.
i) De nat. Deor. L. II.
k) l. c.
l) Numen. apud EVSEB. praep. L. XV. p. 820. TATIANVS adu. gentes p. m. 145. ed. Paris.
ll) THOMAS. l. c.
m) l. c.
n) l. c. p. 261. conf. MENAG. ad Laërt. L. VII. §. 142.
o) Archaeol. philoſ. L. I. c. 7. p. 374.

traditionem non admittebat Heraclitus, in eodem luto haerens [p], quem ſecutus eſt Zeno.

LXI. Rebus omnibus ita poſt conflagrationem in priſtinum ſtatum reſtitutis, et redeuntibus per orbem, redibunt etiam homines. En reſurrectionem Stoicam, de qua eleganter SENECA [q]. *Mors quam pertimeſcimus ac recuſamus, intermittit vitam, non eripit. Veniet iterum, qui nos in lucem reponat dies.* Caue tamen hanc reſurrectionem cum Chriſtianorum reſurrectione confundas, quod praeter veteres quosdam HVETIO [r], accidit. Illa enim fati lege recurrit, nec homines reſtituit meliores et feliciores, ſed in priſtinam miſeriam detrudit. Hinc ipſe adiicit dictis SENECA: *hanc diem multos recuſaturos fuiſſe, niſi oblitos reduceret.*

LXII. Tempus, inter res incorporeas vltimum locum occupat; de natura eius non prorſus inter ſe Stoici conueniunt. Zenoni interuallum eſt motus et menſura celeritatis ac tarditatis, ſecundum quam ſunt et fiunt omnia. Chryſippo motus interuallum eſt, mundi motum conſequens; Poſidonio tempus in genere infinitum eſt, in parte vero, praeteritum tantum et futurum; praeſens enim tanquam punctum quaſi, quod ſub ſenſum cadit, conſiderandum eſt [s]. Patet ex dictis, Stoicis inter ea, quae realem exiſtentiam habent, tempus non retuliſſe, quia incorporeum fecerunt, id eſt, actionis et paſſionis expers, incorporeum enim eſt, quod eſſe poteſt, ſed in corporibus non eſt [ſſ], quale eſt vacuum, quod ideo a loco diſtinguebant, quod hic queat occupari. Ex his vero recte colligitur, Stoicos ignoraſſe, quid de his incorporeis ſtatuendum ſit, et cum ens phyſicum de iis negarint, in mentis tantum notione et relatione ea quaeſiuiſſe.

Anthropologia Stoica.

LXIII. Homo mundi imago eſt, et mundus in ipſo. Nam et ille conſtat corpore et anima, vt totum [t]. Hinc dignitas hominis patet, qui proximus a Diis collocatus eſt. Egregie ex Stoae decretis MANILIVS [u]:

Quis dubitet poſthaec hominem coniungere coelo,
Eximiam natura dedit linguamque capaxque
Ingenium, volucremque animum, quem denique in vnum
Deſcendit Deus atque habitat, ipſumque requirit.

LXIV. Principium humano generi ex nouo mundo conſtitutum fuit, primique homines ex adminiculo diuini ignis, id eſt, Dei prouidentia, geniti ſunt. Ita Stoicorum de generatione humani generis eiusque ortu ſententiam enarrat CENSORINVS [v], quem tamen non aliter intelligendum eſſe, principia Stoicorum naturalia ſuadent, quam ignem diuinum rationes

p) Dabimus teſtimonium LAERTII, remque ipſam c. XIII.

q) SENECA ep. 36. Chryſippus apud LACTANT. L. VII. c. 23. ANTONIN. L. V. §. 13. L. X. §. 7. L. XI. §. 1. GATAKER. ad h. l. ORIG. philoſophum, p. 147.

r) Qq. Alnetan. L. II. c. 23. conf. BVRNET. theor. tellur. L. IV. c. 5. p. 278 ſeqq. Otium Vindel. p. 37. Non tamen id omnibus Stoicis placuiſſe obſeruat THOMASIVS. l. c. diſſ. X. p. 156 ſeqq.

s) STOBAEVS c. II. p. 20 ſeq. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. III. c. 17. ſ. 136. L. II. adu. Phyſ. ſ. 228. LAERT. L. VII. ſ. 141.

ſſ) SEXT. EMP. adu. Logic. L. II. ſ. 263. 400. 407.

t) LIPS. L. III. diſſ. II. p. 273. qui Stoicis phaleris nimis capitur.

u) L. II.

v) CICERO de legib. L. I. SENECA ep. 90. LIPSIVS L. III. diſſ. III. p. 282 ſeqq.

nes seminales omnium rerum continentem, eam partem materiae, quae apta erat instituto, humanam mentem imprimendo, qualitate formaque hominis impertiuisse. Ad aeternam enim rationem toti inditam, et vim omnium seminum singula proprie figurantem cunctarum rerum ortum referebant. Nihil hic creationis liberae cogitandum; cuncta necessario, fatique lege euenere; *perpetuis enim cursibus*, interprete CICERONE [w], *et conuersionibus coelestibus credebant extitisse, quandam maturitatem serendi generis humani:* quod sparsum in terras atque satum, diuino auctum sit animorum munere.

LXV. Hominis semen, quod ipse emittit, cum humido miscetur animae partibus, pro ratione comistionis parentum. Est autem id, secundum Chrysippum spiritus, quoad essentiam. A totis corporibus id defluere, Sphaerus dixit, ideoque et omnes corporis partes gignere; mulieris autem semen infoecundum esse, vtpote spiritu non intensum, et modicum item et aquosum [x]. Caue vero, per spiritum hic aliud intelligas, quam materiam subtiliorem, sensu Stoico [y].

LXVI. Semen tamen corpus modo producit non animam, quod futuri hominis rationem omnem comprehendit, et totius corporis, et sequentis aetatis, in paruo occultoque lineamenta sunt [z]: anima vero non in vtero concipitur, nec cum carnis figulatione compingitur atque producitur, sed et effuso iam partu nondum viuo infanti extrinsecus imprimitur [a]. Anima itaque secundum Stoicos non nisi nascenti infanti insinuatur, vt ait LACTANTIVS [b], aëris quippe rigore percusso, vt vim animalem raperet, et vocalem sonum redderet, quod cum Aenesidemo Stoicis tribuit TERTVLLIANVS [c]. Vnde sequitur foetum in vtero non aliter ali ac crescere, nisi vt plantam [d]: immo longius progressi alii ex Stoicis, partem vteri, non animal foetum esse dicebant, decidentem ex vtero, sicut maturi fructus decidunt ex arboribus [e]. Quas absurdas et pueriles nugas vehementer improbant in Stoicis TERTVLLIANVS [f] atque PLVTARCHVS [ff].

LXVII. Animus, si primam eius originem inspexeris, non est ex terreno grauique concretus corpore, sed ex illo coelesti spiritu descendit [g], cuius diuini spiritus pars est ac scintilla, ex igne coelesti ac diuino, qui in aethere coeloque habitat, cuiusque pars in sempiternis illis ignibus habitat, qui sidera et stellae vocantur [h].

 LXVIII.

w) l. c.
x) LAERT. L. VII. §. 158. quique in hanc Stoicorum doctrinam commentatur LIPSIVS l. c. p. 296. conf. SENECA Qq. Nat. L. II. c. 6.
y) conf. LIPS. l. c. diss. VII. p. 301 seq.
z) SENECA l. c. L. III. c. 29.
a) TERTVLLIANVS de anima c. 25.
b) L. III. c. 10.
c) l. c.
d) PLVTARCH. de repugn. Stoic. T. III. p. m. 31.
e) IDEM de plac. phil. L. V. c. 15.
f) l. c.
ff) De repugn. Stoic. l. c.
g) SENECA ad Helu. c. 6.
h) CICERO in Somn. Scip. PLINIVS L. II. c. 26. Epictetus passim, vid. ARRIAN. L. I. diss. XIV. L. III. diss. XXIV. ANTONIN. L. IV. §. 4. L. II. §. 4. L. IX. § 8. ex recentioribus LIPSIVS diss. IIX. p. 307. GATAKER. ad ll. cc. Antonini et ad L. IV. §. 21. BVDDEVS Anal. hist. phil. p. 90. et qui de fonte animorum plura congessit THOMASIVS l. c. p. 249. quibus, si placet, adde, quae in diss. de Stoicis, subdolis Christianorum hostibus l. c. diximus.

LXVIII. Est itaque animus hominis particula Dei, siue animae mundanae, a Deo quasi auulsa non ab ipso tantum, sed ex ipso facta, et anima mundi fons est animarum.

LXIX. Anima quid sit, difficile quidem expedire est [i], (ita enim Heraclitus quoque, Zenonis dux) quod si tamen animorum fontem consulimus, ignis animus est, siue spiritus igneae naturae [k]. Spiritusue calidus, intelligens, rationalis. Recte hanc assertionum trigam Stoicis tribui, non allata tantum veterum testimonia, et ipsa, quibus vsi sumus, verba Stoicorum probant, sed et ratio systematis physici in Porticu personantis euincit. Cum enim omnia, quae mouendi, regendi, agitandi vim habent, naturam, essentiam fontemque habeant in anima mundi, qui ignis ille artifex et naturalis est, in aethere habitans, et in stellis atque sideribus potissimam portionem residentem constituens, materiam vero omnem penetrans, et agitans, non possunt non animae particulae esse naturae diuinae, et essentia animarum in igne constitui, illarumque etiam ortus ex sideribus deriuari, cum partis ratio totum sequatur. Modificationem tamen aliquam adhibebant Stoici, qui facile videbant, ignis tanti ferendi capacem hominis naturam non esse, inde statuebant, teste PLVTARCHO [l] et PSEVDO-ORIGENE [ll], animam siue ignem istum diuinum, in partu hominis inditum ab aëre refrigerari ac durari, et, mutato spiritu, fieri animal. Hausit hanc doctrinam Zeno partim ab Heraclito, qui animam ex igne illo naturali etiam deriuauit, partim a Platone, qui animam mundi fontem animarum constituit, ita tamen vt originem diuinam referret.

LXX. Animae itaque et mortales et immortales sunt. Dubii et diuersum inter se de duratione animarum sentientes Stoici. Certe indigne tanto philosopho SENECA [m]: *Fortasse, si modo sapientium fama vera est, recipitque nos locus aliquis, quem putamus periisse, praemissus est.* Exagitatos propterea Stoicos fuisse ab Epicureis, quibus tamen aeternitatem et immortalitatem animorum opponebant, alio loco [n] probatum dedimus, et quam incerti hac de re fuerint, variae hac de re Stoicorum opiniones loquuntur, quas diligenter enarrauit MENAGIVS [o]. Cleanthes, omnes animas ad conflagrationem mundi permanere, Chrysippus, solas sapientium existimat, si LAERTIO [p] fides, quod tamen omnibus Stoicis tribuit PLVTARCHVS [q], quocum consentit Numenius apud EVSEBIVM [r]. Nec aliter SENECA [s]. Epictetus vero [ss], et ANTONINVS [t] animas corpore solutas mox in animam mundi confundi, et in aërem

i) Fatetur SENECA N. Q. L. VII. c. 24. et CICERO Tusc. Qq. L. I.
k) Testimonia Stoicorum praeter LIPSIVM diss. IIX. p. 313 seqq. collegit GATAKERVS ad Ant. L. IV. §. 21.
l) l. c.
ll) c. XXI. p. 146.
m) epist. 63.
n) not. (x) citando.
o) Ad LAERT. L. VII. f. 157.
p) l. c.
q) De plac. phil. L. IV. c. 7.
r) L. XV. p. 816.
s) Consol. ad Marc. c. vlt. Fluctuasse tamen, ex dictis patet.
ss) ARRIAN. L. III. diss. XIII. conf. LIPS. p. 321.
t) L. IV. §. 13. 21. conf. GATAKER. ad h. l. TZEZES chil. VII. hist. 147.

aërem subuectas succendi, et igni vniuersali inseri asseruerunt. Et huc illi ex Stoicis ponendi, qui animas in vndis extingui posse credebant, quam absurdam sententiam, licet a Stoicis plane remoueat doctissimus THOMASIVS [u], nonnullos tamen insaniuisse non negat, cum hoc ex natura animae corporeae, qui ignis est ab aëre condensatus, adeoque extinctionis capax, sequatur. Absurdiores sunt, ex Stoicis isti, SENECAE [v] memorati, qui existimant animam hominis magno pondere extriti permeare non posse, et statim spargi, quia illi non fuerit liber exitus. Ea enim ne Stoicis quidem principiis consona sunt, cum nec aër, nec flamma, nec animus, eiusdem tenuissimae naturae, Seneca recte monente, scindi vel supprimi queat. Quin et hoc notandum, quod hoc Senecae loco obscurius innuitur, animas, ex multorum Stoicorum mente, non statim, quam ex corpore discesserunt, spargi, sed corpori in sepulchro adesse, donec putrefiat et esse desinat [w]. Ex dictis iam vanitas physiologiae Stoicae clare patet, quae licet animorum immortalitatem non alia ratione asserere potuerit, quam vt redeuntibus per orbem fatalem rebus cunctis, animi quoque pristini redeant, immortalitatem animorum tamen spem magnam dicere Stoicos iussit, qua tota vita humana contineretur. Quam inconstantiam Elpisticorum nomen Stoicis ἀπὸ τοῦ σκόμματος dedisse, peculiari dissertatione [x] verisimile fecimus.

LXXI. Redibunt quidem animae in corpora pristina post vniuersalem rerum omnium conflagrationem, suisque inferentur corporibus; ea vero μετενσωμάτωσις non confundenda est cum μετεμψυχώσει Pythagorae et Platonis, quae cum Stoicis assertis stare nequit [y], quamque iis perperam tribuunt LACTANTIVS [z] et DAMASCENVS [a]. Aliis vero ex Stoicis, non easdem sed similes animas in vniuersali reuolutione anni magni corporibus indi placebat [b].

LXXII. Anima corpus est, est enim, et agere potest, sed corpus tenuissimum, quod oculis videri nequit. Id ex adductis clarum est [c].

LXXIII. Octo animae sunt partes, sensus nempe quinque, facultas generandi, facultas loquendi, parsque principalis, (τὸ ἡγεμονικὸν). Est vero pars animae princeps quae visa format, item sensum et appetitum, vocaturque ea ratiocinatio, sedemque in corde habet, vel vt alii malunt, in capite, tanquam in sphaera sua. Ab hac parte reliquae septem nascuntur et diriguntur [d].

LXXIV. Post mortem animae sedes est inter sidera, atque inter Deos, vbi naturae operum contemplatione fruitur, donec in conflagratione in Iouem cum reliquis Diis confundatur. Magnifice passim de hac animarum

u) Diss. de morte in vndis gentilibus inuisa, quae extat Obs. Hal. T. VII. obs. 9. p. 127.

v) Epist. 57.

w) SERVIVS ad VIRGIL. Aeneid. III. 64.

x) Diss. de Secta Elpisticorum, quae extat Miscell. Berolin. T. V. art. vlt.

y) Conf. IAC. THOMASIVS l. c. p. 156. Otium Vindel. l. c. p. 26.

z) L. III. c. 18.

a) De haeresi apud LIPSIVM diss. XII. p. 325.

b) Vid. THOMASIVS l. c.

c) LAERT. L. VII. s. 157. PLVTARCH. de plac. phil. L. IV. c. 2. 3. LIPSIVS diss. XIII. p. 327.

d) LAERT. L. VII. s. 157. PLVTARCH. de placit. L. IV. c. 4.

rum post mortem sede Stoici, imprimis SENECA [e], qui tamen ἐξωτερικῶς magis, quam ex vera animi sententia, philosophatus est. Distincte tamen Stoica de statu animorum post mortem doctrina intelligenda est. Nam hoc 1. ad eos tantum pertinet, qui post mortem animos, dissoluto corpore, non dissolui, et in vniuersam mundi animam non abire, sed existere vsque ad mundi succensionem statuebant. 2. De bonorum hoc tantum animis valet, ignobiliores enim et malae ex Stoicorum sententia cum corpore dissoluuntur. 3. Non tamen ad sidera et stellas aditum iis faciebant, sed, (SENECAE [f] verba damus) *paulum supra nos commorari statuebant, dum expurgant inhaerentia vitia, situmque mortalis aeui excutiunt.* Quod latius explicat PLVTARCHVS [ff], qui *animas istas*, ait, *fati lege vagari ea in regione, quae terram et lunam interiacet, ibi impiorum poenas luere; piorum certum tempus, quantum ad lustrandum et corporis, vtpote malae causae, pollutiones abolendas sufficit, in aëris purissima parte degere, quam prata Ditis appellant, deinde veluti ab exilio in patriam reductas, gaudium degustare, quale maximum percipiunt, qui sacris initiantur, trepidatione ac suaui spe permistum. Multas enim extrudere aestuandoque proiicere, iamiam lunam subire affectantes; nonnullas etiam, quae iam eo peruenerint, subuersas videre, tanquam in profundum deuolui. Quae autem sursum euaserint, ac firmiter sint collocatae, primum coronari pennis constantiae, et vim roburque aethereum accipere, ac fieri stabiles et pellucidas.* Ex quibus manifestum est, duplex animarum purgatorium statuisse Stoicos, vnum, quod infra lunam in aëre esset, alterum, quod in luna eiusque cauernis, et earum maxima, quam penetralia Hecates dici idem PLVTARCHVS ait, existeret. Etsi vero haec ad accommodandos fabulari theologiae sensus physicos pertinere, et Stoicorum ea in re studium singulari exemplo illustrare, negari nequeat, nihil tamen est, quod non Heracliteis de igne mundi rationibus, ex quibus eos hanc quoque de purgatione animarum in orco doctrinam Stoicos recepisse Plutarchus tradit, conueniat. Lunam enim ignem turbidum dixere Stoici, aërem vero obscuriorem adhuc et crassiorem partem, vt supra demonstratum. Anima itaque mala et ignobilis in aërem dissipata, et materiae contagio grauata, aestu aëris vehementissime agitati donec plane dissipetur, rapitur, et hic infernus Stoicorum est: leuiores et parti naturae suae conformiter magis viuentes animae, ignis, id est naturae suae leuitate ad orbitam lunae adscendunt, qui cum ignis turbidus sit, necesse est eos luctari et purgari, donec naturali motus lege, qua ignis sursum tendit eluctentur, et cognatis inserantur sideribus. Qua ratione aliquam praemiorum et poenarum spem relinquebant Stoici [g], physicis licet et mechanicis physiologiae suae principiis addicti. 4. Neque tamen haec omnibus place-

e) In consolationibus passim.

f) Ad Marciam c. 25.

ff) De facie in orbe lunae T. III. p. m. 383. conf. THOMASIVS de loco animorum post mortem ex Manetis doctrina, in Hist. Sapient. et Stult. T. I. p. 70.

g) LACTANT. L. VII. c. 7.

cebant Stoicis, ridetque has fabulas praeter Epictetum [h], SENECA [i], qui clare: *Illa, quae nobis inferos faciunt terribiles, fabula est. Nullas, scimus, imminere mortuis tenebras, nec carcerem, nec flumina flagrantia igne - - - luserunt ista poëtae et vanis nos agitauere terroribus. Mors omnium dolorum solutio et finis est: vltra quam mala nostra non exeunt, quae nos in illam tranquillitatem, in qua antequam nascermur, iacuimus, reponit.* Ex quo Senecae loco euidens est, eum statum hominis eundem, qui ante nascendi initia habuit, vbi anima in mundi anima, corpus in materia delituit, post fata posuisse.

LXXV. Anima sapiens et philosophia erudita solis et lunae et stellarum cursus discit, eaque videt, quae in terra didicit. Prolixe haec IVLIVS FIRMICVS [k], quem tanquam filium et satellitem Stoicorum laudat LIPSIVS [l], qui tamen ipse videt, Platonica ea magis esse, quam Stoica, vnde non insistit argumento, quod SENECAE intactum. Prouocasset rectius ad Senecam suum, qui loco [ll], alibi ipsi LIPSIO adducto, ea de re eleganter, modo ex animi sententia, certe ex Stoicorum mente: *Parens tuus, Marcia, illic nepotem suum, quanquam illic omnibus omne cognatum est, applicat sibi noua luce gaudentem, et vicinorum siderum meatus docet: nec ex coniecturis, sed omnium ex vero peritus in arcana natura libens ducit. Vtque ignotarum vrbium monstrator hospiti gratus est, ita scitanti coelestium causas, domesticus interpres, et in profunda terrarum permittere aciem iuuat. Delectat enim ex alto relicta suspicere.*

§. X. Principiis his physiologicis innititur doctrina Stoicorum moralis, quae delineanda nobis iam est. Eam in hos locos Chrysippus et sequaces diuidunt [m]. De appetitu; de bono et malo; de passionibus animi; de virtute; de fine; de prima aestimatione; de actionibus; de officiis; exhortationes et dehortationes. Zeno tamen et Cleanthes, subtilitates has, dialecticis potissimum diuisionibus nixas non curabant; licebit itaque etiam nobis, posthabito Stoicorum ordine dialectico naturalem, quo se dogmata consequuntur, vt in physicis fecimus, sequi, et decreta Stoicorum moralia ex ipsis fundamentis suis deducta enarrare. Ea vero in his potissimum versabantur: *Philosophia moralis Stoicorum.*

I. In vita hominis ante omnia respiciendum ad finem [n]. Est vero finis, cuius causa fiunt omnia, ipso ob quam sit, habente nullam; vel ad quem omnia referuntur in vita, cum ipse ad nihil referatur [o].

II. Finis

h) ARRIAN. L. III. diss. XIII.
i) Ad Marciam. c. 19. conf. ep. 117.
k) Astronom. L. I.
l) diss. XV. p. 336.
ll) l. c. c. 25.
m) LAERT. L. VII. s. 84. Recentiores ethicam Stoicorum explanatores enumerant Acta philos. Vol. I. p. 747. Vol. II. p. 163. 445. Quibus merito addenda cel. BVDDEI. Introd in philosoph. mor. Stoicorum ex mente Antonini praefixa ANTONINO Lipsiae edito.
n) SENECA epist. 95.
o) ib STOBAEVS Eclog. eth. L. II. c. 3. p. 172. ed. Canteri.

II. Finis trifariam dicitur, primo bonum, quod finis eſt vltimus, ſecundo ſcopus, qui eſt vita ad illum ducens, tertio expetendorum extremum, ad quod reliqua omnia referuntur [p].

III. Finis vero hominis eſt naturae conuenienter viuere. Definitionem hanc Zenonis varie auxere ſectatores, quorum explicationes referunt LAERTIVS et STOBAEVS [q].

IV. Eſt vero natura nihil aliud, quam lex et ratio totius mundi, et agitantis et viuificantis atque penetrantis omnia diuini ſiue coeleſtis ignis; ſicque naturae conuenienter viuere, naturae communis ductum leges motusque ſequi eſt, ſiue ſe ad totius naturam, tanquam partem, componere [r].

V. Cum vero naturae potior pars Deus ſit, cuius agitatione omnis materia mouetur, formatur, diſponitur, Dei vero particula ratio humana, ſiue princeps animae pars ſit, hinc naturam ſequi, Deum ſequi, rationem ſequi communem, vel legem mundi, idem ſignificat. Palmarium hoc totius ethicae Stoicae fundamentum eſt, cui reliqua omnia innituntur, quodque plenis buccis vbique Stoici crepant [s], quorum teſtimonia, ne nimii ſimus, collecta habes apud LIPSIVM [ſſ], STANLEIVM [t] et MENAGIVM. Arcte vero ita phyſica et ethica Stoicorum cohaerent. Omnia enim ex vno conſtant toto, cuius partes res omnes ſunt: quod cum fati legibus regatur, homo, qui μικρόκοσμος eſt, et ex vniuerſo decerptus, viuere debet, vt partem totius decet, et diſpoſitioni, ordini, atque naturae eius, quam agitans intra Spiritus coeleſtis vrget, conuenit, vt ita partem totius recte effingat. Huc enim omnia Stoicorum, quaecunque de fine diſſerunt, collineant; nam quod Chryſippo, viuere ſecundum experientiam eorum, quae ſecundum naturam eueniunt; quod Cleanthi, communis naturae ſequela; quod Diogeni Babylonio, rationi vitae obtemperare, in iis eligendis et reſpuendis, quae ſecundum naturam ſunt eligenda vel reſpuenda; quod Panaetio, viuere iuxta appetitiones a natura nobis inditas; quod Poſidonio, viuere contemplando veritatem ac ordinem vniuerſi, illud vniuerſi eſt naturam, motum, leges et rationes ſequi, et contraria reiicere, ſicque rationem toti rerum naturae inditam, Deumque partem eius agentem tanquam partem imitando exprimere. Eundem in modum de fine Stoico diſſerit CICERO [u], qui videndus. Idem reſpexere veteres Iureconſulti, ius definientes, quod natura omnia animantia docuit: lex enim naturae omnibus mundi partibus ineſt, qua omnia ex cauſis ſuis originem ſumunt, et ad certos euentus decurrunt [x].

VI. Viuere vero ſecundum naturam, idem eſt, ac, viuere ſecundum virtutem. Pulchrum enim et bonum atque virtus, et quod participat ex virtu-

p) ib. CIC. de fin. paſſim.

q) LAERT. L. VII. ſ. 86 ſq. STOB. l. c. p. 171. LIPS. Introd. phil. mor. diſſ. XIV p. m 179. MENAG. ad l. c. Laërt.

r) citati.

s) SENECA ep. 41. ANTONIN. L. VI. §. 15.

ſſ) l. c.

t) P. VII. Hiſt. philoſ. p. 608. conf. GATAKER. ad ANTON. L. II. §. 11. BVDDEVS Analect. H. P. p. 145 146.

u) De fin. L. II. c. 11.

x) Conf. IO. SCHILTER. Manud. philoſ. moral. ad Iuriſpr. c. II. §. 1. p. 38.

virtute, termini ſunt aequipollentes, vnde conſequitur, vt idem ſit beatitudo, quod, viuere ſecundum virtutem [y].

VII. Inſiti vero animo humano ſunt igniculi et ſemina viuendi ſecundum virtutem, quia pars eſt animae mundi ſiue Dei, cuius nutui parendum, et ad cuius leges viuendum eſt. Magna ea de re praecipiunt Stoici [z], quae tamen, caueas, conſentanea putes dictis eccleſiae doctorum [a], qui inſita honeſti praecepta, et ſcintillam rationis praeeuntibus ſacris oraculis aſſerunt. Stoica enim ratio, non communis recti bonique conſcientia, ſed eſſentialis particula rationis vniuerſi, id eſt Dei, cuius diſpoſitioni, ordini legibusue parendum eſt. Hinc a Stoicis tantae animae in virtutis vita vires tributae, quia Dei pars et membrum eſt. Paucis omnia luculenter complectitur PHILO [b]: *Hoc illud eſt apud eos, qui optime philoſophati ſunt, decantatum vltimum, ſiue finis bonorum, conſentienter naturae viuere; quod fit, cum animus ſemitam virtutis ingrediens, per veſtigia ductumque rectae rationis ambulat, id eſt, ſequitur Deum.*

VIII. Cum itaque conuenienter et conformiter fiunt omnia daemoni, qui ſingulis adeſt (id eſt particulae diuinae naturae, quae homini intime praeſens eſt, vt ſupra dictum) atque id ex conſilio et diſpoſitione ſupremae illius cauſae, quae toti praeeſt, idque gubernat, tum eſt haec vita beata ad virtutem [c]. Patet ex his, genium cuilibet praeſentem, non tantum eſſe ipſam eam particulam, DEI, quae τὸ ἡγεμονικὸν animae conſtituit, ſed internam quoque virtutis regulam atque legem et fundamentum felicitatis moralis in eo latere.

IX. Summum vero bonum eſt, viuere cum intelligentia earum rerum, quae natura euenirent, eligente ea, quae eſſent, ſecundum naturam, reiicienteque contraria [d].

X. Cuilibet itaque ſuus Deus et daemon, ſuaque felicitas domi et intra eſt. Prope enim Deus eſt, intus eſt, ſacerque intra hominum ſpiritus ſed et bonorum malorumque omnium obſeruator et cuſtos. Animusque bonus et rectus Deus eſt in humano corpore habitans [e].

XI. Sola igitur virtus ſufficit ad beatitatem, maximumque eius inſtrumentum eſt. Summum quoque bonum non in carne, ſed in animo ponendum eſt [f].

XII. Quo poſito, ſequitur, res, quae extra nos ſunt, nihil facere ad beatitatem bonumque, cum ſola bona ſint, quae honeſta. Multus in his vrgendis praeceptis eſt Epictetus [g], verumque ἀπαθείας apud Stoicos fundamentum eſt [h].

y) STOB. l. c.
z) SENECA ep. 41. ANTON. L. VI. §. 15. HORAT. Ep. l. 18.
a) Ita LIPSIVS Manud. diſſ. XVIII. p. 198.
b) De migratione Abrahami.
c) LAERT. l. c.
d) CICERO de fin. L. II. c. 11.
e) SENECA ep. 16. 31. de vita beata c. 15. conf. quae habet LIPSIVS diſſ. XIX. p. 200. GATAKER. ad Antonin. VII. 35. ARRIAN. L. I. diſſ. XX.
f) SENECA ep. 74. 76. EPICT. Enchir. c. 1. 2.
g) ib. et apud ARRIAN. L. I. diſſ. I. L. III. diſſ. XXIV.
h) Conf. HEINSIVS Orat. p. m. 278. PASCHIVS Introd. in phil. mor. veter. c. VI. p. 614.

XIII. Cum itaque solum bonum sit honestum; omnia, quae extra nos sunt, corpus, possessio, gloria, magistratus, eo nomine indigna sunt, suntque imbecilla seruientia, prohibenda [i].

XIV. Summa sapientia est, bonum a malo distinguere [k].

XV. Rerum aliae bonae sunt, aliae malae, demum indifferentes aliae [l].

XVI. Bonum est, quod ita perfectum est, vt ad felicitatem perducat, iuxta naturam creaturae rationalis [m]. Inter varias definitiones Stoicorum haec maxime scopum ferit, licet pleraeque conueniant, vt ex iis videre est, quae affert LAERTIVS [n]. Cum enim natura creaturae rationalis ea sit, vt tanquam pars toto adhaereat, eique apte iungatur, sicque omnia fluant, vt haec vniuersalis totius ratio postulat, facile inde intelligitur, bonum in eius status perfectione ponendum esse. Et huc etiam omnes Stoicorum boni definitiones tendunt, vt homo ita perficiatur, vt illud ei eueniat, quod ad vniuersi naturam conseruandam, et perfectionem eius tuendam pertinet. Hinc luculentur ANTONINVS: *Illud est vnicuique parti bonum* [o], *quod vniuersi fert natura, quodque ad eandem conseruandam ducit.* Quia vero in toto partis vnius vtilitas et conseruatio ex altera et antecedente, necessitatis lege, et implexu connexuque rerum, quae prouidentia, siue naturae fatique ordine dispensantur, fluit, hinc felicitas Stoicis εὔροια dicta est; quam luculenter Latinis auribus ita explicuit SENECA [p]: *Virtutem nobis ostendit ordo eius et decor, et constantia, et omnium inter se actionum concordia, et magnitudo inter omnes efferens sese. Hinc intellecta est illa beata vita, secundo defluens cursu, arbitrii sui tota.* Et rotunde atque perspicue EPICTETVS [q]: Μὴ ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλε γίνεσθαι τὰ γινόμενα ὡς γίνεται, καὶ εὐροήσεις. *Noli postulare, vt quae fiunt, fiant secundum voluntatem tuam; sed ita fieri concupisce, quae fiunt, vt fiunt, et vita tibi felix decurret*, id est, cuncta ex naturae absoluto ordine te tranquillo fient. Commendat hanc εὔροιαν vehementer ANTONINVS, nec possunt aliter Stoici, cum vera felicitas sit, partem eius, quem in tota natura constituimus, et sequelas eius bene effingere. Contraria aestuatio in malis dicta δυσροεῖν, apud Epictetum [r]. Vtitur et ARISTOTELES [t] εὐροίας voce, verum ea cum Stoica significatione confundenda non est: est enim illi εὐζωΐα καὶ εὐπραξία, in electione mediocritatis libera eiusque executione constans, quae contraria prorsus est τῇ εὐροίᾳ Stoicae, quae libenter ea facit et perfecte exequitur, quae necessitas totius postulat.

XVII.

i) EPICT. l. c. SENECA ep. 118. 120. ANTONIN. L. II. §. 1. GATAKER. ad h. l.

k) SENECA ep. 71.

l) LAERT. L. VII. §. 102.

m) Diogenis haec definitio apud LAERT. L. VII. §. 88. conf. CIC. de fin. L. III. c. 10. quam nos recte explicuisse, egregius SENECAE ep. vlt. locus, ostendit.

n) l. c. conf. CICERO de fin. L. III. c. 10. SEN. ep. 118.

o) L. II. §. 3.

p) Epist. 120.

q) Enchir. c. 13.

r) Passim, praesertim L. X. conf. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. III. c. 21. §. 172. LAERT. §. 88.

s) MENAG. ad h. l. GATAKER. ad Ant. V. 34. ARRIAN. L. II. diss. XVII.

t) Nicomach. L. I. c. 10.

XVII. Bonum itaque eſt, quicquid vtile et honeſtum eſt, vtrumque enim a bono ſeparari non poteſt; vtilitas eſt, ſe habere ad totum illud, quod eſt principium dirigens. Bonum eſt ipſa virtus, et ad quod motus et natura abſoluta impellit [u].

XVIII. Hoc autem bonum non acceſſione, neque creſcendo, aut cum ceteris comparando, ſed propria vi ſua et ſentimus et appellamus bonum [x].

XIX. Acceſſiones boni ſunt gaudium et laetitia [y].

XX. Malum eſt, quicquid bono opponitur, ſiue imperfectio male ex ratione totius fluens; acceſſiones eius animi aegritudo, afflictio et ſimilia [z].

XXI. Bonorum alia virtutes ſunt, alia acceſſiones, vt gaudium ſpes; rurſus, bonorum alia ſunt praeſentia, alia intermittunt: porro aliud bonum a quo vtilitas peti poteſt, aliud per quod petitur vtilitas; aliud quod vtilitati inſeruire poteſt. Bonorum etiam alia ſunt extra animum, alia in animo; alia efficientia, alia ad finem conducentia; alia propter ſe, alia propter aliud expetenda; alia in motu, alia in affectione conſiſtunt; alia abſoluta, alia relatiua etc. [a] Plura apud Stoicos his ſimilia occurrunt, qui ex legibus Dialecticae mire ſubtiles in diuiſionibus ſe praebebant.

XXII. Perfectum bonum pulchrum vocatur, quoniam omnibus numeris a natura abſolutum eſt, et perfectam habet proportionem [b].

XXIII. Omnia bona aequalia ſunt, et quodcunque bonum eſt, idem etiam appetendum. Bonum quoque neque incrementis, neque decrementis aptum [c]. Diſcedebat hoc dogmate Porticus a Lyceo, Peripatetici enim, vti ſupra dictum, explicante CICERONE [d], omnia bona ad beate viuendum pertinere putant, doloremque in malis ponunt, et tria quoque bonorum genera ſtatuunt, eo beatum magis eum dicentes, quo ſit corporis aut externis bonis plenior. Stoici contra omnia alia aſſerebant; omne quod bonum aeſtimetur, complecti vitam beatam; dolorem, qui ad animum non pertineat, in malis non eſſe, et ſapientem in tormentis beatum eſſe; naturae bona frequentia beatiorem vitam non efficere, aut magis expetendam. Alia non tangimus apud Tullium videnda. Nominum tamen magis hanc controuerſiam eſſe, quam veram, cenſuit eo iam tempore, vbi illa viguit Carneades, quod licet improbet, et maiorem, quam verborum diſcrepantium, pugnam eſſe iudicet CICERO [e], recte tamen rem ponderantibus, ad logomachias referendum eſſe apparebit. Longe aliam enim bonorum definitionem formabant Ariſtotelis ſequaces, quam Zeno. Illi enim cum vitae potiſſimum ciuilis beatitudinem ſtatusque politici felicitatem homini commendarent, ad quam beatitatem conſtituendam multa fortunae quoque ſiue externa bona requiruntur: non potuere non animi qui-

Eee eee 3 dem

u) SEXT. EMPIR. l. c. c. 20. LAERT. ſ. 92.
x) CICERO de fin. L. III. c. 10. 34.
y) LAERT l. c.
z) ib. STOB. Ecl. eth. c. IV. p. 166.
a) LAERT. ſ. 95 ſeqq. SEXT. l. c. c. 23. STOB. l. c. LIPS. p. 221.
b) LAERT. ſ. 100.
c) LAERT. L. VII. ſ. 101.
d) De finibus L. III. c. 12.
e) Ethic. Eudem. L. VI. c. 13. Magn. moral. L. I. c. 2. et quae ſupra c. VII. Sect. I. §. 19. ea de re dicta ſunt.

dem bona praestantissima dicere, et per se maxime expetenda, externa tamen bona ad ciuilem istam felicitatem tam necessaria ponere, vt virum licet bonum, illis tamen orbatum, beatorum numero exemerint. Aliter quidem et diuersissime Stoici sentiebant, sed ad statum tantum hominis naturalem, eamque conditionem, quam in mundo, tanquam pars eius, habet, respiciebant. Hinc non negant quidem Stoici, externa bona posse a sapiente ad felicitatem adhiberi, ipsam tamen felicitatis rationem in virtutis, naturae vniuersi, et sequelae Dei se accommodantis, possessione requirebant, et nihil inde bonum nisi honestum, sensu licet Stoico, nihil malum, nisi quod impium, inhonestumque esset, licet quis externis corporeisque bonis auctus esset, statuebant; id quod Peripateticis, de statu ciuili disserentibus, et externam ciuis felicitatem quaerentibus proprie non contradicebat, qui et ipsi in se virtutis rationem inter summas felicitates ponebant. Recte itaque post Carneadem Antiochus [f], et AVGVSTINVS [g] statuebant: eos vocabulis discrepantes rebus interim conuenisse, licet id improbet GATAKERVS [h], nimia Stoicae ethicae admiratione impeditus, quo minus veros Porticus sensus videret. Qui tamen nec illud CICERONIS improbare potuit: *Honestum saltem inter hos certamen fuisse, cum omnis esset de virtutis dignitate contentio; hoc tantum interesse, quod partes primas alteri, alteri totas integrasque virtuti concederent.* Fortius in hac beatitudinis notione dissidebant Stoici ab Epicuro, qui in voluptate eam, vti infra docebitur, posuit. Et tamen SENECA [i] professus est: *Non esse magnum in quo dissideant, quum enim legem Stoici virtuti dicant, eam illum voluptati dicere:* non male, si modo addidisset, Epicurum in natura hominis morali, bonum ad tranquillitatem animi quaerentis, quaesiuisse, quod in physica humanae naturae connexione cum toto Stoici quaerebant. Mirum itaque non est, *sancta et tristia etiam*, vt fatetur SENECA [k], *Epicurum praecipere*, licet magis ad humani animi naturam, attenderit, quam Stoici, metaphysicis nugis μετεωρίζοντες.

XXIV. Licet vero solum bonum sit, quod honestum, malumque id solum, quod turpe; tum inter haec et illa, quae nihil valeant ad beate misereue viuendum, existant, eaque indifferentia sint, quae nec prosint, nec noceant [l]; possunt tamen ea vel aestimari, vel non aestimari. Subtilissimos hic se ostendunt Stoici, dialecticae suae artificia rebus moralibus, vt cothurnos pusioni adaptantes, εὑρεσιολογίας haud semel ideo a veteribus accusati [m]. Non morabimur istis disputatiunculis, quae otiosa tristissimorum senum ingenia satis produnt, lectorem; leget, si volet, eas vel apud SEXTVM EMPIRICVM [n] vel apud LIPSIVM [o], quorum vterque lucu-

f) Apud CIC. de N. D. L. I.

g) De C. D. L. IX. c. 4.

h) Praeloq. ad ANTONIN. p. 3. vbi de hac pugna erudite differit. conf. GEORG. PAVLI ROETENBECCII diss. de Stoicorum et Aristotelicorum circa gradum necessitatis bonorum externorum ad summam beatitatem disceptatione.

i) De vita beata c. 13.

k) Epist. 33.

l) CICERO de finib. L. III. c. 15. LAERT. L. VII. s. 102.

m) ibid. s. 105.

n) Pyrrh. hyp. L. III. c. 22. s. 177. add. CICERO l. c. STOBAEVS ecl. eth. c. IV. p. 174 seq.

o) l. c. diss. XXII. p. 217 seqq.

luculentus et copiosus est. Hoc vnum monere, series tractationis poscit, Stoicos indifferentia tamen aestimauisse, prout vim aut vsum ad eam vitam haberent, quae est secundum naturam, hincque indifferentia distinxisse in προηγμένα καὶ ἀποπροηγμένα, producta siue proposita et reiecta, id est ea quae aestimata aliis vel praeponuntur vel reiiciuntur. Cuius distinctionis quale fundamentum Zeno posuerit, CICERO [p] accurate explicat, qui videndus. Sed et praelatorum vel productorum, et reiectorum varias distinctiones afferunt Stoici, quae de artibus eorum dialecticis, telis aranearum haud dissimilibus, luculenter testantur. Recte quoque obiecit SEXTUS EMPIRICUS [q] vnumquodque indifferentium, pro variis circumstantiis et relationibus, interdum productum videri, interdum reiectum: vt si diuitibus quidem tyrannus insidietur, pauperes autem tranquille degant, nemo non pauper esse malit, quam diues, adeo, vt tum diuitiae censeantur in numero reiectorum, quae alias inter producta numerantur: nihil itaque natura esse indifferens. Cuncta enim ita considerantur, iuxta ipsos Stoicos, vt relationem habeant ad vitam, quae est secundum naturam, quantumque vel incommodum vel commodum afferunt, vnde et commoda τὰ προηγμένα dixit SENECA [r].

XXV. Intelligi inde possunt paradoxa Stoica, siue, inopinata decreta, quae prima significatione peregrina quidem videntur, vera tamen natura sua sunt, qualia multa de sapiente suo praedicauere Stoici. Talia sunt: Sapientem esse seuerum, negotiis abstinere, sanitate mentis non excedere, non dolere, diuinum esse, solum esse sacerdotem, vatem, non opinari, Cynicos imitari; solum esse liberum, regem, gerendo magistratui idoneum; nescire peccare, innocuum esse, non misereri, non esse benignum, in deserto viuere nolle, solum amicum esse, omnia recte facere, ab amoribus alienum non esse, se ipsum e vita, si ita occasio ferat educere; esse magnum, optimum oeconomum, solum esse nobilem et ingenuum, optimum medicum, non mentiri, non fallere neque falli, liberis recte vti, a calumnia immunem esse, solum non esse exulem, rusticum, ingratum, inconstantem &c. Quorum explicationem exhibuere praeter CICERONEM [s], LAERTIUS [t], et imprimis STOBAEUS [u], quos recentiores quidam secuti sunt [x]. Ea enim pleraque in verborum nugas desinunt, aliamque verbis, quam habent, significationem ex systemate morali Stoico desumtam affingunt. Sapientem scilicet dupliciter Stoici considerant, vel consummatae sapientiae, vel procedentis vti supra iam dictum. Ad sapientem perfectissimum paradoxa Stoica pertinent, quem tamen in rerum natura non extare facile Stoici annuebant. Ast qui illa impugnabant, quod saepe factum est; communem verborum significationem vrgebant: quam vbi declinarant Stoici, et verba

sua

p) l. c. c. 16. conf. SENECA ep. 74. GELLIUS L. XII c. 5. SUIDAS in ἀδιαφορία T. I. p. 22.

q) l. c. c. 24. f. 192. r) Epist. 74.

s) Is sex paradoxa explicata exhibuit.

t) Lib. VII. f. 117 seqq.

u) l. c. p. 176 seqq.

x) LIPS. diss III. seq. L. III. p. 231 seqq. SCIOPPIUS elem. phil. Stoic. c. 125. STANLEI. p. 612 sqq. conf. PASCHIUS de variis modis tradendi moralia, et introd. in rem lit. veter. p. 615.

ſua explicuerant, ea quae prima ſpecie admirationem mouebant, re explicata, riſum mouere, vt teſtatur CICERO. Candide agnouit id et confeſſus eſt SENECA, qui *magna*, ait, *promittitis, et quae ne optari quidem, nedum credi poſſint. Deinde ingentia locuti, cum negaſtis pauperem eſſe ſapientem, non negatis ſolere illi et ſeruum et veſtem et tectum deeſſe: - - Ita ſublato alte ſupercilio, in eadem, quae ceteri deſcenditis, mutatis rerum nominibus.* Quibus quae opponit LIPSIVS adeo frigida ſunt, et principium petunt, vt iis refellendis tempus impendi non debeat. Proditque ſecta in his paradoxis Stoica natiuum familiae ſuae vitium, magnis verbis exigua et parua dicere, et verborum ſuperbia animos capere, frigidumque hanc in rem venari acumen: vnde recte de iis PLVTARCHVS[y], *omnia* εἰς τὴν τῶν ἑώλων καὶ ψυχρῶν ἀγορὰν, *in euanidorum ac frigidorum claſſem abiicienda eſſe.* Cuncta enim ad logomachias et meteora referebantur, qua de re docte commentantem, vide ſis, WERENFELSIVM[z].

XXVI. Anima ſphaerae inſtar vniformis ſibi natura ſua eſt, cum nec ad exterius quicquam ſe extendit, nec cum eodem vllo intus concurrit, nec conſidit et comprimitur: ſed lumine illo illuſtratur, quo veritatem rerum omnium ceterarum, tum et in ipſa ſitam cernit. Ita de interno animae lumine, ſiue intellectus luce ANTONINVS[a], qui facile intelligi poteſt, ſi recordemur, quod in phyſicis planum fecimus, animum hominis, eſſe diuinae eſſentiae, adeoque ignis illius naturae artificis particulam. Hanc rationem ex vniuerſi anima decerptam, menti ineſſe, Stoici conſtanter aſſerebant, et ab anima ſentiente et bruta diſtinguebant. Inde non in tres tantum partes hominem diuidunt, ex quibus conſtet, corpuſculum, animulam, mentem; et in mentis ſiue rationis, quae tantum propria homini dicitur, cultu, repudiatis iis, quae corpus et animulam reſpiciunt, et arbitrii noſtri non ſunt, maximam partem ponunt: ſed et mentem liberatam tum a corpuſculi et animulae perturbationibus, tum a vertigine rerum externarum, puramque ac liberam ſibi viuentem, deſtinataque volentem, ſphaerae aſſimilant, ſibi tantum viuentem, et tranquille ac genio propitio degentem vitam[b]. Haec Stoicorum inter mentem, animam et corpus diſtinctio[c] probe obſeruanda, non vero cum Paulinis, vt euenit GATAKERO[d], confundenda eſt, quibus πνεῦμα aliud longe eſt, quam Stoicorum νȣ̃ς. Rectius cum intellectu Peripateticorum vniuerſali comparaueris[e], qui νȣ̃ς quoque illis dicitur, quanquam et Plato et ſequaces ita diſtinxerint, vnde ſine dubio ſua Zeno furatus eſt. Luculenter vero diſcrimen ex ſectae ſuae mente exponit ANTONINVS[f], qui expendendus. Scilicet corporis ſenſus ſunt, animae affectus, mentis decreta. Priora et feris communia ſunt.

XXVII.

y) De repugnant. Stoic. T. III. p. m. 11.
z) De logomachiis erudit. Opp. p. 461 ſeq.
a) Lib. XI. §. 12.
b) IDEM L. XII. §. 3. conf. GATAKER. ad h. l.
c) IDEM L. II. §. 2. L. VI. §. 32.
d) Ad l. c. Antonini.
e) Conf. BVDDEVS Anal. hiſt. phil. p. 142.
f) L. III. §. 16.

XXVII. Anima libera eſt, vt agere queat, quod vult, neque enim extra quicquam eſt; quod iubere vel cogere queat: et cum Dei pars ſit, viribus quoque propriis gaudet et interna natura ſua ad virtutem parandam [g].

XXVIII. Quod ſi vero animus conſideratur, quatenus neceſſario naturae ſuae vinculo toti cohaeret, et pars eius eſt, fati legibus ſubiectus, agere aliter non poteſt, quam prout nexus atque nodus ille ſacer, qui omnia colligat, poſtulat, et aeterna cauſarum et euentuum fert ſequela. Quia vero et Deus ipſe huic fato ſubiectus eſt, et homo eius pars eſt, liber nihilominus eſt, vt Dei prouidentia libera dicitur, quia natura ſua tantum ita ferente ducitur. Clarius haec illa explicant, quae ſupra ſtrictim ea de re inter phyſica Stoicorum de natura, fato, lege, libertateque totius diximus. Ex iis enim patet, eam non eſſe hominis libertatem, vt ex animi decreto agere queat vel non agere, vel ſequi hoc, illud relinquere; hoc enim illi denegandum eſt, qui catenae fati implicitus, non poteſt aliter, quam vniuerſi ratio, et ſequela poſtulat: ſed libertatem hominis omnem conſiſtere in eo, vt ſponte ſequatur, quo fata eum trahunt, retrahuntque, ſeque ſe illi ordini attemperet, quem niſi ſequatur, coactum ſequi oportet. Qua de re Cleanthis ſupra verſiculos protulimus. Luculenter paſſim ea de re ANTONINVS [h], qui non tanto ſtudio ſe occultat, ac Epictetus et Seneca, libertatis Stoicae magnifici laudatores, qui tamen omne moralitatis fundamentum ita tollunt, dum hoc obſequium commendant. Audiamus SENECAM [i] ipſum: *Contrariis rerum aeternitas conſtat: ad hanc legem animus noſter aptandus eſt; hanc ſequatur, huic pareat, et quaecunque fiunt, debuiſſe fieri putet, ne velit obiurgare naturam. Optimum eſt pati, quod emendari non poſſis, et Deum, quo auctore cuncta proueniunt, ſine murmuratione comitari. Malus miles eſt, qui imperatorem gemens ſequitur; quare impigri et alacres excipiamus imperia, nec deſeramus hunc operis pulcherrimi curſum, cui, quicquid patimur intertextum eſt. Hic eſt magnus animus, qui ſe Deo tradit. &c.* En libertatem Stoicam.

XXIX. Simul obiecta ſpecies cuiuſpiam eſt, quod bonum eſſe videtur, ad id adipiſcendum impellit ipſa natura [k].

XXX. Primus animantis appetitus eſt, ſeipſum tuendi et ſeruandi, qui ab initio natura ei conuenit. Vbi vero natura id quod ſuum eſt, quaerens vnice ea inuenit, quae ſuae conueniunt conſtitutioni, voluptate omnia animantia afficiuntur [l]. Ita ſe ab Epicureis diſtinguunt Stoici, appetitionem animantium primam ad voluntatem ferri aſſerentes, timebant enim, ſi natura voluptatem poſuiſſe in iis rebus videretur, quae prima appetuntur, ne

g) Magnifice SENECA ep. 41. conf. ep. 51.

h) Lib. VII. § 31. L. VIII. §. 41. L. X. §. 32. L. IV. §. 32. L. V. §. 3.

i) Ep. 107. Eadem eleganter vt ſolet, tradit Epictetus et in his libertatem iactat L. III. diſſ. XXVI. p. m. 369. qui cum Senecae verbis conferri meretur. Add. Amoen. lit. T. VIII. p. 446 ſeqq.

k) CIC. Tuſc. IV. 6. STOB. l. c. p. 175. vbi etiam Stoica nomina appetitus practici explicantur.

l) LAERT. L. VII. ſ. 85. CICERO de fin. L. IV. c. 5. L. V. c. 9.

ne multa turpia sequantur [m]. In verbis vero potiorem dissensum esse, recte intellectum vtriusque sectae dogma declarat.

XXXI. Hanc appetitionem sequuntur rerum cognitiones (καταλήψεις), et desiderium inde enatum, ea consequendi, quae ad conseruationem naturae suae pertinent [n].

XXXII. Vbi itaque homo intelligit, quid sit, quod verum bonum possit dici, prima ea est conciliatio hominis ad ea, quae sunt secundum naturam. Simul autem cepit intelligentiam vel notionem potius, viditque rerum agendarum ordinem, et concordiam, ea aestimat et ratione colligit, illud esse per se expetendum bonum, quod positum est in eo, quod conuenientia (ὁμολογία) dicitur. Et haec initia sunt officiorum [o].

XXXIII. Quando natura obiecto speciei cuiusdam commota, ad id adipiscendum impellitur ipsa natura, idque constanter prudenterque fit, βούλησις, id est, voluntas appellatur, sin minus, libido: Si cum ratione mouetur animus placideque atque constanter, tum illud gaudium dicitur, cum autem nimis et inaniter animus exultat, laetitia nimia dicitur. Si mala cum ratione declinamus cautio est, quae sine ratione et exanimatione humili, metus. Et hae tres affectuum bonorum mentis species sunt, quae constantiae nomine veniunt. Primarii hi secundarios continent [p].

XXXIV. Ex falsis mentis procedit peruersio, inde autem variae passiones et perturbationum causae oriuntur, quae sunt auersae a recta ratione contra naturam animae commotiones [q], suntque quatuor libido et laetitia, metus et aegritudo: quae cum iudicio fiant et opinione, peculiares habent species earumque definitiones [r].

XXXV. In omnibus istis affectibus regnat opinio; est vero opinio assensus infirmior; hinc perturbationes iudicia sunt, v. g. auaritia de pecunia quod honesta sit &c. Est autem opinio subitaneum quiddam ortum ex motu contrahente elationis mentis irrationalis, et praeternaturalis, quatenus rationi non obsequitur. Sunt enim perturbationes violentae [s].

XXXVI. Omnium perturbationum fons est intemperantia, quae est a tota mente, et a recta ratione, defectio, sic auersa a praescriptione rationis, vt nullo modo appetitiones animi nec regi nec contineri queant [t].

XXXVII. Perturbationibus mens morbum contrahit quasi, qui a parte sibi opposita habet extremum suum. Multi in comparandis animorum perturbationibus cum morbis corporum fuere Stoici, qua in re Chrysippum industriam exercuisse testatur CICERO [u], qui hanc rem pluribus exponit.

XXXVIII. Virtus est conueniens animi per omnem vitam dispositio [x].

XXXIX.

m) LAERT. l. c, CIC. l. L. III. c. 5.
n) ibid.
o) CICERO l. c. c. 6.
p) CICERO Tusc. Qq. L. IV. c. 6. LAERT. L. VII. s. 115.
q) CIC. l. c. LAERT. s. 110.
r) ll. cc. STOBAEVS p. 176. ex his STANLEIVS p. 598 seqq.
s) Citati.
t) CIC. l. c. c. 9. 10. 22. 23. LAERT. s. 115.
u) l. c. conf. LAERT. s. 115. STOBAEVS l. c.
x) LAERT. s. 89. 90.

XXXIX. Virtuti contrarium eſt vitium; conſtatque vel ignorantia rerum earum, quarum cognitio virtutem abſoluit, vel vitiis, quae ignorantiae non ſunt [y].

XL. Virtutum aliae ſunt theoreticae, aliae practicae [z].

XLI. Virtutum aliae primae ſunt, aliae primis ſubordinantur. Primariae quator numerantur prudentia, temperantia, fortitudo iuſtitia. Prudentia verſatur circa officia, temperantia circa appetitus, fortitudo, circa tolerantiam, iuſtitia circa diſtributionem. Quaelibet alias ſibi ſubordinatas comprehendit [a].

XLII. Omnes virtutes, quae ſcientiae ſunt et artes, praecepta habent communia, et finem eundem, quamobrem etiam ſeparari nequeunt, inuicem coniunctae; quique vnam habet omnes poſſidet, qui iuxta vnam viuit, iuxta omnes viuit [b]. Intelligendum hoc de origine, modo, ſcopo et fine virtutis, non de obiecto, cuius ratione virtus multiplex eſt.

XLIII. Virtutem qui habet, non contemplatione tantum, verum actione etiam valet, iisque rebus exercendis, quae officium praeſcribit.

XLIV. Medium inter virtutem et vitium nihil eſt, vt inter baculum rectum et curuum non datur medium [c]. Recte hoc et ex Stoae mente intelligendum eſt. Nam non hoc illis placebat, non eſſe inter virtutem et vitium medium; talia enim indifferentia dari ſupra probauimus; ſed opponebant hoc Peripateticis, qui gradum atque exceſſum vel defectum in virtutibus et vitiis ponebant, contra quos diſputat ex Porticus praeceptis CICERO [d].

XLV. Virtus poteſt doceri, poſſunt enim ex malis boni fieri [e].

XLVI. Virtus ipſa propter ſe ipſam eſt, non ob metum aliquem vel ſpem; in ea enim felicitas ſiue beatitudo conſiſtit, dum efficit, vt naturae conuenienter viuatur. Variaſſe hic Panaetium et Poſidonium, et docuiſſe, non ſufficere virtutem, ſed bona etiam valetudine et affluentia rerum, et robore, et reliquorum neceſſariorum, tradit LAERTIVS [f]. Ita in Peripateticorum caſtra tranſibant.

XLVII. Actionum, quae ab appetitu procedunt, quaedam officia ſunt, quaedam praeter officia, quaedam neutrae. Officium praelatum eſt, cuius vt probabiliter acti ratio reddi poſſit, vt quod vitae ſit conueniens, quaeque actio naturae dictatis eſt conſentanea. Praeter officium eſt actio, quam omittere ratio exigit; neutrae actiones ſunt, quas neque praecipit, neque prohibet ratio [g]. Laudandi in eo magnopere Stoici, quod neglectam hactenus doctrinam de officiis diligenter in ſcholis ſuis tradidere, et iuris naturalis principia atque regulas explicuere, hactenus omiſſas: id quod philoſo-

y) Prioris exemplum eſt iniuſtitia, intemperantia, poſterioris, puſillanimitas ib. ſ. 93.

z) Panaetius ib. ſ. 92.

a) ibid. STOBAEVS p. 167.

b) LAERT. ſ. 125. STOBAEVS l. c. PLVTARCH. de Stoic. repugnant. T. V. p. 10.

c) STOB. l. c. LAERT. ſ. 127.

d) de fin. L. IV. conf. ALDOBRAND. ad l. c. Laërt.

e) LAERT. ſ. 91.

f) ib. ſ. 89. conf. ANTONIN. L. I. §. 16. GATAK. h. l.

g) ib. ſ. 108. CIC. de fin. L. II, c. 17. de Offic. L. I. c. 3. STOBAEVS l. c.

losophiam moralem Stoicorum ICtis Romanis commendauit, vt suo demonstrabitur loco.

XLVIII. Officia duplicis generis sunt, vel κατορθώματα vel καθήκοντα. Illa recte facta appellantur, suntque actiones iuxta virtutem patratae [h], vel, quod ANTONINVS [i] habet, quae a rationis cientur prodeuntque principio, et ad propositum sibi finem recta proficiscuntur, vnde et actiones rectae vocantur. Haec media sunt, vel communia facta, quorum, cur fiant ratio probabilis dari potest: rationes vero illae oriuntur ex discussione dubiorum, quae circa ea existunt, a quibus ad agendum impellimur [k]. Notandum tamen καθήκοντα etiam in genere Stoicis quaelibet officia designare [l]. Recta facta a nemine nisi a sapiente perfecto attingi possunt, media omnium hominum sunt.

XLIX. Etsi vero officia varie dispesci et in classes diuidi possunt, prout varia obiectorum dantur genera [m]; recte tamen et luculenter diuiduntur in officia erga Deum, erga se ipsum, erga proximum [n].

L. Religionis, siue officiorum erga Deum summa est, rectas de eo habere opiniones, et pie eum colere.

LI. Recte vero de Diis opinatur, qui numen credit esse, rerumque humanarum curam gerere, etiam singularum; rebus humanis praesto esse, non ad bona vere sic dicta duntaxat, sed et ad vitae huius commoda et adminicula suppetias ferre [o].

LII. Deus itaque ante omnia colendus, ad omnia inuocandus, per omnia cogitandus, in omnibus agnoscendus, et comprobandus, de omnibus laudandus et celebrandus; huic vni in omni negotio simpliciter obsequendum, ab ipso quicquid obuenerit, animo promto atque lubenti excipiendum atque amplexandum; nihil melius, nihil conducibilius, nihil tempestiuius existimandum, quam quod ille voluerit; quocunque ducere voluerit, citra tergiuersationem atque murmurationem obsequendum, locum, stationemque quam assignauerit, etiamsi mortem oppetere oporteret, tuendam et tenendam. Splendide de his, quae magna cura collegit GATAKERVS [p], et post eum I. FR. BVDDEVS [q], disseruere Stoici, ex principiis tamen physiologicis explicandi, quae impios pulcherrimorum verborum sensus produnt [r]. Cogitandum etiam, imitatos Stoicos, quorum in scriptis pleraque haec pietatis praecepta legimus, Christianos ne viderentur hi θεοσεβέστεροι, quod alio loco [s] probauimus, fierique eo magis potuit, quo magis ratio totius systematis Stoici id permittebat, vt ex hactenus allatis est manifestum.

LIII.

h) CICERO l. c.
i) L. V. §. 14.
k) CICERO l. c.
l) Conf. BVDDEVS Introd. in philos. mor. Stoicor. ex mente Antonini sect. VI. §. 1. 2. p. 92 seq.
m) Exempla habes in EPICTETI Enchir. c. 37. ARRIAN. L. II. diss. XIV. L. III. diss. II. SIMPLIC. ad. Enchir. Epicteti.
n) ANTON. L. I. §. 12. L. IIX. §. 27. L. IX. §. 22. conf. DACIER ad h. l.
o) EPICTET. l. c. et ARRIAN. L. I. diss. XII. 14. 16. ANTONIN. L. II. §. 11. L. VI. §. 43. SENECA passim.
p) Praeloq. ad Antonin. p. m. 11.
q) l. c.
r) IDEM Anal. hist. phil. p. 164 seqq.
s) Diss. de Stoic. subdolis Christ. imitatoribus.

LIII. Eo tendere debet homo, officii erga se memor, vt ab omni affectu liber euadat, fiatque ἀπαθής, quem qui gradum consecutus est, vir sapiens est. Plena huius praecepti sunt Stoicorum scripta [r], qui tamen ita intelligendi sunt, vt primo obseruemus, hanc vacuitatem a perturbationibus et aegrotationibus mentis soli sapienti perfecto obtingere, qualem in rerum natura non inueniri aliquoties monuimus: et ad quem tantum respexere, tanquam ad perfectum exemplum, vnde affectuum aliquem in proficiente sapiente vsum et moderationem esse non negarunt [u]. Deinde et hoc notandum, tria in perturbationibus momenta distinxisse Stoicos, primam animi a visis commotionem, fortuito factam, consensionem voluntatis atque impetum. Primum momentum ad morales affectus non trahebant, monetque clare SENECA [x]: *Nihil ex his, quae animum fortuito impellunt, affectum vocari debere; ista enim pati magis animum, quam facere; sed affectum esse, non ad oblatas rerum species moueri, sed permittere se illis, et hunc fortuitum motum sequi* [y]. Hoc probabant, et inculcabant, impetum, qui sine assensu mentis esse nequit, supprimendum esse. Ex quibus patet, Stoicos ἀπαθείας patronos, ab iis, qui μετριοπάθειαν commendarunt, non valde diffidere, licet Peripateticorum affectus alterius generis sint, quam Stoicorum.

LIV. Iuste et sapienter ac cum ratione sapiens se ex vita educet; nec hoc tantum in necessitate vltima facit, sed cum primum illi coeperit suspecta esse fortuna. Nihil existimat sua referre, faciat finem an accipiat [z]. Causae assertae αὐτοχειρίας; non tantum, quia vita inter indifferentia est, et ipsa mors, sumi igitur, non sumi potest; sed etiam quod interdum nexus rerum ita postulat, nec sapiens vltra viuere in commodum bonum potest. Quod passim explicat SENECA [a], *si qua dolor impedimento futurus sit ad omne, propter quod viuitur, exeundum e vita esse.* Id quod non ad senectutis tantum incommoda, sed ad res quoque laetas et corpus validum extendebant. Rem ex Stoicorum mente praeclare explicat CICERO [b]: *Cum ab his, quae secundum naturam fiunt, omnia proficiscantur officia, non sine causa dici, ad ea referri omnes nostras cogitationes, et in his et excessum e vita et in vita mansionem. In quo enim plura sunt, quae secundum naturam sunt, huius officium esse, in vita manere, in quo autem sunt plura contraria, aut fore videntur, huius officium esse, e vita excedere.* Plura dabunt PLVTARCHVS [c] et STOBAEVS [d], et ex recentioribus LIPSIVS [e]. Hinc exempla virorum magnorum, Stoi-

 cis

r) Vid. SENECA ep. 16. 85. CIC. Ac. Qq. L. I.

u) SENECA de ira L. I. c. 8. conf. LIPSIVS Intr. in Phil. Stoic. L. III. diss. VII. p. 281 seqq. ARRIAN. L. III. diss. II.

x) De ira L. II. c. 3.

y) ideo Zeno affectus in rationali parte ponebat, fecus ac alii philosophi, conf. LIPS. l. c. p. 284 seq. Hinc, non φαντασίας sed συγκαταθέσεις, id est non visorum incursum, sed approbationem huc reuocat Epictetus apud GELLIVM L. XIX. c. I.

z) SENECA ep. 80. LAERT. L. VII. §. 130.

a) Epist. 58.

b) De finib. L. III. c. 17. conf. STOBAEVS l. c. ANTONIN. L. III. §. 1. SENECA ep. 17. 58. 70.

c) De repugn. Stoic. l. c.

d) l. c.

e) L. III. diss. XXII. p. 305. GATAKER. ad Antonini l. c. Simile elegans adhibet Epictetus apud ARRIAN. L. I. diss. XXV. quo cum conferendus

cis praeceptis imbutorum vetus narrat historia, qui vitae finem sua manu fecerunt, qualis fuit Cato Vticensis.

LV. Sibi viuere et latere, et securum et se contentum esse, sapientis est [f].

LVI. Cosummato die, cum sapiens ad nocturnam quietem se recipit, interrogare animum suum, totumque diem sorutari, facta ac dicta remetiri errores agnoscere et emendare, magna pars officii viri boni est. Et Sextium hoc fecisse et sese, eleganti loco docet SENECA [g], et quae inde commoda sequantur, enarrat. Transumtum hoc esse, ex disciplina Pythagorica, ex iis liquebit, quae capite sequente de ea dicentur.

LVII. Praecipuum vero et nobilissimum sapientis officium est, animum recte cognoscere, sibique non ignotum esse, eumque ad virtutis exercitium excolere. Inde vero et contemtus sui et humilitas, et voluptatum fuga sequitur [h].

LVIII. Ab eo, quod sapiens officii sui esse nouit, nulla vel vitae nedum alius rei cuiuspiam cupidine abduci, nulla mortis, cruciatusue, nedum damni aut detrimenti formidine abigi se permittit [i].

LIX. Summa officiorum erga hominem sibi congenerem constant dilectione omnium [k], etiam inimicorum [l]. Fluit hoc quidem ex assertis Stoicis, mundum vnam ciuitatem, vnam patriam, vnam familiam esse, cunctos esse partes vniuersi, a quibus nemo se separare possit, nisi communitate tota excidere velit [m], adeoque, quod externis vocibus splendida praecipit, arcano sensu impietatem satis crassam tegit: eleganter tamen et pie, si externas voces sequeris, passim ea de re Stoici praecipiunt, quos magnificas has voces Christianis quasi surripuisse, vero est simillimum [n].

LX. Boni itaque viri est, proximum diligere cordicitus, et curare et sustinere, abstinere iniuria, eum beneficentia prosequi, nec sibi soli genitum censere se, aut viuere, sed in commune bonum, ac beneficum cunctis, pro facultatibus viribusque se exhibere; re ipsa, reique bene gestae conscientia citra mercedem, testemque, commodiue proprii intuitum contentum agere, a beneficio vno praestito ad aliud transire, nec vnquam benefaciendo defetisci, nec extra se proinde quicquam vel laudis humanae, vel lucelli aut aucupari aut expetere [o].

LXI. Peccata omnia paria sunt: Est et hoc inter paradoxa Stoicorum, quod passim inculcant. Rationem explicat LAERTIUS [p], quia verum

vero

dus ANTONIN. L. V. §. 31. conf. BVDDEVS Anal. p. 192. Introd. in phil. mor. Stoic. Sect. VI. §. 12. p. 118 seqq.

f) SENECA epist. 55. 60. 68. 77.

g) De ira L. III. c. 37.

h) Loca Stoicorum attulere GATAKERVS et BVDDEVS, quos consule. Humilitati et voluptatis fugae vt consulerent Stoici, humi cubare solebant, quod ipsum Antoninum fecisse suo loco enarrabitur, vid. CAPITOLIN. c. II. vit. Ant. et CAVSABON. h. l. qui etiam in Comm. de veterum lectis et stragula veste, hunc morem inde ad Christianos peruenisse ait. conf. ANTONIN. L. I. §. 16.

i) ANTONIN. L. VII. §. 44.

k) IDEM l. c. §. 12. 29. L. IX. §. 28.

l) IDEM L. IV. §. 37. L. VII. §. 26. L. XI. §. 9. 13.

m) IDEM L. XI. §. 8. conf. BVDDEVS analect. p. 201.

n) Plura de eo dicta in diss. de Stoicis Christ. imit.

o) Loca Stoicorum huc pertinentia diligenter collegit GATAKERVS praeloq. ad Ant. p. 12. 13. BVDDEVS diss. praelim. et nos diss. citata.

p) CICERO parad. III. LAERT. L. VII. §. 120. qui tamen refert Heraclidem Tarsensem et Athenodo-

vero magis tale non eſt, neque falſum falſo, ita nec fraus fraude, nec peccatum peccato, nam qui paruum vel magnum delinquit, pariter abeſt a recto. Paria habet CICERO[q]. Id vero recte intelligendum eſt; paria enim eſſe peccata tradebant, ſi formaliter, vt loqui ſolemus, conſiderentur, quatenus nempe a virtutis via recedunt, quae non niſi vna eſt; non vero ſi materialiter expendantur. Rem explicat Chryſippus[r], vel quisquis auctor eſt excerptorum STOBAEI[s]; *Feruntur et manant omnia ab vno malitiae fonte, iudicio in omnibus peccatis eodem, id eſt prauo; ſed per cauſam externam, circa quam iudicia perſiciuntur, diſſimilia redduntur peccata in qualitate.* Pertinere vero et hoc ad λεπτολογίας Stoicas ex dictis patet, et a veteribus paſſim in Stoicis notatum eſt[t].

LXII. Sapiens non ignoſcit, non miſeretur[u]. Eiusdem generis, quo reliqua, paradoxum, alieno verborum ſenſu decipiens. Ignoſcere enim Stoicis hoc loco idem eſt, ac poenam contra ius fasque, malo homini remittere, qui ſciens volensque peccauit; miſereri, idem eſt, ac ſenſu miſeriae ita tangi, vt cum perturbatione animi eum commoueat, et miſeriae participem faciat. Vtrumque in ſapientem cadere non poſſe, ex notione ſapientis liquet. Non vero prohibebant parcere delinquentibus, imprimis ob cauſas varias delicti rationes extenuantes, ſed id non veniae, ſed clementiae opus eſſe dictabant. Pariter vehementer commendabant, ſuccurrere alienis lachrymis, dare manum naufrago, exſuli hoſpitium, egenti ſtipem: ſed iſta tranquilla mente hilarique vultu, proſcripta aegritudine animi ob alienarum miſeriarum ſpeciem fieri debere iniungebant[x]. Vt igitur conuitiis eorum, quibus male ideo audiebat ſecta Stoica, tanquam nimis dura, occurreret, monet SENECA: *Nullam benigniorem leniorem que eſſe, nullam amentiorem hominum, et communibus bonis attentiorem, vt cui propoſitum ſit, vſui eſſe et auxilio, nec ſibi tantum, ſed vniuerſis ſingulisque conſulere.*

nodorum imparia peccata feciſſe. Conf. Interpp. ad h. l.

q) l. c. et de fin. L. III.

r) Ita ſuſpicatur LIPSIVS diſſ. XXI. p. 360.

s) Eclog. eth. p. 183. conf. LIPSIVS L. III. diſſ. XXI. p. 360.

t) Inſurgit eleganter in hoc paradoxum Stoicum HORATIVS L. I. Serm. Sat. III. hacque occaſione et reliqua ridet, imprimis illud: ſolum ſapientem eſſe regem:

vellunt tibi barbam
Laſciui pueri: quos tu niſi fuſte coërces,
Vrgeris turba circum te ſtante, miſerque
Rumperis et latras magnorum maxime regum.

conf. PLVT. de com. not. et de rep. Stoic.

u) SENECA de clem. L. II. c. 6. 7.

x) Conf. LIPSIVS diſſ. XIX. p. 349 ſeqq.

SECTIO

SECTIO II.

DE DISCIPVLIS ET SVCCESSORIBVS ZENONIS IN SCHOLA STOICA.

§. I.

Successores et discipuli Zenonis.

Detentis diu apud Zenonem tandem ad discipulos et successores progrediendum est, qui vel eo viuo acceptam a praeceptore doctrinam tenuerunt, vel eam propagauerunt, et in Porticu post magistri fata docuerunt publice. Multos vero habuisse Zenonem discipulos testatur LAERTIVS [a], qui aliquos quoque nominat [b]: Philonidem Thebanum, Calippum Corinthium, Posidonium Alexandrinum, Zenonem Sidonium, Cleanthem Assium eius successorem. Addit his Persaeum, Aristonem Chium, Erillum, Dionysium Metathemenum, Sphaerum, Athenodorum Solensem, nobilia inter Stoicos nomina. Illorum ex parte mentio fiet in sequentibus, de his strictim adhuc commentandum.

Persaeus.

§. II. PERSAEVS [c], Demetrii filius Cittieus fuit, quem alii eius familiarem fuisse [d], alii seruorum [e] vnum extitisse, aiunt, qui ab Antigono ad eum describendorum librorum causa fuerant missi. Floruit itaque circa Olymp. CXXX. vt ex aetate Antigoni et Zenonis patet. Quod si epistolae Zenonis fides est, misit eum Zeno, senex iam, ad Antigonum Gonatam [f], vt eum nouae philosophiae praeceptis imbueret: dubiam tamen eius fidem esse, ex ipso Persaeo supra demonstrauimus: Reuersum tamen esse ad Antigonum, et tantum apud eum gratia valuisse, vt Acro-Corintho eum praeficeret, a qua arce non Corinthi tantum, verum etiam totius pendebat Peloponnesi salus, veterum testimoniis constat minime suspectis [g]. Id tamen munus, philosopho minus aptum gerenti teste PAVSANIA fortuna non respondit. Arcem enim dolo Aratus Sicyonius expugnauit, dum Persaeus conuiuio interesset. Is igitur Persaeum arce deiecit, et mortis supplicio affecit [h], quamuis PLVTARCHVS [i] tradat, eum euasisse, et falsitatem Stoici paradoxi: solum sapientem ducem esse, aliter ab Arato edoctum agnouisse [k]. Vatiniano eum odio prosecutum fuisse Menedemum Eretriensem, eo quod Antigono, Eretriensibus in Menedemi gratiam rempublicam restituere promittenti auctor fuerit, ne faceret, supra iam tetigimus [l]. Ferebantur LAERTII [m] tempore scripti ab

a) L. VII. f. 36.
b) f. 38. conf. MENAG. ad h. l.
c) Dorothei etiam nomen gessisse ait SVIDAS in Persaeus T. III. p. 100.
d) LAERT. f. 36.
e) ATHEN. L. IV. p. 162. GELLIVS L. II. c. 18. SVIDAS l. c.
f) Dictum hac de re supra Sect. I. §. 2.
g) ATHENAEVS l. c. PAVSANIAS in Corinth. c. 8. p. 130. et Achaic. c. 8. p. 511.
h) PAVSANIAS l. c.
i) In vita Arati T. VI. p. m. 296.
k) Conf. LIPS. Manud. L. I. diff. XII. p. 67 seq.
l) LAERT. L. II. f. 143.
m) L. VII. f. 36. MEVRSIVS in Cypro L. II. c. 31. p. 167. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 408.

ab eo libri aliquot, qui vero interciderunt. Ex eorum aliquo decerpsit CICERO [n]: eos habitos esse Deos, a quibus magna vtilitas ad vitae cultum esset inuenta. Discipulum habuit Hermagoram Amphibolitanum, cuius dialogi SVIDAE [o] memorantur.

§. III. ARISTO, Miltiadis filius Chius fuit, Phalantus cognominatus, forte ob caluitiem, et Siren [p], ab eloquentiae, vt coniicimus, dulcedine [q]. Patriae Chii, maris mediterranei insulae inter Samum et Lesbum, confusione cum Cea insula accidit, vt Aristo Ceius, cuius supra inter Peripateticos meminimus, et Aristo Chius mirum in modum misceantur. Hinc scriptorum confusio tanta, vt Panaetius ex iis, quae narrat LAERTIVS [r], solos epistolarum ad Cleanthem libros ei relinquat, reliquos Peripatetico tribuat. In disciplinam a Zenone admissus, propter loquacitatem displicuit [s], cum sermonis breuitatem sectaretur Zeno. Persaeum quoque sectatus est, eiusdem assentator, quod multa is apud Antigonum gratia valeret [t]. Nam voluptati vehementer, imprimis aetate prouectiore, litasse, discipuli Eratosthenes Cyrenaeus, et Apollophanes tradiderunt [u]. Et haec quoque caussa fuisse videtur, cur a Zenone deficiens, cum is longo morbo implicaretur, ad Polemonem discederet, et paulo post propriam in Cynosarge sectam conderet, in qua aliquot etiam discipulos habuit, Aristonios nominatos; quae tamen secta mox euiluit. Arcesilaum acerrime insectatus est, omnemque philosophandi rationem Academicam et Scepticam acerbe oppugnauit [x], quae ratio esse videtur, cur praefractum et ferreum vocauerit CICERO [y], licet hoc etiam ad sectae institutum pertinere queat, quam IDEM [z] difficilem et arduam fuisse testatur. De libris eius videndi LAERTIVS [a] et ex eo FABRICIVS [b]. Momentum vero ideo in Stoicae sectae historia habet, quod multa mutauit in systemate Stoico, propriam sectam meditatus. Statuebat enim:

Aristo Chius.

I. Finem in rebus inter virtutem et vitium mediis consistere, hoc est, indifferentibus, ita vt neutram in partem quis impellatur, neque minimam in iis differentiam admittat. Sapientem enim omnia decore agere [c]. Ita reiiciebat illa media, quae Zeno in adiaphoris constituerat.

II Physicam pariter et logicam repudiandam esse. Illam enim supra nos esse, hanc nihil ad nos pertinere: solam moralem philosophiam ad nos spectare [d]. Videtur Stoicorum cauillationibus dialecticis fuisse offensus, eos

n) De nat. Deor. L. I. c. 15.
o) T. I. v. Hermagoras p. 857.
p) LAERT. L. VII. §. 160 seq. conf. GODF. BVCHNER. diss. de Aristone Chio, Ien. 1725.
q) Qua ratione Satyrum tibicinem permouerit eloquentiae dulcedine, vt tibia igni destinata philosophiae amore accenderetur, narrat AELIAN. L. III. c. 33.
r) l. c. Dictum hac de re supra c. VII. §. 2.
s) LAERT. L. VII. §. 18.
t) IDEM §. 162. ATHEN. L. VI. p. 251.
u) IDEM L. VII. p. 281.
x) LAERT. §. 162.
y) ibid.
z) De legib. L. I. c. 13. Tusc. Qq. L. V. c. 30.
a) l. c.
b) Bibl. Gr. Vol. II. p. 390.
c) LAERT. §. 160. SVIDAS in τέλος CLEM. ALEX. Strom. L. II. p. 179. CIC. Acad. Qq. L. IV. cap. 41.
d) LAERT. l. c. SEXT. EMP. adu. Math. L. VII. SENECA ep. 89.

eos enim telis aranearum aſſimilabat, quae etſi ſubtilitatis et artis aliquid habere videantur, vtilitatis tamen habeant nihil. Notat et hoc in Ariſtone SENECA [e], quod ſingularia officia vel monitiones parum curauerit, generalibus intentus.

III. Virtutes nec eſſe multas, vt Zeno docebat, nec vnam, quae multis appelletur nominibus, vt Megarici: ſed analogiam et relationem eas inter ſe habere [f].

IV. Sapientem non opinari. In hoc paradoxo aſſerendo ei obluctatus fuit Perſaeus [g].

V. Nihil differre aliud ab alio, nec eſſe res vllas praeter virtutes et vitia, inter quas quicquam omnino interſit [h]. Pertinere hoc non ad indifferentiam logicam, quo ſenſu idem dixit Pyrrho, ſed ad moralem, ex primo aſſerto patet.

VI. Homines ideo naſci, vt ſecundum virtutem viuant [i].

VII. Neque formam Dei poſſe intelligi, neque in Diis ſenſum eſſe, omninoque dubitare ſe, Deus animans ſit, nec ne. Aſſertionem hanc ex Ariſtone repetit CICERO [k], et poſt eum recentiores aliqui, qui ideo Ariſtonem inter atheos numerarunt [l]. Videturque ideo his viris doctis vetus illud repetiiſſe, quae ſupra nos nihil ad nos. Verum accuratius paulo, quam ſolet, in impingenda hac atheiſmi macula verſandum eſt. Repetendum ſcilicet Ariſtonem in multis a Zenone receſſiſſe, et phyſicam reieciſſe, quia ea, quae ad naturam Dei mundique pertinent, tam ardua illi viſa ſunt, vt attingere veros ſenſus non liceret. Hoc vt demonſtraret, ad ipſam Zenonis theologiam prouocauit, qua ignem ſubtiliſſimum in aethere habitantem et per totum mundum ſe diffundentem Deum eſſe aſſeruerat. Inde concluſit Ariſto, ſi Deus ignis ille artificialis ſit, nec Dei formam poſſe intelligi, et in Diis ſenſum non eſſe, et dubitandum eſſe, an animal ſit? cum nihil horum igni, quamuis ſubtiliſſimo, conueniat. Non itaque Deum in genere negaſſe Ariſto dicendus eſt, ſed Deum Stoicum, qui contradictoria quaſi dogmata contineat. Qua ratione Ariſto ex atheorum numero eximendus eſt. Obiit ex eo quod caput eius caluum ſolaris aeſtus afflixiſſet [m]. Habuit diſcipulum, Eratoſthenem Cyrenaeum, Olymp. CXXVI. 1. natum [n], quem praeter Ariſtonem Lyſanias Grammaticus, et Callimachus vir doctus et in omnibus diſciplinis verſatus erudiuerunt, quibus ducibus ad optimarum diſciplinarum eruditionem magnis paſſibus graſſatus eſt, et celeberrimum ſibi nomen in poëtica et grammatica arte, philoſophia, et imprimis in mathematicis diſciplinis peperit, ſic vt Beta eruditorum dictus ſit [o]. Is pri-

e) Ep. 44. illas ad paedagogos remittebat.
f) LAERT. L. VII. ſ. 161. g) LAERT. ſ. 162.
h) CIC. de fin. L. V. c. 25.
i) LACTANT. L. VII. c. 7.
k) CIC. de N. D. L. I. c. 14.
l) LESCALOPIER. ad h. l. p. 60. BAYLE Dict. T. I. art. Ariſte not. C. T. I. p. 321. REIMMANN. Hiſt. ath. c. XXVIII §. 4. p. 194.
m) LAERT. ſ. 164.
n) SVIDAS in Eratoſthenes T. I. p. 850. LVCIAN. Longaeu. T. II. p. 834.
o) Citati PLIN. L. II. c. 108.

primus fuit, cui nomen philologi datum eſt [p], quia in philologia excellebat. Ob eam eruditionem a Ptolomaeis Philopatore, et Epiphane bibliothecae Alexandrinae praefectus eſt [q]. Ceterum Ariſtoni relictae ſectae Stoicae comes quaſi adiungendus eſt Dionyſius, ideo Matathemenos dictus, Heracleenſis, quia dolore, vt ſupra in Ariſtippo dictum [r], victus Cyrenaicam, quod quidam contendunt, vel Epicuream potius ſectam elegit, finemque voluptatem poſuit [s]. Eruditionis variae qua pollebat, teſtimonia ſunt ſcripta, quae enumerat LAERTIVS [ſ].

§. IV. ERILLVS, ſiue Herillus, ita enim Cicero conſtanter nominat, Cathaginenſis fuit, temeratae pudicitiae in iuuentute reus; vt igitur caſtitatis eius inſidiatores abigeret, caput eius radi Zeno curauit [ſſ]. Diſceſſit et ipſe in quibusdam a praeceptore: docuit enim: *Herillus.*

I. Finem ſcientiam eſſe; hoc non de nuda cognitione intellexit, vt CICERO paſſim eius ſententiam interpretatur, ſed teſte LAERTIO et SVIDA ita ſtatuit: ſemper ita viuendum eſſe, vt cuncta ad vitam cum ſcientia referas [u]. Qua ratione non tam ſpeculationum certitudinem, quam normae, ad quam viuere debeas, commendauit. Scientiam autem definiuit eſſe habitum ex viſorum, quae ſub rationem cadunt, perceptione.

II. Aliquando tamen nullum eſſe finem, eum enim a rebus quandoque mutari, vt ſi idem aes et Alexandri et Socratis fiat ſtatua [v].

III. Differre autem finem et quod fini eſt ſubordinatum, alterum enim ſapientibus aeque ac ſtultis, alterum ſapientibus ſolis eſſe propoſitum.

IV. Quae inter virtutem ſint ac vitium, eſſe adiaphora [w]. Libros eius breues quidem, verum ſucci ac ſenſus plenos continuiſſe ea, in quibus a Zenone in diuerſa abiit, teſtatur LAERTIVS [x]: hinc praeter Cleanthem et Chryſippum in eum arma mouiſſe, probabile eſt, quem duos libros *de hypotheſibus Herilli* ſcripſiſſe ait LAERTIVS [y]. Diſcipuli Herillii dicti ſunt, quo nomine a CICERONE [z] tanquam peculiaris ſecta Socratica cenſentur. Ea vero ſurgente ſole orta, cadente cecidit.

§. V. SPHAERVS Boryſthenites ſiue Boſphoranus fuit, primumque Zenonem, poſt Cleanthem audiuit [a], cumque in philoſophia egregie profeciſſet, Lacedaemone docuit, et Cleomenem teſte PLVTARCHO [b], erudiuit. Poſtea ad Ptolomaeum Philopatora Alexandriam ſe contulit [c], ibique Stoicam eruditionem probauit, cum paradoxon Stoicum defenderet: ſapientem non opinari, et rex ei auiculas ex cera propoſuiſſet, quibus ille *Sphaerus.*

 deci-

p) SVETONIVS de clar. grammat. c. 10.
q) Plura de eo in Grammaticorum hiſtoria quaerenda ſunt. conf. FABR. Bibl. Graec. Vol. II. p. 471. vbi plura de eo et eius cataſteriſmis hodie extantibus.
r) Cap. III. §. vlt.
s) LAERT. ſ. 166. MENAG. ad h. l. conf. L. V. ſ. 92. L. VII. ſ. 23. 37. IONS. De S. Hiſt. phil. p. 350. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 403.
ſ) ibid. ſ. 166 ſeq.
ſſ) LAERT. L. VII. ſ. 165. 167.
t) Paſſim L. II. de fin. Tuſc. Qq. L. IV. V.
u) LAERT. l. c. SVIDAS in τίλος T. III. p. 444.
v) LAERT. l. c. w) ibid.
x) ibid. ſ. 174.
y) ſ. 194. conf. FABR. l. c. p. 404.
z) De orat. L. III. c. 17.
a) LAERT. ſ. 177.
b) In Cleomene.
c) ATHENAEVS L. VIII. c. 13. p. 354.

deciperetur. Distinguebat enim inter phantasiam comprehensionis et probabilitatis, et in illa, id est, clara perceptione sapientem non opinari, non in hac, confessus est, in ea enim falli ipsum posse dixit. Quae nobile exemplum logomachiarum Stoicarum exhibent: quale et illud est, quod regessit obiicienti: Ptolomaeum ab eo pro rege non haberi: οὐκ εἶναι τοιοῦτον δὲ ὄντα τὸν Πτολομαῖον, καὶ βασιλέα εἶναι [d], quorum verborum sensum non cepere interpretes LAERTII: Eo is tendit, natura quidem sua non esse Ptolomaeum regem, quoniam vero eas qualitates et affectiones nactus sit, quae ad regem requiruntur, ideo regem esse. Id enim εἶναι et τοιοῦτον εἶναι apud Stoicos significabat. Hominem imprimis bene definientem antiquis Stoicis habitum esse, testatur CICERO [e]. Libros eius enumerat LAERTIVS [f], inter quos est vnus *de Heraclito*, quem primum Zenonianae philosophiae fontem fuisse, supra demonstrauimus. Alios etiam de veteribus philosophis, v. g. *de Socrate*, *de Eretriacis philosophis*, *de elementis Empedoclis* exarauit libros. Tandem et ATHENODORVS Solensis, cum Cordylione Catonis familiari et Tarsensi, Augusti praeceptore [ff] non confundendus, enarrandus est, ideo, quod contra communem Stoicorum doctrinam peccata aequalia esse negauit [g].

Athenodorus.

Cleanthes.

§. VI. Zenoni defuncto successit in schola CLEANTHES, Asso Lyciae, non Aeoliae, vt volunt STANLEIVS [h] et FABRICIVS [i], vrbe ortus, Phaniae filius. Is pugil primo fuit, tantae paupertatis, vt drachmas tantum quatuor in bonis haberet, cum se ad Cratetem conferret. Ab eo ad Zenonem modestius philosophantem se contulit, eique constanter adhaesit, et in eius doctrina perstitit. Laudem imprimis apud veteres meruit industria eius atque laborum tolerantia, adeo vt in prouerbium abiret [k]. Cum enim non haberet, ex quo viueret, paupertate cogente noctu in hortis hauriendae aquae operam locabat, quo posset interdiu vacare philosophiae studiis: vnde etiam Φρεάντλος, *exhauriens puteos* dictus est. Quia vero perfecta tamen in tanta vitae inopia fruebatur sanitate et integro corporis habitu, more Atheniensium in iudicium pertractus est, vt rationem ederet, qua vitam sustentaret. Is cum hortulanum testem adduxisset, cui operam suam locare solebat, feminam item, cuius pinsebat farinas; adeo iudices Areopagitas admiratione tolerantiae et diligentiae perculit, vt decem illi minas de publico aerario praebendas decernerent, quas tamen accipere vetabat Zeno [l]. Cumque aliquando ad spectaculum iuuenes deduceret, ventus pallium euoluens, eum sine tunica esse, ostendit, id quod tantum ei applausum excitauit, vt publica is veste donaretur [ll]. Aliud diligentiae specimen

enarrat

d) LAERT. L. VII. §. 177.

e) Tusc. Qq. L. IV.

f) l. c.

ff) De vtroque P. II. huius Hist. dicendi se offeret occasio, conferendus interea LIPS. Manud. L. I. diss. XII. p. 70. et FABRIC. l. c. p. 391.

g) LAERT. l. c. §. 171.

h) Hist. phil. P. VIII. p. 643. quem recte correxit G. OLEAR. Lyciae enim vrbem intelligi ex STRABONE lib. XIII. p. 610. patet.

i) Bibl. Graec. Vol. II. p. 394.

k) Narrant rem praeter LAERTIVM L. VII. §. 168. SVIDAS in Cleanthes T. II. p. 322 VALER. MAX. L. VIII. c. 7. SENECA ep. 44.

l) Is obolos eum afferre iussit, quibus tantum corrasit, vt alium nutrire posset: LAERT. l. c.

ll) LAERT. §. 169.

enarrat LAERTIVS [m], eum Zenonis magiſtri ſui dictata teſtis boumque oſſibus excepiſſe, quod ad chartam emendam pecunia non ſuppeteret. Etſi vero ingenio erat tradior, et ἀφύσικος, quo nomine mactatur a LAERTIO [n], id eſt, naturae dotibus deſtitutus, adeo vt aſinum condiſcipuli vocitarent [o], pertinaciſſimo tamen ſtudio ita Zenonis diſciplinae adhaeſit, vt totam eius philoſophiam comprehenderet: id quod eleganter expreſſit, dicteriis eum inceſſentibus diſcipulis reſpondens: aſianum ſe quidem eſſe, ſed ſolum ferre Zenonis ſarcinam poſſe. Id quod ipſe quoque Zeno teſtatus eſt, eum publice laudando [p], et omnium plauſum meruit, ita vt Hercules nouus diceretur [q], et Zenoni, quem vndeuiginti annos audiuerat [r], ſucceſſor in ſchola deſtinaretur. Nec aliam viuendi rationem poſtea inſtituit, licet ab Antigono aliquando 3000. minis donaretur [s]. Tantaque eius in Porticu fuit exiſtimatio, vt plurimi eius inſtitutione vterentur, vnde Stoicorum parens CICERONI [ſ] dictus eſt, inter quos Chryſippus quoque fuit, quem perperam eius praeceptorem facit VALERIVS MAXIMVS [ſſ]. Laudatur praeter eruditionem Stoicam, quae tamen teſte HIERONYMO [t] more ſectae ſpinoſa fuit, propter laboris patientiam, animi pauciſſimis contenti continentiam, et parſimoniam, tolerantiam item iniuriae, et quae aliae eius virtutes fuere, quae celebre ei nomen pepererunt [u]. Laudabat enim ipſe veteres, quod olim in philoſophia res maxime curaſſent, cum hodie verba curentur, indeque cauſam deriuabat, cur antiquiore aetate in tanta philoſophorum paucitate, plures tamen, quam ea aetate ſumma virtute enituiſſent [v]. Obiit inedia, cum LXXX. aetatis annum eſſet ſupergreſſus [w], et abſtinentiam a cibo per biduum propter vlcus oris vel linguae ei medici ſuaſiſſent: melius enim ſe habens, ſe dimidium viae iam abſoluiſſe profeſſus eſt, biduumque adhuc abſtinuit, et Stoica principia ſecutus ſic extinctus eſt [x]. Scripſit multa, quorum catalogum exhibet LAERTIVS [y], quae tamen omnia temporis inuidia nobis eripuit, praeter vnum hymnum, quem ſupra ſectione prima laudauimus [z]. *Archaeologias* ſcripſiſſe, teſtatur LAERTIVS, quas cum traditionibus fabuloſis ATHENAEO [a] memoratis idem ſcriptum eſſe, acute coniecit MENAGIVS [b]. Solebant enim Stoici vetera μυθολογέμενα, philoſophicis exornare rationibus, et ad ſyſtemata applicare naturalia [c]. Poſt mortem a ciuibus, vel Romanis potius ſenatus magnificentia, ſerius aliquantum egregia ſtatua ornatus eſt [d]. Alios duos Cleanthes nominat MENAGIVS [e].

m) ſ. 174. n) ſ. 170. conf. BARTH. ad Claud. p. 101.
o) ib. ſ. 171.
p) PLVT. de vit. aer. alieno T. II. p. m. 475.
q) LAERT. ſ. 170. r) ib. ſ. 174. s) ibid.
ſ) De N. D. L. III. ſſ) l. c.
t) Lib. I. in Rufin.
u) Hue faciunt apophthegmata adducta a LAERT. et STANLEIO ll. cc.
v) STOBAEVS Serm. CCXII. p. 715. ideo quoque laudaſſe Arceſilaum, quod vita doctrinae incertae non reſponderet, ſupra dictum in Arceſilao.
w) LXXX. ponit LAERTIVS, l. c. LVCIANVS in Longaeuis. x) LAERT. ſ. 176. y) ſ. 171. 176.
z) Poſt Vrſinum eum edidit H. STEPHANVS in Poëſi philoſ. p. 49. 124. integrum vero ſyſtemati ſuo intellectuali c. IV. §. 25. p. 515. inſeruit RAD. CVDWORTHVS cum metaphraſi Latina IAC. DVPORTI. Totum eum Stoiciſmo ſcatere, etſi elegantiſſime perſonet, ſupra oſtendimus.
a) Lib. XIII. p. 752. b) Ad l. c. Laërt.
c) Id Cleanthem cum Chryſippo et Zenone facere ſolitum tradit CIC. de N. D. L. III.
d) SIMPLICIVS ad Epict. p. m. 217. ed. Wolf.
e) Ad LAERT. L. VII. ſ. 176.

Chrysippus. §. VII. Nemo tamen post Zenonem sectam Stoicam ornauit magis atque nobilitauit quam CHRYSIPPVS, dignus, de cuius historia accurate dispiciatur [f], cum genium sectae nemo apertius prodiderit. Solis ortus est [ff], vrbe Ciliciae, quae Pompeiopolis postea dicta est. Patrem Tarsensem habuit, Apollonium, vnde vel a parentis origine vel a vicinia Tarsensem quidam [g] faciunt. Patrimonium fisco regio addictum fuisse, tradit LAERTIVS, causam eius rei tacens [h], foeneratorem vero fuisse, et foenoris foenus accepisse prodit LVCIANVS [i], nisi acerba satyra philosophis scelera obiecisse conficta, hominem ad ridendos philosophos totum compositum dicamus: quod tamen verisimilius est, quam quod alii volunt, eum patrimonium regiis impendisse ministeriis, quod verba LAERTII non exhaurit. Athenas delatus, Zenonem, iuxta nonnullos [k], audiuit, vel potius, vt melioribus auctoribus relatum Cleanthem, a quo tamen, viuo adhuc, dissentit [l]: id quod in Stoicorum schola non adeo infrequens fuisse, exemplis hactenus pluribus constitit. Refert tamen LAERTIVS, quoties aduersus eum disputando processisset, tanta ductum poenitentia fuisse vt crebro diceret:

In ceteris felix satis videor mihi:
Ast cum Cleanthe non succedit res mihi.

Stoicae ita philosophiae addictus reliquos mature superauit, animi dotibus praeclare a natura instructus. Laudant enim veteres in eo subtile ingenii acumen, in ima veritatis penetrans, vnde et versutus et callidus CICERONI [ll] audit. Studium quoque eius et industria tanta fuit, vt quotidie quingentos versus scribere solitus sit [m], cuius testimonium luculentum sunt plurimi ab eo exarati libri. Audax praeterea et promtissimus in disserendo et disputando, qua in re totam fere vitam consumsit. Vitiis vero non minus ingenii insignis vehementer veteribus displicuit, etiam ex ipsa secta Stoica: hinc SENECA [n], *ingenii eius tanquam Graeci acumen nimis tenue, quod in se retunditur, et in se replicatur, quod etiam, cum agere aliquid videtur, pungit, non perforat*, reprehendit. Tanta quoque sui fiducia occupabatur, vt a praeceptore doctrinas tantum sibi exponi postularet, argumentorum inuentionem suae relinquendam posceret industriae [o]. Aliudque affert exemplum animi alta spirantis LAERTIVS [p]; a quodam interrogatum, cui filium commendaret, dixisse, mihi: nam si quempiam me excellere putarem, ipse apud eum philosophiae

f) Pleraque de eo habet LAERTIVS L. VII. §. 179 seqq. reliqua veterum loca diligenter excussit P. BAYLE Dict. T. II. art. Chrysippe p. 166 seqq. add. LIPSIVS Manud. L. I. p. 56.

ff) LAERT. l. c. STRABO L. XII. p. 462. SOLIN. c. 42. ORIG. contra Celf. L. IV. p. m. 202.

g) SVIDAS in Chrysippus T. III. p. 691. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 392.

h) Lancea se exercuisse ait §. 179.

i) In vit. auct. T. III. p. m. 123.

k) Apud LAERT. §. 179.

l) Hinc enatus Antipatro Tarsensi liber de discordia Cleanthis et Chrysippi, cuius meminit PLVT. de repugnant. Stoic. T. III. p. m. 4. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 385.

ll) De Nat. Deor. L. III. c. 10.

m) Id ancilla eius testata est, LAERT. §. 180.

n) De benef. L. I. c. 3.

o) LAERT. §. 179.

p) §. 183.

phiae operam darem. Et huc referendum quoque eſt, quod nulli regi, more temporis ſui, ſcriptum vllum dedicauit, honoresque animi elatione ductus, aſpernatus eſt [q]. Etſi vero ſatis Stoice viuebat, vehementi tamen diſputandi contentione adeo inuiſus aliis factus eſt, vt odia philoſophorum reliquorum, praecipue ex ſecta Academica et Epicurea, in eum quaſi conſpirauerint. Et quamuis mire ad quoduis excogitandum eſſet celer et acutus, et contradicendi ſtudio in omnes verteretur partes, non feliciter tamen ſatis contra aduerſarios rem ſectae ſuae defendiſſe viſus eſt, conqueſtique ſunt Stoici, *dum ſtudioſe omnia conquiſierit, contra ſenſus et perſpicuitatem, ab Academicis diſputata, contraque omnem conſuetudinem contraque rationem, ipſum ſibi reſpondentem inferiorem fuiſſe, itaque armatum ab eo fuiſſe Carneadem.* Quae CICERONIS [r] verba confirmat PLVTARCHVS [s]; illos ipſos, qui vim dicendi in Chryſippo admirati ſunt, adeo frequenter et ſerio aduerſas ſuae ſententiae rationes propoſuiſſe, vt non tantum non cuiusuis eſſet, perſpicere, quid ipſi placuerit; ſed et Carneades argumentis tantum a Chryſippo in vtramque ſententiam prolatis vſus fuerit, ad eum aggrediendum; ideoque iſtos acclamauiſſe ei illud HOMERI:

Infelix tua te vis perdet,

quod magnas contra ſe dicendi anſas praebuerit illis, qui placita ipſius labefactare animum intenderent. Quin et hoc Chryſippo accidit, quod plerumque viris etiam magnis, ſed ſpiritu contradictorio grauidis accidere videmus, vt haut raro contradicendi et diſputandi aeſtu abreptus ſibi contradiceret, cuius exempla pluſcula PLVTARCHVS [ſ], in libello, quem *de Stoicis contradictionibus* reliquit, attulit: vnde non Chryſippea omnia pro genuinis Stoicis habenda ſunt. Ceterum negari non poteſt, eruditionem poſſediſſe maximam, copiamque lectionis abundantiſſimam, qua cum plurimos veterum libros legeret et excerperet, eaque loca ſuis infarciret, vt ampliora eſſent, et nube teſtium vteretur [ſſ], obiectum [t] ei eſt praeter rem [u] glagium. Iſta vero doctrinae magnitudine et ingenii acumine, hoc ſectae ſuae, quin et aliorum meruit iudicium, vt fulcire putaretur porticum Stoicorum [v], et de eo dici ſoleret [w]:

Ni Chryſippus fuiſſet, Porticus non eſſet.

Aliter tamen de eo aduerſarii et imprimis Epicurei, qui non candide ſatis cum magiſtro egiſſe, eumque praeter culpam ſuam denigraſſe, conqueſti ſunt [x]. Etſi vero totam Zenonis philoſophiam illuſtrauit, praecipue tamen

q) ibid. ſ. 185.
r) Acad. Qq. L. IV. c. 27.
s) De repugnant. Stoic. T. III. p. m. 7 ſeq. conf. BAYLE Dict. l. c. not. F.
ſ) Pleraeque enim repugnantiae ex Chryſippo hauſtae ſunt, conf. SCIOPPIVS Elem. phil. mor. p. 165. cuius verba adducit, BAYLE l. c. not. E.
ſſ) LAERT. L. VII. ſ. 181. 182.
t) ZWINGER. theatr. vit. hum. Vol. XIX. f. 3560.
u) Non enim aliorum ſcripta ſua fecit, et pro ſuis venditauit, ſed loca prolixa eorum allegando ſua amplificauit, conf. IAC. THOMASIVS de plagio liter §. CCCLXXXVIII. p. 169 ſeq.
v) CIC. Acad. Qq. L. IV. c. 38. Plura teſtimonia collegit MENAG. ad LAERT. L. VII. ſ. 183.
w) LAERT. l. c.
x) EVSEB. praep. L. VI. c. 6. conf. GASSENDVS vit. Epicuri L. III. c. 2. p. m. 86.

men in dialecticis versatus est, cuius argutias reliquis quoque disciplinarum philosophicarum partibus affricuit; tantaque eius fuit, apud deliciarum istarum amotores admiratio, vt fassi fuerint, si apud Deos dialecticae vsus esset, non futuram eam aliam, quam Chrysippeam [y]. Non vero dictio tantum eius minus commendabatur, sed et ipsa illa argutandi subtilitas, in scirpo saepe nodum quaerens, vel anilibus etiam argumentis in re maxime seria vtens vehementer viris grauibus ex hac secta displicuit [z], qui virilitatem sectae Stoicae concisis et minutis argutiolis, frigidis etiam ineptisque fabulis eneruasse, questi sunt. Nec docendi tantum et disputandi rationem, verum etiam ipsas, quas proposuit doctrinas carpunt passim veteres, multaque ei in morali praecipue philosophiae parte paradoxa et minus sana tribuunt, imprimis vero sunt, qui seuere ei foedam exprobrent obscenitatem. Aiunt enim turpissime de Iunone et Ioue scripsisse, et talia, quae nemo, qui puritatem oris tueri cupiat, dicere velit. Quod licet eo tenderet, vt Iouis et Iunonis amores naturalibus argumentis explicaret, vt solebant Stoici, dictionem tamen eam fuisse dicebant, quae prostibulis dignior esset, quam Diis [a]. Reprehendunt etiam, quod incestus licitos esse, docuerit, et nuptias cum matre filiaue permiserit: quod mortuorum carnibus vesci praeceperit, et quae alia sunt huius generis memorata a LAERTIO [b]. Quae licet more tantum Stoicorum παραδόξως dixisse, vel vt disputationi portam aperiret, affirmasse, adeoque dialectice magis, quam moraliter de istis argumentis disseruisse, verisimile sit, sapiunt tamen ea ingenii in istis nugis atque tricis gloriolam venantis vanitatem animumque valde profanum. Grauiora sunt, quae ei obiicit perspicacissimus P. BAYLIVS [c], qui inter numinis hostes eum referre non dubitat, loco nixus PLVTARCHI [d], qui refert: *Chrysippum et Cleanthem, cum impleuissent suis dictis, coelum, terras, aërem, mare, diis, nullum horum ab interitu liberum aut sempiternum statuisse: solo Ioue excepto, in quem reliquos omnes consumi putent.* Ex quo dogmate absurda quaedam atque contradictoria Plutarchus, et cum eo Baelius, colligit, qui ita Deum non immutabilem, sed mutabilem, et corruptibilem esse, colligunt [e]. Non attendit vero vir doctissimus, vt saepius solebat, ad totum systema Stoicum, cui receptum erat: ignem diuinum siue Deum per mundum fusum omnes quidem mundi partes animare, verum in conflagratione vniuersi, etiam istis mundi partibus combustis, retra-

y) LAERT. §. 180. Specimen eius mirare in sophismate, Sorites, dicto, vnde finitor acerui dictus est PERSIO sat. vlt. conf. CASAVB. ad h. l. BAYLE l. c. not. O.

z) Vid. SENECA et EPICTETVS ll. cc. CICERO et PLVT. ll. cc. LVCIANVS l. c. qui misere Chrysippum falseque exagitat. conf. b. IO. ANDR. SCHMIDII diss. de Chrysippea brutorum logica, GATAKER. l. c. p. 18. LIPS. Manud. p. 58.

a) LAERT. §. 187. ORIG. L. IV. contra Celsum p. m. 202. qui ait, Chrysippum interpretatum picturam in Samo, vbi Iuno depicta est, morem gerens Iouis non nominandae libidini.

b) §. 187. conf. G. ALB. HAGENDORN. de moralibus Chrysippeis. PASCH. Intr. in rem lit. mor. L. III. §. 4. p. 611.

c) l. c. not. I.

d) De communibus notionibus adu. Stoicos T. III. p. m. 459.

e) Plutarch. vero communibus, id est popularibus notionibus insistit. Baelius philosophicis, ad quod vir acutus et diligentissimus non satis attendit.

retractum iri diuinitatis particulas in iis habitantes in Iouem, id quod supra luculenter, nisi fallimur, confecimus. Ex his vero coniicere potuisset acutissimus criticus, non de summo Deo sermonem esse, sed vel de Diis minoribus, vel de mundi potius partibus ab anima diuina animatis, adeoque frustra vel populariter tantum argumentari Plutarchum, qui impietatem Chrysippo non alio nomine obiicit, quam quod populares Deos interitui obiiceret. Nec illi proprie pereunt, vt vult Baelius, et comburuntur, Ioue in alium locum secedente; quae nunquam Stoici dixere, sed reducuntur in centrum ex quo progressi sunt, retrahitque ignis diuinus suas particulas, donec noua periodo eas emittat rursus, idque aeterna et ineuitabili fati lege, quam Chrysippum omnium fortissime asseruisse, supra adducta eius definitione fati demonstratum dedimus. Nec recessit Chrysippus a scholae suae decretis, sed totam physiologiam suam iisdem, quibus Zeno, fundamentis superstruxit, de qua cum memorabilem locum nobis seruauerit CICERO, eum, etsi longiusculum apponere e re lectoris esse existimamus, vt Chrysippeae physiologiae specimen et supra dictorum exemplum habeat. Ita vero TVLLIVS f: *Ait Chrysippus, vim diuinam in ratione esse positam, et vniuersae naturae animo atque mente: ipsumque mundum Deum dicit esse, et eius animi fusionem vniuersam: tum eius ipsius principatum, qui in ratione et mente versetur, communemque rerum naturam vniuersa ac omnia continentem, tum fatalem vmbram, et necessitatem rerum futurarum. Ignem praeterea, et eum, quem antea dixi, aethera, tum ea, quae natura fluerent, atque manarent, vt aquam, et terram, et aërem, solem, lunam, sidera, vniuersitatemque rerum, qua omnia continerentur, atque homines etiam eos, qui immortalitatem essent consecuti. Idemque disputat, aethera esse eum, quem homines Iouem appellarent, quique aër per maria manaret, eum esse Neptunum, terram eam, quae Ceres diceretur: similique ratione persequitur vocabula reliquorum Deorum. Idemque etiam legis perpetuae et aeternae vim, quae quasi dux vitae, et magister officiorum sit, Iouem dicit esse, eandemque fatalem necessitatem appellat, sempiternam rerum futurarum veritatem: quorum nihil tale est, vt in eo vis diuina inesse videatur.* Et haec quidem in primo libro, *de natura Deorum. In secundo autem vult Orphei, Musaei, Hesiodi, Homerique fabulas accommodare ad ea, quae ipse primo libro de Diis immortalibus dixerat, vt etiam veterrimi poëtae, qui haec ne suspicati quidem sunt, Stoici fuisse videantur.* Nihil in his omnibus est, quod non exacte et luculenter totius sectae Stoicae theologiam et physiologiam referat, quare iis explicandis, quae supra abunde dicta sunt, supersedemus. Ex his vero consequitur, Chrysippo non aliter impietatis maculam posse inuri, nisi quatenus potissimum Stoae fulcrum, princepsque Stoicorum fuit, et haec secta ab impietate haud procul abfuit, vti supra demonstrauimus. Recte vero vir celeberrimus inde concludit ff, fati necessitati et legi illum tum

f) De nat. Deor. L. I. c. 15.

ff) not. H.

tum Deum, tum homines eorumque voluntatem ſubieciſſe, omniaque catenae euentuum cum cauſis connexorum ineuitabili ſubieciſſe, ſicque Deum mali auctorem feciſſe, et haec male a Lipſio excuſari et pingi. Ita enim fatalis illa neceſſitas omnino euincit. Sed vt ad Chryſippum redeamus, is potiſſimum propter ingentem ſcriptorum, quae exarauit, numerum, memorandus eſt, qui ad DCCV. aſſurgebat, quorum catalogum, licet forte mancum[g], nobis ſeruauit LAERTIVS[h], vnde eum ſupplere conati ſunt viri quidam docti[i], qui de iis adeundi ſunt. Inter hos, libros CCCXI. fuiſſe, dialectici argumenti, veteres perhibent, traditque VALERIVS MAXIMVS[k], octogeſimo adhuc anno ſcriptum logicum exactiſſimae ſubtilitatis coepiſſe conſcribere. Nihil vero ex his omnibus exiguo philoſophiae malo, ſupereſt, praeter pauca ἀποσπασμάτια, quae CICERO, PLVTARCHVS, SENECA, GELLIVS, nobis ſeruauerunt, paſſimque laudatur eius liber *de prouidentia*, licet de fato duriſſima tradiderit, ex quo colligi poteſt, more ſectae ſuae horrendis decretis pulchriorem eum fucum illeuiſſe. Habuere vero eadem Chryſippei libri vitia, quae πολυγράφοις plerumque accidere ſolent. Supra enim diximus, deſideratam fuiſſe ſoliditatem, et reſponſiones aduerſariorum obiectionibus largiſſime et fortiſſime allatis fuiſſe inferiores; addimus his, tam multa cum ſcriberet, in idem argumentum ſcribendi identidem incidiſſe, et quicquid in mentem ipſi venerit, literis committentem, ſaepe in aliis priora emendauiſſe, aliorumque teſtimoniis declarauiſſe: ita vero ſcriptorum locis ſua referſiſſe, vt Apollodorus dixerit: ſi quis tolleret de Chryſippi libris, quae aliena ſunt, vacuam illi chartam iri relictum[l]. Obiit Olymp. CXLIII. aetatis anno LXXXIII.[ll] vel, vt alii volunt LXXIII[m]. Ridiculum vero eſt, quod de mortis eius cauſa quidam narrant: riſu effuſum, dum ficus comedere aſinum videret, ſuaeque, quae ei miniſtrabat, aniculae merum ei etiam praebere iuberet, animam efflauiſſe[n]. Alii vocatum ad ſacrificium hauſto vino dulci incidiſſe in vertiginem atque obiiſſe quinto die tradunt. Poſt mortem in Ceramico interiori, ſiue gymnaſio Ptolomaeo[o] ſtatua ei poſita eſt, quae ſedentis forma manumque extendentis eum, teſte CICERONE[p], referebat. Colligit inde LAERTIVS[q], exiguo et tenui fuiſſe corpore, quod fere poſt equum, proximo poſitum loco delituerit, ideoque Carneadem eum vocauiſſe Κρύψιππον, ab equo occultatum. Verum frigide hic coniicere Laërtium facile intelligi poteſt, cum ſedentis ſtatua, etſi iuſtae menſurae, poſt equum eiusque ſeſſorem

g) STANLEIVS P. VII. p. 651.
h) ſ. 189. 202.
i) MEVRSIVS ad Chalc. p. 31. et in Bibl. Gr. IONSIVS S. H. Phil. L. II. c. 8. STANLEI. l. c.
k) L. IIX. c. 10. conf. BAYLE l. c. not. B.
l) LAERT. ſ. 180. BAYLIVS l. c. not. C. haec conſtare non poſſe arbitratur, putatque in verbis Laërtii pro διορθούμενος ponendum eſſe ἀδιορθώμενον: dicere enim Laërtium, eum ex feſtinatione inemendate et tumultuarie ſcripſiſſe, alio loco L. X. Sed nihil in Laërtio mutandum eſt, ſed id vult Laërtius: Chryſippum, cum eadem ſaepe ſcriberet, priora mutaſſe, et emendaſſe, ſicque ſibi ipſi contradixiſſe, cum nihil diu ſatis, quod ſcriberet, eſſet praemeditatus.
ll) LVCIAN. in Macrob. T. II. p. m. 829. VAL. MAX. l. c.
m) LAERT. l. c. ſ. 184. SVIDAS l. c.
n) LAERT. ſ. 184.
o) Conf. MEVRS. de Ceramico gem. c. 15. p. 46. ex veteribus PAVSANIAS in Attic. c. 17.
p) L. I. de fin. c. 12.
q) l. c.

rem omnino delitefcat. Pofitaque cum fit ftatua mortuo, vt folebat Athenis, intelligi non poteft, qui Carneades, qui cum viuo controuerfias fouit, eum hoc nomine potuerit traducere? Sunt et alii Chryfippi veteribus memorati [r], a quibus nominis celebritate et fectae inftituto facile diftinguitur. Imagines eius paffim hodie occurrunt [s].

§. VIII. Chryfippo in Porticus cathedra fucceffor datus eft ZENO, quibusdam Tarfenfis, aliis Sidonius [ss]. Patrem Diofcoridem Stoicae philofophiae gnarum fuiffe, ex eo colligi poteft, quod ad eum libros fcripferit Chryfippus [t]. Paucorum autorem librorum, fed plurimorum difcipulorum magiftrum fuiffe LAERTIVS [u] tradit. Reliqua ad eum pertinentia fere defiderantur omnia. Non receffiffe videtur a Stoicae fectae placitis, nifi quod in illa de conflagratione mundi fententia affenfionem retinuiffe aiat Numenius apud EVSEBIVM [v]. Sunt, vt iam fupra monitum, qui non Chryfippum, fed Zenonem hunc a Carneade fumto prius ad purgandum caput helleboro, oppugnatum dicant [w].

Zeno Tarfenfis.

§. IX. Poft Zenonem in doctorum Stoae publicorum numero apparet DIOGENES Seleucia natus [x], qui tamen frequenter propter viciniam Babylonius audit. Praeceptoribus vfus eft Chryfippo et Zenone Tarfenfi, a quo, vt philofophiae daret operam, perfuafum fuiffe, PLVTARCHVS [y] tradit. Tanta vero diligentia Stoicae philofophiae impendit operam, vt magnus et grauis Stoicus dici CICERONI [z] meruerit: quae fine dubio caufa Athenienfes permouit, vt eum Carneadi et Critolao legatis Romam mittendis adderent: qua de re in Carneadis vita dictum eft. Laudabile in eo eft, quod SENECA narrat, ei de ira differentem adolefcentem proteruum confpuiffe, hocque illum leniter et fapienter tuliffe, non quidem irafci fe, dicentem, fed dubitare tamen, an irafci oporteat? Periere libri eius *de diuinatione, et Mineruа*, quos memorat CICERO [a]. Ad longam is illum vixiffe fenectutem dicit [b], LVCIANVS [c] LXXXVIII. expleuiffe annos tradit.

Diogenes Babylonius.

§. X. ANTIPATER Tarfenfis Diogenis fucceffor fuit et difcipulus. Alii Sidonium faciunt, vel Antipatrum potius Tarfenfem, et Sidonium eundem fuiffe, credunt [d], quos alii [e] inter fe melius, noftro iudicio, diftinguunt. Homo acutiffimus CICERONI [f], inter magnos vero Stoicae fectae aucto-

Antipater Tarfenfis.

r) Videndi de iis IONS. l. c. L. II. c. 8. p. 154. MEVRS. l. c. MENAG. ad LAERT. L. IIX. f. 186.

s) In VALENTIS Cilicia numis illuftrata, GRONOVII thef. Antiq. Graec. T. III. lit. S. in Diog. Laërt. WETSTENII.

ss) LAERT. L. VII. f. 38. SVIDAS T. II. v. Zenon p. 9.

t) ibid.

u) ib. FABRICIVS l. c. p. 415.

v) De praep. eu. L. XV. c. 18. p. 830.

w) Conf. IONS. de S. H. P. L. II c. 1. p. 116.

x) LAERT. L. VI. f. 81. LVCIAN. in long. T. II. p. m. 829.

y) De vit. Alexandri T. II. p. 347.

z) Tufc. Qq. L. III. c. 12.

a) De diuin. L. I. c. 3. de N. D. L. I. c. 15.

b) De fenectute c. 7.

c) l. c.

d) VOSSIVS de nat. Log. c. IIX. §. 18. de fectis philof. c. XIX. §. 12. STANLEIVS P. VII. p. 655. LIPSIVS Manuduct. L. I. diff. XI. p. 61. IONSIVS L. II. c. 1. p. 114.

e) Ipfe VOSSIVS de hift Graec. L. III. p. 324. IONSIVS L. I. c. 13. p. 71. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 388. De Sidonio vide LAERT. L. VII. f. 29. CIC. de fato c. 3. de Orat. L. III. c. 50. vbi verficulos ex tempore fudiffe dicitur.

f) De officiis L. III. c. 12.

res SENECAE[g] audit. Cum Carneade non quidem voce, scriptis tamen, vehementer contendit, vnde καλαμοβόας dictus est[h]. Varia scripsit veteribus memorata, de quibus consulendus IO. ALB FABRICIVS[i]. Non confundi vero debet, vt a STANLEIO[k] factum, cum Antipatro Tyrio[l].

Panaetius. §. XI. PANAETIVS Rhodius, a seniore eiusdem nominis distinguendus[m], hunc in ordine successionis Stoicae excepit. Is maiores bellicis rebus claros habuit[n], ipse vero philosophorum castra secutus est, magnam nactus nominis gloriam[o]; hominem enim ingenuum fuisse et grauem CICERO[p] testatur, quae causa Scipionem et Laelium permouit, vt eum amicitia et familiaritate sua dignarentur. Humane enim magis et naturae animi conuenientius philosophatum fuisse, GELLIVS[q] testatur, qui ἀπάθειαν eum improbasse refert. Sic et alios philosophos Aristotelem, Xenocratem, Theophrastum, Dicaearchum semper in ore habuit[r], Platonisque magnus admirator fuit, quem omnibus locis diuinum, sapientissimum, sanctissimum, Homerumque philosophorum appellabat[s], sententiam tamen eius de immortalitate non probabat. Astrologorum praedictiones contra reliquorum Stoicorum mentem reiecisse CICERO[t] testatur, qui tres eius *de officiis* libros vehementer commendat. Apud Romanos certe, apud quos inter primos philosophiam Romae docuit, vt suo loco tradetur, summa in existimatione fuit, et principibus viris charissimus[u]. Diu vixisse ex CICERONE colligi potest, Athenis vero obiit[v]. Discipulos habuit magnos viros Mnesarchum, Posidonium, Laelium, Scipionem, Fannium, Hecatonem, Apollonium Nyseum, Polybiumque[x]. Non de philosophia tantum, sed et de eius historia meruit, scripto *de sectis* libro, quem laudat LAERTIVS[y], qui tamen cum reliquis periit. Illos, qui conuiuandi cum eo causa conuenere, Panaetiastas vocatos esse, ATHENAEVS tradit[z].

Posidonius. §. XII. Tandem et POSIDONIVS Syrus Apameae natus[a], Rhodique diu diuersatus, vnde Rhodius quoque dicitur, inter Stoicos primi nominis nominandus est. Non magistratum tantum Rhodi gessit. sed etiam Stoicam philosophiam in schola publica docuit[b], Athenis enim in Porticu doce-

g) Epist. 92. ARRIAN. L. III. diss. XXI.

h) PLVTARCH. de garrulit. T. II. p. m. 319.

i) l. c. p. 388. k) l. c. p. 655.

l) Meminit eius CICERO de Off. L. II. c. 24. et vixit Carneadis temporibus. Alius esse videtur Antipater Tyrius, Catonis Vticensis familiaris. vid. FABR. l. c. p. 388. quem tamen miscet OLEAR. ad l. c. STANLEI.

m) SVIDAS T. III. v. Panaetius sen. p. 18. FABRIC. l. c. p. 406. MEVRS. Rhod. L. II. c. 10. p. 101.

n) STRABO L. IV. p. 655.

o) Vid. CIC. Ac. Qq. L. IV. c. 33. De fin. L. I. c. 2. de offic. L. II. c. 14.

p) L. IV. c. 9.

q) L. XII. c. 5. conf. CIC. de fin. L. IV. c. vlt.

r) CICERO de finib. L. IV. c. vlt.

s) IDEM Tusc. Qq. L. I. c. 32.

t) De diuinat L. I. c. 3. 7. L. II. c. 42.

u) CICERO de fin. L. IV. c. 9. conf. LIPSIVS l. c. p. 63.

v) SVIDAS l. c. triginta vixisse annis postquam libros de officiis scripserat, refert CICERO de offic. L. III. c. 2. Aut itaque scripsit valde iuuenis, aut obiit senex. Hoc LIPSIO placet l. c. illud IONSIO de Scr. Hist. phil. L. II. c. 13. p. 178. qui natiuitatis annum ponit Ol. CLII. mortis Ol. CLXX. quem videsis.

x) CICERO de diu. de officiis, in Bruto et alibi passim.

y) L. II. f. 87.

z) L. V. p. 186. vbi etiam Diogenistas, Antipatristas, etc. memorat, qui eiusmodi συνόδους conuiuandi causa habuerunt.

a) STRABO L. VII. p. 316. L. XIV. p. 655.

b) Conf. veterum testimonia apud MEVRS. de Rhodo L. II. c. 5.

docebat Mnesarchus [c]. Tanta vero eius fuit celebritas, vt ad eum audiendum ex Syria decedens Pompeius; cum Rhodi appulisset, et limina eius accessisset, percuti fores a lictore de more vetaret, et fasces submitteret. Cumque audiuisset, grauiter eum esse aegrum, quod vehementer eius artus laborarent, voluit tamen nobilissimum philosophum visere, quem vt vidisset et salutauisset, honorificisque verbis prosecutus esset, molesteque se ferre dixisset, quod eum non posset audire, tum ille: tu vero, inquit, potes; nec committam vt dolor corporis efficiat, vt frustra tantus vir ad me venerit: itaque grauiter et copiose de hoc ipso, nihil esse bonum, nisi quod honestum esset, disputauit, dolore suppresso et neglecto [d]. Eum se ipsum quoque audiuisse ait CICERO [e], Romam vero a M. Marcello A. V. C. DCCII. adductum SVIDAS [f] testatur. Laudatur ob modestiam et veritatis studium [g], librosque erudite scriptos, inter quos cum vnus etiam *de mundo* fuerit [h], inducti sunt quidam, vt libellum de mundo, qui Aristoteli tribui solet, Posidonii foetum esse dicerent [i]. Totus enim libellus iste hypothesibus scatet Stoicis. Sphaeram, teste CICERONE [k] artificiosam construxit, cuius singulae conuersiones efficiebant in sole et in luna et in quinque stellis errantibus, quod efficitur in coelo singulis diebus et noctibus. Memorantur et alii veteribus Posidonii a nostro discernendi [l].

§. XIII. Et hi quidem, celeberrimae inter Graecos sectae Stoicae, potiores fuere doctores magna nominis laude incluti, reliqui, vel minorum gentium fuerunt, aliis memorati [m], vel post C. N. vixerunt in secunda huius historiae parte enarrandi. Nominari tamen debet IASON [n], Posidonii nepos, qui ei in schola apud Rhodenses successit, cuius scripta laudat IONSIVS [o]. Addi possent mulieres Stoicae [p], nisi vitae potius constantia, quam philosophiae laude emicuissent. Et hic quidem Socraticae successionis ramus vltimus est. *Iason.*

c) CICERO Acad. Qq. L. IV. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. II. c. 13. p. 180.

d) Rem narrat CICERO Tusc. Qq. L. II. c. 25. conf. PLIN. L. VI. ep. 30. LIPSIVS manud. L. I. Diss. XI. p. 64. MENAG. ad LAERT. L. VII. s. 39.

e) De N. D. L. I. c. 3. Phaniam quoque discipulum habuit LAERT. L. VII. s. 38.

f) SVIDAS in Posidonius T. III. p. 159.

g) GALENVS apud LIPS. l. c. p. 65.

h) LAERT. L. VII. s. 142.

i) ALDOBRAND. ad LAERT. L. VII. s. 138. 152. Add. GASSENDVS T. I. opp. p. 145.

k) De N. D. L. II. c. 34.

l) Inter hos est Posidonius Alexandrinus, Zenonis Cittiei discipulus, vid. LAERT. L. VII. s. 38. Alios enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 410.

m) Catalogum habes apud FABRIC. l. c.

n) Menecratis Nisaei filius, Posidonii e filia nepos. SVIDAS in Iason T. II p. 91.

o) L. III. c. 2. p. 218. De S. H. P.

p) MENAG. Hist. mul. philos. p. 74.

CAPVT DECIMVM.

DE SECTA ITALICA, SIVE PYTHAGORICA.

SECTIO I.

DE VITA ET PHILOSOPHIA PYTHAGORAE.

§. I.

Connexio successionis philosophiae Graecanicae.

Maiorem hactenus partem sectarum Graecanicarum perlustrauimus, earumque condidimus historiam, quotquot nempe a Thalete ortae philosophiam inter Graecos propagarunt. Restat alter successionis philosophiae Graecae, quam initio diximus, ramus, sectarumque a Pythagorae ortarum historia, eadem methodo pertractanda. Quemadmodum enim ex Ionica secta tota Socraticorum cohors prodiit, ita ex Italica secta Eleatica, Heraclitea, Epicurea et Pyrrhonia enatae sunt. Et sunt quidem, vt supra capite primo dictum, qui tres sectarum philosophicarum fontes agnoscunt, Eleaticam pro tertia sectarum matre constituentes, verum id sine causa satis graui fieri ibidem demonstrauimus. Sectam itaque Italicam hoc capite perlustrabimus, quae, vt mos erat antiquitus, a loco, vbi condita floruit, parte Italiae inferiore, nomen accepit, serius ab auctore Pythagorica nominata [a]. Quae pars Italiae cum praeter vicinas insulas, Graecis coloniis scateret, Graecia inde magna vocata est, hincque sectae in his oris natae recte Graecis accensentur. Priusquam vero celeberrimi Italicae scholae parentis historiam exponimus, dicendum nobis paucis est, de praeceptore eius Pherecyde, hominum inter Graecos philosophantium fere primo, qui tamen sectam nullam condidit, adeoque ad sectam nullam referri commode potest. Is enim Pythagoram ad philosophiae disciplinam perduxit, dignusque adeo est, qui in vestibulo historiae Pythagoricae paulo attentius consideretur.

Pherecydes praeceptor Pythagorae.

§. II. PHERECYDES, Babys vel Badys filius [b] gente Syrus vel Syrius, non ex Syriae regione, vt, praeter veteres quosdam, visum est GROTIO [c], sed ex Syro insula, quae vna est ex Cycladibus [d], Delo vicina, circa Olymp. XLV [e]. ortus est. Disciplina philosophica vbi efformatus sit,

a) Antiquius nomen sectae Italicae, quam Pythagoreae, vnde frequenter apud veteres occurrit, vid. LAERT. L. I. §. 13. ARISTOT. de coelo c. I. CICERO in Cat. et ex recentioribus IO. SCHEFFER de nat. et constit. philos. Ital. c. 2. p. 10. L. VIVES ad AVG. de C. D. L. IIX. c. 2. BVDDEVS Anal. hist. phil. p. 41. Extat tamen nomen Pythagoreorum iam apud ARISTOTELEM Meteorolog. L. I. Metaph. c. 6.

b) Prius STRABO L. X. habet, et SVIDAS in Pherecyd. T. III. p. 592. posterius LAERTIVS L. I. §. 116. exigua pronunciationis diuersitate.

c) Ad Matth. VII, 6.

d) SVIDAS l. c. hinc CICERO Syrum dicit passim, PLINIVS L. VII. c. 56. Syrium.

e) SVIDAS l. c. conf. DODWELL de aet. Pyth. p. 4 seqq. qui Bentleium ad Olymp. XXXV. Pherecydem referentem notat, quod historicum cum philosopho confuderit.

ſit, veteres diſſentiunt. LAERTIVS Pittaci diſcipulum fuiſſe ait [f], exigua verisimilitudine, cum nec iſti viri ſapientes praeceptores iuuenum ſe praeſtiterint, vno Thalete excepto, nec ratio philoſophiae Pittaci cum Pherecydis conueniat; ex quo ſequitur, fruſtra quoque eos [ff] eſſe, qui Pittacum patre Thrace natum Thracicis inſtitutis imbutum fuiſſe, nulla prorſus veriſimilitudine aſſerunt [g]. SVIDAS, communi tantum rumore ductus, refert [h], praeceptorem eum non habuiſſe, ſed propria ſe exercuiſſe induſtria, comparatis ſibi arcanis Phoenicum libris. Quae quoque HESYCHIO placuerunt [i], et recentiori aetate viro magno, nuperque ingenti eruditi orbis et elegantiorum literarum iactura denato, nobisque, dum viueret, amiciſſimo ISAACO DE BEAVSOBRE [k], qui cum, more ſuo, hanc opinionem elegantiſſima eruditione ornauerit, omnino audiendus et expendendus eſt. Is vero non SVIDAE tantum et EVSEBII [l] auctoritate, a Phoenicibus ſua transſumſiſſe Pherecydem tuetur [m], ſed et probat dogmatum Pherecydis theologicorum conſenſu cum Phoenicibus, quae Manichaeis vicina fuiſſe putat, ſtatuiſſeque non tantum principia eſſe duo, Deum et materiam, ſed eſſe etiam Ophionidem Deum, a Pherecyde introductum, non alium, niſi ſerpentem ſeductorem, indeque eum, FICINO [n] auctore, bellum quoque angelorum rebellium contra Deos didiciſſe, quod dogma ad Platonem poſtea peruenerit: eſſe itaque probabile, Pherecydem arcanos Chami libros apud Phoenices ſancte cuſtoditos nactum, ſuam inde theologiam efformauiſſe. Licet vero haec magna eruditione ornet vir praeſtantiſſimus, fatemur tamen, infirmas admodum videri nobis rationes, quas affert. Suidae enim et Euſebii auctoritatem eo minus momentum habere, notum eſt, quo magis vterque ſine critico examine rapuit et congeſſit, quae ſcopo ſuo inſeruire putauit, quaeque theologiae barbaricae, quam ſemina Chriſtianae continuiſſe Patres eccleſiae credebant, honorifica eſſe exiſtimauit. Nec conſenſus theologiae Phoeniciae cum Pherecydis placidis vrgeri poteſt. Patebit enim ex infra dicendis, eadem fere tradidiſſe Pherecydem, quae theologi barbari et Graeci vetuſti plerique imprimis theogoniarum ſcriptores aſſeruerunt, nec ea eſſe Phoenicia magis, quam Aegyptiaca, vel Orphica et huiusmodi alia. Quae vero a ſerpentum Deo rationes deducuntur, belloque inter Deos aſſerto, adeo obſcura ſunt [o], et more Pherecydis ad imitationem veterum theologorum, ſymbolice tantum dicta, vt impoſſibile ſit, certam vel veriſimilem tantum eorum dare explicationem, cum ſuo loco iam demonſtratum ſit, veteres theogoniarum ſcriptores, quos ſecutus eſt Pherecydes, partes mundi naturales in Deos conuerſas, hominesque magnos inter

f) l. c.

ff) Hermippus apud IOSEPH. contra Apion. L. I. quem ſequitur VOSSIVS de ſectis c. VI. §. 2. p. 29.

g) Notauerunt idem SCHEFFERVS l. c. p. 15. et IOH. FR. BVDDEVS de peregr. Pythag. §. VII. Anal. hiſt. phil. p. 9.

h) l. c.

i) EVSTATHIO quoque in L. XV. Odyſſ.

k) Hiſt. des Manichéens P. II. L. I. ch. 7. §. 4 ſeqq. p. 325 ſeqq.

l) Praep. L. I. c 16. p. 41.

m) Apud MAX. TYR. Diſſ. XIX. p. 711. ed. Heinſ. EVSEB. l. c.

n) In argum. Apolog. Socrat.

o) Comparat ideo Pherecydem CLEMENS ALEXANDR. L. V. p. 571. Heraclito obſcuro dicto.

ter Deos relatos inter ſe miſcuiſſe, ſicque theologiam et philoſophiam naturalem, quam ex traditione acceperant, cum hiſtoria veteri foede confudiſſe, et inextricabiles ita nodos in explicandis theogoniis nobis ſtruxiſſe. Adeo quoque, ſi de hac re ſupra ſuo loco dicta, conſulamus, theogoniſticum ſyſtema [p] a Manichaeo diuerſum eſt, vt probabile non ſit, Pherecydem vel theogoniſtarum alium de lapſu et rebellione daemonum quicquam tenuiſſe, vel tetigiſſe. Nec Euſebii vel Ficini interpretationes audiendae ſunt, quos indignos in hac re iudices eſſe, ſyncretiſticum eorum ſtudium cuncta veterum cum ſacris conciliandi euincit. Nec meliora ſunt, quae de Chami libro, ex quo ſua accepiſſe Pherecydes viro doctiſſimo dicitur, auctore Iſidoro, Baſilidis filio [q], qui ſub Traiano et Hadriano vixit, allata ſunt. Hos enim homines haereticos veterum plurimis eiusmodi libros magno ſuppoſuiſſe numero, PLOTINVS iam conqueſtus eſt, et innumerabilis eiusmodi librorum ſeges, quae primis poſt natum Seruatorem ſeculis effloruit, teſtatum fecit. Alii itaque et ſuſpecti minus teſtes producendi ſunt, ſi credi debeat, ex Chami libris ſua clam hauſiſſe Pherecydem: praeſertim cum ea, quae Pherecydi adſcribit MAXIMVS TYRIVS [r] nec propria ſint Phoenicibus, ſed communia omnibus theologis vetuſtis, materiae a mente commotae acceſſiſſe litem et amicitiam; nec accurata ſatis, cum amor non ad ſumma principia ex eorum mente pertineat, ſed ad ſecundaria et ſubordinata. Sed de his in ſequentibus plura; haec enim in praeſentia ſufficiunt, vt oſtendant, Suidae et Heſychii hac in re traditionem de ſurrepta Phoenicibus theologia Pherecydis veriſimilitudine carere. Nobis ceteris expenſis omnibus probabilitate non deſtituta videtur IOSEPHI [s] ſententia, Pherecydem philoſophiam ſuam in Aegypto didiciſſe. Hoc non tantum ſuadet commune omnis fere Europae tum temporis praeiudicium, Aegyptum ſedem eſſe omnis eruditionis, quod pleroſque magnos viros coëgit in Aegyptum deſcendere, et eius regionis theologiam et philoſophiam addiſcere; ſed et ratio docendi ſymbolica, qua Pherecydes vſus eſt, cuius exemplum poſtea adducemus, quae tota Aegyptiaca eſt. Immo ipſa doctrinae Pherecydeae facies Aegyptiacae haud diſſimilis id ſatis demonſtrat, vt ex eius delineatione, ſi cum Aegyptiacis *libro primo* deſcriptis conferatur, luculenter pateſcet: Et vel ſolum de immortalitate dogma, quod magno veterum conſenſu Pherecydi tanquam primo inter Graecos aſſertori adſcribitur, Aegyptiacas origines ſatis prodit. Non audiendus itaque eſt SVIDAS [ſſ], ſui, vt ſolet immemor, qui paulo poſt ζηλοτυπῆσαι τὴν Θάλητος δόξαν, *opinionem Thaletis ſectatum fuiſſe*, ait, qua in coniectura epiſtola Pherecydis ad Thaletem, quam exhibet LAERTIVS [t], deceptus eſſe videtur, quam fictam et ὑποβολιμαῖον eſſe, omnes fere lineae produnt, et acute demonſtrauit

p) Conſuli hic debent ea, quae de theogoniſtico ſyſtemate ſupra ſuo loco dicta ſunt. Hiſtoriam veterem qui in iis inuenit, facile, quam infirme a V. C. adducta ſint, videt.

q) Apud CLEM. ALEX. L. VI. Strom. p. 642.

r) l. c.

s) l. c.

ſſ) l. c.

t) l. c. ſ. 122.

uit magnus SALMASIVS [u]. Aliter TZETZES [v], qui Thaletis praeceptorem facit, non feliciori coniectura. Reliquae vitae Pherecydis circumſtantiae apud veteres paucae atque mancae ſunt; plerique ſtupenda et praeter naturalia de eo memorant: nauem plenis velis vtentem mergendam, praedixiſſe, et mox eueniſſe illo inſpectante: hauſta ex puteo aqua praedixiſſe terrae motum poſt triduum et ita eueniſſe, Meſſanam capiendam ab hoſtibus praedixiſſe; Epheſiis victoriam morte ſua parauiſſe, quae omnia latius exponit LAERTIVS [w]. Exiguam tamen ea omnia fidem inueniunt, ſi ea repetantur, quae *libro ſecundo* de Epimenide, Orpheo, Lino Muſaeo, Melampode, Abari, aliisque obſeruauimus, fuiſſe magnis viris inter veteres pleraque ea afficta, vt tradita ab ipſis religionis decreta auctoritatem inde acciperent, occaſione a peritia eorum phyſica deſumta. Attendenda quoque eſt Porphyrii apud EVSEBIVM [x] obſeruatio, Theopompum, qui iſta narrat, ea ſuffuratum eſſe Androni, Pythagorae tribuenti. Quod licet veriſimile omnino videatur, prodit tamen, cuncta ad decipiendum popellum excogitata fuiſſe vt in ſequentibus de Pythagora quoque demonſtrabimus. Primus de natura rerum inter Graecos ſcripſiſſe dicitur LAERTIO [y], quod cum Thaleti ipſe LAERTIVS et alii veterum [z] tribuant, multum inde laborem ſuſcipit MENAGIVS [a], vt vtrumque Laërtii locum inter ſe conciliet. Quae tamen vel cum magno BOCHARTO ita facile conciliantur: Pherecydem primum fuiſſe, qui de rerum natura aliquid in literas retulerit: Thaletem enim nihil ſcripto reliquiſſe ſupra obſeruatum eſt, vel, quod nobis magis placet, Pherecydem, teſte STRABONE [b] et APVLEIO [c] poſt Cadmum Mileſium primum fuiſſe, qui verſuum nexu repudiato, conſcribere auſus ſit, paſſis verſibus, ſoluto loquutu, libera oratione fabularem theologiam. Certe librum *de natura et Diis*, quem laudat LAERTIVS ita ſcriptum fuiſſe, ex initio libri ab eo adducto patet [d]. Fuiſſe etiam ab eo in Syro inſula heliotropium, ſiue parapegma, quo ſolſtitia et aequinoctia et ſiderum orientium et occidentium ſignificationes per aliquot annorum ambitum ſignificabantur, aſſerit LAERTIVS [e]. Suſpicatus tamen eſt, non ſine ingenio eruditiſſimus BOCHARTVS [f], eius in Syro inſula ſciatherii haut obſcuram mentionem fieri apud HOMERVM [ff], cuius rationes apud ipſum quaerendae ſunt, ſane ſciatheriorum vſum longe antiquiorem Pherecydis aetate eſſe, ex Hezechiae Iudaeae regis hiſtoria notum eſt. De morte eius

u) Ad SOLIN. p. 842 ſeqq.
v) Chil. II. hiſt. 55. apud MENAG. ad LAERT. ſ. 119. vbi Pherecydes etiam perperam Aſſyrius dicitur. vt et apud AVGVSTIN. ad Voluſian. ep. 3.
w) l. c. et quos ex veteribus ad h. l. laudat MENAG.
x) De praepar. Eu. L. X. c. 2. p. 464.
y) l. c. conf SCIPIO AQVILIANVS de plac. phil. ante Ariſt. c. XVIII. p. 77. qui tamen valde ieiunus eſt.
z) LAERT. l. c. LACTANT. L. III. c. 14.
a) Ad LAERT. L. I. ſ. 116.
b) Lib. I.
c) In floridis conf. PLIN. L. VII. c. 56. SALMAS. Exerc. Plin. p. 591.
d) Conf. FABRIC. Bibl. Graec Vol I. p. 779. SVID. Theogoniam ſ. Theologiam, de generationibus Deorum nominat, ea vero idem de natura rerum opus mythologice conſcriptum fuiſſe videtur.
e) ſ. 119.
f) Geogr. S. L. I. c. 14. p. m. 445.
ff) Odyſſ. o. v. 402.

eius variant veteres[g]: Quidam, vt praedixerat, mortuum inuentum, ab Ephesiis in agro Magnesio, post partam victoriam; sepultum aiunt magnifice. Quidam profectum Delphos e monte Corycio se ipsum deiecisse memorant: plerique[h] morbo pediculari consumtum tradunt, quod ideo iusta Deorum indignatione ei euenisse ait AELIANVS[i], quod discipulis iactauerit, se, etiamsi nullam Diis rem sacram faceret, nihil iniucundius vel tristius vitam agere, quam qui hecatombas sacrificarent. Quae ab inuidia sacerdotum, philosophos superstitionis oppugnatores premente excogitata fuisse, nemo temere dubitabit. Pythagoram discipulum hunc praeceptorem suum sepeliuisse ait Aristoxenus, de quo infra[k] pluribus. Aetatem ei LXXXV. annorum quidam tribuunt, Olymp. LIX. floruisse LAERTIVS ait: Fuere alii quoque Pherecydes et imprimis Atheniensis, Genealogus dictus, ob enarratas theogonias, qui confundi cum nostro non debet[l].

Doctrina Pherecydis.

§. III. Philosophia, vel theologia potius Pherecydis qualis fuerit, difficile est statuere. Tum quod aenigmatice, vt tum temporis solebant, et sub allegoriarum velo dogmata proposuit, tum quod pleraque interciderunt, et paucissima tantum fragmenta nobis relicta sunt. Nos ea sparsim disiecta colligemus et coniecturis nostris, vbi alia desunt, tantisper illustrabimus, donec alii clariorem lucem afferent. Praesupponimus vero, quod in antecedenti §. iam tetigimus, verisimile esse, Pherecydem eandem theologiam, quam ex Aegypto in Graeciam transtulere theologi antiquissimi, tenuisse, eam vero non versuum quidem nexu et ligata oratione, sed dictionis tamen genere poëtico et mythico expressisse. His suppositis non plane desperandum esse putamus de vero sensu initii libri eius de rerum initio[ll]: Ζεὺς μὲν καὶ χρόνος εἷς ἀεί, καὶ χθὼν ἦν. Χθονίη δὲ ὄνομα ἐγένετο γῆ, ἐπιδεὶ αὐτῇ Ζεὺς γέρας διδοῖ. *Iupiter quidem idem semper ac tempus, et tellus erat. Telluris autem nomen terra fuit, postquam Iupiter ei praemium dedit.* Pro χρόνος apud HERMIAM[m] est Κρόνος, Saturnus, quo modo, etiam apud Laërtium legendum esse coniecit ISAACVS CASAVBONVS[n] ille tamen mox addit: Ζῆνα siue Iouem, esse aetherem; χθονίην terram, κρόνον tempus. Et hoc quidem recte, ita enim theogoniae omnes, quae Ioui et chao tempus adiunxere. Paria fere habet CLEMENS ALEXANDRINVS[o], apud quem Iupiter Ζὰς dicitur. Χθονίην vero terram explicant, non LAERTIVS modo, sed et SEXTVS EMPIRICVS[p], HERMIAS[q], et MAXIMVS TYRIVS[r], aquam vero illum cum Thalete ista voce intellexisse ACHILLES TATIVS[s] vult, reprehensus ideo a IO. ALBERTO FABRICIO[ſ].

Neque

g) Apud LAERT. l. c.
h) Loca eorum adduxit MENAG. ad h. l.
i) Lib. IV. c. 28.
k) Vid. interim quos laudat MENAG. ad LAERT. L. I. ſ. 118.
l) Vid. SVID. in Pherec. Athen. l. c. VOSSIVS de hist. Graec. L. IV. c. 4. MENAG. ad LAERT. L. I. ſ. 119. SALMAS. Exerc. Plin. p. 599. DODWELL. de aet. Pyth. §. 4. p. 101.
ll) LAERT. L. I. ſ. 119.
m) In irris. gentil. c. 12.
n) l. c.
o) Strom. L. VI.
p) Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. ſ. 30. adu. Math. L. IX. ſ. 359.
q) loc. cit.
r) Diss. XIX. p. 171.
s) Isagog. in ARAT. c. 3.
ſ) Ad l. c. SEXT. EMP.

Neque tamen vtraque pars aliter intelligi poteſt, quam de ſtatu chaotico, χθὼν enim Pherecydis aliud nihil eſt, quam Mot Phoenicum, vel chaos theologorum, vel aqua etiam Thaletis; terrae enim nomen chaos poſt ſuſceptum mundi ornatum tantum accepit [ſſ]. Scilicet plerique veterum chaos tanquam maſſam turbidam coenoſo limo infectam conſiderabant, quia globi terraquei prima elementa in eo latuiſſe credebant: qua de re ſupra actum. Addit his MAXIMVS TYRIVS [t], adpoſuiſſe Dei et chaus, principiis amorem: quod facile concedi poteſt, non vero intelligi debet, de principio aliquo abſoluto, ſed ſubordinato, nempe motu illo ſemel in tempore impreſſo chao a Ioue, vt homogenea coirent, diſcederent a ſe heterogenea, quae itaque ad materiam ſemel a Deo commotam et quaſi impraegnatam referenda ſunt. Difficilius explicatu eſt, quid κρόνος, vel tempus quae eadem eſſe notauimus, ſignificent? Cel. MOSHEMIO [u] videtur Pherecydes ſidera, quorum annuis curſibus conficiuntur et menſurantur ſecula, aeterna feciſſe, et cum terra Deo adiunxiſſe: his vero obſtat, quod chaos formam poſt tempus demum, quod ab aeterno apud Iouem fuit, a Ioue acceperit, ad eam autem ſidera quoque pertineant: monetque ipſe vir magnus, ſtatuiſſe quosdam tempus, antequam tempus illud eſſet, quod mundi conuerſione afficitur. Nobis, ſubobſcuram quidem Pherecydis phyſiologiam fuiſſe, non negatur, ad veterum vero Graecorum theologorum mentem explicandam eam eſſe, non abs re ſtatuitur. Eo enim, vti hiſtoria Pherecydis nititur, ita rem ſatis luculenter id explicat. Nam I. ex dicto Laërtii loco verbisque Pherecydis apertum eſt, Iouem, tempus, et maſſam terraqueam ſiue limoſam, i. e. chaos vnum fuiſſe. Mutat quidem poſt SALMASIVM [v], cel. BEAVSOBRIVS [w] verba Pherecydis ἐὰς ἀεὶ, in εἰς ἀεὶ, quia priora abſurdum ipſi ſenſum fundere videbantur; ſed praeter rem; nihil enim aliud dixit Pherecydes, quam quod Graecorum theologorum alii quoque profeſſi ſunt: Iouem, tempus et chaos vnum conſtituiſſe [x]. II. Inde vero ſequitur, incluſum Iouem in chao ab immenſo tempore latuiſſe. III. Tempus vero ſemper ſimul adfuiſſe: tempus autem cum absque motu antecedentis et conſequentis concipi nequeat, recte inde concluditur, Pherecydem Deum non otioſum et immobilem, ſed aeterna emanatione materiae et expulſione ex ſinu ſuo actiuum feciſſe. IV. Vbi vero, neſcio an fati neceſſitate vel latentis Dei arbitrio materia formari coepit, impreſſum eſſe amorem et litem, id eſt leges motus mechanicas, quae homogenea componerent, heterogenea ſepararent: Eum porro V. amorem praemium Iouis fuiſſe, id eſt eius tanquam principii actiui beneficio exortum, adeoque non ad primaria vniuerſi principia referendum eſſe. Forte huc quoque pertinent, quae Pherecydi

ſſ) LAERT. l. c.
t) l. c.
u) Ad CVDWORTH. p. 441.
v) In Solin. p. 841.
w) l. c. p. 328. not. 3.

x) Repetendum hic ex TATIANO l. c. Iouem ex mente Pherecydis eſſe aetherem ſubtiliſſimum. Ex eo enim ſequitur, Pherecydem chaos Ioue grauidum eundem fere in modum conſtituiſſe, vt Stoici fecere.

tribuit PROCLVS [y]: Iouem in amorem conuerſum eſſe, cum vellet mundum condere, niſi haec Pherecydis potius genealogi fuerint, quod placet cel. MOSHEMIO [z]. VI. Hunc amorem per varias rationum ſeminalium in materia latentium virtutes a Ioue impreſſas varium mundo ornatum et figuram et partes dediſſe, quem mundi ornatum, cum pallio variegato comparauiſſe Pherecydem, tradit CLEMENS ALEXANDRINVS [a]. VII. Ex his varios Deos ortos eſſe, ſiue homines illi terrigenae, vel e coelo delapſi fuerint, ſiue partes mundi; nam deficientibus monumentis Pherecydis nihil de eo ſtatui poteſt: hoc vero ſimillimum vero eſt, et Ogenos CLEMENTI ALEXANDRINO [b] memoratos et Ophionides [c], et bella Deorum [d] in hunc cenſum referri debere, cum tota Deorum natione Pherecydi memorata. VIII. Ex quibus omnibus ſequitur, quod Pherecydi ARISTOTELES [e] tribuere videtur τὸ γεννῆσαν ἄριστον εἶναι, *cauſam eam, quae omnia genuit, optimam eſſe.* IX. Ex his intelligi quoque atque explicari poteſt, obſcurum emblema Pherecydis a CLEMENTE ALEXANDRINO [f] conſeruatum, quo quercum alatam et pallium, quod in ea eſt, variegatum depinxit, licet eiusmodi ſymbola mille interpretationes recipiant, prout quis Pherecydi mentem tribuit, vnde CHR. SANDIVS [ff] animae imaginem, FABRICIVS [g] naturae vniuerſae, BEAVSOBRIVS [h] diuinitatis ſymbolum in hoc Pherecydis aenigmate inueniſſe ſibi viſi ſunt. Nos ſaluo magnorum virorum honore et iudicio neutrum Pherecydis mentem exprimere putamus, ſed ad ipſum, quod explicatum dedimus, Pherecydis ſyſtema reſpiciendum eſſe ſtatuimus, quod eleganti emblemate ita depinxiſſe nobis videtur. Quercus enim, vti omnium arborum duriſſima et aeternitati proxima, ita aeternae materiae, Deo aeterno grauidae, ſiue chaus cum Ioue iuncti imago eſt; cum vero materia aeterna emanatione iactata fuerit, vnde tempus vtrique principio addidit Pherecydes, illa motus in chao viciſſitudo alarum ſymbolo expreſſa eſt. Cum denique chaos in varium et ornatiſſimum mundum formaretur, pallium varium, ſymbolum eleganter ei appictum eſt. Ne vero ſolis coniecturis noſtram firmemus explicationem, notabilem locum CLEMENTIS ALEXANDRINI [i] dictis iungimus, vbi literatiſſimus eccleſiae doctor obſeruat, Pherecydem ea, quae HOMERVS ita dixit:

Tellurem, mareque et coelum fabricatus in illo eſt
Oceani magnam et vim fluminis indidit illi,

ita ſua feciſſe: Ζᾶς ποιεῖ φάρος μέγα τε καὶ καλὸν, καὶ ἐν αὐτῷ ποικίλλει γῆν

y) Comm. in Tim. Plat. L. III. p. 156. conf. CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 33. p. 615.

z) Ad h. l. conueniunt vero etiam ſyſtemati Syrii philoſophi; et vterque in eodem argumento, ſed diuerſa ſcribendi ratione verſatus eſt.

a) Strom. L. V. p. 569.

b) l. c.

c) MAXIM. TYR. l. c. EVSEB. l. c.

d) MAX. TYR. l. c.

e) Metaph. L. XII. c. 4. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 207.

f) Strom. L. VI. p. 642.

ff) De orig. animae p. 90 ſeq.

g) Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 293.

h) Hiſt. Manich. P. II. L. I. c. 7. p. 330 ſeq.

i) Strom. L. VI. p. 621.

γῆν καὶ Ὠγῆνον, καὶ τὰ Ὠγῆνος δώματα. *Iupiter facit magnum pulcherrimumque pallium, et varie in eo defcribit terram et Ogenum, et domos Ogeni.* Quo teftimonio luculenter euincitur pallium iftud varium, globi terraquei et coelorum, a Ioue ex chao formatorum fyftema effe. Sed coniecturarum fatis eft. Alterum, quod magno veterum confenfu [k] dogma Pherecydi tribuitur, eft immortalitas animae, quam inter Graecos introduxit. Didiciffe illud in Aegypto dubium non eft, qua ratione vero illam immortalitatem afferuerit, veteres non explicant. SVIDAS [l] ad popularem tantum rumorem prouocat, primum fuiffe, qui animarum ex vno corpore in aliud migrationem docuerit. Neque tamen hoc a verofimili prorfus abludit. Nam fi vera funt, quae AVGVSTINVS [ll] tradit, dogmate hoc Pherecydem incitaffe Pythagoram ad philofophiae ftudium amplectendum, probabile eft, eundem in modum Pherecydem illud amplexum fuiffe, vt Pythagoram; et, fi in Aegypto illud didicit, μετεμψύχωσιν fimul inde attulit. Reliqua de Pherecydis philofophia omnia intercidere, vel quod fectam non condidit, quae ipfius placita propagauit; vel quod liber eius adeo obfcurus fuit, vt intelligi non potuerit, indeque neglectus et tandem deperditus eft, vel quod Pythagoras, vt folus faperet, eum fuppreffit, quod ab eius ingenio alienum credi non debet. Quaecunque vero ex his caufa fuit, nobis certe nihil amplius fupereft, quod de Pherecydea philofophia adiiciamus.

§. IV. Hic Pherecydes Pythagoram primus, vti fertur, ad philofophiam adduxit, cuius viri cum fuper reliquos Graeciae totius philofophos omnes fama eminuerit, hiftoria eius curate excutienda atque tradenda eft. *Scriptores hiftoriae Pythagoricae.* In eo vero non exiguus facilisque labor vertitur, ita enim cum Pythagorae eiusque philofophiae hiftoria comparatum eft, vt nulla hiftoriae philofophicae pars fit, quae pluribus laboret difficultatibus, adeo omnia incertitudine, mendaciis, contradictionibus, fabulisque fcatent, et teftimoniis eiusmodi nituntur, quae exiguam merentur fidem et examinata ad lapidem lydium fidei hiftoricae, fiunt fufpectiffima. Alias difficultatis fere infuperabilis in Pythagoreae philofophiae hiftoria caufas in fequentibus delineabimus. Et fuit quidem in eo quam maxime diligens veterum curiofitas, vt venerabilis a multis feculis philofophi vitam resque geftas colligeret, earumque ex iftis traderet hiftoriam. Quos non minori diligentia fecuti funt recentiores multi, qui iis, quas nobis tempus non inuidit, veterum memoriis vfi, Pythagorae hiftoriam enarrarunt. Et ex veteribus quidem ipfa Theano mulier Pythagorica, de qua in fequentibus agetur, de Pythagora fcripfiffe SVIDAE [m] dicitur. Praecipue vero ad Ariftoxeni vitam Pythagorae paffim veteres [n] prouocant, cuius tamen non minus, quam

 Her-

k) Vide citatos MENAGIO ad LAERT. L. I. f. 117.

l) l. c.

ll) Ep. ad Volus III. T. II. opp. p. 308. quod tamen, quia a folo Auguftino traditur fufpectum eft MOSHEMIO ad CVDWORTH. p. 27.

m) In Theano T. II. p. 169. conf. IONSIVS de Scr. Hift. phil. L. I. c. III. p. 23.

n) Loca ad eum citauit MEVRSIVS, IONSIVS l. c. c. XIV. p. 73. FABR. Bibl. Graec. Vol. II. p. 257. VOSSIVS de hift. Graec. L. I. c. 9. Fuit ea pars libri περὶ

Hermippi, Lyconis Iasei, Moderati aliorumque a C. RITTERSHVSIO nominatorum enarrationes vitae Pythagorae temporis iniuria perierunt. Ex his veterum commentariis sua consarcinarunt LAERTIVS, PORPHYRIVS et IAMBLICHVS, quorum diligentiae quicquid fere singulare de Pythagora nouimus, acceptum debemus. LAERTIVS scilicet *octauum historiae philosophicae librum* Pythagorica historia impleuit: PORPHYRII vero *vitam Pythagorae* primum CONR. RITTERSHVSIVS [p], deinde LVCAS HOLSTENIVS [q], et post hos hoc seculo LVDOLPHVS KVSTERVS, eruditis illorum suisque annotationibus illustratam [r] edidit. IAMBLICHI *de vita Pythagorae* commentarios, primus vulgauit IOANNES ARCERIVS [s], qui tamen nec codicibus satis castigatis vsus est, nec versionem iustam et apte satis textui Graeco respondentem exhibuit. Meliorem itaque et fideliorem dedit VLRICVS OBRECHTVS V. C. quam cum textu Graeco et annotationibus doctis publici iuris fecit, Porphyrio adiuncto, LVDOLPHVS KVSTERVS [ſ]. Praeter triumuiros hos, de Pythagora scriptores veteres, legitur etiam vita Pythagorae ab ANONYMO conscripta apud PHOTIVM [ſſ], quam biographiis Pythagoricis a se curatis adiecit laudatus KVSTERVS [t]. Afferunt quoque ad eandem rem nonnulla SVIDAS [u], IVSTINVS [v], APVLEIVS [w], PSEVDO-ORIGENES [x] aliique ex veteribus historiae literariae commentatoribus. Alios qui passim quaedam Pythagoram concernentia tetigerunt praeterimus, in ipsa tractatione suis locis nominandos. Recentiorum, in enucleanda Pythagorae historia occupatorum nomina cum pleraque enarrauerit doctissimus HEVMANNVS [y], lectorem breuitati consulturi ad eum ablegamus. Nominandi tamen sunt praeter alios, ANDREAS DACIERIVS, qui vitam Pythagorae ita descripsit, vt merito cautum lectorem, admirationis et antiquitatis praeiudicio non impeditum requirat, si recte et ad veritatis normam illius laboribus vti velit [z]: et vir celeberrimus IO. IAC. LEHMANNVS [a], qui doctissimo commentario, pleraque, quae veteres de Pythagorae historia et philosophia tradiderunt, diligenter congessit. Optandum vero esset, vt vel IOACH. KVHNII liber *de vita et philosophia Pythagorae* [b], vel

Io.

περὶ ἀνδῶν, quem insigniter laudat PLVT. quod non suauiter viui possit sec. Epicurum.

o) Ad PORPHYR. vit. Pyth. n. 1. p. 5.

p) Aldorf 1610. 8.

q) Rom. 1630. 8. addita vita Porphyrii. Repetita editio Cantabrig. 1655.

r) Amstelod. 1707. 4.

s) Basil. 1598. 4.

ſ) Vna cum Porphyrio.

ſſ) Cod. CCLIX.

t) Exhibet vero ea non vitam, de qua pauca habet, sed doctrinam Pythagorae, quam tamen titulus promittit, vnde coniiciendum est, aliquid deesse.

u) In Pythagoras T. III. p. 231.

v) Lib. XX. c. 4.

w) Florid. L. I. p. m. 256.

x) Philosophum. c. 2.

y) Act. philos. Vol. I. p. 370. Vol. II. p. 487. Inter eos consuli merentur STANLEIVS Hist. philos. P. VIII. p. 658 seqq. BAYLE Dict. T. III. art. Pyth. p. 741. IO. SCHEFFER. de nat. et const. phil. Ital. Wit. 1701. 8.

z) Grauem ea de re dicam Dacierio scripsit FRANC. BALTVS Iugem. des SS. Peres, sur la morale des payens L. III. ch. 17. p. 487 seqq. conf. CLERC. Bibl. chois. T. X. p. 182 seqq.

a) In Hist. phil. Pythagoricae, quae prodromum obs. ad Hist. phil. BVDDEI exhibet.

b) Promissus not. ad AELIAN. L. II. c. 36.

Io. Schefferi amplum *de Pythagora eiusque philosophia* opus [c], vel Iacobi Windeti liber *de parallelismo Pythagorae atque Origenis* [d] oculis nostris non fuissent subtracti; cum dubium non sit, quin a viris his doctissimis et in critica veterum historia exercitatissimis lux multa historiae Pythagoricae fuisset accensa. Licet vero ex adductis pateat, non vacuum relictum esse hac in parte philosophicae historiae campum, si tamen fatendum, quod res est, non tantum inde adiuta est, Pythagorae historia, vt non insuperabiles nodi, et ineluctabiles difficultates, quae secari magis quam solui possunt, occurrant plurimae, et historia Pythagorica densissimae similis sit syluae, in qua post caesas arbores plurimas, parum lucis, viae et ordinis restitutum est, adeo omnia, vel pleraque saltem incerta, confusa, suspecta vel aperte falsa et conficta sunt. Cuius rei rationes atque caufas vt exponamus, quae plurimae sunt, imprimis lectorem ad ipsas Pythagoreae historiae circumstantias attendere iubemus, quae non potuere non magnam inducere obscuritatem et incertitudinem. Vt enim ea taceamus, quae commode magis in sequentibus de incertitudine philosophiae Pythagoricae differemus, vel sola Pythagorae et sequacium pertinacia, nihil de rebus suis, quamdiu fere secta ista floruit, vel scripto comprehendentium, vel in vulgus exire patientium, satis nos conuincit, dubias esse narrationes omnes et incertas eorum, quotquot post Pythagoreorum aetatem de iis scripserunt. Nam cum sesqui seculo iuniores sint illis, qui etiam proxime aetate ad eos accedunt, cumque nullis domesticis et genuinis monumentis vel memoriis vti potuerint, sed ex vulgi tantum fama et traditione, quae toties fallax et vaga atque vana est, sua retulerint, iudicari ex his facile potest, quantum illis fidei decedat, ad integram veramque Pythagorae tradendam historiam. Accedit, quod eo iam tempore, vt postea demonstrabimus, historia Pythagorae falsa miraculorum iactatione foede et ipsorum Pythagorae eiusque discipulorum studio [e], et populi superstitione deprauata fuerit, vt adeo non potuerit non iam primis nascentis historiae Pythagoricae temporibus immensa fabularum et mendaciorum seges efflorescere. His accidere alia; confusi Pythagorae inter se plures, adscriptae res mirabiles, de aliis viris antiquis magnis Pythagorae, resque saepe simplices et naturales, vt Θαυματὶς famam augerent, in miracula mutata, et quae alia sunt, de quibus curatius dicendi se in sequentibus exhibebit occasio. Et tamen propiores hi fontes nobis desunt, et paucae laciniae nobis restant, ab eiusmodi hominibus decerptae, qui suspecta fide ea in re egerunt, Porphyrium et Iamblichum innuimus, parum fidos historiae Pythagoricae enarratores. Qui non tantum multis Pythagora seculis iuniores sunt, et ideo non aliam fidem merentur, quam adducta ab iis patiuntur testimonia;

Difficultates et incertitudo historiae Pythagoricae.

c) Cuius prodromus erat liber supra laudatus.

d) Prouocat ad eum de vita funct. statu sect. V. p. m. 106.

e) Τερατολογίας iam Socratis tempore Pythagoreis obiectas eosque ideo a viris grauibus contemtos fuisse, ex epistola Xenophonti tributa ad Aeschin. p. loco palam est. Eandem epistolam exhibet etiam Evsebivs praep. L. XIV. c. 12. p. 745. remque ipsam confirmabit non Pythagorae tantum, sed etiam Empedoclis historia.

nia; ſed in ipſa quoque conſarcinanda Pythagorae hiſtoria, tot fabulas aperte ſe prodentes, tot contradictiones ex corraſis vtcunque veterum narrationibus conflatas exhibent, vt parum illis, ſi accurate verſandum et iudicandum ſit, fidei tribui queat, cum omnia veri et non ſuſpecti teſtis requiſita iis deſint, et aperte pateat, eos nec potuiſſe, nec voluiſſe veritatem in hac hiſtoriae parte ſcribere. Et eruditionem quidem atque inſignem lectionis copiam iis, praecipue Porphyrio, homini ſuae aetatis in hac eruditionis parte facile principi, non denegamus; eam vero non adhibuerunt, vt debebant, ſed incertos paſſim rumuſculos ſecuti, nihil fere, quod ſuſpectum erat, critico examini ſubiicientes, elegerunt, modo id in rem ſuam facere viderent. Mirandum itaque non eſt, quod eorum ἀβλεψίαν et incogitantiam ſatis prodit, plurima eos ad Pythagoram retuliſſe, quae, vel ſolis temporum rationibus ad oculum demonſtrari poſſunt, ad eum referri non poſſe, quod in ſequentibus luculentis exemplis conficiemus. Non itaque examinata ab illis teſtium, quos ſecuti ſunt, fides, multa quoque memoriae praeſidio fretis perperam relata et ſecus, quam debebat, expoſita. Multo vero magis fidem illis omnem eripit peſſima voluntas, veritatem non ſcribendi. Fuere nempe hi homines ex Ammonii Plotinique ſchola, quibus conſtitutum fuit, omnia obtorto rapere collo, fingere et mentiri quiduis, et admiranda quaelibet pro veris aliis commendare et obtrudere, modo ſectae et religioni, quam ſequebantur, faueret. Quod etſi ſuo tempore, vbi peſſimum hominum genus viuis coloribus depingetur, ex inſtituto demonſtrabimus, dabimus tamen in gratiam eorum, qui durius nos cum philoſophis celeberrimi nominis agere putauerint, confitentes reos. Ita enim ipſe IAMBLICHVS f: Καὶ τοῦτό γε πάντες οἱ Πυθαγόρειοι ὁμῶς ἔχουσι πιστευτικῶς, οἷον περὶ Ἀρισταίου Προκοννησίου καὶ Ἀβάριδος τοῦ Ὑπερβορέου τὰ μυθολογούμενα, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα λέγεται· πᾶσι γὰρ πιστεύουσι τοῖς τοιούτοις, πολλὰ δὲ καὶ αὐτοὶ πειρῶνται· τῶν τοιούτων δὲ τῶν δοκούντων μυθικῶν ἀπομνημονεύουσιν, ὡς οὐδὲν ἀπιστοῦντες ὅ, τι ἂν εἰς τὸ θεῖον ἀνάγηται. *Vnde omnes pariter Pythagorei proni ſunt ad fidem adhibendam talibus, qualia de Ariſtaea Proconeſio et de Abaride Hyperboreo commenta referuntur; et quotquot alia ſunt generis eiusdem. Omnibus enim eiusmodi adhibent aſſenſum, multa quoque et ipſi comminiſcuntur; ſaepeque talium, quae fabuloſa videntur mentionem faciunt: tanquam nihil non credentes quod ad Deum refertur.* Veriſſima de ſecta ſua haec profeſſum eſſe Iamblichum, eius ſuo tempore demonſtrabit hiſtoria, fidem vero omnem eos ita decoxiſſe, quilibet vel mediocriter attentus intelligit. Multo vero magis omnem ideo fidem amittunt, quod hoc hominum genus in tota conſtituenda ſecta ſua, et imprimis in confingendis et adulterandis veterum libris eo potiſſimum reſpexit, vt creſcentis indies et foediſſimae ſuperſtitionis tenebras diſpellentis lucis Euangelicae incrementis omnes iſtas artes, mendacia, commenta, dogmata, totam-

f) De Vit. Pyth. n. 159. p. 116.

totamque sectae suae constitutionem opponeret, id quod luculentissime demonstrauit ven. MOSHEMIVS [ff] et nos suo loco ex instituto exponemus, heic loci, id quod ex re nostra est, monuisse contenti, has ipsas Porphyrii et Iamblichi vitas Pythagorae, ex veteribus inepto studio et pessima consarcinatas fide fuisse, vt haberent vaferrimi impostores, quod miraculis maximis Seruatoris et discipulorum eius opponerent, et Pythagoram non minorem fuisse Christo Iesu demonstrarent. Ita enim euenturum sperabat infernalis, qui hos homines inspirabat genius, vt vel miraculis Christi Pythagorea, aliaque huius generis, e.g. Apollonii, non minora crederentur, sicque foedissimae superstitioni eadem quæ Christianae religioni, fulcra suppeterent; vel suspectis ex mentiendi libidine et audacia miraculis et historia Pythagorae, suspecta quoque fierent miracula et historia Christi, hæcque cum illa simul riderentur, quorum vtrumque factum esse, quoad illud Philostrati, quoad hoc Luciani exemplum luculenter probat. Vt haec a viris doctissimis passim [g] obseruata plene cognoscat lector, non alio labore opus est, quam vt fabulas de Pythagora Romanenses, quo nomine hanc historiam omnium optime designabimus, cum euangelica historia conferat, non sine iucunditate enim deprehendet, Pythagoram, eiusque miracula vel τερατολογίαν potius Porphyrii et Iamblichi de eo, ea potissimum fini fuisse consarcinatas, vt Iesu vero θαυματέργῳ opponerentur. Cur enim Pythagoras Apolline parente natus et humano generi profuturus ab ipso oraculo declaratus, animaque ex Dei consortio in eius corpus delapsa dicitur, quam vt conceptioni Saluatoris admirandae videatur aemulus. Cur nautae eum in naui tanquam Deum suspexerunt? nisi quod id Christo accidisse sacra testetur historia? Cur inter Deum et homines mediatorem egisse iactant, quam quod prima haec esset Iesu Nazareni gloria? Cur non multarum tantum, quae in terra gestae sunt rerum, sed et earum quae in coelo euenerunt notitia Pythagorae tribuitur, quam vt omniscienti Iesu non videatur inferior? Cur aliquot locis simul visus fuisse fingitur, nisi vt omnipraesenti Iesu paria fecisse credatur. Cur ventis et tempestati imperasse narratur, nisi quod Iesum imperium in ventos et maria exercuisse legitur? Plura daremus, nisi ex paucis hisce satis impostorum horum scopus posset detegi, reliquaque facile ex ipsa, quam tradituri sumus, Pythagorae historia possent colligi. Quae omnia cum ita se habeant, non intelliget tantum attentus lector, nusquam criticas, quas in prolegomenis commendauimus, regulas necessarias magis esse, quam in historia Pythagorae; sed ignoscet quoque nobis, si in sequenti tractatione plura inuenerit, quae, quid falsum, quid suspectum sit, exponunt, quam, quae, quid statuendum quidue admittendum sit, statuunt: cuius

ff) De turbata per Platonicos recentiores ecclesia, Syllog. diss. ad H. E. pert. p. m. 89 seqq.

g) LLOYDIVS et DODWELLVS de aetate Pythag. et qui eos secutus est CLERICVS Bibl. chois. T. X. p. 90. T. XXVII. p. 430 MOSHEM. l. c. BVDDEVS de peregr. Pyth. §. 10. Anal. hist. phil. HEVMANN. act. Phil. Vol I. p. 14. LVD. KVSTER. ad IAMBLICH. n. 11. p. 7. HVET. Dem. Eu. Prop. IX. c. 147. §. 5. p. 646. VOSSIVS de sectis p. 19.

ius rei causa tum in ipso Pythagora eiusque discipulis, tum in iis, qui eius historiam in acta retulerunt, vti diximus, quaerenda est.

Pythagorae ortus et natiuitas.

§. V. PYTHAGORAS itaque, cuius historia enarranda est, Samius fuit, si plerorumque fidem sequimur [b]. Sunt tamen, quibus aliter placet. Quidam enim Tyrrhenum dixerunt, ex vna insularum, quas eiectis Tyrrhenis Athenienses possederunt [i]. Alii, teste Lyco apud PORPHYRIVM [k], Phliasium dicunt, nonnulli Metapontinum: alii Syrium, Tyro Phoeniciae vrbe oriundum. Fuit, quoque apud PLVTARCHVM [l], qui Hetruria oriundum diceret, eo argumento vsus, quod in symbolis suis talia expresserit, quae apud Tuscos vsu venerint, quod quam frigidum sit, nemo non videt [ll]. Videtur vero haec de Pythagorae patria incertitudo partim ex diuersis Pythagoris apud veteres celebratis, partim ex incerta parentis patria orta esse, cum generis ortus cum patria confunderetur [m]. Parens enim eius Mnesarchus, aliis Metapontinus, aliis Tyrrhenus, Phliasius aliis, Tyrius item dicitur, alii Samo natum volunt [n]. Quae narrationes veterum diuersae, qua ratione queant in concordiam redigi, curiosum magis, quam vtile putamus, disputare [o]. Id vnum obseruasse non abs re erit, recte ex veterum narrationibus colligi, Mnesarchum Pythagorae parentem, alienigenam, mercaturae causa Samum profectum, ibi ciuitatis iure donatum fuisse, inque hac insula degentem filios, et in his Pythagoram, genuisse. Quae enim IAMBLICHVS, de Mnesarcho ex Ancaei Samii, Ioue parente, geniti familia nato, nugatur, ad τερατολογίας Pythagoricas pertinent, quae Pythagorae diuinum non tantum ortum, sed familiam quoque et originem affinxerunt [p]. Dissentiunt etiam in parentis nomine designando veteres, quibusdam enim Marmacus [q], aliis Demaratus [r] dictus est, plerique Mnesarchum dicunt, quem inter sellularios artifices gemmis faberrime sculpendis laudem magis, quam opem, quaesiisse ait APVLEIVS [s]. PORPHYRIO tamen et IAMBLICHO auctoribus mercaturam frumenti exercebat; forte, quia in illam artem non quaestus, sed laudis causa, incumbebat, vtrumque instituit. Nec certiora vel meliora de natiuitate Pythagorae referri possunt, cum sectae studium, cuncta ad παραδοξολογίαν referentis pleraque adulterauerit, et insignibus auxerit mendaciis, manibus quoque palpandis. Narrant enim [ss]: Mnesarcho Samio ad mercaturam Delphos cum vxore non-

b) Lycus apud PORPHYR. n. 5. p. 8. IOSEPH. L. II. contra Apion. p. 1061.

i) LAERT. L. IIX. f. 1.

k) l. c. conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 300.

l) Q. q. conuiu. L. IIX. c. 7. T. III. p. m. 286.

ll) Reprehenditur ibid. p. 288. recteque obseruatur, earum rerum vsum habuisse Pythagoram ex Aegypto. conf. IVST. LIPS. Manud. L. I. diss. VI. p. m. 31.

m) Multis enim hactenus exemplis constitit, tales saepe philosophos dictos esse, ad quos genus referebant e. g. Thales Phoenicius.

n) IAMBLICH. c. 2. n. 5 seqq. PORPHYR. n. 1. seq. SVIDAS l. c. LAERT. l. c. et quae viri docti ad haec loca notarunt, quaeque collegit STANLEIVS P. IIX. p. 658 seqq.

o) Consuli tamen ab his, qui istis delectantur, possunt IOH. SCHELTER. diss. de discipl. Pythagorae, quae adiecta est Manud. phil. ad Iurispr. §. 6. p. 516. et B. BVDDEVS Anal. hist. philos. p. 8.

p) l. c. ignobilem facit LACTANTIVS L. III. c. 18. maiori verisimilitudine, si locus Apuleii iungatur.

q) LAERT. l. c.

r) IVSTIN. L. XX. c. 4. vbi tamen nomen ex Marmaco corruptum putat VOSSIVS ad h. l. p. m. 305.

s) APVLEIVS flor. L. I. p. 357. LAERT. l. c. TZETZ. Chil. I. hist. 369.

ss) IAMBLICH. l. c.

nondum manifeste grauida profecto praedixisse Pythiam, cum responsum de nauigatione in Syriam peteret, hanc quidem ad votum lucrosamque fore, vxorem vero iam praegnantem, filium parituram, qui omnium, quotquot vnquam vixerunt, pulchritudine et sapientia praestantissimus humanoque generi ad omnem vitae rationem quam maxime profuturus esset: hinc Mnesarchum collegisse, dona illi diuina affutura: et vxorem inde mutato Parthenidis nomine Pythaidem, filium vero mox Sidone in Phoenicia natum, Pythagoram vocauisse. Quae Epimenidis, Eudoxi et Xenocratis fabulis [t], tum temporis Apollinem cum Parthenide congressum grauidamque inde per Pythiam pronuntiasse asserendo non audet augere IAMBLICHVS [u], licet animam Pythagorae, perpetim Apollinis assectam, vel proximiori commercio eidem coniunctam ad homines delapsam esse, indubium putet. Quas hominis nugas ex caussis supra expositis recitasse, est refutasse. Eadem incertitudine et ineluctabili obscuritate laborat tempus natiuitatis Pythagorae. Et eos quidem audiendos non esse, qui Numae Romanorum regi coaeuum eiusque praeceptorem statuunt, supra loco suo luculenter euictum est. Alii ad Olymp. XLIII. 4. alii Ol. XLVIII. 3. alii Olymp. LIII. 3. natales eius referunt. Qui dissensus eo magis attentionem meretur, quo magis a vero Pythagorae tempore magna pars historiae eius dependet, et ineluctabiles inde exsurgunt difficultates. Quas vt tolleret triga virorum inter Britannos celeberrimorum, et artis criticae accuratione maximam laudem consecutorum, multam adhibuit eruditionem. Primus enim RICHARDVS BENTLEIVS [v] nuper magna elegantiorum artisque criticae iactura denatus, occasione aetatis Phalaridis de vera aetate et aera Pythagorae curiose dispexit. Ponit is natiuitatis annum Olymp. XLIII. 4. eo potissimum argumento ductus, quia Pythagoras, teste Eratosthene, in ephebis cum adhuc esset, in certaminibus Olympicis Ol. XLVIII. victoriam reportauerit. Aliter reuerendissimus GVILIELMVS LLOYDIVS, qui peculiari dissertatione [w] vernacula gentis suae lingua edita de chronologia Pythagorae eruditissime disputauit, et παραλληλισμὸν reliquorum eius aetatis philosophorum curiose annotauit. Is reiecto Pythagora victore in Isthmiis, quem a philosopho discernendum esse monet, mortis tempus, tanquam magis notum ex melioris fidei scriptoribus supponit, et ita natiuitatis annum cum anno tertio Olymp. XLVIII. coincidere statuit. Tertius eruditissimus HENRICVS DODWELLVS, duabus dissertationibus [x] hanc disputationem aggressus copiose de aetate Pythagorae disseruit, et natiuitatis annum Olymp. LII. 4. posuit, Porphyrii potissimum atque Iamblichi fidem secutus. Eius rationibus manusquoque dedit Io. FRANCISCVS BVDDEVS [y], potiora vero doctissimorum horum virorum argumenta adduxit IOANNES CLERICVS [z]. Nec

 mul-

t) PORPHYR. n. 2. qui Apollonium auctorem laudat. Eiusmodi vero traditiones de viris magnis apud veteres fuere frequentissimae.

u) l. c. n. 7.

v) In diss. de epistolis Phalaridis.

w) De chronolog. Pythag. Lond. 1699. 8.

x) De aetate Phalaridis et Pythagorae Lond. 1704. 8.

y) Praef. ad Analecta Hist. philos. p. 10 seqq.

z) Biblioth. choisie T. X. p. 81 seqq.

multum a Dodwelli rationibus recedit STANLEIVS [a]. Nobis pro instituti ratione argumenta virorum doctissimorum, magna ea da re contentione disputantium enarrare non licet, cum prolixiora sint, quam locus noster capit, facileque summa eius, si libri Anglici rarius apud exteros occurrentes ad manus non sint, apud Clericum legi possit: id vero omnino monendum esse existimamus, incerta esse omnia, quaecunque de aetate Pythagorae disputantur, cum totidem omnes opiniones contra se habeant testes, quot pro iis militant, ita vt desperandum nobis videatur de aetate Pythagorae certi quid statuere. Cuius asserti rationes graues satis deprehendent, qui in historia veteri haud perfunctorie versati sunt. Illos enim latere nequit [b], veteres historicos ad temporum rationes vel plane non, vel negligenter satis attendisse, et παραλληλισμῷ cum celebrioribus epochis, non accurate, sed leuiter tantum instituto, misere rationes temporum corrupisse, id quod historiae quoque Pythagoricae accidit. Incertissimas has notationes temporum cum acciperent a vetustis scriptoribus homines nugiuenduli, quibus in corradenda Pythagorae historia id imprimis propositum erat, vt in fabulam eam commutarent, et Pythagoram heroëm hominibus maiorem, omnibusque celeberrimis philosophis praestantiorem, et ab iis, quos sapientiae principes orbis suspiciebat, eruditum mentirentur, omnia plane confusa sunt, et ex veteribus id modo electum, quod scopo suo inseruiret, addita multa, quae omnibus istis rationibus chronologicis contradicerent. Quae vbi pro veris et indubitatis factis admittuntur, mirum non est, tempora Pythagorae inter se concordare non posse. Etsi vero haec ad Iamblichum, Prophyriumque et huius generis alios proprie pertinent, negari tamen non potest, vetustiores quoque incertissimos in chronologia Pythagorae duces esse. Cum enim, quod supra iam monuimus, res gestae Pythagorae non ab ipso vel discipulis eius mox in acta relatae sint, sed longo post tempore ex fama et rumusculis hominum corrasae, nec coaeui Pythagorae scriptores multa de eo retulerint, Dicaearchus, Aristoxenus, Hermippus et his similes vero incertissimum traditionis fontem, non digna monumenta, quae illis deerant, secuti, inepte magis omnia congesserint, quam digesserint: amor etiam τῶν μυθολογημένων, ipso monente Thucydide, plurimas iam tum fabulas veris, sine temporum harmonia vel leuiter considerata admiscuerit; intelligi ex his facile potest, sequentium temporum homines, accuratius ad tempora et historiam attendentes in tanta confusione solis coniecturis niti potuisse: quarum fundamenta et causas cum plerumque non enumerauerint, impossibile plane est, hunc labyrinthum sine errore feliciter superare. Exoramus itaque lectoris patientiam, quod candide incertitudinem insuperabilem fateri, quam os illi oblinere, et incerta pro certis vendere malumus. Ne vero, totos nos ad Pyrrhonismum historicum descendisse obiiciatur, fatemur

a) P. IIX. p. 670 seqq.

b) Exemplum supra in aetate Ionicorum definienda vidimus.

temur Lloydii rationes nobis longe grauiores, et verisimiliores videri Dodwellianis, quas plerique viri docti sequuntur. Illae enim cum veterum historicorum grauissimorum computo conueniunt, quo iter Aegyptiacum Pythagorae in Ol. LIII. 2. vel 3. incidit. Dodwellus vero pro certo supponit, quod Iamblichus tradit, Pythagoram a Cambyse captum Babylonem adductum fuisse, ibique magos conuenisse; quod cum ante Olymp. LXIII. 3. quo anno Cambyses Aegyptum inuasit, fieri non potuerit, XXII. vero annis ibi Pythagoras iam tum commoratus fuisse dicatur; sequitur inde, vel omnes alias rationes temporum, a veteribus allatas, qui iter Aegyptiacum ad Ol. LII. referunt, falsas esse, vel commentitiam esse captiuitatem et iter Babylonicum Pythagorae: id quod nobis vero videtur simillimum, ob rationes postea producendas. Vt vero, quomodo inter se dissentiant LLOYDIVS et DODWELLVS, lector, vno intuitu videat, en chronologiae Pythagoreae seriem, qualem vterque instituit.

		Secundum LLOYDIVM,	DODWELLVM.
Nascitur Pythagoras ex plerorumque opinione in insula Samo	aet. 1.	Olymp. XLVIII. 3. Ante N.C. 586.	LII. 4. LIII. 1. ante N. C. 568.
Proficiscitur ex Samo ad Thaletem et Pherecydem qui natus Ol. XLV.	L. aet. 18.	Ol. LIII. 1.	LVI. 3. 4. LVII. 1.
Abit in Aegyptum a Polycrate Sami tyranno commendatus regi Amasi	L. aet. 19. D. 22.	Ol. LIII. 2. 567.	LVIII. 1. 2.
Redit Samum	D. aet. 56.		LXVI. 3. 4.
Ex Samo in Italiam soluit	L. aet. 41. D. 60.	LVIII. 3. 546.	LXVII. 2. 3.
Inclarescit in Italia	L. aet. 47.	LX. 1. 540.	
Cyro succedit Cambyses	L. aet. P. 58.	LXII. 3. 4. 529.	
Pythagoras Crotona *Metapontum decedit*	L. aet. 60.	LXIII. 1. 2. 527.	
Crotonam secedit	D. aet. 63.		LXVIII. 1. 2.
Crotona Metapontum	D. aet. 79.		LXXII. 2. 3.
Cambyses Aegyptum inuadit,		LXIII. 3. 4. 523.	LXIII. 4.

Pythagoram captiuum abducit		
Pherecydes obit sepultus a Pythagora aet. 72.	Ol. LXVI. 2. 515.	LIX. 1. 2.
Bellum oritur inter Sybaritas et Crotoniatos aet. L. 78. D. 61.	LXVII. 4. 509.	LXVII. 4. LXVIII. 1.
Obit Pythagoras iuxta Eusebium aet. 80.	LXVIII. 3. 506.	
alios aet. 90.	LXX. 4.	
Iamblichum aet. 99.		LXXVII. 1. 2.

Diſcrimen computi vtriusque et difficultates ſuo loco non negligemus. Conſuli tamen illi quoque poſſunt, qui paſſim eas tetigerunt [c] Illud vnum certum exiſtimamus, Pythagoram ante Olymp. XLIII. 4. et poſt Olymp. LII. 4. natum non eſſe, cui tamen ſpatium cum XXXVI. annorum intercedat, multa inde exſurgit hiſtoriae Pythagoreae incertitudo atque obſcuritas.

Educatio. §. VI. Eadem incertitudine laborant, quae de inſtitutione et educatione Pythagorae adoleſcentis narrantur. IAMBLICHVS [d] refert: Mneſarchum, ex Syria reducem Samum, ampliſſimis auctum opibus, merciumque praeſtantiſſimarum copia locupletem templum Apollini Pytheo dedicauiſſe, ſuis ſumtibus inſtructum. Filii vero animum praeſtantiſſimis artibus vt imbueret, Creophili primum deinde Pherecydis Syri inſtitutioni tradidiſſe. Aliter LAERTIVS [e], qui parentem eius, tradit, Samo Lesbum commigraſſe, filiumque ibi a Zoilo patruo Pherecydi Syro commendatum diſciplinae eius commendaſſe. Alii Pythagoram pugilem [f], audita Pherecydis de immortalitate animorum diſputatione, motum doctrinae nouitate, animum ad Philoſophiam applicuiſſe, ferunt [ff], quod parum tamen habet veriſimilitudinis, licet a vero non abludat, iſtud dogma Pythagorae vehementer arriſiſſe. Videtur enim Pythagoras pugil a Pythagora philoſopho omnino diſtinguendus eſſe. Quod ſi coniecturis locus eſt, ſeries rerum Pythagorae poſcere videtur, vt ex Phoenicia redux primum Pherecydi, tumque in patria Samo Hermodamanti, qui Creophilus cognominatus fuit [g], in diſciplinam traditus fuiſſe dicatur. Poſt mortem parentis, quem

c) SCHEFFER. l. c. p. 170. VOSSIVS de ſcient. math. p. 149. HORNIVS hiſt. phil. p. 173 WOLF. ad ORIG. philoſ p. 25. PETAV. rat. temp. P. I. p. 135. LIPSIVS Manud. l. c. IONS. de S. H. Phil. L. II c. 3 p. 128. MENAG. ad LAERT. L. IIX. ſ. 45. FABRIC. B. G. Vol. I. p. 449.

d) c. 2. n. 9.

e) L. IIX ſ. 2.

f) Conf. IONS. L. IV. c. vlt. p. 343.

ff) AVGVSTIN. ad Voluſ. ep. III. T. II. Opp.

g) Hermodamantes, quem APVLEIVS l. c. Leodamantem vocat, Samius fuit, cognomento Creophilus, vid. PORPH. IAMBL. l. c. MENAG. ad LAERT. L. IIX. ſ. 2. quem vel ex familia, vel nepotem Creophili Homeri hoſpitis fuiſſe tradunt, ibid. De quo Creophilo Homeri hoſpite et praeceptore poſt STRABONEM L. XIV. et EVSTATH. in Iliad. B p. 250. SEXTVM EMP. adu. Math. L. I. ſ. 48. videndus eſt FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 23. APVLEIVS vero l. c. audiendus non eſt, qui Leodamantem, vel Hermodamantem potius Cre-

quem filium omnibus fere ſacrorum praefectis commendauiſſe IAMBLICHVS[b] ait, dignam tanta expectatione vitam, conſummatiſſimi philoſophi imaginem exprimentem, egiſſe, porro nugatores garriunt: ſcilicet nihil ſibi ad ſummam grauitatem et temperantiam feciſſe reliquum, ita vt adoleſcentem natu grandiores honorifice reuerenterque colerent, viſusque ſtatim omnes admiratione impleret, ſic vt multi Dei filium eſſe merito aſſeuerarent. Ornaſſe eum religionem et doctrinam et peculiarem victus rationem, et animi firmitatem, corpusque ad modeſtiam compoſitum; in dictis factisque comparuiſſe internam quietem, et immutabilem tranquillitatem, nulli animi perturbationi et proteruiae indulſiſſe, adeoque tanquam bonum quendam daemonem in Samiorum vrbe peregrinatum fuiſſe. Quae omnia ideo ab his hominibus conficta fuiſſe, vt Pythagoras Chriſto opponeretur, hominibusque perſuaderetur, extitiſſe inter gentiles etiam aliquos, qui Chriſtum, Dominum noſtrum, tam ſanctitate doctrinae et vitae, quam miraculis non ſolum aequaſſent, ſed etiam viciſſent, recte notauit doctiſſimus KVSTERVS[i]. Nec vero videntur ſimiliora, quae porro adiicit IAMBLICHVS[k], eius adhuc ephebi inſignem celebritatem Miletum ad Thaletem, et Prienen ad Biantem delatam vrbes etiam circumiectas peragraſſe, multosque de iuuene prouerbium Samii comati paſſim diuulgaſſe, eumque ſparſis in Deum laudibus Deum feciſſe. Etſi enim Samium comatum Pythagoram pugilem dictum fuiſſe, facile veterum teſtimoniis euinci poteſt, fruſtra tamen in id conniti videtur cel. BENTLEIVS, vt oſtenderet, eum cum noſtro eundem fuiſſe, cum haud obſcura veterum teſtimonia contrarium ſuadeant[l]. Poſtea duodeuiceſimum annum egreſſus, cum tyrannidem Polycratis iam tum ſubnaſcentem praeſentiret, noctu clam omnibus cum Hermodamante ad Pherecydem, tum ad Anaximandrum phyſicum, et denique Miletum ad Thaletem traieciſſe IAMBLICHO[ll] dicitur. Quod ſi verum eſt, rediiſſe Pythagoram ex hoc itinere Samum oportet, a rege enim Polycrate in Aegyptum diſcedentem commendatum fuiſſe Aegypti regi infra dicemus. Mire tamen hic

Creophili illius ſenioris diſcipulum facit, tempora enim obſtant: et ſenex debuit eſſe hic Creophilus iunior, cum Pythagoram inſtitueret, ſi, quod IAMBLICHVS vult, nepos illius ſenioris fuit. Si vero in ſenium vergit, probabile non eſt, cum Pythagora in Ioniam ſeceſſiſſe.

b) n. 6. *i*) ad h. l. *k*) ibid.

l) Olymp. XLVIII. Pythagoram quendam iuuenem exercitatum et peritum pugilem in Olympiacis certauiſſe, eumque comatum, atque purpuratum eiectum ex puerorum ludo atque irriſum continuo viros petiiſſe, atque viciſſe, refert Eratoſthenes apud LAERTIVM L. IIX. ſ. 47. Hunc Pythagoram philoſophum fuiſſe, illi ſtatuunt, qui Samii comati prouerbium ad eum referunt, quod IAMBLICHVS et PORPHYRIVS ll. cc. faciunt, male ita rationibus chronologicis conſulentes. Huic tamen Eratoſthenis loco et teſtimonio chronologiam Pythagorae inaedificauit BENTLEIVS p. 52. cuius rationes enarrat CLERICVS Bibl. choiſ. T. X. p. 87 ſeq. Rem in medio relinquunt LLOYDIVS, et IONSIVS L. IV. p. 343. quem ſequitur MENAGIVS ad l. c. LAERT. DODWELLVS vero, l. c. p. 153. cuius chronologiae Pythagoreae haec quam maxime obſtant, iſtam opinionem vehementer oppugnat rationibus a CLERICO l. c. p. 139. adductis. Nobis LAERTIVM attente inſpicientibus luculenter ſatis pugil a philoſopho diſtingui videtur. Aſſertur enim epigramma in illum, vbi patre Crateo ſatus dicitur. Philoſophi vero patris nomen fuit Mneſarchi vel Marmaci, non Cratei, vnde et LAERTIVS quoque eos inter ſe diſtinguit. Retuliſſe vero Iamblichum prouerbium illud ad philoſophum, mirum non eſt, ita enim omnia corradebat, quae heroi ſuo glorioſa eſſe putabat.

ll) c. II. n. 11. p. 8. APVLEIVS l. c. STRABO L. XIV.

hic dissentiunt alii; LAERTIVS [m] a Pherecyde non discessisse, nisi post eius obitum, et tum demum Samum redeuntem Hermodamantis se disciplinae commisisse, et postea ad barbaros demum profectum esse refert, quae elegantius et melius cohaerent quam narratio Iamblichi, quae ea fini contorta et corrasa videtur, vt nullus vir magnus esset, qui Pythagorae praeceptor et admirator non fuerit. Alii apud IAMBLICHVM [n] et PORPHYRIVM [o] asserunt, Pythagoram ex Italia in Delum profectum esse ad praeceptorem Pherecydem, vt ei pediculari morbo laboranti opem ferret, inque hac cura ad mortem vsque eius perdurauisse, defunctoque doctori suo iusta soluisse. Dicaearchus autem hoc iter Pythagorae ex Italia plane ignorat, et Pherecydem mortuum esse ait, antequam hic Samum reliquerit [p]. Quibus si iungimus diuersas de morte Pherecydis narrationes [q], adeo suspecta fit tota de Pherecyde a Pythagora sepulto historia, vt vel tota tanquam conficta abiicienda sit, vel statuendum, Pythagoram iuuenem apud Pherecydem ad obitum eius mansisse, eoque sepulto demum rediisse Samum, et Hermodamantis disciplinae adhaesisse, inde vero ad barbaros profectum esse. Quae speciminis loco esse possunt, quam mire vitae Pythagoreae enarratores sibi contradicant. Ex Delo Samum itaque rediisse oportet Pythagoram; exinde vero excurrisse in Ioniam, si fides APVLEIO et IAMBLICHO [r] habenda esset, vbi, Thaletis familiaritate gauisum, et penes Anaximandrum Milesium naturalia commentatum fuisse, perhibent. Quia vero philosophia Ionica adeo dissimilis est Pythagoreae, vt ne vestigium quidem appareat, eius principia didicisse Pythagoram, nec hoc iter cum reliqua Pythagorae historia coheret, merito illud inter incerta et suspecta relinquimus, nec verisimile putamus, Thaletem Pythagorae consualuisse, vt in Aegyptum nauigaret, et sacerdotibus Memphiticis et Diospolitanis se addiceret. Capite enim primo huius libri demonstratum dedimus, ieiunam deprehendisse Thaletem Aegyptiorum philosophiam, et meliori atque planiori ordine incepisse ipsum philosophari; sic vt credi nequeat, eum iuuenem Graecum, optimis naturae dotibus instructum ad miseros hos fontes, cum in Graecia meliora suppeterent, ablegasse. Probabilius est, commune eius temporis praeiudicium, omnem sapientiam apud barbaros hauriendam esse, et imprimis theologiam quam maxime appetebat Pythagoras, a gentibus istis solis esse petendam, Pythagoram instigauisse, vt in Aegyptum solueret. Vt itaque sapientiae studio se dignum praeberet, corpusque etiam ad eius habitum praepararet, vini carnisque vsu omnique ingurgitatione abdicatis, intra tenues facilesque digestu cibos se continuit, ac hinc somni modi-

m) L. IIX. s. 2.

n) c. XXX. n. 184. 252.

o) n. 55. Eadem tradit DIODORVS SICVLVS in Excerptis Vales. p. 243.

p) Apud PORPHYR. n. 56.

q) Addi posset argumentum desumtum ex epistola Pherecydis moribundi ad Thaletem. Thales enim, qui ei superuixisse dicitur, Ol. LVIII. 1. obiit, vnde sequeretur, Ol. LVII. 3. 4. Pherecydem obiisse, vid. LAERT. L. I. s. 122. Verum hanc epistolam suspectam esse suo loco iam monuimus: nec opus est, vt haec inter se concilientur, duos comminisci Pherecydes, quod SALMASIO placuit Exerc. Plin. p. 591.

r) ll. cc. Prior Epimenidem quoque audiuisse in hoc itinere refert, id quod in reditu factum esse LAERT. L. IIX. s. 3. contendit.

modicus, ac excitatior tum animae puritatem, tum corpori exactissimam et indeflexam sanitatem comparauit, vt haec nobis narrat IAMBLICHVS [s]. qui porro addit, prius Phoenices, quibus ex quorundam opinione originem debebat, inuisere constituisse, Miletoque Sidonem soluisse, facile inde in Aegyptum descensurum: ibi versatum cum prophetis, qui Mochi physiologi posteri erant, et cum ceteris Phoeniciae hierophantis, cunctisque initiis Bybli et Tyri, ac iis, quae in multis Syriae partibus singulari modo celebrantur, sacrorum ceremoniis initiatum esse. Quamuis vero haec ita Iamblichus referat, vt vel mediocriter attento appareat, heroëm suum eum ita finxisse, vt sectae suae absolutissimum esset exemplar, cum in his mysteriis illa summam quaesierit sapientiam, non omni tamen caret verisimilitudine, Pythagoram Phoeniciam prius adiisse, cultusque arcani, cui cognoscendo inhiabat, notitiae inuigilasse, cum parentis negotia in his locis olim frequentia facilem ei aditum parare potuerint. Quae vero de Mochi posteris iactantius narrat, somnia hominis, omnem sapientiam Pythagorae suae vindicantis esse, ex iis patet, quae in historia philosophiae Phoenicum de hoc philosopho diximus. Quanquam, si quis cum CLERICO [t] viro acutissimo, totum hoc orientale Pythagorae iter in dubium vocare velit, pertinaciter repugnandum non esse putamus. Illud certe inter mendacia Alexandrinae, vnde profectum est, scholae, referendum est, apud Phoenices arithmeticam suam philosophicam didicisse Pythagoram. Alio enim loco [u] demonstrauimus, Phoenices non aliam nisi vulgarem arithmeticam excoluisse. Nec melioris commatis sunt, quae porro narrat IAMBLICHVS [x]: Pythagoram in templo montis Carmeli saepe solum versantem a nautis Aegyptiis, qui ad littus illud appulerant, lubenter receptum ob formositatem eius lucrum pretiumque ingens, si venundarent, sibi pollicendi occasionem quidem dedisse: animaduersa vero ab illis eius grauitate, cum ex improuiso ipsis ex summo montis vertice alias inaccesso descendens apparuisset, sacroque silentio seruato, in eodem habitu per triduum sine somno, cibo, potuque immotus permansisset, ipsique secundo cursu vterentur, aliam longe iis de se iniecisse opinionem, daemonem vere diuinum in Aegyptum e Syria transire secum; ideoque honestius, quam solebant, iter transigentes, cursu peracto exscendentem alternis exceptum manibus honorifice naui extulisse, et in purissima arena illo collocato aram congessisse, et fructus arboreos, primitiasque mercis, quam vehebant, sacrificasse; illum vero, etsi ieiunio imbecilliorem, vbi discessissent, nihil tamen fructuum sumsisse, sed habitu oris tranquillo ad vicina habitacula peruenisse. Haec enim adeo insigniter impuni-

s) Lib. III. n. 13. 14. Meminisse vero oportet, Platonicos recentiores biographias suas de heroibus sectae suae ita instruxisse, vt virtutum cardinalium exempla ex iis elucerent perfectissima, vt ex EVNAPIO, PORPHYRIO, MARINO videri potest; eadem maxime IAMBLICHI cura fuit, hinc ista omnia allata quae magis enarratoris fabulam, quam historiam veram sapiunt.

t) l. c. p. 98.

u) Amoenit. literar. T. VII. p. 188.

x) ibid. n. 14. PORPHYR. l. c. n. 15.

punitatem mentiendi, et ex hoc philoſopho daemonem quendam confingendi prae ſe ferunt, vt merito iſtis nugis et ineptiis omnem fidem Iamblichus amittat. Nec haec meliori fide digna ſunt, quam quae ab his Alexandrinorum philoſophorum mendaciis excogitatae ſunt gerrae, Pythagoram tum temporis ad Iudaeos excurriſſe, et admiſiſſe ſacrae legis ceremonias [y], vel ſacrae Carmelitanae familiae nomen dediſſe, quae fabula merito omnibus, qui naſum habent, exploſa eſt [z], quemadmodum Hermippum quoque recte notat SCHEFFERVS [a], contendentem a Thracibus quaedam hac occaſione didiciſſe Pythagoram. Miſſis his ineptiis omnibus, illud ex hiſtoria Pythagorae tanquam certo proximum notamus [b], abiiſſe ex Samo inſula Pythagoram, commendatum Amaſi regi, magno eruditorum, imprimis Graecorum, amico [c], vt faciliorem ad ſacerdotum collegia nanciſceretur aditum. Qui tamen regis auctoritate pertinaciam ſacerdotum vix expugnare potuit, vt ſacris eum ſuis initiarent. Primo enim libro prolixe expoſuimus, quam inexorabiles hi homines in communicandis myſteriis ſuis cum peregrinis fuerint, quamque ſollicite omnia occultauerint, quae ſapientiam aliquam prae ſe ferebant. Refert enim Antiphon [d], Pythagoram, cum ad Amaſim veniſſet, literas ab eo ad ſacerdotes accepiſſe; ab Heliopolitis autem, ad quos primus peruenerat, ad Memphitas, tanquam ſeniores, ablegatum fuiſſe; a Memphitis eodem praetextus genere Thebas fuiſſe miſſum. Thebanos vero metu regis deprecari mandatum non audentes, abſterruiſſe Pythagoram laborum et aerumnarum, quas arcana diſciplina poſtulabat, magnitudine et moleſtia, et ideo dura admodum et a Graecorum religione plane abhorrentia iniunxiſſe, ſperantes fore, vt deſiſteret. Illum vero miranda patientia et promtitudine cuncta executum, eos in ſui ita admirationem rapuiſſe, vt eum arcanae doctrinae participem facerent. Inter has vero arcanae diſciplinae ceremonias circumciſionem quoque fuiſſe, non recepta tantum gentis conſuetudo, ſine qua ad ſacra ſua nemo admittebatur, euincit, ſed et teſtimonio ſuo roborat CLEMENS ALEXANDRINVS [e], qui addit, Pythagoram habuiſſe in Aegypto Sonchidem archiprophetam praeceptorem. Dicitur etiam Diogeni et Antiphonti, triplex literarum genus, epiſtolicum, hieroglyphicum et ſymbolicum didiciſſe, et quoscunque nouerat ſacerdotes ſingularis eruditionis acceſſiſſe,

y) Dicetur hac de re paulo infra conf. HENR. ASCAN. ENGELKEN An Pythagoras proſelitus factus et conſequenter ſaluatus ſit? PFANNER. Syſt. theol. gent. pur. c. I. p. 14. RABENERI Amoen. hiſt. phil. p. 117. Eadem ſententia arriſit SELDENO de I. N. et G. L. I. c. 2. p. 13. SCHEFFERO l. c. p. 14. Plures infra nominabimus, vbi de itinere Babylonico dicendum. GROTIVS Ep. DLII. p. 217. ab Eſſenis ſua mutuatum eſſe, inſigni anachroniſmo ſtatuit. Omnia vero haec ſine teſtis ſufficientis fide et probabilitate dicuntur, vid. cel. LENFANT. Bibl. Germ. T. II. art. 5. p. 125. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1077. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 450. not. qui alios quoque huic opinioni addictos nominat, et refutat. Cuncta enim Hermippi et Porphyrii teſtimoniis nituntur; de quibus quid ſentiendum ſit, poſtea dicemus. Reliqua argumenta longe infirmiora ſunt.

z) Nota ſunt, quae hac de re contra SEB. AS. PAVLO diſputauit DAN. PAPEBROCHIVS vid. Act. er. 1696. p. 502. FAYDIT lettre ſur le monachiſme et Carmeliſme pretendu de Pythagoras Rep. des lettres 1703. p. 472. IO. FRID. MAYER. diſſ. an Pythagoras fuerit Iudaeus vel Carmelita? BASNAG. Hiſt. des Iuifs T. II. p. 592.

a) l. c. p. 15. BVDDEVS Anal. hiſt. phil. p. 10.

b) LAERT. L. VIII. ſ. 3. PORPHYR. l. c. n. 5.

c) HERODOT. L. II. c. 172. DIODOR. L. I. c. 2.

d) ll. cc.

e) Stromat. L. I. p. 302.

Fig. I. ad pag. 1003.

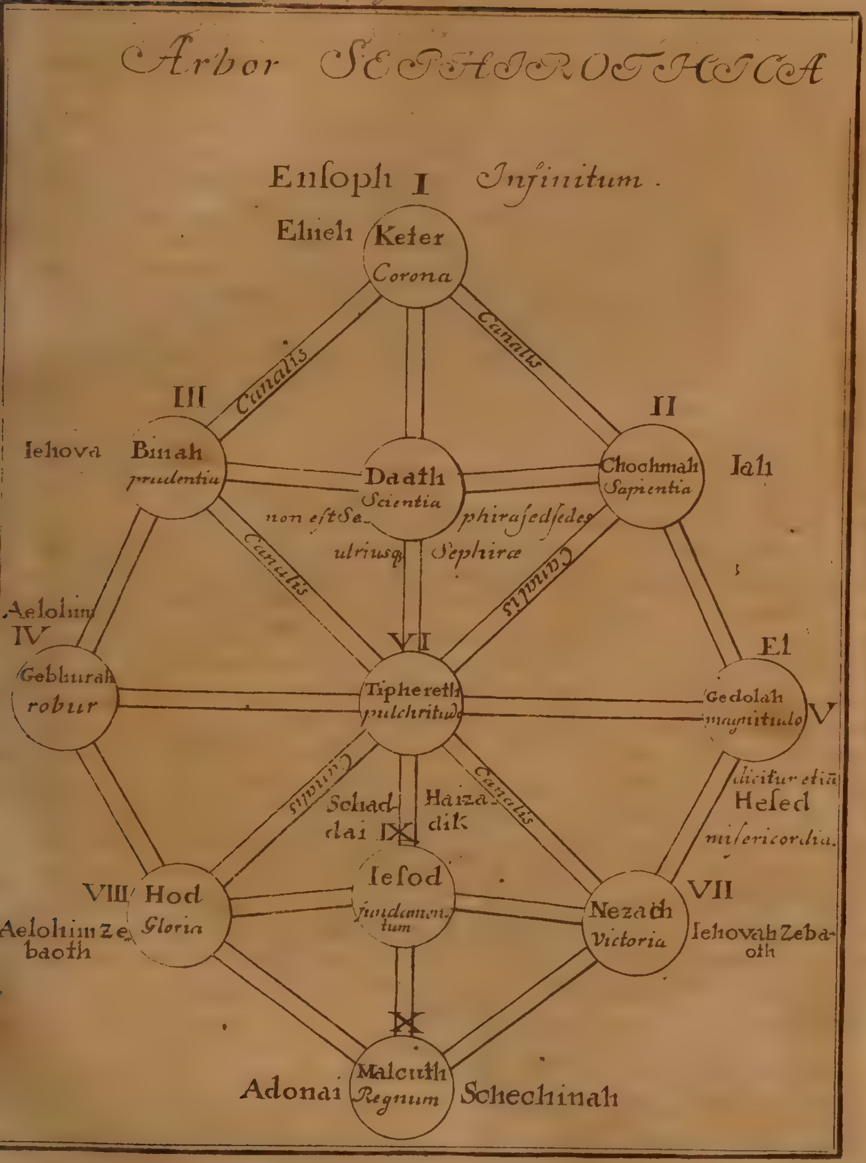

ceſſiſſe, vt ab iis in arcanis diſciplinis erudiretur, et ita, quod VALERIVS MAXIMVS [f] addit, gentis eius literis aſſuefactus et praeteriti aeui ſacerdotum commentarios ſcrutatus innumerabilium ſeculorum obſeruationes cognouiſſe. Quae omnia, vt circumſtantiis philoſophiae Aegyptiacae ſatis reſpondent, ita veriſimilitudine ſuo modo non carent, nec probabilitatem exuit, quod IAMBLICHVS [g] habet, XXII. annis, quos in Aegypto abſumſerat, in adytis templorum, aſtronomiam, geometriam, et omnium Deorum initia didiciſſe; probe tamen repetendum memoria eſt, quod de Aegyptiorum philoſophia et theologia agentes ſuo loco demonſtrauimus [h], partim anilem et impiam ſuperſtitionem totam illam ſapientiam fuiſſe, partim exiguis initiis conſtitiſſe, parumque vltra rudimenta noſtrae aetatis ſurrexiſſe; ex quibus coniectura facilis fieri poteſt, eam, quam in Aegypto didicit, eruditionem Pythagoras, iſtas laudes non mereri.

§. VII. Ex Aegypto in orientem perueniſſe Pythagoram magosque Babyloniorum adiiſſe, immo ad Indos vsque penetraſſe, et cum Gymnoſophiſtis collocutum fuiſſe, magno conſenſu multi veterum, qui poſt N. C. ſcripſerunt, tam gentiles, quam eccleſiaſtici ſcriptores tradunt, quorum narrationes prius exponemus, et deinde accurato expendemus examine. Occaſionem, qua Pythagoras ad Babylonios Perſasque peruenit, ita narrat IAMBLICHVS [i]: poſtquam viginti duos annos in Aegypto abſumſerat, a Cambyſis milite, Aegyptum inuadente inter captiuos Babylonem adductum eſſe, ibique cum Perſarum magis lubentibus lubentem ipſum verſatum, illorum ſtudia religionemque perfecte imbibiſſe, et numerorum muſicaeque artis et aliarum diſciplinarum faſtigium aſſecutum, annos duodecim in his orientis oris commoratum eſſe, tumque demum Samum rediiſſe annos iam circiter ſexaginta natum. Nec aliter CICERO [k], EVSEBIVS [l], APVLEIVS [m], LACTANTIVS [n], VALERIVS MAXIMVS [o], licet hi captiuitatem non memorent, ſed tantum Perſarum magos conueniſſe dicant. Imprimis inter magos iſtos, quos tunc frequentaſſe dicitur, Zabratus quidam nominatur, cuius ope a prioris vitae ſordibus expurgatus fuerit, et, quibus rebus homini ſerio abſtinendum, didicerit, tum quem de rerum natura et principiis vniuerſi docentem audiuerit [p]. Alexandro de ſymbolis Pythagoricis apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [q] Nazaratus, SVIDAE [r] Zares, CYRILLO [s] Zaran, aliis Zaratas dicitur. Quae nominis cum Zoroaſtre, celeberrimo Perſarum mago, affinitas quosdam eo adduxit, vt ſtatuerent, Pythagoram ipſum Zoroaſtrem audiuiſſe, quam opinio-

Iter orientale.

f) Lib. VIII. c. 7.

g) Cap. IV. n. 18. quanquam morae tempus recte in dubium vocet BENTLEIVS l. c. p. 69.

h) Repetenda haec eo magis ſunt, quo magis inde mora Pythagorae ſtudiumque in Aegypto, eiusque circumſtantiae lucem capiunt, ad quae breuitati conſulentes lectorem remittimus.

i) Cap. IV. n. 19. p. 15.

k) De fin. L. V. c. 19.

l) Praep. Eu. L. X. c. 4. p. 470.

m) l. c.

n) Lib. IV. c. 2.

o) Lib. VIII. c. 7.

p) Diogenes de incredibil. apud PORPHYR. n. 10. 12.

q) Strom. L. I. p. 304. EVSEB. praep. L. VIII. c. 6.

r) In Pythag. T. III. p. 231.

s) Contra Iulian. L. IV. p. 133.

nionem nostra aetate elegenti eruditione ornauit desideratissimus BEAVSOBRIVS [t]. Alii, quibus Zoroastris aetas supra Pythagorae aetatem ascendisse visa est, non quidem Zoroastrem, aliquem tamen ex Israëlitarum prophetis in captiuitate tum Babylone versantibus eum audiuisse, et vel Ezechielem vel Danielem, vel alium quendam ex gente sancta virum isto sub Zaratae nomine intelligendum esse credunt [u]. Certe ingens eruditorum turba [x], post plerosque ecclesiae veteris doctores in eo consentit, Pythagoram in hac Persica atque Babylonica mora multa a Iudaeis ibi degentibus didicisse: quam sententiam, vt roborent, partim ad Hermippi testimonium apud IOSEPHVM [y] et ORIGENEM [z], et Aristobuli apud CLEMENTEM [a] et EVSEBIVM [b] prouocant, partim conuenientiam doctrinarum Pythagoricarum cum Iudaicis testem aduocant, quin et adorandi diuini nominis יהוה mysterium ibi didicisse, et tetracty sua expressisse volunt [c]. Etsi vero haec non coniecturis tantum dicantur ab ingenio se commendantibus, sed magna etiam nube testium confirmentur, quam reiicere, nimis temerarium esse, vir quidam doctus [d], statuit, non negamus tamen, cuncta, quae de hoc orientali itinere referuntur, fidem nobis non facere satis tutam, et pleraque ita se habere, vt non suspecta tantum sint falsitatis, sed et plena contradictionum. Quod vt euidenti demonstratione planum faciamus lectori I. obseruamus, ipsam illam captiuitatem Pythagorae ineluctabili premi difficultate, temporum rationibus obstantibus. Certum enim est, et a chronologis omnibus concessum, Aegyptum Cambysem inuasisse quinto regni sui anno, qui incidit in Olymp. LXIII. 3. et annum Nabonassareum CCXXIII. IAMBLICHVM vero ipsum si sequimur [e], patebit, iter Pythagorae in Italiam ad Olymp. LXII. referendum esse, et tamen is asserit a Cambyse captiuum abductum XII. annos Babylone haesisse, et in patriam reducem propter Sylosontis tyrannidem alias regiones adiisse, tumque demum in Italiam discessisse scholamque erexisse. Vnde rationibus Iamblichianis vt consulat cl. DODWELLVS, aliter rem instituendam ratus, serius natum statuit, et aetatis anno XXII. Olymp. LVIII. 1. demum ad peregrinationes literarias se accinxisse, in Aegypto XXII. annos vixisse, Ol. LXIII. aetatis anno XLIV. Babylonem captiuum abductum, et post trium lustrorum moram aet. LVI. rediisse, tumque insulas finitimas obiisse, reducemque aet. LVIII. Olymp. LXVII. 2. Sami, tandem aet. LX. Ol. LXVIII. 1. in

t) Hist. des Manichéens P. I. L. I. c. 2. §. 2. p. 30. ex veteribus APVLEIVS l. c. conf. SELDEN. de Dis Syris Synt. II. c. 1. p. m. 211. IO. HENR. VRSIN. de Zoroastre Ex. I. sect. IV. p. 24.

u) Apud CLEM. ALEX. l. c. et nostra aetate illustris HVETIVS Dem. Euang. Pr. IV. p. 54. 83. 186. 2 4.

x) Quosdam nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 450. not. e. quibus addi possunt. IAC. WINDET. de vita funct. statu sect. V. p. m. 83. PFANNER. Syst. theol. gent. c. XXII. §. 27. p. 512. IO. SCHEFFER. de phil. Ital. c. IV. 5. p. 16. CAMP. VITRINGA Obs. SS. L. I. obs. 2. p. 120. 130. VSSER. Annal. p. 151. STANLEIVS P. VIII. p. 666. VOSSIVS de sect. c. VI. §. 5. CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 20. vt alios obscurioris nominis taceamus.

y) Contra Apion. L. I. p. 1046.

z) Contra Celsum L. I. p. m. 13.

a) Stromat. L. I. p. 342.

b) Praep. Eu. L. IX. c. 6. p. 410.

c) Conf. BASNAGE l. c. T. III. p. 531 seqq.

d) Cl. LEHMANNVS Hist. phil. Pyth. p. 348.

e) Cap. VII. n. 35.

Fig. II. ad pag. 1005.

Schönemann sc. Lips.

in Italiam veniſſe, et Crotone rerum ſuarum ſedem fixiſſe. Ita vero, dum Iamblicho ſubuenit vir eruditiſſimus, rationes non tantum chronologicas reliquorum hiſtoricorum, quorum praeſtantior fides quam Iamclichi nugatoris eſt, omnes peſſundat, ſed et ipſi Iamblicho contradicit, qui diſerte tradit, in Italiam veniſſe Olymp. LXII. cum ſtadio viciſſet Eryxidas Chalcidenſis. Easdem fere rationes ſequuntur DIODORVS [f], qui Olymp. LXI. ſub Archonte Thericle, CLEMENS ALEXANDRINVS [ff], qui ſub Polycrate, Olymp. LXII. in Italiam veniſſe teſtantur, vt taceamus quae LIVIVS [g] et CICERO [h] habent, quorum ille aduentum in Italiam, Seruio Tullio regnante, hic ſub regno Tarquinii ſuperbi factum aſſerit, quae omnia propter vnum Iamblichum, ſibi ipſi non conſtantem, vno oris halitu difflare, prorſus ineptum videtur, recte idem monentibus viris magnis BENTLEIO, LLOYDIO [i], CLERICO [k]. Non vrgebimus vitae, mortisque tempus, quod ad centenarium fere numerum hi extendunt, ſecundum alios maturius eueniſſe, cum tota aetas Pythagorae incerta ſit: haec enim ſufficiunt, vt Iamblichi fidem eleuent, qui, mendacia ſua temporum rationibus non impediri, ex ſectae ſuae perſuaſione credidit. II. Nec multum iuuabit hiſtoriam Pythagorae, ſi relicto ſibi Iamblicho, Pythagoram ante Cambyſis inuaſionem in orientem profectum eſſe, ſtatuamus: nam et haec reliquorum hiſtoricorum relationi contradicunt [l], ad quos cum prouocauerit PORPHYRIVS [m], ſatis alias in laudando euehendoque Pythagora profuſus, eo magis ad eorum teſtimonium attendendum eſt. Ille vero et Antiphontis narrationem exponit, qui poſt commorationem Aegypti in Ioniam reuerſum Pythagoram et ludum in patria aperuiſſe ſcripſit; et Ariſtoxenis auctoritate ait, eum iam annos natum XL. cum Polycratis tyrannidem vehementiorem cerneret, quam vt ſibi ingenuo homini imperium eius ferre liceret, hac occaſione in Italiam diſceſſiſſe, quod etiam ex aliorum relatione confirmat. Quae vt melius, quam Iamblichiana, cohaerent, et a Laërtio quoque Themiſtio, Suida aliisque narratis magis reſpondent, ita itineris orientalis fidem maximopere eleuant. III. Neque his obſtare atbitramur teſtium nubem, qui, Pythagoram magos adiiſſe, dixerunt. Omnes enim illi non pro multis, ſed tantum pro duobus vel tribus teſtibus reputandi ſunt. Sunt enim vel Pythagorei, quique hos ſecuti ſunt recentiores Platonici, vel doctores eccleſiae. Illorum ſtudium in eo potiſſimum verſatum eſſe, vt Pythagoram, quem primum et praecipuum ſectae ſuae patronum ducemque venerabantur, ſapientiam omnium orbis incolarum pernouiſſe, aliosque ita praecelluiſſe oſtenderent, ſupra iam rationibus non contemnendis euicimus. Hi inani praeiudicio, Pythagorea cum Hebraeis conuenire, ducti, ne ſapientia a Grae-

cis

f) Excerpt. Peireſc. p. 241.

ff) Strom. L. I. p 302. 332. Polycrates enim perfidia Oroetae Olymp. LXIV. 2. periit. Pertinent itaque huc omnes, qui apud PORPHYR. l. c. Pythagoram Polycratis tyrannidem exoſum in Italiam abiiſſe dicunt, vid. LAERT. L. VIII. ſ. 3.

g) Lib. I. c. 18.

h) Tuſc. Qq. L. I. c. 18. GELLIVS L. XVII. c. vlt.

i) ll. cc.

k) l. c. p. 96 ſeq.

l) Antiphon et Ariſtoxenus.

m) n. 8. 9. p. 12. 13.

cis prodiisse videretur, pro barbaricae philosophiae antiquitate et auctoritate pugnis calcibusque pugnauerunt; quam cum Hebraea genuisse ipsis crederetur, facile ab iis admissae fabulae de itinere Babylonico Pythagorae, vt ita a Iudaeis institutus fuisse videretur. Vtrisque igitur cum hoc iter Pythagorae orientale placuerit, vt partibus suis faueret, suspecta eorum fides est. Nec IV. ad quos prouocantes vides, vt commercium cum Iudaeis euincant, Hermippus, et Aristobulus magnum opinioni pondus addunt: huius enim fidem supra iam reiecimus argumentis haud leuibus ducti, et alio quoque loco idem euincemus: illius vero testimonium, non tantum vnicum est, sed ex calamo quoque Iudaei, genti suae innata superbia Graecanicae philosophiae origines vindicantis profectum, forteque ab eo non accurate inspectum, certe Origeni ipsi lectum non est [n]. Diogenis autem verba apud Porphyrium, vt apud CYRILLVM quoque leguntur, κατ᾽ Ἑβραίȣς, non habent, et videntur hae voces ex margine in textum Porphyrii serius irrepsisse, et glossema olim fuisse, lectoris in hac opinione versantis; verisimile enim non est, Porphyrium, pluribus testibus, qui haec negant et Pythagoram ex Aegypto domum reuersum affirmant, adductis, Diogenis verba in contrarium assuisse, si ita ipse legisset, vt hodie in Codd. leguntur. Reliqui, qui iter hoc Pythagorae orientale tangunt, famam sequuntur, a Platonicis Alexandrinis sparsam, vt sectae suae caput eo magis extollerent. V. Nec meliori fundamento nituntur, quae de Zabrato vel Nazarato mago Pythagorae praeceptore incerto dubioque rumore veteres referunt. Neque enim quis ille fuerit, neque vbi quaue ratione Pythagoram erudiuerit, constat, et variae de eo sententiae aperte produnt, vulgi tantum rumorem et Pythagoreorum iactantiam hunc Zabratum peperisse: cadente enim totius itineris orientalis fide, et haec quoque euanescunt. Ridendi vero merito sunt, qui nescio quem ex viris sanctis gentis Hebraeae isto nomine indigitari putant: nihil enim, quo ista sententia probetur, afferunt, praeter id, de quo tamen disputatur, commercium intercessisse Pythagorae cum Hebraeis, qui quam contenti inter Babylonios fuerint, praeter paucos quosdam viros, rerum gubernationi admotos, ad quos Pythagorae accessus vix patuisset, constat. Et sic fabula quoque corruit, quam Iudaeorum fastus peperit, Pythagoram proselytum factum esse [p], quam operose refutare opus haut est, cum sola negatione corruat: recteque LACTANTIVS [q] negat, Pythagoram ad Iudaeos accessisse. Nec magna verisimilitudine se probat virorum doctissimorum TH. HYDEI [r], HVMPHR. PRIDEAVX [s] et ISAACI DE BEAVSOBRE [t] sententia, Zabratum hunc esse Zoroastrem; eumque

n) ORIG. enim l. c. ad solum rumorem prouocat: fertur Hermippus etc.

o) Lib. X. contr. Iulian. Quae vero KVSTERVS ad l. c. PORPHYR. p. 14. n. 21. affert, vt confirmet voces has addendas esse, infirma sunt, et a solo PP. testimonio petita.

p) MENASSE BEN ISRAEL de immort. anim. L. IV. c. 21. p. 171. conf. SCIP. SGAMBATVS Archiu. V. T. p. 453. S. R. WOLF. Bibl. Hebr. Vol. I. p. 983. ven. HENR. SCHARBAV. Iudaismus detectus p. 108. et quos supra §. VI. not. y laudauimus.

q) Lib. IV. c. 2.

r) De rel. vet. Pers. c. XXIV. p. 309. c. XXXI. pag. 379.

s) Hist. V. T. T. I. p. 278. 289 seqq.

t) l. c.

cumque audiuiſſe Pythagoram: quam incerta enim omnia ea ſint, quae de Zoroaſtris aetate Arabes, quos laudatiſſimi viri ſequuntur, dicunt, tertio capite libri primi luculenter oſtendimus: nec ſatis quoque tempora concordant: ſi enim verum eſt, Pythagoram a Cambyſe captum duodecim annos Babylone vixiſſe, hoc tempus infra Hyſtaſpis Darii patris aetatem eſt, qua vixiſſe Zoroaſter Arabibus dicitur. Sin prius iter Pythagorae incidiſſe dicatur; quia Olymp. LXII. iam in Italiam ſoluit, impoſſibile fuit, vt audiuerit Zoroaſtrem, quem circa Olymp. LXV. demum prodiiſſe, a laudatis viris aſſeritur. Apparebit etiam ex iis, quae infra de ſyſtemate Pythagoreo dicentur, non tam affinia inter ſe eſſe Zoroaſtrea et Pythagorea dogmata, ac putant hi viri docti, id quod ipſe Beauſobrius vidit, qui Pythagoream de duplici principio ſententiam, Magis dualiſtis potius, quam Zoroaſtreis affinem eſſe concedit. Cum itaque ne Iamblichiana quidem chronologia Pythagorae, quae tamen Pythagoram reliquis iuniorem facit, cum Zoroaſtris temporibus, ſiue Graecos, ſiue Arabes ſequaris, conueniat, fundamento quoque tota coniectura haec caret, meritoque reiicitur. Ex quibus omnibus, paucis tantum vt inſtitutum noſtrum patitur, diſputatis, recte, ſi leges fidei hiſtoricae et artis criticae conſulantur, colligitur, multo veriſimiliorem eorum opinionem eſſe, qui nunquam perueniſſe ad Orientales Pythagoram putant [u], ſed ex Aegypto Samum rediiſſe, et ex Samo in Italiam delatum ſtatuunt, contrariam ſententiam pro oſtentatione Pythagoreorum, omnium terrarum eruditionem praeceptori vindicantium habentes. Ex his vero facillimo labore intelligi poteſt, quid de illorum traditione ſtatuendum ſit, qui Indos quoque et Gymnoſophiſtas adiiſſe, et ab iis diſciplinam ſuam accepiſſe Pythagoram aſſerunt, quod magno verborum apparatu praeter alios [x] nugatur PHILOSTRATVS [y], cuius friuolae rationes cum ex iis ſatis queant refutari, quae ſupra libri primi capite quarto de Brachmanum et Indorum veterum philoſophia diximus, lectorem breuitatis cauſa eo ablegamus [z]. Omnes vero abſurditate vincit quorundam opinio, Pythagoram etiam ad Gallorum Druidas perueniſſe, quam ex veteribus Alexander Polyhiſtor [a], ex recentioribus THOM. BVRNETIVS [b] et IACOBVS MARTINIVS [c] VV. CC. receperunt. Apertiſſime enim inani illo falſoque praeiudicio Pythagoreorum, omnis iſta traditio nititur, non fuiſſe ſapientium collegium in vllo orbis angulo, quod non adierit Pythagoras. Quod ſi recte probari deberet, teſtimoniis fide dignis euincendum eſſet, Pythagoram iter ad eos ſuſcepiſſe, eumque a Druidibus, ſua tam ſollicite celantibus

u) Ita viri doctiſſimi LLOYDIVS, BENTLEIVS, CLERICVS ll. cc. FABRICIVS l. c. LENFANTIVS Bibl. Germ. T. II. p. 124. GVNDLINGIVS Hiſt. phil. mor. c. VII. §. 1. not. l. p. 74. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1077. et nuperus Hiſtoriae criticae philoſophiae auctor Gallus T. II. p. 50. qui ſi pari animo plures fabulas ex Pythagorae hiſtoria eieciſſet, elegantem de ea nobis tractationem exhibuiſſet.

x) APVLEIVS l. c. Alex. apud. CLEM. ALEX. l. c. PORPHYR. l. c. conf SCHEFFER. l. c.

y) Vit. Apollonii L. VI. c. 11. p. 245.

z) Dicetur etiam de eo ſuo loco, vbi de Apollonio.

a) Apud CLEM. ALEX. l. c.

b) Archaeol. philoſ. p. 341.

c) Religion des Gaulois T. I. p. 184. 185. conf. cl. FRICKIVS de Druid. §. 15. p. 19.

bus fuisse admissum, vt in Aegypto factum esse constat: non vero ad vnius alteriusue Graeculi testimonium, ex praeiudicio sectae Pythagoreae enatum prouocandum, vel dogmatum quorundam communium consensus vrgendus esset: quae omnia plane nihil probant, et contorta insuper sunt, nec eam sententiarum harmoniam exhibent, quam videre se viri docti putant[d]. Verum et de hac re supra[e], quantum satis, dictum et ostensum est, Druidum ordinem, dogmataque longe vetustiora esse Pythagora, et metempsychosin Gallorum differre a Pythagorea. Addimus hoc vnum, teste DIODORO[f] Gallos tempore demum Alexandri Graecis innotuisse, adeoque ignotos et latentes a Pythagora adiri non potuisse.

Schola domi erecta.

§. VIII. Ex Babylonia itaque, si Iamblicho credimus[g], vel si probabiliores rationes sequimur, ex Aegypto in patriam redux, cum multis annis abfuisset, vix a senioribus quibusdam agnitus est, non minori, quam antea, in admiratione habitus, quod maiora pulchritudinis, sapientiae et diuinitatis argumenta domum reportasse videretur, vt haec nobis narrat IAMBLICHVS[h], qui ita porro tradit: patriam eum inuitasse, vt participatione inuentorum suorum communi emolumento prodesse vellet: Pythagoram non renuisse, sed Aegyptiacam per symbola docendi elegisse methodum, quam nec satis capiebant Samii, nec diligenter in hanc rem incumbebant, ita vt nemo ei adhaereret. Fraude itaque rem aggrediendam ratum, iuuenem quendam pauperem ex palaestra domum abductum eo adduxisse, vt scientiarum a se praecepta sibi tradi pateretur, promissa alimonia, ad curam corporis sufficiente. Ita quidem arithmeticam et geometriam eum docuisse, proposito de singulis, quae didicisset, theorematibus, praemio: ita vero eius studium adeo accendisse, vt, cum praemium se postea daturum negaret, iuuenis ingeniose causato Pythagorae, se victus quaerendi causa demonstrationibus amplius insudare non posse, mercedem et alimenta vltro obtulerit, sicque ipse alter quasi euaserit Pythagoras, cuius quoque nomen gesserit. Quia vero tantam sapientiam Samus non capiebat, aliter populi animos sibi deuinciendos et in suas partes pertrahendos esse ratus, Delum abiit, ibique sacerdotibus se adiunxit, et ad aram incruentam, quae post corneum altare fuit, Apollini Genitori precibus sacrificauit[i]. Delo postea discedens, ad omnia loca, in quibus oracula essent, se contulit, ibique teste Aristoxeno complura moralium dogmata, ab Aristoclea, vt PORPHYRIVS[k] habet, vel Themistoclea, vt LAER-

Itinera in Graecas insulas.

d) Eam ostendere sategit illustris SELDENVS In Anal. Anglo-Britan. pag. 881. quae, ne imponant, legenda, quae eleganter hac de re disserit. BASNAGE Hist. des Iuifs T. III. p. 537 seqq.

e) Lib. I. c. 8.

f) Lib. VII. conf. SCHEFFER l. c. p. 15. qui ideo pro γαλάτων apud Alexandrum Polyhist. χαλδαίων legi vult: quae tamen emendatio et durior est, et non necessaria. Vidimus enim eiusmodi ἀνισογησίας in hist. Pyth. esse apud veteres frequentissimas.

g) Rumorem, quod a Gillo quodam Crotoniatarum principe redemtus fuerit, tanquam minus probabilem reiicit APVLEIVS l. c.

h) Cap. V. n. 20.

i) LAERTIVS Lib. VIII. f. 13. incruenta vero ara dicta est, quod non victimae, sed solum frumentum, et hordeum, et placentae offerrentur. IAMBLICH. n. 25.

k) n. 41.

LAERTIVS [l], tradit, accepit, quae ſacerdos Apollinis fuit, vt ita ex diuino fonte ſua hauſiſſe videretur. Poſtea Lacedaemonem et in Cretam nauigauit, quae inſula propter Iouis myſteria tum temporis fuit celeberrima, ibique a Corybantibus ſiue Dactylis, Cybeles ſacerdotibus, in ſpecum Idae montis, vbi Iouem ſepultum eſſe ferebatur, adductus eſt, traditque PORPHYRIVS [m], ibi ſe vnius ex Idaeis Dactylis ſacerdotibus, cui Morgo nomen fuit, curae addixiſſe, et ab eo Ceraunio lapide fuiſſe purgatum, noctuque iuxta flumen agni nigri vellere redimitum. Quae vt felicius ſuccederent, Epimenidem porro adiiſſe tradunt, Cretenſem, de quo ſupra prolixe egimus, hominem fanaticum, vel vt APVLEIO [n] vocatur, fatiloquum, cum eo in Idaeum antrum deſcendiſſe, nigra lana amictum, et dies ter nouenos ibi ex lege diſciplinæ ſacrae exegiſſe, Iouique parentauiſſe, eiusque vidiſſe puluinar. Ita celebrioribus Graecorum quoque myſteriis initiatus, ad Olympicum certamen deſcendit [o], ibique in admiratione omnium verſatus, cum de cognomine interrogaretur, non ſe σοφὸν, ſed φιλόσοφον primus dixit [p]. Alii tamen Sicyone id eueniſſe, alii Phliunte dicunt, narratque Heraclides apud CICERONEM [q], ibi cum Leonte principe Phliaſiorum docte et copioſe diſſeruiſſe quaedam, cuius ingenium et eloquentiam cum admiratus eſſet Leon, quaeſiuiſſe ex eo, qua maxime arte confideret? at illum reſpondiſſe: artem quidem ſe ſcire nullam, ſed eſſe philoſophum. Admiratum Leontem nouitatem nominis quaeſiuiſſe, quinam eſſent philoſophi, et quid inter eos et reliquos intereſſet? hoc Pythagoram, ſimili deſumto a mercatu in ludis Graecorum celeberrimis haberi ſolito, ita explicuiſſe, vt hos ſe appellare diceret ſapientiae ſtudioſos, qui in hanc vitam ex alia vita et natura profecti gloriae, pecuniae aliarumque rerum ſtudio pro nihilo habito, rerum naturam ſtudioſe intuerentur. Quod vero diſcrimen inter ſapientiam atque ſapientem, et inter philoſophiam et philoſophum poſuerit, infra dicendi erit locus. Ita vero celeberrimo et vbique poſtea recepto nomini originem dedit, cum naturae interpretes antea ſapientes dicerentur [r]. Ita non aucta tantum eruditione, myſteriis celebrioribus, quae didicerat, ſed et auctoritate atque ſapientiae fama in patriam redux, in ipſa vrbe ſcholam exſtruxit, Pythagorae hemicyclium poſtea dictam [s], vbi Samii de republica conſulturi conuenire ſolebant, ibique moralis potiſſimum doctrinae praecepta, quae ad reipublicae emolumentum faciebant, tradebat [ſſ]. Extra vrbem vero, ma-

gno-

l) LAERT. ſ. 8. vbi ſoror vocatur, ſine dubio ex mendo, ἀδελφῆς pro ἐν Δελφοῖς poſito, vid. CAS. et MENAG. ad h. l. conf. MENAG. Hiſtor. mulier. philoſ. n. 77. p. 499.

m) n. 17. LAERT. ſ. 3. De his Cretenſium myſteriis et ſacerdotibus, Idis etiam et Curetibus dictis, videndus HOLSTENIVS ad PORPHYR. l. c. et MEVRSIVS in Creta c. III. p. 73. c. IV. p. 78. conf. PORPHYR. de antro nymph. p. 120. ed. Rom.

n) l. c. conf. PORPH. LAERT. ll. cc. Quidam Epimenidem Pythagorae diſcipulum faciunt, ſed melius ita tempora concordant, conf. LLOYD. l. c. CLERIC. l. c. p. 97.

o) VALER. MAX. L. VIII. c. 7.

p) LAERT. L. I. ſ. 12. VIII. 8. IAMBLICH. c. VIII. n. 44. c. XII. n. 58.

q) Tuſc. Qq. L. V. c. 3.

r) Repetenda, quae in prolegomenis de hac re diximus.

s) IAMBLICH. c. V. n. 26. PORPHYR. n. 9.

ſſ) Arcanas enim diſciplinas tradebat in antro.

gnorum virorum, et imprimis legislatorum veterum exemplo [t], vt venerationem doctrinae suae conciliaret, antrum parabat, studiis eius philosophicis aptatum, in quo partem diei noctisque maximam cum amicis differendo transigebat, et imprimis in mathematicarum scientiarum cultura, totus cum discipulis haerebat. Aitque IAMBLICHVS [u], cum ita ingens philosophiae accessio facta esset, totam Graeciam in eius admirationem consensisse, vt eorum, qui philosophiae operam nauarent, plurimi atque optimi quiuis, ipsius studio Samum se contulerint, ad eius disciplinam admitti desiderantes. Quae an verisimilia sint, et non adiecta a Iamblicho, vt celebritatem Pythagorae eo luculentius confirmaret, ipse cautus lector dispiciet. Et haec quidem vitae Pythagorae enarratores, ad quorum fidem ea omnia redeunt, quae qualis quantaque sit, supra diximus. Quod si eam vero admittimus, vt pleraque verisimilitudine non carent, a fraude et impostura, vt erant seculi illius mores, Pythagoras liberari non potest, qui eas ipsas artes adhibuit, quibus callidissimum hominum genus, sacerdotes, homines decipere, suamque firmare auctoritatem solebant. Factum id esse, arcana disciplina, mysteriisque, nescio quam diuinae originis auctoritatem, et sublimiorem sapientiam prae se ferentibus, introductis, sacrisque et molestis ceremoniis adhibitis, plus vna hactenus vice monuimus. Cum itaque eruditionem suam contemni Pythagoras videret, religione et arcanae doctrinae opinione famam et auctoritatem sibi conciliare fatagens, his mysteriis initiari, et improbo hominum generi se adscribi voluit, vt, quod philosophia non dabat, religio ipsi acquireret, nomen celeberrimum. Non dubitandum itaque, modo haec omnia vera sint, quae veteres narrant, Pythagoram in eandem furciferorum classem referendum esse, in quam Epimenidem aliosque huius furfuris retulimus, qui fraudibus piis, et religionis ceremoniis speciosae obtentu diuinitatis famam aucupati sunt. Nec aliud loquitur antrum a Pythagora extra Sami vrbem electum, quam videri eum voluisse, arcanos cum numinibus congressus et disciplinae coelestis traditionem habuisse. In eiusmodi enim antris numina inspirasse sibi leges et disciplinam tradidere Numa, Minos, et his similes [v].

Iter et mora in Italia. §. IX. Ex Samo in Italiam profectum esse Pythagoram, omnes vno ore testantur, veteres, qui de rebus eius commentati sunt, certissimum ita vt hoc iter Italicum Pythagorae sit: incertiora vero sunt, quae de caussa eius, incertissima, quae de tempore narrantur. IAMBLICHVS [w] enim tradit: ciues Samios Pythagoram ad omnes legationes traxisse, secumque mune-

t) Minois exemplum imitatum fuisse, ipse monet IAMBLICHVS n. 27. Erant autem multa eiusmodi antra numinibus et oraculis celebria, Nympharum in Ithaca, Mythrae apud Persas, Bacchi in Naxo, Paridis in Arcadia, imprimis Boeotia eiusmodi antris ferax fuit, et inter ea celeberrimum Trophonium, de quo videndus PAVSANIAS in Boeoticis, in horum similitudinem efficta adyta. conf. PORPHYR. de antro Nymph.

u) l. c. Non vero ita secum consentit Iamblichus, qui socordiam Samiorum aspernatum in Italiam profectum esse ait n. 28.

v) Legenda quae erudite de fraudibus in eiusmodi antris adhiberi solitis adque aucupandam diuinam auctoritatem admissis differit ANT. VA DALE de oraculis gent. diss. II. p. m. 226 seq. edit. prior.

w) c. 5. n. 18.

muneribus publicis fungi coëgiſſe; quod cum conſiſtere cum philoſophiae ſtudio non poſſe vidiſſet, ſtatuiſſe declinare adminiſtrationes, et exemplum eorum ſequi, qui ante ipſum philoſophiam excolentes, vitam inter peregrinos exegerint: licet non neget, alios cauſam huius conſilii in ſocordiam Samiorum in literis referre, quam aſpernatus Pythagoras eam ſibi patriam eſſe regionem exiſtimauerit, quae plurium diſcendi cupidorum ferax eſſet. Alii Samo relicta in Italiam eum contendiſſe dicunt, quod ferre Syloſontem non poſſet, fratrem Polycratis, qui priuatam poſt fratris fata vitam agens, Dario Hyſtaſpide poſtea patrocinante, Sami tyrannus eſt factus [x]. Longe maior vero de tempore, quo Pythagoras in Italiam ſoluit, diſſenſus et controuerſia eſt, quam ſupra iam ὡς εν παρόδῳ tetigimus. Et illorum quidem opinionem, qui Numae temporibus Pythagoram in Italiam veniſſe contenderunt, libro primo [y] iugulauimus. Nec admittenda PLINII [z] lectio, qui Pythagoram Veneris, planetae indolem exploraſſe ait Olympiade circiter XLII. A. V. C. CXLII. quo Tarquinius Priſcus regnauit. Illo enim tempore Pythagoram nondum natum eſſe conſtat, cubat vel in mendo locus, vel Plinium memoria decepit. Aliter auctores, quos LAERTIVS [a] ſecutus eſt, qui tradunt, Pythagoram offenſum tyrannide Polycratis, qua rempublicam occupari videbat, in Italiam ſoluiſſe; Polycrates vero Ol. LXIV. 2. periit cruci affixus, quo STRABO [b] quoque reſpicere videtur, idque Ariſtoxenus apud PORPHYRIVM [c] confirmat. Hinc Ol. LXI. hoc iter ſuſcepiſſe Pythagoram DIODORVS [d] ait, Ol. LVIII. 2. vero LLOYDIVS computat; cuius rationes ſi ſequimur, iter Delum Phliuntemque in hac ad Italos profectione ſimul ſuſceptum eſt [e]. IAMBLICHVS [f] Ol. LXII. 2. in Italiam ſoluiſſe auctor eſt; quae tamen rationes omnes ſi admittantur, captiuitas Pythagorae iterque Babylonicum, quae ante Ol. LXIII. 3. 4. accidere non potuere, falſa ſunt. Vnde, vt his conſulerent viri docti, iterque Babylonicum aſſererent, profectionem Pythagorae Italicam anno demum LX. aetatis eius, Ol. LXVII. 2. 3. ſuſceptam eſſe contendunt [ff]. Nos, quae nobis vero propius accedere videantur, cum ſupra expoſuerimus, dicta otioſe non repetemus, hoc vnum, ſupra praetermiſſum, addentes, patere ex APVLEIO [g], ſuo tempore incertam, et dubio rumore nixam captiuitatem Pythagorae iterque Babylonicum viſum eſſe, quod vbi abiicitur, et Pythagoras circa Ol. LVIII. LIX. vel LX. in Italiam diſceſſiſſe ſtatuitur, melius omnia cohaerent, et veterum dictis magis conſonant: quo fundamento admiſſo Dodwelliana et Stanleiana chronologia concidit. In Italiam vero delatus, in meridionalibus Italiae partibus, quas Graeci poſſidebant, a quibus

 diuer-

x) STRABO L. XIV. p. 638. Alii ad ipſam Polycratis tyrannidem referunt apud LAERT. L. IIX. ſ. 3.

y) c. IIX.

z) Conf. STANLEIVS P. IIX. c. 10. p. 672. Alio loco L. XXXVI. c. 9. rege Semneſerteo in Aegyptum eum veniſſe tradit, quo de loco vid. BAYLE Dict. T. III. art. Pythagoras not. B. p. 742.

a) L. IIX. ſ. 3.

b) l. c. niſi ad Syloſontem reſpicere dicas.

c) n. 9.

d) Excerpt. Peireſc. p. 241.

e) Conf. CLERIC. l. c. p. 115.

f) c. VII. n. 35.

ff) DODWELLVS et STANLEIVS ll. cc.

g) l. c.

diuersis temporibus variae in eas coloniae deductae erant [b], consedit. Fuitque Crotona, vrbs in sinu Tarentino sita, prima, in quam delatus est, cuius corruptis valde moribus viuebant incolae et imprimis voluptati litabant. Illuc cum iret, miraculum accidisse narrant, dignum memoratu: incidisse in piscatores, sagenam piscibus onustam in profundo trahentes, illisque definito praedixisse numero, quanta multitudo capta esset: illis igitur pollicentibus, se, quicquid imperaturus esset, facturos, si euentus dictis respondisset, mandasse, vt pisces omnes dinumeratos viuos dimitterent. Fuisseque hoc imprimis admirandum, quod ne vnus quidem piscium, dum extra aquam detinerentur, extinctus sit, ipso dum haec agerentur, praesente et soluto piscatoribus pretio piscium Crotonam contendente. Illos statim, quod acciderat, diuulgasse, et ita omnibus iniiecisse cupidinem tanti videndi hospitis. Ita quidem fabulam narrant PORPHYRIVS [i] atque IAMBLICHVS [k], quorum mentiendi libidinem et causam egregie deprehendimus, si, qui eandem rem narrant, PLVTARCHVM [l], et APVLEIVM [ll] consulamus, aetate superiores, et isto, quo Porphyrius et Iamblichus, animo Pythagorae historiam expendendi non impeditos. Illi enim hoc tantum narrant, Pythagoram emta tota piscium captura, captos dimitti iussisse, vt pro amicis et familiaribus captiuis precium liberationis persolueret; communi enim anima vtentes noluisse interfici, cum iniuria neminem afficiant: ideo et Pythagoreos a piscium esu abstinere. Rem in se nec miram, nec a vero valde abludentem scopo suo, Pythagorae historiam historiae I. C. opponendi aptaturi Porphyrius et Iamblichus, cum legissent, Saluatorem totam aliquando piscium capturam disrupta sagena seruauisse, mire peruerterunt, et piscium praedixisse numerum, nec vnum eorum extingui passum esse Pythagoram, strenue mentiti sunt. Qua ratione etiam alias de Pythagora traditiones (nam et hanc pro solo rumore venditant Plutarchus et Apuleius) in miracula verterunt homines audacissimi. Quamprimum Crotonam aduenit, vt Dicaearcho [m] traditum, quasi aduentante viro, plurimarum regionum peragratione claro, et eximio, atque peculiari naturae beneficio fortunam prosperrimam ducem nacto, (facie enim, statura procera, et moribus gratiam et decorem referebat) ita Crotoniatarum ciuitas affecta fuit, vt postquam seniorum, ex quibus ciuitatis illius magistratus constabat, animos cepisset, habitis apud adolescentulos iuuenes, pueros, et feminas, eius gratia in coetum iussu magistratus coactas, adhortationibus [n], tota fere ciuitas in eius amorem raperetur, multosque is auditores nancisceretur, non viros solum, sed et feminas, etiam ex vicina barbarorum regione, regios quoque principesque viros. Ita emendabat Crotoniatarum mores, et ad frugalitatem

b) Vocata etiam est Graecia subcisiua, et Graecia magna. Nomen hoc a Pythagorae discipulis demum accepisse, nugae sunt IAMBLICHI c. XXIX. n. 166. c. VI. n. 23.

i) n. 25.

k) c. VII. n. 36.

l) Qq. Sympos. L. IIX. q. 8. T. III. p. m. 289.

ll) Apolog. p. m. 209.

m) PORPHYR. l. c.

n) IVSTIN. L. XX. c. 4. Orationes ipsas exhibet IAMBLICHVS c. VIII. n. 37. c. IX. n. 45. c. X. n. 51. c. XI. n. 54 seqq. quas tamen eum ex ingenio ita confinxisse dubium non est, vt saepe solent historic.

tem reuocabat, et ad virtutem ſingulas hominum aetates et ſexum mira eloquentiae efficacia excitabat [o]: aitque IAMBLICHVS [p], ſexcentos fuiſſe, quos non tantum ad capeſſendam philoſophiam oratione ſua permouerit, ſed qui collatis etiam in vnum facultatibus, communem vitam ſequerentur, de qua viuendi ratione Pythagorea poſtea dicemus. PORPHYRIVS [q] vero plusquam duo millia fuiſſe, auctore Nicomacho tradit. Non vero Crotonae tantum ſubſtitit, ſed philoſophiae quoque praeſidio reliquis Italiae et Siciliae vrbibus Graecis ſubueniendum ratus, quas in ſeruitutem redactas nouerat, ad libertatem illis animum erexit, et in priſtinum ſtatum per ſuos auditores illarum ciues aſſeruit, adeoque liberas fecit praeter Crotonem Sybarim Catanem, Rhegium, Himaeram, Agrigentum, Tauromenas, et alias quasdam [r] magna vbique auctoritate vſus, multisque conciliatis diſcipulis, cum XL. fere annis ibi moram feciſſet.

§. X. Facile ex dictis hactenus colligi poteſt, Pythagorae non parum honoris et auctoritatis apud Crotoniatas reliquosque illius regionis vrbiumque incolas comparatum fuiſſe, cuius varia nobis ſpecimina vitae Pythagorae conſarcinatores enarrant. Tradit enim PORPHYRIVS [s]: ciuitates in libertatem vindicatas eum ſalutaribus inſtruxiſſe legibus per Charondam Catanaeum et Zaleucum Locrum: depoſuiſſe imperia tyrannos ipſo audito; et veniſſe ad eum Lucanos et Meſſapios et Picentinos, et Romanos [ſſ], ſuſtuliſſeque omnes omnino diſcordias ab Italiae Siciliaeque ciuitatibus, tam internas quam externas. Tyranni quoque vt eiicerentur, orationibus ſuis paſſim effecit, et ita Agrigentum quoque a Phalaridis tyrannide liberaſſe IAMBLICHO dicitur [t]. Crotoniatae quoque cum Sybaritis eius conſilio bello congreſſi ob interfectos legatos, victoria potiti ſunt [u]. Et his alia non minora porro referunt. Sunt tamen in illis quoque haud leues nodi, quos facilius ſeces, quam ſoluas. Referuntur enim inter diſcipulos Pythagorae non a PORPHYRIO tantum et IAMBLICHO, ſed aliis [v] quoque Zaleucus et Charondas, eos vero aetate Pythagorae longe ſuperiores fuiſſe, veterum teſtimonia euincunt [w], et nobis quoque libri ſecundi capite ſecundo obſeruatum eſt, vt ita luculento exemplo pateat, Pythagoreos non attendiſſe ad rationum chronologicarum ſeriem et fidem, modo omnes viros antiquitus celebres Pythagorae ſuo aſſeruerint, cuius exemplum in Numa quoque vidimus. Similem difficultatem habet Phalaridis eiecti et occiſi hiſtoria et tempus, multum chronologiam Pythagorae implicitam reddens, qua de re nota ſunt, quae inter RICH.

Auctoritas inter Italos.

 BENT-

o) Conf. BAYLE l. c. not. C. p. 742. Reſpexit huc CLAVDIANVS Conf. Theod. v. 156.

Annon Pythagorae monitus, annique ſilentes
Famoſum Oebalii luxum preſſere Tarenti?

p) c. V. n 29.

q) n. 26. ita etiam ipſe IAMBLICHVS c. VI. n. 30.

r) ib. n. 33. s) n. 20 ſeqq.

ſſ) Dignus, qui cum his Porphyrii verbis conferatur, locus eſt LIVII L. I. c. 18. vt conſtet, quam parum veriſimilitudinis habeat, Romanos ad Pythagoram veniſſe leges accepturos.

t) c. XXXI. n. 214 ſeq.

u) Hiſtoriam belli narrat DIODOR. L. XII. IAMBLICH. c. XXX. n. 177 ſeqq.

v) SENECA ep. 90. LAERT. L. VIII. ſ. 16.

w) DEMOSTHEN. orat. adu. Timocr. p. 469. EVSEB. in Chron. conf. BENTLEIVS apol. de epiſt. Phal. p. 339. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 516. 519 ſeq.

BENTLEIVM ad Ol. LVII. 4. referentem, et HENRICVM DODWELLVM Ol. LXIX. 1. euenisse statuentem, aliosque magna animorum contentione disputata sunt [x], quaeque notabili exemplo confirmant, quam parum certi sit in historia et chronologia veteri, quam mentiendi audacia, sectae Pythagoreae, vti supra dictum, familiaris, miris modis corrupit.

Miracula. Et haec quoque magna ex parte mater fuit miraculorum, quae de Pythagora referuntur. Prouocat enim PORPHYRIVS [y] ad auctores antiquos et praeiudicatae auctoritatis, qui tradiderint, etiam ad bruta animalia vsque praecepta admonitionesque eius sese extendisse. Vrsam Dauniam agros depopulatam comprehensam et diu contrectatam adiurasse, vt dimissa nunquam amplius ex montibus atque syluis redierit: Bouem temere fabas depascentem, in aurem insusurrando a fabis comedendis arcuisse: aquilam ex aëre praeteruolitantem detraxisse, rursumque dimisisse. Caucasum fluuium transeuntem et cum multis amicorum adlocutum esse, et clara eum ac liquida voce cunctis audientibus dixisse [z]: Salue Pythagora. Quin etiam vna eademque die et Metaponti in Italia, et Tauromenii in Sicilia, amicis, quos vtrobique habebat, adfuisse, et in publico coetu allocutum fuisse [a]: Commemoratas esse praedictiones terrae motuum certissimas, ventorum violentorum grandinisque profusissimae compressiones, pestis auerruncationes praesentissimas, tempestatum tam in fluminibus, quam in mari serenationes, quae miracula non ipse tantum perpetrauerit, sed et discipuli Empedocles, Epimenides, Abaris [b] ab eo didicerint. Animi porro corporisque affectus carminibus et incantationibus sedasse, et vniuersi concentum auribus percepisse. His alii [c] alia adiiciunt: multa eum praedixisse, quae postea euenerunt, Sybari serpentem letiferum et hirsutum comprehendisse, rursusque dimisisse, alioque loco serpentem morsu occidisse, et sexcenta huius generis alia, quae indubitata fide et certitudine immota constare, eius admiratores sibi persuadent. Factum inde est, vt inter γόητας siue magos celeberrimos a multis cum veterum [d] tum recentiorum [e] numeraretur, iamque Timon [f] in Stillis diceret, eum a magica ad philosophiam declinasse. Alii meras praestigias et imposturas fuisse dicebant, quam obiurgationem mire confirmat, quod Hermippus [ff] et Scholiastes SOPHOCLIS [g] narrant: in Italiam delatum subterraneam fecisse specum, matrique praecepisse, vt mortuum eum diceret, quae agerentur vero,

x) Libros hac de causa scriptos enumerat FABRICIVS l. c. p. 405. conf. CLERIC. l. c. p. 82. 130 seqq.

y) n. 23 seqq. et hunc secutus IAMBLICHVS c. XXIIX. n. 134.

z) Eadem fere narrant LAERT. L. IIX. s. 11. AELIAN. L. II. c. 17. APOLLON. hist. com. c. 6.

a) Citati PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. IV. c. 10. p. 147.

b) Verum Abarim et Empedoclem non fuisse discipulos Pythagorae, sed ante congressum cum illo istis iam artibus celebres, supra demonstratum est.

c) Anonym. apud PHOTIVM Cod. CCLIX. ad calc. PORPHYR. p. 58. EVSEB. praep. L. X. c. 3.

d) PLVTARCH. in Numa T. I. p. m. 117. CHRYSOSTOM. Homil. II. in Ioan. LVCIAN. in vitar. auct. T. III. p. m. 1025. APVLEIVS apolog. p. m. 209. PLINIVS L. XXIV. c. 17. L. XXX. c. 1.

e) Conf. MENAG. ad LAERT. L. VIII. s. 36. NAVDE apologie des grands hommes accuser de Magie c. X. p. m. 136 seqq. p. 146. et quos h. l. nominat.

f) LAERT. L. VIII. s. 36.

ff) Apud LAERT. L. VIII. s. 41.

g) Ad Electr.

vero, vt tabulis inſcriberet, tempusque adnotaret. Deinde eum deſcendiſſe in ſpecum, matrem vero praecepta eſſe exſecutam, donec ex locis illis ſubterraneis rediret. Aliquo elapſo tempore ex ſpecu adſcendiſſe, ſqualidum ac macie confectum, aduocataque concione dixiſſe, ex inferis ſe aſcendere, atque, vt fidem faceret ſibi, recitaſſe, quicquid interea eueniſſet. Narrauiſſe etiam de rebus apud inferos geſtis mirabilia, et quae de amicis fatis functis viderit, quosque cruciatus conſpexerit. His Crotoniatas affectos in lacrymas et eiulatus prorupiſſe, Pythagoramque diuini quid habere exiſtimantes, vxores ſuas in diſciplinam ei dediſſe, vt eius doctrina inſtituerentur. Adduntque his, quae poſtea quoque tangentur, expoſuiſſe[b], quis ante ingreſſum in hoc corpus fuerit, quodque Aethalides fuerit ante Troianum bellum, Mercurii filius, tum Euphorbus, Hemotimus poſtea, inde Pyrrhus Delius, poſtremo Pythagoras. Quam tranſmigrationis Pythagoreae hiſtoriam ſalſe ridet, et impoſturam philoſophi ridiculo colloquio detegit LVCIANVS[i]. Quod ſi de ipſa re accuratum iudicium ferendum eſt, diſtinguendi ſunt Pythagoras, Pythagorei, et hiſtoriae Pythagoreae conſarcinatores, qui omnes ad has fabulas ſymbolam contulerunt. Et Pythagoram quidem ipſum impoſtorem fuiſſe, nulli dubitamus aſſerere, fidem faciente tota Pythagorae hiſtoria, quae vitae rationes, itinera, philoſophandi modum, conſortia cum ſacerdotibus, myſteria adhibita et huius generis alia, ea potiſſimum fini enumerat, vt non deteriorem fuiſſe Pythagoram reliquis viris θαυματίοις, qualis Epimenides et Abaris fuerunt, pateſceret. Cur enim ſacerdotum, qui callidiſſimi impoſtores fuerunt, ſocietatem tam ſtudioſe ſectatus eſt? cur myſteria tantis moleſtiis didicit? cur antrum ſacrum effinxit? cur mendacia de inferis adhibuit? cur animae migrantis in corpora hiſtoriam expoſuit? niſi vt ſuperſtitioſum populum deciperet? Nec id mirabuntur, qui iſtius temporis genium pernouerunt, quibus eiusmodi ſacris fraudibus plena erant omnia, et quibus iſtis praeſtigiis diuini commercii fama et emolumentum inde prouениens maximum, praecipue a legislatoribus et theologis, non ſine laetiſſimo quaerebatur euentu[k]. Haec cum viderent diſcipuli et ſectatores, auctoritatis praeiudicio ex ipſa diſciplina Pythagorea faſcinati, non tantum in maius elata ad alios propagarunt, ſed infreni mentiendi in ſacris licentia, quam ſupra Iamblichi teſtimonio probauimus, corrupti immenſum in modum auxerunt, et ita circumſtantiarum fictarum ornatu pinxerunt, vt praeceptoris admiratio omnes homines caperet. Quod vt felicius conſequerentur, omnium fere praeſtigiatorum hiſtoriolae ad Pythagoram relatae ſunt: quae cum non accuratis monumentis deſignarentur, ſed orali traditione per vulgus ſpargerentur, aucta, mutata et ornata atque comta ſunt, vt cuiusque inge-

b) LAERT. L. VIII. ſ. 4 ſcholiaſtes APOLLON. L. I. v. 645. PORPHYR. l. c. MENAG. l. c. Laërt.

i) In Gallo T. II. p. 613. Non itaque ſolus Hermippus et ſcholiaſtes Sophoclis pro impoſtore habuere Pythagoram, quod contendit tamen ad eum excuſandum cl. LEHMANNVS loc. cit. pag. 359. Tacere vero Porphyrium et Iamblichum mirum non eſt, non enim haec honorifica erant heroi, quem ornabant ac comebant.

k) Hoc expendendum probe circa apologiam NAVDAEI qui l. c. Pythagoram ab omni fraude liberat.

ingenio placuit. His subsidiis potiti Alexandrini Platonici, vt haberent, quod miraculis Christi opponerent, ex rumusculis istis dubia fide et incerta traditione sparsis ingentes historias commenti sunt, quibus vt fidem facerent, ad auctores diu deperditos prouocauerunt; sicque θαυμασίων Pythagoreorum historia tandem enata est, quam diuersorum hominum et seculorum collectionem imposturarum esse, recte dixeris. Ex quibus etiam patet, non omnia tribuenda esse Pythagorae quae sequentium temporum iactantia ei tribuit [l]. Quae in mentiendo non adeo memor fuit, vt non fraudem et mendacia passim proderet, id quod excussis plerisque, quae de eo referuntur miraculis facile ostendi posset, si id locus pateretur. Quid enim magis ridiculum, quam fluuium Pythagoram salutasse, de quo tamen veteres ita discordant [ll], vt manibus palpari queat, vulgi rumusculis totam narrationem deberi. Quid insulsius, bouem a fabis abstinere monitum, paruisse, cum fabarum interdictus esus nugis Pythagorici ingenii tantum nitatur? Quid ineptius, quam audire musicam coelestem, quae in solo Pythagorae ingenio habitans, cum ipso euanuit? Lustrationum, incantationum, auerruncationum et huius generis aliorum specimina edidisse Pythagoram facile credi potest, eiusmodi enim imposturas tum frequentissimas fuisse, supra de theologis Graecis verba facientes retulimus; meras vero fuisse fraudes tum quoque obseruauimus. Nobis itaque haec Pythagoreorum miraculorum historia meliori fide digna non videtur, historia magi celeberrimi Ioannis Fausti, quam otiosa hominum ingenia, forte et inuidia peperere, educauit credulitas, proscripsit examen prudens et accuratum. Plura non addimus, videnda apud CLERICVM [m], STOLLIVM [n], NAVDAEVM [o], BAYLIVM [p], aliosque [q].

Virtutes et vitia.

§ XI. Animi corporisque dotibus atque virtutibus prorsus super alios, eminuisse Pythagoram, plerisque relatum est, quo βιόγραφοι eius ad extollendam illius conditionem, humana specie, vt contendebant, maiorem astute vsi sunt. Adolescentem iam singulari formae praestantia, facie venerabili, morumque dexteritate tanquam bonum inter homines daemonem Samiis visum esse, IAMBLICHVS [r] refert: ex quo de virili aetate iudicium, si hos homines sequimur, ferendum est. Adeo vero venustae formae fuisse multi veterum tradunt, vt eum Apollinem, qui ex Hyperboreis venisset, discipuli opinarentur [s], additque IAMBLICHVS [ſ], annis LVI expletis, pulchriorem etiam et magis diuinam faciem eius enituisse. Nec id negat Timon [ſſ], acerbus philosophorum reprehensor, sed sermonis leporem et fa-

l) Id hoc sensu concedi potest BVDDEO monenti Obs. Hal. Lat. T. II. obs. X. p. 204 seqq.

ll) Alii enim ex supra citatis hunc, alii alium fluuium nominant, conf. MENAG. ad l. c. LAERT. PERIZON. ad l. c. AELIANI.

m) l. c. p. 90. add. LLOYD. l. c. praef.

n) Hist. phil. mor. gent. §. CXIX. p. 205. qui cuncta neruose comprehendit.

o) l. c.

p) Dict. T. III. art. Pythagore, not. K. p. 745 seqq. vbi etiam de speculo agit, quo Pythagoram in luna alio loco degenti aliquid indicare potuisse mentiti sunt.

q) Conf. SCHILTER. de discipl. Pythag. §. II. p. 522. Manud. phil. mor. et quos copiose laudat.

r) c. II. n. 10. plura supra iam de eius allata adolescentia.

s) ib. c. V. n. 20. LAERT. f. 11. AELIAN. L. II. c. 26. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

ſ) ib. n. 11.

ſſ) LAERT. L. VIII. f. 36.

et faciei venuſtatem ad venandos homines adhibuiſſe obiicit. Barbam promiſiſſe, et ſeculi mores ſuadent, et MARTIALIS [t] innuit, Pannicum ita ridens:

> *Democritos, Zenonas, inexplicitosque Platonas*
> *Quicquid et hirſutis ſqualet imaginibus,*
> *Sic quaſi Pythagorae loqueris ſucceſſor et haeres,*
> *Praependet mento nec tibi barba minor.*

Oculos vero et faciem tantam maieſtatem inſediſſe narrant, vt vehementer, qui cum eo eſſent, illa percellerentur, iuuenisque acriter ab eo reprehenſus laqueo ſtatim vitam finiuerit [u]. Veſtimentis porro referunt candidis, coronaque aurea vſum eſſe [v]; vel, quod LAERTIVS [w] habet, ſtolam illum candidam ſemper ac mundam, ſtragulam item candidam e lana adhibuiſſe. Quae Laërtii narratio occaſionem dedit viris doctis [x], eos ex veteribus reprehendendi, qui lineas tantum veſtes geſtaſſe Pythagoram, lana, pecori detracta, pro profano veſtitu habito, contendunt [y], recteque dixiſſe LAERTIVM putant, lineorum vſum nec dum ad illa loca penetrauiſſe. Neque tamen ob vnum Laërtium plura veterum teſtimonia, quae diſerte Pythagoram a lana pecori detracta abſtinuiſſe perhibent, deſerenda ſunt; deceptum enim illum eſſe, vel ex eo patet, quod lini vſum tum nondum fuiſſe dicat, cum tamen THVCYDIDES λινᾶς χιτῶνας antiquiſſimum veſtimenti genus, paulo ante ſua tempora dicat in vſu eſſe deſiiſſe [z]. Conueniens quoque doctrinae Pythagorae erat a lana abſtinere; abhorrebat enim a morticinio, quodque caeſis animalibus detractum erat, ob communem eorum cum hominibus naturam: quare et veſtitum ex animantibus comparatum impurum habuiſſe ait Apollonius [a]. In victu parcum, in potu modicum fuiſſe, atque ſaepe ſolo melle ac pane contentum vixiſſe, vinumque interdiu non guſtaſſe, obſonium illi fuiſſe vt plurimum cruda vel elixa olera, marinis raro vſum eſſe, paſſim narratur [b]. Addit his PORPHYRIVS [c], coenam pane ex milio et pulte et oleribus, rariſſime autem carne ex victimis ſacrificiorum, neque ea promiſcue ex quauis parte conſtitiſſe. Deorum penetralia ſubiturum ibique aliquandiu commoraturum, cibis famem ſitimque arcentibus vt plurimum fuiſſe vſum: et fami quidem arcendae compoſuiſſe ex ſemine papauaris et ſeſamo, ac cortice ſcillae probe lotae, donec a ſucco exteriori repurgaretur, ex floribus aſphodelorum, et foliis maluae, ex polenta, hordeo atque cicere: quae omnia aequali pondere minutim conciſa Hymettio melle in maſſam redegerit: contra ſitim autem praeparaſſe ex ſemine

t) Lib. IX. ep. 47.
u) PLVT. de diſc. adul. et amici T. III. p. m. 177.
v) LAERT. ſ. 19. IAMBLICH. c. XXI. n. 100. AELIAN. L. XII. c. 32. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.
w) l. c.
x) Is. CASAVBON. et MENAG. ad l. c. Laërt.
y) IAMBLICH. l. c. APVLEIVS in Apolog. PHILOSTRAT. vit. Apoll. L I. c. 1. L. VIII. c. 7. p. 333.
z) Conf. OLEAR. ad PHIL. vit. Apoll. L. I. c. 1. p. 5.
a) Lib. VIII. c. 7
b) ib. ſ. 19. IAMBLICH et PORPHYR ll. cc.
c) n. 34. conf. SCHRADERVS diſſ. I. de Pythag. §. 23. p. 41.

ſemine cucumeris, et vua paſſa pinguiori exemtis acinis, et flore coriandri, item ex ſemine maluae ac portulacae, ac caſei ramentis, ex polline farinae et pinguedine lactis; cuncta haec melle inſulano inter ſe commiſcuiſſe. Quo cibo et potu plane ſingulari vſus fuiſſe videtur, vbi diutius ab hominum conſortio ſeparatus viuebat, vt in antris et adytis ſacris ſaepe ab eo factum; non tantum vt ſuſtentandis corporis viribus ſufficeret, ſed vt ſanguinis quoque motus excitaretur concitatior, ſicque quem affectabat, enthuſiaſmus promoueretur. Ita vero corpus quaſi in quodam aequilibrio ſeruabat, vt eodem ſemper habitu ſibi eſſet ſimile. Animi vero, vt porro refert PORPHYRIVS, ſimiles ſemper mores ex vultu relucebant: nec is voluptate largius diffundebatur, nec moerore contrahebatur, neque vnquam gaudio vel dolore occupatus apparebat. At nec ridentem illum vel flentem vnquam quis vidit. Quae omnia an tanta grauitate ſeruauerit Pythagoras, fides penes hos ſcriptores eſto, quanquam veriſimile ſit, Pythagoram, egregium ſimulatorem, iſtam vultus grauitatem, qua potuerit, arte, affectaſſe, vt ſupra communem hominum conditionem eminere crederetur, et diuini quid in eo reſidere videretur. Quod vero Ariſtoteles apud LAERTIVM [d] ait: nunquam deprehenſum fuiſſe ὅτε διαχωρῶντα, neque veneri operam dantem, neque ſe inebriantem, occaſionem dedit ALDOBRANDINO [e], vt haec de peregrinationibus a Pythagora voluptatis cauſa non ſuſceptis frigide et contra veritatem hiſtoriae Pythagorae, quae tot nobis peregrinationes narrat, explicaret. Non enim hoc vult ſcriptor vetus, ſed, tantam Pythagorae verecundiam fuiſſe, praedicat, vt neque exonerandae ventris reddendaeue vrinae cauſa deceſſiſſe e via [f], neque venere coram aliis vſus fuiſſe vnquam viſus ſit. Commendat porro IAMBLICHVS [ff] prudentiam eius oeconomicam, tum potiſſimum demonſtratam, cum Alcaei adiiſſet haereditatem. Exercitationes quoque matutinas domi proprias habebat, animum ſuum ad lyram componens, et veteres quosdam Thaletis paeanas accinens [g]. Quin et ſaltationes quasdam ſaltitabat, quas agilitatem atque ſanitatem conciliare exiſtimabat. Nec deambulationes promiſcue cum multis conficiebat, ſed vno tantum vel altero comite in templis aut lucis; ſeligens ſibi loca ab omni ſtrepitu remotiſſima et amoeniſſima [h]. Etſi vero haec facile credi queant, nec virtutum naturalium dona Pythagorae deneganda ſint, patet tamen ex tota vitae eius hiſtoria et philoſophandi quoque inſtituto, eo tetendiſſe primarium eius ſcopum, vt more ſeculi [i], quo viuebat, doctrinam non coelitus tantum accepiſſe crederetur, ſed et daemon inter homines verſans haberetur, quem in finem abſurdiſ-

d) ſ. 19.

e) Ad h. l.

f) Id enim διαχωρεῖν apud Graecos ſignificare, multis veterum locis probari poſſet, ſi id ageretur. Male itaque Interpres Latinus quoque: nunquam viſus eſt ſaturari. Miramur haec Menagium praetermiſiſſe.

ff) Cap. XXX. n. 170.

g) PORPHYR. l. c.

h) ibid.

i) Hunc temporum illorum morem vt exempla plurima ſupra quoque, vbi de theologis Graecis et barbaris dictum, tacta, probant, ita imprimis is hic attendendus eſt, quia magnam facit veriſimilitudinem, Pythagoram ſe ei aſtute attemperauiſſe.

dissimae superstitioni litabat. Cuius rei argumentum, praeter ea, quae in antecedentibus adduximus, imprimis aureum femur est, quod Abaridi inter Olympica certamina ostendisse, vt is crederet, recte se Pythagoram pro Apolline habuisse, tanto consensu veteres tradunt [k], vt vix dubitari queat, rem ita a Pythagora fuisse institutam, licet doctissimus KVHNIVS [l] rem incertam esse putet, propter rationes Abaridis chronologicas, quas cum Pythagoreis non satis conspirare suo loco monuimus; quoniam enim dubia est aetas Scythae, tot veterum testimonia non tam facile conuelli possunt. Quod si verum hoc esse conceditur, videre nemo possit, qua ratione ab insigni impostura Pythagoras liberari queat, cuius eum propter hanc quoque causam reum ex veteribus egerunt PLVTARCHVS [ll] et LVCIANVS [m], qui salse eum traducit. Non defuere quidem, qui, vt ab insigni culpa Pythagoram liberarent, alium veterum narrationibus subesse sensum, contenderunt, et suspicati sunt, Pythagoram vel alchemiae mysterium Abaridi tradidisse, vel symbolico dicendi genere diuinam ei originem aperuisse [n], vel pulcherrimum tantum femoris habitum ostendisse, cum aurea dici soleant, egregia et pulchra [o], vel ex femore Pythagorae, fricato et accenso igneum halitum auro similem prodiisse [p], vel icteri morbo femur luteum colorem induisse: verum ea omnia contorta esse, et sine vlla verisimilitudine dici, quilibet videt, qui diserta veterum loca cum iis contulerit, quae luculenter tradunt, ostenso aureo femore Abaridi Pythagoram de diuinitate sua fidem fecisse [q]. Nec mutandi metalla ars eo quidem tempore cognita fuit, vt supra probatum; ictero vero, vel fricatione colorem aureum induisse nulla vel leui probabilitate dicitur. Nihil itaque aliud inde colligendum, quam pertinere hoc aureum femur ad θαυμάσια Pythagorae, quo veteres omnes retulerunt, esseque illud luculentum imposturae specimen, quo vir vaferrimus hominibus illusit, vt diuiniores sibi origines assereret.

Aureum femur.

§. XII. Familiam aluit Pythagoras, ducta vxore, genitisque ex ea liberis, vt adeo, quod Aristoteles apud LAERTIVM [r] dicit: ὅδὲ πώποτε ἐγνώσθη ὅτε διαχωρῶν ὅτε ἀφροδιςιάζων, non ad abstinentiam a Venere, sed ad verecundiam Pythagorae modestissime ea vtentis referendum sit. Vxorem duxit Theano, quam Crotone ortam dicit SVIDAS [s], et Didymus apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [ss], Cressam vocat, filiam Pythanactis, PORPHYRIVS [t]. Quae non concorditer tantum cum marito vixit, familiaeque etiam post eius fata praefuit, sed philosophiam quoque

Vxor, et familia.

 con-

k) PLVTARCH. in Num. T. IV. p. m. 116 seq. AELIAN. L. II. c. 26. L. IV. c. 16. LAERT. L. VIII. f. 11. IAMBLICH. c. XIX. n. 92. c. XXVIII. n. 135. 140. PORPHYR. n. 28.

l) Ad l. c. AELIANI.

ll) l. c.

m) In Gallo f. c.

n) THEOD. CRVGERVS progr. de aureo femore Pythagorae ἀποθεώσεως eius signo.

o) SCHRADERVS diss. I. de Pyth. p. 36.

p) LICETVS de monstr. L. II. c. 48.

q) Vnus LVCIANI locus omnes has coniecturas euertit.

r) f. 11.

s) In Theano T. II.

ss) Strom. L. I. p. 309.

t) n. 4.

coniugis didicit, et ſcholam poſt eius obitum rexit [u]. Inſano eius amore flagraſſe Pythagoram, poëta vetus apud ATHENAEVM [v] tradit; laudantque veteres non tantum pulchritudinem eius, ſed et caſtitatem et coniugalem fidem [w]. Alii tamen non vxorem, ſed filiam Pythagorae fuiſſe, dicunt, Brontini Crotoniatae vxorem [x], cuius tamen natam quidam dicunt. Libros quoque ei veteres tribuunt, de quibus videndus MENAGIVS [y]. Ex hac vxore duos filios [z] ſuſcepit Pythagoras, Telaugem et Mneſarchum aui nomine inſignitum: alii [a] Duridis Samii auctoritate Arimneſtum addunt, Democriti praeceptorem, vt Telauges Empedoclem inſtituit. Filias quoque aliquot memorant, Saram, Myiam, Arignoten [b]; additur aliis Damo [c], quo tamen nomine quibusdam [d] filius fuiſſe Pythagorae dicitur. Totam hanc familiam parentis philoſophiam edoctam, eruditionem illius temporis praeſtantiſſimam tenuiſſe, et ad poſteros quoque poſt parentis obitum propagaſſe, veteres teſtantur, quorum teſtimonia congeſſit MENAGIVS [e] de his feminis philoſophis pluribus videndus. Incertum tamen eſſe, quod multi veterum perhibent, ſcriptis eas parentis philoſophiam comprehendiſſe [f], ex iis apparebit, quae poſtea de ſcribendi apud Pythagoreos more dicentur. Aluit etiam ſeruos duos veteribus commemoratos, Aſtraeum et Zamolxidem Thracem, quorum vtrumque philoſophiae myſteria docuiſſe traditur. De Aſtraeo a Mneſarcho ſub populo inuento mira et fabulae proxima refert Diogenes *de incredibilibus* [g] *vltra Thulen*, eumque ab Anaximandro Geometriam edoctum, Pythagorae dono datum, et ab eo, exploratis ingenii et corporis circumſtantiis, in diſciplinam et familiaritatem receptum eſſe tradit. Zamolxidis Getarum legislatoris hiſtoriam ſupra inter ſeptentrionis philoſophos tetigimus, quibus hoc loco hoc tantum adiicimus, Graecos quidem magno conſenſu Zamolxidem Thracem Pythagorae diſcipulum et ſeruum facere [h], prouocantque IAMBLICHVS [i] et PORPHYRIVS [k] ad Dionyſiphanem eius auctorem: monuiſſe vero iam HERODOTVM [l], idem ſe quidem a Graecis accepiſſe, exiſtimare ſe vero, Zamolxin multis annis ante Pythagoram vixiſſe. Quae ſententia veriſſima omnino videtur eſſe, cum inter vetuſtiſſimos legislatores Getarum Zamolxis referatur, qui ei diuinos

u) THEODORIT. therap. L. II.

v) Lib. XII. conf. MENAG. Hiſt. mul. philoſ. n. 79. p. 500.

w) Patet id ex apophthegmatibus eius apud CLEM. ALEX. Strom. L. IV. p. 522.

x) IAMBLICH. c. XXVII. n. 132.

y) l. c. add. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 512. Matrem et filiam fuiſſe cognominem quibusdam placuit, et ad hanc epiſtolae relatae, quae ſub Theanus nomine circumferuntur, et GALEVS inter ſcripta Pythagorea exhibet Op. Myth. p. 740 ſeq. De quibus tamen epiſtolis quid ſentiendum ſit, aliquoties iam dictum eſt.

z) SVIDAS l. c. PORPHYR. n. 3.

a) PORPHYR. n. 3.

b) IDEM l. c. IAMBLICH. SVIDAS ll. cc. Anonym. PHOTII p. 57. BENTLEI. Apol. ep. Phalar. p. 383. DODWELL. de aetate Pythag. p. 124. MENAG. l. c. FABRIC. l. c. p. 509.

c) LAERT. L. VIII. ſ. 42. IAMBLICH. c. XXVIII. n. 146. MENAG. l. c. n. 90.

d) SVIDAS in Pythag. l. c.

e) l. c.

f) Vid. laudati MENAGIO et FABRICIO ll. cc. PORPHYRIVS l. c. ſcripta haec ſuo adhuc tempore extare dicit.

g) Apud PORPHYR. n. 10 ſeq.

h) LAERT. L. VIII. ſ. 2. quosque ad h. l. in partes vocat MENAGIVS, STRABO L. XVI. p. 762. L. VII. p. 297. ORIG. contra Celſ. L. III. p. 144. CYRILL. contra Iul. L. VI. p. 208.

i) n. 104.

k) n. 15.

l) Lib. IV. c. 95. 96. conf. BENTLEI. p. 58. BLOYD. l. c. CLERIC. l. c. p. 90.

uinos honores tribuerunt; vnde longe antiquiorem fuiſſe neceſſario ſequitur. Videturque vel nominis eiusdem ſeruum habuiſſe Pythagoras, confuſum poſtea cum legislatore Getarum, vel affinitas quaedam doctrinae de ſtatu animarum poſt mortem Graecos induxiſſe, vt hunc quoque Pythagorae diſcipulum crederent, licet multo prius hoc dogma habuerint Scythae et Hyperborei; vel abſurda Pythagoreorum conſuetudo, omnes viros celebres inter barbaros vel magiſtros vel diſcipulos Pythagorae conſtituendi, hunc Zamolxim ſeruum effinxiſſe.

§. XIII. Certiora, hactenus traditis, non ſunt, quae de morte Pythagorae veteres paſſim narrant, cuius et tempus et genus varie refertur. *Mors.* Ol. LXVIII. obiiſſe, duo mſc. Codd. Chronici Euſebiani notant, quae recta ſunt, ſi ſupponatur, natum eſſe Ol. XLVIII. et LXXX annos expleuiſſe, quod Heracliti aſſertum apud LAERTIVM [m]. Alii tamen eiusdem Chronici codices, quos ſecutus eſt magnus SCALIGER, O. LXX. 4. ponunt, quod tempus et illis placet, qui XC. annos viuendo attigiſſe Pythagoram ſtatuunt; quos ſequitur etiam LLOYDIVS [n]. Alii, quorum calculos ſequitur DODWELLVS, quique centenario proximum obiiſſe, Hermippo apud LAERTIVM [o] credunt, Olymp. LXXVII½. ponunt. Anonymus vero PHOTII CIV. annos vitae curſu abſoluiſſe dum tradit, ab omnibus, qui ex veteribus de morte Pythagorae retulerunt, deſeritur. Nec mirandus hic diſſenſus eſt, cum ſatis negligentes veteres, ad quorum fidem tamen recurrendum eſt in conſtituendo die Pythagorae emortuali, in rationibus temporum annotandis fuerint. Nec magis certa ſunt, quae de mortis genere et cauſa paſſim apud veteres narrantur. Et hoc quidem dubio carere videtur, Pythagoram eiusque diſcipulos, quibus ſingularem vitae rationem et conſuetudinem valde a reliquorum hominum vita abeuntem praeſcripſit, et morum ſingularitate et reiectione eorum, qui explorati non ad ſocietatem eius admittebantur, et legum nouarum publicatione et rerum publicarum, quam moliebantur, emendatione et immutatione, inuidiam iramque incolarum magnae Graeciae, praecipue Crotonae, Metapontique in ſe concitaſſe, qua ad opprimendum Pythagoram eiusque diſcipulos et factionem conſpirauerint [p]. Qua vero ratione id euenerit, diuerſiſſime narrant veteres. Heraclides apud LAERTIVM [q], Pythagoram ait, poſtquam in Delo Pherecydi iuſta perſoluiſſet, rediiſſe in Italiam, et cum in domo Milonis Crotoniatae conuiuii celebritatem offendiſſet, Metapontum veniſſe, ibique cum viuere diutius nollet, inedia vitam finiuiſſe. His vero chronologia Pherecydis obſtat, quae manifeſte euincit, maturius hoc Pythagorae in Delum iter ab eo ſuſceptum eſſe, de quo ſupra cum actum ſit, nihil hic repetimus. Aliter Hermippus apud eundem LAERTIVM [r]: bello

 inter

m) Lib. VIII. ſ. 44. conf. MENAG. ad h. l. LLOYD. l. c. CLERICVS p. 124.

n) l. c. citati.

o) ſ. 40.

p) Prolixe hoc enarrat Apollonius apud IAMBLICH. c. XXXV. n. 25 ſeqq.

q) Lib. VIII. ſ. 40.

r) ibid.

inter Agrigentinos atque Syracuſanos exorto, Pythagoram exiiſſe cum ſociis, Agrigentinis opem laturum: his autem in fugam verſis, illum in fabarum campum incidiſſe, quem cum circumire vellet, a Syracuſanis fuiſſe interfectum. Reliquos vero, ad triginta quinque Tarenti fuiſſe crematos, cum primariis ciuitatis in reipublicae adminiſtratione contraire vellent. Quae mire placent DODWELLO [s], cuius chronologicae rationes cum narratione Hermippi reliquis melius concordant. Verum omni prorſus caret veriſimilitudine [t] virum nonagenarium, qui per totam vitam non Marti, ſed Muſis litauerat, relicta ſchola in bellum profectum praelio interfuiſſe, et Pythagoream ſapit fabulam, maluiſſe Pythagoram occidi, quam fabas in agro florentes pedibus proculcare. Alii ita rem narrant [u]: conſediſſe Pythagoram in domo Milonis, cum ſociis, eam vero domum quempiam ex his, quos ille admittere noluerat, per inuidiam incendiſſe, vel, ſecundum alios, ipſos Crotoniatas tyrannidis ſuſpicione et metu hoc perpetraſſe, Pythagoram igitur cum per incendium euaſiſſet, ſolum relictum eſſe, et in agrum quendam fabis plenum intrantem ibi conſtitiſſe, ac dixiſſe: Capi praeſtat, quam has dari peſſum, caedique ſatius eſt, quam loqui, (vel in moerore potius vagari [x]) atque ita iugulum perſecutoribus nudaſſe, compluresque ex diſcipulis circiter XL. fuiſſe interemtos, paucos effugiſſe, interque hos Archytam Taretinum et Lyſidem. Quae ex Ariſtoxeno atque aliis IAMBLICHVS [y] atque PORPHYRIVS [z] ita prolixius exponunt: Inſidias Pythagoreis a longo tempore ſtructas eſſe: tandem conſpirauiſſe contra eos Crotoniatas. Cylonem enim Crotoniatam, hominum potentem et violentum, ſed a Pythagora reiectum, a quo in conſortium recipi anxie cupiebat, cum factione ſua aduerſus Pythagoram eiusque amicos conſurrexiſſe. Pythagoram itaque odio cedentem, Metapontum ſe contuliſſe, ibique mortuum eſſe. Etſi vero aliquandiu Pythagorei ſe virtute ſua ſuſtinerent, tamen Cyloniorum inſidiis factum eſſe, vt domus Milonis in qua Pythagorei de militia deliberaturi, conſederint, igne ſubiecto cum ipſis viris combureretur, duobus tantum dilapſis, Archippo [a], qui Tarentum petierit, et Lyſide, qui in Graeciam abierit, Thebasque profectus Epaminondam docuerit: reliquos Pythagoreos omnes, Archyta Tarentino excepto, Italia emigraſſe, atque Rhegium confluentes, ibi vna vixiſſe. Dicaearchus vero apud PORPHYRIVM [b], ipſum Pythagoram adfuiſſe ait, cum illa conſpiratio erumperet; et ab amicis comprehenſum, primum Caulonium portum, inde Locros petiiſſe. Reiectum a Locrenſibus Tarentum vela feciſſe, et eodem ibidem, vt Crotone, modo exceptum Metapontum abiiſſe, vbique ſeditionibus in Pythagoreos orientibus. In Metapontina vero factione ipſum periiſſe Pythago-

s) l. c.

t) Conf. CLERIC. l. c. p. 157. conf. MENAG. ad LAERT. L. VIII. ſ. 39. BAYLE l. c. not. P.

u) LAERT. ſ. 39.

x) Vid. I. CASAVB. ad h. l.

y) Cap. XXXV. n. 248 ſeqq.

z) n. 54 ſeqq.

a) Ita melius legi, quam apud alios Archytam, ex dicendis infra de hoc philoſopho patebit.

b) n. 29.

thagoram, cum ad Musarum aedem confugiens necessariis omnibus destitutus in ea permansisset. Sunt et alia, quae diuersimode narrantur, quibus non immoramur, nec enim in tanto veterum dissensu certi quid statui potest, praeter hoc vnum, ipsam Pythagoreae societatis constitutionem delendae sectae occasionem dedisse, et Pythagoram senio grauem oppressisse: in reliquis enim circumstantiis passim ἀσύςατα regnant. Post mortem [c], qui viuus numinis instar cultus erat, non minore superstitione Dei instar honoratus est. Crotoniatae domum eius in aedem Cereris converterunt [d]; et per nomen eius iurauere sectatores [e]: statua quoque, Deorum monitu ipsi posita est [f] a Romanis, vt taceamus Carpocratianos eius imaginem Iesu imagini iunxisse [g]. Ceterum, vt hoc quoque addamus, multi fuere Pythagorae [h], quorum vnus et alter philosophi temporibus vixit, quorum cum nostro confusio historiam Pythagoricam mire turbauit, imprimis Pythagoras Lacedaemonius Numae coaeuus et Pythagoras Samius pugil, quorum res nostro passim perperam tribuuntur.

§. XIV. Non minori sententiarum diuortio disputatur, vtrum Pythagoras aliquid scripserit, scriptumue reliquerit? Affirmatiuam tanta fiducia sequitur LAERTIVS [i], vt contrarium sentientes nugari dicat, et ad Heraclitum prouocans tria eum volumina scripsisse ait, *de institutione, de ciuilitate, de natura*, siue *paedeuticum, politicum, physicum*. Fuisse enim ait, ex Heracliti testimonio historiarum prae aliis omnibus peritum, veterumque scripta euoluentem inde suam sapientiam collegisse, polymathiam artesque vafras, (κακοτεχνίην). Heraclides vero Serapionis filius in epitome Sotionis [k] sex eius tractatus commemorat, primum *de vniuerso*, metrice scriptum, secundum, *sermonem sacrum*, tertium *de anima*, quartum *de pietate*, quintum *Helothalem*, quod nomen fuit parentis Epicharmi; sextum *Crotonam* aliosque tractatus duos, vnum *de natura*, alterum *de Diis*, quibus comprehensam doctrinam exiguo tempore Abarim docuerit, memorat IAMBLICHVS [l]: quorum alter *sermonis sacri* titulo insignitus fuisse, et ex arcanis maxime Orphei doctrinis decerptus dicitur, vel ab ipso Pythagora concinnatus, vel ex commentariis Pythagorae, quas Damoni filiae reliquerat, a Telauge conscriptus, de quo supra in historia Or-

Scripta

c) Epitaphia quaedam exhibet LAERTIVS §. 44 seqq.

d) LAERT. §. 15. IVSTINVS L. XX. c. 4. PORPHYR. n. 4. conf. Otium Vind. Mel. III. §. 8. p. 270.

e) PORPHYR. n. 20. et HOLSTENIVS atque RITTERSHVS. ad h. l. HIEROCLES in aur. carm. p. 225. 230. conf. OMEIS ethic. Pythag. pag. 113. IAMBLICH. n. 28. Otium Vindel. p. 272.

f) PLVT. in Numa T. IV. PLINIVS H. N. L. XXXIV. c. 6. conf. BAYLE l. c. not. A. Quosdam statuam Sami a Polycrate in Iunonis templo erectam Pythagorae fuisse statuentes refutat APVLEIVS in florid. l. c.

g) AVGVSTINVS de haeres. ad Q. V. D. n. 7. T. VI. Opp.

h) LAERT. L. VIII. §. 46. decem enumerat, quibus tres addit STANLEIVS p. 698. conf. MENAG. ad l. c. Laërt. MEVRS. ad Aristoxen. p. 150. viginti nominat, IONS. de Scr. Hist. phil. L. IV. p. 343. viginti nouem. conf. DODWELL. l. c. p. 114. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 451.

i) Lib. VIII. §. 6. conf. CLEM. ALEX. L. I. Strom. p. 332.

k) LAERT. L. VIII. §. 7.

l) Cap. XIX. n. 90. Obseruauimus vero Amoen. lit. T. VII. p. 198 seq. locum hunc eum sensum habere posse, docuisse, Pythagoram Abarim ea, quae postea libris istis duobus comprehensa sint.

Orphei mentio facta est [m]. Alia, passim memorata, et in his librum *de virtutibus medicis herbarum*, quem pertinacem famam antiquitatemque Pythagorae tribuere PLINIVS [n] dicit, praeterimus [o]. Quae veterum suffragia recentiores etiam quosdam in partes traxere. Fuerunt tamen inter veteres et numero et auctoritate potiores, qui candide fassi sunt, nullum, quod genuinum esset, Pythagorae scriptum extare, nec scripsisse quicquam Pythagoram, in quorum numero est PLVTARCHVS [p], IOSEPHVS [q], LVCIANVS [r], PORPHYRIVS [s], ARISTIDES [t] hisque tempore posteriores multi, et recentiores quoque plerique, quorum nomina alio loco produximus [u]. Nec dubitamus huic parti probabiliores rationes sequenti accedere, natura potissimum et indole philosophiae Italicae methodique a Pythagorae deamatae adducti. Postea enim indubitatis veterum testimoniis euincemus, Pythagoram sollicite cauisse, ne quid doctrinarum suarum in vulgus emanaret, huncque in finem et τὸ αὐτὸς ἔφα introduxisse, et symbolicam methodum adhibuisse, et iusiurandum interposuisse. Cui curae respondere non potuit studium consignandi doctrinam suam, peculiaribus syngrammatibus. Etsi vero pertinaciter pugnare nolimus, Pythogoram quaedam, quae ad alias rerum suarum rationes pertinebant, scripto forte consignasse, adeo tamen hoc ad doctrinas philosophicas trahi non potest, vt potius ab his argumentum peti queat, Pythagoram nullum librum philosophici argumenti scripsisse. Refert enim IAMBLICHVS [x], quicquid scriptum reliquerit Pythagoras, morientem Damoni filiae commendasse, monitae, vt secretum custodiret, quae parentis quoque iussis mordicus inhaeserit. Quod sua abscondendi studium si in ἐξωτερικοῖς tam diligenter seruauit Pythagoras, quis credat τῶν ἐσωτερικῶν librum eum consignasse? Parum vero nos mouent scripta Pythagorae apud veteres passim tributa. Vt enim taceamus, nomen Pythagorae ὁμώνυμον occasionem quibusdam dedisse, libros Pythagorae Samio supponendi, e. g. Pythagorae medici scripta [y], ipsum Pythagoreorum studium meletemata sua more seculi ad magistrum referendi, hos libros Pythagoricos aperte produxit. Quod ipsius IAMBLICHI [z] testimonio probamus, testantis, discipulos Pythagorae, quae ex ore eius audita exceperunt, et in literas retulerunt, ea ne pro suis quidem venditasse, sed retulisse ad Pythagoram, tanquam quae ipsius essent. Plura, alio loco prolixius exposita [a], hic non cumulamus, sed Dicaearchi aliorumque accuratiorum, vt ipse monet PORPHYRIVS [b], auctorum fidem et relationem sequimur: *Pythagora*

prae

m) Conf. MENAG. ad Laërt. L. VIII. §. 7. FABR. Bibl. Gr. Vol. I. p. 119. Cercopi Pythagoreo tribuebat Epigenes, Hippaso LAERTIVS, Augnotae SVIDAS. Fuit vero duplex, vnus metricus, alter prosaicus dialecto Dorica conscriptus.

n) L. XXIV. c. 17. conf. L. XIX. c. 5.

o) Enumerat omnia scripta Pythagorae tributa FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 453.

p) De fortuna Alexandri, T. II. Opp.

q) Contra Apion. T. I. p. 1046.

r) De lapsu in salut. T. III. p. m. 198.

s) l. c. n. 57.

t) Orat. II. pro Rhet. T. III. p. 495.

u) l. c. Amoen. lit. conf. FABR. l. c. p. 452.

x) Cap. XXVIII. n. 146.

y) LAERT. L. VIII. §. 47. collato PLINIO L. XIX. c. 5.

z) Cap. XXIX. n. 158.

a) Amoenit. lit. l. c.

b) n. 57.

prae moerore propria manu e viuis sublato, exustisque igne discipulis, vnum alterumue, et in his Lysidem et Archippum euasisse, qui deficientem cum combustis, quam hucusque in pectoribus arcanam reconditamque custodierint, praeter quaedam intellectu difficilia, quae exterioris admissionis auditores memoria repetebant, scientiam, exiguos scilicet philosophiae igniculos, obscuros eos admodum et peruestigatu difficiles conseruarint, verentesque, ne philosophiae nomen inter homines interiret penitus, commentaria quaedam summatim composuerint, et antiquorum scriptis et eorum, quorum ipsi meminerant, in vnum redactis. Illud certum est, et a IAMBLICHO [c] quoque concessum: inter tam multa annorum curricula et aetates nihil vnquam Pythagoricorum hypomnematum confectum elaboratumque apparuisse, ante Philolai tempora, qui primus libros Pythagoricos tres Dioni vendidit [d], vt in Platone dictum [e]. Inter scripta vero Pythagoreorum, praeceptori praeter rem tributa nullum est celebrius aureis carminibus, licet ea exotericam magis, quam interiorem, doctrinam contineant, quae docto commentario illustrauit HIEROCLES [f]. Illa enim non Pythagorae, sed Pythagoreis tribuenda esse, veteres, ipsique Platonici non negant [ff], et ex dictis facile colligi potest. Num vero vel Lysidis, vel Philolai, vel Epicharmi, quod STANLEIVS [g] putat, vel Empedoclis, quae FABRICII [h] coniectura verisimilitudine non destituta est, opus sint, in tanta rei incertitudine definiri non posse putamus. Vsus vero est Pythagoras et sequaces plerumque dialecto Dorica [i], cuius tunc vsus frequentior erat in parte Italiae inferiore: idque etiam fragmenta Pythagorica hodienum extantia docent.

Ratio docendi Pythagorea.

§. XV. Hactenus inter densas incertis viis syluas oberrauimus, ipsius Pythagorae historiam vitamque describentes; parumque plani certique vidimus; paulo clarior iam lux affulget et semita expeditior, vbi ratio docendi a Pythagora adhibita explicanda est, in qua delineanda veteres non adeo dissentiunt. Cuncta tamen inter se distinguenda sunt, probeque separatim expendenda, cum confusio et huic parti tenebras induxerit. Pleraque vero, si veteres consulimus, ad haec potissimum momenta redeunt:

Auditores duplicis generis.

I. Auditorum atque discipulorum accuratum ante omnia discrimen Pythagoras instituit, methodumque duplicem, vulgarem nempe et arcanam, quam

c) c. XXXI. n. 200.

d) Fuisse eos tres libros supra ex Laërtio adductos verisimillimum est, recteque obseruatum FABRICIO l. c. p. 453.

e) Non obstat hactenus dictis Heracliti testimonium, ad quod prouocat Laërtius, illud enim non dicit, Pythagoram libros ex aliis conscripsisse, sed hausisse eum sapientiam suam ex monumentis inter peregrinandum collectis; frustraque haec trahit Laërtius ad initium libri physici. Tria enim illa syngrammata studiose occultata cum primus publicauerit Philolaus, ea videre Heraclitus non potuit, pulchre hoc ex ipso LAERTIO §. 15. obseruante DODWELLO, de aet. Pythag. p. 119 seq. Nec antea potuit eos inspicere Heraclitus, qui Pythagoreorum sectae addictus haud fuit, sed neminem audiuit. Quae vero pro asserendis Pythagorae scriptis attulit LEO ALLATIVS de script. Socratis erudite repressit B. OLEARIVS pec. diss. quae STANLEII hist. phil. P. III. p. 198. inserta est.

f) Dicetur de eo T. II. suo loco.

ff) Vide nominatos FABRICIO l. c. p. 460.

g) Hist. phil. P. VIII. p. 699.

h) l. c. p. 461.

i) IAMBLICH. c. XXXIV. n. 241. qui prolixe de causa adhibitae dialecti Doricae disserit.

quam in Aegypto non sine magno sacerdotum commodo et auctoritatis atque emolumentorum incremento adhiberi didicerat, in vsum quoque traduxit. Adaptasse enim Pythagoram scholae suae faciem, quantum circumstantiae patiebantur, Aegyptiacis scholis, instituta comparatione facile euinci potest. Scilicet non perire passus est vir callidissimus, quae magnis molestiis, et sumtibus didicerat in Aegypto, quaeque ad extollendam instituti, quod meditabatur, auctoritatem, nominisque, quam quaerebat, famam ad diuinitatem relatam, augendam facere posse nouerat. Publica itaque oratione laudabat quotodie virtutem, et vitia luxuriae, casusque ciuitatum ea peste perditarum enumerabat; matronarum quoque separatam a viris doctrinam, et puerorum a parentibus frequenter habebat, docebatque nunc has pudicitiam et obsequium in viros, nunc illos modestiam, et literarum studium, hasque disputationes assidue instituebat, vt prolixe IAMBLICHVS[k], paucis IVSTINVS[l] tradit. Ita docebat in templis, in gymnasiis, aliisque locis publicis. Hi vero auditores ad scholam Pythagorae proprie non pertinebant, sed sua consuetudine vitaeque instituto ac legibus viuebant, et a genuinis Pythagorae discipulis pro profanis, atque extraneis habebantur[m], scilicet qui indigni essent, vt intimioris sapientiae fierent participes, cum e contrario intimioris admissionis discipuli, amici, socii, familiares vocarentur, nominibus his speciali significatione ad eos ita applicatis, vt non nisi in intimam disciplinam admissos significarent[n].

Exoterica doctrina.

Esoterici.

II. Praeter hos publicos Pythagorae auditores erant alii quoque, qui disciplinae eius propius se dederant. Refertque IAMBLICHVS[o], sexcentos fuisse, quos non tantum ad capessendam philosophiam oratione sua permouerit, verum etiam dicto suo audientes habens, bonorum vitaeque communione iunxerit, vnde κοινόβιοι nominati sint, quae vox vna cum simili instituto non ad philosophos tantum, sed ad Christianos quoque transiit[p]. In hanc vero communionem qui volebat recipi, seseque Pythagorae ad discendum obtulerat, cum prius ἐφυσιογνωμόνει, qua voce vtitur GELLIVS[q], id est ex vultu reliquisque habitus externi morumque circumstantiis animi inclinationem atque dispositionem explorabat, atque diiudicabat. Primo enim, vt luculenter IAMBLICHVS[r] exponit, inquirebat, quo affectu quis parentes aliosque familiares fuisset prosecutus: deinde notabat risus ipsius intempestiuos, silentium, sermonisque abusum: tum quo cupiditatibus modo indulgeret, quos haberet sibi familiares, et quo pacto cum iis viueret; denique quibus potissimum rebus interdiu vacaret, quibus idem gauderet,

Eorum exploratio.

k) c. VIII. seqq.
l) L. XX. c. 4.
m) IAMBLICH. c. XXXII. n. 237.
n) ib. c. XXXV. n. 257. SVIDAS T. I. v. ἑταῖροι p. 876. SCHEFFER. de nat. phil. Ital. c. XI. p. 99 seqq.
o) c. V. n. 29.
p) A Pythagoreis ad Iudaeos in Aegypto transiisse infra T. II. de therapeutis acturi docebimus. Inde ad ascetas, et ab his ad monasteria institutum peruenit. Obseruauit id ipse HOLSTENIVS ad PORPHYR. n. 20. p. 27. qui et similia ab aliis philosophis suscepta esse, erudite docet.
q) N. A. L. I. c. 9. vbi luculenter de disciplina Pythagorica agit, quod Gellii caput docto commentario illustrat IOH. SCHILTERVS diss. de discipl. Pyth. §. XIX seqq. suffixa manud. phil. mor. ad iurispr. p. 532 seqq. conf. IAMBLICH. c. XVII. n. 71. SCHEFFER l. c. c. XVII. p. 108 seqq.
r) l. c. L. XX. n. 94. PORPHYR. n. 33. SCHILTERVS et SCHEFFERVS ll. cc.

deret, doleretue: inspiciebat et vultum et incessum, et totius corporis motum, atque ex natiuis faciei lineamentis ipsos ita noscitabat, vt manifesta indicia obscuris animorum inclinationibus indagandis adhiberet. Quin et, quod IDEM alio loco [s] addit, ad animi commotiones virtutesque tum intellectus, tum voluntatis attendebat, obseruabatque inter explorandum, an capaces essent, ea silentio custodire, quae didicissent, deinde, an essent modesti, an vehementiori affectui succumberent, an contentiosi, an ambitiosi forent, si instructi a bonis moribus viderentur, tum porro in docilitatem et memoriam inquirebat; initio quidem, an prompte et perspicue assequerentur, quae dicta erant: deinde quo amore, quaue moderatione tradita amplecterentur? et an abesset animi ferocia suae institutioni inimica, placidique et tractabiles sequerentur mores. Atque haec in probatione discipulorum spectabat, hucque ducebat prima eorum exercitamenta: sicque exploratos aptos quos deprehenderat ad societatem admittebat, sin vero ineptum quempiam deprehenderet, eum tanquam alienum (ἀλλόφυλον) et extraneum procul reiiciebat, cuius exemplum supra in Cylone habuimus reiecto, quod toti postea societati interitum attulit.

III. Neque vero ita exploratos initima mox admissione dignabatur, sed purgandis a cupiditatum imperio animis intentus, per varias ἀσκήσεις siue exercitia philosophica probabat, et an superandis cupiditatibus suffecturi essent, tentabat [t]. Id vt efficaci quadam ratione efficiret, primariis animi cupiditatibus, voluptati, superbiae et auaritiae, peculiaria afflictionum et molestiarum genera opponebat, quam tamen initiandi rationem non excogitauit ipse, sed apud Aegyptios, reliquosque, quos adierat, sacerdotes, didicit, apud quos eiusdem fere generis initiationes vsu venisse, aliquot locis supra notauimus. Voluptati vt temperantiam opponeret, tenui eos victu potuque assuefaciebat, qui nec palatum delectaret, nec cupiditates irritaret, vnde et carnium, nisi quae ex sacrificiis essent, vsum prohibuit, qua de re postea, vbi de victus ratione Pythagorea agendum erit, commode magis dicetur [u]. Nec potus alius admissus praeter aquam, nisi vesperi, vbi explorationi adhuc subiectis vini parum permittebat. Imprimis vero abstinentiam ita eos exercere iubebat [x]; apparato omni cupediarum genere, quae in solennioribus conuiuiis apponi solent, cum diutissime oculos suos pauissent, eoque spectaculo cupiditates natura insitas ad esum prouocassent, statim mensam tolli, atque ita impransos abire iubebat [y]. Vestimentis autem vti non aliis patiebatur, quam quae puritatem et humilitatem spirarent. Somni porro tentaturos iubebat esse parcissimos; quaeque alia noscebat ad cupiditates

Exercitationes philosophicae.

 extrin-

s) n. 94.

t) Conferenda erudita B. BVDDEI diss. de ἀσκήσει philosophica Anal. histor. philos. p. 109 seqq. et diligenter excutiendum argumentum, quod propter similitudinem institutorum inter Christianos receptorum multam lucem historiae sacrae foenerabitur. Pythagoreos enim ascetae imitati sunt, vt erudite probauit S. Reu. S. DEYLINGIVS Obs. SS. T. III. p. 443 seqq.

u) Videndi interim IAMBLICHVS c. XXIV. n. 106. PORPHYR. n. 34. LAERT. L. VIII. s. 19. SCHEFFER. l. c. XIV. p. 140 seq.

x) Esotericis vinum plane prohibebat, conf. IAMBLICH. n. 108. SCHEFFER. p. 149. BVDDEVS l. c. p. 419.

y) DIODORVS in Excerpt. Vales. p. 245.

extrinsecus accersitas, vt voluptates fouerent, extinguendas imperabat, cuius rei rationes philosophicas eleganter enarrat IAMBLICHVS [z], omnino hac de re ipse legendus. Quin et innatae omnibus intemperantiae diuersissima experimenta et castigationes, ac igne ferroque peragenda sufflamina, quae homines ignaui sustinere aut pati non possent, opponebat, vt ita non voluptates tantum supprimeret, sed et fortitudini animam assuefaceret [a]. Quem cruciatibus animum purgandi morem ab Indis didicisse SCHEFFERO quidem visum est [b], quos similia instituisse libro primo docuimus: quia vero incertissimum est, vtrum Pythagoras vnquam ad Indos penetrauerit, verisimilius creditur, apud Aegyptios hunc morem vidisse, qui apud omnes fere barbaricae philosophiae et theologiae antistites receptus fuit [c]. Superbiae opponebat contemtum. Quem enim externa exploratione praemissa ad interius tentamen admiserat, eum triennio contemtim haberi iubebat: nec tamen intermittebat, eius constantiam, verumque discendi studium, et an aduersus gloriam satis firmus honorisque contemtor esset, obseruare [d]. Quae etiam ex Aegypto petiisse Pythagoram, facile ex PORPHYRIO [e], discere potuisset SCHEFFERVS [f], fontes, vnde has ἀσκήσεις hauserit, Pythagoras perquirens, vbi κακοπάθειαν καὶ προσάγματα σκληρά, *afflictiones et aerumnas durissimas* Pythagoram sustinuisse, is diserte testatur. Vt ita contemtui animum assuescerent, a condiscipulis variis interrogationibus, obiectionibus, conclusionibus, fallaciis vexati sunt, qui mos ad nostras quoque scholas inde deriuatus fuit [g]. Forte ad hanc exercitationem pertinet, quod ATHENAEVS [h] narrat, Pythagoreos squalidis vsos esse vestibus: hoc enim ad omnes promiscue discipulos non posse referri, inde colligi potest, quod veste pura et candida, vti postea dicetur, vsi fuerint: vnde recte coniicitur, tentationi adhuc subiectos ita humilitatem didicisse: licet et hoc ex Pythagoreorum consuetudine certum sit, sacris operaturos etiam initiandos stola alba amictos fuisse [i]. Auaritiae opposuit Pythagoras spontaneam paupertatem; non enim paucissimis tantum contentos viuere iubebat, sed et omni facultatum suarum imperio priuabat. Quicquid enim possidebant, in commune conferre tenebantur; haec bona dispensanda committebantur discipulorum iis, qui ei rei destinati erant, Politicique et Oeconomici dicebantur, vt qui legibus ferendis familiaeque regendae idonei essent [k]. Pertinuit tamen haec bonorum communio non ad solos acusmati-

Bonorum communio.

z) c. XXXI. n. 204 seqq.

a) ib. c. XVI. n. 68. c. XXXII. n. 225.

b) l. c. p. 138. cum sequitur, BVDDEVS l. c. p. 422 seqq.

c) Apud eos enim istis βασάνοις exercitum Pythagoram fuisse testatur PORPHYRIVS n. 8.

d) IAMBLICH. c. XVII. n. 72.

e) l. c.

f) l. c. p. 137.

g) Hinc enim origo vexationum Academicarum, quae depositiones vocari solent, deriuanda, conf. BVDDEVS l. c.

h) L. IV. p. 161.

i) IAMBLICH. c. XXVIII. n. 149. Ita conciliari inter se possunt veteres, contraria narrantes, conf. SCHEFFER. l. c. p. 152. BVDDEVS l. c. p. 429.

k) IAMBLICHVS c. XVII. n. 72. GELLIVS l. c. Dubitat quidem SCHEFFERVS l. c. p. 155. locis quibusdam Iamblichi inductus, putatque acusmaticos sua habuisse propria, sed refelli ex eo potest, quod, vbi reiecti fuissent, sua receperint, vnde ad aerarium societatis sua deposuisse certum est. Obsignabatur tamen, vt testatur PSEVDO-ORIGENES philosophum. c. II. p. 44. quod deposuerant, vt recipere possent.

ſmaticos et initiandos, ſed omnem ſocietatem Pythagoream obſtrinxit, quippe quae communi conſortio, ſiue coenobio viuebat: amicorum enim omnia communia eſſe debere, et aequalitatem inter eos accuratam obſeruandam, quae nihil ſibi proprium reputaret, identidem diſcipulis iniungebat [l]. Etſi vero haec bonorum ſocietas, quam diu cum Pythagoreis quis viuebat, durabat, vnde inſeparabilem dixit GELLIVS [m], licebat tamen, ſi quem inſtituti poenituiſſet, tum facultates ſuas, quas ad commune contuliſſet, repetere, tum enim etiam cum augmento recipiebat et ſic diſcedebat [n]. Tandem vt haec omnia vno quaſi vinculo exercitia inter ſe colligaret, echemythiam illis, quae vox Pythagoreorum ſolennis fuit, ſiue ſilentium indixit. Vbi, non confundendum eſt hoc exotericorum ſilentium, cum ſacro ſilentio, quo omnes Pythagorae diſcipuli iure quoque iurando obſtringebantur, vt nemini, qui extra ſectam eſſet, quicquam doctrinarum Pythagoricarum proderent, id enim ad omnes ſectae huic addictos pertinebat et ſanctiſſime ſeruabatur. Qui vero in diſciplinam eius recipi cupiebant, eis vel quinquennii vel triennii, vel biennii, prout circumſtantias poſtulare credebat, ſilentium imperabat [o]. Quo manu eos ducere voluiſſe contendit IAMBLICHVS [p], ad linguam refrenandam, et intentum atque indefeſſum examen difficiliorum ſpeculationum, earumque ruminationem; alias rationes, a Pythagoreis adductas, cur moleſtiſſimum magiſter ſilentium introduxerit, breuitatis cauſa praeterimus [q]. Nec negari forte prorſus debet, attentionis, imperii in linguam, modeſtiae et tranquilitatis ſtudium ita commendare diſcipulis voluiſſe Pythagoram: valde tamen dubitamus, an hic ſolus hominis callidiſſimi ſcopus fuerit, et annon affectatae auctoritatis cauſa, vtque pro Deo quodam haberetur, mature ſeruo obſequio diſcipulos aſſuefecerit, vt tanquam ex tripode dicta effata ſua reciperent, et pro diuinis ea haberent, quod conſecutum quoque eum eſſe, vt inter ſuos numinis inſtar coleretur, veteres conſtanter tradunt [r]. Non ſolum enim in prolegomenis monuimus, ad eiusmodi philoſophorum circumſtantias attente reſpiciendum eſſe, propter influxum, quem in conſtituendis doctrinis earumque methodo plerumque ſeruauerunt, ſed in plerorumque etiam philoſophorum ſyſtematibus certis rationibus conflatis id vſu veniſſe, hactenus obſeruauimus; adeoque ſcopum quoque hunc Pythagorae tribuere eo minus veremur, quo magis plurima eius rei hactenus accepimus teſtimonia. Certe et ſilentio iſto, et receptione coeca omnium, quae tradebat, dogmatum auctoritatis praeiudicium firmauiſſe, nemo temere negabit, nec male

Echemythia.

 vir

l) citati, PORPHYR. n. 20. inde coenobiorum in eccleſia originem repetendam eſſe, recte vidit HOLSTENIVS ad h. l. Plura de hac communione bonorum habet IAMBLICHVS c. V. n. 29. c. VI. n. 30. c. XVIII. n. 81. c. XXX. n. 168.

m) l. c.

n) IAMBLICH. n. 168.

o) IAMBLICH. c. XVI. n. 68. 72. GELLIVS l. c. APVLEIVS l. c. AELIANVS L. IV. c. 6. PSEVDO-ORIG. l. c. LVCIANVS vit. auct. T. III. p. m. 102. LAERT. L. VIII. ſ. 10. aliique multi.

p) l. c.

q) Prolixius eas exponunt RITTERSHVS. ad Malch. n. 19. p. 20. SCHEFFER. c. XII. p. 112. SCHILTER. l. c. p. 545. PASCH. introd. in rem lit. moral. vet. c. IV. § 8. p. 662.

r) IAMBLICH. n. 30. 150. AEL. L. IV. c. 27. PORPHYR. n. 20.

vir quidam doctiſſimus paedantiſmi philoſophico - didactici ideo Pythagoram accuſauit [s]. Non tacebimus tamen duo momenta, quae oppoſuere viri quidam eruditiſſimi. Primum SCHEFFERVS [t] monet, viſum eſſe quibusdam hoc ſilentium tantum ad negatam interrogandi de auditis et recitatis poſt ſindona doctrinis licentiam pertinere; cum iis, teſte GELLIO [u] fas neque fuerit percontari, ſi parum intellexerant, neque commentari, quod audierant, contra morem aliorum philoſophorum, inter quos antiquiſſimum philoſophandi genus fuit per quaeſtiones et reſponſiones. Recte vero idem quoque monet, aliter de hoc ſilentio loqui veteres, et ad omnem linguae vſum negatum extendere. APVLEIVS [x] enim ſilentium hoc vocat vocis exilium, et initiandos hos elingues, quique loquitari dediſcant, linguamque omnem coërceant. Nec aliter LVCIANVS et PLVTARCHVS [y], vt alios praetereamus. Etſi vero facile concedi queat, eis extra philoſophandi exercitia occupatis pauca quaedam ad eſotericos, quae vitae neceſſitas requirebat, licuiſſe profari [z], certum tamen eſt, ſi veterum teſtimoniis ſtandum eſt, ipſo philoſophandi ſtudio diſtrictos et diſciplinae coenobii Pythagorei adſtrictos linguam ab omni voce edenda continuiſſe. Alterum obiicit acutiſſimus HEVMANNVS [a], non ſatis euidenter euictam eſſe huius ſilentii exiſtentiam, teſtibus, qui de eo loquuntur, nimis a Pythagorae aetate remotis. Quod licet non inuiti concedamus, et de tota Pythagorea hiſtoria ſupra obſeruauerimus, deeſſe nobis teſtes omni exceptione maiores et coaetaneos, ob arcanam diſciplinam ab his philoſophis deamatam, et mature extinctam ſectam, tantus tamen inter veteres de hoc ſilentio conſenſus eſt, vt veriſimilitudine non careat, praecipue cum rationibus Pythagorae, quas in conſtituenda hac ſocietate philoſophica ſecutus eſt, apprime conueniat. Accedit, quod iam innuimus, ſilentii rationem per ſe rem Pythagoreis fuiſſe ſanctiſſimam, eosque de rebus et doctrinis ſcholae ſuae, imprimis de iis, quae ad res naturales et diuinas pertinebant [b], tam pertinaciter tacuiſſe, vt maluerint mortem perferre, quam de iis quaedam propalare in vulgus, iureiurandi interpoſita et ad haeredes quoque et ſucceſſores propagata fide [c], id quod ex Aegypto quoque in ſuam ſcholam Pythagoras tranſtulit. Cui ſilentio ſectae, vt diſciplina quoque inſeruiret, vero valde eſt ſimile, mature ſilentio ſeruando eum diſcipulos aſſuefeciſſe [d]. Sed nondum duriſſimae diſciplinae ſatis erat, verum nec videre licuit initiandis Pythagoram, nec audire aliter niſi poſt velum loquentem [e], nec erudiri contingebat ab ipſo, ſed tantum ab vno eſotericorum, qui praecepta

magi-

s) cel. DAV. KOELERVS pec. diſſ.

t) l. c. p. 117.

u) l. c. x) l. c.

y) locis ſupra citatis.

z) Veriſimile enim non eſt, plane nihil, etiam extra diſciplinam conſtitutis loqui licuiſſe, cum ſocietatis ipſius ratio et neceſſitas aliud poſtulauerit.

a) Act. philoſ. Vol. I. p. 729.

b) Recte hoc notatum IAC. WINDETO de vita funct. ſtatu ſect. V. p. 88.

c) IAMBLICH. c. XXXI. n. 188. c. XXXII. n. 226 ſeqq. PORPHYR. n. 19. RITTERSHVS. ad h. l. Plura veterum teſtimonia adduximus Amoenit. liter. T. VII. p. 200 ſeqq.

d) Imitatus quoque eſt Orpheum, ſimile inſtitutum ex Aegypto in Graeciam afferentem, conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 118.

e) IAMBLICH. c. XVII. n. 72. conf. SYRBIVS de Pythagora intra ſindonem noſcendo.

magiſtri nuda proponebat, rationibus et demonſtrationibus omiſſis [f], quae indigna philoſopho methodus ſatis prodit, quo animo affectus Pythagoras cupiuerit diſcipulos. Rationum omnium inſtar erat, quo et ipſis ſatisfiebat, et ad alios loquentes vtebantur: αὐτὸς ἔφα, Pythagoram ita dixiſſe [g]: id quod tamen ad ſolos exotericos pertinuiſſe, recte monet SCHILTERVS [h]. Hos itaque initiandos nomen manebat exotericorum, et acuſmaticorum ſiue acuſticorum [i]; quod extra ſindonem conſtituti, ad ipſum Pythagoram non admittebantur, et ſolo auditu paſcebantur, immo nec ipſum quidem Pythagoram audiebant, ſed Hippaſum plerumque, vel alium mathematicorum. Quidam illos quoque Pythagoriſtas, hos Pythagoreos dictos eſſe, putant [k]. Cuius tamen nominis alii alias ſignificationes quaerunt; et ſi veteres quidem conſulimus, Pythagoriſtae illi dicti ſunt, qui, vt ait Theocriti SCHOLIASTES [l], *non improbabant, ſed probabant, et imitabantur Pythagoreos, non tamen in totum erant eius ſectae et dogmatis*, ſed, vt IAMBLICHVS [m] dixit, ζηλωταὶ γνησίων Πυθαγορείων. Qui enim Pythagoriſtas dictos putant eos, qui amictu corporis tenui e ſqualido vſi ſunt, cuius explicationis idem ſcholiaſtes meminit, tempora confundunt, nec ſatis attendunt, negligentiam in amictu ſerius et vix ante Diodorum Aſpendium inter Pythagoreos inualuiſſe [n]. Ceterum quisquis interius admitti cupiebat, eum, ſi minimum, biennium, plerumque vero triennium vel quinquennium etiam ita explorari tentariue oportebat: cuius diſciplinae rigidiſſimae, ſi quis impatientior, coenobiticae vitae renunciaret, dimittebatur is quidem, et ſua cum augmento vel duplum, recipiebat, ſimul autem monumentum ei, tanquam mortuo ab homacois, ſiue ſociis illius diſciplinae extruebatur, qui ſi quando illis obuius factus eſſet, cum eo, tanquam cum aliis quibusdam agebant, ipſum vero dictabant mortuum. Imo adeo ſeuera fuit Pythagorae diſciplina, vt ſi poſt peractam explorationem, poſt quinquennale ſilentium, poſt tot diſciplinarum orgia et initiationes, poſt tot animae purgationes, poſt peragrata tot theoremata, ſegnior quis atque hebetior reperiretur, tali homini in ſchola cippus aliquis et monumentum ſepulchrale erigeretur, dein auro argentoque onuſtus auditorio exigeretur, et pro mortuo haberetur [o]. Quem Pythagoreorum morem cum Hipparchus omiſiſſet, grauiſſime a Lyſide reprehenſus eſt, cuius hac de re epiſtola, modo genuina ſit, paſſim extat [p].

IV. Poſt quinquennale ita tentamen et ſilentium, qui Pythagorae probati dignique habebantur, dogmatibus arcanis participandis, interioris admiſſionis fiebant diſcipuli, inde ἐσωτερικοὶ dicti, et intra velum audiebant iuxta *Eſotericorum conditio et nomina.*

f) id. c. XVIII. n. 81.

g) Citati, CICERO de nat. Deor. L. II. VAL. MAX. L. VIII. c. 6. et veteres paſſim.

h) l. c. p. 551.

i) IAMBLICH. c. XVIII. n. 81. 82. Anonym. PHOTII l. c. PORPHYR. n. 37. RITTERSHVS. ad h. l.

k) SCHEFFERVS l. c. p. 102.

l) Ad Idyll. XIV. f. 102.

m) c. XVIII. n. 80. Anonym. PHOTII l. c. SVIDAS in Pyth. T. III. p. 236. conf. MENAG. ad Laërt. L. VIII. ſ. 38.

n) Conf. SCHILTER. l. c.

o) IAMBLICH. c. XVII. n. 37 ſeqq.

p) Inter Epp. Philoſoph. In GALEI Opp. myth. apud IAMBLICH. l. c. n. 75.

iuxta videbantque praeceptorem, cum antea extra velum, citra eius aſpectum nudo auditu morum praecepta non ſine moleſtia percepiſſent [q]. Tumque mutata tota philoſophandi ratio, nihil ſub ſymbolis praeceptum, quod non luculenter explicaretur, rationes vbique expoſitae, et imprimis rerum naturalium et diuinarum notitia clare tradita, et tota docendi via illi oppoſita, quam in erudiendis acuſmaticis tenebant familiares Pythagorae, ei muneri praefecti. Et his quidem eſotericis nomen datum mathematicorum, quibus, definiente GELLIO [r], *poteſtas erat, verba facere, et quaerere, quaeque audiſſent, ſcribere, et quae ipſi opinarentur, exprimere.* Hi γνήσιοι ὁμιλέται, quo nomine eos ſalutat CLEMENS ALEXANDRINVS [s], id eſt *genuini diſcipuli,* proprie Pythagorei [t] dicti ſunt; mathematici vero, vt porro ſubiicit GELLIVS [u], *ab iis artibus, quas iam diſcere atque meditari inceptauerant,* quoniam geometriam, et gnomonicam, muſicam, caeteraſque item diſciplinas altiores μαθήματα veteres appellabant. Idem confirmat Anonymus PHOTII [x]. Ex his, qui iſtis ſcientiae ſtudiis ornati ad perſpicienda mundi opera et principia naturae procedebant, phyſici nominabantur, et theoretici, licet hoc nomen, ad ſpeculationis naturalis ſummum caput, Deum et diuina proprie pertinuiſſe veriſimile ſit. Non enim de natura tantum, ſed de Diis quoque ad intimae admiſſionis diſcipulos diſſeruiſſe Pythagoram, Abaridis exemplo conſtat [y]. Pythagoreorum vero mos fuit, inde ad Platonem et Ariſtotelem tranſmiſſus, mathematicis ſcientiis tanquam gradibus ſcaliſque vti ad diuiniorem philoſophiam [z], qui hoc culmen attigerant, τέλειοι θεωρητικοὶ et σεβαστικοὶ dicebantur, id eſt religioſi, vt recte aptato ad noſtri ſeculi mores nomine vertit HOLSTENIVS [a]. Immo et viros dictos eſſe, ſenſu ſpecialiori ex IAMBLICHO [b] colligere licet, quod nomen ex Aegypto [c] in Graeciam, forte a Pythagora, translatum, poſtea ad Cynicos et Stoicos [d] delatum eſt. Et quia inter hos eſſent, quos vel adminiſtrandis ſocietatis facultatibus, rebuſque familiae regendis praeficiebat, vel ad ferendas leges ad ciuitates mittebat, quidam inde oeconomici, politici et nomothetici dicti ſunt [e]. Quae diſcipulorum Pythagoricorum genera ad exotericos pertinere putat eruditiſſimus SCHEFFERVS [f], eo quod circa humana occuparentur, ſed egregie fallitur. Ipſe enim ad quem prouocat PHOTII [g] Anonymus, luculenter non ad Pythagoriſtas, ſed Pythagoreos refert, quos diſcipulos Pytha-

q) l. c. n. 72.

r) l. c.

s) Stromat. L. V. p. 575.

t) Diſtinguit tamen Anonymus PHOTII inter Pythagoricos, ipſius Pythagorae familiares, et Pythagoreos, eorum diſcipulos; verum apud veteres promiſcuus vtriusque nominis plerumque vſus eſt.

u) l. c.

x) p. 56. Porph.

y) IAMBLICH. c. XIX. n. 90.

z) Videndus NICOMACHVS Intr. ad Arithmeticam et IAMBLICHVS Comm. in eandem.

a) Anonymus PHOTII l. c.

b) c. XXXVI. n. 266.

c) Notum illud hierophantae Aegyptii ad Solonem: Vos Graeci ſemper eſtis pueri &c. quod ſupra retulimus.

d) Conf. LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. L. II. diſſ. I.

e) IAMBLICH. c. XVII. n. 72. vbi expreſſa voce vocat γνωρίμους, familiares Pythagorae.

f) l. c. p. 106.

g) l. c.

thagoricorum; id est familiarium Pythagorae fuisse dicit et IAMBLICHUS[b] ex politicis legislatores dicit ἄκρως δικαιοπραγεῖν βουλομένους, *qui ad summum virtutum ciuilium cultum peru-nire contendant*, alioque loco narrat, ex primariis et perfectissimis discipulis quosdam misisse, qui Graecorum vrbes salutaribus legibus instruerent[i], quos et alibi luculenter satis ab acusmaticis distinguit[k], quin ipse locus[l], quo tamen vir doctus nititur, discrimen inter acusmaticos et politicos ponit; quanquam ex hoc loco manifestum quoque est, politicos a theoreticis fuisse munere, studiis et occupatione distinctos: vnde recte infertur, non vni disciplinae generi esotericos vacauisse, sed prout quis scientiam aliquam adamasset, ita a Pythagora fuisse instructum. Ceterum non viri tantum ita philosophabantur, sed et feminis ad haec sacra patebat aditus, vnde feminarum Pythagoricarum indices passim offendas[m]. Illae μαθήτριαι dictae, vt viri μαθηταί[n]. Quae consuetudo sine dubio ideo a Pythagora obseruata, et ex eius schola in Graecanicas translata est, quod apud barbaros quoque feminas non exclusas fuisse a mysteriis viderat.

Feminae Pythagoricae.

V. Habitabant hi Pythagorae discipuli in vnum, postquam in vnam familiam societatemue coiuerant, quod ipsis κοινοβιῶν nomen conciliasse, supra docuimus: domus vero ingens, in qua vna cum liberis et coniugibus viuebant, ὁμακόϊον, commune auditorium vocata est[o], vnde discipulis quoque Pythagorae nomen haesit, vt ὁμάκοοι dicerentur. Nec arbitrariam illi sequebantur vitam, sed ad regulam totum diem componebant, quos recte nomine, ex ecclesia translato, canonicos vocites. Dignaque est ratio, qua per totum diem viuebant, quae curiosius exploretur. Scilicet nemo e viris Pythagoreis, vt ait IAMBLICHUS[p], id est, ex esotericis e lecto surgebat, quin prius in memoriam sibi reuocaret, atque ita reminiscendo recognosceret, quae pridie acta erant: quae ita in memoriam reuocabat, vt mente recensere niteretur, quid primum dixerit, vel audiuerit, vel domesticis suis e lecto surgens praeceperit, quid secundum, quid tertium; sicque et agendorum habebat rationem, vt omnia memoria repetere allaboraret, eo ordine, quo singula illorum euenerant; sin expergefacto plus otii superesset, tum etiam eorum, quae nudius tertius acta erant, reminiscebatur. Non licebat autem, nisi ante solis ortum surgere, vt scilicet orientem solem adoraturi obseruarent[q]. Vt vero nihil, quod deliberatum non mane esset, suscipiebant, ita vesperi quoque, teste EODEM[r], acta retractabant, eademque opera intellectum simul et memoriam exercebant: notique sunt versi-

Viuendi ratio Pythagorea.

h) Cap. XXIV. n. 108.
i) Cap XXX. n. 172.
k) n. 72.
l) n. 150.
m) Apud IAMBLICH. c. vlt. MENAG. Hist. mul. philos. n. 76. p. 499. FABR. Bibl. Graec. Vol. I. p. 508 seqq. Sunt tamen inter eas, quae ingenio confictae videntur, vel nomina quarundam confusa.
n) Anonym. PHOTII conf. SCHEFFER. l. c. p. 106.
o) IAMBLICH c. VI. n. 30. PORPHYR. n. 20. CLEM. ALEX. Strom. L. I. et veteres passim.
p) IAMBLICH. c. XXIX. n. 165.
q) ibid. n. 256.
r) ibid. PORPH. n. 40.

versiculi aurei carminis, quibus illud vespertinum examen philosophaturis maxime commendatur[s]: Sed et musicam mane medicinae instar, (κάθαρσιν nominabant[t]) adhibebant, et saltationem quoque instituebant, pro instrumento vero lyra vtebantur, tibias aliquid molle et pompae accommodatum liberisque hominibus indignum resonare putantes: inque vsu erant illis Homeri et Hesiodi selecti versus, quibus animos cantando emendabant. Sed et alio tempore musica vtebantur, ad affectus animi corrigendos[u], quam Pythagoram atque Empedoclem mira arte exercuisse et affectus vehementissimos compescuisse narrant[x]. Erantque scholae Pythagorae certae artis in hunc finem dispositiones, vnde ἐξάρτυσις, siue adaptatio; συναρμογά, siue concinnitas, et ἐπαφά, siue attactus excogitatae, quas idoneis carminibus efficere, animique habitudinem in contrarios affectus vtiliter traducere laborabant. Sed et cubitum ituri per odas quasdam et peculiares cantus mentes repurgabant a diuturnis perturbationibus, et illo, qui adhuc in auribus tinniebat, strepitu, sicque tranquillam et vel paucis, vel bonis somniis comitatam quietem sibi conciliabant; surgentes autem alterius moduli cantibus a lecti torpore soporisque grauedine sese liberabant, id quod praeter IAMBLICHVM, veteres passim testantur[y]. Ita praeparati iuxta praescriptum ad scientiarum studia se applicabant, et matutinas quidem vt porro IAMBLICHVS[z], deambulationes soli in huiusmodi locis suscipiebant, vbi quies et congruum silentium, vt templa, luci, et alia, animis remittendis apta erant. Non enim cum quoquam conuersandum existimabant, antequam ipsi animum suum bene constitutum recteque compositum haberent: eo autem conducere solitudinem: nam statim a lecto surgentes in turbam prorumpere, turbulentum esse censebant. A matutina deambulatione congressus inter se instituebant, imprimis in templis, vel si id non daretur, in locis similibus: tempus autem istud docendo, discendo, moribusque excolendis consumebant. Ab huiusmodi scholis deinde ad corpora curanda se conuertebant: plerique vnctione et cursu vtebantur, pauciores lucta in hortis et nemoribus, quidam etiam halterum iactu[a] aut saltatione cum manuum gesticulatione studiose eligebant exercitia corporis vires roboratura. In prandio panis erat et mel, vinum vero per diem non gustabant. A prandio ciuilia tractabant negotia, tam peregrinos, quam hospites concernentia. Circa vesperam iterum ibant deambulatum, non tamen singuli seorsim, sicuti mane solebant, sed bini terniue,

s) *Nec fessa in dulcem declines lumina somnum,*
Quin ter cuncta prius reputaueris acta diei
Quae praetergressus, quid gessi in tempore? quid non?

Et de matutino tempore:

E somno primum euigilans cum strata relinquis,
Disponas animo luce expedienda futuro.

t) Purgationis hoc genus philosophicae omisit B. BVDDEVS in diss. de καθάρσει Pythagorico-Platonica, quae in Anal. hist. philos. extat.

u) IAMBLICH. c. XXV. n. 110. vbi certis affectibus certos cantus et modulationis genera opposita fuisse narrat.

x) ibid. conf. SENECA de ira L. III. c. 9. AELIAN. var. hist. L. XIV. c. 23. EVSTATH. ad Hom. Iliad. I. p. 643. Scholiastes Hermogenis, cuius luculentum locum adduxit FABR. ad SEXT. EMP. L. VI. adu. Math. f. 7. QVINTIL. Instit. orat. L. I. c. 10. L. IX. c. 4. aliique.

y) Vid. quos laudat SCHEFFER. l. c. p. 179.

z) IAMBLICH. c. XXI. n. 96 sqq.

a) Vid. MERCVRIALIS in gymnastica.

niue, in memoriam sibi mutuo reuocantes, quae didicerant, et in praeclaris studiis se exercentes. Ambulatione defuncti ad balnea se conferebant, lotique inibant conuiuia, quae intra decem conuiuas terminabantur. Hisque congregatis libatio et sacrificia suffimentis et thure celebrabantur; hinc ad coenam ibant, cui ante occasum solis finis imponebatur. Post coenam iterum fiebat libatio, dein lectio sequebatur. Mos autem erat, vt natu minimus legeret, natu vero maximus praesideret, quidque, aut quomodo legendum esset, praeciperet. Abituris pincerna libamen infundebat, peractaque libatione generalia vitae praecepta senior iniungebat. Haec Iamblichus, quae omnia erudite illustrat SCHEFFERVS [b], qui, ne nimii simus, ipse videndus.

VI. Non vero totius tantum diei negotia disponebat discipulis Pythagoras, sed et victus et amictus rationem eam illis praescribebat, quam et tuendae sanitati prodesse, et philosophiae suae praeceptis conuenire iudicabat. *Victus et amictus ratio.* Quod ad victum attinet, ita de iis exponit IAMBLICHVS [c]: *In genere omnes improbasse cibos, qui flatulenti essent, quique stomacho tumultum excitare possent; alios vero his dissimiles commendasse, qui scilicet habitum corporis conseruent, adstringantque: vnde et milium nutritioni aptum iudicauisse: omnino autem eos cibos reiecisse, qui Diis ingrati essent, quique nos a Dei familiaritate abducerent. Monuisse quoque cauere ab iis, qui facultatem diuinandi, puritatem animae, castitatem, sobrietatem, aut virtutis habitum impedirent: denique respuisse omnia sanctitati aduersa, et tum ceteram animi puritatem, tum oblatas in somno species obfuscantia. Theoreticorum vero summis et principibus, qui maxime seuera lege agitaturi essent, omnia superflua vetitaque ciborum genera simul ac semel submouisse: ac ne vnquam vel animata ederent, vel vinum biberent, vel Diis hostias immolarent, vel vllo denique modo animalia laederent, quin iis potius debita iura studiosissime seruarent, auctorem extitisse. Idem et legislatoribus iniunctum, vt ab animalibus propter iustitiam omnibus seruandam abstinerent. Ceteris tamen, qui vitam non adeo ad vnguem expurgatam, sacramque et philosophicam agerent, potestatem dedisse, certa quaedam animalia attingendi, iisque abstinentiam imperauisse, definito tempore circumscriptam; his praecepisse: cor non rodere, cerebrum non comedere, quod in iis sedes ac veluti scalae quaedam sapiendi viuendique consisterent. Etiam abstinentiam ab aliis propter diuinae rationis naturam iniunxisse: hincque malua abstineri voluisse, quoniam sympathiae inter coelestia et terrena index esset, item a melanuro, quia Diis infernalibus sacer esset, item ab erythino; fabarum quoque esum prohibuisse, propter multas sacras naturalesque rationes.* Adducendus erat locus Iamblichi totus etsi longiusculus, quoniam facem praefert, ad iudicandum de iis, quae de legibus Pythagorae cibariis recentiores, veteres secuti varie disputant [d], quae,

 ne

b) l. c. p. 160.
c) c. XXIV, n. 106 seqq.
d) Conf. de legibus Pythagorae cibariis praeter SCHILTERVM l. c. p. 536. SCHEFFERVM l. c.

ne nimii ſimus, ſummatim tantum enarrabimus. Et primo quidem de abſtinentia a carne et piſcibus valde dubitatum eſt, vtrum ea ad omnes diſcipulos etiam exotericos pertinuerit, an tantum ad eſotericos, et ex his perfectiores modo, et ſublimiori theoriae gradu conſtitutos. Prius Anonymus PHOTII [e] aſſerit, qui omnes Pythagorae diſcipulos ab animalibus abſtinuiſſe, et ex ſolis victimis certo tempore guſtauiſſe refert. Idem placuit SENECAE [f], PLVTARCHO [g], CLEMENTI [h], PORPHYRIO [i]: Quos ſecuti ſunt ex recentioribus multi [k]. Nec rationes illis deſunt; vrgent enim, Pythagoram diſcipulos eam ob cauſam a venatione abſtinere iuſſiſſe [l], et, quod monet SENECA [m], dixiſſe, *omnium inter omnia cognationem eſſe, et aliorum commercium in alias atque alias formas tranſeuntium: nullam animam interire, nec ceſſare quidem, niſi tempore exiguo, dum in aliud corpus transfunditur. Interim ſceleris hominibus ac parricidii metum feciſſe, cum poſſint in parentis animam inſcii incurrere, et ferro morſuue violare, in quo cognatus aliquis ſpiritus hoſpitaretur.* Haec Seneca, qui in ſequentibus quoque exponit, qua ratione Sotion hanc ei abſtinentiam a carnibus perſuaſerit. Alii vero hanc abſtinentiam a carnibus non ad totum Pythagoreorum chorum, ſed ad eſotericos tantum, neque ad hos omnes, ſed tantum ad perfectiores et religioſiores reſpexiſſe aſſerunt, teſteſque laudant PORPHYRIVM [n] atque IAMBLICHVM [o]. Nos, ſi hos ſequimur, certum putamus, eam non ad omnes pertinuiſſe, et tantum τοῖς θεωρητικωτάτοις praeceptum fuiſſe, vt ab omni ἐμψύχων eſu abſtinerent: fuit tamen quaedam etiam a carnibus abſtinentia omnibus Pythagorae diſcipulis communis, qua non licebat eis comedere carnes, niſi certi generis, imprimis eas, quae ex victimis eſſent, vt ipſe teſtatur PHOTII anonymus. Nec ratio τῆς μετεμψυχώσεως declinanda eſt. Statuebat enim, teſte IAMBLICHO [p], Pythagoras: *Animam humanam in ea ſaltem animalia non ingredi, quae mactare fas eſt: ideoque ex immolabilibus ea ſola comedenda, quae pro victimis caedere licet, a caeteris omnibus abſtinendum; haecque acuſmaticis praecepiſſe.* Ex quo loco, ſi Iamblichi auctoritatem ſequimur, quam LAERTIVS [q] quoque firmat, ſequitur, carnium hoc interdictum ad pollutas carnes, quaeque victimae haud eſſent, relatum fuiſſe, et acuſmaticos quoque obſtrinxiſſe. Ideo et a morticinis abſtineri iuſſit, cuius quoque lanam reſpuiſſe ad veſtem ſupra obſeruatum eſt. Piſcium tamen eſu omnibus interdixiſſe, veteres plerique

l. c. p. 143. BVDDEVM l. c. p. 413. IO. LVDOV. BOYE pec. diſſ. 10. MICH. WEINREICH. de abſtin. carnis Pyth. M ſc. Lipſ. T. IV. obſ. 85. p. 65 ſeqq. ANT. GVNTH. HECHVS pec. diſſ. DODWELLVS l. c. p. 125 ſeqq. qui carnis eſum introduxiſſe Pythagoram pugil. m, prohibuiſſe philoſophum contendit, conf. CLER. l. c. p. 141.

e) l. c.

f) Epiſt. 108.

g) De eſu carnium T. II. p. m. 371.

h) Paedag. L. II. c. 1.

i) De abſt. a carn. L. I. c. 24.

k) Vide nominatos SCHILTERO l. c. p. 556. PHIL. CAROLI Obſ. ad Gell. L. IV. c. 11. p. 264. STOLLE Hiſt. phil. mor. gent. §. 130. p. 216.

l) IAMBLICH. c. XXI. n. 100.

m) l. c.

n) l. c. c. 27. de vit. Pyth. n. 34.

o) l. c. n. 98.

p) n. 85.

q) Lib. VIII. ſ. 35.

que testantur [r], et IAMBLICHVS etiam raro, monet, vesci solitos opsonio a mari petito [s], quod id genus cibi propter certas causas vsui illis ad victum non esset. Causas is non aperit, LAERTIVS [t] vero, pisces sacros ideo non gustandos praecepisse, ait, quod fas non sit, eadem diis et hominibus apponi; EVSTATHIVS [u] autem eam causam affert, quod ἐχεμυθίας symbolum sint. Fabas edere cur prohibuerit, infra melior dicendi locus erit, vbi de medicina Pythagorea dicendum. Malua cur abstinendum esse voluerit, IAMBLICHVS explicuit [x], qui alio loco lucem obscure dictis foeneratur, obseruans ideo herbam hanc sympathiae inter coelestia et terrena indicem dici, quia soli sese obuertit [y]. Sed et maluae folium esse sanctissimum dixit Pythagoras, teste AELIANO [z], ad cuius locum videnda sunt, quae commentatur IACOBVS PERIZONIVS. Porro et ab ouis abstinuisse vt ab animalibus ouiparis LAERTIVS [a] testatur, quod scilicet nutrire plurimum, et genituram vberem praebere, veneremque concitare obseruetur: quam rationem PHOTII anonymus etiam affert, cur carnibus vesci suos non voluerit. Alia leuiora non attingimus, a SCHEFFERO [b] exposita, qui legendus. Quod ad potum attinet, eadem ratione vt de carnibus disposuit. Contemplatiuis omnis vini vsus interdictus erat, vt diserte testatur IAMBLICHVS [c], eo quod mentis sinceritati et integritati officeret, cui theoretici prae aliis studebant. Reliquis vino vti licebat, sed non interdiu, vti supra ex Iamblicho traditum. Aqua vero pura, et panis mundus vnus in dies duos, vt habet Alexis apud ATHENAEVM [d] et olera et maza, plerasque coenas Pythagoreorum replebant. Veste vsos fuisse Pythagoreos, praeceptorem imitatos, candida et munda, supra iam dictum, vbi etiam an lino tantum vel lana confici iusserint vestimenta pluribus egimus. Imprimis vero in cultu Deorum et sacrificiis peragendis non nisi veste pura et candida, in qua nemo dormiuerit, esse in templum intrandum praecepit, quod mire peruertit ARCERIVS, nigram rufamue vestem a IAMBLICHO [e] innui putans, qui nigrum et fuscum colorem, vt somnum, ignauiae, symbolum esse, ideoque vitatum a Pythagora, dixerat. Ceterum licet coniugibus vti liberosque procreare suis non interdicebat Pythagoras, fortitudinem tamen, et moderationem vehementer iniungebat, ventrique imperari iubebat, et ad generandam sobolem rationes medicas saluberrimas praescribebat, et coniugii fidem quam maxime commendabat [f].

 VII.

r) PLVT. l. c.

s) n. 98. opsonium vero idem hoc loco est, ac cibus.

t) l. 34.

u) Odyss. p. 1720.

x) n. 109.

y) In Protrept. Symb. XXXVIII.

z) Lib. IV. c. 14. conf. SCHEFFER. l. c. p. 143.

a) l. c.

b) l. c. c. 9. de gallo gallinaceo albo.

c) l. c. Ita et Apollonius Tyaneus, rigidus Pythagoreismi obseruator apud PHILOSTRAT. L. I. c. 15.

d) L. IV. c. 17. locus dignus qui legatur; ita enim:

Οἱ Πυθαγορίζοντες γὰρ ὡς ἀκούομεν
Οὔτ' ὄψον ἐσθίουσιν, οὔτ' ἄλλ' οὐδὲ ἓν,
Ἔμψυχον, οἶνόν τ' οὐχὶ πίνουσι μόνοι
τὰ δὲ, καθ' ἡμέραν τάδε
Ἄρτος καθαρὸς εἷς ἑκατέρῳ, ποτήριον
Ὕδατος

e) Cap. XXVIII. n. 153.

f) Cap. XXXI. n. 209 seq.

Methodus duplex.

VII. Ex his facile intelligi potest, duplicem adhibuisse Pythagoram docendi methodum vulgarem et arcanam. Hoc enim in scholis Aegyptiorum Graecorumque theologorum initiatus didicerat, idque ipsius scopus, quem in constituenda societate philosophica sequebatur, postulabat. Vulgari vero methodo virtutis praecepta omnibus paraenetica docendi ratione commendabat palam, cuius exempla aliquot orationum cohortantium ad virtutem exponit IAMBLICHVS [g]; altera, quae arcana fuit, Aegyptiacae docendi viae aemula imaginibus symbolisque constabat, quorum cum postea pluribus mentio facienda sit, nihil de iis hoc loco addimus. His symbolis vtebantur Pythagorei, vbi coram ἀλλοφύλοις et extra familiam suam constitutis de sapientia et doctrina praeceptoris disserendum erat, cum ipsi facile inuicem se intelligerent, a nemine vero, qui his sacris initiatus non erat, intelligi possent. Erantque ista symbola, recte monente IAMBLICHO [h], *si quis arcanos sensus non attigisset, ridicula et anilia, nugisque et gerris plena, vbi vero significatio, sensusque latens euolutus esset, profundam philosophiam exhibebant.* Tantumque fuit in reticenda et recondenda Pythagorae doctrina discipulorum eius studium, vt ne acusmaticis quidem, siue qui initiari cupiebant, et in disciplinam Pythagorae se dederant, omnia eius dogmata proponerentur, sed, quae res naturales et diuinas exponebant, physicis et sebasticis, vti supra dictum, reseruarentur, et obscurissime nudarum veritatum moralium assertiones illi a quodam intimae admissionis discipulo acciperent. Tandem, vt accurate custodiretur, et a vulgi auribus semoueretur sapientia Pythagorica, cauebant Pythagorei, ne quid scripto emanaret in vulgus: hinc totam Pythagorae doctrinam in pectoribus, vt ait PORPHYRIVS [i], arcanam reconditamque custodiebant, nihilque scriptis consignabant, praeter quaedam intellectu difficilia, quae exterioris admissionis discipuli memoria repetebant. Cum vero plerique Pythagorei a Cyloniana factione delerentur, Lysis et Archippus, qui domo tunc aberant, commentaria quaedam, ne tota scientia interiret, summatim composuerunt, et quae alii reliquerant, in vnum corpus redegerunt: praecipientes filiis et filiabus ac vxoribus, ne cuiquam extra familiam eorum copiam facerent, idque continua quadam successione priuatim posteris denuntiantes, permulto tempore obseruarunt. Platonis tamen tempore, vbi secta ad finem vergebat, non tantum Philolaus scripta Pythagorica vendidit [k], sed Archytas quoque Tarentinus [l] commentaria sua cum Platone communicauit. Fecit vero hoc abscondendi sua studium, vt non solum quod supra exposuimus, tota Pythagorae historia fieret obscurissima et incertissima, verum etiam ex tot eius discipulis pauci nobis innotescerent, vt ex eo Pythagorae discipulorum catalogo videre est, quem contexuit IAMBLICHVS [m], in quo tamen sunt qui-

g) Cap. XXII. n. 101 seqq.
h) n. 103 seqq.
i) n. 57. 58. et qui eum exscribit IAMBLICH. c. XXXV. n. 252. conf. Amoenit. liter. T. VII. p. 200 seqq.
k) Probatum id supra in Platone.
l) Vid. PLATO epist. XII.
m) l. c. c. XXXVI. n. 266. ex quo catalogum Pythagoreorum confecit FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 480.

quidam, qui ad hanc ſectam non pertinent [n]. Eorum, quorum doctrinae ad nos peruenit memoria, in ſequentibus dabimus hiſtoriam.

Obſeruationes criticae generales de philoſophia Pythagorae.

§. XVI. Facilis ex his, quae hucusque de rebus Pythagorae, veterum ſuffulti teſtimoniis, diſſeruimus, coniectura eſt, certiora atque luculentiora de ipſa philoſophia atque doctrina Pythagorica expectari non poſſe, multisque et hanc quoque Pythagoricae hiſtoriae partem tenebris circumſeptam eſſe, et inſuperabilibus premi diſſicultatibus. Res itaque omnis etiam hic quoque ad coniecturas redit, quarum rationes et fundamenta vt recte conſtituantur, ſequentia praemonenda ſunt, antequam de ipſa Pythagorae philoſophia et doctrinis diſpicimus.

I. Philoſophia Pythagorae incerta.

I. Quam incerti ſint fontes, ex quibus notitia philoſophiae Pythagoricae hauriri poteſt, demonſtrari luculentius nequit, quam ſi ea repetantur, quae de methodo Pythagorae et ſequacium arcana late in ſuperioribus diſputauimus. Ipſe enim, vt probabilior fert ſententia, Pythagoras nihil ſcripſit, certe nihil, quod non manifeſtae fraudis ſuſpectum ſit, ad nos peruenit. Nec diſcipuli quicquam, quod interioris diſciplinae et doctrinae eſſet, in literas retulerunt, ſed obſcura quaedam et ſymbolica in commentarios relata, tanquam aenigmata et gryphos ſuis ita commendauerunt arcane cuſtodienda, vt aureum vellus draconibus traditum, vel Heſperidos poma cuſtodienda commendata eſſe, credas. Lyſis vero et Archippus, arcanam, quam in memoria hactenus ſeruauerant, doctrinam, non clara luce, ſed exiguis, teſte PORPHYRIO [o] igniculis obſcuram admodum et perueſtigatu difficilem conſeruarunt, et collatis obſcuriſſimis antiquorum ſcriptis, methodo Pythagorica, id eſt, tenebris obſepta in literas retulerunt. Neque tamen horum quoque commentaria ſuperſunt, ſed infelix condendi ſtudium ea omnia abſtulit. Pythagorei vero, qui poſt magiſtrum floruere, cum ſua Pythagorae ſuppoſuerint, valde ſuſpecti ſunt, an praeceptoris, quem viuum non audierunt, mentem tam obſcure et per aenigmata traditam recte intellexerint, nec ne? ſymbolicam enim docendi methodum aptam eſſe, vt quicquid otioſis et ingenii foecundioris agitatione commotis hominibus veſani in mentem venit, ei applicari, et ex ea probari queat, ſupra nobili Aegyptiacae philoſophiae exemplo probauimus. Neque in eo plus iuſto ſuſpicaces nos eſſe queratur aliquis: PORPHYRIUM [p] enim teſtem adducimus, candide fatentem, τῷ μὴ ἀντικρὺς Πυθαγορικὺς εἶναι τὺς ἐκφέροντας ταῦτα: *quod nec ii, qui in vulgus ea proferebant, veri Pythagorici erant.* Quis itaque in tanta incertitudine certi quid de Pythagoricis doctrinis promittat? quisque genuinos reperiat fontes, vnde liquida hauriri queat earum notitia?

II. Deficientia monumenta pleraque.

II. Quod ſi concedamus, non a vera Pythagorae doctrina abludere ea, quae vltimi ex hac ſecta viri memoriae poſteritatis ſcriptis tradiderunt, parum

n) E. g. Zaleucus, Charondas, Zamolxis plerosque confictos putat LLOYDIUS l. c. conf. BENTLEI. de epiſt. Phalar. p. 85.

o) l. ſupra citato,

p) n. 53.

rum tamen inde iuuamur, cum pleraque omnia temporum nobis eripuerit iniquitas, quae vero restant, valde suspecta sint, et incerta, num a Pythagoreis profecta sint, et genuinam huius sectae doctrinam sapiant? Nam seruauit quidem nobis aliquot Pythagoreorum fragmenta STOBAEI diligentia, ex cuius florilegio duas collectiones scriptorum Pythagoricorum nobis exhibuere viri docti; vnam moralem, in qua Hippodami, Euryphani, Hipparchi, Archytae, Theagis, Metopi, Cliniae, Critonis, Polique dissertationes morales, licet mutilae, comprehenduntur iisque Pythagorae, Lysidis, Theanus, Melissae et Myae epistolae adiiciuntur [q], alteram politicam, itidem ex STOBAEO collectam, variorum Pythagoricorum monita, politica sistentem [r]: dudum vero viri haud obesae naris de integritate eorum scriptorum dubitarunt [s], et suspicati sunt, conficta esse ab iis, qui proximis post C. N. temporibus Pythagoream disciplinam restaurare, infelicibus licet auspiciis, aggressi sunt. Quorum argumenta etsi leuia putat optimus FABRICIVS [t], fatebitur tamen, ea sua non carere probabilitate, quisquis accurate expenderit, quam diligenter veri Pythagorei ad id attenderint, ne quid de rebus moralibus aliter, nisi συμβολικῶς et αἰνιγματικῶς proponerent, sicque veros scholae suae sensus studiose occultarent; quamque studiosum in eiusmodi fingendis fuerit atque audax illud hominum genus, quod post Seruatoris inter homines versantis tempora Christianae doctrinae inualescentis et puritate sua magnas victorias reportantis aemulatione accensum, Pythagoricam disciplinam, tanquam sanctissimam, illi opponere tentauit. Certe ea ipsa fraus, quae in suppositis Pythagorae eiusque filiabus epistolis, accuratioribus criticis non ignoratur, justae facit suspicioni locum, reliqua quoque feliciora nascendi fata non habuisse. Et tamen haec omnia moralem tantum et politicam philosophiae partem concernunt, in qua suae licet methodo vsi etiam ad exotericos Pythagorei differebant. De naturali et theologica parte, nihil nobis, quod verisimiliter Pythagoreis tribui queat, superest; cuius rationem supra ex Iamblicho adduximus, quod haec ad Θεωρητικωτάτους tantum pertinuerint, quibus iureiurando silentium erat imperatum.

III. Diuersi interpretandi modi.

III. Est et aliud, quod valde suspecta facit monumentorum Pythagoricorum fragmenta, quae supersunt, diuersa scilicet interpretandi doctrinas Pythagorae ratio apud eos quoque, qui se interius reuelasse velum et acroamatica dogmata propalasse iactant. Ait enim IAMBLICHVS [u]; diuersos interpretandi modos apud Pythagoreos existere; vnum proprium sectae Pythagoricae nec facile euulgandum; alium vero popularem, et qui tradi omnibus communiter queat, tertium denique medium inter vtrumque,

q) Post HENR. STEPHANVM, qui Diogeni Laërtio ea subiecit, et DAN. HEINSIVM, qui priori suae Maximi Tyrii editioni addidit, Collectioni suae inseruit THOM. GALE Cantabr. 1671. Amst. 1688. 8. quam titulo, Opusculorum mythologicorum, physicorum et ethicorum dedit, pag. 659 seqq.

r) IAC. SPONDANVS Latine vertit, subiuncta sunt ARISTOTELIS Politicis cum comm. PETR. VICTORII editis Basileae 1589 fol.

s) HERM. CONRING in propoliticis c. XV. p. 104. IAC. THOMASIVS de virt. cardin. diss. I.

t) Bibl. Gr. L. II. c. 13. Vol. I. p. 513.

u) In protreptico c. 21.

que, non plane popularem, nec palam Pythagoricum, ſed nec penitus ab vtroque remotum. Ex quo loco manifeſtum eſſe, alibi monuimus[x], eos, etiam cum arcanorum venditarent explicationem, non intrinſecam iſtam, quam vocabant, ſapientiam, ſed mediam quandam tradidiſſe, ſatisfacturos ſcilicet hominum, imprimis potentium curioſitati, ſine religionis violatione, diuerſumque ab eſoterico explicandi genere acroamaticum confingentes. Incerti itaque reddimur, annon fumos nobis vendiderint, qui iſta iactarunt.

IV. Auget hanc philoſophiae Pythagoricae incertitudinem plagium hominum philoſophantium et Pythagoreis ſua eripientium, et aliena poſtea affingentium; qua de re ita PORPHYRIVS[y]: *Plato, Ariſtoteles, et Speuſippus, item Ariſtoxenus et Xenocrates, vt Pythagorei affirmant, vtiliſſima quidem pro ſuis venditarunt, paucis quibusdam immutatis; vulgaria autem et leuiora, et quaecunque ad ſubuertendam atque irridendam Pythagoreorum ſcholam ab inuidis et calumniatoribus poſtea excogitata fuerunt, coaceruarunt, et vt ſectae eius propria reliquerunt.* Quam querimoniam non prorſus temere eſſe, fidem nobis hactenus fecit Platonis, Ariſtotelis, Speuſippi et Xenocratis hiſtoria. Quod vero magna inuidia preſſa fuerit ſchola Italica, infelicia eius fata, quae Crotoni, Tarenti et Metaponti paſſa eſt, ſatis loquuntur, et veriſimile eſſe ſuadent, multa quoque in deterius a calumniatoribus fuiſſe affi cta. Quis vero iſta a genuinis diſcernet? quis veros characteres, quibus philoſophia Pythagorica dignoſci queat, hodie enarrabit?

IV. Multa Pythagorae afficta.

V. Plurimum vero ad incertitudinem hiſtoriae philoſophiae Pythagoreae attulit Plato, quem ex Pythagorae fluentis arua ſua irrigaſſe ſupra iam probauimus, recteque obſeruauit CICERO[z], ideo Tarentum migraſſe ad Archytam, et ad reliquos Pythagoreos, Echecratem, Timaeum, Acrionem, Locros, vt, cum Socratem expreſſiſſet, adiungeret Pythagoreorum diſciplinam, eaque, quae Socrates repudiabat, addiſceret. Nec id negabit quisquam, qui vtriusque doctrinas inter ſe comparauerit. Ita vero palam quoque fit, Platonem, quod et Speuſippus et Xenocrates aliique ex Academiae primae doctoribus fecere, accommodata ad ſyſtema Platonicum philoſophia Pythagorae multum eam ad doctrinas ſuas inflexiſſe, ſicque genuinam philoſophi Samii mentem corrupiſſe. Id quod ferri poſſet, ſi aliunde vera Pythagorae doctrina poſſet hauriri. Verum ereptis nobis paucis iſtis fragmentis Pythagoricis ſola Platonica ſchola reſtat, ex cuius fide de doctrina Pythagorae iudicandum eſt: ex quo ſole meridiano clarius elucet, adulterina pro genuinis, ſpuria pro natiuis nobis obtrudi poſſe, recteque hanc ſuſpicionem foueri, illos homines ſua pro Pythagoricis nobis venditaſſe. Ex hac vero ſchola vbi Alexandrini ſyncretiſtae prodiere, qui quam maxime

V. Plato Pythagoricam philoſophiam adulterans.

x) Amoen. lit. T. VII. p. 208.
y) n. 53.
z) De finibus L. V. plura veterum teſtimonia adduximus Amoen. lit. l. c. p. 182 ſeqq.

maxime de hiſtoria et philoſophia Pythagorica mereri cupiebant, dici non poteſt, quantum incertitudo hiſtoriae huius philoſophiae aucta ſit. Hi enim homines inſano prorſus ſtudio flagrabant, omnes orbis religiones et doctrinas cum Pythagoricis et Platonicis conciliandi, vnde non potuere non ineptiſſimos vetuſtiſſimis doctrinis ſenſus affundere, et quod Platonicis ſactum eſſe ſupra demonſtrauimus, Pythagoricis quoque inferre detrimentum. Horum vero hominum ſcripta potiores fontes ſunt, ex quibus Pythagorae doctrina hauriri debet. Quis itaque certi et indubitati quid inde ſe cogniturum ſperabit? quis ſubdolis philoſophis fidem adhibebit ſatis tutam?

VI. Doctrina Pythagorica neglectim relata.

VI. Accedit his omnibus, quod ea, quae commune memoriarum Pythagoricarum naufragium euaſere, non tam doctrinas nobis exhibeant, quam hiſtoriam ſectae, eiusque conditoris, et quae dogmata referunt, tantum ὡς ἐν παρόδῳ nec eo ordine atque modo referunt, vt tuto de ſyſtematis nexu iudicari queat; id quod etiam THOMAS BVRNETIVS [a] obſeruauit. Cauſam eius rei facile intelliget, qui ad ea attendit, quae copioſe hactenus diſſeruimus. Dogmata enim ſua ſumme celabant philoſophi Italici, de magiſtri vita et miraculis multa narrabant, vel etiam mentiebantur, vt auctoritatem ſectae conciliarent. Intercidente ſecta intercidit etiam doctrina, et obſcuri quidam remanebant igniculi, lucis extinctae teſtes triſtiſſimi; hos ſufflabant, lucemque nouam inde excitare ſtudebant homines ἀλλόφυλοι et aliis ſyſtematibus innutriti, qui doctrinam cohaerentem dare non poterant. Vbi vero ſecta Pythagorica reſtitui poſt C. N. coepit, coniecturis omnia data ſunt, et paucis tantum de philoſophia actum Pythogorae, eius vero vita culta, aucta, et ad inſaniam ornata mendaciis, vt miraculis Chriſti opponeretur, quod non efficacius fieri poſſe ſperabant, quam ſi incognitas doctrinas oggererent, quas nec ipſi ſatis tenebant, nec ſpes erat, ſimplici Euangelii candori ſemel adſuetos pro veritatibus ſanctiſſimis habituros.

VII. Mathematicae diſciplinae reliquis intruſae, haeque illarum notionibus obſcuratae.

VII. Nondum difficultatum in diſcenda philoſophia Pythagorica ſatis eſt, ſed et expendendum, quod et veteres tradunt, et totus philoſophiae iſtius habitus aperte prodit, Pythagoram more temporis illius, quo viuebat, et praeceptorum ſuorum quos in Aegypto habuerat, non tantum diſciplinas mathematicas philoſophiae, praeſertim naturali et diuinae, id quod laudandum erat, praemiſiſſe, ſed hanc quoque illis ita attemperaſſe, vt totam phyſicam et theologiam ſuam notionibus mathematicis repleret, quae rem adeo non explicabant, vt potius obſcuriſſimam cognitionem efficerent. Cuius nobile exemplum doctrina de numeris eſt, quam a Pythagora eſſe, nemo quidem negauerit, incertum tamen et obſcuriſſimum eſſe, quae arcana phyſica et theologica illis indicare voluerit, poſtea enucleatius trademus [b]. Quod ſi etiam ſupponimus, quod probabile eſſe, deinde oſtendemus, ita cauſas, formasque rerum ſpiritualium et naturalium explicare vel obſcu-

a) Archaeol. philoſ. L. I. c. 11. p. 424.

b) Conf. Amoen. lit. l. c.

obſcurare potius et velo ſuo inuoluere voluiſſe Pythagoram, fatendum tamen eſt, quod iam ARISTOTELES[e] obſeruauit, et pulchre oſtendit BVRNETIVS[d], *inepte haec omnia fieri, et ſtulte hos philoſophos, nimia ſubtilitate peccantes, ſtuduiſſe tenuibus aranearum filis diuam naturam tenere, quae non niſi ferreis aut adamantinis catenis rationc rigida fidisque obſeruationibus ſe conſtringi patitur.* Qua ratione vt Plato quoque peccaret, et Ariſtoteles, Pythagorae potiſſimum exemplo ſeductus vterque eſt.

VIII. Quod ſi tamen ea, quae veriſimili aliqua ratione Pythagorae tribui poſſunt, praeſertim quae ſunt Φυσιολόγικα καὶ θεολογούμενα, accurate expenduntur, et cum toto docendi et viuendi modo et characteribus Pythagorae comparantur, patet inde luculenter, hominem ingenio magis, quam iudicio valentem ad enthuſiaſmum cum imaginationis fortiori impulſu, tum voluntatis affectatione quam maxime pronum fuiſſe, et, vt ſibi diuinos honores arrogauit, ita hunc ſibi finem philoſophiae conſtituiſſe, vt non morali quadam ſimilitudine, ſed naturae paritate homines in diuinam naturam mutaret, Deosque eos tandem efficeret. Finem aurei carminis eum non legiſſe oportet, qui haec negat, facileque is conuincetur, vbi ad ipſam Pythagorae phyſiologiam et theologiam explicandam accedemus. Hic vero id praemonendum vel ideo fuit, ne ad animi Pythagorici characteres, qui magnum in condendum ſyſtema influxum habere ſolent, minus attendentes, praeiudicio auctoritatis et antiquitatis ſeduci nos patiamur, vt diuina et ſancta putemus ea, quae externa facie quidem nitent, intus vero ſtultiſſimi ſcatent enthuſiaſmi ſcabie.

VIII. Ad enthuſiaſmum redeuntia pleraque.

IX. Ex dictis iam, niſi fallimur, facili labore diſci poteſt, quanta cautione animus praemuniendus ſit, ſi in indagandis Pythagorae dogmatibus offendere nolimus, quantaque attentione et non ſine examine critico legendi ſint, qui de philoſophia Pythagorica ſcripſere. Dolendum vero eſt, nobis nec Ariſtotelis de hoc argumento librum[e], nec Didymi, Philolai, Moderati Gaditani, Androcydis, Diogenis, Antiphanis, Alexidis Tarentini, Ariſtophanis Rhodii, Cronii, Numenii, Thraſylli, Hipparchi, Zenonis et aliorum, ad quos prouocant LAERTIVS, PORPHYRIVS, IAMBLICHVS, STOBAEVS aliique, monumenta[f] ſuppetere; certum enim eſt, multa nos melius luculentiusque ex iis cognituros fuiſſe, quae dicti viri vel feſtinantis calami negligentia, vel partis, cui addicti erant, ſtudio perperam, ſaltem minus accurate retulerunt. Eadem, immo maiore etiam accuratione in legendis et conſulendis iis opus eſt, qui ex recentioribus doctrinam Pythagoricam explicare conniſi ſunt, quos potiores laudat cl. HEVMANNVS[g]. Plerique enim animum ab auctoritatis, antiquitatis, et hypo-

IX. Scriptores de philol. Pythag. caute legendi.

c) Metaph. L. XIII. c. 4.

d) l. c. p. 429.

e) Conf. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. I. c. 11. pag. 54.

f) Conf. IONSIVS et FABRICIVS ll. cc.

g) Act. philoſ. Vol. I. p. 373. inter hos eminet MIC. MOVRGVES Plan theologique du Pythagoreiſme vid. CLERIC. Bibl. choiſ. T. XXVII. pag. 424 ſeqq. IO. SCHEFFERI vero libri de philoſophia Italica, quorum prodromus eſt tractatio de natura et conſtitutione philoſophiae Italicae, lucem non viderunt.

hypotheseos scholaeque praeiudicio immunem ad hoc negotium non attulerunt, quo fieri non potuit, vt non multa se videre acute crederent, quae oculatiores et istis praeiudiciis non impediti cernere nequeunt.

Doctrina Pythagorae de philosophia in genere.

§. XVII. Sequendi itaque in delineanda Pythagorae doctrina philosophica duces sunt, qui possunt inueniri, nec passus vllus sine cauta attentione suscipiendus est, cogitandumque, quibus potissimum auctoribus aliquid Pythagorae tribuatur, nec fides danda aliter, quam testium patitur conditio. Hos si sequimur, sequentia placuere Pythagorae; et quidem de philosophia in genere:

I. Philosophiae scopus est, insitam nobis mentem ex impedimentis vinculisque eruere atque vindicare: sine qua nullus omnino sanum aliquid verumque, cuiuscunque tandem sensus ope atque beneficio, discere atque perspicere potest [b]. Huic purgationi inseruiuisse exercitationes atque afflictiones supra memoratas totamque disciplinam Pythagorae, in antecedentibus luculenter ostendimus, et suo quoque loco diximus, qua ratione et occasione philosophiae nomen appellationi sapientiae praetulerit, qua de re in sequentibus plura tradentur.

II. Perpurgatae menti vtilia quaedam et profutura exhibenda sunt, quibus semet ipsam sensim ad rerum aeternarum eiusdemque generis et incorporearum, perpetuo secundum idem atque eodem modo se habentium contemplationem assuefaciens, a minutioribus ordine progrediatur, ne subita, atque repentina mutatione auertatur atque renuat, ob tantam tamque diuturnam nutrimenti prauitatem [i].

III. Mathematicis itaque scientiis et speculationibus illis, quae inter corpora atque incorporea mediae sunt, et quasi in vtrorumque confinio, veluti praeexercitationibus vtendum est paulatim, ad contemplationem eorum, quae vere existunt: artificiosa quadam ratione mentis oculos a rebus corporeis nunquam secundum idem atque eodem modo in vno eodemque statu vel tantillum permanentibus, ad alimentorum desiderium abducendo. Haec de disciplinarum propaedeumaticarum necessitate, vsu et scopo ex mente Pythagorae PORPHYRIVS, qui totus Platonis sermone vtitur, qui eundem in modum de ideis loquitur. Quoniam vero Plato, hanc ipsam doctrinam in Italica schola hausit, et systema ei suum potissimum inaedificauit, vti suo loco dictum; hinc probabile est, ipsum Pythagoram ita instituisse; Mathematicas enim scientias inter propaedeumata eum retulisse, dubitari nequit: numerorumque doctrinam, ceu symbolum intelligibilium principiorum introduxit, et vt his assuescerent discipuli, notionibus abstractis eos vti disciplinis mathematicis docuit, quod has semina latentis in anima scientiae continere putaret, μαθημάτων enim nomine ab eo appellatas esse PROCLVS [k] monet, ideo quod omnis μάθησις siue disciplina sit reminiscentia, quae non extrinsecus animae adueniat, qualis est sensuum,

b) PORPYR. n. 46. i) ibid. k) In Euclid. L. I. p. 13.

ſenſuum, cognitio et opinio; ſed ab iis quae nobis apparent, excitetur atque intus perficiatur, a cogitatione in ſemet ipſam conuerſa.

IV. Totus mathematicarum diſciplinarum ambitus in quatuor partes diuiditur, quarum duae multitudinem, duae magnitudinem ſpectant. Multitudo ſpectatur vel in ſe, vel in alio; magnitudo vel quieſcit vel mouetur. Multitudinem in ſe conſiderat arithmetica, in alio muſica; magnitudinem quieſcentem geometria, mobilem ſphaerica contemplatur.

V. Infinitum mens, iſtas ſcientias producens a multitudine et magnitudine remouet, et circa ſolum finitum verſatur. Mens enim in ſe ipſa habet omnia multitudinis et magnitudinis principia, quoniam tota ex aequalibus in ſe ipſa partibus, vnaquaque et indiuiſibilis cum ſit et diuiſibilis viciſſim, mundumque ex ideis producit, eſſentialis finitatis et infinitatis particeps ſit, ex rerum, quas intelligit, contemplatione: intelligit vero ea, ex parte finiti, quod eſt in eis, non ex parte infinitatis vitae. Ita PROCLVS [l] Pythagoreos ratiocinatos eſſe tradit, apertum vero eſt, poſterioris temporis homines, principiis Pythagoricis vſos, haec ipſis ratiocinia ſuppoſuiſſe, vt plerumque fieri ſolet, factumque eſt in veterum ſyſtematibus explanandis ſaepius: vnde haec non moramur, ſed ad ipſas has diſciplinas conſiderandas progredimur.

§. XVIII. Arithmeticam nobiliſſimam apud Pythagoreos ſcientiam fuiſſe, compertum eſt, teſtaturque LAERTIVS [m], circa eam potiſſimum Pythagorae ſtudium verſatum fuiſſe. Cum enim huic potiſſimum methodo in Aegypto eſſet innutritus, qua rerum naturalium principia notionibus, figuris et terminis geometricis et arithmeticis, depinguntur, pleraque, quae de rerum naturalium et ſpiritualium conſtitutione, natura modoque diſputare in animo habebat, eiusmodi ſymbolis propoſuit [n]. Etſi vero hoc indubitatum eſſe videtur, Pythagoram de ſpirituali et naturali mundo numerorum ſymbolis philoſophari voluiſſe, incertum tamen non ſolum eſt, ſed et plane impoſſibile, dicere, quid per illos numeros intellexerit, quaue ratione de rebus ſpiritualibus atque naturalibus iſta arithmetica philoſophica philoſophatus ſit. Cuius cauſam ii facile perſpicient, qui ea, quae de arcana Pythagorae doctrinae methodo ſupra dicta ſunt, memoria repetunt, vel fata quoque philoſophiae Pythagoricae, cum ipſo ferme magiſtro extinctae cogitant. Ex dictis enim nullo negotio perſpicitur, haec myſteria τοῖς Θεωρητικωτάτοις tantum reuelata, ad pauciſſimos Pythagorae diſcipulos perueniſſe, ab iisque ita ſtudioſe fuiſſe celata, vt impoſſibile fuerit, ex iis quicquam expiſcari eos, qui intra velum admiſſi non eſſent: paucas vero ſcintillas, quae in animis reliquorum ſeruabantur, fatali incendio, quod non domum tantum, ſed et ſectam Pythagorae fere totam deleuit, fuiſſe extinctas [o]. Laterem itaque lauant, qui ſe haec aenigmata explicare, et his numeris, qui du-

Arithmetica.

l) l. c.

m) Lib. VIII. ſ. 12. add. PSEVDO - ORIGENES philoſophum c. II. p. 30.

n) Conf. ED. HERB DE CHERBVRY de relig. gentil. c. X. p. 89 ſeq. ed. Amſt.

o) Eo etiam tendunt, quae doctiſſimi viri THOM. BVRNETIVS Archaeol. philoſ. L. I. c. XI. p. 428. et IO. LAVR. MOSHEM. ad CVDWORTH. c. IV. §. 20. p. 444 ſeqq. prudenter de hacre monent.

dudum ob obſcuritatem in prouerbium abierunt, accendere lucem laborarunt. Non deſunt quidem ex veteribus et recentioribus, qui arithmeticam hanc philoſophicam, ex mente Pythagorae explicare aggreſſi ſunt; id quod ex veteribus ANONYMVS [p], NICOMACHVS GERASENVS [q], et IAMBLICHVS [r], SEXTVS item EMPIRICVS [s]; ex recentioribus IOACHIMVS CAMERARIVS [ss], et IO. MEVRSIVS [t] praeſtitere, vt alios taceamus, quorum hac de re cogitationes in compendio exhibuit cl. IO. IAC. LEHMANNVS [u]; verum hi omnes, ſuas nobis potius opiniones, vel etiam arithmetices vulgaris praecepta, quam Pythagorae doctrinas theologicas et phyſicas explicant. Pleraeque enim iſtae explicationes Platonicos ex Ammonii et Plotini ſchola, certe ex Alexandrinis cathedris oriundos auctores habent, quorum hominum infelix ſtudium cuncta veterum dogmata pro lubitu fingendi, miſcendi, conciliandi atque exponendi, toties iam notauimus. Vnum, quod ſpecie aliqua ad conciliandam obſcuriſſimae doctrinae lucem afferri poſſe videtur, non tacebimus. Nempe ſupra demonſtratum eſt, Platonem, cum ſcholas Pythagoreorum inuiſiſſet, inde doctrinam de ideis retuliſſe. Cum itaque dogma de ideis cum doctrina de numeris Pythagorae multis modis conueniat, veriſimile eſt, Pythagoram eodem fere modo numeros intellexiſſe, quo Plato ideas, et innuiſſe, quod acute coniicit BVRNETIVS [x]: *Quemadmodum numeri progrediuntur ab vnitate ſiue monade, omnium ſimpliciſſima radice, in magis magisque compoſitos, nouasque induunt proprietates in illo progreſſu: ita a Deo ſimpliciſſimo recedere gradatim rerum productarum claſſes, retinereque characteres aliquo modo ſuis numeris analogos: ſicque rerum ortum et emanationem a primo ente progreſſumque per varios ordines a ſummis ad ima, ſi non ratione explicita, ſaltem per ſymbola et ſimilitudines explicuiſſe.* Augebitur haec veriſimilitudo, ſi obſeruetur, Pythagoram eodem fere loco numeros habuiſſe, quo ideas ſuas Plato habuit, et vtrumque inanem, et otioſam doctrinam ad enthuſiaſmum retuliſſe. Diligenter enim vtramque doctrinam comparantibus palam eſt, non eidem tantum fundamento inaedificaſſe Pythagoram numeros et Platonem ideas, nempe emanationi rerum ſiue entium ſpiritualium eorumque variorum ordinum ex ſummo Deo; ſed et eodem modo numeros et ideas definiuiſſe, et diſtinxiſſe, ex eodem etiam fonte, Deo, deriuauiſſe; eandem iis dignitatem adſcripſiſſe, et principia ſenſibilium ex iis feciſſe, ratione quoque mentis humanae, numeros et ideas eodem loco poſuiſſe, eique ad liberandum ex carcere corporis animum et aſcenſum ad Deum numeros pariter, vt ideas obiectum conſtituiſſe, finem quoque numerorum vt idearum, cognitionis poſuiſſe,

p) In theologumenis arithmeticis Pariſ. 1543. 4. editis.

q) Eius introductionis arithmeticae hodie deperditae ſummam ſeruauit PHOTIVS Cod. CLXXXVII.

r) In Comm. in Nicomachi introductionem arithmeticam, quam cum verſione Latina notisque ſuis edidit SAMVEL TENNVLIVS Arnhemiae 1668. 4.

s) Pyrrhon. hypotyp. L. III. c. 18. adu. Math. L. X. ſ. 248 ſeqq.

ss) In explicatione in duos libros Nicomachi, quam ſuffixit Iamblicho TENNVLIVS.

t) De denario Pythagorico. OSII, KIRCHERI et PETRI BVNGI nugas ſilentio praeterimus.

u) In hiſt. Pythag. obſeru. illuſtr. p. 393 ſeqq.

x) l. c.

ſe, Deo fieri ſimilem, immo ipſum fieri Deum. Quae omnia allatis veterum teſtimoniis et expoſita vtriusque philoſophi phyſiologia peculiari ſchediaſmate hiſtorico philoſophico [y], quantum licuit, planum fecimus. Nec haec noſtra tantum opinio eſt, ſed dudum viri eruditiſſimi in hac fuere ſententia, ex quibus imprimis RADVLPHVS CVDWORTHVS [z], THOMAS BVRNETIVS [a], IO. CHRISTOPH. WOLFIVS [b], DAN. GEORG. MORHOFIVS [c], IOANNES CLAVBERGIVS [d] et ISAACVS BEAVSOBRIVS [e] videndi ſunt. Nec magnopere huic officere putamus ſententiae, quod doctiſſimus CVDWORTHI interpres [f] vrget, longe aliud eſſe numeros, aliud ideas mentisque notiones; non enim hic de conceptibus mentis, ſed de formis rerum atque exemplaribus, quae intelligibilia ſunt, ſermonem eſſe, totus Platonicae philoſophiae habitus et ſumma oſtendunt. Non reticebimus tamen difficultatem, quae hanc quoque opinionem premit. Scilicet quicquid de numeris Pythagorae ſcimus, illud omne ex Platonicorum ſchola profectum eſt, nec aliunde ſua hauſerunt Plutarchus, Sextus Empiricus, Clemens Alexandrinus, Lactantius, quique veterum alii obſcuriſſimam doctrinam attigerunt. Platonem vero non ipſum tantum doctrinas praeceptorum adulteraſſe, ſupra demonſtratum eſt, ſed eius quoque ſequaces, et imprimis iuniores Platonici cuncta veterum ſyſtemati ſuo ex tot aliorum opinionibus, centonis inſtar, conſuto, adaptarunt: hos vero teſtes, hos auctores, hos interpretes ſequi oportet, niſi in his tenebris coecutire prorſus velimus. Quod ſi itaque expoſitae ſententiae de numeris Pythagorae nobis obiiciat aliquis, in eiusmodi rebus nihil explorati licere decernere [g], nos facile habebit conſentientes, qui id operoſe eodem, quo de his diſſeruimus, loco, confecimus. Sed propius tamen accedamus ad hanc numerorum doctrinam, quam his potiſſimum aſſertis conſtitiſſe veteres tradunt:

I. Studium numerorum omnium nobiliſſimum eſt, quorum ſcientiam exactiſſimam qui poſſidet, is ſummum bonum habet [h]. Probauit hoc ipſe Pythagoras, qui teſte LAERTIO [i] maxime vacauit circa ſpeciem mathematicae, arithmeticam, et, quod AELIANVS [k] habet, eum hominem ſapientiſſimum fuiſſe, dixit, qui numeros inueniſſet, poſt illum, qui rebus nomina impoſuiſſet.

II. Numeri ſunt vel intellectuales vel ſcientifici [l].

III. Numerus intellectualis eſt, quod in diuina mente ante omnia ſubſiſtebat, a quo et ex quo omnia in ordinem ſunt deſcripta, et per ſeriem in-

y) De conuenientia numerorum Pythagorae cum ideis Platonis, Amoenitat. liter. T. VII. pag. 173 ſeqq.
z) Syſt. int. c. IV. §. 21. p. 466.
a) l. c.
b) Ad ORIG. philoſophum. p. 31.
c) Polyhiſt. liter. T. II. L. I. c. 2. §. 4. p. 13.
d) Peculiari epiſtola inſerta TENNVLII notis in IAMBLICH. p. 177 ſeqq.
e) Hiſt. des Manichéens T. I. P. II. L. I. c. 6. §. 6. pag. 313.
f) l. c. not. 7.
g) ibid.
h) THEODORET. Therap. L. XI. p. 152.
i) Lib. VIII. ſ. 8.
k) V. H. L. IV. c. 17. conf. STOBAEVS eclog. phyſic. c. 2.
l) IAMBLICH. ad Nicom. p. 5. TENN. h. l.

indiſſolubilem ſtant diſtincte connumerata. Ita IAMBLICHVS[m], qui et hoc addit: Hippaſi ſectatores, qui acuſmatici dicti ſunt, numerum exemplar primum in creatione mundi, normamque dixiſſe, ſecundum quam creator mundi operandum iudicauit de mundo a ſe creando. Philolaus vero teſte EODEM[n] numerum dixit vinculum potentia ſua ſuſtinens aeternam rerum mundanarum permanſionem, ſibique innatum. Alia apud PORPHYRIVM[o] aliosque in eundem ſenſum tacemus. Ante hos vero omnes ARISTOTELES[p] dixit, τὲς ἀριθμὲς αἰτίες ἔναι τοῖς ἄλλοις τῆς ἐσίας. *Numeros cauſas eſſe rebus reliquis eſſentiae.* Quae ſi vera ſunt, idem numerus eſt ac idea, nempe cauſa aeterna et exemplaris eſſentiae rerum ſenſibilium.

IV. Numerus ſcientificus eſt, extenſio et operatio rationum ſeminalium, quae vnitati inſunt, et productio in actum, ſiue progreſſio multitudinis a monade incipiens, et regreſſio in eandem deſinens[q].

V. Diſtinguendum itaque eſt inter μονάδα καὶ ἓν vnitatem et vnum: vnitas in intellectualibus exiſtit, vnum in numeris[r]; vel, vt Moderatus habet, vnitas eſt in numeris, vnum in numerabilibus. Archytam tamen et Philolaum vnitatem et vnum indiſcriminatim appellauiſſe, THEON SMYRNAEVS[s] obſeruat.

VI. Scientificorum numerorum duo genera ſunt, aequalis et inaequalis. Numerus aequalis eſt, qui in maxima et minima pariter diuiſionem admittit, in maxima ratione magnitudinis, in minima ratione multitudinis, iuxta naturalem duorum iſtorum generum oppoſitionem. Inaequalis eſt, qui hoc non admittit, ſed in duas partes inaequales diuiditur[t].

VII. Non vnusquisque numerus infinitus eſt, ſed par tantum ſiue aequalis, eſtque cauſa ſectionis eius, quae in partes aequales in infinitum extrahitur, et propria ſua natura gignit infinitatem in rebus, in quibus exiſtit. Limitatur vero ab inaequali, ſi enim id accedat, impedit eius ſectionem in partes aequales[u].

VIII. Impar numerus maſculae virtutis eſt, Diisque coeleſtibus proprius, aequalis indigens eſt et imperfectus, atque femineus, et inferis proprius[x]. Numerus vero, qui ex potentia et multiplicatione paris et imparis prodit ἀῤῥενοθύλης, id eſt, hermaphroditus dicitur[y]. Haec ſymbolice dicta eſſe, quilibet videt, qua ratione vero ad numeros intelligibiles applicari queant, difficilior quaeſtio eſt, quae huius loci non eſt. Emanationem vero entium ſpiritualium ex primo ſummoque principio et fonte intelligibilium

m) l. c. p. 11. n) loc. cit. o) n. 48.
p) Metaph. L. I. c. 6. Ita etiam PLVTARCH. de plac. phil. L. I c. 3. Hinc intelligere licet, cur Lyſidem numerum dixiſſe Deum aſſerat ATHENAGORAS Apol. p. 49. et HIEROCLES ad Carm. aur. p. 224. ex ἱερῷ λόγῳ referat, Deum eſſe numerorum numerum. Non enim primus tantum numerus in Deo tanquam cauſa reperitur, ſed et numeri in mente diuina exiſtunt.
q) IAMBLICH. l. c. p. 11. STOBAEVS l. c.
r) Anonymus PHOTII l. c.
s) Mathem. Plat. c. 4.
t) Nicomach. apud PHOT. l. c.
u) THEMIST. in phyſ. L. III. f. 25. p. 67.
x) MACROB. Saturn. L. I. c. 13. Somn. Scip. L. I. c. 6. SERVIVS ad Ecl. Virg. V. v. 65. PLVT. de Iſid. et Oſir.
y) Theolog. arithm. conf. MEVRS. l. c. cc. II.

lium indigitari, alio loco[z] luculentis veterum teſtimoniis demonſtrauimus, ad quem lectorem breuitatis cauſa ablegamus.

IX. Vnitatis et identitatis atque aequalitatis ratio cauſaque amicae conſpirationis atque mutuae affectionis et conſeruationis vniuerſi, ſecundum idem atque eodem modo ſe habentis, monade repraeſentatur: vnum enim illud, quod in particularibus conſpicitur, tale exiſtit, partibus vnitum et conſpirans, ob primae cauſae participationem.

X. Diuerſitatis autem atque inaequalitatis, omnisque diuidui et in continua mutatione verſantis et modo hoc, modo illo modo ſeſe habentis biformem rationem binarius exprimit: nam et binarii in rebus particularibus talis natura eſt.

XI. Idem autem eſt, ſiue biforme, ſiue inaequaliforme, ſiue diuerſimodum dicatur.

XII. Eadem ratio etiam in ceteris numeris obtinet, ſinguli enim certarum quarundam potentiarum locum vicemque ſuſtinent[a].

XIII. Monas ſiue vnitas, eſt quantitas, quae decreſcente multitudine omni numero priuata quietem ac ſtatum accipit[b]; inde et μονὰς dicitur ἀπὸ τοῦ μένειν, quod ſtet, atque in eadem ſemper ratione maneat, vel ἀπὸ τοῦ μεμονῶσθαι, quod a multitudine ſeparetur[c]. Vocaturque mens, hermaphroditus, Deus, bonum, materia et omnium receptrix, chaos, ratio ſeminalis, ſubſtantia, ſimplex exemplar, forma ac ſpecies, Iupiter, et his ſimilia. Abundant eiusmodi nominibus ſaepe obſcuriſſimis vixque ſanam et claram interpretationem admittentibus *theologumena arithmetica*, ex quibus aliisque ea diligenter collegit MEVRSIVS[d], qui tamen, quid ſignificent, non explicuit. Nec anguſtia loci permitit, vt, quantum rei obſcuritas patitur, ei lucem foeneremur: praecipue cum pleraque ſymbolica ſint, variasque interpretationes recipere apta. Vt tamen ſpecimen arithmeticae philoſophicae habeamus, qua ad reliqua intelligenda, tanquam claui vti nobis liceat, paucis obſeruamus, Pythagoreorum interpretes (ad hos enim totam hanc explicationem referendam eſſe, ſupra monuimus) in explicanda numerorum doctrina I. reſpexiſſe ad notionem numeri generalem et abſtractam, ſiue metaphyſicam[e], eaque ſemel conſtituta, II. ad prima et immutabilia rerum omnium principia, eorumque originem et emanationem eam applicuiſſe[f]; III. hisque poſitis eorum cum rebus ſenſibilibus, ad conferendam iis formam et eſſentiam, coniunctionem reſpexiſſe, ſicque IV. Rerum ſenſibilium eſſentiam et naturam iſtis numeris recludere tentaſſe. Probant hoc numerorum philoſophicorum fundamentum, quaecunque ab his hominibus de iis dicuntur, quae vel plane intelligi nequeunt, vel

z) Amoen. lit. T. VI. p. 233.
a) PORPHYR. l. c. n. 48 ſeq. ex Moderato Gaditano.
b) IDEM apud STOBAEVM ecl. phyſ. c. 2.
c) IAMBLICH. ad Nicom. p. 13. TENNVL. ad h. l.
d) l. c.
e) In ea explicanda imprimis deſudauit Nicomachus.
f) Huc reſpexiſſe videntur theologumena arithmetica.

vel iuxta hunc canonem explicanda sunt. Proditque id luculenter magni inter eos nominis philosophus Moderatus Gaditanus, qui diserte [ff]: *Cum primas formas, primaque principia oratione perspicue explicare nequirent, quod et intellectu et prolatu difficillima sint, ad numeros manifestioris doctrinae causa confugere, geometras atque literatores imitati. Vt enim hi literas earumque potestatem tradituri, ad notas illas confugiunt, easque veluti prima docendi elementa esse dicunt: nihilominus postea docent, notas illas non esse elementa, sed illarum opera vera elementa cognosci; et geometrae cum formas incorporeas verbis proponere non valeant, ad figurarum descriptiones confugiunt, dicentes, hoc △ triangulum esse, non quod hoc ipsum, quod sub aspectum cadit, triangulum esse velint, sed istud, quod eiusmodi figuram obtinet, quodque huius ope conceptum atque cognitionem trianguli animo repraesentat: idem ergo et Pythagorei in primis rationibus siue affectionibus formisque fecere, cum enim incorporeas formas ac prima principia verbis tradere non possent, ad demonstrationem per numeros confugerunt.* His suppositis aliqua adductorum nominum ratio dari potest. Mens enim vocatur, quia principia intelligibilia tota mens sunt [g], et prima eorum causa atque fons, qui eminentissimo modo monas dicitur, purissimus spiritus atque mens est. Hermaphroditi nomen habet, quod ex primo fonte non alterum tantum principium, cuius ex sinu reliqua intelligibilia prodierunt, ortum est, sed et ipsum sibi primum illud principium causa et origo sui est. Deum vero ideo monadem nominasse, quod neque principium habeat neque finem, praeter MACROBIVM [h], anonymus PHOTII [i] auctor est: et eadem quoque ratio est, cur bonum appelletur. Materiam vero, chaos, tartarum, styga, rationem seminalem, et his similia sine dubio ita dixere hi homines, systematis sui principiis innutriti, quod ex Deo non immaterialia tantum omnia, sed et ipsam materiam effluxisse crederent: quod vtrum Pythagoricum sit, nec ne, postea dicemus. Quanquam si eo sensu, quo post barbaros quosdam et theologos Graecos vetustissimos Pythagorae visum esse, postea verisimili ratione demonstrabimus, intelligatur, vt Deus cum materia perpetua agitatione ex eo fluente vno toto coniunctus dicatur, vt Stoici quoque postea statuerunt, haec nomina salua esse possunt. Cupidinem vero et concordiam dixere, quod prima intelligibilium causa ex se non modo omnia producat, sed et inter se iungat et animet. Vestam etiam vocarunt, haud obscuro indicio, in media mundi parte his hominibus visum esse potissimam deitatis partem residere [k]. Reliqua nomina ad metaphysicas vnitatis notiones et abstractos conceptus sine dubio referri debent. Ex his de reliquorum quoque numerorum nominibus, quae explicare institutum nostrum non patitur, iudicari luxque aliqua capi potest. Et ex his quo-

ff) Apud PORPHYR. l. c.

g) ALEXAND. APHRODIS. in Metaph. mai. c. 5.

h) Somn. Scip. L. 6.

i) Vit. Pyth.

k) PLVT. in Numa. Solem vero in medio mundi esse, Pythagoricum dogma fuit, infra considerandum.

quoque ſententia probabilis ferri poteſt de quaeſtione, vtrum per monadem intellexerit Pythagoras Deum, an materiam? Eſſe enim inter eius ſequaces, qui informem materiam, ex qua fiunt omnia, monada dixerint, facile ex NICOMACHI GERASENI definitione demonſtrari poſſe, putant viri eruditi, nam ὕλην *dici monada* ait, *quia res omnes miſcet, et deinde omnium receptrix eſt, chaos, confuſio, contemperatio.* Quae imprimis recte, ſaltem ex Empedoclis mente dici contendit CVDWORTHI interpres praeſtantiſſimus [l]. Nos ſi ſupra praeſuppoſita adhibemus, Nicomachum praeciſione mentis et abſtractione monadem definiuiſſe, non inepte iudicari putamus; numeri enim initium cum ſit vnitas, materia ſiue ſubiectum eſt, ex quo reliqui omnes exſurgunt, et in quo omnes latent, non diſtincta quidem connumeratione, ſed chaotica, vel, vt luculentius dicamus, virtuali diſpoſitione. Ex hoc itaque loco ad numerum intellectualem, Deum, non aliter concludi poteſt, niſi Deum, vniuerſitatis in ſuo ſinu comprehendere materiam, rationes ſeminales, diſpoſitionem, etc. vnde deinde formatus vel Deo informatus mundus tanquam numerus binarius oritur. Quod a philoſopho, Alexandrinum ſyſtema ſequente, dici, non eſt mirandum. Eadem de loco HERMIAE [m] iudicanda exiſtimamus, cui *monas initium omnium* dicitur, *e cuius figuris et numeris elementa fiunt.* Cunctis enim rebus compoſitis cum initia adſcriberent hi homines ex ſimplicibus, ea monades dixere, licet ex ſenſibilium claſſe eſſent. Hoc niſi teneamus nunquam ex hoc labyrintho nos extricabimus.

XIV. Dyas, ſiue numerus binarius, indefinita et indeterminata a monade tanquam materia exiſtit, eſtque tumoris cauſa et diuiſionis. Eiusdem generis eſt haec NICOMACHI [n] definitio, vt monadis, quae ſcilicet dyada in abſtracto conſiderat: hincque pleraque orta ſunt nomina, quibus apud eum, et in *theologumenis arithmeticis*, inſignitur, quando ſiniſtrum, inaequale, inſtabile, mobile, contentio, materia, cauſa diſſimilarium, informis, indefinitus, paritatis principium, tolerantia, Iſis, diſcordia etc. vocatur, qualia etiam apud PLVTARCHVM, PORPHYRIVM aliosque occurrunt, diligenter collecta a IO. MEVRSIO [o]. Cuncta enim eo tendunt, binarium numerum, et ſibi non conſtantem, cum reliqui ex eo procedant, et nullam certam formam admittentem, cum additis reliquis numeris variae inde exſurgant formae, paſſum eſſe variationis cauſam, addito numero, ſicque matrem vel materiam reliquorum numerorum factum eſſe. Ita monadem patri, dyadem matri vel vxori comparant. Quam rationem ſimilitudinis Pythagoreos ex ſignis Zodiaci genus ex maribus et feminis aequaliter mutantibus, deſumſiſſe exigua veriſimilitudine coniicit SEXTVS EMPIRICVS [p], recteque obſeruat praeſtantiſſimus FABRICIVS [q], Pythagoreos hoc

 non

l) MOSHEM. ad CVDWORTH. ſyſt. intell. c. IV. §. 20. p. 446.

m) Irriſ. philoſ. gentil. §. 16. ἀρχὴ τῶν πάντων ἡ μονάς, ἐκ δὲ τῶν σχημάτων αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν ἀριθμῶν, τὰ στοιχεῖα γίνεται.

n) l. c.

o) l. c. p. 26.

p) Adu. mathem. L. V. ſ. 8.

q) Ad h. l. et ante eum Anonymus vetus ad Ptolomaei Tetrabiblon.

non ab aſtrologis, ſed hos ab illis haec accepiſſe. Rectius haec inde arceſſuntur, vnde Pythagoras ſymbolicam philoſophiam accepit, ab Aegyptiis aliisque barbaris [r], quos ſexum in diuinis admiſiſſe primo libro oſtendimus [s]; vnde ſua quoque, vti ſupra dictum, Orpheus habuit. Hos praeceptores cum imitata ſit Pythagorae ſchola, mirum non eſt, in eodem luto eam haeſiſſe [t], et eadem ratione de cauſis rerum fuiſſe philoſophatam. Vtrum vero dyas materia ſit Pythagorae eiusque ſequacibus, et an illa independens a monade principium, ſaltem ei oppoſitum, deſignet [u], incerta pugna et euentu diſputari, obſcuritas rei ipſa ſatis prodit. Nos, canonis ſemel poſiti memores, diſſentientes veterum explicationes conciliari poſſe non deſperamus, modo notiones diſtinguamus. Si enim ex mente Pythagoreorum idea binarii abſtracta et metaphyſica ad intelligibilia in ſe conſiderata applicetur, dyas principium alterum eſt, ex quo reliqua ſunt intelligibilia, quod Plato mentem diuinam mundumque idealem vocauit, tuncque nomina illa binario addita relatiue ad monadem intelligenda ſunt. Sin principiis phyſicis explicandis adhibeantur, dyas quidem non inepte materia dicitur, verum non nude et in ſe conſiderata, ſed quatenus ex Deo emanans, vel ſecreta, addita eius vi genitrice, commota eſt ad productionem rerum omnium [v]. Ita enim obſcuriſſima veterum loca lucem capiunt, quamuis non inuiti fateamur, adeo tenuia ſibique contradicentia eſſe, quae de Pythagorae mente circa materiam veteres referunt, vt certi quid plane definiri nequeat. Certius eſt, Platonicos recentiores, Pythagorae interpretes ita de numero binario cogitaſſe. Illis enim ſolenne fuit, praeciſione mentis neſcio quas ſibi notiones fingere, quae, rebus ſenſibilibus applicatae, alium longe ſenſum induunt, quam ob cauſam obſcuriſſimi et inanes homines ſibi relinquendi ſunt. Sed cum infra de theologia Pythagorae acturis pluribus haec tangenda ſint, illis in praeſentia non immoramur.

XV. Numerus ternarius primus eſt, qui ſunt actu inaequales; primus item perfectus et medius et proportio, quo potentia monadis ad actionem et extenſionem deducitur [x]. Ita ternarium numerum, ſiue τϱίαδα definiunt *theologumena arithmetica*, quae, vt apertum, abſtracte eam conſiderant. Quid vero Pythagoras iſta triade ſymbolice intellexerit, definiri ob variam eius applicationem et incertitudinem explicationum hominum ſequioris aetatis non poſſe putamus. Nam non tantum ad phyſicas doctrinas eam retulit Pythagoras et, teſte GELLIO [y], eius numeri cubum vim habere lunaris circuli, dixit, ſed et muſicae et geometriae vniuerſae poteſtatem ab eo numero dependere, quin etiam rerum ad aſtronomiam coeleſtiumque naturam

r) Phoeniciis ſexum in diuinis placuiſſe obſeruat BOCHARTVS Geogr. S. L. IV. c. 2. p. m. 242.

s) Conf. PLVT. Qq. Sympoſ. L. VIII. q. 1.

t) ORIG. philoſ. c. II. p. 39. conf. WOLF. ad h. l. et de Manich. ante Manich. §. 29 p. 116.

u) Ita viſum PLVTARCHO de plac. philoſ. L. I. c. 7. qui materiam bruto et malo daemone animatam et informem intelligit.

v) Ex his emendanda, vel explicanda potius, quae in Amoenit. lit. l. c. hoc de argumento diximus, et repetiit cel. BEAVSOBRIVS Hiſt. Manich. T. II. p. 153.

x) theologum. arith. conf. MEVRS. l. c. c. V. p. 35. IAMBLICH. vit. Pyth. c. XXVIII.

y) L. I. c. 10.

turam ac scientiam pertinentium vim omnem habere, eamque ad substantiae productionem impellere, si NICOMACHO [z] fides est, tradidit. Sunt, quibus SS. Trinitatis mysterium isto numero subobscure innuisse Pythagoras visus est [a], quibus se iungit RAD CVDWORTHVS [b]; eos vero vel hoc nomine non audiendos esse patet, quod sententiae suae non aliud robur afferant, quam quod aeque incertum immo falsum est, Pythagoram a Iudaeis sanctiores doctrinas didicisse. Nec meliora sunt, quae pro hac opinione asserenda afferuntur: transsumsisse hoc triadis in monade comprehensae mysterium Pythagoram ab Orpheo; nam, nec trinitatem Orphicam tantae vetustatis esse supra euicimus, vt vel ipsi Orpheo, vel Pythagorae, placere potuerit, nec Platonicorum effatis tantopere fidendum est, qui cuncta in rem suam vertunt, torquent, rapiunt, suasque nugas veterum praecipuis impudenti plerumque mendacio tribuunt. Obseruatque egregie celeberrimus Cudworthi Interpres [c], ipsam triados Pythagoricae naturam, quae rerum omnium initium, medium et finem comprehendere veteribus dicitur [d], huic asserto repugnare. Igitur etiam hanc trinitatem Pythagoricam post velum relinquimus. Nomina ternionis ex veteribus collecta exhibet MEVRSIVS [e], quae ipsis tenebris obscuriora sunt.

XVI. Tetras siue numerus quaternarius omnium perfectissimus est, primus item ac primigenius et radix omnium [f]. Celeberrima haec Pythagoreorum tetractys est, tantopere horum hominum laudibus celebrata, tamque diuerse explicata a plerisque, vt facilius noctem diei iungas, quam has interpretationes inter se concilies. In numero scientifico cur potissimum locum occupet, eam potissimum rationem affert HIEROCLES [g], quod denarii vis sit quaternarius, cum 1. 2. 3. 4. simul sumta, decem conficiant, quodque sit arithmetica medietas inter vnitatem et numerum septenarium, et prima solida figura in quaternione inueniatur. Vnde audiendus non est celeberrimus olim Ienensium mathematicus ERHARDVS WEIGELIVS [h], qui Pythagoram ad quaternionem tantum computasse putat, eamque numerandi rationem ingeniose explicat: decem enim numerorum finem constituisse Pythagoram, nemo est qui ignorat [i]. Quem vero inter symbolicos numeros locum quaternario tribuerit Pythagoras, et quid in eius theologia, physiologia et ethica significet, tam diuersis agitatum et disputatum est veterum et recentiorum opinionibus, vt post molestissimum earum omnium examen, multo incertior discedas, quid tetractys Pythagorea sibi velit, quam ante id susceptum fueris. Quidam magni nominis viri, qui Pythagoram a Iudaeis purioris doctrinae semina accepisse credunt,

 innu-

z) l. c.

a) HVET. Qq. Alnet. L. III. c. 2. p. m. 93. aliique concordiae rationis et fidei assertores.

b) l. c. p. 446 seqq.

c) Ad h. l. p. 30.

d) ARISTOT. de coelo L. I. c. 1. T. I. p. 337.

e) l. c. p. 44.

f) IREN. L. I. c. 1. conf. MEVRS. l. c. p. 47. ORIG. philos. p. 33.

g) Ad aur. carm. v. 47. p. 227. eius rationes castigat CVDWORTHVS l. c. p. 449 seq.

h) In tetracty Pythagorica, et Aretologist p. 350 seqq. conf. IOH. WALLIS. Opp. T. I. p. 65. s. STVRMIVS Mathes. enucl. p. 6.

i) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 458.

innuisse eum putant [k], venerabile nomen tetragrammaton, יהוה, illudque sacrosanctum suis colendum praecepisse contendunt. Aliis, quibus, tanquam fabula, recte reiicitur, Pythagoram aliquid a Iudaeis accepisse, haec sententia exploditur [l], quid vero statuant de ipsa tetracty, incerti haerent. Sunt, iam a PLVTARCHO [m] memorati, qui quatuor animae facultates, ex quibus veluti partibus animam humanam componebant, intelligi volunt, quamquam incerti sint, quas facultates virtutesue animi intelligere debeant. Alii ad animam mundanam [n], alii ad quatuor virtutes cardinales [o] Pythagoreos respexisse autumant. Alii, qui Empedoclem ad hanc tetractyn potissimum respexisse obseruant[l], quatuor elementa, ex quibus ille animam conflatam fuisse, quaeque aeternae naturae esse statuit, illum intellexisse putant [p]. Alia sententiarum diuortia et diuersissimas opiniones, ne nimii simus, praeterimus. Et hi quidem omnes, etsi tanto opinionum interuallo inter se diuersi, ad notissimos versiculos aurei carminis prouocant,

Οὐ μὰ τὸν ἁμέτερα ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν
Παγὰν ἀενάου φύσεως, ῥίζωμά τ' ἔχουσαν

qua ratione eos legit SEXTVS EMPIRICVS [q] tam diuersa enim duorum horum versuum lectio est, vt diuersae quoque inde exsculptae sint non versiones tantum, sed et explicationes: quas referre, et, quibus singulae premantur, difficultates exponere, nec otii, nec instituti nostri est, pleraque neruose et breuiter complexus est MOSHEMIVS [r]. Ipsa tot sententiarum diuortia satis produnt, obscurissimum aenigma coniecturis incertis non tam solui, quam potius implicatius reddi. Nec, vt verum candide et modeste fateamur, nos meliora habemus, quae lectori propinemus, malumusque nostram fateri ignorantiam, in rebus quas ipse magister nescire alios voluit, quam incertis coniecturis lectori nostras opiniones pro Pythagoreis obtrudere: qua in re magni viri, multaeque in veterum rebus eruditionis, IACOBVS THOMASIVS et IOH. LAVR. MOSHEMIVS nobis exemplum praeiuerunt. Pauca tantum adiicimus, quae verisimilitudinis leges non migrare, supra posita probant. 1. Non esse versiculum hunc ab ipso Pythagora, sed a Pythagoreo quodam: hi vero cum puras non seruauerint doctrinas praeceptoris, sed ex suo ingenio multa vel adiecerint vel mutauerint, cuius exemplum Empedocles esse potest; sequi inde, quod ex hoc ipso versu de tetracty Pythagorae iudicium satis accuratum formari nequeat. 2. Admisso etiam versiculo tan-

quam

k) HVET. Dem. Eu. Pr. IV. c. II. §. 8. p. m. 53. CVDWORTH. l. c. SELDEN. de Diis Syr. L. II. c. 1. p. 20. IAC. LYDIVS de Iuram. L. III. §. 2. p. 302. conf. quos nominant THOM. BVRNET. Archaeol. philos. L. I. c. 11. p. 428. MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.

l) HENR. MORVS defens. Cabb. philos. c. II. p. 125 seq. MOSHEM. l. c. cl. IOH. FR. HOMBERGK de Themide p. 155.

m) De plac. philos. L. I. c. 3. conf. IAC. THOMAS. de exust. mundi Stoica diss. XXI. p. 251.

n) GASSENDVS Phys. S. I. L. I. c. 5. T. I. Opp. p. 157. inclinat huc etiam THOMASIVS l. c.

o) FABRICIVS Proleg. ad MARINI vitam Procli.

p) Coniectura haec est MOSHEMII. l. c. p. 452.

q) Adu. Math. L. IV. s. 3. L. I. adu. Log. s. 94. aliter legunt IAMBLICH. de vit. Pyth. c. XXVIII. aliter theolog. arithm. p. 20. aliter MACROBIVS Somn. Scip. L. I. c. 6. alii aliter.

r) l. c. p. 451. n. 37.

s) ll. cc.

quam genuino, incertum esse, num ista tetractyos traditio, et iuramentum per tradentem factum, ad Deum animae istud quaternionis principium infundentem, vel ad Pythagoram, eius notitiam discipulis facientem referendum sit; per Pythagoram enim eius asseclas iurauisse, supra iam docuimus [t]. Aeque vero incertum esse, num in illis versiculis, vox ἔχουσαν, ad παγὰν, vel ad τετράκτυν referatur adeoque tetractys a Deo, fonte aeternae naturae distinguenda sit, nec ne? 3. Probabile porro esse, Pythagoram et sequaces quaternionis symbolo non solum in describendis Dei tum attributis, tum emanationibus, sed et in delineandis animi quoque quin et rerum naturalium proprietatibus tanquam numero symbolico vsos fuisse; nec a scopo tantopere aberrare eos putamus, qui inde tot diuersas de tetracty Pythagorica sententias ortas esse statuerint. 4. Operam itaque atque oleum eos perdere, qui lucem tetracty Pythagoricae affundere, et rem obscurissimam in claritate maiore ponere laborant. Quare et lectorem his non amplius detinemus, monitum, vt imprimis a Platonicis recentioribus sibi imponi non patiatur, qui omnia alia, quam γνησίως Pythagorica nobis exhibent.

XVII. Pentas numerus primus complexus est omnis numeri speciem, parem et imparem, binarium nempe et ternarium [u].

XVIII. Numerus senarius perfectus est [x]. Creationem mundi innuisse vult CLEMENS ALEXANDRINVS [y], qui commune PP. praeiudicium sequitur, Pythagoram fuisse discipulum Iudaeorum. Eo vero numero sanitatem quoque significasse, LVCIANVS [z] indigitat, qui triplicis trianguli inter se alternatim iuncti figuram ad suos in literis praefixisse, et ita sanitatem precatum fuisse, ait.

XIX. Septenarius numerus, venerabilis est, perfectus, et rebus sacris quam maxime conuenit [a]. Propter perfectionem septimestres quoque partus viuere statuebant, de qua opinione dignus est qui legatur LAVR. RAMIREZ DE PRATO [b]. Aliis tamen inter gentiles Aegyptiacam opinionem sequentibus, ater et infelix visus est, hincque intermissi labores: quae ad feram istam numeri huius rationem reuocanda non sunt, vel sabbathum aliquod inde gentile exsculpendum [c]. Nomina huius numeri post Nicomachum vide apud MEVRSIVM [d].

XX. Octonarius primus cubus est, et solus, in decem, numerus par in pari [e].

XXI.

t) HIEROCLES l. c. IAMBLICH. vit. Pyth. n. 150. 162.

u) Conf. MEVRS. c. V. THEON mathem. Platon. c. 44.

x) IDEM l. c. y) Strom. L. VI. p. 683.

z) De lapsu inter salut. T. III, p. m. 198. VOSSIVS de idololatr. L. IX. c. 36.

a) Nicomach. ap. PHOT. l. c. Theolog. arithm. MACROB. L. I. c. 6. MEVRS. l. c.

b) In Pentacontarcho p. 24. ed. Fabric.

c) De septenario numero veterum sententias X. VARRONIS libro de hebdomadibus exponit GELLIVS L. III. c. 10. septimum numerum ante Pythagoram sacrum fuisse, ex Homero et Hesiodo apud CLEM. ALEX. Strom. L. V. EVSEB. praep. L. III. c. 12. patet. Ab Aegyptiis Planetarum ordinem sequentibus deriuat VOSSIVS de orig. idol. L. II. c. 34. p. 489. alii ex Sabbatho in paradiso instituto, vid. MORHOF. Polyhist. T. I. L. I. c. 12. p. 118. incerto omnes fundamento. conf. I. I. SYRBIVS diss. de Sabbatho gentili, MARSHAM. Can. chron. Sec. IX. p. 197.

d) l. c.

e) theol. arithm.

XXI. Enneas eſt primus ab impari quadratus [f].

XXII. Numerus maximus denarius eſt, qui et quaternarius eſt, et rationes tum numerales tum harmonicas omnes continet [g]. Ad decem enim numerantes pedem ad vnitatem referunt [h]. Hinc abacus Pythagoricus.

XXIII. Ex arctiſſima inter Deos et numeros amicitia oritur Arithmomantia, ſiue diuinatio ex numeris, qua Pythagoras vſus eſt, et quam Abarim quoque docuit [i]. Cuius fundamentum in connexione ſubſtantiarum inter ſe omnium intellectualium, ſiue deorum et daemonum conſtitutum explicat fragmentum ἱερῦ λόγυ, quod affert IAMBLICHVS [k]. Pleraque vero vel ad ſuperſtitionem, vel ad fraudes et mendacia pertinuiſſe, dubitari nequit, vnde explodendi ſunt, qui neſcio quae myſteria Pythagorica ex numeris ad diuinandum quoque apta ex recentioribus ſomniant [l].

Muſica. §. XIX. Poſt arithmeticam muſicae potiſſimam rationem habebat Pythagoras in praeexercitationibus philoſophicis, eam enim ad καθάρσεις referebat, quibus animum ſanare et ab affectuum morbis repurgare contendebat, quod qua ratione fecerit, IAMBLICHVS [m] exponit qui videndus. Mane itaque et veſperi diſcipulos ea vti iuſſit, vt ſupra pluribus docuimus Enatus hinc iis, qui Pythagoream doctrinam explicare conati ſunt, latiſſimus de muſica Pythagoreorum dicendi campus, quae tamen eiusdem ſunt, ac ſuperiora, commatis, et poſteriorum temporum cogitata pro vetuſtiſſimis Pythagoricis nobis vendunt. Summam tamen eorum audire operae pretium eſt, vt de re ipſa conſtet, prolixiora et ſpecialiora in hiſtoria muſices et ſcriptoribus veteribus quaerenda ſunt, qui de muſica ſcripſere [n], quibus noſtri inſtituti huiusque loci non eſt diu immorari. Placuiſſe vero Pythagorae et diſcipulis veteres referunt:

I. Muſica eſt contrariorum apta compoſitio multorumque adunatio et diſſentientium conſenſus [o].

II. Muſica iudicanda eſt non ſolo auditus monito, in ſonituum differentiis percipiendis, ſed proportionibus accommodandus eſt intellectus, quae ſaepe minus ſenſuum perceptioni conueniunt, ſed ratione comprehenduntur [p]. Ita Pythagorica muſicorum familia philoſophica ratione artem perſequens, ab Ariſtoxenia ſe diſtinguebat, quae ſenſu harmoniam diiudicabat, eaque ex cauſa Pythagoreos ridebat, hocque proportionum criterio opprobrium, teſte PTOLOMAEO [q], iis faciebat. Ariſtoxenus vero non Ari-

f) ibid.
g) ATHENAG. leg. pro Chriſt. p. m. 6. ed. Par.
h) PLVT. de plac. phil. L. I. c. 3.
i) IAMBLICHVS c. XXVIII. n. 146.
k) l. c.
l) PETRVS BVNGVS in myſterio numer. conf. IOH. ANDR. SCHMID de geomantia pulueri inſcripta p. 13. CASP. PEVCERVS de variis diuinandi generibus p. m. 179 ſeqq. pertinet huc ſphaera Pythagorica diuinatoria, quam ab APVLEIO, vt fertur, Latine redditam affert CASP. BARTHIVS aduerſ. L. XXX. c. 7.
m) c. XXV. n. 110. conf. BVDDEVS diſſ. de καθάρσει philoſoph. Anal. hiſt. phil. p. 373 ſeqq.
n) Veteres et recentiores de muſica veteri ſcriptores diligenter more ſuo enarrat I. A. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 257 ſeqq. Inter illos eminuere Pythagorei, conf. editores muſicorum veterum MEVRSIVS, WALLISIVS, MEIBOMIVS, et VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XXII. §. 4 ſeqq. p. 93 ſeqq.
o) THEON SMYRN. mathem. Plat. c. I. p. 15.
p) PTOLOMAEVS harm. c. 2.
q) l. c.

Ariſtotelem tantum audiuit, ſed etiam Pythagoricis praeceptis imbutus fuit, et de hiſtoria quoque Pythagorica egregie meruit, licet ab vtraque, in qua inſtitutus erat, ſecta diſcederet [r].

III. Certis itaque et immutabilibus regulis et canonibus inaedificanda muſices harmonia eſt, vnde et canonica dicitur, non ab inſtrumento, quod canon dicitur, ſed a rectitudine, quoniam ratio rectum inuenit harmonicis canonibus ſiue regulis vſa. Eſt itaque, ſi Pythagoricum ſermonem reſpicias, canonicus generatim loquendo harmonicus, qui ratiocinatione occupatur circa id, quod ex harmonia conſiſtit: et vt muſicus harmoniae initium a ſenſu ducit, ita canonicus a regulis et ratiocinatione circa proportiones occupata [s].

IV. Vocis duae ſpecies ſunt, vna continua altera interuallis procedens. Illa, quae manifeſtas atque inter ſe diſtinctas ſonorum tenſiones non reddit, vtimur loquentes ac legentes; haec in cantu vſurpatur, et in omni ſono ſiſtitur, ac manifeſtam reddit, quae in omnibus partibus eſt, mutationem [t].

V. Nomina ſonorum ab illis in coelo verſantibus ſeptem ſtellis, terramque circumeuntibus ſunt appellata; ex ipſo enim circumductu orbium ſonus naſcitur, ac ſtrepitus; isque eſt vel magis fluctuans, aut contra magis reluctans, adeoque magnitudine et celeritate vocis et loco inter ſe diuerſus. Sonus vero hic, quia ictum certa numerorum obſeruatio moderatur, cunctis diuinis legibus et ſtata ratione procedentibus, modulamen dulce et muſicum efficit [u]. Haec Pythagoram auditu percepiſſe iactabant vaniſſimi homines [x], primumque tradidiſſe. Inde factum, vt conſonantiarum ſoni planetis applicarentur, quae PTOLEMAEVS et NICOMACHVS prolixe explicant, qui videndi.

VI. Arithmeticae harmoniae proportiones ſunt diapaſon, diapente, diateſſaron: Quas qua ratione inuenerit Pythagoras, ita narrant veteres [y]: meditabundus aliquando, num auditui aliquod excogitare poſſet adminiculum firmum ac erroris expers, prope fabri ferrarii officinam obambulans audiuit malleos ſuper incudem ferrum emollientes, ſonosque congruos red-

r) Ariſtoxenus Tarentinus, Spinthari muſici filius, patris primum et Lamprii Erythraei diſcipulus, inde Xenophili Pythagorici et demum Ariſtotelis, qui cum in ſucceſſione ſcholae ei Theophraſtum praetuliſſet, adeo eum offendiſſe dicitur SVIDAE in Ariſtox. T. I. vt peſſime de eo defuncto dixerit, cuius tamen contrarium teſtatur Ariſtocles apud EVSEB. praep. L. XV. c. 2. eius elementa harmonica poſt MEVRSIVM debemus M. MEIBOMIO inter ſeptem muſicos veteres T. I. Amſt. 1652. 4. Animam nihil eſſe niſi harmoniam affirmauit. Scripſit βίους ἀνδρῶν vitas virorum, id eſt, Pythagoreorum, Pythagorae, Archytae, Hipponis, Xenophili et aliorum, vid. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. I. c. 9. IONSIVS de Script. hiſt. philoſ. L. I. c. 14. p. 72. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 255. qui de ſcriptis eius deperditis agunt. GELLIO N. A. L. IV. c. 11. audit vir literarum veterum diligentiſſimus, PLVTARCHVS vero, quod non liceat ſuauiter viuere ſec. Ep. non ſine magna voluptate legi poſſe eius vitas aſſerit, conf. quos laudat MATTHESONIVS in der Orgelprobe praef. p. 22 ſeq.

s) PORPHYR. in Harm. Ptolom.

t) NICOMACH. manual. harm. L. I. c. 2. p. 2 ſeq.

u) ibid. conf. VOSS. de ſcient. math. c. XX. p. 81.

x) IAMBLICH. vit. Pyth. c. XIV. n. 65. conf. GEBHARDVS de harmonia coelorum Pythagorica.

y) CENSORIN. de die nat. c. 10. BOETH. de muſic. c. 10. MACROB. in ſomn. Scip. L. II. c. 6. NICOMACH. l. c. c. 6. n. 10. GAVDENT. iſag. harm. p. 13. IAMBLICH. l. c. c. XXVI. n. 115. aliique. Nos Nicomachum et Iamblichum ſequimur.

reddentes, vna tantum consonantia excepta: et agnouit in illis concentum diapason, et diapente, et diatessaron, illum vero, qui inter diatessaron et diapente medius est, vidit inter se quidem symphoniae expertem esse, supplere autem, quod in iis exuberat. Ingressus itaque in officinam variis experimentis cognoscit, soni diuersitatem nasci ex malleorum magnitudine, non ex cudentium viribus vel ferri conuersione vel figuris malleorum. Ponderibus itaque malleorum maxime aequalibus accurate exploratis domum rediit, vnicumque paxillum parietibus ab angulo ad angulum infixit, deinde ab hoc paxillo quatuor chordas eiusdem materiae et magnitudinis atque crassitiei et aequaliter contortas ex ordine suspendit, singulisque singula pondera ab infima parte alligauit, cumque ita longitudinem fidium omni modo exaequasset, binas simul chordas alternatim pulsans dictam consonantiam inuenit. Nam illam, quae maximo pondere 12. tendebatur, cum ea, quae minimum pondus 6. habebat, simul pulsam diapason resonare deprehendit. Porro maximam illam, ad minimae proximam 8. pondera habentem, diapente consonare obseruauit; vnde hanc in ratione sesqui altera (εν ἡμιολίῳ) constituit. Ad eam, quae huic proxima, quoad grauitatem ista minorem, sed reliquis maiorem, quae nouem pondo esset, ipsam diatessaron efficere, et proportionem habere ad chordam 12. ponderum sesqui tertiam, ad chordam minimam 6. ponderum, sesqui alteram. Quod itaque est inter diapente et diatessaron, hoc est, quo diapente consonantia superat diatessaron, confirmabatur esse in superoctaua ratione, in qua nouem octo, et vtrinque probabatur quod concentus diapason, qui systema dicitur, esset contextus quidam iunctis diapente et diatessaron vt dupla ratio systema est sesqui altera et super tertiae in his numeris 12. 8. 6. aut contra ipsius diatessaron et diapente, vt duplum, super tertii et sesqui alteri, vt puta in tali ordine 12. 9. 6. Hac via proportionum ratione stabilita facili artificio illam communem paxilli, qui duobus parietibus ab angulo ad angulum affixus erat, lineam, ex qua chordae religatae erant, transtulit ad caput instrumenti, quod chordotonon vocabat; chordas vero clauorum superiorum, commensurata ad ponderum proportionem eorundem conuersione, intendebat: hacque norma vsus, ad varia deinceps instrumenta experimentum applicabat, eamque vbiuis proportionum deprehendebat consonantiam. Nominabat autem hypatem sonum numeri senarii participem, mesen, octenarii, qui illius existit supertertius; paramesen vero nouenarii quidem participem, tono autem acutiorem, quam est mese, atque illius superoctauam; neten denique de duodenario participantem; cumque compleuisset sonis proportionalibus secundum genus diatonicum interiecta spatia, octo chordarum compaginationem consonis numeris subiecit, duplo, sesqui altero, supertertio, atque horum differentiae superoctauo. Chromaticum vero genus et enharmonicum ex hoc declarauit. Ex his patet:

VII.

Typus Generis Diatonici.

ad Tomi I. p. 1058.

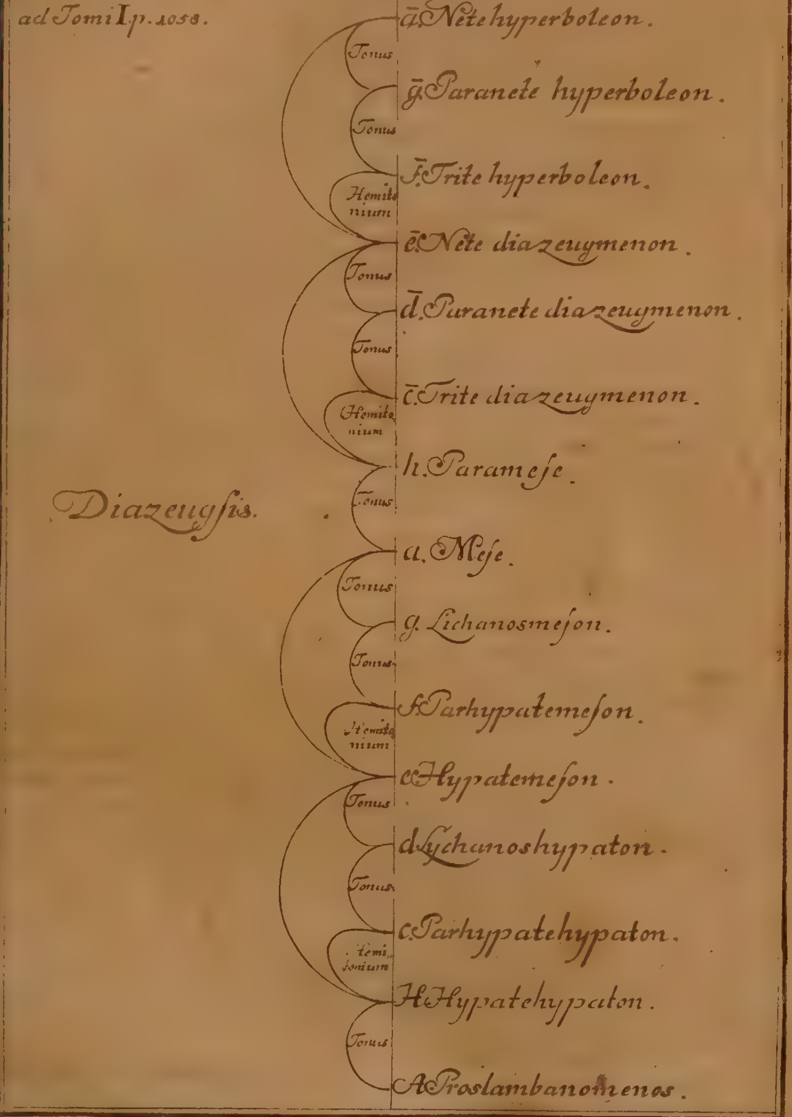

VII. Genera tria ſunt, diatonicum, chromaticum, enharmonicum, quorum naturam et indolem muſici veteres editi a MEIBOMIO prolixe deſcribunt [z]: qui tamen in quibusdam inter ſe diſſentiunt.

VIII. Generis cuiusuis gradus et progreſſus quidam naturales ſunt, et diatonici quidem hi: hemitonium, deinde tonum, atque hoc eſſe diateſſaron ſyſtema duorum tonorum, et hemitonii: Deinde adſumto alio tono, hoc eſt eo, qui eſt, interpoſitus, diapente fieri ſyſtema, trium tonorum quod ſit et hemitonii. Deinde huic hemitonium et tonum, aliud diateſſaron hoc eſt, ſupertertium. Vt in Pythagorica lyra, quae eſt octo chordarum, quaeque aut ſecundum coniunctionem ſyſtema quoddam exiſtit tetrachordi, et pentachordi: aut ſecundum disiunctionem duorum tetrachordorum tono inter ſe inuicem ſeparatorum, a grauiſſimo ſono progreſſus ſit ille, vt quinti a ſe ſoni inuicem omnes diapente conſonent, hemitonio pedetentim in quatuor regiones tranſeunte, in primam nempe, ſecundam, tertiam, quartam [a].

IX. Muſicae ſublimitas, vt per numeros magis, quam ſenſu percipiatur, canon monochordi probe diſcendus eſt. Hoc praecepiſſe ſuis Pythagoram moribundum refert ARISTIDES [b]; nam illius inuentum fuit; quapropter Arimneſtus, Pythagerae filius tabulam aeneam in templo Iunonis dedicauit, cui praeter alias artes canon quoque muſicus inſcriptus fuit, ſublatus poſtea a Simo muſico, qui ſibi canonem vindicans, tanquam inuentum ſuum publicabat [c].

X. Cantibus et rythmis aptaque certorum modorum modulatione mores atque affectus emendantur, animorumque facultatum harmoniae ad ordinem primigenium reuocari poſſunt, ſicque medela corporis et animi morbis afferri. Hoc non tantum docuiſſe ait IAMBLICHVS [d], Pythagoram diſcipulos ſuos, ſed iis quoque certos attactus et apparatus muſicos (ἐξαρτύσεις καὶ ἐπαφὰς) praeſcripſiſſe, ac diuina quadam ratione modulationes quasdam diatonicas, chromaticas et harmonicas ita attemperauiſſe, vt illis facile in contrariam flecterent partem et circumagerent vehementiores animae affectus, conuenienti modulatione veluti medicamine ſalubri temperatos. Ex quibus clarum eſt, non in ſolis modis eorumque vſu, ſed ipſis potius melodiis earumque attemperatione hos effectus muſicae poſuiſſe Pythagoram, qui cum hodie ignorentur, fruſtra diſputatur, qua ratione effe-

z) Videndus imprimis ARISTIDES de Muſic. L. I. p. 18. 19. cui harmonia appellatur illud genus, quod minimis abundat interuallis, a coagmentando dictum. Diatonum, quod tonis abundat, quandoquidem in ipſo vox vehementius diſtenditur. Chroma, quod per hemitonia contenditur.

a) NICOMACH. l. c. p. 14. quae vt intelligantur, veteris muſicae notitia requiritur, cui praeter alios a FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II p. 270 ſeq. et MATTHESONIO ll. c. allegatos lucem affundunt MAR. MERSENN. in rariſſimis Qq. in Geneſ. p. 1515 ſeqq. et in octo harmonicorum libris, quatuorque de inſtrumentis muſicis Pariſ. 1648. fol. et de harmonia ib. 1644. 4. et IO. BAPT. DONI de praeſtantia muſicae vet. Rom. 1635. 4. et annot. in eum ib. 1640. 4. IO. FELLVS de muſica antiqua Graeca ad calc. Arati Oxon. 1672. 8. editi.

b) l. c. L. III. p. 116.

c) PORPHYR. n. 3. HOLSTEN. ad h. l. LAERT. L. VIII. ſ. 12.

d) c. XXV. n. 65.

effectus tam mirabiles, quales veteres referunt musica vetus sortita sit [e]. Errare vero eos, inde quoque manifestum est, qui diuersorum modorum effectus, quantitatibus graduum localibus tonorum vel hemitoniorum tribuunt, licet multi veterum ita loqui videantur, cum potius ad diuersa genera cantionum, earumque qualitatem moralem referendi sint [f]. Tropi quidem, definiente BOETHIO [g] sunt constitutiones in totis vocum ordinibus vel grauitate vel acumine differentes, quae vero qualitatibus, ordine, mensura et his similibus quam maxime variant. Ceterum, obseruante PORPHYRIO [h] habuit Pythagoras certa carmina peculiaria, quibus corporum morbis medebatur, quae tamen non ad nudos musicae effectus, sed etiam ad ἐπῳδὰς referenda sunt. Incantationibus enim et magicis carminibus vsum esse, ipse tradit hoc loco Porphyrius. Dorium vero modum prae ceteris adhibebant Pythagorei. Ridet hanc medicinam musicam more suo SEXTVS EMPIRICVS [i], in dubium vocat cl. STOLLIVS [k].

XI. Lyra philosophanti vtendum, non tibia, quae aliquid molle et pompae accommodatum liberisque hominibus indignum resonat [l].

XII. Imprimis mane ac vesperi musica animus repurgandus est. Fuisse hanc consuetudinem inter Pythagoreos receptam, supra obseruauimus [m].

Geometria.

§. XX. Praeter arithmeticam et musicam magnum quoque pretium geometriae Pythagoras statuit, quam cum didicisset in Aegypto, ipse primus inter Graecos ad quandam perfectionem perduxit. Exilia enim fuisse, praecipue quae theoreticam geometriam concernunt, quae a Moeride reperta tradebant Aegyptii, primo libro luculenter demonstrauimus, et ex inuentis quoque Pythagorae geometricis patet, quae Aegyptios latuisse oportet. IAMBLICHO [n] itaque nescio quae geometrica mysteria quae in Aegypto Pythagoras didicit, crepanti, fides habenda non est. Verisimiliora sunt quae tradit, accepta ab Aegyptiis auxisse, et discipulis tradidisse, quo forte sensu accipiendus est PROCLVS [o], qui affirmat, primum eum geometriam in formam scientiae redegisse, principiis eius inde a primis initiis consideratis. Ante Pythagoram enim praeter Ameristum et Hippiam, Thales in eo studio fuerat versatus, vt huius libri capite primo obseruatum. Quod enim Thales in Ionia fecit, Pythagoram fecisse in magna Graecia omnino probabile est; quanquam, si verum sit, Pythagoram audiuisse Thaletem, ad hunc initia, ad illum perfectior constitutio geometriae theoreticae referri debet [p]. Coniunxit vero Pythagoras numeros cum figuris geometricis, vt

e) Multa hac de re affert MERSENNVS Qq. in Genes. p. 1570 seqq. exempla habes apud SENEC. de ira L. III, c. 9. AELIAN. L. XIV, c. 23. IAMBL. vit. Pyth. n. 112. PORPHYR. n. 30 QVINTIL. L. I, c. 10. L. IX, c. 4. SEXTVM EMP. adu. Math. L. VI, f. 8.

f) Legi merentur, quae erudite hac de re disputat MATTHESONIVS l. c. § 67 seqq. p. 30 seqq.

g) Lib. IV, c. 14.

h) l. c.

i) l. c. f. 23. effectum tamen negare non audet.

k) Hist. phil. mor. gent. § CXXIV, p. 215. conf. MERSENNVS l. c. p. 1533.

l) IAMBLICH. l. c. n. 111. SENECA de ira L. III. c. 9.

m) ibid. conf. SCHEFFER. l. c. c. XIV, p. 166.

n) c. XXIX. n. 158.

o) In Euclid. L. II. praef. p. 19.

p) Conf. VOSSIVS l. c. c. XIII. p. 49. et addend. p. 433.

vt rerum principia adumbraret, hinc ſtatuit, ſi fides PROCLO[q], cui pleraque debemus:

I. Punctum proportione vnitati, lineam binario, ſuperficiem ternario, corpus quaternario reſpondere.

II. Punctum eſſe vnitatem habentem poſitionem.

III. Lineam binarium eſſe, quia ſecunda ſit, atque prima ab indiuiſibili motione.

IV. Superficiem ternario ſimilem eſſe, quoniam omnes figurae ſuperficiei primam triada agnoſcant.

V. Circulum, qui rotundarum figurarum princeps eſt, triadem occulte complecti, centro ſpatio, et circumferentia[r].

VI. Triangulum manifeſte ternario contineri, adeoque ſimpliciter eſſe principium generationis et formationis generabilium, et proportiones omnes, naturales aeque ac elementorum conſtitutionis eſſe trigonas. Plura addit Proclus, vt rebus naturalibus haec applicet, quae luculenter eius ingenium ad tricas maximopere inclinans, redolent.

VII. Quadratum diuinam praecipue repraeſentare eſſentiam, eo enim maxime purum ſignificari ordinem atque intemeratum. Pertinent huc etiam theoremata a Pythagora, forte a diſcipulis etiam, inuenta, qualia ſunt[s].

VIII. Sola haec tria polygona totum ſpatium circa aliquod punctum implere triangulum aequilaterum, et quadratum et hexagonum aequilaterum et aequiangulum.

IX. Triangulum quoduis angulos internos aequales habere duobus rectis.

X. In triangulo rectangulo quadratum, quod imponitur lateri angulum rectum ſubtendenti, aequale eſſe quadratis, quae imponuntur lateribus angulum rectum continentibus. Hoc theoremate inuento hecatomben Pythagoram ſacrificaſſe Muſis, refert Apollodorus[t], PLVTARCHVS[u] bouem, PORPHYRIVS[x] bouem ex farina confectum, quod cruenta ſacrificia offerre non ſoleret. Qua ratione ſtatuam Herculis aſſecutus ſit narrat GELLIVS[y] qui videndus.

§. XXI. In Aſtronomia haec placuiſſe, ſi non ipſi Pythagorae, quod tradunt, certe Pythagoreis, veteres referunt: *Aſtronomia.*

I. Tria eſſe, quae coeli nomine dicuntur. Primo quidem ipſam ſphaeram inerrabilem ſiue firmamentum, ſecundo, diſtantiam illam, quae eſt a firmamento vſque ad lunam; tertio vniuerſum mundum, coelum ſcilicet et terram[z].

q) In Euclid, L. III. ex quo potiora refert STANLEIVS Hiſt. philoſ. P. VIII. p. 741 ſeqq.

r) Latentes virtutes geometricas in rebus naturalibus qua ratione expreſſerint, videſis PSEVDO-ORIG. philoſ. c. II. p. 35. quos ideo recte ridet BVRNETIVS Archaeol. phil. L. I. c. 13. p. 425.

s) PROCLVS l. c. p. 81 ſeqq.

t) LAERT. L. VIII. §. 12. VITRVVIVS Archit. L. IX. c. 1.

u) l. ſupra cit.

x) n. 36.

y) Lib. I. c. 1.

z) Anonymus PHOTII l. c.

II. Decem esse sphaeras coelestes (duodecim enim, qui narrat, Anonymus PHOTII audiendus non esse videtur) quarum nouem tantum oculis nostris pateant, stellarum nempe fixarum, septem planetarum, et terrae nostrae; decimam ἀντίχθονα esse, id est oppositam terrae nostrae [a]. Quid vero antichthon Pythagoreorum sit, et an coelum [b], vel luna, quod post veteres quosdam [c] placet BVRNETIO [d] et BVDDEO [e], an aliud, erudite disquirit, veterumque ea de re diuersas exponit opiniones IAC. THOMASIVS [f], qui legendus. Quod si SIMPLICII [ff] hac de re cogitata, quae omnium proxime veritati accedere videntur, sequimur, Pythagorei, cum in coelestibus quoque propter harmoniam mundi vniuersalem numerorum elementa quaererent, et decadem perfectissimam omnium ponerent, nouem, quas videmus sphaeris addidere decimam, antichthona, terrae nostrae oppositam, vt totum aequaliter compactum deprehenderetur [g], licet nec vidissent, nec scirent, qualis ἀντίχθων illa esset. Eiusmodi enim notiones et ideas nihili saepissime excogitauit arrogans ignorantia et δουλεία τῆς ὑποθέσεως.

III. Medium in mundo locum ignem obtinere, vel, vt STOBAEVS [h] exprimit, in medio quatuor elementorum igneum vnitatis globum esse, circa quem reliquae mundi partes mouentur atque voluuntur.

IV. Terram immotam non esse, neque in medio globi positam, sed suspensam, quippe quae sit ex sideribus circa positum in medio ignem actis, hoc ipso motu diem noctemque efficiens. Nobilis et decantata hypothesis, quam post Nicolaum Copernicum totus fere hodie recepit orbis mathematicus. Eam Philolao quidam tribuunt, sed receptum in schola Pythagorae dogma fuisse, PLVTARCHI [i] et aliorum testimonia euincunt, Philolaus vero primus, vt alia quoque, vulgauit [k], ex quo passim veteribus receptum fuit. Male itaque SIMPLICIVS [l], vt malesano, cui adhaerebat, syncretismo faueret, per istum ignem vim procreantem, nutrientem, excitantem intelligi, quae medio insit terrae contendit. Ille enim ipsius ARISTOTELIS testimonio facile refutatur. Quod si CLEMENTI ALEXANDRINO [ll] fides est, hanc hypothesin in Aegypto didicit Pythagoras, vbi scarabeus globum ex fimo formatum voluens, eam significasse dicitur.

V. Magnum annum Saturni ambitu definiri, qui XXX. annis cursum absoluit, vt Iupiter XX. Mars II. Sol I. parique spatio Mercurius et Venus, Luna menstruo [m]. Sed et methodum planetarum anticipationes et retar-

dationes

a) PLVT. de an. procreat. T. III. p. m. 98 seqq.

b) CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 614.

c) SIMPLICIVS ad ARIST. de coelo L. II. c. 13.

d) Archaeol. philos. L. I. c. XI. p. 424.

e) Hist. phil c. III. §. 41. p. 102. Huic opinioni obstat, quod antichthon nostris oculis non exposita sit sec. Pythagoreos.

f) Obs. Hal. Lat. T. IV. obs. 19. p. 388.

ff) l. c. p. 113.

g) ARISTOT. l. c. T. I. p. 363.

h) Eclog. physic. L. I. c. XXV. p. 7. vbi tamen ignis ille vniuersalis ab igne extremo distinguitur. Quod ex Empedoclis hypothesi de duplici sole lucem capit, de quo infra.

i) In Numa T. I. p. m. 123. Philolao vero adscribit de placit. phil. L. III. c. 12. et LAERT. L. VIII. s. 85.

k) Conf. VOSSIVS de sectis c. VII. §. 41. de scient. math. c. XXXIII. §. 8. ANONYM. Photii l. c.

l) l. c.

ll) Strom. L. V. p. 556.

m) ANONYM. Photii l. c.

dationes atque anomalias per eccentricitates et epicyclos explicandi quidam ad Pythagoram referunt[n], alii Eudoxum inuentorem faciunt.

VI. Planetas motum habere ἔνρυθμον et interualla muſicis diaſtematis congrua, ſonitusque varios reddere, pro ſua quemque actitudine, ita concordes, vt dulciſſimam quidem melodiam concinant, ſed nobis auditu non perceptibilem, propter vocis magnitudinem. Id qua ratione computauerit Pythagorae ſchola, apud CENSORINVM[o] legi poteſt, qui tamen aliter rem explicat, quam PLINIVS[p].

VII. Venerem et phoſphorum et heſperum eſſe. Eius naturam Pythagoram primum detexiſſe ait PLINIVS[q], quo cum conſentit LAERTIVS[r]: illum tamen, dum Olymp. XLII. id factum eſſe contendit, erraſſe, ex iis manifeſtum eſt, quae ſupra de Pythagorae aetate diſputauimus. Sed et alia inuenta tribuunt Pythagorae veteres. Ita enim primus obliquitatem eclipticae obſeruaſſe dicitur PLVTARCHO[s], quod alii Anaximandro, alii Oenopidae Chio[ſ] tribuunt, idque forte, ſuo de quouis loco, recte.

VIII. Lunam ceterosque globos planetarum habitabiles eſſe. Inter doctrinas Orphicas hanc quoque ſupra retulimus, ex quo forte fonte eam hauſit Pythagoras[ſſ].

IX. Eſſe antipodas, quibus ſuperius ſit, quod nobis infra[t]. Platonem tamen antipodas primum deſignaſſe, ſupra idem LAERTIVS nos docuit.

§. XXII. Hiſce diſciplinis propaedeumaticis praeparatos diſcipulos ad ipſa philoſophiae adyta ducebat, et arcanam ſapientiam iis tradebat, de rebus tum diuinis tum naturalibus, tum moralibus et humanis diſſerens[u]. Antequam vero placita, quae Pythagorae in ſingulis philoſophiae partibus tribuuntur, recenſemus, prius, quid de philoſophia eiusque ſtudio in genere diſſeruerit, exponendum eſt, ſine quo reliqua non intelligi poſſunt. Dolendum vero, pleraque, quae hic afferri poſſunt, Platonicis deberi, quorum fides qua ex cauſa hac in re ſuſpecta ſit, in limine huius capitis enarrauimus. Cum tamen certiora nobis non ſuppetant, illi audiendi ſunt. Eo vero potiora redeunt: *Philoſophia in genere.*

I. Sapientia et philoſophia multum inter ſe differunt[v].

II. Sapientia vera eſt ſcientia quaedam, quae verſatur circa pulchra, eaque prima diuina, et incorruptibilia, quae eodem modo ſe ſemper habent, et ob quorum communionem etiam cetera pulchra quis dixerit. Ita IAMBLICHVS[w], qui breuius alio loco: ſapientia eſt ſcientia veritatis, quae eſt in entibus.

III.

n) GEMINVS aſtrol. c. I. IAMBLICH. c. VI. n. 31. ſecutus.
o) De die natali c. 13.
p) Lib. IX. c. 21. 22. q) Lib. II. c. 8.
r) Lib. VIII. ſ. 14.
s) De placit. philoſ. L. II. c. 12.
ſ) CENSORIN. l. c. c. 19.
ſſ) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 132.
t) LAERT. L. VIII. ſ. 26.
u) GELLIVS L. I. c. 9.
v) IAMBLICH. vit. Pyth. c. XII. n. 59. c. XXIX. n. 159. Intr. in Nicomach. arithm. p. 5. conf. TENNVL. ad h. l. p. 75. PORPHYR. n. 53.
w) ll. cc.

III. Entia haec ſunt, quae ſunt expertia materiae, aeterna, et per ſe efficientia, qualia ſunt incorporalia.

IV. Quae per participationem illorum entia vocantur, vt corporea, materialia, generationi et corruptioni obnoxia, illa tantum aequiuoce talia, adeoque vere neutiquam entia ſunt. Exponit his IAMBLICHVS[x], cuius verba exhibemus, cardinem et ſummam totius philoſophiae Pythagoreae. Quae cum emanationis lege rerum omnium eſſentias ex primo et infinito ente, ſiue Deo, deriuaret, certosque gradus, claſſesque et ordines rerum omnium, quae ex Deo emanarunt poneret, neceſſario ad eiusmodi naturas ſpirituales, ſimplices, aeternas, et diuinas, id eſt, ex Deo ortas deuenit, quae rebus fluxis materiaeque in omnes partes mutabili et inſtabili eſſentiam, naturamque per communicationem largirentur. Pleni ſunt de his principiis rerum, ſiue entibus vere talibus interpretum philoſophiae Pythagoreae libri, cum, ſi hos audias, Pythagoras, quae numeris ſuis occultauit, ita intelligi voluerit. Diximus vero ſupra, Platonem ideas ſuas inde hauſiſſe, easque idem prorſus eſſe, quod intelligibilia Pythagoreis tributa. Non itaque prolixa eorum explicatione detinebimus lectorem, ſed ad ea remittimus, quae capite ſexto de Platonis philoſophia latiſſime diſputauimus: cuncta enim conueniunt, cum intelligibilia eundem locum teneant, quem ideae, vt alibi[y] inuictis, niſi toti fallimur, argumentis probauimus. Duo tamen momenta merito dolemus, primo quod ab ipſis Pythagoreis genuinis et veteribus ſcripta non ſuperſint, ex quibus iudicari queat, an Plato eandem prorſus viam ingreſſus fuerit, vel aliquo modo a ſemita Pythagorea receſſerit? deinde, quod plerique qui Pythagorica ex Platonicis illuſtrauerunt, et de intelligibilibus ſiue de ὄντως ὄντων cognitione multa garrierunt, quales ſunt PLOTINVS, PORPHYRIVS, IAMBLICHVS, PROCLVS hisque ſimiles, infauſto conciliandi omnes veterum doctrinas cum nugis tricisque ſuis ſtudio pleraque corruperint, adeo vt plane incertum ſit, quantum ipſi ſcholae Italicae tribui debeat[z]. Sed cum tota hiſtoriae Pythagoricae conditio aliam prae ſe faciem non ferat, nec certiora promittat, his quoque contentos nos eſſe oportet. Ceterum quae attributa, quaſue proprietates entibus vere talibus tribuerit hoc hominum genus, nemo ſubtilius explicuit, quam PORPHYRIVS[a], qui ab iis, qui hiſce delitiis gaudent, ipſe adeundus eſt. Nobis enim per haec dumeta repere, hasque colligere ſpinas, propter inſtituti noſtri limites non licet.

V. Sapientia verſatur circa ea, quae proprie, non vero circa ea, quae aequiuoce ſunt entia: quoniam corporalia neque ſciri poſſunt, neque cognitionem firmam admittunt, cum ſint infinita, nec ſcientia ſe patiantur comprehendi: ita vt reſpectu vniuerſalium ſe habeant, ac ſi non eſſent, nec inſuper definitioni includi queant.

VI.

x) l. c. n. 160.

y) Amoen. lit. T. VII. p. 174 ſeqq.

z) Idem de MICH. MOVRGES plan de Pythagoreiſme obſeruandum, pleraque enim ex Platonicis diiudicantur.

a) De occaſionibus ad intelligib. ſ. ſententiis p.m. 79. 91. ed. Rom. conf. SCHEFFER. l. c. c. VIII, p. 56 ſeqq. Hiſt. de ideis ſect. I, §. 2, p. 8 ſeqq.

VI. Entium vero proprie talium, quaeque ſemper circa eadem et eodem modo permanent, atque vere cum nomine ſuo coëxiſtunt, ſcientiam et intellectum ſequi ſolet intellectus entium aequiuoce talium, etiamſi non intendatur eo ſtudium [b].

VII. Hanc ſcientiam qui affectat, et ad eam curam ſuam intendit, philoſophus eſt [c]. Pythagoras qua occaſione quaue ex cauſa nomen hoc loco ſapientiae introduxerit, ſupra expoſuimus. Addimus ibi dictis, nomen ſapientis non philoſophantibus de diuinis et humanis tantum tributum, ſed et eruditis omnibus, immo artificibus quoque, iudice NICOMACHO GERASENO [d], Pythagoram impuliſſe, vt ſapientis nomen repudiaret. Qua de re digna ſunt quae legantur, allata a Io. SCHEFFERO [e].

VIII. Philoſophia itaque occupata eſt, circa omnia genera entium: quorum alia in vniuerſum omnibus accidunt, alia vero eorum pluribus, alia vero ſingulis: prima ſapientia ſiue philoſophia potius prima conſiderat, altera peculiares ſcientiae. Quisquis vero reſoluere potis eſt, omnia entium genera ad vnum idemque principium, iterumque ex eo componere et enumerare, hic ſapientiſſimus eſt, et veriſſimus. Ita luculenter Perictyone Pythagorica apud STOBAEVM [f].

IX. Finis philoſophiae eſt, vt per cognitionem entium vere talium mentes ad intuitiuam tandem promotae cognitionem Deo fiant ſimiles, immo ipſi Dii. Clare hoc aureum carmen in fine:

Sic vbi depoſito conſcendes corpore coelum
Immortalis eris Deus, aeternumque beatus.

Plura dabit SCHEFFERVS [ff] et nos alio loco [g].

X. Ad hunc vltimum finem ducit veritas, ſiue cognitio entium aeternorum, verorum, immutabilium [h].

XI. Vt hunc finem mens conſequatur, omnibus curis id agendum, vt mens expurgetur, meliorque reddatur, atque ſic demum ei vtilia et diuina infundantur, communicenturque, ne vel a corpore recedere timeat, vel ad incorporea accedens, prae ſplendore illorum fulgentiſſimo oculos auertat, aut ad paſſiones, qui animam corpori, veluti quibusdam clauis fibulisque affixam tenent conuertatur, ſed aduerſus omnia, quae generationi ſubſeruiunt, itemque aduerſus affectus, qui nos in terram detrahunt, tota perſiſtat indomita [i].

XII.

b) IAMBLICH. l. c.

c) IDEM Introd. in Nicomach. p. 5.

d) Arithm. L. I.

e) l. c. p. 33 ſeqq. Sapientiam eminentiori ſenſu vindicabat Pythagoras Deo LAERT. l. c. conf. LACTANT. L. III. c. 2.

f) Serm. I. p. 7. Perictyone, quae a matre Platonis diſtinguenda eſt, inter mulieres Pythagoricas numeratur, librique ei de ſapientia et de harmonia feminae tribuuntur, quos tamen ei ſuppoſitos eſſe RICH. BENTLEIVS apol. pro diſſ. de epiſt. Phalaridis p. 381 ſeq. contendit. Eam perperam in virum mutat SCHEFFER l. c. p. 51.

ff) l. c. c. VI. p. 43.

g) Amoen. lit. l. c. p. 245 ſeqq. Platonem hunc philoſophiae finem pauliſper limitaſſe ſupra monuimus.

h) SCHEFFER l. c. c. VIII. p. 58. Hiſt. de ideis l. c.

i) IAMBLICH. c. XXXII. n. 228. PORPHYR. n. 46. RITTERSHVS. ad h. l. SCHEFFER. l. c. pag. 53.

XII. Fieri hoc vero non poteſt, niſi per mortem philoſophicam, ſc. eſt liberationem ab omni corporis commercio; quae vt attingatur, primo quidem neceſſe eſt, noſcere ſemet ipſum, animam eſſe in re aliena, et ſubſtantiae prorſus diuerſae deuinctam; ſecundo colligere ſemet ipſum a corpore et quaſi e diuerſis locis, ita vt omnino liber ſis ab eius affectionibus, et operatione ſenſuum: liberare ſe etiam a doloribus, ira, metu, cupiditate cibi et potus, et rerum venerearum; et ſtudere, vt corporalium affectionum motus, ad irrationale, voluntate nec conſentiente nec aduertente, moueantur, ſic vt omnia in vacuitatem affectuum deſinant. Prodit his PORPHYRIVS[k], quo horum hominum tendat philoſophia, in enthuſiaſmum deſinens[l]. Qualem ipſum Pythagoram affectaſſe, eumque Platonem imitatum fuiſſe, ex dictis conſtat. Imprimis vero mortis huius philoſophicae initia facienda inculcata ſunt a coërcitione ventris, vt ex aurei carminis verſu nono et decimo diſci poteſt pluribusque docent HIEROCLES[ll] et IAMBLICHVS[m]. Quam purgandi rationem Pythagoream tenuiſſe accurate Apollonium Tyaneum, ſuo loco ex PHILOSTRATO[n] docebimus. Cauſam ineptae doctrinae recte tum in emanationis ſyſtema, cuncta ad enthuſiaſmum reuocans, tum in odium materiae, cui cauſa mali adſcripta fuit, reiicias.

XIII. Ita liberatum a corpore in ſe verti oportet, caeteris, quae extra ſunt, obliuioni traditis[o]. Huc illud Pythagorae λάϑε βιώσας, *latenter eſſe viuendum*, quod, tanquam Pythagoricum ſtrenue imitati ſunt Apollonius[p] atque Proclus[q].

XIV. Ita recte conſtitutae menti aſcendere ad Deum licet, contemplationique rerum diuinarum et aeternarum ſe totam tradere. Celeberrima haec in Pythagoreo-Platonicorum ſcholis ἄνοδος eſt, qua mens originis ſuae conſcia, ad fontem, vnde emanauit, vt eſt in oraculis, redit, et contemplatione τῶν ὄντως ὄντων intuitiua cum Deo ſe iungit, inque Deum redit[r]. Sunt qui haec a Zoroaſtre didiciſſe Pythagoram volunt[s], quae, quo loco habenda ſint, ex iis, quae de itinere eius orientali, deque fide oraculorum Zoroaſtri tributorum ſuo loco diſputauimus, liquet.

XV. Vt vero haec feliciter procedant, Deus in auxilium vocandus eſt, et daemones boni[ſ], imprimis vero genius πάρεδρος ſiue tutelaris.

XVI. Tantis opibus ad hunc finem conſequendum acquirendis preces adhibendae ſunt, et inuocatio Deorum.

XVII. Cognitionem entium vere talium qui conſecutus eſt, ſapientiam veram adeptus, nihil miratur, cum rerum omnium formas cauſasque eſſen-

k) Περὶ ἀφορμ. Sent. 34. p. m. 85.
l) Conf. cel. G. MICH. HANSCH. de enthuſiaſmo Plat. ſect. VII. §. 7. p. 92 ſeqq.
ll) Ad h. l.
m) Vit. Pyth. c. XXXI. n. 187.
n) Vit. Apoll. L. I. c. 8. p. 9.
o) Conf. SCHEFFER. l. c. c. IX. p. 76.
p) PHILOSTRAT. L. VIII. c. 11.
q) MARINVS in vita Procli.
r) SCHEFFER. l. c. p. 77. BVDDEVS Anal. hiſt. phil. p. 371. IOH. FRIDEM. SCHNEIDER diſſ. de ἀνόδῳ Pythag.
s) cit.
ſ) Aur. carm. v. 61. 62. HIEROCLES h. l. IAMBLICH. protrept. c. III, SEXTVS EMPIR. adu. math. L. VI, ſ. 50.

sententiales teneat [s]. Ita scopum, quem et alii sibi fixere philosophi [t], ad ineptissimam doctrinam commendandam adhibuere philosophiae Pythagoreae interpretes.

XVIII. Philosophia vel circa agenda versatur, vel circa cognitionem, adeoque vel practica vel theoretica est [u].

XIX. Initium vero faciendum est a virtutis praeceptionibus et tum ad veritatem progrediendum, hoc est ab actione ad contemplationem [v]. Hinc commendatio virtutis, quae a veteribus vnanimi fere consensu Pythagorae tribuitur [w].

XX. Contemplatio intelligibilium, siue entium fere talium animi tranquillitatem et libertatem a rebus terrenis eum turbantibus postulat. Hinc otium philosophicum teste IAMBLICHO [x] Pythagoreis tantopere deamatum: quem in finem ipsum Pythagoram negotia discipulorum politicis et oeconomicis commisisse, vt reliqui diuinis meditationibus eo liberius indulgerent, supra docuimus.

XXI. Sequitur inde, ciuilibus negotiis non facile permittere, se philosophum.

XXII. Philosophia ratione auditorum est vel exoterica vel esoterica [y]. Illa nudas veritates sine demonstratione proponit, sub symbolis et similitudinum atque allegoriarum velo; haec veritatis rationes et demonstrationes iis proponit discipulis, qui apte ad id praeparati sunt. Rem ipsam supra iam, de methodo Pythagorae differentes prolixe satis atque clare exposuimus; vnde hoc vnum addimus: ex conditione philosophiae exotericae ad esotericam non concludendum esse; potuit enim, vt recte monet CLERICVS [z], egregia dicere ad vulgus et acusmaticos, impietatis vere mysteria initiatis reseruare.

§. XXIII. Egregia praecepisse Pythagoram circa philosophiam actiuam siue moralem, facile nobis persuadent ea, quae ad exotericos dicta veteribus memorata sunt, et officia diuersae aetatis et conditionis hominum inculcant [a]. Quid interioris admissionis discipulis praeceperit, difficilius dictu est, tum propter methodum symbolicam, qua moralem philosophiam tradidit, quaeque variis interpretationibus subiecta diuersas nobis veterum coniecturas, non diffitente IAMBLICHO [b] pro Pythagoricis doctrinis obtrusit, tum propter demonstrationes initiatis tantum reseruatas, quae nos de genuino sensu scopoque iudicare non sinunt, sic vt scopae tantum dissolutae [c] colligi queant, vel Pythagora iuniorum scriptorum cogitationes et

Philosophia actiua.

 φιλο-

s) PLVTARCH. de auscult. T. IV. p. m. 139.
t) Vid. quos laudat SCHEFFERVS l. c. p. 55.
u) HIEROCLES l. c. p. 2.
v) ib. p. 4.
w) LAERT. L. VIII. s. 32. CLEM. ALEX. Strom. L. II. p. 417. IAMBLICH. protrept. c. 9. p. 58. STOBAEVS ecl. eth. c. III. p. 164.
x) Protrept. c. 14. conf. SCHEFFER. l. c. p. 64.
y) IAMBLICH. vit. Pyth. c. XXII. p. 101. SCHEFFER. p. 84.
z) Bibliotheque chois. T. X. p. 185.
a) Prolixe ea recitat IAMBLICHVS vit. Pyth. c. VIII seqq.
b) c. XVIII. n. 86 seq.
c) Agnouit hoc quoque IAMBLICHVS c. XXXIV. n. 247. τοσαῦτα ἄν τις καὶ ἀπὸ τῶν σποράδην λεγομένων τεκμήρια ἂν παράθοιτο περὶ Πυθαγόρου καὶ τῶν Πυθαγορείων; quis tot et tanta e sparsim dictis de Pythagora et Pythagoreis documenta apponere queat?

φιλοσοφȣμενα pro Pythagoricis admitti debeant. Etsi enim supra iam indicatum est, extare hodie fragmenta scriptorum moralium et politicorum a Pythagoreis editorum, neminem tamen fugit, quam incertae ea fidei sint. Verum haec aliter in hac quidem historiae philosophicae parte non constant. Manet tamen haec Pythagoram gloria, quod primus, teste ARISTOTELE [d] fuerit, qui moralem philosophiam excoluit, idque in magna Graecia praestitit, quod post eius tempora Socrates Athenis. Secta enim Ionica, quae paulo maturius, quam Pythagoras, philosophari coepit, rerum naturalium indagationi soli se tradidit, moralem neglexit, vt supra capite primo obseruatum. Potiora vero, quae Pythagoram de actiua philosophia tradidisse veteres referunt [e], haec sunt:

I. Duo virtutum genera sunt; priuatae aliae, quae nos ipsos respiciunt, et publicae, quae ad alios referuntur.

II. Hinc duae partes moralis philosophiae sunt, paedeutica et politica [f].

III. Paedeutica instituit hominem ad virtutem; eius sex capita recenset IAMBLICHVS [ff]: institutionem, silentium, abstinentiam a carnibus, fortitudinem, temperantiam, sagacitatem. Et eadem fere methodo commentarium quoque de vita Pythagorae elaborauit, vt ostenderet, hac potissimum via ad summam virtutem Pythagoram peruenisse.

IV. Hominis virtus est hominis naturae perfectio.

V. Virtuti haec tria necessaria sunt, ratio, facultas et consilium. Ratio iudicat et contemplatur, facultas resistit et moderatur, consilium amat et amplectitur. Primum partis animae rationalis pars est, alterum ratione carentis, tertium vtriusque.

VI. Virtutum omnium numerum, nec non virtutis ortum et constitutionem ex animae partibus licet cognoscere; etenim animi partes primae sunt duae, altera compos rationis, expers altera; illa iudicamus et contemplamur, hac ferimur et appetimus. Hae porro consentiunt inter se vel dissentiunt, quae quidem pugna ac discordia propter nimium vel parum existit.

VII. Cum igitur rationis compos pars moderatur expertem, tolerantia gignitur et continentia; cum altera imperat, paret altera, et inter se ambae consentiunt, virtus nascitur.

VIII. Species autem virtutis et partes hoc modo sunt considerandae, vt partes animi, quarum altera ratione praedita, carens ratione altera, quae porro vel iracundia, vel cupiditas: quarum illa vlciscimur et defendimus nos; hac propriam corporis constitutionem appetimus et desideramus. Haec METOPVS Pythagoreus [g], quocum CLINIAS et THEAGES consentiunt, quorum vltimus hoc porro addit [h]:

IX.

d) L. I. c. 2. Magn. moral.

e) Loca veterum huc facientia magnam partem collegit MAGNVS DANIEL OMEIS in Ethica Pythagorica Altdorf. 1693. 8. vnde sua hausit P. BAYLE Dict. T. III. art. Pythagore.

f) LAERT. L. VIII. f. 6. qui libros his titulis Pythagorae tribuit.

ff) Protreptic. c. 6.

g) Opusc. mythol. TH. GALEI cura edit. p. 684.

h) p. 689.

IX. Ratio cognitioni, ira robori, cupiditas appetitui praeeſt; cum igitur haec tria vna compage in vnum rediguntur, tum virtus et concordia in animo gignitur, ſi diuelluntur, vitium oritur atque diſcordia.

X. Cum ratio partes animi ratione carentes moderatur, tolerantia gignitur, et continentia, dum labores illa, voluptates haec moderatur: cum melior pars imperat et praeeſt, virtus exiſtit, ita, vt cupiditati ratione imperante, fiat temperantia, cum iracundiae, fortitudo, cum partes omnes imperant iuſtitia.

XI. Iuſtitia vitia cuncta, et virtutes animi inter ſe diſcernit, et animi partium compagis quaedam eſt conſtitutio virtusque perfecta et ſuprema. Magno conſenſu hanc virtutum partitionem ſequuntur Platonici recentiores, quorum hac de re cogitationes ad eorum tempora delati deſcribemus [i]: qui hos Pythagoreos ſe ſequi profitentur. Non diffitemur tamen, haec nobis fragmenta ideo νοθείας ſuſpecta eſſe, quod tam pulchre recentiorum Platonicorum philoſophemata iis reſpondent [k], et ratiocinia quoque eandem ſcholam aperte ſapiunt, quae antiquitatis faciem non prae ſe ferunt, eiusmodi acumina ignorantis. Sed de his iudicium eſto penes lectorem.

XII. Vitia verbis celanda non ſunt, ſed reprehenſionibus emendanda ad virtutem [l].

XIII. In vniuerſa hominum vita aetates quaedam inter ſe diſtributae ſunt, quae ἐνδεδασμέναι Pythagoreis dicuntur, neque cuiusuis eſt, illas ſecum inuicem connectere: ſubuertitur enim vna ab altera, niſi quis ab incunabulis id, quod in ſe hominis eſt, bene recteque inſtitutum habet [ll].

XIV. Debet itaque cum educatione pueri ita comparatum eſſe, vt ſi ad probitatem, ad ſobrietatem, ad fortitudinem exacta fuerit, potiſſima eius pars in adoleſcentiam, et ex hac in virilem aetatem transferatur: cuius plerumque contrarium fit.

XV. Nunquam itaque homini concedendum, vt, quod lubet, perpetret, ſed ſemper adiungendus, qui praeſit, ita vt quilibet ciuium legitimo decentique imperio pareat.

XVI. Sapiens nihil non eorum expectare debet, quae homini accidere poſſunt, quaeque in eius poteſtate non ſunt, ſed ea fortiter ferre [m].

XVII. Iniuſſu itaque imperatoris, Dei, de praeſidio et ſtatione vitae decedendum non eſt [n]. Ita reiecit Pythagoras αὐτοχειρίαν, praecipue quod fortitudini eſſet contraria.

XVIII. Proſcribenda, a ventre luxuria, a rebus omnibus exceſſus, robur enim animae eſt temperantia, et lumen quatenus paſſionibus ea expers eſt [o].

 XIX.

i) Videndus interim FABRICIVS proleg. ad vitam Procli a MARINO ſcriptam.

k) Quam audaces enim in fingendo et ſupponendo fuerint, aliquoties iam notauimus.

l) STOBAEVS Serm. LXVI p. 250.

ll) IAMBLICH. vit. Pyth. c. XXXI. n. 201. Qua ratione vero Pythagoras hominis aetates diſtinxerit, explicat LAERTIVS L. VIII. ſ. 10. ad quem viros doctos vide.

m) IAMBLICH. l. c. n. 224.

n) CICERO de Seneſt. c. 20. conf. OMEIS l. c. p. 30.

o) PORPHYR. vit. Pythag. n. 39. STOBAEVS ſerm. XXXVII. p. 114.

XIX. Continentiam possidere, maximi roboris et diuitiarum instar est [p]. Ea vero non in gula tantum, sed ventre quoque coërcendo, moderandaque venere seruanda est; vanaeque et superfluae cupiditates fugiendae.

XX. Ebrietas itaque pernicies est, omnisque impletio vitanda, nec transgrediendus modus cibi potusque [q].

XXI. Venerea hyeme non aestate facienda, in autumno ac vere facilius quidem feruntur, omni autem tempore grauia sunt, et ad sanitatem minime idonea [r]. Videtur Pythagoras concubitum, tanquam rem philosopho non satis dignam, respexisse; interrogatus enim, quando concumbendum? tunc, inquit, cum te ipso infirmior fieri vis. Neque tamen coniugium totum respuit, sed et ipse coniugatus vixit, et coniugibus officia praeclare praescripsit [s].

XXII. A voluptate cauendum est, tanquam a re summae cautionis indiga, nullo enim nos alio, quam isto affectu magis decipimur, et in peccata praecipites agimur: hinc eo contendendum est, ne vnquam ad voluptatem collineantes, aliquid incipiamus, sed bonum honestumque primo loco spectandum, vtilitas vero commoditasque in secundis collocandae, et haec quidem iudicio non vulgari opus habent [ss].

XXIII. A prima statim iuuentute proficientium curae attendendum, vt mature, quae appetenda sunt, appetant, vanasque et superfluas cupiditates fugiant, adeoque ab huiusmodi perturbationibus puri et imperturbati maneant, eosque ipsos contemnant, qui eo, quod cupiditatibus impliciti sunt, dignos se contemtu reddiderunt, quod iis saepe contingit, quibus in eminentiori potestate constitutis cupiditates imperant [t].

XXIV. Duplex tamen voluptatum discrimen est: vna plebeia atque fascinatrix, altera solida, et grauis atque ab omni scelere aliena. Illa ventri et veneris libidinibus, opum profusione, indulget; haec in rebus honestis ac iustis et ad vitam necessariis consistit, haec admittenda, illa vt Sirenum cantus, fugienda [u].

XXV. Maximum homini bonum in sapientia situm est, robur enim, et murum et arma sapienti sapientia praestat [v].

XXVI. Politices capita sunt: communis conuersatio, amicitia, cultus Deorum, pietas in mortuos, et legum latio [w].

XXVII. Est quaedam viuendi cum aliis ratio opportuna, alia importuna; quae inter se differunt diuersitate aetatis, dignitatis, necessitudinis, meritorumque, et si quid aliud discriminis inter homines occurrit.

XXVIII. Iuuenibus erga senes omni irae aut comminationis specie omnique ferocia abstinendum, et tota huiusmodi importunitas deuitanda.

XXIX.

p) ibid. serm. XXXIX p. 136.
q) LAERT. L. VIII. s. 9.
r) ibid.
s) IAMBLICH. c. XXXI. n. 206. Excerpta Peiresc. p. 247.
ss) IAMBLICH. n. 204.
t) ibid. n. 206.
u) PORHYR. vit. Pyth. n. 39.
v) STOBAEVS Serm. XXVIII. p. 77. 82.
w) IAMBLICH. vit. Pyth. c. VI. n. 32.

XXIX. Par dignitatis quoque ratio eſt, nam cum viro, qui ad veram virtutis dignationem peruenit, neque decorum neque tempeſtiuum eſt, familiarius liberiusque agere [x].

XXX. Eſt autem varius quidam et multiformis temporis opportuni vſus, qui in omnibus affectibus, actionibus, diſpoſitionibus, colloquiis et interpellationibus occurrit, qui aliquatenus quidem, non vero vniuerſaliter praeceptis deſcribi poteſt. Ei decorum et concinnitas tanquam pediſſequae adhaerent [y].

XXXI. Amicitia datur omnium erga omnes [z].

XXXII. Certamen et contentionis ſtudium remouendum eſt ab omni in vniuerſum amicitia, ſi fieri poſſit; ſi non, ſaltem ab ea, quae nobis cum parentibus et in genere cum ſenioribus aut cum benefactoribus intercedit, in qua ne minimum quidem cicatricum vel exulcerationum eſſe debet [a].

XXXIII. Hoc fieri poteſt, ſi vterque amicorum inuicem cedere, iramque comprimere ſciuerit, imprimis iunior.

XXXIV. Emendationes et correptiones, (quas παιδαρτάσεις nominabant Pythagorei) multa cum clementia cautioneque a ſenioribus erga iuniores fieri debent, plurimumque ſolicitudinis affectusque ex parte corripientium prominere: ita enim decorae et vtiles fiunt.

XXXV. Nunquam ab amicitia fides neque ſerio, neque per iocum remouenda.

XXXVI. Amicitia non eſt reprobanda propter infortunium, vel aliam quandam infirmitatem, quae rebus humanis interuenit, ſed vnica, probabilis, quae ſit cauſa reiiciendi amici, eſt inemendabilis malitia.

XXXVII. Inimicitia tantum contra plane improbos obfirmato animo gerenda, ſtrenueque decertandum, niſi mores mutauerit aduerſarius et ad bonam mentem redierit: idque non verbis, ſed factis [b].

XXXVIII. Nunquam diſſidio, quantum in nobis eſt, occaſio danda eſt, ſed quam maxime quisque poteſt, rixae huiusmodi principiis obſtandum.

XXXIX. In amicitia, quae vera et ſincera futura eſt, quam plurima debent eſſe definita ac legibus ſuis circumſcripta, et, vt decet diſtincta, ac prouidendum, ne quid temere fiat, nullumque colloquium perfunctorie inſtituatur, ſed cum pudore, cum praeſenti animo, et bono ordine.

XL. Peregrinae amicitiae, quantum licet, declinandae, mutuus amicorum amor ad mortem illibatus ſeruandus. Eminuit in eo Pythagorea fides et amicitia, cuius nobile exemplum de Phinthia et Damone veteres referunt [c]. Alia narrat IAMBLICHVS [d], qui addit [e]: etiam inter ſe ignotis, immo et nunquam viſis amicitiae officia exhibere ſtuduiſſe, dummodo ſigna

x) ibid. c. XXX. n. 186.
y) ibid. n. 182.
z) ib. c. XVI. n. 69. c. XXXIII. n. 229. c. XXX. n. 181.
a) ibid. n. 230.
b) ibid. n. 231. 232.
c) VALER. MAX. L. IV. c. 7. LACTANT. L. V. c. 18. CICERO de Offic. L. III. IAMBLICH. n. 162. ex Ariſtoxeno.
d) c. XXVII. n. 162.
e) n. 237.

ſigna quaedam communis ſectae agnoſcerent, cuius rei elegans exemplum exponit.

XLI. Omne vero circa amicitias ſtudium, ad diuinarum naturarum commixtionem, ad vnionem cum Deo, ad diuinae mentis animaeque communionem, verbis factisque dirigendum eſt [f].

XLII. Omnia quidem praecepta moralia ad diuinum numen tendunt, eſt vero hoc principium, quo omnis vita ordinatur, vt Deum ſequamur [ff]. Paria ſupra ex Stoicis audiuimus, quos ſimile cum Pythagoreis fundamentum habuiſſe, ex iis patebit, quae in ſequentibus de phyſiologia et theologia Pythagorae dicemus.

XLIII. Cum Deus ſit, et omnibus imperet, in confeſſo eſt, quod bonum a Domino petendum ſit, qui bona tribuit illis, quos amat [g].

XLIV. Hoc de numine concipiendum eſt: quod exiſtat, quodque ita ſe gerat erga humanum genus, vt illud inſpiciat minimeque negligat. Id itaque dignum eſt quod vniuerſis imperet, eiusque eminentia et inſpectione opus habere animal a natura ad proteruiam inclinans, a quo moderatio et ordo proueniret.

XLV. Vnusquisque, naturae ſuae mutabilis conſcius nunquam pietatis cultusque obliuiſci debet, ſed aſſidue menti ſuae proponere numen, tanquam quod hominum actiones obſeruet, iisque indeſinenter inuigilet.

XLVI. Dii colendi ſunt non noſtris figuris alligati, ſed per diuinas imagines, tanquam qui omnia complectuntur, omnibus prouident, et formam habent, tam quoad naturam, quam quoad figuram toti vniuerſo ſimilem [h]. Probe haec theſis notanda eſt, ex qua per velum quaſi Pythagoricae theologiae fundamentum et verum ethicae principium perſpicitur. De quo infra.

XLVII. Colendi vero Dii ſunt luſtrationibus, et initiationibus, et pura veſte ac mente. Hoc qua ratione peregerit Pythagoras, IAMBLICHVS [i] prolixe narrat.

XLVIII. Quotidie hymnis honorandum numen, et obſeruanda omina, et vaticinia, et ſortes omnes fortuito oblatae.

XLIX. Animalia a perfectis [k] non immolanda, ſed thus, milium, placentae, faui et ſuffimenta [l].

L. Pietas et religio verſantur in animis, cum rebus diuinis operam damus [ll].

LI. Dii et heroës non eodem honore habendi; ſed Diis cum laudibus, amictuque candido et caſto corpore honores exhibendi: heroibus poſt meridiem [m].

LII.

f) n. 240
ff) ib. n. 86.
g) ib. c. XXX. n. 174. ſ.
h) ib. c. XXVIII. n. 151.
i) ibid.
k) Dictum hac de re ſupra. Acuſmaticis licebat nonniſi raro immolare animalia, gallum gallinaceum, vel agnum, vel alia recens nata, boues vero minime.
l) ibid. n. 149.
ll) CICERO de legib. L. II. c. 11.
m) IAMBLICH. l. c. LAERT. L. VIII. ſ. 35.

LII. Ea puritas expiationibus, lustrationibus atque aspersionibus paratur [n], abstinendo ab iis omnibus, quibus interdicere solent ii, qui mysteriis praesunt.

LIII. Iuramentum iustum est, indeque Iupiter iuratorius; (ὅρκιος dicitur) praestandum vero est tarde, praestitum vero seruandum promtissime [o].

LIV. Corpora defunctorum non sunt igni comburenda [p].

LV. Post Deos et daemonas maximam parentum et legum quisque rationem habere debet, iisque non ficte, sed et ex animo obsequi [q].

LVI. Patriis legibus et consuetudinibus inhaerendum est; nam neque vtilitati, neque saluti publicae consulunt ii, qui legibus, rebusque nouandis student. Magnam ad leges ferendas et respublicas constituendas diligentiam attulisse Pythagoreos, praesertim eos; qui legislatores dicti sunt, et ex optimis atque intimis Pythagorae discipulis erant, supra obseruatum est. Nam, multis ciuitatibus vt leges ferrent, a praeceptore ablegati sunt. Id quod imitatus Pythagoram Plato, et ipse de republica ordinanda cogitauit. Num vero ad similes nugas delapsus sit Pythagoras ac Plato, deficientibus monumentis dici nequit. Et haec quidem de morali siue actiua Pythagorae philosophia.

§. XXIV. Theoretica philosophia apex totius doctrinae Pythagoreae fuit, et arcanorum summa, vnde difficillimus labor [r] est, Pythagoram, quod quidam viri docti connisi sunt, intra sindona noscere. Nos veteres sequemur, contendemusque vt cohaerens aliquod Pythagoricae physiologiae systema ex veterum relationibus et coniecturis verisimilibus assequamur. Quod tamen pro indubitata Pythagorae doctrina vendi non potest, cum rationes supra dictae maxime obstent. Vnde vtendum est eo, quod veteres de illo nobis reliquere. Ita vero docuisse dicitur: *Theoretica.*

I. Philosophiae theoreticae finis est, nihil admirari: nam philosophica ratio admirationem atque stuporem, ab haesitatione atque ignorantia profectum eximit, singularum rerum cognitione atque enarratione per causas suas exhibita [s].

II. Est vero theoretica philosophia duplex; vel enim de iis, quae mente cernuntur, atque de Diis repetitam altius scientiam tradit, vel vniuersam rerum naturalium doctrinam exhibet. Ita IAMBLICHVS [ss], qui alio etiam loco [t], quid Pythagoras in theoreticis scientiis praestiterit, enumerat, nempe eum de diis, de heroibus, de daemonibus, de mundo, de sphærarum atque astrorum omni-

n) Vid. LOMAIERVS de lustrationibus gentilium.

o) LAERT. L. VIII. f. 32. de iuramento per auctorem tetractyos supra dictum.

p) IAMBLICH. c. XXVIII. n. 154. vbi etiam ritus sepeliendi Pythagoticos obseruabis.

q) ib. c. XXX. n. 175. PORPHYR. n. 38.

r) Versati sunt in eo praeter MICH. MOVRGVES in delineatione Pythagoreismi, cuius summam exhibet CLERIC. Bibl. choif. T. XXVII. p. 424. SCIPIO AQVILIANVS de placit. phil. ante Arist. physic. L. I. c. 20. p. 86. MORHOF. Polyhist. T. II. L. II. c. 6. I. IAC. SYRBIVS de Pythagora intra sindona noscendo, siue introd. in physicam Pythagorae, alique.

s) PLVT. de audit.

ss) c. XXIX. n. 157. 158.

t) c. VI. n. 31.

omnigeno motu, oppositionibus, eclipsibus, et inaequalitatibus, eccentricitatibus, epicyclis, et de omnibus in vniuerso coelo terraque et intermediis naturis, siue apparentibus, siue occultis, rectam notionem dedisse, perque ipsum disciplinam et theoriam, et scientifica omnia, quae mentis oculos maxime acuunt, et ab aliis studiis profectam coecitatem abstergunt, vt vera totius vniuersi principia et causas possit perspicere, inter Graecos locum inuenisse. Quae etsi ad suae sectae encyclopaediam, eiusque formam canis Pythagorae temporibus tribuendam Iamblicho dicta omnino videntur, certum tamen est, in theoreticae philosophiae studio primarios Pythagorae discipulos consenuisse, summumque in ea sapientiae apicem quaesiuisse, teste omni exceptione maiore doctrina de numeris, quae symbolica fuit principiorum spiritualium et naturalium [u]. Agendum itaque cum de theologia, tum de physica Pythagorica.

Theologia. III. De Deo naturisque diuinis ad populum loqui difficile et periculo plenum, eo per superstitionem occupato, profanis itaque mysteria verbis narrare nefas [v]. Commune hoc Pythagorae erat cum plerisque philosophis et theologis, praesertim antiquioribus [w], qui doctrinam de Deo, cultui inter populos introducto potissimam partem aduersam, ideo occultauerunt, vt eo tutius laterent, et a sacerdotum, quaestum et auctoritatem in vulgari theologia quaerentium insidiis essent immunes. Certe in Aegypto id didicisse Pythagoram, ex iis, quae libro primo de theologia Aegyptiorum disseruimus, manifestum est. Inde vero, quam incertae de theologia Pythagorae coniecturae sint, liquet. Quid vero veteres ei tribuant, ex sequentibus disci potest.

IV. Deus animus est, qui per vniuersas mundi partes, omnemque naturam commeans atque diffusus ex quo omnia animalia, quae nascuntur, vitam capiunt. Ita Pythagorae definitionem Dei concepit LACTANTIVS [x], CICERONEM [y], vt videtur secutus, qui non minus luculenter: *Pythagoram censuisse, Deum esse animum per naturam rerum omnium intentum et commeantem ex quo animi nostri carperentur.* Quae testimonia etsi aetate satis a Pythagora remota sunt, non sine verisimilitudine tamen hanc ei opinionem tribuunt, cum haec omnium earum gentium, quas inuiserat, et apud quas didicerat theologiam Pythagoras, doctrina fuerit, totaque disciplina Orphica, quam maxime imitatus est, eo fundamento, vt supra demonstratum, nitatur. Egregie hoc confirmant ea, quae eius sectatoribus tribuit CLEMENS ALEXANDRINVS [z]: *Deum esse totum in mundi circulo, speculatorem, vel directorem potius totius generationis, vniuersorum contemperationem, qui semper est, et suas facultates deducit ad opus, omnium operum, in coelo lustratorem, patrem omnium, mentem et animationem*

u) IAMBLICH. protrept. L. I. c. 29. videndus quoque SCHEFFERVS l. c. p. 94.

v) CLEM. ALEX. Strom. L. IV. p. 477. IOSEPH. contra Apion. L. II. p. 1077.

w) Conf. BAYLE l. c. not. O. p. 747. PFANNER. Syst. theol. gent. pur. c. II. §. 11. p. 58.

x) Lib. I. c. 5. idem habet MINVCIVS FELIX c. XIX. 7.

y) De nat. Deor. L. I. c. 12. de senect. c. 21.

z) Paraen. ad gent. p. 47.

nem (ψύχωσις τῷ ὅλῳ κύκλῳ) *vniuerſi circuli rerum, omnium motum.* Quae animam mundi diuinam non poterant deſcribere luculentius. Nulli itaque dubitamus, veriſimili ratione hanc aſſertionem Pythagorae tribuere. Difficilior vero quaeſtio, num Deum tanquam animam aſſiſtentem, vel vt informantem, Pythagoras mundo indiderit, id eſt, num vel liberae voluntatis acceſſione, vel naturae vniuerſi neceſſaria et ineuitabili connexione Deum cum mundo coniunxerit? quae vt rite diſcernamus, ad ſequentia porro attendendum eſt.

V. Deus eſt natura rerum, quae motus propria et intrinſeca cauſa eſt rebus omnibus. Ita verba THEOPHILI ANTIOCHENI [a] intelligimus, aſſerentis, Pythagoram ὁρίζειν Θεὸν φύσιν καὶ αὐτοματισμὸν εἶναι τῶν πάντων. Aliter verti ſolet, et quidem REINESIVS [b], quem ſecutus eſt cel. WOLFIVS: *Pythagoras aſſirmat, Deum naturam eſſe, et omnia fortuita fieri;* quapropter ille quoque vel ſexcentos eſſe teſtes ſcribit, de Deo longe aliter ſenſiſſe Pythagoram: et recte quidem, ſi hanc verſionem admittas, nunquam enim Pythagorae in mentem venit, omnia fortuito moueri, naturae cuiusdam coeco et temerario impulſu, vt vel ſola Iamblichi et Porphyrii ex veterum ſcriptis excerpta loquuntur. Sed verſionem hanc mentem Pythagorae non aſſequi, ex iis Pythagoreorum verbis manifeſtum eſt, quae modo ex Clemente Alexandrino adduximus, quaeque apud IVSTINVM MARTYREM [c] quoque et CYRILLVM ALEXADRINVM [d] occurrunt. Dabimus Iuſtini Graeca, vt indé accuratum fieri iudicium queat: εἰ δὲ καὶ σαφεστέραν ἀπόδειξιν περὶ ἑνὸς Θεοῦ τῆς Πυθαγόρου δόξης ποθεῖτε γνῶναι, ἀκούσατε τῆς αὐτοῦ δόξης· οὕτω γὰρ ἔφη, ὁ μὲν Θεὸς εἷς· αὐτὸς δὲ οὐχ ὥς τινες ὑπονονοοῦσιν, ἐκτὸς τᾶς διακοσμήσιος, ἀλλ᾽ ἐν ἑαυτῷ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ, ἐπισκοπῶν πάσας τὰς γενέσιας ἐστι, κρᾶσις ἐὼν τῶν ὅλων, αἰώνωνι, καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυνάμιων καὶ ἔργων. ἀρχὰ πάντων, ἓν, ἐν οὐρανῷ φωστὴρ, καὶ πάντων πατὴρ, νοῦς καὶ ψύχωσις τῶν ὅλων, κύκλων ἁπάντων κίνησις· οὕτω μὲν οὖν ὁ Πυθάγορας. Prodit Dorica dialectus, deſumta eſſe haec verba ab iſtis eccleſiae doctoribus ex ſcripto aliquo vetuſto Pythagoreo, praeceptoris doctrinam de Deo exponente, vnde veriſimilitudine ſua non caret, eum ita de Deo ſtatuiſſe. Hoc fragmento Pythagoreo, admiſſo 1. clarum eſt, cur Deus vocetur Theophilo φύσις, natura ſcilicet, quia Deus non extra vniuerſum hoc eſt, ſed in natura rerum eiusque circulo continetur, vt anima tota eſt in toto corpore; 2. patet etiam, cur αὐτοματισμὸν τῶν πάντων eum dixerit, eo quod, non tantum rebus omnibus originem, motusque dederit initium, ſed quod ipſe anima et formalis cauſa motus, nempe principium internum et ſpirituale (ψύχωσιν apte vocat) mouens mundum eiusque circulos ſit, vnde non animam tantum et motorem mundi, ſed ipſam κίνησιν καὶ ψύχωσιν dixit, vt informantem eſſe animam mundi declararet. 3. Sed et hoc ob-

a) Lib. III. ad Autolyc. c. 5. p. 290. ed. Wolf.
b) Var. Lect. L. III. p. 444.
c) Orat. ad gentes p. 18. ed Pariſ.
d) Lib. I. adu. Iulian. p. 30. mire hunc locum peruertit CVDWORTH. Syſt. intell. c. IV. §. 20. p. 446. vt Pythagoram cum Platonicis ſuis conciliaret.

obſeruandum eſt, quod additur, Deum eſſe φωςέρα ἐν ὠρανῷ, illuminans lumen in coelo; ita enim naturam Dei propius explicat, eſſe nempe hanc animam mundi ignem, ſiue lucem illam intelligibilem, ſubtiliſſimam, actiuam, in circulorum vniuerſi extrema parte reſidentem [e], quae omnia illuminat, omnia producit, et non aeterna tantum ſiue entia intelligibilia, ex ſe producit, ſed et materiam craſſiorem mouet, informat, vegetat, et circuli in ſe redeuntis forma animat. Quae omnia probe attendenda eſſe, vt vera Pythagorae de Deo ſententia deprehendi queat, ea quae paulo infra diſſeremus, manifeſte euincent.

VI. Deus quoad corpus, lumini, quoad animam veritati ſimilis eſt, didiciſſe hoc a Magis vult PORPHYRIVS [f]: quod an verum ſit, ex iis, quae ſupra de itineribus et praeceptoribus Pythagorae diſſeruimus, iudicari poteſt. Nec ſoli Magi fuere, qui Oromaſden ὠράνιον πῦρ, ſiue *eſſentialem naturae ignem* dixere [ff], ſed plerique etiam barbari, vt primo libro obſeruatum: mirum itaque non eſt, Pythagoram Deum habuiſſe pro igne [g] mundi maxime ſimplici, id eſt ſubtiliſſima et ſimpliciſſima parte vniuerſi, cui tamen mentem, conſilium, veritatem aliasque affectiones ſpirituales tribuit. Hinc porro de Deo docuiſſe dicitur, quod his addendum:

VII. Eſſe principium, nulli ſenſui aut dolori expoſitum, ſed inuiſibile, incorruptum, quodque ſola mente apprehendi queat; id quod ei tribuit PLVTARCHVS [h]. Etſi enim hoc de principio aliquo mere ſpirituali intelligi poteſt, patet tamen ex dictis, opponi id tantum craſſiori materiae, inertique moli, actiuo et ſubtiliſſimo naturae igne commouendae et formandae: cui omnia illa praedicata conueniunt. Et haec quidem pauca illa monumenta ſunt, quae apud veteres de Pythagorae theologia reperiuntur, et ex quibus de eius doctrina de Deo iudicari debet, quaeque tandem, poſtquam diu ſatis arcano cuſtodita erant, in vulgus emanarunt. Vt itaque mentem quoque noſtram de his Pythagorae dogmatibus paulo explicatius exponamus, I. iterum monemus, haec non pro certa et indubitata eius ſententia venditari poſſe, eſſeque non tantum incertum, quid philoſopho tantopere ſua occultanti de Deo vere placuerit, ſed et eſſe inter memorias veterum quasdam, quae his repugnant [i]. Quod eo minus mirandum eſt, quo magis coniecturis plerique confiſi de Pythagorae mente iudicarunt, vt poſtea quoque obſeruabimus. II. Veriſimile tamen eſt, hunc in modum, vt allata veterum loca docent, ſi non ipſum Pythagoram, certe Pythagoreos, ab eo edoctos, ſtatuiſſe. Nam ea et Pythagorae ingenio, temperamento, ſcopo philoſophiae, praeceptoribus, aliisque circumſtantiis egregie conueniunt, et libri vetuſtiſſimi fragmentum, non vni, ſed pluribus viris eruditis et in huius ſectae hiſtoria verſatiſſimis, quales veteres iſti doctores fuere, viſum et lectum,

e) Ita etiam Alexander apud LAERT. L. VIII. ſ. 25. Anonymus PHOTII l. c.

f) n. 41.

ff) ORIG. philoſophum. c. II. p. 41.

g) Ignem vero hunc et aetherem veteribus vnum eſſe, aliquoties iam monuimus.

h) In Numa T. IV. p. m. 117.

i) Talia ſunt, quae duplex ei principium adſcribunt, infra tangenda.

lectum, luculenter innuit, et vnica ratio sic patet, dissentientia veterum testimonia inter se conciliandi. III. His rationibus itaque ductis veritati propius accedere videtur nobis; Pythagorae illud ipsum systema de Deo placuisse, quod Zeno postea, Pythagorica mysteria imprimis a Polemone edoctus, adoptauit nempe, esse Deum animam mundi, partemque vniuersi huius actiuam, ignem nempe non elementarem, sed naturae, siue mundanum, subtilissimamque partem vniuersi, quae ita mundum siue materiam potius animet, informet, et in visibilem aspectum producat, vt simul in eo comprehendatur, vt anima in corpore. Doctrinae ipsius significationem post ea, quae prolixe capite antecedente de theologia Stoica dicta sunt, exponere, non putamus necessarium, explicanda vero haec et probanda ex praemissis et allatis veterum effatis, vt qua ratione de Deo Pythagoras philosophatus sit, luculenter pateat. Supposito nempe isto systemate IV. patet, qualis ille Deus Pythagoricus sit? nempe ignis mundi subtilissimus, actiua mouendi, formandi, fingendi, certisque legibus cuncta disponendi facultate praeditus, qui licet in se subtilissima materia sit, sensu tamen veteribus receptissimo incorporalis est, et crassioris materiae dimensionibus non est subiectus[k]; quique, cum naturali et intrinseca vi polleat, se mouendi, cuncta intimo et essentiali nexu secum iuncta ita mouet, vt tandem formam consequantur visibilem. Nihil enim horum est, quod non in allatis veterum testimoniis satis luculenter ei tribuatur. V. Tota quoque ita physiologia Pythagorae, qualis apud veteres describitur, aptissime cohaeret. Nam ita Deus non mens tantum et anima mundi est, sed et ipsa ψύχωσις siue vita et formalis ratio eius in mundo. Est porro ille Deus materiae crassiori ita oppositus, vt ipse sit principium actiuum, haec passiuum, et ipsi se subiiciendam praebeat et formandam; hucque omnia praedicata Dei quae in schola Pythagorae occurrunt, referenda sunt, quae ei splendida non minus, quam apud Stoicos, attributa tribuunt. Ita vero Deus quoque non extra mundum est[l], vt ex allatis PP. locis patet, sed intra mundi circulum continetur, immo ipse mundus est; fassi enim id sunt eius interpretes[ll]. Porro Deus iste, siue ignis mundanus, quem artificialem dixere Stoici, Pythagorei eodem fere sensu intellectualem, siue intelligibilem fecere, fons est et principium, vnde omnia entia actiua intellectualia, subtilissima, formamque materiae informi conciliantia, emanarunt, hincque ipsa anima nostra pars Dei est, et particula ab eo auulsa. Et hinc quoque lumen capiunt, quae de mundi formatione Pythagorei disseruerunt, quibus postea ex hac systematis forma lucem accendemus. VI. Ita vero et

 sym-

k) Probe tenendum, veteres, etsi corpora non esse Deum et animum dicerent, non tamen vtrumque ab omni prorsus materia remouisse, sed ἀσώματον et spirituale dixisse, quod grauiori corporis moli opponitur, vt est ex multorum sententia anima hominis. Inuictis argumentis et luculentis testimoniis id probauit MOSHEM. ad CVDWORTHIVM Syst. int. c. I. §. 17. p. 36. n. 3. Id quod eo magis monendum est, quoniam plerique a solis vocibus, incorporale, spirituale etc. concludunt eam, quam nos sub istis vocibus comprehendimus immunitatem ab omni prorsus materia intelligi.

l) Extra mundum enim spatium, vel vacuum potius est.

ll) Conf. ANONYM. Photii n. 15. p. 62. ed. Kust.

ſymbolica principiorum Pythagorae phyſiologicorum enarratio, quae monadis et dyadis nomine et poteſtate adumbratur, quaeque tam diuerſis veterum interpretationibus vexata eſt, egregiam lucem foeneratur et omnia apte cohaerent. Nam his, quae hactenus diſſeruimus, ſuppoſitis, ita cuncta ex mente Pythagorae inter ſe fluunt: 1. ex nihilo nihil fit, 2. omnia itaque conſtant vno toto, adeoque monas non tantum principium omnium rerum, ſed chaos quoque et comprehenſio eſt, etiam rationum ſeminalium, quam monadi definitionem tribui, ſupra obſeruauimus, ſequitur ex his 3. habere vero in ſe iſtam vnitatem, quod vnum et totum, Stoici, veteres chaos dixere, non tantum ἀυτοματισμὸν, id eſt, actiuum aliquod principium, ſed et principium alterationi et mutationi obnoxium, nempe materiam craſſiorem, paſſiuam, mutabilem et alterabilem, ſicque 4. dyada gigni quidem a monade, hancque eo ſenſu eſſe hermaphroditum, et a potiore parte cognominatum, Deum; ſed ſi id quod actiuum, formatiuum et mouens eſt, a paſſiuo, informi et mobili diſtinguatur; tunc dyadem iſtam monadi opponi, totamque diuerſam eſſe, ſicque monadis notionem ad deſignandam partem ſpiritualem, (ſenſu ſcilicet Pythagoreo et Stoico) dyadis ad materiam craſſiorem delineandam adhibendam eſſe. 5. Ex animatione et formali agitatione materiae facta a monade ſiue anima iſta mundi, tandem productum mundum formatum, hacque triade perfectiſſimum vniuerſi opus productum eſſe: in quo cum omnia peculiari principiorum particularium tum intelligibilium, tum materialium coniunctione conſtent, inde reliquos numeros exortos eſſe, donec decem circulorum configuratione et conſtitutione totus mundus abſolute perfectus ſit [m]. 6. Monada vero, ſiue Deum, ignemue illum diuinum, vt materiam informaret et peruaderet, ex ſe produxiſſe, et emanationis lege eduxiſſe alia principia; Deos, daemonas, heroës, animas, vt illa materiam inhabitando, agitando, et formando, eſſentias formasque rerum ei largirentur: hasque potentias et intelligentias emanatiuas numerorum quoque ſymbolis adumbrari poſſe. Ita, niſi toti fallimur, remouetur velum Pythagorae, et per numerorum aenigmata ipſa Pythagorae doctrina perſpicitur, tenebraeque obſcuriſſimae doctrinae ſi non omnes, certe potiores diſpelluntur. VII. Confirmantur vero dicta non coniecturis et rationibus ſolum, ſed et teſtimoniis praeter adducta loca, aliis veterum, qui viderunt, Pythagorae Deum ita explicandum eſſe, vt aethera ſiue ignem ſupremum deſignare dicatur. Ex quibus luculentus imprimis Alexandri in ſucceſſionibus philoſophorum locus eſt, ex commentariis Pythagoricis hauſtus [n], qui primo quidem numerorum doctrinam ita theologicis et phyſiologicis principiis Pythagorae applicat, vt dicat: principium omnium eſſe vnitatem, porro ex vnitate indefinitam dualitatem, veluti materiam auctori vnitati ſubieciſſe, ex monade vero ac indefinita dyade reliquos numeros gigni, ex numeris puncta, ex punctis lineas, ex quibus planae figurae conſtent, et planis autem ſolidas figuras, ex iis

m) Conferendus cum his Anonymus PHOTII l. c.

n) Apud LAERT. L. VIII. ſ. 25 ſeqq.

iis ſolida corpora et quatuor elementa, quae per omnia tranſeant et vertantur, ex quibus fieri mundum animatum, intelligibilem, rotundum &c. Summum aërem ſemper moueri et eſſe liquidiſſimum ac ſaluberrimum, et quae in eo ſunt immortalia ac idcirco diuina, ſolem et lunam Deos eſſe, et reliqua ſidera, quippe in illis ſuperare calorem, qui ſit vitae auctor, hominumque cum Diis cognationem eſſe, quod et homo caloris particeps ſit, inde et Deum noſtri curam gerere: fatum quoque eſſe vniuerſorum, et partem eius cauſam adminiſtrationis. Quae omnia clare ſatis docent, non tantum numerorum explicationem et applicationem ad principia phyſiologica recte a nobis inſtitutam eſſe, ſed eſſe quoque Deum calorem aetheris ſummi per vniuerſum ſe diffundentis. Addi poteſt locus CHALCIDII [o], qui clare indicat, materiam a Deo ſeparatam fuiſſe et iſto modo agitatam, quod vix aliter niſi ſecundum iſtam explicationem poteſt intelligi: id quod etiam de SEXTI EMPIRICI [p] loco non minus luculento eſt tenendum. VIII. Magnopere vero confirmant hanc ſyſtematis Pythagorei de Deo explicationem ex ſchola Pythagorica illi, qui abiecta numerorum doctrina atomos receperunt, et intelligibilium proprietates ſubtiliſſimis particulis materiae tribuerunt, de quo in ſequentibus dicemus. Illis enim atomi nihil aliud ſunt, quam particulae aetheris ſiue ignis diuini, et principia ſimplicia, actiua, maximeque prima, ex quibus omnia facta ſunt. Nec intelligi aliter poteſt, qui diuerſum ex vno et eodem prodierit, quod tamen veteres Pythagorei teſtantur, quam iunctis ignis mundani, ſiue aetheris diuini particulis cum materia craſſiore, cuncta tandem formata apparuiſſe. Poteramus dictis plura adiicere, quae nec extra rhombum dicta eſſent, nec inepta alicui obſcuriſſimae philoſophiae accendendae luci, niſi inſtituti ratio vela tandem contrahere iuberet; vbi tamen IX. duo adhuc monenda adiicimus; nempe nec confundendam eſſe in phyſiologia Pythagorica intelligibilium emanationem, ſeriem et ordinem, cum rebus ſenſibilibus, nec tamen ab iis plane eſſe ſeparandam: deinde non audiendos eſſe Platonicos recentiores, qui duplici ex cauſa ſuſpecti et inepti hac in re arbitri ſunt. Nam et Platonem venerantur, qui Timaei potius, quam Pythagorae veſtigiis inſiſtens ſyſtema dualiſticum abſolutum recepit, Deumque a materia prorſus diſtinxit, nec niſi animam aſſiſtentem ex Deo emanantem mundo iunxit: et hac quoque phyſiologiae inepta facie confuſi totum veterum ſyſtema corrumpunt, cumque hi materiam aeterno nexu Deo iungerent, materiam illi ex Dei eſſentia educunt; et materiam tantum non ſpiritualem faciunt; quum Pythagoras ſpiritus omnes etiam Deum reuera materiales feciſſet. Vnde quae de intelligibilium natura ab omni prorſus materia remota

o) Comment. in Timaeum c. XIII. §. 293. p. 387. qui quidem putat, receſſiſſe Pythagoreos a magiſtri mente, fallitur vero, vt ex dictis conſtat. Vel enim locus ſignificat, quod praeſtantiſſimus MOSHEMIVS vult diſſ. de creat. ex nihilo §. XIII. p. 971. Syſt. Cudw. materiam ex Deo genitam eſſe, vel quod nos malumus, et verbis Chalcidii ſimplicius reſpondet, cum vnum totum eſſet, Deum ab eo toto ſe ſeparando materiam conſtituiſſe, ſicque duo principia effecta eſſe.

p) Adu. mathem. L. X. ſ. 261 ſeqq.

mota garriunt [q], nostrae explicationi non possunt obiici, cum isti homines arbitrorum partes ex dictis causis suscipere nequeant. X. Tandem vt et hoc coronidis loco addamus, ex prolixe disputatis duplex controuersia decidi potest, vtrum Pythagoras duplex principium statuerit? et an atheismi suspectus sit?

Pythagoras an duplex principium statuerit?

Prius affirmauit PLVTARCHVS [r], et asseruit quoque PSEVDO-ORIGENES [s] trahique huc suo modo possunt omnes ex veteribus, qui dyadem materiam vnitati oppositam esse professi sunt, quorum loca diligenter adduxit cel. WOLFIVS [t]: quanquam hoc nondum sufficit, vt Pythagorae duplicis principii systema tribui queat, sed materiam eum ita definiuisse oportet, vt a monade nullo prorsus modo deriuari queat: qua ratione PLVTARCHVS [u] Pythagorae mentem interpretatus est, qui dyada materiam maligno quodam daemone animatam esse Deoque oppositam statuit. Plerique qui ita rationes ineunt, cum vmbris luctari videntur. Non enim attendunt, materiam quidem omnino, tanquam alterum principium passiuum, iners, quin immo mali quoque fontem et originem dyadis nomine a Pythagora describi, ita vero, vt cum adhuc esset in monade [x], id est, cum vnum totum, materia Deo animata, et quasi praegnans adhuc esset, nec dum ab eo separata recessisset, ad vniuersi naturam pertineret, et sic demum silua, siue materia indeterminata et immensa duitas ab vna singularitate instituta, recedente a natura sua singularitate et in duitatis habitum migrante, existeret separata, vt CHALCIDIVS [y] pulchre rem explicat. Ita vero systema dualisticum, duorumue principiorum aliter illi tribui non potest, quam sensu modificato et comparato, vt Stoicis. Aliter Timaeus, quique hunc maxime secutus est Plato, qui duplex independens principium inuicem sibi oppositum eligentes, longe alia ratione de natura disseruerunt, eaque quae comparate dixerat Pythagoras, absolute posuerunt. Interim tamen opposita vnitatis et binarii siue Dei rerum spiritualium fontis, et materiae, rerum sensibilium subiecti ratio probe tenenda est: etsi ex vna chaus origine processerint, et, si clare loquendum, a vera materiae notione neutrum liberari queat. Nam ita vnitatem et intelligibilia describebant Pythagorei, vt respectu habito ad fluxam, mutabilem et inertem materiam, stabilem, actiuam et spiritualem eis naturam adscriberent, sicque materiae opponerent, quod et Stoici fecerunt. Sic et de atheismo Pythagorae ex dictis iudicandum est.

Pythagoras an atheus?

Cum enim Deum et naturam vnum esse diceret, id est, vt Ciceronis verbis vtamur, animum per naturam rerum omnem intentum et commeantem, qui arctissimo et essentiali vinculo illi iungeretur, visus est post veteres quosdam, imprimis THEOPHILVM ANTIOCHENVM [z], recentioribus quibusdam [a] Spinozismi vel atheismi labem

sibi

q) Prolixe de iis PORPHYR. in sententiis ad intellig. ducentibus.

r) De Iside et Osir. de gener. animae ex mente Timaei.

s) l. c. p. 39.

t) De Manichaeismo ante Manichaeos §. XXIX. p. 116 seqq.

u) ll. cc. et de plac. philos. L. I. c. 7.

x) Monas hic non Deus a materia secretus, sed cum ea in chao adhuc iunctus est. Vnde licet dyas mali principium sit, non tamen sequitur, illud esse ex monade.

y) l. c.

z) l. c.

a) BASNAGE Hist. des Iuifs T. III. c. 10. p. 537. IO. HENR. FOPPIVS de Atheismo phil. gent. cel. ex. l. c. 9. 10.

ſibi contraxiſſe, a qua tamen macula poſt REINESIVM [b] et CRENIVM [c], BVDDEVM [d] et REIMMANNVM [e] et BEAVSOBRIVM [f], VV. cc. multa eruditione Pythagoram liberare conatus eſt B. IO. IACOBVS SYRBIVS [ff]. Qui licet potiſſimum Platonicos ſequiores Pythagorae interpretes ſequatur, quos iniuſtos et indignos hac in re arbitros eſſe ſupra monuimus, recte tamen obſeruat, omnes eiusmodi locutiones ad Deum αἰσθητὸν pertinere, nempe animam mundi, quae eius partes penetret, et ideo mundus quoque dicatur: nam hoc omnia loca ſupra adducta euincunt, et dogma illud Stoicis quoque receptum euidenter probat: vacuum neceſſarium eſſe, vt coelum ex infinito ſpiritu reſpiret [g], quod latentem in mundo diuinum ignem ſupponit. In eo vero vir doctiſſimus, inque veterum doctrinis pernoſcendis verſatiſſimus, quem in his literis praeceptorem habuiſſe, gaudemus, a Platonicis ſequioribus ſeduci ſe paſſus eſt, vt putaret, hanc mundi animam a mundo intelligibili et multo magis a Deo ſummo diſtinctam eſſe, quae quidem ſententia CVDWORTHO [h] etiam placuit, qui recentiorum Platonicorum trinitatem apud Pythagoram ſe inueniſſe videri voluit, recte ideo a ven. MOSHEMIO [i] notatus: repugnat autem diſertis veterum, quae adduximus, teſtimoniis, et aperte incognitam vetuſtis philoſophis hypotheſin de trinitate aliqua metaphyſica in Deo, ſapit, ideo non admittenda. Deus enim, anima mundi, ignis diuinus, ratio in mundo verſans, et quae alia ſunt huiusmodi nomina, idem ſunt, et vnum Deum indicant. De atheiſmo itaque Pythagorae, ſi vera ſunt, quae ei tribuuntur a veteribus, locis citatis, eodem modo pronuntiandum, vt de Stoicis, quos phyſiologiam ſuam ex Pythagoreis et Heracliteis fontibus hauſiſſe praecedente capite demonſtrauimus. Deum enim adeo non negauit Pythagoras, nec materiam brutam Deum conſtituit, vt potius ſine Deo ſyſtema eius conſiſtere nequeat: ſed dum Deum vni toti quaſi immerſit, et ab eo tandem ſeparatum naturali et eſſentiali vinculo cum materia copulauit, dumque ignem eum naturae, in extremo mundi circulo reſidentem, vt habet PHOTII Anonymus [k], dixit, facile patet, quam prope ab impietate phyſiologia Pythagorae abiit, quamque apta ea ſit vel ad atheiſmum, vel ad enthuſiaſmum ſeducere. Quo vero modo Deum rerum viſibilium conditorem dixerit, ex dictis abunde liquet.

VIII. Poſt ſummum Deum tres dantur intelligibilium ſpecies, Dii, daemones, heroës; qui et naturae atque dignitatis gradu, et cultu iis debito diſtin- *Intelligibilia.*

b) l. c. BAYLE Rep. aux Qq. d' un Provinc. T. II. p. 333.

c) Animad. hiſt. et phil. P. XII. p. 183.

d) Theſ. de atheiſmo c. I. §. 19. p. 56. Hiſt. Eccleſ. V. T. T. II. p. 1079.

e) Hiſt. atheiſm. c. XXV. p. 152.

f) Hiſt. Manich. T. II. p. 174.

ff) Diſſ. de orig. atheiſmi p. 42. add. HASAEVS diſſ. de philoſ. gent. falſo ſuſpectis c. 3.

g) ARISTOTEL. phyſ. L. IV. c. 6. hinc intelligitur, vtrum reſpiratio haec propria vel impropria ſit, quod poſterius contendit SYRBIVS.

h) l. c. p. 444 ſeqq.

i) ad h. l.

k) n. 15. l. c. Ex his vero, quae olim de theologia Pythagorae in Otio Vind. Mel. II. §. 14. diximus, emendanda ſunt.

ſtinguuntur. Dii enim ſemideis, in honore praeferendi, hominibus autem heroës [l]. Aliter tamen in carmine aureo [m] ordinantur, vbi heroës daemonibus praeferuntur, qui terreſtres vocantur, vel a manſionis loco, vel a praefectura, quam acceperunt, vel a corporis natura, quo amiciuntur. Dum vero Deos vocat Pythagorae ſchola ſpiritus illos primi ordinis, palam eſt, eos, ex philoſophiae Italicae decreto, ex Deo emanaſſe; vnde tria haec genera, tres emanationum ſpiritualium ex ſummo ignis diuini fonte profluentium ſpecies ſunt, quibus ſi quartam addas, animam humanam, habes totam emanationis diuinae ſcalam. Natura vero et dignitate inter ſe diuerſa eſſe iſta genera, ex eodem principio ſequitur, quo magis enim emanatiuum a fonte ex quo emanauit, diſtat, eo magis puritatem et ſimplicitatem naturae amittit, ſuoque principio eſt inferius. Id quod facilius comprehenditur, ſi recordemur, quod modo demonſtratum dedimus, Deum fontem ignis eſſe longe puriſſimi et ſimpliciſſimi, per omnem materiam, craſſiorem ſcilicet, diffuſum, ex quo cum iſtae intelligentiae ortae ſint, eiusmodi naturarum gradatio neceſſario obtinere debet. Et hinc ratio quoque petenda eſt, cur his daemonibus corpus quoque, licet ſubtiliſſimum adſcripſerint, quod ſcilicet ab inferiori parte traherent. Ita enim HIEROCLES [n] (horum enim hominum auctoritate ſtandum eſt) de illis Ἥρως ψυχὴ λογικὴ μετὰ φωτεινοῦ σώματος, *heros eſt animus rationalis corpori lucido coniunctus.* Multa hac de re dici poſſent lateque diſputari, qua ratione Platonici iuniores contendant, hos inter ſe ſpiritus eorumque corpora diuerſa eſſe, quaque ratione quidam inter eos inſano deſcendendi in corpora grauiora amore teneantur. Verum ea nec huius loci ſunt, cum ad nugas potius Platonicorum Alexandrinae ſcholae debeant referri, et iuſto ſunt prolixiora. Quod vero doctiſſimus CVDWORTHVS [o] affert argumentum, cur rationi conſentanea videatur haec Pythagoreorum diſciplina, praeter ſolum Deum omnes naturas corpore liberas, non aliter perfici et abſolui, quam ſi ad eas, materiae aliqua accedat portio, quam animent, ſcilicet, quod ſenſus omnis ex certa materiae et ſpiritus coniunctione oriatur, et frigidum eſt [p], ipſamque Dei ſubſtantiam incorpoream euertere aptum, et rationibus Pythagoricis aduerſum eſt, quibus iſtud ὄχημα magis propter emanationis naturam, qua ſubtiliſſimi aetheris particulae emanantes, craſſiora indumenta aſſumunt, quo magis a fonte recedunt, aſſertum eſt [q], vt vel ex animae origine et coniunctione cum corpore terreſtri videri poteſt. Ceterum ex eodem emanationis intelligibilium ex ſummo Deo principio, non nomen tantum Deorum, ſed

l) LAERT. L. VIII. ſ. 23.

m) V. I. ſeq.

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεοὺς, νόμῳ ὡς διάκειται,
Τίμα καὶ σέβου ὅρκον· ἔπειθ' ἥρωας ἀγαυούς,
Τούς τε καταχθονίους σέβε δαίμονας, ἔννομα ῥέζων.
Aeternos venerare Deos, vt lege receptum eſt,
Et iusiurandum ſerua; heroasque ſupernos.
Terreſtresque colens genios fac congrua legi.

conf. GISB. CVPER. obſ. L. III. c. 16. et ex veteribus HIEROCLES ad h. l. eundem ordinem ſeruat IAMBLICH. c. VI. n. 31. HIEROCLES in aur. carm. p. 36. PORPHYR. περὶ ἀποχῆς L. II. §. 38. p. 82.

n) l. c. ſ. 67. p. 213.

o) Syſt. intell. c. V. ſect. III. §. 32. p. 1083.

p) Conf. MOSHEM. ad h. l.

q) Lucem his foenerabuntur ea, quae de Zoroaſtris diſciplina L. I. docuimus, et infra Tomo II. de Cabbaliſtico ſyſtemate dicentur.

ſed et honor cultusque diuinus, quem iis tribuebant Pythagorici, deriuandus eſt. Deus enim, egregie obſeruante CVDWORTHO [r], non his tantum philoſophis, ſed plerisque philoſophorum familiis ſubſtantia eſt, homine praeſtantior, ex materia ſenſus experte haud procreata, tamque alte poſita, vt iuſtis a mortalibus honoribus affici debeat. Et hinc iudicandum eſt, quatenus polytheiſmi accuſari queant, quod nimia fiducia aliquot locorum male intellectorum facit FRANCISCVS BALTVS [s].

IX. Hae intelligibiles ſubſtantiae, anima praeditae ſunt, heroës quoque animae ſunt a corpore ſeparatae, boni ſi bonae, mali ſi malae [t].

X. Subſtantiarum harum intelligibilium fons Deus eſt, ſiue anima mundi, ex qua emanant: vnde cum ab eo non tantum dependeant, ſed et in eo ſint, Deus ſubſtantia eminentiori ſignificatione vocandus eſt, monasque, quae omnia in ſe complectitur, radix intelligibilium omnium [u]; acceperunt tamen ab eo propriam ſubſtantiam immutabilem, veram, nunquam aliter ſe habentem, adeoque ſimplicem. Nihil in his omnibus eſt, quod non Plato quoque receperit, qui ideas ita deſcripſit, quasque hos Deos eſſe capite quinto demonſtrauimus: vnde illa hic quoque repetenda ſunt. Ita vero intelligi poſſunt, quae de monade et reliquis numeris ex Deo ſiue vnitate oriundis garriunt obſcuriſſimi philoſophi, quaque ratione multitudinis numeri eſſe, et tamen ſimplici natura gaudere queant. Multa hac de re quoque dabunt iuniores Platonici, quorum tamen frigida plerumque acumina pleraque ſcholae Italicae ignorata fuere.

XI. Totus aër plenus eſt animarum, quae daemones et heroës exiſtimantur [x], ſequitur hoc neceſſario ex anima mundi vbique diffuſa, quae iſtos in ſe daemones complectitur. Attulit hoc dogma Pythagoras ex Aegypto, vnde et Thales hauſit, a quibus philoſophiae Graecae principibus ad alios quoque dimanauit.

XII. Ab his daemonibus, qui in aëre verſantur, immittuntur ſomnia et ſigna, morbi ac ſanitates, neque ſolum hominibus, verum etiam brutis. Ad hos expiationes et auerrunca pertinent, et diuinationes et cetera id genus [y]. Multa hic dici poſſent, ſi quae recentiores Platonici Pythagoreis tribuunt, et ex iis prolixo libro diſputauit IAMBLICHVS [z], enarrare vellemus, verum his hominibus ſuo infra loco depingendis ſua relinquenda ſunt. Pythagoram tamen eadem opinione fuiſſe infectum, dubium eſſe non poteſt, ſi vera ſunt, quae biographi eius tradunt, incantationibus curaſſe morbos. Nam ea opinione ipſa Aegyptus occupatus fuit, vbi Pythagoras didicit, morbos, praecipue difficiliores et implicatos a daemonibus immitti, eosque aegrotorum poſſidere corpora, cuius fundamentum ex ipſa anima mundana deriuandum eſt, ex quo praefectura daemonum deriuata eſt.

 Qua

r) l. c. c. IV. §. 14. p. 261.
s) Iugement des SS. Peres ſur la morale des payens c. VII. p. 42.
t) PLVT. plac. phil. L. I. c. 8. T. II. p. m. 14.
u) Loca veterum adduximus Tom. VII. Amoen. liter. p. 228 ſeqq. conf. MOVRGVES l. c. diſſ. II. CLERIC. l. c. p. 446.
x) LAERT. L. VIII. ſ. 32.
y) ibid.
z) De myſter. Aegyptiorum.

Qua de re libro primo actum: pleraque doctissime enodauit MOSHEMIVS[a].

XIII. In duodecim orbium supremo siue firmamento residet prima causa, et quicquid illi vicinum est, id firmiter atque optime compositum est, quae longius absunt, minime firma sunt. Ordo constans seruatur vsque ad lunam; infra eum omnia promiscue feruntur.

XIV. Hinc malum quoque necessario circa terrae regionem existit: quandoquidem ea ad totum mundum fundi instar obtinet, proprium scilicet et commodissimum receptaculum eorum, quae in imo subsidunt. Ita, AVCTOR ANONYMVS Photii[b], qui locus plane illustris est, ad probandam eius, quod Pythagoreis tribuimus, systematis veritatem. Apparet enim ex eo, ignem mundanum in extrema coeli parte residere, et purissimas partes emanantes, intelligibilia prope hunc Deum esse; quo longius reliqua discedunt, eo minus firma esse; inesse sideribus diuinitatis partes, siue Deos; in terra, ab hac causae actiuae et perfectissimae emanatione remotissima, stabilitatem intellectualium non inueniri, ob materiae crassitiem; hincque malum esse. Quae omnia sine illo systemate plane consistere nequeunt.

XV. Caeteras quidem partes omnes prouidentia et stabili ordine atque fato, diuinae voluntati obsequente gubernantur; sed quae infra lunam sunt, ea a quatuor causis reguntur, Deo, fato, nostro consilio et fortuna. Ita laudatus pergit ANONYMVS[c], et satis luculenter Pythagoream de fato et prouidentia doctrinam enumerat. Scilicet cum cuncta, quae emanatione producuntur, id est intelligibilia omnia diuina et coelestia, (quae tamen et ipsa reuera materia subtilissima constare supra docuimus) necessaria emanationis siue diuini motus et actionis lege existant, et a summa causa non existentia tantum sed et influxu dependeant, omnino fatum et immutabiles leges sunt, quae cum certo ordine, fineque ex naturae vniuersi conditione scriptae sint, prouidentia dicuntur, eodem fere, quo apud Stoicos, sensu. Infra lunam vero cum hic influxus in partes materiae crassissimas propter earum inertiam non detur, hinc dixere, promiscue physica cuncta ferri; quia tamen anima hominis particula est, a diuino aethere auulsa, hinc necessario asserendum erat, quaedam in potestate et consilio hominis esse, quaedam fortuna regi, quaedam ad hominis scilicet felicitatem pertinentia prouidentia siue fato dirigi. V. g. nauem conscendere vel non, in nostra est potestate; at tempore sereno procellas et tempestatem subito oriri, ex fortuna pendet, nauem submersam praeter spem conseruari, id diuinia fit prouidentia vel fato[d]. Fati autem a fortuna discrimen id esse, dictus auctor statuit: illud seriem, ordinem et sequelam habet, fortuna autem casu temerario contingit. Accepit ex hoc systemate multum Plato, aliquid Aristoteles, aliquid Zeno, qui tamen omnes ad sua placita emendarunt[e]. Ex his

a) l. c. p. 884 seqq.
b) l. c. n. 10. p. 60. ed. KVST.
c) l. c. n. 11.
d) ibid.
e) Plura hac de re diximus in Otio Vindel. Mel. I. §. 7. p. 86 seq.

his vero manifestum est, prouidentiam Pythagoricam cum Christiana non confundendam esse, quippe quae physica magis est, quam moralis: licet adhuc melior sit Stoica, dum homini aliquam libertatem relinquit, quam Stoica tollit. Interim tamen has fati leges, hunc naturae ordinem, id est Deum ipsum sequi, summa philosophiae moralis fuit non tantum apud Stoicos, sed et apud Italicos philosophos [f]. Diiudicari hinc et conciliari possunt etiam ii, qui contendunt, Pythagoreos prouidentiam negasse, quod asserit THEOPHILVS ANTIOCHENVS [g], cum iis, qui prouidentia cuncta regi asserunt; illi enim de ordine rerum, quae sub luna sunt, naturali, hi de morali loquuntur [h]. Hinc IAMBLICHVS [i], Pythagoram refert, coram Phalaride demonstrasse, esse vtique diuinam prouidentiam, quae hominum omnem expectationem superet, ex bellis inexpugnabilibus, et morbis incurabilibus, aliisque calamitatibus, quae daemonum quorundam aut Deorum operatione immittuntur. Et vt, qualis illa prouidentia sit, nempe series fati per ordines coelestes pertingens, intelligatur, Abarim docuisse, pergit, quod a coelo in res aëreas et terrestres transitus quidam et descensus fiat, quod omnia coeli ordinem sequantur, quodque animae facultas libera suique iuris sit, quippe quae diuinioris originis est, quam vt inferiores daemones in eam aliquid possint. Et ex his locus LAERTII [k] de prouidentia Pythagorea subobscurus lucem satis claram accipit.

XVI. Homo, mundi compendium est, quia non tantum ex quatuor elementis constat, sed et omnes mundi virtutes continet; habet enim facultatem diuinam, scilicet rationalem; habet naturam elementarem, nimirum vim nutritiuam atque auctricem, suique productricem, at singulis tamen his inferiorem. Ita psychologiam Pythagoreos exorsos esse ANONYMVS Photii [l] porro refert; quae cum dicto quoque systemate rite cohaerent. Pars enim diuina animae ab aethere diuino diuulsa, (quo nomine Pythagoram refutat CICERO [m],) cum particula diuinae, quae mundum penetrat, animae sit, rationalis necessario est, et pars ita ignis mundani siue naturalis: reliquae hominis partes ab elementis participant, de quibus infra dicemus.

XVII. Datur diuinatio, quae est nuncia propitiae Deorum voluntatis, et qui hanc occupationem in pretio habet, is simul videtur existimare, Deos esse, qui vero horum alterutrum stultum censet, ille vtrumque stultitiae damnat [n]. Sequitur hoc ex descripta hactenus diuinae naturae per omnia diffusae operatione nexuque omnium rerum et sequela atque ordine physico, exque animae conditione diuina. Varia vero cum sint diuinationum genera, sola ea, quae per sacrificia fiunt, Pythagoram improbasse refert PLVTARCHVS [o]. Qui rationem tamen non addit, quae vero non

 alia

f) Hinc patet, non satis bene Pythagoreorum in hac doctrina praecepta cohaerere.
g) l. c. h) IAMBLICH. c. XXVIII. n. 145.
i) ib. c. XXXII. n. 217 seqq.
k) L. VIII. f. 29.
l) l. c. m) loco supra laudato.
n) IAMBLICH. c. XXVIII. n. 134. qui clariorem his lucem accendit de myster. Aegypt. Sect. III. c. 12. 13 seqq. conf. THOM. GALE ad h. l.
o) De placit. phil. L. V. c. 1. T. II. p. m. 44.

alia fuisse videtur, quam quod ista diuinatio ex inspectis sacrificiorum extis fiebat. A sacrificiis vero cruentis abhorrebat Pythagoras.

XVIII. Quidquid apparet, debet constare ex iis, quae non apparent, quod autem ex aliquibus constat, non est principium, sed id quod illud ipsum constituit.

XIX. Non possunt autem esse corporea, quia ea, quae intelligentia concipiuntur, de iis debent procedere, alias ipsa essent id, quod praecedunt: nec possunt corporea esse aeterna, vt sint omnium principia, ex quibus sequitur atomos non esse principia vniuersalia rerum naturalium. Prolixe Pythagoricas has disputationes contra atomos enarrat SEXTVS EMPIRICVS [p], saltem ad eorum mentem institutas, quae acumine non carent. Neruus totius disputationis is est, cum aeterna debeant esse principia, non sufficere, vt aeterna ponantur, (omnes enim philosophi aeterna principia ponunt) sed recurrendum cogitatione ad intimas, quibus ab aeterno talia esse potuerint, quibusque constent, rationes, neque in corporali textura acquiescendum, sed ad intelligibilia et incorporalia ascendendum esse [q]. Hincque conclusisse, ait, Pythagoram, cum rerum omnium principia transcendat numerus, eum verum esse et vniuersale principium. Patet ex his, Pythagoram non numeri rationem scientificam, sed intelligibilem intellexisse, nempe id quod in rebus omnibus omnium primum et incorporale dicitur; vnde et atomos reiecit. Quia vero, vt supra demonstratum est, schola Italica ad subtilissimam mundi materiam aetherem, ignemue diuinum respexit, eumque rerum omnium fontem principiumque posuit, sequitur inde, eius minimas partes non tantum corporeis moleculis, atomisque illum opposuisse, sed illis quoque intelligibilem, siue spiritualem naturam adscripsisse, quae natura, origine et constitutione prior sit omni corporeo, etiam atomo. Et sic intelligendus nobis videtur obscurus ARISTOTELIS [r] locus, qui postquam eorum enarrasset opinionem, qui animam ex particulis minimis rotundis compositam dicunt, haec adiicit: ἔοικε δὲ καὶ τὸ παρὰ τῶν Πυθαγορείων. λεγόμενον τὴν αὐτὴν ἔχειν διάνοιαν ἔφασαν γάρ τινες αὐτῶν, ψυχὴν εἶναι τὰ ἐν τῷ ἀέρι ξύσματα, οἱ δὲ τὸ ταῦτας κινοῦν, *videtur autem et id, quod a Pythagoreis dicitur, idem significare: dixerunt enim quidam eorum, animam esse ramenta illa, quae sunt in aëre, alii vero id quod hoc mouet.* Vbi frustra nobis videtur Aristoteles esse, quique eius auctoritate vtitur CVDWORTHVS [s], vt inter atomorum patronos ponatur Pythagoras; nam ξύσματα illa, omni corporeo, etsi materialia ipsa sint, priora posuere Pythagorici, et radios siue effluuia potius aeterni ignis aetherisue diuini putauerunt, quidam vero ad internam in iis latentem eaque mouentem retulerunt virtutem. Quae postea Empedocli, aliisque semipythagoreis occasionem dedere, obscuros, et reuera nihil significantes numeros

p) Aduersus mathem. L. X. §. 248 seqq.
q) Conf. FABRICIVS ad h. l.
r) De coelo L. I. c. 2. T. I. p. 478.
s) Syst. intell. c. III. §. 14. p. 111.

ros in particulas minimas, ab atomis Democriti tamen caute distinguendas transmutandi. Num vero Pythagoras numeros principia posuerit, tantum in genere causarum exemplarium, quod ex recentioribus etiam contendit BVRNETIVS[t], an materialium, intricatior nobis quaestio videtur, in tanta rei obscuritate non satis decidenda. SCIPIO AQVILIANVS[u] inter Pythagoreos distinguit, et Pythagoram atque Alcmaeonem posuisse vt materialia, alios Pythagoricos, vt exemplaria, ob idque quodammodo vt formas vel vt fines adhibuisse. Nobis vtrumque certo modo coniungi posse videtur; quatenus enim ex primo intellectualium rerum fonte reliqua omnia, quae stabilia sunt, et reuera entia promanarunt, materialia principia dici possunt; crassiorem vero materiam dum informant, non exemplaria tantum, sed et formae sunt. Sed in re tam obscura, vbi palpare tantum licet, nihil certi definimus.

XX. Est itaque principium rerum vnitas, per cuius participationem res vnaquaeque vna dicitur; sin autem idem sibi alterum adiungatur, efficitur interminatus binarius[x]. Tantum supra de sensu horum principiorum dictum, quantum in re subobscura licebat, et satis esse potest. Inde vero fluere obseruauimus, Pythagoram principia quidem duo, actiuum et passiuum, Deum et materiam posuisse, sed quae ex monade, siue vno toto, quod chaos veteres et Stoici quoque dixere, quasi exorta sunt, vel potius in eo latuerunt. Ex quibus definiri potest, an Magorum veterum, vel Manetis sententiae de duobus principiis Pythagoras accesserit, quod posterius recte affirmat BEAVSOBRIVS[y], cum Manetis doctrina multo accuratius cum Pythagorae monade et dyade conueniat, quam Magorum, quibus ab aeterno materia a Deo separata eique opposita fuit. Tacemus materiam, prout eam considerauit Pythagoras et actiuo principio opposuit, nunquam vel formam vel mouendi vim, vel aliquid actiui habere posse, quod tamen malo apud Magos principio tribuitur.

XXI. Complexus vniuersi mundus dicitur ab ornatu ordineque. Pythagoram huius nominis auctorem esse dicit PLVTARCHVS[z]. Ait tamen ANONYMVS Photii[a], Pythagoram primum omnium coelum appellauisse mundum, quia perfectum est, omnibusque animantium signis et nullo non pulchritudinis genere exornatum.

XXII. Mundus a Deo factus est, sed non tempore, verum cogitatione. Hoc apud STOBAEVM[b] Pythagorae tribuitur, posterius tamen suspectum est, prodiisse ex schola Platonicorum recentiorum, qui vt Platonem cum Aristotele conciliarent, eiusmodi creationem mundi aeternam commenti sunt. Nisi hoc velint Stobaei verba, non certo tempore, sed ab aeterno Deum agitando et separando materiam intrinseca cogitationis suae necessitate mundum produxisse, idque per aeternas recurrere periodos, vt Stoicis quo-

t) Archaeol. philos. L. I. c. 11. p. 429.
u) De placit. philos. ante Arist. L. I. c. XX. p. 88.
x) SEXT. EMPIR. l. c. §. 261.
y) Hist. de Manichéens P. I. L. I. c. 3. p. 31 seqq.
z) De placit. phil. L. II. c. 4. T. II. p. m. 20.
a) n. 14. p. 62.
b) Eclog. phys. L. I. c. 25. p. 48.

quoque placuit. Hoc dubium non eſt, a Platone ea in parte differre ſcholam Italicam.

XXIII. Interire poteſt mundus, quod ad naturam ſuam attinet, quia corporeus, et ideo ſenſibus obnoxius, non autem peribit, prouidentia eum, et Deo continente [c]. Valde timemus, ne Plutarchus vel quisquis libelli de placitis philoſophorum auctor eſt, Platonis dogma cum Pythagorico confuderit. Si enim expoſitam hactenus phyſiologiam Italicam ſupponimus, mundus neceſſario finem habet, cuncta enim in monada, ſtatumque chaoticum redeunt, et ex monade nouus mundus exoritur. Vnde Philolaus duplicem mundi interitum, igne et aqua aſſeruit [d], quae apud barbaros quoque fuere recepta, quos praeceptores habuit Pythagoras.

XXIV. Inchoauit mundus ab igni et quinto elemento. Cum enim ſint quinque formae corporum ſolidorum, quae mathematica vocantur, e cubo orta eſt terra, e pyramide ignis, aër ex octaëdro, ſphaera vniuerſi ex dodecaëdro. Atque in his Pythagoram imitatus eſt Plato [e].

XXV. Mundus animatus eſt, intelligens, ſphaericus, extra eum vero inane eſt, in quod et ex quo mundus reſpirat [f]. Tota theſis a Stoicis quoque recepta eſt, vnde, vt breuitati conſulamus, explicationem lector hauriet.

XXVI. Dextra mundi oriens eſt, vnde motus exiſtit initium, ſiniſtra occidens [g].

XXVII. Ordinis vniuerſi omniumque in eo ſingularium cauſa fatum eſt [h]. Supra ſatis de hoc fato dictum: eſſe phyſicam rerum omnium diſpoſitionem et ordinem neceſſarium, PLVTARCHVS [i], prodit, qui mundo neceſſitatem circumdatam eſſe, inter dogmata Pythagorea ponit.

XXVIII. Mundus harmonia muſica regitur [k]. Explicatum id dedimus ſupra, vbi de muſica Pythagorea dictum eſt.

XXIX. In ſphaera ſuprema reſidet prima cauſa, cui quicquid eſt proximum, id optimum, conſtantique legi coniunctum et ordinatum. Dictum et de hoc dogmate ſupra.

XXX. Aër terrae circumfuſus, immotus ac morbidus eſt, et mortalia omnia, quae eo continentur: qui vero ſupra eum eſt, aër ſemper in motu eſt, purus, ſanusque, et quotquot eo continentur, immortales ſunt, adeoque diuini. Hic liber aether, vt HIEROCLES habet, vocatur, et aether quidem, quippe qui materiae ſit expers, ipſeque corpus exiſtat aeternum, liberum, quia perturbationibus materiae non ſubiicitur. Notablis locus ad intelligendam phyſiologiam Pythagoream, ex quo Dei natura ſupra deſcripta eleganter probatur, et luculenter cognoſcitur, aethera ſupremum, ſiue ignem

c) PLVT. l. c.
d) ib. c. 5.
e) ibid. c. 6.
f) LAERT. L. VIII. ſ. 27. ARIST. de coelo L. II. c. 1.
g) PLVTARCH. l. c. c. 10.
h) LAERT. l. c.
i) PLVTARCH. l. c. L. I. c. 25. Quanquam hic locus proprie ignis diuini omnia neceſſaria naturae ſuae lege agitantis diſpoſitionem innuere videtur. Hoc enim igne ſiue Deo mundus circumdatus eſt ex phyſiologia Pythagorica.
k) SEXT. EMP. L. VII. ſ. 95. conf. quos nominat FABRICIVS ad Pyrrh. hyp. c. XVIII ſ. 57. et adu. Mathemat. L. VI. ſ. 30. not. D. p. 362. KEPLERVS de harmonia mundi.

ignem iſtum mundanum immaterialem eſſe, ſtabilem, intellectualem, quod ad intelligendum horum philoſophorum ſermonem omnino notandum.

XXXI. Sol, luna, reliqua ſidera Dii ſunt. Hoc ex antecedenti dogmate ſequitur; magna enim Dei, ignis ſcilicet mundani pars in iis habitat. Ita iterum Stoici quoque, quin plerique inter barbaros, qui Deum mundi animam eſſe cenſuerunt.

XXXII. Quaeuis ſtella eſt mundus in aethere infinito, qui terram, aërem aetheremque continet [l]. Ex Orphicis, vel a barbaris potius haec didiciſſe Pythagoram ſupra iam obſeruauimus.

XXXIII. Sphaerica ſolis eſt figura, cuius defectus luna ſubeunte contingit [m].

XXXIV. Corpus lunae igneae eſt naturae, atque a ſole illuſtratur, eclipſis vero lunae obſtructio eſt et reuerberatio profecta ab antichthone [n].

XXXV. Terreſtris videtur luna et habitari ab animalibus maioribus nobis et pulchrioribus, quinquies decies noſtrorum quantitatem continentibus, neque vllum excrementum deiicientibus [o]. Hos lunae incolas daemones eſſe habitos ex IAMBLICHO [p] colligitur, qui lepidam narrat ſententiam, Italis Pythagoram aduentantem, cum in diſciplinam ſe ei dediſſent, viſum eſſe daemonem ex iis, qui lunam incolunt.

XXXVI. Cometa eſt ſtella, quae non ſemper apparet, ſed ſtato tempore ſua reuolutione exoritur [q]. Mirum in tanta rerum naturalium infantia Pythagoreos de corporibus coeleſtibus tantum ſapuiſſe, recte ideo laudatos BVRNETIO [r].

XXXVII. Iris ſolis eſt reſplendeſcentia [s].

XXXVIII. Poſt ſphaeras coeleſtes infra lunam eſt ſphaera ignis, hinc aëris, deinde aquae, vltimus ſubeſt orbis terrarum [t].

XXXIX. Omnium elementorum corpora rotunda ſunt, igne excepto, qui conicus eſt [u].

XL. Datur generatio et reſolutio ſiue corruptio, res enim alteratione, mutatione et reſolutione elementorum fiunt [x]. Intelligendum hoc eſt, de ſola materia, quae fluxa et mutabilis eſt, et de iis, quae ex elementis componuntur. Formae enim, ſiue entia ſimplicia, intelligibilia, quae naturam rei largiuntur, corrumpi nequeunt, ſed ſemper manent, non voluntate tantum conditoris, ſed natura quoque ſua, quae aeterna, ſtabilis et immutabilis eſt. Nihil itaque eſſentiarum vitarumque perit, ſed aliter tantum corpus,

l) PLVT. l. c. L. II. c. 15.
m) STOB. l. c. p. 55.
n) PLVT. l. c. c. 28.
o) ib. c. 30.
p) c. VI. n. 30.
q) PLVT. l. c. L. III. c. 2.
r) l. c. p. 224.
s) AELIAN. L. IV. c. 27.
t) ANONYM. Phot. p. 60.
u) PLVT. l. c. L. I. c. 14.
x) ib. c. 24.

corpus, quod accipit, componitur et fecernitur [y]. Et hoc genuinum quoque transmigrationis animarum fundamentum eft.

XLI. Aequis partibus mundo lux ac tenebrae infunt, calidum item et frigidum, ficcum ac humidum. Ex iis dum calor exuberat, æftas, dum frigus, hiems fit: dum aequis vero partibus vigent, optima funt anni tempora: quorum id, quod viret, eft veris grata falubrisque temperies, id vero, quod arefcit, autumni eft infalubris poteftas. Immo et in ipfo die viret aurora, vefpera arefcit, atque adeo minus falubris eft [z].

XLII. Penetrat a fole radius per aethera frigidum atque aridum; hic radius profunda penetrat, adeoque viuificat omnia, in quantum caloris participant, non omnia tamen animam habent. Anima enim auulfio eft aetheris calidi et frigidi, differtque a vita anima: ipfa eft immortalis, quoniam immortale eft, a quo deriuatur [a]. Pofito fyftemate fupra explicato, haec fua fponte fequuntur.

XLIII. Ex terra nulla fieri poteft generatio, fed animantia a fe inuicem mediante femine generantur. Proceffum vero generationis et formationis embryonis videfis apud LAERTIVM [b] ex Alexandro, et CENSORINVM [c], qui rationes harmoniae ad hoc argumentum adplicatas recenfet.

XLIV. Semper humanum genus fuit, nec finem habebit. Hoc Pythagoreis VARRO [d] tribuit, nec male, fi eo fenfu fumatur, quo th. XXII. explicuimus. Animi enim ex aeterna Dei emanatione funt; materia aeternis periodis agitata ab anima mundi, fiue Deo, et producta ita omnia, et inter ea homines quoque. Ita inepto generationis aequiuocae figmento opus non erat Pythagoreis.

XLV. Anima numerus eft, fe ipfum mouens [e]. Numerum et intelligibile idem effe, ex fupra dictis notum: animam vero, ex mundi anima fiue aethere auulfam, eius particulam effe, fupra th. XV. obferuauimus, quae hic repetenda funt.

XLVI. Anima generaliffima diuifione in duas partes diuiditur, rationalem et irrationalem. Irrationalis in irafcibilem et concupifcibilem. Illa φρὴν eft, haec νȣ̃ς et θυμός [f]. Prima anima ex mundi anima eft, altera et tertia ex elementis.

XLVII. Omnium animantium animae rationales funt, eorum etiam, quae bruta vocamus: haec tamen fecundum rationem non agunt, ob prauam corporis temperiem, et fermonis defectum [g]. Neceffario ita ftatuendum erat, admiffa femel anima mundana. Hinc cognationem inter animalia bruta et homines effe Pythagoras afferebat, horumque ftatuebat animas in illorum corpora migrare: ideoque a facrificiis cruentis abftinebat, vt fupra notatum.

XLIIX.

y) Conf. CVDWORTH. l. c. c. V. f. IV. §. 29. p. 1154 feq.

z) LAERT. L. VIII. f. 26.

a) Alexander in fucceffionibus apud LAERT. l. c. f. 27.

b) LAERT. L. VIII. f. 28.

c) De die natali c. 11.

d) De re ruftica L. II. c. 1. p. 58. ed. Steph. CENSORIN. l. c. c. 4.

e) PLVT. pl. phil. L. IV. c. 2.

f) ibid. c. 4.

g) ibid. c. 20.

XLIIX. Initium animae eſt a corde ad cerebrum, et in corde quidem θυμὸς, animus ſedet, mens vero φρὴν et animus νοῦς in cerebro ſunt. Ab his ſenſus quaſi ſtillant. Pars vero rationalis immortalis eſt, reliqua mortalia ſunt. Anima ſanguine nutritur, λόγοι vero facultates ſue animae ſpiritus (ἄνεμοι) ſunt [h].

XLIX. Anima et facultates eius inuiſibiles ſunt, neque aether enim videri poteſt. Vincula animae venae ſunt, arteriae et nerui: vbi vero inualuerit intra ſe ipſam compoſita vincula eius rationes ſunt et actiones [i].

L. Mens, (φρὴν) extrinſecus animae inſeritur [k], participatione diuina [l], (θεία μοῖρα) ex vniuerſa mente diuina ſiue anima mundi decerpta [m]. Hinc immortalis eſt, quoniam immortale eſt id, ex quo deriuatur. Fundamentum dogmatis huius ſupra ſatis illuſtrauimus: hoc vnum adiicimus, dixiſſe, teſte PLVTARCHO [n], animum non eſſe Deum, ſed opificium Dei, quatenus ſcilicet emanatiuum ab emanante, particula a toto differt.

LI. Anima quaternionem in ſe habet [o]. Quid vero illa tetractys in animis intelligatur, adeo variant veteres, vt perſpicuum ſit, eos rem ignoraſſe. Nos, cum certiora non habeamus, ſilere malumus, quam coniecturas noſtras Pythagorae ſupponere. Mentem, opinionem, ſcientiam, ſenſum, explicat PLVTARCVS, quatuor elementa eſſe, viſum MOSHEMIO, quatuor virtutes, FABRICIO, de quibus videnda, quae ſupra in arithmetica Pythagorica diximus.

LII. Animae vincula venae, corpus carcer eſt [p], id qua ratione intelligendum ſit, ea declarant, quae de philoſophia in genere ex mente Pythagorae diſſeruimus.

LIII. Cognitionis octo ſunt organa: ſenſus, imaginatio, ars, opinio, prudentia, ſcientia, ſapientia, mens. Quatuor poſtrema homo communia habet cum Diis, priora duo cum beſtiis, opinio propria ei eſt [q].

LIV. Anima eiecta in terram, vagatur in aëre, corpori ſimilis [r]. Duplici haec ſenſu accipi poſſe, recte monet ALDOBRANDINVS [s], vel de eiectione animae lapſae ex coelo, antequam in corpus demittitur, vel de emigratione ex corpore, homine mortuo. Animas enim lapſas poenas dare meritorum, Pythagorae tribuit HIERONYMVS [t]. Fatendum tamen, incertum hoc plane eſſe, et videri ex Academia Platonis hauſtum, nec accurate etiam dicitur, animas eiici et vagari in aëre, ſed dicendum, animas immitti in corpora. Rectius itaque de emigratione animae ex corpore Laërtii verba intelliguntur: non enim ſtatim nouis corporibus immitti animas Pythagorae placuit, ſed prius reduci vel ad aethereas, ſi bonae fue-

 rint,

h) LAERT. L. VIII. ſ. 30. ἄνεμοι videntur partes ſubtiliſſimae ſanguinis, vel ſuccus nerueus eſſe, quem ſpiritus animales vocant. Sequimur OLEARII verſionem. Interpres enim mire omnia peruertit apud Laërtium.

i) ibid.

k) STOB. eclog. phyſ. p. 93.

l) CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 590.

m) CICERO ll. cc.

n) PLVT. l. c. L. IV c. 7.

o) Aur. carm. PLVT. l. c. L. I. c. 3.

p) LAERT. L. VIII. ſ. 30.

q) ANONYM. Photii n. 17. p. 64.

r) LAERT. L. VIII. ſ. 31.

s) ad h. l.

t) Qq. ad Hebid. 9, 10.

rint, vel ad aëreas et tenebricosas[u] sedes, si malae, indeque circulo necessitatis fatiue poscente, tum demum in noua immitti corpora, vel humana vel bruta, prout dispositio et conditio earum patitur, ipsaeque purgatae magis minusue sunt. Hinc intelligenda, quae sequuntur LAERTII[x] verba: Mercurium animarum quaestorem esse, atque ideo ductorem dici et ianitorem, et terrenum, quod is ex corporibus, et ex terra et e mari animas educat, et puras quidem atque purgatas in excelsum ducere, impuras vero illis ne appropinquare quidem, neque inuicem sibi ipsis, ceterum vinciri a furiis infractis nexibus. Quibus verbis fabularis theologia doctrinae philosophicae accommodatur, et innuitur, certum quendam daemonem esse, huic potissimum negotio praefectum, qui sedem animis designet post fata, purgatasque satis, ad excelsa et coelestia ducat, iungendas sedibus diuinis, impuras in tartaro, id est aëre graui et tenebricoso tamdiu deuinctas detineat, donec corporibus iterum immittantur. Ex quibus patet, doctrinam de ᾅδȣ[y] sedibus, siue loco statuque post mortem posse consistere ex horum hominum sententia cum μετεμψυχώσει, redituque animae in aliud corpus. Ipse certe Pythagoras, qui se memoriam prioris status accepisse a Mercurio iactabat, vidisse se dicebat, quae in tartari sedibus fierent, antequam nouum corpus subiret. Nihil noui vero hac doctrina Pythagoras inuenit, sed ex Aegypto eam attulit, vt ex illis liquet, quae de hac re libro primo disputauimus.

LV. Nulla anima interit, sed post certos fati circulos, definitasque temporum periodos, noua subit corpora, idque, quod fuit olim, fit rursus[z]. Celebratissimum hoc transmigrationis animarum in schola Pythagorica dogma est, quod non arcanum tenebatur, sed in vulgus emanabat, id quod a barbaris, parem sententiam in vulgus spargentibus, accepit, et more suo imitatus est. Nec poterat aliter statuere philosophus, cum animae naturam in numero tanquam particulam diuini aetheris posuisset, et intelligibilem ei conditionem adscripsisset. Assertione enim XL. ostendimus, vi naturae emanationis, nihil quod ad stabilem, simplicem, et aeternam naturam referri potest, interire, nec mutari, sed noua tantum inuolucra quasi, ex materia crassiori, accipere. Quae cum Pythagoram eo perduxissent, vt animas certo numero definitas praeexistere ante corpora statueret, necessario reditus animarum in noua corpora asserendus erat: cumque rerum omnium ex vna anima mundana participantium cognationem assereret, vt diserte tradit PORPHYRIVS[a], non in humana tantum, sed et bruta corpora migrare animas decernendum erat[b]. Egregie hanc Pythagorae doctrinam descripsit OVIDIVS[c], Pythagoram ita sermocinantem inducens:

Morte

u) Hinc terrae motus a manium occursu oriri credebat, si fides AELIANO L. IV. c. 26.

x) l. c.

y) Videndi doctissimi Britanni ROB. PARCKERVS libro raro: de descensu Christi ad inferos, IAC. WINDETVS de vita functorum statu ex Hebraeorum et Graecorum inter se comparatis sententiis.

z) PORPHYR. vit. Pyth. n. 19. LAERT. L. VIII. f. 14. conf. viri docti ad haec loca.

a) l. c.

b) Frigidis id rationibus negat PROCLVS in Timaeum L. V. p. 329.

c) Metamorph. L. XV. v. 158 seqq.

Morte carent animae: ſemperque priore relicta
Sede, nouis domibus habitant, viuuntque receptae.
Omnia mutantur; nihil interit, errat et illinc,
Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus
Spiritus, eque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter: nec tempore deperit vllo,
Vtque nouis fragilis ſignatur cera figuris,
Nec manet, vt fuerat, nec formas ſeruat easdem,
Sed tamen ipſa eadem eſt, animam ſic ſemper eandem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.

Quamuis enim Sulmonenſem poëtam his verſibus Stoicam μετενσωμάτωσιν, cum Pythagorica μετεμψυχώσει confundere, allatum exemplum prodat, recte tamen reliqua Pythagorae tribuuntur, fundamentumque verum affertur, nihil, quod verum et ſtabile atque eſſentiale ſit, perire, ſolam materiam ſemper eſſe in mutatione: adeoque eandem tandem redire animam. Ita vero tradidiſſe Pythagoram, adeoque literali ſenſu hanc animarum in alia corpora migrationem accipiendam eſſe, non tantum tota phyſiologiae Pythagoreae conſtitutio probat, quae hanc metempſychoſin poſtulat, ſed et doctrina Aegyptiorum, a quibus Pythagoras teſte DIODORO SICVLO [d] et HERODOTO [e] accepit, vt reliqua fere dogmata omnia. Illos vero κατὰ τὸ ῥητὸν animarum migrationem ſtatuiſſe, libro primo demonſtratum eſt. Nec alium ſenſum patiuntur ea, quae Pythagoras iactauit, de ſua migratione, qui, vt ſupra narratum, in quibus antea corporibus fuerit, quo nomine antea gauiſus ſit, expoſuit, et initiatis indicauit, quae antea ipſi quoque corpora ſubiiſſent [f]. Nec dici poſſet Pythagoras auctor fuiſſe metempſychoſeos inter Graecos [g], qui de vera et literali migratione accepere, niſi ipſe ita intellexiſſet. Audiendi itaque non ſunt, qui inſipidi dogmatis abſurditate commoti, Pythagoram non proprie ad literam, ſed allegorice et improprie eam intellexiſſe volunt, et ita varias explicationes comminiſcuntur, contortas admodum et parum veriſimiles. Inter veteres ex ipſa Italica ſchola TIMAEVS LOCRVS [h] animarum migrationem inter falſos ſermones refert, quibus animi, qui veris non ducuntur, coërceri debent: quod tamen mirandum non eſt, ſyſtemate eius phyſiologico, quod a genuino Pythagorico abiit, ita poſtulante. Ex recentioribus multi ſunt, qui pro Pythagora ab hoc abſurdo errore liberando, ſententiam tulerunt. REVCHLINVS [i] enim et DACIERVS [k] ad methodum Pythagorae ſymbolicam confugiunt, et tanquam fabulam a philoſopho ad emendandos vulgi animos propoſitam fuiſſe contendunt, quod diſertis veterum teſtimoniis, quibus tamen ſtandum

 eſt,

d) Apud EVSEB praep. L. X. c. 8.
e) Lib. II. c. 123.
f) IAMBLICH. c. XIV. n. 63.
g) PORPHYR. l. c. LAERT. L. VIII. ſ. 14. qui, vt ex ſequentibus patet, de ſolis Graecis eſt intelligendus, vnde perperam notatur a Cl. HANSCHIO de enthuſ. Plat. ſect. VII. §. 28. p. 119.
h) De anima mundi p. 566. Opuſc. myth. GALEr.
i) De art. Cabb. L. V. conf. PASCHIVS intr. in rem liter. mor. vet. c. IV. §. 10. p. 668.
k) Vit. Pythag. p. 81.

eſt, aperte contradicit [l]. Alii ad ἐνσωμάτωσιν Stoicam reuocant, putantque reſpexiſſe Pythagoram vel ad animam vegetatiuam et ſenſitiuam; quae cum ex elementis compoſita ſit, et in elementa redeat, ex quibus alia corpora, aliaeque animae ſenſitiuae, etiam animalium, brutorum naſcantur, ita redire in vitam dicatur, quo modo AMBROSIVS RHODIVS [m] Pythagoram ſenſiſſe tuetur; vel ex anima mundana, in quam animae reducuntur, nouas animas immitti, ſicque in alia corpora migrare dici contendunt [n], id quod ad corporum in animam mundanam ſideralem ex ſiderum corporibus oriundam reditum, indeque ortum hominis animalem applicat WHITHELORVS BVLSTRODIVS [o]. Quae quam aliena ſint a tota phyſiologia Pythagorae ſupra allata, attente conſideranti erit manifeſtiſſimum, LLOYDII [p], FICINI [q], MORNAEI [r] aliorumque hac de re cogitata breuitati conſulentes praetermittimus. Legibus itaque fidei hiſtoriae omnium facient optime ſatis, qui ita Pythagoram tradidiſſe ſtatuunt: I. animarum ex diuino aethere auulſarum, et ab eo participantium certum eſſe numerum; II. eas certis temporibus immitti in corpora; III. poſt ſolutionem vinculorum corporis in ſuperiores partes euadere, et IV. certo tempore in manium ſedibus detineri purgandas, tumque V. a materiae inquinamentis magis liberatas melioribus, deturpatas vero paſſionibus materiae, deterioribus brutisque corporibus immitti, huncque circulum toties reuocari, donec ſatis purgatae, ſemperque meliores et liberiores a contagio materiae et terreſtrium affectuum tandem ad principium, ex quo decerptae ſunt, primum, aetherem ignemue ſummum ſiue Deum reducantur. Ita poenae et praemia poſt mortem ſatis amice cum migratione animarum concordant [s], ratioque patet, quomodo animae ſapientes dicantur a Pythagora inter Deos recipi [ſſ], vel, quod PLVTARCHVS [t] Pythagoreis tribuit, quomodo animae e corpore egreſſae in animam vniuerſi abeant. Vtrumque enim de animabus tantum purgatis et poſt iteratas neceſſitatis periodos tandem liberatis iuxta Pythagorae phyſiologiam intelligendum eſt [u].

Medicina. §. XXV. Naturali philoſophiae ſubiicienda eſt medicina Pythagorica, quam non neglexiſſe philoſophum Samium teſtantur LAERTIVS [x], AELIANVS [y] et IAMBLICHVS [z], a Chaldaeis eum didiciſſe vult APVLEIVS,

l) Conf. CLERIC. Bibl. ſel. T. X. p. 185.

m) De transſmigrat. animarum Pythag conf. Act. phil. Vol. II. p. 787 ſeqq. huc quoque tendit explicatio CVRIONIS et SOVVERAINII Plat. de voil. P. I. c. 18. p. 201 ſeq. putant enim perpetuam materiae mutationem innui.

n) ROB. PARCKER. l. c. L. II. §. 47. p. 76. IAC. WINDET. l. c. ſect. III. p. m. 33.

o) Animarum transſmigrat. Pythagorica defenſa, vid. Act. erud. 1693. p. 569. Obſ. Hal. T. II. obſ. X. p. 207. quae eſt B. BVDDEI.

p) l. ſupra cit.

q) Ad Phaed. Platonis p. m. 332. L. X. de rep. p. m. 445.

r) De V. R. C. c. XV.

s) Negat id BAYLEI. c. not. T. T. III. p. 743.

ſſ) Vid. Aur. carm. v. vlt.

t) De placit. phil. L. IV. c. 7.

u) Ita conciliari poteſt CVDWORTH. qui Syſt. intell. c. IV. §. 18. p. 367. Pythagoreis tribuit, animas ſapientium virorum ſtatim ad coeleſtes ſedes proficiſci, et cel. MOSHEM. l. c. qui eas quoque migrare contendit. Illud enim de animabus perfecte purgatis intelligendum eſſe, finis carminis aurei euidenter probat.

x) Lib. VIII. ſ. 12.

y) Lib. IX. c. 22.

z) c. XXIX. n. 163. PORPHYR. n. 33. CELSVS praef.

LEIVS[a], quod magis de Aegyptiis verum eſt, inter quorum diſciplinas arcanas medicinam quoque fuiſſe, ex ſupra dictis notum eſt. Duplex vero ea apud Pythagoreos fuit, diaetetica et therapeutica, illa diaetam victusque rationem, laborisque, motus et quietis viciſſitudines moderatur, haec morbis medetur. Et diaeteticis quidem accuratiſſime Pythagoreos operam dediſſe, teſtatur IAMBLICHVS [b], ex quo, qua ratione menſam inſtruxerint, ſupra prolixe enarrauimus, quae heic loci repetenda ſunt. Pleraeque vero regendae diaetae regulae hae fuere:

I. Ad ſanitatem conſeruandam multum intereſt, vt rationes laboris victusque et quietis accurate inter ſe conferantur, cibisque etiam apparandis certus modus praeſcribatur.

II. Omnes cibi, qui flatulenti ſunt, quique tumultum in corpore poſſunt excitare, vitandi ſunt, e contrario eligendi, qui corporis habitum confirmant et adſtringunt.

III. Reiiciendi cibi ſunt, qui Diis ingrati exiſtunt, quia nos a Dei familiaritate abducunt.

IV. Abſtinendum et ab iis cibis eſt, qui ſacri cenſentur, quia reuerentia digni ſunt, neque communi hominum vſui conducunt.

V. Cauendum porro ab iis, qui facultatem diuinandi, puritatem animae, caſtitatem, ſobrietatem, aut virtutis habitum impediunt, quique ſanctitati aduerſi ſunt, et oblatas in ſommo ſpecies obfuſcantes.

VI. Theoreticis ab omni carnis et vini vſu abſtinendum. Leges has cibarias ſupra, quantum ſatis, illuſtrauimus, ad quae recurrendum.

VII. Cor non rodendum, cerebrum non comedendum, a malua, melanuro, erythinoque abſtinendum. Rationes Pythagorae ſupra quoque attulimus, quae partim phyſicae, partim theologicae, partim morales fuere: hinc inter ſymbola quoque recepta.

VIII. A fabis abſtinendum, propter multas ſacras naturalesque rationes. Ita, qui haec omnia tradit IAMBLICHVS[c], qui vero non explicuit, quae iſtae rationes ſint, cur a fabis tantopere Pythagoras abhorruerit, vt maluerit occidi, quam fabas in agro conculcare fugiendo. Hinc multum ingenia eruditorum hoc interdictum exercuit, vt in plerisque ſolet fieri, quae ſola coniectura detegi poſſunt, vt ſunt in Pythagoricae philoſophiae hiſtoria fere omnia. Et Ariſtoxenus quidem, cuius verba ex libro *de Pythagora et eius diſcipulis* nobis ſeruauit A. GELLIVS[d], quique cum Xenophilo Pythagorico aliisque, qui a Pythagorae aetate haud multum aberant, familiariter conuerſatus eſt, ſcriptum reliquit: nullo ſaepius legumento Pythagoram vſum fuiſſe, quam fabis, quoniam is cibus et ſubduceret ſenſim aluum et leuigaret: porculis item minuſculis et haedis tenuioribus victitaſſe. Addit his Gellius; errorem hunc ortum, quia in Empedoclis carminibus, qui diſciplinas Pythagorae ſecutus eſt, hic verſus inueniatur:

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἔχεσθαι.

hinc

a) Florid. L. II. c. 15. p. m. 358. b) l. c. c) l. c. conf. n. 106. d) Lib. IV. c. 11.

hinc enim opinatos plerosque, κύαμον legumentum vulgo dici. Sed qui diligentius ſcitiusque carmina Empedoclis arbitrari ſint, dixiſſe, κυάμους hoc loco teſticulos ſignificare more Pythagorae ſymbolice ita appellatos: voluiſſeque homines a rei venereae proluuio deducere. Vix tamen Ariſtoxenus fidem meretur, in tanto veterum teſtimoniorum conſenſu, quae vnanimi ore, fabis abſtinuiſſe Pythagoram et ſequaces referunt. Nec conuenit cum regulis diaeteticis Pythagorae, quae a flatulentis cibis ſuos arcebant: fabae vero cum inflationem magnam habeant, recte inde CICERO, ipſi Gellio laudatus, infert, ab eis Pythagoram prohibuiſſe, ne errorem animis perturbationemque afferant. Neque tamen haec ſola ratio phyſica ſufficere videtur, cur Pythagoras non eſum tantum fabarum ſuis interdixerit [e], ſed et bouem ab eo arcuerit, et ab iis conculcandis abſtinuerit, vnde ad rationes phyſicas et arcanas alii confugerunt. Quidam [f] morali ſenſu interdictum accipientes, ideo a fabis abhorruiſſe dixere, quod a ſuffragiis, quae fabis interdum fiebant, abſtinendum putaret. Id vero contrarium eſt philoſophiae Pythagorae, quae rebuspublicis adminiſtrandis et legibus ferendis diſcipulos inſtruebat, vnde et politici et legislatores dicti ſunt [g]. Alii, quorum ſententiam fuſe narrat PORPHYRIVS [h], ad phyſicas rationes delapſi inde interdicti fabarum eſus rationem aduocarunt, quod ex putredine in primo ſtatu chaotico ſingula exorta ſint, fabae vero et homines ex ea ſimul effloruerint, inde et dentibus comminutas et feruentibus ſolis radiis expoſitas, humani cruoris odorem reddere. Alii [i] naturam vniuerſi in iis adumbratam, quaerunt alii portas inferni, quod geniculatae non ſint, quam ſententiam, qua animarum ingreſſus et egreſſus ex ᾅδου indicari, quaque aſcenſus ad Deum ſymbolum feciſſe Pythagoras dicitur multa eruditione ornauit IACOBVS WINDETVS [k], in quam pedibus quoque iuit BAYLIVS [l]. Vt verum autem fateamur, fruſtra haec omnia dici, et ab ingenio magis, quam veriſimilitudine ſe commendare nobis videntur: nulla enim alia ratio adduci poteſt, quam pati hanc explicationem principia Pythagorae philoſophica, quod rem nondum conficit. Nobis ab inutili et nil profutura diſquiſitione eo magis abſtinendum eſſe videtur, quo magis tam arcanam hanc rem habuere Pythagorei [m], vt mortem oppetere, quam myſterium prodere maluerint. Quod quaeſo, emolumentum vero, in rem nunquam detegendam operoſe inquirere [n]?

Cer-

e) IAMBLICH. c. XIII. n. 61.

f) Ariſtoteles laudatus LAERTIO L. VIII. ſ. 34. IAMBLICH. c. XXXV. n. 259. PLVT. de educ. puer. T. I. p. m. 17. LVCIAN. in vitar. auct.

g) Conf. cl. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gentil. §. CXXIX. p. 129.

h) n. 42. 43. ORIG. philoſophum. c. II. p. 42. conf. BAYLE l. c. not. I. p. 744. STANLEIVS P. VIII. p. 797.

i) LAERT. l. c. et MERIC. CASAVBON. atque MENAG. h. l.

k) De vita functorum ſtatu ſ. V. p. 97 ſeqq.

l) l. c. Parum abit THOM. SPIZELIVS de literat. Sinenſ. Sect. XIII. p. 285. ſed perperam intellecto Laërtii loco deceptus, putat, Pythagoram ſtatuiſſe in fabas quoque migrare animas. τὸ πνευματῶδες enim apud Laërtium non ſpirituales eſſe vel animatas fabas dicit, ſed flatibus generandis aptas, vt recte CICERO de Diuin. L. I. explicuit.

m) Ita et MENAG. ad h. l.

n) Plures de hac re ſcriptores laudantur Act. philoſ. Vol. I. p. 230. Vol. II. p. 488. qui videndi.

Certe, ſi verum eſt, fabis interdixiſſe Pythagoram ſuis, veriſimilius ad rationes diaeteticas, quam morales vel phyſicas refertur [o]. Diligentia vero recondendi hoc quoque myſterium magis inſtituti et diſciplinae iure iurando obfirmatae ſtudio, quam arcanae ſignificationi adſcribendum, praeſertim cum in Aegypto iam a fabis abſtinere didicerit Pythagoras.

IX. A piſcibus arcendus Pythagoreus. Rationem eius ſupra expoſuimus.

X. Panis, et mel in prandio adhibenda, ille ex milio; olera item cruda et cocta [p].

XI. Acetum ſcilliticum magnae virtutis eſt, ad tuendam praeſeruandamque ſanitatem. Frequenter adhibuiſſe hoc medicaminis genus Pythagoreos, veteres paſſim produnt [q].

In pharmaceutica medicina magica vtramque faciebat paginam. Cataplaſmata, notante IAMBLICHO [r], frequentius, quam qui eos anteceſſerant, adhibebant, ſed vnguenta medicata (φαρμακείας) minus probabant: hisque ipſis ad vulnera potiſſimum ſananda vtebantur, inciſiones vero et vſtiones minime omnium admittebant. Quosdam inſuper morbos incantationibus curabant, et muſica. Herbasque adhibebant magicas, quas primum in noſtro orbe celebrauiſſe Pythagoram magos conſectatum, primumque volumen de earum effectu compoſuiſſe, Apollini dicatum PLINIVS [ſ] ſcribit. Quae an vera ſint, ex iis, quae de ſcriptis Pythagorae ſupra diſputauimus, diiudicanda ſunt. Nec negat Plinius, hoc volumen a quibusdam Cleemporo Medico adſcribi, qui eum forte ad Pythagoram, propter receptum ab eo morem herbis magicis vtendi, retulit. Quasdam huius generis herbas exponit idem PLINIVS [t], qui legendus. Multas in hac therapeutica miraculoſas curationes a Pythagoreis confictas eſſe, ſolitis mendaciis praeceptoris augere famam, nemo ſanus dubitet, dolendumque, anilem hanc Pythagoreorum ſuperſtitionem ex aruis medicae artis nondum potuiſſe totam eradicari. Ceterum criticorum quoque dierum [u], anni item climacterici [x] inuentio Pythagorae tribuitur, cuius potiſſimum fundamentum in abſurda hypotheſi de numerorum virtute, praeſertim cubica, nititur, quod placere potuiſſe viris doctis et emunctae naris, merito miramur. Rationes eius omnes prolixo commentario expoſuit CLAVDIVS SALMASIVS [y], paucis eas complexi ſunt SAMVEL TENNVLIVS [z], et GER. IO. VOSSIVS [a].

§. XXVI.

o) IAMBLICH. PORPHYR. ll. cc. LAERT. L. VIII. ſ. 16.

p) AVCTOR libri de medicam. facile parabil. inter GALENI Opera L. III. T. IV. p. 463.

q) PLIN. L. XXIII. c. 2. conf. SCHVLZIVS Hiſt. medic. Per. I. ſect. 2. c. 7. p. 179.

r) n. 163. c. XXXIV. n. 244. STANLEIVS vertit, potiones medicatas, melius OBRECHTVS vnguenta, quae ad vulnera adhiberi ſolent.

ſ) Lib. XXIV. c. 17. L. XXV. c. 11.

t) l. c. conf. CLERIC. Hiſt. med. P. I. L. II. c. 4. p. 91. qui hanc therapeuticam recte eo deriuat, quod Pythagoras morbis daemones praeeſſe ſtatuerit.

u) Conf. CELSVS Med. L. III. c. 4. SCHVLZ. et CLERIC. ll. cc.

x) CENSORIN. de die nat. c. XIV.

y) De anno climacterico.

z) Ad IAMBLICH. intr. in arithm. Nicom. p. 129

a) De theol. gentil. L. III. c. 20. p. 815.

Symbola Pythagorica.

§. XXVI. Conſiderata hactenus, quantum inextricabiles difficultates patiebantur, philoſophia Pythagorica, coronidis loco, ſymbola eius adiicienda ſunt, de quorum cauſis, modo, vſuque ſupra pleraque iam enarrauimus. Pauca hic adiicimus, ſparſim tantum in antecedentibus obſeruata:

I. Nihil in iis noui vel inuſitati adhibuiſſe Pythagoram, ſed receptae inter barbaros, et Graecos quoque theologos methodo arcanae ſe attemperauiſſe, quo factum, vt inuidioſa in ſe diſciplina non ſuſpiceretur tantum, ſed et reciperetur tanquam maximus ſapientiae his inuolucris latentis theſaurus. Licet, ſi verum fatendum, et veritatis atque ſapientiae recte ratio habenda, totam diſciplinam ſuam, falſae ſapientiae ſuſpectam Pythagoras hac arcana methodo reddiderit[b].

II. Confirmamur in eo admodum, vſu ſymbolorum a Pythagoreis adhibito in eum finem, vt de rebus et dogmatibus ſectae ſuae loquentes ab extraneis non intelligerentur[c]. Sapientiae autem ſol radios ſuos colluſtrare neminem dedignatur.

III. Factum inde, vt ab ἀλλοτρίοις, et huius ſectae myſteriis non initiatis eiusmodi ſymbola male intelligerentur, et, cum magna eſſet ſcholae Italicae exiſtimatio, literae illi inhaererent: vnde haud vnum ſuperſtitionis anilis genus exortum eſt, quod vel noſtra ſecula exuere non potuere. Exemplo ſint ſymbola ſequentia: ne ſpeculum ad lucernam intuere; offenſa in veſtibulo vetula non egredere; ſal apponito; in poculi fundo reſiduum non relinquito; ſurgens e lecto ſtragulam complicato; in meridie ne dormito, et his ſimilia[d].

IV. Ex his vero attendentibus clarum eſſe poteſt, impoſſibile eſſe, certas Pythagoricorum ſymbolorum explicationes dare, vnde ipſe IAMBLICHVS[e] ea cum oraculis Pythicisque effatis comparat. Non defuere quidem cum inter veteres, tum inter recentiores viri acuti, qui his tenebris lucem accendere conati ſunt[f]. Verum ipſe, qui ex horum numero eſt IAMBLICHVS[g] faſſus eſt, rationes his ſymbolis ob veriſimilitudinem additas, non eſſe Pythagoricas, ſed quorundam exteriorum, qui eas comminiſcantur, quiue conentur probabilem quandam ſpeciem dictis affingere, id quod exemplo quoque diuerſae explicationis probat. Cum itaque interpretes ipſi incerti ſint, quid proprie ſub iſtis aenigmatibus ſchola occultauerit

b) Conf. prudenter dicta Act. philoſ. Vol. I. pag. 230.

c) IAMBL. c. XXXII. n. 227. protrept. c. 31. SCHEFFERVS l. c. p. 90. 91. ſed et teſſerae inſtar fuiſſe, qua Pythagorei ſe inter ſe dignoſcerent, ex IAMBL. c. XXXIII. n. 237 ſeqq. patet.

d) Exempla plura attulit MAGN. DAN. OMEIS app. ethicae Pythagoricae n. 129 ſeqq.

e) Paſſim, vid. n. 105. 161. 247.

f) Inter veteres ſymbola Pythagorica illuſtrarunt multi. Et Anaximandri quidem Mileſii iunioris, Ariſtotelis, Alexandri Polyhiſtoris, Androcydis aliorumque ea de re ſcripta dudum intercidere. Ex iis, quos hodie legimus, conſuli poſſunt LAERT. L. VIII. ſ. 17. ſeqq. HIEROCLES ad C. A. p. 297. SVIDAS in Pythag. T. III. p. 233. PLVT. Sympoſ. L. VIII. c. 8. HIERON. contra Rufinum T. II. p. 166. Opp. IAMBL. vit. Pyth. ll. cc. PORPHYR. n. 42 ſeqq. et imprimis IAMBLICHVS protrept. c. 21. LILIVS GIRALDVS etiam veteris philoſophi expoſitionem, PLVT. falſo tributam inſeruit tractatui de ſymbolis Pythagorae. Recentiores enumerant FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 459. et HEVMANNVS Act. phil. Vol. I. p. 377. quibus addi poſſunt doctiſſimi viri STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. 129 ſeqq. p. 228 ſeqq. LEHMANNVS Hiſt. phil. Pyth. p. 423 ſeqq.

g) n. 86.

uerit Italica, immo cum suspicari non sine ratione liceat, variis significationibus mox physicis, mox theologicis, mox moralibus adaptata fuisse, laterem lauare nobis videntur, qui in his veterum et recentiorum explicationibusPythagoreae disciplinae praecepta eaque genuina inuenire se posse sperant. Nuda itaqua haec symbola afferemus, lectoremque ad interpretes remittimus, qui, qua ratione hi intellexerint noscere cupit.

§. XXVII. Ita vero symbola Pythagorae recitat IAMBLICHVS: *Symbolorum summa.*

I. In templo progrediens adoratum, nihil interea, quod ad vitam facit, nec dicito, nec facito.

II. Perfunctorie templum ne ingreditor, neque si ipsissimas fores praetergrediaris.

III. Discalceatus nudisque pedibus sacrificato atque adorato.

IV. Publicas vias declinans per semitas ingreditor.

V. Ab eo, quod nigram caudam habet, abstineto.

VI. Linguam ante omnia contineto, Deos sequens.

VII. Ventorum spirantium sonum adora.

VIII. Ignem gladio ne fodito.

IX. Aciem omnem abs te remoueto et auertito.

X. Cum viro, cui onus impositum est, simul attollito.

XI. Dum calceamenta pedibus subduntur, pedem dextrum ante adferto. In pelluuium autem sinistrum priorem inferto.

XII. De rebus Pythagoricis sine lumine ne loquitor.

XIII. Iugum ne transilito.

XIV. Peregrinationem instituens, domum ne reuertitor, furiae quippe simul comitantur.

XV. Ad solem conuersus ne meito.

XVI. Facula sedem ne extergito.

XVII. Gallum alito quidem, sed non sacrificato, lunae namque et soli sacer est.

XIIX. Choenici ne insideto.

XIX. Nihil eorum, quod curuos vngues habet, alito.

XX. In via ligna ne seces.

XXI. Hirundinem tecto ne accipias.

XXII. Annulum ne gestato.

XXIII. Dei formam et imaginem annulo ne insculpito.

XXIV. Ad lucernam faciem in speculo ne contemplator.

XXV. De Diis et diuinis oraculis, nulli eorum, quae admirabilia fidem derogato.

XXVI. Risu in continenti ne concutitor.

XXVII. Ad sacrificia vngues ne praecidito.

XXIIX. Dexteram ne cuiuis iniicito.

XXIX. E stragulis surgens ea conuoluito et vestigium confundito.

XXX. Cor ne edito.

XXXI. Cerebrum ne comedito.

XXXII. Pilos praescissos et vnguium praesegmina conspuito.

XXXIII. Rubicundum non suscipito.

XXXIV. Ollae vestigium in cinere aboleto,

XXXV. Cum ea, quae aurum habet, non congreditor ad liberos procreandos.

XXXVI. Inprimis honorato figuram et gressum, figuram inquam, et triobolum.

XXXVII. A fabis abstineto.

XXXIIX. Maluam in horto quidem tuo plantato, sed ea ne vescitor.

XXXIX. Ab iis, quibus vita est animalis, abstineto. Hactenus IAMBLICHVS [b], qui explicationem quoque addidit. Adiicienda his alia, ex veteribus a STANLEIO [i] et LEHMANNO [k] collecta, inter quae potiora magisque memorabilia haec sunt:

XL. Quae de mensa ceciderint, non tollenda.

XLI. Panem ne frangito.

XLII. Sal apponito.

XLIII. Cibum in matulam ne iniicito.

XLIV. Meridiano somno ne indulgeto.

XLV. Elixum ne assato.

XLVI. Coelo tonante terram tangito.

XLVII. Ex curru ne comedito.

XLIIX. Mitis stirps non laedenda.

XLIX. Clara voce precandum.

L. Super terram non nauigandum.

LI. Palma non plantanda.

Alia, quae ex PSEVDO-PLVTARCHI libello habuit GYRALDVS tanquam incertae fidei praetermittimus. Quanquam et hoc verisimile est, non esse haec symbola omnia ipsius Pythagorae, sed pleraque forte a discipulis, quaedam etiam ab aliis illos imitantibus excogitata. In his litera Y, humanae vitae symbolum, bicorni ratione latam et angustam vitii et virtutis viam delineans esse videtur, quae inde litera Pythagorica dici solet [l]; inter barbaras enim gentes eius similitudinis vestigia iam apparent [m]. Tandem et hoc non praetereundum, Pythagoram vsum fuisse teste PORPHYRIO [n] et CLEMENTE ALEXANDRINO [o] sermone quoque allegorico et hieroglyphico, cuius illi exempla afferunt.

SECT.

b) Protrept. cap. vlt.

i) l. c. p. 797.

k) l. c. p. 459 seqq. Qui rationes etiam a veteribus et recentioribus allatas diligenter enarrat.

l) LACTANTIVS L. VI. c. 3. PERSIVS Satyr. III. v. 56. AVSON. edyll. XII. et epigramma vetus VIRGILIO tributum.

m) In S. enim literis ipsisque Prouerbiis Pythagora longe antiquioribus eius symboli vestigia iam apparent c. XV 24. et inter Iudaeos frequens fuisse ex MATTH. VII, 13. patet. Notumque colloquium Herculis Thebani ex fabulari theologia petitum, quod explicat XENOPH. l mem. L. II. p. 461. et CICERO offic. L. I. c. 32.

n) Vit. Pyth. n. 41.

o) Strom. L. V. p. 571. sed et peculiaribus disciplinae vocabulis vsos fuisse Pythagoreos IAMBLICHVS passim obseruat, nosque supra quaedam tetigimus. Talia sunt ἐχεμυθεῖν, n. 94. κατάρτυσις n. 95. παιδάρτασις n. 101. κάθαρσις n. 110. ἐξάρτυσις n. 114. συναρμογή ib. ἐπαφή ib. ἐπῳδαῖς ibid. ἀλοκία ἐνδεδασμένη n. 201.

* *

SECTIO II.

DE DISCIPVLIS ET SECTATORIBVS PYTHAGORAE.

§. I.

Multos habuiſſe diſcipulos Pythagoram, qui ex tota Italia ad eum confluxerunt, ex antecedentibus conſtat. Venere enim, ſi Ariſtoxeno fides eſt [a], ad ipſum Lucani, et Meſſapii, et Picentini et Romani [b], vt ſingulos, qui eruditionis eius fama moti ad eum acceſſiſſe PORPHYRIO [c] et IAMBLICHO dicuntur praetereamus, quorum catalogum ſatis prolixum exhibet IAMBLICHVS [d]. Exoſos vero, et exardente inuidia, viuo adhuc Pythagora, combuſtos ex parte, multos in exilium actos eſſe, ſupra quoque narrauimus. Poſt mortem eius non vxoris tantum Pythagorae et liberorum curam atque educationem, ſed et ſcholae ſucceſſionem ſuſcepit ARISTAEVS, filius Demophontis Crotoniata, qui Pythagorae vixit aetate, ſeptem, vt IAMBLICHVS [e] habet, generationibus ante Platonem. Nemo enim erat, qui ex theoreticis doctrinam Pythagorae melius teneret. Imprimis in ſcientiis mathematicis, quae anſae quaſi erant philoſophiae Pythagoricae, egregie verſatum fuiſſe, veteres teſtantur, qui librum eius de locis ſolidis laudant [f]. Scholam is, quam a Pythagora acceperat [g], tanquam aetate reliquis maior, triginta nouem annis rexiſſe et centeſimum fere aetatis annum attigiſſe dicitur STANLEIO [h], qui tamen IAMBLICHI verba perperam accepit. Ariſtaeo ſucceſſit MNESARCHVS, Pythagorae filius, cum auo eiusdem nominis non confundendus, quem alii Mnemarchum vocant. ANONYMVS [i] tamen Photii hunc iuuenem obiiſſe, et Telaugem in ſchola parentis ſucceſſiſſe tradit. Poſt hunc Bulagoras ſcholae praefuit, cuius aetate Crotona direpta eſt. Huic ſucceſſit Tydas, vel quod malunt critici [k], Gartydas vel Gortydas, Crotoniata, a peregrinatione, quam ante bellum et direptionem patriae ſuſceperat, redux, qui tamen propter patriae calamitatem vitae pertaeſus, ex moerore ante diem obiit, poſtque tempus aliquod Areſas Lucanus, a quibusdam hoſpitibus in vita ſeruatus ſcholae regimen ſuſcepit. Ad hunc venit Diodorus Aſpendius, qui ob paucitatem Pythagoreorum in collegio [l] iſto receptus eſt. Et meminit quidem Diodori alicuius Aſpendii

Diſcipuli Pythagorae.

Ariſtaeus.

Mneſarchus aliique ſucceſſores.

 ATHE-

a) Apud PORPHYR. n. 22.
b) Dubium tamen haec faciunt ea, quae libro primo de philoſophia Romanorum diximus.
c) l. c.
d) IAMBLICH. c. vlt. n 265. auxit hanc ſyllogen diligentia FABRICII Bibl. Graec. Vol. I. p. 486. qui adeundus.
e) l. c.
f) Edidit in eum diuinationes VINCENTIVS VIVIANVS Vid. Act. erud. 1703. p. 487.
g) IAMBLICH. l. c. conf. de eo FABRIC. l. c. VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XIII. §. 5. p. 50.
h) Iamblichus enim de Pythagora ait, eum XXXIX. annis ſcholam rexiſſe, et fere centenarium obiiſſe, vt recte quoque vertit OBRECHTVS.
i) l. c. p. 56.
k) Vid. SCHEFFER l. c. p. 172. BENTLEI de epiſt. Phalarid. p. 83. KVSTER. ad h. l.
l) Ita σύστημα vertendum eſſe demonſtrauit MENAG. ad LAERT. L. VIII. ſ. 45. neque Obrechtus neque Stanleius ad hoc attenderunt.

ATHENAEVS [m], qui mutata secta, ad Pythagoreos accessit, quem eundem cum Tydae successore putat SCHEFFERVS [n], nec tempora repugnare contendit; Athenaeo enim memoratum sub Ptolomaeo Lagi vixisse; Tydae vero successorem ex vltimis Pythagoreis fuisse, qui Aristoxeni tempore, teste LAERTIO [o], his Ptolomaei temporibus viuentis, floruerunt. Si tamen Iamblichum sequimur, minus aetas Diodori huius temporibus Ptolomaei respondet. Eo scilicet auctore ab Aresa, quinto Pythagorae successore, receptus est, quod ad tempora Ptolomaei extendi nequit. Teste enim ANONYMO Photii [p] Archytas successione octauus fuit a Pythagora, ante quem Diodorum istum fuisse oportet. Archytam autem Plato audiuit, ante Alexandri M. tempora. Aut itaque duo Diodori Aspendii fuere, aut Iamblichus aetatem eius neglexit, et incommodo loco posuit, id quod saepius ab eo factum est. Sed et in aliis Italiae et Siciliae oris Pythagorei dispersi viuebant, et Heracleae quidem Clinias et Philolaus, Metaponti Theorides et Eurytus, Tarenti Archytas, Locri Timaeus [q]. Nec defuere mulieres, in systemate collegioue Pythagoreo philosophantes, quas post Philochorum Atheniensem [r], deperditum, collegere MENAGIVS [s], et FABRICIVS [t].

Pythagorei alii.

§. II. Memorantur et alii, qui ex hac schola prodiere philosophi, legimusque hodie fragmenta Hippodami, Euriphami, Hipparchi, Theagis, Metopi, Critonis, Diotogenis, Callicratidae et Charondae, quae nobis seruauit STOBAEVS [u]: etsi dubium est, an genuina ea sint, nec ne. Sed et alii ex Pythagoreorum schola prodierunt, qui paulisper a genuina viri philosophia recesserunt, quales praeter Empedoclem, Epicharmum et Ocellum Lucanum, de quibus in sequentibus dicendum, fuere ECPHANTVS Syracusanus, et Hippon Rheginensis. Ecphantus, qui alium habuit Crotoniatam cognominem [x], Empedoclis vel praeceptor fuit, vel discipulus, satis enim doctrina vtriusque naturalis concordat. Eam sic exhibet STOBAEVS [y] et PSEVDO-ORIGENES [z]:

Ecphantus.

I. Non posse fieri, vt veram rerum notitiam adipiscamur. Quae assertio nititur conditione materiae fluxae et semper in motu et mutatione versantis, ex quo manifestum est, vel deseruisse Ecphantum intelligibilia Pythagorae, vel hanc tantum thesin, vt plures ex hac schola, de rebus intelligibilibus accepisse.

II. Prima principia esse indiuidua corpuscula, eorum tres differentias exsiste-

m) Lib. IV. p. 163.
n) l. c. p. 172.
o) Lib. VIII. f. 46.
p) l. c. p. 56.
q) IANBLICH. l. c.
r) Scripsit is collectionem heroidum, siue Pythagorearum feminarum, teste SVIDA T. III. p. 612.
s) Hist. mul. philos. §. 76 seqq. p. 499.
t) Bibl. Graec. Vol. I. p. 508 seqq.
u) Hippodami Serm. CCXLIX. p. 822. Euryphami ib. p. 825. Hipparchi Serm. CCLIV. p. 812 seqq. Theagis Serm. I. p. 9. Metopi, ib. Critonis Serm. XXVIII. p. 84. Diotogenis Serm. CXLI. p. 422. Callicratidae Serm. CLXXXIX. p. 645. Charondae, Serm. CXLV. p. 467. editionem GALEI supra memorauimus. Aeschylum forte ob sententias Pythagoreorum exotericas inter eos numerat CICERO Tusc. Qq. L. II.
x) IAMBLICH. c. vlt. n. 267. nostrum in catalogo Pythagoreorum omisit FABRICIVS.
y) Eclog. phys. L. I. c. 25. p. 48. c. 13. p. 27.
z) Philosophum. c. XV. p. 102 seq.

exſiſtere: magnitudinem, formam et potentiam: ex his oriri, quae ſenſibus obuia.

III. Certum et hunc infinitum numerum eorum eſſe.

IV. Praeter iſta corpuſcula eſſe inane. Addit hoc STOBAEVS, qui quoque monet, Ecphantum monadas Pythagorae corporeas dixiſſe: id quod cum diſciplina Empedoclea conuenit.

V. Corpora non grauitate, nec impulſu, ſed diuina mentis vel animae potentia moueri.

VI. Ita non tantum ex atomis conſtitiſſe mundum, ſed et prouidentia regi. Stobaei haec ſunt, quae ex antecedenti theſi ſponte fluunt. Ex his vero diſcrimen inter ſyſtema atomiſticum Semipythagoreorum et Democriticorum atque Epicureorum apertum eſt. Et nudaſſe quidem haec corpuſcula qualitatibus aſſerit THEODORITVS[a], ſi Diaphantus idem eſt, qui Ecphantus, quod placet cel. MOSHEMIO, aliter tamen Pſeudo-Origenes, qui praeter magnitudinem, formam et potentiam iis tribuit.

VII. Hinc fieri, vt mundus norit videre; et propterea quoque vnius ope potentiae ſphaericum factum eſſe. Clarum eſt, in his Ecphantum facere mundum ἔμψυχον: adeoque a ſyſtemate Pythagorico, non nimis receſſiſſe.

VIII. Terram medium mundi moueri circa centrum ſuum orientem verſus.

Hippon Rheginus.

Alter ex Pythagoreorum cenſu memorandus HIPPON eſt, Rheginus, quem cum Hippone Pythagoreo, CENSORINO[b] laudato, qui aliis Metapontinus dicitur, vt Ariſtoxenus et Iamblichus Samium faciunt, eundem forte eſſe veriſimili ratione coniicit FABRICIVS[c]. Quidam Ionicae ſcholae adſcribunt[d], et Thaletis diſcipulum faciunt, qui ARISTOTELEM[e], ſequi videntur, inter Ionicos eius mentionem facientem. Sed id magis ratione principii phyſici, quod elegit, quam ratione ſectae, quam ſecutus eſt, intelligi debet. Contemtim de eo iudicat ARISTOTELES[f] propter εὐτέλειαν τῆς διανοίας; plerisque veterum[g], qui eius mentionem faciunt, inter atheos numeratur, vnde et Melius quibusdam[h] dictus eſt, quod idem cum Diagora Melio ſentiret. Difficulter tamen de eius atheiſmo iudicari poteſt, cum opus eius phyſicum, ad quod paſſim reſpiciunt veteres, olim iam interciderit. Quod ſi tamen CLEMENTI ALEXANDRINO[i] fides eſt, non moderate tantum et continenter vixit, ſed et ideo tantum in atheorum numerum relatus eſt, quod reliquis hominibus acrius hunc errorem perſpexit, Deos gentilium fuiſſe homines immortalitate a tempore fabulaque donatos. Vnde et alio loco[k], hunc ſibi verſum monumento inſcribi juſſiſſe refert:

Hic

a) De cur. Graec. aff. Serm. IV. T. II. p. 509.
b) c. V.
c) Bibl. Gr. Vol. I. p. 777.
d) CLERIC. Bibl. ſel. T. II. p 50.
e) Metaphyſ. L. I. c. 3. T. II. p. 645.
f) l. c.
g) AELIAN. L. II. c. 31 EVSTATH. ad Hom. Od. γ. p. 135. PLVT. adu. Stoicos, aliique poſtea nominandi. Ex recentioribus CLERIC. l. c. GVNDLING. Gundlingian. P. XXII. p. 29. 157. CVDWOTH. Syſt. int. c. I. p. 123. BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 20. p. 79.
h) ARNOB. L. IV. p. m. 145. CLEM. ALEX. loco citando.
i) Adhortat. ad gentes p. 15. ARNOB. l. c.
k) l. c. p. 36.

Hic est Hipponis tumulus, quem lumine cassa
Aeternis fecit Parca parem esse Deis.

Qua in re a Pythagoreae scholae placitis non abiit, quae virorum magnorum sapientia purgatorum nomina Deorum coetui adscribebant. Forte et in eo atheismi suspicionem dedit, quod in physiologia sua ad sola principia materialia, praetermissa causa efficiente rationali respexit, vt eo tempore schola quoque fecit Ionica. Ita vero principia physica ordinasse [l] tradunt veteres:

I. Principia prima esse frigidum, quae est aqua, et calidum, qui est ignis. Magno hoc consensu Hipponi tribuitur, vt videre est ex testimoniis PSEVDO-ORIGENIS [m], SIMPICII [n], AVCTORIS historiae philosophicae inter GALENI opera, SEXTI EMPIRICI [o] et HERMIAE [p]. Non audiendus est igitur AVCTOR *allegoriarum in Hesiodi theogoniam*, quem recentiores quidam [q] secuti sunt, qui terram πρεσβυγενέστερον τῶν ἄλλων, *antiquissimum primumque rerum generatarum*, dixisse, vel generationis potius principium posuisse testatur. Ceterum non negligenda ALEXANDRI APHRODISEI [r] obseruatio: Hipponem posuisse pro principio simpliciter τὸ ὑγρὸν, humidum, indeterminate, non explicantem, aquane sit, vt Thales, an aër, vt Anaximenes et Diogenes.

II. Procreatum ex aqua ignem, superasse potentiam eius, vnde genitus fuit, et composuisse mundum [s]. Absurda prima fronte hypothesis, vnde eam quoque inter veterum physicorum hypotheses ARISTOTELI non memorari visum est viris doctis, quod ignem et aquam res adeo contrarias inter se iunxerit, recte tamen considerata, Pythagoreum systema clarius modo exprimit, et recte iungi ignem et aquam prodit. Pone enim materiam crassiorem in monade siue statu chaotico contentam, fuisse τὸ ὑγρὸν, non tam aquam, quam humidum indeterminate, vt plerorumque vetustissimorum theologorum fuit sententia; subtiliorem vero materiam, in eo contentam fuisse ignem, siue Deum, quorum neutrum a Pythagoricis dogmatibus abludit, et habebis veram Hipponis physiologiam. Ea enim, teste PSEVDO-ORIGENE, causam efficientem et formantem mundi igni tribuit, ex aqua vel chao progresso, et humidi naturam vincente.

III. Animam gigni ex humido, semine ex cerebro tanquam aqua vel humido stillante. Hunc sensum habere videntur obscura PSEVDO-ORIGENIS verba [t]: Τήν τε ψυχὴν ποτὲ μὲν ἐγκέφαλον ἔχειν, ποτὲ δὲ ὕδωρ, καὶ παρὰ τὸ σπέρμα εἶναι τὸ φαινόμενον ἡμῖν ἐξ ὑγροῦ, ἐξ οὗ φησι ψυχὴν γίνεσθαι. Quod sine sensu ita vertit GRONOVIVS: *Animam habere modo cerebrum, modo aquam. Et adesse semini, id quod nobis apparet, ex humore, vnde ait animam gigni.* Verum autem sensum illum esse, quem expressimus, nemo dubitauerit, qui ad ARISTOTELIS [u] locum

l) Conf. Obs. Hal. Lat. T. II, obs. 19. p. 433.
m) Philos. phum. c. XVI. p. 104.
n) In L. I. physic.
o) Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. §. 30. adu. Math. L. IX. §. 361.
p) Irris. phil. gent.
q) Obs. Hal. l. c. et GASSEND. T. I. opp.
r) In L. I. Metaphys. p. 12.
s) ORIG. l. c.
t) l. c.
u) De anima L. I. c. 2. T. I. p. 479.

locum attenderit, dicentis: *Quidam magis etiam importuni, animam aquam esse dixerunt, vt Hippon: qui quidem ad hanc sententiam ratione seminis videtur compulsus, quia omnium semen humidum est, etenim redarguit eos, qui animam sanguinem dicunt, quia semen sanguis non est; hoc autem primam animam esse dicit.* Nec mirum, haec placuisse Hipponi, quia illa in Pythagoreis scholis didicit, teste enim LAERTIO[x] Pythagoreis semen cerebri stilla est, eoque iniecto ex cerebro sanies, humor, sanguisque profluit, e vapore autem anima ac sensus deriuatur.

IV. Nihil esse ab interitu immune. Hoc ex asserto impietatis suspectum factum Hipponem non negat PLVTARCHVS[y], addit tamen, non ausum esse dicere, Deum esse interitui obnoxium; sed talem naturam aliquam esse posse negantem, notitiam de Deo reliquisse in medio.

Duratio sectae Pythagoreae.

§. III. Addi posset his Xenophanes, Eleaticae sectae conditor, qui Telaugem, Pythagorae filium praeceptorem habuit[z], verum de eo sequenti capite dicendum est. Forte plures fuere, quorum notitiam nobis eripuit vetustas et inuidia, quae diu superesse hanc sectam prohibuit. Non enim vltra Alexandri M. aetatem durauit Pythagorea secta, tum enim vixere Xenophilus Chalcidiensis, Phanton, Echecrates, Diocles et Polymnestus Phliasii, Philolai et Euryti Tarentini discipuli[a] quos conuenit Plato Tarenti; aitque etiam DIODORVS[b] Cephisodoro Athenis Archonte, Pythagoricorum philosophorum postremos, itemque Anaximenem Platonem et Aristotelem extitisse. Vidit tamen illos Aristoxenus quoque, teste LAERTIO[c], qui Ptolomaei Lagi tempora circa Olymp. CXIII. attigit. Si itaque Olymp. LX. in Italia scholam instituisse Pythagoram, vel ibi floruisse cum LAERTIO[d] ponamus, ducentos durauit annos, si ad Ol. CXIII. computes, quo σύστημα, collegium conuentusque Pythagoreorum, teste eodem, desiit. Aliquos enim Pythagoreos longius vitam produxisse, credibile est. Immo in Aegypto multa tum ex institutis Pythagoricis, tum ex doctrina hausisse, ex quo Alexander M. Graecam philosophiam in illam regionem inuexit, capite vltimo demonstrabimus. Causae vero mature extincti sodalitii Pythagorei fuere plures. Quantam enim inuidiam oris libertate, legum ferendarum cupiditate, emendandorumque hominum studio sibi conflarint, vt igne ferroque et exilio delerentur, supra iam exposuimus. Suspectam quoque et inuisam sectam reddidit arcana disciplina, quae extraneos quam maxime arcebat, eosque pro pollutis mortuisque habebat, qua re plerique deterrebantur, quo minus nomen societati darent, sic vt Diodori Aspendii aetate ad exiguum iam numerum σύστημα ἀνδρῶν, id est, collegium Pythagoreorum

x) L. VIII. f. 28.
y) Adu. Coloten T. III. p. m. 459.
z) LAERT. L. I. f. 15.
a) LAERT. L. VIII. f. 46.
b) L. XV.
c) l. c.
d) ibid. Apud eum autem, pro ἐννέα καὶ δέκα, legendum ἐννέα ἢ καὶ δέκα, non enim nouendecim, sed nouem vel decem generationibus durauit conf. MENAG. ad h. l. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 501. quod iam vidit LIPSIVS Manud. phil. Stoic. p. 38. conf. SCHEFFER. l. c.

reorum redactum ſit. Incidere quoque in ea tempora, maxima diſſidia inter vrbes magnae Graeciae, quibus magna earum pars extincta eſt, Pythagoreis paſſim diſſipatis et in alias terras eiectis [e]. In Graecia quoque ex oriente magno philoſophorum numero, qui ex Socratica ſchola prodiere, euiluit Pythagoricum inſtitutum [f], ab aliquo iam tempore propter τὸ τερατῶδες contemtum [g]. Vnde mirum non eſt, mature ſectam ipſam deſiiſſe, quanquam initio maxima celebritate effloreſceret.

Celebriores Pythagorici. §. IV. Abſoluta generali Pythagoricae ſectae hiſtoria, quidam adhuc conſiderandi veniunt philoſophi, qui ex ea quidem prodierunt, in rebus tamen praecipue naturalibus ſua quoque placita et propria dogmata aliquantum ſecuti ſunt, magnum inde nomen ſibi pepererunt. Inter hos iure eminent Empedocles, Epicharmus, Ocellus Lucanus, Timaeus Locrus, Archytas Tarentinus, Alcmaeon, Hippaſus, Philolaus et Eudoxus, celeberrima inter Pythagoreos nomina, de quorum vita et placitis veteribus enarrata porro exponemus.

Empedocles. §. V. EMPEDOCLES, poſt Pythagoram in hac ſecta maximi nominis Agrigentum patriam habuit, nobiliſſimam poſt Syracuſas in Sicilia ciuitatem [h]. Genus nobile habuit, aui vero et parentis nomen apud veteres, quorum relationes exhibet LAERTIVS [i], incertum eſt, hunc tamen plerique Metonem nominant. Audiuiſſe ipſum Pythagoram Timaeus [k] auctor eſt, quem ſequuntur PORPHYRIVS [l] et IAMBLICHVS [m], quibus tamen tempora repugnant. Floruit enim, referente LAERTIO [n] circa Olymp. LXXXIV. vnde ante Olymp. LXXVI. natus eſſe vix potuit. Quod erudite probans DODWELLVS [o], coniicit, eum alium audiuiſſe Pythagoram Alipten, familiae conditore iuniorem: id quod tamen ſine neceſſitate ſtatui putamus, nec enim Timaei auctoritas tanta eſt, vt ea ſtandum ſit, cum ſatis nota ſit Pythagoreorum cuncta ad praeceptorem referendi, inuita licet temporum ſerie, ſtudium; nec Porphyrii et Iamblichi aſſertis ſecure fides adhibenda eſt, quos aliquoties temporum rationes miſere confundentes deprehendimus. Probabilius itaque eſt, eum Pythagoreum quendam audiuiſſe; huius enim ſectae placitis plerumque inhaeſiſſe doctrinae eius ſumma, quam in ſequentibus exhibebimus, probat [p]. Quo vero ex hac ſecta philoſopho praeceptore vſus ſit, nec ipſe prodidit, nec veteres aliter, niſi ex coniecturis incertiſſimis, tradunt. LAERTIVS [q] Telaugis epiſtolam memorat,

e) Seceſſere etiam in deſerta loca, quae viuendi ratio diu durare nequiuit, conf. HIERON. contra Iou. T. II.

f) Conf. SCHEFFER. l. c. qui haec omnia ex veteribus probat.

g) XENOPHON. epiſt. p. 1000. Opp.

h) Videndus de celeberrima vrbe BAYLE Dict T. II. art. Agrigentum p. 547. Hominum octingenta millia Empedoclis aeuo continuiſſe credat, qui volet, nos vel in numeris errorem vel iactantiam ſubeſſe putamus, conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. IV. c. 20. p. m. 286. luxum Agrigentinorum acuto dicto reprehendit Plato apud LAERT. L. VIII. ſ. 63. AELIAN. L. XII. c. 19.

i) L. VIII. ſ. 51 Dolemus vehementer, immortalis nominis viri B. I. ALB FABRICII ſyntagma de vita, philoſophia et Scriptis Empedoclis promiſſum Bibl. Graec. Vol. I. p. 566. lucem non vidiſſe: pauca enim tantum collectanea ſupereſſe teſtatur cl. REIMMARVS in vita eius, p. 210. 211.

k) Apud LAERT. L. VIII. ſ. 54.

l) Vit. Pyth. n. 29.

m) c. XXIII. n. 4.

n) l. c. ſ. 73.

o) De aetate Pythagorae p. 220.

p) Conf. PHILOSTRAT. Vit. Apol. L. I. c. 1.

q) ſ. 55.

morat, Brontinum et Hippasum audiuisse testantem, sed fidem eam exiguam mereri recte addit. Quo enim loco hae epistolae habendae sint, satis notum est. Theophrastus Parmenidis aemulum et in poëtica philosophia imitatorem fuisse tradit, quod ad Xenophanem, quocum diu conuersatus sit, Hermippus refert, qui postea demum Pythagoreis congressum esse asserit: aliter Alcidamas, qui post Parmenidem, Pythagoram et Anaxagoram audiuisse ait, ex quibus satis manifestum esse putamus, de praeceptore Empedoclis nihil certi constare, licet dubium non sit, in Italicis scholis institutum, Pythagoreorum dogmata propalasse, quod hos aegerrime tulisse, huncque ideo ex consortio exclusisse quidam veterum scriptorum memoria produnt [r]. Animo itaque ad rempublicam applicato, cum Metone vita functo tyrannis in patria pullulare coepisset, Agrigentinis auctor fuit, vt seditionibus omnibus omissis, aequalitatem ciuilem amplecterentur. Multas itidem ciuium filias, quae sine dote erant, ex relictis sibi opibus donatas viris elocauit [s]. Quae res ei magnam apud ciues venerationem conciliauit, qui regium quasi axioma quoddam ei detulerunt [t]; vnde et purpura vestitus, et strophio aureo caput redimitus, Phaudrino teste, incessit, crepidas item aereas et Delphicam sumsit coronam [u], comam aluit prolixam et seruos habuit pedissequos, ipse vero grauis semper atque eodem semper habitu conspectus fuit. Et tamen, ARISTOTELE [x] teste, vel ideo fide digno, quod nec tempore adeo longe ab Empedoclis aetate abfuit, nec adulatione erga philosophos ante se vti solitus est, ab omni imperandi fastu fuit alienissimus; cuius indicium est, quod teste Xantho, regnum cum sibi deferretur, constanter renuit, et frugalitatem regum praetulit diuitiis, et tyrannidem omnem et vim maxime perosus, ad stabiliendam et defendendam ciuium aequalitatem plurimum contulit, cuius rei specimina apud LAERTIVM [y] legi possunt. Non audiendus itaque Timaeus [z] est, qui et contrariam reipublicae sententiam habuisse, ex aliorum suspicione ait, et superbiam ei exprobrat atque iactantiam, quod in carminibus suis hoc versu vsus fuerit:

> *Χαίρετ᾽, ἐγὼ δ᾽ ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, ὐκ ἔτι θνητὸς*
> *Πωλεῦμαι.*
> *Saluete, immortalis ego Deus, haud fero mortem* [a].

Prius enim allatis refutatur testimoniis, posterius a systematis Pythagorei principiis alienum non est, quod homines purgatos sapientia, post fatales circuitus animarum Deos fieri, siue in animam mundi diuinam reduci iactauit: id quod Pythagoreum esse SEXTVS EMPIRICVS [b] et PHILOSTRATVS [c] iam notarunt. Non vero in republica tantum, sed in schola

 quo-

r) ibid.

s) LAERT. §. 72. 73.

t) ibid. Interpres Latinus sensum Laertii hic corrupit. Ex eius enim verbis apparet, regia haec ornamenta ciui Empedocli tam egregie de se merito honoris causa Agrigentinos tribuisse.

u) Conf. MENAG. ad LAERT. L. VIII. §. 69.

x) Apud LAERT. §. 63.

y) ib. §. 66.

z) ibid.

a) Eandem ob hunc versum dicam Empedocli scribit TERTVLLIANVS de pallio c. 4. et SVIDAS in ἀμύκλαι T. I. p. 146. HORATIVS in arte.

b) Adu. mathem. L. I. §. 302.

c) Vit. Apollon. L. VII. c. 7. §. 6. p. 335. conf. OLEAR. ad h. l. Amoenit. liter. T. VII. p. 247.

quoque admirabilis viſus eſt, propter excellentem naturae cognitionem, quae multum ſine dubio attulit, vt ſtupenda ei a credula ſuperſtitione tribuerentur miracula, tantaque eius eſſet admiratio, vt in eum ad Olympia venientem, omnium oculi conuerterentur, nec quenquam alium, quam Empedoclem in ore haberent [d]. Referunt enim [e], ventos frugibus noxios potuiſſe arcere indeque ἀλεξάνεμον, ventorum propulſatorem dictum fuiſſe [f]; muſica iuuenem caedem minantem ad ſanam mentem reuocaſſe, et ad ſuam diſciplinam amplectendam adduxiſſe [g], Pantheam Agrigentinam feminam deſperato morbo laborantem ſanauiſſe [h], et imprimis mulierem per XXX dies ſpiritu deſtitutam, quam plerique medici pro mortua habuiſſent, in vitam reuocaſſe [i]. Dixiſſe Gorgiam Leontinum, ipſius diſcipulum, ſe praeſente eum goëticam exercuiſſe [k], verſusque compoſuiſſe, ſeruatos a LAERTIO [l], quibus pharmacis ſe morbos pellere, ventos compeſcere, tenebras et tempeſtates ciere, ſerenum reducere, homines ex Orco reuocare poſſe, iactauerit. In qua veterum relatione potiſſimum ad Pythagoreae ſcholae morem reſpiciendum eſt, de quo ſupra ex Iamblicho monuimus, ſolitos fuiſſe eos, eiusmodi ὀλιγόπιστα καὶ ἄπιστα magna iactantia confingere, vt ſcholae ſuae auctoritatem extollerent, adeoque iam Socratis aetate propter iſtam inanem mirabilium iactantiam viris prudentibus et ſobrie philoſophantibus fuiſſe odioſos. Deinde ad morem quoque iſtius aeui attendendum eſt, quo viri magni, vt auctoritatem ſibi conciliarent inter populum, eiusmodi mirabilia de ſe oſtentarunt, cuius exempla pluſcula in Orpheo, Lino, Muſeo, Melampode, Epimenide aliisque veterum ſupra libro ſecundo attulimus. Et hos ſecutum Empedoclem, praeſtantiores, quam ars et prudentia dare poſſunt, effectus iactaſſe, ſeruatum a Laërtio carmen manifeſtum facit. Quam populi quoque de talibus viris expectationem cum praeſtigiis et artibus callidiſſimis eluſerint viri aſtutiſſimi, dubium non eſt, Empedoclem eodem modo coruos deluſiſſe hiantes. Neque tamen omnia fraudibus et dolis imputanda eſſe exiſtimamus, ſed pleraque rerum naturalium et imprimis medicae artis cognitioni tum temporis rariſſimae tribuenda putamus, quibus deinde, ex more τερατολογίας Pythagoreae circumſtantiae praeternaturales affictae ſunt. Ventos enim noxios eum naturali acumine praeeunte emendaſſe veteres innuunt [m], qui antra et ſciſſuras montium vnde emanarunt, obſtruxiſſe, Selinunte vero fluuium, foetore ſuo peſtilentiam inuehentem, duos alios amnes ſuis ſumtibus immittendo, integritati reſtituiſſe referunt. Muſica vero arte affectuum furores non ipſe tantum, ſed et tota Pythagorae ſchola compeſcuit. vt ſupra obſeruatum. Artis vero medicae ſingulari prorſus peritia excelluiſſe Empedoclem dubio caret [n], nec prae-

d) LAERT. ſ. 66.
e) citati.
f) IAMBLICH. vit. Pyth. c. XXVIII. n. 143. PORPHYR. n. 30. SVIDAS in Emp. T. I. p. 724.
g) IDEM c. XXV. n. 110.
h) LAERT. ſ. 69.
i) PLINIVS L. VII. c. 52. LAERT. L. VIII. ſ. 61. et L. I. ſ. 12. et MENAG. ad h. l. GALEN. de loc. aff. ἄπνους L. VI.
k) LAERT. L. VIII. ſ. 59.
l) ſ. 62.
m) PLVTARCH. de curioſ. T. I. p. m. 237. LAERT. L. VIII. ſ. 70.
n) Conf. CLERICVS Hiſt. de la medecine P. I.

praeter naturae vim factum est, vt mulier per plures dies ex suffocatione vteri ἄπνους facta, in vitam reuocaretur, et mirabile exemplum plebs, non inuito Empedocle in miraculum verteret. Quae omnia, cum veterum et recentiorum Platonicorum mendaciis non parum augerentur [o], vt se tantae artis, quam crepabant, successores et possessores esse ostenderent, mirum non est, tanta de Empedocle miracula narrari, quae nemo, cui sanum est synciput admiserit, quaeque infelicissimo ausu a gentilibus miraculis Θεανθρώπου et Apostolorum opposita sunt. Certe physicum, non magum Empedoclem fuisse, veteres [p] probe obseruant, praeter medicae artis peritiam in poëtica quoque excelluisse, fragmenta versuum passim extantia et collecta ex parte ab HENRICO STEPHANO [q], sed diligentiori collectione et illustratione digna [r] testantur. Vnde non caret verisimilitudine, opinio τοῦ πάνυ FABRICII, Auctoris *theologumenon arithmeticorum* testimonio [s] suffulta, quae aureum carmen ad Empedoclem auctorem refert, cui, quae obiecit GOTTFRIDVS OLEARIVS [t], eam non eleuant [u]. Multa etiam scripsit, veteribus laudata, et in his librum *de natura*, versu hexametro, aliumque *de lustrationibus* siue *expurgationibus*, qui hodie desiderantur [x]. Huius enim partem τὰ ἔπη χρύσεα esse, quod FABRICIVS suspicatur, valde incertum est. Tragoediae vero Empedocli apud veteres [y] tributae, non eius sunt, sed iunioris Empedoclis [z], quem eius nepotem, nescio qua fide, facit SVIDAS [a]: quemque dictione admodum turgida vsum fuisse inde constat, quod Diodorus Ephesius tragicum ei typhum obiecit [b]. Certe Empedocles philosophus ab hoc poëta tragico distinguendus est [c]. Dolendum vero, multa ex carminibus suis Vulcano tradidisse Empedoclem [d], quaeque incendium euaserunt, misere a veteribus discerpta fuisse. In dicendi arte summum fuisse, et Satyri testimonio, et discipuli Gorgiae Leontini, oratoris insignis, exemplo constat [e]. De morte eius vehementer inter se veteres discrepant [f]. Miraculosam ex conuiuio Empedoclis euocationem coelesti lumine illucescente narrat Heraclides, cuius traditio tamen aperte sapit τερατολογίαν Pythagoricam, vt eam recitasse sit refutasse, quanquam pluribus veterum, ipsiusque Romuli, exemplis constet, viros magnos vi arteue ex viuis clanculum sublatos ita inter Deos connumeratos fuisse. Alii

 post

L. II. c. 5. p. 93. SCHVLZ. Hist. med. Period. I. sect. II. c. 7. §. 38. p 174. Auris naturam iam cognouisse Empedoclem et structuram anatomicam perspexisse ex PLVT. de plac. phil. L. IV. c. 16. liquet.

o) Eo nomine Timaeus Heraclidem reprehendit apud LAERT. §. 71.

p) PLVTARCH. l. c. passim hoc nomen Empedocli tribuit: r.

q) In poësi philosophica 1574. 8. edita.

r) Eam meditatum fuisse FABRICIVM supra diximus.

s) p. 20. conf. Bibl. Graec. Vol. I. p. 466.

t) Ad STANLEIVM p. 817.

u) Obiicit is versus eiusdem sententiae repetitos quae euincant non esse opus vnius sed ῥαψῳδίαν Pythagoricam. Verum vel scribentis incuria, vel describentis negligentia repeti potuerunt.

x) Vid. FABRIC. l. c. qui et sphaeram ei tributam cum vers. et notis Q. S. FL. CHRISTIANI exhibet.

y) LAERT. §. 58.

z) FABRICIVS l. c. p. 646. quem haec omisisse praeter rem notat OLEAR. l. c.

a) l. c.

b) LAERT. §. 70.

c) Id quod tamen praeter rem reprehendit in Morerio P. BAYLE Dict. T. II. art. Empedocles p. 547. Rectius tamen physicus a tragoedo, quam a poëta distinguitur: quia et ille poësin excoluit.

d) LAERT. §. 57.

e) ibid.

f) ibid. §. 67 seq.

post reuocatam feminae suffocationem passae vitam ex conuiuio post sacrificium peracto surrexisse, Aetnamque petiuisse tradunt, quo cum peruenisset, in ignis crateras se iniecisse, ignibus consumtum, vt Deus effectus crederetur, postea, vt res sese haberet, agnitum esse, vna ex illius crepidis aereis vi flammae ad exteriora reiecta. Quam traditionem plures ex veteribus sequi [g] mirum videri queat, cum ad orificium Aetnae igniuomum accedere ob ignis et sulphuris halitum impossibile sit, propiusque eiusmodi montibus accedentes mox suffocari, Plinii senioris exemplo constet. Recte itaque praeter STRABONEM [h] hanc fabulam reiicit Timaeus [i], qui non sine ratione tradit, incertum esse eius obitum, in Peloponnesum enim se recepisse, nunquam omnino rediisse, nec mirum esse, quod eius sepulchrum ignoretur, quod et aliis accidit. Vix itaque Neanthi [k] tribuenda fides, qui, celebritatis causa Messanam curru profectum cecidisse, coxaque fracta ex hoc lapsu obiisse dicit, vel qui eliso gutture vitae finem fecisse, vel in mare prolapsum extinctum esse asserunt [l]. Obiit vero, si Aristotelem sequamur anno LX, si Neanthem, LXXVII aetatis exacto, quidam tamen vltra CIX annos eum vixisse asserunt [m], quos tamen antiquitatis destitui testimonio, inde colligi potest, quod eum inter longaeuos non numeret LVCIANVS, diligens μακροβίων inter veteres enumerator. Statua ei post fata Agrigenti posita est operta [n], quae postea ante Romanorum curiam aperta, constituta fuit, Romanis eam illuc transferentibus. Cum aliis vero huius nominis [o] Empedocles physicus confundendus non est.

Philosophia Empedoclis.

§. VI. Philosophiae Empedocleae fragmenta, quae ex carminibus eius passim apud veteres extant, partim rationalem partem concernunt, partim physiologicam, et vel veritatis criterium exponunt, vel principia rerum spiritualium et naturalium. Obscurius tamen suas expressit opiniones Empedocles morem sectae Italicae, et poëseos philosophicae secutus, dignas, quae peculiari tractatione ex instituto a viro quodam veteris philosophiae probe gnaro illustrentur. Nos ad scopum praefixum intuentes potiora luce quadam collustrare tentabimus. Ita vero docuit:

I. Non a sensibus, sed a recta ratione iudicanda veritas. Recta vero ratio partim diuina, partim humana est, ex quibus diuina non potest proferri, humana autem potest.

II. Quoad sensus, non potest veritas comprehendi, nisi iis praesit ratio, quae iudicium hoc exerat. Sensibus enim abstrusa sunt omnia, et, vt habet CICERO, nihil nos sentimus [p], nihil cernimus, nihil omnino quale sit, reperire possumus. III.

g) ibid. HORAT. in arte LVCIAN ver. hist. L. II. T. II. p. m. 495. Menip. et Aeac. T. IV. p. 43. Peregr. p. 268. fugitiu. p. 311. TERTVLL. de anima c. 31. et PP. apud BALTVM defense de SS. Peres L. I. c. 9. p. 63. 64. OVIDIVS in Ibin.

h) L. VI.

i) LAERT. §. 71.

k) ibid. §. 73.

l) ibid.

m) ibid.

n) ib. §. 71. conf. Otium Vindel. Mel. III. p. 265.

o) Conf. FABRICIVS l. c. MENAG. ad LAERT. L. VIII. §. 69.

p) In Lucullo c. 5. Eleganter CLAVDIANVS de conf. Mallii Theod. v. 71.

Alter in Aetneas casurus sponte fauillas
Dispergit, reuocatque Deum, rursusque receptis
Nectis amicitiis, quicquid discordia soluit
Corporis hic damnat sensus, verumque videri
Pernegat.

III. Licet vero ſenſuum iudicium nullum ſit, eſt tamen rationis, quae iis praeeſt, quippe ea ad illa circumſpicit, quae clara atque euidentia ſunt. Ternione hac aſſertorum canonica conſtat Empedoclea, quorum ſenſum verſus fundunt Empedoclis, a SEXTO EMPIRICO [q] nobis ſeruati, qui tamen non negat, de vera mente Empedoclis veteres in diuerſas opiniones abiiſſe, et eſſe quosdam, qui verſus Empedoclis hos:

Terram terreno, atque vnda conſpiximus vndam.
Aethere diuinum nos aethera: vidimus igne
Claro ignem; lis lite, amor eſt conſpectus amore,

ſex ſenſuum criteria conſtituere, putent. Etſi vero in tanta carminum Empedocleorum obſcuritate difficile admodum eſt, de vera eius mente certi quid ſtatuere, patebit tamen ex phyſiologiae Empedocleae ſyſtemate, quod mox explicabimus, quodque Pythagorea placita ſecutum fuiſſe demonſtrabitur, philoſophum Siculum, partim ad aeterna et immutabilia rerum omnium principia; partim ad materiam fluxam, et ſemper in motu verſantem reſpexiſſe, et ad animae quoque, tum rationalis atque ex diuina mundi anima participantis, tum ſenſitiuae et ex elementis conflatae naturam intuendo, de iudicio mentis ita ſtatuiſſe: 1. Rationem eſſe vel hominis, vel Dei, hanc in anima mundi comprehendi, adeoque eſſe ineffabilem, eaque rerum naturas conſtitui. Illam ex diuina ratione hominibus eſſe inditam. 2. Hanc diuinae rationis particulam, quae in homine eſt, cognoſcere aeterna, immutabilia, clara et diuina principia, quae rerum eſſentias conſtituant, quae τὰ ὄντως ὄντα Italica ſchola vocat. Aſt 3. rerum materialium nullam eſſe cognitionem vel iudicium certum, eo quod ſemper in motu fluxuque verſentur, hincque non dici poſſe, nos ſentire, videre, audire aliquid, cum quod hoc quidem momento exiſtit, in alio mox fugitiuum abeat et euaneſcat. 4. Sentiri tamen et percipi poſſe rerum ſenſibilium motus ab anima ſenſitiua, cum cuiuslibet principii ſiue elementi, ex quo materia conſtat, natura in illa ſit, quae iſtam materialium rerum naturam percipiat [r]. 5. Nihil tamen hoc ad rationem pertinere, ſed eam tum demum ſenſationibus iſtis excitatam ad aeternas naturas, quae rebus naturalibus eſſentiam largiuntur, reſpicere, et ita de rerum ipſarum natura iudicare. 6. Ex quibus ſequitur, rationem non ineſſe ſenſibus, ſed horum perceptione tantum excitari, ad ea cognoſcenda, quae non ex materiae fluxae et in mutatione ſemper verſantis, ſed ex intelligibilium natura cognoſcuntur. Hac ratione logica Empedoclea non inter ſe tantum cohaeret, et apparens tollitur contradictio, ſed principiis quoque phyſiologicis Empedoclis apte reſpondet. Et ex his quoque vetus circa logicam Empedoclis controuerſia dirimi poteſt, quam ARISTOTELES [s] iam tetigit, quamque aliter tollit CVDWORTHVS [t], aliter ven. eius Interpres, an apud

q) Adu mathem. L. VII. ſ. 120 ſeqq.

r) Satis clare hoc innuit PLVTARCHVS de plac. phil. L. IV. c. 9. Senſum quemlibet pro ratione pororum, atque aditus, quo res admittit affici, vbi nempe recte ſe habeat, quod ſenſui cuiuis conueniens eſt ſenſile.

s) De anima L. III. c. 3.

t) Syſtem. intell. c. I. §. 24. p. 29 ſeqq.

apud Empedoclem idem ſit ſentire ac cognoſcere? Ariſtotelem hoc illi tribuere, negari nequit, nec accurate is, vt plerumque ſolet, Empedoclis mentem propoſuit, vt haberet, quod in eo carperet: verum tamen eſt, nec ab anima ſenſitiua et ex elementis compoſita ſenſum eum ſuſtuliſſe, nec rationi denegaſſe vim, de aeternis iudicandi, quatenus illa materiae fluxae eſſentiam largiuntur, adeoque ſentire et cognoſcere non idem quidem eſſe, ſed in operatione tamen hominis ratiocinantis ſenſum et rationem intime coniungi. Hanc niſi ſignificationem dogmati huic tribuamus, nullus ſanus et cohaerens ſenſus eius emerget. Et hinc manifeſtum quoque eſſe putamus, male inter Scepticos referri Empedoclem, quod tamen nonnullis [u] placuit. Non enim is omnem cognitionis certitudinem negauit, ſed criterium a ſenſibus ſuſtulit, ipſis tamen ſenſationem, quae cum ratiocinatione confundi non debet, permiſit.

Phyſiologia Empedoclis. §. VII. Principia phyſiologica Empedoclis, quae praeter CVDWORTHVM [x], SCIPIO AQVILIANVS [y] docte quidem, ſed obſcurius, quam par erat, nec ſatis accurate, explicuit, ex ſchola, cui adhaeſit, Pythagorica explicanda eſſe nemo temere negauerit, qui ad ea attendet, quae ſupra de eius philoſophandi ratione et diſciplinae fonte tetigimus. Id vero probe obſeruandum eſt, Empedoclem rerum ſpiritualium, aeternarumque et intelligibilium conſiderationem ſuppoſuiſſe magis, quam inſtituiſſe, et in naturali philoſophia ſua potiſſimam partem ad explicanda rerum ſenſibilium φαινόμενα reſpexiſſe. Vnde in iſtis breuior eſt et obſcurior, id quod plures inter veteres et recentiores ſeduxit, vt praepoſtere mentem Empedoclis explicarent. In ſubſidium itaque ea vocanda ſunt, quae veteres de vtroque rerum omnium principio eum ſtatuiſſe, dicunt, vt integrum Empedoclis ſyſtema pateſiat. Illud vero, re penſitata, his conſtitiſſe propoſitionibus putamus:

I. Duplex rerum omnium principium eſt, actiuum aliud, aliud paſſiuum [z], illud monas eſt, ſiue Deus, haec materia. Sunt, qui hanc quidem theſin amicitiae et diſcordiae principiis indicatam ab eo fuiſſe volunt. Sed hos falli ex ſequentibus patebit, vbi demonſtrabitur, hanc τοῦ παντὸς ἀρχὴν νεῖκος καὶ φιλίαν, ad materiae ſemel a principio actiuo commotae principia materialia pertinere. Id quod luculenter ſatis innuit ARISTOTELES [a], qui τὸ ἓν ſiue vnitatem ante haec principia poſuiſſe aſſerit, ex quibus reliqua omnia orta eſſe verſus Empedoclis ab Ariſtotele laudati dicunt. Quos AVCTOR libri *de mundo* [b] ad ipſum Deum refert, ex quo omnia facta ſunt, quem tamen in eo hypotheſi ſuae inſeruiuiſſe, palam eſt [c]. Materia enim Empedocli ex Deo non eſt.

II.

u) HVETIVS de la foibleſſe de l'esprit humain L. I. ch. 14. §. 4. p. 101. qui SEXTVM ſuo modo ſequitur.

x) In ſyſt. intell. paſſim; vid. p. 30 ſeqq. 158. 452. 472. 966.

y) De placitis philoſ. ante Ariſt. c. XXII. ſeqq. p. 102 ſeqq.

z) SEXTVS EMPIR. adu. Math. L IX. ſ. 4.

a) Metaphyſ. L. II. c. 4. T. II. p. 623.

b) c. 6. T. I. Opp. Ariſt. p. 475.

c) Obiter inde argumentum quoque ſumi poteſt, libri huius auctorem non eſſe Ariſtotelem. Verſus enim Empedoclis l. c. Metaphyſ. is ad rerum materialium principia refert, auctor libri de mundo ad efficiens ſiue Deum. Vidit iam ex parte hanc ψευδερμηνείαν CVDWORTHVS, ſed frigide excuſauit Syſt. int. c. IV. ſ. 21. p. 472 ſeq.

II. Principium actiuum vnitas, siue monas est [d].

III. Monas illa intellectualis ignis est, atque Deus [e]. Pulchre ita exprimit Pythagoreorum de Deo sententiam Empedocles, qui ita Deum natura sua ignem diuinum, aethereum, subtilissimum esse, ab Italicis philosophis accepit.

IV. Ex hoc igne constant omnia, et in illum omnia resoluentur. Ita principia theologiae et physiologiae Empedocleae exponit PSEVDO-ORIGENES [f], qui ipse notat, Stoicos cum his valde concordare. Nec recessisse in his Empedoclem a Pythagorae placitis, ex iis, quae supra diximus de eius doctrina, est manifestissimum. Inde vero recte quoque infertur, hunc Empedoclis Deum esse animam mundi cuncta peruadentem, cuncta mouentem, formantem et viuificantem, et eodem fere modo, quo apud Stoicos, ex eo et materia, antea in statu chaotico, vnum totum constituentibus, omnia esse orta, inque hoc vnum statum nempe τῦ χάυς cuncta mediante illo igne intellectuali reditura esse. Nam in his omnibus iisdem duci rationibus Empedoclem oportebat, quibus vsi sunt Pythagorae et Zenonis sectatores: quas, ne prolixi simus, hic ad Empedoclis systema non applicamus. Ex hac mundi anima sequitur daemonologia Empedoclea a Pythagorica non diuersa, quae lucem inde mutuam accipit. Iuxta Empedoclem enim:

V. Daemonum plurimi vagantur (in aëre,) res terrestres administrantes [g]. Hi enim daemones illa intelligibilia, illae naturae clarae, lucentes, reales, καὶ ὄντως ὄντες sunt, quas ex Italicorum placitis accepit Empedocles. Hactenus de actiuo principio Empedocles; ex quibus patet, eum nec Deum sustulisse, nec alium posuisse, quam Pythagoram. Et prius quidem diserte etiam affirmat SEXTVS EMPIRICVS [h], posterius natura animae rationalis, quam ex Deo esse, et ex eo participare, eodem SEXTO [i] notante, dixit, euincit. Et haec quoque DEI pro anima mundana assertio hoc dogma Pythagoricum recipiendi occasionem dedit, quod illi tribuit SEXTVS [k]:

VI. Est non tantum inter nos et Deos aliqua coniunctio, sed etiam inter bruta animantia. Est enim vnus spiritus, qui instar animae totum mundum peruadit, et nos illis vnit. Quamobrem et ea occidentes eorumque carnibus vescentes, iniuriam faciemus, vt qui cognatos interimamus [l]. Necessaria haec consequentia ex semel admissa anima mundi diuina fluunt, quae prolixe, adductis quoque Empedoclis versibus exponit PORPHYRIVS [m], qui videndus. Immo non inde tantum metempsychosis per plan-

d) ORIGEN. philosophum. c. III. p. 49.
e) ibid.
f) Ibid. CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 599.
g) ibid.
h) Adu. mathemat. L. IX. f. 64.
i) Ibid. L. I. f. 303.
k) Ibid. L. IX. f. 303.
l) Alia veterum testimonia idem afferentia laudat FABRICIVS ad l. c. Sexti.
m) De abstin. ab esu carn. L. II. c. 21. 27. versus Empedoclis Latino carmine CHALCIDIVS p. 286. conf. OVIDIVS Metamorph. L. XV. v. 127 seqq.

plantas, lapides, arbores, et similia Empedocli asserta dariuanda est, sed quod etiam, teste SEXTO [n], docuit, omnia esse ratione praedita, non solum animantia, sed et plantas: cunctis enim diuinus ille ignis, animusue inest. Et hinc facile dirimi quaestio potest, an Empedocles fuerit atheus, nec ne? ex qua prius contendit THOPHILVS ANTIOCHENVS [o], nec multum refragatur cl. REIMMANNVS [p], ad solam mechanicam philosophiae Empedocleae rationem attendentes. Nam Deum illum admisisse, licet certa ratione corporeum et per omnia diffusum, ex dictis est manifestissimum. Idem itaque de Atheismo Empedoclis statuendum est, quod de Pythagorae et Stoicorum, quae illis obiicitur, impietate diximus, quorum placitis consentanea eum asseruisse, inde liquet, quod Deum et materiam aeterno rerum ordine et vicissitudine, teste LAERTIO [q] et STOBAEO [r] inter se copulauit; vnde quousque ab atheismi labe immunis fuerit, nec ne, facile iudicari potest. Et haec quidem Empedoclea theologia est, siue doctrina de principio rerum actiuo, iam de passiuo, quid illi placuerit, dispiciendum est.

Empedocles an atheus?

VII. Mundus vnus est, non tamen vniuersum absoluit, sed pars vniuersi est exigua, reliquam partem materia absoluit iners [s].

IIX. Quatuor elementis priora sunt exigua quasi fragmenta quaedam et minimae moleculae [t], quae sunt elementorum elementa, et figurae rotundae [u]: et hae solae particulae, ex infinita reliqua materia mouentur.

IX. Materiae huic in minimas particulas diuisae qualitates insunt primariae amicitia et discordia, quarum illa partes homogeneas iungit, haec heterogeneas separat. Principia haec duo Empedoclem pro fundamento omnis philosophiae naturalis habuisse, veteres [x] vno ore fatentur, ita tamen, vt de eorum significatione et loco, quem in rerum naturalium causis tuentur, in diuersa scriptores abeant. Quidam enim duo absolute prima principia intelligi, Deum et materiam, sibi inuicem aduersa contendentes [y] ad ARISTOTELEM [z] prouocant, qui ita Empedoclis mentem edisserit: *Cum contraria bonis inesse naturae apparerent, nec solum ordo et pulchrum, verum etiam inordinatio (ἀταξία) et turpe et plura mala quam bona, et turpia quam pulchra: ideo alius quidam amicitiam introduxit, et contentionem, vtrumque vtriusque horum causam.* Iuuat hanc opinionem

n) Adu. Math. L. VIII. f. 287. conf. ARISTOT. de plant. L. I. c. 1.

o) Ad Autolyc. L. III. c. 2. p. 272.

p) Hist. atheismi c. XX. §. 2. p. 152.

q) Lib. VIII. f. 76.

r) Eclog. phys. c. 13. p. 25.

s) PLVT. de plac. phil. L. I. c. 5. Ex his vero sequitur, non dari vacuum extramundanum, quale tamen admisit schola Pythagorea.

t) IDEM L. I. c. 13. θραύσματα ἐλάχιστα.

u) STOBAEVS l. c. c. 17. p. 33. PLVT. l. c. L. I. c. 17.

x) Post ARISTOTELEM ll. cc. PLVT. de plac. phil. L. I. c. 3. CLEM. ALEX. admon. ad gent. LAERT. L. VIII. f. 76. SVIDAS in Manes T. II. p. 491. ORIG. philosoph. c. III. p. 49. SEXT. EMP. l. c. Versus Empedoclis ipsi cum explicatione leguntur apud PLVT. l. c. STOB. l. c. c. 13. p. 25. SEXT. l. c.

y) CLEM. ALEX. l. c. c. 5. ex recentioribus ven. WOLFIVS de Manichaeismo ante Manichaeos §. 30. p. 121. BAYLE Dict. T. IV. art. Xenophanes not. I. p. 522.

z) Metaph. L. I. c. 4. ibi vero hanc esse Empedoclis sententiam negat, quod recte obseruat MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 159.

nionem, quod litem et amicitiam ante elementa in cauſarum naturalium ordine Empedocles poſuit, illa vero cum materialem rerum cauſam conſtituant, concludunt inde, litem et amicitiam ad efficientem cauſam pertinere. Rectius tamen alii, haec principia ad ſolam cauſam materialem referunt, cum illis particulas minimas, tanquam partem materiae infinitae praemiſerit, Deumque tanquam vnum illud, vnde iſta principiorum diuerſitas exiſteret, ordine praetulerit. Non audiendi itaque ſunt, qui duas inde naturas exſculpunt, qua in opinione iam verſatus eſt CLEMENS ALEXANDRINVS [a]. Nihil enim aliud aſſeruit Empedocles, quam quod vetus theologia barbarorum et Graecorum docuit, in chao confuſa iacuiſſe rerum omnium ſemina inter ſe diuerſiſſima, qualitatibus induta ſibimet contrariis, quae cum ſemel commotae eſſent, ortam inde pugnam et diſcordiam, quae cum diu inter ea obtinuiſſet, iunctas tandem particulas homogeneas, et natura ſua inter ſe concordantes, diffluentibus heterogeneis et ab iis ſecedentibus, quae diuerſae naturae eſſent. Eadem certamina cum materiae fluxus perpetuus ſit; aeterno rerum ordine ita fieri, vt inde elementa quatuor conflentur, et igneae, aëreae, aqueae et terreſtres particulae, digeſtae ex confuſa maſſa coëant, ſicque res omnes ex quatuor iſtis elementis generentur. Haec inter ſe rerum viciſſitudines et pugnas tamdiu, agitante igne diuino, duraturas eſſe, donec omnia in ignem chaosque priſtinum redeant, exque iis noua iterum rerum facies exſurgat, aeterna rerum periodo ita durante. Nihil in his omnibus eſt, quod non mythicae Graecorum theologiae iam placuerit, quae eodem, quo Empedocles modo qualitates has in certas naturas poëtico dicendi genere commutauit. Nec aliter intelligi Empedocles, ſaluo ſyſtematis totius nexu poteſt, qua de re, ne prolixiores ſimus, celeberrimum MOSHEMIVM [b] legi velimus, qui Empedoclea haec principia luce clara donauit. Et ex his intelligitur etiam, quam procul abſit Empedoclis amicitia et diſcordia a natura genitrice CVDWORTHI [c], licet omnia alia ſibi videri contendat vir doctiſſimus.

X. Motus hic particularum minimarum, qui iſtas qualitates excitat, a monade, mente nempe diuina, igneque intellectuali eſt [d]. Cura haec et operatio mentis ineffabilis eſt, in mundo conſpicua, quam verſus Empedoclis commendant apud AMMONIVM [e]. Recte itaque motus initium a Deo eſſe, Agrigentino philoſopho tribuit CVDWORTHVS [f]. Ita enim ſyſtematis nexus poſtulat, quod omnia ex monade ſiue igne intellectuali eſſe dicit: aſt materia iners non ex eo eſt, ergo motus eius debuit ex eo procedere.

XI. Fuere vero iſta principia elementorum non ſimilaria tantum et rotunda ſed aeterna quoque [g]: Adeoque non poteſt exiſtere aliquid, quod

 ante

a) l. c. b) l. c. c) ibid.
d) Neceſſario hoc ex th. III. et IV. fluit.
e) In Ariſtot. de interp. p. 107.
f) c. V. ſect. I. §. 48. p. 809. Verſus ipſos Empedoclis ad h. l. affert MOSHEM.

g) PLVT. de plac. phil. L. I. c. 13. 17. STOBAEVS Eclog. phyſ. L. I. c. 17. p. 33 ſeq. Differt itaque ſyſtema atomiſticum Empedoclis a Democritico, quod particulas diſſimilares ponit, et Anaxagorae pro-

ante non fuit, nec poteſt perire quicquam [b]. Idem docuiſſe Pythagoram, allatis elegantiſſimis OVIDII verſiculis probauimus. Id vero de ipſa materia, non de eius diſpoſitione, motu et formatione intelligendum eſt. Hanc enim ſolui et per ignem ad ſtatum chaoticum reduci, ex Pſeudo-Origene ſupra obſeruauimus. Fit tamen hoc aeterna lege periodica [i]; vnde in Empedoclis quoque phyſiologia, vt in Pythagorica aeterna ſunt omnia, quae eſſentiam habent, ſequitur inde porro, quod Empedocli tribuitur:

XII. Natura nihil eſt, niſi permixtio et diuulſio elementorum. Solito clariores ſunt verſus Empedoclis [k]:

Iam quod naturam mortales nomine dicunt,
Hoc nihil eſt; neque enim mortem natura vel ortum
Humano praebet generi; nam mixtio tantum
Mixtorumque ſubeſt quaedam ſecretio rebus,
Idque homines vulgo naturam dicere ſuerunt.

Ex quibus ſimul patet, generationem proprie dictam et mortem apud Empedoclem non eſſe: cui tamen dogmati altius ſubſtratum fundamentum eſt, nempe eſſentias rerum in intelligibilibus illis naturis, quae ex igne intellectuali emanant, conſiſtere, easque vi originis ſuae eſſe aeternas et immutabiles: quibus cum materia fluxa iungatur, quae ſemper per elementorum mixtionem mutetur, neceſſaria ratione inde ſequitur, non res mutari, oriri et interire, ſed ſolam mixtionem particularum materiae.

XIII. Sunt vero quatuor elementa, ignis, aër, aqua atque terra. Ignis Iupiter eſt, Iuno aër, Pluto terra, Neſtis aqua. LAERTIVS [l] ita verſus Empedoclis exhibet:

Iupiter albus et alma ſoror Iuno, atque potens Dis
Et Neſtis, lacrymis hominum quae lumina complet.

Iſta vero elementa, eodem tradente, aſſidue verſant vices, nec deſinunt vsquam, ſed eſt aeternus eorum ordo, hinc iterum philoſophus [m]:

Nonnunquam connectit amor ſimul omnia, rurſus
Nonnunquam ſeiuncta iubet, contentio ferri.

Coniunctione enim, mixtione et ſeparatione elementorum, rerum compoſitarum ortus et interitus, aeterna viciſſitudinis lege ſecundum Empedoclem conſtant.

XIV. Mundus ſolis circumſcribitur ſphaera, quae limitem eius conſtituit [n].

XV. Mundo exoriente primo ſecretus fuit aether, deinde ignis, poſt terra, qua nimis in arctum coacta ob impetum circumagitationis aqua ebulliit:

propius eſt, licet ὁμοιομερείη eius longe aliud ſint, quam θραύσματα ἐλάχιστα καὶ στοιχεῖα ὁμοιομερῆ Empedoclis. Ad quod non ſatis attendit CVDW. c. I §. 13. p. 18.

b) Verſus Empedoclis habet PLVT. ad. Coloten.

i) LAERT. L. VIII. ſ. 76.

k) PLVT. plac. phil. L. I, c. 30.

l) l. c. conf. STOBAEVS l. c. p. 25.

m) PLVT. l. c. Quoduis vero in cuiusuis locum ſuccedere L. II. c. 7. Empedocli tribuit.

n) IDEM L. II. c. I.

lit: ex hac aër exhalauit, ac coelum quidem ex aethere natum, sol ex igne, reliqua circa terram quae sunt, condensata coierunt, ex reliquis [o].

XVI. Aëre solis impetui cedente, septentriones declinarunt, ita vt partes, iis vicinae in sublime attollerentur, deprimerentur austrinae: atque haec inclinatio toti proinde mundo accidit [p].

XVII. Dextra mundi pars est, quae ad tropicum cancri vergit, laeua, quae vergit ad tropicum capricorni [q].

XIIX. Coelum solidum est corpus, ex aëre factum, ignis vi constipato, vt fieri solet crystallum: continet autem in vtroque hemisphaerio igneam aëreamque naturam [r].

XIX. Sidera igneae sunt naturae, ex eo composita igne, qui aethere comprehensus in prima secretione emicuit [s].

XX. Stellae inerrantes in crystallo coeli defixae sunt: planetae vero liberi vagantur [t].

XXI. Sol ingens est massa ignea, lunam mole superans [u].

XXII. Duo autem sunt soles, quorum vnus primigenius est ignis, in altero mundi hemisphaerio, hemisphaerium suo splendori semper oppositum implens. Sol vero, quem videmus, alterius hemisphaerii lumen est, aëre impleti, calore permisto, quod a terra rotunda facta reflexione radiorum solis prioris in sole crystallinae formae colligitur, atque motum ignei illius solis sequitur. Obscurum est, quid per alterum illum solem, primigenium intellexerit: quantum tamen ex allata PLVTARCHI [x] definitione colligi potest, sol noster est collectio radiorum reflexorum a terra ex luce mundum ambiente et terram irradiante profectorum. Antichthona Pythagoreorum occasionem singulari hypothesi dedisse, suspicatur IACOBVS THOMASIVS [y]. Certe Pythagoricis eam arrisisse, Philolai exemplo constat. Qua vero ratione intelligi queat, eleganti ichnographia [z] delineauit V. cl. GEORGIVS CHRISTOPHORVS EIMMARTVS. CVDWORTHVM [a] vero per solem primigenium, Deum, lucem intellectualem, intelligentem, non audiendum esse, recte notauit cel. MOSHEMIVS [b]. Haec enim lux diuina siue ignis per mundum diffusus est, nec ex elementis compositus, qualis sol ille primigenius.

XXIII. Luna disci formam habet: eaque duplo maiore spatio a sole, quam a terra, distat [c].

XXIV. Duplex homini anima est, vna superior, ex diuina mundi anima exorta, quae poenae causa corpori immissa, diuinam tenet originem. Altera sensitiua est, ex principiis elementorum mediante amore et conten-

 tione

o) ibid. c. 6.
p) ibid. c. 8.
q) ibid. c. 10.
r) ibid. c. 11.
s) ibid. c. 13.
t) ibid.
u) LAERT. L. VIII. §. 77.
x) l. c. c. 20.
y) De antichthone Pythagor. Obs. Hal. T. IV. obs. 19. §. 25.
z) Norimb. 1701. edita, conf. CHR. THOMASIVS ad l. c. p. 405.
a) c. I. § 24. p. 34.
b) Ad h. l. Prouocat quidem Cudworthus ad SIMPLICIVM in phys. p. 74. qui Empedoclem, ait duos mundos statuisse, νοητὸν καὶ αἰσθητὸν, verum recentiores Platonici suspecti testes sunt.
c) PLVT. L. II. c. 27. 31.

tione conflata. Probe tenenda est haec thesis, sine qua frustra systema Empedoclis physiologicum in concordiam redigitur. Supra enim SEXTI testimonium adduximus, quo constat, Empedoclem asseruisse non hominum tantum, sed etiam brutorum animas ex vniuersi spiritu esse decerptas. Sed et ipsi a nobis Empedoclis versus allati sunt, quibus animam ex elementis componi constat. Quae omnia recte cohaerent, iisque etiam, quae de iudicandi et percipiendi siue sentiendi criterio dixit, quaeque supra explicuimus, apte respondent, si duplex anima statuatur. Nec aliter, qui eosdem magistros consuluit, Plato; etsi id neget CVDWORTHVS [d], quem animam ex eodem et diuerso composuisse supra ostendimus. Lapsum vero animae purgatio eius per migrationem euincit, et satis ea docent, quae ex Iamblicho affert STOBAEVS [e], qui fugam a Deo inter causas inordinatorum motuum numerat. Alia veterum loca [f] praeterimus. Sed et animam istam superiorem daemonem esse lapsum et peccantem, ideoque in corpore vagantem, donec purgata ad Deum redeat, satis luculenter versus Empedoclis innuunt, quos seruauit PLVTARCHVS [g]:

Fata iubent, stant haec decreta antiqua Deorum;
Si quid peccando longaeui daemones errant;
Quisque luit poenas, coeloque extorris ab alto
Triginta horarum per terras millia oberrat,
Sic et ego nunc ipse vagor, diuinitus exul.

Sed et alibi [h] versus alios Empedoclis affert, quibus per elementa praecipites agi et torqueri istos daemonas philosophus ait, donec purgati et suppliciis expiati pristinae naturae locoque suo restituantur. Idem alibi quoque repetit, vagari daemonas deorum ira deturbatos e coelo. Id quod mirabitur nemo, qui cogitat, animam mundi non per animalia tantum etiam bruta, sed per omnes omnino creaturas se diffundere, iisque adesse rationem diuinam, vt supra demonstratum. Lapsus vero, qua ratione queat explicari, vt salua maneat physiologia Empedoclea, difficulter patet, nisi, emanationis natura in subsidium vocata, eas ignis intellectualis partes quae recesserunt a Deo, eiusque natura longius, dicamus eo ipso esse lapsas, dum materiae contagio se inquinauerunt: quod tamen qua ratione peccatum fuerit, non patescit. Vnde suspicamur, Empedoclem aliquid hic tribuisse prosopopoeiae poeticae, et naturam emanationis spiritualis, quam cum reliquis Pythagoreis admittebat, hac imagine poetica adumbrasse, quae ἀλληγορικῶς dicta cum postea κατὰ τὸ ῥητὸν accepta essent, lapsum animorum introduxere. Etsi et hoc tacendum non est, potuisse antiquissimam inter barbaros traditionem Empedocli ansam praebere, eam cum placitis suis physiologicis ita conciliandi. Anima itaque cum et ipsa ex horum geniorum

d) l. c. p. 32.
e) L. I. Eclog. phys. p. 112.
f) Vid. PLVT. adu. Colot. PLOTIN. Enn. IV. L. VIII. c. 1. p. 468.
g) De exilio, HIEROCLES in aur. carm. p. 186. PETRVS NEEDHAM ad h. l.
h) De vit. aere alieno T. II. p. m. 475. et de Isid. p. 144.

rum numero ſit [i], nec mortalis eſſe poteſt, nec ex initiis compoſita: ex quo ſequitur, eam, quae ex elementis conflata eſt, aliam prorſus naturam habere. Et ad hanc animam ſenſitiuam pertinet, quod Empedocli tribuit PLVTARCHVS [k], eius partem principalem ſedem habere in ſanguine.

XXV. Anima omnis generis animalium, plantarumque ſpecies induit, et tamdiu migrat, donec purgata penitus ad Deum reuertatur, eiusque iuncta ſedibus, immo naturae ipſi, Deus fiat. Notiſſima haec μετεμψύχωσις Empedoclea eſt, a Pythagorica diuerſa in eo, quod non in animata, etiam bruta, ſed in inanimata quoque abire animas ſtatuat. Qua de re ipſe de ſe [l]:

Nam memini, fueram quondam puer atque puella,
Plantaque, et ignitus piſcis, pernixque volucris.

Fundamentum vero totius dogmatis ex antecedenti theſi clarum eſt, et ampliori illuſtratione non eget. Futuram vero felicitatem purgatis promiſiſſe mentibus, CLEMENS ALEXANDRINVS [u] allatis Empedoclis verſibus docet.

XXVI. Animalium corpora, fortuito particularum ſimilarium concurſu efformata ſunt, operam interponente diſcordia et amicitia, vnde et fortuiti concurſus ſigna et veſtigia interdum remanent, et initio animalia duplicis fuere generis. Verſus Empedoclis hac de re ſeruauit AELIANVS [m]:

Multa genus duplex referunt animalia membris
Pectore vel capite aut alio, ſic vt videatur,
Ante viri retroque bouis forma aut vice verſa,
In pecore humanae quondam veſtigia formae.

Idem Empedocli tribuit ARISTOTELES [n] et PLVTARCHVS [o], quem ideo fruſtraneo conatu purgat CVDWORTHVS [p]. Nec in eo quid eſt, quod phyſiologiae Empedocleae repugnet, cum materia ſemel a natura diuina agitata iuxta motus amicitiae et contentionis moueatur. Inde vero ſequitur, prouidentiam Empedocleam, quam alicubi crepat, plane nullam eſſe: agitat enim mens diuina materiam, mundumque verſat, et tamen contrarii hi et monſtroſi effectus inde exſurgunt. Ceterum Empedoclem motum coeleſtium et aliarum rerum naturalium τῷ αὐτομάτῳ permittere, teſtatur etiam ARISTOTELES [q], aſt dum eum tamen Democrito et Leucippo opponit, palam eſt, non ad caſum plane fortuitum, vt his placuit, referenda ea eſſe, ſed ad materiae ſemel a monade commotae, motus ſpontaneos, ſuaeque naturae conformes, id quod etiam theologia Empedoclea ſupra memorata poſtulat.

XXVII.

i) PLVT. de exil. T. II. p. m. 551.
k) De plac. L. IV. c. 23.
l) LAERT. L. VIII. ſ. 77. et quae ex veteribus ad h. l. affert MENAG.
u) Strom. L. V. p. 607.
m) De nat. animal. L. XVI. c. 29.
n) Phyſic. L. II. c. 4.
o) Adu. Coloten T. III. p. 413.
p) l. c. p. 33. Conf. MOSHEM. ad h. l.
q) l. c.

XXVII. Mare eſt ſudor terrae, aduſtae a ſole, qui nimia eius compreſſione emittitur [r].

XXVIII. Imago viſibilis obiectorum atque radiorum coniunguntur, idque quod inde exiſtit, radii imaginis compoſitae ſunt [s]. Pari fere ratione de ſpeculorum repraeſentationibus eum ſtatuiſſe PLVTARCHVS [t] auctor eſt. Statuebat enim ex obiectis ſpecies emanare, quod et aliis veterum placuit, et ex hypotheſi, materiam ſemper fluere et mutari, facile deduci potuit. Res enim ideo nec mutatae, nec alteratae dici poterant, cum rerum eſſentiae, et naturae intelligibiles illis iunctae immutabiles et aeternae ſint, nec corrumpi queant.

XXIX. Auditus vento interueniente peragitur, auris concauum impellente; quod cochleae inſtar in gyros contortum atque intra aures ſtudioſe elaboratum in ea ſuſpenditur, et tintinnabuli inſtar feritur [u].

XXX. In ſemine maris certae corporis partes et membra continentur, aliae vero in ſemine feminae, hinque appetitus oritur venereus in alterum ſexum, partibus iſtis inter ſe iungi deſiderantibus.

XXXI. Prima foetus reſpiratio in vtero fit, aëre loco humiditatis ſenſim diminutae per poros intrante, quem vbi calor naturalis expulit, eo recedente redit aër, ſicque fit inſpiratio et exſpiratio embryonis.

XXXII. Caro ex aequalibus quatuor elementorum partibus conſtat.

XXXIII. Semina plantarum ouorum inſtar ſe habent, quae matura decidunt et excluduntur. Patet ex his ſpeciminibus, Empedoclem pro temporis ſui ratione plurimum in phyſica quoque ſpeciali valuiſſe, et forte a cognitione anatomica non fuiſſe deſtitutum, Modo genuina ſint et ab Empedocle profecta, quae ei GALENVS [x] tribuit.

XXXIV. Aeternum eſſe naturae ius, cui omnibus obtemperandum ſit, ex Empedoclis verſibus apud ARISTOTELEM [y] colligit CVDWORTHVS [z], quem tamen ea, quae de iure non occidendi animantia dixit Siculus philoſophus, de vniuerſali iure perperam explicaſſe oſtendit MOSHEMIVS [a]. Recte tamen is contra GASSENDVM [b] tuetur, eiusmodi aeternum ius Empedocli debuiſſe placere. Qui enim aeternis fati legibus et viciſſitudini ex coniunctione Dei et materiae omnia ſubiecit, illi haec fatorum vel neceſſitatis aeterna lex eſt, vt ex Stoico ſyſtemate patet. Et hoc τὸ τῶν πάντων νόμιμον, in laudatis eius verſibus eſt, cuius nobilis pars eſt; omnia animae mundanae per latum aethera, tanquam ſplendoris ingentis, vel ignis intellectualis extenſae coniunctione inter ſe cognata eſſe, hincque animantia non eſſe occidenda. Ita enim verba philoſophi ſe habent:

Ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον, διά τ' εὐρυμέδοντος
Αἰθέρος Ἠνεκέως τέταται, διά τ' ἀπλέτου αὐγῆς.

§. VIII.

r) PLVT. plac. L. III. c. 16.
s) ib. c. 16.
t) c. 14.
u) Lib. IV. c. 6. conf. SCHVLZ. Hiſt. medic. Period. I. ſect. 2. c. 7. §. 38.
x) De ſemine L. II. c. 2. et hiſt. philoſ. illi tributa.
y) Rhetor. L. I. c. 13.
z) l. c. p. 32.
a) Ad h. l. n. 14.
b) Ad L. X. Laërt. T. V. opp. p. 158.

Fig. III. ad pag. 2020.

Schema decem Sephirarum ex lumine infiniti Scaturientium earumqve ordinis inter se.

§. VIII. Praeter Empedoclem celebre quoque inter auditores Pythagorae nomen fuit EPICHARMO Coo, Helothalis filio [c]: quem tamen Megarensem quidam, alii Samium dicunt [d], vt pater aliis Tyrsus, Tityrus et Chimarus appellatur [e]. Trimestris infans Megaras Siciliae delatus est, atque inde Syracusas, vbi philosophiae nomen dedit [f], et Pythagoreos audiuit, licet sint, qui inter extraneos eum discipulos tantum numerent [g]. Cum vero partim Pythagoreorum legibus impeditus philosophiam Pythagoricam propalare non auderet, partim ob Hieronis tyrannidem a publica philosophiae professione abstineret [h], ad antiquam comoediam studium mentemque applicuit [i], et in theatro subinde Pythagorica dogmata versibus comprehensa vulgauit, id quod male Pythagoreos habuit. Valde fuisse versatum in naturali, salutari et morali philosophia scriptis his de argumentis libris, asserit LAERTIVS [k]. Pauca tamen ex iis seruata nobis a veteribus supersunt. Libros enim eius in Vaticana bibliotheca existere, fides erit penes nonneminem [l], qui id asserit. Nonagenarius obiit [m], aliis [n] XCIX annos vixisse traditur, et post mortem statua honoratus est, cuius inscriptionem seruauit LAERTIVS [o]. *Epicharmus.*

§. IX. Inter dicta Epicharmi, veteribus valde laudata et in ore habita [p], sequentia mentem eius de doctrinis quibusdam philosophicis exponunt: *Philosophia Epicharmi.*

I. Fieri nequit, vt a nihilo quid primum proueniat.

II. Nec igitur quicquam primum prouenit, nec quicquam secundum.

III. Dii semper extiterunt, nec desierunt esse vnquam [q]. Deos vero Epicharmi, solem, lunam, stellas, terram, aquam esse Menander docet apud STOBAEVM [r], et ratio systematis Pythagorici postulat.

IV. Chaos vero cum primus Deorum genitus dicatur, mutatio fit in materia.

V. Materia vero perpetua in mutatione consistit, et semper diuersa est a se: nec sumus hodie, qui heri fuimus, vel erimus cras, qui fuimus hodie. Obscuros et confusos de his dogmatibus physicis versus Epicharmi nobis seruauit LAERTIVS, iisque lucem accendere post Scaligerum et Casaubonum, non sine eruditione conatus est Marquardus Gudius [s]. Qui si ita intelli-

c) LAERT. L. VIII. s. 78.

d) SVIDAS in Epicharm. T. II. p. 842.

e) ibid. IAMBLICH. vit Pyth. c. XXXV. n. 241. qui et filii eius, Metrodori meminit, qui salutari arti nomen dedit, et patris scripta commentariis illustrauit.

f) LAERT. l. c.

g) IAMBLICH. c. XXXVI. n. 266. qui potuit autem doctrinam Pythagoricam propalare, si extraneus auditor veras eius rationes non percepit?

h) ibid. Libere tamen aduersus Hieronem se gessisse testatur PLVT. in apophth. T. III. p. m. 326. et de adul. ib. p. 172. vbi leuitatem iocandi in Epicharmo notat.

i) Conf. VOSSIVS de poëtis, FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 645. Fragmenta collecta habes in sententiis Comicorum, et H. STEPHANI poësi philos. p. 54.

k) l. c.

l) TIRAQVELLVS de nobilit. c. 31. quem sequitur cl. SCHVLZIVS Hist. med. Per. I. sect. II. c. 7. §. 32. p. 171. qui eum inter medicos quoque veteres refert, ait enim Laërtius, eum ἰατρολογεῖν. Non tamen confundendus est, cum Epicharmo medico, Demolochi Comici Syracusani parente.

m) LAERT. l. c.

n) LVCIAN. in longaeu. T. II. p. 835. VOSSIVS l. c. p. 33.

o) l. c.

p) IAMBLICH. n. 166. Platonem Epicharmi vitulo arasse, supra ex LAERT. L. III. s. 16. notauimus.

q) Versus Epicharmi seruauit LAERT. L. II. s. 11.

r) Serm. CCXXVIII. p. 753.

s) Apud MENAG. ad l. c. Laërt.

telligantur, vti expoſuimus, et inter ſe cohaerent, et cum placitis Pythagoricis, quae Epicharmus ſecutus eſt, concordant. Duo enim principia ponebat, Deum et ex eo aeternas naturas, intelligibilia Deosque, ad quos iſtas ſummas mundi partes ſchola Italica retulit: et materiam ſemper fluxam et in momenta mutabilem: illa mutari nequeunt, haec ſemper verſatur in mutatione.

VI. Mors alienum quid eſt, et ad nos non pertinens, adeoque non extimeſcenda. Senſus hic eſt ſententiae Epicharmi apud SEXTVM EMPIRICVM[r]:

Ἀποθανεῖν ἢ τεθνάναι, οὔ μοι διαφέρει.

Paulo aliter CICERO[u]: *Emori nolo, ſed me mortuum eſſe nihili aeſtimo.* Duplici vero ſenſu haec accipi poſſe, quilibet videt, vel Epicureo, quo ſignificat, poſt mortem nihil nos eſſe, adeoque nullis nos angi malis, vel Stoico, poſt mortem redire animas in Deum: Priorem ſenſum Epicharmo affingit Sextus, qui Epicurum ſuum hoc dogma Epicharmo ſurripuiſſe tradit: ſed id cum Pythagorico ſyſtemate, quod Siculus poëta ſecutus eſt, non conuenit, et poſterior explicatio melius et aptius cohaeret. Teſte enim PLVTARCHO[x] praeclare Epicharmus docuit: concretum corpus fuiſſe, et diſcretum in mortem; rediiſſe vnde venerat terram deorſum, ſpiritum ſurſum; in his nihil iniquum eſſe. Quae genuina Pythagorica ſunt, et reliquis dogmatibus Epicharmi pollicem premunt.

VII. Ipſum hominis ingenium moſue (τρόπος) vel bonus vel malus daemon eſt[y].

VIII. Quisquis ſuapte natura procliuis ad bona fuerit, nobilis eſt, quamuis matre natus Aethiope[z]. Alia afferunt veteres paſſim, quae collegit diligentiſſimus STOLLIVS[a], ſed ea exoterica ſunt, et ad Philoſophiam Epicharmi proprie non pertinent.

Ocellus Lucanus.

§. X. OCELLVS, Lucanus fuit, Archyta tempore prior, eius enim nepotes ſe conueniſſe, et ab eis Ocelli ſcripta, *de lege, regno, ſanctitate* et *vniuerſi generatione* accepiſſe, is ad Platonem ſcripſit[b], ex quo de eius aetate coniectura fieri poteſt. Fratrem habuit Ocylum, et ipſum quoque Pythagoricae ſectae addictum[c]. Scripſit, vti dictum, *de vniuerſo* librum, qui hodienum extat, poſt CAROLVM EMANVELEM VIZANIVM[d] a THOMA GALEO[e] editum, ex quo librum ARISTOTELIS *de generatione et corruptione* fere transſumtum videri obſeruauit SYRIANVS[f]. Non vero

r) Aduerſ. Mathem. L. I. ſ. 273. qui tamen ſ. 284. non Epicharmo, ſed Sophroni tribuit. Dauiſii emendationem a FABRICIO h. l. allatam reſpuit ſeries verborum Sexti.

u) Tuſc. Qq. L. I. c. 8. vbi Epicharmum acutum, nec inſulſum hominem, vt Siculum, appellat.

x) Conſol. ad Apollon. T. III. p. 233.

y) STOBAEVS Serm. XXXVI. p. 398.

z) ibid. Serm. CCXVIII. p. 727.

a) Hiſt. phil. moral. gent. §. CXXXVIII. p. 248 ſeqq. et ante eum CONR. RITTERSHVSIVS ad OPPIANI Halieut. L. I. et ad PORPHYR. n. 29. p. 38 ſeqq. Auctorem fuiſſe introductarum inter Graecos aſpiratarum literarum Θ et Χ tradit Ariſtoteles apud PLINIVM L. VII. c. 56.

b) Extat epiſtola apud LAERT. L. VIII. ſ. 80.

c) IAMBLICH. de vita Pyth. c. vlt. n. 267.

d) Bonon. 1646. 4. Amſt. 1661. 4. de aliis editionibus vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 496.

e) Opuſc. Mythol. p. 506 ſeq. ed. Amſtelod.

f) In Metaphyſ. Ariſt. verba edit. Galei praefixit PEARSONIVS.

vero more Pythagorico dialecto Dorica ſcriptus hodie extat, ſed communi, a grammatico ſine dubio aliquo ita mutatus, vt facilius intelligeretur, cum Pythagorica ſcripta ob Doricum loquendi morem obſcura fuerint admodum, vt ſupra dictum eſt. Dorice enim initio conſignatum fuiſſe, ex fragmentis apud STOBAEVM[g] occurrentibus patet, quae primae dialecti veſtigia ſeruant. Non audiendi itaque ſunt, qui vel Ocellum e numero Pythagoreorum eiiciendum, vel ei hunc librum denegandum eſſe contendunt, quo maxime tendit doctiſſimorum ex Britanna gente virorum THOMAE BVRNETII[h] et SAMVELIS PARCKERI[i] de huius libri auctore diſputatio. Hic enim ex Ariſtotelis ſcriptis librum compilatum eſſe contendit, et politiorem, putat, Atticorum ſermonem iuniorem aetatem prodere, qualem longo poſt tempore conſecuti fuerint. Vti, porro monet, phyſicis quibusdam vocabulis, quorum inuentor atque architectus Ariſtoteles perhibeatur, totumque argumentum Peripateticum eſſe, et prorſus Peripatetico more tractari, vt nihil aliud, quam Peripateticae phyſiologiae epitome videatur. Potiſſimum cum de elementorum mutatione et qualitatum, tum principum, tum ex iis ortarum varietate ad vsque ſexdecim familias tractauerit: qualia primus Ariſtoteles accurate dixerit. Et ſapere hunc auctorem nihil Pythagoreum, cum absque numeris philoſophetur, ſed redolere Peripaticiſmum, quem quilibet prima facie agnoſcat, cum e contrario nemo e Pythagoreis tantopere a ſectae ſyſtemate receſſerit. Quae etſi erudite diſputantur, examen tamen non ſuſtinent. Fatetur enim ipſe vir doctiſſimus, potuiſſe ex Dorica ſicut et multi alii, vt ſaeculo accommodentur, in Atticorum iſtam, qua aetas politior vtebatur, poſtmodum verti: qua via, quasdam verborum ſignificationes nouosque terminos, vt magis liber in ſe difficilis intelligeretur, ſimul irrepſiſſe vero eſt longe ſimillimum. Nec tam diſſimile eſt ſyſtema Ocelli Pythagoreo, quam viſum theologo celeberrimo. Supra enim in phyſiologiae Pythagoreae delineatione oſtendimus, 1. mundum genitum quidem a Deo, non vero in tempore, ſed in cogitationibus, adeoque reuera eſſe aeternum, non quidem ratione principii, ſed tamen ratione exiſtentiae, initii et durationis; 2. mundo comprehendi omnia; 3. ex nihilo nihil fieri; 4. mundum cauſam rerum omnium eſſe efficientem, quia Deum comprehendit; 5. res omnes inter ſe fatali vinculo coniungi, hincque 6. aeternam hanc fati legem eſſe, vnde aeterna mundi duratio ſequitur. Aſt haec primaria et fundamentalia Ocelli dogmata ſunt, quibus ex ſchola Pythagorae totum ſyſtematis ſui aedificium inaedificauit. Nam nihil eſſe extra Deum et materiam, quibus partibus mundus conſtat, et vtrumque principium eſſentiali fati vinculo ita vniri, vt Deus materiam aeternam moueat, Pythagorae et Ocelli κυρίαι δόξαι ſunt. Nec, quae ſubtilius de elementorum mutatione diſſeruntur, indigna ſunt ſchola Italica, cum Empedoclis exemplo conſtet, poſteriores Pythagoricos, relicta obſcura

g) Eclog. phyſic. L. I. c. 24.
h) Archaeolog. philoſ. L. I. c. 11. p. 425.
i) De Deo diſp. IV. ſect. 3. p. 367 ſeq.

ſcura per numeros philoſophandi methodo de rerum naturalium cauſis ἁπλῶς magis et aperte mentem ſuam expoſuiſſe. Cumque Plato ab Archyta librum hunc acceperit, ſatis inde manifeſtum eſt, eum ante Ariſtotelem extitiſſe, et transtuliſſe inde more ſuo Stagiritam multa in ſyſtema ſuum, quod tamen longe aliam ſignificationem ſenſumque habet, quam Ocelli. Non eiiciendum itaque nobile antiquitatis philoſophicae monumentum ex Pythagoreorum circulo, ſed ſcholae ſectaeque ſuae relinquendus Ocellus, quem tamen ſubtilius magisque luculenter de rebus phyſicis diſputaſſe, quam veteres primosque Pythagoreos, et propria atque demeſtica habere principia non negamus. Sed vt ipſe Lector iudicare, et cum Pythagoreo ſyſtemate Ocelli φιλοσοφέμενα conferre queat, en breuem eius διατύπωσιν:

Philoſophia Ocelli.

I. Quaedam certis indiciis, natura docente cognoſcuntur, quae ratione probabili et coniectura diſcuntur.

II. Vniuerſum nec interiturum vnquam eſt, nec vllum vnquam habuit ortum, ſed fuit ſemper et futurum eſt. Praecipuum hoc aſſertum eſt, in quo Ocellus abiiſſe a ſchola Italica putatur, ſed perperam. Vniuerſum enim, Deum et materiam comprehendens. Semper extitiſſe Pythagoras, vt ſupra demonſtratum, docuit. Nec aliud hos philoſophos paſſum eſt aſſerere, axioma ſenſu abſoluto admiſſum: ex nihilo nihil fit. Mundus autem et vniuerſum ſenſu Pythagoreo et Stoico idem ſunt. Rationes vero ab Ocello contra generationem vniuerſi allatae etſi Peripateticae videntur Parckero, a Pythagoricis tamen non abludunt: cuncta enim natura generationis et mutationis nituntur. Pone vero horum loco naturam monadis et dyadis, et habebis Ocellum totum Pythagoreum.

III. Vniuerſum totum hoc mundum indicat, qui ideo hoc nomen accepit, quod ex vniuerſitate rerum diſtinctus ornatusque ſit. Probe hoc tenendum eſt, ad intelligendam veram Ocelli doctrinam: is enim ornatum mundi, ab eius natura diſtinguit, et hanc aeternam eſſe aſſerit, quod pauci viderunt, qui Ocelli phyſiologiam culparunt, quod mundum hunc faceret aeternum.

IV. Perfecta et abſoluta quaedam naturarum omnium collectio eſt, extra quam nihil prorſus conſiſtit, ſed in quo vniuerſo vel vt partes, vel vt res aduentitiae et externae (ἐπιγεννήματα) comprehenduntur.

V. Mundus cum nulla alia re, quam cum ſe ipſo connexionem et conſenſum habet: cum vero ſingulae quaeque res ex naturis non in ſe perfectis (αὐτοτελῆ) conſtent, opus habent connexione cum iis, quae extra eas ſunt: e. g. animalia cum aëre, viſus cum lumine, ſtirpes cum terra.

VI. Sunt vero rerum eſſentiae, naturae et principia, quae videri oculis non poſſunt, aliisque rebus cauſae ſunt, cur perfectae ſint, ſua vi perfectae et abſolutae. Satis luculenter Pythagoreas naturas aeternas ſiue intelligibilia reſpicit. Ait enim ea efficere, vt ſua ſponte reliqua ſeruentur ac permaneant, rebusque aliis conuenientiam et concentum praebere: quae cum in mundo

mundo non comprehendantur tantum, ſed et eum conſtituant, mundum inde concludit, ſempiternum eſſe et durare, et auctorem eſſe, cur aliae res quoque durent et conſiſtant.

VII. Impoſſibile eſt, vt id quod eſt, aut ex nihilo fiat, aut in nihilum abeat. Quae ratio totum hoc ſyſtema fulcit. Iisdem rationibus vſus eſt apud PHILONEM [k], Critolaus Peripateticus, licet Peripateticum ſyſtema ab Ocelli differat.

VIII. Extra vniuerſum nihil eſt, cum omnia cetera in vniuerſo comprehendantur, ac totum, vniuerſumque idem habeatur, ac mundus: adeoque nec cauſa externa mundum poteſt deſtruere.

IX. Partes primae et maxime honorandae vi naturae vniuerſi ſucceſſionis continuationem non habent, ſed mortalia; propriaeque conſtitutionis progreſſionem recipiunt.

X. Quae prima mouentur, eodem modo et ſecundum ea, quae ipſiſſima ſibi ſunt per circulum mouentur. Miramur viros acutos, qui Peripateticam hanc diſputationem eſſe contendunt, non vidiſſe Pythagorea πρῶτα, τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα, quae cum aeterna ſint et maneant, reliqua circa ea verſantia, mutationem ex alio in aliud patiuntur circulo naturali et fatali.

XI. Ignis enim ſi in vnum cogatur, et denſeſcat, aërem, aër aquam, aqua terram producit: a terra viciſſim idem vsque ad ignem, a quo coeperat, mutatio, circuitus peragitur. Homines vero, non ita redeunt, ſed diſſoluuntur. Manet itaque vniuerſum, partes et res aduentitiae intereunt et deſtruuntur.

XII. Figura mundi globoſa eſt, et motionis genus illud habet, quod in orbem fertur, tempus infinitum, in quo verſatur motus, ſubſtantia vniuerſi augeri et mutari in melius et deterius nequit.

XIII. Duae in vniuerſo exiſtunt res, quarum altera generatio, altera generationis habetur cauſa.

XIV. Generatio eſt, in qua res ipſae mutantur, generationis cauſa, vbi ſubiecta res eadem ſeruatur et permanet, haec cauſa efficiens et agens, illa recipiens et patiens eſt.

XV. Fatorum diſpoſitione impatibilis ac immobilis mundi pars diſtinguitur, lunaeque curſu mortale et immortale ita diuidit, vt ſupra eam ſit Deorum genus, infra eam natura contentionis, generationis et interitus.

XVI. In ea mundi parte, qua generatio dominatur, tria occurrunt; corpus contrectabile, quod ſubiectum eſt rerum oriundarum, quod omnia recipit: e. g. aër ex quo ſonitus, tenebrae et lux ex quibus color: ſecundum res contrariae, vt mutationes et alterationes compleantur, tertium ſubſtantiae, quarum illae facultates ſunt, vt ignis et aqua, et aër et terra.

XVII. Harum facultatum quatuor numero ſunt, calor et frigus, vt cauſae efficientes, ſiccitas et humor, vt cauſae patientes; materia autem eſt, quae omnia recipit, commune nempe quoddam, quod rebus omnibus ſubiicitur.

k) De mundo incorruptibili.

XVIII. Qualitates et differentiae corporum aliae primae ſunt, aliae ex primis ortae, ſuntque numero ſexdecim, calor et frigus, humor et ſiccitas, hae primae; grauitas et leuitas, raritas et denſitas, laeuor et aſperitas, durities et mollitudo, tenuitas et craſſities, acumen et obtuſitas, hae ortae, et multiformes.

XIX. Ignis et terra extrema ſunt elementa, aqua et aër media.

XX. Ignis calidus et ſiccus eſt, aër calidus et humidus, aqua humida et frigida, terra frigida et ſicca.

XXI. Mutantur in ſe mutuo elementa, vnumque ex altero oritur, cum vniuscuiusuis elementi contraria interit facultas, cognata et eiusdem generis ſeruatur. Ita deleto vno contrariorum pari generatio abſoluitur.

XXII. Ex cauſis efficientibus id quod in alio generat, eſt vniuerſa mundi pars, quae ſupra lunam poſita eſt, propius vero ſol ipſe, qui appulſu ſuo et abſceſſu aërem continenter immutat et variat, vnde omnis in terra mutatio. Sed et orbis ſignifer, qui oliquus eſt, ad ſolis motum, et vniuerſi ornatum confert, et efficit, vt in eo alia res gignendi, alia patiendi vim habeat.

XXIII. Cum mundi ornatus et diſpoſitio ſemper exiſtat, etiam quae in eo diſpoſita digeſtaque ſunt, ſemper exiſtant neceſſe eſt. Cum mundo itaque aeterno partes quoque eius aeternae ſtatuendae ſunt. Mens Ocelli eſt, ſemper vniuerſi rationem eandem fuiſſe, et ab aeterno res immutabiles per ſe ſubſtitiſſe, generationi obnoxia ab aeterno iſtam partium mutationem fuiſſe paſſa.

XXIV. Cum itaque in vnaquaque mundi parte collocatum ſit aliquod eximium animalium genus, in coelo Dii, homines in terra, daemones in aëre (ἐν μεταρσίῳ) neceſſe eſt humanum genus eſſe perpetuum. Daemonas dum auctor in ea regione aſſerit, quae igni et aëri infra lunam tribuitur, manifeſte ſatis ab Ariſtotele diſſentit, cui nullus daemon eſt, qui ſphaeram non moueat aliquam coeleſtem.

XXV. Terrae partes vi mutantur et intereunt, ipſa terra nunquam interitura eſt.

XXVI. Hominis generatio non voluptatis, ſed ſobolis procreandae cauſa ſuſcipienda eſt.

XXVII. Generationis facultatem infinite continuatam effecit Deus, vt homo diuinitatis fieret particeps.

XXVIII. Homo vniuerſi huius, tanquam domus alicuius et ciuitatis, maxima pars eſt.

XXIX. Manſuetiſſimum et optimum animalium homo eſt, vnde et officia eius fluunt. Hactenus Ocelli phyſiologia, ex qua patet, quid de eius atheiſmo [l] ſtatuendum ſit, qui eodem, quo totius Pythagoricae ſcholae phyſiologia relabitur. Seruauit vero nobis STOBAEVS fragmentum ex libro Ocelli

l) Conf. REIMMANN. Hiſt. atheiſmi c. XX. §. 3. p. 153. Hiſt. crit. de la philoſophie T. II. p. 99. Hiſtoire univerſelle p. 10.

Ocelli de legibus, ex quo ſatis luculenter apparet, fruſtra eos eſſe, qui Peripatetice magis, quam Pythagorice ſyſtema eius explicant. Ait enim

XXX. Corpora vita continet, huius vero cauſa anima; mundum vero harmonia, huius autem cauſa, Deus; familias vero et ciuitates, concordia, huius autem cauſa, lex.

XXXI. Quod ſemper mouet gubernat, quod ſemper patitur gubernatur; et illud quidem poteſtate prius, hoc vero poſterius; illud diuinum eſt rationem habens, et mentis particeps, hoc vero genitum et rationis expers, et mutabile.

§. XI. TIMAEVS Locrenſis, Platonis aetate ſcholam Italicam nobilitauit [l], quamquam Socratem et Timaeum eodem ſeculo fuiſſe negat MACROBIVS [m]. CICERO [n] enim diſerte inter ceteros Pythagoreos Timaeum Locrum acceſſiſſe, eumque cognouiſſe, et didiciſſe Pythagorea, teſtatur. Idem HIERONYMVS [o] aſſerit. Certe librum Timaei; *de rerum natura* acquiſiuit, indeque Timaeum ſuum conſcripſit. Aſtronomiae eum peritiſſimum fuiſſe, et in ſcientia naturae vniuerſi potiſſimum operam collocauiſſe PLATO [p] et CHALCIDIVS [q] aſſerunt. Libri breuis, ſed luculenti *de anima mundi* iacturam praeuertit PROCLVS, qui commentariis ſuis in PLATONIS Timaeum eum praemiſit [r], vnde ſaepius cum Platonis operibus et ſeparatim editus eſt, de quibus editionibus conſulendus eſt FABRICIVS [s]. Elegantem debemus GALEO [t], verſionem emendatam poſt alios STANLEIO [u]. Tribuit praeter hunc libellum Timaeo *mathematica* quoque et librum *de vita Pythagorae* SVIDAS [x], de quo tamen merito viri docti [y] ambigunt. Etſi vero in hac de natura vniuerſi tractatione Pythagoreorum veſtigiis inſiſtit Timaeus, duplici tamen potiſſimum nomine ab iis receſſit. Nam et partem architectonicam phyſicae doctrinae clarius expoſuit et relicta conſideratione vniuerſi tanquam vnius et totius ſiue monados, duas primas cauſas abſolutas poſuit, Deum ſiue mentem fontem naturarum intelligibilium, et neceſſitatem ſiue materiam, corporum ſcaturiginem; et ex acceſſu Dei ad materiam (libero an neceſſario non definiuit, vt poſtea Plato, cui prius placuit) eiusque ſecundum ideam formatione mundi geniti hiſtoriam deriuauit. Quam phyſiologiam cum ſupra in deſcribenda Platonis naturae contemplatione expoſuerimus, repetenda ea hic non ſunt. Meretur tamen Timaei libellus cum Platonis Timaeo conferri, vt inde pateat, in quo hic ab illo receſſerit. Dudum enim obſeruatum eſt viris doctis [z], Platonem, dum Locro lucem dare conſtituit, in nonnullis locis ſimplicem et rectum ſcriptorem anili ſuperſtitione, et commentis quibusdam ex Aegyptiorum ſcholis corrupiſſe, et putida

Timaeus.

k) Ocellum Timaei προδοον et praeambulonem vocat PROCLVS L. III. in Tim. Plat.
m) Saturnal. L. I. c. 1.
n) De finib. L. V. Tuſc. Qq. L. I.
o) Apolog. contra Rufin. fin.
p) In Timaeo.
q) Comm. in Tim. p. 75.
r) Vid. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VIII. p. 523.
s) Vol. II. p. 21. et l. c.
t) Opuſc. mythol. p. 541 ſeqq.
u) P. VIII. Hiſt. phil. p. 802 ſeqq.
x) T. III. Tim. Locr. p. 472.
y) IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 6. p. 32. FABRICIVS l. c.
z) GALEVS praef. ad Timaeum, FABRICIVS l. c.

da quadam diligentia illuc congeſſiſſe, quae commodius et modeſtius notantur a Timaeo, veluti ſunt nugae περὶ μεταφύσεως, in quibus nimius eſt Plato, quas explicat quidem, ſed confictas ait Timaeus. Dum etiam dialogiſtica methodo Timaei phyſiologiam Plato explicuit, ſcriptorem ſatis luculentum, ſi Doricam dialectum tollas, obſcurauit. Ceterum in libera Locrorum ciuitate ſeniorem fuiſſe et reipublicae praefuiſſe Timaeum, aſſerit SYNESIVS [a]. Fuere et alii Timaei etiam Pythagorici, cum noſtro non confundendi [b].

Archytas Tarentinus. §. XII. Praeter Timaeum ex Pythagoreis Platonis praeceptor inclaruit ARCHYTAS TARENTINVS, octauus, ſi PHOTII anonymus [c] audiendus eſt, ſucceſſor a Pythagora, Platoni coaeuus, qui eum conuenit, et Pythagoream diſciplinam ab eo didicit. De *eius Alcmaeonis Timaei et Archyteorum* philoſophia librum ſcripſiſſe Ariſtoteles dicitur [d], qui forte pars fuit libri eius etiam deperditi, *de philoſophia Pythagoreorum*, quali tractatione Ariſtoxenus quoque *de Archyta* quaedam tradidiſſe videtur. Tarentinus fuit Mneſagorae, vel, vt vult Ariſtoxenus Heſtiaei filius [e]. Metaponti philoſophiam Pythagoream eductus [f] celeberrimus in ſchola Italica euaſit philoſophus. Ipſum vero Pythagoram audiuiſſe, quod aſſerit IAMBLICHVS [g] cum temporum rationibus non cohaeret. Sectae enim huius parens inter Olymp. LX. et LXX. floruit, vt ſupra demonſtratum, Archytas Platonis conuerſatione vſus eſt Olymp. XCVI. vixitque adhuc, eo in Siciliam profecto, vnde profecta aetate eſſe non potuit, cum primum eum Plato conueniret. Quibus poſitis recte a Photii anonymo octauus ille a Pythagora ſucceſſor ſtatuitur, cum ſeculum integrum inter vtrumque intercedat. Vt vero IAMBLICHI fidem ſtabiliant, qui contrarium aſſerit, diuerſam viam viri docti iniuerunt. Et B. ANDREAS SCHMIDIVS [h], ideo diſcipulum Pythagorae dici putat, quod a genuinis eius diſcipulis eruditus fuerit: id vero verbis Iamblichi repugnat, qui Archytam dicit Pythagorae συγχρονήσαντα. Aliter itaque, cum verba haec euidentia ſint, ſubueniendum ratus FRANCISCVS PATRICIVS [i], duos Archytas comminiſcitur, ſeniorem et iuniorem, quorum ille Pythagoram audiuit, hic Platonis praeceptor fuit. Sed hoc inuitis veterum fit teſtimoniis, qui duos Archytas, ſeniorem et iuniorem ignorant. Etſi enim Anonymus Photii et Iamblichus Archytam πρεσβύτερον vocant, non tamen hoc aetatis indicium eſt, ſed dignitatis, quam in republica habuit, quemadmodum et de Timaeo SYNESIVS [k] dixit, ὅτι ἐπολιτάρχειτε καὶ ἐπρέσβευε καὶ τἄλλα ἐπολιτεύετο, *quod ciuitati tanquam ſenior praefuerit, rempublicam moderatus ſit.* Maiori veriſimilitudine difficultati obuiam iturus doctiſſimus DODWELLVS

a) De dono aſtrolabii p. 307.
b) Conf. FABRIC. l. c.
c) n. 1. ad calc. PORPH. vit. Pyth. ed. Kuſteri.
d) Conf. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. I. c. 11. p. 54. BVRNET. Archaeol. phil. L. I. c. 11. p. 431.
e) LAERT. L. VIII. ſ. 79. SVIDAS in Archytas T. I. p. 347.
f) VALER. MAX. L. IV. c. 1. n. 1. STRABO L. VI.
g) c. XXIII. n. 108.
h) Elegantem is dedit diſſertationem de Archyta Tarentino Ienae 1683.
i) Diſcuſſ. Peripat. T. II. L. I. p. 182 ſeqq.
k) l. c.

LVS [l], non eum Pythagoram putat primum praeceptorem habuiſſe, ſed alium iuniorem Aliptam; nos vero ſupra iam indicauimus, incertiſſima eſſe, quae de hoc Pythagora afferuntur, an vnquam inter diſcipulos Pythagorae fuerit. Nec Iamblichus de alio, quam Samio philoſopho, ſectae parente loquitur. Rectius itaque Iamblichum deſeruit, eiusque in annotandis temporum rationibus ἀβλεψίαν reprehendit illuſtris BENTLEIVS [m]. Nouo enim hoc exemplo conſtat, parum certitudinem chronologiae hominem nugiuendulum curauiſſe, modo corraderet, quae Pythagorae famam extollerent. Neque mirum Archytam eum inter coaeuos Pythagorae numeraſſe, qui Leucippum, Alcmaeonem, Hippaſum, Eurytum et Philolaum, omnes illo iuniores Zamolxin, Charondam, Zaleucum ſeniores in hanc claſſem retulit. Tanta vero Archytas floruit eruditionis inter Italicos laude, vt magnos viros, Philolaum, Eudoxum [n] et Platonem [o] diſcipulos haberet. Addit his Empedoclem SVIDAS [p], quem ex recentioribus ſecuti ſunt ERASMVS [q] et SAMVEL TENNVLIVS [r], ſed et hoc, more Suidae, confuſe et contra temporum fidem; Empedocles enim Olymp. LXXXIV floruit, Archytas Olymp. XCVI, adeoque hic illius praeceptor eſſe nequiuit, et veriſimilius diceretur, Archytam ab Empedocle philoſophiae diſciplinam accepiſſe, de quo tamen ſilent veteres. Emicuit vero eius eruditio non in philoſophiae tantum praeceptis, ſed et in mathematica cognitione; quantus enim in geometria fuerit, problematum analyſes LAERTIO [s] et VITRVVIO [t] memoratae teſtantur. Imprimis autem in mechanica immortale nomen ſibi peperit; nam non primus tantum eam artem mechanicis principiis vſus, forma artis concepta tradidit [u], ſed et machinis affabre effictis omnes in ſtuporem coniecit et admirationem. Cochleas enim fecit et trochleas, et imprimis ſimulacrum columbae volans, quod tamen, vbi ſemel quieuiſſet, ſe ipſum rurſus eleuare non poſſet [x]. Crepitaculum quoque ab eo inuentum, ſiue πλαταγή, quod in prouerbium abiit, etſi coniecturis magis, quam certa definitione dici queat, qualis illa machina fuerit [y]. Non vero philoſophica tantum eruditione et ſumma mathematicarum ſcientiarum peritia famam ſibi conciliauit, ſed et virtutis ornamentis et ſummis in rempublicam meritis in admiratione apud omnes habitus eſt [z]. Septies ideo reipublicae praefectus eſt, cum ceteri plusquam annum imperare lege prohiberentur. Exercitui quoque praefectus nunquam victus eſt, ſemel inuidiae ceſſurus imperio ſe abdicauit, quo facto ſtatim in hoſtium poteſtatem exercitus venit [a]. Virtutum vero in eo cumu-

l) De aetat. Pythag. loco ſupra cit.
m) De epiſt. Phalaridis p. 87.
n) CICERO de oratore, LAERT. L. VIII. ſ. 86.
o) ib. ſ. 79. p) l. c.
q) Chiliad. p. m. 550.
r) Ad IAMBLICH. Introd. in Nicomach. Geraſ. Arithmet. p. 80. s) L. VIII. ſ. 83.
t) L. IX. c. 3. conf. VOSSIVS de ſcient. math. c. XLVIII. § 1. p. 286. et imprimis B. SCHMIDIVS l. c. S. III. §. 3 ſeqq. u) LAERT. L. VIII. ſ. 87.
x) GELLIVS L. X. c. 12. quam machinam illuſtrauit SCHMIDIVS l. c.
y) SVIDAS l. c. ERASMVS Chil. p. m. 550. SCHMIDIVS l. c. cl. FR. AD. LAMPE de Cymbalis veterum, c. 9.
z) LAERT. ſ. 79.
a) Ariſtoxenus apud EVNDEM ſ. 87. MENAG. ad h. l. AELIAN. L. VII. c. 14.

cumulum fuiſſe, veteres magno conſenſu praedicant, laudantque humanitatem, cum pueris ſeruorum per otium ludere non dedignantis[b], ſeruisque benigne imperantis[c], eosque ſi ira fuiſſet commotior, more Pythagoreo[d] non caſtigantis; morum modeſtiam, omnis foeditatis in ſermone abſtinentiſſimam, adeo, vt ſi quae neceſſitate coacto obſcoena eſſent proferenda, muro potius inſcriberet, quam ore proferret[e], candorem item pietatem et dexteritatem in adminiſtranda republica, de qua virtute egregia nobis dicta eius veteres conſeruarunt[f]. Erga peregrinos et hoſpites quanta beneuolentia vſus ſit, praeſtita Platoni hoſpitalitatis et amicitiae officia, ſuo loco commemorata, loquuntur. Itineribus, bello, et reipublicae adminiſtratione magnam licet vitae partem conſumſerit, non tamen diligentia eius philoſophiae ſtudiis librisque ſcribendis[g] defuit[h]. Ex iis liber metaphyſicus *de vniuerſi natura* hodie ſupereſt[i], in quo decem praedicamenta explicuit, fragmenta vero, non tractationem *de ſapientia et de bono viro et beato* ex Stobaeo edidit THOMAS GALEVS[k]. Obitum eius ex naufragio eleganti carmine cecinit HORATIVS[l]. De philoſophicis vero eius placitis pleraque tacent veteres, praeter ea, quae de categoriis reſtant, vnde ſua hauſit Ariſtoteles, Pythagoreorum compilator ſtrenuus. Pauca, quae ex fragmentis apud veteres occurrunt, haec monent:

Philoſophia Archytae.

I. Naturam temporis eſſe numerum quendam, motum, vel etiam ſpatium naturae totius vniuerſi[m].

II. In motu naturali quocunque eſſe aequalem proportionem, et iuxta eum omnia moueri[n].

III. Virum bonum non ſtatim beatum eſſe, beatum vero etiam eſſe bonum[o].

IV. Deum non tantum ſincera et omnis humanae perturbationis experte virtute praeditum eſſe, verum etiam eius facultatem tranquillam et liberam pro aeternorum factorum maieſtate ac magnificentia poſſidere: quam homo non poſſit aſſequi.

V. Quaedam bona propter ſe expeti, quaedam propter aliud, quaedam propter vtrumque: prima eſſe beatitudinem, ſecunda bonorum efficientia, tertia virtutes, et quicquid cum iis coniunctum eſt. Haec vel ad animum, vel ad corpus, vel ad externa referri.

VI. Virtutem propter ſe eſſe expetendam.

VII. Virum bonum eſſe, qui virtute vtitur in felicitate, in infelicitate, et in medio.

VIII.

b) AELIAN. L. XIII. c. 15.

c) ib. L. XII. c. 19.

d) IAMBLICH. c. XXXI. n. 197. PLVT. de inſtit. puer. T. I. p. m. 14.

e) AELIAN. L. XIV. c. 19. ideo affectatae virtutis eum redarguit STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CXXXVI. p. 244. nobis in viro ſpectatiſſimae virtutis et dignitatis mirandum non videtur, ſed ex decori Pythagorici ratione profluxiſſe, v. th. VI.

f) Collecta exhibet SCHMIDIVS l. c. Sect. I. §. 9.

g) Numerorum ſymbolis doctrinam propoſuiſſe ait IAMBL. c. XXII. n. 104.

h) Enumerant eius ſcripta FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 482 ſeq. STANLEIVS Hiſt. phil. P. VIII. p. 822. SCHMIDIVS l. c.

i) Venet. 1571. 4.

k) Opuſc. mythol. p. 673. ex STOBAEI Serm. I. p. 732. ex IAMBL. protrept. L. III.

l) L. I. Od. 28.

m) SIMPLIC. in L. IV. phyſ. Ariſt.

n) ARIST. problem. X. XVI. 10.

o) Summa haec eſt fragmenti de viro bono et beato,

VIII. Nihil aliud eſſe beatitudinem, quam virtutis in felicitate vſum.

IX. Bona hominis non eſſe tantum totius, ſed et partium, adeoque etiam corporis: Externa adnaſci homini, et bona ſtipare, e. g. amicitiam, gloriam, diuitias.

X. Deum praeſtantiſſimum ac principem eſſe, cui mens adhaereat, cuiusque cauſa reliqua praeſto ſunt bona.

XI. Hominis beatitatem e ſcientia, virtute ac tertia felicitate componi.

XII. Scientiam eſſe deorum ac daemonum ſapientiam, tum hominum ac rerum ad vitam pertinentium prudentiam.

XIII. Virtutem vero moratum et optimum animi partis ratione carentis habitum.

XIV. Beatitudinem eſſe in virtute ad felicitatem adhibita.

XV. Nullam virtutem eſſe nimiam, decorum enim pro norma habere in rebus agendis: nimium vitia gignere, et virtuti reluctari ſaepius.

XVI. Multa eſſe, quae faciem virtutis peruertant, conſuetudinem, perturbationes, aetatem, alia.

XVII. Animum et felicitatem et infelicitatem nimiam laedere, magis tamen priorem.

XVIII. Quicunque reſoluere poſſit omnia genera, quae ſub vno eodemque principio conduntur, et deinde rurſus componere ac numero compingere, eum eſſe ſapientiſſimum et veraciſſimum, et ex hac ſpecula poſſe Deum contemplari, atque omnia in rerum ſerie atque ordine ab illo ſeparata [p].

XIX. Deum eſſe principium, medium et finem rerum omnium, quae ſecundum iuſtitiam et rectam rationem perficiuntur [q].

XX. Nullam capitaliorem eſſe peſtem hominis, quam voluptatem [r].

Pauca haec, erepta temporis iniuriae, quam ſubtiliter et accurate philoſophatus ſit Archytas Tarentinus probant. Sunt in his nonnulla, quae cum Ariſtotelis moralibus concordare, recte obſeruauit IVSTVS LIPSIVS [s], quae iterum argumento ſunt, Ariſtotelem, quod ei PORPHYRIVS [t] obiecit, Pythagorea plurima in rem ſuam vertentem illorum araſſe vitulo. Fuere Archytae quoque alii [u] ſed obſcurae famae, nec facile cum Tarentino confundendi.

§. XIII. Timaeo et Archyta aetate prior, fama tamen inferior fuit *Alcmaeon.* ALCMAEON Crotoniates, Perithi filius [x]. Pythagoram audiuiſſe ipſum teſtatur ARISTOTELES [y] et poſt hunc LAERTIVS [z] et IAMBLICHVS [a], quod vero in vltimos vitae annos Pythagorae incidit. Nomen vero in ſchola Italica ſibi comparauit, et naturae cognitione, et artis ſalutaris, in

 qua

p) Fragm. de Sap. l. c. p. 732.
q) ibid.
r) Sermonem eius refert CICER. de ſeneſt. c. 12.
s) Manud. ad phil. Stoic. L. III. diff. VII. p. m. 278. Ex libro eius quoque de oppoſitis Ariſtotelem ſua de hoc argumento accepiſſe obſeruat SIMPLICIVS Com. Cat. Ariſt. p. 97. 103.
t) Vit. Pythag. n. 53.
u) SCHMID. STANLEIVS, FABRIC. ll. cc.
x) LAERT. L. VIII. ſ. 83. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 305.
y) Metaph. L. I, c. 5. z) l. c.
a) De vit. Pyth. c. XXIII. n. 104. Hinc ad Olymp. LXV. refert eum CIACCONIVS loc. citando.

qua excellebat, peritia [b]. Primus enim fuisse dicitur CHALCIDIO [c], qui exsectionem aggredi ausus est. Id quod de brutorum quidem sectione tantum intelligendum esse, viri quidam docti [d] statuunt, Chalcidii tamen verba nihil determinant, nec eius diligentiam ab humano corpore remouent sectionibus cognoscendam. Primus quoque dicitur [e], qui librum de natura scripsit; id quod tamen inter Graeciae tantum magnae philosophos intelligendum est, in Ionia enim ante Alcmaeonem tale quid suscepit Anaximenes, vt supra dictum, patetque ex initio eius, valde modestum fuisse Alcmaeonis de rebus physicis iudicium. Quod si ALPHONSO CIACCONIO [f] fidendum, libri quoque *de inuisibilibus et de Diis* auctor Alcmaeon est; verum is sine dubio male verba Laërtii accepit, qui libellum Alcmaeonis *de natura* hoc habuisse initium dixit: *De inuisibilibus et de mortalium* (malim, immortalium sc. Deorum, verba enim non sine mendo esse, recte vidit MERICVS CASAVBONVS [g],) *rebus certam quidem scientiam Dii habent, hominibus autem coniiciendum est.* Fabularum quoque inuentorem, ait ISIDORVS [h], fuisse, quod tamen aut plane falsum est, historia eruditionis barbaricae et Graecae aliud testante, aut ad certam tantum symbolicae methodi inter Pythagoreos introductam rationem referri debet. De placitis eius philosophicis pauca restant apud veteres, ARISTOTELIS libro *contra Alcmaeonem* deperdito, quorum summa haec est:

Placita Alcmaeonis.

I. Ea, quae inter homines multa sunt, esse duo. Ita obscurissimum Alcmaeonis dogma non LAERTIVS [i] tantum retulit, sed etiam, qui diligenter Pythagoreorum dogmata rimatus est ARISTOTELES [k]. Hinc vario modo lucem ei attulerunt interpretes. Aristoteles τὰς ἐναντιότητας τὰς τυχούσας, *contraria, quae forte fortuna eueniant*, intellexisse tradit: qualia sint, album, nigrum, dulce, amarum, bonum, malum, paruum, magnum et his similia. Quae frigida tamen videntur MERICO CASAVBONO [l], qui ad rationes numerorum Pythagoricas confugit vbi monas Deus, dyas materia est, ille boni haec mali fons et origo: vt ita dicat Alcmaeon, in vita humana vincere et praeponderare malum, prae bono. Valde tamen timemus, ne haec coacta et a ratione Pythagoricae philosophiae aliena sint, cui non τὰ πολλὰ, sed ἡ δυὰς huc referantur, neque haec pro sola et simplici materia. Nec videtur deserendus esse Aristoteles, qui Pythagoreos libros ipse legit; esse in humana vita duorum extremorum vicissitudinem et contrarietatem, et alternas e. g. laboris et quietis, sanitatis et mortis, felicitatis et infelicitatis vices. Ratio in ipsa voce, τὰ πολλὰ, quaerenda est, quae materiam in infinitas partes, diuisibilem et mutabilem indicat. Vt enim

b) Conf. LE CLERC Hist. de la Medecine L. II. c. 5. pag. 94. SCHVLZ. Hist. med. Per. I. S. II. c. 7. §. 33. p. 173 s.

c) p. 368. ed. Fabric. de oculi constructione quoque disseruisse, ex hoc loco patet conf. SCHVLZ. Spec. I. Hist. anatom. §. 32.

d) CLERIC. l. c. 10. CONR. BARCHVSEN. Hist. med. p. 127.

e) Phauorinus apud LAERT. L. VIII. s. 84.

f) In Biblioth. cuius verba affert FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 48. s.

g) Ad h. l.

h) Orig. L. I. c. 39. conf. FABRIC. l. c.

i) loc. cit.

k) Metaphys. L. V. c. 1.

l) Ad l. c. Laërt.

enim ſubſtantiae ſimplices, intelligibiles, aeternae, monades ſunt, adeoque vnum, et idem, et immutabiles nullique alterationi obnoxiae; ita materia multa eſt, nec propria eſſentia ſtabili et αὐτϰτίᾳ gaudet, ſed ſemper in momenta mutatur, vt ex TIMAEI libro *de mundo* patet. In hac materiae conditione, viciſſitudinem contrariorum obtinere, ex mente Alcmaeonis recte dixit Ariſtoteles: ex contrariis enim materiae mutationem et motus exiſtere, plerisque Pythagoreorum placuit, qui, vno pro fonte identitatis, multo pro ſcaturigine contrarietatis admiſſo, ſtatuebant teſte IAMBLICHO [m], *nihil eſſe in natura rerum, quod non habet contrarium.* Id decem claſſibus comprehendiſſe Pythagoreos, erudite, licet obſcurius, quam par erat, expoſuit SCIPIO AQVILIANVS [n].

II. Soli, lunae, et reliquis ſideribus ab aeterno ineſſe diuinitatem. Valde culpat hanc aſſertionem CICERO [o], quod mortalibus rebus immortalitatem Alcmaeon tribuerit. Nec exiguam latere in ea abſurditatem contendit P. BAYLE [p]; rebus enim naturalibus et inanimatis, vt ſol ſint et reliqua ſidera, dum conſtituantur dii, maiorem tribui cognitionem, quam homini, eo quod diis certam adeſſe rerum omnium cognitionem Alcmaeon in libro *de natura* dixerit. Falluntur vero viri magni, qui non ſatis ad ſyſtema Pythagoricum, quod Alcmaeon ſecutus eſt attenderunt. Illud enim ſequentes ſidera inter Deos referebant, non ex ſua natura, ſed propter inhabitantem mundi animam, diuinique ignis praeſtantiſſimam partem, cui cum cognitionem, immortalitatem, aeternitatem tribuerint, mirum non eſt, paria attributa in ſideribus quoque eos collocaſſe. Nec habet hac in re Alcmaeon quicquam a ſchola Italica alienum, quae quo ſimpliciora corpora ſunt, eo praeſtantiorem et diuiniorem aetheris ignisue mundani partem in eis reſidere ſtatuit.

III. Animam immortalem eſſe; eſſe enim naturam per ſe mobilem (αὐτοκίνητον) et aeternam motionem, adeoque Diis proximam eſſe. Ita STOBAEVS [q], cui ſuccinit LAERTIVS [r], qui addit: animam perpetuo moueri inſtar ſolis. Quem vero ſolem intellexerit, non addit, videturque Alcmaeon reſpexiſſe ad ſolem illum Empedocleum, primum et ex ignis coeleſtis radiis collectum: Qui cum aeternis fati, id eſt, neceſſitatis in mundi ſyſtemate legibus moueatur, animam eiusdem generis motum ciere ex ſe, cum diuini aetheris ignisue particula ſit, ſtatuere ex phyſiologiae praeceptis ſemel admiſſis debuit.

IV. Lunam ſempiternam habere naturam [ſ], eiusque defectum oriri a ſcaphae conuerſione. Prius ex aſſerto ſecundo fluit, poſterius Heraclito quoque placuit, teſte STOBAEO [t] et PLVTARCHO [u]. Luna vtrique ſcaphae inſtar viſa eſt, qua ratione vero ducti ſunt, dici vix poteſt.

 Recte

m) Introd. in arithmet. Nicomachi p. 103 ſeqq. qui multus eſt in eo demonſtrando.
n) De placitis phyſ. philoſ. ante Ariſtot. c. XX. p. 92.
o) De nat. Deor. L. I. c. 11.
p) Dict. T. I. art. Alcmaeon. p. 149.
q) Eclog. phyſ. p. 93.
r) l. c. ſ) ibid. t) l. c. p. 60.
u) De plac. phil. L. II. c. 27.

Recte itaque eius inquisitionem praetermisit IACOBVS THOMASIVS [x].

V. Planetas fixis ex aduerso, hoc est, ab occasu ad ortum moueri [y].

VI. Audire nos inani, quod intra aurem est, id enim personare, appellente aëre; omnia enim sonare vacua [z]. Pertinet huc quoque, quod ARISTOTELES [a] in Alcmaeone reprehendit, capras per aures respirare. Quod tamen non aliud innuere, quam meatum illum, anatomicis recentioribus tubam Eustachianam vocatum, cuius inuentione gloriatus est Aristoteles, cum Alcmaeoni debeatur, demonstrare conatus est cl. SCHVLZIVS [b]. Nec hoc a moribus Aristotelis abhorret, qui Pythagoreos expilauit et tamen reprehendit, vt furta non sentirentur. Contra Alcmaeonis dicta enim cum scripsisse testatur LAERTIVS [c].

VII. Humiditate et tepore, qui in lingua est, discerni sapores [d].

VIII. In cerebro esse partem animae principem, ea sentiri odores spirando ab ea attractos [e].

IX. Primum in vtero caput formari, partem scilicet principem [f].

X. Foetum in vtero ali per totum corpus, quod spongiae in modum recipiat, quae alendo sunt idonea [g].

XI. Somnum existere sanguinis in concursum venarum receptu: eiusdem autem diffusione nos euigilare, plenum autem abscessum mortis esse causam [h].

XII. Continentem sanitatis causam esse aequalitatem (ἰσονομίαν) facultatum, nempe humidi, sicci, calidi, amari, dulcis, et reliquarum: vna autem praepollente, morbum fieri [i]. Supponit hoc thesin primam omnia humana ex contrariis consistere: quae ne homini noceant, aequilibrium eorum requirebat [k]. Hinc de morbis:

XIII. Accidere morbos variis ex causis; alios ob efficientem, propter excessum caloris vel siccitatis alios materialem ob causam, abundante aut deficiente alimento: alios veluti in aliquibus vasis, vt in sanguine, medulla, aut cerebro. Aliquando autem ab externis causis eos nasci, propter aliquas aquas, regionem, labores, necessitates, et his similia [l].

Patet ex his philosophiae naturalis Alcmaeonis reliquiis, inter praestantissimos veteris orbis medicos artem salutarem rationali modo excolentes referendum eum esse. Ceterum nec cum aliis Alcmaeonibus [m], nec cum Alcmane poëta noster confundendus est [n].

§. XIV.

x) De loco animae et scapha lunae c. 5. §. 11. in Hist. Sapient. et stultitiae a CHR. THOMASIO edita T. I. p. 72 seqq.

y) PLVT. l. c. L. II. c. 16. STOB. l. c. p. 54.

z) PLVT. L. IV. c. 16.

a) Hist. animal. L. I. c. 11. THEOPHRAST. de sensu p. 24.

b) ll. cc. c) L. V. f. 25.

d) PLVT. L. IV. c. 18.

e) ibid. c. 17. f) ibid.

g) IDEM L. V. c. 16. h) ib. L. V. c. 24.

i) ib. L. V. c. 30. STOB. serm. CCXLIII. p. 794.

k) Hinc, vt est apud PLVT. l. c. sanitas est concinna qualitatum temperies, certa sibi proportione respondentium.

l) ib. STOB. Serm. CXLII. p. 794.

m) Enumerat eos FABRIC. l. c.

n) Ita ANT. CARISTIVS Hist. mirab. c. 95. qui Alcmaeonem morbo pediculari obiisse tradit, quod ad poëtam referendum esse ex ARIST. Hist. anim. L. V. c. 31. patet, conf. MEVRS. ad h. l. Eandem confusionem admisit Carolus STEPHANVS, conf. LESCALOPIER, ad Cic. de N. D. p. 41. BAYLE l. c. not. A. causa erroris orta inde, quod nomen

Alcmaeo-

§. XIV. Inter phyficos fectae Italicae nomen quoque fibi comparauit HIPPASVS, quem Crotoniatam alii faciunt, alii Metapontinum [o], alii Sybaritam. Illum enim peculiarem fcholam collegiffe, haud obfcure IAMBLICHVS [p] innuit, qui Hippafi auditores acufmaticos aliis ex Pythagorae fecta opponit, colligitque non inepte ex hac introductione Iamblichi SAM. TENNVLIVS [q], plurimum fcholam Hippafi valuiffe in arithmeticae philofophicae rationibus, quia faepiffime in hoc opere allegatur: mutauiffe etiam quaedam in rationibus demonftrandi, ex eo liquet, quod THEON SMYRNAEVS [r] refert: inueniffe eum cum Lafo Hermionenfi motus celeritate et tarditate confonantiarum rationes, cum alii ex hac fecta magiftrum fecuti, eas in ponderibus et longitudinibus quaefiuerint. Quod fatis manifefte prodit, non in nudis propofitionibus haefiffe Hippafi fcholam, fed ad rationes quoque reddendas fe applicuiffe. Id quod confirmant ea, quae de morte eius IAMBLICHVS [s] refert, cum vulgaffet, defcripfiffetque fphaeram duodecies pentagonon, eum in mari, vt impium, periiffe, fed inuentionis nihilominus gloriam ipfi manfiffe. Haec enim non ad nudam figuram referenda effe, fed ad rationem proportionis, ex poena patet, quam non dogmata fola, etiam exterioris admiffionis difcipulis expofita, fed aetiologias profanis pandentibus immitti a diis Pythagorei ftatuebant. Falfum itaque effe oportet, quod alio loco IDEM [t] tradit, Hippafi auditores ideo acufmaticos dictos effe, quod eorum philofophia circa auditionem, demonftratione aut ratione deftitutam verfaretur. Nam in eo nihil a reliquis τοῖς ἔξω difcipulis Pythagorae habuere diuerfum, aliterque docuiffe Hippafum ex adductis conftat. Nihil fcripfiffe ait Demetrius apud LAERTIVM [u], qui tamen alio loco [x] *myfticum fermonem* [y] ab Hippafo confcriptum fuiffe, refert, vt Pythagoram calumniaretur: ex quo loco quoque colligitur, male eum in Pythagorae fcholam fuiffe affectum. De dogmatibus eius pauca nobis innotuere, quae his conftant:

I. Principium rerum omnium effe ignem, eumque effe Deum. Conftanti traditione hoc dogma Hippafo veteres tribuunt [z], monentque, vt infra demonftrabitur [a], Heraclitum idem ab Hippafo accepiffe. Nihil vero

Alcmaeonis et Alcmanis vnum fit, vt ex THEODORITO ferm. I. patet.

o) Primum auctorem habet IAMBLICHVS, qui vit. Pyth. c. XVIII. n. 81. αἰτ, quosdam Crotoniatam dicere, alios Metapontinum. Hoc LAERT. quoque tradit L. VIII. f. 84. Sybaritam dici tradit STANLEIVS P. VIII. p. 824. in quo teftimonium veterum defiderat OLEARIVS ad h. l. refpexit vero fine dubio eques Anglus ad IAMBLICHVM de vit. Pyth. c. vlt. n. 267. qui Sybaritam Hippafum nominat. Et hunc Sybaritam quidem a Metapontino diftinguit b. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 492. fed ex noftra conjectura perperam. Eundem enim intellexiffe Iamblichum, quem n. 81. Metapontinum dixerat, ex eo conftat, quod in illo Pythagoreorum catalogo non alium Hippafum, quam Sybaritam nominet, alias Metapontinum etiam adducturus, fi alium intellexiffet. Nec haec ἀβλεψία in Iamblicho miranda eft, faepe etiam a loco commorationis patria Pythagoreorum definita eft, quae incerta in Hippafo fuit.

p) Introd. in Nicomach. arithm. p. 11.

q) Ad h. l.

r) De mufic. c. 12.

s) De vit. Pyth. c. XVIII. n. 88.

t) ibid. n. 81.

u) Lib. VIII. f. 84. x) f. 7.

y) Forte ἱερὸν λόγον, conf. FABRIC. l. c.

z) LAERT. f. 84. CLEM. ALEX. protrept. EVSEB. praep. L. XIV. c. 14. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. f. 30. adu. Math. L. IX. f. 361. STOB. Eclog. phyf. c. 13. TERTVLL. de anima c. 4. vbi tamen Hippafus pro Hipparchus legendum.

a) CLEM. l. c.

vero noui in eo ſtatuit Hippaſus, ſed communem ſcholae Pythagoricae doctrinam ſecutus eſt, vt ex diſputatis hoc capite certiſſimum eſſe putamus. Videtur tamen Heraclitus, vt noui ſyſtematis rationem iniret, a praeceptore Hippaſo abiiſſe, dum hic, more ſectae ſuae, igni diuino materiam craſſiorem adiunxit, ille materiam in ignem illum quaſi reſoluit, vt poſtea dicemus. Stoici vero, cum eodem, quo Hippaſus modo docuerint, manifeſtum eſt, recte nos ſupra Pythagoream philoſophiam inter fontes Stoicae doctrinae retuliſſe.

II. Ex igne omnia orta eſſe, et in ignem omnia iri reſolutum [b].

III. Eius ignis natura conſtare etiam animam [c].

IV. Ignis huius extinctione gigni res omnes, eiusque partes craſſiores condenſatione in terram coaleſcere, quae igni viciſſim ſolutae, in aquam abeant, hanc exhalantem in aëra verti [d]. Patet ex hoc aſſerto, arctiſſime materiam craſſiorem Pythagorae cum ſubtiliſſima, ſiue igne diuino Hippaſum coniunxiſſe, vnde facile fuit Heraclito ex vnius ignis illius modificatione et mutatione totam rerum naturalium ſcenam inſtruere.

V. Mundum et omnia corpora conflagratione ſoluenda eſſe [e].

VI. Huic mutationi certum tempus, ſiue periodos, definitum eſſe [f]. Nihil in his omnibus eſt, quod non ex ſyſtemate Pythagoreo et Stoico queat intelligi, vnde lux decretis Hippaſi phyſicis acquiri poteſt.

VII. Vniuerſum finitum eſſe, et ſemper in motu conſtitutum [g]. Etiam hoc Pythagoreum eſt: vnde ſequitur, in mundo non dari vacuum, ſed extra mundum ſiue vniuerſum, in quod mundus reſpiret, et moueatur. Hactenus Hippaſus, in eo ſolo a Pythagora diuerſus, quod apertius de rerum natura philoſophatus eſt. Fuere et alii Hippaſi [h], ſed minoris nominis atque famae.

Philolaus. §. XV. Euulgatae philoſophiae Pythagoricae auctor fuit PHILOLAVS Crotoniata, qui vero Heracleae vixit [i], Archytae diſcipulus, qui Platonis tempore vixit [k]. Supra enim GELLII [l] aliorumque auctoritate probauimus, Platonem libros Pythagoricos vel ipſum emiſſe, vel a vidua et liberis Philolai Dioni venditos ab eo accepiſſe: quae hic repetere otioſe ſuperſedemus. Patet vero ex IAMBLICHO, paupertatem adegiſſe vel ipſum Philolaum, quod is vult [m], vel eius viduam, quod TZETZES [n] contendit, vt contra iusiurandum quo obſtringebantur, ἀλλοφύλῳ libros Pythagoricos venderent: licet ex Iamblichi loco recte colligi queat, Dionem vel Platonem, eos libros ideo obtinuiſſe, quod et ipſe Plato ad familiam Pythagoreorum (ἀποσυγγενείας) pertineret. Diſputant etiam viri docti an ipſius Philolai, vel aliorum Pythagoreorum libri fuerint? Quod ſi verum eſt, Timaei librum inter eos fuiſſe, et ex illo ſuum Timaeum Platonem conſarcinaſſe,

b) LAERT. l. c.
c) THEODOR. L. V. Therap. STOB. apud MENAG. ad Laërt. l. c.
d) PLVT. plac. phil. L. I. c. 3.
e) LAERT. l. c. *f*) ibid. *g*) ibid.
h) MENAG. et FABRIC. ll. cc.
i) IAMBLICH. c. XXXVI. n. 266.
k) CICERO de oratore L. III.
l) LAERT. L. VIII. ſ. 15. GELL. L. III. c. 17. et viri docti ad h. l.
m) c. XXXI. n. 199.
n) Chil. X. Hiſt. CCCLV.

naſſe, poſterius magis probabile eſt. Ex his vero conſtat, IAMBLICHVM[o] non audiendum eſſe, qui ſui immemor Philolaum inter eos retulit, qui ipſum Pythagoram audiuerunt. Eundem ad lapidem impingit PLVTARCHO[p] memorata traditio, poſtquam Pythagoreorum ſodalitia per ſeditiones ex vrbibus eiecta fuerint, ſuperſtitibus Metaponti in domo quadam conſidentibus Cylonios ignem ſuppoſuiſſe, ita vt omnes perirent, Philolao excepto et Lyſide, qui iuuenes robore et agilitate freti flammas euaſerint, Philolaum quidem in Lucanos aufugiſſe, eoque incolumem delatum aliis ſeſe amicis iunxiſſe, qui iam rurſus coiuerint, Cyloniis ſuperiores viribus. Supra enim ſectione antecedente probauimus, id accidiſſe viuo adhuc Pythagora. Philolaus vero Platonis tempore vixit, et Archytae diſcipulus fuit, adeoque nonus a Pythagora, aetate ei multo inferior. Aut itaque tota fabula reſpuenda, aut PORPHYRIVS[q] ſequendus, qui pro Philolao Archippum, veteres ſecutus, ponit. Aliter quoque LAERTIVS[r], qui Crotonae in patria ob tyrannidis metum e viuis ſublatum eſſe tradit: qua ſuſpicione Pythagorei plerique, legislatoria auctoritate ſe rebus publicis immiſcentes, grauati ſectae exitium attulerunt. Poſt mortem eius canentis vocem ex ſepulchro auditam eſſe, Diis concinentem nugatur IAMBLICHVS[s].

§. XVI. *Multis voluminibus de intelligendis rebus et quid quaeque ſignificet, obſcure diſſertaſſe Philolaum, et priusquam de ſubſtantia animae decernat, de menſuris, ponderibus et numeris iuxta geometricam, muſicam atque arithmeticam mirifice diſputare, per haec omnia vniuerſum extitiſſe confirmantem*, ſcribit CLAVDIANVS MAMERTVS[t], nihil vero ex his voluminibus, licet forte ex parte ad Platonem, Speuſippumque peruenerint, ſupereſt[u], adeoque de eius placitis philoſophicis ex paucis fragmentis apud veteres paſſim occurrentibus iudicandum eſt, quae veſtigia ſatis produnt, vera eſſe, quae Mamertus dixit, ſubtiliter quidem, ſed obſcure de rebus naturalibus ſecundum principia mathematica diſſeruiſſe. Ita enim docuiſſe dicitur: *Doctrina Philolai.*

I. Rationem quidem de rebus iudicare poſſe, ſed non communem, ſed diſciplinis mathematicis excultam, cum enim ſit vniuerſalium naturae contemplatrix, habere quandam cum ea cognationem, cum ſit natura comparatum, vt ſimile comprehendatur ſimili. Dogma pure Pythagoricum, quod SEXTVS EMPIRICVS[x] Philolao tribuit, potiſſimum ad rationem

o) c. XXIII. n. 104. quem inconſultius ſequitur TENNVLLIVS ad Introd. in arith. Nicomachi p. 83.

p) De genio Socratis T. III. p. m. 486.

q) vit. Pyth. n. 57.

r) l. c.

s) n. 139 148. Qui Eurytum diſcipulum haec ita fuiſſe interpretatum ait. Eius Euryti, cum ſeniori Metapontino, Pythagorae diſcipulo non confundendi diſcipuli, qui et ipſum Philolaum audiuerunt, fuere teſte LAERT. L. VIII. ſ. 56. Xenophilus Chalcidenſis, Phanto Phliaſius, Echecrates, Diocles, et Polymneſtus Phliaſii, Pythagoreorum poſtremi, quos vidit Ariſtoxenus. Ex quibus iterum conſtitui Philolai tempus poteſt. Illi enim Ariſtoteli fuere coaeui, Philolaus itaque Platoni, qui et ipſe Eurytum audiuit. Conf. BENTLEY de epiſt. Phalar. p. 87.

t) Lib. II. de ſtatu animae c. 2.

u) Initia libri de natura rerum ex Demetrio in homonymis affert LAERT. L. VIII. ſ. 85.

x) Adu. mathem. L. VII. ſ. 92.

tionem animae, quatenus ei ineſt numerus et harmonia vniuerſi reſpicit, vnde et, pars quae totius eſt, harmoniam ſiue concentum vniuerſi, et imprimis vniuerſalium ſiue intelligibilium percipit.

II. In mundo naturam apte coagmentatam eſſe ex infinitis et finitis, mundumque totum, et quae ſunt in eo omnia. Ita librum *de natura rerum* exorſus eſt Philolaus [y], qui reſpexiſſe videtur, ad materiae partes infinitas, per formationis modificationem ad finitum quid determinatas, vt cognoſci queant [z]. Hinc ſequitur, quod porro IAMBLICHVS [a] ei tribuit:

III. Nihil, quod cognoſci debet, poſſe eſſe principium, quousque indeterminata et infinita ſunt omnia. Cum vero neceſſe ſit, eſſe naturam ſcientiae, vt contempletur entia, a diuina prouidentia tanta accuratione conſtituta; ſeparare et determinare inuicem ſcientias debere, quod ab ipſis comprehenditur, cum πόσον, quotum, tum πηλίκον ſiue quantum, et illud quidem obiectum eſſe arithmeticae, hoc geometricae, et in alias quoque ſpecies ſubdiſtingui, vnde totus mathematicarum ſcientiarum circulus exoriatur. Prolixius haec explicans Iamblichus ipſe videndus eſt: non tamen videtur in eo Philolaus a communi diſciplinae Pythagoricae τρόπῳ multum receſſiſſe.

IV. Numerum eſſe vinculum potentia ſua ſuſtinens aeternam rerum mundanarum permanſionem, ſibique innatum. Ita TENNVLIVS obſcure ſatis vertit verba IAMBLICHI [b], quae Graeca damus: Φιλόλαός φησι ἀριθμὸν εἶναι τῆς τῶν κοσμικῶν αἰωνίας διαμονῆς τὴν κρατιστεύουσαν καὶ αὐτογενῆ συνοχήν. Quae definitio numeri ex intimis Pythagoreae philoſophiae viſceribus petita eleganter docet, numeros nihil aliud eſſe, quam aeterna illa et immutabilia principia, quae cum per ſe conſiſtant, ſintque αὐτὰ καὶ αὐτουσίᾳ praedita, a Iamblicho αὐτογενῆ vocantur. Illis vero aeternis naturis connectitur, et in vnum quaſi ſyſtema coniungitur rerum omnium natura, quae cum ex parte materiae fluxa ſit, ſemperque mutabilis διαμονὴν αἰώνιον accepit, id eſt, per illa ſpiritualia et intelligibilia principia aeternum durat, cum ea immutabilia ſint et immortalia.

V. Vnitatem non eſſe (ſolitarium) rerum omnium principium, et ſimiliter altera parte longioribus ſe ipſam praebere, tanquam carcerem ad generationem, neque eſſe metam ſecundum reflexionem recurſus et reditus; ſed hoc loco vnitatis facere binarium. Obſcuriſſima verba [c], vt ſunt Pythagorea omnia, haec volunt, vnitatem non eſſe cauſam ſimul efficientem et materialem, ſiue ſubiectum generationis, vt ex ſe exeant et ad ſe redeant in generatione omnia; ſed requiri eius loco binarium; in quem vnitas ſe conuertat, quique habeat rationem materiae. Clarius hoc explicat Iamblichus paulo infra hunc in modum: *Conſtat igitur, omnia, quae ſunt*

y) LAERT. L. VIII. ſ. 85.
z) Ita et PLATO in Philebo, oſtendiſſe Deum τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πέρας, de quo ſupra dictum. Habuiſſe hoc a Philolao, allatum teſtimonium docet.
a) Introd. in Nicom. arithm. p. 7.
b) l. c. p. 11.
c) ibid. p. 109.

ſunt in mundo, eſſe ex forma et materia compoſita, et fieri, quemadmodum ex vnitate et binario omnia numeri accidentia. Et paulo poſt: *Quoniam non erat ab initio, neque hodie erit principium, ſed inueniemus Deum rerum opificem etiam in principiis mundanis non habuiſſe vim genarandi materiam, verum illam, cum aeterna eſſet, aſſumſiſſe, et ex illa ſecundum formas et rationes numericas formaſſe et condidiſſe mundum,* etc. Ex his manifeſtum eſt, Philolaum Timaeum, cuius librum *de mundo* habuerat, ſecutum pauliſper a Pythagoreo ſyſtemate receſſiſſe, et non ex monade dyadem, ſiue ex vno toto, Deum et materiam more Stoico deriuauiſſe, ſed duo independentia, et nullo modo connexa principia poſuiſſe, id quod Pythagoram non πρώτως ſed δευτέρως feciſſe ex ſupra dictis conſtat. Philolaum vero et Timaeum cum auctores phyſiologiae ſuae Plato habuerit, ratio inde arceſſenda eſt, cur ſyſtema dualiſticum parum, vt ita dicam, ei placuerit. Quodſi itaque verum eſt, quod CLAVDIANVS MAMERTVS [d] Philolaum ſcripſiſſe ait: *Deum, qui ex nihilo fecit omnia, materiam incorporaſſe rebus omnibus,* per τὸ nihil, non ſenſu Chriſtiano, quod plane et priuatiue nihil eſt, ſed ſenſu Platonico τὸ μὴ ὄν, nihilum Pythagoreorum et Platonicorum intelligendum eſt, vt docte obſeruauit MOSHEMIVS [e].

VI. Mundum vnum eſſe, eum autem vsque ad medium coepiſſe exiſtere, et a medio ſurſum, quemadmodum deorſum quaeque ſupra medium ſunt, infra medium ſitis eſſe oppoſita; nam inferiora eſſe infimis media vt ſuperiora ſupremis, ac reliqua ſimiliter; eodem ſe ad medium habere vtraque [f]. Lucem obſcurae theſi accendent ſequentia, de rerum ortu ex medio centro vniuerſi.

VII. Ignem in medio ad centrum eſſe, tanquam vniuerſi larem, Iouisque domicilium ac Deorum matrem, aramque et menſuram naturae. Alium deinde ſupremum ignem eſſe; at natura primum eſſe medium, circa quod decem coeleſtia verſentur corpora, coelum, planetae, ſol et luna. Sub hac eſſe terram, ſub eaque antichthona, poſtque haec omnia ignem Veſtae rationem ad centrum habentem. Ac ſupremam quidem ambientis partem Olympum eſſe, ſub Olympo autem loca, quae planetae quinque cum ſole occupent, mundum: ſub his autem loca ſublunaria ac terrena, in quibus mutabilis rerum ortus regnet, coelum. Poſtremo in ſtatis quidem coeleſtibus verſari ſapientiam; verum in ordine carentibus virtutem, vt illam perfectam, ita hanc imperfectam. Elegantem hanc non Philolai tantum, ſed totius ſcholae Italicae deſcriptionem ſyſtematis mundani ex mente Pythagorae ſeruauit nobis STOBAEVS [g], quam praetermiſiſſe THOMAM BVRNETIVM [h], cum de mente ſcholae huius circa rerum naturam ageret, merito miramur. Lucem vero accipit ex iis, quae ſectione prima de hac re diſſeruimus.

 VIII.

d) De ſtatu animae L. II. c. 3. p. 106.
e) Diſſ. de creatione ex nihilo §. XIV. In CVDWORTHI Syſtem. int. p. 972.
f) STOBAEVS Eclog. phyſ. c. 18. p. 34.
g) L. c. c. 25. p. 51.
h) Archaeol. phil. L. I. c. 11. p. 431. qui ſolito breuior eſt in explicanda phyſiologia Pythagorea.

VIII. Omnia neceſſitate ac harmonia fieri. Philolao recte tribuit LAERTIVS[i], fatum enim hoc Pythagoreum eſt, rationes mundi harmonicas interna neceſſitate conſtituens. Muſicas proportiones huic harmoniae explicandae adaptaſſe, more Pythagorae Philolaum IAMBLICHVS[k] teſtatur.

IX. Duplicem eſſe interitum mundi, vnum igne coelitus defluente, alterum lunari aqua per reuolutionem aëris effuſa, atque horum exhalationes eſſe alimentum mundi[l]. Haec περιοδικῶς fieri[u] non Philolao tantum, ſed et reliquis ex hac ſchola placebat, vnde aeternitati mundi non obſtant. Accepere et hoc ab iis Stoici.

X. Terram in orbem circumferri circum ignem, obliquo circulo in morem ſolis et lunae[m]. Philolaum primum celeberrimi dogmatis auctorem alii faciunt, alii Hicetam Syracuſanum[n]. Ante vtrumque vero in ſchola Pythagorae obtinuit, forte ex Aegypto allatum; Philolaus primus ſine dubio vulgauit[o].

XI. Solem diſcum vitreum eſſe, qui reuerberantem ignis mundani omnis ſplendorem accipiat, lumenque ad nos, quaſi per infundibulum transmittat; vt ſol videatur ignis in coelo, id vero, quod ab eo procedit, ſpeculi inſtar ſe habeat; tertio vero ſplendor exiſtat, qui a ſpeculo iſto quaſi reflexus nobis diſpergitur atque hoc eſſe, quod ſolem vocamus, quaſi id dicas imaginis imaginem. Affine Empedoclis de ſole opinioni dogma Philolao tribuit PLVTARCHVS[p]: quod tamen improbat IAC. THOMASIVS[q], qui Philolaum, putat, ſolem cum aliis ſuae ſectae in centro mundi poſuiſſe, et non duos ſoles, ſed duas tantum terras ſtatuiſſe. De quo in tanta Pythagoricorum ſcriptorum iactura ſtatui certi quid non poteſt.

Eudoxus. §. XVII. Tandem inter celebriores Pythagoreos EVDOXVS Cnidius quoque numerandus eſt, Aeſchinis filius, aſtronomus, geometra, medicus, legislator[r]. De eo librum ſcripſit Phanocritus[s], qui vero intercidit. Is tanta in cognoſcendis rebus naturalibus et coeleſtibus ardore flagrauit, vt optaret, Phaëtontis inſtar a ſole comburi, modo eius naturam propius conſiderare ſibi daretur[t]: hinc et magna eius in rerum coeleſtium ſcientiis peritia veteribus[u] valde laudatur, et inter praeſtantiſſimos ſiderum ſcrutatores numeratur[x]. Geometriam ab Archyta didicit, artem ſalutarem a Philiſtione Locro[y]. Platonis quoque auditorem fuiſſe tradit Sotion, qui narrat:

i) l. c. k) l. c. p. 146.

l) PLVTARCH. de plac. phil. L. II. c. 1.

u) Conf. SCALIGER. de emend. temp. L. II. p. 109.

m) PLVT. l. c. L. III. c. 13.

n) LAERT. l. c.

o) Conf. IAC. THOMAS. Obſ. Hal. T. IV. obſ. 19. §. 18 ſeqq. p. 382 ſeqq.

p) l. c. L. II. c. 20.

q) Ibid. §. 23. p. 385 ſeqq.

r) LAERT. L. VIII. ſ. 86. SVIDAS in Eudoxus T. I. p. 886. s) ATHENAEVS L. VII. p. 276.

t) PLVTARCH. non ſuau. viui poſſe ſec. Epicurum T. II. p. m. 95. quod ideo dixiſſe Eudoxum, quod crederet, magnam diuinitatis partem in ſole reſidere, eumque eſſe locum beatitatis non absque veriſimilitudine conîicit IAC. THOMAS. Obſ. Hal. T. IV. obſ. 19. §. 27. p. 388.

u) CIC. de diuin. L. II. c. 42. GELLIVS L. XVII. c. 21.

x) Conf. viri docti ad LAERT. l. c.

y) ibid. vbi Siculus vocatur. Paſſim medicum hunc memorant veteres, laudati MENAGIO ad h. l. FABRICIO Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 366. et hiſtoriae medicae ſcriptoribus CLERICO Hiſt. med. P. I. L. III. c. 43. p. 253. SCHVLZIO Hiſt. med. P. I. S. III. c. 6. §. 3. p. 310 ſeqq. qui etiam de Eudoxi meritis in artem ſalutarem videndi ſunt. Notandum vero imprimis hoc eſt, ab Eudoxo ad Chryſippum, ab hoc ad Eraſiſtratum, et ab eo ad multos medicos Pythagoreas hypotheſes perueniſſe, quarum veſtigia paſſim apparent.

rat [z]: cum annum aetatis XXIII ageret, ſummoque inter paupertatis anguſtias diſcendi ſtudio flagraret, Socraticorum gloria excitatum Athenas contendiſſe, cum Theomedonte medico, a quo et altus fuerit, cuique in deliciis fuiſſe, quibusdam dictum ſit. In Piraeeum autem delatum Athenas quoque aſcendiſſe quotidie, ibique auditis ſophiſtis ad portum eſſe regreſſum: duosque ibi menſes moratum domum rediiſſe. Inde rurſus amicorum liberalitate adiutum in Aegyptum cum Chryſippo medico eſſe profectum, commendatitias ab Ageſilao literas ad Nectanebin regem ferentem, a quo et ſacerdotibus ſit commendatus. Ibi moratum annum vnum et menſes quatuor mento attonſo atque ſupercilio, octo annorum cyclum [a] iuxta quosdam deſcripſiſſe. Inde Cyzicum atque in Propontidem veniſſe, philoſophiam profeſſum: Mauſolum item Cariae regulum videre voluiſſe, indeque Athenas reuerſum habentem ſecum diſcipulos plurimos, Platoni, iuxta nonnullos aegre vt faceret, qui eum admittere olim recuſauerat. Hactenus Sotion, cuius tamen narrationi intercedit STRABO [b], qui Eudoxum cum Platone in Aegypto veniſſe, ſeque muſeum vtriusque ibi vidiſſe ſibi oſtenſum ait. Cui velificatur EVSEBIVS [c], Eudoxum Olymp. XCVII floruiſſe aſſerens. Prius et CICERO [d] aſſerit. Cuius tamen opinionis fundamentum ex eo recte refellitur, quod Eudoxus Platonem Athenas docentem audiuit, id quod poſt iter Aegyptiacum eueniſſe, ſupra ex ipſa Platonis vitae ſerie oſtendimus, quod Olymp. XCVIII circiter contigit, annum aetatis agente Platone XL. Eudoxus autem Nectanebi II. ab Ageſilao, qui foedus cum eo inierat, commendatus eſt, qui ab Olymp. CIV. 2. ad Olymp. CVII. 2. regnauit. Quod ſi Nectanebin etiam I. ponas, id ante Olymp. CI. 2. quo is imperare coepit [e], fieri non potuit, quae clare euincunt, Platonis in itinere ſocium non fuiſſe Ad Dionyſium quoque iuniorem Syracuſanorum tyrannum, ſi fides AELIANO [f], diuertit, cum is Platonem apud ſe haberet, id quod nonniſi poſt Olymp. CIII. 1 fieri potuit, quo Dionyſius ſenior obiit. Ex quibus rationibus erudite demonſtrat cel. IO. LAMIVS [g], Strabonem in eo falſum fuiſſe, nec tempora inter ſe concordare. Patet vero ex dictis quoque non circa Ol. XCVII, ſed CIII floruiſſe. Magno vero honore non in patria tantum exceptus eſt, ſed in Graecia quoque, vbi ciuitatibus quibusdam [h], more Pythagoreo leges condidit, easdem item, iuxta Hermippum, in aſtrologia, geometria, aliisque praeclariſſimis ſcientiis inſtituit. Non minus vero Ariſtagora filio doctiſſimo inclaruit, qui a parente eruditionem aſtronomicam et geometricam haereditate quaſi accepit.

 Im-

z) LAERT. l. c.

a) Male in octo annorum hiſtoriam mutat STANLEIVS P. VIII p. 825 Interpretem Laërtii ſecutus. Quod ex MENAGIO ad h. l. diſcere potuiſſet, qui Laërtii interpretes ideo notauit, quod opus mathematicum in hiſtoricum mutauerint. Mirum itaque, eruditiſſimum OLEARIVM in haec non animaduertiſſe.

b) L. XVII.

c) In chronicis, qui bis de eo loquitur, priori loco Ol. LXXXIX. 3. poſteriori Ol. XCVII. 1. ponit. Vtrumque perperam. d) De diuinat.

e) Rationibus haec conſtant chronologicis ab VSSERIO firmatis. VOSSIVS de ſcient. math. c. XXXIII. §. 13. ad Ol. XCVIII. 2. refert.

f) L. VII. c. 17.

g) In erudito de SS. Trinitatis doctrina opere L. II. c. 2. p. 82 ſeqq.

h) Cnidiis LAERT. l. c. Mileſiis THEODOR. Therapeut. L. IX.

Imprimis inter ſideralis ſcientiae cultores emicuit emendatione octaëteridis Harpalicae [i], quam conferendo eclipſium interualla, quae ab Aegyptiis acceperat, in errore verſari obſeruauerat; qua tamen non ita verum ſolis lunaeque curſum conciliauit, vt non Metonis enneadecaëtris praeualeret, qua de re in hiſtoria artis chronologicae pluribus dicendum eſt [k]. Narrat vero SIMPLICIVS [l] inuentis hypotheſibus circulorum reuoluentium, Calippum Cyzicenum, et Polemarchum Eudoxi familiares Athenas eſſe profectos, cumque Ariſtotele contuliſſe ſuper Eudoxi inuento, et alia quidem correxiſſe, alia vero ſuppleuiſſe: ac Ariſtoteli quidem placuiſſe hypotheſes homocentrorum, quia doctrinae eius conuenirent, omnia moueri circa medium vniuerſi, diſplicuiſſe autem hypotheſes eccentricorum. Multa ſcripſit ad ſcientias mathematicas pertinentia [m], ſed difficilia intellectu, vt notat SEXTVS EMPIRICVS [n], laudata vero veteribus ob ſummam in his ſcientiis eruditionem. Nihil tamen ad nos peruenit, ARATVS vero, qui phaenomena ſcripſit verſibus, Eudoxum potiſſimum ſecutus eſt [o], iuſſus ab Antigono rege Ἔυδοξον ἐνδοξότερον [p] facere. Sed et hiſtoriam ſcripſiſſe ex ATHENAEO [q] colligitur, quam terrae deſcriptionem vocauiſſe, ex STRABONE [r] aliiſque notum eſt. Voluptatem ſummum bonum dixiſſe ait Nicomachus apud LAERTIVM [s], ille tamen addit [t], tam incorruptis ſanctisque moribus vixiſſe Eudoxum, vt nemo doctrinam a Pythagoreorum ſeuerioribus in ea re placitis recedentem in malam partem verterit. Obiit LAERTIO teſte aetatis anno LIII, vt ei praedictum fuiſſe fertur a ſacerdotibus Aegyptiorum. Audiendus itaque non eſt SCALIGER, qui nullo veterum teſte laudato CIII annos ei tribuit [u].

* *

CAPVT VNDECIMVM.

DE SECTA ELEATICA.

§. I.

Origo ſectae Eleaticae.

Originem ſectae Eleaticae Italia quoque dedit, exorta enim Eleae, ſiue Veliae, magnae Graeciae vrbe eſt; quam Phocaeenſes Cyri temporibus condiderunt, cum iis ab Harpago obſeſſis, pars noctu aufugiſſet, quae ad iſtas Italiae oras delata vrbem excitauit. Laudatque STRABO [a] Pytha-

i) De Harpali Octaëteride vid. SCALIGER, de emend. temp. L. II, p. 66. PETAV. doctr. temp. L. II, c. 4. DODWELL, de cyclis diſſ. III, ſ 30.

k) Vid. ex vet. CENSORIN. de die nat. c. XVIII, ex recentioribus SCALIGER. l. c. p. 67. PETAV. l. c. c. 6. VOSSIVS l. c. SCAL. ad Manil. L. I, v. 69.

l) Comm. in L. II. de coelo.

m) Vid. quae ex veteribus notauit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 85 ſeq.

n) Adu. mathem. L. I. ſ. 301.

o) Haec inter ſe confundens SVIDAS male l. c. Eudoxum poëtam facit, ſcripſit enim proſa, vt ex iis videre eſt, quae ex illo allegat Hipparchus.

p) Ἔνδοξον ob nominis claritatem vocatum tradit LAERTIVS l. c.

q) L. VI. p. 288. 395.

r) L. II. p. 100. patet ex his locis, fuiſſe opus geographico - hiſtoricum: conf. MEVRS. ad Apoll. Dyſc. c. 24. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. I. c. 6.

s) l. c.

t) Nicom. L. X. c. 2.

u) Conf. VOSSIVS l. c.

a) L. VI. p. 252. conf. MENAG. ad LAERT. L. IX. ſ. 28.

thagoreorum, inter quos Parmenidem et Zenonem quoque numerat, diligentiam, quibus acceptum ex parte referendum sit, quod ciuitas illa bonis legibus efflóruerit. Hac vrbe, cum tres sectae huius, cuius historia enarranda est, doctores celeberrimi, Parmenides, Zeno et Leucippus orti essent, nomen inde ea Eleaticae accepit, quanquam auctor eius Xenophanes Colophonius fuit. Qui cum in Italia Telaugae, Pythagorae filio in docenda philosophia successisset [b], inde Eleatica secta ex Pythagorica prognata veteribus dicta est, eiusque sectatores passim [c] Pythagorei dicti, quod tamen minus accurate fieri, ex eorum historia et doctrinae, quód exhibebimus, compendio patescet. Sed et ipsa Eleatica secta inter se distinguenda est, inque duas classes separanda, quarum illa metaphysice magis, haec physice de rerum natura disseruit, vtraque sibi in multis e diametro aduersa [d]. Priorem classem Xenophanes, Parmenides, Melissus et Zeno Eleates constituunt, posteriorem Leucippus, Democritus, Protagoras, Diagoras, Anaxarchus; de quibus singulis iam porro dicenda eorumque vitae et doctrinae historia enarranda est.

§. II. Eleaticam sectam condidit XENOPHANES [e], patria Colophonius, patre Dexio, quem Orthomenem alii vocant, prognatus [f]. Tempus natiuitatis incertum est, variantibus de aetate Xenophanis veterum testimoniis, vt fuere tum temporis scriptores in designandis veris temporum rationibus valde incurii, quod occasionem postea dedit iis, qui illorum memoriis vsi sunt, in diuersas admodum abeundi partes. Cum etiam per integrum seculum vixerit Xenophanes, fieri eo magis potuit, vt ad diuersos annos ille referretur. Hinc ad Olymp. XL eum refert Apollodorus apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [g], EVSEBIVS [h] ad Olymp. LVI. LAERTIVS [i] Olymp. LX inclaruisse dicit. Etsi vero viginti Oympiadum inter extremos hos temporum limites differentia est, possunt tamen rationes Xenophaneae aetatis chronologicae pleraeque in concordiam redigi, si ad vitae diuturnae moram et circumstantias eius attendatur, et certa vel verisimilia ab incertis distinguantur. Inter prioris generis circumstantias primo omnium referri merentur versus Xenophanis ab ATHENAEO [k] seruati, in quibus fugam Persarum in Graecia memorat. Licet vero incertum sit, an ii ad praelium apud Marathonam, vel apud Plataeeam commissum referendi sint, in quo vtroque Persae a Graecis in fugam acti sunt, certum tamen est, nisi versus Xenophanis in suspicionem suppositionis temere adducantur, si non Olymp. LXXV, quo tempore apud Plataeeam Persae inferiores discesserunt, Olymp. LXXII tamen, qua pugna ad Marathonam commissa est, adhuc vixisse Xenophanem, et post illud tempus eius illum meminisse. Refert porro Timaeus apud CLEMENTEM ALEXAN-

Xenophanes sectae conditor.

Aetas eius.

DRI-

b) LAERT. L. I. f. 16. sed id non de scholae successione, sed de ordine in philosophando intelligendum est. c) STRABO l. c.
d) Conf. BVDDEVS Anal. hist. phil. p. 321.
e) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 301. LAERT. L. I. f. 16.
f) LAERT. L. VIII. f. 18.
g) l. c. conf. BAYLE Dict. T. IV. art. Xenophonnes not. A. p. 515. qui conferendus de hoc Clementis loco.
h) In Chron. conf. SCALIGER in Animadu. ad h. l.
i) l. c. f. 20. k) L. I. p. 54.

DRINVM [l] et PLVTARCHVS [m], vixiſſe Xenophanem circa tempora Hieronis, Siculorum tyranni; LAERTIVS [n] vero, Empedocli, et Sotion [o], Anaximandro fuiſſe coaeuum. Hiero vero tyrannidem ſuſcepit Olymp. LXXVI, cuius anno 4. natus eſt Empedocles, Anaximander vero Olymp. LVIII floruit. Addendum his, quod PSEVDO-ORIGENES [p] habet, vixiſſe eum, vsque ad tempora Cyri, et quod LAERTIVS [q] tradit, ſucceſſiſſe in tradenda philoſophia inter Graecos Italiam inhabitantes Telaugae Pythagorae filio. Etſi vero ſupra oſtendimus, incertam eſſe mortis Pythagorae epocham, certum tamen eſt, quamcunque etiam temporum eius ſeriem ſequamur, ante Olymp. LXVIII, quo obiiſſe Euſebius dicit, Telaugem parenti ſuccedere non potuiſſe, et cum hunc demum ſecutus ſit Xenophanes, eum ſerius adhuc vixiſſe. Quibus omnibus accurata ſupputatione conſideratis deſerenda omnino eſt Apollodori temporis Xenophanis deſignatio, ſi enim Ol. XL eum natum ſtatuamus, vltra CXXX annos vixiſſe eum oportet, quod ſine vllo teſte dicitur. Quod ſi EVSEBIVM ſecuti Olymp. LVI Xenophanem in lucem editum admittamus, reliqua omnia inter ſe in concordiam poſſunt redigi. Hoc enim tempore natus, puer fere literarum elementa hauſit, cum Anaximandri nomen inclareſceret: Anno aetatis vigeſimo quinto, vt ipſe tradit apud LAERTIVM [r], id eſt Olymp. LXII in magna Graecia tunc temporis Pythagorae diſciplinae ſe fere totum tradente innoteſcere coepit, et per LXVII annos hanc nominis celebritatem tuitus eſt et auxit, quod tempus in Olymp. LXXVIII incidit, quo XCII annum agebat Xenophanes. Ex quibus ſimul patet, vtramque, quam a Graecis paſſi erant Perſae cladem viuum eum attigiſſe, et verſibus ſuis memorare potuiſſe; circa ea quoque tempora, nempe Ol. LXXVII, in Siciliam, Hierone regnante, peruenire potuit, vbi cum ad C. aetatis annum, id eſt, vsque ad Olymp. LXXXI initia vixerit, teſte CENSORINO [s], omnino Empedocles quoque eum audire potuit. Ita veriſimili ſerie rationes temporum vitae Xenophanis ordinantur, vno Apollodoro deſerto [t], in cuius vetuſtis Codd. quibus Clemens et Sextus vſi ſunt, numerum corruptum fuiſſe, ſuſpicio eſt. Ait enim, vixiſſe vsque ad tempora Darii et Cyri [u]. Si enim primum etiam annum imperii Darii, qui Olymp. LXV. eſt, admittamus, et τὸ ἐγένετο, quo Apollodorus vſus eſt, ſenſu contextui valde repugnante ſumamus pro natiuitate, vix tamen aetas Xenophanis hunc terminum attingit; vnde neglecto vel in mendo cubare paſſo Apollodoro, reliqua ſatis recto ſtant talo.

§. III.

l) l. c. m) In apophthegm. T. I. p. 327.

n) ſ. 19. ex cuius tamen relatione coniici poteſt, Empedoclem adoleſcentem, de magiſtro ſollicitum Xenophanem ſenem adiiſſe. o) Ibid.

p) philoſoph. c. XIV. p. 94. et ipſe Apollodorus apud CLEM. ALEX. l. c.

q) L. I. ſ. 16.

r) L. IX. ſ. 19. vbi hi verſus eius adducuntur:

Luſtra decem atque tria haec et binos deſuper annos
Applauſit dictis Graecia tota meis.
Natus eram tunc ipſe annos quinque atque viginti,
Si poſſim de iſtis prodere vera modo.

s) De die natali c. 15.

t) Quem tamen admitti poſſe putat FABRICIVS ad SEXT. adu. math. L. I. ſ. 257. ſi XL. Ol. natiuitatem ponas. Verum ita Hieronis tempora non attigiſſet. Apud STANLEIVM P. X. p. 872. omiſſus eſt numerus XL.

u) Poſterius Pſeudo-Origenem quoque dicere iam notauimus.

§. III. Sunt, qui neminem audiuisse dicant, et αὐτοδίδακτον faciant [v]; alii Botonem Atheniensem quendam eius praeceptorem faciunt, alii, teste LAERTIO [w] Archelaum Ionicum eum erudiuisse, tradunt, quos non audiendos esse, tempus Xenophanis, quod modo posuimus, refragatur. Archelaus enim circa Olymp. XC demum docuit, et Socratem instituit, quod tempus viuendo non attigit Xenophanes [x]. Pulsum patria Zanclae et Catanae Siciliae oppidis degisse, LAERTIVS auctor est, patetque ex loco Hieronis, pauperiem eius, de qua conquerebatur, quod ne duos quidem alere seruulos posset, sugillanti, in aula Hieronis vitae sustentandae remedium quaesiuisse, et cantatis publice carminibus suis, vt mos erat illorum temporum philosophum non indecens, de victu sibi prospexisse [y]. Ex quibus coniicimus, in persecutionibus contra Pythagoreos in Italia excitatis, Xenophanem quoque, etsi illorum partibus non addictum, solum vertere, et relinquere facultates suas fuisse coactum. Certe paupertas tanta fuit, vt filios propriis manibus sepelire cogeretur [z]. Homero et Hesiodo infensum fuisse, Timonis sillographi testimonio [a] patet, qui vocat *Educatio et vita.*

Ξεινόφανην ὑπάτυφον, Ὁμηροπάτην, ἐπικόπτην,
Xenophanem, non totum sine typho, et fraudis risorem Homeri.

Rationem eius versus sequentes addunt.

Numen simile vndique atque haud homini, atque
Constans vsque sibi docuit, totumque animum esse.

Scilicet cum fabulae Homeri et Hesiodi Deorum fraudes, bella et seditiones memorent, quae notioni Xenophanis de Diis e diametro repugnabant, eas, vt et alii philosophi fecerunt, improbauit, et, quod ait LAERTIVS, carmina contra eos scripsit, eaque, quae de Diis tradidere, exagitauit. Sed et Pythagorae et Thaletis dogmatibus se opposuisse, et contraria docuisse, Epimenidem quoque sugillasse IDEM [b] narrat. Quod occasionem videtur dedisse Timoni, acerbissimo philosophorum irrisori, in *sillorum libro secundo et tertio* dialogi more inducendi Xenophanem, ipsi percontanti respondentem [c]. Eruditionem excoluit, sui temporis moribus conuenientem, et praeter philosophiam carminibus quoque inclaruit [d]: patriae quoque historiam condidit [e]. Maxime vero doctrinam physicam nouam prorsus et in magna Graecia inauditam libro *de natura* [f], complexus est. Vixisse satis modeste, vt decet philosophum [ff], videtur. Annis decrepitus, quos ad

v) Forte haec ipse Xenophanes iactauit, ad nouum systema respiciens, vt alii quoque philosophi fecere. Conf. quae de simili causa dixit BAYLE Dict. T. III. art. Leucippe not. C. p. 100.

w) l. c. x) PLVT. l. c. y) LAERT. l. c.

z) Nisi generositatis philosophicae hoc argumentum fuerit, quod etiam fecisse Pythagoram et Pythagoricos Parmeniscum et Orestadem tradit LAERT. l. c. f. 20.

a) ibid. f. 18. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. f. 224. conf. MENAG. ad l. c. Laërt. et FABRIC. ad l. c. Sexti.

b) loc. cit.

c) Conf. FABRIC. l. c. et ex veteribus LAERT. L. IX. f. 111.

d) Erudite de carminibus et scriptis Xenophanis disseruit FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 557.

e) De Colophonis aedificatione et de Italica in Eleam colonia LAERT. f. 20. conf. IONSIVS de Script. hist. phil. L. I. c. 12. p. 67.

f) FABRIC. l. c.

ff) Exemplum vide apud PLVT. de vitioso pud. T. II. p. 271.

ad C. vsque extendiſſe ſupra monuimus, tandem obiit. Sane LVCIANVS[g] audiendus non eſt, qui XCI annos ei tantum tribuit. Fuit et alius Xenophanes poeta Lesbius, a noſtro diſtinguendus[h].

Obſeruationes generales de ſectae Eleaticae philoſophia.

§. IV. Philoſophiam Eleaticae ſectae expoſituris ad generales prius obſeruationes quasdam attendendum eſt, vt, qua ratione hac in via incedendum ſit, quidque tribui recte his philoſophis queat, quoue certitudinis gradu adſcribi debeat, accurate teneatur. Scilicet

I. Dolendum quam maxime ſcripta Eleaticorum dudum periiſſe, nec extare, niſi exigua fragmenta a veteribus paſſim, tanquam tabulas ex naufragio, ſeruata, quae collegit HENRICVS STEPHANVS[i]. Cum enim haec pauciſſima ſint, et lacerae tantum particulae quaedam, ex quibus de toto philoſophiae Eleaticae habitu iudicari non poteſt, cuncta ad aliorum fidem redeunt, nosque certo et indubitato cognoſcendi Eleaticam philoſophiam fonte viuimus priuati[k].

II. Nec eorum, qui Eleaticorum ſcripta legerunt, eorumque doctrinas explicarunt, tuta ſatis fides eſt. Aut enim in ſuas eos partes pertrahere conati ſunt, quod non potuit non falſas ei ſubinde opiniones affingere; vel eos refutare ſunt aggreſſi, huncque in finem mentem eius, vt facilius refellerent, peruerterunt. Prioris exemplum PLATO eſt, qui in *Parmenide* Eleaticam philoſophiam exponere ſe mentitus, mentem Parmenidis, veteribus non negantibus[l], adulterauit. Poſterius ab ARISTOTELE factum eſſe, qui *de Xenophane, Zenone et Gorgia* peculiari tractatione egit, ex iis notum eſt, quae de ſubleſta Stagiritae in exponendis philoſophorum ante ſe doctrinis fide adduximus. Ex quibus incertitudo huius quoque hiſtoriae veteris philoſophiae partis, cognoſcitur, et neceſſitas apparet, caute verſandi in tribuendis illis eiusmodi opinionibus, quae non ſine nominis inuidia et famae detrimento aſſeruntur.

III. Quod ſi eas, quas temporis nobis reliquit iniuria, veterum de Eleaticorum philoſophia et philoſophandi ratione memorias intuemur, patet, duplicem illam methodum, qua iſtis, quibus hi philoſophi viuebant, temporibus omnem fere philoſophorum mundum vſum fuiſſe, ex enarrata hactenus hiſtoria conſtat, quaeque aliam in vulgus doctrinam exire paſſa eſt, aliam arcanae diſciplinae alumnis tradidit, etiam Eleaticis placuiſſe; cuius imprimis de Parmenide mentionem facit LAERTIVS[ll], et de reliquis quoque ex modo docendi poëtico coniici poteſt. Non vero communem tum Aegypti et Italiae philoſophantis viam ſecuti ſunt, ſed et domeſticam rationem habuerunt. Cum enim materiae fluxae, et ſemper in motu verſanti ſenſuum fidem denegarent, adeoque rerum naturam non ex ſenſus et experientiae teſtimonio excuterent, ſed ex certo quodam ſyſtemate metaphyſico explicarent,

g) In macrob. T. II. p. 828. h) LAERT. l. c.

i) In poëſi philoſoph. p. 35 ſeqq. Pluſcula tamen apud veteres occurrunt.

k) Conf. BAYLE Dict. T. IV. art. Xenophanes not. E. p. 515. REIMMANN. hiſt. ath. c. XX. p. 204. Cauſae non ſine veriſimilitudine, in ſtudium reliquarum ſectarum hanc opprimendi, in adhibitam methodum poëticam et neglectum philoſophandi genus Eleaticum referuntur.

l) LAERT. L. III. ſ. 53. ll) Lib. IX. ſ. 22.

carent, fieri aliter non potuit, quin alia ratione ſecundum ſenſus et opinionem ad populum, aliter ſecundum rationem et intellectus iudicium ad diſcipulos philoſopharentur. Cumque ad eiusmodi potiſſimum principia metaphyſica eſſent delapſi, quae omnem rerum naturalium conſtitutionem euerterent [m], ſequebatur inde, differre inter ſe maxime doctrinam Eleaticorum exotericam et eſotericam, aliudque eos velle, cum ad populum loquuntur, aliud cum initiatis myſteria pandunt. Id quod non poteſt non magnam eorum philoſophiae obſcuritatem conciliare, et magnis eius hiſtoriam cumulare difficultatibus.

IV. Obſeruandum et hoc eſt, quod de Xenophane ſupra Laertii fide retulimus: oppoſuiſſe eum philoſophiae ſuae ſyſtema Epimenidi, Pythagorae et Thaleti; quod, ſublatis auctorum nominibus, clarius diceretur, abiiſſe Xenophanem a ſyſtemate dualiſtico, id eſt duorum principiorum coaeuorum, quod multis veterum, imprimis ex theologis, placuit: a ſyſtemate monadiſtico, quatenus illud ex anima mundi et materia vnum totum conſtituit; et a ſyſtemate Ionico veteri, quod neglecta cauſa efficiente et rationali ad ſolam materiam reſpiciebat. Difficultates inſuperabiles horum ſyſtematum, ſolo illo principio: ex nihilo nihil fit, male intellecto, nixorum, et abſurditates manifeſtas vidiſſe Xenophanem, hominem acuti ingenii, dubitari vix poteſt. Cum vero nec is a naturali iſto axiomate recedere auderet, nec ad veram eius ſignificationem ſatis attenderet, vt ſuperaret difficultates, quas reliquos philoſophos non potuiſſe tollere, obſeruabat, omnem proprie rerum generationem et mutationem, qua aliquid fit, tollebat, vnumque totum, ſine motu, mutatione, ortu et interitu aſſerebat, hoc Deum, mundum, omnia, eſſe cenſebat. Ita quidem obiectionibus quibus dicta ſyſtemata premebantur, quaeque abſurditatem duorum principiorum independentium, animae mundi informantis, motusque aeterni ſine motore patefaciebant, euitabat, omnes vero ſimul notiones naturales euertebat, totamque naturalem philoſophiam peſſundabat. Quod, vt non plane ſine ſale et philoſophico acumine factum eſſe videri poſſet, materiae fluxus et mutabilitas praetextum commodare coacta eſt, quae certam rerum eſſentiam non admittens, ad ſenſuum tantum apparentias et incertam atque obſcuram fidem cuncta reuocaret. Vt vero a reliquis ſectis non ſuperarentur in rerum naturalium, cui philoſophiam ſuam Eleatici addixerant, cognitione, ſecundum ſenſuum apparentiam de rebus phyſicis tractationem inſtituebant, ſatis habentes, ſi rationem aliquam non plane abſurdam afferre poſſent, cur ſenſibus phaenomena natura talia, qualia videntur, apparerent [n]. Quod vt vna manu deſtruebat, quod altera excitabatur, ita Leucippo occaſionem dedit Eleaticum ſyſtema in contrarias flectendi partes, vt poſtea dicemus.

m) Obiecit hoc eis Aristot. Phyſ. acroaſ. L. I. c. 2. prolixiusque exponit Bvrnet. Archaeol. phil. L. I. c. 12. p. 433.

n) Conf. Io. Gottfr. Waltheri ſepulchra Eleatica reſerata vernaculo ſermone edita c. III. §. 5. p. 16.

Xenophanis philosophia.

§. V. His praemissis ad Xenophanis placita physica progredientes, Aristotelem quidem ducem sequimur, ita tamen, vt non tantum ad aliorum quoque ex veteribus testimonia respiciamus, sed totam quoque systematis huius connexionem intueamur, et, qua ratione propositiones naturali inter se ordine sequantur, attendamus, quae vna nobis ratio esse videtur, in tam incerta via, quam Eleaticae philosophiae historia nobis offert, verisimili quadam ratione veros eius sensus inuestigandi: quam inierunt quoque ante nos viri doctissimi P. BAYLE [o], GOTTFRIED OLEARIVS [p], IO. GOTTFR. WALTHERVS [q]. Ita vero Xenophanes statuisse dicitur:

Metaphysica s. theologia.

I. Fieri non potest, quidpiam vt ex nihilo existat.

II. Aeternum itaque est, et semper fuit, quicquid est, siue enim facta sint omnia, siue non omnia, hoc absurdum sequeretur, ex nihilo aliquid posse existere.

III. Quod aeternum est, est infinitum, neque enim principium habet, vnde extiterit, neque finem.

IV. Quod infinitum est, vnum est; si enim plura essent, vnum finiret alterum.

V. Quod vnum est, omni ex parte sibi est simile, si enim dissimile aliqua parte esset, non vnum foret, sed entia plura.

VI. Vnum quod infinitum est, et aeternum, sibique simile, id immobile et immutabile quoque sit oportet, si locum enim mutare posset, non esset infinitum, sed aliud esset vltra illud. Si vero sine loci mutatione alteraretur, aliquid in eo existere inciperet, quod prius non extitit, et quod exstitit, esse desineret; quod esset, ex nihilo fieri aliquid.

VII. Est itaque vnum tantum, aeternum, infinitum, immutabile, quo constant omnia [r].

VIII. Deus est hoc vnum, incorporeum, aeternum, cuius substantia globosa est; nihil illud cum hominibus commune habet, totum cernit, totum audit, non tamen respirat. Simulque est omnia, mens, prudentia, aeternitas [s].

IX. Nec corpore nec animo hominibus Deus comparandus est, qui nec formam et faciem habet hominis, nec affectibus humanis obnoxius est.

X. Deus hic est omnia [ſ], nam omnia in se comprehendit. Hactenus Xenophanes ex ARISTOTELIS, CLEMENTIS ALEXANDRINI [ſſ] LAERTII testimoniis de vniuerso. Ex quibus patet, obscuram et difficillimam esse Xenophaneae metaphysicae hanc partem. Cum enim omnia ad id redeant, quid per vnum, ens, aeternum, infinitum, Deum, mentem, intelligatur, eius autem significatio varia esse queat, factum inde est, vt viri docti in diuersas de hac Eleaticae metaphysicae parte sententias discederent.

Et

o) Dict. T. IV. art. Xenophanes not. E p. 515.
p) Ad STANLEI. Hist. phil. P. X. p. 874.
q) l. c. c. III. §. 4. p. 15.
r) Conferri cum ARISTOTELE l. c. debent CICERO Acad Qq. L. IV c. 37. ipse ARIST. Metaph. L. I. c. 5. PSEVDO-ORIG. philosoph. c. XI. p. 95.
s) LAERT. L. IX. §. 19. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. CICERO in Lucullo, EVSEB. praep. L. I. c. 8. L. XIV. c. 14.
ſ) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 37.
ſſ) Stromat. L. V. p. 601. L. VII. p. 711.

Et P. BAYLE quidem, vt erat in veterum aſſertis, in ſyſtematis formam redigendis, ſupra modum acutus et ingenioſus, Xenophanis placita adductis veterum teſtimoniis ſuffultus, ita ordinauit et explicuit, vt Spinozae impietati praeluſiſſe videri poſſet, aſſerendam eſſe vnicam ſubſtantiam totius vniuerſi, inque ea omnia tanquam modificationes contineri. Quam explicationem poſt eum ſecuti ſunt magni in his literis viri, Io. FR. BVDDEVS [t], GOTTFR. OLEARIVS [u], IO. CHRIST. WOLFIVS [v], V. E. LOESCHERVS [w], IO. GOTTFR. WALTHERVS [x]. Quia vero vnum ſenſu Pythagoreo dici poteſt vniuerſum, eo quod Deum et materiam non initio tantum chaos continuerit, ſed et hanc ille neceſſario et formali atque eſſentiali vinculo, tanquam anima penetret et permeet, qua ratione et Stoici Deum, mundum, vniuerſum, vnum dixere; hinc Xenophanes Spinozae praeceptis aliis viris eruditis non tam affinis videtur, quod non vniuerſi materiam vnum eſſe diceret, ſed vniuerſitatem quidem vnam eſſe, Deum autem rebus ineſſe omnibus (συμφυῆ τοῖς πᾶσι vt habet SEXTVS EMPIRICVS [y]) aſſereret, quam ei mentem tribuit magnaque eruditione hanc Xenophaneae metaphyſicae explicationem ornat cel. MOSHEMIVS [z]. Tandem et ſenſu Platonico vnum ſumi cum queat, quo vnum dicuntur omnia, quatenus ab vno aeterno et infinito principio promanant, et ex eo proficiſcuntur, inque eo tanquam in radice fonteque ſuo extant, hoc ſenſu pie magis Xenophanes praecepiſſe dicitur SIMPLICIO [a], qui, laudato Theophraſto auctore, ait Xenophanem haec non vt phyſicum ſcripſiſſe, ſed tantum vt metaphyſicum et theologum, et de ordine cauſarum diſſeruiſſe. Quem eius locum integrum adducit, eiusque partes ſequitur RAD. CVDWORTHVS [b], a cuius cogitatis non longe abit cl. REIMMANNVS [c] et IO. ALB. FABRICIVS [d]. Et ſane difficile admodum ob dictas ſupra cauſas de vera Xenophanis mente ſtatuere, cum non neutra tantum pars ſuis deſtituatur rationibus, ſed et veterum teſtimonia inter ſe diſcrepare videantur, et Ariſtoteles deprauatae, quod imprimis ei obiicit CVDWORTHVS, doctrinae Xenophaneae accuſetur. Monet quoque apte cl. MOSHEMIVS [e] non magnopere de eius ſcitis dimicandum eſſe; cum ipſe nihil certi decreuerit, ſed cuncta opinione conſtare dixerit, quae fallere poſſit, neque idcirco pro veris haberi voluerit, quae diſſerebat. Ita enim, qui ſentiant, opiniones mutare crebro, nullos dubitare, et nunc hoc, nunc aliud probare, vt vel animo affecti ſint, vel ſenſuum commotionibus incitentur. Non expectanda itaque certa et definita Xenophaneae theologiae explicatio, ſed relinquenda omnia, ipſo Xenophane non inuito, et ad hunc fontem nos ablegante, opinioni. Dicamus tamen eadem modeſtia, qua viros laudatiſſimos de hac re diſſeruiſſe videmus, quid nobis de ea videatur, et quid in his explicationibus, ſuppoſita teſtimonio-

 rum

t) De Spinoziſmo ante Spinozam, Anal. Hiſt. philoſ. p. 329.

u) l. c.

v) Ad l. c. philoſ. Orig.

w) Deiſm. fanat. §. 2.

x) l. c. Addi his poteſt ALDOBRANDIN. ad Laërt. l. c. Auctores Britanni hiſtor. vniuerſalis. p. 25.

y) l. c.

z) Ad CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 20. p. 456.

a) In ARISTOT. Phyſic. f. 5. 6.

b) loc. cit.

c) Hiſt. atheiſmi L. I. c. 30. §. 2. p. 103.

d) Ad l. c. SEXTI p. 59.

e) l. c.

rum allatorum fide, probabiliter Xenophani tribuendum esse, sit verisimile. Et I. quidem Cudworthiana vnius Xenophanei interpretatio omnium minime admittenda esse videtur: illi enim pleraque attributa vni a Xenophane tributa, et in his illud maxime, refragantur, quod Deum σφαιροειδῆ dixit: etsi enim Simplicio pollicem premit vir doctus, qui ideo sphaerae formam Deo tribui putat, vt ab omni eum parte similem et vniformem esse πανταχῆ ὅμοιον, declararet, aperte tamen hoc prodit syncretisticam Simplicii veteres interpretandi rationem, qua more scholae eclecticae veteres ita loqui coëgit, vt cum Platone consentirent. Apertum vero est, ideo Deo hanc formam tribuisse Xenophanem, quod is vniuerso concludatur, id quod globi figuram habere cum multis veterum credidit. II. Altera vnius Xenophanei explicatio, quae secundum Pythagoreos et Stoicos sensus eam interpretatur, non sine verisimilitudine affertur, et ita vnum hoc Xenophaneum illustrat, vt aeternam rerum naturam ponat, adiuncta itidem mente aeterna, at cum materia coniuncta, et per totam hanc molem fusa. Prouocat ingeniosus eius auctor ad SEXTVM EMPIRICVM [f], qui tradit, vnum esse omnia, καὶ τὸν Θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσι, *Deum rebus inesse omnibus:* itemque ad CLEMENTEM ALEXANDRINVM [ff], versus Xenophanis afferentem, quibus Deum nec corpore, nec animo hominibus similem esse asserit; ad Timonis etiam versus [g], qui Xenophanem dixisse tradunt, Deum totum esse animum. Nec tamen desunt, quae quis huic quoque explicationi obiiciat. Nempe hanc hypothesin verum Pythagoreorum systema theologicum exhibere, supra inuictis, nisi fallimur, argumentis demonstrauimus; ast opposuit Xenophanes suum philisophiae aedificium Pythagoreo non minus, quam Ionico Thaletis: vtrumque vero cum animam diuinam arctissime cum materia cohaerentem statueret, aliter necessario Xenophanes statuisse, nec in eadem sententia fuisse, dicendus est. Neque, quae afferuntur testimonia rem, si quid videmus, conficiunt. Sextus enim non Deum inesse materiae, vt animam tradit, sed συμφυῆ εἶναι τοῖς πᾶσι, eadem natura siue substantia inesse vniuerso, eique ita connatum, vt eandem naturam referat, quemadmodum varii habitus, qualitates, mores, affectiones, vna cum anima nostra nascuntur, eique naturaliter concretae inhaerent: quae non de diuina aliqua substantia cum materia coniuncta, sed de affectione quadam intelligi possunt: id quod etiam Aristotelis locus postulat, qui diserte vniuerso aeternitatem, infinitatem, immobilitatem, rationem, aliaque attributa diuina tribuit. Versus vero Xenophanis, qui aduocantur, quique hoc volunt:

Maximus in genere est Diuum atque hominum Deus vnus
Qui nec corpore nec mente est mortalibus vllis
Assimilis,

hanc explicationem magis destruunt, quam astruunt. Si enim Deus hominis menti corpus inhabitanti et informanti, quod Pythagoreis et Stoicis placuit,

f) l. c. ff) l. c. g) Apud SEXTVM l. c.

placuit, non eſt ſimilis, qui potuit aſſerere, Deum in materia tanquam mentem eam informantem habitare? Nec Timonis verſus, quibus Deum νοερώτερον καὶ νόημα eſſe dixit, aliter intelligi debere videntur, quam Deum ſolo intellectu concipiendum, nec materiae extenſionem in eo quaerendam, id quod lubentes largimur, ipſam materiam vniuerſi Xenophani non viſam Deum eſſe. Hinc III. nec in Baelii, Buddei, Wolfii aliorumque ſententiam totam deſcendere nos poſſe, ſaluis veterum effatis, putamus, qui vnam tantum ſubſtantiam, ſuis affectionibus Deum totam repraeſentantem intellexiſſe eamque ipſam ſubſtantiam vniformem ſibi Deum eſſe, dixiſſe et Xenophanem ſtatuunt. Adducta enim teſtimonia cum his non concordant, nec Spinoziſtica ſubſtantia in Xenophaneam praeter verba, quadrat. Vt itaque IV. noſtram quoque modeſte opinionem, vt decet, in ſchola Eleatica, exponamus, ex hac et priori interpretatione, quartam conflandam quaſi eſſe putamus: qua Xenophanes 1. vniuerſum quidem natura et ſubſtantia prorſus vnum ſtatuit, id quod nemo temere negauerit, qui non manifeſtis veterum verbis vim inferre audeat. 2. Peculiariter tamen et materiam ex qua conſtant omnia conſiderauit, et vim in ea latentem diuinam, quam non quidem ſubſtantiam eſſe putauit, ſed affectionem, talis tamen naturae, quae neceſſario ad materiae naturam accedere debeat, eique naturaliter coaleſcere, vt vniuerſum ſuis rationibus perfectum et abſolutum exiſtat. Separauit itaque praeciſione mentis, ſi haec admittas, diuinam iſtam vim Xenophanes a materia, aſt ei naturaliter, tanquam vni ſubſtantiae, ineſſe dixit, ſicque vniuerſum illud totum, aeternum, infinitum, immutabile conſtituere aſſeruit. V. Haec ſi admittantur, veterum de Xenophanis mente teſtimonia concordant omnia. Deus enim non ſolum vniuerſum eſt, cum vis illa non niſi in eo lateat, ſed comprehenditur etiam in vniuerſo ita, vt eius figura globoſa circumſcribatur, et is in omnibus eius partibus ſenſibus percipiatur. Ita enim de Xenophane luculenter PSEVDO-ORIGENES: Φησὶ δὲ καὶ τὸν Θεὸν εἶναι αἴδιον, καὶ ἕνα καὶ ὅμοιον παντῃ, καὶ πεπερασμένον, καὶ σφαιροειδῆ, καὶ πᾶσι τοῖς μορίοις αἰσθητικόν, *Deum eſſe aeternum, et vnum, et ſimilem vndique et finitum* (non potentia, ſed extenſione, ſine et termino) *et rotundae figurae, et omnibus partibus ſenſui manifeſtum* [b]. Quae ſatis clara ſunt omnia, ſi adductam explicationem admittamus, contorta, ſi vel ad animam mundi informantem, vel ad emanationem entium ex Deo illa trahamus. Patet vero hac quoque ratione, cur Deus totus animus ſit, quia vis illa diuina latens ſentiri quidem in partibus mundi, intelligi vero non niſi ratione et intellectu, poteſt, ſicque Deus homini ſimilis non eſt, in quo mens non vim aliquam rationalem, ſed naturam ſiue ſubſtantiam conſtituit. Ita vero et phyſiologia Xenophanis cum eius metaphyſica cohaeret, ex hac enim in materia habitante vi diuina, innumerabiles mundi, et elementorum viciſſitudines efficiuntur, et materia fluxa, et in momenta mutabilis innumeris mutationibus, formationi-

b) loc. cit.

tionibus et impressionibus se conspiciendam praebet, sicque totum hoc cernit, totum audit, ratio, consilium, prudentia toti inest, vt Xenophanem statuisse tradit LAERTIVS [i]. Caue enim hac ratione, consilio et prudentia, actionem aliquam liberam naturae siue substantiae ex rationibus praeuisis fines et effectus constituentis intelligas. Nihil enim aliud est, quam vis diuinae illius motus sibi et vniuersi dispositioni respondens, quo omnes res constituuntur. Et ita quidem subductis rationibus de metaphysica Xenophanis statuendum nobis, si verisimilitudinis leges sequamur, videtur, coniecturam tamen attulimus, cui clariorem et meliorem a doctioribus et in his tenebris acutius cernentibus lucem accendi, aequissime patimur.

Physica. §. VI. Metaphysicam hanc physiologiae Xenophaneae partem sequitur physica, quae haec continet dogmata:

XI. Mundi infiniti sunt, iique immutabiles [k]. Aliud tamen vniuersum est, ex his mundis constans, aliud mundi illi, quae inter se confundenda non sunt.

XII. Quia verus motus non datur, sequitur, nec dari veram generationem, nec interitum, vel alterationem veram et realem [l]. Immo nec initium nec finis vllus rerum datur. Non Xenophanis tantum hoc decretum est, sed successorum quoque in Eleatica schola, Parmenidis, Melissi, Zenonis, vt postea dicetur: quemadmodum etiam Diodorum Cronum contra veram motus existentiam armis dialecticis pugnasse, supra narrauimus, et Pyrrhonis sequaces eandem viam ingressi sunt. Sed hi propter rerum omnium incertitudinem, Diodorus propter argumentorum vim in vtramque partem ancipitem, Eleatici vero ab his diuersi propter rationes metaphysicas in hanc absurdam sententiam descenderunt. Ex allatis enim hactenus liquet, eos idea infinitatis, vniuersi specie, delusos, illi omnem mutationem denegasse: cumque motus necessario alterationem inferat et mutationem, illud vniuersum quoque immobile dixisse. Inde vero sequitur porro, hanc immobilitatem, et, quae inde deducitur, generationis et interitus siue resolutionis negationem pertinere ad vniuersum, non vero ad partes eius, et non physice, sed metaphysice considerandam esse. In vniuersi enim partibus dari initia et fines rerum, modificationes et alterationes, adeo non negauit Xenophanes, vt non tantum res visibiles, e.g. solem fieri et ex igniculis coalescere, et iterum extingui diceret, sed et teste, post LAERTIVM [m], HESYCHIO ILLVSTRI [n], assereret primus, ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον φθαρτόν ἐστι, *quod quicquid ortum habet, etiam interitum admittat et corruptibile sit.* Sed hoc verum motum non constituere, sensu abstracto et metaphysico, visum fuisse Xenophani, merito credimus. Ex iis enim, quae apud Aristotelem ex eius mente contra motum disputantur, patet, eum motus notionem aliam, quam quae in physicis obtinet,

i) l. c.

k) LAERT. l. c. immutabilitatem vero non ad materiam ex qua componuntur, sed ad substantiam, quam constituunt in vniuerso referendam esse, ex thesi vltima constabit. conf. STOBAEVS eclog. phys. p. 52.

l) ARISTOT. l. c. ORIG. philosophum. l. c.

m) l. c. n) p. 52.

tinet, sibi concepisse, et ad verum motum progressum a nonente ad ens eiusque existentiam requisiuisse. Quo sensu notionis huius semel admisso, sequebatur, cum illud impossibile sit, vt ex nihilo fiat aliquid, vniuersum esse immobile, adeoque et partes eius non ita moueri, vt ex statu nihili procederent ad statum existentiae. Quibus admissis de rerum tamen mutationibus disserere poterat[o], quas non alterationes, generationes et exstinctiones rerum naturalium, sed modificationes, esse putabat, hoc nomine indignas, eo quod rerum vniuersi natura semper maneret immutabilis, soliusque materiae aeternum fluentis particulae varie inter se modificarentur. Hac ratione si Eleaticos priores explicemus, de motu disserentes, rationem facile dabimus, qui de rebus physicis disserere, et phaenomena naturalia explicare, salua ista hypothesi potuerint[p], quod tamen de iis negat ARISTOTELES[q], conceptum motus metaphysicum ad physicum transferens, vt, more suo, Eleatico systemate corrupto, eo vehementius illud premeret. Non negamus doctissimo BVRNETIO, quacunque etiam ratione sententia paradoxa explicetur, ἀτύστατον latere; et lubenter largimur, quod toties in theatro philosophico fieri historia nos docet philosophica, hypothesin semel delectam et pro Iunone habitam seduxisse viros alias non ineptos ad has nugas absurdas admittendas; certi tamen ex dictis sumus, plerosque, qui de Eleaticorum physica disseruerunt, eos non recte intellexisse, et aliam, quam illi, motus significationem sibi concepisse. Vidit hoc, quo animi est acumine cl. MOSHEMIVS[s], qui eleganter monet: certum se esse ex assidua et attenta veterum lectione, plerasque antiquorum de motu disputationes et pugnas Andabatarum fuisse certamina, ex eo potissimum nata, quod non eandem omnes motus notionem et descriptionem in animo haberent. Qui motum enim sustulisse Aristoteli, Sexto, Senecae et aliis dicantur, talia tamen suis simul tradidisse praecepta, quae nemo tradere possit, nisi homo, qui moueri multa fatetur. Ex quo constare arbitrandum, eos vocabulo motus singularem et ab vsu consueto abeuntem potestatem subiecisse. Licet vero Eleaticam hac de re doctrinam inter ea referat vir praestantissimus, quae intelligi satis nequeunt, et incertissima sunt, dicta tamen satis, nisi fallimur, euincunt, non sine verisimilitudine ea quae explicuimus Eleaticis tribui. Nam quod de Xenophane hac in re dictum est, etiam ad reliquos eius sectatores trahendum est.

XIII. Hanc naturae vniuersi rationem et legem cum sensus non assequantur, sed contrarium testari videantur, sequitur, sensus esse fallaces, nec secundum eam rationem certe ac sine offendiculo ratiocinari posse.

XIV. Nihil itaque certum ac indubitatum cognosci potest, nec datur eiusmodi veritatis criterium, quo scientia constet, sed cuncta reguntur opinione.

o) Hinc aeterna mundorum exorientium et intereuntium vicissitudo asserta, vniuerso interim immobili et immutabili manente.

p) Id quod ad dubitationes Baelii et Wolfii VV. CC. notandum est.

q) Physic. acroas. L. I. c. 2.

r) Archaeol. philos. L. I. c. 12 p. 433.

s) Ad CVDWORTH. p. 471. n. 13.

nione. Magnum, et si verum fatendum sit, vnicum Eleatici systematis fundamentum et praesidium theses hae continent, quas clare innuit Xenophanes versibus apud SEXTVM EMPIRICVM[s], PLVTARCHVM[ss], et PSEVDO-ORIGENEM[t] occurrentibus, in quibus diserte:

Εἰ γὰρ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπὼν
Αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε, δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται·
Licet maxime quid definitum dixerit aliquis,
Non tamen habet certam scientiam, sed in omnibus adest tantum opinio.

Apertum ex his est, Xenophanem inter Acatalepticos quidem referri non posse, qui negabant, comprehendi aliquid posse, scientificam tamen certamque homini denegasse scientiam, et imprimis sensuum testimonium ad opinionis tantum reuocasse fidem, vt systemati metaphysico non tam aperte obstaret. Equidem Aristocles apud EVSEBIVM[u], solos eum sensus accusasse ait, eumque inter eos numerandum putat, qui sensus, visaque omnia funditus repudianda, rationi vni fidem habendam opinantur. Verum hoc aut prorsus falsum, et a mente Xenophanis alienum est, aut ita tantum intelligendum, vt systematis Eleatici constitutio postulat; sensibus et rationis argumentis inter se dissidentibus, hisque illis contradicentibus, non ad sensuum testimonium, sed ad rationis illationem attendendum, et huic prae illis fidem habendam esse. Hoc enim systema Xenophanis postulabat, quod ex ratiociniis quibusdam totum ita exstructum est, vt sensuum fidem refelleret. Ex his iudicanda sunt, quae de hoc argumento disserit P. BAYLE[v]. Et hinc sequitur, secundum opinionem et verisimilitudinem de rebus disserendum esse naturalibus.

XV. Quatuor dantur elementa[w].

XVI. Vniuersarum rerum initia sunt ex terra; PSEVDO-ORIGENES[x] ita effert: τὰ δὲ πάντα εἶναι ἐκ γῆς, *omnia esse ex terra;* sed hoc ita intelligendum est, vt mediantibus elementis cuncta ex terra formata dicantur. Male vero atomos hic somniat DICKINSONVS[y], cum systema Eleaticum vetus atomisticum vix admittat.

XVII. Stellae ex nubibus incensis ortae sunt, interdiu autem extinguuntur, noctuque velut ardentes carbones iterum accenduntur. Dioscuri autem nubeculae sunt, ex motu quodam interfulgentes[z].

XVIII. Sol ex igniculis consistit collectis ex humida exhalatione, siue nubes est ignita, eaque singulis creatur diebus. Ex his PLVTARCHI[a], STOBAEI[b] et PSEVDO-ORIGENIS[c] testimonio assertis patet, Xenophanem solem non pro certa quadam ac coelesti substantia siue natura, sed pro certo μετεώρῳ vel naturae φαινομένῳ habuisse, quod singulis diebus ex humidorum vaporum ex terra, vnde omnia originem trahunt, exhalatione col-

s) Adu. mathem. L. VII. §. 49.
ss) De audiendis poët. T. II. p. m. 24.
t) l. c. p. 94.
u) Praep. L. I. c. 8. L. XIV. c. 17.
v) l. c. not. B. p. 516. not. L. p. 523.
w) LAERT. l. c.
x) l. c. EVSEB. l. c.
y) Phys. vet. et ver. c. XVIII. p. 253.
z) PLVT. de plac. phil. L. II. c. 20.
a) l. c.
b) Eclog. physic. L. I. p. 55.
c) l. c.

collectum, et eleuatione tandem ſubtiliſſimum redditum, originem trahit, et ita in ignis naturam, mutata elementorum in ſe inuicem ratione, tranſit. Ex his ſequitur, ſoluta iſta igniculorum collectione, ſolem extingui, quod non tantum noctu fieri, ſed et in ſolis defectione, Xenophanes apud PLVTARCHVM [d], ſtatuit, qui narraſſe eum refert, vt fidem abſurdae doctrinae faceret, fuiſſe aliquando, vt ſol totum menſem deficeret. Ex his alia ſequuntur, quae Xenophani tribuuntur, quaeque ita ſtatuiſſe dicitur:

XIX. Cum ſol nonnunquam in quandam terrae partem, nobis incognitam incidit, tum quaſi laborans defectum patitur [e].

XX. Sol recto quidem curſu in infinitum procedit, verum in orbem moueri videtur, ob interualli magnitudinem.

XXI. Multi ſoles ſunt, ſecundum terrae diuerſa climata, ſegmenta et zonas. Ex his aſſertionibus manifeſtum eſt, Xenophanem ex eo, quod ſemel de origine et natura ſolis dixerat; oriri ſolem ex terrae exhalationibus, putauiſſe, in quibuscunque terrae partibus proprios ita exiſtere ſoles, vaporesque illos coaceruatos, cuilibet regioni propria dare coeleſtia lumina; licet vnus ignis ſit, ex omnibus illis regionum cunctarum exhalationibus per totum coelum diſperſus et diffuſus, qui ſpeciem ſolis cuilibet terrae conciliet, currentis per climatis tractum, licet videatur in circulum moueri [f]. Potuit tamen ex eo quoque multos ſoles aſſerere Xenophanes, quod multos dari mundos putaret, ſed iis ratio a Plutarcho allata applicari nequit.

XXII. Luna nubes eſt conſtipata [g], eamque vt auctor eſt CICERO [h], Xenophanes dixit habitari, et eſſe terram multarum vrbium et regionum. Poſterius a Pythagoreis transſumſiſſe videtur Xenophanes, prius primis rerum naturalium generationibus, quales ſibi concipiebat, conuenienter dictum eſt. Ex terra enim cum nonſolum ſol collectis exhalationibus exſiſtat, ſed et nubes, eas compactiores in terrae formam coaleſcere, ſplendorem ex vaporibus tenuioribus oriri eamque circumdare, hincque lunam eſſe credidit. Quod ſi verum eſt, lunam habitari, diuerſam rationem neceſſe eſt, ſtatuiſſe lunae ac ſolis, quia illa ita quotidie extingui, vt ſol, et ſingulis noctibus noua luna oriri nequiret, licet hoc de eius ſplendore dici poſſet. Hinc, ſi admittendum eſt, quod PLVTARCHVS [i] ait, non ſoles tantum multos, ſed et lunas pro climatum et regionum diuerſitate Xenophanem aſſeruiſſe, intelligendum eſt de vaporibus iſtam lunae terram ſplendoris cauſa circumiacentibus, qui ex variis regionibus hauſti, variam ei lucem conciliant. Ceterum vt abſurda ſatis et ad populum tantum directa haec de rebus naturalibus diſſerendi ratio eſt, ita impedita et intellectu difficilis ſententia, cum ipſa Xenophanis eo de argumento carmina nobis deſint.

XXIII. Nubes exſiſtunt, cum a ſole vapores ſurſum feruntur, et in aërem coguntur [k].

d) l. c. c. 24.
e) ib. STOBAEVS l. c. p. 56.
f) Conf. MOSHEM. l. c. p. 454.
g) PLVT. l. c. c. 25.
h) Acad. Qq. L. IV. c. 37.
i) l. c.
k) LAERT. L. IX. ſ. 19.

XXIV. Anima ſpiritus eſt; quid vero per ſpiritum intellexerit LAERTIVS [l], qui haec refert, non tradit. Videtur vero eodem vocem hanc intellexiſſe ſenſu, quo Deum ſiue vniuerſum mentem dixit, et per ſpiritum rem ſiue vim potius ſenſibus non ſubiectam indicaſſe.

XXV. Multa minora eſſe mente. Τὰ πολλὰ ἥττω νȣ̃ εἶναι, dixit LAERTIVS [m]. Obſcurum verborum ſenſum ea illuſtrant, quae ſupra de ſimili Alcmaeonis ſententia dicta ſunt, vbi demonſtrauimus, multa res ſenſiles indicare: id enim Eleaticum ſyſtema poſtulat, quod τὸ ἓν, vnum, quod vniuerſum eſt, immutabile, aeternum, ſemper idem, animo quoque et ratione ſiue vi diuina praeditum rebus multis, in ſenſus incurrentibus, ſemper variabilibus et mutabilibus opponit. Vniuerſi itaque rationem reſpiciendam, eiusque vim rationalem et diuinam ſequendam, rerum ſenſibilium fraudes et fallacias, quibus meris luſibus homini imponatur, et vnde rerum omnium mala et incommoditates oriantur, deſerendas eſſe. Ita Xenophanis mentem explicari debere, ipſa vnius et multi notio, quae in Eleatica ſchola obtinuit, et vocis ἥττων ſignificatio poſtulat. Conferendus cum his eſt poſt MERICVM CASAVBONVM [n], PETRVS BAYLE [o].

XXVI. Licet Deus ſit, diuinatio tamen nulla eſt. Recte hoc ſequitur ex notione de Deo Xenophanea; illa enim vis diuina vniuerſo tantum ineſt, nec ad partes eius referri poteſt. *Vnum* vero *ex philoſophis fuiſſe Xenophanem, qui Deos eſſe diceret, diuinationem tamen funditus tolleret*, perperam ait CICERO [p], Epicurum enim paria aſſeruiſſe, recte obſeruat PLVTARCHVS [q].

XXVII. Mare ideo ſalſum eſt, quod magna mixtorum in eo confluit copia [r].

XXVIII. Terram tempore ab humido diſſolui, probant conchae in media terra repertae, etiam in montibus, et Syracuſis in lapidicinis inuentus piſcis et phocarum typus, in Paro autem in profunditate rupis forma apuae, etiam cuiuslibet marini generis cruſtae in Melito. Quae ab eo ſuperfuere tempore, quo omnia mari fuere obſeſſa; in limo enim exaruit typus [s]. Notabilis locus recentiorum induſtriae, qui de eiusmodi diluuii ſpeciminibus egregia multa dixere, adiiciendus, ex eo enim nec veteribus [t] haec ignorata eſſe liquet.

XXIX. Omnes tollentur homines, cum delata in mare terra conuertitur in limum, poſtea renaſcentur in integrum, et hoc omnibus dat mundis fundamentum naſcendi [u]. Periodicus hic mundorum ortus et interitus valde probat explicationem motus et generationis a Xenophane negatae ſupra datam. Non enim, nihil rerum ſenſibilium mutari dixit, cum ſemper fluxa ſit rerum materia, vnde neceſſitas harum mundi periodorum ſequitur, ſed immutabile et immobile aeternum illud, vniuerſum, ſiue vnicam ſubſtantiam eſſe. Ex quibus ſimul recte infertur, vnicam ſubſtantiam Xenophanis a Spinoziſtica longe diſtare.

§. VII.

l) Ibid. m) ibid. r) ORIG. l. c. s) Ibid.
n) Ad l. c. Laërt. o) l. c. not. D. p. 517. t) Conf. PLIN. L. II. c. 103. SENEC Qq. nat. L. III. c. 20.
p) De diuin. L. I. c. 3. q) l. c. L. V. c. 1. u) ORIGEN. l. c.

§. VII. Xenophanis discipulus [x] eruditionis laude praeceptore non inferior fuit PARMENIDES Eleates, Pyretis filius. Tempus eius in Olymp. LXIX incidere, recte viri docti [y] ad LAERTII [z] locum, ex quo quidam Olymp. XXIX, alii Olymp. LXXIX exsculpsere [a], annotauerunt. Qui enim vel hoc, vel illud admittunt, tempora Xenophanis, quem audiuisse dicitur, non cogitant, quae neutri notationi annorum conueniunt. Nec obstat, PLATONEM [b] inducere Parmenidem cum Socrate colloquentem, hoc enim inuitis rationibus chronologicis fieri, supra iam ex ATHENAEO [c] annotauimus. Praeter Xenophanem Anaximandrum quoque praeceptorem habuisse tradidit Theophrastus [d], quod si verum est, mature Parmenidem philosophiae studio se tradidisse oportet, et ante Xenophanem Anaximandrum audiuisse. Testis quoque est Sotion [e], cum Ameinia et Diocheta Pythagoreis conuersatum fuisse, paupere illo quidem, sed honesto viro ac bono, eum quoque imprimis secutum esse, et vita functo sacellum, tanquam heroi, dicauisse. Et haec quoque causa est, cur inter Pythagoreos, vel Semi-Pythagoreos potius numeretur Parmenides, vt ex PORPHYRIO [f] et IAMBLICHO [g] disci potest. Cum opibus prius abundaret, vitamque ageret ex generis nobilitate splendidam, tantaeque esset auctoritatis inter ciues, vt legibus patriam iuuaret [h], quouis anno iureiurando firmandis [i], ab Ameinia ex strepitu ciuili ad otium et silentium philosophicum traductus est [k], ita vt philosophiae totum se daret, in qua Zenonem, et, vt supra quoque innuimus, secundum quosdam Empedoclem discipulos habuit. Forte et Hermogenes, a quo Parmenideam philosophiam Plato didicit [l], inter eius discipulos referendus est. Sunt, qui amore eum minus casto illum prosecutum esse affirmant [m], quod tamen rectius negant alii [n]: vitam enim Parmenideam pro optima et virtutis plena prouerbii instar dixit CEBES [o]. Philosophatus est more seculi sui carmine, Xenophanem et Pythagoreos quosdam imitatus, quod ad arcanam referendum esse docendi methodum alibi diximus. Ex his versibus passim fragmenta occurrunt apud veteres, quae ex parte collegit H. STEPHANVS, incertum tamen est, vtrum omnia illa ad eum sint referenda. Parmenides orator, qui artem oratoriam scripsit, cum philosopho confundendus non est. *Parmenides.*

§. VIII. De Parmenidis philosophia anceps et incerta disputatio est, vt sunt Eleatica fere omnia: nam nec ipsa Parmenidis carmina supersunt, et *Philosophia Parmenidis.*

 quae

x) LAERT. L. IX. f. 21. SVIDAS in Parmen. T. III. p. 53.
y) Palmerius et Menagius.
z) f. 23.
a) Prius Stephanus habet, posterius Scaliger.
b) In Parmenide.
c) L. XI. p. 505.
d) LAERT. l. c. peruersus est locus Laërtii apud STANLEIVM P. X. p. 876. qui Theophrastum in epitome Anaximandri citat. Hoc enim non vult Laërtius, sed testari in epitome Theophrastum, Parmenidem Anaximandri fuisse discipulum.
e) LAERT. l. c. Addi haec possunt catalogo Pythagoreorum apud FABR. Bibl. Gr. Vol. I. p. 481. 489.
f) De antro nymphar. p. m 1123. ed. Rom.
g) Vit. Pythag. c. XXIX. n. 166.
h) LAERT L. IX. f. 23.
i) PLVTARCH. adu. Colot. T. III. p. 434.
k) Ita LAERT. l. c. qui hoc ab Ameinia non a Xenophane factum esse monet. Inde coniicimus, eum Pythagoreos audiuisse ante Xenophanem.
l) LAERT. L. III. f. 6.
m) Vid. PLATO in Parmenide.
n) ATHENAEVS L. XI. p. 505.
o) In tabula.

quae hodie ex iis leguntur fragmenta, paſſim obuia, exiguae laciniae ſunt ex integro Parmenidei ſyſtematis habitu decerptae, de quarum connexione et ſenſu ex tota orationis ſerie iudicari non poteſt [p]. Platonem vero, qui Parmenideam philoſophiam expoſuiſſe videri voluit, ſuſpectum eſſe, plus vna vice monuimus [q]. Sed et reliquae obſcuritatis cauſae, ſupra de Eleaticis obſeruatae ad Parmenidem pertinent, inter quas duplex philoſophandi ratio, vna ex veritate, altera ex opinione, Parmenidi quoque adn iſſa, vehementer eius ſententiam obſcurauit, Platonicorum vero conſilium, Parmenidem in ſuas partes pertrahendi, eius philoſophiam miſere corrupit. Reiecto itaque Platone, quem poſtea ſolum audiemus, de Parmenide differentem, nec admiſſis Platonicis recentioribus, inſanis veteris philoſophiae corruptoribus, relationes ſcriptorum veterum inter ſe comparandae, et qua ratione cogitata Parmenidis inter ſe cohaerere potuerint, diſpiciendum eſt, vt aliqua veriſimilitudine de eius placitis metaphyſicis et phyſicis conſtet. Ea vero huc redeunt.

Philoſophia duplex eſt, vel ſecundum opinionem et ſenſum, vel ſecundum veritatem. Illa propter materiae fluxum incerta et propter ſenſuum imbecillitatem lubrica et fallax eſt, haec propter rationem, certa et immoto fundamento conſtans. Diſtinctionem in Parmenidis ſchola celebrem, ſed a veteribus, et ab ipſo forte Xenophane, acceptam afferunt PLVTARCHVS, Ariſtocles apud EVSEBIVM et LAERTIVS [r]. Priorem philoſophiae Parmenideae partem phyſicam recte appelles, poſteriorem metaphyſicam. In illa enim de rerum ſub ſenſum cadentium origine, natura, alteratione, interitu et aliis eiusmodi phaenomenis philoſophabatur; et rerum ſenſibus ſubiectarum, quaeue audiri, videri, tangique poſſunt, viciſſitudines et mutationes exponebat. Haec cum materiae ſemper fluxae et in momenta mutabilis modificationibus et mutationibus conſtare cenſeret, et ex ſchola Pythagoreorum teneret, ita ex fluxis et mutationibus obnoxiis ſcientiam certam non dari, opinionem huic philoſophiae parti tribuit, ſenſibus fallacibus hanc incertitudinem augentibus. Cum vero partim ex Pythagoreorum, quos adamabat, ſchola, partim, ex Xenophanis quoque doctrina admitteret, aliud eſſe debere ens certum, vnum, immobile, quod vere ſubſtantiam efficiat, et ſola ratione cognoſcatur, quoque res omnes conſtent, metaphyſicam quoque partem conſtituit, quae pro obiecto non ea, quae ſenſibus expoſita ſunt, ſed quae ratione ſola et abſtractione mentali cognoſcuntur, habet [s]. Qualis vero illa metaphyſica fuerit, etſi, deficientibus monumentis Parmenideis vix dici certa ratione poteſt, non audiendi tamen ſunt recentiores Platonici, et in his praecipue SIM-

p) Satis etiam ſua more veterum recondebat dictionis figuris, SIMPLIC. in Phyſ. Ariſt. apud LESCALOPIER. in CIC. de N. D. p. 45. Probat id exordium libri eius de natura apud SEXT. l. citando.

q) Multo magis id de Platonicis recentioribus tenendum.

r) LAERT. L. IX. ſ. 22. EVSEB. praep. L. I. c. 8. p. 23. PLVTARCH. adu. Coloten T. III. p. m. 416.

s) Non PLVTARCHVS tantum loco adducendo id teſtatur, ſed ipſum PARMENIDIS libri de natura exordium ſatis amplum, quod ſeruauit SEXTVS EMPIRICVS adu. Mathem. L. VII. ſ. 111 ſeq. dignum quod cum his dictis conferatur.

SIMPLICIVS[t], quem ſtudioſe ſequitur CVDWORTHVS[u], qui per metaphyſicam partem, ſecundum veritatem philoſophantem, ſenſu Platonico rerum diuinarum et ſupra naturam poſitarum, id eſt, ab omni rerum materialium natura abſtractarum contemplationem intelligunt, per partem phyſicam ſecundum opinionem philoſophantem, rerum corporearum conſiderationem innui putant. Patebit enim ex dicendis, in metaphyſica parte Parmenidem non ad ſpirituales naturas, ſed ad ipſam rerum omnium naturam in abſtracto conſideratam, ſiue ad vniuerſi conſtitutionem metaphyſicam reſpexiſſe. Quod licet aliter videatur CVDWORTHO, qui ad ARISTOTELEM[x] prouocat, Parmenidem phyſicis opponentem, nihil tamen Stagiritae auctoritate infringitur, apud quem phyſici illi ſunt, qui ad ſolas rerum mutationes ſenſibus ſubiectas attendebant, quibus opponebat eos, qui generalia rerum principia et abſtractas notiones conſiderabant, quales erant Pythagorei; ipſe quoque Ariſtoteles docendi modum ita inſtituit, et de rebus ſenſibus obiectis earumque mutationibus in phyſicis, de principiis rerum generalioribus et mentis abſtractione conſiderandis in metaphyſicis egit. Id quod adductis eius locis contra Cudworthum docte tuitus eſt eruditiſſimus interpres[y]. Quando vero phyſicae parti ad ſenſuum apparentiam philoſophanti opinionem tantum tribuit, veritatem vero denegat, non hoc ſenſu Sceptico, ſed Eleatico vel Pythagorico etiam intelligendum eſt. Non enim tam ſtupidus et cum ratione inſaniens Parmenides fuiſſe videtur, vt quae phyſica ſenſibus fieri videmus, mera ſomnia et impoſturas eſſe, nihilque prorſus habere ex vero contenderet, licet hanc ei dicam dudum ſcripſerint veterum multi[z], et ex recentioribus non ſine ingenio et acumine PETRVS BAYLE[a]; ita enim homo phyſiologus totam rerum naturam ſuſtuliſſet; aſt de rebus ille naturalibus et in ſenſus cadentibus principia haud obſcura expoſuit, et de cauſis rerum naturalium ſecundum ſenſus diſſeruit. Sed referendum hoc more Pythagoreo, quem vehementer adamabat, ad materiae conditionem, quae cum fluxa, mutabilis et inſtabilis ſit, certam et ſtabilem rem ſola ratione comprehendi poſſe ſtatuit. Dudum ita pro Parmenide verba fecit, contra Colotis calumnias diſputans, PLVTARCHVS[b]; qui *poſtquam, multa,* oſtendiſſet, *Parmenidem dicere de terra, coelo, luna, ac hominum procreatione,* addit[c]: *Quoniam autem omnibus aliis, ipſo etiam Socrate prior (non tamen Pythagora) ſenſit naturam habere opinione aliquid, aliquid mente comprehendendum; opinabile autem iſtud eſt inconſtans, et variis motionibus ac mutationibus obnoxium, et quod ob incrementa et decrementa alium ad alia reſpectum habens non ſemper eodem modo ſenſum afficiat: intelligibile vero alia ſpecies, quod eſt, vt ipſe cecinit:*

Aeter-

t) l. c. f. 7. 17. 31.
u) Syſt. intellect. c. IV. §. 21. p. 466 ſeqq.
x) Phyſ. L. I. c. 2. T. I. p. 253.
y) Ad h. l. p. 461. not. 3.
z) ARISTOTELES, SEXTVS, Colotes apud PLVTARCHVM ll. cc. Ariſtocles apud EVSEBIVM praep. L. XIV. c. 17. p. 756.
a) Dict. v. Xenophanes T. IV. p. 515.
b) l. c.
c) Conferendum dictum libri eius de natura exordium in fine.

Aeternum, integrum ſemper. ſemperque quieſcens,

ſuique ſimile, et conſtanter ſuam naturam conſeruans; heic vocabulis calumniam ſtruens Colotes, ac de rebus ad verba trahens diſputationem, ſimpliciter ait Parmenidem, quia vnum ens ponat, omnes res abolere. Reliqua, ne nimis prolixi ſimus, licet rem valde illuſtrent, omittimus; haec enim, quo ſenſu phyſicam a metaphyſica ſua diſtinxerit, ſatis declarant.

Metaphyſica Parmenidis. §. IX. Metaphyſicam philoſophiae partem eodem fere modo, quo Xenophanes, inſtituit Parmenides, quaedam tamen ex Pythagoreorum accepta ſcholis ſibi ſeruauit ſoli. Ita vero ratiocinatus fuiſſe dicitur:

I. Ex nihilo nihil fit.

II. Omne rerum principium vnum, immobile, et immutabile eſt.

III. Vnum itaque vniuerſum eſt.

IV. Vnum illud aeternum eſt, et originis expers, ac ſphaerica indutum forma.

V. Solum hoc vnum ens vere eſt, reliqua omnia nonentia ſunt, adeoque nihil.

VI. Nulla itaque res generatur, vel corrumpitur, ſed ſpecies tantum eius rei nobis imponit.

Ita Parmenideam metaphyſicam nobis exhibent ARISTOTELES [d], PSEVDO-ORIGENES [e], PLVTARCHVS [f], et Ariſtocles apud EVSEBIVM [g]. Quae Xenophaneae metaphyſicae valde affinia eſſe, et laudati auctores monuere, et ipſa docet inſpectio. Valde tamen de ſenſu eorum in diuerſa abierunt non veteres tantum, ſed etiam recentiores, praeſertim illi, qui de Parmenidea theologia ſolliciti atheiſmi culpam ei vel imputarunt, vel ab ea illum liberarunt. Prius fecere triumuiri in veterum dogmatibus iudicandis acerrimi ingenii PETRVS BAYLE [h], IOH. FRANC. BVDDEVS [i], et NICOL. HIERONYMVS GVNDLINGIVS [k], quibus acceſſit Ven. WOLFIVS [l]. Hi Spinozae eum impietati praeluſiſſe putant, cum Xenophane vna omnium rerum ſubſtantiam ſtatuiſſe contendentes. Intercedit vero hic pro Parmenide altera pars, quae rectius ſenſiſſe illum diſputat, et Pythagorea ſecutum Parmenidem monens, vnum illud ſenſu metaphyſico et theologico de vno rerum omnium fonte, cauſaque ſuprema, ex qua omnia eſſentiam ortumque acceperint, a qua dependeant, et per quam veram eſſentiam habeant, cum reliqua nonentia, id eſt, res ſemper mutabiles et alterationi atque mutationi in momenta ſubiectae ſint, intelligenda eſſe aſſerit, quam Parmenidei ſyſtematis explicationem primus PLATO in *Parmenide* dedit, ſecuti vero eum ſunt magno conſenſu Platonici Alexandrini, et ex his PLOTINVS [m], PROCLVS [n], SIMPLICIVS [o], recen-

d) Phyſic. L. I. c. 2. 3. T. I. p 253 ſeqq.
e) l. c. c. XI. p. 86.
f) De plac. philoſ. L. I. c. 24. et adu. Coloten. l. c.
g) l. c. h) l. c.
i) Anal. hiſt. phil. p. 323. theſ. de atheiſmo c. I. §. 19. p. 60.
k) Gundlingian. P. XV. diſſ. I. p. 372 ſeq.
l) Ad l. c. philoſophum.
m) Enn. V. L. I. c. 8. p. 490.
n) Introd. in theol. Platon L. I. c. 7. p. 15 ſeqq.
o) l. ſupra cit. Addi poteſt SYRIANVS Comm. in Phyſ. Ariſt. fol. 31.

recentiori vero aetate post IVSTVM LIPSIVM [p], et PETRVM GASSENDVM [q], AVCTOR *artis cogitandi* [r], IO. REN. VALLINVS [s], MICH. MOVRGVES [t], et imprimis, qui multus est eruditeque in Parmenide purgando versatur, RAD. CVDWORTHVS [u]. Non negamus, ancipitem esse controuersiam, cum non vtramque tantum explicationem metaphysica Parmenidis admittat, sed praeceptores quoque, quos audiuit, vtramque suadeant, et Pythagorei posteriorem, Xenophanes priorem interpretationem exhibeant. Quae ratio permouit doctissimum IAC. FRIDER. REIMMANNVM [x], vt maluerit ἐπέχειν, quam vel pro excusando vel contra accusandum Parmenidem aliquid dicere. Eandem nos quoque olim viam cautius incessuri elegimus [y]. Eruditissimus vero MOSHEMIVS [z], verisimili ratione de Parmenidis mente statui posse ratus, hanc ei sententiam tribuit, per vnum illud intelligendum esse, totam rerum, quas videmus, molem seu vniuersitatem rerum naturaeue, sed a formis omnibus et qualitatibus ratione et cogitatione abstractam. Huic quae adscribantur attributa a Parmenide, ea non omnia cadere in Deum, Deum enim, teste CICERONE [a], vocare, *Stephanen, id est coronam, continentem ardore lucis orbem, qui cingit coelum.* Hunc ignem esse, quem non rerum tantum esse principium, sed et demiurgum LAERTIVS [b] Parmenidi tribuit. Haec cum de Deo in physica statuerit, in metaphysica haec non potuisse ad vniuersum transferre, cum Deus eius in extremo mundi orbe sit, in quo ignis ille mundanus resideat, isque πεπεραςμένος dici nequeat. Vnum igitur et omne Parmenidis totam rerum naturam esse, at in se, nec oculis, sed ratione ac ingenio spectatam. Mentem itaque philosophi hanc esse: Tametsi variae contingerent rerum mutationes, conuersiones, generationes et corruptiones, philosophi tamen esse, altius spectare, atque ipsam rerum naturam, a tot eius formis modisque meditando secernere. Id si fiat, apertum fore, omnem vniuersitatem esse vnam, id est, continua serie inter se connexam et aptam, quamuis multae res viderentur separatim et per se consistere; eandem esse aeternam nec a quoquam genitam: praeterea immutabilem, id est, nullam eius partem naturam suam amittere posse, licet omnes varie transferantur, et modo hanc, modo aliam ingrediantur naturam, denique immobilem, id est, omnes, qui contingant in rerum natura, motus haud impedire, quo minus ipsa tamen moles in vniuersum considerata stabilis et inconcussa maneat. Non sine magna verisimilitudinis specie haec dici, et propius reliquis Parmenidei vnius et vniuersi explicationibus ad scopum collineare, fatebitur quilibet, qui hypotheseos prae-

p) Manud. ad philos. Stoic. L. II diss. IV. p. 134.
q) Opp. T. I. p. 138.
r) P. III. c. 19. p. 246.
s) Ad Boëth. de consol. philos. p. 72.
t) Plan. theol. du Pythagoreisme p. 16.
u) Syst. int. c. IV. §. 21. p. 462 seqq.
x) Hist. atheismi Sect. I. c. XXX §. 3. p. 205. 206.
y) Ita enim intelligenda sunt, quae pec. epistola de atheismo Parmenidis disseruimus, inserta Bibl. Germanique T. XXII. p. 90 seq. vbi non, absoluendum esse Parmenidem, sed retinendum assensum, cum et tolerabiliorem explicationem admittat, probare contendimus. Quod non satis expressit doctissimus interpres Gallus, reliqua eleganter et perspicue enarrans.
z) Ad l. c. CVDWORTHI p. 468.
a) De nat. Deor. L. I. c. 11.
b) Lib. IX. s. 22.

praeiudicio impeditus haud eſt. Pythagoreum enim et Platonicum ſenſum minori ei probabilitate tribui, vel inde conſtat, quod vnum vniuerſum hoc non finitum tantum, ſed et σφαιροειδῆ dixit, quod, ita explicare, vt Deus dicatur πέρας καὶ μέτρον τῶν πάντων, quod vult CVDWORTHVS, quodque abſolutae perfectionis ſit, frigidum prorſus eſſe et a Parmenidis mente alienum, recte monuit Ven. WOLFIVS [c]. Cumque Parmenides, vt ſupra obſeruatum, prius Pythagoreos audiuerit, et poſt eos demum Xenophanem, probabilius eſt, poſterioris mentem expreſſiſſe, vel cum illorum ſyſtemate copulauiſſe et in concordiam redegiſſe. Certe Platonem adulteraſſe Parmenidis doctrinam, veteres, vti ſupra dictum, dudum obſeruarunt. In eo tamen, pace viri ſummi, ab hac eius doctrinae Parmenideae explicatione recedendum eſſe putamus, quod Deum ab hac vnius et vniuerſi notione remouendum eſſe putat. Obſtare his videtur, non τοῦ παντὸς tantum notio, quae Deum quoque complectitur, in vniuerſo comprehenſum, licet ille pars tantum eius ſit: ſed et affectiones vni vniuerſo tributae, quae locum ſine Deo habere nequeunt. Nec obſtat, vniuerſum dixiſſe finitum, id enim ratione tantum termini, non vero virtutis intelligendum eſſe, ex conceptu Dei Parmenideo intelligitur, nec aliter Xenophanes quoque ſtatuit, quem tamen in vniuerſo Deum comprehendiſſe, ipſe vir doctiſſimus ſtatuit. Nobis itaque admiſſa egregia obſeruatione, Parmenides metaphyſicam et abſtractam vniuerſi ideam ſibi finxiſſe, illique attributa iſta tribuiſſe; eodem fere modo, quo Xenophanis vnum explicuimus, intelligendus eſſe videtur, hoc tamen diſcrimine, vt, cum Xenophanes vnum vniuerſum vi tantum quadam diuina animatum admiſerit, Parmenides Pythagoreis ſententiis innutritus Deum tanquam formam informantem, ignem nempe mundanum per vniuerſum diffuſum, aſt in extremo vniuerſi orbe ſpeciali ratione reſidentem, indeque per omnia permeantem ſtatuerit: qua ratione Deus quidem corona eſt, metaphorico dicendi genere, vt ſolent poëtae, adumbratus, ardore lucis orbem continens, principium tamen vniuerſi demiurgicum conſtituit; abſtractione vero mentali conſiderato vniuerſo, vnum idemque cum eo eſt, iisdemque attributis gaudet; quae a Pythagoreo ſyſtemate non niſi in eo abludunt, quod hoc monadem tantum cauſaliter et efficienter, Parmenides vero ſubiectiue et inhaeſiue (liceat pauliſper perſpicuitatis cauſa βαρβαρίζειν) explicet.

Phyſica Parmenidis. §. X. Hactenus metaphyſice et in rationis tantum praeciſione vniuerſi naturam conſiderauerat Parmenides, haecque certiſſimis rationibus conſtare exiſtimabat: vt vero earum quoque, quae ſenſibus exponuntur, rerum naturalium, earumque mutationum cauſam probabilem redderet, phyſicam quoque partem rationibus inſtruxit. Quam licet ob materiae perpetuum, quem a veteribus aſſertum ipſe quoque admiſerat, fluxum et mutabilitatem eadem, qua metaphyſica, certitudine non niti crederet, principiis tamen partim Ionicis, partim Pythagoreis vſus, ita de rerum naturalium principiis, gene-

c) Ad l.c. ORIG.

generatione et alteratione differuit, vt non ineptum nobis ſyſtema efformaret, quod recentiori aetate Bernardinum Teleſium recoxiſſe, ad haec tempora delati ſuo loco prolixius exponemus. Ita vero ratiocinatus eſt, ſi veteres audias, Parmenides:

VII. Elementa ſiue principia rerum calidum ſunt et frigidum: et haec ignis atque terra ſunt, quorum ille cauſa efficiens eſt, haec materialis. Ita docuiſſe Parmenidem, vt rerum ſenſibus patentium cauſas exponeret, LAERTIVS [d], PSEVDO-ORIGENES [e], PLVTARCHVS [f] aliique veterum teſtantur, idque qua ratione intelligendum ſit, ex adductis in antecedentibus facile cognoſci poteſt. Tantumque haec elementa ineſſe omnibus dixit, vt in ſole quoque calidum et frigidum reperiri aſſereret [g]. Haec vero ad principia phyſica, non ad metaphyſica referenda eſſe, ex ſupra dictis probe obſeruandum eſt, videturque Parmenides Pythagoreos quidem eſſe ſecutus, poſthabito tamen diſcrimine inter ignem naturae et elementarem. Illum vero vniuerſi orbem cingere, ex adducto Ciceronis loco eum ſtatuiſſe conſtat, id quod ab antiquiſſimis philoſophis, vt alia quoque, accepit. Ceterum praeter ignem et terram, quae principiorum inſtar poſuit Parmenides, amorem quoque et litem ſi non inter principia, inter affectiones tamen eorum retuliſſe, verſus eius ab ARISTOTELE [h], SEXTO EMPIRICO [i] et STOBAEO [k] ſeruatus innuit, quo in dogmate neceſſitatem, id eſt, intrinſecam τȣ̃ χάȣς diſpoſitionem praeſuppoſuiſſe cum Heſiodo Parmenidem, PLATO [l] affirmat. Ex quibus conſtat, Parmenidem in explicanda rerum naturalium γενέσει theologorum Graecorum ſyſtema valde ſecutum fuiſſe, et in eo mixturam particularum ita poſuiſſe, vt igne intus latente limum illum humidum, quem terram dixit, commouente, calidoque innato partes humidas fermento quaſi inficiente, partes heterogeneae ſepararentur, coirent homogeneae, et iſtius neceſſitatis commotione et formatione elementa, exque horum inter ſe coniunctione et mixtura res omnes orirentur. Ex his vero ſequitur, quod initio monuimus, vniuerſi conſtitutionem a materialium rerum conformatione eſſe diſtinguendam.

VIII. Luna eiusdem cum ſole ſplendoris eſt, ab hoc tamen mutuam lucem accipit [m].

IX. Terra rotunda eſt, et in medio poſita. Primum hoc aſſeruiſſe Parmenidem, LAERTIVS [n] auctor eſt.

X. Terra vndique aequaliter diſtat, aequilibrioque ſuſpenſa, vt cauſam non habeat, cur huc potius, quam illuc vergat: et licet concutiatur, loco tamen commoueri non poteſt [o].

XI. Homines primi ex limo geniti ſunt, mediante calido et frigido,

Hhh hhh h 2 quo

d) Lib. IX. ſ. 22.
e) l. c.
f) l. c. adu. Colot.
g) LAERTIVS l. c.
h) Metaphyſ. L. I. c. 4.
i) Adu. mathemat. L. IX. ſ. 9.
k) Eclog. phyſic. c. 12.
l) In conuiuio.
m) STOBAEVS l. c. c. 24.
n) LAERT. L. IX. ſ. 23.
o) PLVT. de plac. phil. L. III. c. 15. qui primum terrae loca habitata diſcreuiſſe duabus ſub circulis ſolſtitialibus iacentibus zonis ait.

quo conſtant, vt omnia. Apud LAERTIVM[p] eſt ἡλίϛ ex ſole, quod commodum ſenſum non patitur, niſi dicas, ignem illum ſolis cauſam fuiſſe et effectricem et materialem hominis anima praediti, cum ſol quoque calido et frigido conſtet, quod tamen noſtro iudicio verbis Laërtii non facit ſatis. Recte itaque ALDOBRANDINVS et MENAGIVS praeferunt lectionem Cod. Baſileenſis, qui ἐξ ἰλύος habet, quod etiam cum ſyſtemate Parmenidis phyſico concordat, quod ex chao, ſiue limo igne agitato omnia prodiiſſe ſtatuit.

XII. Mundus olim interiturus eſt. Modum non addit, qui haec refert PSEVDO-ORIGENES[q], coniiciendum tamen, Parmenidem nec a Pythagorae, nec a Xenophanis ſyſtemate abiiſſe, et ignis conflagratione periodica innumeras mundorum viciſſitudines aſſeruiſſe. Vniuerſum enim non corrumpi, ex ſupra dictis notum eſt.

XIII. Pars animi principalis in pectore reſidet[r].

Dialectica Parmenidis.

Pauca haec ſunt, quae ex phyſicis Parmenidis placitis nobis ſeruauit antiquitas. Dialecticae non ignarum fuiſſe, ex eo probare contendit SEXTVS EMPIRICVS[s], quod Ariſtoteles eius diſcipulum Zenonem, eius artis auctorem faciat, quod tamen miſere concluditur. Nec ex Platonis Parmenide, quod vult FABRICIVS[t], argumentum ſumi poteſt, cum ille dialogiſmus nunquam inter Parmenidem et Socratem habitus, ſed a Platone confictus ſit. Quod vero SARISBERIENSIS[u] habet: *Parmenidem Aegyptium in rupe vitam egiſſe, vt rationes logicas inueniret*, ſine teſte fide digno dicitur. Probabilius diceretur, artis dialecticae myſteria Parmenidi non ignota fuiſſe, ſi verum eſſet, quod Phauorinus ait apud LAERTIVM[x], argumento eum vſum, quod Achillem vocat, Zenoni ab aliis adſcriptum: verum in hoc quoque certius argumentum deſideramus, nec videtur Parmenides vltra naturales ratiocinandi regulas vel mathematicos canones de dialecticis fuiſſe curioſus.

Platonis doctrina Parmenidea.

§. XI. Conſcripſit, quod iam innuimus, PLATO dialogum metaphyſicum, quem a collocutore praecipuo *Parmenidem* inſcripſit: inque eo veram Parmenideae hypotheſeos de vno ſummo et vnitatibus in eo ſitis atque fundatis ſe explicuiſſe videri voluit. Nihil vero agit aliud, quam vt, eleganter ſummam complectente FICINO[y], doceat, *quemadmodum ipſum vnum rerum omnium principium ſit, ſuper omnia, omniaque ex illo, per illud, atque ad illud, quoque pacto id ipſum extra omnia ſit, et in omnibus.* Ad cuius cognitionem metaphyſicam vt gradatim aſcendat, a ſenſibilibus ad intelligibilia, ſiue vnitates et ab his ad ſummam monada, in qua, tanquam radice, reliquae omnes haerent, aſcendit. Prolixe itaque de ideis hic diſputat, et, quae a Pythagoreis de numeris acceperat, iis aptat. Ex quibus, ſi cum iſtis conferantur, quae in antecedentibus diximus, patet, multum abeſſe hanc Platonis doctrinam a genuino ſyſtemate Pythagoreo. Cum itaque

p) f. 22.
q) l. c.
r) PLVT. l. c. L. IV. c. 5.
s) Adu. mathem. L. VII. ſ. 6.
t) Ad l. c. SEXTI.
u) Metalog. L. II. c. 2.
x) ſ. 23.
y) In argum. ad hunc dialogum p. m. 42. ſummam quoque dedit STANLEIVS P. X, p. 877. quem perſpicuitatis cauſa ſequimur.

que ſupra de Platonis hac de re mente ſatis actum ſit, aliud non afferimus, niſi quod ſpuriam hanc Parmenideam philoſophiam paucis adumbramus, licet totus dialogus, anfractuoſa diſputatione obſcurus, legendus ei ſit, qui nugas Platonicas accurate intelligere cupit. Potiora haec ſunt.

I. Omnia vnum ſunt et multa; vnum eſt idea originalis, multa vero ſingularia.

II. Dantur ideae, hoc eſt, certae quaedam communes naturae, quae includunt ſingularia, et eorum cauſae ſunt, a quibus naturam et nomen ſortiuntur. Multa vero exiſtentiam habent, prout ex vno participiauerint in ſpeciebus iſtis.

III. Singularia neque ſubſiſtere, neque intelligi poſſunt, niſi in iſta ſpecierum communitate. Vnum itaque ſpecies eſt, aliud indiuidua in vno comprehenſa.

IV. Ideae iſtae gemina ratione ſubſiſtunt in mente noſtra vt notiones, et in rerum natura vt cauſae.

V. In rerum natura ideae exiſtentes virtutem habent, tam exiſtentiam, quam nomen largiendi.

VI. Omnia entia ad hanc ideae vnitatem reducuntur, ſuntque adeo res inuiſibiles.

VII. Idea duplex eſt, αὐτὸ τὸ καλὸν ὅ ἐστι καὶ τὸ ἀγαθόν, pulchrum quod idem eſt ac bonum, et omnes res quas concipimus, tanquam ideas. Prius Deus eſt, alterum ſunt ſpecies rerum in ordine naturae.

VIII. In ideis illis ſecundis vnum eſt aliquod, quod eſt fundamentum omnium ſingularium et indiuiduorum.

IX. Vna eademque ſpecies in pluribus indiuiduis diuiſim exſiſtentibus, penitus eſt, neque a ſe ipſa diſtincta, ſed in ſe ipſa tota vna.

X. Multa, id eſt, ſingularia, ita ex ideis ſuis participant, vt indiuiſibiles maneant ideae, et eſſentiam in ſe ipſis habeant, nec merae relationes ſint.

XI. Etſi notiones mentis noſtrae ideas rerum referunt, et aeternas naturae formas exprimunt, non tamen ſunt entia realia, ſed tantum ſimilitudines et imagines entium; communicatio tamen ab ideis cum notionibus mentis deriuatur.

XII. Primariae ideae archetypae proprietates ſunt, vt non ſit multiplex, neque partibus et figura veſtita, ſed infinita; vt motu deſtituatur omni; vt ſit aeterna; vt potentiam et facultatem exſiſtendi omnibus conferat, ipſa vero omnem excellat eſſentiam, vt per omnes res diffundatur, et multiplicitatem vnitatis limitibus circumſcribat.

XIII. Idearum ſecundariarum proprietates ſunt, vt ſint vnum, ſed finitum; vt in mente quidem diuina exiſtant, in ſingularibus tamen conſpiciantur, e. g. humanitas in homine, vt ſint eaedem et diuerſae, eaedem in ſe ipſis, diuerſae in ſingularibus, ideoque quieſcant et moueantur; vt principiis contrariis agant, ita tamen vt contraria haec vno ſimilitudinis vinculo

coniungantur, vnde tertium quoddam exſiſtat: vt in tempore agant, quicquid agant, ſemper tamen permaneant.

Ex quibus parca manu, ne taedium difficilibus nugis lectori creemus, datis patet, Platonem metaphyſicam Parmenideam valde corrupiſſe, quaeque is de vna rerum omnium natura dixit, ad ideas ſuas formasque rerum, et cauſas retuliſſe, indeque ſeriem entium per ſe talium ex prima monade, Deo, deriuaſſe. Diſputatum eſt noſtra aetate, cum monadum doctrina a magno LEIBNITIO reuocaretur, num Parmenideam ea philoſophiam exhibeat, quod GODOFR. WALTHERVS [z] erudito commentario demonſtrare aggreſſus eſt. Etſi vero id non inuito philoſopho hoc ſummo fieri, ipſa eius confeſſio [a] probat, rectius tamen ab eiusmodi comparationibus abſtinendum eſſe putamus, quae plerumque ſyſtemata magis adulterant, quam illuſtrant.

Meliſſus. §. XII. Parmenideam doctrinam ſecutus eſt MELISSVS Samius Ithaginis filius [b], Parmenidis diſcipulus, qui vero, teſte LAERTIO [c], cum Heraclito quoque eo tempore verſatus eſt, quo Epheſii de eo ab illo commendato nihil inaudiuerant. Ex quibus circa Olymp. LXXXIV, vt habet Apollodorus quoque, floruiſſe colligitur. Fuit in republica quoque adminiſtranda magni nominis, tantaeque inter ciues auctoritatis, vt claſſi praeficeretur, qua, referente PLVTARCHO [d], Athenienſes nauali pugna vicit. Scripſiſſe librum *de ente et natura* auctor eſt Alexander Aphrodiſienſis apud BESSARIONEM [e], qui vero intercidit. Doctrinam prorſus ſecutus eſt Eleaticam, teſtibus enim veteribus ſtatuit:

I. Principium rerum omnium vnum eſſe, et immobile [f].

II. Vnum hoc omnia eſſe.

III. Vnum hoc ens eſſe infinitum, factum enim non eſſe, adeoque principium et finem non habere, non dari vero infinita plura, quam vnum [g].

IV. Infinitum hoc ens vniuerſum eſſe, et immutabile, atque immobile, et vnum, ſibi ipſi ſimile et plenum. Vacuum enim non dari, adeoque neque motum in vniuerſo, ſed tantum videri eſſe [h].

V. Res non generari atque corrumpi, verum ita tantum nobis videri [i].

VI.

z) In ſepulchris Eleaticis reſeratis c. III. §. 6. p. 17 ſeqq. qui ita Parmenideam doctrinam ordinat: I. Exiſtentia differt ab eſſentia rerum. II. Eſſentia rerum exiſtentium extra illas eſt. III. Sunt quaedam res ſimiles, quaedam diſſimiles. IV. Quae ſimiles ſunt, eodem eſſentiae conceptu comprehenduntur. V. Omnes res referuntur ad certas claſſes et ideas. VI. Omnes ideae in vno exiſtunt, in Deo, hinc omnia vnum ſunt. VII. Scientia non eſt notitia ſingularium ſed ſpecierum. VIII. Differt illa a rebus exiſtentibus. IX. Cum hae ideae in Deo ſint, ideo latent hominem. X. Hinc homini incomprehenſibilia ſunt omnia. XI. Notiones mentis idearum vmbrae ſunt et imagines. Valde tamen timemus, vt haec omnia Platonis mentem exprimant, multo minus Parmenidis. Verum in tam obſcuro argumento et tractatione facile licet diffidere.

a) Suas enim monadas eſſe τὰ ὄντως ὄντα, ſubſtantias ſimplices, Deum, animas et mentes ſimulacra vniuerſitatis ait in ep. ad HANSCHII tr. de enthuſ. Platonico.

b) LAERT. L. IX. ſ. 24. conf. MENAG. ad h. l.

c) ibid.

d) Aduerſus Coloten T. III. p. 434.

e) Contra calumniat. Platon. L. II. c. 11. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 778.

f) ARISTOT. phyſic. L. I. c. 1.

g) ibid. LAERT. L. IX. ſ. 24. et MENAG. ad h. l. qui plura veterum loca laudat.

h) ARISTOT. phyſic. L. IV. c. 8.

i) PLATO in Theaet. SEXT. EMPIR. Pyrrhon. hyp.

VI. De Diis nihil definiendum esse, neque enim illorum certam dari cognitionem [k].

Nihil in his est, quod non Parmenideam metaphysicam sapiat, et ibi explicatum sit. Ex quo sequitur, haec non ad physicam philosophiae Eleaticae partem referenda esse, in qua sine dubio Parmenidem quoque secutus est. Nec obstant, quae Melisso tribuunt PALAEPHATVS [l] atque SVIDAS [m], dixisse: ea, quae nata non sunt, originem non habere [n]: Aperte enim haec distinguunt inter vniuersi rationem aeternam, et ea, quae nascuntur atque intereunt, quorum illud ad metaphysicam, hoc ad physicam Eleaticam pertinet. Ex his vero de atheismo Melisso imputato iudicandum est, qui cum Parmenide eadem causa statque caditque. Prius BVDDEVS [o], posterius AVCTOR *artis cogitandi* [p] et REIMMANNVS [q] tuentur. Quae enim de Diis dixit, esse incertum, an sint? id ad physicam partem pertinet, in qua cum omnia igne et terra constare dixerit, necessario Deos gentilium subuertit. Vniuerso autem Deum formaliter inesse, metaphysica Eleatica asserebat: quod an atheismum inuoluat, nec ne, facile iudicari potest [r].

§. XIII. ZENO, a patria Eleates dictus, quo cognomine ab aliis Zenonibus, philosophiae studio claris, de quibus hactenus dictum est, praecipue a Cittieo, Stoicae familiae parente, distinguitur, patrem naturalem habuit Teleutagoram, Parmenides vero, quem audiuit, eum tantopere dilexit, vt filium adoptaret [s], quo nomine tamen male apud quosdam audiit, quod incesto amore ab eo diligeretur. PLATO [t] procerae staturae fuisse, et elegantis ait. Non vero philosophia tantum, sed etiam republica gerenda valde inclaruit, scriptisque eruditissimis magnam sibi famam peperit. Nulla vero re magis nominis celebritatem sibi conciliauit, quam magno et imperterrito, quem inter supremos cruciatus, ostendit animo. Rem varie narrant veteres: VALERIVS MAXIMVS [u], *patriam*, ait, *egressum, Agrigentum, miserabili seruitute obrutum petiisse, tanta fiducia ingenii ac morum suorum fretum, vt sperauerit, et tyranno et Phalaridi vesanae mentis feritatem a se eripi posse. Postquam deinde apud illum plus consuetudinem dominationis, quam consilii salubritatem valere animaduertisset, nobilissimos eius ciuitatis adolescentes inflammauisse cupiditate liberandae patriae. Cuius rei indicium cum ad tyrannum manasset, conuocato in* *forum*

Zeno Eleates.

hyp. L. III. c. 7. f. 65. SIMPLIC. ad ARISTOT. phys. L. I. c. 3. LAERT. l. c. et MENAG. ad h. l. ARIST. de coelo L. III. c. 1.

k) LAERT. l. c.

l) De incredib. p. 8. ed. GALEI.

m) In γενητικῇ T. I. p. 473.

n) Apud Palaephatum est: ἐν ἀρχῇ ἐστιν, ἃ ἐγένετο, καὶ νῦν ἐστι, quae rectum sensum non fundere, vidit VOSSIVS ad h. l. sed perperam emendauit. Voculam enim, οὐκ ante ἐγένετο, deesse ex Suida patet, qui ita exprimit: τὸ μὴ γενόμενον οὐκ ἔχειν ἀρχήν. Ita enim cum Eleaticis Peripatetici quoque statuerunt, mundum nunquam natum, sed aeternum fuisse, licet diuerso sensu. Ex horum vero familia Palaephatum fuisse THEON et TZETZES asserunt.

o) Thes. de atheismo c. I. §. 19. p. 6.

p) P. III. c. 19. p. m. 362.

q) Histor. atheismi l. c. p. 207.

r) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 472.

s) LAERT. L. IX. f. 25. SVID. in Zeno T. II. p. 8.

t) In Parmenide. Eleaticum Palamedem vocat.

u) Lib. III. c. 3.

forum populo, torquere eum vario cruciatus genere coepiſſe, ſubinde quaerentem, quosnam conſilii participes haberet: at illum eorum neminem nominauiſſe, ſed proximum quemque ac fidiſſimum tyranno indicauiſſe, et ſuſpectum reddidiſſe, increpitantemque Agrigentinis ignauiam et timiditatem effeciſſe, vt ſubito mentis impulſu concitati Phalarim lapidibus proſternerent. Alii [x] aliter rem referunt, Satyrus enim contra Nearchum, vel vt alii volunt, Diomedontem tyrannum conſpirauiſſe, tyrannique aurem mordicus tenendo non dimiſiſſe, cum ei quaedam manifeſtare ſe velle ſimulaſſet, donec vulneribus confectus concideret, ait. Id quod de naſo morſu ablato refert Demetrius; Antiſthenes nominato tyranno, poſt omnes eius amicos, ciuitatis peſte, linguam morſu abſciſſam in os eius exſpuiſſe, ſicque ad opprimendum lapidibus tyrannum ciues excitauiſſe; Hermippus vero in mortario contuſum fuiſſe tradit. Ex quibus liquet, valde incertas eſſe totius hiſtoriae circumſtantias, vt in eiusmodi narrationibus ſolet, valde variantes. Et Valerium quidem Maximum et TERTVLLIANVM [y] audiendos non eſſe, quorum ille Phalarim, hic Dionyſium tyrannum nominat, aetas vtriusque euincit. Etſi enim incerta Phalaridis aetas eſt, certum tamen mortem eius ante Olymp. LVII, vt vult BENTLEIVS, et poſt Olymp. LXIX. 1. quod contendit DODWELLVS, non accidiſſe: Zeno autem teſte LAERTIO [z] circa Olymp. LXXIX floruit. Dionyſius vero neuter tam mature regnauit, cum vtrumque viuum attigerit Plato. Hermippus vero et AMMIANVS MARCELLINVS [a] Zenonem Stoicum et Anaxarchum cum Eleate confundunt. Valerius ſine ratione duos Zenones Eleates comminiſcitur, quorum vnus a Phalaride Agrigenti, alter Eleae a Nearcho equuleo ſubiectus ſit. De ipſa tamen rei veritate, cum conſentiant veteres, dubitandum haud eſt, circumſtantias coniecturis veras aſſequi impoſſibile. Generoſum vero contemptum eorum fouit, qui opibus et dignitate eminerent, quae cauſa fuit, cur paruam Eleam faſtui et ſplendori Athenarum praeferret, quas vt peteret, nunquam adduci potuit, ſed plerumque in patria vixit [b]. Refert etiam LAERTIVS [c] conuiciis impetitum vehementius excanduiſſe; cumque cauſam interrogaretur, reſpondiſſe: *Si maledicta aequo animo admittam, neque laudatus gaudio perfundar.* Ex ſcriptis, quae adducit SVIDAS [d], nihil ad nos peruenit: de Empedoclis vero dogmatibus et rebus, quod ille tradit, ſcripſiſſe, falſum eſſe, ex temporum rationibus euincitur.

Philoſophia Zenonis Eleatae.

§. XIV. Philoſophiam parte rationali, id eſt, dialectica auxiſſe Zenonem Eleatem, poſt ARISTOTELEM [e], DIOGENES LAERTIVS [f], SEXTVS EMPIRICVS [g] et SVIDAS [h] teſtantur, quos recentiores plerique [i] ſequuntur. Obſer-

x) LAERT. L. IX. ſ. 26. Alios nominant MENAG ad h. l. et P. BAYLE Dict. T. IV. art. Zeno T. IV. p. 536. not. C.

y) In apologet. circa fin. z) l. c.

a) Lib. XIV. c. 9.

b) LAERT. L. IX. ſ. 28. c) ſ. 29. d) l. c.

e) Apud LAERT. L. IX. ſ. 27.

f) L. I. ſ. 18. L. VIII ſ. 57.

g) Adu. math. L. VII. ſ. 7. h) l. c.

i) PETR. RAMVS ſchol. dial. L. I. c. 3. G. I. VOSSIVS de nat. et conſt. log. c. VIII. §. 2. P. GASSEND. de orig. et var. logic. c. 1. WALCHIVS hiſt. log. L. I. c. 2. §. 4. p. 499 ſeqq. reliquique fere hiſtoriae logicae auctores.

Obſeruatque GASSENDVS [k], tres partes logicae Zenonianae fuiſſe, conſequutionum, dialogorum, et contentionum, priorem recte ratiocinandi regulas, quas PROCLVS enumerat, exhibuiſſe, alteram colloquiorum apte inſtituendorum artem tradidiſſe, dialogos enim primum ſcripſiſſe Zenonem ex vulgi rumore refert LAERTIVS [l], tertiam eriſticam fuiſſe, cuius tamen auctorem conſtituit LAERTIVS Protagoram. Duae tamen hic occurrunt difficultates, remouendae. Vna circa vocem, dialectica et eriſtica verſatur, quae eo, quo hic ſumitur, ſenſu de Euclide demum et Megaricis reliquis adhibita eſt, vt ſupra ex LAERTIO [ll] obſeruatum: altera ea eſt, quod non tantum ex opinione diſputaſſe Parmenides, ſed inuentor quoque argumenti Achillei fuiſſe dicatur, vt in antecedentibus monuimus. Tolli tamen vtraque poteſt, ſi teneamus, vocem quidem dialectices iuniorem fuiſſe Zenone, rem vero, eo viuente in lucem quaſi prodiiſſe. Euclidem enim Eleaticis ſcriptis inſudaſſe ſuo loco demonſtrauimus [m]. Parmenidem vero de logica arte curioſum fuiſſe, veteres tacent, artis tamen ratiocinandi praecepta calluiſſe naturalia et mathematica in praecedentibus diximus. Imprimis vero Eleaticorum duplicem, quem aſſerebant iudicandi modum ex ratione et opinione occaſionem dediſſe, veriſimile eſt ad contentioſam diſputandi rationem deſcendendi. Cum enim metaphyſica Eleatica ſenſibus tantopere aduerſaretur, non potuit non ea magnis argumentorum phalangibus oppugnari, quae vt eluderent, cum abſurdam hypotheſin veris non poſſent, falſis ratiociniis tuiti ſunt, vnde oblata Zenoni anſa de regulis circa hanc rem cogitandi. Certe Eleaticas doctrinas hoc argumentorum genere eum defendiſſe veteres non negant [n]. *An auctor dialecticae?*

§. XV. Metaphyſica et phyſica dogmata, ſi principia ſpectes et fundamenta, eodem, quo anteceſſores in Eleatica ſchola, modo inſtruxit, in quibusdam, vt ſolet, mutauit. Doctrinam vero eius metaphyſicam ita exponit ARISTOTELES [o]: *Metaphyſica Zenonis.*

I. Impoſſibile eſt, vt, ſi aliquid ſit, id genitum ſit, vel fiat; cum enim, quicquid gignitur, vel ex ſimilibus, vel ex diſſimilibus gignatur, neutrum fieri poteſt; in illis enim, omnia eundem ad ſe inuicem reſpectum habent; in his nihil ex non ente, vel minore vel deteriore, ens, maius vel melius oriri poteſt.

II. Ergo vnum tantum ens eſt, et hoc Deus eſt.

III. Ens hoc excellentiſſimum eſt, adeoque aeternum, et vnum tantum.

IV. Vnus itaque Deus eſt, isque gubernat omnia, gubernari enim haut poteſt, quia eſſet alio inferior, nec poſſet facere, quae vellet.

V. Cum vnus ſit, omni quoque parte ſimilis ſibi eſt, videndo pariter et audiendo, et reliquorum ſenſuum quouis. VI.

k) l. c. c. 2. l) L. III. ſ. 47. ll) L. IX. ſ. 22.
m) Vidit hoc CICERO A ad. Q q. L. IV. c. 42. Euclidem et Megaricos ex Eleaticis multum profeciſſe. PLATO in Phaedro, Timon apud LAERTIVM L. IX. ſ. 25. conf. BAYLE l. c. not. A. PARCKER de Deo diſp. VI. ſect. 2. p. 492. GASSENDVS de Logica c. 2.
n) PLVTARCH. In Pericle T. III. p. m. 278. o) De Xenophane, Zenone, Gorgia, c. 3. T. I. p. 948.

VI. Cum omni parte ſimilis ſit, rotundum eſſe oportet, neque enim parte vna hanc, aliam parte altera figuram prae ſe ferre poteſt.

VII. Quia aeternus eſt, et vnus, et rotundus, neque finitus eſt, neque infinitus. Vnum enim neque enti, neque non-enti ſimile eſt.

VIII. Cum tale vnum ſit Deus, neque moueri poteſt, neque immobilis eſt, illud enim rebus multis conuenit, hoc non-enti.

IX. Neque locus eſt, neque motus [p].

Series haec eſt ratiociniorum Zenonis, ſi Ariſtotelem, et vulgarem libri eius inſcriptionem [q] ſequamur, cuius quoque fide, non ſatis hac in re firma ſtandum eſt. Neque tamen ea quoque difficultate carent. Primum enim nodos hic nectit SENECA [r], qui *Zenonem* ait, *nimia ſubtilitate omnia negotia de negotio deiicientem dicere, nihil eſſe. Huic igitur ſi credendum, ne vnum quidem eſſe. Quid ergo*, ita infert, *nos ſumus? quid iſta, quae nos circumſtant, alunt, ſuſtinent? tota rerum natura vmbra eſt, aut inanis, aut fallax.* Summum hunc ſcepticiſmi gradum eſſe, nemo non videt, ſed haec vni quoque metaphyſico, quod adſtruxit Zeno, refragari, apertum eſt, vnde Zenoni tribuere vix audent IVSTVS LIPSIVS [s] et P. BAYLE [t]: qui tamen adducto ARISTOTELIS loco a FONSECA luculenter explicato non ſine verſimilitudine putat, Zenonem iſta aſſertione tantum in diſputationibus dialecticis vſum fuiſſe, et ita, argumento ad hominem illato, ad abſurdum eos deducere voluiſſe, qui cum Platone vnitatem abſtractam, vel punctum, ens eſſe dicerent. Alterum, quod obſcuriſſimam reddit Zenonis metaphyſicam, eſt, quod incertum ſit, quo ſenſu vnum acceperit Zeno, vtrum metaphyſico, vel logico, vel phyſico? Baelius enim, quique eius partes ſequuntur [u], vnam ſubſtantiam Spinoſiſticam ab eo tradi, clariſſimum eſſe pronuntiant, et in eodem cum Xenophane et Parmenide luto haeſiſſe putant. CVDWORTHVS [x] vero, vnum Xenophanis, Parmenidis et Meliſſi, cum vno Zenonis conuenire, mundumque non eſſe corporeum, ſed diuinum ſtatuit, cuius partes ſequitur cl. REIMMANNVS [y]. Et ſane, ſi dicendum, quod res ſit, impoſſibile fere de vera Zenonis mente ſtatuere: qui Deum quidem aſſeruit, qualem vero ei vim vocabulo ſubiecerit, nuſquam explicuit, adeoque, et Spinoziſtico et orthodoxo ſenſu explicari poteſt. Recte itaque non minus quam modeſte feciſſe nobis cenſetur ven. MOSHEMIVS [z], qui de eius diſciplina pronuntiandum eſſe illud TERENTII monet:

Incerta

p) Conf. IDEM. Phyſ. L. VI. c. 9.

q) Dubiam eam fecit κριτικώτατος FABRICIVS ad SEXT. EMPIR. Pyrrhon. hypotyp L. I. ſ. 225. not. M. vſus tum auctoritate Codicis Lipſienſis, tum ratiociniis, vt euinceret e. l. non de Xenophane, ſed de Zenone c. 3. non de Zenone, ſed de Xenophane agere. Nondum tamen deſerenda nobis communis lectio videtur. Vni enim Codici Lipſienſi omnes alii recte opponuntur. Nec quae Sextus affert Xenophanis dogmata, tam affinia ſunt iis, quae c. 3. afferuntur, vt non potius iis, quae c. 1. differuntur conueniant. c. 4. etiam diſerte Zeno Xenophani, de quo diſputatur, opponitur. Nec Xenophanes dixit, Deum eſſe nec ens, nec non-ens, ſed ens vnum, quod c. 1. traditur. Alia mittimus.

r) Epiſt. 58.

s) Manud. ad philoſ. Stoic. L. II. diſſ. 4. p. 136.

t) l. c. not. E.

u) BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I §. 19. p. 62.

x) Syſt. intell. c IV. §. 21, p. 473.

y) Hiſt. atheiſmi c XXX. §. 5. p. 208.

z) Ad l. c. CVDWORTH.

Incerta haec, si tu postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quam si des operam, vt cum ratione insanias.

Ita enim recte rationes iudicandi de systemate Zenoniano iniri, patet vel ex eo, quod a communibus reliquorum philosophorum notionibus discessit, nimiaque abstractionum metaphysicarum subtilitate, vni suo omnes entis et non-entis affectiones et praedicata denegauit, adeoque neque mobile, neque immobile, neque finitum, neque infinitum esse dixit, id est, ex entium vel non-entium classe non esse affirmauit, sed metaphysicum quid sibi concepit; cum nihil ens esse diceret, quod non aliquam haberet magnitudinem. Hunc metaphysicum conceptum cum non explicuerit, quis, quaeso, has dispellet tenebras? Quia tamen operosis contra motum pugnauit argumentis, quae copiose explicuit BAYLE [a], suspicio non iniusta est, a metaphysica Eleatica eum non recessisse, nugis tamen et tricis dialecticis rem in se obscuram magis obscurasse et reddidisse implicitam. Talia enim ratiocinia sunt, quibus motum impugnauit [b].

X. Plures mundi sunt [c]. Eleaticum hoc est, ab antecessoribus relictum Zenoni.

XI. Vacuum datur nullum [d]. Necessario κύριον δόγμα physicorum ante Aristotelem, Zenoni quoque placuit, qui motum locumque negauit, et ad vtramque extensionem requisiuit. Hinc enim innumeras oriri difficultates ea satis probant, quae nostra aetate inter Cartesianos et Gassendi sequaces, itemque inter illos et Neutoni atque huius et Leibnizii asseclas de hac re disputata sunt [e].

XII. Natura omnis consistit in calido et humido, ex frigido et arido, quae inter se commutantur.

XIII. Homo ex terra factus est, animaque eius ex quatuor istorum temperamento extitit, nullo eorum praedominante [f].

§. XVI. Hactenus metaphysica quadam ratione de vniuerso disputauit Eleatica secta; physica secundum opinionem exposuit, et a sectis arbitrariis illustrauit principiis. Aliter vero rem instituit LEVCIPPVS, quem Eleatem quidam faciunt, Abderitanum alii; sunt etiam, qui Melium dicant [g]. Is vero, etsi Zenonis erat discipulus, et Melissi forte quoque [h], eandem tamen, quam praeceptor tenuit, de rebus naturalibus disserendi viam non tenuit, nouumque in hac secta excogitauit systema physicum [i]. Scripsit *opus physicum*, hodie deperditum, vnde quae de eo referunt, hausere scriptores veteres. Liber etiam *de mente* ei tribuitur et scripta alia [k], quae plerique discipulo eius Democrito, qui Leucippeam physicam perfecit et absoluit, adscribunt.

Leucippus Eleaticam philosophiam immutat.

Iii iii i 2 §. XVII.

a) l. c. not. E.
b) ARISTOT. Phys. L. VI. c. 9.
c) LAERT. L. IX. f. 29. d) ibid.
e) Inde enata occasio, quod Leibnizius nihil noui ... vel interire prorsus quicquam diceret, Leibniziana cum Eleaticis comparandi cl. DES MAIZEAVX Ep. ad Conteum T. II. recueil de prec. etr. p. 372.
f) LAERT. l. c.
g) LAERT. L. IX. f. 30.
h) TZETZ. Chil. v. 980.
i) PSEVDO-ORIGENES philosophum. c. XII. p. 88.
k) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. V. I. p. 778.

Rationes derelictae metaphysicae Eleaticae.

§. XVII. Rationes vero cur, et quomodo Eleaticam metaphysicam dereliquerit Leucippus, nouumque systema secutus sit, quod naturali magis modo, quique sensibus etiam satisfaceret, instrueretur, comparatis scholae Eleaticae circumstantiis facile detegi possunt. I. Scilicet ex antecedentibus repetendum est, metaphysicis argumentis atque abstractionibus maxime sensus offendisse Eleaticos priores, et de vniuerso ita statuisse, vt non possent non sensuum labefactari testimonia, nutareque, quae ad explicanda rerum sensibilium φαινόμενα afferebant, principia. Quibus medicina adhibita, quae saluti esse debebat, fuit exitio. Sensuum enim cum fidem accusarent, et a veritatis certae cognitione remouerent, sola opinione illis relicta, actum erat, si verum fatendum, de tota physica, quae nullius naturalis effectus causam et rationem afferre poterat, quae non contraria ratione conuelleretur, vel metaphysico etiam argumento aliquo euerteretur. Id quod viris, serio et secundum naturam philosophari cupientibus necessario displicuit.

II. Fuisse inter hos Leucippum et Democritum, iudicii, quo pollebant, acies facile suadet. Qui cum solida magis desiderarent, et obiectionibus physicorum premi systema Eleaticum cernerent, frustra ad praeceptorum industriam confugiebant. Nihil enim illi reponebant, nisi inanes strophas et subtilitates dialecticas, quibus irretitur quidem, non vero eruditur, animus: id quod imprimis Zenonem, Leucippi praeceptorem fecisse, in antecedentibus probauimus. Eae vero homines hos, naturae arcanorum noscendorum auidissimos, non satiabant, vnde ansa enata est de mutando agitandi systemate Eleatico, vt magis naturae et sensibus responderet.

III. Neque tamen, cum Eleatica displicerent, ad alias sectas recurrere licebat, aliudque naturae systema sequi. Ionici enim in illis terrarum partibus minus innotuerant, et ipsa quoque eorum physiologia nimis sapiebat metaphysicam [l], Pythagorei vero, qui magna sui fiducia de rebus naturalibus disserebant, eodem fere, quo Eleatici, haerebant luto, et mysteria naturae non retegebant, sed nouis abscondebant, et, quod recte in iis culpat non nemo [m], ad rationes etiam abstractas et immutabiles, veluti numeros et proportiones confugiebant, quibus natura rerum non recluditur. Propius itaque ad veneranda naturae limina accedere ausi, relictis numeris, proportionibus, harmoniis, ideis, qualitatibus et formis elementaribus, quaeque alia fuere asyla ignorantiae, ad quae physici hactenus confugerant, ipsa adiere corpora, eorumque conditiones et naturam physicam et mechanicam examinantes, motum, figuram, partium situm, tenuitatem et similia: ex his cuiusque virtutes aestimarunt, actiones definierunt, effecta explicarunt, sicque inter rationem et sensus, eiectam hactenus per Eleaticos, reuocarunt concordiam.

IV. Huic, quem sibi fixerant, fini obtinendo nihil magis fauere videbatur, quam philosophandi methodus per atomos, id est, per particulas materiae

l) Certe ita illud adplicuerat, qui Ionica didicerat, Parmenides.

m) BVRNET, archaeol. philos. L. I. c. XII. p. 433.

teriae minimas et indiuisibiles. Quam a Phoenicibus eorumque philosopho Mocho, vel Moscho a Posidonio deriuari falso et sine probabili ratione, contra CVDWORTHVM [n] *libro primo* demonstrauimus. Notum tamen ex hactenus fuse allatis, fuisse ante Leucippum et Democritum philosophos complures, qui in particulas minimas materiam diuiderent. Ea enim ratione non Anaxagoras tantum particulas similares introduxit, sed Empedocles quoque, Ecphantus, Hippo, Heraclitus, aliique minima tanquam πρώτως ὄντα in materia considerarunt. Nec a verisimilitudine abludit, Leucippum virum acrem occasionem inde arripuisse, de systemate atomistico cogitandi. Facile tamen, vt peracuto vtebatur iudicio, difficultates peruidebat, quibus premebantur, qui eiusmodi particulas minimas in materia ponebant, quas ex ARISTOTELE [o] passim discimus. Cum enim particulas istas qualitatibus induissent omnes, motum vero et coniunctionem a principio externo deriuassent, sua istis affectionibus, quibus particulas vestiebant, vineta caedere, et systemata propria euertere videbantur, adeoque totam per particulas philosophandi methodum immutantes ἁπλῶς magis et naturae conuenienter de iis philosophari coepere. Quae si recte teneantur, facile dissensus veterum et recentiorum tolli poterit, vtrum systema atomisticum Leucippi inuentum fuerit, nec ne? Ante eum enim in particulas diuisisse physicos materiam, negari nequit, systema vero atomisticum, quod particulas omnibus qualitatibus, praeter figuram et motum, priuat, frustra ante Leucippum quaeras [p].

V. Ea vero ipsa ratio, quae ab Eleatico systemate Leucippum et Democritum alienabat, deserere quoque eos coëgit veteres, particularum qualitatibus instructarum architectos. Hae enim formae et qualitates non nisi mentis praecisione et abstractione cognosci poterant, et si hos audias, in solo etiam philosophorum ingenio extabant: ipsis vero constitutum erat, nihil admittere, quod non ipsam rerum naturam, sensusque testes haberet. Cum vero imprimis obseruassent, nugatos fuisse Eleaticos de causa motus vniuersi disserentes, alios vero philosophos Eleaticis non meliores, causam aliquam vel externam, vel internam metaphysicam motus auctorem posuisse, quam tamen nec sensibus assequi posse, nec ad naturam rerum explicandam necessario requiri existimabant, omne illud metaphysicorum principiorum genus reiecerunt, et secundum sensus et mechanicas corporum dispositiones ratiocinari instituentes, particulis indiuisibilibus motus principium internum tribuerunt, cuius ope et particularum situ, figura et varia combinatione rerum omnium generationes demonstrarent. Ex quibus luculenter, nisi prorsus coecutimus, constare putamus, cur Leucippus et Democritus, quique horum vestigiis institit Epicurus, in rerum naturalium peruestigatione Deum omiserint. Eos enim ideo potissimum et directo scopo id fecisse, vt Deum e rerum natura tollerent, aperti eius ho-

 stes

n) System. intell. c. I. §. 6 seq. p. 9 seqq. ad quem vero doctissimi Interpretis animaduersiones obseruandae.

o) Vid. libri physici et metaphysici de generatione etc.

p) Conf. MOSHEM. l. c. p. 23. not. r.

stes et mechanismi atheistici patroni, CVDWORTHO afferenti [q] vix fidem habeas. Verisimilius est, habuisse eos Deum pro causa metaphysica, quam in physicis considerandam non esse credebant, siue, plane ens rationis Deum esse crediderint, siue eum tantum ex physica in metaphysicam quasi relegauerint, de quo, cum scripta ipsorum non extent, frustra disputari credimus, ideoque etiam de atheismo Leucippi et Democreti nihil certi et solidi dici posse existimamus.

VI. Licet vero a Xenophanis, Parmenidis, Melissi et Zenonis systemate valde discedebant Leucippus et Democritus, callide tamen ita argumentorum suorum aciem instruebant, vt ab Eleatico systemate non nimis recessisse viderentur. Vnum enim et ipsi ens ponebant, nempe atomos, vacuo, quod Eleatici priores abiecerant, inter non-entia numerato. Hos atomos figura, situ, ordine differre statuebant, sed esse tamen has solas modificationes materiae afferebant. Cumque ex innumera figurae, loci, situs, et coniunctionis variatione rerum omnium faciem deriuarent, facile iis erat, Eleaticorum de sensuum opinione et incertitudine sententiam nouis roborare ratiociniis, id quod magna ostentatione fecisse Democritum, postea ostendemus.

VII. Vt vero nihil semel incipitur et perficitur, ita atomisticum quoque systema non simul et semel in iustum habitum formamque effictum est, sed Leucippus initia formauit, Democritus auxit: qui cum difficultates omnes non sustulisset, immutauit id aliquantum Epicurus, et concinniorem naturae dispositionem iuxta atomisticam doctrinam excogitauit. Cauendum itaque est, quod multis accidit, ne Democriti et Epicuri philosophiam naturalem inter se confundamus, ex hac illam illustrare aggressi. Differre enim inter se vtramque, collatis φιλοσοφεμένοις vtriusque, luculenter dispalescit. Leucippus enim et Democritus 1. ex atomorum inter se omnium concursu omnia oriri posse credebant; Epicurus quasdam atomos ita ab aliis diuersas esse existimabat, vt nunquam concursu iungi possent. 2. Illi atomis motum directe tribuerunt descendentem, Epicurus leuiter quoque declinantem. 3. Illi grauitatem inter se differentem atomis abiudicabant, his tribuebat. Immo Leucippus quoque et Democritus vitam quandam inesse particulis indiuiduis, si veteres quosdam audias, concedebant, quam praeter innatum mouendi conatum omnem iis denegabat Epicurus [r]. Quod discrimen sine dubio causa fuit, cur non tantum Leucippi nunquam mentionem fecerit in scriptis suis Epicurus [s], sed cur etiam systema suum atomisticum ipsum inuenisse, videri voluerit, quia scilicet putabat, sua a Democriteis valde differre.

Discrimen inter systema atomisticum Leucippi et Epicuri.

VIII. Non omittendum vero et hoc est, in consideratione huius physiologiae generali, incertitudinem per omnem veteris philosophiae historiam

q) l. c.

r) Conf. SCIPIO AQVILIAN. de plac. physic. ante Aristot. c. XIV. p. 62.

s) Ita intelligenda sunt verba LAERTII L. X. f. 13. οὐδὲ Λεύκιππόν τινα γεγενῆσθαι φιλόσοφον, non vero, quod GASSENDVS vit. Epic. c. I. p. m. 131. et BAYLE Dict. T. III. art. Leucippe p. 99. putant, negasse Epicurum, quod Leucippus philosophus vnquam extiterit. De praeceptoribus enim Epicuri loquitur Laërtius. conf. FABRIC. l. c.

ſtoriam late regnantem in hac quoque parte deprehendi. Dudum enim periere ſcripta non Leucippi tantum, ſed Democriti quoque, polygraphi, adeoque ex certis et indubitatis fontibus de eorum decretis naturalibus iudicari non poteſt. Ex aliarum itaque ſectarum aſſeclis percipienda ſunt de eorum opinionibus teſtimonia. Verum et horum pars maior intercidit, nec quae Theophraſtus, Callimachus et Thraſyllus ſcripſere, ad horum virorum hiſtoriam pertinentia ſuperſunt [t]: quique ad nos peruenere, ſuſpecti ſunt, vel fidei malae vel negligentiae. Prius enim de Ariſtotele, Leucippi et Democriti placita paſſim enarrante, obſeruandum eſſe, ſupra iam in eius vita dictum eſt, poſterius Laertio obiicit BVRNETIVS [u], qui ab *eo parum philoſopho quaedam perturbate recenſeri, et ita enarrari* queritur, *vt neque conſiſtere, neque cohaerere videantur, niſi laxe admodum ſingula exponamus.* Ex recentioribus, praeter PETRVM BORELLVM, cuius libri, quantum ſcimus, *de vita et philoſophia Democriti* promiſſi, lucem non viderunt, IOH. CHRYSOSTOMVS MAGNENVS, in *Democrito reuiuiſcente*, ſiue commentario *de vita et philoſophia Democriti* [x], eius pricipiis nouum ſyſtema phyſicum inaedificauit, multa vero ex ſuo, quaedam etiam ex Peripatetica ſchola adiecit. Laudant etiam NICOLAI HILLII *philoſophiam Epicuri, cum Democritea et Theophraſtea collatam* MORHOFIVS [y] et FABRICIVS [z], quam non vidimus. SCIPIO AQVILIANVS [a] quoque prolixe Leucippi et Democriti placita expoſuit, non vero obſcure tantum et ſatis confuſe, vt ſolet, ſed et ſolis Ariſtotelis teſtimoniis nixus: vnde ſolus ſequendus non eſt. Nec Epicurea quoque phyſiologia, eiusque interpres egregius PETRVS GASSENDVS aliter, quam diligenter obſeruato diſcrimine Leucippei et Epicurei ſyſtematis, in partes vocandus eſt.

§. XVIII. Phyſicam ſuam, quomodo ratiociniis inſtruxerit Leucippus, ex Democriti omnium optime philoſophia videri poteſt, qui eam illuſtrauit et perfecit. Dabimus tamen doctrinae eius ſummam, qualem nobis exhibuit LAERTIVS [b], vt incunabula philoſophiae atomiſticae pernoſcamus. Ita vero Leucippus tradidit: *Phyſica Leucippea.*

I. Vniuerſum eſſe infinitum [c].

II. Huius partem plenam eſſe, partem inanem.

III. Partem plenam eſſe infinitis corpuſculis ſiue atomis, quae infinita praeſtent rerum principia et elementa in vacuo infinito.

IV. Ex his corpuſculis in hoc inane incidentibus et ſibi inuicem implicatis naſci omnia.

V Sic autem fieri mundos infinitos [d], ex his elementis oriundos et in ea reſoluendos: ex infinito per abſciſſionem multa corpora, omnigenae figurae

t) Vid. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. I. c. 14. p. 73. u) l. c. p. 434.

x) Hag. Comit 1658. 12.

y) Polyhiſt. T II. p. 183. z) l. c. p. 763.

a) l. c. c. VIII. ad XVII. p. 31 ſeqq.

b) L. IX. ſ. 30 ſeqq. quem ſecutus eſt PSEVDO-ORIGENES philoſophum. c. XII p. 88 ſeqq.

c) Exorſus eſt Leucippus phyſiologiam ſuam principio in Eleatica ſchola hactenus recepto, ſed diuerſiſſimo ſenſu.

d) THEODORIT. therapeut. Serm. IV. MENAG. ad LAERT. L. IX. ſ. 31.

figurae in magnum vacuum ferri, eaque in vnum coacta, vorticem aliquem efficere [e].

VI. Istis vertiginibus corpuscula haec offendere se inuicem, ac circumuolui modis omnibus, atque ita discerni, vt seorsim similia, quae sunt sui similia, petant.

VII. Cum vero pondere sint aequalia, neque ob multitudinem circulari motu ferri possint, exilia quidem ad exterius vacuum contendere, velut dissultantia, cetera consistere, et innexa atque in se implicata inuicem concurrere, atque primam concretionem quandam efficere rotundam [f].

IIX. Hanc autem velut membranam existere, continentem in se omnigena corpora, quae dum secundum medii reluctationem circumuoluuntur, tenuem per gyrum membranulam fieri [g], iuxta vorticis tractum, contiguis corporibus semper confluentibus, atque ita fieri terram, dum iuncta manent, quae ad medium ferebantur.

IX. Ipsum rursus exteriorem ambitum membranae instar augeri, iuxta externorum influentiam corporum, et, cum vertigine fertur, quaecumque attigerit, ea retinere.

X. Ex his quaedam complicata concretionem facere, primo quidem humidam et luteam, exsiccata vero motu suo, quo cum toto circumaguntur, deinde accensa et ignita, siderum efficere naturam.

XI. Esse solis circulum extimum, lunae terrae proximum, ceteris in medio horum positis.

XII. Sidera omnia ob celeritatem motus ignescere, solem vero inflammari a sideribus, lunam paululum ex sole ignis sibi vsurpare.

XIII. Solem et lunam deficere, quod terra ad meridiem vergat, quae vero ad septentrionem sunt, niuibus conspergantur, pruinis algeant, in glaciemque concrescant [h]. Solem quidem raro deficere, lunam vero saepe, quod sint impares eorum circuli.

XIV. Vt generationem, ita et incrementa mundi et diminutiones, et corruptiones ex quadam necessitate procedere. Qualis vero necessitas ea sit, Leucippus quidem non explicuit [i]. Ita pro vno metaphysico infinita elementa physica, sed qualitatibus nudata posuit, vacuumque hactenus in scholis physicorum a Thaletis aetate non admissum, ex exilio quasi reuocauit. Qua in re vtrum naturae conuenienter egerit, nec ne, neque veteres, neque recentiores inter se concordarunt. Inter illos enim plerique, etiam post Democritum vacuum, vel proscripserunt, vel extra mundum ablegarunt [k]: inter hos vero, reducto, quod extorre veluti delituerat, vacuo, a Galilaeo, Toricellio, Gassendo, Newtono, magna ea de re Cartesii et Leibnizii

e) Praelusit itaque Leucippus Cartesio, vt recte notatum HVETIO Cens. philos. Cartes. c. VIII. et P. BAYLE Dict. T. III. art. Leucippe p. 99.

f) Lucem dat CICERO de N. D. L. I. qui alia leuia, alia aspera, rotunda alia, partim angulata, curuata quaedam et quasi adunca posuisse Leucippum ait.

g) PLVT. de plac. philos. L. II. c. 7.

h) ibid. L. III. c. 12.

i) LAERT. et PSEVDO-ORIGENES ll. cc.

k) Ita Pythagorei et Stoici, secundum quos mundus in vacuo infinito extramundano respirat. Vacuum vero ii admittere non potuerunt, qui animam mundi asseruerunt.

nizii sectatoribus mota illis est controuersia, de qua ad nostra tempora delati pluribus differemus.

§. XIX. Sequacem Leucippus habuit Democritum, inter maxima antiquitatis ingenia numerandum, de cuius vita et philosophia scriptores in praecedentibus nominauimus [l]. Patriam non habuit Miletum, vt quidam voluerunt [ll], sed Abderam, Thraciae oppidum [m], non fama minus Democriti, quam simplicitate ciuium celebre, quae in prouerbium abiit [n]. Patrem alii Hegesistratum vocant, alii Athenocritum, quidam Damasippum [o], trium filiorum parentem, inter quos Democritus natu fuit minimus [p]. Genus ei fuit nobilissimum, et illustribus maioribus satum. Tempus natiuitatis varie definiunt scriptores veteres. Thrasyllus enim Olymp. LXXVII. 3. anno vno Socrate maiorem natum esse dicit [q], Apollodorus autem in chronicis Olymp. LXXX. 1. ponit [r], quocum conueniunt, quae ipse Democritus alicubi tradidit, XL annis Anaxagora se esse iuniorem, si illum natum esse Olymp. LXX. 1. ponamus. AELIANVS [s] vero aperte fallit atque fallitur, qui Alexandri M. aetate vixisse, et conquestoris huius de vno mundo subigendo inquietudinem risisse narrat, cum tamen infiniti mundi sint. Recte enim notatum GELLIO [t], Socratem Democrito et Hippocrate natu posteriorem fuisse, sed temporibus quibusdam iisdem vixisse. Sic enim, si Alexandrum attigisset Democritus, post Socratem vixisset Olymp. XCVI. iteremtum. Cumque per integrum fere seculum Democritus vitam duxerit, mirandum non est, ad varia eum tempora referri [u]. Hoc vero certum ex dictis est, vixisse eum cum Anaxagora et Archelao, et Socratem quoque viuendo attigisse [x]: quo tempore etiam Parmenides et Zeno atque Protagoras vixerunt. Belli enim Peloponnesiaci tempore maxime eum floruisse, CCC post vrbem conditam annis, ait PLINIVS [y], CCCXXIII, GELLIVS [z], EVSEBIVS [a] Olymp. LXX. Diuitiis censeri potuisse Democritum, VALERIVS MAXIMVS [b] testatur, quae tantae fuerint, vt pater eius Xerxis exercitui epulum dare ex facili potuerit: quod referentis fidei relinquendum est. Nam Abderitas Xerxem in Asiam redeuntem conuiuio excepisse HERODOTVS [c] scribit, quae forte occasionem dedere, incredibile illud, si numerum militum in Xerxis exercitu cogitamus, epulum comminiscendi, quod maiori verisimilitudine fugiente, quam aduentante, Xerxe institutum fuisse credi potest [d]. Reli-

Democritus.

quisse

l) Addi possunt PAGAN. GAVDENTIVS, qui librum suum de doctrina Democriti laudat de philos. Rom. c. 29. IO. BAPT CAPPONI paradoxon philos. Democriticae, vt peculiares quasdam dissertationes aliis narratas taceamus. Add. BAYLE Dict. T. II p. 269 seqq.

ll) LAERT. L. IX. §. 34.

m) ib. POMP. MELA. L. II. c. 2. SOLIN. c. 10.

n) CICERO ad Attic. L. IV. ep. 16. IVVEN. Sat. IX. v. 49. MARTIAL. L. IX. ep. 25. Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Abdere, p. 13. qui multa docte cumulat.

o) LAERT. l. c. SVIDAS in Democr. T. I. p. 542.

p) ibid. AELIAN. L. IV. c. 20.

q) LAERT. l. c.

r) ib. §. 41.

s) l. c.

t) Lib. XVII. c. 21.

u) Conf. BAYLE l. c. not D.

x) LAERT. l. c.

y) Lib. XXX. c. 1.

z) l. c.

a) In chronicis. DIOD. SICVLVS Ol. XCIV. 1. aetatis anno XC. expirasse scribit Bibl. L. XIV. c. 11. quibus incidit annus natiuitatis in Olymp. LXXI. 2.

b) Lib. VIII. c. 7.

c) Lib. VIII.

d) Ideo hanc quoque fabulam reiicit BAYLE l. c. not A. p. 269.

quiſſe vero Democriti parenti Xerxem apud eum hoſpitantem Magos quosdam et Chaldaeos, gratitudinis ſtudio, auctore Herodoto refert LAERTIVS[e], qui addit, puerum adhuc aſtronomiae et theologiae myſteriis ab iis fuiſſe imbutum. Poſt parentis obitum, deſtinatum itineris ad barbaros conſilium executurus, hereditatis portionem eam, quae parata pecunia conſtaret, elegit, fundis villisque fratribus relictis[f]. Teſtaturque Demetrius centum talenta ipſius partem exceſſiſſe. Non audiendus itaque eſt VALERIVS MAXIMVS[g], qui patrimonium, parua ſumma retenta, patriae donaſſe ſcribit, nec HORATIVS[h] et CICERO[i] aliique[k] admittendi, qui patrimonium neglexiſſe, agrosque deſeruiſſe incultos tradunt. Aliud enim diuturnum et longinquum iter, non ſine magnis ſumtibus ſuſcipiendum poſtulat, facileque euincitur, ex vna Anaxagorae hiſtoria, duas eiusdem commatis eſſe confictas. Iſto itaque inſtructus argento, more ſeculi ſui, quod ſapientiam a barbaris petendam eſſe ſibi perſuaſerat, et philoſophorum ſine dubio Perſarum inſtigatione incitatus, ad barbaros iter inſtituit, et quod, Demetrio et Antiſthene auctoribus laudatis, LAERTIVS[l] narrat, in Aegyptum ad ſacerdotes profectus eſt, geometriae diſcendae cauſa. Ab his ad Aethiopum Gymnoſophiſtas diuertit, et ex Africa in Aſiam ſoluens, in Perſiam ad Magos abiit, ſuntque, qui in India quoque cum Gymnoſophiſtis fuiſſe conuerſatum aſſerunt[m]. De quo itinere ita eum loquentem allegat CLEMENS ALEXANDRINVS[n]: *Inter omnes meae aetatis homines plurimas peragraui terras, maximeque remota inueſtigaui, plurimasque ſiue aëris, ſiue terrae obſeruaui varietates, doctiſſimos vero homines audiui, neque in componendis ad demonſtrandum lineis quisquam adhuc me ſuperauit, ne inter ipſos quidem Aegyptios illi, qui Arpedonaptae audiunt.* Adiicit his STANLEIVS[o]: cum Aegyptiis, vt ipſe affirmat, annos vixiſſe LXXX, id quod omnem ſuperat veriſimilitudinem, etiamſi centenario maiorem ponamus obiiſſe Democritum. Valde vero detorſit Stanleius Clementis verba, quae aliud non volunt, quam cum omnibus iſtis populis ad octogeſimum vsque annum peregrinando fuiſſe conuerſatum[p]. In Aegypto enim quinque tantum annos commoratum fuiſſe, veterum alii tradunt[q]. Vehementer vero veremur, ne mendum apud Clementem, quem excerpſit EVSEBIVS, in numero ſit: cum enim poſt parentis demum obitum peregrinatus ſit, ad vitae vsque finem in itineribus haeſiſſet, ſi iſte numerus verus eſſet. Vnde ſuſpicio nobis enata eſt, vel numerum corruptum, vel locum ex ſuppoſititio aliquo Democriti libro, quales multi circumferebantur, hauſtum eſſe. Leucippum illum hac temporis mora quoque audiuiſſe, dubio

e) Lib. IX. ſ. 34.
f) ib. ſ. 35. 36.
g) l. c. AELIAN. l. c.
h) Ep. L. I. epiſt. 12. v. 12.
Miramur, ſi Democriti pecus edit agellos,
Cultaque, dum peregre eſt, animus ſine corpore velox.
i) De finib. L. V. c. 29.
k) PHILO de vita theor. p. 891. ORIG. contra Celſ. L. II. p. m. 86.
l) l. c.
m) Citati. AELIAN. SVIDAS ll. cc.
n) Stromat. L. I. p. 304.
o) P. X. p. 887.
p) Σὺν τοῖς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἐπ' ἔτε ὀγδώκοντα ἐπὶ ξείνης ἐγγενήθην.
q) LAERT. AELIAN. SVIDAS ll. cc. DIOD. L. I.
r) Praep. L. X. c. 2.

bio caret, addunt alii Anaxagoram, quos tamen errare, et Democritum inſenſum fuiſſe Anaxagorae, ait Phauorinus: alioque teſtatur loco LAERTIVS [s], Anaxagoram quoque erga Democritum infeſto fuiſſe animo, eo quod ad colloquium eum non admiſiſſet. Eadem incertitudine laborat, num in Graeciam venerit, et Athenis, ignotus Socrati, eum nouerit, nec ne, quod affirmant praeter VALERIVM MAXIMVM [t], Thraſyllus apud LAERTIVM [u], negat Demetrius Phalereus [x]. Certius eſt, Pythagoreorum aliquem eum audiuiſſe [y]. Hos enim philoſophos illum eſſe imitatum, Thraſyllus affirmat, et ipſius Pyhagorae laudando meminiſſe ait; illud et Glaucus Rheginenſis, iſtorum temporum ſcriptor aſſerit: quis vero eius praeceptor inter Italicos fuerit, incertum eſt. Duris enim Arimneſtum, Pythagorae filium eum audiuiſſe dicit [z], Apollodorus Philolao coaeuum facit, quod poſterius temporum rationibus aptius reſpondet. Arimneſti enim tempora in adoleſcentiam Democriti incidunt, qua nondum ad has terras appuliſſe videtur. Ita vero diuturnis et longinquis itineribus effectum eſt, vt ingenii theſauris onuſtus, pecunia vacuus domum rediret, poſtquam eo, quem ſupra tetigimus modo, omnia explorando, doctiſſimosque homines audiendo nulli nec labori, nec ſumtibus peperciſſet. Mirum itaque non eſt, reuerſum in patriam humili ſatis et abiecta ratione vitam egiſſe, cum facultates omnes peregrinando conſumſiſſet [a]. Damaſis [b] itaque frater neceſſariis laborantem humaniter ſuſcepit atque aluit. Refert hac occaſione LAERTIVS [c]: cum lex eſſet, vt ſepultura in patria negaretur ei, qui ſua omnia conſumſiſſet, Democritum quidem, id intelligentem, vt ne inuidorum quorundam et ſycophantarum pateret calumniis, Antiſthene teſte, *diacoſmum* ſuum *magnum* populo praelegiſſe, (quod ſcriptorum eius erat optimum,) ea re quingentorum talentorum munus promeruiſſe, ſtatuamque praeterea ex aere. Id difficulter credi poteſt, cum tanti aeris ſumma, iſtis potiſſimum temporibus, regios theſauros exhauſiſſet, in exiguo oppido non quaerenda. Vnde vel tota narratio fabulis adnumeranda [d], vel aliquod tantum munus innocentiae et diligentiae teſtimonium accepiſſe, ſtatuendum eſt, quod et ATHENAEVS [e], et vetus HORATII interpres [f] aſſerunt, nulla pecuniae ſumma indicata. Dubitatione tamen caret, eruditione ſua, praecipue rerum naturalium cognitione, apud Abderitas, craſſo licet ſub aëre natos, magnam admirationem famamque fuiſſe conſecutum. Factum id imprimis eſſe, vbi futura quaedam praedixerat, ſequensque rerum euentus fidem fecerat, ait LAERTIVS [g]. Harum praedicationum duo exempla ſuppeditat PLINIVS [h].

 Narrat

s) Lib. II. ſ. 14. L. IX. ſ. 34.
t) Lib. VIII. c. 7. u) ſ. 36.
x) ib. Hinc diiudicanda ſunt, quae CHR. MAGNEN. in Democrito reuiu. p. 28. hac de re habet.
y) LAERT. L. IX. ſ. 38.
z) PORPHYR. vit. Pythag. n. 3.
a) LAERT. ſ. 39.
b) Damaſis LAERTIO l. c. dicitur, Damaſtes SVIDAE l. c. Damaſus PLINIO H. N. L. XVIII. c. 35. primum recte legi putat MENAG. ad l. c. Laërt.
c) ſ. 39. qui tamen variare ſcriptores in hac narratione prodit.
d) Placet hoc cl. I. HENR. SCHVLZIO hiſtor. medic. Per. I. Sect. II. c. 7. §. 50. p. 179.
e) Lib. IV. p. 168.
f) Apud MENAG. ad l. c. Laërt.
g) l. c. h) Lib. XVIII. c. 28. 35.

Narrat enim, *Democritum praeuiſa olei caritate ex futuro vergeliarum ortu, magna vilitate propter ſpem oliuae coëmiſſe in toto tractu omne oleum, mirantibus, qui paupertatem et quietem doctrinarum ſciebant ei imprimis cordi eſſe. Atqui vt apparuerit cauſa et ingens diuitiarum curſus, reſtituiſſe mercedem anxiae et auiae dominorum potentiae, contentum ita probaſſe, opes ſibi in facili, cum vellet, fore. Fratre quoque Damaſo metente ardentiſſimo aeſtu, orauiſſe eum, vt reliquae ſegeti parceret, raperetque de ſecta ſub tectum, paucis poſt horis ſaeuo imbre vaticinatione approbata.* Idem affirmat etiam CLEMENS ALEXANDRINVS[i]. Prior tamen hiſtoria de Thalete quoque narrata capite huius libri primo a nobis excuſſa fidem non merere deprehenſa eſt, ſine dubio ad comparandam aſtrologiae auctoritatem atque famam excogitata: poſterior infra eruditionem tanti naturae interpretis eſt, cum ruricolarum mediocri pateat experientiae. Alias rerum naturalium praedictiones narrat SVIDAS[k], qui videndus. Ita vero non pro diuino tantum haberi dignus iudicatus eſt, vocatusque ipſa ſapientia, vel quod AELIANVS[l] habet, philoſophia, ſed et ſumma rerum apud Abderitas ei commiſſa eſt, in quo tamen munere, magnis in rempublicam meritis enituiſſe, quod iactat MAGNENVS[m], apud veteres non legitur. Vitae tamen ſolitariae et theoreticae, quam practicae amantior, mature negotiis ſe ſubtraxit, et in ſolitudines ſeceſſit, ſepulchris etiam ſe abdidit, ibique, teſte LVCIANO[n], ſeclusus dies noctesque ſcriptioni vacauit: adoleſcentibus vero nonnullis ei illudentibus, et, vt illum terrerent, lemures ſimulantibus, nihil ea re motum, ne reſpexiſſe quidem, ſed continuata ſcriptione, *deſinite tandem ineptire*, dixiſſe: adeo illi perſuaſum fuiſſe, addit Lucianus, nihil animas eſſe, poſtquam ex iſtis corporibus diſceſſiſſent. Adiiciunt his multi veterum[o], Democritum, obſcuritate locorum ad contemplationem naturae neceſſaria delectatum, luminibus oculorum ſpeculo encauſtico ſua ſponte ſe priuaſſe, vt animi cogitationes vegetiores et exactiores eſſent. Alii alias rationes, vt in eiusmodi hiſtoriis fieri ſolet, afferunt, ita vero rei incertitudinem cautis aperte ſatis produnt, qua moti multi viri docti inter fabulas Mileſias hanc quoque narrationem retulerunt[p]. Nam qui rerum naturalium meditationi promouendae hanc coecitatem tribuunt, non cogitant, quod veteres vnanimi ore Democrito adſcribunt, cum plurimos ſcripſiſſe libros, tum in diſſecandis animalium cadaueribus ſummam poſuiſſe induſtriam, quorum vtrumque ſine oculorum acie fieri non poteſt. Qui vero cum TERTVLLIANO[q] hanc priuati oculorum luminis cauſam allegant, quod mulieres ſine concupiſcentia adſpicere non poſſet, non

i) Stromat. L. VI. p. 631.

k) l. c. p. 542 conf. Act. philoſ. Vol. II. p. 174. BAYLE l. c. not. K p. 273.

l) LAERT. AELIAN. CLEM. ALEXANDRINVS ll. cc.

m) l. c. p. 5. SVIDAS l. c.

n) Philopſeud. T. III. p. m. 595. LAERT. L. IX. ſ. 38.

o) GELLIVS L. X. c. 17. CICERO Tuſcul. L. V. c. 39. PLVT. de polypragm. TERTVLL. apolog. c. 46.

p) Ex veteribus id iam fecit PLVT. l. c. T. II. p. m. 246. ex recentioribus BAYLE Dict. l. c. not. L. p. 273. nouu. de la rep. des lettres 1686. Ianu. p. 155. STOLLIVS Hiſt. philoſ. mor. gent. §. 101. p. 157. HEVMANN. act. philoſ. Vol. I. p. 671. GVNDLING. Ot. P. III. c. 1. p. 51 ſeqq. Obſ. Hal. T. II. obſ. 15. p. 329. NAVDE apolog. c. 12. p. 192.

q) l. c.

non recordantur ſolitariam eius vitam, ab omni hominum conſortio remotam. Quod vero Laberius ait [r]:

Ita radiis ſolis aciem effodit luminis
Malis bene eſſe ne videret ciuibus,

et frigidum eſt, et a tantae virtutis philoſopho non credendum; et non oculorum tantum, ſed et aurium priuationem, poſtulaſſet. Recte itaque dubitans alio loco [s] de hac re loquitur CICERO, videturque cl. HEVMANNO [t] fabula inde enata fuiſſe, quod grandaeuus Democritus coecutierit. Nobis obſcurorum locorum, quem is affectabat amor occaſionem Graecis de Abderitis, in prouerbium paſſim traductis, ſplendide mentiendi, haecque excogitandi exhibuiſſe, veriſimile eſt. Democriti enim hiſtoriam hancque ipſam coecitatem in comoedia Laberium adulteraſſe innuit A GELLIVS [u], nec a vero abludit, illam locorum obſcuriſſimorum affectationem comico cuidam anſam praebuiſſe iſtam coecitatem fingendi, vt ſcenae elegantius inſeruiret. Quaecunque autem fabulae origo eſt, certe illa cum rerum naturalium, moralium, mathematicarum, anatomicarum ſtudio [x], in quod tanta diligentia incubuit Democritus, conſtare nequit. Nec melioris commatis eſt, quod a multis veterum de Democrito narratur, quacunque occaſione in riſum effuſum fuiſſe, vel quod SENECA [y] tradit, nunquam ſine riſu in publico fuiſſe. Quam male enim hoc cum ſeceſſu, vitaque ſolitaria Democriti, itemque cum acerrima cui dies noctesque, ſolus fere, et ab hominum conſortio ſeparatus, inhaeſit, rerum naturalium indagatione cohaereant, quilibet, antiquitatis praeiudicio non impeditus intelligit. Facile tamen damus AELIANO [z] et LVCIANO [a] virum acutiſſimum, et inter ſtupidi et ſtolidi ingenii homines viuentem eos inſanire dixiſſe, et amarius forte ac ridendo illis illuſiſſe, vnde eum γελαστινον, *irriſorem* ciues dixiſſe ille notat. Inter fabulas porro de Democrito hoc quoque numerare non dubitamus, quod cum BORRICHIO [b] patroni artis chemicae ſomniant, Democritum ſolitudinis otia ad metalla mutanda, et parandum lapidem philoſophicum adhibuiſſe. Ficulnea enim ſunt, quibus hoc probari intendunt, argumenta. Scripſiſſe *de lapide* librum, obiicitur; ſed is non de lapide philoſophorum diſſeruit, ſed *de lapidum virtute* [c]. PETRONIO enim monente: *omnium herbarum ſuccos Democritus expreſſit, et ne lapidum virgultorumque vis lateret, aetatem inter experimenta conſumſit.* Quae vero de eius liquore, auri potabilis architecto ſcripta quaedam chemica tradunt, Democriti nomine ſuperbientia [d], ex libris magno viro ab audaci manu ſuppoſitis ſunt,

 quae

r) GELLIVS l. c. s) De finib. L. V. c. 29.
t) l. c. u) l. c.
x) LAERT. L. IX. ſ. 37. SENECA ep. 90.
y) De ira L. II. c. 10. de tranquill. c. 15.
z) V. H. L. IV. c. 20.
a) Vit auct. T. III. p. 112 ſeq. qui feſtiue hanc fabulam, more ſuo, exagitat. Eandem reiiciunt MAGNENVS l. c. p. 11. GVNDLING. l. c. STOLLIVS l. c. p. 156. Act. phil. l. c. NAVDEVS apol. mag. acc. p. m. 188.
b) De arte Chem. p. 69.
c) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 766.
d) Edita ſunt Latino ſermone Patau. 1572. et ſuppoſititios eſſe foetus recte iudicauere CONRING de Hermet. medic. L. I. p. m. 29. FABRICIVS l. c. p. 769. SCHVLZ. Hiſt. medic. Per. I. ſect. II. c. 7. §. 53 ſeq. p. 180 ſeqq. NAVDE apologie des grands hommes accuſer de magie ch. XII. p. m. 190 ſeqq.

quae omnem fidem amittunt. Nulla vero applaufum magis meruit fabula, quam quae de Democriti cum Hippocrate conuerfatione ab epiftolarum magnis his duumuiris tributarum conditore excogitata recentiores plerosque decepit. Rem ita habe: Cum rerum omnium negligentiffimus effet Democritus, et in fepulchris ac fpeluncis folitariam vitam duceret, perpetuoque rifu folueretur, Abderitae eum melancholico furore exagitari exiftimantes, ex principibus ciuitatis fuae Amelefagoram miferunt ad Hippocratem, medicorum eius aetatis principem, apud Coos degentem, cui literas tradidere eius argumenti: Democritum mente motum infanire, vigilantem noctu et interdiu omnia ridere, et vitam nihil effe putando, transigere: volucrum cantus explorare, de inferis et daemonibus fcribere, infanaque multa tradere: cum itaque non chariffimi tantum et celeberrimi ciuis, fed in eo quoque falus publica periclitetur, rogare eos, vt ad ipfos veniat, malo medicinam allaturus. Ad has refpondit Hippocrates ambitiofo exordio vfus et magnifico artis falutaris encomio praemiffo, tandem venturum fe promifit. Itineri itaque fe parans ad amicum Dionyfium fcripfit, vt ei rei familiaris curam traderet; ad alium, vt nauem et medicamenta compararet. Somnio quoque nocte ante profectionem veritatem fibi vidit ab Aefculapio oblatam, cuius erat pediffequa opinio, quam apud Abderitas fedem fixiffe Deus monuerat, illamque non hanc fequendam Hippocrati fuaferat. Infequenti die Abderae appellens, omnes in portu congregatos inuenit incolas triftes et defperantes; qui cum animos paulifper refumfiffent, Hippocratem magnis acclamationibus per forum ad philofophi domum deduxerunt. Ibi in colle alto longis ac denfis populis nigris vmbrofo fub ampla ac humillima platano fedentem inuenit Democritum, in vefte craffa, citra humeros definente, folum, difcalceatum, fuper lapidea fede, valde pallidum ac macilentum, promiffa barba. Iuxta ipfum vero a dextra tenuis aqua decurrebat. Ipfe cum multo ornatu fuper genibus librum habebat: fed et alii quidem ex vtraque parte adiacebant, accumulata etiam erant animalia multa, per totum refecta. Et ipfe aliquando concitate incumbens fcribebat, aliquando quiefcebat, fecum meditans, deinde exfurgens deambulabat, et vifcera animalium infpiciebat, moxque rurfus defidebat. Haec Hippocrati non fine planctu oftendentes Abderitae, Democriti infaniam deplorabant; verum Democritus cum id audiffet, magnis cachinnis ridebat et explodebat, caputque frequenter concutiebat. Acceffit Hippocrates virum propius et falutauit, Democritus, audito Hippocratis nomine, eum affidere iuffit, caufamque aduentus interrogauit, qua leuius expofita in prolixum cum eo colloquium defcendit, in quo de rifus eius ac ftudiorum ratione et caufa philofophatus eft, feque hominem ridere, dementia quidem plenum, rectis autem actionibus vacuum, in omnibus confiliis pueriliter ac ftulte fe gerentem, et nullius vtilitatis gratia labores nunquam abfoluendos tolerantem, dixit, idque prolixa oratione exemplis vitae humanae plurimis illuftrauit, obiectiones Hippocratis repreffit, feque recte infa-

insaniam hominum sanos se somniantium ridere probauit. Quae ita mirifice ceperunt Hippocratem, vt non tantum sapientiorem se reddidisse Democritum fateretur, sed et Abderitis virum esse illum sapientissimum, qui solus potentissimus sit, homines prudentes facere, profiteretur, et insanos ac desipientes Abderitas esse iudicaret: amicitiam quoque cum Democrito initam literarum continuaret commercio. Et ex hac conuersatione factum esse, quidam volunt, vt Hippocrates inter Democriti discipulos referretur. Haec summa et argumentum epistolarum illarum est, inter Hippocratis opera [e] extantium, quas non tantum repetunt THOM. STANLEIVS [f], CHRISTIANVS THOMASIVS [g] et CHRYSOST. MAGNENVS [h], sed et pro genuinis habent, totique narrationi fidem adiiciunt. Ad quam tamen euertendam non alio argumento opus est, quam vt cautus, et historiae rhetorices veteris non ignarus lector ipsas epistolas attente legat, certi enim sumus, vix vna perlecta manibus palpaturum, confictas eas esse a sophistis, eorumque artes vbique detegi. Quis enim ipsis Abderitis simplicior credat, tanta arte locorum descriptiones, circumstantiarum ad rem minime facientium enarrationes, affectatosque eloquentiae flores adhibuisse Hippocratem, et oratoris hoc veteris opus esse, quaesita artis elegantia et imprimis acutorum dictorum et sententiarum philosophicarum cumulis lectoris aures demulcere, illique placere conantis, non luculentissime deprehendat? Illos enim eiusmodi fabulas ingenii artisque causa excogitasse, magnisque viris affinxisse, supra exemplis et QVINTILIANI auctoritate demonstrauimus. Nec meliores sunt reliquae fabulae circumstantiae. Nemo enim veterum, de tanto viro toties mentionem facientium, hoc Democriti cum Hippocrate narrat colloquium, quod minime factum esset, si vel vmbram veritatis in his omnibus vidissent, vel eo, quo fingitur, tempore, epistolae fuissent scriptae. Adeo quoque male pleraque cohaerent, fucoque etiam et specie veritatis immo verisimilitudinis quoque carent, vt manibus fabula palpari queat. Incautus quoque epistolarum architectus adeo personarum characterem, quem effingere voluit, oblitus est, vt eandem et rerum et verborum imaginem in Democriti et Hippocratis epistolis referat, eamque talem effingat, qualis Sec. II. vel III. post C. N. in rhetorum scholis solebat depingi. Tacemus, Hippocratem eo tempore nondum ea fuisse celebritate, vt medicorum princeps haberetur. Quibus rationibus facile addi possent plures a magnis et exacti iudicii viris SCALIGERO [i], MENAGIO [k], BAYLIO [l], CLERICO [m], HEVMANNO [n] allatae, nisi hae ad eiiciendam ex Democriti historia fabulam sufficerent. Neque tamen occasionem captasse epistolarum architectum ex Democriti historia negamus. Non enim caret similitudine veri, Democritum ciuium suorum stultitiam exagitantem, et vanitatem Graeciae delirantis ridentem, solitudinem

e) T. II. p. 901 seq. ed. Lind.
f) P. X. p. 889 seqq.
g) Hist. sapient. et stult. T. II. p. 8 seqq.
h) l. c. p. 24.
i) Epist. CCCVI.
k) Ad l. c. LAERT.
l) l. c.
m) Hist. medic. P. I. L. III. c. 31. p. 458.
n) Act. erudit. 1713. p. 458. Act. philos. l. c.

dinem etiam quaerentem, et in iis artibus ac disciplinis senescentem, quas non capiebant Abderitae, crassis his ingeniis ex arte nimia insanire visum esse. Cumque Hippocrates Democritum conueniendi occasionem habuisse, eiusque de naturali scientia merita cognouisse, sicque Abderitarum de eo iudicium improbauisse, ex LAERTII [o] atque AELIANI [p] testimoniis constet, probabile est, inde primum fabellam ad exagitandam Abderitarum simplicitatem excogitatam, sicque traditione auctam comtiusque ornatam tandem ab oratore aliquo hoc vestitu in scenam fuisse productam, rumusculo vetusto in artificiosam historiam commutato. Id enim in veterum philosophorum historia saepius euenisse pluribus hactenus exemplis probauimus: et ipsa Democriti vita testis est, huiusmodi fabularum plena. Inter quas merito numeramus etiam magiae, quod obiectum ei est crimen, quod libros aliquos magicos, apud veteres ei suppositos [q] peperit, qui PLINIVM [r] seduxere, vt inter auctores magicos eum referret, grauiter ideo reprehensum a GELLIO [s], *quod multa vana atque intoleranda auribus quasi a Democrito scripta tradiderit.* Orta vero sine dubio criminis huius suspicio partim ex Abderitarum simplicitate, rerum naturalium cognitionem pro magica eruditione habentium, partim ex disciplina, qua institutus est in iuuentute, Magorum. Quae enim ex VITRVVIO [ſ] afferuntur, Democritum in commentario, quod inscribitur χειροκμήτων [ſſ] visum fuisse annulo signantem cera molli, quae esset expertus, ad magiae portenta pertinuisse PLINIO [t] nimis in his credulo assentiri poterit nemo, qui rem recte examinat, et physiologiam Democriti considerat, magiae prorsus aduersam [u]. Vnde merito miramur, acutissimo Baelio aquam in absoluendo a magiae obiectione Democrito haesisse. Vnanimi vero ore veteres ingenii excelsi et ad magna quaeuis nati elegantiam, iudicii vim acutissimam, eloquentiam acrem et viuam, scientiarum etiam haut vulgarium eruditionem vere summam, laudem etiam vitae philosopho dignae et a virtute non diuiantis ei tribuunt, quorum testimonia collegit MAGNENVS [v]. Castitatis vero testimonium illud allegant, quod a feminarum consortio et connubio abstinuerit. Venerem enim damnasse, vt in qua homo alius resiliret ex homine, PLINIVS [w] et TERTVLLIANVS [x] testantur: ex quibus recte colligitur, coelibem eum vitam transegisse, quam itineribus potiorem partem traducendo, matrimonio impedire non potuit. Protagoram quidem a quibusdam eius filium dici ait MAGNENVS [y], verum hoc falsum esse, in sequentibus

o) l. c. f. 42.
p) Lib. IV. c. 20.
q) LAERT. l. c. GELLIVS L. X. c. 12.
r) Lib. XXIV. c. 17. L. XXX. c. 1.
s) l. c.
ſ) Lib IX. c. 3.
ſſ) Incerta lectio vid. OLEAR. ad STANLEIVM p. 901. FABRIC. l. c. p. 769.
t) L. XXIV. c. 17. Recte opponitur Plinio SOLINVS polyhist. c. 3. qui de lapide catochite ita: Accipimus Democritum Abderitem ostentatione scrupuli huius frequenter vsum ad probandam occultam naturae potentiam in certaminibus, quae contra Magos habuit. Ex quo loco constat, cum Magis eum certauisse, iisque non magica, quod vult Baelius, sed physica opposuisse.
u) Plura dabit NAVDEVS l. c. p. m. 199 seqq.
v) p. 24 seqq. w) L. XXVIII. 6.
x) De anima c. 27. CLEM. ALEX. paedag. L. II. p. 193. GALEN. in VI. Epidem. comm. 3. p. 478. quem adducit BAYLE l. c. p. 271. not. H.
y) l. c.

tibus dicemus. Non tacendum tamen eſt, narrare veteres quaedam de Democrito, quae vel ſuperſtitione corruptum, vel fraudis machiauelliſticae et ad decipiendum popellum excogitatae reum produnt: quale eſt, quod tradit PLINIVS[z], docuiſſe eum, ſi quis extrahat ranae viuenti linguam nulla alia parte corporis adhaerente, ipſaque dimiſſa in aquam imponat ſupra cordis palpitationem mulieri dormienti, quaecunque interrogauerit, vera reſponſurum; qualia plura in libro περὶ ἀντιπαθῶν poſuiſſe dicitur[a]. Adeo tamen haec phyſiologiae Democriteae repugnant, vt non dubitemus in hac quoque parte Democritum abſoluere[b], opprobrium hoc eiusdem cum magiae accuſatione generis eſſe putantes. Scripſit Ionica dialecto[c] plurima, quae in tetralogias diuiſit Thraſyllus[d], perinde, vt Platonica, Callimachus autem vocum ſingularium explicatione illuſtrauit[e]. Illa partim naturalem et moralem philoſophiam tradidere, partim humanitatis diſciplinas explicuere et hiſtoriam. Multa quoque ei ſuppoſita ſunt. Quorum omnium indicem poſt LAERTIVM, MAGNENVM[f], et STANLEIVM[ff] omnium diligentiſſime exhibuit FABRICIVS[g]. Inter ea ſine dubio excelluit, magnum digeſtum de vniuerſo. Dolemus vero vehementer a tanto viro ne vnum quidem librum ſupereſſe νοθείας non ſuſpectum vel conuictum. Ad extremam ſenectam perueniſſe[h], inter veteres conſtat, de annorum vero numero diſſentiunt. Centum annos ſuperaſſe dicit LAERTIVS[i], quod et hiſtoria vitae eius veriſimile facit, vnde audiendus non eſt DIODORVS SICVLVS[k], XC annos ei tribuens. CIV annum ei attigiſſe Phlegon dicit et LVCIANVS[l], CENSORINVS[ll], ad CVIII, Hipparchus[m] ad CIX perueniſſe perhibent. De mortis vero genere non minor apud veteres diſcordia. Rem ita exponit Hermippus[n]: cum ſenio iam deficeret, et fini vitae iam appropinquare videretur, ſollicitam maxime id ſororem eius habuiſſe, ne Cerealia ſacra mors eius interpellaret, metuentem. At eam bono eſſe animo iuſſiſſe Democritum, panes modo calidos quotidie ſibi afferret, praecipientem, hos vero naribus admouendo ita vitam prolongaſſe, donec feſti dies tres praeteriiſſent: quo facto ſine dolore animam exhalauiſſe, publicis ſumtibus elatum. Alii mellis odore vitam per Theſmophoriorum[o] feſtos dies ſuſtentaſſe, tuncque voluntariam mortem in-

edia

z) L. XXXII. c. 5.

a) COLVMELLA de re ruſt. L. XI. c. 3. p. m. 618. vbi remedium eius antipatheticum contra erucas enumeratur.

b) Veriſimile tamen eſt, et iſtorum quo viuebat Democritus temporum genio conueniens, philoſophum arcana naturae multa, quae detexit, non cuiuis aperuiſſe, vt maiorem homine eruditionem prae ſe ferret, vt Empedocles, Epimenides aliique ex veteribus fecere.

c) Praeter rem tamen inde colligit CLERICVS Hiſt. medic. P. II. L. 2. c. 6. p. 98. Mileti fuiſſe oriundum.

d) LAERT. L. IX. ſ. 38.

e) SVIDAS l. c. IONSIVS de Scr. hiſtor. philoſ. L. II. c. 5. p. 141.

f) l. c. p. 13 ſeqq.

ff) l. c. p. 901 ſeq.

g) l. c. p. 763. Platonem Democriti libros comburere voluiſſe, famae inuidia ductum, ſed impeditum fuiſſe ab amicis refert LAERTIVS L. IX. ſ. 40. Idem exſecutum fuiſſe Ariſtotelem, MAGNENVS l. c. p. 23. ait, ſed ſine teſte, recte ideo notatus BAYLIO l. c. not. Q.

h) CICERO de ſeneſt. c. 7.

i) ſ. 39.

k) Biblioth. L. XIV.

l) De longaeu. T. II. p. 829.

ll) De die nat.

m) LAERT. L. IX. ſ. 43.

n) ibid. ATHENAEVS L. II. p. 46. SVIDAS l. c. BAYLE l. c. not. E.

o) De hoc feſto vid. MEVRSIVS in Graec. feriata. POTTER. Archaeol. graec. L. II. c. 20. p. 378.

edia accelerasse sibi volunt. ANTONINVS [p] vero, qui pediculari morbo eum obiisse ait, Pherecydem cum Democrito confudisse videtur. Fuere Democriti inter veteres noti complures [q], inter quos Abderita omnium celeberrimus est, a CELSO [r], vir iure magni nominis, recte appellatus, qui veritatis et scientiae rationem reliquis omnibus praetulit: vel eo nomine laudandus, quod scripta senex recognoscere, et emendare, quam veritati obesse maluerit: ex quo liber eius, κρατυντήρια dictus, enatus est [s].

Logica Democriti.

§. XX. Philosophiam maxime excoluit Democritus naturalem et moralem, rationalem ex instituto non attigit; quaedam tamen docuit, quae cum Pyrrhoniis valde grata fuerint, paucis enarranda sunt. Ea nobis seruauit SEXTVS EMPIRICVS [ss], suntque sequentia:

I. Nihil in iis, quae sunt, verum est, praeter atomos et inane: quae itaque esse existimantur, et reputantur sensilia, nihil sunt reuera, sed atomi soli et inane.

II. Nos autem, re ipsa quidem nihil veri intelligimus, sed quod nobis se obiicit, ex affectione corporis, et eorum, quae ingrediuntur, et ex aduerso obsistunt.

III. Ex hac regula constat, hominem longe a vero abesse.

IV. Nihil quidem vere scimus, sed est singulis opinio, prout res quemque affecerit.

V. Cognitionis duae sunt species, altera genuina, altera tenebricosa: et tenebricosae quidem sunt haec omnia, visus, auditus, olfactus, gustus, tactus. Genuina autem, quae est secreta.

VI. Quando tenebricosa non potest amplius nec minimum videre, nec audire, nec odorari, nec gustare, nec tactu sentire, ad subtilius (nempe rationem) confugiendum est.

VII. Verum itaque quaerendum est, in motu cogitationis.

VIII. Demonstrationis tamen difficilis et obscurus labor est.

Fundamentum Logicae huius Democriteae ex eius physiologia patebit, qua res omnes ex atomis constant, reliqua omnia, eorumque formae ex eorum dispositione, ordine, et constitutione particularum indiuisibilium oriuntur, quae sensu quidem percipi, non vero rationibus ita, vt sensus cognoscit, demonstrari possunt, sed meditatione elicienda sunt. Perceptio enim ista cum in solis sensibus sit, adeoque in ipso obiecto non existat, ratio de ea dari non potest, iuxta Democritum alia, quam hypothesi de atomis et inani, id quod in sequentibus amplius explicabimus. Hinc ratio deducenda est, cur veritatem profundo demersam puteo dixerit. Conclusisse vero has iudicandi leges certis canonibus, (qua in re imitatus eum est Epicurus) coniici potest ex allegationibus veterum, qui passim canones Democriti logicos [t] laudant. Nec obstat, quod obiicit cel. FABRICIVS [u], memorari

p) De se ipso L. III, §. 3.
q) Vid. IONSIVS de script. hist. phil. L. I. p. 25. MENAG. ad LAERT. l. c.
r) L. II, c. 6.
s) LAERT. L. IX, s. 47. SVIDAS hac voce. SEXT. EMPIR adu. mathem. L. VII. s. 136.
ss) Adu. Math. L. VII. s. 135. L. VIII. s. 139. 327. LAERT. L. IX. s. 44.
t) SEXTVS ll. cc.
u) Ad l. c. s. 138.

rari inter titulos physici argumenti a LAERTIO [v] canones περὶ λογικῶν, nam ad physicam quoque eos partem retulisse Democritum, Epicuri exemplo disci potest, qui canonicam appendicem physicae esse voluit.

§. XXI. Pysiologiam a Leucippo acceptam sic consummauit Democritus. *Physiologia Democriti.*

I. Nihil ex eo, quod non est, fit, neque in id, quod haudquaquam est, corrumpitur [w].

II. Quicquid igitur est, ex principiis per se subsistentibus oriatur, necesse est.

III. Omnium itaque rerum principium sunt, atomi, et inane [x]. Corpora enim vel ex atomis consistere oportet, vel ex nihilo, quia ad nihilum diuidi possent, id vero impossibile [y].

IV. Neutrum horum principiorum ex altero fit, sed ipsum commune corpus est principium omnium, magnitudine solum partium differens, atque figura [z].

V. Atomi plenum constituunt, quod solum ens est, et solidum, nonens inane et rarum [a]. Non enim ens magis est, quam non-ens, nec corpus magis quam non-corpus. Ita quidem Eleaticis antiquioribus se attemperasse posteriores huius scholae doctores, supra iam monuimus, etsi reuera infinita rerum principia ponerent. Probe vero intelligendum est, quo sensu vacuum non-ens dixerit Democritus. Non enim non ens aequipollet nihilo, hoc enim sensu non potuisset admittere vacuum, quod ex nihilo nihil fieri existimabat, illud vero reuera existere asserebat, licet diuersae prorsus naturae ab atomis. Non-ens itaque corpori oppositum est, indiuisibili, et vacuo locoque interno carenti: nec putabat aliter constare posse motum atomorum, nisi admitteretur vacuum, hactenus a physicis ex naturae finibus exterminatum, de quibus vacui a Democrito reducti causis pluribus videndus est SCIPIO AQVILIANVS [b]. Neque vero principium proprie est vacuum, sed tantum ad principium, quod atomi constituunt, requiritur. Caue vero vacuum cum aëre cum MAGNENO [c] confundas, et inter vacuum et inane ita distinguas, vt illud sit imaginarium spatium, hoc inane, siue aër, vbi tanquam in medio indifferenti omnes qualitates se manifestarent. Iuxta Democritum enim et Epicurum vacuum et inane idem sunt, et corporibus opponuntur, quae in vacuo mouentur, aër vero ex atomis, teste LAERTIO [d] gignitur, licet concretio sit, ex qua tanquam ma-

LIl IlI I 2 teria,

v) l. c. f. 46.

w) LAERT. f. 44. ARISTOT. physic. L. I. c. 4. PLVTARCH. adu. Coloten. T. III. p. m. 412. conf. GASSENDVS philosoph. Epicuri Sect. II. c. 5. p. m. 248.

x) ARISTOT. phys. L. I. c. 6. CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 37. veterumque plurimis, quos ex parte laudat CVDWORTHVS Syst. int. c. I. §. 6. p. 9. et MOSHEMIVS ad h. l. ORIG. philos. c. XIII. p. 91. et WOLFIVS ad h. l.

y) Prolixius id demonstrant MAGNENVS l. c. p. 176. et AQVILIANVS c. X. p. 43. sed scholastice et obscurius; eleganter et perspicue GASSENDVS l. c. Sect. II. c. 5. p. 238 seqq.

z) ARISTOT. physic. L. III. c. 4. ratio est natura oppositorum. Neque tamen ita principium aliquod compositum constituunt, quia vacuum nonens est, quod naturam principii ingredi nequit, licet ad constituendas atomos inter principia rerum necessario requiratur.

a) ARISTOT. metaphys. L. I. c. 4.

b) l. c. c. VIII. p. 32 seq.

c) l. c. p. 37. 42. et imprimis disp. II. c. 6. pr. 2. p. 370.

d) L. IX. f. 44.

teria, alia generentur. Loca vero a MAGNENO [e] adducta contrarium probare, quilibet videt, et recte notauit OLEARIVS [f].

VI. Infinita vero sunt ambo, numero atomi, vacuum magnitudine. Ita Democritum statuisse, ARISTOTELES [ff], LAERTIVS [g], PSEVDO-ORIGENES [h] aliique ex veteribus testantur. Quae licet satis clare innuant, ad solam causam materialem respexisse Democritum, causis efficiente et finali praetermissa [i], non alienum tamen a mente Democriti visum fuit IO. FRANC. GRANDIS [k] per infinitum inane Deum intelligi, in quo omnia moueantur: id quod a constitutione physiologiae Democriteae tantopere abit, vt eam plane euertat. Nullo enim modo vacui infiniti notio Democritea Deo adplicari potest, nisi ipsa principii huius subuertatur natura et ratio. Mouet tamen hic quaestionem AQVILIANVS [l] satis spinosam et difficilem, vtrum in via methodoque Democriti sit principium in genere causae efficientis, et si est, quodnam sit? Quae vero ex studiose collectis obscuris vagisque veterum narrationibus tandem elicit, huc redeunt, coelestia casu, caetera vero natura euenire, naturam vero, quam LAERTIVS [ll] vocauit, Democritum nominare necessitatem; casu autem euenire, adeoque carere efficienti causa atomorum concursum, nec esse principium tertium efficiens re distinctum a duobus illis materialibus, sed haec ipsa materialia alia atque alia ratione sumta, et materiale esse et efficiens principium rerum: quam vero necessitatem dixerit, non explicuisse [m]. Recte haec dici, non ipsa tantum systematis Democritei natura et constitutio probat, quae animae mundanae Pythagorae, Platonis, aliorumque vacuum infinitum inane opponebat, de alia causa non sollicita; sed et ARISTOTELES [n] diserte testatur, qui, postquam indignum philosopho dixerat, nullam rationem causarum naturalium afferre, nisi hanc, hoc semper ita fuisse, et fieri, ad hoc, addit, principium Democritus refert naturae causas, sic et antea factum esse: aeternitatis autem non putat rationem habendam principii. Ex his enim sole meridiano clarius est, Democritum de causa efficiente, quae atomos in infinito inani moueret, non fuisse sollicitum [o].

VII. Atomorum proprietates duae sunt, figura et magnitudo. Figura quidem infinitae sunt, angulares, non angulares, rectae, rotundae, quaedam laeues sunt, asperae aliae, quaedam hamulatae, aliae curuatae et quasi aduncae [p]. Quantum ad magnitudinem, adeo exiguae sunt, vt oculis haut pateant, soliditas ea est, vt indiuidua sint, neque pati aut alterari queant [q]. Et in hoc quo-

e) ll. cc.

f) Ad STANLEIVM p. 904.

ff) De gener. L. I. c. I. L. V. c. 8. Phys. L. I. c. 6. de coelo L. III. c. 4.

g) L. IX. §. 44.

h) c. XIII. p. 91.

i) Conf. GASSEND. philos. Epic. Sect. II. c. 5. p. 187.

k) Differt. phil. et crit. I, conf. MORHOF. Polyhist. T. II. L. II. P. I. c. 7. §. 8. p. 185.

l) l. c. c. IX. p. 35.

ll) De rer. nat. L. II.

m) Conf. tamen p. 77. vbi ex LAERTIO L. IX. §. 45. notat, vertiginem atomorum esse istam necessitatem.

n) Physic. L. VIII. c. 1.

o) Intrinsecam rationem pete ex thesi XV.

p) CICERO de nat. Deor. L. I. c. 24. ARIST. L. I. c. 6. conf. AQVILIAN. l. c. p. 44. MAGNENVS disp. II. c. 3. pr. 26. p. 215. GASSENDVS phil. Epic. Sect. II. c. 7 p. 257.

q) CICERO de fin. L. I. c. 6. PLVTARCH. de plac. phil. L. I. c. 16. LAERT. L. IX. §. 44.

quoque Democriti mentem peruertit MAGNENVS [r], qui atomos eius cum elementis Empedoclis turpiter confundit, qui tamen particulas minimas ante elementa ponebat, differentes vero ab atomis Democriti, vt alibi dictum. Elementi itaque vox hic aliud nihil significare potest, quam primum, ex quo res fiunt, principium.

VIII. Atomus atomo grauior est, pro mole, qua se inuicem superant [s]. Pondus quidem habere atomos, Epicurum demum, PLVTARCHVS [ss] ait, dixisse, sed Aristotelis contrarium asserentis testimonium deferendum non esse, natura systematis Democritei suadet.

IX. Omnibus vero aliis qualitatibus atomi destiuuntur, neque albae sunt, neque nigrae, neque calidae, neque frigidae, neque dulces, neque amarae. Hac assertione systema Democriti et Epicuri atomisticum ab omnibus aliorum philosophorum ante eos systematibus, in quae particulae minimae receptae fuere, sed qualitatibus indutae, distinguitur. Qualitates enim omnes ex diuersa earum inter se coniunctione, ordine, situ et dispositione deriuabat, vt postea dicemus. Aliter quidem AQVILIANVS [t], qui locis quibusdam ARISTOTELIS [u] inductus, Democritum non omnibus qualitatibus atomos priuasse contendit, sed id ab Epicuro demum factum esse, LVCRETIO [v] auctore statuit. Verum fallitur vir doctus, qui in explicandis veterum physicorum systematibus solum fere Aristotelem ducem elegit, neque eius tamen semper recte assecutus est sententiam. Aristoteles enim istis locis more suo contra Democritum disputat, et ex concessis contraria eius principiis sequi, adeoque ea constare non posse ostendere vult [w]: quae ratio definiendi de mente philosophorum per consequentiam prorsus peruersa et reiicienda est. Maiori forte verisimilitudine dici posset, Democritum atomis vitam tribuisse, quam iis abstulit Epicurus, certe non incommode, ita Democritum praecepisse, videri putat P. BAYLE [x], sic enim multis occurrisse difficultatibus, quibus systema premitur atomisticum. Quam sententiam praeter AVGVSTINI [y] locum PLVTARCHVS [z] confirmare videtur, qui Democritum dixisse, refert, omnia quandam habere animam, etiam cadauera, quod haec semper perspicue aliquid obtineant caloris et sensus maiori parte exspirata. Propius vero systema Democriti intuentibus patescet, vim illam vitalem et spiritalem ab ipso atomorum rotundarum, subtilissimarum et minimarum motu, qui ignem constituit, reliquisque atomis mouendi principium exsistit, non differre: nec aliud vult Plutarchi locus, quam istud caloris principium omnibus inesse, qua ratione et Hippocratem et Heraclitum quoque docuisse, suo loco audiemus.

 X.

r) l. c. p. 43.
s) ARISTOT. de generat. L. I. c. 8.
ss) l. c.
t) l. c. p. 50.
u) De gener. et corrupt. L. I. c. 8. T. I. p. 396.
v) l. c.
w) Scilicet disputat contra Democritum a calidarum particularum dispositione calorem deriuantem, et inde concludit, alias quoque qualitates adesse atomis debere, more vero suo Democriti sententiam peruertit, qui non figurae rotundae, sed eius motui calorem tribuit.
x) Dict. T. III. art. Leucippe, not. E. p. 100.
y) Ep. 58. vel 118. c. 28. ed. Bened. quod placuit quoque FABRICIO ad SEXT. L. IX. s. 113. not. E.
z) De plac. philos. L. IV. c. 4.

X. Atomi illae, siue prima corpora assidue in infinito inani mouentur, in quo nihil summum, nec infimum, nec medium, nec vltimum, nec extremum [a].

XI. Motus ille initium non habet, sed ab omni fuit aeternitate. Tacite hac thesi ab isto motu causam efficientem remouisse Democritum supra ex Aristotele probauimus, et Epicuri systema confirmat. Cum enim in vniuerso causae rationem nihil habeat, praeter atomos et inane, causa quoque efficiens nulla esse potest.

XII. Motus ille vnius tantum est generis, nempe obliquus [b], cum enim grauitatem atomis tribueret Democritus, naturalis illis motus, quo recta linea descendunt grauia, tribuendus erat. Vidit difficultatem hac in parte systematis atomistici latentem Epicurus, scilicet ita nunquam fore, vt atomi se attingerent, hinc duplicem excogitauit motum, directum, et declinationis, quo ita alliduntur inuicem, vt sibi implicatae tandem haereant. Ad haec vero non attendit Democritus, quae causa videtur fuisse, cur Epicurus nugarum censorem Democritum appellauerit, cum tamen totum fere systema physicum ei acceptum referre debeat [c]. Caue tamen cum motu circulari motum atomorum directum confundas: ille enim tum demum oritur, vbi vortice suo agitatae atomi a centro refugiunt.

XIII. Corpuscula in hac regione vel spatio agitata concrescunt, vel in se mutuo impingunt, vel resiliunt et separantur, quo genere collisionum et agitationum res omnes formantur: atque ita, quicquid aut est, aut fit, naturalibus fit aut factum est ponderibus et mensuris [d].

XIV. Rapidissimo isto et naturali atomorum motu qui necessaria ratione illis inest, omnia creantur et fiunt [e].

XV. Haec necessitas fatum est, et iustitia et prouidentia, quae mundum condidit, quae nihil aliud est, quam resistentia, latio et percussio materiae [f]. Probe haec assertionum dyas tenenda est, quibus tota fere in Democriti schola atomorum hypothesis inaedificata est. Hoc enim rapidissimo motu omnium phaenomenorum rationem pandebat. Necessitatem vero dum vocat, apertum est, intrinseca atomis eam natura et virtute inesse ab aeterno, statuisse: id quod confirmat, quod paulo supra diximus, Democritum de causa efficienti motus non fuisse sollicitum. Cum enim atomos aeternas statueret, iisque intrinseca naturae necessitate motum inesse diceret, causa efficiens alia ad hanc hypothesin non requirebatur. Caute itaque audiendus est Democritus, de iustitia, prouidentia, creatore mundi disserens. Nihil enim horum ad Deum, sed ad materiae tantum particulas motas referendum esse, ex dictis est manifestissimum. Motus vero ille, non directus tantum est, sed praecipue circularis, siue vertigo atomorum, a centro suo resilientium, sicque inuicem haerentium, quam necessitatem vocasse, refert LAERTIVS [ff].

XVI.

a) ARISTOT. de coelo L. III. c. 4. CIC. de fin. L. I. c. 6.

b) STOBAEVS eclog. phys. L. I. c. 23. p. 40.

c) Conf. BAYLE l. c. not. O. p. 272.

d) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 38. LAERT. l. c.

e) LAERT. l. c.

f) STOBAEVS l. c. c. 8. p. 10.

ff) s. 44. SEXT. EMPIR. adu. mathem. L. IX. s. 113.

XVI. Res itaque omnes ens vnum sunt, solis enim atomorum differentiis inter se discernuntur.

XVII. Differentiae hae tres sunt: figura, ordo, situs atomorum, quibus res omnes constant [g]. Accommodasse se Democritum Eleaticae philosophandi viae, supra monuimus, cum vero innumera rerum visibilium esset varietas, cuius causa explicanda erat, ad variam corpusculorum indiuiduorum dispositionem, qua inter se coniunguntur, confugit, et atomos tantum rerum substantiam exhibere, reliqua solo ordine, figura, et combinatione atomorum differre, adeoque realem essentiam non habere statuit. Quae mens est decreti Democritei a LAERTIO [h] memorati, ποιητὰ νόμιμα εἶναι, φύσει δὲ ἄτομα καὶ κενόν: cuius sensum non vidit interpres, alio enim loco LAERTIVS [i], clare indicat, quae ista ποιητὰ sint, qualitates nempe rerum, quas inesse putabant particulis minimis physici ante Democritum, ille negabat rebus inesse, sed sola dispositione ac ordine atomorum dicebat oriri. Ita enim: Δημόκριτος τὰς ποιότητας ἐκβαλών· ἵνα φησὶ νόμῳ ψυχρὸν, νόμῳ θερμὸν, αἰτίῃ δὲ ἄτομα καὶ κενόν. *Democritus qualitates eiecit, dicit enim: dispositione calidum et frigidum, vere et realiter vero atomi et vacuum,* vbi pro αἰτίῃ ἐτεῇ, id est realiter vereque, legendum esse, ex SEXTO EMPIRICO [k] patet, vbi ita Democriti decretum adducitur, νόμῳ, *opinione ex atomorum dispositione orta, dulce est, et amarum, opinione frigidum et calidum, opinione calor,* ἐτεῇ *vere autem atoma et inane. Quae autem existimantur,* (νομίζεται) *et reputantur sensilia, ea non sunt reuera* καθ' ἀλήθειαν [l], *sola autem sunt atoma et inane.* Quae ex iis, quae de qualitatum origine mox dicentur, ampliorem lucem capient. Νόμον autem eleganter dixit, non tantum, quod reales esse qualitates plerique putent, et opinione sibi entia vera fingant, sed quod atomi quoque ita disponantur, (νέμεσθαι) vt inde eiusmodi opinio exsurgat. Ita vero Democritus antecessorum quidem adoptabat placita, qui opinione, sed mere imaginaria, res sensibiles constare docebant, sensuum fidem vehementer offendentes: quia vero sensibus perceptionem istius νόμου et dispositionis atomorum variae concedebat, tam insulse, ac Xenophanes et Melissus, vel Zeno, philosophari non videbatur. Ex his vero iudicari possunt, quae de hoc asserto dixere MAGNENVS [ll] et GASSENDVS [m].

XVIII. Generatio itaque oritur, si illae congregantur atomi, quae ad rem constituendam dispositionem habent debitam; quarum si situs et ortus variantur, fit alteratio, atomis vero separatis inuicem et solutis fit corruptio

g) ARISTOT. metaphys. L. I. c. 4.

h) L. IX. s. 45.

i) s. 72.

k) Pyrrhon. hypotyp. L. I. c. 30. s. 214. conf. FABRIC. ad h. l. et quos ex veteribus laudat, conf. adu. logic. L. I. s. 135. 368. L. II. s. 6. 184. adu. Music. s. 53.

l) Ita etiam HESYCHIVS, ἐτεῇ ἀληθῶς, ἀληθῶ.

ll) Peripatetica cum Democriteis confundit MAGNENVS, qui certae naturae leges et proportiones inter agens et patiens νόμῳ intelligi putat l. c. disp. III. c. 3. p. 436. Democritus enim agens et patiens idem esse statuebat.

m) Animad. par. p. 251. qui putat, per metaphoram a legibus humanis dici, legeque quasi censeri omnia. Simpliciter ad virtutem vocis, νέμειν, attendendum est, quod certa dispositione et ordini aliquid tribuere norat. Hinc νόμος postea recte opinio dicitur, quatenus ἐτεῇ opponitur, conf. MENAG. ad l. c. Laërt. et STANLEIVS p. 906. quibus praeiuit GALENVS elem. L. I. c. 2.

ruptio [n]. Ex quibus ſequitur: idem et ſimile eſſe, agens et patiens [o], nempe atomos, in quo a reliquis philoſophis diſſentit Democritus.

XIX. Atomis pluribus rei vni accedentibus, fit augmentatio, decedentibus, fit diminutio [p].

XX. Infinitae ſunt atomi, numero et figura, vnde tot rerum naturalium ex iis compoſitarum infinitisque inter ſe modis iunctarum oriuntur diſcrimina [q].

XXI. Verum id omne eſt, quod ſenſibus apparet, res vero ſenſibus apparentes ſibi aduerſae inuicem ſunt, et numero infinitae [r]. Ita obiectiones, quibus Eleaticos premebant aduerſarii, eludebat Democritus, ſenſibus veritatem et fidem tribuendo. Dicis tamen gratia hoc aſſeruiſſe, ex iis, quae §. antecedente de canonica eius diximus, clarum eſt. Scilicet ſenſationes veras eſſe, non negabat Democritus, ſed non habere obiectum reale, ſed in ſolo ſenſu animique opinione haerere putabat, ſicque opiniones et aſſerta inter ſe diuerſiſſima coniungebat, ſenſibus veritatem tribuendo, licet aſſereret, veritatem in puteo demerſam latere, vt ait CICERO [s].

XXII. Cum praeter atomos et inane nihil reale verumque ſit, ſed cuncta figura, ſitu, ordine et diſpoſitione corpuſculorum conſtent, et pro eius variatione quoque varient, inde ſequitur, qualitates non ineſſe atomis, ſed in earum varia, quam patiuntur, diſpoſitione [ſſ].

XXIII. Hinc ratio quoque petenda eſt, cur varie ſenſus afficiantur, ita vt dulce videatur, quod amarum eſt alii etc. ſenſationes enim iſtae non rebus ipſis inſunt, ſed ex varia atomorum diſpoſitione et ordinatione oriuntur, quae aliter hos afficit, aliter illos [t]. Conferenda haec ſunt cum Cyrenaicis, ſimiliter, ſed alia hypotheſi nixis, de ſenſationibus philoſophantibus. Carteſium vero et ſequaces hanc Democriti viam ingreſſos eſſe, nemo neſcit, recteque notauit P. BAYLE [u].

XXIV. Mundi in infinito dantur infiniti, ſecundum omnes circumſtantias [v]. Notiſſimum in phyſicorum veterum, imprimis Ionicorum ſcholis dogma, quos veteribus illud ſuffuratos eſſe clamabat Democritus [w]: qui tamen ipſe ſecundum hypotheſin ſemel electam aliter ſtatuere non poterat.

XXV. Horum mundorum nonnulli inter ſe non ſolum ſunt ſimiles, ſed vndique perfecti et pares, vt inter eos ne minimum quidem interſit [x]. Nonnulli vero inaequales ſunt, ſole lunaque deſtituti: in quibusdam vtrumque lumen maius noſtris et in aliis plura. Inaequalia inter ſe mundorum ſunt interualla, et plures alicubi, alibi pauciores.

XXVI.

n) ARISTOT. de gener. et corrupt. L. I. c. 2. conf. AQVIL. l. c. p. 59. 77.
o) ARIST. l. c. c. 7.
p) l. c. c. 2. 3.
q) ib. c. 1 de coelo L. III. c. 4.
r) ibid. PLVTARCH. ad Col. T. II. p. m. 411.
s) Acad. Qq. L. I. c. 12. L. IV. c. 10.
ſſ) LAERT. ſ. 72. ARIST. de gener. L. I. c. 8.
t) PLVTARCH. l. c. p. 412.
u) l. c. p. 294.
v) LAERT. L. IX ſ. 44. PLVTARCH. de placit phil. L. II. c. 1. ORIGEN. philoſ. c. XIII. p. 91 ſeqq.
w) LAERT. ſ. 34.
x) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 17.

XXVI. Hi augescunt, illi in vigore sunt, vergunt quidam ad interitum, et hic quidem nascuntur, illic deficiunt. Interitus vero alteri ab altero affertur impingendo. Suntque inter ceteros, qui carent animantibus et plantis et omni humore. Ita theoriam mundi Democriteam enarrat PSEVDO-ORIGENES[y], quae etiam ex fortuito atomorum concursu necessario sequitur, vbi quot dantur particularum vertigines et complicatae inde massae, tot fiunt mundi, quos pro atomorum inter se complicitarum conditione, situ, figura, diuersissimos nasci necesse est.

XXVII. Mundus animae expers est[z], sed rapidissimo atomorum motu per vniuersum agitatarum, tanquam igne omnia penetrante mouentur omnia[a]. Tribuit hanc assertionem Democrito PLVTARCHVS[b], et quidem secundum systema atomisticum rectissime: cum enim nihil in vniuerso sit, nisi atomi et inane, anima mundi locum habere non potest. Nec obstare his, quae praeter Augustinum Plutarchus alibi Democrito tribuit, omnia habere animam supra thesi IX demonstrauimus, ostendendo vim illam animalem et spiritualem, quae mundo inest, non esse aliam, quam concitatissimam et rapidissimam atomorum subtilissimarum rotundarumque agitationem et commotionem, qua omnia viuificantur. Nodum tamen hic nectit CYRILLVS[c], qui Democritum docuisse, ait, Deum in igne globoso mundi animam esse, quod PLVTARCHVS[d] quoque confirmat. Quem ne negando, et reiiciendo vtriusque testimonium tanquam systemati Democriteo aduersum, fecemus, ita soluimus, non esse hanc animam mundi diuersae naturae ab anima hominis, sed hanc ex ea quasi decerptam esse. Hanc vero ex atomis subtilissimis rotundisque, adeoque ex igne constare, infra dicemus. Anima itaque mundi, id est, vis illa, qua tanquam numine omnia nascuntur, mouentur, et viuificantur, eadem vis et commotio atomorum rapidissima et concitatissima est, inter quas cum rotundae facillime omniumque vehementissime et celerrime moueantur, ignem illae constituunt: qui ignis omnia mouet, nutrit, agitat, adeoque naturae quasi Deus est. Ex quibus patet, hanc mundi animam ab atomis ipsis natura sua non differre, nec confundendam cum anima mundi Pythagorica, Platonica et Stoica.

XXVIII. Ignis constat atomis rotundis, aër vero, aqua et reliqua sola magnitudine et paruitate distinguuntur[e].

XXIX. Sol et luna ex laeuibus componuntur corpusculis, vertigine circumactis. Ita LAERTIVS[f], conuenienter systemati Democritico, quod recepit quoque Cartesius, cuius vortices ex hac schola desumti sunt. Aliter quidem PLVTARCHVS[ff], qui Democritum cum Anaxagora dixisse tradit, solem lapidem esse planum, igni candentem, quod, si modo recte De-

mo-

y) Philosophum, l. c.
z) PLVT. de plac. phil. L. II. c. 3.
a) LAERT. l. c. b) l. c.
c) Contra Iulian. L. I. conf. BAYLE l. c. not. P.
d) l. c. L. IV. c. 4.
e) ARIST. de coelo L. III. c. 4. MAGNEN. l. c. disp. III. c. 4. prop. 24. p. 206. qui vero aërem cum inani confundit, et tamen ex atomis constare dicit.
f) Lib. IX. f 44.
ff) l. c. L. II. c. 20.

mocrito tribuitur, ita intelligendum est, corpuscula laeuia illa in gyrum rotata ita cohaesisse, vt inde massa dura et ignita enata fuerit.

XXX. Luna igneum est firmamentum, planities continens montesque et valles [g]. Sol magnus est [h].

XXXI. Siderum ordo hic est, primo fixae stellae, tum planetae, post sol, lucifer deinde, et luna [i].

XXXII. Omnes stellae ab oriente versus occidentem mouentur, et quanto quaeque magis sunt terram sidera propter, tanto minus possunt cum coeli turbine ferri [k].

XXXIII. Cometae plures planetae sunt, vna apparentes, qui propius ad se accedentes, vnum corpus constituere videntur [l].

XXXIV. Cum in angusto inani multa sunt corpuscula, sequitur ventus, at contra quictus et placidus aëris status est, cum in multo inani pauca sunt corpuscula. Rationem a motu et collisione particularum indiuiduarum desumtam prolixe explicat SENECA [m], qui videndus.

XXXV. Terra quidem initio sursum deorsum ferebatur ob paruitatem et leuitatem; successu autem temporis densata atque degrauata subsedit [n].

XXXVI. Firmitatis terrae causa est latitudo ipsius, disci enim instar se habet, in media caua, neque diuidit, sed operit aërem infimum, qui infra subsidet, cum locum, quo cedat, non inueniat [o].

XXXVII. Quoniam vero aër iste versus austrum est imbecillior, inde euenit, quod terra mole aucta eo declinet; partes enim septentrionales minus temperatae sunt, australes temperatae magis [p].

XXXVIII. Terra aqua plena est: quae cum et pluuias aquas recipit, maiori copia profusas, cauernaeque aquis affluentibus nimis premantur, motus inde terrae existit [q].

XXXIX. Mare decrescit semper, tandemque deficiet [r].

XL. Homines ex aqua et limo sunt geniti [s]. Absurdam sententiam non excogitauit Democritus, sed inter barbaros didicit, quibus traditionis forte vetustissimae reliquiae, de homine ex terra formato ansam dedere ita statuendi. Nec aliter postulabat mundi ortus secundum systema atomisticum delineatus, qualem PLVTARCHVS [t] exhibet: ex corpusculis enim elementa, ex elementis reliqua corpora enata sunt.

XLI. Infans in vtero ore nutrimenta accipit, quae causa est, quod statim, vbi in lucem editus fuerit, mammam arripiat. PLVTARCHI [u] auctoritate hoc Democrito tribuitur, quod tamen vel falsum est, vel sectionibus suis parum profecit in natura corporis humana cognoscenda, si enim vel semel embryonem matre exsectum accurate considerasset, aliud statuisset.

XLII.

g) PLVT. l. c. c. 25.
h) CIC. de finib. L. I. c. 6. vbi Democritum hominem magnum et in geometria perfectum vocat.
i) PLVT. l. c. L. II. c. 15. PSEVDO-ORIG. l. c. p. 92.
k) PLVT. l. c.
l) ARIST. de meteor. L. I. c. 6.
m) Qq. natur. L. V. c. 2.
n) PLVT. l. c. L. III. c. 13.
o) ARISTOT. de coelo L. II. c. 13.
p) PLVT. L. III. c. 12.
q) ibid.
r) ARISTOT. meteor. L. II. c. 3.
s) CENSORIN. de die nat. c. 4.
t) Lib. I. c. 4.
u) Lib. V. c. 16.

XLII. Homo est, quod omnes scimus. Definitionem hanc hominis, tanquam vagam et principium petentem exagitat SEXTVS EMPIRICVS [x], sed vel non intellexit, vel non intelligere voluit. Non enim hoc vult Democritus, id quod nouimus, quodcunque demum id sit, esse hominem; sed, hoc hominem esse, de quo intima conscientia conuicti sumus. Aliter enim collectionem atomorum eam, ex qua homo constat, designare non poterat, quippe quam sensibus magis percipiendam, quam definitione describendam statuebat. Male itaque hoc dogma Democriti sugillat Sextus.

XLIII. Anima ignis quidam et calor est [y]. Cum enim infinitae sint atomorum figurae, rotundae ignem absoluunt, atque animam. Ea enim figura ad permeandum vniuersum et mouenda alia maxime composita est.

XLIV. Ex hac animae natura sequitur, et vitam et motum ab ea dependere.

XLV. Mortalis vero est anima et cum corpore perit [z]. Ratio psychologiae huius Democriteae ex systemate atomistico naturali ordine sequitur. Nihil enim est praeter atomos, vnde et animam ex iis componi necesse est, quod vero ex atomis componitur, potest resolui. Motum vero ab igne, ignem a rotundis et rapidissime concitatis corpusculis oriri, supra ostendimus.

XLVI. Duae animae partes sunt, altera in pectore posita, quae rationalis est, altera per totum corpus diffusa, quae irrationalis est [a]; vnum vero cum anima mens est, idemque [b]. Opponit haec Democritus plerisque sui temporis philosophis, diuersas in vno homine animas statuentibus; cum enim ex atomorum rotundarum compage anima, siue calor iste internus constet, vna necessaria anima est, ita tamen operatione inter se diuersa, vt quae celerius et subtilius atomos mouendi spatium locumque nacta sit, ratione vti queat, qua priuatur, quae diffusione per totum corpus in rapidissimo isto motu sufflaminatur.

XLVII. Corpora, quae perierunt, reuiuiscent. Exagitat hoc Democriti dogma PLINIVS [c]: *Puerilium, inquit, ista deliramentorum, auidaque nunquam desinere mortalitatis commenta sunt. Similis et de asseruandis corporibus hominum, ac reuiuiscendis promissa a Democrito vanitas, qui non reuixit ipse.* Sed non cogitauit Plinius, nihil aliud dicere Democritum, quam easdem atomos, quibus anima constabat resoluta, in inane infinitum delatas iterum cohaesuras, sicque vitam priorem recuperaturum esse hominem; reliqua enim, quae hominem ab aliis distinguunt, cum situm corpusculorum tantum concernant, tanquam minime realia et vera non considerabat.

XLVIII. Plures sunt sensus, brutorum animantium, deorum, hominum rationalium [d].

 XLIX.

x) Pyrrhon. hypotyp. L. II. c. 5. §. 23. adu. mathemat. L. VII. §. 265

y) ARISTOT. de anima L. I. c. 2.

z) PLVT. L. IV. c. 7.

a) ib. c. 4.

b) LAERT. L. IX. §. 44.

c) Hist nat. L. VII. c. 55.

d) PLVT. L. I. c. 10.

XLIX. Senſus et intellectus ſunt ab imaginibus oblatis, quae a ſolidis corporibus certisque figuris dimanant, qua ratione et in ſpeculo imago formatur [e]. Vocabat has imagines εἴδωλα [f], eaque in hominis incidere ſenſus dicebat. Accurate vero hic obſeruandum eſt, duo eſſe idolorum in Democritea philoſophia genera; primum imagines ex obiectis ſenſuum effluentes animisque illabentes complectitur, mentisque notiones ſiue ideas conſtituit, quae ex perpetuo atomorum motu, et ſupremarum ac in ſuperficie haerentium deceſſu deriuandae ſunt, ex quo ſcilicet Democrito eiusmodi εἴδωλα fluere videbantur, alterum imagines diuinae ſunt in aëre exiſtentes, humana forma maiores, quas Deos vocauit, hominibusque apparere dixit, de quibus paulo poſt trademus. Valde inter ſe duo haec idolorum Democriteorum genera confudere viri magni et eruditi inter veteres et recentiores [g], quorum hac in re lapſus docte et luculenter demonſtrauit MOSHEMIVS [h], qui impedito et obſcuro dogmati multam lucem attulit.

L. Omnes ſenſus tangibiles ſunt, omnisque ſenſatio contactu vel impulſu organi peragitur [i].

LI. Ita albedo laeuitas eſt, luce a ſuperficie laeuiore verſus oculum reflexa, albumque colorem exhibente. Nigredo aſperitas eſt, eadem luce, a ſuperficie aſpera reflexa, nigredinem repraeſentans Sapor dulcis ab atomis rotundis minoris molis, acidus a maioribus, acerbus a multangulis, acris a conicis, acutis, incuruis, ſalſus ab anguloſis, diſtortis, aequilateribus, amarus a rotundis, laeuibus, diſtortis nec latis, pinguis a tenuibus, rotundis nec latis oritur [k].

LII. Tempus imago eſt diei et noctis.

Theologia Democriti. §. XXII. Hactenus de rebus naturalibus ingenioſe ſatis, ſi iſtius, quo viuebat, temporis circumſtantiae conſiderentur, diſſeruit Democritus: reſtabat doctrina de Deo, diuinisque naturis, de vaticinationibus, et apparitionibus Deorum. Etſi vero ex tota Democritei ſyſtematis conſtitutione clariſſime patet, philoſophum vel Deos plane negaſſe, vel in vniuerſo eis locum certum non dediſſe, ſed ex mundis relegaſſe, nec eorum rationem vllam in hac rerum omnium compage habuiſſe, vbi praeter atomos, inane, et inhaerentem iis neceſſitatem plane nihil, quod ſubſtantiam per ſe ſubſiſtentem innuebat, admiſit; vnde non dubitamus eorum accedere partibus, qui Democritum inter impietatis fautores referunt [l]: non tamen ad obliniendum os populo doctrina haec ex phyſiologia prorſus omittenda erat, ſed dicendum aliquid, quod ſpeciem haberet. Scilicet euitanda erat inuidia impietatis, et ratio euentuum danda, quos magna fide et applauſu populus recipiebat, oracula confirmabant, exempla inter barbaros toties recitari audita ſuadebant. Admiſit itaque Democritus eam, quam a Magis dice-

e) ibid. c. 8.

f) LAERT. L. IX. ſ. 44. CICERO ad Attic. L. II. ep. 4. familiar. L. XV. ep. 16. Exuuias has corporum recepit etiam Epicurus, vid. LVCRETIVS L. IV. v. 238 ſeqq.

g) CICERO de N. D. L. I. c. 12. AVGVSTINVS ep. 118. T. II. Opp. p. 257. IRENAEVS adu. haereſ. L. II. c. 14. ex recentioribus FABRIC. ad SEXT. p. 553. BAYLE l. c. not. P.

h) Ad CVDWORTH. p. 849 ſeq.

i) De ſenſ. et ſenſit. c. 4.

k) THEOPHR. de odoribus apud STANLEI. p 909.

l) Nominauit eos ven. REIMMANNVS Hiſt. Ath. c. XXX. §. 7. p. 210 ſeqq.

dicerat sententiam quam LAERTIVS [m] ita refert: *Diuinationem et praedictionem exercere Magos, sibi Deos apparere dicentes: sed et plenum esse aërem simulacrorum, quae cum e corporibus effluant, cum vaporum eleuatione oculis acute cernentium inferantur.* Comtius aliquantum ornauit doctrinam hanc Democritus, licet CICERO [n] dicat, nutare eum in natura Deorum; patet enim ex SEXTO EMPIRICO [o], Ciceronem Democriti mentem peruertisse, et quae vni Deorum generi hic adscripsit, ex iis aliquot diuinarum naturarum species excogitasse, vel errore inductum, vel studio fallentem, vt fortius eum refelleret. Luculentius magisque ex mente Democriti SEXTVS [p], qui, postquam monuerat, non alium praeter idola, ei esse Deum, qui habeat naturam, in quam non cadat interitus, ita de Diis praecepisse statuit:

I. Esse naturas quasdam, ex tenuissimis subtilissimisque atomis conflatas, quae certo tantum tempore hominibus, praecipue in tenebris, appareant.

II. Esse has naturas magnas, et humanam staturam multum superantes, simulacra nempe ingentia.

III. Difficulter quidem, et multo minus, quam corpora humana dissolui, tamen interitui esse obnoxia.

IV. Eas certas voces ac sonos edere, qui ab hominibus intelligi queant.

V. Ratione haec spectra et simulacra vti, et hominibus futura significare.

VI. Duplicis esse generis, alia enim prodesse, alia nocere.

VII. Versari ea in aëre, qui nos ambit [q].

VIII. Esse ea humana forma praedita. His adiicit CICERO:

IX. Tanta quasdam magnitudine videri, vt vniuersum mundum complectantur extrinsecus [r].

Valde absona visa est haec theologia Democriti CICERONI [s], qui patria Democriti, quam Democrito digniorem recte censet, licet aliud videatur P. BAYLIO [t], et vltima assertio vix tribui illi posse censenda sit: Ostendit tamen, quo est ingenio et in veterum doctrina perspicacia eruditissimus MOSHEMIVS [u], non prorsus abhorrere hanc theologiam a physiologia Democritea. Ei enim exacte respondere, monet, dari concretiones atomorum longe subtiliores corporibus humanis; habereque eas posse linguae et oris facultatem, cum homines ex atomis compositi et crassiores eam habeant: immo eadem ex causa rationem quoque multo magis iis tribui posse. Quae si concedantur, sequi, cum subtilioris multo sint concretionis, rationis, et sensus, quam homines, qui ex atomis quoque constant, posse eas meatus corporis, sensuumque penetrare, atque interiores sanguinis ac spirituum animalium motus perspicere. Cum itaque cogitationes nostrae secundum Democritum nihil aliud sint, quam varii atomorum in nobis motus, mirum haud esse, has naturas praedicere posse, quae ex ista atomorum siue cogitationum dispositione secutura atque euentura sint. Quo

 sub-

m) Lib. I. f. 7.
n) De N. D. L. I. c. 43.
o) Lib. IX. adu. math. f. 42.
p) Lib. IX. f. 19.
q) ib. f. 42. r) CICERO l. c. s) ib. t) l. c.
u) Ad CVDWORTHI syst. int. p. 548 seqq.

ſubtilioribus quoque conſtent atomis, eo firmius haerere, eo minus diſſolui et interire. Bonas eſſe alias, alias malas ex eadem atomorum diſpoſitione deriuandum eſſe, quae homines beneficos facit et maleficos. Aërem ipſorum naturam ſedem poſtulare. Proceram vero ſtaturam eis ex accidenti euenire poſſe, licet ratio dari nequeat, cur non etiam exili forma quaedam ſint? Quam ex eo deduci poſſe putamus, quod, quo ſubtiliores atomi ſunt, eo minus reſiliunt, ſed cohaerent arctius, pluresque ſibi iunguntur, quod magna et ingentia corpora gignere ex mente Democriti aptum eſt. Dici haec omnia erudite et magno cum ingenio non negamus, vix tamen nobis perſuademus, Democritum adeo deſipuiſſe, vt miſerabilem hanc philoſophiam ſerio adoptaret: maiori enim ingenio praeditum fuiſſe, veteres vnanimi ore teſtantur. Nec videmus, qua ratione futurorum euentus, qui non ab humanis cogitationibus et conſiliis, ſed a fortuito atomorum motu, caſuque et motione corpuſculorum in mundo, quae neceſſitatis nomine apud Democritum veniunt, oriuntur, ab his idolis queant intelligi et praeuideri atque praenuntiari. Etſi vero rectiſſime monet vir plane egregius, difficile eſſe de Democriti hac in re mente certi quid ſtatuere, cum ſcripta eius nobis deſint, non is negat tamen, popularem ſententiam illum ſecutum fuiſſe, id quod ſatis manifeſtum eſſe putamus. Vnde veriſimillimum nobis videtur, Democritum negaſſe quidem omnia eiusmodi idola, Deos, formasque diuinas, quas ſyſtema eius non admittebat, vt tamen inuidiae cederet, et os oblineret incauto, ſed ad eum tamen attento, vatum gregi, ineptam Magorum hypotheſin dicis gratia adhibuiſſe. Fruſtraneum itaque eſt, de mente eius de his ſpectris philoſophi diſpicere, et rationes ex eius ſyſtemate petere, quem ſpectra riſiſſe, cum lemures petulantes iuuenes ſimularent, ſupra edocti ſumus [x].

Philoſophia moralis Democriti.

§. XXIII. Philoſophiam moralem diligenter quidem expoſuit Democritus, nihil tamen quod eius doctrinam ſyſtematico ordine exhibeat, nobis ſeruauerunt veteres, qui ſententias tantum morales annotauerunt, quas hic referre nec loci, nec inſtituti ratio patitur. Ea igitur paucis delibabimus, quae ex ſyſtemate phyſiologico, et primis moralis doctrinae Democriticae principiis ſequuntur, reliqua alibi [y] quaerenda ſunt. Sunt vero iſta:

I. Finem vel bonum vltimum eſſe εὐθυμίαν. Eſt vero εὐθυμία, non voluptas quaedam et delectatio, quod nonnullis viſum, ſed ſecurus, tradente LAERTIO [z], et quietus animi ſtatus, quo magna tranquillitate et conſtantia beatus eſt, nulloque metu, vel ſuperſtitione aut alio quocunque affectu perturbatur et diſtrahitur. Eadem fere tradidiſſe Epicurum, indolentiam, voluptatis ſpeciem, commendantem pro fine, infra dicemus. Singularibus libris hanc εὐθυμίαν εὐεστὼ, quibus vocibus vſus eſt, explicuit [a].

II.

x) Serio quidem talia putaſſe Democritum, nimis audax et temerarium cenſentem reiicere ea, quae de ſpectris vniuerſalis conſentio veteres tradidere, coniicit MOSHEMIVS. Valde tamen timemus, ne vniuerſalem iſtam traditionem tanquam vniuerſalem errorem damnauerit. Spectris enim illuſiſſe, notauimus.

y) Apud STOBAEVM paſſim, ex eo apud STOLLIVM hiſt. phil. mor. §. CIII. p. 160 ſeqq. STANLEIVM l. c. p. 96.

z) Lib IX. ſ. 45.

a) IONSIVS p. 141. FABRICIVS l. c. Bibl. Gr.

II. Optimum itaque homini, vitam agere animo, vt plurimum laeto, rariſſime triſtato, quod fieri poterit, ſi voluptates non in perituris rebus locentur [b].

III. Eſſe vero homini conueniens, animae, quam corporis potiorem rationem habere; animam enim, ſi ſit perfectiſſima, corporis malignitatem emendare: corporis autem robur, absque rationis vſu animam nihilo meliorem efficere [c].

IV. Hominibus vero ἐυθυμίαν oriri, ex mediocritate iucundi et vitae concinna circa actiones proportione. Quod enim vel defectu vel exceſſu peccat, magnas commotiones et perturbationes concitare in animo. Qui vero homines magnis quaſi ſaltibus et interuallis in affectibus commouentur, eos ad ſtatum animi tranquillum et beatum peruenire nequire. Ad poſſibilia itaque animum intendendum, et praeſentibus contentum eſſe debere: cogitationibus vero et deſideriis iis non inhaerere, quorum felicitas admirationi aliis eſt, et inuidiae. Qui vero miſeriores nobis ſunt, eorum vitam contemplandam eſſe, vt quae nobis praeſentia ſunt, magna et aemulatione digna videantur, neque animus excrutietur cupiditate maiora et praeſtantiora habendi. Hanc ſententiam complexum, vitam magna tranquillitate et animi laetitia tranſigi, et inuidiam, aemulationem, odia, peſtes et noxas vitae propulſari poſſe. Graeca STOBAEI [d] ipſa conſulenda ſunt, quae non omnia recte videre interpretes [e]; ita vero explicata egregie eam moralis doctrinae Democriteae partem illuſtrant, quae de fine agit.

V. Sapientiam nihil admiratam, nihil non mereri, ſumma laude dignam [f]. Pertinet hoc ad fructum phyſiologiae, ſuperſtitioni et admirationi oppoſitae.

VI. Turpitudinem et honeſtatem actionum non iis ineſſe natura, ſed lege et inſtitutione. Neceſſario hoc ex principiis Democriti phyſicis ſequitur, quibus ἐτεῇ praeter atomos, et inane nihil eſſe, νόμῳ conſtare omnia reliqua dixit. Recte itaque iis, qui aeternam honeſtatis notionem reiecere, Democritum accenſuit CVDWORTHVS [g].

VII. Bene compoſito et tranquillo eſſe animo, qui de rebus abſentibus non contriſtetur, laetetur autem praeſentibus [h].

VIII. Si quis modum exceſſerit, ei iucunda maxime moleſta euadere [i].

IX. Plures exercitatione, quam natura, bonos euadere [k].

X. Tranquillus qui eſſe cupiat, eum multa vel priuatim vel publice agere non oportere, quae vires ſuperent: ita vero ſui gerere curam, vt omnem, qui ſeſe obtulerit, fortunae exceſſum declinet, neque plura admittat, quam quibus ferendis par eſſe valeat. Praeſtare enim, vt nobis conueniant ea, quibus fruimur, quam abundantiam [l].

XI.

b) Serm. XXXVII. p. 113.
c) Serm. I. p. 4. d) ib.
e) Vid. quae monuimus Miſcell. Crit. ad Hiſt. linguae German. pertin. T. V.
f) Serm. XXVIII. p. 79.
g) De aeternis honeſti notionibus, ad calc. ſyſt. intellect. p. 2.
h) Serm. XXXIX. p. 137.
i) ib. p. 139. k) Serm. CXVII. p. 365.
l) Serm. CCXLIX. p. 822.

XI. Iuſtitiae laudem, et gloriam mentis fiduciam eſſe, et animi boni ſtatum, iniuſtitiae autem fugam calamitatis eſſe terminum [m].

XII. Quibus bene compoſiti ſint mores, illis totam etiam vitam bene conſtitutam eſſe [n].

XIII. Leges non prohibituras fuiſſe, quemlibet ſuo arbitrio viuere, niſi vnus ad iniuriam inferendum alteri eſſet procliuis. Praeluſiſſe hoc axiomate Democritum Hobbeſio, adeoque animum infeſtum belloque alteri inferendo aptum et procliuem, pro legis cauſa ſuppoſuiſſe, comparatio vtriusque doctrinae docet [o].

XIV. Homines quosdam naturae mortalis ignorantes diſſolutionem, ſibi vero vitae infeliciter actae conſcios, omne quod viuunt tempus, miſere turbari, et metuere, multa ſibi falſo poſt mortem euentura fingentes [p]. Egregium phyſiologiae Democriteae conſectarium.

XV. Sanitatem penes hominem eſſe, eam vero libidine amitti.

XVI. Qui ventris voluptates ſequantur, breue delectationis tempus habere, multas vero curas conſequi, voluptate confeſtim tranſeunte [q].

XVII. Actionis imaginem eſſe ſermonem [r].

Protagoras.

§. XXIV. Diſcipulos Democritus multos habuit, ante reliquos vero inclaruit PROTAGORAS Abderites, quem tamen Teium fuiſſe Eupolis memoriae prodidit [s]. Patrem Maeandrium habuit, vel, vt Apollodorus et Dinon aiunt, Artemonem [t], Democriti enim filium qui dicit MAGNENVS [u], ab AELIANI [x] interprete deceptus eſt [y]. Democritus enim coelebs vixit, nec eius filius, ſed diſcipulus fuit. Eum baiulum fuiſſe aliquando, Epicurus tradidit, atque ea occaſione Democriti fauorem meruiſſe, quam ita narrat GELLIVS [z]: „Adoleſcens victus quaerendi gratia in mercedem miſſus, ve„cturas onerum corpore ſuo factitauit. De proximo itaque rure in Abde„ram oppidum caudices ligni plurimos, funiculo breui circumdatos porta„bat. Tum forte Democritus, ciuitatis eiusdem ciuis, homo ante alios vir„tutis et philoſophiae gratia venerandus, cum egrederetur extra vrbem, vi„det illum cum eo genere oneris tam impedito, ac tam incohibili, facile at„que expedite incedentem, et prope accedit, et vincturam, poſituramque „ligni ſcite periteque factam, conſiderat, petitque, vt paulum acquieſcat. „Quod vbi Protagoras, vti erat petitum, fecit, atque ibidem Democritus „aceruum illum, et quaſi orbem caudicum, breui vinculo comprehenſum, „ratione quadam quaſi geometrica librari continerique animaduertit, in„terrogauit, quis id lignum ita compoſuiſſet? et quum ille a ſe compoſitum dixiſ-

m) Serm. XLVIII. p. 168.
n) Serm. CXXXVI. p. 398.
o) Serm. CXXXIX. p. 406.
p) Serm. CXLVII. p. 813. PLVT. de inſt. lib. T. I. p. m. 12.
q) Serm. XLIV. p. 155.
r) LAERT. L. IX. ſ. 27. PLVT. l. c.
s) CIC. de N. D. L. I. QVINTIL. Inſt. Orat. L. III. c. I. GELLIVS N. Att. L. V. c. 3. LAERT. L. IX. ſ. 50. et quos ad h. l. adducit MENAG. SVIDAS in Protag. T. III. p. 217.
t) LAERT. SVIDAS ll. cc.
u) In Democrit. p. 8.
x) Lib. I. c. 23.
y) Oſtendit id MENAG. l. c.
z) l. c. pueris poſt Democriti diſciplinam inſtituendis, deinde eloquentiae operam dediſſe tradit ATHENAVS L. VIII. p. 354.

dixiſſet, deſiderauit, vti ſolueret ac denuo in modum eum collocaret.“ Ac poſtquam ille ſoluit, ac ſimiliter compoſuit: tum Democritus animi“ aciem, ſolertiamque hominis non docti demiratus, mi adoleſcens, in-“ quit, cum ingenium bene faciendi habeas, ſunt maiora melioraque, quae“ mecum facere poſſis: abduxitque eum ſtatim ſecumque habuit, et ſumtum“ miniſtrauit, et philoſophiam docuit, et eſſe eum fecit, quantus poſtea fuit.“ Ex quibus palam eſt, Protagoram non eloquentiae tantum ſtudio, quo inter veteres ſophiſtas magnum ſibi nomen peperit [a], ſed philoſophiae quoque peritia ſummam laudem fuiſſe conſecutum. Illius teſtimonia eloquentiſſimi diſcipuli, et in his Prodicus Ceus ſunt [b], huius, leges Thuriis ab eo latae [c]. Tantaque eius fuit exiſtimatio, vt, cum primus inter Graecos mercede docendi auctor eſſet, centum minis [d], vel quod QVINTILIANVS [e] habet, decem denariorum millibus lectiones eius diſcipuli remunerarentur. Aitque PLATO [f], hac ratione maximopere opibus fuiſſe auctum Protagoram. Praelegit etiam auditoribus eloquentiae ſuae opara ſatis caro pretio. Famam tamen nominis impietatis ſuſpicione commaculauit. Cum enim librum *de Diis* ita exorſus eſſet: *De Diis quidem ſtatuere nequeo, an ſint, nec ne. Sunt enim plurima, quae id ſcire prohibeant, ſumma rerum incertitudo, et vitae humanae breuitas.* Ob atheiſmi culpam, ſiue dicta, quod volunt quidam, cauſa condemnatus, ſiue cauſa, quod alii ſcribunt, non audita collatis ſententiis exilio mulctatus totaque Attica eiectus eſt, librique illius in foro cremati ſunt, ſub voce praeconis, a ſingulis, qui illos habebant, inueſtigati [g]. Ortam fuiſſe hanc impietatis maculam ex diſciplina

a) Hoc contendit, et philoſophiae famam Protagorae denegat CVDWORTHVS Syſt. intell. c. I. §. 8. p. 13. recte ideo notatus doctiſſimo interpreti ad h. l.

b) Vita celeberrimi ſophiſtae ad hiſtoriam rhetoricae proprie pertinet. Fuiſſe tamen philoſophum quoque et phyſicum SVIDAS T. III. p. 178. refert. Seruaruntque pauca eius placita philoſophica veteres. In his eſt, quod docuerit, ſolem, et lunam, et fluuios, et fontes, et in ſumma quaecunque proſint vitae noſtrae, antiquos Deos exiſtimaſſe, propter vtilitatem, quae ex iis accipitur. CICERO de N. D. L. I. c. 42. MINVC. FELIX in Octau. c. 21. SEXT. EMPIR. adu. math. L. IX. ſ. 18. ex quibus falſo infert EPIPHANIVS T. I. Opp. p. 1088. ſolem, lunam et elementa pro Diis habuiſſe. Si enim Sexto fides habenda, hoc argumento ita vſus fuit Prodicus, vt anticipatam, quam philoſophi vrgebant, notionem Dei tolleret. Idem ſcilicet dixit, quod Euemerus, de quo ſupra, conf. SEXT. l. c. ſ. 51. 52. Vitam vero Prodici poſt PHILOSTRATVM Vit. Sophiſt. L. I. p. 496. enarrauit P. BAYLE Dict. T. III. p. 820. qui videndus, de atheiſmo eius autem conſulendus REIMMANNVS Hiſt. ath. c. XVII. §. 5. p. 132. Diſcipulos habuit celeberrimi nominis, Socratem, Theramenem, Euripidem, Iſocratem, Xenophontem, Gorgiam: inter quos vltimus eloquentiae laude mire excelluit: hic tamen a nobis praetereundus haud eſt, quod librum ſcripſit, de eo, quod non eſt, ſiue de natura, ex quo eius dogmata ARISTOTELES in tr. de Zenonis, Xenophanis et Gorgiae ſententiis excerpſit, conf. SEXT. EMP. adu. math. L. VII. ſ. 65. Negauit et ipſe cum Protagora, eſſe aliquid, quod indicat, ſed alia ratione. Tria enim in eo libro conſtituit capita: 1. nihil eſſe, 2. etſi ſit, ab homine non poſſe comprehendi, 3. etſi poſſit comprehendi, enuntiari tamen et explicari non poſſe: quorum capitum rationes fuſe enumerat SEXTVS, ſ. 66-86. videntur tamen et Protagoras et Gorgias diſputandi magis cauſa, talia aſſeruiſſe, Zenoniana methodo inductos.

c) LAERT. l. c. Vocatum fuiſſe λόγον ex AELIANO V. H. L. IV. c. 20. vel λόγον ἔμμισθον, quod mercede eloquentiam traderet ex SVIDA l. c. diſcimus, vnde apud LAERT. ſ. 50. gloſſema eſſe recte dicitur MENAGIO, quando refertur, vocatum fuiſſe σοφίαν, id enim ad Democritum pertinet.

d) LAERT. ſ. 72. SVIDAS l. c. GELLIVS l. c. conf. quos laudat MENAG. ad h. l. et OLEARIVS ad l. c. PHILOSTRATI.

e) L. III c. 1. inſincerum ideo philoſophum vocat GELLIVS l. c.

f) In Theaeteto. conf. EIVSD. Protagoras.

g) CICERO de nat. Deor. L. I. SEXTVS l. c. SVIDAS l. c. PHILOSTRAT. l. c. LACTANT. L. X. MINVCIVS FELIX. Oct. c. 8. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

ſciplina Magorum putat PHILOSTRATVS[h], a quibus in pueritia enutritus didicerit, doctrinam de Diis arcanam cuſtodire: quae cauſa fuit, cur ex atheorum albo eum deleri cupiant viri quidam docti, a cl. REIMMANNO nominati[i]. Verum ex ipſo Philoſtrati textu clarum eſt, eum non tantum non intellexiſſe veram Magorum opinionem et diſciplinam, ſed Democritum quoque cum Pythagora confudiſſe, quaeque de illo narrantur, huic tribuiſſe[k]. Scripſit plurima a cel. FABRICIO[l] memorata, ad logicam, metaphyſicam, ethicam et politicam illuſtrandam, quae tamen intercidere omnia. Aetas eius ex Democriti aetate colligi poteſt[m]. Finem vitae ita narrat PHILOSTRATVS[n]: *Ex Epiro in inſulas transmiſſurum, et Athenienſium triremes, toto mari diſperſas metuentem ſubmerſum eſſe parua nauigantem cymba.* Ex multis huius nominis[o] Abderita reliquos nominis vicit celebritate.

Placita Protagorae. §. XXV. Philoſophiae Democriticae decreta ad contentionis argumentum adhibuit Protagoras, vt ex paucis reliquiis placitorum eius, quae ſeruauere nobis veteres, conſtat. Ita enim ſtatuit:

I. Duas eſſe omnium rerum rationes inuicem contrarias. Ad diſputandi potiſſimum et differendi inuentionem dogma Pythagoreis, et imprimis Alcmaeoni non ignotum retuliſſe, primumque ita in vtramque partem differere coepiſſe monet LAERTIVS[p].

II. Materiam ſemper in fluxu eſſe, ipſa autem aſſidue fluente, pro ablationibus adiunctiones fieri, et ſenſus tranſmutari ac variari, et pro aetatibus et pro aliis ſenſuum conſtitutionibus.

III. Rationes omnium ſenſibus apparentium ſubiectas eſſe in materia, adeo vt materia, quantum in ſe ipſa, omnia eſſe poſſit, quae quibuscunque apparent.

IV. Homines autem alio tempore alia percipere, prout diuerſe ſe habent, ſiue ſecundum naturam ſe habeant, ſiue contra naturam, ſicque etiam in aetatibus, in ſomno, in vigilia et quibuslibet habitibus.

V. Eſſe ergo hominem criterium rerum, quæ ſunt, omnia enim, quæ apparent hominibus, etiam eſſe, quae autem nulli hominum apparent, ne eſſe quidem. Ita quidem Protagoream logicam exponit SEXTVS EMPIRICVS[q], nixam phyſiologia Democritica, vt ex collatione facili negotio poteſt diſci. Cum enim vetus dogma in Eleatica imprimis ſchola receptum, omnia fluere, admiſiſſet Democritus, atomosque ſemper moueri diceret,

h) l. c. i) Hiſt. atheiſmi L. I. c. XVII. §. 4. p. 131.

k) Democritus enim, non vero Protagoras a Magis eruditus dicitur, a Xerxe relictis. Magi vero non tollebant doctrinam de Deo, ſed abſcondebant, difficile vero, amiſſo libro Protagorae, de eius atheiſmo ſtatuere, quem affirmant praeter Baelium BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. p. 74. et SAM. PARCKERVS de Deo diſp. I. ſ. 11. p. 27. Quanquam, ſi ex diſcipulo praeceptor iudicandus eſt, parum de hoc dogmate aſſerendo curioſus fuiſſe videtur.

l) Bibl. Graec. Vol. I. p. 780 ſeqq.

m) Olymp. LXXXIV (non LXXVI, vt habet interpres) inclaruiſſe, et XL annos in philoſophia verſatum ait LAERT. ſ. 56.

n) l. c. Idem LAERTIVS ſ. 55. refert, narrans, voluiſſe nauigare in Siciliam. Quidam tamen dixere, defeciſſe eum in via, cum XC annum ageret, ſiue LXX, vt alii.

o) Nominat eos MENAG. ad LAERT. L. IX. ſ. 56. et FABRIC. Bibl. Graec. l. c.

p) LAERT. ſ. 51. qui etiam de eius contendendi ſtudio Timonis Sillographi verſus adducit.

q) Pyrrhon. hypotyp. L. I. c. 32. ſ. 216.

ceret, res omnes ſenſuum tantum perceptionibus conſtare, quatenus ex varia corpuſculorum diſpoſitione oriantur, tradidit. Ita vero Protagoras quoque, qui recepta atomorum diſpoſitionis in momenta mutabilitate, cum auferri alias, alias ſuccedere et addi ſemper, ſicque rem mutari continuo videret, inde concludebat, in ſola ſenſatione eſſe illud, quod videmus, audimus, tangimus, adeoque normam de quacunque re iudicandi eſſe hominem eiusque in ſenſu perceptionem: cum vero ſenſationes hominis mire pro temporis, ſubiecti et circumſtantiarum ratione differant, ſequi inde, mox hoc, mox illud rem eſſe, cum varie homo afficiatur, adeoque in contrariam de rebus omnibus partem eodem veritatis fundamento poſſe diſputari. Eſſe hanc mentem Protagorae, praeter Sexti locum admodum luculentum, PLATO[r], ARISTOTELES[s], CICERO[t], Ariſtocles apud EVSEBIVM[u] et HERMIAS[x] teſtantur, apertumque faciunt, Democriticam phyſiologiam a Protagora adhibitam fuiſſe, vt fundamentum exhiberet logicae eriſticae, cuius praecipuus ſtator fuit Protagoras. Sequebatur enim ex his, in omnibus rebus contrarias rationes inueniri, quia res ipſae in ſola relatione ad cognitionem vel ſenſationem potius hominis conſiderantur, quae innumeris circa vnum idemque ſubiectum variationibus modificantur. Et hic ſenſus eſt axiomatis Protagorei: πάντων χρημάτων εἶναι μέτρον τὸν ἄνθρωπον, μέτρον enim criterium eſt, vnde eius ſenſum ita explicat Sextus: *Rerum omnium criterium, ſiue veri falſique regulam eſſe hominem, entium quidem, vt ſunt, non-entium autem, vt non ſunt. Ideoque ponit ſola illa, quae cuiusque ſenſibus apparent, et ita inducit relationem ad aliquid.* Quod licet a CVDWORTHO[y] dubie Protagorae tribui, nec id ex Platone euinci poſſe contendat praeſtantiſſimus interpres[z], adducta tamen veterum teſtimonia luculenta, Cudworthum recte ſcripſiſſe, clare euincunt, quicquid ſit de obſcura Platonis diſputatione.

VI. Animam ipſiſſimos ſenſus eſſe, omniaque eſſe vera[a]. Nititur hoc fundamentis, iis, quae explicuimus. Cum enim nihil vere atque realiter ſit, ob fluxum atomorum praeter ſenſationes, omnes eas veras eſſe oportet, id eſt, tales, quales ſenſus percipiunt, cum anima a ſenſibus non differat. Ceterum Diogenem, vel vt LAERTIVS[b] vocat, Diomenem Smyrnaeum, Neſſi Chii diſcipulum, illius, qui Democritum audiuit, eadem cum Protagora ſenſiſſe, EPIPHANIVS[c] tradit: quem tamen cum Diogene Apolloniate ſine magna verſimilitudine eundem putant MEVRSIVS[d] et MENAGIVS.

§. XXVI. Praeter Neſſum Chium[e] et Nauſiphanem ex diſciplina Democriti emerſit DIAGORAS, ex Melo inſula, Cycladum vna oriundus, *Diagoras Melius.*

Nnn nnn n 2 homo

r) In Theaeteto, conf. Cratylus.
s) Metaph. L. III. c. 5. L. X. c. 6.
t) Academ. Qq. L. IV. c. 42.
u) Praepar. L. XIV. c. 20.
x) Irriſ. gentil. §. 9.
y) Syſtem. intell. c. I. §. 7. p. II.
z) Ad h. l.

a) LAERT. l. c. conf. CICERO l. c. ARISTOT. metaphyſ. L. III. c. 5.
b) §. 58. conf. FABRIC. l. c. p. 776.
c) T. I. Opp. p. 1088.
d) Ad Heſychium p. 146. MENAG. ad Laërt. l. c.
e) Meminit eius LAERT. L. IX. §. 58. EVSEBIVS in Chron. qui Neſſam vocat.

homo impietatis macula inter veteres famoſus. Sunt, qui Mileſium putant, ſed hi, recte iudicante CLERICO [f], Melium pro Mileſio per literarum compendium dictum eſſe, fruſtra contendunt. Parentem habuit Teleclidem [g]. Is in expugnatione inſulae captus, a Democrito vero, egregiam ingenii alacritatem et indolem, qua pollebat, perſpicienti, decem drachmarum millibus redemtus et diſciplina ſua imbutus dicitur. Elegantioribus vero ſimul literis nauauit operam, et in lyrica poëſi non vltimum obtinuit nomen, quae tum temporis in Pindaro, Bacchylide aliiſque florebat. Cum enim Ol. LXXVIII vixerit [h], Pindaro adhuc coaeuus fuit [i]. Fuiſſe vero dithyrambicum initio, et ſi quis alius, ſuperſtitioſum, SEXTVS EMPIRICVS [k] teſtatur, poëſin etiam ſuam inchoaſſe hoc modo: *A daemone et fortuna fiunt omnia*; iniuria autem affectum ab aliquo, qui perierauerat, et propterea nihil mali paſſus fuerat, eo deductum eſſe, vt negaret, eſſe Deum. Iniuria vero qualis ea fuerit, HESYCHIVS et SVIDAS [l] ita narrant: quod paeanem quis ipſi ſurripuiſſet, iuratuſque negaſſet, ſe hoc feciſſe, et tamen poſtea publice illum pro ſuo protuliſſet, Diagoram irarum plenum exſpectauiſſe, vt periurus iſte ſtatim manifeſta poena a Deo et grauiſſima afficeretur, quod cum non fieri, ſed periurum plagiarium laudibus etiam affici et praemiis videret, ſatis abſurde hinc concluſiſſe, non eſſe Deum, impietatemque hanc ſcriptis etiam publicis fuiſſe profeſſum, quibus TATIANVS [m] titulum ait impoſitum, τȣ̃ς Φρυγίȣς λόγȣς, Heſychius et Suidas, τȣ̀ς ἀποπυργίζοντας, id eſt, *deſtructores*, vel *de turri deturbantes et deiicientes*. Alii aliter referunt, in eo tamen veteres fere omnes, adducti diligenter a P. BAYLE [n] et I. F. REIMMANNO [o], conſentiunt, iſta vindictae diuinae mora inductum Diagoram, Deos negaſſe, et ob eam cauſam Athenienſium inter quos habitabat diuinum cultum ſacraque traduxiſſe, myſteria quoque omnibus enuntiaſſe, eaque deſpexiſſe, illos etiam, qui ſacris initiari volebant, dehortatum fuiſſe [p]. Tanta inde non ignominia tantum ei contracta eſt, vt atheus cognominaretur, et in prouerbium hominis nequam et inter bipedes deterrimi abiret [q], ſed Athenienſes quoque eo proſcripto, cum Olymp. XCI, ad cauſam dicendam vocatus non comparuiſſet, non ſolum voce praeconis pronuntiari, ſed et aereae columnae inſcribi iuberent, eum, qui Diagoram occidiſſet, talentum, qui vero viuum adduxiſſet, duo talenta accepturum eſſe [r]. Etſi vero valde infamis apud veteres eius memoria eſt, viſum tamen fuit CLEMENTI ALEXANDRINO [s], eum inter eos referre,

Eius atheiſmus.

f) Art. crit. P. III. c. II. §. 5. p. 209. BAYLE Dict. T. I. art. Diagoras not. A. p. 282.

g) SVIDAS in Diagoras T. I. p. 551.

h) SVIDAS l. c. KVSTER. ad h. l.

i) Pindarus enim teſte SVIDA Olymp. LXV. natus ad Ol. LXXXVIII vixit. Inſerendus vero eſt Diagoras lyricis veteribus apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. I. p. 554. vid. IPSE ad SEXT. l. citand.

k) Aduerſ. mathemat. L. IX. ſ. 53.

l) ll. cc.

m) Contra Graec. p. m. 164. ed. Pariſ.

n) l. c. not. D. E. F.

o) Hiſt. ath. c. XXXI. §. 8. p. 212. Ex his CICERO de N. D. L. I. c. I. VALER. MAX. L. I. c. I. SEXTVS l. c. praecipue notandi.

p) SVIDAS l. c. TATIANVS l. c. ATHENAG. legat. pro Chriſtianis p. m. 5. ed. Pariſ.

q) Socratem ab Ariſtophane ideo Melium in nubibus dictum eſſe, ſupra obſeruatum. conf. ERASM. Chil. p. m. 722.

r) SVIDAS l. c.

s) Admonit. ad gentes p. 13.

referre, qui, cum gentilem ſuperſtitionem contemſerint, eiusque detexerint fraudes, athei habiti ſint. Quam Clementis opinionem ſuam fecere viri quidam docti ex recentioribus, quos allegandi otium nobis fecit ven. REIMMANNVS [t], qui eos quoque nominat, qui in hoc impietatis luto haeſiſſe Diagoram tuentur, quibus addi poteſt RAD. CVDWORTHVS [u]. Nemo tamen maiori eruditione et ingenio cauſam Diagorae egit cl. ZIMMERMANNO [x] noſtro: qui rationes pro eius atheiſmo adductas accurate examinauit. Cuncta, quae prolixe affert, eo tendunt, accuſationes aduerſariorum Diagorae, ſcriptis eius amplius non extantibus, eſſe ſuſpectas nec validas ſatis ad inurendam ei atheiſmi maculam. Inuidia enim deriſorum gentilium ſacrorum excitatos, inter apertos numinis hoſtes eum retuliſſe, cum tamen omnia, quibus ille premitur, vel ad exagitata Athenienſium ſacra, vel ad negatam DEI prouidentiam ſpecialem pertineant. Imprimis vero contra fortiſſimum FABRICII [y] argumentum, eam fuiſſe Diagorae ratiocinationem, vt non in gentilium tantum Deos, ſed et vniuerſe in Deum valeat, ita excipit, vt non tantum reiecta Suidae et Heſychii tanquam teſtium nimis a Diagorae temporibus remotorum fide, de ipſa narratione dubitet, ſed ea quoque ſuppoſita, oſtendere cupiat, poſſe hoc de diis quoque inferioribus dici, nec demonſtrari poſſe, quod ſummum quoque numen negauerit, libris itaque eius non extantibus ſaltem ad ἐποχὴν confugiendum eſſe, nec rationes Baelii, Fabricii, Buddei clare atheiſmum eius demonſtrare. Noſtrum vero nec inſtitutum nec locus patitur, ea, quae vir doctiſſimus attulit omnia, prolixe excutere, quae ſcilicet ad ſpecialem atheiſmi hiſtoriam pertinent. Monenda tamen pauca ſunt, quae rem in lucem protrahere apta putamus. Nempe 1. non negamus, certiſſima ratione de atheiſmo Diagorae non poſſe definiri quicquam, cum et libri eius perierint, et, qui impietatem eius deſcribunt, teſtes ſint, non omni exceptione maiores, et ab eius aetate nimis remoti [z]: exempla etiam complura extent, viros cordatos, ſuperſtitionis vulgaris contemtores negati Dei accuſatos fuiſſe. Si itaque his ſtandum eſt, facile, fatemur, negabitur Diagorae atheiſmus, ita vero eodem labore, tota atheiſmi hiſtoria vno ictu abſolui et euerti quoque poteſt, cum monumenta coaeua et ipſa philoſophorum ſcripta pleraque interciderint. 2. Quia vero hoc nimis laxum ſcepticiſmo hiſtorico campum aperit, contentos nos eſſe debere monemus iſtis veterum narrationibus, quae nobis ſuppetunt, memores, eos vetuſtiora, nobisque non viſa conſuluiſſe, adeoque non eos quidem in totum reiiciendos eſſe, fidem vero non abſolute, ſed tantum probabili ratione dandam eſſe. His, vt debent, ſuppoſitis, 3. ſi veterum de Diagora effata aliquem locum habent, dubitari non poſſe putamus, Diagoram non tantum gentilium ſuperſtitiones, vel prouidentiam negaſſe, ſed ipſum etiam quod mundum regit, numen ſuſtuliſſe; id enim teſtimonia allata omnia clamant, licet, vt fieri in his ſolet, circumſtantias va-

t) l. c. u) Syſt. intell. p. 9. y) Ad l. c. Sexti.

x) Ep. de atheiſmo Euemeri et Diagorae, quae extat Muſ. Brem. Vol. I. P. IV. art. 3. p. 714 ſeqq.

z) Hoc nimirum hiſtoriae philoſophicae fatum eſſe, toties exemplis euicimus, et doluimus.

rie enarrent. Nec ſola Suidae et Heſychii auctoritas in partes venit, ſed deſumſere illi ſua ex ARISTOPHANIS ſcholiaſte [a], patetque ex Sexto etiam, eius iam tempore peruulgatam fuiſſe famam, iniuriae non vltae memoria et dolore, ad negandum Deum fuiſſe digreſſum Diagoram. Nec videmus, qui ratio a Fabricio allata queat euerti, nullum fuiſſe argumentum Diagorae contra gentiles Deos, niſi in ipſum numen vniuerſe valeat. 4. Imprimis vero Clementi opponimus ATHENAGORAM [b], eo magis in partes aduocandum, quo magis PP. gentilis ſuperſtitionis deriſoribus fauere, eosque in ſuas partes trahere rectiſſime monuit B. BVDDEVS [c]. Is vero luculenter: *Diagorae ſacrilegam impietatem iure damnabant Athenienſes, qui cum arcanos Orphei ſermones vulgo exponebat, tum Eleuſinia et Cabirorum ſacra publicabat, et Herculis ſtatuam ne ligna rapis coquendis deeſſent, diſſecabat,* ἄντικρυς δὲ ἀποφαινομένῳ μηδὲ ὅλως εἶναι Θεὸν, *denique palam et diſerte Deum eſſe negabat.* Clariſſime enim et diſtincte tribuitur Diagorae, non tantum Athenienſium ſuperſtitionem riſiſſe, ſed et ipſum Deum negaſſe: quo nomine Chriſtianis, illud facientibus, hoc vero minime, Diagoram opponit Athenagoras. 5. Sed et ad diſciplinam, ad quam nemo hactenus attendit, reſpiciendum eſſe, qua Diagoras educatus fuit in philoſophia, ipſa aequitas poſtulat. Fuiſſe vero Democriti diſcipulum, cui et libertatem et philoſophiam debebat, monet Suidas. A vero itaque alienum non eſſe videtur. Democriteis de Deo ſententiis imbutum fuiſſe Diagoram. Quod ſi ſupponimus, qui mirandum eſſe exiſtimabimus, Deum negaſſe hominem, qui in mundo praeter atomos et inane nihil eſſe verum et reale a praeceptore didicerat? Nec obiici his poteſt illud Sexti, initio eum daemonem et fortunam ineſſe rebus cunctis dixiſſe. Vt enim concedamus, vera referre Sextum, quod facile negari poſſet, daemones tamen illi quales ſint in ſchola Democriti, ex εἰδώλοις ab eo aſſertis et ſupra expoſitis ſatis conſtat. Quos cum dicis tantum cauſa Democritum a Magis tranſſumſiſſe facile perſpiciatur, nullo negotio fieri potuit, vt theſin exotericam tanquam ridiculam, caſu iſto excitatus Diagoras exploſerit, ſicque tandem genuinam Democriti doctrinam profeſſus fuerit, non eſſe Deos. Quibus rationibus ſubductis et inter ſe comparatis maiori veriſimilitudine Diagoram accuſari impietatis, quam abſolui putamus. Sed vt ad hiſtoriam eius, vnde diuertit oratio, reuertamur. Diagoras Attica terra exul et profugus, nauem, ſi fides CICERONI [d] habenda, conſcendit, cumque tempeſtate aduerſa premerentur omnes, et vectores timidi et perterriti ei dicerent, non iniuria ſibi ea accidere, qui illum in eandem nauem recepiſſent, oſtendit eis in eodem curſu multas laborantes alias, quaeſiuitque, num etiam in iis nauibus Diagoram vehi crederent. Cum vero Samothraciam veniſſet, atque ei quidam amicus, tu qui Deos putas humana negligere, nonne animaduertis ex his tabellis

a) Ad nubes p. 410. b) l. c. c) theſ. de atheiſmo c. I. p. 73. quae ſugillat REIMMANNVS p. 215. Exemplis hoc facile poſſet demonſtrari: in ratiociniis enim PP. non adeo accuratos fuiſſe, ſatis notum eſt. d) De N. D. L. III. c. 37.

bellis pictis quam multi votis vim tempestatis effugerint, in portumque salui peruenerint? Ita fit, inquit, illi enim nusquam picti sunt, qui naufragium fecerunt, in marique perierunt. Suspicamur tamen Graeca haec fide niti, ideo excogitata, vt iucundius maiorique acumine narraretur Diagorae historia. Esse enim ex iis rumusculis, qui incerta fide aliis quoque tribuuntur, ex LAERTIO [e] liquet, Diogeni Cynico ea adscribente. Tandem Corinthum delatus, ibi. teste SVIDA [f] vitam finiit. Legibus Mantineam parario Nicodoro, ordinasse, narrat [g] AELIANVS.

§. XXVII. Ex disciplina Democriti quoque exiit ANAXARCHVS Abderita [h], Diomenis Smyrnaei auditor [i], vel, vt alii perhibent, Metrodori Chii, qui ne hoc quidem se scire dixit, quod nihil sciat [k]. Metrodorus vero Nessum, vel quod aliis placet, ipsum Democritum audiuit. Anaxarchus vero non tam doctrina, quam vita notabilis extitit. Vixit enim cum Alexandro M. vnde Olymp. CX floruisse LAERTIVS [l] colligit, tantaque eius vsus est gratia [m], vt regem eo quoque tempore, quo adulationibus totus corruptus Alexander, aegerrime amicorum monita audiebat, libere corripere auderet [n], isque potissimum philosophiae rationibus munitus regi, Babylona appropinquanti suaderet, contemneret Magorum praedictiones, fatale id ipsi fore asserentes tanquam falsas et incertas. Abusum tamen fuisse philosophia ad adulationem, ex solatio colligi potest, quod Alexandro ob Cliti caedem animo anxio exhibuit [o]. An ignoras, aiebat, ius et fas Ioui assidere, vt quicquid rex agat, id fas iustumque putetur. Quam turpem adulationem in philosopho recte exagitarunt, et parasiti mores in Anaxarcho damnarunt veteres [p]. Qui ei frequenter etiam exprobrant, voluptatibus deditum non sine philosophiae opprobrio vixisse, et mensae regum seruientem, vitae commoditates quaesiuisse, cuius notabile exemplum ATHENAEVS adduxit, et Timonis versus testes sunt, qui vitam voluptatibus deditam, et ad vitia regressam ei exprobrant [q]. Nec dubium est, hanc vitae commoditatem et voluptatem ipsi cognomen εὐδαιμονικȣ͂ conciliasse, quod apud veteres ei plerumque tribuitur, quodque διὰ τὴν ἀπάθειαν καὶ εὐκολίαν τȣ͂ βίȣ gessisse LAERTIVS [r] ait, quibus, mores aulicae se vitae attemperantes et parasiticos notari, non vero, vt volunt interpretes, constantiam et tranquillitatem animi vita Anaxarchi luculenter loquitur. Recenset quidem LAERTIVS [s] philosophos, a philosophiae fine, quem in feli-

Anaxarchus.

e) LAERT. L. VI. §. 59.
f) l. c.
g) L. II. c. 23. Nodos in scirpo quaerit hic BAYLE l. c. not. H. potuisse atheum tam egregias leges condere. Si enim supponamus, quod verisimillimum, atheum proscriptum non consultum fuisse, sed id ante eius manifestatam impietatem esse factum, cuncta concidunt, quibus hypothesibus suis ille seruit.
h) LAERT. L. IX. §. 58. PLVTARCH. Symp. L. VII. c. 5.
i) ibid. EVSEB. praep. L. XIV. c. 17.
k) SVID. in Democrit. T. I. p. 542.
l) l. c.
m) AELIAN. L. IX. c. 30. centum ei donasse talenta Alexandrum PLVT. in Apophth. T. I. p. 332. refert.
n) AELIAN. L. IX. c. 3. LAERT. L. IX. §. 60.
o) ARRIAN. exp. Alex. L. IV. p. 84. PLVT. ad princ. indoct. conf. MENAG. ad l. c. Laërt. STOLLIVS hist. phil. moral. gentil. §. 106. p. 174.
p) LVCIAN. Parasit. T. III. p. 250. ATHEN. L. VI. p. 250.
q) Apud PLVT. de virt. mor.
r) LAERT. l. c. ATHENAEVS l. c. et L. XII. p. 548. et ex hoc EVSTATH. ad Il. X. p. 1273. AELIAN. l. c.
s) L. I. §. 17.

felicitate ponebant vitae, eudaemonicos dictos; hosque Anaxarchum sectae suae conditorem habuisse, tradit *historiae philosophicae* GALENO tributae auctor [t], idque admittit FABRICIVS [u]. Obstant tamen huic asserto momenta duo. Nam non Anaxarchus tantum, de cuius placitis philosophicis altum apud veteres est silentium, sed et Cyrenaici, atque Epicurei, ad hanc mentis felicitatem doctrinam moralem retulerunt, non vero Eudaemonici sed Hedonici vocati sunt. Deinde, monente ipso FABRICIO, vix quisquam in veterum scriptis εὐδαιμονικȣ̃ nomine laudatus occurrit, praeter vnum Anaxarchum; quae satis verisimiliter persuadent nobis, felicitatis potius aulicae, quam philosophicae causa, hoc nomen, inter σκώμματα philosophorum referendum Anaxarchum accepisse. Talem vero vitam cum affectarit Anaxarchus, difficile credi potest, quod de eo, magno licet consensu, tradunt veteres, Nicocreontis, regis Cypri, hostis cum esset, eius interitum apud Alexandrum M. quaesiuisse. Rege vero mortuo, Nicocreontem, Anaxarchum, quem tempestas inuitum in Cypri litora eiecerat, cepisse, et in mortarium coniectum, ferreis pistillis tundi curauisse: eo interea, dolore contempto, identidem celebre dictum illud ingeminante: tunde Anaxarchi culeum, nam Anaxarchum non tundis. Linguam igitur eius praescindi iubente tyranno morsu eam ipsum praescidisse, et in eius faciem conspuisse. Etsi enim facile largimur, Nicocreontem, par pari relaturum Anaxarcho interitum eius crudeliter accelerasse, valde tamen de circumstantiarum veritate dubitamus, cum nec antiquior testis sit CICERONE [x], et eadem res Zenoni Eleati quoque a veteribus tributa satis incertum vulgi rumorem prodat, neque verisimile sit, hominem, aulicae felicitatis voluptatem affectantem, tantam constantiam in morte ostendisse [y]. Quam audax enim in eiusmodi fabellis pingendis et fingendis Graecia fuerit, notum est omnibus, qui vetera curiose sunt rimati.

* *

CAPVT DVODECIMVM.
DE SECTA HERACLITEA.

§. I.

Heracliti vita.

Sectam Heracliteam condidit HERACLITVS Ephesius, patre Blysone, quem Bausonem, Blosonem, vel Beutonem alii vocant, vel quod alii volunt, Heracione vel Horacino natus [a]. Qui licet obscuram instituerit sectam, tantum tamen nomen consecutus est, vt dignus visus sit, de quo singulari

t) c. 3.

u) Ad SEXT. EMP. adu. mathem. L. VII. §. 48. Eandem de rebus humanis scenae instar se habentibus et decipientibus sententiam cum Monimo professum esse, IDEM ait §. 88.

x) Tusc. Qq. L. II. c. 22. de nat. Deor. L. III. c. 33. LAERT. l. c. OVIDIVS in Ibin, aliique laudati MENAGIO ad l. c. Laërt.

y) Addi his p test, mortis genus tale fingi, quod eiusmodi sermones serere non permittit.

a) LAERT. L. IX. §. 1. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 302. SVID. in Heraclit. T. II. p. 72.

gularibus libris commentati fuerint, veteres[b], quem vero pene totum neglexere recentiores[c]. In adolescentia iam egregia perspicacissimi ingenii virtute eminuisse, tradit Aristonymus[d], cuius exemplum afferunt PLVTARCHVS[e] et LAERTIVS[f], in id magno studio incubuisse, vt se ipsum examinaret atque excuteret, huncque habuisse laboris fructum, vt se nihil scire intelligeret. Vnde verba eius apud LAERTIVM αὐτὸν ἔφη διζήσασθαι, καὶ μαθεῖν πάντα παρ᾽ ἑαυτοῦ, quae ita interpres vertit, *se semet inuestigandae veritati dedisse, omniaque ex semet ipso didicisse*, longe aliud velle, recte notauit ISAAC. CASAVBONVS[g], idque indicare, *se ipsum explorando a se ipso discendi fecisse initium.* Nam habuisse praeceptores, ipse refert Laërtius. Nec dubium est, hanc ignorantiae suae notitiam impulisse Heraclitum, vt ad philosophiam animum adiiceret. Xenophanem itaque audiuit[h] et Hippasum[i], Pythagorae tum mysteria, clarius, quam isti viri solebant, explanantem; vnde prima quoque istius philosophi principia in suum systema retulit, vt ex collatione patet. Ait quoque PROCLVS[k], per plurimas terras inaccessas in montem Atlanticum iter eum suscepisse, cuius tamen itineris vetustiorem testem merito desideramus. Post reditum in patriam, regnum[l] ei, id est, summi magistratus auctoritas delata est, quam tamen repudiauit, fratrique concessit, quod pessima consuetudine ciuitas iam esset imbuta[m]. Quamobrem ad fanum Dianae secedens, astragalis ibi lusit cum pueris, ad Ephesios qui forte aderant, dicens; quid miramini o perditi ciues? nonne istud facere praestat, quam vobiscum rempublicam administrare. Valde autem offenderant Heraclitum Ephesii, quod familiarem eius Hermodorum, virum ciuilis philosophiae legumque ferendarum peritissimum[n], exilio multassent, nec ferre potuerint excellentia inter eos merita, quae causa quoque fuit, cur acerbe in eos inuectus sit. Ad philosophiae itaque studia reuersus, cum vitam amaret solitariam, quam melancholici quoque temperamenti inclinatio ei vehementer commen-

men-

b) Aristonis Chii liber de Heraclito veteribus saepe laudatur. Idem argumentum excusserunt Cleanthes et Sphaerus. Stoici enim hanc philosophiam magni faciebant. Addi his potest Antisthenes, Heracliti sectator, Heraclides Ponticus, Pausanias, Heraclitistes vocatus, Diodotus Grammaticus, conf. LAERT. l. c. IONS. de Script. Hist. phil. L. II. c. 3. p. 128. FABRIC Bibl. Gr. Vol. I. p. 760.

c) Plerique historiae philosophicae scriptores ne STANLEIO quidem excepto, per transennam tantum hanc historiae philosophicae partem considerarunt. B. GOTTFR. OLEARII liber vero de Heraclito lucem non vidit, praeter duas diss. de principiis et γενέσει rerum ex mente Heracliti STANL. P. IX. p. 839 sqq. 855 sqq. insertas conf. FABR. l. c. p. 762.

d) STOBAEVS Serm. CII. p. 334. SVIDAS l. c.

e) Adu. Colot. T. III. p. m. 423.

f) l. c. g) Ad h. l.

h) LAERT. l. c.

i) SVIDAS l. c.

k) Ad Timaeum p. 56.

l) LAERT. L. IX. §. 6. βασιλεῖς vero vel βασιλίδαι vocabantur Ephesi, iudices summam reipublicae administrantes, quos Pausanias Ephesius sustulit, tyrannide introducta, vid. SVIDAS in Pythag. Ephes. T. III. HESYCHIVS in βασιλεῖς.

m) LAERT. L. IX. §. 2.

n) Pertinet Hermodorus inter ICtos veteres, legum enim duodecim tabularum si non primus auctor, quod vult Pomponius L. 2. D. de Orig. Iur. certe magna pars fuit, vid. STRABO Lib. XIII. p. 642. CICERO Tusc. Qq. L. V. c. 36. hinc PLINIO L. XXXIV. c. 5. interpres legum, quas duumuiri scribebant, audit, cui propterea statua in Comitio posita. Nondum tamen ex familiaritate Hermodorum inter et Heraclitum, illum huius assectam in philosophia fuisse, concludi potest, licet id asserat PAGAN. GAVDENT. de philos. Rom. c. IV. p. 105. Distinguendus vero est ab Hermodoro Platonico, de quo supra in Platone.

mendabat[o], conuerſationem hominum fugiebat, adeo vt Darii quoque, ad ſe vt veniret, inuitantis, beneuolentiam contemneret[p]. His acceſſit ingenium alta ſpirans alioſque magna inuidia contemnens, cuius ſpecimen allegant veteres, quod ſe omnia iam ſcire profeſſus, reliquos omnes in ignorantia verſari dixerit[q]. Ex vrbe igitur tandem odio hominum ſi non omnium, certe ciuium ſuorum deceſſit, vitamque in montibus egit, olera ac herbas comedens. Ita enim peroſus ciues, ob eamque cauſam ab illis quoque contemtus et neglectus, priuata vita nihil eſſe praeſtantius reputabat, ideoque etiam Athenienſes, apud quos tamen magna fruebatur exiſtimatione, aſpernabatur[r]. Quod ſi epiſtolis, quae ſub eius nomine feruntur[s], fides eſſet, impietatis ſacrilegae accuſatus Epheſum reliquiſſet; ſed quo loco illae habendae ſint, ſaepiſſime inculcauimus, adeoque illas praeterimus. Cum vero nullo alio cibo in montibus, niſi herbis et oleribus, vteretur, aquae intercutis morbo laborare coepit, quo ipſo in vrbem reuerti coactus eſt[t]. Suntque inter epiſtolas philoſophorum duae[u] ad Amphidamantum, quibus prolixe de morbi ſui natura et euentu philoſophatur: illae vero, vt reliquae, adeo aperte ſophiſtarum ſcholas redolent, vt ad eas prouocare erubeſcamus. Vrbi itaque redditus obſcurus philoſophus, medicoſque ita per aenigma ſciſcitatus, an poſſent ex imbre ſiccitatem facere? illis non intelligentibus, ſe ipſum boum ſtabulo includens, et fimo bubulo obruens, eo vapore credebat abundantem noxiumque humorem exhauriri poſſe; vel, quod Hermippus ait, boum fimo a ſeruis oblitus ſolis radiis ſe obiecit, nihilque ea re proficiens, ſequenti die obiit aetatis LX anno, in foro ſepultus: alii a canibus laceratum eſſe dixere[x]: Ariſto autem et Hippobotus ab eo morbo liberatum, poſtea alio morbo interiiſſe, ſcriptum reliquerunt[y]. Celebris vero non philoſophici tantum ſyſtematis fama, quod aſſeclas reperit, ſed et perpetuis lacrymis fuit, quas aſſidue improbam hominum, praecipue ciuium, vitam deplorando, fudiſſe veteribus paſſim traditur[z]. Sed traditionem, licet ſatis veterem, eiuſdem commatis eſſe, quo riſus Democriti, facile intelligi poteſt, et coniici, temperamentum moresque hominis triſtes et acerbos, et de ciuium ingrato in ſe et malo animo ſemper quiritantes occaſionem oratoribus dediſſe, perpetuas fingendi in Heraclito lachrymas. Inter Graecas itaque fabulas merito numeranda vtraque narratio,

quod de ſapientibus alter
Ridebat quoties a limine mouerat vnum

Pro-

o) LAERT. L. IX. ſ. 6. Hinc inter apathes et humani generis oſores eum refert PLIN. L. VII. c. 19.

p) ibid. ſ. 12. 13. vbi vtriusque affertur epiſtola: quae tamen ſuſpectae ſunt ex rationibus ſaepius dictis. Rem ipſam tradit quoque CLEM. ALEX. Strom. L. I.

q) LAERT. CLEM. ALEX. ll. cc. LVCIAN. vit. auct. T. III. p. 123.

r) LAERT. L. IX. ſ. 13. 15. Fallitur ſine dubio ATHENAGORAS, qui leg. pro Chriſt. p. m. 35. ait, Heraclitum et Democritum patria pulſum eſſe, illum Epheſo, hunc Abdera: abſurdius vtriusque patriam confundit interpres C. GESNERVS.

s) Epiſt. philoſ. p. 50. 57. 63. ed. LVBINI.

t) LAERT. l. c. ſ. 4.

u) l. c. p. 53 55.

x) LAERT. l. c. ſ. 3. 4.

y) ibid ſ. 5.

z) AELIAN. L. VIII. c. 13. LVCIAN. l. c. SENECA de tranquill. c. 4. de ira L. II. c. 10. et poſt hos plures.

Protuleratque pedem: flebat contrarius alter,
Mirandum est, vnde ille oculis suffecerit humor [a]?

Quod si LVCIANVM consulimus, facile ex eius risu colligi potest, eum inter fabulas totam rem retulisse, qui causam ridendam et absurdam potius, quam deflendam allegat, proditque ad deridendos philosophos vtramque excogitatam fuisse narratiunculam. Scripsit librum *de natura*, tribus partibus constantem, quarum prima *de vniuerso*, altera *de republica*, tertia *de theologia* egit [b], qui tamen temporis iniuria, praeter exigua fragmenta [c] quaedam, periit. Adeo vero et temperamenti vitio et affectatae scribendi rationis studio obscurus in eo factus est, vt σκοτεινȣ̃ nomen a veteribus vnanimi ei consensu tribueretur [d]. Cuius obscuritatis causam subinnuit LAERTIVS, monens, eum, librum suum in templo Dianae, more veteribus recepto, deposuisse, de industria obscurius scriptum, vt soli eruditi eum legerent, ne si a vulgo passim legeretur, contemtui esset [e]. Scilicet ad arcanam disciplinam Heraclitum respexisse, illius temporis mores dubitare non sinunt. Cum enim tales in physiologia sua rationes sequeretur, quae communes populi de Diis notiones subuerterent, consultum ei visum fuit, inter homines superstitioni auitae ad insaniam deditos veros philosophiae suae sensus, partim nouis vocabulis, partim figurata dictione et constructione impedita occultare et tegere. Communem enim ciuium superstitionem risisse, testis est CLEMENS ALEXANDRINVS [f]. Mirandum itaque non est, nec grammaticos nec philosophos obscuri hominis scripta satis intellexisse [g], et latuisse ea in adytis templi, donec a Cratete quodam Graecis vulgarentur [h], vel, vt tradit TATIANVS [i], Euripides poëta tragicus, Dianae templum frequentans, traditis obscuris Heracliti praeceptis memoriae, ea diligenter enarraret. Prosaico vero sermone scriptum fuisse eius librum, fragmenta testantur, vnde qui carmen eum vocant [k], generaliori sensu vocem pro quauis scriptione accepisse censendi sunt. Tempus eius ex praeceptoribus et coaeuis colligi potest; Floruisse circa Olymp. LXIX. ait LAERTIVS [l]. Fuere et alii Heracliti, et inter hos Peripateticus philosophus, cum Ephesio non confundendi [m].

Philosophia Heracliti.

§. II. Philosophiae decreta qualia constituerit Heraclitus explicatu valde est difficile; cum enim affectatam obscuritatem ideo diligeret, ne intelligi ab omnibus posset, nodos inextricabiles, quibus placitorum suorum enarrationem irretiuit, struxit, et constructionis ambiguae, locutionum figuratarum, vocumque vel nouarum, vel inusitata significatione adhibitarum laqueis ita impediuit, vt ex tenebris extrahi vix queant [n]. Mirum ita-

 que

a) IVVENAL. Sat. X. v. 34.
b) LAERT. L. IX. §. 5. FABRIC. l. c. p. 760 sq.
c) Collegit ea HENR. STEPHANVS Poës. phil. p. 129 seqq.
d) Loca veterum collecta exhibet MENAG. ad LAERT. L. IX. §. 6.
e) l. c. f) In protreptico p. 33.
g) Conf. ARISTOT. Rhet. L. III. c. 5.
h) LAERT. l. c. §. 12. i) Adu. Graec. p. m. 143.
k) TATIANVS l. c. conf. FABRIC. l. c. p. 2. 761.
l) l. c.
m) Enarrant eos LAERT. l. c. §. 17. MENAG. ad h. l. FABRIC. l. c. Peripateticum cum nostro confundit Menagius.
n) Imitatus in his oracula, vid. IAMBLICH. de myster. L. I. c. 15. p. 79.

que non eſt, neque grammaticos veteres neque philoſophos ſemper eum recte intellexiſſe: qui ob hanc cauſam non niſi ſumma cautione conſuli poſſunt. Nec ſcripta Heracliti integra ſuperſunt, vt ex tota doctrinarum συναφείᾳ de iis iudicium queat inſtitui. Cuncta itaque ad coniecturas redeunt, quas tamen conſultis reliquiis Heracliteis ita eleganter docteque inſtruxit ὁ πάνυ GOTTFR. OLEARIVS [o], vt veriſimilitudine eius explicatio ſe commendet, qui ideo cum iis, quae ſtricte dicturi ſumus, conſulendus eſt. De rationali vero, naturali et morali philoſophiae parte Heraclitum fuiſſe ſollicitum, veteres produnt, ea tamen, quae nobis temporis reliquit iniuria, pleraque ad phyſicam pertinent, de ſententiis eius moralibus pauca ſuperſunt: rationalem philoſophiam phyſicae ſuperſtruxit, ex qua pauca nobis fragmenta ſeruauit SEXTVS EMPIRICVS [p], quae hoc innuunt:

Logica Heracliti.

I. Senſum non eſſe fide dignum veritatis iudicem, ſed rationem.

II. Rationem vero intelligi non quamcunque, ſed diuinam et communem.

III. Id quod nos ambit, eſſe et rationis particeps, et prudentia praeditum.

IV. Hanc diuinam rationem cum attraxerimus per inſpirationem, effici nos intelligentes: et in ſomnis quidem obliuioſos, in vigilando autem rurſus prudentia praeditos. In ſomnis enim obſtructos eſſe ſenſuum meatus, ſepararique mentem, quae eſt in nobis, a coniunctione, quae illi intercedit, cum eo quod ambit, ſola ſeruata, quae adhaereſcit, reſpiratione, veluti quadam radice, et ſeparatam amittere, quam prius habebat, vim recordandi. In vigilando vero rurſus per ſenſuum meatus, cum eo, quod ſe ambit, coniungere, ac vim rationis induere.

V. Hanc autem communem rationem et diuinam, et cuius participatione efficimur logicae participes, eſſe criterium.

VI. Fieri inde, vt, quod omnibus placet, ſit fide dignum, comprehendi enim communi et diuina ratione, quod autem vni ſoli occurrit, minime fide dignum eſſe, propter cauſam contrariam.

Haec Sextus, qui ipſa quoque Heracliti verba attulit, haec aſſerta continentia. Cuncta vero nituntur deſcriptione animae mundi, cuius anima humana pars eſt, Heraclitea, quam in ſequentibus explicabimus: hic id modo monentes, cauendum eſſe, ne per hanc diuinam rationem, quae hominem ſubit extrinſecus illapſa, principium aliquod mere ſpirituale intelligamus; contrarium enim vel ex eo patet, quod per meatus ſenſuum hominem ſubeat; eſtque nihil aliud, niſi calidum illud ſiue ignis, aetherue, τὸ λεπτότατον καὶ τάχιστον διὰ παντὸς διεξὸν, δι' οὗ πάντα τὰ γινόμενα γίγνεται, de quo in ſequentibus dicemus. Singulare vero hoc eſt, quod Heraclito, alta ſpiranti, plebemque ſuperciliosa ambitione ſpernenti placuiſſe PROCLVS [q] ait:

o) l. c. p) Adu. mathemat. L. VII. ſ. 126. quocum conferri poſſunt TERTVLLIANVS de anima c. 15. PHILOSTRAT. Opp. p. 391. Apoll. ep. 18. CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 602.

q) Comm. mſc. in Alcibiadem Platonis apud FABRICIVM ad l. c. Sexti. Mirum et contradictorium eſſe, ex theſ. VI. manifeſtum eſt.

ait: Vulgus esse sine mente et ratione; vnde et ὀχλολοίδορον eum vocauit Timon. Cur enim vulgaria ingenia, quae eundem aetherem hauriunt, non queant esse rationalia? Sed iudicabat Heraclitus ab effectu, et odio ciuium suorum ductus, quos desipere ad vnum omnes credebat.

§. III. Physicorum dogmatum, ab Heraclito assertorum haec summa est: *Physica Heraclitea.*
I. Ex nihilo nihil fit.

II. Id quod primum in rebus naturalibus est, a quo reliqua sunt omnia et fiunt, ignis est. Magno consensu primum hoc Heracliti principium veteres Heraclito tribuunt, ex quibus inprimis videndi ARISTOTELES[r], CICERO[s], PLVTARCHVS[t], LAERTIVS[u], et qui ipsa Heracliti verba affert, CLEMENS ALEXANDRINVS[x], vt alios ex PP. praetereamus. Facit huius principii auctorem primum Heraclitum LVCRETIVS[y]:

Quapropter, qui materiam rerum esse putarunt
Ignem, atque ex igni summam consistere, solo,
Magnopere a vero lapsi ratione videntur:
Heraclitus init quorum dux praelia primus.

Verum aut falli eum, aut primum ducem tantum pro primario dicere, ex iis, quae *capite decimo* de mente sectae Italicae siue Pythagoreae diximus, apertum est. Nec aliunde sua hausit Heraclitus, qui licet huius se principii inuentorem, vt erat maximus ostentator, iactaret, et αὐτοδίδακτον[z] venditaret, ab Hippaso tamen illud accepit, vt ex dictis loco citato, si cum Heracliteis conferantur, erit manifestum. Recte itaque Hippasum et Heraclitum iungunt PLVTARCHVS[a] et SEXTVS EMPIRICVS[b].

III. Ignem vero hunc aërem quoque recte vocaueris, et exhalationem, siue ἀναθυμίασιν. Nouatorem verborum fuisse Heraclitum, in antecedentibus obseruauimus; vt igitur, quae ab alio accepit, tanquam noua, venderet, alienis vocabulis vsus est. Esse vero aërem illum siue ἀναθυμίασιν nihil aliud, quam exhalationem ignis, siue aetherem igneum, celerrime motum, ex PLVTARCHO[c], discimus, qui τὸ πῦρ ἀναθυμιώμενον ἀέρα γενέσθαι, ex Heracliti mente dixit. Idemque vult ARISTOTELES[d], quando Heraclitum, scribit, dicere, τὴν ἀρχὴν εἶναι τὴν ψυχὴν εἴπερ τὴν ἀναθυμίασιν, ἐξ ἧς τἄλλα συνίστησι, καὶ γὰρ ἀσωματώτατον δὴ καὶ ῥέον ἀεί, *principium esse animam, siue aërem, ex quo reliqua omnia constant, esse enim maxime incorporeum et semper in fluxu.* Anima vero eiusdem ignis Heraclito particula est. Facile itaque in concordiam redigi possunt, qui apud SEXTVM[e] ignem Heracliti principium esse dicunt, quique aëra indicant; modo ignis illius rationem recte consideremus.

 IV.

r) Metaph. L. I. c. 3.
s) Acad. Qq. L. IV. c. 37. de N. D. L. III. c. 14.
t) De plac philos. L. I. c. 3.
u) Lib. IX. §. 7. STOBAEVS eclog. phys. L. I c. 27.
x) Strom. L. V. p. 599. ὁ κόσμος ἦν καὶ ἔσται πῦρ ἀείζωον ἁπτόμενον μέτρῳ καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρῳ. Ita ipse Heraclitus.
y) Lib. I. v. 636.
z) LAERT. L. IX. §. 5. TATIAN. p. 143. OLYMPIOD. in Phaed. apud FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. pag 760.
a) l. c.
b) Adu. Mathem. L. X §. 33.
c) l. c.
d) De anima L. I. c. 2.
e) l. c. L. IX. §. 361. FABRIC. ad h. l.

IV. Constat vero ignis ille, siue aër, ramentis minutissimis et indiuisibilibus. Ψηγμάτια vocat PLVTARCHVS [f], quam vocem de atomis, id est elementis indiuisibilibus et minutissimis PHILO [g] adhibuit. Idem etiam STOBAEVS [h] Heraclito tribuit. Nec differre ignem illum, qui rerum omnium principium constituit, ab istis particulis et ramentis minimis, Plutarchi loca a nobis adducta, si conferantur inter se, euincunt. Quae quoque causa fuit viris eruditissimis, et omnem veterum doctrinam animo complectentibus RAD. CVDWORTHO [i], GOTTFRID. OLEARIO [k] et IO. ALB. FABRICIO [l], vt Heraclitum inter systematis atomistici patronos numerarent: nec nobis aliter visum fuit [m]. Accurate tamen rem expendentibus, nihil hic definiendum videtur: etsi enim dubium vix esse queat, eiusmodi particulas minimas Heraclitum statuisse, nondum tamen id systematis atomistici patronum efficit, sed requiritur, vt omnibus quoque qualitatibus praeter figuram et motum nudauerit; quod ex Heracliti systemate vix probari, sane nihil certi hic definiri potest [n].

V. Sunt vero particulae siue ramenta illa minima non simplicia tantum et ex nullis aliis composita, sed et aeterna, et ignis ille aeternus et periodicus [o].

VI. Otium vero et quies in vniuerso non est, illa enim iis competunt, quorum nulla est vita, sed motus, et quidem aeternis aeternus, mortalibus vero finitus. Patet ex his PLVTARCHI [p] et STOBAEI [q] verbis, particulas illas, ignem aëremue constituentes motum in se habuisse aeternum. Idem ARISTOTELES [r] quoque asserit, qui de principio materiali Heracliti verba faciens, parum illud, ait, corporeae substantiae habere, id est, esse subtilissimi corporis, et in perpetuo motu versari. Vnde vero ille motus sit, originemque suam habeat, prolixe quaerendum non esse putamus, cum aeternitas motus istis particulis ignique tributa satis prodat, ab intrinseca earum natura eum proficisci. In alia quidem omnia abit praestantissimus OLEARIVS [s], vt demonstret, motum hunc esse a Deo, quem λόγον καὶ εἱμαρμένην dixit Heraclitus: dabimus etiam, non inepte ista dici: hoc vero notandum esse, ex dicendis patebit, Deum hunc substantia et natura sua a particulis istis siue igne distinctum non esse, sed esse illam ipsam naturam, vimque necessariam, vnde omnia, modificato ista necessitate et intrinseca ratione igne formantur. Ideo enim dicitur λόγος δημιουργὸς καὶ Θεὸς apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [t].

VII. Cum minimae sint istae ignis particulae, celerrimoque agitentur motu, sensibus expositae non sunt, nec videri, tangiue possunt, adeoque incorporales dici possunt, ac ignis aërisue appellationem omnium optime tuentur.

VIII.

f) Lib. I. c. 13. de plac. phil.
g) De opificio mundi p. 8.
h) Eclog. phys. c. XVII. p. 32.
i) System. intell. c. I. §. 16. p. 22.
k) l. c. p. 845 seqq. qui multus est in hac ornanda opinione.
l) Ad SEXT. EMPIR. p. 136.
m) In Germanico Hist. phil. opere T. II. p. 427.
n) Ita etiam cl. MOSHEM. ad l. c. CVDWORTHI.
o) STOBAEVS l. c.
p) l. c. L. I. c. 23.
q) l. c. c. XXII. p. 40.
r) De anima L. I. c. 2.
s) l. c.
t) Strom. L. V. p. 599.

VIII. Particulis his coeuntibus ignis enafcitur, fed elementaris. Ita, diftinctione ex Stoica, quae Heraclitum fecuta eft, fchola adhibita conciliari poffunt cum dictis illi, qui elementum ignis ab Heraclito pro rerum omnium principio admiffum effe dicunt[u]. Alius enim ignis eft artificialis et rerum omnium creator, alius elementaris ab eo productus.

IX. Omnia itaque ex igne nafcuntur, et in ignem refoluuntur, ignisque principium eft, ex quo exiftunt omnia, et finis, in quem poft certas periodos omnia recident[x].

X. Mundus vero duplex eft: vnus aeternus, quem neque Deorum vllus fecit, nec hominum: fed fuit, femper eft et erit ignis femper viuens, menfura accendens, et extinguens: alter vero, qui confiftit per variam et multiplicem exornationem, qui et ortus et eft, et in quem cadet interitus. Verba haec ipfa funt Heracliti feruata a Clemente Alexandrino[y], ex quibus apparet, ignem fiue materiam, ex qua funt omnia, illi fuiffe aeternam, nec vnquam genitam, ex ea vero mundi huius afpectabilis formam fuiffe compofitam. Multum hunc locum torquet Cvdworthvs[z], vt genitum a Deo effe mundum Heraclitus negaffe non videatur: fed contra aperta philofophi verba, mundi fiue materiae aeternam exiftentiam afferentia, vt recte obferuauit cel. Interpres[a].

XI. Ignis hic Deus eft. Ita recte Clemens Alexandrinvs[b], vt ex fequentibus conftabit.

XII. Eft vero in aeterno illo igne aeternus ac neceffarius motus, vi cuius agitatus ignis mundum produxit[c].

XIII. Hic aeternus et ex intrinfeca particularum iftarum natura exoriens motus fatum eft, fecundum quod omnia fiunt, conferuantur, refoluuntur, et reuoluuntur. Hocque fatum neceffitas eft, aliter enim fe habere natura ignis non patitur[d].

XIV. Eft vero fatum, fubftantia, mente praedita, fubftantiam vniuerfi permeans, et de motibus contrariis rem efficiens. Ita Plvtarchvs[e] et Stobaevs[f], qui ideo fatum, λόγον, vocant, certis enim ac rationalibus motus legibus agit, vnde rationem ei Heraclitus tribuit.

XV. Eft itaque ratio in fato, quae cum totum mundum permeet, mundi anima eft[g].

XVI. Mundi haec anima, motu fuo aeterno et neceffario, fiue rationali opifex (δημιουργὸς) eft rerum omnium. Fundamenta haec funt metaphyfica totius phyfiologiae Heracliteae, ex quibus de theologia eius iudicandum eft. Quam cum, quibus poterat, eruditionis elegantiffimae viribus purgare, et ab impietate procul effe demonftrare connifus fit Olearivs[h]; *Theologia Heracliti.*

merito

u) Plvt. l. c. L. I. c. 2.
x) ibid. Stob. eclog. phyf. c. I. p. 2.
y) Stromat. L. V. p. 599.
z) l. c. p. 160.
a) Ad h. l. not. 5.
b) In protrept. p. 42. Tertvll. contra Marcion. L. I. c. 12. Stob. l. c.
c) Arist. de anima L. I. c. 2. Plvt. l. c. c. 23. Stobaevs l. c. c. 22.
d) Hermias irrif. phil. gentil. p. 178. Laert. L. IX. f. 7. 8. Plvt. l. c. L. I. c. 27. Theodorit. Therapeut. L. VI.
e) ibid. c. 28.
f) l. c.
g) ll. cc.
h) l. c.

merito is paucis audiendus eſt. Putat vero Heraclitum, licet materiam, ſiue principia illa minutiſſima aeterna faciat, iis tamen adiunxiſſe Deum, ſiue principium aliquod rationale, quod illis motum dederit, et fatum, neceſſitas, demiurgus, anima mundi, verſatilis mundi harmonia etc. vocetur. Quod vt contra adducta hactenus, quae contrarium ſuadere videntur, veterum teſtimonia euincat, obſeruat, 1. Heraclitum quidem ignem, ſiue materiam dixiſſe Deum, ſed ideo tantum, quod is principium ſit, adeoque diuinum aliquod, more apud veteres philoſophos recepto, qui prima elementa, ſiue principia atque ὕλην, ex qua omnia fieri ſtatuebant, θεὸς appellarunt. 2. Nec aeternum obſtare motum, quo minus ille particulis ab infinito rerum auctore ab aeterno imprimi potuerit. 3. Maxime vero attendendum eſſe, ad fati deſcriptionem, quod Heraclitus non animam tantum dixerit mundi omnia peruadentem, agitantem et formantem, ſed et ſubſtantiam ratione praeditam, et λόγῳ mundum formantem et perficientem, eamque diſerte Deum eſſe dixerit. Haec prolixe et erudite diſcutit et contra obiectiones quasdam tuetur vir veterum doctrinarum peritiſſimus. Etſi vero non adeo proficere hac in quaeſtione enodanda nos poſſe inde iudicari poteſt, quod non tantum ineluctabili obſcuritate laboret philoſophus, ſed et ſibi contradicere interdum, iam olim obſeruauerit PLATO [i], ſi tamen ea, quae ſupra, ipſis veterum verbis adduximus, conſulamus, et accuratum ſyſtematis huius nexum intueamur, fatendum nobis eſt, doctius, quam felicius, maiorique eruditione quam veritate, Heracliti cauſam egiſſe virum longe praeſtantiſſimum, et poſt cineres quoque praematuros venerandum. Nam I. id non apertum modo eſt ex tota aſſertionum ſupra adductarum connexione, ſed ab ipſo quoque doctiſſimo viro obſeruatum, Heraclitum et Stoicos eadem fere dicere, cum hi illum praeceptorem, vel ducem potius, habuerint. Quae itaque ad illuſtrandum hoc argumentum de Stoicis *capite nono* dicta ſunt, ea accurate illud noſcere cupienti relegenda eſſe monemus, ſperantes fore, vt deſinat magnifice de Heracliti theologia ſentire. II. Non hoc tantum diſceptatur, vtrum Heraclitus Deum admiſerit, nec nec? vtrum rebus omnibus ineſſe rationem, animamque omnia λόγῳ formantem et conſeruantem ſtatuerit? ſed id potiſſimum in cenſum venit, num hic Deus ab igne illo, ex quo omnia ſunt, tanquam ſubſtantia aliqua natura et eſſentia tota diuerſa, differat, numque ita libero ad materiam rerum ornandam acceſſerit actu, vt nulla intrinſeca neceſſitate ſui vel materiae cogente, rerum omnium factus ſit opifex: vel an Deus ille et materia ſiue ignis, quoad ſubſtantiam vnum tantum ſint et conſtituant principium? III. His praemiſſis ſatis euidens eſſe putamus, ſi allata hactenus veterum teſtimonia conſulimus, non prius, ſed poſterius placuiſſe Heraclito. Quod ne multis, quae afferri poſſent, argumentis, conficiamus, impedit quidem ſcriptionis terminus, pauca tamen rem, quantum philoſophia ſupra modum obſcura patitur, in luce ponunt. Scilicet ARISTOTELIS [k] aucto-

i) In conuiuio. k) Lib. I. c. 3.

auctoritate constat, Heraclitum inter eos philosophos fuisse, qui vnum tantum principium constituere, nempe materiale, quocirca eum reprehendit, quod causam motus omiserit, id est causam efficientem. Num ideo tempore, quo Heraclitei adhuc viuebant, scribere poterat Aristoteles, si duas causas ignem, et Deum illum mouentem, asseruisset. Nec hic ad malam Aristotelis fidem prouocari potest, cum, quaecunque ab aliis quoque veterum afferuntur, cum eo consentiant. Nec obiici potest, Heraclitum de causis tantum naturalibus, non supernaturalibus loqui voluisse. Nam qui pro Heracliti orthodoxia pugnant, contendunt, inter causas naturales, ab eo allatas efficientem etiam, Deum, connumerari. IV. Apertum vero est, ex supra dictis, ignem illum a Deo peculiari ὀυσία non discrepare, sed Deum esse vim illam, in igne latentem, siue intrinsecam eius naturam occupantem, qua, ψίγματα illa vehementissime commota, et aeternum agitata, tandem in ornatum mundi coaluerunt. Nihil enim, quicquid de Deo dixit, plus euincit, quam hoc solum, inesse igni illi istam rationalem et animalem vim, qua ex igne omnia mouentur. V. Ex his vero prona consequentia fluit, Deum ab ipso igne illo non esse diuersum, licet is materiae crassiori, quae ex illo enata est, opponatur. Cum enim igni huic vis ista diuina et rationalis insit, alio auctore, motum producendo opus non erat, stultumque esset, de externo motus principio, vt Democritus quoque sentiebat, quaerere. VI. Satis vero ex his manifestum est, cur fatum siue necessitatem, et rationem ignem vocauerit? Cum enim intrinseca naturae illius necessitate ignis moueatur, et agat, nec aliter etiam agere queat, quam vis illa postulat, necessaria aeternarum consecutionum lege sequuntur et constant inter se omnia, nec aliud λόγος ille est (modo ita locutus sit Heraclitus,) quam aeterna series causarum et euentuum apte inter se cohaerens, ex natura ignis eiusque aeterni motus orta [l]. Addimus his VII, adeo necessarium putauisse, fato, necessitati, igni, Deo, motum Heraclitum, vt nec animum humanum, qui tamen ex Deo discerptus eiusque pars ab eo auulsa et in eum reditura, est, nec quicquam aliud sine motu esse, sed omnia aeternum moueri statuerit, quod vnanimis veterum consensus ei tribuit [m]. Egregie vero inde argumentatus CICERO [n]: *Cumque idem omnino, quia nihil semper suo statu maneat, neget, esse quicquam sempiternum, nonne Deum ita tollit omnino, vt nullam omnino eius opinionem reliquam faciat.* Nec iuuat virum optimum quod affert [o], hoc de materia tantum intelligendum esse, eam enim, πᾶν dici, Proclum asserere. Hos homines enim corrupisse veterum philosophiam, Platonicas ei significationes introducentes, multoties inculcauimus. Falliturque vir eruditissimus, qui thesin hanc ad mundum genitum pertinere putat. Contrarium enim Clementis locus ab ipso adductus

l) Ita etiam CICERO Acad. Qq. L. I. c. 7.
m) Hinc ἀΐδιον περιοδικὸν πῦρ STOBAEO l. c. et κίνησις ἀΐδιος τοῖς ἀϊδίοις PLVTARCH. de plac. L. I. c. 23. quae etiam aeternis motum inesse docent.
n) De N. D. L. I.
o) l. c. p. 861.

ductus quem ſupra citauimus, probat, vbi diſerte de mundo aeterno dicitur: eſſe πῦρ ἀείζωον ἁπτόμενον μέτρῳ καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρῳ, *eſſe ignem ſemper viuentem, id eſt intrinſeca natura ſua ſe mouentem, accendentem et extinguentem certa menſura*, nempe fati ſiue neceſſitatis ordine *mundum*, quod ſine motu fieri nequit. Poteramus addere, quod Plato [p] hanc theſin abſolute acceperit, alias ideas ſiue res per ſe ſubſiſtentes et immateriales non addidiſſet; ſed ſatis hac de re dictum eſt. Concedamus itaque Heraclitum verbotenus inter profeſſores Dei eſſe referendum, reapſe tamen eum ex mundo ſuſtuliſſe, talem illum fingendo, qualis Deus nullus eſſe poteſt, ex dictis probabile eſſe putamus. Quod ſi tamen ſanum magis ſenſum Heracliti dictis conciliari poſſe contendatur, id ſaltem largientur nobis aequi lectores, nihil in his definiendum eſſe, pro certo [q], licet ſuſpicione valde prematur Heraclitus [r]. Ex dictis vero intelligi quoque poteſt, cur Heraclitus dicatur Plvtarcho [s] aſſeruiſſe fluere omnia, bellumque eſſe patrem ac dominum omnium. Cum enim aeternus ille ignis motus, in παλιντρόπῳ ἁρμονίᾳ κόσμου, *in verſatili harmonia mundi* verſetur, ita vt aggregando et ſeparando operetur, ſicque omnia oriantur ex iſta, quam ita deſcribit, anima mundi, facile inde colligi poteſt, differentem illum particularum motum, et diſcordiam ab eo innui: vnde perperam Plvtarchvm intellexit Cvdworthvs [t], qui animam quandam malam ei tribui, putat, vel Deum malignum.

XVII. Cuncta itaque fluunt, et perpetuo in motu ſunt, aeterna in aeterno, corruptibilia vero in perituris [u]. Vetuſtiſſimum hoc dogma fuiſſe, aliquoties oſtendimus; nec aliter Heraclitus, hoc tamen diſcrimine a Pythagoreis diuerſus, quod nullas alias ſtabiles naturas ſiue οὐσίας ſtatueret, ſed animam ipſam κίνησιν eſſe, perpetuoque in fluxu verſari diceret [x]. Ex his ſequitur, quietem nullam eſſe in mundo, eam enim eſſe mortuorum aiebat.

XVIII. Duplex vero particularum minimarum, quae ignem conſtituunt, motus eſt, ad efformandam rerum genitarum faciem; primus eſt τῆς ἐναντιοτροπῆς vel ἐναντιότητος [y], quo τμήματα illa, particulaeue minimae inter ſe mutuo arietantes, aduerſiſque motibus ſeſe impellentes varie agitantur. Dubia et obſcura vocum harum ab Heraclito adhibitarum interpretatio eſt, quam tamen hoc ſenſu ſi admittamus, recte ſyſtema Heracliti cohaeret [z].

XIX. Hinc ſequitur, quod ſupra iam tactum, bellum, ſiue contrarietatem, rerum omnium parentem eſſe, vt ait Proclvs [a], vel, vt habet Laer-

p) In Cratylo. T. I. p. 400.

q) Huc inclinat Bvddevs theſ. de atheiſmo c. I. §. 20.

r) Idem monet Ven. Moshemivs ad Cvdworth. p. 136. n. 5.

s) De ψυχογον. T. III.

t) l. c. c. IV. §. 13. p. 245.

u) Plvt. l. c. c. 23. Stobaevs l. c. c. 23. Laert. L. IX. ſ. 8. Plato paſſim, praeſertim in Cratylo T. I. p. 400. conf. Olear. p. 861. Hiſtoria de ideis l. c. p. 124. Amoenit. liter. T. VIII. p. 312.

x) Tatian. l. c. p. 174. Arist. de anima L. I. c. 2.

y) Laert. L. IX. ſ. 7. 8.

z) Olear. l. c. p. 862.

a) Ad Timaeum Plat. L. I. p. 24.

LAERTIVS [b], rerum genesin, quod ex contrariis efficit, vocari bellum et litem, et quod ARISTOTELES [c] addit: ex iis optimam tandem harmoniam exsurgere, quae aduersis motibus agitantur.

XX. Dum isto motu agitata in se mutuo irruebant rerum principia, diuersimode sibi non innecti non potuere, vt adeo in ingentem denique eamque crassam et confusam molem coaluerint.

XXI. Constipatus itaque in crassam molem est ignis ille naturalis, quae cum iterum digereretur, rerum omnium generatio absoluta est. Prius πύκνωσιν, posterius μάνωσιν vel ἀρᾰίωσιν vocabat [d].

XXII. Ignis constipatus primus quasi liquescit, et consistens in aquam degenerat, aqua magis constipata in terram vertitur [e]; vel, vt alii [f] rem exprimunt, ignis extinctus gignit aërem, aër aquam, quo magis enim particulae igneae, mutuis concursibus inter se cohaerentes concrescunt, eo magis constipantur, sicque rerum elementa inter se mutuo mutantur. Expressit hoc Heraclitus more suo allegorica significatione ita: *animabus*, id est, igneae illi naturae, quam ψυχὴν vocasse supra monuimus, et ARISTOTELES [g] quoque testatur, *mortem esse aquam*, *aquae autem terram*. Quae accepisse ab Orpheo, CLEMENS ALEXANDRINVS [h] tradit, addens haec ipsius verba: *Animabus* (id est igni) *mors est*, *aquam fieri*, *aquae autem mors est*, *fieri terram*, *ex terra autem fit aqua*, *ex aqua anima*.

XXIII. Procedentia itaque rerum principia antea seiuncta, hunc in modum in vnam massam coaluerunt, et vnum constituerunt. Hincque vnum illud ortum est, ex quo omnia reliqua postea sunt genita; quo vno tamen priora esse secundum Heraclitum ψήγματα illa, diserte tradit STOBAEVS [i].

XXIV. Haec vero via infra ducens est, si Heracliti sermone vtamur, ὁδὸς κάτω, qua deorsum subsidere particulae, quam secuta est via sursum ducens ὁδὸς ἄνω, vbi ex hac indigesta mole elementa, resolutis et mutatis inter se particulis, orta sunt. Hinc intelligendum obscurum decretum Heracliti: τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω εἶναι, apud LAERTIVM [k]. Rerum enim mutatio siue generatio duplici ista via peragitur.

XXV. Massa illa indigesta et in vnum coalita, terra est; ignis enim constipatus in aquam, aqua in terram abit. Non vero haec quae in via κάτω sunt, confundi debent, cum elementis aquae terraeque, via ἄνω productis, sed generaliori tantum significatione accepta, ex tenuissimis particulis crassiores sensim massas exortas esse indicant [l].

XXVI. Terra itaque haec porro, vt rerum γένεσις exoriatur, funditur, (χεῖται) [m] quae fusio altera motus species est, ad digerenda illa perti-

Ppp ppp p 2 nens,

b) l. c.
c) Ad Nicomach. L. VIII. c. 2. Ita vero Pythagoreorum sequebatur placita.
d) LAERT. l. c. s. 8. 9. STOBAEVS eclog. phys. L. I. p. 27.
e) PLVTARCH. de plac. L. I. c. 3.
f) Conf. notata MOSHEMIO ad CVDWORTH. p. 125. n. 2.
g) De anima L. I. c. 2.
h) Strom. L. VI. p. 624.
i) Eclog phys. c. XVII. p. 33.
k) LAERT. l. c. s. 8.
l) Vid. OLEAR. l. c.
m) LAERT. L. IX. s. 9.

nens, quae particularum contraria agitatione confuſe congeſta fuere PLVTARCHVS [n] paulo luculentius ἀναχαλᾶσθαι dixit, id eſt, ſolutis iſtius compagis vinculis diffluxiſſe, variaque ita mundi corpora exhibita fuiſſe.

XXVII. Chaos ſcilicet iſtud, et indigeſta moles virtute ignis in ea praeualentis, atque agilitate ſua reliquas etiam partes impellentis atque vinculis ſuis exſoluentis, commotum et ſolutum eſt, ſicque partis agentis locum in rerum generatione occupauit [o].

XXVIII. Ab hoc igne aqua primo excoquitur, aqua vero in vapores reſoluitur, et hinc deinde reliqua naſcuntur. Variant quidem in eo veteres, num ex aqua terram, vel ex terra aquam oriri dixerit, ſed diſſenſum in verbis eſſe generaliori ſenſu accipiendis rectiſſime monuit OLEARIVS [p].

XXIX. Vaporum autem duae ſpecies ſunt, altera puriorum et lucidorum, altera craſſiorum et tenebricoſorum, quorum iſti ex aqua, hi ex terra euehuntur: ab iſtis lucidorum ab his humidorum corporum origo eſt [q].

XXX. Omnis igitur coeleſtium corporum chorus cum Phoebo natales, ſaltem ſpendorem, maris, id eſt χάυς ἀνθυμιάσεσιν debet [r].

XXXI. Mundi anima etiam ex humida euaporatione eſt, a qua cum arcte dependeant animalium animae, eandem illae ſortiuntur originem humido interno ad idem cooperante, cum ſit eiusdem generis [s].

XXXII. Quin nec animorum humanorum alia ratio eſt, quae ambiente hominem mundana iſta anima per meatus ſenſuum in eum tranſit. Clarum hoc eſt ex loco SEXTI EMPIRICI §. antecedente adducto, vnde merito miramur, τὸν πάνυ OLEARIVM putaſſe, Heraclitum iſta ad animum humanum non extendiſſe, eo quod eius naturam ſibi ignotam eſſe, non diſſimulauerit.

XXXIII. Sunt in hoc mundo ſcaphae, parte concaua ad nos conuerſae, in quibus congregatae liquidae euaporationes reddunt flammas, hae ſidera conſtituunt, quae nutriuntur exhalationibus a terra ſubmiſſis [u].

XXXIV. Flamma ſolis lucidiſſima calidiſſimaque eſt, namque aſtra reliqua remotiora ſunt a terra atque adeo minus lucent, minusque calefaciunt.

XXXV. Sol maior non eſt, quam oculis apparet [x], figura eius ſcapham refert, cuius concaua pars nobis obuerſa eſt. In aëre vero eſt puriore et interuallo a nobis diſtat decente proportione: eclipſin patitur ex eo, quod figura eius ſcapham referat, cuius parte concaua ſurſum verſa, nobis vero obuerſa parte conuexa. Lunae ſimilis ratio eſt [y]. Quae vero iſtarum ſcapharum natura ſit, veteres non deſcribunt [z]. XXXVI.

n) de plac. L. I. c. 3.
o) PLVT. STOBAEVS ll. cc.
p) l c. p. 867. 868.
q) LAERT. l. c.
r) PLVTARCH. l. c. L. II. c. 22. STOB. p. 55. 60. qui, Hecataeum idem dixiſſe, addit.
s) PLVTARCH. l. c. L. IV. c. 3.
t) l. c. p 868.
u) LAERT. L. IX. ſ. 9. STOB. l. c. p. 53.
x) LAERT. ſ. 10.
y) PLVT. l. c. L. II. c. 25.
z) IAC. THOMAS. in diſſ de loco animae poſt mortem et ſcaphae lunae c. V. § 10. T. I. Hiſt. ſap. et ſtult. p. 73. putat, allegorice hoc Heraclitum dixiſſe: quod tamen vix videtur veriſimile.

XXXVI. Omnes ſtellae ex terrena exhalatione nutrimentum capiunt [a].

XXXVII. Dies et nox, menſesque et annus, annique ſtata tempora, pluuiae et venti, et his ſimilia, pro exhalationum ratione fiunt [b].

XXXVIII. De animae natura certum quid definire impoſſibile [c].

XXXIX. Ex ante dictis tamen neceſſarium eſt, eſſe eam, vt alia omnia, ex exhalatione, ex qua anima mundi conſtat, omnibus animabus eiusdem naturae participantibus [d]: vnde ſequitur eam in perpetuo fluxu verſari atque motu [e].

XL. Animarum vero et daemonum plena ſunt omnia [f]. Neceſſarium hoc confectarium eſſe animae mundanae, aliquoties in aliis quoque philoſophis obſeruauimus.

XLI. Anima ſicca eſt optima [g].

XLII. Animarum intelligentium mors ex humidis iis obtingit.

XLIII. Animae ex hac vita diſcedentes, in animam vniuerſi abeunt, quippe quae cognata eſt iis, et eiusdem naturae. Fluit haec aſſertionum ternio, ex ſemel admiſſa natura et γενέσει vniuerſi, per ἀναθυμίασιν formati; cum enim anima mundi, iſtarum euaporationum plena ſit, id eſt, particulis igneis minimam mutationem paſſis turgeat vel conſtet, animae vero ex ea ſint decerptae, ſequitur inde, eas animas, quae in craſſiorem et magis humidam compagem coactae non ſunt, adeoque ſiccae magis et igne plenae ſunt, optimas eſſe, actionibus nempe rationalibus maxime aptas. Vbi vero ignis ille calorue animae humidis vaporibus coſtipatur magis, attenuantur etiam animae, et in aqueam tandem maſſam transgreſſae moriuntur. Accepiſſe ex Stoicis quosdam inſulſam hanc pſychologiam ab Heraclito, *capite nono* monuimus.

XLIV. Temporis corporea eſt natura [h]. Sequitur id ex natura et origine ſiderum tempus dimetientium.

Philoſophia moralis Heracliti.

§. IV. Phyſicorum haec dogmatum praecipuorum ſecundum Heraclitum, ſumma eſt, quaedam enim minutiora breuitatis cauſa omiſimus, alibi quaerenda [i]. Reſtat philoſophia moralis, quam an vnquam ex inſtituto et ſyſtematica tractatione expoſuerit, olim iam diſputatum eſſe, SEXTVS EMPIRICVS [k] prodidit. Pauca, quae reſtant, haec ſunt, ſcopae tantum diſſolutae:

I. Finem hominis beneplacitum eſſe, et ſi illud obtinetur, inde eſſe ſummum bonum. Refert hoc THEODORITVS [l], obſeruans, reipſa cum Epicuro voluptatem pro ſummo bono habuiſſe, fatetur tamen, non explicaſſe, quid illud beneplacitum ſit: quare et nos nihil definimus.

 II.

a) PLVT. l. c. L. II c. 17.
b) LAERT. L. IX. ſ. 11.
c) ib. ſ. 7. verba Laërtii in mendo cubare videntur conf MENAG. h. l. LIPS. Phyſ. Stoic. L. III. diſſ. 9.
d) PLVT. l. c. L. IV. c. 3.
e) Vid. allata Amoen. lit. T. VIII. p. 312.
f) LAERT. ſ. 12.
g) STOBAEVS Serm. 17. phyſice, non moraliter hoc intelligendum eſt.
h) SEXT. adu. math. L. X. ſ. 216. res nempe in tempore et tempus idem eſſe putabat.
i) Apud STANLEIVM P. IX. p. 870
k) Adu. math. L. VII. ſ. 7. Scripſit tamen etiam de republica, vt ſupra dictum; immo librum de natura, potiſſimum moralem fuiſſe Diodotus ait apud LAERT. ſ. 15.
l) Therapeut. L. XI. p. 152.

II. Corpus contemnendum quidem et ſtercore vilius iudicandum, facillima itaque ratione naturae deſideriis fieri ſatis debere, quam diu Deus corpore, vt inſtrumento, vti iubet [m].

III. Variam eruditionem mentem non inſtruere. Culpat hoc LAERTIVS [n], tanquam ſpecimen animi alios contemnentis: aliter tamen et ſano ſenſu Heraclitum intellexiſſe, ex ſtudio ſe ipſum cognoſcendi indeque philoſophiam auſpicandi recte concluditur.

IV. Quorumuis hominum refert, noſſe ſe ipſos, et ſibi moderari prudenter [o].

V. Viuere et mori perinde eſſe, vigilare idem et dormire, iuuenem eſſe et ſenem, horum enim quoduis per vices mutari in ſuum contrarium. Nititur hoc dogma, cui conſolationem ad Apollonium ſuperſtruxit PLVTARCHVS [p], principiis iſtis phyſicis, quae §. antecedente explicuimus, quibus contrariorum ratio, quae initio obtinet, per totam rerum γένεσιν ita continuatur, vt ex vno alterum, contraria ex contrariis, amara ex dulcibus, calida ex frigidis etc. oriantur: ex quibus ſequitur, quod SEXTVS [q] Heraclito tribuit: contraria circa idem apparere.

VI. Et vitam et mortem eſſe, cum viuimus et morimur, nam cum viuimus, mortuas eſſe noſtras animas, et in nobis ſepultas, cum autem morimur, reuiuiſcere et viuere. Et hanc ſententiam Heraclito tribuit SEXTVS [r], quae ex phyſiologia eius lucem capit. Anima enim corpus ſubiens dum arctatur et comprimitur, multum ex ignea natura ſua ob conſtipationem particularum amittit, id vero mori eſt: liberata vero corpore, et animae mundi iterum iuncta agilitatem, igneumque motum recipit et reuiuiſcit. Nec aliud vult obſcura ſententia Heracliti, HERACLITO [s] iuniori memorata: Θεοὶ ἄνθρωποι ἀθάνατοι, ἄνθρωποι θεοὶ θνητοὶ, ζῶντες τὸν ἐκείνων θάνατον, θνήσκοντες τὴν ἐκείνων ζωήν. Dii enim in anima mundi comprehenſi daemonesque, quorum mundus plenus eſt, in eo tantum ab hominis anima diſtant, quod haec corpus ſubit, ſicque ignea et diuina vi ſua quaſi priuatur et moritur, atque ex Deo homo fit, vbi vero homo moritur, ad Deos iterum et diuinam naturam redit.

VII. Manere homines mortuos ea, quae neque ſperent, neque expectent [t]. Exiguam ſpem futurae poſt mortem felicitatis reliquiſſe Heraclitum, et dogma hoc, et ratio phyſica modo data euincunt.

VIII. Morbum ſanitatem excipere, iucundam rem et bonam, famem ſatietatem, laborem quietem [u].

IX. Oportere multarum rerum eſſe gnaros philoſophos [x].

X. Maximam virtutem eſſe, ſibi ipſi temperare; maximam ſapientiam, veritatem et dictis et factis referre, ipſas rerum naturas aſſecutum [y].

XI.

m) SVIDAS in Heracl. T. II. p. 72.
n) L. IX. ſ. 1. MENAG. ad h. l.
o) STOB. ſerm. IV. p) T. II. p. m. 106.
q) Pyrrh. hyp. L. I. c. 30. ſ. 210. L. II. c. 6. ſ. 63.
r) ib. L. III. c. 24. ſ. 230.
s) In Allegor. Homer. p. 443. ed. Gal.
t) CLEM. ALEX. Strom. L. IV. p. 532.
u) STOBAEVS Serm. XXVIII. p. 89.
x) CLEM. ALEX. l. c. L. V. p. 615.
y) STOB. l. c.

XI. Ingenium homini daemonem esse [z]. Receperunt hoc quoque ab Heraclito Stoici.

XII. Sapere vt possint, omnibus ad manum esse [a].

XIII. Foueri omnes humanas leges ab vna diuina, quae quidem tantum potest, quantum libet, et sufficit omnibus, atque etiam superat [b]. Lex diuina qualis sit, ex physiologia Heraclitea disci debet, nempe necessitas, fatum, ratio, ordo, qui omnibus rebus inest, quo omnia, tanquam ab anima, diriguntur. Et hoc cum aliis Heracliteis dogmatibus Stoicos recepisse, ex eorum philosophia morali patet, nam naturam sequi, idem dicit. Hinc κατὰ φύσιν ποιεῖν, secundum naturam agere [c] Heraclitus commendabat.

§. V. Sectatores habuisse Heraclitum, licet philosophiam suam ipse condiderit, veteres diserte testantur [d]. Factum tamen id demum esse, ex quo eius scripta in Dianae adytis reposita inspexere Graeci, ex supra adductis liquet. Didicitque ipse Plato valde iuuenis Heracliteam philosophiam a Cratylo [e], vt suo loco probauimus [f], partemque eam, quae de materiae natura et motu agit, in systema suum recepit, et physiologiam Heracliteam ad Pythagoreae formam vel emendauit, vel quod verius dicas, corrupit. Mature tamen hanc sectam intercidisse necesse est, cum eius vestigia post Socratis obitum fere nulla deprehendantur, quod et obscuritati scriptorum Heracliteorum insuperabili, et Platonicae potissimum sectae, Heraclitea comtius ornanti adscribendum esse videtur. Magna tamen semper in existimatione fuisse inter Graecos etiam Athenis Heraclitum, ex Zenonis studio tot Heracliteae philosophiae capita in rem suam transferendi, suoque infarciendi systemati, recte colligitur. Ceterum inter Heracliti admiratores fuisse, qui non totum quidem eius systema approbauerint, illud tamen fuerint imitati, Heraclitistarum nomen, apud veteres occurrens [g], suadet. Talis forte fuit HIPPOCRATES, medicorum parens, quem Heracliteum principium admisisse, ex scriptis eius interpretes colligunt. Etsi vero, qui vel semel Hippocratis scripta inspexit, facile concedet, quod GALENVS [h] tuetur, non infimum inter philosophos locum deberi Hippocrati, recte tamen ille ad medicorum historiam remittitur, in qua de vita et placitis eius differendi amplissimum campum habent, qui artis salutaris fata enarrant [i], nondum ita emensum, vt non noua tractatione lux amplissima queat historiae inde medicae accendi. Hoc

Sectatores Heracliti.

Hippocrates.

z) IDEM Serm. CCL.

a) IDEM l. c. p. 28.

b) ibid.

c) l. c.

d) Plato apud EVSEB. praep. eu. L. XV. c. 1. ARISTOT. Metaphys. L. XIII. c. 4. LAERT. L. IX. f. 6. 15. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c 29.

e) ARISTOT. Metaphys. L. I. c. 6. LAERT. l. c. conf. MENAG. h. l.

f) Hist. de ideis sect. I. §. 2. p. 17.

g) LAERT. l. c.

h) De natur. facultat. L. I. II. de Decret. Hipp. et Plat. L. V. Conf. LE CLERC Hist. de la medecine P. I. L. III. c. 2. p. 115.

i) Vitam eius, enarrauit SORANVS Medicus Ephesius, illius operibus praemitti solitam, et denuo exhibitam a FABRICIO Bibl. Graec. Vol. XII. p. 675. qui et TZETZAE Carmen eadem comprehendens ibi recudi fecit. conf. SVIDAS v. Hippocr. T. II. p. 144 seqq. Ex recentioribus historiae medicae scriptores, imprimis CLERICVS l. c. L. III. p. 112 seqq. et SCHVLZIVS Hist. med. Per. I. sect. III. c. 1. p. 206 seqq. Adiri quoque possunt, si tanti videbuntur, quae in compendio de eius vita scripsimus in Germanico Hist. philos. Opere T. I. p. 439 seqq.

Hoc vero, quia limites excedit instituti nostri, neque vitam neque doctrinam eius, quam ipse, condita medicinae rationalis siue dogmaticae secta, a philosophiae cancellis separauit, enarrabimus, sed pauca tantum, quae ad illustrandam Heracliteae philosophiae historiam facere possunt, eius philosophiam naturalem concernentia, quae doctos viros in diuersas abire sententias coëgerunt, adiiciemus.

Hippocratis physiologia incerta et obscura.

§. VI. Eadem vero, quae in aliis philosophiae veteris partibus versatur incertitudo, in hac quoque eius parte deprehenditur. Nam non solum obscuris valde notionibus in principiis, quae secutus est, vsus est Hippocrates, sed scripta quoque, quae supersunt, pleraque eius opus non sunt, sed ex schedis eius primisque tentaminibus a filiis et discipulis in formam hanc redacta et sub eius nomine edita, multa quoque ei supposita sunt, quae a genuinis discerni vix possunt, id quod iam SORANVS [k], vitae eius enarrator, vidit monuitque. Recteque et opportune monet cl. CLERICVS [l], ea inter Hippocratis scripta maxime suspecta esse, quae philosophum magis ratiociniis et hypothesibus vtentem, quam medicum experientiam sequentem produnt. Ipse enim licet rationem et experientiam accurate iunxerit, sicque ab Empiricis se distinxerit, magis tamen ad humani corporis naturam experimentis comprobatam, quam ad systemata philosophorum respiciendum esse praecepit, adeoque medicinam a philosophis auocandam medicisque solam relinquendam esse tradidit, sicque, quod CELSVS [m] monet, *cum esset, vt quidam crediderunt, Democriti discipulus, primus ex omnibus memoria dignis ab studio sapientiae disciplinam hanc separauit, vir et arte et facundia insignis.* Errant itaque iniuriamque faciunt Coo seni, qui inter Graecanicae philosophiae sectatores eum numerant, vel Democritum vel Heraclitum secutum fuisse contendentes: nec audiendus GALENVS [n], qui veteri traditione Platonem ex Hippocratis fonte arua sua in Timaeo irrigasse seductus, contendit, Aristotelis philosophiam esse tantum interpretationem Hippocratis et Platonis, illumque qualitates primas, calidum, frigidum, siccum et humidum, ab iis accepisse. Huic enim refragatur ipse HIPPOCRATES [o], qui notabili sententia: *qui de medicina dicere aut scribere conantur, et suae quaestionis genus, calidum aut frigidum, aut humidum, aut siccum, aut aliud quiduis proposuerunt, ii, dum rem breui contrahunt, et idem morborum et mortis in vniuersum causae principium vnum vel duo constituunt, in multis quidem, quae dicunt, errasse arguuntur.* Quibus verbis omnis philosophiae hypotheticae vsus in medicina aperte reiicitur, et imprimis, illud quatuor primariarum qualitatum systema rationibus non contemnendis euertitur. Nec alia fuit philosophia Hippocratis naturalis, quam collectio obseruationum, experientia duce factarum, ex quibus ratione duce de caussis morborum, eorumque remediis iudicabat medicus acutissimus. Licet enim

k) §. 4. edit. Fabric.

l) l. c.

m) praefat.

n) l. c. conf. CLERICVS l. c. c. 2. p. 115.

o) De prisca medicina p. 8. ed. Foësii, quam optimam ex reliquis esse iudicat THOM. BARTHOLINVS de libris legendis diss. IV. p. 118.

enim eos reiiceret, qui ſola experientia nixi, de nullis artis regulis eſſent ſolliciti, adeoque ipſe certas rationes atque regulas medendi conſtitueret; illas tamen non ex philoſophico aliquo ſyſtemate vel hypotheſi deſumſit, ſed naturam potius corporis humani morborumque, experientia magiſtra, conſuluit [p]. Perperam itaque agunt, qui ex Hippocrate ideo philoſophum exſculpunt, quod princeps fuit medicorum rationalium. Neque tamen ideo negamus, philoſophiae ſacris initiatum fuiſſe Hippocratem, quamuis incertiſſimum ſit, vtrum vnquam Democriteae vel Heracliteae philoſophiae nomen dederit, vel, quod ſatis dubitantes referunt CELSVS et SORANVS [q], illum vel Gorgiam audiuerit. Sunt tamen, qui Heracliti principia adoptaſſe, ex libro *de principiis ſiue carnibus* demonſtrare ſatagunt. Quibus hoc vnum opponi ſufficeret, eſſe hunc libellum ex iis quos ab ipſo Hippocrate non ſcriptos, ſed a filiis et diſcipulis ex ſchedis eius collectos et elaboratos eſſe MERCVRIALIS [r] acute coniicit: nec ſufficere, vt, vnus alterque ex reliquis eius ſcriptis locus, auulſus quaſi propria ſede et diſtortus, ad delineandum philoſophiae eius ſyſtema adhibeatur. Vt vero, quae in eo libro [s] dicuntur, cum Heracliteis conferri queant, paucas eius aſſertiones, alibi quoque in eius ſcriptis occurrentes adiicimus. Sunt vero iſtae:

I. De coeleſtibus rebus et in ſublime poſitis, nihil attinet dicere, niſi quantum conferunt ad demonſtrandum de homine et de reliquis animantibus quod ex his conſtant, et procreata ſunt, quodque animo ſunt praedita, et quod ſanitas et morbus, quodque in homine ineſt boni vel mali et mors ipſa inde proficiſcitur [t].

II. Quod calidum vocamus, id immortale eſſe videtur, cunctaque intelligere, videre et audire, ſentireque omnia tum praeſentia, tum futura.

III. Huius pars maxima, cum omnia perturbata eſſent, et commota in ſupremum ambitum ſeceſſit, quod veteres videntur aethera appellaſſe.

IV. Altera pars locum infimum ſortita, terra quidem appellatur, frigida et ſicca, multasque motiones habens, et in qua multum ſane calidi ineſt.

V. Tertia vero pars medium aëris locum nacta eſt, calidum quid exiſtens.

VI. Quanta pars terrae proximum locum obtinens humidiſſima et craſſiſſima eſt.

VII. His igitur in orbem agitatis, cum commota et turbata eſſent, multum calidi in terra relictum eſt, alibi multum, alibi exiguum, ſed in multas partes diuiſum. Et temporis ſucceſſu a calido reſiccata terra, iſta in ea, tanquam in membranis contenta circa ſe putredines excitant.

Hactenus Hippocrates, vel quisquis ex eius ſchedis eius de rerum ortu ſententiam explicuit, quam eo poſtea applicat, vt oſſium, neruorum, car-

p) Conf. CLERICVS p. 114. et SCHVLZ. p. 219 ſeq. Recte itaque dicas Hippocratem medicum philoſophantem, vel melius ratiocinantem, quam philoſophum.

q) ll. cc.

r) HIER. MERCVRIALIS cura poſt Galenum et Erotianum in eo fuit, vt genuinos ab adſcititiis diſcerneret, in editione Opp. eius Ven. 1588. fol. curata.

s) T. I. Opp. Sect. III. tr. 4. p. 248 ſeqq.

t) Probe ad hoc attendendum eſt, inde enim liquet, contra ſenis Coi mentem agere, qui ex eius ſcriptis integrum phyſiologiae Hippocrateae ſyſtema erigere ſatagunt.

carnium reliquarumque humani corporis partium originem et ſtructuram oſtendat. His addenda, quae alibi habet:

VIII. Lex omnia ſibi ſubiicit inque iis dominatur *).

IX. Nihil omnino perit, neque oritur, quod prius non erat, verum inuicem commixta et diſcreta alterantur *).

X. Non itaque animal interire poteſt, neque quod non eſt, generari, cum non ſit, vnde generetur.

XI. Verum augentur omnia, et imminuuntur, generari idem eſt ac commiſceri, interire, imminui idem, quod diſcerni.

XII. Vnumquodque ad omnia, et omnia ad vnumquodque idem ſunt.

XIII. Lex enim naturae in his aduerſatur, ſeorſim vero omnia, et diuina et humana ſurſum et deorſum viciſſim rependens. Interpres ſenſum dogmatis huius non ſatis aſſecutus eſt, quod Graece ita ſonat: *ὁ νόμος τῇ φύσει περὶ τούτων ἐναντίος, χωρὶς δὲ πάντα καὶ θεῖα καὶ ἀνθρωπίνα ἄνω καὶ κάτω ἀμειβόμενος.* Vult ſcilicet Hippocrates oſtendere, ex vna maſſa fieri omnia, nec pati legem ſiue neceſſitatem, quae vniuerſo ſiue naturae ineſt, vt aliquid oriatur, quod nihil fuerit, vel intereat, quod exſtiterit: cum diuina, ſiue quae in coelis ſunt, et humana, ſiue quae in terris, tum in condenſatione deſcenſuque particularum ex quibus conſtant, tum in expanſione aſcenſu et rarefactione, id eſt, vt Heracliteas voces cum Hippocrate admittamus, *ἄνω καὶ κάτω* mutuam hanc inter ſe relationem et mutationem habeant. Hinc ad principia duo, quae rebus vniuerſis inſunt, actiuum, ignem, et paſſiuum, aquam haec applicans, igni, ait, ſuus eſt impetus, et aquae item ſuus; lux Ioui, id eſt cœlo, tenebræ orco, lux orco, tenebræ Ioui; commeant et transmouentur illahuc, et hæc illuc. Quæ ſatis luculenter mutationem elementorum ex vna maſſa, eorumque reſolutionem reciprocam explicant.

XIV. Haec omnia vero fiunt diuina neceſſitate, tum quae volunt, tum quae nolunt.

XV. Illis vero huc, his illuc commeantibus et inuicem commixtis fatalem ſuam ſortem quodque complet, interitus autem omnibus eſt mutuus.

XVI. Quin etiam maius a minore augetur, tum reliqua omnia, tum hominis animus, tum corpus, quod, velut animus quoque certo ordine deſcribitur (*διακοσμέεται*). Irrepunt autem in hominem partes partium, tota totorum, habentque aquae et ignis commixtionem.

XVII. Irrepit autem in hominem animus, ignis et aquae temperationem ſortitus, corporis humani portionem.

XVIII. Triplices in homine ignis circuitus facit, in ſe inuicem intro ac foras tendentes, alios quidem ad humorum cauitates, lunae facultate, alios vero ad exteriorem ſuperficiem, ad ambientem conſiſtentiam, ſiderum facultate; medios autem infra et foras tendentes validiſſimum et calidiſſimum ignem, continentes, qui cunctis dominatur, omniaque ſecundum naturam operatur, ſine ſtrepitu tum viſu, tum tactu. In quo animus, mens,

*) De genitura T. I. Sect. III. p. 231.

*) Haec et quae poſtea ſequuntur, fuſe enarrat in libro de diaeta T. I. Sect. III. p. 342 ſeqq. quocum liber de principiis conferri poteſt.

mens, prudentia, incrementum, motus, imminutio, permutatio, ſomnus, vigilia. Hic omnia in totum gubernat, et haec et illa, et nunquam quieſcit.

XIX. Naturam Dii omnem certo ordine conſtituerunt, et ſemper recte ſe habent.

Deſcribenda haec ipſis Hippocratis verbis fuerunt, vt a mala iſta, virorum etiam ſaepe doctorum conſuetudine, veterum opiniones ex certa, quam ſibi prius formarunt, hypotheſi explicandi immunem lectorem ſiſtamus. Quae ſi recte intueamur, attentis obſcurum eſſe nequit, I. Hippocratem in phyſiologia ſua eodem fere, quo Heraclitus more obſcuritatem affectaſſe, et principiis quibusdam ſine definitione poſitis, e. g. natura, lege diuina, ordine etc. vehementer incertum reddidiſſe, qua ratione intelligendus ſit. Prout enim his vocibus ſubiiciuntur notiones, ita de toto quoque Hippocratis ſyſtemate iudicari poteſt. Nec alia ratio eſt, cur viri doctiſſimi et in lectione ſcriptorum celeberrimi medici verſatiſſimi tantopere de mente eius diſſentiant, vt, qui poſt Io. STEPHANVM [y], Venetum medicum, B. Io. ANDR. SCHMIDIO [z], RAD. CVDWORTHO [a], Io. ALB. FABRICIO [b], Io. FR. BVDDEO [c], ANDR. OTTOM. GOELICKE [d] et potiſſimum literatiſſimo noſtrae aetatis medico DAN. WILH. TRILLERO [e] de Deo, et eius in rerum γενέσει partibus, ſatis orthodoxus videtur, aliis et imprimis magno veterum doctrinarum iudici NIC. HIERONYMO GVNDLINGIO [f] atheus videatur. Quare qui de mente et religione Hippocratis definiunt, illi nimis confidenter et praecipitanter iudicant, laudandaque cautiſſima cel. MOSHEMII [g] modeſtia, qui, in neutram partem definire, optime et prudentiſſime agi putat. II. Quod ſi allata Hippocratis dogmata cum Heracliteis conferantur, et ſine praeiudicio comparentur, ad oculum, niſi plane coecutimus, patebit, multa inter ſe conuenire aptiſſime. Vtrique enim ignis primum mouens, aqua patiens, lex vna, neceſſaria in mundo, omnia gubernans, intelligens, animus humanus, eius particula, in hominis meatus irrepens, isque ignis etiam omnia mouens, aſt qui alterari, id eſt extingui, poteſt. Via quoque in rerum γενέσει duplex κάτω καὶ ἄνω, et per eam ex omnibus omnia, etiam contraria. Quis non Heraclitea hic agnoſcet, libereque fatebitur? Quia vero alium quoque ſenſum haec recipiunt, nec demonſtrari poteſt, Heraclito praeceptore vſum eſſe Hippocratem, quaedam etiam Democritum magis, quam Heraclitum ſapiunt, apertumque eſt, Hippocratem non integrum phyſiologiae ſyſtema, ſed tantum anthropologiam quandam dare conſtituiſſe, ideo et hic malumus ἐπέχειν, quam incertas lectori coniecturas noſtras pro certis narrationibus obtrudere.

y) Dedit is: Hippocratis Coi theologiam, in qua Platonis, Ariſtotelis et Galeni placita Chriſtianae religioni conſentanea exponuntur, Ven. 1638. 4. quam ſuis annotationibus auctam inſeruit Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 192. B. FABRICIVS.

z) Diff. de theologia Hippocratis.

a) Syſt. intell. c. III. §. 8. p. 104. cui calculum adiicit CLERIC. Bibl. anc. et moderne T. XV. 428 ſeq. hi vero eum Deum ſtatuiſſe corporeum putant.

b) l. c.

c) Theſ. de ath. c. I. §. 20. p. 83.

d) Pec. orat. Duisb. 1713. edita, et Hiſt. Med. P. V.

e) In Hippocr. falſo atheiſmi accuſato Rud. 1719 8.

f) Otior. P. II. c. 2. p. 73-140. qui etiam cum dictis viris contentionis ſerram reciprocauit, et in noua Bibl. P. XXIX. p. 802. Goelickio, Gundlingianorum P. XXII. XXIII. Trillero reſpondit, conf. CLERIC. l. c. et Noua liter. Lipſ. 1721. p. 150.

g) Ad l. c. CVDWORTHI.

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

DE SECTA EPICVREA.

§. I.

Fontes historiae sectae Epicureae.

Eleaticae sectae propago Epicurea fuit, variis in philosophiae theatro fatis cum prosperis, tum aduersis nobilis, et optima pariter atque pessima fama, diuersissimo effectu, gauisa. Cuius historia cum memorabilem Graecanicae philosophiae actorum partem contineat, diligenter nobis enarranda est, in qua inter veteres et recentiores doctos viros duces habemus eruditissimos. Inter illos nemo magis de Epicuri historia meruit, quam Apollodorus, in Epicuri horto doctor non incelebris, qui librum *de Epicuri vita* conscripsit, ad quem saepius prouocat DIOGENES LAERTIVS [a]. Neoclem quoque, Epicuri fratrem, librum *de secta sua* scripsisse, SVIDAS [b] auctor est: vtriusque tamen labore magna historiae philosophicae iactura caremus. Ex iis, qui supersunt, nemo de Epicuri historia praeclare magis meruit, quam, qui toties nobis dux fuit, LAERTIVS: qui cum bene esset, erga magnum philosophum affectus, studiose, quae in veterum memoriis repererat collegit, *libroque decimo annalium philosophicorum*, exhibuit. Sunt et quaedam apud SVIDAM [c] et PSEVDO-ORIGENEM [d] aliosque ex veteribus dispersa, quae ex eorum monumentis colligenda sunt, sed accuratum et a partium studio alienum lectorem postulant, qui vera a falsis in tanto partium studio, quo Epicureae philosophiae historia iactata est, rite discernat. Praestantissimum Epicureae philosophiae monumentum TITI LVCRETII CARI *carmen* est, quo placita Epicuri eleganti puraque et inaffectata scribendi ratione exposuit, nec forte plures memoria celebriores sunt inter veteres, qui bene de hac philosophiae parte mereri concupiuere: nam quae CICERO, PLVTARCHVS hisque similes, et ex Patrum ecclesiae quoque numero multi de Epicurea philosophia retulerunt, tam aperte partium produnt studium, vt parum eorum fide nitendum esse, cauto lectori prima mox fronte patescat. Videturque non sine verisimilitudine haec memoriarum de hac secta, penuria ex odio, quo non Stoici tantum, sed et reliquae fere sectae, imprimis doctores ecclesiae eam pressere, fuisse profecta: indignus enim habebatur, impudentissimus atheus et voluptatis patronus, totusque eius grex, qui horum hominum occuparet industriam. Aliter tamen post restitutas literas euenisse, historiae literariae acta docent, quae non exiguum scriptorum catalogum enumerant, qui de Epicuri philosophia egregie meriti sunt, quos tamen enarrandi otium nobis fecit cel. CHR.

a) Non is confundendus est, cum Apollodoro, Atheniensi grammatico, qui librum de sectis philosophorum scripsit, vid. IONS. de Script. hist. phil. L. II. c. 13. p. 183.

b) In Neocles T. II. p. 608.

c) T. I. v. Epicurus p. 812. excerpta haec sunt ex deperdito AELIAN. libro de prouidentia.

d) Philosophum. c. XXII. p. 150 seqq.

Chr. Avg. Hevmanni [e] et Gvilielmi Henrici Beckheri [f] induſtria, qui indices ſcriptorum de Epicuro eiusque ſecta nobis exhibuerunt ſtudioſe confectos. Non tacendi tamen ſunt ex Gallorum gente viri duo de Epicuri hiſtoria praeter omnes inſigniter meriti, et in hac philoſophicae hiſtoriae parte omnino conſulendi, Petrvs Gassendvs, et Iac. Rondellvs. Et prior quidem in egregiis *de vita, et moribus Epicuri libris octo*, aliquoties recuſis [g], vt erat lectionis copia et iudicii acrimonia incomparabilis, et tam literariae hiſtoriae, quam philoſophiae praeſidiis munitus, quicquid fere apud veteres de Epicuri vita dictum eſt, ſtudioſe collegit, digeſſit, et perſpicuo ac elegantiſſimo ſermone ita enarrauit, vt ad id potiſſimum attenderet, vt tot veterum et recentiorum criminationes contra Epicurum euerteret. Eandem Epicuri philoſophiae praeſtitit operam, tantoque eruditionis apparatu *ad librum decimum* Laertii, quo Epicuri res recenſentur, commentarium [h] edidit, vt eorum quoque, quibus malam defendiſſe et ornaſſe cauſam viſus eſt, de eo non ſine laude dicerent, *neminem aut acrius aut quidem felicius Epicuri apologiam confeciſſe, quam Petrum Gaſſendum, virum quidem magnum, omnique, ſi quem alium, doctrina eruditum, nec tamen eruditione, quam aut iudicio aut candore nobiliorem: tantoque ingenii acumine, tantaque rationis veriſimilitudine illius cauſam tueri viſum eſſe, vt in Epicuri ſeriam defenſionem, et non, vt prae ſe fert, exercitationis cauſa ſcripſiſſe quis ſibi perſuadeat*, qua ratione de eo pronuntiauit magnum olim Oxonienſis academiae decus Sam. Parckervs [i], quibus alios [k] addere facile eſſet, ſi id ageremus. Nec obſtare his laudibus Merici Caſauboni iudicium [l], Gaſſendum corruptorum in Epicuri gratiam veterum locorum accuſantis, ex dicendis luculenter conſtabit. Recte itaque viam inſtituit Thomas Stanleivs, qui Gaſſendianis luminibus in enarranda Epicuri hiſtoria vſus eſt. Alter poſt Gaſſendum, Epicuri enarrator Iac. Rondellvs eſt, cui *vitam Epicuri* Gallica primum lingua editam [m], poſtea vero Latino ſermone expreſſam [n] debemus: qui cum in iis quoque partibus pro Epicuri parte et innocentia ſteterit, quibus eum recte meritoque deſeruit Gaſſendus, multis vehementer diſplicuit, licet eleganti doctrina eſſet ornatus. Nos ſine vllo partis ſtudio vel affectu Epicuri vitae et doctrinae hiſtoriam quantum licet, neruoſa breuique enarratione proſequemur, vbique ad eas regulas criticas attenti, quas nobis faces praefiximus in emetiendo hiſtoriae philoſophicae campo.

 §. II.

e) Act. philoſ. Vol. II. p. 637 ſeqq.

f) In ſched. de praeiudiciis, quae Epicurum foedae voluptatis reum incruſtarunt.

g) Prima editio ſplendido charactere prodiit Lugd. 1647. 4. qua vtimur, recuſa Hagae Com. 1656. 4. et T. V. Opp. Gaſſendi.

h) Ex eo Syntagma Eius philoſophiae Epicureae confectum.

i) De Deo diſp. I. ſ. XII. p. 20.

k) Ex multis videri merentur P. Bayle Dict. T. II. art. Epicure, not. M. p. 370 Hevmann. Act. philoſ. Vol. II. p. 325. Menag. ad Laert. L. X. ſ. I.

l) Vid. Almeloven. in vita Caſaub.

m) Pariſ. 1679. 12. Hagae Com. 1686. 12.

n) Auctius 1693. 12. Amſtelod. Conf. Bayle l. c. not. L. p. 369. Act. erud. 1694. p. 171.

Epicuri natiuitas et educatio.

§. II. Epicurus patria Atheniensis fuit, in oppido, cui Gargetti nomen fuit, ex tribu Aegeide natus [o]. Qui vero Samium vel Lampsacenum dicunt [p], locum educationis et morae vitae, cum patria confundunt [q]. Patre genitus est Neocle, matre Chaerestrata, nobili quidem genere ortis [r], qui tamen paupertate pressi ad vilem conditionem detrusi inter κληρέχες ab Atheniensibus in Samum missi sunt [s]. Tantaque pater eius fuit paupertate, vt cum agellus, quem forte acceperat, eum non satis aleret, ludi magistrum ageret [t], mater vero ad conquirendos numulos cum filio domus obiret, lustrans eas et vel spectra abigens, vel affectus moderans, vel alia anilis superstitionis molimina suscipiens, quo in negotio subeundo Epicurum matri carmina lustralia praelegisse, acerbe illi, omnes eiusmodi superstitiones damnanti et ridenti Stoici, praeter rem, obiecerunt [u]. Natus autem est Epicurus Ol. CIX. 3. septima die Gamelionis [x], nec quae apud EVSEBIVM [y] dicuntur, floruisse Epicurum Olymp. CXII, his obstant. Licet enim tum vix pueritiam exegerit Epicurus, latius tamen locutus fuisse videtur Eusebius, idque tempus indicasse, quo sensim inter adolescentes studiis se mancipantes coepit emergere. Fratres habuit tres Neoclem, Chaeredemum et Aristobulum, quorum in Epicurum, huius in illos pietatem, amorem, concordiam non sine admiratione narrat PLVTARCHVS [z]. Colonia ab Atheniensibus in Samum deducta Epicurus cum parentibus eo translatus [a], et, quod STRABO [b] tradit, partim Sami, partim Tei educatus, et ad decimum octauum aetatis annum ibi commoratus est. Eo vero anno Athenas venit, literis, tamen a patre, pueris instituendis occupato, aliquantisper innutri-

o) LAERT. L. X. f. 1. LVCRET. L. VI. v. 1. SVIDAS l. c. de Gargetto, vid. MEVRS de pagis Atheniens. POTTERVS Archaeol. Graec. L. I. c. 9. p. 42. BAYLE l. c. not. A. p. 368.

p) Apud LAERT. l. c.

q) Conf. GASSEND. L. I. c. 1. p. 9. Timon tamen apud LAERT. L. X. f. 3. dum vltimum dicit Physicorum, qui ex Samo prodierunt, non ad habitationem in Samo, sed ad successionem scholae a Pythagora Samio respicere videtur.

r) Metrodorus apud LAERTIVM l. c. tradit, fuisse Epicurum ex genere Philaidarum: illud autem a Philaeo secundo Aiacis filio originem accepit, conf. GASSEND. l. c. Pertinuisse tamen hoc magis ad patrem, quam matrem videtur, licet, matrem etiam non obscura familia natam Neoclem sibi coniugem elegisse, coniici possit; id quod tamen pro certo dici nequit, vnde recte MORERIVM hoc nomine culpat BAYLE l. c. not. C.

s) STRABO L. XIV. p. 589.

t) Ita CICERO sugillando de N. D. L. I. c. 26.

u) Lib. X. f. 4. Opprobrium hoc Stoicorum fuisse, ad ridendum Epicurum illi obiectum, non est, quod dubitemus, conf. GASSEND. l. c. c. 5. p. 20. quale et illud fuit, quod PLVTARCHVS habet, quod non suau. liceat viu. sec. Epic. dixisse eum, matrem suam, in se tot tantasque habuisse atomos, quarum congressu sapiens ederetur. Neque tamen prius omni caret verisimilitudine. Fuisse enim inter Graecos incantationum, lustrationum, et similium opera (καθαρμὸς) solennia, ex Epimenidis, Abaridis, et Pythagoreorum historia constat, et credibile omnino est, Chaerestratam, vt panem corraderet, eiusmodi nugis simplex vulgus decepisse. Omni vero caret verisimilitudine, quod RONDELLVS l. c. p. 3. contendit, in laudem hoc Epicuri dictum esse, vt eum atheum et Deorum contemtorem non fuisse pateret; contumeliosum enim id habitum fuisse eo tempore, quo Epicurus viuebat, philosophiae opera magis iam a superstitione purgato ex DEMOSTHENIS obiectione simili Aeschini facta, Orat. de coron. eleganter probauit KVHNIVS ad l. c. LAERT. Obiici tamen hoc Epicuro non potuit, qui vel matris iussibus, etsi superstitionem intelligebat, obedire debuit, vel a matre ita imbutus fuit, nugas istas vero tum demum abiecit, vbi meliora ex Democriteo systemate erat edoctus.

x) Apollodorus in chronicis apud LAERT. L. X. f. 14. quod tempus incidit ante C. N. CCCXLI. M. Febr. Fuit hic annus VII a morte Platonis, et XVI Alexandri Macedonis. conf. GASSEND. l. c. c. 2. p. 12.

y) In chronic. In SVIDAE editionibus KVSTERIANA prioribus mendum esse, vbi natus dicitur Epicurus Ol. LXXIX. vidit GASSENDVS, emendauit ex Cod. msc. Paris. KVSTERVS.

z) De amore fraterno T. II. p. m. 294.

a) LAERT. L. X. f. 1. MENAG. ad h. l.

b) Lib. XIV. p. 638.

nutritus[c], publicumque bonarum artium emporium, in quo Xenocrates in Academia, Theophrastus in Lyceo docebant, frequentauit, nec dubium est, egregiam hanc Musis litandi occasionem Epicurum iuuenem non praetermisisse[d]. Mortuo vero Alexandro M. Macedone et afflictis sub Perdicca Atheniensium rebus, Colophonem ad patrem transiit, et aliquandiu ibi commoratus Mytilenem abiit, ibique anno exacto, Lampsacum profectus est, quatuorque ibi annos ad XXXVII aetatis commoratus est[e]. Non tamen otiose consumsisse tempus Epicurum, et ingenii excelsi et ad studia nati indoles, et diligentia eius tot probata speciminibus, comprobat, suntque, qui duodecimo aetatis anno philosophiae primam cœpisse dare operam, tradant[f], ipsemet Epicurus apud LAERTIVM[g] testis est, non attigisse se philosophiam nisi anno XIV: iucundumque est, quod SEXTVS EMPIRICVS[h] narrat, quam occasionem ad philosophiam animum adiiciendi puer sagacissimae indolis habuerit. Quibus vero praeceptoribus vsus fuerit, anceps disceptatio est, quam varie dirimunt veteres. Apud LAERTIVM[i] enim tradunt quidam, Epicurum auditorem fuisse Pamphili Platonici, et si CICERONI[k] fides est, ipse Epicurus retulit, illum a se Sami auditum, quamuis doctrinam eius mirifice contemneret. Tradunt hi etiam, et CLEMENS ALEXANDRINVS[l], audiuisse Epicurum Nausiphanem Pythagoreum et Pyrrhonis auditorem. Hinc cum Sami iam philosophiae praeceptis imbui coepisset, credi non potest, eum Athenas delatum, vbi in Academia et Lyceo Platonis et Aristotelis philosophia personabat, nec Xenocratem nec Theophrastum audiuisse, monetque CICERO[m], esse, qui putent, inter illius auditores fuisse, quod ab adolescente magno feruore philosophiae mysteria appetente et Platonicis doctrinis iam aliquantisper imbuto omnino praesumendum est. Addunt alios alii[n], qui tamen ex dogmatum magis conuenientia, quam viuorum praeceptorum disciplina talia colligunt, adeoque audiendi non sunt. His tamen obstat, quod CICERO, PLVTARCHVS, SEXTVS[o] aliique veterum scribunt, solitum de se gloriari Epicurum, quod magistrum habuerit nullum, sed αὐτοδίδακτος fuerit, suometque ingenio et industria philosophus euaserit: quam ostentationem illi non sine aculeo exprobrant laudati scriptores: vnde multus in eo est eruditissimus GASSENDVS[p], vt ab hac ingrati et ostentantis animi macula Epicurum

c) Cum patre enim literas docuisse mercedis exiguae stipe ei obiecere Stoici apud LAERT. L. X. ſ. 4. id vero a parente prius literas doctum esse supponit, diciturque paulo post, Sami iam philosophiae operam posuisse.

d) Probabitur hoc in sequentibus.

e) SVIDAS l. c. LAERT. L. X. ſ. 14.

f) SVIDAS l. c. LAERT. l. c.

g) l. c. ſ. 2. conf. GASSEND. l. c. c. 5. p. 19.

h) Adu. phyſ. L. II. ſ. 18. 19. Rem quoque confirmat Apollodorus Epic. apud LAERTIVM: non potuisse grammaticos ipsi interpretari, quid sit Chaos apud Hesiodum, sed ad philosophos reiecisse, sicque illum philosophos quaesiuisse.

i) Lib. X. ſ. 13.

k) De N. D. L. I. c. 26.

l) Stromat. L. I. p. 302.

m) l. c.

n) Democratem quendam nominat PLVT. non posse suau. viui sec. Ep. sed Democritum legendum esse acute GASSENDVS l. c. p. 17. coniicit. Huius enim discipulum facit, etiam LVCIANVS vt Aristippi quoque, hoc vero non de philosophis his ipsis, sed de eorum doctrina intelligendum esse, rationes temporum satis euincunt. Idem de Metrodoro Chio Democriti discipulo dicendum, quem Epicuri καθηγητὴν vocat STOBAEVS ecl. phyſ. c. I.

o) ll. cc.

p) Toto libro quinto l. c. qui est de obiecta Epicuri malignitate.

rum liberet. Nos et veterum relationes, et Epicuri confessionem consistere simul posse putamus, modo is recte intelligatur, et ad proprium, quod formauit sibi, philosophiae systema respiciatur, de quo solo intelligendum esse, quando se αὐτοδίδακτον dixit, nulli dubitamus, et verisimile credimus, haec κατά τι ab Epicuro dicta ἁπλῶς accepisse, et in probrum ei vertisse obtrectatores. Quod enim Cicero refert, Epicurum mirifice contemsisse Pamphilum Platonicum, mirum illi non videbitur, qui cogitauerit, hominem certis principiis, claris notionibus, natura hominis et experientia nixum, hisque fundamentis systema suum inaedificantem, non potuisse non rationes philosophandi Platonicas Epicureis e diametro obstantes contemnere, et vaga illa et incerta principia, quales ideae sunt, ridere, hoc enim Aristotelem et Diogenem quoque fecisse supra memorauimus. Et Nausiphanem quoque contemsisse, mireque exagitasse ex Epicuri epistolis SEXTUS EMPIRICUS [q] atque LAERTIUS [r] notarunt, sed id factum esse propter iactationem sophisticam, qua Scepticorum alumnus se efferebat, non vero, quod plane nihil ab eo didicisset, ex eius verbis apertum est. Democriteum se diu fassum esse Epicurum, PLUTARCHUS [s] testatur. Aduersariorum itaque confessione euincitur, non ita se sui doctorem dixisse Epicurum, ac si nullos plane magistros habuerit. Opponitur itaque Epicurus αὐτοδίδακτος philosopho sectario, idque voluit Gargettius philosophus, nullae sectae se philosophiam suam debere, sed suommet ingenio et meditatione collectas ingenii opes in proprium doctrinae suae aedificium contulisse. Nec alia quoque causa videtur fuisse, cur Nausiphani, Democrateam philosophiam Pyrrhonicis nugis corrumpenti aduersatus sit, quam quod ille eam philosophiam, quam Epicurus adamabat, alieno fuco adulterauerit, quo nomine nihil ab eo se profecisse Epicurus contendebat. Imprimis verisimile est, totum opprobrium ad lites Epicuri cum Zenone et eius schola pertinuisse. Cum enim Stoica philosophia tanquam cento quidam ex diuersis systematibus esset consuta, vt supra vidimus, Epicurus, vt aegre aduersariis faceret, se suamque philosophiam superciliosae sectae opposuit ostensurus, non alienis se pennis superbire, et peregrinos thesauros corradere, nec habere in nouo systemate, quod non meditatione et lectione propria esset assecutus. Eadem enim de causa Epicurei magistrum Chrysippo πολυγράφῳ opposuerunt, quod hic ex veteribus omnia exscriberet, Epicurus sua exponeret. Cumque negaret is, Democrito se sua debere vel Metrodoro, de viuis praeceptoribus locutus esse videtur, quod deinde vniuersali significatione acceptum Stoicis occasionem dedit Epicurum traducendi [t]. Deseruit itaque viuos praeceptores Epicurus omnes, et ad mortuorum libros delatus, Ionicorum scrinia excussit, magnique fecit, teste LAERTIO [u] Anaxa-

q) Adu. mathem. L. I. §. 2. 4. conf. FABRIC. ad h. l. r) l. c. §. 14.

s) Adu. Colot. T. III. p. m. 406.

t) Negauit itaque Epicurus, se eorum, quos audiuerat esse γνώριμον ἑταῖρον, sectatorem, quod ei Stoici obiiciebant; suo enim ingenio Democriteis meditationibus adiuto suam philosophiam debebat. Est itaque αὐτοδίδακτος h. l. conditor noui systematis.

u) LAERT. L. IX. §. 12.

Anaxagoram atque Archelaum, tum in Democriti potissimum et Metrodori Chii forte scripta, referente Hermippo [y], incidens, ad eorum potissimum philosophiam delatus est, quam innouando, augendo, mutandoque nouam constituit, sicque Epicuream philosophiam condidit.

Schola ab Epicuro condita.

§. III. Ita nouo doctrinae aedificio constructo, non sibi soli sapere cupiebat Epicurus, sed et aliis illud quoque pandere satagebat. Commouisse Epicurum miserabilem philosophiae inter Graecos personantis faciem, cum plus disputando, verbisque innouando, quam animum ad veram felicitatem adducendo insudarent Academici, Peripatetici, Stoici, Pyrrhonii, Cynici naturam hominis exuere iuberent, vt alia et humano animo conuenientiori ratione philosophari inciperet, postea pluribus monebimus. Scholam itaque instituit annos natus XXXII, vt LAERTIVS [z] memorat, idque Mitylenae, ac deinde Lampsaci, qui et hoc addit: ex Colophone vsque discipulos eum coëgisse. Loci tamen vel obscuritate, vel discipulorum inopia, vel maioris gloriae aucupandae studio XXXVI aetatis anno, (quidam XXXVII ponunt) Athenas reuersus, primum quidem ad aliquod tempus, teste LAERTIO [a], in congressu cum caeteris philosophabatur, et Demoteum se primum professus est, vt habet PLVTARCHVS [b]: tandem occasionem captans nouam scholam aperuit, sectamque propriam condidit. Quoniam vero, publica vrbis loca, philosophorum dissertationibus patentia iam occupassent reliquae sectae, Platonici Academiam, Peripatetici Lyceum, Cynici Cynosargen, Stoici Porticum, coëmit ipse hortum peramoenum, LXXX minarum pretio, ibique cum suis discipulis non versatus tantum est, sed et vixit [c]. Aitque PLINIVS [d]: *Epicurum hoc primum instituisse Athenis, agrorum villarumque delicias, nomine hortorum in ipsa vrbe possidere, cum vsque ad eum mos non fuisset, in oppidis habitari rura.* Id quod tamen de locis tantum intra moenia sitis capiendum est, in suburbiis enim villas domusque et hortos habuisse Graecos, et philosophos quoque, Platonis in Ceramico habitantis exemplum comprobat. Factumque ab hoc docendi loco, vt Epicuri sequaces ex horto philosophi postea dicerentur [e], vbi etiam in horto amplius non habitarent. Praeter hunc vero hortum fuit Epicuro domus, sita in Melite, Cecropiae tribus oppido; in hanc Epicurus interdum cum familiaribus secessit, quam et postea testamento sectatoribus reliquit [f]. Nec ad alia loca vnquam secessit, sed, licet difficillima tunc essent tempora, Athenas nunquam deseruit, solum bis aut ter in Ioniam ad inuisendos amicos excurrit. Acciditque viuente Athenis Epicuro, circa eius XLIV annum, vt Demetrio vrbem obsidente, graui fame ciuitas premeretur: quo tempore, ferunt, Epicurum familiares suos sustentasse, partitum cum ipsis ad numerum fabas [g].

His

y) Ibid. f. 2 z) f. 15.
a) f. 2.
b) Adu. Colot. l. c. c) LAERT. L. X. f. 10.
d) L. XIX. c. 4.
e) CICERO ad Attic. L. II. ep. 24. IVVEN. Sat. XIV. Conf. GASSENDVS l. c. c. 6. p 22., cl. CROPHIVS de gymnas. literat. Athen. p. 55 seqq.
f) LAERT. f. 17. plura dabit GASS. l. c. p. 23.
g) PLVTARCH. in Demetr. T. III. p. m. 96. LAERT. L. X. f. 10.

His in locis vbi ſcholam Epicurus conſtituiſſet, magna diſcipulorum, teſte Apollodoro, copia non ex Graecia tantum, ſed vndique ad illum confluebat, cum eo in horto philoſophiae operam datura[b], praeſertim ex Aſia, ac nominatim Lampſaco, atque etiam ex Aegypto; inuitata non ſolum fama eruditionis Epicuri, ſed et humanitate eius, et beneuolentia, qua eos ſtudioſe conquirebat. Narrat enim PLVTARCHVS[i], *eum ad amicos in Aſia ſcripſiſſe, ex Aegypto hoſpitibus ſe praebuiſſe, ſtipatorem fuiſſe Lampſacenis ephebis, librosque ad omnes vtriusque ſexus homines dimiſiſſe, ſapientiam oſtentantem, ſicque neque ipſum latenter, quod tamen praecipiebat, vivere voluiſſe.* Ex quo facili coniectura aſſequimur, initio Epicurum laboraſſe inopia auditorum, cum cathedras et animos iuuenum ante eum magni nominis philoſophi iam occupaſſent, ideoque captaſſe adoleſcentum peregrinorum amorem, et ex terris aliis ſibi auditores ſtudioſe conquiſiuiſſe, poſtea vero cognita eius philoſophandi ratione magnos diſcipulorum aceruos ad illum decurriſſe. Ita vero conciliari poſſunt Cicero, Plutarchus, Laërtius, ad quos GASSENDVS[k] prouocat, qui ingentem auditorum numerum Epicuro vindicant, cum SENECA[l], qui tradit, ignotum ipſum Athenis fuiſſe, circa quas delituerat, prouocatque ad Epicuri et Metrodori familiares epiſtolas, quibus innuunt, ipſis non nocuiſſe, quod eos illa nobilis Graecia non ignotos ſolum habuiſſet, ſed paene inauditos: ipſosque ſatis emicuiſſe. Id enim non de tota Epicuri vita, ſed de initiis ſcholae intelligendum eſſe, eius hiſtoria euincit. Scilicet cum tanta eſſet Platonis, Ariſtotelis, Antiſthenis, quorum diſcipuli ſectas eo tempore propagabant, exiſtimatio, credi facile poteſt, Epicurum a pueritia ex patria abſentem adeoque ignotum, parum auditum fuiſſe, et contemtum: Vt itaque diſcipulos atque famam ſibi conciliaret, ita philoſophandi rationes iniit, vt ingenio et propenſioni Graeciae incolarum placeret. Cum enim voluptatibus tota fere tunc temporis immerſa eſſet Graecia, dictique, qui ex Socratis ſchola prodiere, philoſophi in eo quaſi conſpirarent, damnandam et eiiciendam eſſe voluptatem, Ariſtippus alieno loco doceret, et voluptatis male intellectae commendatione infamaretur, imprimis vero et Cynici hominem exuere, et Zeno nouae tunc ſectae conditor frigidam illis ſuffundere, et triſtem profiteri philoſophiam viderentur: aliter curſum inſtituens Epicurus, totam philoſophiam ad honeſtiorem voluptatis rationem ac animi potiſſimum tranquillitatem reuocans, ſpecioſo nomine et titulo a ſeueris et rugoſis reliquorum philoſophorum frontibus ad hortos ſuos, voluptatem et iucunditatem ſpondentes adoleſcentes ad ſe prouocauit, et talem philoſophiam promittens, quae naturae, inclinationique humanae voluntatis eſſet conueniens, iuuenum animos, triſtitiam reliquorum philoſophorum nauſeantes mire prouocauit: humanitate vero, iucunditate et facillimis moribus ad ſe venientes excepit, ſicque dulci quaſi laqueo captos voluptatis titulo ad mode-

ſtiam,

b) Ibid. ſ. 9.
i) De occulte viu. T. II. p. m. 1127.
k) l. c. c. III. p. 25.
l) Epiſt. 79.

ſtiam, moderationem, continentiam aliasque virtutes inopinantes adduxit. Qua de re infra adſcribemus elegantem SENECAE [m] locum, qui honeſtam ita voluptatem Epicurum promiſiſſe, et exhibuiſſe, euincit. Confluentes vero ad ſe diſcipulos non in diſciplinam tantum, ſed in conuictum quoque Epicurus recepit, non tamen omnia in commune conferri bona voluit, quippe id eſſe diffidentium, adque idcirco non amicorum, ſed ab vnoquoque, ſi quid opus foret, hilariter ſuppeditari [n]: id quod facili obtinebat negotio, cum non frugalis tantum et vere philoſophica viuendi ratio exiguos poſtularet ſumtus, ſed et tantum eſſet inter conuictores eius amicitiae vinculum, vt hanc eorum amicitiam toti antiquitati opponat CICERO [o]: narraueritque VALERIVS MAXIMVS [p] memorabile amicitiae ad cineres vsque durantis ſpecimen philoſophorum ex hortis duorum Polycratis et Hippoclidis, aequali fortunae pariter atque amicitiae ſorte a natiuitatis die ad mortem inter ſe coniunctorum. Vixit etiam Epicurus coelebs, vnde de neceſſariis familiae proſpiciendi cura ſolutus philoſophiae totus inuigilare potuit: quod et ſtudio indolentiae, quam ſummam voluptatem eſſe cenſebat, quamque mire in coniugio curis et tumultu turbari credebat, et temperamento Epicuri ab amore feminarum natura abhorrenti [q] adſcribendum eſt. Id quod inter ſententias horti poſtea receperunt diſcipuli [r], qui magiſtro duce, philoſophiae operam daturo coniugium diſſuadebant, niſi vxorem duceret, tantis prudentiae et reliquis animi dotibus ornatam, iisque etiam fortunae praeſidiis inſtructam, vt impedimenta, otio philoſophico ex matrimonio enaſcentia facili vincere labore poſſet. Id quod a Democrito accepiſſe Epicurum et ſequaces veteris eccleſiae doctores [s] ſuſpicantur. Tanta vero induſtria et labore in philoſophiam incubuit Epicurus, vt ſingularis diligentiae exemplum merito conſtituatur. Non enim diſcipulos tantum docuit aſſidue, ſed et plurima ſcripſit, ſic vt poſt Chryſippum inter primos Graeciae πολυγράφους mereatur referri [t]. Immo Chryſippum ab Epicuro vinci, ſi quis vellet oſtendere ea, quae eſſent ab Epicuro proprio Marte ſcripta, neque aliunde appoſita, et tollere ex Chryſippi libris, quae aliena attexta ſunt, ad Apollodorum prouocans tuetur LAERTIVS [u]. Qui addit: *Scripta.*

 eius

m) Epiſt. 21. Eo lubentius Epicuri egregia dicta commemoro, vt iſtis, qui ad illa confugient, ſpe mala inducti, qui velamentum ſe ipſos ſuorum vitiorum habituros exiſtimant, probem, quocunque ierint, honeſte eſſe viuendum. Cum adierunt hoc hortulos et audierint inſcriptum his hortulis: Hoſpes hic bene manebis, hic ſummum bonum voluptas eſt, paratus erit iſtius domicilii cuſtos, hoſpitalis, humanus, et te polenta excipiet, et aquam quoque large adminiſtrabit, et dicet: ecquid bene exceptus es? non irritant inquam hi hortuli famem, ſed extinguunt: nec maiorem ipſis potionibus ſitim faciunt, ſed naturali et gratuito remedio ſedant. Haec ex Stoica familia philoſophus.

n) LAERT. L. X. ſ. 11.

o) De fin. l. I. c. 20. Epicurus vna in domo, et ea quidem anguſta, quam magnos, quantaque amoris conſpiratione conſentientes tenuit amicorum greges? quod fit etiamnum ab Epicureis.

p) L. I. c. 8. Modo ſatis firma ſit fides Valerii, nullo alio teſte ſuffulta, quam haut raro vacillare attenti facile deprehendent.

q) Chryſippus apud STOBAEVM ſerm. CXVII. p. 684. qui Epicurum ἀναίσθητον ideo vocat, nec ab eo exemplum capi vult, ſapientem amorem mulierum non curare.

r) LAERT. L. X. ſ. 119. et CASAVB. ad h. l. Obiicit hoc Epicuro Epictetus apud ARRIAN. L. I. c. 23. L. III. c. 7. ſed inutili argumento, conf. STOLL. Hiſtor. phil. mor. gentil. §. CXI. p. 188.

s) THEODORIT. ſerm. XIV. CLEM. ALEX. Strom. L. II. apud MENAG ad l. c. Laërt.

t) LAERT. L. I. ſ. 16.

u) L. VII. ſ. 182. L. X. ſ. 26. dictum hac de re ſupra in Stoicorum hiſtoria.

eius cylindros, id eſt, volumina, ad trecentos extitiſſe, in quibus nullum alienum teſtimonium exſcriptum extet, ſed ipſaemet voces Epicuri ſint. Dolendum vero, ex tot tanti viri ſcriptis omnia fere temporum iniuria ſic intercidiſſe, vt praeter paucula compendia, quae ſeruata LAERTII [x] induſtriae debemus, et fragmenta quaedam apud veteres ſcriptores hic, illic diſperſa, nihil ex ipſis ſuperſtes ſit, quod hucusque etiam diligentiſſimis Epicureae hiſtoriae exploratoribus innotuerit, quin immo ne tituli quidem omnium apud auctores ſuperſint. Non inuidit tamen inter tabulas ex hoc ſcriptorum Epicuri naufragio, reſiduas nobis aetas eius κυρίας δόξας [y], ſiue, vt CICERONIS [z] voce vtamur, *maxime ratas ſententias*, nobile Epicureae philoſophiae monumentum, quod magni fecere veteres, contemnit praeter rem SVIDAS [a]. Reliqua, praeter epiſtolas ex innumeris, quatuor, deſiderantur, de quibus videndi GASSENDVS [b] et FABRICIVS [c]. In his epiſtolis pro χαίρειν, quod Cleon, tribunus Athenienſis, introduxit [d], ſalutatoriam interdum vocem, εὐπράττειν καὶ σπουδαίως ζῆν, adhibuiſſe LAERTIVS [e] tradit. In his ſcriptis eam quidem elegantiam ſcriptionis non adhibuit, neque iſtis luminibus orationem intertexuit, quibus eloquentiae et eruditionis laudem tunc temporis ſupra modum affectabat Graecia, ſed communi maximeque proprio dicendi et ſcribendi genere vſus, quod λέξιν κυρίαν vocat LAERTIVS [f], meruit a veteribus, praecipue Ariſtophane grammatico reprehendi, ὅτι ἰδιωτάτη ἐστίν, quod *natiuam dicendi imaginem*, vel quod malumus, *minus eruditum ſtili characterem* expreſſerit [g], mirandum tamen in Epicuro non eſt, qui iſtas eruditionis partes, quibus grammatica et rhetorica continetur, parum curauit, et perſpicuitatis magis, quam elegantiae rationem a philoſopho habendam, maximeque proprio dicendi genere vtendum eſſe, praecepit, vt ex eius canonica pateſcet. *Vita priuata.* Etſi vero moderate viuebat Epicurus, nimia tamen ſtudiorum contentione effecit, vt eſſet conſtitutionis parum firmae, id quod etiam titulus libri a Metrodoro ſcripti [h], περὶ τῆς Ἐπικούρου ἀῤῥωστίας, *de infirmitate Epicuri* innuit. Additque SVIDAS [i], licet inuidioſa forte exaggeratione, quod neque iniectionem veſtium ferre, neque facile e lecto deſcendere, et neque ſolem neque ignem contueri potuerit, ſanguinem minxerit etc. quod eo minus mirandum eſt, quo magis conſtat, affectu eum, eruditis familiari, calculi laboraſſe, qui cum ad extremum vrinam cohibuiſſet, fata eius maturauit doloresque concitauit maximos [k]. Vitae itaque finem ex his facile colligens teſtamen-

x) L. X. ſ. 22. 84. 122. 139. pleraque GIFANIVS Laërtio a ſe edito ſubiunxit.

y) Extant apud LAERT. L. X. ſ. 139 ſeqq.

z) De finibus L. II. c. 7.

a) l. c. c. X. p. 35. b) l. c.

c) Bibl. Graec. Vol. II. p. 505.

d) Vetuſtiſſimis temporibus Graeci ſine ſalutationis titulo ſcribebant, Cleon vero χαίρειν primus praemiſit, cuius loco Plato εὐπράττειν, Pythagoras ὑγιαίνειν vel Penta'pha praemiſit, Epicurus dictas voces interdum conſtituit. Conf. LVCIAN. de lapſu inter ſalut. T. III. p. m. 195. GASSENDVS l. c. MENAG. ad LAERT. L. III. ſ. 61. L. X. ſ. 14. quo loco pro σπουδαίως ζῆν ἄριστον, quod, quia commodum ſenſum non fundit, varie emendauit GASSENDVS, legendum eſſe coniicimus σπ. ζ. ν. ἄριστα id eſt, ſcribere ſolitus fuiſſe, ἄριστα ζῆν, bene valere.

e) l. c. f) ſ. 13.

g) Conf. GASSEND. l. c. L. VIII. c. 9. p. 213. ἰδιώτην autem erudito, et elegantioribus literis culto opponi, notum eſt.

h) LAERT. L. X. ſ. 24.

i) l. c. k) ibid.

ſtamentum ſcripſit, et de haeredum inſtitutione, ſcholae hortique pro ſectae ſuae alumnis conſeruatione, pupillorum ab amicis relictorum prouidentia, celebritatum in ſui ſuorumque memoriam inſtitutione, ſeruorum manumiſſione, et generali ſcholae cura diſpoſuit, quod nobis ſeruauit LAERTIVS [l], quod cum Epicuri doctrina et ſcriptis non ſatis conſpirare, ſuſpicacius, quam par erat, contendit CICERO [m]. Tanti autem, vt ipſe vltimo die ad Hermachum ſcripſit [n], per quatuordecim dies, aderant veſicae et viſcerum morbi, vt nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere. Addit tamen: *Compenſabatur cum his omnibus animi laetitia, quam capiebam memoria rationum inuentorumque noſtrorum.* Quae ANTONINVS [o] Imperator confirmat, innuens, *eum medicis ita ſe non praebuiſſe, vt efferrent ſeſe, quaſi aliquid magni agerent, ſed vitam egiſſe optimam, et de rebus naturae, quae prius meditatus fuerat, amicis diſſeruiſſe.* Tandem, teſte LAERTIO ex Hermippo, ſeſe in balneum, aqua calida plenum demiſit, cumque popoſciſſet merum, id hauſiſſe, et dum commendaret amicis, vt dogmatum ſuorum forent memores, haec inter verba defeciſſe, poſtquam LXXI annos completos vixiſſet, LXXII iniiſſet, vnde CICERONI [p] ſeptuaginta duos exegiſſe dicitur. Acciditque mors eius Olymp. CXXVII. 2. archonte Pytharato, vt habet Apollodorus: vnde mendum apud LAERTIVM [q] omiſſa voce εἰκοσῆς, acute emendauit CASAVBONVS, male vero ſecutus eſt VOSSIVS [r]. Tantum vero fuit poſt fata quoque eius deſiderium, vt non tantum diſcipulis in maximo eſſet honore, vt poſtea dicemus, ſed et ſtatuis aliisque honoris monumentis eius coleretur memoria. Memorantur veteribus Epicuri ſex [s], a quibus Gargettius nominis fama et celebritate facile poteſt diſtingui. *Mors.*

Obiecta Epicuro vitia,

§. IV. Etſi vero non magna tantum de praeceptore ſuo ſentiebant et iactabant Epicurei, ſed et viri ſummi philoſophum valde extollebant, quin inter eos quoque, qui philoſophiam eius reiiciebant, erant, qui de eo tanquam viro bono pronuntiantes vitam eius vehementer laudabant, negari tamen nequit, ab ipſis Epicuri temporibus ad reſtitutarum ſcientiarum aetatem, qua inceperunt viri quidam docti contra communem tot ſeculorum calumniam Epicurum defendere [t], tantam fuiſſe philoſophi infamiam,

 vt

l) ſ. 16 ſeqq. GASSEND. L. II. c. 1. p. 47.

m) De finib. L. II. c. 30. male ex hoc loco coniecit IONSIVS de Script. Hiſt. phil. L. I. c. 20. p. 107. Ciceronem hoc teſtamentum νοθείας ſuſpectum habuiſſe.

n) CICERO l. c. LAERT. l. c.

o) De ſeipſo L. IX §. 42. conf. SENECA ep. 92. 66. quae Stoicorum teſtimonia probe notanda ſunt, tanquam minime ſuſpecta.

p) De fato c. 9.

q) L. X. ſ. 15.

r) De hiſt. Graec. L. I. c. 21 p. 137. notatus BAYL. l. c. not. B. p. 364.

s) MENAGIVS ad Laërt. ſ. 26.

t) Mature poſt reſtitutum literis nitorem coepere viri docti communi de Epicuri impietate et mala vita ſeculi ſuffragio contradicere. Id quod imprimis a BAPTISTA GVARINO factum eſſe, eumque pro Epicuro in libro de eius ſecta verba feciſſe ait GASSENDVS l. c. L. VII. c. 7. p. 192. qui tamen fatetur, nec ſe librum vidiſſe, nec Naudaeum in Italia potuiſſe comparare, ſed ad TRITHEMIVM de Script. Eccl. prouocat, qui tamen c. DCCCVII. p. 188. ed. Fabr. nihil de eiusmodi Guarini libro habet. Prouocat etiam ad eum MORHOF. Polyhiſt. T. II. L. II. P. I. c. 7. §. 5. p. 183. ſed ſolius GADDII auctoritate, ſibi enim viſum non eſſe, fatetur. Ex quo vel plane non extare libellum, vel albis coruis rariorem eſſe concludimus. Poſt hunc M ANTONIVS BONCIARIVS, Peruſinus (non vero Pariſienſis, vt habet GASSENDVS l. c.) in dialogo de antiqua philoſophia, ANDREAS item ARNALDVS aliique diligentiſſimo HEVMANNO act. philoſ. Vol. II. p. 369 ſeqq. enu-

vt bipedum nequissimus, et scelerum tantum non omnium sentina merito dicendus sit, si vera sint, quae ei obiiciuntur. Quae adeo fama percrebuit, vt apud homines illiteratos etiam, quique vix nomen Epicuri fando perceperunt, sceleſtiſſimus quisque et humani atque diuini iuris, omnisque honeſtatis et religionis contemtor atque atheus prouerbiali locutione Epicureus audiat. Varia vero accusationum sunt capita, quae in tanti viri historia praetermitti sine examine non possunt. Grauissimum vero quod Gargettio seni obiicitur scelus, impietas est, idque vel propter doctrinam vel propter vitam. Quibusdam enim nullum plane numen credidisse visus est, precationes vero et adorationes, quod ei exprobrat PLVTARCHVS [u], non vt quidpiam his indigens, sed prae multitudinis metu simulasse, vocesque contrarias iis, quas inter philosophandum ederet, pronuntiasse, cum reuera praeter atomos siue indiuidua corpuscula nihil, quod reuera existat, esse crederet. Alii Deos quidem serio statuisse concedunt, ob negatam tamen iis prouidentiam, et relegatos eos in extramundana spatia, sublatamque ita et spem et metum futuri vel praemii, vel poenae Deos ita infirmasse, et a mundi vel formandi vel regendi negotio ita remouisse, conqueruntur, vt non queat non inter numinis hostes referri. Quod eleganter SENECA [x], licet alibi fateatur, sancta eum praecipere et tristia, ei obiecit: *Tu Epicure, Deum inermem facis, omnia illi tela, omnem detraxisti potentiam, et ne cuiquam timendus esset, proiecisti illum extra metum: hunc igitur septum ingenti quodam et inexplicabili muro, disiunctumque a conspectu mortalium, non habes, quare verearis. Nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia est.* Alii doctrinam eius moralem culpant, et ob voluptatis patrocinium inter atheismi practici patronos numerant, vitam doctrinae conformem impie egisse clamitantes. Quorum ex veteribus loca adduxere GASSENDVS [y] et REIMMANNVS [z], recentiorum vero nomina indicavit HEVMANNVS [a]. Additur his, tantam fuisse sectae Epicureae impudentiam, vt non erubuerit, magistrum ob conditum systema impium et sublatum omnem religionis metum et reuerentiam Deum dicere [b], et LVCRETIVS [c] ausus fuerit scribere:

Nam si, vt ipsa petit maiestas cognita rerum
Dicendum est, Deus ille fuit, Deus, inclute Memmi,
Qui princeps vitae rationem inuenit eam, quae
Nunc appellatur sapientia, quique per artem
In tam tranquillo, et tam clara luce locauit.

Quinimmo, ipsius proprium fuerit, vt sese Deorum aequalem iactaret [d]. Impietati adiungunt Epicuri obtrectatores malignitatem, duobus potissimum

enumerati, Epicuri causam egerunt, quos tamen omnes superauit GASSENDVS, iudice BAYLIO l. c. not. M. p. 372. qui alios quoque superioris seculi viros doctos laudat, qui pari labore apologiam Epicuri susceperunt, qui videndus.

u) Adu. Coloten l. c.

x) De benefic. L. IV. c. 19.

y) L. IV. c. I. p. 107 seqq.

z) Hist. ath. c. XXIX. p. 195.

a) Vol. II. Act. phil. p. 650. Inter hos qui omnium vehementissime Epicurum premit, est SAM. PARCKERVS de Deo Disp. I. sect. XII seqq. p. 30 seqq. conf. REIMM. l. c.

b) PLVTARCH. l. c.

c) de rer. natura L. V. init.

d) PLVTARCH. l. c.

mum capitibus comprehensam, ingratitudine erga praeceptores, vana ingenii ostentatione et intolerabili animi superbia nixa, et maledicentia erga omnes philosophos; quibus omnibus se praeferri, turpissima ambitione anhelauerit. De priori §. antecedente dictis nihil adiicimus; Posterioris culpae reum praeter PLVTARCHVM eum agit CICERO [e], quod aduersus Pythagoram et Empedoclem dixerit, cum et contumeliosissime Aristotelem vexarit, Phaedoni Socratico turpissime maledixerit Metrodori sodalis sui fratrem Timocratem, quia nescio quid in philosophia dissentiret, totis voluminibus conciderit. Quibus detorta in contumeliam philosophorum nomina, et appellationes odiosae adiiciuntur, et tamen eos nefando plagio expilasse insimulatur, malo, quod sequerentur sectatores et discipuli, exemplo, qualem Coloten fuisse PLVTARCHVS [f] operose demonstrat, CICERO [g] alios quoque eo nomine accusat. Imprimis autem turpissimae voluptatis reus cum cohorte discipulorum a veteribus peragitur, quorum criminationes ATHENAEVS [h] et imprimis SVIDAS [i] diligenter collegerunt, quos secuti recentiores plerique vitam ei foedissimam, Bacchanalia, Lupercaliaque viuentem, et Heliogabali, Sardanapali, ac turpissimorum quorumcunque vita detestabiliorem exprobrant, et Epicuri hortum quasi lupanar infame fuisse crepitant, enumerantes, meretrices Epicureas Leontium, Themistam, Philaenida, Nicedium, Erotium, Hediam, Marmarium, Bodium, Phaedrium, philosophiae praetextu tantam contubernio Epicureo infamiam conciliantes, vt hortus Epicuri similis diceretur Circes Augiaeque stabulis, et communi prouerbio Epicuri de grege porci nominentur. Cui opprobrio vt color inducatur, Leontium, aiunt, Epicurum ad extremam vsque senectutem deperiisse [k], et exhaustis infami voluptatis commercio viribus morbum acerbissimum sibi accelerasse, adeoque ex choro philosophorum eiiciendum esse. Quin et hoc nomine amare traducitur Epicurus, quod disciplinas vniuerse oderit, et quod CICERO [l] ait, *propterea nihil oleret ex Academia, nihil ex Lyceo, nihil e puerilibus quidem disciplinis*, *alios quoque ab iis deterruerit*, *grammaticam*, *poëticam*, *rhetoricam*, *dialecticam*, *artesque mathematicas contemserit*, quod liberalium disciplinarum odium graui oratione passim persequitur CICERO [m]. Et hae quidem non vulgi tantum voces, sed virorum virtute et sapientia praestantissimorum, et maxima nominis celebritate inclytorum ἐγκλήματα sunt, haec Zeno et sancta eius secta, haec Cicero, Plutarchus, Galenus, haec ecclesiae christianae antistites pietate venerandi Lactantius, Clemens Alexandrinus, Ambrosius [n], haec octodecim vno quasi ore secula ad repurgatas vsque literas clamant et obiiciunt. Quae si accusatorum numero defi-

e) De N. D. L. I. conf. GASSENDVS L. V. c. 3. p. 135. f) l. c. g) l. c.
h) L. III. p. 101 seqq. L. VII. p. 278 seq. L. X. p. 546. conf. quos alios longo agmine adducit GASSENDVS L. VI. c. 1 seqq p. 148 seqq. i) l. c.
k) LAERT. L. X. f. 8 seqq. GASSENDVS L. VII. c. 1. 2. p. 167 seqq.
l) l. c.
m) De N. D. L. I. de fin. L. I. II. Tusc. L. II. Ac. Qq. L. IV.
n) Loca eorum affert GASSENDVS L. III. c. 6. p. 96. Clementis plura adduximus in Germanico Hist. philos. opere P. IV. p. 1094. dicemusque de hoc argumento P. III.

Examinantur.

definienda ſunt, cauſa cadat Epicurus oportet. Nihil tamen hic auctoritatis praeiudicio dandum eſt, ſed examinanda accuſatio, excutienda teſtium fides, audiendi viri a partium ſtudio alieni, inquirendum in cauſas inuectiuarum in Epicurum, et tum demum diſtincte de ſingulis obiectorum criminum capitibus ſententia dicenda eſt, qua via incedentes, honeſtiore fama dignum et meliori affectum animo Epicurum deprehendemus. Et quod primo quidem ad religionem Epicuri attinet, negari nequit, eum non ſolum publicum Athenienſium cultum animo contemnere debuiſſe ſecundum principia ſemel electa, ſed Deum etiam a mundi huius fabrica vel conſtituenda vel conſeruanda remouiſſe, cunctaque atomorum motui permiſiſſe [o]: qua ratione eum docuiſſe, infra, vbi de theologia eius differemus, luculenter probabimus. Nec negamus, grauiter ita impegiſſe Epicurum in doctrinam de Deo, eumque falſo beatitatis diuinae et motus mechanici conceptu deceptum reddidiſſe, inermem et attributis primariis deſtitutum, nondum tamen inde ſequi, quod aduerſarii eius vrgent, ſuſtuliſſe eum numen ex rerum natura, quilibet videt, qui diſtincta atheiſmi notione vtitur. De religione vero eius et opinione de Diis iudicaturum eius de hoc argumento doctrinam noſſe oportet: quam cum infra, de philoſophia Epicurea dicturi, explanaturi ſimus, hic quidem praeterimus, pauca tamen monenda ſunt, quae rem luce perfundunt, et quid de religione Epicuri ſtatuendum ſit, clare, niſi fallimur, produnt. Scilicet ad inimicos Epicuri prouocamus, teſtes exceptione omni maiores. Inter hos CICERO [p] eſt, nullo, vbi poteſt loco, Epicuro parcens, qui tamen refert, *ſcripſiſſe eum libros de ſanctitate, itemque de pietate aduerſus Deos, ita editos, quaſi ſacerdos ſcripſiſſet.* Qui porro, dum abſurditatis conuincere Epicurum ſatagit [q], quod *Deos ab hominibus colendos dicat, cum Dii non modo homines non colant, ſed omnino nihil curent*, hoc ipſo inter DEI cultores Epicurum fuiſſe concedit, ſed tales, qui, vt SENECA [r] eloquentem inducit, *Deum colunt nulla ſpe, nullo pretio inducti, ſed propter maieſtatem eximiam, ſupremamque naturam.* Hoc in atheum cadere non poſſe, nemo non videt. Contemſiſſe vero Epicurum ſuperſtitioſos ritus, et tamen ſimulate egiſſe, vt eos admiſiſſe videretur, venia dignum eſſe putamus. Vt enim ineptam Graeciae de Diis ſententiam impoſſibile erat non rideri a philoſopho, ad mechanicas vniuerſi leges ſolum attento, et animam mundi non cerebrinam tantum, ſed et iniuriam in Deum, qua reliqui philoſophi idolatriam cum ſuis ſyſtematibus conciliabant, reiicienti; ita tam irreconciliabile erat vatum in philoſophos odium, tamque inexorabilis, quae ſacra publica tuebatur, lex, vt non niſi mortis periculo liceret publicam religionem contemnere. Idem itaque fecit, quod alii quoque inter Graecos

o) Eſſe viros doctos, qui contrarium ſentientes hac quoque in parte Epicuri apologiam ſuſcepere, infra dicemus, et argumenta eorum excutiemus, nos haec concedimus, conuicti, ita Epicurum ſtatuiſſe. Non enim inſtitutum noſtrum poſcit, philoſophos purgare omnes, ſed nudam veritatem hiſtoriae abiecto omni partium ſtudio exponere.

p) De nat. Deor, L. I. c. 41.

q) ib. c. 8.

r) De benefic. L. IV. c. 19.

cos fecere philoſophi, qui ſacris quidem intererant ciuitatis, in auditoriis vero fraudes ſacerdotum, et ſtultitiam religionis vulgi diſcipulis exponebant. Hoc et Epicurus fecit, metumque et ſuperſtitionem animis eiiciendo, puriore reuerentia Deos colere diſcipulos docebat. Nec alia mens verborum LVCRETII[s]:

Quare relligio pedibus ſubiecta viciſſim
Obteritur, nos exaequat victoria coelo.

Loquitur enim de religione, quam ſceleroſa et impia facta ſaepe peperiſſe, exemplis comprobat. Ita quidem Epicurus non religionem omnem extorrem eſſe iuſſit, ſed eam admiſit, quam eius ſyſtema, Deos ſumma maieſtate ſine cura, ſine labore conſtituens, requirebat: quam ea pietatis parte, quae ob poenas tantum et praemia Deum colit, eſſe praeſtantiorem, tot amoris puri apologetae, tuiti ſunt. Cogitandum etiam Epicurum non cum Chriſtiano doctore, ſublimioribus luminibus inſtructo, ſed cum reliquis philoſophis comparandum eſſe, et meliorem fuiſſe hac in parte Ariſtotele, qui Deum ſuum primum motorem a mundi fabrica et providentia non minus remouit, ſpeique et metui diuinorum nullum locum reliquit, nec vllam reuerentiam vel pietatem ei debitam praeſcripſit, et tamen per tot ſecula ſine inuidia toleratus eſt. Multum vero pro Epicuri cauſa facit, quod a nemine ob doctrinarum impietatem vsquam Athenis inter tot accuſationes aduerſariorum in iudicium vocatus legatur, quod tamen Anaxagorae, Socrati, Ariſtoteli, Theodoro, Diagorae accidiſſe legimus. Nam quaecunque etiam inter ſyſtema eius et religionis publicae placita fuerit diſcordia, ſequitur tamen inde, non docuiſſe tantum, ſed vixiſſe quoque cum diſcipulis ita, vt impietatis ſuſpicionem nemini excitarent: quod facile fieri potuit, ſi Deum propter maieſtatem et excellentiam coluerunt. Expendi vero et hoc volumus, Epicurum ita de Diis ſtatuendo cum phyſiologiam ſuam Stoicae opponeret, tolerabilius de Deo erraſſe, quam Stoicos, pantheiſmum plane impium introducentes, et tamen pro ſanctá ſectá habitos, licet fateamur, capitali errore vtrumque peccaſſe, Zenonem et Epicurum. Neque nos valde mouent, quae PARCKERVS[t], inuidioſa conſequentia contra Epicurum vrget, infra expendenda: valde enim, certi ſumus, corrumpi hiſtoriam philoſophicam, ſi ex concluſionibus per conſequentias quasdam ex philoſophorum decretis elicitis de eorum opinionibus iudicamus. Quod vero Dei inſtar coluerint Epicurum aſſeclae, ex adductis locis probari non poteſt, quae aliud euincunt nihil, quam homines hos, de ſumma in perſpicienda rerum natura ſapientia magiſtri perſuaſos, eum ſupra humani ingenii conditionem extuliſſe, et ſimilitudinem diuinitatis, ſenſu Epicureo[u], in eo quaeſiuiſſe: certe, quicquid in eo peccatum eſt, non Epicuro, ſed ipſis auctoribus tribuendum eſt. Quae de eius ambitione et contemtu ac ingratitudine erga philoſophos, imprimis

s) Lib. VI. v. 80 ſeqq.

t) l. c. p. 30 ſeqq.

u) Deos enim ſuo modo hominibus ſimiles putabant, alia huc pertinentia affert GASSEND. L. IV. c. 6. p. 121 ſeqq.

primis praeceptores, dicuntur, et maledicentiam arguunt, ea vna voce, postquam ista retulerat LAERTIVS [x], refutat: μεμήνασι δὲ ὄυτοι, *insaniunt hi homines*, statimque ad humanitatem, pietatem, mansuetudinem viri optimi [y] prouocat, vt demonstret, fuisse has calumnias Timocratis et Stoicorum. Quod vero systematis gloriam sibi vindicauit soli, in eo non magis peccauit quam Zeno, qui suffurando reliquis doctrinas miserumque centonem consuendo, alienis superbiuit plumis, nec ingratus magis est quam Plato et Aristoteles, qui cum a praeceptoribus multa accepissent, sibi systematis, adeoque totius aedificii rite exornati gloriam asserebant. Alia non vrgemus copiose et erudite allata a GASSENDO [z], hoc vnum adiicientes, patere ex LVCRETIO [a], Democriti, a quo multa accepit philosophia Epicurea, venerabilem inter eos fuisse memoriam, qui Epicurum sequebantur. Ex quibus patet, discipulos quoque non minus, quam magistrum, iniuste criminatos fuisse obtrectatores. Nulla vero in re magis calumnia frontem prodidit impudentissimam, quam in obiecta Epicuro gula et impura Venere. Aliud enim non Diocles tantum testatur, Epicuri epistolae loquuntur, Athenaei epigramma innuit, quos testes producit vitae maxima sobrietate et continentia actæ LAERTIVS [b], sed et ipsae obtrectatorum confessiones euincunt, quas apud CICERONEM [c], PLVTARCHVM [d], SENECAM [e] legent, qui vno Senecae loco supra adducto contenti non sunt. Incontinentiae vero et amoribus, quibus criminibus insimulatur Epicurus, vt taceamus corpus calculi doloribus impeditum, vnum ex Stoicorum censu Chrysippum opponimus, testem inter acerrimos Epicuri hostes maximum, quem, Epicurum erga mulieres ἀναισθητὸν dixisse, supra ex Stobaeo obseruauimus. Et quae quaeso potuit regnare luxuria, qui irritari Veneris cupiditas, vbi prandium ne asse quidem constat, quod de Epicuro testatur SENECA [f], gloriante, *non toto asse se pasci, Metrodorum, qui nondum tantum profecerit, toto; et vbi summa voluptas est aqua et polenta aut frustum hordeacei panis?* Quibus et aliis de Epicuri frugalitate et sobrietate a se prolatis testimoniis opponit TH. GATAKERVS [g], Timocharis, vel Timocratis potius, narrationem, minam integram in victum diurnum quotidie impendere solitum, idque, putat ipsum alibi de se esse professum, *certos vero*, quod SENECA [h] monet, *habuisse dies, quibus maligne famem extingueret, visurus an aliquid deesset, ex plena vel consummata voluptate, vel quantum deesset, et an dignum, quod quis magno labore pensaret.* Verum si non bonam fidem, certe attentionem desideramus in viro alias optimo et in veterum lectione exercitatissimo, qui vero nimio erga Stoicos affectu in transuersum agi se passus est. Si enim totum, ad quem prouocat, locum LAERTII [i] vel legisset, vel adduxisset

x) Lib. X. f. 9.
y) Confirmat haec CICERO de fin. L. II. c. 25. 31. Tusc. Qq. L. II. c. 19.
z) Lib. V. c. 6. 7. p. 141 seqq.
a) Lib. III. v. 372. L. V. v. 621.
b) ibid. f. 11.
c) Qq. Tusc. L. V.
d) Adu. Colot. l. c.
e) Ep. 21. alia veterum loca collegit GASSENDVS L. VI. c. 3 p. 153.
f) Epist. 18.
g) In praeloq. ad ANTONIN. de se ipso p. m. 7. ed. Lond.
h) l. c.
i) Lib. X. f. 7. vbi tamen Timocratis mentio non fit, res vero ipsa tangitur.

xiſſet etiam, patuiſſet ipſi et lectori, deſumta haec eſſe ex epiſtolis Epicuri ad Leontium, a Stoicis mala fide illi ſuppoſitis, et palpaſſet contradictionem, additur enim corpore adeo miſerabiliter affectum fuiſſe, vt multis annis e ſella ſurgere non potuerit, et hic tamen ſtrenue Baccho Venerique litaſſe dicitur Stoicis, qui non recordabantur, cum haec ei affingerent, mendaces oportere eſſe memores. Certe Timocrates transfuga ſuſpectae fidei teſtis eſt, nec vero diſſimile, hominem apoſtatam a conuiuiis ſolennioribus, quae more omnium fere philoſophorum inter Athenienſes Epicurus interdum inſtituit, et celebrari etiam poſt mortem iuſſit, occaſionem calumniae arripuiſſe. Nec a ſcortorum, quae, hortos Epicuri frequentaſſe, negari non poteſt, conuerſatione Epicurus incontinentiae accuſari poteſt; vt enim ſupra docuimus, et animi inclinatione abhorruiſſe illum ab iſto feminarum commercio, et corporis infirmitate fuiſſe inhabilem, ita recordari lectorem volumus, quod aliquoties monuimus, ſcorta Graeciae nobiliora elegantiorum literarum et philoſophiae eruditionem admodum affectaſſe, et ideo celeberrimorum philoſophorum frequentaſſe ſcholas [k], quorum tamen ideo caſtitas non niſi ab iniquiſſimis obtrectatoribus in ſuſpicionem adducta eſt, vt Socratis, Platoniſque, virorum morum ſanctitate venerabilium exemplo conſtat. Id cum Epicuro quoque factum ſit, non magis illum ſuſpectum reddit, quam ex philoſophorum choro quemuis alium. Nec infamiae fidem facit Leontium, Metrodori concubina, hoc enim moribus Graeciae non erat contrarium vel inhoneſtum [l], ſed ad contubernium Epicureum non pertinebat, in quo philoſophiam tantum eo ſucceſſu didicit, vt Theophraſto bellum indicere auderet, vt ſuo loco dictum. Nihil vero magis Epicuri in hac parte innocentiam probat, quam telum, quod in eum torſere aduerſarii fortiſſimum, foediſſimae illae epiſtolae, ex qua ſentina tota calumniarum in Epicurum profluxit colluuies. Obſeruat enim LAERTIVS [m], Diotimum, (Theotimum vocat ATHENAEVS,) Stoicum infeſto erga Epicurum animo quinquaginta laſciuas circumtuliſſe epiſtolas, veluti ab Epicuro ſcriptas, easque, quae Chryſippi ferebantur, veluti ſub Epicuri nomine, in volumen congeſſiſſe: refertque ATHENAEVS [n], ex Demetrio Magnete, Zenonem Sidonium detecta fraude, Theotimum in iudicium vocaſſe, eumque calumniae conuictum capitis poenas luiſſe. His itaque ex fontibus ſi accuſationes aduerſarii Epicuri hauſerunt, quis vel mediocri attentione praeditus fidem illis dabit? et annon innocentiae et ſanctitatis teſtimonium eſt, obtrectatores ad iſtas fraudes confugiſſe, id non facturos, ſi vera ei obiicienda inueniſſent. Reieciſſe Epicurum non omnes diſciplinas, ſed inutiles ſui temporis nugas, in quibus Graecia ſeneſcebat, infra magis commode docebimus: hic vnius CICERONIS [o] teſtimonio contenti erimus, quod rem

 pror-

k) Ad faciendam fidem legenda MENAGII hiſtoria mulierum philoſophantium. Nos pleroſque hactenus ſuis locis inſeruimus.

l) Secundum Graeciae vero mores iudicandum hic eſt, ad quod non attenderunt, qui cum Chriſtiano philoſopho Epicurum comparantes, ἀταξίαν in eo tantam deprehenderunt: ſecundum hanc enim regulam ne Socrates quidem vitio caret.

m) Lib. X. ſ. 3.

n) Lib. XIII. p. 611.

o) De fin. L. I.

prorſus conficit. Ita veró eloquentiſſimus Tullius, ſatis alias in Epicurum acerbus: *Quod Epicurus parum tibi videtur eruditus, ea cauſa eſt, quod nullam eruditionem eſſe duxit, niſi quae beatae vitae diſciplinam iuuaret*: et paucis interpoſitis: *Non ergo Epicurus ineruditus, ſed ii indocti, qui quae pueros didiciſſe turpe eſt, ea putent ad ſenectutem eſſe diſcenda.* In quibus Socratis potius diſcipulum, quam bonarum artium oſorem agnoſcas.

Cauſae odii et calumniarum in Epicurum.

§. V. Mirari poſſet quiſpiam, qui factum ſit, vt vir innocentis vitae ſcelerisque purus tantis criminationibus diffamatus ſit, niſi temporis, quo viuebat, circumſtantiae cauſas nobis exprómerent apertiſſimas [p]. Inter eas primo merito loco ponimus naſcentis vno tempore ſectae Stoicae et Epicureae aemulationem. Viuebant enim caputque extollebant eodem tempore Zeno, Stoicae, et Epicurus, Epicureae ſectae conditores, nempe circa Olymp. CXX, quamuis hic illo fuerit iunior, aſt qui ante eum tamen fato functus eſt. Zenonis vero animi character, ingenii et temperamenti natura et inclinatio moresque in Cynica ſchola formati, quales fuerint, ſupra, *capite nono*, copioſe enarrauimus, oſtendimusque non natura tantum animo fuiſſe ſubtriſti, melancholico et difficili, ſed et Antiſthenis educatione ad id philoſophiae genus adductum, quod naturam hominis non vincere tantum, ſed excedere quoque, et rigidiſſima virtute humanitatem exuere tentabat. Quam diſciplinam quamuis reliquiſſet, placebat ei tamen virtus Cynica, ad quam philoſophiam, quam condebat, moralem viam quandam breuem eſſe cupiebat. Hinc conſideratae in abſtracto virtus et ſapientia, et neſcio quae conſummata ſapientis idea animo efficta, quam nec moralis hominis natura effingere, nec vero effectu tueri quisquam poterat. Cumque pleraque aliis philoſophis ſuffurando ſubtraxiſſet, vt noua viderentur, terminos immutauit loquendi, aliasque vocum et locutionum ſignificationes et definitiones induxit, quae licet parum noui exhiberent, paradoxam tamen, et inuſitatam pollicebantur ſapientiam. Ita vero Zeno ambitioni natura ſua litans, et nomen et famam atque opinionem viri ſancti et ſapientis obtinebat, ſummoque in loco erat apud Athenienſes. Quos vt philoſophiae μετεωρίζοντι eo melius aſſueſceret, rigidam virtutis ideam vita quoque et veſtitu effingebat, ſermonemque, veſtitum, conuerſationem, paraeneſes ita attemperabat ſcopo, quem ſibi fixerat, ſuo, vt et ipſe, et qui eius exemplum ſequebantur, Stoici inter ſancta ingenia, quae ſola philoſophorum nomine digna eſſent, connumerarentur. Quae omnia cum ſupra luculentis veterum teſtimoniis probata dederimus, in praeſentia pluribus non moramur. In omnia alia et contraria prorſus concedebat Epicurus. Is natura propius ſanguineo accedens temperamento, cum educatione per varia hominum genera, quibuſcum conuerſandum ei fuerat, eſſet iactatus, humanis erat et ſocietati maxime conuenientibus moribus, iucundus, facilis, et attrahendis animis valde idoneus.

p) Elegantiſſimam eruditionem in his fuſe explicandis adhibuit GASSENDVS L. III. c. 1 ſeqq. p. 79 ſeqq. conf. BAYLE Dict. l. c. not. N. p. 370 ſeqq.

neus [q]. Non latebat hominem ſatis acute videntem meteorologia Stoica, quae plus poſcebat ab homine, quam vel natura promittebat, vel permittebant vires, et plus verbis iactabat, et ſimulatione effingebat, quam praeſtabat re ipſa, et virtus haud fictae imagini reſpondebat. Nec fallebant hominem ad antagoniſtarum vitam moresque valde attentum Stoici, paſſim hypocriſi affectata vehementer famam proſtituentes, atque exiſtimationem. Ad quem lapidem, ne et ipſe impingeret, eui tandum, quod in aliis carpebat, ratus, et non admirationem magis, quam imitationem philoſophia ſua efficere tentans, ad temporum ſuorum genium humanique animi, naturalem, quam vbique in votis habent mortales, inclinationem, reſpexit, et philoſophiam ſuam ei attemperauit. Cumque voluptatibus totam veluti immerſam videret Graeciam, et, philoſophorum inanibus, quibus otioſa ingenia detinebant, diſputationibus eam emendari minime, obſeruaret, naturalem voluptatis rationem, humanis quaſi impreſſam deſideriis finem totius, quam meditabatur, philoſophiae eſſe iuſſit, qua et anima et corpus eo ſtatu viget, quo dolore, aegritudine, et moerore vacuus homo, ſibimet ſufficiens contentus laetusque viuit, eamque vitae beatitatem conſequitur, qua tranquillo animi reliquarumque partium, quibus conſtat, ſtatu fruitur: ad quam εὐθυμίαν voluptatemque animi ſtantem, vt dicere ſolebat, Democritum quoque hominis reduxiſſe felicitatem *capite vndecimo* demonſtrauimus. Hunc Epicuri finem fuiſſe in ſequentibus pluribus demonſtrabimus, et ipſe *epiſtola ad Menoeceum* luculenter expreſſit [r]. Ita vero ſperabat fore, vt cum foedis corporis voluptatibus nihil ad beate viuendum ſe proficere, nec expleri deſideria ſua cernerent [s], virtutem, qua iſta εὐθυμία paratur, ſublata illa horrida et ſqualente, qua eum deformauerant Stoici, facie, amplecterentur, eam ipſam, quam tam anxie quaerit humanus animus, felicitatem, laetamque ac beatam in ea vitam inuenientes. Huic philoſophiae nihil tricarum prodeſſe videbat Epicurus, quibus tanquam ſpinis pungebant, non ſatiabant Stoici, et ad hunc finem totam philoſophiam reuocabat, reducta, quae in obliuionem venerat, magni Socratis regula, cuncta in diſciplinis ad mentis emendationem et felicitatem eſſe reuocanda. Vt vero, quam in his nugis ceperat Graecia, iucunditatem euerteret, perſpicuitatem verborum adhibuit, eaque fini certa deſcripſit axiomata, quibus et veritatem facile quis poſſet aſſequi, et contentioſas philoſophorum ſtrophas auertere. Magno hoc factum eſſe ſtudii philoſophici emolumento, cogitari facile poteſt. Nam ita inanes voces et ſine mente ſoni, principia precario adſumta, vel vaga et incerta, et ſpinoſa atque difficilis ſubtilitas, Academicorum, Dialecticorum, Stoicorum, quae verum philoſophiae vſum in vanam loquacitatem et diſputationem altercationes ſine fine reciprocatas mutauerat, ſicque difficillimum fecerat philoſophiae laborem, eiiciebantur, et iuuenes docebantur ipſa natura et experientia duce

 phi-

q) Τὴν φιλανθρωπίαν πρὸς πάντας in eo vehementer laudat LAERT. L. X. ſ. 10. Ciceronis teſtimonium ſupra adduximus.

r) LAERT L. X. ſ. 122 ſeqq.

s) Ideo reprehendebat Cyrenaicos, vt ex rata ſententia decima apud LAERT. L. X. ſ. 142. patet.

philoſophari, et fieri hoc quidem ſenſu, quo Heraclitus profeſſus eſt, αὐτοδίδακτοι. Cumque proprie non minus, quam perſpicue, omiſſa eloquentiae turgidae et alta petentis affectatione doceret, ſicque facile intelligeretur, non potuit non philoſophia eius magno applauſu recipi, factumque inde eſt, vt ex aliis ſectis multi ad eum, miſſis prioribus magiſtris, accederent, nemo, qui nomen ei dediſſet, praeter vnum Timocratem, fratris Metrodori reprehenſionibus exacerbatum, ab eo diſcederet vnquam, id quod peſſime habuit reliquos philoſophos, amare ideo Epicurum ſugillantes [t]. Neque tamen his contentus Epicurus, cum acriter contra eum Stoici inſurgerent, magno animo illis reſtitit, inſultus repreſſit, hypocriſis laruam detraxit, inanem et magna promittentem, nihil eorum vero praeſtantem philoſophiam denudauit. Quis non, ſine enarratore, ex his coniiciet, Stoicos, ſuperbum hominum genus, quod ſibi ſoli placebat, ſeque omnibus praeferebat aliis, in furias actos et rabiem? quis miretur, homines, hos vindictae ſtudio accenſos omnia auſos eſſe, quaecunque ad detrahendam hoſti tam formidabili famam et diminuendam fidem facere, dedecusque atque infamiam ei conciliare apta eſſent? Et haec primaria cauſa eſt, quae tot calumnias Epicuro peperit. Aliam obtulit ipſa Epicureae philoſophiae natura et conſtitutio. Voluptate tanquam fine vltimo condidiſſe quaſi acerbam ſapientiae medicinam Epicurum, modo diximus. Hinc illae lachrymae, hinc illi clamores Stoicorum, quibus ad rauim vsque Epicurum infamabant. Cum enim propudioſae, quae Graeciam omnem, et praecipue Athenas, occupauerat, voluptati, Cynicis praeceptis excitati et armati, bellum indixiſſent, ipſaque voluptatis doctrina Cyrenaicae ſectae dogmatibus et indigna philoſophorum multorum vita, vehementer iam eſſet ſuſpecta, exoptatiſſima haec occaſio fuit, inuidiam Epicuro conflandi, eumque pro illius voluptatis magiſtro publice declarandi, quam bonus quisque, paululum e coeno vulgi emergens, ſi non facto et vita, verbis tamen execrabatur et oderat. Quod vt eo facilius crederetur, nec mendaciis parcebant, nec ſuſpicionibus, et non vulgi tantum rumuſculos captabant, ſed et narratiunculas excogitabant, vt iucundas et curioſas Athenienſium aures demulcentes, ita Epicurum in foedae voluptatis ſuſpicionem quam maxime adducentes. Id quod eo minore labore potuit fieri cum Epicurus et vitam ageret in hortis tranquillam et a turba remotam, hominibusque paucis innoteſceret, et voluptates corporis, quatenus ad mentis tranquillitatem pertinent, et virtute parantur, non reiiceret: certe tam veriſimile id fecere Stoici, vt apologiam pro ſe ſuaque philoſophia facere Epicurus aliquoties opus haberet. Cumque his omnibus accederet longe alius, quam publica ciuitatis religio poſcebat, de Diis conceptus, et doceret Epicurus vulgi de Deo opiniones eſſe falſas [u], tolleretque is omnem numinis circa res hominum curam, quam ad alterum extremum decur-

t) Percunctanti ex Arceſilao, cur ex diſciplinis aliis plerique ad ſectam Epicuream tranſirent, ex Epicureis vero nullus ad aliam ſe ſectam conferret, reſpondit Arceſilaus: quia ex viris quidem galli fiunt, ex gallis vero viri nunquam LAERT. L. IV. ſ. 43. alludens ad Gallos ſacerdotes Cybeles exſectos et effeminatos.

u) IDEM L. X. ſ. 123.

decurrentes Stoici ad fatalem vsque neceſſitatem extendebant, pietas ita quoque Epicuri a Stoicis culpata totam voluptatis doctrinam mirum in modum fecit ſuſpectam et exoſam. His artibus vſa ſuperſtitio et fraus, quem rationibus philoſophicis non poterat, calumniis aggrediebatur, et fictis etiam ac propudioſis audacium ingeniorum fabulis opprimere tentabat, qua ratione Diotimum epiſtolas ſpurciſſimas ſuppoſuiſſe Epicuro ſupra notauimus, et Cleanthem, Chryſippum, Timonem, huiusque generis alios feciſſe vetus tradit hiſtoria [x]. Negari tamen nequit, abuſum doctrinae moralis Epicureae, qua homines fœdæ voluptati litantes patrocinium licentiae quæſiuere, contuliſſe multum, vt infamia illa in ipſam deuolueretur Epicuri philoſophiam, quales Alcaeum et Philiſcum, Epicureos fuiſſe, a Romanis vrbe eiectos, eo quod multarum flagitioſarumque libidinum auctores eſſent adoleſcentibus, AELIANVS [y] narrat. In his culpa quidem Epicurum non premebat, qui ſancta praecipiebat; hi enim, recte monente SENECA [z], *non ab Epicuro impulſi luxuriabantur, ſed vitiis dediti luxuriam ſuam in philoſophiae ſinu abſcondebant, et eo concurrebant, vbi audiebant, laudari voluptatem; nec aeſtimabant illam voluptatem Epicuri, quae ſobria et ſicca eſſet, ſed ad nomen ipſum aduolabant, quaerentes libidinibus ſuis patrocinium aliquod ac velamentum:* ſed hoc aduerſarii, et vulgus rerum non ſatis intelligens ipſi poſtea Epicuri philoſophiae, tanquam turpiſſimae voluptatis magiſtrae, adſcripſit. Haec circa ipſam Epicuri aetatem enata, cum indies Stoicorum numerus et auctoritas apud plebem creſceret, non potuere non ſucceſſu temporis, fabulis et narratiunculis et vulgi et Stoicorum, vbique Epicureos vellicantium incrementa capere, et in publicam tandem degenerare traditionem: qua tanquam torrente abrepti viri quidam graues, ſed ab Epicurea philoſophia alieniores, Cicero, Plutarchus, Galenus [a], et ex Patribus eccleſiae haud pauci, male de Epicuro ſentire coeperunt, licet tanta fuerit apud eos interdum veritatis vis, vt contraria de eo teſtari non omitterent, et quae contra eum dixere, ex communi magis hominum opinione et rumore vulgi, quam ex rei veritate dicta eſſe proderent, certe ſibi haud ſemel contradicerent, ſicque ſaepius fidem ſuam euerterent. Addi hic merito debet poetarum et comicorum licentia, quibus ſolenne fuit mordaci ſtilo philoſophorum famam confodere, quique aegre ferebant, artes ſuas tanquam inanes in Epicuri hortis traduci. Cum itaque impune in theatro mentiendi et calumniandi licentia gauderent, Epicurum, vulgi et Stoicorum

x) Cleanthem Epicuri voluptatem virtuti imperantem ita imagine depicta traduxiſſe refert CICERO de fin. L. II. Chryſippum ſimilia in Epicurum auſum Oenomaus tradit apud EVSEB. praep. L. VI. c. 6. Timonis Sillographi ſatyrae in Epicurum fragmentum exhibet ATHENAEVS L. VII. p. 279. Nec Epictetum ab hoc ſectae ſuae affectu liberum fuiſſe ex LAERTIO L. X. et ARRIANO L. II. c. 20. palam eſt. Ita Philaenidi quoque feminae Epicureae caſte et ſancte viuenti foedum carmen ſuppoſuit Polycrates ſophiſta, eique adſcripſit Chryſippus, vt diffamaret diſciplinam Epicuream, vid. ATHEN. L. VIII. p. 335. ita etiam cum Archeſtrati gaſtronomia Epicureis tributa eueniſſe idem prodit L. III. p. 101. Perperam itaque negat PARCKERVS de Deo Diſp. I. ſect. 14. p. 34. eſſe aliud exemplum librorum Epicuro ſuppoſitorum, praeter Diotimi epiſtolas.

y) Lib. IX. c. 12. conf. CICERO orat. in Piſon.

z) De vita beata c. 12.

a) Loca eorum habet apud GASSENDVM c. VI. p. 96 ſeqq. quibus ex dictis cauſis parum lucratur PARCKERVS l. c. p. 36 ſeqq.

rum dicteriis satis iam per Graecum et Romanum orbem diffamatum conuitiis et dicteriis lacessere, et de eo tanquam nequissimo hominum turpia quaeuis comminisci non erubuerunt [b]: quibus sophistae et rhetores, qui inimicum habebant Epicurum, inanem loquacitatem exsibilantem, auxilia ferebant, et eloquentiam in Epicuro traducendo exercebant. Mirum itaque videri debet nemini, Epicurum, quem dignam philosopho vitam duxisse supra euicimus, tantam per tot secula infamiam meruisse, et innocentiam calumniae ad tempus succubuisse. Viderunt tamen hoc viri perspicaces et magni quoque, qui alia longe in Epicuri philosophia deprehendentes, dignitati, ingenio, et auctoritati suae, quae longe maxima fuit, non indecorum existimauerunt, ei nomen dare, dabimusque in sequenti huius historiae parte numerum virorum summorum apud Romanos, quibus Epicurea philosophia prae aliis sectis placuit, licet apud popellum infamis esset, et tanquam scelerum sentina traduceretur.

Amici et sectatores.

§. VI. Minime tamen impediuit tanta, qua Epicurum persequebatur secta Stoica, inuidia, quo minus non amicis tantum gauderet plurimis, sed et discipulos et sectatores nancisceretur plures, quam odium Stoicorum ferre poterat. Philosophabantur autem cum eo tres fratres, Neocles, Chaeredemus et Aristobulus [c], otio philosophico in horto fratris toti dediti [d], eiusque beneficentia sustentati [e]. Ex familiaribus imprimis Metrodorus

Metrodorus.

Polyaenus et Hermachus, Mus etiam, seruus eius, eminuerunt. Et METRODORVS quidem, si plerosque audias, Lampsacenus [f], secundum aliquos [g] Atheniensis fuit, qui sine dubio in eius notitiam venit, cum Lampsaci moram Epicurus ageret. Leontium concubinam aluisse supra monuimus, certe liberos suscepit, quorum curam Idomeneo moribundus commendauit Epicurus, cum is ante hunc fatis concessisset, LIII annos natus [h]. Nunquam vero, ex quo in Epicuri venerat notitiam, ab eo discessit, nisi sex menses, quibus cum domi abfuisset, ad Epicurum reuersus est [i]. Tantaque felicitate Epicuri philosophiam assecutus est, vt non tantum alter paene Epicurus Ciceroni audiat, sed LAERTIVS [k] quoque testetur, morum placidissimorum bonitate et intrepido contra molestias mortemque ipsam fuisse animo, qui libros quoque enumerat, quibus aduersus sophistas, dialecticos, et Democritum etiam insurrexit [l]. Valde in eum linguae calamique frena laxarunt, qui Epicuri scholam criminati sunt, ex quibus CICERO [m] hunc Epicuri collegam sapientiae multa impudentiora recitasse, ait, accusare enim fratrem

b) Exempla eius sunt apud ATHENAEVM L. III. p. 103. L. VII. p. 173.

c) LAERT. L. X. §. 10.

d) Hinc illud Neoclis λάθε βιώσας teste SVIDA in Neocle T. II. p. 608. quod singulari dissertatione impugnauit PLVT.

e) LAERT. l. c.

f) STRABO L. XIII. Alius est ab illo Anaxagorae familiari, cuius meminit LAERT. L. II. §. 11.

g) IONSIVS Hist. phil. L. I. c. 20. p. 109. qui Lampsacenum dici a mora putat. Res ad locum LAERTII L. X. §. 22. redit, vbi post Metrodorum, Stephani editio legit Ἀθηναῖον, Meibomiana τὸν Ἀθήναιον, quod peculiare Athenaei nomen notat, et alium a Metrodoro distinctum indicat, conf. MENAG. MEIBOM. ad h. l. GASSENDVS l. c.

h) LAERT. §. 19. 23. Idomeneus vero sororem Metrodori Batidem in coniugio habuerat.

i) ibid. §. 22.

k) §. 19.

l) Conf. GASSEND. l. c. IONS. l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 812.

m) Tusc. Qq. L. III.

fratrem ſuum Timocratem Metrodorum, quod dubitet omnia, quae ad beatam vitam pertineant, ventre metiri; et PLVTARCHVS[n] obiicit, ſcripſiſſe ad Timocratem: *nihil attinet, o Timocrates, Graecos ſeruare, et ſapientiae ergo coronas ab iis reportare, ſed comedere ac potare vinum, quantum et non noceat, et gratum ſit ventri.* Quae tanta videntur Oxonienſi epiſcopo[o], valde in Epicurum odio accenſo, vt qui talia ſcribere non erubeſcant, non opus habere dicat, vt iis commentis et fabulis infamia creetur, cum ad libros prouocent Cicero et Plutarchus, probarique nequeat, ficta ea monumenta fuiſſe, quibus nituntur. Quae etſi magno ardore proſequitur eloquentiſſimus praeſul, facile tamen ex iis poſſunt retundi, quae ſupra de ſimilibus, quae in Epicurum dictae ſunt, criminationibus monuimus. Vnum hoc totum argumentum vi ſua ſpoliat, cuncta redire ad Timocratem, Metrodori fratrem, offenſa eius permotum, vt ſectam relinqueret, qui in libro *de laetitia* myſticam illam ſynagogam, ſiue arcana conuenticula nocturnasque illas philoſophandi conſuetudines perferre ſe non potuiſſe, taliaque potiſſimum de fratre et praeceptore ſcripſerat[p]. Aſt quis apoſtatae, quis inimici fide ſtabit? quis fratrem criminantem aequus audiet? quem innocentiſſima quaeque in fratris odium vertiſſe facile probari poteſt[q]. Ceterum cum aliis Metrodoris, praeſertim Stratonicenſi, qui ex Epicuri ſecta ad Carneadem, humanitate et beneuolentia eius inuitatus defecit, confundendus non eſt, quem Epicuro feciſſe coaeuum, indeque Carneadem quoque Epicuri tempore viuentem aſſeruiſſe FOVCHERIVM, fundamento et veritate deſtitutum, ſupra *capitis ſexti ſectione tertia* monuimus[r]. Alter Polyaenus Athenodori filius, ipſe quoque Lampſacenus, a *Polyaenus.* Philodemo apud LAERTIVM[s] laudatur tanquam modeſtus et amabilis, quibus potiſſimum moribus Epicurei ſe commendabant, magnum vero mathematicum fuiſſe, CICERO[t] teſtatur. Hermachus Agemarchi filius, My- *Hermachus.* tilenaeus fuit, paupere patre natus, ſed quem ex rhetorum ſcholis abductum tanta felicitate praeceptis philoſophiae ſuae imbuit Epicurus, vt ipſum moriens ſcholae ſuae praefecerit[u]: qui quam carum eum habuerit, in teſtamento prodidit. Scripſit is *aduerſus Platonem*, itemque *aduerſus Ariſtotelem*, et *epiſtolica XXII. de Empedocle*[x], aitque LAERTIVS[y], libros eius fuiſſe pulcherrimos. Mus ſeruus fuit Epicuri, teſtamento tamen eius libertate *Mus.* dona-

n) Adu. Colot. l. c.

o) l. c. ſect. XIV. p. 37.

p) LAERT. ſ. 6.

q) Criminatur Timocrates contubernium Epicureum, bis in die ibi nimiis delitiis ſolutos vomere ſolitos fuiſſe, apud LAERT. l. c. ſed maledicentiam hominis, anſam ex alia longe occaſione calumniae quaerentis, prodit CELSVS de re med. L. III. c. 21. qui refert, Metrodorum, aquae intercutis morbo tentatum, cum ſitim neceſſariam aequo animo non ferret, vbi diu abſtinuiſſet, bibere ſolitum, ac deinde euomere. Hac via aliae quoque calumniae contra Epicureos enatae ſunt.

r) Locus LAERTII L. X. ſ. 9. ab interprete male intellectus, ſeduxit viros doctos, vt contra temporum rationes Metrodorum hunc Epicuro coaeuum facerent, nec ſatis his difficultatibus ſe expediuit GASSENDVS L. IV. c. 8 p. 127. MENAG. ad l. c. Laërt. IONS. de Script. hiſt. phil. L. IV. p. 350. Recte vero vidit P. BAYLE Dict. l. c. not. D. p. 365. verba Laërtii non ad Epicurum, ſed ad Carneadem referenda eſſe, quem humanitate omnibus praeſtitiſſe l. c. docuimus.

s) LAERT. ſ. 24.

t) Acad. Qq. L. 4. c. 33.

u) LAERT. ſ. 25.

x) ibid. IONS. L. II. c. 1. p. 109.

y) l. c.

donatus, quem inter illos, qui cum Epicuro philoſophati ſunt, celeberrimum fuiſſe LAERTIVS[z] docet. Recte itaque inter ſeruos refertur, qui philoſophi euaſere, a GELLIO[a] et MACROBIO[b]. Praeter hos magna familiaritate Epicuro iuncti erant Leonteus Lampſacenus, quem vnum ex ſummis Epicuri diſcipulis PLVTARCHVS[c] appellat; Colotes item PLVTARCHI potiſſimum libris impugnatus, qui tamen diuerſus videtur a Colote Lampſaceno, quem Menedemum Cynicum praeceptorem habuiſſe refert LAERTIVS[d]: tum Idomeneus, *a vita ſpecioſa*, vt ſcribit SENECA[e], *ab Epicuro ad fidelem ſtabilemque gloriam reuocatus, rigidae tunc potentiae miniſter et magna tractans;* ad quem ſcriptas literas exhibet LAERTIVS[f].

Timocrates. Alios in teſtamento Epicuri nominatos ſilentio praeterimus. Timocratem vero Metrodori fratrem ſcholam reliquiſſe et infamaſſe, iam diximus, tantaque fuit inter vtrumque fratrem diſcordia, vt et ſcriptis inter ſe certaſſe veteres tradant[g]. Pollicem itaque premere non poſſumus, viris doctiſſimis et in hiſtoria veterum literaria exercitatiſſimis, IO. IONSIO[h] et IO. ALB. FABRICIO[i], qui Timocratem, Demetrii filium, Potamonium, quem in teſtamento haeredem ſcripſit Epicurus[k], eundem putant, cum Timocrate, Metrodori fratre. Vt enim LAERTII teſtimonio conſtat, viuo adhuc Epicuro a ſchola defeciſſe hunc Timocratem[l], et adducti teſtes referant, ipſum fratrem contra eum ſcripſiſſe, quod etiam ex loco Ciceronis ſupra laudato manifeſtum eſt, recte inde infertur, alium eſſe Timocratem, quem praecipuum ſcholae conſeruatorem cum Hermacho et Amynomacho conſtituit Epicurus. Quae licet viderit Ionſius, omnia tamen ſubuertit, et contra diſerta, quae ipſe laudauerat, veterum teſtimonia, Timocratem non fuiſſe μεταθέμενον, contendit, vt euincere queat, Metrodorum fuiſſe Athenienſem, quia hic Timocrates Athenienſis fuit. Quod argumentum merito inuertimus, indeque, quod diuerſi hi duo Timocrates fuerint, recte dici Metrodorum a Cicerone et Strabone Lampſacenum, concludimus[m].

Feminae Epicureae. Ex feminis, quae more Graeciae hanc ſectam ſecutae ſunt, Leontium nobis enarranda eſt Metrodori concubina[n], Themiſta item Leontei coniux et Philaenis mulier commendatiſſimorum morum.

Cultus Epicurus poſt mortem. Non vero viuus tantum diſcipulis cariſſimus Epicurus fuit, cuius conuictu, contubernio, inſtitutione, ſingularique cura, ita gauiſi ſunt, vt moriens quoque teſtamento caueret, vt quotquot ſecum in philoſophiae ſtudium incubuerint, atque res ſuas

z) ſ. 10. a) l. c. c. 12.
b) Saturnal. L. I. c. 12.
c) l. c. d) Lib. VI. ſ. 102.
e) Epiſt. 11. f) Lib. X. ſ. 22.
g) CICERO L. I. de N. D. LAERT. L. X. ſ. 25. PLVT. quod non poſſit ſuau. viui ſec. Epic. PROCLVS in Heſiod. conf. IONS. de S. H. philoſ. L. I. c. 20. p. 109.
h) l. c. i) l. c. k) LAERT. ſ. 16.
l) Cum enim Metrodorus contra fratrem ſcripſerit, ille vero ante Epicurum fatis functus ſit, oportet eum ab Epicuro adhuc viuo defeciſſe.
m) Diſtinguendus itaque Timocrates Lampſacenus a Timocrate Athenienſi, et patria et ſectae conſtantia. Quod ni fiat, multa obſcura erunt et turbata in Laërtii hiſtoria. Id quod praetermiſiſſe Gaſſendum miramur.
n) Dabunt, quae ad huius meretricis hiſtoriam pertinent BAYLE Dict. T. III. art. Leontium p. 93. MENAG. Hiſt. mul. philoſ. §. 70. et ad LAERT. L. X. ſ. 4. GASSEND. l. c. L. VII. c. 2. p. 169 ſeq. c. 5. p. 178. ſeq. c. 6. p. 182. et T. VI. Opp. p. 128. FABRIC. l. c. p. 817. Habuit filiam Danaëm matris veſtigia ſtrenue prementem, de qua videndus ATHENAEVS L. XIII. p. 593. ſcripſiſſe contra Theophraſtum, ſuo loco indicauimus.

ſuas in communem vſum contulerint, omnemque alacritatem oſtendentes ſecum in philoſophiae ſtudiis conſenuerint, nulla re, quae ad vitam neceſſaria eſt, egeant [o]: ſed et viuis erepti ſanctiſſimam atque cariſſimam habuere memoriam. Quam vt decenti ratione colerent, ſtatos dies ac ceremonias teſtamento ab ipſo Epicuro cautas ſtudioſiſſime obſeruarunt, et quod PLINIVS [p] teſtatur, natali eius vigeſima luna ſacrificarunt, feriasque omni menſe cuſtodierunt, quas Icadas vocarunt. Quas tanquam luxu celebratas et voluptatibus, criminatur, vt ſolet, ATHENAEVS [q], non magis tamen fidem meritus, quam vbi Platonica conuiuia traducit. Inde apud Graecos nomen εικαδιςῶν Epicureis tributum, quod ἀπὸ τῆς εἰκάδος, ſiue imagine Epicuri conſeruata inter eos minus veriſimiliter alii deriuant [r]. Habuiſſe vero Epicuri imaginem in poculis et annulis, inque tabulis, et per cubicula geſtaſſe, ac circumtuliſſe ſecum Epicureos, CICERO [s] atque PLINIVS [t] teſtes ſunt. Adeo etiam magiſtri inhaeſere auctoritati, vt, cum moriens ſuos monuiſſet, eſſent placitorum ſuorum memores, CICERONE [u] auctore, omnes ad verbum ediſcerent ratas ſententias, eſſent etiam [x], qui dogmata omnia memoria tenerent. Arbitrabantur enim, vt ait Torquatus [y], *eum vnum vidiſſe verum, maximisque erroribus hominum animos liberauiſſe, et omnia tradidiſſe, quae pertinerent ad bene beateque viuendum*, quale de Epicuri meritis iudicium paſſim magnificis verbis exprimit LVCRETIVS [z]. Admiratione quoque dignum eſt, ſucceſſores et aſſeclas Epicuri tanta amoris et concordiae conſpiratione conſenſiſſe, vt nec vlla inter eos per multa, quibus ſchola durauit, ſecula diſſenſio obſeruaretur, et monente SENECA [a], *apud eos, quicquid diceret Hermachus, quicquid Metrodorus, ad vnum referretur; omnia quae quisquam in illo contubernio locutus eſſet, vnius ductu et auſpiciis dicta viderentur*, vel quod THEMISTIVS [b] teſtatur, ea, *quae Epicuro placuerunt, vt quaedam Solonis vel Lycurgi leges, ab omnibus Epicureis ſeruarentur.* Proditque Numenius apud EVSEBIVM [c], *adeo nulla in re eos ab Epicuro diſſenſiſſe, quae digna quidem ſit memoratu, vt delictum potius apud eos fuerit, et impietas ac damnandum piaculum, ſi quippiam fuerit innouatum, ſic vt Epicuri inſtitutum reipublicae cuipiam verae germanaeque ſimilis ſit, vbi ſeditione omni remota, vna mens communis, vna moderatur ſententia.* Nec male in hanc doctrinae morumque concordiam Numenius cauſam coniicit conſeruatae ad ſua vsque tempora ſectae Epicureae, quam ad illam vsque duraſſe aetatem, qua gentilis philoſophia, ſuppreſſa a Platonis et Ariſtotelis diſciplina inter Chriſtianos regnante, tota tandem ſub Imperatoribus Chriſtianis periit [d], infra dicemus.

 §. VII.

o) LAERT. L. X. ſ. 21.
p) Lib. XXXV. c. 2. q) Lib. IV. p. 182.
r) Apud STANLEIVM P. XII. p. 944.
s) De finib. L. V. c. 1.
t) l. c. conf. Otium Vindel. Mel. III. §. 8. p. 273 ſeqq. u) De finib. L. II. c. 7.
x) Qq. Acad. L. IV. c. 33. Id imprimis Scyroni adſcribitur, qui et Siron vocatur. vid. SERV. ad Eclog. IV. VIRGILII.
y) Apud CICER. de fin. L. I. c. 8.
z) Initio libri III. et VI.
a) Epiſt. 33. b) Orat. IV.
c) Praep. eu. L. XIV. c. 5. p. 727.
d) Dicetur hac de re infra.

Obſeruationes generales de philoſophia Epicuri.

§. VII. Hactenus vitae Epicuri condidimus hiſtoriam, ſequitur conſideratio philoſophiae eius, quam vtinam totam ex Epicuri libris liceret addiſcere, quos deperditos eſſe fere omnes, ſupra doluimus. Gratias tamen debemus LAERTIO, qui tres nobis eius epiſtolas, Epicureae philoſophiae ſummam comprehendentes, ſeruauit et ratas eius adiecit ſententias; in quas ſcriptorum Epicureorum reliquias nemo luculentius ſcripſit ex veteribus LVCRETIO, de quo tamen ad Romanorum philoſophiam delatis erit agendum. Ex recentioribus, quorum nobis catalogum dedit diligentiſſimus HEVMANNVS [e], *omnes praeſtrinxit ſtellas exortus vti aethereus ſol*, quod de Epicuro canit LVCRETIVS, doctiſſimus GASSENDVS, qui in *Commentario in librum decimum Laërtii*, et quod iis obſeruationibus innititur, *ſyntagmate philoſophiae Epicureae* [f], vniuerſam hanc philoſophandi rationem explicuit, illuſtrauit, defendit, ſuppleuit, et vbi opus erat, emendauit. Quem licet transuerſo ob hoc oculo intueantur IAC. THOMASIVS [g], HERMANNVS CONRINGIVS [h] et IO. IONSIVS [i], manebit tamen incomparabilem virum gloria, quod omnium optime maximoque ingenio et eruditione in hac palaeſtra verſatus ſit. Nos eius veſtigiis, conſultis tamen, more hactenus obſeruato, fontibus, qui haberi poſſunt, ipſis inſiſtemus, praemiſſis obſeruationibus quibusdam generalibus, vt de indole, occaſione cauſisque philoſophiae Epicureae eo melius ac certius lector iudicare queat. Et quidem

I. Recordandum, quod in antecedentibus iam monuimus, iis potiſſimum vixiſſe Epicurum temporibus, quibus circa elegantiores diſciplinas, imprimis grammaticam, poëticam, rhetoricam, maxime vero circa dialecticam inſano ſtudio occupata fuit Graecia, totumque in iis tempus ita conſumſit, vt parum vel nihil ad parandam et tuendam felicitatem eſſet reliquum. Quam in his elementis conſeneſcendi inſaniam caſtigare poſt praeceptorem coeperat ſchola Socratica, ſed fruſtraneo conatu, relabentibus ad priſtinas nugas potioribus eius diſcipulis. Plerique etiam, qui circa encyclicas verſabantur diſciplinas, ingenia iſtis non praeparabant, ſed detinebant, et, quod eleganter SENECA [k] monet, iſta liberalium artium conſectatio moleſtos, verboſos, intempeſtiuos, ſibi placentes faciebat, et ideo non diſcentes neceſſaria, quia ſuperuacanea didicerant: quo non poterat non vera felicitas impediri et philoſophiae ſtudium ſufflaminari, quo minus ad efficiendam veram mentis tranquillitatem eſſet idonea. Hos ſcopulos euitandos ſibi obſeruabat Epicurus, adeoque non ad illas amandabat diſcipulos, ſed recta via ad philoſophiae adyta ducebat, quod non exiguam ei peperit, vti dictum, calumniam [l]. Quoniam tamen probe nouerat vim ſeculi ſui, torrentis inſtar iuuenum animos abripientis, ne hi, qui encyclicis literis toti detinebantur,

e) Act. philoſ. Vol. II. p. 643.
f) Vtimur nos editione Amſtel. 1684. 4.
g) De exuſt. mundi Stoica § 6 p. 6.
h) Conringiana p. 65.
i) De Script. hiſt. phil. L. IV. p. 513. qui vero prodit, cur tantopere diſpliceat Gaſſendus, nempe ob grauiter caſtigatum Ariſtotelem in exercitationibus paradoxicis.
k) Epiſt. 88.
l) Conſulendus pluribus de his GASSENDVS de vit. Epic. L. VIII. toto.

bantur, philoſophiae praeceptis carerent, ſcripſit epitomas in gratiam eorum, qui encyclicarum literarum ſtudiis profundius eſſent immerſi: vt ſcilicet aliqua tamen meliorum tingerentur notitia [m].

II. Non obliuiſcendum etiam, quod ex tota, quam hactenus explanauimus, Graecanicae philoſophiae hiſtoria ſatis notum eſſe putamus, vehementer inter ſe tum temporis digladiatas fuiſſe ſectas, eas imprimis, quae ex Socratis ſchola progreſſae maximam apud alios famam erant conſecutae. Quae cum hypotheſibus, plerumque precariis, et male conſarcinatis veterum doctrinis aſſumtis contra oppugnantium inſultus, Dialecticorum praecipue et Academicorum tueri ſe non poſſent, occaſionem quidem dedere Pyrrhoni, magnam illam nihil credendi ſtatuendique artem introducendi, Academicorum telis ſatis defenſam: quam vero viam quia ad reſtituendam animi tranquillitatem inutilem videbat Epicurus, aliam ingreſſus eſt, et naturam hominis atque principia ſenſibus et rationi magis patentia ſequendo, nouum ſyſtema condidit.

III. Nulla vero hiſtoriae Epicuri circumſtantia maiorem in eius ſyſtema influxum praeſtitit, quam probata in antecedentibus aemulatio inter Epicurum et Zenonem, id quod vtriusque philoſophi ſyſtema comparando fit manifeſtiſſimum. Stoici philoſophiae ambitum valde extendebant, et quod ſuo loco vidimus, grammaticam et rhetoricam partem eſſe philoſophiae iubebant, hisque tricis vitam conſumentes, grauiora ſaepe negligebant: Epicurus e contrario nihil ex iſtis diſciplinis admittebat, niſi quod beatae vitae diſciplinam iuuaret, reliquorum ſtudiorum nullum in bonis numerabat, quod ad aes exibat [n]. Stoici adeo dialecticis tricis detinebantur, vt cauillationes eorum in prouerbium abirent: Epicurus iis canonicam ſuam oppoſuit, paucaque illa, quae ad perſpicuitatem cum ſermonis, tum ratiocinationis requirebantur, ad breues regulas reuocando, inani Stoicorum loquacitati efficax parauit antidotum. Stoici Deum admittebant, animam mundi, eum vero per vniuerſam naturam diffuſum diſcerpebant, et in partes ire cogebant: Epicurus in phyſiologia omiſſis principiis ſpiritualibus omnia ad atomos et inane reuocabat. Illi neceſſarium inter cauſam agentem et patientem vinculum comminiſcebantur, quo aliud euenire non poterat; hic fortuito atomorum motui et concurſui omnia tribuebat. Cumque Stoici iſta neceſſitate phyſica et Deum et homines libertate priuarent, et prouidentiam, quam crepabant, corrumperent miſere; Epicurus abſurdam doctrinam euitaturus, adeo neceſſitatem iſtam refugiebat, vt non tantum omnem e ſyſtemate ſuo prouidentiam eiiceret, ſed et neceſſariam iſtam atomorum commotionem, quam Democritus ſtatuerat, procul eſſe iuberet. Stoici virtutis perfectionem in ſimilitudine animi cum vniuerſo, et ἀπαθείᾳ, motus omnes voluntatis ſupprimente, quaerebant; Epicurus haec inania et inſana

m) Ita ad Pythoclem apud LAERT. L. X. ſ. 85. ſcripſiſſe ſe eum tractatum emolumento futurum iis, τοῖς κατὰ φυσιολογίας γνησίως γεγυμνασμένοις, καὶ τοῖς εἰς ἀσχολίας βαθυτέρας τῶν ἐγκυκλίων τινὸς ἐμπεπλεγμένοις.

n) SENECA ep. 21.

esse videns, primarium voluntatis motum ad tranquillitatem et laetitiam tendentem ad virtutem et beatam vitam maxime ducem eligebat. Alia breuitatis causa tacemus, cum haec satis euidenter probent, in primariis philosophiae capitibus oppositum inter se fuisse Epicureae et Stoicae sectae systema: quorum hoc meteoris magnis et inanibus impossibilia promittebat, illud humanis votis viribusque non maiora exhibebat, et felicitatem mentis praestabat magis, quam spondebat.

IV. Ex dictis quoque clarum est, Epicurum, voluptatem finem constituentem philosophiae, dum se Graeciae tum viuentis moribus attemperabat, inueterato malo medicinam quaesiuisse, non amarore execrabilem, sed iucundam aspectu et auro quasi obductam, vt admissa semel praecepta sapientiae, dum voluptates promittunt, spe mala inductis, qui velamentum se ipsos suorum vitiorum habituros existimabant, probarent, quocunque ierint, honeste esse viuendum, quod SENECAM [o] monuisse, in praecedentibus diximus. Intelligendus ita Epicurus aliter haud est, quam scopus eius constitutusque philosophiae finis poscit.

V. Porro et hoc obseruandum, abhorruisse Epicurum a principiis et dogmatibus vel precario assumtis, vel obscuris, incertis, vagisque, qualia pleraeque tunc sectae adhibebant; ducemque naturam et experientiam elegisse, sensuum iudicio admisso.

VI. Sed et cautos nos esse debere in perquirenda Epicuri doctrina, fata et controuersiae, quibus pressa fuit schola Epicurea, scripta ei falso tributa, consequentiae odii et inuidiae causa ex eius decretis elicitae, peruersa eius sententia a malis quibusdam discipulis, non satis admonent: ad quae si recte attendissent, qui toties in Epicurum declamauerunt, parcius tantas criminationes in eum coniecissent.

VII. Valde itaque prius examinandum est, quid Epicurus scripserit, vnde desumta sint testimonia quibusue auctoribus edita, cogitandumque, multa, amissis scriptis, fragmenta esse, Epicuri dogmata referentia, de quorum connexione veroque sensu, iam iudicare non licet. Quae cum plerumque aduersarii Epicuri in scriptis suis attulerint, facile inde iudicari potest, ex illis de Epicuri mente sententiam aliter ferri non posse, quam totius systematis postulat connexio et habitus. Quae si recte obseruentur, multa tolerabiliori prodibunt in Epicuri philosophia habitu, quae execrata est per multa secula tota philosophantium natio.

Epicuri doctrina de

§. VIII. His praemissis, iam, quid tam de philosophia in genere, quam de rationali, naturali et morali eius parte visum sit Epicuro, dispiciendum est. Vbi vero duo praemonenda sunt, recte a GASSENDO [p] iam monita; nempe, et seriem eam quidem exhibendam esse, quae non aliena sit ab Epicuri methodo, neque tamen habeatur illi adeo scrupulose illigata, vt non, sicut ipse Epicurus ordinem eundem in eadem re pertractanda non tenuit, et Lucretius quoque non illum absque immutatione seruauit, eadem liber-

tate,

o) loc. cit. p) Praef. ad syntagma philos. Epic.

tate, diſponantur pleraque, ut magis videbitur eſſe commodum. Deinde, ipſi Epicuro attribuendum eſſe, ſi quid dictum a Metrodoro, Hermacho, Colote, alioue quopiam ex illius ſectatoribus, cum ſupra obſeruatum ſit, omnia, quae quisquam in illo contubernio locutus eſt, vnius auſpiciis dicta eſſe. Addimus his, nec Ciceronis, Plutarchi, Senecae, Sexti Empirici aliorumque teſtimonia negligenda eſſe, vti cum ſyſtemate Epicuri concordant, et detorta non eſſe, apparet. Ita vero de philoſophia in genere praecepit:

Philoſophia in genere.

I. Philoſophia eſt rationis exercitatio (ἐνέργεια), quae ratiocinando et diſputando vitam beatam parat, eaque fruitur [q]. Ex quibus ſequitur, diſciplinas illas relinquendas eſſe otioſis hominibus, quae nihil ad beatam vitam vel parandam vel fruendam faciunt.

II. Facit autem philoſophiae certa et ſine errore ſpeculatio, vt nouerimus, quid eligendum, quid fugiendum ſit ad corporis ſanitatem et animi tranquillitatem. Huius enim gratia omnia agimus, vt neque doleamus, neque perturbemur, quod vbi conſecuti ſumus, ſoluitur omnis tempeſtas animi [r].

III. Tanti vero cum hominis interſit philoſophari, neque debet iuuenis philoſophandi trahere moram, neque ſenex philoſophando defatigari [s]. Philoſophia enim ſola eſt, quae et iuuenes et ſenes vano timore facit liberos [t].

IV. Triplicis vero notae ſunt, qui animum huc applicant. Sunt enim quidam, qui ad veritatem ſine vllius adiutorio exeunt; hi maxime laudandi, quibus ex ſe impetus fuit, qui ſe ipſos protulerunt. Sunt qui opera aliena indigeant, non ituri, ſi nemo praeceſſerit; egregium hoc quoque, ſed ſecundae ſortis ingenium, multum enim eſt, velle ſeruari. Praeter haec aliud inuenitur genus hominum, ne ipſum quidem faſtidiendum, eorum, qui cogi ad rectum, compellique poſſunt, quibus non duce tantum opus ſit, ſed adiutore, et vt ita dicam, coactore. Exemplum primae ſortis eſt ipſe Epicurus, ſecundae Metrodorus, tertiae Hermachus, huiusque laudem dixiſſe, ait Seneca [u], Epicurum, eſſe maiorem, quia in difficiliori materia, dum quis malignitatem naturae ſuae vincit, et ad ſapientiam ſe non perduxit, ſed extraxit.

V. Cum nihil debeat eſſe philoſopho ipſa veritate antiquius, ideo is ad ipſam recta via tendet, et nihil neque finget, neque ab aliis fictum admittet, quoniam nullum figmenti genus veri profeſſoribus conuenit, ac ne probanda quidem videtur Socratis ironia [x]. Valde ex hoc fundamento inſurrexit Epicurus in poëtarum fabulas [y], et oratorum technas, nec ex grammatica aliud, quam orationem congruam, ex rhetorica nihil aliud, quam perſpicuam diſcendam eſſe praecepit, et in ſcribendo et docendo panegyricam orationem vitandam eſſe monuit. Hinc illud Epicuri apud Laertium [z]: *ſolum ſapientem de muſica et poëtica recte verba facturum.*

VI.

q) Sext. Emp. adu. mathem. L. XI. ſ. 169.
r) Epicurus ad Menoec. apud Laert. L. X. ſ. 128.
s) ib. ſ. 122.
t) ib. Seneca ep. 8.
u) Epiſt. 52.
x) Cicero in Bruto c. 83.
y) Plvt. de aud. poët. T. I. p. m. 20. Alia veterum teſtimonia vid. apud Gassend. de vita Epic. L. VIII. c. 8. p. 218.
z) ſ. 121.

VI. Sapiens, qui germane philosophari instituit, sic se habebit, vt non asserat quidem omnia, sed quaepiam tamen placita rata, et de quibus non sit haerendum, defendat [a]. Ita Epicurus reiectis Academicis et Pyrrhoniis se dogmaticis aggregabat. Respexit vero priori thesis membro ad problemata, posteriori ad principia ratasque sententias, et axiomata.

VII. Duae partes philosophiae sunt, vna physica, quae in naturae contemplatione sita est, altera ethica, quae in dirigendis animi ad beatam vitam moribus versatur. Ex his ethica praestantissima pars est, et vniuersa velut philosophia, physica vero in partes venit, verum quatenus ipsa quoque ad beatam vitam conducit [b]. Opposuit hoc Epicurus Pythagoreae, Platonicae et Peripateticae scholae, theoreticam felicitatem practicae praeponentibus.

VIII. Si nihil quidem nos turbarent, quae suspicamur, veremurque a rebus illis sublimibus, ac etiam morte, quasi aliquid pertineat ad nos, si item intelligeremus, qui sint cupiditatum et dolorum fines, physiologia opus non esset: verum quia fieri non potest, vt tantum bonum, nisi perspecta rerum natura assequamur, sed ea timeamus, quae fabulosa et metuenda non sunt, ideo physiologia opus est, vt has animi tenebras discutiat [c]. Ita scilicet visum Epicuro, non posse viuere tranquillum et sine mentis dolore hominem, nisi eiecto omni superum metu, poenarum vel praemiorum expectatione, quam systema eius physicum reiiciebat, liber et sine futuri anxietate omni perturbatione euadat vacuus. Quae quo tetenderit philosophia Epicuri satis produnt.

IX. Quam vero reliqui philosophi addunt tertiam partem, dialecticam, ea repudianda est [d], eo quod spinas tantum vellat, inanis loquacitas sit, et cauillorum officina [e]: sufficit enim, physicos vti scire perspicuis et consuetis vocibus [f]. Hoc Stoicis et Academicis oppositum esse, ex supra dictis manifestum est.

X. Certa tamen collectione regularum quarundam paucarum siue canonum opus est, tradentium, quid de vocabulis iudicandique regula statuendum sit, quae veluti quaedam accessio est ad partem naturalem, sed minus praecipua, siue introductio haberi queat [g]. Simile quid iam Democrito in mentem venisse, *capite vndecimo* monuimus.

Canonica Epicuri.

§ IX. Dialecticam itaque philosophiae partem, philosophorum cauillationibus valde deturpatam ad veri notiones et regulas reuocauit Epicurus, sicque canonica sua meliorem rationalis philosophiae partem expressit, nugas resecuit [h]. Vt vero, quo fundamento nitatur canonica Epicurea, recte intelligatur, praenotandum, Epicurum veritatem duplici facie considerasse, vel vt re ipsa est, vel vt notiones et cogitationes animi cum rerum natura

a) ibid.
b) SENECA ep. 89. LAERT. L. X. f. 30.
c) LVCRET. L. I. v. 63 seqq. LAERT. L. X. f. 124 seqq.
d) ib. f. 31. SEXT. EMP. adu. math. L. VII. f. 14.
e) Conf. quae ex veteribus testimonia collegit GASSEND. vit. Epic. L. VIII. c. 10. p. 231.
f) LAERT. l. c.
g) ibid. f. 30. 31.
h) Explicuit hanc Epicureae philosophiae partem post GASSENDVM l. c. et ad LAERT. L. X. p. 121. atque in origin. logic. c. 7. THOMASIVS Introd. in philos. aulic. c. V. §. 18 seqq. I. I. SYRBIVS Hist. log. Instit. philos. rat. praemissa p. 17.

natura conueniunt. Priorem veritatem exiſtentiae, poſteriorem iudicii recte dicas. Verſantur autem res omnes vel circa mores, vel circa naturam rerum, quo et ſuo modo pertinent voces. Quarum veritas vt rite diiudicari queat, criterio, ſiue iudicandi inſtrumento opus eſt, quo expendi queat [i]. Deſumendum autem iſtud criterium ex percipiendi modo, quo animus, circa eas verſans, vtitur. In percipiendis rebus naturalibus, quae extra hominem ſunt, duabus partibus opus eſt, ſenſu, qui rem ſiue obiectum animo offert, et ſenſione, quae iſtud percipit, vtrumque ſenſus nomine appellaſſe Epicurum PLVTARCHVS [k] auctor eſt. Praeter hanc vero functionem mentis, quam habet, dum rem praeſentem vel apparentem, ſenſus inſtar contuetur, vnde et phantaſia appellatur, mentis quoque proprium eſt, vt de eo, quod percepit, ratiocinetur, et ad communem quandam exigat regulam, ideo anticipata requiritur notio [l], quae idea ſiue notio quaedam vniuerſalis eſt eius rei, quam ſaepius vidimus, vel percepimus, et ad quam viſa et ſenſibus percepta examinamus. Ex parte vero affectus, qui circa mores verſatur, ſiue appetitus, cuius proprium eſt proſequi aut refugere aliquid, aliud accipi, quam ipſa affectio, aut paſſio non poteſt, eaque aut alliciens, vt puta voluptas, aut auertens, vt moleſtia ſeu dolor. Ex quibus ſequitur, tria eſſe iudicandi criteria, ſenſum, ſiue ſenſionem, praenotionem, ſiue anticipationem, (πρόληψιν) et affectionem ſeu paſſionem [m]: de ſingulis ſequentes praeſcripſit canones, paucis de vocum recto vſu adiunctis.

I. Senſus nunquam fallitur, ac proinde eſt omnis ſenſio, omnisque phantaſiae, ſeu apparentiae perceptio vera. Rationes aſſerti complures afferunt LVCRETIVS [n] et SEXTVS EMPIRICVS [o], et ex his GASSENDVS [p]. Potiſſima eo redit: ſenſus non iudicare, vel inter ſe rerum ideas notionesue conferre, ſed ſolum id, quod praeſens eſt, apprehendere, adeoque nec falſitatem nec veritatem in iis eſſe: nec poſſe ad aliud criterium, ſi hoc falſum ſit, prouocari, ideo homini datum, vt vitam beate degere queat. Quam doctrinam recentiores quoque admiſere logici [q].

II. Opinio ſiue iudicium (δόξα) conſequens ſenſum ſenſionique ſuperadiectum eſt, in quod cadit veritas vel falſitas. Animi enim eſt iudicare, id eſt ideas inter ſe conferre, et ad certam examinare regulam; vbi itaque error eſt, ibi ad hanc animi opinionem iudiciumque eſt referendus. Rem ex veteribus explicat EMPIRICVS [r], ex recentioribus praeter alios acutiſſimus CROVSAZIVS [s].

III. Opinio illa vera eſt, cui vel ſuffragatur, vel non refragatur, ſenſus euidentia [t]: ea vero intelligitur ſenſionis vel phantaſiae ſpecies, cui remotis omnibus ad iudicandum obſtaculis, v. g. diſtantia, motu, medio affecto,

i) Conf. SEXT. EMPIR adu. math. L. VII. ſ. 203 ſeqq. et GASSEND. l. c.
k) De plac. philoſ. L. IV. c. 8.
l) LAERT. L. X. ſ. 33.
m) LAERT. L. X. ſ. 31.
n) Ibid. ſ. 32.
o) Aduerſ. mathemat. L. VII. ſ. 203 ſeqq.
p) Ad LAERT. l. X. p. 126. Syntagm. p. 9.
q) Conf. MALEBRANCHE recherche de la verité P. I. L. I. c. 5. §. 2. p. m. 5.
r) l. c. ſ. 211.
s) Logique T. I. P. I. ſect. I. c. 4. p. 57 ſeqq.
t) Citati.

cto, dispositione organorum sensoriorum, contradici non potest. Hinc, teste LAERTIO[u], iubebat Epicurus προσμένειν, id est, expectare, in iudicando, quousque omnibus ad veram sensationem iudiciumque ex ea ferendum requisitis exploratis, circumstantiae omnes praesto sint.

IV. Opinio illa falsa est, cui vel refragatur, vel non suffragatur sensus euidentia. Prosequitur etiam hoc SEXTVS[x], quod ex ante dictis intelligi potest: alias duo contradictoria simul stare possent, vt latius ille demonstrat. Notandum hic est, coniunxisse Epicurum, teste SEXTO[y], notiones atque sensiones animi cum vocibus, quibus illae exprimuntur: id quod Stoicis opposuit, qui obiectum externum, vocem, quae profertur, et significationem vocis, quam recentiores logici ideam appellant, inter se distinguebant, remque et vocem corporea vocabant, τὸ λεκτὸν vero, incorporeum, vt supra *capite nono* diximus.

V. Omnis, quae in mente est, anticipatio, seu praenotio, dependet a sensibus, idque vel incursione sui, vel proportione, vel similitudine, vel compositione[z].

VI. Anticipatio est ipsa rei notio, et quasi definitio sine qua quidquam quaerere, dubitare, opinari, immo et nominare non licet. Diximus iam hac de re initio huius §. et quid πρόληψις sit, explicuimus. Exemplis illustrant SEXTVS[a] et LAERTIVS[b] qui καθολικὴν νόησιν ἐναποκειμένην, eleganter vocat. His praenotionibus vniuersalibus ex rerum saepius visarum ideis collectis originem per sensus dicto modo dabat, in eo a Stoicis non longe diuersus, longius a Platone, cui ideae innatae placebant.

VII. Est anticipatio in omni ratiocinatione principium, quasi nempe id, ad quod attendentes inferimus vnum esse idem, aut diuersum, coniunctum aut diuersum ab alio[c].

VIII. Quod ineuidens est, ex rei euidentis anticipatione demonstrandum est. Principium hoc demonstrationis est, qua ex vniuersali et euidenti principio obscurarum inter se idearum relatio ostenditur, quod miseris ratiunculis euertere conatur SEXTVS[d], quas quomodo euerterint Epicurei, ipse exponit.

IX. Ea voluptas, quae nullam habet annexam molestiam, amplectenda est[e].

X. Ea molestia, quae nullam habet voluptatem annexam, fugienda est.

XI. Ea voluptas, quae aut maiorem voluptatem impedit, aut grauiorem molestiam parit, est fugienda.

XII. Ea molestia, quae aut maiorem auertit molestiam, aut vberiorem voluptatem creat, est amplectenda[f]. Accedet his canonibus lux ex ethica Epicuri. Hic id praenotandum, considerasse Epicurum voluptatem ipsam per se, quia voluptas est, non consideratis circumstantiis causarum et effectuum,

u) §. 34. conf. CROVSAZ. l. c. p. 69.
x) l. c.
y) Pyrrhon. hypotyp. L. II. c. 11. §. 107. et FABRIC. ad h. l.
z) LAERT. L. X. §. 32.
a) l. c.
b) §. 33.
c) SEXT. EMPIR. l. c. L. VIII. §. 316 seqq.
d) l. c. §. 337 seqq.
e) LAERT. §. 118.
f) Ibid. §. 129.

ctuum, et sic etiam de molestia siue dolore praecepisse, quem quia semper fugit voluntas, vt illam appetit, ideo in his criterium affectionum siue passionum constituit. Mentem itaque Epicuri peruertunt, qui voluptatem, in concreto, quod aiunt, hic intelligunt, cuius notionem abstractam respexit Epicurus. Circa voces pauca monuit, nempe:

XIII. Dum loqueris, delige voces communes, et perspicuas, ne vel ignoretur, quod velis, vel interpretando tempus frustra teras [ff].

XIV. Dum audis, id enitere, vt vim subiectam vocibus teneas, ne te vel prae obscuritate lateant, vel prae ambiguitate deludant [g]. Reiecisse ideo rhetorum et poëtarum studia Epicurum, in praecedentibus diximus: ipse adeo omnem scribendi rationem impropriam detestabatur, vt eius stilus videretur ἰδιωτικώτερος, et a vulgari dicendi norma parum distans. Imprimis autem κενὰς φθόγγους raucosque sine mente sonos, et vt ipse connectebat, ideas nihili, vel vagas et nihil certi desinientes reiecisse LAERTIVS [h] auctor est. Ita vero non tantum arma discipulis contra formidabiles philosophorum hostes, dialecticos, subministrabat, quia euersis vocibus nihili, euertebatur omnis illorum subtilitas; sed et Platonicorum, Peripateticorum et Stoicorum principia, ex eiusmodi vocibus constantia euertendi, vtilissimum instrumentum exhibuit.

§. X. His veritatis inquirendae regulis instructum ad naturae arcana rimanda [i] dimittebat Epicurus discipulum, suisque eum ita praeceptis instruebat, vt abiecto omni rerum coelestium metu causas earum introspicere, sicque vitam, quod putabat, agere tranquillam posset. Ita vero auditorum animos praeparabat, vt, quod eleganti dissertatione ad Herodotum a LAERTIO [k] nobis seruata strictim exposuit, de recto scopo atque modo studii rerum naturalium eum edoceret. Nempe monebat: "physicam, „quam et physiologiam dicebat, de rerum natura esse sermonem, et in ea „contemplanda totam versari. Neque tamen hunc eius solum finem esse, „sed et id constitutum habere, vt ex perspectis rerum naturis nihil in nobis perturbationis seu a rebus sublimibus, seu a morte, seu ab ignoratis „cupiditatum finibus, seu vndelibet suboriri possit. Esse etiam valde pro„ficuum, breue aliquod habere rerum naturalium compendium, vt vel aliis „impliciti studiis apparatum habeant ad rerum naturam cognoscendam, vel „prouectiores etiam compendiosa quadam totius tractationis idea memo„riam tueantur. Hanc vero viam adhibendam esse in excolenda memo„ria, vt et ipsa ad res attentio constans, facilisque euadat, et ex rerum for-

Physiologia in genere.

 „mis

ff) Ibid. s. 13.

g) Ibid. s. 37.

h) l. c. Quid vero voces inanes et nihili sint docebunt IOH. CLERICVS Art. crit. P. II. sect. I. c. 9 p. 225. MALEBRANCHE recherche T. II. L. VI. c. 2. p. m. 170. S. WERENFELS de logomach. erud. c. 6 Opp. p 518

i) Eos, qui placita Epicuri physica exposuerunt et illustrarunt, enumerant Acta philos. Vol. II. p. 648. inter quos chorum iterum ducit GASSENDVS, quique eius vestigiis institit GVALTERVS CHARLETONVS, in physiologia Epicuro-Gassendo-Charletoniana, siue fabrica scientiae naturalis, ex hypothesi atomorum, fundata per Epicurum, reparata per Gassendum, aucta per G. Charl. Lond. 1654. f. Eandem viam ingressus est GVIL. LAMY libro tertio de principiis rerum Paris. 1680. 12. quin et omnes Gassendi sectatores, et inter eos BERNIERIVS huc pertinent.

k) L. X. s. 35. 36.

„mis seu notionibus generaliter comprehensis animoque defixis ac aliunde „iuxta prima principia, vocesque, quibus explicantur expensis, si quid fuerit „specialiter inquirendum, inueniri possit etc.„

Physica in specie.

§. XI. Ecce vero ipsa de rebus naturalibus decreta Epicuri, qualia imprimis nobis LVCRETIVS pandit, quocum praeter κυρίας δόξας et epistolas Epicuri veteres quoque Cicero, Plutarchus, Sextus Empiricus, adhibita, quam supra indicauimus, cautione conferendi sunt.

I. Ex nihilo nihil fit, nec in nihilum quicquam redigitur [l]. Canonem ab vniuerso gentilium philosophorum sensu absoluto receptum eo magis admittere cogebatur Epicurus, quo magis non principia tantum actiua a passiuis diuersa, more Democriteo, negabat omnia, nec alias substantias nouerat, quam quae essent corporeae [ll], sed ad causam etiam materialem omnia reuocabat, eiecta doctrina de Deo, rerum conditore [m], quod diserte testatur EVSEBIVS [n]. Verissimum vero axioma est, nulla praeexistente causa efficiente infinita et aeterna, id est sensu prorsus absoluto ex nihilo fieri nihil. Et hic sensus quoque rationis ab Epicuro additae: si enim ex nihilo fieret aliquid, ex omnibus factum iri omnia, seminibus nihil indigentia. Non enim aliam agnoscebat causam, quam materialem.

II. Vniuersum itaque huiusmodi semper fuit, quale nunc est, semperque tale erit, nihilque est, in quod mutari possit: nam praeter ipsum vniuersum nihil est, in quod ingredi et mutationem facere possit [o].

III. Vniuersum ex corpore et inani constat, neque enim tertia natura concipi mente praeterea potest [p].

IV. Intelligitur autem corpus ex congerie veluti quadam magnitudinis, siue molis; itemque figurae, resistentiae, seu soliditatis et impenetrabilitatis, et grauitatis, tale praeterea, vt ipsum solum tangere possit tangique [q].

V. Inane seu vacuum est, quod opponitur corpori, ac solum, seu proprie et per se incorporeum est, naturae intactilis, expersque omnis soliditatis, quod nihil agere vel pati potest, sed motum duntaxat quam liberrimum transeuntibus per se corporibus praebere [r].

VI. Haec natura destituta corpore appellatur inane; occupata a corpore, locus, traiecta a corpore, regio, spectata vt diffusa, spatium. Ita quidem Epicurus, teste PLVTARCHO [s], nullibi tamen definitur, an substantia sit, vel accidens illud vacuum? GASSENDVS [ss] cum se premi hac quaestione videret, nec substantiam dicere vellet, nec affectionem solam corporis, spatium medium quid inter substantiam et accidens esse asseruit, quam ob rem grauem ei dicam scripsit CVDWORTHVS [t], quod amicis suis, Democriti et Epicuri sectatoribus, praesidium aliquod comparare voluerit:

l) Ep. ad Herodot. apud LAERT L. X. s. 38.
ll) Vniuersum enim corpus, ibid.
m) Deum enim incorporeum Platonem statuere absurdum esse putabat, teste CICERONE de N. D. L. I. c. 12.
n) Praep. ev. L. I. c. 8. p. 24.
o) LAERT. l. c.
p) Ibid. s. 39 40. LVCRET. L. I. v. 420.
q) LVCRET. l. c. SEXT. EMP. adu. mathem. L. IX. s. 333.
r) LAERT. L. X. s. 40. LVCRET. L. I. v. 335. 435. 455.
s) De placit. philos. L. I. c. 20.
ss) Phys. sect. II. L. II. c. 2. Opp. T. I. p. 182.
t) Syst. intell. vniuersi c. V. s. 3. p. 1007. qua tota sectione contra spatium incorporeum pugnat.

luerit: quod minus benigne dictum esse, recte monet cel. MOSHEMIVS [u]. Nos, quae spatii vel vacui natura sit, hic disputare nec volumus, nec possumus, certique sumus, maxima nostrae aetatis ingenia controuersiae ita definiendae, vt scrupulus supersit nullus, nondum suffecisse: frustra tamen haec quaeri, et Epicurum ad nostrorum temporum philosophiam, accuratius res determinantem exigi putamus. Is enim de hac quidem re non sollicitus fuit, sed cum Deum siue animam mundi esse spatium locumque rerum, quod plerique ante Democritum philosophi admiserant, ideo negaret, quod incorporales substantias contradictionem implicare crederet, Stoicae animae mundi, inane opposuit, quale extra mundum nec ipsi negabant Stoici [v], et vt eius naturam describeret, satis habuit, vt ex corporis negatione eam definiret. Frustra itaque sunt, qui incorporei voce decepti substantiam aliquam spiritualem ab Epicuro statui somniant.

VII. Quod sint in vniuerso corpora, attestatur sensus; quae enim adspectamus, quae tangimus, quae versamus, quae ipsi sumus, nihil aliud sunt, quam corpora [w].

VIII. Esse vero etiam inane, ex eo manifestum fit, quod nisi illud esset rerum natura, non haberent corpora, neque vbi essent, neque qua motus suos obirent, cum moueri quidem ea res, euidens sit [x]. Prolixe circa haec argutatur LVCRETIVS [y], iisdem iam argumentis vsus, quibus meliori ordine nostra aetate de hac re inter Cartesii, Gassendi, Leibnizii, Newtoni asseclas disputatum est, quorum summam more suo exponit P. BAYLE [z].

IX. Cum vero inane corporeum sit, ita penetratur a corporibus siue inexistentibus, siue praeteruadentibus, vt inuariatum maneat, dimensionesque, quibus ipsis coaequetur, easdem tueatur. Ideo et soli inani competit vt locus sit, siue loci naturam habeat [a].

X. Tertia praeter hanc, natura concipi non potest, aut enim molem, soliditatemque habet, aut ea caret, illud corpus, hoc inane est. Id vero intelligendum, si vt res quaedam per se subsistens intelligatur, non vero quasi quoddam eius coniunctum, id est affectio seu accidens. Ita LVCRETIVS [b]. Epicurus vtrum tertiam naturam admittere potuerit, nec ne? infra commodior dicendi locus erit.

XI. Vniuersum ex inani et corpore constans infinitum est, non enim habet extremum [c]. Rationem asserti pluribus exponit post ipsum Epicurum LVCRETIVS [d]. Et hoc oppositum Stoicis, qui vniuersum siue mundum ab infinito inani, quod extra eum est, finiri et determinari dixere.

 XII.

u) Ad h. l. not. I.
v) SEXT. EMPIR. adu. mathem. L. IX. §. 2. 3. qui discrimen inter vacuum Epicureum et Stoicum oste dit.
w) LAERT. §. 39. LVCRET. L. I. v. 423.
x) Ibid. §. 40.
y) L. I v 336. 427 seqq.
z) Dict. T. III. art. Leucippe not. G. p. 102.
a) LVCRET. L. I. v. 490 seq.
b) v. 431 seqq.
c) LAERT. L. X. §. 41. SEXTVS L. IX. §. 333.
d) L. I. v. 967 seqq.

XII. Iſthaec infinitudo vniuerſo competit, et multitudine corporum et magnitudine inanis, idque infinitatibus alternis et mutuis. Si enim inane quidem eſſet infinitum et corpora finita, tum corpora, quae in perpetuo motu ſunt, nusquam conſiſterent, nec poſſent repercuſſionibus ſiſti. Sin vero inane finitum, corpora infinita forent, tum non pateret locus, in quo corpora infinita exiſtére poſſent [e].

XIII. Non attribuendum itaque eſt vniuerſo infinitoque ſpatio ſupra aut infra, vt ſi quippiam eſſet ſupremum vel infimum. Latius id perſequitur Epicurus ad Herodotum [f], qui videndus.

XIV. Iure igitur habetur vniuerſum, vt immobile, prout extra illud nullus locus eſt, in quem emoueatur, ſic et immutabile, quatenus neque decrementum, neque incrementum accipit, et ortu interituque caret, ac proinde aeternum eſt. Contradicit his quoque Epicurus Stoicis, qui vacuum extramundanum admittebant, vt in illud reſpirare incendique flammis et reſtitui poſſit vniuerſum. Quanquam lis in verbis reuera fuit. Stoici enim vniuerſum mundi circuitu definiebant; Epicurus praeter innumerabiles mundos ſpatium extramundanum ad vniuerſum requirebat. Vtrique ſectae hoc ſenſu vniuerſum immutabile et aeternum.

XV. Etſi vero vniuerſum eſt immobile, mouentur tamen, mutanturque in eo multa, quae tamen, ſi ad vniuerſi immenſitatem referantur, nullius momenti ſunt.

XVI. Quia ſenſu manifeſtum eſt, in rerum natura multa fieri, et multa quoque interire, ideo mente tenendum eſt, opus ad hoc eſſe materia, ex qua res gignantur, in quam reſoluantur [g].

XVII. Quia vero res compoſitae partes habent, ex quibus coaluere, et in quas iterum reſolui poſſunt, quaeque et priores proinde ſimplicioresque ſunt, et ſi ipſae adhuc compoſitae fuerint, conſtare cenſentur, ex iis, quae ſunt demum primae, ſimpliciſſimaeque, hinc ea principia ſunt, ſiue elementa, ex quibus fiunt concretiones [h].

XVIII. Huiusmodi principia, ſeu omnium prima, ſimpliciſſima et incompoſita corpuſcula, eſſe debent et inſectilia, nullaue vi reſolubilia: et hac ratione immutabilia, ſiue in ſe ipſis mutationis omnis expertia. In nihilum enim abire poteſt nihil [i].

XIX. Principia itaque compoſitorum corporum, vt naturae ſunt plenae, ſolidae, immutabilis, ita omnino inſectilis, vnde et atomos dicere ſolemus.

XX. Atomos vero dari, primum, quod poſuimus, euincit principium: ex nihilo nihil fieri, nec in nihil redigi: ita enim oportet quidpiam ſupereſſe in concretionum diſſolutione, quod inexſolubile ſit [k].

XXI. Sed in corpore quoque finito non poſſunt partes infinitae, neque magnitudinis, neque multitudinis accipi, indeque diuiſio in infinitum diui-

ſionis

e) LAERT. ſ. 42.
f) Ibid. ſ. 60. GASSEND. ad LAERT. L. X. p. 212.
g) LAERT. L. X. ſ. 38.
h) Ibid. ſ. 40.
i) Ibid.
k) Ibid. ſ. 38.

fionis et progreffionis proportione femper feruata concipi non poteft [k].
Alias rationes quibus diuifionem in infinitum oppugnat, affert LVCRETIVS [l].

XXII. Omnes quidem atomi ob expofitam foliditatem, vniusmodi naturae funt; habent tamen quaedam coniuncta fiue proprietates, et quafi qualitates quasdam, quibus differre inter fe poffunt. Huiusmodi autem folummodo funt, magnitudo, figura et pondus, quaeque cum figura cognationem habent neceffariam, vti afperitas et laeuitas. Reliquae enim qualitates, v. g. calor, frigus, et fimiles, non aeternis congeneae funt, fed concretorum propriae, ortaeque ex ipfis atomorum partibus coniunctis, partim euentis [m]. Accepit et hoc a Democrito Epicurus, ficque atomifticum fyftema, a reliquis philofophorum decretis, quae, qualitates ineffe particulis, ftatuebant, diftinxit. Relinquenda tamen erant magnitudo, figura et pondus, fine quibus rerum varietas deduci non poteft: hae vero proprietates qualitatum, a philofophis ita dictarum [n], naturam non ingrediuntur. Ad quod non attendunt, qui atomifticum fyftema inter omnes fere phyficos veteres inueniunt.

XXIII. Magnitudo quando atomis tribuitur, non intelligitur ea quaelibet et quantalibet, neque enim atomus vel maxima tanta eft, vt in vifum cadere queat [o]; fed illa tantum magnitudo innuitur, quae, licet fit infra fenfum, aliquantula tamen fit et puncto maior.

XXIV. Non tamen atomi omnes eiusdem funt magnitudinis, fed alias maiores, alias minores effe, rationi magis confonum eft, eoque admiffo plurium, quae contingunt circa paffiones animi, circaque ipfos fenfus, reddi caufa poteft [p].

XXV. Figuram in atomis effe multiplicem neceffe eft, quia ea magnitudinis terminus eft. Cum enim ex iis contexta fint omnia, eaque diuerfiffime figurentur, ita nullum fit, quod adeo fit fimile alii, vt non difcrimina aliqua fentiantur, diuerfiffimae inde figurae atomorum fequuntur, fine quibus iftae concretiones non differrent [q].

XXVI. Cum fint figurarum in atomis fpecies numero incomprehenfibiles, rotundae, ouatae, lenticulares, planae, gibbae, oblongae, turbinatae, hamatae, laeues, afperae, hifpidae, multangulares, regulares et irregulares, absque vlla determinatione intellectus poffibili, non funt tamen numero fimpliciter infinitae habendae, quia hoc infinitam inuolueret atomorum magnitudinem. Sunt tamen in vnaquaque figuratione figuraeue fpecie atomi numero infinitae fimpliciter [r].

XXVII. Quanquam in atomo partes dicimus, non id tamen ita intelligendum eft, quafi illae feiunctae aliquando fuerint, et in vnionem coierint:

k) Ibid. f. 56.

l) L. I. v. 548 feqq.

m) PLVTARCH. de placit. phil. L. I. c. 4. LAERT. L. X. f. 44. 54. LVCRET. L. II. v. 729 feqq. conf. praeter GASSENDVM, SCIPIO AQVILIAN. de plac. phil. ante Arift. c. XI. p. 52 feqq.

n) E. g. dulcedo, amaror, calor, frigus, quae certis particulis ineffe phyfici putabant, vt ex hactenus narratis notum.

o) LVCRET. L. I. v. 268 feqq.

p) LAERT. L. X. f. 55.

q) LVCRET. L. II. v. 333 feqq.

r) LAERT. L. X. f. 42. LACTANT. L. III. c. 17. CICERO de N. D. L. I. c. 24.

rint: ſed declaratur ita tantummodo magnitudo vera, cum partes earum ſeparatione non queant diſtingui. Ex quibus patet, indiuiſibilitatem atomorum non in eo ſecundum Epicurum verſari, quod partes concipi non poſſint; hoc enim ſi eſſet, non eſſent corpora. Sed quod in partes diuidi, ſepararique nequeant ob ſoliditatem. Et hinc intelligenda, quae ſcripſit in *epiſtola ad Herodotum* [s] de hoc argumento.

XXVIII. Si et, licet anguloſae, hamataeque atomi ſint, non poſſunt tamen deteri vel frangi, propter ſoliditatem et neceſſitatem, qua tenentur [ſſ].

XXIX. Denique et atomis grauitas tribuitur pondusque, quod, cum in motu conniſuque ad mouendum perpetuo ſint, neceſſe ſit ipſas moueri interno illo impetu, qui grauitas pondusue dici mereatur [t].

XXX. Motus vero in atomis duplex occurrit, vnus ipſiusmet grauitatis, ſiue ponderis, quo atomus nempe ſuopte nutu fertur, alius ex ictu ſeu reflexione, quo ſcilicet atomus vna in aliam impacta repercutitur. Et prior quidem motus, qui grauitatis eſt, ad lineam vel perpendiculum fertur, quo mouentur omnia grauia. Verum quia, ſi omnes atomi ad lineam, deorſumue ferrentur, fieret, vt nunquam altera alteram poſſet attingere, ea de cauſa neceſſe eſt, declinare atomos per paulum et quo nihil poſſit fieri minus, ita enim effici potuere complexiones et cohaeſiones atomorum, et ipſe mundus, quaeque in eo ſunt [u]. Primarium hoc dogma eſt, quo Epicurus ſyſtema ſuum atomiſticum a Democritico ſeparauit. Is enim, vno admiſſo atomorum motu, qui perpendiculatim deſcendit, non habebat, vnde dicere poſſet, qua ratione atomorum vna in aliam impacta haereret, ſine quo tamen nihil poteſt ex atomis oriri: hinc ad neceſſitatem quandam internam confugiebat; quae cum φϑόγγος κενὸς eſſet, tantopere Epicuro inriſus, et quidem rectiſſime, et omnia quoque neceſſario copularet, quod toti Epicuri ſyſtemati erat aduerſum: nollet is tamen principium aliquod externum et ſpirituale admittere, ex cuius impulſu et directione atomi iungerentur, quod praeter corpus et inane nihil eſſe in rebus naturalibus putaret: hoc clinamen principiorum, qua voce LVCRETIVS [v] exprimit, introduxit, quo fieret, vt tandem atomi ſibi inuicem deſcendendo occurrentes impingerent, haererentque vel reſilirent. Verum vnde haec atomis declinatio? Cauſam neque in iis, quae habemus, Epicurus enarrauit, neque etiam Gaſſendus. Recte vero et acute coniicit eruditiſſimus MOSHEMIVS [w], a magnitudine atomorum ſiue pondere diuerſo eam deriuauiſſe Epicurum. Cum enim praeter figuram et pondus nihil habeant atomi, illarum vero non figurae tantum, ſed ponderis vel magnitudinis quoque diuerſa eſſet ratio, neceſſarium erat, vt cum omnis natura motus, qui grauidis ineſt, recta linea deſcenderet, leuiores grauiorum ictu

s) LAERT. ſ. 58. 59.

ſſ) LVCRET. L. I. v. 486 ſeqq. PLVT. plac. phil. l. I. c. 3.

t) LVCRET. L. I. v. 83. ſeqq. CIC. de fato c. 20.

u) CICERO de fato c. 10. de fin. L. I. c. 6. LVCRET. L. II. v. 217. ex recentioribus BAYLE l. c. not. V. p. 375. SCIPIO AQVILIANVS de plac. phil. ante Ariſt. c. XII. p. 54.

v) l. c. v. 291.

w) Ad CVDWORTH. p. 940. not. 1.

ictu pressae declinarent, vnde nulla est CICERONIS[x] obiectio contendentis: *Si omnes atomi declinauerint, nullas vnquam cohaesuras, siue aliae declinauerint, aliae suo nutu recte fuerint latae, ex atomorum turbulenta concursione hunc mundi ornatum tamen efficere non potuisse.* Posterius enim ad rationes Epicuri physiologicas non attendit, quibus causa semel data impulsus atomorum, causa quoque cohaesionis datur; prius menti eius aduersum est. Quin si omnes quoque atomos declinare largiamur, (nihil enim definiunt Epicurei) necessarium tamen est, grauiores alia quam leuiores, linea obliqua ferri, hasque tardius quam illas, licet id neget Epicurus, ad has difficultates non attendens, vt dicetur th. XXXV. XXXVI, vnde tamen aliquando sibi inuicem occurrent et impingent. Etsi vero rationes Ciceronis infirmae sunt, non negamus tamen, nuspiam Epicurum iudicii defectum magis prodidisse, quam in hoc asserto, quod tamen totius quasi systematis vinculum est, adeo illud legibus motus mechanicis aduersum est. Quin si rem recte aestimes, incidit in laqueos Epicurus, quos euitare conabatur. Cum enim a necessitate Democriti abhorreret[y], fortuitam quidem istam declinationem asseruit, non vero cogitauit intrinseca atomorum necessitate ponderisque lege fieri ita debere, vt declinent. Si enim necessario non declinent, fieri potuisset, vt in isto fortuito motu nunquam sibi inuicem illiderentur, sicque nihil oriretur, sin declinent necessario, habet id, quod tantopere systemati suo esse aduersum, recte sentiebat. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ, non enim examen philosophiae Epicureae scribimus, sed historiam. Illud vnum addimus, inter veteres iam fuisse, qui hunc nodum Epicuro soluendum obiecere, vt ex PLVTARCHO[z] colligi potest. Similem declinationem in homine etiam statuit, vt libertatis rationem cum systemate atomistico stare posse doceret, de quo postea: quod vero luculenter adhuc magis hominis, systematis amore abrepti, insaniam prodit[a].

XXXI. Alter motus ex reflexione fit, cum atomus vel magnis interuallis resultat, vel spatiis breuibus pulsa, repulsaue quasi concutitur, palpitatue. Ex quo etiam fit, vt, dum contingit atomos incurrere in complexionem plurium sibi mutuo obstantium, seseque mutuo irretientium, tunc tamen adhuc sint irrequietae, et quantum possunt, speciem agitationis vel palpitationis obtineant, deflexae nimirum vel repressae a ceteris, qua talem complexum constituunt[b].

XXXII. Causa huius et longioris resultantiae, et pressioris agitationis vel palpitationis intestinae, ex qua continua concretio oritur, est partim natura inanis, quod etiam intra corpora compactissima interceptum atomos vel ex toto, vel ex parte dirimere tentat, partim soliditas atomorum[c].

XXXIII. Quia pondus seu grauitas atomis tanquam ἐνέργεια, internusque

x) De finib. L. I. c. 6.

y) LAERT. L. X. f. 134.

z) de procr. animae sec. Tim. T. III. p. m. 79. conf. Hist. crit. de la philosophie T. II. c. 25. §. 7. p. 355 seq. vbi tamen clinamen in vniuerso et in homine inter se confunduntur.

a) Conf. MOSHEM. l. c.

b) LAERT. L. X. f. 43. PLVT. de facie in orbe lunae.

c) LAERT. f. 44.

nusque vigor ineſt, quo ad motum feruntur, ideo aſſumendum eſt, moueri atomos vtroque et ponderis et reflexionis motu aeternum ac continenter: principium enim, ex quo coeperint, nullum eſt [d].

XXXIV. Sunt etiam iſtae atomi tam celerrimi motus, ſi nihil occurrit, quod ipſum retundendo deflectat, vt quodlibet cogitabile ſpatium conficiant momento, retruſio vero frequens aliquam infert tarditatis ſpeciem [e].

XXXV. Aſſumendum poſtremo et hoc eſt, atomos eſſe aequiueloces, quamdiu per inane feruntur, neque quicquam eſt, quod eorum impetum retundat: quia nempe nihil illis, quod obſtet, occurrat [f].

XXXVI. Quin etiam, quod ad concretiones, compoſitaue corpora ſpectat, cum ſint atomi aequiueloces, non idcirco vna dicetur velocior altera, ſed agitantur, quomodocunque ferantur cum iſtis concretionibus modo ſenſibili, interim inteſtinis creberrimis, ſiue potius innumeris ſenſumque adeo fugientibus repercuſſionibus, donec ipſa motus corporis totius, in quo ſunt, continuitas, ſucceſſioue talis euadat, vt in ſenſum cadat [ff].

XXXVII. Atomi ſola et vnica principia ſunt, primaue rerum materies, ſiue illud primum, ſimpliciſſimumque, ex quo contexuntur, quae oriuntur omnia, illud vltimum ac ſimpliciſſimum, in quod, quae intereunt, omnia reſoluuntur. Sunt itaque priora vulgaribus quatuor elementis, quae principia quidem ſunt, non tamen prima [g].

XXXVIII. Sunt vero eorum quae fiunt, atomi non cauſa tantum, ex qua fiunt, ſed etiam cauſa a qua fiunt, quatenus nempe eo praeditae ſunt vigore, et ἐνέργεια, ob quam mouentur, aut in conniſu ad mouendum continuo ſunt. Materiam enim actuoſam eſſe oportet, cum vim ſuam efficiendi aliunde, quam ex ſe, habere non poſſit [h]. Primum hoc et palmarium principium eſt, quo non tantum nihil praeter corpus ſiue rerum materiam et inane, quod ſolum incorporale eſt, eſſe ſtatuit, ſed et Deum ipſum ex mundi fabrica prorſus excluſit, eiusque aſſertam in mundo operationem inter fabulas retulit. Sed et πρῶτον ψεῦδος idem eſt, tanti philoſophi acumine prorſus indignum, qui cauſam efficientem cum materiali confuderat, et, quod acute monet CVDWORTHVS [i], dum grauitatem cauſam motus in infinito inani deſcendentis poſuit, reuera nullam cauſam motus indicauit, ſed id tantum, ſi rem accuratius intuearis, docuit, corpuſcula propterea deſcendere, quia deſcendunt. Qualitas enim grauitatis nihil eſt, quam niſus deſcendendi, vnde autem aut quomodo hic niſus oriatur, nullius patet ingenio. Etſi itaque Democrito prudentior cauſas deſignare voluit, qui, vt ſuo loco monitum, de motus cauſa quaeri non debere putauit, reipſa tamen ad eundem impegit lapidem. Quin ſi verum eſt, quod contra PLVTARCHVM [k], P. BAYLE [l] diſputat, Democritum animam tribuiſſe atomis, deterius Epicuri ſyſtema Democriteo

d) ib. LVCRET. L. II. v. 94.
e) ib. ſ. 46.
f) LAERT. L. X. ſ. 43. 61.
ff) ib. ſ. 62.
g) PLVT. plac. phil. L. I. c. 3.
h) CICERO de N. D. L. I. c. 20. LVCRET. L. I. v. 1020 ſeqq.
i) Syſt. intell. c. V. ſect. I. §. 48. p. 808.
k) Adu. Colot.
l) Dict. T. III. art. Leucippe not. E. p. 100.

criteo eſt, ſane, quaecunque fuerit fati huius ſignificatio, certum eſt, omne illud Epicurum fabularum inſtar reieciſſe, et Deorum mythologias recipere maluiſſe, quam ſeruire iſti fato [l] ſiue animae interne latenti vimque ſuam in motu atomorum exſerenti. Intercedit his quidem, celebris ex Carteſii ſchola philoſophus Io. Franc. Grandis [m], qui, ſi non ipſum Epicurum, certe Lvcretivm, phyſiologiae eius interpretem, praeter atomos et inane non tertiam tantum quandam naturam, ſed et quartam, nominis expertem conceſſiſſe contendit, a qua omnis motus cauſa deriuanda ſit. Ita vero poëta philoſophus:

Quarta quoque his igitur quaedam natura neceſſe eſt
Attribuatur, ea eſt omnino nominis expers,
Qua neque nobilius quicquam, nec tenuius extat.
Inde calor, motus, et venti coeca poteſtas
Accipit inde aër, inde omnia mobilitantur.

Haec animam ſpiritualem, motus cauſam, innuere putat, et Gaſſendum notat, qui hanc quartam Lucretii naturam omiſerit. Verum nec Gaſſendum nec Lucretium recte inſpexit celebris philoſophus. Illi enim quarta haec Lucretii natura indicta non manſit [n], ſed eius neceſſitatem ex principiis Epicureis luculenter demonſtrauit: Lucretius vero non de principiis vniuerſi, ſed de partibus ex quibus anima componitur, differit, quas cum atomis conſtare igneis, aëreis, et flatuoſis dixiſſet, addit, requiri quartam quoque naturam quandam, motuum ſenſiferorum auctorem, quae nomen ſortita non ſit. Non eſt itaque quarta illa natura ab atomis diuerſa, ſed ex iis, vt tota anima conſtat, verum corpuſculis longe ſubtilioribus, mobilioribus et rotundioribus, quibus omne quod ſpirituale eſſe aliis dicitur, in Epicuri phyſiologia abſoluitur, motus illos ſenſuum operatur. Aliter vir praeſtantiſſimus Io. Conr. Schwarzivs [o], qui vt Epicurum ab atheiſmi macula liberaret, non ſine eruditione paradoxum hoc defendit, atomos eam indicare naturam, quae particulas materiae coëgit et inter ſe copulauit, atque perpetuo continet; quae cum attributum Dei innuat, vt infinitum Epicuri, putat, eſſe ipſam, in qua omnia ſunt, diuinam naturam, facile inde colligitur, a principio eiusmodi ſpirituali motus cauſam in corporibus deriuandam eſſe. Verum, vt ipſe doctiſſimus auctor fatetur, verbis Epicuri inuſitatas et a recepta ſignificatione prorſus abeuntes ſignificationes ſubiiciendas eſſe, et eſſe hanc theologiam Epicuri prorſus reconditam; ita totam illam diſputationem, quam alibi tetigimus [p], praetermittimus, nec cum vmbris et laruis, talibusque quae noſtro ingenio mutatis verbis et ſignificationibus vocum videntur, pugnare contendimus, ex tota phyſiologia Epicuri et claris eius verbis certiſſimi, non aliam agnouiſſe illum naturam in vniuerſo praeter corpus et inane; et,

l) Laert. L. X. ſ. 134.
m) Diſſert. crit. et philoſ. I. quem ſequitur Morhof. Polyhiſt. liter. T. II. L. II. P. I. c. 7. §. 9. 10 p. 186 ſq.
n) In Syntagm. philoſ. Epic. P. II. ſect. II. c. 9. p. m. 355.
o) In diſſ. cui titulus: iudicium de recondita theologia Epicuri, Coburgi edita.
p) In ſupplementis ad Germanicum Hiſt. philoſ. opus p. 247 ſeqq.

ex atomis corpora non tantum conſtare, ſed et ipſa corpora tenuiſſima eſſe, aſſeruiſſe; ſi enim illam viam eligimus, qua ita clariſſima veterum teſtimoniorum lumina exſtinguuntur, periculum eſt fore, vt totam tandem amittamus hiſtoriam philoſophicam. Sed haec obiter. Eos vero, qui prouidentiam in motu atomorum proditam Epicuro vindicant, infra, vbi de theologia Epicuri dicendum erit, audiemus.

XXXIX. Etſi vero atomi omnes aeque velociter moueantur, intra ipſas tamen concretiones, eae quae anguloſiores hamatioresque ſunt intricari ac praepediri, ſicque veluti inertiores, ſegnioresque fieri poſſunt, quam laeuigatiores atque rotundiores, vnde ex his praecipua energia ſiue agendi vis in corporibus eſt. Ex his vero quia ignis, anima et generalius loquendo, ſpiritus conſtant, ideo iſta in corporibus ἐνέργεια ſpiritibus adſcribitur [q].

XL. Vt primae moleculae ex atomis coalitae vi iſta intrinſeca, ſeſe mouendi gaudent, quia ex ſingularum atomorum vigoribus conſtant, ſed varie modificatis, prout atomorum ſeſe irretientium aliae huc, aliae illuc feruntur; ita grandiores etiam moles contextae ex minoribus habent aliquam eamque pro illarum varietate modificatam vim ſeſe mouendi, ſicque porro omnia corpora naturalia ſuis molibus conſtantia. Actio enim a principio aſcendit et progreditur ab atomis ad corpora [r].

XLI. Cauſae actio ſiue effectio et motus idem ſunt, ea enim tantum additur connotatio, quod rem ſiue actam ſiue effectam terminetur [s].

XLII. Eſt vero non aliud motus, quam migratio de loco in locum.

XLIII. Eundem vero in cenſum pertinet etiam mutatio vel alteratio, qua res aliqua immutata manens, ſecundum internam naturam mutari aut altera fieri creditur, ob alicuius qualitatis acquiſitionem vel amiſſionem. Eſt enim ea motus ſpecies, qua mobilia interuallis feruntur, partim breviſſimis, partim inconſpicuis. Moleculae enim, quae corpus conſtituunt, transponuntur, et alium pro alio ordinem ſuſcipiunt, ſicque per tranſitum mouentur [ſ].

XLIV. Quodcunque igitur corpus concretum ſecundum qualitatem mutatur, omnino mutatur locali et tranſitiuo motu atomorum; e. g. Si ex dulci fit amarum, ex molli durum, moleculas moueri ſitu et diſpoſitione, locoue neceſſe eſt.

XLV. Ipſum itaque fatum nihil aliud eſt, quam mouentes et agitantes per ſe cauſae, quatenus nexae inter ſe ſunt, et poſteriores a prioribus pendent; quamquam haec connexio atque dependentia neceſſitatis eius haud eſt, quam phyſici quidam inducere ſolent, qualis in natura non eſt. Manifeſtum eſt, opponi hoc fato phyſicorum, etiam Democriteo, et in primis Stoico, qui praeter occaſionem et ordinem cauſarum, latentem et ſeparatam

q) Fuiſſe hanc quoque mentem Heracliti, igni ex ſubtiliſſimis particulis conſtanti omnia iſta tribuentis, ex capite antecedente manifeſtum eſt. Mirandum itaque LVCRETIVM tantopere in eo perſpiciendo coecutiiſſe, vt L. I. v. 635 ſeqq. Heracliti hypotheſin non ſine contemtu refutaret, non cogitans, reapſe ſui ita magiſtri vineta caedi.

r) LVCRET. L. I. v. 1020. CICERO de N. D. L. I. c. 20.

s) SEXT. EMP. adu. math. L. X. ſ. 42 51.

ſ) ib. GASSEND. phil. Epic. c. XI. p. 265 ſeqq.

tam

tam quandam neceſſitatem internam fingebant. Fatum enim nihil aliud eſt Epicuro, quam motus particularum varie diſpoſitarum ex declinatione molecularum ortus. Iſte tamen motus cum ex materiae natura oriatur, eique neceſſario inhaereat, palam eſt, Epicurum, qui dicis tantum cauſa fati nomen adhibebat, hac ratione neceſſitatem quandam materiae ſtatuiſſe. Contingentia enim in iſto fortuito atomorum concurſu externa tantum eſt, et noſtri tantum reſpectu dicitur; atomi tamen interna naturae ſuae neceſſitate, pondere nempe vel grauitate, non mouentur tantum, ſed declinant quoque; hoc tantum diſcrimine, vt neceſſitas Stoica rationem, etſi ineuitabilem ſupponat, Epicurea motum brutum. Acute id vidit IACOBVS THOMASIVS [ſſ].

XLVI. Quin etiam finis dicitur cauſa, ſed videlicet, quia efficit quidpiam, et non efficit, niſi quia mouet. Mouet enim miſſa in animam ſpecie, quae trahat alliciatque inuiſibilibus quidem, ſed phyſicis tamen quibusdam quaſi hamulis et catenulis, quibus plerumque cum animo pellicitur et ipſum corpus. Fit itaque eiusmodi attractio, per quasdam reſilitiones implexionesque atomorum, hincque ratio patet ſympathiae et antipathiae. Haec ad cauſas morales et finales dum applicat ex Epicuri mente LVCRETIVS [t], nuſpiam infirmitatem magis prodit. Cuncta enim ad effluuia ſiue corpuſcula iſta, quae perpetuo propter motum atomorum ex corporibus progrediuntur, aliisque corporibus ſe inſinuant, redeunt, quibus vel iucunditatem vel dolorem, ſicque inclinationem vel auerſionem moueri credebant homines ſatis pingui Minerua philoſophantes.

XLVII. Qualitates, quae in concretis exiſtunt, vt non ſunt in atomis praeter magnitudinem, figuram et pondus, quae non magis quam ipſa atomorum ſubſtantia poſſunt mutari [u]: ita creantur tum per factam tranſpoſitionem atomorum, nunc pauciorum, nunc plurium, quae in vno ſitu vnam, in alio aliam exhibeant, tum ob factam de nouo aliquarum diſceſſionem, ex quo iterum qualitates varientur, ſeu aliae, quam prius, appareant [v]. Rem exemplo literarum innumeras voces conſtituentium pro variatione ſitus veteres illuſtrant [w]. Imprimis ſubtilis hic eſt LVCRETIVS [x].

XLVIII. Vbi atomi partesue, ex quibus res contextae, ita a ſe inuicem diſtrahuntur, vt in vaſtiorem locum diffuſae, plura amplioraque in re iſta inania ſpatiola intercipiant, ex denſo tum fit rarum; et vice verſa, coarctatis atomis, et contractis ſpatiolis pauciora vt ſint, fit denſum [y].

XLIX. Quanto res eſt rarior, tanto magis eſt, ceteris paribus, conſpicua; tanto vero opacior, quanto denſior. Rem tamen, pro meatulorum conditione limitat LVCRETIVS [z].

L. Ex eodem fonte oriuntur fluiditas liquiditasue et firmitas, ſi

 nempe

ſſ) De exuſt. mundi Stoica diſſ. II. §. 26 ſeqq. p. 34 ſeqq.

t) Lib. IV v. 714.

u) LAERT. L. X. ſ. 54.

v) SEXT. EMP. adu. math. L. X. ſ. 75. conf. FABRIC. ad h. l.

w) ARIST. Phyſ. L. I. c. 4 LACTANT. L. III. c. 17. conf. GASSEND. ad Laërt. p. 226.

x) Lib. II. v. 759.

y) IDEM L. I. v. 575. L. II. v. 96.

z) Lib. IV. v. 605.

nempe particulae ex quibus constant, et spatiola intercepta habent, et dissociatae mutuo sunt, vt sint emobiles inter se, ob spatiolorum non resistentiam, et vice versa [a]. Humor etiam fluoris species est, ita vt partes adhaerescere queant alteri corpori. Mollitiei et duritiei, cum raritate et densitate par fere ratio est [b].

LI. Magnitudo, augmentatio, imminutio, ex accedentium vel decedentium atomorum multitudine oritur: vel ab atomorum quoque diuersa magnitudine, vnde hebetudo et subtilitas nascuntur [c].

LII. Figura corporis a figura atomorum pendet, et vnumquodque corpus ideo figuratur, quia constat ex partibus figuratis determinatisque.

LIII. Pondus seu motrix facultas, quae vnicuique rei inest, non potest aliunde oriri, quam apondere seu mobilitate atomorum [d].

LIV. Sequitur hinc corpus omne concretum esse graue, et deorsum tendere.

LV. Quae itaque levia dicimus, et sursum contendunt, non id sponte et sua natura faciunt, et absolute talia sunt; sed compelluntur tantum ab alio grauiore, vt sursum emergant [e].

LVI. Proprietatibus atomorum inter se coniunctis, et commistis ac variatis, oriuntur rerum facultates, quae motiuae cum sint, id a mobilitate atomorum habent, variam vero operationem et effectum, a speciali atomorum magnitudine, figura, ordine et positu, laxitate, compressione, etc. [f].

LVII. Sunt in rerum superficiebus dispositiones extremarum particularum variae, ob quas lux affusa ita varie modificatur, vt cum hac reflexa modificatione in oculum, varios in illis colores exhibeat. Lux vero cum nihil aliud sit, quam substantialis quaedam effluxio a lucido corpore, visibilis per se non est, sed in ipso solum colore, quatenus illius pars est [ff].

LVIII. Sonus est effluxio tenuissimorum corpusculorum, ab vsque loquente resonante vel strepitum edente, emissa, ac idonea, quae in aurem subiens auditum afficiat [g]. Par ratio quoque reliquorum est sensuum.

LIX. Caloris et frigoris sensus ad tactum pertinet, calor effluxio est corpusculorum seu atomorum exilium, rotundarum, celerum, vnde poros subire rapideque impingi, totumque penetrare, et si pergent aliis succedentibus, vrgere, corpora tandem secernere, ac dissoluere possunt, vt patet ex effectu ignis. Frigus e contrario effluxione atomorum mole grandiorum, figura angulosiorum, motu segniorum constat, et effectus calori contrarios habet, nempe caloris corpuscula reprimendi, et angulis vellicandi, qua praeteruadit [h].

LX. Tempus a quo res omnes determinantur, et denominantur vel praesentes, vel praeteritae, vel futurae, est euentum euentorum, siue acci-

a) IDEM L. IV. v. 444. b) ib. v. 266.
c) IDEM L. II. v. 381 seqq.
d) ibid. L. I. v. 360 seqq.
e) ibid. L. I. v. 187 seqq.
f) Prolixe id prosequitur LVCRETIVS L. II. toto.
ff) PLVT. adu. Colot. T. III. p. 411. rem columbarum et pauonum colore vario illustrat LVCRET. L. II. v. 800.
g) PLVT. de plac. L. IV. c. 19. Et hoc a Democrito accepit Epicurus vid. LAERT. L. X. f. 52. LVCRET. L. IV. v. 527 seqq.
h) IDEM L. VI. v. 225 seqq. LAERT. L. X. f. 109.

cidens accidentium: consequitur enim omnia euenta siue accidentia ipsisque mente interueniente superuenit, superacciditque [i].

LXI. Pari ratione et voluptates et dolores nobis contingunt, adeoque non substantiae quaedam sunt, sed eorum, qui iis cum dolore vel delectatione afficiuntur accidentia [k].

LXII. Sic et motus et quies accidentia sunt corporum, neque illa sine tempore, quo ea metimur.

LXIII. In generatione non noua producitur substantia, quae in atomis antea iam extitit, sed fit ea tantum principiorum concretione et secretione, non vero transmutatione, quae ob soliditatem atomorum impossibilis est [l].

LXIV. Ita vero in inani infinito fit generatio, vt atomi a se inuicem seiunctae, et figura, magnitudine situque ac ordine inter se differentes, per inane ferantur, ac vbi concurrunt mutuo, comprehendantur, addensentur, et conditionem rei variam, iuxta proportionem, magnitudinem, figuram, positionem, ordinem suscipiant [ll].

LXV. Vbi vero generatio vnius ex corruptione alterius fit, contingit id, vel sola atomorum transpositione, aut accedentium additione, aut abiectione praeexistentium.

LXVI. Nihil vero, quod ortum est, aeternum est, ob intestinam motionem indomitumque in omnibus corporibus atomorum connisum [m]. Idem hic tuetur et suo systemati applicat Epicurus, quod tot ante eum philosophi de fluxu materiae perpetuo dixere.

LXVII. Quicquid igitur concretum est, nihil est aliud quam ipsamet principia, quatenus certa eorum dispositione coalita sunt, et certa hac forma exhibentur.

LXVIII. Denominatio vero ex qua res inter se discernuntur, tum locum demum habet, quando accidentia illa simul coniuncta sunt, quae vnum quid et tale corpus constituunt, quod incerto rerum genere habetur.

LXIX. Fieri potest, vt facta per mortem nostri resolutione, casu quodam ipso temporis progressu eadem omnia, ex quibus constamus principia, iterato ac eodem modo, quo iam sunt, coadunentur, sicque nos, iidem, qui nunc denominari possemus. Quod tamen nihil ad nos faceret, cum in exsolutione periisset omnis habitus et memoria eorum, qui fuissemus [n]. Ita resurrectionem quoque quandam admittit Epicurea philosophia, sed miseram, et, si dicendum quod res est, in tam fortuito atomorum concursu non plane quidem impossibilem, sed tamen non expectandam. Paralogismum Lucretii detexit hoc in argumento P. BAYLE [o].

LXX.

i) LAERT. l. c. §. 71. 72. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. III. c. 17. §. 137 adu. math. L. X §. 183. § 227. STOB. eclog. phys. p. 19. Stoicis παρασύμβαμα dicitur, vid. LVCIAN. vit. auctor. T. III. p. 119. 120.

k) Conf. GASSEND. Synt. phil. Epic. P. II. §. 1. c. 16. p. 277.

l) LAERT. L. X. §. 54. conf. GASSEND. ad LAERT. L. X. p. 392. qui veterum testimoniis haec roborat.

ll) PLVT. l. c. LVCRET. L. I. v. 1020.

m) ibid. L. II. v. 638 seqq.

n) LVCRET. L. III. v. 860 seqq.

o) Dict. T. III. art. Lucrece not. Q. p. 216.

LXX. Mundus eſt vniuerſi, ſeu infinitatis rerum quaedam portio, ſiue complexio coeli, ſidera terramque resque omnes conſpicuas continens [p].

LXXI. Mundus vnus eſt, ſed tantum propter combinationem partium earumque relationem inter ſe.

LXXII. Mundus interna ſua forma conſtitutioneue animatus non eſt, ac multo minus Deus. Ita Velleius apud CICERONEM [q], qui Stoicos aliosque Deum mundi animam eſſe cenſentes, refutat. Ratio ex primis Epicuri principiis manifeſta eſt.

LXXIII. Certum quidem eſt, eſſe quoddam mundi extremum, quoniam mundus eſt aliquod quaſi reſegmentum vniuerſi infiniti; at vero, quale illud ſit et quali forma, dicere nemo poteſt, niſi illinc aduenerit [r].

LXXIV. Non eſt aeternus mundus, ſed eſſe aliquando coepit. Probat id LVCRETIVS [s], ex partibus mundi, quae coepere, ex hiſtoriarum nouitate, artibus adinuentis; aliisque rationibus, quibus cauſam maxime Peripateticam vehementer premit.

LXXV. Ad exſtruendum mundum opus non fuit intercedente numine. Neque enim eſſe poteſt a cauſa beata ſimul ac immortali, quae ipſum fabricauerit. Rationem hanc affert Epicurus apud LAERTIVM [ſ], a numinis beata vita petitam, quam tamen dicis tantum cauſa aſſumtam dicent, quibus Epicurus inter numinis hoſtes refertur. Illud certum eſt, longe aliam Epicuro fuiſſe afferti huius cauſam, nempe quod atomis nihil putabat, tanquam cauſam efficientem, prius, adeoque prima omnium rerum principia atomos conſtituebat; quas cum motu et legibus mechanicis coire poſſe crederet, quid numinis alicuius concurſu opus eſt? Alias rationes, quibus Platonem maxime impugnauit Epicurus, affert CICERO [ſſ], et poſt hunc LACTANTIVS [t], quibus iungendus LVCRETIVS [u]. Pulchre in enarranda huius dogmatis hiſtoria et aſſerenda contra Epicurum veritate verſatus eſt GASSENDVS [v].

LXXVI. Mundus itaque effectus magis eſt natura vel fortuna. Fortuna vero non conſilium eſt aliquod, et cauſa per ſe, quae atomos temperat, ſed ipſe fortuitus atomorum concurſus.

LXXVII. Natura nempe atomorum in infinitate vniuerſi diſcurrentium intelligitur, qua magna ſibi copia occurrentes, apprehendere ſe, irretireque et implectere mutuo, ac ſeſe varie commiſcentes chaos quoddam in vorticis modum glomerari, ac poſt multas conuolutiones et euolutiones, et tentamina in eam mundi formam coire coepere [w].

LXXVIII. Ita ſcilicet mundi ortus concipiendus eſt: Cum atomi motu incon-

p) LAERT. L. X. ſ. 88.

q) De N. D. L. I. c. 8. L. II. c. 17. portenta et miracula non ſane differentium ſed ſomniantium philoſophorum Stoicum dogma vocatur L. I. c. 10.

r) LAERT. l. c.

s) Lib. V. v. 319 ſeqq.

ſ) Lib. X. ſ. 76.

ſſ) l. c. L. I. c. 9.

t) Lib. VII. c. 5.

u) Lib. V. v. 166 ſeqq.

v) Philoſ. Epic. P. II. ſect. I. c. 2. p. 107. Conf. IO. BAPT. DV HAMEL conſenſ. vet. et nouae phil. c. IV. §. 6 ſeqq.

w) LVCRET. L I. v. 1020. PLVT. de plac. phil. L. I. c. 4. acriter contra hunc mundi ortum pugnat BAYLE Dict. T. III. art. Ouide not. G. p. 556. vbi Lamio quoque reſpondet.

inconſulto ac fortuito eſſent, et continuo ſimul celerrimeque mouerentur, vbi in hunc immenſitatis locum, in quo iam eſt mundus, coeperunt occurrere, ſeſeque apprehendere, coaceruatae ſimul in vnam rudem indigeſtamque molem fuere, in qua magnae paruis, rotundae anguloſis, aliis aliae commiſtae fuerunt [x].

LXXIX. Deinde in confuſo hoc coetu, grauiſſimae coepere ſubſidere, et rotundae, exiles, paruae, lubricae, earum concurſu exprimi et in ſublime ferri [y].

LXXX. Poſtquam impellens elidensque vis, quae ſurſum agebat, elanguit, ipſae interim atomi eliſae regredi deorſum prohibitae ab aliis ſunt, tum ad oras vsque extremas agiliores auolarunt, tum aliae et ab ipſis reflexae, et ab aliis pone inſtantibus repreſſae ſunt, facta eſt mutua quaedam implexio, quae coelum generauit.

LXXXI. Quae atomi autem et eiusdem naturae fuerunt, et aceruatim dum in ſublime compellerentur, circumuolutae, eae perfecerunt, ſolis ac lunae ac aſtrorum aliorum naturam [z].

LXXXII Quae vero non tam alte emergere potuere, et ab ignificis relictae ſunt, illae aëris naturam conſtituerunt.

LXXXIII. Tandem ex iis, quae ſubſederunt, terra genita eſt, et cum multa adhuc eſſet in terra materiae, eaque verberibus ventorum aurisque ex aſtris ſpirantibus condenſaretur, humida inde natura genita eſt. Quae cum eſſet fluida, in caua et ad recipiendum idonea loca confluxit, vel excauauit [a].

LXXXIV. Porro in iſta commiſtione effecta ſunt generabilium corruptibiliumque rerum varia ſemina, ex quibus res variae et conformatae tum fuerunt, et deinceps propagari potuerunt.

LXXXV. Quod ad ipſa animalia attinet, probabile eſt, ipſam terram nouum genitale ſemen retinentem, quosdam ex ſe folliculos, in vterorum ſimilitudinem protuliſſe, eosque, cum maturuiſſent, natura cogente ruptos animalia tenera profudiſſe, deinde terram ipſam humore quodam, qui eſſet lacti ſimilis, exuberaſſe, eoque alimento animantia eſſe nutrita [b].

LXXXVI. Idem de homine quoque intelligendum eſt; ſeminibus vero exhauſtis terra parere deſtitit, ſicque propagatione animali tantum oriuntur [c].

LXXXVII. Non fit motus mundi et conuerſio ſiderum, et quae alia in eo accidunt, quaſi ſit praefectus aliquis, qui ſic diſponat, diſpoſueritue ac ſimul beatitudinem immortalitatemque poſſideat. Non enim cum felicitate congruunt negotia. ſollicitudines, irae, gratiae, ſed haec prae imbecillitate, metu, opisque externae indigentia contingunt. Palmaria haec ratio eſt, cur Epicurus, Stoicis ſe oppoſiturus, dum in contraria ruebat, omnem e mundo

x) PLVT. l. c. LVCRET. L. IV. v. 420 ſeqq. y) ib. v. 450. z) ibid. v. 454. a) ib. v. 474 ſeqq. b) ibid. L. V. v. 799 ſeqq. c) ibid. v. 304 ſeqq.

mundo prouidentiam exulare iusserit, quod crassius eum quam tantum philosophum decebat, philosophatum fuisse euincit. Quibus tamen alia adiunxere Epicurei, certe parum firmiora, quae praeter LVCRETIVM, CICERO, LAERTIVS et LVCIANVS[d] memorant. Nec poterat aliter statuere Epicurus, qui totus materialibus principiis addictus, ea cum efficientibus turpiter confundebat. Iisdem argumentis specialem quoque circa homines Dei prouidentiam oppugnabat.

LXXXVIII. Quia vero Deus res mundi nec regit, nec curat, statuendum porro est, non esse administros, quos genios vel daemonas appellant, qui si essent, res non contingerent, ac si nulli supponerentur, nec possent esse, quales finguntur, humana videlicet forma et voce, quae ad nos pertingat[e].

LXXXIX. Quia vero Dii vel daemones illi rerum in mundo curam non agunt, sequitur etiam, non tantum mentiri vel fingere, qui genios sibi apparere dicunt, imaginationis vanitate deceptos; sed et ex somniis diuinationem, et oracula atque vaticinia alia meras esse imposturas[f]. Multum in hoc argumento laudis quaesiuit Epicurea secta, quae tanta fiducia his magistri placitis adhaesit, vt non dubitarent profani homines Celsus[ff] atque LVCIANVS[g] Saluatoris miracula ad similes reuocare imposturas. Censuram ideo Epicurus meritus est GASSENDI[h].

XC. Mundum interiturum, finemque habiturum ex eo dependet, quod genitus sit ortumque habuerit[i].

XCI. Argumentum eius est, quod ex atomis constat, motu intestino indesinenter exsolutionem poscentibus; quod res omnes vna via natas denasci posse compluribus experientia probat: tum vero, quod videmus mundi partes sensim deteri ac diminui. Nihil enim solidum est, et indissolubile, praeter atomum[k].

XCII. Verisimile quoque est, non posse tantum mundum omnimode exsolui, sed fore quoque, vt puncto temporis nihil reliquiarum extet, praeter atomos et spatium desertum[l].

XCIII. Dantur mundi numero infiniti: atomi enim infinitae per infinitatem spatiorum quae feruntur, cum alibi aliae procul a se inuicem concurrant, coalescere in fabrefactionem mundorum infinitorum possunt.

XCIV. Nihil vero repugnat, mundos alios partim similes, partim dissimiles isti nostro esse: nam et possunt esse maiores, et minores, et aequales, et easdem vel alio ordine sitas habere partes, aliaue praediti esse figura[m].

XCV.

d) CICERO de N. D. L. I. c. 8. LVCRET. L. II. v. 1092. LAERT. L. X. s. 77. LVCIAN. Ioue Tragoed. T. III. p. 411 sqq. qui salse prouidentiam ridet.

e) PLVT. in Bruto T. V. p. m. 711.

f) CICERO de diuin. L. II. c. 63. conf. GASSEND. phil. Epic. P. II. s. II. c. 6. p. 260.

ff) ORIG. contra Cels. L. I. et IV.

g) In Alexandro, alibique.

h) l. c.

i) CICERO l. c. L. I. c. 8.

k) PLVTARCH. plac. phil. L. II. c. 4. LVCRET. L. II. v. 1104 seqq. L. V. v. 252. 381.

l) IDEM L. II. v. 1144. L. I. v. 1102.

m) LAERT. L. X. s. 45. PLVT. plac. phil. L. I. c. 5. vbi Metrodori simile exponitur. conf. LVCRET. L. II. v. 1021. et qui historiam dogmatis erudite enarrat GASSENDVS philos. Epic. P. II. s. I. c. 2. p. 93 seqq.

XCV. Videtur autem quilibet illorum mundorum, vt omnis concretio, quae in inani immenso fit, per proprios quosdam atomorum vortices vel conuolutiones seorsim procreari, atque id quidem siue in intermundio locoue inter duos mundos non multum dissitos, siue in loco multiuacuo, siue denique in magno immistoque et puro inani.

XCVI. Terra quidem, vt supra dictum, cum coelum aliaque sublimia sursum veluti auolarent, subsidit in mundi medium, ac ibi vt in imo loco remansit. Verum non, quemadmodum ipsa media est mundi pars, in quam omnia pondera cadunt, ita datur in ipsa medium, seu centrum, versum quod omnia pondera dirigantur. Ea enim parallelis motibus cadunt, non vero in angulum connituntur [n].

XCVII. Errant itaque, qui dari antipodas statuunt [o].

XCVIII. Terra itaque in orbem quidem circulumque conformata est, sed tamen quasi discus aut tympanum non vero vt globus vel sphaera: non cadit vero, quia insidet aëri, tanquam ipsi congenea [p].

XCIX. Neque terra animata est, ac multo minus Dea reputanda, sed animata ideo parturit, quod varias atomos continet, variaue semina rerum, vnde animata formentur [q]. Oppositum hoc quoque Stoicis esse, terram ab anima mundi ita animatam, vt Dea sit, asserentibus, facile ex dictis *capite nono* intelligitur.

C. Terrae motus variis ex causis possunt contingere: vel a ventis aquisque in speluncis, vel a partibus quibusdam subito percussis, vel a spiritu per cauernosas terrae cauitates disperso, vel in ignem verso, et fulminis instar acto, et sic porro. Et ab hoc postremo eructationes quoque ignium sunt [r].

CI. Mare ex tot fluminum ingressu non augescit, quia ad tantam molem comparata vix guttae instar sunt, et sol multum ex eo humoris detrahit; primaria vero causa est, quod cum ipsa terra sit raro permeabilique corpore, et mari vndique alluatur, debeant aquae vt in mare ex terra peruolui, ita ex mari in terram subtermanare, vt iterum emergant, ac fluant [s].

CII. Aqua ex mari terram peruadens sic percolatur, vt corpuscula salis exuat, illisque deinceps denudatis redeat, illa enim hamatiora sunt, haec laeuiora, sicque ista facile possunt irretiri et relinqui [t].

CIII. Inundationis Nili causae sunt vel reflantes per id tempus etesiae, quae mare attollunt ad Nili ostia, et arenas quoque ad illa prouoluunt, vel excitatae ab aquilone nubes, contrusae et pluuiam exprimentes [u]. Patet ex allatis, varias phaenomenorum naturalium causas Epicurum allegare solitum, plerasque exigua verisimilitudine, quod a viro, rerum naturalium contemplationi toto dedito, non expectandum esse videtur. Quod licet ma-

 gnope-

n) LVCRETIVS L. I. v. 1051 seqq. patet ex hac thesi Epicureos a vera mechanicorum legum notitia parum fuisse instructos, id quod totum etiam systema et primarium eius vinculum probat.

o) ib.

p) IDEM L. V. v. 538 seqq.

q) ibid. L. II. v. 652 seqq.

r) ibid. L. VI. v. 535. SENECA Qq. nat. L. VI. c. 20. LAERT. L. X. §. 105.

s) LVCRET. L. VI. v. 613 seqq.

t) ibid. v. 635.

u) ib. v. 714.

gnopere negandum non ſit, facileque concedendum BVRNETIO [x]: *philoſophari eum laxe, et per rationes fluctuantes, quae non conſtringant animum, neque ad aſſenſum impellant, niſi ſua ſponte in partes indolemque Epicuri propendeat:* excuſationem tamen meretur Epicurus ob ſcopum, quem is ſibi propoſuerat. Qui cum is ſolus eſſet, vt ſuperſtitio a terrore et formidine ſublimium orta, cognitis rerum cauſis deſinat tranquillitatem mentis turbare, et ab omni diuinae vis illapſu et directione eum praeſtare immunem, ſatis ei fuit, cauſam qualemcunque afferre, quae licet veriſimilitudine exigua gaudeat, ſufficiat tamen, modo rationem adducat probabilem, et ſenſibus facientem ſatis [y]. Quam Epicuri hac in re mentem fuiſſe ipſe in *epiſtola ad Pithoclem* prodit, vbi monet, *nihil impedire eorum, quae in coeleſtibus videntur, ſi quis multiplicis modi memoriam habeat, et conſequentes inde hypotheſes et cauſas ſimul intueatur, neque reſpiciat ad ea, quae minus apte ſequuntur, et aliter atque aliter ad eundem modum deflectunt.* Id quod ſemel de ſequentibus quoque monuiſſe ſufficiat.

CIV. Rupium ſaxorumque moles praecipua ab initio fuit conformata [z].

CV. Plantae hoc cum animalibus commune habent, quod nutriantur, accreſcant, generentur; verum iſta ſponte naturae, id eſt particularum interna translocatione, accretione et transpoſitione, non ductu animae alicuius peragunt, ac proinde imitatione tantum quadam viuere et mori, vt animalia, dicuntur [a].

CVI. Semel conſtituta ex atomorum congruarum coniunctione animalium natura, in ortu mundi, cum ex atomorum motione ac euolutione inteſtina aliquae ſemper ſedibus ſuis emotae atque excurrentes in partes genitales vndequaque confluerent, factaque ſexuum diſtinctione poſt appetitionem mutuam, complexumque initum, in vtero reciperentur: tum atomi aut ex ipſis moleculae femineae, quae ex ſingulis defluxere partibus, motione perſeuerante, ad ſimiles confluxere, v. g. quae ex capite, ad caput, ſicque animalculum tandem formatum illi ſimile, ex quo ſemina decidere [b].

CVII. Ex hoc vero ſequitur, vt partes animalium non fuerint ab vsque initio eo, quo ſunt modo, propter fines vſusue illos conformatae, quos habere deprehenduntur; verum quia contigit partes eo, quo ſunt, modo, fieri, aut exiſtere, ideo hoſce vſus potius, quam alios obtinuerunt, dederuntque illius notitiam [c]. Elegantiſſimum ſapientiae diuinae in mundi formatione demonſtratae argumentum ita ſubuertiſſe Epicurum, negari nequit; non vero id poterat aliter, ex quo inſulſum ei dogma placuerat, nullam fuiſſe cauſam, quae haec proſpiceret, quaeque talia dirigeret. Quam hominis inſaniam poſt GALENVM [d] merito caſtigauit, hiſtoriamque dogmatis docte enarrauit GASSENDVS [e].

CVIII.

x) Archaeolog. philoſ. L. I. c. 15. p. 443 ſeq.
y) LAERT. L. X. ſ. 95. 96. z) LVCRET. L. VI. v. 538.
a) PLVT. de plac. phil. L. V. c. 25.
b) Conf. GASSEND. ad LAERT. L. X p. 679. Synt. phil. Epic. p. 350.
c) LVCRET L. IV. v. 816. LACTANT. L. III. c. 17. de opific. c. 7.
d) De vſu partium L. I. c. 21.
e) l. c. P. II. ſ. I. c. 3. p. 184 ſeqq.

CVIII. Anima corporea eſt, tenuiſſimum nempe aliquod, vt puta, ex tenuiſſimis particulis contextum corpus. Qui enim incorpoream dicunt, ineptiunt; ſi enim huiusmodi foret, neque agere neque pati poſſet, ſed eſſet merum inane, quod motum tantum liberrimum corporibus tranſeuntibus permittere poſſet [f].

CIX. Confundendum tamen hoc corpus tenuiſſimum cum corpore craſſo non eſt, cum quo anima conſenſione motionum conſpirat.

CX. Eſt vero contextum hoc corpus tenuiſſimum, ex ſubtiliſſimis corpuſculis, quae aliunde ſunt, vt maximam partem laeuigatiſſima, ita et rotundiſſima, quippe alia ratione permeare non poſſet cohaerereque intus cum corpore toto eiusque partibus. Hinc nec ponderis aliquid corpori decedit, decedente anima ex corpore [g].

CXI. Etſi vero anima texturae eſt ſubtiliſſimae, conſtat tamen ex quatuor quibusdam commiſta naturis. Nempe coaluit temperataque eſt ex quodam igneo, ex quodam aëreo, ex quodam flatuoſo, et ex quarto innominato, vnde ſentiendi vis illi inſit [h]. Vim hanc ſenſiferam reuera corpoream eſſe, licet reliquis naturis ſubtiliorem, ſupra, contra ea, quae Grandis in contrarium adduxit, monuimus.

CXII. Quatuor illa, in quibus quartum innominatum ſeu ſentiendi vis principatum inter partes tenet, adeo perfecte temperantur, vt inde vna quaedam eaque tenuiſſima cohaereat ſubſtantia, quae cum in corpore contineatur, cauſa eſt illi omnium facultatum, paſſionum ac motuum, et viciſſim illud continet atque regit, et ſalutis cauſa eſt: nec ſecerni a corpore ſine illius diſſolutione poteſt [i].

CXIII. Senſum anima ita obtinet, vt tam ad habendum, quam ad vtendum, corpore indigeat, quippe a quo interim contineatur, et quocum operari valeat [k].

CXIV. Diſcedente itaque anima, corpus expers ſenſus manet, quem per ſe non habebat, ſed ab anima tantum accipiebat per cohaeſionem mutuam atque conſenſionem [l].

CXV. Hinc intelligitur, non animam ſolam, aut corpus ſolum per ſe ſentire, ſed vtrumque potius coniunctim: quod vero res ſenſus capax ſit, quae ex principiis tamen inſenſilibus genita eſt, oritur ex ſpeciali magnitudine, figura, ſitu, ordine principiorum, vnde qualitas ſenſus originem capit [m].

CXVI. Quia diuerſa ſenſoria ſunt quinque, quibus anima res ſibi obiectas percipit ac ſentit, ideo quinque ſenſus ſunt, viſus, auditus, olfactus, guſtatus, et tactus [n].

CXVII. Diuerſitas ſenſuum ex eo oritur, quod partim colorum, viſibili-

f) LAERT. L. X. ſ. 63. LVCRET. L. II. v. 129. 162 ſeqq.

g) Citati.

h) LVCRET. L. III. v. 233. PLVT. de plac. phil. L. IV. 3. et adu. Coloten.

i) LVCRET. L. III. v. 290. 324.

k) LAERT. L. X. ſ. 64.

l) ibid. ſ. 65.

m) LVCRET. L. II. v. 285 ſeq.

n) ibid. v. 972 ſeqq.

biliumque rerum ſpecies, itemque ſoni, odores, ſapores et qualitates reliquae texantur ex corpuſculis, quae magnitudine, ſitu, figura, ordine, motione differunt; partim ipſa ſenſoria viſus et aliorum ſenſuum contexturae ſint intercipientes ea ſpatiola, ſeu eos porulos meatulosque, qui cum et ipſi varie differant, et variis corpuſculorum qualitatibus commenſurentur, diuerſitas illa inde oritur, nec poteſt videri, quod audiri poteſt, etc. [o]

CXVIII. Inde etiam fit, vt non animalia tantum, ſed homines etiam non iisdem ſenſibilibus rebus afficiantur, quia diuerſae in eis contexturae ſunt, quibus diuerſae corpuſculorum qualitatum impreſſiones reſpondent [p].

CXIX. Viſus ratio in eo ſita eſt, quod aliquid extrinſecus ex obiectis ad nos ſeu in oculum allabatur. Fiunt enim ex corporibus extimis effluxiones quaedam auolantium continenter atomorum, in quibus idem ordo, qui in ſolidis, ſeruatur, quae imagines rerum ſuperant tenuitate, quicquid eſt rerum conſpicabilium. Haec idola vel ſimulacra et effigies ſunt, quas videmus, ac ex atomorum natura, ſubtilitate, celeritate intelligi facile poſſunt. Haec ſimulacra nobis ſeruata congrua magnitudine intercedente aëre imprimuntur [q].

CXX. Par ratio auditus eſt, cuius organum auris eſt, in qua auditio peragitur affluxu translato ex eo vsque quod loquitur, aut reſonat, aut ſtrepitum edit, aut quomodocunque ad ſenſum auditus excitandum eſt comparatum. Hic ſenſus appellatur ſonus. Effluxus enim ille in fruſtula innumera ſimilis figurae imminuitur, guttularum inſtar, quae mutua cohaerentia ſeruata cum auri illabuntur, talem ſenſionem edunt, qualis ab eo, qui ſonum emiſit, apparata eſt [r].

CXXI. Pariter in odore, a re odora vsque deferuntur moleculae, ſeu corpuſcula ea ratione commenſurata ipſi olfactus ſenſorio, ſiue naribus, vt moueant et afficiant ipſum [s].

CXXII. De guſtatu idem dicendum; quo pro varia corpuſculorum diſpoſitione palati poros ſubeunte, ſeu plexa foramina linguae penetrante varius ſapor exiſtit, dulcis ex leniter ſe accommodantibus et rotundis; acerbus ex magna figura; aſper ex multangulis minimeque orbicularibus; amarus acutis, conicis, incuruis, et ſic porro. Quin etiam internae illae texturae in hominibus differunt, ideo quoque ſapores hominibus ſaepe diuerſi ſunt [t].

CXXIII. In tactu res ſentitur, cum applicatur exterius ſeſeque inſinuat: vel cum res, quae interius eſt, egeritur foras, ac fit interdum cum voluptate, interdum cum moleſtia: vel cum alio modo res intra ipſum corpus eos motus ſubit [u]. Non abire recentiores naturae interpretes ab hac ſenſationum γενέσει quoad fundamenta rei, notum eſt, licet modum rectius

o) Lvcret. L. II. v. 422 ſeqq. Plvt. adu. Colot. T. III. p. m. 410.

p) Plvt. l. c. Sext. Emp. Pyrrh. hypotyp. L. I. c. 14. ſ. 94.

q) Laert. L. X. ſ. 49. Lvcret. L. IV. v. 245.

r) Laert. L. X. ſ. 52. Gassend. ad h. l. Plvt. de plac. phil. L. IV. c. 19.

s) Idem ſ. 53. Lvcret. L. IV. v. 677 ſeqq.

t) Idem L. IV. v. 645.

u) ibid. L. II. v. 434.

rectius et enucleatius tradant[x]: vnde cum Epicuro et Laërtio merentur conferri.

CXXIV. Rationis siue cogitationis proprium est, feriante etiam sensu cogitare, quidpiamue apprehendere, intelligere, versare, meditari, discurrere, deliberare[y].

CXXV. Constat vero eius partis textura ex corpusculis omnium subtilissimis, laeuigatissimis, rotundissimisque, quibus nihil potest esse tenuius mobiliusque, vnde momento quoque cogitationes perficit mens: quae innominata pars est animae[z].

CXXVI. Distingui itaque potest inter animam et animum siue mentem, subtilissimam eius partem; ita tamen, in qua corporis parte haeret animus, cohaeret animae, eiusque portioni eadem in parte coëxistenti, vt coniunctus ei indiuidue sit, vnamque naturam cum ea conficiat: suam tamen naturam semper tuetur ac retinet, vt eius proprium sit cogitare, animi vero affectus subire, vtcunque propter cohaesionem anima cogitare, et affici animus videatur. Ita emendabat Epicurus, quae post Pythagoram, Platonem, aliosque qui ex anima mundi mentem hominis decerptam putabant, Stoici de discrimine inter mentem et animam dixere. Derisa enim et reiecta mundi anima, cum principium mere spirituale admitteret nullum, et tamen inter sensum et rationem esset discrimen, in particularum tenuitate et mobilitate totum illud, quod differrent, ponebat, id quod prolixe exsequitur LVCRETIVS[a].

CXXVII. Animi rationalisue partis sedes assignari alia non potest, quam media regio pectoris. Id enim produnt quos in pectore persentiscimus, metus laetitiaeque affectus, et quoscunque alios pendere a cogitante animo experimur[b].

CXXVIII. Animus non alia ratione cogitat, quam oculi vident, nempe per simulacra. Praeter ea enim quae incurrentia in oculum ipsum ad visionem mouent, vagari oportet per aërem innumera alia longe tenuiora, eaque seu derepta e corporibus, seu in ipso aëre formata, quae per ipsum corpus penetrantia, et accommodata animi texturae, vbi ad illum pertigerint, ipsum ad cogitandum moueant[c]. Mirabilem hanc de natura idearum hypothesin variis solutionibus problematum, quae circa eam moueri poterant, ornat LVCRETIVS[d]. Esse vero eam a Democrito, ex supra dictis notum est.

CXXIX. Duo affectus praecipui sunt, voluptas, familiaris et accommodata animo, et dolor siue molestia, aliena hominis animo et incommoda; par est vtrumque excitari non modo in ipso pectore, sed in partibus etiam

x) Conf. WILLISIVS de anima brutorum, in compendio, I. IAC. SCHEVCHZERVS Phys. P. I. c. II. p. 80 seqq.

y) LVCRET. L. III, v. 94. 104.

z) ibid. v. 180. 187.

a) Lib. III. v. 422 seqq.

b) ib. v. 400.

c) PLVT. de placit. L. IV. c. 8. CICERO de fin. L. I. c. 6.

d) Lib IV. v. 728. Democriteum hoc esse, ex supra dictis liquet.

etiam aliis, in quibus dum a ſtatu naturali dimouentur, excitatur dolor, cum in eundem ſtatum reſtituuntur, voluptas [e].

CXXX. Si poſſent quidem partes omnes in naturali ſtatu manere, tunc aut nullus eſſet affectus, aut ſi eſſet aliquis, is dicendus eſſet voluptas, propter placidum et tranquillum ſtatum: at quia vel propter continuam principiorum motionem in animalis corpore, vel propter motionem, quae eſt in rebus circumſtantibus, quaedam admouentur, quae immutent, ſubuertant, ſecernant, efficitur dolor, ac ſimul, quod alienus ſit, auerſatio ſeu fuga, quae mali nomine venit. Subinde autem inſequitur cupiditas exemtionis a dolore, atque adeo rei, a qua abigatur, quaeque idcirco boni nomen obtineat, ac tum, cum dolor eximitur, et fit in naturalem ſtatum reductio, ipſa excitatur concomitaturque voluptas, quae non eſſet futura, niſi ſpecies quaedam doloris antecederet [f].

CXXXI. Sunt ergo quatuor generales animi affectus, dolor et voluptas, vt extremi, fuga et cupiditas, vt interiecti. Ceteri iſtorum ſunt ſpecies, ac opinione intercedente fiunt [g], et poſſunt potiſſimum ad cupiditatem fugamque referri. Fundamenta haec aſſertionum ternio offert totius philoſophiae moralis Epicuri, ad hanc enim mentis voluptatem et indolentiam cuncta reduxit.

CXXXII. Quia voluptas in boni fruitione eſt, dolor in perpeſſione mali, ideo illa quidem cum quadam animi effuſione ac relaxatione fit, iſte non ſine contractione demiſſioneque illius, ideoque anima ſeſe dilatat, vt bonum admittat in ſe, comprimit, ne admittat malum [h].

CXXXIII. Variant vero in animalibus, etiam in hominibus affectus, et ad eos procliuitas, prout vel ex igneo, vel ex flatuoſo, vel ex aëreo principio participantiorem habent animam [i].

CXXXIV. Facultas loco motiua exiſtit ex eo, quod ſimulacra animum percellunt et mouent, animi imaginatio voluntatem excitat feritque ea parte, qua ipſi iunctus eſt: iſta vero pars totam pulſat animam toto corpore diſſitam, ſicque tota hominis moles ſenſim protruditur ac mouetur [k].

CXXXV. Creatur ſomnus, cum animae partes per totam corporis concretionem diffuſae aut cohibentur, aut diſtrahuntur, aut nonnulla etiam corpora, ſiue ab aëre, ſiue a cibo in diſperſas incidunt, quae partim ipſas a corpore abigunt, partim intro contrudunt [l]; quo corpus fulcro ſuo deſtitutum langueſcit, et non amplius eſt ſenſus, quia anima intus eſt oppreſſa, et quaſi ſepulta [m].

CXXXVI. Inſomnia ideo contingunt, quia vagantur vbique continuo innumerabilium rerum ſimulacra, quae in corpus penetrare, animumque ad cogitandum res, quorum ſunt ſimulacra, excitare queunt. Id vero cum

e) LAERT. L. X. ſ. 34. 139.

f) ib. GASSEND. ad h. l. p. 138. LVCRET. L. IV. v. 856 ſeqq.

g) Hinc affectus vel naturales vel opinione orti; illi neceſſarii, hi minime, LAERT. L. X. ſ. 127.

h) Conf. GASSEND. l. c. p. 530.

i) LVCRET. L. III. v. 289 ſeqq. pathologiam hanc Epicuream neruoſe repetiit CHRIST. THOMASIVS in praxi ethices c. II. §. 21. p. 51 ſeqq. ed. Germ.

k) LVCRET. L. IV. v. 879 ſeqq.

l) ibid. v. 914.

m) ibid. v. 758 ſeqq. 959 ſeqq.

cum etiam per ſomnum fiat, inde dormiendo non minus, quam vigilando, videre ea putamus: et quia eorum, quae interdiu cogitamus, ob factam recens impreſſionem in animo patentes viae relictae ſunt, eaque ipſa ſimulacra in ſomno quoque animum ſubeunt, ideo ſomniamus maxime, quorum uſu et ſtudio interdiu maxime detinemur.

CXXXVII. Mors nihil eſt aliud, quam priuatio ſenſus propter exceſſum animae [n].

CXXXVIII. Corpore exſoluto anima ipſa diſſipatur, neque habet amplius easdem facultates, neque mouetur amplius, neque obtinet adeo ſenſum; quia iisdem motibus amplius non vtitur, nec amplius eodem in compoſito ineſt. Fit vero iſta diſſipatio non in nihilum, ſed in principia corpuſculaue, ex quibus eius textura eſt [o].

CXXXIX. Itaque ſicut anima ante generationem non fuit, ita neque poſt mortem erit, nec mali quid vel aegri ſentiet, cum non amplius erit ſenſus [p].

CXL. Fit ex eo, vt reputare liceat, vanos eſſe inferorum metus, quaeque de inferis traduntur, fabulae ſunt, et ſi vsquam ſunt, in vita hac ſunt propter hominum deprauatos mores [q].

CXLI. Sublimium res ideo cognoſcendae ſunt, vt ſtatus mentis imperturbatus ac perſuaſio non vacillans ſeruetur; adeoque cogitandum, pluribus modis id fieri, quod in rebus iſtis eſſe dicitur, nec vno modo ſe habere neceſſario [r]. Aſylum hoc non ignorantiae tantum, ſed et impietatis eſſe, quod ſupra iam tetigimus, recte dixeris. Non enim veras tantum rerum cauſas inquirendi ſtudio priuat, ſed et omnem numinis metum tollit.

CXLII. Sidera ſubſtantiae videntur eſſe igneae ac prae ceteris ipſe ſol, cuius calor ſenſu clare probatur. Rationes modosque explicandi varios adhibet, vt v. g. ſint diſci vitrei, qui lucida corpuſcula reflectunt, vel vt ſint nubes illuſtratae, vel quædam ſcaphidia parte ſui caua continentia ignem, laternae inſtar metallique igniti: vel vt candentes laminae et quaſi lapides [s].

CXLIII. Fieri poteſt, vt ſol nihil aliud ſit, quam glebulentum quoddam ſpiſſamentum, quod pumicis ſpongiaeque inſtar, creberrimis poris meatibusque peruium ſplendorem per ipſos, ex igne intus contento, eiaculetur [t].

CXLIV. Sidera vero nec animata ſunt, nec Dii [u]. In Stoicos hoc dictum.

CXLV. Sidera vel inerrantia ſunt, quae et ſitum et viam eandem ab ortu in occaſum tenent, vel errantia, vnde planetae dicuntur, quae neque inter ſe neque cum aliis eundem ſitum ſeruant, et ſuos circuitus nunc magis ad boream, nunc magis ad auſtrum perficiunt, id quod factum neceſſitate ab initio aſtra in orbem mouente [x].

CXLVI.

n) LAERT. L. X. ſ. 65.

o) ibid ORIG. philoſophum. c. XXII. p. 153. LVCRET. L. III. v. 507. Oppugnauit hoc dogma GASSEND. Phil. Epic. P. II. p. 29. conf. BVDDEVS theſ. de atheiſmo p. 558 ſeqq.

p) LVCRET. L. III. v. 844.

q) ibid. v. 991 ſeqq.

r) LAERT. L. X. ſ. 85.

s) PLVT. plac. phil. L. II. c. 13. 20. STOBAEVS eclog. phyſ. p. 53 55.

t) PLVT. l. c. STOB. l. c. p. 56.

u) LVCRET. v. 146. PLVT. adu. Colot. CIC. de N. D. L. I. c. 10. L. II. c. 17.

x) LAERT. L. X. ſ. 113.

CXLVI. Magnitudo siderum considerari potest, vel secundum nos, vel secundum se. Et secundum nos (optice dicimus) ea tanta est, quanta apparet, sensus enim non fallitur; spectata vero secundum se (physice) potest ea esse aut paulo maior, aut paulo minor, aut praecise quanta videtur[y].

CXLVII. Figura siderum nobis quidem orbicularis apparet, potest tamen esse globosa, et laminae instar plana, atque adeo sidera possunt esse vel disci, vel cylindri, vel quasi coni, vel turbines, vel quasi claui quidam infixi: haec enim omnia quandam habent cum rebus apparentibus consonantiam[z].

CXLVIII. Siderum motus potest fieri, aut toto coelo, cui vel vnum, vel plura insint, circumducto, vt clauorum coelo infixorum; aut coelo tanquam vel fluido vel peruio meatibus stante, iis vero intra ipsum per se circumductis. Valde in rationibus huius argumenti exponendis fluctuat Epicurus, et eo non multum certior LVCRETIVS[a], satis prodentes ab experientia legumque naturalium notitia fuisse se imparatissimos. Fatentur enim[b], pronuntiare velle simpliciter in his rebus aliquid, eos decere, qui magnificum et portentosum aliquid coram multitudine ostentare affectant.

CXLIX. Ortus et occasus solis, lunae et reliquorum siderum contingere possunt, vel per apparitionem supra, et occultationem infra; aut per accensionem in regione orientis et extinctionem factam in regione occidentis; aut per renouatam quotidie productionem, certis ignibus confluentibus. Nihil enim est, ex rebus apparentibus, quod his repugnet[c].

CL. Sol quasi fons est in quem confluunt vndique semina caloris, vt subinde ex ipso, quasi ex vno capite et calor et lux quoquouersum redundet. Sed et aër a sole diffusa luce potest accendi, vt ex vna scintilla segetis incendium[d].

CLI. Ad cetera astra quod spectat, et lunam ipsam maxime, potest fieri, vt, quam praeferunt lucem, a se ipsis habeant, fieri etiam potest, vt a sole mutuentur: nihil enim apparentium vtriuis obstat opinioni[e].

CLII. Siderum eclipses pluribus modis possunt contingere: Vel quod corpus aliquod opacum se illis obiiciat, ac eorum lumine terram secludat; vel quod per loca igni infesta transeant, extinctionemque lucis patiantur, quousque, vbi illa praeterierint, ipsam recreent, recuperentque[f].

CLIII. Possunt quidem sidera tempestates praesignificare, sed non, tanquam causae, eas efficere, vt hirundines ver non faciunt, sed indicant[g].

CLIV. Cometae gigni possunt, vel quod certis temporibus ignis in sublimibus locis succendatur, et ad tempus aliquod nutriatur, vel quod per varias vices coelum motionem quandam propriam, qua parte nobis imminet, subeat, adeo vt astra huiusmodi manifestari compellantur[h].

CLV.

y) ib. §. 91. GASSEND. ad h. l. p. 726.
z) PLVT. l. c. L. II. c. 22.
a) Lib. V. v. 510 seqq.
b) LAERT. L. X. §. 114.
c) ib. §. 92. LVCRET. L. V. v. 659. seduxit ad inania haec somnia Epicurum figura terrae, quam in disci formam planam putauit.
d) LVCRET. L. V. v. 592 seqq.
e) LAERT. §. 94.
f) ib. §. 96. LVCRET. L. V. v. 750.
g) LAERT. §. 98.
h) ibid. §. 111.

CLV. Nubes generari possunt quapiam quasi cumulatione aëris compellentibus ipsum ventis, adeo, vt nubes nihil sit, nisi aëris incrassamentum. Deinde atomorum inuicem cohaerentium implexione, quae in paruas primum nubium moleculas, mox in maiores et tum in maximas moles congregantur. Possunt tamen nubes etiam gigni collectione effluxionum, exhalationumue e terra et aqua eductarum sursumque euectarum: immo multis etiam aliis modis [i].

CLVI. Ventus potest gigni dum vel atomi idoneis locis prosiliunt ac vehementiore effusione per aërem transuolant, vel aër aut halitus e terra, et aquis exspiratis aut sole superne incumbente impellitur et agitatur [k].

CLVII. Fulmina videntur fieri ex multiplici flatuum, corpusculis igneis turgentium intra nubium moles conglomeratione, et euolutione accensioneque valida et effractione nubis ab igne in vorticem acto et in loca inferiora valide exploso [l].

CLVIII. Pluuia potest ex nubibus fieri, aut dum rariores existentes vrgente seu vento seu incubitu proprio comprimuntur, et in guttas coalescunt, aut dum existentes densiores vi caloris aut venti rarescunt, ac liquefactae decidunt stillatim: siquidem semina aquae continentur in nubibus [m].

CLIX. Grando generatur, aut cum validior est congelatio prae constitutione venti frigidi, quae vrgeat nubium stillicidia: aut cum gelata moles in partes dehiscit, et moderata liquefactione stillae aquosae rimis insinuatae tum molis interruptionem, tum compressionem partium, et totius compaginis diffractionem ad hoc efficiunt, vt partes per se singulae compactae subsistant, fragminumque aceruum constituant, rotunditatem vero ex rescissis vndique angulis prae casus prolixitate nanciscantur [n].

CLX. Creatur iris aut quod aër humescens aduerso solis splendore refulgeat, aut quod ea sit specialis natura tum lucis, tum aëris, vt huiusmodi colorum species exprimat, siue omnes, siue vnicam, a qua deinceps resplendescente partes confines aëris talem colorationem subeant [o].

CLXI. Pestilentia tum praesertim creatur, cum terra intempestiuis pluuiis ardoribusque putrorem est nacta, isque halitus ex ea consurgit, qui inficit aërem et in homines et animalia grassatur [p].

§. XII. Referebant eo, quo viuebat Epicurus, tempore plerique philosophi ad physiologiam doctrinam de Deo, quem inter causas recte numerabant, et de eo, prout systemata sua patiebantur, magis vel minus recte disserebant. Aliter Epicurus, in hoc quoque palmario philosophiae argumento a reliquis diuortium facturus. Is cum semel constituisset, praeter corpora et inane esse nihil [q], de Deo aliam non sibi fingere notionem pote- *Theologia Epicuri.*

 rat,

i) ibid. §. 99. LVCRET. L. VI. v. 450 seqq.
k) LAERT. L. X. §. 100. et hoc a Democrito acceptum Epicuro, vid. SENECA Qq. nat. L. V. c. 2.
l) LAERT. §. 100. LVCRET. L. VI v. 218.
m) LAERT. §. 99. LVCRET. l. c. v. 498.
n) ib. §. 106. PLVT. l. c. L. II. c. 4.
o) ibid. §. 109.
p) LVCRET. L. VI. v. 1091.
q) Causam cur Deum, praeter materiam, esse negauerit Epicurus, hariolari hanc licet: Reiiciebat is principia inuisibilia, quorum nobis fidem sensus non faciunt, eaque pro nugis venditabat, vt ex episto-

rat, quam quae corpoream quandam etſi ipſa quarta illa animae natura longe ſuperiorem et ſubtiliorem conditionem inuolueret. Quam naturam diuinam etſi cogitare et velle poſſe aſſerendum erat, cum id faceret animus, non tamen id ſine cura et labore fieri a natura corporea par erat. Aſt conditionem eam demum vere beatam reputabat, quae omni cura et labore vacua, in ſumma indolentia et tranquillitate viueret, hincque concludebat, duplici principio, phyſico nempe et morali, nixus, numen a rerum natura vel ordinanda et ornanda, vel conſeruanda gubernandaque prorſus eximendum eſſe. Ita vero et ab omni metu ſuperorum, quo animi beatitatem et quietem turbari putabat, homines liberari poſſe credebat, id quod in antecedentibus iam tetigimus. Eiecta itaque theologia ex phyſiologiae ſuae ſyſtemate, cauſam materialem et efficientem vna ſede collocabat, nempe in atomis. Ne vero de Diis ſiluiſſe plane videretur, quod et anticipata, quam hominibus ineſſe negare nequibat, notio videbatur interdicere, et religionis ratio habenda poſcebat, mentem ſuam de Diis ita explicuit, vt haud paucis dicis tantum gratia eam prodidiſſe, interque Numinis hoſtes numerandus videretur [r], aliis mitius de eo ſentientibus [s]. Nos ipſum de hoc argumento diſſerentem audiemus:

I. Non videtur in controuerſiam vertendum, eſſe in vniuerſo naturam diuinam, quod Deorum notionem in animis impreſſerit ipſa natura.

II. Quae eſt enim omnino gens, aut quodnam genus hominum, quod non habeat ſine doctrina anticipationem aliquam Deorum? Quamobrem cum non inſtituto aliquo, aut more, aut lege ſit opinio conſtituta, maneatque ad vnum omnium firma conſenſio, intelligi neceſſe eſt, eſſe Deos; quoniam inſitas eorum, vel potius, innatas cognitiones habemus: de quo autem omnium natura conſentit, id verum eſſe, neceſſe eſt. Eſſe itaque Deos confitendum eſt. Deſcripſimus palmarium Epicuri pro diuinae naturae exiſtentia argumentum luculentis CICERONIS [t] verbis, vt inde vis eius intelligi queat. Noſtris enim temporibus de eius auctoritate valde diſputatum eſt, magnis viris [u] illud duplici ex ratione reiicientibus, nempe quod nec

epiſtola ad Pythoclem et ratis ſententiis patet, imprimis vero ita Stoicos confodiebat. Cum itaque ſenſus iudices conſtituiſſet, cuncta ad naturas corporeas reduci neceſſarium erat. Huic quidem opponebat incorporeum, ſed quod nihil ſubſtantiae eſſet, ſed inane. Ex quibus ſequebatur, Deum inter cauſas rerum naturalium efficientes numerandum non eſſe: immo et inde diis natura corporea adſcribenda, ſed talis, quae iis competeret, de qua in ſequentibus.

r) Adeo peruulgatum hoc eſt, vt Epicureus et atheus eodem infamiae ſenſu dicantur vid. LVCIAN. in Pſeudomant. T. I. p. m. 561. 569. conf. CICERO de N. D. L. I. c. 30. aliique nominati a GASSENDO de vita Epic. L. IV. c. 1. p. m. 107. Patres imprimis eccleſiae vehementer eo nomine illum culparunt, quorum loca vid. apud BALTVM iugement des SS. Peres ſur la morale des payens c. 6. p. 38 ſeqq. et REIMMANNVM Hiſt. atheiſmi c. XXIX. §. 2. p. 196. Hos ſecuti recentiores plurimi, interque eos maxime SAMVEL PARCKERVS de Deo diſp. I. ſ. 16. p. 40. diſp. III. ſ. 3. p. 226. BVDDEVS theſ. de ath. c. I. §. 19. p. 66. Hiſt. Eccl. V. T. T. II. p. 1081. CLERIC. Hiſt. eccl. N. T. Prol. ſect. II. c. 5. MOSHEM. ad CVDWORTH. Syſt. int. c. II. §. 2. p. 71. aliique nominati HEVMANNO act. philoſ. Vol. II. p. 650. et REIMMANNO l. c.

s) Ita praecipue GASSENDVS l. c. L. IV. c. 1 ſeqq. IAC. RONDELLVS in vita Epic. cel. STOLLIVS diſſ. an Epic. prouidentiam Dei negauerit. IO. CONR. SCHWARZ. iudic. de recondita Epicuri theologia conf. REIMMANN. l. c.

t) De N. D. L. I. c. 17.

u) LOCK. de intellectu human. L. I. c. 3. BAYLE contin. des penſées ſur les Com. c. 113. T. IV. Rep. c. 11. 12. Dict. T. III. art. Lery not. H. p. 94.

nec ſequi putant, omnes homines credunt DEVM, ergo Deus eſt; et certum eſſe contendunt, eſſe nationes plane atheas. Quam quidem controverſiam a noſtro ſcopo alienam hic non tangimus, monemus tamen, Epicurum vtrique difficultati ſatis occurriſſe; nam conſenſum hunc humani generis ex anticipata notione, id eſt, ea idea de Deo, quam omnes homines antecedenter ad inſtitutum, mores, legem, religionisque praecepta habent, deriuauit, cumque naturali inclinatione tot a ſe modis alias diſſentientes homines in hac notione conſentiant, inde concluſit, innatam cognitionem hanc eſſe, non quidem actu, naturali tamen propenſione mentibus impreſſa, qua ratione argumentum ſatis firmum eſſe, nemo negauerit, praeiudicio non imbutus [w]. Deinde recte ad experientiam prouocat, teſtantem non eſſe gentem, quae non habeat ſine doctrina aliquam anticipationem de Deo. Hoc enim praecipue conſiderandum eſſe in hac controuerſia, non ſatis attenderunt viri doctiſſimi, qui totas gentes atheas dari, veterum et recentiorum etiam teſtimoniis euincere conati ſunt. Vt enim de ſubleſta plerorumque, qui adducuntur, teſtium, qui vel non potuere, vel noluerunt veritatem dicere, et leui brachio in examinandis totarum gentium religionibus verſati ſunt, fide ſileamus, hoc imprimis argumentum euertit, non eſſe quaeſtionem vel de vita ab omni cultu Deorum aliena, quo ſenſu plerique veterum, in teſtimonium adducti gentes etiam immeritas, atheas dixere, vel de doctrina et religione Dei cultum profitente, vtrumque enim largiri hactenus poſſumus, ſed, quod recte Cicero habet, de anticipata ante doctrinam omnem notione Dei, quae mentibus impreſſa eſt, quam plane iis gentibus non ineſſe, nemo hactenus dedit probatum [x].

III. Videri quidem poſſunt homines, cum coeli rationes et varia annorum tempora verti redireque certo ordine cernerent, neque id poſſent, quibus id cauſis efficeretur, cognoſcere, id ſibi perfugium habuiſſe, vt Diis omnia tribuerent, facerentque eorum nutu omnia flecti, ac ſimul in coelo ipſos collocarent, quod reuolui in coelo ſolem, lunam, ac ſtellas conſpicerent: at quomodo iſta Diis attribuiſſent, niſi prius, eſſe Deos, cognouiſſent. Ita anticipatam Dei notionem ex Epicuri mente demonſtrat LVCRETIVS [y], qui vero recte intelligendus eſt. Non enim ita concludit poëta: quia homines ex ordine motuque coeli atque ſiderum concluſerunt, eſſe Deos, ideo notio eius vera eſt: hoc enim idem eſſet, ac dicere, eſſe praeiudicium id hominum, quos hunc in modum falſo de ſublimibus rebus fortuito atomorum motu et natura ita congeſtis motisque credere, ipſe ſtatuebat. Sed ſupponit Lucretius veriſſimum Epicuri canonem, de nulla re cogitari, vel eam affirmari negarique poſſe, ſine anticipata aliqua notio-

w) Videndi quos laudat FABRIC. Syll. ſcript. de V. R. C. c. VIII. p. 310. add. BVDDEVS theol. mor. P. I. c. 2. §. 5. et celeberrimi FEVRLINI luculenta diſſ. de modo probandi Deum ex conſenſu gentium.

x) Conf. CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 13. de legib. L. I. c. 8.

y) Lib. V. v. 1182. SEXT. EMPIR. adu. mathem. L. IX. ſ. 26.

notione. Cum vero homines motui siderum ordinato Deos praefecerint, necesse esse, ait, vt habuerint prius, quam ita rationes subducerent, talem de Diis anticipatam notionem, eaque idea ipsis fuerit connata. Idem de omni apud gentes omnes cultu diuino valet, ad quem non fuissent delati, nisi prius naturali dispositione et inclinatione permoti credidissent, esse diuinam in vniuerso naturam. Quod an satis recte concludat [z], alibi disceptandum est.

IV. Forsan habuere hanc homines notitiam ex somniorum visis. Potuere certe, magnis quibusdam et humana forma incurrentibus per somnium imaginibus, existimare, esse reuera aliquos huiusmodi humana forma Deos; et cum vigilando meminissent, eas sibi apparuisse, cogitare, oportere extare alicubi eiusmodi naturas, quae et sensus capaces essent, quod membra mouere, vocesque emittere cernebant; et immortales essent, propter magnitudinem, et constantiam earum imaginum; et beatae forent, quod neque mortem timerent, neque vllum ex iis, quae efficerent, caperent laborem. Ita Epicuri de istius innatae Deorum notitiae origine mentem explicant LVCRETIVS [a] et SEXTVS EMPIRICVS [b], satis miserabili ratiocinio vtentis, sed ad quod philosophiae ipsius principia eum deducebant. Cum enim non alium notionum in anima extantium modum agnosceret, quam qui fit imprimendo simulacra ex rebus effluentia, vel in aëre vagantia, necessario ad has ineptias ei deueniendum erat, quae tam misere cohaerent. Non enim cogitauit, effluere simulacra a Diis non posse, cum non sint ex atomis compositi, nec moleculis istis atomorum constent: nec recordatus est, quod alibi monuit [c], vulgus decipi in opinione de Diis: ita enim et in insomniis homines decipi posse sequitur. Grauem hanc ob rem dicam Epicuro scripsit SAM. PARCKERVS [d]. Ceterum et hoc argumentum Epicuro CICERO [e] tribuit, potuisse homines ratiocinando illa ἰσονομίᾳ vel aequabili tributione vti, qua efficitur, si mortalium tanta multitudo sit, esse immortalium non minorem; et si quae interimant, innumerabilia sint, etiam ea, quae conseruent, infinita esse debere.

V. Communem hanc notitiam consulentes intelligimus, esse Deos substantias aeternas et beatas, nec sine immortalitate et beatitate Dii concipi possunt.

VI. Quod vero aeternum beatumque est, id nec habet negotii quicquam, nec exhibet alteri [f].

Prouidentia diuina an Epicuro negata?

VII. Hoc admisso sequitur, nec mundi condendi nec regendi cura tangi Deos posse, nec esse vllum eorum laborem circa hunc mundum; hoc enim summae qua fruuntur, beatitudini prorsus repugnat. Sequi hanc negatae diuinae prouidentiae assertionem, ex conceptu de Deo Epicureo, et tota ratione systematis physiologici Epicurei manifestum est: in eo enim Deos

z) Conf. laudati FABRIC. l. c. c. VII. p. 287 seqq.
a) ib. v. 1168 seqq.
b) l. c. s. 25. conf. GASSENDVS ad LAERT. L. X. p. 42.
c) Apud LAERT. L. X. s. 123.
d) l. c. p. 41.
e) l. c. c. 19.
f) ibid.

Deos prorſus exulare, cunctaque ad atomorum motum et declinationem redire, manifeſtum ſupra fecimus. Vnde vehementer veteribus et recentioribus vapulat Epicurus, quod hoc hominibus eripuerit ſolatium, curare Deum res humanas[g]. Interceſſere tamen pro Epicuro viri duo doctiſſimi et veteris doctrinae apprime gnari, IACOBVS RONDELLVS[h] et GOTTL. STOLLIVS[i], quorum vterque, diuerſis licet argumentis vſus contendit, non negatam fuiſſe ab Epicuro diuinam prouidentiam omnem. Et eruditus quidem vitae Epicuricae auctor, ita pro Epicuro dicit, vt contendat, remouiſſe quidem Gargettium ſenem a mundi ornatu, motu ſiderum, tempeſtatum vicibus, reliquisque rebus ſublimibus concurſum diuinae prouidentiae, cum tantas acceperint vires, vt conſtare ſua virtute queant: non vero ſuſtuliſſe diuinae pronoeae influxum in res hominum, LVCRETIO[k] enim teſte, ſtatuiſſe, vim quandam abditam naturae, qua caſus etiam maximi regantur. Recte his opponitur, non certum tantum eſſe, in meteoris motum, et conuerſionem, et defectum, ortumque et occaſum, et his ſimilia nullo miniſterio fieri, neque vllius ordinatione, et imperio, qui omnem ſimul beatitudinem et immortalitatem habeat, Epicurum ſtatuiſſe, cuius haec ipſius verba ſunt[l]; ſed et ex illo, quod mox addit: *beatitati non conuenire negotia, et curas, et iras, et gratias, ſed ob infirmitatem, ac timorem et indigentiam proximorum iſta fieri*, ſequi, repugnare diuinae naturae, vt curam hominum ſuſpiciat, vel gratiae poenaeue vllum reſpectum foueat, id quod omnem neceſſario prouidentiam tollit. Hoc nec ipſe negauit Epicurus, nec veteres vnanimi aliter teſtantur ore, pulchreque vidit Epicuri patronus GASSENDVS[m], qui impietatem hominis profligauit. Nec vis abdita Lucretii diuina prouidentia eſt, ſed opinio vulgi ab eo exponitur, quod, cum illuſtres ruinas et mirabiles in mundo caſus et mutationes videt, nec in eorum cauſas penetrat, vim eiusmodi abditam arguit. Hanc vero vim abditam reuera in ſchola Epicuri nihil aliud eſſe, quam perpetuum acceſſum, et deceſſum atomorum, mutationemque et alterationem molecularum ex iis compoſitarum, quibus res conſtant, alibi ſatis luculenter is prodidit, et ſupra quoque a nobis demonſtratum eſt. Aliter, et ſubtilius rationes inſtruit cl. STOLLIVS: Is non monet modo, quod de Ionicis Parckerus contendit, non negaſſe Epicurum cauſam efficientem, ſed ſuppoſuiſſe, et de cauſa tantum materiali, vt decet phyſicum, diſſeruiſſe, ſed ad STOBAEVM[n] quoque prouocat, hanc Epicuro ſententiam tribuentem: *Gratias agere concedet naturae beatae, quod neceſſaria inuentu facilia effecerit, inuentu vero difficilia non neceſſaria.* Beatam vero naturam Epicuro Deum eſſe. Diſputare quoque Philumenarim, apud AMBROSIVM[o], qui ex ſectatoribus eius fuit, voluptatem in homine Deo auctore

g) Conf. FABRIC. l. c. c. IV. p. 366. BAYLE l. c. not. G. p. 377.
h) loco ſupra laudato.
i) Diſſ. ſupra citata, et Hiſtor. phil. mor. gentil. §. III. p. 195.
k) Lib. V. v. 1232.
l) Apud LAERT. L. X. ſ. 76.
m) Syntagm. phil. Epic. p. 130 ſeqq.
n) Serm. XXXIX. p. 137.
o) Epiſt. 82. T. III. opp. p. 240. edit. Froben.

auctore creatam esse; id vero sine consilio ordinato et statuto fieri non potuisse. Idem euincere contendit vir doctus, loco Epicuri apud LAERTIVM[p], qui, (licet corruptus sit[q],) innuit, poenas malos sequi, praemia a Deo bonos: in eadem porro illum epistola Deum fortunae opponere; Auctorem porro *historiae philosophiae* GALENO tributae, asserere, conuenire in eo Epicuro cum Stoicis, quod molestiam nullam nec sentiat diuina natura nec creet, sed bona quaelibet communicet. Putat itaque eruditus Epicuri hyperaspistes, concessisse philosophum prouidentiam generalem, eam tamen in producenda tantum anima bruta, mundi rectrice manifestatam ponendo, sic animae mundi, quam Stoici asserebant rationali opposuisse, inde vero Stoicos occasionem sumsisse Epicurum negatae omnis prouidentiae diuinae accusandi. Nos haec non sine eruditione et veritatis colore dicta esse concedimus, cum veritate vero concordare valde dubitamus. Nam Stobaei testimonium et incertum est, vtrum Epicuro recte tribuatur nec ne, ipso viro docto dubitante[r]: et non liquet ex obscuro loco, quid in eo beata natura significet; et annon coeca illa et fortuita, quae omnia finxit, dispositio atomorum intelligatur: certe an ab Epicuro dictum hoc sit, vel ab alio, nondum definitum est. Ionicorum vero exemplum ad Epicuri defensionem non quadrat; licet enim systemati Ionico, vt fecit, Anaxagoras, causam efficientem supremam præfigere, Epicureo non licet, in quo efficiens et materialis causa coincidunt[s], quodque a naturae beatae conditione mundi productionem et conseruationem remouet, vt ex *prima ratarum* Epicuri *sententiarum* est manifestissimum. Patet etiam ex *epistola* eius *ad Herodotum*, omnem omnino prouidentiam rerum in mundo gestarum, beatis Deorum naturis eum denegare, non vero tantum particularem. Philumenaris vero, qui Philomarus quoque in quibusdam codicibus dicitur, testimonium eo minus ponderis habet, quo magis nec ipsa eius verba supersunt, nec satis constat, vtrum vel Ambrosius recte eius sententiam ceperit, vel Philumenaris magistri mentem assecutus fuerit, quam contrariam prorsus esse, vel ex eo constat, quod ipso Epicuro teste[t] *non fatum vel prouidentia domina est omnium, sed quaedam nos a fortuna habemus, quaedam a nobis, ea autem Dominatu carent.* Id quod etiam manifestum facit, ea, quae de poenis ac praemiis dicuntur apud Laërtium καθ' ἄνθρωπον et ex mente vulgi disputari, ostendique, tolerabiliores esse has fabulas, quae speciem excusationis tamen obtendant in honorem Deorum, quam necessitatem physicorum. Nec ad testimonium auctoris *historiae philosophicae* magnopere attendendum est quod contrarium esse systemati Epicureo quilibet videt. Suspicamurque, et Philumenarim illum, et auctorem *historiae philosophicae* ex eo genere fuisse, qui, vt omnes inter se sectas conciliarent, quadrata miscere rotundis non erubuerunt, et systema Epicuri fortuitum vno ire iugo cum Stoica mundi anima coëgerunt. Nec enim animam mundi,

nec

p) Lib. X. f. 134.

q) Vid. viri docti ad h. l.

r) Hist. phil. mor. gent. §. III. p. 198.

s) Et quidem necessario, quia atomis causa actiua inest, eaque cum passiua vna sede moratur, vti supra demonstratum.

t) LAERT. L. X. f. 133.

nec brutam aliquam quae naturae insit, animam Epicurus agnouit, sed atomis et inani, siue fortuito corpusculorum in infinito vacuo motu omnia comprehendit, quae in mundo geruntur, quod satis prodit, istos Pseudo-Epicureos, modo genuina eorum est sententia, Epicuri doctrinam adulterasse, quae ratio veterum systemata corripiendi eo tempore, quo ista historia philosophica scripta est, valde inualuit.

VIII. Quod si nulla rerum huius mundi cura Dii tanguntur; intelligitur inde etiam, a beata immortalique natura et iram et gratiam segregari, quibus remotis nullus a superis impendit metus [u].

IX. Sed et hoc inde sequitur, vaticinia et diuinationes nullas esse, sed vel imaginationis fallacia vel hominum edi fraude [x].

X. Etsi vero influxum in res naturales habere Deos credi non potest, et ita a superstitione homines liberandi sunt: praestans tamen Deorum natura pietate coli debet, cum et aeterna sit, et beatissima. Habet enim venerationem iustam quicquid excellit, licet metus omnis ab ira atque vi Deorum pulsus sit [y].

XI. De forma Deorum partim natura nos admonet, partim ratio docet. Nam a natura habemus omnes omnium gentium speciem nullam aliam, nisi humanam Deorum; et hoc ipsa ratio confirmat et declarat. Nam cum praestantissimam naturam, vel quia beata est, vel quia sempiterna conuenire videatur, eandem esse pulcherrimam; quae compositio membrorum, quae conformatio lineamentorum, quae figura, quae species humana potest esse pulchrior?

XII. Quod si omnium animantium formam vincit hominum figura, Deus autem animans est; ea figura profecto est, quae pulcherrima sit omnium. Quoniamque Deos beatissimos esse constat, beatus autem esse sine virtute nemo potest, nec virtus sine ratione constare, nec ratio vsquam inesse, nisi in hominis figura, hominis esse specie Deos confitendum est.

XIII. Cum vero Deos esse hominis animantisque specie dicimus, tale ipsis propterea, quale vulgo est hominum animantiumque, corpus non tribuitur. Non enim est quidem Deus res plane incorporea, careat enim sensu necesse est, careat prudentia, careat voluptate, quae omnia vna cum Deorum notione comprehendimus: at non ideo tamen crassum corpus est, immo neque etiam quam potest subtilissimum ex atomis coagmentari: sed omnino est corpus sui generis, quod sane non sensu, sed mente cernatur, nec soliditate quadam, nec ad numerum, sed imaginibus, similitudine et transitione perceptis, quodque comparatum ad ea, quae vulgo occurrunt, appellanturque corpora, dici possit, esse non corpus, sed quasi corpus, non sanguinem, sed quasi sanguinem habere.

XIV.

u) CICERO l. c. c. 17.
x) Dictum hac de re §. praecedente.
y) CICERO l. c. GASSEND. vit. Epic. L. IV. c. 3. p. 112 seq. c. 4. p. 120. BAYLE l. c. not. G.

XIV. Neque eſt hoc qualecunque corpus coagmentatum ex atomis, quoniam ſempiternum alioquin non foret, et ex ipſo ortu conſequeretur interitus, ex concretione diſſipatio, ſicque non eſſet ſempiternum. Adeoque peculiaris natura eſt, quae et inconcreta eſt, et ob tenuitatem attingi plagamque accipere non poteſt. Deſcribenda erat tota Epicureae theologiae ſumma, diſertiſſimi TVLLII[z] verbis, vt de mente Epicuri accuratius conſtaret. Patet vero ex his, quibus Lucretii philoſophia concinit, ad hominis quidem formam ſpeciemque Deos reuocaſſe Epicurum, ſed longe praeſtantiore figura et natura. Scilicet occupabat philoſophum, cuncta ſenſuum regula metientem, notio animalis rationalis, qualis homo eſt: putabatque non cogitare naturam aliquam poſſe, niſi homini ſimilis ſit. Cum vero videret, beatam et immortalem Deorum naturam homini et originem ortumque, et finem atque interitum habenti non conuenire, id quod rationale in homine eſt, abſtrahendo, et ad maximam ſubtilitatem tenuitatemue extendendo, Diis adſcripſit, ſicque perfectionem hominis figuramque rationi conuenientem, ſed Deorum immortali natura dignam commentus eſt. Quod annon contradictionem inuoluat latentem, hic non diſpicimus; cum nobis ſufficiat, Epicurum, ſemel occupatum praeiudicio non dari res prorſus immateriales, ita rationes iniiſſe vt oſtenderet, quo modo diuina natura cum ſuo ſyſtemate conſtare poſſet. Cum itaque corpus eſſe Deos negaret, quale homines habent, et tamen praeter corpus et inane nihil eſſe ſtatueret, ad hanc notionem abſtractam confugere habebat neceſſe, vt Deos ſine compoſitione, ſed ſolida natura cumque ratione et ſenſu atque voluptate viuere, et peculiarem quandam naturam corporis conſtituere aſſereret. Quod, ad abſurdas voces et ideas nihili philoſophum ſyſtematis ἀσυςάτου confuſione admittendas fuiſſe coactum, ſatis euidenter euincit. Quia vero in vniuerſo omnia ex atomis et inani conſtare aſſeruit, merito hic quaeritur, vtrum Epicurus Deos ex atomis conſtare dixerit nec ne? Non audiendos quidem eſſe TERTVLLIANVM[a] et AVGVSTINVM[b], Diis Epicuri ex eius mente ortum ex fortuito atomorum concurſu adſcribentes, ex adductis veterum teſtimoniis et definitione Deorum Epicurea, quam attulimus, conſtat. Recte enim LACTANTIVS[c] vrget, *ſempiternam Deorum naturam non fore, ſi ex atomis compoſita eſſet, ex ipſo enim ortu conſecuturum fuiſſe interitum, ex concretione diſſipationem.* Verum difficilius eſt ſtatuere, vtrum non ſpeciem quandam atomorum, id eſt corpuſculorum longe tenuiſſimorum, ſenſu et ratione praeditorum, adeoque indiſſolubilium et hinc immortalitatis et beatitatis capacium eos eſſe putauerit? Licet enim ab omni veri ſpecie aliena ſit cl. IO. CONR. SCHWARZII[d] ſententia, atomos omnes, ex quibus conſtant omnia, ad diuinam naturam pertinere, quae ſcilicet totum ſyſtema Epicuri phyſiologicum euertit: videri tamen is poſſet, inter peculiaria atomorum genera, quae infinita eſſe

z) l. c. c. 18. conf. LACT. de ira Dei c. 10.
a) Adu. gent. c. 47.
b) Epiſt. 56.
c) l. c.
d) Diſſ. ſupra laudata.

esse dicebat, hanc quoque diuinam naturam retulisse, eo quod praeter atomos et inane nihil esse putaret. Obstat tamen his, non tantum, quod ista distinctio ad res tantum naturales, non diuinas, pertineat, sed imprimis quod atomi omni rationis et sensus qualitate in se priuatae Epicuro dicantur; qua tamen Dii eius gaudent; nec liberi ii essent, etsi in intermundiis constituti a conuolutione et implicatione atomorum aliarum, qua ad constituendum mundum aliquem raperentur, si essent atomi. Accedit testimonium PLVTARCHI[e], ex Epicuri mente referentis, *quatuor quaedam habenda aeterna, incorruptaque; nempe vniuersum, cui nullus locus, in quem dilabi valeat, subsit; inane, quod nec tangi valeat, nec plagam vllam accipiat; materiem rerum* (siue atomos), *quae nisi immutata subsisteret, ea, quae dissoluuntur, in nihilum abirent; ac tandem naturam diuinam, quae et inconcreta sit, et ob tenuitatem attingi plagamque accipere non queat.* His enim verbis natura diuina atomis diserte opponitur. Quod si vero instes, quaerasque, quid tandem est diuina natura ex mente Epicuri? Facile quidem respondebimus, esse quasi corpus, cum alias non esset sensus et voluptatis capax: si vero vltra quaeras, quid istud quasi corpus sit, fatemur, non nobis tantum haerere aquam, sed credere quoque nos, ipsum Epicurum systematis absurditate et contradictoria ratione in angustias redactum, cum Deorum notionem plane euertere et negare vel non posset, vel non auderet, ad eiusmodi voces nihili tanquam ad ignorantiae asylum confugisse[f]. Id quod maximis saepe accidisse ingeniis tot exemplis docet historia philosophica.

XV. Designare quidem non licet, quibus in locis Dii degant, cum ne noster quidem hic mundus digna eorum sedes sit: sed dicere tamen vniuerse licet, qualem poëtae Olympum describunt, tales esse, vbicunque sint, beatas Deorum sedes purissimas et tranquillissimas[g]. Scilicet in intermundiis Deos habitare necesse est, siue interuallis inter mundos[h]. Luculenta hoc imagine expressit IAC. THOMASIVS[i].

XVI. Vita Deorum talis est, qua nihil beatius, nihil omnino bonis omnibus affluentius excogitari possit. Nihil enim agit Deus, nullis occupationibus est implicatus, nulla opera molitur, sua sapientia et virtute gaudet; habet exploratum, fore se semper cum in maximis tum in aeternis voluptatibus. Hunc Deum rite beatum dixerimus, qui beatam vitam in animi securitate et in omni vacatione munerum ponimus[k].

§. XIII. Breuis hic est theologiae Epicureae conspectus, quem ipsis vel Epicuri vel aliorum ex veteribus testimoniis verbisque delineauimus. Ex eo vero de atheismo Epicuri quaestio decidenda est, et diiudicanda tota eius religio. De qua vt sepositis variis virorum, qui in hac arena desudarunt, eruditorum argumentis, de quibus in speciali atheismi historia dispiciendum est,

Atheismus Epicuri.

e) De placit. phil. L. I. c. 6.
f) Eleganter hoc CICERO l. c. vocat per dumeta correpere.
g) CICERO l. c.
h) SENECA de benefic. L. IV. c. 19.
i) De exust. mundi Stoica diss. II. §. 24. p. 34.
k) CICERO l. c. c. 19.

est, mentem aperiamus nostram. I. Certum ex adductis est, Epicurum non tantum Deos statuisse, sed et argumenta adduxisse, quibus hanc veritatem euinceret, sicque ex numero apertorum Numinis hostium eximendum esse, cum Deos a mundo distinxerit, immortalem iis, beatamque et rationalem vitam tribuerit, et pietate ac veneratione eos colendos esse statuerit, quae non possunt in apertum cadere atheum. Quod vero asseruit [l], Deos non esse tales, cuiusmodi eos vulgus arbitratur, eumque non esse impium putauit qui multitudinis Deos tollit, sed qui Diis opiniones multitudinis applicat, id laudandum magis quam vituperandum est, certe cum praestantissimis philosophis, solis forte Stoicis, quos his verbis pungit, exceptis, habet commune. His se quidem magnis nisibus opponit SAMVEL PARCKERVS [m], quo nemo vel doctius vel eloquentius in Epicurum, impietatem eius accusando insurrexit, et contrarium probare contendit tum ex rationibus quibus eorum existentiam probauit, tum ex descriptionibus quibus eorum naturam delineauit. Vrget enim, nihil magis habuisse cordi, quam vt solidiora quaeque sapientum ratiocinia funditus euerteret, nullaque argumenta nisi a populi praeiudiciis desumta, quae ipse cum primis contemsit, afferret. Verum parcius haec Epicuro obiicienda erant. Etsi enim negari nequit, male egisse philosophum, quod a mundi condendi fabrica, et gubernandi prouidentia plane remouerit Deum, et tum causis finibusque rerum, tum rebus ipsis mundanis Deum praeesse negauerit, id quod nemo sanus probauerit, ipseque recte castigauit doctissimus GASSENDVS [n]: probe tamen considerandum est, non hoc ideo fecisse Epicurum, quod Deos negare vellet, sed quod eorum opera ad mundi systema vel efformandum vel conseruandum opus se non habere crederet, sicque homines a metu et superstitione liberare se posse praesumeret. Id quod atheum directum nondum probat, licet virum grauiter in Dei notionem veram impingentem prodat. Deinde et hoc expendendum, conceptum de diuina natura, quem sibi formauit, Epicurum seduxisse, vt Deos rebus humanis vel mundo etiam huic operam interponere suam posse negaret; quod euincit quidem, errasse eum in natura diuina describenda, non vero in existentia Dei determinanda. Nam non hoc quaeritur, an theologia Epicuri periculosa sit, et ad impietatem portam aperiat, quod suo modo concedi omnino debet, sed an haec asserta ideo professus fuerit, vt Deos tolleret? id quod probari nunquam potest. Nec argumentum ab anticipata Dei notione desumtum vulgi praeiudicium esse, licet id ineptis hypothesibus physicis deformauerit Epicurus, ex iis, quae in antecedente §. hac de re diximus, liquet; multo magis, suppositis semel principiis physicis Epicuri, satis roboris habet. Si enim semel Epicuro hostis numinis concesserit, corporeas res omnes ex tactu, impulsuque in mente cognosci, nosque de iis certos esse, concedat etiam Deos necesse est, quia certam et anticipatam eius notionem habent homines, omni praeiudicio priorem, quae non aliam potest habere originem, quam

l) LAERT. L. X. f. 124. m) l. c. sect. 16. p. 41. n) ll. cc.

quam quod eorum impreſſio naturalis in hominis animo facta ſit, quae eorum exiſtentiam ſecundum phyſiologiam Epicuri ſupponit. Quam notionem etſi non accurate ſatis cum phyſiologia Epicuri cohaerere vltro doctiſſimo praeſuli largimur, nec, eum huius anticipationis originem recte deſcripſiſſe, aſſerimus, quaeſtio tamen non de modo demonſtrandi Deum eſt, ſed in eo verſatur, an Dei exiſtentiam Epicurus negauerit nec ne? id quod ex argumento non ſatis valido adhibito nondum concludi poteſt; quae concludendi ratio ſaepius occaſionem dedit viros non malos ſed non ſatis in hoc argumento acutos inter Numinis hoſtes praeter rem numerandi. Idem de altero eximii viri argumento, quod ab inepta diuinae naturae deſcriptione deſumit, et non ſine verborum phaleris proſequitur, dicendum eſt. Non enim opus eſſe iudicamus, ab abſurditatibus, quas in ea inuenit praeſtantiſſimus vir, liberare Epicurum, licet idem ei reponi queat, quod eius cum iſta ſcriberet, collegae, doctiſſimo CVDWORTHO [o], eandem cantilenam repetenti regeſſit cel. MOSHEMIVS [p], Epicurum non ita concludere, nihil eſt praeter corpus et inane, ergo non eſt Deus, ſed hoc tantum praeceptum ad naturae rationes explicandas adhibuiſſe, et videri non ſine ratione Epicurum Deos mediam inter corpus et ſpatium naturam conſtituiſſe. Concedamus potius, abſurde et indigne philoſopho de Diis ſenſiſſe et docuiſſe. Num vero inde ſequitur, eum vel Deos negaſſe, vel cum mundo confudiſſe? vel cultum tam perfectae naturae debitum negauiſſe? quod ſuſpicacius quam par erat, inde concludit Praeſul eruditiſſimus? Qua ratione ſi atheiſmus euincendus ſit, timendum eſt, ne viri etiam boni ſed iudicii interdum obtuſioris cauſa cadant, et nefando ſtigmate notentur. Aliter incedunt cautiusque duumuiri de orbe literato immortaliter meriti IO. FR. BVDDEVS et IO. LAVR. MOSHEMIVS [q], qui totam hanc de Diis doctrinam dicis tantum gratia, et vt os incautis oblineret, aſſumtam fuiſſe dicunt, et venerationem Deorum ab Epicuro aſſertam ob maieſtatem et perfectionem, cum Cicerone inter abſurda connumerant, quae hypocriſin magis tegant, quam pietatem prodant; cum nihil ſibi in hoc mundo negotii cum Diis eſſe Epicurus voluerit [r]. De qua ſuſpicione, quid dicamus, non habemus, niſi, nec ſufficere ſolam ſuſpicionem ad atheiſmi maculam inurendam rationibus in contrarium praeſentibus, nec videri laudatam Epicuri integritatem tam impudentem hypocriſin admittere, non tamen impoſſibilem eam eſſe, cum tota philoſophia Epicuri Deum nullum requirat. Abſtinemus itaque ab hoc argumento, et Epicuri theologiam tantum iudicamus talem, qualem nobis eam expoſuit, ſecundum quam non videmus, qua ratione inter atheos apertos et directos queat reponi. II. Non diffitemur tamen tot erroribus de diuina natura ſcatere ſyſtema Epicuri et theologicum et phyſiologicum, vt non tantum ſatis impium in Deum ſit, ſed et periculoſiſſimam ad atheiſmum viam pandat. Nam vt multa breuitatis cauſa, paucis com-

 ple-

o) Syſt. intell. c. II. §. 7. p. 77.
p) Ad h. l. n. 5.
q) Locis ſupra cit.
r) Conf. SENECA Benef. L. IV. c. 19.

plectamur, 1. non videtur de vno ſupremo numine cogitaſſe, ſed innumeras diuinas ſubſtantias ſimpliciſſimis et incompoſitis naturis corporeis conſtantes et in intermundiis tanquam culices ludentes aſſeruiſſe: quod licet ad populi tantum captum dictum eſſe putet cl. SCHWARZIVS [s], ipſa tamen Deorum et ſedes et natura, multitudinem Deorum re ipſa Epicuro placuiſſe, euincit. Ita vero qui tot diuinas naturas aſſerit, ſummam ſane negat et euertit. 2. Attributis quoque fere omnibus priuauit Deos Epicurus; etſi enim immortalitatem eis tribuebat, rationem et voluptatem, primum tamen attributum eneruatur naturae quaſi corporeae aſſertione, quae, qualiscunque demum ſit, certe omnem ſpiritualitatem reiicit; ſecundum nullum vſum habet, cum nec agant quicquam Dii, nec ratione ad mundum vel fabricandum vel gubernandum vti queant; tertium inane otium eſt, et magnam inuoluit Deorum imperfectionem, quos labore curisque defatigari putabat, ſi mundi curam voluptati ſiue beatitati ſuae iungerent. Tacemus alias notiones Deo prorſus indignas. 3. Ipſum vero phyſiologiae Epicureae ſyſtema vt abſurdum ſatis eſt, ſine ſuppoſita Dei mouentis exiſtentia, ita nihil magis impietati fauet. Quis enim vel Deum curabit, a quo nec conditus eſt, nec gratiam vllam vel poenam expectat? vel eiusmodi maieſtatem venerabitur, cuius nullibi in hoc vniuerſo veſtigia deprehendit, et non magis omnem de Deo ſenſum tandem eiurabit? Alia ipſi Gaſſendo docte reprehenſa, et imprimis negatos rerum fines tacemus. Plura non addimus, cum ipſe Epicurus parce de Deo diſſeruerit, et pleraque inimicorum eius teſtimoniis vel coniecturis eruditorum nitantur, quas incertas eſſe nemo non videt.

Philoſophiae moralis Epicuri ſcriptores.

§. XIV. Praeſtantiſſimam et nobiliſſimam philoſophiae partem conſtituit Epicurus moralem, quae ſcilicet ad vitae finem proxime facit; vnde et phyſicam ei ita ſubiecit, vt quam in illa conſtituit, hominis voluptatem et tranquillitatem promoueret, de quo digna ſunt, quae legantur, verba eius in *epiſtola ad Menoeceum* [ſ]. Dolemus vero praeter epiſtolas Epicuri a LAERTIO ſeruatas, et ſententias eius ratas, quae partem philoſophiae moralis Epicureae comprehendunt, reliqua, quae huc faciunt ſcripta, intercidiſſe. Scripſerat etiam ex veteribus Diogenes Tarſenſis *epitomen dogmatum moralium*, ad quam prouocat LAERTIVS [ſſ], verum hanc quoque nobis temporis inuidit iniuria. Quae vero ex veterum ſuperſunt memoriis, pauca ſunt, et cauta attentione, nec ſine examine legenda, cum pleraque ab inimicis Epicuri ſint profecta, qui vt faciem philoſophiae moralis Epicureae turpem exhiberent, inuidioſo conſequentiarum argumento doctrinas eius morales corruperunt. Id quod et in Cicerone et in Plutarcho, aliquot ſcriptis in ethicam Epicuri inſurgente [t] poteſt deprehendi [u]. Mirandum itaque

s) l. c.

ſ) LAERT. L. X. ſ. 132. conf. GASSEND. ad h. l. p. 1182. Synt. philoſ. Epic. P. III. p. 415 ſeqq.

ſſ) Lib. X. ſ. 118 qui etiam electas eius ſcholas aliquoties citat. conf. IONS. de Script. hiſt. phil. L. IV. p. 333. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 820.

t) Libris duobus aduerſus Coloten Epicureum, quod non ſuauiter liceat viuere ſecundum Epicurum, et, contra illud Epicuri: latenter eſſe viuendum.

u) Conf. GASSEND. vit. Epicuri L. III. c. 6. 7 p. 96 ſeqq.

itaque non eſt, diuerſiſſima quoque eſſe recentiorum de Epicuri philoſophia morali iudicia. Quidam enim aduerſariorum Epicuri teſtimoniis fidem incautius tribuentes, de Epicuro tanquam foedae voluptatis magiſtro iudicantes, eius ethicam inter impietatis ſeminaria retulerunt; quo in ſtadio nemo magis impigre cucurrit, maiorique vel ardore vel eloquentia moralem Epicuri philoſophiam reprehendit, quam SAMVEL PARCKERVS [x], quem in eo fuiſſe nimium candidus lector ex dicendis facili labore intelliget. Alii vero, cum innocentiora viderent Epicuri dogmata, eorum cauſam tueri non erubuerunt, quorum nomina poſt P. BAYLIVM [y] exhibet cel. HEVMANNVS [z]. Inter hos princeps iterum locus debetur PETRO GASSENDO, qui non veterum tantum loca fere omnia, quae huc pertinent, diligenter congeſſit, ſed et ordini ſyſtematico reſtituit, natiuamque ethicae Epicureae faciem detexit. Hunc ſecutus eſt auctor *philoſophiae moralis Epicuri*, quam cum annexis animaduerſionibus ſuis iterata vice edidit IACOBVS RONDELLVS, quemque L. B. DES COVTVRES fuiſſe conſtat [a]. In hoc enim libro ea potiſſimum, quae Diogenes Laërtius de hac philoſophiae Epicureae parte nobis conſeruauit, commoda paraphraſi illuſtrantur, conſiderationes et exempla ſubiiciuntur, rationes ſaepe meliores adiiciuntur. Nos coeptum decurſuri ſtadium eodem, quo ingreſſi ſumus, tramite pergemus, et Gaſſendum quidem optimum et accuratum ſequimur ducem, ſine partis tamen ſtudio ad ipſa veterum teſtimonia et nexum ſyſtematis, quod Epicuro placuit, attendentes.

§. XV. Summa vero praeceptorum ad mores pertinentium in hortis Epicuri haec eſt: *Placita Epicuri ethica.*

I. Finis vitae, tacito omnium conſenſu, felicitas eſt, aberrant vero plurimi, vel veram felicitatem ſibi non praeſtituentes, vel mediis, quibus oportet, non vſi.

II. Philoſophandum vero eſt de felicitate quamprimum, neque in craſtinum differendum, quoniam hodie quoque beate viuere intereſt, et hoc mali habet ſtultitia, quod ſemper viuere incipit, deſtinatue incipere, et nunquam tamen interim viuit [b].

III. Felicitas finis hominis eſt, ſiue extremum, ac ſummum bonorum, quod ipſa felicitas tale bonum ſit, ad quod referre omnia oporteat, ipſum autem nusquam [c].

IV. Felicitas bifariam diuiditur: Vna ſuprema eſt, quae in Deo eſt, intenſionis et remiſſionis incapax; altera ſubalterna et humana, in quam cadere adiectio et detractio voluptatum poteſt [d].

V.

x) l. c. p. 41 ſeqq.
y) l. c. not. M. p 320.
z) Act. philoſ. Vol. II. p. 645 ſeqq.
a) Morale d'Epicure auec des reflexions Paris 1685. la Haye 1686. 12. conf. Acta erud. 1686. p. 483. ſeqq.
b) LAERT. L. X. ſ. 122. STOB. Serm. LXXVIII. p. 281. qui PLVTARCHVM quod non ſuau. viu. ſec. Epic. excerpſit. Similia monuere Stoici, quorum effata vide apud ANTONIN: L. II. c. 3. 4. SENEC. ep. 19. 68. 76. de vitae breu. c. 9. EPICT. enchir. c. 29. Aliorum philoſophorum loca affert GATAKERVS ad l. c. Antonini.
c) CICERO de fin. L. I. c. 10. vbi Epicuream doctrinam exponit, ad quem ob eam cauſam ſaepius recurremus.
d) LAERT. L. X. ſ. 121.

V. Prior concipitur, quaſi quidam ſtatus, quo nullus poſſit melior, ſuauior, deſideratior excogitari, in quo nihil ſit mali quod timeas, nihil boni quod non habeas; nihil, quod agere libeat, et non liceat, qui denique conſtantior ſit, quam amitti vnquam poſſit. Hunc ſtatum ſolis Diis competere, indoles et natura eorum euincit. Oppoſuit hoc ſine dubio Epicurus Stoicis, qui eiusmodi felicitatem ſapienti ſuo perfecto tribuebant, licet non negarent, non poſſe hominem ad eam adſpirare. Quam metereologiam relinquens Epicurus, Deo tribuit, quae ei conueniunt, homini, quae ab homine attingi poſſunt.

VI. Poſterior felicitas eſt ſtatus ille, in quo, quantum licet, quam optime eſt, ſeu in quo bonorum neceſſariorum quamplurimum, malorum quam minimum adſit, atque adeo in quo traducere vitam ſuauiter, tranquille, permanenter detur.

VII. Poteſt itaque ſapiens beatae vitae particeps eſſe, tametſi vnius alteriusue boni vſu ſenſuque e. g. oculorum, aurium &c. careat [e]; quoniam et adhuc perſeuerabit in quam multis, licebit, bonis, et iis malis priuabitur, ſi non corporis, ſaltem animi, quibus alioquin poſſet priuari. Ratio haec eſt, cur Epicurus ſapientem, tametſi dire torquebitur, tamen felicem eſſe poſſe dixerit [f], id quod Stoici quoque aſſerebant, ſed alio longe ſenſu et felicitatis notione. Hi enim eo indolentiae ſapientem peruenire debere contendebant, vt nec ſentiat dolorem, nec in felicitate eum ponere deſinat, quod quam abſurdum ſit, quilibet etiam non monitus intelligit. Aliter Epicurus, qui dolorem, qualis reuera eſt, agnoſcens, nec lachrymas nec queſtus ſapientis dolentis improbauit, ad maiorem tamen bonorum plurium et praeſtantiorum poſſeſſionem reſpiciens, tranquillitatem mentis ac indolentiam iſtis reſtitui et confirmari poſſe putauit [g]. Cauillatio itaque CICERONIS [h] eſt, ſenſum verborum Epicuri, vt ſolet, peruertentis: *Phalaridis taurum et roſas pro eodem habere Epicurum, et ſapientem proinde dum in illo tauro peruretur exclamaturum, quam ſuaue eſt! quam hoc non curo! quam pro nihilo habeo!* Haec enim Stoica ſunt, SENECAE [i] quoque ideo vſurpata, non Epicurea.

VIII. Sine dolore viuere, cum ſuaue ſeu volupe ſit, et ſuaue quoque ſeu volupe, bonis frui, ipſisque recreari, conſtat inde, felicitatem non poſſe ſine vtraque hac, aut altera ſaltem ſuauitate voluptateque intelligi. Probe hoc obſeruandum eſt, ob magnum notionis voluptatis abuſum, quem Cyrenaicorum doctrina et luxuria Graecorum inuexerant; quo factum vt turpitudinis ſignificationem vox innocentiſſima connotaret. Epicurus itaque ad natiuum eius ſenſum reſpiciens, id quod hominem reuera felicem facit malisque carentem bonisque affluentem, ad hanc voluptatem requirebat.

IX. Voluptas ex natura ſua quid bonum, vti dolor oppoſitus quodpiam eſt natura ſua malum.

X.

e) ibid. ſ. 118. 119. f) ibid. ſ. 118. STOLLE Hiſt. phil. mor. gent. §. CXI. p. 187.
g) Conf. DES COVTVRES l. c. p. 21 ſeqq. h) Tuſc. Qq. L. II. c. 7. i) Ep. 66.

X. Sane vero, cum illud ſit bonum, quod iuuat, quod placet, quodque adeo amabile eſt, et appetitum allicit; malum illud quod nocet, quod eſt ingratum, quodque idcirca ſui odium et auerſationem excitat; nihil eſt quod magis, quam dolor incommodet, diſpliceat, abhorreatur, refugiatur; vt contra nihil eſt, quod magis, quam voluptas demulceat, magis delectet, magis diligatur expectaturue magis. Adeo proinde, vt voluptas non modo eſſe videatur bonum, ſed ipſa quoque boni ratio, quatenus eſt id, cuius cauſa res aliqua bona eſt, ſeu expetitur; vti et dolor non modo malum, ſed ipſa etiam mali ratio, quatenus eſt id, cuius cauſa res aliqua eſt mala, ſeu refugitur. Ita formalem voluptatis rationem conſideraſſe Epicurum praeter LAERTIVM[k] ipſe CICERO[l] teſtis eſt; nec in eo peccaſſe, intelliget, qui ad naturam hominis moralem attendit, quae nihil diligit appetitue, quod non ſtatum animi quietum et tranquillum promouet, nihil auerſatur et refugit, niſi quod tranquillitatem illam et voluptatem turbat, ex quo ſequitur, voluptatem et dolorem extremum eſſe, quod hominis voluntas reſpicit.

XI. Tametſi interdum voluptatem refugiamus, non ipſa tamen eſt voluptas quam refugimus, ſed quem forte habet adnexum dolorem: vti et, ſi dolorem aliquando proſequamur, non ipſe eſt dolor, quem proſequimur, ſed quam voluptatem forte habet adiunctam. Scilicet voluptatem interdum aſpernamur, quia conſequuntur magni dolores eos, qui ratione voluptate frui neſciunt. Fundamentum haec aſſertio eſt criterii moralis ab Epicuro in canonica ſua, in ſenſu voluptatis et doloris poſiti. Multis haec illuſtrat CICERO[m].

XII. Tametſi vero, omnem voluptatem eſſe quid boni exiſtimandum eſt, et omnem dolorem quid malum; non aſſerendum tamen eſt, oportere nos ſemper aut proſequi illam, aut fugere hunc; ſed eſſe in illis, dicendum eſt, ſicut qualitatis, ita quantitatis habendam rationem. Nempe praeſtare, vt dolores ſuſtineamus aliquos, quo voluptatibus potiamur vberioribus; ac expedire, vt abſtineamus ab aliquibus voluptatibus, ne ſubinde dolores difficiliores perferamus[n].

XIII. Vniuerſe videtur voluptas eſſe, vt principium ita finis beatae vitae, quandoque eam eſſe bonum primum et noſtrae omnisque animalis naturae congenitum deprehendimus, ipſaque eſt, a qua electionem fugamque omnem auſpicamur, in quam tandem deſinimus[o].

XIV. Quod vero voluptas ſit primum congenitumque bonum, ex eo demonſtratur, quod omne animal ſimul ac natum ſit voluptatem appetat eaque gaudeat, vt ſummo bono, dolorem aſpernetur vt ſummum malum, eumque a ſe repellat[p].

XV. Nulla itaque ratione opus eſt, vel diſputatione, quamobrem voluptas

k) l. c. ſ. 129. 130.
l) Tuſc. Qq. L. III. c. 17. L. V. c. 33.
m) De fin. L. I. c. 10.
n) ibid. LAERT. L. X. ſ. 137.
o) IDEM ſ. 128. 129.
p) ibid. ſ. 137. CIC. l. c. c. 9.

luptas expetenda, fugiendusue ſit dolor, conſtat ſcilicet hoc ſentiri. Voluptas enim ſola expetendorum extremum, ſiue bonorum finis eſt, ob quam cetera ſic expetimus, vt ipſa non ob aliud, ſed ſuimet cauſa ſolum expetatur. Prolixe in hac Epicuri doctrina exponenda et roboranda verſatur Cicero, *primo*, quem *de finibus bonorum et malorum* conſcripſit *libro*, quibus vtrum in ſequentibus libris meliora vel valida ſatis ex Stoicorum et Scepticorum pharetris tela oppoſuerit, lectori attente Ciceronem expendenti iudicandum relinquimus. Nos hic quidem loci, vbi ex inſtituto de hominis felicitate non philoſophamur, quam conueniens ſit Epicureum dogma naturae humanae, in bono acquiſito et poſſeſſo tranquillitatem mentis atque voluptatem quaerenti, prolixe non diſſeremus, adiiciendum tamen hoc eſt, pleroſque philoſophos in alia omnia de finibus bonorum et malorum abeuntes non tam re ipſa, quam verbis ab Epicuro diſſenſiſſe. Plerique enim philoſophi, de ſumma hominis felicitate diſputantes, de cauſa tranquillitatis voluptatiſue animi humani ſolliciti, quo potiſſimum obiecto, quoue parario illa queat acquiri, diſſeruerunt: Aliter Epicurus, qui cum felicitatem ipſam finem philoſophiae ſibi conſtituiſſet, ad formalem rationem eius, quatenus in animo hominis eſt, reſpexit, illis vero bonis, quae alii commendabant, conſequi illam felicitatem hominem poſſe minime negauit. E. g. cum Stoici dicerent, virtutem per ſe facere beatam vitam, adeo id non negabat Epicurus, vt potius ſine virtute voluptatem acquiri non poſſe ſtatueret [q]: ſed ad rationem reſpiciebat, qua mouetur animus, vt virtuti ſtudeat, quam voluptatem ſiue tranquillitatem animi ex virtutis poſſeſſione ortam eſſe, recte et naturae humanae voluntatis conuenienter dixit, exemploque medicinae illuſtrauit, quae non alio fine appetitur, quam propter ſanitatem. Id quod nec ipſe Parckervs [r], tantopere non Epicuro tantum, ſed ipſi quoque Gaſſendo indignatus, negare potuit, ſemper voluntatem hominis in appetendo bono, quatenus ad ſe ſuamque vtilitatem et voluptatem reſpicit, ita verſari, omneſque philoſophorum ſectas in eo conſentire; quibus frigide opponit Epicurum voluptatem in ſolo corpore quaeſiuiſſe, quod quam falſum ſit, et a vera Epicuri doctrina alienum, infra patebit, vbi ad rationes Parckeri reſpondendi dabitur occaſio [s]. Ex quibus merito concludimus, totam philoſophorum Graecorum de finibus bonorum et malorum diſputationem ad logomachiam eſſe referendam. Noſter hic eſt acutiſſimus Werenfelsivs [t].

XVI. Duo quaedam ſunt voluptatum genera; nam alia ſpectari poteſt, tanquam in ſtatu, ſeu quiete, adeo, vt nihil aliud ſit, quam placabilitas, ſedatio et vacuitas, immunitasue a perturbatione, ac dolore: alia vero tanquam in motu, adeo vt conſiſtat in ſuaui motione, veluti laetitia, hilaritate et quacunque ſenſus iucunde et quadam quaſi cum dulcedine et titillatione mouetur [u].

XVII.

q) Laert. L. X. ſ. 132. r) l. c. ſect. XXII. p. 57. t) De logomach. erud. c. 4. opp. p. 504.
s) Conf. Bayle Dict. l. c. not. H. p. 368. u) Laert. L. X. ſ. 136.

XVII. Voluptas igitur, in qua consistit felicitas, siue finis beatae vitae, est voluptas prior, hoc est stans, adeoque non alia, quam indolentia corporis et tranquillitas mentis [x]. Accurate ad hanc voluptatis distinctionem, τὴν κατὰ κίνησιν καὶ καταστηματικὴν attendendum est, sine qua nec mens Epicuri satis potest intelligi, nec distingui a secta Cyrenaicorum, quam et ipsam voluptatem finem constituisse supra ostendimus. Ast hi mouentem intelligebant, Epicurus stantem, id est titillationem illi sensuum animique motum iucundum quaerebant, hic indolentiam corporis et quietum animi statum praefigebat. Non reiecit quidem Epicurus voluptatem mouentem, sed inter causas efficientes stantis numerauit, nec aliter recepit, nisi quatenus et indolentiam corporis et mentis promoueret tranquillitatem: quod longe aliter recepere Cyrenaici. Potiorem etiam tranquillitatis animi, quam corporis indolentiae rationem habendam esse Epicurus praecepit; contrarium asseruerunt Cyrenaici [y]. Ex quibus patet, magnam a veteribus et recentioribus passam esse Epicurum iniuriam, cum Cyrenaica ei doctrina non sine contumelia affricaretur [z].

XVIII. Quocirca et cum vniuerse voluptas finis vitae beatae dicatur, non intelliguntur eae voluptates, quae sunt virorum luxu diffluentium, aut aliorum etiam, quatenus spectantur in ipsa motione, actioneque fruendi, qua nimirum sensus iucunde afficiuntur; sed illud duntaxat, non dolere corpore, et animo non perturbari. Magna hoc constantia de se praedicauit Epicurus [a], indignatus iis, qui aut veram ipsius opinionem ignorantes, aut ab ipso dissentientes, aut alioquin aduersus illum male affecti, aliter interpretabantur. Fuere vero horum plurimi, et inter veteres imprimis Cicero et Plutarchus, inter recentiores Gatakerus et Parckerus [b], qui non sine magno feruore contendunt, corporis voluptatem afficientem et mouentem, quidquid ipse in contrarium dicat, primario Epicurum respexisse. Audiendus vero est doctrina illustris Epicuri aduersarius PARCKERVS, vt de ipsa Epicuri sententia eo securius statui queat. Tribus ille potissimum rationibus vtitur speciosis quidem, ast parum firmis. Scilicet non aliam, quam corporis voluptatis rationem potuisse habere Epicurum, cum alia neque sit, neque esse possit, quippe nihil aliud, ex eius mente, sit hominis natura, praeterquam corpus. Quod argumentum, etsi merum paralogismum foueat, primo etiam intuitu ei tam perspicuum videtur, vt acerbe in Gassendum, pro ethica Epicuri dicentem, inuehatur. Alterum ex ratis Epicuri sententiis desumtum est, cuius sententiae sensum ita Latino ore expressit CICERO [c]: *Si ea, quae sunt luxuriosis efficientia voluptatum, liberarent eos Deorum et mortis metu, docerentque qui essent fines cupiditatum, nihil haberem, quod reprehenderem, cum vndique complerentur voluptatibus, nec haberent vlla ex parte aliquid aut dolens, aut aegrum, id est, aut*

 malum.

x) ibid.
y) Pluribus hoc docet LAERT. l. c.
z) Conf. GASSENDVS et MENAG. ad l. c. Laërt. PASCH. introd. in rem liter. mor. veter. c. 7. p. 693.
a) LAERT. l. X. f. 131.
b) Loca eorum supra indicauimus.
c) l. c.

malum. Tertium Torquati loco apud CICERONEM [d] nititur, fatentis: *quamquam et laetitiam nobis voluptas animi et molestiam dolor afferat, eorum tamen vtrumque et ortum esse e corpore, et ad corpus referri.* Quae ita quoque ad reiiciendam distinctionem inter voluptatem motus et stabilitatis adplicat, vt contendat, omnem illam felicitatem in corpus refundi. Quae licet diserto scripserit calamo vir eruditissimus, nec sine specie veri, recte tamen considerata parum causae Epicuri nocent, nec candorem Gassendi, quod ille cupit, suspectum faciunt. Scilicet vir acutus, sed iusto iniquior in Epicurum, et praeiudicio occupatus, non tam ipsum Epicuri systema, quam aduersarios eius, Ciceronem et Plutarchum consuluit, et ab iis, vt erant in torquenda Epicuri doctrina et opinione versipelles, falli se passus est. Quod vt luculenter demonstremus, obseruari I. velimus, abuti corporis notione Parckerum, vt euincat, corporeas voluptates sibi Epicurum praefixisse. Nam tametsi negari nequit, animam ratione substantiae et texturae Epicuro esse corpoream, tribuit tamen ei facultates, qualitatesque eas, quas spirituales alii philosophi vocant, easque actiones animae vindicat, quas animae tanquam spiritui reliqui afferunt. Id quod vero ad saluandam Epicuri causam sufficit: in hac enim controuersia, vtrum corporis an animi voluptates Epicurus respexerit, corporis vox non eo sensu sumitur, quo is animum resque omnes dixit corporeas, sed eo, quo crassiorem atomorum compagem, animo nostro iunctam corpus vocamus, haeque voluptates corporis sunt, quae sensibus percipiuntur. Nec hic de animae natura in ethica disseruit Epicurus, sed psychologiae suae naturae humanae proprietates vindicando, ita de iis disputauit, vt inter tranquillitatem animi et indolentiam corporis maximum interesse discrimen appareat. Frustra itaque, quae corpori crassiori adscribenda sunt, ad corpus istud animae subtilissimum, quod amare, concupiscere, acquiescere, tranquillum esse potest, adplicantur, sicque turpi paralogismo subiectum quaestionis confunditur. II. Id quoque quam maxime notandum commendamus, habere Epicurum experientiam animique conscientiam testem, tantum nempe esse tamque arctum inter animam et corpus vinculum, vt sensus grati et ingrati in corpore, necessario quoque animam afficiat, ideamque grati vel ingrati adeoque vel tranquillitatem et iucunditatem vel dolorem et molestiam creet, id quod nostra aetate magnus seculi nostri philosophus IOANNES LOCKIVS [e] luculenter demonstrauit. Hoc cum ita se habere nemo neget, quid quaeso peccauit contra veritatem rei et naturam animi, quod voluptatem et dolorem sensumue grati et ingrati, ortum esse e corpore, et ad corpus tendere asseruerit? Necessarium enim hoc est, ad conseruationem systematis, quo homo ex animo et corpore compositus constat: nec aliter potest agere anima, quam vt ea quoque in corpore sibi grata sint, quae tranquillitatem suam ac internam, quam quaerit, ἐυθυμίαν promouent. Nihil in hoc peccat anima, nec quaerit illa voluptatem corporis propter corpus, sed propter se suamque

d) Tusc. Qq. L. III.

e) De intell. hum. L. II. c. 7. p. m. 126.

que tranquillitatem. Quod vt exemplo illustremus, non errat anima, si ex eo, quod edendo, bibendo, dormiendo, naturalis famis, sitis, lassitudinis dolor pellitur, voluptatem capiat, et ex indolentia corporis tranquillitatem suscipiat, cum animae propter arctissimum inter se et corpus vinculum, ratio postulet, vt corpus quoque in sua perfectione seruetur, dolorque omnis absit. Vitium vero, quod tantopere abhorrent Epicuri obtrectatores, haeret in ἀταξίᾳ neglectoque ordine; si nempe vel anima ad corporis mouentem, non ad suam stabilem, voluptatem, tanquam vltimum finem, respiciat, vel eas corporis voluptates anhelet et desideret, quae veram mentis tranquillitatem turbant. Hanc vero ἀταξίαν reiecisse Epicurum, ex eo manifestum est, quod voluptatem sine virtute et honestate acquiri non posse docuit, quo omnibus foedis voluptatibus obuiam iuit. His ex natura foederis inter animum et corpus disputatis clarum est, qua ratione, quae de corporis voluptatibus dixit Epicurus, criminatores, praeeunte Timocrate apostata, euerterint, et opinionem Epicuri adulterauerint. III. Verum quidem est, nullam voluptatem esse in animo, quae non fuerit in corpore, cum iuxta Epicurum motus omnis animae a sensibus capiat originem: ita autem corpus non est subiectum proprium sensationum, sed tantum instrumentum, ipse vero grati ingratiue, siue voluptatis et molestiae sensus in animo est. Quare contra Parckerum inuertendum pro Epicuro argumentum est, et concludendum, omnem proprie voluptatem, quae sentitur, vel percipitur potius, ad animum proprie pertinere, non ad corpus. Ex quibus omnibus iam luce meridiana clarius patere existimamus, Epicurum belluinis voluptatibus frigidam non suffudisse. Nec his ex intimis ethicae Epicureae penetralibus disputatis obstare possunt loca Ciceronis vel Plutarchi, qui nec totam verborum, quae truncata exhibent, seriem ostendunt, vt iudicari queat qua ratione voluptates ibi Epicurus considerauerit, nec ad ipsum Epicurum, nisi suspecta prorsus et fallaci ratione prouocare audent. Ratam vero sententiam, subobscuram et intellectu difficilem se non satis intellexisse, ipse prodit Cicero, praefatus ad Torquatum: *animaduerte igitur, rectene hanc sententiam interpreter.* Sinistre vero interpretatum fuisse, vel malo, vt Epicurum confoderet animo, vel non satis attentum Ciceronem, eleganter vidit et demonstrauit MARCVS MEIBOMIVS *f*, qui rectissime obseruat, oppositam esse hanc sententiam Cyrenaicis, in voluptate corporis finem ponentibus summumque bonum, adeoque hypotheticam esse, et falsitatem hypotheseos Aristippi ostendere. Hic enim eius sensus verus est: *si, quae luxuriosis efficiunt voluptates, eorum animos liberarent metu ex coelestibus, ex morte et dolore oriundo, tum quoque docerent cupiditatum terminos, nec reprehensionem nostram incurrerent: tantum abest, vt luxuriosorum vita reprehendi mereretur, vt quae doceret, quomodo ad tranquillam vitam perueniendum sit, vacuam metu supremorum ac mortis ac dolorum, videlicet cupiditates suas, cumulatissime explendo.* Ex his enim per-

f) Ad l. c. Laërt.

perſpicuum eſt, Epicurum contrariam eius, quam Cicero ei tribuit, opinionis ſententiam defendere, et in Cyrenaicis hoc potiſſimum reprehendere, quod ad tranquillitatem mentis, verosque fines cupiditatum voluptatibus iſtis peruenire nequeant, cum illae vel Deorum metu, vel mortis priuatione, vel dolore illas cupiditates ſequente miſere turbentur; quae tum demum poſſent admitti pro fine, ſi vel animi finem aſſequi, vel metu ex ſublimibus, morte et dolore oriundo, turbari non poſſent. Haec cum non ſint, ideo voluptates corporis foedas finem non eſſe poſſe, contra Cyrenaicam hypotheſin recte euincebat, cum e contrario ei cupiditatibus naturalibus, v. g. fame, ſiti, et his ſimilibus, vbi naturali modo explentur, animus tranquillus reddatur; ex quo neceſſario ſequitur, temperantiam, ſobrietatem, caſtitatem reliquasque virtutes, naturalibus corporis et honeſtis cupiditatibus conuenientes eſſe ſectandas. Quae cum lucem apertiſſimam verae Epicuri de voluptate corporis doctrinae concilient, argumentum ſimul ſunt, quam peruerſa ratione verbis philoſophi vim intulerint Epicuri aduerſarii, et quam iniquum ſit, in hac re ad Metrodori fragmenta, a fratre inimico edita, prouocare, quae genuinam horti ſententiam non explicant.

XIX. Vt noſcatur vero quamobrem haec voluptas ſola ſit finis, obſeruari debet, naturam ad voluptatem aliam primario, et tanquam ad finem non tendere, quam ad ſtabilem, quae ex amotione doloris moleſtiaeque oritur: nam mobilem quidem non habet vt finem, ſed apparet ſolum tanquam medium ad ſtabilem [ff].

XX. Praepoſtere itaque atque inconſiderate agunt homines intemperanter abrepti, qui voluptatem, quae eſt in motu, tanquam finem ſibi praeſtituunt [g].

XXI. Sapientia vero voluptates in ordinem et concinnitatem redigit, docetque non aliam pro beatae vitae fine conſtituendam, quam quae finis ſit ſecundum naturam; duce enim natura, quicquid agimus eo ſpectat, vt neque corpore doleamus, neque animo perturbemur, ac vbi id ſemel aſſecuti ſumus, omnis animi procella ſedetur, ac nihil maius eſt, ad quod reſpectemus.

XXII. Magnitudinis itaque voluptatum terminus, ſeu voluptas ſumma, ipſa eſt doloris amotio, ſeu qui amotionem conſequitur ſtatus. Nam vbicunque voluptas adeſt, quamdiu quidem adeſt, ibi nihil eſt dolens, aut aegrum aut vtrumque ſimul [h].

XXIII. Fit etiam proinde, vt priuatione doloris terminata voluptas ſumma, variari quidem diſtinguique poſſit, augeri autem amplificarique non poſſit: natura enim quousque omnem prorſus dolorem exemerit, voluptatem auget, at ſublato omni dolore non patitur ipſam ſecundum magnitudinem prouehi, ſed admittit ſolum varietates quasdam minime neceſſarias [i].

XXIV. Non eſt itaque inter dolorem et voluptatem medium, doloris enim omnis priuatio voluptas eſt [k].

XXV.

ff) CICERO l. c. c. 9. LAERT. ſ. 137.
g) CICERO l. c. c. 11.
h) LAERT. l. c. ſ. 139.
i) ib.
k) CICERO l. c. c. 11. 17.

XXV. Conſtitutio vero haec indolentiae et tranquillitatis non eſt merus torpor, ſed potius eiusmodi ſtatus, in quo omnes vitae actiones placide ſimul atque iucunde peraguntur. Voluptas enim ſapientis non iners eſt, ſed ea, quam efficit ratio firmam ſibi. Feciſſe hanc Epicuro obiectionem Cyrenaicos, LAERTIVS[l] et CLEMENS ALEXANDRINVS[ll] teſtantur, eſſe eam voluptatem ſtatum dormientis, id quod minus recte Epicuro obiectum eſt. Dormientis enim non eſt ſenſus et acquieſcentia ex indolentia et tranquillitate, ſed vigilantis.

XXVI. Quia vero haec voluptas dolorisque amotio non corporis tantum ſed et animi pax, et bonum eſt, in eo cura noſtra verſari debet, vt vtraque pars, quo completa ſit hominis felicitas, iſta indolentia et tranquillitate fruatur. Non ſecus itaque de felicitate, quam de ſanitate philoſophandum eſt, vt totius hominis ſequatur felicitas: illud ethica praeſtat, hoc medica ars.

XXVII. Huic arti ſalutari corporis indolentia relinquenda eſt, monendum tamen, ad auertendos aut leuiores efficiendos morbos, et plerumque curandos colendam eſſe temperantiam vitamque ſobriam[m].

XXIIX. Quod ſi eos patiendi incubuerit neceſſitas, fortitudo occurrat, tumque perferantur animo conſtanti, tum prae impatientia non exaſperentur, ac vel illud ſolatio ſit, quod futuri ſint, aut magni breues, aut diuturni leues[n].

XXIX. Aduerſus animi morbos medicinam parat philoſophia[o].

XXX. Media vero, quibus vtitur philoſophia, ſunt virtutes, ex quibus prudentia antecellit, ex qua reliquae omnes tamquam ex radice progerminant[p]. Oppoſitum hoc Stoicis eſt, qui virtutem per ſe appetendam eſſe, et felicitatem praeſtare aſſerebant. Hinc in hac parte eis *pugnam eſſe cum Epicureorum delicata et vmbratica turba in conuiuio ſuo philoſophantium*, ait SENECA[q], *apud quos virtus voluptatum miniſtra eſt.* Quod ſi tamen rationes eius examinentur, patebit, vel in meram verborum pugnam totam controuerſiam abire, vel non intellexiſſe Senecam Epicurum: non enim hic de voluptate virtutis contemtrice locutus eſt, quod vult Stoicus, ſed de virtutis filia; et in tota iſta quaeſtione, vtrum virtus ſummi boni cauſa ſit an ipſa ſummum bonum, Epicurus formalem boni rationem, Seneca obiectiuam, et efficientem quoque intelligit, quod ille adeo non negauit, vt voluptatem ſine virtute non eſſe contenderet.

XXXI. Intelligitur vero hoc loco prudentia non ſenſu ſtricto, quae eſt viuendi ars prouida, ſed ratio iſta, qua et prudenter, et iuſte, et honeſte viuimus[r]. Prudentia itaque hic cum ſapientia ſignificatione et poteſtate coincidit.

XXXII.

l) Lib. II. ſ. 89. MENAG. ad h. l.
ll) Strom. L. II.
m) LAERT. L. X. ſ. 132. CICERO l. c. c. 14.
n) LAERT. ſ. 140. CIC. l. c. c. 15. Plures veterum qui hoc κύριον δόγμα Epicuri repetunt, nominat MENAG. ad h. l. GATAKER. ad Antonin. L. VII ſ. 33; STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CX. p. 186.
o) Eleganter hac de re differentem videſis CICERONEM Tuſc. Qq. L. III. c. 3.
p) LAERT. ſ. 132.
q) De benef. L. IV. c. 2.
r) LAERT. l. c.

XXXII. Habet nempe homo facultatem ratiocinandi, ſeu iudicandi, ac vnam rem inferendi ex alia, ſpeciatim autem eam, quae in rebus agendis, ſeu in electionem fugamque cadentibus, iudicat ac ratiocinatur; et praeiudicia pellit, oſtenditque, qua ratione honeſte, ac iuſte, ac iucunde viuatur [s]. Reſpicit vero hac theſi Epicurus potiſſimum ad philoſophiam, qua metus omnis ſublimium, et prouidentia ſuperorum, fatumque, et quae alia mentis tranquillitati obſtare putabat, e mente, tanquam praeiudicia, eiiciuntur.

XXXIII. Virtutes vero, quae ratione duce coli debent, vel nos reſpiciunt vel alios.

XXXIV. Quae nos reſpiciunt, duae ſunt, temperantia et fortitudo.

XXXV. Virtus ad alios reſpiciens homines, eſt iuſtitia.

XXXVI. Iſtis virtutibus quaſi cardinalibus, prudentia, temperantia, fortitudine et iuſtitia, homo vitam nanciſcitur beatam et tranquillam.

XXXVII. Sequitur ex his, virtutes beatae vitae eſſe congenitas, ac fieri non poſſe, vt ab iis vita iucunda ſeparetur [t].

XXXIIX. Et cetera quidem omnia, vt caduca et mortalia ſunt a germana conſtantique virtute ſeparabilia, ſola autem virtus, vt bonum perpetuum, atque immortale inſeparabilis ab ea eſt [u].

XXXIX. Simul ex his intelligitur, eſſe omnes virtutes inter ſe connexas, cum quia cum ipſa principe prudentia ceterae coniunctae ſunt, tum quia omnes cum iucunda vita cohaerent, nec haec ſine illis eſt, et vice verſa [x].

XL. Non itaque ſermonem eſſe manifeſtum eſt de voluptate obſcoena infamique, ſed de ea, quam virtute obtinemus: quae bonum eſt ipſa virtute ſuperius, cum ſit finis, cui obtinendo ipſa virtus inſeruit [y].

XLI. Prudentia duplex eſt, vniuerſalis et priuata [z].

XLII. Prudentia vniuerſalis eſt, cuius munus eſt vitam regere, et quicquid in vita beata obtingere poteſt, ſic proſpicere, vt ad beatam vitam illud dirigat. Haec non tantum praecauet, ne quid incidat, vnde corpus doleat, ſed potiſſimum etiam moeſtitiam pellit ex animis, nec exhorreſcere metu ſinit, eaque rectrice in tranquillitate viui poteſt, omnium cupiditatum ardore reſtincto. Reuocare huc philoſophiae munus Epicurum ex *epiſtola ad Menoeceum* [a] clarum eſt.

XLIII. Prudentia itaque et ſapientia idem ſunt, nam vtraque cupiditates inanes reſcindit, ad neceſſaria ſe contrahit, modumque finibus naturae conuenienter et beate viuendi praeſcribit [b].

XLIV. Prudentiae priuatae munus eſt, vt quisque genium ſuum norit, et nihil natura repugnante adorſus mature prouideat de ſtatu cui vitae actiones omnes ita accommodet, vt quam fieri poteſt, indolentiſſime et tranquilliſſime viuat.

XLV. Genium vero ſuum quisque prius noſcat, ſeſeque conſulat ipſum, neceſſe

s) ibid. ſ. 130, 140. Conf. GASSEND. ad Laërt. l. c. p 1593. vbi etiam de libero arbitrio, ex mente Epicuri agit.
t) Citati.
u) ib. ſ. 138. CIC. l. c. c. 15.
x) ib. ſ. 132. GASSEND. ad Laërt. p. 1433.
y) ib. ſ. 131.
z) CIC. de fin. L. I. c. 12 ſqq.
a) LAERT. ſ. 133.
b) CIC. l. c.

necesse est, vt sui destinationem ad certum vitae genus, quatenus ad id se idoneum compererit, faciat, in quo, quantum licet, sine dolore et tranquille viuere liceat. Vt vero is status, qui deligitur, securior sit et tranquillior, eligendus mediocris est, qui neque valde emineat, neque valde abiectus sit [c].

XLVI. Si ita quis se comparatum nouerit, vt viuere coelebs sine angore non queat, possitque non valde angi et turbari inter sollicitudines et molestias coniugii, eo casu ducere vxorem et suscipere liberos, quibus paterna consulatur prudentia, licet. At nisi talem quis se nouerit, abstineat necesse est a coniugio, quod tanto ipsi erit ad beatam vitam et tranquillitatem impedimento [d].

XLVII. Quia vero hoc tantum praesumendum est, fore in matrimonio curas non magnas, ideo praeceps est aleam ancipitem vltro subire, nisi necessitas et vitae circumstantiae aliud exigant: tum vero et vxor, et liberi ita curandi, vt partim natura praescribit, nostrorum amorem curamque instillans, partim ipsa sapientia monet, nempe ita instituendi, vt et ipsi sapientia felices, id est dolore vacui et tranquillo animo euadant. Eadem cura familiae impendenda est [e].

XLVIII. Si qui sint natura ambitiosi, appetentesque gloriae, actuosi aliunde, et publicis rebus gerendis idonei, ac insuper ii, quibus aut nascendi conditio, aut sors, aut occasio ianuam facilem ad publicae rei administrationem aperiat, possunt ii non quietem sectari, sed publicae rei gerendae se accommodare, suaeque naturae obsequi: scilicet cum sint ita comparati, vt ex vita otiosa perturbationem et molestiam, dum, quod concupiscunt, non assequuntur, trahant.

XLIX. Qui vero natura otium amant, et ambitionem represserunt, aut, quid sit rei, experti ex procellis et tempestatibus emerserunt, aut aliorum exemplis cauti facti sunt; illi otium sibi reputabunt longe praestabilius, neque esse congruum, vt illud cum vita actuosa commutent: nisi quod forte interueniat ex parte reipublicae, quod eorum industriam deposcat: vnde concludendum est, sapientem non esse ad rempublicam, nisi quid interuenerit, accessurum. Recte ita sensum verborum Epicuri apud LAERTIVM [f], τὸν σοφὸν ὐδε πολιτεύεσθαι ὐδὲ τυραννεύσειν, GASSENDVM [g] descripsisse facile intelliget, qui vel scopum expendet Epicuri, cuncta ad tranquillam vitam referentis, vel naturam rerumpublicarum, praecipue Graecarum, considerabit, memor tamen, plerosque viros summos, praecipue inter Romanos, qui rempublicam administrarunt, maximaque gloria effulserunt, sectae fuisse addictos Epicureae. Scilicet opponebat hoc, vt multa alia, Epicurus Stoicis, qui hunc viri sapientis animum, hoc officium esse contendebant, vt rempublicam capesseret, nisi quid intercesserit, vt SENECA [h] docet. Nempe illis

c) Conf. GASSEND. ad LAERT. L. X. p. 1446.
d) LAERT. L. X. §. 119. conf. STOLLIVS Hist. philos. mor. gentil. §. III. p. 188. et quos laudat.
e) ib.
f) §. 119.
g) l. c. p. 1463.
h) De vit. beata c. 30.

illis eum instructum mediis credebant, quibus solus rempublicam iuuare aptus sit: hinc otium tum demum sapienti sectandum esse censebant, vbi frustra sapientiae adhibentur auxilia, tantaque est reipublicae corruptio, vt sapientiae medicinam non admittat. Contrarium suadebat Epicurus, non tam ad publica emolumenta, quam propriam tranquillitatem, qua omnia metiebatur, intentus. Hic suadebat otium, vbi naturalis illa animi quies et securitas minus turbatur; eos vero qui naturali ambitionis impetu sine publicis muneribus quieti esse ac tranquilli non possunt, rempublicam capessere, vel si ita eius sint circumstantiae, vt tranquillitati publicae intersit, patriae adesse, illi subuenire iubebat, cum priuata animi pax sine publica constare vix queat. In reliquis circumstantiis inculcabat illud λάθε βιώσας, quod frater eius Neocles, cui haec sententia tribuitur, ab Epicuro didicit. Strenue contra hoc axioma philosophiae moralis Epicuri pugnat PLVTARCHVS[i], philosophum proprio exemplo iugulaturus, qui tot artes, tot labores impenderit, ne lateret, sed gloria inter reliquos philosophos emineret, iisque antecelleret. Quibus liceret quidem opponere SENECAM[k], *Epicurum latenter vixisse* testantem, *nec gloriam appetiisse, sed tamen sponte postea emicuisse* asserentem; sed concedamus tamen, quod praefracte negandum non esse putamus, non vacuum fuisse Epicurum ab inclarescendi desiderio, nihil tamen inde lucratur Plutarchus, more suo Epicuri verba inuidiae conflandae causa torquens. Non enim hoc voluit Epicurus, vt otiosus et ignauus delitescat vir sapiens, sed τὸ τυραννεύειν, id est dominatus appetitionem reiecit, et vitatis titulis et honoribus intra literarii et philosophici otium tranquillitatem sectari, simul autem amicis se iucundum, vtilemque praestare eum iubebat[l], qua ratione doctrina et eruditione potuit excellere Epicurus, qui tamen in hortis delituit suis, nec procerum subsellia concupiuit. Ex quibus patet, non absolute, sed ad certam sententiam restricto haec dixisse sensu, otiumque imprimis commendasse philosophicum: in quo id paucis dixit, quod multis commendauit SENECA[m] Stoicus.

L. Temperantiae munus est, animum cupientem reprimere, eumque ita regere, vt sequatur rationem in appetendis vel fugiendis rebus iis, quibus tranquillitas paratur et indolentia[n].

LI. Temperantia itaque non expetitur ipsa propter se, sed quia voluptatem parit, hoc est, animis pacem afferit, et eos quasi concordia quadam placat et lenit[o].

LII. Plerique autem, debilitate obiecta voluptatis specie tradunt se libidinibus constringendos, nec quid prouenturum sit prouident, obeamque causam propter voluptatem et paruam et non necessariam, et quae vel aliter pararetur, et qua etiam carere possemus sine dolore, tum in morbos graues, tum

i) Pec. differt. T. II. p. 115 seqq.
k) Epist. 79.
l) LAERT. f. 118.
m) De vita beata passim, Hinc diiudicanda quae habet cl. STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CXI. pag. 190.
n) CICERO de fin. L. I. c. 19.
o) ibid.

tum in damna, tum in dedecus incurrunt, ſaepe etiam legum iudiciorumque poenis obligantur.

LIII. Qui autem ita frui volunt voluptatibus, vt nulli propterea dolores conſequantur, et qui ſuum iudicium retinent, ne voluptate victi faciant id, quod ſentiunt, non eſſe faciendum, hi voluptatem maximam adipiſcuntur praetermittenda voluptate. Iidem etiam dolorem ſaepe perpetiuntur; ne ſi id non faciant, incidant in maiorem [p].

LIV. Porro quia cupiditatum, circa quas verſatur temperantia, aliae naturales, aliae inanes ſunt, et ex naturalibus aliae neceſſariae, aliae non neceſſariae, ex his vero aliae pertinent ad vitam ſimpliciter, quale eſt cibi potusque, aliae ad ipſam felicitatem, qualis indolentiae, et tranquillitatis: ſequitur inde tria eſſe genera cupiditatum: alias nempe eſſe naturales et neceſſarias, alias naturales, ſed non neceſſarias, alias neque naturales neque neceſſarias, ſed inanes, et ex opinione varia prognatas: temperantiae itaque munus eſt proſpicere, ne neceſſariae ſint cum ſtudio vehementi, quod ex opinione eſt, adeoque fiant inanes, damnumque inferant, nec amplius eas admittere et explere, quam quousque, niſi expleantur, dolorem in corpore creant, noxamque deducunt, id quod paucis fieri poteſt [q]. Reſpiciunt haec potiſſimum cupiditates naturales, e. g. famem, ſitimque, dolore, quem corpori creant, hominem impellentes, vt illis faciat ſatis. Has naturales quidem cupiditates explendas eſſe Epicurus praecepit, ſed eo vsque tantum, quoad naturalis ille ſedatus dolor fuerit, hunc temperantiam terminum iis ponere. Reliqua quae modum, et menſuram explendi cupiditates reſpiciunt, ex non neceſſariis eſſe cenſet, cum ad iſtam indolentiam non magis, quam illae, conferant, e. g. fames non magis lautis cibis pellatur, quam duro pane: Quae autem nec neceſſariae ſint, nec naturales, eas eſſe eiiciendas, ſtatuit, quia iſtis naturalibus cupiditatibus ex rationis praeſcripto ſatisfacere nequeant, ſed dolorem potius corporis animique turbas excitent, quales ſunt incontinentia, temulentia et his ſimilia. Temperantia itaque primum cupiditatum genus ex rationis praeſcripto regit, alteri modum ponit, tertium euitat. Ita quidem ratae ſententiae Epicuri, quae a CICERONE [r] aliis quoque exemplis illuſtrantur. His ſi metimur Epicurum, aequo inde iudici manifeſtum eſt, falſas eſſe, quae Epicuro, tanquam corporis voluptatum patrono, obiiciuntur accuſationes.

LV. Temperantia, gulae oppoſita, ſobrietas eſt, libidini continentia, irae cupiditatiue vindictae lenitas, ambitioni modeſtia, auaritiae moderatio; ſed et ipſa mediocritas inter ſpem deſperationemque futuri huc pertinet.

LVI. Dici non poteſt, quantum bonum ſit ſobrietas, quae nos ad victum tenuem et ſimplicem, parcumque reducit, docens nos, quam id ſit exiguum, quod natura deſiderat, quamque poſſit rebus parabilibus et tenuibus neceſſitas, qua illa laborat, ſanari. Non quod ſemper vtendum ſit exiguis, verum, vt, cum multa non habemus, paucis vtamur, credentes il-

 los

p) ib. q) CICERO l. c. c. 13. Tuſc. Qq. L. V. c. 33. LAERT. ſ. 149. r) l. c. conf. STOLL. l. c. p. 182.

los magnificentiſſime viuere atque dulciſſime, qui illis minime indigent, intelligentes, id quod naturale eſt, eſſe parabile, quod vero inane et opinione conſtat, id difficulter parari poſſe [s]. Ipſum in hortis ſuis ita vixiſſe, vt epula quidem modeſtiora non reiiceret, paucis tamen et parabilibus facile cibis frueretur et contentus viueret, ex vitae eius hiſtoria, et ipſis Ciceronis et Senecae teſtimoniis ſupra adductis notum eſt.

LVII. Panis ergo cibarius et aqua ſummam voluptatem afferunt, cum egens quis illa in cibum ſumit [t].

LVIII. Itaque ſimplicibus et non magnifice paratis cibis aſſueſcere, et ſalubritatem efficit, et hominem ad neceſſaria vitae miniſteria impigrum reddit, et ſumtuoſas etiam ad epulas per interualla accedentes meliores nos facit, atque aduerſus fortunam parat interritos [u]. Caue tamen haec ita intellexiſſe putes Epicurum, vt voluptatem a voluptate non differre crederet, quod Cyrenaicis quidem placuit, totum vero reiectum ab Epicuro, et de quantitate in voluptate contrarium aſſertum eſt: id quod ex nona *ratarum ſententiarum*, quae admodum obſcura eſt, erudite demonſtrauit MARCVS MEIBOMIVS [x].

LIX. Virtus deinde eximia eſt continentia, ſiue abſtinentia a venereis, quippe quorum vſus nunquam proſit, et praeclare agatur, niſi etiam noceat. Dictum hoc de argumento ſupra [y].

LX. Sapiens itaque amaturus non eſt [z]. Quem vero amorem philoſophus intelligat, ex dictis intelligi poteſt.

LXI. Mulieri quoque non congreſſurus eſt ſapiens, quam leges attingere vetant [a]. Cum enim poena legibus ſancita ſequatur minori iſta voluptate maius damnum dolorque arceſſitur, et tranquillitas animi ac indolentia corporis turbantur.

LXII. Aberit etiam a ſapiente, vt Cynicorum ritu viuat, eaque ſit inuerecundia quam iſti in propatulo oſtentant [b]: viuit enim in ſocietate, non in agris ferorum ritu, adeoque contemtum, conuicia, famaeque et exiſtimationis damna magna tranquillitatis iactura ſentiet [c].

LXIII. Abſtinebit etiam ſapiens muſica et poëtica, quatenus incentiua ſunt libidinis. Parum duabus hiſce diſciplinis tribuiſſe Epicurum, ſupra iam in eius vita docuimus, multisque demonſtrauit GASSENDVS [d], a quo adducta ſi reſpiciantur veterum ea de re teſtimonia, ad oculum patebit, hoc tantum ſenſu, non vero abſolute Epicurum eas reieciſſe. Muſicam enim non ἁπλῶς improbaſſe, ex eo colligi poteſt, quia librum *de muſica* ſcripſit, ex quo tela ſua deſumſiſſe SEXTVM EMPIRICVM [e], contra hanc artem ex Epicureorum mente diſputantem, probabile eſt: quae ſatis euidenter produnt, de abuſu artis Epicurum diſſeruiſſe: recte enim his de ſcientiis ſolum ſapientem praecipere poſſe LAERTIVS [f] teſtatur, non vero, illum plane

eas

s) LAERT. ſ. 130. 131. conf. SENECA ep. 4.
t) ib. u) ibid. x) Ad LAERT. L. X. ſ. 142.
y) ibid. ſ 132. z) ib. ſ. 118.
a) ib. Oppoſitum hoc eſt Cynicis.
b) ibid. ſ. 119. c) ib ſ. 121.
d) De vita Epic. L. VIII. c. 2. p. 200.
e) Adu. mathem. L. VI. ſ 19. conf. GASSENDVS l. c. p. 235.
f) l. c.

eas reiicere: id quod praeter veritatem ei tribuunt veterum plurimi praeter Gaſſendum MENAGIO laudati.

LXIV. Lenitas ſiue manſuetudo, clementiam quoque et miſericordiam comprehendit.

LXV. Non iraſcitur ſapiens; rationis enim praeſidio fretus, acceptam iniuriam habet in rebus fortuitis, matureque agnoſcit, non eſſe in ſua ſitum facultate, vt hominum ceteri ſint iuſti et paſſionibus non abripiantur, vt non ſunt in eius facultate reliqua incommoda, et damna fortuita.

LXVI. In ius quoque vocatus apparebit, ſed non iraſcetur iudici, accuſatori, teſtibus, ſed bona fretus conſcientia, nihil de ſua tranquillitate remittet, et intrepide in iudicio verſabitur [g].

LXVII. Etſi caſtigatio ſeruorum immorigerorum neceſſaria eſt, debet tamen illa animaduerſio fieri ſine ira, vt in ciuitate ſine ira ſceleſti puniuntur [h].

LXVIII. Modeſtiae magnum praeſidium eſt, occulte, id eſt, priuatum viuere; bene enim qui latuit, bene vixit [i].

LXIX. Non ambit itaque vir ſapiens honores ciuiles, ſed modeſte ſe continet, nec palatiorum ambitioſam quaerit ſuperbiam, ſed ſibi viuens ruris amoenitates et ſimplicitatem amat, vt tranquillitati conſulat ſuae [k].

LXX. Statuas tamen vel maiorum, vel ſuis partas meritis non reiiciet, et in porticibus collocabit: minime tamen quaeret ad ambiendam gloriam, vel eas oſtentabit, ſed tranquillum ſeruabit animum, etiamſi non habuerit [l].

LXXI. Sic vero nec de ſepultura magnopere ſollicitus futurus eſt ſapiens, ratus, quod ad ſe corpusue mortuum attinet, interfore parum, quo ſe modo habeat [m].

LXXII. Moderatio illa animi diſpoſitio eſt, qua quis paruo contentus eſt, quaque nullum maius adeſſe homini bonum poteſt [n]

LXXIII. Nititur ea diuitiis naturae, quae nec nimis multae ſunt, nec difficulter parari poſſunt, et animum haud facile turbant, cum inanis et miſera diuitiarum cupiditas ſatiari, eaque mentis tranquillitas effici nequeat [o].

LXXIV. Qui vitae terminos nouit, non ignorat, quam ſit facile parabile id, quod indigentiae dolorem tollat, omnemque vitam perfectam conſtituat. Itaque nihil negotiis opus eſt, quae certamina habent.

LXXV. Subſiſtentem vero finem verſare animo oportet, omnemque euidentiam, ad quam ea, quae opinamur, referimus: alioquin omnia rationem iudicii deſiderabunt, tumultuque plena erunt [p]. Vtraque ex ratis ſententiis Epicuri, quibus innuit, ſi tum ad ea reſpiciatur. quae natura, tanquam fini praeſenti neceſſaria conſtituit, tum ea quae opinione tantum conſtant, e. g. in potu ciboque affluentia et deliciae, euidentia recta cognoſcantur,

g) l. c. Ita enim obſcura Epicuri verba intelligenda eſſe ratio ſyſtematis ethici poſcit.

h) ſ. 113. conf. SENECA ep. 47.

i) Vide dicta n. XLIX.

k) l. c.

l) ib. ſ. 120. 121.

m) ib. ſ. 118.

n) ſ. 130.

o) ſ. 144.

p) ib. ſ. 146. LVCRET. L. V. v. 1428 ſeqq.

tur, facile naturam parabilibus fore contentam; hoc ſi omittatur, falſoque decipiamur praeiudicio, quae noſtra tantum opinione neceſſaria ſunt, re ipſa talia eſſe, nunquam pacem et tranquillitatem fore in animo.

LXXVI. Quod futurum eſt, neque noſtrum eſt, neque omnino non noſtrum, id quod ideo tenendum memoria, ut ne tanquam certo futurum haud dubie ſperemus, neque item prorſus, tanquam minime eventurum deſperemus: vtrumque enim tranquillitate priuat [q].

LXXVII. Sapiens itaque, ne non viuat, metuit, nec enim illi viuendi poteſtas iuncta eſt; neque opinatur, mali aliquid eſſe, non viuere: neque vitae tempus cupit longiſſimum, ſed ſuauiſſimum [r].

LXXVIII. Conſueſcendum autem arbitrari nihil ad nos pertinere mortem [s]; ita enim ne tum quidem voluptate priuamur, quippe prout optimae vitae perfectum adeoque delectabilem nanciſcemur finem, diſcedentes tanquam conuiuae vitae pleni et debito perfuncti eo munere, quo perfuncturi accepimus vitam [t], nec de futuro anxii, quod nihil ad nos, quia nulli amplius ſumus [u].

LXXIX. Fortitudo, aduerſus metum, et quicquid eum incutit, comparata eſt, et aduerſa non timet, dolorem patienter fert, laboremque et moleſtiam non expaueſcit, vt ad veram animi pacem perueniatur.

LXXX. Eſt vero et haec virtus comparata ad voluptatem, quippe nec laborum perfunctio, nec patientia, nec aſſiduitas, nec vigiliae, nec ea ipſa, quae laudatur induſtria, ne fortitudo quidem per ſe ipſa allicit, ſed iſta ſequimur, vt ſine cura metuque viuamus, animumque et corpus, quantum efficere poſſumus, moleſtia liberemus [x].

LXXXI. Quibus rebus intelligitur, nec timiditatem ignauiamque vituperari, nec fortitudinem patientiamque laudari ſuo nomine, ſed illas reiici, quia dolorem pariant, has optari, quia voluptatem conciliant [y]. Oppoſitum hoc Stoicis eſt, in ipſa virtute ſine reſpectu ad animum, felicitatem ponentibus.

LXXXII. Grauiſſimum vero et maximum metum incutere, et perturbationem hominum mentibus ſolet, quod exiſtimantes eſſe quasdam beatas atque immortales naturas, cenſent tamen ineſſe iis contrarias hiſce attributis voluntates, actiones, paſſiones, vid. ſollicitudines, negotia, irae, gratiae, ex quibus, et malis detrimenta maxima, et bonis praeſidia ab ipſis Diis adueniant [z].

LXXXIII. Nititur hic metus inani praeiudicio, Deos humanis affectibus ſimiles fouere perturbationes, vnde miris modis ſe miſerum reddit et infelix humanum genus, praeſertim vbi iras Diis acerbas adiungit, poenasque putat exigi [a].

LXXXIV. Vano vero timore infelices ſe reddere homines, ratio docet,

q) ſ. 127. r) ſ. 126. s) ſ. 125.
t) CICERO de fin. L. I. c. 21.
u) LAERT. l. c. Epicurum vero tali animo mortem adiiſſe, ſupra diximus, licet de eo dubitet PLVT. quod non liceat ſuau. viui ſec. Epic. T. II. p. 191.
x) CICERO l. c. c. 14. 20.
y) ibid.
z) LAERT. ſ. 81. LVCRETIVS L. I. v. 62. quibus reſpondet PLVT. l. c. p. 106.
a) ib. LVCRET. L. V. v. 1193.

cet, qua discimus, Deos securum aeuum agere, naturamque eorum esse a rebus nostris longius remotam seiunctamque, quam vt erga nos aut gratia aut ira tangantur. Cauendum itaque, ne Deum reputantes esse immortale beatumque animal, vt communis notio de Deo suggerit, quicquam ei tribuamus, quod aut ab immortalitate alienum sit, aut a beatitudine abhorrens [b].

LXXXV. Errant itaque homines, qui cum Deos immortales ac beatos dicunt, non tales deinde tuentur, sed aliis adiunctis contradicentibus eosdem negant, vt dum illos dicunt negotium habere, ira vel gratia teneri, quae prae imbecillitate, metu opisque externae indigentia contingunt [c].

LXXXVI Neque vero ita erit, cur quis reputetur impius, quoniam impius reuera est, non is, qui vulgares multitudines Deos tollit, sed is, qui multitudinis opiniones Diis adhibet; non enim germanae praenotiones sunt, sed falsa praeiudicia [d].

LXXXVII. Qua ratione quoque non is pius est, qui prae Deorum metu ad nullum non lapidem, nullam non aram vertitur, sed is qui pacata mente omnia contuens, de Diis vera sentit, ac illos animo, non spe quidem pretioue inductus, sed ob maiestatem eximiam supremamque naturam colens, tuetur respectu eorum venerationem omnimodam, eoque orationis genere vtitur, quo tales suggeruntur de iis cogitationes, quibus nullae venerationi contrariae opiniones nascuntur [e].

LXXXVIII. Alterum, quod hominum mentes teterrimo metu percellit, mors est, contra quem fortitudo animi tranquillitatem tuetur [f].

LXXXIX. Vt igitur hisce nos eximere possimus terroribus, reputandum est, nihil ad nos pertinere mortem. Quicquid enim est siue boni, siue mali, cum sensu est, dissolutio autem est mors, et sine sensu manet, dolor frustra minatur, vbi patiens est e medio sublatum [g].

XC. Neque itaque terrere sapientem potest priuatio et cessatio eorum, quibus viui fruimur, neque ea, quae post mortem fiunt; illorum enim non est tum quidem desiderium, neque horum sensus vel dolor. Non deploranda itaque, quae relinquimus, nec timenda, quae metu vano futurorum nos terrent [h].

XCI. Igitur, quae omnium malorum maxime horrendum existimatur mors, nihil ad nos attinet, quia dum nos sumus, mors non adest, et dum mors adest, nos non sumus: vt adeo neque ad viuos neque ad mortuos pertineat [i].

XCII. Aequum igitur est, vt hac vita mortali fruamur, non quidpiam incerti temporis adiicientes, sed cupiditatem immortalitatis abiicientes; vitaeque tempus non quod longissimum, sed quod iucundissimum fructuose captandum [k].

XCIII.

b) LAERT. §. 123. c) §. 77. d) ib. e) ib. LVCRET. L. V. v. 1197 sqq. Merito vero Epicuro, voluptatem finem statuenti obiicitur, quae voluptas, quaeve pax animae, ex eiusmodi veneratione sequatur, cum nihil inueniat animus in Diis, quod ad se referat, cui tranquillitatem ferat acceptam. Amor enim mysticorum purissimus commentum est in schola Epicuri. Ita scilicet prodit Epicurus, quam male systema suum hac in parte cohaereat. f) LAERT. §. 87. g) ibid. §. 124. h) §. 125. i) SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. §. 229. k) LAERT. §. 126. SEXT. l. c. CIC. Tusc. Qq. L. V. c. 30.

XCIII. Quod porro homini aegritudinem creare poteſt, eſt dolor corporis, animique cura, angorque.

XCIV. Cauendum eſt, ne ſapiens quempiam dolorem in corpus acceſſat, niſi aut declinandi grauioris doloris, aut comparandae vberioris voluptatis gratia id fiat [l].

XCV. Porro autem, ſi neceſſitas quaedam aut naturalis conſtitutionis aut factae externae violentiæ dolorem quiſpiam ſentiat, tunc ſapientis eſt, dolorem aequo ferre fortique animo, ac patienter aut ſolutionem aut relaxationem eius expectare. Nam non moratur perpetuo in carne quod dolet; ſed ſummus valdeque intenſus dolor breui deſinit. Aut enim ſoluitur, ſuccedentemque habet, niſi omnimodam indolentiam, ſaltem mitigationem magnam; aut ſoluit, ſicque finitur morte, cum, quod ab eo doleat, nihil ſit. Qui dolor vero moram trahit, diuque in corpore perdurat, is ſane et remiſſior eſt, et non multum eſt tempus absque aliqua in corpore voluptate [ll].

XCVI. Hinc intelligi poteſt, cur dictum ſit, ſapientem, tametſi torqueatur, poſſe nihilominus eſſe beatum: quoniam et quam neceſſitatem frangere non poteſt, patientia emollit, et quantum poteſt, animum ſuum a dolente corpore abducit cumque ipſo amplius, quam cum fragili querulaque parte verſatur, et praeterita fortiter facta cogitat, recreatque ſe in bonis praeteritis [m].

XCVII. Aegritudo, quae animo concipitur, oritur ob ea quae reputantur mala externa, quibusque oppoſita bona maxime concupiſcimus.

XCVIII. Aegritudo non eſt ex natura, ſed opinione mali, quia credimus, nos eſſe in malis, ſiue illa prouiſa et expectata ſint, ſiue interuenerint [n].

XCIX. Exinde hoc conſtat, iſta quae nos angunt, non eſſe nobis re ipſa mala, quia extra nos ſunt, neque per ſe ipſa attingunt, ſed opinione tantum noſtra in nobis mala fiunt, nempe ſi animi ab iis patiamur tranquillitatem perturbari [o].

C. Comparat igitur ſe ſapiens aduerſus fortunam, ſiue externa, quae opinamur, bona, quorum iactura animo aegritudinem parit, iſta non magis ſua, quam aliena habendo, et ita ſibi prouidet, vt, ſi contingat, eorum iacturam facere, moerore ſe non conficiat, ſed aequo animo ferat, id a fortuna repeti quod erat commodatum [p].

CI. Iuſtitia homini in ſocietate degenti conuenit, et communis, quo conſtat, ſocietatis nexus eſt.

CII. Neque haec vero virtus, vt reliquæ, a voluptate diuelli poteſt, nam non modo nunquam nocet cuipiam, ſed contra ſemper alit aliquid, tum vi ſuâ atque natura, quod tranquillet animos, tum ſpe, nihil earum rerum defuturum, quas natura non deprauata deſideret, animus vero iniuſtitia turbulentus non fiat [q].

CIII.

l) LAERT. ſ. 129. ll) ib. ſ. 140. m) ib. ſ. 118.

n) CICERO Tuſc. Qq. L. III. vbi prolixe de hac aegritudine animi differit.

o) Malum enim nihil eſt in ethica Epicuri niſi quod tranquillitatem pacemque hominis turbat, bonum quod confert.

p) LAERT. ſ. 120.

q) CICERO de fin. L. I.

CIII. Et quia ex improbis factis ad minuendas vitae molestias accessio fere nulla fieri potest, cum ingens fiat ad augendas ex conscientia factorum, tum poena legum, odioque ciuium; itaque inuitat ratio vera bene sanos ad iustitiam, aequitatem, fidem, quibus animi promouetur tranquillitas [r].

CIV. Ius, siue iustum naturale nihil aliud est, quam tessera (σύμβολον) vtilitatis, vt homines ad inuicem, neque laedant, neque laedantur, atque adeo natura duce secure degant, quod natura appetit [s].

CV. Vt vero iustum quidpiam sit, seu iure seruetur, duo exiguntur: vnum, vt vtile sit, seu ad communem vtilitatem, hoc est, securitatem spectet; alterum, vt sit ex communis societatis consensu praescriptum. Neque enim quidquam iustum per se esset, nisi societas communi consensu pactoue inito, consuesceret seruandum [t].

CVI. Quae animantes foedere iungi non poterant, vt neque laedant inuicem, neque laedantur, erga eas nec ius vllum, nec iniuria est. Eadem est in gentibus ratio, quae aut nequeunt, aut nolunt ita foederari, vt neque laedant inuicem, neque laedantur [u].

CVII. Ad hanc ineundam consensionem atque foedus mutuum compulit homines necessitas, et rixae atque oppressiones imbecillium a potentioribus factae, quibus homines edocti sunt, se non posse tuto commodeque degere, nisi pacta inirent, de non laedendo inuicem [x].

CVIII. Iniuria per se malum non est, verum ob suspicionis metum, quod latere nequeat eos, qui huiusmodi sunt iustitiae constituti vindices, quam tranquillitate priuat [y].

CIX. Non credat is, qui clam aliquid facit, contra id, quod inter se constituerunt homines, ne laedant inuicem, nec laedantur, latere posse, etsi millies praesenti tempore lateat, ad finem vitae tamen incertum est, an latere possit [z].

CX. Communiter quidem omnibus ius vnum est, (vtilitatis enim quid confert in mutua societate) priuatim tamen ob regionis genium, aliasque ob causas non omnibus idem consequitur ius esse [a].

CXI. Quod testimonio firmatur, vt quod expediat in vsibus mutuae societatis, ex iis quae iusta existimata sunt, illud iusti locum obtinet, siue idem fiat omnibus, siue non fiat [b].

CXII. Si quid lege sanciatur, nec eueniat, vt mutuae communioni vtilitatem afferat, non amplius iusti naturam illud habet [c].

CXIII. Quod si aliter eueniat, quod e iusto vtilitatem promittebat, sed per aliquod tempus anticipatae notioni responderat; nihilominus eo tempore, quando vtilitatem ferebat, iustum id erat [d].

CXIV.

r) ib. s) LAERT. §. 150. t) ibid.
u) ib. x) LVCRET. l. c.
y) LAERT. §. 151.
z) ib. Quid si vero tanto somno oppressa sit conscientia, vt morsum non sentiat, metumque, iri in iustitiam proditum? tum enim manet tranquillitas, cum prouidentia non detur. Ex quibus manifestum est, non cohaerere ethicam Epicuri tanto fulcro priuatam.
a) ib. b) ib. §. 152. c) ib. d) ib.

CXIV. Vbi nulla circumſtantiarum nouitate incidente ea, quae iuſta putantur in ipſis operibus, non concordant cum anticipata notione, non ſunt iuſta; vbi vero rerum nouitate incidente non amplius ſunt vtilia poſita iura, non erunt quoque amplius iuſta [e]. Summa haec eſt iuris naturalis, qualem ipſe Epicurus in ratis delineauit ſententiis, quas ipſius verbis expoſuimus, paraphraſin elegantem et illuſtrationem quoque deſiderantem lectorem ad GASSENDVM [f] ablegantes. Ex ea vero manifeſtum eſt, ius omne Epicurum ex ſola hominum vtilitate pacto firmata deriuaſſe, id quod vera iuris naturalis principia conuellere, in confeſſo eſt. Nec pro excuſando Epicuro valent, quae GASSENDVS [g] et poſt eum RAPPOLDVS [h] monent, vtilitatem in natura eum fundaſſe; id enim contra principia Epicuri eſt, quae omne neceſſarium, eſſentiamque omnem et phyſicam et moralem in naturae neceſſitate ſitam, praeter atomos reiiciebant, et fortuito atomorum concurſui omnia tribuendo, fines quoque in vniuerſo intentos reſpuebant. Ita vero nec hominum animi ad certos fines nati, nec eorum actionibus certae leges a natura datae inſitaeque animo, normaque praeſcripta eſt; ſed cum homines, non negante LVCRETIO [i] ferarum ritu vagarentur, viderentque commodis et ſecuritati ſuae ſine legibus caueri non poſſe, in communem iuris ſummam, ex publica vtilitate dimetiendam conſenſere,

Atque ipſa vtilitas iuſti prope mater et aequi eſt [k].

Recte itaque Epicurum inter moralitatis extrinſecae patronos retulerunt et notarunt RAD. CVDWORTHVS [l] et IO. FR. BVDDEVS [m].

CXV. Affines iuſtitiae ſunt virtutes, beneficentiae, miſericordiae, grati animi, pietatis et obſeruantiae.

CXVI. Quemadmodum qui opibus valent, tenentur alios adiutare, vt et ſibi inde voluptatem pariant, et comes, benigni, liberales, munifici audiant; quo vtilitas promouetur, ita gratus animus neceſſarius eſt ad tranquillitatem, niſi velit quis odio probroque eſſe maximo [n].

CXVII. Ex iis, quae ad totius vitae beatitudinem ſapientia comparat, longe maxima eſt amicitiae poſſeſſio [o].

CXVIII. Qui ex rebus, quae extra ipſum ſunt, fiduciam ſibi parare atque conſtituere cupit, is quae fieri poſſunt, amica ſibi efficit: quae vero aliena et inimica ſunt, illis ſe non immiſcet, et exterminat omnia, quae facere non conducit [p].

CXIX. Nouimus certe eueniſſe, vt quibuscunque plenam fiduciam ſecuritatemque parare fas fuit ex ſocietate hominum, pari ſententia affectuque viuentium, ii ſuauiſſimo freti pignore, quam ſuauiſſime inter ſe vixerint, ac pleniſſima inter ſe neceſſitudine iuncti praeoptarint, ſine lamentis, pro illo, qui foret ad mortem deſtinatus, mortem ſubire [q]. CXX.

e) ib. f) Ad LAERT. L. X. p. 1519 ſeqq. Synt. phil. Epic. P. III. c. 24. p. 475 ſeqq.
g) l. c. p. 1526.
h) Ad HORAT. Serm. L. I. ſat. 3. v. 96.
i) Lib. V. v. 1135. k) HORAT. l. c.
l) Diſſ. de aeternis iuſti notion. ad calc. Syſt. int. pag. 23.
m) De Scept. mor. §. 10. 11. Annal. hiſt. phil. p. 219. 242.
n) Conf. GASSEND. l. c. p. 1586.
o) LAERT. ſ. 148. CIC. de fin. L. I. c. 20.
p) ib. ſ. 154.
q) ib. Ita ſenſum obſcurae ſententiae luculenter expreſſit GASSEND. l. c.

CXX. Comparantur itaque amicitiae ob vſus, vtilitatemque; ita tamen, vt progrediente ea, familiaritateque efflorescente, amor ſit etiam, etiamſi ex amicitia nulla ſit vtilitas: tum enim ex ipſo amore capitur voluptas [r]. Oppugnaſſe hoc Stoicos, ex SENECA [s] notum, qui tamen cum Epicuro verbis magis quam re ipſa pugnabant, vt ſupra oſtenſum. Voluptatis enim ex fide et amore oriundae rationem habebat Epicurus, Stoici fidei et amoris ipſius.

CXXI. Quaerere vero amicitiam, eiusque initium facere, ſapientem decet [t].

CXXII. Sapiens etiam, vbi opus erit, mortem pro amico oppetet.

CXXIII. Non tamen comparaturus eſt ſapiens amicum, niſi cuius ad finem ſibi praeſtitutum, tranquillitatem nempe et ſecuritatem, conferre quid poſſe amicitiam nouerit [u].

§. XVI. Decedenti ex viuis Epicuro, quem veſicae doloribus conſumtum CXXVII Olymp. annus ſecundus, Archonte Pytharato abſtulit, ſucceſſit Hermachus, in vltima voluntate hortis ab ipſo Epicuro doctor datus. Hermachus ſucceſſorem habuit Polyſtratum, de cuius mirabili cum Hippoclide amicitia ſatisque ex Valerio Maximo quaedam ſupra diximus. Polyſtratum excepit [x] Dionyſius, is qui a ſectae mutatione metathemenos dictus eſt, vt viri docti ſuſpicantur [y]: hunc excepit Baſilides quidam [z]. Fuiſſe vero ab Epicuro vsque ad Auguſti tempora decem doctores horto Epicuri praefectos SVIDAS [a] tradit: qui vero reliqui ex his decem fuerint, definiri, ſilentibus veteribus, non poteſt. Quam enim ſcholae Epicureae ſucceſſionem enumerat IONSIVS, quia Epicurus, Hermachus, Polyſtratus, Dionyſius, Baſilides, Apollodorus, Zeno Sidonius, Phaedrus, Patron ſe excepiſſe invicem dicuntur, ea veterum teſtimoniis nondum ſatis euicta eſt, licet negandum non ſit, celeberrima haec fuiſſe in hortis Epicuri nomina. Quod ſi coniecturis aliquid dandum eſt, veriſimile eſt, Baſilidi ſucceſſiſſe Protarchum Bargylaïten [c], qui Demetrium Laconem, non ignobilis inter Epicureos famae virum [d], diſcipulum habuit. Hunc excepiſſe ignoti nominis aliquos non eſt, quod dubitemus. Diogenes tamen Tarſenſis nominandus eſt, quem Demetrii diſcipulum fuiſſe GASSENDVS coniicit, quemque *epitomen dogmatum moralium Epicuri* ſcripſiſſe, antecedente §. monuimus. Circa quae tempora ſecta haec valde floruit, integra-

Succeſſio ſcholae Epicureae.

Diogenes Tarſenſis.

r) ibid.

s) Ep. 9. LIPS. ad h. l. et Manud. ad phil. Stoic. L. III. diſſ. 16. STOLLIVS l. c. p. 189.

t) ibid.

u) LAERTII verba, vel Epicuri potius L. X. ſ. 120. obſcura ſunt, φίλον τε οὐδένα κτήσεσθαι σοφόν, nam contrarium de amicitia comparanda ſuaſiſſe Epicurum, ex dictis notum eſt. Excidiſſe vocem aliquam ſuſpicantur MENAGIVS et MEIBOMIVS, qui poſterior coniicit, maleuoli fortaſſe librarii culpa, vt et bona huius placita traduceret. Cur vero non et alibi id factum eſſet, et hoc tantum loco? Nos moleſtam et ſine delectu factam amici comparationem voce κτήσεσθαι indicari putamus, quae tranquillitatem turbat, quo et Gaſſendi paraphraſis in textu allata collineat.

x) LAERT. L. X. ſ. 25.

y) IONSIVS Hiſt. phil. L. I. c. 20. p. 112. FABRIC. ad Sext. Empir. p. 161.

z) LAERT. l. c.

a) T. I. v. Epicurus p. 814. conf. GASSEND. vit. Epicuri L. II. c. 6. p. 63.

b) l. c. p. 114.

c) STRABO L. XIV. p. 658.

d) LAERT. L. X. ſ. 26. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. III. c. 17. ſ. 137. adu. math. L. VIII. ſ. 348 ſeqq. L. X. ſ. 219. FABRICIVS ad l. c.

e) l. c.

que succeſſione vsque ad Caeſarum imperium vſa per CCXXVII annos [f] magnos viros numerauit, praecipue, vbi Romanorum proceribus haec philoſophandi via placuit: de quo ſequenti periodo plura ſuo loco dicemus. Fuere tamen circa haec tempora inter Epicureos, qui famam praeceptoris, eius praeceptis de voluptate abuſi, contaminarunt: inter quos imprimis

Seleucienſis. Diogenes Seleucia oriundus referendus eſt, vir diſertus et eruditus, ſed maledicus, quique nemini bono parcebat, et ne principes quidem viros laceſſere erubeſcebat. Is gratioſus cum eſſet apud Alexandrum Syriae regem, Antiochi Epiphanis filium, a rege impetrauit, narrante ATHENAEO [g], vt liceret ſibi geſtare tunicam purpuream, coronamque auream virtutis effigie inſignem. Quam veſtem cum a rege dono accepiſſet, Lyſiodo meretrici donauit, quam deperibat. Rege vero hac re offenſo, vt turpiter ſe daret, ab eo ad conuiuium arceſſitus eſt, ad quod rex philoſophos complures inuitauerat, ita tamen, vt in accepta veſte appareret. Quod cum non faceret, rex mulierculam hiſce inſignibus exornatam apparere iuſſit, quae cum acceſſiſſet, in celebri et frequenti conuiuio riſus ingens fuit excitatus. Quod tamen Diogenem adeo non repreſſit, vt potius infamis ſcorti laudandi vix faceret finem [h]. Talia a Pſeudo-Epicureis cum committerentur, mirum non eſt, veteres calumnias tantam inueniſſe fidem, vt Epicurei a Romanis publico ſenatus decreto expellerentur [i], itemque a Meſſeniis ante ſolis occaſum excedere vrbe iuberentur, quod adoleſcentum corruptores eſſent, ac propter mollitiem et impietatem commacularent philoſophiam, vrbs etiam luſtraretur, vt refert AELIANVS [k], prius tamen ad duos tantum Epicureos, Alcaeum et Philiſcum pertinuiſſe, ATHENAEVS [l] auctor eſt. Eandem fortunam Epicurei Lycti, quod Cretae inſulae oppidum fuit, paſſi ſunt [m].

Apollodorus. §. XVII. Praeter hos, quos memorauimus, alii quoque inter Epicureos fuere philoſophiae laude inclyti. Ex quibus imprimis Apollodorus notari meretur, vitae Epicuri ſcriptor, cognomento κηποτύραννος, a principatu, quem eruditione et auctoritate in hortis Epicuri obtinuerat [n]. Refert enim LAERTIVS [o], qui illuſtrem vocat, ſupra quadringentos ſcripſiſſe libros. Aetatem vero, quam incertam eſſe vidit GASSENDVS [p], ex Zenonis Sidonii diſcipuli eius tempore omnium optime definiemus. Fuiſſe hunc ſententia et elocutione clarum, LAERTIVS [q] teſtatur, qui multa quoque eum ſcripſiſſe monet [r]. Quod vero Zeno quoque Sidonius quidam Ciceronis et Attici tempore inter Epicureos inclaruerit, ipſe TVLLIVS [s] teſtis eſt, qui ſcripſiſſe eum, ait, diſtincte, grauiter et ornate, alioque eum loco Coryphaeum et principem eruditorum vocat, ſibi-

f) SVID l. c. g) Lib. V. p. 211.

h) Oris maledicentia Demetrii iram, et mortem tandem ſibi conciliauit.

i) Forte id factum, cum omnes philoſophi C. Fannio Strabone M. Valerio Meſſala Coſſ. vrbe eiicerentur, vid. GELLIVS L. XV. c. 11.

k) Lib. IX. c. 12.

l) Lib. XII. p. 547.

m) SVIDAS, l. c. MEVRSIVS in deſcriptione Cretae L. I. c. 12. p. 44. GASS. l. c. L. VII. c. 3. p. 172.

n) LAERT. L. X. ſ. 25. MENAG. ad h. l. ita Demoſthenes in iudiciis regnaſſe dictus eſt.

o) ibid. apud STANLEIVM p. 947. male dicitur trecentos libros exaraſſe.

p) l. c. q) Lib. VII. ſ. 35. 38.

r) Lib. X. ſ. 25.

s) De nat. Deor. L. I. c. 21. ad Attic. L. V. ep. 11. Tuſc. Qq. L. III. et paſſim.

ſibique non minus, quam Attico dilectum eſſe fatetur. Qui Zeno, ſi idem eſt cum Apollodori diſcipulo, facile inde aetas eius definiri poteſt, quam quoque partem elegere IONSIVS [t] et MENAGIVS [u], habetque ea multum inde veriſimilitudinis, quod non nomen tantum, patria et ſecta, ſed et eruditio talis ſit, qualis a Laërtio deſcribitur. Aliter tamen viſum cel. FABRICIO [x], qui duos Zenones Sidonios diſtinguit, eo quod Laërtius Apollodorum inter Epicuri diſcipulos refert [y]: quod tamen de ſectatore quoque, ſenſu pauliſper latiore, poteſt intelligi [z]. Praeter hos memorantur etiam Alexandrini duo, Ptolomaeorum nomine noti LAERTIO [a], quorum vnus Leucus alter Melas dictus eſt. Alios minoris famae et exiſtimationis ab aliis recenſitos [b] breuitatis cauſa praeterimus [c]. Imprimis autem ſub Romanorum imperio magnopere effloreſcere coepit philoſophia et ſecta Epicurea, Imperatorum quoque ſalariis nutrita, de quo cum ex inſtituto tomo huius operis ſequenti dicendum ſit, nihil hic amplius hiſtoriae ſectae Epicureae adiicimus, ad vltimam ſectam, Pyrrhoniam, properantes.

* *

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

DE SECTA PYRRHONIA SIVE SCEPTICA.

§. I.

Enarrauimus hactenus totius fere Graecanicae philoſophiae, quatenus ſectaria fuit, hiſtoriam, nec, ſi ſenſu ſtricto vox ſumatur, ſecta alia ſupereſt. Quod ſi vero ſenſu pauliſper laxiori tale intelligamus philoſophorum genus, quod in nullius quidem verba iurauit, nec aliquod dogmaticae philoſophiae aedificium exſtruxit, certae tamen philoſophandi et de veritate diſſerendi viae inhaeſit, recte dicitur ſectam adhuc inter Graecos ſupereſſe reliquis celebritate atque fama nihil concedentem, quae omnibus ſe ſectis, quae dogmaticae dici ſolent, certumque placitorum ſyſtema ponunt, oppoſuit, eisque veritatem denegare, et placita earum tanquam vel falſa, vel incerta et dubia conuellere auſa fuit. Ad quam metam aſſequendam in hoc vno proram puppimque totius philoſophiae, quam ſequebatur, ſuae poſuit: *Secta Sceptica.*

t) l. c. L. II. c. 1. p. 117.

u) Ad LAERT. L. VII. ſ. 35.

x) Bibl. Gr. Vol. II. p. 816. GASSEND. l. c. p. 65. fluctuat.

y) Ita etiam VOSSIVS de hiſtor. Graec. L. IV. c. 10. p. 466 ſeqq. notatus propterea IONSIO l. c. L. II. c. 13. p. 138.

z) Confundere Zenones Suidam ſupra c. IX. dictum eſt, addique poteſt VOSSIVS l. c. L. I. c. 16. p. 104. Apollodorum hunc ſeruum Epicuri decem minis emiſſe ait ὁ πάνυ FABRICIVS l. c. p. 808. ad LAERTIVM L. X. ſ. 10. prouocans, quod ſi recte ſe haberet, omnino fuiſſet ex Epicuri diſcipulis, qui ipſum audiuerunt, hincque duo eſſent diſtinguendi Zenones Sidonii. Verum nihil tale habet LAERTIVS, ſed id tantum teſte Apollodoro aduocato refert LXXX minis Epicurum hortum, in quo docuit, comparauiſſe. Seruos vero in teſtamento in libertatem aſſeruit.

a) Lib. X. ſ. 25.

b) Catalogum Epicureorum, quorum nomina apud veteres occurrunt, exhibent GASSEND. l. c. L. I. c. 8. L. II. c. 6. LEON. COZZANDVS de magiſt. antiq. philoſ. L. VI. p. 401 ſeqq. omnium vero diligentiſſime FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 808 ſeqq.

c) Supra monuimus SVIDAM in Anniceris T. I. p. 209. Epicureum facere Annicerin Cyrenaicae diſciplinae doctorem. Quod non ita intelligendum eſt, quod ſectam mutauerit, ſed quod in doctrina de voluptate magis ad Epicuri hypotheſin acceſſit, quam ad Ariſtippi.

ſuit: omnia ita aeternis incertitudinis et ignorantiae tenebris demerſa iacere, totque falſis omnia iactari opinionibus, tot repleri contradictionibus, quae a dogmaticis aſſeruntur, vt impoſſibile ſit, ad quandam peruenire veri ſcientiam, et imbecillitas intellectus vbique manifeſte ſe prodat. Neceſſarium itaque eſſe, nihil definire, de omnibus dubitare, aſſenſum vbique retinere, in vita vero opinionem ſequi. Quam philoſophandi viam quia non ingreſſus quidem primus eſt Pyrrho, Anaxarchi Eleaticae ſectae philoſophi diſcipulus, primus tamen ſectam ex ea formauit, Pyrrhonia inde, a philoſophandi vero modo, Sceptica dicitur. Poſterior tamen appellatio frequentior eſt, quae a differendi modo et ratione deſumta eſt, quam prior, quae a ſectae conditore originem cepit. Id quod mirum videri queat, cum contrario prorſus modo ſectarum nomina, quae a philoſophandi inſtituto acceperunt, e. g. Hedonicorum, Eriſticorum, Elpiſticorum, Eudaemonicorum, Philaletharum, Analogeticorum [a], adeo interciderint, vt vix coniectura liceat aſſequi, quos indicent philoſophos; quae vero ab auctoribus locoque indita ſunt, aetatem tulerint. Cuius cauſam veriſimili ratione inde deriuandam putamus, quod Sceptici ſectae nomen, ſenſu proprio ſumtum, declinauerint, nec ii voluerunt videri, qui vllius hominis ſtarent placitis, id quod dudum LAERTIO [b] notatum fuit. Ipſam vero de omnibus dubitandi methodum fortiſſimam et nobiliſſimam, reputantes [c], et arrogantiae dogmaticorum tanquam ſobriam magis et prudentiorem opponentes, dubitantium, ſiue Scepticorum nomen vehementer amplexi ſunt, vt ex LAERTIO [d] et SEXTO EMPIRICO [e] diſcimus. Eodem ſenſu dicti quoque ſunt Ephectici, a retinendo aſſenſu, Zetetici, a perpetuis diſputationibus, et quaeſtionibus, Aporetici a dubitatione vbique admiſſa [f]. Cumque Academici, quam Platonicae ſcholae propaginem fuiſſe ſuo loco docuimus, quique a conditoris nomine magnam gloriam conſecuti erant et exiſtimationem, parum ab ea philoſophandi via, quam Pyrrho ingreſſus eſt, decederent, vt ex iis, quae diſſeremus, apparebit, collatis cum hiſtoria philoſophiae Academicae ſupra enarrata, factum inde etiam eſt, vt ſub iſto nomine laterent, et quae ſub Pyrrhonis nomine breui tempore, CICERONE [ff] teſte abiiciebatur, ſub Academicorum nomen multos ſectatores inueniret ratio philoſophandi ſceptica, id quod recte CICERONI [g] fuit notatum. Cuius cauſas has doctiſſimus Scepticorum noſtra aetate aduocatus PETRVS DANIEL HVETIVS [h] putat, partim quod praeter Pyrrhonem, vix ex eius ſecta quiſquam enituerit, qui famae celebritatem conſecutus eſt, cum contra Academici maximi nominis doctores habuerint plurimos, ex quorum fulgore lumen capiebant Sceptici: partim quia Pyrrhonii pro inſanientibus et vitae humanae prorſus ineptis habiti ſunt, quod opprobrium

Nomen.

vt

a) LAERT. L. I. ſ. 17. MENAG. ad h. l.
b) ib. ſ. 20.
c) IDEM L. IX. ſ. 61.
d) ll. cc.
e) Pyrrhon. hypotyp. L. I. c. 3. p. 2.
f) LAERT. L. IX. ſ. 69. GELLIVS L. XI. c. 5. SVIDAS in Pyrrhonii T. III. p. 246. SEXT. l. c. L. I. c. 19.
ff) De finib. L. II.
g) Qq. Acad. paſſim.
h) De imbecillitate intellectus humani L. I. c. I. §. 39. p. 150.

vt euitarent, qui hac ratione philoſophabantur, honeſtiſſimo Academicorum nomine, licet in quibusdam, vt poſtea dicemus, ab iis diſſentirent, latere maluerunt. Accuratiores tamen ex hoc hominum genere, qui hoc ſectae nomen inſtituto non conuenire videbant, maluerunt Pyrrhonis nomen, vnde SEXTVS EMPIRICVS, nobilis inter eos ſcriptor, hypotypoſes non Academicas ſed Pyrrhonias ſcripſit.

Scriptores ad eius historiam facientes.

§. II. Ex his vero colligi recte poteſt, hiſtoriam ſectae Pyrrhoniae ex Academicae ſectae fatis multam capere lucem poſſe: quam cum hoc capite iungendam, eosque conſulendos ſuademus, quos ibi laudauimus. Ad Scepticae vero ſectae hiſtoriam illuſtrandam ex veteribus pertinebant vitae Pyrrhonis ſcriptores Antigonus Caryſtius [i], ei fere coaeuus, et Diocles Magnes, ad quos plus ſemel prouocat LAERTIVS. Philoſophiam vero ſcepticam ex ipſa ſecta non ignobilis ſcriptor, AENESIDEMVS octo libris *de Pyrrhoniis* [k] luce perfudit, quos tamen praeter epitomen a PHOTIO [l] exhibitam non ſupereſſe merito dolemus: quemadmodum Theodoſii quoque *capitula Sceptica*, et Fauorini *tropi Pyrrhonii* deſiderantur [ll]. Seruauit tamen nobis fortuna incomparabiles SEXTI EMPIRICI hominis Sceptici, de quo in ſecundo huius operis tomo diſſeremus, commentarios de hac philoſophia, magna eruditione et notitia omnis veteris philoſophiae refertos: quibus iungenda, quae LAERTIVS [m] more ſuo congeſſit, et pauca quae corraſit SVIDAS [n]. Etſi vero omnem philoſophandi rationem haec ſecta euertere merito viſa fuit, non defuere tamen, qui recentiori aetate pollicem ei premerent, quos tamen enarrabimus eo loco, vbi noſtri temporis philoſophiae condemus hiſtoriam. Hic vero FOVCHERII [o] tantum et HVETII [p] labores nominamus, quibus hiſtoria Scepticiſmi veteris iuuari valde poteſt. Sed et ii non negligendi ſunt, qui ſe Scepticiſmo oppoſuerunt, vel Academicos quoque refutandos ſibi ſumſerunt, quorum ſcripta paſſim lucem ſectae hiſtoriae et placitis foenerantur. Fragmenta eiusmodi aliquot ſeruauit EVSEBIVS [q], quibus AVGVSTINI *Quaeſtiones Academicae*, et CLAVDII PTOLOMAEI liber *de iudicandi facultate verique et falſi regulae* [r], GALENVS item *de optima diſciplina* [s] et SEXTI alterius *diſputationes anti-ſcepticae* [ſ] aliique MORHOFIO [ſſ] et FABRICIO [t] memorati adiungi poſſunt; quemadmodum laudatiſſimus quoque FABRICIVS [u] Syllabum nobis eorum exhibuit, qui recentiori aetate venas inci-

i) Vid. Ariſtocles apud EVSEB. de praep. eu. L. XIV. c. 18. LAERT. L. IX. ſ. 62. conf. IONS. de Script. hiſt. phil. L. II. c. 4. p. 131 ſeq. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 674.

k) Vid. MENAG. ad l. c. Laërt. FABRIC. l. c. pag. 818.

l) Cod. CCXII. p. 279. ſeqq. ed. Hoeſch.

ll) MENAG. et FABRIC. ll. cc.

m) Lib. IX. ſ. 61 ſeqq.

n) In Pyrrhone, et οὐδὲν μᾶλλον.

o) Hiſtoire des Academiciens, quaeque pro defendenda ſceptica philoſophia ſcripſit ſupra enarrata.

p) De la foibleſſe de l'eſprit humain. ſed et BAYLE art. Pyrrhon. et diſſ. ſur le Pyrrhoniſme conſulendus et diiudicandus eſt.

q) l. c.

r) Editus ab ISM. BVLIALDO Gr. et Lat. Paris 1663. 4.

s) Adiectus etiam editioni SEXTI EMP. Geneuenſi.

ſ) Edidit poſt STEPHANVM FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. XII. p. 617 ſeq. Graec. et Lat.

ſſ) Polyhiſt. T. II. L. I. c. 6. p. 30.

t) Syllab. Script. de V. R. C. c. XXIII. §. 4. p. 455.

u) l. c.

incidere Scepticiſmo eiusque robur eneruare ſatagerunt. Sunt et alia paſſim obuia, quae hiſtoriam ſectae Scepticae et Scepticiſmi illuſtrant, ſed minoris momenti[v]. FABRICIVS autem, qui elegantiſſimam Sexti Empirici editionem annotationibus doctiſſimis auctam nobis dedit, cum in iis tum in immortali *Bibliothecae Graecae* opere tantum ad hiſtoriam huius ſectae et philoſophiae attulit, quantum ante eum pauci, diligenter cum ipſo Sexti textu ab iis conſulendus, qui accuratius de hoc philoſophiae genere erudiri cupiunt.

Conditor ſectae Pyrrho.

§. III. Pyrrhoni, ſectae Scepticorum parenti, Elea dedit originem[w], Pliſtarcho parente nato[x], obſcurae ſortis homine[y], qua parentis conditione ipſe quoque Pyrrho initio, Antigono teſte, preſſus fuit: ſoror etiam Philiſta obſtetricem egit. Ipſe adoleſcentiae annos arti pictoriae dicauit, licet non optimum pictorem fuiſſe, Ariſtocles afferat[z]. Antigono tamen referente[a] in Elienſi gymnaſio pictura eius ſeruos exhibens, lampadas tenentes, aſſeruata fuit, non male ab eo elaborata. Artis itaque vel faſtidio, vel ardore animi maiora et meliora quaerentis, a pictoria ad philoſophiam, transfuga quaſi, vt ridet LVCIANVS[b], factus, in Democriti primum ſcripta incidit[c]. Alii primum Pyrrhonis praeceptorem Dryſonem, vel Bryſonem vocant[d], Stilponis filium, Clinomachi diſcipulum, cuius ſupra mentio facta eſt[e]. Qui cum parentis arte excelleret, dubium non eſt, Pyrrhonem dialecticis armis inſtructum egregias illas pugnas, quibus omnes adoriebantur philoſophos Eriſtici, et de omnibus in vtramque partem diſputabant, ab eo didiciſſe. Tum ad Anaxarchum, Metrodori Chii diſcipulum, delatus eſt, cui quoque conſtanter adhaeſit, et cum eo, Alexandrum M. ſequente, ad Indos profectus eſt, cum Brachmanibus et Gymnoſophiſtis illius regionis congreſſus[f]. Hos vero praeceptores ita audiuit, vt ex illorum doctrina in ſua arua deriuaret, quaecunque animum ad incertitudinem valde inclinantem confirmare apta eſſent. Quod imprimis de Metrodoro tenendum eſt, quem ad Scepticiſmum fuiſſe proniſſimum[ff], negata omni ſcientia, *capite vndecimo* narrauimus. His itaque praeſidiis munitus, cum dogmaticorum

v) DAN. HARTNACCII Hiſtoria breuiuſcula Scepticiſmi addita SANCHEZII libro de ſcientia, quod nihil ſcitur: tractatio ſine ſucco et neruo: IO. FRID. HEVNISCH diſſ. de philoſophis Scepticis; GABR. WEDDERKOP. diſſ. de Scepticiſmo; IAC. ARNHEM. diſſ. de ſecta Pyrrhonia.

w) LAERT. L. IX. ſ. 61. SVIDAS in Pyrrhon. T. III. p. 245. BAYLE Dict. T. III. art. Pyrrhon. p. 731. Nos quoque peculiari obſeruatione de Pyrrhonis vita diſſeruimus Miſcell. Lipſ. Tom. V. Obſ. CXI. p. 240 ſeq.

x) ib. ſ. 62.

y) PAVSANIAE Eliac. L. II. Piſtocrates audit.

z) Apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 18.

a) LAERT. l. c.

b) Bis accuſat. T. II. p. 673. 688.

c) Ariſtocles apud EVSEB. l. c.

d) Alex. apud LAERT. l. c.

e) c. IV. huius libri.

f) LAERT. l. c. Apud SVIDAM l. c. dicitur Pyrrho poſt Bryſonem audiuiſſe Alexandrum, Metrodori Chii diſcipulum, cuius praeceptor fuerit Metrodorus Abderita. Sed duplici errore peccauit feſtinans vel Suidae vel exſcriptorum eius calamus. Nam nec Alexander vllus inter Eleaticos vel Democriticos comparet, qui Pyrrhonis praeceptor fuit, ſed Alexander, qui in ſucceſſionibus Pyrrhonis praeceptores narrat, cum Anaxarcho confuſus, eum apud Suidam peperit: Deinde non fuere duo Metrodori Chius et Abderita inter Eleaticos, vnde MENAGIVS ad LAERT. L. IX. ſ. 58. 61. et KVSTERVS ad l. c. SVIDAE corruptionem textus recte notarunt. Mirandum itaque, nec STANLEIVM Hiſt. phil. P. XI. p. 919. errorem vidiſſe, nec doctiſſimum interpretem Latinum in eum animaduertiſſe.

ff) LAERT. l. c. ſ. 58.

ticorum ſubſellia vbique occupata vidiſſet, nouam tum quidem temporis (Academia enim media nondum ea aetate florebat,) philoſophiam excogitauit, et nihil quicquam comprehendi poſſe dixit, neque omnino quicquam dogmaticorum decernendum eſſe ſtatuit. Traduntque, qui vitae eius et placitorum hiſtoriam ex veteribus expoſuerunt, nihil vel honeſtum eſſe dixiſſe, vel inhoneſtum, iuſtum vel iniuſtum, et ſic in reliquis: nempe nihil horum reapſe tale eſſe, legem vero et conſuetudinem ſequentes omnia iſta homines facere, nec in quapiam re hoc magis eſſe, quam illud[g]. Id quo ſenſu et fundamento Pyrrho dixerit, in ſequentibus enucleatius trademus. Addunt vero[h]: conſentaneum illi opinioni vitae genus duxiſſe, nihil declinaſſe, nihil deuitaſſe, omnibus rebus recta occurriſſe, curribus, ſi oblati eſſent, praecipitiis, canibus et ſimilibus nunquam via decedentem, neque ſenſibus obſequentem, amicis interea, qui eum ſequebantur ſaluti eius proſpicientibus. Quae ſi doctrinae in ſe paradoxae, omnique non veritati tantum, ſed et honeſtati euertendae aptae iungantur, non ſine cauſa in eam ſuſpicionem adducunt Pyrrhonem, fuiſſe hominem mentis emotae et nimia arte atque ſcientia inſanientis. Mitius tamen de eo ſentiemus, et ab eiusmodi inſania virum merito liberabimus, veteribus tantum non omnibus ob egregiam eruditionem, et, quod multis viſum fuit, nobiliſſimam philoſophiae excolendae viam initam, vt ſcribit LAERTIVS[i], laudatum, palpabimusque manibus, dogmaticorum inuidiae et calumniis eiusmodi fabulis philoſophiae genus ſibi infeſtum cachinnis idiotarum propinantium, has nugas deberi[k], ſi vitae eius laudabiliter peractae ſeriem et facta perpendimus. Teſtantur enim ſcriptores animum eius a ſuperbia et faſtu prorſus alienum, ſororis Philiſtae amiciſſimum, et nec vilia miniſteria repugnantem[l]: vitam porro egiſſe ſolitariam, qua rarius vel ipſis domeſticis videbatur[ll]: id quod ideo feciſſe, refert LAERTIVS[m], quod Indum audiuiſſet Anaxarcho exprobrantem, neminem, niſi ſe ipſum, bonum eſſe quod diceret, principum vero interea aulas frequentaret[n]. Idem porro narrat, itinera eum varia ſuſcepiſſe, nunquam, quo pergeret cuipiam indicantem, ſibique eos, cum quibus verſaretur, ipſum delegiſſe. Semper porro eodem vultu et habitu perſeuerauiſſe[o], etiam inter terrores et dolores: vlceri etiam cuidam ſuo medicamenta corrodentia, et ſectiones, et vſtiones adhibuiſſe, magnumque in his omnibus animi robur et conſtantiam exhibuiſſe[p]: in magna quoque tempeſtate cum naufragii periculum omnes in ſtuporem et pauorem conieciſſet, ipſum porcellum in naui ſecure com-

g) ib. ſ. 61.

h) ib. ſ. 62. qui ad Antigonum Caryſtium, teſtem Pyrrhoni coaeuum, prouocat.

i) ſ. 61.

k) Idem recte coniecit P. D. HVETIVS de la foibleſſe de l'esprit humain. l. c. p. 127.

l) LAERT. l. c. ſ. 66. conf. Ariſtocles l. c. BAYLE l. c. not. G. p. 735.

ll) ib. ſ. 65.

m) ibid.

n) Addit, cum ſecum loqui, vt ſoleat ſolitarie viuentes et ambulantes, deprehenderetur, rogatum, quid ageret: meditari ſe reſpondiſſe, vti bonus (χρηστός) euaderet.

o) ſ. 65.

p) ſ. 67. vbi Laërtius ad Timonis teſtimonium prouocat.

comedentem offendiſſe, eandem animi ἀταραξίαν commendantem [q]. Quin et ea, in quibus reprehenſus dicitur, quod non ſemper vita doctrinae conſentanea eſſet, huc referri debent: nempe, indignatum amico qui res ad ſacrificium neceſſarias ſe emturum promiſerat, nec promiſſis ſteterat. et ideo reprehenſum, quod animo commoueretur, neque id cum indolentia, quam profiteretur, conueniret, negauiſſe, eius rei ſpecimen aduerſus mulierem edendum eſſe [r]: a cane territus cum poſt arborem receſſiſſet, a praeſentibus deriſum difficile, dixiſſe, hominem penitus exuere. Contendendum tamen eſſe, primum quidem agendo, quantum fieri poteſt aduerſum res, poſtea ratiocinando [s]. Additur his, in quaeſtionibus a nemine fuiſſe contemtum, quod ſingulari perſpicuitate in iis explicandis vteretur [ſ], eaque re cepiſſe Nauſiphanem iuuenem. Quis haec conuenire credat viro omnem ſenſuum vſum ad inſaniam vsque neganti? quis non mendacium palpet, tradens amicos comites eum omnia negligentem periculis eripuiſſe, cum ſolitariam valde vitam [ſſ] amauerit, et itinera quoque varia ſolus confecerit, in quibus nemo eum canibus, praecipitiis, curribus eripuit? cui non manifeſtum ex his eſt, Pyrrhonis animum ad indifferentiam τῶν παθῶν mentemque ex vtraque parte immotam et imperterritam iſtis Scepticiſmi ratiociniis, vt poſtea dicemus, tendentem, occaſionem cudendae fabulae dediſſe? Addimus his alia, quae tantis deliriis non agitatum fuiſſe Pyrrhonem euincunt. Inter quae imprimis ad Epicurum reſpiciendum eſt, ab iſta indifferentiae intellectus et incertitudinis vniuerſalis rabie tantopere alienum, qui tamen, teſte LAERTIO [t], vehementer Pyrrhonem admiratus eſt, nempe, quod ἀταραξία iſta animi tranquillitatem fuiſſet conſecutus, et egregie de ea re diſſereret: quod Epicurus nunquam feciſſet, ſi ad hanc inſaniam fuiſſet dilapſus. Sed et tanta Pyrrhonis exiſtimatio fuit in patria, vt pontifex crearetur, dareturque hoc eius honori, vt decretum fieret, quo omnibus philoſophis vacatio a muneribus publicis permitteretur [u]. Qualis quaeſo vero pontifex, qui ita inſanit, vt quid faciat, delirans ignoret? Alias rationes, quibus ab hac labe purgari poteſt Pyrrho, praeterimus, hoc vnum adiicientes, ipſam Scepticorum doctrinam, quae in vita agenda ſenſuum vſum non reiicit, ſatis euidenter refutare fabulam a viris doctis dudum reiectam, et inter veteres quoque iam Aeneſidemo [v] improbatam. Scilicet ἀκαταληψία Pyrrhonis non externam ſenſuum apparentiam reiecit, quam vitae regulam non improbabant Sceptici, ſed dogmaticorum definitiones rerum, et ſcientiae arrogantiam, cui euertendae fundamenta rerum patere negabat; ex eo vero animum contra perturbationes imperterritum ſeruare contendebat. Hunc ſcopum cum philoſophiae aſſigna-

q) ib.

r) Ariſtocles apud EVSEB. l. c, LAERT. ſ, 66.

s) IIDEM ll, cc.

ſ) ſ. 64.

ſſ) Hinc conuiuia quoque ſplendida vitabat, frugalia non recuſabat, qua de re egregium exemplum ATHENAEVS affert L. X. p. 419. quod eiusmodi inſanienti indifferentiae prorſus repugnat.

t) ſ. 64.

u) ib. LE VAYER Op. T. V. p. 213. MENAG. ad Laërt. L. IX. ſ. 63. HVET. l. c. p. 127. BAYLE l. c. p 734. BIERLING. de Pyrrhoniſmo hiſt. c. I. §. 3. p. 734 FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 818. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gentil. p. 198. conf. Miſc. Lipſ. l. c. p. 241.

v) Apud LAERT. l. c. ſ. 62.

ſignaret, et ad hanc vnam metam impigre curreret, mirum non eſt, eum nec reliquis artibus et diſciplinis magnum ſtatuiſſe pretium, quae Epicuro cauſa fuit, vt eum indoctum, et male eruditum vocaret [w], nec ſcripſiſſe aliquid [x], praeter poëma aliquod, ad Alexandrum M. quod regia munificentia is remuneratus eſt [y]. Ex hac vero vitae eius circumſtantia confirmatur quoque quod ex LAERTIO [z] colligitur: floruiſſe eum circa Ol. CX. Vnde vel errat, vel de natiuitatis anno intelligendus eſt SVIDAS [a], qui ad Olymp. CI. refert. Obiit fere nonagenarius [b], quo tamen anno vita exceſſerit, veteres non definiunt. Quod ſi Olymp. CI. 1. natum dicamus, Olymp. CXXIII. 2. 3. deceſſiſſe neceſſe eſt: quod ex eo quoque fit veriſimile, quod Ariſtocle teſte [c] Antigonus Caryſtius ei coaeuus fuit, quem circa vltimos Ptolomaei Philadelphi annos adhuc vixiſſe, recte IONSIVS [d] ſtatuit. Ptolomaeus autem Olymp. CXXIV parenti, Ptolomaeo Lagidi ſucceſſit. Poſt mortem ſtatuam ei poſuere Attici prope porticum; monumentum quoque in patria erectum eſt [e]. Pyrrhones duos alios veteres notat MENAGIVS [f], cui addi poteſt tertius Metapontinus, ex diſcipulis Pythagorae [ff].

§. IV. Ex hac vitae Pyrrhonis hiſtoria ratio iam facili negotio dari poteſt, quo modo ad Scepticiſmum is dilapſus ſit. Nempe *Origines Scepticiſmi Pyrrhonis.*

I. Democriti admirationi et philoſophiae eius ſtudio, quo rudimenta quaſi poſuit Pyrrho, plurimum adſcribendum eſt. *Capite* enim *vndecimo*, vbi prolixe Democriteam philoſophiam proſecuti ſumus, pluribus demonſtrauimus, negaſſe Abderitam omnes, quae rebus ipſis ineſſe dicuntur, qualitates reales, adeoque omnes etiam, quae in rebus ipſis laterent, differentias, et ad modificationes et ſenſationes animae ex obiectis externis oriundas eas reuocaſſe; inde vero hoc deduxiſſe axioma, nihil re vera eſſe, praeter atomos, reliqua conſtare opinione, diſpoſitione, ordine, ſenſuumque perceptione. Haec cum didiciſſet Pyrrho, tantaque Democriteam ſapientiam proſequeretur admiratione, vt ſemper eius cum magna honoris praefatione meminiſſet [g], mirum non eſt, fundamentum hoc elegiſſe, cui totam philoſophiam ſuam ſuperſtrueret. Hoc enim ſemel admiſſo, negari Pyrrhoni non poteſt, nihil eſſe re ipſa certi, nec hoc magis vel illud re ipſa eſſe, ſed opinione, praeiudiciis, ſenſuumque fallacia turbari omnia, quibus armis Pyrrhoniſmus facilem reportat victoriam.

 II.

w) LAERT. L. X. ſ. 8. Cum vero ipſe Epicurus encyclicas Graecorum literas exagitaret, et parciſſimum earum vſum admitteret, coniectura inde enaſcitur, longius proceſſiſſe Pyrrhonem, et de iis plane non fuiſſe ſollicitum, conf. GASSENDVS de vit. Epic. L. V. c. 3. p. 136. HVET. l. c. p. 28. Grammaticam contemſiſſe SEXTVS. EMP. teſtatur, adu. Gramm. L. I. c. 13. ſ. 232. Homerum tamen, quem Pyrrhonis tempora pro fonte omnis ſapientiae habebant, diligenter legit, et in partes ſuas vocauit, cuius rei exempla affert LAERT. ſ. 67. quod negat quidem SEXTVS l. c. ſ. 281. ſed veritate et αὐτοψίᾳ reclamante.

x) LAERT. ſ. 102. et L. I. ſ. 16. EVSEB. l. c. FABRIC. l. c. p. 818.

y) Decies mille aureorum, accepiſſe ait SEXTVS l. c. id eſt 25000. Thaleros, vid. FABRIC. ad l. c. Sexti.

z) Is L. IX. ſ. 58. Olymp. CX. Anaxarchum apud Alex. M. floruiſſe ait: cum eo vero fuit Pyrrho.

a) l. c. b) LAERT. ſ. 61. c) EVSEB. l. c.

d) de Script. hiſt. phil. L. II. c. 4. p. 130.

e) PAVSAN. l. c. MENAG. ad Laërt. L. IX. ſ. 61.

f) l. c. ſ. 107.

ff) IAMBLICH. de vit. Pyth. c. XXXVI. n. 272.

g) LAERT. ſ. 67.

II. Non vero ſola Democriti philoſophia Pyrrhoni ad Scepticiſmum delabendi occaſionem praebuiſſe videtur, ſed totius Eleaticae ſcholae etiam antiquioris philoſophandi ratio. Quae cum ſenſibus fidem denegaret, et eousque procederet, vt hominum puerilem ſuperbiam, ſcientiam ſibi arrogantium exagitaret, veritatemque in profundo demerſam latere cenſeret, inque eo veterum philoſophorum ipſiusque Homeri exemplo vteretur, non potuit non Pyrrhonis animus in Eleaticorum ſchola educatus et formatus maximopere in fouenda incertitudine confirmari. Eiusmodi enim veterum dictis, quae inania hominum ſtudia et pueriles nugas exagitant, valde eum deperiiſſe Philo Athenienſis eius neceſſarius teſtatur apud LAERTIVM [h].

III. Acceſſit his diſciplina dialecticorum, quam a Stilponis didiciſſe filio diximus. Cum enim in horum hominum ſchola, more illius vehementer ſophiſmatibus et cauillationibus vrgeretur, non melius ei opponere poterat φάρμακον, quam hanc rerum omnium incertitudinem et ἀδιαφορίαν, quibus omnes vna ſtrophas ſophiſtarum et dialecticorum proſternebat, victoriasque reportabat facillimas. Impenſe ea de re Pyrrhoni gratulatus eſt Timon Sillographus his verſibus [i]:

Miror, qui tandem potuiſti euadere Pyrrho,
Turgentes fruſtra, ſtupidos vanosque ſophiſtas,
Atque impoſturae fallacis ſoluere vincla.

IV. Maxime vero ad ea vitae ab omni perturbatione vacuae exempla attendendum eſt, quae de Pyrrhone retulimus, quamque vitae tranquillitatem et imperturbatum ſtatum totius Scepticiſmi finem a Pyrrhoniis poni in ſequentibus dicemus. Ex his enim ſpeciminibus manifeſtum eſt, Pyrrhonem ad hanc mentis ἀταραξίαν et inuictum robur, quam maxime reſpexiſſe, vtque hanc obtineret animi conſtantiam, omnem de rebus ipſis, quatenus ad animum referuntur noſtrum, opinionem eiiciendam eſſe, ſtatuiſſe. Hoc cum nullius praeſtare obſeruaret ſectae philoſophiam, quae aſſerendis dogmatibus mentem turbabant magis, quam immotam reddebant, non potuit non ſcepticiſmum pro nobiliori philoſophiae genere habere, eique totum ſe addicere.

V. Huic vero cum accederent infinitae ſectarum tum ex Socratis ſchola prodeuntium diſſidia et controuerſiae, quibus tanquam inſulſum, falſumque et ineptum reiiciebat vna, quod altera pro ipſo ſapientiae fonte venditabat; cumque ita nuditatem ſuam mutuis inter ſe certaminibus detegerent philoſophi dogmatici, non poterat non animus eius tranquillitatis ſtudioſus vehementer ab omni philoſophia dogmatica abhorrere, et deſperare de inuenienda apud eam pace animi. Acciditque Pyrrhoni, quod omni fere tempore euenit, vt infinitae de doctrinis vel incertis vel in dubium vocatis controuerſiae tandem Scepticiſmum parturiant.

VI. Non errabimus etiam, ſi exempla magnorum virorum, toties imbecil-

h) ib. i) ſ. 65.

becillitatem humani intellectus, difficultates in inquirenda veritate occurrentes, latentes rerum essentias, et innumeram opinionum seriem fatentium et deplorantium, Pyrrhonem in electa semel dubitandi de omnibus arte confirmasse credamus. Vti enim exemplorum huiusmodi a magnis viris profectorum maxima vis est, ita facile fuit, hominem principiis quibusdam physicis ad incertitudinem manu ducentibus imbutum iis non corroborari tantum in adamata hypothesi, sed et eo perduci, vt limites a veteribus, quorum exempla intuebatur, sapienter positos migraret, et in extremum curreret. Alia non addimus, facile ex iis repetenda, quae supra de causis enatae philosophiae Academicae, quae eodem fere in luto cum Pyrrhonia haesit, disseruimus.

§. V. Discipulos habuit Pyrrho nonnullos, quorum illustrissima fama fuit. *Sectatores Pyrrhonis.* Inter eos memorantur Eurylochus, de quo narrat LAERTIVS [k], ita furore aliquando exarsisse, vt sumto veru cum carnibus, coquum in forum vsque persequeretur, quod spectaculum homini sceptico, tantopere mentis imperturbatum statum et ἀδιαφορίαν quaerenti, indignum dubium non est, dogmaticos acerbe risisse. A praeceptore etiam hoc didicit, vt magnus sophistarum inimicus esset, quos debellandi arma ipsi scepticismus subministrauit egregia. Tantopere tamen aliquando Elide eruditorum quaestionibus fatigatus est, vt abiecto pallio Alpheum fluuium tranando eorum persecutionibus se subduceret. Alius Pyrrhonis discipulus fuit Pyrrho Atheniensis [l], homo praeceptori in eo similis, quod meditando solitudinem quaereret, turbam et strepitum fugiens, nec multum vanis litibus et disputationibus tribueret. Vnde non probamus vel IONSII [ll] opinionem, qui Philonem Dialecticum, Diodori Croni discipulum, innui putat, vel interpretis LAERTII versionem, qui, frequentiorem in disputationibus, eum fuisse, vertit verba Graeca: τὰ πλεῖστα διελέγετο [m]: nam vtrumque cum Timonis verbis non conspirat, qui eum vocat

Οὐκ ἐμπαζόμενον δόξης ἐρίδων τε, Φίλωνα.

Nausiphanem etiam Teium, supra memorauimus, Pyrrhonis in disserendo dexteritate et arte captum, in eius disciplinam transiisse. Hunc Nausiphanem audiuisse, secundum quosdam, Epicurum, ab eo vero tanquam plumbeum et indoctum, iactantiam sophisticam prae se ferentem, vt mancipiorum aliquod, traductum fuisse, capite quoque praecedente narrauimus [n]. Sed et Hecataeus Abderita [o] et Numenius, cum Apameensi non confundendus [p], huc pertinent.

§. VI. Celeberrimus vero inter Pyrrhonis discipulos fuit Timon Phliasius [q], *Timon Phliasius.*

patre

k) Lib. IX. s. 68. l) ib. s. 67. 69.

ll) De Script. hist. phil. L. II. c. I. p. 119.

m) Saepe secum ipso colloquebatur, vertit STANLEIVS p. 921. quod ad marginem ita emendat OLEARIVS: multum disputabat.

n) LAERT. L. X. s. 7. 8.

o) IDEM L. IX. s. 68.

p) ib s. 114. conf. IONS. l. c. L. III. c. 10. p. 265.

q) Pleraque de Timone debemus LAERT. L. IX. s. 109. sua ex APOLLONIDIS NICAEI commentario in Sillos Timonis haurienti. conf. SVIDAS in Timon. T. III p. 476. Ex recentioribus Is. FRID. LANGHEINRICH duas nobis dissertationes dedit de Timonis vita, doctrina, scriptis. conf. STOLL. hist. litter. T. III. p. 763 seqq.

patre Timarcho genitus. Iuuenis ſaltationi operam dedit ; poſtea vero animo mutatus Megaram ſe contulit, conueniendi Stilponis gratia, ſine dubio vt dialecticam ab eo diſceret, qua excellebat Stilpo, quaeque quaeſtuoſa tum inter Graecos diſciplina extabat. Cum eo aliquandiu verſatus in patriam rediit, vxoremque duxit. Poſt haec Elidem profectus eſt, vt Pyrrhonem audiret, cumque vxorem haberet comitem, in illa apud Scepticum mora filios genuit: quorum maiorem natu, Xanthum vocatum, in medicis [s], vt erant Sceptici artis ſalutaris amantes , inſtituit, et inſtituti, vitaeue generis ſucceſſorem reliquit, quod vtrum ad ſcepticam philoſophandi, vel medicam viam pertineat, vel bonorum etiam ſucceſſorem indicet, ex incerta Apollonidis Nicaei apud LAERTIVM [ſſ], quem ſequimur, phraſi accurate definiri non poteſt. Licet vix credi poſſit, Timonem vel de diſcipulis vel de ſucceſſore valde fuiſſe ſollicitum, cum Hieronymus de eo ſcripſerit [t]: *ſicut apud Scythas, et qui fugiunt, et qui perſequuntur, ſagittas mittant, ita et apud philoſophos, alios perſequendo diſcipulos capere, alios fugiendo, vt Timonem.* Cauſa eius rei in vitae commoditatibus ſtudioſe a Timone quaeſitis latere videtur. Nam non ſolum multum ſibi vacationis a ſtudiis philoſophicis, teſte Antigono Caryſtio [u], permittebat, hortorum ſtudioſus ac ſolitudinis, ſed et compotationum erat amator [x], tantaeque in arte bibendi fortitudinis, vt celeberrimum potatorem Lacydem, Cyrenacum, cuius ſupra mentio facta eſt, potando vicerit [y]. Hoc vitae genere facultatibus conſumtis, cum neceſſariis deſtitueretur, Helleſpontum petiit, et Propontidem, philoſophiamque profeſſus, non in magno tantum honore fuit [z], ſed et facultatibus auctus eſt. Inde Athenas ſe contulit, ibique ad obitum vsque perſeuerauit, niſi quod exigui temporis iter Thebas aliquando ſuſceperit [a]. Ceterum vt commode vixit, et neque prandii neque coenae tempus obſeruauit, ita in ea animi corporisque εὐροίᾳ [b], qua commoda vtriusque diſpoſitione vtebatur, eam ἀδιαφορίαν conſecutus eſt, quam Sceptica philoſophandi ratio ſibi praefigebat ſcopum. Iudicio vſus eſt acri et in nexum veritatis adeo penetrante, vt, non imbecillitatem tantum et defectus ratiociniorum male concludentium perſpiceret facillime, ſed et quo loco ſyſtemata eſſent infirmiſſima, accurate peruideret; qua ingenii acerrimi perſpicacia armatus omnes inceſſit philoſophos multoque eos ſale ſatyrico perfricuit, non iudicando tantum, ſed et deridendo aliis ſuperior. Idque non ore tantum, ſed et calamo perfecit, quem non atramento tantum tinxit, ſed calumniis quoque in optimos quosque veteris

r) ibid. Ariſtocles apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 18. theatro itaque operam ſuam locauit.

s) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 438.

ſ) Cauſas huius rei exponit SEXTVS EMPIR. Pyrrh. hyp. L. I. c. 34. p. 63. conf. FABRIC. ad h. l.

ſſ) Conf. MENAG. ad h. l.

t) ib. ſ. 112. u) ib. ſ. 110. x) ib.

y) ATHENAEVS L. X. p. 438. Tetigimus rem ſupra in hiſtoria Cyrenaicorum.

z) ib. Innotuit etiam Antigono et Ptolomaeo Philadelpho regibus.

a) ibid.

b) Vſus fuiſſe hac voce Stoicos hoc ſenſu ſupra c. IX. oſtendimus, indeque coniicimus, ſenſum hunc eſſe obſcuri et ſine dubio corrupti loci LAERTII ſ. 114. τοσοῦτον ἦν ἀδιάφορος, ἀλλὰ καὶ εὔεξις, ὡς μηδὲ ἀριστᾶν συγχωρεῖν, MER. CASAVBONI explicatio enim textui non quadrat.

ris philoſophiae doctores effuſis. Inde *Sillorum* poëma [c], veteribus toties citatum ad quod nos quoque aliquoties prouocauimus, ſiue ſatyra mordaciſſima, multoque felle repleta, qua nemini bono pepercit, vt ex fragmentis patet, quae paſſim reperiuntur apud veteres, et collecta ſunt ab HENRICO STEPHANO [d]. Scribendi vero fuit cupidiſſimus, in poëticis fabulis et dramatibus componendis exercitatiſſimus [e], qua nempe occaſione iuxta morem Graeciae, licebat viros optime meritos populi libidini deridendos propinare. Ex quibus omnibus, quo animi charactere et temperamenti diſpoſitione fuerit, iudicari poteſt facillime, et intelligi, qua ratione moribus et animi inclinatione a Pyrrhone totus diuerſus [f], eandem tamen philoſophandi viam ſecutus ſit, vt ex iis videre eſt, quae Ariſtocles [g] de eo retulit. Parum tamen, vt ἀδιαφορίαν ad negligentiam vsque excolebat, ſcriptorum ſuorum curioſus erat cuſtos, ſic vt neglecta apud eum iacerent, et perturbata, nonnunquam etiam corroſa, vt opus haberet, ea quae deerant, ſi recitarentur, ex memoria ſupplere [h]. Mortuus eſt, cum annos fere XC attigiſſet [i], nomenque inter ſuos illuſtre, vt habet Sotion [k], fuiſſet conſecutus. A Timone miſanthropo, cognomento eo facile diſtinguitur, adiecto interdum Sillographi nomine.

§. VII. Mature Pyrrhonia ſecta poſt Timonem deſiit, adeo vt ſuo tempore dudum iam extinctam vocet CICERO [l], isque Academicis magis quam Scepticis armis dogmaticos diſputando aggrediatur. Cuius cauſa non alia eſſe videtur, quam odium, quod Pyrrhonia ſecta meruit. Cum enim ſectas dogmaticorum philoſophorum omnes aggrederetur, ne iis quidem exceptis, quae celeberrimum ſibi nomen et applauſum pepererant, Timon etiam mordacitate et calumniis in omnes philoſophos graſſans magnam ſectae inuidiam conflaſſet, ipſe vero ſectae conditor Pyrrho, tanquam amens, omnemque ſocietatis humanae rationem perdens traduceretur, fieri aliter non potuit, quin ipſa ſceptica philoſophandi via, quae totum ſcientiarum circulum euertere videbatur, tandem odio cunctis eſſet, et vehementer contemneretur. Etſi vero animis acutum cernentibus non poterat diſplicere ea philoſophiae methodus, quae dogmaticorum faſtum et inanem ſuperbiam euertebat, et quam parum ſolidi Graecanicae philoſophiae ſectariae ineſſet, pulchre demonſtrabat: ſecurius tamen illi ſub Academicorum, ex Platonis fama auctoritatem conſecutorum, nomine latebant, et eadem contra dogmaticos tela eiaculabantur. Defecit itaque teſte Menodoto [m], poſt Timonem ſectae ſcepticae ſucceſſio publica. Nec obſtat, quod Menodoti auctoritati opponit HVETIVS [n], Hippoboti et Sotionis teſtimoniis

Duratio ſectae exigua.

c) Diſpoſitionem famoſi operis exponit LAERTIVS ſ. III. conf. EVSEB. l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol II. p. 820.

d) In poëſi philoſoph. de Apollonidis Nicaei commentario vid. IONSIVS de S. H. P. L. II. c. 3. p. 129.

e) LAERT. ſ. 113.

f) Illum enim ſanguineo, hunc melancholico temperamento fuiſſe vſum vtriusque vitae hiſtoria loquitur.

g) Apud EVSEBIVM l. c.

h) LAERT. ſ. 113.

i) ib. ſ. 112.

k) ib ſ. 110 Alios Timones nominat cl. STOLLIVS Miſc. Lipſ. T. III. obſ. LVII. p 70.

l) De finib. L. II.

m) LAERT. ſ. 115.

n) l. c. c. 14. §. 40. p. 151.

niis apud LAERTIVM vſus[o], fuiſſe Timonis diſcipulos, Dioſcoridem Cyprium, Nicolochum Rhodium, Euphranorem Seleucium, et Praylum Troadenſem; Euphranoris Eubulum Alexandrinum, Eubuli Ptolomaeum, ſicque integram Scepticorum ſucceſſionem, vsque ad Sextum Empiricum et Saturninum poſſe dari. Non enim hoc contradicit Menodoti relationi, qui non de priuatis ſcepticiſmi profeſſoribus, ſed de publica ſucceſſione loquitur, teſtesque habet, non Ciceronem tantum, ad quem ſupra prouocauimus, ſua iam aetate extinctam dudum Pyrrhonis ſectam profitentem, ſed et Ariſtoclem[p], qui, Timoni diſcipulos publicos et ſectatores defuiſſe, innuit, donec paulo ante eius aetatem Aeneſidemus Alexandriae eam ſectam reuocauerit in lucem. Certe SENECAE[q] aetate publice docentes defuiſſe ſectae huic ipſe docet, nec negat HVETIVS[r].

Reuocata ab Aeneſidemo.

§. VIII. Actum itaque fuiſſet de ſecta Pyrrhonia, niſi Ptolomaeus quidam Cyrenaeus eam reuocaſſet in lucem. Hunc Sarpedon et Heraclides audiuerunt, Heraclidis diſcipulus Aeneſidemus Gnoſſius ex Creta inſula fuit[s]: quia vero, teſte Ariſtocle[t], Alexandriae docuit, a quibusdam Alexandrinus dictus eſt. Vixit is eodem, quo Antiochus Academicus, tempore, Ciceroni coaeuus, librumque ſuum Lucio Tuberoni, quem alii Neronem vocant, ex proceribus Romanorum nobiliſſimo viro dicauit[u]. Is noua quadam luce ſcepticam philoſophiam perfudit, cum Academica philoſophandi ratio a genuina Arceſilai et Carneadis via ad Stoica placita, Antiocho auctore deſciſceret. Scripſit itaque ad conſeruandum nobiliſſimae philoſophiae, quod putabat, generis honorem *libros Pyrrhonios*, quorum ſummam nobis conſeruauit PHOTIVS[x], paſſimque ad eos prouocat SEXTVS EMPIRICVS. Quo labore ſcepticam illum philoſophiam, tantum non obliuioni traditam reſuſcitaſſe, Ariſtocles[y] auctor eſt. Ceterum et hoc de eo notandum eſt, adamaſſe eum Heracliteam philoſophiam, ad quam ſcepticam viam eſſe non inepte profeſſus eſt[z]. Aeneſidemum audiuit Zeuxippus Polites, hunc Zeuxis, cognomine γωνιόπες, hunc Antiochus Laodicenus; illum Menodotus medicinae empiricae ſectator, et Theodas Laodicenus. Menodoti diſcipulus Herodotus Tarſenſis fuit, Ariei diſcipulus; eum Sextus Empiricus ſecutus eſt, Sextum Saturninus[a]. De quibus omnibus tamen, ſi Sextum Empiricum excipias, exigua et fama et notitia ad nos peruenit, quaeque nota ſunt, ad alteram hiſtoriae philoſophicae periodum pertinent, vbi hanc ſcepticae philoſophiae ſucceſſionem pluribus illuſtrabimus.

§. IX.

o) l. c. ſ. 116.
p) l. c.
q) Qq. nat. L. VII. c. 32.
r) l. c. p. 152. Scepticos veteres et nouos diſtinguit SEXTVS Pyrrh. hyp. L. I. c. 13. ad quem locum vid. FABRICIVS.
s) LAERT. ſ. 116.
t) EVSEB. praep. eu. L. XIV. c. 7.
u) PHOTIVS Cod. CCXII. p. 280.
x) l. c.
y) l. c.
z) SEXT. EMP. Pyrrhon. hyp. L. I. c. 29. ſ. 349. adu. phyſ. L. I. ſ. 357. L. II. ſ. 216. Conf. de eo FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 818. 819. Vol. X. p. 449. et ad ll. cc. SEXTI.
a) LAERT. L. IX. ſ. 116.

§. IX. Ordo iam poſcit, vt ſyſtematis quoque ſceptici lectori exhibeamus imaginem. Verum nec ſectam proprie Scepticos habuiſſe, nec ſyſtema, ex iis ſine labore colligi poteſt, quae initio huius capitis diſſeruimus. Tota enim eorum philoſophia, cum Dogmaticis eſſet oppoſita, non potuit non vniuerſali bello omnia prorſus ſyſtemata aggredi. Notante enim LAERTIO[b] *ſectarum omnium dogmata euertere contendebant Pyrrhonii, nihil ipſi dogmatis aſſerentes, atque ceterorum tantum enuntianda dogmata atque enarranda proponentes, nihil definiendo, neque hoc ipſum quidem, nihil definio. Ex eo vero: nihil definimus, animi affectio indicabatur, quae ἀῤῥεψία dicitur, quod neutram in partem ſententiam propenſius inclinet. Idem volebant, dicentes: non hoc magis; quod non poſitiue ſed negatiue proferebant &c.* Ex his enim et ſimilibus, fuſe a LAERTIO definitis, colligi facili negotio poteſt, in certum placitorum ſyſtema philoſophiam ſcepticam coaleſcere non potuiſſe. Non enim definita rerum cognitione ad imperturbatum animi ſtatum peruenire ſe poſſe ſperabant, ſed potius illa ἀδιαφορία ex rerum incertitudine oriunda; ad quam obtinendam ſyſtemate opus non erat, ſed oppugnandae tantum Dogmaticorum opiniones, et inter ſe conferendae, obiectiones formandae, oſtendenda incertitudo, vt inde colligi poſſet: non eſſe hoc magis vel illud. Hincque intelligitur definitio Scepticiſmi ab Aeneſidemo data[c], quod ſit *memoria earum rerum, quae videntur, ſiue quomodolibet intelliguntur, ſecundum quam omnia omnibus conferuntur, eaque comparata inutiliſſima et perturbationis plena eſſe cernuntur.* Ita vero non ſcientiam conſtitui, ſed euerti neceſſe eſt. Eleganter SENECA[d] de hoc hominum genere: *Illi* (Megarici) *mihi non profuturam ſcientiam tradunt, hi* (Sceptici) *ſpem omnis ſcientiae eripiunt. Satius eſt ſuperuacua ſcire, quam nihil: illi non praeferunt lumen, per quod acies dirigatur ad verum, hi oculos mihi effodiunt. Non facile dixerim, vtrum magis iraſcar illis, qui nos nihil ſcire voluerunt: an illis, qui ne hoc quidem nobis reliquerunt, nihil ſcire.* Non tamen hoc ita intelligendum eſt, ac ſi omnem prorſus humani intellectus vſum euertere voluerint, quod a Dogmaticis ipſis obiectum occaſionem illis de peruerſe explicata opinione ſua conquerendi dedit: ſed ſuppoſito ſenſuum et affectionum animae vſu, Dogmaticorum explicationes et definitiones oppugnabant, nihil eorum, quae illi aſſerebant ſciri poſſe aſſerentes. Hinc apud LAERTIVM[e], de affectionibus et paſſionibus animae ſe decernere, aiunt, et ſcire ſe v. g. quod dies ſit, quod viuant &c. Dogmaticis vero in iis non ſe conſentire, quae ſe ſcire profiteantur, ſicque, ſe neſcire, quo pacto videant, viuantque. Id quod vel ideo notandum eſt, ne omnes prorſus ſenſus et rationem eos eiuraſſe putemus[f].

Scepticum ſyſtema an detur?

§. X.

b) ſ. 74. c) l. c. ſ. 78. d) Ep. 88. f) Conf. SEXT. EMP. Pyrrh. hypotyp. L. I. c. 10. ſ. 19. 21. HVET. l. c. p. 141.
e) ſ. 103.

Causae Scepticismi.

§. X. In causas enati Pyrrhonismi inquirentibus si ipsi Sceptici audiendi sunt, tota fere antiquitas hac via incessit, exemploque eos excitauit suo. Aiunt enim apud LAERTIVM[g]: principem in ea calcanda fuisse Homerum, postea septem quoque sapientes in ea fuisse versatos, Archilochum item et Euripidem id genus philosophiae exercuisse; Xenophanem etiam, et Zenonem Eleatem, ac Democritum Scepticos fuisse, itemque Platonem, et Empedoclem, Heraclitum itidem et Hippocratem. Eadem fere iactat SEXTVS EMPIRICVS, et prolixe prosequitur PETRVS DANIEL HVETIVS[h], qui omnes fere veteris orbis viros magnos et philosophos in partes vocat. Quod si Sceptico sensu intelligatur, plane falsum esse, ex historia, quam hactenus prosecuti fuimus, philosophica est manifestissimum, certo vero et restricto sensu admitti potest, sed Scepticos parum iuuat. Cum ἐποχῇ enim locutos fuisse, non Socratem tantum, quique ex eius schola ex parte prodierunt, sed et quos inter dogmaticos retulimus suo iure, Pythagoram, Aristotelem, et hos multo vetustiores philosophos multos barbaricos, negari nec potest, nec debet; verum praeter modestiam magnorum virorum, non omnem sibi sapientiam vindicantium, sed limites humani intellectus modeste agnoscentium, ad arcani potissimum disciplinam pertinet, qua seruata arcana sibi et discipulis intimioribus doctrina, ad vulgus et exotericos vel probabiliter, vel dubie et obscure locuti sunt, fidem potius postulantes, quam rationis assensum extorquentes. Negari tamen nec hoc potest, fuisse dogmata apud veteres philosophos quaedam, quae Scepticismo portam aperuerunt patentissimam. Inter quae famosissimum dogma merito numerandum est, cuncta fluere, nec vno quidem momento idem esse, quod prius fuit. Ex hac enim doctrina incertitudinem humanae cognitionis sequi, ipsi Pyrrhonii viderunt, Scepticismum viam ad hanc Heracliti opinionem esse fatentes[i], ipsique, qui inter dogmaticos eminuerunt, Pythagoras, Plato, Democritus et Epicurus intellexerunt, qui cum materiae fluxum negare non auderent, illi vt scientiae obiectum stabile exhiberent, numeros et ideas, siue intelligibilia commenti sunt, hi atomos immutabiles introduxerunt, alt dum hypotheses magis, quam euidentes veritates supponebant, hoc ipso Scepticorum opinionem magis firmarunt, quam destruxerunt, fluxa, inque momenta mutabilia esse omnia, nec sufficere istas hypotheses, vt certam nobis firment scientiam. Verum et absurda Megaricorum, siue Dialecticorum, circa Pyrrhonis aetatem caput extollentium secta, cui praelusere Eleatici, meris cauillationibus de rebus omnibus disputans, et turgida ac superba Sophistarum gens, in vtramque de argumento quouis partem disserens, inter occasiones nascentis Pyrrhonismi merito referenda est[k]. Ea enim cum exemplum praeiuit, friuolis ratiunculis etiam certissimas rationes vocandi in dubium, tum miseris cauillationibus Pyrrhonem et sequaces induxit, vt omnem prorsus dogmaticorum philosophiam eodem niti talo crederent.

g) f. 71.
h) l. c. L. I. c. 4. p. 95.
i) Vid. not. (z) Hinc inter fundamenta Pyrrhonismi hanc thesin refert PSEVDO-ORIG. philosophum. c. XXV. p. 155. conf. SEXT. l. c. L. I. c. 32. f. 56.
k) Conf. HVET. l. c. p. 107.

derent. Qua in opinione non poterant non confirmari, cum ſectarum conditores reliquorum philoſophorum ſyſtemata tanquam falſa, inania, puerilia, et vero inimica traducerent, ſicque ſe inuicem euerterent, cuius rei et Ariſtoteles, et Zeno, et Epicurus luculentum ſpecimen ſunt. Ita enim de omni philoſophia dogmatica tanquam arenae ſine calce inaedificata et cohaerente dubitandi iuſtiſſima ipſis data cauſa fuit. His cum accederet et intellectus et voluntatis praua, et a ſua perfectione deſciſcens diſpoſitio, quae vera Scepticiſmi omnis origo eſt, mirum non eſt, Pyrrhoniſmum tandem eiusmodi vniuerſalem triumphaſſe. Etſi enim eruditione haud vulgari [l] ex Scepticorum ſecta eminuerunt viri quidam magnae famae, certum tamen eſt, iudicii defectum haud exiguum eos prodidiſſe, qui Scepticiſmo nomen dedere. Eruditos enim SEXTI commentarios in quos congeſtum eſt, quaſi in pharetram, quicquid telorum contra Dogmaticos torſerunt Sceptici, conſiderantibus, tot inania ſe offerunt ſophiſmata, tot pueriles nugae, tot obiectiones, nulla veriſimilitudinis lege graduque expenſae, vt quam imbecille ſit ratiocinandi apud Scepticos artificium, pueris quoque prima artis rationalis praecepta tenentibus fiat manifeſtiſſimum. Nec alias Scepticiſmi in ſe character eſt, quicquid contra diſputet, magnus Scepticiſmi noſtro tempore patronus P. BAYLE [m], quam infirmitas quaedam intellectus, in veros rerum nexus et fundamenta non ſatis penetrantis, et verum a falſo, veriſimile a minus veriſimili diſcernere non ſatis apti. Huic tamen acceſſit magna vel ignauia, vt in Timone vidimus, vel ſuperbia, quam vbique Sceptici produnt, alto ſupercilio contemnentes, quicquid alii proferunt, ſeque plus ſapere, fortiusque pedibus praeiudicia proculcare, quam alii ſomniantes, magnaque contradicendi audacia et libidine ducti, quae totam denique ſectam odio et inuidia obruit. Alia ſupra, cum de philoſophia Academica ageremus, ex parte iam tacta, hic non cumulamus, ſed philoſophis expendenda relinquimus.

Diſcrimen inter ſectam Pyrrhoniam et Academicam.

§. XI. Fuiſſe magnam inter ſectam Pyrrhoniam et Academiam mediam cognationem, et Sceptici non negant, et ex eius hiſtoria a nobis deſcripta liquet. Diſputarunt tamen iam veteres olim, an Pyrrhonii a Scepticis differant [n], de quo argumento Plutarchus libellum conſcripſit, quem hodie deſideramus. Imprimis SEXTVS [o] in oſtendendo inter Pyrrhonios et Academicos diſcrimine doctum et induſtrium ſe praebuit, cuius argumentum docte illuſtrauit eruditiſſimus HVETIVS [p]. Rem paucis ſic habe: I. Academici id, tanquam axioma, decernebant, ſtatuendo: nihil poſſe certo comprehendi; Pyrrhonii ne hoc quidem relinquebant, nihil poſſe nos ſcire, ſed et de eo dubie et cum incertitudine diſputandum eſſe, contendebant. II. Admittebant quidem cum Academicis Sceptici: dari

 bonum

l) Imprimis notitia doctrinarum omnium ſectarum et ſcientiarum requirebatur, vt poſſent oppugnari. Hinc tot egregiae in Sexto Empirico de veteribus diſciplinis et placitis memoriae.

m) Dict. T. III. art. Pyrrho not. C. p. 732.

n) SVIDAS l. c. GELLIVS L. XI. c. 5.

o) Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. Aeneſidemus apud PHOT. Cod. CCXIII.

p) p. 139. conf. VOSSIVS de ſectis p. 110. IONS. de Scr. Hiſt. Phil. L. III. c. 6. p. 235. L. III. c. 15. p. 289. PASCH. Introd. in rem lit. mor. vet. p. 717.

bonum et malum, illi vero dari in eo probabilitatis gradus, viderique aliquid magis minusue bonum vel malum censebant: hi ideo bonum aliquid dicebant, quia ita fert hominum opinio, vnde ad rem ipsam examinandam non attendentes, iudicium suspendebant. III Academici, praesertim Carneadis sequaces aliquam verisimilitudinem inesse rebus non negabant, gradusque quosdam concedebant: Sceptici non item, sed omnes omnino res se perinde habere defendebant, iudicium respuentes omne atque a sensibus pariter ac ratione veritatem non posse apprehendi, contendentes, vt fides proinde nunquam sit habenda, sed firmos atque immotos sine opinione persistere nos oporteat, de nulla re affirmantes, quod magis sit, quam quod non sit. IV. Sed et hoc Carneades concedebat, affici nos ab obiectis trahique vel magis vel minus, vt propendeamus in hanc magis, quam illam, sententiam: Sceptici τὸ πάθος quidem, quo homines reguntur, non reiiciebant, propensionem tamen vel determinationem tollebant. V. Tandem in vitae vsu probabilitatem sequebantur Academici; legem, consuetudinem, motumque naturalem Sceptici. Alia minutiora et subtiliora praetermittimus, apud Sextum et Huetium legenda. Etsi vero intercessisse aliquod inter Academiam praesertim nouam et Pyrrhonis scholam discrimen facile concedi potest, id tamen exiguum admodum est, et verbis magis, quam re ipsa vtraque secta dissonat; Academicis ad modestiae speciem magis compositis, ne omnem sensum et rationem eiurasse viderentur, vt supra pluribus expositum est, et veteres [q] atque recentiores [r] agnouerunt.

Scepticae philosophiae compendium.

§. XII. Verum vt scepticam philosophandi viam recte cognoscamus, dabimus breue *hypotyposeων Pyrrhoniarum*, quas SEXTO EMPIRICO debemus, compendium, potiora incertitudinis et indifferentiae philosophicae placita enarraturi. Ea vero huc redeunt:

I. Sceptica est facultas, quae sensibus apparentia et ea, quae mente et intellectu percipiuntur, confert inter se atque opponit quolibet modo [s]. Probe in hac definitione attendendum est, ad distinctionem inter ea, quae sensibus apparent, et ea, quae mente et intellectu percipiuntur. Etsi enim φαινόμενα φαινομένοις quoque opponebant Sceptici, incertitudinem tamen τῶν φαινομένων in eo potissimum quaerebant, quod τὰ νοούμενα, siue ea, quae mente percipiuntur, et ratiocinatione ex apparentibus concluduntur, illis contraria sint, adeoque sensuum imagines cum notionibus intellectus non conueniant, sed aliae videantur. Quod in Eleaticorum schola iam obtinuisse, *capite huius libri vndecimo* enarrauimus.

II. Possunt vero apparentia apparentibus, quaeque mente concipiuntur, his similibus, vel haec illis quolibet modo opponi [t].

III. Finis Scepticae est imperturbatus mentis status (ἀταραξία) circa ea, quae ad opinationem spectant, et in coactis, id est iis, quae euitari nequeunt, adfectuum moderatio (μετριοπάθεια) [u]. Expressisse vita hunc fluctuan-

q) ORIG. philosophum. p. 4. 154. ideo Pyrrhonem Academicis aggregat.
r) HVET. l. c. BAYLE l. c. not. A.
s) Lib. I. c. 4. §. 8.
t) §. 9.
u) c. 5. §. 12. c. 12. §. 25. §. 202. 232. L. III. §. 235. adu. Eth. §. 111.

ctuantis philosophiae finem Pyrrhonem, supra diximus, et veteres apud LAERTIVM [x] testantur. Tanta vero fiducia hunc se finem consequi posse sperabant, vt non ἀφασίαν tantum, ἀταραξίαν atque ἡσυχίαν se obtinuisse iactarent, sed Aenesidemus quoque se ἡδονὴν plane percepisse, mentisque voluptatem maximam, teste ARISTOCLE [y] assereret. Id quod non alio sensu admitti potest, nisi quod sceptico fortius se, et maiori acumine ratiocinari, quam alios homines, somnianti ex oppugnatis et euersis, quod credit, omnium hominum opinionibus et ratiociniis magnum oritur gaudium de tanta intellectus sui eminentia. Haec vero voluptas ex Scepticorum mente illi tranquillitati et quieto animi statui opponenda non est, sed coniungenda; idem enim vult, quod alio loco SEXTVS dicit, viuere ἐζῆσαι μεθ' ἡσυχίης, καὶ ἀφροντίστως καὶ ἀκινήτως, cui ἀνάγκην τῶν παθῶν adiiciebant, quod ea se coactos pati dicerent. Vnde ἀπάθεια apud LAERTIVM [z], a Scepticis quibusdam pro fine habita, sensu nimis presso et speciali sumenda non est, sed ex his explicanda [a].

IV. Principium Scepticae, quo nititur, est praecipue hoc: Omni rationi rationem aequalis ponderis et momenti opponi [b]. Protagoram primum fuisse, qui hoc dubitandi de omnibus principium in philosophiam introduxerit, supra multis enarrauimus [c], a quo ad Pyrrhonem delatum, vanissimae arti fundamentum exhibuit miserrimum: quo ante Protagoram Zeno quoque Eleates, et post eum, qui magnis clamoribus Graeciam replerunt Sophistae et Dialectici vsi sunt.

V. Scepticus decreta nulla statuit, non, quod iis, quibus per phantasiam cogitur, non afficiatur, iisque assentiatur, sed quod assensum denegat iis, quae dubia et incerta sunt earum rerum, de quibus in scientiis quaeritur et ambigitur [d].

VI. Propria ita significatione sectam Scepticus non habet, id est, inclinationem ad dogmata multa, quae conuenientiam inter se et cum iis, quae sensibus apparent, habeant, et velit, dogma esse ad rem aliquam incertam assensum.

VII. Sin quis dicat sectam esse institutum, quod secundum, quod sensibus apparet, rationi alicui adhaereat, illa ratione monstrante, quomodo recte viuere videri possimus, et ad assensus retentionem tendente, tum sectam habere dici potest [e]. Ita quidem obiectiones dogmaticorum, quibus insanire Scepticos dicebant, euitabant: qui, cum opponerent, ita eos nec videre, nec audire, nec sentire, hoc Sceptici quidem, a se asseri negabant, sed rationem eius rei, quae sensibus obiicitur, quamque asserebant Dogmatici, contrariis rationibus euertebant, sibique eam non constare dicebant: qua de re videsis, quae monet LAERTIVS [f]. Hinc porro sequitur:

VIII. Non euertit itaque Scepticus, quae per phantasiam patientem inui-

x) Lib. IX. §. 68.
y) Apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 18.
z) Lib. IX. §. 108.
a) Nempe cuncta absoluit ἀπεφότης.
b) c. 6. §. 12.
c) LAERT. L. IX. §. 68. MENAG. ad h. l.
d) c. 7. §. 13.
e) c. 8. §. 16. 17.
f) Lib. IX. §. 105.

inuitos nos ad aſſenſionem adducunt, nempe apparentia; ſed id, quod dicitur de re apparente [g].

IX. Criterium Scepticae inſtitutionis eſt id quod ſenſibus apparet, quatenus enim id in perſuaſione et haud voluntaria affectione poſitum eſt, ambigi de eo non poteſt [h]. Loquitur Sextus de criterio practico, non de theoretico, quod negabant Sceptici.

X. Apparentibus igitur acquieſcendo, ea quae ad vitam communem pertinent, obſeruantes viuimus. Quadruplex vero horum obſeruatio eſt, partim enim in naturali inſtructione verſatur, partim in impulſu et coactu paſſionum, partim in conſtitutione legum et conſuetudinum, partim in traditione artium [i].

XI. Qui opinatur, ſtatuitque, aliquid natura bonum vel malum eſſe, turbatur ſemper; quamdiu enim non adſunt ea, quae bona eſſe videntur, et ab iis quae natura mala ſunt, putat ſe torqueri, et perſequitur bona, vt ea quidem iudicat. Iam vero vbi ea acquiſiuit, in plures perturbationes incidit, tum quod praeter rationem agit, et immodice ſe effert, et quoniam mutationem timet, totus in hoc eſt, ne amittat ea, quae videntur ipſi bona [k].

XII. Sperare itaque poteſt Scepticus, ſe imperturbatum mentis ſtatum adepturum, diſparitatem eorum, quae ſenſu percipiuntur, et eorum, quae intellectu, diiudicando, cumque id non efficere poteſt, aſſenſum retinendo. Ad hanc vero retentionem peruenit per mutuam rerum inter ſe oppoſitionem [l].

XIII. Sunt vero, iuxta Scepticos, modi numero decem, ſiue loci communes, quibus aſſenſio retinenda colligi videtur [m].

XIV. Primus modus eſt, ſecundum quem pro differentia animalium, non eaedem ab iiſdem obiiciuntur imagines ſiue phantaſiae. Hoc autem colligitur, et ex diuerſis generationibus, et ex differentia, quae eſt in corporum conſtitutionibus [n].

XV. Secundus modus eſt, qui eſt ab hominum diuerſitate; qui et animo et corpore differunt, et corpore quidem forma et temperaturis propriis: animo variis opinionibus [o].

XVI. Tertius modus eſt a ſenſuum diuerſitate: differre enim ſenſus manifeſtum eſt, ſuaue v. g. naribus eſt balſamum, linguae graue [p].

XVII. Quartus modus a circumſtantiis ducitur, quo nomine intelliguntur habitus ſiue diſpoſitiones ac conditiones diuerſae: quae animaduertuntur, prout ſecundum naturam quis aut praeter naturam, in vigilia aut ſomno, in aetate diuerſa conſtitutus etc. aliquid ſentit, in motu aut quiete,

g) SEXT. l. c. ſ. 17. h) c. 11. ſ. 22.
i) ſ. 23. 24. k) c. 12. ſ. 26. 27.
l) c. 13. ſ. 31.
m) Doctrina de decem tropis locisque retinendi aſſenſus, in Scepticorum libris vtramque fere fecit paginam, vnde Pyrrhonis tropos vocat PLVTARCHVS peculiari libello, apud LAMPRIAM. Eos habes etiam apud LAERT. L. IX. ſ. 79 ſeqq. quos praeter Plutarchum Aeneſidemus et Fauorinus ſcriptis illuſtrarunt. vid. LAERT. L. IX. ſ. 106. MENAG. ad ſ. 79. GELLIVS L. XI. c. 5. ex recentioribus illuſtrant LE VAYER et HVETIVS ll. cc.
n) ib. ſ. 40. LAERT. l. c. ſ. 79. vtitur hic imprimis exemplis generationis aequiuocae, quam tanquam certam ſupponit.
o) ibid. ſ. 79. p) ſ. 92 ſeqq.

quiete, in odio aut amore, in inedia aut ſaturitate, in eo ſi ebrii ſimus aut poti: item in praediſpoſitionibus, in confidentia aut metu, in moerore aut gaudio [q].

XVIII. Quintus modus eſt, ex poſitionibus et interuallis et locis: nam ex vnoquoque horum eaedem res diuerſae apparent [r].

XIX. Sextus modus eſt ex admiſtionibus, ex quo inferimus, quum nullum ſubiectum ſub ſenſus noſtros ipſum per ſe cadat, ſed cum aliquo; qualis quidem ſit permiſtio et ex externo, et ex eo, quocum cernitur, poſſe nos fortaſſe dicere: quale autem ſit externum ſubiectum pure et ſincere, nequaquam dicere poſſe [s].

XX. Septimus modus eſt ex quantitatibus et conſtitutionibus ſubiectorum, quo nomine omnes compoſitiones veniunt, quae ita differunt et variantur, vt manifeſtum ſit, cogi nos ad retinendum de natura rerum aſſenſum [t].

XXI. Octauus modus eſt, ex relatione ad aliquid, ſecundum quem colligimus, nos, cum omnia ſint ad aliquid, de hoc, quaenam ſint per ſe et ſecundum naturam ſuam, retenturos aſſenſum [u].

XXII. Nonus modus eſt ex crebro aut raro contingentibus, dum ita res variare videntur, prout crebro aut raro videntur et obſeruantur [x].

XXIII. Decimus modus eſt moralium, oriturque ex inſtitutis et conſuetudinibus, ac legibus, fabuloſisque perſuaſionibus et dogmaticis opinionibus, quae omnia ſibi inuicem opponi indeque cauſae aſſenſus retinendi colligi poſſunt [y].

XXIV. Modis his Sceptici aetate poſteriores [z] addidere quinque alios aſſenſionis retinendae locos: 1. A diſſidentia, qua comperimus de re propoſita diſcrepantiam indiiudicatam et in vita et apud philoſophos fuiſſe. 2. Qui in infinitum delabitur, ſemper nouam in infinitum rationis allatae confirmationem poſtulans. 3. A relatione ad aliquid, vbi quoad ipſum quidem diiudicans, atque ad ea, quae ſimul in contemplationem veniunt, tale aut tale apparet ſubiectum, quale autem ſit natura, de eo aſſenſum retinemus. 4. Ex ſuppoſitione aliqua, ſiue hypotheticum, quum dogmatici videntes ſe in infinitum reiici, principii loco ponunt aliquid, quod non adſtruunt, ſed nude et ſine demonſtratione, per conceſſionem ſibi ſumere volunt. 5. Dialelum, ſiue alternatorium modum, cum id, quo rem, de qua quaeritur, confirmare debemus, ipſum ab ea, vt mutuo confirmetur, indiget; et tum quod neutrum ad alterum adſtruendum poſſimus accipere, de vtroque aſſenſum retinemus.

XXV.

q) ſ. 100 ſeqq. r) ſ. 118 ſeqq.

s) ſ. 124 ſeqq. Exemplo eſſe poſſunt ictero laborantes.

t) ſ. 129 ſeqq. Medicaminum compoſitionibus hanc vim Sceptici illuſtrant.

u) ſ. 135 ſeqq. Solidiori tractatione quam Sextus habet, hanc rerum relationem et exorta inde animi iudicia explicat LOCKIVS de intell. hum. L. II. c. 25. §. 7. p. m. 387 ſeqq.

x) ſ. 141. Exemplo eſſe poteſt cometa; terribilis, quia raro videtur.

y) ſ. 145.

z) Diſcipulos Aeneſidemi intelligit, vid. c. 15. ſ. 164 ſeqq.

XXV. Dogmaticorum aetiologiae octo refelli possunt modis[a]: 1. Quando causae assignatae genus in rebus non euidentibus versatur, nec habet confessam ex euidentibus approbationem. 2. Quo saepe fit, vt quum magna sit in varias partes inclinandi occasio, adeo vt multis modis possit ratio rei, de qua quaeritur, afferri, vno tantum modo nonnulli rationem afferunt Dogmatici. 3. Quum eorum, quae ordinate fiunt, rationes reddunt, quae nullum ordinem ostendunt. 4. Quando accipiunt apparentia, vt fiunt, putantque, se etiam non apparentia, qua ratione fiant, comprehendisse: quum ea, quae non apparent, eodem fortasse modo efficiantur, quo apparentia, fortasse vero non eodem, sed peculiari quodam modo. 5. Quatenus vniuersi propemodum, prout ipsi elementa supponunt, non autem secundum communes et confessas rationes, causam reddunt. 6. Quatenus saepenumero quae suis suppositionibus expediri possunt, arripiunt, at quae illis repugnant, quamuis aeque sint probabilia, praetermittunt. 7. Quum saepe reddunt rationes, quae non modo rebus apparentibus, sed etiam propriis ipsorum suppositionibus repugnant. 8. Quando saepe contingit, vt quum aeque dubia sint, quae apparere videntur, atque ea, de quibus quaestio est, sententiam suam de dubiis ex aeque dubiis adstruunt. Ita Aenesidemus, qui licet more Scepticorum in eo peccet, quod omnes omnium philosophorum rationes ad eiusmodi paralogismos reuocari posse statuit, pulchre tamen, quam misera ars ratiocinandi inter Graecanicos philosophos fuerit, ostendit. Exemplis octo hos modos illustrat FABRICIVS[b].

XXVI. Rationem afferre, quae consentiat cum omnibus philosophiae sectis et cum consideratione rei atque sensui apparentibus forte impossibile, nam et sensui apparentia et obscura omnia controuersa[c]. Valde vel fallitur vel fallit Sextus hac assertione. Si enim Dogmaticos intelligit omnes, certum est, dari communia quaedam axiomata ab omnibus, qui affirmant aliquid, philosophis admissa et in se clarissima, nec inter eos vnquam controuersa, e. g. Impossibile, esse aliquid simul et non esse; ex nihilo nihil fieri, hisque similia. Quod si Scepticos, vti videtur, intelligit, communibus etiam notionibus bellum indicentes, a sua parte dum auctoritatem petit, vitiosum committit circulum. Qua tamen ratione Sceptici plerumque rationes solebant subducere.

XXVII. Sequitur ex his, non abstinere tantum Scepticum ab omni assensu definiendo, sed etiam a vocibus phrasibusque, quae eiusmodi assensum, vel positiuam quandam sententiam innuunt. Hinc voces eius sunt: nihil definiendum; nihilo magis hoc vel illud, fortasse et non fortasse, licet et non licet, fieri potest et non fieri potest, assensum cohibeo; omnia sunt incomprehensibilia, non concipio, non comprehendo, &c. Immo, esse, idem est, ac videri[d].

XXVIII.

a) c. 17. s. 180 seqq. Saepissime ita in ratiocinandi artem impegisse dogmaticos veteres, historia testatur.

b) Ad h. l.

c) s. 185.

d) c. 19. 20. 21. 22.

XXVIII. Ita vero Scepticus nihil definit, vt afferat, quaecunque examinauerit ex illis, quae dogmaticorum quaeſtionibus agitantur, talia ſibi eſſe videri, vt nihil eorum magis aut minus fide dignum exiſtimet, quam contrarium [e].

XXIX. Eandem rationem ſequitur, cum dicit, omnia eſſe incomprehenſibilia; adeo vt hoc idem valeat, ac ſi ita loqueretur: omnia, quaecunque percurri ex iis incertis, quae dogmaticorum quaeſtionibus agitantur, mihi videntur incomprehenſibilia [f]. Ita a rebus ipſis ad ratiocinandi modum a Dogmaticis adhibitum Sceptici incertitudinem transferebant, inuidiam dogmatis ab Arceſilao defenſi, res omnes in ſe eſſe incomprehenſibiles, declinantes, telumque euitantes, quod in Arceſilaum, teſte CICERONE [g], torquebant Dogmatici: A phantaſia itaque res, quales illi offeruntur, comprehendi non negabant, ſed aſſentiri ſe iis non poſſe, quae a comprehenſiua phantaſia offeruntur, contendebant.

XXX. Differt itaque Sceptica diſciplina ab omnibus aliis, quae cognationem cum ea habere videntur, e. g. ab Heracliti, Democriti, Cyrenaica, Protagorae et Academica philoſophia, itemque a ſecta medicorum Empirica. Prolixe et non ſine multa veteris philoſophiae eruditione in hoc argumento demonſtrando verſatur SEXTVS [h], dignus, qui ab hiſtoriae philoſophicae accurate gnaro ipſe legatur. Nam in his omnibus erat aliquid affine Scepticis, ſed qui tamen ab illis varie diſſidebant. Heraclitus enim, dum contraria circa idem eſſe pronuntiabat, frigidam ſuffundebat Scepticis, quos viam Heraclito parare, Aeneſidemus dixit: in eo tamen ab illo diuerſi, quod ne hoc quidem dogmatice aſſerebant, ſed videri ſibi, forteque ſic eſſe pronuntiabant. Democriti qualitates ex atomorum ſitu et modificatione non in obiectis ſed ſenſibus exiſtentes huc quoque viam ſtruere, ex ſupra dictis notum; ille tamen atomos et vacuum dogmatice ponebat. Cyrenaicos criterium in ſenſu et paſſione ſola poſuiſſe, cetera comprehendi non poſſe aſſeruiſſe, ſuo loco docuimus; ſed hi quoque et modo et fine a Scepticis differebant. Nec certiora Protagoras dedit, cui omnium rerum menſura ſiue criterium homo eſt, vt capite vndecimo dictum; dogmatico tamen principio nixus, omnia fluere, nec aliter exiſtere, quam vt ſunt entia hominis animum afficientia, quae in momenta mutantur: quo ipſe a Pyrrhoniis diſcedit. Methodicam vero medicorum ſectam propinquiorem Scepticae eſſe Empirica, ipſe, qui huic adhaeſit, SEXTVS demonſtrat.

XXXI. Non datur criterium veri aut falſi theoreticum, licet Scepticus admittat practicum: alio enim iterum opus habet criterio, vnde eius veritas diiudicetur, et ſic in infinitum, quod abſurdum eſt, et vitioſe concludit [i].

XXXII.

e) ib. f) c. 25. g) In Lucullo c. 6. 18. conferenda quae c. VI. Sect. II. de Academicis diximus. h) c. 29 ſeqq. i) Lib. II. c. 4. ſ. 18 ſeqq.

XXXII. Non poteſt intelligi comprehendiue criterium a quo, ſiue homo, qui iudicat. Rationem SEXTVS [k] affert, quod diſſentiant Dogmatici, quid homo ſit. Socrates enim apud PLATONEM [l] faſſus eſt, neſcire ſe, vtrum ſit homo an aliud quidpiam? Democritus dixit, hominem eſſe, quod omnes ſcimus: Epicurus hominem eſſe aſſeruit tali forma praeditum atque animatum, qualem videndo anticipatione nouimus, vt habet LAERTIVS [ll]. Stoici cum Peripateticis hominem dixere animal rationale. Plurima habet, quae his definitionibus opponat Sextus, ſed more diſputandi ſophiſtico vſus; peruertit enim mentem philoſophorum, e. g. Democriti, qui non quamuis ideam rei alicuius hominem eſſe dixit, ſed hominis notionem ex intima conſcientia notam eſſe aſſeruit.

XXXIII. Nec intelligi poteſt, ſecundum cuius hominis ſententiam pronuntiandum ſit. Cum enim magna hominum ſit diuerſitas, non poſſunt inter ſe conſentire Dogmatici, cuius hominis ſententia ſequenda ſit: e. g. Epicurei, an Cyrenaici, an Stoici? &c. [m].

XXXIV. Nec aliter circa criterium per quod videtur, ſiue ſenſum et intellectum; homo vero nec per ſolum ſenſum iudicare poteſt, nec per ſolum intellectum, nec per vtrumque ſimul, ad quorum vnum omnes Dogmaticorum opiniones de criterio per quod redeunt [n].

XXXV. Par quoque ratio eſt criterii ſecundum quod, quod ſtricto ſenſu criterium dicitur; phantaſia enim intelligi non poteſt, quam quidem Stoici dicunt, eſſe impreſſionem in principatu mentis (ἡγεμονικῷ). Impreſſio vero eiusmodi in mente, ceu ſigilli fieri non poteſt, cum priores impreſſiones poſterioribus delerentur. Quin etiam ſi poſſet intelligi phantaſia, nihilominus incomprehenſibilis eſſet, cum ſit paſſio principatus mentis, quae comprehendi non poteſt, vti nec ipſa mens. Nec per ſe ipſam applicat ſe ad externa, et imagines concipit, vt aiunt, ſed per ſenſus: at vero ſenſus externa quidem ſubiecta non comprehendunt, ſed ſolas forte paſſiones ſuas [o].

XXXVI. Quod ſi etiam concedamus per ſuppoſitionem, aliquod eſſe veritatis criterium, inutile tamen et vanum comperitur eſſe, cum ex iis, quae Dogmatici dicunt, doceri queat, non exiſtere veritatem, nec poſſe ſubſiſtere verum, quod a veritate ſubſtantia, conſtitutione, potentia differt. Verum enim incorporeum eſt, veritas corpus [p]. Pungi hoc argumento Stoicos, ex horum logica apertum eſt, quos verum ex vero per circulum probare Sceptici contendebant.

XXXVII. Non habet res obſcura ſignum, ex quo demonſtrari poteſt, rem obſcuram hoc magis eſſe quam illud [q]. Etiam hoc Stoicis oppoſitum eſt, qui ſignum in commonefactorium et indicatorium diſtinguebant. Com-

k) c. V. ſ. 72.
l) In Theaet. T. II. p. 127.
ll) Lib. X. ſ. 33.
m) ſ. 37.
n) c. 6. ſ. 48 ſeqq.
o) c. 7. ſ. 70. ſeqq.
p) c. 8. 9. ſ. 80 ſeqq.
q) c. 10. ſ. 97.

Commonefactorium, quod et ſenſibile vocabant, vt habet LAERTIVS[r], eſt, quod vna cum re ſignata oblatum evidenter obſeruatumque, ſimul atque ſub ſenſus noſtros ceciderit, illa interim obſcura exiſtente, ducit nos ad recordationem eius, quod vna cum eo obſeruatum fuit, et nunc euidenter ſub ſenſus non cadit, vt videre eſt in fumo et igne. Indicatorium autem ſignum eſt, quod non obſeruatum vna cum ſigno euidenter, ſed ex propria natura et conſtitutione ſignificat id, cuius eſt ſignum, quemadmodum corporis motus ſunt ſigna animae [s]. Priori Pyrrhonii non contradicebant, ſed poſteriori, nempe demonſtratiuo, cum admonitorium ex eorum hypotheſi fidem in vita communi obtineat: illud vero a dogmaticis confictum iis videatur.

XXXVIII. Sed nec connexi ratio atque veritas comprehendi poteſt, cum conſequentia conſequentis ad antecedens vitioſo mutuo probandi vnum per alterum modo nitatur. Nam vt diiudicatio connexi demonſtretur, concluſio ſumtiones demonſtrationis ſequitur; vt viciſſim hoc credatur, oportet connexum et conſequentiam demonſtratam eſſe [t]. Vrget hoc Sextus aduerſus logicam Stoicorum hypotheticis potiſſimum ratiociniis vtentium, et quidem iisdem prorſus armis, cum ſignum indicatorium, quod ſupra negauerat, forma ratiocinii hypothetici ſit, vnde in ipſam ratiocinationis formam inſurgit, adeo vt et neget comprehendi poſſe, quid antecedens ſit, quid conſequens in enuntiatione.

XXXIX. Manifeſtum ex his eſt, ne demonſtrationem quidem rem eſſe de qua conſtet. Nam nec partes ratiocinii ſimul coëxiſtunt, et ita nec ipſa demonſtratio ex illis compoſita; nec argumentum colligendi vim habens, quale ſit, comprehendi poteſt, cum conſequentia connexi quid ſit, controuerſum ſit. Sed et argumentationes indemonſtrabiles ad colligendum ineptae ſunt, ineſt enim iis ſuperfluitas, cum in iis nimia ſit et ſuperflua propoſitionum vna [u]. Etiam hoc Stoicorum dialecticae oppoſitum eſt, qui plura argumentorum ἀναποδείκτων genera conſtituere, quae ad quinque Chryſippus reduxit. Ea ἀσύνακτα eſſe, nec cogere ad colligendum, Sextus operoſe contendit, obiecto τῆς παρολκῆς vitio [x].

XL. Eadem, vt ex allatis conſtat, ſyllogiſmorum ſimplicium ratio eſt, quia propoſitiones vniuerſales ex ſingularibus per inductionem confirmantur, particularium veritas ex vniuerſalibus vitioſo probandi genere per circulum demonſtratur [y]. Satis in his produnt Sceptici, nec ſibi nec quos aggrediuntur, Stoicis veram ratiociniorum intellectus humani naturum fuiſſe notam, quam hae obiectiones non tangunt. Ipſa enim ratiocinationis forma non inductione, ſiue propoſitionis vniuerſalis veritate nititur, ſed relatione idearum obſcurarum in quaeſtione ratiocinio demonſtranda occurrentium, ad ideam tertiam ſiue mediam, quae inductione colligitur.

r) LAERT. L. IX. ſ. 91.
s) Plura de hac logicae Stoicae parte ipſe SEXTVS c. 11. ſ. 104 ſeqq.
t) ſ. 113 ſeqq.
u) c. 12. ſ. 134. c. 13. ſ. 149 ſeqq.
x) Conf. FABRIC. ad h. l.
y) c. 14. ſ. 193.

ligitur. Verum hoc omnis dialecticae Graecanicae vitium fuit, vt ratiocinia ex sermonis magis, quo proferuntur ordine, quam intellectus ratiocinantis operatione diiudicarent, quod non potuit non tam insulsas parere obiectiones.

XLI. Imo nec inductio possibilis est, quod ad eam requiritur, vt omnia singularia percurrantur, nullo prorsus praetermisso, id quod impossibile est, cum infinita sint singularia nullisque circumscripta terminis [z]. In plerisque hoc inductionibus accidere, vt vltra probabilitatem non valeant, recentiores logici non negant [a]. Sunt tamen singularia quaedam numero pauca, quae facile percurri possunt. Quin et inductio certa fit, quae a priori ex natura rei eius necessitatem demonstrat, licet a posteriori impossibile sit, omnia percurrere singularia. E. g. Homines ratione gaudere, ex eorum natura manifestum est, licet omnes omnino homines, sigillatim percurrere sit impossibile. Verum talia non curant Sceptici, contenti, attulisse se obiectionem quandam, qua ostendi queat, etiam apertissimas veritates dubiis esse subiectas. Recte itaque Scepticam Graecorum rationis humanae hostem dixeris.

XLII. Porro nec definitiones vsum habent: qui enim definit, non comprehendit ex definitione, id quod definitur, sed rei iam comprehensae apposuit definitionem; et si omnia definire velimus, omnino nihil definiemus, eo quod in infinitum prolabemur: sin dicamus, aliqua etiam sine definitione comprehendi posse, concedimus definitiones non esse necessarias [b]. Iucundo et ridiculo exemplo hoc illustrat SEXTVS [c], quod ineptis etiam quibusdam recentiorum temporum hominibus debebat opponi.

XLIII. Immo hoc quoque nomine definitiones inutiles sunt, cum definitionum prius veritas probanda sit, quod infinitas gignit controuersias [d].

XLIV. Genus et species aut notionibus mentis accensentur, aut propriam subsistentiam habent. Si prius est, eadem incertitudine laborant, qua mens et phantasia; sin hoc, non possunt species generibus comprehendi, quia propriam ita subsistentiam non haberent; si vero non comprehenduntur, desunt esse genera et species. Prius Stoicis, posterius Platonicis oppositum est, quos fuse hoc loco SEXTVS [e] oppugnat, iisque ἀνεπικρίτους διαφωνίας, *controuersias nunquam diiudicatas* obiicit: quis enim huic Platonicae Veneris pullo se non opposuit Graecus philosophus?

XLV. Quotquot quidem sophismata proprie a dialectica posse videntur refelli, horum solutio inutilis est; quorum autem solutio est vtilis, haec nequaquam dialecticus soluere potest, sed ii, qui in vnaquaque arte rerum cognitionem, versando in iis, adepti sunt: multa quoque nugae sunt, quibus alioquin satis sit, euidentiam rei opponere, non minorem, quam eorum demonstrationes, vim habentem [f].

XLVI.

z) c 14. s. 204.
a) CROVSAZ Log. P. III. c. 9. §. 12. p. 1284.
b) c. 16 s. 205.
c) s. 211. d) s. 212.
e) c. 20. s. 219 seqq.
f) c. 22. s. 236 seqq. Exemplum Herophili Diodorum Cronum sophismate motum negantem vexantis hic affert Sextus.

XLVI. Par ratio eſt amphiboliarum; eas enim, quas diſtinguere operae pretium eſt, diſtinguent, qui in vnaquaque arte exercitati ſunt; at Dialecticus minime, cuius diſtinctiones in vita inutiles ſunt [g].

XLVII. Cum in rationali philoſophia nihil certi inueniat Scepticus, multo magis naturalis et moralis ei philoſophiae pars ſuſpecta eſt.

XLVIII. Sceptici vitam communem ſequentes dicunt, Deos eſſe, eosque colunt, et prouidentiam iis tribuunt; ſed aduerſus Dogmaticorum temeritatem etiam hac in re diſputant [h].

XLIX Quum ex Dogmaticis alii dicant Deum eſſe corpus, alii incorporeum; et alii quidem humana forma praeditum, alii minime, et alii in loco eſſe, alii non eſſe, et illorum alii intra mundum alii extra mundum collocent, quomodo poterimus Deum intellectu percipere, ſi neque ſubſtantiam eius habeamus, de qua conſtet, neque formam, neque locum in quo ſit [i]? Prolixe haec alibi quoque vrget SEXTVS [k], et ex diſſidiis theologiae Graecanicae incertitudinem notitiae Dei ſatis infelici colligit ſophiſmate, quo a diuerſis de Dei natura opinionibus philoſophorum ad incertitudinem exiſtentiae eius miſere, vt ſolent Sceptici, ratiocinationem transfert.

L. Nec probant recte Dogmatici Deum: aut enim hoc fit per manifeſtum, aut per obſcurum; prius abſurdum eſt, nam cum eo quod demonſtrat, ſimul iam comprehenditur, nec demonſtrari demum debet; poſterius impoſſibile, quia in infinitum ſemper relabetur demonſtratio obſcuri [l]. Miſere iterum ſophiſmate inepto ludere Scepticos, ex eo manifeſtum eſt, quod non omnia, quae virtualiter in propoſitione vera latent, demonſtratione opus habeant, vel non demonſtratione formali queant illuſtrari, quod fundamentum omnis notitiae eſt, omnisque demonſtrationis.

LI. Nec Deus ex prouidentia poteſt cognoſci vel demonſtrari, ſi enim omnibus prouideret Deus, non eſſet vitioſitas malumue vllum in mundo [m]. Prius (κακία) malum morale, poſterius (κακόν) malum phyſicum innuere videtur ſecundum Sextum. Vtrumque prouidentiae diuinae fruſtra obiicitur, κακία enim a Deo non eſt, ſed ab homine libertatis abuſu contrahitur; κακὸν tale non eſt, ſed in relatione ad vniuerſi harmoniam ſuum recte locum tuetur, et ad ſalutem et pulchritudinem facit vniuerſi. Sed haec huius loci non ſunt, alibi prolixius quaerenda [n].

LII. Quod ſi nulli prouidet Deus, neque extat vllum eius opus, neque vllus effectus, non poteſt quisquam dicere, vnde comprehendat, Deum eſſe, quum nec ex ſe ipſo appareat, nec per vllos effectus comprehendatur; et illi, qui eum prouidere omnibus dicunt, malorum Deum auctorem faciant, qui quibusdam tantum prouidere aſſerunt, vel inuidum Deum ſtatuunt, vel imbecilles ei vires eſſe dicunt [o]. Ex his theſibus, quas fuſe,

 nec

g) c. 22. ſ. 256 ſeqq.
h) Lib. III. c. 1. ſ. 2 ſeqq.
i) ſ. 3.
k) Adu. Phyſ. L. I.
l) Lib. III. c. 1. ſ. 7.
m) ſ. 9.
n) Conf. quos nominat FABRICIVS Syllab. Script. de V. R. C. c. XV. p. 378 ſeqq.
o) ſ. 11.

Sceptici an athei?

nec ſine magna veteris philoſophiae peritia, exponit tueturque SEXTVS *aduerſus phyſicos libro primo*, decidenda quaeſtio, de atheiſmo Scepticis imputando. Diſſentire enim ſcriptores, et vel abſoluere hos homines vel accuſare deteſtandae impietatis, ex eorum colligi poteſt catalogo, quos nominat doctiſſimus REIMMANNVS [p]. Qua de re, vt accurate Lector iudicet, ſequentia potiſſimum probe tenenda et expendenda ſunt. Et I. quidem Scepticos in communi vita non Deos tantum fateri, ſed et colere et prouidentiam aſſerere, diſertis Sexti verbis docuimus. Qui alibi [q] tanta fiducia his innititur, vt contendat: ſtabiliorem ac conſtantiorem inueniri Scepticum, quam eos, qui aliter philoſophantur; ſiquidem profiteatur Deos congruenter patriis moribus et legibus, et faciat quicquid pertinet ad eos pie colendos; quod autem ad philoſophicam pertinet quaeſtionem, nihil agat temere ac praecipitanter. II. Sed et hoc mordicitus tenent Sceptici, ſtulte obiici, legislatores et duces communem de Diis notionem confinxiſſe, aſſeruntque pro indubitato, omnes homines communem et anticipatam de Deo notionem habere, ſecundum quam eſt quoddam beatum animal, et ab interitu alienum et in felicitate perfectum, et in quod nullum cadere poteſt malum, eſſeque a ratione alienum, omnes forte fortuna in easdem incidere Dei proprietates, non autem ad hoc moueri naturaliter etc. de quibus omnibus late et erudite quidem diſſerit SEXTVS [r], dignus omnino, qui de grauiſſimo argumento totus legatur. Sic et III. ex iis quae porro Scepticus hic adiicit manifeſtiſſimum eſt, fortiſſime oppugnare Pyrrhonios argumenta, et eludere tela, quae aduerſus Numinis exiſtentiam hoſtes eiaculantur. Verum IV. et hoc ex diſſertationibus Sexti phyſicis clariſſimum eſt, referre Scepticos quaeſtionem, an Deus ſit, et quid is ſit? inter eas, de quibus certi ſtatui queat nihil, poſſintque in contrarias partes argumenta proferri atque diſceptari. Quem in finem V. eadem induſtria rationes, quae pro aſſerenda DEI exiſtentia afferri ſolent, conuellere ſatagunt, et VI. a diſſenſu Dogmaticorum circa definitionem DEI ad ſuſpendendum circa eius exiſtentiam aſſenſum more ſuo interdum non ſine ſale argumentantur, et, vt VII. ſuam, ſi modo vlla apud Pyrrhonios datur, ſententiam de Deo explicent, doctrinam de Deo inter ea referunt, quae eſſe forte poſſunt, de quibus tamen non Dogmatici tantum nihil, quo niti animus queat, ſtatuunt, ſed et Scepticus non habet, quod pro parte affirmante ſtatuat, definiatue, vt ex iis luculenter pateſcit, quae fuſe docteque de hoc argumento SEXTVS diſſerit. Quae ſi iuſto inter ſe comparentur calculo, eam tandem non ineptis rationibus roborant ſententiam, non eſſe quidem Scepticos atheos formaliter, quod aiunt, tales, qui nec hoc quidem definiunt: non eſſe Deos; nec eſſe eos atheos practicos, qui ex naturali inſtinctu et regionis religione Deos colunt: ſed nec valde pios eſſe Pyrrhonios, et admodum iniquos in diuinum Numen, qui non tantum ineptis

p) Hiſt. ath. c. XXXI. §. 1. 2. pag. 217 ſeqq.

q) Adu. phyſ. L. I. ſ. 49. Pyrrh. hyp. L. II. ſ. 13.

r) Adu. phyſ. l. c. ſ. 33.

eptis maleque ponderatis ratiunculis dum ſe audaciae et temeritati Dogmaticorum, inſulſe paſſim de Deo praecipientium, opponunt, tantae veritatis fundamenta labefactare audent, ſed et frigidam atheis ſuffundunt viamque ſternunt ad atheiſmum, valde facilem et apertam. Nec pro Scepticiſmo in doctrina de Deo cauſam agit, quod nonnulli regerunt, tendere philoſophicam dubitationem de Deo, ad certiorem quandam eius cognitionem, reiectis et exutis praeiudiciis. Nam vt taceamus tantae eſſe euidentiae naturalis Dei exiſtentiam, profundiſſime humano animo impreſſam, vt aegre euelli queat, et dubitationem admittat [s]; hancque, ſi qua commendanda ſit, non ad ipſam DEI exiſtentiam eiusque veritatem, ſed ad argumenta, quibus ea contra hoſtes euincitur, pertinere, quorum nihil ad Scepticum referri poteſt: ipſe dubitationis ſcopus, qui, ſi quis mediocriter ſapit, ad confirmandum, non turbandum circa hanc eximiam veritatem, animum comparatus eſt [t], a σκέψει totam eam luculentiſſime diſtinguit, quae ideo dubitat, vt incerta haereat, nihilque definiat, quod turpem ſatis impietatem prodit, ab atheiſmo non nimis remotam. Cumque friuolis argutiunculis Sceptici hac in cauſa vtantur, roborat id quidem dogma nobiliſſimum, inque ruborem hoſtes eius merito dat, quam miſere deſipiant, qui naturalia lumina extinguunt, luculenter prodens; ſimul autem, quam imbecilles in ratiocinandi arte Scepticiſmo vires ſint, exponit, et quam ridiculum ſit, ficulneas ratiunculas ſine robore atque neruo vbique emendicatas eodem veritatis gradu et genere fortiſſimae argumentorum acici ab ipſis Pyrrhoniis inſtructae opponere, cauto lectori manifeſtat, nobili exemplo, vel ignauiam, accurati examinis impatientem, vel ſtolidum contradicendi ſtudium, vel rationis paupertatem et defectum Pyrrhoniſmum genuiſſe [u]. Alia huc pertinentia dabunt, qui cauſam DEI contra Scepticos perorarunt, ex parte laudati IO. ALB. FABRICIO [x],

LIII. Veriſimile eſt, eſſe cauſam; quomodo enim incrementum eſſet, et decrementum, generatio vel corruptio, et generaliter motus et effectus naturales, ſi non eſſet cauſa? &c. eadem tamen veriſimilitudine, cauſam eſſe, negari poteſt: cauſa enim cognoſcitur effectu, effectus autem comprehendi non poteſt, niſi ex cauſa, ſicque mutuus dubitationis modus oſtendit, ambo eſſe huiusmodi, quae imaginari nullo modo poſſimus [y].

LIV. Praeterea, quoniam de exiſtentia cauſae quaeſtio agitatur, etiam cauſam illius cauſae, quam attulerit ad probandum, cauſam eſſe, neceſſe habet proferre, et illius rurſus aliam, et ita vſque in infinitum. Atqui impoſſibile eſt infinitas cauſas oſtendere. Male hoc ratiocinio concludit SEXTVS [z], impoſſibile eſſe, aſſeueranter pronuntiare, aliquid eſſe alicuius rei cauſam: inuertendum enim argumentum erat, et ex ſerie cauſarum contingentium tandem cauſae alicuius primo-primae et neceſſariae veritas

s) Conf. REIMMANN. l. c. p. 217. MORHOF. Polyhiſt. T. II. L. II. c. 9. p. 207.

t) Conf. THOMAS. prax. log. c. I. §. 28. ſeqq.

u) Conf. BVDDEVS de Scepticiſmo morali §. 2. Anal. hiſt. phil. p. 210.

x) l. c. c. XXXIII. p. 486 ſeqq.

y) c. 3. ſ. 17.

z) ſ. 24 ſeqq.

ritas colligenda, ficque rationum fufficientium, quae caufae locum obtinent, fundamentum maxime certum verumque demonftrandum: qua de re lectu digna funt, quae magni noftrae aetatis philofophi [a] paffim commentantur; prolixius hic, vbi alia agimus, non excutienda.

LV. Principia materialia pariter incomprehenfibilia effe, dicendum eft. Quum enim de iis infinita fit inter Dogmaticos controuerfia, fignumque non fit, ex quo iudicari queat, quaenam reliquis praeferenda fit opinio, quum demonftratio femper egeat criterio demonftrato, criterium autem demonftratione iudicata; fequitur inde, comprehendi ea non poffe. Eleganti hic compendio SEXTVS [b] praecipuorum philofophorum de principio rerum materiali fententias enumerat, et qua ratione inter fe diffentiant, docte exponit, dignus propterea, qui ipfe infpiciatur. Caue tamen putes, omnes has opiniones reapfe inter fe fuiffe diuerfas, cum ex tota, quam hactenus enucleauimus Graecanicae philofophiae hiftoria notum fit, multas inter fe non diffenfiffe. E. g. Anaximandri infinitum et Anaximenis aërem, Pythagorae, Empedoclis, Hippafi, Heracliti particulas igneas eodem ex fonte manare, Democritum, et Epicurum idem fyftema atomifticum fuiffe amplexos, &c.

LVI. Corporis notio incomprehenfibilis eft. Eius enim partes, ex quibus conftare dicitur, longitudo, latitudo, profunditas, et refiftendi vis inexiftentia funt per fe, nec fine corpore poffunt oftendi; tota autem fublatis omnibus fuis partibus, tolluntur [c].

LVII. Compofita ex elementis primis per crafin, id eft temperationem fieri, non poffunt, quia nec contactio exiftit, nec temperatio et commiftio vllo modo. De ea enim cum fint immenfae inter dogmaticos controuerfiae, quae fe inuicem refellunt, indiiudicabiles hae lites euincunt quaeftionem incomprehenfibilem effe. Nec poteft mixtio fieri fubftantiarum, aut qualitatum, aut vtrarumque, cum nec fubftantiae nec qualitates per fenfum in mixtis percipiantur &c. [d]

LVIII. Qui dicunt, motum effe, euidentia nituntur, qui eum negant, rationibus, quales fuere Eleatici. Sceptici, quantum ad apparentia quidem, motum effe exiftimant, fed quatenus quis philofophicam rationem fequatur, non effe. Ideo nihil pronuntiant, fed expenfis vtriusque partis altercationibus ipfas difcrepantiae caufas paris momenti vtrinque effe comperientes non magis effe motum, quam non effe, dicere coguntur, quantum quidem attinet ad ea, quae a Dogmaticis afferuntur [e].

LIX. Motui hoc potiffimum obftat argumentum: Si quid mouetur, aut ab ipfo mouetur, aut ab alio; fed fi quidem ab alio, id quod dicitur ab altero moueri, aut per nullam caufam mouebitur, aut per aliquam. At fine caufa quidem nihil dicunt fieri: fin igitur per aliquam caufam mouetur,

a) Omnium inftar fit magnus LEIBNIZIVS princ. phil §. 32 feqq. conf. cl. HANSCHIVS ad h. l. theor. XLVIII. p. 161.

b) c. 4. f. 30. feqq.

c) c. 5. f. 38 feqq.

d) c. 6. f. 56 feqq.

e) c. 8. f. 64. feqq.

vetur, caufa per quam mouetur, motiua eius erit: vnde in infinitum delabitur quaeftio, cum mouens femper egeat mouente alio, adeo vt principii expers reddatur motus, quod abfurdum eft [f].

LX. Eadem prorfus ratio eft augmenti, ablationis, diminutionis, translationisque, quae iisdem dubiis premuntur [g].

LXI. Sed nec totum comprehendi poteft, quod ex additione partium fit. Nihil enim effe videtur totum aliud, quam ipfae partes eius, quibus fublatis totum non remanet, adeoque inanis tantum vox eft et appellatio fubfiftentiam propriam non habens [h].

LXII. Sed ne partes quidem quicquam erunt: fi enim funt partes, aut ipfae funt totius partes, aut aliae aliarum partes, aut vnaquaeque fui ipfius pars. At neque totius, quia nihil eft aliud praeter partes, et alioqui partes hoc modo effent fui ipfarum partes, quoniam vnaquaeque pars completiua dicitur totius: nec aliae aliarum; quia pars contineri videtur in illo cuius eft pars, quod eft abfurdum [i].

LXIII. Quod fi nec totum datur nec partes, neque additio, neque ablatio, euertitur etiam fimul generatio et corruptio, quae fine eiusmodi naturali mutatione fieri non poteft [k].

LXIV. Quia fecundum opinionem Dogmaticorum fluida femper eft fubftantia, et femper ab ea exfpiratur, aliaque viciffim additur, fequitur inde, nullum corpus quiefcere, fiue conftanti ftatu manere [l]. Pungit hac obiectione Sextus Heraclitum, Platonem, Stoicos, quibus materiam femper fluere et in mutatione verfari dictum, vt fuo loco monuimus. Adiecit tamen Plato ideas immutabiles, vt fubiectum haberet certum, cui cetera inhaererent, quod reticuit Sextus.

LXV. Cum locum dicant effe interuallum, quod a corpore occupatur, neceffe eft, vel dimenfionum vna fit, vel omnes tres; fi prius dicant, non aequatur locus illi, cui eft locus; fin omnes tres effe dicantur, ipfum corpus erit fui ipfius locus, idemque quod continet et continetur, quod abfurdum eft, cuius cum euidentia contrarium fuadeat, aequum eft, vt affenfum retineamus [m].

LXVI. Nec dicere poffunt Dogmatici, quid fit vacuum, locus fpatium; praefertim fi locus et vacuum diftinguantur. Quia enim dimenfiones habeat fpatium neceffe eft, fequeretur corpus effe fui ipfius fpatium. Multa hic vrget Sextus, vt Dogmaticos confundat, argumenti genere difficillimo vfus, quod circa naturam loci, vacui, fpatiique verfatur, quod innumeris difficultatibus premi, omnis aetatis et generis philofophorum ea de re controuerfiae teftantur notaque funt, nec hic memoranda, quae recentiori aetate magna fubtilitate difputarunt Gaffendi, Cartefii, Newtoni, Leibnizii affeclae, quaeque ad Scepticifmi fundamenta roboranda ex hac ipfa re

f) ibid. g) c. 9. 10. f. 82 feqq. k) c. 14. f. 109. l) c. 15. f. 115 feqq.
h) c. 12. f. 98 feqq. i) ibid. m) c. 16. f. 125 feqq.

re copiose attulit P. BAYLE[n]. Id quod mirandum non est, cogitantibus angustiam humani intellectus in regionibus metaphysicis. Eleganter, et sobrie magis, quam Sextus, vel Baelius, circa hanc rem philosophatur Io. LOCKIVS[o].

LXVII. Quantum ad ea, quae apparent, videtur aliquid esse tempus, quantum vero ad ea, quae de ipso dicuntur, subsistentiam habere non videtur, cum de eo Dogmatici discrepent, et tam incerti sint, vt opiniones suas mutuo euertant, nec comprehendi queat, quae sint opiniones verae, quae falsae[p].

LXVIII. Quia non sine motu aut etiam quiete tempus subsistere dicitur, euerso motu pariter ac quiete sublata tollitur et tempus[q].

LXIX. Praeterea tempus non potest esse tripartitum, et aliud esse praeteritum, aliud praesens, aliud futurum. Praeteritum enim et futurum non sunt, immo ne praesens quidem, quoniam propter velocem fluxum eorum, quae sunt in mundo, praesens in praeteritum ita mutari dicitur, vt intellectu percipi non possit[r].

LXX. Consuetudinem quidem sequentes Sceptici, et citra vllum dogma numerare se dicunt, et numerum aliquid esse, audiunt, sed quid numerus sit, se comprehendere negant, quod ipsi quoque Dogmatici ignorant. Pythagoreos hoc capite praecipue SEXTVS[s] petit, quos ex idea numeri abstracta et metaphysica absurdi conuincere contendit, sophismate, more suo, vsus. Illi enim numerum physicum intelligebant, et principia rerum immutabilia.

LXXI. Dogmaticorum de bono doctrina, ad moralem philosophiae partem transgressos docet, non quid bonum sit in se, sed, bonum statuendo, siue quod per se appetendum est, siue quod vtilitatem praebet, siue quod felicitatem adiuuat, ea tantum enarrat, quae bono accidunt, quae si communia sunt, non accurate designant bonum. sin soli bono accidunt, non possumus ex his notionem boni assequi. Id quod ipsi Dogmatici produnt, qui felicitatis effectiuum omnes quidem fortasse concedunt, de eo vero, cui haec accidunt, pertinaciter inter se digladiantur[t].

LXXII. Nullum eorum, quae bona dicuntur, omnes mouere eodem modo, vel ex ipsa Dogmaticorum doctrina manifestum est, qui varias bonorum classes recensent[u]. Quod vero non omnes pariter mouet, tanquam bonum, illud vere bonum natura sua non est, quae est, mouere ad appetendum, vt ignis natura est calefacere, niuis frigefacere, &c[x].

LXXIII. Quia neque expetitio illius, quod bonum est, per se bona est, alioquin non studeremus assequi illud, quod appetimus; neque id quidem, quod expetitur, est ipsum bonum, ideo bonum prorsus non est. Nam aut extra

n) Dict. T. IV. art. Zenon. not. I. p. 544 seqq.
o) De intell. hum. L. II. c. 13. p. m. 179 seqq. §. 17. p. 189.
p) c. 17. s. 136 seqq.
q) s. 140.
r) s. 144.
s) c. 18. s. 153 seqq.
t) c. 18. s. 153 seqq.
u) c. 21. s. 172.
x) c. 23. s. 179.

extra nos eſt, aut in nobis; ſed ſi quidem extra nos, aut efficit in nobis iucundum quendam motum, et ἄγαστον πάθος aut nullo modo nos afficit. Quod ſi nobis non eſt delectabile, ne bonum quidem erit, quoniam nos non incitat ad appetendum. Quod ſi ingeneratur in nobis ab extraneo ſuauis conſtitutio, et paſſio quaedam huiusmodi, quam libenter amplexemur, non propter ſe appetendum erit, quod extraneum eſt, ſed propter affectionem, quae ob ipſum in nobis fit. Quod igitur expetendum eſt, non poteſt extraneum eſſe. Sed neque in nobis; aut enim in corpore ſolum, aut in animo ſolum, aut in vtroque eſſe dicitur. Verum ſi quidem in corpore ſolum, ad cognitionem noſtram non perueniet, quae animi eſt. Quod ſi etiam vsque ad animum pertingere dicatur, animi perceptioni videbitur appetendum eſſe, quae ipſa grata ſit. Supereſt ergo vt dicamus, bonum eſſe circa animum ſolum. Sed hoc quoque, ſecundum ea, quae Dogmatici dicunt, impoſſibile eſt. Nam fortaſſe ne exiſtit quidem animus; quod ſi etiam exiſtit, quantum quidem ad ea, quae dicunt, non comprehenditur, et, ſi hoc ſilentio praetereamus, ea, quae de animo dicunt, non patiuntur ineſſe bonum. Nam qua ratione, ſi ex atomorum aceruo conſiſtit animus, et voluptas, et aſſenſus aut vis iudicandi hoc eſſe appetendum eſſe poſſit [y]? Epicurum his peti, ex obiectione patet vltima, quam GALENVS [z] quoque Gargettio ſeni oppoſuit, quem tamen non omnia feriunt, quae Sextus regerit, contentus aliquid, qualecunque demum illud ſit, repoſuiſſe. Sequenti capite Stoicos vrget, nec artem eſſe circa vitam, contra eos, bona animi eſſe artes quasdam, nempe virtutes ſtatuentes diſputat.

LXXIV. Iam vero ne indifferens quidem natura eſt quicquam, propter eam, quae de differentibus eſt controuerſiam, Stoicis et Epicureis invicem contrariis [a].

LXXV. Sed nec bonum quicquam vel malum natura ſua eſſe poteſt, cum Dogmatici in contrariis prorſus, boni malique rationem quaerant, et turpe malumque ſit his, quod illis pulchrum bonumque eſt [b]. Prolixe his inhaeret Sextus [c], inductione probaturus, turpiſſima quoque flagitia apud certas nationes non eſſe turpia.

LXXVI. Scepticus ergo cernens tantam rerum diſcrepantiam, de hoc quidem, quid natura bonum, quid malum, et quid faciendum, quid non, retinet aſſenſum, hac etiam parte a Dogmaticorum temeritate diſcedens; ſequitur vero citra vllum dogma obſeruationem vitae communis [d].

LXXVII. Et propterea in iis quidem, quae opinabilia ſunt, paſſionis expers manet; at in iis, quae coacta ſunt, moderate paſſionibus vtitur. Nam patitur quidem, quatenus eſt homo, ſentiendi facultate praeditus, ſed non aſſumens illam praeterea opinionem, nimirum id quod patitur, natura

 malum

y) c. 23. ſ. 179 ſeqq.
z) De conſt. art. med. T. I. p. 37. de elem. L. I. p. 49.
a) c. 24. ſ. 191.
b) ſ. 195.
c) ſ. 206 ſeqq.
d) ſ. 235 conf. LAERT. L. IX. ſ. 61. 108.

malum esse, moderationem in iis, quae patitur, seruat. Nam addere sibi talem aliquam opinionem, peius est, quam ipsum pati [e].

LXXVIII. Nam ille quidem certe, qui sibi aliquid natura bonum aut malum, vel prorsus faciendum aut non faciendum esse statuit, varie turbatur, quod euitat Scepticus [f]. Summa haec est totius philosophiae moralis Pyrrhoniae, quatenus de bono maloue eiusque affectione in animo disserit, quae omnia ad ἀταραξίαν et ἀπάθειαν, et in iis, quae pati cogimur, ad μετριοπάθειαν tandem relabuntur. Quae an animi necessaria naturae inclinatione circa bonum versantis constitutioni et felicitati acquirendae conueniant, nec ne, alibi disputatur [g].

LXXIX. Quod si natura bonum malumue est nihil, sequitur etiam non dari artem circa vitam moresque versantem. Id quod ipsis Stoicorum principiis efficitur, quibus virtutem solus habet sapiens, qualis inter homines non est [h].

LXXX. Probatur id porro, quia ipse prudens animi habitus incomprehensibilis est, cum neque ex se ipso simpliciter et per se, neque ex suis operibus appareat. Nam haec illi cum imperito vulgo sunt communia: quae vero porro dicunt Dogmatici, praecipue Stoici, hominum sunt vltra humanam naturam loquentium, et potius optantium, quam vera loquentium [i].

LXXXI. Sed nec natura hominibus ars, quae est circa vitam, inditur, alias omnibus hominibus inesset prudentia et virtus [k]

LXXXII. Iam vero ne doctrina quidem et disciplina percipitur [l]. Nam 1. nec res quae docetur in confesso est, quippe falsum doceri non potest, verum autem non existere supra ostensum, ea quoque quae euidentia sunt, doceri opus non habent, quae obscura, ob indiiudicabilem controuersiam incomprehensibilia sunt. 2. Sed nec doctor esse potest, qui non fuerit discipulus, qui doctorem habuerit, necesse est, quod infinita serie ad absurdum ducit. 3. Nec discendi modus est, qui vel euidentia vel oratione fit, quod vtrumque fieri non potest. Per euidentiam enim non fit doctrina, quia euidentia est eorum, quae ostenduntur et manifesta sunt, adeoque omnibus comprehensibilia sunt, et in doctrinam non cadunt. Neque per orationem, quia ea, quae impositione significant, necesse est intelligere illos, qui docentur, qui ideo doceri non possunt, cum iam intellexerint; qui vero discere ea necesse habent, quae ignorant, nec ea norunt, quibus impositae sunt appellationes, nihil percipient.

LXXXIII. Iam si ex abundanti quis concesserit, inde alicui eam artem, quae circa vitam versatur, damnosa et perturbationis causa habentibus ipsam potius quam vtilis esse comperietur. Nam semper bonum appetendum, malum fugiendum et auersandum offert, quod sine perturbatione

e) s. 236. f) ibid. g) Conf. BVDDEVS de Scept. mor. §. 23. Anal. hist. phil. p. 238. h) c. 25. s. 239. i) s. 244. k) c. 26. s. 250. l) c. 28. 29. s. 259. 266.

ne fieri non poteſt, adeoque prudens hoc ipſo fit infeliciſſimus [m]. Iugulaturus hic Sextus moralem philoſophorum Dogmaticorum doctrinam, non cogitat, ne Scepticen quidem a perturbatione vacuam eſſe et μετριοπαθεῖν, quod in antecedentibus ipſe ſtatuerat. Licet enim hoc a vita et natura ſit, nihil tamen in hanc paſſionem poteſt Sceptica, ſed ipſa quoque infelicem reddit animum. Similia fere in plerisque aſſertionibus oggeri Scepticis poſſent, ſi locus hic eſſet.

LXXXIV. Scepticus eo quod ſit humanus, Dogmaticorum arrogantiam ratione ſanare intendit, adeoque fortioribus argumentis erga temerariae inſolentiae morbo laborantes, leuioribus erga eos, qui in ſuperficie aegrotant, vtitur, modo finem conſequatur [n].

m) c. 31. ſ. 273. ſ. 277.

n) c. vlt.

* *

CAPVT DECIMVM QVINTVM.

DE FATIS PHILOSOPHIAE GRAECAE EXTRA GRAECIAM.

§. I.

Philoſophia Graeca extra Graeciam.

Abſoluimus tandem aliquando, quam nobis deſcripſimus, periodum hiſtoriae philoſophicae primam omnem, et non barbaricae tantum philoſophiae, ſed et Graecae incunabula, adoleſcentiam et virilem quaſi aetatem, eiusque fata ad naſcentis vsque Romanae monarchiae initia excuſſimus, ac ſyſtemata philoſophorum deſcripſimus, quantum ineuitabilis ſaepe permiſit obſcuritas et incertitudo maxima. Claudere iam liceret riuos, primaeque huius tractationis parti finem imponere, niſi, quod promiſimus, paucis adhuc appendicis loco enarranda fata eſſent, quibus Graecanica philoſophia alibi locorum, extra Graeciam, quo diuertit et innotuit, gauiſa eſt. Quod licet pro inſtituti ratione paucis licet attingere, fundamentum tamen eius rei dicendum eſt, quae in ſecunda parte operis ampliorem tractationem requiret.

Alexander M. cum armis victricibus philoſophiam Graecam ad alias gentes transfert.

§. II. Arctis ſatis initio Graeciae et adiacentium regionum limitibus philoſophiam Graecam incluſam fuiſſe, niſi quod in Graecia magna Pythagorica ſchola eius diſciplinam excoluit, ex hactenus narratis manifeſtum eſt. Etſi enim in Aegypto peregrinabantur magni nominis philoſophi [a], ibique ingenii diuitias data aliquando occaſione exponebant [b], vix tamen ea, quae ibi acta ſunt, hoc nomine digna ſunt, et accepiſſe magis, quam traduxiſſe illuc hoſt heſauros, Aegyptii gloriabantur; Graeci quoque cum

Hhh hhh hh 3 domi

a) Exemplum nobis haſtenus dedere Pythagoras, Thales, Democritus, Plato, Eudoxus, alii.

b) Factum hoc e. g. a Thalete eſſe, c. I. huius libri oſtendimus.

domi haberent, quo melius animum pafcerent, mature Aegyptum philofophiae caufa adire defiuere. Poftquam autem fumma rerum per omnem fere Afiam et Aegyptum bellis ad Alexandrum M. rediit, isque expeditione in Perfas et Indos, infiniti fere tractus homines Graeco iugo fubiecit, Graecanica quoque philofophia, vt folet, a victoribus ad victos tranfiit. Cum enim Alexander M. ipfe diligenter philofophiae ftudiis effet innutritus, et magno imprimis amore ab Ariftotele accenfo, quicquid erat philofophorum complecteretur [c], non potuit non limitibus philofophiae magna inde fieri acceffio, praefertim cum non tantum rex eruditiffimus ipfe philofophiae ftudium fuo modo amplecteretur [d], fed et philofophos fecum haberet acutos [e], quos magna familiaritate dignabatur: alios magnis vereque regiis augeret muneribus [f]. Horum confiliis fuiffe vfum hiftoria eius teftatur, quae hoc quoque narrat, mififfe regem philofophos Graecos, vt cum Afiaticorum populorum fapientibus colloquerentur, iisque mediantibus, animos quoque victorum regi conciliarent; cuius memorabile exemplum de Brachmanibus in Indorum philofophia fuo loco [g] attulimus. Etfi vero, vt erant Orientales philofophi traditionis patriae tenaciffimi, magnaeque de ea opinionis praeiudicio occupati, Graecanica eis philofophia valde fordefcebat, vt vel ex iis patet, quae cum Alexandri legatis Gymnofophiftae habuere, colloquiis, fecit tamen victoris fortuna, vt, quod animo refpuebant, externo tamen fubinde habitu fingerent, et ad Graecos fe attemperare mores inciperent. Cuius eo maior illis impendebat neceffitas, cum Afiae philofophi, praefertim Magi, tanquam inanis artis iactatores in contemtum apud regem a Graecis philofophis, ipfisque qui his fauebant, regis amicis adducerentur [h]. Idem accidiffe, poft fata regis, cum amici eius regnum inter fe diuififfent, hiftoria loquitur.

Influxus fortunae Alex. M. in philofophiam apud Afiae gentes.

§. III. Magnum hanc mutationem habuiffe influxum in ipfam philofophiam, non eft, quod dubitemus. Cum enim in eo potiffimum curam fuam Alexander poneret, vt Graeco iugo voluntaria colla Perfae Indique fubiicerent, quique in longiffimis terrarum tractibus exercitibus contineri in officio vix poterant, obfequio lubenter praeftito vincirentur, id potiffimum elegit medium, vt victi populi fere omnes in vnum corpus coirent. Hinc, eleganter obferuante PLVTARCHO [i], *quos verbis non poterat, armis*

c) Multus in his Alexandri virtutibus laudandis eft PLVTARCHVS de fort. Alexandri T. II. p. m. 346 feqq.

d) Vid. AMMONIVS in vita Ariftotelis Epiftola Alexandri ad Arift. quaeque hac de re in vita huius allata funt. ad. PLVTARCH. in Alex. T. V. p. m. 450. qui luculenter de ftudiis Alexandri philofophicis agit.

e) Inter hos fuiffe Callifthenem, Onefícritum et Anaxarchum fupra memorauimus. conf. CVRTIVS L. VIII. c. 5. PLVT. l. c. p. 486.

f) Ita Ariftotelem non modo, fed et Xenocratem, itemque Theophraftum regia munificentia auxiffe, in horum quoque philofophorum vita dictum eft. conf. PLVTARCH. l. c. p. 451.

g) Lib. I. c. III. vbi etiam Calanum gymnofophiftam Alexandri M. caftra fecutum fuiffe notauimus. conf. PLVT. l. c. p. 444 feqq. In Aegypto vero Pfammonem philofophum regem audiuiffe, et cum eo fuiffe philofophatum, refert PLVTARCH. l. c. p. 467.

h) Factum id imprimis effe, cum reuerfo Babylonem regi Magi fuaderent, vrbem ne intraret, vitae eius fcriptores paffim tradunt.

i) De fort. Alex. Orat. I. T. II. p. m. 348.

armis ad communitatem adigens, omnes vndique gentes in vnum corpus conduxit, tanquam in amicitiae cratera commiſcens, vitas, mores, nuptias, victus rationes, mandauitque vt vniuerſi mundum pro patria agnoſcerent, caſtra pro arce et praeſidio, bonos pro cognatis, malos pro peregrinis, inter Graecum et barbaricum non chlamyde, pelta, acinace, candya diſtinguerent, ſed Graecum virtute, barbaricum vitioſitate aeſtimarent, communes autem ducerent veſtes, menſes, coniugia, victus rationes, cum haec omnia ſanguine et prole inuicem eſſent contemperata. Non veſtitu tantum, coniugio, et menſa Perſarum inter Graecos inductis, ſed Graecorum quoque ſacris ad Perſarum ſuo modo accommodatis hoc regem inſtituiſſe, hiſtoriae eius ſcriptores prolixe referunt [k]. Secuta eſt philoſophia, quae cum inter Graecos tum magni eſſet nominis, barbarica eruditione valde contemta, neceſſitas vrſit Magos ceterosque orientis ſapientes ad voluntatem moresque Graeci victoris ſe attemperare. Cumque Perſarum imprimis philoſophia Zoroaſtreo ſyſtemate comprehenderetur, dubium non eſt, theologiam Magorum externo tum Graecae habitu fuiſſe veſtitam. Cumque illa in deſcribendis emanationibus ex ſummo Deo, Mithraue, per duos quaſi fontes, Oromazden et Arithmanium occuparetur, idque potiſſimum ageret, vt qua ratione malum ortum eſſet, detegeret, vt haec omnia *libri primi capite tertio* fuſe enarrauimus; occaſio inde enata eſt theologiam Perſarum reliquorumque, qui his adhaerebant, Orientalium cum Graecis opinionibus comparandi. Inter quas cum potiſſimum theologia mythologica, quaeque in ea continebantur, theogoniae externo habitu Zoroaſtreis conſonarent, ortum inde philoſophiae genus illud eſt, quod antiquum et Zoroaſtreum ſe nuncupabat, et in his diuinarum emanationum genealogiis explanandis potiſſimam collocabat operam. Cuius rationes et placita cum ex veterum Sec. I. et II. haereticorum ſomniis potiſſimum haurienda ſint, fundamentumque Alexandrinae quoque Platonicorum recentiorum philoſophiae poſuerint, commodius ea, quantum quidem ad noſtrum inſtitutum pertinet, ad philoſophiam ſub Imperatoribus Romanis inter gentiles et Chriſtianos efflorescentem delati exponemus. Hoc tamen notaſſe e re noſtra eſt, genealogiae huius diuinae ſcriptores poſtea ſub Alexandri M. ſucceſſoribus laxius ſtatuendi campum nactos [l], magis et liberius ſe Zoroaſtreis orientalis philoſophiae placitis, quam Graecanicae theologiae accommodaſſe, ita tamen, vt veteris ſyncretiſmi veſtigia haud obſcura remanerent. Falli enim eos, qui plane nihil a Grae-

k) Videndus imprimis PLVTARCHVS ll. cc.

l) Factum hoc eſſe, cum bellis inter ſe vehementer digladiarentur in Aſia Alexandri M. ſucceſſores, et regis rationibus non inſiſterent, dubium non eſt. Adeo vero extinxere haec bella literas et philoſophiam in Aſia, vt paucae eius eſſent reliquiae, donec Ptolomaei Phyſconis tyrannis, quae imprimis Alexandrinos miſere vexauit, Alexandriae incolas in diuerſa labi, patriamque metu mortis exules relinquere cogeret, vid. IVSTINVS L. XXXVIII. c. 9. ATHENAEVS L. IV. p. 184. tum enim artium fere omnium, et imprimis philoſophiae profeſſores et magiſtri in Aſiam minorem et vicinas inſulas diſpergebantur, qui humaniter excepti, cum exiguo ſtipendio docerent, breui totam Aſiam Graeca literatura repleuerunt, vbique ſcholas erigentes et docentes, vid. ATHENAEVS loc. cit.

Graecis habuisse, hanc orientalem philosophiam putant. licet Platonicam philosophiam contemserit [m], ex comparatione vtriusque suo loco danda luculentius patebit. Quas orientalis philosophiae, Graecanicae attemperatae, origines annotasse multam tum Christianorum haereticorum, tum Alexandrinorum philosophorum doctrinae accendet lucem.

Fortuna philosophiae Graecae in Aegypto.

§. IV. Paria fere fata habuit philosophia Graeca in Aegypto, sed augusta magis atque læta, ipsa philosophia Aegyptiaca fauente. Quae cum haud semel irruptionibus peregrinorum populorum mutationem esset passa, eamque facile quoque ob allegoriae methodum admitteret, quo nempe artificio peregrina dogmata patriis immixta sunt, et haec saepius immutata, vt supra *libri primi capite sexto* demonstratum est, quaque ratione imprimis veterem Persarum religionem a Magis cultam per irruptionem Persarum in Aegyptum sub Cambyse huic regioni fuisse illatam dubium non est, nobisque supra iam obseruatum: sub Graecorum imperio tota ad victorum et imperantium rationes fuit composita, sacerdotibus id agentibus, vt patriam religionem et doctrinam Graecae, quae tantopere efferebatur, philosophiae attemperarent. Qua de re, cum satis quantum est, supra dixerimus, lectorem ea ex isto quidem loco repetat, rogamus, nobis enim iam de Graecae philosophiæ, non Aegyptiacæ, satis in Aegypto sermo est. Fundamentum vero eximiorum quae consecuta est, incrementorum, ipse quoque Alexander M. posuit. Is enim cum nouam regni sedem Alexandriam, loci opportunitate illectus, condidisset, vrbemque nouam incolis replere studeret, colonias ex finitimis vrbibus Alexandriam commigrare iussit, magnaque multitudine vrbem impleuit [n]: quos inter homines multos quoque Iudaeos fuisse IOSEPHUS [o] testatur. His omnibus, vt in noua sede libenter habitarent, praeter reliqua quibus augebantur priuilegia permissum, vt suae quisque religioni, suaeque gentis placitis a nemine impeditus adhaereret, quo factum est, vt omnis generis religionibus et dogmatibus Aegyptus repleretur, Graecorumque theologiae, quam illi Alexandriae quoque fixerant, admisceretur. Id quod eo magis locum obtinuit, qua magis Aegyptii et in his Alexandrini non tantum sacris quibusque recipiendis fuere fauentissimi, et hinc religionis cultu inclyti [p], sed et scientiis dediti, et Graecorum in iis laudibus aemuli [q]. Multum vero has circumstantias auxit Ptolemaeorum familia, Aegypti imperium post Alexandri M. fata nacta. Ptolemaei enim Lagidis, qui Aegypti sceptrum sublato rege inuasit, eo potissimum tetendere consilia, vt Graecorum maxime fidem sibi deuinciret, quos regni quasi custodes esse probe videbat [r]. Hinc vt gentem literatissimam sibi conciliaret tota fere Grae-

cia

m) PORPHYR. vit. Plot. c. 16. p. 119. ed. Fabr.

n) Vid. Alexandri M. historiae scriptores PLVT. l. c. ARRIANVS L. III. CVRTIVS L. IV. c. 8. aliique et Geographi veteres STRABO L. XVII. p. 590. Geographus vetus a IAC. GOTHOFREDO editus p. 17. AMMIAN. MARCELLIN. L. XXII. c. 6. alii.

o) Contra Apion. L. II. de B. I. L. II. c. 36.

p) Geographus GOTHOFREDI l. c. p. 17.

q) ibid.

r) DIOD. SIC. L. XVIII. PAVSAN. in Attic. ARRIANVS et ex eo PHOTIVS Cod. XCII. p. 126. Vrgebant Ptolomaeum infesta Perdiccae consilia et arma,

cia in Aegyptum translata et Athenae in Alexandriam quaſi delatae ſunt [s]. Vt enim et iudiciorum formam, et rei militaris neruum, et mercaturae frequentiam Graecis artibus formatas et Alexandriae ſtabilitas taceamus [t], literarum honos, et inter eas ipſum quoque philoſophiae ſtudium tantopere a rege euectum eſt, vt merito Graecia hanc Aegypto gloriam inuideret. Nullis enim ſumtibus parcens rex prudentiſſimus doctiſſimos inter Graecos viros Alexandriam vocauit, et domi inuidia preſſos non ſine multis gratiae teſtimoniis recepit, et vt Graecam eruditionem atque philoſophiam in hac regni ſui ſede plantaret, bibliothecae poſt eius fata ſplendidiſſimae fundamenta iecit [u], philoſophos immunitate donauit, regiaque munificentia Graecam literaturam adiuuit. Qua in re cum Demetrii Phalerei conſiliis potiſſimum vteretur [x], viri vt in omni eruditionis genere ita in philoſophia praecipue excellentiſſimi, dici non poteſt, quantum philoſophiae Graecanicae [y] incrementa ſub hoc rege Alexandriae aucta ſint. Idem inſtitutum non ſecutus tantum eſt, ſed maiori quoque ſtudio et feruore perſecutus eſt Ptolemaeus Philadelphus rex literatiſſimus, cui Graecae eruditionis, praecipue philoſophicae magna, quae Alexandriae habuit, incrementa potiſſimum adſcribenda ſunt. Illius enim ſtudio et immenſis ſumtibus bibliotheca Ptolemaei Lagidis cura coepta, incredibili librorum multitudine aucta eſt, qua de re, ne iuſto prolixiores ſimus, lectorem ad eos remittimus, qui celebratiſſimae bibliothecae hiſtoriam condiderunt [z]; hoc vnum adiicientes, non in eo tantum regis curam fuiſſe, vt grammaticos, poëtas, aliosque ad encyclicas Graecorum diſciplinas pertinentes auctores magno aere redimeret [a], ſed vt philoſophorum quoque Graecorum opera huic animarum ἰατρείῳ inferret. Ariſtotelis enim libros eum redemiſſe, ſuo iam loco ex ATHENAEO [b] notauimus [c]. Nec his contentus, vt patriam eruditionem Alexandriae collocaret firmiſſimam, in ipſa regia Muſeum erexit, ſiue collegium doctorum virorum, quos publico ſumtu aluit, vt literis vacarent. Celebrata paſſim huius muſei fama eſt, ad Caeſarum vſque aetatem durantis, cuius hiſtoriam cum ex veterum narrationibus [d] diligenter collegerint recentiori aetate viri quidam eruditi [e], lectorem ad eos

arma, cuius exercitum ſibi iſtis artibus Ptolemaeus magnopere conciliauit.

s) Vid. cit. not. (n) exque iis praecipue STRABO, Geographus vetus, AMMIANVS ll. cc.

t) Statum Aegypti hoc tempore plane immutatum eſſe, recte viris doctiſſimis SAM. BOCHARTO Hierozoic. P. I. L II. c. 9. et CAMP. VITRINGAE ad Iſaiae c. II. p. m. 212. obſeruatum.

u) Conf. I. LIPSIVS de Biblioth. c. 2. HERM. CONRING. Antiqq. Acad. diſſ. I. p. 11. et Supplem. IX. p. 223 ſeqq.

x) Dictum de eo in huius philoſophi vita.

y) AELIAN. L. III. c. 17. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 341.

z) Citati ANT. VAN DALE diſſ. ſuper Ariſtea de LXX. interpret. MONTFAVCON. Palaeogr. Graec. p. 16. REIMMANN. Idea antiq. lit. Aegypt. p. 280 ſeqq.

a) GALEN. Epidem. L. III. conf. MELCHIOR GVILANDINVS de papyro vet. p. 195.

b) Lib. I. p. 3.

c) Bibliothecarios huius bibliothecae ex SVIDA maxime notat IONSIVS de S. H. P. p. 101. et I. F. GRONOVIVS diſſ. de muſeo Alexandrino.

d) Andronici, Callimachi et Alcidamantis de muſeo ſcripta periere. Ex hodie extantibus illud deſcripſit STRABO libro vltimo. PHILOSTR. vit. Soph. Lib. I, c. 22. p. 524.

e) GRONOVII et LVD. NEOCORI diſſertationes de eo extant T. VIII. Antiq. Graec. peculiares etiam

eos ablegamus. Mirum itaque videri debet nemini, Aegyptum quasi immutatam fuisse in Graeciam, et Graecanica non tantum studia Alexandriae inualuisse, sed praeter grammatices, rhetorices et matheseos disciplinam philosophiam quoque Graecam ibi fuisse traditam [f], cunctaque hac in re Athenis reddita fuisse quam simillima [g]. Et sub his regibus factum inde est, vt Graeci philosophi cuiuscunque sectae Alexandriam traiicerent, regum Ptolemaeorum benignitate et fauore gauisuri, qua de re in Graecorum philosophorum, quam fuse hactenus enarrauimus historia, complura exempla attulimus, et praeter Demetrium Phalereum, Theophrastum atque Stratonem Peripateticos, Diodorum Cronum Megaricum, Diodorum item Aspendium Pythagoreum et Timonem Scepticum apud hos reges gratiosos fuisse notauimus. Addi his possent alii, et imprimis bibliothecae regiae praefecti, viri non in philologia tantum, sed etiam in philosophia celebres [h], si Alexandrinae eruditionis historiam scriberemus. Multa enim ex eo tempore Graecorum Alexandriae degentium fama in literis fuit [i], nec secta inter Graecos vlla fuit, quae non magni nominis viros Alexandriae aleret [k]. Tam securus quoque philosophis nidus Aegyptus visus est, vt Pythagorei vbique persecutione pressi, cum non haberent, quo tuto confugerent, huc conuolarent, vbi vltimos ex hac secta, quam Aegypto primus notam fecit Eudoxus ab Agesilao Nectanebi commendatus, et prophetarum disciplinae traditus [l], vidisse Aristoxenum suo quoque loco [m] monuimus. Tanta vero Graecorum in artium et philosophiae studiis industria enituit, vt coloniae Graecae longo doctrinae interuallo, verae originis Aegyptios superarent [n]; recteque fabulam esse, magnus CONRINGIVS [o] monet, quod AMMIANVS MARCELLINVS [p] Alexandrinae philosophiae, qualis extremis Ptolemaeorum temporibus caput erigere coepit, assecla tradit, *non praestantissimam tantum fuisse atque certissimam philosophiam Aegyptiacam, sed certasse quoque de praecedentia Aegyptios et Graecos philosophos illosque vicisse.* Recte enim obseruat vir eruditissimus nullibi legi, apud Aegypti reges philosophos Aegyptiacos in pretio fuisse, immo eos ita corruere passos fuisse hanc disciplinam, vt imperante Augusto tota fere desierint Heliopolitana musea et studia, id ex oculorum fide testante STRABONE [q]. E contrario vero sub Caesaribus Alexandrinam eruditionem et philosophiam magnopere effloruisse, ipsis Imperatoribus salaria professoribus constituentibus, eamque huius literarum aeque ac mercaturae emporii cele-

etiam de eo dedere dissertationes B. AD. RECHENBERGIVS et TH. CRVGERVS add. IONS. l. c. p. 218. TILLEMONT. Hist. imp. T. II. p. 431. CAVE H. L. Scr. Eccl. P. II. p. m. 20. ESCHENBACH. diss. Acad. p. 305 seqq.

f) Fuisse in museo philosophos quoque sustentatos ex Timonis satyra apud ATHENAEVM L. I. patet, qui philosophos tanquam in cauea ali dicebat.

g) CONRING. l. c. p. 11.

h) Vid. SVIDAS in Zenodot. T. II. p. 8. in Apollon. T. I. p. 283. in Aristonym. T. I. p. 329. in Dionys. Alex. T. I. p. 598.

i) AMMIAN. MARCELL. l. c. Geographus GOTHOFREDI l. c.

k) IDEM p. 19.

l) Vid. quae dicta sunt in Eudoxo, c. X. huius libri.

m) Conf. SCHEFFER. de philos. Ital. c. XV. pag. 172.

n) Conf. CONRING. l. c. p. 236.

o) loc. cit. p) l. c. q) l. vlt.

celebritatem vſque ad captam a Saracenis Alexandriam durauiſſe, indeque omnes ſectas philoſophorum per omnes prouincias digreſſas fuiſſe [r], in ſequenti hiſtoriae huius periodo luculentis conficiemus teſtimoniis [s]. Certe tam domeſtica viſa eruditio et philoſophia Alexandriae, vt Alexandrini dicerentur viri, alibi locorum nati, et in hac tantum muſarum ſede docentes [t].

Syncretiſmus philoſophiae Graeco-Aegyptiacae.

§. V. Licet vero Graecam philoſophiam Aegyptiacae praeualuiſſe, et ſolam fere Ptolemaeorum, et poſt hos, Imperatorum Romanorum aetate viguiſſe, ex dictis ſit manifeſtiſſimum, non tamen credendum eſt, nihil illam ab hac mutationis fuiſſe paſſam, quemadmodum Aegyptiacam a Graeca adulteratam fuiſſe, *libri primi capite ſexto* docuimus. Aliud enim ratio philoſophiae Graecae in Aegypto nobis ſuadet, cuius certum genus longe aliam a natiuo colorem accepit faciem. Etſi enim nec Peripateticam, nec Stoicam philoſophiam [u] multam mutationem initio paſſam eſſe legimus, immo Alexandriae Sceptica philoſophia ab Aeneſidemo priſtinum nitorem accepit [x], aliter tamen accidit philoſophiae Pythagoricae et Platonicae, in cuius cauſas paulo curatius inquirere, remque ab ouo, quod aiunt ordiri, propter Alexandrinae philoſophiae hiſtoriam, quam ſequenti tomo condiemus, e re noſtra eſt. Scilicet Pythagoricae philoſophiae primam Aegyptiis notitiam ab Eudoxo factam capite decimo huius libri probauimus, ex STRABONE [y] notantes, quam beneuolo applauſu Eudoxus atque Plato in Aegypto fuerint recepti. Cui fauori cum accederet Ptolemaeorum in philoſophos, praeſertim exules, gratia, ſub Lagidis potiſſimum imperio in Aegyptum ſe recepere, teſte LAERTIO [z] Xenophilus Chalcidenſis ex Thracia, et Phanto Phliaſius, et Echecrates et Diocles, et Polymnaſtus Phliaſii et ipſi. Aequalis his fuit Diodorus Aſpendius hoc tempore in Aegypto verſatus [a]. Quorum philoſophia cum moribus et inclinationi Aegyptiorum admodum conueniret, magno applauſu excepta eſt. Erant enim Aegyptii temperamento melancholico, ſubtriſti, et ſolitudinis ad ſtudia colenda amanti [b]; praeterea omnis fere terrae circa numinum cultum, teſtibus multis veterum [c], religioſiſſimi, ſacrificiisque maxime intenti, et de Diis valde ſolliciti. Arcanam vero et allegoricam docendi methodum ſtudioſe ſeruaſſe ſupra luculenter euicimus. Quae omnia cum in philoſophia Pythagorica, quae natales ſuos in Aegypto hauſiſſe gloriabatur, Aegyptii philoſophi inuenirent, mirum non eſt, hoc ſectae genus Aegyptiis fuiſſe

 com-

r) Geographus vetus p. 19.

s) Conf. CONRING. l. c. et de Hermet. Aegypt. med. c. IX. p. 83.

t) Recte hoc obſeruatum IONSIO l. c. p. 15. Ita Ariſtarchus Samothrax natione, et Dionyſius Thrax Alexandrini dicti ſunt, vid. SVID. in Dion. T. I. p. 598.

u) Conflata tamen vtriuſque ſectae philoſophia in ſyſtema eclecticum, a Potamone et Ammonio Sec. II. exeunte conditum.

x) Dictum hac de re c. XIV.

y) Lib. XVII.

z) Lib. VIII. c. 46. Xenophilum hunc praeceptorem habuit Ariſtoxenus, SVIDAS in Ariſt. GELLIVS L. IV. c. 2.

a) IAMBLICH. vit. Pythag. c. vlt.

b) Geographi citati.

c) AMMIANVS l. c. LVCIAN. de Dea Syra Geogr. GOTHOFREDI p. 21. conf. Io. BRAVN, de Delta Aegypt. Sel. S. p. 726.

commendatiſſimum. Nam et illi ſolitudinem amabant, et tam ſecuritatis quam philoſophiae cauſa in rus et deſerta loca recedebant [d], triſtemque et ſeueram promittebant philoſophiam, quae circa Deorum notitiam cultumque et ſacrificia omnium maxime verſaretur, et accuratius ſacram doctrinam enarraret. Arcanam quoque docendi methodum eandem, quam ſectae auctor in Aegypto acceperat ſeruabant. Quae ſimilitudo effecit, vt qui ex Aegyptiis magis patrio mori congruenter philoſophari cuperent, et tamen Graecae philoſophiae ſe attemperare ex regionis more et imperantium voluntate [e] neceſſe haberent, Pythagoricam diſciplinam ſequerentur; cuius tantus inter Aegyptios incolas amor fuit, vt eos in deſerta ſequerentur, et philoſophica ibi in morem Pythagorae collegia inſtituerent, id quod imprimis a Iudaeis in Aegypto commorantibus factum eſſe, Therapeutarum exemplo in ſequenti huius tractationis tomo luculenter roborabimus. Acceſſit poſtea Platonis philoſophia cum Pythagorica, vt ipſe inſtituerat copulata, quae magis Graeco more de Diis philoſophari videbatur. Vt vero placita toto fere coelo inter ſe diſtantia, et auita Aegyptiorum religio cum Graecanica theologia iungerentur, in ſubſidium vocatus ſyncretiſmus philoſophicus, huic ſectae vehementer adamatus [f], et allegoriarum ſubſidio miſta quadrata rotundis et in vnum fere ſyſtema fuſum, quicquid religionum diuerſiſſimarum fuerat in Aegypto. Adeo, vt nec Iudaeis media defuiſſe, quibus Pythagoram et Platonem cum Moſe in concordiam redigerent, Philonis exemplum teſtetur luculentiſſime. Ita vero nec vetus Aegyptiaca theologia pura manſit, nec Pythagorica, nec Platonica, ſed prout quis ingenio valuit, ita patria, quae inter Aegypti incolas varia fuit [g], religio, allegoriae ope placitis Graecorum attemperata, haecque illi accommodata fuit. His acceſſit etiam alia immutandae philoſophiae Alexandrinae Pythagorico-Platonicae occaſio. Cum enim Alexandriam totius fere orbis commerciis frequentiſſimam commearet omne hominum genus, et celebratiſſimae eruditionis alendae cauſa multi quoque docti homines conuolarent, accidit circa poſteriora Ptolemaeorum tempora, vt iſtud philoſophorum Orientalium genus, quod ex Zoroaſtriana et Graeca theologia nouum quoddam de Diis eorumque emanationibus claſſibus et operationibus ſyſtema comminiſcebatur, quodque circa haec tempora caput extuliſſe initio huius capitis diximus, huc quoque commigraret. Quod cum auide ab Aegyptiis circa Deorum genealogias, ritus, ſacrificia curioſiſſimis reciperetur, a philoſophiae Pythagorico-Platonicae cultoribus, qui omnes omnino religiones et ſyſtemata

nefando

d) HIERONYM. contra Iou. L. II. IAMBLICH. l. c. conf. SCHEFFER. l. c. p. 178.

e) Quin etiam propter originem, quam habuere Graecam, Graecaeque affinem. Omnis enim generis et loci homines iterum in Aegyptum Alexandriam inuitauerat Ptolemaeus Phyſcon, exhauſta tyrannide ciuibus vrbe.

f) Recepiſſe ex omnium regionum et nationum theologia Pythagoreos, quaecunque de Diis narrabantur, fatetur IAMBLICH. vit. Pyth. n. 138. A Diodori vero Aſpendii circa extrema Ptolemaei Lagidis tempora viuentis aetate mixtam aliquam inter Pythagoreos Aegypti incolas viguiſſe philoſophiam recte obſeruat SCHEFFER. l. c. p. 179. conf. ATHEN. L. IV. c. 17.

g) Conf. STRABO l. c.

nefando ſyncretiſmo confundere inſtituerant, etiam admiſſum, ſicque ex Aegyptiaca veteri, Orientali, et Pythagorico-Platonica philoſophia nouum philoſophiae chaos conflatum eſt, non Zoroaſtri tantum ſed etiam Hermeti [h], immo ſanctis quoque gentis Hebraeae patriarchis adſcriptum, quod ſub Aegyptiacae veteris titulo prolixe nobis expoſuit IAMBLICHVS [i]. Quae Pſeudo-philoſophia tantas in Aegypto, maxime Alexandriae radices egit, tantoque excepta applauſu fuit, vt non tantum ab eo fere tempore, quo monarchia Aegyptiorum collabi coepit, caput efferret [k], tandemque poſt Seruatoris nati tempora adiuſtum ſectae habitum conformata, et in plenum ſyncretiſmum religionum et ſectarum degenerans vnice imperium in ſcholis philoſophorum Alexandrinorum obtineret, vt in ſequenti huius hiſtoriae parte prolixe trademus, ſed et ad Iudaeos et Chriſtianos tranſiret. Et inter Iudaeos quidem ſpurium illud philoſophiae genus peperit, quod Cabbalam vocauere, traditionem patrum illud eſſe mentientes, cuius hiſtoriam ſequenti tomo integram concinnabimus; inter Chriſtianos autem primum ab haereticis ex Aegypti ſcholis egreſſis, qualis Valentinus fuit, adoptata, hincque fidei Chriſtianae, ſincera ſimplicitas temerata, mox infelici ſidere a purioris eccleſiae doctoribus adamata et cum ſacris doctrinis nefando conſilio coniuncta eſt. Qua de re, cum in ſequentibus ex inſtituto diſſerendum nobis ſit, originibus his Alexandrinae philoſophiae paucis expoſitis nihil addimus [l] amplius, ſed prolixae primae hiſtoriae philoſophicae periodi tractationi imponimus.

F I N E M.

h) Conf. PORPHYR. vit. Plot. l. c.

i) De myſter. Aegyptior. praeſertim ſect. VIII.

k) Potamonis ſyncretiſmum philoſophicum conditamque ſectam eclecticam huc referunt qui Suidae codicibus fidem habent, circa Auguſti tempora eum vixiſſe. Nos, cur ſerius eius tempora ponamus, ad hiſtoriam huius ſectae digreſſi exponemus.

l) Quibus fatis apud Romanos vſa ſit philoſophia Graeca, ſequenti tomo, vbi tota Romanorum philoſophia exponenda, enarrabimus.

I. INDEX
PERSONARVM ET NOMINVM.

A.

Abaris 354, 1014
Abel 57
Abraham 71
Achitophel 541
Acrio 639, 1040
Adam 52
Adiamantus 629
Adraſtus Aphrodiſeus 798
Aeneſidemus 1319, 1328
Aeſar 328
Aeſchines 574, 645, 652
orator 576
academicus 772
Aeſchylus 1102
Aeſopus 453
Aethalides 1015
Agatho 647
Ageſilaus 572, 1141
Albategnius 226
Alcaeus 447, 1247, 1316
Alcibiades 539, 570, 583, 622
Alcidamas 1107
Alcimus orat. 619
Alcinous 669
Alcmaeon 1087, 1131
Poëta 1134
Alexander M. 734, 784, 1105, 1207, 1349
Aphrodiſienſ. 1166
Syriae rex 1316
Alexemenus 641
Alexinus 610, 614, 623, 796
Alexis Tarent. 1043
Almanſor 210
Amaſis 448, 1002
Ameinia 1157
Ameriſtus 1060
Amipſias 551
Amphidamantus 1210
Amphion 402
Amphis 646
Amyntas 778
Anacharſis 358
Anaxagoras 492 ſeqq.
alii 493
Anaxarchus 1143, 1207 ſeqq. 1320
Anaximander philoſ. 478 ſeq. 1020
hiſtoricus 479
Anaximenes 488, 1132
alii 488
Anchipyllus 623
Androcydes 1043
Andronicus 798
Rhodius 798, 853
Anniceris 600, 601
ſenior 601, 650
Annius Viterbienſis 130
Antigonus 624 ſqq.
Caryſtius 1319
Gonates 897
Antiochus academic. 728, 775, 1328
Laodicenus 1328
Antipater 894
Cyrenaicus 599
Sidonius 979
Tarſenſis 894, 979
Tyrius 980
Antiphanes 1043
Antiphon 405
Antiſthenes 645, 862 ſeqq.
peripateticus 865
Anytus 550, 863
Apellico 800
Apollodorus 1228, 1315, 1316
grammatic. 1228
Apollonius Cronus 610, 615
Nyſaeus 980
Tyrius 894
Apollophanes 969
Apuleius 669
Aquilianus Scipio 811
Aratus 1142
Arcerius Io. 990
Arceſilaus 728, 743, 746, 898
Arceſilai alii 749
Archaeanaſſa Coloph. 647
Archelaus 518
Ionicus 1145
Archidamus 577
Archippus 1038, 1039, 1137
Archon Thericles 1005
Archytas Tarentinus 639, 651, 1022, 1038, 1040, 1102, 1128 ſeqq.
Ardoina 330
Areſas 1101
Arete 599
Arignote 1020, 1024
Arimneſtus 1020, 1059, 1179
Ariſtaeus 1101
Ariſtagoras 1141
Ariſtarchus 570
Ariſtippus 584, 644, 645, 652
Cyren. 592
ſophiſta 592
nepos 599, 601, 602
Ariſto Ceius 840, 852
Chius 968, 970, 1209
pugil 629, 630
Ariſtobulus peripatet. 637
frater Epicur. 1230
iudaeus 637
Ariſtoclea 1008
Ariſtocles 629
iunior 795, 796
Ariſtonymus 649
Ariſtophanes 405, 551, 1043
Grammat. 656
Ariſtoteles 644, 733, 776 ſeqq.
nepos 793
alii 776
Ariſtoxenus 989, 996, 1056, 1057

Aſcle-

Asclepiades 248
phliasius 625
Asdrubal 771
Aspasia 526, 539
Assaphus 453
Astera 647
Astraeus 1020
Athenodorus solensis 968, 972
Tarsensis 972
Cordyl. 972
Atlas 311
Attalus 758, 851
Auentia 330
Auerroes 795
Augustinus 1318
Autolycus 746
Axiothea 644, 729
Azonaces 130

B.

Bacchylides 1204
Baelius, Peter 176
Basilides 1315
Beausobre, Isaac de 983
Belus 127
Berosus 129
Bias 447, 609, 999
Bidpai 210
Bion 540
Borysthen. 607, 743
Bodium 1239
Boerebista 363
Borrichius, Olaus 277
Boton 1145
Brontinus 1020, 1107
Bryso 602, 619, 889, 1320
Buddas 202
Buddaeus, Io. Francisc. 38
Bulagoras 1101
Burlaeus Gualter. 34

Cadmus 254
Caduites 358
Cain 57
Calanus 204
Calippus 968, 1142
Calisthenes 785
Callicratides 1102
Callimachus 970, 1185
Cambyses 1004
Canterus, Guilielm. 33
Caranus 204
Carneades 728, 759 sqq. 898
alii 765
Cassander 857
Cato censorius 763
vticensis 658
Cebes 577
Cephisodorus 796, 1105
Cercops 1024
Chabrias 781
Chaeredemus 1230
Chaeremon 248
Chaerephon 535
Chalcol 86
Champerius, Symphorianus 540
Chamus 69
Chanania ben Isaac 541
Charmidas 728, 772, 774
Charondas 436, 1013, 1102
Chilon 445
Choerilus 475
Chosroës 210
Chrysippus 754, 894, 974
Cicero 774, 981
Cidonas 131
Cleanthes 894, 968, 972, 1209
Clearchus 794
Cleemporus 1097
Cleobulina 449
Cleobulus 449
Cleombrotus 658
Cleomenes 892
Cleon 1236
Clinias 1040, 1102
Clinomachus 610, 614
Clysthenes 436
Clitarchus 619
Clitomachus 728, 765, 771 seqq.
Coetus 639
Colotes 620, 1250
Lampsacenus, 892, 1250
Connus 525
Conringius Herman. 277
Cornarius Ian. 659
Cozzandus, Leonh. 35
Copernicus Nicol. 1062
Crantor 727, 743
Craterus 882
Crates 619, 621, 747
Crates Academicus 727, 742
alii 743
Cynicus 743, 863, 888 seqq.
Peripateticus 743
Stoicus 743
Cratylus 632, 640
Creophilus 998
Critias 570
Crito 524, 570, 576, 1040, 1102
alii 577
Critobulus 570
Critolaus 840, 852
Croesus 454, 455
Ctesibius 892
Cudworth Radulph. 174

D.

Dacier Andreas 659, 990
Damasias 459
Damasis 1179
Damo 525, 1020, 1023, 1024
Danaë 1250
Daridamis 203
Daniel 94, 1004
Dapschelin 210
Darda 86
Darius Hystaspes 1011
Dauid 86
Demaratus 793
Demetrius Alexandrin. 859, 892
magnet. 1243
Phalereus 841, 854, 856
Poliorcetes 618
Lacon. 1315
alii 859
Demochares 796
Democrates 1231

Demo

Democritus 1143, 1177 seqq. 1231
Demophilus 790
Demosthenes 644
Deslandes 37
Diagoras Melius 1103, 1143, 1203 seq.
Dicaearchus 854, 996
grammatic. 855
Diceneus 362
Didymus 1043, 861
Dio Syracus. 644, 649 seqq. 728 seq.
Diocheta 1157
Diocles Cnidius
Magnes 1319
Megarens. 618
Phliasius 1105
Diodorus Cronus 610, 615, 853, 896
Aspendius 1031, 1101
Xenoph. filius 573
Diodotus 1209
Diogenes Apollon. 514
Babylon. 894, 979
Cynicus 618, 645, 652, 871 seq.
Laërtius 32, 627, 990
Seleuciens. 1316
Smyrnaeus 515
Tarsens. 1315
Diomedon 1168
Diomenes 1203, 1207
Diomus 861
Dionysius senior 639, 649 sqq. 728 seq.
iunior 1141
Carthaginens. 610
dialecticus 602
grammat. 630
Heracleotes 609, 968, 971
Metathemenus 968, 971, 1315
Dioscorides
Cyprius 1328
Diotima 525
Diotimus 861
Diotogenes 1102
Dornius, Io. Christoph. 32
Draco 436
Dromocrides 405
Dryso 619, 1320

E.

Eberti, Adam 210
Echecles 892
Echecrates Timaeus 639, 1041, 1105
Ecphantus 1102
Egesinus 728, 759
Empedocles 1014, 1102, 1106 seq.
tragicus 1109
Enoch 61, 311
Enos 61
Epicharmus 1102, 1121
Epictetus 622
Epicurus 749, 843, 898, 1230 seqq.
Epigenes 570
Epimenides 419, 1009, 1014
Epiphanes 971
Epiphanius 33
Epitimides 600, 601
Erasistratus 842
Eratosthenes 970
Erillus 968, 971
Erotium 1239
Erymneus 853
Ethan 86
Euander 728, 758
Eubulides 610, 613, 796
Eubulus 1328
Euclides archon 612
geometra 611, 645
Megarensis 610
Eudemus 854, 856
Eudoxus 634, 1129, 1140
Euemerus 604
Euenus 525, 570
Euhemerus 604
Eumenes 851
Eumetis 449
Eumolpus 401
Euphantus 610, 615
Euphorbus 1015
Euphranor 1328
Euriphamus 1102
Euripides 570, 634, 1201
Eurymedon 790
Euryphanus 1040
Eurytus 639, 1102
iunior 1137
Eutherus 570
Euthydemus 570
Ezechiel 1004

F.

Fabricius, Io. Alb. 32, 1319
Fannius 980
Fauorinus 1319
Faust Ioan. magus 1016
Feind, Barthold 38
Ficinus Marsilius 540, 628, 659
Frea 330
Frisius, Io. Iac. 34

G.

Gale Theoph. 35
Gargettius 1232
Gartydas 1101
Gassendus Petr. 1229, 1252
Gautier, H. 37
Genzkenius, Frider. 38
Gesner, Conrad 33
Glauco 577
Glaucus Rhegin. 1179
Glycera 620
Gorgias 862, 1201
Gortydas 1101
Grauius, Abraham 35
Gronouius, Iacob 33
Gryllus 573
Gudius, Marquardus 1121
Gundling, Nic. Hieron. 38

H.

Harpagus 1142
Harpalus 1142
Hecademus 642
Hecataeus 1325
Hecato 980
Hedia 1239
Hegesias 600

Hege-

Hegesilaus 759
Heinsius, Daniel 894
Heman 86
Heraclides Pontic. 854, 856, 1328
Heraclitus 1025, 1166, 1208 seqq.
peripatet. 1211
Herillus 968, 971
Hermachus 1249, 1315
Hermagoras Amphib. 969
Hermes 252
Hermias 782
Hermippus Peripatet. 622
Smyrnæus 154, 798
Hermodamantes 998, 999
Hermodorus 658
Hermodorus JCtus 1209
Hermogenes 570, 551, 632, 1157
Hermotimus 493, 1015
Herodotus Tarſenſ. 1328
Herpylis 792
Heſiodus 406
Heſus 328
Heumann, Chriſtoph. Aug. 38
Heurnius, Otto 6, 104
Hiero 1121, 1144
Hierocles 748
Hierombalus 236
Hieronymus peripat. 747, 749, 840, 854
rhod. 859
Hipparchia 890 ſeq.
Hipparchus 1031, 1040, 1043, 1102
Hippaſus 1024, 1107, 1135
Hippias 1060
Hippo 1102, 1103
Metapont. 1103
Hippocus 226
Hippodamus 1040, 1102
Hippocrates 1182, 1223
Hipponicus 746
Hippobotus 1210
Hippoclides 1235, 1315
Homerus 422, 747
Hornius, Georg. 35
Hoſtanes 159
Huetius, Petr. Dan. 37
Hyperides 644
Hyſtaspes 158

I.

Iacobus 75
Iadmon 454
Iannes 278
Iamblichus 990
Iambres 278
Iarchas 204
Iaſon 981
Iauan 218
Ichthias 610
Idmon 454
Idomeneus 1248, 1250
Ieremias 627
Iobus 97
Ionſius, Ioan. 32, 778
Ioſephus patriarch. 76
hiſtoricus 59
Iſaacus 74
Iſocrates 644, 1201
Iſter 622
Iubal 59
Iuna 218
Iupiter Belus 127

K.

Kuſterus, Ioann. 34
Keïomarathus 161

L.

Laberius 1181
Lacydes 728, 757, 1326
Lælius 980
Lais 588, 881
Lampo 525
Lamprus 525
Lange, Ioachim. 38
Lathenia 644, 729
Laſus 1135
Lehmann, Io. Iac. 990
Leodamas Thaſius 642
Leodamantes 998
Leon 1009
Leontinus Gorgias 549
Leontium 843, 1239, 1248, 1250
Leonteus 1250
Leucippus 1142, 1171 ſeq.
Linus 372
Lipſius, Iuſtus 894, 921
Lockmann 226
Lucius Tubero 1328
Lucretius 1228
Lyciſcus 840
Lyco philoſ. 796, 840, 851 ſq.
Iaſeus 990
Lycurgus 437
orator 644
Lyſanias 970
Lyſias 552, 570
Lyſis 1038, 1039, 1040

M.

Mandanis 203
Manetho 250
Mannus 330
Marcellus 981
Marmaridius 130
Marmarium 1239
Mauſolus 1141
Melampus 403
Melanthius Rhod. 772
Meleager 893
Meliſſa 764, 1040
Meliſſus 1143, 1166 ſeq.
Melitus 550
Menagius 37
Menedemus cynic. 625, 892 ſ.
eretriac. 622 ſeqq.
Menippus 893
Lycius 893
Menodotus 1328
Mentor 765
Mercurialis, Hieron. 1217
Mercurius 252
alter 258
Metellus 631
Meton 1142
Metopus 1040, 1102
Metrocles 891

Metrodorus 793, 1207
epicureus 1243
theoreticus 619
medicus 1121
Straton 1249
Milo Crotoniat. 1021
Minos 437, 1010
Mithridates Perſa 654
Mnemarchus 1101
Mneſarchus 980, 1020, 1101
Mochus 230
Moderatus 990, 1043
Mœris 1060
Monimus 886
Morellius, Guil. 34
Morgo 1009
Moſchus 230
Phædon. diſcip. 623
Moſes 78, 120
Mus 1249
Muſæus 400
Mycon 896
Myca 1020, 1040
Myrtus 528
Myſon 442

N.

Naburianus 131
Nauſiphanes 1203, 1231, 1322
Nazaratas 131, 1003, 1006
Nearchus 1168
Nectanebis 1141
Neleus Scepſius 799
Neocles 1228
Neſſus 1203, 1205
Nicanor 793
Nicarete 618
Nicedium 1239
Nicocreon 1208
Nicolochus 1328
Nicomach. auus 778
nepos 793, 841
Nicoteles 601
Noachus 66
Numa 347
Numenius 1043, 1325
Apamenſis 1325
Nuſchiruan 210

O.

Ocellus Lucanus 818, 1102, 1122
Ocylus 1122
Odinus 330
Oenomaus 865
Olearius, Godofred. 35
Olympiodorus 628
Oneſicritus 886
Onetor 618
Oporinus, Ioach. 8
Oreſtades 1145
Orpheus 373
Oſthanes 159
Otanes 159

P.

Pœonius 619
Pamphilus 1231
Panætius 980
Pandæmus 896
Panthea 1108
Paræbates 600, 601
Parckerus, Sam. 1292
Parmenides 1143, 1157 ſeq. 1167
Parmeniſcus 1145
Paſicles Thebanus 618
Paſiphon 576
Patricius, Franciſcus 777
Patron 1315
Pauſanias 1209
Periander 450
Pericles 437, 492, 526
Perictiona 628
Pythagorica 1065
Perſæus 623, 968 ſeq.
Peyrerius Iſaac 104
Phædo 622, 645
Phædrium 1239
Phædrus Alexis 647, 1315
Phalantus 969
Phalaris 355
Phanias 854, 856
ſtoicus 857
Phanocritus 1140
Phanton 1105
Pherecydes 982, 998, 999

Philænis 1239, 1247, 1250
Phileta 748
Philippus Maced. rex 734, 785
Philiſcus 886, 1247, 1316
Philiſtio 1140
Philiſtus 651
Philo 616, 728, 773
Byblius 238, 239
alii 774
Philochorus 1102
Philomarus 1288
Philolaus 1025, 1043, 1062, 1102, 1105, 1129, 1136
Philonis Thebanus 968
Philumenaris 1287, 1288
Phocion 886
Phocylides 456
Phormio 840
Phraſidemus 619
Phryne 734
Pilpai 210
Pindarus 1204
Piſaurus, Aloyſius 34
Piſiſtratus 437
Pittacus 446, 983
Plato 627 ſeqq. 780, 1038, 1041
comicus 630
Pliſtanus 622
Plutarchus 32
Polemarchus 1142
Polemo acad. 727, 740, 896
ſtoicus 741
alii 741
Pollis 650
Polus 1040
Polyænus 1249
Polybius 980
Polycrates 999, 1005, 1011, 1235
Polygnotus 896
Polymneſtus 1105
Polyſtratus 1315
Pompejus 981
Porphyrius 990
Poſidonius 894, 968, 980
Potona 629
Praxiphanes 840
Praxiteles 840

Praylus

Praylus 1328
Pritanes 840
Proclus 793
Prodicus 525,1201
Cejus 549,1201
Prometheus 368
Protagoras 641, 1143, 1200 seqq.
Protarchus 1315
Proxenus 779
Ptolemæus Claudius 1319
Cyrenæus 1328
Ptolemæus Lagi 857
Leucus 1317
philadelphus 799, 845
philopator 971
soter 618, 857
Pyrrho 1320
ephecticus 602
Pyrrhus Del. 1015
Pythagoras 994 seqq.
pugil 998, 999
aliptes 1106
Pythias 782, 792
Pythogrius 798

R.

Regis, Petr. Syluan. 37
Reimmann, Iac. Frid. 91
Rhadamantus 437
Rhodopis 454
Rondellus, Iac. 1229
a Ryssel, Io. Iac. 35

S.

Saba 218
Sabius 218
Sæmund Sigfusonius 326
Salomon 86
Sanchuniathon 236
Sara 1020
Sarpedon 1328
Satyrus 969, 1168
Saturninus 1328
Saulius 358
Scipio 980
Schottus, Andreas 777
Sechnuphis 634
Seleucus Seleucienf. 131
Semiramis 127
Semus 69
Serranus, Ioan. 659
Seruius Tullius 1005
Sethus 58
Sextus Empiricus 32, 1319, 1328
Simmias 577, 619
Simo 1058
Simon 577
Siren 969
Socrates 523
alii 522
Solon 436, 442
Sonchis 1002
Sophocles 625
archon 841
Sophron 1122
Soficrates 744, 747
a Soto, Dominicus 540
Speusippus 644, 652, 727, 728, 1041
medicus 730
Sphærus 622, 968, 971, 1209
Sphines 204
Stanlejus, Thomas 35
Stilpo 610, 617, 886, 896, 1324
Stobæus, Ioan. 33
Strato
Lampsac. 840, 845
Sturlæson Snorro 327
Sudinus 131
Suidas 34
Sylla 643, 800
Sylofon 1004, 1011
Synallus 599

T.

Taaut 252
Tachmurath 218
Tachurith 218
Tages 343
Taranes 328
Tarquinius 1005, 1011
Tauromenites 793, 795
Telauges 1020, 1101, 1144
Telecles 758
Terpander 437
Teucrus Babylonius 130
Teutates 328
Thates Cres 442, 462
Milef. 458, 999, 1060
Thamyris 401
Theages 1040, 1102
Theano 989, 1019, 1040
Thebet Ebn Korra 226
Themista 1239, 1250
Themistoclea 1008
Themistocles 494
Theodas 1328
Theodoria 748
Theodorus Atheus 602
Cyrenaic. 599, 642
geom. 642, 525
Theodosius 1319
Theognis 456
Theombrotus 892
Theomedon 1141
Theophrastus 799, 840 seqq. 1107
Theopompus 985
Theorides 1102
Theotimus 1243
Theramenes 1201
Theseus 437
Theut 252
Theutates 328
Thomasius, Christian 38
Iacob 35, 921
Thoot 252
Thoron 330
Thoyt 252
Thrasimachus Corinth. 618
Thrasymachus Soph. 549
Thrasyllus 1043, 1185
Thubalcain 59
Timæus Locrus 813, 1102, 1127 seq.
Timæus Tauromenites 795
Timarchus 892
Timocrates 1242, 1250
Potamonius 1250
Timon Misanthrop. 582, 624
Phliasius 1325

Timotheus 781
Toxaris 360
Triller, Dan. Wilh. 1227
Triptolemus 436
Tuiſcon 330
Tuiſto 252
Tydas 1101
Tyrannio 800
Tyrtæus 437
Tyrtamus 840

V.

Viues, Ludou. 34
Voſſius, Gerard. 35

W.

Walther, Godofr. 1166
Wolfius, Io. Chriſtoph. 33

X.

Xanthus 746, 1326
Xantippe 528
Xeniades 872, 883, 888
Xenocrates 644, 727, 732, 781, 783, 896, 1041
Xenophanes 1105, 1143 ſeqq.
 Poëta 1146
Xenophilus 901, 1105
Xenophon 571, 645, 1201
Xerxes 1177

Z.

Zabratus 131, 1003, 1006
Zaleucus 435, 1013
Zamolxis 361, 1020
Zaratus 131, 1003
Zarmocenides 130
Zeno Cittieus 602, 619, 749, 894 ſeqq.
 Eleates 641, 1143, 1167 ſq.
Zeno Sidonius 901, 968, 979, 1243, 1315
 Tarſenſis 894, 979
 alii 901
Zenodotus 676, 858
Zerba 362
Zerdusht 144
Zeuchus 130
Zeuxippus 1328
Zeuxis 1328
Zierold, Io. Wilh. 38
Zoilus 427, 998
Zopyrus 893
Zoroaſter 116, 1003, 1007
 Perſa 218
Zorodashtus 218
Zoromasdres 130
Zwinglius, Huldricus 540

II. INDEX
RERVM ET MATERIARVM.

A.

Abaris, philoſophus Scythicus pag. 354
 an cum Pythagora conuenerit 356
 impoſtor fuit 357
Abii inter Scythas quinam 352
Abrahamus ex Philoſophorum choro ejicitur 72. Zoroaſter Arabibus dicitur 145
Abſtinentia Pythagoricorum a carne & piſcibus 1036
Academia vnde nomen ſortita 642. qualis locus fuerit 642. ab hac ſecta Platonica nomen accepit 643. *prima*, quæ 728. *media*, quæ 746. origo illius methodi philoſophandi receptæ 749 ſeq. *noua*, illius origo 759. obſeruationes de ejus philoſophia 767. *quartæ* conditor quis 773. *quintæ* conditor quis 775
Academiæ in Ægypto a Ioſepho inſtitutæ non ſunt 77
Academica ſecta 672 ſeq. diſcrimen inter illam & ſcepticam 1331
Acatalepſia, primum ejus fundamentum 755
Accidens, ejus claſſes 807
Acetum ſcilliticum magnæ virtutis eſt 1097
Acroamatica, quænam ab Ariſtotele ita dicta 789
Actus in Ariſtotelis Metaphyſica quid 828
Acuſmatici quinam 1031
Acuſtici quinam ibid.
Adiaphora, quæ ſint ex Herilli mente 971
Adoleſcentes philoſophorum Indicorum ante prandium recitant quid boni per diem egerint 200
Adulatio Anaxarchi erga Alexandrum M. 1207
Ægritudo ſententiæ Epicuri de illa 1312
Ægyptii antiquiſſima natio, ſapientiæ laude inclyta 244. difficultates in eorum hiſtoria philoſophica 245. ſcriptores de eorum philoſophia 248. eorum Reges Dei & ſemidei vnde orti 254. ſapientiam arcano modo docebant 268. eorum tota philoſophia ad imperii & ſacerdotii commoda refertur 273. num Atheis annumerandi 285

Ænigmata, in illis ſtruendis reges & principes orientis ſe exercent 216. Pherecydis explicatum 988
Æquinoctium, quis primus obſeruauerit 480
Æquipollentia quid ex mente Ariſtotelis 808
Æquum a juſto differt 838
Aër principium omnium rerum habetur 488, 515. & Deus 489. denſus mundos gignit 517. vnde pellucidus factus 520. vnde naſcatur 820. ejus diuiſio apud Stoicos 944. quid ſit Pythagoræ 1088
Æſopus, vita ejus 453. an fabulas eius Socrates verſibus complexus ſit 554
Æternum ex Xenophanis mente quid 1148
Æther quid ſit mente Anaxagoræ 509. quid ſit Pythagoræ 1088. ex mente Stoicorum Deus ſummus 942
Æthiopes, eorum hiſtoria philoſophica obſcura & incerta 305. ex Ægypto originem traxerunt 306. origines eruditionis & philoſophiæ eorum 306. facies philoſophiæ æthiopicæ 307. an athei 308
Ætna an Empedocles ſe in illam injecerit 1110
Affectio animæ, quæ & qualis 765. in Logica Cyrenaicorum quid ſit 595
Affectus quid ſint 725. duo præcipui voluptas & dolor 1279. quatuor generales qui 1280
Agrigentum nobiliſſima poſt Syracuſas ciuitas 1106
Albedo, quid mente Democriti 1196
Alchemia, ejus notitia apud veteres auctores extat nulla 70
Alexander M. an illi nomen philoſophi debeatur 784. n. an ab Ariſtotele veneno interfectus 786. græcanicam ad alias gentes transfert 1349. fortunæ ejus influxus in philoſophiam apud Africæ gentes 1350
Alexandria, Bibliotheca ibi condita 858
Amatoria ſpecies eſt amicitiæ 726. Socrates illam diſcit a Diotimo 526
Ambarualia, qualis feſtus Athenienſium 552
Ambitio Antiſtheni a Socrate objecta 863 Cynicæ virtutis mater 868
Amenthes, quis locus 296
Amicitia quomodo fiat 726. cum virtute conjuncta eſt 838. datur omnium erga omnes 1070. contentionis ſtudium ab illa remouendum ib. nunquam ab illa fides remouenda ib. non propter infortunium reprobanda ib. in vera plurima legibus circumſcripta ſunt ib. peregrinæ declinandæ ib. Epicuri de illa ſententia 1314
Amictus Pythagoreorum 1035
Amicus quomodo comparandus 567
Amor, an in theogoniis ſummum numen indicet 416
Amphion fabula de illo explicatur 403
Anacharſis philoſophus Scythicus 358 ſeq.
Analytica Ariſtotelis, quæ 805
Anatomia, num illius peritus fuerit Salomon 92 ſeq. a Democrito exercita 1180
Anaxagoras vita ejus 492. chronologia ejus 457. an publicas inſtituerit lectiones 500. an duos Deos ſupremos ſtatuerit 508
Anchora, an Anacharſis eam inuenerit 360
Angeli, an ab illis philoſophia orta 50 a Magis tanquam mediatores inuocati 184. n. an quis eorum Socratis genius fuerit 545 ſeq.
Anima, doctrina de illa ex Zoroaſtri oraculis 187, 188. origine cœleſtis a Deo genita, & cum Deo cognata habetur 206 indumentum ejus corpus Indis dicitur 207. immortalitatem ejus Aegyptii credunt 295. ejus metempſychoſis an ab Aegyptiis credita 296. ſtatus ejus poſt mortem qualis ex mente Aegyptiorum 297. doctrina Æthiopum de illa 309. doctrina Celtarum de illa 335 ſtatus ejus poſt mortem ex Celtarum mente 339. Orphei de illa doctrina 399. Thaletis 474. inanimatis quoque ineſſe dicitur 475. a mente diſtinguitur 513. aërea putatur 513. habitare in arteriosa cordis cauea dicitur 517 Socratis de illa doctrinæ 563. præexiſtunt 580. Platonis doctrina de illa 712 ſqq. ex Deo eſt 713. habet aliquid ex materia 714. in aſtris habitauit 715. tres habet partes 717. eſt immortalis & cauſa motus 718. fati legibus ſubjecta 718. eſt numerus, qui a ſe ipſo moueatur 739, 1090 ex omnibus eſſe concretam Crantor ſtatuit

tuit 744. Ariſtotelis doctrina de illa 820 ſeqq. ſedes illius in ſuperciliorum meditullio eſt 850. cum corporis ſenſibus arctiſſime illam conjungit Strato 850. Stoicorum de illa doctrinæ 950. mortales & immortales ſunt 950. redibunt in corpora priſtina poſt vniuerſalem rerum omnium combuſtionem 951. octo ejus ſunt partes ib. ejus ſedes poſt mortem inter ſidera eſt ib. purgatorium habent 952. ſphæræ inſtar vniformis ſibi natura ſua eſt 960. inter animam & mentem diſtinguunt Stoici 960. anima libera eſt 961. ejus immortalitatem Pherecydes Græcos primus docet 984, 989. totus aër plenus animarum eſt 1083. eſt auulſio ætheris calidi ac frigidi 1090. in rationalem & irrationalem partem diuiditur ibid. 1195. omnium animantium & brutorum ſunt rationales 1090. initium animæ a corde ad cerebrum eſt 1091. pars ejus rationalis immortalis eſt ib. ſanguine nutritur ib. vincula ejus venæ, arteriæ, & nerui ſunt ib. mens extrinſecus animæ inſeritur ib. quaternionem in ſe habet ib. corpus carcer ejus eſt ibid. in terram ejecta vagatur in aëre corpori ſimilis ib. nulla interit, ſed poſt certos fati circulos noua ſubit corpora 1092. anima gignitur ex humido 1104. duplex homini eſt ex Empedoclis mente 1117. ejus migratio ex Empedoclis ſententia 1119 conſtat natura ignis 1136. ſpiritus eſt 1156 ignis quidam & calor eſt 1195. mortalis eſt & cum corpore perit ib. mens vnum idemque cum illa eſt ib. animæ potior, quam corporis ratio eſt habenda 1199 de ejus natura nihil certum definiri poteſt 1221. diſcedentes ex hac vita in animam vniuerſi abeunt ib. Epicuri doctrina de illa 1277. corpus tenuiſſimum eſt 1277 non per ſe ſola ſentit ib. diſtingui poteſt inter animam & animum 1279. poſt hominis mortem diſſipatur 1281

Anima mundi an Deus a Socrate creditus 562. a Platone quæ 701 ſeq. ſupramundana, quæ 713. an Ariſtoteles illam ſtatuerit 826. n. Stoicis quæ 929. ab Empedocle 1113. ex Heracliti mente quid 1215 eſt opifex rerum omnium ib. ex humida euaporatione eſt 1220

Animalia prima, quomodo nata, 487, 513, 520 inanimata naſci dicuntur 517. mens eis ineſt 520. illa condenda inferioribus Diis permiſſum 712. non ſunt immolanda 1072 eorum corpora fortuito particularum ſimilarium concurſu efformata 1119. prima quomodo genita, mente Epicuri 1273

Animantia ex putridis naſcuntur 820

Animoſitas Zenonis Eleatæ 1167

Animus, diſtinguitur ab anima 1279. noſter cognatus Diis immortalis & æternus manet 185. quare in mortale demittatur corpus ib. tabula cerea habetur 672. plane nihil eſt & nomen inane 854. Stoicorum de illo doctrina 949. eſt particula Dei 950 eſt ſpiritus igneæ naturæ 950. per ſimulacra cogitat 1279. ſedes ejus media pectoris regio eſt ibid. pars ejus principalis in pectore reſidet 1164. affectus eius, qui 1279. hi vbi ſint 851

Anniceria ſecta, quæ 601

Annius Viterbienſis monumenta Beroſi effinxit 130

Annus, a Thalete in 365 dies diuiſus 477 annus magnus Stoicorum quid 946. annus magnus Platonicorum 711

Anthropologia Stoica, quæ 948

Antichthon Pythagoreorum quid 1062

Anticipatio mentis, quid 1258. eſt in omni ratiocinatione principium ib.

Antipodes an Anaximander illos crediderit 486. a Pythagora crediti 1063

Antra numinibus & oraculis celebria 1010 n.

Apathia Stoicorum quidnam ejus fundamentum 955. illi ſapiens deditus eſt 965

Apollonia, quot vrbes hujus nominis 514 n.

Aporetici, vnde Sceptici ita dicti 1318

Apotelesmata, quænam ſint 140

Appetitus duplex, voluntas & ſenſitiuus 823 animantium primus quis ex Stoicorum mente 961. venereus vnde oriatur 1120

Apprehenſio fit per ſenſus 916

Approbatio quomodo fiat 917

Aqua an principium omnium rerum ab Orpheo facta 395. quo ſenſu a Thalete inter

ter rerum primordia posita 465 seqq. vnde nascatur ex opinione Aristotelis 820
Arabes, vetustissimis philosophia adscribitur 213. denegatur 214. eorum origo ab Abrahamo incertissima 215
Arcades, leges ad rempublicam ordinandam a Platone sibi expetunt 648
Argumentatio, in illis non assumtionibus sed conclusionibus vtebatur Euclides 612 quibus ex rebus consistat 919
Argumentum, dialecticum quo nitatur 819 Stoicorum de illo doctrina 920
Arimanius, quis sit, 171, 177. a summo Deo genitus 178. fons est materialium substantiarum 179. ex Zoroastri oraculis describitur 188
Aristippus sectæ Cyrenaicæ auctor 584 causæ inuidiæ erga illum 585. de ejus educatione nihil est cognitum 585. cultui corporis & elegantiæ studet 586 an cum Laide conuersatus sit Æginæ 588 ejus peregrinationes male interpretantur 587 sqq. aulicis se attemperauit moribus 590. ejus ingenium & mores 591 scripta 592. doctrina ibid. quasnam philosophiæ partes coluerit 593
Aristoteles in recensendis veterum systematibus non fideliter versatus 464, 797 scriptores de illo 776. natiuitas & educatio ejus 778. Platoni acceptus 780 an Platonem ex Peripato expulerit 781 conuictus Hermiæ 782. Pythiada vxorem ducit 783. non eius in aula Philippi & Alexandri M. 783. mora cum Alexandro ad Indos profectus 785. an Alexandrum veneno interfecerit 786. vita Athenis acta & schola aperta 787. peripateticus cur dictus 787. methodi ejus ratio 789 impietatis accusatur 790. Chalcidem Athenis secedit 790. Chronologia ejus 791 mors 791. matrimonium & liberi 792 corporis & animi virtutes & vitia 793 imagines ejus 793. n. pietas 794. an fuerit Iudæus aut ad eorum castra conuersus 794 salus ei æterna adtribuitur 794. elogia 795 vitia ei objecta 796. scripta ejus 798. qui illa in ordinem digesserint 798. eorum fata 799. ineluctabilis obscuritas in illis 801. scopus philosophiæ ejus 803 aulæ moribus philosophiam aptauit 804 philosophia ejus naturalis incerta & vaga 804. mathematica intempestiue immiscet 805. non omne pretium philosophiæ ejus denegandum 805. Logica 805. philosophia naturalis 811. Psychologia 820. Metaphysica 826. an Atheis annumerandus 832. eius philosophia practica 835. successores 840
Arithmetica, nobilissima apud Pythagoreos scientia 1045
Arithmomanthia, quid 1056
Arma, eorum inuentor Thubal-Cain putatur 60
Arrogantia philosophiæ Stoicæ vnde 905
Artes liberales a Cynicis repudiatæ 868
Aruspicina ab Arabibus excogitata fertur 215 n.
Ascesis philosophica a Gymnosophistis suscepta 197. quare id non adeo insanum videri debeat 198. Pythagoræ, quæ 1027
Aschaphim quinam fuerint 115
Assensio, quomodo fiat 917
Astrologia apud Chaldæos primum culta 108 ei deditus fuisse Abrahamus perhibetur 72 ejus cultor & inuentor Zoroaster fertur 122. vti & Belus 127. eam Berosus docuit 130. Chaldæorum doctrina de illa 138 seqq. eam Indi coluere 209. judiciariæ sunt Ægyptii dediti 278, 304. per Orpheum inter Græcos introducta 378
Astronomia, an Noachus fuerit illius peritus 69. an Semus ib. an Abrahamus illam Ægyptios docuerit 73. an a Setho inuenta & exculta 58. chaldaicæ antiquitas 103. de opinionibus astronomicis Chaldæorum paucissima constant 141. cui inuentionem ejus Ægyptii tribuerint 264 quis ejus apud Ægyptios status 274. doctrina Ægyptiorum de illa 303. an a Celtis culta 341. Orphei doctrina de illa 398 a Thalete inter Græcos introducta 477 animos ad superiora dirigit 720. Pythagoreorum doctrina de illa exponitur 1061
Atheus, an Ægyptii illis annumerandi 285 an Æthiopes 308. an Celtæ 331. an Scythæ 353. an Anaximander fuerit 481

an

an Anaximenes 490. an Anaxagoras 508 quare Theodorus ita dictus 602. an hic re vera fuerit Atheus 603. an Euemerus iis annumerandus 605. an Bion Borysthenites 608. an Stilpo 621. an Plato 682 an Clitomachus 773. an Aristoteles 832 an Strato 846 seqq. an Stoici 935. an Aristo Chius 970. an Chrisippus 976 an Pythagoras 1080. an Empedocles 1114 an Ocellus Lucanus 1126. an Parmenides 1161. an Melissus 1167. an Diagoras Melius 1204. an Epicueus 1291 seqq. Socrates non fuit 530

Atlas quis fuerit 311. vnde cœli bajulus dictus 312

Atomi, illas Diodorus Cronus statuisse dicitur 617. an Plato admiserit 683. Pythagoras reiecit 1086. a Leucippo principia rerum factæ 1175

Atomi & inane omnium rerum principium 1187. plenum constituunt quod solum ens est 1187. Qua ratione infinitæ sint 1188. proprietates, figura & magnitudo ibid. atomus atomo grauior est 1189. omnibus vero aliis qualitatibus destitutæ ibid. in infinito vacuo mouentur 1190. motus illorum æternus est & obliquus ibid. in vacuo agitatæ concrescunt ibid. ex rapidissimo illorum motu omnia creantur ibid. Infinitæ sunt numero & figura 1192. Epicuri doctrina de illis 1262 seqq.

Atomisticum systema, an a Moscho inuentum 231. an a Sanchuniathone expressum 241. illi Diodorus Cronus addictus dicitur 617. Leucippi differt ab Epicuri systemate 1174. quo dogmate Epicurus suum separauerit a Democriteo 1264 Empedoclis differt a Democritico 1115

Auaritia Speusippo objicitur 729

Auditores Pythagoræ quomodo explorati 1026

Auditus vnde 517. infinitus materialis causa omnium rerum est 519. quomodo fiat ex mente Empedoclis 1120. & Alcmæonis 1134. ratio ejus, qua in re sita ex mente Epicuri 1278

Auguria, quis eorum apud Etruscos dicatur inuentor 343

Autochiria vnde Stoicis accepta 965. a Pythagora rejecta 1069

Axine, quare Lais ita dicta 881

Axioma Stoicis quid 919. metaphysicum primum quod 827

B.

Babylonii, philosophi Chaldaici 114

Bajulus Protagoras fuit 1200

Barbarus, vocis hujus origo 46. qui ita dictus 47. eruditionis elegantia barbaris denegatur 48. vt & philosophia ibid. an philosophia ab illis culta 49

Bardi quinam fuerint 320

Beati, quid de illorum philosophia sentiendum 51

Beatitas, quomodo consequatur 955. vnde oriatur 1131

Beatitudo propter particulares voluptates eligenda 596. quid sit 732, 742. quotuplex sit 838

Bellum rerum omnium genesis 1218

Belus cultor & inuentor sideralis scientiæ habetur 127. nomen ejus appellatiuum est 128

Beneuolentia, quid sit ex mente Aristotelis 838

Berosus, quis fuerit 129. ejus scripta 131

Beta eruditorum, quis ita dictus 970

Biblia, an Demetrius Phalereus suasor hebræorum vertendorum Ptolomæo Philadelpho fuerit. 858

Bibliotheca, an Demetrius Phaler. Alexandrinæ fuerit præfectus 858

Bona, apud Pythagoreos sunt communia 1028

Bonum, de ejus origine quid Persæ docuerint 177. verum non in hujus vitæ felicitate quærendum 564. vnicum scientia habetur 565. corporis, non verum bonum 722. vnicuique bono suus ordo tribuendus est 745. Stoicorum de illo sententiæ 956. omnia sunt æqualia 957 quomodo Sceptici doctrinam Dogmaticorum de illo impugnauerint 1346. a Deo petendum est 1072

Bonum summum est voluptas 596. est vnicum diuersis tantum nominibus praeditum 612. mens nullis passionibus obnoxia 621. vnum est 626. primum Deus est 721. acquiritur actione virtutis 836 quid sit ex mente Critolai 853. ex mente Hieronymi Rhodii 859. Stoicis quid 955. beneplacitum est. 1221
Borsippeni philosophi Chaldaici 114
Brachmanes philosophi Indorum 192 vnde eorum nomen ib. qui fuerint 194 eorum vitae ratio 196
Britanni de eorum philosophia quid sentiendum 313
Bruta rationis et aëris partem percipiunt, sed non sentiunt 517. esse machinas rationis et sensus expertes an Diogenes statuerit 885. anima rationali sunt praedita 1090
Buddas philosophus Indus cum Budda Manetis praeceptore confunditur 202. quis fuerit ibid. seq.

C.

Cabbala, an Abrahamus in illa versatus 74 an Moses illam docuerit 81, 85
Cadmus non inter philosophos referendus 235
Cain, an philosophiae sectariae conditor fuerit 57
Calani, philosophi Indici 194
Calanus philosophus Indus Alexandrum M. sequitur 204
Calidum immortale esse videtur 1225
Calor terrae, homines gignit 520. ex Epicuri mente quid 1270
Caluus, qualis syllogismus 614
Canon monochordi Pythagorae inuentum 1059
Canonica Epicuri, quae 1256. apud Pythagoram quid 1057
Cantus, mores atque affectus illis emendantur 1059
Cardines in Astrologia quaenam signa sint 139
Carmen, lyricum Linus inuenisse dicitur 372
Carmelus mons, in templo eius Pythagoras solus versatur 1001
Carneades, lis de eius aetate 760. vita eius 762 seq. doctrina eius 765. quibusnam in rebus discesserit ab Arcesilao 767
Caro, ab eius esu Pythagorei abstinent 1036 ex aequalibus quatuor elementorum partibus constat 1120
Castitas Socratis 539. Xenocratis magna 734
Casus, quaenam causa effectuum sit 815
Categorema Stoicis quid 919
Categoriae quis inuenerit 806. vnde Aristoteles sua hauserit 1130
Causa, quot genera earum statuerit Aristoteles 814. accidentales quaenam sint ib.
Cautio Stoicis quid 962
Cebes an autor tabulae sub suo nomine notae 578
Celtae, quinam populi sub hoc nomine veniant 313. eorum historia philosophica difficilis & incerta 313. nihil scripto consignarunt 314. eruditos habuerunt 316 quae de eorum philosophia notanda 327 an atheismi rei sint 331
Ceramicus, quare Academia ita vocata 642
Certum nihil cognosci potest 1153
Chaldaei, eorum philosophia antiquissima 102 eorum astronomiae antiquitas 103. supra Mosis aetatem eorum eruditio euehenda est 104. difficultates in eorum philosophiae historia 104 seq. aliorum placita pro vetustissimae eorum sapientiae reliquiis venditantur 105. quae fuerit eorum philosophia 106. cum Magis confunduntur 106. cultui diuino sunt dediti, ib. eorum religio 107. diuinatio ex sideribus 108 studium celandi dogmata & disciplinae arcana 111. eorum eruditio philosophiae nomine indigna 112. eorum Sectae 113 quis eorum philosophiae conditor 116 quare eorum philosophia incerta 131. doctrina eorum de Deo 132. de daemonibus 133. de diuinis 136. eorum Magia 136 Astrologia 138
Chaldaeus vnde idem quod Astrologus 109

quem Vitringa hoc nomine insignitum vult 115
Chamus Zoroaster putatur 120
Chaos quid sit in theogoniis 412. an ex nihilo creatum, ib. ante omnia existentia fuit 921. ordinatum mundus est et natura 922
Chemia, an Thubal-Cain huius artis inuentor 60. a Chamo nomen eius deriuatur et origo 70. huius maxime peritus Moses creditur 80. dubium est, quin Moses illam sciuerit 84. an apud Aegyptios culta 277. an ab Orpheo 379
Chiromantia, patronus eius Iobus dicitur 98
Chordotonon, quodnam instrumentum musicum 1058
Chroma quid 1059 n.
Cibus, a quibus abstinendum 1095. quibus assuescendum 1308
Circumcisio ad sacra Aegyptiorum cognoscenda requiritur 272. ei Pythagoras se submittit 1002
Cithara chordae vsum in illa quis inuenerit 372
Ciuis boni officium 569
Ciuitas quaenam optima 569
Cneph, quid significet 293, 300
Coelestia, de illis attinet nihil dicere 1225
Coelibatus, quare a Thalete magni aestimatus 459. illum tenuit Plato 653. Epicurus 1235
Coelum, eius motus qualis 819. figura eius sphaerica est 819. perfectum est 817 aliae ejus qualitates 817. primum, in aeternum est 829. quid sit mente Empedoclis 1117
Coenobii, quinam ita sint dicti 1026
Coenobium, Pythagoreorum domicilium 1033
Cogitatio, quid 822. est animae quasi secum agentis colloquium 672
Cognitio, sui ipsius via ad felicitatem 565 organa ejus sunt octo 1091. species eius genuina et tenebricosa 1186
Colloquium Diogenis cum Alexandro M. 877. quid de illo iudicandum 878
Columba, simulacrum eius volans ab Archyta Tarentino factum 1129
Columnae Sethi quid de illis iudicandum 58 hermeticae 259
Combustio mundi stoica, quae 945
Cometae, quid sint 510. ex mente Stratonis 850. est stella non semper apparens, sed stato tempore sua reuolutione exoriens. 1089. plures planetae sunt vna apparentes 1194. qua ratione gigni possint 1282
Comici non pepercerunt Platoni 645 quid Socrati obiecerint 550. quid Platoni 646
Comoedia, quare Socrates in Aristophanis fabulis derisus 550. quomodo in fabulis de se actis gesserit Socrates 551
Comprehensio ex mente Stoicorum quid 916 quomodo fiat 917
Concubitus, res philosopho non satis digna Pythagorae videtur 1070
Conditor vniuersi ex mente Stoicorum quis 925
Conditores artium et scientiarum, cur eorum historiae incertae 117
Congressus publicus Hipparchiae cum Cratete an fidem mereatur 890
Conjugium, quis illud inire, quis ab illo abstinere debeat 1305
Constantia animi Socratis 538. Anaxarchi in morte 1208
Continentia, quid sit 567. illam possidere maximi roboris et diuitiarum instar est 1070
Contrarietas rerum omnium genesis 1218
Conuenientia Stoicis quid 962
Conuersio logica ex mente Aristotelis quid 808
Conuicium Diodoro mortem affert 615
Conuiuium septem sapientum an a Periandro institutum 451, 452 n. frequentia philosophorum instituit Menedemus 625 ad illa pecuniam legauit Theophrastus 842. Pythagoreorum quae 1035
Cornutus qualis syllogismus 614
Corpus animae indumentum Indis dicitur 207. omne grauitatem et ad medium fertur 850. omne existens Stoicis corpus est 924. simplicium corporum quot

quot species 817. mista, Aristotelis sententia de illis 820. Defunctorum corpora non sunt igni comburenda 1073 diuina mentis potentia mouentur 1103 quæ perierunt, reuiuiscent 1194. contemnendum est 1222. vnde intelligatur 1260. re ipsa existit 1261. notionem eius incomprehensibilem Sceptici iudicant 1344

Corpuscularis philosophia, frustra ei auctoritas a Phoenicum philosophia conciliatur 234. *vid. atomisticum systema.*

Corybantes, quinam 1009

Cosmogonia Chaldaica, quae 141. Persica, 177. Indica 208. Phoenicia 240 Aegyptiaca 298, 301. Celtica 334 Etruscorum 344. Orphica 390, 393 in theogoniis describitur 409. veterum a Thalete retenta 469. Anaximandri 486. Pherecydis 986

Craneum, qualis fuerit locus 879

Creatio ex nihilo, an ab Aegyptiis credita 299. an ab Etruscis 344. an a Platone 676

Criterium veri et falsi, quid sit 594. veritatis vnde accipiendum 732. nullum datur 765, 768. ex mente Stoicorum quid et quotuplex 914. ex mente Heracliti quid 1212. criteria iudicandi apud Epicurum quot 1257. veritatis practicum Scepticus admittit, theoreticum non 1337

Crotona, mores eius incolarum effrenes emendati 1012

Cubi duplicatio, quis eam inuenerit 642

Cultus diuinus quem Zoroaster instituisse dicitur, quis fuerit 126. solis philosophis apud Indos concessus 200. apud Indos qualis 208. ab omnibus est obseruandus 1072

Cupiditates a prima aetate fugiendae 1070

Curetes, quinam ita dicti 1009

Curiosi Diis odio esse dicuntur 613

Cynica secta, quae 860 seqq. vnde nomen eius et origo 860. eius facies in genere descripta 865. quo sensu dicatur secta, vitae non scholae destinata, ibid. vitae cynicae austeritas 867. cur tanta vitae acerbitas quaesita, ib. ambitio Cynicae virtutis mater 868. artes liberales ab illa repudiatae, ibid. decori ratio mutata, ibid. odium et inuidia illam sunt secuta 869 fabulae de Cynicis vnde ortae 870

Cynismus breuis ad virtutem via habetur 867. fundamentum eius 867. odium et inuidia illum secuta 869. degenerat ib.

Cynosarge, qualis locus 861

Cyrenaica secta, eius origo 584. historia valde incerta 592. canones eius logici 594. exitus eius 609

D.

Daemones, apud illos philosophiae origo quaeritur 56. doctrina de illis in Zoroastri oraculis Platonica est 188. Chaldaeorum doctrina de illis 133. mali dantur 134 Aegyptiorum doctrina de illis 294. Celtae veteres illos crediderunt 332. quid Orpheus de illis statuerit 391. quid Thales 473. quid Plato de illis senserit, non satis explicauit 706. quid Xenocrates de illis statuerit 737. an Aristoteles illos crediderit 831. quid Stoici docuerint de illis 932. Pythagorae de illis doctrina 1082

Dandamis, philosophus Indus, sermo ejus ad Oneisicritum Alexandri M. legatum 203

Daniel, quae eius fuerit eruditio 94 seq.

Decani, vel facies planetarum quid 140

Decas, numerus omnium perfectissimus 1056, 1062

Declinatio in Astrologia quid sit 139

Decorum, illius rationem Aristippus habet 591. Cynici mutant 868

Definitio, quomodo conficiatur 674. quid sit ex mente Aristotelis 810. quid ex Stoicorum mente 918. eius diuisio, ib. earum vsus Sceptici negant 1340

Deformitudo, an Socrati adscribenda 542

Democritus, natiuitas eius 1177. in Aegyptum proficiscitur et ad Gymnosophistas 1178. quos audiuerit praeceptores, ibid. doctissimos homines audiendo non sumtus parcit 1179. donum et honores ab

Abderitis accipit, ib. vitae solitariae deditus 1180. obscuritate locorum delectatur, ib. anatomiam exercet, ib. non oculorum luminibus se priuauit, ib. risus eius perpetuus fabula est 1181. nec lapidem philosophicum parauit, ib. conuersatio eius cum Hippocrate fabula est 1182 magiae crimen illi obiicitur 1184. castitas eius, ibid. scripta 1185. senectus, ibid. mors eius et fabella de illa, ib. an Hobbesii principiis praeluserit 1200

Demonstratio, quid sit ex mente Aristotelis 809. quomodo fiat, ib. duplex ei genus est 810

Deus, Chaldaeorum de illo doctrina 132 Indorum 204. quis sit ex mente Zoroastri 180. quomodo rerum humanarum curam gerat 185. optima fecit, quae fieri potuere, ib. fons fontium omnium matrix continens omnia 186. intellectualem in se ignem proprium comprehendit ibid. an veteribus Persis sub binis nominibus Mithrae et Oromasdis latuerit 174 ex Phoenicum mente quis 243. Celtarum de illo doctrina 328. est anima mundi 329 doctrina Etruscorum de illo 343. Orphei doctrina de natura Dei 385. de Deo 390 an theogoniae illum admittant 413. an Homerus recte pieque de illo senserit 433 Thaletis doctrina de eo eiusque opere mundo 467, 471. illum Anaxagoras primus a materia separauit materiaeque opposuit 504. doctrina Diogenis Apolloniat. de illo 515. Socratis 537, 560 seqq. Deum a materia distinguit Plato 678 Platonis doctrina de natura Dei 689. an Platonis Deus materialis et igneus sit 689 seq. doctrina Xenocratis 737. an Carneades doctrinae de illo se opposuerit 770 Stratonis opinio 848. Stoicorum de illo doctrina 923 seqq. coniunctio cum illo finis philosophiae 1066. quotidie hymnis honorandus 1072. de Deo ad populum loqui difficile et periculo plenum 1074 Deus animus est per vniuersas mundi partes diffusus 1074 vid. *Numen.* est natura rerum 1075. quoad corpus lumini, quoad animam veritati similis est 1076. est principium nulli sensui aut dolori expositum sed inuisibile, incorruptum quodque sola mente apprehendi queat 1075. Deus Pythagoricus ignis mundi subtilissimus est 1077. non extra mundum est, ibid. intellectualis ignis est 1113. ex hoc igne omnia constant 1113. inter Deum et nos et animalia quaedam est coniunctio, ib. Archytae sententia de illo 1130. ignis est 1135 Xenophanis de illo doctrina 1148. Parmenidis doctrina 1161. Zenonis Deus rotundus est, nec finitus, nec infinitus 1170. Democriti doctrina de illo 1196. Heracliti 1215. mundi curam non agit 1274. Epicuri doctrina 1284 omnes homines habent anticipationem aliquam Deorum sine doctrina, ibid. eius natura coli debet 1289. forma eius est humana, ib. vti et figura, ib. corpus non habet sed quasi corpus, ibid. hoc vero non ex atomis 1290. quibus in locis degat dici nequit 1291. vita eius nil beatius, ib. qua ratione sceptici doctrinam de illo impugnant 1341. ex prouidentia non potest cognosci ib.

Dialectica, eius peritus Iobus putatur 97 an ab Aristippo reiecta 594. Platonis sententia de illa 671. dialectica Platonis quae 672. illius speculationibus non studendum 742. lunae comparatur 773. quid sit ex mente Aristotelis 805, 810. Stoicorum in subtilitatibus consistit logicis 904. ex Stoicorum mente quid 914. Parmenidis quae 1164. an Zeno eius auctor 1169. quare ab Epicuro reiecta 1256

Dialectici, quinam philosophi ita vocati 610

Dialelum Scepticis quid 1335

Diapason quid 1057

Diapente quid ibid.

Diar, quinam septentrionalium populorum ita dicti 323

Diatessaron quid 1057

Diatonum quid 1059 n.

Dida-

Didactrum Protagoras primus popofcit 1201 ab Antifthene non poftulatum 864
Dii, genitos illos effe Magi ftatuere 178. eorum imagines a Perfis reiiciuntur 183. nullius mali, omnium vero bonorum caufa funt 185. Aegyptiorum de illis doctrina 287. Aethiopum 308. quomodo colendi 566, 1072. quid fint ex Ariftotelis mente 831. ex Stoicorum mente 832. Dii et heroes non eodem honore habendi 1072 de illis nihil eft definiendum 1167
Dilectio omnium etiam inimicorum fumma officiorum a Stoicis habetur 966
Diligentia fumma Cleanthis 972
Diluuium mundi Stoicum 945
Diogenes, ejus vita 871. quid de illius dolio ftatuendum 872. quid de illius colloquio cum Alexandro M. 877. pro publico fcurra habetur 879
Difciplina arcana Orphei 379. vid. *Methodus docendi arcana.*
Difcipuli Pythagorae, quomodo explorati 1026
Difputatio, ex fimilibus inftitutas Euclides fuftulit 612
Diuerfa fiue genere fiue fpecie talia funt 828
Diuinatio ex fideribus apud Chaldaeos viguit 108. Germanorum doctrina de illa 331 reiicitur a Dicaearcho 854. ex Pythagorae mente datur 1085. nulla eft 1156, 1289
Diuifio quid fit 674. ex mente Stoicorum quid 918
Diuitiae, nemo iis tuto vti poteft 566. quanam ex re metiendae 576. nihil ad voluptatem afferunt 598
Doctrina exoterica Pythagorae, quae 1026 efoterica quae ib.
Dogmatici eorum rationes quibus modis a Scepticis refellendi 1336
Dolium Diogenis, quid de illo ftatuendum 872
Dolor, fummum malum habetur 598
Domus ftellarum quae fint 140
Drotnar, fiue Drottar, quinam fuerint 323
Druides Celtarum eruditi, vnde nomen 316 eorum antiquitas, ibid. num Britannorum an Gallorum fint priores 317. an ex Pythagorae difciplina 318. munus eorum et auctoritas 318. impoftores potius quam philofophi fuere 319. eorum claffes 320 methodus eorum duplex, publica atque arcana 321. quare fublati 322. num ex Germanis fuerint 323. an ex Zamolxi difciplina prodierint 362
Dualifticum fyftema quid 176
Dyas apud Xenocratem quid fignificet 738 quid fit 1051. an Pythagoricis fit materia 1052. explicatur 1078

E.

Ebrietas, quare duplex poena in ebrietate peccanti a Pittaco conftituta 447 n.
Echemyfthia Pythagorica, quae 1029
Eclipfis folis et lunae vnde 486, 492, 473, 1155
Edda qualis liber 324 feq. duplex hodie exftat 326. quis vetuftioris auctor, ib. quis recentioris 327
Eicton, quid fignificet 292
Eleatica Secta quae 1142. obferuationes generales de illa 1146. fcripta eius perdita, ib. falfae ei opiniones affictae, ibid. duplici vfus eft methodo; vulgari et arcana ibid. aliis fe opponit philofophis 1147. Leucippus illam immutat 1171
Electra, quale fophifma 613
Elementa quinque mundi ab Indis ftatuuntur 208, 209. Ariftotelis de illis doctrina 819. eorum differentiae quae 820. quot ex Stoicorum mente 941. corpora eorum funt rotunda 1089. elementa eorum quae 1114. horum elementorum motus vnde 1115. principia iftorum elementorum fuerunt non fimilaria tantum fed aeterna quoque, ib. quatuor funt 1116. in fe mutuo mutantur 1126. elementa rerum calidum et frigidum funt 1163. ex Epicuri fententia quae 1262
Elenchus ex mente Ariftotelis quid 811
Eliaca fecta quae 622
Elleborus eius vfus ad difputandum 764
Emanationis fyftema Zoroafter habuit 180 Indis quoque cognitum 205. et Zabiis 226. Orphicum fuit 389. theogoniarum fcripto-

ſcriptoribus arriſit 417. apud Pythagoreos 1082
Emblema Pherecydis explicatum 988
Emeph, quid ſignificet 292
Encyclicae diſciplinae, quaenam 593
Enoch non inter philoſophos referendus 61 an gentilium ſit Atlas 311
Ens Ariſtotelis doctrina de illo 827. vnum tantum eſt et hoc Deus eſt 1169. entia Pythagoreis quae 1064
Entelechia Ariſtotelis quid ſit 821
Enunciatio componitur ex terminis 807
Ephectici ita Sceptici dicti 1318
Epicurea ſecta fontes eius 1228. vnde tam diu fuerit conſeruata 1251
Epicurei magna amoris et concordiae conſpiratione conſentiunt 1251
Epicurus eius natiuitas et educatio 1230. iuuenis adhuc philoſophiae dat operam 1231 praeceptores eius, ibid. an autodidactum ſe iactauerit, ibid. ſcripta veterum ſummo ſtudio euoluit 1232. ſchola eius 1233 in horto habitat, ib. tempore famis familiares ſuos ſuſtentat, ib. multos ex peregrinis locis habet auditores 1234. philoſophiam ad ingenium et propenſionem Graecorum accommodat, ibid. 1254. diſcipulos ſuos in conuictum recipit 1235. frugalis eſt, ibid. ſumma inter conuictores eius alitur amicitia, ibid. coelebs vixit, ibid. polygraphus eſt, ib. elegantiam ſcriptionis non adhibet 1236. ſententiae eius, ibid. conſtitutionis parum firmae eſt, ibid. an teſtamentum ſcripſerit 1237. eius mors, ibid. vitia ei obiecta, ibid. an atheus fuerit, 1238. an a diſcipulis Deus dictus 1238, 1241. turpiſſimae voluptatis reus habetur 1239. an liberales diſciplinas oderit, ibid. quid de eius religione ſtatuendum 1240. Democritum magni aeſtimat 1242. non gulae et impurae veneri deditus eſt, ibid. laſciuæ illi ſupponuntur epiſtolae 1243. inutiles diſciplinarum nugas reiicit, ibid. cauſae odii et calumniarum in illum 1244. contrariam ſtoicae ſectae agit vitam 1244. reuocat Socratis regulam 1245. perſpicuitati in doctrinis operam dat 1246. amici ejus et ſectatores 1248. cultus eius poſt mortem 1250. obſeruationes de eius philoſophia 1252. epitomas ſcripſit 1253. nouum ſyſtema condidit, ibid. Stoicae ſectae ſe oppoſuit, ibid. ducem naturam et experientiam elegit 1254. doctrinae eius de philoſophia in genere 1255. Canonica eius 1256. Phyſiologia 1259. Theologia 1283. Atheiſmus eius examinatus 1291 philoſophia eius moralis 1294. ſucceſſores 1315
Epimenides praeſtigiatoribus adſcribendus 421
Eretriaca ſecta quae 622
Eriſtica, ita Megarica ſecta nominatur 610 quare dialectica dicta ibid.
Eruditio duplex 581. variam mentem non inſtruere Heraclitus putat 1222
Eſoterici, quinam Pythagorae ita dicti 1026 eorum conditio et nomina 1031
Eſſentiae rerum quae 1124
Etheſiae vnde oriantur 473
Ethica, an Thales illam docuerit 477. quamnam Anaximenes habuerit 492. eius curam Socrates habuit 557. Socratis potiores eius praecepta 564. Aeſchinis quaenam fuerit 576. Cyrenaicorum quaenam 596. Platonis ad enthuſiaſmum philoſophicum ducit 721. eius finis eſt Dei ſimilem fieri 723. Ariſtotelis quae 835. Antiſthenis quae 870. Diogenis 883. Stoicorum 953
Etruſcorum philoſophia, quae de illa notanda 342
Etymologia, circa illam verſatur inprimis Dialecticus 675
Eubages, quinam fuerint 320
Eudaemonicus, vnde Anaxarchus ita dictus 1207 ſeq.
Eurydice, fabula de illa explicata 376
Euthymia in philoſophia Democriti quid 1198. vnde oriatur 1199
Exemplar, quale Deus ad formandum mundum habuerit 691
Exercitatio duplex animi et corporis 883. philoſophicae apud Pythagoram, quae 1027 vid. *Aſceſis.*
Exoterici, quinam Pythagorae ita dicti 1026

Exti-

Extispicia apud Chaldaeos celebrata 141
Exustio mundi stoica quae 945 seqq.

F.

Faba, quare ab illis abstinendum mente Pythagorae 1095
Fabula, quare religionem illis complexi sint veteres 366. notata quaedam de Graecis 357
Facies Socratis quae 542. Pythagorae formosa atque venusta est 1017
Facultas motiua, vnde existat mente Epicuri 1280
Fallaciae, earum quoque ratio habenda 675 earum genera, quae 920. vid. *Sophisma.*
Fastus Antistheni obiectus 864. Stoicorum vnde 905
Fatum sidereum, astronomicum et Chaldaicum, quod ita vocatur 141. doctrina Celtarum de illo 332. Thales illud credidit 475. quid ex Platonis mente 719 quo argumento Stoicorum doctrinae de fato se opposuerit Carneades 771. doctrina Stoicorum de illo 930 seqq. Pythagorae de illo doctrina 1084. ordinis vniuersi omniumque in eo singularium caussa est 1088. omnia illo fiunt 1140. apud Democritum quid 1190. ex mente Heracliti quid 1215
Felicitas hominis in parte eius immortali ponenda 185. qua in re consistat 567. moralis quid 936. finis hominis est 1295 Epicuri de illa doctrina ibid.
Femur aureum Pythagoras se habere iactat 1018
Figura corporis a figura atomorum 1270
Finis moralis, quem Carneades statuerit 771 hominis est naturae conuenienter viuere 954. quid hoc Stoicis sit, ibid. Herilli doctrina de illo 971
Fluuius Pythagoram salutasse dicitur 1014
Foeminae, fatidicae apud Celtas 324. et Germanos 331. curam domus gerant 569 *eruditae,* Cleobulina 449. Diotima 525 Aspasia 526. Arete 599. quinque Diodori Croni filiae 616. celebre scortum Leontium 843. Hipparchia 890. Pythagorae filiae 1020. Theano 1020. foeminae Pythagoricae quae 1033, 1102. Epicureae, quae 1250. academicae philosophiae operam dant 644
Foetus, prima eius respiratio fit in vtero 1120 per totum alitur corpus in vtero 1134. ore nutritur in vtero 1194
Forma in Aristotelis Metaphysica quid 827
Fortitudo ex mente Aristotelis quid 837 Epicuri de illa sententia 1310
Fortuna, quaenam caussa effectuum sit 814
Frigus ex Epicuri mente quid 1270
Frugalitas Socratis 539. Zenonis 898
Fulmen, vnde gignatur 486. quid sit 514 vnde ex mente Epicuri 1283
Futurum nescire melius est, quam scire 855 quid de illo statuendum ex mente Epicuri 1310

G.

Gasri, quinam sint 151
Galli, de eorum philosophia 313 seq.
Gaudium Stoicis quid 962
Generatio, omnium rerum, quomodo ex Platonis mente facta 681. eius et corruptionis perpetua successio est 819. hominis Stoicorum sententia de illa 948. datur 1089. ex terra nulla fieri potest 1090. est rerum mutatio 1125. vera non datur, quare, 1152. quomodo ex mente Democriti oriatur 1191. omnium rerum ex mente Heracliti quae 1218 seqq. ex mente Hippocratis quid 1226. quid in illa fiat ex Epicuri mente 1271
Genethlialogiam Berosus docuit 130
Genus Socratis, quid de illo iudicandum 543 seqq. vnicuique a Stoicis tribuitur 933
Genus ex Stoicorum mente quid 918
Geographia, tabulas geographicas, quis primus fecerit 479
Geometria, a quonam inuenta 264. apud Aegyptios exculta 273. eius hypotyposin Anaximander inuenit 479. quid sit ex mente Platonis 720. magni a Pythagoreis habita 1060
Germanes, philosophi Indici 193

Germani veteres, de eorum philosophia 313 cultus eorum diuinus 330
Gestus Pythagorae qualis 1017
Gimle, qualis locus apud Celtas 339
Gloria, optima ad illam via quae 567. illius damnum bonum est 870. contemnenda est 884
Gnomographi Graecorum quinam 456
Gnomon Anaximander inuenit 479. an a Pherecyde inuentum 985
Graeca philosophia, eius fata extra Graeciam 1349. illam Alexander M. ad alias gentes transfert ibid. fortuna eius in Aegypto 1352
Graeci, origines philosophiae eorum 364 quinam eorum instituerint religionem 365 prima eorum philosophia Fabularis 365 philosophia eorum politica 434 seqq. sectaria 457 seqq.
Grammatica, eius origo Hermeti II. tribuitur 263
Grando vnde generetur 1283
Grauitas Zenonis summa, illam sectatores eius sunt imitati 898. Pythagorae affectata 1018
Guebri, quinam sint 151
Gustus, vnde ex mente Epicuri 1278
Gymnosophistae philosophi Indici 193. an toto corpore nudi incesserint 197. eorum ascesis philosophica 197. singularia quaedam de eorum matrimonio 198. mortem contemnunt 199. Philostrati fabulae de his philosophis 201. Aethiopum quinam 307

H.

Halirunae foeminae fatidicae apud Germanos 331
Harbanistae Sabiorum secta 225
Harmonia Musices quibus rebus inaedificanda 1057. eius proportiones qua ratione inuenerit Pythagoras 1057. quid sit 1059 n. omnia fiunt illa 1140
Harpocrates, statua eius quae fuerit 279
Haruspicina apud Chaldaeos exercebatur 141
Hebraei, quomodo eorum philosophia spectanda 63. ceterarum gentium magnis viris sapientiores inter priscos Hebraeos fuerunt viri 64. fontes primarii eorum sapientiae reuelatio et prophetiae fuerunt 65. quibus in rebus eorum sapientia naturalis quaerenda 65. non inter philosophos sunt referendi 66. qua in re eruditio eorum versata sit 86. quando eorum exspirauerit philosophia 96
Hedonici, ita dicuntur Cyrenaici 609 n.
Heraclitus natiuitas eius 1208. studia et praeceptores 1209. regnum ei delatum repudiat, ibid. vitam amat solitariam 1209. ciues suos odit 1210. aquae intercutis morbo laborat 1210. lacrymae eius perpetuae fabula, ibid. obscurus est 1211. scripta eius in templo Dianae latuerunt, ibid. sectatores eius 1223
Hermeneutica, tredecim illius artis regulae Mosi adscribuntur 79
Hermes, Aegyptiorum Theut 252. quare Trismegistus vocatus 258 seq. Hermetici libri qui 260. quid de illis statuendum 262. inuenta Hermetis 263
Heroës animae sunt a corpore separatae 1083
Hhartumim, quinam fuerint 115
Hieroglyphica Aegyptiorum 259, 271
Hierogrammatei Aegyptiorum 266
Hierophantae Aegyptiorum qui 264
Hippareni philosophi Chaldaici 114
Historia ecclesiastica ex philosophica illustratur 27
Historia philosophica quid sit 10. requisita et subsidia ad illam 11. studioso eius fontes quaerendi 13. dispiciendum de sua an de aliorum sententia loquantur philosophi 14. sectae expendendae 14. totum systema philosophi eruendum 15. ad circumstantias philosophorum attendendum 15. testimonia fide digna quaerenda 16. praesertim in philosophis post C. N. ib. suppotitia scripta fugienda 17. examinandi gradus fidei historicae, ib. nihil aliud affirmandum, quam fides historica patitur 18. in dubiis suspendendus assensus ibid. res ipsae considerandae, ibid. suae opiniones philosophis non supponendae 19. maior lux non

non inferenda, quam in se historia habet 19. veteris philosophiae idea ad nostram non exigenda, ib. temporum rationes considerandae 20. eius vtilitas 21. est historia intellectus humani, ib. errorum index, ib. inuentorum et inueniendorum syllabus 23. adminiculum omnium scientiarum 24. vsus in veritate Rel. Chr. probanda 26. sacris literis lucem infert 26. limites reuelationis et rationis detegit, ibid. ecclesiasticam historiam illustrat 27. et historiam haeresium, ib. eius vsus in Iurisprudentia 28. in medicina 29. subsidia et auctores 31. ordo et diuisio 38

Historia philosophorum eius vsus 29

Historiae conditorum et inuentorum artium et scientiarum cur incertae 117

Homerus eius gloria et admiratio 423. diuino cultu honoratus 424. eius philosophia 424. philosophorum princeps vocatur 424 seq. omnis scientiae heros habetur 426. philosophica eius maxima scientia refutatur 427. quare Plato eum e republica sua eiecerit 427. iudicium de philosophia ei tributa 428. qualis sensus eius poësi adscribatur 429. quis eius poëmatum scopus 430

Homoeomeriae Anaxagorae, earum explicatio 500

Homo, primos ex terra natos veteres crediderunt 418. in piscium ventribus geniti primi creduntur 488. ex terrae calore nati perhibentur 520. prae caeteris animalibus praestantissimi 563. humanum genus habetur aeternum 853, 855, 1090. est perpetuum 1126. Stoicorum doctrina de homine 948 seqq. primi ex limo geniti mediante calido et frigido 1163. ex terra facti 1171. ex aqua et limo geniti 1194. Democriti definitio eius 1195. primus, quomodo genitus ex mente Epicuri 1273. mundi compendium est 1085. vniuersi huius maxima pars est 1126. mansuetissimum et optimum animal ib.

Homonymum, quid 806

Honestas omnis an a Cynicis posthabita 890 actionibus non inest natura sed legibus et institutione 1199

Honestum est nihil natura sed consuetudine et lege 599. solum bonum 723. solum bonum apud Stoicos 957

Honor Epicuro post mortem habitus 1257, 1250. Calano 204. Toxari habitus 361. Menedemo post mortem ab Eretriensibus 625 Aristoteli post mortem a Stagiritanis habitus 792. Zenoni habitus 897. Cleanthi post mortem 973. Pythagorae post mortem habitus 1023. Empedocli habitus 1107. post mortem illius 1110. qualis Socrati post mortem habitus 553. item Platoni 654

Hormizdas quid significet 171

Horoscopus quid sit 139

Horoscopus apud Aegyptios quis 267

Horus Appollo quis 271

Hostanes Persarum Philosophus, quae de illo notanda 159

Humanitas Platonis exemplum de illa 646

Humidum pro principio ponitur 1104

Hilobii quinam fuerint 195, 203

Hylozoismus quis illius conditor 847

Hystaspes Persarum Philosophus quis 158

I.

Iazidiani, quinam sint 151

Icades, quinam festi apud Epicureos 1251

Icadistae, quare Epicurei ita dicti 1251

Ideae, quae recentioribus Platonicis fuerint 187. Platonica doctrina de illis 695 seqq. ex numeris Pythagoricis mutuatae sunt 696. sunt aeterna rerum sensibilium exemplaria et formae 697. a Deo ex se productae sunt, ib. constituta sunt obiecta scientiae 700. ad earum notitiam non physiologia tantum sed et ethica redit 701. idearum species 722. innatae a Stoicis proscriptae 917. Platonis cum Pythagorae numeris conueniunt 1046. Parmenidis doctrina de illis ex Platonis sententia 1165

Idola a veteribus Persis reiecta 183. cur Germani non habuerint 330. Numa non admisit 348. Democriti, quae 1196

Idololatria orientalis a Graecanica longe est diuersa 129. genuinus eius fons 132

Ierumbaal an idem cum Gideone 237 seqq.

Ignis praecipua defectus veterum librorum causa 20. eius cultus Magis est commendatus 163. eius baptismus an inter Magorum sacra referendus 165. a Persis colitur 168. principium omnium rerum a Zoroastre

ſtre habetur 181. eius moles opifex mundi putatur 187. eius vſum an Prometheus inuenerit 371. vnde naſcatur 820. Stoicorum ſententia de illo 941. medium in mundo locum obtinet 1062. ex aqua procreatus mundum compoſuit 1104. principium omnium rerum ab Hippaſo habetur 1135. eius affectiones 1126. conſtat atomis rotundis 1192. primum in rebus naturalibus eſt, a quo omnia fiunt 1213. hunc quoque aërem recte vocaueris, ib. conſtat ramentis minutiſſimis 1214. extinctus gignit aërem 1219. ab illo aqua primo excoquitur 1220. triplices in homine circuitus facit 1226

Ignorantia, quotuplex 810

Imagines Democriti, quae 1196

Imagunculae ab Aegyptiis in Magia adhibitae 279

Immortalitas animae, Pherecydes illam ex Chami prophetia didiciſſe putatur 69. a Celtis credita 335. et a Scythis 353. et ab Orpheo 399. a Thalete 475. a Socrate 563 Platone 718. an ab Ariſtotele ſit docta 823 ſeqq. acerrime contra illam diſputat Dicaearchus 854. Dogma de illa Pherecydi tanquam primo inter Graecos aſſertori adſcribitur 984, 989. a Pythagora vnde 1091 ab Alcmaeone aſſeritur 1133

Impius, ex mente Epicuri quis 1311

Inane et atomi omnium rerum principium 1187. vid. *Vacuum.*

Incertitudo cognitionis ab Arceſilao docetur 755

Indi, fontes eorum hiſtoriae philoſophicae 190. de eorum philoſophis magna apud veteres fama fuit, ib. Sectae eorum philoſophorum 193. Vitae et philoſophandi ratio apud illos 196. vnde eorum philoſophorum tanta auctoritas 199. eorum theologia 204. naturalis philoſophia 208. moralis philoſophia 210

Indifferentia, apud Stoicos quae 958 ſeq.

Indigentia, eius dolor facile tollitur 1309

Indolentia non eſt voluptas 597. reiicitur 745 corporis, Epicuri eſt voluptas 1295

Inductio, quomodo fiat 810. a Scepticis reiicitur 1340

Inedia Pythagoras obiiſſe dicitur 1021

Ineuidens vnde demonſtrandum 1258

Infinitum omnium rerum principium et elementum habetur 480. quid per illud intellexerit Anaximander 483 ſeqq. aër habetur 489. quid per illud intellexerit Archelaus 519. quid ſit ex mente Ariſtotelis 815 ex Xenophanis mente 1148. ex Meliſſi mente 1166

Inimicitia, contra plane improbos tantum gerenda 1071

Infectis Magi ſunt infenſi 165

Inſomnium, quid 823. vnde ex mente Epicuri 1280

Integritas, quaenam virtus ex mente Ariſtotelis 837

Intellectio, quid ſit 673

Intellectus, quid ad hiſtoriam philoſophicam conferat 11. circa quasnam res verſetur 672 eius imbecillitas ab Arceſilao docetur 756 Ariſtotelis doctrina de illo 823. eſt ab imaginibus oblatis corporum 1196

Intelligentes, quomodo fiamus 1212

Intelligibilia, quid Plato de illis ſtatuerit 673 Pythagoreorum eundem locum tenent, quem Platonis habent Ideae 1064. tres eorum dantur ſpecies 1081. anima praedita ſunt 1083. eorum fons eſt Deus, ibid. corrumpi nequeunt 1089

Inuentores artium et ſcientiarum, eorum hiſtoriae cur incertae 117

Iobus inter philoſophos barbaros primi nominis refertur 97. dialectices autor habetur 97. phyſicus conſummatus putatur 98. ſcepticae philoſophiae aſſecla videtur 99. an Iobus ipſe librum ſub eius nomine cognitum ſcripſerit nec ne, incertum eſt 99. in eius libro non philoſophiae myſteria explicantur 100. ex philoſophorum numero eximitur 100. non fuit phyſicus conſummatiſſimus 101

Ionica ſecta, eius conditor Thales 458. eius philoſophia accurate exponi vix poteſt 463 Ionici cur Phyſici vocari ſoleant 465. non procul abludit a Carteſiana philoſophia 518

Ioſephus, an Mercurius Triſmegiſtus fuerit 77. non Philoſophis annumerandus eſt 78

Iris ex refractione lucis ſolaris in nube denſa naſcitur 514. vnde generetur ex mente Epicuri 1283. ſolis reſplendeſcentia eſt 1089

Iſiaca

Iſiaca menſa, quid characteres in illa ſignificent 251
Iſis, quae 287, 290. cur luna putetur 288. an Etruſcis nota 345
Iudicium poſt mortem ab Indis creditur 206 admittitur quoque a ſyſtemate emanatiuo 207
Ius naturae eſt aeternum, cui omnibus obtemperandum 1120
Iuramentum iuſtum eſt, ſed tarde praeſtandum 1073
Iurisprudentia, eius vtilitas ex hiſtoria philoſophica 28
Iuſtitia Socratis 539. ad ſapientiam pertinet 565. quid ſit 724. de illa pro et contra ſermones fecit Carneades 763. quid ex mente Ariſtotelis 837. eius ſpecies, ib. Epicuri de illa ſententia 1312
Iuſtum non natura ſed lege fieri quis docuerit 521, 599. naturale, Epicuri de illo ſententia 1313
Iuuenis, illis omni ferocia erga ſenes abſtinendum 1070

K.

Kalila ve Damnah, liber Indicus, memorabilia quaedam de illo 210

L.

Laetitia, Stoicis quid 962
Lais, quae Ariſtippi cum illa fuerit amicitia 588 ſeq.
Lapis, philoſophicum paraſſe Democritum fabula eſt 1187
Leges, patriis eſt inhaerendum 1073
Legislatores Graecorum qui 435
Lenitas ex mente Ariſtotelis quid 837
Lex non ſcripta, a Deo 561, 566. naturae homini inſita 955. diuina ex mente Heracliti, quae 1223
Liber, multos ſcripſit Chryſippus 978
Liberalitas Arceſilai academici 747. quid ſit ex mente Ariſtotelis 837
Libertas, quomodo Deo et homini a Stoicis aſſerta 931, 961
Libido Stoicis quid 962
Libri hermetici quid 260
Librorum veterum deperditorum cauſa praecipua ignis 20
Linus, quot huius nominis viri 372
Literae, Graecarum auctor Cadmus eſt 235. inuentio earum Mercurio tribuitur 253, 263 an Moſes eas inuenerit 265 ſq. an earum elementa Prometheus inuenerit 370. Θ. et X. introductarum inter Graecos quis fuerit auctor 1121
Loci communes Scepticorum qui 1334
Locus, omnium rerum maximum a Thalete habetur 471. quid ſit ex mente Ariſtotelis 815. eſt etiam in animalibus et plantis 844 quomodo doctrina dogmaticorum de illo a Scepticis debellatur 1345
Logica, Cyrenaicae delineatio 594. Ariſtotelis expoſitio 805. Stoicorum, illius expoſitio 914. ab Ariſtone Chio reiecta 969. Empedoclis quae 1111. Democriti quae 1186 Heracliti quae 1212
Logomachia, ſtoicae exemplum 972
Λόγος, ita Deus dicitur apud Indos 205. hic λόγος non cum Platonicorum, nec cum Chriſtianorum λόγῳ confundendus, ib. n.
Lokmann, quis fuerit 226 ſeq. canones eius 228
Luna a Chaldaeis culta 135. eius defectus quando accidit mente Chaldaeorum 141 Orpheo terra habitabilis viſa 398. terreſtris naturae creditur 473. eius eclipſis vnde 486. quid ſit 486. eius magnitudo 486. eſt tabella plana 491. ignea putatur, ib. eius eclipſis vnde 492, 514. eſt corpus opacum a ſole illuſtratum 510. ex Stoicorum deſcriptione quid 944. habitabilis eſt 1063 corpus igneae naturae eſt 1089. terreſtris eſt et habitatur ab animalibus maioribus et pulchrioribus nobis 1089. infra illam ſphaerae ignis, aëris, aquae, et terrae eſt, ibid. ſempiternam habet naturam 1133. eius defectus vnde 16. diſci formam habet 1117 nubes conſtipata eſt et habitatur 1155. mutuam a ſole accipit lucem 1163. ex laeuibus componitur corpuſculis vertigine circumactis 1193. igneum eſt firmamentum planities continens monteſque et valles 1194
Lux quid ſit 1270. viſibilis per ſe non eſt ib.
Luxuria Polemonis a Xenocrate emendata 740. Graecorum a Periandro coërcita 451
Lyceum, qualis locus 787
Lyra philoſophanti vtendum non tibia 1060 ſeptem chordarum lyram Orpheus inuenit 375, 378

M.

Magi, veterum religionis restaurator Zardusht 148. qui hodie illi adhaerent quomodo vocentur 151. eius nominis origo 160 ipsorum origo 161. quod eorum munus 162. societas ib. natiuitas ex incestu 163 cultus ignis Magis commendatus 163. eorum classes ib. officia 164. sectae 165. auctoritas ib. eorum systematis ante Zoroastrem explicatio 173. ex oriente Hierosolymam venientes an philosophi Arabes fuerint 216. Arabiae 226. Aegyptii 278

Magia, illius inuentor Chamus habetur 70 eius auctor fuit Zoroaster 122, 125. duplex 125, 137. Quid Zoroastris Magia fuerit 125, 126. Chaldaeorum non cum Goëtia confundenda 136. Magiae nomen Persiae debetur 136. naturalis quae 137. theurgicae officium 137 seq. eius apud Aegyptios status 278

Magnificentia ex Aristotelis mente quid 837

Malum, Persarum de eius origine doctrina 177, 181. cur non ex Deo emanasse dici queat Zoroastris opinione 181. eius natura non in sola consistit priuatione, sed positiuum quid est 183. vnde Platoni ortum 684. morale, oritur ex materia in anima 714 vnde oriatur ex Stoicorum mente 934. Stoicis quid 957. necessario circa terrae regionem existit 1084

Manetho quis fuerit 250. an eius narrationibus fides habenda 251

Mare, vnde eius origo 510. sudor terrae est, 1120. quare salsum 1156. quare non augescat 1275

Materia, Zoroastris de illa doctrina 182. Aegyptiis aeterna credita 298. Spiritus aeternus ei inditus creditur 300. Thaletis doctrina de illa 472. aeternae quis mentem primus adiunxerit 503. a Deo distinguit illam Plato 678. est aeterna atque infinita 682. corporea quidem est, sed non corpus 684. ei inest coeca vis, quae inordinate eam mouet 684. an anima quadam moueatur 686. neque generatur, neque corrumpitur, sed est prima et infinitum rerum omnium subiectum 812. prima quid 827. Stoicis quae 924. Stoicorum de illa et eius affectionibus doctrina 938 seqq. in minimas particulas diuisae insunt primariae amicitia et discordia 1114. perpetua in mutatione consistit 1121

Materialistae, an theogoniarum scriptores iis annumerandi 415

Mathemata, quid Speusippus ita nominauerit 731

Mathematici, in schola Pythagorae qui 1032

Mathesis, Thaletis quae 476. a Platone commendatur 672. quare eius disciplinam parui aestimauerit Aristippus 593. sine illa nemo ad philosophiam admittendus 736 quamnam ad rem a Pythagora commendata 1044. eius diuisio ex mente Pythagorae 1045

Mechanica Archytae Tarentini inuenta 1129

Mechaschephim quinam fuerint 115

Mediatores inter Deum et homines spiritus a Zabiis creduntur 224

Medicina, eius vtilitas ex historia philosophica quae 28. a quonam inuenta 264. status eius apud Aegyptios 275. qualis a Druidibus culta 341. qualis ab Orpheo 378 Pythagorae, quae 1094. illius peritia excelluit Empedocles 1108. illam Sceptici amant 1326

Mediocritas ex mente Aristotelis quid 836

Meditatio, illi inhaerens Carneades cibum sumere obliuiscitur 764

Megarica secta, vnde eristica dicta 610

Memoria, vnde oriatur 822

Mens, quis illam materiae formandae primus praefixerit 503. ab anima distinguitur 513, 960. animalibus negatur 514. Platonis peculiaris aliqua substantia ex essentia Dei promanans et generata apud eum est 694. mens scholae Aristoteles a Platone vocatur 780. in cerebro est 1091. extrinsecus animae inseritur, ibid. idem cum anima 1195

Mensa Isiaca, quidnam characteres in illa significent 249

Mentiens, quale sophisma 613

Mercurius Aegyptiorum Theut 252. an Moses sit 256. alter, quis 258

Metaphysica Aristotelis exposita 826 seqq. quid sit 827. Xenophanis quae 1148. Parmenidis 1160. Zenonis 1169. Eleatica, quare a Leucippo derelicta 1172

Metempsychosis animarum an ab Aegyptiis cre-

credita 296. an a Celtis 337. Pythagorica exponitur 1092. Empedoclis a Pythagorica diuersa est 1119
Methodus symbolica et aenigmatica apud Chaldaeos floruit 111. arcana apud Aegyptios, 268. quare apud illos viguerit 273 apud Druidas 321. ad Graecos transiit 366 ab Orpheo adhibita 379. a Platone admissa 659. quare 660. allegoricam a barbaris ad Graecos transtulit Melampus 404 apud Stoicos quotuplex 920
Metus Stoicis quid 962
Miracula Zerdushti quinam fuerint 147. Pythagorae affinguntur ad Christi miracula minuenda 993
Mithra Dea non cum Deo huius nominis confundenda 184. cum Venere Graecorum male confunditur ibid.
Mithras, hoc nomine sol insignitur 167. cur hoc nomen soli datum vel summo potius Deo 169. heros fuisse probatur 170 τριπλάσιος dictus, ib. Oromasdem et Arimanium genuit 177, 179
Mobile primum, eius motus aequabilis est 819
Moderatio mente Epicuri quid 1309
Modestia ex mente Aristotelis quid 837
Molestia, quae fugienda, et quae amplectenda 1258
Monarchia Graecis intolerabilis 450
Monas apud Xenocratem quid significet 738 Pythagorae, quid de illo notandum 1048 seq. explicatur 1078. Monades Pythagorae atomos Mochi fuisse dicuntur 231 corporeas esse dicit Ecphantus 1103
Moralitas actionum a legislatoris voluntate dependet 521. Thaletis de illa opinio 606
Mores tria in illis fugienda 838. emendantur Musica 1059
Mori et viuere perinde est 1222
Mors a Gymnosophistis contemnitur 199 partus in felicem vitam ab Indis habetur 211. quare a Celtis contemta 336. est diuulsio animae 514. quando consequatur 517 quare non extimescenda 567. illam vitae praeferre Hegesias suasit 609. quid sit ex Aristotelis mente 823. voluntariam obiit Zeno 901. vti et Cleanthes 972. philosophica quid sit 1066. quare non pertimescenda 1122, 1311. quid ex mente Epicuri 1281
Moschus, Phoenicum philosophus 230. non est Moses 231. an inuentor systematis atomistici fuerit ibid.
Moses philosophus habetur summus 78. tredecim illius regulae hermeneuticae 79. illi scientia philosophica denegatur 81. quas scientias in Aegypto edoctus sit 82. an chemiae fuerit gnarus 80, 84. an vitulum aureum calcinauerit 84. Zoroaster putatur 120. an Arabes philosophiae mysteriis innutriuerit 215. an literas inuenerit 256. an sub Moschi lateat nomine 230. an sit Mercurius 256. an sit Prometheus 369
Mot, quid sit 240, 242
Motor primus, Aristotelis de illo sententia 810. quomodo moueat 829. qua in re eius vis effectrix consistat 829. quanam vita fruatur 830. Deus est 831
Motus, eius principia 519. prima eius causa est Deus, proxima mundi anima 711. quaenam inter illos numeranda 844. quid sit ex mente Aristotelis 815. omnis fit in tempore 816. quinam fons eius, ibid. quid sit Theophrasto 844. verus non datur 1152. quaenam argumenta Sceptici illi opponant 1344
Mulae, vbi pariant 844
Mulier, cum illis non philosophantur Gymnosophistae 198. communio earum locum habet in republica perfecta 727. communes sint 884. mulier per XXX. dies spiritu destituta ab Empedocle sanata 1108 vid. *Foemina*.
Mundus, generatio illius ex mente Chaldaeorum 142. opifex eius ignis moles putatur 187. aspectabilis Deus ab Aegyptiis agnoscitur 284. eius partibus diuina vis inest 288. eius productio ex mente Aegyptiorum 301. corruptioni obnoxium esse Aegyptii crediderunt 302. figura eius et partes quaenam 302. quid de eius interitu Celtae statuerint 339. quid Etrusci 345. quid Orpheus 397. pulcherrimus a Thalete habetur 467. eius mens Deus est 470. vid. *Numen*. infiniti dantur 485, 517. eius causa Deus, non casus est 560. pulcherrimum Deus condere constituit 691. est filius Dei 705. in tempore genitus 709. aspectabilis quomodo factus 710. perfectissimus et pulcherrimus, ibid. durat aeternum 711. quo-

nam sensu habeatur Deus 742. non est animal, id vero quod naturale est 846 a Critolao habetur aeternus 853. est Chaos ordinatum 922. non est infinitus, vnicus vero et aeternus 817. sola recta ciuitas habetur 884. quomodo ex Stoicorum mente formatus 930. discrimen est inter illum et vniuersum 940. quomodo ex Stoicorum mente conditus, ibid. est animal 941. vnum statuunt Stoici 944. aeternus est, si pro toto sumatur 944. inundatio eius et conflagratio eius lege veniet 945. interire potest 1088. complexus vniuersi dicitur mundus ab ornatu ordineque 1087. a Deo factus est non tempore sed cogitatione, ibid. inchoauit ab igni et quinto elemento 1088 animatus est, intelligens, sphaericus, extra eum vero inane est, in quod et ex quo respirat, ibid. harmonia musica regitur, ib. regitur prouidentia 1103. vnus est, non tamen vniuersum absoluit 1114. eius pars dextra et sinistra quae 1117. cum se ipso connexionem habet, nulla vero cum alia re 1124. eius figura globosa est 1125. aeternus est cum partibus quoque suis 1126. eius interitus duplex, igne coelitus defluente et lunari aqua 1140. infiniti sunt iique immutabiles 1152. olim interiturus est 1164. plures sunt 1171. dantur infiniti, quorum alii inter se sunt similes, alii vero inaequales 1192 animae expers est, rapidissimo vero atomorum motu mouetur 1193. duplex est, aeternus et creatus 1215. quid sit ex mente Epicuri 1272. vnus est, ibid. animatus non est, ibid. aliquod quasi resegmentum vniuersi infiniti est, ib. non est aeternus, ib. ad exstruendum illum non opus fuit Deo, ibid. natura vel fortuna effectus est, ibid. quomodo ortus, ib. seqq. interiturus est 1274. dantur numero infiniti ibid.

Mundi anima Deus ab Indis habetur 206
a Platone credita quae 701

Musica Aegyptiorum qualis 275. praestantissimus huius artis Orpheus habetur 375 antiquae inuentor Amphion traditur 403 eam Socrates senex didicit 525. Plato illam didicit 631. deditus Pythagoras illi est 1018. medicinae instar a Pythagoreis adhibetur 1034. quid sit ex mente Pythagoreorum 1056. quomodo diiudicanda ibid. Pythagorica ab Aristoxenia distincta, ibid. quibus rebus eius harmonia inaedificanda 1057. coelorum a Pythagora audita 1057 genera eius 1059. musicae sublimitas vt percipiatur, quid discendum, ib. mores et affectus modulatione eius emendantur, ib. mane ac vesperi animus Musica repurgandus est 1060. sapiens illa abstinebit 1308

Mysteria per Orpheum inter Graecos introducta 379

Mythologia, graecae quaenam causae 368

N.

Natalis dies Epicuri celebratur 1251. Platonis philosophis postea sacer fuit 629 vt et Socratis 241

Natura, doctrina Aethiopum de illa 310. quid sit ex mente Aristotelis, 813. semper agit propter finem 815. in illa omnis vis diuina sita putatur 845. omnia facta sunt illa 846. est chaos ordinatum 922. eius leges homini insitae 955. qua in re consistat 1171 est permixtio et diuulsio elementorum 1116 quarta in systemate Epicureo quae 1267

Necessitas quotuplex 815. illi omnia adscribenda sunt 847. apud Democritum, quid 1190. omnia illa fiunt 1140

Nechepsos, quis fuerit 280. n. 303

Nigredo, quid mente Democriti 1196

Nihil, ex nihilo nihil fit, 516, 676, 708, 1078, 1148, 1160, 1187, 1260

Nilus, inundationis eius causae vnde mente Epicuri 1275

Nix nigra putatur 570

Noachus philosophiam calluisse affirmatur, 66. negatur 67. septem eius praecepta quaenam sint 67

Nobilitas quare contemnenda 884

Nomen quid sit ex mente Aristotelis 807
Theophrasti vnde mutatum 841

Nonens Democrito quid 1187

Notio, innatas homo non habet 917. earum diuisio 918. communes omnibus hominibus sunt 918. anticipatam omnes gentes de Deo habent 1284. vnde haec 1286

Notitia rerum vera adipisci nequit 1102

Nox quid sit in theogoniis 413

Nubes vnde ex Xenophanis mente 1155
qua ratione generari queant 1283

Nubicola quare Socrates dictus 536
Numa rex, an Pythagorae discipulus 347
philosophiae eius asserta 348. negata 350
Numen diuinum per vniuersum diffusum Aegyptii admisere 288. et Celtae 329. et Etrusci 344. et Orpheus 389. et Thales 470. et Stoici 928, 932. Pythagoras 1074. diuinum omne peruadens ab Empedocle 1113
Numeri Pythagorici, quidnam sint 697. cum ideis Platonis conueniunt 1046. sunt duplicis generis 1047. intellectualis quid ib. scientificus quid 1048. aequalis et inaequalis quid, ib. non vnusquisque est infinitus 1648. impar quid de illo notandum 1048. senarius perfectus est 1055. septenarius venerabilis est et rebus sacris conueniens 1055. octonarius primus cubus est ib. denarius maximus est 1056. ex illis diuinari potest 1056. definitio a Philolao 1138
Numerus oratorius a Speusippo dicitur inuentus 730

O.

Obotomal quid 333
Obscoenitas, Cynicis iure obiecta 881
Ocellus Lucanus an Pythagoreus 1123
Occultus, quale sophisma 613
Odinus, Deus septentrionalium populorum 339
Oeconomia, Socratis de illa doctrinae 568
Officium, doctrinam de illis neglectam Stoici in scholis suis tradidere 963. doctrina Stoicorum de illis 964
Olfactus vnde ex mente Epicuri 1278
Omnipotentia Dei a Platone limitata 648, 691
Omnis, dictum de omni, quid 809
Opifex mundi, ignis moles putatur 187
Opinio, quid sit mente Platonis 672. datur tantum in cognitione 768. omnia in illa sita sunt 887. Stoicis quid 962. cuncta reguntur 1153. quae vera 1257. quae falsa 1258
Oppositio, quid et quotuplex 808
Oracula Zoroastris quae 131, 135. criticorum de illis sententia 156. eorum summa 148 quo tempore facta 189
Oratio, quid sit, ex mente Aristotelis 807
Orator perfectus, quis sit 674
Orcheni, Philosophi Chaldaici 114
Oromazdes, quid significet 171, 177. a summo Deo est genitus 178. fons est spiritualium substantiarum 178
Orpheus praecipuus eruditionis atque religionis Graecorum autor 373. an extiterit 374. quis fuerit 375. fabulae de illo explicatae 376. eius inuenta 377. scripta 382 incertitudo doctrinae orphicae 384. theologia orphica 385. systema orphicum 390
Orus quis 290
Osiris quis 287, 290. cur sol putatur 288 an Etruscis notus 345
Otium philosophicum, quare Pythagoreis tantopere deamatum 1067. in vniuerso non est 1214
Ouum, omnium rerum ortus ex illo placuit Orpheo 394

P.

Paederastia, eius inuentio Orpheo tribuitur 377. vti et Thamyri 402. an Socrates huius criminis reus 539. an Plato ei fuerit deditus 647. an Arcesilaus 748. an a Zenone probata 900
Paedeutica, quid 1068
Pallium a philosophis gestum 863
Paradoxa Stoicorum 959
Parcae quid sint 737
Parmenides, eius philosophia anceps est 1158 exponitur 1159. an Spinozae praeluserit impietati 1160. doctrina eius a Platone exposita 1164
Paronymum quid 806
Particulae minimae Empedoclis quae 1115
Passiones duae sunt, dolor et voluptas 596
Paupertas sapientiae magistra 492. Xenophanis 1145
Peccata omnia paria sunt 966
Pecunia, cui Crates suam dederit 888
Peisithanatos Hegesias vocatur 600
Pellex, an Stilpo quadam sit vsus 618
Pentas, numerus primus complexus est omnis numeri speciem 1055
Periander non septem sapientum numero excludendus 452
Peripatetica secta, quae 776 seqq. vnde nomen acceperit 788. philosophiae eius consideratio generalis 800
Persae, eorum historia philosophica obscura est et incerta 143. conditor eorum philosophiae

sophiae quis 144. eorum philosophia obscurissima 166. solem venerati sunt 166 Oromazdes et Arimanius, eorum numina 171. philosophia eorum moralis 189
Perturbatio, Stoicorum de illa doctrina 962
Pestilentia ex mente Epicuri vnde 1283
Phantasia, an ex illa verum iudicari queat 766. quid sit et quotuplex ib. 822. ex mente Stoicorum quid 914
Pharmaceutica in illa facit apud Pythagoreos magica medicina vtramque paginam 1097
Philo Herennius Sanchuniathonis commentaria finxisse creditur 239
Philosophia, quid sit 3. eius definitio 7. partes 8. nomen eius quis inuenerit 5. significatio eius varia 6. diuisio eius apud veteres 9. quid eius cognitio in historia philosophica iuuet 13. veteris idea ad nostram non exigenda 19. characteres verae et falsae philosophiae definiti 30. an a barbaris 49. eius origines 50. non cum ipsis mundi natalibus orta 56. eius ope respublica Romana constituta perhibetur 346 fabularis apud Graecos 365. est rerum diuinarum humanarumque cognitio 670 circa quod versetur, ib. Stoicorum definitio 911. scopus eius ex Pythagorae mente quis 1049. circa omnia entium genera occupata est 1065. finis eius est, vt mentes fiant Deo similes, immo ipsi Dii 1065. est rationis exercitatio vitam beatam parans 1255. iuuenes et senes vano timore facit liberos, ibid. duae eius sunt partes, ethica et physica 1256
Philosophia Aegyptiorum ad imperii et sacerdotii commoda refertur 273
— Chaldaeorum, quae fuerit 106. quis eius conditor 116
— corpuscularis frustra ei auctoritas a Phoenicum philosophia conciliatur 234
— Graecanica fabularis 364 seqq. politica 434 seqq. sectaria 457 seqq. quare Cato se ei opposuerit 763. de fatis eius extra Graeciam 1349 seqq.
— moralis, Persarum quae 189. apud Indos maxime floruisse perhibetur 210. status eius apud Aegyptios 304. apud Aethiopes 310. apud Celtas 342. qualis Orphei fuerit explicari non potest 399. qualis Homerica sit 432. illam primus excoluit Pythagoras 1068. expositio Pythagoricae ib. Democriti 1198. Heracliti 1221. Epicuri 1294
— theoretica, an illam spreuerit Socrates totam 558. apex totius doctrinae Pythagoreae fuit 1073. eius finis est nihil admirari, ib. est duplex 1073
— Persarum conditor quis 144
Philosophus, nomen hoc vbi a Pythagora inuentum 1009. quid sit ex mente Platonis 670. medico similis sit 774. prohibitum illis est, publicas habere lectiones Athenis 842. pecunia non opus est illis 888. lyra non tibia illis est vtendum 1060 ex mente Pythagoreorum quis 1065. multarum rerum gnarus sit 1222. non finget neque fictum admittet 1255. non asserit omnia neque dubitat de omnibus 1256
Phoenices philosophiae promicondi crediti 229. eorum scriptores desiderantur 236
Phtha quid significet 292
Physica, an Iacobus eius fuerit gnarus 75 huius scientiae peritus Iobus putatur 98 Chaldaeorum quanam in re consistat 116 an Homerus eam perfecte calluerit 426, 431. a Secta Ionica colitur 465. Thaletis doctrina physica quae 472. Platonis explicatur 708. ab Aristone reiicitur 969. Parmenidis quae 1162. Xenophanis 1152. Leucippi 1175. Heracliti 1213. Epicuri 1260 quis eius ex mente Epicuri scopus 1259
Physicus quis ita dictus 845
Physiologia orphica, quae 393. theogoniarum quae 417. Anaximenis 488. Stoicorum, eius scriptores 920. eius summa 921. Empedoclis 1112. Democriti 1187 Hippocratis incerta et obscura 1224. quare opus 1256. Epicuri 1259
Picturae studiosus fuit Plato 630
Piscis, ab illis edendis abstinent Pythagorei 1036
Pisianactica, quis locus fuerit 896 n.
Pius ex Epicuri mente quis 1310
Plagiarius Plato est 640. et Aristoteles 794 Zeno habetur 902
Planeta, tenet rationem causarum agentium in omnes vitae casus 138. a Zabiis obseruantur

uantur 224. quaeuis Orpheo terra videtur 398. eorum motus unde 819. dulcissimam concinant melodiam 1063. habitabiles sunt ib.
Planta, earum semina ovorum instar se habent 1120
Plato præstantissima philosophiæ a barbaris se mutuum accepisse affirmat 48. veterum placita foede inter sese permiscuit 464. scriptores de illo 627. illius origines et natales 628. an Ieremiae tempore vixerit 629. vnde nomen acceperit 629. praesagium de illius eloquentia 630. poësi operam dat 631. Socrati ad instituendum traditur 631. aliena dogmata Socrati adhuc viuo supponit 632. itinera literaria 633. an ab Aegyptiis didicerit 635. an habuerit Hebraeos doctores, ibid. Pythagoreos conuenit 639. fontes philosophiae Platonicae 640. schola ab illo condita eiusque ratio et constitutio 641. discipuli et sectatores 644. inimici et aemuli 645. virtutes et vitia ei obiecta 645. auctoritas in republica et apud principes 648. eius obitus 653. scripta et scribendi ratio 654 editiones scriptorum Platonis 658. versiones 659. causae obscuritatis 659. an Dogmaticus 662. systema eius ex variis aliorum systematibus saepe contrariis conflatum 666. doctrina eius de philosophia in genere 670. dialectica 672. theologia 675. physica 708. Psychologia 712. mathematica 720. Ethica 720. politica 726. successores 727. Pythagoricam philosophiam adulterat 1041
Pluuia ex Stoicorum definitione quid 944 ex mente Epicuri vnde generetur 1283
Poecile, quis locus fuerit 896
Poesis, praestantissimus huius artis Orpheus habetur 375, 378. illi operam dat Plato 631. sapiens illa abstinebit 1308
Politica, eam calluisse Semus perhibetur 69. Socratis de illa doctrina 569. Platonis quae 726. Aristotelis probatur 839. eius capita 1070
Polygraphus est Chrysippus 895. Epicurus 1235
Popularitas, quaenam virtus ex Aristotelis mente 837
Postpraedicamenta Aristotelis quae 807
Potator, an Xenocrates fuerit 735
Potentia in Aristotelis Methaphysica quid et quae 828
Praecepta Noachi, quaenam sint 67
Pradicamenta quis inuenerit 806
Praedicari vnum de alio non potest 620
Pramnae philosophi Indici 195
Precari, quomodo precandum 566
Principes quinam veri sint 569
Principium, duo omnium rerum statuunt Persae 173 sq. an Zoroaster duo statuerit 175 sqeq. omnium rerum ex mente Zoroastris quid sit 181. duo omnium rerum ab Orpheo credita 396. duo, vestigia eorum in theogoniis latent 415. duo omnium rerum, materiam et Deum statuit Plato 618. ex mente Aristotelis quae 811. diuinum omnium rerum est vnum 844. rerum existentium Stoicis quae sint 922. duplex an Pythagoras statuerit 1080. prima indiuidua corpuscula sint 1102. sunt frigidum et calidum 1104. actium et passiuum 1112. duo Empedoclis quae 1114. omnium rerum atomi et inane 1187. ex Epicuri mente quae 1262. materialia incomprehensibilia Sceptici iudicant 1344
Prometheus, explicatio fabulae de illo 369
Propheta, earum scholae non philosophicae 85. apud Aegyptios quis 267
Propositio, hypotheticae connexae vocantur 616. de iis disceptant Dialectici 616. negantes Menedemus sustulit 626. earum diuisio 808
Protagoras victus quaerendi gratia in mercedem missus 1200. quare atheismi accusetur 1201
Prouidentia Dei ex mente Indorum non cum Christianorum confundenda 206. vniversalis a Socrate credita 561. quid de Stoicorum doctrina de illa iudicandum 926 seqq. Pythagorae doctrina de illa 1084. ab Epicuro tollitur 1274. an ab illo negata prorsus 1286. Deum ex illa agnosci posse Sceptici negant 1341
Prudentia, quid sit 566. domestica, Socratis de illa doctrina 568. duplex vniuersalis et practica 1304

Pſychologia Platonica, quae 712. Ariſtotelica, quae 820

Pulchritudo a Socrate amata 539. corporis, indicium pulchrae animae 565

Purgatorium animarum, quid ex Stoicorum mente 952

Pyrea apud Perſas, quid ſint 163

Pyrrho, educatio eius 1320. a pictoria arte ad philoſophiam ſe confert, ib. praeceptores eius, ib. ad Scepticiſmum ſe confert 1321. conſentaneum illi opinioni vitae genus ducit 1321. an inſaniens nimia arte fuerit 1321. virtutes eius, ib. pontifex creatur 1322. indoctus habetur 1323. mors eius, ibid. Democriti praecepta ſequitur 1323. vti et Eleaticae ſcholae philoſophandi rationem 1324. et diſciplinam Dialecticorum, ib. ad vitae tranquillitatem reſpicit, ib. ſectatores eius 1325

Pythagoras nominis philoſophiae inuentor 5. ſcriptores hiſtoriae eius 989. difficultas et incertitudo eius hiſtoriae 991. Chriſto opponitur 993. eius ortus et natiuitas 994. aera eius valde incerta 995. chronologia eius expoſita 997. educatio 998. Dei filius habetur 999. itinera eius 999. an Pherecydem ſepeliuerit 1000. an in Orientem profectus 1001. an nautis Aegyptiis diuino cultu veneratur 1001. an ad Iudaeos excurrerit 1002. an Carmeilta fuerit, ibid. circumciditur 1002. in Aegyptiorum myſteriis eruditus, ib. an ad Babylonios Perſasque peruenerit 1003. an Ezechielem audiuerit 1004. captiuitas eius, ib. an proſelytus factus 1006. an Zoroaſtrem audiuerit 1006. an ad Gallorum Druidas peruenerit 1007. ſcholam domi erexit, 1008. itinera in Graecas inſulas, ib. vbi ſe Philoſophum nominauerit 1009. in antro habitat 1010. impoſtorum artes adhibuit 1010. Minois exemplum imitatur, ibid. iter et mora eius in Italia, ibid. miraculum eius Crotonae factum 1012. mores Croatoniatarum emendat 1012. auctoritas inter Italos 1013. miracula eius 1014. inter Goëtas et Magos refertur, ib. apud inferos ſe fuiſſe iactat 1015. et in aliis corporibus, ib. virtutes eius et vitia 1016. veſtitus eius 1017. aureum femur 1019. vxor eius et familia 1019. mors eius 1021. vtrum Pythagoras aliquid ſcriptum reliquerit 1023. ratio docendi 1025. auditores duplicis generis 1025. methodus duplex, arcana et vulgaris 1038. philoſophia eius incerta 1039. ad enthuſiaſmum propenſus 1043. eius doctrinae de philoſophia in genere 1044. coelorum Muſicam audit 1057. an duplex principium ſtatuerit 1080. an atheus fuerit, ib. incantationibus morbos curauit 1083. eius ſymbola 1098. eius diſcipuli 1101. duratio eius ſectae 1105

Pythagorica philoſophia eſt incerta 1039. monumenta pleraque illi deficiunt, ibid. diuerſo interpretatur modo 1040. multa illi falſo affinguntur 1041. a Platone adulterata, ib. neglectim relata 1042. mathematicae diſciplinae reliquis intruſae, haeque illarum notionibus obſcuratae 1042. ad enthuſiaſmum ducit 1043. ſcriptores de illa caute legendi, ib. practica 1067. theoretica 1072. duratio eius breuis eſt 1105

Pythagorica ſecta quae 982 ſeqq.

Pythagoriſtae, eorum diſtinctio a Pythagoreis 1031

Pyxis nautica, an Salomon eius ſciuerit vſum 88

Q.

Quadratum diuinam repraeſentat eſſentiam 1601

Qualitas quid ſit, et quot habeat ſpecies 807. quibusnam elementa mouentur 819. corporum quot 1126

Quantitas, quotuplex 807

Quaternio, an Pythagoras ad illam tantum computauerit 1053

Quies, quid ſit 816. ex Ariſtotelis mente, in vniuerſo non eſt 1214

R.

Ragnarockur, quid Celtis ſignificet 339

Rana, viuentis lingua mulieribus ſecreta extorquet 1185

Ratio, quae de rebus iudicari poteſt 1137

Reges veri, quinam ſint 569

Regina auſtri ad Salomonem veniens, an Philoſophiae Arabicae addicta fuerit 215. eorum aenigmata vbi inueniantur 216

Relatio, quid ſit 807

Religio Chriſtiana, eius vtilitas ex hiſtoria philoſophica 26. Chaldaeorum qualis fuerit 107. veterum Gallorum quae de illa

illa notanda 328. veterum Graecorum quinam illam instituerint 385. Stoicorum praecepta de illa 964
Reminiscentia quomodo memoria exerceatur 823
Res quomodo a Stoicis diuisae 919. ex medio vniuersi centro ortae 1139
Respublica in tria membra est diuisa 727. formae eius dantur quinque 727. in perfecta communio mulierum locum habet 727. sine legibus esse nequit 884
Resurrectio corporum an ab Indis credita 207. qualem Harbanistæ statuant 225. qualem admittat philosophia Epicurea 1271
Reuelatio eius et rationis limites historia philosophica ponit 26
Rhetorica a Critolao damnata 852. ex mente Stoicorum quid 914. infensus eius hostis Clitomachus est 773
Risus Plato in vita nunquam sustulit 647. perpetuus Democriti fabula est 1182
Romanorum veterum philosophia quae 342, 346
Rythmis mores et affectus emendantur 1059

S.

Sabii, vid. *Zabii.*
Sacella, quid Zabiis sint 224
Sacerdotes apud Aegyptios magno in honore sunt 265. quaenam sit eorum auctoritatis causa 266. eorum munera et officiorum genera ib. eorum habitatio 268. medicinam curabant 276. eorum apud veteres Germanos auctoritas atque munus 324
Sacra Orphica, quae 380
Sadder, quaenam in hoc libro contineantur 153
Sagitta Abarim per aëra in Graeciam defert 354
Salomon polyhistor habetur 87. an omnibus disciplinis re vera fuerit instructissimus 88. non in philosophum mutandus 89. an dissertationes physicas scripserit 90. non inter Scepticos referendus 91. specimen eius sapientiae 91 seq. non Anatomiae peritus fuit 93
Salsedo a subiecta terra oritur 844
Saltatio, Socrates exsibilatur, quod illam didicerit 540. Pythagoras illam amat 1018. Pythagoreis in vsu est 1034
Salus aeterna Socratis 540. Platonis 653. Aristotelis 794
Samanaei philosophi Indici 193. quinam fuerint 195
Sanchuniathon quis fuerit 236. quis eius finxerit commentaria 239. eius cosmogonia 240. an cum systemate Mosaico conueniat 241
Sanitas corporis diligenter tuenda, quare 567. quaenam eius causa 1134
Sapiens, omnia sui ipsius causa est facturus 598. nunquam inuidia laborat 599. solus est Deus 670. solus rex est 732. sibi contentus est 870. praecipuum eius officium apud Stoicos 966. non ignoscit, nec miseretur 967. quando ad rempublicam gerendam accedat 1305. amaturus non est 1308. Cynicorum ritu non viuat ibid. abstinebit Musica et Poësi 1308. non irascitur 1309. non ambit honores ciuiles, ibid. non de sepultura magnopere sollicitus 1309. mortem non metuit 1310. dolorem aequo animo fert 1312. amicitiam quaerit 1314. mortem pro amico oppetit 1314
Sapientes septem Graeciae, occasio enati tituli 438. quinam fuerint 440. nomina eorum 442. conuiuium septem sapientum an re vera institutum 452
Sapientia, quid veteribus ita vocatum 3. eius definitio 7. fontes, ib. protoplastorum qua in re constiterit 54. a sanitate mentis non differt 565. quaenam ad illam pertineant 565. quid sit sensu maxime proprio ex mente Platonis 670. Stoicis quid 911. ex mente Pythagoreorum quid 1063. circa quae versetur 1064. maximum hominis bonum in illa est sita 1070
Sapor, quomodo discernatur 1134. vnde oriatur ex mente Democriti 1196
Saronides, quinam 321
Scaldi, poëtae Celtarum 323
Sceptica, secta, vnde nomen acceperit 1318. varia eius nomina, ibid. scriptores de illa 1319. sub Academicorum nomine latet ibid. conditor eius 1320. mature desiit 1327. reuocatur ab Aenesidemo 1328. discrimen inter illam et Academiam 1331
Sceptica, quid sit 1332. finis eius, ib. principium eius 1333. criterium eius 1334

Scepticismus, an detur systema eius 1329 causae eius 1330. compendium eius 1332
Scepticus, an Socrates fuerit 536, 559. illis praelusit Monimus 887. decreta nulla statuit 1333. sectam non habet, ibid. quid evertat, ib. obseruat quae ad vitam communem pertinent 1334. imperturbatum mentis statum quaerit, ib. modi eius, quibus assensionem retinet, ib. quibusnam modis Dogmaticorum refellat aetiologias 1336 ab omni assensu abstinet, ibid. criterium veritatis practicum admittit 1337. an sint athei 1342
Scholae Cainitarum et Sethianorum 59 prophetarum non philosophicae 85 Chaldaeorum quae 114. Druidum quibus in locis fuerint 321
Scientia, an sapientiam per illam intellexerit Socrates 564. non datur ullius rei 755, 768 demonstratiua non datur nisi rei necessariae 809. ex Stoicorum mente quid 918
Scientiae non a Prometheo inventae 370
Scire, quid sit ex mente Aristotelis 809
Scortum, nobilia veterum eruditionis et philosophiae laudem affectant, exemplum Aspasiae 526. Laidis 558. Nicarete 618 Lastheniae 644. acerbissimus eorum insectator Crates est 889
Scriptura sacra, an Graecam illius versionem legerit Plato 637. vid. *Biblia*.
Scriptura symbolica vetustior est modo per literas scribendi 260
Scrutinium actionum diei ante cubitum a Stoicis commendatur 966
Scythae, de eorum philosophia 351. indole naturae potius, quam ingenio et arte conspicua, ib. eorum theologia 353
Sectae Chaldaeorum, quales fuerint 114 philosophicae quae 457
Semen, eius potentia spirituosa est adeoque corpus 851. quid Stoici de illo statuerint 949
Semni an philosophi Indici 193
Semnothei quinam 320
Sensibilia, quid Plato de illis statuerit 673
Sensus quid sit 672. unde de eorum fide dubitare inceperit Lacydes 757. Aristotelis doctrina de illis 822. ex Stoicorum mente quid 915. veritas illis comprehendi nequit 1110. fallunt 1153. cur varie afficiantur 1192. sunt ab imaginibus oblatis corporum 1196. tangibiles sunt, ib. non veritatis sunt judices 1212. nunquam fallitur 1257. quinque sunt 1277. versitas eorum unde ex mente Epicuri 1278
Seres, philosophia eorum 212
Sermo Platonis qualis 654
Servi, quinam ex illis philosophi facti 622 n.
Sethus, quid de ejus philosophia sentiendum 58
Sibylla Cumana, an Berosi fuerit filia 130
Sidera a Chaldæis colebantur 135. Domini & Dii a Zabiis habiti 224. eorum cultus apud Ægyptios unde 288. doctrina Æthiopum de illis 310. Orphei doctrina 398. eorum ortus ex terra venit 491 corpora terrestria habentur 510. ubi gignantur 943. Stoicorum doctrina de illis, ib. Dii sunt Pythagorae 1089. Empedoclis sententia de illis 1117. divinitas illis inesse putatur 1133. unde ex mente Heracliti 1220. nec animata sunt, nec Dii 1281. vel errantia vel innerrantia, ib. eorum magnitudo 1282. figura qualis, ib. motus qualis, ib. ortus et occasus unde, ib. qua ratione tempestates praesignificare queant ibid.
Silentium Pythagoricum quod 1029
Similitudo Dei quanam in re consistat 724
Simulacra, Zabiorum doctrina de illis 225
Sobrietas, quantum bonum sit 1307
Socrates, eius natales et educatio 523. militia 526. senatorium munus prouecta aetate suscipit 527. eius vitae priuatae ratio 527. res domestica et coniugium 528 modus docendi 531. dotes et virtutes ingenii 533. an Apollinis oraculum illum sapientissimum judicauerit 534. virtutes animi pietas et religio 536. constantia animi 538. et aliae 539. an saluatus 540 an ex Hebraeis profecerit 540. corporis qualitas et facies 541. Genius 543 mors 549. Honores, extincto Socrati habiti 553. Scripta eius an extiterint 544 philosophia 555 discipuli 569
Socratica schola quae 522. philosophia quae 555.
Sol a Chaldaeis colebatur 135. a Persis colebatur Deus 166. Mithrae nomine insignitur 167. utrum supremus Deus apud Per-

Persas intelligatur, an ei superior sit 168 cur illi equos Persae sacrificent 170. imago ignis perfectissimi, ex quo omnia emanarunt 181. magnitudo eius 486. stellarum maximus est 520. non maior est, quam oculis apparet 1220. est tabella plana 491. candens lapidea massa 509 quid sit 739. ex mente Stoicorum quid 942 discus vitreus est reverberantem ignis mundani splendorem accipiens 1140 nubes est ignita singulisque diebus creatur 1154. ex lacuibus componitur corpusculis 1193. quid ex mente Epicuri 1281 eius eclipsis unde 473, 485 eius figura sphaerica est 1089. scapham refert 1220 penetrat a sole radius per aethera, frigidum atque aridum 1090. duo sunt soles 1117. multi sunt 1155

Solstitium quisnam primus obseruauerit 480

Sommonacodom apud Siamenses cum Budda Indorum unus ac idem habetur 202

Somnium unde existat 1134. a Daemonibus immittitur 1083. eorum interpretationes a Chaldaeis exercentur 141

Somnus nimis longus Epimenidis 420 quomodo fiat 517. unde oriatur 823 unde ex mente Epicuri 1280

Sonus, unde eorum nomina a Pythagoreis appell. 1057. ex mente Epicuri quid 1270

Sophistae a Socrate quaestionibus vexati 550 quinam fuerint 549. ubi eorum artes delineatae 675

Sophismata diuersa ab Eubulide inuenta 613. in illis struendis Diodorus excelluit 617. eorum species variae 811

Sorites qualae sophisma 614

Spaemann quinam 323

Spatium, quomodo Dogmaticorum de illo sententia a Scepticis debellatur 1345

Species ex Stoicorum mente 918

Sphaera, quis eam inuenerit 400. primam quis construxerit 480. mundanae situs e recto in obliquum mutatus 512. coelestes decem sunt apud Pythagoreos 1062

Spinosismus an Xenophanes illi praeluserit 1149. an Parmenides 1160. an Zeno Eleates 1170

Spiritus, Chaldaeorum doctrina de illis 133 quid sint ex mente Zoroastris 181. mediatores inter Deum et homines a Zabiis creduuntur 224. Orphei doctrina de illis 392. Thaletis doctrina 473. medios inter Deum et homines Socrates admisit 562. Spiritus S. an per Platonis animam mundi intelligendus 703

Statua inaurata Beroso posita 130

Statuarius Socrates est 524

Stelae hermeticae, an Plato ex illis doctrinam suam hauserit 635

Stella, doctrina astrologica de illis 140 quamlibet esse mundum Orpheus statuit 398. quid sint 485. sunt candentes lapides 509. exspirationes mundi exhalantis 517 terreae laminae candentes 519. quid sint 739. Aristotelis sententia de illis 819 quaeuis mundus est 1089. quid sint ex Xenophanis mente 1154. ex terrena exhalatione nutriuntur 1221

Stoa, quis locus ita dictus 896 n.

Stoica secta, quae 893 quousque ad Socraticos referri pueat 896 n. obseruationes generales de illa 902. multa ex aliorum philosophorum scholis assumsit 902 veterum recepit vitia 904. innouauit praeter rem multa 906. philosophia ejus opponitur aliis sectis 907. ejus verbis non fidendum 909. dissentit inter se 910. decreta ejus de philosophicis disciplinis 911 seqq.

Stolistes apud Ægyptios quis 267

Stylus Platonis qualis 654

Substantia ex mente Aristotelis quid et quotuplex 806. in Aristotelis Metaphysica quid 827. tria genera substantiarum sunt 828. datur perpetua aliqua & immobilis substantia, ib. ex Stratonis mente quid 850

Successio in Astrologia quid sit 139

Superstitio foedissima in theologia Ægyptiorum exotica 282

Syllogismus, doctrina Aristotelis de illis 808 dialecticus quid 810. aduersus quos adhibendus ib.

Symbola Ægyptiorum cur inuenta 269 Pythagorica, quid 1038. exponuntur 1098

Syncretismus Platonis 640 n. philosophiae Platonicae noxius 667. philosophicus, illi secta Stoica est dedita 904. Philosophiae Graeco-Ægyptiacae 1355

Synonymum quid 806
Systema mundanum Pythagoricum descriptum 1139

T.

Tabula Cebetis, an hic illius actor 578. eius summa 580. geographicas quis primus fecerit 479
Tactus ex mente Epicuri unde 1278
Talismanes unde ortum traxerint 137. quomodo conficiantur 225
Tallopoin, quinam sint 195. n.
Teletae Orphei, quae 380
Temperantia Socratis 539. ex mente Aristotelis quid 837. eius munus quod 1306. quare expetatur ib. quasnam cupiditates regat, quibus modum ponat et quasnam euitet 1307
Templa Persarum qualia fuerint 163. a veteribus Persis rejecta 183
Tempus, quomodo Deus creauerit 712. quid sit ex Aristotelis mente 815. quid sit ex mente Stratonis 850. matutinum quomodo a Pythagoreis peractum 1034. natura eius corporea est 1221. ex Epicteti mente quid 1270. quomodo Dogmaticorum de illo doctrina a Scepticis impugnetur 1346
Tenebrae, unde ortae ex mente Zoroastris 177, 183
Teratologia Pythagereis objecta 991
Terra scaphae similis putatur 141. qualem de illius forma sententiam fouerit Anaximander 486. tabella plana aëri incumbens putatur 512. oblonge rotunda 517. initio palus fuit 520 est oui vel pili figura rotunda 520. ex eius calore animalia gignuntur, ib. motus ejus causa ventus cauernis inclusus 514, 521. unde nascatur 820. Stoicorum de illa sententiae 944. non est immota neque in medio globi posita, sed suspensa 1062. nunquam est interitura 1126 in orbem circumfertur circum ignem 1140. omnia sunt ex illa 1154. ab humido tempore dissoluitur 1156. periodicus eius interitus et ortus, ib. rotunda et in medio posita 1163. causa eius firmitatis quae 1194, eius motus unde ex mente Democriti ib. substitit in mundi medio 1275. discus non vero globus vel sphaera est 1275. non animata est ib. eius motus unde ex mente Epicuri 1275
Terrena cum coelestibus consentiunt et ex eorum influxibus innouantur 138. quando inundentur, aut igne deleantur ex mente Chaldaeorum 141
Terminus quotuplex 806
Tetractys Pythagoreorum quid sit 1053
Tetragmaton an per Pythagoreorum tetractyn expressum 1054
Tetralogia, illam composuit Plato 631. in illas distribuuntur scripta eius 656
Thales primus philosophiae Graecae in ordinem redactae parens 458. narratio vitae eius 458. seqq. rerum naturalium studio vehementer flagauit 460. Ægyptios pyramidem metiri docuit 460. an in foueam sidera inspecturus deciderit 461. an sententiarum ei attributarum auctor sit 462. an scripserit quicquam, ib. eius philosophia circa res naturales versatur 465
Theodoria secta, quae 662
Theogonia Pherecydis exponitur 986. sq.
Theogoniae Graecorum unde natae 368. orphica quae 395. earum scriptores quinam 404. Hesiodi 407. obseruationes generales de illis 409. obscurae sunt ibid. cosmogoniam describunt 409. ortum rerum omnium, et huius mundi confundant 410. religionem vulgi cum placitis philosophicis conciliant 410. dissentiunt inter se, ibid. multa fingunt licentia poëtica 411. earum interpretationes difficiles sunt atque incertae 411. principia earum generalia 412. earum systema physiologicum 417
Theologia qualem usum capiat ex historia philosophica 26. Chaldaeorum arcana 132. publica, 135. Ægyptiorum fuit duplex 280. varia eius tempora sunt distinguenda, ibid. exoterica foedissimam fouet superstitionem 282. arcana 284. emendata rationibus philosophicis 289. Persarum 166. Theologiae Persicae systema Zoroastreum explicatur 175. Indorum 205. Celtarum 328. Scytharum 353. per Orpheum inter Graecos introducta 379. Orphica an idololatrica 385. eius capita posteriora 386. quaenam fuerit Homeri

433. Socratis 560. Platonis 675. Pythagorica quae 1074. Democriti quae 1196. Heracliti, quae 1215. Epicuri quae 1283
Theorema, quonam inuento Hecatomben sacrificaverit Musis Pythagoras 1067
Theurgiam Zoroaster excoluit 126
Theut, auctor sapientiae Ægyptiacae 252
Theutates an Celtarum summum fuerit numen 328
Tonitru unde gignatur 486, 514
Totum ex Sceptiorum sententia comprehendi nequit 1345
Toxaris, Philosophus Scythicus Athenis vixit 360
Traditio parentum ad filios apud Chaldaeos viguit 110
Tragoedias composuit Plato 631
Tranquillitas mentis Epicuri voluptas 1299
Triangulum est principium generationis et formationis generabilium 1061
Trinitas Persarum quae 186. Ægyptiorum quae 292. Orphica quae 390. Platonica quae 704 an eius mysterium Pythagoras triade comprehenderit 1053
Tripos sapientissimo Graeco destinatus, quid fuerit 439
Trulindur, quinam fuerint 323
Tryas quid Pythagoreis sit 1052
Τυγχανοντα Stoicis quae 789
Turpe non natura sed lege fieri quis docuerit 521, 599, 606, 1199 est Stoicis solum malum 957 seq.
Turpitudo non natura sed lege et institutione actionibus inest 1199
Typhon quis 290
Tyrspakur septentrionalium populorum eruditi, quodnam illorum officium, 323

V.

Vacuum non dari Thales ducit 472. et Anaxagoras 513. et Zenon Eleates 1171. quid sit ex mente Aristotelis 815 Democriti 1188. Epicuri 1260. datur Leucippo 1176
Valhalla, qualis locus apud Celtas 339
Vapor, duae eorum sunt species puriorum et crassiorum 1220
Varietas rerum visibilium unde 1191
Vates Germanorum idem cum Eubagibus 320
Vaticinandi ars inter Germanos viguit 331. facultas solis philosophis apud Indos concessa 199
Vaticina nulla sunt 1289
Velatus, quale sophisma 614
Venerea hyeme non aestate facienda 1070
Ventus, quid sit 486. unde oriatur 514, 1194. oblique fertur et quare 844. aëris est fluxio 944. quomodo gigni queat 1283
Venus, stellae huius nominis naturam Pythagoras primus detexisse dicitur 1063
Verbum quid sit ex mente Aristotelis 807
Verecundia ex mente Aristotelis quid 837 Pxthagorae quae 1018
Veritas quomodo iudicanda 732. non a sensibus 672, 1110. sed recta ratione, ib. nulla ex re iudicari potest 765. ex phantasiarnm siue visorum concursu fit iudicium veritatis 767. cur profundo demersam esse puteo dixerit Democritus 1186. veritas existentiae apud Epicurum, quae 1257. iudicii quae, ib.
Verum, quid 916. differt a veritate, ibid. nihil est in illis quae sunt, nec nos quid cognoscimus 1186. omne id est quod sensibus apparet 1192
Vesta quid significet 348
Vestitus, elegantem Aristippus amat 586. Stoicorum qualis fuerit 907. Pythagorae qualis 1017
Via lactea quid sit 510
Victus Pythagorae parcus 1017. Pythagoreorum quis 1035
Vinum, eius vsum contemplatiuis Pythagoras interdicit 1037
Vir bonus quis 1130
Virtus humanae vitae scopus et finis est 185. per se eligenda 723. quid sit 724. inter se cohaerent virtutes et separari nequeunt 725. ex mente Aristotelis quid 836. intellectuales quae 838. Antisthenis doctrina de illa 870. Stoicorum sententia de illa 912. 962 sqq. sola sufficit ad beatitatem 955. est naturae perfectio 1068. doctrina Pythagorae de illa, ibid. nulla est nimia 1131. maxima, sibi ipsi temperare 1222

Vita,

Vita, eius scopus virtutus est 185. restitutio eius post mortem Indis creditur 207. recens quasi conceptorum hominum status ab Indis habetur 211. laboriosa ac difficilis est 744. beata ex collectione particularium voluptatum consistit 596. quid sit ex mente Aristotelis 823. regitur fortuna 844

Viuere et mori perinde est 1222

Viuendi ratio Pythagorea 1033

Vnitas, distinguenda ab vno 1048. quid per illam Pythagoras intellexerit 1049 seqq. est principium rerum 1087. principium est actiuum Empedocli 1113. intellectualis ignis est atque Deus 1114. non est solitarium rerum omnium principium 1138

Vniuersale, Stilpo plane sustulit vniuersalia 619. primum quid 809

Vniuersum aeternum est 185. qualem eius finem statuant Harbanistae 225. distinguitur a toto 922. et a mundo 940. nec interiturum vnquam est, nec vllum habuit ortum 1124. hoc mundum indicat, ib. extra vniuersum nihil est 1125. semper fuit quale nunc est, semperque ita manebit 1260. ex corpore constat et inani, ib. iufinitum est 1261. immobile est 1262. multa tamen in eo mouentur mutanturque, ibid.

Vnum distingendum ab unitate 1048. entis affectio non est substantia 828. quid sit ex Xenophanis mente 1148. ex Melissi 1166

Voluntas, qualis in historia philosophica requiratur 12. Stoicis quid 962

Voluptas finis philosophiae Aristippi ab Epicuri voluptate differt 592. quid sit ex Aristippi sententia 596. est a turpissimis rebus bona 597. ex praesentibus capienda 597. corporis praestantior voluptate animi 597, plures voluptatum species sunt 725. nulla est falsa 844. ab illa cauendum est 1070. duplex est plebeja et solida, ib. maxima pestis hominum 1131. quae fugienda et quae amplectenda 1258. Epicuri de illa doctrina 1296. seqq.

Vortices in Leucippi Physica 1176. Cartesii ex schola Democriti desumti 1193

Vox mentis conceptuum est signum 807 duae eius sunt species 1057

Vrbanitas, quid sit ex mente Aristotelis 837

Vxor qua in re instruenda 568

W.

Wisendammen quinam fuerint 323

X.

Xaca apud Sinas et Iaponenses eum Budda Indorum unus ac idem habetur 202

Xantippe an detestabilis fuerit uxor 528

Xenophanes, ejus aetas 1143. educatio et vita 1145, philosophia 1148. an Spinosae impietati praeluserit 1149

Y.

Y quid Pythagoreis haec litera significet 1100

Z.

Zabii eorum nomen unde 217. origo 218 aetas 220. quid de illis judicandum 220. sq. libri eorum, 222. systema 223. duae eorum sunt sectae 224

Zomolxis conditor philosophiae apud Scythas et Thraces habetur 361. non Pythagorae fuit seruus 362. cur inter summa numina relatus ibid.

Zardusht philosophiae Persicae conditor 144. nomen eius, ib aetas et patria 145. vita 146. Libri Zardushto tributi 152, 154

Zendavesta, recensio huius libri Persis sacri 152

Zetetici unde Sceptici ita dicti 1318

Zodiacus, circuli eius diuisio 138. eius animalia qualia sint 138 seqq.

Zopha semin, qui sint 240, 242

Zoroaster philosophiae Chaldaicae conditor 116. eius historia incertissima et obscurissima ib. unde eius nomen 118. unus an plures 119. quis fuerit 120. quando vixerit 121. vita eius incerta 123. cui Magiae fuerit deditus 125. scripta ei tributa 127, 154. eius oracula 131, 155. quaedam eorum auctoritas 156. eius theologiae systema 175. accuratior eius systematis explicatio 179. Platonici recentiores illud deperierunt 182. Summa eius oraculorum 184. doctrina eius ex recentiorum Platonicorum mente 185

Finis Tomi Primi.

B
82
.B831
vol.1

B
82
.B831 Brucker, J.
vol.1 Historia critica
philosophiae.

DATE	ISSUED TO
10-22-84	repair

FRAGILE
Do Not
Scan or Copy

DOES NOT CIRCULATE